

# Nordiska rådet

---

*27:e sessionen*

1979

*Stockholm*

---

Del 1

ISBN 91-7052-413-0  
Norstedts Tryckeri Stockholm 1979

## Innehållsöversikt

### Del 1

Inledning	5
Kallelse till session	7
Medlemslista	9
Regeringsrepresentanter och valda medlemmar efter länder och partier	12
Saklista jämte förteckning över övriga i rådet anhängiga saker	22
Sakernas fördelning på utskott	38
Översikt av sessionen	49
Protokoll	51
Saker m. m.	383
Medlemsförslag (A-saker)	385
Ministerrådsförslag (B-sak)	750
Berättelser (C-saker) (t. o. m. C 1)	766

### Del 2

Berättelser (C-saker) (fr. o. m. C 2/j)	1377
Meddelanden (D-saker)	1610
Frågor (E-saker)	1882
Dokument 1 (Rapport från Nordiska rådets presidium)	1909
Beslut	2021
Rekommendationer	2024
Yttranden	2068
Övriga beslut	2081
Presidium, arbetsutskott, sekretariat, sakkunniga	2094
Supplement: Utdelning av Nordiska rådets litteraturpris	2103
Register	2113
Översikt av sakernas behandling	2115
Personregister	2134
Ämnesregister	2145
Plan över sessionssalen	2157



# INLEDNING



**Kallelse till sessionen**

Till Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar, Nordiska ministerrådet, Färöarnas landsstyre, Ålands landskapsstyrelse och valda medlemmar och suppleanter i Nordiska rådet

Sedan Nordiska rådets presidium med stöd av rådets bemyndigande fattat beslut om tidpunkten för rådets tjugosjunde session, får presidiet härmed enligt arbetsordningens 1 § meddela, att rådets tjugosjunde session kommer att inledas i Stockholm måndagen den 19 februari 1979 och avslutas fredagen den 23 februari 1979.

Oslo den 20 juni 1978

*Trygve Bratteli*

*Gudmund Saxrud*





## Medlemslista

(Upprättad enligt 4 § arbetsordningen och godkänd vid mötet den 19 februari 1979 med ändringar vid möten 19, 20, 21, 22 och 23 februari 1979)

### Regeringsrepresentanter m. fl.

<i>Aalto, Arvo</i> (närv. 20/2—21/2)	<i>Kivistö, Kalevi</i> (intog ej sin plats i rådet)
<i>Andersen, Anders</i> (intog ej sin plats i rådet)	<i>Kleppe, Per</i>
<i>Arnalds, Ragnar</i>	<i>Lind, Nathalie</i> (närv. 21/2—23/2)
<i>Auken, Svend</i> (intog ej sin plats i rådet)	<i>Lindahl, Hedda</i>
<i>Bennedsen, Dorte</i> (närv. 21/2—23/2)	<i>Matthiasen, Niels</i>
<i>Blix, Hans</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Bondestam, Anitha</i>	<i>Myklevoll, Kirsten</i>
<i>Brundtland, Gro Harlem</i>	<i>Nilsen, Arne</i>
<i>Cars, Hadar</i>	<i>Nordli, Odvar</i>
<i>Christoffersen, Henning</i> (närv. 19/2—20/2)	<i>Rekola, Esko</i> (närv. 19/2—21/2)
<i>Egeland, Kjølsv</i>	<i>Rodhe, Birgit</i>
<i>Enggaard, Knud</i> (närv. 19/2—22/2)	<i>Romanus, Gabriel</i>
<i>Enlund, Eric</i>	<i>Romanus, Sven</i>
<i>Friggebo, Birgit</i>	<i>Ryste, Ruth</i>
<i>Gjerde, Bjartmar</i>	<i>Saarto, Veikko</i> (intog ej sin plats i rådet)
<i>Gröndal, Benedikt</i> (intog ej sin plats i rådet)	<i>Sorsa, Kalevi</i> (närv. 19/2—20/2)
<i>Guttormsson, Hjörleifur</i> (intog ej sin plats i rådet)	<i>Tham, Carl</i>
<i>Hansen, Ivar</i> (intog ej sin plats i rådet)	<i>Työljäjärvi, Pirkko</i>
<i>Hansson, Bertil</i>	<i>Ullsten, Ola</i>
<i>Haukvik, Olav</i>	<i>Wahlberg, Marianne</i>
<i>Hentze, Demmus</i>	<i>Valle, Inger Louise</i>
<i>Huss, Erik</i>	<i>Wikström, Jan-Erik</i>
<i>Itälä, Jaakko</i> (närv. 19/2—22/2)	<i>Winther, Eva</i>
<i>Jöhannesson, Ólafur</i> (intog ej sin plats i rådet)	<i>Virolainen, Johannes</i> (närv. 19/2—20/2)
<i>Jóhannsson, Kjartan</i>	<i>Wirtén, Rolf</i>
<i>Jordahl, Asbjørn</i>	<i>Woivalin, Folke</i>
<i>Jørgensen, Anker</i> (närv. 19/2—21/2)	<i>Väyrynen, Paavo</i> (närv. 19/2—20/2)
	<i>Østergaard, Lise</i>

### Valda medlemmar

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Benkow, Jo</i>
<i>Ágústsson, Einar</i>	<i>Berge, Gunnar</i>
<i>Andersen, K. B.</i>	<i>Björklund, Ilkka-Christian</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Bondevik, Kjell Magne</i>
<i>Bakken, Ingvar</i>	<i>Bratteli, Trygve</i>

*Brusvang, René*  
*Carlsson, Eric*  
*Christensen, Christian*  
*Christensen, Ib*  
*Dahlman, Nils*  
*Dalsager, Poul*  
*Dinesen, Erling*  
*Eidem, Bjarne Mørk*  
*Ellefsen, Pauli*  
*Feldt, Kjell-Olof*  
*Fjeldvær, Rolf*  
*Folke, Steen*  
*Friberg, Ralf*  
*Gestrin, Kristian*  
*Gjertsen, Astrid*  
*Giensgård, Leif*  
*Guðmundsson, Gils*  
*Guðnason, Eiður*  
*Hansen, Guttorm*  
*Haugstvedt, Asbjørn*  
*Haugaard, Svend*  
*Helgadóttir, Ragnhildur*  
*Hermannsson, Sverrir*  
*Hernelius, Allan*  
*Hetemäki-Olander, Elsi*  
*Holmberg, Gustav*  
*Hyvönen, Anna-Liisa*  
*Haarder, Bertel*  
*Jacobsen, Kirsten*  
*Jakobsdóttir, Svava*  
*Jakobsen, Johan J.*  
*Jansson, Paul*  
*Johansson, Knut*  
*Kanerva, Ilkka*

*Karhuvaara, Sinikka*  
*Koivisto, Tellervo*  
*Korvald, Lars*  
*Kyllingmark, Håkon*  
*Lillqvist, Bror*  
*Lund, Thor*  
*Mellqvist, Sven*  
*Møller, Inge Fischer*  
*Nilsson, Jan-Ivan*  
*Palm, Sture*  
*Palme, Olof*  
*Patursson, Erlendur*  
*Pedersen, Robert*  
*Peltola, Kaarina (Kati)*  
*Richardson, Gunnar*  
*Savola Petter*  
*Schlüter, Poul*  
*Sellgren, Rolf*  
*Skantz, Anna-Greta*  
*Steen, Reiulf*  
*Stubberud, Liv*  
*Sukselainen, V. J.*  
*Sundberg, Ingrid*  
*Sundman, Per Olof*  
*Sundqvist, Ulf*  
*Tastesen, Bernhardt*  
*Tuomioja, Erkki*  
*Utkilen, Sigrid*  
*Werner, Lars*  
*Westerholm, Raino*  
*Westerlund, Seppo*  
*Willoch, Kåre*  
*Winberg, Håkan*  
*Väänänen, Marjatta*

**Ändringar den 19 februari**

Bland de valda medlemmarna ersattes för denna dag Paul Jansson av *Essen Lindahl* och för denna session Ulf Sundqvist av *Aimo Ajo*.

**Ändring den 20 februari**

Bland de valda medlemmarna ersattes för del av denna dag Håkan Winberg av *Per Petersson*.

**Ändring den 21 februari**

Bland de valda medlemmarna ersattes för del av denna dag Ingrid Sundberg av *Per Petersson*.

**Ändringar den 22 februari**

Bland de valda medlemmarna ersattes för del av denna dag Knut Johansson av *Karl-Erik Häll*, Olof Palme av *Doris Håvik* och Ingrid Sundberg av *Per Petersson*.

**Ändringar den 23 februari**

Bland de valda medlemmarna ersattes för del av denna dag Johannes Antonsson av *Alfred Håkansson*, René Brusvang av *Niels Bollmann*, Rolf Sellgren av *Elver Jonsson* och Anna-Greta Skantz av *Essen Lindahl* samt Paul Jansson för 8:e mötet av *Doris Håvik* och för 9:e mötet av *Essen Lindahl*.

## Regeringsrepresentanter och valda medlemmar jämte suppleanter efter länder och partier

(Vid sessionens början)

### Danmarks Riges delegation

#### Regeringsrepresentanter m fl.

(Utsedda den 6 februari 1979)

<i>Jørgensen, Anker</i> , f. 22. Statsminister, København (S)	följe, nordisk samarbetsminister, København (S)
<i>Christoffersen, Henning</i> , f. 39. Udenrigsminister, Nærum (V)	<i>Andersen, Anders</i> , f. 12. Økonomiminister og minister for skatter og afgifter, Grenå (V)
<i>Matthiasen, Niels</i> , f. 24. Miljøminister og minister for kulturelle anliggender, København (S)	<i>Auken, Svend</i> , f. 43. Arbejdsminister, Ris-skov (S)
<i>Bennedsen, Dorte</i> , f. 38. Undervisningsminister, København (S)	<i>Enggaard, Knud</i> , f. 29. Indenrigsminister, Skovlunde (V)
<i>Lind, Nathalie</i> , f. 18. Justitsminister, København (V)	<i>Hansen, Ivar</i> , f. 38. Minister for offentlige arbejder, Agerbæk (V)
<i>Østergaard, Lise</i> , f. 24. Minister uden porte-	

(Utsedd av Føroya landsstyre den 25 januari 1979)

*Hentze, Demmus*, f. 23. Landstýrimaður (landsstyremedlem), Tórshavn (Fkfl)

#### Valda medlemmar

(Utsedda av folketinget den 4 oktober 1978)

#### Socialdemokratiet (S)

##### Medlemmer

*Andersen, K. B.*, f. 14. Folketingets formand, fhv. udenrigsminister, København  
*Dalsager, Poul*, f. 29. Fhv. minister, Hjør-ring  
*Dinesen, Erling*, f. 10. Fhv. minister, Bagsværd  
*Pedersen, Robert*, f. 21. Cand polit., Sunds  
*Tastesen, Bernhardt*, f. 26. Assurandør, Kolding  
*Fischer Møller, Inge*, f. 39. Socialrådgiver, Nivå

##### Stedforträdere

*Albertsen, Kristian*, f. 17. Landsformand, Frederiksberg  
*Jensen, Henning*, f. 38. Cigarsorterer, Horsens  
*Jensen, Hans Jørgen*, f. 29. Forbundsformand, Nærum  
*Andersen, Erik*, f. 19. Major, Haderslev  
*Poulsen, Kaj*, f. 45. Maskinarbejder, Ålborg  
*Mørch, Otto*, f. 22. Politiassistent, Randers

**Fremskridtspartiet (FP)***Medlemmer*

*Jacobsen, Kirsten*, f. 42. Statsautoriseret ejendomsrådgiver, Ålborg

*Voigt, Mogens*, f. 39. Chauffør, Hårby  
(Førfall vid 27:e sessionen; ersatt av *Leif Glensgård*; se under *Stedfortrædere*)

*Stedfortrædere*

*Jensen, Uwe*, f. 36. Eksportkonsulent, Esbjerg

*Glensgård, Leif*, f. 48. Direktør, Horsens

*Erlendsson, Finnur*, f. 13. Læge, Frederikshavn (Stedfortræder for *Ib Christensen, DR*)

**Venstre (V)***Medlemmer*

*Holmberg, Gustav*, f. 11. Gårdejer, Simested, Ålestrup

*Haarder, Bertel*, f. 44. Seminarieadjunkt, København

*Stedfortrædere*

*Brøndlund Nielsen, Jørgen*, f. 39. Adjunkt, cand. scient. pol., Løgstør

*Kristensen, Jeppe*, f. 22. Forstander, Horsens

**Det konservative Folkeparti (KF)***Medlem*

*Schlüter, Poul*, f. 29. Advokat, statsrevisor, Klampenborg

*Stedfortrædere*

*Stetter, Ib*, f. 17. Direktør, Ålborg

**Centrum-demokraterne (CD)***Medlem*

*Brusvang, René*, f. 26. Konsulent, Humlebæk

(Førfall vid 27:e sessionen 23/2; ersatt av *Niels Bollmann*; se under *Stedfortrædere*)

*Stedfortræder*

*Bollmann, Niels*, f. 39. Toldkontrollør, Vejle

**Danmarks kommunistiske Parti (DKP)***Medlem*

*Nørlund, Ib*, f. 17. Sekretær, Brønshøj  
(Førfall vid 27:e sessionen; ersatt av *Steen Folke*; se under *Venstresocialisterne, Stedfortræder*)

*Stedfortræder*

(*Folke, Steen (VS)*)

**Det radikale Venstre (RV)***Medlem*

*Haugaard, Svend*, f. 13. Fhv. forstander, Skive

*Stedfortræder*

(*Steenholdt, Otto, (Grønl.)*)

**Kristeligt Folkeparti (KrF)***Medlem**Christensen, Christian*, f. 25. Skoledirektør, Ringkøbing*Stedfortræder**Honoré, Bent*, f. 36. Pastor, Hareskov, Værløse**Danmarks Retsforbund (DR)***Medlem**Christensen, Ib*, f. 30. Psykotekniker, Randers*Stedfortræder**(Erlendsson, Finnur (FP))***Venstresocialisterne (VS)***Stedfortræder**Folke, Steen*, f. 40. Universitetslektor, Frederiksberg. (Stedfortræder for Ib Nør-lund, DKP)*Vald på Grønland (Grønl.)**Stedfortræder**Steenholdt, Otto*, f. 36. Lærer, Næstved (Stedfortræder for Svend Haugaard RV)*(Valda av Føroya lagting den 25 januari 1979)***Sambandsflokkurin (SB)***Medlem**Ellefsen, Pauli*, f. 36. Statsautoriseret revisor, MF, Tórshavn*Stedfortræder**Nielsen, Agnar*, f. 28. Dykker, Vestmanna**Tjóðveldisflokkurin (Det republikanske parti) (Tvfl)***Medlem**Patursson, Erlendur*, f. 13. Hagfrøðingur (cand. polit.), Kirkjubøur*Stedfortræder**Kjølbro, Karin*, f. 44. Socialrådgiver, Tórshavn**Finlands delegation****Regeringsrepresentanter m. fl.***(Utsedda den 9 februari 1979)**Sorsa, Kalevi*, f. 30. Statsminister, Helsingfors (Sd)*Väyrynen, Paavo*, f. 46. Utrikesminister, Laurila (K)*Virolainen, Johannes*, f. 14. Vicestatsminister, jord- och skogsbruksminister, Gerknäs (K)*Rekola, Esko*, f. 19. Finansminister, Esbo (opol.)

*Itälä, Jaakko*, f. 33. Undervisningsminister, Helsingfors (Lkp)  
*Kivistö, Kalevi*, f. 41. Andre undervisningsminister, Jyväskylä (Skdl)  
*Saarto, Veikko*, f. 34. Trafikminister, Vanda (Skdl)

*Työläjärvä, Pirkko*, f. 38. Social- och hälsovårdsminister och nordisk samarbetsminister, Raumo (Sd)  
*Aalto, Arvo*, f. 32. Arbetskraftsminister, Esbo (Skdl)

*(Utsedd av Ålands landskapsstyrelse den 12 januari 1979)*

*Woivalin, Folke*, f. 28. Lantråd, Mariehamn

### Riksdagen

*(Valda av riksdagen den 3 februari 1978 och kompletterad den 14 april och 28 september 1978)*

#### Suomen Sosialidemokraattinen Puolue (Finlands Socialdemokratiska parti) (Sd)

##### Medlemmar

*Friberg, Ralf*, f. 36. Politices magister, lektor, Helsingfors  
*Koivisto, Tellervo*, f. 27. Politices kandidat, Tammerfors  
*Lillqvist, Bror*, f. 18. Montör, Jakobstad  
*Sundqvist, Ulf*, f. 45. Partisekreterare, Sibbo  
*(Förfall vid 27:e sessionen; ersatt av Aimo Ajo; se under Suppleanter)*  
*Tuomioja, Erkki*, f. 46. Politices kandidat, Helsingfors

##### Suppleanter

*Knuuttila, Sakari*, f. 30. Ingenjör, Jyväskylä  
*Söderman, Jacob*, f. 38. Juris licentiat, Grankulla  
*Muurman, Peter*, f. 44. Kandidat i samhällsvetenskaper, Vanda  
*Ajo, Aimo*, f. 32. Pastor, forstmästare, Rovaniemi  
*Liikanen, Erkki*, f. 50. Politices studerande, S:t Michel

#### Suomen Kansan Demokraattinen Liitto (Demokratiska förbundet för Finlands folk) (Skdl)

##### Medlemmar

*Björklund, Ilkka-Christian*, f. 47. Politices kandidat, Helsingfors  
*Hyvönen, Anna-Liisa*, f. 26. Generalsekreterare, Helsingfors  
*Tuominen, Mirjam*, f. 19. Generalsekreterare, Helsingfors  
*(Förfall vid 27:e sessionen; ersatt av Kaarina (Kati) Peltola; se under Suppleanter)*

##### Suppleanter

*Ekorre, Mikko*, f. 41. Grundskollärare, Kemi  
*Wahlström, Jarmo*, f. 38. Grundskollärare, Vasa  
*Peltola, Kaarina (Kati)*, f. 40. Sekreterare för socialärenden, Helsingfors

**Keskustapuolue (Centerpartiet) (K)***Medlemmar*

*Savola, Petter*, f. 32. Med. lic., avdelningsläkare, Kuopio  
*Sukselainen, V. J.*, f. 06. Förutv. statsminister, kansler, Hagalund  
*Väänänen, Marjatta*, f. 23. Avdelningschef, Helsingfors

*Suppleanter*

*Tenhiälä, Hannu*, f. 41. Agronom, Tavastehus  
*Saukkonen, Juhani*, f. 37. Pastor, Parikkala  
*Pihlajamäki, Veikko*, f. 22. Distriktsingenjör, Kauhava

**Kansallinen Kokoomus (Nationella samlingspartiet) (Kok)***Medlemmar*

*Hetemäki-Olander, Elsi*, f. 29. Lektor, Esbo  
*Kanerva, Ilkka*, f. 48. Pol. stud, Åbo  
*Karhuvaara, Sinikka*, f. 29. Filosofie magister, lektor, Helsingfors

*Suppleanter*

*Mikkola, Saara*, f. 27. Filosofie magister, Tavastehus  
*Jokinen, Pekka*, f. 34. Medicine licentiat, Kouvola  
*Rihtniemi-Koski, Irma*, f. 26. Filosofie magister, Vanda

**Svenska Folkpartiet (Sfp)***Medlem*

*Gestrin, Kristian*, f. 29. Vicehäradshövding, Helsingfors

*Suppleant*

*Stenbäck, Pär*, f. 41. Politices magister, Esbo

**Liberaalinen Kansanpuolue (Liberala Folkpartiet) (Lkp)***Medlem*

*Westerlund, Seppo*, f. 30. Diplomingenjör, Hagalund

*Suppleant*

*Nieminen, Terhi*, f. 46. Politices magister, Vanda

**Suomen Kristillinen Liitto (Finlands kristliga förbund) (Skf)***Medlem*

*Westerholm, Raino*, f. 19. Forstmästare, Kuusankoski

*Suppleant*

*Järvilehto, Ulla*, f. 38. Medicine licentiat, Tammerfors

(Valda av Ålands landsting den 2 november 1978 för tiden intill nästa val)

**Åländsk samling (ÅS)***Medlem*

*Dahlman, Nils*, f. 14. Vicehäradshövding, borgmästare, landstingets talman, Mariehamn

*Suppleant*

*Fagerholm, Karl-Gunnar*, f. 30. Lektor, landstingets förste vicetalman, Mariehamn



## Íslands delectation

### Regeringsrepresentanter

(Utsedda den 1 februari 1979)

- |  |  |
|--|--|
| <i>Jóhannesson, Ólafur</i> , f. 13. Forsætisráðher-<br>ra (statsminister), Reykjavík (F) | samferdselsminister), Skagafjörður (Ab)  |
| <i>Gröndal, Benedikt</i> , f. 24. Utanríksráðherra<br>(udenrigsminister), Reykjavík (A.) | <i>Jóhannsson, Kjartan</i> , f. 39. Sjávarútvegs-<br>ráðherra (fiskeriminister), Hafnarfirði (A) |
| <i>Arnalds, Ragnar</i> , f. 38. Mennta- og sam-<br>göngumálaráðherra (undervisnings- og  | <i>Guttormsson, Hjörleifur</i> , f. 35. Iðnaðaráð-<br>herra (industriminister), Reykjavík (Ab)   |

### Alþingi (altinget)

(Valda den 22 december 1978 för tiden intill nästa val)

Efri deild (överste afdeling) E; neðri deild (nederste afdeling) N.

#### Sjálfstæðisflokkurinn (Selvstændighedspartiet) (Sj.)

*Fulltrúar (medlemmer)*

- Helgadóttir, Ragnhildur*, f. 30. Húsfrú  
(Frue), Reykjavík, E.  
*Hermannsson, Sverrir*, f. 30. Útgerðarma-  
ður (skibsreder), Reykjavík, N.

*Varafultrúar (stedfortrædere)*

- Hallgrímsson, Geir*, f. 25. Fyrrv. forsætis-  
ráðh. (fhv. statsminister), Reykjavík, N.  
*Mathiesen, Matthías Á.*, f. 31. Fyrrv. ráðh.  
(fhv. minister), Hafnarfjörður, N.

#### Alþýðubandalagið (Folkeforbundet) (AB)

*Fulltrúar (medlemmer)*

- Guðmundsson, Gils*, f. 14. Forseti Alþingis  
(Altingspræsident), Reykjavík, N.  
*Jakobsdóttir, Svava*, f. 30. Rithöfundur  
(forfatter), Reykjavík, N.

*Varafultrúar (stedfortrædere)*

- Jónsson, Stefán*, f. 23. Rithöfundur (for-  
fatter), Syðri-Hóll í Fnjóskadal, E.  
*Ólafsson, Kjartan*, f. 33. Ritstjóri (redak-  
tör), Reykjavík, N.

#### Alþýðuflokkurinn (Det socialdemokratiske parti) (A)

*Fulltrúi (medlem)*

- Guðnason, Eiður*, f. 39. Fréttamaður (re-  
daktör), Reykjavík, N.

*Varafultrúi (stedfortrædere)*

- Gunnarsson, Árni*, f. 40. Ritstjóri (redak-  
tör), Reykjavík, N.

#### Framsóknarflokkurinn (Fremskridtspartiet) (F)

*Fulltrúi (medlem)*

- Ágústsson, Einar*, f. 22. Fyrrv. ráðh. (fhv.  
minister), Reykjavík, N.

*Varafultrúi (stedfortrædere)*

- Pétursson, Páll*, f. 37. Bóndi (bonde), Höl-  
lustaðir, A. Húnavatnssýsla, N.

**Norges delegation****Regeringsrepresentanter***(Utsedda av regeringen den 26 januari 1979)*

*Nordli, Odvar*, f. 27. Statsminister, Tangen (A)

*Valle, Inger Louise*, f. 21. Statsråd, sjef for Justis- og politidepartementet, Hosle (A)

*Kleppe, Per*, f. 23. Statsråd, sjef for Finansdepartementet, Oslo (A)

*Gjerde, Bjartmar*, f. 31. Statsråd og sjef for Olje- og energidepartementet, Høybråten (A)

*Brundtland, Gro Harlem*, f. 39. Statsråd og sjef for Miljøverndepartementet, Oslo (A)

*Egeland, Kjølsv*, f. 18. Statsråd og sjef for Kirke- og undervisningsdepartementet, Stavanger (A)

*Ryste, Ruth*, f. 32. Statsråd og sjef for Sosialdepartementet, Oslo (A)

*Nilsen, Arne*, f. 24. Statsråd og sjef for Kommunal- og arbeidsdepartementet, Voss (A)

*Haukvik, Olav*, f. 28. Statsråd og sjef for Industri- og håndverksdepartementet, Skien (A)

*Myklevoll, Kirsten*, f. 28. Statsråd og sjef for Forbruker- og administrasjonsdepartementet, Tovik (A)

*Jordahl, Asbjørn*, f. 32. Statsråd og sjef for Samferdselsdepartementet, Kristiansund (A)

**Valda medlemmar***(Utsedda av Stortinget den 18 december 1978)***Det norske arbeiderparti (A)***Medlemmer*

*Bratteli, Trygve*, f. 10, Oslo

*Hansen, Guttorm*, f. 20. Stortingspresident, Namsos

*Fjeldvær, Rolf*, f. 26. Skoleinspektør, Sandstad

*Steen, Reiulf*, f. 33. Partiformann, Oslo

*Lund, Thor*, f. 21. Mekaniker, Eydehavn

*Berge, Gunnar*, f. 40. Studieinstruktør, Stavanger

*Stubberud, Liv*, f. 30. Husmor, Rakkestad

*Andersen, Liv*, f. 19. Husmor, kontordame, Gjøvik

*Förfall vid 27:e sessionen; ersatt av Ingvar Bakken; se under Varamenn)*

*Eidem, Bjarne Mørk*, f. 36. Lærer, Gladstad, Nordland

*Varamenn*

*Bakken, Ingvar*, f. 20. Skogsarbeider, Marker

*Steinbach, Anne-Lise*, f. 35. Telefullmektig, Ringstad

*Bøsterud, Helen*, f. 40. Lærer, Son

*Lie, Engly*, f. 19. Oppmåler, Vennesla

*Førde, Einar*, f. 43. Journalist, Oslo

*Utsi, Per A.*, f. 39. Distriktssekretær, Kirkenes

*Fredheim, Kjell Magne*, f. 28. Journalist, Kongsvinger

*Grøndahl, Kirsti*, f. 43. Adjunkt, Spikkestad

*Hansen, Harry*, f. 19. Utbyggingssjef, Bergen

**Høyre (H)***Medlemmer*

*Willoch, Kåre*, f. 28. Cand. oecon., Oslo  
*Kyllingmark, Håkon*, f. 15. Major, Svoldvær  
*Benkow, Jo*, f. 24. Fotografmester, Bærum  
*Utkilen, Sigrid*, f. 16. Husmor, Fjell  
*Gjertsen, Astrid*, f. 28. Husmor, Tvedestrand

*Varamenn*

*Tynning, Torstein*, f. 32. Gårdbruker, Eidanger  
*Syse, Jan P.*, f. 30. Assisterende direktør, Oslo  
*Listau, Thor*, f. 38. Elektrotekniker, Hesseng  
*Schnitler, Gunvor*, f. 30. Lærer, Trondheim  
*Løvvig, Marit*, f. 38. Lærer og spesialpedagog, Haugesund

**Kristelig folkeparti (Kr. F.)***Medlemmer*

*Korvald, Lars*, f. 16. Rektor, Råde  
*Haugstvedt, Asbjørn*, f. 26. Sosialsjef, Bergen  
*Bondevik, Kjell Magne*, f. 47. Cand. theol., Molde

*Varamenn*

*With, Odd*, f. 21. Finansrådmann, Selfors  
*Haus, Knut*, f. 15. Forsøksleder, Kleppe  
*Sønstebø, Jørgen*, f. 22. Lensmann, Kviteeid

**Senterpartiet (Sp)***Medlem*

*Jakobsen, Johan J.*, f. 37. Avdelingsbestyrer, Spillum i Namdal

*Varamann*

*Sælthun, Ambjørge*, f. 22. Husmor, Lærdal

**Sveriges delegation****Regeringsrepresentanter**

*(Utsedda av regeringen den 15 februari 1979)*

*Ullsten, Ola*, f. 31. Statsminister, Skärholmen (fp)  
*Romanus, Sven*, f. 06. Statsråd och chef för justitiedepartementet, Bromma (opol.)  
*Mundebo, Ingemar*, f. 30. Statsråd och chef för budget- och ekonomidepartementet, Stockholm (fp)  
*Wikström, Jan-Erik*, f. 32. Statsråd och chef för utbildningsdepartementet, Stockholm (fp)  
*Friggebo, Birgit*, f. 41. Statsråd och chef för bostadsdepartementet, Hägersten (fp)  
*Wirtén, Rolf*, f. 31. Statsråd och chef för

arbetsmarknadsdepartementet, Jönköping (fp)  
*Huss, Erik*, f. 13. Statsråd och chef för industridepartementet, Göteborg (fp)  
*Rohde, Birgit*, f. 15. Statsråd, Malmö (fp)  
*Wahlberg, Marianne*, f. 17. Statsråd, Handen (fp)  
*Hansson, Bertil*, f. 18. Statsråd och chef för kommundepartementet, kyrkominister och nordisk samarbetsminister, Göteborg (fp)  
*Enlund, Eric*, f. 18. Statsråd och chef för jordbruksdepartementet, Heby (fp)

*Lindahl, Hedda*, f. 19. Statsråd (sjukvårdsminister), Alingsås (fp)  
*Winther, Eva*, f. 21. Statsråd, Kiruna (fp)  
*Blix, Hans*, f. 28. Statsråd och chef för utrikesdepartementet, Stockholm (fp)  
*Cars, Hadar*, f. 33. Statsråd och chef för handelsdepartementet, Stockholm (fp)

*Romanus, Gabriel*, f. 39. Statsråd och chef för socialdepartementet, Sollentuna (fp)  
*Tham, Carl*, f. 39. Statsråd, Stockholm (fp)  
*Bondestam, Anitha*, f. 41. Statsråd och chef för kommunikationsdepartementet, Vällingby (fp)

### Valda medlemmar

*(Utsedda av riksdagen den 11 oktober 1978 för tiden intill nästa val)*

#### Sveriges socialdemokratiska arbetarparti (s)

##### Medlemmar

*Palme, Olof*, f. 27, Vällingby  
*(Förfall vid 27:e sessionen 22/2; ersatt av Doris Håvik; se under Suppleanter)*  
*Feldt, Kjell-Olof*, f. 31, Nacka  
*Adamsson, Erik*, f. 16. Riksgäldsfullmäktig, Malmö  
*Mellqvist, Sven*, f. 12, Falun  
*Palm, Sture*, f. 19. Redaktör, Sollentuna  
*Johansson, Knut*, f. 11. Ordförande, Stockholm.  
*(Förfall vid 27:e sessionen 22/2; ersatt av Karl-Erik Häll; se under Suppleanter)*  
*Skantz, Anna-Greta*, f. 23. Ombudsman, Malmö  
*(Förfall vid 27:e sessionen 23/2; ersatt av Essen Lindahl; se under Suppleanter)*  
*Jansson, Paul*, f. 24. Elektriker, riksgäldsfullmäktig, Moholm  
*(Förfall under 27:e sessionen 19/2; ersatt av Essen Lindahl och 23/2 ersatt av Doris Håvik resp. Essen Lindahl; se under Suppleanter)*

##### Suppleanter

*Peterson, Thage*, f. 33. Nacka  
*Lindahl, Essen*, f. 16. Direktör, Lidingö  
*Håvik, Doris*, f. 24. Assistent, Göteborg  
*Lundblad, Grethe*, f. 25. Socialinspektör, Helsingborg  
*Gadd, Arne*, f. 32. Revisionsdirektör, Uppsala  
*Häll, Karl-Erik*, f. 29, Malmberget  
*Wiklund, Bengt*, f. 19. Journalist, Härnösand  
*Johansson, Tyra*, f. 28, Uddevalla

#### Centerpartiet (c)

##### Medlemmar

*Nilsson, Jan-Ivan*, f. 24. Lantbrukare, Tvärålund  
*Carlsson, Eric*, f. 14. Lantbrukare, Vikmanshyttan

##### Suppleanter

*Jonäng, Gunnel*, f. 21, Bollnäs  
*Ekelund, Ulla*, f. 28, Ängelholm

*Antonsson, Johannes*, f. 21, Heberg  
(Förfall vid 27:e sessionen 23/2; ersatt  
av *Alfred Håkansson*; se under *Suppleanter*)

*Sundman, Per Olof*, f. 22. Författare, Stockholm

*Eriksson, Olle*, f. 25. Entreprenör, Dals  
Långed

*Håkansson, Alfred*, f. 12. Lantbrukare, As-  
mundtorp

#### Moderata samlingspartiet (m)

##### Medlemmar

*Hernelius, Allan*, f. 11. Jur. kand., banko-  
fullmäktig, Stockholm

*Sundberg, Ingrid*, f. 25. Fil. kand., Billes-  
holm

(Förfall under 27:e sessionen 21 och  
22/2; ersatt av *Per Petersson*; se under  
*Suppleanter*)

*Winberg, Håkan*, f. 31. Hovrättsråd, Sunds-  
vall

(Förfall vid 27:e sessionen 20/2; ersatt  
av *Per Petersson*; se under *Suppleanter*)

##### Suppleanter

*Nordstrandh, Ove*, f. 12. Teol. dr, fil. mag.,  
f. d. lektor, Göteborg

*Petersson, Per*, f. 19. Hemmansägare, Luleå

*Carlshamre, Nils*, f. 21. Lektor, Kungälv

#### Folkpartiet (fp)

##### Medlemmar

*Richardson, N. Gunnar E.*, f. 24. Fil. dr,  
docent, Skara

*Sellgren, Rolf*, f. 19. Transportplanerings-  
chef, Örnsköldsvik

(Förfall vid 27:e sessionen 23/2; ersatt  
av *Elver Jonsson*; se under *Suppleanter*)

##### Suppleanter

*Bergström, Britta*, f. 17. Universitetslektor,  
Malmö

*Jonsson, Elver*, f. 36. Postiljon, Alingsås

#### Vänsterpartiet kommunisterna (vpk)

##### Medlem

*Werner, Lars*, f. 35. Ombudsman, Tyresö

##### Suppleant

*Marklund, Eivor*, f. 30, Kiruna

## Saklista

### för 27:e sessionen jämte förteckning över i Nordiska rådet anhängiga saker

*(Nedan upptages i nummerföljd alla den 19 februari 1979 i rådet anhängiga saker. På förslag av presidiet har enligt rådets beslut den 19 februari 1979 å saklistan för sessionen av dessa saker uppförts alla utom dem, som här nedan försetts med \*)*

#### A. Medlemsförslag

- A 502/j Medlemsförslag om tillsättande av utredning om Nordiska rådets organisation och verksamhetsformer (väckt av Kjell-Olof Feldt, Gylfi Þ. Gíslason, Sture Palm, Robert Pedersen och Ulf Sundqvist)
- \*A 507/t Medlemsförslag om liberalisering av de nordiska ländernas regler för fraktcharter (väckt av Eric Carlsson, Christian Christensen, Gustav Holmberg, Otto Mørch, Gunnar Richardson och Rolf Sellgren)
- A 512/k Medlemsförslag om undersökning angående upprättandet av ett Nordens institut på Åland (väckt av Folke Woivalin)
- A 513/k Medlemsförslag om nordiskt samarbete rörande medicinsk genetik (väckt av Asbjørn Haugstvedt, Bertil Jonasson, Jan-Ivan Nilsson, Petter Savola, Erland Steenberg och Per Olof Sundman)
- A 515/t Medlemsförslag om samordning av de nordiska bestämmelserna om säkerhet, arbetsmiljö m. m. för fartyg (väckt av Rolf Sellgren, Rolf Wirtén och Folke Woivalin)
- A 516/s Medlemsförslag om införande av enhetlig sommartid i de nordiska länderna (väckt av Poul Hartling, Per Olof Sundman och Folke Woivalin)
- A 517/s Medlemsförslag om filialundervisning vid Nordiska hälsovårdshögskolan (väckt av Bertil Jonasson, Magnús Kjartansson, Bror Lillqvist, Petter Savola och Raino Westerholm)
- A 518/t Medlemsförslag om samnordiska åtgärder mot onykterhet till sjöss (väckt av Eric Carlsson, Rolf Sellgren, Seppo Westerlund och Rolf Wirtén)
- A 519/e Medlemsförslag om nordisk industrialiseringsfond för Färöarna (väckt av Sverrir Hermannsson, Magnús Kjartansson och Erlendur Patursson)
- A 520/k Medlemsförslag om yrkesutbildning för ungdom m. fl. grupper (väckt av Erling Dinesen, Gylfi Þ. Gíslason, Knut Johansson, Sture Palm, Ulf Sundqvist och Bernhard Tastesen)
- A 521/k Medlemsförslag om gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare (väckt av Aimo Ajo, Elsi Hetemäki-Olander,

- Ingrid Sundberg, Per Olof Sundman, Ulf Sundqvist, Mirjam Tuominen och Marjatta Väänänen)
- A 522/t Medlemsförslag om en nordisk flyghaverikommission (väckt av Ralf Friberg, Sven Mellqvist och Rolf Sellgren)
- A 523/j Medlemsförslag om ett nordiskt dataråd (väckt av Erik Adamsson och Gylfi Þ. Gíslason)
- A 524/e Medlemsförslag om valutapolitiskt och monetärt samarbete i Norden (väckt av Kjell-Olof Feldt, Gylfi Þ. Gíslason, Knut Johansson, Reulf Steen och Ulf Sundqvist)
- A 525/k Medlemsförslag om inrättandet av ett nordiskt sekretariat för biblioteksfrågor (väckt av Jo Benkow, Elsi Hetemäki-Olander, Tellervo Koivisto, Ingrid Sundberg och Per Olof Sundman)
- A 526/k Medlemsförslag om arrangerande av en samnordisk konferens om barnkultur samt om produktion och förmedling av samnordiska kulturtjänster för barn (väckt av Aimo Ajo, Ilkka-Christian Björklund, Elsi Hetemäki-Olander, Anna-Liisa Hyvönen, Ilkka Kanerva, Sinikka Karhuvaara, Bror Lillqvist, Petter Savola, Erkki Tuomioja, Raino Westerholm, Seppo Westerlund och Folke Woivalin)
- A 527/s Medlemsförslag om nordiskt samarbete för att utreda och avskaffa medicinskt missbruk inom elitidrotten (väckt av Liv Andersen, Ilkka-Christian Björklund, Ralf Friberg, Elsi Hetemäki-Olander, Anna-Liisa Hyvönen, Bertil Jonasson, Ilkka Kanerva, Sinikka Karhuvaara, Bror Lillqvist, Petter Savola, Erkki Tuomioja, Sigrid Utkilen, Raino Westerholm, Henrik Westerlund, Seppo Westerlund och Folke Woivalin)
- A 528/s Medlemsförslag om åtgärder för bevarande av sälstammen i östersjöområdet (väckt av Ulla Ekelund, Gustav Holmberg, Bertil Jonasson, Sinikka Karhuvaara och Tellervo Koivisto)
- A 529/k Medlemsförslag om en nordisk folkhögskola i Västnorge (väckt av Jo Benkow, Trygve Bratteli, Eric Carlsson, Rolf Fjeldvær, Gylfi Þ. Gíslason, Guttorm Hansen, Svend Haugaard, Ragnhildur Helgadóttir, Elsi Hetemäki-Olander, Magnús Kjartansson, Erlendur Patursson, Jón Skaftason, Per Olof Sundman, Folke Woivalin och Marjatta Väänänen)
- A 530/s Medlemsförslag om åtgärder för begränsning av djurförsök (väckt av Ulla Ekelund, Astrid Gjertsen, Bertil Jonasson, Sinikka Karhuvaara, Tellervo Koivisto och Bror Lillqvist)
- A 531/k Medlemsförslag om nordiskt samarbete om lättläst (LL) litteratur (väckt av Eric Carlsson, Elsi Hetemäki-Olander, Karl-Erik Häll, Sture Palm, Olof Palme, Ingrid Sundberg och Per Olof Sundman)
- A 532/j Medlemsförslag om nordiska regler för jägarkompetens (väckt av Ingvar Bakken, Rolf Sellgren och Håkan Winberg)

- \*A 533/j Medlemsförslag om lagstiftning mot utländskt stöd till politiska partier i Norden (väckt av Astrid Gjertsen, Ragnhildur Helgadóttir, Ingrid Sundberg och Håkan Winberg)
- A 534/t Medlemsförslag om enhetliga regler för rabatter m. m. i järnvägstrafiken i Norden (väckt av Bjarne Mørk Eidem, Ralf Friberg, Sven Mellqvist och Otto Mørch)
- A 535/s Medlemsförslag om samnordisk utbildning och forskning rörande åldrandets problem (väckt av Asbjørn Haugstvedt, Bertil Jonasson, Bror Lillqvist, Petter Savola och Raino Westerholm)
- \*A 536/k Medlemsförslag om en nordisk idrottsfolkhögskola i Brønderslev (väckt av Christian Christensen, Nathalie Lind och Per Olof Sundman)
- A 537/e Medlemsförslag om nordiskt samarbete i OECD om uppförandekod för multinationella företag (MNF) (väckt av Gunnar Berge, Kjell-Olof Feldt, Knut Johansson, Jens Risgaard Knudsen, Reulf Steen, Ulf Sundqvist och Erkki Tuomioja)
- A 538/s Medlemsförslag om samarbete angående rening av kommunalt avloppsvatten (väckt av Kristian Gestrin, Ilkka Kanerva, Bror Lillqvist, Petter Savola och Raino Westerholm)
- A 539/s Medlemsförslag om upprättande av ett nordiskt idrottsmedicinskt forskningsinstitut (väckt av Robert Pedersen och Petter Savola)
- \*A 540/k Medlemsförslag om skeppstekniskt och skeppsekonomiskt utbildningssamarbete (väckt av Bror Lillqvist, V. J. Sukselainen och Folke Woivalin)
- A 541/j Medlemsförslag om självständig färöisk representation i Nordiska rådet (väckt av Steen Folke, Ib Nørlund, Erlendur Patursson och Mogens Voigt)
- \*A 542/e Medlemsförslag om förbättrat konsumentskydd beträffande lås (väckt av Aimo Ajo, Olle Eriksson, Veikko Pihlajamäki, Rolf Sellgren, Seppo Westerlund och Marjatta Väänänen)
- \*A 543/k Medlemsförslag om gemensamt ansvar för utlandsskolor (väckt av Jo Benkow, Rolf Fjeldvær, Ralf Friberg, Kristian Gestrin, Bror Lillqvist, Ingrid Sundberg och Per Olof Sundman)
- \*A 544/t Medlemsförslag om sänkning av flygpriserna på inomnordiska ruttor (väckt av Nils Dahlman, Ralf Friberg och Seppo Westerlund)
- \*A 545/k Medlemsförslag om forskning rörande kvävernans kultur och språk i Nordnorge (väckt av Aimo Ajo, Jo Benkow, Erik Carlsson, Mikko Ekorre, Rolf Fjeldvær, Elsi Hetemäki-Olander, Thor Listau, Per Olof Sundman och Marjatta Väänänen)
- \*A 546/s Medlemsförslag om enhetliga regler inom Norden för användning av akupunktur (väckt av Petter Savola)
- \*A 547/j Medlemsförslag om enhetliga säkerhetsföreskrifter för amatörboxning (väckt av Essen Lindahl och Sven Mellqvist)



- \*A 548/s Medlemsförslag om en övergripande konvention angående tillgodoräknande av tjänstgöring i annat nordiskt land för löne- och andra förmåner (väckt av Johannes Antonsson, Ilkka-Christian Björklund, Kristian Gestrin, Asbjørn Haugstvedt, Ilkka Kanerva, Bror Lillqvist, Jan-Ivan Nilsson, Petter Savola, V. J. Sukselainen, Erkki Tuomioja och Raino Westerholm)

### *B. Ministerrådsförslag*

- \*B 27/e Ministerrådsförslag om nordiskt samarbetsprogram på konsumentområdet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- B 28/e Ministerrådsförslag om handlingsprogram för nordiskt regionalpolitiskt samarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

### *C. 1979. Berättelser*

- 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- \*2/j Berättelse från Nordiskt kollegium för viltforskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- \*3/e Berättelse från Nordisk statistisk sekretariat (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- \*4/e Berättelse från det tulladministrativa rådet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- \*5/k Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- \*6/j Berättelse från Nordiska samarbetsorganet för same-spörsmål och renskötsel frågor (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- \*7/s Berättelse från Nordiska läkemedelsnämnden (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- \*8/k Berättelse från Nordiska samarbetsdelegationen för samhällsforskning
- \*9/e Berättelse från Nordtest (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- \*10/s Berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- \*11/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruks-spörsmål (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- \*12/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerifrågor (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- \*13/k Berättelse från NORDFORSK
- \*14/e Berättelse från Nordiska jordbruksforskarens förening (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- \*15/j Berättelse från Nordiska utlänningsutskottet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- 16/k Berättelse om Nordiska kulturfonden
- 17/s Berättelse från Nordiska nämnden för alkoholforskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- \*18/s Berättelse från Nordiska ämbetsmannautskottet på livs-medelslagstiftningens område (överlämnad av Nordiska ministerrådet)

- \*19/t Berättelse från Nordiska turisttrafikkommittén (NTTK) (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- \*20/s Berättelse från Nordiska nämnden för handikappfrågor (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- \*21/t Berättelse från Nordiska telekonferensen och styrkommittén för nordiskt telesamarbete (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- 22/k Berättelse från Nordiska sommaruniversitetet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- \*23/k Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning jämte Nordiska publiceringsnämnden för humanistiska tidskrifter (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- \*24/k Berättelse från Nordiska afrikainstitutet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- \*25/t Berättelse från Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- 26/k Berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet (överlämnad av Sveriges regering)
- \*27/t Berättelse från Nordiska postföreningen (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- \*28/e Berättelse från Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS) (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- \*29/k Berättelse från Nordiska publiceringsnämnden för medicin (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- \*30/j Berättelse från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- \*31/e Berättelse från Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) och samnordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- \*32/s Berättelse från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- \*33/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- \*34/k Berättelse från Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden jämte Nordiska publiceringsnämnden för naturvetenskap (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- 35/e Berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- \*36/s Berättelse från Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- \*37/s Berättelse från Nordiska samarbetsorganet för drogforskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- \*38/k Berättelse från Nordiska konstförbundet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- \*39/e Berättelse från Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- \*40/k Berättelse från Nordiska samfundet för Latinamerikaforskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)

- \*41/k Berättelse från Nordisk federation för medicinsk undervisning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- 42/e Berättelse från Nordiska investeringsbanken (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- \*43/s Berättelse från Nordisk metodikkommitté för livsmedel (NMKL) (överlämnad av Nordiska ministerrådet)

*Nedanstående berättelser redovisas i C 1*

**BILAGA 8**

Berättelser som har direkt anslutning till avsnittet om nordiskt kulturellt samarbete

- 100/k Nordens folkliga akademi
- 101/k Nordiskt samarbete inom skolområdet
- 102/k Nordisk journalistkursus
- 103/k Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH)
- 104 k Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)
- 105/k Nordiska kurser i språk och litteratur
- 106/k Nordiska universitetskursen i historia
- 150/k Nordiskt kollegium för marinbiologi
- 151/k Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (NORDITA)
- 152/k Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)
- 153/k Nordiska institutet för sjöväsen
- 154/k Nordiska geоекursioner till Island
- 155/k Nordiskt kollegium för ekologi
- 156/k Centralinstitutet för nordisk asienforskning (CINA)
- 157/k Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi
- 158/k Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning
- 159/k Nordiska samarbetskommittén för internationell politik inklusive konflikt- och fredsforskning
- 160/k Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information (NORDINFO)
- 161/k Nordiska forskarkurser
- 162/k Nordiskt vulkanologiskt institut
- 163/k Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning
- 164/k Nordiskt samarbete inom massmediaforskning (NORDICOM)
- 165/k Nordiska språksekretariatet och de nordiska språknämndernas samarbete
- 200/k Nordens Hus i Reykjavík
- 201/k Nordiska teaterkommittén
- 202/k Nordiskt musiksamarbete (NOMUS)
- 203/k Nordiskt samiskt institut
- 204/k Utskottet för nordiskt ungdomssamarbete
- 205/k Grannlandslitteraturkommittén
- 206/k Nordiskt konstcentrum
- 207/k Nordiska filmkurser

**BILAGA 9**

- 300/c Nordel

*BILAGA 10*

301/e Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor

*BILAGA 11*

302/t Nordiska trafiksäkerhetsrådet och dess samarbetsorgan

*D. 1979. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer*

- 5/1965/s Meddelanden om rekommendation nr 5/1965 angående utbildning av arkitekter m. m. (överlämnade av Nordiska ministerrådet och Danmarks regering)
- 7/1966/k Meddelande om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervisning i radio och TV (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 29/1966/j Meddelanden om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention (överlämnade av Nordiska ministerrådet och Finlands regering)
- 1/1967/t Meddelanden om rekommendation nr 1/1967 angående gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar)
- \*2/1968/j Meddelande om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser (överlämnat av Norges regering)
- 9/1968/t Meddelanden om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim (överlämnade av Nordiska ministerrådet)
- \*27/1968/t Meddelande om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*35/1968/t Meddelande om rekommendation nr 35/1968 angående gemensam resebyrålagstiftning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*7/1969/k Meddelande om rekommendation nr 7/1969 angående skol- och studentbetygs jämförbarhet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 17/1969/k Meddelande om rekommendation nr 17/1969 angående samarbete på musikerterapiens område (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 29/1969/s Meddelande om rekommendation nr 29/1969 angående samarbete rörande yrkesvägledarutbildning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*1/1970/s Meddelanden om rekommendation nr 1/1970 angående vidareutbildning av socialpersonal (överlämnade av Nordiska ministerrådet)
- \*9/1970/k Meddelande om rekommendation nr 9/1970 angående material till undervisning i radio och TV (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*13/1970/k Meddelande om rekommendation nr 13/1970 angående nordiska skol- och studentbetygs giltighet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

- 14/1970/e Meddelande om rekommendation nr 14/1970 angående forskningsinstitut för framtidsfrågor (överlämnat av Danmarks regering)
- \*15/1970/t Meddelande om rekommendation nr 15/1970 angående bro vid Karesuando (överlämnat av Finlands regering)
- \*30/1970/s Meddelande om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förorening (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*35/1970/t Meddelande om rekommendation nr 35/1970 angående utbildning av förare av motorfordon (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*1/1971/k Meddelande om rekommendation nr 1/1971 angående samarbete inom forskning och undervisning om Östeuropa (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*6/1971/e Meddelande om rekommendation nr 6/1971 angående förenkling av tullbehandlingen av skogs- och jordbruksmaskiner
- \*7/1971/e Meddelande om rekommendation nr 7/1971 angående samordning av elektriska säkerhetsfrågor
- \*11/1971/k Meddelande om rekommendation nr 11/1971 angående samnordiska arkiv (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 12/1971/e Meddelande om rekommendation nr 12/1971 angående gemensamt införande av SI-systemet (överlämnat av Danmarks regering)
- \*19/1971/s Meddelande om rekommendation nr 19/1971 angående de finska invandrarnas kontakter med Finland (överlämnat av Sveriges regering)
- \*20/1971/k Meddelande om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige (överlämnat av Sveriges regering)
- 21/1971/s Meddelande om rekommendation nr 21/1971 angående samverkan vid bekämpningen av föroreningarna i Skagerack, Kattegatt och Öresund (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 31/1971/e Meddelande om rekommendation nr 31/1971 angående analysattester rörande fröer (överlämnat av Danmarks regering)
- \*1/1972/e Meddelande om rekommendation nr 1/1972 angående nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl och ångpanneanläggningar (överlämnat av Finlands regering)
- \*2/1972/e Meddelande om rekommendation nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*5/1972/j Meddelande om rekommendation nr 5/1972 angående stöd till samerna (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*7/1972/e Meddelande om rekommendation nr 7/1972 angående nordisk konsumentupplysning om personbilar (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*8/1972/t Meddelande om rekommendation nr 8/1972 angående underlättande av den internordiska flygtrafiken på korta rutter (överlämnat av Finlands regering)

- 9/1972/t Meddelande om rekommendation nr 9/1972 angående flygtrafiken mellan Åland och Stockholmsområdet (överlämnat av Finlands regering)
- \*11/1972/t Meddelande om rekommendation nr 11/1972 angående bättre och billigare trafikförbindelser mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 12/1972/j Meddelande om rekommendation nr 12/1972 angående förbud mot tobaksreklam (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*14/1972/k Meddelande om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande av en nordisk historia (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*15/1972/t Meddelande om rekommendation nr 15/1972 angående enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar (överlämnat av Finlands regering)
- \*18/1972/e Meddelande om rekommendation nr 18/1972 angående samarbete rörande biologisk bekämpning av skadedjur (överlämnat av Norges regering)
- 19/1972/k Meddelande om rekommendation nr 19/1972 angående samarbete på veterinärmedicinens område (överlämnat av Sveriges regering)
- \*20/1972/j Meddelande om rekommendation nr 20/1972 angående nordiskt samarbete rörande havsrätt
- \*1/1973/s Meddelande om rekommendation nr 1/1973 angående försörjningsbegreppets utformning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*2/1973/s Meddelande om rekommendation nr 2/1973 angående auktorisation av optiker (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 3/1973/s Meddelande om rekommendation nr 3/1973 angående nordisk arbetsmarknad för optiker (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 5/1973/s Meddelande om rekommendation nr 5/1973 angående fortbildning av lärare vid socialhögskolor (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*10/1973/j Meddelande om rekommendation nr 10/1973 angående samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik (överlämnat av Sveriges regering)
- \*11/1973/j Meddelande om rekommendation nr 11/1973 angående patentsamarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*13/1973/e Meddelande om rekommendation nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*15/1973/k Meddelande om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*17/1973/k Meddelande om rekommendation nr 17/1973 angående samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 19/1973/k Meddelande om rekommendation nr 19/1973 angående högre lantbruksundervisning och forskning (överlämnat av Sveriges regering)

- \*20/1973/k Meddelande om rekommendation nr 20/1973 angående stöd till den färöiska litteraturen (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*22/1973/j Meddelanden om rekommendation nr 22/1973 angående liktartad äktenskapslagstiftning (överlämnade av Nordiska ministerrådet och Danmarks regering)
- \*24/1973/t Meddelande om rekommendation nr 24/1973 angående förarskydd vid trafikförsäkring (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*25/1973/t Meddelande om rekommendation nr 25/1973 angående trafikregler för handikappfordon (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*27/1973/t Meddelande om rekommendation nr 27/1973 angående utredning om mellanriksväg Skjomen—Stora Sjöfallet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 28/1973/t Meddelanden om rekommendation nr 28/1973 angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige (överlämnade av Nordiska ministerrådet)
- 29/1973/s Meddelande om rekommendation nr 29/1973 angående nordiskt hälsokortsystem (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*32/1973/s Meddelande om rekommendation nr 32/1973 angående vård av narkotikamissbrukare (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 2/1974/j Meddelande om rekommendation nr 2/1974 angående nordiskt förbud mot alkoholreklam (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*3/1974/s Meddelande om rekommendation nr 3/1974 angående nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 6/1974/s Meddelande om rekommendation nr 6/1974 angående trygghet av patienternas rättssäkerhet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 8/1974/s Meddelande om rekommendation nr 8/1974 angående nordisk rusmedelforskning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 10/1974/t Meddelande om rekommendation nr 10/1974 angående byggande av bro över Tana älv vid Utsjoki kyrkby (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*11/1974/t Meddelande om rekommendation nr 11/1974 angående begränsning av trafikbuller (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*13/1974/t Meddelande om rekommendation nr 13/1974 angående vidareutbildning inom hotell- och restaurantfacket (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*14/1974/t Meddelande om rekommendation nr 14/1974 angående byggande av landsvägsbro vid Kolari (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 15/1974/e Meddelande om rekommendation nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

- \*16/1974/e Meddelande om rekommendation nr 16/1974 angående samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst—västhandeln (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 18/1974/k Meddelande om rekommendation nr 18/1974 angående informationen om Norden och kurser i nordiska språk i Finland m. m. (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*20/1974/e Meddelande om rekommendation nr 20/1974 angående företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 21/1974/e Meddelande om rekommendation nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*22/1974/e Meddelande om rekommendation nr 22/1974 angående nordiskt samarbete angående ytkemisk forskning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*23/1974/e Meddelande om rekommendation nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*24/1974/j Meddelande om rekommendation nr 24/1974 angående samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*25/1974/j Meddelande om rekommendation nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*26/1974/t Meddelande om rekommendation nr 26/1974 angående påbud om bruk av skyddshjälm (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*27/1974/s Meddelande om rekommendation nr 27/1974 angående inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*28/1974/s Meddelande om rekommendation nr 28/1974 angående skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 1/1975/t Meddelande om rekommendation nr 1/1975 angående färjeförbindelse mellan Vasa och Umeå (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 2/1975/t Meddelande om rekommendation nr 2/1975 angående ökad användning av reflexanordningar (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*3/1975/t Meddelande om rekommendation nr 3/1975 angående NORDTURIST-biljett (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 4/1975/t Meddelande om rekommendation nr 4/1975 angående passagerar- och bilfärja mellan Island, Färöarna och det övriga Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*5/1975/e Meddelande om rekommendation nr 5/1975 angående handlingsprogram för ökad livsmedelsförsörjning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*6/1975/e Meddelande om rekommendation nr 6/1975 angående Nordtests arbetsformer (överlämnat av Nordiska ministerrådet)



- \*8/1975/s Meddelande om rekommendation nr 8/1975 angående begränsning av utsläpp i Bottniska viken m. m. (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*9/1975/s Meddelande om rekommendation nr 9/1975 angående förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*10/1975/s Meddelande om rekommendation nr 10/1975 angående nordiskt samarbetsorgan på livsmedelsforskningens område (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 13/1975/k Meddelande om rekommendation nr 13/1975 angående förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 14/1975/k Meddelande om rekommendation nr 14/1975 angående språkundervisning för finska barn i Sverige m. m. (överlämnat av Sveriges regering)
- \*15/1975/k Meddelande om rekommendation nr 15/1975 angående utbyggt nordiskt samarbete beträffande nordisk komparativ samhällsforskning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 16/1975/k Meddelande om rekommendation nr 16/1975 angående utvidgat nordiskt idrottssamarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 19/1975/s Meddelande om rekommendation nr 19/1975 angående nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*2/1976/t Meddelande om rekommendation nr 2/1976 angående utvidgade resealternativ i internordisk flygtrafik (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*3/1976/t Meddelande om rekommendation nr 3/1976 angående internordisk giltighet för körkort (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*4/1976/t Meddelande om rekommendation nr 4/1976 angående utvidgade resemöjligheter för pensionärer m. fl. (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*5/1976/k Meddelande om rekommendation nr 5/1976 angående samarbete på barnkulturens område (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*7/1976/k Meddelande om rekommendation nr 7/1976 angående distribution av AV-material (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 8/1976/k Meddelande om rekommendation nr 8/1976 angående TV-program för sjöfolk (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*9/1976/k Meddelande om rekommendation nr 9/1976 angående ökat nordiskt samarbete om framtidsstudier (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*10/1976/k Meddelande om rekommendation nr 10/1976 angående åtgärder på massmediaforskningens område (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*11/1976/k Meddelande om rekommendation nr 11/1976 angående historiskt verk om den nordiska kvinnan (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

- \*12/1976/e Meddelande om rekommendation nr 12/1976 angående offentliga inköp i Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*15/1976/k Meddelande om rekommendation nr 15/1976 angående åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 16/1976/j Meddelande om rekommendation nr 16/1976 angående ändrade medborgarskapsregler för nordbor (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*17/1976/j Meddelande om rekommendation nr 17/1976 angående utökat nordiskt samarbete i det offentliga utredningsväsendet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 1/1977/e Meddelande om rekommendation nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 3/1977/e Meddelande om rekommendation nr 3/1977 angående samverkan för att bevara den fria skeppsfarten i internationella sammanhang (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*5/1977/e Meddelande om rekommendation nr 5/1977 angående samarbete beträffande utvecklingsländerna (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 6/1977/s Meddelande om rekommendation nr 6/1977 angående förkortning av arbetstiden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*7/1977/s Meddelande om rekommendation nr 7/1977 angående nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*8/1977/s Meddelande om rekommendation nr 8/1977 angående handlingsprogram på arbetsmiljöområdet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*9/1977/s Meddelande om rekommendation nr 9/1977 angående program för samarbete på social- och hälsovårdsområdet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 10/1977/t Meddelande om rekommendation nr 10/1977 angående samnordisk insats mot trafikonykterheten (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 11/1977/t Meddelande om rekommendation nr 11/1977 angående förbättring av barnens trafikmiljö (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*12/1977/k Meddelande om rekommendation nr 12/1977 angående handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*13/1977/k Meddelande om rekommendation nr 13/1977 angående undervisning i nordiska språk vid utländska universitet och läroanstalter (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*14/1977/k Meddelande om rekommendation nr 14/1977 angående utförelse av antikviteter från de nordiska länderna (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*15/1977/e Meddelande om rekommendation nr 15/1977 angående forskningssamarbete rörande lantbrukskooperation (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

- \*16/1977/k Meddelande om rekommendation nr 16/1977 angående undersökning av utvecklingen av kulturkonsumtionen i de nordiska länderna (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*17/1977/k Meddelande om rekommendation nr 17/1977 angående samarbete mellan fonogramarkiven i de nordiska länderna (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*18/1977/k Meddelande om rekommendation nr 18/1977 angående samarbete för att öka spridningen av nordisk film inom Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*1/1978/t Meddelande om rekommendation nr 1/1978 angående program för nordiskt samarbete på turistområdet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*2/1978/k Meddelande om rekommendation nr 2/1978 angående samnordisk utbildning av lärare för dövblinda (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*3/1978/e Meddelande om rekommendation nr 3/1978 angående högre skolgång utbildning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*4/1978/t Meddelande om rekommendation nr 4/1978 angående kollektivtrafiken och de handikappades behov (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 5/1978/s Meddelande om rekommendation nr 5/1978 angående handlingsprogram för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*6/1978/s Meddelande om rekommendation nr 6/1978 angående program för nordiskt samarbete på miljövårdsområdet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*7/1978/s Meddelande om rekommendation nr 7/1978 angående europeisk miljöskyddskonvention (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*8/1978/s Meddelande om rekommendation nr 8/1978 angående forskning om skydd för ozonskiktet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*9/1978/s Meddelande om rekommendation nr 9/1978 angående konvention till skydd för ozonskiktet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*10/1978/s Meddelande om rekommendation nr 10/1978 angående förbättrad hälsovård för jordbruksbefolkningen (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*11/1978/s Meddelande om rekommendation nr 11/1978 angående samverkan om tobaksupplysning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*12/1978/s Meddelande om rekommendation nr 12/1978 angående internationell konvention om arbetstiden (överlämnat av Sveriges regering)
- \*13/1978/s Meddelande om rekommendation nr 13/1978 angående åtgärder mot uppkomsten av handikapp (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*14/1978/e Meddelande om rekommendation nr 14/1978 angående utveckling av fiskeprodukter för u-ländernas behov (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- \*15/1978/e Meddelande om rekommendation nr 15/1978 angående återvinning av avfall och återanvändning av resurser (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

*E. Frågor*

1. Fråga till Danmarks regering om åtgärder mot luftföroreningar (ställd av Erik Adamsson)
2. Fråga till Nordiska ministerrådet om bilfärja mellan Island, Färöarna och det övriga Norden (ställd av Gils Guðmundsson) /D 1979/4/1975/t/
3. Fråga till Nordiska ministerrådet om ändrade medborgarskapsregler för nordbor (ställd av Erik Adamsson) /D 1979/16/1976/j/
4. Fråga till Nordiska ministerrådet om samnordisk insats mot trafikonykterheten (ställd av Eric Carlsson) /D 1979/10/1977/t/
5. Fråga till Nordiska ministerrådet om undanröjande av missförhållanden vid uttagande av sociala avgifter (ställd av Nils Dahlman)
6. Fråga till Nordiska ministerrådet om förbättring av barnens trafikmiljö (ställd av Seppo Westerlund) /D 1979/11/1977/t/
7. Fråga till Nordiska ministerrådet om patienternas rätts-säkerhet m. m. (ställd av Asbjørn Haugstvedt) /D 1979/6/1974/s/
8. Fråga till Nordiska ministerrådet om åtgärder för att motverka ungdomsarbetslösheten (ställd av Tellervo Koivisto)
9. Fråga till Nordiska ministerrådet om skapande av förutsättningar för tryggad sysselsättning vid företagsetableringar mellan länderna (ställd av Tellervo Koivisto)
10. Fråga till Nordiska ministerrådet om underlättande av studerandes resor på statsjärnvägarna inom Norden (ställd av Erkki Tuomioja)
11. Fråga till Nordiska ministerrådet om alkoholpolitikens samhällsekonomiska konsekvenser (ställd av Raino Westerholm) /C 1979/17/s/
12. Fråga till Sveriges regering om invandrarnas rätt till valfrihet i fråga om den kulturella identiteten inom skolpolitiken (ställd av Ilkka-Christian Björklund)
13. Fråga till Nordiska ministerrådet om åtgärder för att förhindra eutanasi (ställd av Petter Savola)
14. Fråga till Nordiska ministerrådet om gemensam arbetsmarknad för optiker (ställd av Bror Lillqvist) /D 1979/3/1973/s/
15. Fråga till Nordiska ministerrådet om tvärgående flygförbindelse på Nordkalotten (ställd av Ralf Friberg) /D 1979/28/1973/t/
16. Fråga till Nordiska ministerrådet om flygförbindelsen mellan Mariehamn och Stockholm (ställd av Nils Dahlman) /D 1979/9/1972/t/
17. Fråga till Nordiska ministerrådet om nordbors möjligheter att förvärva fast egendom i de nordiska länderna (ställd av Kirsten Jacobsen)
18. Fråga till Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar om stöd till de nationella språknämnderna (ställd av Per Olof Sundman)

19. Fråga till Nordiska ministerrådet om handlingsprogrammet för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor (ställd av Anna-Greta Skantz) /D 1979/5/1978/s/
20. Fråga till Finlands och Norges regeringar om förbindelserna över Tana älv vid Utsjoki (ställd av Håkon Kyllingmark) /D 1979/10/1974/t/

*Utanför saklistan förelägges för rådet:*

Dokument 1 Rapport från Nordiska rådets presidium

## Sakernas fördelning på utskott

### Juridiska utskottet

#### A. Medlemsförslag

- A 502/j Medlemsförslag om tillsättande av utredning om Nordiska rådets organisation och verksamhetsformer
- A 523/j Medlemsförslag om ett nordiskt dataråd
- A 532/j Medlemsförslag om nordiska regler för jägarkompetens
- \*A 533/j Medlemsförslag om lagstiftning mot utländskt stöd till politiska partier i Norden
- A 541/j Medlemsförslag om självständig färöisk representation i Nordiska rådet
- \*A 547/j Medlemsförslag om enhetliga säkerhetsföreskrifter för amatörboxning

#### C. 1979. Berättelser

- 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet
- \*2/j Berättelse från Nordiskt kollegium för viltforskning
- \*6/j Berättelse från Nordiska samarbetsorganet för samcspörsmål och renskötselfrågor
- \*15/j Berättelse från Nordiska utlänningsutskottet
- \*30/j Berättelse från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi

#### D. 1979. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- 29/1966/j Meddelanden om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention
- \*2/1968/j Meddelande om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser
- \*5/1972/j Meddelande om rekommendation nr 5/1972 angående stöd till samerna
- 12/1972/j Meddelande om rekommendation nr 12/1972 angående förbud mot tobaksreklam
- \*20/1972/j Meddelande om rekommendation nr 20/1972 angående nordiskt samarbete rörande havs rätt
- \*10/1973/j Meddelande om rekommendation nr 10/1973 angående samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik
- \*11/1973/j Meddelande om rekommendation nr 11/1973 angående patentsamarbete
- \*22/1973/j Meddelanden om rekommendation nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning
- 2/1974/j Meddelande om rekommendation nr 2/1974 angående nordiskt förbud mot alkoholreklam
- \*24/1974/j Meddelande om rekommendation nr 24/1974 angående samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden
- \*25/1974/j Meddelande om rekommendation nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi
- 16/1976/j Meddelande om rekommendation nr 16/1976 angående ändrade medborgarskapsregler för nordbor
- \*17/1976/j Meddelande om rekommendation nr 17/1976 angående utökat nordiskt samarbete i det offentliga utredningsväsendet

#### E. Frågor

- 3. Fråga till Nordiska ministerrådet om ändrade medborgarskapsregler för nordbor (ställd av Erik Adamsson) /D 1979/16/1976/j/

17. Fråga till Nordiska ministerrådet om nordbors möjligheter att förvärva fast egendom i de nordiska länderna (ställd av Kirsten Jacobsen)

### Kulturutskottet

#### A. Medlemsförslag

- A 512/k Medlemsförslag om undersökning angående upprättandet av ett Nordens institut på Åland
- A 513/k Medlemsförslag om nordiskt samarbete rörande medicinsk genetik
- A 520/k Medlemsförslag om yrkesutbildning för ungdom m. fl. grupper
- A 521/k Medlemsförslag om gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare
- A 525/k Medlemsförslag om inrättandet av ett nordiskt sekretariat för biblioteksfrågor
- A 526/k Medlemsförslag om arrangerande av en samnordisk konferens om barnkultur samt om produktion och förmedling av samnordiska kulturtjänster för barn
- A 529/k Medlemsförslag om en nordisk folkhögskola i Västnorge
- \*A 536/k Medlemsförslag om en nordisk idrottsfolkhögskola i Brønnerslev
- \*A 540/k Medlemsförslag om skeppstekniskt och skeppsekonomiskt utbildningssamarbete
- \*A 543/k Medlemsförslag om gemensamt ansvar för utlandsskolor
- \*A 545/k Medlemsförslag om forskning rörande kvävernas kultur och språk i Nordnorge

#### C. 1979. Berättelser

- I Berättelse rörande det nordiska samarbetet
- \*5/k Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning
- \*8/k Berättelse från Nordiska samarbetsdelegationen för samhällsforskning
- \*13/k Berättelse från NORDFORSK
- 16/k Berättelse om Nordiska kulturfonden
- 22/k Berättelse från Nordiska sommaruniversitetet
- \*23/k Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning jämte Nordiska publiceringsnämnden för humanistiska tidskrifter
- \*24/k Berättelse från Nordiska afrikainstitutet
- 26/k Berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet
- \*29/k Berättelse från Nordiska publiceringsnämnden för medicin
- \*34/k Berättelse från Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden jämte Nordiska publiceringsnämnden för naturvetenskap
- \*38/k Berättelse från Nordiska konstförbundet
- \*40/k Berättelse från Nordiska samfundet för Latinamerikaforskning
- \*41/k Berättelse från Nordisk federation för medicinsk undervisning

*Nedanstående berättelser redovisas i C 1**BILAGA 8*

Berättelser som har direkt anslutning till avsnittet om nordiskt kulturellt samarbete

100/k	Nordens folkliga akademi
101/k	Nordiskt samarbete inom skolområdet
102/k	Nordisk journalistkursus
103/k	Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH)
104/k	Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)
105/k	Nordiska kurser i språk och litteratur
106/k	Nordiska universitetskursen i historia
150/k	Nordiskt kollegium för marinbiologi
151/k	Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (NORDITA)
152/k	Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)
153/k	Nordiska institutet för sjö rätt
154/k	Nordiska geoexkursioner till Island
155/k	Nordiskt kollegium för ekologi
156/k	Centralinstitutet för nordisk asienforskning (CINA)
157/k	Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi
158/k	Nordiska samsarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning
159/k	Nordiska samsarbetskommittén för internationell politik inklusive konflikt- och fredsforskning
160/k	Nordiska samsarbetsorganet för vetenskaplig information (NORDINFO)
161/k	Nordiska forskarkurser
162/k	Nordiskt vulkanologiskt institut
163/k	Nordiska samsarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning
164/k	Nordiskt samarbete inom massmediaforskning (NORDICOM)
165/k	Nordiska språksekretariatet och de nordiska språknämndernas samarbete
200/k	Nordens Hus i Reykjavík
201/k	Nordiska teaterkommittén
202/k	Nordiskt musiksamarbete (NOMUS)
203/k	Nordiskt samiskt institut
204/k	Utskottet för nordiskt ungdomssamarbete
205/k	Grannlandslitteraturkommittén
206/k	Nordiskt konstcentrum
207/k	Nordiska filmkurser

*D. 1979. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer*

7/1966/k	Meddelande om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervisning i radio och TV
*7/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 7/1969 angående skol- och studentbetygs jämförbarhet
17/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 17/1969 angående samarbete på musikerterapiens område
*9/1970/k	Meddelande om rekommendation nr 9/1970 angående material till undervisning i radio och TV



- \*13/1970/k Meddelande om rekommendation nr 13/1970 angående nordiska skol- och studentbetygs giltighet
- \*1/1971/k Meddelande om rekommendation nr 1/1971 angående samarbete inom forskning och undervisning om Östeuropa
- \*11/1971/k Meddelande om rekommendation nr 11/1971 angående samnordiska arkiv
- \*20/1971/k Meddelande om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige
- \*14/1972/k Meddelande om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande av en nordisk historia
- 19/1972/k Meddelande om rekommendation nr 19/1972 angående samarbete på veterinärmedicinens område
- \*15/1973/k Meddelande om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete
- \*17/1973/k Meddelande om rekommendation nr 17/1973 angående samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor
- 19/1973/k Meddelande om rekommendation nr 19/1973 angående högre lantbruksundervisning och forskning
- \*20/1973/k Meddelande om rekommendation nr 20/1973 angående stöd till den färöiska litteraturen
- 18/1974/k Meddelande om rekommendation nr 18/1974 angående informationen om Norden och kurser i nordiska språk i Finland m. m.
- 13/1975/k Meddelande om rekommendation nr 13/1975 angående förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia
- 14/1975/k Meddelande om rekommendation nr 14/1975 angående språkundervisning för finska barn i Sverige m. m.
- \*15/1975/k Meddelande om rekommendation nr 15/1975 angående utbyggt nordiskt samarbete beträffande nordisk komparativ samhällsforskning
- 16/1975/k Meddelande om rekommendation nr 16/1975 angående utvidgat nordiskt idrottssamarbete
- \*5/1976/k Meddelande om rekommendation nr 5/1976 angående samarbete på barnkulturens område
- \*7/1976/k Meddelande om rekommendation nr 7/1976 angående distribution av AV-material
- 8/1976/k Meddelande om rekommendation nr 8/1976 angående TV-program för sjöfolk
- \*9/1976/k Meddelande om rekommendation nr 9/1976 angående ökat nordiskt samarbete om framtidsstudier
- \*10/1976/k Meddelande om rekommendation nr 10/1976 angående åtgärder på massmediaforskningens område
- \*11/1976/k Meddelande om rekommendation nr 11/1976 angående historiskt verk om den nordiska kvinnan
- \*15/1976/k Meddelande om rekommendation nr 15/1976 angående åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet
- \*12/1977/k Meddelande om rekommendation nr 12/1977 angående handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden
- \*13/1977/k Meddelande om rekommendation nr 13/1977 angående undervisning i nordiska språk vid utländska universitet och läroanstalter
- \*14/1977/k Meddelande om rekommendation nr 14/1977 angående utförelse av antikviteter från de nordiska länderna
- \*16/1977/k Meddelande om rekommendation nr 16/1977 angående undersökning av utvecklingen av kulturkonsumtionen i de nordiska länderna
- \*17/1977/k Meddelande om rekommendation nr 17/1977 angående samarbete mellan fonogramarkiven i de nordiska länderna
- \*18/1977/k Meddelande om rekommendation nr 18/1977 angående samarbete för att öka spridningen av nordisk film inom Norden

- \*2/1978/k Meddelande om rekommendation nr 2/1978 angående samnordisk utbildning av lärare för dövblinda

### E. Frågor

12. Fråga till Sveriges regering om invandrarnas rätt till valfrihet i fråga om den kulturella identiteten inom skolpolitiken (ställd av Ilkka-Christian Björklund)
18. Fråga till Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar om stöd till de nationella språknämnderna (ställd av Per Olof Sundman)

## Social- och miljöutskottet

### A. Medlemsförslag

- A 516/s Medlemsförslag om införande av enhetlig sommartid i de nordiska länderna
- A 517/s Medlemsförslag om filialundervisning vid Nordiska hälsovårdshögskolan
- A 527/s Medlemsförslag om nordiskt samarbete för att utreda och avskaffa medicinskt missbruk inom elitidrotten
- A 528/s Medlemsförslag om åtgärder för bevarande av sälstammen i östersjöområdet
- A 530/s Medlemsförslag om åtgärder för begränsning av djurförsök
- A 535/s Medlemsförslag om samnordisk utbildning och forskning rörande åldrandets problem
- A 538/s Medlemsförslag om samarbete angående rening av kommunalt avloppsvatten
- A 539/s Medlemsförslag om upprättande av ett nordiskt idrottsmedicinskt forskningsinstitut
- \*A 546/s Medlemsförslag om enhetliga regler inom Norden för användning av akupunktur
- \*A 548/s Medlemsförslag om en övergripande konvention angående tillgodoräknande av tjänstgöring i annat nordiskt land för löne- och andra förmåner

### C. 1979. Berättelser

- 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet
- \*7/s Berättelse från Nordiska läkemedelsnämnden
- \*10/s Berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan
- 17/s Berättelse från Nordiska nämnden för alkoholforskning
- \*18/s Berättelse från Nordiska ämbetsmannautskottet på livsmedelslagstiftningens område
- \*20/s Berättelse från Nordiska nämnden för handikappfrågor
- \*32/s Berättelse från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning
- \*36/s Berättelse från Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter
- \*37/s Berättelse från Nordiska samarbetsorganet för drogforskning
- \*43/s Berättelse från Nordisk metodikkommitté för livsmedel (NMKL)

*D. 1979. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer*

- 5/1965/s Meddelanden om rekommendation nr 5/1965 angående utbildning av arkitekter m. m.
- 29/1969/s Meddelande om rekommendation nr 29/1969 angående samarbete rörande yrkesvägledarutbildning
- \*1/1970/s Meddelanden om rekommendation nr 1/1970 angående vidareutbildning av socialpersonal
- \*30/1970/s Meddelande om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förorening
- \*19/1971/s Meddelande om rekommendation nr 19/1971 angående de finska invandrarnas kontakter med Finland
- 21/1971/s Meddelande om rekommendation nr 21/1971 angående samverkan vid bekämpningen av föroreningarna i Skagerrack, Kattegatt och Öresund
- \*1/1973/s Meddelande om rekommendation nr 1/1973 angående försörjarbegreppets utformning
- \*2/1973/s Meddelande om rekommendation nr 2/1973 angående auktorisation av optiker
- 3/1973/s Meddelande om rekommendation nr 3/1973 angående nordisk arbetsmarknad för optiker
- 5/1973/s Meddelande om rekommendation nr 5/1973 angående fortbildning av lärare vid socialhögskolor
- 29/1973/s Meddelande om rekommendation nr 29/1973 angående nordiskt hälsokortssystem
- \*32/1973/s Meddelande om rekommendation nr 32/1973 angående vård av narkotikamissbrukare
- \*3/1974/s Meddelande om rekommendation nr 3/1974 angående nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter
- 6/1974/s Meddelande om rekommendation nr 6/1974 angående trygghet av patienternas rättssäkerhet
- 8/1974/s Meddelande om rekommendation nr 8/1974 angående nordisk rusmedelsforskning
- \*27/1974/s Meddelande om rekommendation nr 27/1974 angående inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning
- \*28/1974/s Meddelande om rekommendation nr 28/1974 angående skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse
- \*8/1975/s Meddelande om rekommendation nr 8/1975 angående begränsning av utsläpp i Bottniska viken m. m.
- \*9/1975/s Meddelande om rekommendation nr 9/1975 angående förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön
- \*10/1975/s Meddelande om rekommendation nr 10/1975 angående nordiskt samarbetsorgan på livsmedelsforskningens område
- 19/1975/s Meddelande om rekommendation nr 19/1975 angående nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet
- 6/1977/s Meddelande om rekommendation nr 6/1977 angående förkortning av arbetstiden
- \*7/1977/s Meddelande om rekommendation nr 7/1977 angående nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor
- \*8/1977/s Meddelande om rekommendation nr 8/1977 angående handlingsprogram på arbetsmiljöområdet
- \*9/1977/s Meddelande om rekommendation nr 9/1977 angående program för samarbete på social- och hälsovårdsområdet
- 5/1978/s Meddelande om rekommendation nr 5/1978 angående handlingsprogram för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor
- \*6/1978/s Meddelande om rekommendation nr 6/1978 angående program för nordiskt samarbete på miljövårdsområdet
- \*7/1978/s Meddelande om rekommendation nr 7/1978 angående europeisk miljöskyddskonvention

- \*8/1978/s Meddelande om rekommendation nr 8/1978 angående forskning om skydd för ozonskiktet
- \*9/1978/s Meddelande om rekommendation nr 9/1978 angående konvention till skydd för ozonskiktet
- \*10/1978/s Meddelande om rekommendation nr 10/1978 angående förbättrad hälsovård för jordbruksbefolkningen
- \*11/1978/s Meddelande om rekommendation nr 11/1978 angående samverkan om tobaksupplysning
- \*12/1978/s Meddelande om rekommendation nr 12/1978 angående internationell konvention om arbetstiden
- \*13/1978/s Meddelande om rekommendation nr 13/1978 angående åtgärder mot uppkomsten av handikapp

### E. Frågor

1. Fråga till Danmarks regering om åtgärder mot luftföroreningar (ställd av Erik Adamsson)
5. Fråga till Nordiska ministerrådet om undanröjande av missförhållanden vid uttagande av sociala avgifter (ställd av Nils Dahlman)
7. Fråga till Nordiska ministerrådet om patienternas rätts-säkerhet m. m. (ställd av Asbjørn Haugstvedt) /D 1979/6/1974/s/
8. Fråga till Nordiska ministerrådet om åtgärder för att motverka ungdomsarbetslösheten (ställd av Tellervo Koivisto)
9. Fråga till Nordiska ministerrådet om skapande av förutsättningar för tryggad sysselsättning vid företagsetableringar mellan länderna (ställd av Tellervo Koivisto)
11. Fråga till Nordiska ministerrådet om alkoholpolitikens samhällsekonomiska konsekvenser (ställd av Raino Westerholm) /C 1979/17/s/
13. Fråga till Nordiska ministerrådet om åtgärder för att förhindra eutanasi (ställd av Petter Savola)
14. Fråga till Nordiska ministerrådet om gemensam arbetsmarknad för optiker (ställd av Bror Lillqvist) /D 1979/3/1973/s/
19. Fråga till Nordiska ministerrådet om handlingsprogrammet för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor (ställd av Anna-Greta Skantz) /D 1979/5/1978/s/

### Trafikutskottet

#### A. Medlemsförslag

- \*A 507/t Medlemsförslag om liberalisering av de nordiska ländernas regler för fraktcharter
- A 515/t Medlemsförslag om samordning av de nordiska bestämmelserna om säkerhet, arbetsmiljö m. m. för fartyg
- A 518/t Medlemsförslag om samnordiska åtgärder mot onykterhet till sjöss
- A 522/t Medlemsförslag om en nordisk flyghaverikommission
- A 534/t Medlemsförslag om enhetliga regler för rabatter m. m. i järnvägstrafiken i Norden
- \*A 544/t Medlemsförslag om sänkning av flygpriserna på inomnordiska rutter

*C. 1979. Berättelser*

- 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet  
 \*19/t Berättelse från Nordiska turisttrafikkommittén (NTTK)  
 \*21/t Berättelse från Nordiska telekonferensen och styrkommittén för nordiskt telesamarbete  
 \*25/t Berättelse från Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning  
 \*27/t Berättelse från Nordiska postföreningen

*Nedanstående berättelser redovisas i C 1*

*BILAGA 11*

- 302/t Nordiska trafiksäkerhetsrådet och dess samarbetsorgan

*D. 1979. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer*

- 1/1967/t Meddelanden om rekommendation nr 1/1967 angående gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik  
 9/1968/t Meddelanden om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim  
 \*27/1968/t Meddelande om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning  
 \*35/1968/t Meddelande om rekommendation nr 35/1968 angående gemensam resebyrålagstiftning  
 \*15/1970/t Meddelande om rekommendation nr 15/1970 angående bro vid Karesuando  
 \*35/1970/t Meddelande om rekommendation nr 35/1970 angående utbildning av förare av motorfordon  
 \*8/1972/t Meddelande om rekommendation nr 8/1972 angående underlättande av den internationella flygtrafiken på korta rutter  
 9/1972/t Meddelande om rekommendation nr 9/1972 angående flygtrafiken mellan Åland och Stockholmsområdet  
 \*11/1972/t Meddelande om rekommendation nr 11/1972 angående bättre och billigare trafikförbindelser mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden  
 \*15/1972/t Meddelande om rekommendation nr 15/1972 angående enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar  
 \*24/1973/t Meddelande om rekommendation nr 24/1973 angående förarskydd vid trafikförsäkring  
 \*25/1973/t Meddelande om rekommendation nr 25/1973 angående trafikregler för handikappfordon  
 \*27/1973/t Meddelande om rekommendation nr 27/1973 angående utredning om mellanriksväg Skjomen—Stora Sjöfallet  
 28/1973/t Meddelanden om rekommendation nr 28/1973 angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland Norge och Sverige  
 10/1974/t Meddelande om rekommendation nr 10/1974 angående byggande av bro över Tana älv vid Utsjoki kyrkby  
 \*11/1974/t Meddelande om rekommendation nr 11/1974 angående begränsning av trafikbuller  
 \*13/1974/t Meddelande om rekommendation nr 13/1974 angående vidareutbildning inom hotell- och restaurangfacket  
 \*14/1974/t Meddelande om rekommendation nr 14/1974 angående byggande av landsvägsbro vid Kolari  
 \*26/1974/t Meddelande om rekommendation nr 26/1974 angående påbud om bruk av skyddshjälm  
 1/1975/t Meddelande om rekommendation nr 1/1975 angående färjeförbindelse mellan Vasa och Umeå  
 2/1975/t Meddelande om rekommendation nr 2/1975 angående ökad användning av reflexanordningar

- \*3/1975/t Meddelande om rekommendation nr 3/1975 angående  
NORDTURIST-biljett
- 4/1975/t Meddelande om rekommendation nr 4/1975 angående  
passagerar- och bilfärja mellan Island, Färöarna och det  
övriga Norden
- \*2/1976/t Meddelande om rekommendation nr 2/1976 angående utvid-  
gade resealternativ i internordisk flygtrafik
- \*3/1976/t Meddelande om rekommendation nr 3/1976 angående inter-  
nordisk giltighet för körkort
- \*4/1976/t Meddelande om rekommendation nr 4/1976 angående utvid-  
gade reseöjligheter för pensionärer m. fl.
- 10/1977/t Meddelande om rekommendation nr 10/1977 angående  
samnordisk insats mot trafikonykterheten
- 11/1977/t Meddelande om rekommendation nr 11/1977 angående  
förbättring av barnens trafikmiljö
- \*1/1978/t Meddelande om rekommendation nr 1/1978 angående pro-  
gram för nordiskt samarbete på turistområdet
- \*4/1978/t Meddelande om rekommendation nr 4/1978 angående kollek-  
tivtrafiken och de handikappades behov

### *E. Frågor*

2. Fråga till Nordiska ministerrådet om bilfärja mellan Is-  
land, Färöarna och det övriga Norden (ställd av Gils  
Guðmundsson) /D 1979/4/1975/t/
4. Fråga till Nordiska ministerrådet om samnordisk insats  
mot trafikonykterheten (ställd av Eric Carlsson)  
/D 1979/10/1977/t/
6. Fråga till Nordiska ministerrådet om förbättring av bar-  
nens trafikmiljö (ställd av Seppo Westerlund) /D 1979/  
11/1977/t/
10. Fråga till Nordiska ministerrådet om underlättande av  
studerandes resor på statsjärnvägarna inom Norden  
(ställd av Erkki Tuomioja)
15. Fråga till Nordiska ministerrådet om tvärgående flyg-  
förbindelse på Nordkalotten (ställd av Ralf Friberg)  
/D 1979/28/1973/t/
16. Fråga till Nordiska ministerrådet om flygförbindelsen  
mellan Mariehamn och Stockholm (ställd av Nils Dahl-  
man) /D 1979/9/1972/t/
20. Fråga till Finlands och Norges regeringar om förbin-  
delserna över Tana älv vid Utsjoki (ställd av Håkon  
Kyllingmark) /D 1979/10/1974/t/

### **Ekonomiska utskottet**

#### *A. Medlemsförslag*

- A 519/e Medlemsförslag om nordisk industrialiseringsfond för  
Färöarna
- A 524/e Medlemsförslag om valutapolitiskt och monetärt sam-  
arbete i Norden
- A 537/e Medlemsförslag om nordiskt samarbete i OECD om  
uppförandekod för multinationella företag (MNF)
- \*A 542/e Medlemsförslag om förbättrat konsumentskydd beträffande  
lås

*B. Ministerrådsförslag*

- \*B 27/e        Ministerrådsförslag om nordiskt samarbetsprogram på konsumentområdet  
 B 28/e        Ministerrådsförslag om handlingsprogram för nordiskt regionalpolitiskt samarbete

*C. 1979. Berättelser*

- 1                Berättelse rörande det nordiska samarbetet  
 \*3/e            Berättelse från Nordisk statistisk sekretariat  
 \*4/e            Berättelse från det tulladministrativa rådet  
 \*9/e            Befattelse från Nordtest  
 \*11/e          Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål  
 \*12/e          Berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerifrågor  
 \*14/e          Berättelse från Nordiska jordbruksforskarens förening  
 \*28/e          Berättelse från Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS)  
 \*31/e          Berättelse från Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) och samnordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete  
 35/e          Berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling  
 \*39/e          Berättelse från Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet  
 42/e          Berättelse från Nordiska investeringsbanken

*Nedanstående berättelser redovisas i C 1*

*BILAGA 9*

- 300/e        Nordel

*BILAGA 10*

- 301/e        Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor

*D. 1979. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer*

- 14/1970/e    Meddelande om rekommendation nr 14/1970 angående forskningsinstitut för framtidsfrågor  
 \*6/1971/e    Meddelande om rekommendation nr 6/1971 angående förenkling av tullbehandlingen av skogs- och jordbruksmaskiner  
 \*7/1971/e    Meddelande om rekommendation nr 7/1971 angående samordning av elektriska säkerhetsfrågor  
 12/1971/e    Meddelande om rekommendation nr 12/1971 angående gemensamt införande av SI-systemet  
 31/1971/e    Meddelande om rekommendation nr 31/1971 angående analysattester rörande fröer  
 \*1/1972/e    Meddelande om rekommendation nr 1/1972 angående nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl och ångpanneanläggningar  
 \*2/1972/e    Meddelande om rekommendation nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området  
 \*7/1972/e    Meddelande om rekommendation nr 7/1972 angående nordisk konsumentupplysning om personbilar  
 \*18/1972/e    Meddelande om rekommendation nr 18/1972 angående samarbete rörande biologisk bekämpning av skadedjur  
 \*13/1973/e    Meddelande om rekommendation nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar  
 15/1974/e    Meddelande om rekommendation nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat

- \*16/1974/e Meddelande om rekommendation nr 16/1974 angående samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst—väst-handeln
- \*20/1974/e Meddelande om rekommendation nr 20/1974 angående företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag
- 21/1974/e Meddelande om rekommendation nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete
- \*22/1974/e Meddelande om rekommendation nr 22/1974 angående nordiskt samarbete angående ytkemisk forskning
- \*23/1974/e Meddelande om rekommendation nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten
- \*5/1975/e Meddelande om rekommendation nr 5/1975 angående handlingsprogram för ökad livsmedelsförsörjning
- \*6/1975/e Meddelande om rekommendation nr 6/1975 angående Nordtests arbetsformer
- \*12/1976/e Meddelande om rekommendation nr 12/1976 angående offentliga inköp i Norden
- 1/1977/e Meddelande om rekommendation nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall
- 3/1977/e Meddelande om rekommendation nr 3/1977 angående samverkan för att bevara den fria skeppsfarten i internationella sammanhang
- \*5/1977/e Meddelande om rekommendation nr 5/1977 angående samarbete beträffande utvecklingsländerna
- \*15/1977/e Meddelande om rekommendation nr 15/1977 angående forskningssamarbete rörande lantbrukskooperation
- \*3/1978/e Meddelande om rekommendation nr 3/1978 angående högre skoglig utbildning
- \*14/1978/e Meddelande om rekommendation nr 14/1978 angående utveckling av fiskeprodukter för u-ländernas behov
- \*15/1978/e Meddelande om rekommendation nr 15/1978 angående återvinning av avfall och återanvändning av resurser



## Översikt över sessionen

Rådets plenarmöten hölls i Nya riksdagshusets plenisal. Platsfördelningen i salen framgår av planen sist i band 2. För utskottens, delegationernas, ministerrådets och presidiets sammanträden, för sekretariatens och pressens arbete m. m. disponerades olika lokaler i samma byggnad.

### Plenarmöten

Måndagen den 19 februari kl. 16.00—18.20

Tisdagen den 20 februari kl. 09.30—12.15 och 14.00—18.20

Onsdagen den 21 februari kl. 09.30—13.50 och 14.00—17.45

Torsdagen den 22 februari kl. 09.30—11.35 och 14.00—18.00

Fredagen den 23 februari kl. 09.30—12.40 och 14.00—15.50

### Utskottsmöten

#### *Juridiska utskottet*

Måndagen den 19 februari kl. 15.00—15.35

#### *Kulturutskottet*

Måndagen den 19 februari kl. 09.10—11.00 och 15.00—15.55

Onsdagen den 21 februari kl. 08.35—09.30

Torsdagen den 22 februari kl. 08.35—09.30

#### *Social- och miljöutskottet*

Måndagen den 19 februari kl. 09.05—10.50 och 15.00—15.50

Torsdagen den 22 februari kl. 11.40—12.10

#### *Trafikutskottet*

Måndagen den 19 februari kl. 09.30—10.30 och 15.00—15.30

Torsdagen den 22 februari kl. 11.30—12.30

#### *Ekonomiska utskottet*

Måndagen den 19 februari kl. 09.15—10.45

### Särskilda arrangemang

Måndagen den 19 februari: Supé (värdar: Danmarks, Finlands, Islands och Sveriges ambassader)

Tisdagen den 20 februari: Mottagning på Stadshuset för utdelande av Nordiska rådets litteraturpris (värd: Stockholms kommun)

Onsdagen den 21 februari: Kvällen reserverad för sammankomster i partiernas regi

Torsdagen den 22 februari: Middag på Grand Hotell Royal (värd: Sveriges regering)



# PROTOKOLL



## Protokoll

### 1:a mötet

**Måndagen den 19 februari 1979 kl. 16.00**

**Presidenter: Trygve Bratteli (1—4) och Olof Palme (5—16)**

#### Dagordning

1. Öppningsanförande av Nordiska rådets president
2. Namnupprop: godkännande av medlemslista
3. Val av presidium
4. Val av suppleanter för presidiemedlemmarna
5. Anförande av den nyvalde presidenten
6. Utsändningen av handlingar till sessionen
7. Fastställande av saklista till sessionen
8. Meddelande om voteringsordningen
9. Val av budgetkommitté
10. Val av informationskommitté
11. Val av revisorer och revisorsuppleanter för Nordiska kulturfonden för 1979 och 1980
12. Val av särskilt utskott för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning
13. Fyllnadsväl till Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté
14. Val av medlemmar till Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté för perioden 1 maj 1979 till 30 april 1981
15. Bemyndigande för de fasta utskotten att lägga sådana berättelser — med undantag för C 1 — och meddelanden till handlingarna, vilka ej upptagits på saklistan för sessio-

nen eller vilka icke slutbehandlats vid sessionen

16. C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet

Dokument 1: Rapport från Nordiska rådets presidium (generaldebatt)

#### 1 Öppningsanförande av Nordiska rådets president

Jeg foreslår ved starten av dette møtet at vi kort og symbolsk minnes en del spesielle medarbeidere i Nordisk Råd som ikke lenger er med oss. Vi gjør det ved et øyeblikks stillhet å minnes Jens Otto Krag, tidligere dansk statsminister, Arne Geijer, svensk riksdagsmedlem og LO-leder, deltaker i dette råd i mange år, og Orla Möller, folketingsmann og minister i Danmark.

Representanter, regjeringsmedlemmer, hr. talman! Jeg ønsker medlemmer av rådet og av regjeringene og andre deltakere vel møtt til denne samlingen i Nordisk Råd.

Vi kommer sammen her i en situasjon da likeartede problemer dominerer det politiske arbeid i alle de nordiske land. Jeg tenker på de økonomiske forholdene som har utviklet seg i de senere år, og som en ikke bare i Norden, men verden rundt leter etter nye og holdbare løsninger på.

Denne utviklingen stiller også det nordiske samarbeidet på nye prøver. Formelt har vel det økonomiske samarbeid mellom de nor-

diske land utviklet seg i andre former enn mange tenkte seg på forhånd. Det er ikke de store dramatiske enkelte tiltak som har formet denne utviklingen. Sett fra den siden kan det jo synes som veien vi har gått, har etterlatt seg merkene av flere mislykkede tiltak. Men i det økonomiske felt har utviklingen gått sin gang. NORDÖK strandet da utkastet til traktaten lå ferdig til ratifikasjon. Men de nordiske land er også økonomisk i dag langt mer integrert enn da traktaten led skibbrudd.

Dette er stort sett karakteristisk for det nordiske samarbeid slik det har utviklet seg i siste generasjon. Det er ikke de ytre manifestasjoner som fanger blikket. Men gir vi oss litt tid til å se og høre, vil vi fornemme den betydelige følelse av enhet og vennskap som er formet av denne prosess. Dette hjørne av Europa var i århundrer preget av indre strid og kriger, slik vi også i vår tid kan se det i mange geografiske områder i verden. Men i Norden er dette nå historisk fortid. De nordiske folk har utviklet en evne til å leve fredelig sammen som mange folkegrupper misunner oss. Og denne evne til fredelig samliv er i sum det store resultat av det nordiske samarbeidet som Nordisk Råd nå er det viktigste symbol på og instrument for.

Også våre land er bekymret for trekk i tidens økonomiske utvikling. Dette finner vi igjen i hele den høyt industrialiserte verden. Og den fattige verden har enda større bekymringer på sitt grunnlag.

Vi stiller oss naturlig spørsmålet om et forbedret nordisk samarbeid kan lette våre lands veg over i mer stabile og trygge forhold for de folk som lever og arbeider her. Det bør være et siktepunkt at våre bestrebelse her skal kunne være til nytte også for våre naboer.

Det synes som de vanskeligheter vi nå møter, er nokså likeartede i alle fem land. Det er nok variasjoner i krisens styrke og dens virkninger, bl. a. i omfanget av arbeidsløshet, i press av inflasjon og i svekket valutabalansen. Men bortsett fra noe varierende styrkegrad synes vanskelighetene svært likeartede. Og tilsvarende problemer ser en verden rundt.

Felles for alle synes å være usikkerheten om hvordan en ny tid skal takles for å hindre at menneskene skal bli straffet av den enorme produksjonsevne de selv har skapt. I den høy-

industrialiserte verden er dette jo ikke noen fattigdomskrise. Men det søkes etter veier og midler til å bruke de enorme krefter til å sikre menneskene et tryggere liv, trygghet for arbeid og trygghet for inntekt. Det synes å forme seg som et sentralt siktepunkt for de par tiår som er igjen av dette århundre.

I den virksomhet Nordisk Råd står for, bør det være et mål å nytte etablerte vennskapelige forbindelser og evne til felles tiltak for å løse disse oppgaver i denne kommende nye tidsperiode. På mange felter kan vi i hvert land bli nødt til å tenke på nytt og til å prøve oss fram der politiske resepter fra fortiden ikke gir medisiner for en ny tidsalder. Vi bør innstille oss på maksimalt å utveksle erfaringer og lærdommer vi kan vinne på alle områder.

Situasjonen bør også være en impuls til aktivisering av praktisk nordisk samarbeid på alle områder der dette kan lette oppgavene. Det gjelder også det økonomiske samarbeid. Og det må gjelde økonomiske og industrielle tiltak av slike dimensjoner at de synes i en ny innsats for å trygge alle mennesker arbeid og inntekt.

Som det har fått sikker tradisjon, vil Nordisk Råd ikke bare virke med for noen få enkelte dominante oppgaver. Nordisk Råd og samarbeid er paraply over mangfoldige større og mindre oppgaver av felles interesse. Dette rådsmøte har i sine dokumenter en lang rekke saker fra ulike felter av samfunnslivet.

Med sterk tilskyndelse fra det parlamentariske Nordisk Råd er gjennom det siste tiår også det nordiske samarbeid mellom regjeringene blitt fastere organisert og effektivisert. I hovedsak er dette en fordel. De parlamentariske kontrolloppgaver dette trekker med seg, er i ferd med å bli tilfredsstillende løst.

Jeg håper dette rådsmøte vil innfri de forventninger en med rimelighet kan stille til det, og at det vil forme seg som et skritt videre i et verdifullt og nødvendig nordisk samarbeid som i framtiden kan få enda større betydning enn det har hatt hittil.

På vegne av presidiet hilser jeg parlamentenes og regjeringenes representanter, deres medhjelpere og andre som skal være med i disse dager: Vel møtt til arbeidet!

Vi skal nå først konstituere rådet.

2

**Namnupprop: godkännande av medlemslista**

Namnupprop företogs enligt följande medlemslista, upprättad enligt § 4 i arbetsordningen:

*Regeringsrepresentanter*

Aalto, Arvo<sup>1</sup>  
 Andersen, Anders<sup>1</sup>  
 Arnalds, Ragnar<sup>1</sup>  
 Auken, Svend<sup>1</sup>  
 Bennedsen, Dorte<sup>1</sup>  
 Blix, Hans  
 Bondestam, Anitha  
 Brundtland, Gro Harlem<sup>1</sup>  
 Cars, Hadar  
 Christophersen, Henning  
 Egeland, Kjølvi<sup>1</sup>  
 Enggaard, Knud  
 Enlund, Eric  
 Friggebo, Birgit  
 Gjerde, Bjartmar  
 Gröndal, Benedikt<sup>1</sup>  
 Guttormsson, Hjörleifur<sup>1</sup>  
 Hansen, Ivar<sup>1</sup>  
 Hansson, Bertil  
 Haukvik, Olav  
 Hentze, Demmus  
 Huss, Erik  
 Itälä, Jaakko  
 Jóhannesson, Ólafur<sup>1</sup>  
 Jóhannesson, Kjartan  
 Jordahl, Asbjørn  
 Jørgensen, Anker  
 Kivistö, Kalevi<sup>1</sup>  
 Kleppe, Per<sup>1</sup>  
 Lind, Nathalie<sup>1</sup>  
 Lindahl, Hedda  
 Matthiasen, Niels  
 Mundebo, Ingemar  
 Myklevoll, Kirsten  
 Nilsen, Arne  
 Nordli, Odvar  
 Rekola, Esko  
 Rodhe, Birgit<sup>1</sup>  
 Romanus, Gabriel  
 Romanus, Sven  
 Ryste, Ruth  
 Saarto, Veikko<sup>1</sup>  
 Sorsa, Kalevi<sup>1</sup>  
 Tham, Carl

<sup>1</sup> Ej närvarande vid namnuppropet.

Työläjärvi, Pirkko  
 Ullsten, Ola  
 Wahlberg, Marianne  
 Valle, Inger Louise<sup>1</sup>  
 Wikström, Jan-Erik  
 Winter, Eva<sup>1</sup>  
 Virolainen, Johannes  
 Wirtén, Rolf<sup>1</sup>  
 Woivalin, Folke  
 Väyrynen, Paavo  
 Østergaard, Lise

*Valda medlemmar*

Adamsson, Erik  
 Ágústsson, Einar  
 Andersen, K. B.  
 Antonsson, Johannes  
 Bakken, Ingvar  
 Benkow, Jo  
 Berge, Gunnar  
 Björklund, Ilkka-Christian  
 Bondevik, Kjell Magne  
 Bratteli, Trygve  
 Brusvang, René  
 Carlsson, Eric  
 Christensen, Chr.  
 Christensen, Ib  
 Dahlman, Nils  
 Dalsager, Poul  
 Dinesen, Erling  
 Eidem, Bjarne Mørk  
 Ellefsen, Pauli  
 Feldt, Kjell-Olof  
 Fjeldvær, Rolf  
 Folke, Steen<sup>1</sup>  
 Friberg, Ralf  
 Gestrin, Kristian  
 Gjertsen, Astrid  
 Glensgård, Leif  
 Guðmundsson, Gils  
 Guðnason, Eiður  
 Hansen, Guttorm  
 Haugstvedt, Asbjørn  
 Haugaard, Svend  
 Helgadóttir, Ragnhildur  
 Hermannsson, Sverrir  
 Hernelius, Allan  
 Hetemäki-Olander, Elsi  
 Holmberg, Gustav  
 Hyvönen, Anna-Liisa  
 Haarder, Bertel<sup>1</sup>  
 Jacobsen, Kirsten  
 Jakobsdóttir, Svava

Jakobsen, Johan J.  
 Jansson, Paul<sup>1</sup>  
 Johansson, Knut  
 Kanerva, Ilkka  
 Karhuvaara, Sinikka  
 Koivisto, Tellervo  
 Korvald, Lars  
 Kyllingmark, Håkon  
 Lillqvist, Bror  
 Lund, Thor  
 Mellqvist, Sven  
 Møller, Inge Fischer  
 Nilsson, Jan-Ivan  
 Palm, Sture  
 Palme, Olof  
 Patursson, Erlendur  
 Pedersen, Robert  
 Peltola, Kaarina (Kati)  
 Richardson, Gunnar  
 Savola, Petter  
 Schlüter, Poul  
 Sellgren, Rolf  
 Skantz, Anna-Greta  
 Steen, Reulf<sup>1</sup>  
 Stubberud, Liv  
 Sukselainen, V. J.  
 Sundberg, Ingrid  
 Sundman, Per Olof  
 Sundqvist, Ulf<sup>1</sup>  
 Tastesen, Bernhardt  
 Tuomioja, Erkki  
 Utkilen, Sigrid  
 Werner, Lars  
 Westerholm, Raino  
 Westerlund, Seppo  
 Willoch, Kåre  
 Winberg, Håkan  
 Väänänen, Marjatta

### 3

#### Val av presidium

Arbetsutskottet hade föreslagit, att till president skulle väljas Olof Palme, Sverige, och till vice presidenter Poul Schlüter, Danmark, V. J. Sukselainen, Finland, Eiður Guðnason, Island och Lars Korvald, Norge.

*Arbetsutskottets förslag bifölls.*

<sup>1</sup> Ej närvarande vid namnuppropet.

### 4

#### Val av suppleanter för presidiemedlemmarna

Arbetsutskottet hade föreslagit, att till suppleanter för presidiemedlemmarna skulle väljas Poul Dalsager, Danmark, Bror Lillqvist, Finland, Svava Jakobsdóttir, Island, Guttorm Hansen, Norge, och Jan-Ivan Nilsson, Sverige.

*Arbetsutskottets förslag bifölls.*

**Olof Palme** övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

### 5

#### Anförande av den nyvalde presidenten:

Ärade rådsmedlemmar! På det nyvalda presidiet vägnar vill jag tacka för det förtroende som Nordiska rådet visat oss. Jag kan försäkra att vi kommer att göra vårt bästa för att tillsammans lösa den uppgift som denna församling lagt på oss.

Jag vill också gärna ta detta tillfälle i akt för att tacka den avgående presidenten Trygve Bratteli, som med auktoritet, engagemang och värme lett presidiet under det gångna året.

Samtidigt ber jag att få hälsa er alla — medlemmar, sekretariat, sakkunniga, särskilt inbjudna, representanter för press, radio och TV — varmt välkomna till Stockholm.

Den 27:e sessionen står inför viktiga uppgifter. Låt mig knyta an till diskussionen och besluten vid vårt föregående möte i Oslo. Det innebar på sitt sätt en vändpunkt. Debatten gällde — tillspetsat uttryckt — om det nordiska samarbetet skulle bli ett av den internationella krisens offer, eller om vi gemensamt skulle lyckas arbeta oss ur denna kris. Det gavs inget entydigt eller slutgiltigt svar. Men vi påtog oss en rad uppgifter, varav många skall redovisas vid denna session. I all ödmjukhet samlades vi för ett år sedan kring slutsatsen att vårt långvariga samarbete borde utgöra en grund för fortsatta framsteg — även om ingen ville utlova några lättköpta framgångar.



Oslosessionen har, trots denna ödmjuka inställning, utlöst en ökande aktivitet på en rad områden. Intensiteten i det nordiska samarbetet har stegrats under de senaste månaderna. Sessionen samlas i ett mycket intressant skede.

Mycket av det som inträffat på senaste tid kan verka motsägelsefullt. Uppgiften att alltmör inrikta samarbetet på de verkliga problemområdena förefaller svårlöst. Men av just detta skäl möts denna session av mycket stort intresse. Debatten på sessionens olika dagordningspunkter kan bli vägledande för inriktningen av det nordiska samarbetet under hela 1980-talet.

Det kan synas mycket svårt att ange dessa riktlinjer med ledning av den senaste tidens utveckling. Volvo-avtalet fälldes — men en rad bilaterala samarbetsprojekt är under utveckling. Problemen på arbetsmarknaden är svåra — men vi kommer om några dagar att få ta del i en viktig diskussion om den långsiktiga arbetsmarknadspolitiken i Norden. Den ekonomiska krisen har främst drabbat de områden i våra länder, som redan tidigare led av en otillräcklig industriell utveckling. Det är därför viktigt att konstatera att rådet vid denna session har att ta ställning till förslag om ett regionalpolitiskt samarbete. Ministerrådet kommer under sessionen att förelägga oss finansministrarnas utredning om vårt ömsesidiga ekonomiska beroende och vårt beroende av vår omvärld.

Under det år som gått har alltså skapats ett underlag för att precisera samarbetsuppgifter på en rad av samhällslivets viktigaste områden. Men det finns skäl att varna för alltför högt ställda förväntningar, på snabba och genomgripande resultat. Vi upplever och deltar i en omorientering av det nordiska samarbetet, som blivit nödvändig på grund av en internationell utveckling, som vi inte råder över. Vi står inför att bemästra problem som delvis är gemensamma och skapa lösningar på områden där vi hittills inte lyckats särskilt bra med att samarbeta. Det är därför inte alls förvånande att vi drabbas av motgångar, när vi ger oss in på områden som den ekonomiska politiken, sysselsättningen, utvecklingen av industrin, och ett gemensamt ansvar för de regioner som drabbats hårdast av den internationella ekonomiska utvecklingen. Det är också så att mot-

gångarna, t. ex. utgången av Volvo-förhandlingarna, får större uppmärksamhet än aldrig så många stegvisa framgångar.

Det finns en risk för att vi i rådet fastnar i nuets svåra samhällsproblem och försummar att rikta blickarna framåt. Det är helt klart att omedelbart verkande åtgärder för att skydda människorna mot krisen, för att skaffa jobb åt de unga arbetslösa, för att förhindra att företag läggs ner och hela bygger blir utan sysselsättning, det är helt klart att sådana direkta åtgärder måste klaras av regeringarna, inom länderna själva. Jag tror inte att människorna väntar sig sådana åtgärder av Nordiska rådet. Detta är inte en nedvärdering av det nordiska samarbetets betydelse. Det finns starka krav på att regeringarna utformar sin politik i nära kontakt och samråd. Men det finns också en förväntan om att de nordiska länderna gemensamt skall utforma riktlinjerna för den långsiktiga utvecklingen. Det är här vår chans ligger. Nu har vi samlats för att rådslå om hur våra små länder gemensamt skall möta en framtid som få finner hoppingivande och många finner problemfylld.

Inför rådets förestående diskussion om det nordiska samarbetet inför 80-talet skulle jag vilja forma tre teser:

1. Ett industriellt samarbete kommer att växa fram i Norden.

2. Arbetsmarknadens parter kommer att spela en allt viktigare roll i den konkreta utformningen av det nordiska samarbetet.

3. De nordiska länderna kommer steg för steg att finna former för ett samordnat, gemensamt uppträdande i den internationella ekonomin.

Det kommer att ta lång tid — säkert hela 80-talet — att nå fram till en sådan tingens ordning. Men vi har otvivelaktigt börjat röra oss i denna riktning. Det är möjligt att vägen dit inte kommer att kantas av stora spektakulära projekt, inte heller kommer vi måhända att finna lösningen på s. k. ödesfrågor.

Det är viktiga och svåra frågor som vi står inför, ty det är problemen omkring oss som utgör dramatiken: den sociala oron, de ekonomiska svårigheterna, ovissheten om vad den tekniska utvecklingen för med sig. I denna dramatiska utveckling skall vårt samarbete betyda stabilitet och trygghet för människorna i Norden.

## Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Aimo Ajo ersätter Ulf Sundqvist under denna session och att Essen Lindahl för detta möte ersätter Paul Jansson.

*Rådet beslöt ändra medlemslistan i enlighet härmed.*

## 6

### Utsändning av handlingar till sessionen

Arbetsordningen stadgar att allt dokumentationsmaterial som skall behandlas vid sessionen skall ha utsänts senast två veckor före sessionens början. Den stadgar också, att utsändande kan ske senare om särskilda skäl föreligger. Före denna session har allt material inte kunnat sändas ut i tid bl. a. på grund av att utskotten har måst lägga sina sammanträden till en osedvanligt sen tidpunkt.

Presidiet föreslår att även de förslag som utsänts senare än två veckor före sessionens början kan behandlas vid sessionen. Beslutet kräver 2/3 flertal.

*Presidiets förslag bifölls.*

## 7

### Fastställande av saklista för sessionen

Presidiet föreslår att å saklistan för sessionen skall upptagas de saker, vilka icke utmärkts med asterisk i den utdelade förteckningen jämte tillägg över i rådet anhängiga saker.

Presidiet har vidare föreslagit att sak D 1979/13/1977/k: Meddelande om rekommendation nr 13/1977 angående undervisning i nordiska språk vid utländska universitet och läroanstalter, som har uppförts på saklistan, måtte förse med asterisk.

*Saklistan för sessionen fastställdes i enlighet med presidiets förslag.*

## 8

### Meddelande om voteringsordningen

I enlighet med § 11 i arbetsordningen kommer omröstning att företagas med om-

röstningsapparat. Bortsett från omröstning vid val kan medlem rösta ja eller nej eller avstå från att rösta.

## 9

### Val av budgetkommitté

Arbetsutskotten hade föreslagit, att Nordiska rådet till medlemmar i rådets budgetkommitté för tiden intill nästa ordinarie session väljer:

*från juridiska utskottet:*

K. B. Andersen och Håkan Winberg

*från kulturutskottet:*

Ragnhildur Helgadóttir och Svend Haugaard

*från social- och miljöutskottet:*

Asbjørn Haugstvedt och Bror Lillqvist

*från trafikutskottet:*

Seppo Westerlund och Bjarne Mørk Eidem

*från ekonomiska utskottet:*

Kjell-Olof Feldt och Eiður Guðnason.

*Arbetsutskottens förslag bifölls.*

## 10

### Val av informationskommitté

Arbetsutskotten hade föreslagit, att Nordiska rådet till medlemmar i rådets informationskommitté för tiden intill nästa ordinarie session väljer:

*från Danmark:*

Chr. Christensen och Robert Pedersen

*från Finland:*

Ilkka-Christian Björklund och Petter Savola

*från Island:*

Einar Ágústsson och Svava Jakobsdóttir

*från Norge:*

Jo Benkow och Guttorm Hansen

*från Sverige:*

Sture Palm och Per Olof Sundman.

*Arbetsutskottens förslag bifölls.*

**11****Val av revisorer och revisorsuppleanter för Nordiska kulturfonden för 1979 och 1980**

Arbetsutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet till revisorer och revisorsuppleanter för Nordiska kulturfonden för åren 1979 och 1980 väljer:

Otto Mørch med Bertel Haarder som suppleant.

Jørgen Bredsdorff med S. Lenler-Olsen som suppleant.

*Arbetsutskottets förslag bifölls.*

**12****Val av särskilt utskott för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning**

Arbetsutskottet hade föreslagit, att ett särskilt utskott för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning tillsättes.

Arbetsutskottet hade föreslagit, att till medlemmar i utskottet för tiden intill nästa session skulle väljas:

*från Danmark:*

Robert Pedersen med Svend Haugaard som suppleant

*från Finland:*

Ulf Sundqvist med Elsi Hetemäki-Olander som suppleant

*från Island:*

Ragnhildur Helgadóttir med Einar Ágústsson som suppleant

*från Norge:*

Kjell Magne Bondevik med Trygve Brateli som suppleant

*från Sverige:*

Sture Palm med Eric Carlsson som suppleant

*Arbetsutskottets förslag bifölls.*

**13****Fyllnadsval till Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté**

Nordiska rådet har vid sin 25:e session för perioden 1 juni 1977—30 april 1979 utsett fem representanter att ingå i Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté. Då Poul

Hartling hade lämnat kommittén beslöt rådet vid sin 26:e session att utse Knud Enggaard att för återstående del av mandatperioden efterträda Poul Hartling. Då Knud Enggaard sedermera lämnat kommittén har den danska delegationen utsett Chr. Christensen att ersätta Knud Enggaard fram till 27:e sessionen.

Arbetsutskottet föreslår att till medlem i Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté för tiden 19 februari 1979—30 april 1979 väljs Chr. Christensen.

*Arbetsutskottets förslag bifölls.*

**14****Val av medlemmar till Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté för perioden 1 maj 1979—13 april 1981**

Arbetsutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet till medlemmar i Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté för perioden 1 maj 1979—13 april 1981 väljer

*från Danmark:*

Chr. Christensen

*från Finland:*

Mauno Forsman

*från Island:*

Gils Guðmundsson

*från Norge:*

Håkon Kyllingmark

*från Sverige:*

Paul Jansson

*Arbetsutskottets förslag bifölls.*

**15****Bemyndigande för de fasta utskotten att lägga sådana berättelser — med undantag av C 1 — och meddelanden till handlingarna, vilka ej upptagits på saklistan för sessionen eller vilka icke slutbehandlats på sessionen**

Presidiet föreslår att utskotten bemyndigas att lägga till handlingarna sådana berättelser — med undantag av C 1 — och meddelanden, vilka ej upptagits på saklistan för sessionen eller vilka icke slutbehandlats vid sessionen.

*Presidiets förslag bifölls.*

## Meddelande

Det meddelades, att statsminister Kalevi Sorsa intagit sin plats i rådet.

16

### **C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet och Dokument 1: Rapport från Nordiska rådets presidium (generaldebatt)**

**Schlüter:** Hr. Præsident! Atter i år finder Nordisk Råds session sted under en international lavkonjunktur. Det ville være eskapisme fra virkeligheden, hvis vi blot fordybede os i arbejdet med rutinesager og detaljer og ikke koncentrerede os om de grundlæggende, dybt alvorlige problemer, som præger livet i alle nordiske lande i denne tid.

Meget tyder på, at de nordiske landes guldalder er ved at rinde ud. Dermed mener jeg den periode, hvor alle problemer var lette og hurtige at løse for de politiske myndigheder, hvor vækst og stadig stigning i vor levestandard nærmest var automatik, hvor vi bekymringsløst kunne og ville forbedre vore landes sociale standard.

Nu er den glade rytme, for en tid i hvert fald, brudt. — Vi står over for sværere styringsproblemer end gennem mange årtier. Mest er det nok en modenhedsprøve, fordi verdenskrisens problemer dog møder os i Norden på et højt velstandsniveau.

I en sådan stund skal man nok vare sig for romantisk svulstighed i taler, der skal udtrykke nordisk samarbejdsvilje.

Man kan godt spørge, om et intensiveret nordisk samarbejde kan bringe os hurtigere ud af den økonomiske krise. Men det er vist farligt at svare ja — for det ville rejse forventninger, som næppe kan indfries.

Tættere samarbejde kan skaffe os lidt fløde, men grøden må vi selv skaffe os hver i vore lande. De store problemer må vi se i øjnene, at vi skal løse hver for sig i vort eget land. Jeg tror ikke engang, det er romantisk, det er blot skadeligt at skabe falske forhåbninger, som de nordiske samarbejdsorganer ikke er indrettet til at kunne leve op til.

Nordisk Råd er et samvirke mellem suveræne regeringer og parlamenter, og vi kender alle begrænsningerne i Nordisk Råds beføjelser. I væsentlige retninger har de nordiske lande nu engang hver valgt sine egne

internationale og nationale veje. Sådan har vi selv afgjort det. Alligevel er der ingen grund til at være skuffet over Nordisk Råds resultater og fremtidsmuligheder. Det har løst og vil utvivlsomt fortsat løse de opgaver, det er bedt om og beføjet til at løse. Men et udvidet samarbejde — lad os blot erkende det — vil sikkert udvikle sig med små skridt. Bare de så bliver faste og sikre.

Økonomisk ved vi, at vi betyder mere for hinanden end nogen sinde. Gennemgående har vi ca. 25 pct. af vor samlede udenrigshandel med hinanden. Over for den økonomiske krise er det alligevel realistisk at erkende, at det først og fremmest er konjunkturudviklingen i de større industrilande som England, Tyskland og USA, der afgørende bestemmer vore ydre vilkår. På den anden side er det åbenbart, at der er talrige vigtige områder, hvor vi vil have gavn af f. eks. at forske mere sammen, at produktudvikle mere sammen, at producere mere i samarbejde mellem nordiske virksomheder og at markedsføre og sælge mere i fællesskab. Jeg mener, der netop nu under lavkonjunkturen må iværksættes et systematisk arbejde for at kortlægge og derefter afvikle de mangfoldige skranker, der stadig findes i de nordiske landes lovgivning mod, at det enkelte lands erhvervsvirksomheder ganske frit kan drive virksomhed også i de andre nordiske lande. Vi har stadig mange sådanne skranker. Denne opgave må også omfatte nationale subsidier og handelshindringer, som set fra et samlet nordisk synspunkt næppe er fremmende, men blot konkurrenceforvridende for en mere aktiv erhvervsudvikling.

Jeg tror også, hr. præsident, at Nordisk Råd netop nu hos vore befolkninger og i resten af verden vil kunne højne respekten både for ministerrådets og for parlamentarikerforsamlingens arbejde, hvis indsatsen i den kommende tid koncentrerer sig mere om de samarbejdstemaer, der direkte har betydning for landenes økonomiske situation og krisen. Det vil kun være relevant, hvis de mere rutinemæssige detailspørgsmål inden for kulturelt samarbejde, lovharmonisering og meget andet, som jo ikke er disse års akilleshæl, kommer i anden eller tredje række en stund. Af parlamentarikerne kræver dette, at man modstår fristelsen til, at Nordisk Råd belastes med for mange hjem-

lige kæpheste eller specialiteter, som man også udmærket ved ikke finder bred støtte alligevel.

Jeg tror, det er vigtigt, at vi lever op til at prioritere vort arbejde bedre og i samklang med tidens virkelige hovedemner, så man fortsat kan sige — endskønt det måske ikke lyder beskedent — at Nordisk Råd faktisk er den mest effektive, praktiske og gnidningsløse regionale samarbejdsorganisation, der findes.

Jeg forestiller mig altså, at det på denne session og i det kommende år bliver den økonomiske politik, valutasarbejdet, industri- og handelspolitikken, energi- og råstofsituationen og ikke mindst beskæftigelsesproblemerne, der bliver debattens hovedemner.

Vi fik på sessionen i Oslo for et år siden at vide, at ministerrådet havde drøftet, hvad man konkret kunne gøre for at videreføre det samarbejde inden for den nordiske politik, som man havde kunnet konstatere i de senere år, f. eks. ved oprettelsen af Nordisk Investeringsbank, hvad man så end mener om det.

Det blev også meddelt, at ministerrådet under sessionen havde vedtaget et trepunktsprogram om udarbejdelse af en oversigt over de vigtigste studier, udredninger m. v., som udføres nationalt og internationalt, om de økonomiske hovedproblemer. Den skulle suppleres med en realistisk belysning af netop vore landes situation. Endvidere skulle man søge at styrke samordningen af den økonomiske politik i Norden og skabe grundlag for nordisk indflydelse på international økonomi.

Jeg tror, vi alle er enige om nødvendigheden af at have en sådan viden om de faktiske forhold som grundlag for mere langsigtede foranstaltninger, og at vi som grundlag må have en analyse af årsagerne til den situation, vi står i.

Det var derfor med tilfredshed, vi på den 26. session modtog meddelelse om, at ministerrådet ville tage disse spørgsmål op til konkret og realistisk vurdering.

Jeg er klar over, at der var tale om planlægning for fremtiden, men jeg opfattede det sådan — og jeg tror mange med mig — at der var tale om den allernærmeste fremtid.

Mange af os anser samarbejdet på dette område for det vigtigste, så meget mere som

det ser ud til, at den økonomiske krise ikke alene er en akut foreteelse i et klassisk konjunkturforløb, men dybest set forårsaget af strukturelle ændringer. Derfor havde vi naturligvis håbet, at ministerrådets arbejde havde resulteret i et materiale, som vi i god tid før sessionen kunne have sat os ind i, og som kunne have været et sagligt grundlag for debatten i de kommende dage.

Men jeg må imidlertid konstatere, at vi møder op til denne session i uvished. Ministerrådets beretning, C 1, indeholder ingen oplysninger om, hvad der er sket, men giver kun udtryk for en forventning om, at en rapport fra finans- og økonomiministrene kan foreligge ved Nordisk Råds session i februar 1979.

Vi har i dagspressen læst og fulgt med i, at i efteråret 1978 fandt en nordisk treparts-konference sted i København mellem regeringerne og arbejdsmarkedets parter. Men hvilke resultater der kom ud af konferencen, har vi nok hørt for lidt om, eller for at sige det rent ud: har vi ikke hørt noget om.

For en uge siden kunne vi i vore aviser læse, at de nordiske statsministre og deres finans- og økonomiministre på et møde i Stockholm den 9. februar 1979 fremlagde planer for oprettelsen af et nordisk økonomisk forskningsråd, eller hvad vi i Danmark vel ville kalde "nordiske vismænd".

Jeg er enig i, at de nordiske lande har så mange lighedspunkter og fælles problemer, at det er naturligt at søge fælles løsninger. Jeg kan derfor også sige, at vi med største interesse imødeser de oplysninger, som regeringerne kan give os om dette nye initiativ til fælles nordisk indsats i den økonomiske politik.

Naturligvis kan man have den mening, at det vel ikke mest er nye teoretiske udredninger, vi savner; det er nok mest politisk handlekraft.

Når jeg har givet udtryk for, at parlamentarikerne kunne have ønsket en bedre information, er det også, fordi artikel 46 i Helsingforsaftalen udtaler, at der bør gives Nordisk Råd lejlighed til at udtale sig om nordiske samarbejdsspørgsmål af større betydning, når dette ikke er umuligt af tidshensyn. Jeg vil gerne understrege, at vi fra Rådets side, det er jeg sikker på, er indstillet på at behandle sådanne spørgsmål så grun-

digt og så hurtigt som muligt.

Hvis jeg over for ministerrådet skulle give udtryk for, hvilke områder der efter min opfattelse kræver en særlig indsats til gavn for økonomien i vore lande, så ville jeg pege på ønskerne om en industriel udvikling, især inden for eksportsektoren.

Også med andre midler må der kunne tages samarbejdsinitiativer til fremme af eksporten. Måske vil en udbygning af fællesnordiske fremstød på de internationale markeder kunne styrke den samlede eksport, ikke mindst når det gælder teknologi og know-how.

Jeg tror, at et målbevidst, stadig tættere samarbejde på det energipolitiske område kan give betydelige gevinster i form af øget beskæftigelse og mindre valutaforbrug og større produktionsmuligheder. Og så er jeg ved det væsentligste, det mest aktuelle og det mest påtrængende problem: beskæftigelsen.

Fra Nordisk Råd stiller vi naturligvis krav til ministerrådet og til vore regeringer om større effektivitet i løsningen af vore økonomiske problemer og ikke mindst i bekæmpelsen af arbejdsløsheden. Det skal vi blive ved med.

Men vi bør selvfølgelig også se på rådets egen virksomhed kritisk og analytisk. Nordisk Råd er initiativtagende og rådgivende, men er vi det godt nok og i tilstrækkelig grad? Gør vi nok for at bistå ministerrådet og regeringerne med ideer og fantasier?

Mellem sessionerne udføres det nordiske parlamentariske arbejde jo i vore faste udvalg og i komiteer, og vi sidder i hver sit udvalg med afgrænsede områder, selv om de griber ind i hinanden.

Et udvalg kan sende sager til høring i andre udvalg, og udvalgene kan selv nedsætte arbejdsudvalg til uddybende behandling af særlige spørgsmål. Vi har haft eksempler på det. Social- og miljøudvalget har gjort det forud for denne session til behandling af arbejdsmarkedsspørgsmålet. Økonomisk udvalg har nedsat et permanent nímandsudvalg til efter behov at forberede udvalgets sager.

Jeg vil gerne pege på, at det måske vil kunne vise sig hensigtsmæssigt at koordinere den sagkundskab, der findes i de forskellige udvalg, ved at nedsætte fælles arbejdsgrupper til at forberede sager, som vedrører flere af

vore faste udvalgs arbejdsområder. Jeg mener, det ville være et forsøg værd.

Som et eksempel, der kan blive aktuelt, vil jeg nævne, at repræsentanter for såvel økonomisk udvalg som social- og miljøudvalget med fordel må kunne inddrages i behandlingen af større arbejdsmarkedspolitiske projekter.

Af den rapport, som præsidiets har lagt frem, vil man se, at vi i præsidiets nøje har fulgt, hvorledes rådets organisation og arbejdsmetoder har fungeret. Også her er der tale om spørgsmål, som er af interesse for andre internationale organisationer, og som vi gerne hører deres synspunkter om. Det er derfor naturligt at udveksle erfaringer også ud over Nordens grænser.

Nordisk Råd har gennem årene etableret kontakt med mange af de internationale organisationer, især dem der findes i Europa, både i Øst og i Vest. Det er først og fremmest sket ved rådets afholdelse af en række internationale konferencer bl. a. konferencen om regionalt samarbejde tværs over landegrænserne, der blev afholdt på Hana-holmen ved Helsingfors i juni 1978.

Kontakterne er blevet udbygget med besøg hos nogle af de internationale organisationer. Sidste efterår accepterede præsidiets således en indbydelse til en besøgsrejse, der bl. a. gik til Europarådet og Europa-Parlamentet, til EFTA og til FN's flygtningekommission.

Vi mener, det var en meget nyttig rejse. Det var gavnligt at udveksle erfaringer med organisationer, som på mange måder har de samme problemer som vi, og erfaringen har vist, at problemerne ligner hinanden i øst, i vest og i syd. Nord for os har vi vist ingen internationale organisationer.

Vi lagde særlig vægt på at blive informeret om de europæiske integrationsbestræbelser aktuelle mål og arbejdsopgaver og også udførelsen af funktioner, som svarer til, hvad der i Nordisk Råd påhviler præsidiets eller de andre organer. Jeg kan sige, at vi gjorde den erfaring, at der ikke er grund til at rejse tvivl om værdien af den samarbejdsmodel, som er bygget op igennem årene i Nordisk Råd.

Præsidiets vil for sin del lægge vægt på — også ved gensidige besøg — at opretholde og udbygge kontakterne med politikere og administration i andre internationale organisationer i Europa. Jeg kan i den sammenhæng

nævne vedrørende kontakterne med Øst, at foreløbig har Nordisk Råds generalsekretærer aflagt et besøg hos Comecon.

Vi vil gerne fortsat udveksle erfaringer, og vi er endda blevet styrket i den overbevisning, at vi fra de nordiske lande kan være ydende over for omverdenen.

Kommunminister **Bertil Hansson:** Herr president! Också under 1978 har de nordiska ländernas regeringar nödgats ägna mycken uppmärksamhet åt den kortsiktiga ekonomiska utvecklingen. Efterkrigstidens langvarigaste och djupaste lågkonjunktur har ännu inte övervunnits. Den har varit så allvarlig att det ur den synvinkel som det är naturligt att anlägga vid detta tillfälle t. o. m. har föranlett den fråga som presidenten i sitt anförande formulerade så: Skulle det nordiska samarbetet bli ett av den djupgående krisens första offer?

Nu kan man rent allmänt skönja tecken på en ljusning. De nordiska länderna har tvingats att i sin ekonomiska politik prioritera en anpassning av kostnadsläget till omvärlden. Detta har inte kunnat ske utan uppoffringar. I de nordiska ländernas industri finns en betydande ledig kapacitet. Det är inte utan vidare givet att en konjunkturuppgång kan suga upp denna, eftersom uppgången i efterfrågan mycket väl kan komma att riktas mot sådana industri-sektorer där kapaciteten redan är förhållandevis väl utnyttjad. Detta skulle bli ett av flera tecken på att vi inte enbart står inför ett konjunkturproblem. Ett annat sådant tecken är att arbetslösheten i våra länder hittills har legat kvar på en oförändrad nivå trots att det totala antalet hel- eller deltidssysselsatta ständigt har ökat.

Ekonomisk-politiska åtgärder i ett nordiskt land kan inte undgå att få effekter också i de andra nordiska länderna. Detta har starkt uppmärksamats under det gångna året. Vid de nordiska statsministrarnas möte i Köpenhamn den 9 november 1978 stod ekonomi och sysselsättning i Norden centralt i diskussionen. Stor vikt tillmättes det utredningsarbete som äger rum i de nordiska finansministrarnas regi och som har sin utgångspunkt i ministerrådets beslut vid Nordiska rådets session i Oslo i februari 1978.

Beslutet innebar, som bekant, att ett utredningsarbete skulle igångsättas för att få fram en så realistisk bild som möjligt av situationen i Norden samt för att försöka att ytterligare stärka samarbetet inom den ekonomiska politikens område och skapa starkare underlag för nordiskt inflytande på internationell ekonomi. Utredningsarbetet planeras leda till en slutrapport före detta års utgång. En interimistisk rapport diskuterades i Stockholm den 9 februari i år mellan stats- och finansministrarna. Man kom då överens om att inrätta ett nordiskt ekonomiskt forskningsråd. Dess uppgift skall vara att ge stöd till analyser och utredningar om de nordiska ländernas ekonomiska beroende av varandra och om förutsättningarna för ett samarbete om stabiliseringspolitiken och de långsiktiga tillväxtfrågorna. Jag ser det som en värdefull markering av de ekonomiska frågorna inom samarbetets ram. Rapporten har just överlämnats till Nordiska rådet. Jag skall här inte gå djupare in på de preliminära utredningsresultaten. De redovisas av statsminister Ullsten som ordförande vid statsministermötet.

Av betydelse är också det stort upplagda utvecklingsarbete på arbetsmarknadsområdet som beräknas bli slutfört under innevarande år och som skall belysa omfattningen och inriktningen av arbetskraftens och kapitalets rörlighet i Norden. Med utgångspunkt från denna kunskap kommer man att försöka värdera möjligheterna att via ökad rörlighet för kapitalet i Norden motverka obalanserade strömmar av arbetskraft.

Utvecklingen av det nordiska samarbetet har under senare år i växande grad skett inom ramen för program. Sådana har nu fastställts för de flesta samsamarbetssektorer. Under föregående år fastställdes program på miljö- och turistområdena samt för jämlikhetsfrågor. Förslag till program på konsumentpolitikens och regionalpolitikens områden har presenterats för Nordiska rådet. Det förra har inte färdigbehandlats av rådet, varför vi får tillfälle återkomma till det. Förslaget till regionalpolitiskt program får jag anledning att ta upp litet senare.

Jag vill använda tillfället att understryka att Nordiska ministerrådet lägger utomom-

dentlig vikt vid Nordiska rådets synpunkter och initiativ i anledning av dessa program. Redan under arbetet på att ta fram programmen sker en växelverkan genom överläggningar mellan vederbörande fackstatsråd och behörigt utskott av Nordiska rådet. Denna ömsesidiga förankring är en nödvändig förutsättning för att programmen skall få verklighetskaraktär. I det nordiska samarbetet, som i så hög grad bygger på samverkan mellan fria villkor, har en gemensam handlingslinje verklighet endast i den mån den har stöd hos våra folk.

Jag är medveten om att vissa brister kan finnas i programmen. Tanken har varit att de skall utgöra riktlinjer för en fortsatt utveckling snarare än detaljerade handlingsprogram. Det är här som Nordiska rådets kritiska granskning är särskilt värdefull. Nordiska rådet bär — tillsammans med ministerrådet — ett stort ansvar för att programmen hålls levande genom att de genomförs kraftfullt och genom att nya initiativ tas till gemensamt agerande.

Samarbetet får stadga förutom genom programmen också genom Nordiska ministerrådets budget. Denna har växt från nära 50 miljoner norska kronor år 1978 till nära 80 miljoner norska kronor innevarande år. Man bör emellertid ha klart för sig att denna till synes betydande ökning till stor del är skenbar. Den beror på att ett flertal nordiska institutioner från och med i år har införts på den gemensamma budgeten från att ha finansierats nationellt. En helt ny nordisk institution har emellertid trätt i funktion från och med år 1979, nämligen den nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter. Denna institution kompletterar de övriga europeiska genbankerna genom att ta till vara i första hand nordiskt genetiskt material av sådana växter som förökar sig genom frö. Genbanken är också ett exempel på att ett samnordiskt projekt kan innebära besparingar totalt sett.

När det gäller den del av det nordiska samarbetet under år 1978 som skett inom ramen för Nordiska ministerrådets verksamhet kan jag väl ha tillåtelse att i första hand hänvisa till ministerrådets berättelse. En genomgång här av de mångskiftande arbetsfälten skulle bli tröttnande. Låt mig blott i korthet nämna några enskilda resultat,

några under 1978 avslutade samarbetsprojekt. Till det mer framtidsinriktade samarbete som pågår får jag anledning återkomma längre fram.

Det största enskilda projektet hittills på ministerrådets budget, det s. k. NORDKOLT-projektet, avslutades vid årsskiftet. I rapporten redogörs för och bedöms utvecklingen av persontransportsystem i mindre och medelstora tätorter. Studier av förhållandena i åtta utvalda nordiska tätortsområden har gjorts under året. Det är min förhoppning att rapporten skall ge ett gott bidrag till vår kunskap och därmed till lösningen av kollektivtrafikens problem i Norden.

Frågan om tvärgående flygförbindelser mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige har numera fått en principiell lösning. I juni i år öppnas — för en försöksperiod av tre år — en flygförbindelse Tromsö—Kiruna—Luleå—Uleåborg. Lösningen förutsätter att de berörda tre regeringarna får möjlighet att ställa garanti för att täcka riskerna.

En annan fråga, som länge diskuterats i det nordiska samarbetet, har också fått sin lösning under det gångna året. Jag syftar på frågan om nordiskt tjänstemannautbyte. Ministerrådet beslöt hösten 1978 att statliga tjänstemän i de nordiska länderna från och med i år skall kunna tjänstgöra vid motsvarande myndighet i annat nordiskt land. Systemet skall omfatta både centralt och lokalt anställda statstjänstemän och syftar till att ge kunskap om lagstiftning och förvaltning i andra nordiska länder än det egna. Till att börja med har man tänkt sig att dela ut fyra stipendier i varje nordiskt land.

Det är i år 25 år sedan överenskommelsen mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om gemensam arbetsmarknad trädde i kraft. Denna gemensamma arbetsmarknad blev en realitet innan motsvarande steg togs på kontinenten och har haft mycket stor betydelse för sammanhållningen i Norden. Hundratusentals medborgare i våra länder har direkt berörts. På samma gång är det klart, att den gemensamma arbetsmarknaden medfört problem både för individerna och för samhället. Den betydande internordiska rörligheten har sociala och



ekonomiska konsekvenser för den enskilde och för arbetsmarknaden både i utflyttningslandet och i inflyttningslandet.

En effektivisering av den internordiska arbetsförmedlingen har varit föremål för utredning och ett system är under uppbyggnad. Det har som bekant förekommit en icke önskad entreprenörverksamhet på arbetsmarknaden, s. k. "grå" verksamhet. Ministerrådet har behandlat denna fråga och i december 1978 beslutat om åtgärder för att förebygga eller reducera denna företeelse. Parallellt härmed pågår arbetet på att tillförsäkra nordiska medborgare från varje land betryggande och jämställda sociala och politiska rättigheter i de andra länderna. Det nordiska samarbetet på arbetsmarknadsområdet behandlas särskilt under innevarande session.

Det energi- och industripolitiska samarbetet i Norden har på ett ovanligt intensivt sätt uppmärksamrats i den allmänna debatten under den senaste tiden.

Detta bör inte få skymma det tålmodiga nordiska vardagsarbete som bedrivs på industri- och energiområdena likaväl som på så många andra samhällsområden. Vi kan glädja oss åt att nu ha flera etablerade nordiska institutioner, som i sin dagliga gärning främjar konkret praktiskt samarbete på detta viktiga fält. Inte minst viktiga är naturligtvis den nordiska investeringsbanken och den nordiska industrifonden. Den sista raten av investeringsbankens grundkapital betalades av medlemsländerna den 1 augusti 1978. Industrifonden tillhör de institutioner som från och med i år har införts på ministerrådets budget.

Jag skall i det följande något beröra framtiden, med tyngdpunkt på de närmaste åren. Tillväxten i Nordens ekonomier under denna tid — och därmed utrymmet för konsumtionsökningar — kan bli lägre än vad vi varit vana vid. Det står samtidigt ganska klart för oss alla att de nordiska länderna — och förvisso inte bara de — står inför betydande utmaningar under kommande år. Jag tänker dels på våra ekonomiers tilltagande internationella beroende och den mycket snabba teknologiska utvecklingen, dels på förskjutningar i våra egna prioriteringar när det gäller t. ex. arbetsmiljö och förhållandet arbete—fritid. Som vicepresi-

denten anförde, kan behovet av en omorientering här bli brännande aktuellt och påträngande.

Den tidigare utvecklingen gör att man kan vänta sig att de nordiska länderna kommer att möta dessa utmaningar på inte alltför olika sätt. Detta är i varje fall min förhoppning, som jag grundar på övertygelsen att inget av våra folk är berett att låta utvecklingen ta över de grundläggande värderingar, som kan sammanfattas i orden ekonomisk, social och politisk trygghet och frihet.

Herr president! Jag vill här, avslutningsvis, beröra tre områden där vi måste söka svar på utmaningarna och där möjligheterna till samverkan enligt min mening måste hållas levande: regionalpolitiken, sysselsättningspolitiken, näringspolitiken. Jag vill dessutom mycket kort omnämna ett fjärde område, nämligen forskningen.

1. *Regionalpolitiken* har stått särskilt i fokus. Nordiska ministerrådet har till Nordiska rådets innevarande session lagt fram ett förslag till nytt regionalpolitiskt program. Bakom detta ligger ett omfattande utrednings- och förhandlingsarbete mellan regeringstjänstemän i våra länder. Huvudrapporten bör kunna ge upphov till en intensifierad debatt om det regionalpolitiska samarbetets mål och medel. Det mål som uppställs i programmet — "att verka för en i regionalt hänseende balanserad utveckling i Norden" — kommer, det är jag säker på, att ställa stora krav på vart och ett av våra länder men också på vår samarbetsförmåga. Beredskapen till nytänkande bör vara högljumsom förmågan att anpassa sig till nya förhållanden.

Vissa av utvecklingstendenserna är gemensamma för oss alla, såsom strävan att flytta beslut från central till regional nivå och önskan att gå utanför den egentliga tillverkningsindustrin vid försöken att skapa sysselsättningstillfällen i svagare regioner. Andra utvecklingstendenser kan verka olika starkt i olika delar av Norden. Jag tänker här exempelvis på de regionalpolitiska problem som uppkommer när hela industribranscher kraftigt berörs av strukturförändringarna och detta i sin tur berör så stora orter att också samhällskapital hotas. Industri- och regionalpolitiken berör

här varandra. Den åtgärdsförteckning som föreslagits i anslutning till programmet har försökt beakta detta.

Regionalpolitikens genomförande i de nordiska länderna förblir till sin huvuddel en nationell angelägenhet. Ett fördjupat samarbete i planeringsfrågor samt en ökad satsning på gemensamma regionalpolitiska åtgärder föreslås emellertid genom utökning av Nordiska ministerrådets budget. Åtgärderna avses bli av konkret karaktär — stöd åt gemensam service i gränstrakter, särskilda pilotprojekt m. m. Härtill kommer att en ny möjlighet att tillföra kapital föreslås, s. k. regionallån via Nordiska investeringsbanken. En rimlig geografisk fördelning inom Norden av de insatser som följer av programmets olika delar måste även i fortsättningen eftersträvas. I det sammanhanget vill jag nämna, att förslaget förordar en bättre integrering av Island, Grönland och Färöarna i det nordiska regionalpolitiska samarbetet. Också det gränskommunala samarbetet bör ytterligare underlättas och stödjas.

2. Med instämmande av vad Poul Schlüter starkt markerade vill jag säga att det är lika angeläget att vi riktar blicken framåt på *sysselsättningspolitikens* område. Nordiska ministerrådet har beslutat att sätta igång ett omfattande kartläggningsarbete — inom ramen för det nordiska arbetsmarknadssamarbetet — som syftar till att belysa åtminstone tre aspekter av denna problematik: Vilka effekter på sysselsättningen i de nordiska länderna kan väntas av internationaliseringen av våra ekonomier? Vilka sådana effekter kan väntas av den teknologiska utvecklingen? Är våra ekonomier och våra arbetsmarknader till sin struktur och sitt sätt att fungera rustade att möta dessa utmaningar? Det är angeläget för mig att understryka att Nordiska ministerrådet vid beslutet om dessa framåt-syftande utredningar har utgått från att utvecklingen inte enbart är riskfylld — den öppnar också nya chanser och nya möjligheter till förbättrade arbetsförhållanden.

3. På *näringspolitikens* område gäller att vi inte kan släppa målet ekonomisk tillväxt under bibehållen extern balans. Redan vårt ansvar för att förbli nettobidragsgivare i förhållande till utvecklingsländerna talar

för detta. Det är därför, för att anknyta till vad jag sade inledningsvis, angeläget att höja utnyttjandet av våra industriers kapacitet. Detta förutsätter i sin tur bland annat att den ekonomiska aktiviteten ökar i de stora industriländerna. De nordiska länderna bör söka lägga sin gemensamma tyngd i den rätta vägskålen, när det gäller att utforma det vidare internationella samarbetet på handels och ekonomins område. Internationaliseringen och den mycket snabba utvecklingen framtvingar emellertid också löpande förändringar av den industriella strukturen i våra länder. De nordiska ländernas industri måste anpassas härtill.

Ett viktigt drag i utvecklingen är den växande ekonomiska styrkan i delar av den tredje världen. Dessa länders ambition att industrialisera sin ekonomi är omisskännlig. Detta får konsekvenser för vår hemmamarknadsindustri som skall konkurrera med importen. Samtidigt öppnar det nya chanser för våra länders exportindustrier. Särskilt intresse har de stora anläggningsprojekten tilldragit sig i Danmark, Finland, Norge och Sverige. En aktuell svensk uppskattning visar att inte mindre än 7 miljarder kronor, dvs. 8 % av den svenska varuexportens värde, år 1977 hänförde sig till sådana stora projekt. Dessa är ofta för stora för att kunna erbjudas av ett enda företag. Under år 1979 genomförs därför en samnordisk utredning om s. k. projektexport, som skall klarlägga behovet av ett nordiskt samarbete på detta fält och möjligheterna att på olika sätt underlätta att det kommer till stånd. Låt mig säga detta som ett omedelbart svar på det önskemål som Poul Schlüter framförde.

Jag vill sluta med att säga några få ord om ett av de senaste initiativen till ökat nordiskt samarbete, det som gäller samarbete på forskningsområdet. Samarbetsministrarna enades på hösten 1978 om att föreslå de nordiska statsministrarna att ta initiativ till ett vidgat nordiskt forsknings-samarbete. På detta område föreligger inte bara goda möjligheter utan också ett behov av ökade gemensamma insatser på nordisk bas. Inom samarbetsministrarnas eget ansvarsområde faller stora delar av framför allt den tillämpade forskningen, inte minst

på de industriella, tekniska och samhälls-ekonomiska sektorerna. Ett samarbete med kultur- och utbildningsministrarna borde vara i hög grad fruktbart.

De nordiska statsministrarna beslöt vid sitt möte i Köpenhamn i november 1978 att uppdraga åt Nordiska ministerrådet samarbetsministrarna och kultur- och undervisningsministrarna att ta initiativ till ett ökat nordiskt forskningssamarbete, både på grundforskningens och den tillämpade forskningens område. Den svenska utbildningsministern kommer som ordförande i Nordiska ministerrådet, kultur- och utbildningsministrarna, att gå närmare in på detta ämne längre fram i debatten. Jag begränsar mig därför till att nämna att samarbetsministrarnas ställföreträdarkommitté och ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete gemensamt följer upp statsministrarnas initiativ. De låter systematiskt undersöka på vilka områden ett nordiskt forskningssamarbete skulle kunna utnyttja de ekonomiska och intellektuella resurserna mera effektivt än motsvarande nationella insatser.

Särskilt den nuvarande ekonomiska, industriella och sysselsättningsmässiga situationen har belyst det angelägna i en ökad forskningsinsats. Den kan medverka till nödvändig förnyelse av forskningen, främja ökade forskningskontakter och förbättra forskarutbildningen. Det som har med forskning att göra är alltid i och för sig av den arten att man vänder uppmärksamheten mot framtiden.

Herr president! Detta beslut om forskningssamarbetet förtjänar därför på ett särskilt sätt att benämnas framtidsinriktat. Det bör kunna erbjuda goda utvecklingsmöjligheter för de nordiska länderna och samarbetet dem emellan.

Med vad jag här har sagt har jag velat understryka:

betydelsen av ett nordiskt samarbetsmönster, där de olika bitarna passar in i varandra,

vikten av vaksamhet och flexibilitet i arbetet med hänsyn till nya tankar och utvecklingstendenser,

regeringarnas vilja att söka vidga samarbetet i första hand inom områdena ekonomi, industri, regionalpolitik, sys-

selsättning och forskning

samt övertygelsen om att samarbete är det bästa alternativet för en fortsatt gynnsam utveckling i Norden.

En gemensam värld i Norden blir ett starkt Norden i världen.

**Björklund:** Herr president! Den djupgående krisen i den kapitalistiska världsekonomin har satt sina spår i alla våra länder och det är därför något av en självklarhet, att de ekonomiska frågorna står främst på dagordningen för den här sessionen. Vi bör alla ha ett behov av att se till att detta organ, Nordiska rådet, kan göra en insats för att lindra problemen i ekonomin, särskilt arbetslösheten. Det nordiska samarbetet har inte alltid bidragit till att minska svårigheterna. För oss finländare är erfarenheterna av den obalans i ekonomin som den samnordiskt främjade frihandeln och särskilt den fria arbetsmarknaden medfört en ständig påminnelse härom.

Herr president! Egentligen hade också jag tänkt säga något idag om det ekonomiska samarbetets stora linjer i linje med de föregående talarna idag. Jag avstår från det. Jag gör det därför att jag under ett utskottssammanträde på förmiddagen idag insåg att det lätt blir självbedrägeri om man från denna plats idag endast förkunnar fina principer och förtiger det faktum att för att alla de fina principerna skall kunna omsättas i praktiken, måste detta vårt samarbetsmaskineri fungera på ett någorlunda tillfredsställande sätt. Idag har jag åter fått uppleva, att det inte gör det. Tillåt mig därför några spontana kritiska iakttagelser om rådets arbetssätt, kanske särskilt med tanke på att den avgående rådspresidenten Bratteli i öppningstalet särskilt omnämnde den parlamentariska kontrolluppgiftens betydelse.

I morse när rådets ekonomiska utskott skulle befatta sig med bl. a. årsberättelsen från Nordiska investeringsbanken, fick mötet ajourneras för att varken själva verksamhetsberättelsen eller revisionsutlåtandet förelåg. När dessa sedan kunde delas ut, måste utskottsmedlemmarna nöja sig med att hastigt bläddra igenom materialet. Betänkandet skrevs ihop utgående från ett utkast av sekreteraren som tack och lov lyc-

kats skaffa sig förhandsinformation om ärendet under veckändan. Nordiska investeringsbanken är minsann ingen bagatell i det nordiska samarbetet utan det är tvärtom en institution som innehar en nyckelroll på det ekonomiska området. Det är en från början omdiskuterad storsatsning som nu särskilt då den här institutionen ännu befinner sig i ett uppbyggnadsskede, kräver en fortsatt allvarlig, kritisk uppmärksamhet från denna församlings sida.

Som en av de parlamentariker vars namn kommer att stå under utskottsbetänkandet om Investeringsbankens verksamhet måste jag förstas ställa mig samvetsfrågan: Vad är denna parlamentariska bedömning värd, en bedömning, som fattats av parlamentariker, som knappast ens hunnit läsa igenom förteckningen över de beviljade NIB-krediterna? Kan det är skäl att understryka att intresset för Investeringsbanken ingalunda har varit lamt inom utskottet, tvärtom. Men vad kan vi parlamentariker i ett utskott göra när vi inte får det nödvändiga materialet tillställt i tid?

Hade förmiddagens episod med Investeringsbankens årsberättelse varit ett undantag i vårt arbete, skulle jag inte spilla ord på sådana här procedurfrågor, formalia, i en generaldebat, men detta förfaringssätt tycks på sistone snarast ha blivit regel. Ministerrådets rapport om våra länders ekonomiska samberoende, den rapport som statsrådet Hansson här just hänvisade till och som, låt vara att den är interimistisk, är avsedd att ingå i regeringssidans berättelse till sessionen, också den utdelades först idag.

Över huvud taget har ministerrådets information kommit ekonomiska utskottet till del på ett sätt, som under förberedelserna till denna session inte har bidragit till en grundlig, allvarlig behandling av de aktuella frågorna på dagordningen. Detta utesluter inte, att vi i vissa fall har haft skäl att välkomna innehållet i ministerrådspropositionerna. Här kunde jag nämna handlingsprogrammet om regionalpolitiken. Även om de i det här regionalpolitiska programmet föreslagna åtgärderna inte på länge räcker till för att verkligen kompensera den ekonomiska obalans som frihandeln och den fria arbetsmarknaden förorsakat i

Norden, så är det här handlingsprogrammet i varje fall i all sin anspråkslöshet ett konkret steg framåt. Det är någonting, som vi förstas har välkomnat. Men jag kan inte underlåta att samtidigt nämna att ett annat handlingsprogram som ministerrådet skulle framlägga till sessionen, det konsumentpolitiska, av utskottet måste återsändas till ministerrådet för bättre beredning.

Utomstående brukar ju vara väldigt imponerade över det materialflöde som det nordiska samarbetsmaskineriet producerar. När rådet kallas för en gigantisk papperskvarn, så är det inte utan en viss avundsjuka. Men vissa skeptiker brukar dock ibland ställa frågan: Var finns de gripbara resultaten av alla dessa högar av utredningar och betänkanden? I dagens läge har den nordiska allmänheten särskild anledning att kräva vardagshandling istället för festord. Men inte ens utredningarna tycks alltid finnas då de skulle behövas.

Statsrådet Hansson nämnde här just att en av de viktigaste uppgifterna är att analysera internationaliseringen av de nordiska ländernas ekonomi. Var finns exempelvis utredningen om de multinationella företagens roll i den nordiska ekonomin? Det är en brännande aktuell fråga, med tanke på de förestående strukturomvandlingarna i våra länders ekonomier, med tanke på de synpunkter som ministerrådets representant här befattade sig med. Var finns den utredningen? Det var redan för fem år sedan som rådet gav ministerrådet i uppdrag att verkställa den. Vi har under 1970-talet byggt upp ett nordiskt samarbetsmaskineri som har inneburit en enorm kvantitativ förändring i samarbetet. Var är den kvalitativa förändringen? Står den i rimlig proportion till den kvantitativa? Jämfört med de flesta internationella organisationer, kan den samnordiska byråkratin, bestående av några hundra tjänstemän, anses vara vettigt dimensionerad, men det oaktat tycker jag, att man måste säga klart ut: Den funktionerar inte såsom den borde.

Vad är orsaken till den uppenbara ineffektiviteten? Herr president, jag talar om ineffektivitet, därför att jag inte vill tro på att det vore fråga om medvetna försök att försvåra den parlamentariska insatsen i vårt samarbete. Vad beror ineffektiviteten

på? Finns det för starka friktioner mellan samnordiska och nationella rådssekretariat, kanske? Eller är det så att den delvis diffusa arbetsfördelningen mellan regeringsbyråkraterna å ena sidan och de parlamentariska tjänstemännen å andra sidan i det nordiska samarbetet innebär något av en inbyggd prestigekonflikt som sedan resulterar i de fenomen som jag har nämnt i detta anförande? Vi har alla varit med om att väcka anspråksfulla, högt ställda förväntningar bland den stora allmänheten i våra länder, och skall vi i dagens ekonomiska krisläge kunna se till att det nordiska samarbetet kan leva upp till dessa förväntningar, då måste vi vara på alerten så att vårt arbete i detta organ inte lamslås av den byråkratiska skleros vars första symptom vi fått skönja.

**Eiður Guðnason:** Herr president! Det har sagts om Nordiska rådet att här sitter man och dryftar evighetsperspektiv. Och visst är det någon sanning i det. Men här dryftar man också saker som har betydelse i vardagslivet i vartenda nordiskt land.

I generaldebatten i Nordiska rådet diskuterar man gärna den framgång som man har nått på olika fält och kritiserar det som inte har gjorts eller beklagar det som man inte har nått fram till. Det är både sunt och nödvändigt. Man diskuterar också framtidsplaner, och det finns delade åsikter om i vilken riktning vi skall gå. Det är också nödvändigt.

På många olika fält har vi nått fram till ett samarbete som är världsunikt mellan suveräna stater. Men på många av vardagslivets områden har vi icke nått så långt fram som önskvärt.

Det som jag redan har sagt låter kanske som självklarheter för många som har lyssnat här genom åren. Men en sak skall vi ha helt klar: nordiskt samarbete är ingen självklarhet, icke något som har skett automatiskt eller sker automatiskt. Tvärtom. Om man ser på vårt samarbete som en självklarhet, så är vi i fara. Arbetet här är kanske icke alltid det som journalister kallar hett nyhetsstoff, men nyhetsstoff är det, och ofta mer intressant än många av de saker som tidningarna ägnar spaltutrymme åt varje dag.

Även om mycket skrivs i Nordiska rådet och om Nordiska rådet, så finns det enligt min åsikt en viss brist på information hos allmänheten, särskilt bland de unga. Fråga en femtonåring om nordiskt samarbete, och chansen är att man inte får mycket till svar. Undervisning och information om nordiskt samarbete bland ungdomar i skolorna måste ökas, så att de följer med det som händer på Nordens fält. Detta tror jag är oerhört viktigt. Det är ju en kliché när man säger att ungdomen är den grund som vårt framtida samarbete vilar på mer än allt annat. Vi kan inte undvika en mycket ökad insats på detta område.

Men det är inte bara ungdomen som det finns brist på information om det nordiska samarbetet. I Island t. ex. är situationen i detta hänseende mycket svag. De isländska massmedia — radio, TV och tidningar — har nu under några år inte haft någon nyhetsförbindelse med det övriga Norden. Nästan alla nordiska nyheter som finner vägen till Island kommer via de stora internationella nyhetsbyråerna AP och Reuter. Det här måste ändras, och det måste ändras snabbt. Vad TV-nyheter angår så fungerar den nordiska nyhetsutväxlingen inte bättre än så, att det genom de vanliga kanalerna kan ta en nyhetsfilm en hel vecka att finna sin väg från Finland eller Sverige till Island. Den här informationskanalen måste också förbättras, och så sker möjligen när Island kommer i satellitförbindelse med omvärlden, om inte kostnaderna blir alltför höga. Blir det fallet, så blir det status quo, och så blir det en evighetsbrist på nordisk information i Island.

Det som jag nu har sagt leder naturligt till frågan om Nordsat, som har debatterats här genom några år. Också där är det en allvarlig, jag vill säga farlig brist på information, kanske inte bland politiker, tekniker och ämbetsmän, som ju nästan är de enda som har sysslat med saken, men bland konsumenterna, de som skall njuta av Nordsat om och när den kommer i gång. Visst är det omstritt och visst är det dyrt och visst har man påpekat att på många områden ganska många tvivlar på hur bra det är för vår kultur. Men å andra sidan innebär det möjligheter att främja vår gemensamma kultur och öka förståelsen och

kunskapen på ett sätt som hittills har varit okänt. Vi måste bryta ner murarna som skiljer. Vi skall inte bara passivt följa med tekniken, utan låta den arbeta för oss och med oss. Vi måste tillsammans slå vakt om vårt gemensamma kulturarv, och vi kan inte på lång sikt arbeta efter den principen att folk inte skall få se de program som de vill få se, heller inte bara de program vi eller några få kulturkanoner tycker är bra för dem att se.

I Island har det inte varit någon som helst debatt om Nordsat. Allmänheten vet nästan ingenting om den. Det är bara några få ämbetsmän, tekniker och ännu färre politiker som vet vad det handlar om. Det isländska kulturministeriet håller saken för sig själv, där den har isolerats. I Finland gav en gallupundersökning det resultatet att ungefär 66 % av dem som tillfrågades ansåg sig känna till Nordsat-projektet ganska dåligt eller inte alls. I Island fruktar jag att ännu färre känner till det. Det här måste ändras. Men det intressanta med gallupundersökningen i Finland var att de som såg mest positivt på Nordsat-projektet var de unga, de högst utbildade och de som kände mest till saken.

Beslutet, om Nordsat skall förverkligas, kan inte fattas medan situationen är sådan att folk inte vet vad det handlar om. Därför måste man öka informationsaktiviteten mycket i förhållande till vad den nu är. En viktig fråga i detta sammanhang är också vem som skall fatta beslut i den saken. Enligt min åsikt är det folket som skall göra det, allmänheten i de nordiska länderna. Det är de som skall fatta beslutet. Man har ju haft folkomröstningar om saker som har mindre inflytande på varenda människa i Norden.

Herr president! Det dröjer säkert många år innan Nordsat blir verklighet, om det blir av, men de åren måste utnyttjas på ett bättre sätt för spridning av information bland allmänheten än som hittills har gjorts.

**Guttorm Hansen:** Hr president! Generaldebatten i Nordisk Råds sesjon i Oslo i fjor ble i stor grad preget av den internasjonale økonomiske situasjon og de nordiske lands stilling. Det ble fra mange talere sterkt fram-

hevet betydningen av et økt nordisk samarbeid for å møte virkningene av den internasjonale økonomiske krise. Jeg viser i den forbindelse spesielt til innlegget fra Olof Palme.

Før Oslo-sesjonen var, må jeg si, min engstelse at krisens innebygde sentrifugale krefter skulle gjøre det nordiske samarbeid vanskeligere, og kanskje vise oss at hele samarbeidet bare var et overskuddsfenomen som ikke ville holde når det ble vanskeligheter. med andre ord at de enkelte land skulle bli offer for isolasjonisme, proteksjonisme og "seg selv nok"-mentalitet, at de nordiske politikere skulle bli så opptatt av å ta vare på sitt eget lands interesser at de skjöv til side det nordiske samarbeid, stod for meg som en klar fare. Jeg så og ser det slik at et utvidet nordisk økonomisk samarbeid i vid forstand burde være vårt svar på den internasjonale krise.

Jeg er glad for å kunne si i dag at jeg er mindre engstelig for en slik utvikling enn jeg var i fjor på denne tid. Jeg tror at Oslo-sesjonens debatt og statsminister Nordlis klare opplegg under møtet for et nærmere samarbeid førte oss bort fra en utvikling som vi kunne ane var i ferd med å skje. Selv om Økonomisk utvalg i sin uttalelse om C 1 i år er meget kritisk og gir uttrykk for skuffelse og utålighet etter et mer effektivt samarbeid, mener jeg det er grunn til å konstatere at de nordiske regjeringer har tatt seg advarslene fra Oslo-sesjonen ad notam og prøvd å motvirke de sentrifugale kreftene gjennom flere tiltak av betydning for å holde det nordiske samarbeid intakt og å utvikle det videre. Men det er klart at det ikke må bli slik at man bruker noen pengemidler på utredninger og planer og så ikke går videre. Da kan det gå slik enkelte har uttalt frykt for, at utredninger og arbeidsgrupper bare blir en sovepute for å unngå å bruke ressurser på et virkelig samarbeid.

Om vi ser på utviklingen i de nordiske land under ett, er den noenlunde ensartet. Det er svak eller ingen økonomisk vekst, det er svikt i eksporten til det internasjonale marked og dermed også vanskeligheter i vår industri og vår skipsfart, det er stigende arbeidsledighet. Totalt har vel de nordiske land i dag omkring en halv million arbeidsløse. Det er et lite tall om vi sammenlikner

med en del andre industriland, men det er alvorlig nok.

Både tap i økonomisk vekst og arbeidsløshet er meget alvorlig for de nordiske samfunn. Vi får mindre ressurser til rådighet for å gjøre våre samfunn til kvalitativt bedre samfunn, til å øke, ikke først og fremst levestandarden, men det som er minst like viktig: livsstandarden for det nordiske mennesket. Arbeidsløshet representerer en veldig utfordring til vårt politiske system. Hvis et stort antall mennesker, og av disse svært mange unge mennesker, opplever sin virkelighet slik at ingen har bruk for dem og deres innsats, vil troen på demokratiet som system undergraves, uansett om vi har økonomiske ressurser til å gi de arbeidsløse en bra økonomisk standard gjennom støtteordninger. Arbeidet er i seg sjøl en verdi for den enkelte — et menneske uten arbeid er et menneske som føler seg utenfor fellesskapet.

De nordiske lands standard og velstand har sin basis i industrisamfunnet. Det er industrien og, for noen av landenes vedkommende energiproduksjonen, som er grunnlaget for våre staters velstand og våre folks sosiale trygghet. Det er ett spørsmål som må melde seg for oss, og det er dette: Har vi tatt industrisamfunnets problemer for lite alvorlig? Har vi latt oss forvirre av 1960-åras forvirrede ideologiske debatt, en debatt som var typisk for et overskudds- og vekstsamfunn, slik at vi har glemt å legge forholdene til rette for at industrien skulle kunne utvikle seg og følge med i det som skjer internasjonalt? Har vi vært så opptatt av skygesider og negative virkninger av industrisamfunnets utvikling at vi har glemt å ivareta industriens interesser? Det virker for meg som om det vi har opplevd siden 1974, da den internasjonale krise satte inn, er kommet helt overraskende på oss. Vi har oppdaget at det ikke er noen naturlov som gir oss vekst og utvikling uten at vi til enhver tid holder vår industripolitikk under revisjon og kontroll. De store internasjonale forandringer som vi opplever i verdenshandel og verdensproduksjon, har fortsatt med økt kraft det siste år, og de nye konstellasjoner med Kina-Japans avtale, USA-Kinas nye forståelse, de fortsatt store industriutviklinger i en del tidligere u-land når det

gjelder industri, representerer nye trekk i bildet, og disse nye trekk angår oss.

De fem små nordiske land vil hver for seg få store vanskeligheter med å møte denne utvikling. Vi har et godt startgrunnlag i det samarbeid vi har utviklet; den nordiske regionen i verdenssamfunnet burde ha muligheter til å hevde seg hvis vi står sammen. Vi har så mange gode utgangspunkt i de mange trekk i våre samfunn som er like, og som gjør at regionen kan samarbeide mer friksjonsfritt enn de fleste andre regionale sammenslutninger i verden. Og jeg tror vi kan få det til om vi har politisk vilje. Men det krever vilje og politisk mot. Det store samarbeidsprosjektet som Volvo-avtalen representerte, var etter min oppfatning en slik satsning mot framtidens utfordring overfor Norden. Sannsynligvis var avtalen for stor og for perspektivrik til at den ble oppfattet. Kortsiktige vurderinger fra aksjonærgrupper stoppet dens videre gang, men også i de politiske miljøer møtte avtalen stor motstand og delvis med toner som det er mer grunn til å ta alvorlig enn aksjonærens profittbekymringer. Det var både nasjonalistiske overtoner i debatten, i hvert fall i Norge, og det var mer prinsipielle ideologiske argumenter som ble ført i marken. Argumentet om at det var galt med avtaler mellom en stor privat bedrift og statlige myndigheter, var det argument som gjorde meg mest engstelig for det fortsatte nordiske industri- og energipolitiske samarbeid. Dersom en slik gammeldags, muggen statskrek, som hører fortida til, skal få råderom i nordisk samarbeid på disse områder, vil konkrete prosjekter for en felles nordisk opprustning for å møte utviklingen internasjonalt ikke kunne realiseres. Det vil i dag overhodet ikke være tenkelig å få til et virkelig stort og perspektivrikt samarbeid på industri- og energipolitikens område uten statlig medvirkning. Det er en realitet som høyrekreftene i Norden i lengden ikke kan løpe fra.

Volvo-avtalens skibbrudd var en skuffelse, men vi er vant til tilbakeslag i det nordiske samarbeid, og vi får satse på nytt og på nytt.

Det program for et regionalpolitisk samarbeid som nå er lagt fram, er en god nordisk solidaritetstanke. Å jamne ut ulikhetene

i Norden er en god sak som vi alle bör stötta. Men det vil kreve at vi har ressurser å sette inn. Disse kan vi bare skaffe oss om vi greier å møte den internasjonale utfordring som Norden nå vil møte.

Derfor vil jeg for min del sterkt understreke igjen til slutt at bare et utvidet økonomisk, industrielt samarbeid i store prosjekter og mange prosjekter kan gi oss mulighet til å hevde Nordens plass og stilling i det internasjonale økonomiske bilde. Våre nordiske samarbeidsprosjekter på en rekke andre områder vil være avhengig av om vi greier det store økonomiske, industrielle og energipolitiske samarbeid.

### Meddelelse

Det meddelades, att minister Ragnar Arnalds intagit sin plats i rådet.

**Sukselainen:** Herr president! Jag har haft förmånen att kunna följa utvecklingen av de nordiska parlamentens samarbete alltsedan Hans Hedtoft vid det nordiska interparlamentariska mötet år 1952 tog initiativet till Nordiska rådets inrättande. Jag har glatt mig över hur detta byggnadsarbete har gått framåt och lärt mig att betrakta skapandet av en friktionsfritt arbetande organisation som en central uppgift inom denna utvecklingsprocess. Då jag uppenbarligen nu för sista gången tar del i en session som medlem i rådet kan jag inte låta bli att kort behandla organisationens nuvarande läge och de aktuella utvecklingssträvandena.

Jag drar mig till minnes att jag för cirka sex år sedan skämtade om de möjligheter, som ministerrådets tillkomst kunde erbjuda, trots att ministerrådet var den del av organisationen, som vi länge hade saknat. Jag hänvisade till parlamentarikernas i Beneluxländerna erfarenheter, som tycktes tyda på, att den folkvalda snabbt kan känna sig åsidosatt, när regeringarna hinner organisera hela sitt maskineri och få igång sitt samarbete. Nordiska rådets arbete hade dittills så helt varit ett samarbete mellan parlamenten, att inledandet av det utvidgade maskineriets arbete gav vid handen, att minst hälften av vad jag sade — låt vara att jag skämtade —

var sant. Arbetet har fått ny fart när regeringarnas tjänstemän och dispositionsmedel har organiserats, men samtidigt har det bland parlamentarikerna förmärkts vissa tecken på frustration.

Presidiet har därför vidtagit vissa åtgärder, som är ägnade att binda parlamentens representanter fastare än tidigare vid samarbetet. En sådan åtgärd var till exempel budgetkommitténs inrättande. På detta sätt fick utskottsordförandena och utskottens viceordförande, det vill säga två riksdagsmän från varje land, ett personligt grepp om utvecklingen av hur budgetmedlen används. Presidiet har nyligen också anordnat en gemensam överläggning mellan utskottens ordförande och presidiet. Det visade sig vara en mycket lyckad åtgärd med tanke på utvecklandet av organisationen. Det är skäl att hoppas på en fortsättning, så att man kan förskona riksdagsmännen från känslan, att det nordiska samarbetet är en från regeringsplanet dirigerad ämbetsmannaverksamhet, inom ramen för vilken allt föreläggs riksdagsmännen som färdigtuggat. Jag observerade, att utrikesutskottet i Finlands riksdag vid behandlingen av delegationens berättelse uppenbarligen hade kommit in på liknande tankegångar, då det i sitt betänkande underströk vikten av att effektivisera parlamentarikernas andel i arbetet.

Vi har byggt våra samnordiska sekretariat på den grunden, att tjänstemännen skall bytas ut efter vissa år. Vi bör självfallet hålla fast vid detta förfarande såsom en allmän regel. Den omständigheten att tjänstemännen växlar i presidiesekretariatet och vid ministerrädssekretariatet kan emellertid inte undgå att utgöra en störande faktor, som vi är tvungna att ägna uppmärksamhet. De skrivelser och dokument som utgår från de gemensamma sekretariaten ger alltid då och då anledning till reflektionen: Har man då man skrev det här kommit ihåg, att det är fråga om ett samarbete mellan fem parlament eller mellan fem regeringar? Jag skulle tro, att det vore en fördel, om det vid de gemensamma sekretariaten som sekretariatschefens närmaste man och ersättare skulle finnas en kvalificerad jurist, som skulle vara väl förtrogen med de nordiska ländernas administration och som skulle vara en permanent befattningshavare vid sekretariatet och



befriad från inskränkningar ifråga om tjänstgöringstiden.

Detta skulle garantera både en tillräcklig kontinuitet i arbetet och att man skulle förhålla sig till arbetet med nödigt allvar och med beaktande av de minimikrav som ett officiellt internationellt samarbete förutsätter i formellt hänseende. Jag skulle också tro, att vi på detta sätt skulle kunna motverka de allt starkare strävandena att centralisera makten till de gemensamma sekretariaten på bekostnad av de parlamentariskt valda representanterna och de nationella organen. Denna tendens, som jag tycker har förstärkts under de senaste åren både på regeringssidan och inom Nordiska rådet, står klart i strid med det nordiska samarbetets folkliga tradition. Detta bör klart utsägas.

Vårt samarbete här i Norden hämtar sin styrka ur de breda folklagrens spontant uppkomna umgänge över gränserna. Själv är jag bäst förtrogen med samarbetet inom kooperationen och sparbanksrörelsen samt det samarbete som bedrivs inom mitt eget parti och närstående grupper. Men vi vet att på den andra sidan om den politiska vattendelaren har man inom arbetarrörelsen praktiskt taget alltsedan dess begynnelse också upprätthållit ett fast samarbete mellan de nordiska länderna. Senare har det täta nätverket av samarbetskontakter ytterligare utbyggts av olika fack-, kultur-, idrotts- och andra organisationer, som företräder vidsträckt medborgarorganisationer. Man behöver knappast betona den omständigheten, att vi i Norden inte har behövt utveckla vårt samarbete uppifrån såsom i allmänhet är fallet när ett samarbete byggs ut mellan självständiga stater. Hedtoft avsåg nog inte när han för första gången förde fram tanken på ett nordiskt råd några högtstående med internationella privilegier och nästan övernationella befogenheter utrustade sekretariatsmaskiner på samarbetets topp. För honom var nog det mest närliggande, liksom för oss alla som då var med, de vidsträckta medborgarkretsar som jag har nämnt tidigare och ett samarbetsmaskineri, som påminner om en folkrepresentation.

När jag snart skall lämna denna arena till yngre har jag med några ord velat belysa de frågor, som jag på senaste tid allt oftare har kommit att tänka på när jag har följt med

samarbetets utveckling från den plattform, som den finska delegationen och rådets presidium erbjuder. Jag hoppas, att de som fortsätter arbetet, skall fästa uppmärksamhet vid dessa synpunkter och vårda sig om det nordiska samarbetets folkliga tradition. Om så sker, skapar man den bästa garantin för att man i det praktiska arbetet kommer att hålla sig på en realistisk grundval, utan att hänge sig åt drömskapelser, för vilka det inte finns underlag inom de enskilda länderna.

**K. B. Andersen:** Hr. præsident! Jeg skal fatte mig i megen korthed, men ville blot gerne benytte lejligheden til at sætte en tyk streg under det budskab, Sukselainen her kom med. Det var en erfaren nordist, der talte, men det var samtidig en røst, der i høj grad pegede mod fremtiden.

Sukselainen nævnte et par gange Hedtofts navn og de visioner han havde, og så det lidt skræmmende, om disse visioner skulle — hvad skal vi sige? — drukne i sekretariater. Jeg synes, der er grund til at understrege dette. Ministrene kan ikke undvære deres sekretariater. Vi på parlamentarikersiden kan ikke undvære vores sekretariater. Men om tilkomsten af de to sekretariater får os til på parlamentarikersiden eller ministersiden at føle mindre ansvar, sådan at det nordiske i højere grad bliver bureaukratiseret i stedet for at være båret af den klare demokratiske, folkelige politiske linje, som var dets oprindelige grund, vil der være tilføjet arbejdet i Nordisk Råd en skade og ikke en fordel, og det er jeg glad for, at Sukselainen sagde så stærkt, som han sagde det her i dag.

**Minister Lise Østergaard:** Hr. præsident! Ønsket om og viljen til at skabe retfærdige og ligeværdige forhold for alle samfundsborgere er et træk, som karakteriserer vore nordiske lande. Vi tilstræber lige vilkår uanset social baggrund og placering i samfundet — uanset race, religion eller køn — også uanset alder, kunne man tilføje. Denne fælles samfundsoptattelse har bidraget til at skabe fundamentet for den følelse af samhørighed og for det praktiske samarbejde, som eksisterer mellem de nordiske lande i dag.

Sammenlignet med forholdene mange andre steder i verden er vi nået langt i de nordiske lande med hensyn til at afskaffe diskrimination på grund af race, religion og nationalitet. Vi vender os med afsky mod racediskrimination, og vi arbejder for en afskaffelse heraf ikke blot i vore egne lande, men gennem fælles udenrigspolitiske holdninger også i de dele af verden, hvor forskelsbehandling er et brændende politisk problem.

Knap så langt er vi endnu nået med hensyn til afskaffelse af forskelsbehandling på grund af køn, men i de seneste år er der taget betydelige skridt i den rigtige retning.

Til den 26. session fremlagde ministerrådet for Nordisk Råd et handlingsprogram for nordisk samarbejde i ligestillingssspørgsmål, og dette skete efter rådets egen opfordring. Formålet med programmet er at skabe handling på et område, der i årevis mest har affødt velmente ord. Med stort flertal har Nordisk Råd vedtaget at anbefale ministerrådet at gå videre med handlingsprogrammet og at udarbejde en fortegnelse over konkrete foranstaltninger i samarbejde med Nordisk Råds social- og miljøudvalg. På denne måde kan man i videst muligt omfang ændre og supplere indsatsen efter erfaringer og behov. I forsommeren 1978 afholdt social- og miljøudvalget sammen med samarbejdsministrene et fællesmøde, hvor man drøftede tilrettelæggelsen af det videre arbejde. Man fastlagde et handlingsprogram og en fortegnelse over konkrete arbejdsopgaver. De drejer sig om kvinders praktiske forhold på arbejdsmarkedet, herunder en oversigt over kvinders repræsentation i styrende organer.

Efter forslag fra Nordisk Arbejdsmarkedsudvalg blev det for nylig vedtaget at overdrage til ligestillingsudvalget at forberede de ligestillingssspørgsmål, som ventes taget op på ILO's arbejdskonference i 1980—81. Det vil ske i samarbejde med de fagmyndigheder, som ILO-konferencen normalt sorterer under.

Det forhold, at de nordiske samfund hører til de mest avancerede i verden i ligestillingssspørgsmål, spiller en stor rolle, når det gælder om at skabe forståelse for kvinders vilkår i de internationale fora. Her mødes jo nationer med meget forskellig op-

fattelse af kønsrollemønsteret og dets betydning. I den forbindelse ser jeg det som et positivt træk, at afholdelsen af FN's kvindekonference i 1980 er blevet henlagt til et nordisk land, Danmark. Denne konference markerer som bekendt midtvejen i kvindetåret, og ifølge de foreliggende planer vil det være dens hovedopgave at vurdere de hidtil opnåede fremskridt i tiåret samt at justere programmet for den resterende periode. Det fremgår af det forberedende arbejde i FN, at der er en udbredt stemning for, at konferencen bliver arbejdsorienteret og handlingsorienteret. Hovedvægten vil blive lagt på tre forhold, som er af altdominerende betydning for kvinders vilkår, nemlig sundhed, uddannelse og beskæftigelse. Om end der endnu ikke er helt lige let adgang til uddannelse og beskæftigelse for kvinder og mænd i vores del af verden, så har vi dog vilkår, som gør det muligt for os at yde en indsats til fremme af ligestillingen også på globalt plan.

Ønsket om størst mulig ligebehandling mennesker imellem omfatter jo ikke blot vort eget land og de øvrige nordiske lande, men verden i det hele taget. Den motiverer vores indsats i bistanden til udviklingslandene, der bl. a. foregår på tosidig basis, men også i betydeligt omfang i form af fællesnordiske bistandsprojekter, navnlig i Afrika. Verdens kvinder udgør jo intet mindre end halvdelen af jordens befolkning, og langt de fleste lever under vilkår, som ikke tåler sammenligning med vilkårene i de nordiske lande. Overlevelsesmuligheden er begrænset på grund af dårlig hygiejne. Analfabetismen er udbredt på grund af manglende uddannelse overhovedet, og beskæftigelse er identisk med hårdt og nedslidende arbejde. Alt dette motiverer vores ønsker om, at en fællesnordisk optræden ikke blot omfatter forhold, som er fælles for de nordiske lande indbyrdes, men også en udadrettet fælles holdning inden for det internationale samarbejde.

Vore bestræbelser på at eliminere eller i hvert fald formindske forskellene i menneskers livsvilkår i Norden omfatter i lige så høj grad andre befolkningsgrupper, f. eks. *børn og gamle*. I forbindelse med børneåret er der rejst forslag til Nordisk Råd om forskellige aktiviteter på børnekulturens om-

råde. Der er også rejst forslag om en fællesnordisk publikation, der skal oplyse om børns opvækstmiljø i bredere forstand i de nordiske lande. Her i vore lande dør børn ikke af sult og kun meget sjældent af sygdom. Men de er udsat for andre alvorlige risici i den teknologisk udviklede del af verden. Fremfor alt rummer *trafikken* en stadig alvorligere og dødelig risiko for vore børn. Derfor har Nordisk Råd vedtaget en rekommandation, der sigter imod at yde børnene bedre beskyttelse i trafikken. Nordisk komité for trafiksikkerhedsforskning er netop nu ved at færdiggøre et dokument om børn i trafikken, og der planlægges seminarer og anden informationsvirksomhed om børns trafiksikkerhed i Norden.

På helt tilsvarende måde foregår der fællesnordisk forskning og uddannelse vedrørende *alderdommens* sociale og psykologiske problemer. Gamle mennesker udgør en særlig gruppe inden for samfundet, og det er afgørende vigtigt, at deres levevilkår er ligeværdige sammenlignet med de vilkår, som gælder for andre samfundsgrupper.

Selv om de nordiske landes geografiske udstrækning er begrænset, så er dog de naturgivne forhold og befolkningstætheden så varierende fra det ene område til det andet, at vilkårene må variere. Men også i denne henseende søger man gennem fællesnordiske indsatsler at råde bod på uretfærdigheder og tilstræbe ligeværdige materielle vilkår for alle. Det sker f. eks. gennem samarbejdet om *regionalpolitisk planlægning* — hvor der sker en informationsudveksling, og hvor der sker et direkte samarbejde i grænseregionerne.

Sommetider spørges der om, hvad der egentlig kommer ud af det nordiske samarbejde og af de penge, der satses herpå. Hvad kommer der f. eks. ud af de mange møder mellem nordiske parlamentarikere, ministre og embedsmænd? Den slags spørgsmål stilles af mennesker, som ikke kan eller ikke vil se værdien af det nordiske samarbejde.

Men netop arbejdet med at forbedre levevilkårene og skabe et bedre eksistensgrundlag for menneskene i de fjerne og som regel tyndt befolkede områder er et af de felter, hvor man kan opvise praktiske resultater,

som har betydning for mange menneskers daglige tilværelse. Og det må dog være den bedste målestok for værdien af en indsats. Overenskomsten om grænsekommunalt samarbejde gør det muligt at løse fælles praktiske og livsnære problemer på lokalt niveau og tværs over rigsgrænserne. Det drejer sig f. eks. om sygehusvæsen og om assistance ved ildebrand eller ulykkestilfælde og ved at lette de tværgående trafikforbindelser mellem de nordlige dele af Norge, Sverige og Finland, så man ikke skal fra den ene ende af landet til den anden for at komme ind i nabolandet.

Også på andre områder, hvor behov og interesse er til stede, men hvor landene ikke enkeltvis har kunnet magte opgaverne økonomisk, er der opnået resultater af stor værdi ved fællesnordisk indsats. Jeg sigter her navnlig til det kulturelle område. Tænk f. eks. på Nordens Hus i Reykjavík. Under mine besøg i Island har jeg glædet mig over at se, hvor velbesøgt huset er, og hvor mange aktiviteter der foregår. Det ny Nordens Hus i Tórshavn vil sikkert få en tilsvarende betydning for Færøernes kulturelle liv. Som et nyt praktisk eksempel på værdien af det kulturelle samarbejde skal jeg til slut nævne "Biblioteksbussen", som samarbejdsministrene har beskæftiget sig en del med, og som nu er en realitet. Bussen skal køre i de nordligste egne af Finland, Norge og Sverige med et passende bogudvalg — også i sproglig henseende.

Hr. præsident! I år har jeg valgt at tage udgangspunkt for mine bemærkninger i et enkelt aspekt af det internordiske samarbejde — nemlig ligestilling og ligebehandling. Solidaritet og retfærdighed kunne man også kalde det. Jeg har gjort det, fordi det er et vigtigt aspekt, som berører os alle, men også fordi det rummer en tankegang, et menneskesyn og et samfundssyn, der ikke kun har betydning for levevilkårene i vore egne lande, men som også er med til at præge det fællesnordiske ansigt, som vi viser over for resten af verden, og som præger vores fælles standpunkter i mange internationale spørgsmål.

Sedan generaldebatten afbrudt, avsluttes mødet kl. 18.20.

## Protokoll

### 2:a mötet

Tisdagen den 20 februari 1979 kl. 9.30

President: V. J. Sukselainen

#### Dagordning

1. Anmälan om utskottens sammansättning och val av förmän och vice förmän

2. C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet

Dokument 1: Rapport från Nordiska rådets presidium (fortsatt generaldebatt)

#### Meddelande

Det meddelades, att minister Arvo Aalto intagit sin plats i rådet.

#### Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Paul Jansson intagit sin plats i rådet och att Essen Lindahl lämnat sessionen samt att Håkan Winberg lämnat sessionen och för detta möte ersatts av Per Pettersson.

*Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.*

#### 1

#### Anmälan om utskottens sammansättning och val av förmän och vice förmän

Anmäldes att delegationerna till medlemmar av de fem utskotten utsett följande medlemmar:

*Juridiska utskottet:*

*Danmark*

K. B. Andersen (S)  
Ib Christensen (DR)  
Mogens Voigt (FP)

*Finland*

Anna-Liisa Hyvönen (Skdl)  
Sinikka Karhuvaara (Kok)  
Tellervo Koivisto (Sd)

*Island*

Einar Ágústsson (F)

*Norge*

Astrid Gjertsen (H)  
Guttorm Hansen (A)  
Liv Stubberud (A)

*Sverige*

Erik Adamsson (s)  
Lars Werner (vpk)  
Håkan Winberg (m)

*Kulturutskottet:*

*Danmark*

René Brusvang (CD)  
Pauli Ellefsen (SB)  
Svend Haugaard (RV)  
Robert Pedersen (S)

*Finland*

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)  
Ulf Sundqvist (Sd)  
Mirjam Tuominen (Skdl)  
Marjatta Väänänen (K)

*Island*

Ragnhildur Helgadóttir (Sj)

*Norge*

Kjell Magne Bondevik (Kr.F)  
Jo Benkow (H)  
Trygve Bratteli (A)  
Rolf Fjeldvær (A)

*Sverige*

Sture Palm (s)  
 Olof Palme (s)  
 Ingrid Sundberg (m)  
 Per Olof Sundman (c)

*Social- och miljöutskottet:**Danmark*

Erling Dinesen (S)  
 Ib Nørlund (DKP)  
 Bernhardt Tastesen (S)

*Finland*

Bror Lillqvist (Sd)  
 Petter Savola (K)  
 Raino Westerholm (SkI)

*Island*

Svava Jakobsdóttir (Ab)

*Norge*

Liv Andersen (A)  
 Asbjørn Haugstvedt (Kr.F)  
 Sigrid Utkilen (H)

*Sverige*

Paul Jansson (s)  
 Jan-Ivan Nilsson (c)  
 Anna-Greta Skantz (s)

*Trafikutskottet:**Danmark*

Chr. Christensen (Kr.F)  
 Inge Fischer Møller (S)  
 Gustav Holmberg (V)

*Finland*

Nils Dahlman (ÅS)  
 Ralf Friberg (Sd)  
 Seppo Westerlund (Lkp)

*Island*

Gils Guðmundsson (Ab)

*Norge*

Håkon Kyllingmark (H)  
 Thor Lund (A)  
 Bjarne Mørk Eidem (A)

*Sverige*

Eric Carlsson (c)  
 Sven Mellqvist (s)  
 Rolf Sellgren (fp)

*Ekonomiska utskottet:**Danmark*

Kirsten Jacobsen (FP)  
 Poul Dalsager (S)  
 Bertil Haarder (V)  
 Erlendur Patursson (Tvfl)  
 Poul Schlüter (KF)

*Finland*

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)  
 Kristian Gestrin (Sfp)  
 Ilkka Kanerva (Kok)  
 V. J. Sukselainen (K)  
 Erkki Tuomioja (Sd)

*Island*

Eiður Guðnason (A)  
 Sverrir Hermannsson (Sj)

*Norge*

Gunnar Berge (A)  
 Johan J. Jakobsen (Sp)  
 Lars Korvald (Kr.F)  
 Reiulf Steen (A)  
 Kåre Willoch (H)

*Sverige*

Johannes Antonsson (c)  
 Kjell-Olof Feldt (s)  
 Allan Hernelius (m)  
 Knut Johansson (s)  
 Gunnar Richardson (fp)

Utskotten hade vid konstituerande möten samma dag till förmän och vice förmän valt följande:

*juridiska utskottet:*

förmän: K. B. Andersen  
 vice förmän: Einar Ágústsson

*kulturutskottet:*

förmän: Ragnhildur Helgadóttir  
 vice förmän: Sture Palm

*social- och miljöutskottet:*

förmän: Asbjørn Haugstvedt

vice förman: Bror Lillqvist

*trafikutskottet:*

förmän: Seppo Westerlund

vice förman: Gustav Holmberg

*ekonomiska utskottet:*

förmän: Kjell-Olof Feldt

vice förman: Gunnar Berge

## 2

**C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet och Dokument 1: Rapport från Nordiska rådets presidium (fortsatt generaldebatt)**

Statsminister Sorsa: Herr president! Ett gemensamt drag överallt i den västerländska ekonomin har varit att arbetslöshetens avvärvande har stigit till förgrunden vid planläggningen och förverkligandet av den ekonomiska politiken. Vi har i de nordiska länderna löst dessa problem med varierande framgång var för sig i vår egen krets genom egna medel som vi nationellt ansett vara ändamålsenliga, och genom tillgängliga resurser.

Som helhet har osäkerhetsfaktorerna i den internationella verksamhetsmiljön ökat. Allt starkare protektionism, den internationella valutamarknadens känslighet för störningar, störningarna i den samt försvagningen av den ekonomiska politikens trovärdighet har ökat pessimismen och upprätthåller ovisshet beträffande framtiden.

Under 1980-talet kommer det också att förekomma stora problem i den internationella ekonomin. På globalt plan betraktat kommer problemen att koncentrera sig kring problematiken om den rika norden och den fattiga södern. I nord-syd-dialogen är det berättigt att vänta sig ett synligt och konkret framskridande samt klara framsteg i och med förverkligandet av den nya internationella ekonomiska ordningen.

Den långt utdragna lågkonjunkturen och ovissheten om de ekonomiska utsikternas utveckling gör det utan tvivel mycket svårare för industriländerna att göra eftergifter i den här dialogen. Även om man känner ett behov av ändring, har reaktionerna varit conserva-

tiva. Man har nöjt sig med att konstatera, att så länge som den ekonomiska situationen förblir svag har de nationella regeringarna inte andra alternativ. Intet land har råd att permanent ha en hög arbetslöshetsgrad och att förlora marknaden i utlandet och i hemlandet. Det finns alltså skäl att förmoda, att de industrialiserade länderna åtminstone i det nuvarande läget anpassar sig långsamt till den av den nya internationella ekonomiska ordningen förutsatta utvecklingen och att därav förutsatta förändringar inte kommer att åstadkommas i nära framtid.

Emellertid är det på lång sikt uppenbart, att det också här från vår synvinkel är fördelaktigt att sträva till den nya ordningens ändamål. Trycket mot förändringar är starkt, och det är naturligtvis bättre att förändringarna sker behärskat och inte med okontrollerade hopp. I synnerhet för små industrialiserade länder som står utanför de ekonomiska blocken är det viktigt att säkerställa sina ekonomiska och kommersiella intressen i den föränderliga världsekonomin. I allt högre grad håller man också på att inse att det är förmånligt för bägge parterna att allt intimare koppla utvecklingsländerna ihop med världsekonomin.

Frågan gäller en omstyrning av de ekonomiska resurserna på ett behärskat sätt och inte i så hög grad knappheten på resurser eller råämnen. Nyligen utförda auktoritativa undersökningar visar på ett rätt övertygande sätt, att det under detta sekel inte kommer att finnas oöverbärliga med knappheten av naturresurserna sammanhängande hinder i vägen för att öka utvecklingsländernas tillväxt och att minska inkomstskillnaderna mellan utvecklingsländerna och de industrialiserade länderna. Hindren för dessa målsättningar är däremot politiska, sociala och institutionella. Sålunda skulle det se ut som om åtgärder av tre typer skulle utgöra förutsättningar för ökat välstånd: betydelsefulla förändringar i världens ekonomiska system, ändringar i industrialiserade länders hushållning samt sociala och politiska förnyelser i utvecklingsländerna själva.

Det är naturligtvis klart, att vi måste utveckla våra egna resurser och öka våra biståndsanstängningar. Det svåraste kommer emellertid att vara att anpassa sig till en ny internationell arbetsfördelning. Denna krä-

ver att vi anpassar oss till nya internationella strukturer, till konkurrens från nya länder som håller på att industrialiseras, till nya ekonomiska styrkegrupperingar och till hårdare konkurrens. Av det inhemska näringslivet kräver detta en övergång till allt högre förädlad produktion, specialisering på mera komplicerade processer osv., och förstås mycket pengar. På samhällets och individernas håll kräver det ökad utbildning, kunskap och färdigheter och beredskap för ändringar. Den nya internationella ekonomiska ordningen fordrar inte heller plötsliga förändringar, men man torde kunna utgå från att förändringarna kommer att vara snabbare än hittills. Smidighet och samarbetsvilja kommer sålunda utan tvivel att vara några av de viktigaste förutsättningarna för anpassningen.

Såsom jag har redan konstaterat ovan, försorsakade höjningen av världsmarknadspriserna på råämnena och konstaterandet av den begränsade tillgången på vissa väsentliga råämnena permanenta förändringar i den ekonomiska tillväxten i olika länder. Vi har inte heller i de nordiska länderna kunnat undvika dessa förändringar, som i de olika medlemsländerna av Nordiska rådet åstadkommit olika, om ock parallella följder beroende på de utgångspunkter från vilka vart land gått ut i det internationella ekonomiska samarbetet. I detta sammanhang ser jag ingen anledning att beskriva dessa omständigheter. Där emot borde vi de olika nordiska länderna emellan försöka finna ekonomiska och industriella samsarbetsformer även annorstädes än bara i talarstolen vid Nordiska rådet. I denna situation måste man målmedvetet klarlägga de tendenser inom världsekonomin som håller på att förändras permanent och vilkas verkningar är likartade för samtliga fem länder, för att de skall kunna beaktas gemensamt i de nordiska länderna.

Vi har gjort gemensamma utredningar oss emellan, men utan praktiska åtgärder är dessa otillräckliga. Det är klart, att det ligger i samtliga nordiska länders intresse att öka användningen av egna råämnena, resurser och know-how, för att vi bättre än nu skall kunna konkurrera på världsmarknaden. I detta syfte, samtidigt som vi i främsta rummet medvetet borde klarlägga, huru samarbetet mellan de nordiska länderna skulle kunna

ökas och fördjupas för att vi skall kunna åstadkomma bättre resultat, borde vi definiera beteende- och handlingssätten för det första mellan de nordiska länderna generellt, för det andra mellan olika regeringar, för det tredje mellan en stat och ett privat företag i ett annat land samt för det fjärde mellan företagen i olika länder. Om vi kunde finna ett sådant normsystem, skulle det klarlägga det rådande läget i det gemensamma multilaterala samarbetet och å andra sidan i ömsesidigt ekonomiskt och industriellt samarbete.

Denna tid ställer samtliga nordiska länder inför en mycket svår utmaning i den ekonomi- och industripolitiska planeringen. Problemet kan reduceras till huru vi bäst skulle kunna främja förnyelsen av vår industri, förbättra dess konkurrensförmåga och framför allt, huru vi skall kunna säkerställa vår sysselsättning.

I jämförelse med andra länder har de nordiska länderna en befolkning som fått en utbildning av mycket hög kvalitet, vår industri arbetar på nationell ägandegrundval, vi har goda kommersiella och politiska relationer till de olika länderna i världen, vi har en tekniskt högklassig industri, vi har mineraltillgångar samt naturresurser som förnyas. Nycklarna till lösningen ligger häri. Vad som behövs är omorganisering, vilken kräver samarbetsvilja och kläckning av nya idéer från samtliga parter.

Jag vill i korthet beröra vissa synpunkter på utvecklandet av det industriella samarbetet i den närmaste framtiden. Inom det industriella samarbetet bör de största förväntningarna fästas vid Nordiska investeringsbankens verksamhet och vid utvecklandet av dess verksamhetsformer. Hittills har investeringsbankens uppgift varit att ge lån och ställa garantier för genomförandet av olika investeringsprojekt och för att främja export av nordiskt intresse.

I utvecklandet av denna verksamhet borde man i framtiden fästa speciell vikt vid sådana investeringslån som har ett verkligt gemensamt intresse. Samma princip borde också iakttagas vid beviljandet av exportkrediter. I sådana fall, i vilka ett gemensamt nordiskt intresse inte nödvändigtvis ges prioritet, borde man fästa huvuduppmärksamheten vid sysselsättningen inom utvecklingsområdena. I dessa fall borde sådana investe-

ringar inom Kalottområdet ges företräde, vilkas sysselsättningsverkan bör betraktas som väsentlig och möjligen som en åtgärd som indirekt är till nytta för hela Kalottområdet.

Från Finlands synvinkel hör till de centrala frågorna i nordiskt samarbete procedurer genom vilka man ökar kapitalets rörlighet så, att arbetskraftens rörelsebehov, flyttningsrörelsen minskar. I nordiskt samarbete bör denna problematik granskas både som en fråga mellan länderna och som en regionalpolitisk fråga. Även flyttningsrörelsen mellan länderna har sin regionala uppenbarelseform, som vanligen också tillspetsar de regionala välståndsolikheterna inom landet.

Som en av de viktigaste frågorna behandlas vid denna session förslaget till handlingsprogram för det nordiska regionalpolitiska samarbetet. Ur Finlands synvinkel är förslaget viktigt och intressant. Det har uppstått som resultat av en kompromiss och med rätt stor möda. Finlands önskemål, t. ex. angående en effektiv nordisk regionalpolitik eller investeringsfond, med vars hjälp man skulle ha kunnat avhjälpa de områdets problem — t. ex. i fråga om anskaffning av riskvilligt kapital och generell aktivering av produktionsverksamheten — som har lidit av flyttningsrörelsen, i synnerhet av utvandringen, har inte funnit tillräcklig genklang.

Det är kännetecknande för programmet, att programmets ambitionsnivå beträffande målsättningarna är hög: Man strävar till en balansering av den regionala utvecklingen mellan och inom länderna. Det är en annan sak, hur effektivt de föreslagna åtgärderna kan åstadkomma detta. Den viktigaste föreslagna åtgärden är Nordiska investeringsbankens regionlånesystem, varigenom man avser att effektivare än förut kunna styra bankens resurser till områden som har blivit efter i utvecklingen. En annan åtgärd, som syftar till konkreta resultat, är förslaget om ett anslag som skall införas i ministerrådets budget. En del av detta anslag skulle kunna användas till att stöda olika samarbetsprojekt närmast på gränsområden.

Ur Finlands synvinkel är det skäl att ställa sig positiv till dessa förslag, förutsatt att förverkligandet inte blir begrävat under en svår och tidsödande byråkrati. Från finländsk sida kommer man att iakttaga vilka

verkningar de föreslagna åtgärderna får i praktiken. Finland kommer även i framtiden att vara aktivt för att öka ett dylikt samarbete, för att effektiva samnordiska lösningar skall kunna finnas för de problem, av vilka i synnerhet Finland har lidit i det nordiska umgänget.

Forsknings- och planeringssamarbetet bör åter för sin del kunna bidra till att dra upp linjerna för en regionalpolitik av ny typ, vars behov enligt min uppfattning blir desto klarare ju mera vi börjar förstå de nuvarande utvecklingslinjerna för produktionsstrukturens förändring. Det i programmet föreslagna forsknings- och planeringssamarbetet kan skapa möjligheter att främja de nationella strävandena till att modernisera regionalpolitiken. Man borde inte heller glömma ett okonventionellt uppmuntrande av nya idéer till nordiska lösningar.

För det tredje skulle jag ytterligare vilja nämna de industriprojekt för vilka privata och statliga nationella resurser inte nödvändigtvis är tillräckliga och vilka Nordiska investeringsbanken skulle kunna komplettera genom att samtidigt garantera projektets förverkligande. Härigenom skulle man kunna minska det fenomen av ömsesidig subventionskonkurrens, som uppstår i olika länder genom stödprogram för ekonomiska strukturförändringar inom olika verksamhetsområden.

Ytterligare må betonas, att en gemensam faktor med en så vid täckning som möjligt i de av mig här framförda tankarna borde vara betoningen av investeringsbankens verksamhet så att den främjar strukturförändringen inom den nordiska industrin. Detta för att det i nära framtid på världsmarknaden kommer att ske en betydande expansion, varjämte både teknologins och produktionens förflyttning kommer att bli snabbare mellan de olika länderna.

En annan nordisk samarbetssektor som intresserar Finland, och som vi även ur sysselsättningssynpunkt anser viktig för hela Norden, är projektexport. Jag har talat om detta i olika sammanhang, bl. a. under statsministermötena och under Nordiska rådets senaste session i Oslo. Då sade jag, att de enskilda nordiska länderna kan ha svårt att på ett jämbördigt sätt konkurrera med länder med större ekonomiska resurser då den han-



delspolitiska utvecklingen i världen har gått i riktning mot leveranser av allt större projekt. Samarbete inom projektexporten skulle otvivelaktigt ge de nordiska länderna ett bättre utgångsläge. Här bör även de möjligheter som Nordiska investeringsbanken erbjuder beaktas. Banken kan ju användas för finansiering av nordiska projekt, som förverkligas i tredje land.

Projektexportens andel av världshandeln har ökat markant under 1970-talet. Tillväxten har varit speciellt stor i handeln mellan de oljeproducerande länderna och industriländerna, men projektexporten till utvecklingsländerna har också ökat, liksom den till Komekon-länderna.

Speciellt beträffande industriprojekt bör konstateras, att de ofta är internationella samprojekt. Företag på kontinenten bildar separata arbetsgrupper för varje enskilt projekt och utnyttjar samtidigt traditionella finansieringskanaler och de offentliga stödåtgärderna för export.

Det nordiska samarbetet har hittills varit synnerligen begränsat. Vi har däremot ofta ansett oss vara varandras värsta konkurrenter. Vi har inte kommit att tänka på att den verkliga konkurrensen kommer från det kapitalstarka Nordamerika och från kontinenten, Japan inte att förglömma.

Den pågående projektexportutredningen är det första steget mot en bättre samordning av våra resurser inom know-how, projektgenomföring och finansiering. Målet är att på detta sätt kunna bjuda fullgod konkurrens i internationella storprojekt genom att effektivare utnyttja de personella och materiella resurserna i de nordiska länderna. Projektexport kunde därför också vara ett steg från nordiskt samarbete till nordisk samplanering. Vi skall komma ihåg att export av ett komplett projekt också innebär export av know-how i fråga om den framtida skötseln av detta projekt. Detta i sin tur innebär att vi bör ha beredskap att utbilda den personal som i framtiden skall sköta anläggningen.

Idag kan jag med glädje konstatera, att man inom denna sektor kommit framåt i ministerrådets arbete. En arbetsgrupp med uppgift att undersöka projektexport har i januari inlett sitt arbete med stöd av medel som ministerrådet beviljat för detta ändamål för år 1979. Vi väntar med intresse på den rap-

port, som enligt planerna skall bli färdig före detta års slut.

Det kan nämligen vara så, att utvecklandet av nordiskt industriellt samarbete, som mött väl kända svårigheter, skulle kunna få nyttiga impulser från projekt- och marknadsföringssamarbetet i synnerhet på nya tredje marknader.

Det är ju i dagens läge alldeles klart, att i synnerhet arbetskraftsintensiva verksamhetsområden och produktionsskeden håller på att av internationella företag flyttas över till utvecklingsländer och att endast processer som kräver den högsta tekniska kunskapen stannar i industriländerna. Även mot denna bakgrund bör vi försöka utveckla och öka samarbetet mellan de nordiska länderna. I synnerhet borde man åstadkomma samarbete inom sådana områden där råvaran exporteras till länder utanför Norden och på vilka det ändå skulle råda behov av samma råvara i Norden.

Det nordiska arbetsmarknadsavtalet av 1954 är en av grundstenarna för det nordiska samarbetet. När det nordiska arbetsmarknadsavtalet slöts, åtog sig de undertecknande parterna att iakttaga både en politik av full sysselsättning och en kanalisering av arbetskraftens flyttningsrörelse genom den offentliga arbetsförmedlingen i så stor utsträckning som möjligt. I intetdera avseendet har det varit möjligt att i tillräcklig omfattning styra utvecklingen i Norden i överensstämmelse med de ovan fastställda målsättningarna. Under 50-talet utgick man från att de arbetslösa temporärt skulle flytta till arbetsmarknaden i det nordiska land där det förekommer brist på arbetskraft. I dag vet vi att majoriteten av de finnar som flyttat från Finland till andra nordiska länder, i främsta rummet till Sverige naturligtvis, har flyttat för att stanna och att endast en del av dem som flyttade under 70-talet har flyttat på grund av arbetslöshet. Flyttningsrörelsen var vid skiftet av 60- och 70-talet så kraftig att befolkningen i Finland minskade. Lågkonjunkturen har medfört ett nytt problem, invandrararbetslösheten. Arbetslösheten drabbar invandrarna kännbart hårdare än stambefolkningen. Finländarnas arbetslöshetsgrad i Sverige var under 4:e kvartalet 1978 över hälften högre än stambefolkningens.

Bland invandrarungdomen är situationen

jämte av arbetslösheten i ett främmande land medförda andra sociala problem av en sådan storleksordning att det finns välgående anledning att snabbt vidtaga åtgärder. Läget försvåras samtidigt av att, även om i Sverige redan förut över 15 procent av den finländska arbetskraften är arbetslös eller i arbetsmarknadsutbildning, flera företag anställer ny arbetskraft från Finland. Från Finlands håll har man föreslagit, att flyttningssäkerheten borde utvecklas så långt, att varje person som flyttar från Finland före flyttningen till Sverige borde ha visshet om bostad och arbetsplats eller studieplats. Om dessa förutsättningar inte är i ordning, blir problemen tillspetsade.

Vid förhandlingar som syftat till att förbättra invandrarnas ställning har framstegen försvårats av inställningen till 1954 års arbetsmarknadsavtal. I detta sammanhang har man, för att undvika missförstånd, anledning att betona att Finland inte har för avsikt att uppsäga avtalet och att en sådan åtgärd inte heller annars skulle lösa situationen. Däremot har man från finländskt håll sett komplettering av avtalet genom en social- och flyttningssäkerhetsklausul som ett medel genom vilket myndigheterna kan minska de olägenheter som förorsakas av utvandring och flyttningsrörelse på det individuella planet. Det måste vara möjligt att närma sig den av det nordiska samarbetsavtalet garanterade fria flyttningsrörelsen av arbetskraften och, å andra sidan, det av lågkonjunkturen accentuerade behovet att öka regleringen av flyttningsrörelsen både som en samnordisk fråga och som en bilateral fråga mellan Finland och Sverige.

Den andra generationens invandrarproblem ställer de nordiska organen och framför allt myndigheterna i Finland och Sverige inför en ny situation, i vilken de hittillsvarande valen av medel kommer att visa sig otillräckliga. Den nordiska arbetsmarknaden grundar sig på individens frihet och flyttningsrätt, vari också ingår rätten att få samma sociala tjänster och samma trygghet som stambefolkningen i bosättningslandet, utan att man skall behöva byta nationalitet. En formell ram har redan skapats i de nordiska länderna, men tillsviare har mellan de nordiska länderna inte kunnat nås en sådan mekanism på det bilaterala samarbetsplanet att

dessa principer inklusive kultur-, skol- och vuxenutbildningstjänster i dag till alla delar skulle kunna förverkligas i praktiken. Som en positiv omständighet som främjar utvecklingen bör betraktas förverkligandet av nordisk kommunal rösträtt och valbarhet.

Frågan om flyttningsrörelsen bör inte betraktas som en separat fråga eller enbart som en arbetskraftspolitisk fråga. Inte heller är det möjligt att lösa problemet enbart genom gemensamma åtgärder av arbetskraftsmyndigheterna. Från finländsk sida har man i flera olika sammanhang betonat betydelsen av till Finland riktade industriella investeringar och sammankopplingen av dessa investeringar med arbetskraftsfrågan.

Herr president!

Det nordiska samarbetet befinner sig mitt i många yttre och inre anpassningsproblem och utvecklingsbehov. Jag har ett starkt intryck av att beslutsfattarna i Norden åt denna problematik borde ägna betydligt mera tid, tänkande, arbete och vilja än vad som är fallet för närvarande.

### Meddelande

Det meddelades, att statsråd Per Kleppe inlagt sin plats i rådet.

Statsminister **Ullsten:** Herr president! Det är vanligt att vi påminner varandra om hur små de nordiska länderna är. Vi är några få miljoner invånare mot världens många miljarder. Vi är inte med när det görs upp om terrorbalanser och intressezoner. De beslut de stora länderna fattar på ekonomins område får långtgående verkningar för oss medan vad vi gör knappast betyder särskilt mycket för dem.

Allt det här är sant. Men det är samtidigt sanningar som det är viktigt att vi nyanserar och drar de rätta slutsatserna av. Varje nordiskt land för sig är litet. Men tillsammans kan vi ha en betydande tyngd.

När vi gemensamt verkar för skärpta åtgärder mot rasförtrycket i Sydafrika har de nordiska länderna en moralisk kraft som märks i världspolitiken.

I FN:s olika biståndsprogram är de nordiska länderna ofta de största eller näst största bidragsgivarna. Det ger oss betydande

möjligheter att arbeta för ökad rättvisa mellan rika och fattiga i världen.

Också ekonomiskt är Norden som helhet större än vi brukar tro. Vi har visserligen bara en halv procent av jordens befolkning. Men av den samlade produktionen i världen svarar de nordiska länderna tillsammans för 2,3 procent. Och av den totala världshandeln står de nordiska länderna för en ännu större andel. När det gäller handelsutbyte har de nordiska länderna som grupp ungefär samma storlek som Storbritannien eller Italien med sina var för sig nära sextio miljoner invånare.

Det innebär också att Norden har stor betydelse som exportmarknad för vissa större länder. Västtyskland säljer t. ex. dubbelt så mycket till Norden som till Storbritannien. Storbritannien säljer mer till Norden än till Västtyskland.

Det här framgår av den första delen av en analys av det ekonomiska samarbetet i Norden som utarbetats av svenska ekonomidepartementet. Analysen är ett resultat av det initiativ som Norges statsminister Odvar Nordli tog vid Nordiska rådets session i Oslo förra året.

En preliminär rapport diskuterades av stats- och finansministrarna vid ett möte i Stockholm för tio dagar sedan, och den har nu lagts fram för rådet. Tanken är att arbetet skall fortsätta med en djupare analys av de nordiska ländernas internationella konkurrenskraft. Studien skall utmynna i en slutrapport före 1979 års utgång. Tillsammans med de andra studier som pågår — om regionalpolitiken, om arbetskraftens och kapitalets rörlighet mellan våra länder och om de näringspolitiska åtgärdernas effekter på konkurrensförhållandena i Norden — så bör det här arbetet ge oss ett bättre underlag för att utveckla samarbetet inom framförallt den ekonomiska politiken än vi tidigare haft tillgång till.

Vi är alla väl medvetna om de skillnader som finns mellan de nordiska länderna. Säkerhetspolitiskt har vi olika lägen och har valt olika lösningar. I det ekonomiska samarbetet har Danmark särskilda förutsättningar genom medlemskapet i Europeiska gemenskapen och det europeiska monetära samarbetet. När det gäller energiförsörjningen är Norge i en annan och lyckosammare situation än framförallt Sverige och Danmark.

Men dessa och andra skillnader i ländernas situation bör snarast öka förutsättningarna för att ett närmare samarbete mellan de nordiska länderna kan ge fördelar för oss alla.

Vi kan få större genomslag för vår gemensamma syn när vi kan verka för den i flera sammanhang och utnyttja våra delvis olika kontaktytor i förhållande till andra länder.

Ett nära samarbete kan visa sig ge särskilt stora vinster på områden där våra resurser kompletterar varandra.

Det var på den insikten det samarbetsavtal byggde som de svenska och norska regeringarna skrev under i december förra året. Om avtalet hade fullföljts, hade det inneburit ömsesidiga fördelar för Sverige och Norge på industripolitikens och energiförsörjningens område. Det hade också kunnat bli ett pilotprojekt för nordiskt samarbete över huvud taget.

Så blev det nu inte. Som vanligt fanns det de som hade svårt att förlika sig med tanken att samarbete innebär att ge och ta, att fördelarna inte kan vara ensidigt koncentrerade till någotdera landet. De kortsiktiga svårigheterna var det lätt att beskriva. De långsiktiga möjligheterna var det många, men inte tillräckligt många, som insåg.

Jag tror ändå inte att det arbete som lagts ned på att åstadkomma ett utvidgat norsk-svenskt samarbete har varit förgäves. Att Volvo-avtalet gått om intet innebär ju inte att de allmänna fördelarna med ett svensk-norskt energisamarbete försvunnit. Den norske statsministern och jag är helt överens om att göra en ny ansträngning, byggd på samma grundläggande tankegång. Vi har därför uppdragit åt våra industriministrar att inom sex månader redovisa projekt för ett konkret industrisamarbete som kan förenas med bl a ett långsiktigt oljeavtal.

Vi har också bestämt att vi skall se över hur våra skatteregler kan utformas så att de underlättar industrisamarbete över gränserna. Den översynen har intresse också för industrisamarbete mellan övriga nordiska länder.

Trots skillnaderna mellan våra nordiska länder är det dock likheterna som är mest uppenbara. De framgår tydligt om vi jämför Norden med andra länder:

Våra ekonomier är öppna och starkt beroende av frihandel. För Norden som helhet svarar importen mot ungefär 35 procent av bruttonationalprodukten; motsvarande andel

för den europeiska delen av OECD är ca 28 procent.

I Norden satsas det mycket på undervisning, barnomsorg och sjukvård. Tillsammans använder vi ca 23 procent av BNP för offentlig konsumtion. Det är fem procentenheter mer än för de västeuropeiska länderna som helhet.

Ett annat uttryck för den gemensamma synen på trygghet och socialt ansvar är vår starka prioritering av målet full sysselsättning. Även om särskilda orsaker kan ha inneburit att arbetslösheten i enskilda nordiska länder vissa år har varit betydande, så har ändå de nordiska länderna i genomsnitt över ett antal år haft betydligt lägre arbetslöshet än övriga OECD-länder. Under perioden 1973—77 har arbetslösheten i de nordiska länderna varit bara hälften så hög som inom hela OECD.

Våra länders starka inriktning på internationell handel har varit och är och lär förbli en förutsättning för vårt välstånd. Men den gör oss samtidigt starkt beroende av vad som händer i världsekonomin. Med låg tillväxt och en svag ökning av handeln ställs de nordiska länderna inför ett gemensamt dilemma: Hur skall vi klara våra högt ställda ambitioner för sysselsättning och social välfärd utan att dra på oss betungande underskott i bytesbalansen, underskott som på lång sikt också blir ett hot mot välfärden?

Vi har alla tvingats göra den erfarenheten att det här är ett mycket svårt dilemma. Vi vill målmedvetet hålla uppe pensioner, barnbidrag och andra viktiga sociala insatser också när ekonomin är svag. Vi vill göra stora insatser för att bekämpa arbetslöshet och otrygghet. Samtidigt ser vi att det är omöjligt att avskärma sig från utvecklingen i andra länder och att i längden kompensera en nedgång i världsekonomin genom att hålla en hög inhemsk efterfrågan.

Det är viktigt att vi ställer oss frågan om vi lättare kan klara det här dilemma genom att agera mer gemensamt. Det är framför allt detta den fortsatta studien skall hjälpa oss att ge svar på.

Låt mig emellertid nu dra tre preliminära slutsatser av det material som redan har kommit fram:

1. Det ligger stora fördelar i ett nära samråd och samarbete mellan de nordiska län-

derna om den ekonomiska politiken. Om vi tillsammans håller uppe efterfrågan kan vi påtagligt öka aktiviteten i ekonomin och därmed sysselsättningen. Omkring en fjärdedel av varje nordiskt lands export går till de andra nordiska länderna. Andelen för verkstadsprodukter och andra högt förädlade varor är ännu större.

Framför allt gäller, att om vi allesammans på en gång *minskar* efterfrågan så får det en starkt negativ effekt för Norden som helhet. Det finns det alltså skäl att undvika.

Vår likartade syn gör också att vi ställs inför samma slags problem och därmed har nytta att ta del av varandras erfarenheter och synpunkter.

Hur skall vi få ner inflationen och dämpa kostnadsutvecklingen *utan* att tvingas öka arbetslösheten, skära ner statens utgifter och ta ifrån parterna på arbetsmarknaden deras frihet och ansvar?

Hur skall vi genomföra en nödvändig strukturomvandling i näringslivet i former som upplevs som socialt acceptabla?

Hur skall vi möta anspråken på arbete i olika regioner när antalet anställda inom industrin inte längre ökar lika snabbt som tidigare eller kanske inte ökar alls?

Hur skall vi klara den ekonomiska balansen och den sociala sammanhållningen på 80-talet, när stora krav ställs på återhållsamhet i ökningen av den privata konsumtionen?

I alla våra länder brottas vi dagligen med frågor som dessa. Därmed har vi också stort intresse av att jämföra lösningar och erfarenheter. Kanske skall vi då också finna att en signal till nordiskt samarbete kan ge impulser som gör att vi bättre klarar nya krav, t. ex. genom produktbyten, gemensamma utvecklingsprojekt mellan industrier och ökat samarbete beträffande projekt i utlandet.

2. Det är viktigt för hela Norden att varje enskilt land lyckas hålla uppe sin konkurrenskraft och klara balansen i sin ekonomi. Vi har alla intresse av att grannländernas ekonomier är starka och stabila. I det undersökningsmaterial som hittills tagits fram finns det ingenting som tyder på att den kraftiga försvagningen av den svenska konkurrenskraften under åren 1975—77 gett någon betydande fördel för övriga nordiska länder. Däremot står det helt klart, att den tillväxt som vi förväntar oss 1979 och som blivit möjlig bl. a. genom

devalveringarna 1977, ger inte obetydliga positiva verkningar på de andra nordiska ländernas ekonomi.

Med Nordens starka oberoende av världsekonomin i övrigt kan vi inte klara våra problem enbart genom att själva stimulera våra ekonomier. Vi måste därutöver hålla uppe och helst öka vår konkurrenskraft i förhållande till länderna utanför Norden. Vi skall försöka undvika att vinna fördelar på *bekostnad* av andra nordiska länder. Men att öka konkurrensförmågan i förhållande till omvärlden kan också på sikt vara positivt för våra grannar i Norden.

3. Insikten om de nordiska ländernas stora internationella beroende bör leda oss till att ytterligare öka ansträngningarna att samordnat föra fram de nordiska synpunkterna i olika internationella sammanhang. Förutsättningarna för oss att hålla en hög efterfrågan och öka sysselsättningen blir betydligt bättre om vi kan bidra till att andra länder för en likartad politik. Slagkraften i de nordiska synpunkterna blir större när de framförs med gemensam tyngd. Det sker i hög grad redan i dag inför möten i t. ex. världsbanken och internationella valutafonden. Det här informella samarbetet bör vi ytterligare bygga ut, t. ex. inom OECD och ibland också i direkta kontakter med vissa stora länder.

Vad som behövs är inte i första hand nya former och institutioner utan en politisk vilja att ta vara på de möjligheter till ökad tyngd som ett gemensamt nordiskt agerande utan tvivel ger.

När det gäller synen på former kontra innehåll vill jag gärna med instämmande citera vad Anker Jørgensen skrev i en artikel nyligen:

”Karakteristiskt för det nordiska samarbetet har just varit, att det gemensamma intresset har kunnat bära en långtgående gemenskap med ett minimum av organisation. Det dramatiska har ofta uteblivit, men bristen på dramatik skall icke förväxlas med brist på framsteg.”

Den ekonomiska politiken i de nordiska länderna kommer under 80-talet att ställas inför stora och delvis helt nya krav. Den gäller inte bara siffror och tillväxttakt. Vad den ytterst handlar om är hur de människor som bor i Norden skall kunna ha trygga jobb som de trivs med, få goda inkomster, kunna känna

trygghet när de blir gamla eller sjuka och ha tilltro till förmågan hos den demokrati vi har byggt upp i de nordiska länderna. Den gäller också vilket ansvar Norden skall kunna ta i ett vidare internationellt sammanhang, bl. a. genom att anpassa sig till konkurrensen från nya industriländer. Det nordiska samarbetet har aldrig varit riktat bort från världen i övrigt utan har tvärtom sett ett positivt samband mellan styrkan i vårt samarbete och kraften i ett vidare internationellt engagemang.

När stats- och finansministrarna diskuterade de här utmaningarna inför framtiden vid sitt senaste möte i Stockholm så var det i en bestämd övertygelse att ett utvidgat nordiskt samarbete ökar möjligheterna att framgångsrikt klara de kommande åren.

Vi var överens om att stärka samarbetet i fråga om den ekonomiska politiken. Som ett led i arbetet var vi också överens om att ett nordiskt ekonomiskt forskningsråd bör inrättas. Rådets uppgift bör vara att ge stöd till analyser och utredningar om det ömsesidiga ekonomiska beroendet mellan de nordiska länderna och om förutsättningarna för ett närmare samarbete när det gäller både stabiliseringspolitiken och de mer långsiktiga tillväxtfrågorna. Den närmare utformningen får diskuteras i samråd mellan finansministrarna och de nordiska samarbetsministrarna.

Som politiker — i regeringar och i de nordiska parlamenten — är det nu vår uppgift att fortsätta att förse det nordiska samarbetet med politisk vilja. Av det kan följa direkta och konkreta resultat som är viktiga nog. Men det kan därutöver ge en signal till företag och organisationer, enskilda och institutioner att på sina områden ta vara på de möjligheter som ligger i samarbete med andra nordiska länder.

Sådana signaler behöver vi i dag, när insikten om svårigheter annars lätt kan förkväva initiativ och framtidstro.

När stämningar för protektionism och nationell isolering växer fram på så många håll i världen, som ett resultat av de ekonomiska kriserna, så är det en styrka om vi praktiskt kan visa människorna i *våra* länder att vägen till ekonomisk återhämtning och framsteg i stället går via ökad samverkan.

Statsminister Nordli: Denne gangen sam-

les Nordisk Råd til møte på et tidspunkt da verden rundt oss er preget av fredstruende konflikter, vidtgående politiske brytninger og fortsatt økonomiske vansker i den vestlige verden. Disse tendensene gir den brede internasjonale bakgrunnen og mange av de grunnleggende forutsetningene for situasjonen også i det nordiske samarbeid.

Folk i de nordiske land er naturlig nok opptatt av disse påtrengende problemene. Hvert enkelt av våre land må finne sin plass og forsøke å spille sin rolle i denne situasjonen.

Men heller ikke Nordisk Råd kan leve sitt eget liv upåvirket av de harde realiteter som verden rundt oss byr.

Timeglasset for en fredelig løsning i det sørlige Afrika er i ferd med å renne ut. For hver dag som går, er vi nærmere en blodig og desperat rasekrig.

De nordiske utenriksministrene har trukket opp en aktiv linje til støtte for frigjøringsbevegelsene på det afrikanske kontinent. De nordiske regjeringene bør følge denne linjen. Sammen med andre vestlige land bør vi sette inn det politiske og økonomiske press som skal til for å tvinge det hvite mindretallsstyre til å akseptere humanisme, menneskerettigheter og flertallsstyre.

Hele Norden hilste med tilfredshet og optimisme president Sadats fredsinisiativ i Midtøsten og de forhandlinger som fulgte i kjølvannet av denne modige handling.

Begivenhetene senere har vist at veien fram til en fredelig løsning i et av vår verdens mest brennbare områder er lang og vanskelig å finne. Den meklerrollen som president Carter og hans administrasjon spiller, bør få støtte fra alle fredselkende nasjoner i verden, også fra de nordiske land. Det bør fra et samlet Norden gå en sterk appell til partene i Midtøsten-konflikten om å finne fram til en fredelig løsning.

I de senere dagene og ukene har Vietnam igjen fått en fremtredende plass på det politiske verdenskartet. Vi kan her stå overfor en av de største trusler mot verdensfreden.

I en situasjon som denne bør vi ytterligere forsterke den tradisjonelt gode kontakt mellom de nordiske regjeringer. Hver for oss og sammen bør vi sette alle våre

krefter inn på å yte vårt bidrag for å hindre en farlig spredning av denne konflikten.

De økonomiske krisetendensene preger ennå den internasjonale situasjon. Utslagene markerer seg i massearbeidsløshet og mangel på balanse landene imellom. Inflasjonen er ennå ikke overvunnet. De økonomiske sjokkbølgene som sprang ut av den såkalte oljekrisen, har skapt dyptgående problemer i de vestlige industrialiserte lands økonomi.

For mange utviklingsland betyr det katastrofe. Vi kan bare konstatere at kløften mellom de fattige og rike i verden ikke er blitt mindre. UNCTAD-konferansene ble møtt med interesse og tiltro fra utviklingslandenes side. En ny økonomisk verdensorden ble en forhåpningsfull idé. Interessene begynte etter hvert å konsentrere seg om det såkalte råvarefond og dets virkninger for en viss stabilisering for enkelte utviklingslands økonomi.

Det kan reises berettiget tvil om hvor stor innflytelse et slikt fond vil ha når det gjelder de enorme økonomiske problemer en her står overfor. Men etter hvert har utviklingslandene begynt å se på dette råvarefondet som en prøve på de industrialiserte lands reelle vilje til å søke løsninger. Fondet har fått en politisk betydning som langt overstiger den reelle økonomiske innflytelse det vil ha.

På et uformelt toppmøte på Jamaica ved årsskiftet mellom representanter for utviklingsland og industriland ble det oppnådd prinsipiell enighet om å søke å sette et slikt fond ut i livet.

Jeg vet at fremtredende representanter for utviklingslandene setter sin lit til de nordiske lands evne og vilje på dette for dem viktige område. Råvarefondet kan bety et lite skritt i en riktig retning. Ikke minst de nordiske land bør vite hva slike små skritt fremover kan bety for utviklingen av samarbeidet nasjoner imellom.

Etter en tid med tilsynelatende stillstand synes det som om det i den senere tid har kommet en viss bevegelse i utviklingen av samarbeidsmønstrene i Europa.

EFs utvidelse mot sør følges med interesse for alle som er opptatt av framtida for et bredt samarbeid mellom de europeiske nasjoner.

EF har reagert positivt på en invitasjon fra EFTAs toppmøte i Wien til samarbeid om økonomiske spørsmål og sysselsettings-situasjonen. Dette synes å gi interessante muligheter for et saklig, pragmatisk samarbeid mellom EFTA-landene og EF-landene på begrensede områder.

Det valutapolitiske samarbeid, som riktignok synes å få en trang fødsel innad i EF, vil over tid kunne utvikle seg til å bli både interessant og perspektivrikt for en bredere krets av de europeiske land.

Vi ser videre en utvikling av handel og teknologisk samarbeid mellom øst og vest i Europa.

Det perspektiv som her etter hvert synes å åpne seg, vil stå som en klar utfordring for nordisk samarbeid.

Dersom vi evner å utvikle et nærmere politisk og økonomisk samarbeid mellom de nordiske land, vil vi kunne plassere Norden som en betydelig faktor i det bildet som i framtida vil tegne seg av det europeiske samarbeid.

På samme måten som vi gjorde det i Oslo for ca. et år siden, kan vi også i dag konstatere at de nordiske regjeringer og de nordiske parlamenter har sin største oppmerksomhet rettet mot de økonomiske problemer de enkelte land har å stri med.

Det er naturlig at kampen for å bevare sysselsettingen har en dominerende plass i våre velferdssamfunn. Selv om vi hver for oss og sammen kan øyne visse lyse trekk i bildet, vil vi sikkert også i den nærmeste framtid måtte konsentrere en vesentlig del av vår arbeidskraft og våre ressurser til forsvaret av arbeidsplasser og den velferd som vi har oppnådd.

Det er et gjennomgående trekk i de nordiske lands politikk å styrke konkurransevnen og bedre den økonomiske balanse mot utlandet. Videre søker en å føre en innbitt kamp for å dempe prisstigning og inflasjon. I en åpen internasjonal økonomi er dette en nødvendig oppgave for oss. Vi bør imidlertid være oppmerksom på visse faremomenter i denne situasjonen.

I bestrebelsene for å styrke vår konkurransevne rettes oppmerksomheten i ikke ubetydelig grad mot arbeidernes lønninger og omkostningene til sosiale og miljømessige ytelser. Hos hver og en av oss er dette

selvfølgelig viktige elementer i våre produksjonsomkostninger og dermed vår evne til konkurranse. Men vi kan også risikere at vi i denne konkurransen presser hverandre inn i en situasjon som på kort og lang sikt kan være lite heldig. Det vil etter mitt skjønn være lite formålstjenlig om vi skulle konkurrere hverandre nedover på en slik måte at vi angriper vesentlige deler av den sosiale og velferdsmessige standard vi har oppnådd, så meget mer som jeg tror at vi ikke løser de grunnleggende problemene vi står overfor i vestlig økonomi, på denne måten alene.

Krisen i den vestlige verdens økonomi er i bunn og grunn en teknologisk produksjonsmessig strukturkrise. Hver for oss og sammen må vi søke å finne de kan hende smertefulle løsninger som skal til for å gi oss et produksjonsapparat som kan gi trygghet og sysselsetting for alle. Her står vi overfor de største utfordringer i våre enkelte land. Men her møter vi også en av vår tids største utfordringer til evne og vilje til internasjonalt samarbeid.

De nordiske land hver for seg eller sammen kan neppe løse denne oppgaven for vår del av Vest-Europa her i nord. Men vi burde innenfor det nordiske samarbeidet satse maksimalt for å få svar på hvordan vi skal finne veien inn i en økonomisk framtid som for oss alle i øyeblikket er preget av uklarhet og usikkerhet.

Etter et initiativ under Nordisk Råds sesjon i Oslo for et år siden har de nordiske finansministrene levert en foreløpig rapport om utviklingen av det økonomiske samarbeid i Norden. I denne foreløpige rapporten har de foreslått et felles nordisk forskningsråd som grunnlag for økonomisk forskning på nordisk basis. Finansministrene vil arbeide videre med disse spørsmålene.

Det er også forutsetningen at Ministerrådet skal gjennomgå den aktuelle forskningsinnsatsen generelt med sikte på en effektivisering på de områder som en finner mest formålstjenlig, med utgangspunkt i de aktuelle problemer vi står overfor. Det bør f. eks. være en oppgave å klarlegge hvordan vi i Norden i våre utviklede velferdssamfunn bør søke løsningene i den strukturelle omlegging som vårt næringsliv

står overfor. Her bör vi gå ned til de enkelte menneskene i samfunnet og spørre hva de har av forventninger til økonomisk politikk. Jeg føler meg sikker på svaret: De vil ha tryggheten tilbake. De vil ha trygghet for arbeid, inntekt og sosial velferd.

I en situasjon der hvert enkelt nordisk land vet at de står overfor betydelige strukturelle omlegginger, med den betydning dette har for de enkelte arbeidstakere, for by og bygdesamfunn rundt i Norden, bør vi stille spørsmålet slik: Skal vi møte disse utfordringene hver for oss, ofte i konkurranse med hverandre, eller skal vi også ta felles nordiske løft til beste for stabiliteten i våre økonomier og tryggheten for det enkelte menneske?

Tør vi skru opp ambisjonsnivået for det nordiske samarbeid så langt at vi kan snakke om en felles bruk av økonomiske, teknologiske, administrative og menneskelige ressurser for i større grad å løse disse sentrale påtrengende oppgavene?

Tør vi tro på at f. eks. et nærmere energipolitisk og industripolitisk samarbeid kunne utvikle seg til et tjenlig redskap for å løse noen av våre struktur- og sysselsettingsmessige problemer?

Da er det ikke lenger bare spørsmål om utredning og forskning. Da kreves det også politisk vilje og handlekraft. Jeg skal villig innrømme at den senere tids hendelser ikke har bidratt til å styrke troen på dette. Men idéen om et nærmere samarbeid nordiske land imellom har også tidligere måttet tåle tilbakeslag. Deretter har det imidlertid vist seg at tyngden og dynamikken i dette samarbeid har ført til at det som i første omgang ble sett på som et nederlag, i neste omgang viste seg å bli en spore til videre utvikling.

Dersom det enkelte menneske i Norden skal oppfatte det nordiske samarbeid som meningsfylt og framtidsrettet, må det satses på løsning av de problemer som det enkelte menneske møter i sin hverdag. I åra framover blir det spørsmål om å skape trygghet i en tid preget av omstillinger og usikkerhet.

**Ragnhildur Helgadóttir:** Hr. præsident! Debatten i denne 27. session i Nordisk Råd

præges endnu en gang af de økonomiske vanskeligheder i vore lande og i omverdenen. I dette lille indlæg tillader jeg mig at berøre andre ting.

Vi er i denne debat blevet mindet om hvor enestående det nordiske samarbejde er i denne verden af højst forskellige mennesker, forskellige lande og forskellige interesser. Vort nordiske fællesskab har en slags familiemønster. Man kan sige, at de bedste resultater af nordisk samarbejde udspringer mere af følelsesmæssige end af interesseprægede bevæggrunde. De vigtigste handlinger har deres udspring i venskabet. Dette gør det lettere for os udadtil og i internationale sammenhænge at stå sammen og indadtil at løse fælles problemer og eventuelle interessekollisioner. Den nordiske fællestanke hjælper os gennem vanskeligheder, som er opstået på grund af de enkelte landes og nationers særpræg og særinteresser, det være sig om de stammer fra geografien, naturressourcernes egenskaber, erhvervslivets struktur og situation, den sproglige uensartethed eller forskel i størrelse.

Resultaterne af nordismen påvirker den almene indstilling over for det nordiske samarbejde i de enkelte lande.

De små nationer inden for det nordiske område har en særstilling. Når jeg her taler om de små nationer, så mener jeg indbyggerne på de 4 øer eller øgrupper: Åland, Færøerne, Island og Grønland.

Jeg kan ikke undlade at benytte denne lejlighed til at ønske grønlænderne tillykke med det hjemmestyre, som nu oprettes. Der gik varme tanker fra Island til Grønland, den aften man hørte om resultaterne af folkeafstemningen om hjemmestyret. Island er ganske vist det eneste af disse fire områder, som er helt suverænt folkeretligt set, men de tre andre får også uden tvivl en mere selvstændig og direkte status inden for det nordiske samarbejde end de har nu.

Island har for nogle få uger siden på ny truffet aftale med Færøerne om fiskeri i de islandske farvande. Islændingene er afhængige af fiskeriet, men færingerne er det i endnu større grad. Af økonomiske, politiske og haybiologiske årsager var drøftelserne med Færøernes repræsentanter ikke helt lette denne gang, men jeg håber, at



den aftale, man nåede frem til, var tilfredsstillende.

Der opstår stadig i det nordiske samarbejde nye situationer, som vi må kunne drøfte og løse i venskab. Der er adskillige åbne spørgsmål, som fra en islændings synspunkt behøver at drøftes netop nu og at løses i nordisk ånd mellem de pågældende lande, dels for at afhjælpe, dels for at afværge forskellige interessekollisioner. Lad mig nævne to sagsområder:

På erhvervslivets område gælder dette for tiden offentlige støtteforanstaltninger, som kan påvirke konkurrenceforholdene, og det gælder fiskerirettigheder og udnyttelse af havet og havbunden ikke mindst mellem Island og Jan Mayen. Det nordiske samarbejde på disse områder vil uden tvivl lette arbejdet på internationale konferencer om disse sager.

Men det er ikke blot på de politiske og økonomiske områder, den nordiske indflydelse har stor betydning for de små lande. Det nordiske samarbejde i sin helhed er baseret på en fælles kulturarv. I den sidste tid har man mødt almindelig forståelse og interesse for beskyttelse og bevaring af værdier, naturværn, miljøværn osv.

En af det nordiske samarbejdes vigtigste opgaver er kulturværn. Vi må også berige vor kultur med nye impulser. Og det er ikke fællesarven alene vi må bevare. De enkelte nordiske landes kulturelle særpræg har også fælles interesse for de nordiske lande. Det er klart, at i det kulturelle samarbejde viser de større blandt de nordiske folk en speciel opmærksomhed og velvilje over for de små sprogområder. I de små sprogområder følger man naturligvis med interesse de kulturtilbud, som kommer fra de øvrige nordiske lande gennem det nordiske samarbejde. Det er også klart, at de små sprogområder venter fra dette samarbejde kultur af kvalitet. Enkelte skuffelser kan derfor påvirke den almene holdning over for det nordiske samarbejde.

Nu i børneåret er der speciel grund til, at Nordisk Råd retter sine tanker mod børnene. På vor dagsorden står der et medlemsforslag på initiativ af Elsi Hetemäki-Olander om børnekultur. Jeg tror, vi behøver specielle foranstaltninger med hensyn til børnekulturen, og der er god grund

til, at de nordiske folk lægger vægt på kvaliteten, når det gælder formidling af børnekultur på nordisk basis.

Et andet af de kulturelle områder, man venter meget af, er den nordiske TV-satellit — det gør i hvert fald mange af os. Den kommer forhåbentlig. Den indebærer utrolige muligheder for større valgfrihed og mindre isolation for udkantområderne i Norden. Det bliver tilfældet, hvis det bliver muligt direkte at få et hvilket som helst af de nationale nordiske programmer og helst tillige at vælge også mellem satellit-udsendelser fra andre lande som f.eks. Tyskland, Frankrig og England.

Der findes også den opfattelse, at en nordisk TV-satellit kan komme i stedet for andre. Min mening er, at den skal være ved siden af andre landes satellitter. Men så må vi også i tide tage kontakt med nationer uden for Norden. Jeg tror, det er nødvendigt at træffe aftale herom allerede før etableringen af udenlandske TV-satellitter, således at de skal kunne sende bølger ud over Norden.

Vi skal også på dette område værne og videreføre den nordiske kultur, men lad os under ingen omstændigheder gøre det på den måde, at vi lukker os ude fra kulturen fra den øvrige verden.

**Kanerva:** Herra puhemies! Ruotsalainen taloustieteen professori Gunnar Myrdal vieraili joitakin aikoja sitten viime vuoden puolella Suomessa. Suomeen suuntautuneen vierailunsa yhteydessä Myrdal piti mahdollisena koko maailmantalouden kääntymistä jälleen uuteen laskukautteen lähiaikojen kuluessa. Hänen arvionsa mukaan näin tapahtuisi viimeistään nyt kulumassa olevan vuoden aikana. Professori varoitti tuossa yhteydessä mm. meitä suomalaisia siitä, että me elämme liiallisen toiveikkouden varassa. Hän sanoi, että yleisesti uskotaan liiaksi kansainvälisen talouskriisin helpottumiseen lähimmässä tulevaisuudessa. Myrdalin varoittama kansainvälisen talouskehityksen epävarmuus onkin näyttänyt viime aikoina valitettavalla tavalla lisääntyneen.

Mikäli talouskehitystä katsotaan pohjoismaisesta näkökulmasta, on todettavissa, että kysymys siitä, saavutamme me Poh-

joismaissa myönteisiä ja pysyvemmän luonteisia taloudellisia tunnusmerkkejä, riippuu keskeisesti siitä, miten me kykenemme kehittämään omia kansallisia elinkeino- ja kansantulorakenteitamme. Meillä on kaikilla edessämme eri Pohjoismaissa haaste tuotantorakenteiden muuttamisesta. Usken, että meidän tulisikin puhua nykyistä laajemmin myös koko kansantalouden rakenteesta edessä olevalla 1980-luvulla. Tällöin muodostuu välttämättömäksi ottaa esille sellaisia kysymyksiä, jotka liittyvät julkisen talouden, yksityistalouden ja yritystalouksien osuuksien suhteisiin kansantaloudessa. On myös puhuttava verorakenteen kehityksen suunnasta ja selvitettävä tätä kysymystä. Näin voidaan ainakin sanoa meidän suomalaisten osalta. Tarkoitin myöskin tuotantoelämän edellytysten parantamista, sellaista parantamista, joka tarjoaa pohjan kestäville rakennemuutoksille 80-luvun maailmassa. En kuitenkaan usko, että tämänlaiset kehityspiirteet ovat mahdollisia ilman uutta suhtautumistapaa talouden suunnittelukysymyksiin.

Sekä julkisen talouden että yksityisen talouden kannalta muodostuu onnettomaksi, mikäli taloudellinen toiminta mitoitetaan niinkin lyhyelle aikavälille kuin yhden vuoden mittaiselle välille. Tällä tavoin kuitenkin tapahtuu esimerkiksi suomalaisessa budjettikäytännössä.

Pitkän tähtäyksen suuntauksen puute on silmiinpistävä ongelma nykyisessä talouskehityksessä. Kun tämän tyyppinen ajattelu puuttuu keskeisiltä osiltaan julkisella sektorilla, on vaikea kuvitella, miten yksityisenkään sektori kykenee tekemään kovin pitkäjänteisiä suunnitelmia tämän kaltaisissa olosuhteissa. On olemassa myös selkeä tarve saada nykyistä paremmin selville erilaisten yhteiskuntaa koskevien uudistusten lisääntyvä, itse asiassa kumulatiivisella tavalla lisääntyvä taloudellinen vaikutus tulevien vuosien menotalouksiin. Olisi paikallaan, että kansallisesti voitaisiin käsitellä vuotuisten budjettien yhteydessä myös budjetteja, jotka koskevat useampien vuosien aikajaksoja puitebudjettien muodossa. On niin, että jokainen yksittäinen lainsäädäntöpäätös tuo mukanaan lisääntyvästi menorasitetta, ei vain juuri kulloisellekin budjettivuodelle vaan pitemmälle aikavälille

seuraavien vuosien budjetteihin, useimpien vielä rasitukseltaan lisääntyvään suuntaan.

Tällainen kehitys tuo erityisiä vaikeuksia lasku-, lama- ja kriisikausien kuluessa, jolloin julkisen talouden valtion tulojen kasvu monesti on omiaan supistumaan. Tullaan tilanteeseen, jossa valtio joutuu lisäämään esimerkiksi lainoitustarvettaan, joka omalta osaltaan saattaa olla lisäämässä myös vaikeuksia yksityiselle sektorille.

Tämän tyyppinen perusolotila johtaa käytännössä käsitykseni mukaan myös tulevaisuutta koskevana näkemyksenä tulevien vuosien budjettien käytännöllisen liikkumavaran tosiasialliseen vähenemiseen. On ehkä syytä tuoda esille ajatus nykyistä pitemmän aikavälin suunnittelun lisäämisestä ja tätä kautta kansallisten puitebudjettien laatimisesta. Jos ja kun Pohjoismaat vielä keskenään voisivat tällaiset puitebudjetit toinen toisilleen tiedoksi saattaa, olisi tämä käsitykseni mukaan omiaan selkiinnyttämään tilannetta.

Sekä julkisen talouden että yksityisen sektorin suunnitelmallisempi kehittäminen luo mahdollisuuksia jokaiselle maalle saada hallitumpi talouskehitys aikaiseksi. Tarve tähän on selvästikin olemassa ja se on havaittu sekä jokaisessa maassa erikseen että kansainvälisen talouskehityksen kokemukset huomioon ottaen.

Herra puhemies! Kun katsoo tämän käsillä olevan istunnon asialistaa, tulee huomanneeksi, että niitä kulttuurialan päämääriä, jotka löytyvät esimerkiksi Helsingin-sopimuksen 9. ja 10. artiklassa, on näyttänyt olevan tavattoman vaikea saavuttaa. Tarkoitin lähinnä kahta jäsenehdotusta, jäsenehdotuksia, jotka koskevat opettajien yhteispohjoismaisia työmarkkinoita, ja jäsenehdotusta nuorison ja muiden ryhmien ammattikoulutuksesta.

Yllämainittujen Helsingin-sopimuksen artiklojen mukaan jokaisen sopimusosapuolen olisi opetuslaitoksissaan ylläpidettävä ja laajennettava toisesta Pohjoismaasta kotoisin olevien opiskelijoitten mahdollisuuksia harjoittaa opintoja ja suorittaa niissä tutkintoja. Tällöin olisi myös jossakin Pohjoismaassa suoritettu osatutkinto mahdollisimman laajasti kyettävä lukemaan hyväksii loppututkintoa varten muussa Pohjois-

massa. Viimeksi mainitussa Helsingin-sopimuksen artiklassa sanotaan muiden ohella, että koulutuksen tulisi mikäli mahdollista antaa sama pätevyys kaikissa Pohjoismaissa. Kuitenkin voidaan vaatia sellaisia lisäopintoja, jotka kansallisiin oloihin liittyvistä syistä saattavat muodostua tarpeelliseksi.

Helsingin-sopimuksen 9. artiklan päämäärä on saavutettu siltä osin, että opintoja on jokseenkin helppo harjoittaa muissa Pohjoismaissa. Tämä koskee, sen tiedämme, joka tapauksessa meitä suomalaisia. Suomalaisten opiskelijoiden lukumäärä ulkomailla on lisääntynyt sangen tuntuvasti viime vuosina. Noin 3 000 opiskelijaa saa valtion opintotukea ulkomaisia opintoja varten. Kaikkiaan ulkomailla opiskelee tällä hetkellä 8 000 Suomen kansalaista. Ruotsalaiset yliopistot ovat houkuttelleet enimmäksä määrin suomalaisia opiskelijoita maassamme siten, että Upsalassa opiskelee tällä hetkellä 1 000 suomalaista ja Uumajassa näihin lukuihin tullaan aivan lähitulevaisuudessa pääsemään.

Pohjoismaiden neuvosto ja Pohjoismaiden ministerineuvosto ovat vuosien mittaan pyrkineet helpottamaan pohjoismaiden opiskelijoitten mahdollisuuksia opintojen harjoittamiseen ulkomailla. Tässä tapauksessa ovat kyseessä olleet luonnollisesti mahdollisuuksien helpottamiset muihin pohjoismaihin. Tämä on luonnollista, koska opiskelijain vaihto pohjoismaisten korkeakoulujemme välillä on tärkeä tekijä ajatellen pohjoismaisen yhteenkuuluvuuden kehitystä.

Tarkasteltaessa edellä mainitsemiani jäsenehdotuksia ja toisaalta sivistysvaliokunnan niistä antamaa mietintöä sitä taustaa vasten, että useat tuhannet suomalaiset opiskelijat opiskelevat tällä haavaa Ruotsissa, ei voi välttyä tällä foorumilla esittämästä kysymystä siitä, onko tiedotustoimintaa ulkomailla opiskelusta ja ulkomaille suuntautuvaan opiskeluun innottaminen viety osin liiankin pitkälle, koska vielä on niin monia vaikeasti ratkaistavia ratkaisemattomia ongelmia, opiskeltaessa ulkomailla, jopa pohjoismaiden kesken, toisin sanoen muussa pohjoismaassa kuin Suomessa.

Voidaan kysyä, minkälainen tulevaisuus on tuhansilla suomalaisilla henkilöillä, jot-

ka opiskelevat tänä päivänä Ruotsissa. Löytävätkö he paikkansa työelämässä? Voiko Suomi ottaa heidät vastaan heidän suoritettuaan loppututkintonsa täällä? Nämä kysymykset on esitetty äskettäin keskusteltaessa Ruotsissa opiskelevien suomalaisopiskelijoitten tulevaisuudesta.

Suurin osa nuorista ihmisistä, jotka opiskelevat nyt Ruotsin korkeakouluissa, ajattelee luonnollisesti hakevansa töitä Suomen työmarkkinoilta saavutettuaan loppututkintonsa. Todellisuudessa ei tällä hetkellä ole niinkään helppoa palata takaisin Suomeen, koska meillä ei ole vielä yleistä tutkintojen vastaavuutta pohjoismaissa.

Ellei näillä opiskelijoilla ole tarkoitus palata Suomeen tai mahdollisuutta palata Suomeen, he voisivat opiskeluaikana pyrkiä hankkimaan sellaisen kielitaidon ja kielivalmiuden, että he selviäisivät Ruotsin työmarkkinoilla. Mutta monissa tapauksissa on havaittu, että aika on aivan liian lyhyt ruotsin opiskeluun, jotta siinä ajassa ehtisi opiskella sitä riittävällä syvyydellä riittävän hyvin. Tällaisissa tapauksissa opiskelijalla on jokseenkin synkkä tulevaisuus edessään.

On selvää, että sekä Ruotsissa opiskelevat suomalaiset että toisaalta Suomessa opiskelevat ovat sangen levottomia tämän johdosta. Olisi terveellistä pohjoismaiselle yhteistyölle, mikäli opiskelijain virtaa rajojen yli voitaisiin hillitä, koska niin monta kysymystä tältä osin on vielä tänä päivänä valitettavasti ratkaisematta. On toivottavaa, että sivistysvaliokunnan pyrkimykset tutkimuksen aikaansaamiseksi pohjoismaisten tutkintojen vastaavuudesta voitaisiin tämä tausta huomioon ottaen erittäin nopeasti toteuttaa ja että tämä selvitys sitten myös johtaisi käytännössä yleiseen tutkintojen vastaavuuteen Pohjoismaiden kesken.

Ellei yleistä tutkintojen vastaavuutta voida toteuttaa lähimpinä vuosina, tulisi Suomen ja Ruotsin hallitusten ryhtyä sopiviin toimenpiteisiin, jotta molempien maitten osalta voitaisiin tämä ongelma ratkaista. Ongelmasta on tullut niin suuri ainakin Suomessa ja Ruotsissa, että keskusteltaessa työmarkkina-alan pohjoismaisesta toimintaohjelmasta sitä olisi käsiteltävä erityisesti, koska sillä on erittäin keskeinen merkitys Pohjoismaiden vapaille työmarkkinoille.

**Kanervas** anförande i svensk översättning:

Herr president! Den svenske professorn i nationalekonomi Gunnar Myrdal besökte Finland i fjol. Under sitt besök uttalade han sig att det är möjligt att hela världsekonomin vänder sig mot en ny lågkonjunktur under den närmaste tiden. Han bedömde det så att detta skulle komma att ske senast inom innevarande år. Myrdal varnade oss finnar för överdriven optimism. Han sade att man tror för mycket på att den internationella ekonomiska krisen lättar under den närmaste framtiden. Osäkerheten i den internationella ekonomiska utvecklingen har också ökat under den senaste tiden.

Om man granskar den ekonomiska utvecklingen från nordisk synpunkt, måste man konstatera, att beredskapen för ett uppsving centralt beror på hur vi utvecklar strukturen av vår näring och nationalinkomst. Vi står allia inför en utmaning till ändring av produktionsstrukturer. Jag tror att vi också borde tala mera omfattande om hela den nationalekonomiska strukturen inför 1980-talet. Härvid är det nödvändigt att ta upp frågor angående förhållandet mellan den offentliga, privatekonomiska och företagsektorns andel i folkhushållet. Det är skäl att utreda åtminstone inriktningen av skattestrukturens utveckling. Jag avser också förbättrade förutsättningar för produktionslivet, som skulle erbjuda en grund för hållbara strukturförändringar i 80-talets värld. Detta är dock inte möjligt utan en ny inställning till ekonomiska planeringsfrågor.

Både för den offentliga hushållningen och privathushållningen är det olyckligt om den ekonomiska verksamheten dimensioneras på så kort sikt som för ett år. Så sker till exempel i budgetförfarandet i Finland.

Bristen på långsiktig planering är ett uppenbart problem i den nuvarande ekonomiska utvecklingen. När den offentliga sektorn i huvudsak saknar sådant tänkande, kan man inte göra mycket långsiktiga planer inom den privata sektorn heller. Vi har ett klart behov av att bättre än nu ta reda på den ökande, i själva verket kumulativa ekonomiska verkan av olika samhällliga reformer för kommande års budgetar. Det skulle vara på sin plats att man nationellt i

samband med den årliga budgeten kunde behandla också rambudgetar för flera år. Varje enskild lagstiftningsåtgärd medför utgiftstryck inte bara för ifrågavarande budgetår utan också för de följande årens budgetar, ofta i riktning mot ökande belastning.

En sådan utveckling medför speciella problem under lågkonjunkturperioder, då tillväxten av statens inkomster i allmänhet minskar. Vi står inför en situation, där staten måste öka till exempel sitt upplåningsbehov vilket kan bidra till att också öka svårigheterna för den privata sektorn.

Utvecklingen leder i praktiken också till faktisk minskning av de kommande årens spelrum i budgetar. Det är på sin plats att frambringa tanken om att öka en långsiktigare planering än nu och härigenom tanken om utarbetandet av nationella rambudgetar. Om och när de nordiska länderna dessutom kunde informera varandra om sådana här rambudgetar, skulle situationen enligt min mening avsevärt underlättas.

En planligare utveckling av både den offentliga ekonomin och den privata sektorn skapar möjligheter för varje land till mera behärskad ekonomisk utveckling. Ett klart behov härtill finns både i varje land för sig och med tanke på erfarenheterna av den internationella ekonomiska utvecklingen.

Herr president! När man ser på saklistan för sessionen kan man tydligt märka att de målsättningar inom kultursektorn, som anges i Helsingfors-avtalets 9:e och 10:e artikel, har varit mycket svåra att uppnå. Jag tänker närmast på de två medlemsförslag, som gäller gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare samt yrkesutbildning för ungdom m. fl. grupper.

Enligt de ovannämnda artiklarna i Helsingfors-avtalet bör de nordiska länderna bibehålla och vidga möjligheterna för studerande hemmahörande i annat nordiskt land att idka studier och avlägga examen vid sina respektive utbildningsanstalter. I största möjliga utsträckning bör därvid även i något nordiskt land avlagd delexamen få räknas till godo för slutexamen i annat nordiskt land. I den sistnämnda artikeln sägs bl. a. att utbildning såvitt möjligt bör ge samma behörighet i alla de nordiska länderna. Krav må dock uppställas på sådan till-

läggsutbildning, som kan erfordras av hänsyn till nationella förhållanden.

I den mån som studierna tämligen lätt kan bedrivas i andra nordiska länder, har målsättningen i Helsingfors-avtalets 9:e artikel uppnåtts. I varje fall gäller detta ur finsk synvinkel. Antalet finska studerande, som studerar utomlands har ökat radikalt under de senaste åren. Ca 3 000 studenter får statligt studiestöd för studier utomlands; allt som allt studerar ca 8 000 finska medborgare utomlands. De universitet, som lockat mest studenter från vårt land är de svenska: Uppsala har nu över 1 000 och Umeå har snart 1 000 studerande som härstammar från Finland.

Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet har under åren strävat till att underlätta de nordiska studenternas möjligheter att idka studier utomlands, i detta fall i andra nordiska länder. Detta är naturligt eftersom studentutbyte mellan våra nordiska högskolor är en väsentlig faktor när vi tänker på utvecklingen av vår nordiska gemenskap.

När man ser på de två medlemsförslagen som jag nämnde tidigare och kulturutskottets betänkande om dessa, mot den bakgrund att flera tusen finska studenter i detta nu studerar i Sverige, kan man inte undvika att fråga sig om inte *informationen och uppmuntran att studera utomlands förts för långt, eftersom det ännu finns så många olösta problem när det gäller att studera utomlands — dvs. i andra nordiska länder än hemlandet.*

Vilken framtid har de tusentals personer från Finland, som nu studerar i Sverige? Kan de finna sin plats i arbetslivet? Kan Finland ta emot dem efter det att de avlagt sin examen? Detta är frågor som nyligen ställts i diskussionen om de finska studenters framtid som studerar i Sverige.

Största delen av de unga människor, som nu studerar vid svenska högskolor tänker naturligtvis söka sig till den finska arbetsmarknaden efter att ha avlagt examen. I verkligheten är det i dagens läge inte så lätt att återvända till hemlandet, eftersom vi ännu inte har åstadkommit allmän examensgiltighet i Norden.

Om de inte har för avsikt eller saknar

möjlighet att återvända till Finland, kan de under studietiden bemöda sig om att uppnå en sådan språkkunskap och -färdighet att de kan klara sig på den svenska arbetsmarknaden. Men i många fall har man sett att tiden har varit för kort för att lära sig svenska språket tillräckligt bra. I en sådan situation har en ung studerande en tämligen dyster framtid.

Det är klart att både finska studerande i Sverige och å andra sidan studerande i Finland har blivit betänksamma inför denna oklara situation. Det skulle vara hälsosamt för det nordiska samarbetet om studentströmmen över gränserna kunde dämpas, eftersom så många viktiga frågor ännu är olösta. Det är önskvärt att kulturutskottets strävanden att åstadkomma en utredning om nordiska examinas jämförbarhet snart kan genomföras och att denna utredning sedan skall kunna leda till allmän examensgiltighet.

Om allmän examensgiltighet inte kan förverkligas under de närmaste åren, borde Sveriges och Finlands regeringar vidtaga lämpliga åtgärder för att för de båda ländernas del lösa problemet. Problemet har blivit så stort, åtminstone i Finland och Sverige, att man inom ramen för diskussionerna om det nordiska handlingsprogrammet för arbetsmarknadssektorn borde ta upp det, i synnerhet som det har stor betydelse för den fria arbetsmarknaden i Norden.

**Willoch:** Hr. president! Status for det nordiske samarbeid er slett ikke dårlig. Det er mer omfattende enn noensinne både på økonomiske og ikke-økonomiske felter. Samhandelen mellom landene har riktignok ikke utviklet seg helt tilfredsstillende i de senere år, men det har ikke sammenheng med mangel på nordisk samordning og samarbeid. De bånd som knytter sammen tusenvis av foretak i alle de nordiske land i en meget omfattende arbeidsdeling, med et helt usedvanlig stort varebytte i forhold til folketallet, blir stadig sterkere.

Likevel har noen snakket som om det nordiske samarbeid skulle ha gått fra skibbrudd till skibbrudd, med sammenbruddet for Volvo-avtalen som det hittil siste i ne-

derlagsrekken. Man har minnet om at det ikke ble noe av det nordiske forsvarsforbundet, ikke nordisk tollunion, ikke Nordök og nå altså heller ikke ble noe av Volvo svensk-norsk AB. Men er det egentlig noen som savner forsvarsforbundstanken fra 1940-årene, eller tollunionstanken fra 1950-årene, eller Nordök-tanken fra 1960-årene? Er ikke alle disse saker først og fremst eksempler på sidespor fra den jevne utbygging av et harmonisk nordisk fellesskap — sidespor som historien ikke vil beklage at vi ikke kjørte lenger på?

Det er min tro at Volvo-avtalen vil føye seg inn i rekken av fascinerende utspill, med appell til vyer og tankeflukt, men uten slik forankring i nasjonale interesser at den ville ha blitt til fordel under hverdagens harde påkjenninger.

Men så blir vi da utsatt for misforståelser som kan sammendras omtrent slik: Volvo-avtalen var et nordisk samarbeidsprosjekt. Altså var de som var mot Volvo-avtalen, også mot nordisk samarbeid. Resonnementet ligger vel egentlig svært nær Erasmus Montanus', men kan likevel ha slik politisk forvirringskraft at jeg må få bruke noen ord på å tilbakevise det. Og samtidig vil jeg få begrunne min konklusjon: at det er til fordel for det nordiske samarbeid at dette fremstöt ble avvist. Volvo-avtalen innebar en ny avvikelse fra den farbare vei mot et mer friksjonsfritt og stimulerende fellesskap.

Volvo-avtalen var et resultat av forhandlinger som flertallet i Norges Storting var helt uten innflytelse over. Ingen i opposisjonen i Norge — og ingen andre berørte i vårt land — fikk vite noe som helst om hva som foregikk, for hovedtrekkene i avtalekomplekset var fastlåst gjennom en prinsippavtale. Etter en slik fremgangsmåte var det utilbørlig å prøve å stille opposisjonen overfor et valg mellom enten å godta alt som Regjeringen og Volvo var enig om, eller å bli stemplet som motstandere av nordisk samarbeid. Man må akseptere at det finnes flere oppfatninger av hvorledes samarbeidet bør utvikles videre. Opposisjonen ville svike sin oppgave om den lot seg redusere til sandpåstrøere for det Regjeringen går med på helt uten vår medvirkning.

Det norske Høyres avvisning av Volvo-avtalen bygde på meget inngående studier av virkningene både for Norge og for nordisk samarbeid, studier som det dessverre vil føre for langt å redegjøre for her. La meg bare nevne at et slikt avtalekompleks mellom den norske stat og Nordens største private foretak ville lede frem til en Volvo-innflytelse over og statsdirigering av norsk industriutvikling som vi regner som meget betenkelig. At flere svenske talsmenn for rasjonell industri etter hvert også fikk kalde fötter overfor innkobling av den norske stat, som medeier i et konkurranseutsatt foretak, kan vi meget godt forstå. Man har jo ytterst nedslående erfaringer fra andre bedrifter der den samme stat har rykket inn.

Det er vel slike erfaringer som Guttorm Hansen i sin tale i går prøvde å avfeie som "gammeldags, muggen statsskrek, som hører fortida til". Men det er ikke gammeldags å lære av aktuell erfaring. Det var heller ikke noen god erstatning for saklig debatt hr. Hansen grep til da han karakteriserte andres oppfatning som "muggen".

Guttorm Hansen hevdet også at

"sannsynligvis var avtalen for stor og for perspektivrik til at den ble oppfattet".

Jeg skal ikke bruke tid på hr. Hansens nedvurdering av andres oppfattelsesevne. Jeg tillater meg faktisk å regne med at alle parter oppfattet størrelsen; størrelsen av bl. a. det ansvar avtalen ville påføre Norge, og den belastning den kunne bli på kapitalforsyningen til andre foretak i Norge. Dette spilte selvfølgelig med i vurderingen fra alle sider.

Volvo-avtalen omfattet dessuten en serie uklarheter som kunne føre til skadelig strid senere. Volvos egne forpliktelser var utformet i upresise vendinger som det kunne bli alvorlig dragkamp om forståelsen av. Tømmeravtalen var et skoleeksempel på avtalefestet opplegg til krangel. Den ble som kjent fortolket helt ulikt i Sverige og Norge. Statsminister Ullstens forsikringer om at tømmeravtalen ikke betød noen oppofrelse fra svensk side, betød nok meget for å sammensveise motstanden i Norge. Norges industriminister avgav uttalelser som måtte bety at dersom leveransene av tømmer fra

Sverige til Norge ikke ble som ventet, kunne den norske stat pålegge norske oljeselskaper å bryte leveransekontrakter med svenske kjøpere. Det blir ikke godt samarbeid av slikt.

Hr. Palmes forargelse over at Volvo-avtalen ble stanset kommer også i et underlig lys når man leser hans uttalelser om tømmeravtalen. Ifølge Svenska Dagbladet for 9. desember i fjor uttalte han: Vi motsetter oss med bestemthet avtalen om en nettoimport av virke til Norge. Hr. Palme må jo ha forstått at dersom tømmeravtalen ble forkastet, ville alle de andre avtalene falle bort automatisk. Hvis dette er riktig gjengitt, betyr det derfor at hr. Palme var det første medlem av Nordisk Råd som forpliktet seg til et standpunkt som ville velte hele Volvo-avtalekomplekset. Dette burde vel legge en viss demper på forargelsen over at andre også har tillatt seg å gå imot avtalekomplekset.

Men nå gjelder det først og fremst å dra nytte av de positive impulser som Volvo-debatten også kan gi. Man bør søke å finne frem til nye avtaler om leveranser av olje fra Norge til andre nordiske land, mot leveranser av tømmer den motsatte vei. Det vil bli interessant å se om de svenske sosialdemokrater vil gi opp sin motstand mot denne form for konstruktiv nordisme. Etter Höyres syn bør svenske oljeselskaper også kunne få adgang til den norske kontinentalsokkel dersom svensk næringsliv oppfyller rimelige forutsetninger om kjøp av industriprodukter i Norge og andre former for industrielt samarbeid. I denne forbindelse vil jeg gjerne få uttrykke glede over den konstruktive og forretningsmessige måte som Volvo-sjefen har angrepet problemene på etter at avtalen med den norske regjering falt bort. Samarbeid om forskning bør også kunne utvikles videre.

De konservative partiene har også i fellesskap bedt regjeringene om å undersøke i hvilken grad lovgivningen i de ulike nordiske land hindrer utvidet samarbeid mellom bedrifter over landegrensene og foreslå tiltak for å redusere eller fjerne slike hindringer som man finner. Det er antagelig grunn til å vie skattereglene, selskapsrett og regler for etablering av ny virksomhet spesiell oppmerksomhet. Det bør etter mitt

skjønn også overveies om det kan være fordelaktig å innføre spesielle regler for fellesnordiske foretak.

Som eksempler på lovbestemmelser som bør underkastes nordisk granskning, kan jeg nevne at selv den minste etablering i Norge, i områder som for lengst er reservert for vedkommende type næringsvirksomhet, kan volde et voldsomt arbeid med byråkratiet. Og hvis en nordmann har bodd to år i et annet nordisk land, kan han etter loven ikke bli administrerende direktør i noe aksjeselskap i Norge uten Kongens tillatelse, for nye to år er gått.

Det gjelder kort sagt å rydde bort unødvendige hindringer for et naturlig samarbeid mellom selvstendige bedrifter. Politikere bør ikke betrakte slikt samarbeid som mindre interessant selv om det kommer i stand uten at politikere kan høste ære av det i hvert enkelt tilfelle.

Slikt samarbeid kan likevel neppe på kort sikt bidra vesentlig til å løse de økonomiske problemer som alle nordiske land i dag strir med, med arbeidsløshet og astronomisk utenlandsgjeld blant de farligste problemer. Men dette er problemer som neppe kan bringes vesentlig nærmere sin løsning ved debatter i dette forum. Her kommer det først og fremst an på hvert enkelt lands evne til å gjenvinne konkurranseevne som er tapt under tidligere års lett-sindigheter. Dessuten kreves et bedre internasjonalt samarbeid i en videre krets av land enn den nordiske.

Det valutapolitiske samarbeidet er viktig, men man kan dessverre ikke si at det sosialdemokratiske utspill om dette til forrige sesjon var noe positivt bidrag. Begrunnelsen inneholdt en saklig uholdbar polemikk mot den daværende svenske regjering. Kravet om fortløpende valutapolitisk samarbeid i Norden var oppfylt på forhånd.

Men utviklingen i den senere tid har understreket at Norden bør støtte arbeidet for å gjøre det nye europeiske valutasytem til et virkelig felles system for hele Vest-Europa. Mangelen på valutapolitisk fellesskap i Vesten kan bli til ubotelig skade for verdenshandelen og dermed for sysselsettingen dersom det ikke gjøres større fremskritt enn hittil.

Også til denne sesjon foreligger det et

fremstöt som lanseres med pompös innpakning og magert reelt innhold, nemlig tanken om å bruke den nordiske investeringsbanken til støtte for distriktsutbygging. Det er klarlagt at slike lån ikke kan gis til hvert enkelt prosjekt, men må gå gjennom hvert enkelt lands offentlige organer. Det betyr kort sagt at nordiske stater inviteres til å låne utenlandske penger gjennom Investeringsbanken i stedet for å låne direkte på de internasjonale kapitalmarkeder. Som regel vil Investeringsbanken her bare bli et overflødig og fordyrende mellomledd. Men unntak kan tenkes, og noen nevneverdig skade vil en prøveordning med statslån gjennom Investeringsbanken neppe gjøre. Vi finner derfor ikke behov for å stemme mot ordningen som en prøveordning.

Denne sesjon vil heldigvis også omfatte nye små skritt fremover som tillegg til de utallige små skritt som tidligere har grunnlagt den solide samarbeidsplattform som vi står på i dag. I tillegg til de økonomiske spørsmål må vi håpe at samarbeidsånden vil tvinge frem slike fremskritt for fellesskapsfølelsen som adgang til å se hverandres TV-programmer vil gi, uansett hvilke tekniske metoder som vil vise seg mest realistiske for å gjennomføre dette krav.

**Bratteli:** Jeg er ikke noen sterk tilhenger av at vi skal reise fra Oslo til Stockholm eller København for å ta interne norske politiske oppgjør. Men jeg har likevel lyst til å si noen få setninger i tilknytning til det innlegg vi nettopp hørte fra Höyres leder, hr. Willoch.

Innlegget er i seg selv, som enhver vil observere, representativt for en bestemt holdning til nordisk samarbeid, slik en har møtt det hele tiden og vel all tid vil møte det. Jeg noterte meg med en viss interesse denne fremstilling av Volvo-saken, fordi det — i hvert fall for mitt øre — er første gang en har hørt en noenlunde samlet fremstilling av det som er det norske Höyres oppfatning av en sak som Volvo-saken. Denne sak har jo ikke vært fore i Norges Storting på en slik måte at det er blitt anledning til der opptil denne dag å ha en fullstendig behandling av den. Den kommer

vel her i sin tid og i en bestemt sammenheng.

Men hele innlegget er for så vidt interessant som det er uttrykk for en bestemt holdning til nordisk samarbeid, en holdning som jeg uten videre innrømmer at hr. Willoch er meget representativ for. Den er basert på to grunntrekk, som her bærer i samme retning. Det ene er i nordisk sammenheng uvilje mot synbare, konkrete resultater av noen størrelsesorden. Det andre er det norske Höyres statskrekke og frykt for tiltak der staten skal være med i ganske bred sammenheng. Og det har da forenet seg i det som i hvert fall er hr. Willocks holdning til det avtalekompleks som her var under utvikling, men som det ikke ble noe av. Nå kommer ikke dette spørsmål fram til sluttbehandling i Norges Storting fordi saken strandet, som en vet, allerede i Volvos generalforsamling. Og i den form den forelå på det daværende tidspunkt, vil den derfor heller aldri komme opp til behandling i Norges Storting.

Jeg har også deltatt i det nordiske samarbeidet i alle disse år. Jeg er fullt oppmerksom på den grunnholdning som her kom så klart til uttrykk: en til dels voldsom uvilje når de nordiske bestrebelser tidvis beveger seg i retning av et synbart, konkret resultat, etterfulgt av, når den negative holdning så har ført til at en sak strander, store allmenne taler om det nordiske samarbeids velsignelser. Dette har vi opplevd om igjen og om igjen, og en fikk en interessant repetisjon av det i dag gjennom hr. Willocks uttalelser. Det er interessant, men noe nordisk samarbeid blir det ikke av det.

**Willoch:** Dette var den lengste replikk jeg har hørt i min parlamentariske praksis, og jeg må da be om tålmodighet også med svaret!

Jeg må først si at dersom hr. Bratteli har slik uvilje overfor oppgjør mellom norske parlamentarikere i Nordisk Råd, bør han meddele dette også til andre enn meg, bl. a. til hr. Guttorm Hansen. Jeg er imidlertid ikke sikker på at det skader den gjensidige forståelse og innsikt innen Norden om man på denne måte får belyst enkelte stridsspør-



mål, og særlig ikke når det gjelder et nordisk spørsmål som Volvo-avtalen.

Jeg kan bare beklage at dette er første gang hr. Bratteli har hørt en samlet fremstilling av Höyres oppfatning av Volvo-saken. En slik har foreligget meget lenge. Jeg skal få fornøyelsen av senere å overrekke hr. Bratteli en meget omfattende dokumentasjon, idet jeg regner med at han, etter denne interesse for vårt syn, også vil gå grundig gjennom den. Han vil da se at den omfatter langt flere momenter enn vi har anledning til å trekke frem her.

Imidlertid omfatter den ikke noen bekreftelse på hr. Brattelis fremstilling av vårt syn, som han karakteriserer som en gjennomgående "uvilje mot synbare, konkrete resultater". Det er langt riktigere å si at vi underkaster prosjekter en kritisk granskning selv om resultatene også ut fra norsk synsvinkel vil være både synbare og konkrete. Og det er ikke til å komme forbi at det også i nordisk sammenheng gang på gang lanseres prosjekter som riktignok kan bli både synbare og konkrete, men som har liten reell praktisk eller positiv betydning for de enkelte land eller for samarbeidet som helhet. Men at vår holdning her skulle være i strid med et ønske om nordisk samarbeid, strider jo mot den erfaring hr. Bratteli selv har hatt anledning til å høste, hvis han tenker nøye etter. Det virkelig store gjennombrudd i nordisk økonomisk samarbeid kom f. eks. som resultat av de nordiske lands felles tilslutning til EFTA, noe som virkelig hadde Höyres helhjertede oppslutning og all Höyres kraft bak seg. Tilsvarende vil gjelde en rekke andre betydelige nordiske fremstøt som hr. Bratteli i dag glemte å ta i betraktning.

Uttrykket "statsskrek" er blitt en gjenganger i Arbeiderpartiets argumentasjon. Argumentasjonen synes nå å ha fått et par bæresøyler: Den ene er forestillingen om at Arbeiderpartiet alene er idealistisk, mens Höyre kjemper for egoismen, og nå altså også for skrekken. Det nytter ikke å prøve å føre saklig debatt på denne måten, og jeg tillater meg også å tro at den gjør svært lite inntrykk på dem som det er meningen å gjøre inntrykk på.

Men det er ganske riktig at vi mener erfaringene med statens inngripen i nærings-

virksomhet er slike, i hvert fall i Norge, at de burde skremme noen hver. Siden hr. Bratteli inviterer til det, vil jeg bare nevne to konkrete, aktuelle eksempler som det ville være nærliggende å høste atskillig erfaring av, nemlig Norol-saken og Tandberg-saken, der den norske stat har vært i stand til å tape mer penger på kortere tid enn noen tidligere ville ha trodd var mulig. Dette sier også noe om statens kompetanse til å delta i storstilte næringsprosjekter, og bør selvfølgelig tas i betraktning av dem som har interesser å forsvare i slik forbindelse.

Hr. Bratteli nevnte også storstilte taler om det nordiske samarbeids betydning og innlemmet meg i rekken av dem som hadde holdt slike taler. Jeg takker for komplimentet, selv om jeg har inntrykk av at jeg i denne henseende står tilbake for enkelte tidligere deltakere i debatten.

**Statsminister Anker Jørgensen:** Hr. præsident! Ved Nordisk Råds sidste session i Oslo for et år siden blev der talt meget om den internationale økonomiske krise og dens følger for de nordiske lande. Vi må desværre nu konstatere, at krisen fortsætter. Vi må stadig beskæftige os med den, sådan som det sker nu, og vi må stadig arbejde på at komme over den krise.

De nordiske lande hører til de rigeste lande i verden. Stillet over for de problemer, som krisen fører med sig, tror jeg det er nyttigt at gøre sig klart, hvad der er grundlaget for denne rigdom. I international sammenhæng er det her naturligt at pege på de nordiske landes deltagelse i den internationale arbejdsdeling. Det har været en afgørende forudsætning for den velstand, vi har bygget op.

Det afspejler sig f. eks. i den kendsgerning, at importen i de nordiske lande udgør over en tredjedel af bruttonationalproduktet. Den indbyrdes samhandel mellem de nordiske lande er meget betydningsfuld men tegner sig dog ikke for mere end 20—25 % af de enkelte landes udenrigshandel. Arbejdsdelingen er således ikke alene etableret mellem vore lande indbyrdes — selv om den er uhyre vigtig — men rækker videre ud i verden.

De nævnte tal er nok til at antyde, hvor tæt forbundne de nordiske lande i økono-

misk henseende er med hinanden, og altså også, hvor afhængige vi hver for sig og sammen er af den internationale økonomiske udvikling. De resultater, vi har opnået, bygger på et bredt internationalt samarbejde inden for vor egen kreds, men også på et samarbejde med landene udenfor.

Den internationale krise har forstærket tendenserne til at søge problemerne løst ved egne og isolerede foranstaltninger. Det er, ligesom man ikke har tilstrækkelig tillid til, at der gennem de eksisterende internationale organisationer og aftaler kan skabes det nødvendige grundlag for fornyet fremgang. Det er en tendens, de nordiske lande i fællesskab må modarbejde.

Det nordiske samarbejde er og må således være et led i en større sammenhæng. Hvis vi vil fastholde og udvide de resultater, vi har nået, må vi sørge for, at samarbejdet på en positiv måde bidrager til det internationale samarbejde i almindelighed. Vi må forpligte os mere i dette samarbejde. Kunerved kan vi skabe tillid. Jeg mener også, at der er gode muligheder for realisere det mål. Norden udgør allerede et stabiliserende element i det internationale samarbejde på en lang række felter, og det opfattes også sådan ude omkring os. Men på den anden side er der meget, som ikke opnås én gang for alle, men som vi hele tiden må kæmpe for at bevare og udvide.

Må jeg også være en lille smule historisk. Først ønskede vi her i Norden et nordisk forsvarsforbund. Det lykkedes ikke, men derefter blev Nordisk Råd etableret. Det blev til virkelighed. Det nordiske samarbejde kom i gang. Da vi havde fået det nordiske samarbejde, satte vi en anden målsætning op: et vidtgående økonomisk nordisk samarbejde i form af Nordek. Det lykkedes heller ikke. Men lige netop nu er interessen mere vågen, end den tidligere har været, med hensyn til behovet for et økonomisk samarbejde, herunder også for valutasamarbejdet. Det er klart, at vi er tilskyndet her til af krisen, men vi er også inspireret af det økonomiske samarbejde, som finder sted i andre regioner af Europa. Krisen, ja, den er en ulykke, men den kan også være — og jeg tror, den vil blive det — en udfordring til samarbejde mellem alle de afgørende kræfter i verdensøkonomien og en udford-

ring til samarbejde i Europa og i Norden. Det er vist efterhånden alment erkendt, at vi står over for en krise, der er anderledes end dem, vi tidligere har oplevet. Derfor er udfordringen til os stor, og vi må tage den op. Det kalder på fantasi og nye ideer til løsninger samt mod til at forsøge nye veje, som bryder med tilvante forestillinger. Norden har særlige forudsætninger for at prøve noget sådant. Vi står over for de samme problemstillinger, og vi tager udgangspunkt i de samme holdninger.

De nordiske stats- og finansministre drøftede her i Stockholm for 10 dage siden en foreløbig rapport om mulighederne for et øget økonomisk samarbejde i Norden. Den foreløbige rapport viser klart fordelene ved en nærmere koordination af den økonomiske politik. Den viser imidlertid også, at de nordiske lande ikke alene kan genskabe fuld produktion og beskæftigelse under en længelevende international lavkonjunktur.

Der er altså behov for yderligere studier af disse problemer. Jeg vil håbe, at dette arbejde igen vil komme i gang, som der nu er lagt op til. Der er analyseopgaver nok af fælles interesse for de nordiske lande: Hvilke krav stiller den økonomiske udvikling til fremtidens erhvervsstruktur f. eks.? Hvordan kan et nærmere nordisk projektsamarbejde realiseres? Hvorledes skal vi tilpasse os kravene om en ny økonomisk verdensorden, sådan som bl. a. statsminister Sorsa var inde på det? Hvad er i det hele taget forudsætningerne for, at de nordiske lande kan bevare deres relativt gode internationale position, og hvordan kan vi samarbejde også udadtil om at skabe disse betingelser?

Jeg har været inde på handelens betydning for de nordiske samfunds fortsatte velferdsudvikling. I den forbindelse finder jeg det naturligt at omtale de bestræbelser, der udfoldes for at styrke valutasamarbejdet i Europa. Fra alle de nordiske lande er der også her udtrykt vilje til et nærmere samarbejde på valutaområdet, og samtidig erkendes det, at et sådant samarbejde først og fremmest har mening, når det indpasses i en bredere europæisk, ja, endog global sammenhæng.

Lige siden starten på det internationale valutasamarbejde inden for rammerne af IMF har der været snæver kontakt mellem

de nordiske lande om den valutapolitiske linje. Jeg tvivler ikke om, at alle fem lande vil søge at støtte og forøge Valutafondens stabiliserende indflydelse på den internationale økonomiske situation.

De planer, som i løbet af det sidste års tid er blevet udviklet vedrørende et europæisk valutasystem med basis i de ni medlemslande i Det europæiske Fællesskab, har samme sigte. Danmark har som medlem af EF støttet denne plan, og det er vort håb, at den snarest må blive realiseret. Skulle disse tanker i løbet af det kommende år få succes, håber og tror jeg, at nærtstående europæiske lande vil se en interesse i at samarbejde med dette system. Det, som er påkrævet under de forhold, som har eksisteret siden 1970'ernes begyndelse, er at opnå større stabilitet i den internationale valutasisituation. EMS vil være et skridt i denne retning. En styrkelse af samarbejdet på det nordiske plan i så henseende vil, tror jeg, ligeledes kunne bidrage hertil.

Stabilitet på valutaområdet er ikke, sådan som man nogle gange kan høre det, ensbetydende med, at man låser sig fast i bestemte kursforhold i en uoverskuelig fremtid. Man sætter ikke sin handlefrihed over styr, men man pålægger sig den disciplin, der er den enkelte deltagers nødvendige bidrag til den fælles interesse. Det er for at undgå valutarisk anarki med de opløsende virkninger, som det kan have, at det er vigtigt, at man etablerer dette samarbejde.

Lad mig derefter vende tilbage til det nordiske samarbejdes problemer, som ikke er begrænsede til den internationale økonomis område. Da vores samfund jo på mange måder ligner hinanden, kan vi også med fordel samarbejde om vore interne problemer. Lad mig her nævne den nordiske treparts-konference mellem lønmodtagere, arbejdsgiverorganisationer og vore regeringer. Den fandt som bekendt sted i København i september 1978.

Jeg tror, at vi er ved begyndelsen til en udvikling, som vil bryde med tilvante forestillinger. Arbejdsmarkedets og statsmagtens dispositioner griber mere og mere ind i hinanden, samtidig med at den økonomiske krise nødvendiggør en fastere koordination af de økonomiske dispositioner. Både lønmodtagere og arbejdsgivere må gå ind i en

fordomsfri revision oven i købet en fordomsfri revision af deres grundlæggende holdninger. Som sagt tror jeg kun, vi står ved begyndelsen til en udvikling, og vi vil i vid udstrækning kunne lære af hinanden. Det drejer sig i virkeligheden om at slå bro over kløften mellem kapital og arbejde. De nordiske lande har før vist, at de kan være foregangslande i verden.

Jeg har nok talt mest om økonomi, men jeg vil gerne gentage, at hvad der gælder om det nordiske samarbejde på det økonomiske område, gælder også på andre områder. Indbyrdes samarbejde er fordelagtigt for alle. Det er i høj grad en forudsætning for den livskvalitet, vi har opnået ikke blot materielt, men også på andre områder og måder, bl. a. på det kulturelle område. Dette kulturelle samarbejde modsvarer jo også af en dyb folkelig samfølelse, som egentlig er helt uafhængig af økonomiske eller andre særlige interesser. Men det nordiske samarbejde har aldrig været sig selv nok og må heller ikke blive det.

Lad mig slutte med nogle betragtninger om Færøernes og Grønlands deltagelse i det nordiske samarbejde.

Igennem nogle år har det været en naturlig sag, at det færøske hjemmestyre har kunnet ytre sig direkte i debatten her i Nordisk Råd. Jeg er klar over, at der ikke er enighed om at betragte færingernes nuværende deltagelse i det nordiske samarbejde som den endelige løsning på dette spørgsmål. Imidlertid har den ændring i rådets arbejdsform, som i 1969 blev gennemført med hensyn til Færøernes og Ålands medlemskab, betydet et stort fremskridt i forhold til Nordisk Råds første år.

Som det er Nordisk Råd bekendt, har den grønlandske befolkning ved en folkeafstemning godkendt det forslag om indførelse af hjemmestyre, som hjemmestyrekommissionen afgav sidste år, og som blev vedtaget som regeringsforslag i det danske folketing i efteråret. Det er nok en skelsættende og historisk begivenhed, og den er naturligvis forløbet fredeligt. Jeg kunne måske sige, at det er en nordisk måde at løse sådanne problemer på. Jeg vil gerne her udtrykke min overbevisning om, at hjemmestyrets indførelse fra den 1. maj i Grønland i år vil blive til gavn for både Grønland og det øvrige

Danmark og dermed også for de nordiske lande.

Jeg vil finde det værdifuldt, hvis det grønlandske hjemmestyre, når tiden er inde, kan indtage sin plads i det nordiske samarbejde. Hvis hjemmestyret over for den danske regering tilkendegiver sit ønske herom, vil regeringen naturligvis over for Nordisk Råd rejse spørgsmålet om under hvilken form Grønland kan blive repræsenteret i rådet. Jeg er sikker på, at Grønland derefter kan give sit bidrag til den nordiske families trivsel.

**Bondevik:** Vi har vel lenge, også i Norden, levd i den tro at den internasjonale økonomiske krise var noe vi relativt raskt skulle arbeide oss gjennom, for så å komme tilbake til 1960-årenes stabile tilstander med høy økonomisk vekst og full sysselsetting. Det er klart for oss nå at det ikke forholder seg slik. Dette representerer i seg sjøl en utfordring for våre land, både enkeltvis og i samarbeid.

I vår daglige politiske virksomhet er det ikke alltid like lett å skille mellom de internasjonale faktorer og de som er innenrikspolitisk betinget. Det synes imidlertid som om vi nå erkjenner at vi i våre nordiske land har behov for et sterkere samarbeid, både når det gjelder visse ting på det utenrikspolitiske område, og når det gjelder økonomi og handelspolitikk. Det faktum at vi i utgangspunktet har valgt ulike sikkerhetspolitiske løsninger, bør ikke hindre oss i en videreutvikling av samarbeidet, sjøl om det innebærer begrensninger som må respekteres.

Når det gjelder det videre samarbeid i Nordisk Råds regi, vil jeg for min del særlig legge vekt på at det bør legges engasjement i det arbeid som følger i kjølvannet til den norske statsministers initiativ under Nordisk Råds sesjon i Oslo i fjor når det gjelder det økonomiske samarbeid. Sammen skulle de nordiske land ha ressurser til analyse og forskning når det gjelder de nye problemer som 1980-årenes og 1990-årenes økonomi vil stille oss overfor. Siktemålet må være å finne fram til økonomiske modeller som bedre er tilpasset den teknologiske utvikling, ressursknappheten og hensynet til verdens fattige land. Et avgjørende spørsmål er hvor-

dan dette kan tilpasses kravet om full sysselsetting.

Vi har i det senere også i denne debatten, hørt betraktninger som har fortalt at det nordiske samarbeid i den siste tid igjen har lidd nederlag. Det er blitt sett i sammenheng med Volvo-avtalen mellom Sverige og Norge, som det som kjent ikke ble noe av. For min del kan jeg ikke se det på den måten. Det ville være helt galt å knytte forventningene til framvoksteren av nordisk samarbeid til én bestemt sak, som jo bare gjaldt to av de nordiske land, og som interessant nok også oppstod utenfor Nordisk Råd og dets organer.

Det avtalekompleks som ble inngått mellom de to regjeringer, representerer imidlertid mye materiale som jeg tror kan danne utgangspunkt for nye drøftinger mellom de to land, og som kan bli til nytte når det gjelder avtaler også med andre nordiske land. Jeg har da også notert meg at de to lands statsministre har uttalt seg positivt i så måte, og at Volvo-sjefen straks gikk ut og sa fra at han ville fortsette å utvide samarbeidet med norske bedrifter.

Prinsippavtalen mellom de to regjeringer representerer en verdifull plattform for videre samarbeid. I en rapport av 2. mars 1977 fra den norske og svenske regjering ble det fastslått at en skulle føre forhandlinger med berørte selskaper om leveranser av fyringsoljer og andre raffinerte oljeprodukter fra Norge til Sverige både på kort og lang sikt og om markedsføring av raffinerte oljeprodukter på det svenska marked. En skulle videre ta opp spørsmålet om norske og svenske selskaper skulle bygge ut et samarbeid, samtidig som det i protokollen ble vist til de samarbeidsmuligheter på industriområder som ikke er knyttet til olje og petrokjemi. Spørsmålet om fortsatt leveranse av trevirke var også med i denne sammenheng.

Jeg nevner denne rapporten for å vise at arbeidet med et svensk-norsk samarbeid var i gang også før en tok opp spørsmålet om den konkrete Volvo-avtalen. Jeg vil videre si at det arbeid som er utført under forhandlingene om Volvo-avtalen, sjølsagt ikke er bortkastet. En har gjennomdrøftet de vesentlige problemer i forbindelse med et samarbeid med utgangspunkt i en prinsippavtale

mellom de to lands regjeringer, og jeg tror at mulighetene ligger til rette for relativt raskt å utvikle et energi- og utvidet industripolitisk samarbeid mellom Norge og Sverige, og da oppbygd på en annen og rikligere måte enn Volvo-avtalen. Jeg tror dette vil være en naturlig vei å gå, også som et ledd i styrkingen av samarbeidet i Norden. Mer skal jeg ikke gå inn på den formelle siden av denne saken nå, fordi dette jo vesentlig dreier seg om en tosidig avtale mellom to land i Norden. Jeg vil imidlertid nytte dette som et prinsipielt utgangspunkt for å påpeke betydningen av at en utvider det økonomiske samarbeidet i Norden så raskt som mulig. Jeg vil understreke at det vil være bred politisk dekning i Norge for et slikt samarbeid med utgangspunkt i en avtale mellom de to regjeringene, men hvor de industrielle tiltak utvikles mellom selskaper i de respektive land.

Det spørsmål som opptar hele den industrialiserte verden og også Norden, er arbeidsledighet og hvordan vi kan styrke vår konkurransevne. Det er åpenbart at vårt omkostningsnivå er blitt for høyt. I Norge har vi som kjent grepet til så drastiske tiltak som en inntekts- og prisstopp for å bringe dette under bedre kontroll. Det er uhyre viktig at vi i de nordiske land bringer omkostningene ned, slik at vi bedre kan konkurrere på det internasjonale marked. Dette blir ikke minst viktig etter hvert som det internasjonale frihandelsområdet utvides.

Vi står også overfor mer langsiktige oppgaver om hvilken økonomisk politikk vi skal føre i framtida. Det dreier seg om viktige spørsmål som økonomisk vekst og sysselsetting. Den gamle teori har jo vært at hvis en bare kunne bevare en sterk økonomisk vekst, ville en også kunne beherske arbeidsledigheten. I dette har det i seg sjøl ligget innebygd en stadig økning av levestandarden i vår del av verden. Det er vel nå åpenbart for de fleste at dette er en vei som en i alle tilfeller ikke kunne ha fortsatt på i all framtid. Den internasjonale økonomiske krise har aktualisert dette for oss. En har sett at sjøl om en har hatt sterk økonomisk vekst, har en likevel ikke automatisk behersket arbeidsledighetsproblemet. I det nære samarbeid som EFTA-landene har tatt opp vis-a-vis EF-landene, er det

bl. a. pekt på en stabil økonomi, kamp mot inflasjon og en forbedring av den pengeomessige stabilitet som viktige elementer. Når det gjelder kampen mot arbeidsledighet, har en pekt på at det synes å være viktigere å bekjempe inflasjonen enn å ha en stadig stigende økonomisk vekst.

Jeg vil med utgangspunkt i dette også hevde at vi må forsøke å finne fram til en økonomi i stabilitet, som ikke forutsetter en stadig stigende forbruksvekst for at en skal kunne makte problemene bl. a. når det gjelder full sysselsetting. Verdensøkonomien kommer til å bli mer og mer noe som tvinger seg fram ved en ny økonomisk verdensordning. I den sammenheng ønsker vi å få utviklingslandene med oss. Det betyr økt konkurranse, økt samhandel med utviklingslandene og høyere betaling for deres varer. På lang sikt håper vi det vil bety en sterkere grad av utjamning av inntektsforholdene nord/sør. Dette er langtidsperspektiver som vi ikke har lov til å se bort fra. Om vi ikke sjøl i tide finner fram til ordninger for å møte denne utfordring, kan de bli oss påtvunget av utviklingslandene sjøl. Vi har sett ansatser til dette i forbindelse med oljekrisen i 1973—1974, og vi ser hvordan utviklingslandene har muligheter til å gripe inn i den økonomiske utvikling i vår del av verden gjennom sin store styrke når det gjelder bl. a. oljeleveranser og råvarer.

Det andre viktige området som vi ikke kommer utenom å diskutere i det videre nordiske økonomiske samarbeid, er valutaspørsmålet. Norge og Sverige har jo nå noe av det samme system for så vidt som vi har det som kalles en kurv, som vi forsøker å styre og veie vår valuta etter. Jeg tror det er viktig at vi konsulterer hverandre for vi handler når det gjelder viktige valutapolitiske avgjørelser. Vi kan for så vidt ha lettere for å gjøre det nå når vi har hånd om vår egen valutapolitikk. På den annen side er vi del av et stort frihandelsområde. Vi vil alltid være avhengig av hva de gjør med sin valuta i de vesteuropeiske land og i industrilandene generelt, hvor også dollar og yen spiller en viktig rolle. Dersom det europeiske monetære system bygges opp, stiller dette de nordiske land overfor nye utfordringer som jeg tror bør være gjenstand for drøftelser i de fora vi allerede har i de nor-

diske land. Siden handelsavtalene er så viktig for hele vår økonomi, er det av stor betydning at vi har et stabilt forhold til de andre europeiske land innenfor de tilknytningsformer vi har valgt.

Det tredje hovedområdet som jeg vil nevne er det regionale samarbeidet i Norden. Jeg tror dette kan komme til å bli av overordentlig stor betydning for videreutviklingen av nordisk samarbeid. Det handlingsprogram som er lagt opp, representerer ansatser til å bli av de bedre i rekken av slike som er kommet fra Ministerrådet. Jeg vil understreke betydningen av at en tilfører kapital til en felles nordisk utvikling på dette området, samtidig som de enkelte nordiske land av den grunn ikke må trappe ned sin egen regionale politikk. Spørsmålet vil her være et samarbeid om felles regionalpolitiske oppgaver. Det vil i særlig grad gjelde grenseområdene mellom nordiske land. Imidlertid har vi også et videre sikte. Jeg tenker i den forbindelse særlig på at en må ta sikte på utbygging av økonomisk sett svake områder i Norden.

Det skulle ligge vel til rette for økt samarbeid i Norden på flere felter, til tross for de begrensninger som ligger i ulike forsvarspolitiske og sikkerhetspolitiske løsninger. De nordiske land er likevel gjennom sine politiske systemer og tradisjoner så nært knyttet sammen at de overfor omverdenen langt på vei oppfattes som en enhet. Det er i seg sjøl tegn på styrken i det nordiske samarbeid.

**Feldt:** Herr president! Mange talere har i den här generaldebatten åberopat Nordiska rådets föregående session som en av de viktigaste i rådets historia. Och det med rätta. Vid fjolårets session demonstrerades en utbredd vilja att i en kärv tid hålla samman, motverka splittring och ta nya tag i det nordiska samarbetets gamla stötesten, det ekonomiska samarbetet. Nordiska ministerrådet beslöt mitt under sessionen att dra i gång ett arbete för att stärka samverkan på det ekonomiska området, både i Norden och på den internationella arenan.

Har då de förväntningar infriats, som eventuellt uppstod i anledning av det som hände i Oslo för ett år sedan? Det är i och för sig riktigt, som Guttorm Hansen påpekade i går, att en splittring i form av ökad

nationalism, protektionism osv. har undvikits. Men stegen framåt har varit få. Det enda väsentliga nya initiativ från ministerrådets sida, som föreläggs denna session, är ett förslag till regionalpolitiskt handlingsprogram. Det är ett förtjänstfullt dokument, men i förhållande till de stora problem våra länder står inför, när det gäller sysselsättning, ekonomisk tillväxt och balans, har det ändå en begränsad räckvidd.

Ministerrådets beslut från februari 1978 har avkastat en rapport, som innehåller vissa intressanta modellstudier men i övrigt präglas av en viss uppgivenhet. Man tycks inte ha hittat någon uppslagsända att ta fatt i för att förstärka samarbetet på det ekonomiska området. Det enda konkreta förslaget är inrättandet av ett råd för forskning kring de ekonomiskt-politiska problemen.

På det industripolitiska området har vi endast att registrera att ett stort upplagt bilateralt projekt, det s. k. Volvo-avtalet, har havererat. För övrigt finns inget nytt att rapportera från den fronten.

Mot bakgrunden av viljeförklaringarna vid förra rådssessionen är det inte svårt att uppleva 1978 som ett år av stagnation och t. o. m. bakslag för det nordiska samarbetet.

Men det som icke borde ske är att vi drar slutsatsen, att det gångna årets erfarenheter än en gång bekräftar hur omöjligt det är att bygga upp ett ekonomiskt samarbete i Norden. I stället borde vi fråga oss om det inte snarare är så, att vi råkat ut för svårigheter därför att målen och intentionerna för ett nordiskt ekonomiskt samarbete inte formats efter de faktiska förutsättningar som råder för detta samarbete.

För det första har ambitionen varit att på en gång nå en samordning i fråga om den ekonomiska politikens övergripande funktion som dirigent av allmän efterfrågan och tillväxt, sysselsättning och investeringsnivå i våra ekonomier. För det andra har av ett nordiskt ekonomiskt samarbete krävts att det redan på kort sikt skall hjälpa oss att lösa de akuta problemen och svagheter i våra ekonomier — arbetslösheten, inflationen, obalansen i de utrikes affärerna.

Ministerrådets rapport om det ekonomiska samarbetet illustrerar de svårigheter man möter om man väljer de angivna utgångspunkterna. I det analytiska arbete som ut

förts har man velat undersöka vilken betydelse en samordning av den allmänna efterfrågepolitiken i Norden skulle ha, mätt som positivt bidrag till den ekonomiska tillväxten i våra länder. Resultatet blir föga överraskande att värdet av en samordnad politik för att stimulera efterfrågan och tillväxt är ganska ringa jämfört med om en motsvarande samordning kan uppnås i större internationell skala. Man slår med andra ord än en gång fast de nordiska ländernas starka internationella beroende. Det betyder också, att de nordiska länderna inte någon längre tid kan driva en ekonomisk politik, som går på tvärs med omvärldens — hur samordnad denna politik än är.

Av dessa upptäckter drar man sedan i rapporten den slutsatsen, att den viktigaste uppgiften för ett övergripande ekonomiskt samarbete är att försöka påverka det internationella skeendet genom ett aktivt nordiskt deltagande i internationellt ekonomiskt samarbete.

Jag tror att denna slutsats i huvudsak är riktig. Icke desto mindre vore det en allvarlig olycka, om ministerrådets rapport togs till intäkt för att nordiskt ekonomiskt samarbete nu måste förvisas till ett råd för forskning och vetenskapliga seminarier. Stats- och finansministrarnas något vaga uttalande om det ekonomiska samarbetet skapar viss oro för att det är just detta som kan inträffa.

Låt oss i stället gripa oss an med de konkreta arbetsuppgifter som står till förfogande på en lägre ambitionsnivå. Var för sig når ingen av dem fram till ett övergripande samarbete, till en samordning av den ekonomiska politiken i stort. Men rätt använda kan de underlätta för den nationella politiken i varje enskilt land att stärka och stabilisera ekonomin.

Låt oss också i vårt samarbete söka tillämpa ett längre tidsperspektiv. Om ekonomiskt samarbete är svårt att utveckla, beror det ofta på att de nationella låsningarna på kort sikt är stora och att de omedelbara fördelarna av att ta hänsyn till andras intressen ter sig små. I ett längre perspektiv är de nationella bindningarna färre. Det är lättare att väga fördelar mot nackdelar. Fler valmöjligheter, fler utvecklingslinjer står helt enkelt till förfogande.

Jag skall ge några exempel på vad jag menar.

Vid denna session föreslås rådet av sitt ekonomiska utskott att rekommendera en förstärkning av det valutapolitiska samarbetet. Rekommendationen kommer avgjort inte att leda till någon gemensam valutapolitik i Norden. Men den uppfordrar regeringar och centralbanker att ha ordentliga samråd innan valutakurser förändras, att tekniskt samordna vissa delar av valutapolitiken, där detta är önskvärt, och att i nära kontakt utforma de nordiska ländernas förhållande till internationella valutapolitiska arrangemang, däribland det s. k. Europeiska monetära systemet.

Det är var för sig små byggstenar. Men tillsammans skapar de en bred kontaktyta mellan våra länder på ett vitalt område för den ekonomiska politiken.

I sitt inlägg för en stund sedan gjorde herr Willoch den tolkningen av förslaget, att valutapolitiskt samarbete i Norden framför allt och huvudsakligen är av värde som del i ett större västeuropeiskt valutapolitiskt samarbete.

Nu tror jag inte att ekonomiska utskottet i sitt betänkande velat lägga tyngdpunkten i det valutapolitiska samarbetet på våra länders relationer till det europeiska monetära systemet. Det är ett viktigt inslag, men minst lika viktig är den förstärkning av det valutapolitiska samarbetet mellan de nordiska länderna som förslaget syftar till. Herr Willoch torde därför vara ganska ensam om sin tolkning.

Beträffande hans angrepp mot det socialdemokratiska medlemsförslag som är underlaget för utskottets betänkande vill jag bara konstatera att ekonomiska utskottet ändå ansett det nödvändigt att föreslå att rådet rekommenderar regeringarna att i fortsättningen ha ett reguljärt samråd före beslut om valutakursförändringar. En sådan rekommendation hade näppeligen ansetts behövlig om samrådsförandet tidigare fungerat så väl som herr Willoch ville låta påskina.

Ekonomiska utskottet föreslår också att rådet skall anta ett program för samarbetet på regionalpolitikens område. Det innehåller inga spektakulära eller epokgörande framsteg. Men det markerar begynnelsen på ett

gemensamt nordiskt ansvar för den ekonomiska utvecklingen i utsatta och svaga områden i våra länder. Detta gemensamma ansvar kan på längre sikt visa sig vara väldigt viktigt, om det tas på allvar vid den nationella utformningen av regional- och industripolitiken.

I anslutning till rapporten om det ekonomiska samarbetet uttalar stats- och finansministrarna att den nordiska aktiviteten skall ökas för att söka påverka den internationella ekonomiska utvecklingen. I det syftet skall informella överläggningar äga rum, säger man, mellan de nordiska länderna före behandlingen av viktiga frågor vid internationella möten.

Här kunde man nog gå ett steg längre. Det har ofta konstaterats att de nordiska länderna i vissa internationella fora kunnat utöva ett väsentligt inflytande, i varje fall större än vad som motsvarar våra länders relativa vikt i detta sammanhang. Exempelvis i Världsbanken och Internationella valutafonden bildar Norden en enhet, som ofta talar med en röst av icke föraktlig styrka.

Man måste därför fråga sig varför de nordiska länderna inte försökt att förstärka sina röstresurser genom ett enhetligt uppträdande i andra internationella fora. Jag tänker framför allt på OECD, de västliga industriländernas organisation för ekonomiskt samarbete. Det torde inte råda något tvivel om att OECD för de nordiska ländernas del är ett ytterst viktigt samarbetsorgan. Numera finns det också flera ländergrupper, som både utom och inom OECD organiserat ett fastare samarbete om den ekonomiska politiken. Det gäller de europeiska gemenskaperna, EG, och även de allra största industriländerna, som etablerat ett eget samarbete för att försöka styra världsekonomin.

I det här perspektivet ter det sig motiverat att också de nordiska länderna förenar sina krafter för att i industriländernas krets förstärka sitt inflytande. Som jag ser det har vi inte råd att avstå från det samlade uppträdande som andra länder nu försöker åstadkomma genom ett organiserat samarbete. Och då räcker det inte — det har jag personliga erfarenheter av — med informella överläggningar före OECD:s sammanträden. Vi borde, inom ramen för våra

länders delegationer vid OECD, upprätta en gemensam nordisk funktion med uppgift att skapa förutsättningar för en mera sammanhållen och mera effektiv nordisk aktivitet i OECD:s arbete.

I ekonomiska utskottets betänkande över ministerrådets verksamhetsberättelse, C 1, föreslås att Nordiska rådet tar ett initiativ vid denna session för att inrikta det ekonomiska samarbetet på våra länders långsiktiga, strukturella problem. Syftet med den föreslagna rekommendationen är att rådet vid sin nästa session skall kunna ta ställning till huvudlinjerna för det ekonomiska och industripolitiska samarbetet under 1980-talet.

Det är möjligt att detta är för mycket begärt, att vi kräver mer av ministerrådet än man kan prestera. Jag hade faktiskt väntat mig någon reaktion på utskottets förslag från företrädarna för ministerrådet eller från de regeringschefer som hittills tagit till orda i debatten. Hur tystnaden på denna punkt skall tolkas får vi väl se så småningom.

I alla händelser vill jag betona att ekonomiska utskottets initiativ är ett allvarligt menat försök att ge arbetet med de ekonomiska samarbetsfrågorna en delvis annan och mera fruktbar inriktning. Motiven för att förlänga tidsperspektivet för vårt samarbete och flytta ner det på ett så konkret plan som möjligt har jag tidigare redovisat. Den självklara utgångspunkten har för utskottet varit att de problem som våra länder står inför under 1980-talet är gemensamma och att därför stora ansträngningar borde göras för att klarlägga i vilken utsträckning gemensamma insatser också kan bidra till deras lösning.

För min del vill jag lägga till ytterligare ett motiv. För bara några veckor sedan föll ett stort nordiskt samarbetsprojekt i spillror, när Volvo-avtalet förkastades av Volvos aktieägare. Men Volvo-avtalet förkastades inte i sin egenskap av ett nordiskt samarbetsprojekt. I den egenskapen hann det aldrig prövas av ländernas parlament. Det föll därför att avtalets långsiktiga fördelar värderades lägre än dess eventuella konsekvenser för den kortsiktiga aktieutdelningen.

Herr Willoch drog i sin kritik av Volvo-avtalet in ett uttalande av Olof Palme om det s. k. timmeravtalet mellan den svenska och den norska regeringen. Han ville göra gällande att den svenska socialdemokratin



därmed avvisade *hela* avtalet.

Jag måste upplysa herr Willoch om att Olof Palme vid det tillfället enbart återopade den svenske statsministern Ullstens besked att timmeravtalet inte innebar någon förpliktelse för Sverige att oberoende av läget när det gäller timmerförsörjning till vår egen industri leverera vissa bestämda kvantiteter timmer till Norge. Om detta uttalande av den svenska statsministern gjorde Volvo-avtalet omöjligt, borde det i så fall vara en sak för denne statsminister att förklara.

I själva verket visade Volvo-avtalet på både styrkan och svagheten med stora och långsiktiga samarbetsprojekt. Det visade att man genom en kombination av energi- och industripolitiska insatser, som sträcker sig över en längre tid, kan nå klara ömsesidiga fördelar i mellanstatligt samarbete. Men det visade också vilka svårigheter som uppstår när de långsiktiga fördelarna för folken och de anställda bryter sig mot de kortsiktiga ekonomiska intressena hos en grupp aktieägare.

På vissa håll vill man dra den lärdomen av Volvo-affären, att enskilda företag inte kan medverka i ett statligt industripolitiskt samarbete. Jag kan inte finna att det är en rimlig ståndpunkt. Eftersom industripolitiskt samarbete måste innehålla överföring av teknologi och andra industriella resurser, kräver det industrins direkta medverkan. Därför innebär den här uppfattningen egentligen att man menar att ett industripolitiskt sam-

arbete bara kan ske inom ramen av helt privata affärsuppställningar. Men det skulle skapa allvarliga begränsningar i ländernas möjligheter att driva en aktiv industri- och regionalpolitik i samverkan med varandra. Det skulle dessutom begränsa möjligheterna till samarbete inom industrisektorn över huvud taget, eftersom det utesluter den kombination av energi- och industripolitik som i många fall är samarbetets grundläggande förutsättning.

Här står vi alltså inför ett reellt problem som måste lösas, om ett nordiskt industripolitiskt samarbete skall kunna förverkligas i större skala under det kommande årtiondet. För den svenska socialdemokratins del vill vi söka lösningen i en bättre balans för de olika intressen som har inflytande över besluten i näringslivet. Därför förutser vi att en ökad medverkan för de anställda, för löntagarna, i det industripolitiska samarbetet måste bli en viktig förutsättning för och ett viktigt led i framtidens industripolitiska samarbete.

Herr president! Det är uppenbart att vi har många svårigheter framför oss och flera bakslag att möta om vi vill utveckla vårt ekonomiska samarbete, men denna råds-session har chansen att anvisa de vägar och utvecklingslinjer som vi borde pröva under 1980-talet.

Sedan generaldebatten avbrutits avslutades mötet kl. 12.15.

## Protokoll

### 3:e mötet

Tisdagen den 20 februari 1979 kl. 14.00

Presidenter: Eirður Guðnason och Olof Palme

### Dagordning

C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet

Dokument 1: Berättelse från Nordiska rådets presidium (fortsatt generaldebatt)

### Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Håkan Winberg återtagit sin plats i rådet och att Per Pettersson lämnat sessionen.

*Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed*

**C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet och Dokument 1: Rapport från Nordiska rådets presidium (fortsatt generaldebatt)**

**Willoch:** Hr. president! Herr Feldt hevdet i formiddag at jeg hadde gjort den tolkning av forslaget fra økonomisk utvalg at valutapolitisk samarbeid i Norden fremfor alt og i hovedsak er av verdi som del i et større valutapolitisk samarbeid. Til dette sa herr Feldt at herr Willoch "... torde därför vara ganska ensam om sin tolkning".

Jeg har imidlertid ikke foretatt noen tolkning av økonomisk utvalgs innstilling. Derimot har jeg i tillegg til en omtale av innstillingen uttalt at Norden bør støtte arbeidet for å gjøre det nye europeiske valutasystemet

til et virkelig felles system for hele Vesteuropa.

Jeg vil gjerne få spørre herr Feldt om han er enig i dette.

Herr Feldt kommenterte også mitt sitat av herr Palmes avvisning av den tømmeravtale som var knyttet til Volvo-avtalen. Om dette sa herr Feldt at han

"... må opplyse herr Willoch om at Olof Palme vid det tilfallet enbart åberopade den svenske statsministern Ullstens besked att timmeravtalet inte innebar någon förpliktelse för Sverige att oberoende av läget när det gäller timmerförsörjning till vår egen industri leverera vissa bestämda kvantiteter timmer till Norge."

Dette var altså sitat fra herr Feldts innlegg. Og herr Feldt la til:

"Om detta uttalande av den svenske statsministern gjorde Volvoavtalet omöjligt, borde det i så fall vara en sak for denne statsminister att forklara."

Dette forsøk på å bortforklare herr Palmes avvisning av tømmeravtalen strider mot de faktiske forhold. Herr Palmes uttalelse til Svenska Dagbladet lød slik:

"— Vi motsätter oss med bestämdhet avtalet om en nettoimport av virke till Norge."

Herr Feldt kan gjerne få kopi av denne uttalelsen hos meg.

Dette er noe helt annet enn herr Feldt hevdet at herr Palme sa, og det er noe helt annet enn det statsminister Ullsten sa. Hvis dette er riktig gjengitt, og det har ennå ingen bestridt her, betyr det at de svenske sosialdemokratens leder var det første medlem av Nordisk Råd som forpliktet seg til et standpunkt

som ville velte hele Volvo-avtalekomplekset. På den tid var det nemlig gjort helt klart at alle avtalene hang sammen, og at forkastelse av en betød forkastelse av alle.

Nå må jeg, for å forebygge misforståelse, si i tillegg til dette at jeg ikke bebreider herr Palme at han hadde innvendinger mot Volvo-avtalekomplekset. Jeg peker bare på at dette bør dempe forargelsen over at andre også har tillatt seg å gå imot avtalekomplekset.

**Feldt:** Herr president! Jag tycker inte att vi alltför länge behöver belasta generaldebatten med en diskussion om ekonomiska utskottets förslag beträffande det valutapolitiska samarbetet. Vi kan ta den diskussionen i morgon, när förslaget skall behandlas.

Låt mig bara konstatera det självklara i herr Willochs uppfattning att Norden är en del av Europa och att det som händer i Europa när det gäller valutapolitiskt samarbete och över huvud taget monetär utveckling är av betydelse för oss. Det vet vi. Det jag reagerade mot var att herr Willoch beskrev det valutapolitiska samarbete i Norden som nu föreslås bara som en del av det europeiska samarbetet. Vi kan vara överens om att det är en viktig del av det nordiska samarbetet att vi har kontaktytor med Europa, i allra högsta grad i ett läge när ett nordiskt land har för avsikt att aktivt medverka i ett större europeiskt valutapolitiskt samarbete. Men det är att nedvärdera betydelsen av det direkta nordiska samarbetet att beskriva det så som herr Willoch gjorde. Jag reagerade mot detta och ville inte att ekonomiska utskottets betänkande skulle kvarlämna det intrycket i generaldebatten.

Sedan har vi frågan om Volvo-avtalet och Olof Palmes uttalande i en tidning. Här använder herr Willoch en omtyckt debatteknik — han tar ut en mening ur ett tidningsreferat för att bevisa en av vederbörande konstruerad tes, nämligen att Olof Palme och den svenska socialdemokratin skulle i grunden — helt fristående från andra meningsyttringar i det här landet — ha motsatt sig hela Volvo-avtalet.

Sakläget är följande, herr Willoch! När uppgörelsen mellan de svenska och norska regeringarna presenterades, framstod det som en mycket vital punkt att klargöra inne-

börden av det s. k. timmeravtalet. Från vårt partis sida vände vi oss på ett mycket tidigt stadium till regeringen och deklarerade att om avtalet innebar ett förpliktande åtagande att utan hänsyn till försörjningsläget här i Sverige leverera bestämda kvantiteter timmer per år till Norge, så kunde vi inte betrakta ett sådant åtagande som vare sig realistiskt eller ur vår synpunkt acceptabelt.

Detta och en del andra händelser föranledde den svenske statsministern att i ett brev till intresserade parter här i landet ge precis den tolkning av avtalet som jag här gett. Det var den tolkningen som Olof Palme upprepade i denna tidningsintervju. Vad han sade var att om den förutsatta tolkningen gällde, nämligen att det här är ett förpliktande åtagande, då kan den svenska socialdemokratin icke acceptera avtalet. Dessutom kunde vi konstatera att ett sådant åtagande icke är realistiskt, eftersom vi inte har vare sig legala eller andra möjligheter att infria ett sådant åtagande på en fri marknad.

Herr president! Jag tycker att debatten om ansvaret för detta s. k. timmeravtal har gått så långt att den regering som slöt detta avtal borde göra sig besväret att uppträda i den här debatten och tala om för herr Willoch var den svenska regeringen står i detta sammanhang och vad man avsåg med avtalet.

Det är kanske inte någonting som angår Nordiska rådet, men i den svenska riksdagen har ansvaret mer och mer flyttats över på den s. k. oppositionen. Men i Nordiska rådet trodde jag att regeringarna var villiga att stå upp och ta ansvaret för de avtal och annat som har diskuterats i rådet.

**Willoch:** Hr. president! Hr. Feldt reagerer mot en angivelig beskrivelse fra min side av det nordiske valutapolitiske samarbeid, til tross for at jeg har forklart at denne beskrivelsen har jeg ikke gitt. Derimot har jeg tilføyet betydningen av at Norden i fellesskap går inn for å gjøre det europeiske valutasystem til et virkelig felles europeisk valutasystem. Jeg har spurt hr. Feldt om han er enig i dette og har fått et høyst unnvikende svar. Jeg er enig i at vi får komme tilbake til dette i morgen. Jeg håper hr. Feldt da er beredt til å tale tydeligere.

Når det så gjelder tømmeravtalen, er det aldeles ikke riktig at jeg har bygget på noe

lösrevet avissitat. Jeg bygget på en gjengivelse av hr. Palmes uttalelse som synes å være meget presis og for så vidt godt i samsvar med den langt mer utførlige forklaring som hr. Feldt nu gav. Denne lange forklarings korte mening er at de svenske sosialdemokrater ikke ville være med på å slutte hva man kan kalle en forpliktende tømmeravtale. I Norge var det klart at man ikke ville ha Volvo-komplekset uten en forpliktende tømmeravtale. Dette er betydningsfullt, for det viser at den angivelige enighet mellom sosialdemokrater i Norge og i Sverige om Volvo-avtalen rett og slett ikke eksisterer. Den svikter på et avgjørende punkt, og dette bør man være klar over når man senere prøver å rykke ut mot andre som av andre grunner ikke kunne slutte seg til dette avtalekomplekset.

Med de meninger som nå er klarlagt hos de svenske sosialdemokrater og hos de norske sosialdemokrater, er det på det rene at disse meningene ikke var sammenfallende. De ulike krav kunne ikke oppfylles samtidig. Dermed er grunnlaget for den påståtte enighet mellom disse to parter om Volvo-avtalen ikke lenger til stede. Det er meget interessant.

**Palme:** Herr president! Eftersom herr Willoch envist åberopar mig får jeg väl lov att framträda i verkligheten.

Den svenska socialdemokratin har icke förhandlat om något Volvo-avtal. Vi är icke svensk regering. Vi har blivit utomordentligt litet informerade om förhandlingarna över huvud taget.

När jag fick ta del av avtalet någon dag innan det slöts för att ge uttryck åt en mening, ringde jag upp den svenska regeringen och sade att i den mån som timmeravtalet innebär en förpliktelse för Sverige att leverera vissa kvantiteter timmer till Norge, så förefaller det oss helt orealistiskt. Vi kan inte stödja det.

Jag fick sedermera besked av regeringen att detta var inget problem, därför att avtalet inte innebar någon som helst förpliktelse från svensk sida att leverera viss kvantitet timmer utan bara en möjlighet för Norge att bedriva fortsatt gränshandel på marknadsmässiga grunder. Då fann vi ingen anledning att vidare driva denna sak.

Vi har, som jag sade, icke deltagit i några

förhandlingar. Vi har däremot stött ett nordiskt avtal. Den svenska regeringen har fört förhandlingar och slutit avtal och begärt vårt stöd. Om det som herr Willoch säger är riktigt, skulle denna svenska regering ha talat med dubbla tungor — en tunga i Norge och en tunga för den svenska oppositionen.

Jag hoppas att så inte är fallet, men jag måste liksom herr Feldt uttrycka en stigande förvåning över att denna regering håller sig helt undan från denna debatt.

**Willoch:** Hr. president! Jeg er klar over at de svenske sosialdemokrater ikke er i regjering, og jeg skal unnlate å si nærmere hva jeg mener om det. Jeg er klar over at de ikke har forhandlet. Det har heller ikke det norske Høyre. Om de har vært dårlig informert, vet ikke jeg, men at vi var svært dårlig informert, har jeg allerede redegjort for. Ikke desto mindre måtte både de svenske sosialdemokrater og vi ta standpunkt til avtalen. Og her foreligger da det poeng som nu blir mer og mer klarlagt, at de svenske sosialdemokrater var villige til å støtte Volvo-avtalen under forutsetninger som var slik at avtalen ikke ville være akseptabel i Norge. I Norge ble det nemlig fremlagt som et viktig poeng at denne avtalen ville sikre tømmertilgang til Norge, mens hr. Palme forklarer som et viktig poeng at han kunne støtte avtalen hvis den ikke ville sikre tømmertilgangen til Norge. Det er på dette grunnlag jeg konstaterer at den angivelige enighet mellom de sosialdemokratiske partier i de to land ikke synes å være til stede. Dette er da et forhold man bør merke seg når man skal fortsette Volvo-debatten, noe som sikkert kommer til å bli gjort i begge land.

**Palme:** Herr president! Två socialdemokratiska partier har tyvärr inte varit i tillfälle att förhandla i denna fråga. Vi bör behandla detta sakligt och inte som herr Willoch sträva till att partipolitisera frågan.

Vi har sagt att vi stött den tolkning som givits oss av den svenska regeringen, av innebörd att timmeravtalet med Norge icke innebär några förpliktelser från svensk sida att leverera timmer utan endast en möjlighet för våra norska vänner att på marknadsmässiga villkor liksom hittills bedriva gränshandel vad avser sågatt timmer.

Att vi har stött den tolkning som gavs oss av den svenska regeringen är ett rent sakligt förhållande, och jag tror att vi bör bevara denna debatt i sak.

**Willoch:** Hr. president! Så langt som herr Palme nå gick i sitt siste inlägg, er det lite å bemerke utover dette at herr Palme uheldigvis også har uttalt at de svenske sosialdemokrater ikke ville kunne støtte en mer forpliktende avtale. Det er et synspunkt som jeg håper han vil være i stand til å revidere, for en slik mer forpliktende avtale bør nemlig være en rimelig forutsetning for tilsvarende forpliktelser når det gjelder leveranser av olje fra Norge til Sverige.

For øvrig er det ikke bare den svenske regjering, men også en annen regjering, som har unnlatt å oppklare her sin forståelse av disse avtaler. Jeg kan referere at den norske regjering har en helt annen forståelse av hva tømmeravtale innebar enn her Palme og den svenske regjering.

**Palme:** Herr president! Det förefaller som om herr Willoch vill starta en förhandling med den svenska oppositionen angående avtal om timmer och olja mellan Norge och Sverige. Jag tror inte att tidpunkten är den rätta, och jag är tveksam om samtalsparterna också är de rätta.

Låt mig säga att för den som något känner till svenska förhållanden och råvarusituationen i Värmland är den ståndpunkt som vi har intagit självklar. Jag har vissa tankar om hur det här skulle ha kunnat skötas den dag då vi fått tillfälle att sköta det, men dem skall jag inte ta upp nu.

Så till vida har den här debatten varit intressant att den gjort klart att den svenska regeringen har sagt att den inte iklätt sig några förpliktelser beträffande timret till Norge. Vi har varit i god tro, och vi har förutsatt att den svenska regeringen har varit i god tro, och jag är till ytterlighet förvånad över att den så konsekvent håller sig borta från den här debatten.

**Minister Rekola:** Herr president! Finland har aktivt medverkat vid beredningen av

handlingsprogrammet för det nordiska regionalpolitiska samarbetet. I ministerrådet, i ämbetsmannakommittén och i den arbetsgrupp som har utfört det praktiska arbetet har Finland aktivt sökt lösningar, genom vilka den regionala utvecklingen kunde utjämnas de nordiska länderna emellan och inom dem. Såsom statsminister Sorsa redan konstaterade har Finlands framställningar dock inte till alla delar vunnit tillräckligt understöd.

Det handlingsprogram som föreligger till behandling innebär ett framsteg i det regionalpolitiska samarbetet. I programmet har upptagits de punkter som måste anses vara de viktigaste för Finlands del. Vi kommer oavslutligt att följa med i vilken omfattning programmet leder fram till ett förverkligande av de däri angivna regionalpolitiska målen. Ett särskilt intresse kommer vi att ägna frågan, hur migrationen mellan och inom de nordiska länderna utvecklas och i vilken omfattning de föreslagna åtgärderna förmår jämna ut migrationen.

Bestämmandet av den regionala indelning i Norden, inom vars ram de föreslagna åtgärderna kunde börja förverkligas, kommer att bli ett viktigt objekt för det kommande samarbetet. De nordiska ministrar, som ansvarar för regionalpolitiken, kommer att behandla frågan omedelbart då programmet har antagits. Från finländsk sida kommer man vid gränsdragningen mellan olika regioner att understryka, att de områden, som vid en jämförelse de nordiska länderna emellan har visat sig vara underutvecklade, bör innefattas i det berörda nordiska utvecklingsområdet. En migration de nordiska länderna emellan, som har pågått länge kommer härvid att utgöra ett viktigt kriterium. Jag utgår från att det berörda området för Finlands del kommer att vara betydligt mera vidsträckt än vad som blir fallet i de andra nordiska länderna.

I programmet ingår ett intressant förslag om att uppmärksamhet, när den nationella regionalpolitiken revideras, borde fästas vid de verkningar som nya åtgärder eventuellt får i grannländerna. Frågan har blivit särskilt aktuell genom den framställning om en effektivisering av regionalpolitiken, som nyligen har färdigställts i Sverige. Samarbetet mellan de nordiska länderna har på denna

punkt såtillvida avancerat i positiv riktning, att ämbetsmannakommittén denna gång i god tid har blivit informerad om att framställningen har utarbetats. Ett genomförande av reformen torde med all sannolikhet komma att få verkningar också i Finland. I ett samarbete inom regionalpolitiken bör särskild uppmärksamhet fästas vid verkningar av detta slag och speciellt vid ett eventuellt förebyggande av negativa verkningar i grannländerna.

Samarbetet i gränsregionerna skulle enligt programförslaget alltså ha en mycket viktig plats i det regionalpolitiska samarbetet. Från finländsk sida vill vi betona den särställning som samarbetet på Nordkalotten intar. Nordkalotten omfattar de utvecklingsområden inom tre av de nordiska länderna som har de svåraste problemen. Samarbetet har här en lång tradition. De lokala myndigheterna har visat en betydande aktivitet när det har gällt detta samarbete. I samarbetet på Nordkalotten har uppmärksamhet redan härförrinnan fästs vid konkreta samlarbetsprojekt i fråga om närings- och arbetskraftspolitik. Tendensen är den rätta och i framtiden skulle det gälla att försöka utnyttja de möjligheter till konkreta åtgärder som det nya regionalpolitiska handlingsprogrammet tillhandahåller.

Vi vill också effektivisera och bygga ut såväl samarbetet mellan Stockholms-regionen, Åland och Åboland som Kvarkenprojektet. Inom båda dessa gränsområden förekommer svåra aktuella problem, som kan lösas endast genom samarbete. Som exempel härpå kan nämnas de problem som ungdomar från Finland, vilka studerar i Umeå, ställs inför, särskilt i det skede då de utexamineras, och de problem som småbåtstrafiken ger upphov till på Åland.

Till slut är det skäl att än en gång understryka det föreliggande handlingsprogramets karaktär av kompromiss och betona, att de viktigaste förslagen till åtgärder är av experimentell natur. Detta påkallar en oavslutlig vakenhet inom det samarbete som berör regionalpolitiken, så att programmet förverkligas på ett sätt som motsvarar de angivna målsättningarna. Vi emotser att samarbetet fortgående effektiviseras och förnyas så, att experimenter leder fram till bestående samlarbetsformer, som ger resultat.

Statsråd Kleppe: Hr president! På Nordisk Råds 26. sesjon i Oslo i fjor stod de ökonomiske problemene i brennpunktet. De nordiske land var alle, om enn på ulike måter, rammet av det internasjonale tilbake-slaget og det hårdere økonomiske klimamet som synes å bli av varig karakter. Kunne vi gjøre noe i fellesskap for å redusere virkningene av dette på de nordiske lands økonomier, på betalingsbalansen, på veksttakten og spesielt på sysselsettingen?

Det nordiske ministerrådet fikk i oppdrag å utrede spørsmålet, som ble et hovedtema på de to nordiske finansministermötene i fjor. Rent praktisk ble spørsmålet behandlet i en arbeidsgruppe, og det svenske økonomidepartementet fungerte som sekretariat. En foreløpig rapport foreligger som kjent til denne sesjon av Nordisk Råd. Hva sier den?

Rapporten sier at den gjensidige avhengigheten mellom de nordiske økonomier er betydelig. Ca 25 pst. av vår utenriks-handel er med de andre nordiske land. Det skjer en ikke ubetydelig overføring av kapital og arbeidskraft. De økonomiske båndene mellom de nordiske landene har fått økende betydning de siste 20 årene.

Men samtidig gjør rapporten det klart at de økonomiske båndene med land utenfor Norden betyr langt mer enn de internordiske forbindelsene. Alle nordiske land er med i en internasjonal arbeidsdeling som er en forutsetning for vårt velstandsnivå. Vi har alle en fundamental interesse i at verdensøkonomien har et veksttempo, en stabilitet og fordelings-effekter som ikke bare fremmer våre egne interesser i Norden, men også de prinsipper som dominerer vårt syn på verden.

Vi makter ikke, i hvert fall ikke over noen lengre periode, å skape en særnordisk konjunktur med en etterspørselsvekst langt sterkere enn veksten i etterspørselen etter våre varer og tjenester på verdensmarkedet. Selv om den internordiske handelen utgjør 25 pst., vil den økte etterspørselen i stor utstrekning "lekke ut" til land utenfor Norden uten at vi får en tilsvarende eksportvekst. Det ville føre til underskott på betalingsbalansen som snart ville skape helt uholdbare problemer.

Løsningen synes altså ikke å ligge i en slags særnordisk konjunkturpolitikk. Hva

kan vi da gjøre? For det første må vi få vite mer om de sammenhengene vi her står overfor. Rapporten er bare foreløpig og vil bli fulgt opp av et videre arbeid, bl. a. med sikte på å analysere de nordiske landenes internasjonale konkurranseevne. For å øke innsatsen av ressurser på dette området har de nordiske stats- og finansministrene nylig blitt enig om å opprette et nordisk økonomisk forskningsråd. Rådets oppgave skal være å gi støtte til analyser og utredninger om den gjensidige økonomiske avhengigheten mellom de nordiske landene og om forutsetningene for et nærmere samarbeid både når det gjelder konjunkturpolitikken, og når det gjelder mer langsiktige strukturelle spørsmål.

Nå kan man spørre: Har vi ikke nok av forskning og utredninger? Svaret er at på det området det her gjelder, foregår det forholdsvis lite. Det gjelder å lede våre relativt knappe forskningsressurser i større grad inn på disse problemstillingene. Men det gjelder etter min mening at arbeidet blir såpass praktisk orientert at resultatene kan komme til konkret nytte innen en altfor lang framtid. Derfor bør finans- og økonomidepartementene ha en betydelig grad av styring med forskningsrådets valg av problemområder.

Forskning er i sin natur forholdsvis langsiktig. Hva kan vi gjøre på kortere sikt? Vi bør forsøke i enda større grad enn vi allerede gjør, å lære av hverandre. Vi har allerede et nett av samarbeidsorgan på det økonomiske området. Finans- og økonomiministrene møtes to ganger i året. Det er møter av stor informativ verdi for oss. Det er også regelmessige møter mellom dem som steller med konjunkturprognoser. Det nordiske finansielle utvalg drøfter regelmessig penge- og valutapolitikken og forbereder den nordiske deltakelsen i Verdensbankens og Valutafondets møter. På skatteområdet er det jevnlig møter og kontakter. Vi bør gå gjennom det system vi allerede har, for om mulig å effektivisere det. Ett område der dette bør skje, er valutapolitikken. Vi har selsvagt holdt hverandre informert også på dette området, men en bør nå vurdere om samrådet her kan skje på en mer aktiv og systematisk måte.

Det bør også bli tale om å supplere dette for å trenge dypere inn i særproblemer av

felles interesse. Det har allerede skjedd, f. eks. når det gjelder arbeidet med økonomiske modeller. Jeg mener at en også på andre særområder innen det økonomisk-politiske området bør få arbeidsgrupper eller seminarer, helst med mer aktiv deltakelse av de politisk ansvarlige for utformningen av den økonomiske politikken.

Et annet viktig område for nordisk økonomisk samarbeid gjelder forholdet til andre land. Så avhengige som de nordiske landene er av den internasjonale økonomiske utviklingen, blir det av vital betydning for oss at andre, ledende lands politikk blir utformet slik at den bedre tjener de mål som vi bekjenner oss til: full sysselsetting, mer rettferdig fordeling, stabilitet i utviklingen, dvs. mer trygghet. Kan de nordiske landene gjøre mer, og mer i fellesskap, for å påvirke den internasjonale utviklingen? Hver for oss er vi så små at vi neppe kan ha store forhåpninger i så måte. Men siden våre mål i såpass stor grad faller sammen, eller i hvert fall kan tilpasses hverandre, kunne vi ikke i større grad koordinere vår opptreden utad, spesielt innenfor de internasjonale organisasjonene? Samlet er nemlig Norden en enhet av betydning i økonomisk sammenheng.

En slik samordning finner allerede sted i mange sammenhenger, enten regelmessig eller ad hoc. Det nordiske finansielle utvalget forbereder felles nordiske innlegg på Verdensbankens og Valutafondets årsmøter. På de store GATT-konferansene har vi i betydelig grad kunnet nå frem til felles nordiske forhandlingsopplegg, selv om Danmark nå på grunn av sitt EF-medlemskap hører hjemme i en annen gruppering. På ad hoc-basis skjer jevnlig en nordisk samråding og om mulig tilrettelegging av felles standpunkter på ulike internasjonale konferanser av økonomisk karakter.

Men mulighetene for å gå videre her bør undersøkes for å øke Nordens samlede slagkraft i slike internasjonale sammenhenger.

La meg nevne OECDs virksomhet på det økonomisk-politiske området som eksempel. Vi har regelmessig uformelle kontakter foran slike møter. I likhet med hr. Feldt vil jeg reise spørsmålet om en ikke burde overveie å systematisere dette arbeidet. Kunne man ikke f. eks. opprette et nordisk økonomisk utvalg, eventuelt parallelt med det finansielle

utvalg man allerede har, og som i betydelig grad domineres av sentralbankene? Og kunne man ikke tenke seg felles nordiske innlegg også i OECD-sammenheng, for at Nordens röst skulle bli mer lagt merke til enn i dag, da vi opptrer hver for oss?

Vi kan muligens gjøre mer innenfor rammen av EFTA, selv om ambisjonsnivået her ikke bör settes for høyt når det gjelder en så utpreget utenrikshandelsorganisasjon. Vi som ikke er medlemmer av EF, er også interessert i å orientere oss om og om mulig påvirke den økonomisk-politiske tenkning som foregår innenfor denne organisasjonen. Jeg reiser spørsmålet om også dette, i en viss utstrekning iallfall, kan skje i fellesskap.

Vi burde altså ha muligheter for å lære mer av hverandre og også i en viss utstrekning bedre kunne påvirke andre. Derimot er det altså begrenset hva vi kan gjøre på rent internordisk basis for å påvirke våre konjunkturer ved hjelp av generelle virkemidler. Om vi skal kunne hjelpe hverandre i løsningen av de store strukturelle problemene som alle de nordiske landene står overfor, må det derfor skje ved mer avgrensede eller selektive tiltak. Vi har allerede i det nordiske samarbeidet mange eksempler på slike avgrensede tiltak som kan ha gunstig virkning for løsningen av denne slags strukturelle problemer. Jeg vil bare vise til slike ting som Investeringsbanken, arbeidsmarkedssamarbeidet, energisamarbeidet og nå det nye regionalpolitiske handlingsprogrammet. På det industrielle området er det mange enkeltteksempler på nordisk integrasjon, men hovedtyngden av disse er privat utnyttelse av den økonomiske liberalisering som har funnet sted de siste 20 årene, særlig gjennom EFTA.

Bare i begrenset utstrekning er slikt industrielt samarbeid kommet i stand ved statlig initiativ eller direkte medvirkning. Volvo-avtalens skjebne viser noen av de problemene en her står overfor. Den reiser bl. a. spørsmålet om de offentlige organene skal innskrenke seg til å legge forholdene til rette for at privat industri skal utnytte mulighetene for nordiske prosjekter, eller om en i tillegg skal åpne mulighetene for mer direkte statlige initiativ på det industrielle området.

Fra konservativt hold er det reist prinsi-

pielle innvendinger mot den siste typen av initiativ. Selv om hr. Willoch ikke liker uttrykket "statsskrek", bekrefter hans innlegg her i dag likevel den klare tendens i denne retningen. Jeg tror det vil innebære en urimelig beskjæring av mulighetene for i fellesskap å nytte våre industrielle ressurser om vi av ideologiske grunner skulle avstå fra hensiktsmessige statlige initiativ. Ikke minst ville det klart svekke våre muligheter for å nytte industrireising i distriktene som en del av regionalpolitikken. Vi bör derfor ikke la oss binde av enkeltes prinsipielle uvilje mot statlige direkte initiativ for nordiske industrielle prosjekter om disse ellers er fornuftige og samfunnsøkonomisk rentable.

Det har hittil i praksis vist seg lettere å få til konkret nordisk samarbeid på områder som allment godtas som felter for offentlig aktivitet, slik som forskning, transport, energi, handelspolitikk og alt det som utgjør rammebetingelsene for næringslivets virksomhet. Det er grunn til å intensivere det nordiske samarbeidet på en del av disse feltene. Under forhandlingene om Volvo-avtalen oppdaget vi bl. a. at skattereglene i Sverige og Norge til dels er meget ulike og dårlig egnet i forbindelse med nordiske samarbeidsprosjekter. Det er bakgrunnen for at man nå vil sette i gang en svensk-norsk utredning av skattereglene med sikte på endringer eller suppleringer som kan lette norsk-svenske samarbeidsprosjekter. Vi går ut fra at en slik utredning vil kunne være til nytte også for de andre nordiske landene.

Tilsvarende bör man overveie utredninger av utvalgte deler av næringslovgivningen, som uten tvil har utviklet seg forskjellig i de nordiske land ut fra de ulike nasjonale interesser landene har, eller tror de har. Nordiske samarbeidsprosjekter kan også her støte på vansker som må reduseres om en skal få et økt omfang av det nordiske samvirket på dette området.

La meg til slutt få si noen ord om et område der vi har gamle tradisjoner i nordisk samarbeid, nemlig forskningen. Her må en konstatere at bildet domineres av samarbeid om ulike typer av grunnforskning eller anvendt forskning med sikte på offentlig virksomhet. I forhold til den betydning det har for løsningen av strukturproblemene



i våre land, spiller industriforskningen en for beskjeden rolle i nordisk sammenheng. Det bør være en klar utfordring for oss å bruke de begrensede ressurser vi har i Norden, til fellesinnsats på utvalgte felter av industriell forskning og utvikling som vi vurderer å være særlig interessante i den strukturomlegging vi er oppe i. Det er viktig at en slik innsats får en mest mulig handlingsrettet karakter, slik at resultatene, om det finnes hensiktsmessig, følges opp f. eks. i form av støtte til forprosjekter i økonomisk skala.

Også i den raskt voksende offentlige sektor står vi overfor forsknings- og utviklingsoppgaver som kan bli industrielt meget interessante. Det er planer og prosjekter på dette området i de ulike nordiske land. Også her bør mulighetene for økt nordisk fellesinnsats undersøkes.

Når man satser ressurser, bør det være i forventning om en rimelig avkastning av innsatsen. Det må også gjelde i nordisk sammenheng. Nordiske tiltak kan ikke ha verdi bare ved å være nordiske. En bør også her ha øynene åpne for risikoen for ressursløsning. Men selv om man lykkes i å skrelle bort klart urentable eller uhenktsmessige forslag, blir det etter min mening mange høyst interessante muligheter i forskjellige former for økt nordisk samarbeid. Det er disse mulighetene som vi i vårt fortsatte samarbeid må avdekke og utnytte.

Social- og helsevårdsminister **Pirkko Työläljärvi**: Herr president! Ministerrådets verksamhet har de senaste åren kännetecknats av planeringsaktiviteter. Handlingsprogram har utarbetats för snart sagt samtliga samsarbeitssektorer. I år skall två nya handlingsprogram behandlas, ett för konsumentområdet, ett för det regionalpolitiska. Det är beklagligt att det ministerrådsförslag till nordiskt samsarbeitsprogram för konsumentsektorn, som utarbetats under verksamhetsåret, inte hunnit slutbehandlas. Det hade varit värdefullt att vid denna tidpunkt med ekonomiska instramningar som direkt påverkar de nordiska konsumenterna få synpunkter för vidare utveckling av den nordiska konsumentpolitiken. Vi finner det fortsatt angeläget att

profilera de större problemområden, såsom produktsäkerhet, där ett nordiskt samsarbeits underlättar en lösning av nationella uppgifter.

Vi kan beteckna planeringsfasen som särdeles nyttig. Vi har enats om målformuleringar, diskuterat metoder och former för förverkligande av de gemensamma försetsatserna osv. Planeringsaktiviteterna har hjälpt oss att inse vad vi vill och vad vi kan samsarbeta i.

Samtidigt har vi insett vikten av att utveckla arbetsformer, som gör det möjligt att överblicka och styra samsarbeits. Jag tänker inte bara på dialogen mellan Nordiska rådet och ministerrådet vid sessionen på basen av ministerrådets årliga berättelse. Ej heller har jag enbart budgetarbetet som styrningsinstrument i tankarna. Det som jag främst i detta sammanhang vill uppmärksamma är samverkan mellan de olika samsarbeitssektorerna och nödvändigheten av att förbättra integrationen av ministerrådets olika aktiviteter.

Det gäller att förbättra samordningen dels mellan ministerrådets olika budgetar, dels mellan enskilda aktiviteter inom insatsområden som tangerar varandra. Det besvärliga ekonomiska läget i våra länder talar även för en sådan ekonomisering av verksamheten.

Det nordiska samsarbeits bör vara förankrat i den nationella samhällspolitiken. Det är mot denna bakgrund som interaktionen mellan de nordiska länderna å ena sidan och de nordiska länderna samt övriga delar av världen bör ses. Samsarbeits inom socialpolitiken står av naturliga skäl mig nära. Integrationssträvandena ute i världen och Norden har föranletts av det nationalekonomiska och företagsekonomiska läget och utvecklingen däri. En ökning och omstrukturering av de sociala problemen och en knapphet på resurser har gjort det nödvändigt att söka nya vägar för att förverkliga de sociala målsättningarna.

I detta läge bör vi söka samt få hjälp och stöd av varandra. Temata för bl. a. de socialpolitiska ministermötena under åren 1975—1978 har i stor utsträckning kretsat kring hur man skall kunna främja socialpolitiska målsättningar som en del av åtgärder inom andra områden av samhälls-

politiken. I fjol behandlades förändringarna i befolkningsstrukturen i de nordiska länderna. Enigheten var stor både då det gällde omvandlingen av den sociala och fysiska livsmiljön och då det gällde vikten av samarbetet mellan social- och hälsovårdsmyndigheterna och arbetsmarknads-, arbetsmiljö-, utbildnings- och bostadsmyndigheterna. Resultaten av dessa överläggningar borde ges spridning även utanför social- och hälsovårdsministrarnas krets i syfte att stimulera den önskade samverkan mellan myndigheterna och i syfte att koordinera de sociala strävandena med den ekonomiska politiken. Det vore eventuellt en lämplig uppgift för Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN) att vid utbildningen av samhällsplanerare uppmärksamma dessa överläggningar. Detta kan vara ett exempel på den krassa ekonomiska verkligheten som leder till att vi på det nordiska och på det nationella planet bör hushålla effektivare med resultaten av det nordiska samarbetet.

Under Nordiska rådets session i fjol berördes förhållandet mellan lågkonjunkturen och det nordiska samarbetets omfång. Man frågade i vilken mån samarbetet skulle falla offer för konjunkturen. Då vi betraktar det år som gått kan man göra den iakttagelsen att de ekonomiska problemen har präglat samarbetet, trots att de konkreta resultaten icke är tillfredsställande. Det är dock inte befogat att dra den slutsatsen att de dystra förutsägelseerna från i fjol skulle ha förverkligats.

Ministerrådets budget för år 1980 ger en grund för att samarbetet kan fördjupas och intensifieras. De aktuella besluten om utbyggnad av det ekonomiska samarbetet samt forskningssamarbetet kan anses gå i positiv riktning trots att läget i dag är till en viss grad diffust.

Låt mig med några ord beröra det beslut om en intensifierad forskningsinsats som fattades under statsministermötet i november 1978. Det är värt att notera att beslutet gäller både grund- och tillämpad forskning. Inom det nordiska samarbetet medför detta organisatoriska problem, som bör observeras och lösas. Detta arbete bör dessutom ske med en stram tidtabell. Beslutet förutsätter en god samordning av såväl nationella som

nordiska insatser. Detta kan äga rum bl. a. genom satsning på forskarutbildning, forskarutbyte, information och dokumentation, gemensamma investeringar, deltagande i internationella projekt, koordinering av forskningsprogram och arbetsfördelning osv.

Man har ibland betecknat forskningssamarbetet som den mest krävande formen av internationellt samarbete. Det är bl. a. därför denna viktiga fas i vårt samarbete är av särskilt intresse. Denna intensifiering av forskningsinsatserna kan stimulera samverkan mellan de olika sektorerna av ministerrådets verksamhet, den kan bära frukt inom de olika aktiviteterna under Nordiska rådet, den kan ha en välkommen betydelse för våra länders och den övriga världens forskningssamarbete och arbetsfördelning, den har utan tvivel betydelse för de nationella strävandena och resursanvändningen.

Kuluvaan vuotta vietetään kaikkialla maailmassa kansainvälisenä lapsen vuotena, mikä antaa aiheen ottaa tässä yhteydessä esille siirtolaislasta kohtavaat vaikeudet.

Viime vuosina on paljon tutkittu siirtolaislasten kieli- ja koulukysymyksiä, ja on todettava, että Ruotsissa on jo otettu askeleita siihen suuntaan, että maahanmuuttajaperheiden lapset saavat turvatun aseman äidinkielenä ja koulussa edistymisenä osalta.

Lapsen kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että hän saa säilyttää oman äidinkielenä ja rauhasa kehittää ajatteluaan ja työskentelyään sen avulla. On todettu, että tämä tie takaa myös parhaan tuloksen maan pääväestön kielen oppimisessa, mitä on pidettävä erittäin tärkeänä.

Sosiaali- ja terveysministeriön virkamiesvaltuuskunta neuvotteli viime viikolla Ruotsin sosiaalidepartementin edustajien kanssa mm. suomen kielen asemasta lasten päivähoidon ja esikoulun osalta. Olemme tällöin ymmärtäneet, että Ruotsin viranomaiset pyrkivät lasten päivähoidon kehittämisessä lisäämään suomenkielisten ryhmien lukumäärää, jotta siirtolaislapsille taattaisiin entistä paremmat edellytykset omaksua äidinkielenä ennen muita kieliä. Tämä on askel myönteiseen suuntaan.

(svensk översättning av den finska delen i anförandet)

Detta år är ett internationellt barnets år överallt i världen, vilket ger en anledning att i detta sammanhang upptaga de svårigheter som drabbar ett invandrarbarn.

Under de senaste åren har man i stor omfattning undersökt invandrarbarnens språk- och skolfrågor, och man måste konstatera att man i Sverige redan tagit betydande steg i den riktningen att barnen i invandrarfamiljen får en allt bättre trygghet och ställning i fråga om sitt modersmål och sin framgång i skolan.

Från barnets synpunkt är det av största vikt att barnet får bibehålla sitt modersmål och i lugn och ro utveckla sitt tänkande och arbetande med dess hjälp. Det har konstaterats, att denna väg också garanterar det bästa resultatet när det gäller att lära sig språket hos landets huvudbefolkning, vilket måste anses vara ytterst viktigt.

En tjänstemannadelegation från Finlands social- och hälsovårdsministerium förhandlade förra veckan med representanter för Sveriges socialdepartement bland annat om finska språkets ställning beträffande barnens dagvård och förskolan. Härvid har vi förstått att man vid utvecklandet av dagvården för barn försöker öka antalet finskspråkiga grupper, för att invandrarbarnen skall kunna garanteras allt bättre förutsättningar att föra andra språk tillägna sig sitt eget modersmål. Detta är ett steg i rätt riktning.

**Jan-Ivan Nilsson:** Herr president! Den högt industrialiserade världens problem efter oljekrisen 1973 och 1974 har i hög grad också drabbat de nordiska länderna. Problemen har varit av såväl konjunkturell som strukturell art. De har varit så djupgående och omfattande att de påverkat de flesta näringsområdena.

I de nordiska länderna prioriteras målsättningen om allas rätt till arbete. Vi gör det av många skäl. Genom arbete skapas grunden för såväl den enskildes ekonomi och resurser som hela nationens kollektiva resurser och möjligheter att ge trygghet i olika situationer. Arbetslöshet är ett stort resursslöseri. Genom de nordiska ländernas

arbetsmarknadspolitik, som i sina grunddrag är gemensam, är arbetskraften en fast kostnad i samhällsekonomin oavsett om den är i arbete eller inte.

Det är viktigt att så många som möjligt bidrar till att göra den kaka vi skall dela så stor som möjligt. En del av den måste säljas till utlandet för att betala vår import. Vi måste också hävda oss i konkurrensen med importen på vår hemmamarknad.

Om vi skall kunna upprätthålla vår samsättning och därmed skapa ett tillfredsställande stort produktionsresultat för såväl enskilt som kollektivt bruk, måste också vår kostnadsnivå vara konkurrenskraftig. Vår situation i Norden gentemot världen i övrigt är inte sådan att världen runt omkring oss är beredd att ge oss en standard vi inte själva kan åstadkomma. Det vore dessutom högst omoraliskt. Den ekonomiska politiken är därför avgörande bl. a. för hur ett av våra främsta politiska mål kan uppnås. Våra länder är små och så starkt beroende av handeln med omvärlden att vi kan inte föra en ifrån denna fristående ekonomisk politik. Det har framhållits av andra talare i debatten, och vi är tydligen helt eniga om det i Norden. Framtiden kan innebära ännu större påfrestningar än hittills. I detta läge är en ökande handel och ökat ekonomiskt samarbete mellan våra nordiska länder än viktigare.

Det nyss havererade Volvo-avtalet är ur nordisk samverkanssynpunkt ett bakslag. Misstänksamma röster har höjts såväl i Sverige som i Norge mot avtalet. Vem skulle vinna och vem skulle förlora på avtalet?

Jag skall avstå från att kommentera den diskussionen. Vi har i stället anledning att se framåt med viss optimism på det nordiska industrisamarbetet — trots allt. Vi kan konstatera att strävandena fortsätter på olika plan. Det har kommit till uttryck i debatten i dag. Näringslivets folk och de fackliga organisationernas företrädare har uttalat samma mening. Företagen i våra länder behöver Norden som arbetsmarknad. Våra länders olika resurser måste samverka till fördel för oss alla. Motsatsen måste vara ett mycket sämre alternativ — ett alternativ som väl ingen av oss vill tänka sig.

Ungdomsarbetslösheten är ett för hela

Norden likartat samhällsproblem. Vi känner alla de särskilt stora problem och den tragik som en ung människas ambition till arbete innebär när den ambitionen inte kan infrias. Det är en förstahandsuppgift för samhället att lösa. Om det inte kan ske, kan stora delar av de unga generationerna tappa tilliten till vårt politiska system, som utöver de omistliga demokratiska fri- och rättigheterna skapat en hög ekonomisk standard med en långtgående trygghet för människorna.

Tryggheten måste också omfatta ungdomens ambitioner att förverkliga sig själva och ge den möjlighet till arbete. Inte minst för ungdomen har arbetet också ett egenvärde.

Det teknologiskt högt utvecklade industrisamhället som våra nordiska länder representerar är sårbart i flera avseenden. Det fordrar bl. a. högt utvecklat samarbete och samverkan inom och mellan företag och samhälle, hög och återkommande utbildning samt god organisation. Nya tekniker kan kräva påfrestande omställningar. Energifrågorna t. ex. måste på sikt lösas enligt andra linjer än de som synes ha parlamentarisk majoritet — kanske inte folkets majoritet. Kärnkraften är en kort parentes. Faktum är att allt fler länder inrättar sig efter denna bedömning. Enligt vår mening är det därför nödvändigt att så snart som möjligt utveckla en teknik som är anpassad till förnyelsebara energikällor och ekologisk balans.

Tidigare u-länder och alltjämt fattiga länder tillägnar sig undan för undan en alltmer avancerad teknik och kunskap. Det är inte — och i framtiden än mindre — ett privilegium som kommer att vara förbehållet ett fåtal relativt sett rika industriländer.

Inom en överskådlig framtid kan nya industriländer pressa oss på våra traditionella marknader mycket kännbart. Det är deras möjlighet att arbeta sig upp ur sin fattigdom. Det vore orättfärdigt att försöka hindra detta. Det är ett led i en ny ekonomisk världsordning. Givetvis kommer våra länders näringsliv att påverkas. Jag tror att det är klokt att vi i tid förbereder oss för en sådan situation, då vissa naturtillgångar blir knappa och vi än mer behöver nya

tekniker och bättre hushållning. Det betyder inte att vi behöver få ett sämre och mer sårbart samhälle. Tvärtom. Jag menar att vårt samhälle *är* sårbart och *kan* bli ett sämre samhälle om vi inte i tid har beredskap för förändringar. Inte minst inför en framtid med stora förändringar behöver Nordens folk varandra.

Vi vet i dag litet om vad den snabba utvecklingen av teknologin inom näringslivet kommer att innebära. Forskningen och framtidsstudierna på detta område behöver intensifieras såväl på nationellt som internationellt plan. Hittills har den tekniska utvecklingen i stor utsträckning inneburit koncentration och centralisering av näringsliv och samhällsstruktur med många skadliga effekter främst för människors trivsel och trygghet. Hundratusentals människor har brutalt ryckts upp ur sin miljö. Det har inneburit många personliga tragedier. Hur påverkar en fortsatt snabb datorisering av tillverkningsindustri och administration människornas arbetsmiljö och andra arbets- och levnadsvillkor? Vilken regionalpolitisk effekt får denna utveckling? Den teknologiska utvecklingen synes få många flera genomgripande effekter än de sysselsättningsmässiga, mätt i kvantitativa termer. Hur kan vi och hur vill vi styra de teknologiska framstegen så att människorna får bättre tillfredsställelse genom sitt arbete?

Det är enligt min värdering stora och avgörande frågeställningar i våra länders samhällsutveckling, inte minst vad gäller ungdomen och dess framtid. Eftersom vi befinner oss i samma situation i Norden inför dessa frågeställningar och har i stort sett gemensamma värderingar inom detta fält, borde det vara fruktbarande med gemensamt arbete att förbereda oss på vad framtiden kan innebära också på detta område.

### Meddelande

Det meddelades, att Steen Folke intagit sin plats i rådet.

Udenrigsminister **Henning Christopher**: Hr. præsident! Jeg har med stor interesse lyttet til indlæggene i går og i dag. De har beskæftiget sig med en mangfoldighed af problemer. De har strakt sig helt fra prin-

ciipelle vurderinger af det nordiske samarbejdes karakter og dets fremtids muligheder og over til betragtninger angående allerede eksisterende konkrete samarbejdsprojekter eller fremtidige konkrete samarbejdsopgaver. I fællesskab kan denne mangfoldighed af indlæg ganske naturligt give anledning til nogle bemærkninger om det nordiske samarbejdes muligheder, om dets karakter og vel også om nogle af de paradokser, det indeholder.

Det nordiske samarbejdes umiddelbare realiteter kender vi jo alle. Det har nogle institutionelle rammer, det bygger på Nordisk Råd, Nordisk Råds sekretariat, Det nordiske Ministerråd og dets sekretariat. Det omfatter Den nordiske Investeringsbank, og det omfatter Den nordiske Industrifond. Ved siden af disse institutionelle rammer for det nordiske samarbejde indeholder det også nogle realiteter, nogle konkrete fællesnordiske initiativer: en harmonisering af nordisk lovgivning på en række områder, gennemførelse af en række fællesnordiske projekter af stor økonomisk betydning. Det indeholder regler for og tilskyndelser til et samarbejde på lokalt plan hen over de eksisterende grænser, og det indeholder vel egentlig også former for privat samarbejde, der ligger ud over det, som vi gennem statslig indgriben og gennem konventioner mellem landene kan sætte i værk.

Der næst er der måske grund til at nævne den form for nordisk samarbejde, som kommer til udtryk i internationale sammenhænge. Vi har et samarbejde i De Forenede Nationer og i den række af organisationer, der er knyttet til verdensorganisationen, et samarbejde, som kommer til udtryk i form af gensidige konsultationer, som først og fremmest har til formål at sikre os, at vi, så vidt det overhovedet er muligt, afstemmer vore synspunkter således, at vi kan optræde i enighed, når vi drøfter internationale politiske, økonomiske og sociale problemer. Dette samarbejde har fungeret i mange år. Jeg finder, at det fungerer nogenlunde tilfredsstillende, men jeg vil gerne ved denne lejlighed understrege det nødvendige i, at vi stadig forsøger at forbedre hele den konsultationsprocedure, der er bygget op. Jeg tror, der er muligheder for

at forbedre den i forhold til den eksisterende tilstand. Jeg føler selv, at vi af og til bringes i situationer, hvor det havde været nyttigt, såfremt de nordiske lande på et mere indledende stadium havde kendt hinandens synspunkter.

Jeg kunne også nævne en anden problemstilling, som i de kommende år vil have stor betydning for os, og hvor konsultationer også vil have afgørende betydning for en nordisk samarbejds mulighed. Jeg tænker her på de fortsatte drøftelser om europæisk sikkerhed og afspænding, som vil finde sted. Vi har netop haft konferencen i Belgrad, og foran os ligger opfølgingskonferencen i Madrid. Man kan meget vel forestille sig, at der hermed er lagt op til en mangeårig proces, hvor europæisk sikkerhed og afspænding vil blive ledsaget af en stadig række af konferencer mellem de lande, der er berørt af hele denne tankegang. Jeg tror, at hvis sådanne konferencer — her tænker jeg naturligvis i første omgang på konferencen i Madrid — skal have nogen mening, og hvis de skal kunne producere tilfredsstillende resultater, er det helt afgørende, hvordan de forberedes, og intet er vel mere naturligt, end at de nordiske lande op til konferencen i Madrid gennem hyppige konsultationer afdækker og klargør hinandens synspunkter og, så vidt det overhovedet er muligt, prøver at finde frem til fælles holdninger.

Det er imidlertid ikke alene i de internationale organisationer, det nordiske samarbejde kommer til udtryk. Dette sker også ved, at vi i fællesskab i givne situationer fremsætter synspunkter, som er fælles for os, og som vi i fællesskab håber kan øve indflydelse på begivenhederne.

Vi udtaler os om de politiske forhold i det sydlige Afrika med megen kraft, og det er rigtigt, at vi på den måde forsøger at anvende vor fælles indflydelse og det omkomme, som vi håber vil nyde i Afrika, til at påvirke udviklingen.

Vi udtaler os også om andre internationale begivenheder. Senest kan der være grund til at nævne den udtalelse, som de nordiske landes udenrigsministre i går har fremsat i anledning af den alvorlige situation i Sydøstasien, hvor vi klart gav udtryk for de nordiske landes ønsker om, at

man genskaber en stabil og fredelig situation i denne urolige del af verden. Vi har gjort det i fuld bevidsthed om de alvorlige internationale konsekvenser, det kan få, hvis denne uheldige udvikling ikke bringes til ophør.

Jeg har her forsøgt at sige lidt om de former for nordisk samarbejde, som er umiddelbart forståelige og indlysende, og som ikke er underkastet nogen begrænsninger. Men ved siden af de muligheder, vi har for at samarbejde i de institutioner, vi i fællesskab har etableret i de internationale organisationer, som vi alle er medlemmer af, og omkring de problemer, som vi alle på egen hånd skal tage stilling til ubundet, har vi også en række problemstillinger, som behandles i forskellige internationale organisationer og institutioner, som de nordiske lande har forskellige holdninger til, og som de har forskellige tilhørsforhold til.

Vi ved alle, at de nordiske lande, når det drejer sig om deltagelse i det europæiske samarbejde, har valgt at placere sig på forskellige måde. Danmark er medlem af De europæiske Fællesskaber, og de øvrige nordiske lande har tilhørsforhold til EFTA.

Vi ved også, at de nordiske landes holdning til organisationer og institutioner som OECD, Det Internationale Energi Agentur m.v. er forskellig. Også når vi kommer over til de mere ikke-økonomiske problemers sfære, er holdningen forskellig. Vi har en forskellig holdning til Atlantpagten, til Europarådet, og jeg kunne nævne flere andre organisationer.

Sådan har det formet sig af historiske, af nationale og sikkerhedspolitiske årsager, og tilsyneladende er alt dette, betragtet fra verden uden for Norden, udtryk for forskel i holdninger og præferencer hos de nordiske lande.

Set fra de nordiske landes synspunkt er det jo ikke sådan, og det er her, vi står over for det, jeg vil kalde "det nordiske paradoks". Selv om de nordiske lande har valgt at anbringe sig på forskellig måde i forhold til denne række af samarbejdsformer, så er de nordiske lande ikke desto mindre samlet omkring en fælles målsætning på en lang række af de områder, som netop disse institutioner og organisationer beskæftiger sig med.

Selv om vi har et forskelligt tilhørsforhold til europæiske økonomiske samarbejdsarrangementer, så har vi et fælles ønske om frihandel, om effektiv international arbejdsdeling, et fælles ønske om en opadgående europæisk konjunktur, der kan sikre os fuld beskæftigelse, som kan sikre os bedre økonomisk vækst. Selv om vi har en forskellig holdning til de valutariske samarbejdsarrangementer, der findes i Europa, har vi alle en fælles interesse i valutarisk stabilitet.

Noget tilsvarende gør sig gældende på det energipolitiske område. Noget tilsvarende gør sig også gældende, når det drejer sig om Europas fred og sikkerhed. Hvor vi nu end ønsker at arbejde for at nå disse mål, så er målene dog fælles for os: en fredelig og stabil politisk tilstand i den verdensdel, vi hører til, fredelige og afspændte internationale forhold.

Paradokset består derfor i, at vi forfølger en række fælles overordnede mål, men at vi gør det med et valg af forskellige midler og instrumenter. Denne forskel, ikke i målene, men i midlerne, er udtryk for, at Norden ikke kan være sig selv nok, og det er derfor også et centralt problem for det nordiske samarbejde at mindske de praktiske virkninger af dette paradoks.

Hvis det problem skal løses, tror jeg, at det er en grundlæggende forudsætning, at vi udbygger den del af det nordiske samarbejde, som vedrører konsultation, debat og samordning af vore synspunkter i de forskellige organisationer, i de forskellige institutioner, hvor vi nu engang har valgt at arbejde. Men ikke desto mindre at arbejde for nogle fælles mål! Lad os acceptere vor forskellige placering, men lad os på samme tid arbejde dér, hvor vi har placeret os, på sådanne fælles mål.

Man kunne nævne en række konkrete eksempler på, at det kunne lade sig gøre. Hvis vi ser på de økonomiske problemstillinger, så er det ganske klart, at hvad enten vi taler om Det europæiske Fællesskab eller vi taler om EFTA, er der, set fra et nordisk synspunkt, behov for begge steder at arbejde for en liberalisering af den internationale handel. Der er et behov for begge steder at arbejde for en større grad

af praktisk samvirke og større frihandel i Europa som helhed.

Vi kan også, når vi taler om internationale handelsproblemer, sige, at hvad enten vi taler som et land, der er medlem af den ene eller den anden samarbejdsorganisation, så må vi i vort syn på eksempelvis GATT-forhandlingerne og i vort syn på forløbet af UNCTAD-konferencerne have fælles interesser; vi kunne ved at afstemme vore synspunkter gøre en indsats de steder, hvor vi har valgt at placere os.

Tilsvarende, hvis vi taler om de valutariske problemer. Den omstændighed, at Sverige og Norge har valgt én valutapolitisk konstruktion, Danmark har valgt at indtræde i EMS og Island og Finland har valgt andre måder igen at styre deres valutapolitik på, bør ikke forhindre os i gennem indbyrdes konsultationer, gennem samordnede synspunkter at opnå resultater til fælles bedste.

Eller hvis vi går over til den politiske del af det internationale samarbejde, så har jeg allerede nævnt, at forberedelserne til konferencen i Madrid i 1981 er væsentlige. Jeg mener, at det er et område, hvor nordisk samarbejde så absolut kunne opnå resultater.

Vi kunne også tale om det samarbejde, som landene hver for sig er engageret i, nogle i Europarådet, for Danmarks vedkommende i det særlige europæiske politiske samarbejde. Det er klart, at der er forskellige forudsætninger for, at man har valgt at engagere sig på en bestemt måde i form af og i forhold til dette samarbejde. Men ofte er det jo fælles problemer, som drøftes disse forskellige steder, og der var ikke noget til hinder for, at de nordiske lande i højere grad kunne få kendskab til hinandens synspunkter og dermed også tage det i betragtning, når de formulerer deres holdinger dér, hvor samarbejdet skal finde et praktisk resultat.

Jeg har kun nævnt dette som en mulig løsning på et af det nordiske samarbejdes klare problemer, nemlig at forene forskelligheden i valg af midler med ønsket om at nå nogle fælles mål.

Jeg skal blot her til sidst sige, at det er klart, at det pålægger os alle en forpligtelse, men den verden og det Europa, som det

europæiske og det nordiske samarbejde skal indpasses i, er en verden, som i høj grad understreger, at intet enkeltland kan klare problemerne på egen hånd. Det nordiske samarbejde har den særlige kvalitet ved sig, at ud over at have praktiske og økonomiske aspekter, har det også et menneskeligt aspekt, det har et kulturelt og et folkeligt aspekt, og derfor giver det os en særlig forpligtelse over for vore befolkninger.

**Tellervo Koivisto:** Herr president: Herra puheenjohtaja! Pohjoismaiden yhteistyön helpoimmat alueet on nyt kuljettu, ja selvimmän haittaavat erilaisuudet lainsäädännöstä ja sopimustasolta on poistettu tai niitä on lievennetty. Lähestymme nyt yhteistyömme vaikeimpia alueita, joilla etenemistä on kyllä yhteisissä ohjelmissa linjattu, mutta joilla konkreettisten tulosten aikaansaaminen näyttää edellyttävän pitkää asenteita muokkaavaa sanatason vaihetta. Ennen muuta taloudelliset kysymykset, joihin saumattomasti liittyvät myös työmarkkinat ja aluepolitiikka, ovat kuin kuuma puuro, jota lähestytään kaukaa kaarrellen, vaikka nälkä vaivaakin.

Taloudellisen yhteistyön alueella kysymys pääomien ohjaamisesta Pohjolan kokonaisuutta hyödyntävästi on aivan keskeinen. Kuitenkin hallitusten mahdollisuudet tässä suhteessa ovat aika rajoitetut, koska jo kansallisella tasolla taloudellisen demokration puutteellisuus haittaa yhteiskuntatalouden järkevää järjestämistä. Kuitenkin talous- ja teollisuuspolitiikassa olisi päästävä vähintään sellaiseen tilanteeseen, että Pohjoismaiden välisestä yhteistyöstä voitaisiin poistaa markkinatalouden tiettyjen lainalaisuuksien haitat. Tarkoitin tällä sitä, että yhteistyö ei saisi lähinnä vahvistaa vahvimpiä ja heikentää ulomman kilpailuradan saaneita kumppaneita. Samoin on tärkeää poistaa Pohjolan ulkopuolisiin maihin päin suuntautuvissa vientiponnisteluissa epäjätkävä keskinäinen kilpailu, joka vie mahdollisuudet toinen toisiltamme.

Tasavertainen, kaikkien osapuolten edut huomioon ottava taloudellinen yhteistyö pohjoismaiden kesken olisi aikaansaattava myös siitä syystä, että yhteispohjoismainen työmarkkinasopimus vuodelta 1954 tarvitsi taas ympärilleen samat suhteelliset puit-

teet kuin sen solmimisajankohtana vallitsivat. Vuonna 1954 lähdettiin siitä, että kaikissa pohjoismaissa vallitsisi täystyöllisyys, jossa ihmisillä olisi valittavanaan laajempien ja monipuolisempien työmarkkinoiden tarjoamat mahdollisuudet. Aika paljolti työmarkkinasopimus on kuitenkin toiminut kanavana, jota myöten Suomen työttömyys on purkautunut Ruotsin työvoimapulaa poteneille työmarkkinoille.

Tämä vaihe, jonka seuraukset eivät ole olleet Suomelle onnelliset, on johtunut monista tekijöistä. Tämän päivän tietämyksen valossa olisi ollut kokonaisuudelle parempi, että osa Ruotsin teollisuuden kasvusta olisi ohjattu Suomeen ylisuureksi paisuneen muuttoliikkeen asemesta. Samoin on selvää, että Suomen olisi pitänyt edistää työvoimansa sisäistä liikkuvuutta tehokkaasti Ruotsin tapaan ja rakentaa voimavaroiltaan riittävä työvoimahallinto. On selvää, että työvoimahallinnon resurssit eri Pohjoismaissa olisi saatava suunnilleen tasavertaisiksi, jos vuoden 1954 työmarkkinasopimuksen halutaan toimivan perusajatuksensa mukaisesti. Valitettavasti tässä suhteessa on vieläkin liian suuret erot esim. Suomen ja Ruotsin välillä edellisen tappioksi.

Paitsi Suomen työttömyyden purkamiskanavana on vuoden 1954 työmarkkinasopimus tuonut Suomesta Ruotsiin myös paljon työvoimaa, joka ennen muuttoaan oli Suomessa työllistettynä. Tavallaan tämä muuttoliike vastaa paremmin työmarkkinasopimuksen alkuperäistä toiminta-ajatusta, mutta yhdessä työttömyysmuuttoliikkeen kanssa on siirtolaisuus Suomesta Ruotsiin tuottanut runsaasti inhimillisiä, kansantaloudellisia ja yhteiskunnallisia pulmia. Eräs niistä on voimakas vaikutus väestön ikärakenteeseen.

Harvemmin ehkä huomattu mutta huomionarvoinen silti on siirtolaisuuden vaikutus poliittisiin voimasuhteisiin. Tehtyjen tutkimusten mukaan valtaosa Ruotsissa asuvista noin 130 000 äänioikeutetusta Suomen kansalaisesta kuuluu vasemmiston ja myös edistyksellisen keskustan kannattajiin.

Suomessa siirtolaisuuden suonenisku koettiin kipeänä työvoimaongelmana 1970-luvun alun hyvinä suhdannevuosina. Silloin

vallinneella työvoimapulalla on ollut kahdenlaisia haittavaikutuksia Suomen talouteen. Ensinnäkin jäämme teollisuuden avainaloja haitanneen työvoimapulan vuoksi vaille parasta mahdollista talouskasvua. Toiseksi koettu ankara työvoimapula johti yritysten sisässä nk. työvoiman hamstraukseen eli arviolta noin 1.5—2 %:n ylisuuruisen työvoiman sitomiseen yritysten sisään vuonna 1975 ja vielä osan vuotta 1976. Nousuodotusten osoittautuessa turhiksi tämä ”liikatyövoima” purkautui vuoden 1976 lopulla rajuna työttömyytenä. Suomi joutui naapureitaan äkillisemmän ja suuremman työttömyysongelman eteen pitkälti siis siitä syystä, että 1960-luvun lopussa olimme kokeneet valtavan maastamuuttoaallon, joka omalla painollaan jatkui melko korkeana suhteellisen hyvinäkin työllisyysvuosina.

Tällainen hallitsematon työvoimakehitys Pohjolan alueella on vastaisuudessa pysyttävä estämään. Se heikentäisi Pohjoismaiden kokonaisuutta ulkopuolisiin kauppakumppaneihin päin, ja se olisi liian kova suonenisku tästä eteenpäin maalle kuin maalle. Mitä korkeampaa koulutusta maastamuuttaja kotimaassaan on saanut, sitä suuremmista kansantaloudellisistakin menetyksistä on kysymys lähtömaan osalta. Tältä pohjalta on ajateltavissa, että työvoimaa vastaanottava maa käyttäisi osan saamastan työvoimahyödyistä pysyvien työpaikkojen luomiseen lähtömaahan kahdenvälisin investoinnein. Samalla on korostettava sitä, että osa syntyneestä hyödyistä on siirtolaisia vastaanottavassa maassa luonnollisesti suunnattava riittävien siirtolaispalvelujen aikaansaamiseen.

Pohjolan taloudellisessa yhteistyössä koetaan samoja pulmia kuin kansallisen tason aluepolitiikassa. Kehityksessä muista jälkeen jääneet alueet joutuvat yleensä työvoiman luovuttajan asemaan, mutta suhteellisen korkea työttömyys jatkuu silti, koska työvoimapakko vinouttaa ikärakenteita, nostaa yhteiskunnallisten palveluiden hintaa alueella ja heikentää alueen yleisiä kehitysedellytyksiä. Tällaisen kehityksen jarruksi on nähty työpaikkoja luovien investointien ohjaaminen näille seuduille. Valitettavan usein tiettyjä yhteiskunnan tukitoimia siirtymiseensä saava yritys jättää



uusia työttömiä lähtöalueelleen. Tämä ongelma on tuttu kotimaakunnassani, joka on perinteellistä teollisuusseutua. Esitänkin siksi tässä istunnossa Pohjoismaiden ministerineuvostolle kysymyksen, jossa kiinnitän huomiota samaan Pohjolan alue- ja teollisuuspolitiikassa esiin nousevaan ongelmaan. Työväenliikkeen edustajana näen työntekijöiden oikeuden työhön yhtä tärkeänä kysymyksenä kaikilla alueilla ja eri maissa. Työttömyyden uusjako ei voi olla lopullinen vastaus etsittäessä yhteistä Pohjolan kokonaisuutta hyödyttävää talouspolitiikkaa. Kysymykseni tarkoitus on ihmetellä selvää epäsuhtaa luotaessa valtiotalon toimin edellytyksiä tuotantovoimien järkevälle yhteiskäytölle. Eikö todellakaan voida luoda edellytyksiä paitsi pääoman myös työvoiman hyödyntämiseksi?

Arvosteltuani edellä vuoden 1954 työmarkkinasopimuksen haitallisia vaikutuksia lähdän kuitenkin siitä, että sopimuksen voimassa pitäminen on yhteisen edun mukaista. Kuitenkin tulevaisuutta varten on pystyttävä löytämään tehokkaita keinoja ylisuuren siirtolaisuuden hallitsemiseksi. Eräs päätehtävistä, pääkeinoista on poistaa ne tasoerot, jotka nyt vallitsevat Pohjoismaissa palkkatasossa, asunto- ja perhepolitiikassa, työllisyysturvassa ja työelämän laadussa. Samoin työvoimapolitiikan keinovalinnat on yhdenmukaistettava mahdollisimman pitkälle. Vasta näillä aloilla vallitsevien tasoerojen poistaminen luo jokaiselle pohjoismaalaiselle todellisen, pakottoman vapauden valita työpaikka mistä Pohjoismaasta tahansa vuoden 1954 työmarkkinasopimuksen hengessä. Käsitykseni mukaan investointitoiminnan liikkuvuuden lisääminen kohti niitä alueita, joilla ongelmat Pohjolassa ovat suurimmat, edistää edellä mainittujen erojen tasoittumista.

Pohjoismaiden ulkomaankaupasta 20—25 % on Pohjoismaiden sisäistä kauppavaihtoa. Useilla yrityksillä on tuotantoa, myyntiorganisaatio tai konsulttitoimisto toisessa tai useammassa Pohjoismaassa. On valitettavaa, että Pohjoismaiden tasolla ei ole laadittu kattavaa koko Pohjolan käsitteävää etablointiopasta viranomaisille, yrittäjille ja työmarkkinajärjestöille. Suomihan on useissa yhteyksissä ilmoittanut ottavansa mielellään vastaan investointeja toisista

Pohjoismaista. Ruotsalaiset pienet ja keskisuuret yritykset, mukaan lukien insinööri- ja rakennusliikkeet, haluavat säännöllisesti tietoja yrittäjiä koskevista ehdoista ja edellytyksistä Suomessa. Yritystoiminnan käynnistämistä toisessa Pohjoismaassa suunnitteleva yritys tarvitseekin kattavat tiedot työnantajien sosiaaliturvamaksujen lisäksi työsuhdeturvasta, työehtosopimuksista, palkkatasosta, sijainninhajauksesta jne. Viimeinen Suomessa laadittu opas "Etablering i Finland" on vuodelta 1970 ja lähes kaikilta osin vanhentunut. Pohjoismaiden ministerineuvosto voisi laatia jatkuvasti ajan tasalla pidettävän luettelon yrittämisen ehdoista ja edellytyksistä ja tähän liittyen työvoimaa koskevista määräyksistä ja oikeuksista eri Pohjoismaissa. Uskallankin ehdottaa tällaisen luettelon laatimistehtävää ministerineuvostolle.

Ruotsi on Pohjolassa ollut siirtotyövoimaa runsaimmin vastaanottava ja siitä runsaimmin hyötynyt maa. Kansainvälisesti vertaillen on todettava, että Ruotsi on kiitosta ansaitsevalla tavalla pyrkinyt takaamaan siirtolaisväestölleen demokraattiset vaikuttamismahdollisuudet ja yleiset elämisen ehdot.

Yleensä on niin, että vielä olemassa olevista puutteista puhutaan. Niinpä puuttun myös erääseen ruotsinsuomalaisten toteutumattomaan toiveeseen tässä yhteydessä. Suomalaiselle ihmiselle teatteri on aina ollut tärkeä asia. Tästä puhuu Suomen monipuolinen ja rikas teatterikulttuuri. Ruotsinsuomalaiset ovat tuoneet mukanaan rakkauden ja kiinnostuksen teatteritoimintaan, ja omakielinen teatteri merkitsisi heille kotimaasta tuttua kanavaa itseilmaisuuksiin ja vahvistaisi heidän kulttuuri-identiteettiään.

Ruotsin valtion kulttuurineuvoston toimesta valmistui selvitys suomalaisen teatterin tarpeesta ja edellytyksistä Ruotsissa jo vuonna 1977. Kulttuurineuvosto on myös sisällyttänyt tarpeelliset määrärahat tätä varten omaan budjettiesitykseensä. Siitä huolimatta suomalaisen teatterin aikaansaaminen on näillä näkymin siirretty epä-määräiseen tulevaisuuteen. Toivon, että tämäkin puute korjautuu mahdollisimman pian, niin että suomalaiset Ruotsissa voisivat omakielisen teatteritoiminnan kautta saada

vahvistusta kansalliselle omaleimaisuudelleen ja samalla sen avulla rikastuttaa ruotsalaista kulttuurikenttää. Suomi voisi osaltaan olla mukana suomalaisten siirtolaisten kulttuuripalvelujen kehittämisessä siten, että meillä Suomessa käytössä oleva ns. läänintaiteilijainsituutio ulotettaisiin myös ruotsinsuomalaisiin, joita varten perustettaisiin oma läänintaiteilijan virka.

Ministerineuvoston tuleviin toimenpidesuunnitelmiin on neuvoston piirissä kohdistettu jonkin verran arvostelua. Itse haluaisin ministerineuvoston kiinnittävän huomiota puutteeseen, joka on ilmeinen muutoin niin runsaassa pohjoismaista elämisen laatua kartoittaneessa tutkimustoiminnassa. Työelämän laatua ei ole edes alustavasti kartoitettu, vaikka sen perusteellista tutkimista edellyttäisivät sekä vapaat työmarkkinat että lainsäädännön harmonisointipyrkimykset. Toivoisinkin, että ministerineuvosto päättäisi aivan pian työelämän laatuvertailututkimuksen suorittamisesta pohjoismaisella tasolla.

**Tellervo Koivistos** anförande i svensk översättning:

Herr president! Vi har nu gått igenom de lättaste områdena i det nordiska samarbetet och avskaffat de tydligast menliga olikheterna i lagstiftningen och på konventionsplanet, eller åtminstone gjort dem lindrigare. Vi närmar oss nu de svåraste områdena i vårt samarbete, på vilka riktlinjerna för en frammarsch visserligen har dragits upp, men där det för att man skall kunna nå fram till konkreta resultat ser ut att behövas en lång tid av attitydbearbetning på det verbala planet. Framför allt de ekonomiska frågorna, med vilka även arbetsmarknaden och regionalpolitiken är nära förbundna, är liksom en het gröt som man närmar sig cirklande på avstånd även om hungern plågar.

Inom det ekonomiska samarbetet är frågan om att styra kapitalet så att det gagnar hela Norden alldeles central. Emellertid är regeringarnas möjligheter härvidlag ganska begränsade, emedan den bristande ekonomiska demokratin redan på det nationella planet försvårar en rationell organisering av samhällsekonomin. Emellertid borde man inom den ekonomiska och industriella

politiken åtminstone nå en sådan situation att man i samarbetet mellan de nordiska länderna kunde avskaffa olägenheterna av vissa lagbundenheter hos marknadsekonomien. Med detta menar jag, att samarbetet inte skulle få närmast förstärka de starkaste och försvaga de medtävlare som fått den yttersta löpbanan. Likaså är det viktigt att vid exportansträngningar till utomnordiska länder avskaffa den irrationella inbördes konkurrensen, genom vilken vi berövar varandra våra chanser.

Ett jämlikt ekonomiskt samarbete mellan de nordiska länderna, i vilket samtliga parter intressen beaktas, borde också åstadkommas av den anledningen, att den samnordiska arbetsmarknadsöverenskommelsen från år 1954 åter skulle behöva samma relativa ram som var rådande vid tidpunkten för dess ingående. År 1954 utgick man från att det skulle råda full sysselsättning i samtliga nordiska länder, och att människorna skulle kunna välja bland de möjligheter som erbjuds av en vidare och mångsidigare arbetsmarknad. I ganska hög grad har arbetsmarknadsöverenskommelsen emellertid fungerat som en kanal, genom vilken arbetslösheten i Finland har fått utlopp till den svenska arbetsmarknaden som lidit av brist på arbetskraft.

Detta skede, vars följder inte varit lyckosamma för Finland, har förorsakats av många faktorer. I ljuset av vad vi vet i dag hade det varit bättre för helheten om en del av den svenska industrins expansion hade styrts till Finland i stället för den flyttningsrörelse som fått alltför stora dimensioner. Likaså är det klart, att Finland borde ha främjat den arbetskraftens inre rörlighet på samma effektiva sätt som Sverige samt ha byggt upp en arbetskraftsadministration med tillräckliga resurser. Det är klart att arbetskraftsadministrationernas resurser i de olika nordiska länderna borde göras ungefär likvärdiga, om man vill att 1954 års arbetsmarknadsavtal skall fungera i överensstämmelse med sin grundtanke. Tyvärr finns det i detta avseende även i dag alltför stora skillnader mellan Finland och Sverige till det förstnämnda landets nackdel.

Förutom som en kanal för avlastning av arbetslösheten i Finland har 1954 års arbetsmarknadsöverenskommelse också fört en

hel del sådan arbetskraft från Finland till Sverige som var sysselsatt före flyttningen. På sätt och vis motsvarar denna flyttningsrörelse bättre den ursprungliga tanken bakom arbetsmarknadsöverenskommelsen, men tillsammans med den av arbetslösheten förorsakade flyttningsrörelsen har utvandringen från Finland till Sverige skapat en hel del mänskliga, nationalekonomiska och sociala problem. Ett av dessa är den starka inverkan på befolkningens åldersstruktur.

Kanske mindre ofta uppmärksammas men dock anmärkningsvärd är utvandringens inverkan på de politiska styrkeförhållandena. Enligt företagna undersökningar hör den övervägande delen av de i Sverige bosatta omkring 130 000 röstberättigade finska medborgarna till vänsterns och även den progressiva centerns anhängare. I Finland upplevde man den av utvandringen föranledda åderlåtningen som ett svårt arbetskraftsproblem under den goda konjunktursens år i 1970-talets början. Den dåvarande bristen på arbetskraft har haft två slag av menliga verkningar på Finlands ekonomi. För det första kunde vi på grund av bristen på arbetskraft på viktiga industribranscher inte nå den bästa möjliga ekonomiska tillväxten. För det andra ledde den upplevda svåra bristen på arbetskraft inom företagen till att firmorna kapade åt sig arbetskraft, dvs. att en uppskattningsvis ca 1,5—2 % för stor arbetskraft bands inom företagen år 1975 och ännu under en del av år 1976. När förväntningarna på en stigande konjunktur visade sig vara ogrundade, avlöstes denna "överflödiga arbetskraft" mot slutet av år 1976 som en svår arbetslöshet. Finland ställdes alltså till stor del inför ett plötsligare och större arbetslöshetsproblem än dess grannar för att vi under 1960-talets slut hade upplevt en väldig våg av utvandring, som av sin egen tyngd fortsatte även under relativt goda sysselsättningsår.

Man måste i framtiden kunna hindra en sådan okontrollerad utveckling av arbetskraften inom Norden. Den försvagar de nordiska ländernas helhetsintresse gentemot utomstående handelspartner, och den är en alltför svår åderlåtning i framtiden för vilket land som helst. Ju högre utbildning en utvandrare har fått i sitt hemland, desto

större nationalekonomisk förlust är det fråga om för utgångslandet. På denna grundval kan man tänka sig, att det land som mottar borde använda en del av den mottagna arbetskraftsnyttan för att skapa permanenta arbetsplatser i utgångslandet genom bilaterala investeringar. Samtidigt måste man betona, att en del av den producerade nyttan naturligtvis i det mottagande landet måste inriktas på åstadkommandet av tillräcklig invandrarservice.

I det ekonomiska samarbetet mellan de nordiska länderna upplever man samma problem som i regionalpolitiken på nationellt plan. Områden som blivit efter de andra i utvecklingen måste i allmänhet bli överlåtare av arbetskraft, men en relativt hög arbetslöshet fortgår trots detta, emedan arbetskraftsflykten snedvrider åldersstrukturerna, höjer kostnaden för de samhällliga tjänsterna på området och försämrar områdets allmänna utvecklingsförutsättningar. Som broms för en dylik utveckling har man sett styrningen av arbetsplatsskapande investeringar till dessa regioner. Beklagligt ofta händer det att ett företag, som är föremål för samhällets stödåtgärder vid sin flyttning, lämnar nya arbetslösa på området som det lämnar. Detta problem är välbekant i mitt hemlandskap, som är en traditionell industriregion. Därför ställer jag vid denna session ministerrådet en fråga, däri jag fäster uppmärksamhet vid samma problem, som kommer upp i den nordiska regional- och industripolitiken. Som företrädare för arbetarrörelsen ser jag arbetstagarnas rätt till arbete som en lika viktig fråga på samtliga områden och i olika länder. En omfördelning av arbetslösheten kan inte vara det slutgiltiga svaret när man söker en gemensam ekonomisk politik som ger nytta åt Norden som helhet. Avsikten med min fråga är att förvänas över det tydliga missförhållandet i avslutning till att det genom statsmakternas åtgärder skapas förutsättningar för en rationell gemensam användning av produktionsresurserna. Är det verkligen inte möjligt att förutom för utnyttjande av kapital också skapa förutsättningar för utnyttjande av arbetskraften?

Efter att ovan ha kritiserat de negativa verkningarna av 1954 års arbetsmarknads-

överenskommelse utgår jag emellertid från att det ligger i vårt gemensamma intresse att upprätthålla överenskommelsen. Emellertid måste man för framtiden kunna finna effektiva medel för att behärska den oskäligt stora utvandringen. En av huvuduppgifterna och huvudmedlen är att avskaffa de nivåskillnader som nu råder i de nordiska länderna i fråga om lönenivån, bostads- och familjepolitiken, arbetslöshetsskyddet och arbetslivets kvalitet. Likaså måste valet av medel inom arbetskraftspolitiken förenhetligas så långt som möjligt. Det är först avskaffandet av de nivåskillnader som råder på dessa områden som för varje nordbo skapar en verklig, tvångsfri frihet att välja arbetsplats i vilket nordiskt land som helst i 1954 års arbetsmarknadsöverenskommelses anda. Enligt min uppfattning kan man genom att öka investeringsverksamhetens rörlighet i riktning mot de områden, där problemen är störst i Norden, främja utjämningen av ovannämnda skillnader.

Av de nordiska ländernas utrikeshandel utgörs 20—25 % av nordiskt handelsutbyte. Många företag har produktion, försäljningsorganisation eller konsultbyrå i ett eller flera andra nordiska länder. Det är beklagligt, att det på nordiskt plan inte har sammanställts en täckande, hela Norden omfattande etableringsguide för myndigheter, företagare och arbetsmarknadsorganisationer. Finland har ju i flera sammanhang meddelat att det gärna tar emot investeringar från andra nordiska länder. Små och medelstora svenska företag, ingenjörbyråer och byggnadsfirmor medräknade, önskar regelbundet information om de villkor och förutsättningar som gäller för företagen i Finland. Ett företag som har planer på att starta företagsverksamhet i ett annat nordiskt land behöver ju också täckande uppgifter förutom om arbetsgivarens socialskyddsavgift också om anställningssäkerhet, kollektivavtal, lönenivå, lokaliseringsstyrning osv. Den senaste i Finland sammanställda guiden "Etablering i Finland" är från år 1970 och till nästan alla delar föråldrad. Nordiska ministerrådet skulle kunna sammanställa en förteckning, som ständigt hålles à jour, angående företagandets villkor och förutsättningar och i

anslutning härtill angående bestämmelserna och rättigheterna beträffande arbetskraften i de olika nordiska länderna. Jag vågar också föreslå att ministerrådet måtte åta sig uppdraget att sammanställa en dylik förteckning.

I Norden har Sverige varit det land som tagit emot den mesta gästarbetskraften och som fått den största nyttan av denna. I en internationell jämförelse måste man konstatera, att Sverige på ett berömvärt sätt försökt garantera demokratiska inflytandemöjligheter och allmänna levnadsvillkor åt sin invandrarbefolkning. Allmänt är det ju så, att man talar om de brister som ännu finns. Därför berör jag i detta sammanhang också ett önskemål från sverigefinnarna som ännu inte har förverkligats. För den finländska människan har teatern alltid varit en viktig sak. Härom vittnar Finlands mångsidiga och rika teaterkultur. Sverigefinnarna har fört med sig en kärlek till och ett intresse för teaterverksamheten och en teater på eget språk skulle för dem innebära en från hemlandet bekant kanal för att uttrycka sig själva samt stärka deras kulturidentitet.

Genom försorg av svenska statens kulturråd slutfördes en utredning om behovet av och förutsättningarna för en finsk teater i Sverige redan år 1977. Kulturrådet har också tagit de nödiga anslagen för denna med i sitt budgetförslag. Trots detta har ästadkommandet av en finsk teater enligt nuvarande utsikter framflyttats till en obestämd framtid. Jag hoppas att denna brist också skulle avhjälpas med det snaraste, för att sverigefinnarna genom teaterverksamhet på eget språk skall kunna få förstärkning för sin nationella egenart och samtidigt därigenom berika det rikssvenska kulturfältet. Finland skulle för sin del kunna vara med om utvecklandet av kultur-tjänsterna för finska invandrare så, att den hos i Finland införda länskonstnärsinstitutionen också skulle utvidgas till att täcka sverigefinnarna, för vilka det skulle inrättas en egen länskonstnärstjänst.

Inom Nordiska rådet har man riktat en del kritik mot ministerrådets framtida åtgärdsplaner. Själv hoppas jag att ministerrådet fäster uppmärksamhet vid en brist som är uppenbar i den annars så rikliga

forskningsverksamhet som kartlagt den nordiska livskvaliteten. Arbetstillivets kvalitet har inte ens förberedelsevis kartlagts, även om grundlig utredning av den skulle förutsättas både av den fria arbetsmarknaden och av strävandena till harmonisering av lagstiftningen. Så skulle jag hoppas att ministerrådet med det snaraste måtte fatta beslut om att på nordiskt plan företaga en jämförande undersökning om arbetstillivets kvalitet.

**Berge:** Jeg tror vi gjør klokt i å erkjenne at det er begrenset hva de nordiske land kan utrette for å snu tilbakeslaget i internasjonal økonomi. Videre må vi erkjenne at det er praktisk talt umulig for land som de nordiske med en åpen og utadventd økonomi å kunne skjerme seg mot et økonomisk tilbakeslag når dette blir av lang varighet.

Når vi også i nordiske land har hatt til dels høy arbeidsledighet, betydelig inflasjon og vansker med utenriksøkonomien, er ikke det et resultat av manglende samarbeid på det økonomiske området i Norden. Muligens kunne resultatet vært noe bedre med et mer omfattende samarbeid, men heller ikke mer.

Det kan være grunn til å understreke hvilke begrensninger som er til stede i fall noen skulle tro at nøkkelen til løsningen av de internasjonale økonomiske problemer som vi rammes av, ligger i et utvidet samarbeid bare mellom de nordiske landene.

Selv om vi tillegger samarbeidet stor betydning, er det ingen grunn til å skape forventninger det ikke finnes grunnlag for. Når det er sagt, kan det også hevdes at vi helt opplagt i fremtiden vil kunne oppnå mer gjennom et utvidet og tillitsfullt samarbeid enn om vi skulle operere hver for oss.

Ved å opptre samlet med en konsekvent holdning og arbeide for et felles mål vil de nordiske land internasjonalt helt opplagt ha forutsetninger for å oppnå mer.

Det er heldigvis slik at vi har det felles hovedmål å sikre arbeid og inntekt for alle mennesker i våre land også i fremtiden. Men ikke bare det. Vi ønsker å kombinere dette med en fortsatt høy materiell standard.

Vi skal imidlertid være oppmerksom på at med utgangspunkt i den høye materielle standard som i dag er etablert i samtlige nordiske land, kan det kanskje være fornuftig og nødvendig å basere seg på mindre økning i standarden i fremtiden enn det som har vært vanlig i nyere tid. På lengre sikt kan kanskje også det, sjøl om det for enkelte kan høres paradoksalt ut, være et av de offer som må gjøres for å kunne opprettholde den fulle sysselsetting. I det hele tatt står vi her på mange måter ved problemets kjerne: Hvordan skal vi makte å kombinere den fulle sysselsetting med en lavere vekstrate i vår økonomi? Intet land har funnet løsningen på dette, men det er helt på det rene at den må finnes. Da er det behov for økt samarbeid og en større grad av samordning når det gjelder den økonomiske politikken, men ikke bare i de nordiske land; det må skje på atskillig bredere basis.

Sjøl om det skulle være enighet om dette, må vi likevel være på vakt mot at det brukes som et argument mot konkret samarbeid i Norden. Vi skal være klar over de begrensninger som er til stede, mne på den annen side nytte fullt ut de muligheter som også finnes.

Det ser ut til å være et felles trekk ved de nordiske land at industriussylsettingen går tilbake. Men det betyr ikke at industriproduksjonen behøver å gå ned, den kan tvert imot øke. Da burde vi vel for så vidt være fornøyd. Men det som gjenstår å besvare, er: Hva skal de gjøre som ikke lenger finner sysselsetting i industrien?

Nå tror jeg nok for det første at det vil være fornuftig å ha som ambisjon å øke den samlede industriproduksjon i de nordiske land. Vi kan ved det øke selvdekningsgraden, og vi kan øke eksporten. Men uansett i hvilken grad vi lykkes med en slik politikk, vil ikke industrien i fremtiden bli mottaker av de store årskull av nye arbeidstakere som skal ut i arbeidslivet. For min del er jeg foreløpig bare i stand til å se en mulig løsning på dette hvis vi skal kunne gi også disse meningsfull sysselsetting: For det første bør vi ha et langt mer fordomsfritt syn på våre arbeidstidsordninger. Forandringer her vil lettere kunne la seg gjennomføre i praksis dersom vi i de nordiske land samordner vår politikk på

dette området. Et annet hovedpunkt er fortsatt økning i fellesforbruket. Økt industriproduksjon uten økning i antall sysselsatte vil kunne gi oss det økonomiske fundamentet for en slik politikk.

Dersom dette er den eneste mulighet en kan øyne for å holde sysselsettingen oppe, kan man ikke la dogmatiske holdninger til skatte- og avgiftsnivå hindre oss i å drive en slik politikk.

En annen ting er spørsmålet om samfunnsmessig styring rent generelt. Behovet for det bør i hvert fall ikke være mindre enn før, dersom vi skal løse de oppgaver vi står foran.

Jeg har villet nevne dette siste fordi honnørordet samarbeid ikke kan dekke over at det også er spørsmål om hvilket politisk innhold samarbeidet skal ha. Uten å ha definert det har vi ikke engang gjort halve arbeidet, og resultatene vil kunne utebli.

**Anna-Liisa Hyvönen:** Herr president! Herra puheenjohtaja! Pohjoismaiden neuvosto pitää viimeistä istuntoaan tällä vuosikymmenellä. Taakse on jäämässä vuosikymmen, jonka aikana on tehty runsaasti selvittelytyötä, saatu aikaan yhteistä lainsäädäntöä, koettu menestyksiä, ehkäpä menetyksiäkin. Tuskin kuitenkaan tänään on aihetta katsella taaksepäin, kun edessämme on uusi vuosikymmen, jonka heittämät haasteet ovat jo selvästi näkyvissä ja edellyttävät pohjoismaisen yhteistyön kaikkien saavutettujen kokemusten hyväksikäyttöä, kykyä nähdä metsä puilta eli keskittyä pääasioihin ja pyrkiä niissä käytännön tuloksia tuottavaan työhön.

Näitä 80-luvun haasteita ajatellamme nousee kaksi kysymystä yli muiden. Ensimmäinen ja suurin on kysymys siitä, pystyykö ihmiskunta väistämään kiihtyvän varustelukilvan aiheuttaman, päivä päivältä yhä uhkaavammaksi käyvän tuhon ja missä määrin pohjoismaat kukin erikseen ja kaikki yhdessä omalta osaltaan voivat vaikuttaa siihen, että maailmanrauha säilyy. Toinen on kysymys siitä, pystyvätkö pohjoismaat sopeuttamaan taloutensa tieteen ja tekniikan kehityksen vaatimuksiin ja ylikansallisten monopolistien heittämiin haasteisiin, pystyvätkö ne monipuolistamaan tuo-

tantaan, kohottamaan kilpailukykyään voidakseen turvata ulkomaankauppansa kasvun, joka on niiden talouden kehittymisen ehdoton edellytys. Tämän asian ratkaisun ydinkysymys on myös, millä tavoin yhteispohjoismaisin ponnistuksin voidaan hoitaa työmarkkinapolitiikkaa niin, että tuotannon tehokkuuden lisääntyminen ja monipuolistuminen ei tapahdu työntekijöiden taloudellista ja sosiaalista asemaa heikentämällä. Erityisen ongelmakentän tässä muodostaa siirtolaisväestön asema ja siihen kohdistettavat erityistoimenpiteet.

Edellä mainituista 80-luvun kahdesta suuresta haasteesta Pohjoismaiden neuvosto on ottanut vastaan jälkimmäisen. Tämän istunnon puheenvuorot ovat heijastelleet sitä, ja pääministerien ja valtiovarainministerien sekä työvoimaministereiden vastikään tapahtuneet neuvonpidot ja toimenpideehdotukset ovat siitä selvänä osoituksena. Erityisen tähdellistä mielestäni on, että työvoimaministereiden kokous antoi Suomesta Ruotsiin siirtyneille siirtolaisille uutta toivoa siitä, että niitä vakavia sosiaalisia ongelmia, joita kielitaidottomuus ja sosiaalinen juurettomuus ja muita heikompi sosiaalinen asema yleensä siirtolaisille ovat aiheuttaneet, nyt tultaisiin ottamaan esiin entistä konkreettisemmin yhteispohjoismaisella tasolla.

Työttömyyden jatkuva kasvu on 80-luvun pahin uhka, ellei kyetä tuotannon rakennemuutoksiin ja monipuolistamiseen ja ellei työmarkkinapolitiikassa saada aikaan ratkaisuja, jotka merkitsevät työntekijöiden työajan lyhentämistä ansioita alentamatta pidentämällä lomia, lyhentämällä päivittäistä työaika ja varhentamalla eläkeikää. Näiden toimenpiteiden suorittaminen on mahdollista vain, jos saadaan aikaan mahdollisimman laajaa yksimielisyyttä ja yhteistahtoa. Tätä yhteistahtoa on rakennettava kussakin maassa kansalliselta pohjalta ylikansallisten monopolistien pyrkimyksiä vastaan. Mutta jos mielimme päästä tuloksiin, on pienten ja samanlaisten ongelmien edessä olevien pohjoismaiden pyrittävä näihin ratkaisuihin myös yhteispohjoismaisella tasolla. Kun ministerineuvosto on nyt asettamassa tärkeysjärjestyksessä ensimmäiseksi tuotantorakenteen uudistumista koskevien vaatimusten tutki-

misen ja perustamassa sitä varten rahastokin, olisi nämä työttömyyden vähentämisen kannalta merkittävät kysymykset mielestäni otettava aivan keskeisen huomion kohteeksi. Samalla pitäisi uudelleen vakavasti harkita, millä tavoin yhteispohjoismaisella tasolla käytetään voimavaroja tehokkaimmin työllisyyden parantamiseksi, ja tätä ajatellessa tuntuu mielettömältä, että nyt oltaisiin valmiit uhraamaan Nordsatille sen vaatimia suunnattomia resursseja ajankohdana, jolloin taloudellinen tulevaisuus näyttää meistä kovin epävarmalta.

Tietoisuus antimonopolististen voimien yhteistoiminnan välttämättömyydestä uuden taloudellisten haasteiden edessä näyttää ainakin Suomessa valtaavan uutta alaa. Jos näin on asianlaita myös yhteispohjoismaisella tasolla, ei pessimismiin tarvitse olla aihetta. Ei varsinkaan, jos yhteisiä taloudellisia ja konkreettisia toimenpiteitä kehiteltäessä suunnataan ponnistuksia kansainvälisen taloudellisen yhteistoiminnan aikaansaamiseksi läntisten markkinatalouksien konjektuureista vapaisiin SEV-maihin ja kolmansiiin maihin. SEV-maiden kanssa tapahtuvan yhteistyön kehittämiseksi on vielä paljon käyttämätöntä potentiaalia olemassa, ja erityisesti meillä suomalaisilla on omakohtaisten kokemusten pohjalta syytä painottaa tämän yhteistyön merkitystä työllisyysnäkökohtiakin ajatellen. Maassamme on, kuten täällä on jo useasti käynyt ilmi, tavattoman korkea työttömyys, mutta työttömyysluvut olisivat kokonaan toisenlaiset, jos taloudellinen yhteistyömme Neuvostoliiton kanssa ei olisi jo saavuttanut niitä mittasuhteita kuin se on saavuttanut. Mutta laajentamiseen myös meidän maamme osalta tässä suhteessa on vielä paljon mahdollisuuksia. Olemme usein myös painottaneet Suomen ja Neuvostoliiton yhteistoiminnan laajentamista mm. ulottumaan maaperätutkimusten alueelle, ja tässä suhteessa luulisi myös pohjoismaisella tasolla olevan yhteistyön kehittämiseen mahdollisuuksia.

Mutta palatakseni 80-luvun haasteista suurimpaan, ponnistuksiin rauhan säilyttämiseksi maailmassa, Pohjoismaiden neuvosto ei ole katsonut voivansa ottaa siihen kantaa. Erityisesti tämän istunnon aikana on minusta tuntunut suorastaan absurdilta, et-

tä rauhanrakkaudellaan itseään mainostavien kansojen kansanedustajat kokoontuvat yhteen pohtimaan kansojensa tulevaisuuden kannalta tärkeitä asioita lainkaan puuttumatta siihen, että maailman tilanne on Kiinan hyökättyä yli 1 000 kilometrin pituisella alueella Vietnamin kimppuun kärjistynyt äärimmilleen. Ei voi olla yhdentekevää Pohjoismaille tämän seikan toteaminen yhtä vähän kuin millään muulla alueella asuvalle väestölle, koska me kaikki elämme maailmassa, joka on täynnä joukkotuhoaseita ja ydinräjähteitä.

Ympäristönsuojelukysymykset ovat olleet keskeisen huomion kohteena viime vuosina pohjoismaisissa tilaisuuksissa, ja atomivoiman käyttö energialähteenä on nostanut kansanliikkeitä viime vuosina maassamme. Järjettömältä todellakin tuntuu, että sitä vastoin kysymys ydinaseitten varastoisesta maittemme alueelle ei anna aihetta yhteistoimintoihin pohjoismaiden neuvoston piirissä. Vaikka emme käsittelesikään täällä omien maittemme turvallisuuspolitiikkaa, on kysymys siitä, mitä tämän alueen kansat voivat tehdä kilpavarustelun lopettamiseksi ja Euroopan rauhan säilyttämisen lisäämiseksi, oleva kuitenkin keskeinen kysymys kaikkien muiden yhteisten suunnitelmien onnistumista ajatellen.

Suomen tasavallan presidentti Kekkonen on pyrkinyt aktiivisesti etsimään keinoja, joilla tässä kysymyksessä täällä Pohjolassa päästäisiin eteenpäin. Jo vuonna 1963 hän ensi kerran heitti ajatuksen ydinaseettomasta Pohjolasta, ja hänen viimekeväinen puheensa täällä Tukholmassa sisältää koko joukon lisäehdotuksia tämän asian edistämiseksi. Suomen kansan valtaenemmistö pitää näitä esityksiä erittäin kannatettavina, sillä ei ole mitään mieltä kuvitella, että Suomi sen paremmin kuin muutkaan pohjoismaat voisi taata turvallisuutensa sotilaallisen tasapainoilun avulla. Meidän mielestämme vaatimus ydinaseettomasta Pohjolasta ei sisällä vain ajatusta siitä, että pohjoismaat sitoutuisivat säilyttämään oman maansa alueet vapaina ydinaseilta, vaan se sisältää myös sen, että suurvalloilta vaadittaisiin takeet siitä, että nekin kunnioittavat Pohjolan ydinaseettomuutta. Jos näillä edellytyksillä saataisiin aikaan sopimus

ydinaseettomasta Pohjolasta, vaikka sen rajat kulkisivatkin pohjoismaiden rajoja pitkin, merkitsisi se erittäin konkreettista askelta kohti yleistä asteittaista aseriisuntaa ja vastaisi niitä toiveita, joita viime keväänä YK:s aseriisuntaa koskevassa erityisistunnossakin esitettiin.

Pohjoismaat ovat antaneet oman panoksensa kansainvälisen liennytysspolitiikan aikaansaamiselle, kehitysyhteistyön voimistumiselle ja sorrettujen kansojen auttamiselle. Ei mikään olisi sen vuoksi luonnollisempaa ja myös tarpeellisempaa kuin ryhtyä nyt yhteispohjoismaisia aloitteita esittäen edistämään kansainvälistä aseistariisunnan asiaa. Eurooppa on se maanosa, josta kaksi aiempaa maailmansotaa on saanut alkunsa. Se on yhä vielä maanosa, jonka alueelle on aikaansaattava kestävä rauhan takeet, jotta edellytykset maailmanrauhalle syntyisivät, ja tämän maanosan asukkaina tämän tavoitteen toteuttaminen on itse kunkin otettava velvollisuudeksi.

**Anna-Liisa Hyvönens** anförande i svensk översättning:

Herr president! Nordiska rådet håller sin sista session under detta årtionde. Bakom oss har vi lämnat ett årtionde, då man utfört rikligt med utredningsarbete, åstadkommit gemensam lagstiftning, upplevt framgång, kanske också motgångar. Det är knappast skäl att blicka bakåt — när vi står inför ett nytt årtionde, vars utmaningar redan klart kan skönjas och förutsätter utnyttjandet av alla erfarenheter av det nordiska samarbetet, förmåga att se skogen för bara träd, måste vi koncentrera oss på huvudsaker och då sträva till att frambringa praktiska resultat.

När vi tänker på dessa 80-talets utmaningar stiger två frågor fram över de övriga: den första och största frågan gäller om mänskligheten kan klara sig från den undergång som den allt mera tilltagande kapprustningen medför och som blir hotfullare för varje dag, och i vilken mån de nordiska länderna var för sig och alla tillsammans kan medverka till fredens bevarande. En annan fråga gäller om de nordiska länderna kan anpassa sin ekonomi till vetenskapens och den tekniska utveckling-

ens krav och de utmaningar som de nationella monopolisterna framkastat, om de kan göra sin produktion mångsidigare, höja sin konkurrensförmåga för att kunna trygga tillväxten av sin utrikeshandel, som är en absolut förutsättning för utvecklingen av deras ekonomi. Kärnfrågan vid denna frågas lösning är också, på vilket sätt man med samnordiska ansträngningar sköter arbetsmarknadspolitiken så att produktionens ökade effektivitet och diversifiering inte sker utan att försvaga arbetstagarnas ekonomiska och sociala ställning. Ett skilt problemfält utgör invandrarbefolkningens ställning och specialåtgärder inriktade på den.

Av de ovan nämnda utmaningarna inför 80-talet har Nordiska rådet tagit upp den senare. Inläggen vid denna session avspeglar detta och överläggningarna och åtgärdsförslaget mellan statsministrarna och arbetsministrarna är ett klart bevis därpå. Särskilt viktigt var att arbetsministrarnas möte gav nytt hopp för dem som flyttat från Finland till Sverige om att man allt konkretare på nordisk nivå skulle angripa de allvarliga sociala problem, som orsakas av språkokunnigheten och den sociala rotlösheten och en svagare social ställning än andra.

Den ständiga tillväxten av arbetslösheten på 80-talet utgör det värsta hotet om man inte kan utföra strukturförändringar och diversifiering i produktionen och om man i arbetsmarknadspolitiken inte åstadkommer lösningar, som betyder arbetstidsförkortning för arbetstagarna utan att sänka lönerna, genom att förlänga semestrarna, genom att förkorta den dagliga arbetstiden och genom att sänka pensionsåldern. Dessa åtgärder är möjliga endast om man åstadkommer omfattande samförstånd och samarbetsvilja för dem. Denna samarbetsvilja måste i varje land byggas på nationell bas mot de övernationella monopolisternas strävanden. Men om man vill nå resultat, måste de nordiska länderna, som är små och har likadana problem, sträva till att lösa dessa problem på samnordisk basis. När ministerrådet nu är i färd med att prioritera undersökningen om kraven på en reformerad produktionsstruktur och att upprätta även en fond för detta borde dessa frågor som är viktiga för en reduktion av arbets-



lösheten speciellt uppmärksammas. Samtidigt borde man på nytt överväga, på vilket sätt man på samnordisk nivå skall utnyttja resurserna för att effektivast bekämpa arbetslösheten. Med tanke på detta känns det vansinnigt att man skulle vara redo att offra enorma resurser under en tid då den ekonomiska framtiden ser mycket osäker ut.

Vetskapen om nödvändigheten av anti-monopolistiska krafter för samarbetet inför ekonomiska utmaningar syns åtminstone i Finland vinna ny terräng. Om så är fallet även på samnordisk nivå finns det ingen anledning till pessimism. I synnerhet inte om man vid utvecklandet av gemensamma ekonomiska och konkreta åtgärder satsar på att åstadkomma internationellt ekonomiskt samarbete med SEV-länderna som är fria från de västerländska marknadsekonomiernas och de tredje ländernas konjunkture. Det finns ännu mycket outnyttjad potential i samarbetet med SEV-länderna och i synnerhet finns det anledning till detta för oss finnar som på grund av egna erfarenheter har skäl att understryka detta samarbets betydelse ur sysselsättningssynpunkt. Arbetslösheten är hög i vårt land, men siffrorna skulle vara helt annorlunda om vårt ekonomiska samarbete med Sovjetunionen inte hade nått dagens dimensioner. Men det finns ännu många möjligheter till utvidgning. Vi har också ofta understrukit utvidgat samarbete mellan Finland och Sovjetunionen bl. a. till att gälla geologiska undersökningar. Man skulle tro att det finns möjligheter till att utveckla samarbetet på nordisk nivå.

Men för att återkomma till den största utmaningen inför 80-talet — ansträngningarna att bevara freden i världen — anser Nordiska rådet att det inte kan ta ståndpunkt till det. I synnerhet känns det under denna session absurt, att representanterna för nationer som skryter med fredskärlek sammanträder för att dryfta viktiga ärenden för sina nationers framtid utan att befatta sig med att situationen i världen skärpts till det yttersta efter att Kina inom ett över 1 000 kilometer brett område anfallit Vietnam. Det kan inte vara likgiltigt för de nordiska länderna, lika litet som för befolkningen inom något annat område,

eftersom vi lever i en värld som är full av massförintelsevapen och kärnladdningar.

Miljövårdsfrågorna har varit föremål för speciell uppmärksamhet vid nordiska möten under de senaste åren och bruket av kärnkraft som energi har rest folkrörelser i våra länder under de senaste åren. Det känns faktiskt oförnuftigt att däremot frågan om lagringen av kärnvapen på vårt område inte ger anledning till samarbete inom Nordiska rådet. Även om vi inte här skulle behandla våra länders säkerhetspolitik, kommer dock frågan om vad nationerna på detta område kan göra för att göra slut på kapprustningen och att bevara freden i Europa att vara central med tanke på alla andra övriga gemensamma planers framgång.

President Kekkonen har aktivt strävat till att söka medel för att komma framåt här i Norden. Redan år 1963 kastade han första gången fram tanken om ett kärnvapenfritt Norden, och hans tal i somras här i Stockholm innehåller en hel del tilläggsförslag för att främja denna sak. Majoriteten av det finska folket anser dessa förslag värda understöd ty det är ingen mening att inbilla sig att de nordiska länderna kunde trygga sin säkerhet med hjälp av militär balansgång. Enligt vår mening innehåller kravet om det kärnvapenfria Norden icke enbart tanken om att de nordiska länderna skulle förbinda sig att bevara sina länder fria från kärnvapen, utan också det att man skulle fordra garantier av stormakterna att också respektera det kärnvapenfria Norden. Om man med dessa förutsättningar skulle åstadkomma avtalet om det kärnvapenfria Norden, även om dess gränser skulle gå längs de nordiska ländernas gränser, skulle det betyda ett mycket konkret steg mot allmän gradvis nedrustning och motsvara de önskemål, som framfördes i FN:s specialsession om nedrustning förra våren. De nordiska länderna har gjort sin insats för den internationella avspänningspolitiken, tillväxten av biståndssamarbetet och bistånd till undertryckta länder. Inget skulle vara naturligare och nödvändigare än att man nu på samnordiskt initiativ skulle börja främja nedrustningsfrågan. Europa är den världsdelen, där de två tidigare världskrigen fått sin början — det är alltså en världsdelen, inom vars område man måste

åstadkomma garantier för bestående fred för att förutsättningar för världsfreden skall uppstå. Som invånare i denna världsdelen måste var och en ta detta som sin uppgift.

Indenrigsminister **Enggaard**: Hr. præsident! Det er i dag første gang, jeg deltager i Nordisk Råds møde som indenrigsminister efter nogle år som parlamentarisk medlem af rådet og jeg vil derfor i mit indlæg i dag beskæftige mig med nogle generelle sundhedspolitiske spørgsmål.

På trods af visse forskelle i vore sundhedssystemer er det min opfattelse, at sundhedsvæsenet i samtlige vore nordiske lande hviler på det fælles tankegrundlag, at befolkningens sundhedsmæssige betjening er et offentligt ansvarsområde, og at sundhedsvæsenets ydelser må stilles til rådighed for hele befolkningen med et så højt og så ensartet serviceniveau som muligt.

Det kan derfor ikke undre, at mange af de problemer, som sundhedsvæsenet står over for i disse år, er fælles for de nordiske lande. Ja, hele det vesteuropæiske område har vel i øvrigt problemer, der ikke adskiller sig væsentligt fra vore; det er i hvert fald det klare indtryk, jeg fik på det møde, som en række europæiske sundhedsministre holdt i november måned 1978.

Disse fælles problemer gør, at det er en god og rigtig ting, at vi inden for det nordiske samarbejde regelmæssigt har lejlighed til at drøfte disse spørgsmål, dels ved de årlige møder mellem de nordiske sundheds- og socialministre, dels på embedsmandsplan i socialpolitisk komité. Men der er også grund til her i rådet fra tid til anden at tage sundhedssektorens spørgsmål op.

De to spørgsmål, som går igen i den sundhedspolitiske debat, er for det første: hvordan kan vi bremse udgiftsstigningen og i det hele taget styre udgiftsudviklingen i sundhedssektoren? Og for det andet: hvordan udnytter vi vore ressourcer, således at vi opnår den bedst mulige sundhedsmæssige effekt?

Vi kan læse i Nordisk Statistisk Årbog, at sundhedsudgifterne er steget meget voldsomt i alle de nordiske lande i sekstitallet og i begyndelsen af syvtitallet. Indtil be-

gyndelsen af syvtitallet var den årlige udgiftsstigning inden for det danske sundhedsvæsen 6-7 pct. målt i faste priser. I de senere år har vi dog haft en dalende stigningstakt, og i 1978-79 var den faldet til mellem 3 1/2 pct. og 4 pct.

Når vi skal prøve at forudse den fremtidige udgiftsudvikling i sundhedssektoren, tror jeg, at vi i alle de nordiske lande må tage i betragtning, at forskellige forhold vil kunne påvirke udgifterne i opadgående retning også i de kommende år. Dels vil der ske en forskydning i befolkningens alderssammensætning hen mod de ældre aldersgrupper, det vil i sig selv medføre et større pres på sundhedsvæsenet, dels har vi — i hvert fald i Danmark — kunnet konstaterer, at der gennem mange år har været en stigning i antallet af sygehusindlæggelser, der ikke kan forklares alene med stigningen i befolkningstallet. Dette øgede sygehusforbrug kan have mange årsager. Der kan være tale om en reelt større sygdomsforekomst i befolkningen, men stigningen kan også skyldes en generel tidligere sygdoms erkendelse, bl. a. i forbindelse med den øgede oplysning af befolkningen og iværksættelsen af forebyggende undersøgelser. Også de forbedrede lægelige behandlingsmuligheder og den bedre lægedækning kan spille en rolle.

Vi må altså forudse, at der fortsat vil være et pres på sundhedsudgifterne, og det er derfor klart, at kravene til planlægningen af vor sundhedssektor stiger og stiger. Det arbejder vi hver for sig med i de nordiske lande, og jeg hilser med tilfredshed, at vi for nylig har set et eksempel på et nordisk samarbejde på planlægningsområdet. Jeg tænker her på den konference om "Hälsö och sjukvårdsplanering i Norden", som blev afholdt i oktober 1978 i Göteborg. Konferencens resultater fremgår af en bog, som netop er udkommet i den nordiske "Udredningsserie". Den er et værdifuldt bidrag til gensidig information om disse tunge problemer. Jeg tænker ikke mindst på sygehusplanlægningens principper.

Inden for det nordiske samarbejde har vi også fået gennemført et fællesnordisk arbejdsmarked for nogle af de store personalegrupper inden for sundhedssektoren, nemlig læger, sygeplejersker, tandlæger og fysio-

rapeuter, og jeg har noteret mig, at der i spørgetiden på torsdag er et spørgsmål om et fællesnordisk arbejdsmarked for optikere. Vi har altså en fælles interesse i personale-situationen i sundhedssektoren, og i denne forbindelse i uddannelsesproblemerne.

På den ene side har vi det kvantitative problem, dvs. at tilpasse uddannelseskapa-citeten til de behov, der vil være i de kom-mende år. På den anden side det kvalitative problem, altså at sørge for, at de forskellige uddannelser til stadighed lever op til de krav, som udviklingen inden for sundheds-væsenet medfører. I begge henseender står vi i en vanskelig situation.

I Danmark uddanner vi f. eks. et for stort antal læger, medens situationen er den modsatte, når vi ser på sygeplejepersonalet. Det er vist i øvrigt et mere eller mindre fælles problem i de nordiske lande, at vi har mangel på sygeplejersker og andet pleje-personale, og i øvrigt også på andre perso-nalegrupper, f. eks. fysioterapeuter og ergo-terapeuter.

Det principielle i problemstillingen ligger efter min mening i, hvordan vi i fremtiden undgår, at sådanne situationer opstår, eller sagt med andre ord, hvordan vi sikrer, at der er balance imellem uddannelseskapa-citet og efterspørgsel efter de forskellige sundhedspersonalegrupper.

Det var nogle ord om det kvantitative personaleproblem. Med hensyn til det kva-litative, altså om uddannelsernes indhold, er det jo nødvendigt til stadighed at have sund-hedsuddannelserne under kritisk observa-tion for at holde dem à jour med udvik-lingen. For flere uddannelser gælder det, at den begrænsede kliniske uddannelseskapa-citet er det, der volder os de største proble-mer.

Som et af de bedste eksempler på frugt-bart nordisk samarbejde inden for sund-hedsområdet, med lang og god tradition bag sig, vil jeg godt nævne lægemiddelom-rådet, hvor samarbejdet nu kanaliseres gen-nem Nordisk Lægemiddelnævn. For mig at se kan der herigennem tages yderligere sam-arbejdsemner op, om end nævnet så vist ik-ke er arbejdsløst. Jeg tænker navnlig på et mere intensiveret samarbejde vedrørende problemerne om godkendelse — registre-ring — af lægemidler, hvor jeg tror, at der

er grundlag for et øget træk på hinandens ekspertise og erfaring, fordi vi jo på dette område i virkeligheden ligger hinanden nær. Jeg er orienteret om, at dette spørgsmål nærmere skal drøftes og undersøges i Nor-disk Lægemiddelnævns regie. Kunne vi ad denne vej nå frem til at reducere de tekniske handelshindrings betydning, vil der samtidig være givet den internordiske sam-handel med denne betydningsfulde vare-gruppe en hjælp.

Til sidst vil jeg knytte nogle bemærk-ninger specielt til spørgsmålene omkring den sygdomsforebyggende og sundhedsfrem-mende indsats i vore lande. Jeg tror, at vi i alle de nordiske lande har måttet erkende, at en lang række af de alvorligste sund-hedsproblemer ikke vil kunne afhjælpes ale-ne igennem en stadig øget indsats i det, vi kunne kalde "behandlingsapparatet". Hjer-tesygdomme, cancer, psykiske lidelser, ulyk-ker og arbejdsbetingede sygdomme er i me-get vid udstrækning forårsaget af forhold, der ligger uden for selve sundhedssektoren, og vi knytter derfor alle vort håb til, at en aktiv, forebyggende indsats vil kunne be-grænse disse sygdommes opståen. Vi står vel alle noget tøvende og usikre over for denne nye opgave. Hvilken effekt kan vi forvente af øget forebyggende aktivitet? Hvor meget vil det være rimeligt at "investere" på fel-tet, og hvor er der størst behov for indsats: over for levnedsmidler, over for boligmil-jøet, over for arbejdsmiljøet, forureningen osv.? Der findes næppe nogen på forhånd rigtig prioritering imellem disse, i virkelig-heden sideordnede, hensyn.

Det er min personlige opfattelse, at netop den omstændighed, at vi her står over for en endnu ret uopdyrket arbejdsmark inden for det sundhedspolitiske område, taler for, at vi søger at forene vore kræfter imellem de nordiske lande — at vi netop på dette felt søger at koordinere den forsøgsvirk-somhed, der skal til, og at vi får lejlighed til at lære af hverandres gode eller dårlige erfaringer.

Den sygdomsforebyggende og sundheds-fremmende aktivitet må som sagt sættes ind ikke blot i sundhedssektoren, men i høj grad også i de andre sektorer, hvor skaderne op-står: inden for trafikken, miljøet osv. Det må imidlertid være sundhedssektorens for-

pligtelse generellt at koordinere, påvirke og rådgive om den forebyggende indsats på de forskellige områder.

Det er ud fra dette synspunkt, at jeg netop står over for at skulle fremsætte lovforslag i Danmark om oprettelse af et centralt forebyggelsesråd. Dette råd skal dels følge udviklingen og vurdere de eksisterende forebyggende foranstaltninger inden for samtlige samfundssektorer. Dels skal rådet selv kunne stille forslag til nye forebyggende aktiviteter.

I et indlæg om generelle sundhedspolitiske spørgsmål kunne jeg komme ind på en lang række andre emner end dem, jeg allerede har berørt. Det vil imidlertid føre for vidt i dette indlæg, og jeg vil nøjes med til sidst at lade det sidst omtalte emne — forebyggelse — stå som udgangen på mit indlæg, og jeg vil gerne her i dag rejse det spørgsmål til nærmere overvejelse i Nordisk Råds regie: Kan de nordiske lande ikke med fordel gå ind i et tættere samarbejde om udvikling af den sygdomsforebyggende og sundhedsfremmende indsats, således at vi måske med fælles kræfter kan give den gamle talemåde mere reelt indhold: "det er bedre at forebygge end at helbrede"?

**Olof Palme** overtog herefter ledningen av förhandlingarna.

**Palm:** Herr president! "Papper, papper, papper — Nordiska rådet är en pappers-tiger." Så uttryckte sig en känd finsk politiker helt nyligen i en intervju i en svensk tidning.

Sådana omdömen är karakteristiska för en del som uttalar sig om arbetet i Nordiska rådet. De ger en garanterat säker publicitet. Är denna suck ur hjärtat uttryck för otålighet och en större politisk vilja över den långsamma takten i det nordiska samarbetet finns det skäl att vara tacksam. Är den däremot att uppfatta som en allmän svårighet att orientera sig i den ymniga pappersfloden måste dessa brister rättas till.

Ofta möter lika svepande omdömen från det imponerande massmediauppbud som brukar vara på plats — åtminstone under sessionens första dagar. När upptakten är över blir det litet glesare kring de parla-

mentariker av olika kulör som har att angripa pappersflodens alla yttranden och förslag. Vardagsarbetet sker i de otaliga utskottmöten som inte brukar lysas upp av bankettsalarnas kristallkronor.

Visst är möjligheterna att överblicka vad som händer inom det nordiska samarbetet ett problem. Det är ett stort problem. Mot den bakgrunden måste olika åtgärder vidtas för att öka överblickbarheten av vårt arbete. Det är viktigt att så många som möjligt kan avläsa resultaten av alla beslut.

Jag tillhör dem som vid upprepade tillfällen begärt att ministerrådets berättelse — den s. k. C1:an — i sin inledning borde ge en samlad och informerande överblick av nordiskt samarbete i stort. Dessa önskemål har alltså givit ett alltför magert resultat.

Årets berättelse skall väl vara ett försök till förbättring, men med den blandning av stort och smått blir inte verksamheten särdeles överskådlig för de läsare av berättelsen som inte är placerade i ministerrådet. Jag måste tillstå att det är svårt att bli imponerad av de hittillsvarande ansträngningarna.

Nordiska rådet har under årens lopp skapat en oändlig rad av institutioner och samlingsgrupper som borde bli föremål för en kontinuerlig utvärdering. Ett av de mer finmaskiga samlingsfälten finns inom det kulturella området. Det är därför värdefullt att de nordiska ländernas statsministrar givit ministerrådet i uppdrag att kartlägga det nordiska samarbetet på forskningens område.

Utredningsdirektiven är omfattande. Där sägs att vi måste skapa en bättre forskningsmiljö, att utnyttja gemensamma resurser och att öka och samordna det nordiska samarbetet inom ramen för internationella forskningsprogram.

För att arbetet skall bli framgångsrikt föreslås gemensam forskarutbildning och ökade kontaktmöjligheter mellan forskargrupper.

Utredningen får också möjligheter att föreslå gemensamma investeringar, gemensamma överväganden att delta i större internationella forskningsprojekt.

Dessutom skall man föreslå åtgärder som främjar forskning om särskilda nordiska problem och man skall dessutom söka för-

bättra arbetsfördelningen inom särskilda forskningsområden.

Det är bra att detta initiativ har tagits, men då direktiven är ganska alimänna är det angeläget att utredningsarbetet inriktas på områden som borde behandlas med förtur. I direktiven finns inga ansatser till prioriteringar. Lika sant som politik är att vilja, borde även forskningspolitik vara uttryck för en klart uttalad viljeinriktning.

Det förefaller mig naturligt om utredningen redan i början av sitt arbete klart anger de forskningsområden som man i första hand vill uppmärksamma, och det är angeläget att det blir sådana projekt som är till nytta för de många människorna i Norden — de som ytterst skall betala en växande forskningsverksamhet.

Enligt min mening intar frågan om den yttre miljön en absolut särställning. Det gäller bl. a. de förgiftningsrisker som uppkommer med att en rad nya produkter släpps ut i marknaden och kommer till användning inom arbetslivet. Jag vill hänvisa till den just nu pågående debatten i Sverige om blyet i bensin.

Den nordiska fackföreningsrörelsen — som är sammansluten i NFS — har ägnat dessa frågor omfattande uppmärksamhet. I en omfattande promemoria har man pekat på växande forskningsbehov på arbetslivets område och bl. a. inom energiområdet, livsmedelsforskningen, konsumentforskningen samt byggforskningen som speciellt lämpliga gemensamma nordiska forskningsprojekt.

I samma promemoria har man också framfört behovet av en ökad demokratisering inom forskningen genom att även representanter för de fackliga organisationerna får en ökad insyn och möjligheter att medverka i detta arbete. Industrin har traditionellt goda kontakter på detta område.

Det trycks också på behovet av att all forskning avslutas med korta och i möjligaste mån lättfattliga rapporter över de viktigaste resultaten. Slog forskarna in på den vägen skulle de få fler kanaler ut till stora mottagargrupper och man skulle bryta sin isolering.

Det nordiska samarbetet skulle ha mycket att vinna på om Nordiska rådets ledamöter överlag aktivt följer vad som sker på detta område. Från socialdemokratiskt håll

finner vi det utredningsarbete som nu påbörjats som mycket angeläget, och vi kommer inom en nära framtid att höra av oss med synpunkter på den gemensamma nordiska forskningspolitiken.

Beskrivningen av Nordiska rådet som en papperstiger — som jag inledningsvis erinrade om — bottenar troligen i ett allvarligt informationsproblem. Jag tror nämligen att de som kritiserar oss för detta har rätt i långa stycken. Enligt min mening har vi nämligen inte på ett tillfredsställande sätt lyckats att levandegöra det nordiska samarbetet för de bredare medborgargrupperna. Jag vågar fälla detta påstående efter att i över tio år ha tillhört rådets redaktions- och informationskommitté. Visst är vi tack samma för det enorma massmediauppbåd som ställer upp vid de stora evenemangen inom rådet. Men efter de mera storslagna sammankomsterna kommer en vardag och då har vi behov av en grundligare information som inte kan falla tillbaka på en påtaglig nyhetskaraktär.

För närvarande ligger Nordiska rådets informationsuppgifter splittrade på ministerrådet i Oslo, kultursekretariatet i Köpenhamn och presidiesekretariatet i Stockholm.

Den lilla kommittén med det pampiga namnet Nordiska rådets redaktions- och informationskommitté har den begränsade uppgiften att till presidiet *framlägga förslag* om informationsverksamhet. Det finns nu informationsansvariga i presidiesekretariatet, ministerrådet och kultursekretariatet.

På grund av att verksamheten växt fram under hand har den inte haft någon sammanhållen organisation. Det innebär att vi inte får ut den effekt man kan begära, och det är med beklagande som jag noterar att det medlemsförslag där olika organisatoriska förändringar föreslogs för en rationellare arbetsordning möttes med så ringa intresse. Efter den aktivitet som ledamöter i informationskommittén har utvecklat, har uppmärksamheten riktats på de brister som råder. Vissa organisatoriska förändringar, av mycket begränsad karaktär, prövas för närvarande.

För några år sedan uppdrog kommittén åt ett känt opinionsundersökningsinstitut att analysera hur olika medborgarkategorier upplever det nordiska samarbetet. Resulta-

tet gav besked om att här finns behov av omfattande informationsinsatser.

Parallellt med detta arbete pågick omfattande expertutredning som resulterade i en flerårig informationsplan.

Därefter delade kommitténs parlamentariska ledamöter upp sig på tre arbetsgrupper för att angripa speciella problem.

Jo Benkow, informationskommitténs ordförande, var ordförande för den grupp som sedermera lade fram förslag om nordnordinformation i utlandet. Per Olof Sundman ledde en arbetsgrupp som behandlade nordnordinformation i undervisningen, och jag ledde en grupp som tog kontakt med samtliga politiska partiers sekretariat i de nordiska länderna.

Detta arbete gav erfarenheten att det finns behov av ett överskådligt material som på ett mer grundläggande sätt kan presentera det nordiska samarbetets olika frågor på skilda nivåer.

Det mest slående svaret fick jag av en partisekreterare som ställde motfrågan: "Vad vill Nordiska rådet att vi skall informera om?" Kan behovet av en bättre presentation av våra problem uttryckas tydligare? Svaret visar också att det ligger hos Nordiska rådet att ta initiativet för att hos större grupper väcka intresset för olika frågeställningar, levandegöra frågeställningar för att vi inte även fortsättningsvis skall upplevas som en växande papperstiger.

Ingen kan begära att parlamentariker skall behöva sätta till mera tid och resor för att syssla med vad vi betraktar som så självklara informationsuppgifter. Vi har verkligen rest och vi har konfererat i det oändliga. Det jobb som nu förestår borde i betydligt högre grad kunna överlätas åt informationskunniga tjänstemän, specialinriktade informatörer, sedan parlamentarikerna fastlagt riktlinjerna. Den nuvarande organisationen har inte varit tillräckligt effektiv. Jag undantar fortfarande tidskriften Nordisk Kontakt som sköts mönstergillt.

Jag är övertygad om, herr president, att skall vi få ett ökat genomslag för det nordiska samarbetet, intar informationsfrågorna en mycket central roll. Det krävs därför nya grepp på detta område.

Under flera år har det nordiska samarbe-

tet på det praktiskt politiska planet ansetts som intressant av utländska besökare. Det framgår vid kontakter med utomnordiska parlamentariker och vi vet att man även inom den stora EG-administrationen följer vårt arbete med intresse. Vi anses ha en del att lära ut.

Vad däremot gäller möjligheterna att på bredden och på djupet nå egna stora medborgargrupper har vi mycket att lära från andra håll, bl. a. från EG.

Jag upprepar än en gång, herr president: Vi skulle säkert ha nått ännu längre i det nordiska samarbetet, om vi vore lyhörda för och mer uppmärksamma på vad andra har att lära oss på informationsverksamhetens område och att vi drog konsekvenserna av dessa lärdomar, ekonomiskt och organisatoriskt.

**Maa- ja metsätalousministeri Virolainen:** Herr president! Herra puheenjohtaja! Olen ollut Pohjoismaiden neuvoston työssä mukana helmikuusta 1956 lähtien, jolloin Suomen valtuuskunta osallistui neuvoston työhön ensimmäisen kerran. Sen jälkeen olen käyttänyt useita puheenvuoroja, mutta tänä päivänä puhun ensimmäisen kerran suomen kielellä. Tämän teen korostaakseni suomen kielen merkitystä pohjoismaisessa yhteistyössä ja suomen kielen itsenäisen aseman ja suomenkielisen kulttuurin merkitystä yleensä Pohjoismaiden välisessä yhteistyössä.

Pohjolan kansojen välisellä yhteistyöllä on vuosisataiset perinteet ja myös tänään se on elävä realiteetti koko Pohjolassa. Monipuolinen, alati laajeneva ja syvenevä yhteistyö näkyy paitsi valtiollisessa kanssakäymisessä myös kansalaisten jokapäiväisessä elämässä.

Yhteistyön alalla on viime vuosina siirretty entistä konkreettisempiin aloitteisiin ja hankkeisiin. Tästä ovat osoituksena monet talouspolitiikkaan, luonnonvaroihin ja ympäristöpolitiikkaan, energiahuoltoon ja tiedonvälitykseen liittyvät projektit. Lähivuosina pohjoismaisessa yhteistyössä muodostuvat keskeisiksi erityisesti pääoman siirtoihin, työllisyys- ja aluepolitiikkaan sekä siirtolaisten asemaan liittyvät monet kysymykset, joista eräät ovat poikkeuksellisen vaikeita ongelmia ratkaista.

Suomen ja Ruotsin välinen kanssakäynnin ulottuu tänään kaikille inhimillisen toi-

minnan alueille. Nimenomaan taloudellisissa kysymyksissä on päästy nopeasti eteenpäin. Suomen ja Ruotsin hallitukset asettivat vuonna 1974 taloudellisen yhteistyövaltuuskunnan. Se tekee arvokasta työtä etsimällä uusia alueita ja mahdollisuuksia maittemme yhteistyölle. Ruotsi on vakiinnuttanut asemansa Suomen kolmen suurimman kauppakumppanin joukossa, mikä osoittaa, että Ruotsin kauppa on Suomelle elintärkeä. Kauppa on kehittyneet myös viime vuosien lamasta riippumatta suotuisasti. Pohjoismaiden investointipankin perustaminen vuonna 1976 oli tärkeä tapahtuma maitten taloudellisten suhteiden kehityksessä. Pankki on jo osallistunut eräiden suomalais-ruotsalaisten projektien rahoitukseen. Taloudellista yhteistyötä edelleen kehitettäessä me suomalaiset korostamme, että ruotsalainen pääoma on tervetullut Suomeen. Jos ruotsalaiset yritykset sijoittavat pääomaa Suomeen rakennettaviin työpaikkoihin, säästytään monilta ongelmilta, joita suomalaisen työvoiman siirto Ruotsiin aiheuttaa niin Suomessa kuin Ruotsissa. Suomi ei pelkää vähääkään, että rikas Ruotsi alkaisi harjoittaa Suomessa työvoiman riistoa, eikä ruotsalaisen pääoman sijoittamisesta Suomeen aiheudu muitakaan vaikeuksia.

Pohjoismaiden väliset vapaat työmarkkinat ovat raskaasti verottaneet Suomea ja sen työvoimaa. Me olemme valmiit niitä jatkamaan, mutta pidämme välttämättömänä, ettei väestön pako Suomesta Ruotsiin jatku ainakaan siinä laajuudessa kuin tapahtui 1960-luvulla ja 1970-luvun alussa. Sen vuoksi olisi mielestämme pääomasijoituksiin Suomeen kiinnitettävä aivan erityisen suuri huomio. Tähän mennessä on jo saatu merkittäviä tuloksia. Molempia osapuolia hyödyttävästä yhteistyöstä mainitsen esimerkkeinä Saab-Valmetin yhteistyön sekä Volvon Suomeen suuntaamat alihankinnat. Lisäksi Suomessa sijaitsevat ruotsalainen elektroniikkateollisuus ja useat tekstiilialan yritykset ovat merkittävällä tavalla tukenet Suomen työllisyyttä. Uskonkin, että Suomessa ollaan valmiit jatkamaan toimenpiteitä, joilla helpotetaan ruotsalaisten yritysten toimintaa Suomessa.

Toisen maailmansodan jälkeen on lähes puoli miljoonaa suomalaista muuttanut Ruotsiin. Vaikka heistä yli 200 000 on palannut takaisin kotimaahansa, merkitsee Ruotsissa

asuvien suomalaisten osuus noin 6 % Suomen väestöstä. Heistä on noin 180 000 säilyttänyt Suomen kansalaisuuden ja noin 130 000:lla on äänioikeus seuraavissa Suomen eduskuntavaaleissa. Viime vaaleissa vuonna 1975 käytti vain joka viides heistä äänioikeuttaan, ja pelkään, ettei äänestävien osuus ensi maaliskuussakaan nouse tätä paljoakaan suuremmaksi. Tämä osoittaa, että Ruotsissa asuvat suomalaiset ovat vieraantuneet Suomesta, mutta eivät ole vielä myöskään ehtineet joka suhteessa kotiutua Ruotsiin.

Sen vuoksi Suomen hallitus on omalta osaltaan valmis myötävaikuttamaan siihen, että Ruotsissa asuvien suomalaisten asemaa pyritään kaikin tavoin parantamaan. Tämä on ensi sijassa luonnollisesti Ruotsin hallituksen asia, emmekä me halua millään tavoin puuttua Ruotsin sisäisiin asioihin. Mutta on mielestämme välttämätöntä, että Suomi ja Ruotsi toimivat yhdessä siirtolaisongelmiin liittyvien suurten vaikeuksien ratkaisemiseksi.

Hyvä koulutus on eräs keskeisimpiä yhteiskuntakelpoisuuden lähtökohtia. Vähemmistöjen koulutuksesta on huolehdittava, mikäli tavoitteena pidetään yhteiskuntakelpoisia ja yhteiskuntaan myönteisesti suhtautuvia nuoria. On lausuttava ilo siitä, että Ruotsin valtio ja kunnat ovat pyrkineet parantamaan suomalaisten koulutusmahdollisuuksia. Kotikielistä opetusta voi esikoulussa saada 6-vuotiaiden ikäluokka ja ensi syksystä kotikielinen opetus laajenee 5-vuotiaitten ikäluokkaan. Ruotsinsuomalaisten keskuudessa toivotaan, että tätä kehitystä vauhditettaisiin siten, että esikoulussa kotikielistä opetusta voisivat saada kaikki 4-vuotiaista lähtien.

Peruskoulutasolla kotikielistä opetusta annetaan jossain määrin, mutta tilanne on eri kunnissa hyvinkin epäyhtenäinen. Joissakin kunnissa annetaan normaalin ruotsinkielisen opetuksen ohella suomenkielisille tukiope- tusta. Joissakin kunnissa taas on kahden opettajan sekaluokka ja eräissä tapauksissa käytetään ns. valmistavien luokkien järjestelmää. On myös kuntia, joissa asia on vielä kokonaan järjestämättä.

Peruskoulutuksen osalta ruotsinsuomalaisen tavoitteena on saada suomenkieliset luokat kaikille tasoille. Vasta tällöin voitaisiin kotikielelle taata koululaitoksessa sama status riippumatta siitä, onko se ruotsi vai

suomi. Tämä ratkaisu olisi omiaan antamaan suomalaiselle ja suomenkieliselle kulttuurille tässä maassa aseman, joka olisi virallisestikin tunnustettu. Samalla suomalaiset nuoret saisivat tasa-arvoiset koulutukselliset lähtökohneeksi Ruotsin lukiotason oppilaitoksiin.

Toisaalta on selvää, että ruotsinsuomalaisten nuorten on opittava hyvin ruotsin kieli. Mutta vastavuoroisesti on korostettava, että suomen kielen opetukselle lukiotasolla kaikille nuorille, myös ruotsalaisille, olisi annettava riittävästi sijaa. Tämä ei voine tapahtua muuten kuin siten, että suomi otetaan oppiaineeksi Ruotsin lukiotason oppilaitoksiin.

Kun tarkastellaan ruotsinsuomalaisten koulutusongelmia ja niihin ehdotettuja ratkaisuja, on syytä todeta se keskeinen merkitys, mikä kunnilla on koulutuksen, myös suomenkielisen koulutuksen kehittämisessä. Esimerkiksi suomenkielisen opetusmateriaalin tuottamisessa kunnat ovat avainasemassa. Tästä syystä oppilaiden vanhempien osallistumisella kunnalliseen toimintaan on tärkeä merkitys koulutuksen kehittämisessä. Suomalaisen vanhempien tulisi osallistua kotikuntansa toimintaan ja pyrkiä virallista tietä saamaan aikaan koulutukseen parannuksia.

Ruotsin suomalaiset ovat tänään niin suuri kansallinen vähemmistö tässä maassa, että heitä varten voidaan suunnitella ja toteuttaa sellaisia koulutuksellisia ratkaisuja, jotka takaavat perusoikeuksiin kuuluvan kotikielisen opetuksen. Mainitsen siitä, jopa korostan sitä, että Suomessa suomenruotsalaiset, heidän kielensä ja kulttuurinsa on jo kauan nähty kansallisena rikkautena, jonka asema ja kehittyminen turvataan lakisääteisesti. Tämän vähemmistön osuus on tänä päivänä vajaa 7 %, ja vähemmistö näyttää jatkuvasti pienevän, mutta Suomen ja myöskään suomenkielisen Suomen suhtautuminen ruotsinkieliseen vähemmistöön ei tästä johtuen vähääkään muutu. Me olemme Suomessa tänään varsin yksimielisiä siitä, että ruotsinkielisen vähemmistön kielelliset oikeudet on myös tulevaisuudessa jatkuvasti taattava. Me osaltamme toivomme, että suomenkielisen vähemmistön kielelliset oikeudet Ruotsissa turvataan, sillä suomalaiset ovat Ruotsissa monia kansallisuuksia käsittävien vähemmistöjen joukossa ainoa pohjoismainen vähemmistö ja kaikista vähemmistöistä ylivoimaisesti suurin.

Me Suomessa annammekin erityistä arvoa niille tärkeille uudistuksille, joita Ruotsissa on toteutettu kuluneella vaalikaudella keskustapuoleen puheenjohtajan Fälldinin ja sen jälkeen kansanpuoleen puheenjohtajan Ullstenin pääministerikaudella. Ruotsissa on alettu kiinnittää siirtolaiskysymyksiä todella vakavaa huomiota. Tällä vaalikaudella toteutetuista uudistuksista mainittakoon tärkeimpänä vuodelta 1977 oleva laki siirtolaisten oikeudesta opetukseen omalla äidinkielellään.

Eilen ja tänään käydyssä keskustelussa on poikkeuksetta korostettu pohjoismaisen yhteistyön suurta merkitystä ja nimenomaan Pohjoismaiden neuvoston keskeistä osuutta tässä yhteistyössä. Myös puoleittain välisellä yhteistyöllä on tässä yhteistyössä tärkeä merkitys. Pohjoismaiden keskustapuolueitten perinteinen läheinen yhteistyö on viime vuosien aikana voimakkaasti laajentunut ja saanut organisoituja muotoja. Puoleiden johdon ja toimihenkilöitten välisin tapaaminen on pyritty edistämään puoleittain välisiä saman suuntaisia yhteisiä tavoitteita. Viimeisen puolen vuoden aikana Pohjoismaiden keskustapuoleitten yhteistyö on laajentunut käsittelemään maailmanlaajuiseen taloudelliseen usjakoon liittyviä ongelmia. Tämän yhteistyön puitteissa Suomen, Ruotsin ja Norjan keskustapuolueet ovat perustaneet yhteiset työryhmät pohtimaan energiapolitiikkaa, teollisuusyhteistyötä sekä uuteen kansainväliseen talusjärjestykseen liittyviä kysymyksiä. Nämä yhteistyöalueet ovat erityisen läheisiä Pohjoismaiden keskustapuolueille ja muille keskiryhmille. Suomen ja Ruotsin keskustapuolueet ovat kiinnittäneet vakavaa huomiota siirtolaisten asemaa koskeviin kysymyksiin ja palkanneet mm. tiedotussihteerin suomalaisten siirtolaistyön kehittämiseksi Ruotsissa.

Pohjoismaiden keskustapuolueitten yhteisenä tavoiteena on sellaisen talous-, työllisyys- ja aluepolitiikan harjoittaminen, että kansalaisten mahdollisuudet työntekoon voidaan turvata ensi sijassa omalla kotiseudulla ja ettei kenenkään tarvitsisi jättää kotimaataan. Suomalaisille siirtolaisille ei ole voitu tarjota eikä tänäänkään kyetä tarjoamaan riittäviä paluumahdollisuuksia takaisin kotimaahan, koska työttömyys on viimeisten neljän vuoden aikana koetellut Suomea hyvin raskaasti, emmekä tänäänkään päivänä voi houkuttaa



suomalaisia palaamaan Ruotsista takaisin kotiin.

Suomalaisen kansallisen vähemmistön säilyminen Ruotsissa on tosiasiassa, joka kaikissa ratkaisuisissa on otettava huomioon.

Herra puheenjohtaja! Toivon, että tämä Tukholman kokous toisi meitä Pohjoismaiden veljeskansojen edustajia lähemmäksi toinen toisiamme ja lujittaisi uskoamme vaapaaseen ja turvalliseen elämään kaikille Pohjolan kansoille.

Jord- och skogsbruksminister **Virolainen** anförande i svensk översättning:

Herr president! Jag har varit med i Nordiska rådets arbete sedan 1956, då Finlands delegation deltog i rådets arbete första gången. Under den tiden har jag talat i rådet många gånger, men i dag talar jag första gången finska. Det gör jag för att betona finska språkets betydelse i det nordiska samarbetet och finska språkets självständiga ställning och den finskspråkiga kulturens betydelse på det hela taget i samarbetet mellan de nordiska länderna.

Samarbetet mellan de nordiska folken har sekelgamla traditioner och är också i dag en levande realitet. Det mångsidiga samarbetet, som ständigt breddas och fördjupas, synes utom i det statliga umgänget också i medborgarnas dagliga liv.

På det nordiska samarbetets område har man under de senaste åren övergått till mera konkreta initiativ och projekt än tidigare. Uttryck för detta är många projekt som ansluter sig till den ekonomiska politiken, naturresurserna och miljöpolitiken, energiförsörjningen och informationsförmedlingen. Under de närmaste åren kommer frågor som gäller särskilt kapitalöverföringar, sysselsättnings- och regionalpolitiken samt invandrarnas situation att vara speciellt betydelsefulla.

De inbördes kontakterna mellan Finland och Sverige sträcker sig i dag utöver alla områden av mänsklig verksamhet. Särskilt i de ekonomiska frågorna har man kommit snabbt framåt. Finlands och Sveriges regeringar tillsatte år 1974 en ekonomisk samarbetsdelegation. Denna utför ett värdefullt arbete genom att söka fram nya områden och möjligheter för samarbetet mellan våra länder. Sverige har stabiliserat sin position som en av Fin-

lands tre största handelspartner, vilket visar att Sverige-handeln är livsviktig för oss. Handelen har utvecklats positivt trots lågkonjunkturen. Grundandet av Nordiska investeringsbanken 1976 var en viktig händelse i utvecklingen av våra länders ekonomiska relationer. Banken har redan deltagit i finansieringen av vissa finsk-svenska projekt. Då vi utvecklar det ekonomiska samarbetet betonar vi finnar, att det svenska kapitalet är välkommet till Finland. Om de svenska företagen placerar kapital i arbetsplatser som skall uppbyggas i Finland, så besparas man många problem, som överföring av finsk arbetskraft till Sverige ger upphov till både i Finland och Sverige. Finland hyser inga farhågor för att det rika Sverige skulle börja bedriva utsugning av arbetskraften i Finland eller att placering av svenskt kapital i Finland skulle leda till några andra svårigheter.

Den fria arbetsmarknaden mellan de nordiska länderna har tungt beskattat Finland. Vi är beredda att upprätthålla den, men vi anser det vara nödvändigt att folkflykten från Finland inte fortsätter, åtminstone inte i samma utsträckning som det skedde på 1960-talet och i början av 1970-talet. Fördens skull borde man fästa alldeles särskild uppmärksamhet vid kapitalplaceringar i Finland. Som exempel på ekonomiskt samarbete som har varit till nytta för bägge parter vill jag nämna samarbetet Saab—Valmet och Volvos underleveransbeställningar i Finland. Vidare har den i Finland befintliga svenska elektronikindustrin och flera företag inom textilbranschen på ett betydelsefullt sätt stött sysselsättningen i Finland. Jag tror att vi i Finland är beredda att fortsätta med åtgärder, genom vilka man underlättar de svenska företagens verksamhet i Finland.

Efter andra världskriget har inemot en halv miljon finländare flyttat till Sverige. Även om mer än 200.000 av dem har återvänt till Finland, utgör de som bor i Sverige ca 6 % av Finlands befolkning. Av dem har i dag ca 180 000 bevarat sitt finska medborgarskap och ungefär 130 000 har rösträtt vid riksdagsvalen i Finland. År 1975 använde sig bara var femte av sin rösträtt och jag fruktar att de röstades andel inte heller i mars i år kommer att bli mycket högre än så. Detta visar, att de i Sverige bosatta finländarna har blivit främmande för Finland, men att de inte heller

i alla avseenden har hunnit bli hemmastadda i Sverige.

Därför är Finlands regering för sin del redo att medverka till att man försöker att på alla sätt förbättra de i Sverige bosatta finländarnas ställning. Detta är naturligtvis i första hand den svenska regeringens sak och vi vill på intet sätt blanda oss i Sveriges inre angelägenheter. Men det är nödvändigt att Finland och Sverige verkar tillsammans för att lösa de många svårigheter som hör ihop med invandrarproblemen.

En god utbildning är en av de viktigaste utgångspunkterna för samhällsduglighet. Man måste dra försorg om minoriteternas utbildning, om målet skall vara att skapa ungdomar som är samhällsdugliga och positivt inställda till samhället. Man bör med tillfredsställelse konstatera, att svenska staten och kommunerna har strävat till att förbättra finnarnas utbildningsmöjligheter. Undervisning på hemspråken kan i förskolan fås i sexåringarnas åldersklass och fr. o. m. nästa höst utvidgas undervisningen på hemspråket till åldersklassen 5 år. Bland sverigefinnarna hoppas man att denna utveckling ytterligare skulle kunna påskyndas så att undervisning på hemspråket skulle kunna ges alla barn i förskolan från 4 år.

På grundskolestadiet ges undervisning på hemspråket i någon mån, men läget är heterogent i olika kommuner. I vissa kommuner ges jämsides med den normala svenskspråkiga undervisningen stödundervisning för de finskspråkiga, i några kommuner finns det åter blandklasser med två lärare och i vissa fall använder man igen s. k. förberedande klasser. Det finns också kommuner där saken är helt ordnad.

När det gäller grundutbildningen är sverigefinnarnas målsättning att få finskspråkiga klasser på alla nivåer. Först då skulle man kunna garantera samma status för hemspråket inom skolväsendet oberoende av om det är finska eller svenska. Denna lösning skulle bidra till att ge den finländska och finskspråkiga kulturen en ställning, som skulle vara också officiellt erkänd. Samtidigt skulle de finska unga få jämlika utbildningsmässiga utgångspunkter i det svenska samhället.

Det är naturligtvis klart, att de sverigefinska unga bör lära sig svenska språket väl. Men reciprokt bör det understrykas, att till-

räckligt utrymme borde ges för undervisning i finska språket på gymnasiestadiet för alla unga, även de svenska. Detta torde inte kunna ske på annat sätt än att finska tas in som läroämne vid skolorna på gymnasiestadiet i Sverige.

Då man skärskådar sverigefinnarnas utbildningsproblem och de lösningar som föreslagits för dem, är det skäl att betona den centrala betydelse som kommunerna har när det gäller utvecklandet av utbildningen, även den finskspråkiga. T. ex. när det gäller produktionen av finskspråkiga läromedel är kommunerna i nyckelställning. Av denna orsak har barnens föräldrars deltagande i kommunal verksamhet stor vikt vid utvecklandet av utbildningen. Föräldrarna borde delta i sin hemkommuns verksamhet och sträva till att få till stånd förbättringar på officiell väg.

Sverigefinnarna är en så stor nationell minoritet, att man för dem kan planera och förverkliga sådana utbildningsmässiga lösningar som garanterar den undervisning på hemspråket som hör till grundrättigheterna. I Finland ses finlandssvenskarna, deras språk och kultur, som en nationell rikedom, vars ställning och utveckling tryggas lagstiftningsvägen. Den finlandssvenska minoriteten förefaller att ständigt minska, men Finlands inställning till den svenskspråkiga minoriteten förändras det oaktat inte. Vi är rätt ense om att den svenskspråkiga minoritetens språkliga rättigheter bör garanteras fortsättningsvis. Vi hoppas att den finskspråkiga minoritetens språkliga rättigheter i Sverige tryggas ty finnarna är i Sverige bland hela gruppen av minoriteter, som omfattar många nationaliteter, den enda nordiska minoriteten och av alla minoriteter den överlägset största.

Vi sätter i Finland särskilt värde på de viktiga reformer som i Sverige har förverkligats under den senast förflutna valperioden under centerpartiordföranden Thorbjörn Fälldins och därefter Ola Ullstens statsministerperioder. Man har i Sverige börjat ägna invandrarfrågorna verkligt allvarligt intresse. Under denna mandatperiod har bl. a., för att nämna den viktigaste reformen, genomförts 1977 års lag om invandrarnas rätt till undervisning på sitt eget modersmål.

Även partiernas inbördes samarbete har stor betydelse inom det nordiska samarbetet.

Centerpartiernas traditionella nära samarbete har under de senaste åren breddats och blivit regelbundet. Genom sammanträffanden mellan partiledningarna och funktionärerna har man försökt främja likartade gemensamma målsättningar. Under det senaste halvåret har centerpartiernas samarbete utvidgats till att omfatta frågor i anslutning till den världsomfattande ekonomiska nya given. Inom ramen för detta samarbete har centerpartierna i Finland, Sverige och Norge grundat gemensamma arbetsgrupper för att diskutera energipolitik, industrisamarbete samt frågor rörande den nya internationella ekonomiska ordningen. Dessa samarbetsområden står särskilt nära de nordiska centerpartierna och de andra centergrupperna. Finlands och Sveriges centerpartier har fäst allvarlig uppmärksamhet vid frågor rörande invandrarnas situation. Partierna har bl. a. avlönat en informationssekreterare för att utveckla arbetet bland de finska invandrarna i Sverige.

Bland centerpartiernas gemensamma målsättningar finns bl. a. utövandet av en sådan ekonomisk, sysselsättnings- och regionalpolitik, att medborgarnas möjligheter till arbete kan tryggas på den egna hemorten, och att ingen skall behöva lämna sin egen hembygd eller sitt hemland. Man har inte kunnat erbjuda de finska invandrarna tillräckliga möjligheter att återvända till hemlandet, eftersom arbetslösheten särskilt under de senaste fyra åren har hemsökt vårt land, och vi kan inte heller i dag locka dem att återvända.

Att en finsk nationell minoritet kommer att bestå i Sverige är ett faktum som måste beaktas vid alla beslut.

Herr president! Jag hoppas att denna session i Stockholm skall föra oss representanter för broderfolk allt närmare varandra och att den skall befästa vår tro på ett fritt och tryggt liv för alla Nordens folk.

**Einar Ágústsson:** Herr president! Orsaken till att jag står i denna talarstol är först och främst att jag vill framföra Islands statsminister Olafur Jóhannessons hälsningar — han hade själv tänkt komma hit men var tvungen att avstå från det av skäl som åtminstone en del av hans närvarande kolleger känner till. Här kommer det tal som Islands statsminister hade tänkt hålla:

Tidigare — vid ett annat tillfälle — framställde jag frågan om hur det nordiska samarbetet kommer att utvecklas inom den närmaste framtiden. Vilka uppgifter kommer man att lägga största vikten vid i detta forum, som är tryggt etablerat i de nordiska länderna?

På de här frågorna finns det inget enhetligt svar, eftersom samarbetet enligt det ursprungliga syftet skall vid varje enskild tidpunkt återspegla de uppgifter som behandlas i de nordiska ländernas parlament och regeringar.

De frågor som varit viktigast har varit ekonomiska och arbetsmarknadsfrågor, internationella valutaförhållanden, regionalpolitiska frågor och forskningsfrågor.

De nordiska regeringarna brottas för närvarande med ett antal ekonomiska problem. Dessa problem är visserligen inte likartade, men den ekonomiska politik som förs i alla dessa länder strävar efter att säkerställa den fulla sysselsättningen, bekämpa inflationen och motverka underskott i handelsbalansen, vilket i sin tur väcker frågan, om det genom ett nordiskt samarbete är möjligt att befrämja den politiken.

Den isländska ekonomin intar en särställning, eftersom den bygger på en relativt ensidig grundval, nämligen fisket. Denna situation medför att fångstförändringar och växlande fiskpriser på exportmarknaden har en betydande effekt på den ekonomiska situationen.

Det talas om konkurrens mellan Island och de övriga nordiska länderna på exportmarknaden för fiskprodukter, särskilt Norge. Här står vi emellertid inför det faktum att fisket i Norge åtnjuter statligt understöd, medan fisket i Island är beroende av marknadsförhållandena. Ser man på utrikeshandeln kan det konstateras att Islands import på många områden vida överstiger exporten till de övriga nordiska länderna. Island har därför ett mycket stort underskott i handelsbalansen med det övriga Norden. Det bör ytterligare påpekas att det inom isländsk industri förekommer ett visst missnöje med den form av statliga bidrag eller understöd till industriell verksamhet som praktiseras i de andra nordiska länderna och som därmed hämmar marknadsförhållandena för industriella produkter.

Sådana problem dyker väl alltid upp då och

då och kan vara svårlösta. Intressena kan t. o. m. vara olikartade. men med gemensam förståelse och realistisk värdering skulle de kunna lösas.

Nordiska rådets styrka måste bygga på att fria och jämställda människor byter åsikter och försöker lösa sina problem på ett värdigt sätt.

Även om det kan sägas att det nordiska samarbetet inom det regionalpolitiska området pågått i mer än ett decennium, har Islands deltagande i det varit mycket obetydligt till helt nyligen. En av orsakerna till att Island deltagit så litet i detta samarbete är att det till en början först och främst rörde sig om gemensamma åtgärder för att stimulera utvecklingen i de norska, svenska och finska gränsområdena. Efter det att detta samarbete antog en fast form i och med NARP:s tillkomst 1973, har det blivit mer omfattande och samtidigt mer intressant för Island. Sedan en tid har islänningar suttit i ämbetsmannakommittén, och den isländska regeringen har nu bestämt att till fullo delta i detta samarbete och har därför utsett både en ordinarie ledamot och en suppleant i ämbetsmannakommittén och forskningsgruppen Nordrefo. Islands regering ämnar också i den mån det är möjligt delta i ministerrådet angående dessa frågor.

Glesbygdsp Problemen i Island är särpräglade. Vi är en liten folkmängd i ett stort land, och vi har som målsättning att hela landet skall vara bebyggt. Isländska myndigheter har under föregående år arbetat träget för att bebyggelsen i hela landet skall öka. Enligt lag bör statskassan se till att det årligen finns tillräckliga medel i regionalfonden och att de inte underskrider 2 procent av statsbudgeten.

Med tanke på allt detta och också på att ett växande nordiskt samarbete inte bara är en hörnsten i vår utrikespolitik utan också till stor del i vår livsyn gläder vi oss i Island över våra nordiska broderfolks ökade intresse för att det nordiska regionalsamarbetet nu även skall omfatta Västnorden: Island, Färöarna och Grönland.

Island är mycket intresserat av ett gemensamt nordiskt forskningsarbete, som kan vara till nytta för alla berörda parter och leda till en förstärkning av det nordiska samarbetet och broderskapet. Naturligtvis räknar vi med att dra nytta av ett sådant samarbete, men

vi hoppas också på att kunna ge något i utbyte.

I det sammanhanget kommer vi att tänka på Grönland, som nu fått självstyre liksom vi själva fick för 75 år sedan. Sedan dess har vi lärt oss mycket av våra nordiska brödrarfolk. Det grönländska lantbruket bygger på isländsk bas, isländska får och hästar, och det grönländska fisket liknar till stor del vårt eget. Man kan utan tvivel finna många problem i Grönland som liknar de isländska.

Jag vill begagna detta tillfälle till meddela den isländska regeringens godkännande av och stöd till den nya arbetsplanen om samarbete mellan de nordiska länderna som framlagts inför denna session. Vi är i stort sett positivt inställda till den.

Islands regering skulle dock i det här sammanhanget vilja göra en liten anmärkning. Man bör noga akta sig för att åtgärder som vidtas av nordiska länder i syfte att bevara eller stärka näringslivet inom ett visst område är av den art eller grad att de kan skada ett annat nordiskt lands ekonomi.

Jag har förut talat om att fiskerinäringen i Island redan har konkurrenter i bl. a. Norge, där man erhåller ett offentligt understöd som Island inte har någon möjlighet att bevilja till sin fiskerinäring.

Det är klart att fiske och fiskprodukttillverkning först och främst är regionalt betonade näringsgrenar i alla de nordiska länderna med undantag för de västnordiska öarna: Färöarna, Grönland och Island. Statliga subventioner och stödaktioner av regionalpolitiska skäl till dessa näringsgrenar kan anta sådana dimensioner att dessa tre länders fiskbaserade ekonomi direkt skadas och invånarnas levnadsstandard hotas. Detta vill jag starkt betona.

Islands regering godkänner de förslag som framkommer i ovannämnda rapport från ämbetsmannakommittén om NIB:s lån till nordiska regionalfonder, liksom idén att andra nordiska fonder skall ta bestämd hänsyn till regionalutvecklingspolitiken. Ännu föreligger många olösta problem i Island som mera utvecklade länder har löst men som är av kapitalkrävande art. De som känner till det isländska kommunikationssystemet förstår till en viss grad vad jag talar om.

Som avslutning i detta sammanhang skulle jag vilja påminna om en fråga som upptagits

till behandling i nordiskt forum och som är av exakt samma karaktär som andra frågor jag tidigare berört. Det gäller den nordiska bilfärjan, fartyget som skall sammanlänka Norge, Danmark, Färöarna och Island med Skottland och därmed erbjuda allmänheten i dessa länder möjlighet till bättre kontakt. Den arbetsgrupp som hade denna fråga till behandling har lämnat en positiv rapport om den, och jag tycker att det är mycket viktigt att den nästa år kommer med på Nordiska rådets sessions program.

Energifrågorna står ännu en gång i brännpunkten i våra länder på grund av den förutspådda höjningen av oljepriset. Oljeimportländernas handelsbalans kommer att störas, och man befärrar oljebrist. Här finns ett problem, tillräckligt viktigt att diskuteras vidare inom vårt gemensamma arbetsområde. All forskning som syftar till ett förbättrat utnyttjande av de energikällor vi nu har och utvecklandet av nya metoder för utforskning av energikällor bör ökas. Man borde i största möjliga mån samordna både arbetskraft och kapital för detta ändamål.

Havsrättsfrågorna är den del av de internationella frågorna som under en längre tid varit viktigast för oss islänningar. Vi hoppas att man under Förenta nationernas havsrättskonferens skall kunna dra riktlinjer för en totalöverneskommelse som alla kan enas om. Genom ett sådant resultat skulle havsrättsfrågornas lösning kunna vara ett föredöme för lösningen av andra internationella problem. Vi hoppas också att de tvistefrågor som uppstått på grund av olika uppfattningar om länders jurisdiktion på havet skall kunna lösas genom diskussioner mellan berörda parter, där rättvisa och naturlig hänsyn tas.

Jag ber att till Nordiska rådets session få framföra mina bästa hälsningar.

Så till slut, herr president, ett par egna ord.

Jag har nu under några år noggrant följt det nordiska samarbetet. Jag kan ärligt tillstå att innan jag lärde känna det tvivlade jag starkt på det och trodde, liksom många fortfarande tycks göra, att det rörde sig om rena struntet. Ju mer jag fått insyn i detta samarbete desto mer har min tilltro till dess betydelse och värde ökat, kanske med undantag då och då.

Jag inser att vi, de små, har en särställning

inom detta förbund. Jag vet också hur viktigt detta samarbete är för oss små. Därför har jag alltid varit och kommer alltid att vara en talesman för ett ökat deltagande från de små nationernas sida. Men jag förstår också att trots skillnaderna i storlek är förhållandena liksom svårigheterna desamma.

I Halldór Laxness' "Islandsklockan" står bl. a. följande: "Det finns ett berg på norra Island som heter Bakrangi när man ser det österifrån — Ógaungufjall om man ser det från väster — men befinner man sig på havet heter det Galti." Det rör sig hela tiden om samma berg, som fått olika namn beroende på varifrån man ser det.

Våra problem har också olika namn, beroende på hur man ser dem. De är dock desamma. Ärade delegater i Nordiska rådet! Låt oss inte glömma det!

Työvoimaministeri **Aalto:** Herra puheenjohtaja! Vuoden 1954 yhteispuhjoismainen työmarkkinasopimus on merkittäväällä tavalla muuttanut pohjoismaiden ja niiden kansalaisten elämää. Vapaiden työmarkkinoiden voimassa ollessa on yli miljoona ihmistä muuttanut pohjoismaasta toiseen. Maittemme välinen taloudellinen ja muukin yhteistyö on lisääntynyt.

Sopimuksen ajateltiin sitä solmittaessa olevan kaikkien pohjoismaiden etujen mukainen. Sen toivottiin edistävän taloudellista kasvua ja hyvinvoinnin lisääntymistä. Miten näiden tavoitteiden toteutumista on tänään arvioitava?

Suomen osalta sopimuksen näkyvin vaikutus on ollut lähes neljännesmiljoonan suomalaisen siirtyminen Ruotsiin sen voimassaoloaikana. Tämä on maame historian suurin muuttoaalto. Sillä on ollut kauaskantoiset vaikutukset Suomen taloudelliseen tilanteeseen ja kehitysmahdollisuuksiin sekä luonnollisesti itse muuttajien omaan elämään. Viimeksi mainittu ei ole yksin suomalaisten ongelma: siirtolaiskysymys vaatii toimenpiteitä myös erityisesti Ruotsin yhteiskunta- ja sosiaalipolitiikalta.

Suomelle maastamuutto on merkinnyt ensinnäkin sitä, että huomattava osa niistä varoista, joita maamme on sijoittanut kasvatukseseen ja koulutukseen, on siirtynyt Ruotsin teollisuuden ja talouselämän hyö-

dynnettäväksi. Olemme tehneet karkeita arvioita näiden kustannusten määrästä. Kyseessä on useiden miljardien markkojen summa. Tätä ei voida sivuuttaa siirtolaisuuden vaikutuksia käsiteltäessä.

Voidaan tietysti sanoa, että koska Suomessa ei vuoden 1954 jälkeen ole kertaakaan ollut todellista työvoimapulaa, ei maamme olisi pystynyt osoittamaan muuttaneille mielekäästä työtä. Tämä ei kuitenkaan ole koko totuus. Selvitykset osoittavat, että siirtolaisuus on ollut huomattavaa myös taloudellisten nousukausien aikana. Vain osa muuttaneista on ollut työttöminä ennen muuttoa. Viime vuosina korkeammin koulutettujen osuus muuttavista on ollut lisääntymään päin. Muuttomahdollisuus on niin sanoakseni vienyt Suomelta työvoimaa jo ennen kuin omassa maassamme on havahduttu pohtimaan sen tehokkaan käyttöönoton järjestämistä. Suomen talous- ja yhteiskuntapolitiikassa se on aiheuttanut tiettyä alistumista ja velttoutta tavoitteenasettelussa: jatkuvaa muuttovirtaa on alettu pitää asiaankuuluvana, aina ei ole edes yritetty löytää toimenpiteitä, joilla muuttotilanteeseen ajautuneet voitaisiin työllistää kotimaassa. Voidaan siis sanoa, että maastamuutto on merkinnyt maallemme tuntevia menetyksiä myös sen kautta, että poismuuttaneiden tiedot, taidot ja työ eivät ole olleet oman maan käytettävissä.

Suuri siirtolaisuuteen liittyvä ongelma on mielestäni myös siirtolaisten uudessa ympäristössään kohtaamat vaikeudet. Varmasti lähes jokaisen muuttajan päätökseen on vaikuttamassa toive paremmasta elämästä uudessa maassa. Tiedämme, että siirtolaisten elämä on monessa suhteessa kantaväestön elämää huomommalla tolalla. Siirtolaiset ovat keskimääräistä enemmän ns. huonoissa töissä, saavat keskimääräistä alempaa palkkaa, voivat vaikuttaa huomattavasti yleistä vähemmän työpaikan ja maan asioihin. He ovat yleistä enemmän työttöminä, kohtaavat huomattavasti keskimääräistä useammin sosiaalisia ja mielenterveydellisiä ongelmia, sortuvat alkoholismiin ja huumeongelmiin. Tärkeätä on huomata, että myös siirtolaisten lasten asema on keskimääräistä huonompi: ruotsalaiseen yhteiskuntaan on syntymässä uusi syrjään sysätty väestöryhmä, sosiaalinen kerrostuma, joka ei ole tilapäinen, nykyisiin

olosuhteisiin perustuva, vaan pitkäaikainen, rakenteellinen ilmiö.

Sana "siirtolainen" houkuttelse edelleen helposti ajattelemaan, että kyseessä olevat ihmiset ovat yhteiskuntaan nähden ulkopuolisia. Mutta näin ei ole. Suomesta ja muualta tulleiden työläisten panos on ollut välttämätön Ruotsin nykyisen taloudellisen ja yhteiskunnallisen kehitystason saavuttamiseksi.

Pohjoismaat luonnehtivat itseään mielellään hyvinvointivaltioiksi. Tähän on tiettyjä perusteita, mutta niin kauan kuin siirtotyöläisten nykyistä syrjittyä asemaa ei ole korjattu, tuo termi on eräältä tärkeältä osaltaan katetta vailla.

Olisi väärin syyttää edellä mainitsemistani ongelmista yhteispohjoismaista työmarkkinasopimusta. Muuttovapauden poistamisella ei mitään ratkaistaisi. Sen sijaan on mentävä eteenpäin: sen yhteistyön jatkoksi, jota sopimus ilmentää, on saatava aikaan yhteisvastuu muuttotapahtuman turvallisuuden varmistamisesta ja siirtotyöläisen tasavertaisen aseman toteuttamisesta. Me Suomessa emme halua väistää omaa vastauuttamme ja pyrimme ongelmien voittamiseen yhteistyössä Ruotsin hallituksen kanssa.

Viime vuosina työnvälityksen osuus muuttotapahtumassa on oliut vähenevä. Jotta muuttoon liittyvään sosiaaliseen turvallisuuteen voitaisiin edes päästä käsiksi, on tässä ensin saatava käänne aikaan. Sen jälkeen kiireisin tehtävä on turvata käytännössä maahan muuttavan oikeus työpaikkaan ja asuntoon. Tästä on edettävä laajalla rintamalla, vaikuttaen mm. siirtolaisten koulutusmahdollisuuksiin, heidän oikeuksiinsa osallistua ympäristöönsä koskevaan päätöksentekoon, heidän työoloihinsa jne.

Muuttotapahtuman turvallisuuden ja siirtolaisten tasavertaisuuden varmistamisen tulisi siis kuulua pohjoismaisen työmarkkinayhteistyön keskeisiin periaatteisiin. Pohjoismaisten työmarkkinoiden antamien kokemusten valossa voimme tänään todeta, että eräitä nykyistä turvallisemman muuton mahdollistavia periaatteita ei otettu riittävästi huomioon vuoden 1954 työmarkkinasopimusta luotaessa. Tämä epäkohta tulisi viimeistään nyt poistaa täydentämällä pohjoismaisia työmarkkinoita säätelevää sopimusjärjestelmää.

Pohjoismaiden ministerineuvosto hyväksyi

vuonna 1975 työvoimapolitiittisen yhteistyöohjelman. Tämä ns. työmarkkinaohjelma päätettiin toteuttaa vaiheittain, ja sen ensimmäisen toteuttamisvaiheen aikana on saavutettu tiettyjä tuloksia. Esimerkiksi viime joulukuussa työministerit päättivät luoda pohjoismaisen seurantajärjestelmän sekä eräitä muita toimenpiteitä, joiden avulla työvoiman laitonta rajojen yli tapahtuvaa vuokrausta ja veronkiertoa harjoittavien ns. reppufirmojen toiminta saataisiin loppumaan. Tämänkin toimenpiteen tehokas toteuttaminen osaltaan parantaisi myös työntekijäin muuttoturvaa.

Toinen esimerkki on nuorten ns. yhteiskuntatakuu. Pohjoismaisen työmarkkinaohjelman puitteissa toteutetussa selvityksessä tuotiin esille ajatus nuoria koskevasta yhteiskunnan takuusta joko koulutuksen, työharjoittelun tai työn turvaamisesta sekä juridisesti että käytännössä. Tätä selvitystä on voitu käyttää osittain hyväksi nuorisotakuuta koskevien kansallisten toimenpiteiden valmistelussa Suomessa.

Pohjoismaisen työmarkkinaohjelman toinen vaihe on nyt käynnistymässä. Kun koko työmarkkinaohjelman pyrkimyksenä on työvoimapolitiikan keinojen ja yhteistyön kehittäminen täystyöllisyystavoitteita tukevaksi, on ohjelman II vaiheen toteuttamisessa tietenkin lähdettävä vallitsevasta työllisyystilanteesta, joka on aivan toinen kuin kolme vuotta sitten. Puolen miljoonan työttömän joukko Pohjolassa ja yhä voimakkaammin vaikuttavat maailmantalouden häiriöt merkitsevät uudenlaista sekä kansallista että yhteistyöhaastetta, johon vastataksemme on myös yhteistyötä kehitettävä.

Työmarkkinaohjelman toista toteuttamisvaihetta käynnistettäessä on mm. pyrittävä löytämään vastaukset sellaisiin kysymyksiin kuten: Mitkä ovat maailmantalouden muutosten aiheuttamat sopeutumisvaikeudet ja ongelmat Pohjolan työmarkkinoilla 1980-luvulla? Mikä tulee olemaan uuden teknologian, mikroprosessoriden ja automaation vaikutus pohjoismaiden työllisyyteen? Miten ilmenee pohjoismaiden sisäinen työmarkkinoiden rakennemuutos, työvoiman tarjonnan ja kysynnän muutokset, alueelliset muutokset 1980-luvulla, ja mikä vaikutus näillä tulee olemaan työmarkkinoilla oleviin erilaisiin ryhmiin.

Näistä kysymyksistä ministerineuvosto (työministerit) on jo päättänyt käynnistää laajan taustaselvityksen osana työmarkkinaohjelman toista vaihetta.

Herra puhemies! Olen tässä puhunut toisaalta pohjoismaiden välisen siirtolaisuuden ongelmista, toisaalta pohjoismaiden työvoimapolitiikan ja työmarkkinayhteistyön kehittämisestä. Meidän tulee realistisesti tarkastella yhteistyön tuloksia ja niitä muutoksia, joita ympäröivässä yhteiskunnassa jatkuvasti tapahtuu. Ja meillä tulee myös olla rohkeutta ottaa nämä muutokset huomioon ja tehdä tarvittavia johtopäätöksiä.

Arbetskraftsminister **Aaltos** anförande i svensk översättning:

Överenskommelsen av år 1954 om gemensam nordisk arbetsmarknad har på ett avgörande sätt förändrat de nordiska ländernas och deras medborgares liv. Under den tid den fria arbetsmarknaden existerat har över en miljon människor flyttat från ett nordiskt land till ett annat. Det ekonomiska och även övriga samarbetet mellan våra länder har ökat.

Då överenskommelsen ingicks, tänkte man, att den skulle vara förenlig med alla de nordiska ländernas intressen. Den väntades främja den ekonomiska tillväxten och ökningen av välståndet. Hur skall man i dag utvärdera genomförandet av dessa mål?

För Finlands vidkommande har överenskommelsen haft sin synligaste effekt i att nästan en fjärdedel miljon finländare har flyttat över till Sverige under dess giltighetstid. Detta är den största flyttningsvågen i vårt lands historia. Den har haft vittgående effekter på Finlands ekonomiska situation och utvecklingsmöjligheter samt givetvis även på flyttarens eget liv. Finländarna är inte ensamma om det sistnämnda problemet: migrationsfrågan kräver åtgärder även särskilt från det svenska samhällets och den svenska socialpolitikens sida.

För Finlands del har emigrationen för det första betytt, att en stor del av de resurser som vårt land satsat på uppfostran och utbildning, har flyttat för att utnyttjas av Sveriges industri och ekonomiska liv. Vi har gjort grova uppskattningar om dessa kostnader. Det rör sig om ett belopp på flera

miljarder mark. Detta kan inte förbigås då migrationens verkningar behandlas.

Man kan förstås säga, att emedan det i Finland sedan 1954 inte en enda gång existerat någon verklig brist på arbetskraft, har vårt land inte varit i stånd att anvisa meningsfullt arbete åt dem som flyttat. Detta är dock inte hela sanningen. Utredningarna ger vid handen, att utvandringen har varit hög även under ekonomiska högkonjunkturen. Endast en del av flyttarna har varit utan arbete före flyttningen. Under de senaste åren har de högre utbildades andel av flyttarna varit ständigt växande. Flyttningmöjligheten har så att säga fört bort arbetskraft från Finland redan innan man på hemmaplan ens hunnit börja överväga hur dess effektiva utnyttjande kunde arrangeras. Detta har i Finlands ekonomiska och samhällspolitik medfört en viss resignation och slapphet i målsättningen: man har börjat ta den ständigt pågående flyttningströmmen som given, alla gånger har man inte ens försökt finna åtgärder för att bereda sysselsättning i hemlandet åt personer som tvingats till att börja planera utvandring. Man kan således säga, att emigrationen inneburit kännbara förluster för vårt land också därigenom, att de bortflyttades kunskaper, färdigheter och arbete inte stått till det egna landets förfogande.

Ett allvarligt problem i anslutning till migrationen utgörs enligt min mening också av de svårigheter som invandrarna möter i sin nya omgivning. Säkert är att det hos nästan varje flyttare finns ett hopp om ett bättre liv i det nya landet, och att detta hopp bidrar till beslutet. Vi vet, att invandrarna i många avseenden har det sämre ställt än urbefolkningen. Invandrarna har genomsnittligt oftare än andra s. k. dåligt arbete, de får lägre lön än genomsnittet, de har betydligt mindre påverkningsmöjligheter i fråga om arbetsplatsens och landets angelägenheter. Jämfört med invånarna i allmänhet är de oftare utan arbete, drabbas betydligt oftare av sociala och mentalhygieniska problem, alkoholism och problem med narkotika. Det är av vikt att märka, att också invandrarnas barn står i en genomsnittligt sett sämre situation: det håller på att inom det svenska samhället uppstå en ny efterfatt befolkningsgrupp, ett socialskikt, som

inte är tillfälligt, dvs baserar sig på nuvarande förhållanden, utan är en långvarig, strukturell företeelse.

Ordet "invandrare" frestar en fortfarande lätt till att tro, att ifrågakvarnande personer står utanför samhället. Detta är dock inte fallet. Arbetarna från Finland och andra länder har gjort en insats som varit nödvändig för uppnående av den ekonomiska och samhällsliga utvecklingsnivån i Sverige. De nordiska länderna använder mycket gärna benämningen välfärdsstat om sig själva. Det föreligger vissa grunder för detta, men så länge invandrarnas nuvarande diskriminerade ställning inte blivit avhjälpt, saknar denna term till en mycket viktig del täckning.

Det vore fel att skylla den samnordiska arbetsmarknadsöverenskommelsen för de problem jag nämnde. Ingenting blir löst genom att avskaffa flyttningfriheten. Man skall i stället gå framåt: som en fortsättning på det samarbete som överenskommelsen är ett uttryck för, bör man åstadkomma ett gemensamt ansvar för att säkra tryggheten vid flyttning och förverkliga en för invandrarna likvärdig ställning. Vi i Finland vill inte undgå vårt eget ansvar, utan strävar till att i samarbete med den svenska regeringen övervinna problemen.

På senare år har arbetsförmedlingens andel vid flyttningen varit sjunkande. För att ens kunna ta sig an den sociala tryggheten vid flyttning, bör man först få till stånd en vändning i detta. Den mest brådskande uppgiften därefter är att tillförsäkra invandrare rätt till arbetsplats och bostad. Sedan bör man gå framåt på bred front, genom att bl. a. påverka invandrarnas utbildningsmöjligheter, deras rättigheter till att delta i beslutsfattande som rör miljön, deras arbetsförhållanden osv.

Det nordiska arbetsmarknadssamarbetets centrala principer borde således omfatta ett tillförsäkrande av tryggheten vid flyttning och av invandrarnas likställdhet. I ljuset av erfarenheterna från den nordiska arbetsmarknaden kan man konstatera, att vissa principer, som skulle möjliggöra en tryggare flyttning än hittills, inte tillräckligt beaktats då 1954 års arbetsmarknadsöverenskommelse skapades. Detta missförhållande borde senast nu avlägsnas genom att kom-



plettera det avtalssystem som reglerar den nordiska arbetsmarknaden.

Nordiska ministerrådet antog år 1975 ett arbeidsmarknadspolitiskt samarbeidsprogram. Detta arbeidsmarknadsprogram skall genomföras etappvis, och man har under dess första skede uppnått vissa resultat. Så beslöt arbetsministrarna i december 1978 om tilskapandet av ett nordiskt oppfølningssystem samt om en del åtgärder genom vilka s. k. uthyrningsfirmor, vilka bedriver skatteskolning och olaglig uthyrning av arbeidskraft över gränserna, skulle förmås att upphöra med sin verksamhet. Även ett effektivt genomförande av denna åtgärd skulle bidra till förbättrande av arbetstagarens trygghet vid flyttning.

Ett annat exempel är den s. k. samhällsgarantin för unga. I en utredning som utfördes inom ramen för det nordiska arbeidsmarknadsprogrammet togs opp tanken om en samhällsgaranti för unga för att trygga både utbildning, arbeidspraktik och arbete juridiskt och i praktiken. Denna utredning har delvis kunnat utnyttjas i förberedningen av nationella åtgärder i Finland för ungdomsgarantin.

Den andra etappen av det nordiska arbeidsmarknadsprogrammet håller på att inledas. När hela arbeidsmarknadsprogrammets strävan tycks vara utvecklandet av arbeidsmarknadspolitikens medel och samarbeide för att stöda strävan till full sysselsättning, måste man i förverkligandet av programmets andra etapp utgå från den rådande sysselsättningssituationen som är helt annan än för tre år sedan. En halv miljon arbetslösa i Norden och störningarna i världsekonomin med allt kraftigare verkningar betyder både en ny nationell och nordisk utmaning. För att kunna svara på detta måste samarbeidet utvecklas.

Vid igångsättandet av arbeidsmarknadsprogrammets andra etapp måste man bl. a. försöka hitta svar på följande frågor: Vilka är de anpassningsproblem som förändringarna i världsekonomin medför och problemene på den nordiska arbeidsmarknaden på 1980-talet? Vilken kommer den nya teknologins, mikroprocessorernas och automationens inverkan på sysselsättningen i de nordiska länderna att vara? Hur framträder arbeidsmarknadens strukturförändring mellan de

nordiska länderna, förändringarna i utbudet av och efterfrågan på arbeidskraft, de regionala förändringarna på 1980-talet och hur kommer dessa att påverka olika grupper på arbeidsmarknaden.

Ministerrådet (arbeitsministrarna) har redan beslutat att igångsätta en omfattande bakgrundsutredning om dessa frågor som en del av arbeidsmarknadsprogrammets andra etapp.

Herr president! Jag har här talat å ena sidan om problemene i invandringen mellan de nordiska länderna, å andra sidan om utvecklandet av den nordiska arbeidsmarknadspolitikene och arbeidsmarknadssamarbeidet. Vi bör realistiskt granska resultatene av samarbeidet og de förändringar, som ständigt sker i det omgivande samhället. Och vi måste också ha mod att beakta dessa förändringar och dra nödvändiga slutsatser.

**Benkow:** Det er vel slik at ingen midlertidige tilbakeslag har hindret det nordiske samarbeid i å utvikle seg videre, for det har hendt regelmessig at hver gang vi er blitt tvunget ett skritt tilbake, har det faktisk virket som sats til to skritt frem. På enkelte områder er utviklingen gått med stormskritt, i hvert fall dersom vi betrakter det hele i et litt lengre historisk buespenn, og det later til at fremmarsjen fortsetter uavhengig av at vi ikke alltid makter å skape de formelle forutsetninger, om det nå gjelder tollunion, lovgivning eller forpliktende traktater — noe som faktisk var et av de bærende elementer i den avgående presidents innlegg ved åpningen av sesjonen.

Vi har også fått høre at samhandelen mellom oss er stadig stigende og større enn noen gang, og vi kommer hverandre — heldigvis — stadig nærmere. Vi er i virkeligheten, hvis man har sans for det litt lengre buespenn, inne i et visst sig, som etter alt å dømme vil vedvare dersom vi steller godt med det og ikke utsetter det for unødige påkjenninger og motkrefter. Jeg vil nesten gå så langt som til å si at den største nordiske innsats kan være å avstå fra å lansere altfor ærgjerrige og av og til åpenbart kontroversielle fremstöt og forlange dem gjennomført i en håndvending.

Jeg tror vi må erkjenne den tempobegrensning som ligger i det forhold at vi deltar i et

arbeid mellom fem suverene stater, med hvert sitt tidkrevende og omstendelige både byråkrati og demokrati. At mange finner avstanden mellom de mange store ord og de altfor få små skritt for stor, er noe vi etter alt å dømme må leve med. Men dersom vi ønsker at rådets autoritet og troverdighet skal ha gjennomslagskraft i befolkningen, må vi likevel være i stand til å produsere resultater på de områder av vår virksomhet som har mer direkte betydning for befolkningens hverdag. På slike områder er det nok nødvendig for rådets og arbeidets anseelse å demonstrere et større minstemål av handlekraft og tempo enn kanskje vanlig er.

Dette gjelder ikke minst vår mediapolitikk og ganske særlig vår stillingtagen til Nordsat. For meg har det faktisk virket som om man med velberådd hu har latt være å omtale Nordsat fordi man venter på en utredning. Men jeg finner det nærmest påfallende at et av de spørsmål som befolkningene i våre land er mest opptatt av, og mest regelmessig debatterer både seg imellom og i mediaene, praktisk talt ikke er nevnt med et ord. Hvilke grunner det er for det, det vet jeg ikke, men sånt går som kjent i bølger. Det er vel ikke tvil om at Nordsat kan komme til å bli det betydeligste kulturprosjekt i det nordiske samarbeid. Men synet på Nordsat er sterkt vekslende, og det kommer jevnlig til uttrykk, mens vi venter på det endelige resultatet av den pågående utredning, som vi da i sin tur skal ta mer konkret stilling til.

Og holdningene veksler — det får en hilse og si — fra positiv entusiasme til det nølende og avventende, fra det åpenbart uvillige til det helt storartet negative. Holdninger til Nordsat blir hovedsakelig ideologisk og kulturpolitisk begrunnet. Det må bety at man bekjenner seg til forskjellig kulturpolitikk dersom man kommer til stikk motsatte resultater, vil jeg tro. Det kan selvfølgelig finnes praktiske, økonomiske og tekniske grunner for ikke å ville velge Nordsat som løsning. Slike hensyn hører hjemme i den mer trivielle hverdag, der teknikk og økonomi er realiteter som det selvsagt ikke er mulig å heve seg over, men de kan aldri berøre kulturpolitikken og den retning vi velger for den.

Till tross for at utredningsarbeidet vel er

inne i sin mer avsluttende fase og har pågått lenge, er det altså i dag ute blant folk større usikkerhet enn tidligere om hvordan de ulike land stiller seg til det grunnleggende spørsmål: Vil det være riktig kulturpolitikk å gi befolkningen i Norden fritt valg mellom alt som sendes i eteren, innenfor vårt større nordiske fellesskap? Det er verdt å merke seg at statsminister Odvar Nordli har svart et entydig, fulltonende og befriende klart ja til dette. Det samme har hans forgjenger, statsminister Bratteli, gjort. Det virker imidlertid som om det svenske sosialdemokrati har en annen og i det minste vesentlig mer forbeholden innstilling til Nordsat. Nå er jeg personlig ikke i tvil om hvor den norske folkevilje er. Hvor den svenske er, vet svenskene bedre, men den er nok der, den også. Hjemme hos oss ønsker imidlertid *praktisk talt alle* å bli gjort delaktig i de øvrige nordiske lands hverdagsliv og kulturtilbud så langt fjernsynet kan make det — og det er temmelig langt, det, for vanlige mennesker.

Det vil være av betydelig interesse å få nærmere kommentert hva det kan komme av at det norske sosialdemokrati ved sine fremste talsmenn markerer en klart positiv holdning basert på kulturpolitisk oppfatning, mens det svenske sosialdemokrati, som vel med rette påberoper seg det samme politiske og ideologiske utspring, forholder seg hva jeg nærmest vil kalle negativt avventende. Nå er det jo en trøst at det ikke står i noen traktat eller avtale at alt som ikke alle fem land er med på, det skal ikke realiseres. Jeg tror nå tross alt at Nordsat vil komme, uavhengig av om ett eller flere land reserverer seg eller er imot på et visst tidspunkt eller en stund.

Nå er det mange som har hevdet at det positive kulturengagesjement bare er et falsk dekke for støtte til nøddested industri, og at det er skjulte økonomiske maktgrupperinger ute og går. Slike argumenter er typiske eksempler på hvordan enkelte kan løpe løpsk og nærmest overanstrenge sin fra för av anstrengte fantasi, men slike argumenter kan man fra tid til annen høre. Nå skal jeg være den første til å innrømme at vi ikke skal underkaste oss "utviklingen" og anse den som uavvendelig, uansett hvor den fører oss hen. Vi får da så godt vi kan, prøve å styre

den og gi den retning. Men det er visse utviklingstendenser som vi i de nordiske land ikke kan styre, og det er den utvikling som finner sted utenfor det nordiske område. Det som skjer andre steder, kan vi i beste fall påvirke på sikt, men ikke ha direkte innflytelse på.

Det er nesten så sannsynlig at det vel må anses for sikkert at de yngre av oss og barna våre vil oppleve en etermediasituasjon der en rekke satellitter vil sende et kolossalt antall fjernsynsprogrammer produsert i andre land enn de nordiske. Dette kan man ha delte meninger om og like eller mislike. Men dersom vi mener at det finnes en nordisk kulturell egenart og verdi — og det mener vi — og at det er en kulturell egenart og verdi som det er verd å bevare og forbedre og gjøre ytterligere kjent, ja, da bør også Norden være med i konkurransen om Europas seere. Vi må i hvert fall — og i det minste — være med i konkurransen om våre egne seere.

Synspunkter på Nordsat vil ofte fortone seg — har i hvert fall gjort det hittil — som gjentakelse av og bekreftelse på meninger som tidligere er kommet til uttrykk. Men i en tid da både vilkår og meninger skifter raskt, kan det kanskje ha en viss betydning å skaffe seg en oversikt over hva som har skjedd siden sist vi var sammen. Det er det i hvert fall veldig mange utenfor rådet som er interessert i å få nærmere rede på. Og for da å avslutte med et halvsitat av en kjent latinsk klassiker, så er det fortsatt min mening at Nordsat bør og skal komme og aller helst med full støtte fra alle de nordiske land.

## Meddelande

Det meddelades, att statsrådet Rolf Wirten intagit sin plats i rådet.

**Marjatta Väänänen:** Herr president! Innan jag börjar den svenskspråkiga delen av mitt tal vill jag yttra några ord på finska.

Haluaisin puuttua muutamalla sanalla niihin sanoihin, jotka Suomen valtuuskunnan puheenjohtaja V. J. Sukselainen on täällä sanonut testamenttinaan, ennen kuin

hän jättää, kuten hän asian ilmaisi, monikymmenvuotisen työnsä Pohjoismaiden neuvostossa nuorempiin käsiin. Hän puhui Pohjoismaiden neuvoston tulevaisuudesta ja hän oli huolissaan siitä, että täällä ei ehkä riittävästi aina muisteta sitä, mistä pohjoismainen yhteistyö saa voimansa ja mielekkyytensä. Hän lausui pelkonsa siitä, että aloitteellinen toiminta siirtyy parlamentaarikoilta ja erilaisilta kansallisilta instituutioilta enenevästi byrokraatian haltuun.

Olen hänen kanssaan samaa mieltä näistä vaaroista. Pohjoismaisen yhteistyön voima ja vahvuus perustuvat erilaisten kansalaispiirien omaehtoiseen haluun ja aloitteellisuuteen edistää pohjoismaisuuden asiaa ja niille annettuihin mahdollisuuksiin siinä suhteessa. Olen keskittämisen ja byrokraatisoitumisen ja myös riittämättömän tiedottamisen vaaran havainnut niin Pohjoismaiden neuvoston valitun jäsenen kuin hallituksen edustajankin ominaisuudessa ja katson, että meidän on määrätietoisesti torjuttava sellainen kehitys, joka saattaa viedä kansanvaltaisuudesta virkamiesvaltaisuuteen. Tätä alkoon kuitenkin käsitettävä Pohjoismaiden neuvoston piirissä toimivien pätevien virkamiesten työn arvostelemiseksi.

Ovanstående i svensk översättning: Jag skulle med några ord vilja behandla de ord, som Finlands delegations ordförande V. J. Sukselainen har sagt här som sitt testamente, innan han, som han uttryckte sig, lämnar sitt många årtionden långa arbete i Nordiska rådet till yngre händer. Han talade om Nordiska rådets framtid och var bekymrad över att man här kanske inte alltid tillräckligt kommer ihåg, varifrån det nordiska samarbetet får sin kraft och meningsfullhet. Han uttalade sin oro över att den initiativtagande funktionen alltmera övergår från parlamentariker och olika nationella institutioner till byråkratin.

Jag delar hans åsikt om dessa risker. Det nordiska samarbetets kraft och styrka grundar sig på olika medborgarkretsars frivilliga vilja och initiativrikedom att främja nordismen och de möjligheter som man givit dem i det hänseendet. Jag har observerat centraliseringen och byråkratiseringen och också risken med otillräcklig information både i egenskap av vald medlem och rege-

ringsrepresentant och anser att vi målmedvetet måste värja oss för en sådan utveckling som kan leda från demokrati till tjänstemannadominans. Detta skall dock inte uppfattas som kritik över Nordiska rådets kompetenta tjänstemäns arbete.

Grannspråksundervisningens ställning i läroplanerna i de nordiska länderna har blivit allt sämre, konstateras det i rapporten "Våra grannspråk", NU B 1978: 11. Också i Finlands skolor är det engelskan som fått den mest centrala ställningen på bekostnad av de andra språken. Detta har åstadkommit oro hemma hos oss, därför att det försvagar våra kontaktmöjligheter via andra språk.

Därför tillsattes i Finland en statlig kommitté för att utreda och sätta upp mål för språkundervisningen i Finland. Kommittén offentliggjorde sina rekommendationer i början av den här månaden, och om dessa förverkligas kommer bl. a. svenskundervisningens omfattning i Finland att öka i förhållande till läget i dag.

I Finlands grundskola läser för närvarande alla elever minst två främmande språk, av vilka huvudvikten ligger på det språk som eleverna börjar läsa först. Senaste läsåret valde 88 % av tredjeklassisterna engelska som sitt första främmande språk. Ungefär 5 % inledde sina språkstudier med svenskan och likaså inledde ungefär 5 % sina språkstudier med finska som första främmande språk. De sistnämnda är elever i svenskspråkiga skolor. Knappt 2 % valde något annat språk som första främmande språk, ungefär 1 % började med tyska, 0,6 % med ryska och 0,2 % med franska.

Den tidigare nämnda språkprogramkommittén ansåg inte att denna fördelning var tillräckligt mångsidig. Finlands geografiska läge, de av detta betingade statliga och kulturella förbindelserna, landets tvåspråkiga befolkning och de begränsade möjligheterna att använda våra två språk i internationellt umgänge medverkar till att det i Finland behövs en väldigt mångsidig språkkunskap.

Kommittén anser att behovet av folk som kan tyska är störst näst efter sådana som kan svenska och engelska. Likaså har man uppskattat behovet av sådana som borde kunna ryska till ungefär 30 % av den ar-

betsföra befolkningen. På samma sätt borde 15—20 % kunna franska.

Dessa mål kan förefalla alltför högt ställda. Men redan nu läser ju eleverna i grundskolan två språk. Och av alla skulle inte heller framledes krävas samma grad av språkkunskap, utan utmärkt förmåga skulle kunna förutsättas blott hos en del av dem som läst respektive språk.

För att de uppställda målen skall kunna nås krävs det att av en finskspråkig årsklass ungefär 10 % väljer engelska som första främmande språk, ungefär 15 % svenska, 5—7 % tyska, likaså 5—7 % ryska, och 2—3 % franska. Avsikten är dock inte att tvinga eleverna att börja läsa något visst språk, utan målen skall nås på frivillig väg, så att eleven eller föräldrarna själva får välja språk.

Språkprogramkommitténs förslag besjålas av en stark tro på att ett litet land som Finland måste garantera sina medborgare möjligheter att stå i kontakt med kulturen, tekniken och arbetslivet utanför landets gränser. Med tanke på det nordiska samarbetet är det av mycket stor betydelse, att svenskans ställning enligt språkprogramkommitténs förslag kommer att bibehållas och dessutom starkare än idag och omfatta hela den finskspråkiga åldersklassen. Denna lösning, i den mån man i sinom tid kan komma fram till den, kommer att ha avgörande betydelse för att utvidga all den mångsidiga samnordiska verksamhet som upprätthålls mellan alla fem nordiska länder och ytterligare utvecklas.

Till kunskaperna i nordiska grannspråk ansluter sig nära kulturutskottets förslag till rekommendation till Nordiska ministerrådet att vidtaga åtgärder för att åstadkomma en konvention om gemensam arbetsmarknad för lärare.

Den svenska lagen om hemspråksundervisning och andra åtgärder, som öppnar möjligheter för invandrarbarn och -ungdom att uppnå fullständig tvåspråkighet, förutsätter mera lärarkrafter utomlandsifrån än tidigare. För närvarande finns det ungefär 50 000 finskspråkiga barn i skolåldern i Sverige och för dem ungefär 900 hemspråkslärare. Man har räknat med att det i framtiden behövs 1 500—2 000 hemspråkslärare.

För att det för de finskspråkiga barnen skall finnas tillräckligt med kompetenta lärarkrafter, är det viktigt att få till stånd en gemensam arbetsmarknad för lärare, på vilken lärarna har samma förmåner som landets egna lärare har. Den första förutsättningen är att de nordiska lärarexamina jämställs.

Det första försöket att få till stånd en gemensam arbetsmarknad för lärare gjordes redan på 1960-talet, då man började inse modersmålets betydelse i en ung människas språkliga, kunskapsmässiga och all annan utveckling. Då kunde målet inte nås, men nu när lagen om hemspråksundervisning har trätt i kraft i Sverige, är de principiella och de praktiska förutsättningarna och behoven andra. Observera också språkundervisningens och språkkunskapens anknytning till sysselsättningsfrågorna, som nu hör till våra mest brännande problem. En gemensam arbetsmarknad för lärare skulle också vara en praktisk tillämpning av Nordiska ministerrådets rekommendation om ett nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet, ett av ministerrådets krav på snabba och effektiva åtgärder i saken.

För två år sedan antog Nordiska rådet en rekommendation om spridning av nordisk film inom Norden. Mot bakgrunden av denna rekommendation har det inom filmkretsar förts en livlig diskussion om möjligheterna att få se fler filmer från grannländerna. Diskussionen har tagit fart tack vare de nordiska nationella filminstitutens och -stiftelsernas fasta kontakter, film- och TV-arbetarnas nordiska fortbildningsseminarier och de nordiska filmfestivalerna. Första gången arrangerades filmfestivalen i Köpenhamn 1978 och andra gången på Hanholmen i Esbo i januari i år.

I debatten har man fäst uppmärksamhet vid att filmrepertoaren i de nordiska länderna är mycket ensidig. Tonvikten ligger på de anglo-amerikanska ländernas filmproduktion. Av filmer importerade från de olika nordiska länderna är repertoaren t. ex. i Norge 8 % av utbudet och i Finland 5 %. Filmen med sina rika möjligheter som underhållning och konst kan dock tillfredsställa stora grupper kulturbehov. Med hjälp av filmen ges det goda möjligheter att öka kännedomen om kulturen och vanorna

i de andra nordiska länderna. Filmen når många sådana personer, vilkas kontakter med nordisk kultur via andra konstarter kan vara mycket begränsade.

Som exempel på filmens betydelse som kunskaps-spridare kan anföras en för kort tid sedan gjord undersökning om skolbarnens uppfattning om händelserna under den epok då Finland uppnådde sin självständighet. Enligt forskarna beskrev största delen av skolbarnen dessa händelser på basen av Väinö Linnas verk "Här under polstjärnan". Händelserna förmedlades dock inte via själva boken, utan via en filmatisering, som visats två gånger i TV.

Barn och ungdom är en särskilt betydelsefull målgrupp också då det gäller spridning av nordisk film. Kultur- och samhällsproblemen är i de nordiska länderna mycket likartade. Filmerna kan sålunda tilltala grannländernas ungdom mycket nära. Vi har brist på goda barn- och ungdomsfilmerna, som bygger på en närstående kulturell grund. Uppmärksamhet borde också fästas vid behovet av 16 mm:s kopior emedan sådana i allmänhet utgör den enda möjligheten att förevisa film i sådana kommuner, som saknar biografteater. Nästan hälften av kommunerna i Finland är sådana.

På försorg av de enskilda nordiska ländernas filminstitut eller -stiftelser stöds för närvarande importen av konstnärligt sett betydelsefulla filmer. Att anvisa nordiska medel till att stöda import av uteslutande nordiska filmer via de nationella filminstituten och -stiftelserna skulle säkert vara ett av de enklaste och effektivaste sätten att förverkliga rekommendationen från 1977. Man borde också kunna garantera en fortsättning på de nordiska filmfestivalerna. Sådana evenemang ger i koncentrerad form information till företrädare för branschen i nyckelställning och tjänar som nyttigt presentations- och debattforum för filmmakare.

Samarbetet mellan Sverige och Finland kännetecknas i hög grad av emigrationen, som pågått i århundraden. Efter andra världskriget påverkades flyttningsrörelsen starkt av det arbetsmarknadsavtal som de nordiska regeringarna slöt år 1954. Avtalet betydde en övergång till fri arbetsmarknad i Norden. Då avtalet i fråga slöts kunde man

inte ana den omfattning som flyttningsrörelsen skulle få i synnerhet mellan Sverige och Finland, men med en ensidig emigration från Finland till Sverige.

Flyttningsvågens topp nåddes i slutet av 1960-talet, men en betydelsefull utvandring har fortsatt till dags dato.

Flyttningsrörelsen har under de senaste åren hållits tillbaka av lågkonjunkturen så, att Finland åren 1976—77 uppvisade en flyttningsförlust på ca 9 500 personer medan motsvarande siffra för de senaste åren sjunkit till 6 500 personer.

Orsaken till att antalet utflyttade personer sjunkit är knappast en minskad motivation för flyttning, utan det faktum att arbetstillfällena inom den svenska industrin minskat med nästan 100 000. Därför utgörs också utvandrarerna i dag allt oftare av välutbildad och språkkunnig arbetskraft. Flyttningsrörelsen kommer således på lång sikt att kosta Finland stora och dyra pengar. Därför kan inte de finländska myndigheterna förbli överksamma inför denna situation. Man bör finna medel för att placera kapitalet på ett rättvist sätt i de nordiska länderna så att arbetstillfällena kan spridas jämnare än hittills. Planerade åtgärder som tar sikte på detta har redan i praktiken förverkligats. Ett exempel värt att nämna är Nordiska investeringsbanken i Helsingfors.

Språkfrågan är ett av de största och mest svårlösta problemen som dykt upp i samband med invandringen. I Finland väntar man fortfarande på en hållbar lösning av frågan om invandrarernas språkliga utveckling, medräknat ett allsidigt trygghande av invandrarernas modersmål och ett utbud av de viktigaste serviceformerna på deras eget språk. Därför noterar jag med tillfredsställelse att Sveriges regering tillsatt en utredning med uppgift att föreslå samordnade insatser för undervisningen av vuxna invandrare i svenska om svenskt samhälls- och arbetsliv.

I början av detta årtionde levde man tyvärr i den tron, att om barn inte lär sig sitt modersmål så är det lättare för dem att lära sig behärska svenska språket och att snabbt anpassa sig till det nya samhället. I dag finns det knappast någon som vågar försvara en sådan uppfattning offentligt. Nu vet man hur stor betydelse modersmålet

utveckling hos ett barn har för barnets hela andliga tillväxt. I dag vet vi också att barn till sverigefinnar, som inte haft tillfälle att utveckla sitt eget modersmål, inte heller har lätt att lära sig något annat språk.

När finska politiker och utbildningsmyndigheter besöker Sverige, kan de ofta konstatera, att de finska invandrarna sätter stort värde på dessa besök. Dessutom kan man lägga märke till, att de knyter olika slags förhoppningar och förväntningar till dessa besök. De finska invandrarna väntar att finska politiker och skolmyndigheter på något sätt skall hjälpa in de svårigheter som invandrarna har med sin utbildning i Sverige. Detta faktum är ytterst intressant, det visar något slags kraftlöshet, som invandrarna känner inför sina svårigheter. Man får det intrycket att det är svårt för invandrare att bli hörda och förstådda — trots alla de positiva åtgärder som det svenska samhället har vidtagit för att underlätta situationen. Detta är faktiskt litet överraskande eftersom jag vet att svenska politiker och skolmyndigheter inte saknar god vilja och förståelse för invandrarernas utbildningsproblem. Personligen ser jag saken så här: Invandrarernas kunskaper i svenska språket är så pass bristfälliga att de har svårigheter att göra sig gällande t. ex. i skoldiskussioner. Och därför skulle jag varmt önska att det svenska samhället skulle vara extra lyhört för de åsikter som framförs av invandrare och deras organisationer.

När det gäller lärarsituationen i grundskolan var antalet behöriga finskspråkiga lärare våren 1978 nästan 500, dvs. 43 %, och antalet icke-behöriga lärare ca 650, dvs. 57 %.

Vi kan konstatera att ungefär hälften av lärarna är obehöriga och att situationen inte kan anses vara tillfredsställande. När antalet finskspråkiga barn under skolåldern är ca 35 000, betyder det att behovet av finskspråkiga lärare ytterligare kommer att växa. Det finns anledning att öka utbildningen av tvåspråkiga lärare i Sverige. Jag kommer alltså tillbaka till den fråga som jag nyss berörde, nämligen frågan om en gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare, vilket betyder att kompetenta lärare från Finland kan hjälpa Sverige med Sveriges lärarfrågor.

Jag setter stort värde på det forskningsarbeite som redan utført i Sverige om invandrararnas utdanningsfrågor. Det skulle utöver dette vara interessant att veta litet mera detaljerat, hur invandrarbarn har klarat sig i den svenske grundskolan. Lika viktig skulle det vara att få oppgifter om invandrarelevernas studieframgang i gymnasieskolan.

Frågan om enspråkige eller sammansatte klasser tycks fortfarande vara aktuell i den debatt som pågår om invandrarbarnens utdanningsfrågor. Ur finsk synpunkt har det varit glædjande att høre om den positive innstillingen till enspråkige klasser, som uttrycks under de senaste tiderna av ledende skolmyndigheter. Jag henviser till ett uttalende av svenske skolöverstyrelsens generaldirektør Birgitta Ulvhammar. Hon meddelade att hon under ett tvåspråkighetsseminarium på Hanaholmen i januar i år hade blitt overtygad om at enspråkige klasser er den bästa løsningen, om elevunderlaget er tillræckligt for at innrette en særskild klasse.

Också forskere har fæst oppmærksomhet ved saken. Professor Göte Hanssons undersøkning om ett experiment i Södertälje har for en kort tid sedan givits offentlighet og den talar också for at innrette finskspråkige klasser. Jag er glæd over dette, eftersom jag er overtygad om at den trygghet som barnen får oppleve i en finsk klasse er viktig for deres sunde psykiske utveckling.

Jag er ledsen om jag har tråket ut medlemmarna av rådet med saker som nærmest er bilaterale og rør Sverige og Finland. Emigrationen till Sverige er dock ett så vidstrækt problem — det er ju fråga om angelægheter som rør over 300 000 finlændere i Sverige — at jag har djærvt anse det vara delvis också ett nordiskt problem. I de svenske skolorna fanns det år 1978 næstan 50 000 finskspråkige elever og av dessa var 20 000 sådana som i grundskolan deltog i hemspråksundervisningen. Med hænseynt till at det år 1975 bara var 11 000 finske barn som deltog i hemspråksundervisningen, har utvecklingen alltså varit positiv trots svårigheter ved gjennomfærandet.

Till slut, herr president, må det vara mig tillåtet at konstatera hur viktig det skulle vara for de 325 000 finlændarna i Sverige

liksom for de omkring 300 000 finlændersvenskarna i Finland at Nordsat-planen forverkligas.

**Lund:** Hr. president! Jeg vil hevde at det lovpriste nordiske samarbeidet i det neste tiåret uten tvil vil komme et langt steg videre på bestemte områder i samfunnet — under bestemte forutsetninger.

Områdene jeg tenker på, er økonomi, industri og energi. Forutsetningene jeg har i tankene, er viljen og evnen til å akseptere samordning av tiltak i sak og tid. En arbeidsfordeling ut fra de ressurser Norden samlet kan mønstre, er også en forutsetning som vil stille oss overfor utfordringer vi tidligere ikke har møtt. Jeg deler i så måte det som kom til uttrykk i Trygve Brattelis åpningstale mandag, at det vi nå må søke etter, er veier og midler til å bruke de enorme kreftene vi har, til å sikre menneskene et tryggere liv — trygghet for arbeid og trygghet for inntekt.

Det var ved dette arbeidet med inngåelse av en prinsippavtale mellom den norske regjering og Volvo AB i mai i fjor — med den svenske regjeringens forståelse og medvirkning — at vi virkelig stod overfor et gjennombrudd for et nordisk industri- og energisamarbeid.

Men hva skjer? Volvo-avtalen havarerer. Vi har ved festlige anledninger talt oss varme om fellesnordiske framstøt, om bevegelsesfriheten, felles arbeidsmarkedspolitik, sosiale rettigheter m. m. Når vi så står overfor store visjoner, som samtidig er konkret utformet, vendes tommelen ned. De som sier at arbeidet for Volvo-avtalen var mislykket, ser bort fra et viktig punkt, nemlig at forutsetningen for å kunne mislykkes er at en forsøker å gjøre noe. Derfor er det min sikre overbevisning at vi må fortsette med å prøve å gjøre noe.

Vi er inne i en økonomisk vanskelig situasjon med stor arbeidsledighet. Den rammer ikke minst unge mennesker. Det er med gru en må minne om at lediggang er roten til alt ondt, at lediggang er djevelens hodepute. Nordens Faglige Samorganisasjon har i en uttalelse foran denne sesjonen i Nordisk Råd bedt om at de nordiske land må gjøre sitt ytterste for å samordne poli-

tikken for full sysselsetting og økonomisk utvikling. Jeg vil gjerne understreke alvoret i denne uttalelsen. Det nordiske industripolitiske samarbeidet må bygges kraftig ut ut fra de store utnyttede mulighetene vi har, krever Nordens Faglige Samorganisasjon. Dette kravet understøttes av 6 millioner fagorganiserte i Norden.

Det er et tankekors at det bak det konkrete Volvo-prosjektet også stod en samlet fagbevegelse i Norge og Sverige. Og det bør være et tankekors at det var et mindretall av aksjeeiere og en vente-og-se-holdning hos en del politikere — også representert i Nordisk Råd — som stoppet en høyst ønsket og nødvendig utvikling. Fagbevegelsen både i Norge og Sverige finner det høyst uholdbart at snevre kapitalgruppers kortsiktige egeninteresser skal velte en avtale på tvers av interessene til myndighetene som har hele ansvaret for økonomien, og på tvers av arbeidstakernes og bedriftledelsens klare standpunkt.

Mindretallet av aksjonærer i AB Volvo, som veltet avtalen, har gitt støtet til en debatt om aksjonærsystemets framtid i Norge og Sverige, og jeg ville ikke bli overrasket om debatten vil finne sted over hele Norden. Det er et spørsmål om ikke aksjonærsystemet er blitt en bremse og sogar en krise for beslutningsprosessen. Dersom vi skal ha sammenheng mellom arbeid og kapital, kan i alle fall jeg vanskelig se at vi kan basere oss på aksjonærsystemets utilstrekkelighet, slik det ble dokumentert i forbindelse med Volvo-avtalen; dette av den enkle grunn at dette systemet ikke kan fylle sin hovedoppgave, nemlig å skaffe kapital til virksomhetene.

Det vi stod overfor med Volvo-avtalen, var et gigantisk prosjekt, innebygd en lang rekke impulser i vår blandingsøkonomi. Men skeptikerne og nasjonalistene satte bom for det.

Muligens har vi nok engang fått en repetisjon av hva som hendte da NORDÖK strandet etter at traktat lå ferdig til ratifikasjon.

Det vi har opplevd i kjölvannet av Volvo-avtalen, er intet annet enn utviklingspessimismens seier, for å sitere Aftenpostens Stockholms-korrespondent, Lars Hellberg, som i sin kommentar gav uttrykk for

skuffelse over nederlaget for et visjonært samarbeidsprosjekt som ville ha sprengt nasjonale grenser.

Dersom det er slik at profitten og ikke profetiene skal styre næringslivets utvikling, ja, da bör selv Nordisk Råd protestere. Arbeidet med industriens utviklingsmuligheter må være en sentral oppgave for Rådet i årene som kommer. Særlig må det legges vekt på de utfordringer som ligger i ny teknologi og ønsket om full sysselsetting.

Jeg er som jeg sa innledningsvis, optimist, og jeg tror at vi vil komme et langt steg videre på disse områdene. Men som sagt, da må også forutsetningene være til stede.

**Ingrid Sundberg:** Herr president! Nordisk politik är i dag i första hand fråga om ekonomi, vilket debatten hittills har visat, och det är på det ekonomiska området som det framtida nordiska samarbetet kommer att förstärkas, av nödvändighet och till båt-nad för våra små nationers möjlighet att hävda sig i en allt bistrare internationell verklighet. Ett exempel på detta är det nu aviserade danska köpet av Broby Industrier i Skåne.

Detta innebär emellertid inte att kulturområdet minskar i betydelse eller på något sätt skulle vara färdigutvecklat vad samarbete angår.

Det sägs mycket vackert om nordiskt samarbete under en konferens som denna. Alla är eniga om att kulturgemenskapen är grunden för detta vårt samarbete. Kulturutskottet har förra sommaren uttryckt detta så att det kulturella samarbetet utöver att vara grunden för hela det nordiska samarbetet har två huvudsyften, ett ideellt och ett rationellt.

Det ideella nordiska samarbetet är väl förankrat hos praktiskt taget varje invånare i de nordiska länderna och också långt utöver Nordens gränser. Och naturligtvis har denna bakgrund resulterat i praktiskt samarbete — det gäller konst och musik, bibliotek, litteratur, vetenskap och forskning. På område efter område finner vi organisatoriska band och ett ofta väl fungerande utbyte, stött och uppskattat av många.

På andra områden har samarbetet strandat och när det gäller utbildning närmast



kapsejsat. På arbetsmarknadens område har man lyckats få till stånd ett givande och alltmer intensifierat samarbete medan samarbete om frågor som utbildningsorganisation, läroplansarbete m. m. nu försiggår utan annat än informerande kontakter länderna emellan. Detta är djupt beklagligt, och jag anser att ett närmande länderna emellan på sikt blir nödvändigt och också fruktbart.

Ministerrådet har i år behandlat ett förslag till utökat samband på det allmänkulturella området. Jag skall alltså här inte sakgranska detta förslag eller komma med några detaljerade synpunkter. Det finns emellertid en linje i detta förslag som är av mera principiell natur och som det kan finnas skäl att kommentera. Ett handlingsprogram brukar med all rätt innehålla förslag på konkreta åtgärder. Det är detta som skiljer det från ett ideologiskt program. De konkreta åtgärder som föreslås är emellertid inte många och de är i huvudsak av utredningskaraktär.

Har man svårt att hitta nya områden för att förstärka det kulturella samarbetet? Och om så är fallet, beror det då på att samarbetet är så väl utbyggt att knappast mycket återstår, eller är det ekonomiska hinder som ligger i vägen?

Låt mig likna det nordiska samarbetet vid ett vattentorn som byggs enligt moderna metoder. Man börjar med att gjuta "svampen", förrådet, och sedan gjuter man den bärande stolpen nerifrån.

Nordiskt samarbete är organisatoriskt — det är överdelen på vattentornet — väl utbyggt efter ett kvartssekel, så väl utbyggt vad gäller organisationen att det finns risk för att ansvällningen blir alltför stor på bekostnad av genomslagskraften.

Det är höjden på tornet som avgör trycket på vattnet och på samma sätt skall det nordiska samarbetet utgöra ett tryck inte bara på oss som sitter i Nordiska rådet utan på var och en i våra länder.

Men så är inte fallet. Nordiska samarbetet är fortfarande exklusivt i den betydelsen att tanken på nordism inte genomsyrat vår vardag, inte är självklar i praktiska sammanhang.

Det finns bara ett enda sätt att nå ut till vardagsmänniskan. Det är med hjälp av massmedia.

I kultursammanhang blir massmedia så lätt strykpojken. Visst: Även i Nordiska rådet talar man om behovet av en mer samlad mediapolitik, och massmedias roll undersöks och utreds i många sammanhang. Men hela tiden finns något av pekpinne eller smårädsla för massmedia, när vi i stället måste lära oss att just massmedia är vårt allra bästa verktyg för att sprida den nordiska samarbetstanken. Vad vi än säger har press, radio och TV större kulturell inverkan än något annat.

Det är alltså inte bara fråga om att samordna. Samordna kan betyda förflockning och minskad variation, samverkan betyder stimulans och omväxling. Låt mig ta ett exempel: Ett likartat programutbud i de olika länderna motverkar nordiska samarbetet, eftersom lusten att ta in grannlandets kanal minskar — flera miljoner nordiska medborgare kan detta — och språkförståelsen och insynen i grannlandets förhållanden minskar.

Här nämndes förut — jag tror att det var Sture Palm som gjorde det — hur man inom EG lyckats lösa frågan om informationen. Jag skulle vilja gå ett steg vidare och säga att vad EG har lyckats med men inte Nordiska rådet är inte bara att sprida information om sin verksamhet som sådan, utan det är att få människorna att intressera sig för vad som försiggår i de andra länderna.

Jag roade mig under helgen bl. a. med att lyssna på radio och se på TV och göra det ur nordisk synpunkt. Inte i ett enda av de svenskproducerade och samhällsanknutna programmen förekom en enda hänvisning till förhållanden i våra grannländer men väl till andra länder. Det må gälla Kulturfönstret, Kulturkvarten, behandling av narkotikamissbrukare eller hur svenska multinationella företag uppför sig.

Vi har paneler och diskussioner och intervjuer, men när såg vi en dansk eller norsk inpetad i den svenska TV-rutan? När hörde man frågan: Hur ser ni i Finland på detta problem?

Vi använder inte massmedia i nordismens tjänst. I stället försöker vi att likrikta dem. Och ändå är ju en av grundtankarna i vår nordiska kulturpolitik att inte utjämna de särarter som finns länderna emellan utan

tvärtom vidga upplevelsen av dem till andra nordiska länder.

Nu kommer utredningen om språkförståelsen i Norden. Det är bra det. Mycket av massamedias ovilja eller kanske riktigare ointresse av att vidga samhällsdebatten till erinringar om förhållanden i andra nordiska länder beror på rädsla för bristande språkförståelse.

Vi har i Sverige en utbildningsdebatt där från många håll hävdas att vi ställer för små krav på eleverna. Utan krav lär de sig ingenting.

Men detsamma gäller de vuxna — utan att något krävs av oss lär vi oss ingenting. För dem som bor nära gränserna är det ingen svårighet att förstå grannlandets språk. Jag är medveten om att Finland och Island här har en särställning.

Men låt oss bli vänner med massmedia — se dem inte som kulturförstörare utan som kulturbärare.

Björnsterne Björnsson har sagt i en dikt:

Jag vill värja mitt land  
jag vill bygga mitt land  
jag vill älska det fram  
i min bön i mitt barn

Det är barnen som är framtiden. Och det är på barnen som vi skall satsa och bygga vårt Norden. Därför var det med förväntan många av oss såg att nordisk barnkulturrappport förelåg i god tid till FN:s barnår 1979.

Här hade också Nordiska rådet gjort en satsning, och de åtgärder som kommittén föreslog skulle genom antagande av Nordiska rådet bli vårt sätt att fira och högtidligt hålla detta barnår.

Vad blir det av det hela? Ministerrådet har tagit med bland de fyra förslagen till åtgärder på det allmänskulturella området: särskilt program för att stödja barnkultur eller projekt bl. a. på grund av betänkandet från barnkulturgruppen.

Var är här de konkreta förslagen? Förslag om gemensam produktion av tecknade serier. Ökad satsning för att få författare att skriva barndramatik. Och var finns förslagen om utbyte av barnprogram i radio och TV? När man läser betänkandet och redogörelserna från de enskilda länderna om förhållandena när det gäller barnradio och barn-TV-produktion och hör hur ont alla har om pengar, hur små resurser som ge-

nomgående satsas på denna verksamhet, då tänker man: Varför skickar man inte barnprogram på kassetter till varandra? Vilket organ sysslar med att marknadsföra varandras barnprogram i de andra länderna? Varför utreder man bara och varför talar inte Drutten och Krokodilen litet norska ibland?

Vad är barnkultur? De flesta barn har inte tillgång till särskilda aktiviteter utan konsumerar program och annat som är avsett för vuxna. Visst är gränsen svår att dra och den kanske inte ens skall dras.

Men det är viktigt att det finns aktiviteter som helt riktar sig till barn för att motverka de påverkningar som barn alltid utsätts för från olika håll, och vi måste satsa på kvalitet. Undermåliga kulturprodukter finns alltid tillgång till.

När man lyssnar på den ekonomiska debatten som förs här kommer det faktum fram att våra nordiska länder samtidigt som samarbetet intensifieras ändå konkurrerar med varandra, och självklart måste det vara så i länder med fri marknadsekonomi. När det gäller kulturen är det inte fråga om konkurrens utan stimulans. Det torde gälla i allra högsta grad produktion av alster som huvudsakligen riktar sig till barn. Nordiska rådet får inte detta barnens år slå sig till ro med att andra organisationer gör så mycket. Vi är ju i den lyckliga situationen att samtidigt som vi kan ge barnen tillfälle till kvalitativt goda kulturupplevelser kan vi förmedla den nordiska gemenskapen. Den möjligheten får vi inte försitta.

**Bernhardt Tastesen:** Hr. præsident! Debattens hidtidige forløb har været præget af de tunge økonomiske problemer, som alle de nordiske lande har fået som en alvorlig udfordring over for bevarelsen af den hidtidige levestandard.

Vi ønsker alle at bruge de ressourcer, vi har, for at give livet en så høj kvalitet som muligt på trods af den aktuelle krise i de rige samfunds økonomi.

At give det menneskelige liv kvalitet er nemlig ikke kun et spørgsmål om at sikre fortsat økonomisk vækst, men i lige så høj grad et spørgsmål om at bruge vore fælles ressourcer på den rigtige måde.

Jeg vil ligesom den foregående taler erindre om, at FN har besluttet, at 1979

skal være børnenes år, og dette må give os anledning til at spørge os selv, om vi prioriterer hensynet til børnene tilstrækkelig højt her i Norden.

De seneste års faldende fødselstal er måske udtryk for en bedre familieplanlægning, men alligevel må det give anledning til bekymring, hvis denne udvikling fortsætter. Sverige og Danmark er nær den situation, at antallet af døde pr. år overstiger antallet af nyfødte.

Skal vi bevare vore samfund, således at de præges af en harmonisk udvikling, må vi i det nordiske samarbejde satse meget stærkt på at give familier med børn muligheder for vilkår, der er præget af stor tryghed. Samtidig med at vi erkender ligestillingens konsekvenser: lige adgang til uddannelse og beskæftigelse, således at kvinderne får reel mulighed for at folde sig ud i alle samfundssammenhænge, således som mændene hele tiden har haft det, må vi ikke glemme, at børnene også har ret til en opvækst, der stimulerer dem til en kreativ udvikling, så de kan leve et godt liv i fremtidens samfund, og dette sidste stiller store krav til både mænd og kvinder.

Vi må derfor i den kommende tid ofre mere opmærksomhed omkring de faktorer, der påvirker børnenes opvækstvilkår.

Jeg tænker her på, hvad vi nu kan gøre for at styrke den enkelte families tryghed, og når jeg her taler om familie, så tænker jeg også på enligt stillede forsørgere, som vi jo har mange af, jeg tænker også på de mange faste samlivsforhold uden ægteskabskontrakt, som jo også er stigende i antal. Jeg tænker på familiebegrebet i bred almindelighed her.

I hvilket omfang skal der her være tale om udvidet adgang til barselorlov, og i hvilket omfang skal der ydes kontant børnetilskud til familier med helt små børn?

Jeg tænker også på: hvorledes kan vi skabe gode børnehaver (daghjem) for børn, ikke bare fordi forældrene skal passe deres uddannelse og beskæftigelse, men også fordi alle børn har behov for at møde andre børn og andre voksne? Det har også et andet vigtigt formål, nemlig at forberede barnet på de vilkår, der stilles til det på et senere tidspunkt i livet. I det højtindustrialiserede samfund er kernefamilien et for snævert be-

greb omkring børns udvikling. Spørgsmålet om den samlede sum af fritidstilbud til de lidt større børn spiller også her en stor rolle, og vi skal heller ikke glemme den betydning, som folkeskolen (grundskolen) har.

Som samfundet har udviklet sig, skal børnene bruge mange af deres år i skolen. Skolen skal derfor udvikle sig således, at det ikke bare er et sted, hvor man henter nyttig lærdom, men også et rart sted at være, hvor børnene og de unge udvikles til levende mennesker, der kan føre vore demokratiske og humanistiske ideer ved ind i fremtiden.

Hr. præsident! Jeg har villet fremhæve disse ting i denne debat for at understrege, at foruden de økonomiske problemer, der skal klares, for at vore samfund fortsat kan udvikles, skal vi ikke glemme, at den menneskelige trivsel, og i denne forbindelse vore børns udvikling, er det, som ligger os på sinde, ikke alene i børneåret 1979, men også når vi inden for kort tid begiver os ind i 1980ernes samfund.

**Johan J. Jakobsen:** Under Nordisk Råd 26. sesjon i Oslo ble den internasjonale krise viet atskillig oppmerksomhet. Dels ble det reist spørsmål om hvordan de nordiske land i fellesskap skulle kunne møte problemene. Dels ble det påpekt at noe måtte gjøres for å hindre at samarbeidet ble påført skadevirkninger. På bakgrunn av debatten i Rådet vedtok Ministerrådet å skaffe til veie det som måtte foreligge av informasjon om de økonomiske hovedproblemer i verden, særlig sett i nordisk sammenheng. Vedtaket antydte muligheten av en styrket samordning av den økonomiske politikk i Norden. Det er kanskje spesiell grunn til å feste seg ved den arbeidsgruppe som ble nedsatt for å se nærmere på konkurranseforvridninger som følger av offentlig støtte til næringslivet i de nordiske land. Nettopp på dette felt eksisterer det en viss frykt for at samarbeidet kan få en skjev utvikling landene imellom.

Debatten i Nordisk Råd preges også nå av de samme problemstillinger. Hver for seg sliter de nordiske land fremdeles med arbeidsledighet og inflasjon. De tiltak som settes i verk for å motvirke disse problemene, kan ikke sies å ha sitt utgangspunkt i en koordinert nordisk strategi, men har sna-

rere karakter av isolerte nasjonale vurderinger. Derfor vil det være uklokt å se bort fra faren for at det nordiske økonomiske samarbeidet kan komme ut av balanse. I utgangspunktet kan det virke beroligende når den nordiske konkurranseutredningen fastslår at samhandelen mellom de nordiske land viser betydelig stabilitet. Men denne utredning, som ble presentert på ministerrådsmøtet 1. november 1978, lider av en vesentlig svakhet:

Arbeidsgruppen har konsentrert sitt arbeid om perioden 1970—1976, og det omfatter bare tekobransjene, trevare-, treforedlings- og skipsbyggingsindustrien. Det er imidlertid grunn til å anta at de alvorligste problemene først meldte seg med tyngde etter 1976, og da for et bredt register av industribedrifter. Jeg vil også henlede oppmerksomheten på et forhold jeg fant grunn til å påpeke allerede under fjorårets generaldebatt. For Norges del lå verdien av importen fra de øvrige nordiske land for året 1976 hele 52 pst. høyere enn verdien av eksporten til de samme land. Importen til Norge viste for perioden 1975—76 en økning på 12 pst., mens den norske eksporten til de nordiske land bare steg med 4 pst. Dette kan tyde på at Norge de siste årene har tapt terreng på de nordiske markeder. I den grad dette skyldes at bedrifter i andre land legger til grunn en mer bevisst nordisk handelsstrategi enn tilfellet er i Norge, må dette tas som en naturlig urfordring. For de norske myndigheter må tendensen i den nordiske samhandelen oppfattes som en av flere påminnelser om nødvendigheten av å angripe det særnorske kostnadsnivået. Det står likevel ikke til å nekte at ulike konkurransevilkår spiller en rolle. Avgifter, fraktregulativer, akseltrykkbestemmelser og krav til transportmateriekk påvirker i ikke liten grad konkurranseforholdene. Den forskjellige valutapolitikk som er blitt ført, har utvilsomt også påvirket konkurranseforholdene. På lengre sikt vil ikke noe nordisk land være tjent med en skjev handelsutvikling, og slett ikke Norden som helhet.

Over tid vil ukoordinert bruk av nasjonale økonomiske virkemidler kunne slå negativt ut for det nordiske samarbeidet. Derfor vil det være påkrevd med en sterkere samordning av landenes økonomiske poli-

tikk, herunder også valutapolitikken, dersom de nordiske land sammen skal kunne bekjempe arbeidsløshet og inflasjon.

Det har uten tvil ligget en undertone av utålmodighet i debatten så langt. Når det kan spores en viss utålmodighet på en rekke felter, henger dette etter min mening sammen med en underliggende følelse av at det nordiske samarbeid i sin nåværende form er blitt for lite resultatorientert. Sjøl om utrednings- og prosjektvirksomheten har vært økende i de siste årene, må det medgis at avstanden mellom ord og handling samtidig øker. Kanskje vil det være riktig å si at kultursamarbeidet her representerer et gledelig unntak. Når en derimot retter oppmerksomheten mot handels- og industri-/energipolitikken er det påfallende hvor vanskelig det er å dokumentere betydelige framskritt.

Nå skal det sies at den nordiske samhandel ligger på ett gledelig høyt nivå. Det handelspolitiske samarbeid fikk for alvor sitt gjennombrudd i 1960-årene innenfor rammen av EFTA. Det er likevel et faktum at handelsveiene i Norge, Sverige og Finland fortsatt i overveiende grad går i retning av nord-syd. Tradisjonelt har kontaktene øst-vest — de såkalte tverrforbindelser — stått mye svakere. Dette transportmønster synes å være relativt lite påvirket av det mangeårige nordiske samarbeidet.

Og det griper inn i og setter grenser for en videreutvikling av så vel handels- som industrisamarbeidet. Det er bl. a. for å bøte på dette at en i årevis har mosjonert for økt nordkalottsamarbeid og andre former for regional kontakt. Det nye regionalpolitiske handlingsprogram som nå foreligger, faller innenfor rammen av en målsetting om å styrke spesielt grensearbeidet.

På det energi- og industripolitiske området har diskusjonen den siste tid i overveiende grad vært konsentrert om de svensk-norske drøftelser. Bortfallet av Volvo-avtalen ble av enkelte betraktet som et nytt alvorlig tilbakeslag for de nordiske samarbeidsbestrebelsler. Jeg deler ikke denne oppfatning. Det var en meget spesiell og delvis kontroversiell samarbeidsform som ble forkastet. Dette forhindrer ikke at diskusjonen kan tas opp på ny, med utgangspunkt i de avtaler mellom den norske og svenske

regjering, bl. a. om tømmer og olje, som forelå til behandling. Og det er på det rene at også andre elementer i Volvo-avtalen kan bli videreført. Jeg tenker her bl. a. på leveranser av deler till bilindustrien.

Med en viss undring hørte en tidligere i dag på norsk hold den tolkning av den såkalte tømmeravtalen som gjør seg gjeldende på svensk hold. Hr. Palme støttet den fortolkning at tømmeravtalen ikke innebærer noen forpliktelse fra svensk side, men bare mulighet for på markedsmessige vilkår å drive grenshandelen som hittil. Dersom dette er den offisielle tolkning, er det vanskelig å se hvilken verdi tømmeravtalen som sådan hadde. Trengte en en omfattende avtale for å oppnå en svensk forsikring om ikke å legge administrative hindringer i veien for tradisjonell norsk-svensk grenshandel?

Det er imidlertid mitt inntrykk, både når det gjelder handelspolitikken og det omtalte energi- og industrisamarbeid, at det blir nødvendig å gjøre betydelige framskritt på et område som i mangt og mye danner forutsetningen for annen virksomhet, nemlig det vi kan betegne som den nordiske *infrastruktur*. Det er behov for en vesentlig styrkelse av tverrforbindelsene innen det finsk-skandinaviske området. Havnepolitikk og flygplassspørsmål er viktig i denne sammenheng.

På forrige sesjon vedtok Nordisk Råd en uttalelse der Ministerrådet ble bedt om å påskynde arbeidet med de tverrgående flyforbindelser mellom de nordlige deler av Finland, Norge og Sverige. Videre ble regjeringene i Norge og Sverige anmodet om å ta stilling til en utredning om godstrafikken over den såkalte Trondheimsleden.

Arbeidet med en tilfredsstillende skipsforbindelse mellom Island, Færøyene og det øvrige Norden ble anbefalt påskyndet. Jeg vil uttale det håp at det med utgangspunkt i slike saker vil være mulig å trekke opp rammene for en framtidig nordisk kommunikasjonsplan. En koordinert politikk på dette område vil utgjøre grunnlaget for en fastere forbindelse mellom de nordiske økonomier.

Jeg er imidlertid oppmerksom på, som jeg alt har antydnet, at det nordiske samarbeidet henter sin styrke fra "de små skritt politikk". Tilsvarende kan det slås fast at

samarbeidets svakhet ligger i en manglende evne til å bidra til en helhetlig nordisk politikk der Norden og ikke de enkelte land står i sentrum for oppmerksomheten. Dette er ingen ny oppdagelse. Allerede på 1950-tallet ble det arbeidet med planer om en nordisk økonomisk union hvor bl. a. et koordinert industripolitisk samarbeid utgjorde et viktig element. For 10 år siden var landene på ny opptatt av spørsmålet om å finne fram til en nordisk helhetsløsning. Disse Nordök-planene brøt i noen grad med det pragmatiske samarbeidsprinsipp, idet de forutsatte forhandlinger der det ble nødvendig både å gi og ta. I motsetning til hr. Willoch finner jeg grunn til å beklage at Nordök-planene ikke ble realisert.

Det mest konkrete utgangspunkt for det nåværende samarbeid er Helsingfors-avtalen av 1962. Denne avtalen slår fast at samarbeidet skal fremmes gjennom samråd i økonomiske spørsmål hvor oppmerksomheten må rettes mot mulighetene for å samordne tiltak av konjunkturutjevne karakter, og videre at en skal etterstrebe felles løsninger når det gjelder betalnings- og valutaspørsmål. De muligheter for samarbeid Helsingfors-avtalen gir, bør utnyttes sterkere, bl. a. når det gjelder valutapolitikken. De nordiske land har en utadvent økonomi. Det innebærer at alle land ser det som en fordel at det er størst mulig stabilitet i de valutapolitiske forhold både innen Norden og internasjonalt.

Behovet for bedre kontakt og samråd er ikke blitt mindre etter at også Norge har valgt å stå utenfor det utvidede valutasamarbeidet i Vest-Europa. De nordiske land har felles interesser på flere betydningsfulle industrisektorer, men de konkurrerer seg imellom på viktige eksportmarkeder. Det er derfor i alle nordiske lands interesse å skape best mulig valutastabilitet og bl. a. unngå valutasingninger mellom de nordiske land, som er diktert ut fra konkurransemessige hensyn.

Spørsmålet er om en innenfor de rammer som nå gjelder for samarbeidet, vil kunne hindre at oppnådde samarbeidsresultater blir skadelidende i den næringsøkonomiske omstrukturering som nå foregår både i regional og i global målestokk. Det er videre spørsmål om det er mulig å etablere felles

tiltak som kan motvirke arbeidsløshet og inflasjon. Rent umiddelbart skulle en kunne anta at en planlegging for Norden som helhet ville gi større valgmuligheter på mange områder. Dette forutsetter imidlertid at en innenfor det nordiske samarbeid på nytt gir prioritet til helhetsløsninger som omfatter alle land. Det er sagt mye pent om den særegne nordiske samarbeidsmodell. Den savner sidestykke i det internasjonale samarbeid mellom suverene stater. Men det er i trengselstider samarbeidets styrke og dets svakheter best kommer til syne. Den vanskelige internasjonale situasjon vil sette det nordiske samhold på prøve. La oss håpe at vi sammen er i stand til å møte denne utfordring.

**Gunnar Richardson:** Herr president! Av det offisielle nordiske kultursamarbeidets tre hovedområder — forskning, utdanning og allmän kulturell verksamhet — torde forskningen vara det som är minst uppmärksammat inom massmedia och bland allmänheten. Det betyder emellertid *inte* att den är obetydlig eller oviktig. Inom forskningen förekommer det kontakter på nästan alla områden i Norden. Ofta har ett organiserat samarbete kommit till stånd på grundval av personliga och spontana kontakter. I övrigt fungerar samarbetet enligt kulturavtalet, inriktat på bl. a. gemensamma projekt, på frågor rörande forskningspolitiken, på forskningens organisation och på information om forskningsresultat.

På forskningsområdet har otvivelaktigt en hel del skett, men ytterligare insatser bör kunna göras. Dessa måste sättas in på en mängd områden. För att på bästa sätt utnyttja befintliga resurser krävs emellertid att en prioritering kommer till stånd. Vi bör inom Norden göra en översyn av vilka forskningsområden som är mest lämpade för ett nordiskt samarbete och inrikta oss på att ta fasta på de speciella förhållanden och förutsättningar som existerar i de olika länderna. Om medlen till nordiskt forskningssamarbete skall kunna utnyttjas på ett ändamålsenligt sätt är det viktigt att ett samarbete etableras mellan kulturavtalets organ och de nationella organen, framför allt forskningsråden. Nordiska ministerrådets rådgivande kommitté för forskning

(RKF) har tagit upp frågan om samarbete mellan de nordiska och de nationella organen i ett handlingsprogram "Forslag til handlingsprogram for indretningen af det nordiska kulturbudgets ressourcer til forskningsformål."

Nordiska rådets kulturutskott har i sitt yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse behandlat handlingsprogrammet för forskningssamarbetet. Utskottet konstaterar härvid, att förslaget syftar till större flexibilitet i utnyttjandet av den nordiska kulturbudgetens forskningsresurser och till en förbättring av de vetenskapliga kontakterna i Norden. Som medel för att uppnå detta syfte föreslås ökade satsningar på samnordisk forskarutbildning, samnordiska forskarstipendier och ökat stöd till nordiska konferenser m. m. Vidare föreslås att nordiska medel används vid planläggning och projektering av gemensamma forskningsuppgifter och att forskningsrådsmedel används för genomförandet av själva projektet. Som koordineringsorgan föreslås gemensamma planlägningsgrupper. Av remissvaren över förslaget till handlingsprogram på forskningsområdet framgår att forskningsråden är positiva till förslaget om nordisk forskarutbildning, nordiska forskarstipendier och konferenser — en del av detta har för övrigt redan lett till beslut av utbildningsministrarna. Däremot råder det inte enighet mellan forskningsråden beträffande förslaget om gemensamma planlägningsgrupper eller om rollfördelningen mellan kulturavtalets organ och forskningsråden när det gäller initiering och planering av samnordiska forskningsprojekt.

Kulturutskottet uttalar för sin del, att det förväntar sig en ytterligare bearbetning av de delar av programmet, varom oenighet ännu råder, så att en slutlig lösning av frågan om ansvarsfördelning mellan kulturavtalets organ och forskningsråden snarast möjligt uppnås. Utskottet efterlyser en redogörelse av forskningsråden om riktlinjer och principer för stöd till nordiska forskningsprojekt. Forskningsråden har vid behandlingen av förslaget till handlingsprogram för forskningssamarbetet yttrat, att finansieringen av samnordiska forskningsprojekt primärt är forskningsrådets ansvar.

Utan att ha någon helt genomtänkt uppfattning om vilken samarbetsform som är den bästa, skulle jag vilja ge några personliga kommentarer och peka på några principiellt viktiga krav som enligt min mening bör ställas i samband med en utökad samverkan på forskningens område. De kraven gäller kvaliteten i fråga om själva forskningen, de nationella forskningsrådets integritet samt strävan att undvika en onödig och kostsam byråkratisering.

Det måste vara ett oavvisligt krav att samnordiska forskningsprojekt fyller samma kvalitetsanspråk som de nationella. I annat fall skulle samarbetet bli till en otjänst både för forskningen och det nordiska samarbetet som sådant. Med tanke på de samlade personella resurser som det nordiska forskarsamhället förfogar över borde detta inte innebära några problem.

Det är vidare viktigt att ett vidgat samarbete och en ökad forskningsvolym inte resulterar i en ytterligare byråkratisering med t. ex. nya organ. Forskningsrådets samarbetsnämnder bör utgöra centra för samverkansprojektet. Vad beträffar finansieringen, bör man finna en rimlig avvägning mellan den nordiska kulturbudgeten och de berörda forskningsråden. Det kan inte gärna få bli så, att "nordiska medel" används för att initiera och planera projekt, som sedan de nationella forskningsråden mer eller mindre motvilligt tvingas bekosta. Det måste bli ett samarbete på lika villkor eller på sådana villkor som man kommer överens om. Kanske särskilda medel bör ställas till arbetsnämndernas förfogande. Jag vill livligt instämma i den uppfattning som Rådgivande kommittén för forskning (RKF) framfört, nämligen att rollfördelningen i fråga om planering och finansiering av forskningsprojekt måste övervägas närmare.

Vad gäller de administrativa funktionerna har jag redan betonat vikten av att de inte får svälla ut onödigtvis. Jag har framhållit den roll forskningsrådets samarbets-

nämnder bör spela, och jag vill vidare påtala det närmast självklara, att kultursekretariatet i Köpenhamn utgör den administrativa bas som vi från Nordiska rådets och Ministerrådets sida bör utnyttja i denna verksamhet.

Sedan handlingsprogrammet för forskningssamverkan utarbetats och diskuterats i olika organ har det inträffat, att de nordiska statsministrarna vid ett möte i november 1978 diskuterat frågan om en utvidgad forskningssamverkan. De konstaterade att ett av de områden som i nuvarande situation är särskilt väl lämpat för samarbete mellan Nordens länder är just forskningen. Statsministrarna beslöt anmoda Nordiska ministerrådet, samarbetsministrarna samt kultur- och utbildningsministrarna att ta initiativ till ett ökat nordiskt forskningssamarbete såväl inom grundforskningen som inom den tillämpade forskningen.

Detta intresse för samverkan på forskningens område som Nordens statsministrar visat är ytterst glädjande. Betydelsen av detta samarbete har därmed påtalats inte bara av parlamentariker och kultur- och utbildningsministrarna. Detta intresse skall helt visst inte tolkas så, att forskningen är ett område som är ovanligt väl lämpat för nordiskt samarbete — medan det kan vara svårare på många andra områden — och att man just och enbart av *den* anledningen bör satsa på detta område. Det bör i stället uppfattas så, att det är angeläget att de nordiska ländernas begränsade resurser för forskning utnyttjas så effektivt som möjligt och att detta kan bli till stor nytta för utvecklingen i våra länder. Det finns, herr president, all anledning att hälsa de initiativ till ökat forskningssamarbete, som tagits i olika sammanhang, med stor tillfredsställelse. Det fortsatta arbetet bör bedrivas med kraft och målmedvetenhet.

Sedan generaldebatten avbrutits, avslutades mötet kl. 18.20.

## Protokoll

### 4:e mötet

**Onsdagen den 21 februari 1979 kl. 9.30**

**Presidenter: Poul Schlüter, Lars Korvald och Guttorm Hansen**

### Dagordning

C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet

Dokument 1: Rapport från Nordiska rådets presidium (fortsatt generaldebatt)

### Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Ingrid Sundberg lämnat sessionen för detta möte och ersatts av Per Pettersson och att Marjatta Väänänen lämnat sessionen för denna dag.

*Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.*

**C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet och Dokument 1: Rapport från Nordiska rådets presidium (fortsatt generaldebatt)**

Utbildningsminister **Wikström**: Dagligt liv i Norden har länge präglats av bekymrade och dystra tongångar. Även vid denna session kommer problemen med de ekonomiska konjunkturerna att diskuteras. Det vore också märkligt om inte reella politiska problem som ekonomi och sysselsättning vore centrala ämnen när politiker från länder med likartade förhållanden samlas i denna skala. Nordiskt samarbete måste alltid vara förankrat i verkligheten och ha realismen som ett kännetecken. Men realism i politik kan ofta kritiseras för att gränsa till kapitulation och stagnation.

Ser vi på det gångna årets nordiska kulturbudget så präglas den självklart av de begränsningar som den offentliga sektorn i våra länder måste leva med. Ser vi samtidigt på berättelsen C 1 för 1978 så kan vi ändå konstatera att kultursamarbetet utvecklats mycket positivt. Vi har kunnat sätta i gång en rad olika aktiviteter bl. a. ett språksekretariat i Oslo, ett bildkonstcenter på Sveaborg i Helsingfors, en stor studie av lokala och regionala åtgärder när det gäller ungdomsarbetslöshet och utbildning och den fortsatta utredningen om radio- och TV-samarbete via satellit.

Det vidgade kulturbegreppet som länge varit en kulturpolitisk önskan betyder inte bara att man vill nå fler människor med kulturpolitiken utan också att kulturpolitiken skall omfatta bl. a. undervisning och forskning på det sätt som det nordiska kulturavtalet föreskriver. Det nordiska ministerrådet som har ansvar för kulturavtalets arbetsområden är därför egentligen i ett och samma ministerråd kulturministerråd, undervisningsministerråd och forskningsministerråd. Ibland har det sagts att undervisning är något som ligger före tillvaron, forskning ovanför och kultur vid sidan av. Men alla dessa områden är mitt i tillvarons vardag och tillsammans med andra politiska åtgärder styr de vardagens framgångar och motgångar.

I november 1978 möttes de nordiska statsministrarna för att dryfta ekonomiska och sysselsättningsmässiga problem. Det faller sig naturligt att man i det sammanhanget kom fram med förslag om ett ökat nordiskt forskningssamarbete, både med hänsyn till



den samhälleliga utvecklingen och behovet av ett mer effektivt utnyttjande av gemensamma resurser.

Vi lever i en tid då man måste spara. Men vi skall också ha ögonen öppna för att det kan finnas områden där vi sparar oss fattiga. Inom forskningen såväl som undervisningen och stora kulturområden kan vi med ett slitet uttryck säga att vi inte har råd att spara.

Vi har i de nordiska länderna under senare år med växande uppmärksamhet sett på teknikens och forskningens roll i samhället. Vi har riktat uppmärksamheten på de många punkter där den förefaller ha fört oss bort ifrån våra humanistiska ideal. Många har sett det som vore vi offer för en vetenskaplig och teknisk utveckling som vi inte kan styra. Ett synsätt som leit till ointresse, ja rent av fiendtlighet gentemot forskning och utvecklingsarbete. Så får det inte vara. Vi behöver forskning och utveckling för att förnya och förbättra våra samhällen. Vi behöver framför allt mer kunskap om forskning och forskningsresultat hos medborgarna och kanske alldeles särskilt hos politiker och andra beslutsfattare. Ökade kunskaper ger oss bättre möjligheter att tala om vilken sorts forskning vi behöver och — framför allt — att rätt använda dess resultat.

Forskningsministrarna har med glädje noterat statsministrarnas anmodan om ökat nordiskt forskningssamarbete. Vi är alla eniga om att de nordiska länderna passar sig väl för ett väl utvecklat systematiskt samarbete på forskningens område. Mot bakgrund av statsministrarnas uttalande pågår nu i de båda ministerrådssekretariaten i Köpenhamn och Oslo en undersökning av möjligheterna till ett vidgat forskningssamarbete, så att ett förslag skall kunna framläggas vid nästa års session. Ett sådant forskningssamarbete bör som hittills ske på alla nivåer från grundforskningen till ett konkret utnyttjande av forskningsresultat i ett fortsatt utvecklingsarbete. De gemensamma resurser vi måste utnyttja är inte bara av ekonomisk utan i lika hög grad av intellektuell art. Kulturavtalet räknar upp ett antal centrala områden för forskningssamarbete: t. ex. att skapa en god forskningsmiljö och utnyttja unika resurser, samordna gemensamma resurser till särskilt dyrbar forskning och genomföra gemensamma undersökningar om förhållanden

som är speciella för Norden. På samma sätt bör man öka och samordna det nordiska forskningssamarbetet inom de nationella ramarna.

Kostnaderna för avancerad forskning blir allt större. Delvis är det en följd av den växande kunskapsmängden och den därav följande specialiseringen. De nordiska länderna kan knappast var för sig bära dessa stora kostnader på många forskningsområden. Tillgången på kvalificerade forskare är också begränsad. Genom att i större utsträckning lägga samman våra resurser kan vi — det är min övertygelse — hålla nordisk forskning på en fortsatt hög nivå.

Ett utvidgat nordiskt forskningssamarbete bör inte ske genom att man satsar stort enbart på ett bestämt centralt ämne. Vi måste analysera forskningens roll i samhället och forskarens plats och villkor både med hänsyn till den nuvarande forskningsmiljön och till kraven på framtidens forskning.

Dessa tankegångar är redan förverkligade i de nordiska forskarkurserna som sedan flera år funnits på kulturbudgeten. De goda erfarenheterna från dessa ligger också bakom ministerrådets beslut om en gemensam nordisk stipendieordning för forskare och stöd till forskarsymposier och konferenser. Målet är att öka forskarkontakterna inom Norden både för att kvalificera den enskilde forskaren och för att inspirera forskarmiljön. Det är viktigt att få till stånd ett informationsutbyte och närmare kontakter mellan olika delar av forskningen i Norden.

En prioritering av undervisningen på alla nivåer för alla ländernas medborgare är utmärkande för nordiskt kultursamarbete. Samarbetet på detta område har nått långt sedan Helsingfors-avtalet skrevs då man koncentrerade sig på harmonisering av läroplaner och samverkan omkring utbyggnadsplaner och utbildningsinstitutioner. Harmoniseringen av de nordiska läroplanerna har utvecklats till att i första hand gälla samarbete om pedagogisk forskning och utveckling. Förskjutningen är alltså från likartade medel till gemensamma mål.

Grannspråksundervisningen är fortfarande en viktig del i undervisningssamarbetet. I det utredningsförslag som lades fram förra året har man inriktat sig på lärarutbildningen. På detta sätt vill man stimulera intresset för och

kunskaperna om grannländerna. Undervisningen skall inriktas på de nordiska grannländernas litteratur, kultur och samhällsliv i högre grad än på glossor och grammatik. Lärarkurserna i nordiska grannspråk har påbörjats och genomförs i ett nära och gott samarbete med Föreningen Norden.

Ett annat område för lärarutbildningen som visar att vi betraktar ett av vår tids stora problem på ett gemensamt sätt är de nordiska kurser för lärare på miljöområdet som påbörjats nyligen.

Samarbetet har följt utbildningspolitikens inriktning i respektive land och omfattar allt större områden. På vuxenutbildningsområdet har ministerrådet det senaste året beslutat om ett projektprogram som bl. a. inriktas på utbildning av vuxna i arbetslivet och på rekryteringsproblemen inom vuxenutbildningen med särskild hänsyn till de korttidsutbildade.

Inom den gymnasiala utbildningen ligger tyngdpunkten på utbildningsinsatser mot ungdomsarbetslöshet. Undersökningar görs för att samla erfarenheter av utbildningens roll och möjligheter i kampen mot detta stora problem.

Nordiskt radio- och TV-samarbete via satellit utreds f. n. Utredningsarbetet baserar sig på direktiv i vilka man tagit hänsyn till synpunkterna vid den omfattande remissbehandlingen och den diskussion som ägde rum vid förra årets session här i Nordiska rådet.

Det fortsatta utredningsarbetet inriktas i princip på direktöverföring av samtliga i dag existerande riksomfattande radio- och TV-program, det s. k. totalalternativet, men omfattar också en beskrivning av alternativet med en redigerad nordisk TV-kanal. Utredningen skall belysa de kultur- och programpolitiska, tekniska, rättsliga och finansiella aspekterna i ett nordiskt radio- och TV-samarbete via satellit utifrån de övergripande målen för kulturpolitiken och kultursamarbetet i Norden.

Frågan om nordisk radio och television via satellit har ingående debatterats i massmedia. Denna debatt tycks nu tillfälligt ha avstannat, kanske för att allt som kunnat sägas utifrån befintligt utredningsmaterial har blivit sagt. Debatten kan förväntas få förnyad kraft i samband med att rapporten från den fortsatta utredningen blir offentliggjord senare i år. Debatten vid nästa års session kommer

att kunna baseras på både utredningsrapporten och de remissyttranden som kommer att inhämtas.

En annan fråga som vi hoppas kunna presentera till nästa session är utvärderingen av det nordiska kultursamarbetet under den tid kulturavtalet varit i kraft.

Vi måste nu se på vilket sätt nordiska initiativ tagits upp i nationella sammanhang och vilken betydelse de fått för de enskilda medborgarna i Norden.

Vi måste också pröva om de metoder och den organisation vi har är de bästa för att uppnå de i kulturavtalet uppställda målen. Bl. a. dessa frågor hoppas vi få belysa av den utvärdering som vi på kulturutskottets anmodan har satt i gång. Utöver ett praktiskt utnyttjande av gemensamma resurser ger samarbetet inom kulturavtalets ram uttryck för en nordisk hållning och gemenskap. Vad dessa grundläggande förutsättningar uttrycker och det dagliga arbetets relation till detta kommer också att belysas i utvärderingsarbetet.

Man kan förvisso vara skeptisk till mycket som sägs i internationella sammanhang om förståelse och samarbete, om gemensamma intressen och frändskap. Men det originella är att de vackra orden och de högstämde fraserna i det nordiska samarbetet i hög grad motsvaras av verkligheten. Vi kan på område efter område — peka på konkreta projekt och säga: Se här, detta har vi gjort och gör gemensamt! Här är korsvägarna där våra nationella erfarenheter bryts och smälts samman till en gemensam fond av kunskap, kunskap som i det dagliga livet kommer medborgarna i våra nordiska länder till godo.

**Tuomioja:** Herr president! Tillväxten av stormakternas militära närvaro och å andra sidan den växande skillnaden mellan stormakternas och övrigas militära prestationsförmåga håller tydligt på att dra de nordiska länderna med i upprustningscirkeln. Det talas om ett hotande eller växande militärt tomrum, som de nordiska länderna med det snaraste borde fylla för att förhindra stormakterna att dra nytta av läget. Det finns emellertid både tid och anledning att noga överväga, huruvida kapprustningen är den väg, på vilken de nordiska länderna mest me-

ningsfullt svarar på den säkerhetspolitiska utvecklingen inom sina grannområden. Borde man inte snarare i stället för militarisering överväga en militär deeskalation från de nordiska ländernas håll?

Det är troligt, att de nya försvarsdoktrinerna i Norden kommer att i allt högre grad byggas på system av decentraliserat försvar. Detta innebär åter, att de militära beredskapssystemen i allt högre grad skall utsträckas till det lokala planet. Det finns en möjlighet, att de militära och civila systemen på detta sätt allt fastare binds samman. I praktiken ökar en sådan militär penetration och förberedelse, förutom för ett traditionellt frontkrig också för ett så kallat surrogatkrig, väsentligt de militära synpunkternas inverkan på medborgarnas dagliga liv även under fredliga förhållanden.

Det är motiverat att överväga vad ett dylikt försvarstänkande skulle innebära till exempel för kalottområdets och mera vidsträckt för de nordiska ländernas nordliga delars regionalpolitik. I militär mening är vida, glest bebodda eller obebodda områden på motståndarens eventuella uppmarschritt till och med mycket nödvändiga, medan regionalpolitiken under fredstid just försöker förhindra en ojämn utveckling mellan olika delar av landet. Alldeles lika bra kan det hända, att trafiknätets utveckling allt noggrannare måste övervägas även med tanke på militära synpunkter, och då uppstår lösningarna inte nödvändigtvis på grundval av befolkningens fredstida behov och önskemål. Säkerhetssynpunkterna har redan lett till att man på Nordkalotten har isolerat områden, som lämpar sig för ekonomiskt och rekreationsbruk, från fredstida användning.

Enligt min åsikt har vi beslutsfattare, som har ägnat oss åt fredsidén och som önskar att det nordiska samarbetet skall utvecklas, anledning att inse vårt arbetes säkerhetspolitiska betydelse. För att strävan till militär nedtrappning och upprustningssystemens avskaffande skall kunna lyckas, behövs det i motsvarande grad även ökning av det mångsidigaste ekonomiska, sociala och kulturella samarbetet. Ju mindre något område överhuvudtaget har befolkning och verksamhetsformer som syftar till att tillfredsställa människornas dagliga behov, desto lättare är militären beredd att se området som föremål för

militär verksamhet eller som genomfartsrutt.

Detsamma gäller emellertid också omvänt, och därför har bl. a. det här behandlade regionalpolitiska programmet, som gärna skulle ha fått vara djärvt och mera långtgående, också en positiv säkerhetspolitisk betydelse.

Den europeiska säkerhets- och samarbetskonferensens mest väsentliga, men samtidigt rätt lätt sårbara resultat var det politiska dokument, i vilket man uppskisserade de centrala principerna för umgänget mellan stater med olika samhällssystem. Vidareförandet av den europeiska säkerhets- och samarbetskonferensen och värnandet av avspänningspolitiken kräver initiativ och nya tillämpningar. Man skulle sålunda väl kunna tänka sig, att de nordiska länderna skulle sträva till att på regional basis utveckla och tillämpa de element, vilka man i ESK:s beslutsdokument har byggt på när det gäller hela Europa.

Ingredienser till ett dylikt regionalt säkerhets- och samarbetsdokument återfinnes redan nu på dagordningarna för nordiska förhandlingar och diskussioner. Utgångspunkten för de mera generella politiska spelreglerna kunde liksom i fråga om ESK vara ett avtal om att avhålla sig från kraftåtgärder och hot om sådana. Denna allmäneuropeiska princip anknuter sig ju intimt till principerna om de deltagande staternas territoriella integritet och gränsernas okränkbarhet. Behövet av ett avtal om dessa principer har från Finlands sida konstaterats redan på 60-talet. Åtgärder som befäster förtroendet tillämpas ensidigt redan nu i Norden och det vore alldeles uppenbart lättare att på regional basis vidareutveckla dem från den nivå som uppnåddes i ESK.

På det ekonomiska, vetenskapliga och kulturella umgängets områden har de nordiska länderna redan nu livliga kontakter insemellan och likaså med det på området inverkan av Sovjetunionen. Allt oftare har det kommit fram ett behov att t. ex. på östhandelns område i stället för de bilaterala projekten skapa samprojekt för flera stater med tanke på den sovjetiska marknadens storleks- och finansieringskrav. Ett omfattande på Nordeuropa tillämpat samarbetsprogram skulle erbjuda för alla parter nyttiga möjligheter. Till dessa perspektiv bör man ytterligare tillägga

de praktiska frågor som hänger samman med utnyttjandet av de nordliga havsområdena samt de möjligheter det erbjuder för att skydda och utveckla de näringar som bedrivs av nordkalottområdets invånare.

Målsättningen för uppörandet av ett regionalt säkerhets- och samarbetsdokument behöver inte vara en mera krävande form än i själva ESSK. Ett politiskt dokument som förhandlats fram mellan de nordiska länderna skulle mycket väl kunna vara målsättningen.

Att utsträcka problemen till områden utanför de nordiska länderna förutsätter att Sovjetunionen skulle erbjuda möjlighet att ansluta sig. Man bör även hålla i minnet, att problemet i det nordiska samarbetet inte enbart utgörs av kalottområdet. Även inom östersjöområdet finns det många saker, i vilka kuststaterna kan samarbeta på ett fruktbart sätt. På detta är t. ex. Östersjöns skyddskonvention ett exempel. Skapandet av ett nordiskt säkerhets- och samarbetsdokument skulle på detta sätt kunna erbjuda kopplingar till ett vidsträckt område och i flera väderstreck. Men som dess grundval och utgångspunkt vore det bra att hålla just de nordiska ländernas egna aktiviteter och deras egna insatser.

Ett dylikt från ESSK avlett regionalt samarbete i Norden är inte avsett att ersätta eller åsidosätta det nordiska samarbetet och i sådana frågor, där det öppnar sig naturliga möjligheter för att även Sovjetunionen och andra stater kan delta i samarbetet i enlighet med alla parterns intressen.

**K. B. Andersen:** Hr. formand! Det var et meget interessant indlæg, vi fik her. Tidsfristen i dag tillader ikke at gå ind i en egentlig debat; men jeg synes, det er rigtigt at sige, som vi har sagt før, at de nordiske lande med deres forskellige sikkerhedspolitiske placeringer og vurderinger i dag udgør et balanceområde i vor del af Europa af værdi ikke bare for de fem nordiske lande, men for hele Europa og for relationerne mellem Øst og Vest, og der skal meget tungtvejende grunde til at ændre den situation, vi i øjeblikket har sikkerhedspolitisk i Norden.

**Sundman:** Herr president! Jag skall respektera tidsbegränsningen. Jag hade tänkt börja mitt anförande med att kommentera en intervju med förutvarande finländske statsministern Mauno Koivisto i Vi, en av Sveriges största veckotidningar. Jag skall nu bara dröja med några ord vid det, improviserat.

Han anklagar där Nordiska rådet för att vara en papperstiger, att det är papper, papper, papper, vi drunknar i papper. I mitt skrivna anförande har jag invändningar mot detta. Det var så en gång i tiden, men jag vill gärna markera att jag under de elva år som jag varit med i Nordiska rådet har upplevt hur papperströmmen minskat och blivit mer relevant.

Vidare angriper han arbetsformerna i Nordiska rådet. Han tycker att rådet skall vara en diskussionsklubb, där politiker i Norden träffas, lär känna varandra och resonerar informellt, och då håller sig på en allmän och principiell nivå. Det är i och för sig riktigt, och generaldebatten fungerar också på det viset. Han menar vidare att vi skall inte syssla med små ting. Jag har invändningar mot det.

Vi skall bl. a. och i stor utsträckning syssla just med små ting. Det är nära nog meningen med Nordiska rådet. Vi skall syssla med en mängd små grå och vardagliga ting, och det nordiska samarbetet är en addition av de små beslut vi fattar, de små kliv vi tar framåt. Det var också någonting som statsrådet Bertil Hansson underströk i måndags.

Generaldebatten den här gången har naturligtvis främst sysslat med de brännande ekonomiska problemen och en utveckling av det nordiska samarbetet inom den sektorn. Kultursamarbetet har i vart fall formellt skjutits i bakgrunden hittills. Först på fredag förmiddag kommer kultursamarbetet upp på dagordningen, då kulturutskottets ärenden behandlas, dvs. när de hitresta delegaterna börjat packa sina väskor, kontrollera inbokningarna på flyget och allmänt gripits av en nervös uppbrottsstämning. Det är naturligtvis inte helt lyckligt.

Poul Schlüter framhöll i sitt anförande i måndags att respekten för Nordiska rådets och Nordiska ministerrådets arbete kan höjas om man koncentrerar diskussionen

kring "samarbejdstemaer, der direkte har betydning for landenes økonomiske situation". Därvid måste man, sade han, sätta kultursamarbetet, harmoniseringen av lagstiftningen och "meget andet" i andra eller tredje hand. Det låter sig sägas, men jag tror att det är lyckligast om det stannar vid ord.

Det är självklart att de ekonomiska problemen dominerar debatten och meningsutbytet. Vi lever ju i den tid vi lever i.

I sitt anförande som tillträdande president formulerade Olof Palme tre teser kring det nordiska samarbetet inför 80-talet: Det kommer att präglas av vidgat industriellt samarbete. Arbetsmarknadens parter kommer att få en allt större roll i samarbetet. De nordiska länderna kommer att successivt i allt högre grad samordna sitt agerande i de stora internationella ekonomiska sammanhangen.

Den riktning teserna pekar på förefaller riktig och önskvärd, och den framstår som självklar för oss.

Det ekonomiska samarbetet — i dessa ords vidaste mening — framstår för alla som självklart. Men vi måste ha i minnet att samarbetet — i det förgångna, i dag och i framtiden — bygger på den kulturella gemenskapen. Den är en grundläggande förutsättning. Herr president, det är en truism att påpeka detta, men det är en truism som bör upprepas tämligen ofta.

Kulturutskottet påpekar det i sitt betänkande över C 1: Kulturgemenskapen är den grundval allt annat samarbete vilar på. Och det är ju därför vi har fått ett kulturavtal, ett kultursekretariat i Köpenhamn och en gemensam nordisk kulturbudget.

Den gemensamma nordiska kulturbudgeten är blygsam. Den ligger f. n. runt 75 miljoner danska kronor. Utslaget på de nordiska medborgarna motsvarar det vad det kostar att inhandla en kopp kaffe och ett wienerbröd här i riksdagens restaurang — tre svenska kronor ungefär. Eller, mätt med ett annat mått, ungefär hälften av vad den svenska riksdagen om några veckor kommer att anvisa i statsanslag till Dramatiska teatern och Operan i Stockholm.

Vissa tecken tyder på att Poul Schlüters uttalande i måndags var profetiskt — det där att man bör sätta kultursamarbetet i

andra eller tredje hand.

Den 30 januari presenterade kultursekretariatet i Köpenhamn sitt förslag till gemensam kulturbudget för året 1980. Förslaget innebär betydande prutningar på de medel som äskats. Det ger en slutsumma på knappt 78 miljoner danska kronor. Det innebär en höjning med 10 procent i jämförelse med vad som utgår innevarande år, närmare bestämt 10,8 procent. Tar man hänsyn till löne- och kostnadsökningar på åtminstone 6 procent, hamnar vi alltså på en mycket blygsam aktivitetsökning.

Nu har budgetförslaget manglats — verkligen manglats — i ministerrådets budgetutskott. Där har man rekommenderat en prutning som innebär att höjningen skulle stanna vid 7,8 procent, alltså en aktivitetsökning på sådär 1,7 procent.

Herr president! Jag sade i början, när jag refererade vad jag egentligen hade tänkt säga, att vi skall syssla med små ting här i Nordiska rådet, men det var sannerligen inte små ting av det här slaget jag syftade på.

Redan nu på torsdag, i morgon, skall kulturutskottet möta ministerrådet i sammansättningen kultur- och utbildningsministrarna och diskutera kulturbudgeten. Senare samma dag skall enligt tidtabellen ministerrådet fatta beslut om ramarna för den gemensamma budgeten 1980. Tidsschemat är litet olyckligt. Det är ju först på fredag som kulturutskottets ärenden kommer upp på rådets dagordning.

Herr president! Den prutning som budgetutskottet föreslår framstår för mig som djupt oroande. Den bådär inte gott för framtiden. Den pekar hän mot en ambitionsnivå som är enbart en nivå och där det är illa ställt med ambitionerna.

**Sigrid Utkilen:** Vi har på en rekke forskningsområder etter hvert fått etablert et fruktbringende nordisk samarbeid. Det er en utvikling som må hilses med glede. Imidlertid er det viktige felter hvor meget fortsatt kan og bør gjøres.

Nordkalottsamarbeidet er utvilsomt en av de bærende bjelker i det nordiske byggverk. Det er allment erkjent at områdene i nord har mange felles problemer, samtidig som de enkelte nordiske land også har for-

utsetninger som kompletterer hverandre. Et slikt felt er ernærings situasjonen. Kan vi ved et samarbeid bidra til en bedre utnyttelse av de polare matemner, vil det være av den største betydning. Også i global sammenheng vil det være ønskelig å kunne øke matvareproduksjonen fra vegetabiliske og animalske matemner i de arktiske strøk som har bosetting. I virkeligheten er det vel slik at hele Nordkalotten, Svalbard og Grønland har behov for en bredere undersøkelse av hvilke ernæringsmessige muligheter som ligger i disse områders naturgitte forutsetninger.

Ser vi Skandinavia og spesielt Nordkalotten under ett, finner vi at verken Nord-Norge, Nord-Sverige eller Nord-Finland er selvforsynt med landbruksprodukter, og at slike importeres sørfra i hvert av disse landene. Dernest finner vi at nordområdene i Sverige og Finland har et underskudd av protein, men overskudd av karbohydrat. Dette er den motsatte situasjon av den som gjelder for Nord-Norge. Sett under ett har derfor Nordkalotten et kompletterende ressursgrunnlag for produksjon av kraftfôr til dyr, inkludert damfisk.

Den mulighet som ligger i gjensidig ressurskomplettering, er i dag ikke utnyttet. Det er egentlig merkelig når vi vet at industrien i alle tre land kjemper i konjunkturmotbør, og at samfunnet som helhet kan stå overfor truende omfang av arbeidsløshet.

En forskningsoppgave som er meget aktuell for alle som har tilknytning til fiskerinæringen, er arbeidet med en bedre utnyttelse av de fiskearter som nå først og fremst brukes til dyrfôr som mel. Nå er det lodda og en ikke uvesentlig del av makrell- og brislingfangstene. Den gang vi hadde den atlanto-skandiske silda, var det den vi malte opp, en utnyttelse vi vel ikke hadde grunn til å se på med stor tilfredshet.

For å få en bedre utnyttelse av de nevnte fiskearter ligger det uten tvil foran oss store forsknings- og utviklingsoppgaver. Et samarbeid på nordisk basis om disse forsknings- og utviklingsoppgavene er det grunn til å anta kan gi oss resultater raskere enn om vi skal løse dem hver for oss. Her er det oppgaver innenfor behandling og konservering av råstoffet etter fangst, bearbeidelse,

produktutvikling, produksjonsteknologi og ikke minst markedsføring. Forskningsressursene innenfor de nordiske land som kan nyttes til å løse disse og lignende oppgaver, er uten tvil store.

Når det gjelder fiskeriforskning i Norge, bygges det som kjent opp et forskningsmiljø i Tromsø. Her er det et nært samarbeid mellom Universitetet i Tromsø og Fiskeriteknologisk forskningsinstitutt. Det er et tverrfaglig miljø innenfor fiskeriforskning, med fagområdene fiskeribiologi, fiskeriteknologi, fiskeriøkonomi og fiskerierorganisasjon. Men selv om miljøet dekker et bredt område, vil det kunne tilføres viktige impulser fra de øvrige nordiske land. På den annen side vil selvsagt de nordiske land tilføres impulser herfra dersom det organiseres et mer formelt samarbeid om felles prosjekter.

Jeg er kjent med at det allerede er igangsatt forskningsarbeid ved Universitetet i Tromsø og Fiskeriteknologisk forskningsinstitutt i samme vi som gjelder teknologi til produksjon av "flytende fisk", med sikte på transport over lengre avstander. Spørsmålet er: Burde ikke flytende fisk transporteres til brukere i Nord-Sverige og Nord-Finland, mens karbohydratfôr, som høy, fraktes den motsatte vegen? Fraktes f. eks. 20 000 kg flytende fisk i en tankbil, vil denne bilen kunne kjøre lasten ca. 2 000 km før det er brukt like meget olje som fiske-melfabrikken ville bruke for å tørke tilsvarende mengde til mel. Dette åpner interessante perspektiver for gjensidig bytte over grensene i nord, der det kompletterende næringsgrunnlag kan utnyttes til felles beste med sikte på større grad av selvforsyning. Intet ville etter min oppfatning være hyggeligere enn om vi kunne oppnå større forståelse for hvor viktig primærnæringene er i nordområdene, og for at primærnæringene faktisk har gode forutsetninger her til tross for lange og harde vintre, ikke minst fordi industrien ikke kan erstatte det sysselsettningstilbud primærnæringene representerer.

Et slikt samarbeid bringer meg videre inn på tidligere forslag om en nordisk fiskerihøgskole. Under planleggingen av Norges fiskerihøgskole var dette fremme i diskusjonen, men senere har det bare vært streift noen ganger. Imidlertid er det i dag studen-

ter både fra Island og Færøylene som tar fiskerifagstudiene i Tromsø, og både fra Sverige, Danmark og Finland har det vært forespørsler som tyder på interesse for studiet. Jeg vil derfor på ny reise tanken om et samarbeid også på denne sektor.

Et nordisk forskningsarbeid på dette område vil ikke bare kunne få betydning for matvareproduksjonen. Også ut fra en medisinsk vurdering kan det være nyttig å styrke ernæringsforskningen i de arktiske områder. Det er en kjensgjerning at vi foreløpig vet svært lite om hvorledes klimatiske forhold og spesielle faktorer som den lange mørketiden virker inn på de organiske funksjoner, og hvorledes ernæringsforholdene virker inn. Etter min mening er dette altså et felt hvor det vil være naturlig med et nordisk samarbeid siden temaet berører alle våre medlemsland. Det er imidlertid viktig å få etablert et slikt samarbeid.

Jeg ber derfor Ministerrådet nå ta opp dette spørsmål til alvorlig overveielse.

**Dahlman:** Herr president! Landskapet Åland deltar denna gång för 10:e gången i råds-sessionen och vi kan därmed fira ett litet, men i vårt tycke värdefullt jubileum. Som det anstår ett sådant tillfälle är det kanske på sin plats med några värderingar.

De av de valda medlemmarna och regeringsrepresentanterna som var med vid den tidpunkten då de självstyrda områdena Färöarna och Åland anslöts till rådet, erinrar sig säkert det motstånd som förefanns och från vissa håll också restes för en sådan anslutning.

Men svårigheterna övervanns sedan man satt sig ned och i lugn och ro diskuterat igenom problemställningarna. Ej utan skäl kunde den första valda medlemmen från Åland vid den 18:e sessionen i Reykjavik fastslå, "att de vita, låt vara inte särskilt stora, men dock fläckar, som tidigare fanns på den nordiska kartan över parlamentariskt samarbete, hade genom anslutningen blivit fyllda".

En sådan fläck, till omfånget mycket större, tillkommer inom kort genom att Grönland får sin självstyrelse, men denna fläck kan utan större svårighet, föreställer jag mig, fyllas, när så önskas. Vi på Åland vill gärna vara de första att hälsa Grönland

välkommet i den nordiska brödrakretsen.

Låt mig nu, tio år senare, för Ålands vidkommande betyga den goda vilja de nationella nordiska regeringarna och riksdagarna visade vid frågans lösande och då framförallt från finländskt håll. Min bestämda uppfattning är att man också utanför Norden värdesatte de nordiska ländernas sätt att bryta en av de självständiga staternas ambitioner att ensamma, utan inblandning av självstyrande områden, agera i ett ordnat nordiskt parlamentariskt samarbete. Detta nordiska exempel kunde gott tjäna som föredöme för många stater som inom sina gränser hyser minoriteter av olika slag, folkgrupper som ingenting hellre önskar än att genom någon form av självbestämmande, självstyre, få slå vakt om sin egenart, sin kultur, sitt språk och sina sedvänjor.

För att ännu anknyta till vår anslutning till Nordiska rådet, så var det säkert många — icke minst med tanke på den knapphändiga kunskap man hade om Färöarna och Åland och självstyret i dessa områden — som i det beviljade medlemskapet såg ett tillmötesgående kanske mer av symbolisk än av praktisk betydelse. Möjligt är också att det fanns sådana som befarade att det skulle uppstå svårigheter, t. ex. för oss på Åland att göra våra intressen gällande inom den finländska delegationen. För många föresvävade det att Åland skulle få svært att vinna gehör för sina speciella problem i själva rådsförsamlingen.

Till detta vill jag framhålla, att vi från åländsk sida från allra första början känt oss jämställda inom den finländska delegationen och där rönt förståelse för våra önskemål och ställningstaganden. För de förslag vi väckt och de initiativ vi i övrigt tagit, eller varit med om att ta, de har inte varit så få, har vi fått önskat stöd, ja oftast ett fullt sådant. Till detta kan läggas det tillmötesgående våra representanter rönt och den hjälp de fått av personalen vid presidiekansliet i Helsingfors, en hjälp som utan tvekan varit ovärderlig för vårt arbete under årens gång. Jag har svært att föreställa mig huru vi själva åtminstone hittills för en rimlig kostnad och administration skulle kunna sköta dessa göromål.

I detta sammanhang vill jag också gärna

tillstå att det gemensamma arbetet inom ramen för Nordiska rådet har varit ägnat att på ett påtagligt sätt bidra till de goda och förtroendefulla kontakter som numera råder mellan de finländska riksstyrelserna och våra egna förvaltningsorgan. Dessa relationer var icke de bästa därförinnan.

Om jag sedan får göra ett hopp i mitt koncept, på grund av den tidsnöd som råder, så vill jag från vår sida säga, att vi i mån av möjlighet på Åland försökt utöva värdskap för sammankomster som anordnats inom Nordiska rådets ram. Vi hoppas, att dessa besök på Åland fördjupat kunskapen om landskapet och dess befolkning likväl som om den säregna natur och kultur man kan uppleva där. På vår självstyrelsedag, den 9 juni senaste år, kunde vi i närvaro av republikens president och övriga prominenta gäster, bl. a. representanter för samtliga presidier i de övriga nordiska parlamenten, inviga vår självstyrelsegård, som gör det möjligt att bättre än förr tjäna som mötesplats för möten och kongresser i Nordiska rådets regi. Vår stora dröm är att visa vår tacksamhet för medlemskapet i rådet genom att någon gång få stå värd för en rådsförsamling eller en motsvarande församling som denna. De rent praktiska förutsättningarna anser vi oss numera kunna uppfylla.

Jag hade sedan tänkt mig att här beröra speciella problem som gäller Åland och framför allt det regionala samarbetet över gränserna som förekommer med stockholmsområdet i väster och med det åboländska skärgårdsområdet i öster, ett samarbete, som redan pågått i många år, men som numera inlänkats i det nordiska samarbetet. Jag vill bara då anknyta till vad som berörs i ministerrådets berättelse just då det gäller det nordiska samarbetet. I stycket om det regionalpolitiska samarbetet och konkreta samarbetsprojekt framhålls, att det s. k. Ålandsprojektet mera fått ett innehåll av ett skärgårdsprojekt emedan det gränsregionala samarbetet inom stockholmsregionen, Åland och Åboland inriktats också på rena skärgårdsproblem. Detta konstaterande är riktigt om ock samarbetet är vida mer omfattande inom denna sektor.

Vad sedan beträffar den egentliga skär-

gårdsproblematiken har en arbetsgrupp under det senaste året arbetat med uppgiften och bl. a. granskat båtlivet, fritidsbåtarna och deras inverkan på skärgården, dess natur och befolkning. Jag skall här ej närma mig in på denna problematik, som är både omfattande och komplicerad mer än vad mången tror. Låt mig bara återge vad denna arbetsgrupp i ett första delbetänkande framhållit, nämligen att: "sent, på många håll kanske för sent, har man på ansvarigt håll kommit underfund med att en fast bosättning, i huvudsak baserad på de gamla primärnäringsarna, jordbruk och fiske, utgör den yttersta förutsättningen för att ett område på längre sikt skall kunna bibehålla sitt rekreationsvärde. Det vi envisas med att kalla natur är i betydande grad en kulturprodukt, ett resultat av seklers arbete, och för sitt bestånd helt beroende av fortsatta insatser". Det här är en målsättning och en ansvarsfull uppgift för ett nordiskt institut.

Man behöver inte, herr president, inom denna del av östersjöområdet där Åland ligger, med ljus och lykta söka efter samarbetsuppgifter och -problem av internordisk betydelse. Genom den revision av den åländska självstyrelselagen, som vi väntas kunna genomföra inom den närmaste framtiden, tillkommer nya uppgifter också av ekonomiskt slag och i de ekonomiska rapporter, som under årens lopp sett dagens ljus har vi knappast någon gång förut sett att Åland nämnts. En utökad ekonomisk självständighet på Åland kommer säkert att ge oss anledning att i större utsträckning än hittills göra oss påminta också i nordiska ekonomiska sammanhang.

**Haugaard:** Hr. præsident! Der er tre forskellige punkter, jeg gerne vil føre frem til debat.

Det første punkt vedrører en harmonisering af lovgivningen. Det er jo ikke nogen hemmelighed, at der er forskel på de nordiske landes forpligtelser til anden side. Sidste år gennemførte vi i Danmark en ny jordlov på landbrugsområdet, som giver borgere i EF ret til at købe jordbrug i Danmark, når de i øvrigt opfylder de betingelser, der også gælder for danske som betingelse for at erhverve ejendom.



Vi var nogle, der var kede af, at det samme ikke skulle gælde for de nordiske borgere, og vi fik derfor gennemført, at de samme regler skulle gælde for de lande, som man fik gensidig kontrakt med. Det vil sige, at borgere fra de andre nordiske lande får mulighed for at etablere sig i dansk landbrug, hvis de i øvrigt opfylder de normale betingelser, som også gælder for danske, ved at man gennemfører en gensidig kontrakt mellem vore lande. Jeg skal derfor opfordre de øvrige nordiske lande til at åbne for denne mulighed, så man også på dette område kan harmonisere nordisk lovgivning.

Det andet punkt angår det internationale felt. Selv om de nordiske lande udenrigspolitisk er uforpligtede over for hinanden, er det givet, at der er vældig meget, som vi er fælles om, og meget ofte indtager vi samme standpunkt. Det var en glæde at konstatere på FN's sidste generalforsamling, at ved 83 pct. af afstemningerne stemte de nordiske lande ens, for EF-landenes vedkommende drejede det sig kun om 65 pct.

Det var også glædeligt at se, at der blev lagt stor vægt på den nordiske kontakt på embedsmandsplan, både i form af regelmæssige nordiske møder og ved løbende kontakter i udvalgene.

Men på et andet felt er der alvorlige mangler. De nordiske lande hører til de ret få lande, som sender parlamentarikere til FN's generalforsamling, og jeg mener, det er godt, vi gør det. Men der er kun meget lidt kontakt disse nordiske parlamentarikere imellem på tværs af de nordiske grænser. Man mødes en enkelt gang til en reception, og dermed færdig.

Jeg vil gerne foreslå, at man tager initiativ til, at der straks ved en FN-generalforsamlings start sikres en løbende kontakt, hvor man ikke bare nikker til hinanden over et glas, men hvor man virkelig får gennemdrøftet en fælles nordisk holdning, og hvor man naturligvis også kan skabe de kontakter, som er så afgørende for et nærmere nordisk samarbejde. Jeg vil derfor gerne opfordre de nordiske udenrigsministre til, som jeg har haft lejlighed til at opfordre den danske udenrigsminister til, at søge denne kontakt udbygget, både når det gælder FN, når det gælder Den interparla-

mentariske Union, og når det gælder Europarådet. Ja, i det hele taget, hvor nordiske parlamentarikere mødes i internationale forsamlinger.

Det tredje og sidste punkt, jeg vil nævne, er af mere folkelig art. Det forekommer mig, at det nordiske samarbejde på videnskabeligt og kulturelt plan og også i høj grad på det politiske går, skal vi sige ganske godt. Jeg mener, at det kniber noget mere på det folkelige plan, og det må beklages, for det er trods alt her, vi skal sikre fundamentet for en stærk vilje til nordisk samarbejde ude i fremtiden.

Er det ikke stort set sådan, at vi overlader denne side til foreningerne Norden i de enkelte lande uden i øvrigt at yde disse organisationer de nødvendige midler til at klare opgaven. Disse foreninger gør det godt i forhold til de midler, der er til rådighed, men vi hjælper dem for lidt. Besøg i de andre nordiske lande, især besøg, hvor der kan knyttes personlige kontakter, som det kan ske gennem skolerejser, idrætsstævner, venskabsbybesøg og lign., har meget stor værdi for nordisk samhörighed.

Vi kunne på rejseområdet åbne op for meget større muligheder, end vi hidtil har gjort det. Vi har charterrejser til store dele af verden, men kun ved forskellige kneb kan vi nu og da åbne op for Norden. Vi har skolerejser inden for eget land på meget billige vilkår eller helt gratis, men muligheden standser ved det enkelte lands grænser. Unge kan rejse "Interrail" i hele Europa, det kan de også i Norden, men når Europa skal gøres på 1 måned, så får Norden lov til at vente. Hvorfor ikke åbne for specielle ungdomsrejser til en meget billig pris? Jeg vil gerne henstille til trafikudvalget og til de enkelte landes trafikministre at tage denne sag op med langt større energi og langt større nidkærhed, end vi hidtil har set.

Vi bør have langt bedre muligheder for nordiske skole- og foreningsrejser og også for unge, som vil rejse alene, og vi bør have langt flere billige rejser med offentlige trafikmidler; jeg tror i øvrigt, det vil være en fordel også økonomisk for de enkelte landes offentlige trafikmidler, statsbaner m. m., der så ofte kører med tomme tog. Vi bør have særlige nordiske ungdomsrejse-

kort, ikke alene til tog, men også til busser og færger og for Islands vedkommende kombineret med en flymulighed. Det samme må naturligvis gælde Færøerne og Grønland, efterhånden som turismen udvides. I det hele taget bør vi være langt mere opmærksomme på at vende en del af rejselysten til klodens fjernere lande over mod Norden.

Jeg mener, det er praktiske eksempler af denne art, der mere end de stærkt følelsesladede ord bygger fundamentet for nordisk forståelse og samvirke.

**Werner:** Herr president! Flera talare har tagit upp frågan om industripolitiskt samarbete i Norden och uttryckt en positiv inställning till ett ökat sådant samarbete. Det har sagts att de nordiska länderna var för sig intar en svag ställning i världsmåttstock och att ett nordiskt samarbete ökar de nordiska ländernas styrka och möjligheter för framtiden. Vi kommunister är också positiva till ett ökat industripolitiskt samarbete i Norden. Det kan då tyckas som om det finns en grundläggande enighet inom Nordiska rådet om det industripolitiska samarbetet i Norden.

Men den svenske statsministerns, Ola Ullsten, uttalande dementerar detta. Han sade nämligen att han beklagade att Volvo-affären inte fick bli ett pilotfall och stilbildande för det industripolitiska samarbetet i Norden. Därom är vi inte överens.

Det industripolitiska samarbetet i Norden måste vara radikalt annorlunda det som var tänkt i samband med den s. k. Volvo-affären. Vi menar att ett industripolitiskt samarbete i Norden måste ha helt andra målsättningar och ske på andra sätt än som var aktuellt i Volvo-affären därför att där var det den svenska storfinsansens intressen som var drivkraften och bestämde affärens inriktning och uppläggning.

Vi menar att ett industripolitiskt samarbete i Norden måste:

- tjäna de nationella intressena och det arbetande folkets intressen,
- bidra till att utveckla en *planerad* ekonomi och produktion,
- stärka nationernas intressen gentemot monopol och storfinsans, privatkapitalis-

tiska handelsblock och multinationella företag,

- motverka kriser och inflation, kapital- och industriutflyttning från Norden,
- bidra till att utveckla en ny och offensiv industripolitik för fler och framtidsinriktade jobb och industrier i Norden.

Detta är helt andra målsättningar än de som gällde för Volvo-affären. Detta är målsättningar som står i direkt motställning till monopol och storfinsans.

Ett industripolitiskt samarbete i Norden med dessa målsättningar kan enbart ske i samarbete mellan de olika ländernas parlament och regeringar samt olika samhällsägda företag. En progressiv utveckling i de nordiska ländernas intressen sammanfaller inte med storfinsansens intressen. Därför var det också bara bra att Volvo-affären inte blev det pilotfall som Ullsten önskade sig.

Den nuvarande utvecklingen i Norden med allt färre jobb, kapital- och industriutflyttning måste brytas. Det industripolitiska samarbetet i Norden får därför inte överlåtas till de privata kapitalägarintressena. Det måste tvärtom vara de samhälleliga och nationella intressena som bestämmer och styr över denna utveckling. Jag menar att Nordiska rådet kan och skall bidra till en sådan utveckling.

1974 diskuterade Nordiska rådet de multinationella företagens makt och roll i de nordiska länderna. Jag är själv undertecknare till ett av de två förslag som förelåg. I vårt förslag föreslog vi en gemensam handlingsplan för de nordiska länderna som skulle syfta till att begränsa och bryta de multinationella företagens maktställning i Norden. Vidare föreslog vi förbud för utländska kapitalintressen att köpa upp inhemska företag. Vi krävde skärpning av gällande skatteregler, lagregler som skulle möjliggöra full insyn i de multinationella företagen och en plan för nationalisering av dessa företag.

Nu beslöt tyvärr inte rådet så. Det blev istället *rekommendation 25/1974*, där rådet uppdrog åt Nordiska ministerrådet att utreda de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi och att värdera om denna utredning bildar grund för en gemensam nordisk lagstiftning och/eller andra regler.

Sedan dess har de multinationella företagen ytterligare stärkt sin ställning. De nationella intressena är därför nu också mer hotade av de multinationella företagens maktställning i Norden.

Nordiska fabriksarbetarefederationen har uppmärksammat detta i en skrivelse till Nordiska rådet, där den redogör för de två multijättarna Saint-Gobain och Pilkingtons agerande i Norden. Federationen föreslår därför Nordiska rådet olika — som de anser nödvändiga — åtgärder för att säkra den nordiska glasindustrin och sysselsättningen, åtgärder för att motverka de multinationella företagens makt och för att få till stånd en gemensam nordisk industriplanering för fler jobb.

Nordiska fabriksarbetarefederationens redogörelse omfattar endast en branschs erfarenheter. Multinationella företag existerar dock inom många branscher i hela Norden och det finns också fler lika allvarliga exempel på deras maktutövning.

Dessa multinationella företag är ytterligt kapitalstarka, oftast har de mer kapital och därmed också mer makt än hela nationer. De kan därför bedriva utpressning mot de enskilda nordiska länderna. Ett gemensamt uppträdande från de nordiska länderna mot dessa multinationella företag skulle i ett slag kunna ändra detta styrkeförhållande. Vi menar därför att dessa förslag från den Nordiska fabriksarbetarefederationen måste bli den väckarklocka som uppenbarligen behövs för somliga att inse behovet av gemensamma nordiska åtgärder mot de multinationella företagens maktställning.

Detta skulle också ge andra och mycket bättre förutsättningar för ett industripolitiskt samarbete i Norden och för att åstadkomma en planerad ekonomi och produktion i de olika nordiska länderna.

När Nordiska rådet diskuterade denna fråga 1974, sades det i debatten att man först skulle utreda den och först därpå fatta beslut om eventuella åtgärder. Vi hävdade redan då att det fanns tillräckligt med skäl och fakta för omedelbara åtgärder. Vi anade väl också att denna utredning inte var annat än ett sätt att föra frågan "åt sidan" och på så vis slippa vidta åtgärder.

I vart fall har det inte hänt särskilt upplyftande saker efter beslutet 1974 i Nordiska

rådet. Det kommer några rapporter och protokoll, men all denna passivitet innebär ju bara att de multinationella företagen kan fortsätta sin verksamhet och ytterligare stärka sin redan starka maktställning.

Att i dag hävda att frågan ytterligare måste studeras och utredas innan bestämda regler och lagar instiftas kan inte tolkas på annat sätt än att man är ovillig att över huvud taget alls göra något mot de multinationella företagens maktställning. Säkert finns det också somliga här som har den inställningen. Men då tycker jag också att de skall säga det klart ut och inte förpassa frågan till fortsatt utredande och en stilla död. Jag menar därför att det nu är hög tid att övergå från ord till handling.

**Fjeldvær:** Også i nordisk samarbeid er det nyttig av og til å stoppe opp og spørre om hvor vi står, om kursen er riktig, om arbeidsmåtene er hensiktsmessige, om apparatet fungerer som det skal osv. Jeg tror svaret på disse spørsmål blir at det er nødvendig med korrigeringer på alle områder.

Innafor kultursektoren har vi nå stoppet opp for å klarlegge hvor vi står etter de første fem år av kulturavtalens levetid. De vurderinger som nå blir gjort, blir avgjørende for kurs og retningslinjer for de kommende år. Foruten den geografiske nærhet, som ikke er uten unntak, er kulturfellesskapet sjølve grunnlaget for det nordiske samarbeid innafor alle de sektorer det foregår på. Det er derfor overlag viktig at vi innafor kultursamarbeidet både befester og utvider dette felles grunnlag for det nordiske samarbeid.

Det kulturelle samarbeid i Norden er mangfoldig. Det er til dels et typisk sektorsamarbeid. Det gjelder særlig innafor forskning, der små land slår sine utilstrekkelige ressurser sammen for å kunne oppnå i fellesskap et resultat eller et bedre resultat enn vi hver for oss kunne ha nådd.

Dette gjelder også delvis innafor undervisningssektoren. Men språkfellesskapet og det historiske fellesskap gjør at en felles innsats på disse områder både befester og utvider grunnlaget for nordisk samarbeid.

Men den klareste satsing på grunnlaget for nordisk samarbeid finner vi innafor den allmennkulturelle aktiviteten. På dette om-

rådet kan en på den ene side gjennom tiltak stimulere til felles opplevelser. Jeg tenker her på litteratursamarbeidet, samarbeidet innafor musikk, teater og bildende kunst. På den annen side kan en på dette området skape forståelse for hverandre og kontakt med hverandre gjennom de store folkelige organisasjoner.

Ser en på bruken av midler i de første fem år av kulturavtalen, er ikke det siste området det *prioriterte* området. Av de bundne midlene som er brukt over kulturavtalen, har heile 56 pst. gått til forskning, 24 pst. til undervisning og bare 20 pst. til allmennkulturelle tiltak. Om en tar med de ubundne midlene på budsjettet og Kulturfondets midler i samme tidsrom, har praktisk talt halvparten gått til forskning, 48 pst., 23 pst. til undervisning og 29 pst. til allmennkulturelle tiltak.

En kan spørre om årsaken til det resultat jeg nettopp har påpekt. Det kan være mange årsaker. En av dem er etter mitt skjønn at i det nordiske byråkratiske apparat har forskningen sterke talsmenn. Dessuten er det på dette området sterke nasjonale pressgrupper.

Utviklingen i disse fem åra har på mange vis gått upåaktet hen, fordi det har vært mulig å utvide budsjetttrammen fra år til år. Det vil i praksis si at alle har fått noe. Prioriteringen har ligget på det verbale plan, ikke på det reelle. Denne tid antar jeg snart er slutt.

En kan ikke med rimelighet forvente å få en sterkere stigning på det nordiske kulturbudsjettet enn stigningen på de nasjonale. Derved vil en bli tvunget til å prioritere. Det vil også si at da må en være villig til å sanere ordninger og institusjoner som ikke når opp i prioritet lenger.

En må da forlate den holdningen som etter mitt syn er utpreget i det nordiske apparatet, at enhver ordning eller institusjon som er kommet opp på budsjettet, er sikret et trygt og evig liv.

Gjennom en virkelig prioritering kan en ikke følge "ansienitetsprinsippet" som går ut på at de formål som sist er kommet inn på budsjettet, går først ut eller settes på sulteføring i starten. Et slikt eksempel er budsjettforslaget for 1980 når det gjeider Nordisk Kunstsenter, Sveaborg. Dette er tross

alt en nordisk institusjon, ikke en lokal institusjon for Helsingfors. Dette sentret kan ikke virke nordisk med de midler som er foreslått for 1980. I 1980 er det 1 1/2 år siden institusjonen ble startet.

Men på samme budsjett er det ført opp to nye poster når det gjelder forskning, nordiske forskerstipend og forskerkurser. Dette bare til sammenlikning og ettertanke.

Etter mitt syn står vi ved en korsveg i kulturpolitikken. Skal kulturpolitikken fremdeles være en satsing på et fåtall intellektuelle i de nordiske land, eller skal en satse på tiltak som gir et bredt folkelig engasjement i Norden? Personlig er jeg ikke i tvil om hva en bør satse på. Det breie folkelige engasjement er et nødvendig grunnlag for å skape forståelse for samarbeidet på aktuelle sektorer i framtida.

Det foreligger et kortsiktig handlingsprogram for det allmennkulturelle området. Det foreligger også en utredning om nordisk idrettssamarbeid. Skal dette bli noe mer enn ord, må tiltakene følges opp med nødvendig prioritering på de kommende års budsjetter. Det blir nødvendig å gi kulturbudsjettene en annen, mer folkelig profil enn de har hatt i den perioden vi har bak oss.

I året som kommer, vil debatten om prioritering innafor kulturarbeidet pågå. Jeg vil håpe at mange vil engasjere seg i arbeidet for å opp-prioritere det allmennkulturelle arbeidet. Innafor allmenkulturen har vi muligheter for å skape et bredt folkelig engasjement for nordismen i bygd og by, et engasjement for alle aldersgrupper og for begge kjønn.

**Ib Christensen:** Hr. præsident! Det direkte valg til Europa-Parlamentet vil fjerne Danmark endnu et skridt fra det øvrige Norden. Indførelsen af det direkte valgte parlament gør denne forsamling til en politisk sværvægter i forhold til Nordisk Råd og over for De europæiske Fællesskabers Ministerråd og Kommission. Det medfører stigende integration i EF og dermed endnu flere hindringer for Danmark i at deltage i samarbejde i Norden, og det medfører også, at offentlighedens, erhvervslivets, embedsmændenes og ikke mindst politikernes

opmærksomhed i endnu større omfang end før i Danmark vil beslægtedes af EF.

Når dertil kommer det nye valutariske samarbejde, EMS, i EF, som både Norge og Sverige nægter at deltage i, fordi det i realiteten opbygges på EFs traktater og institutioner, ja, så er der skabt yderligere skel mellem Danmark og Norden. EFs og Danmarks sydorientering vil i ikke mindre grad gøre sig gældende igennem de forhandlinger om EFs udvidelse, der skal finde sted med Grækenland, Spanien og Portugal.

Hvis Norge skal bære hovedansvaret for, at det nordiske forsvarsforbund i sin tid forliste, og hvis Finland skal have skylden for Nordeks strandning, ja, så må Danmarks valg af EF fremfor Norden bære det centrerunge ansvar for, at nordisk samarbejde i dag for Danmarks vedkommende alene kan finde sted i det omfang, EF-bindingerne tillader det.

Der er naturligvis også andre grunde til den krise for det nordiske samarbejde, som så stærkt gør sig gældende og også præger denne sessions drøftelser. Den økonomiske verdenskrise bevirker, at de enkelte lande bliver mere tilbøjelige til at hjælpe sig selv, og vi ser, hvordan Volvo-aftalens strandning mellem Sverige og Norge er et eksempel herpå.

Der sker på mange områder i detaljer inden for lovharmonisering, trafik, arbejdsmarked, social- og sundhedsvæsen m. v. et udbygget nordisk samarbejde, og der er sket det, at apparatet nu er blevet stort og institutionaliseret. Men der mangler noget i den politiske beslutningsprocess. Det gør sig gældende i de store linjer, de store beslutninger, det gør sig gældende i de store forhold i det hele taget, og det gør sig undertiden også gældende i detaljer, hvor også EF-medlemskabet og andre ting stiller sig hindrende i vejen. Det er karakteristisk, at alle er enige om, at der bør samarbejdes økonomisk i Norden, men det, der kommer ud af det, det er så et forskningsprojekt omkring det økonomiske samarbejde. Det er karakteristisk, at der sættes nye undersøgelser i gang, at der holdes konsultationer og høringer, og at samme forslag undertiden kværner videre i årevis uden at komme videre.

I Kristeligt Dagblad i mandags var der en

interessant kronik af to tjenestemænd fra det nordiske præsidiasekretariat, Claes Wiklund og Vanni Tjernström. Jeg vil godt have lov at citere ganske kort fra denne kronik, for dér får man jo embedsmændenes frustration over det nordiske samarbejdes situation godt beskrevet. De skriver:

"I en nordisk serie af betænkninger publiceres hvert år godt 50 betænkninger, men hvad bliver der af de foranstaltninger, som foreslås i betænkningerne? Ifølge vor opfattelse ligger der nu et nordisk smørbjerg af betænkninger, som venter på at blive omsat til praktiske reformer. Når embedsmændene har gjort deres, må de politisk ansvarlige tage fat."

Det vil altså sige, at apparatet findes. Det fungerer ikke, fordi de politiske beslutninger mangler. Jeg vil ikke indlede nogen polemik med mine landsmænd, men jeg synes, jeg er nødt til at konstatere, at de officielle danske talere mestendels bar præg af en pinlig distraktion fra engagement i nordisk samarbejde.

Spørgsmålet er så, hvad man kan gøre for at få de politiske beslutninger til at ske i det nordiske samarbejde, og dér foreslår de to nævnte kronikører, at man indfører direkte valg til Nordisk Råd, men de siger realistisk:

"Vi tror ikke, det er realistisk at regne med et direkte valg til et nordisk parlament i overskuelig fremtid, men en betænkning af uforpligtende karakter burde nok kunne udarbejdes herom."

Og det kunne jo være en passende begyndelse, når man nu er indstillet på at lave udredninger om alt muligt, at man så undersøgte en så væsentlig ting med hensyn til et konkret og vidtgående forslag om at få den politiske beslutningsprocess til at fungere. Derfor synes jeg, at dette ville være et udmærket forslag. Jeg har tidligere rejst spørgsmålet i Nordisk Råd — det har i øvrigt også tidligere været diskuteret. Sidste år fik jeg at vide, at det ikke var et problem i andre nordiske lande — det fortalte andre nordiske politikere mig — men at det muligvis, sagde de, var et dansk problem. Og det er et dansk problem, navnlig her med udsigten til det direkte valg den 7. juni til Det europæiske Parlament.

Derfor tror jeg, at det simpelt hen ville

være rigtigt at gøre det, at man ændrede Nordisk Råds statutter således, at et eller flere lande eller ethvert land i Norden, der måtte ønske det, havde muligheden for at indføre direkte valg af sine repræsentanter i Nordisk Råd. Så kunne de lande, der ikke føler et behov eller et problem i den henseende, undlade det, og de lande — altså Danmark — der har behovet og, er jeg overbevist om, får det mærkbart, efter at direkte valg til Det europæiske Parlament er kommet til realitet, kunne gøre det.

Jeg tror, at direkte valg til Nordisk Råd for Danmarks vedkommende simpelt hen vil blive et påtrængende behov som led i et folkeligt selvforsvar og som led i at bevare Danmarks tilknytning till de øvrige nordiske lande.

**Elsi Hetemäki-Olander:** Herr president! De senaste ekonomiskt svåra åren har tydligt visat hur lika de nordiska ländernas ekonomiska struktur är och hur vi är beroende av å ena sidan världsekonomin och å andra sidan varje nordiskt lands egen ekonomiska utveckling. Man kan uppenbart se att de nordiska länderna icke nu och icke heller inom överskådlig framtid kommer att bilda ett sådant enhetligt marknadsområde som via interna åtgärder kunde bli ens i måttlig grad oberoende av störningar i världsekonomin och -handeln.

Våra länders produktionsstruktur är både med beaktande av råvarutillgångarna samt produktsortimenten i så hög grad ensidig att den inte ens i det närmaste kan tillfredsställa alla behov i dagens samhälle. Cirka 2/3 av de varor och produkter, som konsumeras inom de nordiska länderna måste hämtas utanför Norden, vilket redan som sådant gör våra länder beroende av den internationella marknaden.

Den ensidiga produktionsstrukturen har även lett till att exportprodukterna i de nordiska länderna i hög grad är desamma och vi konkurrerar om samma exportmarknader.

Den senaste debatten om utvecklandet av de nordiska ländernas samarbete — även med dess tillfälliga misräkningar — har visat att behovet att koordinera de nordiska ländernas regeringars ekonomiska politik har ökat mer och mer. De senaste händelserna,

närmast kanske Volvo, har å andra sidan visat att det kanske inte alltid är så lätt att finna det rätta förfarandet i samarbetet.

Både enskilda medborgare och politiska och ekonomiska beslutsfattare erkänner allmänt att det i alla fall finns reella förutsättningar att utveckla de nordiska ländernas ekonomiska samarbete och att detta utvecklingsarbete borde prioriteras. Så även med beaktande av att vi i framtiden alla tillsammans samt varje land för sig blir offer för allt större konkurrens från andra utomstående länder. Med vilka medel skall vi då inom Norden besvara denna konkurrens.

Jag för min del ser som en lösning, att vi via utvecklandet av vår ekonomiska aktivitet samt via den internordiska koordineringen skapar möjligheter åt företagen till en ekonomiskt sund produktion, som motsvarar världsmarknadens pris- och kvalitetsnivå, detta med regeringarnas gemensamma åtgärder.

Regeringarna borde snarast utreda huruvida man kunde förbättra företagens verksamhetsförutsättningar, så att lagstiftningen i Nordiska rådets medlemsländer ej skulle ställa hinder för företagsverksamhetens rörlighet över gränserna och att företagen skulle ha de bästa möjligheterna att lokalt placera sig möjligast fördelaktigt med beaktande av råvaru- samt arbetskraftstillgångarna. Man har — som väl är — just lämnat in ett medlemsförslag i denna sak. Där hemställes, att Nordiska rådet skulle rekommendera Nordiska ministerrådet att företaga en översyn av de nordiska ländernas lagstiftning med sikte på att främja gemensamma projekt på det industriella området.

Förstärkandet av varje nordiskt lands ekonomiska läge är i första hand medborgarnas och regeringarnas uppgift, men det ligger samtidigt i alla medlemsländers gemensamma intresse bl. a. därför att i varje land förekommer olika nyanser av levnads-kvaliteten som för sin del framhäver de negativa inverkaner som indirekt beror på aklimatiseringen av den internordiska rörliga arbetskraften i nya förhållanden.

I stället för att arbetskraften rör sig borde man ge möjligheter att flytta kapital.

I dag har det till och med varit vanligt att man med kommunernas eller annat inhemskt kapital har byggt fabriksbussar, som

utländska företag tagit i bruk, med finsk arbetskraft. Även kapitalet för dylika investeringar borde kunna importeras. Via lagstiftningen borde detta göras attraktivt för den utländska företagen.

Problemen i de nordiska länderna är dock inte endast ekonomiska. Under de senaste månaderna har vi kunnat konstatera att trots den till synes frisynta nordiska frimodigheten förekommer det i våra länder fördomar inte bara mot från fjärran länder härstammande människor och kulturer utan även mot de övriga nordiska länderna och deras medborgare.

Speciellt har dessa företeelser riktat sig mot de människor som på grund av den ekonomiska situationen i sina hemland varit tvungna att söka sina levnadsmöjligheter i grannländerna inom ramen för den internordiska arbetsmarknaden.

Redan i decennier har man varit medveten om svårigheter, såsom brist på språkkunskaper, barnens anpassningssvårigheter, utnyttjandet av socialskyddet, som direkt eller indirekt beror på att individerna har varit tvungna att rycka sig lösa från sin arbets-, hem- och kulturmiljö.

Av nyare slag är däremot de problem som anknyter till staminvånarnas attityd gentemot den internordiska rörliga arbetskraften.

Enligt min mening borde det nordiska kultursekretariatet starta en utredning om attityder som förekommer i Norden gentemot nordiska kulturer och invånare. Utredningen borde gälla bl. a. värderingar, kunskaper, fördomar och även antipatier och orsakerna till dem. Denna utredning borde inriktas på att minska de svårigheter den rörliga arbetskraften i dag har inom Norden.

Både Nationella samlingspartiet och — det vet jag — de över 200 000 finnarna i Sverige har den uppfattningen att ett effektivt sätt att eliminera de nationella fördomarna mellan de nordiska länderna är att öka kännedomen om varandras kultur.

Detta är även en anledning till att vi systematiskt understöder Nordsat-projektet. Detta projekt skulle tjäna de invånare som kanske aldrig har tillfälle att besöka de övriga nordiska länderna. Ännu större betydelse skulle Nordsat ha i att bibehålla kulturband till hemlandet för de tiotalstusen

människor som av en eller annan orsak nu eller i framtiden bor eller kommer att bo i ett annat nordiskt land än sitt födelse- eller hemland. Fri informationsförmedling är den bästa garantin för ett öppet och fördomsfritt samhälle.

Språkkunskaper är även en viktig fråga vid utvecklandet av alla samarbetsformer. Till detta spörsmål kommer jag dock att återkomma vid behandlingen av kulturutskottets ärenden senare denna vecka.

**Minister Arnalds:** Ärade president! Dagens politiska diskussion i Norden präglas främst av det ekonomiska läget, energikrisen och arbetslösheten.

Ännu en gång och utan förvarning drabbas världen av en oljekris som omtentgör regeringarnas goda avsikter och starkt ökar inflationen — direkt och indirekt.

Ännu en gång lägger man skulden på tillfälliga händelser i oljestaterna, där oförväntade profeter dyker upp.

Men som alla vet är oljekrisen ingen tillfällighet. Vi borde vara *tacksamma* för att få, då och då, en förvarning som ger oss möjlighet att inse, att vår branta flykt mot oändliga produktionsökningar tydligen har sina gränser. Vi svävar på uppvindar som förr eller senare kommer att upphöra. Om vi skall lyckas med att undvika kraschen och de tragedier som den kommer att förorsaka måste vi förbereda oss på en mjuk landing i god tid.

Vi får inte luras av oljefynden i Nord-sjön. Problemet är större och mera komplicerat än så. Vi måste vara *framsynta* och *förbereda* oss, var för sig och tillsammans.

Frågan är, om inte en av huvuduppgifterna för det nordiska samarbetet ligger just i att arbeta fram lösningar på ödesdigra frågor av denna art.

Med en utökad och förstärkt grundforskning och framtidsforskning samt ökat samarbete på detta område bör vi kunna finna nya utvägar.

Ändrad energianvändning, nya kommunikationsmedel och nya livsformer — dessa frågor framstår eventuellt som ett slags evighetsfrågor, men har i själva verket brännande aktualitet.

Vi måste befria oss från de multinationella företagens makt och komma ifrån den

vettlösa konsumtionens onda cirkel.

Vi bör koncentrera oss på kvalitativa framsteg snarare än kvantitativa.

Ännu är det nordiska samarbetet på forskningsområdet i sin första fas och kräver nu ett fortsatt och intensifierat stöd.

Det nordiska utbytet omfattar ett vidsträckt fält. Tillåt mig beröra en helt obeläktad men praktisk samarbetsfråga som vid flera tillfällen har diskuterats här i Nordiska rådet men som ännu inte fått en slutlig lösning. Jag syftar därvid på nordiskt idrotts-samarbete.

Där måste väl allt vara i bästa ordning, tänker kanske de som inte känner så mycket till på området. Men det stämmer inte helt. För att ta ett exempel vågar jag påstå att Islands samarbete med övriga nordiska länder på *idrottens* område inte står i någon överensstämmelse med det nordiska samarbetet på kulturområdet i övrigt. Något liknande gäller säkert även för andra trakter som ligger längst bort från Nordens centrala och mer folkrika områden. Här har avstånden och kommunikationerna en avgörande betydelse.

Idrottssamarbete är dyrt. Kommunikationsvägarna har lett till ett mycket närmare idrottssamarbete från isländsk sida med idrottsrörelsen i vissa andra nordeuropeiska länder, och isländska idrottskretsar klagar över att otillräckligt stöd håller på att isolera dem från nordiskt samarbete.

En arbetsgrupp som tillsattes för att överväga möjligheterna för stöd åt nordiskt idrottsutbyte, bland annat med beaktande av Nordiska rådets rekommendationer, har nyligen lämnat sin rapport. Där föreslås bland annat upprättande av en särskild stödordning för att främja nordiskt idrottssamarbete, inte minst i syfte att underlätta för dem som bor i Nordens ytterområden att delta i detta samarbete. Men ställning har ännu inte tagits till dessa förslag.

Jag har en känsla av att Nordiska rådets ledamöter i allmänhet har ett måttligt intresse för idrott. De skall inte lastas för det — de flesta tror sig med åldern undergå en utveckling i riktning från det kroppsliga mot det andliga. Jag tillåter mig emellertid att erinra om, att det nordiska kulturavtalet klart stadgar, att ungdoms- och idrottsarbete hör till det område som omfattas av avtalet.

Viserligen är folkidrotten det som är viktigast, men vi skall inte glömma att tävlingsidrotten engagerar flera ungdomar än de flesta slag av fritidsverksamhet.

Senaste höst högtidlighölls tioårsminnet av uppförandet av Nordens hus i Reykjavik. Denna institution, som inte hade någon direkt motsvarighet inom Norden, hade till uppgift att förmedla kulturella strömningar i båda riktningar mellan Island och övriga nordiska länder. Jag vill gärna framföra ett tack till Nordiska rådet för dess medverkan vid tillkomsten av Nordens hus, samtidigt som jag slår fast, att de förhoppningar som var knutna till institutionen har blivit uppfyllda, till och med i ännu större utsträckning än många kanske hade vågat räkna med.

Jag vill varmt tillstyrka att en liknande verksamhet blir upprättad även på andra håll i Norden. Vi islänningar gratulerar således våra grannar på Färöarna med att förberedelsearbetet nu är i full gång för uppförandet av ett Nordens hus i Torshavn, och vi noterar med intresse, att tankar har framförts om ett Nordens institut på Åland.

Samtidigt som jag uttrycker förhoppningen, att Nordens hus i Torshavn kommer att i andra nordiska länder sprida kunskap om den frodiga verksamhet som bedrivs på färöarna på olika konstnärliga områden med rötter i en särpräglad kulturtradition, vill jag uttala mitt helhjärtade stöd för en självständig färöisk representation i Nordiska rådet.

I detta sammanhang är det på sin plats att erinra om att det den 1 maj i vår blir ett epokskifte på Grönland genom införandet av självstyrelse. Från isländsk sida lyckönskar vi det grönländska folket av denna anledning och ser fram mot ökade kulturella kontakter i framtiden med våra närmaste grannar i väster.

**Astrid Gjertsen:** Hr. president! Konsumentpolitiska spörsmål og lover har stått i fokus for den offentlige debatt gjennom flere år i samtlige nordiske land. Til denne sesjon var det opprinnelig meningen å behandle et nordisk samarbeidsprogram på konsumentområdet, men økonomisk utvalg valgte ikke å legge frem handlingsprogrammet til denne sesjon, bl. a. fordi man ikke



hadde innhentet uttalelser verken fra konsumentorganisasjonene eller næringslivsorganisasjonene i de berørte landene.

Jeg tror det var en klok beslutning av økonomisk utvalg ikke å legge det frem når opplysninger fra disse organisasjoner ikke forelå. Det er nemlig helt vesentlig at man har standpunkter og forslag fra de organisasjoner som skal ivareta forbrukernes interesser, og fra de organisasjoner som ivaretar produksjonslivets interesser, slik at man — også når man har fått inn disse uttalelser — får forslag i programmet som kan la seg realisere på nordisk basis uten for store konflikter. Det er ingen grunn til å legge skjul på at det hersker til dels ganske avvikende syn på hva konsumentpolitikken bør beskjeftige seg med.

Etter hvert har konsumentpolitikken utviklet seg til å bli noe langt mer enn bare dette å lære seg å foreta fornuftige innkjøp. Man kan vel faktisk tale om et utvidet konsumentbegrep, som omfatter det enkelte menneskes plass i hele samfunnsbildet. Det vil naturligvis alltid være strid om hvilke konsekvenser en slik utvidelse av konsumentbegrepet får for den praktiske konsumentpolitikk, alt etter hvilket syn man har på samfunnet, og om man vil legge hovedvekten på beskyttelse i form av statlige kontroll- og regulerings tiltak eller på det enkelte menneskes mest mulig frie valg. Her står oppfatningene nokså steilt mot hverandre, noe som vel er ganske naturlig i et samfunn hvor de politiske oppfatninger får anledning til å brytes.

Utgangspunktet for enhver konsumentpolitikk må være spørsmålet om hva som tjener forbrukeren best. Så langt vil det vel alltid være enighet. Uenigheten ligger i hvilke midler man skal ta i bruk, og i hvor langt man skal gå i det enkelte tilfelle.

En god konsumentpolitikk forutsetter inngående kunnskaper om forbrukernes situasjon. Dessverre mangler det meget på dette i dag. Vi vet ikke eksakt hvilke områder forbrukerne ønsker at deres organisasjoner skal engasjere seg på. Skal organisasjonene utelukkende ta seg av de områder som har med konsumentpolitiske sider å gjøre, eller skal de, slik som man ser meget sterke tendenser til, iallfall i Norge, gå inn på samfunnspolitikk generelt?

Mangel på eksakte kunnskaper bærer alltid i seg den fare at forestillinger uten reell dekning får festne seg som allmenngyldige sannheter. Dette gjelder ikke minst innenfor konsumentpolitikken, der svært mange mener seg å være eksperter, og der en rekke påstander svirrer i debatten uten nærmere dokumentasjon. Sett i dette lys er økt forskning og konkrete opinionsundersøkelser svært viktige.

Produktutvikling og produktansvar er områder som "helfrelste" konsumentpolitikere kaster seg over. I det norske forbrukerråds rammeplan tales det om å skaffe størst mulig innflytelse på utforming av produktene, særlig med vekt på sikkerhets- og helseaspektene. Dette siste finnes det ingen uenighet om, ingen ansvarlige er innstilt på at det produseres eller forhandles varer som kan ha skadevirkninger på helse og miljø. Men hvis offentlige konsumentorganer skal begynne å bestemme morgendagens vareutvalg, f. eks. ved å hindre produktutvikling under dekke av at man ikke trenger flere eller nye produkter, da må jeg rope et meget kraftig varsko, det vil komme til å influere på hele vår markedsøkonomi, på hele vårt produksjonsliv og på våre arbeidsplasser. Sammenligner vi dagens vareutvalg med det som var tilgjengelig for bare 10—15 år siden, er det nesten som to forskjellige verdener. Vi har fått produkter vi knapt kunne drømme om i begynnelsen av 1960-årene. Tidligere kjente produkter er kommet i nye og forbedrede utforminger. Atter andre produkter er forsvunnet ut av bildet — produkter som i sin tid var revolusjonerende nyheter.

Produktutviklingen er selvfølgelig nødvendig. Samfunnet har fra langt tilbake søkt å støtte produktutviklingen, og produktutviklingen har vært en forutsetning for samfunnets utvikling. Jeg vil ikke unnlate å stille følgende spørsmål: Hvor langt ville kvinnefrigjøringen f. eks. ha kommet i dag hvis vi ikke hadde hatt en effektiv produktutvikling innenfor f. eks. husholdningsmaskiner og innenfor hel- og halvfabrikata. Det er bare de stater eller samfunn som ikke har ønsket forandringer, som bevisst har søkt å hindre endringer i vare- og tjenestetilbudet. Produktutvikling er ikke bare nødvendig, men også ønskelig.

Ethvert samfunn som satser på en velferdsøkning, er avhengig av at det skjer en utvikling av produktene. Uten denne er velstandsutvikling vanskelig å oppnå.

Avslutningsvis noen få ord om et nordisk konsumentpolitisk program som etter mitt syn må baseres på en konsumentpolitikk som konsumentene forstår og har nytte av. Man bør først og fremst legge vekt på å drive en utstrakt og god opplysningsvirksomhet. Men man må heller ikke glemme det aspekt ved konsumentpolitikken som jeg tidligere var inne på, nemlig forskning og opinionsundersøkelser med sikte på å finne frem til de varer og tjenester som forbrukerne ønsker seg, og som kan komme dem til nytte i deres daglige livssituasjon.

Det burde være mulig å nå frem til en tilsynelatende så enkel ting som en forbrukerpolitikk som tjener forbrukerne. Dette vil imidlertid kreve store beløp både til forskning og konkrete undersøkelser.

Disse oppgaver burde ligge vel til rette for et samarbeid på nordisk basis. Ved felles innsats av midler og personell vil man ikke bare oppnå en vesentlig økonomisk besparing for det enkelte nordiske land, man vil sannsynligvis også oppnå bedre resultater på kortere tid.

Når det gjelder informasjon og opplysning om varer, bør man så langt som mulig, komme frem til ensartede varefakta i de nordiske land; det samme gjelder for datomerking av varer. Hvis man i de forskjellige nordiske land har forskjellige retningslinjer for datomerking, slik som tilfellet er i dag, vil det virke sterkt ekspoorthindrende for visse matvarer, og det kan da umulig være til konsumentenes beste.

## Meddelande

Det meddelades, att statsråd Inger Louise Valle intagit sin plats i rådet.

**Westerholm:** Herr president! Det har gått ett år sedan vågorna gick höga i Oslo under debatten om TV-satelliten. Eftersom saken då ännu var rätt öppen, kunde man inte vänta annat än att anförandena när-

mast var avsedda som fingervisningar för kommande avgöranden.

Jag vill redan från början göra det klart, att mitt parti, Finlands Kristliga Förbund, i princip företräder en positiv inställning till en fri informationsverksamhet. Jag vill dock kraftigt understryka, dels att ansvarskänslan bör spela en synnerligen viktig roll inom informationsverksamheten, dels vikten av att informationen är mångsidig, så att de som tar emot informationen, alltså tittarna, skall kunna få en realistisk bild av saker och ting.

Jag vet mycket väl, att man i de olika nordiska länderna har litet olika sätt att se på detta projekt. I sådana länder, där man ännu är i färd med att kraftigt bygga ut rundradioverksamheten, är det naturligt, att man är mera förbehållsam till detta projekt. Utvecklandet av det egna landets rundradioverksamhet kommer naturligtvis i första hand, det internationella samarbetet placeras på andra plats.

Saken borde dock betraktas även ur en annan synvinkel, nämligen den att om det inte finns någon verkligt primär faktor, som hindrar anslutning till TV-samarbetet, så skulle det enligt min mening dock för varje nordiskt land i princip vara meningsfullt att vidareutveckla detta samarbete. Redan nu existerar ju ett fungerande samarbete inom Nordvisionen, även om det relativt sällan kommer till synes.

I detta nu, när vi lever med ekonomiska problem, kan man konstatera, att en måhända mycket central faktor i sammanhanget är projektets ekonomiska sida. Denna har visserligen fått rätt mycken uppmärksamhet, men åsikterna om kostnadernas storlek går ganska grundligt i sär. Att man utreder kostnadskonsekvenserna så noggrant som möjligt är enligt min mening en grundförutsättning för att man verkligen skall kunna sätta Nordsat-projektet i verket.

Kristliga Förbundet, som kraftigt betonar de etiska värdenas betydelse, ser inte enbart positivt på satellitsändningarna, om man inte kan utveckla detta samarbete så att de program som satelliten förmedlar är etiskt högvärdiga. Ofta är det ju så att programutbytet får en kraftig betoning på underhållning och sport. De egentliga fakta-

programmen hamnar mest i skymundan.

Enligt min mening borde man lägga större vikt än tidigare vid faktaprogrammen, eftersom ensidigheten i informationen är ett rätt väsentligt drag i den egna rundradioverksamheten t. ex. i Finland. Alla medborgare har ju inte råd att skaffa sig information från den utländska pressen, trots att sådan numera står ganska rikligt till buds.

Då man å andra sidan har befarat, att TV-satellitsamarbetet skulle ge en alltför ensidig bild åt invånarna i Norden, skulle jag vilja påstå, att nordbornas föreställningsvärld ändå skulle vidgas jämfört med den nuvarande. Det måste också beaktas, att i våra bildrutor uppenbarligen i vilket fall som helst relativt snabbt genom förmedling av satelliter kommer att uppenbara sig sovjetiska program och i de södra delarna av Skandinavien också västtyska program. Nu lär det i Mellaneuropa också finnas planer på att sända upp en rent kommersiell TV-satellit med sebarhet åtminstone i delar av Norden. Ju bredare information vi kan få desto nyttigare är det för oss alla i Norden. Eftersom det under de närmaste åren kommer att bli en informationsflod också i TV, ser jag för min del ingen risk däri, att Nordsat i praktiken förverkligas efter det att alla nordiska länder har kommit till samförstånd om projektet och betingelserna för verksamheten.

Mot TV-satellitsamarbetet har förutom det tidigare nämnda också anförts vissa påståenden, som jag med några ord vill beröra. Man har bl. a. uttalat farhågor för att information från det övriga Norden till Finland skulle kunna skada de finska förbindelserna med Sovjetunionen. Så tror jag inte att det kommer att gå. Våra relationer till Sovjetunionen är redan så stabila, att ingen slags utifrån kommande information kan rubba de goda förbindelser, som vi har byggt upp gentemot Sovjetunionen.

Det har också hävdats att ett nordiskt TV-samarbete skulle försoffa tittarna till den grad, att deras egna kulturaktiviteter skulle förbli ojordade. Detta är ren teori. TV-tittandet fick hos oss liksom annanstans i världen till en början stor popularitet, men med tiden har tittandet minskat, man har blivit mera selektiv. Jag tror att så

kommer att bli fallet också när det gäller det nordiska TV-tittandet. Man kan snarare säga att nya idéer kan ge de individer som utövar kulturaktiviteter ny stimulans till egenaktivitet.

Ett påstående är att människans förmåga att absorbera är begränsad och att en ny nordisk TV-kanal inte längre i högre grad skulle kunna berika tittarna. Troligen håller inte heller detta påstående streck. Det är ju fråga om att öka valmöjligheterna, och då faller ju inom TV-tittandet valet närmast på saker inom den egna intresse sfären och på program som motsvarar ens egna preferenser. I detta sammanhang bör det också konstateras, att en gemensam nordisk kanal skulle kunna göra de nationella kanalernas programutbud mångsidigare, eftersom samma program ofta redan nu sänds i de olika nordiska länderna. Genom en gemensam kanal skulle man direkt kunna undvika onödiga dubblingar och i stället kunna göra de nationella programmen rikhaltigare.

Utan att närmare gå in på att dryfta detta problemkomplex, vill jag konstatera, att i Finland en gallupundersökning har visat att 73 % av folket är positivt inställt till nordiska TV-samsändningar i en eller annan form. Endast 14 % motsätter sig den planerade samdistributionen.

Herr president! Kristliga förbundet hoppas särskilt, att TV-samarbetet skulle föra med sig mera positiva andliga och mångsidiga faktaprogram.

Etiskt upprivande program har vi redan nu alldeles tillräckligt av, varför man i den fortsatta planeringen enligt min mening borde lägga alldeles särskild vikt vid denna sida av saken.

Eftersom vi borde känna ett djupt ansvar för ungdomen och dess framtid, borde man som programmakare godkänna endast sådana personer, som då de framställer TV-program inte bara tänker på programmets kommersiella avkastning utan också känner sitt etiska ansvar för de program de producerar.

Statsråd **Gjerde**: Jeg vil gjerne ta utgangspunkt i det jeg oppfatter som den willochske metode for å løse de alvorlige strukturproblemer som hvert enkelt av de

nordiske land nå kjemper med. For mange av oss lyder disse synsmåter som en röst fra fortiden, gamelliberalistiske toner som etter min mening ikke duger som oppskrift for løsningen av moderne velferds- og industrisamfunns problemer og utfordringer.

Det vi ser framfor oss, er oppgaver som melder seg i forbindelse med en raskt skiftende teknologi, en verdensøkonomi i svak vekst, en skremmende massearbeidsløshet ikke minst blant ungdom. Da duger det ikke for de nordiske land å overlate utviklingen til kreftenes frie spill og la regjeringene spille en passiv rolle. Når de statlige engasjementer øker i land som Sverige og Norge, er det nettopp fordi det privatøkonomiske system ikke sjøl makter å løse de strukturproblemer som velter inn over oss.

Jeg finner det ikke nødvendig å gå i detalj når det gjelder våre strukturproblemer. Det er et variert og nyansert bilde som vil kreve mer tid enn hva jeg har til rådighet. La meg likevel kort skissere hva jeg ser som hovedspørsmålene.

For alle de nordiske land, og det gjelder for alle vestens industrisamfunn, har behovet for omstilling til nye produksjonsmåter og nye aktiviteter økt sterkt i de seinere år. Samtidig har våre lands evne til å tilpasse seg disse nye forutsetninger blitt langt vanskeligere enn tidligere. Tregheitsfaktorene er mange og kompliserte. Det er ikke lenger slik at man kan skape den ønskede mobilitet ved å la folk gå på gata. Fagbevegelsens velvilje og positive medvirkning er en klar nødvendighet for at disse spørsmål kan bli løst på en samfunnsmessig akseptabel måte. Det spenn av motsetninger som her eksisterer, lar seg ikke overbygge uten at regjeringene i de nordiske land finner fram til et positivt samarbeid med industriledere og fagbevegelse.

Vi er i den norske regjering fullt ut klar over hvilket ansvar Norge har fått i nasjonal og i nordisk sammenheng og i et bredere globalt perspektiv ved de funn og muligheter som olje- og gassressursene på vår kontinentalsokkel innebærer. Det er dette som har vært bakgrunnen for de bilaterale energi- og industridrøftinger som vi har hatt med de andre nordiske land og med Vest-Tyskland siden 1975. Disse forhand-

linger har kommet i gang dels på initiativ fra andre land og dels ut fra norske ønsker. Filosofien og målsettingen har vært at vi skal ha balanserte avtaler som forener industri- og energisamarbeid til felles beste. Det er bred politisk enighet i Norge om at oljen skal brukes som et ledd i vår industrielle utbygging. Det er den norske stat som eier olje- og gassressursene. Regjeringen har bygd sin oljepolitikk på at dette er samfunnsøse, og at utnyttelsen også skal komme hele det norske folk til gode.

Av disse grunner vil den norske stat og dets oljeselskap være grunnpilarene i et energisamarbeid med andre land. Utnyttelse av de industrielle muligheter som åpner seg ved et slikt samarbeid, er det opp til private og statlige bedrifter å ta vare på.

Volvo-avtalen er et tilbakelagt stadium, og det beklager jeg dypt. Det er ingen grunn til noen ny diskusjon om den. Men jeg vil peke på at det dreide seg om en konsortialavtale med et meget detaljert innhold. Og en ting til: Det dreide seg om avtaler mellom parter som vil bygge sitt samarbeid på gjensidig tillit til hverandres vilje og evne til å løse de problemer som måtte melde seg underveis. Det er jo på et slikt grunnlag, tillit til hverandre, at vi bygger hele vårt nordiske samarbeid. Til tross for skuffelsen over at et av de mest vidtrekkende og dristige prosjekter som noen gang er framlagt på det nordiske alter, ikke blir realisert, vil den norske regjering ikke gi opp i en ny innsats for et nordisk samarbeid.

De norske olje- og gassforekomstene vil kunne vare i decennier. Alt tyder på at vi står på terskelen til en ny og langvarig epoke. Regjeringen akter i vårsesjonen å legge fram en melding til Stortinget om prøveboring nord for 62. breddegrad. For en tid tilbake ble de nordiske statsministre enig om å sette i gang en utredning om de muligheter som eventuelle gass- og oljefunn i nord kan innebære for ny virksomhet på Nordkalotten. Før denne utredningen kunne settes i gang, har en måttet avvente Stortingets avgjørelse i spørsmålet om boring nord for 62. breddegrad. Men dersom Stortinget i vår gir grønt lys for boring, vil vi også kunne ta til med den nevnte utredning. Funn av petroleumforekomster på

Nordkalotten kan gi grunnlag for et næringsmessig samarbeid med Sverige og Finland som vi vel i dag ikke helt ut ser rekkevidden av.

Det bør i Nordisk Råd ikke eksistere noen tvil om den norske regjeringens vilje til å støtte konstruktive samarbeidsprosjekter som industrien sjøl bærer fram. Det skal heller ikke herske noen usikkerhet om at den norske regjering er beredt til å ta initiativ der den anser det nødvendig, og jeg har det håp og den tro at det vil være et flertall i Norges Storting for en slik linje.

Før jeg forlater talerstolen må jeg også på vegne av Ministerrådet få si noen få ord om den kritikk som er rettet mot Ministerrådet og dets organer for den måte vi forbereder sakene på i Nordisk Råd. Kritikken er kommet fram så vel her i generaldebatten som i utvalgsinnstillinger, og går i første rekke ut på at en på parlamentarikerhold ikke gis tilstrekkelig tid til en forsvarlig behandling av de enkelte saker. Ministerrådet har notert seg de synspunkter som er framført, og vi medgir gjerne at de, til dels i hvert fall, kan være berettiget. Men samtidig vil jeg understreke at det sjølsagt ikke har vært Ministerrådets hensikt på noen måte å hindre Nordisk Råd i å foreta en forsvarlig behandling av Ministerrådets og dets organers utspill. Ministerrådet vil selvfølgelig ta opp de forslag som er lagt fram fra utvalgenes og rådsmedlemmenes side, og i fellesskap får vi så søke å finne fram til praktiske løsninger som vil imøtekomme de behov parlamentarikerne her har gitt uttrykk for, på en bedre måte i framtida.

**Gestrin:** Herr president! De økonomiske problem, som vart och ett av de nordiska länderna kämpar med, tryckte sin prägel på läget också för ett år sedan då Nordiska rådets session hölls i Oslo. Perspektiven var redan då förmörkade av arbetslöshet, underskott i bytesbalanserna och inflation. Dessa faktorer var med olika intensitet företrädda i de nationella nordiska ekonomierna så som även nu är fallet. Nordiska ministerrådet följde med prisvärd påpasslighet upp debattinläggen kring de ekonomiska frågorna vid Oslo-sessionen. Medan diskussionen pågick beslöt ministerrådet låta

verkställa en omfattande utredning "kring de ekonomiska huvudproblemen i vår del av världen" och detta initiativ presenterades också omedelbart för Nordiska rådet. Ministerrådets uttalade avsikt var att samla all tillgänglig dokumentation för att så realistiskt som möjligt belysa situationen i Norden och därmed skapa en hållfast grund för bemödandena att ytterligare styrka samordningen av den ekonomiska politiken i våra länder.

Ministerrådets beslutsamhet och aktionsberedskap vid Oslo-sessionen gjorde att förväntningarna på omedelbar handling ställdes högt. Desto större blev besvikelsen över innehållet i ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet 1978, C1:an i vardagligt tal. Den innehåller många förtjänstfulla redogörelser om ett vidsträckt och i sig ytterst värdefullt nordiskt samarbete, men dess rapportering rörande ekonomisk samverkan ger inget nytt utan går i invanda hjulspår. Oslo-beslutet återges, en diskussion kring problemen vid ett statsministermöte i november refereras och ett vagt löfte ges om en rapport från finans- och ekonomiministrarna till denna session. Nämnvärt mera stod inte att finna i C1, och kontrasten i förhållande till den beslutsamhet, som uppvisades i fjol, var besvärande påtaglig.

Ministerrådet måtte självt ha varit medvetet om hur egendomligt det tedde sig, att de mest påträngande problem de nordiska länderna har att brottas med dess märkligare icke hade avsatt spår i berättelsen över verksamheten under senaste år. Så har vi också fått — en del av oss först i förrgår — en första delrapport, en uppsummering av det arbete som trots allt har utförts som en följd av fjolårets Oslo-beslut. Tidtabellen har gjort det omöjligt för Nordiska rådets ekonomiska utskott att ta ståndpunkt till den nu föreliggande rapporten och alla kommentarer måste av naturliga skäl bli improvisationer.

Den rapport vi har tillgång till är baserad på Sveriges riksbanks utredning om de nordiska ländernas inbördes ekonomiska beroende och det svenska konjunkturinstitutets analys över den internordiska handelsutveckling 1970—1977.

Riksbanken för sitt resonemang fram till

konstaterandet att en samtidig ekonomisk stimulans i de nordiska länderna leder till att den slutliga BNP-ökningen för vart och ett av länderna blir större än vid en isolerad, nationell stimulans. Den nordiska samhandeln, som konjunkturinstitutet analyserar, har idag ett omfång som för några årtionden sedan skulle ha tett sig utopiskt. Cirka en fjärdedel av de nordiska ländernas utrikeshandel är numera inomnordisk och redan detta gör det lätt att omfatta det i rapporten framförda konstaterandet, att det är ett samfällt intresse att samtliga nordiska ekonomier är starka och stabila. Den betydande in- och utvandringen mellan de nordiska länderna och de omfattande kapitalrörelserna dem emellan markerar även ländernas allt större inbördes ekonomiska beroende.

De fakta som framläggs i utredningen talar ett klart språk till förmån för en mera utvecklade nordisk ekonomisk samplanering än den vi nu har. Detta gäller också de ansträngningar, som måste göras för att bevara Nordens ställning på de utomnordiska marknaderna, av vilka vi alla är så starkt beroende. De nordiska ländernas avhängighet av den internationella ekonomiska utvecklingen och av läget på världsmarknaden får en betydande dokumentering i rapportens tabelldel, där Nordens andel i världshandeln och importens andel i de nordiska ländernas bruttonationalprodukt redovisas. Omsorgen om konkurrenskraften och den därmed sammanhängande bytesbalansen är därför i alla våra länder en av de mest påträngande uppgifter vi har. Det utredningsarbete, som presenterades i den oss förelagda rapporten, skall föras vidare. Målsättningen är att få fram det faktaunderlag som behövs för att utveckla samarbetet både i fråga om stabiliseringspolitiken och med hänsyn till de långsiktiga tillväxtfrågorna. Inför de stora förändringar, som redan nu kännetecknar världsekonomin och i framtiden med största sannolikhet ytterligare kommer att accentueras, är det skäl att rusta upp våra instrument för nordiskt samarbete på ekonomins område. De planer som nu har presenterats för oss bör sålunda beslutsamt föras vidare och så snart som möjligt förvandlas från idéskisser till konkret handling.

Herr president! Flera talare har berört Nordiska rådets och ministerrådets arbetsformer. Också jag känner ett behov att bidra till den diskussionen med några synpunkter.

För dem som i likhet med mig var med om att bygga upp det första ministerrådets organisation var det en stor tillfredsställelse att ett instrument skapades för en medveten koordinering av regeringarnas insats i det nordiska samarbetet. Svårare var det att föreställa sig den oro man på sina håll kände för att åtgärden på något sätt skulle kunna tänkas undanskymma parlamentarikernas sedan länge väletablerade forum, Nordiska rådet. Och fastän ministerrådets stab senare har byggts ut har likväl enligt min mening en hygglig balans och ett fungerande samspel i regel utmärkt relationerna mellan Nordiska rådet och ministerrådet. Också Nordiska rådet har med åren fått sin organisationsapparat förstärkt.

Den organisatoriska uppbyggnad som ägt rum har sina klara fördelar. Men det ges dock risker för vilka det gäller att hålla ögonen öppna. Mot den bakgrunden kan man förstå det bekymmer som i tiden uttalades för att ministerrådets tillkomst skulle komma att förändra samarbetsstilen, ge den en byråkratisk prägel. Erfarenheten från en rad internationella organisationer är inte i detta avseende de bästa. I nordiska sammanhang har man medvetet strävat att hålla organisationsapparaten fri från teknokratisk stelbenthet och detta har givit samarbetet ett avsevärt styrketillskott. Ministerrar och tjänstemän har utan protokollära formaliteter vid behov ställt upp i rådets organ.

Jag tror, herr president, att vi både på regeringssidan och bland parlamentarikererna har skäl att målmedvetet sträva att fullfölja det nordiska samarbetet i den anda av öppenhet som har varit dess särmerke. Vi har skäl att vara på vår vakt emot alla tendenser att i vår krets introducera en sådan teknokratisk formalism, som kanske fyller en roll i andra sammanhang, men som inte hör hemma här.

**Knut Johansson:** Herr president! I denna generaldebatt hade jag tänkt beröra ett par s. k. stjärnmärkta frågor. Sådana väntas ju

normalt inte bli föremål för behandling vid sessionen, och eftersom jag sannolikt inte vid nästa års session har tillfälle att föra talan i saken, gör jag det vid detta tillfälle.

Med anledning av tidsbegränsningen skall jag inskränka mig till *ett* ärende, och den fråga jag vill något kommentera behandlas i *rekommendationen nr 7/1977*. I den uppmanas ministerrådet att undersöka möjligheterna att upprätta ett nordiskt arbetsmarknadsinstitut.

Därom säger nu ministerrådet att frågan varit föremål för en omfattande behandling hos de nordiska ländernas arbetsmarknadsmyndigheter. Utfallet av denna remissomgång tycks ha bringat missmod i kretsen av ministrar. Något "isolerat" arbetsmarknadsinstitut blir det inte. De uppgifter som ett sådant skulle kunna ha om hand förväntas bli fullgjorda inom andra sektorer av nordiskt samarbete.

Ja, kortfattat är detta byråkratins triumf över den politiska viljan. Om man frågar nationella administrationer — på nära nog varje område, skulle jag vilja säga — som själva ofta känner sig underförsörjda med t. ex. forskningsresurser, om de vill ha ett nytt internationellt — eller i detta fall nordiskt — organ, så är en avvisande hållning tämligen given.

Säger de "ja" kan de ju befara att de resurser som går till det gemensamma ändamålet går den egna näsan förbi. Jag är alltså föga imponerad av de bevekelsegrunder på vilka ministerrådet grundat sitt avvisande ställningstagande.

Går man till det medlemsförslag som ligger till grund för rådets rekommendation och till de synpunkter som flera remissorgan, däribland Nordens fackliga samorganisation, anförde, finner man att det inte handlade om att ha ett institut som "isolerat" skulle se till arbetsmarknadspolitiken och utfallet av denna.

Det nära sambandet mellan arbetsmarknadspolitiska insatser och ekonomisk—politiska åtgärder är självklart. Man kan inte gärna — även om man så skulle vilja — "isolera" arbetsmarknadspolitiken.

När arbetsmarknadsfrågorna diskuteras i fjolårets generaldebatt, påpekade jag att medlemsförslaget om ett särskilt institut hade ett nära samband med det förslag

Föreningarna Norden framlagt om ett nordiskt konjunkturråd. Och jag upprepar vad jag då sade, nämligen att det finns behov av "inte bara tillförlitliga bedömningar av konjunkturen för varje enskilt nordiskt land, vilka nu utarbetas nationellt, utan också av samlade nordiska bedömningar som skulle kunna bidra till en större klarhet om hur aktuella förändringar internationellt och internt nordiskt påverkar de enskilda ländernas ekonomiska liv och samarbete. Även på sikt torde sådana bedömningar vara av värde. Ett material av denna art torde i det närmast helt saknas i dag."

Nyss tycks stats- och finansministrarna, när de var samlade i Stockholm för några veckor sedan, ha varit inne på tankegångar, som delvis stämmer överens med dem som låg bakom det av mig och andra socialdemokratiska rådsmedlemmar framlagda medlemsförslaget. Mycket av resonemangen bakom Föreningarna Nordens förslag återspeglar sig också i det dokument som rådsmedlemmarna nu — om än sent — fått om de nordiska ländernas ekonomiska samberoende. I den kommuniké som utfärdades av mötet den 9 februari heter det att man skall inrätta ett "nordiskt ekonomiskt forskningsråd". Om detta heter det, för att citera Dagens Nyheter den 10 februari, att det är "synnerligen löst skisserat". Men så mycket sägs ändå att jag kan kosta på mig att uttrycka en tacksamhet över att stats- och finansministrarna tycks ha tagit den grundläggande idén bakom vårt ursprungliga medlemsförslag till sina hjärtan. Jag hoppas att den välviljan består och så småningom leder fram till ett positivt förslag.

**Lars Korvald** övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

**Haugstvedt:** Jeg vil gjerne understreke at de parlamentariske medlemmer av Nordisk Råd har et spesielt ansvar for ambisjonsnivået og effektiviteten i det offisielle nordiske samarbeid.

Det er jo Rådets oppgave å ta initiativ, utøve kontroll vis-à-vis Ministerrådet og generelt påskynde samarbeidet i Norden. Dette er et arbeid som ingen andre enn med-

lemmer av Nordisk Råd kan ivareta. Vi vet at Nordisk Ministerråd har virket i atskillig kortere tid enn Nordisk Råd. Dette organ har utført de utredende, besluttede og iverksettende funksjoner, men selvfølgelig også til en viss grad initiativfunksjon. Årsmeldingen som er lagt fram for 1978, kan etter min opfatning ikke peke på de store nye fremskritt i samarbeidet vårt i 1978. Den viser heller ikke tegn til noen form for langsiktig strategi med tanke på 1980-årenes utvikling av det nordiske samarbeidet. Vi vet imidlertid at 1980-årenes problemer, ikke minst når det gjelder økonomi og sysselsetting, vil bli vesentlig forskjellig fra 1970-årenes.

I lys av denne erkjennelse er det etter min mening viktig at Ministerrådet trekker opp retningslinjer for et offensivt og fremtidsrettet nordisk samarbeid. Dette ansvar må selvfølgelig heller ikke Rådets medlemmer frasi seg. Parlamentarikerne må ta initiativ og stille krav også til 1980-årenes samarbeid. Det er min faste overbevisning at vårt samarbeid må utvikles og styrkes, særlig på det økonomiske og på det energi- og ressurspolitiske felt. Bare ved et slikt samarbeid kan vi i praksis sikre de fordeler vi allerede har oppnådd ved f. eks. det frie nordiske arbeidsmarked og den nordiske sosialkonvensjonen av 1955.

Siden Nordøk-tanken falt omkull i 1970, har det nordiske samarbeid utviklet seg sektorvis. Vi har fått stadig flere samarbeidsfelt, men det spørsmål som uvegerlig reiser seg, er om de mange programmer som vi har vedtatt, går tilstrekkelig i dybden av problemene. De ulike handlingsprogrammene er dessuten ikke alltid sett i sammenheng. Problemet er at arbeidsmarkeds-, regional- og industripolitikk samt den økonomiske politikk behandles som atskilte sektorer. Disse feltene henger imidlertid nøye sammen, og spørsmålet reiser seg om man kan finne fram til en samordning av politikken på disse felt før sakene fremmes i Nordisk Råd.

I de siste årene har sosial- og miljøutvalget lagt vekt på å nå fram til programmer som dekker alle felt av virksomheten innenfor utvalgets saksområde. Det kan med full rett hevdes at utvalget har drevet fram de handlingsprogrammer som vi nå har på ar-

beidsmarkeds-, sosial- og helsevernområdet og også innenfor arbeidsmiljø- og miljøsektoren generelt. Bakgrunnen har vært at vi ønsket et økt nordisk samarbeid på disse felt. Jeg vil imidlertid i den forbindelse understreke at vår initiativfunksjon i Nordisk Råd ikke må svekkes fordi om vi nå har fått disse handlingsprogrammene på ulike felt. Ministerrådsforslagene og medlemsforslagene må være likeverdige i samarbeidet i Nordisk Råd også i årene fremover.

Etter en femårsperiode kan det være naturlig å summere opp en del inntrykk av resultatet av programarbeidet innenfor Ministerrådet. Sosial- og miljøutvalget har vært meget fornøyd med sosial- og helsevernprogrammet, både når det gjelder innhold og presentasjonsform. De synspunkter som utvalget har fremført til programmet, er i stor grad blitt tatt til følge. Det samme gjelder miljøvernprogrammet. I utgangspunktet var utvalget også fornøyd med arbeidsmarkedsprogrammet i 1975, men ved 2. etappe av dette programmet har utvalget reist en rekke innvendinger. Dette kommer vi imidlertid tilbake til på et senere tidspunkt på dagsordenen.

Arbeidsmiljøprogrammet var utvalget kritisk til og er det fortsatt fordi en rekke av de hovedpunkter som utvalget ønsket å få fram, ennå ikke er gjennomført. Likestillingsprogrammet må sies å være direkte svakt.

Det er etter min mening uhyre viktig at Ministerrådet tar hensyn til de synspunkter som kommer fram i Nordisk Råd og dets utvalg, og så langt som mulig innpasser disse ønskene i handlingsprogrammene. Jeg kunne nevne eksempler på at utvalgets uttalelser bare i liten grad er blitt påaktet i denne sammenheng, men det ville ta for lang tid å gjøre det. Jeg vil imidlertid peke på et meget iøynefallende problem som sosial- og miljøvernkomiteen har gjort oppmerksom på, nemlig den store mengde nordiske utredninger. Det er et betydelig antall nordiske utredninger som venter på å bli omsatt i praktiske tiltak, så vel på nasjonalt som på nordisk plan. Det er vår oppgave som parlamentarikere å medvirke til at idéene fra utredningene blir omsatt i praksis. Dette må i siste instans skje ut fra en politisk vurdering av hva som er ønskelig og av



vesentlig betydning for de nordiske medborgere.

Det kan stilles spørsmål om det i fremtiden er formålstjenlig bare å arbeide innenfor rammene av de foreliggende handlingsprogrammer. Det spørsmål kan reises om man bør foreta en systematisk vurdering av hvilke fordeler og ulemper som har vært forbundet med disse handlingsprogrammene.

Jeg har gjort et forsøk på å beskrive den aktuelle nordiske samarbeidssituasjonen slik som den oppfattes fra mitt utvalgs side. Situasjonen preges for øyeblikket av en viss pessimisme når det gjelder samarbeidets form, men jeg håper at det har fremgått at vi også har en sterk tro på at Nordisk Råd og dets organer — Presidiet, de fem fagkomiteene og budsjettkomiteen — i fremtiden vil gjøre en positiv innsats og føre samarbeidet inn i nye og konstruktive former i 1980-årene, til våre nordiske medborgeres beste.

Jeg finner grunn til å understreke at sysselsettingspolitikken i 1980-årene vil bli et sentralt saksfelt, som vil kreve nytenkning i Nordisk Råd. Det kan bli nødvendig med betydelige endringer i det mønster som avtegner seg på sysselsettingsområdet i dag. Jeg vil særlig peke på de sosiale problemer, men også på de politiske problemer som kan oppstå dersom ungdom etter endt utdannelse blir gående uten arbeid i årevis. Arbeidet er en menneskerett. Nordisk Råd må se det som en utfordrende oppgave å finne nye veier til å skaffe arbeid og fordele arbeidet rettferdig i fremtidssamfunnet. Vi vet at det i de vestlige industriland i dag er millioner arbeidsløse. En slik utvikling av arbeidsmarkedet i Norden må vi sette alle krefter inn på å forhindre. Ved et tillitsfullt samarbeid mellom arbeidsmarkedets parter og regjeringene i Norden må det være mulig å nå fram til et av de målene vi har satt oss i de nordiske land, nemlig full sysselsetting.

**Erlendur Patursson:** Jeg hadde tenkt meg å si noen ord om Nordisk Råds regionalpolitikk, men når taletiden er blitt begrenset, vil jeg bare si at vi fra færøysk hold er meget tilfreds med det nye initiativ som skal tas på dette saksområde. Det vil utvilsomt

styrke samholdet og solidariteten innen de nordiske folk.

Innenfor det nordiske samarbeid er det meget viktig at de angjeldende land — jeg tenker her på Grønland, Island og Færøyene — inngår et nært samarbeid med tanke på løsning av spørsmål av felles interesse. I denne forbindelse vil jeg rette en takk til Ragnar Arnalds for det håndslag han i sin tale her i generaldebatten har gitt det færøyske folk. Det varmer.

Som det vil fremgå av sakslisten, kommer i denne sesjon til behandling forslag om selvstendig færøysk representasjon her i Nordisk Råd. Idet jeg henviser til selve forslaget, vil jeg her i generaldebatten tillate meg å komme med noen kortfattede generelle betraktninger om dette forslaget og dets bakgrunn, i det håp at de ærede medlemmer denne gangen vil innta et mer positivt standpunkt enn de gjorde ved samme forslags behandling i siste sesjon, da det, som det vil huskes, ble nedstemt.

Vi færøyinger er et eget nordisk folk med vår egen selvstendige identitet. Vi er verken islandske, norske, svenske, finske eller danske. Derfor kan vi her i Nordisk Råd aldri høre hjemme i de øvrige lands representasjoner, men bare i vår egen. Når vi allikevel er fratatt retten til å ha vår egen selvstendige, færøyske representasjon og i stedet er blitt inkorporert i et av de andre lands representasjon, kan dette ikke betraktes som annet enn et forsøk på å tilsløre fakta, i dette tilfelle det faktum at vi er en egen nordisk nasjon, og derfor fremstilles vi i stedet som en slags dansker.

For meg ser en slik politikk fra Nordisk Råds side overfor det færøyske folk ikke ut som annet enn en blakket reminisens fra en for lengst oppgitt og forlatt dansk politikk overfor Færøyene. Det var nemlig en gang i vår historie god dansk politikk overfor færøyinger å gjøre dette folket til en art dansker. Men denne politikken har man for lengst oppgitt og forlatt.

Nå skal det innenfor Nordisk Råd gjøres gjenopplivingsforsøk på denne forlengst avdøde politikken, dette gamle spøkelset.

Mange av dere har vært på Færøyene. Hva har dere sett? Dere har sett et eget folk, det færøyske folket. Kan de som har sett dette folket og opplevd det, ha samvit-

tighet til å nekte det en rett som skulle være en selvfølge? Jeg kan vanskelig tenke meg det.

Såfremt man ennå engang vil utelukke færøyinger fra selvstendig representasjon i dette høye råd, vil jeg tillate meg å kalle det en urett, ja, en blodig urett øvet med bevissthet, og dertil et brudd på den idé som Nordisk Råd skulle bygge på. Man gjør på samme tid to ting: Man øver urett, og man øver vold mot sin egen idé. Dette kan ikke være meningen.

Vi færøyinger har alltid valgt den nordiske vei — og bare den nordiske. Vi har ikke hatt andre guder enn nettopp det nordiske. Vi har ikke latt oss overtale og lokke inn i EEC-blokken. Vi har sagt nei til NATO-medlemskap, men er blitt tvunget inn i denne blokken. Vår nordiske sti har alltid vært ren. Skal vi nå straffes for dette?

Vi er ennå politisk ufrie og har ikke den politiske frihet som dere har, men her må erindres at vi kjemper oss fram mot den samme frihet som dere har. Flertallet av dere har også levd under politisk ufrihet i lengre eller kortere tidsrom, så dere har alle forutsetninger for å forstå oss. Og det kan vel ikke være meningen at vi skal straffes for at vi ennå er i samme situasjon som dere selv engang har vært i, og straffes for å kjempe for den samme frihet — slik dere har gjort — og som dere allerede har.

Selvstendig færøysk representasjon i Nordisk Råd vil nettopp være en meget viktig etappe i vår frigjøringskamp. Vi forventer derfor at dere ikke vil legge oss hindringer i veien i vår kamp for å nå denne milepæl.

**Hernelius:** Herr president! Några dataexperter påstod för en tid sedan att de hade konstruerat en ny maskin. Placerad vid en talarstol hörde den efter om talaren upprepede något som sagts i debatten och skulle då ge ifrån sig ogiljande signaler, sades det. I ett parlament skulle maskinen göra stor nytta ansåg de — måhända — skämtsamma experterna.

Icke minst i nordiska sarnmanhang skulle maskinen — verklig eller overklig — göra nytta. Ja, även i Nordiska rådet. Men icke så mycket vid denna den 27:e sessionen som vid de tidigare. Retorik av nordisk karaktär har icke flödat, utan generaldebatten har

i stället präglats av realism och mångsidighet.

Några med hänsyn till tiden korta kommentarer: Först ett understrykande av talman Sukselainens varning för att Hans Hedtofts visioner drunknar i ett institutions- och sekretariatsmaskineri. Tag årets session: hur många nya organ kommer icke att beslutas under de närmaste timmarna? Förslagsställarna till sådana kan alltid vara säkra på framgång. Blott i ett fall tycks tummen vändas nedåt — i fråga om kommittén för utredning av orsaken till flygolyckor. Men våra vanliga departement och ämbetsverk i Norden sköter väl ändå sitt dagliga arbete? Varför behövs det nya institutioner för allt?

En annan fråga som måste behandlas på allvar är det svällande antalet deltagare vid sessionerna. Denna gång har jag räknat till 700 personer, och i den månghövdade skaran av sakkunniga och andra drunknar parlamentariker och regeringsrepresentanter.

Volvo-avtalet har spelat en viss roll i debatten. Något förvånad är man kanske över den kritik som Ola Ullsten och Guttorm Hansen riktade mot en del av företagens aktieägare, som beskyldes för kortsiktiga värderingar. Men nog har väl dessa också rätt till sin bedömning så länge nuvarande lagar gäller. Begär man av en grupp någonting som denna uppfattar som uppoffringar i samhällsnyttans intresse, bör den kunna begära kompensations som andra grupper i samma situation. Om de sedan har fel eller inte är en annan sak. Dessutom kan väl, herr president, avtalets upphovsmän och författare icke i dag gärna påstå att förslagen var utan vank och brist. Gårdagens debatt om timmeravtalet sade väl tillräckligt.

Över huvud taget är det märkligt med en konstruktion som skulle göra ett bilfabrikat till en statskaross i det ena nordiska landet men låta den fortsätta som privatbil i de andra nordiska länderna. Nu är frågan emellertid överspelad. Vi observerade herr Willochs prisande av Volvochefens konstruktiva utspel efter det att avtalet hade förkastats, och vi har i dag noterat den norske energiministerns likaledes konstruktiva och sympatiska inlägg i samma fråga.

Här bör också uppmärksammas de konservativa partiernas medlemsförslag, att regeringen skall överse vilka lagar och skatte-

regler som hindrar ett nordiskt ekonomiskt samarbete. Statsministrarna i Sverige och Norge har ju lovat att inom sex månader försöka få fram nya samarbetsprojekt. För att citera ett gammalt omkväde, herrar Nordli och Ullsten: Har ni några visor kvar, så sjung dem nu inom de sex månaderna!

Juridiska utskottet är icke helt nöjt med regeringarnas handläggning av lagstiftningsfrågorna. Man förstår dess missnöje. Icke minst den svenska regeringen synes ha syndat i en för det nordiska samarbetet så viktig fråga som innehållet i giftermålsbalken. När Helsingfors-avtalet reviderades 1970 uppkom tanken att bygga ut detta med specialavtal på olika områden. Så har skett med kulturavtalet, transportavtalet och miljöskyddet. Fråga är nu om icke art. 2—7 i Helsingfors-avtalet borde byggas ut på samma sätt. Man kan tänka sig en materiell del med ett lagstiftningsprogram och en mera formell del där samarbetet formaliseras. Tanken är framförd av experter, och något måste förvisso göras för att öka intresset inom ett område som tidigare var primärt för nordiskt samarbete men som nu sjunkit undan. Vad säger K. B. Andersen, juridiska utskottets skicklige och erfarna ordförande?

En sista fråga: Tuomioja berörde i sitt inlägg nordiska säkerhetsfrågor. Han uttryckte sig icke lika klart denna gång som en gång i Reykjavik. Visan var halvkväden. Men så mycket förstod man, att det var fråga om en nordisk pakt av något slag vilken, om den berörde Sovjetunionens område, Sovjetunionen borde inbjudas att medverka i. K. B. Andersen har redan givit repliken. Varje åtgärd som på minsta sätt rubbar den nordiska balansen innebär stora risker. Denna balans har under decennier medverkat till stabilitet i Norden — ett område som genom händelsernas makt och teknikens utveckling blivit alltmer politiskt brännbart, både i norr och i söder och i Östersjön.

Det är i hägn av denna stabilitet som vi kan bedriva vår verksamhet i detta rum och andra parlament i oberoende och frihet. Fingra inte på den! För en svensk var det emellertid särskilt överraskande att få höra talas om upprustningen i Norden. Den aktuella debatten i Sverige gäller det motsatta.

En fortsatt svensk nedrustning kan också utgöra ett hot mot denna nordiska balans, och för en sådan utveckling måste vi ta oss i akt.

**Westerlund:** Herr ordförande! Herra puheenjohtaja! Pohjoismaiden taloudellisen yhteistyön sisältö on periaatteessa kartoitettu täällä hyvinkin perusteellisesti ja samansuuntaisesti. Nyt on käytännön toimenpiteiden vuoro. En lähde kuitenkaan kertaamaan täällä tehtyjä ehdotuksia tai tekemään niistä yhteenveota. Kiinnittäisin vain huomiota erääseen sellaiseen kehityksen osaan, jolla saattaa olla merkitystä Pohjoismaiden ja monien muiden markkinatalousmaiden tulevaisuudelle.

Tarkoitän tällä kehitystä, jonka tuloksena monet suuryritykset ovat joutuneet tai saatu siihen tilaan, että ne tipahtavat konkurssikypsinä valtion haltuun ja ovat kiitollisia, kun valtio tulee pelastavana tekijänä apuun. Mielestäni olisi suoritettava selvitys siitä, miksi näin on tapahtunut. Vastaukseksi ei riitä halvan työvoiman maitten kilpailu, sillä muutoksen kokeneitten yritysten luetteloista löytyy hyvinkin monenlaista teollisuutta, kookeatasoista tekuiikkaa, telakkateollisuutta, terästeollisuutta, puunjalostusteollisuutta, villateollisuutta jne., ja kehitys tuntuu jatkuvan.

Näitten yritysten kehitystä olisi tutkittava systemaattisesti jo vuosien takaa ja haettava, mitä yhteisiä tekijöitä näillä yrityksillä on viimeisten vuosien saatossa ollut. Vaikeasti selvitetävä mutta huomioon otettava tekijä tulisi olla myös yhteiskunnallisen ilmapiirin mahdollisen muutoksen vaikutus, joka Pohjoismaissa on tapahtunut. Suurten yritysten luonteen muuttuminen ei mielestäni ole niin selkeästi perusteltavissa yksinkertaisilla tekijöillä kuin ensi näkemältä luulisi.

Pohjoismaiden taloudellinen yhteistyö edistyy vain, jos me luotamme siihen ja jos me myöskin siihen jotain satsaame. Se on sekä ottamista että antamista, niin kuin täällä on todettu.

Taloudellista yhteistyötä on myös yhteistyö liikenteen alalla. Jos uskomme Pohjoismaiden yhteiseen taloudelliseen tulevaisuuteen, rohkenemme myös rakentaa tämän tulevaisuudenkuvan varaan. Maantie- ja rautatieverkkojemme yhteensovittamisen, ko-

konaisuutta palvelevan satama- ja lentokenttärakentamisen taustalla olisi nähtävä Pohjola yhteisenä liikennekokonaisuutena. Sisäiset liikennekustannukset olisi minimoitava ja yhteisen liikennealueen edut muutenkin käytettävä hyväksi. Kovin hyviä tuloksia meillä ei ole vielä näytettävänäimme. Tämä liikenneyhteistyö on yksi mielenkiintoinen ja lupaava alue, jolla voimme paljon saavuttaa, mutta vain sillä ehdolla, että olemme valmiita myös jostain luopumaan. Tähän saakka suoritettu Pohjoismaiden neuvoston työ on kohdistunut tieverkon yhteensovittamiseen ja uusiin lentoyhteyksiin. Tämä tähän saakka suoritettu työ palvelee etupäässä aluepoliittisia päämääriä, jotka ovat sinänsä tärkeitä, mutta jäävät merkitykseltään kokonaisuuden kannalta ehkä pieniksi.

Haluan kiinnittää lopuksi huomiota aluepolitiikan eräaseen osaan, kaupunkialueitten kehittämiseen. Samalla kun kehitysalueitten oloja on yhteisesti pyritty parantamaan, ovat kaupunkien ongelmat jääneet taka-alalle. Pohjoismaiden neuvoston olisi annettava myös panoksensa kaupunkikehitykselle Pohjoismaissa, onhan viime aikoina kärjistyneesti tullut esiin liian monia laiminlyöntien huonoja seurauksia kaupunkirakenteessa.

**Westerlunds** anförande i svensk översättning: Innehållet av de nordiska ländernas ekonomiska samarbete har i princip kartlagts här till och med mycket noga och parallellt. Nu är det de praktiska åtgärdernas tur. Jag vill ändå inte börja upprepa de här ställda förslagen eller sammanfatta dem. Jag skulle bara vilja fästa uppmärksamhet vid en del av utvecklingen som kan ha betydelse för de nordiska ländernas och för många andra marknadsekonominländers framtid.

Härmed avser jag den utveckling som har lett till att många storföretag har hamnat eller förts till ett sådant läge, att de som konkursfärdiga faller i statens besittning och är tacksamma när staten kommer till hjälp såsom en räddande faktor. Enligt min uppfattning borde man företaga en undersökning om varför detta har skett. Konkurrensen från länder med billig arbetskraft räcker inte som svar, ty förteckningen över företag som genomgått denna förändring omfattar industri av de mest olika slag, högt

utvecklad teknik, varvsindustri, stålindustri, träförädlingsindustri, ylleindustri osv., och utvecklingen tycks fortsätta.

Dessa företags utveckling borde undersökas systematiskt flera år bakåt och man borde försöka finna, vilka gemensamma faktorer dessa företag har haft under de senaste åren. En faktor som är svår att utreda men som dock måste beaktas skulle vara inverkan av den eventuella förändring i det sociala klimatet, som ägt rum i de nordiska länderna. Förändringen av stora företags karaktär kan enligt min åsikt inte så tydligt förklaras genom enkla faktorer som man skulle kunna tro vid första anblicken.

De nordiska ländernas ekonomiska samarbete kan främjas enbart om vi litat därpå och om vi också satsar någonting därpå. Det gäller både att taga och att giva, såsom man har konstaterat här.

Även samarbetet på trafikens område utgör ekonomiskt samarbete. Om vi tror på de nordiska ländernas gemensamma ekonomiska framtid, vågar vi också bygga på denna framtidsbild. Bortom en sammanpassning av våra landsvägs- och järnvägsnät samt byggandet av hamnar och flygfält som tjänar helheten borde man se Norden som en enhetlig trafikmässig helhet. De inre trafikkostnaderna borde minimeras och det gemensamma trafikområdets fördelar borde också annars utnyttjas. Hittills kan vi inte redovisa särskilt goda resultat. Detta trafiksamarbete är ett intressant och lovande område, på vilket vi kan åstadkomma mycket, men endast under förutsättning att vi också är beredda att avstå från någonting. Det hittills i Nordiska rådet utförda arbetet har inriktats på att sammanfoga vägnätet och på nya flygförbindelser. Detta hittills utförda arbete tjänar närmast regionalpolitiska målsättningar, vilka i och för sig är viktiga men vilkas betydelse kanske förblir liten i förhållande till helheten.

Jag vill till slut fästa uppmärksamhet vid en viss del av regionalpolitiken, utvecklandet av stadsregionerna. Samtidigt som man generellt har försökt förbättra utvecklingsområdenas förhållanden har städernas problem stannat i bakgrunden. Nordiska rådet borde också ge sitt bidrag till städernas utveckling i de nordiska länderna, ty alltför många

dåliga följer av uraktlåtan det har ju på ett tillspetsat sätt kommit upp de senaste tiderna i stadsstrukturen.

**Liv Stubberud:** Denne sesjons generaldebatt har bl. a. rettet søkelyset på hvilke følger den vanskelige økonomiske situasjon har for sysselsettingen. Som det er påpekt tidligere, er det nå ca. en halv million arbeidsledige i Norden. Det vil si at langt over en million innbyggere i Norden i dag er berørt av de negative virkninger som ledighet medfører i menneskers hverdag.

Med de vanskeligheter på arbeidsmarkedet som vi nå opplever i de nordiske land, stilles det naturlig nok strenge krav til hvilke virkemidler vi vil ta i bruk. Dette gjelder ikke minst i forholdet til aksepterte krav om likestilling mellom kjønnene. Vi må ikke komme i den situasjon at kvinnelige arbeidstakere blir brukt som salderingspost i en vanskelig økonomisk situasjon. For å forhindre en slik eventuell utvikling, tror jeg det er nødvendig å ta i bruk nokså sterke virkemidler.

Den nye norske likestillingsloven som skal tre i kraft om kort tid, gir oss noen muligheter for å gjøre bruk av såkalt positiv diskriminering for å oppnå større likestilling. I denne sammenheng vil jeg gjerne si at det er gledelig at man fra svensk side har funnet å kunne ta i bruk virkemidler som kjønnskvotering og likestillingstilskott. Dette diskuteres også i Norge, og vi har nylig, som ledd i den norske beredskapsplan mot arbeidsledighet, innført likestillingstilskott som en prøveordning.

De ulike typer virkemidler som kan skape mer likhet mellom menn og kvinner i arbeidslivet, må stadig være gjenstand for vurderinger. Det er samtidig viktig å føre en utdanningspolitikk som støtter opp om dette arbeidet.

Den raske teknologiske utvikling med bl. a. et meget avansert dataelektronisk utstyr stiller oss overfor store utfordringer når det gjelder organisering av arbeidslivet. De spørsmål som reises, er bl. a. hvilke behov samfunnet har for nye arbeidsplasser og hvordan arbeidet kan fordeles mer rettferdig. Vi må etter min mening ta opp en diskusjon i større bredde om nedtrapping av arbeidstiden for å dele på det arbeid som

finns. Jeg er glad for at dette spørsmålet nå forhåpentligvis vil bli utredet i nordisk sammenheng. Problemene i tilknytning til arbeidslivet framover gjelder selvsagt ikke bare forholdet mellom kvinner og menn, men også hensynet til andre grupperinger som ønsker å delta i arbeidslivet, men som lett faller utenfor i konkurransen, nemlig ungdom, eldre og funksjonshemmede.

Noen har tidligere i debatten vært inne på spesielle forhold på Nordkalotten. Jeg vil peke på at det i dette regionale område også er stor mangel på arbeidsplasser, ikke minst for kvinner. Til fiskeriindustrien i Nord-Norge kommer mange arbeidstakere fra andre nordiske land. Dette er til dels meget usikre arbeidsplasser, fordi det bl. a. er sesongarbeid. Ressursendringen i fiskeriene gjør dette problemet større. Det er viktig også på Nordkalotten å få til et større nordisk industrielt samarbeid. Når jeg spesielt nevner Nordkalotten, er det for å understreke at Nordisk Råds arbeid — dersom det skal lykkes — bør konsentreres om et fåtall oppgaver, og at det må foretas en tidsmessig prioritering. Nordkalott-området fortjener etter min mening Nordisk Råds spesielle oppmerksomhet.

Alles rett til arbeid, som burde være mer enn en fin målsetting, krever en stor grad av solidaritet fra dem som i dag er etablert i arbeidslivet. Men samtidig kan det bety at ønsket om et rikere nærmiljø og styrking av familien kan bli bedre ivarett, ved at både menn og kvinner, unge og eldre vil kunne delta aktivt så vel i arbeidslivet som i lokalsamfunnet.

**Chr. Christensen:** Hr. præsident! Allerede inden jeg blev medlem af den danske delegation til Nordisk Råd, havde jeg gennem Foreningen Norden en række kontakter til det nordiske samarbejde. Efter at jeg nu i 5 år har været medlem af delegationen, står det mig i endnu højere grad klart, hvor betydningsfuldt det nordiske samarbejde er.

For kristeligt folkeparti betyder det danske medlemskab af EF ikke, at vi på nogen måde glemmer vor nordiske rod og fællesskab eller af den grund prioriterer nordisk samarbejde lavere.

Samarbejdets betydning har i årenes løb

vist sig på mange konkrete områder, specielt inden for de økonomiske, sociale, trafikmæssige og kulturelle.

Det har ført os nærmere sammen og igennem arbejdsmarkedspolitiske foranstaltninger og sociale ligerettighedsordninger fået os til at føle os hjemme hos hinanden. Hvis vi så yderligere ved gennemførelsen af Nordsat-projektet dels kan lære at forstå hinandens sprog endnu bedre, dels kan komme til at udveksle kulturelle værdier, er vi også nået langt med hensyn til et positivt udbytte af at være sammen med hinanden.

Store krav stilles i øjeblikket til os om samarbejde for at løse de økonomiske problemer i vore lande, herunder den stadig stigende arbejdsløshed, ikke mindst ungdomsarbejdsløsheden.

Med hensyn til økonomisk samarbejde kan der være grund til at nævne det nye europæiske valutasamarbejde — den såkaldte EMS — der skal afløse valutasinglen. Kristeligt folkeparti anser, som de fleste partier i Danmark, denne udvikling for en meget betydningsfuld milepæl i det europæiske samarbejde. Og det er vort håb, at både Norge og Sverige på et tidligt tidspunkt vil finde det i deres interesse at deltage i valutasamarbejdet.

Efter kristeligt folkepartis opfattelse er det dog kulturpolitikken og familiepolitikken, som må spille den største rolle inden for det nordiske samarbejde. Dette må ses i sammenhæng med, at der næppe er nogen områder, hvor vi har så meget til fælles, som netop disse. Samtidig er det nok de områder, hvor vi i disse år ser de største omvæltninger i vore samfund — og desværre omvæltninger, der har karakter af nedbrydningen af de prøvede kulturværdier.

På det kulturelle område sker der således i disse år i de nordiske lande en tydelig konfrontation mellem de kristne kulturværdier og de ateistisk-marxistisk prægede tankegange og tendenser, der vinder stadig større udbredelse. I Danmark har vi set det gennem "U 90" som vort centrale uddannelsesråd har fremlagt vedrørende den fremtidige undervisningspolitik frem til år 2000.

Det er, som om et kristent grundsyn som værdigrundlag her er gjort til noget dagtidigt, og et demokratisk værdigrundlag til det nutidige.

Et demokratisk værdigrundlag kan efter min mening ikke sættes op som et alternativ til et kristent grundsyn som værdigrundlag, men det er et spørgsmål, om vi virkelig kan have et ægte demokratisk værdigrundlag i vore lande, hvis det ikke bygger på et kristent grundsyn, dvs. på det kristne syn på mennesket og medmennesket. Harmoniseringen af lovgivningen i Norden bør selvsagt fortsætte, men det må ikke føre til love, der bryder med de kristne normer.

På familiepolitikens område har vi i den sidste tid set stadig flere angreb sat ind mod familien og det traditionelle kristne familiemønster, med det formål at nedbryde det kristne ægteskab. Kristeligt folkeparti betragter familien som en af samfundets grundpiller: går familien i opløsning, går samfundet i opløsning.

Splittende og opløsende kræfter af social, etisk og økonomisk art øver i dag et voldsomt tryk mod familien. Det kan f. eks. i visse tilfælde være en økonomisk fordel at leve sammen i ikke-ægteskabelige forhold.

Familiens vigtigste opgave er at dække grundlæggende behov hos familiens medlemmer for kærlighed, for sand etisk og følelsesmæssig udvikling og at give tryghed og omsorg.

Efter vor opfattelse er det vor traditionelle kristne ægteskabsform, der er bedst egnet til at give familien den ramme, den må have for at kunne løse sine opgaver.

Det er derfor den samlivsform, ægteskabslovgivningen i Norden må bygge på fremover.

På det familiemæssige område må vi også stræbe efter at komme væk fra den gængse nedvurdering af den hjemmearbejdende ægtefælle, som udfører et påskønnelsesværdigt og ansvarsfuldt arbejde såvel økonomisk som pædagogisk i forhold til den opvoksende slægt.

Der er så meget desto større grund til i dag at tale om familiepolitik, eftersom vi befinder os i det internationale børneår. Her må vi gøre os nogle målsætninger klare og ikke bare henfalde til skåltaler om, at børnene skal have det godt. Hvad agter vi at gøre for og med vore børn? Det, det efter kristeligt folkepartis opfattelse først og fremmest drejer sig om, er at få styrket hjemmene, således at børnene kan få en op-

vækst, hvor de trives og lever under kærlige forhold. Den bedste gave, vi kan give vore børn, er at give dem gode hjem. Derfor må vi også gøre det økonomisk muligt for én af forældrene at være hjemme hos børnene, medens de er små.

Alkohol og narkotika ødelægger mange hjem og giver mange børn og unge en dårlig start i livet. Derfor må vi i Norden samarbejde om en alkohol- og narkotikapolitik, der begrænser misbrug af alkohol og narkotika — og vi bør gøre strafreglerne for personer, der sælger narkotika, ensartede, men også strengere.

Kristeligt folkeparti mener, at det kristne værdigrundlag er selve fundamentet for vore demokratier. Derfor vil vi arbejde for, at det kristne værdigrundlag også i fremtiden må være fundamentet for vore skoler og vore folk.

Hr. præsident! Kristeligt folkeparti rækker hånden ud til samarbejde, ikke blot til vore broderpartier i de andre nordiske lande, men til de nordiske lande som helhed, i et tilbud om i fællesskab at arbejde for løsninger på disse alvorlige samfundsproblemer.

**Statsråd Arne Nilsen:** Heldigvis har vi også under denne sesjonen eksempel på saksfelt der det er innebygt ein klår vilje til å föra samarbeidet vidare. Det gjeld m. m. på det regionalpolitiske området. Eg vil seia meg svært glad for det handlingsprogrammet som no ligg på bordet, m. a. ved at den nordiske investeringsbanken skal trekkast inn som eit meir aktivt element i regionalpolitisk samanheng. Eg ser det slik at det her er lagt opp til eit klårt høgare ambisjonsnivå for nabosamarbeidet på dette feltet. Det gjeld både i omfang og i spørsmålet om dei økonomiske ressursar som skal setast inn.

Sysselettingssituasjonen har vore sterkt framme i denne debatten. Jamvel om situasjonen på arbeidsmarknaden i Norden er betre enn i mange OECD-land, kan vi ikkje slå oss til ro med dette. Den felles nordiske arbeidsmarknaden er i seg sjölv ei sterk forpliktning til å meista ut ein sysselettingspolitikk som både kan möta den dagsaktuelle situasjonen og dessutan gje oss svar på

korleis vi skal takla dei meir langsiktige utviklingstendensar for sysselettinga i Norden.

Eg vil gjerne knyta nokre synspunkt til ein spesiell utviklingstendens som vil koma til å ha innverknad på konkurransesituasjonen og sysselettinga i 1980-åra. Det gjeld den raske framvoksteren av ny teknologi. Mykje tydar på at vi står framfor ei utvikling som både kan endra föresetnadene for det menneskelege tilværet og skapa strukturendringar i industri og samfunn av stort omfang. Slike tendensar, med dei perspektiv dette opnar, vil vera ei stor utfordring for våre nordiske samfunn. Ikkje minst vil dette vera ein utfordrande situasjon og ei stor oppgåve å ta fatt på for den faglege og politiske arbeidarrörsla, som alltid har gått i brodden for å sikra sysseletting og meiningfylt arbeid.

At det skjer ei teknologisk utvikling, er ikkje noko nytt. Det nye er at vi må vera budde på at nyvinningane innafor datateknologien og teleteknikken kan få større verknad for sysselettinga enn noko av det vi har sett för. Den nye arbeidssparande teknologien vil venteleg i åra som kjem, overta stadig fleire arbeidsplassar. Berre eit sterkt samfunnsmessig engasjement med vekt på ei skikkeleg styring av dei krefter det her er tale om, kan gje von om å unngå ei utvikling som bryt med det hovudsyn på sysseletting og velferdspolitiske mål vi har hatt i Norden.

Rett nok har vi hittil gjennom omstillingar og utnytting av teknologiske framsteg greidd å kompensera nedgangen i sysselettinga innan ein bransje med auka sysseletting på andre område. Eg synest utviklinga på den norske arbeidsmarknaden er eit godt eksempel på dette. Trass i dei vanskar vi har hatt dei sista åra, har likevel 150 000 fleire menneske fått arbeid i Norge samanlikna med tre år tilbake. Og dette har kunna skje i ei internasjonal økonomisk krisetid.

Men sjölv om vi fram til i dag har greidd å möta den teknologiske utviklinga, kan vi ikkje slå oss til ro med at det vi kan kalla teknologisk arbeidslöyse, vil vera eit uvesentleg problem i dei komande tiåra. Studiar og analysar av utviklinga som kan fölgja i spora til datateknikken, gir grunn til ettertanke når det gjeld det sterkt reduserte be-

hovet for arbeidskraft som det er rekna med. Dei utviklingsperspektiv for sysselsettinga som synest å opna seg, vil krevja handling og må ikkje få utlöysa ei kjensle av mismot og maktesløyse overfor utviklinga.

Når det i dag frå mange hald blir spådd at den teknologiske utviklinga kan koma til å skapa stor arbeidsløyse, byggjer slike prognosar ofte på det som reint teknologisk vil vera mogleg. Og skulle det som no er teknologisk mogleg, bli gjennomført, ville venteleg resultatet bli store negative konsekvensar for sysselsettinga. Men erfaringane viser at gjennomføring av slike tiltak oftast tek meir tid enn frå først av rekna med. Her ligg med andre ord ei omrømingstid, ei tid for omstilling til å byggja opp nye eller utvida tilbod om aktivitetar som kan ta opp i seg den frigjevne arbeidskrafta. Framfor alt vil det vera viktig å kunna ha ein sterk offentleg økonomi. Den kan då på si side vera i stand til å opna for eit breiare sysselsettingstilbod innan viktige fellesoppgåver i eit moderne samfunn.

Kan vi utnytta den nye teknologien på ein fornuftig måte, trur eg den vil kunne opna for nye utviklingsvoner til beste for våre samfunn. Men dette vil stilla store krav til klårsyn og disiplin i utvikling og gjennomføring av den økonomiske politikken parallelt med rasjonalisering og sysselsetting, og dette må framfor alt skje i samarbeid over landegrensene.

Skal vi unngå eit hardare konkurranse-samfunn, må vi vera innstilte på ein debatt om den teknologiske utviklinga der utgangspunktet ikkje i første rekkje må vera dei problem som kan oppstå, men dei føremonar og moglegheiter som her kan vera til stades. Skal vi meistra denne utviklinga, må også samarbeidstanken og medbestemming frå dei tilsette si side byggast vidare ut i bedriftene.

På same måten som den tekniske utviklinga gjennom den industriella historia har avløyst slitet og skapt grunnlag for større velstand, vil også nye teknologiske framsteg kunne innvarsla større produktivitet, lettare arbeidstilhøve og større trivsel, men utfordringa er stor for å greia dette. Denne utfordringa ligg m. a. i evne og vilje til å samarbeida om desse spørsmåla i Norden, og at vi saman går ut for å fremja samarbeidet

på desse områda også i større internasjonal samanheng.

**Folke:** Viel Geschrei und wenig Wolle — det lader sig ikke bortforklare, at der nærmest er omvendt proportionalitet mellem omfanget af de papirdynger, vi har modtaget til dette års session i Nordisk Råd, og så den politiske tyngde i de forslag, som debatteres. Det er måske også derfor, at så mange af inlæggene i generaldebatten har drejet sig om verdenssituationen i almindelighed og krisen i almindelighed. Det vil jeg afstå fra at tale om. Når jeg tager ordet, er det for at omtale to emner. Først det danske EF-medlemskab og dets konsekvenser for det nordiske samarbejde, specielt på det udenrigspolitiske område, og dernæst Nordsat-projektet, som er et af de få samarbejdsprojekter, der virkelig har stor betydning, men hvis konsekvenser til gengæld vil være af overvejende negativ art.

Under Nordisk Råds møde i Oslo sidste år sad jeg ved siden af en finsk socialdemokrat. Daværende udenrigsminister K. B. Andersen var på talerstolen, og hans hovedansvar var at forklare, at det danske EF-medlemskab på ingen måde var til skade for det nordiske samarbejde, tværtimod. Flere gange under K. B. Andersens tale kom min finske nabo halvøjt med mishagstyrringer. På denne udiplomatiske facon gav han udtryk for, hvad mange andre nordiske parlamentarikere — og heriblandt også den finske udenrigsminister — har sagt mere eller mindre diplomatisk ved forskellige lejligheder: at det danske EF-medlemskab i de andre nordiske lande faktisk opfattes som en bremseklods for det nordiske samarbejde.

Hvis man sammenligner denne årligt tilbagevendende sammenkomst med de månedlige møder i EF-Parlamentet, kan man ikke være i tvivl om, hvor det er, der foregår noget. Tilsvarende, hvis man sammenligner de spredte og lidet indholdsrige nordiske ministerrådsmøder med de hyppige EF-ministerrådsmøder, hvor der ofte træffes beslutninger af vidtrækkende betydning, f. eks. for dansk landbrug og fiskeri.

Det er klart, at det kommende direkte valg til EF-Parlamentet vil udgøre endnu



et vigtigt skridt i den danske integration i EF.

Ingen, der kender noget til tingene, kan bestride, at EF-samarbejdet i praksis prioriteres langt, langt højere af den danske regering end det nordiske samarbejde. Nu hører jeg ikke til dem, der ser de helt store perspektiver i et nordisk samarbejde eller for den sags skyld blot mener, at et nordisk samarbejde vil løse særlig mange problemer. Men jeg mener til gengæld, at det faktum, at Danmark i stigende grad orienterer sig imod EF-landene, er med til at føre dansk politik i en mere reaktionær retning. Det gælder i høj grad den økonomiske politik, hvor de toneangivende EF-lande har prioriteret inflations-, betalingsbalance- og valutaproblemer højere end bekæmpelse af arbejdsløsheden, og hvor man kan sige at den førte økonomiske politik er direkte arbejdsløshedsskabende. Det gælder også et område som udenrigspolitikken.

At det danske EF-medlemskab på det udenrigspolitiske område har fjernet Danmark fra Norden og tilnærmet den danske politik til de nok så reaktionære synspunkter, som er fremherskende i Vesttyskland, England og Frankrig, kan jeg eksemplificere med et par eksempler hentet fra FNs 32. generalforsamling, som jeg havde lejlighed til at følge på nærmeste hold som medlem af den danske parlamentarikerdelegation.

Under FNs 32. generalforsamling var der 6 tilfælde, hvor Danmark stemte sammen med ét nordisk land, men anderledes end de tre øvrige.

Blandt disse sager var bl. a. vigtige resolutioner om det sydlige Afrika, hvor nordiske synspunkter traditionelt har været sammenfaldende, men hvor de nordiske lande nu stemte forskelligt, dels en resolution om situationen i Namibia, dels en resolution om apartheid og sport.

I samtlig disse 6 sager, jeg har nævnt, er den danske stemmeafgivning udtryk for en mere "moderat" — eller for at sige det mere lige ud: reaktionær — holdning end den, som kommer til udtryk i stemmeafgivningen fra flertallet af de nordiske lande. I samtlig disse 6 sager var der fælles EF-stemmeforklaring. Det beviser naturligvis ikke, at den danske stemmeafgivning havde noget at gøre med det danske EF-medlem-

skab, men det er dog et ganske stærkt indicium.

Jeg har ikke haft lejlighed til at undersøge de tilsvarende sager ved den netop overståede 33. generalforsamling, men der er næppe grund til at tro, at tendensen er anderledes. Der er i det hele taget en klar udviklingstendens i dansk politik: bort fra det nordiske over mod EF.

Men nu vil jeg gå over til at tale om et af de områder, hvor også den danske regering — med kulturminister Niels Matthiasen som bannerfører — arbejder energisk for at realisere et betydningsfuldt nordisk samarbejde, nemlig Nordsat. Desværre vil realiseringen af dette projekt indebære et alvorligt kulturpolitisk tilbageskridt.

Nordsat ser ud til at få det helt klassiske forløb, at det nu er beslutningerne, der løber af med politikerne, og ikke politikerne, der løber af med beslutningerne. I sammentrængt form er Nordsat-arbejdet historien om, hvordan udnyttelsen af teknologiske landvindinger ikke bliver til fordel for de mange, men kun til fordel for de få, der i forvejen har eller kan skaffe sig fordelene. Det er historien om, hvordan der bliver bestilt udredninger og undersøgelser, men hvor præmisserne og rammerne for disse ting er så uklare, at de i virkeligheden ikke kan udgøre et egentligt beslutningsgrundlag.

Det har de sidste par år set ud, som om Nordsat alene handler om teknologi og økonomi. Først på det sidste er der kommet indrømmelser fra den danske kulturminister, der utvetydigt fastslår, at hvad man ellers vil mene om Nordsat, så er det de kulturpolitiske problemstillinger, der er de afgørende. Nu, på et tidspunkt, hvor såvel de tekniske, de økonomiske som de juridiske aspekter er ved at være gennemtygget, nu, på et tidspunkt, hvor klokken er 2 1/2 minut i 12, går det endelig op for også den danske kulturminister, at det her handler om politik, og vel at mærke såvel kulturpolitik som programpolitik.

På nordisk grund ved vi ikke så forfærdelig meget om de mulige kulturpolitiske effekter af projektet, men internationalt kan vi dog se, at ved øget seermulighed stiger også TV-forbruget, først og fremmest hos børn og unge og hos de socialt dårligst

stillede grupper.

Dernæst vil en Nordsat ikke forhindre en Tysksat eller en Eurosat eller noget som helst andet i den retning. Tværtimod. Efter-som det er Nordsat der er spydspids i realiseringen af satellittankerne, vil erfaringerne herfra snarere blive brugt til at fremskynde satellitudviklingen generelt.

Nordsat vil betyde forøget bureaukratisering og centralisering. Der vil blive endnu længere mellem brugerne og ledelsen, og de nationale ledelser vil få frataget væsentlige dispositionsmuligheder, fordi alting skal koordineres. Betyder en fælles koordinering f. eks., at der ikke skal sendes "Kvällsöppet" og "Kanal 22" samtidig, eller betyder det, at alle landes nyhedsudsendelser skal ligge på samme tidspunkt? Betyder det, at såkaldt smalle programmer for specielt interesserede eller tydeligt politisk radikale programmer får endnu sværere vilkår?

Spiller al den snak om nærdemokrati og personlig indflydelse ikke længere nogen rolle? Er det glemte ord i dette nordiske prestigeprojekt?

Endelig burde det være en selvfølge, at alternativer til Nordsat blev undersøgt mindst lige så grundigt som Nordsat. Men på dette punkt er der unægtelig langt igen.

Så måtte Nordisk Råd dog stadig være for Nordsat — men hvem kan vel være det? — turde det være klart, at beslutningsgrundlaget stadig, også til sommer, vil være for snævert.

Dette handler om politik, og derfor må politikerne nu spille ud. Vi har klart sagt nej til Nordsat, fordi det vil forhindre en demokratisering, som er højst tiltrængt i bl. a. Danmarks Radio, og fordi det vil umuliggøre udviklingen af lokalradio og -TV, som brugerne selv kan anvende og styre. Det vil vi meget hellere bruge de mange penge til, og så lave en mere systematisk og omfattende udveksling af nordiske programmer og fællesnordisk indkøb, end det allerede sker nu.

For øvrigt mener jeg, at Færøerne bør have en selvstændig repræsentation i Nordisk Råd.

**Glensgård:** Hr. præsident! Jeg er ikke i tvivl om, at hr. Larsson fra Sverige og fru

Mundebo fra Norge samt hr. Hansen fra Danmark lægger sig til puden om aftenen med en tryghedsfølelse og glæde over, at de har givet så og så mange promise af brutto-nationalproduktet til u-landshjælp — eller gør de?

Den u-landshjælp, som de nordiske lande giver, er først og fremmest med til at øge indtægtsforskellene i u-landene. Den nationale statslige bistand og dermed også den fællesnordiske bistand kommer ikke de fattigste, de lavtstående, til hjælp.

De nordiske bistandsprojekter er prestigeprojekter. Det er ligefrem kommet dertil, at der er opstået en konkurrence mellem de nordiske lande om, hvilket land der kan bygge de største projekter. Jeg skal indrømme, at Danmark ikke fører i denne konkurrence, og det er noget af det mest positive, man kan sige om den danske statslige bistand.

I mange u-lande — og især i de afrikanske u-lande — har svenskerne en meget høj stjerne hos de pågældende landes regeringer. Svenskerne gennemfører u-landsprojekter, hvor "lufthavnsterminalarkitekturen" spiller en meget fremtrædende rolle. Men hvad har det overhovedet med u-landshjælp at gøre? Jeg er forarget, og befolkningen i u-landene får ikke nogen gavn af det. Den statslige bistandshjælp er udelukkende aflad for tidligere tiders udbyttebe-drifter.

Det vil vise sig i fremtiden, at den danske statslige u-landshjælp — og det gælder for øvrigt også for de andre nordiske landes hjælp — vil være en kæmpe fejlinvestering. Det eneste, der sker, er, at de rige og høvdingene får deres position styrket. Med skatteyderkroner lykkes det altså at vedligeholde og intensivere klassekampen i u-landene.

I 1977 ydede Sverige 779 mill. US-dollars, svarende til 0,99 pct. af BNP, i u-landshjælp. Norge fulgte efter på andenpladsen med 0,82 pct. af BNP, svarende til 295 mill. US-dollars. Danmark kom ind på en tredjeplads med 258 mill. US-dollars, svarende til 0,60 pct. af BNP. Og Finland indtog en fjerdeplads med 49 mill. US-dollars, svarende til 0,17 pct. af det finske brutto-nationalprodukt.

Er den bistand så givet godt ud?

Som det er fremgået af min indledning, så mener jeg, at de nordiske landes skatteyderbetalte bistand til u-landene rent faktisk er givet dårligt ud. Bistanden kommer som sagt ikke de trængende til gode. Bistandskronerne går for den største og første dels vedkommende til at opbygge u-landsprestige projekter, og dermed går en alt for stor del af skatteyderkronerne tabt i administration, planlægningsseminarer, rejser og andre embedsmandsopfindelser. De små negerbørn i de afrikanske landsbyer får ikke noget ud af bistandskronerne.

U-landene ville være langt bedre tjent med, at bistandsarbejdet blev udført af frivillige organisationer. Når jeg siger "u-landene", så er det i modsætning til, når embedsmændene gør det. Så taler jeg om befolkningen i u-landene. Den fattige, analfabetiske landsbybefolkning bliver bedre hjulpet af Folkekirkens Nødhjælp og af andre frivillige organisationer. På den måde når hjælpen længere ud i befolkningen — ganske vist ikke langt nok, men dog meget længere ud end den bistand, som gives af og igennem skrivbordsgeneralerne i de nordiske udenrigsministerier.

Der er altså en psykisk krig mellem de nordiske lande på bistandsområdet. De nordiske lande er ikke enige om måden at give hjælp på, og vi har i mange år heller ikke været enige om, hvilke u-lande der skulle have hjælp.

"Palme-dillen" om bistandssamarbejde med det krigsførende Vietnam har ganske vist også bredt sig til Danmark. Men jeg har dog det håb, at Danmark i fremtiden ikke vil give bistand til krigsførende nationer.

Fremskridtspartiet har ved flere lejligheder, både i Danmark og i forskellige internationale organisationer såsom EF og FN, advaret mod den fare, der ligger i statslig u-landsbistand. Når jeg har taget fat på problemet her i Nordisk Råd, er det således også for at råbe vagt i gevær. De nordiske lande skal passe på ikke at forværre forholdene i og mellem u-landene. Statslig bistand bliver i mange tilfælde givet på helt forkerte præmisser.

Det samarbejde, som vi i de nordiske lande for øvrigt råber op om i tide og utide, er ikke, som det skal være, ude i marken.

Dér er det under al kritik. De nordiske lande er rent faktisk ikke særlig godt på talefod med hinanden i mange u-lande, og hvor vi arbejder på nationalt plan. Nordmændene og danskerne bliver nærmest til grin, fordi svenskerne altid er i stand til at bygge højere, flottere, ja, svenskerne er altid i stand til at finde de mest udsøgte kakler til vægdekorationer. Det kan vi andre altså ikke følge med i — foreløbig i hvert fald.

Fremskridtspartiet ønsker at hjælpe befolkningen i u-landene, men det skal først og fremmest ske ved, at vi betaler den rigtige pris for de varer, som vi køber i u-landene, og dernæst skal den direkte bistand gives af folk med kompetence direkte på stedet, uden at man skal igennem et kæmpeapparat med ansøgninger, inden pengene gives. Nordisk Råd bør derfor tage de projekter, som vi har på fælles plan, op til en meget kritisk gennemgang.

**Savola:** Herra presidentti! Työmarkkina-poliittiset kysymykset muodostavat keskeisen osan tämän kokouksen asialistasta. Näille asioille antaa erityistä ajankohtaisuutta pari viimeaikaista tapahtumaa.

Navestadin kaupunginosassa Norrköpingissä sattuneet ristiriitaisuudet ruosalaisten ja suomalaisten välillä osoittavat, että vapailla pohjoismaisilla työmarkkinoilla esiintyy sivuilmioita, joista on syytä päästä eroon. Haluamatta liioitella tapahtuneen merkitystä totean, että emme suomalaiset luonnollisestiakaan voi olla välinpitämättömiä, jos maanmiehemme joutuvat diskriminaation kohteeksi pelkästään kansallisuutensa vuoksi. Ruotsin siirtolaisviraston edustaja totesi lehtihaastattelussa, että edelleen on olemassa riskejä samanlaisten ilmiöiden toistumisesta. Toivon, että nämä tapahtumat ja ilmiöt ovat ohimeneviä. Kun työvoiman saajamaa saa valmiiksi koulutettua työvoimaa, sen pitää huolehtia siitä, että yhteiskunnallinen tasa-arvoperiaatte toteutuu maahan muuttaneiden kaikissa elämän olosuhteissa ja vaiheissa. Pohjoismaiden neuvoston juridisen valiokunnan tehtävänä on huolehtia siitä, että maahan muuttaneiden oikeusturva ulkoapäin suuntautuvaa väkivaltaa vastaan turvataan. Pohjoismaiseen elinympäristöön ja kulttuuriin eivät enää kuulu kodinturvajoukot, emmekä enää

elä Mauno Ladonlukon aikaa, jolloin säädettiin erilaisia turvallisuussääntöjä.

Pohjoismaisessa työmarkkinaohjelmassa on kiinnitettävä huomiota myös siihen että jo maahan muuttaneiden työttömyysnumerot eivät kovin paljon poikkea kanta-asukkaiden työttömyyslukuista. Koska työvoiman saajamaa saa koulutettua työvoimaa, jonka arvo koulutusmielessä voidaan arvioida miljardeissa, kannattaa hoitaa myös sosiaaliset työvoiman ongelmat kuntoon.

Toinen ajankohtainen työmarkkinapolitiikkaan liittyvä tapahtuma on presidentti Kekkonen haastattelu viime viikolla Ruotsin television suomenkielisessä ohjelmassa. Siinä hän toivoi, että muuttoliikettä Suomesta Ruotsin voitaisiin hillitä siirtämällä lisää ja edesauttamalla ruotsalaisen pääoman siirtymistä Suomeen. Presidentin toivomuksen kaltaisia asioita on jo käsitelty aikaisemminkin muutto-ongelmien yhteydessä. Viime elokuussa silloinen Ruotsin pääministeri Fälldin totesi, että Ruotsin hallitus pyrkii teollisen yhteistyön lisäämiseen niin, että työvoiman muuton sijasta päästäisiin investointien muuttoon. Kekkonen, Fälldin ja monien muiden keskeisten vaikuttajien toivomuksista huolimatta esim. ruotsalaisten investointien määrä Suomessa on jäänyt täysin riittämättömiksi, jotta niillä olisi ollut jotain käytännön vaikutusta muuttoliikkeeseen.

Miksi ruotsalaiset yritykset ja pohjoismaiset yritykset eivät sitten investoi Suomeen? Ongelmia ja ratkaisuehdotuksia on mielestäni tarkasteltava entistä enemmän yritysten näkökulmasta. Itsestään selvä lähtökohta on, että investoinnin tulee olla kannattava. Sen vuoksi minua ihmetyttää tälle kokoukselle annettu Pohjolan ammatillisen yhteisjärjestön lausuma, jossa katsotaan, että yritysten voittointressit estävät teollisuuspoliittista yhteistyötä. Mielestäni itsestään selvänä lähtökohtana on pidettävä sitä, että yritykset saavat voittoa myöskin pohjoismaisesta investoinnistaan. Uskon, että liiketaloudellisesti järkeviä investointikohteita Suomesta löytyy. Tosin ruotsalaisten yritysten investointihalukkuus on nyt alhaisella tasolla. Maamme tarjoamien mahdollisuuksien tiedostaminen on paljolti informaatiokysymys. En usko, että ruotsalaiset tai norjalaiset yritysjohtajat riittävästi tun-

tevat investointimahdollisuuksia naapurimaassaan Suomessa, ja tässä suhteessa me suomalaiset olemme syllistyneet lukuisiin laiminlyönteihin.

Pohjoismaiden investointipankin tarkoitus on edistää pohjoismaisia investointeja. Pankki on osallistunut useiden tärkeiden hankkeiden rahoitukseen. Luottojen saataavuus ei ole kuitenkaan tänä päivänä kovin suuri este hankkeiden toteuttamiselle. Sen vuoksi investointipankin lainat eivät ole riittävä porkkana pohjoismaisten investointien elvyttämiseksi. Kun vanhat keinot eivät tehoa, on mietittävä uusia. Tällaiset porkkanat tulisi liittää investointipankin keinovalikoimaan, jotta ne lisäisivät pankin merkittävyyttä.

Toisaalta valtiot voivat tehdä enemmän pääoman liikkuvuuden hyväksi, mikäli poliittista tahtoa riittää. Tällä hetkellä ei ole ajankohtaista lisätä työvoiman liikkuvuutta. Tulisi vakavasti harkita verotuksellisten kiihokkeiden käyttöä pohjoismaisten investointien vauhdittamiseksi, kun jo olemassa olevilla keinoilla ei näytä olevan toivottua tulosta. Näin totesi mm. pääministeri Ullsten täällä eilen.

Pohjoismaiden ammatillisen yhteisjärjestön lausunnossa on kiinnitetty laajaa huomiota monikansallisten yritysten kontrolloimiseen. Käytännössä on vaikeata soveltaa erilaisia sääntöjä ns. monikansallisten yritysten ja muiden ulkomaisten, esim. pohjoismaisten yritysten välillä. Sen vuoksi on huolehdittava siitä, että monikansallisia yrityksiä säädeltäessä lapsi eli tässä tapauksessa pohjoismaiset yritykset eivät mene pesuveden mukana. Suomen talouselämän kannalta pohjoismaiset yritykset ovat verrattomasti tärkeämpiä kuin monikansalliset yritykset.

Lopuksi toteaisiin edustaja Erkki Tuomiojan käyttämästä puheenvuorosta seuraavaa. Jännityksen lieventyminen Euroopassa on edennyt Helsingin Ety-kokouksessa hyväksytyjen suuntaviivojen edellyttämällä tavalla. Euroopassa vallitsee turvallisuuspoliittisesti stabiili tilanne, ja Pohjolan osassa eurooppalaisessa turvallisuuspoliittisessa ilmastossa on suotuisa ja rauhallinen. Ei ole mitään syytä lähteä uudelleenarviointeihin tässä asiassa. Kaikki, mitä teemme nykyisen suotuisan turvallisuuskehityksen

muuttamiseksi, on riski, johon meidän ei ole syytä lähteä. Turvallisuuspoliittiset asiat on jokaisessa Pohjoismaiden neuvoston jäsenmaassa hoidettu suoraan ja omintakeisesti ja valtiokohtaisesti. En näe mitään syytä harkita muutosta tälläkään alueella. Turvallisuuspoliittiset päätökset ja spekuloinnit eivät kuulu tälle foorumille. Suotuisan turvallisuuspoliittisen ilmapiirin osalta riskien ottaminen omien puoluepoliittisten pyrkimysten vauhdittamiseksi on arveluttavaa. Turvallisuuspoliittikka on niin arvokas asia, ettei sitä voida ottaa puoluepoliittisten näkökohtien välineeksi.

**Savolas** anförande i svensk översättning:

Arbetsmarknadspolitiska frågor utgör en central del i saklistan för denna session. Dessa ärenden ges en speciell aktualitet av två händelser som inträffat nyligen:

Stridigheter mellan svenskar och finländare i Navestad i Norrköping visar åter en gång, att det på den fria nordiska arbetsmarknaden också förekommer sidoföreteelser som det är skäl att få utrotade.

Utan att vilja överdriva händelsernas betydelse konstaterar jag att vi finländare naturligtvis inte kan vara likgiltiga om våra landsmän enbart på grund av sin nationalitet blir föremål för diskriminering.

En representant för invandrarverket i Sverige konstaterade i en pressintervju, att det fortfarande finns risker att liknande företeelser upprepas. Jag hoppas att dessa händelser är övergående.

När det land som tar emot arbetskraft får färdigt utbildad sådan, borde det också noga se till, att principen om samhällelig jämlikhet förverkligas när det gäller alla förhållanden i de inflyttades liv. Det är en uppgift för Nordiska rådets juridiska utskott att se till, att invandrarnas rättsskydd mot utifrån kommande våld tryggas. Hemvärnsgarden hör inte längre ihop med den nordiska livsmiljön och kulturen. Och vi lever inte längre på Magnus Ladulås' tid, då dessa hemfridsbestämmelser stiftades.

Inom det nordiska arbetsmarknadsprogrammet bör man fästa uppmärksamhet också vid att de redan inflyttade invandrarernas arbetslöshetsprocent inte i högre grad avviker från den övriga befolkningens arbetslöshetsprocent. Eftersom mottagarlandet tar

emot utbildad arbetskraft, vars värde i utbildningshänseende kan uppskattas till miljarderna, lönar det sig också att råda bot på arbetskraftens sociala problem.

En annan aktuell händelse i anslutning till arbetsmarknadspolitiken är intervjun med president Kekkonen förra veckan i Sveriges televisions finskspråkiga program. I intervjun hoppades han att flyttningsrörelsen från Finland till Sverige skulle kunna hejdas genom att flytta svenskt kapital till Finland och genom att främja sådan flyttningsrörelse av kapital.

Saker som presidentens förhoppning har redan behandlats förut i samband med utvandringsproblemet. Sveriges förre statsminister Thorbjörn Fälldin konstaterade sistlidna augusti, att Sveriges regering strävar till att öka industriellt samarbete så att man i stället för flyttningsrörelse av arbetskraft skulle kunna åstadkomma flyttningsrörelse av kapital. Trots Kekkonens, Fälldins och många andra centrala påverkars önskemål har mängden av svenska investeringar i Finland förblivit helt otillräcklig, för att de skulle ha kunnat ha någon praktisk inverkan på flyttningsrörelsen.

Varför investerar svenska bolag och nordiska företag då inte i Finland? Problem och lösningsförslag bör enligt min uppfattning i allt högre grad diskuteras från företagens synvinkel. Det är en självklar utgångspunkt, att en investering måste vara lönsam.

Därför är jag förvånad över den till denna session framlagda resolutionen från Nordens fackliga samorganisation, där det anses att företagets vinstintressen hindrar industripolitiskt samarbete. Enligt min åsikt bör det anses som en självklar utgångspunkt, att företagen också måste få vinst av en nordisk investering.

Jag tror att det finns affärsekonomiskt förnuftiga investeringsföremål i Finland. Visserligen är svenska företags investeringsvilja just nu på en låg nivå.

Insikten om de möjligheter som erbjuds av Finland är i hög grad en fråga om information. Jag tror inte att svenska eller norska företagsledare känner till investeringsmöjligheterna i grannlandet Finland tillräckligt bra. I detta avseende har vi finländare gjort oss skyldiga till många försummelser.

Nordiska investeringsbankens syfte är att främja samnordiska investeringar. Banken har deltagit i finansieringen av många viktiga projekt. Krediternas tillgänglighet är emellertid i dag inte ett så stort hinder för projektens förverkligande. Därför är investeringsbankens lån inte ett tillräckligt lockbete för att uppliva nordiska investeringar. När gamla medel inte är effektiva, måste man tänka på nya. Dylika lockbeten borde fogas till investeringsbankens urval av medel, för att de skall öka bankens betydelse.

Å andra sidan kan statsmakterna göra mycket mera för att främja kapitalets rörlighet om det bara finns tillräcklig politisk vilja. Man borde allvarligt överväga användningen av beskattningsmässiga stimulansmedel för att ge fart åt nordiska investeringar, emedan de existerande medlen inte tycks ge ett önskat resultat. Detta har konstaterats bl. a. av statsminister Ullsten här idag.

I uttalandet från Nordens fackliga samorganisation har man i hög grad uppmärksammat kontrollen av multinationella företag. I praktiken är det svårt att tillämpa olika regler för s. k. multinationella företag och för andra utländska, t. ex. nordiska företag. Därför bör man se till att när man reglerar multinationella företag man inte kastar ut barnet, dvs. de nordiska företagen i detta fall, med badvattnet. Med tanke på Finlands ekonomiska liv är de nordiska företagen ojämförligt mycket viktigare än de multinationella företagen.

Med anledning av ledamot Erkki Tuomiojas anförande finns det skäl att slå fast att avspänningen i Europa har framskridit enligt de riktlinjer som godkändes vid den europeiska säkerhetskonferensen i Helsingfors. Det säkerhetspolitiska läget är stabilt i Europa och Nordens situation i det europeiska säkerhetspolitiska klimatet är tillfredsställande och lugnt.

Det finns ingen anledning till nyvärderingar i denna fråga. Allt vi företar oss för att ändra på den fördelaktiga utvecklingen av säkerheten innebär en risk som det inte finns någon anledning att ta.

De säkerhetspolitiska frågorna har skötts direkt och på egen hand i varje enskilt medlemsland i Nordiska rådet. Jag ser ingen

anledning att dryfta ändringar på detta område. Säkerhetspolitiska beslut och spekulationer hör inte hemma i detta forum.

Att ta risker för att främja egna partipolitiska strävanden är tvivelaktigt med tanke på en gynnsam atmosfär inom säkerhetspolitiken. Säkerhetspolitiken är något så värdefullt att den inte får bli ett medel för partipolitiskt mynslående.

**Holmberg:** Hr. præsident! Her under generaldebatten har jeg nogle bemærkninger om eventuel liberalisering af de nordiske landes regler for fragtcharter. Jeg understreger, at jeg ikke kan tale på trafikudvalgets vegne, men jeg kan tale på trafikudvalgets danske medlemmers vegne.

Mine bemærkninger er ikke ment på den måde, at det kan skade SAS, som jeg betragter som et dygtigt, moderne selskab i verdensformat.

Jeg finder, det vil være rigtigt her ved sessionen at minde om, at vi i Danmark den 26. november 1976 havde en forespørgselsdebat i folketinget, hvor en dagsorden med følgende ordlyd blev enstemmigt vedtaget:

”Idet folketinget tager trafikministerens redegørelse til efterretning, opfordrer folketinget ministeren til hurtigst muligt at genoptage forhandlingerne med de norske og svenske regeringer med henblik på at opnå yderligere liberalisering af såvel fragtsom passagercharterflyvning.”

Som sagt, dagsordenen blev enstemmigt vedtaget i det danske folketing.

Så er jeg naturligvis vidende om, at det sidste år den 18. august besluttedes — efter høringer hos erhvervslivets organisationer og hos SAS — at udsætte endelig stillingtagen, dels fordi SAS havde planlagt nogle fragtpriissænkninger, dels fordi man ville undersøge mulighederne for split charter i øvrigt.

Vi har naturligvis læst redegørelsen om fragtchartersspørgsmål fra det såkaldte DAC-udvalg, og hvad konklusion kommer dette udvalg så til? Det vil føre for vidt her at komme ind på hele rapporten, men lad mig tage enkelte ting frem, som jeg finder har overordentlig stor interesse.

Udenrigsluftfragt via de nationale lufthavne i Danmark, Norge og Sverige og udenrigsluftfragt til og fra Danmark, Norge

og Sverige i form af split charter via lufthavne i andre europæiske lufthavne: Her er vi uægtelig ved et væsentligt område, hvor SAS' synspunkter, andre landes fragtcharterregler og erhvervslivets synspunkter må med ind i billedet.

Det er vel ikke nødvendigt at pointere, hvad split charter er, kun kort dette, at det er en form for charterflyvning, hvor et flys transportkapacitet kan udnyttes af flere vareejere samtidig med transport af egne varer.

Denne form for luftfragt er ikke tilladt i de skandinaviske lande, men lad mig sige det meget enkelt: det er en form for restriktion, som jeg ikke tror holder, som ikke er klog af hensyn till SAS, og som er til skade for erhvervslivet. Jeg skal kort begrunde dette synspunkt:

Jeg indrømmer, at den statistik, vi har, ikke alt for godt registrerer, hvor meget gods der transporteres. Men jeg citerer alligevel kort DAC-rapporten:

"Den danske eksport af split charter anslås til at omfatte mellem 2.700 og 4.600 tons.

Den svenske import skønnes at udgøre omkring 7.000 tons, og mellem 900 og 1.600 tons skønnes kanaliseret via udenlandske lufthavne til og fra Norge."

Og så tilføjes der: "I såvel Norge som Sverige skønnes split charter-markedet at være hurtigt voksende."

Om andre landes regler for split charter kun dette: det må erkendes, at de udgør et "broget billede", men i de lande, som vel har størst interesse for os, er reglerne betydelig mere liberale end vore; det gælder Vesttyskland, Holland, Schweiz, England og Luxembourg.

Jeg skal her kort citere de gældende skandinaviske regler for fragtcharterflyvning:

"1. *Rene fragtcharterflyvninger.*

Kun "flyvninger til eget brug" (own use-charter) tillades.

Betingelserne er følgende:

- Hele flyets kapacitet skal være lejet af en fysisk eller juridisk person for transport af den pågældendes eget gods.
- Flyvningens bestemmelsessted skal være bestemt på charteren.
- Flyvningen må ikke gennem annonce-

ring eller på anden måde udbydes til offentligheden.

- Det er ikke tilladt på flyvningen at medtage passagerer ud over dem, som er nødvendige for løsning af selve transportopgaven.

Dispensation fra kravet om kun 1 charter kan meddeles af luftfartsmyndighederne (i Danmark Luftfartsdirektoratet; i Norge og Sverige luftfartsverket), der således kan tillade split charter, hvis det kan ske uden væsentlig skade for rutetrafikken."

Så kommer efter min mening en ting, som er ret interessant:

"Herunder skal der bl. a. tages hensyn til:

- om det pågældende gods er af ensartet karakter eller f. eks. skal forevises på samme udstilling,
- om godset er let fordærveligt,
- om direkte ruteforbindelse på vedkommende strækning ikke forefindes,
- om transport med charterfly (f. eks. på grund af speciel indretning) er særlig formålstjenlig,
- om transporten er en engangsforeteelse."

Hvad siger SAS og hvad siger erhvervslivet?

SAS siger, det kan blive alvorligt for os. Fragtmarkedet andrager ca. 15 pct. af totalindtægterne. — Javel, det er sikkert rigtigt, men hvor meget ville SAS tabe ved en liberalisering, og ville de i det hele taget tabe? Det tror jeg ikke; jeg tror tværtimod. Jeg tror, SAS vil tabe ved at modsætte sig en liberalisering.

Når SAS også anfører, at det kan indebære en krænkelse af SAS' koncession, vil jeg sige, at det tror jeg ikke.

Vi må konstatere, at SAS og erhvervslivet ikke er enige. Men erhvervslivet i Danmark, hvem er det? Hvem har udtalt sig her? Det har Provinshandelskammeret, det har Industrirådet, det har Grosserer-Societetet, det har Danmarks Rederiforening, det har Landbrugsrådet, og Landbrugsrådet anfører bl. a., efter at have argumenteret stærkt for en liberalisering: "I 1976 blev der kørt 800 tons dansk fjerkræ i lastbil til Amsterdams lufthavn for så derfra at blive fløjet med selskabet Martinair til Mellemøsten."

Til slut kun dette:

Jeg har forsøgt at give nogle argumenter

for en liberalisering af fragtcharter og be-  
vist, at den nuværende tingenes tilstand be-  
virker, at varer, der ønskes afsendt fra de  
nordiske lufthavne som luftfragtgods, ikke  
kan blive det; store partier af varer trans-  
porteres med lastbiler eller på anden måde  
til en ikke-nordisk lufthavn.

Denne forsendelsesmåde virker forsin-  
kende og fordyrende. Jeg tror, at både luft-  
havnene og også flyselskaberne går glip af  
indtægter, og det er derfor jeg mener, man  
bør overveje at indføre forbedringer — og  
så tilføjer jeg: uden at gå de koncessionere-  
rede selskaber for nær.

Jeg kan ikke tro, at der ved en liberalise-  
ring, vil finde en nedgang sted for de kon-  
cessionerede selskabers vedkommende, men  
skulle der finde en uvæsentlig nedgang sted,  
skal dette afvejes i forhold til den gavn, er-  
hvervslivet vil få heraf.

Jeg forlanger naturligvis ikke svar på mit  
indlæg, idet jeg godt ved, at der foregår  
sonderinger til juni 1979, men jeg har fun-  
det, at Nordisk Råd var det rette forum at  
bringe det frem for, og så endnu en gang  
minde om, at denne henvendelse egentlig  
nærmest er vendt til Norge og Sverige, og  
at det danske folketing står bag disse be-  
tragtninger.

**Kaarina (Kati) Peltola:** Arvoisa puheen-  
johtaja! Pohjoismaiden neuvoston kokouk-  
sissa on jatkuvasti käsitelty radio- ja televi-  
sioyhteistyötä. Viime vuosina on televisio  
noussut keskustelussa erityisesti esille. Ku-  
van ja sanan yhdistyessä maailmantapah-  
tumia pystytään seuraamaan yli kielirajo-  
jen. Vieraat kulttuurit tulevat ainakin kuvan  
välityksellä tutuiksi, vaikka niistä ei välttä-  
mättä saadakaan television kautta tarpeeksi  
tietoa tapahtumien ymmärtämistä ja tul-  
kitsemista varten.

Tiedonvälityksen suuren muutoksen ai-  
kana on syntynyt myös liiallista innostusta  
ja luottamusta television mahdollisuuksiin.  
Tätä ilmenee selvästi pohjoismaisen radio-  
ja televisiosatelliittihankkeen ympärillä. Us-  
kotaan, että kaikkien pohjoismaisten radio-  
ja televisiokanavien liittäminen yhteen ja  
välittäminen jokaiseen kotiin edistää poh-  
joismaista yhteistyötä ja kulttuuria.

Näin yksinkertaista se ei kuitenkaan ole.  
Nordsat on pelkkä ohjelmien jakelujärjes-

telmä ja sellaiseksi vielä tällä hetkellä varsin  
kallis. Nykyinen jakeluverkko Pojoismaissa  
on uusi ja edelleen täysin käyttökelpoinen.  
Jos Pohjoismaiden radio- ja televisioyhteis-  
työ merkitsee vain uuden jakelujärjestelmän  
rakentamista, jonka avulla kunkin maan  
ohjelmat saadaan ulos muissa maissa, tämä  
ei vielä paljon auta kulttuuriyhteistyötä.

Tällä hetkellä yhteistyössä on mainittu  
päällimmäisenä ongelmana usein kielivä-  
hemmistöjen ohjelmatarve. Suomalaiset  
kantavat erityisesti huolta Ruotsissa asu-  
vista suomenkielisistä, joille omankielisen  
ohjelman saaminen olisi tärkeätä monista  
syistä. Suomenruotsalaiset ja ruotsinsuoma-  
laiset ovat molemmat halunneet lisää omaa  
ohjelmaansa, joka on toimitettu juuri heitä  
varten.

Näillä alueilla on tapahtunut parannusta,  
mutta keskeisenä esteenä kielivähemmistöjen  
ohjelmapalvelussa on aina ollut raha. Suomen  
Yleisradio ja Ruotsin Radio ovat molemmat  
pitäneet vähemmistöjen ohjel-  
mien tuottamisen ja lähettämisen esteenä  
taloudellisia syitä.

Nordsat ei pysty vastaamaan tähän on-  
gelmaan. Sen avulla saadaan Ruotsissa asu-  
vien suomalaisten ja suomenruotsalaisten  
ulottuville Suomen ohjelmat ja samoin Suo-  
meen Ruotsin ja muiden Pohjoismaiden  
ohjelmat. Kun Nordsat nykyisellään on  
erittäin kallis ratkaisu, tuntuu kuitenkin to-  
dennäköiseltä, että vähemmistöjen oma  
ohjelmatarjonta jää edelleen heikoksi. Kal-  
liin uuden jakelujärjestelmän rakentaminen  
kilpailee tehokkaasti itse ohjelmien tuotta-  
miseen tarvittavista voimavaroista.

Viestintävälineiden tekninen kehitys on  
tällä hetkellä erittäin nopeata. On selvää,  
että Pohjoismaiden tulee seurata tätä kehi-  
tystä ja kaiken aikaa etsiä mahdollisimman  
edullisia ratkaisuja tiedonvälityksen paran-  
tamiseen. En näe mitään syytä siihen, että  
meidän juuri nyt pitäisi kiirehtiä tekemään  
päätöksiä uusista valtavista investoinneista.  
On täysin mahdollista ja jopa hyvin toden-  
näköistä, että televisiotekniikka halpenee  
jatkuvasti ja että löydetään uusia ratkaisuja,  
jotka ovat nykyisiä huomattavasti monipuoli-  
lisempia.

Nordsat-hankkeen innokkaimmat puoles-  
tapuhajat ovat halunneet nopeita päätöksiä  
ja sitä, että Pohjoismaissa osallistutaan tek-



niseen kehitykseen sen eturintamassa. Meillä Suomessa ei ainakaan pystytäkään kilpailemaan elektronikan kärjessä, enkä ymmärrä, miksi meidän pitäisikään. Suomalaisilla on toki olemassa paljon luonnollisempiakin tuotantoaloja, joilla meillä on paremmat edellytykset kilpailla muiden maiden kanssa.

Jos tarkastellaan perusteellisesti niitä tarpeita, joita Pohjoismailla on radio- ja televisioyhteistyössä, voidaan todeta kaikkein kiireellisimmäksi monien pienryhmien ohjelmatarpeet. Ruotsissa ja Norjassa selvittellään parhaillaan videokasettien käyttömahdollisuuksia näiden pienryhmien palvelussa. Tämä selvitys pitäisi laajentaa yhteispohjoismaiseksi. Tulen jättämään jäsenaloitteen videokasettien tuotantoa ja jakelua koskevasta yhteistyöstä. Esimerkiksi Ruotsin lukuisia siirtolaisryhmiä voitaisiin palvella kunnallisissa videokasettikeskustoissa, jotka välittäisivät ohjelmia sekä lasten että aikuisten opetukseen ja myös yleisiin kulttuuritarpeisiin. Samat ohjelmat palvelisivat muiden Pohjoismaiden ulkomaalaisia, jotka ovat niissä yleensä vielä paljon pienempiä ryhmiä kuin Ruotsissa.

Nordsat-selvityksen rinnalla tarvitaan paljon laajempaa selvittelyä siitä, miten radio- ja televisioyhteistyön pääkysymys, ohjelmien tuottaminen lukuisten erilaisten ihmisryhmien moniin tarpeisiin, voidaan ratkaista. Nordsat ei voi olla ainoa tapa, jolla pohjoismainen ohjelmatuotanto saadaan Pohjoismaissa asuvien ihmisten jatkuvaan käyttöön.

Tuntuu siltä, että kaikki ovat jo unohtaneet, että vuonna 1974 valmistui Pohjoismaiden neuvoston aloitteesta tehty selvitys ”TV yli rajojen”, jossa nimenomaan ehdotettiin televisioverkon rakentamista niihin osiin Suomea, joissa suomenruotsalainen väestö pääasiassa asuu, sekä Keski-Ruotsin niille alueille, joilla 80 % ruotsinsuomalaisista asuu. Nämä asemaverkostot, ns. kolmannet kanavat, olisivat omatekoisen ruotsinsuomalaisen ja suomenruotsalaisen ohjelmatuotannon lisäksi voineet lähettää suoralla linkkiyhteydellä naapurimaasta kummallekin vähemmistölle omakielistä ohjelmaa. Tämä ratkaisu tyydyttäisi yhtä hyvin kuin Nordsat näiden vähemmistöjen tarpeet. Kolmannen asemaverkon rakentami-

nen maksaisi Ruotsissa ja Suomessa yhteensä noin 50 milj. mk eli vähemmän kuin kymmenesosa Nordsatin arvioiduista perustamiskustannuksista.

Meillä Suomessa poliittisen päätöksentekijän ongelma on rahapula. Pohjoismaisessa yhteistyössä on etsittävä sellaisia ratkaisuja, jotka palvelevat ihmisiä mahdollisimman taloudellisesti. Päähuomio radio- ja televisioyhteistyössä onkin kiinnitettävä siihen, että pystytään tuottamaan yhdessä nykyistä monipuolisempia ohjelmia yhä useampien Pohjoismaissa asuvien ryhmien käyttöön. Näiden ohjelmien välityksessä on sitten etsittävä ratkaisuja, jotka eri maat pystyvät kustantamaan, jotta nämä ohjelmat myös löytäisivät ne ihmiset, joille ne on tarkoitettu.

**Kaarina (Kati) Peltola** anförande i svensk översättning:

Herr president! Under Nordiska rådets sessioner har man fortlöpande behandlat radio- och TV-samarbetet. De senaste åren har televisionen fått allt större utrymme i debatterna. Genom föreningen av bild och ord kan världshändelserna följas över språkgränserna. Främmande kulturer blir genom bildens förmedling i varje fall bekanta, också om man inte nödvändigtvis via televisionen får tillräckligt med kunskaper för att förstå och tolka skeendena.

Under den stora omvandlingsepoken på mediaområdet har det också uppstått en överdriven entusiasm och tillit till TV:s möjligheter. Detta framgår klart i samband med det nordiska radio- och TV-samarbetsprojektet. Man tror att man främjar det nordiska samarbetet och den nordiska kulturen genom att sammanföra alla nordiska radio- och TV-kanaler.

Så enkelt är det ändå inte. Nordsat är ingenting annat än ett programdistributionssystem, och som sådant dessutom i detta nu tämligen dyrt. Det nuvarande distributionsnätet är nytt och alltså fullständigt funktionsdugligt. Om det nordiska radio- och TV-samarbetet bara betyder uppbyggandet av ett nytt distributionssystem, genom vilket man kan sända ut varje lands program i de andra länderna, så är detta ännu inte till mycken hjälp för kultursamarbetet.

För närvarande har man som det mest aktuella problemet ofta nämnt de språkliga minoriteternas programbehov. Finnarna bär särskild omsorg om de i Sverige bosatta finskspråkiga, för vilka det av många orsaker vore viktigt att få ett program på eget språk. Finlandssvenskarna och sverigefinnarna har framställt önskemål om fler egna program som är producerade just för dem.

På dessa områden har det skett en viss förbättring, men det viktigaste hindret när det gäller språkminoriteternas programservice har alltid varit pengarna. Finlands rundradio och Sveriges radio har bägge anfört ekonomiska skäl som hinder för att producera och distribuera program för minoriteterna.

Nordsat utgör inte svaret på detta problem. Genom Nordsat kan man göra Finlands program tillgängliga för de i Sverige bosatta finnarna och finlandssvenskarna, och på samma sätt kan man till Finland få över Sveriges och de andra nordiska ländernas program. Eftersom Nordsat i dagens läge är en synnerligen dyr lösning, förefaller det dock sannolikt, att minoriteternas eget programutbud även i fortsättningen kommer att förbli svagt. Byggandet av ett dyrbart nytt distributionsnät kommer effektivt att konkurrera om de resurser som behövs för själva programproduktionen.

Massmediateknikens utveckling är för närvarande synnerligen snabb. Det är klart att de nordiska länderna bör följa denna utveckling och hela tiden söka så fördelaktiga lösningar som möjligt för att förbättra informationsförmedlingen. Jag ser inget skäl till att vi just nu vore tvungna att rusa iväg och fatta beslut om nya enorma investeringar. Det är fullt möjligt och rentav mycket sannolikt, att TV-tekniken fortsatt kommer att bli billigare, och att man finner på nya lösningar, som är betydligt mångsidigare än de nuvarande.

Nordsat-projektets ivrigaste förespråkare har velat få till stånd snabba beslut och önskat att man i de nordiska länderna skulle delta i den tekniska utvecklingen i främsta linjen. Hos oss i Finland kan man i varje fall inte vara med och tävla i elektronikens förtrupp, och jag förstår inte, varför vi ens borde göra detta. Det finns ju ändå

för oss mycket naturligare produktionsgrenar, där vi har bättre förutsättningar att tävla med andra länder.

Om vi grundligt granskar de behov, som de nordiska länderna har inom radio- och TV-samarbetet, så kan vi konstatera att det allra mest brådskande är de många smågruppernas programbehov. I Sverige och Norge utreder man som bäst användningsmöjligheterna för videokassetter inom programservicen för dessa smågrupper. Denna utredning borde utvidgas till att bli samnordisk. Jag kommer att väcka ett medlemsförslag om nordiskt samarbete om produktion och distribution av videokassetter. T. ex. de talrika invandrargrupperna i Sverige skulle man kunna betjäna genom kommunala videokassetcentraler, som skulle förmedla program såväl till barn- och vuxenundervisningen som för allmänna kulturbehov. Samma program skulle kunna betjäna utlännningar bosatta i de andra nordiska länderna, där de i allmänhet utgör ännu mindre grupper än i Sverige.

Jämsides med Nordsat-utredningen behövs en mycket bredare klarläggning av hur radio- och TV-samarbetets kärnfråga, produktionen av program för många olika människogrupper och för många olika behov, skall kunna lösas. Nordsat kan inte vara det enda sätt, på vilket den nordiska programproduktionen kan fås ut till kontinuerlig användning för de människor som bor i Norden.

Det förefaller som om alla redan hade glömt att det år 1974 färdigställdes en på initiativ av Nordiska rådet igångsatt utredning "TV över gränserna", i vilken uttryckligen föreslogs att ett TV-sändarnät skulle byggas ut i de delar av Finland, där den finlandssvenska befolkningen är bosatt, och i Mellansverige inom de områden där 80 % av sverigefinnarna bor. Dessa sändarnät, de s. k. tredje kanalerna, skulle utöver det egenproducerade sverigefinska respektive finlandssvenska programutbudet ha kunnat genom direkt länkförbindelse sända program från grannlandet till vardera minoriteten på dess eget språk. Denna lösning skulle lika väl som Nordsat tillfredsställa dessa minoriteters behov. Att bygga ett tredje sändarnät i Sverige och Finland skulle tillsammans kosta ungefär 50

miljoner mark, dvs. mindre än en tiondedel av Nordsats grundläggningskostnader.

Hos oss i Finland är medelsbristen den politiska beslutsfattarens problem. Inom det nordiska samarbetet bör vi söka efter sådana lösningar, som betjänar människorna så ekonomiskt som möjligt. Huvudvikten inom radio- och TV-samarbetet bör läggas på att man tillsammans skall kunna producera mångsidigare program än för närvarande för allt flera grupper som lever och bor i Norden. I fråga om distributionen av dessa program bör man sedan söka lösningar, som de olika länderna går i land med att bekosta, så att programmen också når fram till de människor som de är avsedda för.

**Guttorm Hansen** övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

**Pauli Ellefsen:** Hr. præsident! Ved Nordisk Råds 18. session i Reykjavik i 1970 blev der taget et stort skridt fremad i det nordiske samarbejde. Fra dette tidspunkt har færøske repræsentanter, direkte valgt af Færøernes lagting og udpeget af Færøernes landsstyre, deltaget i arbejdet i Nordisk Råd.

Allerede dengang blev det fra færøsk side påpeget, at man betragtede den da opnåede ordning som ét, om end meget stort skridt, så dog kun et skridt på vejen frem mod den endelige løsning, nemlig en selvstændig færøsk repræsentation i Nordisk Råd.

Dette spørgsmål har været behandlet, dog uden at en sådan ordning er gennemført. Der er næppe tvivl om, at man fra færøsk side vil fortsætte bestræbelserne på at opnå en selvstændig repræsentation i Nordisk Råd.

Færinger lægger meget stor vægt på det nordiske samarbejde. Vi føler os hjemme blandt vore nordiske venner fra Finland, Åland, Sverige, Norge, Island og Danmark. Og vi glæder os til sammen med de øvrige at byde det nye og ottende familiemedlem velkommen i Nordisk Råd.

Grønlands nye hjemmestyreordning vil, går jeg ud fra som en selvfølge, medføre, at Grønland meget snart møder op med egne

medlemmer for at deltage i samarbejdet inden for Nordisk Råd. Jeg tillader mig at benytte lejligheden til at lykønske Grønland og Danmark med den opnåede ordning. En ordning som, ud fra vor egen erfaring, kan blive til stor gavn for det grønlandske samfund.

Vi færinger har haft stor fordel af det nordiske samarbejde. Et af de mange resultater er, at man meget snart påbegynder bygningen af Nordens Hus på Færøerne. Vi vil fra færøsk side gøre alt det, vi kan, for at denne investering bliver til gavn for det nordiske samarbejde. Hvor der handles, der spildes, siger man. Således også inden for det nordiske samarbejde. På Færøerne har vi erfaret, at "Nordisk Ministerråds støtte til oversættelse/udgivelse af nordisk nabolandslitteratur" har ydet støtte til oversættelse af en bog til færøsk, en bog, som den altovervejende del af den færøske befolkning føler at man ikke burde støtte.

Jeg skal skynde mig at tilføje, at det færøske medlem af vedkommende udvalg, og dermed Færøerne selv, bærer sin fulde del af ansvaret for den her skete fejl. Der vil på baggrund af en enstemmig vedtagelse i Færøernes lagting fremkomme en protest imod ydelsen af støtte til den før omtalte oversættelse. Jeg går ud fra, at udvalget tager protesten til følge, og at vi fremover undgår tilsvarende fejltagelser på dette område.

Under generaldebatten har vi hørt en hel del om de problemer, som de enkelte nordiske lande står over for. For 3 år siden redegjorde jeg her i Nordisk Råd for de for Færøerne helt specielle og særlig alvorlige problemer, der er opstået som følge af den udvikling, der er sket inden for fiskerigrænsespørgsmålet. I forbindelse med denne redegørelse anmodede jeg indtrængende om, at de nordiske lande ville vise forståelse for de nævnte problemer.

Nu tre år efter føler jeg trang til at rette en hjertelig tak til Island for den forståelse, som vi færinger har mødt fra islandsk side. Vi har haft et samarbejde med Island på fiskeriområdet, som for os færinger har haft en uvurderlig betydning. Og vi har for ganske nylig indgået en ny aftale med Island for indeværende år.

Det har imidlertid endnu ikke været mu-

ligt at indgå en ny aftale mellem Færøerne og Norge. Og det er heller ikke lykkedes at opnå en aftale for 1979 med hensyn til færøsk fiskeri i dansk og grønlandsk havområde.

Fra færøsk side havde vi regnet med en noget større forståelse fra norsk side end det vi har været ude for. Jeg vil derfor over for vore norske venner gentage opfordringen fra for 3 år siden og gøre opmærksom på, at det kan nås endnu.

Jeg hører til dem, som er imod, at eventuelle spørgsmål eller problemer mellem Færøerne på den ene side og resten af riget på den anden side bliver lagt frem til debat i Nordisk Råd. Disse spørgsmål skal behandles og løses inden for riget.

Men det ville ikke være rigtigt at behandle de resultater, som færinger har opnået på fiskeriområdet over for Island og Norge uden samtidig at nævne resultatet af det tilsvarende samarbejde mellem Færøerne på den ene side og Danmark/Grønland på den anden side. Uden at gå i detaljer — detaljerne kan vi fortsat behandle i Færøernes lagting og i det danske folketing — skal jeg gøre opmærksom på, at jeg personlig er dybt skuffet over de resultater, som er opnået. Det drejer sig om resultater, som overhovedet ikke står i noget rimeligt forhold til, hvad vi færinger som rigsborgere i det danske rige måtte forvente.

Udviklingen på fiskeriområdet medfører fundamentale ændringer i det færøske erhvervsliv. Disse ændringer vil igen medføre et meget stort behov for investeringer, først og fremmest i fabriksanlæg i land til forarbejdning og forædling af de råvarer, som vi stadig kan få fat i.

Færøerne har før stået over for store investeringer med deraf følgende finansieringsbehov. Ser vi tilbage på 60erne og 70erne, så er der sket en omfattende udbygning af den færøske fiskeriflåde, en udbygning, som i stort omfang hviler på samarbejde med og assistance fra den anden del af riget. Jeg føler mig overbevist om, at vi vil finde frem til fortsat samarbejde, som også muliggør de nødvendige investeringer i det færøske erhvervsliv, som nu står for døren.

Dertil kommer, at en udbygning af det nordiske regionalpolitiske samarbejde vil

indgå som et meget nyttigt supplement til de hovedløsninger, som færinger sammen med resten af riget finder frem til.

**Kjartan Jóhannsson:** Herr president! Det råder väl ingen tvekan om att den drivande kraften bakom det nordiska samarbetet har varit dels den kulturella gemenskapen, dels drömmen om ett genom samarbete ekonomiskt och politiskt starkare Norden.

Vi har inte byggt upp det nordiska samarbetet i enformighetens tecken. Tvärtom har vi respekterat varje enskild nations särdrag i såväl kulturellt, politiskt som ekonomiskt hänseende. Den riktlinjen tror jag säkerligen att vi kommer att fortsätta att följa.

Det nordiska samarbetet drivs på många olika fält och på åtskilliga nivåer. Nordiska rådet är endast ett av instrumenten, men dock ett mycket viktigt sådant.

Vi kan emellertid konstatera att framgången i samarbete våra länder emellan har varit olika stor inom de diverse områdena. Längst har vi säkert nått på det kulturella fältet, men kortast vad gäller det ekonomiska samarbetet. Förklaringen ligger säkerligen i att intressekonflikter knappast har funnits eller varit obetydliga när det gäller kulturellt samarbete, men visserligen spökat åtskilligt på det ekonomiska området.

Det politiska samarbetet, speciellt inom internationella organ, har också varit fruktbart och bidragit till att de nordiska länderna kommit att spela en betydelsefullare roll inom dessa organ än vad annars blivit fallet.

En del nordiska samarbetsprojekt och institutioner har vidare varit framgångsrika och bidragit till ett bättre Norden. Investeringsbanken och dess betydelsefulla roll kan särskilt nämnas i detta sammanhang.

När vi således överblickar fältet måste man säga att vårt samarbete har varit både betydelsefullt och fruktbart. Å andra sidan betyder det inte att vi kan slå oss till ro och endast bygga ut inom redan banade kanaler och fält. Genom den debatt som förts här i Nordiska rådet kan man också skönja att vi alla känner behovet av att ge oss in på nya områden och då speciellt att finna nya former för urveckling av det ekonomiska sam-

arbetet. Drömmen om dylikt samarbete har således endast i mycket ringa grad förverkligats. Den drömmen måste driva oss vidare.

Den ovisshet som råder i världsekonomin och de trender som vi kan märka i världsekonomiskt hänseende ger också insikt i betydelsen av att vi snabbt utvecklar det ekonomiska samarbetet för att verka för ett starkare Norden.

Denna uppgift måste ses mot bakgrunden av nödvändigheten av att säkra sysselsättning och trygghet i våra samhällen. Den måste ses mot bakgrunden av att skapa bättre samhällen, bättre arbetsvillkor och bättre människoliv, då resursernas knapphet kommer att prägla det ekonomiska livet.

Å andra sidan kan vi inte se bort ifrån att på det ekonomiska området har man mött många hinder. Många framstötter har initierats, som sedan inte förverkligats.

Vi skall inte bortse ifrån att våra länder har varit och fortfarande är konkurrenter. Intressekonflikter har varit uppenbara, och i det korta loppet har de överskuggat de gemensamma intressena på lång sikt. Tiden är uppenbarligen inne för att de nordiska länderna fäster blicken vid långtidsperspektiven i sitt ekonomiska samarbete, trots alla vardagens bekymmer och problem som gärna upptar så stor del av vår energi och handlingskraft. Utan att gå vidare in på detta område vill jag endast konstatera, att jag är säker på, att genom detta förfaringsätt kommer de nordiska länderna och nationerna säkert att inse både nödvändigheten och det önskvärda i att bygga ut det ekonomiska samarbetet minst lika mycket som det kulturella och politiska.

För Islands vidkommande råder det inte den minsta tvekan om att vi har gynnats av det nordiska samarbetet på alla områden. Å andra sidan har vi befunnit oss och befinner oss fortfarande i konkurrens med de övriga nordiska länderna. Detta gäller i viss mån vår export av fiskprodukter och vidare våra strävanden att bygga upp och förstärka den inhemska industrin, som måste överta en växande roll sysselsättningsvis under de kommande åren. Så livsviktig som fiskexporten och uppbyggnaden av den inhemska industrin är för den isländska ekonomin måste jag påpeka riskerna av konkurrensen

och önskvärdenheten av samarbete med de övriga nordiska länderna.

I detta sammanhang kan också nämnas det intresse som Island har av en ändamålsenlig uppbyggnad av den norsk-isländska sillstammen. Islands intresse i detta sammanhang vill jag se som ett gemensamt nordiskt intresse i och med att det gäller att bygga upp avkastningen av detta viktiga fiskslag, som hela Nordens folk borde gynnas av.

På samma gång måste jag starkt hävda Islands intresse i fiske och utnyttjande av havsbotten på området mellan Island och Jan Mayen. Också här tror jag att Islands intresse sammanfaller med gemensamma nordiska intressen, eftersom Island ligger bäst till att utnyttja dessa resurser.

De konflikter som här kan tyckas skönjbara i det korta loppet är obetydliga i jämförelse med de gemensamma intressena på längre sikt. Därför och på grund av våra vänskapliga förhållanden vill jag tro att en för Islands intressen tillfredsställande lösning kommer att finnas.

Herr president! Det nordiska samarbetet är mycket viktigt för samtliga av de nordiska länderna. Våra strävanden har burit oss en god bit framåt, men de ekonomiska och politiska förändringarna som nuet och framtiden gömmer gör det betydelsefullt, kanske livsviktigt, att vi anstränger oss till det yttersta i de kommande åren till en utbyggnad av detta samarbete med blicken fäst vid långtidsperspektiven, orubbade av de konflikter vi tycker oss se varje gång i nuets läge.

**Friberg:** Herr talman! Min landsman och partikamrat Erkki Tuomioja har ännu en gång inför Nordiska rådet iklätt sig Kassandras roll — den dystra siarens onda aningar har iklänts en drastisk form. Erkki Tuomioja ansvarar naturligtvis själv för sina bedömmingar, det tror jag också att erfarna parlamentariker i det här rådet från början inser.

Gång efter annan har man i den nordiska säkerhetspolitiken haft anledning att med tillfredsställelse notera värdet i det sakernas tillstånd som i brist på bättre uttryck har kommit att kallas den nordiska balansen. Vi har befogad anledning att tro att denna si-

tuation uppskattas av världen också utanför Norden. Det kan sålunda inte ligga i någon parts intresse att genom målmedvetna åtgärder driva på en utveckling som kunde kallas en centraleuropeisering av det säkerhetspolitiska läget i Norden.

Ansvar för den nordiska balansen kan inte ligga hos ett organ som det Nordiska rådet. Varje land ansvarar på sitt håll och på sitt sätt för att status quo upprätthålles. Jag måste förbli övertygad om att detta ansvar även besinnas i de nordiska huvudstäderna.

Något tryck att ändra på de grundläggande premisserna för dagens säkerhetspolitiska lösningar har inte kunnat förnimmas. Det är av vitalt intresse för freden i Europa att Norden förblir ett område av låg militär spänning. Redan nu kan man säga att i förhållande till de begränsade försvarsuppgifter som de nordiska länderna i sina säkerhetspolitiska värderingar redovisar för utgör länderna inte, varken ensamma eller tillsammans tagna, ett direkt militärt tomrum. Den teknologiska utvecklingen har gjort mycket av basområdesbehovet oväsentligt i förhållande till tidigare vapentechnik.

Det är sedan en annan sak att vissa nya vapentyper gör t. ex. neutralitetsvärnet till en så komplicerad angelägenhet, att man från finländsk sida helst skulle se att Nordens status som kärnvapenfritt område direkt kunde formaliseras genom ett ömsesidigt avtal. Vi finländare redovisar med tillfredsställelse för utmärkta relationer med Sovjetunionen och med skäl citerar vi dem som föredömliga för två stater med olika samhällssystem och för relationen mellan en ledande världsmakt och ett litet land. Men nog är det min uppfattning att varje nordiskt land på bilateral basis måste komma fram till möjligheterna och metoderna att utveckla sina förbindelser med Sovjet. Vi kan delge positiva erfarenheter och synpunkter men inte mera. Mellan de nordiska länderna råder ett förhållande som vida överstiger ambitionsnivån och rekommendationerna i det unika slutdokumentet från den europeiska säkerhets- och samarbetskonferensen.

Nordiska rådet existerar som drivande organ för allt mer fördjupade relationer.

Med detta vill jag inte säga att inte de nordiska länderna borde föra en säkerhetspolitisk debatt och även kunna uttala sig kritiskt om åtgärder som anses rubba den nordiska balansen. Men där är Nordiska rådet inte rätt forum. Tendenser att glida ifrån säkerhetspolitiska lösningar som vi vant oss att betrakta som en gång för alla givna här i Norden väcker naturligtvis oro om de skulle uppträda. Ett naturligt forum för dylika diskussioner är emellertid, förutom samtal på regeringsnivå, konferenser och kontakter mellan partierna i Norden. De politiska grupperingarna har öppna kanaler att meddela sig med varandra

Ett annat exempel på konstruktivt meningsutbyte under ansvar är de diskussionsomgångar som förekommit om president Kekkonens senaste version av tanken på en kärnvapenfri zon i Norden, där vi också kunnat observera bidrag från sovjetisk sida.

Jag skall kort beröra de finska invandrarernas situation i Sverige. Håller någonting på att gå på tok, alldeles grundläggande, ifråga om denna grupp? Vi har fått ta del av upprörande siffror om självmord bland invandrarna, alkoholmissbruket är ett öppet sår i den här gruppen. Nu kommer därtill uppgifter om allvarliga slitningar mellan befolkningen och "de nya svenskarna". Sedan gammalt har vi mindre dramatiska vittnesbörd om stumhet och vantrivsel i form av autism hos skolbarn, svaga språkkunskaper och ingen utbildning efter grundskolan och en social skiktning där andra generationens invånare är dömda till samma tunga och lågbetalda yrken som sina föräldrar.

Den finska arbetskraften betalar stundom ett bittert högt pris för den svenska välfärden när man summerar ihop det sociala minuskontot. Nu måste vi inte enbart konstruera flyttningsgaranti för nya invandrare, vi måste från finländsk sida kraftigt yrka på att det svenska samhället katastrofsatsar på kurativa resurser bland invandrarna från Finland, särskilt när det gäller psykisk vård på deras eget modersmål. Likaledes måste Sveriges myndigheter offra särskilt mycket på att följa med vad som händer med andra generationens invandrare. De är ännu inte svenskar och de är inte längre finländare, de befinner sig i industrialismens ingenmansland.

Finland inbjuder svensk industri att satsa på samverkan och projekt på vår sida, den östra sidan om Ålands hav, för att man i framtiden skall kunna undvika att sådana formidabla sociala sprängladdningar skulle uppstå som nu ligger och glöder ute i de trista svenska förorternas betongbunkrar. Det gäller nu inte formell jämställdhet och schablonmässiga lösningar på ett komplicerat problem. Invandrarfrågan är så tragisk just genom att dagens sorgliga händelser utspelas i ett samhälle, det svenska, som kanske är det tryggaste och bästa i världen som man under kapitalismen har byggt fram.

Invandrarlokalradio, invandrarombudsman, invandrarjurister, finskspråkig gymnasieutbildning, satsning på kulturresurser, förteckningen över aktuella krav är så lång, att det är klart att vanlig svensk samhällsplanering storknar inför de svårbemästrade perspektiven. Men det är bättre att samhällsbyråkratin får nya problem än att invandrarna får dem. Nordiska rådet bör å sin sida skärpa sig i invandrarproblematiken. Lika litet som vi blundar när det gäller medborgarna i det egna landet får vi blunda för medmänniskorna i våra nordiska grannländer.

**Tuomioja:** Herr president! Med anledning av det som min lands- och partikamrat Ralf Friberg har sagt och också med anledning av det som K. B. Andersen och Allan Hernelius i sina debattinlägg idag har sagt så vill jag göra det tydligt, att jag ingalunda har gjort några förslag som kunde tolkas eller borde tolkas som ett försök att förändra den s. k. nordiska balansen, dvs. den säkerhetspolitiska situation som råder i Norden, eller som skulle innebära förändringar i de säkerhetspolitiska grundlösningar som de nordiska länderna vart och ett för sig har gjort. Tvärtom har jag, därför att jag ju inser värdet av den s. k. balans som finns, velat rikta uppmärksamhet på de faktorer och tendenser som i dagens läge kan påverka den här balansen i en orimlig riktning, och de faktorerna i dagens läge är närmast vapentekniska och strategiska. Med anledning av det här har jag velat skissera några tankar, med vilkas genomförande man kunde motverka den här

rubbingen av balansen. Men samtidigt som Friberg kritiserade mig felaktigt för att jag skulle ha velat rubba balansen, så tog han också upp det förslag som ett kärnvapenfritt Norden som från Finlands håll för flera år sedan har föreslagits. Det är ett förslag som ligger i vår utrikespolitiska målsättning, men som i dagens läge förefaller litet orealistiskt, just på den grund att det är ett förslag som man i Danmark och Norge anser kan rubba den säkerhetspolitiska balansen. Det här finner jag litet inkonsekvent. Samtidigt som man kritiserar att man gör sådana förslag som kan rubba den s. k. balansen, ger man stöd åt sådana förslag som har tolkats fel enligt min uppfattning, men som i alla fall har tolkats i vissa nordiska länder såsom innebärande förändringar i de säkerhetspolitiska lösningarna.

**Bratteli:** Hr president! Nordisk Råds holdning til behandling av utenriks- og sikkerhetspolitiske spørsmål ble klarlagt fremfor alt i forbindelse med de forutsetninger som ble lagt til rette for finsk medlemskap i Nordisk Råd. Med den bakgrunn vil jeg si — siden dette heller ikke er første gangen, men jeg har ikke noe imot at det blir siste — at når det er situasjonen, ville det være en fordel om man kunne slippe at det fra visse hold i Finland i rådsmøter det ene året etter det andre blir kastet inn nettopp utenriks- og sikkerhetspolitiske spørsmål. Jeg akter ikke å delta i behandlingen av dem, for Nordisk Råd er ikke det rette forum for behandling av de spørsmålene. Det må tas opp på annen måte. Det ville være nyttig om den selvbeherskelsen kunne gjelde alle medlemmer av Nordisk Råd. Vi vet alle at det er ikke her de spørsmålene blir avklart.

**Friberg:** Herr talman! Alldeles kort, för tydlighetens skull, vill jag understryka att det inte har varit min mening att på detta forum diskutera sådana frågor som en kärnvapenfri zon i Norden eller andra synpunkter. Jag ville alldeles kort säga att vi anser att den nordiska balansen är orubbad i dagens läge och att man i övrigt skall föra diskussionen på andra fora. Sen är det naturligt, att jag i det sammanhanget, herr talman, nämnde ett förslag som har lett till en konstruktiv diskussion utan att försöka

pracka det på rådsmedlemmarna för fortsatt debatt. Det är naturligt att en finländsk medlem av delegationen i Nordiska rådet anser sig kunna nämna ett förslag som republikens president har gjort.

Undervisningsminister **Itälä**: Herr president! Den nordiska TV-satelliten som redan många gånger har berörts här har onekligen blivit det intressantaste och dyraste av de nordiska samarbetsprojekten. Det är ju fråga om ett stort både principiellt och ekonomiskt projekt. Principiellt är projektet därför att de parter som berörs av projektet än en gång måste utreda frågan om yttrandefriheten. I takt med utvecklingen inom informationstekniken hörs alltid tonfall, där man beklagar ibruktageandet av nya metoder. Nordsat motarbetas ofta av samma kretsar som i allmänhet tar ställning mot televisionen och televisionens s. k. dåliga verkningar.

De kretsar som är rädda för att Nordsat skall inkräkta på deras inkomster, förhåller sig skeptiska till projektet. Deras tvivel är förstäeligt, då frågorna i anslutning till upphovsmannarätten är mycket viktiga och mycket ömtåliga och också mycket mångsidiga. TV-satelliten bör vara till gagn för dem som bedriver skapande arbete samt öka behovet av artisters och skribenters produkter och också deras inkomster.

Det är likväl svårt att motarbeta den nya tekniken utan att samtidigt ifrågasätta yttrandefriheten i allmänhet och medborgarnas egen omdömesförmåga. Man godtar inte tanken om att medborgarna själva kan avgöra vad som är bäst för dem. Om man ifrågasätter medborgarnas egen omdömesförmåga, ifrågasätter man också det demokratisk-liberala samhällssystemet. Principiellt kan man inte motsätta sig Nordsat utan att samtidigt motsätta sig det samhällssystem, som för närvarande är rådande i Norden. Nordsat kommer att innebära en mera omfattande kunskapsförmedling än tidigare. Rädslan för att medborgarna härigenom endast skulle bombarderas med internationella underhållningsprogram är obefogad, då alla nordiska TV-stationer står under offentlig kontroll och programutbudets grundnivå härigenom kan hållas hög.

Speciellt viktig kommer Nordsat att bli med tanke på den nordiska gemensamma

arbetsmarknaden, då emigranternas kontakter med hemlandet upprätthålls bättre än för närvarande.

Det är likväl uppenbart, att man av kostnadsskäl blir tvungen att förlänga tidtabellen för förverkligandet av projektet. I vissa utlåtanden har det framhållits, att kostnaderna kan bli betydligt högre än statssekreterarkommittén anfört, till och med det dubbla. Ytterligare tillkommer de kostnader, som härrör ur programmottagningen. Å andra sidan förefaller inte ens de dubbla kostnaderna att vara oöverbörbara stora, om man jämför dem med de belopp som Norden lägger ut på underhållningselektroniken.

Utöver de principiella frågorna och kostnadsfrågan finns det en mängd svårösta detaljfrågor i anslutning till upphovsmannarätten, de tekniska lösningarna och reklamen. De tekniska detaljerna och frågan om upphovsmannarätten kan säkerligen med tiden lösas på ett helt tillfredsställande sätt. Svårare däremot för Finlands vidkommande är frågan om Reklam-TV:s ställning.

Av de nordiska länderna bedriver endast Finland och Island TV-reklam. Frågan är ömtålig för de övriga nordiska länderna, men så vitt jag kan se, borde man allmänt kunna acceptera principen om att inte inblanda sig i andra länders programpolitik, och ifall det således i Finlands TV-program ingår reklam, utgör detta endast en del av vår programpolitik. Vi anser, att de övriga nordiska länderna ifråga om reklampolitiken borde kunna godkänna, att TV-reklam utgör en del av den. Om man dock kunde finna ekonomiskt sunda alternativ, varmed reklamfrågan skulle vara möjlig att lösa så att reklamen inte syns i de övriga nordiska länderna, finns det givetvis vilja också i Finland att godkänna dylika alternativ.

Ett av västvärldens största problem i dag är ungdomsarbetslösheten. Här är det inte fråga om något konjunkturfenomen. Ungdomsarbetslösheten har konstant stigit sedan början av 60-talet oberoende av konjunkturer. Ungdomsarbetslösheten är en strukturell fråga. Det är alltså en fråga om den utbildning som ungdomarna har, då de går ut i arbetslivet.

Om man blickar ut i Norden, ser man



också att utbildningen har använts speciellt som vapen mot ungdomsarbetslösheten. I merparten av åtgärderna har det dock varit fråga om ambulansåtgärder. Långt viktigare vore att vi i Norden skulle analysera situationen för att se vilka långsiktiga förändringar som behövs inom ungdomsskolan för att lindra arbetslösheten. Skolan måste bli mera än en uppsamlingsplats för de ungdomar, som inte har rum på arbetsmarknaden.

Inom kulturavtalets organ avslutas för närvarande en utredning kring ungdomsarbetslöshet och utbildning. Centralt i utredningen är en evaluering av de olika utbildningspolitiska åtgärder, som vidtagits i de nordiska länderna. På basen av en sådan evaluering önskar ministerrådet få till stånd en diskussion mellan utbildningens och arbetsmarknadens parter om vilka långsiktiga förändringar som krävs för att avskaffa ungdomsarbetslösheten. I botten på detta problem ligger naturligtvis en intimare kontakt mellan skola och arbetsliv.

En annan fråga, som ständigt intresserar oss, gäller de finskspråkiga barnens skolgång i Sverige. Lagen om hemspråksundervisning för invandrarelever i Sverige trädde i kraft på sommaren 1977. Några konkreta erfarenheter eller resultat kan således inte ännu i detta skede finnas tillgängliga. Några omständigheter har dock också skolfolk i Finland tagit del av eller blivit informerade om genom de finskspråkiga lärarna i Sverige.

Informationen till finskspråkiga föräldrar om deras och i synnerhet deras barns rättigheter till undervisning i finska sker på olika sätt i olika kommuner. En effektivisering av denna information borde kunna ske.

Läroutbildningen av tvåspråkiga lärare och hemspråkslärare är i gång i Sverige vilket är en bra sak. Förutom denna grundutbildning borde också ett effektivt fortbildningssystem skapas. Fortbildningen bör en-

ligt vår mening ske i samarbete mellan svenska och finska skolmyndigheter, samt svenska och finska läroutbildningsenheter. Fortbildningen är synnerligen viktig på grund av att elevernas heterogena språkkunskaper kräver speciella kunskaper hos lärarna.

Ytterligare är det skäl att notera den stora bristen på lämpliga läromedel. Varken de finskspråkiga läromedlen i modersmålet eller läromedlen i finska för svenskspråkiga i Finland har visat sig vara lämpliga. Våra grundskolor liknar varandra i hög grad, men i förverkligandet av läroplaner och i läromedlens uppbyggnad finns stora olikheter.

Med beaktande av det stora antalet finskspråkiga i Sverige kan man säga att Sverige språkpolitiskt borde behandla finskspråkiga elever enligt samma principer som man i Finland behandlar svenskspråkiga elever. Sverige är på vissa områden såsom till exempel på skolområdet och inom dagvården på samma sätt ett tvåspråkigt land som Finland.

Invandrarna har stora svårigheter och invandrarproblematiken är en förstagsproblematik inom Norden. Men vi kan också se på den inte bara som en svårighet utan också som en rikedom för hela Norden därför att invandrarna kommer att bilda ett element som underlättar kontakterna mellan våra nordiska brödraländer.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av Nordiska ministerrådets berättelse, C 1, fortsätter i rådets fem utskott.

*Rådet beslöt att lägga Rapport från Nordiska rådets presidium till handlingarna.*

Mötet avslutades kl. 13.50.

## Protokoll

### 5:e mötet

**Onsdagen den 21 februari 1979 kl. 14.00**

**Presidenter: Olof Palme (1—7, 7—14) och Lars Korvald (7)**

#### Dagordning

1. D 1979/9/1968/t: Meddelande om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim

2. D 1979/1/1975/t: Meddelande om rekommendation nr 1/1975 angående färjeförbindelse mellan Vasa och Umeå

3. E 3: Fråga till Nordiska ministerrådet om ändrade medborgarskapsregler för nordbor (D 1979/16/1976/j)

4. E 17: Fråga till Nordiska ministerrådet om nordbors möjligheter att förvärva fast egendom i de nordiska länderna

5. C 1: Berättelse från Nordiska ministerrådet rörande det nordiska samarbetet (*ekonomiska utskottets betänkande*)

C 35/e: Berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling

C 300/e: Berättelse om Nordel

C 301/e: Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor

D 1979/15/1974/e: Meddelande om rekommendation nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat

D 1979/21/1974/e: Meddelande om rekommendation nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete.

D 1979/1/1977/e: Meddelande om rekommendation nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall

6. C 42/e: Berättelse från Nordiska investeringsbanken

7. B 28/e: Ministerrådsförslag om handelsprogram för nordiskt regionalt samarbete

8. A 524/e: Medlemsförslag om valutapolitik och monetärt samarbete i Norden

9. A 537/e: Medlemsförslag om nordiskt samarbete i OECD om uppförandekod för multinationella företag

10. A 519/e: Medlemsförslag om nordisk industrialiseringsfond för Färöarna

11. D 1979/14/1970/e: Meddelande om rekommendation nr 14/1970 angående forskningsinstitut för framtidsfrågor

12. D 1979/12/1971/e: Meddelande om rekommendation nr 12/1971 angående gemensamt införande av SI-systemet

13. D 1979/31/1971/e: Meddelande om rekommendation nr 31/1971 angående analysattester rörande fröer

14. D 1979/3/1977/e: Meddelande om rekommendation nr 3/1977 angående samverkan för att bevara den fria skeppsfarten i internationella sammanhang

#### 1

**D 1979/9/1968/t: Meddelande om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim**

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till

handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

**Mørk Eidem:** Hr. president! Trafikutskottet beslutet på et möte i januar å foreslå for Nordisk Råd at denne rekommandasjon skulle avskrives. Etter dette møtet er det framkommet nye opplysninger i saken, og jeg ber derfor om at saken blir sendt tilbake till utskottet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottets förslag.

2

**D 1979/1/1975/t: Meddelande om rekommendation nr 1/1975 angående färjeförbindelse mellan Vasa och Umeå**

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

**Friberg:** Herr president! Sedan trafikutskottet behandlat den här frågan och formulerat sitt förslag till betänkande, har en del nya omständigheter kommit fram, framförallt att det verkar osäkert att under vissa förhållanden upprätthålla trafik året runt. Därför ber jag att utskottet skulle få en möjlighet att formulera betänkandet i ljuset av de nya uppgifter som finns och att det alltså skulle återremitteras.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottets förslag.

3

**E 3: Fråga till Nordiska ministerrådet om ändrade medborgarskapsregler för nordbor (D 1979/16/1976/j)<sup>1</sup>**

**Erik Adamsson:** Herr president! I Nordiska rådets rekommendation nr 16/1976/j anmodas ministerrådet att undersöka möj-

<sup>1</sup>) Frågan tryckt s. ■

ligheterna att införa tvåårig hemvisttid för nordbor för att erhålla medborgarskap genom naturalisation i annat nordiskt land och härvid också undersöka konsekvenserna av en sådan sänkt naturalisationstid i vissa avseenden.

Av de meddelanden som ministerrådet lämnat om rekommendationen sedan 1976 framgår att naturalisationstiden för nordbor nedsatts för Sveriges del med giltighetstid från 1 juli 1976 och att kontaktpersoner utsetts i länderna för att arbeta vidare med rekommendationen.

Jag noterar av meddelandet till denna session att inställningen till den föreslagna sänkta naturalisationstiden för nordbor i Danmark, Finland och Norge inte är negativ men att behovet härav inte omgående anses vara särskilt påträngande.

Själv anser jag det viktigt att länderna har likartade regler på detta område. Rättsenhet bör eftersträvas här liksom på många andra nordiska samarbetsfält.

Eftersom det i senaste meddelandet anges att resultat av pågående utredning kan förväntas i februari 1979, utgår jag från att det bör vara möjligt att vid sessionen få svar på följande fråga till ministerrådet:

Vilka konkreta förslag kommer att framläggas med anledning av rekommendationen om sänkt naturalisationstid för nordbor?

Social- och hälsovårdsminister **Pirkko Työlajärvi:** Herr president! Nordiska ministerrådet anmodades i rekommendation 16 av år 1976 att utreda möjligheterna att för nordiska medborgare införa en uppehållstid på 2 år som krav för att uppnå medborgarskap i ett annat nordiskt land vid naturalisering samt undersöka vilka konsekvenser en sådan avkortad naturalisering skulle medföra. Herr Erik Adamsson har frågat vilka konkreta förslag som kommer att framläggas med anledning av denna rekommendation. I Sverige blev boendetiden för nordiska medborgare nedsatt till 2 år med verkan från den 1 juli 1976. Detta skedde i förbindelse med en generell nedsättning av boendetiden från 7 till 5 år. Finland har även nedsatt det generella boendetalet för nordiska medborgare till 2 år. I Danmark

har man i princip inget emot att den gällande uppehållsfristen på 3 år för nordiska medborgare nedsättes till 2 år. Hänsyn till den nordiska kretsenheten skulle ange nedsättning av boendetidskravet men frågan anses inte vara väsentlig eftersom den har litet praktiskt intresse för medborgare i de övriga nordiska länderna. Förutsättningarna för en eventuell nedsättning av boendetiden för nordiska medborgare är emellertid att den inte får inverka på den generella boendetidens längd på 7 år eftersom en nedsättning av denna inte är önskvärd i Danmark.

I Norge har man inte företagit någon realitetsvärdering av frågan om en generell sänkning av boendetidskravet för nordiska medborgare eller ändring av kraven för deras erhållande av medborgarskap vid äktenskap. Man pekar på att den rättsliga och faktiska ställningen för medborgare i ett annat nordiskt land i Norge i många avseenden motsvarar de norska medborgarnas ställning och på att nedsättning av boendetiden till 2 år knappast skulle få särskilt många praktiska konsekvenser. Å andra sidan är man enig om att det i princip är en fördel om boendetidskravet vid naturalisering av nordiska medborgare kunde vara detsamma i alla de nordiska länderna. Mot denna bakgrund vill nordiska ministerrådet utifrån en generell önskan om största möjliga likhet i lagstiftningen på detta område anmoda de nordiska länder som ställer mer än 2 års uppehålle som krav för naturalisering av nordiska medborgare att ta en reduktion av uppehållskraven till 2 år till övervägande i förbindelse med en eventuell framtida revision av lagstiftningen rörande andra förhållanden av medborgarskap.

**Erik Adamsson:** Herr president! Jag tackar för det lämnade svaret och noterar med tillfredsställelse att ministerrådet starkt understrukt — såsom jag uppfattat det — en önskan om största möjliga likhet i lagstiftningen på detta område. Samtidigt är jag dock något besviken över att det inte finns någon tidsplan för planens genomförande.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i juridiska utskottet.

4

#### **E 17: Fråga till Nordiska ministerrådet om nordbors möjligheter att förvärva fast egendom i de nordiska länderna**

**Kirsten Jacobsen:** Hr præsident! Under generaldebatten har vi hørt mange talere tale om værdien af det nordiske samarbejde. Vi har også hørt mange tale om, hvor betydningsfuldt det er med den fælles nordiske forståelse.

Et af de punkter, hvor man virkelig kunne få et positivt nordisk samarbejde i gang, var at give de nordiske landes borgere mulighed for at erhverve fast ejendom i et andet nordisk land. Det gælder både for køb af et helårshus — og jeg er klar over, at for helårshuse, hvor man ønsker at bosætte sig, er problemerne i praksis ikke så store — og for erhvervelse af en fritidsejendom i et andet nordisk land. Med de længere ferier, vi har fået, og befolkningens øgede ønsker om at erhverve fritidshuse, er det et problem, som har stor betydning for mange borgere i alle de nordiske lande. Det virker ikke særlig rimeligt, at nordiske borgere skal være henvist til at erhverve sig et fritidshus i Spanien eller på Bahamas, og jeg er overbevist om, at hvis man gennemfører regler, som gør det muligt at erhverve fritidsejendomme i et af de nordiske lande, vil det være noget, som vil få positiv betydning for alle de nordiske landes befolkninger.

Jeg vil på den baggrund spørge ministerrådet, om ikke der er grund til at søge gennemført fælles regler i de nordiske lande for erhvervelse af fast ejendom, som sikrer nordiske statsborgeres ligestilling med det pågældende lands egne statsborgere.

**Kommunminister Bertil Hansson:** Herr president! Kirsten Jacobsen har frågat det nordiska ministerrådet om det inte finns anledning att försöka genomföra gemensamma regler i de nordiska länderna för förvärv av fast egendom för att ge nordiska medborgare samma ställning som landets egna medborgare. Jag har fått i uppdrag att besvara frågan.

I samtliga de nordiska länderna finns lagstiftning som reglerar utländska medborgares rätt till förvärv av fast egendom. Det krävs överallt tillstånd av myndighet för

att sådant förvärv skall få äga rum. Kravet på tillstånd gäller även för nordiska medborgare, och några särregler för dessa finns inte i något av de nordiska länderna. I praktiken torde emellertid tillstånd alltid beviljas, om förvärvaren ämnar bosätta sig på fastigheten. Även i övrigt torde praxis vara liberal när det är fråga om nordiska medborgare.

Det torde alltså inte finnas något praktiskt behov av att ändra gällande lagstiftning.

**Kirsten Jacobsen:** Jeg vil gerne takke ministerrådet for svaret, men jeg må sige, at jeg er ikke enig med ministerrådet i, at der ikke er noget behov for at ændre reglerne. Ministerrådet har jo i sit svar netop sagt, at der gælder præcis de samme regler for nordboere, som der gør for grækere, tyskere eller udlændinge i øvrigt. Det er det, jeg mener er forkert. Jeg mener, at nordboer bør have en fortrinsret ved erhvervelse af fast ejendom i andre nordiske lande fremfor andre udlændinge, og jeg håber meget på, at ministerrådet i praksis vil søge gennemført ordninger, således at nordboer, der ønsker at erhverve fast ejendom, også i form af fritidshuse, vil få en sådan mulighed, og ikke som det blev sagt i svaret, at man ville prøve at følge en liberal praksis. Jeg ville gerne, at man havde regler, som helt klart og tydeligt fastslog, at nordboernes ret til erhvervelse af fast ejendom i et andet nordisk land havde fortrinsret fremfor andre udlændinges.

Kommunminister **Bertil Hansson:** Herr president! Det vigtige er vel ändå vad som sker i praktiken. Det har vid kontakter med de andra nordiska ländernas myndigheter på detta område klart framgått att man tillämpar en mer liberal tillståndspraxis när det gäller nordiska medborgare.

I fråga om fritidshus är det för Sveriges vidkommande så att den som vill förvärva en fritidsfastighet måste ha tillstånd till förvärvet. Sådant tillstånd skall lämnas under förutsättning dels att fastigheten inte är olämplig för ändamålet, dels att förvärvaren förut varit svensk medborgare eller sedan två år har hemvist i Sverige eller annars har särskild anknytning till landet.

Tillstånd skall också lämnas om fastigheten ligger inom område där efterfrågan på fritidsfastigheter inte är så betydande att det finns risk för höjning av fastighetsvärdena.

Tillståndsfrågan prövas av länsstyrelsen.

I ett nyligen remitterat förslag till ny tillståndslag har de nuvarande reglerna om tillståndsgivning vid förvärv av fritidsfastighet tagits upp utan ändring i sak. Kravet på två års hemvist har dock slopats i förslaget.

I motiven till den nya lagen sägs att utlänning som varit bosatt i Sverige i två år uppenbarligen har förvärvat tillräcklig anknytning till landet för att få tillstånd. Dessutom sägs — och det vill jag starkt understryka med anledning av vad som kan tänkas bli realitet i vårt land — att det är naturligt om kravet på vistelsetid i allmänhet sätts något lägre om det gäller en nordisk medborgare.

Det är givetvis för tidigt för oss på svensk sida att ta ställning till förslaget innan remissbehandlingen är avslutad. Men det är uppenbart att vi i Sverige liksom i de övriga nordiska länderna har en mer öppen och generös attityd när det gäller nordiska medborgares möjligheter att förvärva fast egendom, vare sig det gäller fastighet för bosättning eller för fritidsändamål.

## 5

**C 1: Berättelse från Nordiska ministerrådet rörande det nordiska samarbetet (ekonomiska utskottets betänkande)**

**C 35/c: Berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling**

**C 300/e: Berättelse om Nordel**

**C 301/e: Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor**

**D 1979/15/1974/e: Meddelande om rekommendation nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat**

**D 1979/21/1974/e: Meddelande om rekommendation nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete**

**D 1979/1/1977/e: Meddelande om rekommendation nr 1/1977 angående samarbete**

## **beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall**

Rådet beslöt att företaga ovannämnda saker i ett sammanhang.

Ekonomiska utskottet hade föreslagit,

I. at Nordisk Råd i anledning av de til utvalget henviste avsnitt i beretning C1/1979 vedtar følgende uttalelse:

1. Nordisk Råd anser det nødvendig for tilfredsstillende behandling av C1 at den i arbeidsordningen (paragraf 43) fastsatte tidsfrist for oversendelsen av dokumentet blir overholdt, og henstiller at Ministerrådet søker å finne fram til en ordning for sin behandling av C1 som gir mer tid for saksbehandlingen i Nordisk Råd.

I Samsvar med artikkel 64 i Helsingforsavtalen bør C 1 for framtiden omfatte også konkrete planer og ideer som er av interesse for framdriften av det nordiske økonomiske samarbeid.

2. Nordisk Råd henstiller at Ministerrådet for fremtiden legger fram forslag til handlingsprogrammer minst 3 måneder før sesjonen, slik at vedkommende fagutvalg i Nordisk Råd får anledning til å uttale seg både før ministrene godkjenner embetsmennes forslag og etter at ministrene legger det fram som formelt ministerrådsforslag.

Rådet finner det lite tilfredsstillende at rapporten om oppfølgingen av Ministerrådets beslutning av 19. februar 1978, utredninger og forsøk på ytterligere styrking av samordningen av den økonomiske politikk og den nordiske innflytelse på den internasjonale økonomi, ikke har foreligget tidsnok til behandling i Nordisk Råds organer.

3. Den økonomiske situasjon i Norden er fortsatt vanskelig. Alt tyder på at 70-årenes internasjonale økonomiske kriser vil sette sine spor langt inn i 80-årene. Mot denne bakgrunn vil det i høy grad være ønskelig at det skapes klarhet om det fremtidige nordiske samarbeid på det økonomiske området. De problemer som de nordiske land står overfor er så ensartede og så dyptgående at store anstrengelser bør gjøres for å bringe på det rene i hvilken utstrekning felles innsatser kan bidra til problemenes løsning.

Etter rådets oppfatning bør det innenfor bestrebelsene på økt samarbeid også inngå studier av de langsiktige, strukturelle problemer som de nordiske land står overfor, og de krav om økonomisk og næringspolitisk samarbeid som disse problemer reiser. Et slikt arbeid bør gjennomføres med sikte på å ta stilling til hovedlinjene for det nordiske økonomiske samarbeid i 80-årene under Nordisk Råds 28. sesjon i 1980.

4. Nordisk Råd anser det nødvendig at det nordiske samarbeid på det valutapolitiske og monetære området forsterkes og utbygges videre, jfr. betenkning vedrørende medlemsforslag A 524/e om valutapolitisk og monetært samarbeid.

5. Nordisk Råd tillegger det pågående nordiske forskningsprosjekt vedrørende små og middelstore foretak samt undersøkelsen av konkurranseforholdene mellom de nordiske land stor betydning og forutsetter at resultatene blir gjort kjent for Nordisk Råd.

6. Nordisk Råd ser med tilfredshet at nye prosjekter er iverksatt innenfor byggsektoren i 1978. Rådet vil i likhet med ministerrådet understreke behovet for og betydningen av energisparende tiltak.

7. Nordisk Råd kan slutte seg til Ministerrådets syn at ambisjonsnivået for det regionalpolitiske samarbeid bør forhøyes.

Nordisk Råd rekommanderer at et handlingsprogram for regionalpolitisk samarbeid blir iverksatt, jfr. betenkning vedrørende Ministerrådsforslag B 28/e.

Nordisk Råd tar til etterretning opplysningene om at det grenseregionale samarbeid innenfor Nordkalotten har vært omfattende. Rådet vil imidlertid henstille at mulighetene for å trekke inn også nye grenseregionale samarbeidsområder blir vurdert nærmere.

8. Nordisk Råd konstaterer at de felles nordiske bistandsinnsatser holder seg på et beskjedent nivå. Når det gjelder samarbeidet vedrørende de flernasjonale bistands spørsmål, vil Rådet understreke betydningen av mer bistand og økte kapitaloverføringer til utviklingsland.

II. at Nordisk Råd tar til etterretning de til Økonomisk utvalg henviste deler av kapittel I. Det nordiske samarbeid — Ministerrådets virksomhet, og kapitlene VIII: Handels- og valutapolitisk samarbeid, IX:

Industri- och energipolitisk samarbete, kapittel X: Samarbeid innen byggsektoren, kapittel XI: Regionalpolitisk samarbeid, kapittel XII: Samarbeid om konsumentspørsmål, og kapittel XV: Samarbeid om og spørsmål vedrørende bistand til utviklingslandene.

III. at Nordisk råd tar beretningen om Nordisk Industrifond (C 35/1979) til etterretning.

IV. at Nordisk Råd tar meldingene om rek. nr. 15/1974 angående drøftinger med EF- vedrørende gjensidig godkjenning av testresultater, rek. nr. 21/1974 angående nordisk energisamarbeid og rek. nr. 1/1977 angående samarbeid vedrørende håndtering og lagring av radioaktivt avfall til etterretning og imøteser nye meldinger til neste sesjon.

**Feldt** (ekonomiska utskottets talesman): Herr president! I sitt betänkanke över ministerrådets verksamhetsberättelse har ekonomiska utskottet den här gången sett sig nödsakat att fästa uppmärksamheten på vissa uppenbara brister i rådets arbetsförhållanden. Det gäller för det första själva verksamhetsberättelsen, C 1, som underlag för utskottens granskning och initiativtagande.

Det är framför allt två frågor som utskottet aktualiserar. Den ena gäller svårigheterna att få C 1 överlämnad till utskotten inom den föreskrivna tiden. I år slutjusterades C 1 av ministerrådet först den 19 december, medan den enligt Rådets arbetsordning skulle ha översänts till rådet den 10 december. Med tanke på den begränsade tid, som under alla förhållanden står till utskottens förfogande för behandlingen av verksamhetsberättelsen, har denna försening skapat påtagliga problem.

Det är känt att man inom ministerrådet överväger att dela upp C 1 i två delar, så att samsamarbetsministrarna svarar för det inledande sammanfattningskapitlet, medan fackministrarna skulle stå för övriga kapitel. Därmed kunde den fördelen uppnås, att fackkapiteln kan sändas till Nordiska rådet något tidigare. Utskottet har inte nu velat gå in på de här övervägandena i ministerrådet. Men utskottet uttrycker en klar tveksamhet om huruvida samsamarbetsminist-

rarna verkligen kan undgå att ta ansvaret för hela C 1.

För det andra gäller det verksamhetsberättelsens innehåll eller snarare brist på innehåll. Det kapitel i C 1 som behandlar det ekonomiska samarbetet, ger enligt utskottets uppfattning inte något underlag för att bedöma hur detta samarbete utvecklats under verksamhetsåret. I stället fylls kapitlet med statistiska redogörelser för det ekonomiska läget i våra länder och för utvecklingen av den nordiska samhandeln. I övrigt redogörs för möten och sammankomster i olika organ och kommittéer. Men några för det nordiska samarbetet relevanta slutsatser dras inte av dessa redogörelser. Ännu mindre ges det några upplysningar om planer, tankar eller idéer, som skulle vara av intresse för utvecklingen av det nordiska samarbetet.

Den här gången kan ministerrådet möjligen motivera frånvaron av information om det ekonomiska samarbetet i C 1 med att rådet mottagit en särskild rapport om detta samarbete. Någon särskild glädje har detta dock inte berett ekonomiska utskottet, eftersom rapporten överlämnades först vid sessionens öppnande.

Jag vill därför stryka under betydelsen av att rådet nu antar ett uttalande, som uppfordrar ministerrådet att för framtiden försöka åstadkomma en bättre tingens ordning i de båda avseenden jag här angett.

Ekonomiska utskottet föreslår också, att rådet hemställer till ministerrådet att i framtiden lägga fram sina förslag till handlingsprogram minst tre månader före sessionen. Det är nödvändigt om rådets utskott skall ha möjlighet att uttala sig både över ämbetsmannakommittéernas förslag och över det av ministerrådet slutligt fastställda ministerrådsförslaget.

Bakgrunden är att ministerrådet under hösten och vintern utarbetat ett förslag till konsumentpolitiskt program och ett förslag till nytt program för det regionalpolitiska samarbetet. Dessa förslag inkom till presidiesekretariatet först i början av januari detta år. Och det dröjde ända till ekonomiska utskottets sammanträde den 7 februari innan resultatet av ministerrådets ställningstagande till det regionalpolitiska programmet förelåg och remissvaren i sin hel-

het fanns tillgängliga. Utskottet har trots detta tillstyrkt förslaget till regionalpolitiskt handlingsprogram, men vi upplever det inte som om vi getts rimliga betingelser för granskning och bearbetning av förslaget.

Det är naturligtvis att beklaga, herr president, att ekonomiska utskottet måste ägna en så stor del av sitt betänkande över C 1 åt formella frågor. Men i grunden gäller det Nordiska rådets möjligheter att fullgöra sin granskande och pådrivande uppgift i det nordiska samarbetet. Därför vill jag med uppskattning notera att minister Bjartmar Gjerde på ministerrådets vägnar redan lovat att utskottets synpunkter och önskemål skall tas upp av ministerrådet i syfte att nå praktiska lösningar.

Av de sakfrågor utskottet tar upp i det här betänkandet skall jag endast kommentera en, nämligen inriktningen av det framtida ekonomiska samarbetet.

Den bakgrund, som ges i utskottets betänkande, är densamma som varit huvudämnet under de tre senaste dagarnas generaldebatt. Utskottet konstaterar att jämsides med de akuta symptomen på ekonomisk obalans i de nordiska länderna — arbetslöshet, inflationstryck och underskott i utrikesaffärerna — har vi alla en rad långsiktiga utvecklingsproblem — konkurrenskraften i våra industrier, behovet av teknisk utveckling och förnyelse, de regionala utvecklingsproblemen.

Detta är inget unikt för våra länder. Allt tyder på att 70-talets internationella ekonomiska kris kommer att sätta sina spår långt in på 80-talet. De framtidsperspektiv vi nu kan se för en stor del av världen indikerar en fortsatt relativt låg tillväxt, underutnyttjande av de produktiva resurserna och ett starkt tryck via en hård internationell konkurrens på strukturella förändringar av näringslivet.

Det är inte utskottets mening att flytta över ansvaret för lösningen av de här problemen på det nordiska samarbetet. Tvärtom konstaterar utskottet, att den självklara utgångspunkten för alla diskussioner om internationellt ekonomiskt samarbete är, att det i första hand är en nationell uppgift och ett nationellt ansvar att hålla ett lands ekonomi i balans och tillväxt. Men utbredningen av de ekonomiska svårigheterna un-

der 70-talet och industriländernas starka inbördes beroende har framkallat ökade ansträngningar inom andra ländergrupperingar att genom samarbete förstärka ländernas ekonomi.

I det läget har ekonomiska utskottet ansett det vara i hög grad önskvärt att klarhet skapas om den inriktningen av det framtida samarbetet på det ekonomiska området. De mera kortsiktiga studier, som påbörjats av ministerrådet, borde snarast kompletteras med studier av de långsiktiga strukturella problem som våra länder nu står inför tvånget att försöka lösa. Det gäller bl. a. de ändrade, dvs. försämrade, förutsättningarna för ekonomisk tillväxt, kravet på förnyelse och omvandling av våra industristrukturer samt de långsiktiga balansproblemen i vår utrikeshandel, sådana de skapas av den nya konkurrenssituationen i världen.

Enligt utskottets förslag borde detta arbete bedrivas så, att Nordiska rådets 28:e session år 1980 kunde ta ställning till huvudlinjerna för det ekonomiska samarbetet i Norden under 80-talet. Herr president! Jag yrkar bifall till ekonomiska utskottets betänkande över ministerrådets verksamhetsberättelse.

**Eiður Guðnason:** Hr. præsident! Nordels beretning om virksomheden i 1978 blev behandlet i økonomisk udvalg på et møde den 8. januar i Oslo.

Nordelsamarbejdet fortsætter efter samme linjer som før i faste udvalg og i sekretariatet. Nordels driftsudvalg har udarbejdet en redegørelse om principper vedrørende prisfastsættelse for elektrisk kraft, som udveksles mellem de nordiske lande, og videre en rekommandation på baggrund af erfaringen fra det såkaldte New York-blackout i 1977 med synspunkter vedrørende konsekvenserne for nordiske kraftværker.

Planlægningsudvalget har drøftet fremtidsspørgsmål såsom kraftudvekslingen mellem de nordiske lande i perioden 1985—86 og arbejdsfordelingen mellem landene vedrørende ukonventionelle energikilder, det vil sige solvarme, jordvarme, vind- og bølgekraft.

Økonomisk udvalg foreslår, at Nordisk Råd tager beretning C 300/e om Nordel til



efterretning.

Hr. præsident! Økonomisk udvalg har på sit møde i Oslo den 8. januar behandlet en betænkning fra Nordisk kontaktorgan for atomenergispørgsmål. Det var i 1976, de nordiske industriministre besluttede, at NKA skulle gennemføre et udvidet kerne-sikkerhedsprogram. 1977 var et indkørings-år, og sidste år bevilgede ministerrådet 2,1 mill. norske kr. til det år, som blev supple-ret med nationale indsatser af omtrent sam-me størrelse. Arbejdet har i alle væsentlige dele fulgt de oprindelige planer.

Økonomisk udvalg konstaterer, at NKA har været et forum for nordiske konsulta-tioner i forbindelse med landenes deltagel-se i det internationale atomenergisamar-bejde.

De nordiske kerneforskningsinstitutter oprettede i 1968 Nordisk Atomkoordineringskomité, som har den opgave at sikre den bedst mulige udnyttelse af ressourcerne og sikre en samordning også uden for det egentlige kernekraftområde. Samarbejdet på det kernefysiske område fortsætter som hidtil, og på andre områder, som f. eks. med udvikling af brændselsstave til letvands-reaktorer, samarbejder de nordiske lande med flere andre lande.

De fleste initiativer til igangsættelse af nye samarbejdsprojekter er kommet i energi-rådegruppens regie inden for det ikke-kernefysiske energiområde, hvor der er iværksat fællesnordiske projekter med del-tagelse også fra andre organisationer.

Derfor foreslår økonomisk udvalg, at Nordisk Råd tager beretning C 301/e fra Nordisk kontaktorgan for atomenergispørgs-mål til efterretning.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande ekonomiska utskottets förslag till yttrande till Nordiska ministerrådet.

För ekonomiska utskottets förslag till yttrande röstade:

Erik Adamsson, Einar Ágústsson, Aimo Ajo, K. B. Andersen, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Chr. Christensen, Ib Christensen, Nils Dahlman, Poul Dalsager, Erling Dinesen, Bjarne Mørk Eidem, Pauli

Ellefsen, Kjell-Olof Feldt, Rolf Fjeldvær, Kristian Gestrin, Astrid Gjertsen, Eiður Guðnason, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Svend Haugaard, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Gustav Holmberg, Anna-Liisa Hyvönen, Kirsten Jacobsen, Johan J. Jakobsen, Paul Jansson, Knut Johansson, Sinikka Karhuvaara, Håkon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Thor Lund, Sven Mellqvist, Inge Fischer Møller, Sture Palm, Olof Palme, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Gunnar Richardson, Petter Savola, Poul Schlüter, Rolf Sellgren, Anna-Greta Skantz, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Ingrid Sundberg, Per Olof Sundman, Sigrid Utkilen, Lars Werner, Raino Westerholm, Seppo Westerlund, Kåre Willoch och Håkan Winberg.

*Mot yttrandet röstade: Leif Glensgård.*

Frånvarande var: Johannes Antonsson, Ingvar Bakken, Jo Benkow, René Brusvang, Eric Carlsson, Steen Folke, Ralf Friberg, Gils Guðmundsson, Ragnhildur Helgadóttir, Elsi Hetemäki-Olander, Bertel Haarder, Svava Jakobsdóttir, Ilkka Kanerva, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Jan-Ivan Nilsson, Kaarina (Kati) Peltola, Reiulf Steen, Bernhard Tastesen, Erkki Tuomioja och Mar-jatta Väänänen.

*Yttrandet hade sålunda godkänts med 56 röster mot 1.*

*Utskottets förslag, p. II—IV, bifölls.*

## Meddelande

Det meddelades att statsrådet Kjølvs Ege-land intagit sin plats i rådet.

## Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Ingrid Sundberg åter-tagit sin plats i rådet och att Per Petersson lämnat sessionen.

*Rådet beslöt att ändra medlemslistan i en-lighet härmed.*

## 6

**C 42/e: Berättelse från Nordiska investeringsbanken**

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet lägger berättelse om Nordiska investeringsbankens verksamhet 1978 och kontrollkommitténs berättelse till handlingarna.

**Gestrin:** Herr president! Rådet fungerar med en överraskande snabbhet, vilket ju är glädjande.

Ekonomiska utskottets betänkande rörande berättelsen från den Nordiska investeringsbanken bygger på investeringsbankens egen årsberättelse, på revisionsberättelsen avgiven av de auktoriserade revisorerna och på kontrollkommitténs berättning. Alla de här handlingarna är ju utdelade här idag. Dessutom har rådsmedlemmarna fått del av ett utdrag ur kontrollkommitténs protokoll för den 12 februari och en utredning av investeringsbankens lån till företaget IKEA, en utredning som har presenterats såväl ministerrådet vid dess möte den 6 februari som också ekonomiska utskottet vid dess möte den 7 februari. Utskottet har för sin del fördjupat sig i investeringsbankens verksamhet, dels vid ett besök hos banken i oktober 1978, där utskottets medlemmar orienterades allsidigt och grundligt om bankens verksamhet och också gavs detaljuppgifter om de lån banken har givit ut, dels vid ett möte den 7 februari, där bankens verkställande direktör presenterade verksamheten. Utskottets möte där berättelsen fastställdes ägde rum här i Stockholm den 19 februari och här i debatten har framförts t. o. m. rätt skarp kritik mot att det mötet först i allra sista skedet fick del av de tryckta handlingar på vilka betänkandet baserar sig. Jag har så ingående nämnt utskottets tidigare befattning med banken för att betona att utskottets medlemmar trots allt hade en klar bild av bankens verksamhet och att den tryckta årsberättelsen inte gav så värst mycket sådana tilläggsuppgifter som hade varit obekanta för oss från tidigare.

Jag tror också att det är angeläget, herr president, att betona att den kritik, som här har framförts, inte gärna kan adresseras till

den Nordiska investeringsbanken. Banken har följt möjligast snabba procedur. Efter det kontrollkommittén hade sitt möte, den 12 februari, bringades per bud dess berättning till presidiesekretariatet här i Stockholm, där det förelåg den 13:e. Man kan alltså inte lasta banken för att handlingarna inte förelåg vid ekonomiska utskottets möte den 19 februari genast på morgonen, utan först senare. Vi får alltså gå till oss själva snarare än kritisera banken.

Det har, herr president, vidare sitt intresse att se, att det utdrag ur kontrollkommitténs betänkande, som föreligger, också det berör de IKEA-lån som analyseras i den speciella utredning som här föreligger. Två av kontrollkommitténs medlemmar konstaterar, att lånet till IKEA visserligen icke är i strid med bankens statuter, men företräder den uppfattningen att det kan vara tveksamt om den här typen av engagemang hör till bankens verksamhetsområde. Ekonomiska utskottet har för sin del inte haft någon invändning att göra på den här punkten. Alla nordiska länder har ekonomiskt intresse av den verksamhet det berörda företaget bedriver.

Ekonomiska utskottet konstaterar för sin del, att 69 % av bankens utlåning är SDR-denominerad, 22 % US dollar-denominerad och 9 % DM-denominerad. Utskottet går ut från, att det här i det stora hela är i samsvar med bankens tillgång på kapital och att valutarisken därmed begränsas såsom stadgarna föreskriver. Utskottet konstaterar vidare, att banken tar sikte på att hålla en relativt hög likviditet för att kunna föra en flexibel upplåningspolitik. Utskottet har ingen invändning på den här punkten, men förutsätter, att låneprovenyn placeras i samma valuta som lånet är denominerat i, för att gardera banken mot verkningar av värdestegring för respektive valuta.

Utskottet konstaterar för sin del vidare, att den kortfristiga placeringen av bankens medel bör hållas inom rimliga gränser och konstaterar, att den har varit ovanligt stor under 1978 beroende på speciella omständigheter, bl. a. på grund av att nya lån upptogs samtidigt som de nordiska länderna inbetalade 33 miljoner SDR till banken och därmed fullföljde den inbetalning som stadgarna förutsätter att länderna skall gå in för.

Utskottet konstaterer, at 43 % av bankens utlåning hittills har gått til energisektoren, 21 % til råvaruresurser og tradisjonell basindustri, 14,6 % til investeringar i strukturanpassning og expansion samt 16,4 % for å finansiera eksport som er av interesse for flera nordiska länder. Utskottet ser med tillfredsst llesse, at banken arbeitar for  t ge lån til nordiska projekt i utveklingsomr den, en oppgift som ogs a i stöd av det regionalpolitiska handlingsprogrammet kommer  t, åtminstone for en pr votid, anvisas banken. Utskottet har ingen invändning mot den fördelning av kreditgivingen som banken följer.

Utskottet konstaterer likaså, at banken har inlett ett konkret samarbeide med nasjonella nordiska eksportkreditinstitutt og affärsbanker og med internasjonelle institusjoner for utveklingsfinansiering.

Ur kontrollkommitt ens betänkande anteknas dels ökningen av bankens egen grunnfond, dels  t enligt kommittéens bedömning verksamheten har bedrivits i överensstämmelse med stadgarna. Kontrollkommitt en anbefaller Nordiska ministerrådet  t godkänna r kenskapen og bevilja de redovisningsskyldige ansvarsfrihet.

Nordiska rådets  konomiska utskott f resl r for sin del, herr president,  t rådet tar berättelsen om Nordiska investeringsbankens verksamhet år 1978 og kontrollkommitt ens revisjonsber ttelse till efterrättelse.

**Willoch:** Det beklagelige forhold  t Investeringsbankens  rsberetning ikke forel r for det m te der økonomisk utvalg avgav innstilling om denne beretning, er allerede behandlet av andre talere. Den nedslående konklusjon som hr. Björklund trakk av dette i generaldebatten, lar seg neppe bestride. Den parlamentariske kontroll har ikke virket tilfredsstillende.  t økonomisk utvalg har måttet avgi sin innstilling om bankens virksomhet uten å kjenne til en kritisk merknad fra to medlemmer av kontrollkomiteen, er heller ikke bra, for å si det forsiktig. Men vi kan vel gå ut fra  t slike misforhold vil bli forebygget for fremtiden.

Jeg har tidligere fått anledning til å si hva jeg mener om Investeringsbanken, og skal ikke bruke tid til å gjenta generelle synspunkter nå. Bankens eksistens er et

uforanderlig faktum. Dens virksomhet omfatter en rekke lån til gode formål. Jeg kan ikke se  t det finnes noe blant disse formål som ikke kunne finansieres like godt av institusjoner som fantes for Investeringsbanken ble opprettet. Men det er heller ikke fremkommet noe som antyder noe annet enn profesjonell dyktighet i måten arbeidet gjøres på — som man for øvrig måtte vente.

Jeg hadde dessverre ikke anledning til å delta i det møtet der økonomisk utvalg behandlet saken, og finner det derfor nødvendig å fremføre ytterligere noen merknader om det lån til IKEA som er pekt på av to medlemmer av kontrollkomiteen. Når jeg sier  t jeg ikke hadde "anledning" til å delta i møtet, bør det kanskje presiseres  t det bygger på den norske betydning av ordet "anledning", som visstnok er noe forskjellig fra den svenske.

Lånet til IKEA har jeg meget alvorlige motforestillinger mot. Det illustrerer for så vidt det dilemma som det flertall som opprettet banken, i virkeligheten stilte denne banken overfor. Det er først og fremst storkonserner som kan oppfylle de vilkår for lån som er stilt opp. I den utstrekning bankens l n skulle innebære noen fordel for låntagerne, blir dette derfor i betydelig utstrekning fordeler for storkonserner fremfor mindre bedrifter.

IKEA er et storkonsern innen møbelindustrien. Det kan antagelig også kalles et multinasjonalt m belkonsern — i konkurranse med et meget stort antall mindre bedrifter, som i meget høy grad finnes i områder med svakt n ringsliv for øvrig. Jeg finner det meget uheldig  t et fellesnordisk statsforetagende som Nordisk Investeringsbank er, bidrar til å fremme en utvikling i retning av ytterligere konsentrasjon innen møbelbransjen om et multinasjonalt storfettagende. Jeg kan heller ikke se det som noen statsoppgave å bidra til  t en stor del av andre m belprodusenters produksjon blir underleveranser til det multinasjonale konsern fremfor leveranser gjennom andre kanaler.

For å forebygge misforståelser vil jeg gjerne også få legge til  t jeg med dette slett ikke har anbefalt hindringer for IKEAs eller tilsvarende foretagenders virksomhet. Men vi er kommet i en beklagelig situasjon

når det kan konstateres at statene medvirker til den konsentrasjon som skjer.

**Haugstvedt:** Hr. president! Jeg vil bare kort få gi uttrykk for det syn at Nordisk Investeringsbank etter min vurdering har vært et verdifullt verktøy i vårt nordiske samarbeid.

Den beretning som foreligger fra banken i dag, viser at banken nå driver en allsidig virksomhet på ulike områder innenfor det nordiske samarbeid. Jeg har registrert under energi- og transportpunktet at det er en tilfredsstillende balanse i utlånene fra banken. Når det gjelder verkstedssiden, synes jeg også at den støtte som banken har gitt til industrielle og andre prosjekter som vil føre til en markert ekspansjon innenfor produksjons- og eksportvirksomhet, har vært balansert.

Det eneste spørsmål som det, så vidt jeg har kunnet registrere, har vært noen strid om, er lånet til møbelkonsernet IKEA, som har sitt hovedkontor i Københavnregionen og er et av de store selskapene i Norden. Jeg har registrert den kritikk som har vært fremført overfor denne del av bankens virksomhet, og har ikke funnet grunn til å slutte meg til denne kritikken. Jeg hadde anledning til å være til stede på Økonomisk utvalgs møte, og så langt jeg kunne registrere, var også dette lånet innenfor bankens regler. Og noen alvorlig trusel mot annen nordisk møbelindustri er det vel tvilsomt om dette lånet kan innebære.

**Savola:** Herra presidentti! Jo vuosi sitten Oslon kokouksessa esitettiin toivomus, että Pohjoismaiden investointipankki voisi toimia myöskin kehityspankkina. Siinä suhteessa on tapahtunut myönteistä kehitystä, kun on tarkasteltu myöskin investointipankin osuutta pohjoismaisessa aluepolitiikassa. On myöskin syytä kajoja edelleenkin Pohjoismaiden investointipankin tulevaan rooliin jäsenvaltioiden energioliittisten hankkeitten rahoittamisessa, ja erityisesti on toivottavaa, että yhteispohjoismaiseksi intressiksi tullaan hyväksymään omavaraisuuteen pyrkiminen jäsenvaltioiden energiapolitiikassa. Tässä suhteessa lieneekin jo pankin hallituksessa tehty periaatteessa myönteisiä kannanottoja.

Kolmansiin maihin suuntautuvista yhteis-

pohjoismaisista hankkeista on puhuttu paljon, mutta saatu varsin vähän aikaan. Ilmeisenä ongelmana on hankkeiden koordinaointvaikeudet ja osapuolten saataminen yhteen. Näen tässä asiassa kyllä Pohjoismaiden investointipankille aivan uuden roolin.

**Savolas** anförande i svensk översättning:

Herr president! Redan för ett år sedan vid sessionen i Oslo framfördes önskemål om att Nordiska investeringsbanken också skulle kunna fungera som utvecklingsbank. I detta avseende har det skett positiv utveckling, när man också har granskat investeringsbankens roll i den nordiska regionalpolitiken. Det finns också skäl att fortfarande beröra Nordiska investeringsbankens framtida roll i finansieringen av medlemsstaternas energipolitiska projekt, och i synnerhet är det önskvärt, att strävan till självförsörjning i medlemsstaternas energipolitik kommer att godkännas som ett samnordiskt intresse. I detta avseende torde bankens direktion redan ha tagit principiellt positiv ställning.

Det har talats mycket om på tredje länder riktade samnordiska projekt, men det är bara litet som har åstadkommit. Ett uppenbart problem utgörs av svårigheterna att koordinera projekten och att sammanföra parterna. I denna sak ser jag nog en helt ny roll för Nordiska investeringsbanken.

**Gestrin:** Herr president! De kritiska synpunkter som herr Willoch hade anført på lånet till IKEA var välbekanta för ekonomiska utskottets medlemmar och som jag redan i mitt inledningsanförande påpekade fick också utskottets medlemmar del av direktörens för Nordiska investeringsbanken utredning om det nordiska intresse som var förknippat med IKEA-långivningen. Det skedde vid mötet den 7.2 och den utredningen gav inte anledning till några kritiska anmärkningar från ekonomiska utskottets sida. Den anteckning som två medlemmar av kontrollkommittén gjorde i kontrollkommitténs protokoll gav inget nytt. Det var i försynt form samma tankar som herr Willoch något skarpare hade gett uttryck för i offentligheten tidigare. I tidningspressen syntes en intervju i november där Willoch

konstaterade att det kräves att banken skall hålla sig till "tåtak av nordisk interesse, men hvis dette skal forstås på en naturlig måte, blir det ikke nok å gjøre for denne banken". Kritiken mot IKEA är i den mån herr Willoch framför den mycket starkt influerad av hans principiellt och generellt kritiska inställning till investeringsbanken.

Sedan vill jag i anledning, herr president, av herr Willochs åberopande av herr Björklunds yttrande än en gång påpeka att kritiken i fråga om sen leverans av berättningar icke rimligen kan riktas mot Nordiska investeringsbanken, som den 13 på morgonen tillställde presidiesekretariatet alla de berättelser som här nu är aktuella.

Jag tror att vi också får lov att konstatera att vår egen apparat måste fungera smidigt och snabbt och att vi också i framtiden får räkna med att arbeta med en viss tidsnöd när det gäller behandlingarna av berättelser rörande banken eftersom vi vill ha rykande aktuella berättelser som rör de räkenskapsår som slutar med utgången av december. Men här bör finnas en marginal. Det hade också i detta fall varit fullt möjligt att se till att utskottet trots allt i vederbörlig ordning skulle ha haft tillgång till berättelserna när det sammanträdde den 19 februari. Jag vill emellertid påminna om att utskottet, som jag nämnt vid flera olika tillfällen, hade gjort sig förtroget med bankens verksamhet på förhand och jag vill också erinra om att bankens verkställande direktör för sin del har meddelat sin avsikt att hädanefter för ekonomiska utskottet också framlägga en delårsrapport täckande en åtta månaders period så att utskottet fortlöpande skall hållas orienterad om bankens verksamhet.

**Johan J. Jakobsen:** Virksomheten til Nordisk Investeringsbank har allerede vært berørt i flere innlegg på denne rådssamlingen. At det også har framkommet kritiske merknader både når det gjelder bankens utlånsvirksomhet og rådets muligheter til å utøve parlamentarisk kontroll, kan neppe sies å være overraskende, tatt i betraktning at NIB er forutsatt å ha en nøkkelstilling i det nordiske samarbeidet, og at sjølve etableringen av banken i 1976 var omdiskutert.

Den nordiske investeringsbanken er fortsatt i en oppbyggingsfase, sjøl om bankens grunnfond i løpet av beretningsåret har nådd sin forutsatte størrelse. Det er sjølsagt viktig at Investeringsbanken og Nordisk Råd i denne oppbyggingsfasen i fellesskap fastlegger rutiner og arbeidsmåter som sikrer en betryggende parlamentarisk kontroll. Det må være riktig å slå fast at de prosedyrer som i dag følges når det gjelder forholdet mellom Investeringsbanken og rådsforsamlingen, ikke er utformet slik at de muliggjør en så grundig og samvittighetsfull gjennomgang av bankens disposisjoner som ønskelig kunne være. Jeg går imidlertid ut fra at iallfall kontrollkomiteen har hatt den nødvendige tid og muligheter til å oppfylle vedtektenes § 13 om å føre tilsyn med bankens virksomhet samt ha ansvar for revisjonen av bankens regnskaper, og at kontrollkomiteens konklusjon, nemlig at bankens virksomhet i regnskapsperioden er drevet i overensstemmelse med vedtektene, er avgitt på et reelt grunnlag.

Beretningen fra bankens styre er datert 6. februar i år. Kontrollkomiteens beretning er datert 12. februar. Det er da sjølsagt svært lite tilfredsstillende at en samlende beretning ikke foreligger ved åpningen av møtet i Økonomisk utvalg den 19. februar. Jeg går ut fra at en søker å finne fram til prosedyrer som muliggjør en mer tilfredsstillende behandling i de organer som på vegne av de nasjonale parlamenter skal ivareta den nødvendige parlamentariske kontroll. Bankens styre og Ministerrådet må i fellesskap drøfte om dette kan skje ved at NIBs regnskapsår avsluttes tidligere, eller om en omlegging av rutinen kan frambringe bankens beretning på et tidligere tidspunkt enn tilfellet er i dag.

Da Økonomisk utvalg behandlet Investeringsbankens beretning, var en ikke kjent med at to av medlemmene i kontrollkomiteen har en protokolltilførsel som uttrykker tvil om hvorvidt NIBs lån til det svenske möbelfirmaet IKEA var anbefalelsesverdig. Sjøl om protokolltilførselen ikke innebar noe nytt i forhold til det en kjente til tidligere, synes en her å stå overfor en kommunikasjonsbrist som en i framtida må søke å unngå.

Når det så gjelder realiteten i denne

protokolltilførsel, vil jeg bare kort si at en bedømmelse av Investeringsbankens utlånsvirksomhet sjølsagt må ses i sammenheng og over tid dersom en skal kunne danne seg et fullstendig bilde av bankens betydning for det nordiske samarbeidet. F. eks. kan bankens lån til de norske foretakene Dyno Industrier A/S og Jordan A/S av konkurrerende firmaer innenfor samme bransjer sjølsagt vurderes som mindre fordelaktig, men bildet vil bli et annet når Investeringsbankens totale utlånsvirksomhet vurderes som en helhet og ut fra et nordisk synspunkt. Dette gjelder ikke minst den lånevirkosomhet som bidrar til å fremme eksport fra Norden som region. Slik tilfellet er når det gjelder det omtalte IKEA-lånet.

**Glensgård:** Hr. præsident! Den uttalelse, der er kommet fra to af medlemmerne om, at dette lån til IKEA ikke er i strid med bankens statutter, er jeg meget tvivlende over for.

Den danske del af investeringsbanken blev debatteret i folketinget og debatteret på en sådan måde, at i al fald nogle af de borgerlige partier var meget betænkelige ved, at der skulle oprettes en sådan investeringsbank. Men socialdemokraterne i Danmark tiltrådte et dagsordensforslag fra de konservative, som klart markerede, at banken kun måtte yde lån, hvor alle andre muligheder fra forretningsbankerne var udtømt. Der var ikke andre steder, hvor investeringsbanken måtte gå ind og yde lån.

Den dagsorden er tiltrådt i Danmark af socialdemokraterne, og jeg tvivler meget stærkt på, at IKEA ikke kunne opnå finansiering af dette møbelhus, dette møbellager, gennem de normale forretningsbanker. Derfor er lånet i strid med i al fald den danske del af investeringsbanken. Fra dansk side ligger det altså klart, at vi ikke kan acceptere sådanne lån, som normale forretningsbanker ville kunne gå ind i.

Derfor er det selvfølgelig særdeles uheldigt, at man nu, da man ikke kan finde anden anvendelse for investeringsbanken, går ind på almindelige forretningsbankers område, en klar konkurrencesituation, som vi i al fald tog afstand fra.

Nu står vi altså over for at skulle tage stilling til denne beretning fra investerings-

banken, som efter vor opfattelse er i strid med statutterne. Vi mener selvfølgelig slet ikke, at vi skulle være startet på dette hysteri, men én ting er i al fald givet — det vil jeg gerne slutte af med — den danske regering har over for folketinget bekræftet, at man ikke ville gå ind i engagementer som det, der foreligger her med IKEA. Vi ser frem til, at vi i folketinget nødvendigvis må tage en debat om vores fortsatte delttagelse i investeringsbanken.

**Willoch:** Hr. president! Jeg kan ikke se at det er fremkommet noen egentlig imøtegåelse av mine tidligere merknader når det gjelder lånet til IKEA, så på det punkt vil jeg bare fastholde det jeg allerede har sagt.

Men senere talere har også kommet inn på den fremtidige behandling av beretninger fra Den nordiske investeringsbank. Hr. Gestrin var inne på at man måtte være forberedt på å arbeide under tidsnød, dersom man ønsket å arbeide med rykende aktuelle beretninger. Jeg vil gjerne understreke at tanken er at man skal ha en effektiv adgang til parlamentarisk kontroll, og det får man ikke dersom parlamentarikerne får noen ganske få dager til å se gjennom slike dokumenter. Det kan være tilfelle hvor det er behov for å søke en ytterligere faglig belysning av enkelttiltak innen bankens ramme, og det er meget uheldig dersom man legger opp fremgangsmåter som hindrer dette.

Jeg kan ikke nå på stedet ta noe standpunkt til hvorledes dette bør gjøres, men jeg anser det som ganske opplagt at man må finne frem til fremgangsmåter som gir parlamentarikerne vesentlig bedre tid til å gå gjennom bankens virksomhet.

Det var også en taler som gikk ut fra at Kontrollkomiteen hadde hatt anledning til å føre kontroll, og følte seg beroliget ved det. Jeg er ikke det minste i tvil om at Kontrollkomiteen har utført sitt arbeid på beste måte, men jeg tror man nok må erkjenne at det er en viss forskjell mellom Kontrollkomiteens oppgave og Nordisk Råds oppgave. Kontrollkomiteens oppgave må vel i det vesentlige bli å påse at alt vedrørende bankens virksomhet formelt er i orden, mens Rådet også bør kunne behandle realitetsvurderinger om lånevirkosomheten alt i alt fremmer gode formål, eller om det er

grunn til å kritisere tiltak som kanskje kan skade berettigede interesser på en urimelig måte.

Jeg ville som sagt gjerne knytte disse bemerkninger til, fordi jeg synes ikke egentlig at alle talere var så klare som man kunne ønske når det gjelder de forbedringer man må kunne forlange ved den fremtidige saksbehandling.

Jeg kan ikke unnlate å legge til til slutt at man etter hvert får inntrykk av at det flertall som har opprettet banken, nødig vil være med på å kritisere noe som helst, men det kan selvfølgelig ikke forhindre at andre føler behov for å ta opp saker hvor man mener at bankens virksomhet ikke alt i alt oppfyller de krav som bør kunne stilles til statenes politikk. Det ser som sagt ut til at man her vil få en virksomhet som, i den utstrekning den i det hele tatt har betydning, vil begunstige storforetak i konkurranse med de mindre. Jeg synes ikke det er heldig at vi er kommet i en situasjon hvor slikt skjer.

**Bratteli:** Jeg må si at jeg er ikke i stand til å bli noe særlig oppskaket over denne saken, fremfor alt ikke over dens økonomiske side. Det dreier seg her så vidt jeg forstår av dokumentene, om et lån på 20 mill. svenske kr. innenfor et firma som ifølge opplysninger i de papirene som er lagt fram for oss, har en omsetning i regnskapsperioden 1978—79 på 2,7 milliarder kr. og meget betydelige innkjøp, innkjøp for hundreder av millioner fra en rekke land rundt omkring, også fra nordiske land. Allerede disse tallene forteller jo ganske klart at Investeringsbanken ikke har etablert seg som noen sentral finansieringskilde for denne bedriften. Lånet på 20 mill. svenske kr. knytter seg til et helt bestemt tiltak som har å gjøre med bedriftens form, nemlig at den kjøper møbler fra bedrifter rundt omkring og så har dette lager som en del av virksomheten. Jeg har derfor som sagt for mitt vedkommende ikke noen anmerkning på økonomisk grunnlag å gjøre til den vurdering som styret i Investeringsbanken og bankens organer har lagt til grunn ved behandlingen av denne saken.

Så vil jeg føye til noen ord som gjelder mer generelt den kontroll som skal gjen-

nomføres, og hvor da i en viss sammenheng også Nordisk Råd kommer inn, slik det viser seg bl. a. ved at disse rapportene nå som rett og riktig er, kommer hit. For at en skal ha mulighet for å sette i verk tiltak av denne karakter når behov foreligger, er jeg for min del sterkt interessert i at en finner fram til en sikker og hensiktsmessig ordning også når det gjelder kontrollspørsmålene. Dette ble reist med stor styrke i går i en litt annen sammenheng. Jeg skal ikke her gå nærmere inn på det, men bare si at det er min oppfatning at i Nordisk Råd som i enhver annen parlamentarisk forsamling, vil kontrolleffektiviteten avhenge av hvor meget dette organ selv kan legge i et slikt arbeid. Muligheter for kontroll er ikke noe en skal be andre, verken Ministerrådet eller regjeringer, om. Kontrollen er simpelthen en del av Rådets funksjon på saksområder som er kommet inn under dette. Og selvfølgelig er det slik at selv om det ikke er noe merkelig ved de enkle transaksjoner som foreligger her i forbindelse med Investeringsbanken og IKEA, bør mulighetene for en sikker, løpende kontroll alltid være til stede.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottets förslag.

## 7

### **B 28'e: Ministerrådsförslag om handlingsprogram för nordiskt regionalt samarbete**

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av ministerrådsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å vedta et handlingsprogram for det nordiske regionalpolitiske samarbeid, vesentlig i samsvar med ministerrådsforslag B 28/e.

Astrid Gjertsen och Allan Hernelius hade i ett särskilt uttalande 1, fogat till utskottets betänkande, förklarat:

Utvidgningen av Nordiska investeringsbankens verksamhet till att omfatta utlåning till institutioner, som bedriver regionalpolitisk verksamhet, skall gälla enligt vad som säges under en period av två år var-

efter förnyat övervägande skall ske. Med hänsyn härtill vill vi icke motsätta oss förslaget. Det bör dock framhållas att viktiga frågor i sammanhanget icke är klarlagda, bland annat konstitutionella sådana. Detta med hänsyn till att förbud mot statlig skuldsättning utan riksdagens medgivande finnes i vissa författningar.

I realiteten är det här fråga om i varje fall statliga garantier för de lån som lämnas.

Kirsten Jacobsen och Poul Schlüter hade i ett särskilt uttalande 2, fogat till utskottets betänkande, förklarat:

Undertegnede medlemmer af økonomisk udvalg tager reservation med hensyn til forslaget om at Nordisk Investeringsbank skal kunne yde lån til regionalpolitiske projekter.

Medlemmerne finder det i strid med forudsætningerne for etableringen af Nordisk Investeringsbank, at der åbnes adgang til at yde lån til opgaver der ikke er klart internordiske, men netop regionale. Det vil give meget uklarhed, at man på nordisk basis griber ind i den regional- og egnsudvikling som de enkelte lande bør varetage. Dertil kommer risikoen for konkurrenceforvridning og det betænkelige i at Nordisk Investeringsbank i øget omfang optræder som låntager — ved siden af de enkelte stater — på det internationale kapitalmarked.

**Björklund:** Herr president! Under ett antal år präglades debatten om de nordiska ländernas ekonomiska band av lovsånger till den fria arbetsmarknaden och frihandeln. När vi i år firar den förras kvartssekel och den senares två decennier, gör vi det genom att i vårt arbete befatta oss med utvecklingens skuggsidor.

Frihandeln och flyttningsrörelsen har spetsat till den ekonomiska koncentrationen. som visserligen ökat välståndet i centrala delar av Norden, men dessvärre på bekostnad av periferin. Svåra utkantsproblem, en regional obalans, det har varit priset för utvecklingen.

När ministerrådet nu framlägger ett förslag till ett regionalpolitiskt handlingsprogram med syfte att ”verka för en i regionalt hänseende balanserad utveckling i Nor-

den”, så bör detta betraktas såsom ett försök till kompensation åt dem som blivit lidande på den gemensamt genomdrivna samnordiska handels- och arbetsmarknads politikens följdverkningar.

På senare år har man inom ramen för nordisk regionalpolitik presterat ett avsevärt och omfattande utredningsarbete, som varit förutsättningen för att kunna kartlägga behoven av och möjligheterna till åtgärder som kunde kompensera förlusterna som obalansen i den ekonomiska utvecklingen i Norden har förorsakat.

När vi här i dag har att befatta oss med förslaget till ett regionalpolitiskt handlingsprogram, och därmed att ta ställning till vad vi vill utnyttja av utredningsarbetets resultat, hur mycket vi är villiga att satsa på de klart formulerade handlingsalternativen, *manifesterar vi graden av vår verkliga politiska vilja till samnordisk solidaritet.*

En dansk konservativ reservation och ett särskilt svensk-norskt högeryttrande till trots har behandlingen av det regionalpolitiska programmet skett i en atmosfär av rätt stor samstämmighet inom utskottet. Man har så att säga fogat sig i den kompromiss som — med hänvisning till vad finländska statsministern i går sade — har uppstått med rätt stor möda på regeringsplanet.

Från finländsk sida har vi framhållit, att vi för vår del hade önskat, att det redan nu varit möjligt att upprätta en allmän regionalpolitisk fond i Norden såsom ett verkligt effektivt medel att fullfölja handlingsprogrammets ädla och ambitiösa syften.

Vad vi har förstått av den bedömning som ministerrådet har företagit, har det dock tills vidare inte ansetts föreligga statsfinansiella förutsättningar för en sådan fond.

Ekonomiska utskottet konstaterar dock i sitt betänkande, att planerna på en nordisk regionalfond möjligen åter kunde aktualiseras i ett senare skede. Möjligen kunde den rätta tidpunkten vara den då man vid slutet av den tvååriga försöksperioden analyserar erfarenheterna av investeringsbankens planerade regionalpolitiska långivning.

I detta sammanhang — särskilt då jag



uppträder i egenskap av utskottets talesman — låter jag bli att anlägga kritiska synpunkter på det faktum, att regionallånen till de nationella u-områdesfinansierarna måste ske helt utan inslag av subventionering och under förutsättningen, att risken för valuta- och kreditförluster inte fördelas samnordiskt.

Ty det är onekligen ett framsteg, att man nu är beredd att göra en samnordisk insats för att bidra till att tillföra ökade resurser för regionalpolitiska ändamål till de länder, som har kronisk brist på kapital — låt vara att detta sker på s. k. bankmässiga villkor.

Ökningen i den potentiella kapitaltillförseln till ett enskilt nordiskt land kan enligt planerna maximalt uppgå till ca 100 milj. Nkr. Detta enligt förutsättningen, att ett land sammanlagt skulle få uppta regionallån på högst en tredjedel av ett totalbelopp på fem procent av investeringsbankens kreditgivningskapacitet.

Av principiell betydelse är, att man nu lovar betrakta det som ett nordiskt intresse att stödja även sådana utvecklingsområden, som indirekt — närmast genom åderlåtningen på arbetskraft — har blivit lidande av den allmänna ekonomiska utvecklingen.

För oss finländare innebär detta i mitt tycke, att man på ett samnordiskt plan äntligen erkänner sambandet mellan näringsproblemen exempelvis i våra östra gränsregioner med koncentrationstendenserna i nordisk ekonomi. Dessa koncentrationstendenser har i hög grad förorsakats av frihandeln och tillspetsats av den fria arbetsmarknaden.

Vad den särskilda budgetposten för konkreta insatser närmast i gränsregionerna beträffar, alltså det anslag som är avsett att ingå i ministerrådets budget — 10 milj. Nkr om tre år — måste man ju konstatera att den förstås är rätt blygsam jämfört med nationella stödåtgärder. Det årliga anslaget blir — för att komma med en aktuell jämförelse — endast en hundradel av det Norrbotten-paket, som den svenska regeringen lanserat i dessa dagar. Men jämfört med tidigare samnordiska initiativ måste även detta anslag välkomnas såsom ett glädjande framsteg.

Likaså är det förstås skäl att välkomna den "immateriella" delen i handlingspro-

grammet, planerings- och utredningsarbetet samt det omfattande informationsutbytet. Särskilt vill jag här understryka avsikten att låta grannländerna i god tid uttala sig om nationella regionala stödåtgärder i de nordiska länderna som kan ha spridningseffekter över riksgränserna.

Det återstår att se i vilken mån de i handlingsprogrammet nu föreslagna åtgärderna i praktiken lyckas bidra till att utbalansera utvecklingen. Må de positiva förslagen kunna genomföras så, att det ytterligare förstärker den politiska viljan till effektivare samnordiska satsningar på området.

Erfarenheterna av det regionalpolitiska anslaget i ministerrådsbudgeten och investeringsbankens regionallån bör omsorgsfullt analyseras, när försöksperioden för de senare löper ut. Kanske tiden då är mogen för de nu skrinlagda planerna på en allmän samnordisk investeringsfond för regional- och strukturpolitiken.

Herr president! Jag får alltså yrka bifall till utskottets förslag, att rådet måtte rekommendera ministerrådet att antaga det föreliggande handlingsprogrammet för det nordiska regionalpolitiska samarbetet.

**Lars Korvald** övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

**Schlüter:** Hr. præsident! I ministerrådets forslag om handlingsprogram for det regionalpolitiske samarbejde findes en række forslag, som jeg fuldt ud kan støtte. Herom skal jeg ikke gå i detaljer.

På et enkelt område er jeg meget betænkelig ved ministerrådets forslag. Det drejer sig om tanken om, at Nordisk Investeringsbank som noget nyt også skal indlade sig på at yde långivning til regionalpolitiske opgaver. Det er mit indtryk, og det støttes af en række erhvervsorganisationer, som har udtalt sig, at når det kommer til stykket, så er det meget sjældent — om nogen sinde — vanskeligt at få et regionalpolitisk projekt gennemført, fordi man ikke kan få det finansieret. Der er sjældent finansieringsvanskeligheder, men ofte er der mangel på ideer og initiativ. Det erkender jeg.

Det, man foreslår, er jo, at Nordisk In-

vesteringsbank nu också på det internationale lånemarked skal fremskaffe kapital, som stilles til rådighed for forskellige nationale fonds. Det er altså ikke hensigten, at lånene direkte skal stilles til rådighed for individuelle virksomheder i regionerne, men for nationale fonds. Er det nu rimeligt? Efter min opfattelse er det en omstændelig procedure. Hvis et eller flere lande måtte ønske international kapital til finansiering af et konkret projekt, ville det være fornuftigere, at de pågældende lånte direkte. I andre tilfælde vil det land eller disse lande sikkert finde det mere hensigtsmæssigt at finansiere direkte med statlige, nationale midler. Efter min opfattelse er der i hvert fald tale om, at ministerrådets forslag betyder en afgørende udvidelse af Nordisk Investeringsbanks virksomhed. Og der er vist ingen tvivl om, at forslaget i hvert fald strider mod de forudsætninger, mange havde i dette råd, da investeringsbanken i sin tid blev besluttet.

Jeg mener altså ikke, det er rigtigt, at man på nordisk basis skal gribe ind i den finansieringsopgave omkring regionalpolitikken, som de enkelte lande selv burde varetage.

Dertil kommer, at jeg i al almindelighed heller ikke finder det rigtigt, at Nordisk Investeringsbank i øget omfang vil optræde som låntager ved siden af de enkelte nordiske stater på det internationale kapitalmarked.

De betragtninger, jeg her har gjort gældende, har fundet udtryk i en reservation, som Kirsten Jacobsen og undertegnede har taget i økonomisk udvalg.

**Hernelius:** Herr president! Till utskottets betänkande är fogat ett särskilt yttrande av Astrid Gjertsen och undertecknad. I det sägs att frågan om Investeringsbankens inkoppling på de lokala institutionerna reser en mängd problem, t. ex. förhållandet till statlig långivning i övrigt, konkurrensförskjutningar osv. Emellertid är det bara fråga om en provotid på två år — såvitt jag vet på danskt initiativ i ministerrådet — och med hänsyn härtill har vi inte tagit upp dessa frågor till behandling.

En av de frågor som kommer upp har vi emellertid särskilt velat fästa uppmärksam-

heten vid. Det gäller det författningssenliga, det konstitutionella. Enligt många författningar äger staten icke upptaga gäld — lån — utan riksdagens medgivande.

Det kan sägas, och det sades också i utskottet, att det åvilar regeringarna att bevaka den frågan. Förvisso gör regeringarna det i flertalet fall, men erfarenheten har visat att även Homeros ibland blundar.

Eftersom den utredning som ligger till grund för förslaget i betänkandet inte med ett ord omnämner denna aspekt, har vi i vårt särskilda yttrande velat understryka densamma. Vi ställer icke något förslag under votering utan följer det sätt som är vanligt i fråga om särskilda yrkanden i Nordiska rådet och andra församlingar.

**Statsrådet Wirtén:** Herr president! Regionalpolitiken var ett av de samarbetsområden som togs upp till en mera ingående nordisk behandling i och med tillkomsten av Nordiska ministerrådet. Dessförinnan hade arbetsmarknadsministrarna tagit upp vissa regionalpolitiska ämnen, men organiserat samarbete hade kommit till stånd bara när det gällde forskningsfrågor.

Detta innebär att vi nu har avverkat en första femårsperiod av mera systematiskt regeringssamarbete på det regionalpolitiska området. Ministerrådet har ansett det angeläget att utnyttja slutskedet av denna femårsperiod till en genomgång av arbetet hittills och till grundliga överväganden om arbetets fortsättning mot bakgrund av vunnna erfarenheter. Denna genomgång har utmynnat i det ministerrådsförslag om ett fortsatt och mera ambitiöst regionalpolitiskt samarbete som nu lagts fram för Nordiska rådets ställningstagande.

Som framgår av bakgrundsmaterialet har den första etappen av det nordiska regionalpolitiska samarbetet i stor utsträckning dominerats av utredningsarbete och sökande efter konstruktiva samarbetsvägar. Det nu framlagda förslaget syftar till ett mera åtgärdsinriktat och konkret samarbete. Detta ligger väl i linje med önskemål som kommit till uttryck inom Nordiska rådet.

Strävandena till en konkretisering av samarbetet leder till att medlen för genomförande av programmet tillmätts särskild uppmärksamhet. Medelsfrågorna har be-

handlats ingående inom ministerrådet och inom regeringarna. De har också stått i centrum för diskussionen i Nordiska rådets ekonomiska utskott, där särskilt förslaget om s. k. regionallån från Nordiska investeringsbanken har övervägts ingående. Jag skall återkomma till dessa frågor men vill först ta upp vissa mera allmänna aspekter på handlingsprogrammet och peka på vissa andra väsentliga delar i detta, som kanske inte uppmärksammas i så stor utsträckning.

En grundläggande utgångspunkt för regeringarna och för Nordiska ministerrådet är att regionalpolitiken utgör ett viktigt nordiskt samarbetsområde. Utöver de samarbetsanledningar som föreligger generellt, tillkommer här den speciella dimension som det geografiska sambandet utgör och som leder till behov av direkt samverkan över riksgränserna. Det är ministerrådets förhoppning att debatten och ställningstagandena här i Nordiska rådet skall visa att rådet ansluter sig till detta grundläggande synsätt. För detta samarbetsområde behövs nu ett handlingsprogram som syftar till en övergång från ett trevande utvecklingskede till ett arbete som präglas av ökad stadga och konkretisering. — Ekonomiska utskottets betänkande visar att utskottet ansluter sig till regeringarnas grundsyn.

Ministerrådsförslaget utgår från att de regionalpolitiska problemen i Norden blir stora framöver. Ett av delförslagen innebär att vi successivt bör skaffa oss bättre dokumentation och kunskap om de regionala förhållandena och de framtida regionala problemen i Norden. Detta är viktigt för att öka vår handlingsberedskap, men redan det material som vi nu har tillgång till visar att de regionala obalanserna både inom och mellan länderna är stora och kan komma att försvåras. Regionala obalanser leder till omflyttning och här finns alltså ett samband också med befolkningsförskjutningar inom Norden. Den nordiska omflyttningen har hittills dominerats av relationen Finland—Sverige och förstärkt de regionala problemen i Finland.

Den samlade målsättningen för nationell politik och nordiskt samarbete ges i förslaget till handlingsprogram, formuleringen: "Att verka för en i regionalt hänseende balanserad utveckling i Norden". Som en för-

utsättning för detta anges att nettoflyttningen mellan länderna ligger på en låg nivå. Detta kan inte åstadkommas enbart med regionalpolitiska medel, men det regionalpolitiska samarbetets inriktning måste präglas av denna ambition och lämna sitt bidrag till att målet nås. Jag tror att det i alla våra länder pågår en aktuell diskussion om sambandet mellan ekonomisk tillväxt eller stagnation å den ena sidan och yrkesmässig och geografisk rörlighet eller tröghet å den andra. I den diskussionen är en regionalpolitisk vaksamhet viktig, och den bör innefatta även det nordiska perspektivet.

De ganska omfattande, mera allmänna delarna i förslaget till handlingsprogram är tämligen okontroversiella och föranleder ingen omfattande debatt. Jag vill emellertid gärna understryka vikten av det vardagsarbete som här avses komma till stånd. Det gäller ett fördjupat informations- och erfarenhetsutbyte, forskningsinsatser, gemensamma utredningar och utvecklingsarbete, planeringsverksamhet m. m. Kombinationen av grundläggande likheter men små variationer i detaljer mellan länderna ger oss goda möjligheter att lära varandra, att ta fram ny kunskap gemensamt, att utbyta tankar, pröva nya idéer och att samordna vår regionalpolitik där så bedöms önskvärt och möjligt.

Genom ett sådant gemensamt arbete bör vi i alla länderna få hjälp att göra vår egen nationella regionalpolitik mera effektiv och finna vägar till den förnyelse som krävs. En ny regionalpolitik övervägs eller förbereds just nu i flera av länderna. Men detta gemensamma arbete bör också kunna leda till en successivt allt större nordisk enhetlighet i ländernas regionalpolitik. Även om vi blir framgångsrika när det gäller de mera konkreta, ekonomiska åtgärdsförslagen som läggs fram, tror jag alltså att lika betydelsefulla resultat kan komma att hämtas även från det block av arbetsuppgifter i programförslaget som jag nu har berört.

Beträffande forskningsfrågorna vill jag särskilt peka på att Nordiska arbetsgruppen för regionalpolitisk forskning (NordREFO) presenterat en separat rapport om sin senaste arbetsetapp och ett förslag till fortsatt forskningssamarbete. Även detta material finns tryckt i NU-serien.

Det direkta samarbetet över riksgränserna, både inom större regioner och inom de egentliga gränstrakterna, har markerats som särskilt viktiga i ministerrådsförslaget. Här föreligger goda möjligheter till fördjupning och konkretisering. Det bör också finnas möjlighet att ta initiativ till samarbete inom nya gränsområden. Decentraliseringstendenserna i alla våra länder ger en grund för ett ökat samarbete i dessa hänseenden. I regeringarnas förslag understryks särskilt vikten av att Island, Grönland och Färöarna på ett bättre sätt än hittills integreras i det regionalpolitiska samarbetet.

När det gäller ekonomiska medel och gemensamma stödåtgärder bedömer jag det så att man i det utredningsarbete som nu har utförts ganska uttömmande har kartlagt de möjligheter som står till buds. Nu ankommer det på de politiska instanserna att välja metod och ambitionsnivå. Jag vill här understryka att det måste finnas ett samband mellan å ena sidan de mål man ställer upp och den grad av konkretisering som man uttalar sig för, och å den andra sidan de medel och resurser som ställs till förfogande.

Ministerrådet har härvid anslutit sig till ämbetsmannakommitténs bedömning att man inte bör arbeta med specialinriktade instrument av typ en regionalpolitisk fond för Nordkalotten. Vidare har vi kommit fram till att någon generell regionalpolitisk fond för närvarande inte bör komma till stånd. Avgörande härför är främst att finansiella förutsättningar inte föreligger för att skapa en tillräckligt kraftfull fond — som utskottets talesman nyss konstaterade. De förslag som ministerrådet har ställt sig positiv till kan kanske synas blygsamma, men vår handlingslinje inrymmer möjlighet till en successiv utveckling under fortlöpande politisk ledning från ministerrådet och insyn och påverkan från Nordiska rådet.

En ram för konkreta insatser förslås bli uppbyggd inom ministerrådets budget. Medel inom denna ram skulle kunna användas för gemensamma försök och för projekt inom gränssamarbetet. Storleksordningen på dessa budgetmedel har bedömts bära vara 10 miljoner kronor per år och byggas upp under ett par år. En för regionalpolitiska

ändamål specialdestinerad budgetpost — även av en så begränsad omfattning som 10 milj. kr. — tror jag skulle få mycket stor effekt framför allt när det gäller att nå en ökad grad av konkretisering av samarbetet över riksgränserna, något som inte minst Nordiska rådets ekonomiska utskott har efterlyst.

Som grund för de förslag som i övrigt förs fram ligger ett nytt synsätt. Tanken är att man bör kunna peka ut regioner där det är av *nordiskt intresse* att gemensamma regionalpolitiska insatser görs. Gemensamma gränsområden, nordiska utkantsregioner, där riskerna för regional obalans är särskilt stora, och regioner som starkt påverkas av nordisk omflyttning nämns som typexempel på sådana regioner.

Konkret läggs fram förslag om regionallån från Nordiska investeringsbanken till sådana regioner. Vidare föreslås att det bör ytterligare övervägas och utredas om även Nordiska industrifonden respektive kulturfonden skulle kunna arbeta på motsvarande sätt samt om Nordiska investeringsbanken skulle kunna gå in mera direkt än genom regionallån i dessa regioner. De sistnämnda punkterna är närmast att se som uppslag för fortsatta överväganden, och ingenting som skulle kunna genomföras inom ramen för handlingsprogrammet utan ny behandling i Nordiska rådet. Vad som närmast har avsetts är utredning och diskussion med berörda organ. Den negativa attityd som kommit till uttryck från industrifonden i remissbehandlingen kan därför synas något tidigt fixerad, eftersom inget egentligt underlag föreligger. — Liksom ekonomiska utskottet har vi förutsatt att frågan skall utredas ytterligare innan man tar ställning.

Beträffande regionallånen är det viktigt att understryka att de skulle erbjuda en nordisk *möjlighet* till stöd. Det måste sedan ankomma på varje land att avgöra om detta skall utnyttjas och vilka nationella regler som skall gälla i samband därmed. Detta har ju också betonats i remissyttrandena.

De nordiska medel som kan sättas in för regionalpolitiska åtgärder under de närmaste åren blir — även om ambitionshöjningen är ganska påtaglig — trots allt små i förhållande till behovet. Därför måste man förutsätta — vilket också är fallet i

bakgrunds materialet till förslaget — att man i varje land prövar möjligheten att i den nationella politiken beakta behovet av medel för nordiska insatser. Särskilt i gränssamarbetet, där ofta bara två eller ibland tre av länderna är berörda, är detta viktigt. Sambandet mellan nordisk och nationell politik måste beaktas fortlöpande. Från svensk sida har vi möjlighet att göra detta närmast i den regionalpolitiska proposition som snart skall lämnas till riksdagen.

Min sammanfattande bedömning är att alla länderna med ett arbete enligt minister rådets förslag till handlingsprogram redan från snäv nationell synpunkt skulle få gott utbyte av de resursinsatser som krävs. Härutöver tillkommer de betydande värden som tillförs i det nordiska perspektivet bl. a. i form av medverkan till att motverka regional obalans, gemensamt arbete i gränsområdena och en utveckling mot ökad nordisk samordning och enhetlighet.

### Meddelande

Det meddelades, att justitsminister Nathalie Lind intagit sin plats i rådet.

Statsråd **Gro Harlem Brundtland**: Med den ekonomiska situation vi står överfor i de nordiske land, er det naturlig og nødvendig å rette mye av oppmerksomheten mot de akutte problemer og hvordan vi skal løse dem. Men samtidig må vi forsøke å holde fast ved viktige mål for utviklingen av våre samfunn på lengre sikt. Bedring av folks livsstandard, bredt sett, en balansert utvikling av virksomhet og levekår i alle deler av våre land og en langsiktig forvaltning av naturressursene og miljøet må stå sentralt når vi drøfter strategien for den videre samfunnsutvikling i de nordiske land og også innholdet i det nordiske samarbeid.

Vanskeligere tider, strammere økonomiske rammer og omfattende strukturendringer, nye utfordringer og problemer stiller økte krav til vår innsats og til vår evne til å kartlegge og analysere prioriteringer og virkemidler også i regionalpolitikken.

Det er en rekke spørsmål vi her må stille oss, bl. a. slike som disse: Hvordan vil det gå med stabiliteten i våre lokalsamfunn hvis

den geografiske mobilitet må oppmuntres? Hva vil skje med svake grupper på arbeidsmarkedet? Hva kan vi gjøre for å møte den utfordring som ligger i at et økende antall kvinner vil søke arbeid utenfor hjemmet, når vi samtidig ser reduserte muligheter for nye arbeidstilbud? Hvordan kan vi best følge opp de sentrale og krevende målsettinger om arbeid for alle?

Det er i dag grunn til å advare mot å undervurdere den sosiale betydning av at bosettingsmønsteret i hovedtrekk kan bevares. En sentralisering vil måtte medføre en ytterligere utarming av de svakeste områdene og økte miljø- og pressproblemer i de større sentra.

Vi står overfor en rekke oppgaver og utfordringer i regionalpolitikken som er felles for de nordiske land. Det er ingen tvil om at nært samarbeid vil kunne ha betydelig verdi, og at vi har mye å lære av hverandres synsmåter og erfaringer. Den regionale utvikling i ett land, og bruken av regionalpolitiske virkemidler, kan dessuten få direkte betydning for utviklingen på den andre siden av grensen.

De nordiske land blir internasjonalt sett på som foregangsland når det gjelder en aktiv og målrettet regional planlegging og distriktsutbygging. Vi har da også oppnådd gode resultater når det gjelder regional utjevning av levekår, sysselsetting og inntekt. Det er trekk vi har all grunn til å forsvare og satse på også i vår videre utvikling.

Vi har i handlingsprogrammet lagt til grunn en vid tolkning av begrepet regionalpolitikk. Det omfatter næringslivets, den offentlige sektors, sysselsettingens og befolkningens geografiske fordeling og utvikling. Det omfatter også hovedtrekkene i utnyttelsen av arealer og andre naturressurser og alle sider ved menneskenes levevilkår. Det er ikke minst regionalpolitikkenes mål å bedre de totale miljøforhold og livskvalitetene bredt sett i ulike deler av landet.

Vi står overfor vanskelige avveininger bl. a. når det gjelder å opprettholde et sterkt desentralisert bosettingsmønster og samtidig gi befolkningen muligheter for et variert arbeidstilbud. Å unngå for store geografiske omstillinger stiller f. eks. krav om større fleksibilitet mellom yrkeskategorier og om økte opplæringstilbud. Å få til en

slik utvikling i retning av økt yrkesmessig mobilitet kan dermed være et bidrag til å bevare mer stabile lokalsamfunn.

Industriutbygging i distriktene har lenge vært en hjørnestein i regionalpolitikken. Med de problemene vi i dag står overfor, vil det bety særlige utfordringer å kunne motvirke en for sterk tendens til sentralisering. Vi må finne nye veier for å kunne bygge opp desentraliserte produksjonsenheter. Forskning- og utviklingsarbeid er her nødvendig og bør bl. a. kunne skje gjennom nordisk samarbeid. Mye tyder f. eks. i dag på at datateknikken kan skape nye muligheter på dette område.

Likevel må vi regne med at industrien som element i den regionale utjevning etter hvert vil bli redusert, og at vi i økende grad vil være avhengige av andre virkemidler, som aktivt må videreutvikles.

Regionalpolitikken må i økende grad ty til andre virkemidler, slike som dreier seg om direkte stimulerings- og støttetiltak. Overføringer fra staten til kommunene vet vi i dag er et meget vesentlig virkemiddel i arbeidet for regional utjevning av levekårene.

Den regionalpolitiske profil som ligger i landbrukspolitikken, er gradvis blitt styrket og har også fått vesentlige virkninger i hvert fall i vårt land. Servicenæringen og ikke minst offentlig administrasjon og tjenesteyting må også spille en sentral rolle i regionalpolitikken. En desentralisert utbygging av det offentlige hjelpe- og serviceapparat vil kunne bety et verdifullt tilskudd av arbeidsplasser i lokalsamfunnene knyttet bl. a. til utdannings-, helse- og sosialsektorene. Det vil samtidig kunne imøtekomme det store behov for utvidede sysselsetnings-tilbud, bl. a. for kvinner og ungdom.

Å øke yrkesdeltakingen blant kvinner i distriktene er et særlig viktig hensyn som vi må ta i vår videre nordiske regionalpolitikk. Økt kvinnelig sysselsetting er et krav som i årene framover utvilsomt vil og bør melde seg med stadig større styrke. Men dette stiller regionalpolitikken overfor oppgaver nesten av en ny dimensjon. Vi ser her klart hvordan denne politikk har direkte sammenheng med slike spørsmål som muligheter for deltidsarbeid og fleksibel arbeidstid, barnehageutbygging, lokale trans-

portforhold osv.

Jeg tror at vi i Norden bør satse på å utvikle mulighetene for mer fleksible arbeidsordninger og deltid. Det ligger viktige utfordringer i det å organisere arbeidslivet slik at det i større grad kan tilpasses ulike menneskelige behov — og gi større valgfrihet for den enkelte. Tiltak på dette felt vil dermed både være viktig for å gjennomføre målsettingen om retten til arbeid, og for å øke den totale livsstandard. Det vil også kunne bety et bidrag til mer effektiv bruk av produksjonsutstyr — og til høyere samlet produktivitet i arbeidslivet.

Vi må ikke gå i den fallgrube uten videre å betrakte løsninger som kan gi mer tilfredsstillende svar på menneskelige behov og utfordringer som en trussel mot næringslivets konkurransedyktighet. En slik ensidig tankegang må ha ligget til grunn når man på lederplass i Norges Industriforbunds hovedorgan i denne uke går ut i et direkte angrep på målet om et mykere samfunn. Dette er uttallige forenklinger av sammensatte og sentrale spørsmål. Dette mål er selvsagt ingen myte som vi politikere nå skal legge opp til å avlive. Det er en utfordring om å organisere vårt samfunn og vårt arbeidsliv slik at det både kan ivareta menneskelige behov, og samtidig fremme produktivitet og innsats.

Et annet punkt jeg vil fremheve, er regionalpolitikken mange tilknytninger til naturressursforvaltningen. På den ene side ser vi hvordan situasjonen i mange av våre distrikter er avhengig av ressursgrunnlaget. I Norge er tendensen til reduksjon i våre fiskeressurser — med de vidtgående konsekvenser det vil kunne få for bosetting og levevilkår i store deler av landet — en alvorlig påminnelse om dette. På den annen side kan for sterk og ukontrollert vekst i enkelte områder ha uønskede skadevirkninger på slike naturressurser som dyrkbar jord, vannforekomster, viltbiotoper og rekreasjonsområder. Det er derfor helt nødvendig at regionalpolitikk, ressurspolitikk og miljøpolitikk ses i sammenheng og har et felles utgangspunkt.

Det er naturlig at det regionalpolitiske handlingsprogram også tar opp storbyspørsmål.

Distriktsproblemer vil fortsatt måtte gis

høy prioritet ved fordelingen av våre regionalpolitiske innsatser. Men i tiden framover må vi i større grad enn til nå vie oppmerksomhet til de spesielle problemer av strukturell, sosial og økonomisk art som storbyene står overfor. Betydelige grupper av mennesker i de sentrale områder av våre større byer står bl. a. særlig svakt når det gjelder viktige levekårskomponenter. På samme måte som distriktsproblemene må storbyproblemer vurderes innenfor rammen av en samordnet regional politikk.

Til slutt: Det kan være liten tvil om at vi må utvikle bedre metoder til å vurdere regionale virkninger og legge opp til et bedre beslutningsgrunnlag for utforming av politiske tiltak og virkemidler, for å unngå negative virkninger i en fase med mer omfattende strukturendringer. Det kan heller ikke være tvil om at dette stiller krav om mer målrettet og styrket samlet offentlig innsats. Et høyt fellesforbruk vil også være av vesentlig betydning bl. a. for å kunne sikre sysselsettingen.

**Johan J. Jakobsen:** Hr. president! Til de felles problemer de nordiske land står overfor, hører også den regionale ubalanse en finner i alle land i Norden. I etterkrigsårene har det innenfor Norden og innenfor de enkelte land skjedd betydelige endringer i bosettingsmønsteret som følge av flyttestrømmene. Utviklingen har ført til at mange distrikter har blitt hengende etter i velstandsutviklingen, og uttynningen av bygdene har også skapt betydelige trivselsmessige problemer.

Sjøl om utviklingsmønsteret og graden av ubalanse varierer innenfor Norden, har en å gjøre med så mange felles trekk at regionalpolitikken — eller distriktspolitikken — på et tidlig tidspunkt ble blinket ut som et aktuelt nordisk samarbeidsområde. I 1972 vedtok Ministerrådet det første regionalpolitiske handlingsprogrammet. Til denne sesjonen er det utarbeidet et nytt og mer omfattende program med den ambisiøse målsetting å bidra til en balansert utvikling i Norden når det gjelder bosetting, sysselsetting, inntektsforhold, servicetilgang og bo- og fritidsmiljø.

Det regionale handlingsprogrammet legges fram for Nordisk Råd på et tidspunkt

som gjør programmet om mulig enda mer aktuelt enn da utredningsarbeidet ble iverksatt. De økonomiske nedgangstider rammer nemlig i særlig grad de deler av Norden som fra før av har de største distriktsproblemene. Distriktspolitikk som saksområde flyttes ned på prioritetslisten når kampen mot arbeidsløshet og inflasjon intensiveres. Den omstrukturering og konsentrasjon som synes å følge i kjølvannet av den økonomiske krisen, vil utvilsomt komme til å forsterke den regionale ubalansen. Kravet om en mer rendyrket bedriftsøkonomisk tenkning som ledd i en bedring av konkurransekraften vil lett føre til at de områder i Norden som sliter med de høyeste avstandskostnader, taper ytterligere terreng.

Det er bl. a. mot denne bakgrunn vi må vurdere det regionale handlingsprogrammet som er presentert på denne rådssesjonen. Det vil alltid måtte være de nasjonale tiltak som danner basis for regionalpolitikken. De tiltak som iverksettes i nordisk regi, kan bare bli et supplement til de nasjonale, og da med hovedvekt på grensesamarbeidet. Men også på det mer administrative plan ligger det klare samarbeidsoppgaver i dagen. Regelverk og administrative bestemmelser kan f. eks. skape problemer for grensesamarbeidet og dermed også stenge for en ønsket utvikling i regionen. Samtidig kan ulike avgifter, fraktregulativer, krav til transportmaterieell osv. påvirke konkurranseforholdene slik at ubalansen innenfor grenseregionen forsterkes. Dette er ett av flere områder hvor en med relativt beskjeden innsats kunne gjøre noe i nordisk regi. Andre aktuelle samarbeidsoppgaver innenfor regionalpolitikken er forskning og utredningsarbeid, hvor en gjennom nordisk samarbeid bør kunne utnytte ressursene bedre.

Det ville utvilsomt ha vært en fordel om tiltaksprogrammet hadde vært mer konkret utformet. Enkelte punkter har fått en noe generell utforming som lett skaper inntrykk av at handlingsprogrammet er mindre forpliktende enn det i virkeligheten bør være. Derfor er det viktig at det under denne behandlingen i Rådet blir gitt klar politisk støtte til den videreføring av det regionalpolitiske samarbeidet som i realiteten ligger

i handlingsprogrammet. Det må skje en mer inngående konkretisering av de enkelte deler av programmet, og det må framfor alt stilles ressurser bak dette viktige tiltaket. Hvis så skjer, bør det regionale handlingsprogrammet kunne bli et nyttig instrument både når det gjelder distriktspolitikken og når det gjelder utviklingen av det nordiske samarbeidet.

Regionalpolitikken i Norden er et godt eksempel på hvordan samarbeid på et område kan skape problemer på et annet. Det hersker neppe tvil om at f. eks. frihandelen og det frie arbeidsmarkedet øker risikoen for regional ubalanse. Som allerede nevnt, vil det være de økonomisk sett svakeste regioner som sterkest rammes når flyttestrømmene tiltar. De finske delegatene har i generaldebatten tegnet et noe dystert bilde av virkningene av den ensidige nettoflyttingen fra Finland til Sverige. Jeg tror det bør være et felles mål i Norden å holde den mer eller mindre ufrivillige flyttingen mellom landene på et lavt nivå. Det regionalpolitiske handlingsprogrammet bør bl. a. ha et slikt siktemål. Det er derfor ikke overraskende at den sterkeste entusiasmen når det gjelder regionalpolitiske tiltak i Norden, nettopp kommer fra finsk hold.

Av de mer konkrete tiltak som handlingsprogrammet introduserer, er forslaget om at Den nordiske investeringsbank i prinsippet får anledning til å gi regionalpolitiske lån gjennom nasjonale organer. Ordningen er forutsatt å gjelde som en prøveordning i en toårsperiode. Det blir i denne perioden opp til de enkelte land å vurdere hvorvidt dette tilbud fra NIB er en hensiktsmessig finansieringskilde når det gjelder regionalpolitikken. Interessen for dette tilbud vil kunne være noe forskjellig i de enkelte land, men alle forhold tatt i betraktning tror jeg Investeringsbanken vil kunne bidra til å øke de samlede nordiske kapitalressurser for regionalpolitiske tiltak. Og *det* bør selvsagt være et klart ønskemål når det regionalpolitiske handlingsprogrammet skal settes ut i livet.

Statsråd **Arne Nilsen**: Hr. president! Etter at det første nordiske handlingsprogrammet på det regionalpolitiske området vart fastsett i 1973, er det etter mitt syn naturlig at

det no fem år etter blir lagt opp til ein systematisk og grundig gjennomgang og vurdering av verksemda.

Eg vil ikkje i detalj gå inn på dei mål som er stilte opp i det nye handlingsprogrammet. Eg berre konstaterer at måla er ei klargjering og konkretisering på det regionalpolitiske området av det arbeidsprogrammet som Ministerrådet la fram i fjor under nemninga "Menneskene og ressursene i Norden".

I det handlingsprogram som no er lagt fram, ligg det ei klar heving av ambisjonsnivået for samarbeidet både i omfang og økonomisk. Hittil har dei nordiske ressursane til regionalpolitisk samarbeid avgrensa seg til ca. 5 mill. kr. i året. Som det går fram av utgreiinga, har verksemda konsentrert seg om utveksling av informasjon og erfaringar, om forskning og utgreiingsarbeid og samarbeid i grenseområda.

Eg ser det slik at vi ikkje kjem vidare dersom arbeidet framleis skal avgrensast til berre å driva med utgreiingar. Det er etter mitt syn eit klart ønske å utvida samarbeidet til å omfatta konkret forsøksverksemd og tiltak i ulike samarbeidsregionar.

Ministerrådet har alt gitt si tilslutning til denne type verksemd i samband med ei løyving til eit bibliotekbussprosjekt i grenseområda mellom Finland, Sverige og Norge. Ministerrådet ser positivt på at felles nordiske midlar blir nytta til utvikling og innkøyring av konkrete samarbeidstiltak som gradvis blir innpassa på dei ordinære budsjetta i dei land og regionar der prosjekta skal virka. Ei slik konkretisering av samarbeidet over på meir tiltaksretta verksemd vil krevja større økonomiske ressursar. Sjølv sagt må det her ei prioritering til, men vi kjem ikkje bort frå at vil vi måla, må vi óg følgja opp med midlane for å realisere desse.

Eg vil seinare koma noko tilbake til dette. Men først vil eg gi uttrykk for ein skilde allmenne synspunkt på det nya handlingsprogrammet.

Til forskjell frå andre embetsmannskomitear under Nordisk Ministerråd som har ei meir sektormessig avgrensing, arbeider den nordiske embetsmannskomiteen for regionalpolitikk med spørsmål som berører den totale aktiviteten innan ulike geografisk av-



grensa regionar. Dette krev at komiteen har nær kontakt med dei fleste andre embetsmannskomiteane under Ministerrådet. Dette vil skapa grunnlag for koordinering mellom dei ulike aktivitetsnivå, noko som er ei målsetting i det nye arbeidsprogrammet til Ministerrådet. På denne måten vil vi kunna unngå store overlappingar mellom ulike prosjekt. Det er å håpa at ein slik framgangsmåte kan føra til konkret samarbeid mellom ulike embetsmannskomitear om prosjekt som har stor felles interesse.

Det er dessutan grunn til å understreka at vi både på nordisk og på nasjonalt plan framleis må arbeida for å oppnå at dei regionale synspunkta får gjennomsyra arbeidet i sektororgana.

Når det gjeld det nordiske forskings-samarbeidet, er det viktig at handlingsprogrammet legg opp til ei god integrering av denne aktiviteten i det regionalpolitiske samarbeidet. Dette er ein føresetnad for at forskingsprosjekta i sin tur skal kunna følgjast opp av Ministerrådet i praktisk handling.

Eg er samd i at arbeidet med å stimulera samarbeidet over riksgrensene bør halda fram og utvidast. Det gjeld både det grense-regionale samarbeidet og konkret samarbeid mellom grensekommunar. I denne samanheng vil eg støtta framlegget om å få til eit regionalt samarbeid i Vest-Norden der Island, Grønland og Færøyane kjem sterkt med, slik som også hr. Wirtén peika på i sitt innlegg. Det er også viktig å vera klar over at det grensekommunale samarbeidet på kommunalt nivå kan utvidast til å omfatta alle grenseområde der eit slikt samarbeid er naturleg.

Samarbeidet over riksgrensene bør så langt det er mogleg, inrettast mot konkrete prosjekt. Etter mi meining er vi no komne så langt med utgreiingsarbeidet i fleire regionar at nokre fleire pilotprosjekt kan settast i gang. Det er viktig at verksemda i nye forsøksområde blir samordna med det arbeidet som allt er utført f. eks. i Nordkalott-komiteen og den glesbygdpolitiske arbeidsgruppa. Konsentrasjon om konkrete prosjekt vil som eg alt har nemnt, måtte innebera eit behov for å skaffa større ressursar.

Spørsmålet om å oppretta eit spesielt re-

gionalpolitisk fond for Nordkalotten og eit regionalpolitisk fond som skulle omfatta heile Norden, er óg tatt opp til diskusjon.

Ministerrådet har på same måten som embetsmannskomiteen ikkje funne å kunna gå inn for slike fond no og sluttar seg til argumenta i rapporten som er framførde mot dette. Det underliggende behovet for økonomiske ressursar til nordiske prosjekt vil etter mi meining betre kunne dekkast ved andre finansieringstiltak.

I utgreiingsarbeidet har det nemleg også utkrystallisert seg alternative finansieringsordningar for nordiske regionalpolitiske prosjekt. I handlingsprogrammet er det foreslått at det på budsjettet til Nordisk Ministerråd på sikt blir bygt opp ein post på 10 mill. kr. i året for konkrete samarbeidsprosjekt.

Ein eigen post på budsjettet til Ministerrådet vil vera til stor hjelp for å realisera mindre tiltaksretta prosjekt i direkte tilknytning til utgreiingsverksemda. Ved at midlane er øyremerkte for slike prosjekt og blir disponerte av dei regionalpolitiske ministrane, vil vi utan tidkrevjande og innfløkt saksbehandling raskt kunne realisera nyttige samarbeidsprosjekt.

Som det alt er peikt på i debatten, er det allereie fremma eit slikt program om kapitaltilførsel til nasjonale fond frå Den nordiske investeringsbanken ved såkalla regionallån. Investeringsbanken har som oppgåve å skaffa kapital til Norden frå den internasjonale kapitalmarknaden, og dette bør også kunna nyttast til regionalpolitisk kapitaltilførsel.

Eit viktig punkt i ordninga er at prosjekt som skal støttast, må vera av nordisk interesse. Spørsmålet er korleis vi skal tolka dette uttrykket. Her er eg stort sett einig med dåverande statsminister Bratteli som i Nordisk Råds sesjon i 1975 i samband med opprettinga av banken, uttala dette som tolkinga av begrepet "nordisk interesse":

"Jeg vil gjerne understreke at for meg står uttrykket "prosjekter av nordisk interesse" med et langt bredere innhold enn det som har ligget i de innvendinger som har kommet. Særlig vill jeg legge vekt på at under behandlingen av denne sak har det hele tiden vært min oppfatning at det er av felles nordisk interesse at det i de

nordiske områder skjer utbygging på steder hvor det nå er svak utbygging. Felles nordisk interesse er ikke bare felles prosjekter, men det er også den felles interesse av framgang i hvert enkelt av de nordiske land. Den skal også denne banken tjene.”

Dersom vi legg denne eller tilnærma same tolking til grunn, skulle det ikkje vera noko problem å få akseptert forslaget om regionallån innanfor dei noverande statuttar til Den nordiske investeringsbanken. Dei nærmare praktiske detaljane ved ordninga med omsyn til geografisk virkeområde, nasjonale garantiar for låna osv., vil måtta avklarast i nær framtid.

Eg vil til slutt seia at det forslaget til nytt regionalpolitisk handlingsprogram som ligg føre, synest å gi eit godt grunnlag for å følgja opp dei måla som er skisserte for det nordiske samarbeidet på dette området.

**Olof Palme** overtok härefter ledningen av förhandlingarna.

**Mørk Eidem:** Regionalpolitisk samarbeid har vært en viktig side ved det organiserte samarbeidet som er blitt utviklet gjennom Nordisk Råd. De nordiske land er små land. Våre ressurser, befolkningsmessig og på andre måter, er begrensede. Dette gjør det nødvendig å utnytte våre ressurser på en mest mulig effektiv måte, og da gjerne i fellesskap. Vi sliter alle med et svakt utbygd næringsliv, som gjør at det må satses betydelige midler for å sikre livsvilkår og grunnlag for befolkningen i de områder av våre land hvor de naturgitte ressursene er begrensede. Problemene kan i karakter være forskjellige fra land til land, men oppgaven blir likevel den samme, nemlig å få til en best mulig utjevning mellom distrikter og befolkningsgrupper i våre land.

Distriktpolitiske virkemidler er et sentralt tema i de fleste politikers hverdag. På enkelte områder kan noen og hver av oss føle en viss stolthet over hva vi har maktet å gjennomføre. Men vi må vel likevel erkjenne at på mange felter er vi kommet til kort. Særlig føler jeg som nordmann behovet og oppgavene som særlig vanskelige i de nordlige deler av Norge. Spredt bosett-

ing og store avstander har gjort og gjør arbeidet særlig problematisk. Vi vet også at våre naboland har vanskelige forhold å overvinne for å skape en jevn og trygg utvikling og sikre sysselsetting. Særlig gjelder dette de nordlige områder i disse land.

Hvordan skal vi kunne utnytte vår felles kapasitet i den nasjonale innsats for å løse disse viktige oppgavene? Noe av det jeg oppfatter som viktig, er at vi får en analyse av den innsats vi hittil har gjort mer eller mindre hver for oss, så vi i fellesskap kan koordinere våre virkemidler og bli klar over hvor og med hvilken innsats vi har lyktes, og ikke minst på hvilke punkter vi kan konstatere feiltrinn, og dermed lære. Jeg ser ordningen med utveksling av informasjon om regionalpolitiske oppgaver som et sentralt ledd i dette arbeidet. Det er særlig verdifullt at denne informasjonsutveksling skjer på alle forvaltningsnivå. Dess nærmere vi kan komme de konkrete distriktpolitiske oppgaver, dess bedre er mulighetene til å finne fram til fruktbare samarbeidsprosjekter. De studiene av de regionalpolitiske virkemidlers effekt som er blitt gjennomført, er viktige ledd i det analysegrunnlaget som er nødvendig for videre utvikling.

Det er også med tilfredshet en kan konstatere at utredningen som ble gjennomført i 1978, vil være et godt grunnlag for det nye regionalpolitiske handlingsprogram. På mange måter skulle forutsetningene for en styrking og videre utvikling av praktiske samarbeidstiltak ligge godt til rette. Vi har gjennom Ministerrådet det administrative apparat som er nødvendig for utredning og framføring av prosjektforslag. Vi har i den generelle nordiske samarbeidspolitikken etablert organer som kan utnyttes i en slik innsats. For det første tenker jeg på Investeringsbanken, som nå blir gitt muligheten til å yte regionallån, noe som vil kunne bety mye for næringsutviklingen, spesielt på Nordkalotten. For det andre vil Nordkalottkomiteen kunne spille en betydelig rolle i det regionalpolitiske samarbeidet.

Det er viktig at Nordkalottkomiteen gis økonomiske muligheter, slik at det viktige arbeidet den er tiltenkt, kan lykkes. Jeg hilser det nordiske regionalpolitiske handlingsprogram velkommen som et nytt virkemiddel-

del för å bygge ut og sikre de svakere områder i våre land.

**Ajo:** Det år 1966 inledda regionalpolitiska samarbetet mellan de nordiska länderna har utvecklats sig positivt, även om dess verkningar i fråga om bekämpandet av den regionala olikvärdigheten hittills har varit otillräckliga åtminstone ur en på Nordkalotten verksam lappländsk riksdagsmans synpunkt sett. Det nordiska samarbetet har dock varit ägnat att uppmuntra olika parter vid preciseringen av de regionalpolitiska problemen, uppställandet av mål, valet av verksamhetslinjer och åtgärder så att de lämpar sig för varje enskilt lands förhållanden. Den växelverkan, som börjat i form av utbyte av erfarenheter och forsknings-samarbete bör i och för sig anses utgöra ett betydelsefullt resultat. Motverkandet av regionalpolitiska problem genom forskning och planering har traditionellt ansetts utgöra en viktig del av förberedelserna för fattandet av beslut. I de nordiska länderna kan man också redan nu konstatera, att i alla de nordiska länderna har igångsatts en i stort sett likadan regional utvecklingsplanering: en dialog mellan länen och centralförvaltningen.

I Finland har man visserligen bedrivit detta arbete först från år 1976. De regionala utvecklingsplanerna för länen och ministerierna förbereddes som omfattande samarbetsprojekt i två skeden på så sätt, att de reviderade planerna nu finns tillgängliga för slutledningar på riksplanet.

Den regionala utvecklingsplaneringen erbjuder också enligt min mening redan i detta skede en möjlighet för strävandena att harmonisera den nordiska regionalpolitiken. Man bör planmässigt nalkas den nordiska regionalpolitiken — en balanserad regional utveckling i alla de nordiska länderna. I fråga om valet av nationella mål och åtgärder är det skäl att hålla i minnet våra nordiska grannars erfarenheter. För Finlands och i synnerhet Lapplands vidkommande är det skäl att betona kapitalets rörlighet i stället för arbetskraftens rörlighet. Även annars har den ekonomiska utvecklingens osäkerhet för sin del ökat även behovet av att understryka värdet av den praktiska sidan av den nordiska regionalpolitiken.

Konkreta samarbetsprojekt har förverkligats och sådana är under utveckling, men det förslår inte ännu.

Tryggandet av sysselsättningen torde också på 1980-talet utgöra den nordiska regionalpolitikens främsta mål. Detta förutsätter särskilt av den nationella — men även av den nordiska — regionalpolitiken en väsentlig utvidgning av perspektivet. De regional-, sysselsättnings- och näringspolitiska målen måste samordnas bättre än för närvarande. Regionalpolitiken bör inte längre ses enbart som en form för industrialisering, utan under rådande allmän reducering av arbetsplatserna, som ytterligare påskyndas av automatiseringen, kommer också turismen och de offentliga samt de enskilda tjänsterna in i bilden som föremål för utvecklingsåtgärder. Utan samnordiska regionalpolitiska åtgärder är talet om en balanserad regional utveckling i Norden utan täckning eller så blir det avhängigt enbart av den nationella regionalpolitiken. Planeringssamarbetet bör ytterligare utvecklas, likaså torde det vara nödvändigt att öka parlamentets andel i den regionalpolitiska beredningen även i andra sammanhang än bara då regionallagarna syftas. Uppföljningen av regionalpolitikens följder bör i detta sammanhang särskilt understrykas. På åtgärdsidan bör regionalpolitiken mellan de nordiska länderna göras till föremål för sitt "eldlop" under de närmaste åren. Varken på nordiskt eller nationellt plan torde det fortlöpande kunna vara fråga om en rättvis fördelning av kakan mellan länen och länderna, utan om en planmässig utbyggnad av den gemensamma kakan. Dessa strävanden bör baseras på nordiska och nationella produktionsfaktorer. Utan rörligt kapital är det svårt att få andra produktionsfaktorer med i samspelet. För så vitt ett effektivt nordiskt regionalpolitiskt finansieringssystem inte kan skapas exempelvis i form av en gemensam fond bör lösning sökas inom ramen för de förefintliga organisationsformerna. Den viktigaste föreslagna nordiska åtgärden är utan tvivel Nordiska investeringsbankens regionallånesystem, där kapital kunde dirigeras till med tanke på det nationella beredningsarbetet viktiga objekt.

Ministerrådets budgetanslag är ett annat

konkret eksempel på utviklingslinjer på åtgärdsplanet. Ifall erfaringene av en dylik anvendning av anslag viser seg positive kan finansieringen av specialfrågor i fortsætningen løse seg på ett smidigt sätt och inom ramen för planeringssamarbeidet.

Till slut vill jag understryka den omständigheten, att ehuru de regionala problemene fortfarande är brännande i alla de nordiska länderna och trycket för en planmässig effektivisering är uppenbart såväl på samnordiskt som i synnerhet på nasjonellt plan, bör det samnordiska regionalpolitiska samarbeidet även framgent bevaras reformvänligt såväl i fråga om strävandena som utveckländet av metoderna. Det gemensamma utveckländet av åtgärdspolitiken bör enligt min mening dock vara djärvare än hittills och bygga på gemensamma insatser från samtliga partiers sida.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande ekonomiska utskottets förslag till rekommendation.

*För rekommendationen röstade:*

Erik Adamsson, K. B. Andersen, Johannes Antonsson, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Eric Carlsson, Chr. Christensen, Nils Dahlgren, Poul Dalsager, Erling Dinesen, Bjarne Mørk Eidem, Pauli Ellefsen, Kjell-Olof Feldt, Rolf Fjeldvær, Ralf Friberg, Kristian Gestrin, Astrid Gjertsen, Gils Guðmundsson, Eiður Guðnason, Asbjørn Haugstvedt, Svend Haugaard, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Gustav Holmberg, Anna-Liisa Hyvönen, Svava Jakobsdóttir, Johan J. Jakobsen, Paul Jansson, Knut Johansson, Sinikka Karhuvaara, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Håkon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Thor Lund, Sven Mellqvist, Inge Fischer Møller, Jan-Ivan Nilsson, Sture Palm, Olof Palme, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Gunnar Richardson, Petter Savola, Rolf Seilgren, Anna-Greta Skantz, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Ingrid Sundberg, Per Olof Sundman, Bernhard Tastesen, Sigrid Utkilen, Lars Werner, Raino Westerholm, Seppo Westerlund, Kåre Willoch och Håkan Winberg.

*Mot rekommendationen röstade:*

René Brusvang, Ib Christensen, Leif Glensgård, Kirsten Jacobsen och Poul Schlüter.

*Frånvarande var:*

Einar Ágústsson, Aimo Ajo, Steen Folke, Guttorm Hansen, Bertel Haarder, Ilkka Kanerva, Kaarina (Kati) Peltola, Reiuulf Steen, Erkki Tuomioja och Marjatta Väinänen.

*Rekommendationen hade sålunda antagits med 63 röster mot 5.*

8

#### **A 524/e: Medlemsförslag om valutapolitisk och monetärt samarbeide i Norden**

Ekonomiska utskottet hadde foreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsforslaget måtte antage følgende rekommendation:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd,

å forsterke og videreutvikle samrådingen og samvirket mellom de nordiske land i valutapolitiske spørsmål med sikte på å oppnå størst mulig stabilitet i de valutapolitiske forhold såvel i Norden som internasjonalt; og

å forme innholdet i det fremtidige valutapolitiske samarbeid slik at det så effektivt som mulig bidrar til en gunstig økonomisk utvikling i de nordiske land med full sysselsetting og stabil økonomisk vekst.

Kirsten Jacobsen har i en reservation, fogat till utskottets betänkande, foreslagit att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

**Berge:** Forslaget ble framsatt av sosialdemokratiske medlemmer av Nordisk Råd i januar 1978. Bakgrunnen er at samtlige nordiske land er sterkt rammet av det internasjonale økonomiske tilbakeslag. De nordiske land har dessuten langt på veg en felles målsetting for sin økonomiske politikk. Innleggene i generaldebatten under denne sesjon i Nordisk Råd har til fulle vist dette.

Valutapolitikken er en viktig del av den økonomiske politikken. Dessuten er det slik at beslutninger på dette område i ett nordisk land direkte påvirker forholdene i et annet nordisk land. Som kjent er forholdene på det valutapolitiske område i Norden vesentlig endret siden medlemsforslaget ble lagt fram. Men det er ikke på noen måte blitt uaktuelt, tvert imot. Den innstilling som foreligger fra Økonomisk utskott, er enstemmig bortsett fra en reservasjon tatt av Kirsten Jacobsen fra Fremskrittspartiet i Danmark.

Foreløpig er det bare Danmark som går med i det nye europeiske monetære system, EMS. Sverige, Finland og Norge har dermed i øyeblikket et likeartet valutapolitisk arrangement. Sverige og Norge har tilkjennegitt at standpunktet om å stå utenfor EMS, er foreløpig. For min del skulle jeg tro at dersom det europeiske monetære system utvides til å omfatte f. eks. Storbritannia, som er en viktig handelspartner både for Sverige og Norge, kan det bli aktuelt å endre standpunkt. Men det behøver ikke gjøre det mindre aktuelt å samarbeide på det valutapolitiske område i Norden.

Økonomisk utvalg foreslår at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk ministerråd å forsterke og videreutvikle samordningen og samvirket mellom de nordiske land i valutapolitiske spørsmål med sikte på å oppnå størst mulig stabilitet i de valutapolitiske forhold så vel i Norden som internasjonalt, slik at det så effektivt som mulig blir bidratt til en gunstig økonomisk utvikling i de nordiske land, med full sysselsetting og stabil økonomisk vekst. Til nå har det så vidt jeg forstår, utviklet seg den praksis at finansministeren i det land som ønsker å foreta kursendringer, kontakter sine nordiske kolleger om dette. Men denne kontakten finner vanligvis sted på et meget sent stadium i selve beslutningsprosessen. Det var f. eks. tilfellet da den svenske regjering i august 1977 besluttet å tre ut av den europeiske valutasingen samt å foreta en betydelig devaluering av den svenske kronen. Ettersom endring i sentralkursen i ett lands valuta i Norden vanligvis må medføre endringer i andre nordiske lands, er det ønskelig at det finner sted reelle konsultasjoner før slike beslutninger tas.

Da Finland, Sverige og Norge nå alle baserer sin valutakursfastsetting med utgangspunkt i en konstruert valutakurv, bør det ligge til rette for økt samråd om disse spørsmål, bl. a. spørsmålet om hvordan en slik valutakurs bør konstrueres. Det er neppe aktuelt eller formålstjenlig fullstendig å harmonisere vektene. Det er noe av poenget at hvert enkelt land får velge vekter fritt og som det passer landet best — med andre ord på en måte som best reflekterer samhandelen med andre land og dermed konkurranseflaten i forhold til omverdenen. Selv om Danmark er med i EF, bør også dette land kunne være med i et slikt samråd.

Det vil også være behov for at de nordiske land i større grad enn før drøfter konkurranseforholdene seg imellom på basis av data over den relative pris- og kostnadsutviklingen og den økonomiske utviklingen ellers. På denne måte vil en gjensidig kunne få informasjoner som er av betydning for en vurdering av behovet for eventuelle fremtidige kursendringer.

Til slutt må det understrekes at det er behov for et sterkere samarbeid innen Norden i forhold til internasjonale organisasjoner eller samarbeidsordninger som IMF og EMS. I forholdet til IMF kan det bl. a. pekes på følgende:

Erfaringen med det flytende valutasystemet av 1973 har vært meget dårlig. Fra tid til annen finner det sted store kursbevegelser over kort tid. De nordiske land, med en åpen økonomi, er særlig utsatt. Derfor bør disse land gå sammen om å trekke konklusjoner fra de utredninger som er gjort om funksjoneringen av flytesystemet, dets mangler og dets positive sider. Dette bør kunne munne ut i konkrete forslag fra disse lands side om hva som kan gjøres for å bedre systemets effektivitet og redusere de uheldige følger av det.

Økonomisk utskott er av den oppfatning at det neppe er behov for å opprette nye organer for å etablere et samråd og samarbeid av den type som er skissert i vår tilråding.

**Kirsten Jacobsen:** Hr. præsident! Økonomisk utvalg foreslår Nordisk Råd at ved-

tage en rekommandation om øget valuta-politisk samarbejde.

Når jeg har lavet et reservation, hvori jeg anbefaler rådet ikke at foretage sig noget, skyldes det først og fremmest, at jeg mener, det er dårligt for det nordiske samarbejde, hvis man vedtager meningsløse og indholdsløse rekommandationer, og det mener jeg at denne rekommandation er.

Danmark er, som det også er blevet nævnt af udvalgets ordfører, det eneste land, som nu er medlem af det europæiske valutasamarbejde, og så kunne man jo stille det spørgsmål: hvis Danmarks repræsentanter af økonomisk udvalg, oven i købet de to regeringsrepræsentanter, tilslutter sig forslaget, så må den danske regering jo være indstillet på at opfylde de hensigter, der er i forslaget. Sådan skulle man også tro det ville være, men sådan er det ikke.

To dage efter, at dette forslag blev behandlet i økonomisk udvalg, var der debat i folketinget om det europæiske valutasamarbejde, og i denne debat sagde den danske økonomiminister, at man naturligvis ikke kunne være medlem af to unioner på samme tid. Han sagde videre, at man kan ikke være bundet til at være afhængig af de nordiske lande, hvis vi er med i EMS-samarbejdet, men det forhindrer naturligvis ikke, at man kan konsultere hinanden og drøfte problemerne.

Det er netop den ordning, som eksisterer for øjeblikket. Man konsulterer hinanden. Det har man gjort altid. Man drøfter problemerne. Men det, medlemsforslaget gik ud på, og det, udvalgets rekommandation går ud på, er, at man nu i fremtiden skal lave noget andet, et mere udbygget samarbejde, et samarbejde, hvor der oven i købet i udvalget har været talt om, at der skal være samråd forud for eventuelle kursændringer. Jeg kunne godt tænke mig at få at vide, hvordan man i praksis havde forestillet sig at den danske økonomiminister og den danske nationalbankdirektør, når de sidder i Bruxelles og diskuterer valutasamarbejde, eventuelt devaluering, eller kursændringer, skal kunne opfylde kravet om at holde konsultationer eller samråd med de øvrige nordiske landes regeringer. Jeg tror, man må indstille sig på, at den form, som samarbejdet har haft indtil nu,

er den eneste realistiske form.

Vi kan nu engang ikke både blæse og have mel i munden, selv om de danske repræsentanter i økonomisk udvalg er så kedde af at blive beskyldt for ikke at være nordiske — for det er det, hele sagen drejer sig om — grunden til, at man går med på et sådant forslag, er, at man er ked af, om nogen skal sige: I i Danmark går imod det nordiske samarbejde. Det er ikke, fordi Danmark synes, det er et godt forslag. Det er jeg sikker på. Det fremgår i hvert fald tydeligt af det, den danske økonomiminister har sagt i det danske folketing, det fremgår også klart og tydeligt af det remissesvar, det danske økonomiministerium har tilstillet Nordisk Råd, og der står i det danske økonomiministeriums remissvar: økonomiministeren mener derfor, at der ikke er noget behov for udbygning af den eksisterende komitéstruktur, da der er nødvendige kontakter og organer til at formidle det valutarisk-politiske samarbejde mellem de nordiske lande.

Det er den holdning, man officielt har i den danske regering, og alligevel går man med til at foreslå noget, man godt ved ikke kan lade sig gøre.

Jeg tror, hr. Willoch havde meget ret i går, da han her fra talerstolen sagde, at man skal give forslagene en kritisk granskning og ikke bare vedtage hvad som helst, fordi man er så skrækslagen for at blive beskyldt for at være imod nordisk samarbejde.

Jeg tror ofte, at de, der virkelig mener noget med det nordiske samarbejde, er dem, som giver forslagene den mest kritiske granskning, fordi man mener, at det vil skade det nordiske samarbejde bare at vedtage meningsløse forslag, for det kan man ikke få nogen opbakning til i de nordiske landes befolkninger. Og hvis Nordisk Råd skal have nogen mening, må vi have en opbakning i de nordiske lande og deres befolkninger.

Derfor vil jeg foreslå rådet at afskrive forslaget og ikke foretage sig noget.

**Willoch:** Jeg finder det uheldig at det socialdemokratiske forslaget som ble fremsatt til forrige sesjon, i sin begrunnelse gav

inntrykk av at det nordiske samarbeid på det valutapolitiske område var dårligere enn det virkelig var. Det har lenge foregått et forholdsvis åpent og godt samarbeid mellom de nordiske land på dette område. Begrensningene for samarbeidsmulighetene springer først og fremst ut av ulikheter i den økonomisk politikk for øvrig. Ulik økonomisk politikk fører til ulik utvikling av pengeverdien, og dermed fremtvinges endringer i valutakursene fra tid til annen. Dette er skadelig for handelen og derved skadelig for sysselsettingen og den økonomiske vekst. Men denne skaden kan ikke hindres ved valutapolitikk alene.

Sosialdemokratenes fremstøt er bl. a. begrunnet med en påstand om at

”Sveriges oppbrott från det valutapolitiska samarbetet och devalveringen av den svenska kronan skedde dessutom utan nordiskt rådslag på förhand”.

Dette er som kjent ikke riktig. Den senere norske devaluering tok for øvrig all luft ut av den polemikk mot borgerlig politikk som dette forslag til Nordisk Råd var en del av.

Nedvurderingen av det samarbeid som allerede fantes, fikk også forslagsstillerne til å kreve en ”skyndsam” utredning. Skyndsam er forslagsstillerens eget ord. Senere har Økonomisk utvalg, under ledelse av en av forslagsstillerne selv, brukt et helt år på å ta standpunkt til kravet om skyndsam utredning.

Utvalgets arbeid har imidlertid avklart omfanget av det samarbeid som finnes. Konklusjonen kan jeg ikke se at noen egentlig kan være saklig uenig i, selv om den foregående taler mener det er overflødig å uttale denne konklusjon. Jeg vil i denne forbindelse understreke at det Nordisk Råd innbys til å slutte seg til, ikke er det opprinnelige forslag. Det er en innstilling fra Nordisk Råds økonomiske utvalg som, så vidt jeg kan se, ikke på noen måte strider mot de spesielle danske hensyn som den foregående taler henviste til.

Uten på noen måte å ville nedvurdere det interne nordiske samarbeid om valutapolitikken, vil jeg imidlertid gjerne også understreke betydningen av samarbeidet på dette område med land utenfor Norden. Dette behov er jo også åpenbart i og med Dan-

marks deltakelse i det europeiske valuta-systemet EMS.

Jeg vil ikke på noen måte kritisere at de øvrige nordiske land står utenfor EMS. Jeg har selv støttet den norske beslutning om dette. Men dette behøver ikke bli noen endelig løsning.

Stabile valutaforhold er av grunnleggende betydning for all langsiktig økonomisk planlegging og dermed for handel og sysselsetting. Men for hvert enkelt land er det ikke nok at gjennomsnittskursene for utenlandsk valuta er stabile. Den som måtte ha lånt penger i sveitserfrancs for å finansiere eksport til Storbritannia, vil ha merket seg dette. Det vil være av svært liten hjelp om gjennomsnittskursen på francs og pund skulle være uforandret hvis den ene går kraftig opp og den annen kraftig ned. Stabilitet mellom ikke-nordiske valutaer er av avgjørende betydning også for oss. Dette begrunner nordisk fellesopptreden til beste for internasjonal stabilitet.

Det er mot denne bakgrunn jeg har tillatt meg å hevde at Norden i fellesskap bør støtte bestrebelsene på å gjøre det europeiske valutasystem til et virkelig felles valutasystem for det meste av Vest-Europa.

Det er ganske riktig at det europeiske valutasystem er slik konstruert at det kan virke betenkelig for et land med sviktende konkurransevne å delta i dette systemet, dersom andre viktige land i samme stilling holder seg utenfor det. Men så vidt jeg kan se, vil slike innvendinger mot deltakelse i EMS miste en vesentlig del av sin vekt dersom land med svake valutaer blir sterkere representert innen dette valutapolitiske fellesskap. Det man frykter, er muligheten for at deltakelse i systemet vil trekke deltakerlandenes valutaer opp i en urealistisk høy verdi, med de uheldige virkninger det vil få. Men dersom det kommer med flere land med en forholdsvis svak konkurransevne, vil muligheten for en slik uheldig oppvurdering av deres valutaer bli tilsvarende redusert eller kanskje helt forsvinne. På den annen side vil fordelene ved den stabilitet i kursforholdene som det europeiske valutasystemet kan gi, bli større jo flere land som kommer med.

Med bl. a. en slik begrunnelse vil jeg anbefale at man på nordisk basis vurderer ak-

tiv fellesnordisk støtte til en utvidelse av EMS. Hvilken innflytelse dette reelt kan få på enkelte viktigere lands standpunkter, kan nok diskuteres. Men en positiv holdning med markering av villighet til eventuelt å følge med dersom flere land går med i systemet, vil i hvert fall kunne virke i riktig retning.

**Dalsager:** Jeg kunne henvise til mange af de bemærkninger, den foregående taler kom med om dette forslag. Jeg er således fuldstændig uenig i Kirsten Jacobsens standpunkt om, at vedtagelsen af dette forslag på nogen som helst måde skulle være i strid med Danmarks deltagelse i det europæiske valutasamarbejde. Det er fuldstændig korrekt, som hr. Willoch har anført, at stabile valutariske forhold er en forudsætning for, at man på lang sigt kan planlægge økonomisk, og det er også rigtigt, at svingningerne i valutakurserne, specielt imellem lande, som har en meget stor samhandel med hinanden, først og fremmest medfører, at man eksporterer sine vanskeligheder til nabolandene. Derfor har ikke mindst de nordiske lande en vældig interesse i, at de valutariske forhold arter sig på en sådan måde, at vi undgår at bruge valutaudsvingene som konkurrencemiddel imod hinanden.

Jeg vil derfor meget anbefale, at man stemmer for forslaget, også fordi alle de ting, som fru Kirsten Jacobsen kritiserede ved dette forslag, jo simpelt hen ikke står i forslaget, efter at det er blevet ændret under udvalgsbehandlingen på en sådan måde, at Danmark med fuld ret kan stemme for dette forslag uden at komme i strid med sine forpligtelser i forhold til det europæiske valutasamarbejde, som vi deltager i.

Skulle jeg tilføje en enkelt bemærkning, skulle det være den, at vi fra dansk side naturligvis ønsker, at det europæiske valutasamarbejde kan udvides med de andre nordiske lande, som vi har så meget samhandel med. Det ville være til gavn selvfølgelig for Danmark, men det ville efter min opfattelse også være til gavn for de nordiske lande, hvis vi alle kunne deltage i det europæiske valutasamarbejde, således at vi i højere grad i fremtiden kan undgå, at konkurrenceforholdene forvrides — det må vi jo erkende at de bliver — ved va-

lutakursændringer, altså at vi undgår ligesom at eksportere nogle af vore vanskeligheder til hinanden.

**Kirsten Jacobsen:** Nu er vi jo i Danmark meget velkendt med de specielle problemer, den danske regering har med at gå rundt og dementere hinandens udtalelser. Det vidste jeg sådan set godt inden mødet i Nordisk Råd, og derfor nøjedes jeg ikke med bare at have en tale, hvori jeg kunne citere den danske økonomiminister, som ganske vist er medlem af et andet parti end den socialdemokratiske gruppeformand, vi lige har hørt. Jeg tog ganske simpelt folketingets forhandlinger og lod dem citere ordret som bilag til betænkningen. Der vil rådets medlemmer kunne læse ordret, nøjagtig hvad den danske økonomiminister i folketinget har udtalt den 23. januar.

Hr. Poul Dalsager ville gerne give det indtryk af, at når man nu havde udtalt sig sådan, så skyldtes det nok, at de udtalelser var kommet, før forslaget var ændret. Men det er ikke tilfældet. Udtalelserne fra den danske økonomiminister er givet i folketinget den 23. januar, 2 dage efter, at den endelige betænkning i det økonomiske udvalg er skrevet. Derfor må man gå ud fra, at den danske økonomiminister, da han gav sit svar i folketinget, var ganske klar over, hvordan den endelige betænkning fra økonomisk udvalg så ud, og det må være på baggrund af den, at den danske økonomiminister er kommet med sine udtalelser.

Jeg kan da kun beklage, at ikke alle de nordiske lande er deltagere i EMS, så havde vi jo ikke haft noget problem. Det, jeg vender mig imod, er, at man fra dansk side vil anbefale at stemme for et forslag, som den danske regering selv har sagt det ikke kan lade sig gøre at opfylde. Det er det, jeg synes er meningsløst, og det er derfor, jeg anbefaler rådets medlemmer at stemme imod.

**Björklund:** Herr president! Fru Jacobsen har rätt i att det finns begränsningar i de nationella lagstiftningarna som försvarar konsultationer på valutapolitikens område. Så t. ex. förutsätter den finländska lagstiftningen att kursjusteringar måste hållas hemliga tills besluten har fattats. Det oaktat finns det behov av samråd mellan de



nordiska centralbankerna och regeringarna, särskilt mellan Norge, Sverige och Finland, som för tillfället tillämpar ett liknande system som bygger på valutakorgarna. Det är basen för behovet av ett ökat och fördjupat valutasamarbete. När fru Jacobsen säger att rekommendationen är meningslös och innehållslös så tror jag, att det måste tillbakavisas på basen av de behov som valutakorgsystemet mellan Norge, Sverige och Finland har åstadkommit, men däremot finns det förstås, där har fru Jacobsen rätt, ett synkroniseringsproblem mellan Danmark och de övriga nordiska länderna. Valutapolitiken är ju inget självständigt område i den ekonomiska politiken, det är så att säga navelsträngen som förbinder de enskilda nationella ekonomierna med världsekonomin och därför återspeglar den också de väsentliga bindningarna och beroendeförhållandena i ekonomin. Det är kanske så att vi på nordiska fora inte tillräckligt öppet brukar diskutera de här beroendeförhållandena som t. ex. nu gör det så svårt för vissa danskar att föra vidare ett valutasamarbete just beroende på bindningarna gentemot EMS och EG. I det här hänseendet är förstås fru Jacobsens inlägg ärligt och borde ge en tankeställare.

**Dalsager:** Danmarks bindinger till det europæiske valutasamarbejde er ikke stærkere, end de altid har været. Det, der er sket, er i og for sig ikke Danmarks skyld. Det er, at Norge og Sverige selv har ønsket at udtræde af dette samarbejde. Det, min bemærkning før gik på, var, at vi naturligvis ønsker, at Norge og Sverige igen ser sig i stand til at deltage — sammen med mange andre lande, håber jeg — i det europæiske valutasamarbejde.

Det er ikke, fordi vi synes, at det er meget vigtigt, at Danmark her har en særlig stilling. Vi ønsker stabile valutæriske forhold og naturligvis først og fremmest over for de lande, som vi samhandler mest med.

Når fru Kirsten Jacobsen har meget fornøjelse af at referere, hvad der er foregået i folketinget for nogen tid siden, så skal jeg ikke fratage hende den fornøjelse. Jeg har selv tænkt over de problemer, og det jeg siger, det er ikke et referat af, hvad

andre har sagt, men hvad jeg føler der er behov for at sige i denne situation.

Jeg har naturligvis læst den udvalgsbetænkning, som er resultatet af økonomisk udvalgs arbejde, og der er intet i dette papir, der strider imod, hvad Danmark foretager sig i samarbejdet om de valutæriske problemer i EMS. Derfor kan fru Kirsten Jacobsen lige så vel som andre i denne sal med god samvittighed stemme for det forslag, der er kommet fra økonomisk udvalg.

**Kirsten Jacobsen:** Jeg skal ikke bidrage yderligere til forvirringen, men kun sige til hr. Dalsager, at selv om jeg har stor respekt for hr. Dalsagers følelser, må jeg indrømme over for Nordisk Råd, at jeg har større respekt for økonomiministerens udtalelser til folketinget.

**Willoch:** Hr. president! Jeg har en urolig fornemmelse af at fru Jacobsen for engangs skyld udtaler seg litt selvmotsigende. I sin reservasjon hevder hun at rekommendasjonen er uten reelt innhold. I dag hevder hun at den har et reelt innhold som strider mot forpliktelsene overfor EMS. Jeg kan ikke finne full indre sammenheng i dette.

Jeg kunne ha en viss forståelse for det hvis fru Jacobsen ville fastholde at det ikke er så meget reelt innhold i forslaget for så vidt som det meste av det som står her, vil bli gjort i alle fall! Men å hevde at dette er i strid med forpliktelsene overfor EMS, har jeg meget vanskelig for å forstå lar seg gjøre, det må jeg si. Forslaget er jo en anbefaling av konsultasjoner, men det gir ikke noen forpliktelse til å bøye seg for de råd man får fra de øvrige nordiske land, hvilket for øvrig ville være umulig å gjennomføre. Jeg tror derfor ingen vil kunne bli beskyldt for å anbefale brudd på noen forpliktelse ved å stemme for det forslag som nå foreligger.

**Ib Christensen:** Hr. Dalsager sagde for et øjeblik siden, at det ikke var Danmarks skyld, at Norge og Sverige ikke ville ind i EMS-systemet og gik ud af slangen. Hertil må jeg sige, at det er da korrekt, men det er EFs skyld, at Norge og Sverige ikke ville være med. Det er helt klart efter de oplys-

ninger, vi fik i politisk-økonomisk udvalg i folketinget, også af de ministre, der deltog i samrådet, at det var de kommunautære bindinger, de fællesskabelige bindinger, der gjorde, at Norge og Sverige sagde nej til at deltage i EMS-samarbejdet.

Derfor er der en sammenhæng, og derfor er der også tale om, at vi ved at bevæge os fra slangen over til EMS-systemet får større bindinger.

På et andet område havde hr. Dalsager også ret, idet hr. Dalsager sagde, at det forslag, som nu foreligger fra det økonomiske udvalg, er acceptabelt og foreneligt også med Danmarks bindinger til EMS-systemet. Det er korrekt, at det forslag i den skikkelse, det har, efter at udvalget har haft det under behandling, er totalt udvandet og komplet intetsigende. Det oprindelige forslag var heller ikke særlig vidtgående, men det forslag, der nu er kommet ud af det, er simpelt hen den rene og skære blå luft. Så derfor kan jeg godt støtte det, men det er maltrakteret, ikke mindst på grund af synspunkter, som hidrører fra det danske økonomiministerium, og derfor er der kendsgerninger her, hr. Dalsager, som ikke er til at benægte.

**Feldt:** Herr president! Herr Willoch sade i sitt tidigare inlägg att det har rått ett gott och öppet samarbete om valutapolitiken i Norden. Och det är riktigt. Men detta samarbete bröts vid den svenska devalveringen och utträdet ur valutaormen i augusti 1977. Det var bl. a. detta som föranledde det medlemsförslag som ekonomiska utskottet nu har behandlat.

Herr Willoch återvänder i dag till sin tidigare framförda version av händelserna i augusti 1977, nämligen att de skulle ha föregåtts av reguljära samråd mellan de nordiska ländernas regeringar och centralbanker. Fakta i målet är följande.

Ett par dagar efter det att den svenska devalveringen hade genomförts gjordes offentliga uttalanden om den åtgärden av företrädare för den norska regeringen och den danska centralbanken. Jag skall inte gå in på det kritiska innehållet i de uttalandena utan bara konstatera det ovanliga, för att inte säga unika, i att ett nordiskt valutapolitiskt beslut väckte offentlig kritik

från andra nordiska regeringar och centralbanker. Men redan de uttalandena väcker frågan om verkligen ett samråd enligt tidigare praxis hade ägt rum.

Sedermera fick vi ett entydigt besked från flera länder om att den svenska regeringen enbart informerat om ett redan fattat beslut och att detta dessutom skedde på ett mycket sent stadium. Jag har under ett antal år deltagit i utformningen av den svenska valutapolitiken, och jag kan försäkra herr Willoch och rådets övriga medlemmar att det förfarande som jag nu beskrivit klart avviker från tidigare praxis. Med samråd menade vi verkliga överläggningar, där hänsyn kunde tas till synpunkter från andra länder. Det är någonting helt annat än vad den svenska regeringen gjorde i augusti 1977, och det är bl. a. därför som ekonomiska utskottet nu velat slå fast att samråd bör äga rum före beslut om valutakursförändringar.

Herr president! Herr Willochs iver att bestrida dessa fakta är något förbryllande. Möjligen upplever han det som ett ansvar partikamrater emellan att försvara den förre svenske ekonomiministern Gösta Bohman. Jag kan försäkra herr Willoch att Gösta Bohman, om det skulle behövas, är fullt kapabel att försvara sig själv.

**Willoch:** Hr. president! Hr. Bohman er ganske utvilsomt fullt i stand til å forsvare seg selv, og det har han gjort med betydelig fremgang i en rekke forsamlinger. Men han kan ikke gjøre det her, for han er ikke medlem av Nordisk Råd.

Ellers må jeg si at det var lumpent av hr. Feldt å trampe i salaten slik som han nå gjorde, ved å henvise til de nasjonale norske uttalelser om den svenske devalvering. Det er ganske riktig at den norske finansminister under den da pågående norske valgkamp kom med en rekke uheldige uttalelser om den svenske devalueringen. Bl. a. uttalte han at det ser ut til at devaluering er en form for borgerlig politikk. Forholdsvis snart etterpå gjennomførte den norske regjering en ensidig norsk devaluering og likte da ikke å bli minnet om sine tidligere uttalelser. Det var dette som førte til at den norske finansminister uttalte at det er forskjell på det man sier under en

valgkamp og senere. Og det skal jeg si gjelder i høy grad i denne sak! Jeg tror hr. Feldt kunne regne med at hadde det ikke vært noen valgkamp i Norge, hadde han ikke hørt disse uttalelser — og det hadde vært en fordel for alle parter.

Jeg beklager at hr. Feldt gjorde det nødvendig å minne om dette, men hr. finansministeren vil sikkert forstå bakgrunnen!

Når det så gjelder det faktiske hendelsesforløp, kan jeg bare under henvisning til hr. Feldts påvisning av hr. Bohmans evne til å forsvare seg selv, gjøre oppmerksom på at hr. Feldts beskrivelse av hendelsesforløpet blir bestridt på det mest intense. Så vidt meg bekjent foregikk det drøftelser om valutaspørsmål gjennom lengre tid det året det her dreier seg om.

Hvis hr. Feldt nå forestiller seg at de enkelte land skal kunne få en slags vetorett overfor andre lands valutakursendringer, er det helt urett. Det er det ingen hjemmel for i innstillingen fra Økonomisk utvalg. Men konsultasjoner er man enig om, og det vil sikkert finne sted.

**Hernelius:** Herr president! Jag vill fästa uppmärksamheten på att herr Feldt talade om uttalanden som gjordes efter devalueringen. Jag skulle föredra att tala om vad som skedde före den svenska devalueringen. Det ägde rum ett förberedande samråd flera månader i förväg, då man självfallet inte kunde binda sig för någonting, utan förde allmänna diskussioner, men dagarna före devalveringsbeslutet förekom det ett betydande samråd mellan riksbankscheferna.

Herr Feldt har rätt i att socialdemokraternas strävan att utnyttja de norska uttalandena efter devalueringen medförde detta medlemsförslag. Medlemsförslaget har nu behandlats av ekonomiska utskottet, och såsom en annan talare påpekade nyss är det icke mycket kvar av det. Lägg medlemsförslaget vid sidan av betänkan det från utskottet och jämför! Man kommer snart att tänka på det gamla Runeborgsordet: "Mycket prutades ej, men hälften prutades genast."

Statsråd **Kleppe:** Hr. president! Det er ikke særlig grunn til å blande seg så mye

inn i en debatt mellom stridshaner. Men jeg synes det er riktig, siden man nå gjentatte ganger har kommet inn på spørsmålet om måten den norske regjering fikk vite om den forestående svenske devaluering på, å si følgende:

Det er riktig at man i allmenne ordelag drøftet valutautviklingen gjennom de kontakter man hadde på de forskjellige tidspunkter i månedene før august 1977. Men noen konkret beskjed om at det forelå en beslutning om svensk devaluering, eller sannsynlighet for en svensk devaluering, kom først noen få dager før den svenske devaluering fant sted, og da med beskjed fra den daværende økonomiminister om at det forelå en beslutning i den svenske regjering som man selvfølgelig forstod kunne skape problemer for de øvrige nordiske regjeringer, hvilket man selvfølgelig beklaget. Det var imidlertid ledd i en samlet politisk overveielse som på det tidspunkt var et faktum.

For øvrig vil jeg si til hr. Willoch at han feilsiterer meg når han sier at det er forskjell på hva man sier under en valgkamp og ellers. Jeg sa ikke dette. Det er forskjell på hvorledes man ordlegger seg, hvorledes man nyanserer seg under en valgkamp — og det gjelder ikke spesifikt dette, det gjelder generelt for alle som deltar i valgkamper. Det gjelder også hr. Willoch, selv om han jevnlig uttaler seg som om det skulle være valgkamper det dreier seg om.

I denne forbindelse skal jeg samtidig få gi en liten korreksjon til hr. Christensen, som sa at det var de kommunautære bindinger som var grunnen til at Norge ikke ble med i EMS. Det er en upresis formulering. Redegjørelse om dette er gitt i Stortinget, man kan jo lese referatet. Kortfattet var årsaken denne: Vi fant at vi ikke visste så mye om hvordan EMS praktisk ville fungere — heller ikke om omfanget av EMS — at vi på det tidspunkt kunne anbefale at Norge ble med i den nye ordningen. Vi retrakk å innta en avventende holdning for å se hvorledes det nye systemet ville fungere.

**Feldt:** Herr president! Efter statsrådet Kleppes redogörelse för hur den svenske ekonomiministern informerade den norska

regeringen angående det fattade beslutet om devalveringen av den svenska kronan och utträdet ur valutaormen undrar jag om herr Willoch skulle vara beredd att ge upp kampanjen för att åstadkomma något slags äreräddning av en numera avgången svensk ekonomiminister. Att herr Hernelius uppträder till Gösta Bohmans försvar förstår jag, men det blir icke desto mindre något olustigt om man fortsätter att driva den här versionen.

Det som gör att det förestående beslutet nu faktiskt börjar bli viktigt är att företrädare för olika högerpartier har förklarat i den här debatten att det beslut som skall fattas är fullständigt innehöllslöst — några anser att det t. o. m. är farligt. Om det vore så, skulle naturligtvis ekonomiska utskottets arbete med det här ärendet ha varit ett enda skämt. De som har deltagit i det har konstaterat att de krav som man ställer på det fortsatta samarbetet på valutapolitikens område inte innebär några särskilt omvälvande förändringar i valutapolitiken inom Norden. Men det ställs upp vissa grundläggande regler för umgänget mellan regeringar och centralbanker.

Det har aldrig varit meningen att ett samråd skall leda till förpliktelser för ett land att underordna sig andra länders krav. I varje fall för Sveriges del accepterar vi icke den typen av överstatliga förpliktelser. Men det är viktigt att som ett led i det traditionella nordiska samarbetet slå fast att ett samråd som föregår besluten har ett betydande värde. När rådet fattar beslutet hoppas jag att man upplever det som ett värde att ett samråd äger rum och att man därmed öppnar möjligheter att ta hänsyn till grannars intressen och berättigade önskemål. Det är det vi menar med samarbete.

**Willoch:** Hr. president! Jeg må få minne hr. Feldt om hva han har vært med på å skrive:

”Sveriges uppbrott från det valutapolitiska samarbetet och devalveringen av den svenska kronan skedde dessutom utan nordiskt rådslag på förhand.”

Etter dette konstaterer så den norske finansminister at for det første skjedde det

generelt rådslag gjennom lengre tid, og deretter ble det gitt orientering flere dager i forveien om den svenske devalvering. Dermed er det jo stadfestet at det hr. Feldt her har vært med på å si, ikke er riktig. Og etter dette vil så hr. Feldt at jeg skal gi opp min kampanje for å vise at det ikke er riktig. Jeg synes heller tiden er inne til at hr. Feldt nå bør erkjenne at dette ikke burde ha stått i begrunnelsen for forslaget. Det var et mistak. Sannheten skal jo frem.

Ellers er det nærliggende, etter at den norske finansminister nå har uttalt seg om konsultasjonene foran den svenske devaluering, å spørre om konsultasjonene foran den norske devaluering på noen måte atskilte seg fra konsultasjonene foran den svenske devaluering. Så vidt meg bekjent, gjorde de ikke det — uten at det har vakt noen kritikk fra hr. Feldt. Det er for så vidt heller ikke noe mystisk, for det er ikke noe spesielt kritikkverdige ved at man må vente til forholdsvis nær gjennomføringen før man foretar omfattende konsultasjoner om en devaluering.

Når det så gjelder mine sitater fra statsråd Kleppes uttalelser, som hr. Feldt provoserte meg til å komme med, må jeg fastholde at noen misvisning kan jeg ikke se at det har vært i dette, og spesielt ikke i referatet av hans uttalelse om at devalueringer synes å være en borgerlig politikk. Men det er jo senere skjedd ting som gjør at statsråd Kleppe nødvendig vil stå ved dette uttrykket.

**Hernelius:** Herr president! Herr Feldt rådde herr Willoch og mig att lägga ned vapnen. Jag finner lika litet som herr Willoch anledning till det efter den norske finansministerns uttalande.

Vad sade herr Kleppe? Han sade att flera månader i förväg var det en förberedande diskussion om dessa problem, men något konkret lämnades icke. Nej, herr Kleppet vet naturligtvis bäst av alla att ingen regering i Europa skulle konkret precisera sina önskemål om valutakursförändringar flera månader i förväg, något som dessutom egentligen är förbjudet i riksbankslagarna. Så ligger det till.

Herr Feldt vill icke lägga ner sina vapen heller. Jag vill säga: Det behöver han inte

göra, därför att utskottet har reducerat herr Feldts medlemsförslag till platt intet.

**Statsråd Kleppe:** Hr. president! Jeg vet ikke hva verdien av slike historiske diskusjoner egentligen består i. Men når hr. Hernelius nå bruker uttrykket "samråd flere måneder i forvegen", er vel ikke det helt korrekt hvis man tenker på en helt konkret devaluering. Det som har funnet sted, er jo samtaler om valutapolitikken. Jeg vet egentlig ikke hvor grensen går mellom slike alminnelige samtaler som ikke er knyttet til noen helt konkret plan, og til et helt konkret opplegg for en devaluering. Det som faktisk har funnet sted, er jo at man i en lang periode selvfølgelig hadde en rekke kursendringer innenfor slangen som avfødte forskjellige samtaler, og da endelig det som skjedde i august 1977, som jeg har beskrevet.

Jeg ønsker ikke å rette noen form for kritikk mot den svenske regjering for dette. Riktignok har vi en praksis for å føre samtaler omkring valutakursendringer, men det er ikke noen fast regel. Det avhenger nokså mye av omstendighetene hvilke muligheter man har til å foreta samråd, så noe egentlig fastlagt system foreligger ikke. Jeg har derfor heller ikke kritisert hele fremgangsmåten ved dette. Jeg bare forsøkte, siden man fikk en debatt om dette, å fortelle Nordisk Råd hva som faktisk har funnet sted.

**Feldt:** Herr president! Jag måste be rådet om tillgift för att jag ännu en gång äntar talarstolen. Men när herr Hernelius med sådan förnöjsamhet talar om den svenska regeringens samråd flera månader i förväg om kommande devalveringar, så undrar jag om han inte blandar ihop saker och ting.

Den svenska regeringen, framför allt ekonomiministern, inte bara samrådde. Ekonomiministern lät sig intervjuas av utländska journalister, och han gjorde åtskilliga uttalanden månader i förväg om den kommande svenska devalueringen. Det var inte vad jag och förmodligen inte heller herr Kleppe åsyftade med samråd före devalueringen.

Men nog talades det om devaluering i Sverige våren och sommaren 1977 — och med ganska förödande verkningar.

**Hernelius:** Herr president! Vi skall väl inte fortsätta detta replikskifte, men jag vill göra ett kort inlägg.

Det är rätt som herr Feldt säger att det talades om devaluering. Teckentydare fanns det ju gott om. En av dem som talade mest om det i Sveriges riksdag var den förutvarande socialdemokratiske finansministern.

**Korvald:** Ærede president! Jeg forstår jo at hvis man skal slippe til noenlunde tidlig i en debatt i Nordisk Råd, må man melde seg på replikklisten. Når man har hørt replikker til replikkene, som så den som forvoldte replikken, svarer på, så begynner man bare på nytt igjen, så det tar litt tid.

Men jeg skulle da forsøke et lite øyeblikk å komme tilbake til det forslaget som vi behandler her, og det er vel tilstrekkelig uttømt hva historien angår. Jeg tror nok at alle som studerer det litt nøye, må medgi at det er blitt atskillig endret under behandlingen i komiteen. Det kan vel ha flere årsaker, bl. a. har det den årsak at det europeiske valutasystem ble endret, slik at vi fikk det europeiske monetære system, som ennå ikke har trådt i kraft, og som dessuten ikke fikk med seg England og Frankrike.

Nå sies det at dette system skal komme i gang i løpet av et par måneder, og da forhåpentligvis med de to nevnte land med i det europeiske monetære system. Hvis det blir tilfellet — og det vil jeg gjerne understreke her — setter det både Norge og Sverige i den situasjon at de må ta opp sine foreløpige beslutninger til ny vurdering.

Det er jo slik at vi nå praktisk talt har fått full frihandel for EFTA-landene vis-à-vis EF. Det betyr et handelssamkvem med hele Vest-Europa som deltaker. Dessuten kommer tre nye land med i løpet av en femårsperiode i det utvidede fellesskap. Her står vi altså overfor 300 millioner mennesker i et frihandelsområde. Dette påvirker våre valutaer ganske sterkt. Det påvirker hele vårt pengemessige system. Det ligger da klart i dagen — slik det er nevnt av utvalget — at foruten at en må ha konsulta-

sjoner de nordiske land imellom, må de nordiske land også konsultere og være i forbindelse med de andre valutasystemer og andre valutaer i verden. For Norges del — og det gjelder vel de nordiske land stort sett — er det da valutaforholdene innen EF som er av interesse, det er dollar fortsatt, og det er yen, for å nevne de tre viktigste valutaer vi da står overfor.

Det har vel blitt mer og mer anerkjent at valutaspørsmålene også har betydning for sysselsettingspolitikken i de ulike land, og kanskje betyr valutapolitikken her i dag mer enn det vi tidligere stolte på, nemlig stadig økonomisk vekst. De fleste er vel kommet til endes med å tenke seg at vi bare skulle kunna løse problemene ved en stigende kjøpekraft innad i våre egne land. Vi er på leting etter et økonomisk system som kan gi full sysselsetting uten stadig stigende vekst. Dette er et problem som — slik det ble nevnt også i generaldebatten — har sammenheng med hele verdensøkonomien, forholdet nord-sør og alle de andre problemer det dreier seg om, med å få en ny økonomisk verdensordning.

Jeg hører personlig til dem som fant å måtte slutte meg til at Norge inntil videre — i likhet med Sverige — skulle lage sin egen valutakurv og ta med seg også andre valutaer som betyr mye for samhandelen. Det er klart at her står Sverige og England i særstilling for norsk valuta, og det samme gjelder vel også særlig for svensk valuta. Det er derfor viktig at vi samrår oss. Nå har vi en mer åpen adgang til det vis-à-vis Sverige. Fortidens synder i forbindelse med devaluering og det ikke å underrette hverandre har vært diskutert her. Med det system vi nå har hver for oss, må det iallfall ligge i sakens natur at man konsulterer hverandre før man gjør noe med sine valutaer, og at man skulle kunne gjøre det fullstendig.

I alle tilfeller kan vi ikke bevege oss fritt i forhold til EMS. Vi er nødt til å ta hensyn til svingningene i de valutaer som eksisterer rundt oss, og særlig til dem som er samordnede. Ellers vil vi bare skyve problemene over på andre, og vi vil få svar som fortjent antagelig. Det gjør at jeg er av den oppfatning at både Norge og Sverige må vurdere sin valutasammenheng på nytt

i det øyeblikk EMS kommer i gang, og særskilt om man måtte ha fått med seg England i det nye valutasamarbeidet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande ekonomiska utskottets förslag till rekommendation.

*För* rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, K. B. Andersen, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Trygve Brateli, René Brusvang, Eric Carlsson, Chr. Christensen, Ib Christensen, Nils Dahlgren, Poul Dalsager, Erling Dinesen, Bjarne Mørk Eidem, Pauli Ellefsen, Kjell-Olof Feldt, Ralf Friberg, Kristian Gestrin, Astrid Gjertsen, Gils Guðmundsson, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Svend Haugegaard, Sverrir Hermannsson, Allan Herneilius, Elsi Hetemäki-Olander, Anna-Liisa Hyvönen, Johan J. Jakobsen, Paul Jansson, Knut Johansson, Sinikka Karhuvaara, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Bror Lillqvist, Thor Lund, Inge Fischer Møller, Sture Palm, Olof Palme, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Gunnar Richardson, Poul Schlüter, Rolf Sellgren, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Bernhard Tastesen, Sigrid Utكيلen, Lars Werner, Raino Westerholm, Seppo Westerlund, Kåre Willoch och Håkan Winberg.

*Mot* rekommendationen röstade:

Leif Glensgård och Kirsten Jacobsen.

Steen Folke och Svava Jakobsdóttir *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Einar Ágústsson, Aimo Ajo, Johannes Antonsson, Ingvar Bakken, Rolf Fjeldvær, Eiður Guðnason, Ragnhildur Helgadóttir, Gustav Holmberg, Bertel Haarder, Ilkka Kanerva, Håkon Kyllingmark, Sven Mellqvist, Jan-Ivan Nilsson, Kaarina (Kati) Peltonen, Petter Savola, Anna-Greta Skantz, Reulf Steen, Ingrid Sundberg, Erkki Tuomioja och Marjatta Väänänen.

*Rekommendationen hade sålunda antagits med 54 röster mot 2. Två medlemmar avstod från att rösta.*

9

**A 537/e: Medlemsförslag om nordiskt samarbete i OECD om uppförandekod för multinationella företag**

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

at Nordisk Råd rekommenderer de nordiske regjeringer å samarbeide for at gjenomgåelsen av OECD's adferdskode for flernasjonale foretak fører til bedre informasjon og effektiv overvåking av disse foretaks virksomhet.

Kirsten Jacobsen och Poul Schlüter hade i en reservation, fogad till utskottets betänkande, förklarat sig eniga med de av Industrirådet i Danmark och Dansk Arbejdsgiverforening anförda betänkligheterna och föreslår därför att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

**Dalsager** (ekonomiska utskottets talesman): Hr. præsident! I den foreliggende sag peger forslagsstillerne på, at den adfærdskodeks for multinationale selskaber, som OECD vedtog i 1976, har en række svagheder. Det er for det første dens karakter af anbefalinger, idet den altså ikke er juridisk bindende for selskaberne. Det vil dog næppe være muligt at opnå enighed inden for OECD om væsentlige ændringer på dette punkt.

For det andet er bestemmelserne om informationspligt i kodeksen næppe tilstrækkelige, og det vil være relevant at søge disse bestemmelsers udstrækning øget, herunder ikke mindst i forhold til medarbejderne i selskaberne.

Endelig er det væsentligt, at der ikke i dag er etableret et tilstrækkelig effektivt kontrolinstrument til opfølgning af reglerne. Den komité inden for OECD, der er nedsat hertil, har således ikke myndighed til at afgive udtalelser om, hvorvidt et givent forhold ved et konkret selskab er i overensstemmelse med adfærdskodeksen.

Samtidig med vedtagelsen besluttede OECD, at kodeksen skulle tages op til revision i 1979.

I medlemsforslaget henstilles, at Nordisk Råd anbefaler de nordiske regeringer at søge kodeksen styrket på de to sidstnævnte punkter, således, at informationspligten øges, og således at der etableres en effektiv kontrol med selskabernes virksomhed.

Jeg vil gøre opmærksom på, at to af udvalgets medlemmer har reserveret sig. Økonomisk udvalgs flertal har — bl. a. under henvisning til, at forslaget ikke tager sigte på at etablere et system, der behandler de multinationale selskaber på en diskriminerende måde — foreslået, at rådet vedtager en rekommendation i overensstemmelse med medlemsforslaget.

**Kirsten Jacobsen:** Hr. præsident! Jeg vil i modsætning til udvalgets ordfører anbefale rådet at stemme imod udvalgets rekommendation. Den reservation, som jeg har lavet sammen med Poul Schlüter, støtter sig til en del remissvar, som er kommet fra mange forskellige sider, og hvoraf det fremgår, at forslaget ikke alene er overflødig, men at det i visse tilfælde oven i købet vil kunne være skadeligt for industrielivet i de nordiske lande. Derfor anbefaler jeg, at man stemmer imod forslaget.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande ekonomiska utskottets förslag till rekommendation.

*För rekommendationen röstade:*

Erik Adamsson, K. B. Andersen, Johannes Antonsson, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Trygve Bratteli, Eric Carlsson, Chr. Christensen, Ib Christensen, Nils Dahlman, Poul Dalsager, Erling Dinesen, Bjarne Mørk Eidem, Pauli Ellefsen, Kjell-Olof Feldt, Steen Folke, Kristian Gestrin, Astrid Gjertsen, Gils Guðmundsson, Guttorm Hansen, Svend Haugaard, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Knut Johansson, Bror Lillqvist, Thor Lund, Inge Fischer Møller, Jan-Ivan Nilsson, Sture Palm, Olof Palme, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Gunnar Richardson, Rolf Sellgren, Anna-Greta Skantz, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Bernhardt Tastesen, Sigrid Utkilen, Seppo

Westerlund, Kåre Willoch och Håkan Winberg.

*Mot* rekommendationen röstade:

René Brusvang, Leif Glensgård, Kirsten Jacobsen och Poul Schlüter.

Frånvarande var:

Einar Ágústsson, Amio Ajo, Ingvar Bakken, Kjell Magne Bondevik, Rolf Fjeldvær, Ralf Friberg, Eiður Guðnason, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Gustav Holmberg, Anna-Liisa Hyvönen, Bertel Haarder, Svava Jakobsdóttir, Johan J. Jakobsen, Paul Jansson, Ilkka Kanerva, Sinikka Karhuvaara, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Håkon Kyllingmark, Sven Mellqvist, Kaarina (Kati) Peltola, Petter Savola, Reiulf Steen, Ingrid Sundberg, Erkki Tuomioja, Lars Werner, Raino Westerholm och Marjatta Väänänen.

*Rekommendationen hade sålunda antagits med 45 röster mot 4.*

## 10

### A 519/e: Medlemsförslag om nordisk industrialiseringsfond för Färöarna

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Erlendur Patursson hade i en reservation, fogad till utskottets betänkande, föreslagit följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd at oprette et nordisk industrialiseringsfond for Færøerne, hvis grundkapital tilvejebringes ved de indgående afdrag fra nordisk industrialiseringsfond for Island.

**Johannes Antonsson:** Herr president! Ekonomiska utskottet anser att det finns vissa principiella betänkligheter vid att på nordisk bas etablera en fond som "öronmärks" för den industriella utvecklingen till fördel enbart för ett av medlemsländerna. Utskottet noterar också i remissmaterialet att olika danska och färöiska fonder har beviljat fördelaktiga lån till Färöarna för

dess industriella utveckling. Utskottet framhåller att etableringen för en fond för industriell utveckling på Färöarna bör ses i sammanhang med ett nordiskt regionalpolitiskt program. Vissa former för stöd till den färöiska industrin skulle eventuellt kunna vara ett projekt som borde övervägas.

Utskottet föreslår att rådet inte företar sig någonting med anledning av medlemsförslaget.

**Erlendur Patursson:** Det er — som det vil ses — motstridende remissuttalelser i denne saken. Det er sånn sett ikke noe nytt i de forskjellige saker som har vært til behandling her i Rådet.

Det som jeg legger vekt på — og som jeg mener Rådets medlemmer bør legge vekt på — er uttalelsene fra henholdsvis færøysk og islandsk hold.

Alle de foreliggende færøyske uttalelser støtter forslaget på det kraftigste. Ingen kan bedre enn færøyingene selv bedømme behovet for nye finansieringskilder til fordel for den radikale og omfattende strukturendring som hele det færøyske ervervsliv opplever og vil oppleve i den nærmeste fremtid.

Den andre uttalelsen som jeg legger vekt på, er den islandske som bl. a. henleder oppmerksomheten på den betydning det nordiske industrialiseringsfond har hatt for Island i en analog omstillingsprosess.

Jeg tillater meg å sitere fra den islandske uttalelse:

"Angående idéen om å opprette et særlig industrialiseringsfond for Færøylene kan Islands Seddelbank bare henviser til erfaringer fra Industrialiseringsfondet. Dette har spilt en viktig rolle for å fremme eksportindustrien og styrke den industri, som på grunn av tollnedsettelse, konkurrerer sterkt med importen. Fondet har også bidratt til å øke Islands og de andre nordiske lands forbindelser, særlig hva angår teknikk- og spesialisters tjenesteytelser. Generelt kan man si at opprettelsen av fondet er et godt eksempel på et fruktbringende nordisk samarbeid."

Det som vi forventer fra færøysk side er bare den samme forståelse og støtte som man har vist Island.



**Sverrir Hermannsson:** Hr. præsident! I året 1977 i juli måned kom Nordisk Råd's økonomiske udvalg på besøg til Færøerne. Besøget var et led i komiteens planer om at erhverve sig kundskaber om den økonomiske situation og fremtidsudsigter i de forskellige udkantsbygder og glæsbbygder i Norden. Året før, i 1976, havde komiteen rejst omkring i Tornedalen og lært bygderne i Nordbotten at kende, hvor der var sket en stor befolkningstilflugt under en lang periode, og hvor der var mangel på arbejde. Den økonomiske komités rejse til Færøerne var meget lærerig. Dér fik vi en optimistisk og dygtig nation at lære at kende, som lever under gode kår, skønt man havde nogle økonomiske problemer at kæmpe med. Thormod Dahl, direktør for Færøernes Industrikontor gav det økonomiske udvalg en rapport om Færøernes økonomi og diskuterede specielt industrien.

Thormod Dahl sagde bl. a.: "På en række områder adskiller Færøerne ség markeret fra de øvrige nordiske land. Jeg behøver bare å nevne:

— at så at si 100 % av Færøernes eksportinntekter hitrører fra en enkelt næringsgren, nemlig fiskerierne og — at vi har den desidert laveste selvforsyningsgrad, når det gjelder de fleste forbruksvarer — særlig landbruksvarer."

Det faktum, at færingernes eksport er næsten 100 % fisk og fiskeprodukter måtte vække stor opsigt især på grund af, at just på den tid skete nærmest revolutionerende forandringer i færingernes fiskeriforhold.

Forandring af nationers regler og rettigheder til fiskefangst i Nordatlanten, som alle er jo bekendt med, har haft omvæltende virkning på fiskeriet og fiskeindustrien på Færøerne. Man kom en smule ind på fiskerikontrakten mellem Færøerne og Island i generaldebatten i går.

Imens det er os muligt, vil Island forsøge at give Færøerne lov til at fiske på de islandske fiskebanker. Og naturligvis må man så snart som muligt afstedkomme drøftelser mellem Island, Færøerne, Grønland og Norge om fiskeriet i de havområder, som disse lande ligger til. Men det vil jeg lægge vægt på, at som torskestammens situation ved Island er nu i dag, så er der fare for, at Island må forbyde alle andre nationer at

fange torsk på sine havområder, Færøerne iberegnet.

Færøerne kan ikke regne med at fiskeri og fiskeindustri kan skaffe dem og skabe tilfredsstillende levestandard i fremtiden, som det har været tilfældet indtil nu.

Det vakte specielt min opmærksomhed, da Thormod Dahl oplyste, hvor lidt fiskeprodukterne er bearbejdede til eksport og påstod at deres værdiforøgelse kun var 10—15 %. Derfor er det åbenbart, at Færøerne må løse deres problemer ved at forøge industrien i landet. Dahl pegede på, at det ville være naturligt at sammenligne industriudviklingen på Island, i Nordnorge og på Færøerne. Han var af den mening, at Færøerne var blevet i det mindste 15—20 år tilbage.

Det er nødvendigt at forøge kapaciteten i industri på Færøerne på så mange områder som muligt, og det er aldeles klart, at man må lægge specielt vægt på fiskeproduktens forædling, som ville i høj grad forøge værdien.

Med hensyn til de oplysninger, som jeg henviste til, har jeg, hr. præsident, tilladt mig at komme frem med et medlemsforslag mærket, A 519/e om stiftelse af nordisk industrialiseringsfond for Færøerne og har som forbillende haft det nordiske industrialiseringsfond for Island, som blev stiftet af de fire andre nordiske lande for knap ti år siden. Dette fond har haft en meget stor betydning for industriudviklingen på Island.

I reglerne for det islandske industrialiseringsfond siges der, at lånet skal genbetales rentefrit efter ti år på de kommende femten år, mens dets grundkapital var 14 mill. USA dollars. Det er nog rigtig, at fondsbestyrelsen kan selv bestemme, hvornår i disse 15 år genbetalingen skal finde sted, men den kan begynde i året 1980.

Skønt man kan sige adskillige ting om Islands økonomi, findes der intet eksempel på, at vi ikke har genbetalt vores gæld ifølge de regler, man i begyndelsen regnede med. Således vil det blive fortsat.

Jeg vil fremhæve, at jeg gør mig store forhåbninger om, at vore nationer gør en stor indsats i regionalpolitikken, og det ville så ikke mindst blive til gode for Færøerne.

Jeg skal indrømme, at det måske er en

smule upassende for en islænding at fore-slå, at en sum penge, som de øvrige nor-diske lande ejer, skal blive uddelt på en speciel måde. Det gør jeg alligevel på grund af Færøernes absolutte behov. Og til slut vil jeg lægge stor vægt på, at rådet afviser det økonomiske komité's majoritets forslag, men instemmer i Erlendur Paturssons reservation, som lyder således:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at oprette et nordisk industrialiseringsfond for Færøerne, hvis grundkapital tilvejebringes ved de indgående afdrag fra nordisk industrialiseringsfond for Island.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande reservantens förslag till rekommendation.

*För reservantens förslag till rekommendation röstade:*

Pauli Ellefsen, Sverrir Hermannsson, Svava Jakobsdóttir, Erlendur Patursson, V. J. Sukselainen och Per Olof Sundman.

*Mot reservantens förslag till rekommendation röstade:*

Erik Adamsson, K. B. Andersen, Johannes Antonsson, Jo Benkow, Gunnar Berge, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Eric Carlsson, Chr. Christensen, Ib Christensen, Nils Dahlman, Erling Dinesen, Bjarne Mørk Eidem, Kjell-Olof Feldt, Steen Folke, Kristian Gestrin, Astrid Gjertsen, Guttorm Hansen, Allan Hernelius, Johan J. Jakobsen, Paul Jansson, Knut Johansson, Bror Lillqvist, Thor Lund, Inge Fischer Møller, Jan-Ivan Nilsson, Sture Palm, Olof Palme, Gunnar Richardson, Poul Schlüter, Rolf Sellgren, Anna-Greta Skantz, Liv Stubberud, Ingrid Sundberg, Bernhard Tastesen, Sigrid Utkilen, Seppo Westlund, Kåre Willoch och Håkan Winberg.

Frånvarande var:

Einar Ágústsson, Aimo Ajo, Ingvar Bakken, Ilkka-Christian Björklund, René Brusvang, Poul Dalsager, Rolf Fjeldvær, Ralf Friberg, Leif Glensgård, Gils Guðmundsson, Eiður Guðnason, Asbjørn Haugstvedt, Svend Haugaard, Ragnhildur Helgadóttir, Elsi Hetemäki-Olander, Gustav Holmberg,

Anna-Liisa Hyvönen, Bertel Haarder, Kirsten Jacobsen, Ilkka Kanerva, Sinikka Karhuvaara, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Håkon Kyllingmark, Sven Mellqvist, Robert Pedersen, Kaarina (Kati) Peltola, Peter Savola, Reulf Steen, Erkki Tuomioja, Lars Werner, Raino Westerholm och Marjatta Väänänen.

*Reservantens rekommendationsförslag hade sålunda förkastats. Härefter bifölls utskottets förslag.*

## 11

**D 1979/14/1970/e: Meddelande om rekommendation nr 14/1970 angående forskningsinstitut för framtidsfrågor**

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del färdigbehandlat.

*Utskottets förslag bifölls.*

## 12

**D 1979/12/1971/e: Meddelande om rekommendation nr 12/1971 angående gemensamt införande av SI-systemet**

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del färdigbehandlat.

*Utskottets förslag bifölls.*

## 13

**D 1979/31/1971/e: Meddelande om rekommendation nr 31/1971 angående analysatester rörande fröer**

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del färdigbehandlat.

*Utskottets förslag bifölls.*

14

**D 1979/3/1977/e: Meddelande om rekommendation nr 3/1977 angående samverkan för att bevara den fria skeppsfarten i internationella sammanhang**

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet

till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del färdigbehandlat.

*Utskottets förslag bifölls.*

Mötet avslutades kl. 17.45.

## Protokoll

### 6:e mötet

Torsdagen den 22 februari 1979 kl. 9.30

President: Eiður Guðnason (1—9)

#### Dagordning

1. E 1: Fråga till Danmarks regering om åtgärder mot luftföroreningar

2. E 5: Fråga till Nordiska ministerrådet om undanröjande av missförhållanden vid uttagande av sociala avgifter

3. E 7: Fråga till Nordiska ministerrådet om patienternas rättssäkerhet m. m. (D 1976/6/1974/s)

4. E 8: Fråga till Nordiska ministerrådet om åtgärder för att motverka ungdomsarbetslösheten

5. E 9: Fråga till Nordiska ministerrådet om skapande av förutsättningar för tryggad sysselsättning vid företagsetableringar mellan länderna

6. E 11: Fråga till Nordiska ministerrådet om alkoholpolitikens samhällsekonomiska konsekvenser (C 1979/17/s)

7. E 13: Fråga till Nordiska ministerrådet om åtgärder för att förhindra eutanasi

8. E 14: Fråga till Nordiska ministerrådet om gemensam arbetsmarknad för optiker (D 1979/3/1973/s)

9. E 19: Fråga till Nordiska ministerrådet om handlingsprogrammet för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor (D 1979/5/1978/s)

10. C 1: Berättelse från Nordiska ministerrådet om det nordiska samarbetet (*social- och miljöutskottets betänkande*)

11. D 1979/19/1975/s: Meddelande om rekommendation nr 19/1975/s angående

nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet

12. D 1979/5/1965/s: Meddelande om rekommendation nr 5/1965/s angående utbildning av arkitekter m. m.

13. D 1979/29/1969/s: Meddelande om rekommendation nr 29/1969/s angående samarbete rörande yrkesvägledarutbildning

14. D 1979/6/1977/s: Meddelande om rekommendation nr 6/1977/s angående förkortning av arbetstiden

15. A 517/s: Medlemsförslag om filialundervisning vid Nordiska hälsovårdshögskolan

16. A 527/s: Medlemsförslag om nordiskt samarbete för att utreda och avskaffa medicinskt missbruk inom elitidrotten

17. A 530/s: Medlemsförslag om åtgärder för begränsning av djurförsök

18. A 535/s: Medlemsförslag om samnordisk utbildning och forskning rörande åldrandets problem

19. A 539/s: Medlemsförslag om upprättande av ett nordiskt idrottsmedicinskt forskningsinstitut

20. D 1975/5/1973/s: Meddelande om rekommendation nr 5/1973 angående fortbildning av lärare vid socialhögskolor

21. D 1979/29/1973/s: Meddelande om rekommendation nr 29/1973 angående nordiskt hälsokortssystem

22. D 1979/8/1974/s: Meddelande om rekommendation nr 8/1974 angående nordisk rusmedelsforskning

23. A 528/s: Medlemsförslag om åtgärder för bevarande av sälstammen i östersjöområdet

24. A 538/s: Medlemsförslag om samarbete angående rening av kommunalt avloppsvatten

25. D 1979/21/1971/s: Meddelande om rekommendation nr 21/1971 angående samverkan vid bekämpningen av föroreningar i Skagerack, Kattegatt och Öresund

26. A 516/s: Medlemsförslag om införande av enhetlig sommartid i de nordiska länderna

### Meddelande

Det meddelades, att minister Dorte Benndsen intagit sin plats i rådet.

### Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Marjatta Väänänen återtagit sin plats i rådet, att Poul Dalsager och Kirsten Jacobsen lämnat sessionen samt att Knut Johanssen lämnat sessionen för detta möte och ersatts av Karl-Erik Häll.

*Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.*

1

### E 1: Fråga till Danmarks regering om åtgärder mot luftföroreningar<sup>1)</sup>

**Erik Adamsson:** Herr president! Vid 1976 års session ställde jag en fråga till Danmarks regering huruvida regeringen hade för avsikt att vidtaga åtgärder för att begränsa svavelhalten i eldningsolja. Danmarks regering svarade att de danska bestämmelserna ändrats så att gränsen för den högsta tillåtna svavelhalten liksom i Sverige var 2,5 procent, men att man givetvis i flera fall har dispens då man bedömde att lagstift-

<sup>1)</sup> Frågan tryckt s. 1882

ningens syfte därigenom ej äventyrades. Nordiska ansträngningar för att begränsa svavelutsläpp borde enligt regeringens uppfattning i framtiden främst göras i internationella sammanhang och inriktas på regionala luftföreningar.

En rekommendation härom antogs också av Nordiska rådet vid 1978 års session, nämligen om en europeisk miljöskyddskonvention. Erfarenheterna av internationellt förhandlingsarbete inger inte förhoppningar om snabba resultat. Av den anledningen bör vi inom Norden inte avstå från åtgärder som vi vet har en positiv inverkan, även om det är riktigt att den övervägande delen av svavelnedfallen har sitt ursprung utanför Norden. I synnerhet bör vi i Norden föregå med gott exempel, då vi sedan 1976 har en nordisk miljöskyddskonvention där vi åtar oss att vid prövning av miljöskadlig verksamhet likställa störningar i annat nordiskt land med störning i det egna landet.

Vi är medvetna om att den tillåtna svavelhalten vid fasta anläggningar i Köpenhamns och Frederiksbergs kommuner sänkts till 1 procent. Samma procentsats tillämpas sedan 1977 i södra och mellersta Sverige. För att åstadkomma en märkbar sänkning av svavelnedfallet i dessa delar av Sverige skulle dessutom erfordras att svavelhalten i eldningsoljan i hela Danmark sänktes till 1 procent eller åtminstone att större restriktivitet i dispensgivningen iaktogs. För närvarande synes dispensmöjligheterna i Danmark vara väl stora och verkar täcka alla möjliga motiveringar för att undgå att använda lågsvavligare — och därmed dyrare — eldningsolja. I Sverige beviljas undantag endast temporärt och enligt restriktiva regler.

Mot bakgrund av vad jag ovan anfört får jag ställa följande fråga till Danmarks regering:

Är Danmarks regering beredd till åtgärder för att genom en restriktivare tillämpning av gällande bestämmelser ytterligare minska utsläppen av svaveldioxid i luften?

**Kulturminister Niels Matthiasen:** Hr. præsident! Spørgsmålet giver mig anledning til kort at redegøre for situationen i Danmark, som den er i øjeblikket.

Før hele landet gælder der en grænse for

svovlindholdet i fuelolie på 2,5 pct., og for fyringsolie og dieselolie er grænsen 0,8 pct. Sidstnævnte grænseværdi nedsættes pr. 1. oktober 1980 til 0,5 pct.

I Storkøbenhavn må fuelolie dog højst indeholde 1 pct. svovl efter en bestemmelse, som trådte i kraft den 1. maj 1977. Storkøbenhavn omfatter ikke blot Københavns og Frederiksberg kommuner, som hr. Adamsson anfører i sin forespørgsel, men også Københavns amtskommune, som omfatter 15 kommuner i Københavns omegn.

Lovgivningen rummer ikke mulighed for dispensation fra reglerne om svovlindholdet i fyringsgasolie og dieselolie. Derimod er der mulighed for i visse tilfælde at dispensere fra reglerne om svovlindholdet i fuelolie.

Hr. Adamsson anfører, at dispensationsmulighederne synes at dække alle mulige motiveringer for at undgå at anvende fyringsolier med lavt svovlindhold, som er væsentlig dyrere. Hertil skal jeg bemærke, at reglerne administreres af miljøstyrelsen ud fra sundhedsmæssige kriterier, hvilket indebærer, at der hidtil ikke er givet dispensation, hvis omgivelsernes belastning af svovldioxid derved bliver for stor. I praksis betyder det, at der uden for Storkøbenhavn kun er givet dispensation til nogle elværker samt til nogle få industrier, hvis produktion er af en sådan art, at det meste af svovlet indgår i produktionsprocessen, hvorved udsendelsen til atmosfæren bliver minimal. Yderligere kan nævnes, at nye elværker ikke tillades etableret som rent oliefyrede værker, og at 14 af Danmarks 16 større elværker er kul/oliefyrede.

Miljøstyrelsen oplyser, at alle de tre elværker i Storkøbenhavn er kul/oliefyrede, og de har ikke dispensation fra reglen om et maksimalt svovlindhold på 1 pct. fuelolie. De dispensationer, der er givet til virksomheder i Storkøbenhavn, er givet dels til virksomheder, hvis produktion indebærer, at svovlet tilbageholdes i produkterne, dels til et mindre antal virksomheder, hvis rensnings- og skorstensforhold er sådan, at virksomhederne kun i mindre grad belaster omgivelsernes svovldioxidkoncentration. Det samlede forbrug hos de virksomheder, der har opnået dispensation, dækker kun ca. 10 pct. af det samlede fuelolieforbrug i Stor-

københavn, og dispensationerne er, ligesom i det øvrige land, tidsbegrænsede.

Der er således tale om en temmelig restriktiv administration af dispensationsbestemmelserne, som uden tvivl også vil komme Sverige til gode.

I øvrigt viser målingerne, at luftens middelkoncentration af svovldioxid har været faldende gennem de senere år; således er årsmiddelværdien for svovldioxid i luften i Storkøbenhavn siden 1970—71 til udgangen af 1977 faldet fra ca. 62 mikrogram pr. kubikmeter til 37 mikrogram pr. kubikmeter, hvilket ligger langt under de værdier, der måles f. eks. i Göteborg og Stockholm, og ligeledes langt under de 100 mikrogram pr. kubikmeter, som i Sverige er gældende som acceptabel middelværdi for vinterhalvåret.

Med hensyn til hr. Adamssons forslag om at sænke det tilladelige svovlindhold i fuelolie til 1 pct. for hele Danmark må jeg sige, at det efter det af miljøstyrelsen oplyste ikke for øjeblikket er en praktisk mulighed. De tre danske raffinaderier har, i modsætning til flere svenske raffinaderier, ikke apparatur, der kan afsvoвле fuelolie, hvorfor de kun kan producere fuelolie med lavt svovlindhold på basis af "low-sulphur"-råolie, hvoraf udbuddet er stærkt begrænset. Der kan derfor ikke fra oliebranchen opnås garanti for, at fuelolie med maksimalt 1 pct. kan fremskaffes i mængder, der kan dække hele landets forbrug. De mængder, der er til rådighed, er derfor reserveret til brug i Storkøbenhavn.

For øjeblikket er det altså ikke muligt at stille yderligere krav til anvendelsen af svovlfattig fuelolie i Danmark. Med den forsyningssituation, der aktuelt hersker på det internationale marked, kan det endog komme på tale, at miljøstyrelsen må give flere dispensationer end hidtil, eller at de gældende regler om anvendelse af svovlfattig fuelolie for en periode sættes helt ud af kraft.

Jeg er enig i, at luftens svovlforurening er et problem, som til stadighed må holdes under observation, således at forbedringer kan indføres, og det er muligt, at øgede forsyninger af råolie fra Nordsøen med lavt svovlindhold med tiden vil gøre det muligt at sænke den eksisterende grænse uden for København. Det er også muligt, at røgaf-

svovling vil være et alternativ om nogle år, når teknologien er udviklet tilstrækkeligt til, at det kan gøres på en økonomisk forsvarlig måde. Miljøstyrelsen i Danmark holder sig løbende orienteret om den seneste udvikling på dette område.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

**Erik Adamsson:** Herr president! Jag ber att få tacka för svaret, som jag dess värre måste tolka som ett bestämt nej på frågan, om Danmarks regering är beredd till åtgärder för att minska utsläppen av svaveldioxid i luften.

En sak är att vi i rådande försörjningsläge beträffande olja med anledning av den iranska krisen har ökande svårigheter att få tag på lågsvavlig olja. Dess värre framgår också av svaret att man i Danmark inte ser sig i stånd att på sikt medverka till en minskning av svavelutsläppen. Ministern hänvisar till ekonomiska faktorer och till att de danska raffinaderierna saknar apparatur för avsvavling av olja.

Vad beträffar tillämpningen av dispensregeln vill jag bara konstatera att vi i Sverige har en annan uppfattning än man tycks ha på dansk sida. Bl. a. ges i Danmark dispens, om man bedömer att omgivningens belastning genom svaveldioxid icke blir för stor och t. ex. om skorstenshöjden anses kunna motivera dispens.

Här kan man bara uttala förhoppningen att de danska myndigheterna följer den nordiska miljövårdskonventionen och även räknar in effekterna på luften i södra Sverige när de bedömer ansökningar om dispens.

En del av bakgrunden till min fråga är att de svenska landshövdingarna i de sydliga länen avser att uppvakta den svenska regeringen och myndigheterna för att få till stånd en aktion på europeiskt plan för minskning av den kemiska nedsmutsningen. Särskilt vad gäller södra Sverige härrör en stor del av svaveldioxiden i luften från utsläpp utanför Sverige. Medan den svaveldioxid, som beräknas ha sitt ursprung utanför landet, i södra och mellersta Sverige uppgår till 50 procent, uppgår den i Skåne till hela 75 procent.

Det är mot denna bakgrund jag vill rikta

en allvarlig vädjan till Danmarks regering att medverka till en minskning av svaveldioxidhalten i luften över södra Sverige.

**Statsrådet Enlund:** Herr president! Kulturministern Niels Mathiasens svar på fråga från riksdagsman Erik Adamsson om begränsning av svaveldioxid i luften ger mig anledning att kort beröra de miljöproblem som förorsakas av utsläpp av svavelföreningar.

Försurningen av mark och vatten på grund av nedfall av sura svavelföreningar ser vi som ett av de viktigaste miljöproblemen i Sverige. Situationen har blivit allt allvarligare under senare år. Undersökningar har visat att det idag är mellan 10 000 och 20 000 sjöar i landet som drabbats av försurning som i många fall lett till att allt biologiskt liv i sjöarna dött ut.

En rad åtgärder har vidtagits i Sverige för att komma tillrätta med problemen och därmed bryta försurningstrenden. Begränsningar av utsläppen av svaveldioxid från fossila bränslen och processindustrier har successivt införts. Föreskrifter om att svavelhalten i eldningsolja får uppgå till högst en procent gäller för närvarande för hela södra Sverige upp till Mälardalen och inklusive Värmland. Reglerna om begränsning av svavelutsläppen gäller nu även andra fossila bränslen, däribland kol. Regeringen avser att inom kort fatta beslut om att utvidga det område inom vilket gäller förbud att förbränna eldningsolja med högre svavelhalt än en procent.

Trots de långtgående åtgärderna för att begränsa svavelutsläppen i Sverige har försurningen av våra sjöar och vattendrag fortsatt. Undersökningar visar nämligen att mer än hälften av de sura svavelföreningar som faller ned över vårt land kommer från källor utanför våra gränser.

För att våra åtgärder skall få full effekt erfordras således en minskning av svavelutsläppen i såväl Väst- som Östeuropa. Det är mot denna bakgrund regeringen fäster mycket stor vikt vid de internationella förhandlingar om luftföroreningar som f. n. pågår inom FN:s Europakommission. Syftet med förhandlingarna är att få till stånd en miljökonferens där viktiga beslut i denna fråga kan fattas. De nordiska länderna har i nära

samarbete vid dessa förhandlingar gemensamt lagt fram förslag till en konvention om luftföroreningar inom vars ram en minskning av svavelutsläppen i Europa skall kunna ske.

Det är den svenska regeringens bestämda uppfattning att en förutsättning för att vi skall kunna vara framgångsrika i dessa all-europeiska förhandlingar är att vi genom åtgärder för att begränsa våra egna utsläpp i Norden visar vilken vikt vi fäster vid problemet. Jag vill i detta sammanhang också erinra om de principer för vårt handlande på miljöskyddsområdet som ligger bakom den nordiska miljöskyddskonventionen. Den svenska regeringen utgår mot denna bakgrund från att man också i Danmark tillvaratar alla de möjligheter som kan finnas att begränsa svavelutsläppen.

**Kulturminister Niels Matthiasen:** Jeg skal her kun gøre den bemærkning, at der allerede, som det fremgik af mit første indlæg, er sket en række restriktive ting, som betyder, at der er sket fremskridt på hele dette område.

Det er også den danske regerings opfattelse, at vi dér, hvor vi kan, så hurtigt som muligt skal gå videre på disse områder, og vi har da også i andre internationale organer gjort os til talsmænd for en restriktiv politik på disse områder.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

## 2

### **E 5: Fråga till Nordiska ministerrådet om undanröjande av missförhållanden vid uttagande av sociala avgifter<sup>1)</sup>**

**Dahlman:** Herr president! Som en sammanfattning av de motiv jag anfört för denna fråga, den har ju utdelats, vill jag framhålla att det år 1975 tillkom en nordisk trygghetskonvention och en nordisk sjukförsäkringsöverenskommelse för att reglera frågan i vilket land de sociala förmånerna skulle utgå. Tyvärr kom dessa lagstiftningsåtgärder icke på ett entydigt sätt att föreskriva i vilket land avgiftsuttaget skulle

ske. Det här har lett till vissa missförhållanden närmast beroende på att de nordiska dubbelbeskattningsavtalen inte är tillämpliga på socialförsäkringsavgifterna.

En följd av detta missförhållande har under den senaste tiden blivit att ett stort antal finländska sjömän, enligt uppgift skulle de uppgå till närmare 1 500, av vilka 550 är åländska, och vilka arbetar på svenska fartyg men som bor hemma i Finland och på Åland, av skattemyndigheterna ansetts skyldiga att erlägga socialskyddsavgifter såväl till Sverige som Finland, något som strider mot vedertagna internationella principer om förhindrande av dubbelbeskattning.

Liknande problem som de som gäller de finländska sjömännen på svenska fartyg torde förefinnas bl. a. för personer som bor i Sverige men som arbetar i Norge, där i vissa fall en dubbeluppbörd av liknande avgifter förekommer.

Då ett dylikt förfaringsätt icke är vare sig förenligt med internationella beskattningsregler eller i övrigt ändamålsenligt finner jag skäl att fråga: Är ministerrådet redo att snarast vidtaga åtgärder i syfte att undanröja de missförhållanden som oklarheter och brister i de nordiska överenskommelserna om uttagande av sociala avgifter i samband med bl. a. sjömansbeskattningen givit anledning till?

**Statsrådet Gabriel Romanus:** Herr president! Det är riktigt som talman Nils Dahlman nämner i sin fråga till Nordiska ministerrådet att 1955 års nordiska trygghetskonvention och 1975 års nordiska sjukförsäkringsöverenskommelse i första hand reglerar de sociala förmånerna och att frågor om avgiftsuttag inte regleras på ett entydigt sätt. Detta är enligt ministerrådets mening mindre tillfredsställande, särskilt som de nordiska dubbelbeskattningsavtalen inte är tillämpliga på socialförsäkringsavgifter. Det nordiska socialkonventionsutskottet, som f. n. arbetar med en total revision av trygghetskonventionen och sjukförsäkringsöverenskommelsen, ser det därför som en av sina viktigaste uppgifter att presentera ett förslag till ny konvention som utesluter sådana dubbla uttag av socialförsäkringsavgifter som i dag ibland kan förekomma.

Vad gäller de av talman Dahlman särskilt

<sup>1)</sup> Frågan tryckt s. 1888



nämnda åländska sjömannens problem borde dessa därför kunna lösas på definitivt sätt när socialkonventionsutskottet lämnat sitt förslag till ny konvention, vilket förhoppningsvis kan väntas före detta års slut.

Jag vill här påpeka att när den nordiska sjukförsäkringsöverenskommelsen trädde i kraft år 1975 fanns ännu ingen anledning att införa särskilda regler för dessa arbetstagare. Problemet för just denna kategori har närmast uppstått genom en senare praxisändring i Finland. Enligt vad jag erfarit har man inom det finska social- och hälsovårdsministeriet därför tillsatt en särskild arbetsgrupp med representanter också för finansministeriet och folkpensionsanstalten för att se över dessa och vissa andra internationella problem rörande socialförsäkringsavgifter. Gruppen skall vara klar med sitt arbete före denna månads utgång. Enligt vad jag förstått kan man förutse att gruppen kommer att lämna ett förslag till provisorisk lösning av bl. a. de åländska sjömannens problem i avvaktan på det nordiska socialkonventionsutskottets förslag till ny nordisk trygghetskonvention.

**Dahlman:** Herr president! Jag ber varmt att få tacka statsrådet Romanus för hans svar på min fråga och noterar med tillfredsställelse att man genom tillsatta arbetsgrupper såväl i Sverige som i Finland nu skrider till åtgärder för att avlägsna de av mig påtalade missförhållandena och jag hoppas att snabba åtgärder också nu vidtas för att i första hand gå in för den provisoriska lösning som i svaret föreslagits. Detta icke minst med tanke på att hejda den avflyttning från Åland till Sverige som man redan på grund av det inträffade har kunnat förmärka.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

3

**E 7: Fråga till Nordiska ministerrådet om patienternas rättssäkerhet m. m. (D 1976/6/1974/s)<sup>1</sup>**

**Haugstvedt:** Hr. president! I rekommendation nr. 6 fra 1974 anmodes Ministerrådet

<sup>1</sup>) *Frågan tryckt s. 1891*

med utgångspunkt i erfaringene fra utredninger og forsøksvirksomhet i de nordiske land å finne fram til former for å trygge pasientenes rettssikkerhet og behov for informasjon ved medisinsk behandling. I den meddelelse som er avgitt når det gjelder denne rekommendation til årets sesjon, sies det bare at spørsmålet er under utredning eller remissbehandling i flere av de nordiske land. Videre understrekes det at Ministerrådet følger utviklingen i saken. En lignende kortfattet redegjørelse ble avgitt også i fjor.

Jeg har forståelse for det samarbeid som har utviklet seg de senere år på sosial- og helsevesenets område. Et enstemmig sosial- og miljøutvalg vurderer dette samarbeidet meget positivt og gir uttrykk for dette i innstillingen om Ministerrådets beretning. Men når det gjelder behandlingen av denne rådsrekommendation, reiser jeg spørsmålet om trygging av pasientenes rettssikkerhet er blitt vist tilstrekkelig oppmerksomhet.

Jeg er kjent med at man f. eks. i Sverige har løst visse problemer med erstatning ved feil medisinsk behandling gjennom et forsikringssystem. Det har skjedd en del oppsiktsvekkende ting i en del av de nordiske land i den senere tid, og det har i sterk grad aktualisert spørsmålet om pasientenes trygghet og sikkerhet også i institusjoner.

På denne bakgrunn vil jeg stille følgende spørsmål til Ministerrådet:

Hvilke tiltak har Ministerrådet tenkt å gjennomføre for i nordisk sammenheng å ta opp til grundig vurdering og belysning spørsmålet om pasientenes trygghet også i institusjoner?

**Statsrådet Hedda Lindahl:** Herr president! Som nämns i meddelande om rekommendation nr 6/1974 är frågan om tryggande av patienternas rättssäkerhet föremål för utredning i flera nordiska länder.

I Sverige pågår utredningar och arbete inom regeringskansliet med lagstiftning som syftar till att stärka patienternas rättssäkerhet.

I mars 1978 lämnade medicinalansvarskommittén sitt huvudbetänkande. Utredningen har sett över den nuvarande ansvarsnämndens verksamhet och reglerna för samhällets tillsyn över personalen inom hälso- och sjukvården. Dessutom har utredningen

övervägt åtgärder för att stärka patienternas rättssäkerhet och integritet. Utredningen har också lagt fram förslag om landstingskommunala nämnder, s. k. förtroendenämnder, som skall ha till uppgift att främja kontakterna mellan patienter och hälso- och sjukvårdspersonalen. Personkretsen under socialstyrelsens tillsyn föreslås vidgas. Samhällstillsynen föreslås omfatta i princip all personal inom den hälso- och sjukvård för vars kvalitet samhället påtagit sig ett ansvar. Kommittén föreslår också att vissa centrala och för patientens rättställning grundläggande principer blir rättsligt reglerade. Betänkandet har varit föremål för remissbehandling och bereds f. n. inom regeringskansliet. En proposition med förslag till lag om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonal m. fl. beräknas läggas fram våren 1979.

En annan utredning, hälso- och sjukvårdsutredningen, har i uppdrag att lägga fram förslag till en samlad lagstiftning för hela hälso- och sjukvården som även innefattar förebyggande åtgärder. Utredningen beräknas lägga fram sitt betänkande under år 1979.

Inom justitiedepartementet har utarbetats förslag till ny sekretesslagstiftning. Förslaget innebär en enhetlig reglering av tystnadsplikten och handlingssekretessen i allmän verksamhet. Förslaget innebär också att en lagreglering införs av sekretessen mellan och inom myndigheter. Den nya lagstiftningen beräknas kunna träda i kraft 1980.

Sedan den 1 januari 1975 finns i Sverige en patientförsäkring för behandlingsskador. Patientskyddet har stärkts ytterligare genom en särskild läkemedelsskadeförsäkring som trädde i kraft den 1 juli 1978.

När det gäller *Danmark* har en utredning om överklagande av läkares och annan medicinalpersonals behandling av patienter avslutat sitt arbete i januari 1979. Utredningens betänkande har ännu inte offentliggjorts.

För närvarande överväger man behovet och ändamålsenligheten av en patientförsäkring — eventuellt i likhet med den svenska försäkringen.

Vidare övervägs om det bör fastställas riktlinjer för läkares åligganden i samband med läkarbehandling.

Inom "særforborgens" institutioner gäller regler om farmakologiska tvångsmedel —

dvs. mediciner som ges till patienter mot deras vilja för att dämpa orostillstånd. Dessa tvångsmedel får endast användas när det är absolut nödvändigt för att förhindra att patienter skadar sig själva eller andra och utan att detta kan förhindras med andra mera lämpliga förhållningsregler.

I *Finland* trädde den 1 januari 1978 en omfattande reform av sinnessjuklagen i kraft. Patientens rättssäkerhet inom den psykiatriska vården har förbättrats genom att stadganden införts om noggrannare prövning av skälen till intagning av en patient i slutet vård samt av förutsättningarna att hålla en patient i sådan vård mot dennes vilja. Avsikten är vidare att i samband med sjukvårdsförvaltningens helhetsreform bedöma behovet av en ny lagstiftning om den psykiatriska sjukvården, vilken även skulle beröra frågan om patienternas rättställning.

Statsrådet tillsatte under hösten 1977 en kommitté för utredning av rättsskyddet inom social- och hälsovårdsförvaltningen. Uppdraget omfattar den beslutsprocess, som gäller enskilda förvaltningsundersåtar, ändringsökande, organisations- och personalarrangemang samt kostnadsfrågor. Kommittén kommer att avlämna sitt betänkande innehållande förslag till påkallade lagstiftningsåtgärder under våren 1979. En arbetsgrupp inom justitieministeriet framlade i en rapport i slutet av år 1978 ett förslag till reform av lagen om handlingars offentlighet. Arbetsgruppen har koncentrerat sig på bl. a. beredningshandlingars offentlighet, parts och enskild persons rätt till handling, myndigheternas informationservice och handläggningsoffentlighet.

Vad beträffar *Norge* finns det idag när det gäller patienter generellt inga särskilda bestämmelser som speciellt reglerar deras rättssäkerhet. Patienter i Norge har det rättsskydd som följer av gällande norsk rätt i allmänhet (straffrätt, skadeståndsrätt etc.) samt för övrigt det skydd som ligger i det gällande legitimationssystemet för läkare och andra regler i lagen om läkares rättigheter och skyldigheter.

Det bör emellertid sägas att man med stöd av "lov om psykisk helsevern" har upprättat särskilda kommissioner som skall tillvarata psykiska patienters rättssäkerhet.

Man har vidare inom den psykiska helsevården fastställt bestemmelser som ytterligere skyddar pasienterna, særskilt når det gæller formell og betryggende sakbehandling.

På vissa områden har pasienter vissa icke lagstadda rättigheter. Den 25 oktober 1977 fastställde Högsta domstolen i Norge en dom med prejudicerande verkan. Domen fastställer en pasients rätt till insyn i sin egen journal (med vissa begrænsningar).

Vidare kan nämnas att sjukhuspasienter og pasienter hos privatpraktiserande lækare kan anföra klagomål om medicinsk behandling hos hælsodirektøren.

Socialdepartementet i Norge arbetar f. n. med förslag till ny lagstiftning om lækares rättigheter og skyldigheter. Arbetet sker mot bakgrund av en utredning där bl. a. pasienters rättsskydd har setts över. I denna utredning har föreslagits upprättandet av ett sakkunnigråd ("statens legeråd"), som bl. a. skall behandla ärenden rörande klagomål om felaktig lækarbehandling (som rådgivande eller beslutande instans). Jag vill för övrigt nämna att man i Norge med stöd av en lagstiftning som utarbetats i justitiedepartementet 1978 har inrättat ett særskilt organ, rådet för tystnadsplikt og forskning, vilket i stor utsträckning skall handha frågan om bl. a. utlämnande av medicinska data i samband med forskning.

Ministerrådet følger den här frågans utveckling og enligt beslut i oktober 1978 kommer rekommendationen om tryggande av pasienters rättssäkerhet att tas upp för överväganden vid Nordiska socialpolitiska kommitténs vårmöte i maj 1979.

## Meddelande

Det meddelades att statsrådet Eva Winther intagit sin plats i rådet.

**Haugstvedt:** Hr. president! Jeg takker statsråden for svaret, som jeg synes var en god beskrivelse av den utvikling som har skjedd til nå på det aktuelle området. Det fremgår imidlertid av siste setning i svaret at denne rekommendasjonen etter fem år faktisk ikke har vært til behandling i den

aktuelle embetsmannskomite, men at denne viktige saken først kommer til å bli diskutert i et møte i den nordiske sosialembetsmannskomite i mai dette år. Det har etter min vurdering gått altfor lang tid fra rekommendasjonen ble vedtatt i Nordisk Råd til den berørte embetsmannskomite nå skal begynne å realitetsbehandle denne saken. Jeg håper imidlertid at vi nå får en innholdsrik melding om de konkrete tiltak som Ministerrådet akter å sette i verk for å få en samlet vurdering av pasientenes trygghet og sikkerhet i institusjoner. Den utvikling vi har registrert i den senere tid innenfor helse- og sykehusområdet, bør føre til at de spørsmål jeg her har tatt opp, blir behandlet med dypt alvor og den energi og omsorg de har krav på. Den økte gjennomsnittsalder for menneskene i Norden vil bare forsterke problemene innenfor eldreomsorgen. Vi må være sikker på at den gruppe eldre mennesker som jeg i denne sammenheng særlig tenker på, mennesker som må være i institusjon, kan leve sitt liv der i trygghet og sikkerhet. Vi har som parlamentarikere i Nordisk Råd et ansvar for å medvirke til at dette skjer. Omsorgen for eldre mennesker må utvikles videre, og man må ta hensyn til de medisinske, psykologiske og sosiale faktorer som skaper et behov for omsorg, men fremfor alt må menneskene kunne leve sitt liv i institusjonene i trygghet og sikkerhet.

Statsrådet **Hedda Lindahl:** Herr president! Den främsta anledningen till att ministerrådet inte ännu har övervägt eventuella nordiska insatser med anledning av rekommendationen är att vi inte velat föregripa det reformarbete som pågått og pågår i de nordiska länderna. Ministerrådet har dock med interesse följt utredningsarbetet i Norden på området, och som jag framhöll i mitt tidigare inlägg kommer flera utredningar som anknyter till rekommendationen att läggas fram i år. Först därefter kan Nordiska socialpolitiska kommittén, sannolikt i maj detta år, på ett meningsfullt sätt överväga möjligheterna till samnordiska åtgärder.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes, att behandlingen av meddelandet fortsätter i social- og miljøutskottet.

4

**E 8: Fråga till Nordiska ministerrådet om åtgärder för att motverka ungdomsarbetslösheten<sup>1)</sup>**

**Tellervo Koivisto:** Herr president! Det är uppenbart att ett av de verkligt stora problemen inom arbetsmarknadspolitikerna utgörs av den skrämmande höga ungdomsarbetslösheten. Denna ser ut att öka i alla de nordiska länderna och påkallar särskild uppmärksamhet under de närmaste åren. En kategori unga, som dessutom är alldeles speciellt utsatt i detta hänseende, utgörs av invandrarungdomar, dvs. antingen sådana som i ung ålder flyttat över till ett annat nordiskt land, ofta med bristfällig utbildning, eller sådana som är invandrare i andra generationen. Färska statistik ger vid handen, att under tredje kvartalet 1978 var 6,7 procent av de finska medborgarna i Sverige arbetslösa medan motsvarande tal för den svenska befolkningen var 2,5 procent. Bland 16—24-åringar var arbetslöshetsantalet hela 12,7 procent, vilket är hälften mera än för motsvarande ålderskategori bland den svenska befolkningen.

Denna situation inger djup oro. Det finns risk för att stora kategorier ungdomar inte har en möjlighet att vinna inträde på arbetsmarknaden och inleda en naturlig samhällsinsats. Detta har allvarliga konsekvenser ur samhällsutvecklingens synpunkt med växande ungdomskriminalitet, rotlöshet och andra orossymptom som följd, fränsett de helt personliga aspekterna.

Det är uppenbart, att statsmakterna måste sätta in förstärkta åtgärder för att möta den hotande utvecklingen i fråga om ungdomsarbetslösheten. Med beaktande av att ungdomarna har särskilt lätt för att i en arbetslöshetssituation söka arbete i ett annat nordiskt land och därigenom får anses utgöra en speciellt utsatt grupp är frågan om ungdomsarbetslösheten och dess följdverkningar i hög grad relevant på det nordiska samarbetsplanet och påkallar särskild uppmärksamhet från de officiella samarbetsorganens sida.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får jag till Nordiska ministerrådet rikta följande fråga:

<sup>1)</sup> *Frågan tryckt s. 1892*

Är Nordiska ministerrådet redo att inom ramen för det pågående samarbetet på arbetsmarknadsområdet till särskild prövning uppta frågan om snabba åtgärder för att motverka den växande ungdomsarbetslösheten och dess följdverkningar?

**Statsrådet Wirtén:** Herr president! Låt mig börja med att säga att jag har full förståelse för Tellervo Koivistos fråga. Att klara sysselsättningen och då i synnerhet de ungas sysselsättning är vår viktigaste uppgift. Vi är alla medvetna om det slöseri med mänskliga resurser och de risker för sociala problem som arbetslöshet innebär. Att komma ifrån skolan och känna att ingen behöver ens insats är ingen god start i arbetslivet.

Arbetslösheten bland ungdomar har under hela 1970-talet legat på en hög nivå och med undantag för vissa perioder kontinuerligt vuxit. Så har fallet varit i Norden och utvecklingen har varit ännu tydligare utanför våra länder. Andelen arbetslösa ungdomar har i OECD-området som helhet legat på drygt 10 % under de senaste åren, och även inom Norden har problemen varit stora. I Sverige har vi lyckats begränsa arbetslösheten bland de unga till 4 à 5 %. Huvudsakligen har detta skett genom intensiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Mot den här bakgrunden så har ministerrådet ägnat frågan om ungdomens sysselsättning stor uppmärksamhet under hela den så kallade fasen I av samarbetsprogrammet. Flera utredningsrapporter har fullgjorts på nordiskt plan där såväl Oslo- som Köpenhamnssekreteriaten medverkat. De här rapporterna har sedan legat som ett viktigt underlag för diskussioner som förts, bl. a. under en temaexamination som arbetsministrarna hållit. De utredningsresultat och idéer som framkommit har vi också velat ge en vidare spridning genom den så kallade NU-serien.

Jag kan försäkra frågeställaren att vi alla har haft stor nytta av det arbete som har bedrivits och jag tror att vi genom att öppet delge varandra våra erfarenheter och synpunkter inte bara undvikit dubbelarbete utan också breddat vår kunskap om de bakomliggande faktorerna och hur de ska tacklas.

Låt mig också nämna att det gemensamma nordiska agerandet internationellt i dessa frågor exempelvis inom OECD har väckt stort intresse. Och frågorna är många från andra länder om våra olika medel för att uppfylla vår målsättning om en ungdoms- eller samfundsgaranti.

När det gäller dessa konkreta åtgärder tolkar jag Tellervo Koivistos fråga så att även om ungdomsarbetslösheten är ett allmänt nordiskt problem riktar den sig i mångt och mycket till Sverige, med vår betydande invandring och därmed också relativt stora antal invandrarungdomar.

En gemensam utgångspunkt för synen på ungdomens sysselsättningsproblem i våra länder är att de svårigheter ungdomarna möter är beroende av såväl konjunkturella som mer långsiktiga strukturella problem. Detta innebär att våra åtgärder både måste vara kortsiktiga och långsiktiga. Det här är ett synsätt som delas av alla nordiska länder, men det skulle föra för långt att gå igenom varje lands åtgärder och jag begränsar mig därför huvudsakligen till mitt eget.

I samtliga nordiska länder har vi gått fram på tre vägar för att söka motverka ungdomsarbetslösheten. *Den första* är att vi genom en rad åtgärder har försökt få fart på ekonomin. Det synes också som om vi till en del har lyckats med detta. Norge har en något annan situation eftersom konjunkturen där inte riktigt ligger i fas med oss andra, men såväl Danmark och Finland som Sverige väntar en bättre tillväxt under innevarande år än under fjolåret. Grunden för att vi skall lyckas ge både unga och äldre arbete är att vi kan skapa ett konkurrenskraftigt näringsliv som kan få avsättning för sina produkter. Ett fungerande näringsliv är också ett nödvändigt villkor för att kunna fortsätta utbyggnaden av den offentliga sektorn med bl. a. äldreomsorg, barnomsorg och en mänskligare vård.

*Den andra* vägen, som vi i Sverige ägnat stor uppmärksamhet, är att vi måste förändra skolan. Det gäller både grundskolan och gymnasieskolan. Eleverna måste redan i grundskolan förberedas för vilka krav arbetslivet ställer och vilka krav det är realistiskt att ställa på arbetslivet.

För att uppnå detta måste arbetslivets representanter få komma in i skolan och

berätta om verkligheten. Ungdomarna och lärarna måste få tillfälle att praktiskt följa hur olika arbeten är. Jag vill i det sammanhanget bara nämna den svenska SIA-reformen (skolans inre arbete), och även våra SSA-råd (samhälle, skola, arbetsliv), som är en viktig länk mellan skola och arbetsliv.

När det gäller gymnasieskolan kan vi i Sverige konstatera att mellan 75 och 80 % av alla som lämnar grundskolan går vidare till gymnasieskolan och därmed en mer eller mindre yrkesinriktad utbildning. Å andra sidan är det alltså cirka 25 % av ungdomarna som inte fortsätter i utbildning efter grundskolan, och det innebär att de löper mycket stor risk att bli arbetslösa. Det är i denna grupp vi möter de största problemen. Helst skulle vi se att de gick vidare i utbildning, och våra ansträngningar måste inriktas på detta.

Den traditionella skolan lockar inte alla ungdomar och en av de främsta orsakerna är att den innehåller för lite praktisk tillämpning av den teori skolan ger. Vi måste alltså försöka skapa en gymnasieskola där teoretiska inslag varvas med praktiskt arbete. Att åstadkomma denna förändring tar tid, men vi har börjat så smått, och försök bedrivs på flera orter med just varvad gymnasieutbildning. Lärlingsutbildningen håller på att ses över och vi har i Sverige tillsatt en gymnasieutredning som skall lägga fram förslag till en genomgripande omdaning av gymnasieskolans utbildning. Vad gäller just lärlingsutbildningen har vi i Sverige anledning att inhämta erfarenheter från våra grannar, som prövat detta i större omfattning än vi gjort.

*Den tredje* vägen att stödja ungdomar är genom arbetsmarknadspolitiken. Under de senaste åren har åtminstone i Sverige mycket av åtgärderna mot ungdomsarbetslösheten legat inom arbetsmarknadspolitikens ram och den har kanske fått dra ett alltför tungt lass. Det är min förhoppning att de utbildningsåtgärder som jag nyligen redogjort för skall ändra detta förhållande i framtiden. Därmed inte sagt att arbetsmarknadspolitiken skulle vara obehövlig i kampen för arbete åt alla. En aktiv arbetsmarknadspolitik är en förutsättning för att uppnå detta.

Den viktigaste biten inom arbetsmark-

nadspolitiken är givetvis den direkt *förmedlande verksamheten*.

En annan viktig del är *arbetsmarknadsutbildningen*. Och arbetsmarknadsutbildningen för ungdomar har spelat en framträdande roll i alla nordiska länder. Arbetsmarknadsutbildningen är också viktig inte minst för invandrare. Jag vill i detta sammanhang peka på att vi nu börjar få allt fler kurser på hemspråk och då främst finska. Vår ambition är att utöka denna verksamhet, men det har många gånger varit svårt att få fram både lärare och läroplaner.

En annan utbildningsverksamhet som startats under de senaste åren är särskilda introduktionskurser till gymnasieskolan. Dessa kurser vänder sig till invandrarungdomar som behöver komplettera något eller några ämnen för att bättre kunna klara en gymnasieutbildning. För att ungdomarna och deras föräldrar inte skall drabbas alltför hårt ekonomiskt utgår något förbättrat studiestöd vid dessa kurser.

En tredje huvudlinje i de arbetsmarknadspolitiska insatserna för ungdomar har varit att söka  *skapa arbete*, antingen i form av permanenta jobb eller beredskapsarbete. I Sverige kan vi konstatera att arbetsgivarna i det fallet verkligen har ställt upp, och framför allt har kommunerna tagit sitt ansvar.

Visserligen är våra länder och vår arbetsmarknadspolitik administrativt uppbyggd på litet olika sätt. Jag tror mig emellertid kunna säga att ett genomgående drag i vår gemensamma kamp mot ungdomsarbetslösheten har varit att försöka möta problemen på lokalplanet och inom kommunerna. Där finns den största kunskapen om problemen och om möjligheterna att lösa dem.

Jag vill inte påstå att vi har löst ungdomsarbetslösheten eller ens har funnit de bästa vägarna till en lösning. Men jag är helt övertygad om att vi kommer att kunna göra detta, och detta därför att vi måste. Det erfarenhetsutbyte som vi har mellan de nordiska länderna är i detta sammanhang oerhört värdefullt. Vi kanske inte alltid bara kan överföra en åtgärd från ett land till ett annat, eller utarbeta detaljerade gemensamma åtgärdsprogram, men ungdomens sysselsättningsproblem är den fråga som kanske är mest framträdande i våra gemen-

samma strävanden och i vårt samarbete. Det är inte alltid detta samarbete tar sig uttryck i stora deklarationer eller ens syns utåt, men vi ger varandra nya impulser, vi prövar olika åtgärders effekt och framför allt vi ger varandra stimulans för att gå vidare, och jag lovar att vi är mycket lyhörda för nya uppslag till åtgärder.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

## 5

### **E 9: Fråga till Nordiska ministerrådet om skapande av förutsättningar för tryggad sysselsättning vid företagsetableringar mellan länderna<sup>1)</sup>**

**Tellervo Koivisto:** Herr president! Med hänvisning till min här som tryckt handling utdelade fråga nr. E 9 1979 och till dess motivering samt till mitt anförande i generaldebatten får jag ställa Nordiska ministerrådet följande fråga:

Är Nordiska ministerrådet redo att i överensstämmelse med inkomna överenskommelser och gällande samarbetsprogram för arbetsmarknadsområdet verka för att, i samband med genomförandet av praktiska sametableringar mellan länderna inom produktionssektorn, förutsättningar för en balanserad arbetsmarknad skapas och för att vid överföring av produktionsverksamhet från ett land till ett annat land ifrågavarande region inom utflytningslandet inte blir lidande i sysselsättningshänseende?

**Statsrådet Wirtén:** Herr president! Med anledning av Tellervo Koivistos fråga vill jag anföra följande.

Den omfördelning av arbetstillfällen som kan komma att ske inom ramen för ett nordiskt regionalpolitiskt samarbete får inte leda till att man flyttar sysselsättningsproblemen från ett land till ett annat. Man måste med andra ord ta i beaktande sysselsättningssituationen både i den region som skall ge ifrån sig arbetstillfällen och i den region som skall ta emot arbetstillfällen. Man måste se till att det främst är expansionen inom företagen som omlokaliseras.

<sup>1)</sup> *Frågan tryckt s. 1893*

Detta gäller både på nationell och på nordisk nivå. I vissa fall kan emellertid en omlokalisering av verksamheter vara motive-rad.

Det gäller t. ex. i de fall att ett företags fortbestånd förutsätter lokalisering till annan region eller annat land. De problem som kan uppstå i den givande regionen måste då lösas. Endast om vi solidariskt hjälper dem som drabbas kan vi nå förståelse för att samarbete på det regionalpolitiska området leder till omfördelning av arbetsplatser.

De här svårigheterna får inte hindra oss från att driva en målmedveten regionalpolitik för att stödja de svagaste regionerna i våra länder och även inom Norden eller från att verka för en nödvändig och sund omstrukturering av näringslivet. På det nordiska planet befinner vi oss just nu i inledningen till ett nytt skede som syftar till ett utvidgat och fördjupat regionalpolitiskt samarbete. Nordiska rådet behandlade i går ministerrådets förslag i detta hänseende. Även i det arbetsmarknadspolitiska samarbetet pågår en studie av i vilken mån omflyttning av arbetskraft kan ersättas med en ökad rörlighet när det gäller kapital.

Dessa strävanden måste emellertid, som jag nyss sade, vara förbundna med ett ansvar för de orter som kan drabbas av omlokaliseringar och omstruktureringar. Detta är också utgångspunkten för Koivistos fråga.

Denna problemställning har länge varit central i samband med *nationella* omställningar i arbetslivet. I varje land har medel utarbetats för att dämpa verkningarna i områden som förlorar arbetstillfällen. Det är ministerrådets bedömning att sådana omställningsproblem även i fortsättningen i första hand måste lösas inom varje land. Både myndigheter och berörda företag har här ett ansvar.

Men bl. a. tendensen till att industrins strukturfrågor efter hand alltmer kan komma att utvecklas i nordisk skala gör att den aktuella problemställningen kan behöva övervägas vidare och mera ingående även i nordiskt sammanhang. Det finns en möjlighet att göra detta inom ramen för det föreslagna regionalpolitiska handlingsprogrammet. Enligt detta skall studier inledas bl. a.

om effekterna av åtgärder i ett land på den regionala utvecklingen i grannländerna. En uppföljning skall också ske av effekterna av föreslagna gemensamma ekonomiska stödåtgärder, bl. a. så kallade regionallån från Nordiska investeringsbanken. I belysningen av dessa frågor bör naturligtvis ett nära samarbete ske mellan ämbetsmannakommittéerna för arbetsmarknadsfrågor och för regionalpolitik.

**Tellervo Koivisto:** Herr president! Först tackar jag statsrådet Wirtén för svaret. I svaret konstaterades att i vissa fall kan en omflyttning av verksamheten vara motive-rad och att detta kan gälla t. ex. de fall att ett företags fortbestånd förutsätter lokalisering till annat land. På grund av denna tankegång som fanns i svaret ville jag vidare fråga följande: Vilka kriterier använder man i dessa fall i Sverige och vilka myndigheter ger avgörande utlåtanden? Och vidare: Innebär svaret kanske att man försöker hindra en företagsmässigt lönsam och ur den nordiska arbetsmarknadens synvinkel ändamålsenlig rörlighet av kapital från Sverige till annat land?

**Statsrådet Wirtén:** Herr president! Med anledning av Tellervo Koivistos tilläggsfråga vill jag meddela att svenska företags investeringar i utlandet prövas av ett särskilt organ, valutastyrelsen. Sedan några år tas därvid också hänsyn till konsekvenserna i Sverige för bl. a. sysselsättningen. Enligt vad jag har inhämtat har den prövningen inte lett till att svenska företag vägrats att investera i Finland.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

## 6

**E 11: Fråga till Nordiska ministerrådet om alkoholpolitikens samhällsekonomiska konsekvenser (C 1979/17/s)<sup>1</sup>**

**Westerholm:** Herr president! Vid förra sessionen i Oslo ställde jag en fråga till ministerrådet huruvida ministerrådet var berett att medverka till att ett nordiskt forsk-

<sup>1</sup>) Frågan tryckt s. 1896

ningsprojekt genomförs om förhållandet mellan samhällets inkomster och utgifter av alkoholkonsumtionen. Med kostnader avsåg jag de totala kostnaderna, både för samhället och näringslivet liksom för enskilda, i den mån dessa går att uppskatta.

Statsrådet Ruth Ryste från Norge, som på ministerrådets vägnar svarade på min fråga, gav en belysande redogörelse för de undersökningar med anknytning till ämnet som har gjorts i olika nordiska länder, och sade till slut att ministerrådet skulle ge Nordiska nämnden för alkoholforskning i uppgift att före utgången av år 1978 göra en fackmässig värdering av förutsättningarna att utföra en sådan undersökning som jag hade efterlyst.

I årets ministerrådsberättelse sägs det att Nordiska nämnden för alkoholforskning med anledning av detta har tillsatt en arbetsgrupp som har utfört just den åsyftade fackmässiga värderingen. Gruppen har avlämnat sin rapport före årsskiftet.

Vid social- och miljöutskottets möte i januari fick vi efter kontakter på tjänstemannaplanen upplysning om att rapporten var färdig, men att man ännu inte kunde ge upplysningar om resultatet av undersökningen, eftersom ministerrådet inte tagit del av rapporten.

Herr president! Samtidigt som jag gärna vill ge ministerrådet en eloge för den snabbhet med vilken man verkställt undersökningen, ser jag mig dock, på grund av en förståelig nyfikenhet på undersökningens resultat, föranlåten att liksom i fjol ställa följande fråga till ministerrådet:

Är Nordiska ministerrådet berett att medverka till att ett nordiskt forskningsprojekt genomförs om relationen mellan samhällets intäkter från alkoholhanteringen och de kostnader som alkoholkonsumtionen åsamkar samhällsekonomin?

Social- och hälsovårdsminister **Pirkko Työlajärvi**: Herr president! Nordiska nämnden för alkoholforskning som fungerar under ministerrådet har i slutet av år 1978 gjort en facklig värdering av de frågor som berörs i herr Westerholms spörsmål. Nordiska nämnden för alkoholforskning konstaterar, såsom en sammanfattning av sina syn-

punkter på forskning om alkoholens samhällsekonomiska följder bl. a.: "Med beaktande av de metodologiska och praktiska problem som är förknippade med genomförandet av en undersökning rörande relationen mellan samhällets intäkter från alkoholhanteringen och de kostnader som alkoholkonsumtionen åsamkar samhällsekonomin anser Nordiska nämnden för alkoholforskning att det inte finns tillräckliga förutsättningar att genomföra ett projekt av detta slag på nordisk basis. Samtidigt vill nämnden betona att detta ingalunda betyder att det ekonomiska perspektivet och de ekonomiska lönsambetskalkylerna inte skulle ha relevans i alkoholforskningen. Även om relationen mellan alkoholen och dess konsekvenser i flertalet fall är dåligt kända så finns det vissa effekter som är bättre belysta än andra och därför lämpar sig för delkalkyler. Exempel på sådana effekter är somatiska skador, trafik- och drunkningsolyckor. Inom ramen för olika delområden bör forskningen i första hand inriktas på att belysa relationen mellan alkoholen och den aktuella effekten och här torde ett fördjupat nordiskt samarbete vara fruktbart."

Nämnda rapport från Nordiska nämnden för alkoholforskning, som kommer att ställas till Nordiska rådets social- och miljöutskotts förfogande, innehåller en del referenser till forskningar inom Norden rörande alkoholens samhällsekonomiska konsekvenser. Det kan tilläggas att forskningen inom detta område just nu är förhållandevis livlig i Finland. För närvarande pågår kartläggningar av kostnader som alkoholen förorsakar samhällsekonomin på skilda områden. Det kan nämnas att en undersökning pågår på initiativ av social- och hälsovårdsministeriets forskningsavdelning och en annan på initiativ av alkoholbolaget.

Nordiska nämndens för alkoholforskning rapport innehåller inte hänvisningar till den omfattande forskningsverksamhet som för närvarande pågår i länder utanför Norden. En rad forskningsrapporter föreligger från skilda länder. Dessa torde ge en hel del fingervisningar om vilka delområden som kunde inbegripas i ett fördjupat nordiskt samarbete rörande forskning om alkoholens ekonomiska följdverkningar.

I Schweiz har ett forskarteam beräknat



de ekonomiska konsekvenserna av alkoholmissbruk. Man beaktade bl. a. följande utgiftsposter: produktionsbortfall till följd av för tidig död, invaliditet, olycksfall, brottslighet, sänkt produktivitet, ökad frånvaro från arbetet, vårdkostnader, administrativa utgifter, kostnader för preventiva åtgärder, materiella skador till följd av brottslighet och olyckor förorsakade av alkoholbruk. Uppgifter från några andra länder, t. ex. Kanada, USA och också i detta sammanhang Schweiz, där man försökt uppskatta utgifterna till följd av alkoholbruket, påvisar att problemet ingalunda är nytt utan att det snarare är fråga om att finna metodmässiga förutsättningar att genomföra forskningsprojekt rörande relationen mellan samhällets eventuella intäkter från alkoholförsäljningen och de kostnader som alkoholkonsumtionen förorsakar samhällsekonomi. Det torde vara en angelägen uppgift för den nya Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning, som inlett sin verksamhet från och med början av detta år, att i anslutning till sina diskussioner om angelägen nordisk forskning inom alkohol- och drogområdet beakta möjligheterna och de metodmässiga förutsättningarna för att inom ramen för olika delområden, av vilka några redan redovisats i det ovan sagda, inrikta forskningen på att belysa alkoholens samhällsekonomiska konsekvenser.

**Westerholm:** Herr president! Jag ber att få tacka fru ministern för svaret. Svaret var kanske inte så entydigt men skrivet i positiva ordalag. Dock vill jag understryka vikten av att forskningen i ärendet bör fortsätta. För det första anser jag att man borde definiera de delområden där det är möjligt att räkna ut de direkta monetära utgifterna som föranleds av alkoholbruket. Goda vinkar för definieringen kan man få både ur den schweiziska och ur den amerikanska undersökningen, som vardera har varit mycket vidlyftiga.

För det andra bör de monetära summorna på dessa delområden sammanslås för att man skall kunna jämföra dem med de intäkter de statliga myndigheterna uppbär. Detta är väsentligt ty staterna försvarar ju ofta alkoholinkomsterna för att de enligt på-

stående fyller många luckor i den bristfälliga statskassan.

För det tredje vore det av ytterst väsentlig vikt att även forskningsresultaten publiceras så vidlyftigt som möjligt. Speciellt massmedia, åtminstone i Finland, ger gärna den bilden att alkoholförsäljningen är en ytterst stor intäkt för den finska budgeten. I verkligheten torde det dock vara så, att de av alkoholbruk förorsakade utgifterna betydligt överstiger de inkomster alkoholförsäljningen inbringar.

Herr president! Jag hoppas att detta ärende hålles anhängigt även i framtiden och jag kommer att följa med utvecklingen i detta ärende. Jag vill till slut ännu rikta mitt uppriktiga tack till minister Työläjärvi för svaret och känner mig tacksam även över att behandlingen av detta ärende i Finland inte mera ligger enbart i händerna på alkoholbolaget utan sköts även inom vissa ministerier. Jag vill dock poängtera att ärendet är samnordiskt och därför bör behandlas även samnordiskt.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes, att behandlingen av berättelsen fortsätter i social- och miljöutskottet.

## 7

### E 13: Fråga till Nordiska ministerrådet om åtgärder för att förhindra eutanasi<sup>1)</sup>

**Savola:** Herr president! Eutanasin har blivit föremål för en intensiv debatt i de nordiska länderna efter det att den medicinska vetenskapens utveckling har gjort det möjligt att vidmakthålla och förlänga liv med teknikens hjälp under allt svårare sjukdomstillstånd. Detta har fört med sig många problem, bl. a. frågan om när man skall anse att livet har upphört och huruvida man kan anse att livet har upphört om hjärndöd har inträffat, men livsfunktionerna upprätthålles genom medicinsk-tekniska hjälpmedel.

Som speciellt problematiskt har han upplevt frågan om man kan överlåta åt någon människa att avgöra om livet skall utsläckas definitivt, dvs. att fatta beslut om att man inte skall vidta fortsatta vårdåtgärder, som

<sup>1)</sup> Frågan tryckt s. 1899

endast skulle vidmakthålla det så kallade vita minima.

Debatten om eutanasi i de nordiska länderna har tydligt fått till stånd, att den allmänna opinionen har bearbetats i riktning mot ett accepterande av att man överlåter till den vårdande personalen att avgöra vems liv som skall fortsättas och vems liv som inte skall fortsättas. Som en följd av denna debatt kan man se ett antal händelser, som under den senaste tiden har inträffat inom sjukhusvärlden i Norden. Om opinionsbearbetningen genom eutanasidebatten på denna grund ännu fortsätter, så kan följden bli mycket bekymmersamma och otrevliga företeelser inom sjukhusvärlden.

Personligen är jag av den åsikten, att den vårdande personalen, läkare och andra, alltid och under alla förhållanden som enda ledstjärna bör ha livets upprätthållande och bevarande, och att samhället bör stå för de kostnadsmässiga konsekvenserna av detta betraktelsesätt.

På grundval av det som jag här framfört, får jag rikta följande fråga till ministerrådet:

Avser Nordiska ministerrådet att vidtaga åtgärder, som tryggar en sådan utveckling inom den medicinska vården, att livet vidmakthålles och fortsättes under alla förhållanden?

Statsrådet **Hedda Lindahl**: Herr president! Varje person som söker sjukvård måste självfallet kunna lita på att allt görs som är möjligt för att bota och lindra de sjukdomar eller besvär som han lider av. Alla har samma värde, oavsett ålder och hälsotillstånd. Vi får inte skapa regler som kan leda till oklarhet i detta avseende.

Den som är vid medvetande har rätt att vägra behandling. Om patienten är medvetlös eller om det av andra skäl inte går att få kontakt med patienten är huvudregeln att läkaren skall ge sådan behandling som är medicinskt motiverad. Det ankommer alltså på den ansvarige läkaren att i sådana fall avgöra vilka åtgärder som bör vidtas med hänsyn till patientens tillstånd.

I Sverige är rättsläget klart när det gäller förutsättningarna för att avbryta livsuppehållande behandling. Denna fråga har behandlats ingående i socialutskottet vid flera

tillfällen. Utskottet har därvid uttalat att mycket starka skäl talar för att det liksom tidigare måste ankomma på vederbörande läkare att avgöra vilken behandling som skall ges patienten. Med hänsyn härtill och då förtroendet för läkarnas behandling av de sjuka allvarligt skulle kunna rubbas av en lagfäst regel om passiv eutanasi har utskottet inte velat förordna en ändrad lagstiftning på området. Utskottet har inte heller kunnat ställa sig bakom förslaget att läkare skulle tillerkännas rätt att respektera en i förväg utfärdad skriftlig viljeförklaring. Utskottet har vidare framhållit att det skulle vara förenat med betydande olägenheter från både praktisk och juridisk synpunkt att tillerkänna en sådan viljeförklaring från patienten bindande verkan. Med hänsyn till den fortgående debatten på området har utskottet ansett det nödvändigt att utredningen (S 1974: 09) om sjukvård i livets slutskede närmare borde belysa hithörande frågor. Nämda utredning har hittills publicerat fyra rapporter. Ytterligare rapporter och slutbetänkande kommer under år 1979.

Rättsläget i Danmark överensstämmer helt med läget i Sverige. Det finns ingen särskild lagstiftning på området i Danmark. Läkaren handlar under ansvar enligt "straffeloven" och "lægeloven". I övrigt är det indenrigsministeriets uppfattning att man ställer sig tvivlande till möjligheten att fastställa principiella riktlinjer för behandling av patienter med sjukdomar där det inte finns något hopp. Att fastställa juridiska riktlinjer för läkarna i sådana situationer låter sig knappast göras.

Om man med eutanasi avser ett dödande av en patient på dennes egen begäran genom aktiva eller passiva åtgärder, är eutanasi i Finland kriminaliserad. Detta gäller i första hand för aktiv eutanasi. Passiv eutanasi är potentiellt kriminaliserad i lagstiftningen och står dessutom i strid med läkaretiken.

En patient som är vid medvetande har ansetts ha rätt att avböja en nödvändig vårdåtgärd. Avböjandet skall vara tydligt, ty läkaren är bunden av sin omvårdnadsplikt. När patienten är medvetlös förfar man i enlighet med medicinska principer.

Testamenten om passiv eutanasi används inte i Finland.

I Finland har man som dödsriterium godtagit hjärndöd, vilket till en del undanröjer den problematik som anknyter sig till passiv eutanasi. Medicinalstyrelsen har år 1971 utfärdat detaljerade föreskrifter angående konstaterande av hjärndöd.

Huvudregeln i Norge är att läkaren måste ha patientens samtycke för att kunna ge medicinsk behandling och för att göra medicinska ingrepp. Sådana ingrepp är därför vanligen inte lagliga då de görs mot patientens vilja. Medicinskt motiverade operationer och andra kroppsliga ingrepp kan likväl få företas i vissa situationer även om ingreppet görs mot patientens vilja. Enligt norsk rätt är ett medicinskt motiverat ingrepp lagligt också utan patientens samtycke och t. o. m. om patienten uttryckligen protesterar i sådana fall där patienten skulle dö om ingreppet inte gjordes. Då patienten är i uppenbar livsfara har läkaren enligt norsk rätt också skyldighet att genomföra de nödvändiga medicinska ingreppen utan patientens samtycke eller mot hans vilja.

Det är vid alla tillfällen läkaren som i varje enskilt fall avgör vilken behandling som är nödvändig och försvarlig, värderad utifrån läkarens medicinska sakkunskap och skön.

Att avbryta livsuppehållande behandling är vanligtvis inte tillåtet enligt norsk rätt.

Som huvudregel tas beslutet av läkaren utifrån hans medicinska värdering i den konkreta situationen.

Läkaren är principiellt inte bunden av ett uttryckt önskemål från patientens sida om ett avbrott i behandlingen. I första hand så gäller detta även om patienten i den aktuella situationen själv är i stånd att uttrycka en önskan om avbrott i behandlingen eller vid ett tidigare tillfälle har gett uttryck för detta genom en skriftlig viljeförklaring.

I Norge är det för närvarande inte aktuellt att lagstifta på detta område.

Av den lämnade redogörelsen framgår, att det inom de nordiska länderna råder likartade värderingar i hithörande frågor och att inställningen till eutanasi i princip överensstämmer med den uppfattning som herr Savola har redovisat i sin fråga.

Mot denna bakgrund anser jag det inte påkallat att några särskilda åtgärder vidtas

genom ministerrådets försorg.

**Savola:** Herr president! Jag tackar statsrådet Lindahl för svaret. Frågan om eutanasi diskuteras så livligt i Norden, att jag vill fråga ministerrådet om det inte vore skäl att ordna ett ämbetsmannamöte mellan juridiska specialister och den medicinska världen gällande nuvarande diskussion om eutanasi i Norden.

Statsrådet **Hedda Lindahl:** Herr president! Som jag tidigare i dag sade i mitt svar på Asbjørn Haugstvedts fråga om patienternas rättssäkerhet kommer frågan om rättssäkerheten att tas upp av den nordiska socialpolitiska kommittén senare i år. Därvid kan naturligtvis vissa av de frågor som Savola tagit upp komma att aktualiseras. Som jag också tidigare sagt pågår ett utredningsarbete just på rättssäkerhetsområdet i flera av de nordiska länderna.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

## 8

### **E 14: Fråga till Nordiska ministerrådet om gemensam arbetsmarknad för optiker (D 1979/3/1973/s)<sup>1</sup>**

**Lillqvist:** Herr president: Inom Nordiska rådets social- och miljöutskott har vi vid flera olika tillfällen behandlat medlemsförslag och skrivelser som har gällt svårigheter på arbetsmarknaden för olika kategorier av personal som är verksamma inom social- och hälsovården. För vissa av dessa kategorier har ju redan en nordisk arbetsmarknad etablerats — jag tänker på läkare, tandläkare, sjuksköterskor, farmaceuter och sjukgymnaster.

Social- och miljöutskottet har drivit på dessa frågor och vi var därför nöjda, när vi fick veta att ministerrådet 1976 hade tillsatt en utredning med uppgift att klarlägga hur man skall kunna åstadkomma en gemensam nordisk arbetsmarknad för ett tjugotal andra yrkesgrupper, bl. a. arbetsterapeuter,

<sup>1</sup>) Frågan tryckt s. 1900

tandsköterskor, protestekniker och optiker. Utredningen pågår och har under arbetets gång fått sitt uppdrag utvidgat till att omfatta ytterligare yrkesgrupper.

I ministerrådets berättelse uppges att arbetet skall kunna avslutas inom år 1979. Där uppges också att preliminär enighet råder inom arbetsgruppen om utarbetade förslag rörande bl. a. optikernas arbetsmarknad. Det vore värdefullt att få närmare upplysningar om vad dessa förslag innehåller och när de kan förverkligas.

Mot bakgrund av det som jag här har anfört, får jag rikta följande fråga till ministerrådet:

När kommer förslag om nordisk arbetsmarknad för optiker att föreligga i slutlig form, och hur snabbt därefter kan man förvänta att ett avtal i frågan ingås?

**Indenrigsminister Enggaard:** I anledning af Bror Lillqvists spørgsmål kan jeg oplyse, at den af Nordisk Ministerråd nedsatte arbejdsgruppe vedrørende et fællesnordisk arbejdsmarked for personer inden for social- og sundhedssektoren arbejder på at fremlægge et forslag i slutningen af indeværende år.

Arbejdsgruppens forslag vil komme til at omhandle samtlige faggrupper inden for sundheds- og sygehuspersonalet, for hvilke der gælder bestemmelser om legitimation, det, vi på dansk kalder autorisation, eller tilsvarende i mindst to af de nordiske lande. Til de faggrupper, der opfylder disse krav, hører optikerne.

Som det er fremgået af de situationsrapporter, som arbejdsgruppen har afgivet, regner gruppen med at fremlægge et forslag til fælles overenskomst vedrørende samtlige faggrupper, for hvilke forudsætningerne for at gennemføre et fælles arbejdsmarked skønnes at foreligge. Inden en sådan overenskomst kan træde i kraft, skal arbejdsgruppens forslag remissbehandles i de nordiske lande. Derefter påhviler det regeringerne i de forskellige lande at træffe beslutning om indgåelse og ratifikation af overenskomsten, hvilket må forventes at kunne ske omkring 1980—81. I nogle af landene kan spørgsmålet endda komme til at kræve behandling i rigsdagen, det gælder således i Finland.

**Lillqvist:** Herr president: Jag får tacka ministern för svaret, som emellertid inte gjorde mig så mycket klokare. Jag förstår, att en sådan procedur som ministerrådet redogör för, måste ta sin tid, men vi skall inte glömma, att rekommendationen godkändes redan år 1973. Jag är litet rädd för att den omfattande utredning som har satts igång skall dra ut på tiden och att just optikernas arbetsmarknadsfråga därför ytterligare kan dra ut på tiden likaså. Jag vill också påminna om att social- och miljöutskottet i sitt betänkande om ministerrådets berättelse har tagit in en punkt i klämman, där man understryker att arbetet med den utredning som ministern talade om, bör vara slutfört inom 1979.

**Indenrigsminister Enggaard:** Jeg kan dele hr. Lillqvists beklagelse af, at arbejdet har taget ganske lang tid, men vil gerne fremføre, at når det har taget en sådan tid, skyldes det ønsket om at gennemføre en aftale mellem landene om alle de grupper, der vedrører sundheds- og sygehuspersonalet; jeg sagde i mit første indlæg, at forudsætningen for autorisation foreligger i mindst to af landene. Jeg har nævnt, at man forudsætter, at arbejdet i udvalget er færdigt inden udgangen af 1979, og at vi derfor forhåbentlig hurtigt kan komme videre i sagen for at nå det mål, som jeg tror vi alle sammen stiler mod.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes, att behandlingen av meddelandet fortsätter i social- och miljöutskottet.

## 9

**E 19: Fråga till Nordiska ministerrådet om handlingsprogrammet för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor (D 1979/5/1978/s)<sup>1</sup>**

**Skantz:** Herr president! Rådets social- och miljöutskott har under senare år ägnat jämställdhetsfrågorna stort intresse. Utskottet anser att jämställdhetsfrågorna bör ges samma dignitet som många andra sakområden inom det nordiska samarbetsfältet. Det är därför glädjande för utskottet att minis-

<sup>1</sup>) *Frågan tryckt s. 1907*

terrådet antagit ett handlingsprogram även på detta samarbetsområde.

Utskottet har emellertid anlagt vissa kritiska synpunkter på programmet och dess hantering. Vid överläggningar i Mariehamn den 31 maj 1978 mellan utskottet och samsarbetsministrarna framförde utskottet förslag till konkretisering av handlingsprogrammet. Någon åtgärdsförteckning hade nämligen ej fogats till programmet. Utskottet prioriterade tre områden, arbetsmarknad, social- och familjepolitik samt attityder och opinionsbildning.

När sedan åtgärdsförteckningen fastställts av ministerrådets ställföreträdarkommitté fick utskottet konstatera att endast ett fåtal av utskottets förslag hade beaktats i åtgärdsförteckningen.

Utskottet har i olika sammanhang framfört att ett effektivare samarbete på jämställdhetsområdet bör kunna skapas om ansvaret för jämställdhetsfrågorna läggs hos en självständig ämbetsmannakommitté och inte som nu hos ett jämställdhetsutskott underställt ministerrådets ställföreträdarkommitté. Som jag redan sagt bör jämställdhetsfrågorna ha samma dignitet som många andra samsarbetsområden. Syftet med samsarbetet måste vara att nå fram till konkreta resultat av värde för den enskilde nordiske medborgaren.

Det finns redan 15 ämbetsmannakommittéer för olika samsarbetssektorer. Enligt uppgift övervägs också att inrätta ytterligare några. Varför kan inte också en sådan skapas på jämställdhetsområdet?

Av vikt är att det nordiska samsarbetet i jämställdhetsfrågor förankras hos kvinnoorganisationer, fackliga organisationer m. fl. Detta kan ske efter mönster från det nordiska kulturavtalets rådgivande kommittéer genom att till den föreslagna ämbetsmannakommittén knyta en rådgivande kommitté med representanter för nämnda organisationer.

Med hänvisning till vad jag här anförat får jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka konkreta åtgärder avser Nordiska ministerrådet att vidtaga för att genomföra intentionerna i handlingsprogrammet för samsarbete i jämställdhetsfrågor?

Statsrådet **Bertil Hansson:** Herr president! Det råder stor enighet mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet om målsättningen för jämställdhetsfrågor och också om vilka huvudområden arbetet bör inriktas på, nationellt och nordiskt. Denna enighet blev också bekräftad i det möte som Nordiska ministerrådet i sammansättningen samsarbetsministrarna hade med Nordiska rådets social- och miljöutskott i Mariehamn 31 maj 1978 om den konkreta uppföljningen av programmet.

När det gäller den konkreta uppföljningen av dessa intentioner, lägger Nordiska ministerrådet vikt vid att de planer vi arbetar efter är realistiska. Det är riktigt att ministerrådets pågående samsarbete och de konkreta planerna för det framtida projektsamsarbetet ännu inte motsvarar vare sig Nordiska rådets eller Nordiska ministerrådets ambitioner. Handlingsprogrammet är emellertid mindre än ett år gammalt och åtgärdsförteckningen som nu föreligger till programmet är bara menad som en första fas i jämställdhetsarbetet. Trots detta är området i stark utveckling både när det gäller antalet samsarbetsprojekt och projektens omfattning. Budgeten för de specifika jämställdhetsprojekten var 1977 något över 100 000 norska kronor och det föreligger nu projektförslag till långt över den budgetram på 400 000 norska kronor som är fastställd för 1979 som social- och miljöutskottet förordade. Denna budgetram blev praktiskt taget utnyttjad redan med de projektförslag som utskottet fick godkända i disponeringsförslag nr 1/1979 i november 1978.

Jag vill också påpeka att jämställdhetsområdet i högre grad än andra samsarbetssektorer är tvärfackligt — det griper över så många områden. Projektsamsarbete med jämställdhetsaspekter kan man därför också finna inom t. ex. arbetsmarknadssektorn eller inom den sociala sektorn där de dock inte skilts ut som specifika jämställdhetsprojekt. Ministerrådet menar att detta är i överensstämmelse med den målsättning vi har om full jämställdhet på alla livets områden. För att säkra att jämställdhetsaspekten blir beaktad i hela vår projektverksamhet har ministerrådets jämställdhetsutskott inte bara möjlighet utan enligt arbetsord-

ningen skyldighet att uttala sig om alla de projektförslag som arbetas fram i minister rådets organ, och där det är ändamålsenligt att också deltaga i projektets styrningsgrupp.

Anna-Greta Skantz påpekar helt riktigt att jämställdhetsfrågorna är förankrade i ett utskott under samarbetsministrarnas ställföreträdarkommitté och inte i en egen ämbetsmannakommitté. Detta hänger först och främst samman med jämställdhetsfrågornas tvärfackliga karaktär. Det är ministerrådets linje att upprätta ämbetsmannakommittéer endast där det finns förhållandevis klara fackliga och administrativa avgränsningar. Jag kan försäkra att jämställdhetsutskottets formella placering i hierarkien inte betyder någon nedvärdering av sakområdet. Utskottet har i praxis samma genomslagskraft som ämbetsmannakommittéerna och följer bl. a. exakt samma rutin som dessa vid behandlingen av projektbudgeten. Från en annan synpunkt kan man kanske till och med säga att det för detta område är en fördel med utskottet eftersom det kan fungera mera smidigt än en större ämbetsmannakommitté.

Låt mig i detta sammanhang också kommentera förslaget om en permanent rådgivande kommitté sammansatt av representanter för kvinnoorganisationer, fackföreningsrörelsen och andra i anknytning till jämställdhetsutskottets verksamhet. Ministerrådet anser att en sådan rådgivande kommitté ger en tungrodd arbetsform.

I alla de nordiska länderna har utskottets medlemmar förankring i liknande organ nationellt, vilket också återspeglas i det nordiska samarbetet. Som alternativ till en fast kommitté kunde det emellertid med vissa mellanrum arrangeras nordiska konferenser med samma deltagargrupper, där aktuella saker kan diskuteras. Konferenserna kommer att få en rådgivande funktion för jämställdhetssamarbetet under ministerrådet och den första konferensen skall arrangeras i höst.

Låt mig till slut svara mera koncist på själva frågan om vilka åtgärder ministerrådet vill vidtaga för att genomföra intentionerna i jämställdhetsprogrammet, och jag talar då om de närmaste åren. Vilka konkreta samarbetsprojekt vi kommer att ha om

fyra eller fem år är det inte meningsfullt att fastläsa idag. Jag skall speciellt nämna projekt inom de områden som social- och miljöutskottet har tagit fram som högt prioriterade: arbetsmarknad, social- och familjepolitiken samt attityd- och opinionsskapande. Inom ramen för huvudområdet som i programmet kallas "arbetslivet" har Nordisk arbetsmarkedsutvalget (NAUT) ett projekt om de yrkesaktiva kvinnornas inträde eller återinträde på arbetsmarknaden, där jämställdhetsutskottet är representerat i projektgruppen. Dessutom föreligger planer på projektsamarbete angående kvinnors praktiska och psykologiska situation på arbetsplatsen, en kartläggning av mäns och kvinnors representation i styrande organ samt en närmare studie av arbetsmarknadens tudelning i mäns och kvinnors arbetsmarknad.

Inom social- och familjepolitiken är ett projekt angående föräldrar och barns behov i perioden omkring graviditet, födsel och barnets första levnadsår i färd med att avslutas. En kartläggning av praxis vid förlossningsavdelningarna när det gäller behandlingen av fäder och syskon samt kvinnors juridiska rättigheter är i färd med att startas. I april arrangeras ett seminarium om samhällsplanering och boendeformer sedda ur jämställdhetsperspektiv och i maj väntas en TV-film om förhållandet far—barn bli färdig. Ministerrådet har givit ekonomiskt stöd till filmen. I september arrangeras ett seminarium för att följa upp ämnet "Äktenskap och försörjning" som tidigare behandlats i en rapport i nordisk utredningsserie. Jag påminner i detta sammanhang om den tidigare omnämnda rådgivande konferens som skall hållas i höst.

När det gäller attityder och opinionspåverkan har man först och främst riktat in sig på massmedias betydelse och en kartläggning av existerande forskning på detta fält har nyligen kommit ut i Nordisk utredningsserie. Ett större projektprogram förbereds i dessa dagar på basen av denna kartläggning.

De enskilda projekt jag har nämnt är, tillsammans med våra andra projekt och kontaktverksamhet, steg på vägen till ett mera fylligt samarbete som skall bidra till att uppfylla programmets målsättning för

det nordiska samarbetet: Att effektivera och berika de nordiska ländernas strävan till att uppnå full jämställdhet.

**Anna-Greta Skantz:** Herr president! Jag ber att få tacka för svaret. Jag konstaterar att ministerrådet och utskottet är överens på en punkt, nämligen att ministerrådets pågående samarbete och de konkreta planerna för det framtida projektsamarbetet ännu inte motsvarar vare sig Nordiska rådets eller Nordiska ministerrådets ambitioner. Den kritiska bedömningen delar jag helt. Åtgärdsförteckningen som fogats till programmet brister i hög grad i uppslagsrikedom. Jag efterlyser en verklig politisk vilja.

Jag vill erinra om att det var samarbetsministrarna och inte ministerrådet/jämställhetsministrarna som fastställde handlingsprogrammet i våras. Detta gör det särskilt angeläget att inrätta en ämbetsmannakommitté. Ministerrådet har i dag 15 ämbetsmannakommittéer, men av någon anledning anser man det inte finnas skäl att inrätta ytterligare en på detta synnerligen angelägna område. De invändningar som anförts mot en ämbetsmannakommitté på jämställhetsområdet kan inte godtas.

I svaret sägs att det är en fördel att området är förankrat i ett mindre utskott därför att ett sådant ofta är mer smidigt än en större ämbetsmannakommitté. Skall man tyda detta så att ministerrådet är på väg att omvärdera ämbetsmannakommittéerna och eventuellt slopa dem alla? Eller gäller detta uttalande endast en ämbetsmannakommitté för jämställhetsfrågor?

Vidare sägs i svaret att ministerrådet önskar undvika tungrodda arbetsformer. Ett steg i den riktningen vore att inrätta en fullvärdig ämbetsmannakommitté och därmed slopa den nuvarande kontaktgruppen och befria ställföreträdarkommittén från arbetet med de viktiga jämställhetsfrågorna.

Ett första intryck av svaret ger vid handen att det nordiska jämställhetssamarbetet präglas av en viss aktivitet. Men en närmare granskning visar att det som omnämns utgörs av planer på projekt som skall genomföras eller av projektprogram som förbereds.

För att ge kraft och realism åt samarbetet bör företrädare för arbetsmarknadens parter och kvinnoorganisationer kopplas in. Detta sker bäst genom inrättandet av en rådgivande kommitté.

I svaret sägs att som ett alternativ till en fast kommitté kunde det med vissa mellanrum arrangeras nordiska konferenser. Konferenserna skulle få en rådgivande funktion. Konferenser i all ära men de kan aldrig ersättas av en rådgivande kommitté.

Låt mig också uttrycka den förhoppningen att i och med att vi fått ett handlingsprogram i jämställhetsfrågor kommer också ekonomiska och personella resurser att satsas så att programmet kan genomföras. Utskottet anser att en fördubbling av tidigare anslag behövs.

Enligt svaret är det ministerrådets linje att upprätta ämbetsmannakommittéer endast där det finns förhållandevis klara fackliga och administrativa avgränsningar. Enligt min mening vore det en fördel för jämställhetsfrågorna om ministerrådet övervägde att göra avkall från denna linje och jag ställer därför frågan direkt: Finns det förutsättningar för att ministerrådet på nytt tar upp frågan om inrättandet av en särskild ämbetsmannakommitté för jämställhetsfrågor?

**Statsrådet Bertil Hansson:** Herr president! Social- och miljöutskottet uttalade för ett år sedan, då man tog mer principiellt ställning till jämställhetsarbetets egentliga målsättning, den uppfattningen att det viktiga är den reella jämställdheten. Låt mig få använda samma synsätt och samma formulering när det gäller det arbetsorgan som vi nu har i Nordiska ministerrådet, nämligen ett jämställhetsutskott. Jag tycker att man inte får så tungt betona detta utskotts formella placering och formella status. Det väsentliga är ju vad som reellt kommer ut av utskottets arbete i vår gemensamma strävan att sätta fart på och ge innehåll åt jämställhetsarbetet.

Ämbetsmannakommittéerna har en sådan konstruktion att de arbetar inom klara fackliga och administrativa avgränsningar. Det svär emot jämställhetsarbetets hela ideologi att i detta arbete använda ett verktyg som är begränsat. Jämställhetssträvande-

na måste vara en explosiv och samtidigt aktiv kraft inte bara inom hela samhällsområdet utan inom hela livsområdet. Därför tror vi i varje fall tills vidare att det är den riktiga konstruktionen, även om utskottet till äventyrs skulle ha en annan formell status än ämbetsmannakommittéerna.

Detta innebär inte att vi skall låsa fast oss vid en dogmatisk syn. Låt oss pröva det system vi har, och låt oss på samma gång pröva vad vi får ut av den konferens som skall arrangeras i höst, där vi också kan ta upp ärenden av den art som har väckts genom Anna-Greta Skantz' fråga till ministerrådet. Efter den konferensen får vi värdera de erfarenheter som konferensen ger och överväga om den permanenta rådgivande kommittén kan vara ett bättre redskap. Vi vill vara öppna, men vi vill pröva först och sedan bedöma.

**Svava Jakobsdóttir:** Herr president! Det är ganska oroande att det var endast några få som berörde jämställdhetsfrågan vid generaldebatten. Det styrker de farhågor som jag och många med mig har, att jämställdhetsfrågan inte längre är så brännande. Man har kanske anledning att börja frukta en tillbakagång för de resultat som vi trots allt tror oss ha nått på jämställdhetsområdet i de nordiska länderna de senaste åren.

Jämställdhetsfrågan behandlades på internationellt plan år 1975 på Förenta Nationernas initiativ. Det är naturligt och viktigt att Nordiska rådet fortsätter detta arbete på nordiskt plan och intensifierar det. Vi i Norden har alla förutsättningar att nå fram till ännu bättre och framför allt mer konkreta resultat, eftersom vi har en gemensam kulturbakgrund och en likartad samhällsordning.

Det är riktigt som framhölls i handlingsprogrammet och som har kommit fram i minister Hanssons svar i dag att jämställdhet inte skall ses som ett isolerat samarbetsområde — det skall integreras i alla de samhällssektorer där nordiskt samarbete äger rum, men även så måste en säker koordinering genomföras. Man måste göra klart för sig efter bästa förmåga vilka projekt som skall prioriteras och varför de skall prioriteras. Ett mer eller mindre tillfälligt genomförande av programmet kan medföra sta-

tus quo eller en ödesdiger tillbakagång. Det är med andra ord en säker styrning med åtföljande konkreta åtgärder som behövs.

Det är bl. a. därför som social- och miljöutskottet anser att ansvaret för jämställdhetsfrågor skall läggas hos en självständig ämbetsmannakommitté.

**Inge Fischer Møller:** Hr. præsident! Jeg er enig med fru Anna-Greta Skantz i, at vi i Nordisk regie også bør arbejde med ligestillingsspørgsmål. Jeg er også enig i de bemærkninger, der er faldet om, at det i nordisk regie går for langsomt.

En del indlæg her har allerede berørt problemstillingen, men det er ikke nok; handling må der til.

Spørgsmålet om, hvordan man arbejder i EF kontra Nordisk Råd har også været berørt, og jeg vil kort nævne, at vi i Danmark sidste år vedtog en lov, der bygger på et EF-direktiv, der forbyder diskriminering af kvinder og mænd i arbejdslivet. Jeg finder derfor anledning til at opfordre ministerrådet til at se nærmere på den danske lov.

Men vi må videre, og jeg har endnu en opfordring til ministerrådet: Vi må se på den samlede lovgivning, der indeholder forskellige bestemmelser for kvinder og mænd. Lovgivningen må ændres, så den bliver i overensstemmelse med tiden og de krav, vi stiller. Det betyder ikke, som min danske folketingskollega Chr. Christensen udtalte på sessionen i går, at man nedvurderer den hjemmegående ægtefælles arbejde. Det betyder heller ikke, at børnene ikke vil få en god og tryk opvækst. Mange overser, at børn får gode og trykke opvækstvilkår ved at have tilfredse forældre, og det betyder i praksis, at kvinder og mænd må have lige valgmuligheder.

Når det er sagt, er der vel også anledning til at understrege, at arbejdet i hjemmet bør være et fælles anliggende for kvinder og mænd og ikke kun for kvinderne.

Jeg er klar over, at fuld ligestilling betyder en omfordeling af ansvar, forpligtelser og indflydelse, og det ønsker kvinderne også. Det er også min opfattelse, at samfundet i højere grad har brug for den påvirkning, en større kvindelig repræsentation kan give.

Derfor har jeg med meget stor forvent-



ning set hen til det svar som statsråd Hansson skulle give Anna-Greta Skantz, og helt ærligt så fandt jeg ikke anledning til at notere ét eneste konkret svar på nogen af de stillede spørgsmål.

Det er jo rigtigt, at vi også i nordisk regie skal arbejde realistisk. Vi er også begyndt at tale om første fase og anden fase og konferencer, men jeg tror, at de fleste, der hørte på statsråd Hanssons opremsning af alle de konferencer, der skal afholdes, blev mindst lige så trætte og stakåndede som jeg.

Konferencerne har været afholdt både i politisk og i faglig regie, erfaringerne foreligger allerede; og det, vi har brug for, er nogle helt konkrete udspil. Derfor vil jeg spørge: hvad ligger der i statsråd Hanssons klare formulering af en plan, der er realistisk. Hvad ligger der i det meget klare svar om første fase. Hvis vi ligesom kan gå lidt længere hen, vil jeg også meget gerne høre, hvad der måske kan ligge i anden fase.

Når jeg nu siger dette så kraftigt, er det, fordi jeg tror, man må gøre sig klart, at det er ved at være slut med kvindernes tålmodighed. Vi samarbejder på lige vilkår, men hvis vi gennem de almindelige procedure-regler ikke kan få lydhørhed og ikke kan få den opmærksomhed, vi mener vi bør have, kan det være, at slutresultatet bliver, at kvinderne må komme med andre udspil for at blive hørt, og så vidt synes jeg ikke det skal komme, og slet ikke i nordisk samarbejde.

**Anna-Greta Skantz:** Herr president! Till statsrådet Hansson skulle jag vilja säga att vi från social- och miljöutskottet är kritiska mot vad man har uppnått eller rättare sagt inte uppnått när det gäller jämställdhetsfrågorna. Vi tycker inte att man har handlat på det sätt som vore önskvärt. Vi har framfört en rejäl kritik, och den har inte alls den karaktären som statsrådet Hansson vill göra gällande.

Det här med jämställdhet är svårt, och det är en erfarenhet som jag tror att statsrådet Hansson har gjort också på andra områden, inte bara här i Nordiska rådet. Vad som är svårt är att få ett verkligt engagemang, och det har tidigare sagts att i den uppräkning som gjorts finns så litet

av sådana direkta konkreta planer som vi från utskottets sida ville ha en redovisning av.

I utskottet har vi vidare den uppfattningen att det bör tillsättas en ämbetsmannakommitté. Där har vi en annan uppfattning än ministerrådet, men jag tycker ändå att jag ser en strimma av hopp i statsrådet Hanssons uttalande att sedan vi har fått en viss erfarenhet kan det hända att ministerrådet är berett att överväga hur man skall bedriva jämställdhetsarbetet i fortsättningen. Då kanske vi skulle kunna träffas till en gemensam överläggning för att diskutera hur detta handlingsprogram skall arbetas fram på det snabbaste och mest konkreta sättet.

**Statsrådet Bertil Hansson:** Herr president! De båda talarna från Island respektive Danmark har i likhet med Anna-Greta Skantz anfört kritiska synpunkter på jämställdhetsarbetet. Som Anna-Greta Skantz påminde om i sitt anförande är vi överens om i både ministerrådet och Nordiska rådet att på det här området behöver vi komma mycket längre än vi hittills har gjort.

Det gäller ju att gå hem till oss själva och jobba vidare där — den reflexionen förmodar jag att vi måste göra när vi ser på vad som händer och har hänt och **inte** har hänt i vart och ett av länderna. Det är ju där hemma som de konkreta vardagsåtgärderna skall sättas in. Nordiska ministerrådet är lika litet som Nordiska rådet något övernationellt organ som kan besluta om vad som skall ske på hemmaplan. Vi måste stimulera varandra till konkreta åtgärder, och jag hoppas att när vi sedan återvänder hem skall vi vara laddade med så många slagkraftiga argument, sådant engagemang och sådan vilja att det händer någonting, t. ex. på lagstiftningens område.

Jag tackar Inge Fischer Møller för den hjälp jag som liberal har fått att på min hemmamarknad försöka få stöd för den jämställdhetslag som är i vardande och som har mött motstånd på det håll där man kanske inte hade väntat sig det motståndet. Men förslag till en sådan lag kommer att läggas fram. Det är ett exempel på att idéer och påtryckningar kan komma till stånd genom konferenser.

Man kan vara trött på konferenser men det är vid sådana tillfällen det sås frön som sedan kan planteras ut där hemma. Det har genomförts ett seminarium om rättsskyddet för jämställdheten, ett seminarium på nordisk basis. Meningen är naturligtvis inte att seminarier skall hållas för sin egen skull, utan avsikten är att deltagarna skall återvända hem och kämpa för att rättsskyddet för jämlikheten blir genomfört.

Det är vad vi syftar till med vårt förslag om jämställdhetslag och naturligtvis också att arbetet över huvud taget skall få en puff framåt genom att människor råkas, talar

med varandra, sprider idéer och tänds varandra i ett arbete där män och kvinnor måste stå sida vid sida och jobba vidare.

Det finns för litet av konkreta projekt, sägs det. De projekt som vi har är mer än väl tillräckliga när det gäller att utnyttja de pengar som står till förfogande, men vi får alla hjälpas åt att trycka på för att få fram resurser.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes, att behandlingen av meddelandet fortsätter i social- och miljöutskottet.

Mötet avslutades kl. 11.35.

## Protokoll

### 7:e mötet

**Torsdagen den 22 februari 1979 kl. 14.00**

**President: V. J. Sukselainen**

#### Dagordning

1. C 1: Berättelse från Nordiska ministerrådet om det nordiska samarbetet (*Social- och miljöutskottets betänkande*)

2. D 1979/19/1975/s: Meddelande om rekommendation nr 19/1975 angående nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet

3. D 1979/5/1965/s: Meddelanden om rekommendation nr 5/1965 angående utbildning av arkitekter m. m.

4. D 1979/29/1969/s: Meddelande om rekommendation nr 29/1969 angående samarbete rörande yrkesvägledarutbildning

5. D 1979/6/1977/s: Meddelande om rekommendation nr 6/1977 angående förkortning av arbetstiden

6. A 517/s: Medlemsförslag om filialundervisning vid Nordiska hälsovårdshögskolor

7. A 527/s: Medlemsförslag om nordiskt samarbete för att utreda och avskaffa medicinskt missbruk inom elitidrotten.

8. A 530/s: Medlemsförslag om åtgärder för begränsning av djurförsök

9. A 535/s: Medlemsförslag om samnordisk utbildning och forskning rörande åldrandets problem

10. A 539/s: Medlemsförslag om upprättande av ett nordiskt idrottsmedicinskt forskningsinstitut

11. D 1979/5/1973/s: Meddelande om rekommendation nr 5/1973 angående fortbildning av lärare vid socialhögskolor

12. D 1979/29/1973/s: Meddelande om rekommendation nr 29/1973 angående nordiskt hälsokortssystem

13. D 1979/8/1974/s: Meddelande om rekommendation nr 8/1974 angående nordisk rusmedelsforskning

14. A 528/s: Medlemsförslag om åtgärder för bevarande av sälstammen i östersjöområdet

15. A 538/s: Medlemsförslag om samarbete angående rening av kommunalt avloppsvatten

16. D 1979/21/1971/s: Meddelande om rekommendation nr 21/1971 angående samverkan vid bekämpningen av föreningar i Skagerack, Kattegatt och Öresund

17. A 516/s: Medlemsförslag om införande av enhetlig sommartid i de nordiska länderna

---

18. E 2: Fråga till Nordiska ministerrådet angående passagerar- och bilfärja mellan Island, Färöarna och det övriga Norden (D 1979/4/1975/t)

19. E 4: Fråga till Nordiska ministerrådet om samnordisk insats mot trafikolyckterheten (D 1979/10/1977/t)

10. E 6: Fråga till Nordiska ministerrådet om förbättring av barnens trafikmiljö (D 1979/11/1977/t)

21. E 10: Fråga till Nordiska ministerrådet om underlättande av studerandes resor på statsjärnvägarna inom Norden

22. E 15: Fråga till Nordiska ministerrå-

det om tvärgående flygförbindelse på Nordkalotten (D 1979/28/1973/t)

23. E 16: Fråga till Nordiska ministerrådet om flygförbindelsen mellan Mariehamn och stockholmsområdet (D 1979/9/1972/t)

24. E 20: Fråga till Nordiska ministerrådet angående byggande av bro över Tana älv (D 1979/10/1074/t)

25. C 1: Berättelse från Nordiska ministerrådet om det nordiska samarbetet (*trafikutskottets betänkande*)

26. A 515/t: Medlemsförslag om samordning av de nordiska bestämmelserna om säkerhet, arbetsmiljö m. m. för fartyg

27. A 518/t: Medlemsförslag om samnordiska åtgärder mot onykterhet till sjöss

28. A 522/t: Medlemsförslag om en nordisk flyghaverikommission

29. A 534/t: Medlemsförslag om enhetliga regler för rabatter m. m. i järnvägstrafiken i Norden

30. D 1979/1/1967/t: Meddelande om rekommendation nr 1/1967 angående gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik

31. D 1979/9/1968/t: Meddelande om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim.

32. D 1979/1/1975/t: Meddelande om rekommendation nr 1/1975 angående färjeförbindelse mellan Vasa och Umeå

33. D 1979/2/1975/t: Meddelande om rekommendation nr 2/1975 angående ökad användning av reflexanordningar.

### Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Ilkka Kanerva lämnat sessionen och att Knut Johansson återtagit sin plats i rådet och att Karl-Erik Häll lämnat sessionen.

*Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.*

### 1

#### C 1: Berättelse från Nordiska ministerrådet om det nordiska samarbetet (Social- och miljöutskottets betänkande)

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, I. att Nordiska rådet beträffande kapitel I: Det nordiska samarbetet — ministerrådets verksamhet, i tillämpliga delar, kapitel IV: Socialpolitiskt samarbete, kapitel V: Arbetsmarknadssamarbeid, kapitel VI: Arbetsmiljö, kapitel VII: Miljövern samt kapitel XVI: Likestillingsfrågor i ministerrådets berättelse antager följande yttrande:

1) Större samarbetsfrågor bör föreläggas Nordiska rådet i form av ministerrådsförslag. Överenskommelse bör ingås mellan rådspresidiet och ministerrådet om en normalprocedur för behandling av dylika samarbetsfrågor.

2) En behandlingsordning som gör det möjligt att överlämna de olika fackkapitlen i ministerrådsberättelsen till Nordiska rådet vid en tidigare tidpunkt bör övervägas.

3) I de årliga berättelser som avlämnas till Nordiska rådet av institutioner, nämnder och andra samarbetsorgan saknas i vissa fall värdefull information. Rapporteringssystemet i dess helhet bör därför ses över.

4) Arbetet med att revidera den nordiska trygghetskonventionen bör avslutas under år 1979 och en samlad rapportering därom ske till Nordiska rådet.

5) Den verksamhet som bedrivs inom ramen för Nordiska nämnden för handikappfrågor bör permanentas efter försöksperiodens utgång.

6) Utredningen om utvidgning av den gemensamma nordiska arbetsmarknaden till att omfatta ytterligare kategorier av social- och medicinalpersonal bör slutföras under år 1979. Det bör övervägas att samla de nödvändiga bestämmelserna inom ramen för en och samma överenskommelse.

7) Utredningen om gemensam nordisk vidare- och efterutbildning för social- och medicinalpersonal bör slutföras skyndsamt.

8) För att effektivisera det nordiska arbetsmarknadssamarbetet bör ett fristående nordiskt forsknings- och utredningsinstitut inrättas.

9) Utredningen om kapitalets och arbetskraftens rörlighet bör i lämplig form och så

snart som möjligt delges Nordiska rådet.

10) Datorbasert registrering av pågående og avslutad arbeidsmarknadsforskning bør overvågas.

11) En rådgivande kommitté for arbeidsmiljøforskning, i hvilken foretrådere ogskå for arbeidsmarknadens parter beredes plats, bør inrättas under år 1979.

12) Miljövårdslagstiftningen i de nordiska länderna bör göras enhetlig.

13) Samarbetet i jämställdhetsfrågor bör präglas av uppslagsrikedom och initiativkraft og vara inriktat på konkreta åtgärder. Ansvaret for det nordiska samarbetet i jämställdhetsfrågor bör handhas av en självständig ämbetsmannakommitté. Till denna bör knytas en rådgivande kommitté bestående av foretrådere for arbeidsmarknadens parter, kvinnoorganisationer och eventuellt for forskningen.

II. att Nordiska rådet lägger kapitel I, i tillämpliga delar, kapitel IV, kapitel V, kapitel VI, kapitel VII och kapitel XVI i ministerrådets berättelse till handlingarna.

**Haugstvedt** (ekonomiska utskottets talesman): Hr. president! Sosial- og miljøutvalget har kommentert deler av innledningskapitlet i Ministerrådets årsmelding og i tillegg til dette avsnittene om sosial- og helsevern, arbeidsmarkedets samarbeidsområder, arbeidsmiljø — miljøvern og likestillingsproblematikken.

Jeg vil i dag legge fram komiteens synspunkter på avsnittene om sosial-, miljø- og likestillingspolitikk. Komiteens viseformann, Bror Lillqvist, vil ta opp de andre avsnittene.

Det har utviklet seg et fruktbart samarbeid mellom utvalget og sosial- og helsevernministrene de senere år. Som formann i utvalget har jeg sammen med utvalgets sekretær vært invitert til å delta som observatør til de nordiske sosialpolitiske ministermøter, noe som jeg har ansett som meget verdifullt.

Samarbeidet på sosial- og helsevernområdet på nordisk plan utvikles på basis av det program som ble vedtatt i 1977. I 1978 har Ministerrådet tatt opp problemstillinger som ikke har umiddelbar tilknytning til programmet, men som har vært særlig ak-

tuelle. Det er grunn til å understreke det verdifulle i at sosialministrene i sitt møte i 1978 tok opp temaet "Det økende antall eldre i våre samfunn". Dette er et uhyre viktig og sentralt emne for vår sosialpolitiske debatt.

Arbeidet med revisjon av den nordiske trygghetskonvensjonen pågår. Utvalget vil være glad for å få en samlet rapport om dette arbeidet og håper at en slik rapport kan oversendes oss i 1979. Utvalget har lagt stor vekt på samarbeidet i forbindelse med rusgiftproblematikken.

I 1974 ble det vedtatt en rekommandasjon om dette tema. Senere har utvalget foreslått at den nordiske nemnden for alkoholforskning og det nordiske samarbeidsorgan for narkotikaforskning ble slått sammen til én institusjon. Denne forandring er nå blitt gjennomført fra 1979. Det er utvalgets håp at vi ved å samle ressursene på dette felt skal kunne gjøre en bedre innsats enn før, for å redusere bruk og misbruk av rusgifter. Sosial- og miljøutvalget vil i 1979 arrangere et seminar som vil ta opp rusmiddelmissbruket i et bredt perspektiv ogskå i den hensikt å skaffe materiale som kan nyttes i et økt samarbeid på dette viktige område.

Samarbeidet om de handikappedes problemer har de senere år økt betydelig. Det er utvalgets håp at den nordiske nemnden for handikappproblemer skal bli et permanent organ når forsøksperioden om kort tid utgår.

Et viktig innslag i arbeidet på 1977-års sosial- og helsevernprogram er utredningene om felles arbeidsmarked og videre- og etterutdanning for sosial- og helsepersonell. Utvalget mener at det er riktig og naturlig at ogskå andre grupper av sosial- og helsepersonell enn leger, tannleger og sykepleiere skal få del i de fordeler som ligger i det frie arbeidsmarked i Norden.

Utvalget mener videre at det kan vinnes mye ved felles nordisk videre- og etterutdanning for små og høyt spesialiserte yrkesgrupper på disse felt. I dette arbeidet står selvfølgelig høyskolen i Gøteborg meget sentralt.

Et nytt initiativ som fortjener oppmerksomhet, er at sosial- og helseministrene har opprettet en rådgivende komite for forsknings- og utviklingsproblemer. Det ville

være verdifullt om et liknende organ kunne opprettes på likestillingspolitikens område.

Det er vesentlig for vårt samarbeid på de ulike områder i Rådet at vi når ut til menneskene i Norden med resultatene av vårt arbeid. Det er derfor med glede utvalget har notert at det nå i løpet av kort tid er kommet et nytt opplag av brosjyren "Nordiske borgeres sosiale rettigheter" og dessuten en brosjyre om det sosiale samarbeid som siden år 1900 har utviklet seg i Norden.

Samarbeidet på miljøvernområdet har gitt betydelige resultater. Jeg vil særlig peke på miljøvernkonvensjonen av 1976, som begynne med et initiativ fra Nordisk Råd.

Verden i dag blir i miljøvernssammenheng stadig mindre. Derfor må vi arbeide i fellesskap for å forhindre ytterligere forurensninger fra industri, husholdning m. v. Verken luft- eller vannforurensninger stopper opp ved landegrenser. Det er derfor ikke nok at det enkelte land feier for sin egen dør i miljøvernssammenheng. Vi må nå fram til en all-europeisk miljøvernkonvensjon ikke minst på grunnlag av luftforurensninger, sur nedbør m. v. Jeg er kjent med at det har vært arbeidd aktivt med disse spørsmål i Ministerrådet og ville være glad om miljøvernminister Gro Harlem Brundtland kunne fortelle om dette arbeid i Rådet.

I denne sammenheng vil jeg håpe at det arbeid som utføres på europeisk plan innenfor rammen av FNs kommisjon for økonomisk samarbeid i Europa når det gjelder de såkalte grenseoverskridende forurensninger, må utvikles og føres fram til et lykkelig resultat.

Vi har i den senere tid fått skrekkrapporter om de forurensninger som finner sted, særlig i storbyer, på grunn av eksosutslipp. Det er naturlig å regne med at blyinnholdet i bensin må reduseres, ikke minst av hensyn til barn, men også av hensyn til de voksne. Dette er en oppgave som de nordiske land kan arbeide med i fellesskap.

Vern og beskyttelse av naturen er et viktig innslag i vårt nordiske miljøvernssamarbeid. Menneskene har behov for områder med fri og urørt natur. At Ministerrådet har iverksatt et bredt opplagt samarbeidsprosjekt som omfatter naturgeografisk regioninndeling og vern av truede plante- og dyrearter, er etter mitt skjønn et verdifullt

tilskudd i det nordiske samarbeid på dette område.

Det ble lagt fram et program for likestillingsarbeidet ved sesjonen i Oslo i fjor. Dette programmet fikk en hård behandling i Rådet, men det var fortjent. Programmet var direkte svakt.

Utvalget mener fortsatt at dette programmet mangler fantasi og visjon. For å medvirke til en endring har utvalgsmedlemmet Anna Greta Skantz tatt opp et spørsmål i dag. Utvalget mener nemlig at likestillingsproblemene er meget aktuelle i vår sammenheng, og at våre nordiske folk venter initiativ også på dette felt fra Nordisk Råd. Det trengs personer med kreative evner og idéer til å drive fram dette arbeidet. Jeg vil håpe at Ministerrådet har notert seg de uttalelser som er fremkommet i debatten tidligere i dag, og vil medvirke til en ny giv og et driv i arbeidet omkring likestillingsproblemene. Med disse ord vil jeg, som svenskene sier, få "yrka bifall" til utvalgets innstilling.

**Lillqvist:** Herr president! Social- och miljöutskottet har i år liksom tidigare utsett två talesmän för att presentera sitt betänkande om de till utskottet hänvisade avsnitten av ministerrådets berättelse. Utskottets ordförande har här tidigare behandlat delar av betänkandet. Jag har fått i uppdrag att tala om de avsnitt som gäller arbetsmarknads- och arbetsmiljöfrågorna.

Den stora frågan inom arbetsmarknads-samarbetet under året har varit beredningen av etapp II av arbetsmarknadsprogrammet från 1975. Det arbetet är ännu inte slutfört. Eftersom saken kommer upp på dagordningen senare som ett särskilt ärende, skall jag inte gå närmare in på den. Jag vill bara nämna, att behandlingsmetoden, framför allt när det gäller social- och miljöutskottets medverkan, inom ministerrådets organ har väckt en viss irritation inom utskottet.

Sysselsättningsläget inger fortfarande stora bekymmer. Arbetslösheten är rekordar-tat stor i flera av de nordiska länderna. Särskilt ungdomen har drabbats hårt av arbetslösheten. Detta är ett problem som vi måste lägga ned alla krafter på att lösa. Det är inte bara själva bördan av att vara utan

arbete som är skadlig för de arbetslösa ungdomarna. Sysslösheten och missmodet kan leda och leder också i många fall till att ungdomarna får dåliga levnadsvanor. Det finns även risk för att arbetslösheten kan bidra till att leda in ungdomarna på brottets bana. Ännu värre är att ungdomarna på grund av arbetslösheten hindras från att lägga grunden till goda arbetsvanor. Det är just i ungdomen som man måste lära sig vilka krav ett stadigvarande arbete ställer på en människa och vad ett arbete kan ge av tillfredsställelse och innehåll i tillvaron. Men hur skall man lära sig det om man går arbetslös kanske år efter år.

Bland de frågor som social- och miljöutskottet har lagt särskild vikt vid i betänkandet, vill jag här nämna den pågående utredningen av hur man skall kunna utvidga den nordiska gemensamma arbetsmarknaden till att omfatta ytterligare kategorier av social- och medicinalpersonal. Vi vet ju att det t. ex. för läkare och sjuksköterskor har genomförts avtal om sådan gemensam arbetsmarknad och utskottets strävan har länge varit att utvidga detta till andra grupper som optiker, veterinärer, ergoterapeuter osv. Utskottet anser att denna utredning bör kunna slutföras under 1979 och att man borde kunna samla de nödvändiga bestämmelserna inom ramen för ett och samma avtal mellan länderna.

Social- och miljöutskottet uttrycker också önskemål om att den utredning som pågår i ministerrådets regi om gemensam nordisk vidare- och efterutbildning av social- och medicinalpersonal skall kunna slutföras så fort som möjligt.

En viktig sak som Nordiska rådet har antagit en rekommendation om för två år sedan är tanken på att man skulle upprätta ett nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor. Nu framgår det av ministerrådets berättelse att ministerrådet inte anser det vara aktuellt att upprätta ett sådant institut. Social- och miljöutskottet anser dock fortfarande att ett arbetsmarknadsinstitut vore värt att förverkliga. Vid sina diskussioner om ärendet har utskottet dock kommit fram till att ett nordiskt arbetsmarknadsinstitut också skulle kunna få uppgifter av mera renodlat ekonomisk natur, eftersom det numera är alltmera klart, att

man inte kan se på det som sker på arbetsmarknadssektorn isolerat från den ekonomisk-politiska utvecklingen.

Nära sammanhang med detta har naturligtvis den pågående utredningen om kapitalaets och arbetskraftens rörlighet i Norden. Det är ju en utredning som både social- och miljöutskottet och Nordiska rådet i sin helhet ser fram emot med förväntningar. Social- och miljöutskottet har velat understryka betydelsen av att denna utredning så snabbt som möjligt fås färdig genom att föreslå att Nordiska rådet yttrar sig särskilt om denna sak.

På arbetsmiljöområdet antogs ju under fjolåret det nya nordiska samarbetsprogrammet som Nordiska rådet hade tagit initiativ till genom en rekommendation från år 1976. Det som nu är det viktigaste är att se till att det nya programmet omsätts i praktisk handling. Social- och miljöutskottets uppfattning är att arbetet har kommit rätt bra i gång. Utskottet vill dock understryka, att en rådgivande kommitté för arbetsmiljöforskning bör inrättas under detta år. I denna kommitté borde också arbetsmarknadsparterna vara företrädna.

Herr president! Med dessa ord ber jag att få föreslå, att rådet godkänner de punkter i social- och miljöutskottets förslag till yttrande, vilka gäller arbetsmarknads- och arbetsmiljöområdet.

Social- och hälsovårdsminister **Pirkko Työläljärvi:** Herr president! Jag vill gärna instämma i social- och miljöutskottets och utskottets förman Haugstvedts bedömning, att forsknings- och utvecklingsverksamheten hör till de samarbetsområden där ett stort potentiellt utbyte kan uppnås.

Vi har under det gångna året även haft framgångar i forskningssamverkan. Jag tänker här bl. a. på den nya nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning och på forskning rörande epidemiologi, biostatistik samt hälso- och sjukvårdsadministration, som håller på att inledas vid Nordiska hälsovårdshögskolan.

Jag anser det positivt att Nordiska social-politiska kommittén inrättat en rådgivande samarbetsgrupp för forsknings- och utveck-

lingsfrågor, vilket möjliggör en uppföljning av resultaten från expertsymposiet med temat "Forskningens roll för social- och hälsovårdspolitik".

Jag avser även den intressanta diskussion om hälso- och sjukvårdsforskning, som inlemts mellan våra länders medicinska forskningsråd och medicinaladministrationer. Samarbetet rörande hälso- och sjukvårdsplanering har även påbörjats. Från finsk sida har ett förslag till projektsamarbete rörande åldringsvården dessutom framförts i oktober 1978.

Vården av långtidssjuka är utan tvivel ett av de största problemen inom social- och hälsovården. Enligt en utredning, som gjordes i Finland år 1978 är en femtedel av våra åldringar, som fyllt 65 år, i behov av anstaltsvård eller tjänster inom den öppna vården. Över hälften av våra institutionsplatser disponeras av dessa åldringar. Personalen inom den öppna vården använder mer än hälften av sin arbetstid till att hjälpa dessa åldringar. Trots det var bristen på service inom den öppna vården både beträffande sjukvårds- och hemvårdstjänster uppenbar.

Dessutom är det helt klart, att vårdssituationen kommer att försväras. Antalet långtidssjuka åldringar ökar hos oss i Finland fram till år 1985 med en fjärdedel. Denna ökning sker speciellt för de svårskötta del, dvs. för åldersgruppen över 75 år. Detta innebär bl. a. att antalet rörelseoförmögna kommer att öka med nästan 6 000 eller med över 30 % i Finland.

Vi har inte avsevärda tilläggsresurser som kan svara på denna utmaning. Social- och hälsovårdsministeriet i vårt land tillsatte i början av år 1977 en arbetsgrupp med uppgift att utreda möjligheterna att ordna vården av långtidssjuka på ett mera ekonomiskt sätt, dock utan avkall på kvaliteten.

Ministeriet gav i början av år 1978 till länen ett direktiv rörande vården. I direktiven förutsattes, att länsstyrelserna på kommunalt plan styr och igångsätter en verksamhet som leder till att de existerande resurserna inom den öppna vården och anstaltsvården utnyttjas effektivt.

Detta utredningsarbete kan i viss mån underlätta vårdssituationen. I de övriga nordiska länderna uppvisar de långtidssjukas

vårdsituation och framtidsutsikter i hög grad samma trend som i Finland. Det vore därför ändamålsenligt att utveckla vården av långtidssjuka i samarbete. Erfarenhetsutbytet kunde lämpligen ske inom den ovan nämnda samarbetsgruppen för forsknings- och utvecklingsfrågor. Det är positivt, att Nordiska rådet uppmärksammat detta område i den idag aktuella rekommendationen om forskningssamarbete kring åldrandets problem.

Möjligheterna att förbättra social- och hälsovården, och speciellt åldringsvården, är naturligen förbundna med ekonomiska förutsättningar och värderingar. Då vi i vårt land stimulerat näringslivet och sysselsättningen har vi lagt huvudvikten vid att förbättra förutsättningarna för företagsverksamheten. Ju längre den ekonomiska recessionen och arbetslösheten har fortsatt, desto tydligare har det framstått, att vi inte kan lösa de ekonomisk-politiska problemen, i varje fall inte sysselsättningsproblemen, genom att ensidigt öka varuproduktionen. Den offentliga sektorns betydelse, i synnerhet den offentliga servicens betydelse, har därför ökat på senare tid då vi fattat ekonomisk-politiska beslut.

Social- och hälsovården uppvisar en mängd av väsentliga, icke tillfredsställda behov, och dessutom erbjuder den en betydande möjlighet att skapa fasta arbetsplatser. Social- och hälsovården är och bör vara arbetsintensiv. Detsamma gäller undervisningen. Arbete inom social- och hälsovården är väsentligt även som ett alternativ vid sysselsättande av unga arbetstagare inte minst därför, att dessa uppgifter ger livserfarenheter.

Det är klart, att finansieringen av den offentliga servicen vållar problem. Vi har dock övervägt alternativa lösningar för att klara dessa problem. Å andra sidan har vi naturligen också i Finland en politisk debatt om det är önskvärt att utöka den offentliga sektorn över huvud taget och speciellt då servicen. Allt fler inser att vi är tvungna att välja. Antingen sysselsätter vi våra unga i meningsfulla arbeten eller så låter vi dem gå på gatan med arbetslöshetsunderstöd. Den tiden tycks vara definitivt förbi då man inom varuproduktionen kunde sysselsätta unga och äldre människor,



som spottas ut ur produktionsprocessen, eller aldrig kommer in.

För att stöda den ekonomiska utvecklingen har vi även använt väl valda sociala inkomstöverföringar såsom barn- och andra familjepolitiska bidrag i syfte att selektivt öka totalkonsumtionen i våra hushåll. Detta har i sin tur förbättrat förutsättningarna, dvs. den inhemska köpkraften, för företagsverksamheten och lindrat nöden i de familjer som hamnat i den mest prekära ställningen. Vi har i Finland till de ekonomiska stimuleringsprogrammen målmedvetet kopplat viktiga social- och hälsovårdspolitiska åtgärder, inte minst lagstiftning, som syftat till att förnya arbetslivet. På detta sätt har vi i en koalitionsregering och i en riksdag med borgerlig majoritet kunnat bedriva ett reformarbete trots de ekonomiska och politiska svårigheterna.

Jag vill som exempel nämna lagen om medbestämmanderätt, vintersemester, uppsägnings- och permitteringskydd, arbetsplatshälsovård, studieledighet, arbetskydds-fond och en förlängd moderskapsledighet samt en pappaledighet.

Förbättrandet av både sysselsättningen och av servicen har varit en central målsättning i de åtgärder, som gällt Finlands social- och hälsovårdspolitik under det gångna året. Så har fallet varit vid behandlingen av regeringens budgetförslag samt av social och hälsovårdens lagstadgade 5-årsplaner. Vi har strävat till att anticipera igångsättandet av byggnadsprojekt, dvs. hälso-centraler, sjukhus och barndaghem, för att lindra i första hand arbetslösheten bland byggnadsarbetarna och därefter bland sjuk- och hälsovårdspersonalen. Regeringen har fattat dessa beslut och kommunerna har inom ramen för finansieringsmöjligheterna strävat till att realisera dem.

Låt mig tillägga ett exempel som är väl värt grundliga överläggningar. I 1979 års statsbudget ingår sysselsättandet av några hundra telefonister, som blev utan arbete på grund av telefontrafikens automatisering. Vår mening är att under budgetåret placera dessa arbetstagare i kontorsuppgifter vid hälso-centraler och sjukhus samt som hemvårdsassistenter. Jag har tagit detta detalj-exempel för att påvisa svårigheterna i att sysselsätta då den tekniska utvecklingen är

vår herre, inte vår dräng; ett framtidsperspektiv som inte torde vara någon främmande.

De viktigaste avgörandena ansluter sig dock i Finland till de lagstadgade 5-årsplanerna för hälso- och barnvården. Under 5-årsperioden blir det möjligt att skapa flera tusen nya fasta arbetsplatser för unga och utbildade arbetstagare. Detta bör inte uppfattas som ett tecken på en önskan att till vilket pris som helst utvidga den offentliga sektorn, ingalunda. Det är frågan om att svara på de väsentliga behov medborgarna har i vårt land, vars näringsliv omstrukturerats i grunden under de gångna årtiondena. Vi är även synnerligen medvetna om den utsikten att vår industri kommer att gå in i en allt snabbare strukturomvandling.

Inom folkhälsovårdens intensiva utveckling har vi på 1970-talet prioriterat utbyggandet av hälso-centraler. Sjukhusinvesteringarna har därför relativt sett släpat efter. Vår mening är att korrigera denna eftersläpning under den närmaste 10-årsperioden. Härom har regeringen fattat ett principbeslut gällande åren 1979—1988. Medels detta beslut har en tredjedel av kommunalförbundens planer kasserats, resten av projekten har getts en prioritetsordning både med hänsyn till tid och finansiering.

Möjligheterna att stimulera produktionsverksamheten och sysselsättningen genom att satsa resurser på en rationell familjepolitik har även fått vår uppmärksamhet. Vi har då speciellt begrundat vår nations ekonomiska möjligheter på lång sikt. Vi ser fram emot en sådan förändring av åldersstrukturen av vår befolkning att den är intimt förknippad med våra ekonomiska förutsättningar, vare sig det gäller privat eller offentlig konsumtion, privata eller offentliga investeringar.

Socialpolitikerna har allt oftare fått hålla sig på defensiven då man diskuterat den ekonomiska utvecklingen. Man hävdar, att medel, som investerats i socialpolitiken, är företags- och nationalekonomiskt mer eller mindre bortkastade. Det vore därför t. ex. intressant med en ekonomisk analys över det ömsesidiga beroendet mellan socialpolitiken och företagets konkurrenskraft. Det socialpolitiska kravet, att människan och

hennes behov som produktionsfaktor beaktas på allvar har, enligt min mening, en god grund i såväl företags- som national-ekonomin. Vi är eventuellt inte mogna att inse det trots allt. Trots det borde de nordiska länderna dryfta en optimal fördelning av begränsade resurser mellan förbättrandet av näringslivets och samhällets konkurrenskraft.

I den ekonomiska politiken har man allt oftare ställt sig avvisande till dem, som krävt att konsumtionsefterfrågan bör upprätthållas, till dem som krävt att den skall upprätthållas selektivt, dock ingalunda utan urskiljning till kvantitet eller kvalitet. Frågan om vad som är mer motiverat, att stöda ett olönsamt företag, en svag konsument eller en stagnerande kommun, har dock inte konkretiserats tillräckligt. Ännu mindre har man fäst uppmärksamhet vid de kvantitativa och kvalitativa aspekterna och inriktningen av produktionen ur samhällets och konsumenternas synvinkel. Frågan har även en socialpolitisk dimension, om vi vill hålla fast vid solidaritetskravet i våra länder. Frågan är av väsentlig betydelse om vi vill se till att våra blandekonomier inte blir allt mer orediga ekonomier. Den är också aktuell för strävandet, att hushålla planmässigt med knappa resurser i en värld som ser fram emot en ny ekonomisk världsordning.

Det torde ta sin tid förrän vi är mogna att svara på frågan: är socialpolitiken en grundförutsättning för eller en följd av en stabil ekonomisk utveckling? Social- och miljöutskottets arbete och ställningstagande är tankeväckande och positiva sett ur denna synvinkel. De ekonomiska doktriner, som vi nu lever efter, medger dock inte en aktiv investering i människor. Om vi i Norden ger efter för dylika doktriner, riskerar vi att förlora något synnerligen väsentligt i de nordiska samhällena; är vi beredda att göra det?

#### Meddelanden

Det meddelades, att Reiuif Steen intagit sin plats i rådet. Det meddelades vidare, att Lars Korvald lämnat sessionen.

Statsråd **Gro Harlem Brundtland**: I till slutning til de merknader utvalgets formann,

Asbjørn Haugstvedt, har gitt til det nordiske miljøvernssamarbeid og dets betydning, vil jeg bare få understreke når det gjelder internasjonalt miljøvernssamarbeid, hvilken verdi det har hatt at de nordiske land opp gjennom årene har holdt nær kontakt og dermed sammen kunnet representere en større tyngde og drivkraft for en målrettet utvikling og konkrete resultater.

Nordisk Råd behandlet på sin forrige sesjon et handlingsprogram for samarbeid på miljøvernområdet. En stor utfordring for de nordiske land og et særlig betydningsfullt og aktuelt eksempel på dette har vi nå i samarbeidet om å begrense spredning av svovel-forensninger i Europa. La meg kort nevne hvor denne saken nå står.

I april 1978 vedtok FNs økonomiske kommisjon for Europa, ECE, at et høynivåmøte om miljøvernsspørsmål skulle forberedes. Det endelige tidspunkt for avholdelse av et slikt møte ventes å bli fastsatt av ECEs kommisjon i mars dette år. De nordiske miljøvernministrene hadde forut for dette, på møte i Oslo i oktober 1977, vedtatt å opprette en nordisk arbeidsgruppe for å samordne de nordiske forberedelser til et slikt planlagt høynivåmøte, med det særlige siktemål å forberede et nordisk utkast til en konvensjon om begrensnig av atmosfærisk spredning av luftforurensninger. Det nordiske konvensjonsutkastet er for tiden, sammen med andre forslag om internasjonalt samarbeid fra andre ECE-land, gjenstand for forhandlinger i ECE.

Fra nordisk side har et hovedmål vært å kunne bremse utviklingen for å unngå en videre forverring av en alvorlig situasjon. På noe lengre sikt må det være målet at utslippene skal nedtrappes. I tillegg til konkrete tiltak for å bekjempe disse problemer har vi vært opptatt av samtidig å få etablert en fast ramme for et langsiktig samarbeid som vil gjøre det mulig å identifisere og bekjempe problemer på et tidligere stadium enn tilfellet har vært med den sure nedbør. Dette arbeid har derfor åpenbare, langsiktige perspektiver i internasjonalt miljøvernssamarbeid og bygger på prinsipper som vi etter hvert ikke kommer utenom å legge til grunn for vår politikk.

Forslagene fra EF-landene har hittil hovedsakelig vært rettet mot videreutvikling

av et øst/vest-samarbeid bare knyttet til overvåking, forskning og utveksling av informasjon. Særlig fra de store utslippslandene i EF har det vært til dels sterk motstand mot forslag om samordning av konkrete tiltak og mot tanken om et avtalefestet samarbeid. De østeuropeiske land og Sovjetunionen sammen med USA, Canada, Jugoslavia og Østerrike har derimot alle nå gitt uttrykk for støtte til et samarbeid som vil pålegge landene konkrete forpliktelser. Det har gjennom de siste årene vært nødvendig og også vært satset på et meget aktivt arbeid med bilaterale kontakter på politisk plan for å få bevegelse i situasjonen på dette viktige felt. Likevel har vi på nordisk side registrert med skuffelse den nokså negative holdning som EF-land hittil har vist under forhandlingene i ECE. Det er å håpe at denne holdning vil forandre seg, og at de store utslippslandene i tiden som kommer, vil vise en større vilje til forbedring av luftforurensningssituasjonen både i de nordiske land og i Europa som helhet.

Statsrådet **Gabriel Romanus**: Herr president! 1979 är FN:s internationella barnår. Det är i år tjugo år sedan deklarasjonen om barns rättigheter antogs. Barnåret är en uppfordran till oss att undersöka hur barn har det i våra länder och i världen, och tänka efter vad vi kan göra för att ge barnen ett bättre liv.

I 150 länder pågår nu en mångskiftande verksamhet inom ideella föreningar och kommuner inom ramen för det internationella barnåret.

Förenta nationerna vill genom det internationella barnåret

- Öka medvetenheten om barns behov.
- Verka för att barnens välfärd beaktas vid alla sociala och ekonomiska åtgärder.
- Stimulera medlemsländerna till praktiska åtgärder i detta syfte.

Barn i Norden har det på många sätt bättre än barnen i de flesta andra länder. De har det också bättre än tidigare generationers barn hade det i våra länder.

Ändå har vi problem. Under 50- och 60-talen väntade man sig att en materiell välförbättring skulle lösa våra sociala problem och göra människor lyckligare. Och det är klart att välförbättringen underlättar för

människor att ta itu med andra ting än mat och husrum. Ändå finner vi, att vissa av dagens svårigheter för barn och ungdomar har vuxit fram som biprodukter till de förbättringar, som har genomförts under bred enighet.

En hög bostadsstandard har vi fått, till priset av stora bostadsområden med fantasilösa miljöer, brist på naturliga träffpunkter och stressande och farlig trafik. En längre utbildning för alla har vuxit fram, utan att vi har kunnat lösa de sociala problemen i skolan, och utan att skolarbetet uppfattas som meningsfullt av alla elever.

Kvinnorna har fått ökade möjligheter att gå ut i förvärvslivet, men vi har inte klarat av att ge alla barn en god omsorg. Männerna har inte tagit sin del av ansvaret, och de gemensamma insatserna har varit otillräckliga.

I Sverige har vi beslutat att särskilt uppmärksamma invandrabarnens och de handikappade barnens situation under FN:s barnår.

Låt mig i detta sammanhang säga något om invandrabarnen i Sverige, i anslutning till några av inläggen i generaldebatten som berörde detta ämne.

I skolan och förskolan kan invandrabarnen lätt komma i kläm mellan olika kulturers normer och traditioner. Och ännu allvarligare är språksituationen, framför allt för de barn vars båda föräldrar yrkesarbetar utanför hemmet. Det är svårt att tänka sig något ensammare och mer övergivet, än en tre—fyraåring som måste tillbringa hela dagarna på ett daghem, där ingen annan talar hennes språk.

Men barnen lär sig så fort det nya landets språk, tror man kanske.

Nej, det är inte så enkelt. De utsätts för något som man kallar för "språkdränkning". De riskerar att bli "halvspråkiga", dvs. inte lära sig något språk alls ordentligt. Det är ett par ganska ruskiga och målande uttryck.

Det är viktigt att invandrabarnen får möjlighet till en ordentlig hemspråksträning. Det är viktigt för deras kontakter med sin familj och sin kulturella bakgrund, men det är också en förutsättning för att de skall kunna lära sig det nya landets språk.

I Sverige har regeringen i det nyligen

framlagda budgetförslaget begärt ökat anslag till hemspråksträning.

Mer måste dock göras innan vi kan känna oss tillfreds. Vi måste nå fler invandrabarn. Tillgången på kompetenta lärare måste öka. Antalet skolklasser, daghemsgrupper och familjedaghem där man talar invandrarpråken måste ökas.

Det största inomnordiska behovet i hemspråksträning för invandrabarn gäller finska invandrabarn i Sverige. Flera talare har tagit upp denna fråga tidigare under sessionen. Jag delar deras oro och engagemang och tycker att det är viktigt att få igång en diskussion kring de frågor som tagits upp.

Frågan har uppmärksammats i riksdagen. Regeringen kommer att följa den på nära håll, och vi överväger för närvarande vilka åtgärder som behövs vidtas.

Bl. a. Ralf Friberg tog upp invandrarnas situation i generaldebatten. Jag delar hans uppfattning att det är tragiskt att ett allmänt sett välutvecklat välfärdssamhälle inte kunnat klara av dessa problem bättre. Jag håller också med honom om att det inte finns några schablonmässiga lösningar på problemen.

I alla nordiska länder finns kommittéer för det internationella barnåret. Länderna har valt olika organisatoriska modeller och satsar på olika typer av projekt men många ämnen är gemensamma för alla länder. Barnkultur och u-landsbarnens situation uppmärksammas i hela Norden. Andra viktiga teman i flera länder är

- barn och trafik
- barn och våld
- barn och boendemiljö

Det pågår naturligtvis också ett löpande familjepolitiskt arbete. Mycket av det som planeras hade säkert kommit till stånd även om det inte hade varit ett internationellt barnår i år, men barnåret kan verka pådrivande och stimulerande. Jag vill bara nämna några exempel på åtgärder inom familjepolitiken som planeras i de nordiska länderna.

I Danmark planeras förbättrade regler vid graviditetsledighet. Äktenskapslagstiftningen ses över i flera länder. I Island skall man revidera den lag som reglerar barns och småbarnsföräldrars rättsställning. I Norge kommer barnens situation att dis-

kuteras på grundval av en allmän översikt om barns uppväxtvillkor. I Sverige lägger regeringen i mars fram en familjepolitisk proposition. I Finland görs en översyn av förskoleverksamheten.

I de nordiska länderna finns också flera utredningar och kommittéer som arbetar med frågor som rör barnens situation. I Danmark finns den s. k. Børnekommissionen, i Sverige familjestödsutredningen och barnomsorgsgruppen, för att nämna ett par exempel.

Jag tror att det vore värdefullt om vi kunde få ökade kontakter mellan de olika barnutredningarna både på utredningsstadiet och i det fortsatta arbetet. Jag kommer därför att ta upp frågan om ett möte mellan barnutredningarna i de nordiska länderna för att vi på det sättet skall kunna utbyta idéer och erfarenheter.

Jag vill också peka på några områden där det sker ett nordiskt samarbete om barnens situation.

- De olika ländernas barnårskommittéer har haft två gemensamma möten, och allt väsentligt material som produceras, distribueras automatiskt mellan de olika sekretariaten.

- Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg skall i år starta ett projekt om kroniskt sjuka barn i Norden.

Målet för projektet är att analysera de behov av vård och omsorg som kroniskt sjuka barn och deras familjer har,

att ställa dessa behov i relation till den vård som ges idag, och

att föreslå förbättringar så att vården blir så fullständig, effektiv och kontinuerlig som möjligt.

Vid 1978 års session antog Nordiska rådet en rekommendation om nordiskt samarbete för att förebygga uppkomsten av handikapp.

Nordiska medicinalstatistikkommittén skall nu titta närmare på orsakerna till uppkomsten av handikapp under barns tidigare utvecklingskede.

Flera internationella organ, exempelvis OECD och Europarådet, har under senare år lagt fram betydelsefulla rapporter som behandlar barns uppväxtförhållanden. Nordiska kontaktkommittén för barnträdgårds- och förskolesektorn, som är en informell

samarbetsgrupp mellan de sociala myndigheterna i Norden, skall nu analysera dessa internationella rapporter och redovisa sitt arbete vid ett nordiskt seminarium hösten 1979 och sprida kännedom om materialet och arbetet vid seminariet. Nordiska ministerrådet finansierar insatserna.

Som framgår av ministerrådets rapport C 1 till denna session har kontaktkommittén för barnträdgårds- och förskolesektorn under år 1978 genomfört ett symposium kring temat "Förskola — hem — närmiljö i samverkan", vilket finansierats av ministerrådet. Konferensen har även redovisats i NU-serien. Under året har även publicerats en slutrapport från kommitténs seminarium i december 1976, "Förskoleverksamhet under de tre första åren".

En viktig fråga i det nordiska samarbetet på social- och hälsovårdsområdet är sambandet mellan nationell, nordisk och internationell verksamhet. Som nämns i det nordiska samarbetsprogrammet på social- och hälsovårdsområdet, vilket antogs i augusti 1977, kan samverkan om bevakning och uppföljning av arbete i internationella organisationer medföra resursbesparingar och ge större bärkraft åt gemensamma nordiska värderingar. Sedan länge samverkar de nordiska länderna i olika internationella organ. Så sker också i samband med det internationella barnåret.

Inom världshälsovårdsorganisationen har de nordiska länderna också uppträtt gemensamt. Inför årets församling planeras en nordisk markering för att stärka WHO:s insatser inom mödra- och barnvården. I WHO:s styrelse har Finland nyligen tillvaratagit de nordiska intressena. Och vi arbetar alla för närvarande för att Norge skall komma in i styrelsen.

Detta var alltså några exempel på det nordiska samarbetet som rör barn- och familjepolitiken.

Under det internationella barnåret bör vi arbeta för att utvidga detta samarbete ytterligare.

Låt mig till sist än en gång understryka att en rad av de saker jag tagit upp troligen hade genomförts även om vi inte hade haft något internationellt barnår.

Vi får inte heller tro att vi under det kommande året skall kunna lösa alla de problem

som möter barn, även om vi kan komma en bit på väg.

Syftet med barnåret är inte bara att få till stånd en rad praktiska åtgärder för att förbättra barnens situation. Syftet är också att sprida information så att vi i alla beslut i viktiga frågor tar större hänsyn till deras behov.

Det är viktigt att vi tar vara på den möjlighet som FN:s internationella barnår innebär att fästa uppmärksamheten på barnens situation och engagera människor för att själva ta ett större ansvar för att göra vårt samhälle mer barnvänligt. FN:s barnår ger oss också fina möjligheter att informera allmänheten i Norden om hur barn har det ute i världen.

Som vår värld ser ut i dag måste varje år vara ett barnår lång tid framåt.

**Friberg:** Herr talman! Jag ber att få tacka socialminister Romanus för att han vänligt nog hade observerat några formuleringar i mitt anförande från generaldebatten. Jag tycker i alla fall att man har rätt att vara litet besviken på socialministerns besked på en punkt, nämligen att han inte uppfattade situationen som mera alarmerande för en del av barnen och ungdomen som är invandrare i Sverige. En sammanställning av dödsorsakerna i Stockholms finska församling ger vid handen att 7 % av dödsorsakerna utgjordes av självmord och ytterligare 14 % av destruktiv användning av alkohol. Man kom upp till en siffra för dödsfallen som är totalt abnorm. Jag är övertygad om att man kan diskutera i vilken mån de här siffrorna är rätt uträknade men jag skulle be att få fråga ministern: Ger inte den här situationen anledning att ge ett besked åt allmänheten om att man mycket snabbt kommer att sätta in extraordinära socialkurativa insatser för att undvika att en sådan här totalt intolerabel situation skulle fortsätta, på samma sätt som vi i Finland får se till att effektivera våra åtgärder för att förhindra en socialt lättvindig utvandring från Finland till Sverige?

Barn och ungdom är det bräckligaste bagage föräldrar tar med sig när de flyttar.

Statsrådet **Gabriel Romanus:** Herr president! Jag kommenterade i mitt inlägg i förs-

ta hand de små barnens situation, eftersom jag anknöt till det internationella barnåret och de insatser som vi vill göra just för invandrarbarn. Det är ju inte de små barnen som de här siffrorna gäller.

Jag vill understryka att den svenska regeringen ser just de små invandrarbarnens språksituation som ett av de mest allvarliga och svårösta problemen för närvarande på det sociala området i Sverige. Vi tar med stort allvar på det problemet. Vi har inte bara föreslagit en fördubbling av insatserna för språkträning i förskolan utan vi överväger också vilka ytterligare åtgärder som är motiverade.

Detta var min utgångspunkt. Sedan vill jag gärna tillägga att vi självfallet skall analysera de siffror som Ralf Friberg nämnde och se vad som kan dölja sig bakom dem.

Vi har haft kontakt med de finländska myndigheterna i detta syfte. Jag kan inte nu säga vad som kan behöva göras, och inte heller om insatserna skall göras av kommunala eller landstingskommunala instanser i storstockholmsområdet, eller på annat sätt. Om de här uppgifterna håller vid en närmare analys kommer de självfallet att föranleda åtgärder.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande social- och miljöutskottets förslag till yttrande till Nordiska ministerrådet.

*För social- och miljöutskottets förslag till yttrande röstade:*

Erik Adamsson, Einar Ágústsson, K. B. Andersen, Gunnar Berge, Trygve Bratteli, Eric Carlsson, Chr. Christensen, Ib Christensen, Nils Dahlman, Erling Dinesen, Pauli Ellefsen, Kjell-Olof Feldt, Rolf Fjeldvær, Ralf Friberg, Kristian Gestrin, Astrid Gjertsen, Gils Guðmundsson, Eiður Guðnason, Asbjørn Haugstvedt, Svend Haugegaard, Sverrir Hermannsson, Allan Herneilius, Elsi Hetemäki-Olander, Gustav Holmberg, Svava Jakobsdóttir, Johan J. Jakobsen, Paul Jansson, Knut Johansson, Sinikka Karhuvaara, Tellervo Koivisto, Håkon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Thor Lund, Sven Mellqvist, Inge Fischer Møller, Jan-Ivan Nilsson, Sture Palm, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Kaarina (Kati) Peltola,

Gunnar Richardson, Petter Savola, Rolf Sellgren, Anna-Greta Skantz, Reulf Steen, Liv Stubberud, V. J. Suksclainen, Ingrid Sundberg, Per Olof Sundman, Bernhard Tastesen, Sigrid Utkilen, Lars Werner, Raimo Westerholm, Seppo Westerlund, Kåre Willoch, Håkan Winberg och Marjatta Väänänen.

Leif Glensgård *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Aimo Ajo, Johannes Antonsson, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, René Brusvang, Poul Dalsager, Bjarne Mørk Eidem, Steen Folke, Guttorm Hansen, Ragnhildur Helgadóttir, Anna-Liisa Hyvönen, Bertel Haarder, Kirsten Jacobsen, Ilkka Kanerva, Lars Korvald, Olof Palme, Poul Schlüter och Erkki Tuomioja.

*Yttrandet hade sålunda godkänts med 57 röster. En medlem avstod från att rösta.*

## 2

### **D 1979/19/1975/s: Meddelande om rekommendation nr 19/1975 angående nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet**

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

**Erling Dinesen** (social- och miljöutskottets talesman): Hr. præsident! Social- og miljøudvalget har behandlet den meddelelse, som Nordisk Ministerråd har afgivet den 8. januar i år vedrørende den rekommandation, som Nordisk Råd vedtog på ekstrasessionen i november 1975 på grundlag af ministerrådets forslag om et nordisk samarbejdsprogram på arbejdsmarkedsområdet, som jeg dengang havde den glæde at deltage i debatten om.

1975-programmet indeholdt forslag om uddybning og udvidelse af arbejdsmarkeds-samarbejdet inden for en række områder. Der var tale om en modernisering inden for

rammerne af overenskomsten fra 1954, som nødvendiggjorde, at man i hvert land gav beskæftigelsen højeste prioritet i den økonomiske planlægning.

Det var en forudsætning, at programmet fortløbende skulle gennemgås og videreudvikles, efterhånden som der blev indvundet erfaringer og opstod behov for nye samarbejdsindsatser, og det fremgik tydeligt, at samarbejdet skulle sigte på områder, hvor praktiske resultater og realistiske løsninger kunne opnås.

Nu står vi ved indledningen til den anden etape, som er planlagt af Nordisk Arbejdsmarkedsudvalg, NAUT, og som vi af ministerrådet nu er blevet orienteret om i form af den meddelelse, vi her behandler.

Det fremgår heraf, at Nordisk Ministerråd har anset, at der ikke efter vedtagelsen i 1975 er sket nogen ændring i de principper, som styrer det nordiske arbejdsmarkedsprogram, og at der derfor ikke foreligger nogen årsag til at forandre selve principprogrammet.

Det siges imidlertid også, at den ændrede situation i de nordiske landes økonomiske stilling og de nye arbejdsmarkedspolitiske udfordringer bevirker, at der nu må stilles nye krav til det nordiske samarbejde i arbejdsmarkedsspørgsmål.

Jeg vil gerne understrege, at det er vi helt enige i. Situationen i dag er jo en helt anden, end den var i 1975. Den kendetegnes af, at medens stadig flere — ikke mindst kvinder — går ud på arbejdsmarkedet, så er arbejdsmulighederne samtidig stærkt aftagende. Vi står i alle landene midt i en økonomisk krise, og vi har en alvorlig og betydelig arbejdsløshed. Jeg vil heller ikke lægge skjul på, at vi i udvalget har undret os over, at ministerrådet ikke har fundet, at det er så principielt nye opgaver, der skal tages op, at et nyt ministerrådsforslag ville have været berettiget, og jeg vil gerne understrege, at denne opfattelse har fået tilslutning fra arbejdsmarkedets parter.

Vi har givet udtryk for denne opfattelse over for de nordiske arbejdsministre ved et møde, vi har haft med dem, og jeg skal undlade at gå nærmere ind på den, men blot fastslå, at vi på baggrund af de betydelige strukturforandringer, som har præget de nordiske lande siden 1975, og den

store offentlige interesse for arbejdsmarkedsspørgsmålene, som vi daglig møder, hellere havde set et ministerrådsforslag, som efter hele udvalgets mening er den form for præsentation, der giver det bedste udgangspunkt for en dialog mellem ministerrådet og Nordisk Råd valgte medlemmer og arbejdsmarkedets parter.

Samtidig peger vi på, at der er tale om opgaver af så stor samfundsmæssig betydning, at ansvaret for deres løsning bør ligge hos det politisk ansvarlige ministerråd.

Der er i øvrigt ikke tale om et egentligt nyt program, hvad vi altså havde ventet, men snarere om en orientering om NAUT's planer, som efter hvad der oplyses skal behandles yderligere, og forholdet er det, at i den modtagne orientering beskriver man den økonomiske udvikling, som man kender, og der gives oplysninger om de hidtidige projekter og betænkninger. Vi kender selvsagt dette arbejde gennem de mange udredninger, der er udsendt i Nordisk Udredningsserie. Vi har bemærket, som det også fremgår af redegørelsen, at der i særlig grad har været tale om statistik, kortlægning, beskrivelser og dokumentation, men ikke så forfærdelig meget om mere praktisk betegnede emner og opgaver.

Nu vil jeg da gerne føje ind her, at vi anerkender det omfattende arbejde, der er udført af NAUT og denne embedsmandskomitees underorganer. Det er påskønnelsesværdigt, men vi mangler oplysninger — også i den nu modtagne orientering — om de konkrete resultater, som udrednings- og undersøgelsesvirksomheden, iværksat af NAUT siden 1975, har ført til.

Hvad angår den 2. etape, er den også præget af nye undersøgelser på mange vigtige områder. Omfanget er imidlertid efter vor opfattelse så vidtspændende, at man kan få det indtryk, at ambitionen på arbejdsmarkedsområdet er at dække alle tænkelige felter. Dette finder udvalget måske er mere, end ressourcerne kan strække til.

Hvis vi skal se på, hvad det er, vi først og fremmest har behov for i et nordisk arbejdsmarkedssamarbejde, kan vi straks fastslå, som det skete i 1954, som det skete i 1975, at det, det drejer sig om, er at få sikret så høj en beskæftigelse som overhovedet muligt.

Jeg er naturligvis klar over, at det er ingen let opgave. Det er noget, der arbejdes med i alle vore lande. Her er det jo sådan, at andre faktorer end arbejdsmarkedspolitikken spiller ind. Men der er også inden for det arbejdsmarkedspolitiske område gode muligheder for undersøgelser, der kan få konkret betydning.

Lad mig nævne et spørgsmål, som vi indgående har diskuteret i social- og miljøudvalget, nemlig hele den teknologiske udvikling, som jo forstærkes i kølvandet af den økonomiske krise, vi i øjeblikket befinder os i, at ny teknologi og automatisering vil få afgørende betydning for udviklingen på arbejdsmarkedet.

Vi kunne ønske nærmere undersøgelser af konsekvenserne af denne teknologiske udvikling, som går stærkere og stærkere. Vi kunne ønske at få at vide, hvilken betydning det vil få for beskæftigelsen fremover. Hvad vil det f. eks. betyde for spørgsmålet om arbejdstidens længde? Skal vi som følge af den teknologiske udvikling ned på en 20 eller 30 timers arbejdsuge for at skaffe og sikre arbejde til alle i de kommende år? Bør der gennemføres længere ferier og tidligere og måske mere fleksibel pensionsalder? Bør man i højere grad gå ind for deltidbeskæftigelse? Bør der være mulighed for betalt frihed til uddannelse? Og mange andre spørgsmål kunne rejses i forbindelse med denne udvikling. Jeg mener altså, der i høj grad er behov for at få disse og mange andre spørgsmål undersøgt grundigt.

Også et problemfelt som overarbejde bør man efter min opfattelse overveje alvorligt. En begrænsning af overarbejdet vil kunne medvirke til en mere hensigtsmæssig fordeling af arbejdet og skaffe flere arbejdspladser frem.

Blandt de specielle grupper på arbejdsmarkedet, der kræver en særlig indsats, nævnes i etapeprogrammet ungdommen, kvinderne, ældre og andre grupper, og det fremgår af det, man har givet os oplysning om, at den af disse grupper, der prioriteres højest, er ungdommen. Det har vi hørt mange positive synspunkter om. Forholdet er det, at arbejdsløshedsprocenten blandt unge er dobbelt så stor som arbejdsløshedsprocenten for befolkningen som helhed, og der er gang på gang peget på de ulykkelige

konsekvenser af denne situation og på nødvendigheden af indgreb herimod.

Vi finder altså i udvalget, at det er nødvendigt med en særlig nordisk indsats specielt rettet imod ungdomsarbejdsløsheden, og vi mener, det haster med at få gennemført effektive konkrete foranstaltninger på dette område. Også arbejdsløsheden blandt kvinder kræver særlig opmærksomhed og særlige foranstaltninger.

Det er noget, man er enig med os om, det fremgår af det, der er sendt frem, men vi savner en rapport om, hvilke konkrete initiativer til bekæmpelse af ungdomsarbejdsløsheden de forskellige rapporter har resulteret i, og det samme er tilfældet for så vidt angår kvindernes situation på arbejdsmarkedet. Hvad er der kommet ud af undersøgelserne? Hvilke konkrete henstillinger har man givet til ministerrådet om disse problemer, og hvilke henvendelser har man rettet til regeringerne? Vi anser det for et meget afgørende spørgsmål. Vi har også drøftet hele problemstillingen om den offentlige sektor, og vi kunne have ønsket, at man havde interesseret sig mere for den offentlige sektor. Hvilke muligheder er der for udbygning af infrastrukturen på forskellige områder og for en bedre service over for befolkningen? Hvad vil dette kunne betyde med hensyn til flere arbejdspladser? På serviceområdet tænker jeg bl. a. på børneinstitutioner, ældreomsorg, sundhedsvæsen, uddannelse og miljøforhold.

Her til sessionen har ministerrådet som ministerrådsforslag fremlagt et regionalpolitisk samarbejdsprogram. Vi vil gerne understrege betydningen af, at dette program koordineres med det arbejdsmarkedspolitiske program, og vi vil pege på, at man bør undersøge, hvad en konsekvent regionalpolitik kan betyde for erhvervsudvikling og beskæftigelse, men det forudsætter, som jeg sagde før, denne koordinering. Så er jeg blevet bedt om på udvalgets vegne at spørge, om ministerrådets organisation i rimeligt omfang muliggør en tilfredsstillende behandling af tværfaglige samarbejdsspørgsmål i bredere perspektiv.

Jeg vil her erindre om rådets rekommandation nr. 7/1977 om et nordisk institut for arbejdsmarkedsspørgsmål og pege på, at et sådant institut efter vor opfattelse med for-



del vil kunne tilläggas koordinerande opgaver vedr. arbejdsmarkedspolitikken og mange andre områder for det enkelte lands politik, som har afgørende betydning for beskæftigelsen. Det gælder — blot for at nævne nogle — den økonomiske politik, regionalpolitikken, erhvervspolitikken, skattepolitikken og uddannelsespolitikken, og vi har den opfattelse, at der er vældigt behov for en samordning af disse politikker.

Social- og miljøudvalget lægger stor vægt på samarbejdet med arbejdsmarkedets parter. Vi har drøftet det i udvalget. Arbejdsmarkedets parter har fremsat ønske om en styrkelse af arbejdsformidlingens rolle, hvilket ikke mindst bør gælde bistanden til indvandrere fra andre nordiske lande.

Vi er også enige med Nordens faglige samorganisation om, at lønmodtagernes organisationer bør gives større og øget indflydelse på arbejdsformidlingens virksomhed, og at obligatorisk anmeldelse af ledige stillinger bør indføres.

Vi vil finde det ønskeligt, at der sikres faglig medvirken ved gennemførelsen af de forskellige projekter, og vi beder ministerrådet overveje, om der kan etableres referencegrupper med repræsentanter for lønmodtager- og arbejdsgiverorganisationer, som kan følge og påvirke arbejdet.

Også samråd med social- og miljøudvalget om de store projekters tilrettelæggelse, gennemførelse og opfølgning vil vi finde hensigtsmæssigt.

Må jeg til slut sige, at udvalget har haft lejlighed til under et møde med de nordiske arbejdsministre at fremføre så nogenlunde de synspunkter, som udvalget umiddelbart dannede sig efter modtagelsen af meddelelsen fra ministerrådet.

Jeg er glad for at kunne sige, at det var mit indtryk, at vore synspunkter blev modtaget af ministrene i en positiv ånd, som gav håb om vidtgående hensyntagen til udvalgets ønsker i det fortsatte arbejdsmarkedspolitiske samarbejde. Det synes jeg er en god ting.

På denne baggrund kan jeg på social- og miljøudvalgets vegne og under henvisning til udvalgets betænkning foreslå, at Nordisk Råd på det givne grundlag beslutter at tage ministerrådets rekommandation nr. 19/1975 til efterretning.

Statsrådet **Wirtén**: De senaste dagarnas arbete här inom Nordiska rådet visar att det nordiska samarbetet är mångfacetterat och omfattande. En av de viktigaste och för omgivningen mest konkreta delarna av detta samarbete utgör överenskommelsen om den gemensamma nordiska arbetsmarknaden från år 1954. Utvecklingen under två decennier ledde sedan fram till det program för nordiskt samarbete på arbetsmarknadsområdet som Nordiska ministerrådet antog i slutet av år 1975. Ett program som utgör ett komplement till 1954 års överenskommelse. Det är det besked som utskottets talesman här har gjort en bred redovisning av.

I arbetsmarknadsprogrammet från år 1975 slås fast vissa principer för det nordiska arbetsmarknadssamarbetet. Programmet kompletteras med en åtgärdsdel, vari redovisades skilda konkreta åtgärder inom ramen för det fortsatta arbetet. Denna åtgärdsdel utgjorde första etappen av programmets genomförande. När arbetet inom ramen för programmet pågått några år fann ministerrådet anledning att se över åtgärdsdelen inför de nya problem som blev aktuella bland annat genom den ytterligt utdragna och djupa lågkonjunkturen.

Den aktuella översynen, som är i enlighet med 1975 års beslut, skall alltså ses som en del i en rullande programplanering, där projekten inbördes prioriteras om, där nya kommer till och där vissa projekt skjuts på framtiden allteftersom förutsättningar och framtidsutsikter förändras.

När det gäller själva principprogrammet kan det konstateras att det rått stor politisk enighet mellan länderna om de principer som slås fast i programmet. Den fria rörligheten över gränserna, det grundläggande målet om meningsfullt arbete åt alla, tryggheten i anställningen och behovet av en aktiv arbetsmarknadspolitik är exempel på de riktlinjer som är bärande för detta program.

Jag undrar om inte den översyn ministerrådet nu gör av åtgärdsförteckningen och där arbetsnamnet "etappen II" använts, kanske har tolkats som att vi frångått dessa principer. Jag kan emellertid försäkra att så är inte fallet, och det är också anledningen till att något formellt ministerrådsförslag

inte presenteras för Nordiska rådet. Det kan vidare ifrågasättas om programrevision bör ske med så täta mellanrum som tre år. Ministerrådsförslag bör läggas fram när stora principiella frågor föreligger, det är en praxis som jag ansluter mig till.

Ministerrådet anser emellertid, och jag vet att jag nu talar för alla mina kolleger, att det är angeläget att få informera Nordiska rådet och få tillfälle att med rådet dryfta pågående verksamhet även mellan de tillfällen då vi lägger fram ministerrådsförslag. Vi bör med de nära samarbetsformer som vi eftersträvar på ömse sidor, kunna arbeta utifrån och på grundval av exempelvis meddelanden till råds-sessionerna. Och jag försäkrar att ministerrådet noggrant kommer att pröva de synpunkter på sakfrågorna som kommer fram under sessionen, innan den s. k. etappen II fastställs. Jag tar med tillfredsställelse fasta på de många intressanta synpunkter som utskottets talesman här fört fram inför det fortsatta arbetet.

I utskottsbetänkandet sägs att dagens situation präglas av att allt flera människor önskar arbete samtidigt som sysselsättningsmöjligheterna är i avtagande. Vidare sägs att den ekonomiska bakgrunden är helt annorlunda än när det nordiska arbetsmarknadsprogrammet antogs år 1975.

Det är riktigt att vi haft den djupaste och mest utdragna lågkonjunkturen på flera decennier. Det har medfört stora påfrestningar på arbetsmarknaden och på arbetskraften i strängt taget hela den industrialiserade världen.

I Sverige har vi lyckats hålla arbetslösheten tillbaka, och på en internationellt sett låg nivå, genom att utnyttja arbetsmarknadspolitikens alla medel. Även om vi nu ser en konjunkturuppgång framför oss så får detta inte förleda oss att dämpa vaksamheten och minska på beredskapen.

Erfarenheten visar att i konjunkturedgångar kommer många strukturella problem i öppen dager. De senaste åren har det varit särskilt tydligt, och jag tror det är en erfarenhet man gjort i alla nordiska länder. Dessa strukturproblem har medfört att den ekonomiska och arbetsmarknadspolitiska debatten har fått en pessimistisk grundton, en pessimism som jag inte delar.

Man säger från olika håll, att den teknologiska utvecklingen tar jobben ifrån oss. Det är som bekant idéer som är lika gamla som industrialismen själv. Nu är det ADB-tekniken och produktionens automatisering som är den stora faran.

Oron för effekter av tekniska förändringar är inte svår att förstå, om man ser den ur den enskilde individens perspektiv. Tvärtom kan den många gånger vara naturlig och riktig. Tekniska förändringar har för det mesta medfört mer eller mindre genomgripande förändringar i många enskilda människors arbetsförhållanden och levnadsvillkor. Leds inte den tekniska och ekonomiska utvecklingen i sådana banor, att människor upplever att den medför förbättringar för dem så är en reaktion att vänta — i vart fall i demokratiska samhällen som våra.

Ett exempel på det kan jag hämta från mitt eget land. Det är det ökade motståndet mot geografisk rörlighet på arbetsmarknaden. Även om det har många olika förklaringar, måste det ses i ljuset av en folklig reaktion mot 1960-talets snabba omställningar på arbetsmarknaden, som medförde stora flyttningsrörelser.

Vi måste ha en rörlighet på arbetsmarknaden i framtiden. Annars klarar vi inte den fulla sysselsättningen och långt mindre att ge arbete åt alla. Men vi måste i vår rörlighetsstimulerande politik knyta an till den frivilliga rörligheten på arbetsmarknaden. En flyttning måste upplevas som en hjälp till något bättre — inte som ett tvång.

De strukturförändringar — eller över huvud taget de teknologiska och andra förändringar i det ekonomiska klimatet, som ägt rum inom och utom Norden under den långvariga konjunkturedgången har emellertid medfört att omfattande arbete krävs för att analysera dessa förändringar och tendenser. Frågor av denna karaktär diskuterades vid en nordisk tjänstemannakonferens för några månader sedan. Och en studie, som sedan skall läggas till grund för eventuellt nya förslag till utformning av den framtida arbetsmarknadspolitiken i de nordiska länderna, kommer att göras som en mycket viktig del i den förestående etappen II av programmet.

Jag är övertygad om att en slutsats man

kommer att kunna dra av detta projekt är att arbetsmarknadspolitiken och fullsysselsättningsmålet inte kan ses isolerat utan måste ses i samband med generell ekonomisk politik, socialpolitik, utbildningspolitik, regionalpolitik m. m. Det var också en slutsats som utskottets talesman drog här alldeles nyss. Det låter överflödigt och självklart att säga en sådan sak i Norden. Tyvärr är det inte lika självklart i många andra länder. Det ger mig också anledning säga några ord om det nordiska samarbetet på arbetsmarknadsområdet utanför Nordens gränser. Det utåt mest kända exemplet är kanske den konferens om ungdomssysselsättningsfrågor som hölls inom OECD för drygt ett år sedan, men inför strängt taget varje sammankomst inom exempelvis ILO och OECD sker överläggningar mellan de nordiska representanterna. På så sätt kan vi ge ökad tyngd åt vår gemensamma uppfattning och öka förståelsen exempelvis för behovet av en aktiv arbetsmarknadspolitik.

Nordiska rådet har uttalat sig för att ett handlingsprogram skall upprättas för att komma till rätta med ungdomsarbetslösheten. Jag vill än en gång understryka att ministerrådet har ägnat stor uppmärksamhet åt ungdomsproblemen. Ett flertal rapporter har på senaste tid publicerats och ytterligare några färdigställs i dagarna. Jag har tidigare i dag kommenterat detta med anledning av en fråga. Självklart skall inte dessa rapporter endast läggas till handlingarna. De har diskuterats, och kommer att diskuteras nationellt och nordiskt, och det finns anledning när de pågående projekten är avslutade att ånyo se över vilka slutsatser som kan dras. Ungdomens sysselsättningsmöjligheter är enligt min åsikt en av de viktigaste arbetsmarknadspolitiska problemställningarna och kommer så att vara under flera år framgent. Enligt ministerrådets uppfattning är det ändamålsenligaste sättet att gripa sig an ungdomens arbetsmarknadsproblem att samarbetet kring dessa frågor integreras i den pågående beredningen av arbetsmarknadsprogrammets etapp II.

Rådet har i en rekommendation begärt att arbetstidsfrågorna skall uppmärksammas på nordiskt plan. Som bekant avvaktar vi ännu rapporten från den svenska delega-

tionen för arbetstidsfrågor. Denna rapport kommer med säkerhet att ge många värdefulla infallsvinklar på denna problemställning. Eftersom dessa frågor emellertid ofta förknippas med så kallad arbetsdelning vill jag uppehålla mig lite grand vid detta. Även det är en fråga som herr Dinesen var inne på.

I 1975 års samarbetsprogram finns att läsa: "Meningsfullt arbete åt alla är ett grundläggande mål för de politiska strävandena i alla nordiska länder". Målet är således arbete åt alla som önskar arbete. Nu anser vissa att framtidsperspektivet är sådant att det inte kommer att finnas tillräckligt med arbete och att vi därför måste dela på jobben.

På lång sikt är det nödvändigt att anpassa arbetstiden till det totala antalet människor. En arbetstidsförkortning blir därmed ett sätt att ta ut en standardökning. Men på kort sikt, som ett stabiliseringspolitiskt medel att bekämpa arbetslöshet i en konjunkturdämpning, anser jag metoden mycket tveksam. Ännu större anledning finns det att reagera när idén om arbetsdelning tar sig uttryck i att vissa grupper skall uppoffra sig till förmån för andra. Vi har uppenbarligen delade meningar om detta även på nordiskt plan och debatten kommer att fortgå. Det brukar ibland sägas att idédebatt uppkommer på grund av missförstånd, och det finns säkert anledning att vi närmare klargör för varandra hur vi ser på detta. Så kommer också att ske, när vi erhållit den rapport som DELFA utarbetar och som jag nämnade.

Den nya fasen i arbetsmarknadssamarbetet kommer i hög grad att vara åtgärdsinriktad. Det är nödvändigt för att vi skall kunna uppfylla 1954 års förpliktelser och målet om arbete åt alla. Men arbetsmarknadspolitiken får inte isoleras. För att skapa arbete åt alla som vill ha det, krävs en framgångsrik generell ekonomisk politik, en offensiv näringspolitik, en flexibel utbildningspolitik och en väl utbyggd selektiv arbetsmarknadspolitik i samverkan. Denna medvetenhet präglar också etappen II av handlingsprogrammet.

Avslutningsvis vill jag bara konstatera att här i landet och också i en rad andra länder har konjunkturen vänt och så smått är

på väg uppåt igen. Men det kommer inte att medföra, att de problem vi ställs inför i arbetsmarknadspolitiken kommer att bli enklare att lösa än de vi tagit itu med de senaste åren. Tvärtom kan det visa sig väl så svårt att trappa ner de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna i takt med att den allmänna efterfrågan på arbetskraft stiger, och göra det på ett sådant sätt, att vi åstadkommer bästa möjliga anpassning mellan de arbetsökandes och företagens krav.

Med ett vidareutvecklat förtroendefullt samarbete, nordiskt och nationellt, mellan olika myndigheter och arbetsmarknadens parter finns det emellertid anledning tro att vi ska lyckas med den uppgiften.

### Ändring i medlemslistan

Det anmälades, att Ingrid Sundberg lämnat sessionen för resten av detta möte och ersatts med Per Petersson.

*Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.*

**Jan-Ivan Nilsson:** Herr president! Arbetsmarknadsprogrammets andra del, som vi nu främst diskuterar, avses bli utformat så att det i möjligaste mån blir åtgärdsinriktat och konkret. De åtgärder och åtgärdsområden som tas upp avses också bli handlagda med kraft av Nordiska rådets organ. Det är ju i sig själv en självklarhet, men det kanske ändå bör understrykas. Därvid riktas förväntningarna inte minst på ministerrådet.

Det material som nu föreligger är väl närmast ett diskussionsunderlag. Det tar upp en rad delområden som bör uppmärksammas. Ytterligare beredning erfordras för att göra prioriteringar och värderingar.

Jag vill understryka en del synpunkter på ett delområde som jag bedömer som särskilt viktigt. Det gäller frågan om en delning av arbetstid — eventuellt förkortad arbetstid — för att lösa sysselsättningsproblemen. En radikal och för snabb minskning av arbetstiden kommer att skapa stora problem. Utskottets talesman Dinesen var inne på detta. Han nämnde en förkortning av veckoarbetstiden till 30 timmar eller ännu mindre. Även siffran 20 timmar har nämnts. Det måste innebära en drastisk sänkning av de ekonomiska resurserna för såväl den en-

skilde som samhället. Jag tror inte att människor i allmänhet är beredda att acceptera det. De flesta människorna vill nog så långt det är möjligt vidmakthålla sin ekonomiska standard. I våra länder är levnadsstandarden starkt sammankopplad också med samhällets resurser. Samhällets fördelnings- och trygghetspolitik skulle försvagas.

Nu tar utskottet inte ställning till den här frågan. Det säger ingenting om tidpunkten eller formen för en eventuell sänkning av arbetstiden. Men liksom Rolf Wirtén gjorde vill jag också ifrågasätta om den filosofin med arbetsdelning är den riktiga för framtiden.

En drastisk förkortning av arbetstiden kan naturligtvis bli en nödvändighet som en selektiv åtgärd och temporärt vid stora strukturförändringar och andra icke förutsedda minskningar i sysselsättningen. Den enskilde bör då om möjligt ersättas för förlust av inkomst.

En minskning av arbetstiden av sociala skäl, familjepolitiska skäl osv. är givetvis något som vi alltid måste vara uppmärksamma på. Det kan innebära en höjd levnads- och livsstandard i vissa situationer.

Hittills har inte den tekniska utvecklingen inneburit en total minskning av arbetstillfällena, och den har inte skapat massarbetslöshet. Tvärtom har industriländerna i stort sett en mycket hög sysselsättning. Behöver då den kommande tekniska utvecklingen innebära att vi totalt sett mister många arbetstillfällen? Vi borde egentligen kunna organisera vårt samhälle så att det inte blir på det sättet.

Vi känner väl till hur den tekniska utvecklingen hittills i första hand minskat arbetstillfällena inom tidigare sysselsättningskrävande områden. Mest dramatiskt har detta skett inom jord- och skogsbruket. Det har också förändrat hemarbetet. Struktur- omvandlingen inom jord- och skogsbruk har medfört svåra omställningsproblem för många människor. Bygder och orter har utarmats, medan andra orter och områden har växt alltför snabbt. Människor har brutalt ryckts upp ur sin miljö. En medveten flyttningspolitik har förvärrat dessa förhållanden. Det har medfört olika problem. Enligt den mening som jag företräder finns det verkligen anledning att vi inför fram-

tiden försöker se till att de misstagen inte upprepas.

Den tekniska utvecklingen har emellertid samtidigt skapat nya resurser, som gett möjligheter till viktiga reformer. Jag tror att vi i varje fall i Sverige är eniga om att vi behöver full sysselsättning för att få resurser för fortsatt reformarbete.

Vi står sannerligen inför många olika ovissa faktorer i framtiden. Hittills har sysselsättningsökningen inom industrin kommit till stånd bl. a. genom en mycket stor förbrukning av ändliga resurser, exempelvis olja, mineraler och gödningsämnen. Vi vet nu att inom någon generation får vi en knapphet på vissa råvaror. Vi tror som utvecklingsoptimister på att vi genom ökad forskning och hushållning på olika sätt skall komma till rätta med de problemen.

Jag var inne på dessa frågor i mitt anförande under generaldebatten. Bl. a. pekade jag på att nya industriländer med stor kapacitet på såväl naturresurser som lågavlönad arbetskraft kan komma att pressa oss hårt i vår relativt höga ekonomiska standard. Det kan erfarenhetsmässigt dröja 10—20 år eller kanske något längre innan dessa nya industriländer själva blir en stor marknad för oss och vårt näringsliv. En fortsatt snabb teknologisk utveckling inom i-ländernas industri och administration jämsides med en ökande knapphet på flera tidigare billiga naturresurser och det förhållandet att nya industriländer träder in på världsmarknaden kan ställa oss inför en helt ny ekonomisk situation och nya problem.

Utskottets talesman Dinesen sade i sitt anförande att situationen i dag är en helt annan än den vi hade för fyra år sedan. Mycket talar för att situationen om fyra år har förändrats ytterligare. Vi kan av flera andra orsaker än teknologins framsteg mista arbetstillfällena, om vi inte accepterar att se realistiskt på vår situation. Ett stort ansvar vilar på politikerna och på olika organisationer — inte minst arbetsmarknadens — att inte inge människorna föreställningar som inte har giltighet i verkligheten.

Ministerrådets meddelande liksom utskottets betänkande omnämner visserligen dessa frågor och tar upp problemet hur de begränsade naturresurserna och de nya industriländerna kan komma att påverka vår

sysselsättning. Jag anser emellertid att ett kommande dokument på detta område bör ge dessa frågor en mer framträdande plats. Jag hoppas att den åsikten inte på något sätt strider mot utskottets och ministerrådets mening och att man verkligen försöker — hur svårt det än kan vara — att utreda och genomlysna dessa framtidsproblem. Arbetsmarknadsprogrammets del 2, liksom de kommentarer som utskottet gjort, pekar främst på den ökade datoriseringens sysselsättningseffekter. Utskottet tar inte ställning till frågan om en minskning av arbetstiden, och jag är enig med utskottet om att den frågan bör prövas ur olika synpunkter. Men måhända bör det ske mer utvecklingsoptimistiskt än det sätt på vilket man diskuterar den här frågan i dag.

Jag har tidigare anförut tvivel på att det skulle vara en riktig politik att minska arbetstiden för att lösa sysselsättningsproblemen, och jag vill framhålla det också i debatten om arbetsmarknadsprogrammet i dag.

Såväl ministerrådets meddelande som utskottets betänkande understryker vikten av en riktig ekonomisk politik för att trygga sysselsättningen. Vad som är en riktig politik finns det ofta delade meningar om. Jag skall inte närmare gå in på den saken men vill instämma i det principiella uttalande som på denna punkt görs i ministerrådets meddelande och som utskottet ansluter sig till. Det gäller även frågan om kostnadsfaktorernas betydelse för stabiliteten i samhälls-ekonomi och för sysselsättningen.

En viktig fråga i samband med arbetstiden och arbetet över huvud taget är att arbetet har ett egenvärde för människorna. Den tekniska utvecklingen har ersatt människan med maskiner i många tunga, pressande och ohälsosamma arbeten. Samtidigt har andra moment tillkommit som inneburit arbetsvillkor som medför att hälsan hotas, moment som medför att personligt engagemang och mening med arbetsuppgiften blir svår att uppleva. Arbetstlivets villkor ur den synpunkten är också mycket viktiga såsom ett konkret projekt i ett nordiskt arbetsmarknadsprogram.

Statsråd **Arne Nilén**: På same måten som hr. Wirtén var det med stor interesse eg

lytta til dei synspunkt som saksordføraren hr. Dinesen la fram når det galdt innhaldet i arbeidsmarknadsprogrammet. Dette synspunkt saman med den debatt vi elles får her i Nordisk Råd, vil vera eit viktig og godt utgangspunkt for det vidare arbeid med denne viktige saka.

Eg vil også seia meg samd med hr. Dinesen i at så langt det er råd, må vi ta sikte på å prøva å få samordna det regionalpolitiske handlingsprogrammet med arbeidsmarknadsprogrammet. Det er også klart — som hr. Dinesen understreka — at vi må føra vidare samarbeidet med partane i arbeidslivet. Dette er ein sjølvsgd og naturleg del av den behandlingsprosessen som vi må følgja.

Det er eit viktig utgangspunkt at alle dei nordiske landa i større eller mindre omfang har fått merka følgjene av den internasjonale konjunkturedgangen. Og i tider med slappare arbeidsmarknad vil dei gruppene som elles har det vanskelegast på arbeidsmarknaden, også ha dei største problem med å finna arbeid. Dette gjeld særlig ungdom, kvinner, yrkeshemma, eldre og framandarbeidarar.

Jamvel om stoda på arbeidsmarknaden i Norden er betre enn i mange andre OECD-land, må vi seia at situasjonen likevel er ei alvorleg påminning hos oss óg. Det er såleis registrert om lag 450 000 arbeidslause i dei nordiske landa. Samstundes veit vi at i desse landa er no fleire personar med i arbeidsmarknadstiltak enn nokon gong før.

Denne situasjonen understrekar behovet for at det overordna målet om full sysselsetting gjennomsyrrer nasjonale og fellesnordiske tiltak. Særlig blir det stilt krav til ein aktiv og målretta arbeidsmarknadspolitik.

Næringsstrukturen i dei nordiske landa er lik på mange område. M. a. tevlar to eller fleire av landa ofte på dei same marknadene utfor Norden. Det set grenser for kor langt det er mogleg å gå når det gjeld felles tiltak utan å koma i strid med viktige nasjonale interesser. Men samstundes kan det vera lettare å føra tiltak som er utprøvde i eitt land, over til eit anna land.

Innafor avtalen om den fellesnordiske arbeidsmarknaden og programmet frå 1975 har det utvikla seg eit nært og godt sam-

arbeid på dette feltet. Eg finn for min part særleg grunn til å framheva at organisasjonane i arbeidslivet tek aktivt del i dette samarbeidet. Det er såleis instituert faste møte mellom Nordens faglege samorganisasjon og arbeidsgjevarorganisasjonane i dei nordiske land på den eine sida og arbeidsmarknadsstyresmaktene i Norden på den andre. Slike møte skjer både på ministerrådsplan mellom arbeidsministrane og på embetsmannsplan.

Eg vil gjerne peika på at i § 2 i avtalen om den sams nordiske arbeidsmarknaden er det sagt at vi skal samarbeida slik at arbeidskrafta i størst mogleg grad blir formidla gjennom den offentlege arbeidsformidlinga. Dette er gjort endå klårare gjennom føresegner for formidlingssamarbeidet som Nordisk arbeidsmarknadsutval har vedteke. Eg trur dette er sær viktig i dagens situasjon. Det er óg viktig at partane, både arbeidstakarane og arbeidsgjevarane, får best mogleg informasjon og rettleiing om alle tilhøve som er knytte til å etablera arbeidstilhøve over grensene i Norden. Eg noterer difor med stor interesse dei ordningane som er komne i stand mellom arbeidskraftstyresmaktene i Finland og Sverige for å betra formidlingssamarbeidet og tilpassinga på arbeidsmarknaden. Vi har óg frå norsk side hatt samtalar med dei finske styresmaktene på tilsvarande felt, og vi tek sikte på snarast å få fastlagt utvida samarbeidsrutinar.

Det programmet for nordisk samarbeid innafor arbeidsmarknadsområdet som vart vedteke i 1975, har to delar. Den første, som er ein meir prinsipiell del, slår fast at dei nordiske landa skal bygga politikken sin og samarbeidet sitt på full sysselsetting. I dette arbeidet er ein aktiv arbeidsmarknadspolitik ein sær viktig lekk. Den andre delen er eit tiltaksoversyn som omfattar samarbeidsprosjekt som ein tok sikte på å gjennomføra i perioden fram til 1980. I samsvar med dette er det fullført eller under arbeid ei rad prosjekt. Eg vil her særleg nemna dei to utgreiingane om ungdomsarbeidsløyse som er lagde fram. Den eine går på tiltak under arbeidsmarknadspolitikken, medan den andre tek opp førebyggjande tiltak gjennom skuleverket. Samarbeidet om ungdomstiltaka har m. a. ført fram til ei sams nordisk handling og felles uttale innom internasjonale organisasjonar, t. d. OECD.

Norden har her synt både evne og vilje til å stå saman og gå lenger i arbeidet med å trygga arbeid for dei unge enn noko anna industriland. Eg synest denne sams framferda i internasjonal samanheng er sær s verdfull.

Jamvel om den økonomiske stoda og tilhøva på arbeidsmarknaden har endra seg svært mykje sidan 1975, står likevel måla i sysselsettingspolitikken fast. Full sysselsetting er framleis det primære målet. Midlane for å greia denne oppgåva må sjølvsagt endrast i pakt med endra tilhøve og føresetnader. Det kan bli meir krevjande enn før å halda oppe full sysselsetting.

Arbeidet med etappe 2 av arbeidsmarknadsprogrammet er no kome så langt at hovuddraga er klåre. Programmet vil omfatta to avsnitt, for det første ei nærare klårlegging av utviklingstendensane på arbeidsmarknaden og for det andre utforminga av arbeidsmarknadspolitikken.

Eg vil avgrensa meg til å seia nokre ord om det første — utviklingstendensane — som er eit kjerneprosjekt som fell i tre delar, omstillingskrav til arbeidsmarknad og økonomi i Norden på mellomlang sikt, sysselsettingseffektar av ny teknologi og endringar i struktur og funksjonsmåte til arbeidsmarknaden. Dette prosjektet skal gje oss auka kunnskap til å gå vidare til den andre delen, og det vil bli starta opp alt i år. Eg synest særleg analysen av kva for sysselsettingseffektar bruk av ny teknologi kan ha, er sær interessant.

Teknologisk utvikling er ikkje noko nytt. Det har vi hatt opp gjennom heile historia. Det nye er at vi må vera budde på at nyvinningane innafor t. d. datateknikk og teleknikk kan få større verknad for sysselsettinga enn noko av det vi før har sett. Verknadene vil òg venteleg koma innafor alle delar av næringslivet, ikkje berre i industrien, men òg i mange av dei tenesteytande næringane. Ny teknologi kan vera til føremon for dei industrialiserte land som har eit høgt kostnadsnivå. Det gjer at vi betrar konkurranseevna vår. Problemet er om vi kan finna sysselsetting for alle dei som blir "rasjonaliserte bort". Skal dette lukkast, må det etablerast ny verksemd eller vi må redusera arbeidstida til den einskilde arbeidstakar. Eg trur ikkje nokon i dag

kan svara oss på korleis dette problemet best kan løysast. Det viktigaste er at vi no for alvor tek til med å greia ut desse problema. Slike utgreiingar må ligga godt til rette som felles nordisk prosjekt, samstundes som det nasjonalt òg blir lagt til rette for eit målretta forskingsarbeid på dette området.

**Westerholm:** Herr president! Arbetslöshetsfrågan har blivit ett dominerande problem i Norden och särskilt i Finland. I Finland har man låtit förstå, att arbetslösheten inte kan bemästras på kort sikt. Det bör medgivas, att med de metoder den sittande regeringen i Finland sköter sysselsättningsfrågorna kommer det nog att ta tid innan arbetslösheten är bemästrad. Den arbetslöshetssiffran som presenterades i finländska massmedia visar inte den verkliga situationen när en del av det finska folket i ett svårt sysselsättningsläge lämnar landet och söker sig arbete närmast här i Sverige. Personligen är jag djupt bekymrad över den ansvarslöshet med vilken sysselsättningsproblematiken sköts i mitt kära fosterland. Det som vore väsentligt, nämligen att skaffa arbetsplatser, har blivit en bisak och en rad kortsiktigt småpyssel har dominerat då åtgärder planeras för att sysselsätta de arbetslösa. Tyvärr är detta forum inte det där det finska sysselsättningsläget bör skötas, därför blir det ovarsagda enbart ett konstaterande. Dock vill jag påyrka, att i en tid då alla företag, de må vara kommersiella, industriella eller inom lantbruket, enbart avyttrar arbetskraft, borde förutsättningarna för att upprätthålla nya arbetsplatser verkligen tagas på allvar.

Med det rådande systemet hamnar vi ju småningom i ett läge, där staten stöder allt och alla, och det kan inte vara den rätta lösningen att sköta sysselsättningsläget. Egen initiativlust och förmåga stryks och arbetslusten flyr sin kos. Det leder oss nog småningom till ett socialistiskt samhälle, men det tror jag inte att befolkningen i de nordiska länderna är särskilt måna om. Det ser ut som om den högt dimensionerade beskattningen mest har slagit ned företagsamheten och arbetslusten. Åtminstone i Finland är den enda möjligheten, om vi nämligen strävar till att avancera underlättandet

av det svaga sysselsättningsläget, att vi sänker den höga beskattningen. Det kan nog på kort sikt verka vara ett negativt tilltag men på lång sikt kommer det att verka stimulerande och enbart positivt. Företagsamheten får fart och arbetslusten växer. Därtill bör vi bereda goda allmänna förutsättningar för att stimulera företagsamheten och arbetslusten. Det mest bekymmersamma är dock att arbetslösheten drabbar vår ungdom. Det som här har sagts om de följder vår långvariga ungdomsarbetslöshet leder till vill jag icke mer upprepa. Dock vill jag konstatera, att saken inte är helt okänd personligen för mig själv. Jag har två arbetslösa unga där hemma.

Herr president! Jag tror att det nu är den rätta tiden att intaga en ny attityd till hela arbetslöshetsproblematiken. Jag litar på att dessa problem kan bemästras betydligt snabbare än vi nu antar. Men det kräver ett nytt ställningstagande. Problemen är enligt min åsikt inte så mycket av yttre som de är av inre art. De är mera andliga än ekonomiska. Det krävs ett nytänkande för att komma ur den svacka vi hamnat i och jag tror att detta nya ställningstagande skulle vara nödigt för varje nordiskt land. Det är ytterst väsentligt då arbetskraftsfrågor dryftas i de nordiska länderna att gott samarbete råder i hela Norden. Vi är i stor grad beroende av varandra och vi bör se till att vi har ett gott och effektivt samspel.

**Erling Dinesen:** Hr præsident! Jeg regner med, at vi stadig væk i social- og miljøudvalget får mulighed for samråd og drøftelser med de nordiske arbejdsministre, og derfor skal jeg ikke gå ind på den række af synspunkter, som har været fremført her i dag. Må jeg blot sige til statsråd Wirtén, at vi ikke i udvalget og at jeg heller ikke personlig er maskinknuser. Vi er meget vel klar over, hvordan den teknologiske udvikling har udfoldet sig gennem mange år. Men vi mener til gengæld, at med de stærke strukturændringer og den stærke teknologiske udvikling, som vi gennemlever nu, så er det faktisk på tide, at man begynder også at vurdere og undersøge disse forhold nærmere.

Det er det, der var meningen med de synspunkter, jeg på udvalgets vegne fremførte.

Jeg vil gerne sige til Jan-Ivan Nilsson, at vi har ikke foreslået hverken kortere arbejdstid eller længere ferier. Det, vi har ønsket i stedet for en hel masse statistikopgaver, som kan være nyttige i visse situationer, er, at man sætter ind over for de store samfundsproblemer, at man med den udvikling, vi står over for, allerede nu begynder at gøre sig tanker om: hvad kan den udvikling medføre for beskæftigelsen, for det enkelte menneskes forhold på arbejdspladsen osv? Man må begynde at tænke over disse ting, vi oplever.

Jeg erkender da — det har statsråd Wirtén ret i — at den tekniske udvikling i perioder går meget stærkt, se, hvad der er sket i stålindustrien, se, hvad der er sket i tekstilindustrien, på skibsværfterne osv. Se hvad der er sket på EDB-området, hvor man nu producerer mere end dobbelt så meget som tidligere, med den halve arbejdsstyrke.

Og så vil jeg da endelig sige, at en 40 timers arbejdsuge er ikke nogen naturlov, det behøver ikke at være sådan.

Det er klart, at der skal være en sammenhæng mellem konkurrencemuligheder, produktivetsforbedringer og øget fritid for de ansatte. Det, vi siger, er, at tiden er inde til, at vi for alvor tager disse ting op og får dem grundigt undersøgt. Jeg er klar over, at det er en meget vanskelig opgave, men vi bør til en afveksling heller ikke være bange for at påtage os vanskelige opgaver. Det var det, jeg mente med mine bemærkninger.

Må jeg til statsråd Arne Nielsen kun sige tak, fordi han gav tilslutning til de synspunkter, jeg fremførte om samordningen mellem regionalpolitikken og arbejdsmarkedspolitikken. Der skal være samordning også på andre områder. Nu er det disse to ting, disse to emner, vi i særlig grad har diskuteret i dag, og jeg er altså meget godt tilfreds med, at man har svaret på den måde, man har gjort. Så regner jeg i øvrigt fortsat med, at vi på samme perspektivrige måde, som der har været tale om indtil nu, også fortsat i fællesskab kan diskutere disse meget vigtige arbejdsmarkedspolitiske problemer.

**Haugstvedt:** Jeg er glad for den debatten som har funnet sted her i dag på bakgrunn



av den innstilling som sosial- og miljøpolitisk utvalg har lagt fram for Rådet. Jeg vil gjerne uttrykke mitt syn slik at selv om vi i vår relative velstand mestrer å løse en krise innenfor sysselsettingssektoren på en langt bedre måte enn man gjorde f. eks. i mellomkrigsårene, må vi arbeide energisk for å oppnå det som er hovedlinjen for arbeidet i Nordisk Råd, nemlig full sysselsetting. Vi vet at det nå er en arbeidsløshet på mellom 14 og 16 millioner mennesker i de industrialiserte land. Jeg oppfattet Jan-Ivan Nilsson slik at han mente at den teknologiske utvikling hittil ikke har ført til massearbeidsløshet i Europa.

Når 14—16 millioner mennesker er arbeidsløse — hvorav halvparten i Vesteuropa — så oppfatter jeg situasjonen som meget foruroligende. Vi vet at de arbeidsløshetsprosjenter som enkelte land i Europa opererer med, er meget høye, og det er naturlig at disse observasjoner også skaper utrygghet i våre nordiske land. Med den omfattende eksport og import vi har i Norden, så er vi relativt mer enn de fleste andre land integrert i omverdenen. Vi kan ikke isolere oss fra virkningene av det som skjer i andre land. Det er iallfall min reaksjon at den konjunkturavslapping som har funnet sted fra 1973 og fram til i dag, er av en annen type enn den type konjunkturavslapping vi har vært vant til tidligere. Og jeg er ikke overbevist om at man nå kan henvise til den industrielle revolusjon i England og si at den teknologiske utvikling ikke har skapt arbeidsløshet i våre samfunn. Jeg tror at vi er inne i en helt annen strukturkrise enn hva som var tilfellet i det 18. århundre i England. Jeg tror at våre samfunn nå gjennom den teknologiske utvikling er så produksjonssterke at det kan bli vanskelig å få plassert all den arbeidskraft vi har. Og man kan komme dithen at kanskje 70 eller 80 pst. av vår arbeidskraft kan produsere mer enn nok til å dekke forbruket til alle. Og da er spørsmålet om en arbeidsdeling i denne sammenheng ikke er langt borte.

Vi må spørre oss selv om våre høyt teknologisk utviklede land kan få mindre bruk for menneskenes arbeidskraft, da direkte hensett til det antall arbeidstimer som vi har i dag. Jeg er enig med Dinesen i at vi må se på disse spørsmålene og utrede dem før

vi i de nordiske land får disse problemene enda mer inn på livet enn vi har i dag.

Jeg syns at perspektivene fremover er noe usikre, og at de delvis er skremmende. Sett i lys av de fremtidsperspektiver vi nå øyner, vil jeg gjerne understreke at de gruppene som i gode tider står svakest på arbeidsmarkedet, vil komme til å stå enda svakere i tider med sterk konjunkturedgang. Jeg føler behov for å si at vi i de nordiske land må medvirke til at nedgangskonjunkturerne ikke går ut over de svakeste gruppene. Jeg tenker på de fysisk handikappede, og de unge. Hva kan skje på det økonomiske, sosiale og politiske felt dersom store ungdomsgrupperinger etter endt utdanning ikke kan gå inn i en arbeidssituasjon. Jeg vil henvise til hva som skjedde i en rekke land i Europa i mellomkrigsårene, da store grupper etter endt utdanning gikk ut på arbeidsmarkedet og fant at samfunnet ikke hadde bruk for dem. Det er uhyre viktig for et menneskes selvfølelse og videreutvikling at det kommer inn i en meningsfull arbeidssituasjon. Hvis unge mennesker finner at vi har samfunnssystemer som i virkeligheten utelukker dem fra arbeid, vil disse menneskene ofte føle seg kallet til å endre disse systemene. Dette kan føre til at demokratiet kan komme i faresonen. Vi må være våkne overfor disse problemene.

Det er ut fra de problemstillingene som Dinesen i dag har pekt på, at vi har ført diskusjonen i sosial- og miljøpolitisk utvalg. Jeg vil uttrykke et ønske om at Nordisk Ministerråd med stor kraft fører diskusjonen videre, og at vi kan få en diskusjon om disse problemene under neste sesjon i Reykjavík.

**Jan-Ivan Nilsson:** Herr president! Jag uttalade i mitt anförande att den teknologiska utvecklingen hittills inte totalt sett har medfört något minskat antal arbetstillfällen. När den tekniska utvecklingen har minskat antalet arbetstillfällen inom ett område har nya tillkommit på andra områden. När exempelvis sysselsättningen inom jordbruket har minskat med hundratusentals människor har man inte på förhand kunnat säga var dessa skulle få arbete annorstädes, men i vårt land och i andra industriländer har människorna erbjudits annan sysselsättning

med en totalt sett hög sysselsättningsgrad.

Det kan då vara bestickande att peka på att vi i industrivärlden har en arbetslöshet på 14—16 miljoner människor, såsom Asbjørn Haugstedt påminde om, men jag tror att den arbetslösheten mera är orsakad av att nya industriländer har lärt sig tekniker och fått kunskaper på områden som vi varit mera ensamma om tidigare. Jag hade möjlighet att besöka USA i höstas för att studera arbetsmarknaden och konstaterade då att man i USA inte tillverkar en enda TV-apparat, inte en enda transistorradio — de produkterna importeras från Korea och Japan.

Jag menade i mitt inlägg att hur sysselsättningen i framtiden kommer att utvecklas kommer i högre grad att bero på i vad mån nya industriländer kommer in på marknaden och pressar oss än på den tekniska utvecklingen i sig.

Jag vill också understryka vad jag sade i mitt anförande, att social- och miljöutskottet inte tagit ställning till arbetstidsförkortningens omfång och former utan att de frågorna bör utredas. Jag kan emellertid inte se allt för pessimistiskt på den teknologiska utvecklingen i framtiden. Varför skall vi inte kunna tro att tekniken också i framtiden kan fortsätta att skapa nya arbetstillfällen?

**Haugstvedt:** Eftersom jeg nevnte den uttalelsen som Jan-Ivan Nilsson kom med, og dermed forårsaket replikken, vil jeg bare si at Jan-Ivan Nilsson og jeg stort sett er enig i de problemstillinger som vi her tar opp.

Det jeg imidlertid tror er vesentlig i denne sammenheng, er å registrere at utviklingslandene, som tidligere ikke hadde noen teknologisk utvikling og overhodet ikke produserte industriprodukter, nå er kommet inn i den produksjonssammenheng som Jan-Ivar Nilsson riktig påpekte, og det vil ganske sikkert føre til et press på vårt arbeidsmarked også i fremtiden.

I land som f. eks. Sør-Korea opererer man med arbeidslønninger som ligger på en fjerdedel eller en femtedel av det man vil måtte betale for arbeidskraften i vestlige industriland. Det er helt klart at dette vil føre til økt konkurranse i fremtiden. Vi har

selv medvirket til at disse landene skal øke sin produksjon for dermed å oppnå at menneskene i disse landene skal få en høyere levestandard. Dette har vi beviset medvirket til, og det må vi også fortsette med å gjøre. Vi må da innse hvilke konsekvenser en slik utvikling vil få for våre nordiske land. Det er ikke minst det som er bakgrunnen for vårt engasjement i forbindelse med at vi skal se på spørsmål både om arbeidstid, pensjonsalder m. v.

Utvalget har selvsagt ikke tatt standpunkt til noen spørsmål i den sammenheng. Det utvalget gjerne vil, er at man ser på om vi kan få utredet hva dette kan føre til i fremtidssammenheng, slik at vi kan være best mulig forberedt på det som kommer til å skje.

**Ib Christensen:** Hr. præsident! Jeg vil godt tage tråden op fra den sidste taler. Det er rigtigt, at de handelspolitiske perspektiver også indeholder nogle beskæftigelsesmæssige konsekvenser. Det er ikke blot på den måde, at udviklingslandene i god overensstemmelse med ideologien om en ny økonomisk verdensorden overtager flere og flere arbejdsintensive produktioner, det er også på den måde, at hvis man besvarer den udvikling med protektionisme fra de vestlige landes side, så betyder det, at de fattige lande ikke har råd til at købe industrivarer og andre produktioner fra de rige lande.

Men det handelspolitiske aspekt er vigtigt, og det synes jeg også man bør vise opmærksomhed i en kommende stillingtagen på dette område.

Flere har været inde på spørgsmålet om den teknologiske udvikling; også dér er der nogle vældige perspektiver, det kan være værdifuldt at undersøge.

Men mit ærinde her er at pege på sammenhængen mellem den økonomiske politik og arbejdsmarkedspolitikken. Her siger man rigtigt i udvalgets betænkning:

”Det viktigaste målet för arbetsmarknadspolitiken i de nordiska länderna är att återskapa den fulla sysselsättningen. Här måste dock den allmänna ekonomiska politiken anses vara mera avgörande än arbetsmarknadspolitiska insatser.”

Det er jo så rigtigt, som det er sagt. Det hjelper ikke noget at anvende enorme res-

sourcer af økonomi, tilskud, subsidier og lignende til arbejdsmarkedspolitiske og regionalpolitiske foranstaltninger, hvis man med den anden hånd fører en økonomisk politik, som man fuldstændig 100 pct. ved frisætter folk, som man siger, altså skaber arbejdsløshed. Det er det, der er situationen f. eks. i Danmark, og det er det, der er situationen også i andre lande.

Derfor synes jeg nok, at man i den kommende anden etape bør vie sin opmærksomhed til sammenhængen mellem den økonomiske politik og arbejdsmarkedspolitikken. Det siges meget rigtigt i Meddelande side 11:

”Selv om forholdet mellem økonomisk politik og arbejdsmarkedspolitik er så centralt og vigtig er dette området likevel så omfattende at en felles nordisk behandling af dette indenfor NAUT's ramme vil være så ressourcekrævende at en begrænsning synes nødvendig. NAUT vil derfor ta sikte på å utnytte og systematisere nasjonalt og internasjonalt materiale om forholdet mellom økonomi og sysselsetting.”

Jeg vil anbefale, at man prioriterer dette her ganske overordentlig højt, for ellers skabes der en falsk tryghedsfølelse om, at vi gør jo dog så meget regionalpolitisk, vi gør dog så meget i arbejdsmarkedspolitiske foranstaltninger for denne eller hin gruppe eller denne eller hin egn, at man altså glemmer at se sammenhængen i den økonomiske politik.

Det er jo dog trods alt ikke mange år siden, der var fuld beskæftigelse også i Norden, og det er derfor, det er så grundlæggende, at man finder veje og midler til at føre en økonomisk politik, som kan skabe bedre beskæftigelse. At det så skal ledsages af egnede og betydningsfulde arbejdsmarkedspolitiske og regionalpolitiske foranstaltninger, er en anden sag. Men jeg synes, det er meget vigtigt, at man i en kommende anden etape meget grundigt — og kan man ikke gøre det inden for nordisk arbejdsudvalgsregie, så på anden måde — finder ud af at skaffe materiale frem omkring den økonomiske politiks indflydelse på sysselsætningen. Derfor vil jeg også slutte mig til, hvad det står i de opgaver, man remser op på side 4 i udvalgsbetænkningen, hvor man

i punkt b siger, at tonvigten lægs meget ved analys af årssagssammenfallet og indsats end ved rene beskrivninger.

Det synes jeg er meget vigtigt, og det synes jeg kunne være værdifuldt, hvis man vil opnå resultater til brug i den politiske beslutningsproces og i offentligheden omkring en ændring af den økonomiske politik, der kan skabe bedre sysselsætning.

**Lillqvist:** Herr president! Vi har inte kommit hit för att diskutera finsk sysselsättningspolitik, men må det ändock tillåtas mig att säga, att så dåligt skött är sysselsättningspolitiken inte i Finland som riksdagsman Westerholm här gjorde antydningar om. Men det är förståeligt, att en representant från ett oppositionsparti inte känner till vad regeringspartierna har gjort och regeringen kan ju dessutom inte heller fordra, att en medlem från ett oppositionsparti är så speciellt intresserad av att berätta om vad som har gjorts beträffande en förbättrad sysselsättning i vårt land.

**Westerholm:** Herr president! Jag nämner bara ett tal: i Finland har vi 8,8 % arbetslöshet. Jag tycker det räcker för att bevisa att vi har skött våra ärenden dåligt.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *biföljs utskottets förslag.*

### 3

**D 1979/5/1965/s: Meddelanden om rekommendation nr 5/1965 angående utbildning av arkitekter m. m.**

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

*Utskottets förslag biföljs.*

### 4

**D 1979/29/1969/s: Meddelande om rekommendation nr 29/1969 angående samarbete rörande yrkesvägledarutbildning**

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet

till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

*Utskottets förslag bifölles.*

5

**D 1979/6/1977/s: Meddelande om rekommendation nr 6/1977 angående förkortning av arbetstiden**

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

**Lillqvist:** Herr president! Jag är i någon mån förvånad över nordiska ministerrådets meddelande om rekommendation nr 6/1977 angående förkortning av arbetstiden. Ministerrådet föreslår, att rekommendationen anses slutbehandlad. Detta trots att de arbetslösa i Norden för närvarande uppgår till rekordantal efter andra världskriget. Jag tror, att vi alla hoppas på, att konjunkturen skall förbättras och att alla, som nu är arbetslösa i Norden, skall få sysselsättning. För Finlands vidkommande ser det långtifrån hoppfullt ut ifråga om sysselsättningen. Beslut om arbetstidsförkortning har redan fattats inom träförädlingsindustrin i Finland i kontinuerligt skiftesarbete. Arbetstiden minskar från i medeltal 40 timmar till 36 timmar per vecka. Beslutet träder i kraft i slutet av detta år. För Finlands vidkommande förefaller det ganska säkert, att andra branscher följer träförädlingsindustrins exempel.

Med detta, herr president, har jag velat påvisa, att arbetstidsförkortningen är nära förestående. Vi borde inte låta någon tid gå förlorad, utan omedelbart sätta i gång med de undersökningar, som omnämns i det medlemsförslag som har legat till grund för rekommendation nr 6/1977.

Det är väl bättre, att vi ligger ett steg före med undersökningarna om arbetstidsförkortningens betydelse för samhället än att vi blir tagna på sängen. En arbetstidsförkortning kan genomföras på så många olika sätt, att undersökningen sannolikt blir rätt omfattande och även fordrar tid. Jag tror, att vi är rörande eniga om, att en arbetstidsförkortning

kommer att förverkligas inom hela näringslivet i framtiden, och då bör vi vara beredda, anser jag för min del.

*Utskottets förslag bifölles.*

6

**A 517/s: Medlemsförslag om filialundervisning vid Nordiska hälsovårdshögskolan**

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

**Anna-Greta Skantz:** Herr president! Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg är en av de nordiska institutioner som Nordiska rådet och framförallt då dess social- och miljöutskott under åren ägnat särskilt stor uppmärksamhet åt. Skolans verksamhet och vidareutveckling har följts och påverkats genom initiativ i rådet och genom besök av utskottet på högskolan. Senast i höstas besökte utskottet skolan.

Nordiska hälsovårdshögskolans historia sträcker sig tillbaka till 1953, då en begränsad kursverksamhet startades. 1962 tecknades avtal mellan regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige om en permanent nordisk hälsovårdshögskola i Göteborg, vilket innebar att ett ökat utbud gavs av vidareutbildningskurser för läkare, tandläkare, veterinärer, sjuksköterskor, ingenjörer, hälsovårdsinspektörer och administratörer. Sedan dess har kurserna vuxit i antal och omfattning.

Initiativen till hälsovårdshögskolans utbyggnad har tagits av rådet genom olika rekommendationer till regeringarna bl. a. från 1954 och 1958, vilka resulterade i det just nämnda avtalet mellan de nordiska länderna om en permanent om en utbyggnad av skolan till en forskningsinstitution.

Den senaste rekommendationen har lett fram till en genomgripande omorganisation av hälsovårdshögskolan (NHV) framförallt i det avseendet att flera nya forskartjänster har knutits till NHV. Från 1978 är skolan också underställd Nordiska ministerrådet. Enligt den nya stadgan skall NHV vara en

samnordisk institution för högre utbildning och forskning inom hälso- och sjukvård. Utbildningen avses ligga på en nivå ovanför vad vart och ett av de nordiska länderna kan anordna nationellt och skall motsvara den utbildning som förekommer vid anglosaxiska Schools of Public Health.

Vid NHV har under 1978 inrättats tre professurer, i dels epidemiologi och biostatistik, dels socialmedicin och preventiv medicin och dels hälso- och sjukvårdsadministration.

Motivet för att inrätta en nordisk hälsovårdshögskola är bl. a. att utnyttja befintliga resurser på ett effektivare sätt. Ett annat inte mindre betydelsefullt motiv är att det anses värdefullt med en samnordisk undervisningsmiljö. Omkring 2 000 personer har sedan 1953 fått sin vidareutbildning vid NHV.

I det nu aktuella medlemsförslaget konstateras att Nordiska hälsovårdshögskolans ställning förstärkts fr. o. m. 1978 i och med att antalet lärarbefattningar har ökat och därmed undervisningsresurserna. Likväl, menar förslagsställarna, finns det i de olika nordiska länderna behov av ökad samnordisk undervisning också vid andra högskolor och universitet. Man pekar på svårigheten att få plats vid vissa speciella kurser. Ett annat problem, ur finländsk synvinkel, är lärarkårens ensidiga sammansättning i språkligt hänseende. Undervisningen har inte heller i alla avseenden motsvarat de finländska behoven.

Dessa skäl sammantagna skulle, anser förslagsställarna, motivera en försöksordning med filialundervisning under hälsovårdshögskolan.

Flertalet remissorgan i Danmark, Norge och Sverige har varit negativa eller tveksamma till förslaget, medan flertalet i Finland uttalat sig i positiv riktning.

Utskottet har tagit fasta på de synpunkter på förslaget som framförts till utskottet vid dess möte i Göteborg i höstas av företrädare för skolans styrelse, lärare och elever. Eftersom skolan endast fungerat en kortare tid — drygt ett halvt år — sedan den nya organisationen kommit i gång, bör erfarenheterna av denna avvaktas under någon ytterligare tid innan någon ny omorganisation företas. Hälsovårdshögskolan bör få möjlighet att stabilisera sig i sin nya form.

Utskottet anser dock att efter några år bör frågan kunna prövas om möjligheterna för

en decentralisering av viss del av de mera tillfälliga utbildningskurserna. Detta skulle alltså gälla enstaka specialkurser som skulle kunna förläggas till universitet eller högskolor med speciell kompetens för det aktuella ämnet.

Utskottet har således för närvarande stannat för att föreslå att medlemsförslaget inte skall föranleda några åtgärder för närvarande. Även om skolan tillförts ökade resurser genom omorganisationen är det tveksamt om dessa medger en filialundervisning i enlighet med medlemsförslaget. Utskottet ser också en hel del praktiska problem med den föreslagna ordningen såsom lokalanskaffning och elev- och lärarrekrutering. Likaså finner utskottet det tveksamt om det skulle bli billigare med kurser anordnade på nationellt än på nordiskt plan.

Utskottets starkaste invändning mot medlemsförslaget ligger emellertid däri att hälsovårdshögskolans karaktär av samnordisk undervisnings- och forskningsmiljö skulle kunna skadas genom den föreslagna filialundervisningen. Det utbyte av idéer och erfarenheter som kan ske vid en sådan nordisk institution som hälsovårdshögskolan kan inte överskattas. Dessa synpunkter framfördes också vid besöket på skolan.

Med det ovan anförda ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag att rådet inte företar sig något med anledning av medlemsförslaget.

*Utskottets förslag bifölls.*

### **Ändring av medlemslistan**

Det anmäldes, att Olof Palme lämnat sessionen och för resten av detta möte ersätts av Doris Håvik.

*Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.*

### **7**

#### **A 527/s: Medlemsförslag om nordiskt samarbete för att utreda och avskaffa medicinskt missbruk inom elitidrotten**

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlems-

förslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att verka för ett samarbete på internationellt plan som syftar till att kartlägga och avskaffa missbruket av mediciner inom elitidrotten.

**Savola:** Herra presidentti! Viime aikoina on lääkeiden väärinkäytön esiintyminen huippu-urheilussa saanut osakseen melkoista huomiota. Melko monien urheilijoiden sijoitukset kansainvälisissä mestaruuskisoissa on mitätöity, kun kokeissa on todettu heidän olleen lääkeaineiden ja hormonien vaikutuksen alaisina. Tavallisinta lienee anabolisten steroidien käyttö voima- ja kestävyyslajeissa. Urheilun kaikkien periaatteiden vastaista on pyrkiä keinotekoisesti tuloksiin. Anabolisten steroidien käyttö on vastoin urheiluetiikkaa ja on myös vahingollista elimistölle erityisesti niille urheilijoille, jotka jo nuorena aloittavat näiden valmisteiden käytön. On todettava, että lääkeaineiden avulla ei ole oikotietä huipulle. Useimmat urheiluliitot ja kansainvälinen olympiakomitea luokittelevat anaboliset steroidit dopingiksi, ja ne ovat siten kiellettyjä.

Ongelmat, jotka liittyvät erimuotoisen dopingin esiintymiseen huippu-urheilussa, on pyrittävä ratkaisemaan sekä valistustoimpiteillä että laajentamalla kontrollijärjestelmää kilpailuissa ja myös harjoituksissa. Koska anabolisten steroidien käyttöä on vaikea saada selville, mikäli niiden käyttö lopetetaan muutamia viikoja ennen kilpailuja, on välttämätöntä, että pistokokeita voidaan suorittaa myös harjoittelun aikana.

Pohjoismaiden urheiluliitot aloittivat neuvottelut syksyllä 1977 lääkkeiden väärinkäytöstä huippu-urheilussa. Jotta yhteistyöstä tulisi tasapainoista, on se laajennettava laajemmalle kansainväliselle tasolle. Pohjoismaat voivat yhteisesiintymisellä helpommin vaikuttaa kehitykseen maailmassa omien arvostustensa mukaisesti kuin jos mailla olisi eri ehdotukset. Siten olisi saatava aikaan laajaa ulospäin suuntautunutta viranomaisten tukemaa pohjoismaista yhteistyötä läheisessä yhteistyössä urheiluliikkeen edustajien kanssa, jotta hillittäisiin mm. anabolisten steroidien väärinkäyttöä huippu-urheilussa. On

huomioitava myös anabolisten steroidien esiintyminen kuntourheilussa, joskin se siinä merkitykseltään lienee vähäistä. On todettava myöskin se, että aloite maailman urheilujärjestössä anabolisten steroidien kieltämiseksi lähti pohjoismaiselta tasolta.

Eriytyinen ongelma on Pohjoismaissa vallitseva laboratorioden puute anabolisten steroidien määrittämiseksi. Tällä hetkellä kokeet ja näytteet joudutaan lähettämään Pohjoismaiden ulkopuolelle, mikä on sekä hankalaa että aikaa vievää. Yhdistämällä tutkimusvoimavaransa Pohjoismaiden tulisi voida päästä luotettaviin tutkimusmenetelmiin, joilla nopeasti ja halvalla voitaisiin todeta lääkeaineiden ja hormonien väärinkäyttö urheilusuoritusten yhteydessä. Tähän mennessä asetetut rajat ovat olleet puhtaasti laadullisia, ts. on ollut pakko todeta vain se, esiintyykö tiettyä lääkeainetta näytteessä vai ei. Kutenkin tällä hetkellä on tarpeen päästä kvantitatiivisiin määrityksiin eliikkä tarkkoihin määrällisiin määrittelyihin lääkeaineiden ja hormonien suhteen.

Kuitenkaan ei voida jättää huomiotta, että joitakin lääkkeitä joudutaan määräämään urheilijoille puhtaasti lääketieteellisin perustein vammojen tai sairauksien parantamiseksi, ja raja tavallisen sairaanhoidon ja dopingiksi katsottavan lääkeaineiden ottamisen välille on vaikea vetää. Joissakin tapauksissa on raja vedetty liiankin tiukaksi.

On syytä ryhtyä pohjoismaiseen yhteistyöhön ja luoda tutkimuspanoksia luotettavien analyysimenetelmien saamiseksi. Tällöin on hyvä vaihtoehto se, että saadaan yhteispohjoismaisesti rahoitettu keskuslaboratorio näiden erilaisten hankalien määritysten suorittamiseksi joko olemassa olevissa hormoni-laboratorioissa tai perustamalla aivan uusi keskuslaboratorio näitä tarkoituksia varten.

Huippu-urheilussa voi jatkuvasti tulla uusia valmisteita käyttöön, ja niitä on joskus jopa vaikea jäljittää, ja on varmasti vieläkin monia valmisteita, jotka ovat kaikkien määritysmenetelmien ulkopuolella, joten tarvitaan aktiivista perustutkimusta myös tässä asiassa, jota tällainen keskuslaboratorio voisi hyvin suorittaa. Vaikka jäljessä tuleva Pohjoismaiden neuvoston suositus onkin yleisluonteinen, niin toivoisin ja katsoisin, että sen konkretisoimiseksi voitaisiin välittömästi suosituksen jälkeen ryhtyä yllämaini-

tun laboratorion perustamistoimenpiteisiin, ja se olisi ensimmäinen vaihe lääkeaineiden ja hormonien väärinkäytön estämiseksi huippu-urheilussa.

Herra presidentti! Edellä olevaan viitaten valiokunta esittää, että Pohjoismaiden neuvosto hyväksyisi seuraavan suosituksen: ”Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden hallituksia toimimaan yhteistyössä kansainvälisellä tasolla lääkkeiden väärinkäytön tutkimiseksi ja poistamiseksi ja ehkäisemiseksi huippu-urheilussa.”

**Savolas** anförande i svensk översättning: Herr president! Under den senaste tiden har uppträdandet av missbruk av mediciner inom elitidrotten fått betydande uppmärksamhet till del. Ganska många idrottsmäns placeringar i internationella mästerskapstävlingar har diskvalificerats, sedan man genom prov har konstaterat att de har varit påverkade av läkemedel och hormoner. Det vanligaste torde vara användningen av anabola steroider inom kraft- och uthållighetsgrenar. Det är mot alla idrottens principer att sträva till konstgjorda resultat. Användningen av anabola steroider är emot idrottsetiken och är också skadligt för organismen speciellt för de idrottsmän, som redan som unga börjar använda dessa preparat. Det bör slås fast att det inte finns någon genväg till toppen med hjälp av läkemedel. De flesta idrottsförbund och den internationella olympiska kommittén klassificerar de anabola steroiderna som doping, och de är sålunda förbjudna.

De problem som hänger ihop med förekomsten av doping i olika former inom elitidrotten, måste man försöka lösa både genom upplysningsverksamhet och genom att vidga kontrollsystemet i tävlingar och även vid träning. Eftersom användningen av anabola steroider är svår att påvisa, om man upphör med den några veckor före tävlingarna, är det nödvändigt att stickprov skall kunna utföras också under träningsperioderna.

De nordiska idrottsförbunden inledde förhandlingar hösten 1977 om missbruket av läkemedel inom elitidrotten. För att samarbetet skall bli balanserat bör det utvidgas till en bredare internationell nivå. De nordiska länderna kan genom gemensamt uppträdan-

de lättare påverka utvecklingen i världen i enlighet med sina egna värderingar än om länderna skulle ha egna förslag. Sålunda borde man få till stånd ett brett utåtriktat nordiskt samarbete, understött av myndigheterna, men i nära samarbete med representanter för idrottsrörelsen, med syfte att dämpa missbruket av bl. a. anabola steroider inom elitidrotten. Man bör också uppmärksamma användningen av anabola steroider inom motionsidrotten, även om dess betydelse torde vara obetydlig. Det bör också konstateras, att initiativet om förbud mot anabola steroider inom världsidrottsorganisationen har utgått från nordiskt håll.

Ett speciellt problem är den brist på laboratorier för konstaterande av förekomst av anabola steroider som råder i de nordiska länderna. I detta nu måste man sända proverna till utomnordiska laboratorier, vilket är både besvärligt och tidsödande. Genom att sammanföra sina undersökningsresurser borde de nordiska länderna kunna komma fram till tillförlitliga undersökningsmetoder, genom vilka man snabbt och billigt skulle kunna fastställa missbruk av läkemedel och hormoner i samband med idrottsprestationer. Hittills har de fastställda gränserna varit rent kvalitativa, dvs. man har enbart varit tvungen att fastställa om ett visst läkemedel kan påvisas i provet eller inte. Ändå är det för närvarande nödvändigt att komma fram till kvantitativa definitioner, dvs. till noggranna kvantitativa definitioner för mediciner och hormoner.

Emellertid kan man inte förbise, att det kan vara nödvändigt att på rent medicinska grunder ordinera vissa mediciner åt idrottsmän för att bota skador eller sjukdomar, och det är svårt att dra gränsen mellan vanlig sjukvård och tagning av läkemedel som bör anses som doping.

I några fall har gränsen dragits till och med alltför stramt. Det finns skäl att inleda nordiskt samarbete och att skapa forskningsinsatser för att åstadkomma pålitliga analysmetoder. Härvid är det ett bra alternativ att man åstadkommer ett nordiskt finansierat centrallaboratorium för att utföra dessa olika, svårt utförbara bestämningar antingen i existerande hormonlaboratorier eller genom att inrätta ett helt nytt centrallaboratorium för dessa ändamål.

Inom elitidrotten kan det ständigt komma nya preparat i bruk, och det är ibland till och med svårt att spåra dessa, och det finns säkert även i dag många preparat som står utanför alla bestämningsmetoder, så att det behövs aktiv grundforskning även i denna sak, vilken forskning skulle bra kunna utföras av ett sådant centrallaboratorium. Även om den kommande rekommendationen av Nordiska rådet är av allmän natur, skulle jag hoppas och anse, att man för dess konkretisering omedelbart efter dess antagande skulle kunna vidtaga åtgärder för att inrätta ovannämnda centrallaboratorium, och detta skulle vara det första steget på vägen mot förebyggandet av användningen av hormoner inom elitidrotten.

Herr president! Med hänvisning till det ovan anförda föreslår utskottet, att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation: "Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att verka för ett samarbete på internationellt plan som syftar till att undersöka och avskaffa och förebygga missbruket av mediciner inom elitidrotten."

**Dahlman:** Herr president! Under generaldebatten nämnde statsrådet Arnalds från Island att han hade en känsla av att Nordiska rådets ledamöter i allmänhet hade ett måttligt intresse för idrotten. Han ansåg att dessa ledamöter inte kunde belastas här för då de flesta tror sig med ålderns rätt kunna mera utöva andlig än kroppslig motion. Det må vara hur som helst med detta så tror jag att i denna fråga som nu är aktuell har vi möjlighet att verkligen visa en positiv inställning. Jag stöder det förslaget som utskottet kommer fram med också såsom idrottsledare, såsom medlem i Internationella friidrottsförbundets tekniska kommitté. Jag vet att Nordens representanter i de internationella idrottsorganisationerna har varit de främsta förespråkarna för att man skulle vidtaga åtgärder i det syfte som man här i medlemsförslaget inriktar sig på. På Internationella friidrottsförbundets kongress i Puerto Rico i oktober var det Norge som väckte ett förslag att samtliga idrottsförbund i världen som tillhör denna organisation skulle omfatta åtgärder för att komma till tals med den s. k. doping-frågan.

Detta förslag av Norges friidrottsförbund vann allmänt understöd i alla världsdelar. Jag noterar också med glädje enstämighet i de över 30 yttranden som avgivits här över medlemsförslaget. De är alla positiva och borde vara ett starkt stöd för att frågan nu med kraft kan föras vidare. Det gäller alltså ett samarbete och ett ekonomiskt stöd för att gemensamt komma med konkreta förslag. Det mest påtagliga är att de samlade nordiska länderna ekonomiskt stöttar uppbyggandet av ett analyslaboratorium i Norden. Ett utvecklingsarbete är på gång här i flera av de nordiska länderna, bl. a. i Finland och Sverige. Detta utvecklingsarbete kan utgöra grunden för en framtida nordisk gemensam institution i ämnet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande social- och miljöutskottets förslag till rekommendation.

*För rekommendationen röstade:*

Erik Adamsson, Einar Ágústsson, K. B. Andersen, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Eric Carlsson, Chr. Christensen, Ib Christensen, Nils Dahlman, Erling Dinesen, Bjarne Mørk Eidem, Pauli Ellefsen, Steen Folke, Ralf Friberg, Astrid Gjertsen, Gils Guðmundsson, Eiður Guðnason, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Svend Haugaard, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Gustav Holmberg, Doris Håvik, Svava Jakobsdóttir, Paul Jansson, Knut Johansson, Sinikka Karhuvaara, Håkon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Thor Lund, Inge Fischer Møller, Jan-Ivan Nilsson, Sture Palm, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Kaarina (Kati) Peltola, Per Petersson, Gunnar Richardson, Petter Savola, Poul Schlüter, Rolf Sellgren, Anna-Greta Skantz, Reilulf Steen, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Bernhardt Tastesen, Sigrid Utkilen, Raino Westerholm, Kåre Willoch och Håkan Winberg.

Frånvarande var:

Aimo Ajo, Johannes Antonsson, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Gunnar Berge, Trygve



Bratteli, René Brusvang, Poul Dalsager, Kjell-Olof Feldt, Rolf Fjeldvær, Kristian Gestrin, Leif Glensgård, Ragnhildur Helgadóttir, Anna-Liisa Hyvönen, Bertel Haarder, Kirsten Jacobsen, Johan J. Jakobsen, Ilkka Kanerva, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Sven Mellqvist, Per Olof Sundman, Erkki Tuomioja, Lars Werner, Seppo Westerlund och Marjatta Väänenen.

*Rekommendationen hade sålunda antagits med 52 röster.*

8

### **A 530/s: Medlemsförslag om åtgärder för begränsning av djurförsök**

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

**Sigrid Utviklen:** I de tre siste tiår har man kunnet konstatere en kraftig vekst i antall dyreförsök i forskningsøyemed. Forsök med dyr blir ikke lenger bare brukt i den tradisjonelle legevitenenskap, men også i stadig større utstrekning innen kjernekraftindustri, romforskning og i den rent kommersielle industri. En videre utvikling i denne retning bør forhindres.

Det er denne problemstilling som har vært utgangspunkt for det medlemsforslag vi nå behandler. Forslagsstillerne viser videre til at spørsmålet om reduksjon av dyreeksperimenter og bruk av alternative metoder lenge har vært aktuelt i Europarådet, og at det nå er gjenstand for utredning. De hevder i denne forbindelse at det vil få stor internasjonal betydning om de nordiske land kan gå foran med et godt eksempel, og gjennom enhetlig lovgivning begrense eksperimenter med levende dyr i så stor utstrekning som mulig, eventuelt ved bruk av alternative metoder.

Medlemsforslaget har på vanlig måte vært forelagt en rekke myndigheter og interesserte organisasjoner. Det blir fra flere hold, også offentlig, pekt på at alle de nordiske land arbeider med tiltak for å begrense dyreförsök. Både Norge og Danmark har dessuten i sin lovgivning om försök med dyr

egne bestemmelser som tar sikte på å begrense anvendelsen av dyreförsök. I Sverige trer en lovbestemmelse av samme karakter i kraft i juli 1979.

De svar som foreligger, gir imidlertid ikke uttrykk for ensartede oppfatninger i saken. Det blir anført både fordeler og ulemper ved de tiltak som forslagsstillerne tar til orde for. Sosial- og miljøutvalget er positivt innstilt til selve grunntanken i forslaget: at man må gjøre mest mulig for å redusere antall dyreförsök, og at försökene må utföres så skånsomt som mulig.

Utvalget har imidlertid funnet å måtte veie disse önskemål mot de krav man må stille ved utpröving av legemidlers og andre kjemiske emners virkning. Flere av höringsinstansene peker i sine svar på at det ofte ikke er tilstrekkelig med utpröving bare i celle- og vevskulturlaboratorier. Ifölge gjeldende oppfatning skal legemidler utpröves på dyr för det kommer på tale å la mennesker anvende dem. Utvalget stötter en slik oppfatning og finner det etisk uakseptabelt at legemidler med ukjent virkning uten videre anvendes av mennesker.

Dyreförsök blir imidlertid også foretatt for bl. a. å utpröve kosmetiske preparater. När det gjelder slike eksperimenter, er utvalget av den mening at det bör overveies hvorvidt det kan være aktuelt med forbud mot eller begrensnings av försök med ikke-medisinske preparater.

Antall dyreförsök bör også kunne reduseres ved at de ulike kategorier personell som deltar i dyreeksperimentelt arbeid, gis en utdanning som gjør dem skikket til å ivareta sine oppgaver på riktig måte. Utvalget vil videre peke på at mer effektiv informasjonstjeneste med sikte på å spre opplysning om metoder som eventuelt kan anvendes som alternativ til försök med dyr, vil være et viktig ledd i dette arbeidet.

Jeg vil med disse ord anbefale rådets medlemmer å bifalle utvalgets innstilling om ikke å foreta seg noe i anledning av medlemsforslaget.

**Sinikka Karhuvaara:** Herr president! Jag vill gärna som en av förslagsställarna med några ord kommentera social- och miljöutskottets betänkande i denna fråga. Då jag inte är medlem av detta utskott har jag inte

haft möjlighet att direkt påverka beslutet och utskottets betänkande. I så fall hade jag säkert funnit anledning att till betänkan- det foga en reservation.

Utskottet har kommit till ett negativt slut- resultat och finner inte underlag för något positivt rekommendationsförslag i ärendet. Utskottet understryker visserligen i sitt be- tänkande att det ställer sig positivt till grundtanken i medlemsförslaget och att allt bör göras för att minska antalet djurförsök samt för att försöken utförs på ett sådant sätt att djuren utsätts för minsta möjliga smärta och obehag. Jag har också förståelse för utskottets överväganden i fråga om vad som är etiskt godtagbart när det gäller ex- periment med läkemedel på människor. På denna punkt har hälsovårdsmyndigheterna för övrigt helt nyligen preciserat sin stånd- punkt i Finland, sådana får över huvud ej förekomma utan patientens medgivande.

Från dessa ståndpunktstaganden är en- ligt min mening steget långt till att resol- vera att initiativet och det material som har hopbringats i ärendet inte skulle ge anled- ning till någon åtgärd.

En genomgång av det i detta fall mycket omfattande och utförliga remissmaterialet ger vid handen, att det också har framförts en hel rad välgrundade synpunkter till stöd för att något borde göras i syfte att redu- cera försöksdjursverksamheten och dess ne- gativa verkningar.

Utskottet pekar självt i sitt betänkande på den omfattande försöksverksamhet på djur som bedrivs för att tillgodose den kosme- tiska industrins behov och framhåller att dessa försök ofta är förenade med plågor och påfrestningar för försöksdjuren.

Utskottet konstaterar, att det är motiverat att överväga förbud eller begränsningar i dylika icke-medicinska försök. Utskottet ut- talar också direkt, att olägenheterna med djurförsöken bör kunna minskas genom olika åtgärder såsom utbildning av personal- kategorier såsom djurvårdare, laboranter, laboratorieassistenter, forskare och högsko- lestuderande. Brister i djurstallarnas plane- ring bör vidare kunna avhjälpas, förvaring- en och skötseln av försöksdjuren bör kunna förbättras. Utskottet finner också, att sprid- ningen av information om alternativa för- söksmetoder bör kunna effektiviseras t. ex.

genom artiklar i vetenskapliga tidskrifter.

Enligt min mening hade redan dessa syn- punkter gett anledning till en positiv kläm om en utredning om åtgärder för att ge- nomföra någon eller flera av de av utskottet uppräknade sätten att reducera djurförsö- ken. Jag vill, herr president, djupt beklaga att så ej har skett. Med mig förenar sig mycket vidsträckta medborgarkretsar i alla våra länder, människor som ömmar för de oskyldiga djuren på grund av deras lidan- den genom den försöksverksamhet som vi människor ser oss tvungna att bedriva för vår egen hälsas och välfärds skull. Jag kan endast uttala den innerliga förhoppningen, att det värdefulla material som samman- ställts genom den i ärendet företagna om- fattande remissen skulle ges så stor sprid- ning som möjligt och för sin del kanske skall kunna påverka opinionerna och ytterst verka till förmån för det syfte som vi efter- strävade med vårt medlemsförslag.

**Haugstvedt:** Hr. president! Jeg oppfattet siste ærede taler dithen at hun var misfor- nøyd med utvalgets konklusjon i denne sa- ken. Jeg vil da gjerne understreke at man under utvalgets overveielser i utgangspun- tet stilte seg positiv til selve tanken bak dette medlemsforlaget.

Når utvalget likevel kom fram til ikke å ville tilrå ytterligere nordiske utredninger i forbindelse med dyreforsøk, hadde det sam- menheng med at de fleste nordiske land i den senere tid har fått nye bestemmelser på dette område. Her i Sverige skal man f. eks. sette en slik lov i verk 1. juli 1979. I Norge har vi nettopp fått forskrifter på dette om- råde som inneholder bestemmelser om å be- grense adgangen til dyreforsøk. Den samme utvikling gjør seg også gjeldende i andre nordiske land.

Jeg vil gjerne gi uttrykk for at utvalget, slik det gikk fram av saksordførerens inn- legg, har kommet med en del positive ut- talelser til Ministerrådet som vi håper blir oppfattet dithen at Ministerrådet vil være innstilt på å medvirke til å redusere bruken av dyr i forsøksvirksomhet så sterkt som overhodet mulig.

Jeg vil gjerne at siste taler ikke skal sitte med den oppfatning at dette innebærer et kaldt og brutalt nei til det forslag som her

er fremkommet. Det er på baggrund av en vurdering der de nye lovregler i de nordiske land er tatt med i bildet, vi er kommet til denne konklusjon.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölles utskottets förslag.*

9

**A 535/s: Medlemsförslag om samnordisk utbildning och forskning rörande åldrandets problem**

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna till samnordisk forskning och utbildning rörande åldrandets problem.

**Bernhardt Tastesen** (social- och miljöutskottets talesman): Hr. præsident! Social- og miljøudvalget har behandlet medlemsforslag A 535/s om fællesnordisk uddannelse og forskning vedrørende de problemer, der opstår i forbindelse med, at vi bliver ældre.

Man hører undertiden, at det er forholdsvis let at holde sig ung, hvis man vel at mærke begynder træningen i en ung alder. Der er sikkert noget om dette, men kendskabet til, hvordan man skal bære sig ad med at bevare ungdommeligheden — og mulighederne herfor — varierer ganske meget fra menneske til menneske og mellem befolkningsgrupperne.

En ting står imidlertid fast: en stadig større del af befolkningerne vil i de kommende år bestå af ældre medborgere — og det gælder i alle de nordiske lande.

Den gennemsnitlige levealder forlænges fortsat. Sammenligner man de to seneste årgange af FNs Demographic Yearbook, får man et klart billede af denne udvikling. Man vil se, at verdens højeste gennemsnitslevealder har vi i Island, hvor den i 1976 var opgjort til 71,6 år for mænd og 77,5 år for kvinder. I 1977 var den steget til henholdsvis 73 og 79 år.

Med den betydelige vækst i de ældre aldersgrupper bliver de problemer, der hænger sammen med det at blive ældre, naturligvis mere påtrængende for os alle.

For mere end 1900 år siden sagde den romerske filosof Seneca: Hvad der er vigtigt er, at vi lever så rigtigt som muligt, ikke så længe som muligt. Vi kan i dag tilføje, at når vi nu lever længe, er det vigtigt, at vi har en indholdsrig tilværelse så længe som muligt, og at vi lever under så gode forhold som muligt.

At gøre, hvad vi kan for at højne livskvaliteten hos de ældre, er efter min mening langt vigtigere end nogen anden indsats for at gøre livet længere.

Problemerne i forbindelse med at blive ældre er mange og omfatter — foruden træningen i at holde sig ung — spørgsmål, der hænger sammen med de biologiske fænomener, gerontologien, med alderdomssygdomme, geriatrien, med socialmedicinske forhold, med de ældres stilling inden for arbejdslivet, med deres boligforhold og med de ældres fritid og kontakt til familie- og vennekredse.

Et af hovedproblemerne ved at blive ældre vedrører situationen på arbejdsmarkedet. I Danmark har vi for nylig gennemført en efterlønsordning for folk over 60 år. Den ordning er der stor interesse for. Mange tusinder af vore ældre kammerater benytter sig heraf. Men jeg tror, der er behov for yderligere undersøgelse af mulighederne for fleksibilitet i pensionssystemerne.

Det er også nødvendigt, at man arbejder indgående med de spørgsmål, der har at gøre med arbejdsstyrkens forbliven som aktiv på arbejdsmarkedet. Mange, der ikke er nedslidte, vil have et naturligt ønske om fortsat beskæftigelse, også når de har passeret de 60 år, og der bør være adgang her til. Men det må også være muligt at få en nedtrapning af arbejdsindsatsen for dem, der behøver og ønsker det.

Hvad angår de ældres boligsituation, vil jo mange efterhånden få brug for hjælp i det daglige på grund af tiltagende skrøbelighed og sygelighed, samtidig med at den enkelte evner og egne midler ikke længere er så rigelige. Dermed opstår behovet for plejeforanstaltninger eller hjælp under en eller anden form.

I de senere år har den opfattelse fået fodfæste, at flest mulige af vore ældre medborgere skal tilbydes en hjælp, der gør det muligt for dem at blive boende i deres hjem så længe som muligt. Det betyder, at man må gøre sig klart, hvilke krav til boligerne der må opfyldes, for at de kan anvendes til beboelse for ældre.

De ældre må have lejlighed til så mange åndelige og legemlige aktiviteter som overhovedet muligt. Det er vigtigt for bevarelse af selvrespekten og kan betyde en væsentlig stimulans til at klare sig selv længst muligt.

Også en hjælp til at opretholde fortsatte kontakter med familie og andre og beskytte de ældre mod isolation og ensomhedsfølelse har stor betydning for trivsel hos de ældre.

Jeg tror ikke, at vi kender nok til de mekanismer, der bestemmer vor levetid, men der er vel næppe tvivl om, at forandringerne, der sker med alderen, og sundhedstilstanden op gennem årene i høj grad påvirkes af vore arbejdsvilkår, boligvilkår og kostforhold m. v., dvs. af vore livsvaner og hele vor livsstil.

Må jeg i denne forbindelse erindre om K. K. Steincke, som var social- og justitsminister i Danmark før og efter den anden verdenskrig og ind imellem fik tid til at skrive aforismer. En af dem lød sådan: "Hans ét og alt var at blive rigtig gammel — dog med bevarelse af de laster, som ville forhindre det."

Som før sagt ser jeg ikke noget formål i at forlænge livet for enhver pris, men jeg mener, at alle kræfter må sættes ind for at gøre livet så udbytterigt som muligt, så længe vi har det.

For mange ældre er det intet problem at holde sig frisk og aktiv. På den anden side ved vi, at det for mange andre kan være meget svært.

Jeg er sikker på, at de, der har lettest ved at få indhold i pensionistårene, er dem, der har forstået at skabe sig en indholdsrig tilværelse i de erhvervsaktive år. Vi må som politikere være klar over det ansvar, vi har for, at menneskene gennem et aktivt liv — kulturelt og socialt — får mulighed for at erhverve sig de ressourcer, som vi skal leve på som gamle, og som er forudsætningen for en fortsat aktiv tilværelse. Foruden år til livet må vi have liv til årene.

Dette betyder dog ikke, at der ikke også er behov for en særlig indsats på mangfoldige områder til udvikling af omsorgen for de ældre.

Målet for ældreomsorgen bør være at få så mange raske og så få syge pensionister som muligt. Og for at effektivisere omsorgen og i øvrigt forbedre udsigten til en tilfredsstillende tilværelse er det nødvendigt at udbygge forskning og uddannelse som foreslået i medlemsforslaget.

Forholdene for de ældre er så ensartede i vore nordiske lande, at der vil være gode muligheder for øget effektivitet ved at gennemføre forskning og uddannelse i fællesskab. Der er brug for et tværvideenskabeligt forskningssamarbejde omfattende alle de specialområder, der har betydning for de ældres livssituationer.

Resultatet af remissbehandlingen af medlemsforslaget har været særdeles positivt. Det er sjældent, at et medlemsforslag har fået så stor tilslutning fra remissinstanser, som tilfældet har været her. Det gælder såvel nordiske som nationale institutioner og organisationer.

I social- og miljøudvalget har der også været fuld enighed om, at dette medlemsforslag peger på noget, der er væsentligt i alle vore lande og derfor bør fremmes af Nordisk Råd og føre til en rekommandation.

Jeg skal derfor på udvalgets vegne og under henvisning til udvalgets betænkning henstille, at forsamlingen tilslutter sig udvalgets enstemmige indstilling om, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at undersøge mulighederne for fællesnordisk forskning og uddannelse vedrørende aldrandets problem, dvs. de problemer, der opstår i forbindelse med at blive gammel.

**Sigrid Utkilen:** Hr. president! Jeg vil takke for at jeg fikk lov å komme med dette forslaget til Ministerrådet.

Jeg vil gi min uforbeholdne tilslutning til de synspunkter hr. Tastesen har lagt fram i denne saken om de eldres forhold. Det er viktige spørsmål vi her berører.

Selv om vårt samfunn i dag bruker mer penger på sin eldreomsorg enn noen gang

tidligere, og selv om både frivillige organisasjoner og det offentlige sosial- og helsevesen gjør de imponerende og oppofrende arbeid for de eldre, har jeg en beklemmende følelse av at det man har vunnet i form av økt økonomisk innsats, er skjedd på bekostning av de eldres muligheter for medmenneskelig samvær og sosial kontakt. Disse for oss så nødvendige og selvfølgelige aspekter ved tilværelsen synes ikke å være en like selvfølgelig del av den eldreomsorg vi legger opp til.

Vi har skapt et samfunn hvor de eldre ikke lenger har noen naturlig plass. De er i altfor liten grad en del av det samfunn de fortsatt må leve i etter nådd pensjonsalder. De fjernes ofte fra familielivet og taper kontakten med de kommende generasjoner, med den så omtalte generasjonskløft som det sørgelige resultat.

Vi må derfor legge vekt på å skape en ny holdning i våre samfunn vis-à-vis de eldre. Gjennom praktisk politikk må det gis muligheter for dem til fortsatt å kunne fungere i samfunnet på en meningsfylt måte. Vi må ikke henvide dem til en passiv trygdetilværelse. Det kan ikke være galt å skjele til uttrykket livsstandard i denne forbindelse.

Vi har hevet de eldres levestandard ved å gi dem bedre økonomiske kår. Vi har gitt dem en økt del av de ressurser som tilfaller våre helseinstitusjoner. Vi har i langt mindre grad tenkt på at i livsstandarden inngår også andre behov enn de materielle. De eldre har også individuelle behov som ikke forsvinner over dagen, når man går over fra en yrkesaktiv til en pensjonert tilværelse.

Det må være en viktig oppgave for oss å gi denne gruppen mulighet til å fortsette det livsmønster den er vant til. Den må så langt den kan og selv ønsker det, gis hjelp til å opprettholde selvstendighet og aktivitet. Vi må i vår planlegging for bruk av de ressurser som står til rådighet, også ta i betraktning de ressurser de eldre selv representerer. Vi må i vårt bokholderi venne oss til også å bruke kreditrubrikken og ikke bare føre de eldre opp som en debetpost.

Det foreligger imidlertid et stort behov for grunnlagsmateriale i det videre arbeid med disse spørsmål. Dette fremgår med all ønskelig tydelighet av de remissuttalelser Sosial- og miljøutvalget har innhentet i sa-

ken. Det legges her vekt både på nødvendigheten av en økt opplysnings- og rådgivningstjeneste og — ikke minst — på behovet for et målrettet og intensivert forskningsarbeid på tverrvitenskapelig basis. Dette kan best skje på felles nordisk plan ved en samordning av krefter, ressurser og innsats.

Stortingets sosialkomite fremla i 1976 en innstilling om de eldre i samfunnet. I innstillingen pekte komiteen bl. a. på nødvendigheten av at gerontologi inngår som et særskilt fag i det medisinske studium, med et eget professorat for faget. Forslaget har hittil ikke ført til noe konkret tiltak. Jeg synes imidlertid at det nå bør tas opp til seriøs vurdering på nordisk plan hvorvidt det vil være mulig å opprette et nordisk professorat i gerontologi på Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg, og jeg ber om at Rådet vil ta dette opp til vurdering.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande social- och miljöutskottets förslag till rekommendation.

*För rekommendationen röstade:*

Erik Adamsson, K. B. Andersen, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Eric Carlsson, Chr. Christensen, Ib Christensen, Nils Dahlman, Erling Dinesen, Bjarne Mørk Eidem, Pauli Ellefsen, Kjell-Olof Feldt, Steen Folke, Ralf Friberg, Astrid Gjertsen, Gils Guðmundsson, Eiður Guðnason, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Svend Haugaard, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Gustav Holmberg, Doris Håvik, Svava Jakobsdóttir, Paul Jansson, Knut Johansson, Håkon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Thor Lund, Sven Mellqvist, Inge Fischer Møller, Jan-Ivan Nilsson, Sture Palm, Robert Pedersen, Kaarina (Kati) Peltola, Gunnar Richardson, Per Petersson, Poul Schlüter, Rolf Sellgern, Anna-Greta Skantz, Reulf Steen, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Bernhardt Tastesen, Sigrid Utkilen, Raino Westerholm, Seppo Westerlund, Käre Willoch och Håkan Winberg.

*Mot rekommendationen röstade:* Leif Glensgård.

Frånvarande var:

Einar Ágústsson, Aimo Ajo, Johannes Antonsson, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Gunnar Berge, René Brusvang, Poul Dalsager, Rolf Fjeldvær, Kristian Gestrin, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Anna-Liisa Hyvönen, Bertel Haarder, Kirsten Jacobsen, Johan J. Jakobsen, Ilkka Kanerva, Sinikka Karhuvaara, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Erlendur Patursson, Petter Savola, Erkki Tuomioja, Lars Werner och Marjatta Väänänen.

*Rekommendationen hade sålunda antagits med 52 röster mot 1.*

10

**A 539/s: Medlemsförslag om upprättande av ett nordiskt idrottsmedicinskt forskningsinstitut**

Social- och miljöutskottet hade anmält, att behandlingen av medlemsförslaget fortsätter i utskottet.

*Utskottets anmälan lades till handlingarna.*

11

**D 1979/5/1973/s: Meddelande om rekommendation nr 5/1973 angående fortbildning av lärare vid socialhögskolor**

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

*Utskottets förslag bifölls.*

12

**D 1979/29/1973/s: Meddelande om rekommendation nr 29/1973 angående nordiskt hälsokortsystem**

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

*Utskottets förslag bifölls.*

13

**D 1979/8/1974/s: Meddelande om rekommendation nr 8/1974 angående nordisk rusmedelsforskning**

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

*Utskottets förslag bifölls.*

14

**A 528/s: Medlemsförslag om åtgärder för bevarande av sälstammen i östersjöområdet**

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att tillsammans med övriga östersjöstater fördjupa och vidareutveckla samarbetet beträffande forskning om och skydd av sälstammen i Östersjön och Kattegatt.

**Westerholm:** Herr president! I de strävanden att bevara miljön, som i vår tid är så aktuella och nödvändiga, spelar den marina miljön av naturliga skäl en viktig roll. Genom vattnets kretslopp kommer många av de skadliga ämnen och gifter som släpps ut i naturen förr eller senare till havet. Kustländerna kring Östersjön har som känt ingått en konvention för skydd av dess miljö, även om konventionen ännu inte har ratificerats av alla de avtalsslutande staterna.

Att det finns ett allmänt avtal gör dock inte speciella insatser för olika detaljfrågor om skyddet av Östersjöns miljö överflödiga. Olika djurarters existens kan t. ex. av olika skäl vara hotad, och då kan det vara behövt med speciella åtgärder.

Det är bevekelsegrunder av denna art som har legat bakom det förslag om en utredning av samnordiska åtgärder för bevarande av sälstammen i östersjöområdet, som några medlemmar av Nordiska rådet har väckt. Inom östersjöområdet förekommer tre sälararter, gråsälen, vikaresälen och

knubbsälen. Remissmaterialet om förslaget har visat att det är ganska svårt att få exakta uppgifter om hur många djur som lever kvar i Östersjön av dessa sälararter. Att populationerna har minskat betydligt under senare år är dock helt klarlagt.

Förslagsställarna vill att ministerrådet skall låta utföra en utredning av vad man i samarbete mellan de nordiska staterna skulle kunna göra för att stoppa sälarnas utdöende och helst få sälstammarna att växa. Medlemsförslagsställarna pekar på att en strikt tillämpning från alla länders sida av den s. k. Östersjökonventionen skulle innebära en kraftig förbättring genom att tillförseln av DDT och PCB — två gifter som för närvarande i viss utsträckning fortfarande tillförs Östersjön bl. a. genom det vatten som rinner in i detta innanhav, då definitivt skulle stoppas. Vidare säger man att sälarna helt borde fridlysas i alla de nordiska länderna och att särskilda fredningsområden borde införas även i andra länder än Sverige.

En del remissinstanser har varit skeptiska till förslaget, i det de har menat att de redan vidtagna åtgärderna är tillräckliga. Fiskerinäringens representanter är av naturliga skäl mindre positivt inställda än flertalet remissinstanser, eftersom sälarna konkurrerar med människan om fiskfångsterna. I huvudsak är remissutlåtandena dock klart positiva.

Social- och miljöutskottet har mot denna bakgrund inte haft några svårigheter att tillstyrka förslaget. Utskottet har dock i förhållande till förslagsställarnas text skrivit om klämman något. Utskottet vill att rekommendationen skall riktas till de enskilda regeringarna och att dessa skall samarbeta med andra östersjöstater i frågan. Att man inte föreslår en rekommendation till Nordiska ministerrådet beror på denna utomnordiska aspekt, då ministerrådet inte kan förhandla självständigt på bredare internationellt plan. Vidare vill utskottet att samarbetet skall omfatta inte bara skydd av sälarna utan också forskning, och önskar att samarbetet skall gälla även Kattgatt, där förhållandena för sälarna är likartade med dem i Östersjön.

Herr president! Jag yrkar bifall till social- och miljöutskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande social- och miljöutskottets förslag till rekommendation.

*För rekommendationen röstade:*

Erik Adamsson, K. B. Andersen, Eric Carlsson, Chr. Christensen, Nils Dahlman, Erling Dinesen, Bjarne Mørk Eidem, Pauli Ellefsen, Kjell-Olof Feldt, Steen Folke, Ralf Friberg, Leif Glensgård, Gils Guðmundsson, Eiður Guðnason, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Svend Haugaard, Allan Herne-lius, Elsi Hetemäki-Olander, Gustav Holmberg, Doris Håvik, Paul Jansson, Knut Johansson, Sinikka Karhuvaara, Håkon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Thor Lund, Inge Fischer Møller, Sture Palm, Robert Pedersen, Per Petersson, Rolf Sellgren, Anna-Greta Skantz, Reiulf Steen, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Sigrid Utkilen, Lars Werner, Raino Westerholm, Seppo Westerlund, Kåre Willoch och Håkan Winberg.

*Frånvarande var:*

Einar Ágústsson, Aimo Ajo, Johannes Antonsson, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, René Brusvang, Ib Christensen, Poul Dalsager, Rolf Fjeldvær, Kristian Gestrin, Astrid Gjertsen, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Anna-Liisa Hyvönen, Bertel Haarder, Kirsten Jacobsen, Svava Jakobsdóttir, Johan J. Jakobsen, Ilkka Kanerva, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Sven Meliöqvist, Jan-Ivan Nilsson, Erlendur Patursson, Kaarina (Kati) Peltola, Gunnar Richardson, Petter Savola, Poul Schlüter, Liv Stubberud, Bernhardt Tastesen, Erkki Tuomioja och Marjatta Väinänen.

*Rekommendationen hade sålunda antagits med 42 röster.*

15

**A 538/s: Medlemsförslag om samarbete angående rening av kommunalt avloppsvatten**

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlems-

förslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utföra en utredning av de kostnadsmässiga aspekterna vid rening av kommunalt avloppsvatten i syfte att utarbeta rekommendationer för planering av nya och förbättring av redan befintliga reningsanläggningar.

**Lillqvist:** Herr president! Medlemsförslaget om rening av kommunalt avloppsvatten föreligger till behandling. Samhället satsar årligen stora belopp för att skydda naturen mot olika miljöförstörande föroreningar. Ett av de mest kostnadskrävande områdena inom miljövardn är reningen av det kommunala avloppsvattnet. Det är även mycket troligt att vattenmängden, som skall renas ökar i framtiden bl. a. på grund av att man får utgå ifrån att allt avloppsvatten måste renas samt också av att den nedsmutsande folkmängden växer. Sannolikt finns det även risk för att vattnet blir mera nedsmutsat av såväl industrin som hushållen. En skärpning av reningsgraden är väl också ganska sannolik.

Allt detta fordrar en större beredskap av kommunerna med åtföljande större kostnader.

Numera vet man väl ganska bra hur vägar och gator skall byggas, huru hamnar och vattenverk skall konstrueras och byggas. Vi har hållit på med sådant rätt länge varför behövliga erfarenheter och kunskaper i stort sett förefinnes. Man kan undvika misslyckade arbeten och man vet ungefär vad man får för en investering samt till vad drifts- och underhållskostnaderna stiger.

Reningen av det kommunala avloppsvattnet skiljer sig på ett märkbart sätt från alla andra kommunaltekniska problem och uppgifter. Något annat tekniskt område är inte på samma sätt påverkat av den senaste tidens oerhört raska produkt- och processutveckling.

Ur nationalekonomisk synpunkt sett kan det inte vara sakligt och förnuftigt att många likartade grundutredningar om reningens teknik, ekonomi och organisation utförs i Norden. Ett effektivt samarbete i denna fråga borde därför vara till stor nytta

och ha ekonomisk betydelse för varje land i Norden.

Vid behandlingen av medlemsförslaget har utskottet konstaterat, att NORDFORSK sysslar med vattenavloppsrening och har flera projekt på gång. Av denna anledning har medlemsförslagets rekommendation begränsats till att gälla en utredning av endast de kostnadsmässiga aspekterna på rening av kommunalt avloppsvatten.

Herr president! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande social- och miljöutskottets förslag till rekommendation.

*För rekommendationen röstade:*

Erik Adamsson, K. B. Andersen, Kjell Magne Bondevik, Eric Carlsson, Chr. Christensen, Nils Dahlman, Erling Dinesen, Bjarne Mørk Eidem, Pauli Ellefsen, Kjell-Olof Feldt, Steen Folke, Ralf Friberg, Gils Guðmundsson, Eišur Guðnason, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Svend Haugaard, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Gustav Holmberg, Doris Håvik, Svava Jakobsdóttir, Paul Jansson, Knut Johansson, Sinikka Karhuvaara, Tellervo Koivisto, Håkon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Thor Lund, Inge Fischer Møller, Jan-Ivan Nilsson, Sture Palm, Robert Pedersen, Gunnar Richardson, Per Petersson, Rolf Sellgren, Anna-Greta Skantz, Reiulf Steen, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Bernhardt Tastesen, Sigrid Utkilen, Lars Werner, Raino Westerholm, Seppo Westerlund, Kåre Willoch, Håkan Winberg och Marjatta Väänänen.

*Mot rekommendationen röstade* Leif Glensgård.

*Frånvarande var:*

Einar Ágústsson, Aimo Ajo, Johannes Antonsson, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Trygve Bratteli, René Brusvang, Ib Christensen, Poul Dalsager, Rolf Fjeldvær, Kristian Gestrin, Astrid Gjertsen, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Anna-Liisa Hyvönen, Bertel Haarder, Kirsten Jacobsen, Johan J. Jakobsen, Ilkka Kanerva, Lars Korvald, Sven Mellqvist, Erlendur Pa-



tursson, Kaarina (Kati) Peltola, Petter Savola, Poul Schlüter, Liv Stubberud och Erkki Tuomioja.

*Rekommendationen hade sålunda antagits med 48 röster mot 1.*

16

**D 1979/21/1971/s: Meddelande om rekommendation nr 21/1971 angående samverkan vid bekämpningen av föroreningar i Skagerrack, Kattegatt och Öresund**

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

*Utskottets förslag bifölls.*

17

**A 516/s: Medlemsförslag om införande av enhetlig sommartid i de nordiska länderna**

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företa sig något i anledning av medlemsförslaget.

**Jan-Ivan Nilsson** (social- och miljöutskottets talesman): Herr president! Frågan om sommartid har behandlats upprepade gånger i Nordiska rådet och nationellt i Danmark, Norge och Sverige. År 1959 infördes sommartid i Norge. Efter några år frångick man dock den ordningen. Införande av sommartid synes nu inte ha nämnvärd aktualitet i något av de nordiska länderna och jag skall helt kort sammanfatta orsakerna till det.

Huruvida sommartid av rationella och praktiska skäl kan införas i Danmark, Norge och Sverige beror i hög grad på om Västtyskland gör det. Eftersom Västtyskland nu beslutat att inte införa sommartid, har frågan tills vidare förfallit åtminstone för Danmarks del.

Det medlemsförslag vi nu behandlar har följande yrkande, "att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Norge och Sverige att efter beslut härom i Danmark införa sommartid enligt enhetliga regler".

Enligt vad jag nyss anförde uppfylls således inte grundförutsättningarna för medlemsförslaget yrkande. Social- och miljöutskottet konstaterar också detta faktum och har i skrivelse till Nordiska rådets presidium föreslagit att medlemsförslaget avskrivs.

Genom beslut av utomnordiska länder kan frågan emellertid på nytt aktualiseras i en framtid. I en hastigt uppkommande situation kommer sannolikt en reguljär behandling av frågan om sommartid inte att medhinnas i Nordiska rådet. Utskottet anser därför att Nordiska rådets presidium bör uppmärksamma de nordiska ländernas regeringar på detta förhållande.

Herr president! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan som innebär att Nordiska rådet inte måtte företa sig någonting i anledning av medlemsförslaget.

*Utskottets förslag bifölls.*

**Presidenten**

Presidenten föreslår, att frågeställaren endast läser upp själva frågan och vad gäller motiveringen hänvisar till utdelat dokument.

18

**E 2: Fråga till Nordiska ministerrådet angående passagerar- och bilfärja mellan Island, Färöarna och det övriga Norden (D 1979/4/1975/t)<sup>1</sup>**

**Gils Guðmundsson:** Herr president! Jag vill ställa följande fråga till ministerrådet:

Vilka åtgärder ämnar ministerrådet vidta för att få till stånd färjeförbindelse på helårsbasis mellan Island, Färöarna och övriga Norden?

**Minister Arnalds:** Som det er nævnt i begrundelsen for spørgsmålet, har rapporten fra den af embedsmandskomiteen for transportspørgsmål nedsatte arbejdsgruppe været udsendt på remiss til forskellige sagkyndige og interesserede instanser i Danmark, Island og Norge.

Remisstiden var sat til udgangen af 1978, og på dette tidspunkt forelå også de fleste svar, blandt andet 11 svar fra islandske in-

<sup>1</sup>) *Frågan tryckt s. 1884*

stanser, som stort set har en positiv indstilling till sagen. Den danske regering har imidlertid oplyst, at Færøernes landsstyre endnu ikke har været i stand til at udtale sig på grund af de meget langvarige forhandlinger om landsstyrets sammensætning efter det nyligt stedfundne valg til lagtinget.

Det er klart, at udtalelsen fra Færøernes landsstyre vil udgøre et vigtigt og helt nødvendigt element for den samlede bedømmelse af remissvarene. Fra ministerrådets side håber vi derfor, at udtalelsen snart vil foreligge. I mellemtiden er embedsmandskomiteen gået i gang med behandlingen af de indkomne udtalelser og vil fremkomme med sin indstilling til ministerrådet, når også den færøske udtalelse er indkommet og behandlet.

På nuværende tidspunkt er det derfor ikke muligt at udtale noget om, hvilken beslutning ministerrådet vil komme frem til i spørgsmålet om etablering af en færgeforbindelse.

Landsstyrelsesmedlem **Hentze:** Hr. præsident! Som medlem af det færøske landsstyre er jeg nødt til at beklage, at man ikke er kommet med den efterlyste remissudtalelse fra Færøerne. Det er jo rigtigt, at vi havde valg den 7. november, og at det meste af januar måned forløb før nydannelse af landsstyret. Dette er årsagen.

Jeg skal ikke fordybe mig i selve spørgsmålet, men jeg forstår godt, at man er særlig interesseret i den udtalelse, som kommer deroppefra, fordi der nu har været 4 års færgeforbindelse mellem Island, Færøerne, Norge og Skotland og det erfaringsgrundlag, man har her, er ret væsentligt at bygge på.

Jeg håber, at der arbejdes videre på dette spørgsmål, idet den færge, som benyttes, er 10—12 år gammel, så den ældes snart. Den kostede færingerne ca. 30 mill. d.kr. at købe, men det er helt andre tal, vi skal op på, hvis vi skal løse dette spørgsmål om færgeforbindelsen med en ny færge.

Til slut skal jeg bare sige, at grundlaget for det fortsatte arbejde med spørgsmålet, er, at behovet i de 4 år, hvor færgerne har været i brug mellem de nordiske lande, er steget for hvert år. Og allerede i dag kan

vi sige, at der i indeværende år tegner til at være en stærk forøgelse i trafikken af passagerer og af biler mellem disse 4 pladser.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i trafikutskottet.

## 19

### **E 4: Fråga till Nordiska ministerrådet om samnordisk insats mot trafikonykterheten (D 1979/10/1977/t)<sup>1</sup>**

**Eric Carlsson:** Herr president! År 1977 antog Nordiska rådet en viktig rekommendation som berör ett av de allvarligaste trafiksäkerhetsproblemen men där också aktiva åtgärder bör kunna ge avsevärda resultat. Medlemsförslaget som föranledde rekommendationen avsåg ett samnordiskt program för att motverka alkoholbruk i trafiken, omfattande rutinkontroll i samtliga nordiska länder samt ökad information om alkoholens inverkan på körfärdigheten och därmed sammanhängande olycksrisiker i trafiken.

Med hänvisning till den skriftliga motivering som jag har anfört ber jag att få ställa följande fråga till ministerrådet:

Vilka utvärderingar har gjorts av utförda undersökningar och vilka åtgärder avser ministerrådet vidta på grundval därav?

Statsrådet **Anitha Bondestam:** Herr president! Rekommendationen innehåller tre delar. Den första delen behandlar frågan om ett samnordiskt program för att motverka användning av alkohol i trafiken, bl. a. genom information.

I de olika nordiska länderna har informationskampanjer genomförts med sikte på att motverka trafikonykterhet. Vidare har kontrollen av trafiknykterheten effektiviserats i betydande grad. De ministrar som är ansvariga för trafiksäkerhetsfrågor i de olika länderna har uppmanat de organ som svarar för informations- och upplysningsverksamhet att verka för att rekommendationens syfte i fråga om information kan realiseras.

Rekommendationens andra del avser frågan om harmonisering av lagstiftningen i de

<sup>1</sup>) Frågan tryckt s. 1886

olika länderna. Beträffande den frågan kan jag upplysa att Nordiska kommittén för vägtrafiklagstiftning under 1977 tillsatte en utredning för att kartlägga harmoniseringsfrågan.

Den tredje delen i rekommendationen behandlar frågan om en kartläggning av rusgivande och bedövande medels verkningar på körprestation och utvecklandet av metoder för att fastställa om förare av motorfordon är påverkade av sådana medel.

Nordiska trafiksäkerhetsrådet har tillkallat en expertgrupp för att behandla denna del av rekommendationen. Gruppens arbete grundas på det material som föreligger i en OECD-rapport som publicerades under hösten 1978.

Arbetet skall inte utgöra någon upprepning av detta omfattande verk utan huvudsakligen inriktas på vad som, utöver OECD-materialet, kan vara relevant för nordiska förhållanden. Kartlägningsarbetet omfattar således aktuell nordisk forskning inom området och tar sikte på de problem som kräver ytterligare forskningsinsatser.

Expertgruppen har enats om strukturen och det principiella innehållet i sin rapport. Gruppen beräknas slutföra sitt arbete under våren 1979.

**Eric Carlsson:** Herr president! Jag ber att få tacka statsrådet Anitha Bondestam för svaret på min fråga. Tyvärr måste jag konstatera att svaret var något ofullständigt och att jag inte fått svar på mina direkta frågor.

I den rekommendation nr D 10/t 1977, som antogs vid 1977 års session på förslag av trafikutvalget anbefalldes Nordiska ministerrådet att genomföra ett samnordiskt program för att motverka alkoholbruk i trafiken. Det skulle ske med bl. a. ökad information om alkoholens inverkan på körförmågan och olycksriskerna i trafiken.

Vi vet redan att av de olycksfall med dödlig utgång som inträffar i trafiken har 1/3 samband med alkoholförtäring. Och det är inte endast den som kör bil med alkohol i kroppen som drabbas av trafikolyckor. Medpassagerare och övriga trafikanter — helt oskyldiga människor — löper också risken att bli skadade till liv och lem. Många tecken tyder på att antalet bilister med alkohol i kroppen ökar. Det är heller ingen

hemlighet att alkoholbruket går ner i åldrar. Alkoholbruket betraktas av allt fler som en del av vår livsföring. Medvetandet om att alkohol och trafik definitivt inte hör ihop håller på att trubbas av. Denna trista utveckling torde, borde inte vara okänd för de ansvariga myndigheterna.

Statsrådet säger nu i sitt svar att det i de olika nordiska länderna förverkligats informationskampanjer för motverkande av trafikonykterhet samt att kontrollen av trafiknykterheten effektiviserats.

Mot den bakgrunden hade det varit värdefullt om statsrådet redovisat vilka utvärderingar som gjorts av arbetet mot "rattfylleriet". Vill man förbättra trafiksäkerheten på våra vägar — och det är nödvändigt — är det angeläget att Nordiska ministerrådet snarast förverkligar de intentioner som 25:e sessionen beslöt om år 1977.

**Statsrådet Anitha Bondestam:** Herr president! Det råder en bred enighet om att trafikonykterheten utgör ett allvarligt problem. Flera vägar måste användas för att komma till rätta med detta. En av dessa är att genom information göra människor medvetna om att alkohol och trafik inte hör ihop.

Mot denna bakgrund genomfördes i Sverige under 1975 en omfattande informationskampanj kring alkohol och trafik. Trafiksäkerhetsverket planerar en liknande kampanj under 1979. Kampanjen koncentreras till våren och sommaren. Den genomförs med användande av flera olika media, bl. a. trycksaker, film, TV-spots och annonser. Budgeten för kampanjen är på 1,7 miljoner kronor.

Som ett led för att förebygga att motorfordon framförs av alkoholpåverkade förare har flera av de nordiska länderna infört lagstiftning om förarkontroll genom rutinmässiga alkoholutandningsprov. I Sverige har rikspolisstyrelsen utarbetat en folder om provverksamheten på många språk. Foldern delas ut till trafikanter bl. a. vid våra gränser. Därigenom når information om vår rattfyllerilagstiftning inte bara svenska förare utan också dem som besöker vårt land.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i trafikutskottet.

20

**E 6: Fråga till Nordiska ministerrådet om förbättring av barnens trafikmiljö (D 1979/11/1977/t)<sup>1)</sup>**

**Westerlund:** Herr president! Med hänvisning till vad jag i motiveringsdelen har anfört, får jag till nordiska ministerrådet ställa följande fråga:

Har nordiska ministerrådet för avsikt att under barnets år 1979 göra en särskild satsning i syfte att förbättra barnens trafiksäkerhet?

Social- och hälsovårdsminister **Pirkko Työläjärvi:** Herra puhemies! Herr president!

Frågor som berör barns trafiksäkerhet har varit på en central plats i det samarbete på trafiksäkerhetens område som bedrivs mellan de nordiska regeringarna.

Med anledning av Nordiska rådets rekommendation nr. 11/1977/t har Nordiska trafiksäkerhetsrådet låtit göra en utredning rörande barnens trafiksäkerhet i Norden. Mot bakgrunden av det statistiska material i denna utredning och av annat material på området är det meningen att under sommaren 1979 anordna en nordisk konferens rörande barnens trafiksäkerhet, i vilken på detta område verkande tjänstemän och planerare i Norden planeras delta. På konferensen avser man att diskutera åtgärder och söka gemensamma riktlinjer för förbättrandet av barnens trafiksäkerhet. Konferensens rekommendationer kommer senare att behandlas i NTR med tanke på eventuella gemensamma åtgärder.

Av de budgetmedel, som Nordiska ministerrådet avsatt för trafiksäkerhet, kommer under innevarande år en del att användas för genomförandet av en kartläggning av det forskningsmaterial som föreligger rörande barnens trafiksäkerhet. Denna utredning avses få en fortsättning under de följande åren för byggandet av en grund för utvecklande av barns trafiksäkerhet på längre sikt.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i trafikutskottet.

<sup>1)</sup> Frågan tryckt s. 1890

21

**E 10: Fråga till Nordiska ministerrådet om underlättande av studerandes resor på statsjärnvägarna inom Norden.<sup>1)</sup>**

**Tuomioja:** Herr president! Med hänvisning till de motiveringar som finns med i handlingarna ställer jag till Nordiska ministerrådet följande fråga:

Är Nordiska ministerrådet redo att vidtaga åtgärder för att göra det möjligt att återinföra den studentrabatt, som tidigare funnits på de nordiska ländernas statsjärnvägar för studerandes resor mellan studieorten i ett nordiskt land och hemorten eller på annat sätt verka för att underlätta berörda studerandes resor inom Norden?

Social- och hälsovårdsminister **Pirkko Työläjärvi:** Herra puhemies! Herr president! Nordiska ministerrådet är medvetet om att ett ökande antal nordiska medborgare bedriver studier i ett annat nordiskt land. Det kan även anses naturligt att man i så hög grad som möjligt bör sträva till att underlätta de speciella svårigheter som uppstår vid bedrivandet av studier utanför det egna landets gränser. Resorna mellan studieorten och hemorten och vice versa är säkerligen för varje enskild studerande en i detta avseende betydelsefull fråga, icke minst ekonomiskt.

Järnvägsförvaltningarna i Norden, dock icke Danske Statsbaner, beviljade ända till den 1 november 1976 50 % rabatt på biljettpriset mellan studieorten i ett annat nordiskt land och hemorten. De nordiska järnvägsförvaltningarna har emellertid gått in för att skära ner sådana rabattformer vilkas utnyttjande är ringa. Då rabattbiljetterna för studerande dessutom var olönsamma och marknadsmässigt betraktades som en belastning, avskaffades denna biljettform fr. o. m. nämnda datum.

Nordiska ministerrådet finner det förståeligt att de nordiska järnvägsförvaltningarna inte är speciellt intresserade av detta slag av rabattbiljett med tanke på att denna biljettyp inte är resefrämjande och inte heller i någon högre grad ökar antalet resor och intäkter.

Dessutom kan det konstateras att Statens Järnvägar i Sverige även för närvarande be-

<sup>1)</sup> Frågan tryckt s. 1895

viljar 50 % rabatt på biljettpriset för resor mellan studieorten och gränsorten till hemlandet för sådana studerande i Sverige som har sin hemort i ett annat nordiskt land. Vidare erhåller t.ex. finska studerande 25 % rabatt på biljettpriset i hemlandet från gränstationen till hemorten.

Ett återinförande av tidigare rabattbiljett kunde emellertid föra med sig vissa fördelar t.ex. i form av en smidigare expediering för både försäljare och kunder än den nuvarande expedieringen av lokala studeranderabatter. Nordiska ministerrådet anser det därför vara skäl att överväga möjligheten att göra en framställning till de nordiska järnvägsförvaltningarna, i vilken man skulle föreslå att frågan tas upp till nytt övervägande.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

## 22

### **E 15: Fråga till Nordiska ministerrådet om tvärgående flygförbindelse på Nordkalotten (D 1979/28/1973/t)<sup>1)</sup>**

**Friberg:** Herr talman! Med anledning av att Nordiska rådets trafikutskott under flera år har varit upptaget med frågan om tvärgående flygförbindelsen på Nordkalotten och också med anledning av att det har uppstått förskjutningar i den tidtabell som tid efter annan har aviserats för en försöksverksamhet med de här förbindelserna, ber jag att få ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet: "Kommer trafiken på den planerade flygrutten Uleåborg—Luleå—Kiruna—Tromsö att, såsom ställts i utsikt, inledas den 1 juni 1979 för en treårig försöksperiod?"

Social- och hälsovårdsminister **Pirkko Työläjärvä:** Herra puhemies! Herr president! Såsom riksdagsman Friberg konstaterade, träffade trafikministrarna i Norge, Sverige och Finland den 4 december 1978 en principöverenskommelse enligt vilken den planerade flygförbindelsen mellan de norra delarna av dessa tre länder skall upprättas fr. o. m. den 1 juni 1979 på relationen Uleåborg—Luleå—Kiruna—Tromsö.

<sup>1)</sup> Frågan tryckt s. 1901

Som bekant förutsattes i principöverenskommelsen att ett regeringsavtal slutas mellan länderna bl. a. med syfte att reglera frågorna i samband med de statliga riskgarantier som krävs för trafikens upprätthållande. Vidare förutsattes att vederbörliga avtal ingås med de berörda flygbolagen. Förberedelserna för trafikens upprättande har nu framskridit så långt att underhandlingar har bedrivits såväl mellan regeringarna som mellan regeringarna och flygbolagen. Utkast till avtalen föreligger och avtalen beräknas bli underskrivna i mars eller april.

En ytterligare förutsättning var att de för riskgarantierna erforderliga medlen, som för det första årets vidkommande preliminärt har beräknats uppgå till sammanlagt 1 200 000—1 400 000 Skr, beviljas av de tre ländernas parlament. Saken har emellertid inte ännu behandlats av parlamenten. I Norge och Sverige beräknas detta kunna ske tidigt under våren, medan man i Finland vid samma tidpunkt beräknar kunna fatta ett principbeslut om saken i regeringen med syfte att anvisa ett anslag för ändamålet i vårens tilläggsbudget som kommer att behandlas av riksdagen i maj.

Trafikministrarna har sålunda för avsikt att upprätta flygtrafiken på relationen Uleåborg—Luleå—Kiruna—Tromsö fr. o. m. den 1 juni 1979.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandena fortsätter i trafikutskottet.

## 23

### **E 16: Fråga till Nordiska ministerrådet om flygförbindelsen mellan Marichamn och stockholmsområdet (D 1979/9/1972/t)<sup>1)</sup>**

**Dahlman:** Herr president! Med hänvisning till de motiv jag anmälde i min framställning här, speciellt med det påpekande jag gör om den disproportion som förekommer när det gäller priserna på flyg på jämförbara rutter, ställer jag följande fråga: "Är Nordiska ministerrådet berett att påskynda en sådan lösning att förbättrade och billigare flygförbindelser mellan Åland och stockholmsområdet åstadkommes?"

<sup>1)</sup> Frågan tryckt s. 1902

Social- och hälsovårdsminister **Pirkko Työläjärvi**: Herra puhemies! Herr president! För att stimulera flygtrafiken mellan Finland och Sverige har Finnair och SAS undersökt möjligheterna att införa nya starkt rabatterade biljettpriser på linjerna Helsingfors—Stockholm, Åbo—Stockholm och Mariehamn—Stockholm. Flygbolagen har nu gått in för att fr. o. m. den 1 mars 1979 införa vissa nya pristyper under den förutsättning att luftfartsmyndigheterna i Finland och Sverige godkänner dessa priser och att passageraravgifterna i båda länderna reduceras med 50 % för de nya pristypernas vidkommande.

Följande nya pristyper föreslås av flygbolagen:

1. Specialpris för ungdom upp till 25 års ålder samt för pensionärer fr. o. m. 65 års ålder. För denna pristyp har följande priser fastslagits: 150 mk eller 160 kr mellan Helsingfors och Stockholm, 130 mk eller 140 kr mellan Åbo och Stockholm och 80 mk eller 90 kr mellan Mariehamn och Stockholm.

2. Specialpris för trafiksvaga rutter. Denna pristyp är avsedd endast för tur-och-retur-resor. Endast 10 % av daglig kapacitet kan säljas till detta pris med undantag av lördagar och söndagar då inga begränsningar föreligger. Denna tur-och-reur-biljett har samma pris som en enkel biljett till normalt pris.

3. Allt-i-ett-pris, som är ett paketpris avsett för resebyråernas bruk och som tillämpas endast i samband med hotellinkvartering. I detta fall uppgår priset för en tur-och-retur-biljett till 80 % av en enkel biljett till normalt pris.

I underhandlingar mellan luftfartsmyndigheterna i Finland och Sverige har man beslutat godkänna dessa nya pristyper. Samtidigt har man gått in för att reducera passageraravgifterna för de nya pristypernas vidkommande. I Sverige reduceras passageraravgifterna från nuvarande 39 kr till 20 kr per avresande lågprispassagerare. I Finland reduceras motsvarande avgift i Helsingfors från 28 mk till 18 mk, medan avgifterna i Åbo och Mariehamn blir oförändrade, dvs. 13 mk. Samma nedsättning av passageraravgiften beviljas också tredje länders flygbolag som trafikerar mellan Hel-

singfors och Stockholm, ifall de önskar tillämpa de nya priserna.

De nya pristyperna tillämpas under en försöksperiod som börjar den 1 mars och slutar den 31 oktober 1979. Huruvida priserna tillämpas också efter försöksperioden beror på de resultat som försöket kommer att leda till.

Nordiska ministerrådet anser att dessa åtgärder inte endast motsvarar de önskemål som har framlagts i talman Dahlmans fråga, utan också till en viktig del bidrar till lösning av de problem som har presenterats i Nordiska rådets andra rekommendationer angående utvidgade rese-möjligheter i inter-nordisk flygtrafik.

**Dahlman**: Herr president: Jag har orsak att framföra ett varmt tack till minister Työläjärvi för detta svar och jag gör det på ålänningarnas vägnar och på deras vägnar som reser till Mariehamn. Av svaret framgår också, att det är flera andra som kommer att ha glädje av det beslut som här har fattats. Tack så mycket!

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i trafikutskottet.

## 24

**E 20: Fråga till Nordiska ministerrådet angående byggande av bro över Tana älv (D 1979/10/1974/t)<sup>1</sup>**

**Kyllingmark**: Hr. president! Jeg viser til min begrunnelse i det trykte bilag og ber Ministerrådet svare på følgende spørsmål:

Når vil det bli tatt standpunkt til spørsmålet om en forbindelse over Tana elv ved Utsjoki, og hvilke momenter i de foretatte utredninger ser ut til å bli utslagsgivende?

Social- och hälsovårdsminister **Pirkko Työläjärvi**: Herra puhemies! Herr president! I enlighet med Nordiska rådets rekommendationer har vägverket i Norge och Finland under åren 1975—1978 tillsammans utrett möjligheterna att utveckla vägförbindelserna mellan Ivalo och Kirkenes och att åstadkomma en broförbindelse över Tana

<sup>1</sup>) *Frågan tryckt s. 1908*

älv i Utsjoki kyrkby. Med tanke på bl. a. förbättringsplanerna för vägnätet på den finska sidan betraktades den förstnämnda utredningen som mera brådskande. Den avslutades år 1977. Norska vägverket har därefter gjort ett sammandrag av utredningarna om broprojektet i Utsjoki. Detta sammandrag håller på att granskas av finska vägmyndigheter. Behövliga justeringar har gjorts och kommer att sändas till norska vägverket under de närmaste veckorna, varefter båda vägverkens gemensamma ställningstagande kommer att utarbetas.

Preliminärt kan följande synpunkter anföras:

1. När den planerade förbättringen Kari-gasniemi—Kuoppilasjoki på finska sidan blir färdig, kommer det att finnas vägar på båda sidorna av Tana älv för att tillgodose trafikbehovet mellan Tana bro, Nuorgam, Utsjoki och Karasjoki. Arbetet med förbättring av det sista avsnittet skall påbörjas år 1983.

2. Enligt norska vägverkets utredning skulle en 200 m lång hängbro över Tana älv kosta ca 16 milj. Nkr i 1977 års kostnadsnivå. Enligt utredningen kunde enklare och billigare lösningar, såsom en ny färja eller isvägs- och båtförbindelse, tillgodose det lokala trafikbehovet.

3. Om en bro bygges i Utsjoki så fördelas den nuvarande trafiken i riktningen Utsjoki—Nuorgam—Tana bro på vägarna på var sin sida av Tana älv. Detta skulle emellertid inte medföra några väsentliga rese- eller kostnadsbesparingar för trafiken. Trafiken över bron eller med färja skulle närmast bestå av lokaltrafik som idkas av invånarna utmed Tana älv.

4. I sammandraget har det lokala trafikbehovet uppskattats vara så obetydligt att den fördel som bron skulle medföra för trafiken inte skulle räcka till för att täcka broförbindelsens kostnader. På grund av

trafikens lokala natur kan en förbindelse över Tana älv i Norge inte anses höra till statens eller fylkets uppgifter, utan närmast till kommunens, dvs. Tana kommuns uppgifter.

5. I stort sett kan de i norska vägverkets rapport anförda slutsatserna biträdas. I Lapplands distrikt på finska sidan är behovet av investeringar i andra projekt så pass stort fram till 1990 att det inte från denna synpunkt heller är möjligt att bygga broförbindelsen som allmän väg. Om det är möjligt att upprätta förbindelsen som färje- och isvägsförbindelse i kommunens regi på norska sidan, kan kommunens möjligheter att få statsunderstöd för detta ändamål utredas också på finska sidan.

**Kyllingmark:** Jeg takker den ærede statsråd for svaret.

Jeg har for mit vedkommende forståelse for de problemer som er forbundet med å prioritere en brobygging med de kostnader som her antydes. Men samtidig, når det antydes at dette er et kommunalt anliggende, må man jo huske på at det her dreier seg om en mellomriksforbindelse, en forbindelse over grensen; man kan ikke la seg høre med at dette bare er et kommunalt anliggende.

Jeg vil tillate meg å be den ærede statsråd overbringe en anmodning til de respektive fagstatsråder om å sørge for at vegmyndighetene på begge sider av grensen yter teknisk bistand til å få etablert en lett fergeforbindelse, og at man tar opp spørsmålet om statsstøtte i den forbindelse.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i trafikutskottet.

Förhandlingarna avbröts kl. 18.00.

## Protokoll

### 8:e mötet

**Fredagen den 23 februari 1979 kl. 09.30**

**Presidenter: Guttorm Hansen (1—11) och Poul Schlüter (11—18)**

#### Dagordning:

1. Meddelande om de fasta kommittéernas val av förmän och vice förmän

2. C 1: Berättelse från Nordiska ministerrådet om det nordiska samarbetet (*trafikutskottets betänkande*)

3. A 515/t: Medlemsförslag om samordning av de nordiska bestämmelserna om säkerhet, arbetsmiljö m. m. för fartyg

4. A 518/t: Medlemsförslag om samnordiska åtgärder mot onykterhet till sjöss

5. A 522/t: Medlemsförslag om en nordisk flyghaverikommission

6. A 534/t: Medlemsförslag om enhetliga regler för rabatter m. m. i järnvägstrafiken i Norden

7. D 1979/1/1967/t: Meddelanden om rekommendation nr 1/1967 angående gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik

8. D 1979/9/1968/t: Meddelanden om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim

9. D 1979/1/1975/t: Meddelande om rekommendation nr 1/1975 angående färjeförbindelse mellan Vasa och Umeå

10. D 1979/2/1975/t: Meddelande om rekommendation nr 2/1975 angående ökad användning av reflexanordningar

11. C 1: Berättelse från Nordiska ministerrådet om det nordiska samarbetet (*juridiska utskottets betänkande*)

12. A 502/j: Medlemsförslag om tillsättande av utredning om Nordiska rådets organisation och verksamhetsformer

13. A 523/j: Medlemsförslag om ett nordiskt dataråd

14. A 532/j: Medlemsförslag om nordiska regler för jägarkompetens

15. A 541/j: Medlemsförslag om självständig färöisk representation i Nordiska rådet

16. D 1979/12/1972/j: Meddelande om rekommendation nr 12/1972 angående förbud mot tobaksreklam

17. D 1979/2/1974/j: Meddelande om rekommendation nr 2/1974 angående nordiskt förbud mot alkoholreklam

18. D 1979/29/1966/j: Meddelande om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention

#### Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Johannes Antonsson lämnat sessionen och för detta möte ersatts av Alfred Håkansson, att Paul Jansson lämnat sessionen och ersatts av Doris Håvik för 8:e mötet och av Essen Lindahl för 9:e mötet samt att Anna-Greta Skantz lämnat sessionen och för detta möte ersatts av Essen Lindahl.

*Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.*



## 1 Meddelande om de fasta kommittéernas val av förmän och vice förmän

Vid konstituerande möten har till förman och vice förman i budgetkommittén och informationskommittén valts:

### *Budgetkommittén*

förman: Kjell-Olof Feldt

vice förman: Svend Haugaard

### *Informationskommittén*

förman: Jo Benkow

vice förman: Sture Palm

*Anmälan lades till handlingarna.*

## 2

### C 1: Berättelse från Nordiska ministerrådet om det nordiska samarbetet (trafikutskottets betänkande)

Trafikutskottet hade föreslagit,

A. att Nordiska rådet med anledning av de avsnitt i ministerrådets berättelse som hänvisats till trafikutskottet antar följande yttrande:

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet

1) att verka för att arbetet med Kiruna—Narvik-vägen genomförs i sådan takt att denna mellanriksförbindelse kan etableras så fort som möjligt

2) att verka för att en likartad trafiklagstiftning snarast möjligt genomförs i de nordiska länderna på grundval av Nordiska vägtrafikkommitténs förslag

3) att arbeta för att enbart godkänd säkerhetsutrustning för barn i bil tillåts i de nordiska länderna

4) att arbeta för att de förslag som framlagts i Nordiska trafiksäkerhetsrådets rapport nr 6 "Körkort i Norden" om obegränsad internordisk giltighet för körkort genomförs så snart som möjligt

5) att en tidsplan för genomförande av turistprogrammet utarbetas

6) att årligen redogöra för det nordiska trafiksäkerhetssamarbetet utanför vägtrafiken.

B. att rådet lägger dessa avsnitt till handlingarna.

**Westerlund** (trafikutskottets talesman):  
Herr president! Trafikutskottet lägger fram ett betänkande över de delar av ministerrådets berättelse som berör utskottets verksamhetsområde. Som trafikutskottets talesman kommer jag att ta upp några av de frågor som utskottet har behandlat i samband med berättelsen.

Trafikutskottet betonar att ministerrådsberättelsen inte enbart bör vara en berättelse över verksamheten under det gångna året. Den bör också vara framåtriktad och innehålla prioriteringar och riktlinjer för vidareutvecklingen av ministerrådets verksamhet. Trafikutskottet anser detta vara väsentligt för att rådet skall kunna uppfylla sin granskande roll.

Arbetet med att knyta ihop trafiknätet mellan de nordiska länderna pågår. Vägförbindelserna mellan Finland, Norge och Sverige förbättras ständigt; upprättande av färjeförbindelse mellan Island, Färöarna och det övriga Norden jämte fasta förbindelser över Öresund övervägs och utreds för närvarande. En principöverenskommelse mellan kommunikationsministrarna i Finland, Norge och Sverige har träffats om flygförbindelser på Nordkalotten. Trafikutskottet noterar särskilt de framsteg i de internordiska trafikförbindelserna som dessa flygförbindelser mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige kommer att medföra.

Arbetet med att effektivisera de internordiska trafiksystemen är inte slutfört och bör fortsätta i överensstämmelse med det nordiska transportavtalets syfte.

Det föreligger fortfarande behov av att arbeta för samordning mellan de olika trafikgrenarna i Norden. De resandes möjligheter att byta från ett färdmedel till ett annat måste underlättas både genom samordning av tidtabeller och genom tillräckligt många kontaktpunkter mellan färdlinjerna.

Samma behov av att samordna trafikgrenarna gäller i fråga om godstransporter. Som bekant kan godset, när det har placerats i container, flyttas utan omlastning mellan tåg, fartyg, lastbil och flygplan. För att godstransporterna skall kunna ske på ett så rationellt sätt som möjligt bör därför transport-

grenarna koordineras exempelvis så att järnvägs- och landsvägsnät sammanförs vid lämpliga hamnstäder och flygplatser. Målsättningen bör vara att på lämpligt sätt samordna trafikstrukturen i Norden.

Man bör vidare arbeta för ökad samordning mellan de nordiska ländernas transportsystem och grannländernas transportsystem. De konkurrensmässiga fördelar som t. ex. transittrafik mellan Sovjet—Finland—Sverige och kontinenten eller Nordamerika skulle medföra är självklara.

År 1968 antogs en rekommendation till regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige om att så snart som möjligt genomföra en gemensam trafiklagstiftning på grundval av ett förslag från Nordiska kommittén för vägtrafiklagstiftning.

I Danmark, Norge och Sverige har nya trafiklagar trätt i kraft under de senaste åren. Dessa nyordningar bygger bland annat på förslaget från Nordiska kommittén för vägtrafiklagstiftning. I Finland har nu under vintern för riksdagen framlagts ett förslag till ny trafiklag, men det har förfallit.

Detta lagförslag motsvarar enligt min mening inte de samnordiska strävandena till harmonisering av trafiklagstiftningen. Varje olikhet i trafiklagstiftningen mellan länderna kan innebära faror för trafiksäkerheten oberoende av hur motiverad den kan synas från det enskilda landets synpunkt.

Som sagt, harmonisering av trafiklagstiftningen i de nordiska länderna är en ytterst viktig trafiksäkerhetsmässig åtgärd. Trafiken länderna emellan är omfattande. Detta gäller både turisttrafik och yrkestrafik. Det är av stor betydelse både för bilförarna och andra trafikanter i besökslandet att trafikreglerna i de nordiska länderna är likartade.

Detta gäller naturligtvis inte bara trafiklagarna utan även föreskrifter till lagarna och exempelvis regler om fartbegränsningar i landsvägstrafiken och regler om bilbesiktning och typbesiktning av motorfordon och regler om alkohol i trafiken.

Trafikuskottet har under året särskilt uppmärksammat barnens trafiksäkerhet och behovet av en barnvänlig trafikmiljö.

Det är bekant att motorfordonsolyckorna ensamma utgör den största dödsorsaken bland barn och ungdomar i Norden. 60 000 barn i Norden dödades eller skadades svårt

under åren 1972—1976 enligt tillgängliga statistiska uppgifter.

Detta är en hög siffra men mycket talar för att antalet svårt skadade barn i trafiken är ännu högre. Undersökningarna har visat att bara en del av de svåra barntrafikolyckorna rapporteras till polisen och att rapporterna från sjukhusen inte är tillräckligt pålitliga.

En arbetsgrupp inom Nordiska kommittén för trafiksäkerhetsforskning arbetar med kartläggning av barnens trafiksäkerhetssituation i Norden. Vidare planeras inom Nordiska trafiksäkerhetsrådet att under 1979 jämföra den officiella olycksstatistiken i Norden, kartlägga data om risker i trafiken och pröva en ny metod för insamling av olycksdata.

Det är av stor betydelse att omständigheterna kring trafikolyckor där barn är inblandade noggrant undersöks. Exempelvis kan uppgifter om på vilka tider av dygnet olyckorna händer, om barnen är ensamma, i vilka områden olyckorna händer och om barnen är på väg till skolan, vara betydelsefulla för avgörandet av vilka säkerhetsmässiga åtgärder som bör vidtagas. Ansvaret för barnens säkerhet i trafiken ligger hos de vuxna i samhället, hos dem som planerar miljön, bilförarna, föräldrarna och andra som tar hand om barnen. Barnen är oskyldiga offer, de saknar ju biologiska förutsättningar för att visa ett trafiksäkert beteende.

Vid planering av miljön måste därför hänsyn tas till barnens behov av en säker miljö.

I bilförarnas utbildning bör också vikt läggas vid att ge information om barnens bristfälliga trafikbeteende. Trafikundervisningen i skolorna för barn och ungdomar måste effektiviseras.

I Nordiska trafiksäkerhetsrådets rapport "Barn i bil" anförts att trafiksäkerhetsmyndigheterna borde tillförsäkras legala möjligheter att förbjuda användning av skyddsanordningar för barn i bil som inte är godkända. Därmed kunde från marknaden effektivt utmönstras vissa klart undermåliga anordningar. I sitt betänkande över ministerrådsberättelsen hemställer trafikuskottet att ministerrådet arbetar för att enbart godkänd säkerhetsutrustning tillåts i de nordiska länderna.

Till slut vill jag anföra att samarbetet mel-

lan trafikutskottet och ministerrådet har varit förtroendefullt och öppet under det gångna året. Trafikutskottet lägger vikt vid att detta samarbete inte bara bibehålles utan även utvecklas i en positiv riktning.

Herr president! Jag yrkar bifall till trafikutskottets betänkande om ministerrådets berättelse.

I detta sammanhang vill jag personligen fästa uppmärksamhet på en detalj, som inte ingår i utskottets betänkande. Okunnighet är fördomarnas moder, har någon sagt. Det man inte känner till är man rädd för, och rädslan övergår lätt i stereotypa missuppfattningar. Det bör därför vara ett mål att de nordiska medborgarna ska känna till andra nordiska länder så väl som möjligt. Det bör därför också vara ett mål att det ska vara lika billigt att göra en resa från Stockholm till Helsingfors som från Stockholm till Kanarieöarna.

En hel del positivt har hänt de senaste tiderna när det gäller att göra resorna billigare mellan de nordiska länderna. Mycket återstår ännu att göra. När det gäller att skapa bättre förståelse för nordiska förhållanden är massmedia i en central ställning. Så länge resorna mellan de nordiska länderna är dyra, sänder tidningarna över en redaktör för att bevaka endast de stora sensationerna. Sensationer ger emellertid inte den rätta bilden av ett annat land. Man borde överväga om det vore möjligt att införa speciella nordiska journalistrabatter för att sänka kostnads-tröskeln, så att tidningarna lättare och oftare skulle sända iväg en redaktör för att rapportera om nordiska förhållanden. Ökad kunskap undanröjer många samarbetshinder.

Statsrådet **Anitha Bondestam**: Herr president! I anslutning till den redovisning av det nordiska samarbetet inom trafiksektorn som vi nyss fått vill jag bara i största korthet nämna några saker som vi på svensk sida arbetar med och som har en direkt koppling till det nordiska samarbetet.

När det gäller *mellanriksvägarna* har arbetena med Kiruna—Narviksvägen påbörjats på den svenska sidan. Genom extra anslag har vägarbetet kunnat påskyndas, och vi räknar därför med att vägen mellan Kiruna och Riksgränsen skall öppnas för trafik redan under hösten 1982.

Vad beträffar *nordkalottflyget* kommer vi från svensk sida att om någon vecka lägga fram en proposition för riksdagen med begäran om att medel ställs till förfogande för den riskgaranti som är en förutsättning för att nordkalottflyget skall kunna sättas i gång redan den 1 juni som planerat.

I anslutning till vad som i ministerrådets berättelse har redovisats om NÄT:s *handikappprojekt* kan jag nämna följande. I den trafikpolitiska proposition som skall presenteras för den svenska riksdagen i mars kommer en rad förbättringar för de handikappades möjligheter att klara sig i trafiken att föreslås. Bl. a. kommer regeringen i propositionen att föreslå lagstiftning om en successiv handikappanpassning dels av samtliga kollektiva färdmedel, dvs. tåg, bussar etc., dels av alla trafikterminaler, även befintliga.

När det gäller frågan om *Öresundsförbindelserna* kan jag nämna att remissbehandlingen av betänkandena är avslutad för svensk del. Vi räknar med att kunna ha en första remissammanställning klar i mitten av mars.

Jag vill också i det här sammanhanget passa på att uttrycka min glädje över det samarbete som har inletts mellan de båda flygföretagen SAS och Finnair och som bl. a. innebär lågprissatsningar i trafiken mellan Helsingfors, Åbo, Mariehamn och Stockholm. Jag tycker att det är ett fint exempel på utvidgat nordiskt samarbete som ger ökade möjligheter till kollektivt resande över gränserna.

Statsrådet **Cars**: Trafikutskottet har i sitt betänkande över Nordiska ministerrådets berättelse tagit upp turistfrågor. Som svensk turistminister vill jag göra några kommentarer till de frågor som trafikutskottet tagit upp.

Jag vill först understryka att turism lämpar sig synnerligen väl för nordiskt samarbete. Det stora flertalet turister i alla våra länder utom Island är nordbor. Utländska turister betraktar ofta Norden som *ett* resmål och besöker därför flera nordiska länder under en och samma resa. Man har i alla nordiska länder kommit till insikt om att turismen är en viktig och förhållandevis konjunkturökänslig näring.

Mot denna bakgrund är det bra att ett handlingsprogram för nordiskt samarbete på turistområdet nu är fastställt.

Trafikutskottet har i sitt betänkande ansett det "nödvändigt att en tidsplan utarbetas för genomförande av turistprogrammet". Motivet anges till att "syftet med handlingsprogram på de olika områdena bör vara att underlätta en långsiktig uppläggning av arbetet på området i fråga".

Det nordiska handlingsprogrammet för samarbete på turistområdet utgör en vägledning för planeringen av ministerrådets åtgärder på turistområdet. Till detta handlingsprogram har framtagits en åtgärdsförteckning t. o. m. budgetåret 1980/81. Denna åtgärdsförteckning erhöll trafikutskottet vid ett möte i Köpenhamn i november 1977. I åtgärdsförteckningen anges att den skall revideras årligen.

Planeringen av åtgärder inom turistområdet är således rullande. Beslut om åtgärder fattas mot bakgrund av handlingsprogrammet.

För närvarande har Nordiska ministerrådets turistutskott en projektkalender som löper t. o. m. budgetåret 1980/81 för pågående och planerade projekt. Som nämnts gör trafikutskottet löpande ändringar i denna projektkalender allt eftersom nya idéer kommer upp. Detta är i själva verket en av utskottets viktigare uppgifter.

Turistutskottet samarbetar därvid intimt med Nordiska turisttrafikkommittén, NTTK, som är ett samarbetsorgan för de nationella turistorganisationerna.

En tidsplan för turistprogrammets genomförande är därför enligt min mening föga meningsfull och har därför inte heller upprättats. Enligt min mening behöver detta inte heller ske i framtiden.

Trafikutskottet "beklagat" vidare i sitt betänkande att hänsyn inte tagits till de synpunkter som framförts av utskottet angående inrättande av en särskild ämbetsmannakommitté för turistfrågor.

Turismen anknyter till en rad andra områden vilka behandlas av redan existerande nordiska ämbetsmannakommittéer, t. ex. regionalpolitik, miljövård och transport.

Ministerrådet har därför inte ansett att turistfrågor skall behandlas i en egen ämbetsmannakommitté — detta bl. a. med hänsyn

till överlappning och avgränsning av kompetensområden.

Att turistutskottet är underställt ställföreträdarkommittén medför fördelen att behandlingen av turistfrågor kan koordineras med behandlingen av frågorna inom existerande ämbetsmannakommittéer. Jag är övertygad om att turistutskottet, som i praktiken arbetar mycket självständigt, skall kunna fylla sin uppgift lika väl som om det valt formen av ämbetsmannakommitté.

**Mörk Eidem:** La meg først få gi uttrykk for glede over de gjentatte forsikringer om at tverrflyforbindelsen på Nordkalotten vil bli satt i gang fra 1. juni i år. Dermed vil en sak som en har vært opptatt av i forholdsvis lang tid, være løst, og det er gledelig.

Jeg vil videre meget sterkt understreke hva Trafikutskottets formann uttalte om trafikksikkerhetsarbeidet for barn. Spesielt vil jeg peke på det meget klanderverdige forhold at det i dag selges såkalt sikkerhetsutstyr for barn som er direkte farlig, ja, livsfarlig, i en ulykkessituasjon — faktisk mer farlig enn om barna satt helt løse i bilen.

I henhold til de opplysninger jeg er blitt gjort kjent med, blir det fortsatt solgt slikt utstyr. Jeg vil derfor så sterkt jeg kan, understreke hva Trafikutskottet har uttalt i denne sammenheng, og vil meget innstendig be Ministerrådet arbeide så intenst som mulig, slik at vi ved neste sesjon kan få meddelande om at bare godkjent sikkerhetsutstyr for barn i bil tillates brukt i de nordiske land.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande trafikutskottets förslag till yttrande till Nordiska ministerrådet.

För trafikutskottets förslag till yttrande röstade:

Erik Adamsson, K. B. Andersen, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, René Brusvang, Eric Carlsson, Chr Christensen, Nils Dahlman, Bjarne Mørk Eidem, Rolf Fjeldvær, Astrid Gjertsen, Leif Glensgård, Gils Guðmundsson, Eiður Guðnason, Gutorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Svend Haugaard, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hete-

mäki-Olander, Gustav Holmberg, Doris Håvik, Alfred Håkansson, Knut Johansson, Sinikka Karhuvaara, Håkon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Thor Lund, Sven Mellqvist, Inge Fischer Møller, Sture Palm, Robert Pedersen, Gunnar Richardson. Poul Schlüter, Rolf Sellgren, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Ingrid Sundberg, Per Olof Sundman, Sigrid Utkilen, Lars Werner, Seppo Westerlund, Kåre Willoch, Håkan Winberg och Marjatta Väänänen.

Frånvarande var:

Einar Ágústsson, Aimo Ajo, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Ib Christensen, Poul Dalsager, Erling Dinesen, Pauli Ellefsen, Kjell-Olof Feldt, Steen Folke, Ralf Friberg, Kristian Gestrin, Anna-Liisa Hyvönen, Bertel Haarder, Kirsten Jacobsen, Svava Jakobsdóttir, Johan J. Jakobsen, Ilkka Kanerva, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Jan-Ivan Nilsson, Olof Palme, Erlendur Patursson, Kaarina (Kati) Peltola, Petter Savola, Reulf Steen, Bernhardt Tastesen, Erkki Tuomioja och Raino Westerholm.

*Yttrandet hade sålunda godkänts med 49 röster.*

*Utskottets förslag, punkten B, bifölls.*

3

### **A 515/t: Medlemsförslag om samordning av de nordiska bestämmelserna om säkerhet, arbetsmiljö m. m. för fartyg**

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendationer

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utreda möjligheterna för en ökad samordning av de nordiska ländernas bestämmelser om säkerhet och arbetsmiljö inom handelsflottan.

2. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att internationellt verka för en genomgående hög standard inom sjösäkerhet och arbetsmiljö till sjöss.

3. Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Island och Norge att ratificera sjösäkerhetskonventionen SOLAS 1974.

**Sellgren** (trafikutskottets talesman): Herr president! Det är ett enigt utskott som föreslår Nordiska rådet att anta utskottets utlåtande över det medlemsförslag som vi nu behandlar. Jag behöver därför inte gå in på ämnet så mycket, men jag vill nämna något.

I medlemsförslaget påpekas att de nordiska ländernas bestämmelser angående arbetsmiljö och säkerhet på fartyg i många hänseenden går längre än motsvarande regler inom andra sjöfartsnationer. Betydelsefulla olikheter föreligger dock för närvarande mellan bestämmelserna i de nordiska länderna. Det gäller fartygsskrov och fasta utrustningar — rörtunnlar, lejdare, maskinrum osv. Detsamma gäller andra anordningar och utrymmen. Det bör vara självklart att bestämmelserna är ensartade i första hand inom de nordiska länderna. Förslagsställarna har ansett att de nordiska länderna även bör arbeta för internationellt godkännande av ökade krav vad beträffar fartygens säkerhet och arbetsmiljö.

Remissinstanserna har inte varit eniga. Den tveksamhet som framkommit synes botten i farhågor dels för att genomförande av nordiskt enhetliga regler, som är strängare än de internationella reglerna, skulle hota de nordiska rederiernas internationella konkurrensförmåga, dels för att åtgärder i syfte att åstadkomma enhetliga säkerhets- och arbetsmiljöföreskrifter skulle innebära att det land som har de strängaste reglerna måste anpassa sig nedåt för att komma i överensstämmelse med regler i andra länder med lägre ambitionsnivå.

Vi inom utskottet vill däremot hävda att förenhetligande av de nordiska bestämmelserna om säkerhet, arbetsmiljö m. m. för fartyg, kombinerat med en nordisk internationell framstöt för skärpta regler på detta område, i alla länder skulle innebära en positiv utveckling både för de ombordställda och för den nordiska rederinäringen.

Vi är medvetna om det bekymmersamma läge som sjöfarten — inte enbart den nordiska — befunnit sig i sedan ett antal år tillbaka. Den svaga internationella konjunkturen har inverkat menligt på handeln och de sjötransporterade godsmängderna. Dessutom medförde de kraftiga oljeprishöjningarna 1974 en minskning i världens oljeför-

brukning. Det är ändå enligt utskottets mening angeläget att bevara, vidareutveckla och samordna den höga standard man uppnått i Norden.

Vi är i utskottet också medvetna om att ett omfattande nordiskt samarbete förekommer inom ramen för internationella organisationer som IMCO, EFTA, OECD, ILO och ISO samt Östersjökonventionen. Särskilt vill vi understryka värdet av ILO:s konvention nr 147 om miniminormer i handelsfartyg m. m., vars tillkomst innebär ett viktigt genombrott för kontrollen av undermåliga fartyg, särskilt sådana under s. k. bekvämlighetsflagg. Ett ytterligare steg i denna riktning skulle tas om vi inom Norden ratificerade den nya sjösäkerhetskonventionen, SOLAS 1974, och verkade för dess internationella tillämpning.

Herr president! Med det här anförda ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

**Glensgård:** Jeg skal henstille til rådsmedlemmerne, at man ikke gennemfører denne rekommandation.

Hvis man ser på de remissudtalelser, som er refereret, så vil man se, at stort set alle de mennesker, der skal leve med rekommandationen, frabeder sig det. Hvis man ser på udtalelsen fra den norske Redernes Arbejdsgiverforening, så siger arbejdsgiverne, at hvis medlemsforslaget gennemføres, så kunne man bidrage til, at de nordiske landes handelsflåder udkonkurreredes fra markedet.

Det er stort set det samme, der går igen fra den danske rederiforening. Tilbage står for så vidt kun den svenske rederiforening, som ønsker forslaget gennemført, og hvorfor? Ja, det gør man, fordi man i Sverige har fået indført disse specielle bestemmelser, hvilket betyder, at omkostningsniveauet for den svenske handelsflåde er blevet højere end for den danske og den norske handelsflåde.

Nu kan man ikke se anden vej ud af det, end at også den danske og den norske handelsflåde skal have samme omkostningsniveau. Nu er det ikke længere arbejdskraftmangel, vi har i Danmark; vi har faktisk arbejdsløshed, og derfor ønsker vi ikke at overtage en større del af arbejdsløsheden på

den svenske rederiforenings bekostning.

Jeg føler det særdeles uheldigt, at forslaget er blevet accepteret uden kritiske bemærkninger fra udvalget. Omkostningsniveauet er så rigeligt højt, i hvert fald i Danmark — jeg skal i øvrigt ikke blande mig i, hvordan det er i de andre lande.

Og hvad er det så, man vil gennemføre? En fællesnordisk harmonisering af sikkerhedsreglerne og indretning af fartøjer. Alle, bortset fra den svenske rederiforening, som er involveret i det her, siger, at sikkerhedsbestemmelserne klarer man på internationalt plan, og derfor går man imod at skulle opbygge et nyt særskilt organ.

Jeg håber, at medlemmerne vil overveje meget nøje rimeligheden i at gennemføre dette forslag.

Det var om selve indholdet. Så skal jeg kun sige, at det kunne ligne politisk manipulation, at man ikke fra dansk side har spurgt Sømændenes Forbund i Danmark. Jeg håber ikke, der er tale om politisk manipulation. Jeg ved godt, at man i Danmark betragter Sømændenes Forbund i Danmark som en stor kommunistrede, men derfor skal man alligevel ikke gå så vidt, at man ikke vil høre dem. Jeg håber, der er tale om en fejl, for selv om jeg langt fra er enig med Sømændsforbundet, så skal de dog have mulighed for at udtale sig om forslaget.

Mit parti skal altså indstille til rådet, at man ikke gennemfører øget arbejdsløshed i Norden ved at stemme for dette forslag.

**Sellgren:** Herr president! Jag vill bara göra några få kommentarer till det som har anförts som kritik mot förslaget.

Det gäller praktiskt taget alla förslag att man i remissyttrandena kan finna både skäl som talar för och skäl som talar emot förslagen. Herr Glensgård har tagit fram skäl som talar emot, men han glömmer att utvecklingen mot en förbättring av standarden inte står stilla. Man kan inte se frågorna bara från en utgångspunkt. Det är väsentligt att man förbättrar arbetsmiljön för de ombordanställda, och det är väsentligt att man skapar enhetliga normer. Det har betydelse för den rörlighet som ändå förekommer inom flottan när fartyg överförs från det ena landet till det andra.

Förslagsställarna och utskottet föreslår att Nordiska rådet skall verka internationellt för att förenhetliga reglerna. Det är att märka att vi inte föreslår att detta skall genomföras i dag eller i morgon, utan i första hand att man skall låta utreda möjligheterna till en ökad samordning. Under tiden går utvecklingen framåt. När man på detta sätt nationellt nordiskt och internationellt verkar för en samordning av bestämmelserna, är det en utveckling i riktning mot vad vi anser vara en anständig standard både för arbetsmiljön och för hanteringen av fartygen.

**Glensgård:** Udvalgets talsmand, hr. Sellgren antyder nu, at forslaget bl. a. tilsigter en større mulighed for overflytning af handelsskibe inden for Norden. Nu er for det første overflytningen af handelsskibe inden for Norden begrænset. Der sker jo en nedgang i den nordiske handelsflåde som helhed, og disse skibe sælges altså ikke inden for Norden, men sælges ud af Norden.

Vi kan jo lige så godt tage fat på problemet, som det er. Det svenske sømandsforbund har i overenskomster og ved samtaler fået overbevist den svenske rederiforening om, at visse bestemmelser skal gennemføres, men det er jo ikke rigtigt, hr. Sellgren, at man så skal påføre andre lande de samme forpligtelser.

Jeg ønsker ikke, at vi skal have skibe sejlene, som i den grad har en lav standard for sikkerhedsudstyr, tværtimod.

Når vi skal arbejde med disse ting, må vi arbejde sammen med de nationer, som vi skal konkurrere med, og det er ikke kun de nordiske lande. Der er disse kæmpestore internationale organisationer, hvor samtlige de lande, som har en betydelig handelsflåde, er med, og der vil man finde Danmark som aktiv deltager i bestræbelser for at højne standarden for sikkerhedsudstyr.

Det er rigtigt, som hr. Sellgren sagde, at det, vi har bedt om, også kun er en udredning. Nu er Nordisk Råd vel ikke først og fremmest et råd, som skal bede om udredninger. Vi skal vel, vi parlamentarikere, rent faktisk også selv tage stilling til, hvad vi vil. Hvis ikke man ønsker at benytte sig af de udredninger senere, så vil jeg anbe-

fale hr. Sellgren og de øvrige medlemmer af trafikudvalget indtil videre at sætte et sådant arbejde i gang. Hvis man tror, man engang i 80erne og 90erne kan gennemføre strammere bestemmelser, skal hr. Sellgren og trafikudvalget tage problemerne op til den tid og indtil da ikke belaste det nordiske ministerråd med en sådan arbejdsbyrde.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde voteringar medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendationer.

*För rekommendation 1 röstade:*

K. B. Andersen, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Eric Carlsson, Chr. Christensen, Nils Dahlgren, Bjarne Mørk Eidem, Pauli Ellefsen, Kjell-Olof Feldt, Rolf Fjeldvær, Astrid Gjertsen, Gils Guðmundsson, Eiður Guðnason, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Svend Haugaard, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Gustav Holmberg, Alfred Håkansson, Doris Håvik, Knut Johansson, Sinikka Karhuvaara, Håkon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Thor Lund, Sven Mellqvist, Inge Fischer Møller, Sture Palm, Robert Pedersen, Gunnar Richardson, Rolf Sellgren, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Ingrid Sundberg, Bernhardt Tastesen, Sigrid Utkilen, Seppo Westerlund, Kåre Willoch och Håkan Winberg.

*Mot rekommendationen röstade:*

René Brusvang och Leif Glensgård.

*Frånvarande var:*

Erik Adamsson, Einar Ágústsson, K. B. Ajo, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Trygve Bratteli, Ib Christensen, Poul Dalsager, Erling Dinesen, Steen Folke, Ralf Friberg, Kristian Gestrin, Anna-Liisa Hyvönen, Bertel Haarder, Kirsten Jacobsen, Svava Jakobsdóttir, Johan J. Jakobsen, Ilkka Kanerva, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Jan-Ivan Nilsson, Olof Palme, Erlendur Patursson, Kaarina (Kati) Peltola, Petter Savola, Poul Schlüter, Reulf Steen, Per Olof Sundman, Erkki Tuomioja, Lars Werner, Raino Westerholm och Marjatta Väänänen.

*Rekommendationen hade sålunda antagits med 44 röster mot 2.*

För rekommendation 2 röstade:

Erik Adamsson, Einar Ágústsson, K. B. Andersen, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, René Brusvang, Eric Carlsson, Chr. Christensen, Nils Dahlman, Bjarne Mørk Eidem, Pauli Ellefsen, Kjell-Olof Feldt, Rolf Fjeldvær, Kristian Gestrin, Astrid Gjertsen, Leif Glensgård, Gils Guðmundsson, Eiður Guðnason, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Svend Haugaard, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Gustav Holmberg, Alfred Håkansson, Doris Håvik, Knut Johansson, Håkon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Thor Lund, Sven Mellqvist, Inge Fischer Møller, Sture Palm, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Poul Schlüter, Rolf Sellgren, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Ingrid Sundberg, Per Olof Sundman, Bernhard Tastesen, Sigrid Utkilen, Seppo Westerlund, Kåre Willoch och Håkan Winberg.

Frånvarande var:

Aimo Ajo, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Trygve Bratteli, Ib Christensen, Poul Dalsager, Erling Dinesen, Steen Folke, Ralf Friberg, Anna-Liisa Hyvönen, Bertel Haarder, Kirsten Jacobsen, Svava Jakobsdóttir, Johan J. Jakobsen, Ilkka Kanerva, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Jan-Ivan Nilsson, Olof Palme, Kaarina (Kati) Peltola, Petter Savola, Poul Schlüter, Reiulf Steen, Erkki Tuomioja, Lars Werner, Raino Westerholm och Marjatta Väänänen.

*Rekommendationen hade sålunda antagits med 51 röster.*

För rekommendation 3 röstade:

Erik Adamsson, Einar Ágústsson, K. B. Andersen, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, René Brusvang, Eric Carlsson, Chr. Christensen, Nils Dahlman, Bjarne Mørk Eidem, Pauli Ellefsen, Kjell-Olof Feldt, Rolf Fjeldvær, Kristian Gestrin, Astrid Gjertsen, Gils Guðmundsson, Eiður Guðnason, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Svend Haugaard,

Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Gustav Holmberg, Alfred Håkansson, Doris Håvik, Knut Johansson, Håkon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Thor Lund, Sven Mellqvist, Inge Fischer Møller, Sture Palm, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Poul Schlüter, Rolf Sellgren, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Ingrid Sundberg, Per Olof Sundman, Bernhard Tastesen, Sigrid Utkilen, Seppo Westerlund, Kåre Willoch och Håkan Winberg.

Leif Glensgård *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Aimo Ajo, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Trygve Bratteli, Ib Christensen, Poul Dalsager, Erling Dinesen, Steen Folke, Ralf Friberg, Anna-Liisa Hyvönen, Bertel Haarder, Kirsten Jacobsen, Svava Jakobsdóttir, Johan J. Jakobsen, Ilkka Kanerva, Sinikka Karhuvaara, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Jan-Ivan Nilsson, Olof Palme, Kaarina (Kati) Peltola, Gunnar Richardson, Petter Savola, Reiulf Steen, Erkki Tuomioja, Lars Werner, Raino Westerholm och Marjatta Väänänen.

*Rekommendationen hade sålunda antagits med 49 röster. 1 medlem avstod från att rösta.*

#### 4

**A 518/t: Medlemsförslag om samnordiska åtgärder mot onykterhet till sjöss**

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att arbeta för att informationen om bestämmelser mot onykterhet (beruselse) till sjöss och om de allmänna risker som är förbundade med alkoholförtäring i samband med förande av fritidsbåtar utbyggs och intensifieras,

2. att låta undersöka möjligheterna att harmonisera lagstiftningen i de nordiska länderna angående trafikonykterhet till sjöss.



**Lund** (trafikutskottets talesman): Medlemsforslaget som ligger til grunn for Trafikkutvalgets innstilling i denne saken, ble fremmet den 23. november 1977 og må ses som en videreføring av det arbeid Trafikkutvalget tidligere har nedlagt i forbindelse med sikkerhetsproblemer i sjøtrafikken. De diskusjoner som har vært ført både i utvalget og i rådet som helhet, har bl. a. ledet til rekommandasjon nr. 15/1972, som omhandler enhetlige bestemmelser i Norden om bruk av båter i fritidsøyemed. Arbeidet har vist seg å være nyttig, fordi man nå til en viss grad har nådd fram til ensartet utvikling på dette området.

Det er på denne bakgrunn en nå på medlemshold har tatt initiativ til det foreliggende forslag i forbindelse med faremomentene ved beruselse i sjøtrafikken, et spørsmål som ikke har vært særlig berørt i de tidligere diskusjoner. Antall fritidsbåter — og trafikken med disse mellom de nordiske land — har i de senere år økt i den grad at trafikktettheten til sjøs på det nærmeste må kunne sammenlignes med tilsvarende forhold på landeveien.

Det er her spørsmål om motarbeidelse av alkoholmisbruk i trafikken er en naturlig del av det trafikksikkerhetsmessige arbeid. Trafikkutvalget finner det rimelig at dette går inn som et naturlig ledd i trafikksikkerhetsarbeidet også til sjøs. Tilgjengelige statistikker viser at 50 pst. av de dødsulykker som skjer i båttrafikken, skyldes misbruk av rusmidler. Alkoholpåvirkede båtførere representerer ikke bare en fare for seg selv, de utgjør også en meget stor sikkerhetsrisiko for andre som ferdes på sjøen.

Det er utvalgets oppfatning at det er nødvendig med tiltak for å forebygge og motvirke alkoholmisbruk i sjøtrafikken, og at disse tiltak bør iverksettes på fellesnordisk basis.

Forslagsstillerne har fremhevet at det første skritt i det forebyggende arbeid må være å intensivere informasjonsvirksomheten, slik at både de bestemmelser som gjelder for trafikken, og den generelle sikkerhetsrisiko som nytelse av alkohol medfører, blir gjort bedre kjent. Utvalget deler fullt ut dette synspunkt, og ser det i denne forbindelse som en målsetting å skape en allmenn

opinion mot alkoholmisbruk under ferdseil til sjøs.

Utvalget finner videre at det er nødvendig med en mer effektiv overvåking og kontroll med at gjeldende bestemmelser blir overholdt.

Med hensyn til spørsmålet om innføring av promillegrenser i sjøtrafikken, ser forslagsstillerne det som en målsetting å nå fram til en enhetlig nordisk lovgivning på området, idet man pr. i dag praktiserer ulike bestemmelser i de nordiske land. En stor del av de myndigheter som har vært høringsinstanser i denne saken, har imidlertid stilt seg tvilende til dette punkt i medlemsforslaget. En har bl. a. pekt på vanskelighetene med å etablere et skikkelig og rettferdig kontrollsystem. Utvalget vil derfor på det nåværende tidspunkt ikke ta stilling til innføring av promillegrenser i sjøtrafikken.

Under henvisning til det jeg har anført ovenfor, vil jeg henstille til rådet å slutte seg til Trafikkutvalgets innstilling om medlemsforslag A 518/t.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande trafikutskottets förslag till rekommendation.

*För rekommendationen röstade:*

Erik Adamsson, K. B. Andersen, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Eric Carlsson, Chr. Christensen, Ib Christensen, Nils Dahlgren, Bjarne Mørk Eidem, Rolf Fjeldvær, Kristian Gestrin, Astrid Gjertsen, Gils Guðmundsson, Eiður Guðnason, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Svend Haugaard, Ragnhildur Helgadóttir, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Gustav Holmberg, Alfred Håkansson, Doris Håvik, Knut Johansson, Sinikka Karhuvaara, Håkon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Thor Lund, Sven Mellqvist, Inge Fischer Møller, Sture Palm, Erlendur Patursson, Rolf Sellgren, Liv Stubberud, V. J. Sukelainen, Ingrid Sundberg, Per Olof Sundman, Bernhard Tastesen, Sigrid Utkilen, Seppo Westerlund, Håkan Winberg och Marjatta Väinänen.

*Mot rekommendationen röstade* Leif Glensgård.

Einar Ágústsson, Sverrir Hermannsson och Robert Pedersen *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Aimo Ajo, Ingvar Bakken, Trygve Brateli, René Brusvang, Poul Dalsager, Erling Dinesen, Pauli Ellefsen, Kjell-Olof Feldt, Steen Folke, Ralf Friberg, Anna-Liisa Hyvönen, Bertel Haarder, Kirsten Jacobsen, Svava Jakobsdóttir, Johan J. Jakobsen, Ilkka Kanerva, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Jan-Ivan Nilsson, Olof Palme, Kaarina (Kati) Peltola, Gunnar Richardson, Petter Savola, Poul Schlüter, Reiulf Steen, Erkki Tuomioja, Lars Werner, Raino Westerholm och Kåre Willoch.

*Rekommendationen hade sålunda antagits med 45 röster mot 1. 3 medlemmar avstod från att rösta.*

## 5

### **A 522/t: Medlemsförslag om en nordisk flyghaverikommission**

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företa sig något i anledning av medlemsförslaget.

**Kyllingmark** (trafikutskottets talesman): Medlemsförslaget går i korthet ut på å undersöka mulighetene for å få en felles nordisk flyghaverikommission for utredning av større flyulykker. Hensikten er at man gjennom en slik felles kommission skulle kunne utnytte felles ressurser bedre og nyttiggjøre seg den ekspertise som på dette området finnes i de nordiske land. De erfaringer en slik felles kommission ervervet, og dens konklusjon ville så i neste omgang komme flysikkerheten til gode.

Förslaget har vært gjenstand for omfattende remissbehandling og vurdering av de respektive lands luftfartsmyndigheter. Det fremgår av remissuttalelsene at det er etablert et utstrakt nordisk samarbeid mellom de ansvarlige organer på flysikkerhetsområdet, et samarbeid som også er utvidet til

et større internasjonalt område gjennom International Civil Aviation Organization, ICAO. ICAO har i sin databank et verdensomfattende materiale som er tilgjengelig for spesielle sikkerhetsanalyser, dels i ICAOs regi og dels i forbindelse med medlemslandenes behov.

Når det gjelder undersøkelser av de enkelte flyulykker, er det etablert rutiner for slike undersøkelser i de forskjellige land, enten ved en fast havarikommisjon, som kan suppleres med nødvendig ekspertise alt etter ulykkens omfang og karakter, eller ved at det opprettes en kommisjon ved hver ulykke. Det er også nødvendig å ha klart for seg at ifølge den internasjonale luftfartskonvensjon påhviler ansvaret for undersøkelse av flyulykker den stat innenfor hvis grenser ulykken har skjedd.

Etter at medlemsforslaget var fremmet, har det også skjedd reformer og forbedringer når det gjelder organiseringen av de institusjoner som har ansvaret for undersøkelser av flyulykker som måtte finne sted i de enkelte land. Trafikktvalget er derfor i sine vurderingar i forbindelse med forslaget kommet til at det i alle tilfeller vil være nyttig og riktig å avvente erfaringer om hvorledes disse reformer har virket, før spørsmålet om felles havariundersøkelser eventuelt tas opp igjen.

Trafikktvalget understreker imidlertid betydningen av at de nyetablerte nasjonale flyhaverikommissioner i Norden i utstrakt grad har kontakt og samarbeid, og at innvunne erfaringer nyttiggjøres for stadig forbedring av flysikkerheten. Det nordiske luftfartssamarbeid er ellers godt utviklet, slik at det er all grunn til å tro at det vil oppstå få problemer med et slikt samarbeid.

Jeg viser ellers til Trafikktvalgets innstilling, som konkluderer med at

”Nordiska rådet icke företar sig något i anledning av medlemsförslaget.”

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

### **Meddelanden**

Det meddelades, att Aimo Ajo, Erling Dinesen, Petter Savola och Raino Westerholm lämnat sessionen.

6

### A 534/t: Medlemsförslag om enhetliga regler för rabatter m. m. i järnvägstrafiken i Norden

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna att förenkla och förenhetliga reglerna om generella rabatter m. m. i persontrafiken på järnväg i Norden.

**Mellqvist** (trafikutskottets talesman): Herr president! Som initiativtagare till detta medlemsförslag vill jag inledningsvis konstatera, att förslaget fått ett genomgående positivt mottagande. Ingen vill bestrida medlemsförslaget grundläggande utgångspunkt att många skäl, bl. a. sociala och miljömässiga, talar för att åtgärder borde vidtas för att underlätta och förbättra persontransporterna på järnväg. Åtgärder borde också vidtas för att ge de allmänna kommunikationerna bättre konkurrenskraft gentemot privatbilismen t. ex. genom att om möjligt sänka biljettpriserna och förenkla reglerna för rabatter samt göra dessa så enhetliga som möjligt i hela Norden.

Förslagsställarna hade klart för sig att sänkta biljettpriser var en målsättning på längre sikt men redan under de närmaste åren borde det vara möjligt att vidta åtgärder för att förenkla rabattreglerna.

Inte desto mindre kan vi med tillfredsställelse konstatera, att en glädjande utveckling ägt rum under den tid som gått sedan förslaget väcktes, inte minst i Sverige där både statens järnvägar och inrikesflyget Linjeflyg gått in för en lågprislinje för att göra transportsystemen tillgängliga för nya kategorier passagerare och fylla de hittills tomma platserna — som sammanlagt uppgår till nära hälften av antalet platser — med betalande passagerare. Jag vill uttala förhoppningen att denna satsning ger de avsedda effekterna, både ekonomiskt och vad gäller att öka de kollektiva transporterna jämfört med privatbilismen.

Även på nordiskt plan har lågprislinjen slagit igenom. Sälunda har de nordiska statsbaneförvaltningarna överenskommit att

på prov införa en nordisk turistbiljett, kallad "Nordturist med tåg": Under 1979 och 1980 kan man när som helst köpa en 21-dagarsbiljett för 650 kronor i 2 klass och 975 kronor i 1 klass (halvt pris för barn under 12 år) och under de 21 dagarna resa hur långt som helst på statsbanorna i Sverige, Norge, Danmark och Finland. "Nordturist"-resenärerna får dessutom 50 % rabatt på flera internordiska båtlinjer. Trafikutskottet anser införandet av ovannämnda nordiska turistbiljett ytterst viktigt för främjandet av den internordiska turismen.

Hur glädjande denna utveckling än är kvarstår emellertid fortfarande medlemsförslagets huvudtes att olikheter i rabattregler m. m. utgör försvårande moment i det internordiska resandet. Olika åldersgränser gäller vid försäljning av barnbiljetter med tåg och familjerabatterna varierar mellan de nordiska länderna. Alla nordiska länder beviljar pensionärerna en rabatt på 50 % men åldersgränsen för pensionärsrabatter är olika. I Finland, Sverige och Danmark är den 65 år men i Norge är den 67 år.

Det har framhållits att det är en strävan inom det europeiska järnvägssamarbetet att åstadkomma enhetlighet i regler för rabatter. Däremot har det ansetts som naturligt, att olika rabatterbudanden lämnas av olika järnvägsförvaltningar. Olikheterna bottnar i skilda sociala förutsättningar (t. ex. åldersregler för pensionering), tillgång till transportresurser (vagnar, lok, personal), grundtaxans nivå m. m.

De nordiska järnvägsförvaltningarna säger sig sträva efter att så långt möjligt överbrygga dessa grundläggande skillnader genom så lättfattliga regler som möjligt vid försäljning av järnvägsresorna i samtrafiken mellan de nordiska länderna. Statsbaneförvaltningarna avser att på nytt och oberoende av allmänna internationella överväganden undersöka förutsättningarna för enhetliga ålders- med flera bestämmelser inom Norden.

Trafikutskottet välkomnar dessa uttalanden och vill som sin uppfattning framhålla, att det borde vara möjligt redan under de närmaste åren att vidta åtgärder för att förenkla reglerna om åldersgränser, rabatter m. m. vad gäller järnvägsbiljetter i de nordiska länderna. Vidare vill vi inom utskottet

särskilt betona att samordningsarbetet inte i något av länderna får försämra resenärernas ställning.

Herr president! Med dessa ord vill jag yrka bifall till utskottets hemställan, att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna att förenkla och förenhetliga reglerna om generella rabatter m. m. i persontrafiken på järnväg i Norden.

**Eric Carlsson:** Herr president! Vi hade i går en överläggning om åldrandets problem, om hur man skall kunna bevara psykisk och fysisk hälsa och spänst när man når pensionsåldern. Det är viktigt att aktiveras på olika sätt, och ett sätt är att resa. Det ger en rikare tillvaro, möjlighet till nya horisonter och vidgade perspektiv över huvud taget.

Det är dessa tankar som ligger bakom trafikutskottets ställningstagande till medlemsförslaget om pensionärsbiljetter som just har presenterats av herr Mellqvist. Vi hoppas inom trafikutskottet att det skall skapas möjligheter till ett ökat resande. Alla åtgärder som underlättar de äldres rese-möjligheter är av utomordentlig betydelse och bör ges prioritet. De äldre bör ses som en resurs i samhället. Det är därför ett samhällsintresse att människor även över 65 år behåller sin vitalitet. Sysslolöshet och isolering innebär både mentala och fysiska risker för de äldre.

Det medlemsförslag som här föreligger om samordnade bestämmelser i fråga om pensionärsbiljetter har därför stor betydelse i ett omflyttningssamhälle som vårt. Den äldre generationen bor kvar i sin bygd, medan barn och barnbarn sökt sig utkomst på annat håll inom det egna landet eller i något annat land. När den yrkesverksamma tiden upphört får individen tid att ägna sig åt de intressen han eller hon odlat utanför yrkesområdet eller att utveckla nya kulturella och andra intressen. Bättre rese-möjlighet bör kunna bidra till detta.

Ekonomi är ofta ett hinder, och därför finns det anledning att utveckla det system med pensionärsrabatter som finns i olika länder. Pensionärernas möjligheter att förbli aktiva samhällsmedborgare måste på allt sätt stimuleras. Deras möjligheter att bevara och knyta kontakter med de nordiska län-

derna och med personer på andra orter och i nya miljöer bör utökas.

Ett sätt att ytterligare främja resandet i Norden är att den rabatt som nu gäller för pensionärer i det egna landet utvidgas till att omfatta resor i samtliga nordiska länder. Detta skulle öka möjligheterna till vidgade kontakter över gränserna och därmed främja den nordiska samhörigheten. Stor betydelse skulle detta få för släktresor och för kontakterna mellan de äldre generationerna i hemlandet och dem som sökt sin utkomst i något av grannländerna. Låt mig bara erinra om att vi har drygt 300 000 finländare i Sverige. De har sina föräldrar kvar i Finland, och det är väsentligt för de äldre att kunna besöka barn och barnbarn i Sverige.

Resor inom Norden torde erbjuda en stimulans till ökad kännedom om grannländerna samt en trygg miljö, som i många avseenden liknar hemlandets. Då alla medborgare i Norden omfattas av den sociala trygghetskonventionen och vårdstandarden är hög i alla nordiska länder, behöver de äldre inte känna större oro för sjukdom, olycksfall m. m. i något annat nordiskt land än i hemlandet. Inte minst dessa trygghetsaspekter är ett skäl att söka stimulera pensionärer att i ökad utsträckning resa inom Norden. Upplysning härom bör kunna bidra till att öka de äldres intresse av att resa i de nordiska grannländerna.

Den nordiska turistnäringen känner starkt konkurrensen från charterturismen till varmare länder. En ökad satsning på ett reseutbud anpassat för pensionärer skulle till viss del kunna bidra till en lösning av näringens problem.

Herr president! Med hänvisning till vad jag här har anfört har jag tillsammans med Marjatta Väänänen från Finland, Johan J. Jakobsen från Norge samt Jan-Ivan Nilsson och Per Olof Sundman väckt ett medlemsförslag där vi hemställer att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidta lämpliga åtgärder för att öka pensionärernas resande inom och mellan de nordiska länderna samt att medverka till att de i respektive land införda system med särskilda pensionärsrabatter utvidgas till att gälla för resor i samtliga de nordiska länderna.

Herr president! Det är sista gången som jag deltar i Nordiska rådets session och sista gången jag har möjlighet att ta till orda i Nordiska rådet. När jag nu anmäler detta medlemsförslag vill jag uttala förhoppningen att det skall få en välvillig behandling och att trafikutskottet skall kunna finna lösningar som är till gagn för pensionärerna i Norden och till gagn för ett vidgat nordiskt samarbete. Jag lämnar detta förslag, herr president, samtidigt som jag yrkar bifall till trafikutskottets betänkande i dag.

**Marjatta Väänänen:** Herr president! Her-ra puheenjohtaja! Tämä jäsenaloite, joka nyt on käsiteltävänä, on käsittäakseni erittäin myönteinen. Sehän merkitsee Pohjolassa asu-vien cläikeikäisten matkustusmahdollisuuk-sien yksinkertaistamista ja harmonisointia ja sillä saavutetaan pohjoismaisen yhteistyön kannalta varsin paljon.

Herr president! Det medlemsförslag som nu är framme här betyder bl. a. harmonise-ring av pensionärernas reserabatter i Nor-den. Det är ett positivt förslag. Människor i pensionsåldern har mera tid och bättre möj-ligheter att resa än de yngre och de har på så sätt goda möjligheter att bevara familje- och släktförbindelser över gränserna bättre än befolkningen i arbetsför ålder. Särskilt posi-tiv är motionens förslag för den finsksprå-kiga befolkning som bor i Sverige. Då de-ras antal är ca 325 000 betyder genomfö-randet av denna motion en stor positiv sak för dem och deras finska släktförbindelser och också för befrämjandet av nordismen.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande trafikutskottets förslag till rekommendation.

*För rekommendationen röstade:*

Erik Adamsson, Einar Ágústsson, K. B. Andersen, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Eric Carlsson, Chr. Christensen, Nils Dahlman, Bjarne Mørk Eidem, Pauli Ellefsen, Kjell-Olof Feldt, Rolf Fjeldvær, Kristian Gestrin, Astrid Gjertsen, Gils Guðmundsson, Eidiur Guðnason, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Svend Haugaard, Ragnhildur Helgadóttir, Allan Hernelius, Elsi He-

temäki-Olander, Gustav Holmberg, Alfred Håkansson, Doris Håvik, Svava Jakobsdóttir, Knut Johansson, Sinikka Karhuvaara, Håkon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Thor Lund, Sven Mellqvist, Inge Fischer Møller, Sture Palm, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Gunnar Richardson, Rolf Sellgren, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Ingrid Sundberg, Sigrid Utkilen, Seppo Westerlund, Kåre Willoch, Håkan Winberg och Marjatta Väänänen.

*Mot rekommendationen röstade:* Ib Christensen och Leif Glensgård.

*Sverrir Hermannsson avstod från att rösta.*

*Frånvarande var:*

Aimo Ajo, Ingvar Bakken, Trygve Brateli, René Brusvang, Poul Dalsager, Erling Dinesen, Steen Folke, Ralf Friberg, Anna-Liisa Hyvönen, Bertel Haarder, Kirsten Jacobsen, Johan J. Jacobsen, Ilkka Kanerva, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Jan-Ivan Nilsson, Olof Palme, Kaarina (Kati) Peltola, Petter Savola, Poul Schlüter, Reiulf Steen, Per Olof Sundman, Bernhard Tastesen, Erkki Tuomioja, Lars Werner och Raino Westerholm.

*Rekommendationen hade sålunda antagits med 49 röster mot 2. 1 medlem avstod från att rösta.*

7

#### **D 1979/1/1967/t: Meddelanden om rekommendation nr 1/1967 angående gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik**

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

**Holmberg** (trafikutskottets talesman): Hr. præsident! Det er i år 12. gang, vi har modtaget regeringernes meddelelser om arbejdet med gennemførelsen af rådets rekommendation nr. 1/1967 angående fælles retningslinjer for nordisk transportpolitik.

Rekommendationen vedrører alene lastbiltrafikken, men den er delt op i tre punk-

ter, som i flere af landene henhører under forskellige myndigheder. Dette har medført, at vi i årenes løb i meddelelserne har fået regeringernes oplysninger brudstykkevis og ofte så summariske, at det har været vanskeligt at gennemskue, hvad regeringernes foranstaltninger reelt har indebåret.

Trafikudvalget har derfor fundet det hensigtsmæssigt at henstille, at meddelelserne til Nordisk Råds 28. session kommer til at indeholde en kortlægning af den til den tid aktuelle situation og en vurdering af de hidtil gennemførte foranstaltninger i anledning af rekommandationen. Udvalget ønsker også at få regeringernes vurdering af mulighederne for at gennemføre rekommandationen fuldt ud.

På disse præmisser — jeg understreger: på disse præmisser — foreslår trafikudvalget, at rådet tager meddelelserne til efterretning og afventer nye meddelelser i sagen til næste ordinære session.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

**8**

**D 1979/9/1968/t: Meddelanden om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim**

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

*Utskottets förslag bifölls.*

**9**

**D 1979/1/1975/t: Meddelande om rekommendation nr 1/1975 angående färjeförbindelse mellan Vasa och Umeå**

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

*Utskottets förslag bifölls.*

**10**

**D 1979/2/1975/t: Meddelande om rekommendation nr 2/1975 angående ökad användning av reflexanordningar**

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

*Utskottets förslag bifölls.*

**11**

**C 1: Berättelse från Nordiska ministerrådet om det nordiska samarbetet (juridiska utskottets betänkande)**

Juridiska utskottet hade föreslagit,

I. at Nordisk Råd i anledning af de til juridisk udvalg henviste afsnit af Nordisk Ministerråds beretning C 1/1979 vedtager følgende udtalelse:

1) Nordisk Råd tager indtil videre de oplysninger til efterretning, som Nordisk Ministerråd har givet om samarbejdet vedrørende ægteskabets økonomiske retsvirkninger og de ikke-ægteskabelige forholds problemer, idet rådet forventer, at Nordisk Ministerråd i det omfang, der måtte vise sig behov derfor, tager de nødvendige initiativer til at koordinere arbejdet med forberedelsen af ny lovgivning, således at såvel indhold som tidspunkt for lovforslags fremsættelse bliver sammenfaldende i så vidt omfang som muligt.

2) Nordisk Råd henstiller, at Nordisk Ministerråd inden næste session søger at føre den i 1977 opnåede enighed om udarbejdelse af ensartede nationale love om anerkendelse af nordiske faderskabsafgørelser ud i livet.

3) Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til at undersøge mulighederne for gennemførelse af den samme myndighedsalder i alle de nordiske lande.

4) Nordisk Råd anmoder Nordisk Ministerråd om til næste session nærmere at redegøre for arbejdet i den svenske utredning vedrørende kommissionslovgivningen, herunder reglerne for handelsagenters virksomhed, specielt med henblik på, om der under arbejdet er fremkommet oplysninger, der giver anledning til at søge etableret et bredere nordisk samarbejde.

5) Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til i næste års beretning om det nordiske samarbejde at redegøre for det igangværende reformarbejde vedrørende forsikringsaftalelovgivningen.

6) Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd, at det nordiske samarbejde vedrørende produktansvar genoptages med henblik på at søge etableret fælles synspunkter bag en kommende lovgivning.

7) Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til inden næste session at etablere et nordisk samarbejde vedrørende udviklingen af regler om erstatning ved miljøskader med henblik på en snarlig tilvejebringelse af et fælles grundlag for nationale bestemmelser herom.

8) Nordisk Råd anmoder Nordisk Ministerråd om til næste session at redegøre for det nordiske samarbejde vedrørende datalovgivning og herunder orientere om samarbejdet mellem de i henhold til datalovgivningen i Danmark, Norge og Sverige etablerede tilsynsmyndigheder.

9) Nordisk Råd anmoder Nordisk Ministerråd om til næste session at redegøre for overvejelserne i Nordisk Strafferetskomité vedrørende spørgsmålet om ændringer i sanktionssystemet og indførelse af alternativer til frihedsstraf og samtidig søge strafferechtskomiteens arbejde fremskyndet.

II. at Nordisk Råd tager til efterretning de til juridisk udvalg henviste dele af kapitel I, II, XVII og XVIII i Nordisk Ministerråds beretning C 1/1979.

**K. B. Andersen** (juridiska utskottets talesman): Hr. præsident! Der er flere gange under denne debat peget på vigtigheden af, at vi ikke taber de lange perspektiver af syne, fordi de årlige beretninger, som ligger til grund for denne debat, så at sige skærer det nordiske samarbejde ud i tynde årlige skiver. Netop det juridiske område repræsenterer i kraft af sin meget lange tradition for nordisk samarbejde et erfaringsgrundlag, som måske kan bidrage til at skabe bedre forståelse for det nordiske samarbejdes vilkår og muligheder set i et længere perspektiv, end ét års ministerrådsberetning eller ét års præsidiieberetning giver grundlag for.

Årets ministerrådsberetning har som bekendt givet anledning til drøftelse af samar-

bejdet mellem på den ene side Nordisk Ministerråd og på den anden side Nordisk Råd. Der har været røster fremme, der har talt for en mere kritisk holding fra Nordisk Råds side over for det arbejde, som ministerrådet udfører.

Jeg kan helt klart sige, at der i juridisk udvalg ikke næres noget ønske om at slå ind på noget i retning af en konfrontationskurs i forhold til ministerrådet. Vi tror mere på et konstruktivt — også positivt kritisk — samarbejde, men altså ikke på værdien af en konfrontation.

Traditionerne på det juridiske område viser, hvor nyttigt det nordiske samarbejde er, når det får lov at udvikle sig i en positiv samarbejdsånd. I modsætning til næsten alle internationale samarbejdsformer, vi i dag kender til, er det nordiske samarbejde udsprunget af en følelse af samhørighed, som ikke behøver meget stive traktatrammer for at realisere sig i fælles løsninger og i fælles lovgivning omkring ensartede problemer.

De mennesker, som for mere end 100 år siden indledte det nordiske samarbejde på det juridiske felt, har — ligesom også deres efterkommere — måttet konstatere, at der var år, hvor samarbejdet frembragte flere resultater end andre år.

Denne situation har ikke ændret sig ved Nordisk Råds tilkomst for 27 år siden. Det langvarige juridiske samarbejde er imidlertid ved Nordisk Råds tilkomst blevet tilføjet en meget væsentlig parlamentarisk islæt, som det er afgørende vigtigt at fastholde netop på det juridiske felt, der i demokratiske samfund ikke må blive specialist- eller ekspert-anliggender.

Det juridiske område viser, at et samarbejde, der omfatter mange og komplicerede arbejdsprojekter, år for år kan fremvise resultater, og at der med mellemrum kan fremvises endog betydelige resultater, men selvfølgelig ikke alt for ofte de store sensationer.

Samarbejdstraditionen giver grundlag for at konstatere, at både store og små resultater er udslag af et kontinuerligt konstruktivt samarbejds mønster, et samarbejds mønster, der til stadighed har behov for justeringer og korrektioner af både kurs og tempo, og behovet herfor skal fremhæves også ved denne lejlighed.

Der er vist heller ingen minister eller parlamentariker med kendskab til arbejdet i juridisk udvalg, der kan være i tvivl om, at udvalgets medlemmer er på vagt, hvis det er nødvendigt med tilskyndelser til ministerrådet. Heller ikke i dette års beretning har udvalget søgt at skjule, at der er områder, hvor vi havde håbet på mere fremdrift i det forløbne år. Det er imidlertid væsentligt for udvalget at fremhæve, at disse påvisninger af synspunkter, der afviger fra ministerrådets, fremsættes i et ønske om at forstærke og uddybe kontakten mellem ministerrådssiden og den parlamentariske side med henblik på en yderligere intensivering af de fælles bestræbelser for at forbedre forholdene for vore befolkninger.

Hr. præsident! Det nordiske lovgivningsprogram fra 1974, som er grundlaget for det nordiske juridiske samarbejde, er — set i historisk perspektiv — et ret nyt resultat. Det er nu femte år, juridisk udvalg har vurderet dette lovgivningsprograms resultater og udvikling. Samarbejdet er stadig i høj grad præget af de emneområder, som var og er hovedgrundlaget for det nordiske juridiske samarbejde. Jeg tænker her især på familieretten, købe- og aftaleretten og erstatningsretten. Jeg skal ikke gå i detaljer vedrørende disse samarbejdsområder, men henvise til betænkningen og her blot kort bemærke:

1) vedrørende ægteskabsretten, at spørgsmålet om en ny lovgivning til regulering af ægteskabets økonomiske retsvirkninger stadig afventer det grundlæggende materiale i form af betænkninger og indstillinger fra de nordiske ægteskabsudvalg,

2) at det samme er tilfældet med hensyn til koordineringen af reguleringen af de økonomiske retsvirkninger af ikke-ægteskabelige samlivsforhold,

3) at udvalget anbefaler en fortsættelse af bestræbelserne for at skabe ensartede myndighedsaldre, og

4) at udvalget med interesse vil følge reformarbejdet vedrørende kommissions- og forsikringsaftalelovgivningen.

Hr. præsident! Det er imidlertid ikke blot på disse traditionelle områder, at samarbejdet fungerer. Jeg skal i dag her fremdrage kort fire andre emner, som i de allerseneste år har påkaldt sig større opmærksomhed, og hvor vi i alle vore lande står over for ret lige-

artede problemer, som det derfor vil være helt naturligt, at vi søger at løse ved gensidig bistand.

1. Ansvarsreglerne i forbindelse med fremstilling af produkter er et område i stadig udvikling, og der foregår komitéarbejde i hvert af de nordiske lande. Vi har i juridisk udvalg ikke ment, at oplysningerne i ministerrådsberetningen helt lever op til de forventninger, som man på baggrund af tidligere ministerrådsvedtagelser kunne have håbet på. Vi foreslår derfor, at ministerrådet tilskyndes til at intensivere samarbejdet, således at en koordinering af synspunkterne i de afgivne udredninger kan finde sted så tidligt som muligt.

I Finland er der i 1978 afgivet en betænkning om produktansvar. Den opererer med ansvarsregler for både producent og importør. Med de eksisterende nære handelsforbindelser er det klart at et sådant ansvarsområde bør være udformet så ensartet som overhovedet muligt. Det vil være meget overholdbart, hvis producenter i ét nordisk land er omfattet af andre og måske lempeligere ansvarsregler end importører af de samme varer i et andet nordisk land.

2. Gennemførelse af forholdsregler mod forurening af vand og luft indtager en stadig mere central rolle i det moderne samfund. Også det nordiske samarbejde kan på dette område fremvise resultater fra de senere år, f.eks. den nordiske miljøværnskonvention. Forureningsskader som følge af uheld vil imidlertid desværre fortsat finde sted. Det er derfor ønskeligt, at der eksisterer klare regler om godtgørelse til dem, der i forbindelse med ulykker og på anden vis udsættes for miljøskader.

Dette spørgsmål, hr. præsident, om miljøskadeserstatning har ikke tidligere været draget frem i forbindelse med det nordiske lovgivningsprogram. Juridisk udvalg finder det nødvendigt, at opmærksomheden nu også rettes mod denne side af forureningsproblematikken. Juridisk udvalg finder det betydningsfuldt, at alle muligheder undersøges for at gennemføre et nordisk samarbejde med det formål at søge fælles løsninger. Juridisk udvalg henstiller derfor, at Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til at etablere et nordisk samarbejde vedrørende udviklingen af regler om erstatning ved miljøskader med



henblik på en snarlig tilvejebringelse af et fælles grundlag for nationale bestemmelser.

3. Det tredje af de nye emner er, at den moderne datateknik har bragt vore samfund mange lettelser i den daglige arbejdsgang og administration. Mange problemer er imidlertid fulgt med denne udvikling. Det nordiske samarbejde har i en årrække fæstnet stor opmærksomhed ved den side af problematikken, der drejer sig om beskyttelse af den personlige integritet. At vi har nået resultater på dette område, må ikke glemmes i en debat, som mere hæfter sig ved de stadig uløste problemer.

Der er grund til at fremhæve, at i 1978 har Danmark og Norge vedtaget love på dataområdet, som har mange indbyrdes lighedspunkter, og hvis principper i vidt omfang harmonerer med den allerede eksisterende svenske datalov. Lovgivningerne har bl. a. det fælles mål at beskytte individets integritet. Det må hilses med stor tilfredshed, at vi nu i disse tre lande har et særligt tilsyn, der skal overvåge, at lovgivningerne overholdes, og som har pligt til at kalde på politikernes opmærksomhed, hvis der er noget, der trænger til at rettes.

Vi ved, at der også i Finland og Island foregår overvejelser om indførelse af datalove, således at vi forhåbentlig inden længe har nordiske lovgivninger, der — uafhængigt af, hvor dataoplysningerne lagres — sikrer nordiske indbyggere den samme grad af integritetsbeskyttelse.

Juridisk udvalg foreslår i sin betænkning, at Nordisk Råd tilskynder Nordisk Ministerråd til et bredt nordisk samarbejde med udgangspunkt i det snævrere samarbejde, som vil blive etableret mellem tilsynsmyndighederne i Danmark, Norge og Sverige.

4. Det sidste af de punkter, jeg vil nævne, af nyere karakter er, at liberaliseringstendenserne i vort kriminalitetsforebyggende arbejde ofte er genstand for en ganske heftig, ofte ganske følelsesladet, debat. Det er vigtigt, at den udvikling i retning af mere humane og mere nuancerede reaktionsmetoder, som et stort flertal bakker op, ikke lider bagslag på grund af en forceret gennemførelse af forandringer. Selv om forskellige nationale forhold kan tilsige forskellige løsninger og forskellig takt i udviklingen, er det med vor fælles grundindstilling til disse

problemer vigtigt, at vore synspunkter søges afpasset til og påvirket af hinanden.

Juridisk udvalg betragter det derfor som meget positivt, at det — i overensstemmelse med Nordisk Råds anbefaling — nu er besluttet, at den nordiske strafferetskomité skal foretage en samlet vurdering af de mange nationale forslag og ideer. Vi vil herigennem få mulighed for at få den bedst mulige baggrund for i vore nationale parlamenter at føre udviklingen frem på en sådan måde, at såvel nationale som nordiske hensyn varetages i videst muligt omfang.

Hr. præsident! Til afslutning vil jeg gerne komme med et lille hjertesuk og i den forbindelse også gøre et par enkelte bemærkninger af mere generel karakter.

Vi ved, at det nordiske samarbejde desværre ikke har den plads i vore befolkningers bevidsthed, som var ønskelig, og at kendskabet til resultatet af det nordiske samarbejde ikke spredes i den grad, som det fortjener. Der tales om svigtende kommunikation, om store papirmængder og meget andet. Vi må alle bidrage til, at denne situation bedres, og såvel i stort som i småt overveje mulighederne for at gøre tingene bedre.

Juridisk udvalg har i denne forbindelse hæftet sig ved, at der i de afsnit af ministerrådets beretning, der er behandlet i juridisk udvalg, forekommer henvisninger til tidligere års ministerrådsberetninger. Sådanne henvisninger gør beretningen om ikke ulæselig, så i hvert fald vanskeligt tilgængelig. De er medvirkende til, at det bliver vanskeligt at få overblik over situationen, ikke blot for os her i rådet, som så at sige professionelt er forpligtet til at skaffe os det, men også for andre ikke-fagfolk, og herunder for de repræsentanter for massemedierne, som måtte ønske at sætte sig ind i og viderebringe resultaterne af nordisk samarbejde.

Vi har fra juridisk udvalg henledt de nordiske justitsministres opmærksomhed på dette problem. En mere fyldig sammenfattende præsentation af lovgivningsprogrammet i beretningens indledende kapitel, kombineret med en bredere redegørelse i kapitlet om lovgivningssamarbejdet, må overvejes.

Jeg vil til sidst på udvalgets vegne takke de nordiske justitsministre for samarbejdet i det forløbne år. Juridisk udvalg har i sin betænkning lagt op til en yderligere forstærk-

ning af dette samarbejde.

Jeg skal så, hr. præsident, med disse bemærkninger anbefale, at Nordisk Råd tager de afsnit af Nordisk Ministerråds beretning om det nordiske samarbejde, som har været behandlet i juridisk udvalg, til efterretning og vedtager de udtalelser rettet til ministerrådet, som vi foreslår i vor betænkning.

**Haugstvedt:** Hr. president! Kristelig Folkeparti i Norge, Danmark og Finland ønsker å stemme imot juridisk utvalgs forslag til vedtak under pkt. 1. Det gjelder i hovedsak samarbeidet vedrørende ekteskapets økonomiske rettsvirkninger og de ikke-ekteskapelige forholds problemer.

Juridisk utvalgs innstilling synes denne gang å gå lenger enn tidligere, idet det fremgår av pkt. 1 at utvalget forventer at både innhold og tidspunkt for dette arbeid skal koordineres. Utvalget uttaler også at det bør være sammenfallenhet i et så vidt omfang som mulig. Uten at utvalget går noe inn på innholdet i en slik koordinering, gir man en sterk oppfordring til samarbeid. Dette er en fremgangsmåte som vi ikke vil gi vår tilslutning. Man bør se hva forslagene går ut på, før man koordinerer. De nedsatte ekteskapsutvalg i de ulike land bør etter vår oppfatning først legge fram sine forslag for oppdragsgiverne i deres egne land. Så får man deretter få en nasjonal behandling av ekteskapslovgivningen og senere hen undersøke mulighetene for koordinering.

Nå innvendes det ofte at det bare dreier seg om de økonomiske forhold innen de "andre samlivsformer", som de nå kalles. Det er for så vidt interessant at disse samlivsformer, som tidligere også i Nordisk Råd ble kalt papirløse ekteskap, nå må ha papirbestemmelser. Det viser seg altså at når det oppstår samliv mellom mennesker, må det rettsregler til, ikke minst av hensyn til den svakeste part, som vanligvis er barna og i mange tilfeller også kvinnen.

Utvalget peker meget riktig på at de ikke-ekteskapelige samlivsforhold også reiser problemer av ikke-økonomisk karakter. Utvalget tar til etterretning at det nordiske samarbeid om disse spørsmål foregår i ekteskapsutvalgets regi og innenfor rammen av det sosialpolitiske arbeid. Man ser av dette

at det forventes en felles nordisk holdning når det gjelder ikke-økonomiske forhold i forbindelse med de andre samlivsformer. Det våre partier frykter, er bestemmelser som kan komme til å svekke ekteskapet som samlivsform og gi en slags rettslig likestilling mellom ekteskapet og andre samlivsformer som vi i dag ikke aner rekkevidden av. Dersom vi mener at ekteskapet er den beste samlivsform som grunnlag for menneskenes og samfunnets liv, har vi selvfølgelig full rett til å prioritere denne samlivsform i lovgivningen.

De problemer som kan oppstå for den svake part i forhold med ugifte samboende, barna, ønsker vi å avhjelpe. Dette kan etter vår mening skje ved bestemmelser i skatte- lovgivningen, trygdellovgivningen osv. Men å sidestille slike samlivsformer i ekteskapslovgivningen eller ved å opprette egen lov vil etter vår mening virke undergravende for ekteskapets stilling. Det ønsker vi på ingen måte å medvirke til. Vi ønsker derfor ikke å bli tatt til inntekt for en koordinert lovgivning som vi ikke kjenner innholdet av. Vi forventer ingen nye initiativ for koordinering av lovgivning på det ikke-ekteskapelige felt hva innhold og tidspunkt angår, og finner det av den grunn naturlig og riktig å stemme imot pkt. 1. Jeg vil henstille til presidenten å legge opp avstemningen slik at det kan skje.

**Poul Schlüter** overtok herefter ledningen av förhandlingarna.

**Liv Stubberud:** Ønsket om større fremdrift i det nordiske samarbeidet har i løpet av denne sesjon vært sterkt fremme både i generaldebatten og i forbindelse med de enkelte utvalgs innstillinger. Som medlem av juridisk utvalg vil jeg gjerne gi uttrykk for noen synspunkter vedrørende dette utvalgs saksområde. Også innenfor dette område skulle en selvsagt ønsket en større fremdrift i arbeidet for å oppnå en mer felles tilpasset lovgivning. Det er imidlertid mitt inntrykk at lovgivningssamarbeidet viser fremgang.

Lovsamarbeidet er et tidkrevende og ofte vanskelig samarbeidsprosjekt. Det gjelder kanskje ikke minst på det familierettslige området. Det er ikke til å legge skjul på at

dette er et saksområde hvor det er ulike prinsipielle oppfatninger — ikke bare de nordiske landene imellom, men også innad i det enkelte land.

Dette er også bakgrunnen for at en hittil har måttet akseptere at det på det nåværende tidspunkt ikke finnes praktiske muligheter til å oppnå ensartede regler når det gjelder inngåelse og oppløsning av ekteskap. Dette får man bare ta til etterretning. Jeg vil imidlertid legge til at det må være en sentral nordisk målsetting å oppnå så like rettsregler som mulig også på dette område.

Når det gjelder en harmonisering av lovreglene om ekteskapets økonomiske rettsvirkninger, burde det være store muligheter til å nå fram til ensartede regler. Dette ville ha hatt stor betydning og representert en større sikkerhet for de mange arbeidstakere og andre som flytter fra det ene nordiske land til det andre. Også på dette område er det meget viktig at man gjennom lovgivning sikrer det enkelte individ virkelig rettsikkerhet.

På de fellesmøter som er avholdt med justisministrene, har juridisk utvalg fått opplyst at det nå finner sted et kontinuerlig samarbeid mellom de nordiske lands ekteskapsutvalg med sikte på å oppnå så stor ensartethet som mulig.

Det er positivt at de nasjonale ekteskapsutvalg nå synes å ha kommet fram til en konkret og fast samarbeidsform. At en på et så tidlig tidspunkt som mulig drøfter seg fram til en tilpasset samordning, er en fordel, og lover godt for fremtiden.

Hvor langt man er villig til å gå i bestrebelsene for å oppnå like regler på dette området, er det til syvende og sist naturlig nok det enkelte land selv som avgjør.

Etter min mening er det helt naturlig at en i forbindelse med revisjon av ekteskapslovene også vurderer ensartede rettsregler når det gjelder økonomiske tvister vedrørende ikke-ekteskapelige forhold.

Jeg kan ikke forstå den betenkelighet som enkelte representanter har fremkommet med i tidligere debatter, og som også er hørt her i dag, når det gjelder spørsmålet om hvorvidt de ikke-ekteskapelige forhold skal tas opp i nordisk sammenheng.

De nordiske land har gjennom sin politiske utvikling hatt de samme sosiale inten-

sjoner når det gjelder å beskytte de svake i samfunnet. I et demokratisk samfunn er det av avgjørende betydning at man har rettsregler som på alle livsområder sikrer det enkelte individ.

I dag har vi rettsregler på nær sagt alle områder i samfunnet. Jeg finner det helt naturlig, ja, ikke bare naturlig, men helt påkrevd at vi får regler som beskytter også disse enkeltindivider og grupper.

Vi kan like eller ikke like de samlivsformer som utvikler seg, men vi kan ikke lukke øyene for at det finnes mange mennesker som i vår tid foretrekker og som vil komme til å foretrekke slike samlivsformer det her gjelder.

I Norge ble det for et par år siden foretatt en undersøkelse av disse mer utradisjonelle samlivsformer. Undersøkelsen viste at 3,7 pst. av de spurte over 15 år svarte at de levde i papirløst ekteskap. Anslagsvis vil dette utgjøre vel 110 000 personer i Norge. Det er også grunn til å anta at forholdene ikke er annerledes i de øvrige nordiske land. Dette bekrefter at spørsmålet om å få ordnet rettslige forhold på dette området faktisk angår en forholdsvis stor gruppe mennesker i Norden.

Har vi da egentlig lov til å la være å utvide samfunnets beskyttelse til også å gjelde disse? Bør det ikke være samfunnets plikt å sørge for at de mange enkeltmennesker som ser annerledes på samlivsformene, også får nytte godt av velferdsstatens økonomiske og sosiale trygghet og beskyttelse?

Det jeg her har nevnt, er bl. a. en del av det mandat ekteskapsutvalgene skal utrede, og jeg imøteser utvalgsinnstillingene, slik at vi kan få et bedre utgangspunkt å arbeide ut fra. Det er jo de enkelte lands utredninger som igjen skal være grunnmateriale for det nordiske samarbeid.

### Meddelande

Det meddelades, att Steen Folke lämnat sessionen.

**Winberg:** Herr president! Jag vill i kortet beröra tre punkter som har anknytning till det betänkande som rådet just nu behandlar.

Den första gäller det som juridiska utskottets talesman K. B. Andersen något var

inne på, nämligen frågan om det principiella lagstiftningssamarbetet.

Familjerätten är ju sedan gammalt ett av de viktigaste områdena för det gemensamma nordiska lagstiftningssamarbetet. Helsingforsavtalet torde också innebära att lagstiftning som har skett i nordiskt samarbete inte skall ensidigt ändras utan gemensamma överläggningar. Det har ju betonats många gånger förr men förtjänar att ånyo strykas under hur viktigt det är att enskilt land i sin reformiver inte springer iväg och gör ensidiga ändringar i t. ex. central civillagstiftning som en gång har kommit till efter gemensamt arbete. Herr Hernelius har påpekat detta i generaldebatten. Den svenska regeringen lade hösten 1978 fram en proposition om ändring av reglerna om underhåll till barn och frånskilda m. m. Det svenska lagrådet fick i anledning av sitt yttrande över lagförslaget orsak att påpeka att de föreslagna ändringarna i inte oväsentliga delar gällde sådant som hade kommit till efter nordiskt samarbete. Det fanns emellertid i propositionen inte på något sätt redovisat om det skett något samarbete mellan de nordiska länderna i anledning av förslaget och — om så var fallet — på vad sätt detta hade skett. I regeringens slutprotokoll angavs sedan — med anledning av lagrådets efterlysning — helt kortfattat att det utredningsunderlag som fanns för förslaget hade tillställts de andra nordiska länderna och att överläggningar hade skett vid ett tillfälle mellan företrädare för de olika departementen. Men om detta räcker för att överensstämman med andan i Helsingforsavtalen kan tvivel råda.

Med anledning av detta kan det finnas skäl att här påpeka önskvärdheten av att de lagstiftande organen får en klar beskrivning av om det har förekommit något nordiskt samarbete vid stora lagändringar och hur det i så fall har bedrivits. Man kan måhända i framtiden diskutera om man skall överväga någon formalisering av samarbetet mellan länderna i den här delen.

Den andra frågan jag vill beröra gäller lagstiftningen om handelsrepresentanter. Jag tog upp den vid sessionen i Oslo i fjol. Andra talare gjorde det också. Det skedde mot bakgrund av de lagändringar som hade skett i flera nordiska länder under senare år

och som hade den inriktningen att handelsrepresentanterna skulle få en starkare ställning än de tidigare hade haft gentemot huvudmannen. Eftersom det ofta är fråga om verksamhet som försiggår över gränserna till de utomnordiska länderna är det viktigt att lagstiftningen i Norden ligger i linje med den som finnes i länderna utanför Norden. Det var bakgrunden till rådets anmodan till ministerrådet att följa utvecklingen av lagstiftningen om handelsrepresentanter utanför Norden och att, om det var behövligt, ta erforderliga initiativ. I Sverige utreds nu åter den här frågan. Där skall särskilt uppmärksammas den fortsatta utvecklingen av arbetet med en harmonisering av EG-ländernas lagstiftning om handelsagenter och andra mellanmän.

Juridiska utskottet vill nu att ministerrådet följer arbetet i den svenska utredningen och särskilt se efter om det kan ge anledning till ett bredare nordiskt samarbete. Det finns alltså nu åtminstone viss anledning till optimism om att vi successivt skall kunna nå gemensamma lösningar av den här i sitt omfång kanske begränsade men för dem det gäller så utomordentligt viktiga fråga.

Den tredje frågan gäller kriminalpolitiken. Under de dagar som Nordiska rådet har varit samlat har det svenska brottsförebyggande rådet lämnat en lägesrapport över brottsutvecklingen för 1978. Man visar där utvecklingen från 1950 i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Island är inte med därför att man där saknar statistik över polis-anmälda brott. De brottstyper som har studerats är våldsbrott, rån, inbrott, biltillgrepp och annan stöld. Man kan säga att brottsutvecklingen i Norden i stora drag visar likheter mellan länderna men att det naturligtvis för olika år finns en mängd olikheter. Jag drar två slutsatser av lägesrapporten: brottsligheten i Norden är hög och den är i stort sett ökande, även om det finns vissa speciella undantag. Begreppet kriminalpolitik kan väl sägas vara ett samlande begrepp av åtgärder i syfte att begränsa brottsutvecklingen skulle man kunna säga att kriminalpolitiken i Norden har misslyckats. Nu är det ju emellertid inte bara kriminalpolitiska åtgärder som skall sättas in för att bekämpa brottsligheten på sikt. Tvärtom, det är väl andra åtgärder utanför

kriminalpolitikens ram som har större betydelse. Bror Lillqvist nämnde en sådan fråga i går, nämligen behovet att minska ungdomsarbetslösheten. Kriminalpolitiken är bara en del av kampen mot brottsligheten men den är en mycket viktig del. Kriminalpolitiken måste naturligtvis utformas så att den bidrar till att skydda människorna från att utsättas för brott men också för att skydda människorna från att begå brott, bl. a. genom att den skall medverka till att återföra brottslingar till en meningsfull tillvaro i samhället. Vår syn på frihetsstraffet har väl förändrats successivt. Knappast någon hävdar numera annat än att frihetsstraffet är ett ont men i vissa fall ett nödvändigt ont. Vi behöver ha tidsbestämda frihetsstraff, men vi behöver också söka alternativa påföljder för att kanske kunna reducera frihetsstraffets användningsområde. Alternativ till frihetsstraff har diskuterats i betänkanden till rådet tidigare och det görs också i juridiska utskottets betänkande till årets session. Det finns ju erfarenheter av alternativ i andra länder som är goda. Atminstone i Sverige har man tidigare avfärdat aktuella alternativ som samhällstjänst, veckoslutfångelse eller andra sanktioner som inte i sedvanlig mening är frihetsberövande, alltför lättvindigt bara med hänvisning till att ett införande skulle medföra stora praktiska problem.

Jag tillåter mig att uttala den förhoppningen, herr president, att det arbete som nu pågår i Nordiska straffrättskommittén i dessa frågor kommer att innebära att man når konkret och praktiskt resultat så att vi skall kunna gallra ut vilka av de här alternativen som kan vara någonting att använda i de nordiska länderna och vilka som kanske inte passar så bra här. Vi har nu talat om alternativa frihetsstraff så många år att man också har skäl förvänta sig någon form av genomförande utan alltför stor tidsutdräkt.

#### **Ändringar i medlemslistan**

Det anmäldes, att René Brusvang lämnat sessionen och ersatts av Niels Bollmann och att Rolf Sellgren lämnat sessionen och ersatts av Elver Jonsson.

*Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.*

**Sinikka Karhuvaara:** Herr president! Under de senaste åren tycks utvecklingen i de nordiska länderna ha lett till att äktenskap inte längre är den enda form av samlevnad som skall beaktas som en samhällelig institution.

Inom Nordiska rådets juridiska utskott och även hos nordiska justitieministrarna har det ansetts vara möjligt att man genom nordiskt samarbete också skulle kunna åstadkomma en enhetlig lagstiftning angående s. k. icke-äktenskapliga förhållanden. Härvid borde man emellertid bl. a. beakta de nationella olikheterna i fråga om den principiella inställningen till själva saken. De olika nordiska länderna har nämligen gått isär bl. a. beträffande lagstiftningen om äktenskaps upplösning samt i fråga om inställningen till s. k. icke-äktenskapliga förhållanden.

Trots att icke-äktenskapliga förhållanden blivit allmänna som levnadsform, har inställningen därtill ingalunda varit positiv inom samtliga samhällskretsar i de nordiska länderna.

Sålunda, även när saken har behandlats i nordiska organ, har meningskiljaktigheterna gällt enkom dessa principfrågor liksom även de juridiska problem som förorsakas av icke-äktenskapliga förhållanden. Såsom jag redan nämnde i fjol i Oslo, är det sannolikt att det inte är möjligt att genomföra en enhetlig lagstiftning angående icke-äktenskapliga förhållanden i samband med reformen av den gällande äktenskapslagstiftningen, emedan de principiella förutsättningarna för detta inte finns, för att inte tala om huru detta skulle kunna förverkligas lagtekniskt.

Det är rätt svårt att definiera eller konstatera icke-äktenskapliga förhållanden på basen av yttre omständigheter, såsom man gör för äktenskapet. Man har inte heller kunnat låta en entydig definition ingå i existerande regler, när man i högre utsträckning har försökt konkretisera icke-äktenskapliga förhållandens rättsliga följdverkningar. Därvid har man också tekniskt märkt, att det inte är problemfritt att för icke-äktenskapliga förhållanden försöka

skapa en med äktenskapslagstiftningen jämställbar rättslig form för att höja deras sociala ställning. Härtill strävar man emellertid på vissa håll, ofta av orsaker som ingalunda i främsta rummet syftar till att främja ifrågavarande sak utan till att utnyttja saken som medel för genomförandet av vidlyftigare samhälleliga förändringar.

Mot bakgrunden av det ovan sagda borde man i varje fall nu försöka granska de med icke-äktenskapliga förhållanden förenade frågorna på ett sakligt sätt och, allt efter möjligheterna, utan en extra känsloladdning eller ideologisk börda, vilken hittills har försvårat en saklig utvärdering av dessa frågor.

Det är barnens ställning och rättigheter som är de absolut viktigaste. Genom lagstiftningsåtgärder kan dessa säkerställas och detta har gjorts i Finlands lagstiftning. Ifall det förekommer brister i olika nordiska länder, borde lagstiftningen förenhetligas härvidlag.

De största problemen förorsakas emellertid av frågan, huru de vuxna parterna av papperslös samlevnad skall kunna innefattas i lagstiftningen. Här måste man uppdikta någonting nytt i förhållande till det förutvarande, när man söker en rättslig ram t. ex. för den situation i vilken ena parten i ett icke-äktenskapligt förhållande får nog av sin partner och den övergivna parten blir utan alla de förmåner som finns till i fråga om äktenskap bl. a. beträffande eventuellt underhållsbidrag och skifte av förmögenhet. Sålunda faller det en osökt in att jämföra den uppkomna avtalslösa skilsmässosituationen med ett skriftligt, bevisbart äktenskap, i fråga om vilket det vid skilsmässa stadgas i lagen vad som skall ske mellan parterna. Det är knappast möjligt att i lagstiftningen innefatta ett stadgande om giltigheten av ett muntligt avtal, emedan det är rätt besvärligt att bevisa ett sådant avtal. En sådan procedur skulle vara rättsligt mycket betänklig, emedan i enlighet därmed, om man vill tillspetsa saken, varje part sedan skulle, t. ex. inom handelsrätten, avstå från att kräva skriftliga avtal och i stället övergå till muntliga, varvid i fall av meningsskiljaktighet vardera parten behagar komma ihåg situationen i överensstämmelse med sitt eget intresse. Jag tror inte att en

sådan procedur ens skulle kunna vara möjlig lagstiftningsmässigt.

De s. k. icke-äktenskapliga förhållandena utgör en levnadsform, som i främsta rummet omfattar viljan att leva tillsammans utan formella i kyrkoboken eller civilregistret gjorda anteckningar. Denna frihet bör naturligtvis tillåtas, men då borde man också beakta, att samhället inte lätt kan stifta lagar om detta, emedan lagarna genom sin existens skulle begränsa den obundenhet, till vilken man har strävat genom de valda åtgärderna.

I dagens samhälle är man inte mera i någon större utsträckning förvånad över icke-äktenskapliga förhållanden som lösningsform. Detta har då blivit varje människas privata angelägenhet. Men när man söker fullständig frihet, torde det inte vara möjligt att samtidigt skaffa sig garantier om fulla rättigheter.

Herr president! Nordiska rådets juridiska utskott har handskats med denna sak såsom med en het potatis redan i ett par år och det av utskottet nu i saken avfattade yttrandet är ett resultat av en kompromiss — som egentligen inte säger så mycket.

Ifall — och jag betonar ordet ifall — rättslärdar och lagstiftare i de nordiska länderna först lyckas lösa sina nationella problem i detta ärende, är det motiverat att börja undersöka möjligheterna att åstadkomma en gemensam nordisk lagstiftning i denna också lagtekniskt mycket svåra sak.

**Willoch:** Jeg er meget forbauset over at noen kan antyde at punkt 1 i utvalgets innstilling innebærer noen tendens til undergravning av ekteskapets stilling som samlivsmessig prioritert samlivsform. Det er også vel kjent for alle her at det blant forslagsstillerne er flere — kanskje det gjelder alle — som ikke har noen tanker om medvirkning til å svekke ekteskapets stilling. Det ville være urimelig, for ikke å si upassende, om noen skulle ville bruke dette forslag som utgangspunkt for tvil om noens holdning til dette meget viktige spørsmål. Derfor går jeg også ut fra at slik villedning ikke vil skje. Men som det også er påpekt av blant andre hr. Haugstvedt og Liv Stubberud, er det behov for rettsregler også ved-

rørende ikke-ekteskapelig samliv. Dersom man ikke fyller dette lovgivningsbehov, vil det fortsatt kunne skje alvorlig urett mot svakere parter i slike forhold, uansett om det i det enkelte tilfelle er kvinnen eller mannen som rettslig sett viser seg å være mest utsatt. Hvis vi vil sikre rettferdighet, kan vi jo ikke lukke øynene for den virkelighet som finnes. Til denne virkelighet hører både ikke-ekteskapelig samliv og oppløsning av slike samliv. Bl. a. fordi oppløsning av slike samlivsforhold hører med til den virkelighet som vi må bidra til å gjøre mykere, kan dette lovgivningsbehov ikke dekkes fortrinnsvis gjennom skattelovgivning og trygdellovgivning, selv om dette også er sider av saken. Verken skattebestemmelser eller trygdebestemmelser kan skape rettferdighet f. eks. ved deling av fellesbo, i forholdet til barn og andre vanskelige problemer. Så hvis noen tenker seg at disse lovgivningsmessige behov kan dekkes gjennom forandringer i skatte- og trygdellovgivningen, er jeg redd for at de beveger seg utenfor virkeligheten. Men når man først erkjenner behovet for lovgivning, burde det også aksepteres som et mål i seg selv å oppnå størst mulig rettsenhet i Norden. Det finnes en rekke praktiske grunner for å tilstrebe slik rettsenhet som jeg ikke skal bruke tid til en nærmere gjennomgåelse av nå. Og dessuten har vi det idémessige forhold at vi ønsker nordisk samarbeid og enhet. Det ville være skuffende hvis noen i denne forsamling skulle benekte at det er et ønske, et formål, å få størst mulig enhet i de nordiske lands lovgivning på flest mulig områder. Men hvis man ønsker rettsenhet på dette området, tror jeg ikke man kan bruke den fremgangsmåte som hr Haugstvedt antydte. Den synes å være bygd opp slik at det vil være aldeles umulig i praksis å nå frem til enhetlig lovgivning. Han ville så vidt jeg forstod ham, først ha nasjonale forslag, derefter en nasjonal behandling av disse forslag og så først i siste runde undersøke mulighetene for å nå frem til fellesnordiske regler. Jeg er redd for at hvis man ikke vil undersøke mulighetene for fellesnordiske regler mens saksbehandlingen foregår, vil man kunne få en fastlåsing i hvert enkelt land som vil gjøre det ytterst vanskelig senere, etter den nasjonale behandling,

å nå frem til en rettsenhet som kanskje ellers kunne vært oppnådd.

Nå er det uttalt at man ikke ønsker å bli tatt til inntekt for en koordinert lovgivning som man ikke kjenner innholdet av. Det er selvfølgelig noe absolutt alle kan underskrive på. Det er da ingen som vil bli tatt til inntekt for noe lovforslag som man ikke kjenner innholdet av. Det dreier seg om, er utelukkende om man ønsker å gjøre et forsøk på å nå frem til fellesnordisk lovgivning. Hvis det så viser seg at dette forslag ikke tilfredsstiller behovene i hvert enkelt land, ja, så vil det bli forkastet. Det er en mulighet man må holde åpen i alt nordisk samarbeid. Det tør være kjent at det er mange i denne forsamling som vil se kritisk på alle forslag med sikte på om de virkelig tilfredsstiller det nasjonale behov. Men det ville være helt galt ikke å gjøre et alvorlig forsøk på å få nordiske forslag som kan tilfredsstille alle de berørte lands interesser. Jeg synes det ville være synd om man allerede i utgangspunktet skulle regne våre idéer som så svake at det ikke skulle nytte å prøve å få gjennomslag for dem i andre land. Dette er i virkeligheten en slags nederlags holdning til gjennomføringen av egne idéer som jeg ikke på noen måte vil anbefale. Jeg vil derfor gjerne få støtte utvalgets forslag, også punkt 1. Det jeg igjen markerer er at det er helt uriktig å oppfatte dette som noen støtte til noen holdning for så vidt når det gjelder ekteskapet. Her vil alle representantens holdning i og for seg være uberørt. Denne stemmegivning kan derfor heller ikke danne grunnlag for noe forsøk på å fremstille andres holdning til ekteskapsproblemer. Det er utelukkende et forsøk på å få enhetlige rettsregler i Norden, og det ville det være positivt om Nordisk Råd kunne samle seg om.

**Statsråd Inger Louise Valle:** Hr. president! Det har både i dag og i tidligere debatter i Nordisk Råd vært reist innvendinger mot nordisk samarbeid når det gjelder deler av familielovgivningen. Jeg må si at jeg har vanskelig for å skjønne dette synet. For det første gjør det nære samkvemmet mellom våre nordiske land at det i seg selv er ønskelig at de familierettslige reglene er mest mulig like i våre land. Men i tillegg til

dette vil jeg peke på den verdien det har at vi i alle våre land kan dra mest mulig nytte av erfaringer og kunnskap som finnes i nabolandene. I en større sammenheng er vi alle små land, noe som bl. a. innebærer at vi har begrenset kapasitet til utrednings- og lovgivningsarbeid. Da blir det desto viktigere at vi kan bygge på sakkunnskap og synspunkter, ikke bare fra vårt eget land, men også fra de andre nordiske landene. Dette gjelder for familieretten på samme måte som for andre områder.

Det syn man har på familiepolitikken generelt, og dermed også på lovgivningen i tilknytning til familien, henger nært sammen med spørsmålet om hvilke verdier man mener det er viktig for samfunnet å støtte opp under. Jeg vil si noe om den norske regjeringens grunnsyn på dette området, slik det bl. a. er kommet til uttrykk i regjeringens langtidsprogram for 1978—81. Regjeringen understreker her at vi ser familien som en særlig viktig sosial enhet i vårt samfunn. Familien dekker grunnleggende følelsesmessige og materielle behov for sine medlemmer. Vi vil derfor føre en politikk som kan bevare og styrke familien. Et viktig mål må være å sikre familiemedlemmenes trygghet og å føre en politikk som gir alle dens medlemmer mulighet til valgfrihet og selvutførelse. I særlig grad ser vi grunn til å legge vekt på tiltak som kan lette småbarnfamilienes situasjon. Den norske regjeringen vil her særlig legge vekt på følgende arbeidsområder: omsorgsoppgaver i familien, familiens inntektsforhold, barns og unges oppvektsvilkår. Også arbeidet med familielovgivningen i snevrere forstand må vi forsøke å se i sammenheng med disse generelle arbeidsområdene.

Jeg har understreket at den norske regjeringen ser familien som en særlig viktig sosial enhet i samfunnet. Dette synet tror jeg også at det er stor oppslutning om i alle våre land, langt på vei uavhengig av partitilhørighet.

Enkelte mener imidlertid — så vidt jeg skjønner — at en harmonisert nordisk lovgivning om forhold der partene lever sammen uten å være gift, er vanskelig å forene med dette grunnsynet. En slik oppfatning må jeg bestemt ta avstand fra. Ikke minst vil jeg fremheve betydningen av at

man søker å verne den svakeste parten i de samlivsforhold som nå faktisk finnes i våre samfunn — i praksis er det ofte kvinnen i forholdet. Det samsvarer dårlig med mine forestillinger om samhold og solidaritet om vi skulle lukke øynene for de problemer mange kvinner kan stå overfor i forbindelse med papirløse samlivsforhold, ikke minst ved oppløsning av slike forhold. Jeg tenker ikke minst på barna. Dette må gjelde uansett om vi generelt ønsker å understreke betydningen av trygghet og stabilitet omkring familiene. Problemer i tilknytning til ugift samboende må derfor etter mitt syn være blant dem som også i fremtiden skal behandles i det nordiske familieretts-samarbeidet.

**Statsrådet Sven Romanus:** Herr president! Jag är ense med de föregående ärade talarna om att lagstiftningsverksamheten är en mycket väsentlig del i det nordiska samarbetet, men det kanske är på sin plats att jag i det här sammanhanget framhåller att omfattningen av detta samarbete inte kan bedömas bara på grundval av ministerrådets rapport, som huvudsakligen redovisar de mera officiella projekten.

Rapporten går däremot inte in på det löpande, mera dagliga samarbetet mellan våra justitiedepartement. Det arbetet är intensivt och har stor bredd. I det hänseendet har vi till en början ämbetsmannakommittén för lagstiftningsfrågor, där ett par gånger om året en mera systematisk samlad genomgång sker av olika lagstiftningsfrågor. Men vi har också på tjänstemannanivå ett löpande samarbete i en mängd frågor där man underrättar varandra om pågående projekt, undersöker samarbetsmöjligheterna, får uppgifter om rättsläget i de olika nordiska länderna, osv. Det är inte möjligt att här redogöra för alla dessa kontakter, men de är otvivelaktigt av stort värde och de är i och för sig ägnade att öka den nordiska rättsligheten.

Jag kan i denna del tillägga att just i dagarna har cheferna för lagstiftningsavdelningarna i de nordiska länderna haft ett möte i Stockholm där man har redovisat och diskuterat lagstiftningsprojekt som är aktuella i de olika departementen. Detta är



delvis en ny samarbeidsform, som jag tror kan bli mycket givande.

Jag vill tillägga att jag är positiv till att vi även på ministernivå tar upp nya centrala frågor. Flera sådana har nämnts i utskottets betänkande, exempelvis frågan om straffsystemen och inte minst spörsmålet om alternativ till frihetsstraff som ju tilldrar sig betydande intresse.

Mellan justitiedepartementen i våra länder finns alltså ett nära samarbete. Det har stort värde, och vi är alla inställda på en fortlöpande utbyggnad av det.

**Haugstvedt:** Hr. president! Jeg har innledningsvis gitt uttrykk for den begrunnelse som vår partigruppering har for å ville stemme mot forslaget, og jeg skal ikke forlange debatten ved igjen å komme inn på dette. Jeg vil bare si at vi også etter de uttalelser som er fremkommet her, opprettholder vår beslutning om å stemme mot forslaget under denne saks punkt 1.

Det ville ikke gi et fullstendig bilde av de sosiale rettigheter i ikke-ekteskapelige forhold om man skulle betrakte parterne i slike forbindelser som utelukkende "svake" i forhold till lovgivningen. Tvert imot står "ikke-ekteskapelige forbindelser" på det sosiale felt meget sterkt i og med at de i svært mange tilfeller oppbeærer større sosial stønad og også får bedre pensjonsrettigheter enn ektefeller. I den sammenheng kan man heller si at ekteskapet er diskriminert. Jeg ville bare si dette for å fullstendiggjøre bildet.

Ellers vil jeg understreke meget sterkt det jeg sa i mitt første innlegg, at vi gjennom den lovgivning som vi finner relevant i denne sammenheng, på enhver måte vil medvirke til at den svake part i de ikke-ekteskapelige forbindelser får nødvendig sosial hjelp. Noe annet skulle bare mangle. Men ikke noe av det som er uttalt i debatten idag har ført til at vi endrer vår holdning til hovedproblemstillingene i denne saken.

**K. B. Andersen:** Hr. præsident! Jeg var for så vidt glad ved hr. Haugstvedts andet indlæg, for det er altid ubehageligt i en debat at være usikker, og mens jeg efter hr. Haugstvedts første indlæg ikke helt syntes, jeg forstod ham, fordi der ikke var sam-

menhæng mellem præmisser og konklusion, så kan jeg sige efter hr. Haugstvedts andet indlæg, at nu forstår jeg ham totalt slet ikke. Og det er selvfølgelig for så vidt i hvert fald for mig selv en personlig tilfredsstillelse, at der kommer klaring.

Jeg skal ikke som formand for udvalget tage stilling til selve substansen vedrørende de ikke-ægteskabelige samlivsforhold her i dag, og jeg beder om, at man bemærker, at det har udvalget heller ikke gjort; og det er for mig helt afgørende at understrege, at udvalget ikke har taget en sådan stilling. Der er, som det er naturligt, forskellige opfattelser i udvalget af dette spørgsmål, og jeg er da også enig med dem, der af og til siger, at hvis vi tror, vi gør Nordisk Råd en tjeneste ved altid at være enige om alt, som vi jo faktisk ikke er enige om, så tager vi fejl. Det er altså ikke et forsøg på at tilstræbe en kunstig enighed, men det er kun for at pege på, at hr. Haugstvedt og de, han taler for, helt centralt har misforstået, hvad det er, udvalget i dette øjeblik giver sig af med.

Det, vi har gjort, er, som det fremgår af vor udvalgsbetænkning på s. 3, at vi siger, at vi tager til efterretning de oplysninger, som ministerrådet har givet om samarbejdet vedrørende ægteskabets økonomiske retsvirkninger og de økonomiske tvister vedrørende ikke-ægteskabelige samlivsforhold, og så opfordrer vi ministerrådet til, hvor det er muligt, at komme med initiativer, så vi kan undersøge, om vi kan få et sammenfald i lovgivningen. Vi henviser i øvrigt en række andre problemer vedrørende ikke-ægteskabelige forhold til det socialpolitiske samarbejde.

Det, vi alle må være interesserede i, som også fru Karhuvaara gav udtryk for, er, at vi ganske sagligt gransker situationen omkring de ikke-ægteskabelige forhold. Vi må alle være interesserede i, uden hensyn til om vi har den ene eller den anden opfattelse af ikke-ægteskabelige samlivsformer at vide, hvordan den lovgivning, vi har i dag virker for de ikke-ægteskabelige samlivsforhold.

Når hr. Haugstvedt siger, at de ikke-ægteskabelige samlivsforhold somme tider står stærkere end de ægteskabelige, så har hr. Haugstvedt sikkert ret, men var det så ikke en god idé, om vi fik undersøgt, om

dette er riktig, og vi fik stemt om, når vi engang har undersøgt det, hvorvidt der skal ske ændringer, eller man synes det er riktig, som forholdene er.

Det, vi vil, er netop en saglig undersøgelse. Der er så nær kontakt mellem de nordiske lande, at det ikke kan være praktisk, hvis der gælder forskellige regler i de nordiske lande for økonomiske virkninger og andre retsvirkninger af de ikke-ægteskabelige forhold.

Når derfor hr. Haugstvedt siger, at vi går længere end hidtil, så er det heller ikke rigtig. Hr. Haugstvedt og den gruppe, han repræsenterer, ønsker at markere en stilling til et substansspørgsmål, som ikke er til afstemning i dag, og jeg synes, det er vigtigt at sige til orientering for de af plenarfor-samlingens medlemmer, som ikke har kunnet følge denne sag i enkeltheder, at det, hr. Haugstvedt opfordrer til at stemme imod, er et spørgsmål, som ganske klart ikke er til behandling her i dag, nemlig de ikke-ægteskabelige forholds hele placering og de problemer, der knytter sig hertil.

Jeg vil gerne henvise til det fremragende indlæg, hr. Willoch gav her, det meget klare indlæg, der netop henviser til den stærke, lange nordiske tradition, vi har på familieretsområdet. Det må selvsagt være en fordel, om vi kan fortsætte den her. Om vi kan, ved jeg ikke, men vejen til at kunne det er i hvert fald, som hr. Willoch var inde på, ikke, at man først låser sig fast i 5 forskellige standpunkter. Så ved vi, hvor meget sværere det bliver.

Når udvalget efter en lang debat har kunnet blive enig om dette afsnit og også om det, der er sagt om de ikke-ægteskabelige samlivsproblemer, er det på baggrund af det, jeg her har sagt. Det, som hr. Haugstvedt opfordrer til at stemme imod, er altså ganske enkelt ikke til afstemning, sådan som vi har formuleret os. Så meget om det spørgsmål.

Og så, hr. formand, kun en kort bemærkning i anledning af det, hr. Winberg sagde om, skal vi sige en øget grad af formalisering, en ny opbygning af det juridiske samarbejde i Norden, som hr. Hernelius også behandlede i sit indlæg i generaldebatten i forgårs. Som man vil vide, har der selvfølgelig i udvalget været tanker herom, og

jeg ved, andre har lyttet med interesse til, hvad hr. Hernelius, vort forhenværende medlem af udvalget, sagde for nogle dage siden, ligesom vi har lyttet til hr. Winberg nu, og det er klart, at det er tanker, der vil indgå i vores drøftelser om, hvordan vi i fremtiden organiserer vort arbejde. Jeg kan ikke på stående fod se, om der er behov for en sådan ændring — det tror jeg også hr. Hernelius vil forstå — men vi kan i udvalget, hvor hr. Winberg jo er et meget aktivt medlem, også få lejlighed til at drøfte dette spørgsmål.

**Willoch:** Jeg er redd det er riktig at ekteskapet i noen tilfeller blir diskriminert i forhold til andre samlivsformer, og er helt enig i at slik diskriminering bør bringes til opphør. Jeg ser dette som en ytterligere begrunnelse for en gjennomlysning av de kompliserte forhold man her er stilt overfor.

Jeg vil ikke unnlate med det samme å nevne at jeg også er redd for at en del av disse problemer, som særlig springer ut av trygdelovgivning og skattelovgivning, ikke vil vise seg særlig godt egnet for nordisk behandling. Men jeg går ut fra at ingen har noe imot at man prøver. Imidlertid er dette spørsmål av en litt annen art enn de andre forhold vedrørende ikke-ekteskapeilig samliv som har vært mest diskutert.

Jeg er meget glad for at hr. Haugstvedt nå understreket at den gruppering han talte for, på enhver måte vil medvirke til at de svake parter i ikke-ekteskapeilige samlivsforhold kan få sin rett. Dette må oppfattes som en klar tilslutning til at det kan vise seg å være behov for spesiell lovgivning på dette området, slik at vi kan konstatere større enhet her enn vi i utgangspunktet kunne håpe på. Etter dette må man trygt kunne konstatere at det her i salen i dag ikke er tatt standpunkt når det gjelder uenighet i synet på ekteskap og andre samlivsformer. Dette er det viktig å få fastslått, fordi tidligere deler av debatten kunne skape misforståelse her.

Det som da gjenstår, er i virkeligheten utelukkende uenighet om en fremgangsmåte i nordisk samarbeid. Her vil altså én gruppering at man i nordisk samarbeid skal gå frem på den måten at man først fullfører

saksbehandlingen på det nasjonale plan, og derefter ser om man kan forene resultatene. Jeg vet ikke hvor langt man egentlig tenker seg at denne fullføring på det nasjonale plan skal gjennomføres. Hvis man tenker seg at fem nasjonalforsamlinger først skal gi hver sin lov, og at man så derefter skal sette noen i sving med å samordne disse lover, er det helt klart at prosedyren er håpløs. Men det må generelt være helt klart at nordisk samarbeid går best hvis man får størst mulig felleskap på et tidligst mulig tidspunkt under saksforberedelsen. Jeg synes det er skuffende at man akkurat på dette område vil motsette seg det, idet dette er et ganske komplisert område — og da også den saksbehandling som er antydnet av hr. Haugstvedt på vegne av en partigruppering, antagelig i praksis vil vise seg aldeles ugjennomførlig. Men det eneste vi nå diskuterer, er som sagt en prosedyre ved gjennomføringen av nordisk samarbeid, og det bør være klart før avstemningen. Noen ideologisk uenighet foreligger aldeles ikke som grunnlag for votering.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande juridiska utskottets förslag till yttrande till Nordiska ministerrådet.

*För* juridiska utskottets förslag till yttrande röstade:

Erik Adamsson, Einar Ágústsson, K. B. Andersen, Jo Benkow, Gunnar Berge, Niels Bollmann, Eric Carlsson, Ib Christensen, Nils Dahlman, Kjell-Olof Feldt, Kristian Gestrin, Astrid Gjertsen, Gils Guðmundsson, Svend Haugaard, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Gustav Holmberg, Alfred Håkansson, Doris Håvik, Svava Jakobsdóttir, Knut Johansson, Elver Jonsen, Sinikka Karhuvaara, Tellervo Koivisto, Håkon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Thor Lund, Sven Mellqvist, Inge Fischer Møller, Jan-Ivan Nilsson, Sture Palm, Kaarina (Kati) Peltola, Gunnar Richardson, Poul Schlüter, Liv Stubberud, Ingrid Sundberg, Per Olof Sundman, Bernhard Tastesen, Sigrid Utkilen, Lars Werner, Kåre Willoch, Håkan Winberg och Marjatta Väänänen.

*Mot* yttrandet röstade:

Chr. Christensen och Asbjørn Haugstvedt.

Pauli Ellefsen *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Aimo Ajo, Ingvar Bakken, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Poul Dalsager, Erling Dinesen, Bjarne Mørk Eidem, Rolf Fjeldvær, Steen Folke, Ralf Friberg, Leif Glensgård, Eiður Guðnason, Guttorm Hansen, Anna-Liisa Hyvönen, Bertel Haarder, Kirsten Jacobsen, Johan J. Jakobsen, Ilkka Kanerva, Lars Korvald, Olof Palme, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Petter Savola, Reulf Steen, V.J. Sukselainen, Erkki Tuomioja, Raino Westerholm och Seppo Westerlund.

*Yttrandet hade sålunda godkänts med 46 röster mot 2. 1 medlem avstod från att rösta.*

*Utskottets förslag, punkten II, bifölls.*

## 12

### **A 502/j: Medlemsförslag om tillsättande av utredning om Nordiska rådets organisation och verksamhetsformer**

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

**K. B. Andersen** (juridiska utskottets talesman): Hr. formand! Blot den korte bemærkning, da det er en sag, hvor der er forskellige meninger i udvalget, at når vi har kunnet nå frem til den indstilling, som er her, hænger det sammen med at juridisk udvalg forventer at blive orienteret om forløbet af overvejelserne i budgetkomiteen, specielt vedrørende kontrol- og dechargespørgsmål.

Jeg tror, det er korrekt at sige dette af hensyn til de medlemmer af udvalget, som er specielt interesserede i dette spørgsmål.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

13

**A 523/j: Medlemsförslag om ett nordiskt dataråd**

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til inden rådets 28. session 1980 at undersøge behovet og muligheden for etablering af et nordisk samarbejde vedrørende,

dels de sikkerheds- og sårbarhedsaspekter, som samfundet må have opmærksomheden rettet mod ved anvendelsen af den moderne datateknik,

dels det øgede behov for sikker information om datateknikken og følgerne af dens anvendelse, der er nødvendig for, at de politisk ansvarlige myndigheder og offentligheden er i stand til at vurdere og påvirke udviklingen og anvendelsen af elektronisk databehandlingsteknik i samfundet.

**Erik Adamsson** (juridiska utskottets talesman): Herr president! Utskottet har under senare år i olika sammanhang behandlat frågor om personskydd och datalagstiftning. Problemen som sammanhänger med dataflykt och dataflöde har särskilt uppmärksamrats.

Utskottet behandlade således 1977 ett medlemsförslag om en nordisk konvention om gemensamma regler för godkännande av datasystem på ADB som innehåller personupplysningar. Utskottet tillstyrkte inte medlemsförslaget men var ingalunda negativt till dess innehåll. Tvärtom uppfattade utskottet problemen som synnerligen angelägna att behandla på nordiskt plan. Med hänvisning till bl. a. att alla nordiska länder inte hade nationell lagstiftning vid denna tidpunkt, ville utskottet *då* inte förorda att en nordisk konvention ingicks. Utskottets ställningstagande byggde emellertid på den förutsättningen att så likartade dataregler som möjligt skulle eftersträvas mellan länderna.

Nordiska rådet anslöt sig på förslag av utskottet i ett yttrande till ministerrådet vid senaste sessionen till den uppfattning som

de nordiska justitieministrarna givit uttryck för, nämligen att det så snart som möjligt borde etableras ett praktiskt, administrativt samarbete mellan sådana organ i de nordiska länderna, som skall behandla utförsel och införsel av register och data.

Perspektivet på datafrågorna har nu vidgats på nordiskt plan från persondatafrågor till bl. a. säkerhetsproblemen och den politiska styrningen av den långsiktiga datatekniska utvecklingen och användningen av denna teknik i samhället. Den snabba tekniska utvecklingen inom datatekniken gör det synnerligen svårt för oss politiker, som är ansvariga, att följa och kontrollera utvecklingen. Jag har fört fram mina synpunkter till Nordiska rådet i det aktuella medlemsförslaget om ett nordiskt dataråd.

Jag menar att utvecklingen av datatekniken måste ske på ett från samhällets synpunkt acceptabelt sätt och inte bara som en automatisk följd av de ökade tekniska möjligheterna. Idén till ett nordiskt dataråd som ett forum för debatt och kommunikation mellan politiker och dataexperter har jag bl. a. hämtat från Nordisk dataunions seminarium sommaren 1977 "Datamaskinerna och samhällets sårbarhet".

En ny konferens hölls med Nordiska dataunionen sommaren 1978, benämnd Datapolitik. I seminariet deltog politiker samt representanter för näringsliv och offentlig förvaltning. Av den avslutande paneldebatten framgick att man var överens om: att form för meningsutbyte mellan datafolk och politiker behövs, att nationella organ för beredning och råd är till stor hjälp för beslutsfattarna, att ett nordiskt datapolitiskt råd är en fråga som ännu inte är mogen att avgöras, att behov finns av en likartad lagstiftning i de nordiska länderna vad gäller regleringen av samhällets datorisering och att det för vissa enskilda frågor krävs en samlad nordisk lösning.

Konferensen kom således till en något annan slutsats än man gjort föregående år, då idén om ett nordiskt dataråd lanserades.

Jag vill här också rikta uppmärksamheten på att Nordens fackliga samorganisation (NFS) nyligen har beslutat sig för att utarbeta ett handlingsprogram rörande fackets inställning till datorerna i arbetslivet. Facket avser inte att motarbeta den tekniska ut-

vecklingen, men anger att man måste ingri-  
pa där negativa følger hotar att oppstå.

*Juridiska utskottet* har noterat den tvek-  
samhet som finns hos flertalet remissorgan  
och hos deltagarna vid Nordisk dataunions  
senaste konferens till ett nordiskt dataråd.  
Utskottet anser emellertid att här *aktualise-  
ras* centrala problem av betydelse for den  
fortsatta utvecklingen av datatekniken i  
samhällets tjenst och under samhällets kon-  
troll, for vilka politikerna måste ta ansvar.

Utskottet framholder, att det kan spåras  
en utbredd osåkerhetskånsla rorande det  
sått på vilket de politisk ansvariga sårer-  
stårer att datatekniken fortsåttningvis ut-  
nyttjas av samhället till nytta for befolk-  
ningen for att den inte anvånds eller miss-  
brukas till fordel for intressen som utifrån  
samhällets synpunkt inte år efterstråvans-  
vårda.

*En nordisk løsning* ter sig hår naturlig  
ur utskottets synpunkt, eftersom mycket ty-  
der på att det hår gårer gemensamma pro-  
blem, dår løsningen av dem i ett land kan  
få konsekvenser i ett annat land. Nordiska  
rådet *bør visa sin vilja* att gå i spetsen for  
ett nordisk samarbeide, som bør etableras  
så snart som mójligt.

De undersøkninger som kråvs år av så-  
dan omfatning att de inte kan forretas av  
juridiska utskottet. Ministerrådet bør over-  
våge frågorne mot bakgrund av remissma-  
terialet og under intrycket av den poli-  
tiska tyngd, som ligger i en anslutning från  
Nordiska rådet till de synpunkter som an-  
fórt av utskottet i betånkandet. Infór-  
ande av tillfredsstållende regler og informa-  
tionskanaler år *synnerligen viktig*

Utskottet avviser inte direkt tanken på  
ett dataråd med politiker og eksperter i  
enlighet med medlemsforlaget. Men i for-  
sta hand ónskar utskottet en undersøkning  
av de resta problemens omfatning og om  
mójligt en vårdering av den læmpligaste løs-  
ningen av denna. Utskottet avviser inte hel-  
ler tanken på att utnyttja resurserne hos  
befintlige nasjonelle tillsynsmyndigheter,  
men menar att åven i denna del svaret kan  
ges forst sedan ministerrådet forøtagit en  
grundlig analys av problemstållningarna.

Utskottet anser att undersøkningen bør  
forøtas snarast og att ministerrådet bør  
avsluta sine overvågender forø næsta ses-

sion. Hårigenom ges utskottet mójlighet att  
overvåge om det finns behov av ytterligere  
initiativ från rådets sida vid sessionen 1980.

Herr president! Med det anfórdte ber jag  
att få yrka bifall till utskottets hemstållan.

**Statsråd Inger Louise Valle:** Som vi alle  
er kjent med, kan ukontrollert bruk av elek-  
tronisk databehandling medføre en svekkelse  
av enkeltindividets rettssikkerhet. Ikke minst  
kan det oppstå problemer av denne art når  
EDB-registrerte opplysninger utveksles over  
landegrensene. Ved eksport av personopp-  
lysninger og annet stoff av følsom karakter  
vil eksportørlandets kontrollregler i praksis  
ikke lenger få betydning. På den annen  
side vil import av data bety at mottager-  
statens myndigheter får ansvar også for ut-  
lendingers rettssikkerhet. For å skape en  
effektiv kontroll i disse tilfellene må for-  
holdene legges til rette for aktivt samarbeid  
mellom datamyndighetene i de forskjellige  
land.

I denne forbindelse vil jeg si meg glad  
for at Nordisk Råd på sin forrige sesjon  
sluttet seg til en uttalelse fra Ministerrådet  
om at det bør etableres et praktisk admini-  
strativt samarbeid mellom de myndigheter i  
de nordiske land som behandler dataspør-  
smål. Jeg ser det som særdeles viktig at de  
politiske myndigheter sikrer seg styring over  
utviklingen på dette feltet, så vel nasjonalt  
som internasjonalt.

For tiden er stillingen på lovgivnings-  
området at Sverige har sin datalov under  
revisjon, Danmarks lov trådte i kraft ved  
årsskiftet, mens Norges lov er vedtatt og  
ventelig vil tre i kraft i løpet av 1980. Så  
vidt jeg kjenner til, overveier man i Finland  
å nedsette en ny komite til å utrede disse  
spørsmål. Også i Island er datalovgivning  
under overveielse.

De datatilsynsorganer som det vil bli  
aktuelt å igangsette samarbeid mellom, er  
altså delvis helt nyopprettede eller ennå ikke  
etablert. Det norske datatilsyn vil således  
forst komme i virksomhet i løpet av 1980,  
ikke allerede i 1979, som var antydte av  
juridisk utvalg i dets betenkning til doku-  
ment C 1. Ved detaljplanleggingen av sam-  
arbeidet vil det være svært verdifullt at  
organene selv kan være med på å trekke

opp retningslinjene. Jeg vil derfor fullt ut støtte det initiativ i denne retning som ventelig vil bli tatt fra svensk side straks også det norske datatilsyn er kommet i virksomhet.

Uansett hvilke former for samarbeid vi måtte komme fram til, vil jeg understreke betydningen av at feltet ikke overlates til ekspertene alene. Politikerne må hele tiden være seg sitt ansvar bevisst og gjøre sin innflytelse gjeldende på dette viktige området. Om dette bør skje innenfor rammen for et nordisk dataråd som foreslått i medlemsforslaget, tar jeg ikke nå standpunkt til.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparatet beträffande juridiska utskottets förslag till rekommendation.

*För rekommendationen röstade:*

Erik Adamsson, Einar Ágústsson, K. B. Andersen, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Niels Bollmann, Eric Carlsson, Chr. Christensen, Ib Christensen, Pauli Ellefsen, Rolf Fjedvær, Kristian Gestrin, Astrid Gjertsen, Gils Guðmundsson, Eiður Guðnason, Svend Haugaard, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Gustav Holmberg, Alfred Håkansson, Doris Håvik, Johan J. Jakobsen, Knut Johansson, Elver Jonsson, Sinikka Karhuvaara, Tellervo Koivisto, Håkon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Thor Lund, Sven Mellqvist, Inge Fischer Møller, Sture Palm, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Kaarina (Kati) Peltola, Gunnar Richardson, Poul Schlüter, Reulf Steen, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Ingrid Sundberg, Per Olof Sundman, Bernhardt Tastesen, Sigrid Utkilen, Lars Werner, Håkan Winberg och Marjatta Väänänen.

*Frånvarande var:*

Aimo Ajo, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Nils Dahlman, Poul Dalsager, Erling Dinesen, Bjarne Mørk Eidem, Kjell-Olof Feldt, Steen Folke, Ralf Friberg, Leif Glensgård, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Anna-Liisa Hyvönen, Bertel Haarder, Kirsten Jacobsen, Svava Jakobsdóttir, Ilkka Kanerva,

Lars Korvald, Essen Lindahl, Jan-Ivan Nilsson, Olof Palme, Petter Savola, Erkki Tuomioja, Raino Westerholm, Seppo Westerlund och Kåre Willoch.

*Rekommendationen hade sålunda antagits med 49 röster.*

## 14

### A 532/j: Medlemsförslag om nordiska regler för jägarcompetens

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd anmoder Nordisk Ministerråd om at undersøge mulighederne for at samordne de nordiske landes regler om jægerkompetence på en sådan måde, at det ved erhvervelse af jagtret anerkendes, at jægerkompetence erhvervet af nordiske statsborgere i ét nordisk land er ligeværdig med jægerkompetence erhvervet i et andet nordisk land.

**Winberg** (juridiska utskottets talesman): Herr president! För många människor i de nordiska länderna utgör jakten en betydelsefull fritidssysselsättning. Trots — eller möjligen på grund av — den ökade urbaniseringen tycks intresset för jakt vara i ständigt ökande. De nordiska länderna har också stora möjligheter att tillfredsställa befolkningen önskemål att jaga.

Flera skäl talar emellertid för att man nu måste ställa större krav på jägarnas kunskaper än tidigare. Några sådana skäl är att antalet jägare ökar, den fortlöpande tekniska utvecklingen och nya rön inom forskningen på viltvårdens område. En god jägare måste ha sådana kunskaper i jaktteknik att djuren inte drabbas av onödigt lidande. Andra människor som samtidigt med jägarna vistas i skog och mark måste ha rätt att kräva sådan säkerhet att de inte utsätts för vådaskjutning. Vi känner nog alla till fall där svåra olyckor genom vådaskjutning har ägt rum.

Det är naturligt att man mot denna bak-

grund ställer upp krav på dem som skall få jaga. Regler om olika former av prov för jägare finns redan antagna i flera nordiska länder eller också förbereds sådana regler.

Den svenska riksdagen antog förra våren ett lagförslag som innebar krav på kompetensprov för jägare. Inneböörden var att den som vill förvärva vapen för jaktändamål skall avlägga ett jägarprov.

I medlemsförslaget A 532/j har påpekat önskvärdheten att få så enhetliga bestämmelser som möjligt på det här området. Man har också där ifrågasatt en samordning av de nordiska ländernas regler om jägarkompetens.

Den allmänna tanken om likartade regler har väl i stort sett fått ett positivt mottagande av remissinstanserna medan däremot frågan om samordnade regler för jägarkompetensen har mött vissa gensagor.

Juridiska utskottet, som har behandlat medlemsförslaget, har pekat på det långvariga nordiska samarbetet när det gäller utformningen av nationella jakt- och fridlysningsbestämmelser och att det därför också är naturligt att värdera de nationella bestämmelserna om jägarkompetensen i ett nordiskt perspektiv.

Utskottet ställer sig emellertid skeptiskt till om man skall gå så långt så att man nu skall införa en samordning av de olika ländernas regler om jägarkompetens. Utskottet påpekar bl. a. att man inte kan bortse från att naturförhållandena i de nordiska länderna skiljer sig så mycket från varandra att också reglerna för att förvärva jägarkompetens kan vara olika. Det hindrar emellertid inte, enligt utskottets mening, att ett nordiskt land kan erkänna ett jaktprov som har skett i ett annat land och ge det sådan verkan att det av en nordisk medborgare som vill gå på jakt i ett annat land inte behöver krävas att han också utför jaktprovet i jaktlandet. Det hindrar naturligtvis inte ett krav om att en jägare skall ha jaktlicens i det land han jagar.

En sådan här ordning kan kombineras med en viss harmonisering av innehållet av det kompetensprov som skall göras innan man förvärvar jägarkompetensen. Juridiska utskottet hemställer därför till rådet att anmoda ministerrådet att undersöka möjligheterna för att samordna de nordiska län-

dernas regler om jägarkompetens på sådant sätt att det vid förvärv av jakträtt erkänns att jägarkompetens som har förvärvats av nordiska medborgare i ett nordiskt landt skall vara likvärdigt med kompetens som förvärvats i ett annat nordiskt land.

Jag ber, herr president, att få yrka bifall till juridiska utskottets hemställan.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande juridiska utskottets förslag till rekommendation.

*För rekommendationen röstade:*

Erik Adamsson, K.B. Andersen, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Niels Bollmann, Eric Carlsson, Chr. Christensen, Ib Christensen, Pauli Ellefsen, Kjell-Olof Feldt, Rolf Fjeldvær, Kristian Gestrin, Astrid Gjertsen, Gils Guðmundsson, Svend Haugegaard, Sverrir Hermannsson, Elsi Hetemäki-Olander, Gustav Holmberg, Alfred Håkansson, Doris Håvik, Svava Jakobsdóttir, Knut Johansson, Elver Jonsson, Sinikka Karhuvaara, Tellervo Koivisto, Håkon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Thor Lund, Sven Mellqvist, Inge Fischer Møller, Sture Palm, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Kaarina (Kati) Peltola, Poul Schlüter, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Ingrid Sundberg, Per Olof Sundman, Bernhardt Tastesen, Sigrid Utkilen, Lars Werner, Kåre Willoch, Håkan Winberg och Marjatta Väänänen.

*Mot rekommendationen röstade:*

Leif Glensgård.

*Frånvarande var:*

Einar Ágústsson, Aimo Ajo, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Nils Dahlman, Poul Dalsager, Erling Dinesen, Bjarne Mørk Eidem, Steen Folke, Ralf Friberg, Eišur Guðnason, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Allan Hernelius, Anna-Liisa Hyvönen, Bertel Haarder, Kirsten Jacobsen, Johan J. Jakobsen, Ilkka Kanerva, Lars Korvald, Essen Lindahl, Jan-Ivan Nilsson, Olof Palme, Gunnar Richardson, Petter Savola, Reiulf Steen, Erkki Tuomioja, Raino Westerholm och Seppo Westerlund.

*Rekommendationen hade sålunda antagits med 45 röster mot 1.*

15

**A 541/j: Medlemsförslag om självständig färöisk representation i Nordiska rådet**

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Eivor Marklund hade i en reservation, fogad till utskottets betänkande, hemställt, att Nordiska rådet uppdrar åt presidiet att ta initiativ till en utredning rörande möjligheterna till självständig representation i Nordiska rådet för Färöarna.

**Erik Adamsson** (juridiska utskottets talesman): Herr president! Vid rådets senaste session hade jag anledning att från talarstolen presentera juridiska utskottets synpunkter på ett medlemsförslag om självständig färöisk representation i rådet. Jag står här igen i samma ärende, nämligen att framlägga utskottets synpunkter på ett nytt medlemsförslag med samma syfte, väckt i september 1978 av bl. a. den förslagsställare som väckte det tidigare förslaget (Erlendur Patursson).

Utskottet har stannat för att — liksom förra året — föreslå rådet att inte låta medlemsförslaget föranleda några åtgärder från rådets sida. Samma argument har återopats för detta ställningstagande i år som förra året.

Innan jag går in på en redovisning av utskottets skäl för sitt beslut vill jag framhålla, att juridiska utskottet hyser stor förståelse och respekt för de ansträngningar och intresse för att fördjupa det nordiska samarbetet som medlemsförslaget är uttryck för.

Såvitt gäller själva sakfrågan har utskottet den uppfattningen att enligt gällande bestämmelser i Helsingforsavtalet (artikel 44) försiggår samarbete i Nordiska rådet mellan de nordiska ländernas folkrepresentationer och regeringar. Härmed avses samarbetet mellan suveräna staters folkrepresentationer och regeringar. Detta har bl. a. fastslagits i samband med den s. k. Kling-

utredningen som utredde Ålands och Färöarnas representation i rådet och som resulterade i den representationsform som vi nu har i rådet för Åland och Färöarna sedan 1970. Utskottet finner inte att några omständigheter tillkommit som skulle utgöra skäl för en ändrad inställning.

Jag vill starkt understryka att juridiska utskottet grundar sin inställning enbart på en stats- och folkrättslig värdering av det officiella nordiska samarbetet. De skäl, som av förslagsställaren återopats för en förnyad behandling av ämnet — frågan om införandet av grönländskt självstyre och dess konsekvenser på grönländsk representation i Nordiska rådet kopplat till färöisk sådan representation — har således utskottet inte funnit föranleda ett ändrat ställningstagande.

Herr president! Jag får således yrka bifall till utskottets hemställan att rådet inte företager sig något med anledning av medlemsförslaget.

**Werner:** Herr president! I den reservation som Eivor Marklund avgivit till juridiska utskottets betänkande har föreslagits något så beskedligt som en utredning om möjligheterna till självständig representation i Nordiska rådet för Färöarna.

Färöarna är en av de nordiska nationerna men kan inte delta i Nordiska rådets arbete på lika villkor som de övriga. Det har sagts att den nuvarande ordningen för den färöiska representationen bara är tillfällig. Men det verkar alltmer som om det är fråga om en permanent tillfällig lösning.

Alla tidigare argument för en självständig färöisk representation i Nordiska rådet kvarstår och gäller i lika hög grad som då de först framfördes för flera år sedan. Det samma gäller inte skälen *mot* den färöiska representationen.

Det nordiska samarbetet är positivt och Nordiska rådets arbete bidrar aktivt för att ytterligare utveckla detta samarbete. Den nuvarande ordningen för Färöarnas representation försvårar och lägger hinder i vägen för det färöiska deltagandet i samarbetet och därför bör också rådet se över och ändra de bestämmelser som orsakar detta.

Ett enigt lagting på Färöarna har uttalat



krav på en självständig färöisk representation och vilja till aktivt deltagande i det nordiska samarbetet.

Juridiska utskottets betänkande innebär att allt förblir som det nu är, med alla de svårigheter det innebär för Färöarna. Utskottet fullföljer därmed det ovilliga handlande som rådet uppvisat mot Färöarna.

De som vill något annat, att det nordiska samarbetet skall stärkas ytterligare och att det färöiska folket skall få självständig representation, bör stödja reservationen som avgivits av Eivor Marklund om en utredning för att undersöka hur detta bästa skall ordnas.

Herr president! Med detta vill jag yrka bifall till reservationen till juridiska utskottets betänkande.

**Svava Jakobsdóttir:** Herr president! Förslaget om självständig färöisk representation i Nordiska rådet ger anledning till att se noga på själva Nordiska rådets form och struktur och fundera över hur det stämmer överens med våra ideal om demokrati och jämställdhet. Man frågar sig gärna hur Nordiska rådet är utrustat för att stärka och främja det nordiska kulturarvet, jämlikheten mellan människor och nationer.

I internationella fora har de nordiska länderna arbetat för ökad självständighet för nationer och stött undertryckta grupper strävanden att uppnå sina rättigheter. Även om många anser att det inte gjorts tillräckligt i enstaka fall, är det ett faktum att i internationella fora är de nordiska länderna kända för att inta rättvisa ståndpunkter. Det är åtminstone den bild som vi gärna ser tecknad av oss själva, och vi anstränger oss för att uppehålla den bilden.

Men stämmer det när vi tänker på den fråga som nu behandlas? I detta sammanhang måste vi påminnas om att denna fråga inte enbart gäller färingarna. Grönland får självstyre i maj, och jag vill använda detta tillfälle att önska grönländarna lycka och framgång. Därför måste man vänta sig att rådet behandlade denna fråga mer ingående än hittills — det borde faktiskt skett. Nordiska rådet bör ta initiativ och ta ställning till vilken plats rådet ämnar ge dessa nationer i det nordiska samarbetet i framtiden.

I juridiska utskottets betänkande ifråga-

sätts inte rådets nuvarande form och struktur, dvs. att det nordiska samarbetet på det politiska planet också i framtiden bör vara ett samarbete mellan suveräna staters folkförsamlingar och regeringar.

Form är bra, ja nödvändig, men när den används för att dra uppmärksamheten från ett magert innehåll, då är vi på villövågar. Det skadar inte i detta sammanhang att påminna om den fornnordiska diktingens drottkväden som blomstrade från cirka 900-talet och fram till 1200—1300-talet.

Skalden proklamerade drottkväden till konungarnas ära vid hovet. Innehållet var förutbestämt. Skalden nödgades räkna upp konungarnas dygder och bragder i sköna ordalag. Innehållet gav inte anledning till stora visioner eller inspirationer, men skalden kompenserade detta med att insvepa det enformiga innehållet i en form som blev desto mer komplicerad då innehållet var magert och frasartat. Den skald som kunde med den största uppfinningsrikedom tala om nästan ingenting eller åtminstone enbart det som alla var ense om fick det mesta berömmet. Formen var det primära — med komplicerad allitteration, invecklade rim och svårbegripliga metaforer.

När jag funderar på färingarnas framstötter om en självständig plats i Nordiska rådet och hur detta förslag förmodligen kommer att behandlas, kan jag inte undgå att fråga mig om Nordiska rådet håller på att bli ett modernt drottkväde, där formen överskuggar det ursprungliga budskapet om demokrati och jämlikhet. Det måste vara en av Nordiska rådets uppgifter att förstärka demokratin i vårt samarbete och därmed fördjupa innehållet i detta ord.

Min mening är att rådets stadgar bör ändras så att de nordiska nationerna, som icke är suveräna stater men har ett eget lagstiftande ting, bereds möjlighet att ansöka om en självständig representation i Nordiska rådet, om de så önskar. Endast detta tror jag överensstämmer med idén bakom Nordiska rådets tillkomst. Nordiska rådet är till sin natur ett parlamentariskt samarbete, och vi måste komma ihåg att tingen eller parlamenten bygger på forna traditioner i Norden. Mot denna bakgrund tror jag inte att ändrade stadgar för rådet skulle förvanska vår uppfattning om suveränite-

tens natur och värde. Det skulle däremot ge ett exempel på ett samarbete som prioriterar demokrati och jämlikhet framför gamla former. Det skulle enligt min mening styrka Nordiska rådet och de nordiska nationerna både inåt och utåt.

**Erlendur Patursson:** Jeg vil først rette en takk for den støtte dette forslaget har fått her på denne talerstol i dag, først fra svensk hold og siden fra islandsk hold.

Jeg har i generaldebatten allerede uttalt meg om foreliggende forslag og skal her i dag bare tilføye noen ganske få ord.

Da samme forslag var til behandling under sesjonen i Oslo i fjor, ble forslaget avvist med den begrunnelse at man måtte avvente det kommende grønlandske hjemmestyre. Når man nå vet at Grønland får dette hjemmestyret, må man finne på en annen unnskyldning. Og den unnskyldningen er at Færyene ikke er en suveren stat, og at det ville svekke Nordisk Råds autoritet såfremt et ikke-suverent land ble medlem.

Hertil skal jeg bemerke:

For det første: Det er riktig at Færøyene ikke er en selvstendig stat, men likevel har vi en slags konstitusjon.

For det andre: Jeg kan ikke innse at Færøyenes medlemskap på noen som helst måte vil svekke Nordisk Råds autoritet eller stilling. Jeg vil tvert imot hevde at Færøyenes medlemskap ville styrke Nordisk Råd.

For det tredje: Som nevnt i mitt innlegg i generaldebatten, stiler vi på Færøyene mot den fulle suverenitet. Og medlemskap i Nordisk Råd vil nettopp være en viktig milepæl i disse bestrebelsler. Den støtte må dere da kunne gi oss.

For det fjerde: Apropos suverenitet! Vi vet alle sammen at et av medlemslandene i Nordisk Råd allerede har mistet en del av sin suverenitet og er i ferd med å miste en enda større del av sin politiske frihet. Så jeg mener at man skal være varsom med dette suverenitetsargumentet.

Med disse ord vil jeg anbefale mitt, Steen Folkes, Ib Nørlunds og Mogens Voigts forslag til Rådets vedtak, som lyder:

”Nordisk Råd rekommanderer presidiet å utarbeide og forelægge rådet forslag om sådanne endringer i avtalen om Nordisk

Råd, at Færøyene blir selvstendig medlem av rådet like stilt med de øvrige.”

Såfremt man ikke gjør det, gjør man seg skyldig i en nedvurdering av et av de nordiske folk — en nedvurdering som smaker av apartheidpolitikk.

Jeg vil anmode om at det opprinnelige forslaget først kommer til avstemning, og såfremt dette ikke blir vedtatt, deretter de andre.

**Einar Ágústsson:** Hr. præsident! Selv om jeg nu er medlem af juridisk udvalg, så fik jeg ikke lejlighed til at deltage i møderne den 15. og 16. januar, hvor denne sag blev behandlet. Derfor vil jeg med et par ord sige min mening om sagen.

Jeg kan i øvrigt henvise til min tale i Nordisk Råd sidste år i februar, da jeg støttede en selvstændig færøsk deltagelse i Nordisk Råd, og jeg behøver ikke at gentage, hvad jeg sagde da. Men da havde jeg ikke stemmeret, det har jeg nu, og den vil jeg bruge til at sige ja til den resolution, som nu skal under behandling.

Hvis vi ikke kan enes om resolutionen, så er jeg tilbøjelig til at støtte den reservation, som også findes her, og som går ud på, at Nordisk Råd skal undersøge de muligheder, der findes for at ændre sine egne regler, således at en selvstændig færøsk repræsentation kan finde sted.

**Dahlman:** Herr president! Den åländska inställningen till denna fråga har sedan Oslo-sessionen icke undergått någon förändring. I princip hävdar vi fortfarande, att då Åland och Färöarna inom givna områden har självständig beslutanderätt och därvid är jämställda, stöder vi således också i princip en självständig anslutning till rådet för Färöarna och för oss själva. Denna principiella inställning hävdade vi också från åländsk sida då en anslutning för tio år sedan var aktuell. Förhandlingarna ledde emellertid, som alla vet, till en överenskommelse, vilken jag berörde i mitt inlägg i generaldebatten och med vilken överenskommelse vi tillsvidare har varit fullt nöjda och icke haft skäl att upphäva. Vi har inte ens tagit frågan upp till diskussion.

Härmed vill jag ha sagt, att vi på Åland icke önskar motarbeta ett initiativ från få-

röisk sida om en stärkt eller helt självständig representation i rådet, helst om enighet här- om föreligger från färingarna själva.

Såsom under Oslo-sessionen anser vi lik- väl att man borde avvakta den situation som uppstår då ett medlemskap från Grön- lands sida blir aktuellt. Först då kan tid- punkten också bli aktuell för en omprö- vning av sakförhållandena. Lyckligast och mest ändamålsenligt bleve då, att vi på Färöarna, Grönland och Åland kommer samman och uppgör ett handlingsprogram där alla synpunkter av konstitutionellt, öko- nomiskt och administrativt slag tas under övervägande.

**K. B. Andersen:** Hr. formand! I anled- ning af, at Grønland har været nævnt dels i forbindelse med forslaget, dels også nu af den sidste taler, synes jeg blot, jeg vil hen- vise til de bemærkninger, som den danske statsminister gjorde her i tirsdags, hvor han sagde — og jeg beder formanden om tillad- else til et kort citat — at han ville ”finde det værdifuldt, hvis det grønlandske hjem- mestyre, når tiden er inde, kan indtage sin plads i det nordiske samarbejde. Hvis hjem- mestyret over for den danske regering til- kendegiver sit ønske herom, vil regeringen naturligvis over for Nordisk Råd rejse spørgsmålet om, under hvilken form Grøn- land kan blive repræsenteret i rådet. Jeg er sikker på, at Grønland derefter kan give sit bidrag til den nordiske families trivsel”.

Jeg tror også, alle vil forstå, at vi fra dansk side på alle punkter i forbindelse med Grønland netop nu respekterer, at vi ikke skal foregribe, hvad det hjemmestyre, som træder i kraft efter maj, ønsker med hensyn til sin tilknytning også til denne form for nordisk samarbejde.

**Præsidenten:** Hr. Erlendur Patursson fore- slog for et øjeblik siden i sit indlæg, at rådet fik lejlighed til at votere om det oprindeligt stillede medlemsforslag af 20. september 1978. Dette medlemsforslag er imidlertid ikke indbefattet i de forslag, som juridisk udvalg har videresendt her til rådet.

Jeg har derfor den opfattelse, at det ikke er muligt i dette møde at efterkomme hr. Paturssons forslag, og skal foreslå, at det

tema, som sættes til afstemning, er det, som juridisk udvalg har indstillet. Det vil sige, at der voteres om udvalgets forslag og ud- valgets reservation. Afstemningen følger ikke det vanlige mønster. De, som støtter reservationen, skal nemlig stemme ja, og de, som støtter udvalgets forslag, skal stemme nej.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat be- träffande reservantens förslag.

*För reservantens förslag röstade:*

Einar Ágústsson, Ilkka-Christian Björk- lund, Pauli Ellefsen, Leif Glensgård, Gils Guðmundsson, Eiður Guðnason, Ragnhil- dur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Sva- va Jakobsdóttir, Erlendur Patursson, Kaa- rina (Kati) Peltola och Lars Werner.

*Mot reservantens förslag röstade:*

Erik Adamsson, K.B. Andersen, Jo Ben- kow, Gunnar Berge, Niels Bollmann, Eric Carlsson, Chr. Christensen, Ib Christensen, Bjarne Mørk Eidem, Kjell-Olof Feldt, Rolf Fjeldvær, Kristian Gestrin, Astrid Gjertsen, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Elsi Hetemäki-Olander, Alfred Håkansson, Do- ris Håvik, Knut Johansson, Elver Jonsson, Sinikka Karhuvaara, Tellervo Koivisto, Hå- kon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Thor Lund, Sven Mellqvist, Inge Fischer Møller, Jan-Ivan Nilsson, Sture Palm, Robert Pe- dersen, Gunnar Richardson, Poul Schlüter, Liv Stubberud, V.J. Sukselainen, Ingrid Sundberg, Bernhardt Tastesen, Sigrid Ut- kilen, Seppo Westerlund, Kåre Willoch, Hå- kan Winberg och Marjatta Väänänen.

Nils Dahlman, Svend Haugaard och Per Olof Sundman *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Aimo Ajo, Ingvar Bakken, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Poul Dalsager, Erling Dinesen, Steen Folke, Ralf Friberg, Allan Hernelius, Gustav Holmberg, Anna- Liisa Hyvönen, Bertel Haarder, Kirsten Ja- cobsen, Johan J. J. Jakobsen, Ilkka Kaner- va, Lars Korvald, Essen Lindahl, Olof Pal- me, Petter Savola, Reulf Steen, Erkki Tuo- mioja och Raino Westerholm.

*Reservantens förslag hade sålunda förkastats med 12 röster mot 41. 3 medlemmar avstod från att rösta.*

*Utskottets förslag bifölls.*

**16**

**D 1979/12/1972/j; Meddelande om rekommendation nr 12/1972 angående förbud mot tobaksreklam**

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

*Utskottets förslag bifölls.*

**17**

**D 1979/2/1974/j; Meddelande om rekommendation nr 2/1974 angående nordiskt förbud mot alkoholreklam**

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

*Utskottets förslag bifölls.*

**18**

**D 1979/29/1966/j; Meddelande om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention**

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

*Utskottets förslag bifölls.*

Mötet avslutades kl. 12.40.

## Protokoll

### 9:e mötet

**Fredagen den 23 februari 1979 kl. 14.00**

**President: Jan-Ivan Nilsson**

#### Dagordning:

1. E 12: Fråga till Sveriges regering om invandrarnas rätt till valfrihet i fråga om den kulturella identiteten inom skolpolitiken

2. E 18: Fråga till Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar om stöd till de nationella språknämnderna

---

3. C 1: Berättelse från Nordiska ministerrådet om det nordiska samarbetet (*kulturutskottets betänkande*)

4. A 525/k: Medlemsförslag om inrättandet av ett nordiskt sekretariat för biblioteksfrågor

5. A 512/k: Medlemsförslag om undersökning angående upprättandet av ett Nordens institut på Åland

6. A 513/k: Medlemsförslag om nordiskt samarbete rörande medicinsk genetik

7. A 520/k: Medlemsförslag om yrkesutbildning för ungdom m. fl. grupper

8. A 521/k: Medlemsförslag om gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare

9. A 526/k: Medlemsförslag om arrangerande av en samnordisk konferens om barnkultur samt om produktion och förmedling av samnordiska kulturtjänster för barn

10. A 529/k: Medlemsförslag om en nordisk folkhögskola i Västnorge

11. A 531/k: Medlemsförslag om nordiskt samarbete om lättläst (LL) litteratur

12. C 22/k: Berättelse från Nordiska sommaruniversitetet

13. C 16/k: Berättelse om Nordiska kulturfonden

14. C 26/k: Berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet

D 1979/14/1975/k: Meddelande om rekommendation nr 14/1975 angående språkundervisning för finska barn i Sverige

15. D 1979/7/1966/k: Meddelande om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervisning i radio och TV

16. D 1979/17/1969/k: Meddelande om rekommendation nr 17/1969 angående samarbete på musikerterapiens område

17. D 1979/18/1974/k: Meddelande om rekommendation nr 18/1974 angående information om Norden och kurser i nordiska språk i Finland m. m.

18. D 1979/19/1972/k: Meddelande om rekommendation nr 19/1972 angående samarbete på veterinärmedicinens område

19. D 1979/19/1973/k: Meddelande om rekommendation nr 19/1973 angående högre lantbruksundervisning och forskning

20. D 1979/16/1975/k: Meddelande om rekommendation nr 16/1975 angående utvidgat nordiskt idrottsarbete

21. D 1979/13/1975/k: Meddelande om rekommendation nr 13/1975 angående förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia

22. D 1979/8/1976/k: Meddelande om rekommendation nr 8/1976 angående TV-program för sjöfolk

23. Bemyndigande för presidiet att tillätta kommittéer

24. Fastställande av tidpunkt och plats för nästa session

25. Sessionen avslutas

### Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Johannes Antonsson återtagit sin plats i rådet och att Alfred Håkansson lämnat sessionen samt att Ralf Friberg och Kåre Willoch lämnat sessionen.

*Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.*

### 1

#### E 12: Fråga till Sveriges regering om invandrarnas rätt till valfrihet i fråga om den kulturella identiteten inom skolpolitiken<sup>1)</sup>

**Björklund:** Herr president! Jag får hänvisa till motiveringarna i det skriftliga spörsmål, som har utdelats och där frågan riktad till Sveriges regering lyder så här: Har Sveriges regering för avsikt att vidta sådana åtgärder att den av Sveriges riksdag och regering fastställda valfriheten för invandrare beträffande den kulturella identiteten kan förverkligas för de finskspråkiga invandrarnas del inom den praktiska skolpolitiken?

Statsrådet **Birgit Rodhe:** Herr president! Herr Ilkka-Christian Björklund har till Sveriges regering ställt frågan, om regeringen har för avsikt att vidta sådana åtgärder att valfriheten för invandrare beträffande den kulturella identiteten kan förverkligas för de finskspråkiga invandrarnas del inom den praktiska skolpolitiken.

På denna fråga skulle jag kort och gott kunna svara ja, men jag skall utveckla detta ja något.

Först vill jag dock kommentera något de uppgifter som Ilkka-Christian Björklund bygger sin fråga på.

Herr Björklund befarar med stöd i en inom skolöverstyrelsen icke slutbehandlad PM att myndigheterna skulle börja tillämpa utbildningsprinciper som är oförenliga med av regering och riksdag fastställda mål. Detta är naturligtvis inte riktigt.

Den PM som herr Björklund refererar till med titeln "Invandringen och utbildningsväsendet — några utgångspunkter för ett långsiktigt handlingsprogram" har utarbetats av en arbetsgrupp inom skolöverstyrelsen. Den har remitterats till ett stort antal intressenter inom skolvärlden — bl. a. har ledamöterna av den finska delegationen av finsk-svenska utbildningsrådet givits tillfälle att avge synpunkter. Promemorian tillsammans med remissmaterialet är nu under behandling inom skolöverstyrelsen och kommer enligt vad jag erfarit att leda fram till ett utvecklingsprogram för en ökad valfrihet för bl. a. den finskspråkiga gruppen i Sverige. Skolöverstyrelsen kommer att redovisa detta program under våren. Regering och riksdag kommer att underställas de delar av utvecklingsprogrammet som kräver statsmakternas beslut.

Jag övergår nu till att redovisa bl. a. regeringens förslag i årets budgetproposition avseende ökade insatser för invandrabarnen i Sverige.

Svenska regeringen har i årets budgetförslag till riksdagen föreslagit en sänkning av åldern för statsbidrag till hemspråksträning i förskolan från 6 till 5 år för att stimulera invandrabarnens språkutveckling i förskolan. Detta innebär en dryg fördubbling av anslaget för detta ändamål från 10 till 22 miljoner.

Vidare har regeringen föreslagit att resurserna för hemspråkundervisning och stöd- undervisning i svenska läggs samman för att ge kommunerna möjlighet att i grundskolan prioritera hemspråkundervisningen i lägre åldrar om detta bedöms lämpligt för den enskilde elevens språkutveckling. Regeringen föreslår också att hemspråkundervisning införs i särskolan.

Jag vill erinra om att statsbidragssystemet för grundskolan numera medger olika grupperingar på alla stadier i grundskolan, vilket

<sup>1)</sup> Frågan tryckt s. 1897

ger kommunerna frihet att anordna också enspråkiga undervisningsgrupper. I vissa kommuner har vissa språkgrupper kunnat bilda underlag för egna hela klassavdelningar.

Jag vill i sammanhanget också erinra om att finskspråkiga gymnasieklasser inrättats på försök i Stockholm.

I hemspråkläraryrket har för nästa läsår reserverats 36 platser av 120 för finskspråkiga hemspråklärare. Vidare anordnas dels en lågstadieläraryrket, dels en mellanstadieläraryrket med 24 platser vardera för studerande med finska som modersmål.

Slutligen kan jag nämna att ett ökat stöd till produktion av läromedel på invandrarnas hemspråk har föreslagits.

De här nämnda åtgärderna som syftar till en aktiv tvåspråkighet är naturligtvis inte i sig tillräckliga för att säkra valfrihet vad gäller invandrarnas kulturella identitet.

Härför krävs åtgärder även utanför skolpolitikens område. Några sådana åtgärder är stödet till bl. a. finsk amatörteaterverksamhet och finskspråkiga teatergästspel, bidrag till folkbibliotekens inköp av litteratur på invandrar- och minoritetsspråk, stöd till utgivning av litteratur på invandrar- och minoritetsspråk och till utgivning av bl. a. finskspråkiga tidningar och tidskrifter. På alla dessa områden finns sedan flera år statsunderstödd verksamhet.

Herr president! Insatserna för invandrare och minoritetsgrupper kan naturligtvis inte begränsas till hemspråksreformen och de följdbeslut som den har givit — och ger — upphov till.

Det handlar ju här om en utveckling där avsikten är att genom statliga och kommunala stödinsatser ta till vara olika gruppers kulturarv och härigenom berika svenskars och minoriteters gemensamma tillvaro i Sverige.

Den här givna redovisningen av föreslagna åtgärder för utvecklingen i skolan av invandrarnas språkundervisning och kulturella identitet skall alltså ses som steg på vägen i en fortlöpande utveckling av insatserna för invandrarna, däribland de finskspråkiga, i Sverige.

Jag har härmed svarat ja på herr Björklunds fråga.

**Björklund:** Herr president! Jag vill tacka statsrådet Rodhe för hennes välvilliga inställning till och förståelse för de problem jag här har tagit upp samt framför allt för den redogörelse som hon kom med över ett antal glädjande insatser som Sverige ämnar företaga för finska invandrarbarn.

Tyvärr lät statsrådet ändå bli att gå in på den rätt väsentliga frågan om invandrarföräldrarnas och -organisationernas medverkan vid anordnandet av den s. k. hemspråksundervisningen.

Detta synes vara den springande punkten i det utvecklingsprogram som håller på att utarbetas inom svenska skolöverstyrelsen utgående från den promemoria jag hänvisade till i motiveringarna.

Bl. a. den svenska skolförordningen förutsätter för närvarande invandrarföräldrarnas medverkan då man fattar beslut om undervisningsspråket i skolorna.

Vad jag fått erfara, har invandrarorganisationerna i några svenska kommuner ändå varit tvungna att rentav anlita justitieombudsmannen för att dessa kommuner helt enkelt vägrat samråda och därmed brutit mot rådande bestämmelser.

Under sådana omständigheter har invandrarföräldrarna självfallet blivit oroade av, att skolöverstyrelsen — alltså det centrala fackambetsverket på området — börjat utarbeta sådana riktlinjer som ser ut att avskaffa den nuvarande skyldigheten att låta föräldrarna medverka.

I utkastet till det nya programmet sägs det nämligen för grundskolan enbart: "Kommunen beslutar". Basta!

Statsrådet Rodhe underströk här i svaret, att de här planerna som gått på remiss, bara är ett förslag från en arbetsgrupp och att det slutliga programmet kommer att underställas både regering och riksdag.

Och kanske jag då, herr president, får be statsrådet försäkra, att åtminstone den nuvarande svenska regeringen inte kommer att tillåta att invandrarföräldrarna och organisationerna åsidosättes då man beslutar om undervisningsspråket.

Jag vore alltså tacksam ifall statsrådet Rodhe entydigt kunde tillbakavisa det som jag har haft anledning att befara.

Statsrådet **Birgit Rodhe**: Herr president! Det är en mycket viktig sak som herr Björklund tar upp. I den mån kommuner har utarbetat och genomfört en organisation för undervisningen av invandrarbarn utan att konsultera invandrarföräldrarna och -organisationerna måste det sägas rent ut att de har gjort sig skyldiga till fel. Detta kan på intet sätt komma bort i en slutgiltig skrivning av det program som nu är under utarbetande. Det skulle också vara mot all praxis när det gäller motsvarigheter för svenska barn i sammanhanget — där konsulterar man så långt som möjligt föräldrarna, vilkas medinflytande inom skolväsendet alltmer markeras.

Det är kanske viktigt att här understryka att det programförslag som har föranlett herr Björklunds fråga gått ut direkt från en arbetsgrupp i skolöverstyrelsen. Det har alltså inte underställts de beslutande organen inom skolöverstyrelsen, utan man har tydligen velat testa idéerna, synpunkterna och förslagen innan man tar upp dem på mer formell nivå ens inom skolöverstyrelsen. När remissyttrandena kommit in — som säkerligen innehåller de synpunkter som här har anförts — kommer förslaget att gå de officiella vägarna inom skolöverstyrelsen och underställas dess styrelse, som med säkerhet kommer att bevaka denna sak. Skulle det inte ske — vilket jag anser osannolikt — har regeringen ändå möjlighet att göra det och kommer att göra det. Förslaget kommer att underställas regering och riksdag i varje punkt där det finns anledning till detta.

Det är fullkomligt klart att kommunerna är skyldiga att i det här sammanhanget samråda med invandrarbarnens föräldrar och vederbörande organisationer.

**Björklund**: Herr president! Jag vill tacka för det här klarläggandet. Jag kunde nämna att man förstås blir litet orolig när man i en rapport, i en forskningsöversikt från skolöverstyrelsen kunnat läsa t. ex. att man i Sverige "under de närmaste 10—15 åren har en unik möjlighet att studera hur man förlorar sitt första språk, ett tillfälle som kanske inte återkommer". Nu när statsrådet Rodhe här använde uttrycket *testa* så måste jag säga att jag innerligt hoppas, att ingen experimentglad språkforskare på skolöverstyrelsen i Sverige tillåts medvetet bidra-

ga till att skapa detta unika tillfälle att experimentera med hur människor massvis förlorar sitt modersmål.

Herr president! Jag vill slutligen säga, att jag har väldigt stor förståelse för de problem som den svenska regeringen här har att brottas med, för jag vet själv hur svårt det ofta är i Finland att slå vakt om den svenskspråkiga minoritetens intressen. Och då har Finland ändå traditioner på det här området och det är någonting som har fastställts i den finländska grundlagen och jag förstår att de här problemen med den aktiva tvåspråkigheten förstås är någonting helt nytt för Sverige.

Statsrådet **Birgit Rodhe**: Herr president! Det är kanske inte så mycket att tillägga. Jag förutsätter att citatet är hämtat ur någon forskningsrapport — det pågår ju en mycket omfattande forskning på detta område — och det är inte uppbackat av något som helst officiellt ställningstagande ens inom skolöverstyrelsen.

Jag vill alltså markera att detta inte är uttryck för något ställningstagande från ansvarigt håll i Sverige. Jag vill samtidigt betona hur viktigt det är att vi kan föra den här sortens dialog som kan klara upp missuppfattningar oss emellan. De lösningar som vi nu har är inte givna en gång för alla. Vi måste vara beredda att revidera vår uppfattning om vilka lösningar som bäst tillgodoser elevernas behov. Då behöver vi ny information och ny forskning, men vad vi framför allt behöver är en fortlöpande dialog länderna emellan, och det har vi tillfälle att föra både när de ansvariga ministrarna möts i nordiska sammanhang och i de fora som ägnar sig åt övergripande planering mellan våra länder — jag tänker främst på det finsk-svenska utbildningsrådet, där utbildningsdepartement och myndigheter finns företrädda.

Vi har en litet komplicerad situation i Sverige, eftersom vi har cirka 50 hemspråk att arbeta med, men det är också en speciell situation vi möter i det nordiska sammanhanget. Jag vill bara understryka förhoppningen att vi kontinuerligt fortsätter med detta slags dialog.

*Diskussionen förklarades härefter avslutad.*



2

**E 18: Fråga till Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar om stöd till de nationella språknämnderna<sup>1)</sup>**

**Sundman:** Herr president! Jag utesluter motiveringen och återger bara den konkreta frågan: Vilka åtgärder har regeringarna vidtagit för att respektive nationella språknämnder garanteras de utvecklingsmöjligheter som beslutet om inrättandet av ett nordiskt språksekretariat förutsätter?

**Statsrådet Wikström:** Herr president! Det nordiska språksekretariatet upprättades genom beslut i Nordiska ministerrådet i mars 1977 och började sin verksamhet den 1 juli 1978 med sekretariatet placerat i Oslo.

Beslutet om ett permanent nordiskt språksamarbete fattades mot bakgrund av en rekommendation från Nordiska rådet 1976 och sedan ärendet blivit föremål för utredning i en särskild nordisk kommitté, som avlämnade sitt betänkande 1977.

Det nordiska språksamarbetet är enligt detta förslag tänkt som en förlängning av de nationella språknämndernas verksamhet. Det finns anledning att nämna, att redan innan det nordiska språksekretariatet inrättades, fanns det ett etablerat och ingående samarbete mellan språknämnderna i Norden. Detta samarbete fortsätter dels inom ramar för det nya språksekretariatets verksamhet, dels på annat sätt.

Nordiska språksekretariatet skall alltså enligt sina stadgar först och främst vara ett organ för samarbete mellan språknämnderna i de nordiska länderna och ha till uppgift att bevara och stärka den språkliga gemenskapen i Norden samt främja den nordiska språkförståelsen.

Betänkandet om nordiskt språksamarbete förutsatte, att jämsides med att språksekretariatet inrättades, skulle en viss förstärkning ske av de nationella språknämnderna. Vid ministerrådets behandling av betänkandet accepterades också detta resonemang i princip, dock med en viss reservation för svårigheterna att i förväg binda sig med avseende på de begränsningar som budgetsituationen skulle medföra.

<sup>1)</sup> Frågan tryckt s. 1906

Förslag om en sådan förstärkning har lagts fram av de finska och svenska regeringarna. I Finland har en omdisponering av tjänster vidtagits för att förstärka den nationella administrationen på området. I Sverige har i årets budgetproposition tagits upp en ny tjänst som forskningsassistent för nordiska frågor i Svenska språknämnden. I övriga länder har förslag om nya tjänster ännu icke framlagts. Detta betyder naturligtvis inte en ändrad hållning till det nordiska språksamarbetet från ministerrådets sida. Ministerierna kommer även fortsättningsvis att arbeta för att beslutet om det nordiska språksamarbetet blir förverkligat enligt de ursprungliga riktlinjerna.

**Sundman:** Herr president! Jag ber att få framföra ett tack till statsrådet Wikström för svaret på min fråga.

Det finns åtgärder inom den nordiska kulturpolitiken som kan vidtas genom enbart gemensamma nordiska beslut och genom att nordiska medel anvisas på den gemensamma kulturbudgeten.

Det finns en viss typ av nordiska gemensamma angelägenheter som är mera tillkrånglade. Genom ett nordiskt beslut kan man skapa vissa *förutsättningar* för effektiva åtgärder. Men för att nå det avsedda resultatet måste de nordiska satsningarna kompletteras genom nationella insatser — t. ex. genom att anvisa medel på de nationella budgetarna.

Det är förträffligt att det nordiska språksekretariatet upprättades 1 juli förra året. Men det nordiska sekretariatet kan inte fungera med mindre de nationella språknämnderna får förstärkta resurser.

Herr president! Jag skall uttrycka mig så kortfattat som möjligt.

De nordiska språkfrågorna och den skandinaviska språkvården har alltid varit något centralt och grundläggande i den nordiska gemenskapen. Jag vill åter erinra om att de nationella språknämnderna ursprungligen tillkom på Föreningarna Nordens initiativ — alltså med den nordiska språkgemenskapen som bakgrund.

Nordiska rådets kulturutskott har, så länge jag kunnat följa dess verksamhet, med stor energi pekat på språkgemenskapens och språkförståelsens stora betydelse.

Nu har det nordiska sekretariatet äntligen kommit till stånd; detta efter en lång och besvärlig födelseprocess.

Av svaret från ministerrådet framgår att man i Sverige och Finland vidtagit åtgärder för att förstärka de nationella språknämnderna så som tänkt var, men det framgår också att sådana nationella åtgärder för närvarande inte är aktuella i Danmark och Norge.

Jag är litet grand i ett dilemma. Statsrådet Wikström är personligen starkt medveten om vikten av språkvård, och han genomförde när han talade en lätt ändring i den skrivna text som jag hade fått ta del av i förväg. I den fanns det några formuleringar som jag tänkte ta upp, något som jag nu tvingas avstå från. Jag hade tänkt att mitt inlägg skulle mynna ut i en giftig avslutning, nämligen att själva svaret i vad avser ordvalet i och för sig visade med önskvärd tydlighet att språkvårdande insatser sannerligen är av nöden. Statsrådet Wikström berövade mig dock möjligheten att komma med den repliken.

*Diskussionen förklarades härefter avslutad.*

### Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Anna-Greta Skantz återtagit sin plats i rådet samt att Essen Lindahl och Marjatta Väänänen lämnat sessionen.

*Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.*

### 3

#### **C 1: Berättelse från Nordiska ministerrådet om det nordiska samarbetet (kulturutskottets betänkande)**

Kulturutskottet hade föreslagit,

A. att Nordiska rådet med anledning av de avsnitt av Nordiska ministerrådets berättelse som hänvisats till kulturutskottet antar följande yttrande:

Nordiska rådet anser

1) att den påbörjade evalueringen av det nordiska kultursamarbetet 1972—1978 hittills förlöpt tillfredsställande och att den bör

fortsättas enligt uppgjorda planer med sikte på en utveckling av kultursamarbetets riktlinjer,

2) att informationen om det nordiska utbildningssamarbetet är av stor betydelse på grund av detta samarbets speciella karaktär och att den därför bör ägnas fortsatt allvarlig uppmärksamhet i enlighet med uppgjort förslag,

3) att studien om utbildning och ungdomsarbetslöshet bör ges hög prioritet och att snabba och konkreta åtgärder bör vidtas på basen av den genomförda studien,

4) att en studie över jämförbarheten mellan nordiska examina bör utarbetas,

5) att en slutlig lösning av frågan om ansvarsfördelningen mellan kulturavtalets organ och forskningsråden bör åstadkommas,

6) att de inom det allmänkulturella området nu genomförda utredningarna ger en god grund för vidare beslut i enlighet med rådets intentioner uttryckta i respektive rekommendationer *samt*

B. att rådet lägger dessa avsnitt till handlingarna.

**Sundman** (kulturutskottets talesman): Herr president! I år kommer kulturutskottets ärenden upp till behandling sist på dagordningen. Enligt logikens tyvärr obönhörliga regler måste med nödvändighet vissa ärenden komma sist på listan. Det får vi finna oss i. Men naturligtvis måste jag också beklaga som kulturutskottets talesman att det är just kulturärendena som hamnat sist på dagordningen den här gången. Det råder ju en viss nervös uppbrottsstämning.

Herr president! På grund av den rådande tidsnöden skall jag främst kommentera vissa allmänna synpunkter i utskottets betänkande. I likhet med Guttorm Hansen tidigare i dag, utgår jag från att läskunnigheten är vitt spridd inom Nordiska rådet och att delegaterna och övriga kan ta del av betänkandet i dess helhet så att säga av egen kraft.

Det officiella nordiska samarbetet inom kulturområdet befinner sig i en särställning. Vi har en nordisk kulturtraktat, vi har ett kultursekretariat i Köpenhamn — ett litet gemensamt nordiskt ämbetsverk — och vi har en gemensam nordisk kulturbudget. Nordiska rådets kulturutskott arbetar där-

för under något annorlunda villkor än övriga utskott.

Möjligen har också just kulturutskottet en mer omfattande och en tyngre arbetsbörd än de andra utskotten. Sådant är naturligtvis svårsmätbart — men om min förmodan är riktig, vill jag bara säga att utskottets medlemmar är beredda att ta på sig ännu tyngre arbetsbördor.

Enligt kulturavtalet skall samarbetet inom denna sektor äga rum "genom ministerrådet" men "under medverkan av Nordiska rådet". Nordiska rådet företräds här av kulturutskottet.

Jag, och många med mig, minns mycket väl att det höjdes vissa oroade och varnande röster när kulturavtalet genomfördes. Man var rädd för en improduktiv byråkrati och för att initiativ och inflytande skulle glida över från parlamentarikerna till regeringarna och ämbetsmännen.

Nu kan vi konstatera att denna oro inte var befogad.

Däremot gnisslade det en del vad gäller samspelet mellan ministerrådet och kulturutvalget under de första åren. Vi nådde dock så småningom fram till kommunikations- och samarbetsformer som var tillfredsställande. Jag skall inte ytterligare fördjupa mig i den historieskrivningen.

I sitt betänkande över C 1 påpekar kulturutskottet — jag snuddade vid det i mitt inlägg i generaldebatten — att grunden för allt nordiskt samarbete var den nordiska kulturgemenskapen. "Det är ur denna gemenskap", skriver utskottet, "som det vittförgrenade och högst konkreta nordiska samarbetet av i dag tar sin växtkraft."

Samarbetet på kulturområdet har självfallet ett värde i sig, ett egenvärde. Men, menar kulturutskottet, helt frånsett detta egenvärde måste "de nordiska länderna särskilt bemöda sig om kultursamarbetet, för att därmed befästa den grund som det allmänna nordiska samarbetet bygger på."

Naturligtvis vet vi alla att det förhåller sig så. I annat fall hade vi inte haft kulturavtalet, kultursekretariatet och den gemensamma kulturbudgeten. Men utskottet har funnit skäl att explicit fästa rådsledamöternas uppmärksamhet på denna självklara omständighet. Man glömmer ju så lätt bort det som är självklart.

Det är dessvärre omöjligt att i klara siffror mäta nyttan av det nordiska kultursamarbetet. Det finns inga användbara instrument för en sådan operation.

Ett är dock säkert, inom forskningsområdet kan man göra värdefulla rationaliseringsvinster genom samordning och samarbete. Det är tillfredsställande att man nu — som statsrådet Jan-Erik Wikström framhöll i sitt inlägg i generaldebatten — i ministerrådet förbereder betydelsefulla framstötter inom det nordiska forskningssamarbetet.

Sommaren 1977 framförde kulturutskottet inför ett av de två årliga mötena med kulturministrarna att det var önskvärt att man genomförde en samlad värdering av de erfarenheter man gjort av samarbetet under de fem första åren efter det att kulturavtalet trätt i kraft.

Inför nästa års gemensamma möte — det var i Mariehamn i september 1978 — fick utskottet från kultursekretariatet en presentation av de verksamheter som finansierats av gemensamma nordiska medel under perioden 1972—1978.

Redan presentationen ger en god överblick över vad som hänt — och som inte hänt. Presentationen skall — efter vissa kompletteringar följas av en utvärdering.

Kulturutskottet är övertygat om att denna utvärdering kommer att vara ett ändamålsenligt underlag för diskussioner kring nya riktlinjer för det fortsatta samarbetet inom kultursektorn.

Kulturutskottet ägnar i sitt betänkande tämligen stort utrymme för denna presentation och det fortsatta utvärderingsarbetets betydelse.

Arbetet med kulturbudgeten sker efter vissa linjer. Under höstmötet diskuterar ministerrådet och kulturutskottet vissa önskemål och prioriteringar. Med ledning av bland annat dessa och efter anslagsäskanden utarbetar kultursekretariatet ett förslag till kulturbudget. Denna diskuteras sedan vid ett nytt möte mellan ministerrådet och kulturutskottet i anslutning till Nordiska rådets session. Den budget som diskuteras nu, är alltså den som skall gälla för år 1980.

Det budgetförslag som lades fram av kultursekretariatet den 30 januari i år innebar en höjning av anvisade medel med 10,8 %.

I mitt inlägg i generaldebatten i tisdags omtalade jag att budgetförslaget manglats i ministerrådets budgetutskott och att budgetutskottet föreslagit en prutning som skulle innebära en avsevärt lägre höjning av anvisade medel. Jag uttryckte min stora oro över detta förslag.

I går diskuterades det föreliggande budgetförslaget vid det gemensamma mötet mellan ministerrådet och kulturutskottet. Det var en livlig diskussion och ett gott utbyte av åsikter i en angenäm atmosfär, präglad av många spirituella formuleringar — som det anstår just denna krets av politiker.

Det var med stor tillfredsställelse kulturutskottet senare under dagen fick kännedom om att ministerrådet kunnat enas om en höjning av anslagen till den gemensamma kulturbudgeten som med sin ökningsprocent — 9,5 — ligger tämligen nära kultursekretariatets ram.

Med hänsyn till tidsnöden avstår jag från att kommentera de konkreta sakfrågorna i kulturutskottets betänkande.

Jag nöjer mig med att anföra utskottets förslag:

Kulturutskottet föreslår

A. att Nordiska rådet med anledning av de avsnitt av Nordiska ministerrådets berättelse som hänvisats till kulturutskottet antar följande yttrande:

Nordiska rådet anser

1) att den påbörjade evalueringen av det nordiska kultursamarbetet 1972—1978 hittills förlöpt tillfredsställande och att den bör fortsättas enligt uppgjorda planer med sikte på en utveckling av kultursamarbetets riktlinjer,

2) att informationen om det nordiska utbildningssamarbetet är av stor betydelse på grund av detta samarbets speciella karaktär och att den därför bör ägnas fortsatt allvarlig uppmärksamhet i enlighet med uppgjort förslag,

3) att studien om utbildning och ungdomsarbetslöshet bör ges hög prioritet och att snabba och konkreta åtgärder bör vidtas på basen av den genomföra studien,

4) att en studie över jämförbarheten mellan nordiska examina bör utarbetas,

5) att en slutlig lösning av frågan om ansvarsfördelningen mellan kulturavtalets or-

gan och forskningsråden bör åstadkommas,

6) att de inom det allmänkulturella området nu genomförda utredningarna ger en god grund för vidare beslut i enlighet med rådets intentioner uttryckta i respektive rekommendationer *samt*

B. att rådet lägger dessa avsnitt till handlingarna.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande kulturutskottets förslag till yttrande till Nordiska ministerrådet.

För kulturutskottets förslag till yttrande röstade:

Erik Adamsson, K. B. Andersen, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Niels Bollmann, Eric Carlsson, Chr. Christensen, Nils Dahlman, Bjarne Mørk Eidem, Kjell-Olof Feldt, Rolf Fjeldvær, Kristian Gestrin, Astrid Gjertsen, Gils Guðmundsson, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Svend Haugaard, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Gustav Holmberg, Johan J. Jakobsen, Knut Johansson, Elver Jonsson, Sinikka Karhuvaara, Håkon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Thor Lund, Sven Mellqvist, Inge Fischer Möller, Jan-Ivan Nilsson, Sture Palm, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Kaarina (Kati) Peltola, Gunnar Richardson, Poul Schlüter, Anna-Greta Skantz, Reulf Steen, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Ingrid Sundberg, Per Olof Sundman, Bernhard Tastesen, Sigrid Utkilien, Seppo Westerlund och Håkan Winberg.

Ib Christensen *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Einar Ágústsson, Aimo Ajo, Johannes Antonsson, Ingvar Bakken, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Poul Dalsager, Erling Dinesen, Pauli Ellefsen, Steen Folke, Ralf Friberg, Leif Glensgård, Eiður Guðnason, Anna-Liisa Hyvönen, Bertel Haarder, Kirsten Jacobsen, Svava Jakobsdóttir, Ilkka Kanerva, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Olof Palme, Petter Savola, Erkki Tuomioja, Lars Werner, Raino Westerholm, Kåre Willoch och Marjatta Väänänen.

*Yttrandet hade sålunda godkänts med 50 röster. 1 medlem avstod från att rösta.*

*Utskottets förslag, punkten B, bifölles.*

4

**A 525/k: Medlemsförslag om inrättandet av ett nordiskt sekretariat för biblioteksfrågor**

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna för ett utökat nordiska samarbete på biblioteksområdet, särskilt inom folkbibliotekssektorn.

**Sundman:** Herr president! Utskottets talesman fru Väänänen har tvingats bege sig ut till flygplatsen och därför har det fallit på min lott att föredra detta ärende.

Folkbiblioteken i Norden — de mest utvecklade i världen — har samarbetat sedan länge, dock endast informellt.

Medlemsförslaget om att inrätta ett nordiskt sekretariat för biblioteksfrågor är uttryck för en lovvärd strävan att utveckla samarbetet på biblioteksområdet. I dag bedrivs bibliotekssamarbete inom ramen för kulturavtalet med stöd av NORDINFO, det vill säga Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information. Dess uppgift är att främja samarbetet mellan forskningsbiblioteken samt utbytet av vetenskaplig information och dokumentation. Samarbete mellan folkbiblioteken och skolbiblioteken i Norden förekommer inte i samma utsträckning, och det är denna brist som förslagsställarna nu önskar avhjälpa. De finner det nämligen angeläget att utveckla samarbetet till att gälla också andra biblioteksområden och pekar särskilt på folkbiblioteken.

Denna syn delas helt av kulturutskottet, som dessutom önskar utvidga samarbetet ytterligare till att gälla också skolbiblioteken. Motiven härför är många, här behöver blott nämnas införandet av ADB på biblioteken, där en nordisk koordinering av systemen är av största betydelse för att de skall kunna användas i hela Norden. Inom vidareutbildning och fortbildning av bibliotekarier står mycket att vinna genom sam-

arbete. Andra typiska samarbetsområden är biblioteksservice för barn och ungdom liksom för invandrare och minoriteter.

Medlemsförslaget pläderar för ett särskilt nordiskt sekretariat för biblioteksfrågor, till en början för en begränsad försöksperiod. Denna tanke vinner dock inte gehör hos remissorganen, som menar att det är ändamålsenligare att förstärka existerande samarbetsorgans verksamhetsmöjligheter i stället för att satsa på ett nytt organ, som skulle kunna innebära överorganisation och byråkratisering. Uppfattningarna om vilket eller vilka av de existerande organen som bäst skulle kunna handha de i medlemsförslaget uppskisserade uppgifterna går dock isär.

Kulturutskottet har inte kommit med några anvisningar om hur det nordiska bibliotekssamarbetet bäst skulle kunna byggas ut eller vilket eller vilka av de tidigare nämnda organen som skulle kunna ta sig an de nya uppgifterna. Utskottet finner det nödvändigt med en utredning, som ges i uppdrag att lägga fram förslag till vidgat nordiskt samarbete på biblioteksområdet.

I sitt betänkande pekar kulturutskottet slutligen på att rekommendationen om gemensam nordisk arbetsmarknad för bibliotekarier från 1964 blott kunnat förverkligas för folkbibliotekariernas del, medan formella hinder ännu begränsar universitets- och högskolebibliotekariernas möjligheter att söka tjänst i annat nordiskt land. Utskottet kan inte anse syftet med rekommendationen förverkligat förrän den nordiska arbetsmarknaden för bibliotekarier har byggts ut till att gälla alla kategorier biblioteksfolk, inte blott folkbibliotekarier.

Herr president! På kulturutskottets vägnar föreslår jag att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna för ett ökat nordiskt samarbete på biblioteksområdet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande kulturutskottets förslag till rekommendation.

*För rekommendationen röstade:*

Erik Adamsson, Einar Ågústsson, K. B. Andersen, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Niels Bollmann, Eric

Carlsson, Chr. Christensen, Ib Christensen, Bjarne Mørk Eidem, Rolf Fjeldvær, Kristian Gestrin, Astrid Gjertsen, Gils Guðmundsson, Eiður Guðnason, Guttorm Hanssen, Asbjørn Haugstvedt, Svend Haugaard, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Gustav Holmberg, Johan J. Jakobsen, Knut Johansson, Elver Jonsson, Sinikka Karhuvaara, Tellervo Koivisto, Håkon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Thor Lund, Sven Mellqvist, Inge Fischer Møller, Jan-Ivan Nilsson, Sture Palm, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Kaarina (Kati) Peltola, Gunnar Richardson, Poul Schlüter, Anna-Greta Skantz, Reulf Steen, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Ingrid Sundberg, Per Olof Sundman, Bernhardt Tastesen, Sigrid Utkilen, Seppo Westerlund och Håkan Winberg.

Frånvarande var:

Aimo Ajo, Johannes Antonsson, Ingvar Bakken, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Nils Dahlman, Poul Dalsager, Erling Dinesen, Pauli Ellefsen, Kjell-Olof Feldt, Steen Folke, Ralf Friberg, Leif Glensgård, Anna-Lisa Hyvönen, Bertel Haarder, Kirsten Jacobsen, Svava Jakobsdóttir, Ilkka Kanerva, Lars Korvald, Olof Palme, Petter Savola, Erkki Tuomioja, Lars Werner, Raino Westerholm, Kåre Willoch och Marjatta Väänänen.

*Rekommendationen hade sålunda antagits med 52 röster.*

## 5

### **A 512k: Medlemsförslag om undersökning angående upprättandet av ett Nordens institut på Åland**

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna för ett Nordens institut på Åland.

**Fjeldvær** (kulturutskottets talesman): Forslagsstilleren tar i sin begrunnelse for medlemsforslaget utgangspunkt i Ålands geografiske plassering og de særproblemer den

ne plassering skaper for Ålands kulturliv. Øyene er utsatt for sterk kulturell påvirkning både fra Finland og Sverige, og forslagsstilleren uttrykker frykt for at Ålands egen kulturelle identitet av denne grunn på lengre sikt skal gå tapt. Han er dessuten opptatt av at den ålandske kulturen skal få forutsetninger til å nå utover et større område både som givende og mottakende part.

Det institutt som foreslås opprettet, forutsetter ikke noe nybygg — noe Nordens hus — slik som det står på dette møtets dagsorden. Forslagsstilleren mener at virksomheten kan legges til allerede eksisterende lokaler. Det er imidlertid meningen at instituttet skal være et permanent organ.

Remissmaterialet gir ikke uttrykk for entydige oppfatninger om forslaget. De fleste av remissinstansene er positivt innstilte, og de ser forslaget som et middel til å styrke Ålands kulturelle identitet. De ålandske instansene selv har bl. a. pekt på det behov som finnes for kontaktlinjer til andre deler av Norden enn Finland og Sverige.

Andre remissinstanser har stilt seg mer tvilende. De er enige i at man skal styrke de selvstendige regionale kulturene i Norden, men er ikke overbevist om at et institutt er det som trengs.

Kulturutvalget har vært på befaringsplass på Åland for å få et inntrykk av det kulturelle bildet. Utvalgets konklusjon er at forutsetningene for et Nordens institutt på Åland bør utredes. Utgangspunktet for utredningen bør være den generelle målsetting for det nordiske kulturarbeidet, at man skal bistå de mindre og ressursmessig svakere kulturområdene i Norden.

Utvalget mener at utredningen bør ta hensyn til de økonomiske forpliktelser man allerede har på dette området. Den bør også angi de konkrete oppgaver det foreslåtte institutt skal ha.

Utvalget foreslår at rådet rekommenderer Nordisk Ministerråd å utrede forutsetningene for et Nordens institutt på Åland.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande kulturutskottets förslag till rekommendation.

*För rekommendationen röstade:*

Erik Adamsson, Einar Ágústsson, K. B.

Andersen, Johannes Antonsson, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Niels Bollmann, Eric Carlsson, Chr. Christensen, Nils Dahlman, Bjarne Mørk Eidem, Rolf Fjeldvær, Kristian Gestrin, Astrid Gjertsen, Gils Guðmundsson, Eiður Guðnason, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Svend Haugaard, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Gustav Holmberg, Johan J. Jakobsen, Elver Jonsson, Sinikka Karhuvaara, Tellervo Koivisto, Håkon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Thor Lund, Sven Mellqvist, Inge Fischer Møller, Jan-Ivan Nilsson, Sture Palm, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Poul Schlüter, Anna-Greta Skantz, Reulf Steen, Liv Stubberud, V.J. Sukselainen, Ingrid Sundberg, Bernhardt Tastesen, Sigrid Utكيلen, Seppo Westerlund och Håkan Winberg.

*Mot* rekommendationen röstade:

Ib Christensen .

Frånvarande var:

Aimo Ajo, Ingvar Bakken, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Poul Dalsager, Erling Dinesen, Pauli Ellefsen, Kjell-Olof Feldt, Steen Folke, Ralf Friberg, Leif Glensgård, Anna-Liisa Hyvönen, Bertel Haarder, Kirsten Jacobsen, Svava Jakobsdóttir, Knut Johansson, Ilkka Kanerva, Lars Korvald, Olof Palme, Kaarina (Kati) Peltola, Gunnar Richardson, Petter Savola, Per Olof Sundman, Erkki Tuomioja, Lars Werner, Raino Westerholm, Kåre Willoch och Marjatta Väänänen.

*Rekommendationen hade sålunda antagits med 49 röster mot 1.*

## Meddelande

Det meddelades, att Nils Dahlman lämnat sessionen.

6

### A 513/k: Medlemsförslag om nordiskt samarbete rörande medicinsk genetik

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att på basen av genomförd utredning lägga fram förslag till ett organiserat nordiskt samarbete inom den medicinska genetiken med särskild inriktning på genetiska skaderisker.

**Ingrid Sundberg** (kulturutskottets talesman): Herr president! Nordens statsminister uttalade sig förra året starkt positivt om värdet av ett intensifierat samarbete på forskningens område och uppmanade därvid de ansvariga statsråden i de olika nordiska länderna att aktivt arbeta för ett sådant ökat samarbete. När därför Nordiska rådets kulturutskott i sin behandling av ett medlemsförslag om nordiskt samarbete rörande medicinsk genetik har förordat ett mer organiserat samarbete på detta område, är det helt i linje med denna statsministrarnas rekommendation.

Små länder med begränsade forskningsresurser har betydande svårigheter att täcka all form av forskning. Särskilt gäller detta nya forskningsområden, där den tekniska utvecklingen och vetenskapens nya landvinningar ställer stora krav på insatser av olika slag. Den humangenetiska forskningen är relativt ny, och upptäckter av miljögifternas effekter på arvsanlagen samt de skaderisker som kan uppstå vid användning, lagring eller förstöring av olika produkter ställer stora krav på kunskap, som endast kan erhållas genom avancerad forskning.

Den genetiska forskningen är dessutom beroende av kontinuitet. Många effekter av skadlig natur uppträder inte förrän i senare generationer, och det är angeläget att i tid upptäcka de risker som olika produkter kan medföra.

Det är snart tio år sedan frågan om ett nordiskt institut för genetisk forskning för första gången togs upp i Nordiska rådet i form av ett medlemsförslag. Det förslaget föll eftersom de danska forskningsråden då tillsatte en nordisk expertgrupp med bistånd från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning. Resultatet av expertgruppens arbete blev att ett nytt medlemsförslag väcktes i Nordiska rådet 1977, i vilket det bl.a. föreslogs ett nytt s. k. "flytande" institut för det humangenetiska forskningssamarbetet.

Förslaget har blivit föremål för en omfattande remissbehandling, och av remissutlåtandena framgår att uppfattningarna om forsknings-samarbetets organisation inte är entydiga. Däremot uttalar man sig överlag positivt såväl om ett organiserat samarbete som om vikten av att lärostolar i medicinsk genetik inrättas vid alla nordiska medicinska högskolor. En viss negativ attityd har framkommit från de olika forskningsråden, som varnar för en splittring när det gäller resursfördelningen.

Kulturutskottet har vid sin behandling av medlemsförslaget tagit upp ett förslag som framkommit från vissa håll och som utgått från inrättandet av en nordisk planeringsgrupp för humangenetisk forskning. Denna grupp skulle till att börja med få i uppgift att kartlägga olika förhållanden av betydelse för den genetiska forskningen, dess nuvarande kapacitet, resurser, framtida behov och utbildningens uppläggning. En sådan kartläggning har inte tidigare utförts. Utskottet förutsätter därtill att ett förslag om en fast organisation av det blivande nordiska samarbetet inom den medicinska genetiken framläggs. Här visar utskottet på organisationen av det samarbete som bedrivs inom arktisk medicinsk forskning. Särskilt anvisade medel för samarbetet är också enligt utskottets uppfattning en förutsättning för att forskningssamarbetet skall bli effektivt.

Herr president! De nordiska ländernas invånare lever under likartade förhållanden. De olikheter som finns är mer betingade av geografiska skillnader inom länderna än av nationella skillnader. Den omständigheten gör att betingelserna för ett samarbete våra länder emellan när det gäller forskning som särskilt beaktar miljöskador och genetiska förändringar genom miljöpåverkan är utomordentligt goda. Den av utskottet föreslagna planeringsgruppen skall ses som ett första steg mot ett mera utbyggt sådant samarbete.

Jag hemställer därför om bifall till utskottets hemställan.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande kulturutskottets förslag till rekommendation.

*För rekommendationen röstade:*

Erik Adamsson, Einar Ágústsson, K. B. Andersen, Johannes Antonsson, Ingvar Bakken, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Niels Bollmann, Eric Carlsson, Chr. Christensen, Ib Christensen, Bjarne Mørk Eidem, Pauli Ellefsen, Rolf Fjeldvær, Kristian Gestrin, Astrid Gjertsen, Gils Guðmundsson, Eiður Guðnason, Asbjørn Haugstvedt, Svend Haugaard, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Gustav Holmberg, Elver Jonsson, Sinikka Karhuvaara, Tellervo Koivisto, Håkon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Thor Lund, Sven Mellqvist, Inge Fischer Møller, Jan-Ivan Nilsson, Sture Palm, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Kaarina (Kati) Peltola, Gunnar Richardson, Anna-Greta Skantz, Reiulf Steen, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Ingrid Sundberg, Per Olof Sundman, Bernhard Tastesen, Sigrid Utkilen, Seppo Westerlund och Håkan Winberg.

*Frånvarande var:*

Aimo Ajo, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Nils Dahلمان, Poul Dalsager, Erling Dinesen, Kjell-Olof Feldt, Steen Folke, Ralf Friberg, Leif Glensgård, Guttorm Hansen, Anna-Liisa Hyvönen, Bertel Haarder, Kirsten Jacobsen, Svava Jakobsdóttir, Johan J. Jakobsen, Knut Johansson, Ilkka Kanerva, Lars Korvald, Olof Palme, Petter Savola, Poul Schlüter, Erkki Tuomioja, Lars Werner, Raino Westerholm, Kåre Willoch och Marjatta Väänänen.

*Rekommendationen hade sålunda antagits med 51 röster.*

## 7

### **A 520/k: Medlemsförslag om yrkesutbildning för ungdom m. fl. grupper**

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att



a) genomföra en kartläggning av sådana i lag eller avtal fastställda regler med anknytning till den grundläggande yrkesutbildningen, vilka utgör hinder för arbetskraftens fria rörlighet mellan de nordiska länderna samt att

b) intensifiera det nordiska samarbetet på yrkesutbildningens område.

**Palm** (kulturutskottets talesman): Herr president! De flesta som tillhör denna församling är säkert överens om att ungdomsarbetslösheten utgör ett mycket allvarligt problem i våra länder. Den senaste statistiken visar att i dag är ca 200 000 ungdomar i de nordiska länderna utan arbete.

Motsvarande siffra inom OECD-länderna visar ett arbetslöshetstal som uppgår till ca 7 miljoner unga människor som är arbetslösa. Det finns i det förflutna förskräckande exempel på hur problem av detta slag — om de förblir olösta — upplevs som en politisk inkompetensförklaring. Vi vet att problem av detta slag kan utgöra ett allvarligt hot mot dessa människor i deras tro på den parlamentariska demokratins handlingskraft. En del av oss som sitter här i salen har minnen av 1930-talets kris och dess sociala och politiska följdverkningar. Det är ganska lätt att mäta problemets omfattning i siffror. Betydligt svårare är att beskriva hur den drabbade ungdomen själv upplever sin situation.

En av de mest tänkvärda beskrivningarna har gjorts av Edith Ovesen, som i boken "Arbetslöshetens psykiska följdverkningar" skriver:

"Det har visat sig att arbetslösa ungdomar psykiskt drabbas hårdare än äldre. Följderna är desamma som för de vuxna, men de är allvarligare och längre bestående därför att de unga är mer påverkbara. Detta är lätt att förstå med tanke på att arbetslösheten för de unga betyder att de inte kan etablera en identitet som arbetare."

Det är nödvändigt att gång efter gång understryka att samhället har inte råd att tappa ungdomar som riskerar att gå en hård social utslagning till mötes. Det som i dag kan verka höga kostnader kan kosta skyhögt mycket mer längre fram.

Visst satsar våra länder ökade resurser för att skapa nya sysselsättningsstillfällen.

I Sverige var exempelvis i januari 1979 fler ungdomar sysselsatta i beredskapsarbeten än de som var öppet arbetslösa, 44 000 jämfört med 28 000 arbetslösa.

Ett problem är att beredskapsarbeten inte ersätter ordinarie arbeten. En strävan måste vara att höja kvaliteten på beredskapsarbeten genom utbildningsanslag och ordentlig uppföljning efter att dessa arbeten avslutas.

En bidragande åtgärd för att minska arbetslösheten i Norden är bl. a. den gemensamma nordiska arbetsmarknaden, som har varit av stort värde och som vi självfallet även fortsättningsvis måste slå vakt om.

Här är inte platsen att behandla ungdomsarbetslösheten i stort, utan det föreliggande överläggningsämnet utgörs av kulturutskottets uttalande över ett medlemsförslag som gäller yrkesutbildning för ungdom.

Kulturutskottet ställer sig mycket positivt till förslaget och understryker att dessa frågor måste behandlas med hög prioritet.

Det innebär att utskottet nu föreslår Nordiska rådets beslutande församling

*för det första* att det genomförs en kartläggning av bestämmelserna i lag eller avtal som utgör ett hinder för arbetskraftens fria rörlighet mellan de nordiska länderna och

*för det andra* att det sker en intensifiering av det nordiska samarbetet på yrkesutbildningens område.

Det är främst på det sistnämnda området som mycket kraftfulla åtgärder måste till för att på lång sikt komma till rätta med denna allvarliga samhällssjukdom som just ungdomsarbetslösheten utgör. Det krävs politiska insatser som kan ersätta det stora antalet beredskapsarbeten, som ändock måste anses ha en mera temporär funktion.

Herr president! Jag yrkar bifall till utskottets enhälligt antagna uttalande.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande kulturutskottets förslag till rekommendation.

*För rekommendationen röstade:*

Erik Adamsson, Einar Ágústsson, K. B. Andersen, Johannes Antonsson, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Niels Bollmann, Eric Carlsson, Ib Christensen, Bjarne Mørk Eidem, Pauli Ellefsen,

Kjell-Olof Feldt, Rolf Fjeldvær, Kristian Gestrin, Astrid Gjertsen, Gils Guðmundsson, Eiður Guðnason, Asbjørn Haugstvedt, Svend Haugaard, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Johan J. Jakobsen, Knut Johansson, Sinikka Karhuvaara, Tellervo Koivisto, Håkon Kyllingmark, Essen Lindahl, Thor Lund, Sven Mellqvist, Inge Fischer Møller, Jan-Ivan Nilsson, Sture Paim, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Kaarina (Kati) Peltola, Gunnar Richardson, Anna-Greta Skantz, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Ingrid Sundberg, Per Olof Sundman, Bernhard Tastesen, Sigrid Utكيل, Seppo Westerlund och Håkan Winberg.

Frånvarande var:

Aimo Ajo, Ingvar Bakken, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Chr. Christensen, Nils Dahlman, Poul Dalsager, Erling Dinesen, Steen Folke, Ralf Friberg, Leif Glensgård, Guttorm Hansen, Gustav Holmberg, Anna-Liisa Hyvönen, Bertel Haarder, Kirsten Jacobsen, Svava Jakobsdóttir, Elver Jonsson, Ilkka Kanerva, Lars Korvald, Bror Lillqvist, Olof Palme, Petter Savola, Poul Schlüter, Reiulf Steen, Erkki Tuomioja, Lars Werner, Raino Westerholm, Kåre Willoch och Marjatta Väänänen.

*Rekommendationen hade sålunda antagits med 48 röster.*

8

#### **A 521/k: Medlemsförslag om gemensam arbetsmarknad för lärare**

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidta åtgärder för att åstadkomma en nordisk konvention om gemensam arbetsmarknad för lärare.

**Robert Pedersen** (kulturutskottets talesman): Hr. præsident! I det medlemsförslag, som i dag ligger på rådets bord, foreslås det

gennem indgåelse af en nordisk konvention at skabe et fælles arbejdsmarked for lærere. Det frie nordiske arbejdsmarked, som vi fik i 1954, omfattede ikke erhverv, for hvilke der i vore lande var særlige kompetence-regler eller eksisterede særlige autorisations-ordninger. Det almindelige frie arbejdsmarked er gennem årene udbygget til at omfatte en række erhverv, hvor der kræves særlig kompetence og/eller autorisation. Der er således indgået konventioner om fælles arbejdsmarked for læger, tandlæger, sygeplejersker og farmaceuter.

Spørgsmålet om et fælles arbejdsmarked har tidligere været oppe i Nordisk Råd, som i en rekommandation i 1962 opfordrede regeringerne til at etablere et fælles arbejdsmarked ved at lade skolemyndighederne i de enkelte lande — i samarbejde med de pågældende myndigheder i de øvrige lande — udarbejde de fornødne forskrifter.

Efter at spørgsmålet var udredt af Nordisk Kulturkommission, som kunne konstatere, at i Norge blev lærere fra et andet nordisk land ligestillet med lærere, som havde aflagt norsk lærereksamen, og at der i Danmark, Finland og Sverige fandtes dispensationsordninger, som ansås at give tilstrækkelig mulighed for ansættelse af lærere fra et andet nordisk land, besluttede Nordisk Råd i 1970 at afskrive rekommandationen, idet det dog blev fremhævet, at spørgsmålet burde tages op til ny overvejelse på et senere tidspunkt.

Det nu foreliggende medlemsforslag henviser dels til det ønskelige i at undgå dispensationsproceduren, dels til, at der i Sverige er vedtaget en lov, der fra 1/7 1977 giver indvandrerbørn ret til hjemmesprogs-træning i forskolen og hjemmesprogsundervisning i under- og gymnasieskolen. Dette har medført et stort behov for finskundervisning i Sverige og formodentlig også et vist behov for danskundervisning.

Et enstemmigt udvalg har kunnet anbefale den i medlemsforslaget formulerede rekommandationstekst. Udvalget er gået ind for, at de krav, der i nogle af landene stilles med hensyn til statsborgerskab, tages op til overvejelse, således at tilflyttende lærere kan tilsikres samme løn- og ansættelsesvilkår som landets egne statsborgere. Det bør ligeledes ved konventionen sikres, at tjenst-

gøring i et nordisk land tillægges samme værdi også for så vidt angår løn- og pensionsanciennitet.

En konvention om et frit arbejdsmarked vil være af stor betydning for en bestemt erhvervsgruppe, selv om det antal, der flytter, måske ikke bliver voldsomt stort.

Der kan næppe heller være tvivl om, at et frit arbejdsmarked også på dette område vil være med til at styrke den nordiske fællesskabsfølelse.

Vi har i udvalget — i modsætning til visse remissinstanser — fundet, at yderligere udredninger af spørgsmålet ikke er påkrævede. Jeg skal derfor på udvalgets vegne foreslå rådet at vedtage en rekommandation til ministerrådet om at foranledige, at der indgås en nordisk konvention om et fælles arbejdsmarked for lærere.

**Tellervo Koivisto:** Herr president! Personalbehovet inom invandrarservicen kommer att ständigt öka. Vart tionde finskt barn föds för närvarande i Sverige på grund av utvandringen från Finland och utvandrarnas låga medelålder. Motionärerna koncentrerar sig på finska barns behov i svenska förskolor, grundskolor och gymnasieskolor. Lärarbehovet kommer att bli aktuellt även för helt andra finska invandrargrupper som t. ex. finska handikappade, personer i behov av arbetsmarknadsutbildning, omskolning, vuxenstudier etc., på sitt modersmål. Andra invandragenerationens situation kan skapa helt nya, oväntade behov inte minst av olika lärarkategorier.

Finlands arbetskraftsministerium har i sitt utlåtande ställt sig kritiskt till motionärernas syfte att genom skapandet av en gemensam nordisk arbetsmarknad förbättra lärarsituationen för finska barn i skolåldern i Sverige. Arbetskraftsministeriet anser att Sverige borde ge allt flera finska invandrarungdomar som redan är bosatta i Sverige högre utbildning för att uppfylla personalbehovet av vissa tvåspråkiga personalkategorier på invandrarservicens område. Genom att stimulera till aktiv tvåspråkighet ges allt flera finska ungdomar redan bosatta i Sverige större möjligheter att avancera till tjänstemannayrken, som t. ex. läraryrket. Vi kan inte allt för länge utgå från att den finska

invandrarungdomen automatiskt skall nöja sig med traditionella arbetaryrken eller yrken som den svenska ungdomen inte vill ha. Likaså kan vi inte utgå ifrån att Finlands ekonomi och befolkningsstruktur utan större skador kan klara en tärande och dyrbar arbetskraftsexport på sikt. Finland har redan investerat betydande summor i samtliga utvandrare. Barnets uppfostran och utbildning fram till 16 års ålder har kostat det finska samhället och föräldrarna ca 200 000 Skr. En person som t. ex. grundskolelärarutbildning som utvandrar har kostat Finland närmare 300 000 Skr. Det är mycket svårt att värdera de indirekta kostnaderna som utvandringen har medfört för det gamla hemlandet och dess befolkningsstruktur. Det mottagande landet drar alltid stora fördelar av arbetskraftsinvandring. Invandringen har under högkonjunkturåren möjliggjort en expansion av exportindustrin och indirekt bidragit till den offentliga sektorns expansion.

Det kan inte vara rättvist att Finland även skall finansiera utbildningen av de stora lärargrupper som framöver behövs i Sverige för att underlätta de finska invandrarnas och invandrabarnens berättigade serviceförväntningar. Finland har redan investerat betydande summor även på andra utbildade grupper som utvandrat. Här kan nämnas bl. a. de utvandrade ingenjörerna, teknikererna, byggmästarna, sjuksköterskorna, sjukgymnasterna osv.

För närvarande är behovet av undervisning på eget språk för finnarna i Sverige stort. Emellertid finns det även andra medel, förutom den i medlemsförslaget framförda lösningen, för att avskaffa bristen på lärare.

Man borde kunna nå motionens mål genom en kombination av olika medel. Finland bör erbjuda studieplatser för sverigefinländarna i bl. a. högskolor. Det akuta lärarbehovet måste med bilaterala åtgärder avskaffas. Dispensinstitutionen måste utvecklas så att lärarnas förmåner blir på samma nivå som deras svenska kollegers oberoende av var man tagit examen.

Lärarexaminas motsvarighet med varandra bör ytterligare förbättras.

De finländska lärarorganisationerna har tagit en positiv ställning till medlemsförslaget. Jag tror emellertid, att lärarkåren i Finland också skulle kunna tillfredsställas av

någon annan lösningsmodell, genom vilken de största nuvarande bristerna skulle avskaffas.

Jag ställer mig mycket kritisk till att vi till och med i dag inte kan tillräckligt tydligt se även olägenheterna av den fria arbetsmarknaden.

Av grunder som jag angett ovan skulle jag ha önskat att föreliggande medlemsförslag hade fått ett mera reserverat resultat i kulturutskottet.

**Elsi Hetemäki-Olander:** Herr president! Tämän asian syntyhistoria on huoleessa suomalaisen lapsen asemasta ja hänen mahdollisuuksistaan saada kielinopetusta myöskin omalla äidinkielellään maassa.

Behovet av att kunna rekrytera nordiska lärare främst finländska och danska är givetvis störst i Sverige. Man kan till och med hävda, att ett framgångsrikt genomförande av hemspråksträningen och undervisningen kräver en dylik konvention. Samtidigt som jag vill yrka mitt bifall till kulturutskottets rekommendationsförslag, vill jag som en av initiativtagarna dock peka på några i remissyttrandena förekommande synpunkter.

Finlands arbetskraftsministerium samt den av regeringen tillsatta delegationen för emigrantärenden har i sina remissvar valt en annan linje än motionärerna för att nå i princip samma resultat. Arbetskraftsministeriet vill att Sverige skall täcka behovet av invandrarlärare huvudsakligen med personer som redan är bosatta i Sverige. Detta är förstås i och för sig ett berättigat förslag, som bör få gehör hos svenska skolmyndigheter och beslutsfattare. Men just nu för en övergångsperiod måste dock Finland ställa lärarresurser och lärarutbildningsplatser till förfogande.

På sikt kan den finska invandrarungdomen utbilda sig för olika arbetsuppgifter och tjänster som växer fram genom invandrapolitiska beslut inte minst på skolans område. Det är också helt förståeligt, att Finland är bekymrat över de förlorade mänskliga resurser som utvandringen har medfört och medför. Herr talman! Man borde kunna nå motionens syfte och samtidigt ta hänsyn till Finlands resurser anses det på finskt håll. Detta kan nås till exempel genom att

Sverige deltar i utbildningskostnader för de lärare som kommer till Sverige från finska lärarutbildningsanstalter.

**Elsi Hetemäki-Olanders** finska text i svensk översättning: Denna saks uppkomst-historia härleder från oron för det finska barnets ställning och möjligheter att få undervisning också på sitt eget modersmål här i landet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande kulturutskottets förslag till rekommendation.

*För rekommendationen röstade:*

Erik Adamsson, Einar Ágústsson, K. B. Andersen, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Niels Bollmann, Eric Carlsson, Ib Christensen, Pauli Ellefsen, Kjell-Olof Feldt, Rolf Fjeldvær, Kristian Gestrin, Astrid Gjertsen, Gils Guðmundsson, Eiður Guðnason, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Svend Haugaard, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Johan J. Jakobsen, Knut Johansson, Sinikka Karhuvaara, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Thor Lund, Sven Mellqvist, Inge Fischer Møller, Jan-Ivan Nilsson, Sture Palm, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Kaarina (Kati) Peltola, Anna-Greta Skantz, Reulf Steen, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Ingrid Sundberg, Per Olof Sundman, Bernhardt Tastesen, Sigrid Utkilen och Håkan Winberg.

*Tellervo Koivisto avstod från att rösta.*

*Frånvarande var:*

Aimo Ajo, Johannes Antonsson, Ingvar Bakken, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Chr. Christensen, Nils Dahlman, Poul Dalsager, Erling Dinesen, Bjarne Mørk Eidem, Steen Folke, Ralf Friberg, Leif Glensgård, Gustav Holmberg, Anna-Liisa Hyvönen, Bertel Haarder, Kirsten Jacobsen, Svava Jakobsdóttir, Elver Jonsson, Ilkka Kanerva, Lars Korvald, Håkan Kyllingmark, Olof Palme, Gunnar Richardson, Petter Savola, Poul Schlüter, Erkki Tuomioja, Lars Werner, Raino Westerholm, Seppo Westerlund, Kåre Willoch och Marjatta Väänänen.

*Rekommendationen hade sålunda antagits med 45 röster. 1 medlem avstod från att rösta.*

9

**A 526/k: Medlemsförslag om arrangerande av en samnordisk konferens om barnkultur samt om produktion och förmedling av samnordiska kulturtjänster för barn**

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att intensifiera det nordiska samarbetet kring barn och kultur genom att tillsätta en särskild kommitté för barnkulturfrågor och genom att upprätta en särskild stödordning för detta samarbete, i båda fallen för en försöksperiod på tre år.

**Elsi Hetemäki-Olander** (kulturutskottets talesman): Herr president! Först och främst vill jag beklaga att kulturutskottets ärenden behandlas i sista minuten i atmosfär av resebiljetter och farväl. Det gäller i alla fall området där man nått de mest konkreta resultaten i det nordiska samarbetet.

Det föreliggande medlemsförslaget har två syftemål. Det ena är att under det internationella barnåret 1979 arrangera en nordisk konferens om barnkultur och det andra är att skapa förutsättningar för ett permanent samarbete kring produktion och distribution av samnordiska kulturtjänster för barn.

Utskottet har noterat den allmänt positiva inställningen hos remissinstanserna till medlemsförslaget och dess dubbla syfte. Samtidigt har dock kunnat förmärkas en viss återhållsamhet när det gäller det konkreta förslaget att anordna en samnordisk konferens om barnkultur. Det synes som om en sådan konferens bedömdes som mindre ändamålsenlig i ett läge med redan fastslagna såväl internationella och nordiska, som riksomfattande och rent lokala konferenser och andra evenemang med anledning av det internationella barnåret

1979. Det är här fråga om en omfattande konferensverksamhet med flera nordiska konferenser som berör barnåret arrangerade av Föreningarna Norden, ett seminarium om barnet i konsumtionssamhället arrangerat av Nordiska ministerrådet etc.

Mot denna bakgrund kan utskottet inte se att det skulle vara särskilt meningsfullt att rådet rekommenderade sitt presidium att under det inledda barnåret anordna en konferens om barnkulturen i tillägg till alla de konferenser kring barn, och även barnkultur, vilka i alla händelser kommer att anordnas under barnåret runt om i Norden. Detta utesluter självfallet inte att en konferens med barnet som tema arrangeras av Nordiska rådet vid någon annan lämplig tidpunkt.

Däremot finner utskottet att medlemsförslagets andra del, nämligen förslaget om att skapa förutsättningar för ett permanent samarbete kring produktion och distribution av samnordiska kulturtjänster för barn obetingat bör stödjas.

Därtill har vi också goda förutsättningar då den nordiska barnkulturrapporten färdigställts till själva barnåret enligt kulturutskottets rekommendation nr 5 från år 1976. I rapporten föreslås upprättandet av ett permanent nordiskt utskott med uppgift att följa utveckling på barnkulturområdet. Utskottet finner förslaget väl motiverat.

Arbetsgruppen har tänkt sig att det permanenta utskottet skulle vara rådgivande i förhållande till ministerrådet. Kulturutskottet önskar i detta sammanhang framhålla att det uppfattar de rådgivande kommittéernas ställning så att dessa är rådgivande för alla det nordiska kultursamarbetets parter, alltså inte bara för ministerrådet och dess organ, utan också för rådet och dess kulturutskott.

Den rekommendation som kulturutskottet föreslår bli godkänd vid det här mötet ser således litet annorlunda ut än själva medlemsförslaget som lämnades för ett år sedan i syfte att få fram diskussion om barnkultur vid denna session, barnårets session. Initiativtagarna ville också väcka diskussion om att någon nordisk barnbok ännu aldrig erhållit litteraturpriset eller ens nominerats därtill.

I detta sammanhang önskar utskottet er-

inra om sitt eget förslag om att antingen vid något tillfälle prisbelöna en nordisk barnboksförfattare eller för utgivning beställa en barnbok av författare i vart och ett av de nordiska länderna, vilka sedan skulle översättas till de andra nordiska språken. Det är utskottets uppfattning att ett förverkligande av detta förslag skulle vara ägnat att för sin del öka insikten om behovet av mera generella insatser till stöd för kulturaktiviteter för barn.

Herr president! Kulturutskottet kan alltså i allt väsentligt biträda de av den nordiska barnkulturgruppen framställda förslagen till konkreta åtgärder, vilka inom ramen för det nordiska kultursamarbetet skulle verkställas för att förbättra barns kultursituation. Ett förverkligande av dessa förslag skulle enligt utskottets uppfattning vara helt i linje med det föreliggande medlemsförslagens andra syftemål, nämligen att skapa förutsättningar för ett permanent samarbete kring produktion och distribution av samnordiska kulturtjänster för barn.

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår utskottet enhälligt att sessionen skulle godkänna den rekommendation som ni har framför er.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande kulturutskottets förslag till rekommendation.

*För rekommendationen röstade:*

Erik Adamsson, Einar Ágústsson, K. B. Andersen, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Eric Carlsson, Bjarne Mørk Eidem, Pauli Ellefsen, Kjell-Olof Feldt, Rolf Fjeldvær, Kristian Gestrin, Astrid Gjertsen, Gils Guðmundsson, Eiður Guðnason, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Svend Haugaard, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Johan J. Jakobsen, Knut Johansson, Sinikka Karhuvaara, Tellervo Koivisto, Håkon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Thor Lund, Sven Mellqvist, Inge Fischer Møller, Jan-Ivan Nilsson, Sture Palm, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Kaarina (Kati) Peltola, Poul Schlüter, Anna-Greta Skantz, Reiulf Steen, Liv Stubberud, V. J. Sukselai-

nen, Ingrid Sundberg, Per Olof Sundman, Bernhardt Tastesen, Sigrid Utkilen, Seppo Westerlund och Håkan Winberg.

Niels Bollmann och Ib Christensen *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Aimo Ajo, Johannes Antonsson, Ingvar Bakken, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Chr. Christensen, Nils Dahlman, Poul Dalsager, Erling Dinesen, Steen Folke, Ralf Friberg, Leif Glensgård, Gustav Holmberg, Anna-Liisa Hyvönen, Bertel Haarder, Kirsten Jacobsen, Svava Jakobsdóttir, Elver Jonsson, Ilkka Kanerva, Lars Korvald, Olof Palme, Gunnar Richardson, Petter Savola, Erkki Tuomioja, Lars Werner, Raino Westerholm, Kåre Willoch och Marjatta Väänänen.

*Rekommendationen hade sålunda antagits med 48 röster. 2 medlemmar avstod från att rösta.*

## 10

### **A 529/k: Medlemsförslag om en nordisk folkhögskola i Västnorge**

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna till att i Västnorge upprätta en nordisk folkhögskola eller annan lämplig institution med särskild vikt på det historiska och kulturella sambandet mellan Island, Färöarna och det övriga Norden.

**Fjeldvær** (kulturutskottets talesman): Opphavsmennene til det forslag vi nå behandler, tar i sin begrunnelse utgangspunkt i den nordiske kulturavtalen, der det bl. a. heter at formålet med avtalen er å styrke og intensivere det kulturelle samarbeid mellom landene for å videreutvikle det nordiske kultur-fellesskapet.

Kulturutvalget har ved flere anledninger funnet grunn til å understreke dette siktepunkt. Utvalget har i den forbindelse vært opptatt av samarbeidet med og mellom de

brede folkeorganisasjonene med det for øye at kultursamarbeidet skal ha et folkelig ankerfeste.

En annen hovedlinje som Kulturutvalget har funnet grunn til å framheve, er tanken om å styrke kulturfellesskapet mellom ytterområdene i Norden.

Medlemsforslaget om en nordisk folkehøgskole i Vest-Norge har direkte tilknytning til disse synsmåter, og tar særlig utgangspunkt i det norrøne kulturfellesskapet mellom Vest-Norge, Færøyene og Island.

Når skolen foreslås lagt til Fjaler kommune i Sunnfjord, har dette sammenheng med at en privatperson, stortingsrepresentant Oddleif Fagerheim, har gitt tilsagn om å donere en eiendom for reising av en norrøn og nordisk folkehøgskole. Fjaler kommune har vist sin vilje til å støtte saken ved å love å svare for de grunnlagsinvesteringer som vil bli nødvendige for å føre fram veg, vann og kloakk.

Den plassering som skolen ifølge medlemsforslaget skal ha, har ikke bare sin årsak i det konkrete tilsagn om donasjon. Det foreslåtte området er i tillegg den naturlige lokalitet for en slik skole. Dette understrekes ikke minst ved Fjaler kommunes engasjement i saka. Dette engasjement er et klart bevis for den interesse vi finner i disse områder for det norrøne fellesskapet.

Kulturutvalget er av den oppfatning at det foreliggende forslag bør bli gjenstand for utredning. Det må klargjøres om det innenfor rammen av det offisielle nordiske samarbeid er mulig å opprette en slik spesiell nordisk folkehøgskole. Andre spørsmål som må utredes, vil bl. a. være om det idémessige grunnlag for undervisningen er holdbart, om det nasjonale og nordiske elevgrunnlag vil være tilstrekkelig, og om prosjektet økonomisk sett er gjennomførbart.

Kulturutvalget finner det videre naturlig at utredningen legger fram alternative forslag til bruk av den aktuelle eiendom hvis det skulle vise seg å være umulig å realisere idéen om en nordisk folkehøgskole. Utvalget forutsetter da at de alternative bruksforslag som måtte bli lagt fram, tar hensyn til den intensjon som stortingsrepresentant Fagerheim har hatt med sitt tilbud, nemlig at det norrøne element i det nordiske kulturfellesskap skal styrkes. Det må også være sjøl-

sagt at forslagene til alternative bruksmåter skjer i forståelse med Fagerheim sjøl.

Ut fra disse betraktninger foreslår Kulturutvalget følgende rekommendasjon:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å utrede mulighetene for å opprette i Vest-Norge en nordisk folkehøgskole eller en annen egnet institusjon med særlig vekt på den historiske og kulturelle forbindelsen mellom Island, Færøyene og det øvrige Norden.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande kulturutskottets förslag till rekommendation.

*För rekommendationen röstade:*

Erik Adamsson, Einar Ágústsson, K. B. Andersen, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Eric Carlsson, Ib Christensen, Bjarne Mørk Eidem, Pauli Ellefsen, Kjell-Olof Feldt, Rolf Fjeldvær, Kristian Gestrin, Astrid Gjertsen, Gils Guðmundsson, Eiður Guðnason, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Johan J. Jakobsen, Knut Johansson, Elver Jonsson, Håkon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Thor Lund, Sven Mellqvist, Inge Fischer Møller, Jan-Ivan Nilsson, Sture Palm, Kaarina (Kati) Peltola, Gunnar Richardson, Anna-Greta Skantz, Reiulf Steen, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Ingrid Sundberg, Per Olof Sundman, Bernhardt Tastesen, Sigríó Utkilen, Lars Werner, Seppo Westerlund och Håkan Winberg.

Niels Bollmann och Robert Pedersen *avstod från att rösta.*

*Frånvarande var:*

Aimo Ajo, Johannes Antonsson, Ingvar Bakken, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Chr. Christensen, Nils Dahlman, Poul Dalsager, Erling Dinesen, Steen Folke, Ralf Friberg, Leif Glensgård, Svend Haugegaard, Gustav Holmberg, Anna-Liisa Hyvönen, Bertel Haarder, Kirsten Jacobsen, Sva-va Jakobsdóttir, Ilkka Kanerva, Sinikka Karhuvaara, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Olof Palme, Erlendur Patursson, Petter Savola, Poul Schlüter, Erkki Tuomioja,

Raino Westerholm, Kåre Willoch och Marjatta Väänänen.

*Rekommendationen hade sålunda antagits med 46 röster. 2 medlemmar avstod från att rösta.*

## 11

### A 531/k: Medlemsförslag om nordiskt samarbete om lättläst (LL) litteratur

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda behovet av och möjligheterna till nordiskt samarbete kring lättläst litteratur.

**Sundman** (kulturutskottets talesman): Herr president! I mitt inlägg i generaldebatten framhöll jag att Nordiska rådet måste syssla med många små frågor — dvs. frågor som framstår som små i jämförelse med de verkligt stora ekonomiska problemen.

En sådan liten fråga är medlemsförslaget om nordiskt samarbete vad angår lättläst litteratur. Som alla små frågor är det en stor sak för den grupp människor som berörs av den.

Det föreliggande medlemsförslaget om samnordiska insatser på detta område har varit ute på en omfattande remissrunda. Av remissvaren framgår dels att begreppet lättläst litteratur icke är entydigt, dels att åtgärder inom området är mycket angelägna.

Vid behandlingen av medlemsförslaget och utskottets betänkande måste man antingen vara mycket mångordig eller mycket kortfattad. Något mittemellan gives icke. Jag föredrar som vanligt att vara kortfattad.

Jag får be ministerrådet noggrant studera medlemsförslaget, remissvaren och utskottets betänkande.

Herr president! Jag yrkar bifall till kulturutskottets förslag, att Nordiska rådet rekommenderar ministerrådet att utreda behovet av och möjligheterna för nordiskt samarbete kring lättläst litteratur.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat

beträffande kulturutskottets förslag till rekommendation.

*För rekommendationen röstade:*

Erik Adamsson, Einar Ágústsson, K. B. Andersen, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Niels Bollmann, Eric Carlsson, Ib Christensen, Bjarne Mørk Eidem, Pauli Ellefsen, Kjell-Olof Feldt, Rolf Fjeldvær, Kristian Gestrin, Astrid Gjertsen, Gils Guðmundsson, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Johan J. Jakobsen, Knut Johansson, Elver Jonsson, Sinikka Karhuvaara, Håkon Kyllingmark, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Thor Lund, Sven Mellqvist, Inge Fischer Møller, Jan-Ivan Nilsson, Sture Palm, Erlendur Patursson, Robert Pedersen, Kaarina (Kati) Peltola, Gunnar Richardson, Anna-Greta Skantz, Reiulf Steen, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Ingrid Sundberg, Per Olof Sundman, Bernhard Tastesen, Sigrid Utkilen, Seppo Westerlund och Håkan Winberg.

*Frånvarande var:*

Aimo Ajo, Johannes Antonsson, Ingvar Bakken, Kjell Magne Bondevik, Trygve Bratteli, Chr. Christensen, Nils Dahlman, Poul Dalsager, Erling Dinesen, Steen Folke, Ralf Friberg, Leif Glensgård, Eiður Guðnason, Svend Haugaard, Elsi Hetemäki-Olander, Gustav Holmberg, Anna-Liisa Hyvönen, Bertel Haarder, Kirsten Jacobsen, Svava Jakobsdóttir, Ilkka Kanerva, Tellervo Koivisto, Lars Korvald, Olof Palme, Petter Savola, Poul Schlüter, Erkki Tuomioja, Lars Werner, Raino Westerholm, Kåre Willoch och Marjatta Väänänen.

*Rekommendationen hade sålunda antagits med 47 röster.*

## 12

### C 22/k: Berättelse från Nordiska sommaruniversitet

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

*Utskottets förslag bifölls.*



13

**C 16/k: Berättelse om Nordiska kulturfonden**

Utskottet för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning hade föreslagit,

1. att Nordiska rådet godkänner Nordiska kulturfondens räkenskaper för år 1977 och beviljar fondens styrelse ansvarsfrihet för år 1977, samt

2. att Nordiska rådet lägger berättelsen till handlingarna.

*Utskottets förslag, punkterna 1 och 2, biföljs.*

14

**C 26/k: Berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet och D 1979/14/1975/k: Meddelande om rekommendation nr 14/1975 angående språkundervisning för finska barn i Sverige**

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte

1. lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session,

2. lägga berättelsen till handlingarna.

**Kaarina (Kati) Peltola:** Arvoisa puheenjohtaja! Suomenkielisten lasten kotikielen opetusta Ruotsissa käsiteltiin täällä jo aikaisemmin istunnossa. Sillion kotikielen opetus oli esillä Ilkka-Christian Björklundin kysymyksen johdosta, jossa hän käsitteli nimenomaan opetuksen kehittämisen periaatteita.

Sivistysvaliokunta toteaa omassa mietinnössään Ruotsin hallituksen ilmoituksen johdosta, että kotikielen opetuksesta on saatu jo niin paljon kokemuksia, että seuraavassa istunnossa voidaan odottaa tarkempia selvityksiä sen vaikutuksista, myöskin niistä puutteista ja ongelmista, joita tällä alueella esiintyy, ja toivottavasti päätyä sellaisiin esityksiin, jotka turvaavat kotikielen opetuksen kehittämisen.

Haluan todeta, että suomenkielisten oikeus omalla kielellä saatavaan opetukseen ei ole Suomessakaan kovin vanha. Vielä tällä vuosisadalla on kamppailtu pitkään suomen ja ruotsin kielten keskinäisistä suhteista Suomessa, ja olemme havainneet, että esim. Ahvenanmaalla esiintyy edelleenkin ratkaisemattomia kielikysymyksiä. Tasavertaisuutta kielestä riippumatta näyttää olevan vaikeata saavuttaa missä tahansa. Vaikka kielelliset oikeudet olisi turvattu muodollisesti, kuten suomenruotsalaisten kohdalla, käytännön tasavertaisuus on aina kiinni rahasta.

Suomenkieliset myöntävät, että kielellisten oikeuksien rakentaminen Ruotsin suomalaisille ei voi käydä hetkessä, varsinkin kun Ruotsissa on runsaasti muita siirtolaisryhmiä, joiden koulutus ja muu kulttuuri-toiminta vaatii myös paljon varoja. Tästä huolimatta varsinkaan lasten kielenopetuksessa ei saa viivytellä, koska viivytelyllä aiheutettuja vahinkoja on erittäin vaikea korjata. Yhteistyö lasten vanhempien ja siirtolaisjärjestöjen kanssa tarjoaa Ruotsin viranomaisille sitä paitsi ylimääräisiä voimavaroja kielenopetuksen suunnittelussa sekä yleisesti että jokaisen lapsen kohdalla erikseen.

Suomalaisjärjestöt ja suomalaiset erilaisissa ruotsalaisissa järjestöissä keskustelevat innokaasti siirtolaislasten kielenopetuksen tavoitteista ja muodoista. Erityisen tärkeätä on korostaa sitä, että lapset eivät saa jäädä tässäkään asiassa pelkästään perheensä varaan. Kaikki vanhemmat eivät pysty puolustautumaan ympäristön ruotsalaistumispainetta vastaan, vaikka käyttävätkin kotikielenä suomea. Vanhempien on saatava paljon tietoa kotikielen opetuksen keskeisyydestä lapsen kielellisessä kehityksessä ja sen myötä lasten mahdollisuuksille vastaanottaa opetusta ja osallistua täysipainoisesti yhteiskunnan eri toimintoihin.

Kotikielen opetus suomalaislapsille Ruotsissa on edelleen aivan riittämätöntä. Samoin opettajien asema vaihtelee voimakkaasti koulusta toiseen ja kunnasta toiseen. Tavoitteena on oltava täysiaikaisten opettajien palkkaaminen kotikielen opetukseen. Tämä onnistuu, jos kouluihin perustetaan suomenkielisiä luokkia ja huolehditaan siitä, että tärkeimmät aineet opetetaan lasten omalla

kielellä. Enemmistökielen monipuolinen oppiminen ei ole ongelma niille lapsille, jotka ovat saaneet perusteelliset taidot omassa kotikielessään. Kotikielen opetuksen tuleekin perustua tälle ajatukselle, joka meillä Suomessa on havaittu tosiasiasiaki ruot-sinkielisten kohdalla.

**Kaarina (Kati) Peltolas** anförande i svensk översättning: Herr president! Hemspråksundervisningen för finska barn i Sverige behandlades redan tidigare under denna session. Då togs den upp i Ilkka-Christi-an Björklunds fråga där han uttryckligen behandlade principer för att utveckla undervisningen.

Kulturutskottet konstaterar i sitt betän-kande med anledning av meddelandet från Sveriges regering, att man av hemspråks-undervisningen fått så många erfarenheter, att till nästa session kan emotses noggran-nare utredningar om dess verkningar, också om de brister och problem, som förekom-mer på detta område. Förhoppningsvis kan vi då komma fram till sådana förslag, som tryggar utvecklandet av hemspråksundervis-ningen.

Jag vill konstatera att de finskspråkigas rätt att få undervisning på sitt eget språk inte är av mycket gammalt ursprung heller i Finland. Ännu under detta århundrade har man länge kämpat om de inbördes re-lationerna mellan finska och svenska språ-ket i Finland och vi har iakttagit att det t. ex. på Åland ännu finns olösta språkfrå-gor. Överallt tycks det vara svårt att nå jämställdhet i fråga om språket. Även om språkliga rättigheter formellt vore tryggade, liksom för finlandssvenskarna, är jämställd-heten i praktiken alltid en penningfråga.

De finskspråkiga medger att sverigefin-narna inte kan få språkliga rättigheter ge-nast, i synnerhet som det i Sverige finns många andra invandrargrupper, vilkas ut-bildning och övriga kulturverksamhet ock-så kräver mycket medel. Det oaktat får man inte dröja, särskilt inte med barnens språkundervisning, eftersom det är mycket svårt att avhjälpa skador som förorsakats av dröjsmålet. Samarbetet med föräldrarna och invandrarorganisationerna erbjuder dessutom de svenska myndigheterna extra

resurser i planeringen av hemspråket både i allmänhet och särskilt för varje barn.

De finska organisationerna och finnarna i olika svenska organisationer diskuterar ivrigt mål och former för invandrarbarnens språkundervisning. Särskilt viktigt är det att understryka att barnen inte heller i denna sak får lämnas beroende av enbart familjen. Alla föräldrar kan inte värna sig mot om-givningens försvenskningstryck, fastän de som sitt hemspråk använder finska. För-äldrarna måste få mycket information om vikten av hemspråksundervisningen för bar-nets språkliga utveckling och därmed bar-nens möjligheter att emotta undervisning och fullödigt deltaga i samhällets olika verk-samheter.

Hemspråksundervisningen för finska barn i Sverige är fartfarande alldeles otillräcklig. Likaså varierar lärarnas ställning kraftigt från skola till skola och från kommun till kommun. Målsättningen bör vara att an-ställa heltidsanställda lärare till hemspråks-undervisningen. Detta lyckas om man in-rättar finskspråkiga klasser i skolor och sörjer för att undervisningen i de viktigaste ämnena ges på barnens eget språk. Att lära sig majoritetsspråket mångsidigt är inget problem för de barn, som fått grundliga kunskaper i sitt eget hemspråk. Hemspråks-undervisningen bör också basera sig på den-na tanke, som hos oss i Finland konstate-rats vara ett faktum i fråga om svensk-språkiga.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *biföljs utskottets förslag, punkterna 1 och 2.*

## 15

**D 1979/7/1966/k: Meddelande om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervisning i radio och TV**

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nor-diska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

*Utskottets förslag biföljs.*

16

**D 1979/17/1969/k: Meddelande om rekommendation nr 17/1969 angående samarbete på musikterapins område**

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

*Utskottets förslag bifölles.*

17

**D 1979/18/1974/k: Meddelande om rekommendation nr 18/1974 angående information om Norden och kurser i nordiska språk i Finland m. m.**

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

*Utskottets förslag bifölles.*

18

**D 1979/19/1972/k: Meddelande om rekommendation nr 19/1972 angående samarbete på veterinärmedicinens område**

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

*Utskottets förslag bifölles.*

19

**D 1979/19/1973/k: Meddelande om rekommendation nr 19/1973 angående högre lantbruksundervisning och forskning**

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

*Utskottets förslag bifölles.*

20

**D 1979/16/1975/k: Meddelande om rekommendation nr 16/1975 angående utvidgat nordiskt idrottssamarbete**

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

*Utskottets förslag bifölles.*

21

**D 1979/13/1975/k: Meddelande om rekommendation nr 13/1975 angående förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia**

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

*Utskottets förslag bifölles.*

22

**D 1979/8/1976/k: Meddelande om rekommendation nr 8/1976 angående TV-program för sjöfolk**

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

**Sundman** (kulturutskottets talesman): Herr president! Ministerrådet meddelar att det pågår nationella utredningar inom detta område och att man bör avvakta resultat av dessa innan man påbörjar en eventuell nordisk utredning.

Jag tar mig friheten förtydliga ministerrådets meddelande. Det pågår en utredning i Norge. Den genomförs av Massmediautvalget, som nyligen tillsatts. Massmediautvalget har övergripande utredningsuppgifter. I Sverige — ett land som är berömt för sin grundlighet — pågår flera utredningar som direkt eller indirekt berör material i medlemsförslaget. I övriga länder finns inga särskilt tillsatta kommittéer med motsvarande arbetsuppgifter. Medlemsförslaget sammanhänger omedelbart med utvecklingen inom videoområdet. Videotekniken är emellertid bara en del av en snabbt framväxande teknologi. Denna nya teknologi innebär sådana möjligheter och för den delen också sådana vådor att skäl sannerligen finns för gemensamma nordiska överväganden och gemensamma nordiska ställningstaganden.

Vid mötet i går mellan ministerrådet och Nordiska rådets kulturutskottet framförde jag denna synpunkt. Jag upprepar den här. Det är angeläget att man också i de andra nordiska länderna på allvar tar itu med dessa frågor.

Därmed har jag icke sagt att det behövs en gemensam nordisk utredning men väl fortlöpande och nära kontakter mellan de nordiska länderna vid hanteringen av dessa spörsmål.

Herr president! Jag skall inte ytterligare fördjupa mig i ärendet. Kulturutskottet föreslår alltså att Nordiska rådet lägger meddelandet och rekommendation 8/1976 till handlingarna i avvaktan på nytt meddelande i ärendet till nästa ordinarie session.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottets förslag.

## 23

### Bemyndigande för presidiet att tillsätta kommittéer

Presidiet föreslår att plenarförsamlingen i överensstämmelse med § 49 i arbetsordningen ger presidiet fullmakt att tillsätta kommittéer för att företa utredningar av särskilda saker.

*Utskottets förslag bifölls.*

## 24

### Fastställande av tidpunkt och plats för nästa ordinarie session

**Eiður Guðnason:** Herr president! Då vi nu närmar oss avslutningen av Nordiska rådets 27:e session vill jag mycket gärna framföra ett varmt tack för den gästfrihet som har visats oss och de utmärkta arrangemangen på alla områden i samband med vårt möte. Det gör jag inte bara på den isländska delegationens vägnar utan från var och en av deltagarna.

Som vanligt har vi haft en arbetsam session. Vi har diskuterat de breda linjerna i det nordiska samarbetet och icke bara det utan också mer specificerade frågor och problem. Vi har tagit ännu ett steg framåt för att bättre utveckla samarbetet mellan Nordens självständiga stater. Vi har haft delade meningar i många frågor, men även om vi inte alltid kommer överens vet vi alla att det är mycket mer som förenar oss än det som delar upp oss i olika grupper och fraktioner.

Nu vill jag gärna rikta ett speciellt tack till den svenska delegationen och de svenska rådspresidenterna som har haft huvudansvaret för arbetet dessa dagar i Stockholm och som med sina insatser har gjort det här inte bara till en arbetsam utan också till en innehållsrik session.

Vi tackar också det svenska sekretariatet under ledning av kanslichef Christer Jacobson, som har förberett sessionens arbete på ett utmärkt sätt, samt vårt presidiesekretariat, vars insats också har varit mycket värdefull när det gäller att få arrangemangen att fungera. Till riksdagshusets personal och alla andra som medverkat framför vi också ett tack.

Det skulle inte vara någon mening att hålla en sådan här session som vi nordiska politiker här har gjort, om ingen fick veta vad som hänt. Därför tackar vi också massmediernas representanter som har arbetat här under veckan och i hög grad medverkat till att sprida kännedom om det nordiska samarbetet. De har en oerhört viktig uppgift som inte alltid är lätt att genomföra.

Till sist, herr president, har jag glädjen att på den isländska delegationens vägnar invitera Nordiska rådet att hålla sin 28:e

session i Reykjavík 1980 vid den tidpunkt som presidiet senare fastställer.

Mina damer och herrar! Hjärtligt välkomna till Reykjavík nästa år!

## 25

### Sessionen avslutas

**Presidenten:** På plenarförsamlingens vägnar ber jag få tacka för inbjudan att förlägga nästa session till Reykjavík. Tidpunkten kommer senare att fastställas av presidiet.

Bakom ett arrangemang som en session i Nordiska rådet ligger ett långt och omfattande förberedelsearbete. Också jag vill därför på presidiets vägnar ta tillfället i akt att tacka alla dem som bidragit till att vi rådsmedlemmar — såväl parlamentariker som regeringsrepresentanter — har kunnat utföra vårt arbete på ett effektivt och smidigt sätt. Vårt tack riktar sig till den svenska riksdagens talman och till personalen i Nya riksdagshuset, som helhjärtat och med stor rutin hjälpt oss att lösa alla praktiska problem. Presidiet tack omfattar också de nationella och de nordiska sekretariatens personal, sakkunniga och inte minst representanterna för press och etermedia, vilkas uppgift är att förmedla det nordiska samarbetets idé och praktiska resultat till allmänheten. Det är en viktig uppgift. Det politiska arbetet måste ha en god förankring hos medborgarna. Detta gäller i hög grad det nordiska samarbetet.

En framstående medlem i vår nordiska familj lämnar oss i och med denna session. Det är den finländske presidiedamoten V. J. Sukselainen, en av veteranerna i Nordiska rådet. Sukselainen, som under sin framgångsrika karriär beklätt många av sitt lands högsta poster, har med sin erfarenhet och starka personlighet utgjort en ovärderlig tillgång för Nordiska rådet. Vi tackar honom för en lång och förtjänstfull insats.

Den 27:e sessionen är detta årtiondes sista. Om vi ser tillbaka på hur nordiskt samarbete utvecklats under de senaste tio åren kan vi konstatera att det byggts ut ytterligare och att det står på en fast grund. Un-

der 1970-talet har samarbetet mellan parlamentarikerna och regeringarna i Nordiska rådet formaliserats genom inrättandet av Nordiska ministerrådet. Vi har fått ett kulturavtal och ett transportavtal. En unik miljöskyddskonvention har antagits liksom en konvention om gränskommunalt samarbete. En rad övergripande handlingsprogram omfattande viktiga samsarbetssektorer har beslutats i rådet. Nordiska invandrare har erhållit kommunal rösträtt. Listan över de framsteg som gjorts skulle kunna göras längre.

Det nordiska samarbetet har således fått fastare former och nått större bredd. Det ankommer nu på de nordiska länderna att ge de olika överenskommelserna ytterligare konkret innehåll.

Huvudtemat vid denna session har varit problemen med arbetslösheten, den brutala strukturomvandlingen inom betydelsefulla näringsområden, valutainstabiliteten, sinande råvaruresurser.

Det är problemområden som våra länder får brottas med också under 1980-talet. Nordiskt samarbete framstår i detta läge inte bara som önskvärt utan som nödvändigt. Det har framhållits från alla medlemsländerna under denna session. Ensamma är de nordiska länderna små och svaga. Inte ens tillsammans antar vi jättarnas mått, men vi blir starkare och vi kan på ett mer framgångsrikt sätt göra vår stämma hörd i världen.

En rad större och mindre frågor har avgjorts också vid denna session inom alla våra samsarbetsfält. Ingen fråga har givit stora rubriker. Det är naturligt. Vi har samarbetat så länge att framstegen inte längre väcker så stort uppseende.

Enligt min mening är det inte möjligt att objektivt värdera de resultat som uppnåtts vid enskilda sessioner. Nordiskt samarbete — liksom för övrigt allt politiskt arbete — måste ses i ett längre och vidare perspektiv. Först då får vi översikt över betydelsen av de resultat vi uppnått.

Denna session har visat att viljan till utökat nordiskt samarbete är stark. I det tecknet förklarar jag Nordiska rådets 27:e session i Stockholm avslutad.

Mötet avslutades kl. 15.50.

**Godkännande av protokollen**

Dessa protokoll, som omfattar stenografiska referat av förhandlingarna vid Nordiska rådets 27:e session i Stockholm den 19—23 februari 1979, har förts av rådets fungerande sekreterare under samlingen, kanslichefen vid den svenska delegationen, fil. dr Christer Jacobson.

I enlighet med § 16 i rådets arbetsordning godkännes protokollen härmed.

För Nordiska rådets presidium

*Olof Palme*

*Gudmund Saxrud*

SAKER M. M.





## Medlemsförslag

### om tillsättande av utredning om Nordiska rådets organisation och verksamhetsformer

(Väckt av Kjell-Olof Feldt, Gylfi P. Gíslason, Sture Palm, Robert Pedersen och Ulf Sundqvist)

De önskemål som framförts beträffande behovet av ökad klarhet om kostnaderna för den verksamhet som bedrivs av Nordiska rådet resulterade i att rådets presidium tillsatte en särskild arbetsgrupp i december 1973. Gruppen — som fick en bred parlamentarisk sammansättning — skulle i första hand överväga formerna för behandlingen av de nordiska budgeterna samt utövande av rådets kontrollerande funktion. Kommitténs rapport överlämnades till presidiet den 3 februari 1975. Rapporten godkändes av plenarförsamlingen den 18 februari samma år. Rådets budget- och kontrollkommitté tillsattes.

Budget- och kontrollkommittén har nu fungerat under några år och erfarenheterna — när det gäller budgetarbetet — är mycket goda. Parlamentarikerna har numera full insyn med möjligheter att på ett tidigt stadium påverka det fortlöpande budgetarbetet. De rutiner som utvecklats för kontakterna mellan dels budgetkommittén — samarbetsministrarna vad avser ministerrådets allmänna budget, dels mellan kulturutskottet — kulturministrarna när det gäller kulturbudgeten, har medfört att anslagsfrågorna numera får en tillfredsställande behandling.

Detta nya organ fick emellertid dubbla funktioner. Utöver själva budgetarbetet skulle kommittén dessutom, i samverkan med utskotten, utföra ett gransknings- och kontrollarbete inom respektive verksamhetsområden. Detta skulle innebära en värdefull uppföljning av de beslut som fattas vid sessionerna men också av andra samnordiska samarbetsorgan vilka sorterar under rådet.

Erfarenheterna har visat att denna dubbla funktion hos ett parlamentariskt sammansatt organ — som det nu fungerar — är mycket tids- och arbetskrävande. Det kan också ifrågasättas om man får ut den effekt som utredningen avsåg. Mot denna bakgrund anser vi att Nordiska rådets arbetsformer generellt borde bli föremål för en analys och en utvärdering. Syftet bör därvid vara att undersöka om verksamheten skulle kunna bedrivas med större effektivitet. Den erfarenhet som nu vunnits av tjugofem års verksamhet inom Nordiska rådets ram ger enligt vår mening fullgott underlag för en sådan bedömning. Utredningen borde

ges stor frihet att föreslå förbättringar och rationaliseringar såväl beträffande organisation som verksamhetsformer i syfte att göra Nordiska rådet bättre rustat för att möta de nya krav som ett alltmer utvecklat nordiskt samarbete kommer att ställa.

Bland de exempel på konkreta frågor — utöver allmänna arbetsformer — som borde behandlas i detta utredningsarbete kan nämnas utskottens gransknings- och kontrollverksamhet inom sina respektive områden, presidiesekretariatets organisation och i samband härmed frågan om utskottssekreterarnas placering samt arbetsordningens nuvarande inskränkning när det gäller presidiesekreterarens nationstillhörighet, dechargefrågor osv.

Utredningen föreslås bestå av parlamentariker och biträdas av erfarna rationaliseringsexperter. Arbetet borde bedrivas skyndsamt så att eventuella förslag till förändringar, som kräver rådssessionens beslut, kan föreläggas rådets 26:e session.

Under återopande av vad som ovan sagts får vi hemställa

att Nordiska rådet uppdrar åt presidiet att tillsätta en parlamentarisk utredning med uppgift att framlägga förslag om rationaliseringar vad avser rådets organisation och verksamhetsformer.

Stockholm, Reykjavík, København och Helsingfors den 23 mars 1977

*Kjell-Olof Feldt (s)*

*Gylfi P. Gíslason (A.)*

*Sture Palm (s)*

*Robert Pedersen (S)*

*Ulf Sundqvist (Sd)*

*BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 5)*

*BILAGA 2, Betänkande 1 av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget (se Nordisk Råd, 26. sesj. s. 450)*

*BILAGA 3*

### **Betänkande 2 av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget**

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag A 502/j om en udredning af Nordisk Råds organisation og virksomhedsformer.

Udvalget har behandlet forslaget på møder den 31. marts og 2. april 1977 i Helsingfors, den 3. august 1977 i Akureyri, den 31. oktober 1977 i Stockholm, den 23. og 24. januar 1978 i Stockholm, den 22. februar 1978 i Oslo, den 1. august 1978 i Tønder, den 7. november 1978 i Helsingfors og den 15. og 16. januar 1979 i Stockholm.

#### *1. Medlemsforslaget*

Medlemsforslaget er fremsat den 23. marts 1977. Det foreslås, at Nordisk Råd pålægger præsidiets at nedsætte en parlamentarisk komité med den opgave at fremlægge forslag om rationaliseringer med hensyn til rådets organisation og virksomhedsformer.

Der henvises til, at erfaringerne med budget- og kontrolkomiteens arbejde — når det gælder budgetarbejdet — er meget gode. Komiteen har imidlertid dobbelte funktioner og skal i samarbejde med udvalgene udføre et undersøgelses- og kontrolarbejde inden for de respektive virksomhedsområder. Det anføres, at erfaringerne har vist, at denne dobbelte funktion hos et parlamentarisk sammensat organ er meget tid- og arbejdskrævende. Der sættes spørgsmåltegn ved, om man får den effekt ud af arbejdet, som forudsættes.

På denne baggrund mener forslagsstillerne, at rådets arbejdsformer generelt bør blive genstand for en analyse og vurdering med det sigte, at virksomheden skulle kunne drives mere effektivt. Foruden dette foreslås det, at undersøgelsen skal omfatte udvalgenes undersøgelses- og kontrolvirksomhed inden for deres respektive områder, præsidiensekretariatets organisation og i tilslutning hertil spørgsmålet om udvalgssekretærens placering samt arbejdsordningens nuværende indskrænkning, når det gælder præsidiensekretærens nationalitetstilhørsforhold.

Det foreslås, at komiteen skal bestå af parlamentarikere og erfarne rationaliseringseksperter.

## 2. Remissudtalelser

Der er i perioden 6. oktober 1977—15. januar 1978 afgivet remissudtalelser fra den danske, finske, islandske, norske og svenske delegation.

Den *danske* delegation fraråder, at der for tiden iværksættes en parlamentarisk udredning vedrørende Nordisk Råds organisation og virksomhedsformer.

Der henvises til, at den udbygning af det nordiske samarbejde, der fandt sted på grundlag af forslag fra Nordisk Organisationskomité, var så gennemtænkt og omfattende, at der ikke for tiden er grund til at sætte et nyt udredningsarbejde i gang. Man forventer, at budgetkomiteen selv tager initiativ til en udredning, hvis der viser sig behov herfor for så vidt angår rådets kontrollerende funktioner.

De konkrete spørgsmål, som i medlemsforslaget foreslås taget op, anser delegationen som afgjort for tiden.

Det anføres endelig, at man er bekendt med, at præsidiasekretariatet agter at tage sin organisations- og arbejdsform op til overvejelse.

Den *finske* delegation finder ikke, at det under hensyn til, at budgetkomiteen hidtil har virket i meget kort tid, er motiveret at indlede en særlig undersøgelse af budgetkomiteens virksomhed. Derimod bør virksomheden udvikles gennem delreformer, f.eks. udbygning af sekretariats-hjælpen. Vedrørende Nordisk Råds virksomhed i almindelighed anser delegationen, at rådet kan siges at fungere på en måde, som modsvarer dets målsætning, men det er muligt yderligere at udvikle virksomheden gennem delreformer. Der peges på, at udvalgenes øgede arbejdsbyrde skulle forudsætte heltidsansatte udvalgssekretærer, men delegationen finder ikke en overflytning til præsidiasekretariatet egnet til at forbedre sekretærernes arbejdsmuligheder. Delegationen finder praksis vedrørende præsidiasekretærens nationale tilhørsforhold tilfredsstillende. Som et eksempel på udviklingen af praktiske virksomhedsformer nævnes simultantolkninger, som der udtrykkes håb om vil kunne udvides. Der henvises til, at der for forholdsvis nylig — i 1971 og 1975 — er gennemført grundige undersøgelser af det nordiske samarbejdes organisation, og det konstateres, at ændringer, som har været af stor betydning for rådsarbejdet, har kunnet gennemføres som partielle reformer. Delegationen går ud fra, at der også i fremtiden er grund til at iagttage denne fremgangsmåde. Man kan dog i princippet tilslutte sig tanken om, at der nu og da kan være grund til mere generelt at undersøge samarbejdet. Man finder dog, at overvejelser om nye udredninger bør afvente resultatet af de igangværende overvejelser om de interne virksomhedsformer ved præsidiasekretariatet.

Den *islandske* delegation kan ikke støtte forslaget. Man mener, at der er gået for kort tid, siden der sidst blev foretaget en ændring af rådets arbejdsmetoder til, at det er muligt klart at vurdere resultaterne. Delega-

tionen anser det for naturligt, at man indhøster mere erfaring, før man tager beslutning om at sætte et nyt udredningsarbejde i gang.

Den *norske* delegation anbefaler, at rådet ikke foretager sig noget i anledning af medlemsforslaget. Vedrørende dechargespørgsmålet henvises der bl.a. til, at budget- og kontrolspørgsmål blev drøftet så sent som i 1975, og at rådet og de nationale parlamenter i de sidste par år har fået bedre kontrolmuligheder. Delegationen er klar over, at det videre arbejde med de organisatoriske og administrative forslag fra 1975 endnu ikke er tilfredsstillende løst, men finder, at det næppe skyldes mangel på effektivitetsanalyser, at det har taget tid at gennemføre ændringer i den del af rådets administration, der har nordisk status.

Den *svenske* delegation finder, at selv om det er tvivlsomt, om der er behov for en stor parlamentarisk udredning, bør der iværksættes en undersøgelse af visse konkrete punkter. Der peges bl.a. på spørgsmålet om udvalgssekretariaternes organisation, idet man ikke antager, at den nuværende udvalgsorganisation muliggør, at rådet kan gennemføre en effektiv kontrolvirksomhed. Tiden anses endvidere for moden til en gennemgang af præsidiesekretariatets organisation, og det samme anses for tilfældet vedrørende informationsvirksomheden. Under hensyn til, at dechargespørgsmålet ikke er taget op af præsidiet, finder delegationen endvidere, at dette spørgsmål bør tages op til fornyet behandling i rådet.

### 3. *Nordisk Råds 26. session 1978*

Juridisk udvalgs behandling af medlemsforslaget forud for Nordisk Råds 26. session 1978 resulterede i, at udvalget den 23. januar 1978 afgav betænkning over medlemsforslaget.

I betænkningen gav et flertal i udvalget bl.a. udtryk for, at man delte de synspunkter, som er kommet til udtryk i udtalelserne fra den danske, islandske og norske delegation, og som også er udtrykt i den finske udtalelse, nemlig, at det var for tidligt kun 3 år efter et ganske tilsvarende udredningsarbejdes afslutning på ny at foretage en gennemgribende undersøgelse af rådets organisation og virksomhedsformer.

Udvalget indstillede, at Nordisk Råd ikke foretog videre i anledning af medlemsforslaget.

En mindretalsudtalelse fra udvalgets svenske medlemmer og et enkelt finsk medlem mandede ud i et forslag svarende til medlemsforslaget.

Efter at spørgsmålet om organisationsformerne i Nordisk Råd havde været genstand for betydelig opmærksomhed under generaldebatten ved indledningen til den 26. session, blev sagen under sessionen på ny drøftet i udvalget den 22. februar 1978. Resultatet af overvejelserne fremgår af juridisk udvalgs betænkning af samme dato, hvori det udtales, at der under hensyn til den under sessionen stedfundne debat burde gives udvalget lejlighed til på ny at drøfte sagen. Udvalget understregede dog, at der ikke dermed i udvalget var givet udtryk for anden indstilling til

sagens realitet, end hvad der fremgik af udvalgets betænkning af 23. januar 1978.

Plenarforsamlingen vedtog herefter at henvise sagen til fornyet behandling i juridisk udvalg.

#### 4. *Overvejelser i præsidiets og i budgetkomiteen*

Sideløbende med medlemsforslagets behandling i juridisk udvalg og delvis foranlediget af medlemsforslagets fremsættelse har de spørgsmål, som forslagsstillerne rejser, været behandlet i andre organer i Nordisk Råd. Dette sideløbende arbejde er foregået i præsidiets og budgetkomiteen.

Juridisk udvalg har nøje fulgt dette arbejde og har gennem sine repræsentanter i budgetkomiteen bidraget hertil.

Arbejdet i *præsidiets* er foregået med baggrund i en beslutning af 15. juni 1977, hvorefter præsidiets pålagde sekretærkollegiet at vurdere rådets arbejdsformer og præsidiensekretariatets organisation. Sekretærkollegiet har i et promemoria af 15. juni 1978 fremlagt resultatet af sine overvejelser.

Overvejelserne i præsidiets fortsætter. I præsidiets rapport til Nordisk Råds session 1979 (Dok. 1 B/1979) vil der blive redegjort udførligt for arbejdets hidtidige resultater. Udvalget er forhåndsorienteret om, at præsidiets generelt vil udtale, at det parlamentariske samarbejde trods de konkrete spørgsmål, som kan stilles til hensigtsmæssigheden af de anvendte arbejdsmetoder og -former på enkelte områder, i det store og hele synes at have den form og de organer, som man fortsat bør bygge på. De afspejler parlamentariske traditioner, som er gennemprøvede og tilpasset tidens krav.

Med hensyn til placeringen af det parlamentariske element og dets rolle i det nordiske samarbejde peger præsidiets på, at det må være af fælles interesse, at rådet og dets organer har væsentlig indflydelse på det nordiske samarbejdes udvikling. I den aktuelle fase af samarbejdet lægger præsidiets væsentlig vægt på, at den stærkt øgede aktivitet, som de nordiske samarbejdsorganer og det øgede nordiske budget har medført, fører til praktiske resultater. Præsidiets mener, at rådets organer, udvalg og komiteer i fremtiden bør give disse opgaver høj prioritet, og at man i samarbejdet med ministerrådet får en rapportering, som giver grundlag for at bedømme resultaterne af denne øgede aktivitet.

Vedrørende rådets granskende og kontrollerende opgaver anføres det, at budgetkomiteen i løbet af det sidste år har gennemgået sine arbejdsopgaver og gjort en status over, hvad man har opnået, og hvad der henstår, inden dens opgaver er løst tilfredsstillende. Det anføres, at budgetkomiteen mener, der er behov for en mere systematisk kontrolaktivitet, end man hidtil har kunnet gennemføre. Komiteen har efter samråd med udvalgene peget på en række forholdsregler over for samarbejds-

ministrene, der kunne bidrage til at forbedre situationen, og har fået tilsagn om støtte i bestræbelserne for at realisere komiteens ønsker i samarbejde med ministerrådets sekretariater og institutioner. Budgetkomiteen har også igangsat et arbejde på sekretariatsniveau inden for rådet med sigte på en bedre koordinering og harmonisering af arbejdsmetoder og midler i det parlamentariske og pådrivende kontrollerende og prioriterende arbejde.

Dette indebærer efter præsidiets opfattelse, at budgetkomiteen i fremtiden skal afgive en egen rapport til sessionen med en generel oversigt over budgetudviklingen inden for nordiske samarbejdsorganer og fordelingen af de midler, som søges bevilget, både af hensyn til sessionens prioriteringsansvar og til offentlighedens krav på information.

Vedrørende de spørgsmål af mere konkret karakter, der i medlemsforslaget peges på som områder for udredning, er juridisk udvalg bekendt med, at det af præsiderapporten til den 27. session vil fremgå, at der i 1978 er gennemført en udredning af præsidiensekretariatets organisation. Denne udredning har på præsidiets møde den 20. november 1978 allerede ført til visse beslutninger. Det kan bl.a. nævnes, at Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd agter at henlægge spørgsmål om løn- og arbejdsvilkår til det nordiske løn- og personaleudvalg. Præsidiet har endvidere taget initiativ til en effektivisering af informationskomiteens virksomhed samt vedtaget at ansætte en sekretær på heltid i økonomisk udvalg.

*Budgetkomiteens* arbejde vedrørende spørgsmålet om rådets granskende og kontrollerende funktion har i 1978 resulteret i, at komiteen har samlet sine foreløbige synspunkter i et promemoria, der den 9. november 1978 dannede grundlag for et møde med de nordiske samarbejdsministre og budgetkomiteen. Drøftelserne med samarbejdsministrene vil fortsætte på dette grundlag.

I promemoret peger budgetkomiteen på gennemførelsen af en række foranstaltninger som et led i den fortsatte udvikling af det nordiske samarbejde på dette område. Komiteens synspunkter er gengivet i 7 punkter, som i det følgende citeres:

”1. Komiteen må medvirke til udøvelse af kritisk og saglig revision, som dækker alle områder, hvortil der bevilges fælles nordiske midler. Rigsrevisionernes beretninger er et værdifuldt grundlag for dette arbejde. Komiteen må desuden deltage aktivt i bestræbelser for at rationalisere, forenkle og effektivisere samarbejdsprocessen på de administrative og organisatoriske områder i samarbejde med de forskellige nordiske sekretariater og institutioner.

2. I samråd med de på det nordiske samarbejdes sagsområder kompetente parlamentariske udvalg og de berørte organer på ministerrådssiden vil budgetkomiteen stille mod en mere systematisk vurdering af projekters og faste institutioners betydning for samarbejdet og medvirke til udarbejdelse af rutiner og metoder, som kan fremme og effektivisere evalueringsprocesserne.

3. Som led i en udbygning af budgetbehandlingen vil budgetkomiteen medvirke til, at det materiale, som danner grundlag for de parlamentariske udvalgs vurderinger, kommer disse i hænde i så god tid og i så fyldig og oplysende form, at Nordisk Råds forskellige organer har reelle muligheder for at konkretisere og samordne saglige og politiske motive-ringer vedrørende budgettrammer og prioriteringer, inden der træffes bindende beslutninger i Ministerrådet. Budgetkomiteen vil endvidere bestræbe sig for at fremlægge de parlamentariske organers samlede vurdering af budgettrammer og prioriteringer for Rådets session til generel orientering i overskuelig form i komiteens årlige beretning. Til dette formål bør budgetkomiteen have adgang til fuldstændige budget- og regnskabsoplysninger fra Ministerrådet for hele det nordiske samarbejdsområde og til så fyldige oplysninger som muligt om budgetindstillinger fra Ministerrådets egne organer.

4. Budgetkomiteen ønsker at pege på nogle felter, hvor yderligere information kunne bidrage til at øge indsigten i og forståelsen for det nordiske samarbejdes resultater:

4.1 De nationale regeringer og Ministerrådets organer bør forsøge at indsamle og med regelmæssige mellemrum opdatere oplysninger egnede til at give et overblik over nationale og fælles udgifter til nordiske samarbejdsopgaver.

4.2 Der bør arbejdes frem mod en analyse til bedømmelse af det økonomiske udbytte af nordiske samarbejdsaktiviteter såvel gennem besparelser som gennem opnåede resultater både på nationalt og på nordisk niveau.

4.3 Budget- og regnskabsopstillinger bør afspejle samarbejdets forskellige metoder, så det bliver muligt at skelne mellem administrative og saglige aktiviteter.

4.4 Der bør fortsat udfoldes bestræbelser for at få relevante institutioner på samarbejdets centrale områder ind på Ministerrådets eget budget.

5. Budgetkomiteen konstaterer at der siden indgåelse af aftalen om retningslinjerne for den interne informationsudveksling mellem Nordisk Råd og Ministerrådets organer 1976-11-18 er sket en velkommen og tilfredsstillende udvikling i udvekslingen af informationer på alle niveauer. Komiteen vil dog pege på ønskeligheden af fastere retningslinjer og mere regelmæssighed i udleveringen fra Ministerrådet af referater fra møder i embedsmandskomiteer og ministerråd samt dokumentation vedrørende direktiver for projekter, udredninger etc. af betydning for sagsbehandlingen inden for de respektive udvalgsområder.

6. Budgetkomiteen har med repræsentanter for sagsudvalgene gennemgået de instrumenter, som udvalgene betjener sig af i deres granskende og kontrollerende virksomhed, og har herved konstateret følgende:



6.1 Ministerrådets hovedrapport til sessionen, C 1, er også udvalgenes vigtigste redskab i granskning og kontrol af samarbejdets aktiviteter. Det bør drøftes med Ministerrådet hvorledes denne rapport kan udformes i sine forskellige bestanddele for på samme tid at fuldstændiggøre billedet af regeringssidens indsats og imødekomme udvalgenes behov for relevante og løbende informationer om sagsbehandling på nationalt såvel som på nordisk niveau.

6.2 Ministerrådets handlingsprogrammer er et nyere element i den interne og udadrettede information om specielle samarbejdsområder og har fremmet dialogen mellem sekretariater og udvalg, men det ville efter udvalgenes og budgetkomiteens opfattelse fremme både granskings- og prioriteringsarbejdet hvis disse programmer på et tidligt stadium kunne udmøntes i konkrete projektaktiviteter med angivelse af deres respektive andele af det nordiske samarbejdes fælles finansiering.

6.3 Opfølgning af Rådets rekommandationer gennem afgivelse af meddelelser fra Ministerrådet er fortsat et primært element i det nordiske samarbejde som bør behandles med den størst mulige omhu i såvel sagsbehandling som præsentation.

6.4 Spørgeinstituttet bør om muligt udvikles så det foruden at være et værdifuldt led i parlamentarikerens pådrivende og granskende virksomhed og i den almene indsigt i samarbejdets problemer på de årlige sessioner også bliver et fastere element i de saglige udvalgs samråd med de respektive samarbejdsministre.

6.5 Budgetkomiteen har konstateret at de nuværende regler ikke altid sikrer tilbagerapportering om hvorledes udvalgenes udtalelser i de enkelte tilfælde har påvirket aktiviteter under Ministerrådets ansvarsområde, og foreslår at der rettes herpå.

7. Budgetkomiteen regner med at den ved løsningen af ovennævnte opgaver vil få støtte af præsidiasekretariatet, som varetager budgetkomiteens sekretariatsopgaver, i nært samarbejde med udvalgssekretariatene især hvad angår koordinering af indsatserne, harmonisering af metoder og kriterier for såvel evalueringer som prioriteringer samt af bidragene til præsidierrapportens forskellige kapitler. Komiteen anser desuden at der kan være grund til en overvejelse i udvalgene af principperne for og samordning af behandling af beretninger samt af den selektive kritiske gennemgang af enkeltprojekter eller institutioner, som er påbegyndt gennem høringer eller inspektionsbesøg.”

I den rapport, som budgetkomiteen har afgivet til præsidiat vedrørende sin virksomhed i 1978, redegøres der for komiteens arbejde med de granskende og kontrollerende opgaver.

Budgetkomiteens opmærksomhed har været henvendt på medlemsforslag A 502/j, og det bemærkes i denne forbindelse, at komiteen i det forløbne år mener at være nået frem til en klarere opfattelse af de krav, som den granskende og kontrollerende opgave inden for de respektive samarbejdsområder stiller.

Komiteen fremfører, at den bør få støtte fra præsidiasekretariatet, som varetager komiteens sekretariatsopgaver, til et mere selvstændigt

granskende arbejde baseret på budgetanalyser, behandling af revisionsbemærkninger, rationaliseringsbestrebelse, opfølgingskontrol og vurdering af samarbejdets hovedmål og resultater.

Komiteen kunne ønske fastere retningslinjer og mere regelmæssighed i udleveringen fra ministerrådet af referater fra møder i embedsmandskomiteer og ministerråd samt dokumentation vedrørende direktiver for projekter, udredninger etc. af betydning for sagsbehandlingen inden for de respektive udvalgsområder, og har bedt præsidiet tage dette ønske op med ministerrådet.

Komiteen har bedt præsidiet drøfte med ministerrådet, hvorledes ministerrådets årlige beretning om det nordiske samarbejde (C 1) kan udformes i sine forskellige bestanddele for på samme tid at fuldstændiggøre billedet af regeringssidens indsats og imødekomme udvalgenes behov for relevante og løbende informationer om sagsbehandling på nationalt såvel som på nordisk niveau.

Budgetkomiteen har konstateret, at de nuværende regler ikke altid sikrer tilbagerapportering om, hvorledes udvalgenes udtalelser i anledning af meddelelser om tidligere vedtagne rekommandationer i de enkelte tilfælde har påvirket aktiviteter under ministerrådets ansvarsområde, og foreslår at der rettes herpå.

Endelig noterer budgetkomiteen, at spørgsmålet om en stillingtagen til en eventuel formel dechargeprocedure til prøvning af ministerrådets politiske og juridiske ansvar hvad angår de forholdsregler, som man har vedtaget af gennemføre, eventuelt undladt at gennemføre, henstår til nærmere overvejelse.

##### *5. Juridisk udvalg*

Den redegørelse, der er givet foran vedrørende de af præsidiet og budgetkomiteen iværksatte undersøgelser og overvejelser vedrørende Nordisk Råds organisation og virksomhed, viser, at der i Nordisk Råd foregår et omfattende arbejde i fortsættelse af de forslag og initiativer, der var resultatet af arbejdet i rådets arbejdsgruppe for budget- og kontrolspørgsmål i perioden 1973—75.

Dette arbejde er ikke afsluttet og må forventes at fortsætte kontinuerligt med henblik på til stadighed at søge Nordisk Råds arbejdsformer og organisatoriske opbygning tilpasset de krav, som udviklingen af det nordiske samarbejde kræver.

Udvalget finder, at de spørgsmål, som ifølge medlemsforslaget burde undersøges nærmere, allerede er eller må forventes at blive genstand for udredning under det igangværende arbejde.

Udvalget er på den baggrund af den opfattelse, at resultaterne fra arbejdsgruppen for kontrol- og budgetspørgsmål og de initiativer, arbejdet i denne gruppe har medført, foreløbig har virket tilfredsstillende og ikke allerede på nuværende tidspunkt giver grundlag for at indlede en

ny gennemgribende undersøgelse af rådets organisation og virksomhedsformer. Budgetkomiteens arbejde må forventes i den kommende tid at give anledning til en række initiativer, der utvivlsomt vil styrke arbejdet i Nordisk Råd. Præsidiets overvejelser må ligeledes forventes inden for en overskuelig fremtid at give grundlag for stillingtagen til, om der er behov for ændringer i Nordisk Råds organisation.

Juridisk udvalg er opmærksomt på, at medlemsforslag A 502/j i sine præmisser blandt de konkrete spørgsmål, der foreslås taget op, udtrykkelig nævner spørgsmålet om eventuelt at kunne gøre ministerrådet parlamentarisk og juridisk ansvarligt for sine dispositioner — det såkaldte dechargespørgsmål.

I rapporten fra 1975 fra arbejdsgruppen vedrørende budget- og kontrolspørgsmål blev det påpeget, at dette problem bl.a. vedrører

”1) den parlamentariske kontrol på nordisk plan med den myndighedsudøvelse, som er overført til ministerrådet, og som derfor ikke længere dækkes af de enkelte landes konstitutionelle kontrolregler,

2) den indsigt, som en sådan kontrol gør nødvendig i ministerrådets dispositioner og afgørelser, og

3) det ansvar, som ligger på tjenestemændene inden for den fællesnordiske administration, og som ikke falder ind under de sædvanlige nationale ansvarlighedsregler for embeds- og tjenestemænd.”

Arbejdsgruppen kunne af tidsmæssige grunde ikke behandle dette spørgsmål, og der kunne derfor for tiden ikke fremlægges forslag med henblik på en formel udvidelse af kontrolmuligheder af denne art. Arbejdsgruppen udtalte imidlertid, at præsidiets eller det organ, som præsidiets udså som hensigtsmæssigt, burde behandle spørgsmålet.

Juridisk udvalg har bemærket, at dette spørgsmål er blevet draget frem i tilslutning til overvejelserne i budgetkomiteen af den fortsatte udvikling af Nordisk Råds granskende og kontrollerende opgaver.

Budgetkomiteens rapport til præsidiets forud for rådets 27. session indeholder følgende bemærkninger om spørgsmålet:

”Endelig ønsker budgetkomiteen at notere at der med ovenstående række af ønskelige forholdsregler til skærping af de granskende opgaver ikke er taget stilling til de fremførte røster om en eventuel formel dechargeprocedure til prøvning af ministerrådets politiske og juridiske ansvar hvad angår de forholdsregler som man har vedtaget at gennemføre, eventuelt undladt at gennemføre. Dette spørgsmål henstår til nærmere overvejelse.”

Spørgsmålet om indførelse af en sådan procedure rejser substantielle juridiske og politiske problemer i det nordiske samarbejde og vil ikke kunne gennemføres inden for de eksisterende aftalerammer.

Udvalget har noteret sig, at budgetkomiteen ikke har taget stilling til dechargespørgsmålet men foreløbig ladet det henstå til nærmere over-

vejelse. Juridisk udvalg vil derfor på nuværende tidspunkt ikke tage noget initiativ til udredning af spørgsmålet.

Når budgetkomiteen har overvejet sagen i den sammenhæng og på den måde, som komiteen finder mest hensigtsmæssig for sit fortsatte arbejde, forventer juridisk udvalg at blive orienteret om forløbet af budgetkomiteens overvejelser.

Idet juridisk udvalg finder, at der ikke i øvrigt bør foretages videre i anledning af medlemsforslaget, skal udvalget indstille,

at Nordisk Råd ikke foretager videre i anledning af medlemsforslag A 502/j om udredning af Nordisk Råds organisation og virksomhedsformer.

Stockholm den 16. januar 1979

*Erik Adamsson (s)*

*K. B. Andersen (S)*

Formand

*Ib Christensen (DR)*

*Astrid Gjertsen (H)*

*Guttorm Hansen (A)*

*Anna-Liisa Hyvönen (Skdl)*

*Sinikka Karhuvaara (Kok)*

*Tellervo Koivisto (Sd)*

*Eivor Marklund (vpk)*

*Liv Stubberud (A)*

*Håkan Winberg (m)*

## Medlemsförslag

### om undersökning angående upprättandet av ett Nordens institut på Åland

(Väckt av *Folke Woivalin*)

Landskapet Åland ligger geografiskt och språkligt på gränsområdet mellan två kulturområden nämligen Finland och Sverige, vardera med en högt utvecklad nationellt präglad kultur.

Åland självt uppvisar trots sin begränsade storlek och folkmängd ett väl differentierat kulturliv, tills vidare starkt nog att ge det en egen identitet. Men det föreligger dock en uppenbar risk att denna identitet på sikt kan gå förlorad som en följd av det egna kulturområdets begränsning och det starka inflytandet utifrån, om inte förutsättningar skapas för den åländska kulturen att nå ut över ett större område som givande och tagande part.

För att ett sådant utbyte skall bli effektivt krävs det administrativa och ekonomiska resurser som garanterar ett fast och kontinuerligt kulturutbyte till gagn för såväl landskapet självt som det övriga Norden. Landskapet ensamt förfogar inte över de erforderliga resurserna. Genom att upprätta en samnordisk permanent kulturinstitution kallad förslagsvis Nordens institut på Åland skulle landskapet komma i åtnjutande av de nödvändiga resurserna och en permanent organisation och sålunda på mera jämlika villkor kunna berika det nordiska kulturlivet.

Upprättandet av förenämnda institut förutsätter inte byggandet av ett centrum — ett Nordens hus — utan institutets verksamhet kan förläggas till lokaliteter som landskapet förfogar över. För administrationen kan utrymmen reserveras i det bibliotekshus som planeras i Mariehamn och som tillika är landskapsbibliotek med viss allmänkulturell verksamhet på programmet. En annan naturlig kontaktpunkt för verksamheten utgör den nyss utvidgade Ålands folkhögskola som redan har en nordisk inriktning.

Under återopande av vad ovan framförts får jag hemställa

att Nordiska rådet uppmanar Nordiska ministerrådet att låta undersöka möjligheterna att upprätta ett Nordens institut på Åland.

Finström den 29 juli 1977

*Folke Woivalin (AS)*

*BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 12)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget**

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om undersökning angående upprättandet av ett Nordens institut på Åland. Förslaget har behandlats vid möte den 15—16 augusti 1977 samt den 19—20 januari, den 14—15 juni, den 18 september och den 27 november 1978 samt den 17—18 januari 1979. Vid mötet den 18 september 1978 i Mariehamn hörde utskottet som sakkunniga representanter för åländska myndigheter och åländskt kulturliv.

*1. Medlemsförslaget*

I medlemsförslaget hemställes att Nordiska rådet uppmanar Nordiska ministerrådet att låta undersöka möjligheterna att upprätta ett Nordens institut på Åland. Det anförs som motivering att Åland självt trots sin begränsade storlek och folkmängd uppvisar ett väl differentierat kulturliv, som tillsvidare varit starkt nog att ge det en egen identitet. Förslagsställaren menar dock att det föreligger uppenbar risk för att denna identitet på sikt kan gå förlorad till följd av det egna kulturområdets begränsning och det starka inflytandet utifrån, om det inte skapas förutsättningar för den åländska kulturen att nå ut över ett större område som givande och tagande part.

Landskapet Åland förfogar inte över de administrativa och ekonomiska resurser som garanterar ett fast och kontinuerligt kulturutbyte till gagn för såväl landskapet självt som det övriga Norden. En nordisk institution kallad Nordens institut skulle ge kulturlivet på Åland de nödvändiga resurserna och en permanent organisation för att sålunda på mera jämlika villkor kunna berika det nordiska kulturlivet.

Ett sådant institut skulle inte förutsätta något nytt bygge, utan institutet skulle kunna förläggas till landskapets lokaliteter.

Administrativa utrymmen kan reserveras i det bibliotekshus som planeras i Mariehamn, där även landskapsbiblioteket skall placeras. Ålands folkhögskola, som redan har en nordisk inriktning, skulle utgöra en annan naturlig kontaktpunkt.

*2. Remissyttrandena*

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

Nordens folkliga akademi  
 Nordens hus i Reykjavík  
 Styrelsen  
 Direktören  
 NOMUS  
 Nordiska samrådet  
 Föreningarna Nordens förbund  
 Nordiska konstförbundet

*Danmark*

Undervisningsministeriet  
 Ministeriet for kulturelle anliggender  
 Færøernes Landsstyre  
 Det danske Selskab  
 Bibliotekarforbundet

*Finland*

Undervisningsministeriet  
 Skolstyrelsen  
 Yrkesutbildningsstyrelsen  
 Ålands landsskapsstyrelse  
 Finlands svenska författareförening r. f.  
 Suomen kirjastoseura—Finlands biblioteksforening r. y.  
 Centralkommissionen för konst  
 Mariehamns stad  
 Biblioteksnämnden  
 Kommunala samarbetsnämnden  
 Oy Mainos-TV-Reklam Ab  
 Svenska studieförbundet  
 Maaseudun sivistysliitto (Landsbygdens bildningsförbund)  
 Finska teaterorganisationernas centralförbund r. y.  
 Finlands filmklubbars förbund r. f.  
 Finlands fotoorganisationers centralförbund Finnfoto r. f.  
 Ålands kulturstiftelse  
 Ålands sommaruniversitet  
 Föreningen Norden på Åland r. f.  
 Ålands litteraturförening r. f.  
 Ålands sång- och musikförbund  
 Ålands folkhögskola

*Norge*

Kirke- og undervisningsdepartementet

*Sverige*

Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ)  
 Skolöverstyrelsen  
 Kulturrådet  
 Uppsala universitet  
 Rektorsämbetet  
 Historisk-filosofiska sektionsnämnden  
 Lunds universitet  
 Humanistiska fakultetsnämnden  
 Matematisk-naturvetenskapliga fakultetsnämnden

Odontologiska fakultetsnämnden  
 Göteborgs universitet  
 Rektorsämbetet  
 Humanistiska sektionsnämnderna  
 Stockholms universitet  
 Rektorsämbetet  
 Umeå universitet  
 Statsvetenskapliga institutionen  
 Institutionen för nordiska språk  
 Geografiska institutionen  
 Folkbildningsförbundet  
 Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd (KLYS)

Remissyttrandena har indelats i två grupper: positiva samt negativa respektive tveksamma yttranden inklusive yttranden som saknar klart ställningstagande. I sammanställningen redovisas förutom den allmänna inställningen till medlemsförslaget, även de särskilda synpunkterna på detta, däribland förslag till verksamhet för det tilltänkta institutet.

Underlag för utskottets behandling av medlemsförslaget har även varit ett av Ålands landskapsstyrelse avgivet betänkande om verksamheten vid det föreslagna institutet (*Åländsk utredningsserie 1978: 8*).

#### a) *Positiva yttranden*

##### *Nordiska remissyttranden*

*Nordens folkliga akademi* anser det vara berikande för hela Norden att randområdena får sina nordiska institutioner och ser upprättandet av ett Nordens institut på Åland som en naturlig följd av upprättandet av andra nordiska institutioner under de senaste tio åren.

Från *Nordens hus i Reykjavík* har inkommit två yttranden, det ena från *styrelsen* och det andra från *direktören*, i vilka motsatta uppfattningar gör sig gällande. *Styrelsen* för Nordens hus, som förhåller sig positiv till förslaget, anför som exempel på det väl differentierade kulturlivet på Åland den åländska veckan med rikhaltigt program, som anordnades våren 1975 i Reykjavík i samarbete mellan landskapsmyndigheterna på Åland och Nordens hus. *Styrelsen* anser det vara ett samnordiskt intresse att särpräglade regionala kulturer stimuleras och att dessa kan bekantgöras i det övriga Norden. Ålands ställning som ett landskap med långtgående autonomi och egen representation i Nordiska rådet synes även motivera särskilda åtgärder på nordiskt plan för att den åländska kulturen som givande och tagande part skall nå ut över ett större område. *Styrelsen* stöder även förslagsställaren däri att det inte skulle bli fråga om egna lokaliteter, utan om någon form av administration av det åländska kulturutbytet med det övriga Norden.

*Nordiska samerådet*, de nordiska samernas gemensamma organ, stöder medlemsförslaget, men påpekar samtidigt att det i Norden inklu-



sive Grönland finns långt mer utsatta och hotade kulturer än ålänningarnas. Risken att den åländska identiteten skall gå förlorad är långt mindre än den risk som den samiska identiteten löper, emedan samerna saknar autonomi, egen administration och blott har en enda egen institution, Nordiskt samiskt institut.

*Föreningarna Nordens förbund*, vars yttrande är identiskt med den åländska Nordenföreningens, betonar särdragen i den åländska kulturen betingade av positionen som gränsområde, det tidigare isolerade läget och beroendet av en väl utvecklad sjöfart. Förbundet anser att Åland i en del avseenden kan jämföras med utkantsområdena i Norden, såsom Island och Färöarna.

Det föreslagna institutets verksamhet skulle enligt förbundet kunna uppta arrangemang av kurser, seminarier, symposier, föredrag, utställningar, litteratur- och filmaftnar, konserter, förmedling av nordisk litteratur såsom böcker, tidskrifter och dagstidningar samt av musikskivor, förmedling av allmän nordisk information till åländska organisationer och massmedier, utbyte av forskare, stipendiater, yrkesgrupper och enskilda, samarbete med åländska institutioner och organisationer av kulturell, politisk och allmäninformativ karaktär — särskilt med huvudföreningen Norden på Åland. Förbundet anser att det skulle behövas en nordisk kultursekreterare med landskapsstyrelsen som huvudman, men verksam i anslutning till landskapsbiblioteket. Tjänsten borde besättas periodvis och alternera mellan de nordiska länderna inklusive de självstyrande områdena Färöarna och Åland. Kostnaderna kunde fördelas mellan landskapet och det övriga Norden, så att landskapet via ordinarie statsmedel stod för marknadsföringen av den åländska kulturen utåt, medan det övriga Norden svarade för förmedlingen av de nordiska kulturkontakterna till Åland. Sverige har genom bilateralt avtal med Finland av år 1921 särskilda förpliktelser vad gäller upprätthållandet av Ålands svenska språk och kultur.

Positivt till varje initiativ som syftar till att främja den nordiska kulturgemenskapen är *Nordiska konstförbundet* som betonar att det är av vikt att i kulturgemenskapen få med särpräglade områden såsom Åland. Konstförbundet utgår ifrån att bildkonstens särskilda intressen beaktas i den föreslagna undersökningen.

#### *Danska remissyttranden*

Statsministeriet meddelar att *Färöarnas landsstyre* genom riksombudsmannen på Färöarna upplyst om att landsstyret ger sin fulla tillslutning till förslaget.

Hjälp till självhjälp genom en förberedande frivillig insats på lokalt plan föreslås av *Det danske Selskab*, som förmodar att en grupp "Ålandsinstitutets vänner" skulle kunna bana väg för ett kommande institut. Sällskapet anser att institutet bör vara ett privatlett, självvägande organ,

som realiserar landskapets regionala initiativ och förmedlar kontakter med det övriga Norden. Även *Bibliotekarförbundet* förhåller sig positivt till förslaget.

#### *Finländska remissyttranden*

*Skolstyrelsen* erinrar om att landskapet Åland har sin egen grundskollagstiftning och att den åländska läropliktsskolan i flera avseenden är uppbyggd enligt den svenska modellen. Dessutom är ett relativt stort antal av den åländska grundskolans lärare hemmahörande i Sverige och har fått sin lärarutbildning där. Därför kommer enligt skolstyrelsen den åländska kulturen att utvecklas i riktning mot den rikssvenska kulturen. Till förutsättningarna för det självstyrda Ålands kultur hör tillhörigheten till Finland och närheten till Sverige, men det starka inslaget från Sverige kan på längre sikt innebära att den åländska identiteten går förlorad.

Ett Nordens institut på Åland skulle till såväl utbildningsväsendet som kulturlivet kunna förmedla impulser och erfarenheter från övriga delar av det svenska Finland och från Finland som helhet. Skolstyrelsen anser att detta skulle vara ägnat att ge den åländska kulturen en viss finländsk prägel som den utan systematiska åtgärder möjligen har svårt att få.

*Ålands landskapsstyrelse*, som i sin tur har hört åländska organisationer, framhåller att det åländska kulturlivet förfogar över en tämligen väl utbyggd organisation, men att det saknar tillräckliga ekonomiska och personella resurser för att utifrån kunna tillföra stimulans i tillräcklig grad och för att själv kunna föras ut som en berikande faktor i det nordiska samarbetet. Landskapsstyrelsen föreslår följande verksamhetsformer: arrangör av olika slag av kulturevenemang, förmedling av åländskt informationsmaterial till kulturorganisationer och vetenskapliga institutioner samt förmedling av nordisk information till åländska organisationer och till massmedier, arrangör av åländska utställningar på olika håll i Norden, vilket skulle göra det möjligt för åländska konstnärer och andra att visa sina arbeten utomlands, förmedling av åländsk litteratur till vidare avnämargrupper i Norden.

Landskapsstyrelsen är enig med förslagsställaren att förslaget inte förutsätter någon ny byggnad, utan att verksamheten kan förläggas till de lokalteter som landskapet förfogar över. Institutet skulle kunna ledas av en administrativ chef, utsedd enligt i nordiskt samarbete gängse principer och biträdd av en direktion med tillräcklig åländsk representation. Den övriga personalens numerär skulle enligt landskapsstyrelsen bestämmas efter verksamhetens omfattning.

Slutligen anför landskapsstyrelsen att landskapet Åland är berett att svara för en viss andel av kostnaderna för institutets drift beräknad t. ex. enligt samma grunder som Färöarna kommer att delta i driftskostnaderna för Nordens hus i Tórshavn.

*Finlands svenska författareförening* anser att ett sådant institut vore i högsta grad på sin plats och att det skulle bli en viktig länk i kedjan av nordiska kulturcentra. Grundandet av ett institut skulle även utan eget hus betona den åländska kulturens särart och särskilda behov. Enligt *Finlands biblioteksförening* skulle ett institut kunna utveckla kulturförbindelserna mellan Åland och Norden och samtidigt stimulera det lokala kulturlivet.

*Centralkommissionen för konst* i vars synpunkter *undervisningsministeriet* instämmer, känner inte till sådana omständigheter som skulle utgöra hinder för att förverkliga medlemsförslaget. Det är enligt centralkommissionens uppfattning en resurs- och prioriteringsfråga, som nära ansluter sig till ett framgångsrikt genomförande av projektet med ett konstcentrum på Sveaborg.

*Biblioteksnämnden i Mariehamns stad*, vars yttrande *staden* omfattar, föreslår samma typ av verksamhet som Föreningarna Nordens förbund och Föreningen Norden på Åland. Nämnden anser att det för att kunna bedriva denna verksamhet skulle krävas en samlingsal för 150—200 personer, ett eller flera studierum, bibliotekslokal jämte läsesal, utställningsutrymme, cafeteria, gästrum för korttidsgäster från det övriga Norden samt administrationslokal. Förslaget om att skaffa administrationslokal i bibliotekshuset tillstyrks, likaså samarbetet mellan institutet samt stads- och landskapsbiblioteket. Ytterligare framkastats att programverksamheten kunde decentraliseras till olika platser på Åland såsom Ålands folkhögskola, landskommunernas bibliotek, Kastelholms slott etc. *Kommunala samarbetsnämnden på Åland* stöder förslaget förbehållslöst.

*Reklam-TV* förmodar att televisionen skulle utgöra en av beståndsdelarna i institutets verksamhet och förordar därför medlemsförslaget. Bolaget finner det viktigt att man vid planeringen av institutets verksamhet fäster särskild uppmärksamhet vid utvecklingen av de ömsesidiga kulturförbindelserna mellan Åland och det övriga Finland. Härvid borde man ta fasta på Ålands möjligheter att verka som en förmedlande faktor mellan Finland och det övriga Norden. Positivt till förslaget är *Svenska studieförbundet*. Ingenting att anmärka mot förslaget har *Finlands filmklubbers förbund*, som samtidigt önskar att de existerande kultursamarbetsinstitutionernas verksamhet effektiveras. *Finlands fotoorganisationers centralförbund* finner motiveringarna för inrättandet av ett Nordens institut vara riktiga och värda understöd och förordar en utredning.

*Landsbygdens bildningsförbund* finner sådana åtgärder befogade, genom vilka Finlands kulturella egenart kan tryggas gentemot yttre påverkan. Detta förutsätter enligt förbundet att de olika delområdenas egen kulturella identitet på alla sätt förstärks. För Finlands kultur är det synnerligen betydelsefullt att Ålands livaktiga och mångsidiga kulturliv och dess identitet kan tryggas. Förbundet tillstyrker en grundlig

utredning med särskilt beaktande av landskapet Ålands egna önskemål och behov.

*Ålands kulturstiftelse*, som ger initiativet sitt helhjärtade stöd, kommer med förslag till verksamhet. I tillägg till vad som från åländskt håll i tidigare refererade yttranden framförts föreslås att institutet skall vara initiativtagare till vetenskaplig forskning på områden som särskilt berör landskapet och liknande områden i Norden, fungera som huvudman för några nordiska forskarplatser på områden som miljövärd, ekonomisk geografi, arkeologi, etnologi, fiskebiologi, ornitologi m. fl. fack, förmedla åländskt material till nordiska kulturella publikationer samt fungera som impulsgivare till det övriga Norden på områden där särskilda erfarenheter vunnits på Åland, t. ex. i fråga om skärgårdsproblem, glesbygdens ekonomiska utveckling, miljövärd. *Ålands sommaruniversitet*, som uttrycker tillfredsställelse med förslaget, anför att universitetet ända från starten försökt ge undervisningen en så stark nordisk prägel som möjligt, bl. a. genom att anordna kurser och seminarier om frågor av allmänt nordiskt intresse inom undervisningens, miljövärdens, arkeologins, etnologins m. fl. intresseområden.

*Föreningen Norden på Åland* och *Föreningarna Nordens förbund* har avgivit identiska yttranden (se ovan).

*Ålands litteraturförening* föreslår att institutet bereds ytterligare utrymmen i Godby kongresshotell i Finström. Behov av ett institut har länge funnits på Åland, särskilt inom den sektor av kulturen som omfattar sång och musik, framhåller *Ålands sång- och musikförbund*. *Ålands folkhögskola* konstaterar att förslaget nämner folkhögskolan som en av de resurser som kunde utnyttjas för verksamheten vid institutet. Detta ligger helt i linje med de planer som skolan själv har och delvis även förverkligat. Folkhögskolan framhåller att den har en speciell publik, troligen med större anknytning till den åländska landsbygden och förmodar att institutets verksamhet skulle nå vidare kretsar av den åländska befolkningen såframt verksamheten delvis förlades till folkhögskolan. Denna har vidare möjlighet att en längre tid härbärgera t. ex. en gästande konstnär som kunde delta i skolans verksamhet. Slutligen betonas att folkhögskolan inte enbart bör betraktas som en lokalitet. Den är en miljö som under lång tid byggts upp och dess verksamhet präglas av en viss grundsyn och vissa strävanden.

#### *Svenska remissyttranden*

*Universitets- och högskoleämbetet*, som i sin tur hört universiteten, instämmer i dessas åsikter och anser det vara värdefullt om den föreslagna undersökningen kan komma till stånd. Även *skolöverstyrelsen* tillstyrker förslaget och framhåller att det är av värde om en nordisk kulturinstitution inrättas på Åland. *Kulturrådet* utgår från den åländska representationen i Nordiska rådet och finner det därvid befogat att

landskapets kulturfrågor ägnas särskild uppmärksamhet från nordisk synpunkt. Kulturrådet anser det viktigt att i första hand stimulera initiativ från åländsk sida till nordiska kontakter genom projektstöd från den nordiska kulturbudgeten eller nordiska kulturfonden. På så sätt skulle bl. a. konstnärligt yrkesverksamma liksom deltagare i amatörarbete kunna ges stöd för presentation av åländsk kultur i andra nordiska länder. På samma sätt borde även stöd kunna ges till nordiska kulturaktiviteter på Åland. När erfarenheter vunnits kan det enligt kulturrådet bli aktuellt att bygga upp mera institutionaliserade former för verksamheten.

*Historisk-filosofiska sektionsnämnden vid Uppsala universitet*, till vars yttrande *rektorsämbetet* hänvisar, anför att det inom nämndens verksamhetsområde av gammalt finns ett stort intresse för Åland med dess rika kulturminnen, vilka är särskilt betydelsefulla för arkeologer, historiker och konstvetare. Nämnden framhåller även att Åland och framförallt Mariehamn visat sig vara en idealisk plats för kurser och konferenser och skulle finna det ytterst glädjande om det föreslagna institutet kunde inrättas som en samlingspunkt för nordiska aktiviteter.

*Matematisk-naturvetenskapliga fakultetsnämnden vid Lunds universitet*, som tillstyrker en utredning, finner den åländska ögruppen vara ett särskilt intressant och egenartat gränsområde, vars natur och kultur nu hotas av utarmning och överexploatering genom en stark påverkan från närbelägna svenska och finländska storstadsregioner. Ett Nordens institut skulle därför ha en viktig uppgift i att vårda och dokumentera ögruppens natur- och kulturmiljö. Även *odontologiska fakultetsnämnden* vid samma universitet förhåller sig positiv till medlemsförslaget.

*Humanistiska sektionsnämnderna vid Göteborgs universitet*, vilkas yttrande *rektorsämbetet* hänvisar till, tillstyrker medlemsförslaget.

Enligt *rektorsämbetet* vid *Stockholms universitet* utgör den åländska kulturen en värdefull, men säkert också ömtålig tillgång inte bara för Finland och Sverige, utan för hela Norden, på samma sätt som i fråga om Island och Färöarna. Ämbetet tillstyrker den föreslagna undersökningen.

Både *statsvetenskapliga institutionen*, *geografiska institutionen* och *institutionen för nordiska språk* vid *Umeå universitet* förhåller sig positiva till medlemsförslaget. Den sistnämnda institutionen pekar på de nordiska institutionerna för kulturell verksamhet och anser att det är angeläget att bygga ut denna verksamhet och att det är självfallet att Åland då bör komma ifråga. Institutionen för nordiska språk förmodar att ett Nordens institut borde ha uppgifter av samma slag som t. ex. Nordens hus i Reykjavík.

*Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd* framhåller sin positiva inställning till att frågan undersöks, men betonar att ett institut på Åland inte får inverka negativt på de många åtaganden som redan finns på detta område.

b) *Negativa eller tveksamma yttranden eller yttranden där ställnings- tagande saknas*

*Direktören vid Nordens hus i Reykjavík* är i motsats till *styrelsen* för huset skeptisk inför tanken på ett nordiskt institut på Åland. Han anser att den situation som motiverar en placering av kulturcentra i de nordliga och västliga randområdena knappast gäller för Ålandsöarna med deras centrala placering. Placeringen av ett kulturcentrum i Reykjavík och möjligtvis av ett kulturcentrum i Tórshavn kan enligt direktören motiveras samnordiskt, men han fruktar att ett steg vidare kan betyda ett farligt prejudikat. Ytterligare kan en räkna nordiska institutioner medföra en tendens mot centralstyrning. Direktören medger att det kan finnas en annan grund för ett Nordens hus på Åland, men menar att Ålandsöarna är en svensk-finsk angelägenhet, liksom Sydslesvig är en dansk-tysk angelägenhet, och att de övriga nordiska ländernas inblandning möjligen kan göra denna ömtåligare.

*NOMUS* ansluter sig till uppfattningen att det bör vidtas åtgärder för att bevara identiteten även i regionala självständiga kulturtraditioner i Norden, men finner det svårt att ta ställning till om uppförandet av ett Nordens institut skulle kunna medverka till detta. Om en utredning genomförs, bör det noga övervägas vilka konkreta uppgifter som institutet skall ha. Det bör enligt *NOMUS* ytterligare övervägas om det finns möjligt till samnordisk insats på ett begränsat område, såsom folkdans och folkmusik.

Inga anmärkningar till förslaget har danska *undervisningsministeriet*, som meddelar att det hör till kulturministeriets ansvarsområde. *Ministeriet för kulturelle anliggender* påpekar att Nordiska ministerrådet enligt riktlinjerna för det nordiska kultursamarbetet också skall lägga vikt vid kulturförmedlingen till och från de nordiska randområdena. Kulturministeriet kan dock inte uttala sig om vilka konkreta åtgärder som kan bli aktuella härvid.

Finländska *yrkesutbildningsstyrelsen* anser att möjligheterna att inrätta ett permanent nordiskt kulturinstitut på Åland måste utredas grundligt och att resultaten av utredningen måste relateras till de talrika samarbetsformerna på kulturområdet. I yrkesutbildningsfrågor finns ett fast och väl fungerande samarbetsystem mellan landskapet Åland och det övriga, framförallt det svenskspråkiga Finland. Ett eventuellt Nordens institut på Åland är i och för sig ingen förutsättning för ett fördjupat samarbete inom yrkesutbildningen.

*Finska teaterorganisationers centralförbund* anser att det för närvarande inte bör avdelas resurser för att inrätta ett nytt institut, utan att stödet till Ålands kulturliv bör fördelas via existerande organisationer och institut.

Norska *kirke- og undervisningsdepartementet* delar förslagets syn på önskvärdheten av större kulturutbyte mellan Åland och det övriga Nor-

den, men tvivlar på att det är en angelägen uppgift inom det nordiska kultursamarbetets ram att upprätta ett särskilt institut. En möjlighet skulle vara att etablera ett sådant organ inom ramen för redan existerande institutioner eller att detta etableras såsom ett svenskt-finskt projekt. Nordiska inslag i verksamheten kunde i så fall finansieras över den gemensamma nordiska kulturbudgeten.

*Humanistiska fakultetsnämnden* vid *Lunds universitet* hälsar med glädje åtgärder avsedda att förstärka det nordiska kulturutbytet, men anser det vara mycket tveksamt om upprättandet av permanenta kulturinstitutioner är rätta vägen därför. Nämnden anser inte att det finns förutsättningar för upprättandet av ett sådant institut på Åland som även kan bli till större nytta för vetenskapligt kulturutbyte. Om ett dylikt institut kan gagna andra nordiska kulturkontakter vill nämnden å andra sidan inte motsätta sig en utredning.

### 3. Utskottet

Grundvalen för det nordiska kulturavtalet är den nära kulturgemenskapen i Norden. Ett av syftmålen med detta avtal är ju att stärka och intensifiera det kulturella samarbetet i vid bemärkelse för att därigenom vidareutveckla den nordiska kulturgemenskapen. Särskild uppmärksamhet har härvidlag ägnats åt de problem som gjort sig gällande i utkantsområdena i Norden. Ett av uttrycken för denna uppmärksamhet har varit inrättandet av nordiska institutioner med uppgift att värna om kulturförbindelserna mellan dessa områden och det övriga Norden. Sålunda verkar det nu tioåriga *Nordens hus i Reykjavík*, vars uppgift är att å ena sidan vara förbindelseänk mellan Island och det övriga Norden för att därigenom aktivera och levandegöra det nordiska intresset på Island, å andra sidan samtidigt förmedla isländska kulturströmningar till det övriga Norden. Vidare verkar sedan 1973 i Kautokeino på Nordkalotten *Nordiskt samiskt institut*, som har som uppgift att tjäna den samiska befolkningen i de nordiska länderna med sikte på att förbättra befolkningens ställning socialt, kulturellt, rättsligt och ekonomiskt. Som bäst pågår dessutom arbetena med att uppföra ett *Nordens hus i Tórshavn*, som planeras stå klart 1980. Avsikten är att kulturhuset skall förstärka den färöiska kulturen genom att öka dess möjligheter till utveckling på Färöarna och i det övriga Norden och genom att öka dess möjligheter till fruktbar växelverkan med andra kulturströmningar.

Den verksamhet som bedrivs vid ovannämnda institutioner och som finansieras med medel över den nordiska kulturbudgeten syftar, liksom allt annat kultursamarbete, till att stärka den nordiska kulturgemenskapen. För dessas del tillkommer emellertid vad viktigare är den omständigheten att verksamheten bör vara ägnad att bidra till att trygga vederbörande språkliga och etniska minoritets framtid.

För Åland och den åländska kulturens del råder i viss mån andra för-

hållanden. I geografiskt avseende är Åland inte ett utkantsområde i samma mening som de fortfarande tämligen svårnåeliga Färöarna och Island i Nordatlanten. Åland ligger tvärtom centralt och har numera genom en tidvis till och med mycket tät bilfärjetrafik utmärkta året-om-förbindelser med såväl Finland som Sverige. Någon isolering i förhållande till sina grannar på någondera hållet kan man alltså knappast tala om för Ålands del. Denna uppfattning ruckar emellertid på intet sätt det faktum att Åland trots allt är ett örike med ett för ett sådant område typiska glesbygdsproblem. Här anmäler sig samma svårigheter i fråga om allt kulturarbete som annorstädes i glesbygderna, ytterligare accentuerade av de besvärliga och tidskrävande kommunikationerna mellan öarna, särskilt vintertid.

Å andra sidan är det just de förbättrade kommunikationerna som allmänt taget har möjliggjort t. ex. den i förhållande till ålänningarnas antal mycket omfattande turismen från Sverige och Finland, två länder med en högt utvecklad och nationellt präglad kultur, såsom det anförs i medlemsförslaget. Detta har i sin tur helt naturligt inneburit ett starkt tryck på den åländska kulturen och dess olika yttringar, ett tryck som inte kan förväntas avta.

Ett resultat av de förbättrade kommunikationerna över havet har även varit att det inte längre är svårt att få de kulturella kontakterna till Sverige och Finland att fungera tillfredsställande. Däremot har kommunikationerna enligt åländsk uppfattning inte inneburit nämnvärda lättnader när det gäller att utvidga kontakterna till att gälla de övriga nordiska länderna. Dock finns det ett otvetydigt intresse att upprätta och odla sådana kontakter, vilket bl. a. framgångarna med den åländska veckan i Reykjavík våren 1975 visar.

Medlemsförslaget syftar till en undersökning av möjligheterna att upprätta ett Nordens institut på Åland. Till detta förhåller sig den övervägande delen av remissinstanserna positivt och är i många fall till och med redo att utan förbehåll rekommendera inrättandet av ett sådant institut. Å andra sidan kan även en viss tveksamhet spåras hos några remissinstanser: man är visserligen enig i att det krävs särskilda åtgärder för att bevara identiteten i de självständiga regionala kulturerna i Norden, däribland den åländska, men är inte nödvändigtvis övertygad om att det är ett institut som krävs härför.

För att kunna skapa sig en uppfattning om de problem som medlemsförslaget syftar till att lösa, har kulturutskottet besökt Mariehamn och därvid låtit informera sig om kulturlivet på Åland och dess villkor. Utskottet har kunnat konstatera att landskapet i förhållande till storlek och folkmängd uppvisar ett rikt och livaktigt kulturliv, som ger Åland dess kulturella särprägel. Samtidigt har utskottet blivit medvetet om den risk denna särprägel löper: att gå förlorad under ett tilltagande tryck utifrån, som blir allt svårare att stå emot på grund av otillräckliga egna



resurser. Utskottet delar alltså medlemsförslagets uppfattning härvidlag.

Med hänsyn till vad som ovan anförts anser kulturutskottet att förutsättningarna för ett Nordens institut på Åland bör utredas. Utgångspunkten för en sådan utredning bör vara den allmänna strävan i det nordiska kultursamarbetet att försöka bevara och förstärka de kulturella särdragen i de nordiska länderna. Utredningen bör beakta de åtaganden som redan finns på detta område samt ange de konkreta uppgifter som det föreslagna institutet skall ha för att kunna fylla sin uppgift.

Kulturutskottet föreslår därför att rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet  
att utreda förutsättningarna för ett Nordens institut på Åland.

Stockholm den 17 januari 1979

<i>Jo Benkow (H)</i>	<i>Niels Bollmann (CD)</i>
<i>Kjell Magne Bondevik (Kr.F)</i>	<i>Trygve Bratteli (A)</i>
<i>Rolf Fjeldvær (A)</i>	<i>Ragnhildur Helgadóttir (Sj)</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander (Kok)</i>	<i>Karl-Erik Häll (s)</i>
<i>Sture Palm (s)</i>	<i>Robert Pedersen (S)</i>
<i>Kaarina (Kati) Peltola (Skdl)</i>	<i>Ingrid Sundberg (m)</i>
<i>Per Olof Sundman (c)</i>	<i>Ulf Sundqvist (Sd)</i>
Fungerande förman	
<i>Marjatta Väänänen (K)</i>	

## Medlemsförslag

### om nordiskt samarbete rörande medicinsk genetik

*(Väckt av Asbjørn Haugstvedt, Bertil Jonasson, Jan-Ivan Nilsson, Petter Savola, Erland Steenberg och Per Olof Sundman)*

År 1970 väcktes i Nordiska rådet ett medlemsförslag om inrättandet av ett nordiskt institut för medicinsk genetik. Förslaget riktade sig till regeringarna i Danmark, Norge och Sverige och var föranlett av en skrivelse från tre professorer i medicinsk genetik i de nordiska länderna. Institutet skulle omfatta vetenskapligt teknisk personal på 60—70 personer samt förutsätta årliga utgifter på 6 miljoner norska kronor och engångsutgifter för etablering och byggnadsarbete på 14 miljoner kronor.

I ett första betänkande daterat oktober 1970 föreslog rådets kulturutskott att rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att utreda förutsättningarna för inrättande av ett nordiskt institut för medicinsk genetik.

Kulturutskottet konstaterade av remissmaterialet att de ärftliga sjukdomarna utgör ett omfattande forskningsområde beträffande vilket det kan ifrågasättas om den nuvarande utvecklingsnivån är tillfredsställande i de nordiska länderna. En effektiv forskning rörande ärftligt betingade sjukdomar förutsätter en omfattande teknisk apparatur, ett ingående kartläggningsarbete och en betydande forskningsorganisation. Kulturutskottet ansåg det svårt att tillgodose kraven på en sådan utbyggnad i de nordiska länderna var för sig på grund av begränsade ekonomiska och personella resurser.

Mot denna bakgrund fann utskottet det angeläget att stödja nordiskt samarbete på den medicinska genetikens område. Utskottet ansåg sig inte på grundval av föreliggande material kunna uttala sig om den lämpligaste formen för ett fastare nordiskt samarbete. Den föreslagna utredningen fick avgöra vilken form samarbetet borde ha.

I ett efter utskottets behandling inkommet yttrande över medlemsförslaget hade undervisningsministeriet i Danmark fäst uppmärksamheten på att statens naturvidenskabelige forskningsråd i samråd med statens lägevidenskabelige forskningsråd beslutat tillsätta en arbetsgrupp av nordiska experter för att belysa problematiken i anslutning till det nordiska samarbetet på den medicinska genetikens område. På grund härav hade utskottet tagit upp medlemsförslaget till förnyad prövning och funnit att det i detta skede inte fanns skäl för en rekommendation från rådets sida. Utskottet föreslog därför att rådet inte skulle företa sig något i anledning av medlemsförslaget. Rådet följde utskottets förslag.

1973 tillsattes den nämnda arbetsgruppen för värdering av nordiskt

samarbete inom humangenetisk forskning. Arbetsgruppen tillstyrkte i sitt betänkande en intensifiering av det nordiska samarbetet inom detta område. Arbetsgruppen föreslog att anslaget till den humangenetiska forskningen i de nordiska länderna ökades avsevärt, att det upprättades lärostolar i humangenetik vid alla existerande utbildningsanstalter för läkare och att det inrättades ett "flytande institut" med en styrelse sammansatt av 1—2 sakkunniga från vart land och med eget sekretariat. Styrelsens uppgift skulle vara att prioritera speciella forskningsprojekt och att välja och organisera projektgrupper. Driftsomkostnaderna till ett sådant institut var beräknat till 6 miljoner danska kronor per år (1970 års penningvärde) och etableringsutgifterna till cirka 3 miljoner danska kronor. Det "flytande" institutet förutsattes finansieras antingen i sin helhet av nordiska medel eller genom att en väsentlig del av utgifterna blev täckta av sådana medel, medan övriga medel först och främst skulle täckas av de nationella forskningsråden.

Arbetsgruppens betänkande överlämnades till Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning, som var enig med arbetsgruppen om det nödvändiga i att stärka det nordiska samarbetet. Samarbetsnämnden ansåg dock att man borde gå stegvis fram. Man ansåg sig inte kunna tillstyrka den föreslagna samarbetsformen på grund av de omfattande kostnader som var förenade därmed och med hänsyn till att det fanns många andra forskningsområden med motsvarande behov av utbyggnad och av nordiskt stöd. Nämnden föreslog därför att det över den gemensamma nordiska kulturbudgeten gavs anslag till en nordisk planeringsgrupp för humangenetisk forskning med det belopp som erfordrades för att tillvarata sekretariatsfunktionen för planeringsgruppen.

Detta uttalande angående arbetsgruppens betänkande gjordes av samarbetsnämnden vid ett möte i oktober 1974. Därefter har, såvitt kunnat konstateras, inte några konkreta åtgärder vidtagits med anledning av samarbetsnämndens förslag.

Såsom inledningsvis antytts aktualiserades frågan om inrättandet av ett nordiskt institut för genetisk forskning i rådet på sin tid genom en skrivelse från tre professorer i medicinsk genetik i de nordiska länderna. Frågan har nu aktualiserats på nytt, sedan Det Norske Videnskapsakademi i samarbete med övriga nordiska vetenskapsakademier och med stöd från Nordiska kulturfonden hållit ett symposium i Oslo om genetiska skador orsakade av miljöfaktorer. Härvid antogs en resolution till regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige samt till Nordiska rådet. I resolutionen åberopas Nordiska rådets tidigare behandling av frågan och hemställs till regeringarna och rådet om ett snabbt beslut att grunda det föreslagna nordiska institutet för medicinsk genetik.

Vi delar de vid symposiet uttalade synpunkterna på att risken för genetiska skador är stor och en allvarlig fråga för hela mänskligheten. Den miljö som den moderna människan skapat har i allt högre grad bi-

dragit till att öka riskerna för skador på människan själv. De genetiska skador som uppstår kan yttra sig bl. a. i en ökad benägenhet för cancer-sjukdomar, ökat antal missfall och framför allt som kända och okända sjukdomar och missbildningar i följande människogenerationer.

Vi delar också symposiets uppfattning om att likheterna i befolkningsstruktur, samhällssystem, natur, näring och industri gör Norden till ett unikt område, där kampen mot genetiska skador orsakade av miljöfaktorer bör kunna föras mer framgångsrikt än på de flesta andra håll i världen. Genom nordiskt samarbete är det möjligt att utnyttja alla till buds stående resurser på bästa möjliga sätt.

Symposiet har såsom ovan nämnts stannat för att föreslå grundande av ett nordiskt institut för medicinsk genetik. De huvudsakliga uppgifterna för ett sådant institut skulle vara att befrämja utbildning, forskning och övervakning på detta för vår fortsatta existens så viktiga område.

Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning var som nämnts enig i att det var nödvändigt att på något sätt stärka det nordiska samarbetet. Samarbetsnämnden ville dock inte föreslå inrättande av ett särskilt institut mot bakgrund av de stora kostnader som grundandet av ett sådant institut var förenat med. Däremot stannade man för att föreslå att nordiska medel avsattes för en nordisk planeringsgrupp för humangenetisk forskning.

Sedan det ursprungliga förslaget lades 1970 har behovet av forskning rörande genetiska risker, särskilt i arbetsmiljön, kommit att framstå än starkare. Vi anser därför att man i detta läge bör ta fasta på arbetsgruppens förslag om ett "flytande institut". Ett sådant institut, som tveklöst är den snabbaste vägen till en kraftfull insats, skulle närmast ha karaktär av ett brett upplagt samarbetsprogram mellan vetenskapliga institutioner i de nordiska länderna. När det gäller kostnadsaspekten vill vi erinra om att framtida val av energiformer, som samhällsekonomiskt rör sig om mångmiljardsatsningar, kommer att kräva beslutsunderlag som också innefattar bedömning av vilka genetiska risker som är förknippade med den ena eller andra energiformen. Vi menar att kostnader i storleksordningen några tiotal miljoner kronor inte bör få hindra en forskning av en sådan betydelse.

I anledning av det anförda föreslår vi

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att inrätta ett "flytande nordiskt institut" för medicinsk genetik med särskild inriktning på genetiska skaderisker.

Oslo, Stockholm och Helsingfors den 16 augusti 1977

*Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)*

*Bertil Jonasson (c)*

*Jan-Ivan Nilsson (c)*

*Petter Savola (K)*

*Erland Steenberg (Sp)*

*Per Olof Sundman (c)*

*BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 41)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget**

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om nordiskt samarbete rörande medicinsk genetik. Förslaget har behandlats vid möte den 19 januari och den 15 juni 1978.

*1. Medlemsförslaget*

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att inrätta ett "flytande nordiskt institut" för medicinsk genetik med särskild inriktning på genetiska skaderisker. Förslaget baserar sig på ett tidigare medlemsförslag (A 276/k) från 1970, vari hemställdes om inrättande av ett nordiskt institut för medicinsk genetik. Detta förslag ledde dock inte till rekommendation, sedan kulturutskottet föreslagit rådet att inte företa sig något med anledning av förslaget. Utskottet hade nämligen under behandlingen av ärendet funnit att det vid samma tid fattats beslut om att tillsätta en arbetsgrupp av nordiska experter med uppgift att analysera problemen kring ett nordiskt samarbete på den medicinska genetikens område.

Denna arbetsgrupp, som tillsattes 1973, föreslog i sitt i januari 1974 avgivna betänkande ett avsevärt ökat stöd till humangenetisk forskning i de nordiska länderna. Vidare föreslogs inrättande av lärostolar i humangenetik vid alla utbildningsanstalter för läkare i Norden. Ytterligare föreslog arbetsgruppen en intensifiering av det nordiska samarbetet inom forskningsområdet i synnerhet när det gällde genomförandet av forskningsprojekt, vilka krävde större personella och materiella resurser än som enskilda institut eller enskilda länders institut rimligtvis hade möjlighet att ställa till förfogande för sådana projekt. Även forskarutbildningen skulle enligt gruppens uppfattning kunna rationaliseras och styrkas genom ett dylikt samarbete.

När det gällde att organisera samarbetet på området föreslog arbetsgruppen att det inrättades ett flytande institut bestående av en central styrelse jämte ett sekretariat samt 3—5 projektgrupper, lokaliserade till redan befintliga och från forskningssynpunkt lämpliga institut och speciallaboratorier. Gruppen fann att en sådan organisation medgav större flexibilitet, maximalt utnyttjande av expertis och materiel, liksom den betydde kostnadsinbesparingar i jämförelse med det ursprungliga förslaget om ett fast institut.

Arbetsgruppens förslag har sedermera behandlats av Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning, som visserligen anslöt sig till uppfattningen om att samarbetet kring den humangenetiska forskningen i Norden borde förstärkas, men som inte kunde tillstyrka den föreslagna samarbetsformen. Orsaken var de omfattande kostnaderna för ett sådant samarbete och de många andra forskningsområdena med motsvarande behov av utbyggnad och nordiskt stöd. I stället föreslog nämnden att det över den nordiska kulturbudgeten beviljades anslag för tillvaratagandet av sekretariatsfunktionen för en nordisk planeringsgrupp för humangenetisk forskning.

Inga konkreta åtgärder har dock hittills vidtagits med anledning av någotdera förslaget.

Frågan har emellertid för Nordiska rådets del åter aktualiserats i en resolution från ett symposium i maj 1977 i Oslo om genetiska skador orsakade av miljöfaktorer. I denna hemställs hos regeringarna i de nordiska länderna och hos Nordiska rådet om ett snabbt beslut om att grunda det tidigare föreslagna nordiska institutet för medicinsk genetik.

I det föreliggande medlemsförslaget framhålls det att behovet av forskning rörande genetiska risker förknippade i synnerhet med arbetsmiljön, kommit att framstå som ännu större sedan det ursprungliga medlemsförslaget lades fram 1970. Förslagsställarna anser att man bör ta fasta på den tidigare nämnda arbetsgruppens förslag om att inrätta ett flytande institut såsom det mest ändamålsenliga. Själva samarbetet skulle närmast ha karaktären av ett brett upplagt samarbetsprogram mellan vetenskapliga institutioner i de enskilda länderna.

## 2. Remissyttrandena

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (NOS-M)

Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (NoSAMF)

### Danmark

Undervisningsministeriet  
Arbidsministeriet  
Miljøministeriet  
Indenrigsministeriet  
Sundhedsstyrelsen  
Miljøstyrelsen  
Statens lægevidenskabelige forskningsråd  
Københavns universitet, Arvebiologiske institut  
Det kongelige danske Videnskabernes Selskab

### Finland

Helsingfors universitet  
Konsistoriet  
Medicinska fakulteten

Åbo universitet  
 Uleåborgs universitet  
 Finlands akademi, Statens medicinska kommission  
 Socialstyrelsen  
 Medicinalstyrelsen  
 Delegationen för vetenskapsakademierna i Finland

*Norge*

Kirke- og undervisningsdepartementet  
 Sosialdepartementet  
 Universitetet i Oslo, Det medisinske fakultet  
 Universitetet i Bergen  
 Det akademiske kollegium  
 Det medisinske fakultet  
 Universitetet i Trondheim  
 Utbyggingssekretariatet  
 Avdeling for medisin  
 Norges lærerhøgskole, Avdeling for realfag  
 Universitetet i Tromsø  
 Universitetsdirektøren  
 Fagstyret for medisin  
 Det norske videnskabs-akademi  
 Den norske lægeforening

*Sverige*

Socialstyrelsen  
 Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ)  
 Uppsala universitet  
 Rektorsämbetet  
 Medicinska fakultetskollegiet  
 Biologisk-geografiska sektionsnämnden  
 Lunds universitet, medicinska fakultetsnämnden  
 Göteborgs universitet  
 Rektorsämbetet  
 Medicinska fakultetsnämnden  
 Umeå universitet, medicinska fakultetsnämnden  
 Universitetet i Linköping, medicinska fakultetsnämnden  
 Karolinska institutet  
 Medicinska forskningsrådet  
 Vetenskapsakademin

Även om remissinstanserna synes vara eniga om behovet av ökat samarbete rörande medicinsk genetik, råder det dock bland dem delade meningar om det mest ändamålsenliga sättet att bedriva detta samarbete på. Därför har yttrandena grupperats efter inställningen, nämligen positiv, tveksam respektive avsaknad av ställningstagande eller helt negativ till det konkreta förslaget att inrätta ett flytande nordiskt institut för medicinsk genetik.

a) *Positiva*

*Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning* (NoSAMF) menar att det nordiska samarbetet inom medicinsk gene-

tisk forskning borde påbörjas genom inrättandet av ett flytande institut. Kommittén påminner om att dess organisation i allt väsentligt sammanfaller med den för det flytande institutet föreslagna, dock så att NoSAMF:s resurser varit väsentligt mindre än vad som föreslagits för det medicinsk-genetiska institutet. Vidare framhålls att man genom denna samarbetsform skulle slippa frigöra forskarkrafter från universitetsinstitutioner och andra forskningscentra. Kommittén understryker även vikten av att lärostolar i medicinsk genetik inrättas vid alla medicinska fakulteter i Norden. När det slutligen gäller samarbetet inom medicinsk genetik på lång sikt meddelar kommittén att flera av dess medlemmar stöder inrättandet av ett (fast) genetiskt institut. Meningarna om ett sådant instituts placering är dock delade, men kommittén erinrar om att den i sitt yttrande om det ursprungliga förslaget förordade placering i anslutning till ett planerat arktiskt medicinskt institut i Uleåborg i Finland.

#### *Danska remissyttranden*

*Statens lægevidenskabelige forskningsråd*, till vars yttrande *undervisningsministeriet* ansluter sig, anbefaller kraftigt stöd till strävandena att bygga ut det nordiska och internationella samarbetet inom medicinsk genetik. Rådet menar dock att ambitionsnivån måste sänkas med hänvisning till de knappa forskningsresurserna i de enskilda länderna och till att det tilltänkta institutet skulle vara starkt utgiftskrävande i fråga om såväl etablering som årlig drift. I stället hänvisar rådet till den modell som gäller samarbetet inom arktisk medicinsk forskning med en gemensam sekretariatsfunktion och viss mötesaktivitet över en permanent budget samt projekt, vilka verkställs på basen av ansökningar i varje enskilt fall. Rådet kan inte ansluta sig till tanken att institutet skulle foga över väsentliga dispositionsmedel, emedan en sådan ordning skulle omöjliggöra tvärvetenskaplig bedömning, som under pressade ekonomiska förhållanden är nödvändig.

*Universitetets arvebiologiske institut* uttrycker sin tillfredsställelse över att man vid uppbyggnaden av ett samnordiskt genetiskt institut inledningsvis strävat till ett såkallat flytande institut. En sådan organisationsform skulle enligt institutet kunna medverka till att förena de existerande nordiska instituten i ett samarbete om större projekt. Samarbetet skulle även kunna gälla utbildning, såväl pre- som postgradual. Institutet påpekar dock att organisationsformen måste bli sådan att den inte utesluter möjligheterna att i planerna rycka in också den allmänna genetikerna och erinrar om att det för någon tid sedan vid *Institut for generell genetik i Oslo* lagts fram ett förslag om ett samnordiskt projekt om human mutationsforskning.

Enligt *Det kongelige danske Videnskabernes Selskab*, som avgivit ett detaljerat yttrande, kan det inte råda något tvivel om att en koordinering



av den medicinska genetiken med tillhjälp av ett flytande institut och därtill knutna större resurser skulle kunna innebära en radikal förbättring i förhållande till den nuvarande situationen. Sällskapet anser att några av de aktuella projektgrupperna borde göras mer permanenta än andra, t. ex. den grupp som skulle syssla med mutationsövervakning i fråga om monomera sjukdomar. Sällskapet förmodar att den bästa organisatoriska lösningen skulle vara ett mellanting mellan ett samlat och ett flytande institut, nämligen ett permanent men dock mindre samlat institut, eventuellt med säte för det nödvändiga koordinerande sekretariatet, supplerat med ett mera flytande system av projektgrupper. Slutligen framhåller sällskapet att det 1978 är ännu större skäl att etablera ett institut än då det ursprungliga förslaget väcktes 1970. Detta anses gälla helt oberoende av det tilltänkta institutets organisationsform.

#### *Finländska remissyttranden*

*Medicinska fakulteten vid Helsingfors universitet*, till vars yttrande universitetets konsistorium ansluter sig, framhåller att undervisningen i medicinsk genetik i Finland är mycket eftersatt, men att däremot forskningen på området kan anses stå på hög nivå, även om sådan forskning bedrivs i alltför liten omfattning. Fakulteten utgår ifrån att det på grund av ekonomiska svårigheter inte kommer att vara möjligt att väsentligt utöka antalet lärostolar eller forskningsverksamheten i Finland på detta område. Fakulteten understöder medlemsförslaget och anför att det här är fråga om ett vetenskapligt krävande område väl motiverat för samarbete. Att förverkliga förslaget skulle inte förorsaka stora kostnader. Enligt fakulteten skulle förmodligen Finland dra den största nyttan av ett sådant institut, eftersom utvecklingen på området varit svagast där. Institutet skulle för Finlands del särskilt gagna utbildningen av experter, på vilka det råder brist.

*Abo universitet*, som företräder åsikten att en förbättring av forskningsmöjligheterna inom den medicinska genetiken skulle vara av stor vikt, anser ett fast institut av det slag som åsyftas i det ursprungliga medlemsförslaget vara betydligt effektivare och mera ändamålsenligt än ett flytande institut, som enligt universitetets åsikt endast skulle vara ett kontrollerande och administrerande organ. Universitetet kan därför förorda medlemsförslaget endast under villkor att hela verksamheten bekostas med gemensamma medel och påpekar att Finlands andel i motsatt fall skulle gestalta sig ojämn med hänsyn till det rådande ekonomiska läget. Ytterligare menar universitetet att en till hälften genomförd plan skulle kunna visa sig vara ett hinder för effektiveringen av samarbetet på området i framtiden.

Även *Uleåborgs universitet* ansluter sig till åsikten att lärostolar i medicinsk genetik borde upprättas vid de medicinska fakulteterna, liksom att den genetiska forskningen och forskarutbildningen borde främjas

också på annat sätt. Universitetet tolkar föreliggande medlemsförslag så att det syftar till stöd för de existerande medicinska instituten och särskilt de forskningsgrupper som utreder genetiska skador som förorsakats av miljön eller benägenhet för genetiska sjukdomar som orsakats av genetiska miljöfaktorer. Koordineringen av dylika forskningsprogram skulle handhas av en delegation bestående av professorer i genetik o. a. experter, vilket skulle garantera meningsfull kontinuitet i de påbörjade undersökningarna. Dock borde styrelsen för det flytande institutet vara sammansatt av flera än 1—2 experter från varje land.

Universitetet påminner om att sekretariatet för *Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning* är förlagt till Uleåborg. Avsikten har från början varit att utvidga sekretariatet till ett medicinskt institut. Enligt universitetet bör denna utvidgning ske innan ett nytt nordiskt medicinskt institut inrättas. Slutligen föreslår universitetet att det tilltänkta institutet för medicinsk genetik förenas med det arktiska institutet i Uleåborg, emedan den genetiska forskningen bildar en viktig del av den arktisk medicinska forskningen.

*Medicinalstyrelsen* konstaterar att läkarna i Finland fortfarande saknar undervisning i genetik av experter på området och att tillgången på laboratorietjänster är dålig och inte täcker behoven. Styrelsen förmodar att det tilltänkta flytande institutet skulle vara en god provisorisk lösning i Finland för att främja forskningen och utbildningen, särskilt fort- och vidareutbildningen.

*Delegationen för vetenskapsakademierna* finner medlemsförslaget väl motiverat utan att i detta sammanhang gå in på det tilltänkta institutets organisation. Enligt delegationens uppfattning har forskarna på området för närvarande ringa möjligheter att erhålla kännbart stöd från universiteten eller från de nationella vetenskapliga kommissionerna/forskningsråden.

#### *Norska remissyttranden*

Medlemsförslaget stöds fullt ut av *Socialdepartementet*, som i sin bedömning av frågan lagt särskild vikt vid de värderingar som kommit till uttryck i den år 1974 företagna utredningen om nordisk humangenetisk forskning. Departementet finner det önskvärt att framtida nordiska åtgärder mot handikapp (*rek. nr 13/1978/s*) koordineras med det tilltänkta institutets verksamhet.

*Det norske videnskaps-akademi* hänvisar till den i medlemsförslaget nämnda internationella expertkonferensen om genetiska skador förorsakade av miljöfaktorer, under vilken behovet av utforskning och övervakning klart kom fram. Akademin påpekar att det inte i något nordiskt land finns systematisk övervakning och bekämpning av dylika skador. Konferensen hade funnit det vara möjligt att uppnå goda resultat genom sådan forskning tack vare att befolkningen i de nordiska länder-

na är välregistrerad, relativt stationär och samarbetsvillig samt att hälsovården är hög. Akademien ger medlemsförslaget sitt fulla stöd, men önskar inte ta bestämd ståndpunkt till organisationsformen. Akademien antar dock att ett flytande institut, fördelat på 3—5 enheter och ett centralt sekretariat, gör det möjligt att komma igång med signifikant forskning på området i Norden. En sådan organisation skulle enligt akademien också säkra bästa möjliga fackliga kontakt och ömsesidig information mellan de nordiska forskargrupperna. Slutligen meddelar akademien att den gärna vid behov deltar i den konkreta planläggningen av det tilltänkta institutet.

#### *Svenska remissyttranden*

*Biologisk-geografiska sektionsnämnden vid Uppsala universitet* understryker behovet av en starkt ökad forskningsinsats inom detta speciella område av den medicinska genetiken. Nämnden konstaterar att de nordiska ländernas satsning på och organisation av denna forskning är mycket försummad och hänvisar till redan verksamma nationella europeiska och amerikanska forskningsinstitut samt till internationella samarbetsorgan på området. Nämnden stöder förslaget och antar att tillkomsten av ett nordiskt samarbetsorgan kan få stor betydelse som incitament till en allmänt ökad satsning på medicinsk genetisk forskning med särskild inriktning på genetiska skaderisker förorsakade av miljöfaktorer.

*Medicinska fakultetsnämnden vid universitetet i Linköping*, som anser det mycket angeläget att den medicinska genetiken tillförs resurser för utbildning, forskning och övervakning, finner förslaget om ett flytande institut vara en framgångsväg väl värd att tillstyrka. Samtidigt finner nämnden det dock angeläget att påpeka att även om ett sådant institut genom planering bl. a. leder till ett bättre utnyttjande av resurserna, det redan nu krävs ökade insatser på det lokala planet i fråga om såväl forskning som möjligheten att på det praktiska planet tillämpa forskningsrönen.

*Vetenskapsakademien*, som i princip tillstyrker ett flytande institut, finner det motiverat att föreslå en nordisk planeringsgrupp, som ges i uppgift att konkretisera utformningen av det tilltänkta institutet. Akademien påpekar att arbetsgruppen bör ha representanter även utanför humangenetikernas krets, eftersom de aktualiserade problemen är utpräglat tvärvetenskapliga.

#### b) *Tveksamma eller avsaknad av ställningstagande*

Medicinsk genetik är enligt *Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning* ett forskningsområde som väl lämpar sig för nordiskt samarbete och inom vilket en utbyggnad av existerande samarbetsformer är önskvärd. Nämnden hänvisar till ett tidigare yttrande, i vilket för-

ordades en nordisk planeringsgrupp för humangenetisk forskning. Den har nämligen funnit att inget väsentligt nytt tillkommit som skulle motivera en ändring av det tidigare ställningstagandet. En sådan planeringsgrupp skulle 1) kartlägga forskningens nuläge och resurser samt behovet av forskning i de enskilda länderna, 2) kartlägga sådana problemområden och forskningsuppgifter inom vilka ett nordiskt samarbete är särskilt ändamålsenligt och vilka är i behov av särskilt stöd samt ta ställning till prioriteringsförhållandet mellan utbildnings-, forsknings- och övervakningsuppgifter samt 3) överväga alternativa lösningar för organisation av det framtida nordiska samarbetet på området. Denna samarbetsnämndens inställning utesluter inte möjligheten av att ett nordiskt institut kan aktualiseras i framtiden. Slutligen understryker nämnden att förslaget om en planeringsgrupp harmonierar med det av rådgivande kommittén för forskning (RKF) föreslagna handlingsprogrammet för inriktningen av den nordiska kulturbudgetens resurser till nordiskt forskningsarbetet.

#### *Danska remissyttranden*

*Arbetsministeriet*, som i sin tur hört *Direktoratet for arbeidstilsynet*, påpekar att det inom arbetsmiljöområdet finns ett stort behov av ett systematiskt utökat vetande om arbetsförhållandenas betydelse för arbetstagarnas reproduktionsförmåga, för riskerna för abort, för förtida födelse och missbildningar. Ministeriet omtalar att det i Danmark igångsatts en utredning om tillgängliga kunskaper om arbetsförhållandenas inverkan på dylika fenomen. Ministeriet förmodar att det danska arbetsmiljöinstitut, vilket upprättas som bäst, och *Arbejdsmiljøfondet* kommer att medverka till en ökad forskningsaktivitet på området. Därför och mot bakgrund av ministerrådets begränsade ekonomiska resurser anser sig ministeriet inte kunna uttala sig om huruvida det finns tillräckligt behov av att prioritera ett ökat nordiskt samarbete inom den medicinska genetiken genom att upprätta ett institut såsom föreslagits.

*Sundhedsstyrelsen*, till vars yttrande *indenrigsministeriet* ansluter sig, föreslår att avgörandet om medlemsförslaget uppskjuts tills mera konkreta förslag angående det föreslagna projektet har inhämtats. *Miljøstyrelsen*, till vars yttrande *miljøministeriet* ansluter sig, tar inte ställning till de föreslagna principerna för upprättande av ett flytande institut, dess finansiering och organisation. Däremot uttalar styrelsen ett positivt intresse för att den humangenetiska forskningen styrks och koordineras samt deklarerar sin vilja att delta i en eventuell bedömning av konkreta projekt och att formulera uppgifter med anknytning till miljöskyddsfrågor.

#### *Finländska remissyttranden*

*Statens medicinska kommission* vid *Finlands akademi* ansluter sig till medlemsförslaget däri att det är motiverat att förstärka den medi-

cinska genetikens ställning genom nordiskt samarbete. Däremot anser sig kommissionen inte på grundval av föreliggande material kunna ta slutlig ställning till förslaget om ett flytande institut. Beredningsarbetet borde enligt kommissionen fortsätta i enlighet med samma riktlinjer som föreslagits av *Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (se ovan)*.

#### *Norska remissyttranden*

*Kirke- og undervisningsdepartementet*, som hänvisar till yttranden av norska universitet (*se nedan*), anser att nationell utbyggnad blir nödvändig för att det skall vara nytta med det föreslagna nordiska samarbetet. Vidare pekar departementet på att fackområdet medicinsk genetik måste vägas mot andra utbyggnadsbehov och fackområden inom högre undervisning och forskning. Från ekonomisk och driftsmässig synpunkt skulle ett flytande institut enligt departementet likväl vare en intressant lösning, genom att existerande resurser skulle nyttiggöras och genom att arbetet skulle försiggå i en bredare och rikare miljö. För övrigt hänvisar departementet till *Sosialdepartementets* uttalande om att medlemsförslaget bör ses i samband med förslaget om nordiskt samarbete för att förebygga handikapp (*rek. nr 13/1978/s*) (*se ovan*).

*Det akademiske kollegium vid Universitetet i Bergen* är ense om den medicinska genetikens ökade betydelse samt om att fackområdet är väl ägnat för nordiskt samarbete och arbetsuppdelning. Kollegiet understryker medicinska fakultetens åsikt (*se vidare nedan*) att ett fullgott utnyttjande av ett eventuellt nordiskt institut bara är möjligt i det fall att det finns utbyggda institut på det nationella planet. Sålunda har kollegiet gett högsta prioritet åt en professur i medicinsk genetik vid universitetet och utgår ifrån att de nationella myndigheterna omfattar denna prioritering.

*Universitetet i Trondheim, Utbyggingssekretariatet* anser det värdefullt med nordiskt samarbete inom medicinsk genetik mot bakgrund av att de enskilda forskningsmiljöerna är relativt små. Sekretariatet påpekar dock att ett sådant samarbete är beroende av väl utbyggda forskningsmiljöer. Tillsvidare har det inte varit möjligt att bygga upp en genetisk fackmiljö och för närvarande är det därför det största behov för att de existerande fackmiljöerna kan bygga upp en forsknings- och undervisningsberedskap som ger underlag för ett samarbete bland annat på nordiskt plan. *Avdelingen for medisn* vid samma universitet anser att ett samnordiskt institut är av liten betydelse för universitetet så länge som detta saknar egen beredskap för genetik/medicinsk genetik och föreslår därför förstärkning av universitetets egna resurser på detta område. *Avdelingen for realfag* vid *Norges lærerhøgskole, Universitetet i Trondheim*, som ger sitt stöd till att övervakningsarbete och därtill knutna relevanta humangenetiska undersökningar genomförs på nordisk bas, framhåller att den föreslagna organisationen kommer att ha liten

eller ingen initierande effekt utanför redan etablerade humangenetiska miljöer. Mot denna bakgrund finner avdelningen det vanskligt att föreslå bevillningsmässiga prioriteringar i fråga om sådana, utan anser att frågan om övervakning och forskning bör kunna lösas i samarbete på ett mindre resurskrävande sätt än det föreslagna. Ytterligare framhåller avdelningen att den experimentella forskningen borde kunna ses i ett ännu större sammanhang än det nordiska.

*Fagstyret for medisin vid Universitetet i Tromsø*, till vars yttrande *universitetsdirektøren* hänvisar, ansluter sig till uppfattningen att det är hög tid att prioritera medicinsk genetik så väl som allmän genetik forskning och utbildning, men är osäkert när det gäller att gå vidare på nordiskt plan. Fagstyret stöder också varmt förslaget till att upprätta lärostolar i medicinsk genetik vid alla medicinska fakulteter i Norden, även i Tromsø, samtidigt som det påpekar behovet av lärostolar i generell genetik.

*Den norske lægeforening* tvivlar på att förslaget om ett flytande institut för medicinsk genetik bör prioriteras. Däremot stöder föreningen forskningssamarbete på de olika fälten när det gäller att förebygga uppkomsten av handikapp. Föreningen framhåller betydelsen av tillfredsställande registrering av födselar och nämner som exempel *Medisinsk fødselsregister vid Universitetet i Bergen*, som registrerar missbildningar, prematuritet och dödfödselar. Ändamålet är att kunna uppdaga orsaks-sammanhang, vilket svarar mot intentionerna i medlemsförslaget. Vidare påminner föreningen om att det redan existerar nordiskt samarbete kring medicinsk födelserregistrering genom *Nordiska medicinalstatistik-kommittén* (NOMESKO). Läkarföreningen anser att förverkligandet av det föreliggande förslaget, liksom av det förslag om nordiskt samarbete för att förebygga handikapp, vilket ledde till *rek. nr 13/1978/s*, borde bygga på existerande organ, så att arbetet kunde koordineras och erfarenheterna från de enskilda länderna samordnas. Föreningen föreslår slutligen en arbetsgrupp bestående av representanter för hälsomyndigheter, gynekologer, pediatriker, födelserregister och genetiker för att koordinera pågående arbete och forskningsprojekt.

#### *Svenska remissyttranden*

*Socialstyrelsen* anser att ett nordiskt samarbete inom medicinsk genetik kan vara värdefullt för att i möjligaste mån kunna utnyttja de samlade resurserna inom verksamhetsområdet, men konstaterar samtidigt att det saknas underlag för att kunna bedöma ifrågavarande förslag. Styrelsen föreslår därför att medlemsförslaget utreds av en arbetsgrupp bestående av sakkunniga från de nordiska länderna.

*Medicinska forskningsrådet* hänvisar primärt till ett yttrande av sin samarbetsorganisation, *Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning*, om den tidigare nämnda, 1974 föranstaltade utredningen av frågan

om nordiskt samarbete inom den medicinska genetiken. I detta yttrande förordades inrättandet av en nordisk planeringsgrupp för humangenetisk forskning. Forskningsrådet anser liksom den nordiska samarbetsnämnden (*jfr ovan*) att inget nytt framkommit som skulle motivera en ändring av inställningen till frågan. Rådet finner det sannolikt att ett sådant samarbete kommer till uttryck i konkreta projektförslag och projektsökningar snarare än i förslag om ett nordiskt institut. Rådet framhåller dock slutligen att dess bedömning inte utesluter möjligheten att ett nordiskt institut för humangenetisk forskning skulle kunna få aktualitet i en framtid.

*Universitets- och högskoleämbetet*, som i sin tur hört berörda instanser (*se ovan och nedan*), är inte berett att på föreliggande underlag tillstyrka förslaget om ett flytande institut. Enligt ämbetet förefaller det dock önskvärt att forskningen inom den medicinska genetiken samordnas på nordisk bas. Ämbetet ansluter sig till dem som föreslår tillsättandet av en nordisk planeringsgrupp med uppgift att lägga fram förslag om forsknings- och forskarutbildningssamarbete inom medicinsk genetik. Förslaget om en nordisk planeringsgrupp får stöd av *rektorsämbetet* vid *Uppsala universitet*. Rektorsämbetet betonar att ett sådant samarbete förutsätter att resurser ställs till förfogande för de projekt som planeringsgruppen prioriterar.

*Medicinska fakultetsnämnden* vid *Göteborgs universitet*, till vars yttrande *rektorsämbetet* hänvisar, upprepar från den tidigare remissomgången sin positiva inställning till nordiskt samarbete kring medicinsk genetik. Nämnden anser att det finns ett stort behov av förstärkning av den medicinska genetikens ställning såväl i Sverige som i Norden i övrigt och framhåller att ämnets ställning i Sverige är synnerligen svag i jämförelse med de övriga nordiska länderna. Fakultetsnämnden finner det dock svårt att bedöma huruvida ett flytande institut skulle vara ägnat att bäst gagna nordiskt samarbete på området.

*Karolinska institutet* delar uppfattningarna i medlemsförslaget att forskningen inom den medicinska genetiken behöver förstärkas och att en samordning på nordisk bas i vissa fall kan vara till stor fördel. Också institutet föreslår en planeringsgrupp, i vars arbete institutet förklarar sig berett att aktivt delta och vars uppgift skulle vara att lägga fram förslag till lämpliga samarbetsprojekt, i vilka möjligheterna till samarbete vad gäller forskarutbildning borde belysas. Karolinska institutet förutsätter även att resurser sedan ställs till förfogande för projektens genomförande.

### c) *Negativa*

Finländska *socialstyrelsen* delar åsikten om betydelsen av genetisk forskning, men betonar samtidigt vikten av samarbete även inom andra medicinska områden och av objektivitet vid fördelning av resurserna.

Socialstyrelsen kan inte se att det i nuvarande ekonomiska läge brådskar med att inrätta ett institut för medicinsk genetik.

*Det medicinske fakultet vid Universitetet i Oslo*, som stöder tanken på nordiskt samarbete rörande medicinsk genetik, kan inte omfatta förslaget om att upprätta ett flytande nordiskt institut på grund av de ekonomiska och organisatoriska konsekvenser som detta skulle ha. Fakulteten menar att stöd till upprättandet av ett sådant institut skulle kunna påverka den nationella prioriteringen i fråga om medicinsk forskning och binda medel vilka från nationell synpunkt borde ha getts en annan inriktning. Däremot anser fakulteten att de nationella fackmiljöerna bör utveckla forskningsprojekt i vilka nyttan av nordiskt samarbete kan dokumenteras i de enskilda projekten.

*Det medicinske fakultet vid Universitetet i Bergen* är enig om behovet av en större forskningsinsats inom den medicinska genetik, liksom om behovet av större diagnostisk och terapeutisk expertis. Fakulteten kan dock inte i nuvarande situation stöda förslaget om att upprätta ett flytande institut och framhåller att även om en del av de fasta kostnaderna för ett sådant institut kan täckas med samnordiska medel, kan det inte uteslutas att den resterande delen belastar de redan från tidigare begränsade medlen till övriga forskningssektorer. Riktigast skulle enligt fakulteten vara att i första hand prioritera en rimlig utbyggnad av fackområdet medicinsk genetik vid de medicinska fakulteterna i Bergen, Tromsø och Trondheim.

*Medicinska fakultetskollegiet vid Uppsala universitet*, som betonar att forskning över humangenetiska problem är betydelsefull och att denna forskning behöver förstärkas, kan inte finna att något står att vinna med att inrätta ett särskilt nordiskt institut, utan anser att de vetenskapligt arbetande grupperna på sedvanligt sätt bör stödas med tillgängliga forskningsmedel. Också *medicinska fakultetsnämnden vid Lunds universitet* finner att föga står att vinna med att inrätta ett särskilt nordiskt institut. Nämnden framhåller att en lösning av medel till ett sådant institut kan ge en skevhet i forskningsinriktningen, som i längden kan vara skadlig. De vetenskapligt arbetande grupperna bör stödas med tillgängliga medel, men utan någon särskild öronmärkning. Däremot stöder fakulteten i princip förslaget om att upprätta lärostolar i humangenetik vid alla existerande utbildningsanstalter för läkare.

### 3. Utskottet

Vid sin behandling av det ursprungliga medlemsförslaget om ett nordiskt institut för medicinsk genetik (A 276/k) under sensommaren och hösten 1970 fann kulturutskottet att det var angeläget att stöda nordiskt samarbete på den medicinska genetikens område. Det hade framgått att en effektiv forskning kring ärftligt betingade sjukdomar förutsatte omfattande teknisk apparatur, ett ingående kartläggningsarbete och en betydande forskningsorganisation. Kraven på en därav betingad



nationell utbyggnad i de enskilda länderna var svåra att tillgodose på grund av begränsade ekonomiska och personella resurser.

Utskottet ansåg sig dock inte på grundval av det material som då förelåg kunna uttala sig om de lämpligaste formerna för ett fastare nordiskt samarbete, utan förordade i stället en undersökning huruvida inrättandet av ett nordiskt institut för medicinsk genetik på sikt var den fördelaktigaste lösningen. I alla händelser fann utskottet att det var klart att nordiskt samarbete inom den medicinska genetiken måste planeras med beaktande av den nationella forskningen på området. Den av utskottet föreslagna sakkunniga utredningen skulle särskilt överväga vilken prioritet samordningen av den genetiska forskningen borde ges inom ramen för det nordiska forskningssamarbetet, i synnerhet på medicinens område, och i förhållande till forskningsutbyggnaden i de enskilda länderna. Vidare skulle pågående forskningsverksamhet på genetikens område kartläggas. Slutligen skulle utformningen av själva samarbetet värderas, även förutsättningarna för att inrätta ett nordiskt institut för medicinsk genetik, och förslag till sådant läggas fram.

I sitt första förslag till rekommendation förordade utskottet alltså en utredning av förutsättningarna för att inrätta ett nordiskt institut för medicinsk genetik. Efter detta hade det dock framgått att Statens naturvidenskabelige forskningsråd i Danmark i samråd med Statens lægevidenskabelige forskningsråd redan beslutat tillsätta en arbetsgrupp av nordiska experter för att belysa problematiken i anslutning till det nordiska samarbetet på den medicinska genetikens område. Mot denna bakgrund fann kulturutskottet efter förnyad prövning av ärendet att det i det skedet inte fanns skäl till rekommendation och föreslog därför att rådet inte skulle företa sig någonting med anledning av medlemsförslaget, vilket förslag rådet sedermera följde. Därmed hade rådet och kulturutskottet dock avhänt sig de direkta möjligheterna att genom de till rådet årligen avgivna meddelandena om antagna rekommendationer följa utvecklingen av ärendets behandling.

Den på initiativ av de ovan nämnda danska forskningsråden tillsatta arbetsgruppen under Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning avgav i januari 1974 ett betänkande rörande koordinering och utveckling av nordisk humangenetisk forskning, vilket föreliggande medlemsförslag bygger på. Betänkandet, som tillsammans med medlemsförslaget tillställdes remissinstanserna, refereras i första kapitlet av utskottets betänkande om medlemsförslaget. Redan tidigare hade arbetsgruppens förslag behandlats av Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning, vars synpunkter på förslagen också refereras i samma kapitel.

Det kan konstateras att utredningen om den nordiska humangenetiska forskning åtminstone till en del klarlagt de frågor som kulturutskottet ställde i sitt betänkande. Någon översikt av pågående forskning inom den medicinska genetiken gavs visserligen inte och inte heller inlät sig utredningen på en diskussion av den säkert mycket grannliga frågan om

vilken prioritet samordningen av den genetiska forskningen borde ges inom ramen för det medicinska forskningssamarbetet i Norden.

Remissinstansernas inställning till medlemsförslaget liksom till den ovannämnda utredningen, som alltså också tillställts dessa, är splittrad såsom av remissammanställningen framgår. Enighet råder visserligen om behovet av ökad satsning på forskning rörande medicinsk genetik liksom om nödvändigheten av att inrätta lärostolar i humangenetik inom läkarutbildningen. Nordiskt samarbete på området anses likaledes naturligt och önskvärt. Däremot går åsikterna isär i fråga om utformningen av detta samarbete, vilket givetvis avspeglat sig i den vacklande inställningen till det konkreta förslaget om att inrätta ett flytande nordiskt institut för medicinsk genetik med särskild inriktning på genetiska skaderisker. Om man frånser den renodlat positiva och den renodlat negativa inställningen till medlemsförslaget, kan man urskilja en tredje inställning, ett konkret förslag, som särskilt de medicinska forskningsråden och deras samarbetsnämnd gjort sig till tolk för. Förslaget innebär tillsättandet av en nordisk planeringsgrupp för humangenetisk forskning. Denna grupp skulle ha kartläggningssuppgifter samt uppgift att överväga alternativa lösningar för organisation av det framtida nordiska samarbetet på området.

Mot bakgrund av uttalandena om detta medlemsförslag liksom uttalandena om det ursprungliga medlemsförslaget samt den år 1974 genomförda utredningen finner kulturutskottet att det i de nordiska länderna krävs ökade satsningar på såväl medicinskgenetisk som allmän-genetisk forskning samt utbildning. Människan i ett utvecklat, tekniskt samhälle utsätts i allt högre grad för genetiska skaderisker, vilka enligt forskarna kan ta sig uttryck i bl. a. ökad benägenhet för kräftsjukdomar, ett ökat antal missfall och för tidiga födselar. Genetiska skador är ju dessutom försåtliga i så måtto att de kan yppa sig som kända och okända sjukdomar och missbildningar först i följande människogenerationer. Samhällsutvecklingen i Norden synes inte heller vara sådan att man utan kraftfulla insatser kan vänta sig en minskning av dessa typer av skaderisker. Effektiva åtgärder måste således vidtas innan folkhälsan råkar i fara, i den mån faran inte redan är för handen.

Kulturutskottet anser alltså att det nationella stödet till den humangenetiska forskningen och utbildningen i de nordiska länderna bör ökas väsentligt. Det gäller att öka stödet till redan befintliga forskningsinstitutioner på området liksom att inrätta ett tillräckligt antal lärostolar i genetik vid de universitet och högskolor som utbildar läkare. För att dra största möjliga nytta av dessa nationella satsningar bör det nordiska samarbetet inom såväl forskning som utbildning på området effektivieras och byggas ut.

Remissbehandlingen av medlemsförslaget har gett vid handen att förutsättningarna för samarbete inom den medicinska genetiken är bättre i Norden än på många andra håll i världen. Härvidlag har, såsom i så

många andra samarbetsfrågor, pekats på likheterna i natur, i befolkningsstruktur och samhällssystem, i näring och industri. Ett intimt nordiskt samarbete skulle givetvis göra det möjligt att utnyttja tillbudsstående resurser på bästa möjliga sätt. Utskottet kan inte se att ett utbyggt nordiskt samarbete inom den medicinska genetiken skulle stå i strid med strävandena att tillgodose kraven på nationell utbyggnad av detta forsknings- och utbildningsområde. De nationella och de nordiska intressena är inte att uppfatta som alternativa och varandra uteslutande, utan tvärtom som parallella och varandra kompletterande.

När det sedan gäller organisationen av ett nordiskt samarbete inom den medicinska genetiken är bilden inte längre lika klar. Det förslag som den 1974 slutförda utredningen lade fram var en modifiering av det ursprungliga medlemsförslaget om ett fast institut för medicinsk genetik och skulle innebära ett flytande institut bestående av en central styrelse med sekretariat samt 3—5 projektgrupper, lokaliserade till existerande institut och speciallaboratorier, vilka från forskningssynpunkt syntes mer ändamålsenligt. Ett sådant institut skulle närmast ha karaktären av ett brett upplagt samarbetsprogram mellan de i saken involverade institutionerna.

Detta förslag omfattas av representanter för de nordiska vetenskapsakademierna i en resolution till de nordiska länderna och till Nordiska rådet, liksom det utgör grund för föreliggande medlemsförslag. Den däri presenterade organisationsformen är i allt väsentligt densamma som den som tillämpas av *Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning* enligt uttalande av kommittén. Denna organisationsform har alltså prövats och befunnits vara god, åtminstone vad utskottet har sig bekant. Det skulle alltså ligga nära till hands för kulturutskottet att ansluta sig till dem som understöder detta förslag till organisation av ett nordiskt samarbete kring medicinsk genetik.

Emellertid är det redan fem år sedan den ovannämnda utredningen genomfördes och utvecklingen inom den medicinska genetiken har enligt samstämmiga yttranden varit snabb. Då det dessutom med största sannolikhet skulle bli fråga om icke obetydliga satsningar på nordiskt plan finner kulturutskottet det vara motiverat att ta fasta på det förslag som framställts av *Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning* om tillsättande av en nordisk planeringsgrupp för humangenetisk forskning. Denna planeringsgrupp bör ges i uppdrag att kartlägga utbildningens och forskningens nuläge och resurser samt behovet av utbildning och forskning i de enskilda länderna. En sådan kartläggning saknades i utredningen 1974. Vidare bör gruppen kartlägga sådana problemområden samt utbildnings- och forskningsuppgifter, i fråga om vilka det är ändamålsenligt med nordiskt samarbete och som är i behov av stöd på nordiskt plan. Inte heller sådana redovisas i den ovannämnda utredningen annat än i allmänna ordalag. Slutligen bör planeringsgruppen lägga fram konkret förslag till fast organisation av det blivande

nordiska samarbetet inom den medicinska genetiken. Hänsyn bör därvid tas till det samarbete som redan bedrivs inom arktisk medicinsk forskning.

Utän att i övrigt vilja föregripa planeringsgruppens arbete önskar kulturutskottet understryka nödvändigheten av att det kommande samarbetet inom den medicinska genetiken kan bedrivas med stöd av för detta ändamål särskilt anvisade medel. Detta är en förutsättning för att samarbetet skall kunna uppnå den effektivitet som uppgiften kräver. Utskottet vill i detta sammanhang peka på samarbetet kring arktisk medicinsk forskning, som inte hade kommit så väl igång, om inte egna medel hade ställts till samarbetskommitténs förfogande.

Slutligen erinrar utskottet om att rådet vid sin 26:e session på förslag av social- och miljöutskottet antog en tudelad rekommendation (*rek. nr 13/1978*) om att dels låta utreda orsakerna till uppkomsten av handikapp under barns tidiga utvecklingsskeden, dels på grundval av denna utredning dra upp riktlinjer för åtgärder för att förhindra uppkomsten av handikapp. Vid sin behandling av medlemsförslaget (*A 508/s*) konstaterade social- och miljöutskottet att detta var mer praktiskt målinriktat och att det berörde även andra faktorer än de genetiska än medlemsförslaget om samarbete rörande medicinsk genetik, som avsåg ett mycket vidsträcktare forskningssamarbete. Kulturutskottet å sin sida finner det självklart att den av rådet rekommenderade handikapputredningens och den i detta betänkande förordade planeringsgruppens arbete samordnas till nödvändiga delar för undvikande av dubbelarbete.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får kulturutskottet föreslå att rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att på basen av genomförd utredning lägga fram förslag till ett organiserat nordiskt samarbete inom den medicinska genetiken med särskild inriktning på genetiska skaderisker.

Kungälv den 15 juni 1978

*Aimo Ajo (Sd)*

*Jo Benkow (H)*

*Kjell Magne Bondevik (KrF)*

*Trygve Bratteli (A)*

*René Brusvang (CD)*

*Rolf Fjeldvær (A)*

*Gylfi Þ. Gíslason (A)*

*Karl-Erik Häll (s)*

Förman

*Agnar Nielsen (Sb)*

*Sture Palm (s)*

*Robert Pedersen (S)*

*Kaarina (Kati) Peltola (Skdl)*

*Ingrid Sundberg (m)*

*BILAGA 3, I efterhand inkomna yttranden (se supplementband, s. 80)*

## Medlemsförslag

### om samordning av de nordiska bestämmelserna om säkerhet, arbetsmiljö m. m. för fartyg

(Väckt av Rolf Sellgren, Rolf Wirtén och Folke Woivalin)

Sjöfarten är en av huvudnäringarna i de nordiska länderna. Handelsflottan står för en väsentlig del av utrikesintäkterna och har därmed stor betydelse för de nordiska ländernas bytesbalans. Sjöfartsnäringen ger dessutom sysselsättning åt 10 000-tals nordiska medborgare.

Sjöfolkets arbetsmarknad har vid flera tillfällen diskuterats i Nordiska rådet, som antagit rekommendationer om bl. a. gemensam arbetsmarknad för sjöfolk (*rek. nr 8/1961*), om hälsotjänst för sjömän (*rek. nr 32/1958*) samt om nordiska sjömäns sociala rättigheter (*rek. nr 2/1962*). Danmark, Finland och Sverige har infört bestämmelser, som medför ömsesidig likställighet vad gäller sociala förmåner, medan arbetet för att åstadkomma gemensam arbetsmarknad för sjöfolk hittills ej lett till resultat på grund av olika behörighets- och utbildningskrav.

Även om det sålunda ej funnits formella förutsättningar för en nordisk arbetsmarknad för sjöfolk, fungerar en sådan i praktiken i viss omfattning. Det är därför ett väsentligt gemensamt intresse att tillse, att arbetsmiljö och säkerhet på alla nordiska länders fartyg är av högsta möjliga standard. Reglerna härom bör i möjligaste mån göras enhetliga i Norden. Detta är områden där åtgärder kan vidtagas för att undanröja vissa onödiga hinder för en nordisk arbetsmarknad för sjöfolk.

Det är önskvärt att eftersträva en samordning av de nordiska bestämmelserna om säkerhet, arbetsmiljö m. m. på fartyg också i syfte att underlätta att fartygsöverlåtelser mellan de nordiska länderna kan ske utan ändringskrav från respektive sjöfartsmyndighet. Även vid nybyggnad av fartyg bör sådana samordnade bestämmelser gälla.

Betydelsefulla olikheter föreligger för närvarande mellan bestämmelserna i de nordiska länderna angående fartygs skrov och fasta utrustning (rörtunnlar, lejdare, maskinrum etc.), sjöfolkets bostadsinredningar samt ventilationsanordningar, livbåtar, kompassuppställning, larmanordningar m. m. Arbeta med harmonisering av dessa bestämmelser bör snarast igångsättas.

Även tillsynen av bestämmelsernas efterlevnad bör ske samnordiskt. Det utrymme som för närvarande finns för personliga tolkningar och olika nationell tillämpning av i och för sig likartade bestämmelser bör undanröjas.

De angivna syftena kan lämpligen nås genom att tillsätta ett ledningsorgan bestående av företrädare för sjöfartsinspektionen i de nordiska länderna jämte en referensgrupp med representanter för redarna, ombordanställda, varv m. fl.

För såväl harmoniseringsarbetet som tillämpningen av de likartade bestämmelserna bör i högre grad än för närvarande utnyttjas en utpräglad teknisk och neutral organisation. Särskild expertis finns t. ex. inom Det norske veritas som har ett nära samarbete med de norska och svenska sjöfartsmyndigheterna och medverkat vid arbetet med de enhetliga bestämmelser om fritidsbåtar som utarbetats i enlighet med Nordiska rådets rekommendation nr 15/1972.

Det norske veritas har betydande forskningsresurser och har aktivt arbetat med sjösäkerhetsproblem. Man har bl. a. deltagit i internationellt arbete för att åstadkomma en internationell tolkning av lastlinjekonventionen, ett arbete som vunnit den internationella sjöfartsorganisationen IMCO:s godkännande. Den nya internationella sjösäkerhetskonventionen SOLAS 1974, kan naturligt ligga till grund för samordningsarbetet. De nordiska länderna bör själva snarast ratificera denna och verka för att andra länder ratificerar och tillämpar den.

Nordiskt utarbetade tekniska lösningar beträffande gemensam utformning av regler, som ansluter sig till den internationella sjösäkerhetskonventionen, bör kunna presenteras inom IMCO. Gemensamt utarbetade nordiska bestämmelser skulle få stor genomslagskraft i IMCO-arbetet och få betydelse för sjösäkerhetsfrågornas vidare behandling på internationellt plan.

Effekten av samnordiska insatser inom IMCO skulle dessutom bidra till att förbättra villkoren för nordiska sjömän, som arbetar på utomnordiska fartyg, samt motverka att låg standard vad beträffar säkerhet och arbetsmiljö ombord kan användas som ett konkurrensmedel på den internationella sjöfartsmarknaden.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts får vi därför hemställa,  
att Nordiska ministerrådet låter utreda möjligheterna att förenhetliga de nordiska ländernas bestämmelser om säkerhet och arbetsmiljö inom handelsflottan samt att internationellt verka för förbättringar i dessa avseenden.

Stockholm och Mariehamn den 26 oktober 1977

*Rolf Sellgren (fp)*

*Rolf Wirtén (fp)*

*Folke Woivalin (ÅS)*

*BILAGA 1. Yttranden (se supplementband, s. 84)*

*BILAGA 2*

### **Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget**

Till trafikutskottet har hänvisats medlemsförslag om säkerhet, arbetsmiljö m. m. för fartyg. Utskottet har behandlat förslaget vid möten den 24 oktober 1977, 22 november 1977, 17 januari 1978, 18 februari 1978, 27 april 1978 och 28 juni 1978.

#### *Medlemsförslaget*

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utreda möjligheterna att förenhetliga de nordiska ländernas bestämmelser om säkerhet och arbetsmiljö inom handelsflottan samt att internationellt verka för förbättringar i dessa avseenden.

Förslagsställarna anför att arbetet för att åstadkomma en gemensam arbetsmarknad för sjöfolk hittills ej lett till resultat på grund av olika behörighets- och utbildningskrav. De anför vidare att i praktiken en nordisk arbetsmarknad för sjöfolk dock fungerar i viss omfattning. Därför anser förslagsställarna att regler inom Norden angående säkerhet och arbetsmiljö för fartyg bör vara av hög standard och i möjligaste mån göras enhetliga. Även tillsynen av bestämmelsernas efterlevnad bör enligt förslagsställarna ske samnordiskt, vilket kan uppnås genom tillsättandet av ett nordiskt ledningsorgan.

Förslagsställarna anbefaller de nordiska länderna att snarast ratificera den nya internationella sjösäkerhetskonventionen SOLAS 1974 och verka för att andra länder ratificerar och tillämpar den. Vidare anbefaller förslagsställarna de nordiska länderna att intensifiera sitt samarbete inom den internationella sjöfartsorganisationen (IMCO).

#### *Remissyttrandena*

Medlemsförslaget har remissbehandlats av Nordiska rådet som har inhämtat yttranden från följande myndigheter och organisationer:

Nordens fackliga samorganisation

#### *Danmark*

Handelsministeriet

Bureau Veritas

Det norske Veritas

Lloyd's Register of Shipping

Assurandør-Societetet

Foreningen af Jernskibs- og Maskinbyggerier i Danmark

Fællessekretariatet for  
 Danmarks Skibsførerforening  
 Danmarks Styrmandsforening  
 Maskinmestrenes Forening  
 Dansk Sø-Restaurationsforening  
 Radiotelegrafistforeningen af 1917  
 Dansk Maskinbesætningsforbund  
 Danmarks Rederiforening

*Finland*

Handels- och industriministeriet  
 Arbetarskyddsstyrelsen  
 Ålands landskapsstyrelse  
 Sjöförsäkringsbolagens förening  
 Finlands sjöräddningssällskap  
 Finlands varvsindustriförening  
 Finlands rederiförening  
 Ålands redarförening

*Norge*

Departementet for handel og skipsfart  
 Rådet för arbeidstilsyn på skib  
 Sjøfartsdirektoratet  
 Direktoratet for Sjømenn  
 Norges Rederforbund og Skibsfartens Arbeidsgiverforening  
 Fraktefartøyenes rederiforening  
 Redernes arbeidsgiverforening  
 Det norske Veritas  
 Norsk styrmandsforening  
 Det norske maskinistforbund  
 Norsk sjømannsforbund

*Sverige*

Sjöfartsverket  
 Arbetarskyddsstyrelsen  
 ILO-kommittén  
 Svenska försäkringsbolags riksförbund  
 Sveriges redareförening  
 Sjöassuradörernas förening  
 Svenska sällskapet för räddning af skeppsbrutne  
 (Sjöräddningssällskapet)  
 Folksam  
 Tjänstemännens centralorganisation (TCO)  
 Svenska sjöfolksförbundet  
 Sveriges fartygsbefälsförening  
 Sveriges varvsindustriförening  
 Götaverken Öresundsvarvet AB  
 Kockums varv AB  
 AB Oskarshamns varv  
 Uddevallavarvet



*Remissinstanser som i stort tillstyrker medlemsförslaget**Danmark*

*Handelsministeriet* anser att det redan existerande nordiska samarbetet på området är av stor betydelse men att ministeriet inte ställer sig avvisande till medlemsförslaget.

*Bureau Veritas* ansluter sig till medlemsförslaget eftersom alltför stora skillnader beträffande tolkningen av de internationellt ratificerade konventionerna existerar de nordiska länderna emellan. Enligt *Bureau Veritas'* mening skulle en teknisk och neutral vägledning bättre kunna uppnås genom the International Association of Classification Societies (IACS) än genom Det norske Veritas. IACS har en permanent observatör vid den internationella sjöfartsorganisationen (IMCO), eftersom IMCO har godkänt IACS' konsultativa status.

*Det norske Veritas* stöder medlemsförslaget.

*Fællessekretariatets* organisationer, d. v. s. Danmarks Skibsførerforening, Dansk Styrmandsforening, Maskinmestrenes Forening, Radiotelegrafistforeningen af 1917, Dansk Sø-Restaurationsforening, Dansk Maskinbesætningsforbund, tillstyrker medlemsförslaget. Fællessekretariatet påpekar betydelsen av att nå fram till harmonisering beträffande regler om arbetssäkerhet inom handelsflottan. Fællessekretariatet är ense med förslagsställarna om att den internationella sjösäkerhetskongventionen SOLAS 1974 skall kunna ligga till grund för samordningsarbetet, men anser att beträffande minimikraven till arbetssäkerhet bör hänsyn tas till de speciella förhållanden som kan gälla på nordiska fartyg. Fællessekretariatet pekar vidare på det omfattande arbete som bedrivs inom ILO på området.

*Finland*

Enligt *Finlands sjöräddningssällskap* bör bestämmelserna rörande handelsfartyg icke märkbart skilja sig från motsvarande bestämmelser i de stora sjöfartsländerna. Sjøräddningssällskapet påpekar att det vore naturligt om periodbesiktningarna även kunde utföras av sjöfartsmyndigheterna i andra (godkända) länder än hemlandet. Förutsättningen för en dylik samverksamhet är att t. ex. våra bestämmelser rörande räddningsredskap är internationella. Sjøräddningssällskapets ståndpunkt till medlemsförslaget är positivt.

*Alands landskapsstyrelse* har behandlat medlemsförslaget och beslutat tillstyrka det.

*Norge*

*Departementet for handel og skipsfart* tycker att medlemsförslaget i sin utgångspunkt är väl omfattande. Angående svårigheterna vid samordnandet av de nordiska bestämmelserna på området hänvisas till

Sjöfartsdirektoratets remissvar. Departementet är ense med förslagsställarna om att det på vissa områden finns behov för samordning av bestämmelser som kan medföra fördelar för alla parter i det nordiska samarbetet, t. ex. i samband med överlåtelse av fartyg mellan de nordiska länderna m. m. Departementet anser således att en översikt över de huvudfält där samordning av bestämmelserna är önskvärd och möjlig bör utarbetas. Departementet är av uppfattningen att det idag utförs ett gott nordiskt samarbete inom internationella fora på området.

*Rådet for arbeidstilsyn på skip* är i princip positivt inställt till en harmonisering av sjöfartslagstiftningen. Rådet anser dock att ett gott samarbete bedrivs på området genom IMCO:s och ILO:s verksamhet.

*Sjöfartsdirektoratet* anför att marknadssituationen och de ekonomiska förhållandena inom sjöfarten idag mer än någonsin bekräftar behovet av att arbeta för internationellt godkännande av ökade krav beträffande fartygens totala standard. Inte minst vad gäller arbetsmiljön på fartygen, som måste jämföras med motsvarande förhållanden i land, förekommer stora skillnader mellan de olika sjöfartsnationernas krav och målsättningar. De norska reglerna om säkerhet till sjöss går i många hänseenden längre än de internationella reglerna på området. Norska regler överensstämmer för det mesta med SOLAS 1974 även om det formella genomförandet av konventionen kvarstår.

Olikheter i fartygsflottornas storlek och sammansättning och det faktum att sjöfartspolitikerna är en del av de enskilda ländernas allmänna politik kan försvåra samordningen av bestämmelserna.

Således är målsättningen för Norges vidkommande att intentionerna bakom den nya arbetsmiljölagen från 1977 i så stor utsträckning som möjligt skall uppfyllas också på sjöfartens område. Frågan om möjligheterna för harmoniserande regler i Norden på området är därför beroende av om de andra nordiska länderna har samma målsättningar beträffande sin framtida lagstiftning.

Sjöfartsdirektoratet anser det naturligt att Det Norske Veritas nämns i samband med möjligheterna att i högre grad än för närvarande utnyttja en teknisk och neutral organisation för harmoniseringsarbetet. Sjöfartsverket har dock svårt att godkänna en samordning av nordiska regler som ensidigt har tekniska värderingar som utgångspunkt. Som exempel på områden där tekniska värderingar inte hör hemma nämns bemanning av fartyg, kvalifikationskrav samt arbets- och miljöförhållanden för sjöfolk. Sjöfartsdirektoratet ställer sig positivt till en samordning av de nordiska bestämmelserna på sjöfartens område. De anser att det är lämpligast att i första hand rikta uppmärksamheten på de områden där internationellt samarbete redan existerar. Beträffande samordning av nordiska regler med utgångspunkt från de nationella bestämmelserna anser Sjöfartsdirektoratet att huvudvikten borde läggas på de mindre fartygen. Sjöfartsdirektoratet anser vidare att en översikt över de områden

där en samordning är önskvärd och praktisk bäst skulle kunna utarbetas av de nordiska ländernas sjöfartsmyndigheter.

*Direktoratet for sjømenn* tillstyrker i stort medlemsförslaget. Om samordningen skall koncentreras på det traditionella säkerhetsbegreppet har direktoratet ingenting emot att Det Norske Veritas utpekas som ansvarig instans. Är det å andra sidan meningen att behandla bestämmelser som hänför sig till besättningen ombord anser direktoratet det lämpligare att handelsdepartementen eller en tillsatt kommitté åtar sig arbetet.

*Det norske veritas* stöder medlemsförslaget.

*Norsk styrmandsforening* stöder medlemsförslaget.

*Det norske maskinistforbund* stöder medlemsförslaget, men understryker att de fackliga organisationerna bör ha inflytande på samarbetet på området. Maskinistförbundet anser det vara av stor betydelse att bestämmelserna om säkerhet och arbetsmiljö blir så likartade som möjligt inom Norden.

### *Sverige*

*ILO-kommittén* anför att internationella arbetsorganisationen (ILO) alltsedan sin tillkomst år 1919 har ägnat stor uppmärksamhet åt sjöfolkets arbetsförhållanden. Organisationens beslutande församling, internationella arbetskonferensen, har hållit nio sammanträden vid vilka hit hörande frågor har behandlats. Fyra av de sex instrument som antogs av ILO:s nionde sjöfartskonferens har förelagts den svenska riksdagen, medan de mest intressanta texterna från det föreliggande medlemsförslagets utgångspunkter, konventionen nr 147 och rekommendationen nr 155, ännu bereds i regeringkansliet.

Till ILO-kommitténs uppgifter hör att främja tillämpningen av ILO:s normer. Under förutsättning att dessa beaktas i det nordiska utredningsarbetet motsätter sig kommittén inte medlemsförslaget.

*Sjöassuradörernas förening* stöder förslaget och utgår från att medlemsförslaget föranleder åtgärder endast om syftet därmed bedömes kunna uppnås utan att avkall göres på nu rådande svensk sjösäkerhetsstandard.

*Svenska försäkringsbolags riksförbund* instämmer i de synpunkter som framförts av Sjöassuradörernas förening.

*Folksam* konstaterar att den föreslagna samordningen — under förutsättning att svensk säkerhetsstandard beaktas — skulle innebära en positiv utveckling för både de ombordanställda och den nordiska rederinärningen. Effekten av en sådan samordning skulle enligt Folksam sannolikt också medföra att IMCO-arbetet beträffande de internationella sjösäkerhetsfrågorna påverkades så att en liknande utveckling kunde förväntas bland övriga sjöfartsnationer. Detta skulle då kunna bidra till ett mer rättvist ekonomiskt utgångsläge i konkurrensen om frakterna och därmed på sikt förbättra de nordiska redarnas konkurrensmöjligheter.

*Sveriges varvsindustrieförening* stöder helt medlemsförslaget. Föreningen har vid flera tillfällen under de senare åren i kontakter med främst de norska och svenska sjöfartsadministrationerna fört fram förslag i denna riktning.

*Götaverken Öresundsvarvet AB* är positivt inställda till förslaget.

*Kockums varv AB* meddelar att det länge har varit ett starkt önskemål från deras sida att de nordiska ländernas bestämmelser om säkerhet, arbetsmiljö m. m. harmoniseras. Kockums påpekar att utredningen bör understryka vikten av en realistisk nivå i bestämmelser angående säkerhet och arbetsmiljö, så att man i det framtida harmoniseringsarbetet inte tar de mest "kostsamma" bestämmelserna från varje land och sammanställer dessa. Vidare anses det vara viktigt att framtida nordisk standard inte avviker i nämnvärd grad från gängse god internationell standard.

*AB Oskarshamns varv* framför att enhetligare regler internationellt för sjösäkerhet och arbetsmiljö ombord är önskvärda. Mera enhetliga regler inom Norden är ett steg i den riktningen. Oskarshamns varv noterar med tillfredsställelse förslaget att Det Norske Veritas engageras aktivt i samordningsarbetet. En naturlig fortsättning på samordningsarbetet vore att i högre grad delegera arbetet med ritningsgranskning och kontroll vid nybyggnad till klassifikationssällskapen.

*Uddevallavarvet* stöder medlemsförslaget. Uddevallavarvet föreslår följande målsättning för samordningsarbetet:

1. Hög standard med anpassning till internationella bestämmelser och internationell praxis.
2. Entydighet i utformningen så att minimal möjlighet till subjektiva bedömningar ges.
3. Ikraftträdande och tillämpning av nya bestämmelser skall ske efter ett enhetligt mönster som icke stör och fördyrar planlagda arbeten inom varven.
4. Förutom av de nationella/internationella bestämmelserna styrs även fartygsbyggandet av de s. k. klassificeringssällskapens regler. En samordning bör göras.
5. Nordisk sjöfart bör icke komma i ett sämre konkurrensläge än kvalificerad internationell sjöfart.
6. Bestämmelserna bör vara "brukarvänliga" och lätthanterliga.

*Tjänstemännens centralorganisation (TCO)* instämmer i *Sveriges fartygsbefälsförenings* yttrande. Fartygsbefälsföreningen säger sig under lång tid ha arbetat för att forskning inom det skeppsmedicinska området — inkluderande säkerhetsfrågor och arbetsmiljöfrågor — samordnas mellan de nordiska länderna.

*Sveriges redareförening* konstaterar att arbetsmiljö- och säkerhetsstandarderna på svenska fartyg ligger över den internationella standarden. Redareföreningen är ense med förslagsställarna i att gemensamt utarbetade nordiska bestämmelser skulle få stor genomslagskraft i IMCO-arbetet. Föreningen instämmer också i önskvärheten av en sam-

ordning av de nordiska bestämmelserna om säkerhet på fartyg bör eftersträvas. Att samordna bestämmelserna i de nordiska länderna rörande fartygs skrov och utrustning, bostadsinredning, brandskydd, livräddningsutrustning etc. torde enligt föreningen ta lång tid, men föreningen stöder förslaget att ett ledningsorgan snarast tillsättes. Detta skulle redan kortsiktigt resultera i att nya konventioner och rekommendationer på området harmoniserades mellan de nordiska länderna.

*Remissinstanser som ställer sig tveksamma till eller avstyrker medlemsförslaget*

#### *Danmark*

*Danmarks Rederiforening* påpekar att nästan alla bestämmelser inom skeppsfarten bygger på internationella avtal och bestämmelser. Dessa internationella konventioner justeras fortlöpande inom IMCO där representanter från alla betydande sjöfartsnationer representeras, däribland de nordiska länderna.

Rederiforeningen anser att det framlagda förslaget i praktiken skulle medföra onödiga bestämmelser som skulle gå längre än de internationella bestämmelserna på området. Inom Norden finns enligt rederiforeningen stora skillnader beträffande sjöfolkets utbildning, säkerhetsbestämmelser och uppfattning om hur arbetsolyckor bör undvikas. Rederiforeningen anser att det inte finns behov för att upprätta ett särskilt organ för samordning av de nordiska bestämmelserna, eftersom ett internationellt samarbete på området redan existerar. Ett fast etablerat samarbete skulle kunna medföra att danska intressen inte tillgodoses. Rederiforeningen anser vidare att det är olämpligt att föreslå Det norske veritas som en utpräglad teknisk och neutral organisation, eftersom det finns andra lika betydelsefulla klassificeringssällskap som i hög grad anlitas i Danmark.

*Foreningen af Jernskibs- og Maskinbyggerier i Danmark* anser att det samarbete som bedrivs inom IMCO på internationell basis tillgodoser samarbetsbehovet angående sjösäkerhet, miljökrav, utbildning etc. Foreningen ser inget behov för ett organiserat nordiskt samarbete på området.

#### *Finland*

*Handels- och industriministeriet* meddelar att det inte anser skapandet av ett sådant nordiskt normsystem, som avses i medlemsförslaget, såsom ändamålsenligt. Bästa resultatet på området skulle uppnås genom att de nordiska länderna i samarbete med varandra söker höja standarden på den internationella arbets säkerheten och arbetsmiljön till en så hög nivå som möjligt, och genom att samtidigt tillse att alla fartyg som

anlöper hamnar inom en fördragsslutande stat uppfyller alla de krav som statens egna fartyg förutsätts uppfylla.

I Finland utövas tillsynen över sjöfolkets arbetskydd av *Arbetskyddsstyrelsen* men tillsynen över sjösäkerheten av sjöfartsmyndigheterna. Arbetskyddsstyrelsen finner sjösäkerhetskonventionen SOLAS vara lämplig som grund för samordningsarbetet inom sjö- och sjöfarts-säkerheten, men påpekar att konventionen lämnar frågorna i anslutning till arbetssäkerhet och arbetsmiljö öppna. I ärenden som hänför sig till det egentliga arbetarskyddet och till arbetsmiljön torde enligt arbetskyddsstyrelsen inget klassificeringssällskap inneha tillräcklig sakkunskap. Arbetskyddsstyrelsen anser grundandet av ett samnordiskt tillsynsorgan i detta skede vara förhastat. Arbetskyddsstyrelsen anser vidare att de samnordiska arbetskyddsstadgandena rörande sjöfarten, som är målet för medlemsförslaget, är riktiga. Man bör sträva till att förverkliga dem med till buds stående reserver, men de angivna modellerna till en lösning eliminerar inte de problem som i dag förhindrar en enhetlig praxis i de skilda nordiska länderna.

*Sjöförsäkringsbolagens förening* betonar att Finland har efter senaste världskriget aktivt deltagit i IMCO:s omfattande arbete för att befrämja den internationella sjösäkerheten. Föreningen anför vidare att de nordiska handelsflottorna ur internationell synpunkt alltid har ansetts stå på en hög nivå och vara föregångare när det gäller säkerhetsfrågor. Föreningen har inga negativa erfarenheter som tyder på brister i säkerheten på finska fartyg.

*Finlands rederiförening* anser att samordning av de nordiska bestämmelserna om fartygs säkerhet, arbetsmiljö m. m. vore till nytta, men att fordringarna borde hålla sig till den standard och praxis som tillämpas i andra sjöfartsländer. Rederiföreningen anser vidare att de nordiska handelsflottorna bör ges möjlighet att delta på samma villkor och samma förutsättningar som andra länders flottor i den allt hårdare internationella konkurrensen. Medlemsförslaget skulle enligt rederiföreningen försämra de nordiska ländernas handelsflottors konkurrensförmåga. Rederiföreningen påpekar att tillsynen av arbetsmiljö- och säkerhetsbestämmelser iakttagas normalt utövas av respektive lands sjöfartsmyndighet och inte av klassificeringssällskapen. Rederiföreningen anför vidare att de nordiska ländernas fartyg redan nu har en mycket hög standard internationellt sett. Tonnageförlusterna är t. ex. på grund av totalhaveri i medeltal lägre i alla nordiska länders flottor än i världshandelsflottan; olycksfallsfrekvensen för ombordanställda är i Finland lägre än för Finlands samtliga arbetstagare, kontors- och servicepersonal medräknade. Rederiföreningen stöder icke medlemsförslaget.

*Finlands varvsindustrieförening* omfattar i huvuddrag de synpunkter som framförts i Finlands rederiförenings yttrande. För varvens del konstateras att deras verksamhet och deras möjligheter att upprätthålla ens

minimisysställning i nuvarande förhållanden till en del också är beroende av inhemska rederiers möjligheter att lämna order till Finlands varv.

#### *Norge*

*Norges rederförbund* och *Skibsfartens arbeidsgiverforening* ställer sig tveksamma till att gemensamt utarbetade nordiska bestämmelser skulle få stor genomslagskraft i IMCO-arbetet. De föreslår att Nordiska rådet snarare än att arbeta för harmonisering av nordiska bestämmelser på området borde arbeta för ett ömsesidigt nordiskt erkännande av de enskilda nordiska ländernas säkerhetsbestämmelser. För att uppnå så likartad tolkning som möjligt, anser Rederförbundet och Arbeidsgiverforeningen att det vore positivt om rådet arbetade för att sjöfartsadministrationerna i de nordiska länderna samordnar sig, när den internationella konventionen om säkerhet för människoliv till sjöss skall lagfästas. Vid samordning av de nordiska ländernas bestämmelser om arbetsmiljö skulle både praktiska och formella svårigheter kunna uppstå. Norges Rederförbund och Skibsfartens Arbeidsgiverforening avstyrker medlemsförslaget.

*Fraktfartøyenes rederiforening* menar att medlemsförslaget, som det föreligger, skulle innebära att de nordiska ländernas handelsflottor helt utkonkurrerades på världsmarknaden. Rederiforeningen anser att man skulle nå mycket längre genom att stödja det arbete som utförs inom IMCO för att höja den internationella nivån och därigenom bidra till att den internationella säkerhetsstandarden får större genomslagskraft.

*Norsk sjømannsforbund* är ense med förslagsställarna om de idéer som ligger bakom förslaget. Sjømannsforbundet anser dock att samarbetet bäst utförs på samma sätt som hittills i stället för att reglera samarbetsformerna med offentliga bestämmelser.

*Redernes arbeidsgiverforening* anser att förslagsställarnas utgångspunkt är såpass teoretisk att det knappast är praktiskt eller ekonomiskt att försöka få medlemsförslaget genomfört. Arbeidsgiverforeningen anser att medlemsförslagens genomförande skulle kunna bidra till att de nordiska ländernas handelsflottor utkonkurrerades från marknaden. Beträffande kust- och lokalsjöfarten, som Arbeidsgiverforeningen representerar, finns enligt Arbeidsgiverforeningen ingen anledning till gemensamma nordiska bestämmelser.

Redernes arbeidsgiverforening avstyrker medlemsförslaget.

#### *Sverige*

*Sjöfartsverket* anser att förenhetligande av säkerhetsbestämmelserna sedda som handelstekniska hinder måste ha en vidare målsättning än begränsningen till de nordiska länderna. Sjöfartsverket konstaterar att överensstämmelserna mellan de nordiska bestämmelserna på området

är mycket stora och att utjämningen av bestämmelsernas kvarvarande skillnader håller på att ske på grund av de berörda myndigheternas egna åtgärder. Sjöfartsverket anser vidare att bestämmelsernas utarbetande på nordisk basis inte torde eliminera de problem som kan uppstå på grund av "personliga tolkningar" av bestämmelserna. Sjöfartsverket upplyser att klassificeringsanstaltens regler redan nu används på ett enhetligt sätt inom den internationella sjöfarten, men att deras verksamhet emellertid avser så gott som enbart fartygstekniken och maskintekniken. Inom arbetsmiljöområdet bedriver klassanstalterna ingen verksamhet. Klassanstalterna kan dessutom enligt Sjöfartsverket inte anses neutrala om man ser till möjligheterna till partsinflytande i verksamheten. Det konstateras vidare att policyfrågor beträffande målsättningen för den svenska sjösäkerhetslagstiftningen för närvarande utreds av fartygmiljöutredningen. Den administrativa apparaten som nämns i medlemsförslaget finner Sjöfartsverket mycket resurskrävande och tungarbetad.

*Svenska sjöfolksförbundet* avstyrker medlemsförslaget. Förbundet anser att det hittillsvarande informella samarbetet har fungerat utmärkt i frågor av internordisk eller internationell karaktär där uppfattningarna länderna emellan varit likformade. I frågor där uppfattningarna inom de nordiska länderna varit skiljaktiga, såsom vid den nyligen avslutade konferensen i IMCO:s regi avseende tankfartygssäkerhet och havsmiljöskydd, hade formalisering av samarbetet inte haft någon betydelse. I många frågor samarbetar däremot myndigheterna redan och en formalisering av myndigheternas verksamhet kan inte heller av det skälet anses nödvändig. Förbundet anser vidare att de nationella myndigheternas initiativförmåga och handlingsfrihet avsevärt skulle beskäras om medlemsförslaget förverkligades.

Det enda i medlemsförslaget som förbundet tillstyrker är uppmaningen till de nordiska länderna att snarast ratificera SOLAS -74.

#### *Remissinstanser som avstår ifrån att yttra sig över medlemsförslaget*

*Nordens fackliga samorganisation (NFS)* meddelar att medlemsförslaget har utsänts till medlemsorganisationerna med hemställan om synpunkter. NFS har översänt de remissvar som mottagits från de direkt berörda förbunden inom LO i Danmark och LO och TCO i Sverige.

#### *Danmark*

*Lloyd's Register of Shipping* anser att det vore mera slagkraftigt om de nordiska länderna koordinerade sig och kanaliserade sig till IMCO via Fællesmarknaden eller IACS (International Association Classification Societies), än via Det Norske Veritas som enbart representerar en mindre del av de nordiska handelsflottorna.



*Assurandør-Societetet* har ingenting att anföra med anledning av medlemsförslaget.

### *Sverige*

*Svenska sällskapet för räddning af skeppsbrutne* meddelar att de endast ägnar sig åt de säkerhetsåtgärder som gäller de ombordvarandes möjlighet att lämna fartyget med egna redskap eller mottaga hjälp från andra fartyg eller helikoptrar då så krävs efter inträffad sjöolycka. Sällskapet konstaterar att en gemensam studie av denna del av säkerheten ombord förhoppningsvis kan ge positiva resultat.

*Arbeterskyddsstyrelsen* meddelar att förslaget endast indirekt berör deras kompetensområde. För ombordanställda gäller lagen om säkerheten på fartyg. Tillsynen över efterlevnaden av denna lag utövas av Sjöfartsverket.

### *Utskottet*

#### *Arbets säkerheten och arbetsmiljön inom handelsflottan*

Målsättningarna beträffande regler om arbetsmiljö och arbetssäkerhet har i de nordiska länderna varit att de intentioner som ligger bakom de allmänna arbetsmiljölagarna i möjligaste mån bör förverkligas också på sjöfartens område. I det nordiska handlingsprogrammet på arbetsmiljöområdet som antogs 1977 konstateras bl. a.: "I alle de nordiske land avspeiler nye arbeidsmiljølover den store likhet som hersker i Norden vedr. oppfattelsen av arbeidsmiljøbegreppet og det nivå arbeidsmiljøet bør ligge på". Ovanstående torde kunna innebära att de nationella målsättningarna inte utgör något hinder för harmonisering av de nordiska ländernas regler om arbetsmiljö och arbetssäkerhet för sjöfolk.

I ovannämnda handlingsprogram konstateras vidare:

"En vesentlig funktion av det nordiske samarbeidet bør også framover være å inspirere hverandre til best mulig lovgivning om arbeidsmiljøet. Det anses viktig at de lover og regler som gjelder i Norden på dette område har en enhetlig karakter så langt det er hensiktsmessig".

För att bl. a. bidra till att tillrättalägga förhållandena bättre för den nordiska arbetsmarknaden anser utskottet liksom förslagsställarna att en samordning av de nordiska bestämmelserna om arbetsmiljö och arbetssäkerhet för sjöfolk borde eftersträvas. Dessa regler bör dessutom vara av högsta möjliga standard.

Som ILO-kommittén anför i sitt remissvar har den internationella arbetsorganisationen (ILO) ägnat stor uppmärksamhet åt sjöfolkets arbetsförhållanden.

ILO:s konvention nr 147 om miniminormer i handelsfartyg m. m. har i Sverige betecknats som ett viktigt genombrott i kontrollen av undermåliga fartyg — särskilt de under bekvämlighetsflagg. De ratificerande

staterna får rätt att avlägga rapporter om undermåliga arbetsförhållanden ombord på fartyg som anlöper deras hamnar och att vidta åtgärder för att rätta till sådana förhållanden som är uppenbart farliga för de ombordanställdas säkerhet och hälsa. Även gentemot stater som inte ratificerar denna konvention torde den således få positiv effekt. ILO-konventionen nr 147 har redan godkänts av riksdagarna i Finland och Sverige. Utskottet anser det viktigt att denna konvention ratificeras av de nordiska länderna.

#### *Den tekniska sjösäkerheten*

Utskottet anser såsom förslagsställarna att man inom Norden bör arbeta för samordning av de nordiska ländernas sjösäkerhetsregler.

Samordning av sjösäkerhetsreglerna skulle underlätta fartygsöverlåtelser mellan de nordiska länderna. Vid detta samordningsarbete kunde den expertis som finns hos klassificeringssällskapen lämpligen utnyttjas. Standardiseringsbehovet bör dock ses i ett vidare perspektiv än det nordiska.

Utskottet är uppmärksam på det försvårade ekonomiska konkurrensläget som de nordiska ländernas skeppsfart nu befinner sig i. Det är enligt utskottets mening angeläget att bevara och vidareutveckla den internationellt höga standarden man har uppnått inom Norden i de nordiska reglerna går längre än de internationella på detta område. Trots detta finns det i de nordiska sjösäkerhetsbestämmelserna olikheter som medför problem vars lösning man bör eftersträva.

De nordiska ländernas gemensamma problem rör även i hög grad skeppsfarten med små fartyg där gällande konkurrensförhållanden klart missgynnar den nordiska skeppsfarten som upprätthåller hög säkerhetsstandard. På detta område finns även mycket att vinna med ett gemensamt internationellt uppträdande för likartade bestämmelser.

Tyngdpunkten bör därför läggas på att gemensamt arbeta internationellt för samordning och hög standard av sjöfartssäkerhetsbestämmelserna. De nordiska länderna bör således inom den internationella sjöfartsorganisationen (IMCO) arbeta för internationell accept av högre krav på fartygens totala standard. Den nya internationella sjösäkerhetskonventionen SOLAS 1974 som behandlar sjö- och sjöfartssäkerhet har redan ratificerats i Sverige och bör också ratificeras av de andra nordiska länderna.

Utskottet anser det inte nödvändigt i detta skede att tillsätta det ledningsorgan för samordningsarbetet och tillsynen av bestämmelsernas efterlevnad som föreslås i medlemsförslaget, men anser att tillsynen av reglernas efterlevnad kan uppföljas inom existerande samarbetsorgan.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts får utskottet därför hemställa att Nordiska rådet antager följande rekommendationer:

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utreda möjligheterna för en ökad samordning av de nordiska ländernas bestämmelser om säkerhet och arbetsmiljö inom handelsflottan.
2. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att internationellt verka för en genomgående hög standard inom sjösäkerhet och arbetsmiljö till sjöss.
3. Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Island och Norge att ratificera sjösäkerhetskonventionen SOLAS 1974.

Västerås den 29 juni 1978

*Chr. Christensen (KrF)*

*Ralf Friberg (Sd)*

*Jeppe Kristensen (V)*

*Thor Lund (A)*

*Otto Mørch (S)*

*Seppo Westerlund (Lkp)*

Förman

*Bjarne Mørk Eidem (A)*

*Alfred Håkanssen (c)*

*Håkon Kyllingmark (H)*

*Sven Mellqvist (s)*

*Rolf Sellgren (fp)*

*Folke Woivalin (ÅS)*

## Medlemsförslag

### om införande av enhetlig sommartid i de nordiska länderna

(Väckt av Poul Hartling, Per Olof Sundman och Folke Woivalin)

Frågan om införande av sommartid, alternativt ny normaltids, i Norden har med stort intresse diskuterats under många år i Nordiska rådet och i de nordiska ländernas parlament, dock utan resultat. Nu har frågan fått ny aktualitet mot bakgrund av överväganden att införa sommartid inom hela EG. Frågan behandlas för närvarande i den tyska förbundsdagen. En positiv inställning i förbundsdagen till förslaget om införande av sommartid torde få en omedelbar effekt i Danmark och innebära införandet även där av motsvarande tidsberäkning.

Med sommartid avses vanligen i Norden en framflyttning av tidsberäkningen med en timme under hela eller delar av sommarhalvåret, förslagsvis under april—september. Med ändrad normaltids avses motsvarande tidsförskjutning under hela året. Införande av sommartid eller ny normaltids skulle i Danmark, Norge och Sverige innebära en anpassning under sommarhalvåret, alternativt under hela året, till den normaltids som tillämpas i Finland, s. k. östeuropeisk tids.

I Nordiska rådet antogs redan 1958 en rekommendation om att undersöka förutsättningarna för att införa sommartid efter enhetliga regler. Frågan fick ökad aktualitet sedan Norge beslutat införa sommartid från 1959. En ny rekommendation om att införa sommartid antogs, sedan den nordiska undersökningen slutförts. Frågan avskrevs emellertid från rådets dagordning 1966 med hänvisning till att Norge hade upphört med sommartidsordningen och att den inte var aktuell att införa i Danmark och Sverige.

Frågan om sommartid i de nordiska länderna aktualiserades på nytt under energikrisen vid årsskiftet 1973—1974, eftersom införande av sommartid förmodades kunna leda till minskad elenergiförbrukning för belysningsändamål. Bl. a. ställdes fråga till Nordiska ministerrådet vid Nordiska rådets 22:a session i Stockholm.

En av ministerrådet tillsatt utredning avgav betänkande om sommartid/ny normaltids i Norden i maj 1974 (*Nordisk utredningsserie 1974: 12*). Inte heller denna utredning, även om den beträffande många områden pekade på det positiva i att införa sommartid eller ny normaltids, gav något resultat. Ministerrådet konstaterade nämligen att förutsättningar saknades för att gemensamt införa en ändrad tidsberäkning i

Danmark, Norge och Sverige, vilket var en viktig utgångspunkt för genomförande av reformen.

Den arbetsgrupp, som utarbetat betänkandet i NU 1974: 12, kom fram till att införande av sommartid eller ny normalt看id endast skulle ge marginella effekter på energiförbrukningen men underströk att även dessa effekter motsvarade betydande ekonomiska värden, som beräknades uppgå till mellan 40—60 miljoner för de berörda länderna. Bland fördelarna pekade arbetsgruppen också på en förväntad nedgång av antalet trafikolycksfall samt på de positiva effekterna när det gäller hälsa och fritid, eftersom ändrad tidsberäkning skulle göra det möjligt att utnyttja solljuset bättre och ge bättre förutsättningar för friluftsliv. Till de negativa effekterna räknades svårigheter sammanhängande med arbetstidens förläggning bl. a. för jordbruket. Vidare framhölls att en ändring av tidsberäkningen skulle återverka negativt på kommunikationssektorn med bl. a. kostnadsökningar som följd.

Arbetsgruppen konstaterade att vid införande av sommartid i Danmark, Norge och Sverige under perioden april—september de någorlunda mätbara kostnaderna i stort sett balanserade mätbara fördelar. Vid införande av ny normalt看id i samma länder skulle fördelarna sannolikt överväga i varje fall i Norge och Sverige. Vidare fann arbetsgruppen att, om endast ett av de tre länderna skulle införa ändrad tidsberäkning, kostnaderna för de tre berörda länderna skulle vara större än fördelarna. Arbetsgruppen ansåg därför väsentligt att, om ändrad tidsberäkning infördes i någon form, detta skedde på samma sätt och vid samma tidpunkt i de berörda länderna.

Som inledningsvis nämnts har frågan om sommartid m. m. också behandlats i de nordiska parlamenten. I maj 1976 uttalades i den svenska riksdagen med anledning av motioner i ämnet, att det inte fanns grund för att frågan om sommartid eller ny normalt看id ånyo skulle aktualiseras på det nordiska planet. Härvid hänvisades till det resultat som den nordiska arbetsgruppen kommit fram till och till ministerrådets beslut med anledning av arbetsgruppens resultat. Inte heller fanns anledning att förorda en prövning av frågan bara för Sveriges del. Det tillades emellertid att EG 1975 tog upp frågan om införande av sommartid. Om man kom fram till en lösning som innebar att sommartid skulle tillämpas i medlemsländerna, fanns det självfallet anledning att även i Sverige åter ta upp till behandling frågan om annan tidsberäkning.

I Danmark behandlade folketinget år 1974 ett förslag om införande av sommartid. Genom lag nr 223 den 24 april 1974 beslöts att efter förhandling med folketingets näringsutskott för del av året kan träffas beslut om att tidpunkten för dygnets början förskjuts 1 timme i förhållande till normal tidsberäkning (sommartid). Detta bemyndigande betyder att sommartid kan införas genom en förhållandevis enkel och snabb procedur om det av hänsyn till samarbetet med de omkringliggande

länderna kan anses önskvärt. Det har förväntats att Förbundsrepubliken Tyskland skulle införa sommartid år 1978, men enligt senaste upplysningar kommer detta inte att ske. Det föregår emellertid inom EG förhandlingar i syfte att få till stånd en eventuell gemensam sommartid i EG-länderna från 1979.

Utöver de av arbetsgruppen anförda skälen för en ändrad tidsberäkning vill vi särskilt understryka de trafiktekniska. Olika tidsberäkningar i Danmark i förhållande till Sverige och Norge skulle medföra stora olägenheter för resenärer från dessa länder till Danmark och kontinenten. I tidigare sammanhang har särskilt åberopats att införande av sommartid skulle ha negativa effekter från kommunikationssynpunkt. Framför allt har man då pekat på nackdelar i förhållande till den internationella trafiken. Denna invändning bortfaller helt i och med att länderna inom den europeiska gemenskapen inför en enhetlig sommartid, till vilken de nordiska länderna också skulle anpassa sig.

Även de svårigheter som enligt arbetsgruppen skulle uppstå för jordbruket vid en ändrad tidsberäkning torde enligt vår uppfattning ha minskat genom jordbrukets mekanisering.

Genom den föreslagna sommartiden kommer de skandinaviska länderna också att få samma tidsberäkning som Finland under sommarhalvåret, vilket också måste ses som en fördel särskilt ur resandes synvinkel men även för befolkningen i gränstrakterna.

Med hänsyn till att Danmark såsom medlem i EG står inför beslut att införa sommartid anser vi att frågan redan på detta stadium bör väckas i Nordiska rådet för att även Norge och Sverige skall vara beredda att fatta ett liknande beslut om sommartid. Härvid hänvisas bland annat till det uttalande som gjorts av den svenska riksdagen om att, för den händelse man når fram till en lösning som innebär att sommartid skall tillämpas inom EG, det självfallet finns anledning att även i Sverige åter ta upp till behandling frågan om en annan tidsberäkning. Vi utgår från att man från norsk sida kommer att inta samma ståndpunkt.

Med hänvisning till vad ovan anförts får vi föreslå

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Norge och Sverige att efter beslut härom i Danmark införa sommartid enligt enhetliga regler.

København, Stockholm och Mariehamn den 5 oktober 1977

*Poul Hartling (V)*

*Per Olof Sundman (c)*

*Folke Woivalin (AS)*

*BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 124)*

## *BILAGA 2*

### **Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över medlemsförslaget**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett medlemsförslag om införandet av enhetlig sommartid i de nordiska länderna. Medlemsförslaget har behandlats vid utskottets möten i Oslo den 17 februari 1978, i Mariehamn den 30 maj 1978, på Färöarna den 15 augusti 1978 samt i Göteborg den 24 oktober 1978.

#### *1. Inledning*

I medlemsförslaget hemställes,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Norge och Sverige att efter beslut härom i Danmark införa sommartid enligt enhetliga regler.

Införandet av sommartid har — utan resultat — diskuterats inom de nordiska parlamenten och i Nordiska rådet vid ett flertal tillfällen genom åren. Frågan har på nytt blivit aktuell genom att man inom hela EG övervägt att införa sommartid. Om beslut fattats i den västtyska förbundsdagen om att tillämpa sommartid väntas Danmark följa efter.

För de tre berörda skandinaviska länderna skulle införandet av sommartid, dvs. en framflyttning av tidsberäkningen med en timme förslagsvis under månaderna april—september, medföra en anpassning till den tid som tillämpas i Finland under hela året.

Senast frågan om införandet av sommartid eller ny normalt看id var aktuell på nordiskt plan var i samband med oljekrisen 1973—74. Den utredning som publicerades våren 1974 (NU 1974: 12) gav inte heller den något positivt resultat, då förutsättningar ej förelåg för att gemensamt ändra tidsberäkningen i Danmark, Norge och Sverige.

Bland de skäl som anförts för införandet av sommartid har nämnts bl. a. en förväntad nedgång av antalet trafikolyckor samt de positiva hälsomässiga effekter som ökad vistelse utomhus i dagsljus väntas få. Till de negativa effekterna har ansetts höra de svårigheter som väntas uppkomma när det gäller förläggningen av arbetstiden inom jordbruket. Vid en sammanvägning kom den ovannämnda nordiska utredningen fram till att för- och nackdelar skulle balansera om sommartid infördes under tiden april—september i Danmark, Norge och Sverige. Av stor betydelse var dock att tilltänkta ändringar genomfördes på samma sätt och vid samma tidpunkt.

Inom EG såg det länge ut som om Västtyskland skulle införa sommartid redan under 1978. Senare upplysningar tyder emellertid på att så inte blir fallet. Istället torde tidpunkten ha förskjutits fram till 1979. Om Danmark inför sommartid torde svårigheter uppstå i förbindelserna till Norge och Sverige. Om enhetlig sommartid kommer att gälla i hela Väst-europa inklusive Norge och Sverige bortfaller detta problem. Tidigare svårigheter som ansetts uppkomma inom jordbruket till följd av införandet av sommartid anser förslagsställarna ha minskat genom jordbrukets mekanisering. Då Danmark står inför beslutet att införa sommartid, som en följd av medlemskapet i EG, bör Norge och Sverige vara beredda att följa efter, framhåller förslagsställarna.

## 2. Remissyttranden

Remissyttranden har inkommit från följande myndigheter och institutioner.

SAS  
Öresundsrådet  
Nordisk Turisttrafikkommitté  
Nordens fackliga samorganisation  
Nordisk Hotell- og Restaurantförbund

### *Danmark*

Statsministeriet  
Københavns Magistrat  
Arbejderbevægelsens Erhvervsråd  
Industrirådet  
Dansk Arbejdsgiverforening  
Conair  
Danske Husmandsforeninger  
Danair  
Sterling Airways

### *Finland*

Statsrådets kansli  
Ministeriet för inrikesärendena  
Trafikministeriet  
Handels- och industriministeriet  
Luftfartsstyrelsen  
Centralen för turistfrämjande  
Ålands landskapsstyrelse  
Arbetsgivarnas i Finland centralförbund och Affärsarbetsgivarnas centralförbund  
Industrins centralförbund  
Finlands hamnförbund  
Finlands rederiförening  
Finlands elverksförening  
Ålands redarförening



*Norge*

Norsk arbeidsgiverforening  
Norges bondelag

*Sverige*

Socialstyrelsen  
Statens järnvägar  
Statens vägverk  
Statens trafiksäkerhetsverk  
Luftfartsverket  
Lantbruksstyrelsen  
Kommerskollegium  
Arbetsmarknadsstyrelsen  
Arbetsarkyddsstyrelsen  
Energisparkommittén  
Delegationen för arbetstidsfrågor  
Sveriges Lantbruksuniversitet  
Svenska kommunförbundet  
Landstingsförbundet  
Sveriges industriförbund  
Lantbrukarnas riksförbund  
Svenska arbetsgivareföreningen  
Linjeflyg  
Svenska lantarbetareförbundet

*2.1. Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget**2.1.1. Nordiska*

SAS framhåller, att om sommartid införes bör en långtgående internationell samordning komma till stånd. Betydande svårigheter uppstår om inte enhetlig sommartid tillämpas i Danmark, Norge och Sverige. Om man i Danmark beslutar att införa sommartid, bör Norge och Sverige följa efter. Helst bör sommartidsperioden sträcka sig från den 1 april och fram till och med den 31 oktober för att sammanfalla med reguljära tidtabellsbyten.

*Nordens fackliga samorganisation* (NFS) finner, efter att ha frågat sina medlemsorganisationer till råds, inga motiv för att Norden på egen hand skulle införa sommartid. Om däremot EG och därmed också Danmark beslutar att införa sommartid bör Norge och Sverige följa efter. Annars riskerar man att under sommaren tillämpa annan tidräkning jämfört inte bara med EG-länderna utan även med Finland. Då Danmark ännu ej fattat beslut om att införa sommartid bör Norden avvakta. De nordiska länderna bör hålla en nära kontakt med EG i saken.

*Nordisk Turisttrafikkommitté* ansluter sig till tankarna i medlemsförslaget. Bland de skäl som talar för sommartid märks trafiksäkerhets-synpunkter, ökade möjligheter till naturupplevelser m. m. Om Danmark, men inte Norge och Sverige, inför sommartid uppstår komplikationer i trafikhänseende. Medlemsförslaget tillstyrkes.

*Nordisk Hotell- og Restaurantforbund* tillstyrker gärna medlemsförslaget.

### 2.1.2. Danmark

*Danske Husmandsforeninger* har inte något att invända emot att sommartid införs i Danmark, men anser det önskvärt att samordning sker med grannländerna vad beträffar periodens början, längd samt beträffande tidsförskjutning.

*Industrirådet* tillstyrker, att Norge och Sverige inför sommartid, sedan beslut därom fattats i Danmark.

*Danair* avstår från att inkomma med egna synpunkter i ärendet och hänvisar till det remissuttalande som avgivits av SAS.

*Sterling Airways* har inget att invända mot att sommartid införes i Norden, men betonar att tid för planläggning av de omställningar som föranleds därav måste avsättas.

*Conair*, som stöder medlemsförslaget, understryker särskilt betydelsen av enhetlig tidsberäkning för närtrafiken t. ex. över Öresund.

*Dansk Arbejdsgiverforening* anser, att införandet av sommartid i Danmark inte är förbundet med svårigheter för produktionen. Ur trafiksynpunkt är det viktigt att enhetlig sommartid införs såväl i Danmark, Norge som i Sverige.

*Statsministeriet* har inför norska och svenska myndigheter klargjort att Danmarks beslut om att införa sommartid är avhängigt av hur Västtyskland gör. Den danska regeringen ställer sig positiv till införandet av gemensam sommartid inom EG. Man anser det önskvärt att om så sker Norge och Sverige följer efter.

*Københavns Magistrat*, som förutser en minskning i energiförbrukningen om sommartid införes, tillstyrker mot denna bakgrund medlemsförslaget.

### 2.1.3. Finland

*Statsrådets kansli* påpekar, att införandet av enhetlig sommartid i Norden ur Finlands synvinkel knappast kommer att föra med sig stora olägenheter men inte heller några direkta fördelar. Medlemsförslaget tillstyrkes.

*Trafikministeriet* finner att de trafikmässiga konsekvenserna av att sommartid införes i Danmark, Norge och Sverige torde vara små. Vissa problem kan dock uppstå för järnvägsförbindelserna till och från hamnarna i Åbo, Nådendal samt Vasa. Tillräcklig tid för att planera en omläggning till sommartid måste avsättas. Tidpunkterna för ändring av tidsberäkningen bör helst sammanfalla med tidtabellskiftena.

*Ministeriet för inrikesärendena* anser inte att det föreligger några hinder för att genomföra intentionerna i medlemsförslaget.

*Handels- och industriministeriet* påpekar att införandet av sommartid

i de skandinaviska länderna innebär att samma tidsberäkning där kommer till användning under sommarhalvåret som i t. ex. Finland. Som skäl till att införa sommartid har de tänkbara besparingarna i energihänseende anförts. Minskningen av behovet av belysningsenergi blir dock liten om sommartid införes, men detta uppvägs av att servicemöjligheterna inom turism och gränshandel gynnas. Trots att några mera påtagliga möjligheter till energibesparingar inte synes föreligga bör sommartid införas av hänsyn till medborgarnas bekvämlighet t. ex. i samband med resor, men detta under förutsättning att tanken vinner anslutning i alla de berörda länderna.

*Luftfartsstyrelsen* har mot bakgrund av att införandet av sommartid i Danmark, Norge och Sverige innebär en anpassning till i Finland tillämpad tid ingenting att invända. Ur flygtrafiksynpunkt vore det en fördel om sommartidperioden sammanföll med sommartidtabellen för flyget, dvs. kom att gälla under april till oktober månad.

*Industrins centralförbund* inog år 1974, då frågan om införandet av sommartid eller ny normalt看 senast var aktuell, en negativ ståndpunkt. Skälet till detta var att Finland skulle få anpassa sitt tidssystem till de övriga nordiska länderna. En förändring i motsatt riktning, dvs. att de nordiska länderna anpassar sin tid under sommarhalvåret till den tid som följs i Finland har centralförbundet inget att invända mot. Onödiga svårigheter på trafikområdet får dock ej bli följden av en dylik förändring.

*Finlands rederiförening* finner det vara i överensstämmelse med målen för utvecklandet av turism och trafik i Norden att sommartid införes. Inom EG avser man att göra detta med början år 1979. Om sommartid kan tänkas bli införd redan från och med april 1979 bör beslut därom i Norden fattas snarast så att tid för planering medges. Bilfärjetrafiken måste anpassas till anslutande förbindelser med tåg, flyg och järnväg. Beslut i saken bör fattas senast våren 1978 för att kunna genomföras våren 1979. Myndigheterna bör informera alla som påverkas av ett dylikt beslut på ett tillfredsställande sätt.

*Finlands hamnförbund* understryker, att införandet av sommartid i Norden skulle komma att medföra ändringar i fartygens tidtabeller, varvid verksamheten i hamnarna också påverkas. Några påtagliga svårigheter förutser förbundet inte. Om Finland för egen del skulle övergå till sommartid förändras läget ej jämfört med nu rådande förhållanden.

*Finlands elverksförening* anser, att införandet av sommartid i de övriga nordiska länderna ej påverkar elförbrukningen i Finland. I det nordiska elkraftsamarbetet skulle dock belastningens toppar bli mera likartade, men eftersom dessa under sommartid inte har något avgörande inflytande på helhetsbehovet av energi så är denna aspekt försumbar.

*Ålands redarförening* har inget emot att enhetlig sommartid införes i Norden.

*Centralen för turistfrämjande* anser, att införandet av sommartid kan vara till viss nytta för turismen. T. ex. förenkla tillgången till service vid gränsöverskridande. Med tanke på fjärrmarknadsföringen av turismen vore en enhetlig sommartid en fördel eftersom den underlättar planering av resor som omfattar flera länder. Centralen förhåller sig sålunda positiv till medlemsförslaget.

*Ålands landskapsstyrelse* anser, att en övergång till sommartid vore en fördel eftersom man då kommer att ha samma tidsberäkning i Skandinavien som på Åland och i Finland om sommaren. För reseutbytet med Sverige utgör sommartid en fördel även om den kan medföra vissa tidtabellskorrigeringar inom landskapet. Medlemsförslaget tillstyrkes.

*Arbetsgivarnas i Finland centralförbund och Affärsarbetsgivarnas centralförbund* anser att om sommartid införes i Danmark så bör Sverige och Norge göra på samma sätt. Vissa nackdelar kan uppkomma för flygtrafiken i tidtabellshänseende.

#### 2.1.4. Norge

*Norsk arbeidsgiverforening* anser, att sommartid innebär många fördelar, men också vissa nackdelar. Om sommartid införes i EG och därmed också i Danmark bör Norge göra detsamma.

#### 2.1.5. Sverige

*Statens vägverk* finner inte att införandet av sommartid medför betydande svårigheter medan olägenheterna vid införandet av ny normalt看id är mera påtagliga. Sommartidens införande kan medföra att trafiklinjemarkeringsarbetet påverkas negativt genom den fuktighet som förekommer under de tidiga morgontimmarna. Själva beläggningen är emellertid numera okänslig för dagbildning. Visst administrativt merarbete uppkommer om sommartid införes. Någon egentlig energibesparing inom vägverkets arbetsområde uppstår knappast, då energiförbrukningen till största delen sammanhänger med åtgången av drivmedel till maskiner och fordon. Uppvärmning och belysning tar blott en mindre andel i anspråk.

*Statens järnvägar* understryker, att problem uppkommer för järnvägstrafiken om Danmark och de övriga länderna på kontinenten övergår till sommartid och Sverige avstår. Särskilt gäller detta för persontrafiken, men också godstrafiken drabbas. I trafiken till Finland väntas ej problem av stor omfattning uppstå. Kommunikationerna till DDR påverkas däremot om Sverige men inte DDR inför sommartid, men dessa störningar blir av mindre omfattning än vad som gäller för t. ex. Danmark eftersom persontrafiken är mindre.

Allmänt sett innebär en övergång till sommartid under en del av året ett administrativt merarbete. Problemen blir dock mindre ju flera länder som anpassar sig till sommartid. 10—12 månaders planeringstid be-

hövs. Helt utslagsgivande förblir dock trafiken på Danmark. Införandet av sommartid i Danmark bör föranleda motsvarande åtgärder i Norge och Sverige.

*Arbetskyddsstyrelsen* har inget att erinra mot medlemsförslaget.

*Kommerskollegium* finner det svårt för Sverige och Norge att underlåta att införa sommartid om detta sker i Danmark och Västtyskland. I valet mellan ny normaltid och sommartid föredrar kollegiet den förra lösningen. Därmed undviks besvärliga omställningar två gånger per år. Återigen är dock förutsättningen att Danmark och flertalet västeuropeiska länder också övergår till ny normaltid. Om sommartid införes i Sverige bör detta ske vid samma tidpunkt och gälla för samma tidsperiod som inom EG.

*Handelskammaren för Örebro och Västmanlands län* finner att införandet av ny normaltid ur näringslivets synvinkel är mera fördelaktig än sommartid. En ändring bör dock inte ske om inte flertalet länder i Väst-europa ansluter sig till den nya ordningen.

*Svenska kommunförbundet* framhåller att införandet av sommartid eller ny normaltid, utifrån de intressen man har att företräda, kan föra med sig både för- och nackdelar. Fritidsanläggningar kan utnyttjas under en längre tid av dagen. För turismen medför sommartid att säsongen förlängs, vilket är positivt. Ur skolväsendets synpunkt är det en nackdel att eleverna under längre tid än förut måste gå till skolan i mörker. Omvänt gäller att det är fördelaktigt för eleverna att i ökad utsträckning få gå hem i dagsljus. Folkhälsan kan förbättras genom att möjligheterna att vistas ute efter arbetsdagens slut i dagsljus ökar. För de kommunala trafikföretagen medför sommartid visst merarbete vid tidtabellsskifte. Då stora svårigheter skulle uppstå för Sverige om Danmark och Västtyskland inför sommartid tillstyrker förbundet att så sker också i Sverige.

*Landstingsförbundet* anser det svårt att göra en korrekt och heltäckande bedömning av de för- och nackdelar som införandet av sommartid för med sig. På energisidan blir besparingarna obetydliga. För trafiksektorn medför omläggningen av tidtabeller ett ökat arbete samtidigt som de internationella kommunikationerna påverkas av en omläggning av tidsberäkningen i grannländerna. Att ökade möjligheter till vistelse utomhus kan innebära fördelar ur folkhälsosynpunkt förefaller klart. Ur denna synvinkel liksom ur trafiksynpunkt torde en ny normaltid vara att föredra. För skolväsendet förekommer såväl för- som nackdelar. Införandet av en ny tidsberäkning tillstyrkes.

*Sveriges industriförbund* understryker, att en omläggning av tidsberäkningen ur industrins synvinkel inte får några entydiga negativa eller positiva konsekvenser. Om hela den västeuropeiska världen övergår till ny, enhetlig tid är det emellertid opraktiskt för Sverige att inte följa efter.

*Linjeflyg* har inget att invända mot att sommartid eller ny normaltid införes i Sverige.

*Arbetsmarknadsstyrelsen* (AMS) efterlyser en undersökning av de effekter som införandet av sommartid får på sysselsättningen. Inverkan på transportsektorn, jordbruk och fiske samt på turistnäringen bör särskilt studeras. De omedelbara sysselsättningseffekterna av en omläggning till sommartid bedömer AMS vara begränsade. Andra avvägningar bör därför tillmätas större betydelse. Det är emellertid av vikt att en eventuell tidsomläggning samordnas med nordiska och andra berörda länder.

*Energisparkommittén* understryker, att de energibesparingar som kan bli följden av införandet av sommartid är marginella. Andra hänsyn får därför fälla avgörandet. Inför Danmark och Västtyskland sommartid finns emellertid energihushållningsskäl som talar för att också Sverige ändrar sin tidsberäkning.

*Statens trafiksäkerhetsverk* anser, att införandet av ny normaltid är att föredra framför sommartid. Vinster i trafiksäkerhetskänseende uppkommer vid övergång till ny normaltid eftersom trafikmängden är större på eftermiddagen och kvällen än på morgonen. Olycksfallsriskerna är dels vida större i mörker än i dagsljus, dels större i mörker på eftermiddagen än i mörker om morgonen. Med beaktande av trafiksäkerhetsintressen är ny normaltid att föredra framför sommartid. Om andra skäl än trafiksäkerhetssynpunkter skall vara avgörande bör sommartid införas under tiden april—september.

*Socialstyrelsen* menar att de positiva effekterna som uppstår om sommartid införes för större delen av befolkningen t. ex. beträffande allmänt hälsotillstånd, ökad trivsel, minskade olycksfallsrisker är större än de nackdelar som kan uppstå inom jordbruk och fiske. Ny normaltid tillstyrkes i första hand och sommartid i andra hand.

*Luftfartsverket* påpekar, att om sommartid införs inom EG från år 1979 är det en fördel ur trafikteknisk synpunkt om motsvarande sker i de övriga nordiska länderna. Sommartid bör införas samtidigt och avse samma tidsperiod. Helst bör den gälla samma period som flygbolagens sommartidtabeller, dvs. april till och med oktober. Också hälso- och trivselskäl talar, ur flygledningens synpunkt, för sommartid.

*Svenska arbetsgivareföreningen* avstyrkte införandet av sommartid när frågan var aktuell senast. Föreningen ansåg, att några produktionsmässiga fördelar för näringslivet ej uppstod och att någon minskning av mera betydande slag av t. ex. energiförbrukningen ej heller skulle bli följden. Isolerat införande av sommartid i de nordiska länderna skulle vidare medföra svårigheter i den internationella trafiken.

Under 1970-talet har sommartid införts i flera europeiska länder. Om enhetlig sommartid införs i Västeuropa bör Sverige anpassa sig därtill. Om sommartiden inte förläggs till samma period uppstår ej oväsentliga

svårigheter inom kommunikationssektorn. I avvaktan på att harmoniseringssträvandena leder till resultat bör sommartidens införande inte aktualiseras omedelbart för Sveriges del.

## 2.2. Remissinstanser som avstyrker medlemsförslaget

### 2.2.1. Norge

*Norges bondelag* finner att de nackdelar av ekonomisk och praktisk natur som införandet av sommartid torde föra med sig vida överstiger fördelarna ur lantbruksbefolkningens synpunkt. Dagsrytmen kommer att störas och mjölkavkastningen kan komma att minska som en följd därav. Medan nackdelarna med sommartid förut i första hand gällde faktorer som idag inte betyder så mycket, utgör i dagens läge själva omställningen till och från sommartid det största bekymret. Om ändrad tidsberäkning skall företagas är införandet av ny normaltid att föredra.

### 2.2.2. Sverige

*Lantbrukarnas riksförbund* vill ej ifrågasätta de fördelar som framhålls i medlemsförslaget, men tar avstånd från påståendet att jordbrukets ökade mekanisering minskar de svårigheter som uppkommer för lantbruket vid ändrad tidsberäkning. Modern skördeteknik har istället medfört att problemen med förekomsten av dagg på fälten ökat. Sommartid innebär således fortsatt en klar nackdel ur lantbrukets synvinkel. För jordbruket innebär införandet av sommartid enbart nackdelar och inga påtagliga fördelar varför medlemsförslaget avstyrkes.

*Sveriges lantbruksuniversitet* påverkas i huvudsak ej negativt om sommartid införes, men en tidsförskjutning med en timme medför nackdelar för egendomsdrift och fältförsök. Övertidsuttag orsakat av att dagen ej torkat vid vallskörd och skördetröskning förutses. Dessa svårigheter har emellertid avtagit genom den tilltagande mekaniseringen.

*Svenska lantarbetareförbundet* intar, liksom förut, en negativ inställning till införandet av sommartid eller ny normaltid. Förbundet ifrågasätter om de besparingar som väntas kunna ske till följd av en ändrad tidsberäkning inte upphävs av andra effekter som uppkommer i samband därmed. Sommartid medför en omställning i t. ex. mjölkningsarbetet två gånger per år. Inom jordbruket och trädgårdsnäringen måste man vid tillämpningen av sommartid arbeta flera timmar i mörker.

Förbundet understryker att sistnämnda synpunkt torde gälla för arbetslivet i dess helhet. I valet mellan sommartid och ny normaltid är det senare alternativet att föredra. Sammanfattningsvis överväger dock de negativa effekterna av en ändrad tidsberäkning varför medlemsförslaget avstyrkes.

*Lantbruksstyrelsen* pekar på svårigheterna att erhålla låg vattenhalt i skördarbetet. Vid tillämpning av sommartid skulle energibehovet öka

till följd av ökat utnyttjande av torkning. Införandet av sommartid innebär också omställningsproblem två gånger per år. Ur jordbrukets synvinkel är ändrad normaltid att föredraga.

De inom jordbruket sysselsatta får efter införandet av sommartid till viss del förlägga sin arbetstid till tidpunkter som kommer att betraktas som obekväma. För mjölkproduktionen har svårigheterna med att tillämpa sommartid tenderat att minska. Förslaget att införa sommartid i Sverige avstyrkes. Skulle trots allt ändrad tidsberäkning införas är ny normaltid att föredra.

### 2.3. Remissinstanser som avstår från att yttra sig

*Arbejderbevægelsens Erhvervsråd* avstår från att yttra sig i saken.

*Öresundsrådet* och *Delegationen för arbetstidsfrågor* i Sverige avstår från att yttra sig.

### 3. Utskottet

En övervägande majoritet av de remissinstanser som inkommit med yttranden tillstyrker införandet av sommartid i Norge och Sverige om beslut därom fattas i Danmark. Några av remissinstanserna föredrar att ny normaltid införes istället för sommartid. Klart negativa synpunkter när det gäller införandet av sommartid har anförts av myndigheter och organisationer på lantbruksområdet i Norge och Sverige. Från norsk sida föreligger därtill endast ett fåtal remissvar.

Medlemsförslaget om införandet av enhetlig sommartid i Norge och Sverige förutsätter att sommartid införs i Danmark. Det danska beslutet beträffande sommartid avhänger i sin tur av ställningstaganden i Västtyskland. Vid den tidpunkt då medlemsförslaget väcktes och under den period som remissbehandling ägde rum bedömdes möjligheterna vara stora att sommartid infördes enligt enhetliga regler i samtliga EG-länder 1979.

Den västtyska förbundsdagen antog den 22 juni 1978 en lag angående tidsbestämning. Enligt denna erhöll förbundsregeringen fullmakt att införa sommartid. Den västtyska regeringen förklarade dock i anslutning till behandlingen av lagen att man inte hade för avsikt att låta denna träda i kraft eftersom överenskommelse om att införa sommartid ej kunnat uppnås mellan Väst- och Östtyskland. Inom EG har man, såvitt nu kan bedömas, avskrivit tanken på att införa enhetlig sommartid 1979.

Flera skäl talar, enligt utskottets uppfattning, för att sommartid bör införas i Norge och Sverige ifall detta sker i Danmark. Fjärrtågtrafiken skulle stöta på problem av samordningskaraktär ifall olika tidsberäkningar kom att gälla mellan å ena sidan Danmark och å andra sidan Norge och Sverige. Även flyg- och båtförbindelserna i Norden påverkas i samma riktning. Vidare kan det antagas att trafiksäkerheten ökar ifall



en större del av transportererna kommer att äga rum i dagsljus. Fjärrmarknadsföringen av turismen i Norden underlättas av att restider kan anges enhetligt.

Bland skälen som talar för införandet av sommartid märks också att vistelse utomhus i dagsljus kan väntas öka, vilket är värdefullt ur folkhälsosynpunkt. Servicemöjligheterna i gränstrakterna ökar och förbrukningen av energi kan väntas minska.

Vissa skäl talar emellertid emot införandet av sommartid i de nordiska länderna. Visst administrativt merarbete uppkommer vid de två tillfällena varje år då tidsberäkningen ändras. Särskilt för lantbruksbefolkningen kan effekterna av detta vara negativa. Boskapen får sin dagsrytm störd med åtföljande risk t. ex. för minskad mjölkavkastning. Skördarbetet kan inte, trots en tilltagande mekanisering, utföras tidigt om morgonen på grund av kvardröjande daggbeläggning.

En av grundförutsättningarna för att införa sommartid i Norge och Sverige är att man inom EG, och då i första hand i Västtyskland och Danmark, inför enhetlig sommartid. Denna förutsättning synes ej föreligga nu. Utskottet finner det ej vara motiverat att tillstyrka att sommardid införs isolerat i Norge-Sverige eller i Danmark-Norge-Sverige utan anser att en dylik förändring av tidsberäkningen i Norden bör ske i ett större sammanhang. Under hänvisning till vad som ovan anförts hemställer utskottet

att Nordiska rådet inte måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Göteborg den 24 oktober 1978

<i>Liv Andersen (A)</i>	<i>Sighvatur Björgvinsson (A)</i>
<i>Asbjörn Haugstvedt (Kr. F.)</i> Förman	<i>Paul Jansson (s)</i>
<i>Bror Lillqvist (Sd)</i>	<i>Petter Savola (K)</i>
<i>Bernhardt Tastesen (S)</i>	<i>Sigrid Utkilen (H)</i>
<i>Raino Westerholm (Skl)</i>	

#### BIHANG

#### **Skrivelse till Nordiska rådets presidium från Nordiska rådets social- och miljöutskott angående införandet av enhetlig sommardid i Norden**

Social- och miljöutskottet har behandlat ett medlemsförslag A 516/s om införande av enhetlig sommardid i de nordiska länderna. I medlemsförslaget förordas att Norge och Sverige efter beslut härom i Danmark inför sommardid enligt enhetliga regler.

Efter vad utskottet erfarit kommer sommartid enligt enhetliga regler ej att införas inom EG under år 1979. Ej heller är det sannolikt att Danmark på egen hand inför sommartid.

Då själva grundförutsättningarna för medlemsförslaget ej uppfyllts har utskottet beslutat föreslå en avskrivning av medlemsförslaget. Genom beslut av utomnordiska länder kan frågan om enhetlig sommartid i Norden dock på nytt bli aktuell. I hastigt uppkommande situationer kommer sannolikt en reguljär behandling av sommartidsfrågan i Nordiska rådet ej att medhinnas. Utskottet anser det därför motiverat att understryka att det torde vara förenat med betydande praktiska svårigheter för Norge och Sverige att inte införa sommartid ifall detta görs i Danmark. Ur norsk och svensk synpunkt kan det därför bli aktuellt att följa utvecklingen i vad avser ett eventuellt danskt beslut i sommartidsfrågan.

Utskottet anser det vara en fördel ifall Nordiska rådets presidium uppmärksammar de nordiska ländernas regeringar på detta.

Göteborg den 24 oktober 1978

För Nordiska rådets social- och miljøutskott

*Asbjörn Haugstvedt*  
Förman

## Medlemsförslag

### om filialundervisning vid Nordiska hälsovårdshögskolan

*(Väckt av Bertil Jonasson, Magnús Kjartansson, Bror Lillqvist, Petter Savola och Raino Westerholm)*

Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg har vidareutbildning för olika kategorier av hälso- och sjukvårdspersonal, bl. a. läkare, tandläkare, sjukvårdare, veterinärer, hygieniker och sjukhusadministratörer.

Nordiska hälsovårdshögskolans ställning stärks från och med ingång-  
en av år 1978 i och med att antalet lärarbefattningar vid högskolan ökas  
och dess undervisningskapacitet i motsvarande mån förstärks. Likväl  
finns i de olika nordiska länderna ett klart behov av ökad samnordisk  
undervisning också vid andra högstskolor och universitet. T. ex. i Finland  
förutsätter specialisering till specialtandläkare att man genomgått kurs  
vid högskolan i Göteborg, och väntetiden för intagning där är alltför  
lång. Inte heller bland den övriga sjukvårdspersonalen har tillnärmelse-  
vis alla möjlighet att bege sig på en 1—2 månader lång utbildning i ett  
annat nordiskt land. Lärarkårens ensidiga språkliga sammansättning  
försakar dessutom särskilda problem.

I Finland har från många håll, bl. a. i betänkandet från kommittén  
för hälsouppfostran, understrukits behovet av fort- och vidareutbildning  
för folkhälsoarbetet, anpassat efter de finländska förhållandena. Det är  
att märka, att det finländska folkhälsoarbetet till struktur och verksam-  
het i många avseenden avviker från motsvarande i de andra nordiska  
länderna. Detta medför att den högklassiga undervisning som ges vid  
Nordiska hälsovårdshögskolan inte i sig helt motsvarar de finländska  
behoven. Bl. a. det finländska högskolerådet har därför uppmanat de  
finländska myndigheterna att noggrant följa med den nytta Finland kan  
dra av hälsovårdshögskolan i Göteborg.

En utvidgning av verksamhetsområdet för hälsovårdshögskolan i  
Göteborg till att omfatta också universitet och högstskolor på andra orter  
i Norden är därför av behovet påkallat. Denna utvidgning kunde ske  
i form av filialundervisning under administration av Nordiska hälso-  
vårdshögskolan och under överinseende av de nordiska samarbetsorga-  
nen vid universitet och högstskolor med för ändamålet lämpad undervis-  
ning på andra orter i Norden. Det torde vara skäl att till en början  
bedriva denna filialundervisning på försöksbasis.

Med hänvisning till vad som ovan anförts, får undertecknade hemställa

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet, att igångsätta fort- och vidareutbildning på filialbasis under Nordiska hälsovårdshögskolan vid för ändamålet lämpade universitet och högskolor i Norden.

Stockholm, Reykjavík och Helsingfors den 25 november 1977

*Bertil Jonasson (c)*

*Magnús Kjartansson (Ab.)*

*Bror Lillqvist (Sd)*

*Petter Savola (K)*

*Raino Westerholm (SkI)*

*BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 164)*

## *BILAGA 2*

### **Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över medlemsförslaget**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett medlemsförslag om filialundervisning vid Nordiska hälsovårdshögskolan. Medlemsförslaget har behandlats vid utskottets möten i Mariehamn den 30 maj 1978, på Färöarna den 15 augusti 1978, i Göteborg den 24 oktober 1978 samt i Köpenhamn den 4 december 1978. I samband med mötet i Göteborg besökte utskottet Nordiska hälsovårdshögskolan och hörde därvid sakkunniga företrädande högskolans styrelse och personal.

#### *1. Inledning*

I medlemsförslaget hemställs,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet, att igångsätta fort- och vidareutbildning på filialbasis under Nordiska hälsovårdshögskolan vid för ändamålet lämpade universitet och högskolor i Norden.

Inledningsvis konstateras i medlemsförslaget, att Nordiska hälsovårdshögskolans ställning förstärkts fr. o. m. ingången av år 1978. Antalet lärarbefattningar har ökat och undervisningsresurserna därmed tilltagit. Vid sidan av den vidareutbildning som bedrivs vid hälsovårdshögskolan för läkare, tandläkare, sjukvårdare, veterinärer, hygieniker och sjukhusadministratörer finns ett behov av ökad samnordisk undervisning vid andra universitet och högskolor i Norden. För att uppnå behörighet som specialisttandläkare krävs i Finland genomgången kurs vid hälsovårdshögskolan, framhåller förslagsställarna. Väntetiden kan dock bli lång. Ett annat problem, ur finländsk synvinkel, är lärarkårens ensidiga språkliga sammansättning. Också av andra skäl svarar verksamheten vid hälsovårdshögskolan ej helt mot de behov som finns inom finländskt folkhälsoarbete, anser förslagsställarna.

Ett sätt att komma till rätta med dessa brister är att etablera ett system med filialundervisning knuten till Nordiska hälsovårdshögskolan vid andra universitetsorter i Norden. Denna undervisning borde ske på försöksbasis.

#### *2. Remissyttranden*

Remissyttranden har inkommit från följande myndigheter och organisationer.

*Nordiska*

Nordiska hälsovårdshögskolan  
 Kommittén for sykehusadministratorernes nordiske samarbeide (med  
 underremitter)

*Danmark*

Indenrigsministeriet  
 Sundhedsstyrelsen  
 Amtsrådsforeningen i Danmark  
 Kommunernes Landsforening  
 Københavns kommune  
 Frederiksberg kommune  
 Den almindelige danske Lægeforening  
 Dansk Tandlægeforening  
 Dansk Sygeplejeråd  
 Foreningen af Sygehusadministratorer i Danmark (FSAD)

*Finland*

Social- och hälsovårdsministeriet  
 Helsingfors universitet, konsistoriet  
 Helsingfors universitet, medicinska fakulteten  
 Åbo universitet  
 Uleåborgs universitet, medicinska fakulteten  
 Tammerfors universitet  
 Kuopio högskola  
 Finlands akademi, statens medicinska kommission  
 Medicinalstyrelsen  
 Finlands fackförbunds centralorganisation, FFC rf.  
 Tjänstemannaorganisationernas centralförbund TOC  
 Akava ry. (Finlands akademikers centralorganisation)  
 Suomen kunnallisliitto (Finlands kommunförbund)  
 Finlands stadsförbund  
 Finlands svenska kommunförbund  
 Sjukhusekonomiföreningen i Finland  
 Finlands läkarförbund  
 Finlands tandläkarförbund  
 Finlands veterinärförbund  
 Finlands ergoterapeuter

*Island*

Foreningen af islandske fysioterapeuter

*Norge*

Sosialdepartementet  
 Norsk sykehusadministrasjons landsforbund — NSL  
 Norske kommuners sentralförbund  
 Den norske lægeforening  
 Den norske tannlægeforening  
 Norsk sykepleierforbund

*Sverige*

Socialstyrelsen  
 Universitets- och högskoleämbetet

Skolöverstyrelsen  
 Stockholms universitet, rektorsämbetet  
 Karolinska institutet, rektorsämbetet  
 Karolinska institutet, hygieniska institutionen  
 Uppsala universitet, rektorsämbetet  
 Universitetet i Linköping, medicinska fakulteten  
 Universitetet i Linköping, linjenämnden för läkarlinjen  
 Universitetet i Linköping, rektorsämbetet  
 Lunds universitet, linjenämnden för läkarlinjen  
 Göteborgs universitet, rektorsämbetet  
 Göteborgs universitet, medicinska fakultetsnämnden  
 Göteborgs universitet, odontologiska fakultetsnämnden  
 Göteborgs universitet, linjenämnden för läkarlinjen  
 Göteborgs universitet, linjenämnden för tandläkarlinjen  
 Umeå universitet, rektorsämbetet  
 Landstingsförbundet  
 Sveriges läkarförbund  
 Sveriges tandläkarförbund  
 Svenska hälso- och sjukvårdens tjänstemannaförbund  
 Yrkesförbundet svenska sjukvårdstjänstemän (SST)

## 2.1. Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget

### 2.1.1. Danmark

*Kommunernes Landsforening* har inga invändningar mot medlemsförslaget. Föreningen anser den på försöksbasis föreslagna filialundervisningen väl ägnad att belysa behovet av och möjligheterna till en utvidgning av verksamheten också till andra undervisningsområden. Föreningen önskar bli informerad dels om den föreslagna filialundervisningen kommer i gång, dels om de preliminära resultaten därav.

*Den almindelige danske Lægeforening* tillstyrker medlemsförslaget, som man anser öppna möjlighet för att anordna kurser också i de enskilda länderna. Ämnesområdet för hälsovårdshögskolan kan utvidgas på detta sätt liksom inslaget av kortvariga kurser.

### 2.1.2. Finland

*Suomen kunnallislitto* erinrar om att man vid tidigare tillfällen framhållit, att det också i Finland borde komma till stånd utbildning av samma typ och på samma nivå som vid hälsovårdshögskolan.

Mot bakgrund av det fasta samarbete som förekommer på hälsovårdsområdet bl.a. som en följd av den gemensamma arbetsmarknaden för sjukvårdspersonal har det varit motiverat att anordna gemensam utbildning vid hälsovårdshögskolan. Även om det redan i Finland erbjuds möjligheter till vidareutbildning på hälsovårdsområdet utgör detta, enligt förbundets uppfattning, inget hinder för att vidareutbildning på filialbasis under Nordiska hälsovårdshögskolan anordnas också i de övriga nordiska länderna. Hur denna utbildning bör anknytas till redan befintlig vidareutbildning på området för att dubbelarbete skall und-

vikas bör dock undersökas. Kostnadsskäl talar för att en alltför långtgående decentralisering bör undvikas.

*Akava r.y.*, som grundar sitt remissvar på yttranden från berörda medlemsförbund ställer sig i princip positivt till filialundervisning under Nordiska hälsovårdshögskolan. Beträffande mål och uppfattningar om undervisningen hänvisar centralorganisationen till underremisserna. Av de tillfrågade medlemsförbunden understryker *Finlands läkarförbund* sin positiva hållning till utbildning enligt satellitprincipen på försöksbasis. Verksamheten vid hälsovårdshögskolan bör dock inte decentraliseras till den grad att den centrala verksamheten omöjliggöres. Fördelas hälsovårdshögskolans verksamhet jämnt mellan de nordiska länderna urvattnas den grundläggande samnordiska tanken och karaktären av s.k. smältugn för idéer och system omöjliggöres. Däremot kan en decentralisering av undervisningen underlätta närmare förbindelser mellan ländernas hälsovårdssystem. *Finlands tandläkareförbund* framhåller, att för specialisering inom tandvård i Finland kräves genomgången enmånaders kurs vid hälsovårdshögskolan. Då enbart sex finländska tandläkare kan antagas till denna kurs har man försökt kompensera platsbristen genom att möjliggöra studier i epidemiologi och statistik vid universitet i Finland. En bättre lösning vore att anordna filialundervisning i Finland anknuten till hälsovårdshögskolan. Fortsatt bör emellertid undervisning av samnordisk natur förekomma vid hälsovårdshögskolan i Göteborg t. ex. beträffande internationell tandvård och därmed förknippad forskning.

*Finlands veterinärförbund* understryker, att man genom inrättandet av filialundervisning bättre än för närvarande kan beakta i de nordiska länderna förekommande nationella behov. Också språkliga och ekonomiska synpunkter kan anföras till fördel för en sådan lösning. Även i framtiden bör den grundläggande undervisningen i epidemiologi och biostatistik ges vid hälsovårdshögskolan i Göteborg. Förmedling av nationella särdrag inom administration och miljöhygien kan med fördel ske genom filialundervisning. Grundläggande studier och kompletterande undervisning i form av filialundervisning utgör en helhet.

*Finlands ergoterapeuter* är positivt inställda till filialundervisning vid hälsovårdshögskolan, även om behov inom det egna utbildningsområdet i Finland ej föreligger. Ergoterapeuterna i Finland är få och har knappa resurser. En mångsidig och resursrik utbildning ges därför med fördel i Göteborg.

*Finlands fackförbunds centralorganisation (FFC)* noterar att vissa problem är förknippade med verksamheten vid hälsovårdshögskolan: de långa resorna, den otillräckliga utbildningskapaciteten samt möjligen också språksvårigheter. En utvidgning av hälsovårdshögskolans utbildningsverksamhet förlagd till de övriga nordiska länderna borde kunna prövas. Vid nationella universitet och utbildningsanstalter borde under-



visningsstoffet kunna utökas. Vidare borde en viss arbetsfördelning komma till stånd genom att vissa kurser förläggs till ett land medan andra ges i ett annat land. Medlemsförslaget tillstyrkes.

*Helsingfors universitet, medicinska fakulteten* anser det vara rimligt att de nytillträdna professorerna vid Nordiska hälsovårdshögskolan reser till olika universitet i Norden och håller kortare kurser. Dyliga kurser borde vara tillgängliga också för andra än studerande på grund- och fortbildningsnivå vid de medicinska fakulteterna. Medlemsförslaget tillstyrkes.

*Abo universitet* tillstyrker medlemsförslaget. Hälsovårdshögskolan bör inleda överläggningar om de praktiska arrangemangen, d. v. s. ekonomiska och organisatoriska frågor. Vilken högskolas undervisningsprogram — t. ex. Tammerfors eller Kuopios — som bäst lämpar sig för denna typ av filialundervisning bör övervägas.

*Uleåborgs universitet, medicinska fakulteterna* erinrar om att undervisningen vid hälsovårdshögskolan bedrivs på svenska, danska, norska och engelska men inte på finska. Detta har medfört svårigheter för de finska deltagarna. Trots de svårigheter av olika slag som mött eleverna från Finland vid deltagandet i hälsovårdshögskolans undervisning har samarbetet dock varit till nytta.

Filialundervisning tillstyrkes i försökssyfte under administration av hälsovårdshögskolan och under överinseende av de nordiska samarbetsorganen vid berörda universitet och högskolor. Huvudsakligt undervisningsspråk föreslås bli det inhemska språket. Medlemsförslaget behöver dock preciseras ytterligare på en del punkter innan slutlig ställning kan tas.

*Tammerfors universitet* framhåller att de administrativa uppgifterna på hälsovårdsområdet ökat kraftigt under efterkrigstiden. Minst en läroinrättning av samma typ som hälsovårdshögskolan borde finnas per fem miljoner invånare, d. v. s. en i varje nordiskt land. I det nuvarande ekonomiska läget är detta emellertid inte genomförbart.

Folkhälsovårdsarbetet har utvecklats olika i Norden under de senaste decennierna. En gemensam utbildning svarar därför inte till alla delar längre mot de behov som finns i de olika länderna. Att föredra vore därför att ha ett gemensamt kärnprogram som kompletteras med differentierade program svarande mot nationella behov.

För de finska deltagarna i hälsovårdshögskolans kurser innebär det oöverkomliga svårigheter att följa undervisning som förmedlas på danska. Av grundläggande jämlikhetsskäl borde en del av undervisningen ske på finska. Det innebär en uppsjälkning som är värd understöd med tanke på det ökade utbildningsbehovet och det differentierade folkhälsoarbetet i de nordiska länderna. Fortbildningscentralen vid Tammerfors universitet anordnar fortbildning på hälsovårdsarbetets område sedan 1971 för personal inom den öppna hälsovården. Denna undervis-

ning borde kunna koordineras med undervisningsutbudet vid hälsovårdshögskolan. Gemensam kursplan och utbyte av lärare borde kunna ifrågakomma.

*Kuopio högskola* redogör för sitt utbildningsprogram som omfattar ämnesområdena farmaci, odontologi, kemi-biokemi, medicin, medicinsk fysik och miljöhygien. Inom dessa utbildningsområden finns även behov av administrativ utbildning på hög nivå i syfte att kunna bekläda ledande poster på hälsovårdsområdet. Rekrytering till hälsovårdshögskolan har hämmats av språksvårigheter och av studiesociala hinder. För egen del är högskolan beredd att delta i planering och genomförande av såväl nationell som internationell vidareutbildning på hälsovårdsområdet.

Om filialundervisning etableras kunde en koordinering mellan på nationellt och nordiskt plan bedriven undervisning komma till stånd. Högskolan i Kuopio ställer sig positiv till filialundervisning och föreslår att förhandlingar inleds mellan hälsovårdshögskolan å ena sidan och högskolan i Kuopio å andra sidan om filialundervisning på hälsovårdsadministrationens område.

### 2.1.3. Island

*Foreningen af islandske fysioterapeuter* är positivt inställd till en gemensam nordisk vidareutbildning.

### 2.1.4. Norge

*Norsk sykepleierforbund* hälsar med tillfredsställelse att frågan om filialundervisning i anknytning till universitet och högskolor aktualiserats. Verksamheten vid hälsovårdshögskolan är värdefull bl. a. genom sin tvärvetenskapliga karaktär. En utökning av undervisningsutbudet genom inrättandet av filialer i andra nordiska länder medför ökad kapacitet. Flera elever kan därigenom komma i åtnjutande av undervisningsutbudet. Förbundet ser fram emot ett gott samarbete under det praktiska genomförandet av den föreslagna filialundervisningen.

*Norsk sykehusadministrasjons landsforbund* finner att då utbildningsresurserna vid hälsovårdshögskolan är begränsade så föreligger ett klart behov av att utöka undervisningen. Om detta ej kan ske i Göteborg avtecknar sig en förläggning till Norge som ett alternativ. Om viss del av studierna förläggs till Norge kunde den inledande och avslutande fasen avverkas i Göteborg och en mellanliggande period i Oslo. Filialundervisningen bör ske på försöksbas. Av hänsyn till möjligheterna att rekrytera lärarkrafter borde den i Norge föreslagna filialundervisningen äga rum i anknytning till Norges kommunal- och socialskole. Forbundet önskar dock på nuvarande stadium inte binda sig i detalj.

### 2.1.5. Sverige

*Universitets- och högskoleämbetet* tillstyrker i princip medlemsförslaget om filialundervisning vid Nordiska hälsovårdshögskolan. Dock bör innehavarna av de tre nyinrättade professurerna vid högskolan ges möjlighet att först bygga upp verksamheten innan beslut om grad och typ av filialundervisning träffas. Någon eller några av hälsovårdshögskolans kurser borde kunna förläggas till Finland, men därefter bör man avvakta med en vidare decentralisering.

*Skolöverstyrelsen* erinrar om att inrättandet av filialundervisning av den typ som föreslås i medlemsförslaget överensstämmer med intentionerna bakom den svenska högskolereformen. Den senare går ut på att tillgängliga utbildningsresurser på olika orter utnyttjas. Idén med en samnordisk undervisning får dock inte förfelas. Därför bör de konsekvenser som inrättandet av filialundervisning får på resurssidan (lärare, lokaler m. m.) utredas.

*Karolinska institutet, hygieniska institutionen* finner det önskvärt att fort- och vidareutbildning på filialbasis under Nordiska hälsovårdshögskolan kan äga rum vid andra universitet och högskolor i Norden. Regelbunden utbildning inom ämnesområdet epidemiologi, särskilt miljömedicin, saknas helt i Sverige. Mot denna bakgrund har institutionen vid flera tillfällen efter anmodan arrangerat en- eller tvåveckors kurser framför allt om epidemiologisk metod. Kan administration och kostnadsäckning ordnas på ett tillfredsställande sätt är institutionen beredd att medverka till en utveckling och en eventuell permanentning av detta undervisningsprogram. Detta gäller också för toxikologiutbildningen. I detta yttrande instämmer *rektorsämbetet* vid *Karolinska institutet*.

*Göteborgs universitet, medicinska fakulteten* understryker, att tanken bakom den vetenskapliga upprustning som hälsovårdshögskolan genomgått på senare tid är att förstärka den vetenskapliga grunden för den undervisning som där meddelas. Syftet har varit att lägga grunden för en forskning som tar sikte på komparativa studier mellan de nordiska länderna varigenom man kan dra nytta av varandras erfarenheter. Genom att hälsovårdshögskolan knutits närmare Nordiska ministerrådet öppnas möjligheter för att till den kanalisera uppdragsforskning, som kan bli ett forum för diskussion av hälso-, sjuk- och socialvård på regerings- och ämbetsverksplan.

Den typ av undervisning som hälsovårdshögskolan ger bör bedrivas inte bara i Göteborg utan runt om i Norden. Eftersom de nya professurerna ännu ej tillsatts bör man avvakta en tid med detta. Då Finland blivit underrepresenterat i hälsovårdshögskolans verksamhet på grund av språkbarriären såväl på lärar- som elevplanet finner fakulteten det rimligt att tillstyrka att den föreslagna filialundervisningen kommer till stånd genom att någon eller några av de existerande kurserna förlägges till Finland. Ytterligare planer på decentralisering bör dock få anstå

tills dess att forskningsunderlag för kurser med mera specifikt kunskapsinnehåll kan erbjudas.

*Göteborgs universitet, linjenämnden för tandläkarlinjen* tillstyrker medlemsförslaget. *Rektorsämbetet vid Göteborgs universitet* instämmer i dessa båda yttranden, *Sveriges tandläkarförbund* finner det glädjande att Nordiska hälsovårdshögskolan visat sig svara mot ett samnordiskt vidareutbildningsbehov och att därigenom nya lärarbefattningar kunnat motiveras. Förbundet beklagar att hälsovårdshögskolan för Finlands del inte kunnat utnyttjas till fullo på grund av språksvårigheterna. Om dessa kan undanröjas genom att filialundervisning under Nordiska hälsovårdshögskolan förläggs till andra universitetstyper i Norden tillstyrkes förslaget varmt.

*Yrkesförbundet svenska sjukvårdstjänstemän* anser det värdefullt att den föreslagna filialundervisningen under Nordiska hälsovårdshögskolan nu etableras. Om en utbyggnad av filialundervisningen inte kan komma till stånd i hela Norden med en gång bör Finland prioriteras.

## 2.2. Remissinstanser som ställer sig tveksamma eller som önskar avvakta närmare utredning

### 2.2.1. Nordiska

*Nordiska hälsovårdshögskolan* erinrar om att det för närvarande pågår en omorganisation av högskolans verksamhet. Professurerna i socialmedicin, epidemiologi och biostatistik samt sjukvårdsadministration har nyligen tillsatts, varför styrelsen ej haft tillfälle att diskutera medlemsförslaget innehåll med de nya ämbetsföreträdarna. Styrelsen är ändå positiv till medlemsförslaget, men önskar, innan definitiv ställning tas till förslaget, utreda filialundervisningens omfattning, fördelningen av lärarkrafterna, urvalet av elever, språkfrågorna, kostnadsaspekter m. m.

### 2.2.2. Danmark

*Sundhedsstyrelsen* påpekar, att frågan om inrättandet av filialundervisning vid Nordiska hälsovårdshögskolan varit uppe till behandling i högskolans styrelse, men utan att något slutligt beslut tagits. Man bör invänta styrelsens ställningstagande. *Indenrigsministeriet* delar denna uppfattning samt tillägger att resultaten av den omorganisation och utvidgning som genomförts vid hälsovårdshögskolan den 1 januari 1978 bör avvaktas innan slutlig ställning tages i saken.

*Dansk Tandlægeforening* finner den verksamhet som bedrivs vid Nordiska hälsovårdshögskolan värdefull. Den möjliggör för olika yrkesgrupper att utbyta erfarenheter samt att erhålla ömsesidig inspiration. Föreningen kan inte på grundval av det föreliggande materialet ta ställning till om en uppdelning av högskolans resurser är i överensstämmelse

med dess grundläggande syfte. Ej heller är det möjligt att avgöra om den föreslagna undervisningen kunde tänkas påverka i Danmark förekommande kurser i socialodontologi. Ytterligare upplysningar krävs innan föreningen kan ta slutlig ställning till medlemsförslaget.

### 2.2.3. Finland

*Sjukhusekonomiföreningen i Finland* understryker, att ett av motiven för inrättandet av Nordiska hälsovårdshögskolan varit att koncentrera resurserna. En sådan rationell användning av lärarkrafterna är fortsatt motiverad. Emellertid har det visat sig att väntetiden kan bli lång för specialtandläkare. En vistelse på två månaders tid i Göteborg kan i sig inte anses vara oacceptabelt lång om bortavaron vägs mot den ökade utbildning som erhålles under denna tid. För att avhjälpa de språkproblem som uppstått för finskspråkiga elever vid högskolan kunde finsktalande lärare anlitas. Föreningen motsätter sig inte att enskilda kurser eller delar av kurser anordnas vid universitet eller högskolor i Finland, men dessa bör i så fall organisatoriskt knytas till hälsovårdshögskolans verksamhet. Någon uppsplittring av resurserna får detta inte leda till. Från fall till fall bör prövas vilken undervisning som kan förläggas till de nordiska länderna, varvid man särskilt bör beakta de konsekvenser som detta får för hälsovårdshögskolans framtida verksamhet i Göteborg.

*Finlands stadsförbund* stöder i princip tanken på en decentralisering av hälsovårdshögskolans verksamhet. För samtliga nordiska länder utom Sverige där hälsovårdshögskolan är belägen kan det vara en fördel med undervisning förlagd till det egna landet. Tanken bakom etablerandet av hälsovårdshögskolan var att koordinera de nordiska undervisningsresurserna samt möjligen också att centralisera dem. Även om utbildningsresurserna utökats finns det ännu knappast möjligheter för en omfattande decentralisering av verksamheten då kraven på resurser ökar vid en decentralisering. En utredning bör företas om de förutsättningar som finns för att inom ramen för hälsovårdshögskolans nuvarande verksamhet anordna filialundervisning.

*Finlands akademi, statens medicinska kommission* erinrar om att man från finländsk sida ställt sig kritisk till den nyligen genomförda omorganisationen av Nordiska hälsovårdshögskolan. Emellertid bör man inte i detta skede gå in för nya arrangemang av typen filialundervisning. Vid hälsovårdshögskolan genomgången kurs är inte längre obligatorisk för specialtandläkare i Finland, utan kan ersättas med i hemlandet genomgången kurs, tillägger kommissionen.

### 2.2.4. Norge

*Sosialdepartementet* anser, att man genom en försöksordning med filialundervisning kan komma till rätta med några av svagheter som vidlåder den nuvarande undervisningen vid Nordiska hälsovårdshögsko-

lan: lång väntetid för deltagande i vissa kurser, långa resor för eleverna, språksvårigheter m. m. Samtidigt bör dock skolans karaktär av nordisk institution bibehållas. Förutsättningarna för den föreslagna försöksordningen med filialundervisning måste klarläggas ytterligare utan att man för den skull på nytt inleder ett årslångt utredningsarbete. Å andra sidan bör de tre nyligen tillträdde professorerna erbjudas möjlighet att verka någon tid vid högskolan innan försöksordningen startar.

*Norske kommuners sentralforbund* finner det för närvarande vara svårt att se några fördelar med att upprätta den föreslagna filialundervisningen. Förbundet önskar i stället avvakta resultaten av den nyligen genomförda omorganisationen av högskolan.

### 2.2.5. Sverige

*Medicinska fakulteten och Linjenämnden för läkarlinjen, Linköpings universitet* anser förslaget vara väckt vid en för tidig tidpunkt. De nytillträdde befattningshavarna bör få möjlighet att bygga upp den nya verksamheten vid högskolan innan beslut fattas om grad och typ av filialundervisning. Denna bör dock kunna komma till stånd på längre sikt som ett naturligt led i samarbetet på forskningens och undervisningens område.

*Sveriges läkarförbund* vill i och för sig inte avvisa tanken på fort- och vidareutbildning på filialbasis, men anser att den bör få anstå tills dess att erfarenheter föreligger av den nyligen genomförda omorganisationen av hälsovårdshögskolan.

## 2.3. Remissinstanser som avstyrker medlemsförslaget

### 2.3.1. Danmark

*Amtsrådsforeningen* avstyrker medlemsförslaget och anför ett flertal skäl för denna inställning. För det första anser föreningen att den idé som hälsovårdshögskolans verksamhet grundas på är behovet av samnordisk utbildning på områden där det i de enskilda länderna finns för få potentiella deltagare eller där svårigheter föreligger att rekrytera kvalificerade lärare. En filialundervisning bedriven runt om i Norden vid olika universitet och högskolor överensstämmer inte med den grundläggande tanken. För det andra föreligger det ur dansk synvinkel inte något klart behov av ökad samnordisk undervisning också vid andra universitet och högskolor. Redan nu har Danmark svårt att rekrytera deltagare till undervisningen vid hälsovårdshögskolan. För det tredje tvivlar föreningen på att man kan uppnå vare sig administrativa eller andra fördelar genom den föreslagna decentraliseringen. *Københavns kommune* avstyrker medlemsförslaget och anför i huvudsak samma motiv för detta som *Amtsrådsforeningen*.

*Dansk Sygeplejeråd* understryker, att det för sjuksköterskornas del

inte gäller att inrätta kompetensgivande kurser av det slag som i medlemsförslaget förordas för tandläkare. Några specialkurser inom den högre sjuksköterskeutbildningen ges inte vid Nordiska hälsovårdshögskolan utöver de som förekommer vid Danmarks Sygeplejerskehøjskole. Ej heller ligger undervisningen vid hälsovårdshögskolan på samma nivå som vid amerikanska, kanadensiska och engelska universitet. Medlemsförslaget avstyrkes.

*Föreningen af Sygehusadministratorer i Danmark (FSAD)* finner det ej vara ändamålsenligt att etablera filialundervisning under Nordiska hälsovårdshögskolan. Det skulle medföra ett sämre utnyttjande av de ökade resurser som ställts till högskolans förfogande. FSAD tidigare framförda förslag om införandet av specialkurser för sjukhusadministratörer har fortsatt aktualitet. Särskilt värdefull finner föreningen den samnordiska miljö vara som skapats vid hälsovårdshögskolan. En spridning av undervisningsresurserna kan befaras utveckla sig till en ofruktbar separatism, som inte ens en fast ledning av skolan skulle kunna motverka. Även om förståelse kan hysas för att Finland på språkmässiga och andra grunder önskar få filialundervisning under hälsovårdshögskolan förlagd till Finland önskar föreningen ej se intentionerna i medlemsförslaget genomförda.

### 2.3.2. Finland

*Medicinalstyrelsen* understryker, att påståendet att specialistutbildning för tandläkare endast kan erhållas vid hälsovårdshögskolan måste grunda sig på en missuppfattning. Denna utbildning kan erhållas också vid läroanstalter i Finland. De problem som finns på utbildningssidan inom folkhälsoarbetet i Finland bör lösas på nationell och inte på nordisk nivå. Vidare vore det ur administrativ synpunkt förenat med svårigheter att anordna filialundervisning vid hälsovårdshögskolan. Medlemsförslaget avstyrkes.

*Social- och hälsovårdsministeriet* hänvisar till det yttrande som avgivits av medicinalstyrelsen och avstyrker likaledes.

*Tjänstemannaorganisationernas centralförbund (TOC)* anser att nytan av och kostnaderna för en filialundervisning knuten till Nordiska hälsovårdshögskolan inte utretts. Det önskade samarbetet kan komma till stånd på annat sätt än via en decentralisering, t. ex. genom att hälsovårdspersonalen deltar i den utbildning som ges vid högskolor och mellanstadie läroverk i andra nordiska länder allt efter ämnesinriktning. Gemensamma vidareutbildningsprogram för hälsovårdshögskolan och högskolorna i de övriga nordiska länderna borde kunna komma till stånd. Filialundervisning i Finland under Nordiska hälsovårdshögskolan bör inte påbörjas.

*Finlands svenska kommunförbund* finner de tankar som framkommer i medlemsförslaget vara utslag av isoleringssträvanden, som inte

stämmer överens med den nordiska tanken och en gemensam nordisk arbetsmarknad.

### 2.3.3. Norge

*Den norske lægeforening* erinrar om att hälsovårdshögskolan för närvarande befinner sig i en konsolideringsfas. Därtill bör beaktas att stora delar av efter- och vidareutbildningen på hälsovårdsområdet bl. a. i Danmark och Norge redan bedrivs i decentraliserad form. Oklarhet råder beträffande vilken typ av undervisning som avses i medlemsförslaget samt för vilka kategorier den skall gälla. Medlemsförslaget avstyrkes.

*Den norske tannlægeforening* finner det vara ändamålsenligt att rent nationella behov på undervisningsområdet täckes genom åtgärder i vart och ett av länderna för sig. Denna huvudregel bör gälla i stället för den decentraliseringsprincip som förordas i medlemsförslaget. Däremot ställer sig föreningen positiv till att hälsovårdshögskolan bevaras som en gemensam nordisk utbildningsinstitution. Den kan därvid tjäna som en kontakt- och inspirationskälla.

### 2.3.4. Sverige

*Socialstyrelsen* avstyrker medlemsförslaget mot bakgrund av att omorganisationen av hälsovårdshögskolan företogs så sent som den 1 januari 1978.

*Svenska hälso- och sjukvårdens tjänstemannaförbund* anser, att det föreligger en risk för att hela den grundläggande idén bakom Nordiska hälsovårdshögskolans verksamhet förfaller om den föreslagna filialundervisningen skulle komma till stånd. Att långa väntetider för specialisttandläkare förekommer beror på att de utgör en liten grupp. Förhållandena för denna grupp förändras antagligen inte till det bättre om filialundervisningen förläggs till Finland. Att svårigheter kan uppstå för kursdeltagare som måste vara borta en till två månader för utbildning i ett annat nordiskt land framgår av medlemsförslaget. Förbundet anser på denna punkt det vara mera rationellt att bättre möjligheter skapas för att sökande skall kunna studera vid hälsovårdshögskolan. Resurserna splittras upp och tanken med den gemensamma utbildningen försvinner om filialundervisning upprättas.

*Landstingsförbundet* anser att Nordiska hälsovårdshögskolan fyller en viktig funktion genom att erbjuda kvalificerad undervisning på hälso-, sjuk- och socialvårdens område. Att eleverna kommer från olika nordiska länder medför att fruktbara jämförelser kan göras mellan system, metodik och resultat i dessa länder. Hälsovårdshögskolan är inte organiserad på samma sätt som den nya högskolan i Sverige, men det vore att avlägsna högskolan från de övriga nordiska ländernas undervisningssystem. Att inleda en filialundervisning knuten till hälsovårdshögskolan



vid andra högskoleorter i Norden ställer sig förbundet tveksamt till. Det skulle innebära att till filialundervisning i de övriga nordiska länderna rekryteras elever från det land i vilket undervisningen äger rum. För Sveriges del innebär detta ett steg tillbaka från en enhetlig högskola. Tänkbart är dock att de språksvårigheter som elever från Finland möter utgör ett argument för en filialundervisning och i så fall önskar förbundet inte motsätta sig en utredning. För Sveriges del har de föreslagna filialerna knappast någon framtid.

#### 2.4. Remissinstanser som avstår från att yttra sig över medlemsförslaget

##### 2.4.1. Nordisk

*Kommittén för sjukhusadministratörernas nordiska samarbete* sammanfattar utan eget ställningstagande de åsikter som framförts i saken av medlemsorganisationerna.

##### 2.4.2. Danmark

*Frederiksberg kommune* har inga synpunkter på medlemsförslaget.

#### 3. Utskottet

Vidareutbildning på nordiskt plan inom hälsovårdsområdet har bedrivits i Göteborg sedan år 1953. Efter förslag från Nordiska rådet, rekommendation nr 12/1954 angående nordisk hälsovårdshögskola och rekommendation nr 13/1958 angående gemensam nordisk hälsovårdsutbildning, inrättade regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige en permanent nordisk hälsovårdshögskola år 1962. Syftet med högskolan var att anordna vidareutbildning för personal inom det allmänna hälso- och sjukvårdsväsendet i de nordiska länderna. I rekommendation nr 28/1970 angående forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan förordade Nordiska rådet en utbyggnad av hälsovårdshögskolan till en forskningsinstitution.

Hälsovårdshögskolans verksamhet har varit föremål för utredning i flera etapper under första hälften av 1970-talet. År 1978 omorganiserades skolan, varvid flera nya fasta forskartjänster erhöles. Den forskning som skall äga rum vid hälsovårdshögskolan gäller i första hand problem av praktisk natur. Samarbete förutsätts ske med andra undervisnings- och forskningsinstitutioner. De tre nyinrättade professurerna avser ämnesområdena epidemiologi och biostatistik, socialmedicin och preventiv medicin samt hälso- och sjukvårdsadministration. Tjänsterna tillträdde vid halvårsskiftet 1978.

Motiven till att inrätta en nordisk hälsovårdshögskola är flera bl. a. att elevunderlaget för vissa kurser i vart och ett av länderna är för litet och att rekryteringen av kvalificerade lärarkrafter underlättas om de nordiska länderna går samman. Avsikten är sålunda att utnyttja befintliga resurser på ett effektivare sätt, men också förekomsten av en sam-

nordisk undervisningsmiljö har tillagts betydelse. Sedan verksamheten inleddes år 1953 har omkring tvåtusen personer erhållit vidareutbildning vid hälsovårdshögskolan.

I medlemsförslaget pekas på brister i högskolans verksamhet. Lärarkårens ensidigt språkliga sammansättning har medfört problem, särskilt för elever från Finland. Likaså har personer som önskat genomgå specialkurser för tandläkare haft svårt att erhålla plats vid hälsovårdshögskolan utan lång väntetid. I Finland erbjuds dock möjligheter att på nationell väg förvärva specialistkompetens för tandläkare. Genomgången kurs vid hälsovårdshögskolan är för specialisttandläkare i Finland numera ett av utbildningsalternativen. Inte heller har undervisningen i övrigt vid Nordiska hälsovårdshögskolan, enligt förslagsställarna, till alla delar motsvarat de finländska behoven. Av denna anledning borde ett system med filialundervisning under hälsovårdshögskolan inrättas på försöksbasis.

Medlemsförslaget har varit utsänt på en bred remiss. I första hand i Danmark och Norge, men också i Sverige har reaktionen inför tankarna på införandet av filialundervisning vid hälsovårdshögskolan i detta skede varit tvekande eller negativ. Merparten av remissinstanserna i Finland har dock tillstyrkt medlemsförslaget.

Utskottet har haft tillfälle att dryfta frågan om införandet av filialundervisning under Nordiska hälsovårdshögskolan i samband med ett studiebesök på högskolan den 24 oktober 1978. Företrädare för styrelse, personal och elever vid hälsovårdshögskolan gav därvid uttryck för uppfattningen att det skulle kunna skada högskolans karaktär av nordisk institution ifall en decentralisering av dess verksamhet ägde rum i det uppbyggnadsskede man nu befinner sig i. Genom att blott en kort tid, drygt ett halvt år, förflutit sedan den nya organisationen efter flera års utredande trädde i funktion ansågs det vara av vikt att verksamheten vid hälsovårdshögskolan nu får tillfälle att stabilisera sig i sin nya form. Utskottet kan dela denna uppfattning och finner det naturligt att de nya befattningshavarna ges tillfälle att i lugn och ro inleda sin tjänstgöring, samla erfarenhet samt sätta sin prägel på verksamheten innan en ny omorganisation genomföres.

Även om högskolan tillförts nya och utökade resurser ställer sig utskottet tvekande till om dessa medger en decentralisering av undervisningen på sätt som anges i medlemsförslaget. Ej heller är det lätt att överblicka vilka problem som uppstår om ett system med filialundervisning införs t. ex. när det gäller anskaffandet av lokaler och vid rekrytering av lärarkrafter och elever. Att kostnaderna skulle bli lägre om kurser anordnas på nationellt i stället för på nordiskt plan kan det råda tvivel om. Viktigt är, vilket också framkom vid besöket på högskolan, att skolans karaktär av samnordisk undervisnings- och forskningsmiljö

bevaras. Det utbyte av idéer som kan komma till stånd vid en dylik nordisk institution kan inte överskattas.

Sedan några år förflutit efter omorganisationen bör frågan om decentralisering av viss del av det ad hoc-betonade utbudet av undervisning kunna tas upp till omprövning i ljuset av de erfarenheter som gjorts. Någon utlokalisering av de fasta tvåmånaderskurserna kan det dock knappast bli tal om. Övervägas kunde däremot om enstaka kurser av specialkaraktär kan förläggas till ett universitet eller en högskola som besitter särskild kompetens och speciella förutsättningar på det aktuella området.

Utskottet utgår slutligen från att högskolans styrelse noga överväger vilka åtgärder som kan vidtagas för att öka inslaget av fasta lärarkrafter från andra länder än Sverige. De språksvårigheter — särskilt för elever från Finland — men även andra problem som kan möta elever vid högskolan bör tas upp till snar prövning.

Under hänvisning till vad som ovan anförts hemställer utskottet, att Nordiska rådet inte företager sig något i anledning av medlemsförslaget.

Köbenhavn den 4 december 1978

<i>Liv Andersen (A)</i>	<i>Sighvatur Björgvinsson (A.)</i>
<i>Erling Dinesen (S)</i>	<i>Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)</i> Förman
<i>Bror Lillqvist (Sd)</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson (c)</i>
<i>Ib Nørlund (DKP)</i>	<i>Petter Savola (K)</i>
<i>Anna-Greta Skantz (s)</i>	<i>Bernhardt Tastesen (S)</i>
<i>Sigrid Utkilen (H)</i>	<i>Raino Westerholm (SkI)</i>

## Medlemsförslag

### om samnordiska åtgärder mot onykterhet till sjöss

(Väckt av *Eric Carlsson, Rolf Sellgren, Seppo Westerlund och Rolf Wirtén*)

Nordiska rådet antog vid sin 25:e session en rekommendation (*rek. nr 10/1977*) till Nordiska ministerrådet 1) att genomföra ett samnordiskt program för att motverka alkoholbruk i trafiken inbegripet rutinkontroller i samtliga nordiska länder samt ökad information om alkoholen inverkan på körförmågan och de olycksrisker detta medför i trafiken, 2) att verka för en harmonisering av den nordiska lagstiftningen mot bruk av alkohol i trafiken, 3) att verka för en kartläggning av rusgivande och bedövande medels inverkan på förarens körförmåga samt att verka för utveckling av metoder för att fastställa huruvida motorfordonsförare är påverkade av dylika ämnen.

Vid behandlingen av det till grund för rekommendationen liggande medlemsförslaget påpekades bl. a. behovet av åtgärder för att förbättra nykterheten i sjötrafiken.

Trafiksäkerhetsproblem med avseende på båttrafiken har även vid andra tillfällen diskuterats i rådet, något som bl. a. lett till rekommendation nr 15/1972 angående enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar och trafiken med dessa. Med anledning av rekommendationen har i de nordiska länderna införts bl. a. frivilliga regler för typgodkännande av vissa fritidsbåtar. Arbetet med fritidsbåtar inom Norden har varit mycket nyttigt, inte minst genom att man på detta sätt i viss mån kunnat nå fram till en likartad utveckling på detta område.

Mot bakgrund av det pågående aktiva nordiska samarbetet både på trafiksäkerhets- och småbåtsområdena och av att beslut fattats om att sistnämnda arbete skall organiseras efter samma mönster som trafiksäkerhetsfrågorna kan det förefalla naturligt att bland säkerhetsfrågorna till sjöss även ta upp frågan om riskerna med onykterheten i sjötrafiken.

I Finland trädde den 1 april 1977 en ny lag (nr 960/1976) i kraft enligt vilken rattonykterhet till sjöss är straffbar om blodalkoholhalten överstiger 1,5 promille. Rattfylleri till sjöss kan dock bestraffas även vid lägre blodalkoholhalt eller vid berusning orsakad av annat rusmedel om det kan påvisas att den berusades förförmåga är nedsatt och kan förorsaka risk för sjötrafiken. Straffbarheten gäller dock inte för roddbåt, segeljolle eller med dem jämförbara farkoster.

Övriga nordiska länders lagar rörande trafik till sjöss innehåller inte

någon promilleregler utan straffbarheten anknyts endast till sådan onykterhet som ådagalägges genom att den berusade inte kan framföra båten på betryggande sätt. I Sveriges riksdag har motioner väckts angående straff såsom för rattfylleri för sådana förare av båt som har en alkoholkoncentration i blodet av 1,5 promille eller däröver. Bl. a. därför att förhållandena till lands och sjöss ansetts vara alltför olika för att samma behandling skulle vara motiverad och därför att en promilleregler skulle vara svår att tillämpa i båttrafiken, har dessa förslag inte för-  
anlett någon lagstiftning.

Mot bakgrund av att regeringen i Danmark fattat principbeslut att alla större fritidsbåtar skall registreras och sedermera beskattas och att frågan om registrering och beskattning är under beredning på svensk sida, finns nu skäl för att också pröva reglerna om nykterhet och sjötrafik. Även om det ej är möjligt att gå så långt som Nordiska rådet föreslår vad beträffar vägtrafiken, d. v. s. rutinmässiga alkoholtester, bör frågan om promilleregler bli föremål för utredning.

Den stora ökningen av båtbeståndet under senare år och den därmed ökade trafiktätheten och därav följande risk för båtolyckor, liksom även störningseffekterna på miljön medför att restriktivare bestämmelser än de nu gällande bör kunna övervägas. De strikta reglerna mot alkohol i vägtrafiken synes ha fått god genomslagskraft i den allmänna opinionen, något som bl. a. framgår av det genomgående positiva mottagande som de rutinmässiga alkoholtesterna fått i Sverige. Det allmänna medvetandet om det olämpliga i att framföra fordon i alkoholpåverkat tillstånd skulle kunna medverka till att en promilleregler för båttrafik också skulle accepteras av allmänheten.

Det torde inte råda något tvivel om att spritkonsumtion är orsak till många dödsolyckor i båttrafiken. Frågan om inverkan av andra berusningsmedel än alkohol samt av läkemedel är även av betydelse för sjötrafiken. Speciellt gäller detta vissa åksjukemedel som ofta inverkar tröttande och även kan medföra risk för nedsatt syn och för bländning.

Ett första steg för att främja trafiknykterheten till sjöss skulle vara en intensifierad och utbyggd information till båtägarna dels om gällande bestämmelser, dels om de allmänna risker som är förenade med alkoholförtäring inte bara i samband med förande av fritidsbåt utan även vid vistelse ombord. Målsättningen bör dock vara att införa enhetliga promilleregler om trafiknykterhet till sjöss.

Under återopande av vad som ovan anförts hemställes

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna att införa enhetlig lagstiftning i de nordiska länderna angående trafiknykterhet till sjöss.

Helsingfors och Stockholm den 23 november 1977

*Eric Carlsson (c)*

*Rolf Sellgren (fp)*

*Seppo Westerlund (Lkp)*

*Rolf Wirtén (fp)*

*BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 193)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget**

Till trafikutskottet har hänvisats medlemsförslag om samnordiska åtgärder mot onykterhet till sjöss. Utskottet har behandlat förslaget vid möten den 22 november 1977, 17 januari 1978, 18 februari 1978, 27 april 1978 och 28 juni 1978.

*1. Medlemsförslaget*

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna att införa enhetlig lagstiftning i de nordiska länderna angående trafikonykterhet till sjöss.

Förslagsställarna anför att man inom Norden i viss mån har kunnat nå fram till en likartad utveckling på området rörande fritidsbåtarna och att beslut fattats om att det nordiska samarbetet på småbåtsområdet skall organiseras efter samma mönster som trafiksäkerhetsfrågorna. Därför förefaller det naturligt, enligt förslagsställarna, att bland säkerhetsfrågorna till sjöss även ta upp frågan om onykterheten i sjötrafiken. Det konstateras att bland de nordiska länderna är Finland det enda landet där straffbarheten för rattonykterhet till sjöss knyts till alkoholkoncentration i gärningsmannens blod. Förslagsställarna påpekar vidare att spritkonsumtionen är orsak till många dödsolyckor i båttrafiken och att frågan om inverkan av andra rusmedel än alkohol samt av läkemedel även är av betydelse.

Ett medel för att främja trafiknykterheten till sjöss bör enligt förslagsställarna vara en utbyggd information till båtägarna och införandet av enhetliga promilleregler.

*2. Remissyttrandena*

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande över medlemsförslaget:

Nordens fackliga samorganisation (NFS)  
Nordisk union för alkoholfri trafik (NUAT)

*Danmark*

Handelsministeriet, Søfartsafdelingen  
Danmarks Rederiforening  
Dansk Politiforbund  
Fællessekretariatet for  
Danmarks Skibsførerforening  
Dansk Styrmandsforening

Maskinmestrenes Forening  
 Radiotelegrafistforeningen af 1917  
 Dansk Sø-Restaurationsforening  
 Dansk Maskinbesætningsforbund  
 Assurandør-Societetet  
 Rådet for større Færdselssikkerhed  
 Sammenslutningen af danske Havne  
 Søsportens Sikkerhedsråd

#### *Finland*

Ministeriet för inrikesärendena, polisavdelningen  
 Arbetarskyddsstyrelsen  
 Ålands landskapsstyrelse  
 Sjöförsäkringsbolagens förening  
 Finlands nykterhetsorganisationers förbund  
 Finlands hamnförbund  
 Finlands sjöräddningssällskap  
 Finlands rederiförening  
 Suomen poliisien (Finlands polisförbund)  
 Finlands motorbåtsförbund  
 Finlands seglarförbund  
 Ålands redareförening

#### *Norge*

Justis- og politidepartementet  
 Miljøverndepartementet  
 Ruteskibenes rederiforening  
 Avholdsfolkets landsnemnd  
 Kongelig norsk motorbåt-forbund  
 Sjøassurandørernes centralforening  
 Skadeforsikringsselskabenes forening

#### *Sverige*

Sjöfartsverket  
 Generaltullstyrelsen  
 Sjösäkerhetsrådet  
 Svenska hamnförbundet  
 Svenska försäkringsbolags riksförbund  
 Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande (NTF)  
 Sveriges redareförening  
 Svenska polisförbundet  
 Folksam  
 Sveriges läkarförbund  
 Sveriges fartygsbefälsförening  
 Svenska maskinbefälsförbundet  
 Sjösportens samarbetsdelegation för  
 Svenska kryssarklubben (SXX)  
 Svenska seglarförbundet (SSF)  
 Svenska båtunionen (SBU)

I remissammanställningen redovisas först de olika instansernas inställning till medlemsförslagets syfte.

A) *Remissyttranden som i stort tillstyrker medlemsförslaget*

Enligt *Nordisk union för alkoholfri trafik* (NUAT) talar starka skäl för att promilleregler införs i sjötrafiken, eftersom det skulle främja nykterheten till sjöss och därmed säkerheten. En fast nedre promillegräns skulle enligt NUAT verka preventivt genom att den inte ger utrymme för den enskilde att själv bedöma om och när han är olämplig att utföra vad som åligger honom efter alkoholförtäring. NUAT anför vidare att det framgår klart av den statistik som föreligger att nykterhetssituationen till sjöss inte är tillfredsställande.

Med de särskilda övervakningsproblem som finns till sjöss kan NUAT tänka sig att rätten att ta utandningsprov skulle kunna utsträckas till annan välutbildad personal än polisen, t. ex. tulltjänstemän.

*Danmark*

Fællessekretariatet for

Danmarks Skibsførerforening

Dansk Styrmandsforening

Maskinmestrenes Forening

Radiotelegrafistforeningen af 1917

Dansk Sø-Restaurationsforening

Dansk Maskinbesætningsforbund

Fællessekretariatet anser att det kan finnas behov för en skärpning av gällande regler och samordning av nordiska regler om onykterhet till sjöss beträffande fritidsbåtar. Angående danska handelsfartyg menar Fællessekretariatet att befälhavaren i kraft av sin myndighet över fartyget är i stånd till att utöva inflytande på besättningens användande av alkohol. Fællessekretariatet anser således icke att det finns behov för restriktioner eller samordning av regler på området beträffande handelsfartyg.

*Finland*

*Ministeriet för inrikesärendena* anser att förslagen om att vidtaga samnordiska åtgärder mot onykterhet till sjöss, att undersöka möjligheterna att införa en enhetlig lagstiftning i de nordiska länderna angående fylleri i sjötrafik samt att utöka informationen om riskerna angående onykterheten i sjötrafiken för båtägarna är ändamålsenliga.

Enligt *arbetarskyddsstyrelsens* uppfattning borde i de nordiska länderna, där båttrafiken speciellt under sommarmånaderna är livlig över gränserna, lagstiftningen rörande sjötrafiken vara enhetlig. Arbetarskyddsstyrelsen påpekar vidare att man borde fästa större uppmärksamhet än tidigare vid övervakandet av att bestämmelserna på området följs.

*Alands landskapsstyrelse* förordar medlemsförslaget.



*Finlands nykterhetsorganisationers förbund* anför att bruket av alkoholdrycker inom sjötrafiken utgör ett märkbart faromoment. Förbundet anför vidare att åtminstone hälften av alla sjötrafikolyckor i Finland med dödlig utgång är sådana där alkoholen kunnat påvisas vara olycksorsaken. I den finska lagstiftningen är den fällande promillegränsen för trafik på väg och skenor 0.5 promille men inom sjötrafiken 1.5 promille. Enligt förbundets åsikt finns det ingen orsak till att sätta den fällande gränsen inom sjötrafiken högre än inom trafiken på vägar, skenor och inom lufttrafiken.

Om man kan åstadkomma en mera likformad lagstiftning inom Norden och om de nordiska länderna samarbetar beträffande informationsutbyte kan man i hög grad öka tryggheten inom sjötrafiken.

*Finlands hamnförbund* påpekar att personer, som har förtärt alkohol eller annars har nedsatt körförmåga, utgör ett riskmoment inom hamnområden, som är desto större ju mera nedsatt körförmågan är. Enligt hamnförbundet är det därför viktigt att man ingriper i missförhållandet även genom detta medlemsförslag. Hamnförbundet menar vidare att den promillegräns som gäller i Finland är för hög i trafiken inom hamnområdena.

*Finlands sjöräddningssällskap* anser att den lag som trädde i kraft i april 1977 enligt vilken rattonykterhet till sjöss är straffbar om blodalkoholhalten överstiger 1,5 promille, är berättigad på grund av sin flexibilitet, vilket är nödvändigt med hänsyn till förhållandena på sjön. Sjöräddningssällskapet anser det vara betänkligt att lagen icke gäller passagerare i båtar och icke alls gäller roddbåtar, segeljollar o. d.

Sjöräddningssällskapet anför vidare att upplysningsverksamheten bör intensifieras varvid tyngdpunkten bör läggas på riskerna av alkoholförtäring i samband med förande av båt och även vid vistelse ombord.

På grund av den livliga båttrafiken mellan de nordiska länderna bör, enligt Finlands sjöräddningssällskap, bestämmelserna om rattonykterhet om möjligt vara enhetliga.

*Finlands rederiförening* anför att onykterhet till sjöss medför risker för både liv och egendom och bör därför så effektivt som möjligt bekämpas. En i hela Norden enhetlig lagstiftning angående trafikonykterhet till sjöss innebär, att upplysningen kan göras effektivare samtidigt som innebörden får mera tyngd. Finlands rederiförening stöder därför medlemsförslaget.

*Finlands polisförbund* anför att den nya lagstiftningen med sina promillegränser har underlättat polisens arbete i Finland vid övervakningen av sjötrafiken. Likaså har man kunnat observera ökad nykterhet i sjötrafiken fastän saken statistiskt kan kontrolleras först sedan lagen varit giltig under flera år. Småbåtstrafiken mellan de nordiska länderna är livlig under tid av öppet vatten.

Fastän stadgandena om fylleri i sjötrafik i andra nordiska länder

skiljer sig från stadgandena i Finland, kunde man inte under 1977 års seglationsperiod observera speciella problem för de båttrafikanter som kommit till Finland från andra nordiska länder. Enligt Finlands polisförbund vore det dock angeläget att införa en enhetlig lagstiftning i Norden om fylleri i sjötrafik.

*Finlands motorbåtsförbund* är positivt inställt till medlemsförslaget. Undersökningen av möjligheterna att införa enhetlig lagstiftning i Norden angående trafikonykterhet till sjöss bör enligt motorbåtsförbundet, basera sig på att följa den nya finska lagen om onykterhet och på de erfarenheter som erhållits av denna lag.

Såsom utlåtande önskar *Finlands seglarförbund* framhålla följande: Förbundet önskar icke i princip motsätta sig införande av promillegränser i de övriga nordiska länderna, men dessa bör icke göras absoluta. Förslagets sista stycke säger bl. a. "även då man befinner sig ombord" vilket väl avser en passagerare (icke föraren) på en båt under gång. Förbundet motsätter sig att alkoholbegränsning utsträcks att gälla även passagerare.

Förbundet anser att förslaget blir synnerligen haltande om den verkliga risksektorn, roddbåtarna och motsvarande småbåtar lämnas utanför. Statistiskt sker majoriteten av olyckorna just inom denna kategori. Slutligen anser förbundet att promillegränsen icke får göras strängare än gällande finska lag stadgar.

*Ålands redareförening* har inget att erinra emot medlemsförslaget.

### Norge

*Skadeforsikringssselskapenes forening* understryker att det förekommer betydande missbruk av rusmedel vid färd till sjöss och anser det som en fördel om missbruket kan begränsas genom lagstiftning. Skadeforsikringssselskapenes Forening påpekar vidare att reglerna måste för att få avsedd verkan kombineras med en effektiv kontroll.

*Ruteskibenes rederiforening* stöder medlemsförslaget.

*Avholdsfolkets landsnemnd* anser att mot bakgrund av de undersökningsresultat som visar att en mycket stor del av dödsolyckorna till sjöss inträffar på grund av alkoholbruk, är det nödvändigt att komma fram till lagstiftning i linje med de regler som gäller för vägtrafiken. Avholdsfolkets Landsnemnd anför vidare att införandet av promilleregler vid trafikonykterhet till sjöss är ändamålsenligt men att det måste kombineras med en effektiv kontroll och ökad information till båtägare och båtförare. Avholdsfolkets Landsnemnd påpekar att den promillegräns som nu gäller i Finland skulle vara för hög för Norge.

### Sverige

*Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande, Folksam och Sveriges läkarförbund* tillstyrker medlemsförslaget.

*Sveriges redareförening* anför att den i första hand endast kan yttra sig över förhållandena inom handelsflottan. De anser möjligheten att ingripa mot onykterhet med stöd av 325 § sjölagen tillräcklig för handelsflottans vidkommande. Med tanke på den tätande fritidsbåttrafiken också i de leder som handelssjöfarten begagnar kan enligt föreningen medlemsförslaget emellertid få betydelse för de intressen som föreningen har att bevaka.

Föreningen anför vidare att arbetsgruppen som i anledning av rekommendation nr 15/1972 behandlar möjligheterna att genomföra enhetliga bestämmelser i Norden om småbåtar och småbåttrafiken, skulle kunna vara ett lämpligt organ att undersöka den fråga medlemsförslaget tar upp. Föreningen tillstyrker att frågan om att införa en promilleregel för sjötrafik i första hand med fritidsbåtar tas upp till ytterligare behandling.

*Svenska polisförbundet* anför att på grund av ökningen av antalet fritidsbåtar som har ägt rum under senare år har förhållandet på sjön förändrats så väsentligt att det i dag på vissa platser kan sägas vara fullt jämförbart med den trafikintensitet som förekommer på landsvägarna. En bidragande orsak till det ökade antalet olyckor till sjöss kan dels hänföras till det ökade antalet snabbgående båtar och dels till alkoholpåverkan hos båtförare. Svenska polisförbundet tillstyrker medlemsförslaget. Förslaget till yttrande har från förbundet föregåtts av en remiss till medlemmar inom sjöpolisverksamheten.

*Svenska maskinförbundet* tillstyrker medlemsförslaget.

B) *Remissyttranden som ställer sig tveksamma eller avstyrker medlemsförslaget*

*Danmark*

*Handelsministeriet* är betänksamt till införandet av promillegränser i sjötrafiken. I de nu gällande regler om användning av alkohol på fartyg har hänsyn tagits till att fartyg i motsättning till bilar och flygplan ofta är både sjömännens hem och arbetsplats. Därför har promillegränser inte införts. Straffbarheten är i stället knuten till att en person som innehar en befattning som är av betydelse för säkerheten använt alkohol eller annat rusmedel i sådan omfattning att vederbörande inte kan fullfölja sina arbetsplikter på betryggande sätt. Enligt handelsministeriet är det omöjligt att ha olika bestämmelser om bruk av alkohol beträffande yrkes- och fritidsseglande.

*Sjösportens Sikkerhedsråd* anför att enbart i ett litet antal av de olyckor som i Danmark registreras i samband med sjösport har onykterhet angivits som orsak till händelsen. Sjösportens Sikkerhedsråd anser det vara mycket olyckligt att ha två olika straffregler för samma förseelse som begåtts antingen på handelsfartyg eller fritidsbåtar. Sjöspor-

tens Sikkerhedsråd kan därför inte tillstyrka att det införs fasta promillegränser för alkoholmissbruk på fritidsbåtar.

#### *Norge*

*Kongelig norsk motorbåt-forbund* anser att gällande regler i Norge omfattar alla straffbara omständigheter som en fritidsbåtägare kan hamna i. Motorbåt-forbundet anser vidare att onykterheten till sjöss är för obetydlig för att indicera en speciell "vägtrafiklagstiftning" för båtförare och att kontroll- och administrationsapparaten i Norge inte är tillräcklig för att upprätthålla en sådan lagstiftning. Dödsolyckor till sjöss händer nästan enbart i samband med överfyllda småbåtar.

#### *Sverige*

*Sjöfartsverket* hänvisar till den år 1958 tillkallade sjölagskommitténs delbetänkande (SOU 1965: 18) där sjölagens ansvarsbestämmelser och däribland frågan om ansvar för onykterhet till sjöss behandlades. Kommitténs förslag anknöt inte straffbarheten till en viss alkoholkoncentration i gärningsmannens blod utan till en sådan onykterhet som manifesterats genom att den berusade inte kan fullgöra vissa åligganden på betryggande sätt.

Stadgandet i 325 § sjölagen som infördes i sjölagen 1967 i överensstämmelse med ovannämnda förslag är tillämplig på all sjöfart men är främst inriktad på förhållandena inom handelssjöfarten och yrkesfisket. Enligt sjöfartsverkets mening har såvitt avser dessa former av sjöfart intet inträffat som motiverar ändring av ansvarsbestämmelserna. Vad beträffar fritidsbåtstrafiken hänvisar sjöfartsverket till det yttrande som avgivits av sjösäkerhetsrådet. Sjöfartsverket kan sålunda inte tillstyrka medlemsförslaget.

*Generaltullstyrelsen* anför att det i och för sig är önskvärt med enhetliga nordiska bestämmelser om rattfylleri till sjöss. Generaltullstyrelsen stöder medlemsförslaget när det gäller intensifierad information men ställer sig tveksam till införande av promilleregler för trafikonykterhet till sjöss. Generaltullstyrelsen föreslår att erfarenheterna av den finska lagstiftningen på området avvaktas innan ytterligare åtgärder övervägs.

*Sjösäkerhetsrådet* erinrar bl. a. att den år 1970 tillsatta utredningen om fritidsbåtfrågor som enligt sina direktiv bl. a. hade att överväga frågan om promillegränser borde införas vid trafik med fritidsbåtar, i sitt betänkande "Båtliv" (SOU 1974: 95) avvisade denna tanke. Sjösäkerhetsrådet, som säger sig sedan 1971 ha mycket noga studerat polisens utredningar och rapporter om samtliga fritidsbåtolyckor med dödlig utgång, har i detta material inte funnit några omständigheter som kan förändra fritidsbåtsutredningens ställningstagande. Sjösäkerhetsrådet anser att det borde räcka med en intensifierad och utbyggd informationsverksamhet.

*Svenska hamnförbundet* är ense med förslagsställarna om att spritkonsumtion är orsak till många dödsolyckor i båttrafiken. Hamnförbundet trycker på, förutom de risker som onykterhet till sjöss innebär för båtförarna själva och medföljande personer, dess störningseffekter på miljön och på annan trafik i farlederna. Hamnförbundet ställer sig dock tveksamt till införandet av promilleregler i båttrafiken. Sådana regler måste för att få avsedd verkan kombineras med en effektiv kontroll och övervakning. Enligt hamnförbundets mening är det inte möjligt att till rimliga kostnader åstadkomma sådan övervakning. Hamnförbundet pekar på att intensifierad informationsverksamhet skulle kunna leda till större trafiksäkerhet till sjöss.

*Svenska försäkringsbolags riksförbund* ställer sig tveksamt till om man skall införa en promillegräns för att etablera straffbar trafikonykterhet till sjöss. Riksförbundet hänvisar bl. a. till sjölagskommitténs betänkande (SOU 1965: 18). Där framfördes att svårigheter kunde vara förenade med att välja promillegräns, eftersom starkt skiftande trafikförhållanden samt skilda slag av fartyg och sysslor ombord rimligen ställer olika krav i nykterhetshänseende. Förbundet påpekar behovet av ökad information till båtägare.

*Sveriges fartygsbefälsförening* delar förslagsställarnas synpunkter att åtgärder bör vidtas för att stävja onykterhet till sjöss. Föreningen som i detta ärende främst har att tillvarata de intressen som angår de ombordanställda på svenska handelsfartyg finner emellertid att ansvarsbestämmelserna i 325 § i sjölagen är fullt tillräckliga för att tillvarata de intressen som utgör grunden för den nu aktuella framställningen. Införandet av en motsvarande bestämmelse till den finska torde enligt föreningens uppfattning medföra betydande praktiska svårigheter. Föreningen avstyrker medlemsförslaget.

*Sjösportens samarbetsdelegation* hänvisar till fritidsbåtutredningens betänkande (SOU 1974: 95) och tillstyrker inte införandet av promillegräns. Samarbetsdelegationen påpekar behovet av en starkt intensifierad information dels om 325 § sjölagen och dels om de konsekvenser som är förenade med alkoholförtäring ombord i båt.

### C) Remissinstanser som avstår från att yttra sig

Med hänvisning till att Nordisk union för alkoholfri trafik är remissinstans, förutom *Nordens fackliga samorganisation (NFS)*, avstår NFS ifrån att yttra sig i saken.

### Danmark

*Sammenslutningen af danske Havne, Dansk Politiforbund, Rådet for Større Færdselssikkerhed* och *Assurandør-Societetet* har inget att anföra med anledning av medlemsförslaget.

*Danmarks Rederiforening* meddelar att medlemsförslaget icke berör rederiföreningen.

### *Norge*

*Justis- og politidepartementet* anför att frågan om införandet av promille-bestämmelser vid färd till sjöss med fritidsbåtar för närvarande behandlas av det så kallade Lien-utskottet. Justis- og politidepartementet kan inte ta ställning till medlemsförslaget förrän Lien-utskottets utredningsresultat föreligger vilket väntas bli till sommaren.

*Miljøverndepartementet* anför att frågan om införandet av promillegränser vid bruk av alkohol i fritidsbåtar för närvarande utreds av Båtlivutvalget. Båtlivutvalgets utredning väntas föreligga under våren. Miljøverndepartementet kan därför inte uttala sig om medlemsförslaget.

*Sjoassurandøernes centralforening* meddelar att eftersom ärendet också har remitterats till Skadeforsikringsselskapenes forening, som behandlar försäkringsfrågor angående fritidsbåtar, är det naturligt att Skadeforsikringsselskapenes forening besvarar hänvändelsen på försäkringsnäringsens vägnar.

### *3. Utskottet*

Ökningen av antalet fritidsbåtar, som har ägt rum under senare år, har gjort att förhållandena på sjön förändrats så väsentligt att dessa på vissa farvatten kan sägas vara fullt jämförbara med den trafikintensitet som förekommer på landsvägarna.

Alkoholpåverkade båtförare riskerar således inte endast sin egen och sin besättnings säkerhet utan de kan även förorsaka risker för andra som rör sig på sjön, exempelvis dykare, flottningsarbetare och även **handelsfartyg**, som kan tvingas till undanmanövrar som indirekt kan innebära risker t. ex. grundstötningar.

Utskottet har konstaterat att enligt statistiska uppgifter kan ca 50 % av alla sjötrafikolyckor inom Norden med dödlig utgång hänföras till onykterhet hos båtförare eller passagerare. Den största delen av dessa sjötrafikolyckor skedde också i förbindelse med överfyllda småbåtar.

Som förslagsställarna anför är även frågan om inverkan av andra berusningsmedel än alkohol samt läkemedel av betydelse i detta sammanhang.

Det är utskottets uppfattning att åtgärder behövs för att förebygga onykterhet hos förare av fritidsbåtar och andra som fullgör uppgifter som är av betydelse för säkerheten ombord.

Utskottet delar förslagsställarnas mening om att ett första steg för att främja trafiknykterheten till sjöss bör vara en intensifierad och utbyggd information till båtägarna dels om gällande bestämmelser, dels om de allmänna risker som är förenade med alkoholförtäring i sam-

band med förande av fritidsbåtar. Därvid har myndigheterna skäl att etablera samarbete framförallt med båtorganisationerna, både seglarföreningar och motorbåtsorganisationer, i syfte att motarbeta uppfattningen att det finns ett naturligt samband mellan alkohol och båtliv. Dessa organisationer har möjlighet att bland sina medlemmar och även utåt verka för att en ny värdeskala skapas i detta avseende. Syftet bör vara att arbeta för att den allmänna opinionens inställning till nykterhet till sjöss blir positivare.

Vidare finner utskottet att behov föreligger att samtidigt intensifiera övervakningen och kontrollen av bestämmelsernas efterlevnad.

Danmark, Finland och Sverige har bestämmelser om onykterhet till sjöss där straff stadgas för att på fartyg fullgöra uppgift av väsentlig betydelse för säkerheten ombord och därvid vara så påverkad av alkohol eller annat rusmedel att det måste antagas att han inte på betryggande sätt kan utföra det som därvid åligger honom. Finland har dessutom bestämmelser enligt vilka rattonykterhet till sjöss är straffbar om blodalkoholhalten överstiger 1.5 promille. Ovannämnda regler är enligt rättspraxis i respektive länder tillämpliga på såväl handels- som fritidsfartyg. Norsk lagstiftning stadgar straff för förare av fartyg, maskinist, styrman, telegrafist m. fl. som uppsåtligt eller oaktsamt berusar sig under tjänsten eller när denna förestår. Vidare straffas underordnade på norska fartyg om de är berusade i tjänst. Norge har dessutom speciella bestämmelser om helnykterhet (avhållsbestämmelser) för personer som tjänstgör på passagerarbåtar. Av en utredning som utskottet mottog under slutbehandlingen av medlemsförslaget ("Båtlivutredningen 1978") framgår att enligt norsk rättspraxis fritidsseglande jämställs med den yrkesmässiga sjötrafiken vad angår straffansvar för onykterhet i sjötrafiken.

Då en stor del av de myndigheter som yttrat sig i saken till utskottet uttalat tveksamhet till förslaget vad avser promillegränser, vill inte utskottet i detta skede ta ställning till införandet av promillegränser i sjötrafiken.

Båttrafiken mellan de nordiska länderna har ökat kraftigt under de senaste åren. Mot bakgrund av denna ökning har rek. nr 15/1972 ang. enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar antagits. Denna livliga båttrafik över gränserna, samt det faktum att spritkonsumtionen till sjöss är ett ur trafiksäkerhetsmässig synpunkt stort problem, leder till att utskottet anser att bestämmelserna rörande alkoholmissbruk inom sjötrafiken bör harmoniseras de nordiska länderna emellan.

Under åberopande av vad som ovan anförts hemställs att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att arbeta för att informationen om bestämmelser mot onykterhet (beruselse) till sjöss och om de allmänna risker som är

- förenade med alkoholförtäring i samband med förande av fritidsbåtar utbyggs och intensifieras,
2. att låta undersöka möjligheterna att harmonisera lagstiftningen i de nordiska länderna angående trafikonykterhet till sjöss.

Västerås den 29 juni 1978

*Chr. Christensen (KrF)*

*Bjarne Mørk Eidem (A)*

*Ralf Friberg (Sd)*

*Alfred Håkansson (c)*

*Jeppe Kristensen (V)*

*Håkon Kyllingmark (H)*

*Thor Lund (A)*

*Sven Mellqvist (s)*

*Otto Mørch (S)*

*Rolf Sellgren (fp)*

*Seppo Westerlund (Lkp)*

*Folke Woivalin (ÅS)*

Förman

**BILAGA 3, I** efterhand inkomna yttranden (se supplementband, s. 225)



## Medlemsförslag om nordisk industrialiseringsfond för Färöarna

(Väckt av Sverrir Hermannsson, Magnús Kjartansson och Erlendur Patursson)

Bl. a. som fölge av fiskerigrenseutvidelsene i Nord-Atlanten står det færöyske samfunn idag overfor lösningen av en rekke presserende oppgaver. Disse kan i korte trekk oppsummeres slik:

1. Det må skje en nedtrapping av fjernfiskeflåten — eller iallfall foreløpig og i beste fall — en betydelig begrensning av denne flåtes drift til fordel for en utvidelse av fiskeflåten i hjemlige farvann.

2. Det må skje en radikal omlegging av fisketilvirkningen på land mot høyere grad av foredling, og det må satses sterkt på bl. a. fiskeoppdrett (örret, laks) og andre hittil mindre utnyttede ressurser som f. eks. musling, kolmule, akkar (blekksprut), tang og tare etc.

3. For å skape alternative arbeidsplasser og øke selvforsyningsgraden må annen industri utbygges og fram for alt må jordbruket gjenoppbygges og moderniseres.

Disse strukturendringer vil stille krav om tilgang av kapital langt ut over hva som kan oppnås hos de nåværende finansieringskilder.

Ser man bort fra finansiering av fiskefartøyer, så har Færøyene diverse industrivennlige fonds med en årlig utlånsramme på tilsammen ca. 9 mill. d. kr. Forutsettes da en egenkapital på 10—15 % og at den danske Egnsudviklingsfond yter maksimal bistand — d. v. s. ca 45 % av investeringskostnadene — vil de totale investeringer i nye virksomheter og modernisering av eldre måtte begrenses til rundt regnet 20 mill. d. kr. årlig — eller omregnet ca. 500 d. kr. pr. innbygger. Noen ”ny gi” for det færöyske samfunn skaper et slikt belöp forståelig nok ikke og da slett ikke stilt overfor nevnte nødvendige strukturendringer innen næringslivet.

I forbindelse med det nedenfor anførte forslag om et nordisk industrialiseringsfond for Færøyene bör has i erindring det rentefrie lån på 14 mill. USA-dollar som i sin tid fra nordisk side ble ydet Island ved landets inntreden i EFTA.

Likeledes kan erindres om at det på Nordisk Råds sesjon i 1974 ble vedtatt en rekommandasjon om at Nordisk Ministerråd skulle undersøke forutsetningen for å opprette et fond for regionalpolitisk samarbeid innen Nordkalottområdet, og videre at økonomisk utvalgs ordfører ved forslagets behandling i rådet bl. a. uttalte at:

”Det i våra nordiska länder finns områden som har ungefär samma behov som Nordkalotten på det regionalpolitiska området.”

Tilbakebetaling av det omtalte islandske lånet skal påbegynnes i 1980. Det vil da være naturlig at disse tilbakebetalinger inngår i det nedenfor foreslåtte industrialiseringsfond for Færøyene. For imidlertid å utfylle det ”tomrum” som inntil da ville oppstå, foreslås at hvert av de nordiske land i årene 1978 og 1979 innskyter et nærmere fastsatt belöp i fondet.

I henhold til det anførte stilles da følgende forslag, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å opprette et nordisk industrialiseringsfond for Færøyene, hvis grunnkapital tilveiebringes, dels ved et nærmere fastsatt innskudd fra hvert av de nordiske land i årene 1978 og 1979, og dels ved de i de etterfølgende (15) år inngående avdrag fra nordisk industrialiseringsfond for Island.

Reykjavík och Tórshavn, 21. november 1977

*Sverrir Hermannsson (Sj)*

*Magnús Kjartansson (Ab.)*

*Erlendur Patursson (Tvfl)*

*BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 227)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget**

Til Økonomisk utvalg er henvist ovennevnte medlemsforslag, som er behandlet av utvalget 15. august 1978 i Mariehamn. 30. oktober 1978 i Helsingfors og 8. januar 1979 i Oslo.

*1. Medlemsforslaget*

I medlemsforslag A 519/e rekommanderes Nordisk Ministerråd å opprette et nordisk industrialiseringsfond for Færøyene, hvis grunnkapital tilveiebringes, dels ved et nærmere fastsatt innskudd fra hvert av de nordiske land i årene 1978 og 1979, og dels ved de i de etterfølgende (15) år inngående avdrag fra nordisk industrialiseringsfond for Island.

Forslagsstillerne anfører at bl. a. som følge av fiskerigrenseutvidelsene i Nord-Atlanteren står det færøyske samfunn overfor løsningen av en rekke oppgaver.

Det må skje en nedtrapping av fiskeflåten i fjerne farvann til fordel for en utvidelse av fiskeflåten i hjemlige farvann.

Det må foretas en radikal omlegging av fisketilvirkningen på land mot høyere grad av foredling og det må satses sterkt på fiskeoppdrett og andre hittil mindre utnyttede ressurser.

For å skape alternative arbeidsplasser og øke selvforsyningsgraden må annen industri utbygges og fram for alt må jordbruket gjenoppbygges og moderniseres.

Dette vil stille krav om kapital langt ut over det som kan oppnås hos de nåværende finansieringskilder.

Forslagsstillerne hevder videre at bortsett fra finansieringen av fiskefartøyer, har Færøyene diverse industrivennlige fonds som maksimalt begrenses til rundt regnet 20 millioner d. kroner årlig, dvs. ca. 500 d. kroner pr. innbygger.

Det vises dessuten til at de nordiske land ytet et rentefritt lån på 14 mill. US dollar til Island ved landets inntreden i EFTA. Tilbakebetalingen av dette lån begynner i 1980. Disse tilbakebetalinger burde etter forslagsstillerens mening inngå i det foreslåtte industrialiseringsfond for Færøyene. Inntil det skjer bør de nordiske land i årene 1978 og 1979 innskyte et nærmere fastsatt beløp i fondet.

## 2. Remissuttalelser

Remissuttalelser er mottatt fra følgende myndigheter og organisasjoner:

### *Nordiske:*

Nordens fackliga samorganisation

### *Danmark:*

Statsministeriet  
Handelsministeriet  
Rigsombudsmanden på Færøerne  
Føroya Landstyri  
Det rådgivende udvalg vedrørende Færøerne  
Provinshandelskammeret  
Industrirådet  
Den danske Bankforening  
Dansk Arbejdsgiverforening  
Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger (FDB)  
Danmarks Sparekasseforening  
Danmarks Rederiforening  
P/F Sjøvinnubankin

### *Finland:*

Ministeriet för utrikesärendena  
Finansministeriet  
Finlands bank  
Ålands landskapsstyrelse  
Arbetsgivarnas i Finland centralförbund  
Affärsarbetsgivarnas centralförbund AAC

### *Island:*

Industriministeriet  
Islands Seddelbank

### *Norge:*

Finansdepartementet  
Handelsdepartementet  
Industridepartementet  
Kommunaldepartementet  
Norges bank  
Norges industriforbund  
Norsk arbeidsgiverforening  
Den norske bankforening

### *Sverige:*

Kommerskollegium  
Arbetsmarknadsstyrelsen  
Statens industriverk  
Sveriges riksbank  
Styrelsen för teknisk utveckling  
Stockholms handelskammare  
Skånes handelskammare  
Handelskammaren i Göteborg-Västsvenska handelskammaren

Sveriges grossistförbund  
Svenska arbetsgivareföreningen  
Sveriges redareförening  
Svenska bankföreningen  
Sveriges exportråd

I det følgende skal en først omtale de remissuttalelser som støtter medlemsforslaget, deretter de som går imot det og til slutt de som stiller seg avventende eller ikke tar noe standpunkt.

### **Remissuttalelser som i det vesentlige støtter medlemsforslaget**

#### *Danmark:*

*Føroya Landstyri* viser til sin remissuttalelse av 28. mars 1977 i anledning medlemsforslaget A 499/e hvor landstyret ga sin tilslutning til hovedsynspunktene om behovet for utbygging av industrien på Færøyene som en følge av de nye og endrede vilkår for det færøyske fiskerierhverv i forbindelse med fiskerigrenseutvidelsene i Nordatlanten. Landstyret pekte i samme brev på den avgjørende sammenheng mellom på den ene side utbyggingen av industrien og på den annen side sikringen av den nødvendige produksjon av elektrisk energi.

Landstyret ser med velvilje på de skritt som i nordisk samarbeid måtte bli tatt til støtte for forbedringen av leve- og trivselmulighetene på Færøyene, herunder forslaget om et industrialiseringsfond for Færøyene.

Landstyret ønsker imidlertid å påpeke den sentrale betydning for det færøyske samfunns utviklingsmuligheter, som en løsning av energi-problemet er uttrykk for.

*FDB* uttaler at den nordiske andelsbevegelse har tradisjon for utstrakt samarbeid på innkjøps-, produksjons- og eksportområdet. Dette skjer ut fra en oppfattelse av at Norden i mange henseende har felles interesser, som best varetas ved en samlet innsats.

Det er derfor et prisverdig initiativ å foreslå en felles nordisk løsning på det strukturelle problem som Færøyene står overfor.

*P/F Sjøvinnubankin* uttaler at i forbindelse med oppbyggingen av fiskeflåten og industrien er det bruk for megen kapital.

Hittil eksisterende lånemuligheter har i den senere tid ikke vært tilstrekkelige. Det sterkt økende energiforbruk i forbindelse med industrialiseringen stiller store krav. Etter de opplysninger banken har fått, fremgår at kapitalbehovet foreløpig utgjør ca. 100 millioner d. kroner for de første 4 år.

Banken støtter derfor medlemsforslaget.

#### *Finland:*

*Ministeriet för utrikesärendena* anser det åpenbart at industrialiseringsbehov foreligger på Færøyene og at kapitalspørsmålet ved denne

industrialisering har en nøkkelrolle. Ministeriet slutter seg derfor til de synspunkter som er fremlagt i medlemsforslaget.

Spørsmålet om hvorledes den nødvendige kapital skal skaffes til veie bør imidlertid undersøkes nøye. I prinsippet kan finansiering skje gjennom Nordisk investeringsbank, gjennom inntekter fra tilbakebetalingen av lånet til det nordiske industrialiseringsfond for Island og på ren nasjonal basis. Før definitiv beslutning treffes, bør disse synspunkter samt retningslinjene for det foreslåtte investeringsfond undersøkes nærmere.

*Alands landsskapsstyrelse* stiller seg positivt til forslaget, da det foreligger behov for kapital til en strukturendring av næringslivet på Færøyene. Det foreslåtte fond kan også ses på som et viktig ledd i de regionalpolitiske bestrebelse i Norden.

#### *Island:*

*Industriministeriet* støtter forslaget om at de nordiske land går sammen om å fremme industrien på Færøyene. Da forslaget forutsetter at industrialiseringsfondet for Færøyene delvis skal få som startkapital tilbakebetalingen av Nordisk Industrialiseringsfond for Island, gjør ministeriet oppmerksom på at det er fondets styre som bestemmer hvordan startkapitalen skal tilbakebetales fra det 10. til det 25. år etter fondets opprettelse. Dette innebærer så stor usikkerhet at tilbakebetalingen bare kan bli til begrenset nytte for industrialiseringen på Færøyene. Det er derfor nødvendig å finne andre veier som hurtigere og mer effektivt kan fremme industrien på Færøyene.

#### *Norge:*

*Handelsdepartementet* ser betydningen av at det opprettes et industrialiseringsfond for Færøyene og mener derfor at Norge bør støtte tanken, dersom de andre nordiske land går inn for et slikt syn.

Departementet presiserer at det er viktig at et fond blir brukt til å bygge ut annen industri enn fiskeforedlingsindustri.

#### *Sverige:*

*Arbetsmarknadsstyrelsen* har ikke noe å innvende mot det som er anført i medlemsforslaget.

*Statens industriverk* mener at forslaget må ses i relasjon til Nordisk Råds oppgaver på det regionalpolitiske område. Industriverket går ut fra at det anses å foreligge tilstrekkelige motiver for å støtte det færøyske næringsliv som et ledd i regionalpolitikken.

Det er fisk og ull som skulle kunne danne grunnlag for industriell produksjon på Færøyene. En modernisering av eksisterende anlegg samt en ytterligere videreføring av produkter basert på disse råvarer skulle være tenkbare industrielle utviklingsprosjekter.

Nordisk industrialiseringsfond for Island har hatt et nordisk styre og har på denne måte kunnet formidle erfaringer fra samtlige nordiske land av verdi for islandsk industri. Fondet har ikke bare drevet utlånsvirksomhet, men har også reservert en del av midlene for myke lån og bidrag til aktiviteter av mere foretaksservicebetont karakter som f. eks. bransjeutredninger, utdannelses- og rådgivningsinnsats og samarbeidsprosjekter. Erfaringene av dette arbeid har vært positive.

Hvis man overfører disse erfaringer på forslaget om et nordisk industrialiseringsfond for Færøyene, burde en tilsvarende stimulans kunne oppnås for færøysk industri og næringsliv forøvrig.

Industriverket vil derfor for sin del ikke motsette seg forslaget for å skape et industrialiseringsfond etter dette mønster, forutsatt at de øvrige nordiske land støtter forslaget og forutsatt at det anses forenlig med Nordisk Råds virksomhet innen det regionalpolitiske området.

*Sveriges grossistförbund* finner det rimelig at de nordiske land bidrar til å utvikle det færøyske næringslivet, ikke minst for å redusere landets ensidige avhengighet av fisket.

*Stockholms handelskammare* har for sin del ikke noe å innvende mot medlemsforslaget. Handelskammeret fremholder at etablering av et særskilt nordisk industrialiseringsfond for Færøyene ville sannsynligvis gi forutsetninger for et øket samarbeid med Nordisk investeringsbank.

*Skånes handelskammare* har for sitt vedkommende ikke noe å innvende mot medlemsforslaget. Handelskammeret reiser imidlertid spørsmålet om ikke Nordisk industrifond, som har vært i virksomhet i fire år, skulle kunne gis i oppdrag å bidra til den tilsiktede virkning.

*Handelskammaren i Göteborg — Västsvenska handelskammaren* slutter seg til de synspunkter som er fremført overfor av Skånes Handelskammare.

### **Remissinstanser som går imot eller som ikke støttet medlemsforslaget**

#### *Danmark:*

*Statsministeriet* mener på bakgrunn av de uttalelser som er mottatt fra det færøyske landsstyre, Rigsombudsmanden på Færøerne og Det rådgivende utvalg vedrørende Færøerne at det for tiden ikke er behov for å søke etablert nye finansieringskilder for færøysk industri og energiforsyning.

*Rigsombudsmanden på Færøerne* viser til uttalelse fra Færøernes landsstyre; samtidig peker han på de i sin skrivelse av 30. november 1972 anførte betraktninger vedrørende medlemsforslag A 376/e.

Forøvrig finner han grunn til å nevne at det er muligheter for å finansiere utbygging av energiforsyningen av midlene av et investeringsfond opprettet i henhold til lov nr. 28 av 29. januar 1964.

*Det rådgivende utvalg vedrørende Færøerne* viser til sin uttalelse av 17. januar 1977 angående medlemsforslag A 499/e hvor det konkluderes at det for tiden ikke kan anses å være behov for ytterligere bistand til finansiering av industriinvesteringer og investeringer i fiskefartøyer på Færøyene. Utviklingen i de siste år har ikke endret vesentlig ved forutsetningene for analysen i denne redegjørelse. Behovet for omlegging i færøysk fiskeri vil neppe komme så hurtig og heller ikke bli av et slikt omfang som man tidligere hadde fryktet.

I det forløpne år har det ikke vært generelle tendenser til stigning i industriinvesteringerne som ikke har kunnet finansieres gjennom eksisterende kanaler.

Hva angår utbyggingen av energiforsyningen, viser utvalget til Rigsombudsmandens brev av 16. august 1978, hvor mulighetene for lån i Investeringsfondet for Færøyene omtales.

Utvalget fastholder derfor sin konklusjon fra januar 1977 som går ut på at det ikke eksisterer for øyeblikket noe behov for nye finansieringskilder — utover de eksisterende — til finansiering av investeringer i færøysk industri og fiskeri.

*Den danske Bankforening* er oppmerksom på at som følge av strukturproblemene innenfor fiskerinæringen, vil det færøyske samfunn stå overfor meget betydelige finansieringsoppgaver. Dertil kommer investeringsbehovet i forbindelse med nødvendig utbygging av Færøyenes energiforsyning i de nærmeste år.

Bankforeningen er klar over at nevnte finansieringsoppgaver i alle tilfelle vil kreve en vesentlig kapitalimport og finner det avgjørende at finansieringsbehovene kan dekkes i nødvendig omfang. Bankforeningen finner det imidlertid prinsipielt betenkelig at en del av finansieringsbehovet søkes dekket på den i forslaget skisserte måte.

#### *Finland:*

*Finansministeriet* mener at slike saker bør avgjøres innen rammen for Nordisk Investeringsbanks organisasjon. Hvis man skulle treffe beslutninger om vesentlige spesialordninger, burde man ta hensyn også til Ålands og Nordkalottens interesser. Til direkte finansiering over statsbudsjettet for årene 1978 og 1979 er mulighetene meget begrenset.

*Finlands bank* viser til et tilsvarende forslag om nordisk finansieringsstøtte til færøysk industri i 1977. Finlands Bank konstaterte da at et slikt arrangement kan sammenlignes med utviklingskreditter, selv om det her er spørsmål om et nordisk prosjekt som retter seg mot et område med høyt inntektsnivå. Før en kan ta standpunkt bør en være oppmerksom på at rammen for statens budsjett er snever. Disse synspunkter er etter bankens mening fortsatt relevante.

I forslaget nevnes ikke noe om hvor omfattende industrialiseringsfondet bør være, men Islands industrialiseringsfond på 14 millioner



US dollar beregnes i sin helhet å utgjøre bare en del av grunnkapitalen. Hvis totalbehovet er det samme som anført i det medlemsforslag som ble lagt fram i 1977, nemlig ca. 70 millioner US dollar, skulle midlene fra Islandsfondet bare utgjøre en femtedel av grunnkapitalen.

Færøyenes budsjett 1978 utgjør ca. 80 millioner US dollar. Bruttonasjonalproduktet 1977 var ca. 8 000 US dollar per capita. Det tilsvarende for Finland var ca. 6 300 US dollar per capita. I forhold til den færøyske økonomi og andre nordiske finansieringsarrangementer er det foreliggende prosjekt ganske omfattende.

En videreplassering av avdragene fra Islandsfondet i årene 1980—1995 til fordel for Færøyene kunne eventuelt motiveres med nordiske argumenter. Finlands andel av dette grunnkapital utgjør 2,7 millioner US dollar. Når anvendelsen av disse midler overveies, er det grunn til å ta det foreliggende prosjekt i betraktning samtidig med andre alternativer, i tilfelle midlene fra Islandsfondet skal forbeholdes nordiske økonomiske samarbeidsprosjekter. På den andre siden synes reservering av et særskilt beløp for det færøyske prosjekt å være mindre motivert.

#### *Norge:*

*Finansdepartementet* mener at etablering av et fond for industriell utvikling på Færøyene bør ses i sammenheng med det mere omfattende spørsmål om å etablere et nordisk regionalpolitisk program. Departementet er kjent med at et slikt program er under vurdering i Nordisk embetsmannskomiteé. Hvis programmet blir realisert, vil det være naturlig at former for industrialiseringsstøtte til Færøyene vil være et av de prosjekter som da kommer under overveielse. Finansdepartementet anser det meget viktig at eventuell støtte til Færøyene må være resultatet av en prioritering mellom konkurrerende tiltak i Norden.

Forøvrig ser departementet det prinsipielt betenkelig, og også ulogisk, om en knytter sammen avdragsbetaling i Nordisk industrialiseringsfond for Island med innskott i et industrialiseringsfond for Færøyene. Ved et slikt finansieringsopplegg vil fordeling av støtte etter behov bli motvirket.

*Industridepartementet* har visse prinsipielle betenkeligheter ved at det på nordisk basis etableres et fond som øremerkes for den industrielle utvikling på Færøyene. Færøyene hører med til dansk jurisdiksjon. Den industrielle utvikling på Færøyene bør derfor være et dansk ansvar.

Nordisk embetsmannskomiteé for regionalpolitikk (NÄRP) arbeider med spørsmålet om et nordisk regionalpolitisk program. Bl. a. skal det vurdere etableringen av et regionalpolitisk fond for Nordkalotten, men det er mulig at et eventuelt fond også vil omfatte andre geografiske områder i Norden med samme behov som Nordkalotten.

Det vil være naturlig at et eventuelt nordisk regionalpolitisk fond bør kunne benyttes for å stimulere den industrielle utvikling på Færøyene.

*Kommunal- og arbeidsdepartementet* mener at medlemsforslaget må

ses i sammenheng med spørsmål om opprettelse av et nordisk regionalpolitisk fond. Det viser i denne forbindelse til NÄRP-utredningen som vil foreligge i nær fremtid.

Et alternativ til et spesielt fond kan være å utvikle den regionalpolitiske innretning i de nordiske organene Investeringsbanken, Industriefondet og Kulturfondet. F. eks. kunne et industrifond knyttes til Investeringsbanken og nyttes bl. a. til å realisere risikofylte utviklingsprosjekter.

*Norges bank* er i tvil om opprettelsen av et ytterligere industrifond vil være en egnet fremgangsmåte til å håndtere de generelle og mer langsiktige strukturproblemer i Færøyenes næringsliv, da det allerede eksisterer flere slike fonds på Færøyene, foruten det danske Egnsudviklingsfond.

En overføring til Færøyene av avdragsbetalinger som Island heretter skal foreta på lånet til Nordisk industrialiseringsfond for Island, synes ikke å være en riktig bruk av disse midler. Lånet hadde sin bestemte bakgrunn i Islands inntreden i Efta, som en kompensasjon for den midlertidige konkurranse- og betalingsmessige merbelastning dette medlemskap ville påføre Islands økonomi.

### **Remissinstanser som ikke tar standpunkt til medlemsforslaget**

#### *Nordiske:*

##### *Nordens fackliga samorganisation*

En arbeidsgruppe innenfor NFS gransker de industripolitiske spørsmål og utarbeider forslag til tiltak. Derved vil også visse ulike regionalpolitiske støttetiltak av betydning for den industrielle utviklingen i de forskjellige regioner bli gransket.

NFS vil som følge herav avstå fra å uttale seg om medlemsforslaget, men vil samtidig påpeke at forslaget bør ses i et samlet nordisk regional- og industripolitisk perspektiv.

#### *Danmark:*

*Danmarks Sparekasseforening* meddeler at den ikke har noen bemerkninger til medlemsforslaget.

*Provinshandelskammeret* uttaler at forslaget ikke gir handelskammeret foranledning til bemerkninger.

*Danmarks Rederiforening* meddeler at den ikke har bemerkninger eller supplerende opplysninger til det reiste forslag.

*Dansk Arbejdsgiverforening* avstår fra å uttale seg.

*Industrirådet* uttaler at forslaget ikke foranlediger til bemerkninger.

#### *Finland:*

*Affärsarbetsgivarnas centralförbund AAC* avstår fra å uttale seg.

*Arbetsgivarnas i Finland centralförbund* avstår fra å uttale seg.

*Island:*

*Islands Seddelbank* viser i sin uttalelse til Overenskomsten om Nordisk industrialiseringsfond for Island, hvor det bl. a. står: "Fra det 10. år skal fonden etter bestyrelsens nærmere beslutning suksessivt i de næste 15 år og i overensstemmelse med den ovennævnte fordeling uden rente tilbakebetale til Danmark, Finland, Norge og Sverige beløb svarende til de af landene indbetalte bidrag. Bidragene skal være fuldt tilbakebetalt ved udgangen af det 25. år efter fondens opprettelse".

Ifølge denne artikkel er det helt ut i fondsstyrets makt å bestemme når og hvorledes tilbakebetalingene skal finne sted. I denne forbindelse må styret nødvendigvis ta hensyn til fondets likviditet til enhver tid og etterspørsel etter lån. En tilbakebetaling som beskrevet i medlemsforslaget er derfor neppe realistisk, da det vil dreie seg om uvisse og uregelmessige betalinger.

Angående idéen om å opprette et særlig industrialiseringsfond for Færøyene kan *Islands Seddelbank* bare henvise til erfaringer fra Industrialiseringsfondet. Dette har spilt en viktig rolle for å fremme eksportindustrien og styrke den industri, som på grunn av tollnedsettelse, konkurrerer sterkt med importen. Fondet har også bidratt til å øke Islands og de andre nordiske lands forbindelser, særlig hva angår teknikk- og spesialisters tjenesteytelser. Generelt kan man si at opprettelsen av fondet er et godt eksempel på et fruktbringende nordisk samarbeid.

*Norge:*

*Norges industriforbund* har ingen bemerkninger til selve forslaget, men vil gjerne få anledning til å komme tilbake til saken når eventuelle retningslinjer for anvendelsen av fondets midler og det samarbeid som må forventes i forbindelse med prosjektene blir diskutert.

*Den norske bankforening* har ingen kommentarer til forslaget.

*Norsk arbeidsgiverforening* har ingen kommentarer til forslaget.

*Sverige:*

*Kommerskollegium* peker på at Færøyene i motsetning til moderlandet Danmark ikke er medlem av EF og kan derfor ikke nyte godt av fellesskapets regionalpolitiske støtte. I første hånd bør Færøyene undersøke om Nordisk Investeringsbank og Nordisk Industrifond kan bidra med finansiering av prosjekter på Færøyene. Hvis dette ikke lar seg gjøre, bør det utredes om Færøyene kan komme i betraktning ved regionalpolitisk støtte på nordisk basis.

Så vel spørsmålet om mottak av regionalpolitisk støtte som eventuell etablering av et særskilt investeringsfond bør behandles etter at det er foretatt en utredning om det faktiske investeringsbehovet.

*Styrelsen för teknisk utveckling (STU)* uttaler at de spørsmål som forslaget omfatter, bare perifert berører STU's arbeidsoppgaver. STU henviser til Nordisk industrifond.

*Svenska bankföreningen* har ingen synspunkter å anføre i anledning medlemsforslaget.

*Sveriges redareförening* meddeler at forslaget ikke direkte berører de interesser rederforeningen i henhold til vedtektene skal ivareta. Rederforeningen avstår derfor fra å uttale seg om saken.

*Svenska arbetsgivareföreningen* avstår fra å uttale seg om medlemsforslaget, da saken ligger utenfor deres område.

*Sveriges riksbank* avstår fra å uttale seg om forslaget.

*Sveriges exportråd* har ingen kommentarer til forslaget.

### 3. Utvalget

Utvalget er oppmerksom på det ensidig sammensatte næringsliv på Færøyene. Bortsett fra fiskeprodukter utgjør industrivarer en liten del av Færøyenes eksport. Fisket og fiskeindustrien står overfor viktige oppgaver. Det synes nødvendig å foreta en betydelig omlegging av anleggene for fisketilvirkning mot høyere grad av foredling, samt utbygging av annen industri.

Spørsmålet om nordisk finansieringsstøtte med sikte på industriell utbygging på Færøyene har tidligere vært drøftet i Nordisk Råd. Utvalget viser i denne forbindelse til medlemsforslag A 376/e, om et nordisk industrifond for Færøyene. Under den 21. sesjons 1. samling i 1973 besluttet Nordisk Råd etter tilråding fra Økonomisk utvalg ikke å foreta seg noe i anledning av medlemsforslaget. Utvalget la den gang særlig vekt på opplysninger lagt fram av Statsministeriet i Danmark, som uttalte at det er slike finansieringsmuligheter til rådighet for det færøyske ervervsliv, at kapitalbehovet til den nødvendige utbygging må anses å kunne dekkes i de nærmeste år. Ministeriet kunne derfor ikke anbefale medlemsforslaget.

Et nytt medlemsforslag, A 499/e om nordisk finansieringsstøtte til færøysk økonomi, var ført på sakslisten for sesjonen 1977. Dette ble imidlertid ikke behandlet, idet forslagsstilleren tilbakekalte forslaget.

Etter utvalgets oppfatning er det visse prinsipielle betenkeligheter ved at det på nordisk basis etableres et fond som øremerkes for den industrielle utvikling til ensidig fordel for et av medlemslandene. Det nordiske industrifond for Island kan neppe påberopes til støtte for medlemsforslaget, da dette fond var en kompensasjon for Eftalandenes gradvise tollfrie adgang til Islands marked.

Av remissmaterialet fremgår at forskjellige danske og færøyske fond har bevilget gunstige lån til for Færøyenes industrielle utvikling. Hvorvidt disse lånemuligheter er tilstrekkelige, har utvalget ikke nødvendig materiale for å kunne vurdere. Utvalget vil imidlertid vise til Statsministeriets remissuttalelse om at det for tiden ikke er behov for å etablere nye finansieringskilder for færøysk industri og energiforsyning.

Spørsmålet om etablering av et fond for industriell utvikling på Fær-

øyene bør ses i sammenheng med et nordisk regionalpolitisk program. Visse former for industrialiseringsstøtte til Færøyene ville eventuelt kunne være et av prosjektene for nærmere vurdering. Utvalget forutsetter at dette i så fall måtte være et resultat av prioritering mellom konkurrerende tiltak i de nordiske land.

Under henvisning til ovenstående foreslår utvalget

at Nordisk Råd ikke foretar seg noe i anledning medlemsfor-  
slag A 519/e.

Oslo, 8 januar 1979

*Johannes Antonsson (c)*

*Gunnar Berge (A)*

*Ilkka-Christian Bjørklund (Skdl)*

*Kjell-Olof Feldt (s)*

Formann

*Allan Hernelius (m)*

*Johan J. Jacobsen (Sp)*

*Knut Johansson (s)*

*Lars Korvald (Kr. F)*

*Jeppe Kristensen (V)*

*Gunnar Richardson (fp)*

*Irma Rihtniemi-Koski (Kok)*

*Poul Schlüter (KF)*

*Reiulf Steen (A)*

*V. J. Sukselainen (K)*

*Bernhardt Tastesen (S)*

*Erkki Tuomioja (Sd)*

*Kåre Willoch (H)*

### Reservasjon

Som påpeget i motiverne til medlemsforslaget samt i de færøske re-  
missudtalelser står færøsk næringsliv over for gjennomgribende struktu-  
relle forandringer, som vil stille krav om tilgang af kapital langt ud over,  
hvad kan opnås hos nuværende finansielle kilder. Dette er en uomstøde-  
lig kendsgerning.

Ligeledes er det en uomstødelig kendsgerning, at denne strukturelle  
omstilling af det færøske næringsliv vil være mindst lige så indgribende  
for færøsk næringsliv som omstillingen i sin tid af det islandske næ-  
ringsliv som følge af Islands indtræden i EFTA.

Tilbagebetalingen af det islandske lån skal påbegyndes i 1980, og det  
vil da være naturligt, at disse midler, efterhånden som de frigøres, an-  
vendes til et formål, som er ganske analogt med det forrige.

I henhold hertil stilles følgende forslag:

- . Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at oprette et  
nordisk industrialiseringsfond for Færøerne, hvis grundkapital  
tilvejebringes ved de indgående afdrag fra nordisk industriali-  
seringsfond for Island.

Oslo, den 8. januar 1979

*Erlendur Patursson (Tvfl)*

## Medlemsförslag

### om yrkesutbildning för ungdom m. fl. grupper

*(Väckt av Erling Dinesen, Gylfi Þ. Gíslason, Knut Johansson, Sture Palm, Ulf Sundqvist och Bernhardt Tastesen)*

I det program den nordiska arbetarrörelsen antog 1976 betonas bl. a. att inträdet på arbetsmarknaden för den som är ung är ett viktigt steg. Hur och om man accepteras där är ofta bestämmande för uppfattningen om samhället. Gångna tiders massarbetslöshet präglade på så vis generationer av medborgare. Varje ung människa måste tillförsäkras arbete eller meningsfull utbildning. Samhällets ansvar på denna punkt måste vägleda reformarbetet även på skolans område. Samspelet mellan utbildning och yrkespraktik måste förnyas under medverkan såväl av arbetsgivarna som av löntagarnas fackliga sammanslutningar. I ett längre tidsperspektiv skall alla tillförsäkras rätten till återkommande utbildning.

Inom fackföreningsrörelsen i Norden har man under en följd av år ägnat stor uppmärksamhet åt frågan om en samordning av yrkesutbildningen. Skillnader länderna emellan i fråga om lärlingsbestämmelser, kompetensregler etc. vållar i åtskilliga fall praktiska problem och olägenheter för medlemmarna. Därtill kommer att olikheterna också hindrar den fria rörlighet som är en av grundprinciperna i arbetsmarknads-samarbetet.

Inom flera branscher har de fackliga organisationerna inlett kartläggnings- och utredningssamarbete med syfte dels att rasera nu existerande hinder, dels att forma riktlinjer för yrkesutbildningens reformering i respektive land.

Nordiska byggnads- och träarbetarefederationen (NBTF) hör till de sammanslutningar som mycket utförligt har behandlat hithörande problem. Så sent som 1976 antog federationen ett uttalande i vilket principer angavs för den yrkesmässiga grundutbildningen. Uttalandets huvudpunkter är följande:

1. Alla unga, oavsett förmåga i tekniskt eller praktiskt hänseende och oavsett social och ekonomisk grund, skall tillförsäkras samma möjligheter till utbildning och personlig utveckling. Alla unga skall få en realistisk grund för val av utbildning och yrke. Den yrkesmässiga grundutbildningen skall prioriteras och jämföras med den allmänna gymnasiala eller tekniska utbildningen.

2. Som ett led i strävandena att kunna erbjuda utbildningssökande en attraktiv yrkesmässig utbildning och tillförsäkra arbetsmarknaden tillgång på kvalificerad arbetskraft, skall det, i samarbete med de centrala undervisningsmyndigheterna och arbetsmarknadens organisationer, som en fortsättning av folkskolan, etableras gymnasiala och branschriktade grundskolor.

3. Under basåret skall det ges tillgång till praktisk kunskap inom yrkesområdena och i ökad omfattning ges undervisning i samhällsorienterande och yrkesorienterande ämnesområden, allmän undervisning som t. ex. matematik, språk m. m. och som tillval yrkes- och studiekompetensgivande undervisning.

Uppläggningsen av denna undervisning skall ske i samarbete med arbetsmarknadens organisationer för att säkra en sammanhängande linje mellan det förberedande och det fortsatta utbildningsförloppet och tillmötesgå kravet om en tidsenlig utbildning och en teknisk och samhällsmässig utveckling.

4. Den fortsatta utbildningen efter basåret bör omfatta minst en tvåårig utbildning, fördelad på teori och praktik.

Utbildningen skall, förutom samhällsorientering, omfatta verktygslära och underhåll, bruk av verktyg, maskiner och teknisk apparatur, materiallära och kunskap om och övning efter de inom det valda branschområdet använda arbetsmetoderna och samtidigt härmed er hålla en grundläggande teoretisk undervisning med sikte på att, under den resterande utbildningsperioden, uppnå tillräcklig färdighet i ritningsläsning m. m.

5. Praktikarbetet börjar med att den utbildningssökande sänds ut på ett eget verksamhetsområde och här deltar i den löpande produktionen i förhållande till den pågående utbildningsträningen av eleven.

Under särskilda förhållanden kan den nödvändiga praktiken genomföras på skolan under förutsättning att skolan kan erbjuda ändamålsenliga, varierande och meningsfyllda arbetsuppgifter. Praktikarbete på ett verksamhetsområde har den fördelen att den utbildningssökande får insyn i arbetsförhållandena och miljön på en arbetsplats och får kunskap om och insyn i det dagliga samarbetet och de kollegiala regler för hänsyn, som gör sig gällande på en gemensam arbetsplats.

Samtidigt kommer eleven alltid att vara à jour med nya material, teknik och arbetsmetoder, som hela tiden är under utveckling. Praktikdelen i verksamhetsområdet bör etableras under betryggande tillsyn av arbetsmarknadens organisationer, som tillsammans med skolan upprättar ett ändamålsenligt utbildningspensum.

Dessa principer kan anses vara giltiga även utanför byggnadsbranschen.

Enligt vår mening talar starka skäl för att Nordiska rådet och ministerrådet nu engagerar sig för att stödja och komplettera de fackliga

ansträngningarna att nå fram till ökad harmonisering inom yrkesutbildningens område. En första insats bör därvid bli att redovisa det faktiska dagsläget och existerande problem. En systematisk branschvis genomgång avseende såväl lagar och författningar som arbetsmarknadsavtal är behövlig. På grundval av en redovisning av detta material bör sedan konkreta åtgärder diskuteras och en plan för deras genomförande upprättas.

Ifrågavarande arbete förutsätts ske i direkt och nära samarbete med arbetsmarknadsorganisationerna.

Med hänvisning till vad som anförts föreslås,

att Nordiska rådet beslutar rekommendera Nordiska ministerrådet att, med beaktande av vad som anføres i förevarande medlemsförslag, genomföra en kartläggning av sådana i lag eller avtal fastställda regler med anknytning till den grundläggande yrkesutbildningen, vilka utgör ett hinder för arbetskraftens fria rörlighet de nordiska länderna emellan.

København, Reykjavík, Stockholm och Helsingfors i december 1977

*Erling Dinesen (S)*

*Gylfi Þ. Gíslason (A.)*

*Knut Johansson (s)*

*Sture Palm (s)*

*Ulf Sundqvist (Sd)*

*Bernhardt Tastesen (S)*



*BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 245)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget**

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om yrkesutbildning för ungdom m. fl. grupper. Förslaget har behandlats vid möte den 18—19 januari, den 17 februari, den 14—15 juni, den 18 september och den 27 november 1978.

*1. Medlemsförslaget*

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att genomföra en kartläggning av sådana i lag eller avtal fastställda regler med anknytning till den grundläggande yrkesutbildningen, vilka utgör ett hinder för arbetskraftens fria rörlighet de nordiska länderna emellan. Skillnader mellan länderna i fråga om lärlingsbestämmelser, kompetensregler etc. vållar i åtskilliga fall praktiska problem och olägenheter. Dessa olikheter hindrar den fria rörlighet som är en av grundprinciperna i arbetsmarknadssamarbetet. Förslagsställarna anför att de fackliga organisationerna inom flera branscher har inlett kartläggnings- och utredningssamarbete med syfte dels att rasera nu existerande hinder, dels att forma riktlinjer för en reform av yrkesutbildningen i respektive land. De anser att Nordiska rådet och ministerrådet borde stöda och komplettera de fackliga ansträngningarna att nå fram till en ökad harmonisering inom yrkesutbildningen. En systematisk kartläggning branschvis av såväl lagar och författningar som arbetsmarknadsavtal skulle behövas. Därefter borde konkreta åtgärder diskuteras och en plan för genomförande av dessa läggas fram.

*2. Remissyttrandena*

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

Nordiska rådets social- och miljöutskott  
Ledningsgruppen för nordiskt skolsamarbete  
Nordens fackliga samorganisation (NFS)  
Föreningarna Nordens Förbund  
Nordiska förbundet för studie- och yrkesvägledning  
Nordiska textilläraryrkesförbundet (NTF)

*Danmark*

Undervisningsministeriet  
Direktoratet for Erhvervsuddannelserne  
Danmarks Handelsskoleforening  
Teknisk Skoleforening

*Finland*

Undervisningsministeriet  
Social- och hälsovårdsministeriet  
Arbetskraftsministeriet  
Skolstyrelsen  
Yrkesutbildningsstyrelsen  
Delegationen för jämlikhetsärenden  
Ålands landskapsstyrelse  
Arbetsgivarnas i Finland centralförbund  
Affärsarbetsgivarnas centralförbund

*Norge*

Kirke- og undervisningsdepartementet

*Sverige*

Socialstyrelsen  
Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ)  
Skolöverstyrelsen (SÖ)  
Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS)  
Svenska arbetsgivareföreningen

Remissvaren har indelats i två grupper, positiva eller negativa, allt efter den allmänna inställningen till medlemsförslaget och dess syfte. Till den senare gruppen har förts de yttranden som saknar uttalat ställningstagande för eller emot förslaget.

*a) positiva**Nordiska remissyttranden*

Nordiska rådets *social- och miljöutskott* hänvisar först till sitt betänkande om ministerrådsförslaget om program för nordiskt samarbete på arbetsmarknadsområdet (*B 18/s*), i vilket utskottet bl. a. betonat vikten av att gemensamma regler för yrkesutbildning etablerades både för tjänstemän och andra yrkesgrupper. Utskottet hade framhållit att arbetstagarna inte hade reella möjligheter att utnyttja 1954 års överenskommelse såframt yrkesutbildningen inte betraktades som likvärdig i de nordiska länderna och att om de migrerande nordiska medborgarna erhöll sämre ekonomiska villkor än inflyttningslandets egna arbetstagare blev den gemensamma nordiska arbetsmarknaden en illusion. Utskottet instämmer i att yngre åldersgrupper bör tillförsäkras arbete eller meningsfull utbildning och i att utbildning och yrkespraktik bör samordnas. En utredning av möjligheterna till en harmonisering av yrkesutbildningen i de nordiska länderna förordas. Slutligen anför utskottet att det vid rådets 26:e session 1978 uttalat sig för ett nordiskt handlingsprogram i syfte att komma till rätta med den alltmera stigande ungdomsarbetslösheten och att allt borde göras för att bekämpa ungdomsarbetslösheten. Utskottet finner att de föreslagna åtgärderna är ägnade att verka i denna riktning och tillstyrker medlemsförslaget.

*Ledningsgruppen* för *Nordiskt skolsamarbete* påpekar att samarbetet kring de 16—19-årigas utbildning hittills har varit av begränsad omfattning. Huvudorsaken uppges vara skillnader i utvecklingen inom detta utbildningsområde, särskilt yrkesutbildningen, i de olika länderna. Efter en uppräknig av samarbetsprojekt fram till 1980 anför ledningsgruppen att man ämnar försöka utarbeta en modell för nordiskt samarbete inom yrkesutbildningen på längre sikt. Gruppen förhåller sig positiv till förslaget om en kartläggning av skillnader i läroplanerna i huvudbranscherna och pekar på en rapport med förslag till harmonisering av bilmekanikerutbildningen i de nordiska länderna (*NU 1976: 19*). Det är gruppens uppfattning att man kan anordna kompletterande efterutbildningskurser, vilka kvalificerar till tjänstgöring i annat nordiskt land, i den utsträckning grundutbildningen visar för stora skillnader. Den föreslagna kartläggningsuppgiften synes enligt ledningsgruppens uppfattning sortera under Nordiska arbetsmarknadsutskottet (NAUT).

*Nordens fackliga samorganisation* har i andra sammanhang framhållit att en nordisk samordning bör eftersträvas för all yrkesinriktad utbildning, inte enbart arbetsmarknadsutbildningen. I samtliga nordiska länder bör samma kompetenskrav gälla för motsvarande yrkesutövare, samma principer för rekrytering och utbildning. Den gemensamma nordiska arbetsmarknaden skapar behov av jämförbara yrkesutbildningar, som kan användas i samtliga nordiska länder utan behov av kompletteringar. Det är av stort intresse för samorganisationen att åtgärder snarast vidtas i enlighet med medlemsförslaget.

*Föreningarna Nordens Förbund* ansluter sig till förslagsställarnas värdering att skillnader i yrkesutbildning och kompetensregler är klara hinder vid ett utnyttjande av den fria nordiska arbetsmarknaden. Förbundet har i sitt program slagit fast att formella kompetenskrav måste harmoniseras så att inte arbetskraftens rörlighet spärras av formella olikheter i principerna för rekrytering och utbildning. Med ett ökat industripolitiskt samarbete över riksgrensarna är de idéer som framförs i medlemsförslaget enligt förbundet sannolikt relevanta för många industrigrenar och inte enbart för byggnadsbranschen.

*Nordiska textilläraryrkesförbundet*, som stöder förslaget, anser att en harmonisering av textilslöjden i grundskolan bör genomföras för att en rörlig grundläggande yrkesutbildning i Norden skall kunna genomföras.

#### *Danska remissyttranden*

*Direktoratet for Erhvervsuddannelserne* vid *undervisningsministeriet*, vars yttrande samtidigt täcker *arbejds-, indenrigs- og handelsministerierne*s synpunkter, läser in två intentioner i medlemsförslaget: a) grundläggande principer för reformer inom yrkesutbildningen i de enskilda länderna för att undanröja reella hinder för vidareutveckling av den gemensamma nordiska arbetsmarknaden, b) kartläggning av lag- och

avtalsbestämda regler, vilka direkt eller indirekt utgör hinder för arbetskraftens fria rörlighet mellan de nordiska länderna. Direktoratet påpekar att när man strävar till mera ensartad yrkesutbildning bör man hålla för ögonen att den grundläggande yrkesutbildningen i de enskilda länderna är en integrerad del av respektive lands hela utbildningssystem. Detta har gällt vid utformningen av den danska s. k. efg-lovgivningen. Direktoratet finner att den föreslagna systematiska kartläggningen kan vara ett nyttigt led i vidareutvecklingen av den gemensamma nordiska arbetsmarknaden. Det synes dock direktoratet att en rekommendation är mindre nödvändig när det gäller den i Danmark under arbetsministeriet hörande arbetsmarknadsutbildningen. I fall av rekommendation kan strävandena till dess genomförande koordineras med ministerrådets projektprogram för 16—19-åringars utbildning.

*Danmarks Handelsskoleforening* finner att förslagets intentioner till stor del är tillgodosedda i den danska lagen om yrkesutbildning. Föreningen understöder en samnordisk insats efter dessa riktlinjer. *Teknisk Skoleforening* ansluter sig till de allmänna synpunkterna och finner att den danska efg-utbildningen i vid utsträckning motsvarar dessa. Den egentliga yrkesutbildningen bör även i fortsättningen handhas av yrkes-skolorna, vilket dock inte utesluter ett visst praktiskt samarbete med gymnasier och andra skolformer. Utbildningens längd bör inte obetingat låsas vid två år.

#### *Finländska remissyttranden*

*Undervisningsministeriet* ger medlemsförslaget sin anslutning i princip. Den i Finland aktuella s. k. mellanstadiereformen har samma syften som det föreliggande medlemsförslaget, även om man i samband med reformen inte fäst nämnvärd uppmärksamhet vid de hinder som försvårar arbetskraftens fria rörlighet mellan de nordiska länderna. Frågan borde enligt ministeriets uppfattning utredas av undervisnings- och arbetskraftsmyndigheterna samt arbetsmarknadsorganisationerna tillsammans. Ministeriet kommer dock att ta slutlig ställning till frågan först då denna behandlas i kulturavtalets organ.

*Social- och hälsovårdsministeriet*, som finner frågan om arbetskraftens rörlighet principiellt viktig, föreslår en utredning av förutsättningarna att sammanslå den föreslagna kartläggningsuppgiften med andra pågående nordiska kartläggningar av yrkesinriktad grund- och fortbildning.

*Skolstyrelsen* ställer sig positiv till en samordning av yrkesutbildningen i Norden och konstaterar samtidigt att förslaget i huvuddrag påminner om de aktuella planerna på revidering av utbildningen på mellanstadiet. Styrelsen framhåller att yrkesutbildningen och gymnasieutbildningen bör koordineras så att man undviker onödig dubblering t. ex. i teoriundervisningen. Yrkesutbildningsplatser för sådana elever som har fått

sin grundutbildning i gymnasium bör planeras och utökas. Även *yrkesutbildningsstyrelsen* konstaterar att de allmänna riktlinjerna för utveckling av yrkesutbildningen, som anförs i motiveringarna till medlemsförslaget, i rätt hög grad kommer att förverkligas i samband med förnyelsen av mellanstadietutbildningen i Finland. Styrelsen framhåller att den för finl. undervisningsministeriet och sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete föreslagit att det nordiska samarbetet skall utvecklas så att det täcker även yrkesutbildningen i dess helhet. De nordiska projekten för 16—19-åringars utbildning bör enligt styrelsens uppfattning vidareutvecklas. Det är viktigt att man med det snaraste får till stånd utredningar om i vilken mån yrkesexamina motsvarar varandra. Yrkesutbildningsstyrelsen anser det inte i detta skede möjligt att jämställa utländska examina med motsvarande finländska utan regler och avtal angående motsvarigheten.

Även *delegationen för jämlikhetsärenden*, som anser det viktigt med åtgärder som syftar till större jämlikhet, ansluter sig till medlemsförslaget, men påpekar att åtgärder som varit ägnade att utvidga den nordiska arbetsmarknaden orsakat allvarliga skador i Finland i och med att emigrationen möjliggjorts och därtill mycket kraftigt understöts. Delegationen menar att kvarvarande hinder bör avskaffas så småningom och med eftertanke och understryker vikten av att man undersöker de föreslagna åtgärdernas inverkan på emigrationen.

#### *Norska remissyttranden*

*Kirke- og undervisningsdepartementet* ger en redogörelse för olika typer av yrkesutbildning i Norge beroende på om utbildning ges i a) skola, b) företag eller c) i båda. Departementet ställer sig positivt till medlemsförslaget och förordar att de frågor det här gäller tas upp med de stora organisationerna i arbetslivet för att befästa tanken på bättre samordning inom de enskilda branscherna, eventuellt uppmuntra till direkta branschrådskontakter mellan länderna.

#### *Svenska remissyttranden*

*Socialstyrelsen* tillstyrker genomförandet av en kartläggning av föreliggande hinder för att uppnå en rörlighet av arbetskraften mellan de nordiska länderna, men understryker att föreskrifter för verksamhet inom hälso- och sjukvård, behörighetsbestämmelser m. m. kan bli aktuella.

*Skolöverstyrelsen* delar i allt väsentligt den uppfattning som redovisas i medlemsförslaget och utgår ifrån att berörda parter får tillfälle att lämna synpunkter på det åtgärdsprogram som utarbetats med stöd av planerade kartläggning. *Arbetsmarknadsstyrelsen* finner att det vore värdefullt om enhetlighet på yrkesutbildningsområdet kunde uppnås mellan de nordiska länderna och tillstyrker förslaget som ett första led.

Det är enligt styrelsens uppfattning angeläget att de resultat som kommer fram vid en sådan kartläggning blir tillgängliga för dem som har behov av information av detta slag. Här avses bl. a. yrkesvägledningen.

Medlemsförslaget tillstyrks av *Svenska arbetsgivareföreningen*, som påpekar att det i Sverige för närvarande pågår en utredning om den gymnasiala utbildningen och att ett underlag av den tilltänkta arten kan vara av stort värde för utredningens fortsatta arbete.

b) *negativa eller avsaknad av ställningstagande*

Enligt *Nordiska förbundet för studie- och yrkesvägledning* borde rörelsefrämjande åtgärder inte i första hand vara ett utbildningsproblem, utan en fråga om att undanröja anställningshinder av administrativ, facklig eller annan art. Förbundet utgår ifrån att en reformering av den grundläggande yrkesutbildningen måste utgå ifrån en analys av behovet i de olika länderna och frågar sig om det då är likformighet som bör eftersträvas. Förbundet förmodar att det måste finnas en variation av utbildningsmöjligheter, såsom lärlingsutbildning direkt i arbetslivet, skolmässig utbildning av varierande längd med större eller mindre inslag av praktiskt arbete, möjligheter till återkommande utbildning. Ett viktigt mål är att ta till vara den enskildes resurser och ge honom en sådan utbildning att han själv kan påverka sina villkor i arbetslivet.

*Arbetskraftsministeriet* i Finland anser att det utredningsarbete som bedrivs under ledning av Nordiska arbetsmarknadsutskottet (NAUT) täcker de utbildningspolitiska utredningsbehov som omtalas i medlemsförslaget. Ministeriet kan inte finna att det är regler och bestämmelser som utgör hinder för arbetskraftens rörlighet, utan att språkkunskaperna här spelar den viktigaste rollen. Ministeriet framhåller att det genom olika utredningar kunnat påvisas att de mobilitetsfrämjande åtgärderna under nuvarande förhållanden och i synnerhet för Finland haft mest negativa verkningar från social synpunkt. Ministeriet är positivt till sådana initiativ som är ägnade att i allmänhet utveckla den nordiska arbetsmarknaden så att alla nordiska länder drar lika nytta av den, men anser att medlemsförslaget inte har den effekten.

Arbetskraftens rörlighet har haft en mycket ensidig inriktning enligt *Arbetsgivarnas i Finland centralförbund* och *Affärsarbetsgivarnas centralförbund*. Emigrationen från Finland har i jämförelse med vad som varit fallet tidigare kommit att i allt högre grad omfatta yrkeskunnig arbetskraft med längre och högre utbildning. Det är enligt förbunden inte skäl att med samnordiska medel främja ett sådant urval. Kartläggningar och utredningar kan utnyttjas för utarbetande av urvalsdirektiv och rekryteringsmetoder. Nordiska resurser borde tas i anspråk för att skapa klarhet i hur den nordiska arbetsmarknaden skall kunna fås att fungera rättvisare så att de olika ländernas långsiktiga nationella intressen beaktas.

*Universitets- och högskoleämbetet* i Sverige anför att grundläggande yrkesutbildning av det slag som åsyftas i medlemsförslaget inte anordnas inom högskolans ram. Ämbetet tar inte ställning för eller emot förslaget. Dock konstateras att enligt statsmakternas beslut år 1975 om reformering av högskoleutbildningen skall denna normalt syfta till att ge de kunskaper och färdigheter som fordras för yrkesverksamhet inom något — ofta brett — område av arbetslivet. Därefter ges en redogörelse för föreskrifterna om verksamheten inom högskolan.

### 3. Utskottet

Föreliggande medlemsförslag syftar i första hand till en kartläggning av sådana i lag eller avtal fastställda regler med anknytning till den grundläggande yrkesutbildningen, vilka utgör hinder för arbetskraftens fria rörlighet mellan de nordiska länderna. I andra hand och ytterst syftar förslaget till ökad harmonisering av yrkesutbildningen i Norden. Målet är härvid att erhållen yrkesutbildning skall betraktas som likvärdig i de nordiska länderna. Detta är en förutsättning för att 1954 års överenskommelse om gemensam arbetsmarknad skall bli verklighet för den enskilde arbetstagaren.

Det nordiska skolsamarbetet innehar en central ställning i det nordiska kultursamarbetet sedan 1964, då medlemsförslag om enhetlig nordisk skolordning väcktes (*A 38/15:e sess., 1967*). Detta förslag resulterade sedermera i en rekommendation (*rek. nr 26/1967*) av rådet, vilken utgjorde grunden för harmoniseringen av de nordiska skolordningarna för grundskolestadiet. Tyngdpunkten inom denna verksamhet har sedermera förskjutits från arbetet med läroplaner till en identifiering och analys av gemensamma problem inom skolan för att numera koncentreras till det pedagogiska forsknings- och utvecklingsarbetet. Enligt riktlinjerna för detta arbete bör det omfatta utredningar av kriterierna för och möjligheterna till ytterligare intensifiering av samarbetet samt resultera i förslag till modeller för samordning och koordinering av arbetet på nordiskt plan.

Ett starkt prioriterat område inom det nordiska skolsamarbetet utgör just nu gymnasieutbildningen, de 16—19-årigas utbildning. Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) har fattat beslut om ett projektprogram i sex delar för åren 1978—1980, av vilka fyra genomförs 1978. Kulturutskottet har kraftigt understrukit vikten av ett intensifierat nordiskt samarbete kring yrkesutbildning. Drivkraften är här utskottets oro inför den stigande ungdomsarbetslösheten. För närvarande är som bekant omkring en tredjedel av alla arbetslösa i Norden unga människor under 25 år. Orsakerna till den stora ungdomsarbetslösheten är visserligen inte av utbildningspolitisk art, men denna arbetslöshet ställer dock stora krav på utbildningspolitiken. Inte minst detta

sakförhållande motiverar ett fastare nordiskt samarbete på yrkesutbildningsområdet.

Såsom det i medlemsförslaget påpekas har utvecklingen av yrkesutbildningen i de enskilda nordiska länderna varit sådan att det uppstått skillnader i fråga om lärlingsbestämmelser, kompetensregler etc., vilket vållat svårigheter för dem som velat utnyttja rätten till fri rörlighet, som tillförsäkras arbetstagare i 1954 års överenskommelse om gemensam arbetsmarknad. Samordningen av yrkesutbildningen i Norden har hittills inte varit av den omfattningen att sådana skillnader kunnat undvikas, med påföljden att den gemensamma nordiska arbetsmarknaden inte kan sägas erbjuda alla lika möjligheter.

Det är således av vikt att den fortsatta utvecklingen av yrkesutbildningen i de enskilda länderna samordnas bättre på nordiskt plan än hittills. Samordningen bör bygga på kulturavtalets 14 artikel, som förpliktigar avtalsparterna att samråda inför beslut av väsentlig betydelse på sådana områden som omfattas av avtalet. En av förutsättningarna är att avtalsparterna i enlighet med kulturavtalets syfte bereder varandra möjligheter att yttra sig om planerade reformer eller delreformer på utbildningsområdets olika stadier innan dessa genomförs. Utgångspunkten bör vara att olikheterna i respektive lands yrkesutbildning accepteras sådana de är, men att de nordiska länderna genom ett fastare samarbete så långt det är möjligt strävar till att undvika divergerande utveckling. För att komma till rätta med de problem som faktiska skillnader i grundutbildningen orsakar, kan man anordna kompletterande efterutbildningskurser, vilka skulle kvalificera till yrkesutövning i annat nordiskt land. I vissa fall skulle det förmodligen räcka med ömsesidig information om de lagar, bestämmelser och normer som gäller för utövandet av yrke i de olika nordiska länderna.

Kulturutskottet ansluter sig till den i medlemsförslaget anförda åsikten att det fortsatta arbetet med samordning av yrkesutbildningen i Norden lämpligen borde ta sin utgångspunkt i en kartläggning av existerande problem. En sådan kartläggning, som med fördel genomförs i samråd med berörda organisationer, bör gälla inte bara sådana i lag eller avtal fastställda regler med anknytning till den grundläggande yrkesutbildningen som utgör ett hinder för arbetskraftens fria rörlighet mellan de nordiska länderna, utan också skillnader mellan läroplanerna såväl inom som utom gymnasieskolan, åtminstone för huvudbranscherna. Här erinras om att det på nordiskt plan redan genomförts en kartläggning av en bestämd bransch med det i medlemsförslaget uttalade syftet. Kartläggningen gäller bilmekanikerutbildningen i Norden (*NU 1976: 19*) och innehåller en översikt och en jämförelse av gällande läroplaner och en diskussion av didaktiska och metodiska frågor inom denna utbildning. Vidare framförs förslag till bättre samordning av bilme-



kanikerutbildningen i de enskilda länderna. Den nu föreslagna kartläggningen bör även kunna utgöra en av utgångspunkterna för det av ministerrådet till 1980 planerade projektet med en modell för nordiskt samarbete på längre sikt kring utbildning för små yrkesgrupper.

Kulturutskottet finner alltså att det nordiska samarbetet på yrkesutbildningens område bör intensifieras och att den i medlemsförslaget åsyftade kartläggningen bör genomföras som ett första steg.

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår utskottet att rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att

- a) genomföra en kartläggning av sådana i lag eller avtal fastställda regler med anknytning till den grundläggande yrkesutbildningen, vilka utgör hinder för arbetskraftens fria rörlighet mellan de nordiska länderna samt att
- b) intensifiera det nordiska samarbetet på yrkesutbildningens område.

Köpenhamn den 27 november 1978

*Aimo Ajo (Sd)*

*Jo Benkow (H)*

*Trygve Bratteli (A)*

*Rolf Fjeldvær (A)*

*Ragnhildur Helgadóttir (Sj) Elsi Hetemäki-Olander (Kok)*

*Tyra Johansson (s)*

*Sture Palm (s)*

*Robert Pedersen (S)*

*Kaarina (Kati) Peltola (Skdl)*

*Otto Steenholdt (Grønl.)*

*Ingrid Sundberg (m)*

*Per Olof Sundman (c)*

*Odd With (Kr. F.)*

Fungerande förman

*Marjatta Väänänen (K)*

## Medlemsförslag

### om gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare

(Väckt av Aimo Ajo, Elsi Hetemäki-Olander, Ingrid Sundberg, Per Olof Sundman, Ulf Sundqvist, Mirjam Tuominen och Marjatta Väänänen)

År 1954 avskaffade Danmark, Finland, Norge och Sverige kravet på uppehålls- och arbetstillstånd för medborgare från annat nordiskt land. Därmed hade grundförutsättningen för en gemensam nordisk arbetsmarknad skapats. Den fria arbetsmarknaden omfattar dock inte sådana fack- och specialområden, inom vilka de nordiska länderna tillämpar särskilda kompetens- och behörighetsregler. Ländernas strävan har likväl varit att utvidga den nordiska arbetsmarknaden så långt detta anses vara möjligt. Sålunda har konventioner undertecknats om nordisk arbetsmarknad för läkare, tandläkare, sjuksköterskor och farmaceuter. Det är att vänta att också andra yrkesgrupper skall komma att omfattas av liknande konventioner. Sedan den gemensamma arbetsmarknaden blev ett faktum har uppskattningsvis en miljon nordbor skaffat sig arbete i annat nordiskt land. Huvuddelen av dessa utgörs av finländare som sökt sig arbete i Sverige.

Av de yrkesgrupper som ännu inte har tillgång till en nordisk arbetsmarknad utgör lärarna en central grupp. Nordiska rådet antog visserligen 1962 på förslag av kulturutskottet en rekommendation (*rek. nr 9/1962*), enligt vilken regeringarna uppmanades etablera en gemensam arbetsmarknad för lärare genom att låta skolmyndigheterna i de enskilda länderna utarbeta föreskrifter för detta ändamål i nära samarbete med respektive myndigheter i de andra länderna. I sitt betänkande konstaterade utskottet att berörda organ i de nordiska länderna utom Island ansett det önskvärt med en ordning som gjorde det möjligt för lärare att ta tjänst i annat nordiskt land. Samtidigt hade man betonat behovet av kunskap i respektive lands språk och i vissa fall även om landets historia och samhällsliv. Utskottet ansåg för sin del det vara mycket viktigt att det etablerades en gemensam arbetsmarknad för lärare, inte bara med tanke på yrkesgruppen som sådan, utan också med hänsyn till önskan om att stärka den nordiska gemenskapen.

Frågan utreddes därefter på försorg av Nordiska kulturkommissionen, som 1967 rekommenderade de nordiska regeringarna att varje land införde bestämmelser med sådant innehåll att vid tillsättning av tjänst i offentlig skola, lärarutbildning från annat nordiskt land inom ifrågasvarande undervisningsområde skulle räknas som kvalificerande samt

att vederbörande centrala skolmyndighet fastställde de krav som borde ställas på kunskaper i landets eget språk.

Vad gällde situationen i de enskilda länderna kunde utredningen konstatera att det i Norge rådde en ordning, enligt vilken lärare från annat nordiskt land likställdes med lärare som avlagt norsk lärarexamen. I Danmark, Finland och Sverige hade ett dispensförfarande kunnat tillämpas, vilket ansetts erbjuda tillräckliga möjligheter för anställande av lärare från annat nordiskt land. Mot denna bakgrund ansåg Nordiska rådets kulturutskott vid sin behandling av meddelandet om rekommendationen år 1970 att det inte förelåg skäl för rådet att ytterligare avvakta beredningen av denna, men framhöll att frågan borde tas upp till prövning i ett senare skede.

Rekommendationen har alltså bara delvis kunnat förverkligas, framför allt på grund av bestämmelserna i vissa länders grundlagar om tjänstemäns och befattningshavares medborgarskap. Fastän i vissa fall dispens kunnat beviljas, betyder detta dock inte någon lösning på problemet som sådant redan på grund av de många osäkerhetsmoment som ett dispenssystem med nödvändighet inrymmer. Syftet att skapa en verklig nordisk arbetsmarknad för lärare, som skulle kunna fungera utan dispensförfarande, är fortfarande ouppnått. Fastän rekommendationen formellt avskrevs 1970, har frågan dock rönt uppmärksamhet inom Nordiska rådets och ministerrådets organ. Bl. a. har det lagts fram förslag till en särskild nordisk kommitté med uppgift att behandla examensgiltighetsproblem vid anställning av för- och grundskollärare i annat nordiskt land. Hur välbehövlig en sådan kommitté i och för sig än är, får den dock sin fulla betydelse först när det på det nationella planet har skapats betingelser för åstadkommandet av en gemensam arbetsmarknad för lärare.

Vi undertecknade anser att de nordiska länderna bör skrida till åtgärder för att utvidga den nordiska arbetsmarknaden till att gälla även lärare. Sedan den förra rekommendationen avskrevs har läget förändrats radikalt i och med att Sveriges riksdag i maj 1976 antagit en lag om hemspråksundervisning för invandrabarn. Enligt denna lag, som trädde i kraft 1.7.1977, har alla invandrabarn för vilka ett annat språk än svenska utgör ett levande inslag i deras hemmiljö, rätt till hemspråksträning i förskola och rätt till hemspråksundervisning i grundskola och gymnasieskola. Kommunerna är skyldiga att informera barnen och deras föräldrar om möjligheten att välja undervisning i hemspråket. Detta har givetvis inneburit ett ökat behov av lärare från de länder varifrån det största antalet invandrare kommit, för de nordiska ländernas del av lärare från företrädesvis Finland och Danmark.

Antalet finskspråkiga barn i skolåldern i *Sverige* är ungefär 50 000. Av dessa går uppskattningsvis 12 000 i förskola, 32 000 i grundskola och 7 000 i gymnasieskola. Någon beräkning av hur många av dessa elever

som önskar hemspråksundervisning har ännu inte gjorts. Ej heller har lärarbehovet beräknats. I Sverige verkar omkring 800 tvåspråkiga (finska/svenska) lärare, av vilka omkring hälften erhållit egentlig lärarutbildning. Sedan lagen om hemspråksundervisning nu trätt i kraft, kan man dock förmoda att det kommer att behövas 1 500—2 000 hemspråkslärare för de finska barnens del. Utbildningskapaciteten vad gäller sådana lärare är i Sverige och Finland sammanlagt omkring 100 om året, vilket med hänsyn till behovet måste anses vara helt otillräckligt.

Behovet av hemspråksträning och -undervisning i danska, norska och isländska i Sverige för närvarande har inte kunnat uppskattas, men man får dock förmoda att det existerar ett visst behov åtminstone i danska.

De som fått sin lärarutbildning utanför Sverige kan enligt svensk lag fungera som extraordinarie lärare på grundskolans lågstadium. Lärare utan egentlig lärarutbildning, men som handhar lärarbefattningar, fungerar som vikarier eller timlärare med ett förordnande på ett år åt gången. Timlärare som förordnats att handha samma befattning i tre år har uppsägningsskydd.

I *Finland* verkar för närvarande ungefär 50 svenska lärare i svenskspråkiga grundskolor och gymnasier på Åland och i Österbotten, i någon mån också i Nyland. Dessa är vikarier eller tillfälliga lärare, i allmänhet utan möjlighet att kunna utnämnas till tjänst eller befattning på grund av kravet på medborgarskap. Att dessa lärare inte kan komma i åtnjutande av de förmåner som åtföljer ordinarie tjänst eller befattning innebär för deras del att socialskyddet är sämre, att möjligheterna att vid pensionering tillgodoräkna sig tjänstgöringstiden är begränsade och att något uppsägningsskydd inte finns. Däremot kan utläningar utnämnas till innehavare av tjänst eller befattning såsom lärare i främmande språk i skolor och högskolor. Sålunda verkar vid de finländska universiteten och högskolorna på olika poster en del nordbor bl. a. som lärare i nordiska språk.

Antalet lärare i *Danmark* med lärarutbildning från annat nordiskt land är inte känt, men knappast stort. Det är kommunerna som anställer lärarna, men dispens från kravet på dansk lärarutbildning ges av undervisningsministeriet. Det är praxis att jämställa nordisk lärarutbildning med motsvarande danska, men utnämning till tjänsteman förutsätter danskt medborgarskap.

Minst problematisk synes situationen i *Norge* vara, men också där har det rätt en viss oklarhet i frågan. De norska föreskrifterna för godkännande av utomnorsk lärarutbildning revideras för närvarande och troligen blir resultatet en ordning, som rätt långt jämställer lärarutbildning från annat nordiskt land med norsk lärarutbildning.

Det ovan sagda visar enligt vår mening att det föreligger ett klart behov av en konvention mellan de nordiska länderna om nordisk arbets-

marknad för lärare. Behovet av att kunna rekrytera nordiska lärare, främst finländska och danska, är givetvis störst i Sverige. Man kan till och med hävda att ett framgångsrikt genomförande av hemspråksträningen och -undervisningen kräver en dylik konvention. För Finlands del skulle en konvention ge de där verkande svenska lärarna större anställningstrygghet, samtidigt som den skulle kunna bredda rekryteringsbasen vid besättande av sådana tjänster som i allmänhet får ett litet antal sökande. Den skulle också kunna ha betydelse när det gäller att få fram lärare för barn i familjer som återvänder från Sverige till Finland. Sådana barns återanpassning till det finländska skolsystemet har inte varit problemfri, utan olika former av stödundervisning har varit av nöden, oberoende av om barnen valt finsk- eller svenskspråkig skola.

Även i Danmark och Norge skulle en konvention om en nordisk arbetsmarknad för lärare gagna dem som redan arbetar där, men den skulle även göra det möjligt att lättare än hittills tillgodose behov av lärare från andra nordiska länder förorsakade av arbetskraftens rörlighet inom ramen för den fria nordiska arbetsmarknaden.

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställer vi

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidta åtgärder för att åstadkomma en nordisk konvention om nordisk arbetsmarknad för lärare.

Helsingfors och Stockholm i december 1977

*Aimo Ajo (Sd)*

*Elsi Hetemäki-Olander (Kok)*

*Ingrid Sundberg (m)*

*Per-Olof Sundman (c)*

*Ulf Sundqvist (Sd)*

*Mirjam Tuominen (Skdl)*

*Marjatta Väänänen (K)*

*BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 269)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget**

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare. Förslaget har behandlats vid möte den 19—20 januari, den 17 februari, den 14—15 juni, den 18 september och den 27 november 1978.

*1. Medlemsförslaget*

I medlemsförslaget hemställs om att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidta åtgärder för att åstadkomma en nordisk konvention om nordisk arbetsmarknad för lärare. Utgångspunkten är en tidigare rekommendation (*rek. nr 9/1962*), i vilken regeringarna uppmanades etablera en gemensam arbetsmarknad för lärare genom att låta skolmyndigheterna i de enskilda länderna utarbeta föreskrifter för detta ändamål i nära samarbete med respektive myndigheter i de andra länderna. Syftet med denna rekommendation har dock bara delvis kunnat förverkligas, enligt medlemsförslaget framför allt på grund av bestämmelserna i vissa länders grundlagar om tjänstemäns och befattningshavares medborgarskap. Förslagsställarna anser att de nordiska länderna bör skrida till åtgärder för att utvidga den nordiska arbetsmarknaden till att gälla även lärare och att en konvention härom bör ingås mellan länderna. Som motivering anförs i allmänhet kravet på större social trygghet för de lärare som verkar i annat nordiskt land än hemlandet och i synnerhet behovet av att efter den svenska hemspråksreformen kunna rekrytera nordiska lärare till Sverige, främst finländska och danska.

*2. Remissyttrandena*

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

Nordiska rådets social- och miljöutskott  
Ledningsgruppen för nordiskt skolsamarbete  
Finsk-svenska utbildningsrådet  
Nordens fackliga samorganisation (NFS)  
Nordiska akademikerrådet  
Föreningarna Nordens Förbund  
Nordiska Lærerorganisationers Samråd

*Danmark*

Undervisningsministeriet  
Kommunernes Landsforening

Amtsrådsforeningen i Danmark  
 Danmarks Lærerforening  
 Gymnasieskolernes Lærerforening  
 Skole og Samfund  
 Gymnasieelevernes Landsorganisation

### *Finland*

Arbetskraftsministeriet  
 Länsstyrelsen i Vasa län  
 Statskontoret  
 Åbo akademi  
 Jyväskylä universitet  
 Skolstyrelsen  
 Yrkesutbildningsstyrelsen  
 Ålands landskapsstyrelse  
 Ålands sjömansskola  
 Ålands tekniska skola  
 Ålands handelsläroverk  
 Ålands sjöfartsläroverk  
 Ålands lyceum  
 Ålands lärarförening r.f.  
 Finlands stadsförbund  
 Suomen kunnallisliitto (Finska kommunförbundet)  
 Finlands svenska kommunförbund  
 Vapaa sivistystyön yhteisjärjestö — Samverkande bildningsorganisationerna r.y.  
 Lärarnas fackorganisation (LFO)  
 Förbundet Hem och Skola i Finland r.f.

### *Norge*

Kirke- og undervisningsdepartementet  
 Kommunal- og arbeidsdepartementet  
 Lærerutdanningsrådet  
 Arbeidsdirektoratet  
 Norske kommuners sentralforbund  
 Akademikernes fellesorganisasjon  
 Norsk tjenstemannslag  
 Statstjenestemannsforbundet  
 Norsk lektorlag  
 Norsk faglærerlag

### *Sverige*

Socialstyrelsen  
 Statens personpensionsverk (SPV)  
 Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ)  
 Skolöverstyrelsen (SÖ)  
 Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS)  
 Statens invandrarverk (SIV)  
 Svenska kommunförbundet  
 Landstingsförbundet (Lf)  
 Lärarnas riksförbund (LR)  
 Riksförbundet Hem och Skola (RHS)  
 Riksförbundet finska föreningar i Sverige (RFFS)

Remissyttrandena har indelats i två grupper, positiva samt negativa respektive tveksamma inför medlemsförslaget och dess syfte. Till den senare gruppen har också hänförts sådana yttranden, vilka saknar ställningstagande för eller emot. I remissammanställningen redovisas såväl allmänna som särskilda synpunkter på medlemsförslaget.

a) *positiva*

*Nordiska remissyttranden*

Nordiska rådets *social- och miljöutskott* finner starka skäl att förordna en gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare. Utskottet anser att en sådan skulle stärka den nordiska gemenskapen ytterligare samt medverka till ett flexibelt utbyte av arbetskraft mellan de nordiska länderna. Kunskaper i inflyttningslandets språk liksom kännedom om relevanta bestämmelser på undervisningsområdet måste föreligga enligt *social- och miljöutskottet*. I den utsträckning som det i dag uppställs krav på medborgarskap för att utöva läraryrket finner utskottet att det bör övervägas om andra anställningsformer kan komma till användning. Slutligen anser utskottet att det ligger nära till hands att en gemensam nordisk arbetsmarknad etableras genom ingående av en nordisk konvention, såsom varit praxis.

*Finsk-svenska utbildningsrådet* tillstyrker förslaget främst från pedagogiska utgångspunkter och anser det angeläget att möjligheterna att i ett nordiskt land anställa lärare från annat nordiskt land på allt sätt förbättras, i första hand mellan Sverige och Finland. Anställningstryggheten bör säkerställas och målet bör därvid vara jämställdhet med respektive lands egna lärare. En nordisk arbetsmarknad för lärare är enligt rådet förknippad med juridiska och tekniska problem, vilka måste analyseras, innan rådet kan ta ställning till huruvida behovet av tvåspråkiga lärare i Finland och Sverige bäst kan tillgodoses genom en nordisk konvention eller om det därtill behövs bilaterala överenskommelser mellan dessa båda länder.

Det är enligt *Föreningarna Nordens Förbund* uppenbart att det dispensystem som tillämpas vid anställning av nordiska lärare i annat land än hemlandet inte ger den anställningstrygghet som erfordras för ifrågasavarande lärargrupper. Det är därför mycket angeläget att problemet löses med hjälp av en övergripande konvention. Förbundet anför att det i sitt nyligen antagna handlingsprogram formulerat målet att en nordisk arbetsmarknad för lärare bör genomföras. Vidare påpekar förbundet att ett fortsatt arbete att harmonisera skolsystemen i Norden sannolikt skulle göra det lättare för lärare att ta anställning i ett grannland. Slutligen framhåller förbundet att den föreslagna konventionen skulle få stor betydelse för de finskspråkiga lärarna i Sverige, men understryker samtidigt starkt att en effektiv utbildning för dessa lärare måste tillskapas.



*Ledningsgruppen för Nordiskt skolsamarbete* utgår från kulturavtalet och dess stadgande om strävan att åstadkomma ömsesidigt erkännande av examina, delexamina och andra prestationsbeskrivningar. Gruppen hänvisar till tidigare väckta förslag om lösning av examensgiltighetsproblemet för lärare, vilka dock inte förverkligats. Ledningsgruppen förordar en nordisk konvention för lärare där utbildning konstaterats vara likvärdig. Utgångspunkten för en sådan konvention bör enligt gruppen vara principen om gemensamt erkännande av examina för lärare inklusive nödvändiga preciseringar utgående från de nationella bestämmelserna. Gruppen förmodar att det inte är ändamålsenligt med ytterligare utredningar i ärendet och hänvisar till rapporten "Lærerutdanningen i Norden" (NU B 1977: 37). Ytterligare förmodar den att det rör sig om en relativt begränsad grupp av lärare, vilken dock har vuxit sedan lagen om hemspråksundervisning trätt i kraft i Sverige.

*Nordens fackliga samorganisation* anför att den i många sammanhang uttalat sig för en utvidgning och förbättring av det nordiska arbetsmarknadssamarbetet, men samtidigt pekat på riskerna med en helt spontan och oplanerad rörlighet mellan de nordiska ländernas arbetsmarknader. Organisationen har även hävdat principen med ökad nordisk samordning av yrkeskompetens och behörighetskrav.

#### *Finländska remissyttranden*

Den i medlemsförslaget ådagalagda strävan är enligt *länsstyrelsen i Vasa län* i princip acceptabel, men en utvidgning av den gemensamma nordiska arbetsmarknaden till att gälla undervisningsområdet bör förberedas omsorgsfullt. Examensgiltighets- och behörighetsfrågor är enligt länsstyrelsen lättare att lösa än frågor som ansluter sig till skolans fostraruppgift. Eftersom denna uppgift har varierande innehåll i de enskilda länderna, finner länsstyrelsen att det allmänt taget inte är ändamålsenligt att genom ändring av de formella behörighetsvillkoren ge lärarna behörighet till tjänster i ett annat land. Styrelsen förmodar att en helhetslösning kommer att ta tid och föreslår därför dellösningar i form av mildrade stadganden.

Enligt *Jyväskylä universitet* är det motiverat att snarast införa gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare. En sådan är nödvändig närmast för att tillfredsställa behovet av hemspråkslärare, men den kan gälla också andra lärare. Universitetet föreslår en utredning av flyttningsrörelsens inverkan på skolutbildningen, behovet av hemspråksundervisning i alla nordiska länder liksom behovet av lärare för denna undervisning samt tillskapandet av ett uppföljningssystem för att tillfredsställa den fortsatta efterfrågan på sådan undervisning.

*Skolstyrelsen* finner det ändamålsenligt att utvidga den gemensamma nordiska arbetsmarknaden att omfatta även lärare, under förutsättning att man samtidigt enas om samarbete vid planering av lärarkåren, sär-

skilt grundutbildningen av sådana lärargrupper, inom vilka migrationen är omfattande. Styrelsen redogör för behörighetskraven för grundskole- och gymnasieskolelärare och föreslår att kraven ändras så att även andra nordbor än finska medborgare kan förordnas till befattning som extra-ordinarie lärare eller till befattning med avtalslön vid grundskola och läroverk. Nya extraordinarie befattningar borde också kunna inrättas i grundskola och befattningar med avtalslön i grundskola och läroverk. Vidare menar skolstyrelsen att även medborgare i andra nordiska länder borde ges möjlighet att interimistiskt handha ordinarie tjänst vid i första hand svenskspråkig grundskola i Finland.

Även *yrkesutbildningsstyrelsen* anser det viktigt att det skapas en samnordisk arbetsmarknad för lärare. Styrelsen pekar särskilt på examensgiltighetsproblem mellan Sverige och Finland och förklarar sig vara redo att medverka till en snar kartläggning av hindren för en gemensam arbetsmarknad och att därefter avlägsna dessa. Styrelsen förordar vidare en utredning av yrkesexaminans motsvarighet. Examensgiltighet skulle förbättra möjligheterna till arbete som motsvarar utbildningen. Yrkesutbildningsstyrelsen anser det inte i detta skede möjligt att jämställa lärarexamen avlagd i annat nordiskt land med motsvarande examen avlagd i Finland utan anvisningar om fastställandet av motsvarigheten. Vissa avlönings- och pensionsfrågor måste också utredas.

Behovet av gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare är enligt *Finska kommunförbundet* uppenbart. Utgångspunkten bör vara likstämhet mellan lärarna under förutsättning att dessa fyller gemensamt uppställda behörighetskrav. Särskilda krav måste även ställas på lärarutbildningen. *Finlands stadsförbund* finner förslaget värt understöd, men konstaterar att lagar och förordningar i Finland ställer hinder i vägen för ändringar av avgörande karaktär. I samband med den aktuella totalreformen av skollagstiftningen borde hänsyn även tas till en gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare. Förbundet föreslår en nordisk kommission för att utreda de allmänna principerna för en sådan marknad inklusive enhetliga anställningsvillkor och för att utreda behovet av lärare från andra nordiska länder. Slutligen framhåller förbundet att det inte är ändamålsenligt för Finland att ensidigt utbilda lärare för de övriga nordiska länderna, trots att Finland är ett land med utvandring.

Skapandet av en gemensam nordisk arbetsmarknad är enligt *Finlands svenska kommunförbund* synnerligen angeläget. En av förutsättningarna för att hemspråksundervisningen i Sverige skall kunna ordnas på ett tillfredsställande sätt är att finskspråkiga lärare får rätt till ordinarie tjänst. Även kommunförbundet tar fasta på den pågående revideringen av grundskole- och gymnasielagstiftningen i Finland och föreslår att förslaget om gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare beaktas i det förberedande arbetet.

*Samverkande bildningsorganisationerna* finner det ytterst önskvärt med ett avtal om gemensam arbetsmarknad för lärare motsvarande de avtal som slutits för yrkesgrupper såsom läkare, sjuksköterskor, farmaceuter. Organisationerna framhåller att de i flera års tid fäst allvarlig uppmärksamhet vid utbildningsproblem bland invandrare i Sverige och särskilt betonat invandrarbarnens rätt till undervisning på sitt modersmål. Ett arbetsmarknadsavtal skulle vara till väsentlig hjälp vid lösandet av lärarfrågan. Den gemensamma arbetsmarknaden skulle enligt organisationerna ytterligare kunna utvidgas till att gälla även andra yrkesgrupper än akademiska, t. ex. tekniker, merkonomer, socialarbetare m. fl. Förslaget till gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare förordas av *Förbundet hem och skola i Finland*.

*Ålands landskapsstyrelse*, som i sin tur inbegärt egna yttranden (se nedan), anför att en gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare i viss utsträckning redan fungerar allt sedan grundskolan infördes på Åland. I landskapet tjänstgör årligen ett trettiotal lärare från Sverige, medan åländska ungdomar utbildar sig till lärare vid lärarhögskolor i Sverige för att sedan tjänstgöra inom landskapets skolväsende. Landskapsstyrelsen har så långt det varit möjligt försökt jämställa de nordiska lärarna i fråga om kompetens och anställningsförhållanden, men konstaterar att kravet på medborgarskap är det största hindret för att vidareutveckla en nordisk arbetsmarknad för lärare. Vidare konstaterar styrelsen att det synbarligen i alla nordiska länder föreligger svårigheter att på längre sikt dimensionera utbildningen av lärare så att balans råder mellan behov av och tillgång på utbildade lärare. Styrelsen anser att en gemensam arbetsmarknad skulle vara en utjämnande faktor i detta avseende och förordar medlemsförslaget.

*Ålands sjömansskola* stöder förslaget och efterlyser samtidigt en utredning över examina för facklärare i de nordiska länderna. *Ålands tekniska skola* stöder förslaget i princip, men konstaterar att det nu gällande dispensförfarandet hittills tillämpats med framgång. En utveckling av systemet kunde dock bli till nytta för tekniska skolans lärarrekrutering. Förslaget förordas av *Ålands sjöfartsläroverk*. *Ålands lyceum* ställer sig i princip positivt till förslaget, men påpekar att ett stort inflöde av utländska lärare kan ha speciella konsekvenser för ett så litet område som Åland i det att den åländska identiteten lätt kan komma i skuggan av en i och för sig riktig internationalism. *Ålands lärarförening* anför att den redan tidigare väckt förslag om ökad anställningstrygghet för de inom landskapet verkande rikssvenska lärarna genom att föreslå något slags flerårsförordnande. Föreningen stöder tanken på en särskild nordisk kommitté med uppgift att behandla examensgiltighetsproblem vid anställning av för- och grundskolelärare i annat nordiskt land.

*Norska remissyttranden*

*Kirke- og undervisningsdepartementet*, som i princip stöder medlemsförslaget, anför att formell lärarutbildning från annat nordiskt land som till sitt omfång och innehåll svarar mot norsk lärarutbildning sedan 1959 har gett behörighet i norsk skola utan krav på norskt medborgarskap. Enligt det förslag till föreskrifter som nu föreligger måste lärare från annat nordiskt land såsom hittills dokumentera vissa kunskaper i norska i tal och skrift vid undervisning på grundskolenivå.

*Arbeidsdirektoratet*, till vars yttrande *Kommunal- og arbeidsdepartementet* ansluter sig, stöder förslaget om att förhållandena samordnas och tillrättaläggs för en samnordisk arbetsmarknad för lärare. Direktoratet förmodar att konventionen inte kommer att ge olyckliga utslag i väsentlig grad, även om arbetsmarknadssituationen skulle bli svårare för norska lärare. Behörighets- och kompetenskraven bör utredas och värderas i ett nordiskt sammanhang.

*Norsk tjenestemannslag* går in för att det etableras en gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare.

*Lærerutdanningsrådet* ger medlemsförslaget sitt stöd och anför att rådet tidigare uttalat sig för godkännande av utländsk lärarutbildning i Norge. Rådet arbetar som bäst med en revision av innehållet i tilläggsproven för lärare med utländsk utbildning.

*Norske kommuners sentralforbund*, som inte kan se att en konvention skulle medföra väsentliga ändringar i de gällande nordiska ordningarna, har ingenting att anmärka mot medlemsförslaget.

*Svenska remissyttranden*

*Socialstyrelsen* har varit positiv till en gemensam nordisk arbetsmarknad för personal verksam inom hälso- och sjukvård och tillstyrker därför medlemsförslaget.

Dispensgivningen har enligt *universitets- och högskoleämbetet* varit generös. Erfarenheterna av ifrågavarande personalkategori har varit goda, varför ämbetet inte ser några egentliga skäl att bibehålla ett generellt dispensförfarande under förutsättning att de sökande har fullständig lärarutbildning. Medlemsförslaget tillstyrks. Ämbetet ansluter sig till den i medlemsförslaget anförda tanken att en utvidgning av den gemensamma arbetsmarknaden för Sveriges del verksamt kan bidra till att underlätta ett konsekvent genomförande av hemspråksundervisningen. Ytterligare föreslår ämbetet att Nordiska rådet undersöker förutsättningarna att skapa korta introduktionskurser i det land i vilket läraren skall verka.

*Arbetsmarknadsstyrelsen* redogör i sitt yttrande för de arbetsplatser i Norden (utom Sverige) som anmälts till arbetsförmedlingen och anför

att ett ökande antal utländska lärare, främst från Danmark och Finland, under senare år sökt arbete i Sverige genom läraryrkesförmedlingen i Malmöhus och Stockholms län. Till yttrandet har fogats en tabellbilaga över läraryrkesmarknaden i Sverige, vilken enligt styrelsen kännetecknas av brist på behöriga sökande. Införandet av en gemensam nordisk arbetsmarknad bör därför på sikt kunna medverka till en ökad tillgång på sådana sökande.

*Statens invandrarverk*, som anser den föreslagna konventionen värdefull, anför att det kan krävas en viss sammanjämkning av de olika ländernas läroplaner och undervisningsmetoder för att minska riskerna för att läraren i ett annat nordiskt land undervisar på ett felaktigt eller problemskapande sätt. Som kortsiktig lösning föreslås även här introduktionskurser. I fråga om behovet av hemspråksundervisning och om lärarbehovet hänvisas till statistiska centralbyråns reguljära statistik och till företagna utredningar.

*Landstingsförbundet* säger sig i annat sammanhang ha uttalat sig för en gemensam nordisk arbetsmarknad för en rad kategorier av hälso- och sjukvårdspersonal mot bakgrund av bl. a. den likvärdiga kunskapsnivån. Det är därför enligt förbundets uppfattning naturligt att nu verka för en gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare.

*Riksförbundet finska föreningar i Sverige*, som i sitt yttrande ingående diskuterar problem i anslutning till genomförandet av den svenska hemspråksundervisningen, anför att det i Sverige arbetar flera finländare i läraryrket som saknar formell lärarkompetens. Förbundet föreslår att för dessa anordnas fort- och kompletteringsutbildning för erhållande av formell behörighet. Förbundet menar att Finsk-svenska utbildningsrådet bör bevaka de sverigefinska lärarnas ställning mot bakgrund av de avtal gällande skolfrågor som Sverige och Finland kommer att underteckna. *Riksförbundet hem och skola* har inga invändningar mot medlemsförslaget.

Positiv till de ansträngningar som görs för att underlätta rekrytering och anställning av lärare från övriga nordiska länder är *Svenska kommunförbundet*. Förbundet påpekar att behörighetsvillkor för lärare i ungdomsskola fastställts (lärare 22, hemspråk) och att dessa villkor synes väl korrespondera med den kompetens som kan förväntas av utbildade lärare från de andra nordiska länderna. Vidare påpekas att det av förslaget inte framgår om detta avser även förskollärare och annan personal på det kommunala avtalsområdet, t. ex. fritidspedagoger. Några avtalsmässiga hinder för anställning i Sverige finns inte för denna kategori. Slutligen påtalar förbundet de praktiska svårigheterna som den av Finsk-svenska samarbetsrådet träffade överenskommelsen betytt när det gäller för kommunerna att i finska tidningar annonsera efter lärare.

b) *negativa eller tveksamma respektive avsaknad av ställningstagande**Nordiska remissyttranden*

*Nordiska akademikerrådet*, som anser att en öppen nordisk arbetsmarknad är ägnad att stärka den nordiska gemenskapen, rekommenderar inte en helt öppen arbetsmarknad inom sådana yrkesområden där utbildningen i de olika länderna väsentligt avviker från varandra och inte heller när det gäller sådana yrken som förutsätter fullständig kunskap i landets språk och grundlig kännedom om dess samhällsliv och historia. Rådet ställer sig tveksamt till medlemsförslaget och förutsätter att en eventuell konvention föregås av utredningar i alla nordiska länder över tillgång och efterfrågan på lärare för olika stadier och ämnen. Dock finner rådet det nödvändigt med ett flexibelt utbyte av lärare, t. ex. lärare för hemspråksundervisning och rekommenderar en fortsättning av gällande dispensystem, men ett förenhetligande av socialskyddet vid tjänstgöring som lärare i annat nordiskt land.

*Nordiske lærerorganisationers samråd* underkänner inte tanken på att en gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare kan ha betydelse för den nordiska gemenskapen, liksom för hemspråksundervisningen för invandrarbarn, men påpekar att antagandet av en sådan konvention är förbundet med stora vanskligheter. Under hänvisning till praxis med dispens antar samrådet att det också utan en konvention finns goda möjligheter till att utvidga användningen av lärare från annat nordiskt land under förutsättning av en viss styrning från de centrala myndigheternas sida.

*Danska remissyttranden*

*Undervisningsministeriet* hänvisar till smidig dispenspraxis i fråga om lärare i folkskola, vilka är tjänstemän, och meddelar att man har för avsikt att hålla fast vid denna linje. Praxis har inte orsakat svårigheter, varför det inte finns orsak till ändring av gällande lag. Lärare i gymnasieskola anställs enligt avtal, varför problem med medborgarskap inte uppstår. Ministeriet meddelar att *arbejds-, indenrigs- och justitsministerierna* inte har haft några särskilda synpunkter på förslaget.

Varken *Kommunernes Landsforening* eller *Amrådsforeningen* finner att förslaget ger anledning till synpunkter. *Gymnasieelevernes Landsorganisation*, som hyser ett stort intresse för samarbete i fråga om eventuella kommande gymnasiesaker, finner att förslaget ligger omedelbart utanför organisationens arbetsområde. *Gymnasieskolernes Lærerforening* menar att förslaget inte har större betydelse för danska gymnasielärare, då dessa anställs på avtalsbas.

*Finländska remissyttranden*

*Arbetskraftsministeriet* delar inte uppfattningen att det utvecklingsbehov som gäller utbildning av och tillgång på lärare i de olika länderna

skulle kunna tillgodoses över en gemensam nordisk arbetsmarknad. Då det gäller lärare för hemspråksundervisning anser ministeriet att utbildningen av sådana lärare ankommer på invandringslandet. För att avhjälpa de akuta svårigheterna på detta område i Sverige, föreslår ministeriet lärarutbyte eller andra tidsbestämda åtgärder. Arbetskraftsministeriet vill inte stöda förslag som kan tänkas öka flyttningen från Finland, men anser att behörighetskraven och socialskyddet bör för enhetligas. *Statskontoret* anför att en överenskommelse träffats mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om samordning av pensionsrätt enligt dessa länders pensionsordningar.

*Abo akademi*, som anser det riktigt att stöda sådana åtgärder som är ägnade att förbättra den finskspråkiga minoritetens ställning i Sverige, finner det omöjligt att godkänna generell kompetens för lärare att verka i annat nordiskt land. Läget skiljer sig dock från ämne till ämne och akademien anser sålunda att det bör vara lättare att genomföra en nordisk arbetsmarknad för lärare i matematik än för lärare i historia och samhällslära. Därför borde frågan utredas liksom även konsekvenserna av ett eventuellt beslut om en gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare.

*Lärarnas fackorganisation* är av samma åsikt som *Nordiska akademikerådet* att ett helt fritt arbetsmarknadssystem inte är lämpligt inom sådana yrkesområden där utbildningen väsentligt avviker från motsvarande utbildning i ett annat land eller inom yrkesområden där språkkunskap och kändedom om landets samhällsliv och historia är en ovillkorlig förutsättning för att man skall kunna sköta tjänsten eller befattningen. Organisationen finner dispensförfarandet fortfarande funktionsdugligt, men behäftat med olägenheter som snabbt borde avlägsnas.

*Ålands handelsläroverk* anser att en konvention kunde vara till nytta, men ställer sig dock avvaktande till frågan.

#### *Norska remissyttranden*

*Statstjenestemannsforbundet* har inga synpunkter på förslaget, men riktar uppmärksamheten på att Norge inte har något avtal med annat nordiskt land om ömsesidigt godkännande av certifikat för skeppsbefäl. *Norsk faglærerlag* anser att gällande regler ger tillräckliga möjligheter för tillsättning av lärare från annat nordiskt land och ser därför ingen orsak till ändringar. Enligt *Norsk lektorlag* bör man vara återhållsam med att skapa en fri arbetsmarknad för lärare i Norden tills lärarutbildningen blivit bättre harmoniserad. Organisationen menar att flera av de anförda behoven kan tillfredsställas på annat sätt, t.ex. genom avtal som främjar utväxlingen av lärare mellan de nordiska länderna. Det skulle kunna gälla speciella lärargrupper, typiska facklärare. I fråga om det ökade behovet av tvåspråkiga lärare som behärskar ett skandinaviskt

språk och t. ex. urdu, hindi, swahili eller turkiska, finner organisationen ett samarbete naturligt i ett nordiskt perspektiv.

#### *Svenska remissyttranden*

*Statens personalpensionsverk* hänvisar liksom *statskontoret i Finland* (se ovan) till överenskommelsen mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om samordning av pensionsrätt enligt statliga pensionsordningar och anför att det inte finns något hinder för tillämpning av gällande bestämmelser på lärare som övergått från statligt pensionsreglerad anställning i annat nordiskt land till läraranställning eller annan anställning med statlig pensionsrätt i Sverige.

*Skolöverstyrelsen* förmodar att betydande svårigheter föreligger att nå den i medlemsförslaget åsyftade överenskommelsen och finner det tveksamt om de önskade effekterna kan uppnås genom en konvention. Dispensförfarandet har enligt skolöverstyrelsen fungerat väl, varför styrelsen är övertygad om att lärare som skulle omfattas av en konvention också skulle erhålla dispens. Vidare påpekas att icke behörig lärare alltid anställs tillsvidare längst till viss tidpunkt under terminen. För extraordinarie anställning fordras dispens eller behörighetsförklaring, vilket stadium det än är fråga om. Däremot krävs ej svenskt medborgarskap. Skolöverstyrelsen har dock ingen erinran mot att frågan om en konvention utreds på nytt.

*Lärarnas riksförbund* avvaktar med att ta ställning till utformningen av en gemensam nordisk arbetsmarknad tills frågan om en sådan utretts i grunden med beaktande av såväl undervisnings- som arbetsmarknads-synpunkter. Förbundet framhåller särskilt att varje land bör kunna utbilda lärare för eget behov med ledning av gjorda prognoser och med inriktning på de krav som ställs på lärarna i det egna landets skolor. När det gäller att rekrytera hemspråklärare för de finska barnen i svenska skolor föreslås en kartläggning av tillgång och efterfrågan och därefter överväganden om lämpliga åtgärder. Ett led skulle enligt förbundet kunna vara att pröva i vilken mån gällande svenska behörighetsregler för lärare i hemspråk (lärare 22) lägger hinder i vägen för rekrytering av tvåspråkiga (finska/svenska) lärare med lärarutbildning i Finland.

### *3. Utskottet*

Genom den av Danmark, Finland, Norge och Sverige år 1954 ingångna överenskommelsen om gemensam arbetsmarknad avskaffades kravet på arbetstillstånd för medborgare från annat nordiskt land. I ett samtidigt undertecknat tilläggsprotokoll till överenskommelsen stadgas dock att befrielsen från arbetstillstånd gäller blott arbetstagare och inte



självständiga näringsidkare. Den generella befrielsen gäller inte heller sådana yrkeskategorier för vilka krav på särskild kompetens eller särskild auktorisation uppställts. Strävan har dock varit att utvidga den gemensamma arbetsmarknaden till att omfatta även sådana yrkesgrupper. Sålunda har numera ingåtts särskilda överenskommelser företrädesvis på social- och hälsovårdsområdet om gemensam arbetsmarknad för läkare, tandläkare, sjuksköterskor, sjukgymnaster och farmaceuter. Vidare utreds för närvarande inom ramen för det år 1977 antagna nordiska samarbetsprogrammet för social- och hälsovårdsområdet möjligheterna att utvidga den gemensamma arbetsmarknaden till ytterligare yrkesgrupper, bl. a. optiker, barnmorskor, arbetsterapeuter, psykologer, sociologer, tandtekniker. Dessa strävanden har rönt stöd bland rådsorganen, särskilt social- och miljöutskottet, som förordat skyndsamma utredningar.

Till de yrkesgrupper som ännu inte har tillgång till gemensam arbetsmarknad hör lärarna. Detta betyder dock inte att denna yrkesgrupp inte omfattats av de ovannämnda strävandena till att utvidga den nordiska arbetsmarknaden. Redan 1962 antog Nordiska rådet på förslag av kulturutskottet en rekommendation (*rek. nr 9/1962*) till regeringarna med ett sådant syfte. Rekommendationen konkretiserades 1967 i en utredning av Nordiska kulturkommissionen med förslag till de nordiska regeringarna att varje land införde bestämmelser med sådant innehåll att vid tillsättning av tjänst vid offentlig skola, lärarutbildning från annat nordiskt land inom ifrågavarande undervisningsområde skulle räknas som kvalificerande samt att vederbörande centrala skolmyndighet fastställde de krav som borde ställas på kunskaper i landets eget språk. Denna rekommendation, som av rådet avskrevs 1970, har såsom av medlemsförslaget framgår blott delvis kunnat förverkligas.

Kulturutskottet finner i dag på samma sätt som vid sin behandling av det medlemsförslag om gemensam arbetsmarknad för lärare (*A 27/10:e sess., 1962*) som ledde till rekommendation i ärendet att det finns behov av en ordning som gör det möjligt för lärare att på samma villkor som i hemlandet ta tjänst i annat nordiskt land. Trots att det av allt att döma rör sig om en relativt liten grupp nordbor, även med hänsyn till att lagen om hemspråksundervisning i Sverige gjort den presumtiva gruppen större, anser utskottet det vara viktigt att det snarast etableras en gemensam arbetsmarknad för lärare, för att i allmänhet bereda lärarna samma möjligheter att söka tjänst i annat nordiskt land som redan många andra yrkesgrupper har, men även för att därigenom stärka den nordiska gemenskapen. Den största betydelsen skulle en gemensam arbetsmarknad likväl ha för de lärare som nu verkar i annat nordiskt land än hemlandet, genom att deras anställnings- och lönevillkor liksom socialskydd därigenom väsentligt skulle förbättras.

Den i medlemsförslaget åsyftade konventionen om gemensam arbets-

marknad för lärare förutsätter godkännande av examen avlagd i annat nordiskt land än inflyttningslandet. Till detta har de nordiska länderna förbundit sig genom ingående av det nordiska kulturavtalet, som bl. a. stadgar om ömsesidigt godkännande av examina, delexamina och andra prestationsbeskrivningar. Vidare stadgas om samordning av den offentligt anordnade utbildning som syftar till att ge behörighet för viss yrkesutövning, på så sätt att den ger behörighet i alla nordiska länder. I och med att examensgiltigheten sålunda i princip erkänts av de nordiska länderna, bör därmed förknippade problem kunna lösas på ett praktiskt plan. Hänsyn måste till exempel tas till de olika nationella kompetens- och behörighetskraven i den mån dessa i sak skiljer sig från dem som gäller i det andra landet. Dessutom bör självfallet förutsättas dokumenterade kunskaper i inflyttningslandets språk, i vissa fall även i dess kultur, historia och samhällsliv. Kraven kan härvidlag tänkas variera från ämne till ämne beroende på om det gäller ett metodämne eller ett attitydskapande ämne.

För att en konvention om gemensam arbetsmarknad för lärare skall nå sin fulla effekt, bör kraven på medborgarskap kunna omprövas, vilket skett i fråga om vissa av de ovannämnda yrkesgrupperna, så att även medborgare från annat nordiskt land fyller de allmänna behörighetskraven. Om en omprövning trots allt anses omöjlig, bör det övervägas om andra anställningsformer kan komma i fråga.

Det säger sig självt att en konvention om gemensam arbetsmarknad för lärare inte kan ingå med mindre flyttande lärare tillförsäkras samma löne- och anställningsvillkor samt socialskydd som inflyttningslandets egna medborgare på motsvarande poster. Likaså bör tjänstgöring i annat nordiskt land tillmätas samma meritvärde som motsvarande tjänstgöring i inflyttningslandet eller vid återflyttning till hemlandet samt berättiga till samma anciennitet.

Ett av motiven för medlemsförslaget om en gemensam arbetsmarknad för lärare är att därigenom tillfredsställa behovet av nordiska lärare, främst finländska och danska, i Sverige efter hemspråksreformen. Tanken får stöd bland svenska och finländska remissinstanser. Kulturutskottet utesluter inte att utvidgningen av den gemensamma arbetsmarknaden till att gälla lärare verksamt kan bidra till att framgångsrikt genomföra hemspråksundervisningen i Sverige. Samtidigt antyder såväl medlemsförslaget som vissa av de därom avgivna yttrandena att det därutöver kan krävas en ökad svensk satsning på utbildning av i synnerhet hemspråkslärare för finska barn. Det är därför möjligt att en nordisk konvention om gemensam arbetsmarknad för lärare för Sveriges och Finlands del måste kompletteras med bilaterala överenskommelser av olika slag, varigenom det stora behovet av finsktalande lärare från förskola till vuxenutbildning i Sverige förmodligen bäst skulle kunna tillgodoses.

I vissa av remissvaren föreslås att hela problemkomplexet görs till föremål för en nordisk utredning. Utskottet har dock inte kunnat övertygas om att det verkligen skulle finnas behov av ytterligare utredningar. Sedan den tidigare i detta betänkande nämnda utredningen av frågan genomfördes 1967, har denna eller delar av den utretts på nordiskt plan i olika repriser, senast 1977 ("Lærerutdanningen i Norden", *NU B 1977: 37*). Det bör således finnas tillräckligt med underlag för att vidta sådana åtgärder som krävs för att en nordisk konvention om gemensam arbetsmarknad för lärare skall kunna ingås.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får utskottet föreslå att rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidta åtgärder för att åstadkomma en nordisk konvention om gemensam arbetsmarknad för lärare.

Köpenhamn den 27 november 1978

*Aimo Ajo (Sd)*

*Jo Benkow (H)*

*Trygve Bratteli (A)*

*Rolf Fjeldvær (A)*

*Ragnhildur Helgadóttir (Sj) Elsi Hetemäki-Olander (Kok)*

*Tyra Johansson (s)*

*Sture Palm (s)*

*Robert Pedersen (S)*

*Kaarina (Kati) Peltola (Skdl)*

*Otto Steenholdt (Grønl.)*

*Ingrid Sundberg (m)*

*Per Olof Sundman (c)*

*Odd With (Kr.F.)*

Fungerande förman

*Marjatta Väänänen (K)*

*BILAGA 3, I efterhand inkomna yttranden (se supplementband, s. 311)*

## **Medlemsförslag**

### **om upprättande av en nordisk flyghaverikommission**

*(Väckt av Ralf Friberg, Sven Mellqvist och Rolf Sellgren)*

I de nordiska länderna gjordes ursprungligen undersökningar av flygolyckor av de lokala myndigheterna, vilket var till fyllest så länge den civila flygtrafiken var begränsad och flygplanen mindre tekniskt avancerade. Då flygtrafiken efter andra världskriget ökade i omfattning började man utse speciella haverikommissioner vid större flygolyckor.

På internationellt plan bildades den civila luftfartsorganisationen International Civil Aviation Organization (ICAO) genom en internationell luftfartskonvention 1944, till vilken de nordiska länderna anslöt sig efter kriget. Organisationens ändamål och uppgift är att utveckla principerna och tekniken för internationell luftfart, att befrämja planering och utveckling av internationell lufttrafik samt att främja flygsäkerheten. I artikel 26 i luftfartskonventionen åläggs de fördragsslutande staterna att i vissa fall närmare undersöka inträffade luftfartsolyckor.

Vad gäller de nordiska ländernas bestämmelser om haveriutredningar åligger det i Danmark luftfartsdirektoratet att utföra haveriutredningar, men staten kan tillsätta en särskild kommission om så anses lämpligt. Emellertid anses förfarandet med haveriutredningar huvudsakligen i luftfartsmyndigheternas regi utgöra en avsevärd belastning för en liten organisation, varför ändringar övervägs.

I Finland utreds nästan alla flygolyckor eller fall där allvarlig fara för olycka förelegat av en för varje enskilt fall tillsatt undersökningskommission. Denna avger rapport till en permanent granskningskommission, som i sin tur avger utlåtande om saken till luftfartsmyndigheterna med förslag till erforderliga åtgärder. Om något straffbart framkommit delges detta åklagarmyndighet. Den permanenta granskningskommissionen utses på fem år i sänder av statsrådet, varigenom man har avsett att garantera dess oavhängighet gentemot luftfartsmyndigheterna. I praktiken behandlas i Finland nästan alla flygolyckor eller tillbud enligt här beskriven metod. Undersökningarna gäller själva olyckshändelsen, dess orsaker och de uppkomna skadorna, medan eventuella skuldfrågor avgörs av domstol.

I Norge finns en fast kommission på tre medlemmar, flyghaverikommissionen, som träder i verksamhet vid större flygolyckor. Vid mindre olyckor företas undersökningar av luftfartsdirektoratet.

I Sverige tillsätts vid varje tillfälle kommissioner av olika typ alltefter olyckans omfattning. En arbetsgrupp inom det svenska kommunikationsdepartementet har emellertid föreslagit inrättandet av ett permanent utredningsorgan, statens haverikommission (Dsk 1977: 2). I kommissionen föreslås ingå ett tiotal personer, inklusive flygteknisk, medicinsk och juridisk sakkunskap. Gruppen har betonat behovet av effektivisering av haverikommissionernas arbete.

På internationellt plan har konstaterats, att speciellt mindre länder har problem vid utredningar av större flygolyckor, både vad gäller kostnaderna och tillgången på sakkunskap. ICAO har påbörjat ett internationellt samarbete, varigenom tekniskt bistånd för sådana utredningar förmedlas mellan länderna. Mot bakgrund av att allt större flygplan används i den civila luftfarten ställs allt större krav på haveriutredningarna. Behov finns därför av en effektivisering av organisation och metoder för dessa. En naturlig lösning vore att de nordiska länderna effektiviserar sitt samarbete på detta område.

Tanken på en skandinavisk haverikommission har särskilt i Norge dryftats i luftfartskretsar vid flera tillfällen. Frågan har dock inte närmare utretts av offentliga instanser. Den torde ej heller närmare ha diskuterats i Sverige och Danmark. Från både flygbolag och personalorganisationer i Norge har, i samband med att frågan om den nationella haverikommissionen utretts, framhållits att man på längre sikt borde eftersträva inrättandet av en gemensam skandinavisk eller nordisk flyghaverikommission.

Det torde inte ha förekommit någon officiell kontakt mellan de nordiska länderna om upprättande av en gemensam haverikommission. Därför syns det lämpligt att kontakter nu tas med sikte på att utveckla ett närmare samarbete om haveriutredningar. Goda utgångspunkter för en sådan utveckling är det intima samarbete, som luftfartsmyndigheterna i samtliga nordiska länder i dag bedriver på det internationella planet genom Nordiska delegationen inom ICAO, och det väl utvecklade samarbetet på olika nivåer mellan luftfartsadministrationerna i de nordiska länderna.

En första målsättning bör vara att utvidga möjligheterna att utnyttja sakkunniga från annat nordiskt land. På längre sikt bör frågan om en gemensam haverikommission för utredning av större flygolyckor övervägas. För utredning av haverier med små flygplan kan de nationella resurserna vara tillräckliga. Det har av den ovannämnda svenska arbetsgruppen påpekats, att ett centralt utredningsorgan även bör söka identifiera potentiella säkerhetsrisker i luftfartssystemet. Detta organ bör utgöra ett komplement till den preventiva verksamhet som i övrigt bedrivs av flygsäkerhetsmyndigheter och flygföretag.

En nordisk haverikommission bör få som sin huvuduppgift att bedriva utredningar av större flygolyckor i överensstämmelse med det

förfarande som ICAO (Annex 13) förordat. Vidare bör kommissionen informera berörda intressenter inom luftfarten snarast efter inträffat haveri/tillbud om vad som blivit känt under haveriutredningen. Kommissionen bör även följa verksamheten på området i de nordiska länderna, i övriga länder och inom ICAO och analysera resultat från egna eller andra myndigheters haveriutredningar och föreslå säkerhetsfrämjande åtgärder.

Mot bakgrund av ovanstående får vi hemställa,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna att upprätta en gemensam nordisk flyghaverikommission för utredning av större flygolyckor.

Stockholm den 17 januari 1978

*Ralf Friberg (Sd)*

*Sven Mellqvist (s)*

*Rolf Sellgren (fp)*

*BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 318)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget**

Till trafikutskottet har hänvisats ett medlemsförslag om upprättande av en nordisk flyghaverikommission. Utskottet har behandlat förslaget vid möten den 17 januari 1978, 18 februari 1978, 27 april 1978, 28 juni 1978, 6 november 1978 och 4 december 1978.

*1. Medlemsförslaget*

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna att upprätta en gemensam nordisk flyghaverikommission för utredning av större flygolyckor.

I medlemsförslaget konstaterar man att speciellt mindre länder har problem vid utredningar av större olyckor, både vad gäller kostnaderna och tillgången på sakkunskap.

Det konstateras vidare att eftersom allt större flygplan används i den civila luftfarten ställs allt större krav på haveriutredningarna. Därför anser förslagsställarna att de nordiska länderna borde effektivisera sitt samarbete på detta område.

Enligt förslagsställarna torde ingen officiell kontakt mellan de nordiska länderna om upprättande av en gemensam haverikommission förekommit, men goda utgångspunkter för en sådan utveckling kunde vara de nordiska luftfartsmyndigheternas intima samarbete bl. a. inom International Civil Aviation Organization (ICAO).

Förslagsställarna anför att en första målsättning borde vara att utvidga möjligheterna att utnyttja sakkunniga från annat nordiskt land men att frågan om en gemensam haverikommission för utredning av större flygolyckor borde övervägas på längre sikt.

*2. Remissyttrandena*

2.1 Medlemsförslaget har remissbehandlats av Nordiska rådet som har inhämtat yttranden från följande myndigheter och organisationer:

*nordiska:*

- Scandinavian Airlines System (SAS)
- Nordens fackliga samorganisation (NFS)

*danska:*

- Ministeriet for offentlige arbejder
- Assurandør-Societetet
- Conair A/S
- Danair A/S

Sterling Airways A/S  
 Kabinepersonaleforeningen af 1966  
 Ansattes Fælles Samråd — SAS  
 Flyvebranchens Fællesråd  
 Dansk Flyvelederforening  
 Maersk Air Pilotforening  
 Dansk Pilotforening

*finska:*

Justitieministeriet  
 Ministeriet för inrikesärendena, polisavdelningen  
 Trafikministeriet  
 Finnair  
 Ålands landskapsstyrelse  
 Finska försäkringsbolagens centralförbund

*norska:*

Justis- och politidepartementet  
 Samferdselsdepartement  
 Luftfartsverket  
 Flyhavarikommissionen  
 Norsk flygerforbund  
 Braathens — South-American & Far East Airtransport A/S  
 Widerøe's flyveselskap A/S

*svenska:*

Rikspolisstyrelsen  
 Försvarets haverikommission  
 Statens haverikommission  
 Luftfartsverket  
 Svenska försäkringsbolagens riksförbund  
 Folksam  
 Linjeflyg  
 Scanair  
 Svensk pilotförening (SPF)

## 2.2 Remissinstanser som i stort tillstyrker medlemsförslaget

### 2.2.1 Nordiska

Nordens fackliga samorganisation (NFS) tillstyrker medlemsförslaget. En arbetsgrupp nedsatt av Norsk metalarbeiderforbund, Svenska transportarbetareförbundet och Dansk Metalarbejderforbund anser att upprättandet av en nordisk flyghaverikommission vore en bra utgångspunkt för ett närmare samarbete på flygsäkerhetsområdet. Arbetsgruppen påpekar att en sådan haverikommission borde kunna yttra sig i flygsäkerhetsfrågor gentemot luftfartsmyndigheterna. Arbetsgrupperna anser att de organisationer som gruppen representerar borde vara representerade i haverikommissionen.

### 2.2.2 Danska

*Assurandør-Societetet* anför att de nationella haverikommissionerna belastas orimligt när större flygolyckor inträffar och att större effektiv-



sering kunde uppnås vid upprättandet av en nordisk haverikommission.

Societetet anför vidare att en nordisk haverikommission borde ha som uppgift att försöka identifiera potentiella säkerhetsrisker i luftfartssystemet, men att inget medansvar för flygsäkerheten bör åläggas en nordisk haverikommission.

Societetet påpekar behovet av att försäkrings-sällskapen får inblick i haveriundersökningarna och anser att de bör vara representerade i haverikommissionerna.

*Conair A/S* tillstyrker medlemsförslaget.

*Flyvebranchens Fællesråd, Maersk Air Pilotforening, Dansk Flyvelederforening* och *Dansk Pilotforening* stöder medlemsförslaget. De anser att upprättandet av en nordisk flyghaverikommission skulle möjliggöra ett snabbare och effektivare utredningsarbete och bidra till ökad flygsäkerhet.

*Ansattes Fælles Samråd — SAS (AFS) och Kabinpersonaleforeningen af 1966* anser att upprättandet av en nordisk flyghaverikommission vore en bra utgångspunkt för ett närmare samarbete på flygsäkerhetens område. De påpekar att en nordisk flyghaverikommission borde kunna yttra sig om flygsäkerhetsfrågor gentemot luftfartsmyndigheterna.

AFS påpekar att deras organisationer borde representeras dels i haverikommissionen och dels i den arbetsgrupp som borde nedsättas för att förbereda upprättandet av haverikommissionen.

### 2.2.3 Finska

*Fastän Ministeriet för inrikesärendena — polisavdelningen* anser att undersökningsförfarandet vid flygolyckor för polisens del är i ordning anför ministeriet dock att den i medlemsförslaget avsedda undersökningen av möjligheterna att upprätta en nordisk flyghaverikommission för utredning av större flygolyckor vore befogad. Ministeriet anser likväl en förutsättning för en framgångsrik undersökning vara att även ministeriets representant bereds tillfälle att delta däri.

*Justitieministeriet* påpekar att man vid undersökningen av olyckor både i Finland och Sverige strävar efter en nationellt mera centraliserad undersökningsorganisation som täcker olika områden. Förslaget om upprättande av en nordisk haverikommission tycks enligt ministeriet till vissa delar strida mot denna strävan. Vid övervägande, om det för Finlands vidkommande är acceptabelt, att anförtro sådana undersökningsuppgifter till ett samnordiskt organ, måste saken granskas både ur lagstiftningssynpunkt och ur ändamålsenlighetsynpunkt. Upprättandet av en nordisk haverikommission kunde medföra svåra juridiska problem och frågans legislativa reglering kan enligt ministeriet visa sig vara en grundlagsfråga.

*Finska försäkringsbolagens centralförbund* har inget att erinra med anledning av medlemsförslaget.

### 2.2.4 Norska

*Norsk flygerforbund* anbefaller upprättandet av en skandinavisk/nordisk flyghaverikommission. Genom att samordna resurserna skulle man få en effektivare apparat som — om olyckor skulle inträffa — borde ha möjlighet att utreda dessa inom rimlig tid. En nordisk flyghaverikommission borde vara den instans som objektivt kunde övervaka flygsäkerheten inom Norden på bakgrund av information från internationella kontakter. En liknande ordning har man t. ex. i USA i National Transport Safety Board (NTSB).

### 2.2.5 Svenska

*Rikspolisstyrelsen* har inget att erinra mot medlemsförslaget.

*Linjeflyg* är positivt till medlemsförslaget, men ser svårigheter i gruppens samarbete i föreslagen form.

## 2.3 Remissinstanser som ställer sig tveksamma eller avstyrker medlemsförslaget

### 2.3.1 Nordiska

*Scandinavian Airlines System (SAS)* anför följande i sitt remissvar:

- En fristående kommission har fungerat länge i Norge.
- I Sverige påbörjade statens haverikommission sin verksamhet i juli 1978.
- I Danmark förbereds upprättandet av en fristående haverikommission.
- I Finland tillsätts en undersökningskommission i varje enskilt fall.

Undersökning av möjligheterna att upprätta en nordisk flyghaverikommission skulle kräva stora arbetsinsatser i de enskilda nordiska länderna. SAS föreslår därför att man avvaktar resultaten från redan beslutade eller genomförda förändringarna i de nordiska länderna och tar upp frågan igen i början på 1980-talet.

### 2.3.2 Danska

*Ministeriet for offentlige arbejder* anför att folketinget har med en lag nr. 198 av 3 maj 1978 som träder i kraft 1 januari 1979 beslutat att haveriundersökningar skall utföras av en självständig institution under ministeriet for offentlige arbejder. Så har gjorts på grund av den kritik som har framförts med anledning av att luftfartsmyndigheterna, som kan tänkas vara involverade i omständigheter omkring haverier, enligt nuvarande ordning utför undersökningar av samma haverier.

Möjligheten att använda utländsk expertis vid haveriundersökningar finns redan i praxis i Danmark och är lagstadgad i de nya bestämmelserna som träder i kraft 1 januari 1979. Ministeriet for offentlige arbejder meddelar efter brevväxling med justitsministeriet och handelsministeriet att de avstyrker medlemsförslaget.

*Danair A/S* hänvisar till SAS:s remissvar och avstyrker medlemsförslaget.

### 2.3.3 *Finska*

*Trafikministeriet* anför att, beträffande den första målsättningen i medlemsförslaget att utvidga möjligheterna att utnyttja sakkunniga från annat nordiskt land vid haveriutredningar, ett informellt direkt samarbete mellan luftfartsmyndigheterna i de nordiska länderna redan är etablerat också i frågor rörande undersökning av flygolyckor. Det nuvarande samarbetet mellan luftfartsmyndigheterna erbjuder således tillräckliga möjligheter att utnyttja sakkunnig hjälp från annat nordiskt land.

Beträffande den andra målsättningen, upprättandet av en nordisk haverikommission, konstaterar trafikministeriet att de finska erfarenheterna inte tyder på att det vore motiverat att tillsätta en samnordisk haverikommission för utredning av större flygolyckor. Trafikministeriet konstaterar vidare att enligt artikel 26 i den internationella luftfartskonventionen åligger utförandet av undersökning av flygolyckor den stat inom vars territorium olyckan har skett. En eventuell samnordisk kommissions ansvar och ställning i förhållande till en enskild stat inom vars territorium en olycka har skett skulle därför också kräva ett omsorgsfullt klarläggande av internationella rättsnormer. Trafikministeriet avstyrker medlemsförslaget men betonar den nytta som kan åstadkommas genom att förena och koordinera de nordiska resurserna.

*Finnair* anför i sitt utlåtande att det i Finland i och för sig finns tillräckligt med flygsakkunniga om man beaktar luftfartsstyrelsen, flygbolagen och flygvapnet. Ett undantag utgör den tekniska expertis som undersöker vissa utländska flygplanstyper som opererar i Finland men som inte registrerats där. Det är dock svårt att i ett litet land uppfylla kravet på haveriundersökningens objektivitet och opartiskhet eftersom nästan alla aktiva flygsakkunniga är i tjänst vid flygbolagen, flygvapnet, luftfartsstyrelsen eller annan flygverksamhet.

Finnair påpekar att varje lands suveränitet bör betonas och anför att om flygolyckor skulle utredas samnordiskt borde åtminstone undersökningsledningen av en flygolycka skötas av landets flygmyndigheter. Finnair ställer sig tveksamt till grundandet av en övernationell nordisk undersökningskommission för flygolyckor.

### 2.3.4 *Norska*

*Justisdepartementet* anför att det är önskvärt att förbättra samarbetet mellan de nordiska länderna beträffande undersökningar av flygolyckor men ställer sig tveksamt till upprättandet av en fast nordisk flyghaverikommission. Justisdepartementet anser att upprättandet av en nordisk flyghaverikommission kunde ha som följd att utredningen av flygolyckor skulle ta längre tid än de gör med den nuvarande ordningen. Justisdepartementet påpekar att det är av stor betydelse för rätts-

säkerheten att de som leder haveriundersökningar och framlägger resultat har kunskaper om de rättsregler som gäller i respektive länder.

Justisdepartementet anser att snarare än att upprätta en nordisk haverikommissionen borde de nationella undersökningskommissionerna utvidga sina möjligheter att inkalla utländska experter när så anses nödvändigt. Departementet anser att det vore fördelaktigt att upprätta ett nordiskt expertutskott. Det skulle bidra till att få översikt över den expertis som finns i de nordiska länderna och öka möjligheterna att säkra bistånd utifrån när så anses behövas.

*Luftfartsverket* ser inga omedelbara fördelar med att upprätta en nordisk flyghaverikommission. Luftfartsverket anser behovet att få hjälp från andra länders experter vara tillgodosett genom International Civil Aviation Organization (ICAO).

Luftfartsverket anser att en nordisk haverikommission inte på något sätt har bättre förutsättningar än luftfartsverken och flygbolagen att identifiera potentiella säkerhetsrisker i luftfartssystemet. ICAO har i sin databank ett världsomfattande material tillgängligt för speciella säkerhetsanalyser dels i ICAO:s regi och dels för medlemsländernas behov.

*Flyghavarikommissionen* anser att undersökningen av möjligheterna att upprätta en nordisk haverikommission bör uppskjutas och erfarenheterna av de nationella haverikommissionerna avvaktas. Flyghavarikommissionen anser att det nordiska samarbetet på luftfartsområdet är så väl utvecklat att behovet av att få hjälp från andra länders experter lätt kan tillgodoses.

Flyghavarikommissionen anför vidare att statistiskt sett får man räkna med att stora flygolyckor sällan händer i Norden. Därför anser flyghavarikommissionen det vara irrationellt att tillsätta en fast nordisk haverikommission för att undersöka ett så begänsat antal olyckor.

*Braathens — South-American & Far East Airtransport A/S* anför att upprättandet av ett fast nordiskt expertutskott med luftfartssakkunniga från samtliga nordiska länder bör upprättas. Expertis från detta utskott borde kunna utnyttjas av de nationella haverikommissionerna vid större flygolyckor.

*Braathens* påpekar att utredningen av flyghaverier brukar ta mycket lång tid. *Braathens* anser att detta utredningsarbete skulle ta ännu längre tid om en nordisk haverikommission upprättades.

*Widerøe's* anser att varje nordiskt land bör ha sin egen haverikommission och att dessa bör kunna få hjälp från utländska experter när så anses behövas. *Widerøe's* anser inte att upprättandet av en nordisk haverikommission är ändamålsenligt.

### 2.3.5 Svenska

Enligt *luftfartsverkets* mening bör man avvakta erfarenheterna av de nya haveriorganisationerna som etablerats i några av länderna. Om de särskilda haveriutredningsorganisationerna i Norden får i uppdrag att

etablera erforderliga kontakter inbördes och samverka på motsvarande sätt som luftfartsmyndigheterna, finns all anledning att utgå ifrån att dessa organ liksom myndigheterna kan bistå varandra vid behov utan att någon nordisk flyghaverikommission formellt upprättas. Vidare påpekas att man bör ha anledning att räkna med att stora haverier i Norden inte skall behöva inträffa oftare än med några års mellanrum och förhoppningsvis alltmera sällan. Att tillsätta en permanent nordisk kommission förefaller därför inte rationellt och ändamålsenligt.

*Statens haverikommission* anför att från deras sida har planerats att så snart som möjligt ta kontakt med motsvarande organ i andra nordiska länder för att undersöka möjligheterna att utnyttja sakkunniga från annat nordiskt land. Haverikommissionen anser det också angeläget att riktlinjer övervägs för ett informationssystem mellan de nordiska haveriutredningsorganisationerna rörande flygsäkerhetsfrågor och utredningsmetodik m. m. Statens haverikommission anser det angeläget att avvakta en viss tids erfarenhet av den nya verksamheten innan undersökning verkställs rörande möjligheterna att upprätta en gemensam nordisk flyghaverikommission. Förslaget avstyrkes.

*Försvarets haverikommission* anför att för försvarets vidkommande är möjligheten att anlita utländsk expertis begränsad av bl. a. säkerhetsskäl. Förutsättningar torde följaktligen inte föreligga att inrätta en nordisk haverikommission för militära haverier. I övrigt hänvisar försvarets haverikommission till det yttrande som statens haverikommission avgivit.

*Svenska försäkringsbolags riksförbund* ställer sig positivt till grundtanken om ett nordiskt samarbete vid utredning av flyghaverier, men ställer sig tveksamt till det praktiska behovet i dagens läge av de åtgärder som föreslås. Riksförbundet konstaterar att behovet av experthjälp de nordiska länderna emellan redan är tillgodosett genom det expertutbyte och utbyte i övrigt av erfarenheter som äger rum mellan de nordiska länderna på det aktuella området. Riksförbundet anser vidare att behovet av expertis och andra utredningsresurser i vissa fall kan vara lika stort vid haverier med små plan som med stora.

*Folksam* ansluter sig till det yttrande som avgivits av Svenska försäkringsbolags riksförbund.

*Scanair* bedömer att den samlade erfarenheten från de nationella haverikommissionerna bör avvaktas innan förberedelser för upprättandet av en samnordisk flyghaverikommission påbörjas. Scanair anser vidare att man genom vidtagna åtgärder säkerställer objektiv utredning av alla aspekter som rör haverier och att erforderlig expertis i allmänhet finns tillgänglig inom respektive länder.

*Svensk pilotförening* anser att man bör avvakta upprättandet av en gemensam nordisk haverikommission till dess erfarenheter vunnits från den nyligen upprättade svenska statens haverikommission.

## 2.4 Remissinstanser som avstår från att yttra sig över medlemsförslaget

### 2.4.1 Danska

*Sterling Airways A/S* meddelar att de inte har några kommentarer till medlemsförslaget.

### 2.4.2 Finska

*Ålands landskapsstyrelse* konstaterar inledningsvis att frågor rörande luftfart och luftsäkerhet ligger utanför de åländska självstyrelsemyndigheternas behörighetsområde.

Dit hör däremot frågor rörande polisväsendet samt brand- och räddningsväsendet, vilka indirekt berörs av förevarande medlemsförslag. Landskapsstyrelsen finner det centrala i medlemsförslaget ligga i tanken att utnyttja grannlänternas expertis vid utredningar och i det preventiva och informativa arbetet som kan utföras på samnordisk bas. Huruvida ett särskilt permanent organ behöver grundas för att nå dessa effekter undandrar sig däremot landskapsstyrelsens bedömning.

### 2.4.3 Norska

Samferdselsdepartementet anger de synpunkter som Justisdepartementet, Luftfartsverket och Flyghavarikommissionen har på medlemsförslaget, men anger inget eget ställningstagande till medlemsförslaget.

## 3. Utskottet

De i medlemsförslaget åsyftade åtgärderna är i första hand att utvidga möjligheterna för de nationella haveriundersökningsorganisationerna att utnyttja sakkunskap i flygsäkerhetsfrågor från andra nordiska länder och på längre sikt upprätta en nordisk flyghaverikommission för undersökningar av större flygolyckor.

Motiveringarna till medlemsförslaget är att speciellt mindre länder kan ha vissa problem med utredningar av större flygolyckor både beträffande kostnaderna och tillgången på kvalificerad expertis.

Trafikutskottet har tidigare bl. a. i sitt betänkande över *C 1/1977* betonat betydelsen av att främja det nordiska samarbetet i trafiksäkerhetsfrågor även utanför vägtrafiken.

Trafikutskottet ställer sig synnerligen positivt till medlemsförslagets grundtankar om att öka och intensifiera det nordiska samarbetet på flygsäkerhetsområdet. Beträffande formerna för samarbetet vill utskottet framföra följande.

I Norge har en självständig haverikommission arbetat sedan länge och i Finland utreds nästan alla flygolyckor av en för varje fall tillsatt undersökningskommission.

Trafikutskottet har noterat att situationen på flygsäkerhetsområdet i Norden har ändrats sedan medlemsförslaget väcktes. I Sverige påbörjade

statens haverikommission sin verksamhet i juni 1978 och i Danmark träder en ny lag i kraft 1 januari 1979 enligt vilken haveriundersökningar kommer att utföras av en självständig institution.

Dessa reformer som aktualiserats i Sverige har ännu inte varit i verksamhet någon längre tid och den institution som i Danmark kommer att utföra haveriundersökningar har ännu inte upprättats. Trafikutskottet anser därför liksom en del remissinstanser att det vore ändamålsenligt att avvakta en viss tids erfarenhet av denna nya verksamhet innan undersökning verkställs rörande möjligheterna att upprätta en gemensam nordisk flyghaverikommission.

Även om trafikutskottet inte anser det ändamålsenligt att påbörja ovan nämnda undersökning i detta skede betonar utskottet liksom förslagsställarna vikten av att förena och koordinera de nordiska resurserna på flygsäkerhetsområdet.

Trafikutskottet betonar vikten av att den nyetablerade haveriundersökningsorganisationen i Sverige och den i Danmark planerade haveriundersökningsorganisationen liksom den i Norge etablerar kontakter sinsemellan och med befintliga organisationer på området och även berörda myndigheter i Finland för att komplettera den interna sakkunskapen och effektivisera informationsutbytet.

Trafikutskottet är liksom förslagsställarna medvetet om att luftfartsmyndigheterna och luftfartsadministrationerna i Norden redan nu samarbetar på olika nivåer i flygsäkerhetsfrågor och frågor rörande undersökningar av flygolyckor.

Vidare har konstaterats att de nordiska länderna samarbetar på internationell nivå genom International Civil Aviation Organization (ICAO) i flygsäkerhets- och haveriundersökningsfrågor.

Under hänvisning till vad som ovan anförts får trafikutskottet föreslå att

Nordiska rådet icke företar sig något i anledning av medlemsförslaget.

Köbenhavn den 4 december 1978

*Ingvar Bakken (A)*

*Eric Carlsson (c)*

*Chr. Christensen (Kr. F.)*

*Nils Dahlman (ÅS)*

*Bjarne Mørk Eidem (A)*

*Ralf Friberg (Sd)*

*Gils Guðmundsson (Ab)*

*Gustav Holmberg (V)*

*Håkon Kyllingmark (H)*

*Sven Mellqvist (s)*

*Inge Fischer Møller (S)*

*Rolf Sellgren (fp)*

*Seppo Westerlund (Lkp)*

Förman

## Medlemsförslag om ett nordiskt dataråd

(Väckt av Erik Adamsson och Gylfi P. Gíslason)

En av de mera genomgripande samhällsförändringarna under de senare åren har varit den snabba utvecklingen av datatekniken. Nästan varje sektor inom samhället är i dag beroende av ADB-teknik. Datoriseringen har medfört att informationsbehandling och informationsflöde fått ett omfång som tidigare var otänkbart. Databehandlingen har gjort det möjligt för beslutsfattare att erhålla överblick över problem som man förut bara kunnat beskriva i mycket allmänna ordalag. Först nyligen har man på allvar börjat uppmärksamma problemen att skydda datoriserad information mot missbruk. Mängden data och möjligheten att bearbeta dem för vissa syften har emellertid lett till olika problem, bl. a. vad gäller den personliga integriteten.

Inom Nordiska rådet har man tidigare liksom i de enskilda nordiska länderna mest intresserat sig för integritetsskyddet i samband med databehandlingen av personuppgifter. 1972 antog rådet en rekommendation om samordning av regler rörande privata personregister (*rek. nr 13/1972*). I ett medlemsförslag till rådets 25:e session hemställdes, att rådet skulle rekommendera ministerrådet att som ett led i skyddet av den enskildes integritet i Norden snarast utarbeta en nordisk konvention om registrering, bearbetning, lagring och offentliggörande av persondata på ADB och om ömsesidigt godkännande av ADB-system som innehåller personupplysningar. Förslaget ledde ej till någon rekommendation med hänvisning till att en samnordisk arbetsgrupp hade till uppgift dels att kartlägga arten och omfånget av de rättsliga problem som har anknytning till dataflykt och överföring av data, dels att framlägga förslag om hur lagstiftningen i de enskilda länderna borde utformas med tanke på lösningarna av dessa frågor. Övervägandena i denna arbetsgrupp ger vid handen att det för närvarande inte finns behov av ett formellt nordiskt samarbete baserat på en konvention.

Sedan 1976 fungerar ett nordiskt stamnät för datakommunikation i samarbete mellan de nordiska televerken och Nordforsk, det s. k. Scan-net. Syftet är att göra databaserad dokumentation lättare tillgänglig och till lägre kostnader än som kunnat ske med dittillsvarande resurser.

På senare tid har en annan viktig delfråga i anslutning till datatekniken kommit att stå i blickpunkten, nämligen säkerhets- och sårbarhetsaspekterna. Det har blivit allt svårare att skydda informationen



mot tillgrepp eller missbruk. Det har dessutom blivit väsentligt svårare att upptäcka sådana intrång. Spionage i olika former har underlättats medan motåtgärderna inte har utvecklats i samma takt. Stora delar av informationen har koncentrerats till ett begränsat antal databanker, som kan bli mål för t. ex. terroristangrepp. Det finns sålunda anledning att befara att datorer och datorlagrad information alltmer kan komma att användas för kriminella syften. I utlandet har händelser av sådan art redan inträffat. Även rena misstag kan ge upphov till allvarliga störningar. Det ökade databeroendet är en viktig sida av det moderna samhällets sårbarhet i betydelsen minskad förmåga hos samhället att motstå våld, skadegörelse och andra påfrestningar.

Den ökade datoriseringen innebär emellertid även risker av mer smygande art, som kan leda till ett formellt demokratiskt samhälle som i realiteten blir en teknokrati. För att undvika detta måste man på politiskt håll göra klart för sig vilka särskilda krav som bör ställas på framtida datasystem. Målet bör vara att den ökade utvecklingen av datatekniken sker på ett från samhällets synpunkt acceptabelt sätt och inte bara som en automatisk följd av de ökade tekniska möjligheterna. Har man inte denna målsättning, kan politikerna riskera att komma i efterhand med möjlighet att endast värdera och tillrättalägga några av den teknologiska utvecklingens konsekvenser. För att undvika denna risk bör den offentliga debatten mer inriktas på de långsiktiga perspektiven och inte som i dag ofta fixeras till dagsaktuella händelser. I den offentliga debatten i sådana tekniska frågor har politikerna en ofördelaktig ställning, då de oftast saknar facklig kompetens och måste söka råd och vägledning hos experterna.

I alla de nordiska länderna torde finnas behov av en smidig organisation, som kan ge beslutsfattare bakgrundsmaterial angående utnyttjande av datateknik i samhället. En utvidgad och sakligare offentlig debatt i datafrågor torde också erfordras.

Nordisk dataunion anordnade i augusti 1977 ett seminarium "Data-maskinerna och samhällets sårbarhet". Därvid framfördes bl. a. tanken på ett forum för debatt och kommunikation mellan politiker och dataexperter, ett dataråd.

Idén om ett sådant nytt organ synes värd att pröva. Därvid bör beaktas de problem som kan uppstå vid avgränsningen av dess verksamhetsområde, dels gentemot existerande rådgivande och kontrollerande organ, dels gentemot politiska och administrativa instanser. Ett dataråd skulle kunna utgöra ett forum för eller åtminstone bidra till en offentlig debatt som skulle göra experttalandena offentligt kända på samma sätt som underlaget i den politiska beslutsprocessen bör vara i ett demokratiskt samhälle. Rådet bör sålunda skapa en bred och för allmänheten tillgänglig debatt.

Det förefaller naturligt att inrätta ett nordiskt dataråd, då problemen

är relativt likartade i de nordiska länderna och det skulle utgöra ett värdefullt led i det pågående nordiska samarbetet på området. Inte minst med hänsyn till att datafrågorna är föremål för ny lagstiftning i de nordiska länderna, är det av värde att inom ett nordiskt forum kunna diskutera datateknikens roll i samhället. Ett nordiskt dataråd bör vara ett rådgivande organ utan beslutande funktion och ett forum för debatt mellan experter och politiker.

Rådet måste tillförsäkras sådana rättigheter att det kan erhålla erforderliga informationer från offentliga myndigheter, privata institutioner och enskilda. En del av datarådets verksamhet måste utgöras av undersöknings-, dokumentations-, kommunikations- med flera administrativa funktioner. Det bör utredas om dessa uppgifter kan läggas på ett redan befintligt organ eller om ett särskilt sekretariat behöver inrättas.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställs,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna att inrätta ett nordiskt dataråd.

Stockholm och Reykjavík den 4 januari 1978

*Erik Adamsson (s)*

*Gylfi Þ. Gíslason (A.)*

*BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 344)*

## *BILAGA 2*

### **Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget**

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag A 523/j om et nordisk dataråd.

Udvalget har behandlet forslaget på møder den 1. august 1978 i Tønder, den 7. november 1978 i Helsingfors og den 15. og 16. januar 1979 i Stockholm.

#### *1. Medlemsforslaget*

Medlemsforslaget er fremsat den 4. januar 1978 af Erik Adamsson (s) og Gylfi Þ. Gíslason (a).

I medlemsforslaget henstilles det, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at undersøge mulighederne for at oprette et nordisk dataråd.

Forslagsstillerne kommer til, at man trods længere tids erfaring med anvendelsen af EDB-teknik først for nylig for alvor er begyndt at blive opmærksom på problemet om at beskytte dataregistreret information mod misbrug.

Hidtil har hovedinteresserne været koncentreret om integritetsbeskyttelse i forbindelse med databehandling af personoplysninger og om at skabe muligheder for at gøre databaseret dokumentation lettere tilgængelig og til lavere omkostninger end tidligere.

Hertil er nu kommet sikkerheds- og sårbarhedsaspekterne derigennem, at det er blevet sværere at beskytte informationen mod angreb eller misbrug eller blot mod skade forvoldt ved rene fejltagelser.

Den øgede dataanvendelse indebærer imidlertid også risiko af en mere snigende karakter, der kan lede til et formelt demokratisk samfund, der i realiteten er blevet til et teknokrati.

For at undgå dette må man fra politisk side have det klart for sig, hvilke særlige krav der bør stilles til fremtidens datasystem.

Målet bør være, at udviklingen sker på en fra samfundets side acceptabel måde og ikke bare som en automatisk følge af de øgede tekniske muligheder. Det er derfor nødvendigt, at den offentlige debat mere indrettes på de langsigtede perspektiver. For at det kan ske, vil der være behov for en smidig organisation, som kan give beslutningstagerne det nødvendige baggrundsmateriale.

Forslagsstillerne finder det derfor værd at prøve at oprette et rådgivende dataråd, som skal være et forum for debat og kommunikation mellem politikere og dataeksperter. Et sådant råd skulle kunne udgøre et forum for eller i det mindste bidrage til en offentlig debat, som skulle gøre ekspertudtalelser offentligt kendte på samme måde, som grundlaget i den politiske beslutningsproces bør være det i et demokratisk samfund.

Det vil være naturligt at lade rådet være fællesnordisk på grund af de relativt ensartede problemer i de nordiske lande, og fordi dataproblemerne her er genstand for relativt ny lovgivning.

Rådet, der skal være uden besluttende funktion, skal sikres de nødvendige informationer fra både det offentlige og private. Det må undersøges, om rådets administrative opgaver kan pålægges et allerede eksisterende organ, eller om det er nødvendigt med et særskilt sekretariat.

## 2. Remissudtalelser

Der er i perioden 5. maj—17. august 1978 afgivet remissudtalelser fra følgende myndigheder og organisationer:

### *Nordiske:*

Nordisk dataunion  
Nordens fackliga samorganisation — NFS

### *Danske:*

Finansministeriet, administrationsdepartementet  
Handelsministeriet  
Indenrigsministeriet  
Justitsministeriet  
Amtsrådsforeningen i Danmark  
Kommunernes Landsforening  
Den danske Bankforening  
Erhvervslivets Råd for elektronisk Databehandling (EDB-rådet)  
Danmarks Sparekasseforening

### *Finske:*

Justitieministeriet  
Ministeriet för inrikesärendena  
Finansministeriet  
Folkpensionsanstalten  
Befolkningsregistercentralen  
Statistikcentralen  
Ålands landskapsstyrelse  
Statens datamaskincentral  
Industrins centralförbund  
Bankföreningen i Finland  
Finska dataförbundet  
Finlands juristförbund

### *Norske:*

Forbruker- og Administrationsdepartementet  
Forsvarsdepartementet

Industridepartementet  
 Justisdepartementet  
 Statens rasjonaliseringsdirektorat  
 Universitetet i Oslo  
 Teledirektoratet  
 Hovedkomiteen for norsk forskning  
 Landsorganisasjonen i Norge  
 Norsk arbeidsgiverforening  
 Den norske bankforening  
 Sparebankforeningen i Norge  
 Den norske dataforening

*Svenske:*

Datainspektionen  
 Televerket  
 Statistiska centralbyrån  
 Statskontoret  
 Datamaskincentralen för administrativ databehandling (DAFA)  
 Styrelsen för teknisk utveckling  
 SINFODOK (Statens råd för vetenskaplig information och dokumentation)  
 Datalagstiftningskommittén (DALK)  
 Sårbarhetskommittén (SÅRK)  
 Svenska kommunförbundet  
 Landstingsförbundet  
 Sveriges industriförbund  
 Svenska bankföreningen

Udtalelserne kan sammenfattes således:

Ingen af de afgivne udtalelser går imod tanken om en bredere debat på såvel nationalt som nordisk plan om de spørgsmål, der drages frem i medlemsforslaget. I flere udtalelser påpeges det direkte, at der er et behov for en drøftelse af disse spørgsmål på nordisk plan. De fleste af de udtalelser, der tager stilling til dette spørgsmål, sætter imidlertid spørgsmålstegn ved, om det for at imødekomme behovet for en sådan drøftelse er nødvendigt at oprette et nordisk dataråd.

Kun i enkelte udtalelser anbefales det direkte at oprette et nordisk dataråd. Flere udtalelser anbefaler en undersøgelse som foreslået i medlemsforslaget, men der peges på, at en sådan undersøgelse også må tage stilling til, om der er et reelt behov for et nordisk dataråd og i givet fald tage stilling til et råds arbejdsopgaver og i denne forbindelse undersøge, om disse arbejdsopgaver ikke kan kanaliseres ind i allerede eksisterende organers arbejdsopgaver.

Udtalelserne afspejler til en vis grad, at man lovgivningsmæssigt finder sig på forskellige stadier i de nordiske lande. Kun Sverige har en vis periode med erfaringer fra en eksisterende datalovgivning, men ud fra forskellige udgangspunkter er det et generelt træk, at der i udtalelser fra alle lande nævnes, at der kan være behov for en vis periode til nationalt at indhøste erfaringer fra de seneste lovgivningsinitiativer.

Et karakteristisk træk er det også, at opmærksomheden henledes på, at der i andre lande og i andre internationale organisationer — især fremhæves Europarådet og OECD og fra dansk side EF — foregår et arbejde, der svarer til målsætningen i medlemsforslaget. Det må derfor også undersøges, hvorledes arbejdet i et eventuelt nordisk dataråd kan koordineres med arbejdet i andre organisationer.

Endelig kan det nævnes, at flere udtalelser fremhæver betydningen af, at de nationale lovgivninger bliver så ensartede som muligt.

Fra de enkelte udtalelser kan i øvrigt nævnes:

*Nordens Facklige Samorganisation*, der stiller sig positivt til et nordisk dataråd, kan ikke tiltræde den indretning og sammensætning, som fremgår af medlemsforslaget. Et dataråd bør foruden de administrative opgaver, der nævnes i medlemsforslaget, behandle spørgsmål i tilslutning til medbestemmelse, beskæftigelse og arbejdsmiljø. NFS finder ikke, at datarådet skal være et forum for debat mellem eksperter og politikere og forudsætter, at de faglige organisationer repræsenteres i rådet.

De *danske* udtalelser er gennemgående ret negative, idet det fremhæves, at de danske overvejelser om etablering af et dansk dataråd bør være afsluttede, før der tages stilling til spørgsmålet om et nordisk dataråd.

*Justitsministeriet*, der har afgivet sin udtalelse efter at være gjort bekendt med udtalelsen fra den svenske datainspektion, tilslutter sig datainspektionens udtalelse.

De *finske* udtalelser er gennemgående positive. *Finansministeriet* støtter, at problematikken udvides, men peger på, at det inden for hvert nordisk land må afgøres, ved hjælp af hvilke organisationer en landsomfattende EDB-udvikling skal undersøges og følges. Hvis man — som i Finland — kan påvise et organ, som disse spørgsmål hører under nationalt, ville det foreslåede nordiske samarbejde måske naturligt kunne arrangeres i form af organisationernes samarbejde inden for rammerne af Nordisk Råd. *Inrikesministeriet* finder det usikkert, om man for at afværge ulemperne og misbruget i tilknytning til datateknikken vil få væsentlig hjælp af et organ, der skal være rådgivende uden beslutende myndighed samt et forum for debat. Ministeriet finder det ikke uundgåeligt at indrette et separat organ for at kunne fremkalde og udvikle en offentlig debat. *Justitieministeriet* finder, eftersom der på EDB-juridikens område allerede findes både nordiske og andre internationale samarbejdsformer, ikke, at der ud fra justitsforvaltningens synspunkt er behov for et nordisk dataråd.

*Statistikcentralen* mener, at der i første række er behov for et samarbejde på nationalt plan, og at et fællesnordisk organ næppe på effektiv måde ville kunne give resultater.

De *norske* udtalelser slutter sig med undtagelse af arbejdsgiverforeningen og dataforeningen til *justisdepartementets* indstilling, hvorefter

det er tvivlsomt, om det er nødvendigt eller hensigtsmæssigt med et nyt organ på området. Det samarbejde, som måtte findes ønskeligt, kan varetages af allerede etablerede nationale institutioner, ved at disse hver for sig etablerer den ønskede kontakt med tilsvarende organisationer i andre nordiske lande. *Instituttet for privatret ved Oslo universitet* anser det for nødvendigt med en nordisk diskussion og finder det rigtigt, at denne diskussion ikke udvikler sig til en dialog mellem enkelte nationale institutioner. *Norsk arbejdsgiverforening* støtter tanken om et dataråd i tillid til, at det kan være en spore til en bredere samfundsdebat, som foreningen også tidligere har fremsat ønske om. Man stiller sig meget skeptisk til justisdepartementets antagelse om, at det ønskede samarbejde kan varetages af allerede eksisterende organer.

Fra de *svenske* udtalelser, der omfatter både meget positive og temmelig skeptiske synspunkter, kan der være grund til at fremhæve *Data-inspektionens* svar. I dette ridses det hidtidige nordiske samarbejde op, og der erindres om det arbejde, som henstillingerne fra Nordisk Råd på persondataområdet har ført til. Med baggrund i den rapport, som en arbejdsgruppe under ministerrådet afgav i februar 1977, foreslås det, at det formelle nordiske samarbejde på dataområdet snarest muligt genoptages. I remissudtalelsen ridses også den aktuelle stilling i de enkelte nordiske lande og på internationalt plan op. *Datainspektionen* finder, at der er flere grunde til et øget nordisk samarbejde. Først og fremmest som følge af den nært forestående driftsstart af det første offentlige internationale datanet, men desuden af hensyn til arbejdet på internationalt plan. *Datainspektionen* stiller sig imidlertid tvivlende over for nu at oprette et nordisk dataråd. Af flere grunde vil det indledningsvis være mere hensigtsmæssigt at udnytte ressourcerne hos allerede eksisterende nationale organer gennem et samarbejde med repræsentanter for de myndigheder, som har eller ventes at få ansvaret for persondataspørgsmålene. *Televerket* mener ikke, der er behov for noget forbundet nordisk samarbejde ud over det, der er etableret i forbindelse med de i intimt nordisk samarbejde oprettede identiske datanet. *Statistiska centralbyrån* og *Landstingsförbundet* sætter sig begge positivt til oprettelsen af et nordisk dataråd.

*Statskontoret* stiller spørgsmålstejn ved, om ikke de af Nordisk Dataunion afholte seminarer indtil videre opfylder det behov for diskussioner, som forslaget ønsker at få frem.

### 3. Nordisk Dataunions seminar i 1978

Den 21.—22. august 1978 afholdt Nordisk Dataunion et seminar med titlen "Datapolitik". Deltagerantallet var ca. 100 med repræsentanter for brugerne af EDB-teknikken, politikere, massemedier og myndigheder. Juridisk udvalg var repræsenteret under seminaret.

Et af seminarets programpunkter var en paneldiskussion med følgende lederrubrikker:

”Er der behov for et koordinerende organ?

Er der behov for nordisk samarbejde på dette område?

Eksempler på udredningsarbejde, forsøgsvirksomhed og samarbejdsprojekter af fælles interesse i de nordiske lande.”

Under debatten diskuteredes følgende punkter, som berør indretningen af et dataråd: arbejdsområdets afgrænsning, hvorfor just et dataråd, arbejdsformer, sammensætning, ”vagthund og early warning organ”, påvirkning på forskellige politiske områder som beskæftigelse, industri, uddannelse m. m. Der blev endvidere spurgt, hvorledes man, hvis man skulle have et dataråd i hvert enkelt land, skulle organisere og institutionere det, og om det skulle udgøre et udvalg på regeringsniveau eller en komité uden for regering og rigsdag.

Der var under debatten bred tilslutning til, at man først skal ventilere ønskemål, krav og behov for et dataråd, inden man begynder med de organisatoriske former. Man burde også inden for hvert land først diskutere, hvortil man vil komme, og hvad man vil have, inden man begynder en fællesnordisk diskussion. Det blev slået fast, at datapolitik er en del af næringspolitikken, industripolitikken, markedspolitikken, uddannelsespolitikken etc.

Der var også bred tilslutning til, at der behøves et forum, hvor datapolitiske spørgsmål kan diskuteres. Man var derimod ikke enige om, hvorledes dette forum skal udformes, hvor det skal findes i den politiske struktur, og hvor det skal virke.

Det blev fremført, at når det gælder tekniske spørgsmål og komplicerede sammenhænge i samfundet som f. eks. datorisering og EDB, bliver politiske afgørelser og beslutninger ofte truffet på grundlag, som ikke findes, og af politikere, som ikke forstår. Det vigtige er imidlertid, at i politiske spørgsmål er det politikerne, som skal formulere, i dette tilfælde datapolitikken, udgående fra medborgernes interesser og erfaringer. Derfor blev det anset for vigtigt, at der findes et forum for denne debat, et forum, som ikke i første række skal formidle teknisk eller økonomisk rådgivning i forskellige dataspørgsmål, men i stedet være et diskussionsforum for forskellige dataspørgsmål.

Nogle ønskede, at et fåtal skulle sætte sig ind i problematikken for at kunne blive ”medborgernes eksperter”. Andre ville gå ud på bred front blandt sædvanlige mennesker og i forskellige politiske organisationer med information og materiale, som kan anvendes i forskellige uddannelsessammenhænge.

Man konstaterede, at flere af arbejdstager- og arbejdsgiverorganisationerne i de nordiske lande er i gang med at udarbejde datapolitiske programmer. Et arbejde med at udforme et overordnet datapolitisk mål er således allerede i gang, og det gælder for respektive regering og rigsdag snarest at få greb om dette og angive den datapolitiske retningslinje. Det er væsentligt at få en gennemgribende analyse og kortlæg-



ning, samtidig med at man gennemfører et fremtidsstudium om datamaskinens og datoriseringens betydning for samfundets udvikling.

#### 4. Oversigt over datalovgivningen i de nordiske lande

Udvalget har ladet følgende oversigt over datalovgivningen i de nordiske lande udarbejde.

##### 1) Danmark

I Danmark er i 1978 vedtaget to love om registre, lov nr. 293 af 8. juni om private registre m. v. og lov nr. 294 af 8. juni om offentlige myndigheders registre m. v.

*Loven om private registre m. v.* skal sikre, at oplysninger om personers, foreningers og virksomheders private og økonomiske forhold kun registreres af private, i det omfang denne registrering tjener anerkendelsesværdige interesser, og at de registrerede oplysninger opbevares og anvendes på betryggende måde. Der gælder særlige regler om kreditoplysningsbureauer, adresseringsbureauer og EDB-servicebureauer.

Erhvervsvirksomheder, foreninger m. v. må registrere oplysninger og videregive dem til tredjemand uden den registreredes samtykke, i det omfang registreringen og videregivelsen er et naturligt led i den normale drift af virksomheder m. v. af den pågældende art. For så vidt angår særlig følsomme oplysninger som f. eks. religiøsitet og politisk tilhørsforhold, må registrering og videregivelse dog som hovedregel kun finde sted, når den pågældende meddeler sit samtykke hertil, og det endvidere er nødvendigt for at muliggøre en berettiget varetagelse af virksomhedens eller andres tarv. En registreret kan kræve, at der foretages sletning af urigtige eller ulovligt registrerede oplysninger.

*Loven om offentlige myndigheders registre m. v.* skal sikre, at det offentliges oprettelse og brug af EDB-registre med personoplysninger sker på en sådan måde, at den enkelte borgerrets beskyttelse og integritet ikke krænkes. Registre, der føres for en statslig myndighed, må kun oprettes efter godkendelse af en minister. Der skal forinden indhentes udtalelse fra registertilsynet. Registrerede personer har som hovedregel adgang til at blive gjort bekendt med de oplysninger, der er registreret om dem. Der kan som hovedregel kun videregives oplysninger til private, når disse i forvejen er offentligt tilgængelige, eller når den registrerede har meddelt samtykke hertil.

*Registertilsynet* er en uafhængig myndighed, der er fælles for den private og den offentlige sektor. Registertilsynet skal foruden at afgive udtalelser i forbindelse med oprettelse af nye offentlige registre føre tilsyn med overholdelsen af lovene. Tilsynet kan pålægge private virksomheder at foretage ændringer i deres registreringsaktiviteter og påtale eventuelle overtrædelser i den offentlige sektor. Registertilsynet skal endvidere gennem afgivelsen af en årlig beretning til folketinget

og ved løbende at offentliggøre udtalelser om registreringsproblemer og holde folketinget og offentligheden orienteret om udviklingen på disse områder.

## 2) *Finland*

I 1972 blev der nedsat et udredningsudvalg, som imidlertid gik i stå og blev opløst i 1975. Et forslag om kreditoplysningslov er udarbejdet i det finske justitsministerium. Der er planer om at nedsætte en ny komité med henblik på fortsættelse af en generel udredning af data-problemet.

## 3) *Island*

I Island er der overvejelser om indførelse af en datalov.

## 4) *Norge*

Norge har i 1978 vedtaget en *lov om personregistre*.

Loven gælder for personregistre i både offentlig og privat virksomhed. Loven gælder ikke blot for personregistre, der bruger EDB, men for personregistre generelt. Ikke bare registre, som har oplysninger om enkeltpersoner, men også registre, som indeholder oplysninger om sammenslutninger og stiftelser, er omfattet af loven. For alle personregistre gælder det, at der kun er adgang til at registrere relevante oplysninger. Der gælder en specielt snæver adgang til at registrere oplysninger, som må regnes som særlig følsomme, nemlig oplysninger om race, politisk eller religiøs opfattelse, kriminalitet, helbred, seksuelle forhold og visse oplysninger om familieforhold. For personregistre generelt er der adgang til at få lov at se, hvad der står i registrene, og regler om rettelser af fejl. Loven indfører en koncessionspligt. Når koncession bliver givet, skal der samtidig fastsættes regler for registret, bl. a. om hvilke oplysninger registret må indeholde, og hvad det må bruges til.

Ved loven oprettes et nyt organ, *datatilsynet*, som skal deltage i koncessionsbehandling samt varetage en række andre opgaver for at sikre den personlige integritet. Tilsynet skal informere og give råd, både til almenheden og til dem, som har personregistre. Det skal endvidere føre kontrol, afgive udtalelser i sager om personlig integritetsbeskyttelse og føre en alment tilgængelig fortegnelse over personregistre m. m.

Loven indeholder regler om overførsel af oplysninger til udlandet, som tager sigte på at hindre, at det norske regelsæt bliver uden virkning, fordi oplysningerne bliver overført til udlandet.

## 5) *Sverige*

Den svenske *datalov* trådte i kraft den 1. juli 1974.

Loven gennemførte en koncessionspligt for alle EDB-registre. Loven gælder både private og offentlige registre. Loven har ingen bestem-

melser, som gælder for personregistre, der ikke føres ved hjælp af EDB.

Koncessionssystemet indebærer, at det for hvert enkelt register skal fastsættes, til hvilket formål registret skal kunne bruges og hvilke oplysninger, der må indgå i registret. Desuden forudsættes opstillet koncessionsvilkår bl. a. om sikkerhedsforskrifter. Ved siden af de regler, som gælder koncessionspligt, indeholder loven enkelte regler, som retter sig direkte til den registeransvarlige bl. a. regler om rettelse af fejl.

Til behandling af koncessionssager og til gennemførelse af kontrol er der oprettet et særligt organ — *datainspektionen*.

Ansøgning om tilladelse til at indrette eller føre personregister rettes til datainspektionen og skal — ud over oplysninger om den registeransvarliges navn adresse og telefonnummer — indeholde personregistrets benævnelse, formålet med registret, fuldstændig fortegnelse over de opgaver, som skal indgå i den automatiske databehandling, redegørelse for, hvorfra og på hvilken måde oplysningerne skal indhentes, hvilken bearbejdelse, der skal udføres med EDB, fulstændig fortegnelse over de opgaver, som skal gøres tilgængelige, redegørelse for, til hvem og på hvilken måde de skal udleveres, beskrivelse af den tekniske udrustning, der hovedsagelig skal anvendes, på hvilken måde en registreret person skal kunne få oplysning om sig selv, hvorledes og når rettelse af fejlagtig oplysning i registret skal ske, hvorledes optegnelser til automatisk databehandling skal bevares, hvorledes og hvornår sletning skal ske, hvorledes oplysning skal kunne erstattes, hvis den registrerede information ødelægges, hvilke andre sikkerhedsforskrifter der planlægges, og på hvilken måde anvendelsen af datamaskiner og datamedier skal registreres.

Datainspektionen kan, når omstændighederne giver anledning dertil, gøre undtagelse fra de nævnte krav.

Dataloven er for tiden genstand for fornyede overvejelser i en parlamentarisk udredning. Udredningen har i 1978 afgivet en delbetænkning om personregistre, datorer og integritet. Betænkningen, som indeholder forslag til en del ændringer i dataloven, er under remissbehandling. En slutbetænkning kan ventes i 1980.

En *lov om kreditoplysningsvirksomhed* trådte i kraft samtidig med dataloven — den 1. juli 1974. Loven indførte koncessionspligt for kreditoplysningsvirksomheder. Kreditoplysningsvirksomhederne er undergivet datainspektionens kontrol.

##### 5. Juridisk udvalg

Nordisk Råd har i en årrække fæstnet betydelig opmærksomhed på de datapolitiske spørgsmål i Norden.

I 1972 henstillede Nordisk Råd til de nordiske landes regeringer, at de skulle efterstræbe ensartethed i spørgsmålet om virkningerne af de regler, som man agtede at gennemføre om private personregistre.

Den omtale af samarbejdet på dataområdet, som Nordisk Ministerråd hvert år har i sin beretning om det nordiske samarbejde, bliver nøje vurderet i Nordisk Råd, og Nordisk Råd har i samarbejde med ministerrådet bidraget til udviklingen.

På baggrund af et medlemsforslag om en nordisk persondatakonvention understregede Nordisk Råd i 1977, at man forudsatte, at bestræbelserne for at skabe nationale regler, der indbyrdes harmoniserer, fortsat gives høj prioritet, samt at spørgsmålet om integritetsbeskyttelse mod misbrug af EDB-udstyr fik en fremtrædende placering i det nordiske lovgivningsprogram.

I 1978 tilsluttede Nordisk Råd sig Nordisk Ministerråds tiltrædelse af konklusionerne af arbejdet i en embedsmandskomité under Nordisk Ministerråd. Arbejdsgruppen fandt, at det ikke er muligt og heller ikke nødvendigt at gennemføre ensartet lovgivning i de nordiske lande, men at en tilfredsstillende løsning kan opnås gennem love, som opfylder visse minimumsstandarder, og som åbner mulighed for et administrativt samarbejde.

I løbet af 1978 er der i Danmark og Norge vedtaget datalove, som indebærer oprettelse af myndigheder på dataområdet, som bl. a. skal føre tilsyn med indførsel og udførsel af registre og data og samle og systematisere erfaring fra praksis med henblik på forbedringer og eventuelt harmonisering af lovene.

I beretningen til Nordisk Råds 27. session 1979 har ministerrådet i overensstemmelse med en udtalelse fra Nordisk Råd under sessionen i 1978 tilkendegivet, at der vil blive taget initiativ til opbygning af et nordisk samarbejde mellem disse myndigheder og datainspektionen i Sverige.

De spørgsmål som rejses i det nu foreliggende medlemsforslag, er ikke genstand for samarbejde på nordisk plan.

De afgivne remissudtalelser og den debat, der har været ført i og uden for Nordisk Råd efter fremsættelsen af medlemsforslaget, viser klart, at medlemsforslaget peger på nogle centrale problemer af betydning for den fortsatte udvikling af datateknikken i samfundets tjeneste og under samfundsmæssig kontrol.

Ingen har i dag løsningen på de problemer vedrørende sikkerhed og sårbarhed, som medlemsforslaget drager frem. En udbredt usikkerhedsfølelse spores også i spørgsmålet om, hvorledes de politisk ansvarlige sikrer, at datateknikken fortsat udnyttes af samfundet til gavn for befolkningen, og at det ikke er datateknikken, der i samfundet udnyttes eller misbruges til fordel for interesser, som ud fra en samfundsmæssig betragtning ikke er attråværdige.

Debatten har afdækket, at de rejste problemer anerkendes som sådanne i alle de nordiske lande, og at de stort set må betragtes som ensartede.

Det kan derfor undre, at tanken om fastlæggelse af visse rammer for

drøftelse og løsning i fremtiden af disse problemer i remissudtalelserne mødes med skepsis så mange steder, som tilfældet er. Også i diskussionen på den datapolitiske konference i 1978 sporede der — i tilsyneladende modsætning til indtrykkene fra en tilsvarende konference i 1977 — en udbredt usikkerhedsfølelse over for tankerne i medlemsforslaget, en usikkerhedsfølelse, der mundede ud i en opfattelse af, at et datapolitisk samarbejde i Norden muligvis kunne være rigtigt på længere sigt, men at tiden ikke var moden til at indlede det allerede nu.

Det er forståeligt, at man i lande som Danmark og Norge, der først nu skal til at indhøste erfaringer fra en ny datalovgivning, og i Finland, hvor det udredende arbejde endnu ikke er afsluttet, ønsker at afvente resultaterne fra den nye lovgivning.

Ud fra et nordisk synspunkt finder juridisk udvalg imidlertid ikke at kunne tilslutte sig denne tankegang. Hvis der, som meget tyder på, er tale om fælles problemer, hvis løsning i ét land kan få konsekvenser i et andet land, bør Nordisk Råd vise sin vilje til at gå i spidsen for det nordiske samarbejde og søge samarbejdet etableret på et så tidligt tidspunkt som muligt.

På dataområdet, hvor der som nævnt indledningsvis, allerede er tradition for et nordisk samarbejde, er der særlig anledning til at søge dette udbygget og forstærket. De hidtidige erfaringer fra samarbejdet på dataområdet er gode, og der er ingen grund til at tro, at de enkelte nordiske lande ikke skulle kunne drage fordele og spare udgifter ved deltagelse i et nordisk samarbejde om spørgsmål, som hvert land i modsat fald alligevel vil stå over for at skulle løse på nationalt plan.

Der er tale om områder, hvor indtrufne alvorlige uheld eller en truende udvikling af EDB-teknikken endnu ikke har gjort problemet akut i Norden. Den dag, hvor ulykken er sket, er det imidlertid for sent at indlede et samarbejde.

Juridisk udvalg finder på denne baggrund, at de i medlemsforslaget rejste problemer bør underkastes en grundigere undersøgelse, end det er muligt for juridisk udvalg at gennemføre. Spørgsmålene bør overvejes af ministerrådet i lyset af de afgivne udtalelser og under indtryk af den tilkendegivelse, som en tilslutning fra Nordisk Råds side til synspunkterne i denne betænkning vil være udtryk for, at nordiske parlamentarikere tillægger indførelsen af tilfredsstillende forholdsregler og informationskanaler. Udvalget lægger vægt på, at en sådan undersøgelse gennemføres så hurtigt som muligt og skal derfor opfordre til, at ministerrådet anmodes om at afslutte overvejelserne inden næste session, således at udvalget får mulighed for at tage stilling til, om der er behov for yderligere initiativer fra Nordisk Råds side.

Juridisk udvalg vil understrege, at det ligesom forslagsstillerne ikke hermed har lagt sig fast på, under hvilken form problemerne bør søges løst. Udvalget henstiller således ikke, at Nordisk Råd anmoder minister-

rådet om at oprette et dataråd. Udvalget opfordrer heller ikke til gennemførelse af procedurer, der nødvendigvis indebærer udvidede administrative funktioner i det nordiske samarbejde. I første omgang ønsker udvalget alene en nærmere vurdering af de rejste spørgsmåls omfang og en mulig vurdering af deres mest hensigtsmæssige løsning.

Synspunkterne i juridisk udvalg ligger ikke fjernt fra synspunkterne i udtalelsen fra den svenske datainspektion. Juridisk udvalg vil således ikke på forhånd afvise, at det fremfor oprettelse af et dataråd kan være mere hensigtsmæssigt at udnytte ressourcerne hos de nationale tilsynsmyndigheder, som i forvejen vil have adgang til information fra samtlige samfundssektorer.

Juridisk udvalg er enig med datainspektionen i, at de i samarbejde mellem Nordisk Dataunion og Nordisk Råd afviklede seminarer på udmærket vis har udfyldt funktionerne som et uformelt debatforum.

Juridisk udvalg finder imidlertid ikke, at behandlingen af medlemsforslaget giver tilstrækkeligt grundlag for at anse de nævnte samarbejds muligheder for tilfredsstillende. Det er muligt, at de er det, men juridisk udvalg mener først at kunne vurdere dette endeligt, efter at ministerrådet har foretaget en mere grundig analyse af problemstillingerne.

Juridisk udvalg indstiller på denne baggrund, at Nordisk Råd vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til inden rådets 28. session 1980 at undersøge behovet og muligheden for etablering af et nordisk samarbejde vedrørende,

dels de sikkerheds- og sårbarhedsaspekter, som samfundet må have opmærksomheden rettet mod ved anvendelsen af den moderne datateknik,

dels det øgede behov for sikker information om datateknikken og følgerne af dens anvendelse, der er nødvendig for, at de politisk ansvarlige myndigheder og offentligheden er i stand til at vurdere og påvirke udviklingen og anvendelsen af elektronisk databehandlingsteknik i samfundet.

Stockholm den 16. januar 1979

*Erik Adamsson (s)*

*K. B. Andersen (S)*

Formand

*Ib Christensen (DR)*

*Astrid Gjertsen (H)*

*Guttorm Hansen (A)*

*Anna-Liisa Hyvönen (Skdl)*

*Sinikka Karhuvaara (Kok)*

*Tellervo Koivisto (Sd)*

*Eivor Marklund (vpk)*

*Liv Stubberud (A)*

*Håkan Winberg (m)*

## Medlemsförslag

### om valutapolitiskt och monetärt samarbete i Norden

(Väckt av Kjell-Olof Feldt, Gylfi Þ. Gíslason, Knut Johansson, Reiuulf Steen och Ulf Sundqvist)

I den nordiska arbetarrörelsens handlingsprogram framhävs det angelägna i att de nordiska länderna når fram till en gemensam syn på den ekonomiska politikens utformning. En huvuduppgift för samarbetet måste vara att undanröja den arbetslöshet som har sitt ursprung i den internationella ekonomiska krisen. Så långt det är möjligt bör man söka avskärma Norden från internationell inflation och arbetslöshet.

Bakgrunden till dessa krav är den utdragna lågkonjunktur, som nu fjärde året i följd behärskar världsekonomin. Trots en aktiv motverkande konjunkturpolitik har också de nordiska ländernas ekonomier skadats av krisen. Inflationstakten har blivit hög och samtliga länder dras med betydande underskott i sina betalningsbalanser gentemot omvärlden. Hotet om en växande arbetslöshet börjar också bli allt mera framträdande.

Utsikterna för en snabb förbättring av det internationella konjunkturläget ter sig inte överväldigande ljusa. Under alla förhållanden torde det gemensamma grundproblemet kvarstå — hur sysselsättningen och löntagarnas levnadsstandard skall kunna värnas utan orimligt stora betalningsunderskott och en oacceptabelt hög internationell skuldbörda.

I detta läge förenas de nordiska länderna inte bara av sitt stora inbördes beroende, det omfattande varuutbytet och den fria nordiska arbetsmarknaden. Vi borde också förenas av våra politiska mål, som sätter den fulla sysselsättningen i centrum. Idag sätter detta mål de nordiska länderna i en särställning jämfört med många länder, där man tycks vara inställd på en bestående hög arbetslöshet för att värna sina utrikesbalanser och hålla nere lönekrav och prisstegringar.

Det nordiska ekonomiska samarbetet bör kunna utvecklas ytterligare, både utåt och inåt. I de internationella sammanhangen kan ett enat Norden med större styrka hävda de små ländernas intressen och nödvändigheten att fullt ut använda världens produktiva resurser. Inåt bör samarbetet framför allt syfta till att stödja de enskilda ländernas ansträngningar att hålla ekonomisk aktivitet och sysselsättning uppe. Framgångar i dessa avseenden är till gagn för medborgarna i alla våra länder.

Under mer än två årtionden har det valutapolitiska samarbetet utgjort något av en grundval för övrigt ekonomiskt samarbete i Norden. Det valutapolitiska samarbetet har tagit sig uttryck dels i ett samordnat upp-

trädande i olika internationella fora, dels i olika arrangemang för att bevara stabiliteten inom det nordiska valutaområdet. Dessa samverkansarrangemang har kunnat bibehållas i allt väsentligt även efter sammanbrottet för det s. k. Bretton Woods-systemet. Tre av de nordiska länderna har tillhört det europeiska valutasamarbetet, som benämns valutaormen.

Genom den svenska regeringens beslut i augusti 1977 att lämna valutaormen har förutsättningarna för det nordiska samarbetet i ett betydelsefullt avseende förändrats. Sveriges uppbrott från det valutapolitiska samarbetet och devalveringen av den svenska kronan skedde dessutom utan nordiskt rådslag på förhand.

Det måste betecknas som synnerligen olyckligt om det ekonomiska samarbetet i Norden skulle komma att försvagas i ett läge, då den motsatta utvecklingen borde eftersträvas. Därför bör Nordiska rådet uppmana regeringarna att vidta en serie åtgärder för att stärka förutsättningarna för samverkan i Norden på det valutapolitiska och monetära området.

För det första bör ett fast och effektivt fungerande system för konsultationer och samråd i valutapolitiska och monetära frågor upprättas.

För det andra bör inom ramen för detta system sådana arrangemang eftersträvas, att största möjliga valutastabilitet uppnås i Norden. Bland annat bör man söka skapa regler och överenskommelser som minimerar risken för s. k. konkurrensdevalveringar de nordiska länderna emellan.

För det tredje bör skyndsamt utredas hur de nordiska länderna genom sin penningpolitik, uppträdandet på de internationella kreditmarknaderna och ett utbyggt samarbete mellan centralbankerna i övrigt kan lägga grunden för en bättre samordning av valutapolitiken, som är förenlig med målen full sysselsättning samt fortsatt och stabil ekonomisk tillväxt.

Med hänvisning till vad som anförts föreslår vi att Nordiska rådet hos Nordiska ministerrådet hemställer om åtgärder

*dels* för att upprätta ett system för konsultationer och samråd de nordiska länderna emellan i valutapolitiska frågor;

*dels* för att skapa regler och överenskommelse som minimerar risken för s. k. konkurrensdevalveringar de nordiska länderna emellan;

*dels* för att utreda hur de nordiska länderna på i medlemsförslaget angivna områden kan lägga grunden för en bättre samordning av valutapolitiken som kan bidra till full sysselsättning samt fortsatt och stabil ekonomisk tillväxt.

Stockholm, Reykjavík, Oslo och Helsingfors den 11 januari 1978

*Kjell-Olof Feldt (s)*

*Gylfi Þ. Gíslason (A)*

*Knut Johansson (s)*

*Reiulf Steen (A)*

*Ulf Sundqvist (Sd)*



*BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 386)*

## *BILAGA 2*

### **Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget**

Til Økonomisk utvalg er henvist ovennevnte medlemsforslag, som er behandlet av utvalget 15. august 1978 i Mariehamn og 30. oktober 1978 i Helsingfors, 8. januar 1979 i Oslo og 22. januar 1979 i Stockholm.

#### *1. Medlemsforslaget*

I medlemsforslag A 524/e rekommanderes Nordisk Ministerråd å treffe tiltak, dels for å opprette et system for konsultasjoner og samråd mellom de nordiske land i valutapolitiske spørsmål; dels for å skape regler og overenskomster som minimaliserer risikoen for s. k. konkurransedevalueringer mellom de nordiske land; dels for å utrede hvorledes de nordiske land på de i medlemsforslaget angitte områder kan legge grunnen for en bedre samordning av valutapolitikken som kan bidra til full sysselsetting samt fortsatt og stabil økonomisk vekst.

Forslagsstillerne viser til den nordiske arbeiderbevegelses handlingsprogram hvor det fremheves betydningen av at de nordiske land kommer fram til et felles syn på den økonomiske politikks utformning. En hovedoppgave for samarbeidet må være å unngå den arbeidsløshet som har sin opprinnelse i den internasjonale økonomiske krise. Så langt det er mulig bør man søke å skjerme Norden fra internasjonal inflasjon og arbeidsløshet.

Bakgrunnen for disse krav er den vedvarende lavkonjunktur. Tross en aktiv motkonjunktur-politikk er også de nordiske lands økonomi skadet av krisen. Utsiktene for en rask bedring av den internasjonale konjunktursituasjon er ikke overveldende lyse.

Det nordiske økonomiske samarbeid bør kunne utvikles videre, både utad og innad. I de internasjonale forhold kan et enig Norden med større styrke hevde de små lands interesser og nødvendigheten av fullt ut å anvende verdens produktive ressurser. Innad bør samarbeidet fremfor alt sikte mot å støtte de enkelte lands anstrengelser for å holde økonomisk aktivitet og sysselsetting oppe.

Gjennom mer enn 20 år har det valutapolitiske samarbeid vært noe av grunnlaget for annet økonomisk samarbeid i Norden. Det har gitt seg uttrykk dels i en samordnet opptreden i ulike internasjonale fora, dels i ulike arrangementer for å bevare stabiliteten innen det nordiske valutaområdet.

Gjennom Sveriges uttreden av det s. k. slangesamarbeid har forutsetningene for det nordiske samarbeid blitt endret i betydelig grad.

Det må anses ulykkelig hvis det økonomiske samarbeid i Norden skulle bli svekket i en situasjon hvor den motsatte utvikling burde finne sted. Derfor bör Nordisk Råd oppfordre regjeringene til å vedta en serie tiltak for få styrke forutsetningene for samarbeid i Norden på det valuta-politiske og monetære området.

## 2. Remissuttalelser

Remissuttalelser er mottatt fra følgende myndigheter og organisasjoner:

### *Nordiske:*

Nordens fackliga samorganisation

### *Danmark:*

Udenrigsministeriet

Økonomiministeriet

Handelsministeriet

Budgetdepartementet

Danmarks Nationalbank

Provinshandelskammeret

Dansk Arbejdsgiverforening

Danmarks Sparekasseforening

Den danske Bankforening

### *Finland:*

Ministeriet för utrikesärendena

Finansministeriet

Handels- och industriministeriet

Finlands bank

Centralhandelskammaren

Ålands landskapsstyrelse

Arbetsgivarnas i Finland Centralförbund

Affärsarbetsgivarnas Centralförbund AAC

Industrins Centralförbund

Bankföreningen i Finland

### *Island:*

Udenrigsministeriet

### *Norge:*

Finansdepartementet

Handelsdepartementet

Norges bank

Norges industriforbund  
Norsk arbeidsgiverforening  
Den norske bankforening  
Norges rederforbund

*Sverige:*

Konjunkturinstitutet  
Kommerskollegium  
Sveriges riksbank  
Stockholms handelskammare  
Skånes handelskammare  
Handelskammaren i Göteborg — Västsvenska Handelskammaren  
Sveriges grossistförbund  
Sveriges industriförbund  
Tjänstemännens centralorganisation  
Landsorganisationen  
Svenska arbetsgivarförbundet  
Svenska bankförbundet

I det følgende skal en først omtale de remissuttalelser som støtter medlemsforslaget, deretter de som går imot det og til slutt de som stiller seg avventende eller ikke tar noe standpunkt.

*Remissuttalelser som i det vesentlige støtter medlemsforslaget*

*Nordiske:*

*Nordens fackliga samorganisation* viser til dokumentet "NFS och den internationella ekonomi" som NFS's styre vedtok i november 1977.

Her foreslås det at det er behov for bedre kontroll av spekulative kapitaltransaksjoner, at de multinasjonale foretaks prisfastsettelse og kapitaltransaksjoner bør utredes nærmere, at et internasjonalt omstillingsfond bør etableres for å møte problemer i bransjer som rammes av nedgang i produksjonen og sysselsettingen, samt at et internasjonalt råvarefond bør etableres for å stabilisere råvareprisene.

I dokumentet foreslås videre at det flytende valutakurssystemet ikke har vært noe hensiktsmessig middel for løsning av de økonomiske og sysselsettingsmessige problemer. Det er dessuten viktig å sikre en bedre kontroll av den internasjonale kredittformidling.

Et isolert nordisk samarbeid er ikke tilstrekkelig for å oppnå en løsning av de grunnleggende problemer, men kan i seg selv være nyttig, ikke minst på handelsområdet. Det er imidlertid like viktig å se medlemsforslaget som et ledd i en felles nordisk opptreden i internasjonale forhold på det valutapolitiske området.

NFS støtter derfor forslaget.

*Danmark:*

*Dansk Arbejdsgiverforening* er enig i at en finner fram til midler som effektivt kan bekjempe de økonomiske og sysselsettingsmessige problemer.

Spesielt med hensyn til valutapolitisk samarbeid finner arbeidsgiverforeningen det avgjørende nødvendig at dette samarbeid hviler på et bredt internasjonalt grunnlag. Norden er en del av Europa, og de europeiske valutaproblemer er igjen nært knyttet til de øvrige vestlige økonomiers utvikling.

Dansk Arbejdsgiverforening mener derfor at et nordisk valutasamarbeid bør finne sted innenfor rammene for et bredt europeisk monetært samarbeid og ikke begrenses til et isolert nordisk fenomen.

*Provinshandelskammeret* kan slutte seg til en utbygging av nordiske konsultasjoner i valutapolitiske spørsmål.

Kammeret finner derimot ikke at det er realpolitisk grunnlag for medlemsforslagets 2. og 3. ledd så lenge bare to av de nordiske land er medlem av det europeiske slangesamarbeid, mens de øvrige nordiske land står utenfor.

*Finland:*

*Ministeriet för utrikesärendena* har i prinsippet en positiv innstilling til fastere valutapolitisk og monetært samarbeid mellom de nordiske land enn forholdet er i dag.

Siden man har avstått fra faste valutakurser kan den usikkerhet og den risiko som følger av kursendringer i noen tilfelle til og med være større enn toll og ikkedariffære handelshindrings virkning på små åpne samfunn, hvor utenrikshandelens andel av totalproduksjonen er relativt stor, mens dens innvirkning på utviklingen av de internasjonale valuta-markeder er ubetydelig.

Alle anstrengelser for å koordinere valutapolitikken bedre enn i dag er verd å støtte. Man bør snarest mulig vedta praktiske tiltak for å utvikle videre konsultasjons- og samarbeidssystemet mellom de nordiske land.

*Finansministeriet* mener at det nordiske økonomiske samarbeidet tross den nåværende omfatning kan utvikles videre. Ministeriet har ikke noe å bemerke til den i medlemsforslaget foreslåtte analyse av de nordiske lands økonomiske problemer og det nordiske samarbeids nåværende situasjon.

Ministeriet anser at de nåværende samarbeidsorganer også i fremtiden vil kunne oppretholde nødvendige konsultasjoner og samråd. Nordisk embetsmannskomiteé for valutaspørsmål og finansielle spørsmål behandler slike saker og kan innen rammen av sitt mandat også behandle dem mer inngående.

Denne komité er også velegnet til å behandle annen del av medlems-

forslaget, vedrørende etablering av regler og avtaler som minimaliserer risikoen for konkurransedevalueringer mellom de nordiske land.

Den tredje del av medlemsforslaget om utredning av hvorledes de nordiske land kan legge grunnen for en bedre samordning av valutapolitikken, anser Finansministeriet for meget ønskelig. Det burde være hensiktsmessig å utføre den som en del av en mere omfattende utredning av den internasjonale økonomis stilling og intensivering av det økonomiske samarbeid mellom de nordiske land, som på Nordisk Råds initiativ og i samsvar med Ministerrådets beslutning burde påbegynnes i den nærmeste fremtid.

Vedrørende de nordiske lands opptreden som låntakere på ulike kapitalmarkeder, kan det konstateres at Finansministeriet har kontinuerlig kontakt med tilsvarende myndigheter i de øvrige nordiske land. Samarbeidet på dette området kan videre utvikles og fordypes.

*Handels- og industriministeriet* peker på at det finske valutakurs-systemet bygger på tilpasningen av såkalte flytende kurser. Den finske marks verdi bestemmes ved hjelp av en valutaindeks, hvor inngår valutaene for de 13 land som er Finlands viktigste handelspartnere. En endring i hvilken som helst av disse valutaer gjenspeiles i indeksen gjennom den tilhørende vekt. Kursen på de enkelte valutaer kan variere ganske betydelig fra dag til dag.

Flytende valutakurser har øket usikkerheten innen den internasjonale handel.

Eksportens konkurranseevne kan styrkes, foruten ved en målbevisst generell økonomisk politikk, ved en valutapolitikk som tar sikte på å holde markens ytre verdi så stabil som mulig i forhold til de viktigste handelspartners valutaer. Dette reduserer bl. a. kostnadstrykket utenfra samt danner på den annen side et stabilere grunnlag for langtidsplanleggingen av den økonomiske politikken. Da handelen med de nordiske land utgjør nær en fjerdedel av Finlands samlede varebytte, anses medlemsforslaget motivert med hensyn til såvel eksportens priskonkurranseevne som den samfunnsøkonomiske konkurransekraft.

Ministeriet anser at hovedvekten ved utviklingen av et nordisk valutapolitisk og monetært samarbeid i første hånd bør legges på etableringen av et konsultasjonssystem av den art som nå foreslås. Innen rammen av et slikt system kunne man også fremme de andre spørsmål som er berørt i medlemsforslaget.

*Finlands bank* er av den mening at utviklingen av det nordiske samarbeid også på valutapolitikkens område ville være til nytte for beslutninger også innen den finske økonomiske politikken. I dette henseende er medlemsinitiativet velkommen.

Konsultasjons- og samarbeidsarrangementer mellom de nordiske land i valutapolitiske spørsmål er allerede organisatorisk sett ganske bra utviklet og etablert. Det vises her til Det nordiske finansielle utvalg, de

nordiske sentralbanksjefers møter samt de møter som finner sted mellom de nordiske finansministre. Avtalen mellom de nordiske sentralbanker fra 1962, som ble fornyet i februar 1976, nevnes også. I henhold til denne avtale kan landene gi hverandre valutastøtte for å styrke valuta-reservene.

Finlands bank anser at det vesentligste grunnlag for samarbeid mellom de nordiske land i valutaspørsmål foreligger. Banken er beredt til å støtte tiltak med sikte på en forbedring av systemets funksjonsdyktighet og målsetting.

Med hensyn til forslaget om å skape en avtale for å minimalisere risikoen for s. k. konkurransedevalueringer viser banken til de nordiske lands forpliktelser innenfor Det internasjonale valutafond, IMF.

Det konkrete samarbeidet er imidlertid i noen utstrekning blitt svekket ved at de faste valutakurser er oppgitt og ved at Danmark og Norge er medlem av slangesamarbeidet, mens Sverige og Finland har valgt å holde seg til en mer uavhengig valutakurs. Ved å utrede forutsetningene for en bedre koordinering av valutaspørsmålene skulle man kunne bidra til et smidigere samarbeid.

*Centralhandelskammaren* mener at det nordiske valutasamarbeid kan forbedres ved å øke og utvikle samarbeidet mellom sentralbankene. På grunn av valutapolitikkens og kursfastsettelsens karakter må man imidlertid fortsatt basere seg på det ubundne samarbeid mellom sentralbankene, som i dag fungerer bra.

Etableringen av et koordineringssystem som forlenger kursfastsettelsen må ikke skje.

Det er ikke grunn til å tale om devalueringskonkurranse mellom de nordiske land. Ønsker man et fastere nordisk valutasamarbeid, blir man tvunget til å benytte et lignende samarbeidssystem som man har prøvet i EF. Ulikhetene i den økonomiske utvikling forårsaker imidlertid store problemer for et fastere samarbeid, hvilket man bl. a. har kunnet konstatere i spørsmålet om valutaslangen.

*Centralhandelskammaren* går inn for at samarbeidet mellom de nordiske sentralbanker utvides i den grad som er nødvendig og hensiktsmessig, forutsatt at de utenlandske betalingstransaksjoner ikke påføres skade. Forutsetningene for økonomisk vekst og fast pengeverdi bør imidlertid skapes innen sektorene for inntekts- og økonomisk politikk.

*Industrins centralförbund* viser til forslaget motivering hvor det konstateres at det felles grunnproblem for de nordiske land er hvorledes sysselsettingen og lønnstakernes levestandard skal vernes uten urimelig store betalingsunderskott og uakseptabel høy internasjonal gjeldsbyrde. Dette problem kan ikke løses bare med valutapolitiske og monetære tiltak.

Oppnåelse av det i forslaget nevnte hovedmål forutsetter en slik økonomisk politikk og økonomisk utvikling at det ikke skulle være behov for endringer av valutapolitikken.

Hvis valutakursendringer likevel anses nødvendige, bør man i forveien forvise seg om at kursendringer ikke medfører mottiltak mot angjeldende land. Bl. a. på grunn av mulige mottiltak kan store valutakursendringer ikke være akseptable.

Centralförbundet anser i prinsippet at det er verd å støtte utviklingen av konsultasjons- og samarbeidssystemet. Samarbeidet bør utvikles i relativt vide rammer for at man samtidig skal kunne foreta selvstendig tilpasning av en slik økonomisk politikk som hvert lands særproblemer krever.

*Affärsarbetsgivarnas centralförbund AAC* viser til at den langvarige internasjonale konjunkturedgang har ført til en økning av proteksjonistiske tiltak i flere land. Nordisk samarbeid og samnordisk opptreden overfor andre land bør fortsatt effektiviseres på ulike økonomisk-politiske områder, der felles målsettinger og interesser eksisterer.

Av flere grunner har den økonomiske politikk i de nordiske land ikke vært, og kommer sikkert ikke til å bli ensartet. Da problemene og deres beste løsningsalternativer ikke er de samme i Norden, kan en alt for langtående felles valutapolitikk ikke oppnås.

Centralforbundet støtter fortsatt utviklingen av samarbeidet mellom de nordiske land også i valutapolitiske og monetære spørsmål. En situasjon hvor de nordiske land gjennom innbyrdes konkurrerende devalueringer skulle bestrebe seg på i hvert land for seg å løse sine egne problemer, kan selvsagt ikke aksepteres. Den valutapolitikk som drives bør likevel være så fleksibel at konflikter ikke oppstår mellom den og den generelle økonomiske politikk, som hvert land særskilt utøver.

*Arbetsgivarnas i Finland centralförbund* uttaler seg i det helt vesentlige i samsvar med ovennevnte remissvar fra Industrins Centralförbund.

*Kooperativa centrallaget OTK* mener at de nordiske land på mange områder innen industrien og utenrikshandelen er meget nære konkurrenter på verdensmarkedet. Med dette som utgangspunkt vil utviklingen av et valuta- og pengepolitisk samarbeid skape forutsetninger for en mer balansert nasjonaløkonomisk foretaksvirksomhet enn den nåværende, samt for oppnåelse av full sysselsetting.

Forbundet slutter seg derfor til medlemsforslaget.

#### Norge:

*Norges industriforbund* ser positivt på en utvidelse av det nordiske samarbeid og vil anbefale forslaget.

De nordiske land har under de siste års alvorlige internasjonale konjunkturtilbakeslag prøvd å oppretholde den fulle sysselsetting. Forbundet er enig i at denne linje har vært fulgt og at de nordiske land på dette område kan og bør påvirke andre land til å føre en lignende politikk, men forbundet er noe usikker på hvor langt en slik politikk bør drives.

Den svenske politikken ble lagt om i mer restriktiv retning i be-

gynnelsen av 1977 og Norge har fulgt etter i 1978. Dette illustrerer de begrensninger den internasjonale utvikling legger på de nordiske lands handlefrihet.

Industriforbundet er av den oppfatning at man bør tilstrebe stabile vekselkursrelasjoner — i første rekke mellom de nordiske land, men gjerne også i en større sammenheng. Den senere tids paritetsforandringer mellom de nordiske lands valutaer må likevel ses som en nødvendig konsekvens av den politikk som har vært ført på andre områder enn det valutapolitiske. Uten en nordisk samordning av politikken når det gjelder andre sentrale økonomisk-politiske målvariabler vil det heller ikke finnes grunnlag for en samordning av valutapolitikken. Det vil være urasjonelt å presse det nordiske samarbeid videre ved prinsippvedtak om samordning av valutapolitikken, dersom de enkelte land ikke er beredt til å akseptere de konsekvenser dette har for deres nasjonale økonomiske politikk. Et *regelverk* som skal redusere risikoen for konkurrerende devalueringer vil dessverre ha lite for seg hvis ikke politikken på sentrale områder er samordnet landene imellom. Men da reduseres også i tilsvarende grad *behovet* for et slikt regelverk.

#### *Sverige:*

*Kommerskollegium* konstaterer at de nordiske lands internasjonale valutapolitiske samarbeid i første rekke skjer innenfor rammen for organisasjoner som omfatter et videre landområde. Som fremholdt av forslagsstillerne utsettes dog det internasjonale valutapolitiske samarbeid for påkjenninger, som er øket etter at Bretton Wood-systemet brøt sammen. Det er derfor etter kollegiets mening godt begrunnet å søke et nærmere samarbeid mellom de nordiske land på det økonomisk-politiske og valutapolitiske området, særlig med sikte på å bevare forutsetningene for det omfattende varebytte i Norden. Et slikt samarbeid bør imidlertid gis slike former at det letter og ikke vanskeliggjør deltakelse i et videre valutapolitisk samarbeid med andre land.

*Stockholms handelskammare* og *Skånes handelskammare* hvis uttalelse også *Handelskammaren i Göteborg* — *Västsvenska handelskammaren* slutter seg til, har ingen innvendinger mot forslaget om et system for konsultasjoner og samråd mellom de nordiske land i valutapolitiske spørsmål. De reiser imidlertid spørsmålet om ikke Norden utgjør et for lite område for valutapolitisk samordning. Skånes Handelskammare mener at handelssynspunkter taler for at samarbeidet bør skje med landene innen EF og EFTA.

*Tjänstemännens centralorganisation* støtter medlemsforslagets henstilling om tiltak og påpeker at på bakgrunn av de felles forhold som preger de nordiske land bør et samarbeid i Norden på de angitte områder ha gode forutsetninger for raskt å kunne komme igang og bli effektivt.



*Landsorganisationen i Sverige* uttaler at det neppe er noen tvil om at øket internasjonalt samarbeid og øket samordning når det gjelder den økonomiske politikken, i dag er mere påkrevet enn noensinne.

Valutapolitikken er et av de viktigste områder for øket innsats med sikte på samarbeid og samordning. Det nåværende valutasystemets skrøpeligheit og sårbarhet for ulike former av spekulasjon kan reduseres ved øket nordisk samarbeid. Bl. a. skulle mulighetene kunne økes for å få et bedre grep på den risikofylte kombinasjonen som de voksende multinasjonale foretak og et sårbart valutasystem utgjør.

LO støtter derfor medlemsforslaget, men vil samtidig fremholde at skal samarbeidet bli effektivt, kreves også øket samarbeid vedrørende den generelle økonomiske politikken.

*Svenska bankföreningen* mener at et øket nordisk samarbeid på det økonomiske området og en viss samordning av den økonomiske politikken ville være til nytte for den økonomiske utviklingen i de nordiske land.

Forutsetningene for at en slik samordning av den økonomiske politikken skal være mulig, eksisterer imidlertid bare delvis. Såvel mål som midler i den økonomiske politikken varierer i betydelig grad mellom landene.

Øket samarbeid på valutaområdet som foreslås, forutsetter etter bankforeningens oppfatning en samordning av hele den økonomiske politikken, slik at forskjellene i økonomisk utvikling mellom de nordiske land elimineres eller reduseres betydelig.

Det er derfor neppe virkningsfullt å søke gjennomført en nærmere samordning bare på valutaområdet.

Etter bankforeningens oppfatning bør forsøk på samordning av den økonomiske politikken gjennom konsultasjoner og samråd gis et bredere omfang enn det valutapolitiske området alene. Bankforeningen har ikke noe å innvende mot at forutsetningene for en slik samordning blir nærmere utredet.

*Remissinstanser som går imot medlemsforslaget eller som ikke finner å kunne støtte det*

*Danmark:*

*Økonomiministeriet* viser til at det på det økonomiske område er regelmessige kontakter mellom de nordiske land. De nordiske finansministre møtes normalt 2 ganger om året og de nordiske sentralbanksjefer minst 1 gang. På embetsmannsnivå avholdes normalt 2—3 møter i Det nordiske finansielle utvalg og 2 møter om året i Det nordiske konjunkturanalyseutvalg. I kraft av den regelmessige møtevirksomhet er det nær kontakt mellom de personer som deltar i de forskjellige utvalg. Økonomiministeriet mener derfor at det ikke er noe behov for

utbygging av den eksisterende komitéstruktur, da det er nødvendige kontakter og organer til å formidle det valutapolitiske samarbeid mellom de nordiske land.

I henhold til artikkel IV i den reviderte IMF-overenskomst som trådte i kraft 1. april 1978 er medlemslandene forpliktet til å unngå konkurrerende devalueringer. Da artikkelen dessuten inneholder retningslinjer for overvåking av medlemslandenes valutapolitikk, kan man argumentere med at det på internasjonalt nivå skulle være skapt den nødvendige sikkerhet for å unngå konkurrerende devalueringer.

Forøvrig viser ministeriet til det europeiske valutasamarbeid, slangesamarbeidet, som inneholder en garanti for at det blant medlemslandene ikke foretas konkurrerende devalueringer. Danmarks og Norges deltakelse i slangesamarbeidet bevirker at det for disse lands valutaer ikke er noe behov for regler, som minimaliserer risikoen for konkurrerende devalueringer. Sveriges valutapolitikk har siden august 1977 vært basert på et ønske om å stabilisere den "effektive kurs" for den svenske krone. Da slangevalutaen øver en vesentlig innflytelse på den effektive kurs, reduseres risikoen for store utslag i kursen mellom svenske kroner på den ene side og norske og danske kroner på den annen side. Kursfastsettelsen for finske mark finner sted etter lignende prinsipper som i Sverige, dog er påvirkningen fra slangevalutaene noe mindre enn i Sverige. Islands valutakurspolitikk har i de siste år vært sterkt påvirket av den omstendighet at pris- og lønnsstigningene i Island normalt har vært vesentlig sterkere enn i de øvrige nordiske land. Hvis dette fortsetter, kan det gjøre det u hensiktsmessig å ha et formalisert samarbeid på valutaområdet.

Etter Økonomiministeriets oppfatning ville den mest hensiktsmessige måte å unngå konkurrerende devalueringer mellom de nordiske land være at Sverige på ny ble knyttet til slangesamarbeidet.

Da det eksisterer et utstrakt samarbeid på valutaområdet, anser ministeriet det ikke formålstjenlig å utarbeide en redegjørelse om mulighetene for en bedre samordning av valutapolitikken mellom de nordiske land.

*Handelsministeriet, Budgetdepartementet og Danmarks Nationalbank* har erklært seg enig i ovennevnte synspunkter.

*Den danske Bankforening* uttrykker generell sympati for at den økonomiske politikk i alminnelighet og valutapolitikken i særdeleshet koordineres mellom de europeiske land.

Det er bankforeningens oppfatning at en videre utbygging av det økonomiske samarbeid i Europa best vil fremmes, hvis det bygges opp i eller i tilknytning til De europeiske fellesskaper. Et øket valutapolitisk og monetært samarbeid mellom de nordiske land som ikke hviler på et utvidet samarbeid med EF-landene, bør bare gjennomføres i den utstrekning det ikke medfører risiko for at samarbeidsbestrebelsene i EF får første prioritet.

Til slutt peker bankforeningen på at et av de første skritt med sikte på øket nordisk samarbeid kunne være at Sverige atter slutter seg til slangesamarbeidet.

*Finland:*

*Bankforeningen i Finland* mener at de angitte motiver for medlemsforslaget er temmelig almene og delvis motsigende. Disse motiver forutsetter ikke de tiltak som utgjør innholdet i det egentlige medlemsforslaget.

Etablering av et debatt- og samarbeidssystem mellom de nordiske land omkring valutapolitiske spørsmål kan ikke medføre noen vesentlig bedring og endring i det nåværende systemet. Til tross for at de nordiske land på grunn av den vedvarende lavkonjunkturen har vært nødt til i flere repriser å justere sine valutaers ytre verdi, kan man ikke se dette som et tegn på konkurrerende devalueringer eller en økning av risikoen for slike. Hovedårsaken til devalueringene må søkes i den mislykkede økonomiske politikk som har vært ført i hvert enkelt land.

Det kommunikasjons- og datautbytte, som hittil er skjedd mellom de nordiske land, kan ytterligere utvikles og gjøres smidigere. Bankforeningen anser det ikke trolig at man i felleskap skulle kunne diskutere eller bli enige om devalueringsbeslutning allerede på grunn av de vanskeligheter en utsatt beslutning ville forårsake på pengemarkedet.

Valutapolitikken kan neppe samordnes mellom de nordiske land slik at den vil fremme den fulle sysselsetting samt en fast og fortsatt økonomisk vekst, da utgangspunktene og problemene på disse områder er meget ulike i de nordiske land. Valuta-, penge- og sentralbankpolitikken har ikke så sentral betydning, når det gjelder å oppnå nevnte målsettinger som visse andre økonomiske midler, f. eks. beskatning eller inntektspolitikken.

*Norge:*

*Finansdepartementet* viser til de rutinemessige finansministermøter som nå avholdes hvor både valutapolitiske og monetære spørsmål drøftes i den utstrekning landenes regjeringer finner behov for det. Dessuten vises til det nordiske samarbeid i Nordisk finansielt utvalg og innenfor det internasjonale valutafond.

Med hensyn til spørsmålet om størst mulig valutastabilitet mellom de nordiske land peker Finansdepartementet på at regjeringenes prinsipielle synspunkt er å tilstrebe størst mulig stabilitet i Norden og å arbeide videre for økt stabilitet på dette område. Slangesamarbeidet setter grenser for utformingen av eventuelle regler og overenskomster mellom de nordiske land, men gjennom Danmarks og Norges konsultasjoner minimaliseres risikoen for såkalte konkurransedevalueringer de nordiske land imellom.

Når det gjelder grunnlaget for en bedre samordning av valutapolitikken som er forenlig med målet om full sysselsetting og stabil økonomisk vekst, viser Finansdepartementet igjen til det europeiske valuta-samarbeid som setter grenser for den samordning som kan finne sted på dette område. Departementet går imidlertid ut fra at de konsultasjoner som er nevnt ovenfor, etterhvert vil bidra til å klargjøre grunnlaget for bedre samordning av valutapolitikken.

*Handelsdepartementet* viser til de regelmessige drøftelser av valutapolitiske og monetære spørsmål i de organer som allerede er etablert, f. eks. Det nordiske finansielle utvalg. Styrkelse av samarbeidet vil best kunne skje i dette utvalg.

Etablering av et regelverk som minimaliserer risikoen for konkurrerende devalueringer mellom de nordiske land, er vanskelig av hensyn til den konfidensielle behandling og behovet for raske beslutninger om justering av valutakurser.

En eventuell utredning i henhold til siste del av medlemsforslaget vil best skje i regi av Embetsmannskomiteen for valutaspørsmål og finansielle spørsmål.

*Norges bank* uttaler seg i det vesentlige som Handelsdepartementet når det gjelder den første del av medlemsforslaget.

Hva andre del angår, viser banken til at den reviderte avtale om Det internasjonale valutafond og forskrifter gitt med hjemmel i denne, inneholder bestemmelser som tar sikte på å hindre såkalte konkurrerende devalueringer. Særskilte avtaleforhold om dette mellom de nordiske land vil neppe kunne bidra med noe utover Valutafondets avtaleverk og de overvåkningsordninger som vil bli fulgt.

En utredning om hvorledes de nordiske land kan legge grunnen for en bedre samordning av valutapolitikken som kan bidra til full sysselsetting og fortsatt stabil økonomisk vekst, bør inngå som en del av utredningen av den internasjonale økonomiske situasjon etter Ministerrådets beslutning av 19. februar 1978.

*Den norske bankforening* bemerker at den ved flere anledninger har gitt uttrykk for foreningens prinsipielle positive syn på det internasjonale samarbeid. Foreningen kan imidlertid ikke se at forslaget om å opprette et system for konsultasjoner og samråd i valutapolitiske og monetære spørsmål kan være formålstjenlig, da dette må kunne varetas innen det nåværende internordiske samarbeid på sentralbankområdet.

*Norges rederforbund* finner det ønskelig med internasjonalt samarbeid som tar sikte på å skape mer stabile forhold på valutamarkedene. Forbundet kan imidlertid ikke se at en gjennomføring av foreliggende forslag vil ha merkbare positive konsekvenser for valutamarkedene og påpeker følgende:

Det eksisterer et system for konsultasjon og samråd.

På denne bakgrunn er det ikke påkrevet med offisielle og institusjo-

nalisererte konsultasjoner i direkte forbindelse med forestående valutakursendringer. Det pekes på faren for lekkasjer fra slike konsultasjoner.

IMF har som kjent allerede regler for å hindre konkurrerende devalueringer.

Det er ønskelig med størst mulig valutastabilitet i Norden, men det må oppnås med en generell koordinering av den økonomiske politikk.

I forslaget bes om en utredning om hvorledes en bedre samordning av valutapolitikken kan bidra til full sysselsetting og fortsatt stabil økonomisk vekst. Det skulle være unødvendig å ta dette opp, idet det er en selvfølge i de nordiske land at valutapolitikken legges opp nettopp ut fra hensynet til disse målsettinger.

*Norsk arbeidsgiverforening* uttaler at det er alminnelig enighet om målsettingen. To nordiske land er imidlertid i dag bundet av forskjellige avtaler gjennom medlemskap i EF og i valutaslangen, mens de andre står mere fritt. Det synes derfor vanskelig å gjennomføre en bindende avtale på nordisk basis uten å komme i konflikt med de gjeldende forpliktelser. Arbeidsgiverforeningen heller derfor til den oppfatning at samarbeidet på dette område må begrenses til mere uformelle kontakter.

#### *Sverige:*

*Sveriges industriförbund* er helt enig i målsettingen for en mere samordnet økonomisk-politisk opptreden, slik det fremholdes i forslaget.

Det samråd som kan motiveres i forbindelse med valutakursjusteringer og den løpende økonomiske politikk, må imidlertid betraktes som en integrerende del av de enkelte regjeringers ansvarsområder. Forbundet går ut fra at et kontinuerlig, åpent og tillitsfullt samarbeid allerede eksisterer på dette punkt og at dette samarbeid fortløpende blir utviklet videre. Av prinsipielle og praktiske grunner anser forbundet derfor at medlemsforslaget ikke bør foranledige noen tiltak.

*Sveriges riksbank*, Fullmäktige har med fire mot tre stemmer gått imot medlemsforslaget. Det vises til at det allerede finnes et godt utbygd og effektivt fungerende system for nordisk samråd på valutaområdet. Med hensyn til valutamarkedsspørsmål er det stort sett daglige kontakter mellom de nordiske sentralbankers utenriksavdelinger. Videre vises til en rekke internasjonale organer hvor de nordiske land er representert. Valutapolitiske drøftinger foregår regelmessig ved møter i Nordisk finansielt utvalg og ved møter mellom sentralbanksjefene.

På denne bakgrunn ser fullmäktige ikke noe behov for ytterligere å institusjonalisere eller på annen måte skape et fastere system for det nordiske samråd i valutapolitiske spørsmål.

Hva angår forslaget om å skape regler og overenskomster for å minimalisere risikoen for s. k. konkurransedevalueringer mellom de nordiske land, vises til de reviderte regler i vedtektene for Det internasjonale pengefond.

Når det gjelder utredningen om hvorledes de nordiske land kan legge grunnen for en bedre samordning av valutapolitikken som kan bidra til full sysselsetting samt fortsatt og stabil vekst, peker fullmæktige på det program som ministerrådet nylig har vedtatt bl.a. med sikte på å klarlegge forutsetningene for utvidet nordisk samarbeid vedrørende den økonomiske politikken. Videre vedtok ministerrådet i februar 1978 å foranledige at en utredning om den internasjonale økonomiske situasjonen blir satt igang.

*Sveriges grossistförbund* er i tvil om hensiktsmessigheten av å opprette et system hvorledes et valutapolitisk og monetært samråd skal finne sted. Et slikt system måtte rimeligvis bygges opp formelt og ville kunne føre til uelastiske forhold mellom landene, noe som neppe kan være ønskelig.

Samarbeidet bør utvikles etter nåværende uformelle linjer. Forbundet mener derfor at forslaget ikke bør foranledige noen tiltak fra Nordisk Råds side.

*Remissuttalelser som stiller seg avventende eller ikke tar noe standpunkt*

*Danmark:*

*Udenrigsministeriet* oversender uttalelse fra Økonomiministeriet, men gir selv ingen bemerkninger.

*Danmarks Sparekasseforening* meddeler at den ikke har noen bemerkninger til forslaget.

*Finland:*

*Ålands landskapsstyrelse* meddeler at forslaget ikke foranlediger noen uttalelse.

*Island:*

*Udenrigsministeriet* meddeler at saksområdet ikke sorterer under Udenrigsministeriet, hvorfor det ikke kan uttale seg om spørsmålet.

*Sverige:*

*Konjunkturinstitutet* deler forslagsstillernes syn at det nære økonomiske samarbeid mellom de nordiske land er av meget stor verdi og at det ville være ulykkelig om de påkjenninger verdensøkonomien har vært utsatt for i 70-årene skulle medføre svekkelse av dette.

Den økonomiske integrasjon er i virkeligheten kommet vel så langt innen Norden som innen noen annen region med flere suverene stater. Denne integrasjon er imidlertid i forholdsvis liten grad drevet fram gjennom institusjonalisert mellomstatlig samarbeid.

Forslagsstillernes første krav om et system for konsultasjoner og samråd i politiske spørsmål ligger således vel på linje med den institusjonelle innretning det nordiske samarbeidet har fått, og det kan spørres

om ikke et slikt system i realiteten allerede finnes, selv om det ikke er formelt avtalt.

Når det gjelder tanken om å innføre en vidtgående formalisert samordning av valuta-, penge- og utenlandsopplåningspolitikken med sikte på å oppnå stabilere valutakurser innen det nordiske området, som er innholdet av det annet og tredje foreslåtte tiltak, vil instituttet imidlertid peke på de hindringer som alltid tidligere har stått i veien for slike samarbeidsløsninger og som fortsatt synes å foreligge. Det er ingen tilfeldighet at Danmark er medlem av EF og at Finland aldri har deltatt i slangesamarbeidet. Disse forskjeller har utenrikspolitiske og strukturelle årsaker, som det krever en betydelig anstrengelse å overvinne.

En annen almen reservasjon er at en internasjonal samordning av f. eks. den økonomiske politikken ikke alltid er verd å streve etter, selv om den er mulig rent politisk. En samordning kan enkelte ganger være så tidsødende og kreve så store politiske og administrative innsatser at kostnaden overstiger gevinsten.

I det konkrete tilfelle det her gjelder kan det således tenkes at en samlet nordisk løsning på problemet å tilpasse de nordiske lands kostnadsnivåer i en situasjon med avtagende verdensinflasjon og internasjonal lavkonjunktur ville være mindre fremkommelig enn nasjonale særløsninger.

På den andre siden kan det anføres at stabile valutakurser er verd å streve etter på grunn av den vidtgående integrasjonen som allerede eksisterer i området. Dette kan tale for å utrede forutsetningene for en valutapolitisk samordning med denne målsetting. Man vil da finne at det kreves en ganske vidtgående beredskap for å samordne politikken med sikte på å stabilisere valutakursene mellom de nordiske land. Problemet kompliseres ytterligere ved at internordiske forskyvnings- og byttevilkår og råvarepriser kan få virkninger på valutamarkedet. En slik samordning som forslagsstillerne har tenkt seg, vil sannsynligvis kreve at klare spilleregler etableres og at samarbeidet institusjonaliseres sterkere.

*Svenska arbetsgivareföreningen* avstår fra å avgi egen uttalelse.

### 3. Utvalget

Etter medlemsforslaget ble fremlagt er forholdene på det valutapolitiske området i Norden blitt vesentlig endret. Danmark har sluttet seg til det valutapolitiske og monetære samarbeid, som opprettes mellom flertallet av land i Det europeiske felleskap (EF) under navnet Det europeiske monetære system (EMS). Norge og Sverige har i forbindelse med opprettelsen av EMS erklært sin hensikt å stå utenfor dette system inntil videre. Norge har derved gått over til et valutapolitisk arrangement av samme type som Finland og Sverige anvender, hvor valutaens ytre verdi bestemmes av gjennomsnittskursen for et utvalgt antall valutaer i en såkalt valutakurv.

Remissbehandlingen — som skjedde før de ovenfor nevnte politiske avgjørelser — viser at det finnes en utbredt oppfatning om betydningen av att vi oppnår en øket stabilitet på valutamarkedet såvel mellom de nordiske land som på et bredere internasjonalt plan. Remissinstansene betoner også valutapolitikens store avhengighet av den økonomiske politikken og dens konsekvenser for kostnadsutviklingen, utenriksbalansen osv. Man understreket derfor at det valutapolitiske samarbeid ikke kan drives isolert og uten hensyn til de resultater som kan oppnås via en koordinering av den økonomiske politikken over et større felt.

Utvalget er enig i disse synspunkter, men vil tillegge at bestrebelsene for å oppnå større valutastabilitet i seg selv vil utgjøre en stimulering og oppfordring til et bredere økonomisk-politisk samarbeid.

Etter utvalgets mening har de siste måneders valutapolitiske utvikling i Vest-Europa forsterket behovet for at samarbeidet og kontaktene mellom de nordiske land på det økonomiske området opprettholdes og utvikles videre.

For at de internasjonale bestrebelsene for øket valutamessig og monetær stabilitet skal fullføres også på det nordiske plan, kreves en mest mulig samordning av mål og midler i valutapolitikken mellom de nordiske land. Dette gjelder først og fremst de land, som f.t. har ensartede arrangementer for sin kursstabilisering. Avhengigheten av den internasjonale monetære utviklingen gjør det dessuten i høy grad ønskelig at de nære kontaktene mellom Danmark, som medlem av EMS, og de øvrige land opprettholdes.

Utvalget anser derfor at de nordiske land bør bygge ut og forsterke sin samråding om valutapolitikken. Denne samråding bør bl. a. gjelde for det første eventuelle beslutninger om endrede kursforhold, for det andre den aktuelle kurspolitikken, deriblant konstruksjonen av de såkalte valutakurver, for det tredje de nordiske lands forhold til internasjonale valutapolitiske organer og samarbeidsarrangementer, deriblant EMS.

Såvidt utvalget kan bedømme behøver man ingen nye organer for samråding av det nevnte slag. Visse spørsmål har slik karakter at de i prinsippet må drøftes direkte mellom regjeringer og sentralbanker. I andre tilfeller bør Den nordiske embetsmannskomiteén for valuta- og finansielle spørsmål kunne utnyttes i øket utstrekning enn for tiden. Utvalget har således notert seg at denne embetsmannskomiteé i 1978 bare har hatt to møter og fortrinnsvis vært opptatt av de nordiske lands forhold til Det internasjonale valutafond (IMF).

I den løpende samrådingen og det samvirke som finner sted på det valutapolitiske området bør, etter utvalgets oppfatning, retningslinjer trekkes opp for det nordiske samarbeidets fremtidige innhold på dette området. Det naturlige utgangspunkt bør være det arbeid som pågår for en bedre koordinering av den økonomiske utviklingen i de nordiske



land med sikte på full sysselsetting og stabil økonomisk vekst. Hensyn bør selvsagt også tas til de nordiske lands sterke avhengighet av de internasjonale forhold, hvorved de nordiske lands medvirkning i bestrebelsene for å oppnå øket stabilitet på valutaområdet bør gis spesiell vekt.

Herved bør visse spørsmål egne seg for et spesielt studium. Det gjelder en undersøkelse av mulighetene for i passende deler å harmonisere teknikken for valutakursstabilisering og markedsintervensjoner. De finansielle støttearrangementer mellom landene bør også gjennomgås med sikte på å forsterke kursstabiliteten innen det nordiske valutaområdet.

I medlemsforslaget foreslås også at regler og overenskomster etableres, som minimaliserer risikoen for såkalte konkurransedevalueringer i de nordiske land seg imellom. Utvalget har imidlertid ikke funnet at det foreligger behov for noen særskilte regler i denne forbindelse.

Under henvisning til ovenstående foreslår utvalget at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd,

å forsterke og videreutvikle samrådingen og samvirket mellom de nordiske land i valutapolitiske spørsmål med sikte på å oppnå størst mulig stabilitet i de valutapolitiske forhold såvel i Norden som internasjonalt; og

å forme innholdet i det fremtidige valutapolitiske samarbeid slik at det så effektivt som mulig bidrar til en gunstig økonomisk utvikling i de nordiske land med full sysselsetting og stabil økonomisk vekst.

Stockholm, 22. januar 1979

*Johannes Antonsson (c)*

*Gunnar Berge (A)*

*Ilkka-Christian Björklund (Skdl)*

*Kjell-Olof Feldt (s)*

Formann

*Kristian Gestrin (Sfp)*

*Eiður Guðnason (A)*

*Allan Hernelius (m)*

*Johan J. Jakobsen (Sp)*

*Knut Johansson (s)*

*Ilkka Kanerva (Kok)*

*Lars Korvald (Kr.F.)*

*Gunnar Richardson (fp)*

*Reiulf Steen (A)*

*V. J. Sukselainen (K)*

*Bernhardt Tastesen (S)*

*Erkki Tuomioja (Sd)*

*Kåre Willoch (H)*

## Reservation

Det synes meningsløst at vedtage overflødige rekommandationer, uden reelt indhold. Og rekommandationen om et øget nordisk valuta-

samarbejde er både overflødig og uden reelt indhold, som det også fremgår af udtalelser fra økonomiministeriet. I Danmark er der — og har altid været — et nordisk samarbejde om valutapolitikken. Der har også været afholdt gensidige orienteringer i det omfang det har været muligt.

Danmark er nu som eneste nordisk land deltager i det europæiske valutasamarbejde. Det hindrer naturligvis ikke, at der fortsat kan gives orientering til vore nordiske naboer. Men det er aldeles urealistisk at tro, at der kan afholdes samråd forud for beslutning. Det fremgår også klart af den debat, der fandt sted i folketinget den 23. januar 1979, hvorfra følgende citater af den danske økonomiminister og af folketingsmedlem Mogens Glistrup bringes:

*Økonomiministeren (Anders Andersen):*

— — — men det var mere for at svare hr Glistrup, som var inde på et spørgsmål om det nordiske samarbejde. Jeg vil gerne understrege, som jeg klart har givet udtryk for det, at vi i forhandlingerne i Bruxelles har arbejdet for, at det nordiske samarbejde på det valutariske område kunne gennemføres, og at vi i bestræbelserne fortsat vil arbejde for, at de nordiske lande, altså Norge og Sverige, kan komme med ind i det valutariske samarbejde, og at det er regeringens mål at udbygge det nordiske samarbejde så stærkt, som det er muligt. Det skal der ikke være nogen tvivl om. Vi mener, det vil være en fordel, hvis de nordiske lande, altså Norge og Sverige, kan komme med i det valutariske samarbejde, og det er det, som vi fortsat vil arbejde på — og ved siden af et nordisk samarbejde, i den udstrækning det er gørligt.

*Glistrup:*

Ja, men dér smuttede økonomiministeren uden om det, der var spørgsmålet. Selvfølgelig er vi alle sammen enige om, at hvis Norge og Sverige kan og vil komme ind i EMS-samarbejdet, så skal vi være glade og lykkelige, men det, der var mit problem, er: når Norge og Sverige står uden for EMS-samarbejdet, skal Danmark så være juridisk forpligtet til, at vores bevægelsesfrihed inden for EMS-samarbejdet er afhængig af konsultationer med, eventuelt afgørelser fra, Norge og Sverige ved vedtagelse i Nordisk Råd, eller er ministeren enig i, at når Norge og Sverige ikke er med i EMS-samarbejdet, så kan det heller ikke nytte noget at sige, at vi skal være afhængige af forhandlinger med Norge og Sverige? Vi vil selvfølgelig gerne tale med dem, men skal vi være afhængige af dem, som der er lagt op til nu ved Nordisk Råds forhandling her i februar måned?

*Økonomiministeren (Anders Andersen):*

Jeg synes i og for sig, det er et unødvendigt spørgsmål. Man kan vel ikke være medlem af to unioner på samme tid. Det behøver jeg vist ikke

uddybe nærmere. Vi har også under de nuværende forhold konsulteret de nordiske lande, når man foretog kursreguleringer i den ene eller den anden retning. Det er noget andet. Men man kan ikke være bundet til at skulle være afhængig af de nordiske lande, hvis vi er med i et EMS-samarbejde. Men det forhindrer jo ikke, at man kan konsultere hinanden, og man kan drøfte problemerne.

*Glistrup:*

Tusind tak.

Det foreslås derfor, at Nordisk Råd ikke foretager sig noget i anledning af medlemsforslaget.

København, den 24. januar 1979

*Kirsten Jacobsen (FP)*

## Medlemsförslag

### om inrättandet av ett nordiskt sekretariat för biblioteksfrågor

(Väckt av Jo Benkow, Elsi Hetemäki-Olander, Tellervo Koivisto, Ingrid Sundberg och Per Olof Sundman)

Biblioteksväsendet är ett område som vid flera tillfällen varit föremål för behandling i Nordiska rådet. Således antogs redan år 1964 en rekommendation om gemensam arbetsmarknad för bibliotekarier (*rek. nr 2/1964*). Den nordiska arbetsmarknaden är i dag en realitet för folkbibliotekarier medan formella hinder ännu föreligger när det gäller införandet av en nordisk arbetsmarknad för universitetsbibliotekarier. Utbyte av bibliotekarier har sedan länge utgjort en permanent form av samarbete mellan biblioteken i de nordiska länderna.

Frågor om införande av automatisk databehandling (ADB) på bibliotek, om biblioteksbyggnader och biblioteksutrustning, om uppsökande biblioteksverksamhet och om biblioteken som informationscentraler har varit dominerande inslag i de senaste årens biblioteksdebatt.

Ett utvidgat samarbete mellan de nordiska länderna torde utan tvekan leda till en fortsatt gynnsam utveckling av biblioteksväsendet. Hitills har för att öka samarbetet bl. a. anordnats konferenser i huvudsak med företrädare för de nationella biblioteksföreningarna i Danmark, Norge, Finland, Island och Sverige. Vid dessa konferenser har bl. a. konstaterats, att behovet av ett nordiskt sekretariat för gemensamma biblioteksfrågor är mycket stort. Vid konferenserna har frågan om ett mera formaliserat samarbete på biblioteksområdet regelbundet återkommit. Vid den senaste konferensen, som hölls i Norge år 1977 med företrädare för samtliga nordiska biblioteksföreningar, upptogs på nytt frågan om behovet av ett gemensamt nordiskt sekretariat för biblioteksfrågor. Efter detta möte har förutsättningarna för ett sådant sekretariat utretts av en arbetsgrupp utsedd av de nordiska biblioteksföreningarna och ett förslag har framlagts.

Det finns såsom tidigare nämnts redan i dag ett nordiskt samarbete på biblioteksområdet. Samarbetet mellan de nordiska forskningsbiblioteken har lång tradition och är formaliserat i en rad organ. Det viktigaste är Nordisk Videnskabeligt Bibliotekarforbund (NVBF) och NORDINFO. NORDINFO är ett nordiskt samarbetsorgan med uppgift att inom området forskningsbiblioteksväsendet, vetenskaplig information och dokumentation främja en utveckling till gagn för forskning och för annan verksamhet, som stöder sig på tillämpningen av veten-

skap. NORDINFO startade sin verksamhet år 1977 och har ersatt dels Nordiska forskningsbibliotekens samarbetsorgan (NFBS), dels Nordiskt koordineringsorgan för vetenskaplig och teknisk information och dokumentation (NORDDOK).

Samarbetet mellan de nordiska folkbiblioteken förekommer inte i motsvarande utsträckning. Ett viktigt samarbetsorgan är dock de nordiska biblioteksdirektörernas årliga möten. Samarbete mellan de nordiska skolbiblioteken existerar till en del.

Även på biblioteksundervisnings område förekommer ett nordiskt samarbete. De nordiska ländernas biblioteksskolor arrangerar möten vartannat år. I övrigt kan nämnas, att Nordiska rådet år 1971 antog en rekommendation om samnordisk utbildning för bibliotek, arkiv och informatik (*rek. nr 9/1971*). Rekommendationen avsåg främst fortbildning och produktion av läromedel. Rekommendationen avskrevs 1977 mot bakgrund av att ministerrådet meddelat att NORDINFO fått i uppdrag att vara uppmärksam på behovet av utbildning vad gäller de områden som nämns i rekommendationen.

Även de nordiska biblioteksförningarna har ett etablerat samarbete, bl. a. på det internationella planet inom den internationella biblioteks-federationen (IFLA).

Ett välutvecklat formaliserat samarbete finns således redan mellan forskningsbiblioteken genom NORDINFO. Det är emellertid angeläget att utveckla det nordiska samarbetet på andra biblioteksområden. Mycket talar för att intresset, åtminstone i ett inledningsskede, koncentreras till folkbiblioteken.

Den arbetsgrupp som utrett frågan om ett nordiskt sekretariat för biblioteksväsendet har i sitt förslag framfört att följande frågor skulle vara av primärt intresse för ett gemensamt nordiskt organ:

- vidareutbildning och fortbildning på biblioteksområdet
- information och dokumentation på folkbildningsområdet
- frågor rörande biblioteksservice i glesbygd
- samordning av nordiska biblioteksfrågor i internationella sammanhang
- nordiska biblioteksmöten och annan gemensam konferensverksamhet
- internordisk låneverksamhet på folkbibliotekssidan
- frågor rörande internordiskt depåbibliotek
- samnordisk utställningsverksamhet
- frågor rörande u-landsinformation

Det föreslagna nordiska sekretariatet skulle ha en styrelse, ett arbetsutskott och ett kursutskott. Kostnaderna för sekretariatet beräknas uppgå till 440 000 svenska kronor. Lämpligt är att verksamheten vid ett sådant sekretariat prövas under en 3-årig försöksperiod. Sekretariatet skulle med fördel kunna knytas till något av de nordiska biblioteks-förningarnas kansli.

Det finns mycket som talar för att samarbetet inom det nordiska biblioteksväsendet knytes fastare samman formellt sett, eftersom man f. n. måste konstatera att det finns risk för dubbelarbete i avsevärd omfattning med de olika biblioteksorgan och biblioteksföreningar som finns. Dessa risker försvinner visserligen inte helt om ytterligare ett biblioteksorgan inrättas. Men med hänsyn till att tanken på ett nordiskt bibliotekssekretariat bottnar i en vilja till effektivitet, rationalisering och nordiskt samarbete på biblioteksområdet torde vissa förbättringar kunna uppnås på kort sikt.

Ett nordiskt sekretariat skulle även ur internationell synvinkel vara av värde, eftersom ett gemensamt nordiskt agerande inom IFLA därmed kan få ökad tyngd.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts får vi därför hemställa

att Nordiska rådet måtte rekommendera Nordiska ministerrådet att medverka till att ett nordiskt sekretariat för biblioteksfrågor inrättas under en 3-årig försöksperiod.

Oslo, Helsingfors och Stockholm den 8 mars 1978

*Jo Benkow (H)*

*Elsi Hetemäki-Olander (Kok)*

*Tellervo Koivisto (Sd)*

*Ingrid Sundberg (m)*

*Per Olof Sundman (c)*

*BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 420)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget**

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om inrättandet av ett nordiskt sekretariat för biblioteksfrågor. Förslaget har behandlats vid möte den 14—15 juni, den 18 september och den 27 november 1978 samt den 17—18 januari 1979.

*1. Medlemsförslaget*

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att medverka till att ett nordiskt sekretariat för biblioteksfrågor inrättas under en treårig försöksperiod. Förslagsställarna konstaterar att samarbetet mellan de nordiska forskningsbiblioteken har lång tradition och att det är formaliserat i organ såsom Nordiskt Videnskabeligt Bibliotekarforbund (NVBF) och Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information (NORDINFO). Samarbete mellan de nordiska folkbiblioteken förekommer inte i motsvarande utsträckning, även om de nordiska biblioteksdirektörerna håller årliga möten och det existerar ett visst samarbete mellan de nordiska skolbiblioteken. Dessutom förekommer samarbete på biblioteksundervisningens område och samarbete mellan de nordiska biblioteksöreningarna på det internationella planet inom den internationella biblioteks federationen (IFLA).

Förslagsställarna finner att det är angeläget att utveckla det nordiska samarbetet på andra biblioteksområden och att mycket talar för att intresset, åtminstone i ett inledningsskede, koncentreras till folkbiblioteken. Det föreslagna sekretariatet skulle ta sig an följande frågor:

- vidareutbildning och fortbildning på biblioteksområdet
- information och dokumentation på folkbildningsområdet
- frågor rörande biblioteksservice i glesbygd
- samordning av nordiska biblioteksfrågor i internationella sammanhang
- nordiska biblioteksmöten och annan gemensam konferensverksamhet
- internordisk låneverksamhet på folkbibliotekssidan
- frågor rörande internordiskt depåbibliotek
- samnordisk utställningsverksamhet
- frågor rörande u-landsinformation.

Sekretariatet föreslås knutet till något av de nordiska biblioteksöreningarnas kansli för en försöksperiod om tre år. Det skulle ha en sty-

relse, ett arbetsutskott och ett kursutskott. Kostnaderna beräknas uppgå till 440 000 Skr. Det framgår dock inte av förslaget om det är fråga om årliga kostnader eller om det är kostnader för hela försöksperioden.

## 2. Remissyttrandena

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information (NORD-INFO)  
 Nordens folkliga akademi  
 De nordiska biblioteksöreningarnas möte den 23—24 maj 1978

### Danmark

Ministeriet for kulturelle anliggender  
 Indenrigsministeriet  
 Danmarks Biblioteksskole  
 Bibliotekstilsynet  
 Amtrådsforeningen i Danmark  
 Københavns Magistrat  
 Kommunernes Landsforening  
 Danmarks Biblioteksforening  
 Københavns Kommunes Biblioteker  
 Bibliotekarforbundet  
 Sammenslutningen af Danmarks Forskningsbiblioteker  
 Forskningsbibliotekernes Fællesråds forretningsudvalg

### Finland

Undervisningsministeriet  
 Skolavdelningen  
 Svenska social- och kommunalhögskolan  
 Skolstyrelsen  
 Tammerfors universitet  
 Delegationen för biblioteksärenden  
 Ålands landskapsstyrelse  
 Suomen kunnallislitto (Finlands kommunförbund)  
 Finlands biblioteksörening  
 Samverkande bildningsorganisationerna

### Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet  
 Statens bibliotekskole  
 Statens bibliotektilsyn  
 Norsk bibliotekforening

### Sverige

Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ)  
 Skolöverstyrelsen (SÖ)  
 Kulturrådet  
 Stockholms universitetsbibliotek  
 Tekniska högskolan i Stockholm  
 Rektorsämbetet



Fakultetsnämnden  
 Överbibliotekarien  
 Karolinska institutet  
 Överbibliotekarien  
 Universitetsbiblioteket, Uppsala  
 Linköpings universitetsbibliotek  
 Lunds universitet  
 Rektorsämbetet  
 Humanistiska fakultetsnämnden  
 Matematisk-naturvetenskapliga fakultetsnämnden  
 Samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden  
 Odontologiska fakultetsnämnden  
 Juridiska fakultetsnämnden  
 Överbibliotekarien  
 Göteborgs universitet  
 Rektorsämbetet  
 Bibliotekskollegiet  
 Chalmers tekniska högskola  
 Överbibliotekarien  
 Högskolan i Borås  
 Rektorsämbetet  
 Institutionen för biblioteksutbildning  
 Umeå universitet  
 Överbibliotekarien  
 Högskolan i Luleå  
 Rektorsämbetet  
 Biblioteksnämnden  
 Sveriges allmänna biblioteksförning (SAB)  
 Svenska kommunförbundet

Gemensamt för remissinstansernas hållning är den klart positiva inställningen hos samtliga till att utveckla det nordiska samarbetet på biblioteksområdet. Däremot är det endast några få som förbehållslöst tillstyrker förslaget till att ens under en försöksperiod inrätta ett särskilt nordiskt sekretariat för biblioteksfrågor. Flertalet finner det vara ändamålsenligare att förstärka existerande samarbetsorgans verksamhetsmöjligheter med motiveringen att det föreslagna sekretariatet skulle innebära överorganisation. Däremot råder det inte enighet om vilket eller vilka av samarbetsorganen som skall ges i uppdrag att lösa de uppgifter som räknas upp i medlemsförslaget. De organ som oftast föreslås är *Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information (NORD-INFO)*, *Nordens folkliga akademi*, och *sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete*. Vissa remissinstanser anser det nödvändigt med en utredning för att utröna på vilket sätt det föreslagna samarbetet skall kunna utvecklas.

Remissammanställningen upptar de av instanserna anförda särskilda synpunkterna på medlemsförslaget.

*Nordiska remissyttranden*

*Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information* (NORD-INFO) anser att den föreslagna samarbetsformen har få beröringspunkter med dess egen verksamhet och ansvarsområde. Den är enligt NORD-INFO mycket pretentiös och förutsätter ett stort och livligt samarbete på nordiskt plan för att kunna anses berättigat. Samarbetsorganet rekommenderar en lättare nordisk samarbetsform, eftersom globalt utbyte av och tillgång till information inte är en primär förutsättning för folkbiblioteksarbetet.

*Nordens folkliga akademi* finner det tveksamt om det föreslagna sekretariatet skall kunna tillvarata en samordning på så många skilda områden som förslaget anger. Ett alternativ skulle enligt akademien vara att inrätta en nordisk kommitté med representanter för de nordiska ländernas biblioteksmyndigheter och tilldela denna särskilda medel för att utöka och förbättra samarbetet på folkbiblioteksområdet. Samtidigt borde en bredare kartläggning göras av det samarbete kring biblioteksfrågor som redan existerar mellan olika institutioner och organisationer i Norden. Akademien redogör även för sitt eget arbete med dokumentation av och information om vuxenpedagogiskt forsknings- och utvecklingsarbete i Norden. Genom detta arbete har akademien byggt upp fasta kontakter med vuxenpedagogiska forskningsinstitutioner i alla nordiska länder liksom med centrala pedagogiska bibliotek och har sålunda skaffat sig betydande erfarenhet av arbete omkring dokumentation och information på folkbildningsområdet. Akademien finner det därför naturligt att först utreda vilka av de föreslagna arbetsuppgifterna som redan tillvaratas eller med fördel kunde tillvaratas av akademien, innan man beslutar lägga arbetsuppgifter av den arten till ett eventuellt nordiskt sekretariat för biblioteksfrågor.

I ett spontant yttrande av de *nordiska biblioteksöreningarnas* möte den 23—24 maj 1978 understryks inledningsvis de samstämmiga uppfattningar som de nordiska biblioteksöreningarna har i frågan. Öreningarna anser det uppenbart att behovet att igångsätta samarbetsprojekt är avsevärt större inom folkbibliotekens krets än för de vetenskapliga biblioteken, för vilka NORDINFO erbjuder en naturlig organisatorisk samarbetsbas. Den gemensamma sekretariatsfunktionen kan förmodligen enklast förstärkas genom att det redan etablerade samarbetet mellan sekretariaten byggs ut eller genom att vissa uppgifter överflyttas till existerande samarbetsorgan såsom sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete. En betydande förstärkning av de nationella sekretariatens resurser skulle kunna ge bättre utbyte inom vidaste tänkbara ram än inrättandet av ett nytt samarbetsorgan. Det generella understödet till sekretariaten skulle kompletteras med specialanslag för klart avgränsade nordiska projekt. Biblioteksöreningarna anser slutligen att fortbildningsfrågor inom folkbildningssektorn och strävandena att samordna

nordiska synpunkter i internationell behandling av biblioteksspörsmål bör prioriteras.

#### *Danska remissyttranden*

*Ministeriet for kulturelle anliggender* hänvisar till yttrande av *bibliotekstilsynet* (se nedan) och meddelar samtidigt att *indenrigsministeriet* inte har något att anmärka med anledning av förslaget. *Danmarks Biblioteksskole*, till vars yttrande ministeriet även hänvisar, föreslår att medlemsförslaget dryftas närmare mellan biblioteksskolornas föreståndare redan vid deras möte i februari 1979 med hänsyn till förslaget om samnordisk vidareutbildning. *Bibliotekstilsynet* anser sig inte omedelbart kunna ta ställning till förslaget, men kan överväga en särskild beviljning till stöd för nordiskt bibliotekssamarbete administrerad av de existerande myndigheterna och organisationerna eventuellt i samarbete med sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete. Bibliotekstilsynet tillstyrker därför att förslaget dryftas närmare med de nordiska ländernas biblioteksinstitutioner och -organisationer.

*Amtrådsforeningen i Danmark* har inget att anföra beträffande förslaget. *Københavns kommune* tillstyrker förslaget till inrättande av ett nordiskt sekretariat för biblioteksfrågor under förutsättning att kostnaderna bestrides med statsmedel. *Kommunernes Landsforening* anser sig inte kunna ta ställning till om det föreslagna sekretariatet är den bästa lösningen.

*Danmarks Biblioteksforening* förklarar sig i särskilt yttrande stöda de nordiska biblioteksforeningarnas gemensamma uttalande (se ovan).

*Københavns Kommunes Biblioteker* däremot understöder uppfattningarna i medlemsförslaget och ser fram mot ett samarbete inom ramen för ett nordiskt bibliotekssekretariat. Även *Bibliotekarforbundet* anbefaller medlemsförslaget. Förbundet lägger vikt vid att det föreslagna sekretariatet i lika hög grad arbetar med forskningsbiblioteks- som med folkbiblioteksfrågor. Vidare bör det läggas vikt vid efter- och vidareutbildning, information och dokumentation på folkbildningsområdet, nordiska biblioteksmöten och annan allmän konferensverksamhet. Sekretariatet borde helst placeras i samband med de statliga biblioteksmyndigheterna i de enskilda länderna.

*Sammenslutningen af Danmarks Forskningsbiblioteker* anser det knappast vara nödvändigt att upprätta ett relativt kostnadskrävande sekretariat för det föreslagna samarbetet. *Forskningsbibliotekernes Fællesråds forretningsudvalg* ser för forskningsbiblioteksväsendets del ingen orsak att inrätta flera nordiska samarbetsorgan, men tillstyrker ökade beviljningar till NORDINFO, för att stöda det pågående samarbetet.

#### *Finländska remissyttranden*

*Skolavdelningen* vid *undervisningsministeriet*, vars yttrande samtidigt är ministeriets, anser att samarbetsplanerna bör utvidgas till att gälla

hela det nordiska folkbiblioteksväsendet. Avdelningen föreslår en utredning av vilka möjligheter det finns att inrätta ett nordiskt samarbetsorgan på biblioteksområdet eller till att effektivisera bibliotekssamarbetet inom sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete genom att t. ex. tillsätta ett rådgivande organ.

*Svenska social- och kommunalhögskolan* ställer sig tveksam till förslaget att skapa ett nytt samarbetsorgan, eftersom samma resultat enligt högskolans mening kan uppnås om existerande nationella biblioteksföreningars resurser förstärks.

*Skolstyrelsen* ger en detaljerad redogörelse för det existerande arbetet på biblioteksområdet och förhållandet mellan detta och det föreslagna sekretariatets verksamhet. Styrelsen befarar dock att inrättandet av ett särskilt sekretariat kunde leda till dubbelorganisation med hänsyn till redan existerande organ på området. Därför föreslår skolstyrelsen en utredning av frågan huruvida verksamheten under en försöksperiod kunde placeras vid Nordens folkliga akademi och dess bibliotek. *Tammerfors universitet* åter lägger fram för övervägande förslaget att sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete förstärks med en biblioteksexpert, som skulle ges i uppgift att konkretisera förslaget. Även *delegationen för biblioteksärenden* anser att förslaget bör utredas och föreslår en noggrann kartläggning av folkbibliotekens nordiska samarbete, som skulle genomföras av en nordisk sakkunniggrupp. Därefter kan man bedöma huruvida det är motiverat att inrätta ett särskilt sekretariat för biblioteksfrågor eller om uppgifterna kan handhas av sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete efter nödig förstärkning av dess ekonomiska och personella resurser.

*Ålands landskapsstyrelse* ställer sig positiv till medlemsförslaget och framhåller att vidareutbildnings- och fortbildningsfrågor på biblioteksområdet är särskilt viktiga.

*Finlands kommunförbund* finner det i medlemsförslaget uppskisserade sekretariatet nödvändigt. Om verksamheten kommer igång bör man enligt kommunförbundet beakta att en väsentlig del av uppgifterna på biblioteksområdet tillkommer kommunerna och dessas centralorganisationer.

*Finlands biblioteksörening* stöder medlemsförslaget, men förmodar att vissa av de tänkta uppgifterna kan handhas av NORDINFO och sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete. Öreningen finner det önskvärt att man i första skedet förstärker de nationella biblioteksöreningarnas resurser och försöker genomföra samarbetet med hjälp av existerande samarbetsorgan, även om den otvivelaktigt anser det angeläget att inrätta ett särskilt sekretariat. Frågan bör ytterligare utredas. Även *Samverkande bildningsorganisationerna* anser att ett särskilt sekretariat bör inrättas och föreslår att detta i så fall ansluts till Nordens folkliga akademi. Till uppgifterna bör även höra utveckling av bibliotekstjänsten för invandrare.

*Norska remissyttranden*

*Kirke- og undervisningsdepartementet* anser att man bör finna fram till samarbetsformer som gör det möjligt att satsa på existerande institutioner, organisationer etc. Frågan om att inrätta ett nordiskt sekretariat för biblioteksfrågor bör enligt departementet i alla händelser värderas grundligt av de nordiska ländernas biblioteksinstitutioner och -organisationer i samråd, innan ett eventuellt beslut i ärendet fattas. Departementet finner följande uppgifter särskilt viktiga: utbildning, biblioteksmöten och annan konferensverksamhet, utväxling av bibliotekarier inom Norden, samordning av nordiska biblioteksfrågor i internationella sammanhang, frågor rörande u-landsinformation samt bibliotekstjänsten för spåkliga minoritetsgrupper.

*Statens bibliotekskole* tror att de i medlemsförslaget nämnda uppgifterna bäst kan lösas genom ökat samarbete mellan existerande offentliga och frivilliga organ på biblioteksområdet och att det hellre kan satsas mera resurser på dessa än inrättas ett nytt nordiskt sekretariat. Skolan framhåller att möjligheterna för flera av samarbetsparterna vidkommande att delta i det nordiska samarbetet är mycket begränsade både praktiskt och rent ekonomiskt. Även *Statens bibliotektilsyn* anser att de flesta av de i medlemsförslaget skisserade uppgifterna lika gott kan lösas genom samarbete mellan de redan existerande organen, eventuellt med ekonomiskt stöd för särskilda uppgifter. Bibliotektilsynet föreslår en utredning av på vilket sätt det existerande samarbetet kan förstärkas. Det föreslagna sekretariatet bör dryftas mellan de nordiska ländernas biblioteksinstitutioner och -organisationer.

*Norsk bibliotekforening* anser det vara egalt om det nordiska bibliotekssamarbetet förstärks genom inrättandet av ett särskilt sekretariat eller om uppgifterna anförtros existerande organ. Om man stannar för det senare alternativet, riktar föreningen uppmärksamheten på Nordens folkliga akademi, som enligt föreningens uppfattning lämpar sig väl att koordinera nordisk biblioteksverksamhet och därav betingat samarbete.

*Svenska remissyttranden*

*Universitets- och högskoleämbetet* anser det inte motiverat med ett särskilt nordiskt sekretariat för folkbiblioteksfrågor, utan anser att man bör överväga att i stället satsa ökade resurser på NORDINFO och göra en översyn av detta organs sammansättning och mandat. Representationen skulle kunna utvidgas så att folkbiblioteken blev företrädare i samarbetsorganet. Även *skolöverstyrelsen* finner det viktigare att ge ekonomisk förstärkning åt redan etablerade organ än att inrätta ett nytt organ. Styrelsen ser stora fördelar i att sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete åtar sig särskilda samordningsuppgifter på biblioteksområdet, eftersom en anknytning mellan biblioteksfrågor och utbildningsfrågor därvid blir naturlig. I motsats till förslagsställarna anser

skolöverstyrelsen att samarbetet bör gälla såväl folkbibliotekens som skolbibliotekens verksamhet med tonvikt på bibliotekets funktioner i olika utbildningssammanhang. Slutligen föreslås en arbetsgrupp att utreda vissa aktuella biblioteksfrågor av nordiskt intresse, framförallt frågan hur goda barn- och ungdomsböcker skall nå allt fler barn och tonåringar i hem, förskola och skola. *Kulturrådet* föreslår att de nordiska biblioteksmyndigheterna under en försöksperiod på tre år tillförsärs särskilda medel för att främja nordiskt samarbete, med villkoret att försöksperioden skall mynna ut i förslag till konkreta åtgärder. Arbetet skulle bedrivas av en för de nordiska ländernas statliga biblioteksmyndigheter gemensam kommitté.

*Stockholms universitetsbibliotek* ansluter sig i princip till medlemsförslaget. Biblioteket önskar komplettera listan över frågor av primärt intresse för ett sådant organ med införandet av en gemensam nordisk arbetsmarknad för universitetsbibliotekarier. Sålunda skulle *rek. nr 2/1964* om gemensam arbetsmarknad för bibliotekarier följas upp, då den hittills inte kunnat förverkligas annat än för folkbibliotekariernas del. Även med tanke på internationellt samarbete inom IFLA skulle det behövas ett nordiskt sekretariat, som skulle kunna fungera som kontaktorgan för de bibliotekarier som är involverade i internationella och bilaterala biståndsprojekt.

*Överbibliotekarien* vid *Tekniska högskolans bibliotek*, till vars yttrande högskolans *rektorsämbete* och *fakultetsnämnd* ansluter sig, anser förslaget inte vara tillräckligt preciserat i fråga om mål, policy och arbetsuppgifter, för att det skall vara möjligt att ta ställning till om den föreslagna satsningen skulle kunna vara motiverad i förhållande till andra akuta finansieringsbehov. Man borde i stället överväga att utvidga NORDINFO:s mandat till att omfatta även de i medlemsförslaget aktualiserade frågorna. Representationen i samarbetsorganet kunde utvidgas och dess sekretariat förstärkas. Inte heller *överbibliotekarien* vid *Karolinska institutets bibliotek*, vars yttrande *institutet* omfattar, tror att ett nordiskt sekretariat för biblioteksfrågor är den rätta lösningen. Det är enligt honom avgjort bättre att förstärka anslagen till Nordiskt Videnskabeligt Bibliotekarförbund (NVBF) och Scandiplanen.

*Överbibliotekarien* vid *universitetsbiblioteket i Uppsala* delar de synpunkter som framfördes vid de nordiska biblioteksförningarnas möte den 23—24 maj 1978 (se ovan) och anser att det nordiska biblioteks-samarbetet bör ges ökade resurser genom förstärkning av befintliga föreningssekretariat. Utöver den skisserade verksamheten bör även den gemensamma publikationsverksamheten stödas. Såsom exempel nämns *Nordisk tidskrift för bok- och biblioteksväsende*, biblioteksstatistik och bibliografier över bibliotekslitteratur. *Överbibliotekarien* vid *Linköpings universitetsbibliotek* finner det vara tveksamt om det är

nödvändigt att inrätta ett helt separat organ för folkbiblioteksfrågor. Han hänvisar till den svenska BIDOK-SINFODK-utredningen (*SOU 1977: 71*), som föreslår ökat samarbete mellan folkbibliotek och vetenskapliga bibliotek. Han anser att utvecklingen skapar ytterligare frågor av gemensamt intresse. Därför borde man satsa på ett gemensamt organ för hela biblioteksområdet.

*Lunds universitets humanistiska fakultetsnämnd* kan inte biträda medlemsförslaget av två skäl. Dels tenderar utvecklingen på internationellt plan inte att gå mot en uppdelning på folkbiblioteksverksamhet och vetenskaplig biblioteksverksamhet, utan mot en sammanslagning av dessa båda funktioner, dels skulle ett genomförande av förslaget leda till överorganisation. *Matematisk-naturvetenskapliga fakultetsnämnden* vid samma universitet däremot har i sak ingenting att invända mot förslaget, men menar att det nya organets namn klart bör markera den avsedda begränsningen i kompetensområde. *Samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden*, som inte anser sig ha tillräckligt underlag för att bedöma frågan, kan varken tillstyrka eller avstyrka förslaget, även om nämnden i och för sig ställer sig positiv till meningsfullt nordiskt samarbete. *Odontologiska fakultetsnämnden* tillstyrker förslaget och finner det naturligt att åtminstone i begynnelseskedet koncentrera intresset till folkbiblioteken, eftersom det nordiska samarbetet mellan dessa släpar efter. Genom att knyta samarbetet inom det nordiska biblioteksväsendet fastare samman minskar riskerna för dubbelarbete och effektivisering och rationalisering kan komma till stånd. Eftersom medlemsförslaget inte i någon högre grad berör *juridiska fakultetsnämndens* arbetsområde, finner denna nämnd inte anledning att göra något annat uttalande än att den finner det naturligt att det nordiska samarbetet utvidgas till att omfatta även andra biblioteksområden än forskningsbiblioteken.

*Överbibliotekarien* vid *Lunds universitet* anser att strävan att starta ett parallellorgan inom folkbiblioteksområdet inte överensstämmer med den allmänna tendensen internationellt. Han anser det föga underbyggt att föreslå ett särskilt nordiskt organ för enbart folkbiblioteksfrågor. Det finns mycket som talar för en sammanhållning, eftersom man får förutsätta att åtminstone de större folkbibliotekens informations- och referensdiskar kommer att behandla samma frågor från besökare som de vetenskapliga bibliotekens. I stället föreslås att de föreslagna resurserna tillförs NORDINFO, vars representation och mandat överses. I dessa synpunkter instämmer *rektorsämbetet* vid universitetet, som även omfattar de av *humanistiska fakultetsnämnden* framförda synpunkterna (se ovan).

*Bibliotekskollegiet* vid *Göteborgs universitetsbibliotek*, vars yttrande universitetets *rektorsämbete* hänvisar till, avstyrker medlemsförslaget med motiveringen att tillkomsten av ett nordiskt sekretariat för biblio-

teksväsendet med oklara befogenheter i förhållande till redan existerande organ är ägnad att leda till ökad byråkrati och förvirring inom biblioteksområdet. Kollegiet anser att de behov som förslaget avser att tillgodose bäst kan fyllas genom intensifierad informationsspridning via de allmänna nordiska biblioteksföreningarna och genom gemensamma initiativ av dessa.

*Överbibliotekarien vid Chalmers tekniska högskola* finner det olyckligt att organisatoriskt ytterligare vidga klyftan mellan folk- och forskningsbibliotek genom att skapa ett särskilt samordnande organ för det förstnämnda. Bakgrunden till denna uppfattning är utvecklingen internationellt under senare år och den nya högskoleorganisationen i Sverige. I stället föreslås att ytterligare resurser tillförs NORD-INFO, som därvid också åläggs ett ansvar för nordiskt samplanering vad gäller skol- och folkbiblioteken.

*Institutionen för biblioteksutbildning vid Högskolan i Borås* instämmer i medlemsförslaget, men finner det inte lämpligt att på utbildningsområdet låta ett nordiskt samordningsorgan koncentrera sig enbart på folkbiblioteken, utan menar att alla bibliotekstyper bör finnas med i bilden. Institutionen finner det överhuvudtaget tveksamt att markera skillnaderna snarare än likheterna mellan folk- och forskningsbibliotek. Från denna synpunkt bör också övervägas till vilka befintliga organ det tilltänkta organet skall knytas. I detta yttrande instämmer *rektorsämbetet*, som särskilt understryker vikten av samverkan mellan de nordiska länderna vad avser biblioteksutbildning.

*Överbibliotekarien vid universitetet i Umeå* kan inte ansluta sig till medlemsförslaget med hänsyn till den tilltänkta organisationen. Dels är en stor del av uppgifterna gemensamma för folk- och forskningsbibliotek, dels skulle ett särskilt sekretariat för folkbiblioteksfrågor innebära en olycklig splittring och kategoriklyvning av biblioteksresurserna, som vore i strid med åtminstone de svenska intentionerna på informationsförsörjningens och bibliotekssamarbetets område.

Överbibliotekarien föreslår att formerna för nordiskt samarbete på området utreds ytterligare med sikte på en lösning inom NORDINFO:s ram. Tänkbara organisatoriska alternativ: uppgifterna läggs till NORD-INFO:s program utan att särskilda resurser tilldelas, uppgifterna läggs hos samarbetsorganet och ett särskilt sekretariat under detta inrättas, en ny styrelse inrättas med såväl NORDINFO som de nordiska biblioteksföreningarna representerade. De båda senare alternativen kräver ett kansli, som bör få en mellan länderna roterande placering.

Enligt *biblioteksnämnden vid högskolan i Luleå*, till vars yttrande *rektorsämbetet* hänvisar, är det dock tveksamt om ett organ för vetenskapliga bibliotek och ett organ för folkbibliotek är bra utan koordinerande verksamhet. Inte minst framtida elektroniskt baserade referenssystem och kommunikationssystem kommer att kräva koordinering.



Nämnden stöder i övrigt att ett sekretariat inrättas under en treårig försöksperiod, men anser det viktigt att påpeka att risker finns med två skilda organ.

*Sveriges allmänna biblioteksörening* uttalar sin positiva syn på medlemsförslaget. Hur detta skall förverkligas är enligt föreningen av sekundärt intresse förutsatt att en påfallande förbättring av den rådande situationen kan garanteras och att ett permanent system för skötseln av kansliverksamheten etableras. Föreningen poängterar att de i medlemsförslaget skisserade uppgifterna har intresse för hela bibliotekssektorn och inte enbart för folkbiblioteken, vilket inte framgår helt klart av förslaget.

*Svenska kommunförbundet* ifrågasätter om inrättandet av ett särskilt sekretariat är ett effektivt sätt att åstadkomma den eftersträvade förbättringen. Förbundet finner flera av de i medlemsförslaget angivna uppgifterna diskutabla och ifrågasätter bl. a. om information och dokumentation på folkbildningsområdet samt samnordisk utställningsverksamhet kan anses vara uppgifter som ett nordiskt sekretariat för biblioteksfrågor skall syssla med. Dessutom saknas enligt förbundet frågor rörande biblioteksservice för barn och ungdom. Kommunförbundet anser att det nordiska samarbetet på folkbiblioteksområdet bör kunna intensifieras på mindre formaliserade vägar och avstyrker medlemsförslaget.

### 3. Utskottet

Nordiskt samarbete på biblioteksområdet inom ramen för kulturavtalet bedrivs idag med stöd av Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information (NORDINFO), som inledde sin verksamhet 1.1. 1977. Organet skall främja nordiskt samarbete kring forskningsbiblioteksväsende samt vetenskaplig information och dokumentation. Det skall på sitt område verka för en utveckling, som syftar till förbättrat och mer rationellt utnyttjande av vetenskaplig och teknisk information och dokumentation i olika former i de nordiska länderna. Detta organ ersatte Nordiska koordineringsorganet för vetenskaplig och teknisk information och dokumentation (NORDDOK) och de nordiska forskningsbibliotekens samarbetskommitté (NFBS). Avsikten med sammanläggningen var att åstadkomma samordning och effektivisering av det nordiska samarbetet inom forskningsbibliotekssektorn och på informations- och dokumentationsområdet. NORDINFO:s budget för 1979 är 2,4 milj. dkr.

År 1971 antog Nordiska rådet en rekommendation om samnordisk utbildning för bibliotek, arkiv och informatik (*rek. nr 9/1971*). Rekommendationen syftade till åtgärder för att samordna utbildningen för bibliotek, arkiv och informatik, särskilt beträffande fortbildningen och produktionen av läromedel på dessa områden. På förslag av kulturut-

skottet avskrevs rekommendationen 1977 med den huvudsakliga motiveringen att det upprättats ett samarbetsorgan, till vars uppgifter hörde att vara uppmärksam på behovet av utbildning inom de områden som nämndes i rekommendationen.

Av NORDINFO:s berättelse över sin verksamhet 1978 (*C 160/k*) framgår att samarbetsorganet ägnat sig åt fyra delområden: policyutveckling och koordinerande verksamhet, basmaterialförsörjning, databaser och nätverksamhet samt utbildning. Av dessa områden är utbildningsområdet av särskilt intresse mot bakgrund av det nu aktuella medlemsförslaget och den ovan nämnda rekommendationen. Samarbetsorganet har finansierat en komparativ studie av utbildningsutbudet gällande biblioteksdokumentation och -information (BDI) i Norden. Vidare har medel anslagits för bl. a. en kurs för forskare med tonvikt på lingvistiska aspekter inom information och dokumentation (IoD). NORDINFO har ytterligare tagit initiativ till en elementarlärobok i datatransmission, telekommunikation, informationsnät, terminaler, sök teknik, program m. m. Planeringen av en lärobok i litteraturorientering, biblioteksbruk och informationsteknik har fortsatt. Själva boken skall utarbetas vid Riksbibliotekstjänesten i Norge.

Enligt det föreliggande medlemsförslaget är det officiella samarbetet mellan forskningsbiblioteken välutvecklat och formaliserat. Förslagsställarna finner det angeläget att utveckla samarbetet även på andra biblioteksområden och menar att man åtminstone i ett inledningsskede borde koncentrera intresset till folkbiblioteken. Ett gemensamt organ, ett nordiskt sekretariat för biblioteksfrågor borde inrättas för en treårig försöksperiod.

Det råder enighet bland de tillfrågade remissinstanserna om det angelägna i att utveckla det nordiska samarbetet på biblioteksområdet. Som motivering anförs bl. a. de senaste årens allt större behov av samråd när det gäller utvecklingen inom ADB-området.

Kulturutskottet delar uppfattningarna om behovet av att utveckla det nordiska samarbetet på biblioteksområdet utöver det som inom kulturavtalets ram bedrivs mellan forskningsbiblioteken. Utskottet avser härmed det samarbete som redan förekommer mellan folkbiblioteken. Denna utveckling bör kunna omfatta även skolbiblioteken.

Däremot har det konkreta förslaget att inrätta ett särskilt sekretariat för biblioteksfrågor erhållit blott ett sporadiskt stöd bland remissinstanserna. Flertalet har nämligen funnit att det skulle vara betydligt ändamålsenligare att förstärka existerande samarbetsorgans verksamhetsmöjligheter än att inrätta ett nytt organ med överorganisation och dubbelarbete som följd. Olika förslag till en bättre organisationsform än det tilltänkta sekretariatet framförs.

Inte heller kulturutskottet anser sig kunna förorda inrättandet av ett särskilt nordiskt sekretariat för biblioteksfrågor, ens under en försöks-

period, såsom medlemsförslaget förutsätter. Därtill är risken för överorganisation alltför stor. Å andra sidan råder det stora skillnader i uppfattningarna bland berörda parter om det bästa sättet att förverkliga medlemsförslagets intentioner, annat än genom att i allmänhet understöda existerande samarbetsorgan på området. Det krävs därför enligt kulturutskottet en utredning av formerna för ett utvidgat nordiskt samarbete på biblioteksområdet.

I detta sammanhang har NORDINFO framförts som det redan etablerade och därför naturliga samarbetsorganet, men även för att den internationella utvecklingen synes gå mot en integrering av folkbiblioteks- och forskningsbiblioteksverksamheten. Också Nordens folkliga akademi har nämnts med hänsyn till dess insamling av dokumentation och information om det nordiska försöks- och utvecklingsarbetet på vuxenutbildningsområdet. Slutligen har sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete föreslagits som koordinerande organ för det utvidgade samarbetet på biblioteksområdet.

Kulturutskottet ser ingen möjlighet att i detta skede uttala sig om hur det nordiska bibliotekssamarbetet bäst skall kunna utbyggas eller vilket eller vilka av de föreslagna organen som bäst lämpar sig att handha de föreslagna uppgifterna. Det måste enligt utskottets uppfattning bli den kommande utredningens sak att föreslå lämpliga samarbetsformer härvidlag.

Vad gäller angelägna samarbetsuppgifter synes de i medlemsförslaget uppräknade kunna kompletteras på några punkter. I några av de avgivna yttrandena pekas det t. ex. på behovet av likformig statistikredovisning inom biblioteksområdet, biblioteksservice för barn och ungdom liksom för invandrar- och minoritetsgrupper, vetenskaplig informationsförsörjning och biblioteksservice för studerande och forskare samt bibliografiskt samarbete. Denna komplettering utesluter självfallet inte att det kan finnas också andra lika angelägna samarbetsuppgifter.

Rekommendationen om införande av gemensam arbetsmarknad för bibliotekarier (*rek. nr 2/1964*) har såsom framgår av medlemsförslaget bara kunnat förverkligas till en del. Sålunda är den gemensamma arbetsmarknaden en realitet för folkbibliotekarier, medan universitets- och högskolebibliotekarier ännu är utestängda från denna genom formella hinder. Rekommendationen avskrevs 1972, sedan Nordiska ministerrådet meddelat att det vid den tidpunkten syntes svårt att komma längre i beredningen av ärendet. Kulturutskottet utgick dock ifrån att ministerrådet fortsatt beaktade möjligheterna att bygga ut den nordiska arbetsmarknaden för bibliotekarier. Denna utskottets uppfattning gäller givetvis fortfarande.

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår kulturutskottet att rådet med anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna för ett utökat nordiskt samarbete på biblioteksområdet, särskilt inom folkbibliotekssektorn.

Stockholm den 17 januari 1979

<i>Jo Benkow (H)</i>	<i>Niels Bollmann (CD)</i>
<i>Kjell Magne Bondevik (Kr.F)</i>	<i>Trygve Bratteli (A)</i>
<i>Rolf Fjeldvær (A)</i>	<i>Ragnhildur Helgadóttir (Sj)</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander (Kok)</i>	<i>Karl-Erik Häll (s)</i>
<i>Sture Palm (s)</i>	<i>Robert Pedersen (S)</i>
<i>Kaarina (Kati) Peltola (Skdl)</i>	<i>Ingrid Sundberg (m)</i>
<i>Per Olof Sundman (c)</i>	<i>Ulf Sundqvist (Sd)</i>
Fungerande förman	
<i>Marjatta Väänänen (K)</i>	

## Medlemsförslag

### om arrangerande av en samnordisk konferens om barnkultur samt om produktion och förmedling av samnordiska kulturtjänster för barn

*(Väckt av Aimo Ajo, Ilkka-Christian Björklund, Elsi Hetemäki-Olander, Anna-Liisa Hyvönen, Ilkka Kanerva, Sinikka Karhuvaara, Bror Lillqvist, Petter Savola, Erkki Tuomioja, Raino Westerholm, Seppo Westerlund och Folke Woivalin)*

FN har i samband med proklamerandet av år 1979 som ett internationellt barnår uppmanat regeringarna och olika organisationer såväl på nationell som internationell nivå att uppgöra och förverkliga program som främjar barnens rättigheter och förbättrar deras ställning samt att fästa särskilt avseende vid barn som lever i exceptionellt ogynnsamma förhållanden. Målsättningen för året är att barnet lyftes upp i centrum för världens uppmärksamhet, att fästa uppmärksamheten vid barnets betydelse både som barn och som blivande vuxen samt att göra det till ett allmänt känt faktum att ett förbättrande av tjänsterna för barn bör betraktas som ett livsviktigt mål inte bara under detta år utan alltid då man uppgör och förverkligar ekonomiska och sociala program.

De nordiska ländernas regeringar har var och en på sitt håll skridit till åtgärder för att förbereda det internationella barnåret och främja dess målsättningar. Eftersom de faktorer som inverkar på barnets ställning och uppväxt i stort sett är likartade i de nordiska länderna, borde man i denna sak få till stånd ett fast samarbete. Speciellt betydelsefullt vore detta med tanke på att man skall lyckas förbättra situationen för de barn som befinner sig i en svår situation, t. ex. immigranternas barn.

Trots att i Nordiska ministerrådets budget för innevarande år inte har reserverats några särskilda anslag för åtgärder som föranleds av det internationella barnåret, varken i den allmänna budgeten eller i kulturbudgeten, finns det möjlighet att inom ramen för de dispositionsmedel som ministerrådet förfogar över prioritera sådana nordiska samarbetsprojekt — vare sig de sker inom ramen för Nordiska rådet, ministerrådet eller medborgarorganisationer — som främjar förberedelserna för barnets år och dess syften.

Nordiska ministerrådet bör ha möjlighet att inom ramen för sina dispositionsmedel åtminstone inleda förberedelserna för det internationella barnåret och att inleda uppgörandet av program som främjar dess syften liksom planer för förverkligande av dessa program. Ett sådant program, som skulle motsvara de målsättningar som FN har uppställt

för året och som på bästa sätt skulle främja det nordiska samarbetets syften, vore samnordisk produktion och förmedling av kulturtjänster för barn. Produktion av gemensamt redigerade barntidningar, barnböcker, filmer, grammofonskivor och kassetter samt leksaker och distribution av dessa till hemmen, till daghem, barnkrubbor, skolor, bibliotek, andra institutioner för barn samt till kommersiell distribution skulle bygga broar mellan de nordiska ländernas barn, underlätta invandrabarnens anpassning och erbjuda en sund motvikt mot den massunderhållning, ofta sådan som idealiserar våld och sårar människornas jämlikhet, som i våra länder gör det svårt för barnen att utvecklas till att respektera människorättigheter, jämlikhet och fred.

Ett nordiskt samarbete för att producera kulturtjänster för barn skulle också stärka förutsättningarna för att bevara det gemensamma kulturarvet och befästa samarbetet mellan våra folk.

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår vi,  
att Nordiska rådet rekommenderar

- a) sitt presidium att under FN:s barnår arrangera en konferens som behandlar barnkulturen samt
- b) Nordiska ministerrådet att skapa förutsättningar för ett permanent samarbete med uppgift att producera och förmedla samnordiska kulturtjänster för barn.

Oslo den 22 februari 1978

*Aimo Ajo (Sd)*

*Ilkka-Christian Björklund (Skdl)*

*Elsi Hetemäki-Olander (Kok)*

*Anna-Liisa Hyvönen (Skdl)*

*Ilkka Kanerva (Kok)*

*Sinikka Karhuvaara (Kok)*

*Bror Lillqvist (Sd)*

*Petter Savola (K)*

*Erkki Tuomioja (Sd)*

*Raino Westerholm (SkI)*

*Seppo Westerlund (Lkp)*

*Folke Woivalin (ÅS)*

*BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 464)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget**

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om arrangerande av en samnordisk konferens om barnkultur samt om produktion och förmedling av samnordiska kulturtjänster för barn. Förslaget har behandlats vid möte den 14—15 juni, den 18 september och den 27 november 1978 samt den 17—18 januari och den 19 februari 1979.

*1. Medlemsförslaget*

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar a) sitt presidium att under FN:s barnår arrangera en konferens som behandlar barnkultur samt b) Nordiska ministerrådet att skapa förutsättningar för ett permanent samarbete med uppgift att producera och förmedla kulturtjänster för barn. Förslagsställarna utgår ifrån att de nordiska ländernas regeringar var och en på sitt håll vidtagit åtgärder för att förbereda det internationella barnåret och främja de uppställda målen. De menar att de faktorer som inverkar på barnets ställning och uppväxt i stort sett är likartade i de nordiska länderna och att man därför borde få till stånd ett samarbete till förmån för barnen. Särskilt borde man arbeta för barn som lever i svåra omständigheter, t. ex. immigrantbarn. Enligt förslagsställarnas uppfattning finns det möjlighet att inom ramen för de dispositionsmedel som ministerrådet förfogar över prioritera sådana nordiska samarbetsprojekt initierade av Nordiska rådet, ministerrådet eller medborgarorganisationer som främjar förberedelserna för barnets år och syftemålen med detta.

Ytterligare borde ministerrådet göra upp ett program motsvarande målen för det internationella barnets år och omfattande samnordisk produktion och förmedling av kulturtjänster för barn. Förslagsställarna tänker sig här produktion och distribution av gemensamt redigerade barntidningar, barnböcker, filmer, grammofonskivor och kassetter samt leksaker. Ett nordiskt samarbete om produktion och distribution av kulturtjänster för barn skulle enligt förslaget även stärka förutsättningarna för att bevara det gemensamma kulturarvet och befästa samarbetet mellan de nordiska folken.

## 2. Remissyttrandena

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

Föreningarna Nordens Förbund

### Danmark

Socialministeriet  
Amtsrådsforeningen i Danmark  
Dansk UNICEF Komité  
Arbejdsgruppen om Børn og Kultur

### Finland

Undervisningsministeriet  
Barnkulturkommissionen  
Social- och hälsovårdsministeriet  
Skolstyrelsen  
Ålands landskapsstyrelse  
Pelastakaa lapset-Rädda barnen r. y.  
Finlands kommitté för internationella barnåret

### Norge

Forbruker- og administrasjonsdepartementet  
Kirke- og undervisningsdepartementet  
Norske kommuners sentralforbund  
Hovedkomitéen for barneåret i Norge

### Sverige

Socialstyrelsen, barnavårdsbyrån  
Skolöverstyrelsen (SÖ)  
Svenska UNESCO-rådet  
Kulturrådet  
Beredningsgruppen för internationella barnåret 1979  
Svenska UNICEF-kommittén  
Svenska kommunförbundet

Remissinstanserna förhåller sig allmänt taget positiva till medlemsförslaget och dess två syftemål. Samtidigt påpekas det i flera av svaren att det under internationella barnåret 1979 på olika håll i Norden kommer att anordnas såväl internationella och nordiska som riksomfattande och rent lokala konferenser om barnkulturfrågor.

*Föreningarna Nordens Förbund* anför att det 1979 kommer att utge en publikation "Barnens miljö i Norden" som gåvobok åt sina medlemmar och räknar med att under året genomföra flera konferenser som berör barnåret. Ett nära samarbete med de officiella organen skulle enligt förbundet därför vara naturligt. Stöd får även tanken på samnordisk produktion och distribution av kulturtjänster för barn. Förbundet förmodar att



det inledningsvis blir nödvändigt att kartlägga de förhållanden under vilka verksamheten nu sker med hänsyn till att förslaget berör många specialområden inom det ytterst vida området av kulturtjänster.

#### *Danska remissyttranden*

I ett yttrande från *socialministeriet* meddelas att såväl detta ministerium som *undervisningsministeriet* generellt kan tillsluta sig förslaget. Det meddelas vidare att den danska *UNESCO-nationalkommissionen* inte ansett sig kunna ta ställning för eller emot förslaget, men hänvisat till de aktiviteter som UNESCO avser att sätta i verket med anledning av det internationella barnåret och som nationalkommissionen stöder. Ytterligare hänvisas till ett yttrande av *Den danske Komité (sekretariatet) for det Internationale Børneår*, som enstämmigt anbefallt genomförande.

Varken *Amtsrådsforeningen i Danmark* eller *Kommunernes Landsforening* finner anledning att uttala sig om förslaget.

*Dansk UNICEF Komité* ger medlemsförslaget sitt fulla stöd.

*Arbetsgruppen om Børn og Kultur* anser förslaget ligga i förlängningen av det arbete som utförts av en nordisk arbetsgrupp om barnkultur under sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete. Arbetet i denna grupp har haft förbindelse med ett särskilt projekt i Europarådets regi, "Culture and the Child", och dryftat motsvarande förslag om internationellt samarbete om produktion och produktionsförnyelse. Inom ramen för Europarådets projekt kommer ett symposium att hållas på Sundbyholms slott vid Eskilstuna i augusti 1979. Arbetsgruppen är positiv till en nordisk konferens, men menar att det möjligen bör övervägas att koordinera denna med det europeiska projektet.

Vad angår produktion och distribution av kulturtjänster pekar arbetsgruppen på problem av dels språklig och nationalkulturell art, dels ekonomisk art. Gruppen menar att man bör skissera upp ramordningar för en lokal eller en nationell utfyllnad av en sådan produktion av kulturtjänster för barn vid sidan av övervägandena om egentlig samnordisk produktion och förmedling. Övervägande bör samtidigt gälla även samarbetsmöjligheter kring forskning, utbyte av redan existerande kulturtjänster för barn m. m.

Arbetsgruppen understryker att ett eventuellt vidare samarbete bör baseras på ett brett kulturbegrepp och att kulturtjänster för barn frambringas och förmedlas med förståelse för de enskilda barngruppernas särskilda livsvillkor, dvs. med hänsyn till de gränser som sätts av ålder, kön, social bakgrund eller geografiska förhållanden/nationalkulturella särdrag. Gruppen anser det väsentligt att man i ett sådant arbete utgår ifrån kulturell (social och pedagogisk) funktion, snarare än ifrån traditionella kulturinstitutioner eller abstrakta kvalitetsbegrepp, inte minst när det gäller en motvikt till den s. k. massunderhållningen.

*Finländska remissyttranden*

*Undervisningsministeriet* tar slutlig ståndpunkt till medlemsförslaget först då detta behandlas i de samarbetsorgan som inrättats med stöd av det nordiska kulturavtalet.

*Barnkulturkommissionen* uttrycker sin glädje över att man på nordiskt plan åter fäster uppmärksamhet vid barnkulturen. Kommissionen hänvisar till den nordiska barnkulturgruppens rapport, som förväntas bli klar sommaren 1978. Det är enligt kommissionens uppfattning inte viktigt att år 1979 anordna någon konferens, utan föreslår att man med alla tillbudsstående medel under det internationella barnåret strävar till att precisera och förverkliga barnkulturgruppens förslag. Barnkulturkommissionen ber att få återkomma till dessa förslag senare.

*Social- och hälsovårdsministeriet* anser att medlemsförslaget i betydande omfattning skulle främja barnets sak i de nordiska länderna och ytterligare förstärka det nordiska samarbetet. Ministeriet understryker att man särskilt bör beakta utsatta barn, t. ex. sådana barn som är i behov av särskild omsorg eller uppfostran eller som lever i svåra omständigheter, såsom invandrarbarn.

*Skolstyrelsen* finner det viktigt med en omfattande diskussion om massunderhållningen, dess mål, medel och innehåll. I landets skolor och vid föräldramöten genomförs under det internationella barnåret ett massunderhållningsprojekt med syftet att ge eleverna, lärarna och föräldrarna information om massunderhållningen och att rikta uppmärksamheten på högklassig underhållning. Skolstyrelsen vill få igång en allmän debatt, som kan resultera i kriterier på god underhållning. Skolstyrelsen anser det synnerligen viktigt att medlemsförslaget förverkligas.

*Ålands landskapsstyrelse*, som i ärendet hört Ålands lärarförening, Ålands barnträdgårdslärförening, Ålands sång- och musikförbund, samt kommittén för anordnande av en barnmusikfestival på Åland, föreslår att Nordiska rådets presidium förlägger den föreslagna konferensen till Åland i anslutning till en internationell barnmusikfestival i mitten av maj 1979. Samtidigt kommer det periodvis återkommande åländska barnsångaringet att arrangeras.

*Rädda barnen*, som understöder förslaget, menar att det är viktigt att barnen redan tidigt lär känna den gemensamma kulturtraditionen och de särdrag som kännetecknar de enskilda nordiska ländernas kultur.

*Finlands kommitté för internationella barnåret* understöder utan förbehåll det planerade samarbetet på barnkulturens område. Kommittén föreslår att en samnordisk konferens om barnkultur anordnas hösten 1979 i Sverige, men inte så att den sammanfaller med den nordiska barnskyddskongressen, som hålls den 17—19 september. Konferensen bör kartlägga förutsättningarna och dra upp riktlinjerna för det kommande nordiska samarbetet kring produktion och distribution av kulturtjänster för barn.

Ytterligare anføres att det traditionella finländska kulturevenemanget Jyväskylä sommar 1979 kommer att koncentreras till barnkulturen.

#### *Norska remissyttranden*

*Forbruker- og administrasjonsdepartementet* meddelar att man vid ett möte arrangerat av Nordiska ministerrådets sekretariat i Oslo i maj detta år dryftat olika former av samnordisk markering av det internationella barnåret 1979. Departementet anser att förslaget om en nordisk konferens bör värderas mot bakgrund av andra planer för en nordisk markering av barnåret och föreslår att förslaget översänds till ministerrådet med anmodan om att det tas upp i den nordiska arbetsgruppen för barnåret. Departementet ger sitt fulla stöd åt medlemsförslagets andra del, samarbete kring produktion och distribution av kulturtjänster för barn.

*Kirke- og undervisningsdepartementet* har värderat medlemsförslaget mot bakgrund av det arbete som utförts av den av ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete 1975 tillsatta barnkulturgruppen, som numera avslutat sitt arbete (jfr rek. nr 5/1976). Departementet stöder förslaget till att ministerrådet förbereder ett arbetsprogram för barnkulturområdet, liksom förslaget till en barnkulturkonferens, men framhåller att en egen nordisk konferens bör ses i samband med den av Europarådet hösten 1979 i Sverige anordnade konferensen.

*Norske kommuners sentralforbund* är enigt med förslagsställarna om att produktion och distribution av kulturtjänster för barn är en del av målen för FN:s internationella barnår. Förbundet anser att utveckling och förmedling av kulturtjänster för barn är ett naturligt samarbetsprojekt för de nordiska länderna, inte bara begränsat till barnåret, utan också på mera långsiktig bas. Förbundet önskar ta upp saken på nytt då konkreta planer föreligger.

*Hovedkomitéen for barneåret i Norge* ger medlemsförslaget sin tillslutning och ser gärna att det arrangeras en barnkulturkonferens.

#### *Svenska remissyttranden*

*Socialstyrelsen* omfattar den av styrelsens barnavårdsbyrå hävdade positiva synen på medlemsförslaget. Det påpekas att kulturbegreppet inte är ett enhetligt begrepp och att det därför är viktigt med en tydlig målbeskrivning inför det föreslagna arbetet. Från kultursynpunkt är barn och ungdom i allmänhet försummade, bland dessa i synnerhet handikappade, såsom syn- och hörselskadade och rörelsehindrade. Till försummade grupper hör också barn i glesbygd. Invandrarbarnens hemkulturarv bör värnas. Målet bör vara att ge barnen en chans att bli tvåspråkiga och att få tillgång såväl till sin hemkultur som till det nya landets kultur. Styrelsen finner förslaget till nordisk produktion och distribution av kulturtjänster för barn vara en viktig satsning, men gör uppmärksam på faran av att ett gemen-

samt utbud för stora målgrupper med skilda kulturförankringar blir urvattnat och okontroversiellt.

*Skolöverstyrelsen* understryker att rätten till den egna kulturen borde var en självklarhet. De stora omflyttningarna av människor inom länder och mellan länder med åtföljande kulturuppbyggande tillsammans med den internationella kulturindustrins starka expansion har gjort den rätten mindre självklar. Små nationer har samtidigt fått det allt svårare att upprätthålla en lönsam inhemsk kulturproduktion. Enligt skolöverstyrelsens uppfattning är det fråga om en massiv överföring av kulturmönster, idéer och värderingar som har litet att göra med den egna kulturtraditionen. Skolöverstyrelsen framhäver också särskilt eftersatta barngrupper, förutom invandrarbarn även barn i glesbygd och barn med fysiska och psykiska handikapp. Medlemsförslaget tillstyrks av skolöverstyrelsen, som avslutningsvis anger tio angelägna ämnen för den föreslagna barnkulturkonferensen.

*Svenska UNESCO-rådet* har inte något principiellt att invända mot medlemsförslaget och dess två syftemål, men påpekar att resultatet av ett samnordiskt kulturprogram troligen blir marginellt om inte avsevärda belopp läggs ned på verksamheten. Med tanke på den nordiska kulturbudgetens begränsade omfattning kan rådet inte tillstyrka att ett sådant program startas nu, utan anser att en omsorgsfull undersökning av de finansiella möjligheterna för programmet först måste göras.

Mot bakgrund av såväl nationella som internationella aktiviteter i Sverige under barnåret 1979 anser *kulturrådet* att frågan om en konferens om barnkulturfrågor i Nordiska rådets regi måste bedömas ur ett helhetsperspektiv vad gäller innehåll, tidpunkt osv. Rådet kunde tänka sig att låta en nordisk konferens följa upp och utvärdera de åtgärder som vidtagits i de nordiska länderna under barnåret. Samnordisk produktion och distribution har varit aktuella inom kulturrådet på litteraturområdet, där ett samnordiskt arbete skulle kunna utgöra en bredare bas för kvalitetsutgivning. När det gäller andra områden, såsom produktion av fonogram och leksaker kan frågan vara mer komplicerad och kräva en närmare analys med hänsyn till den kommersiella kulturmarknaden för barn och ungdom, upphovsrättsliga frågor och ersättningsfrågor.

*Beredningsgruppen för internationella barnåret 1979* tillstyrker att barnkulturen uppmärksammas också inom ramen för Nordiska rådets kompetensområde. Gruppen erinrar samtidigt om Europarådets barnkulturprojekt, i vilket bl. a. Danmark, Finland, Norge och Sverige deltar och som bl. a. kommer att omfatta ett symposium i augusti 1979 i Sverige. Avslutningsvis hänvisas till det av Nordiska ministerrådets sekretariat i Oslo i maj 1978 på uppdrag av nordiska socialpolitiska kommittén arrangerade mötet med sekretariaten i de nordiska ländernas beredningsgrupper om förutsättningarna för en gemensam nordisk markering inför eller under barnåret. Därvid framfördes flera förslag till ämne för en gemen-

sam nordisk insats med klarare anknytning till nordiska socialpolitiska kommitténs uppdrag, bl. a. handikappades integrering i förskolan. Förnyade diskussioner skall äga rum.

*Svenska UNICEF-kommittén* finner medlemsförslaget angeläget, men betonar samtidigt att även om det råder stor samstämmighet i de nordiska länderna ifråga om kulturtjänster för barn, måste dock enligt kommitténs erfarenhet hänsyn tas och marginal lämnas för varje lands särskilda krav.

*Svenska kommunförbundet* anser att det internationella barnåret kan vara en lämplig utgångspunkt för ett ytterligare uppmärksammande av barns kulturella situation och stöder därför förslaget, men framhåller vikten av att redan existerande samarbete på området tillvaratas, så att nya organ inte i onödan skapas.

### 3. Utskottet

Det föreliggande medlemsförslaget har två syftemål. Det ena är att under det internationella barnåret 1979 arrangera en nordisk konferens om barnkultur och det andra är att skapa förutsättningar för ett permanent samarbete kring produktion och distribution av samnordiska kulturtjänster för barn.

Utskottet har noterat den allmänt positiva inställningen hos remissinstanserna till medlemsförslaget och dess dubbla syfte. Samtidigt har dock kunnat förmärkas en viss återhållsamhet när det gäller det konkreta förslaget att anordna en samnordisk konferens om barnkultur. Det synes som om en sådan konferens bedömdes som mindre ändamålsenlig i ett läge med redan fastslagna såväl internationella och nordiska, som riksomfattande och rent lokala konferenser och andra evenemang med anledning av det internationella barnåret 1979. Det är här fråga om en omfattande konferensverksamhet med flera nordiska konferenser som berör barnåret arrangerade av föreningarna Norden, ett seminarium om barnet i konsumtionssamhället arrangerat av Nordiska ministerrådet etc.

Mot denna bakgrund kan utskottet inte se att det skulle vara särskilt meningsfullt att rådet rekommenderade sitt presidium att under det inledda barnåret anordna en konferens om barnkulturen i tillägg till alla de konferenser kring barn, och även barnkultur, vilka i alla händelser kommer att anordnas under barnåret runt om i Norden. Detta utesluter självfallet inte att en konferens med barnet som tema arrangeras av Nordiska rådet vid någon annan lämplig tidpunkt.

Däremot finner utskottet att medlemsförslagets andra del, nämligen förslaget om att skapa förutsättningar för ett permanent samarbete kring produktion och distribution av samnordiska kulturtjänster för barn, obehövt bör stödas. Här erinras om ett hösten 1974 väckt medlemsförslag (A 446/k) om samnordiska insatser för att stöda barnkulturen. På förslag av kulturutskottet antog rådet vid 24:e sessionen 1976 en rekommendation till Nordiska ministerrådet att på grundval av pågående utredningsarbete

lägga fram konkreta planer för utveckling av samarbetet på barnkulturens område (*rek. nr 5/1976*). Detta utredningsarbete har numera slutförts och en nordisk barnkulturrapport har lagts fram (*NU A 1978: 10*).

Rapporten omfattar förutom nationella rapporter från de enskilda nordiska länderna och en kartläggning av det hittills bedrivna nordiska samarbetet om barn och kultur, en principiell diskussion kring barnet och kulturpolitiken, konkreta förslag avsedda att förbättra barnens kulturella situation samt ett särskilt förslag till prioriteringar bland dessa.

Utskottet, som med stort intresse har tagit del av rapporten och de däri framförda förslagen, finner att denna väl kunde bilda underlag för en debatt på bred nordisk bas om barn och kultur. Inställningen till barn som samhällsmedlemmar är i de nordiska länderna än så länge sådan att det krävs mycken diskussion för att det skall vara möjligt att skapa barnvänligare attityder, vilka är förutsättningen för att de nu presenterade konkreta förslagen framgångsrikt skall kunna genomföras och att därigenom syftet med det föreliggande medlemsförslaget skall kunna uppnås. Att den nordiska barnkulturrapporten färdigställts till själva barnåret är en fördel, som bör kunna utnyttjas, genom att den ges en så vidsträckt spridning som möjligt till myndigheter, massmedier, organisationer etc.

I det följande tar utskottet ställning till det av arbetsgruppen framställda prioriteringsförslaget. Dessa prioriteringar omfattar förslag som enligt arbetsgruppens uppfattning är möjliga att lösa inom ramen för det nordiska kultursamarbetet eller genom samarbete mellan två eller fler av de nordiska länderna. Arbetsgruppen pekar här på förhållandet att den nordiska kulturbudgeten har begränsade resurser och menar att det kunde vara ändamålsenligt att försöka lösa några av uppgifterna med nationella medel.

Förslaget om att upprätta ett *permanent nordiskt utskott* med uppgift att följa utvecklingen *på barnkulturområdet* finner utskottet väl motiverat. Inom det officiella nordiska kultursamarbetet har visserligen etablerats tre rådgivande kommittéer med var sitt ansvarsområde: utbildning, forskning och allmänkultur. Enligt denna modell har barnkulturfrågorna hanterats av rådgivande kommittén för allmänkulturell verksamhet (RKK). I och för sig skulle det särskilda barnutskottets uppgifter förmodligen kunna handhas av RKK, men med tanke på problemkomplexets betydelse anser utskottet det vara bättre med ett särskilt utskott för barnkulturfrågor. En sådan administrationsordning bör dock enligt utskottets uppfattning först prövas under en försöksperiod på förslagsvis tre år, innan beslut om permanent utskott fattas.

Arbetsgruppen har tänkt sig att det permanenta utskottet skulle vara rådgivande i förhållande till ministerrådet. Kulturutskottet önskar i detta sammanhang framhålla att det uppfattar de rådgivande kommittéernas ställning så att dessa är rådgivande för alla det nordiska kultursamarbetets

parter, alltså inte bara för ministerrådet och dess organ, utan också för rådet och dess kulturutskott.

Arbetsgruppen har funnit det nödvändigt att föreslå en särskild, *generell stödordning för vidareutveckling av barnkulturarbetet i Norden*. Gruppen menar att man genom en sådan stödordning skulle kunna fånga upp värdefulla projekt som för närvarande inte omfattas av etablerade nordiska stödordningar. Berättigade att söka skulle enligt gruppen vara frivilliga organisationer, institutioner, grupper och enskilda personer i samarbete, så att projektets art, inte sökarens status skulle vara avgörande för beviljning eller ej.

Kulturutskottet finner det naturligt att bygga ut de existerande nordiska stödordningarna (stödet till översättning av grannlandslitteratur, stödet till nordiskt samarbete mellan ungdomsorganisationer, stödet till folkbildningssamarbete) med en särskild stödordning för projekt på barnkulturområdet. Utskottet utgår ifrån att det först etableras en försöksordning på förslagsvis tre år, innan slutligt beslut om fast stödordning fattas.

Arbetsgruppen har enligt kulturutskottets uppfattning helt riktigt understrukit betydelsen av en översikt av vilka kulturimpulser som barnen får genom den *internationella kulturindustrin*. Utskottet anser det inte nödvändigt att i detta sammanhang dess mera diskutera problemet, utan hänvisar till *rek. nr 19/1977* om en undersökning av utvecklingen av kulturkonsumtionen i de nordiska länderna och till sitt betänkande om det medlemsförslag (*A 485/k*) som låg till grund för denna rekommendation.

I arbetsgruppens förslag med prioriterade uppgifter ges överhuvudtaget stort utrymme åt *forskning kring barn och kultur*. Detta anser utskottet vara riktigt och erinrar om de synpunkter som utskottet självt anlade på den fortsatta utredningen av frågan om nordisk radio och TV via satellit i sitt betänkande om meddelandet till 26:e sessionen 1978 om *rek. nr 15/1973* angående ökat nordiskt TV-samarbete. Utskottet framhöll där behovet av en undersökning av hur ett brett programutbud i radio och TV med många valmöjligheter påverkar barn och yngre tonåringar.

Den svåra situationen ifråga om nordisk *barnfilm* och *barnteater* uppmärksammas också i arbetsgruppens rapport. Utskottet ansluter sig helt till gruppens uppfattning om det angelägna i ett intensivare nordiskt samarbete ifråga om film och teater för barn. Utskottet är övertygat om att ett samarbete inom dessa områden skulle ha särskilt mycket att ge mot bakgrund av den för det mesta skriande bristen på barnteater och -film, vilket utskottet för filmens del påpekat i sitt betänkande om ett medlemsförslag (*A 497/k*) om spridning av nordisk film inom Norden, som ledde till *rek. nr 18/1977*.

I fråga om *barnlitteratur* har arbetsgruppen noterat att en del böcker har översatts till bl. a. färiska och isländska med medel via den nordiska

stödordningen för översättning av grannlandslitteratur. Arbetsgruppen anbefaller med hänvisning till de svårigheter som barnboksförfattare inom de små språkområdena har, ett supplement till översättningsordningen, som skulle möjliggöra ett direkt produktionsstöd till utgivning av barnböcker på grönländska, färiska och samiska.

Kulturutskottet är medvetet om de med tiden allt större problem som de små språkområdena har fått att kämpa med när det gäller att ge ut böcker på deras eget språk. Det är fråga om ett generellt problem för de små språkområdena, vilket drabbar utgivningen av all slags litteratur, inte bara barnlitteraturen. Utskottet har med hänvisning till *rek. nr 20/1973* om stöd till den färiska litteraturen föreslagit Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) en utredning av problemen vid utgivning av böcker inom de små språkområdena och att dessa problem sedan uppmärksammas på nordiskt plan.

I detta sammanhang önskar utskottet erinra om sitt eget förslag om att antingen prisbelöna någon nordisk barnboksförfattare eller för utgivning beställa en barnbok av författare i vart och ett av de nordiska länderna, vilka sedan skulle översättas till de andra nordiska språken. Det är utskottets uppfattning att ett förverkligande av detta förslag skulle vara ägnat att för sin del öka insikten om behovet av mera generella insatser till stöd för kulturaktiviteter för barn.

Vad gäller reglerna för utdelning av *Nordiska rådets litteraturpris* konstaterar utskottet att det i gällande statuter för priset inte finns någonting som direkt skulle omöjliggöra vare sig nominering eller prisbelöning av barnböcker. Detta ändrar dock inte på det förhållandet att någon nordisk barnbok ännu aldrig erhållit litteraturpriset eller ens nominerats därtill.

Arbetsgruppen föreslår även dryftningar med syfte att få till stånd nordiskt samarbete kring produktion av *teknade serier*. Gruppen pekar på möjligheterna att driva utvecklingen av denna litterära gren i positiv riktning.

Kulturutskottet stöder förslaget, men påpekar samtidigt att ett nordiskt samarbete kring produktion av teknade serier inte får ses som en isolerad uppgift. Problemet bör enligt utskottets uppfattning lösas i ett större sammanhang, nordiskt samarbete kring barn- och ungdomslitteratur överhuvudtaget. Utskottet förnekar dock inte det angelägna i det av arbetsgruppen föreslagna samarbetet. Det är ju så att teknade serier utgör huvuddelen av barns och ungdomars fritidsläsning, ofta den enda läsningen. Situationen förbättras inte av att de mest lästa serierna blott har ett förströelsesyfte och att de ofta nog speglar en sådan människosyn och sådana värderingar, vilka är främmande för nordisk uppfattning och kan stå stick i stäv mot hemmens och skolans uppfostringsmål.

Slutligen föreslår arbetsgruppen att de nordiska kompositionsbeställningarna under ett års tid, förslagsvis det internationella barnåret, skulle koncentreras till *musik*, komponerad särskilt för *barn och ungdom*. Detta



förslag bör enligt kulturutskottets uppfattning vara fullt möjligt att förverkliga inom ramen för det av NOMUS administrerade nordiska musik-samarbetet, som bl. a. har gällt beviljande av stöd till beställningar av kompositioner.

Kulturutskottet kan alltså i allt väsentligt biträda de av den nordiska barnkulturgruppen framställda förslagen till konkreta åtgärder, vilka inom ramen för det nordiska kultursamarbetet skulle verkställas för att förbättra barns kultursituation. Ett förverkligande av dessa förslag skulle enligt utskottets uppfattning vara helt i linje med det föreliggande medlemsförslagets andra syftemål, nämligen att skapa förutsättningar för ett permanent samarbete kring produktion och distribution av samnordiska kulturtjänster för barn.

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår utskottet att rådet med anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att intensifiera det nordiska samarbetet kring barn och kultur genom att tillsätta en särskild kommitté för barnkulturfrågor och genom att upprätta en särskild stödordning för detta samarbete, i båda fallen för en försöksperiod på tre år.

Stockholm den 19 februari 1979

<i>Aimo Ajo (Sd)</i>	<i>Jo Benkow (H)</i>
<i>Kjell Magne Bondevik (Kr.F.)</i>	<i>Trygve Bratteli (A)</i>
<i>René Brusvang (CD)</i>	<i>Pauli Ellefsen (Sb)</i>
<i>Rolf Fjeldvær (A)</i>	<i>Svend Haugaard (RV)</i>
<i>Ragnhildur Helgadóttir (Sj)</i>	<i>Karl-Erik Häll (s)</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander (Kok)</i>	<i>Sture Palm (s)</i>
<i>Robert Pedersen (S)</i>	<i>Kaarina (Kati) Peltola (Skdl)</i>
<i>Ingrid Sundberg (m)</i>	<i>Per Olof Sundman (c)</i>
	Fungerande förman
	<i>Marjatta Väänänen (K)</i>

## Medlemsförslag

### om nordiskt samarbete för att utreda och avskaffa medicinskt missbruk inom elitidrotten

*(Väckt av Liv Andersen, Ilkka-Christian Björklund, Ralf Friberg, Elsi Hetemäki-Olander, Anna-Liisa Hyvönen, Bertil Jonasson, Ilkka Kanerva, Sinikka Karhuvaara, Bror Lillqvist, Petter Savola, Erkki Tuomioja, Sigrid Utkilen, Raino Westerholm, Henrik Westerlund, Seppo Westerlund och Folke Woivalin)*

Under det sist förflutna årtiondet har det i idrottsvärlden och i synnerhet inom elitidrotten förekommit rikligt med medicinska marginalföreteelser. Överallt i världen har idrottsmän sökt en genväg till toppen med hjälp av anabola steroidhormoner. Biokemiskt främjar de anabola hormonerna organismens förmåga att tillgodogöra sig äggviteämnen, och deras användning har medicinsk betydelse vid behandlingen av diverse förtviningstillstånd. Idrottsmän har börjat använda anabola hormoner för att öka sin muskelmassa och muskelkraft. Till "body building" använder idrottsmän upp till hundra gånger så stora doser som de inom medicinen använda.

De anabola steroidernas slutliga verkningsmekanism på cellplanet är inte känd, men dessa steroider är synnerligen skadliga och riskfyllda för en växande organism. Idrotten för allt yngre åldersgrupper är överallt i kraftigt uppsving, och efter exempel av äldre idrottsmän har unga idrottare, som ännu befinner sig i uppväxtåldern, gjort misstaget att använda anabola steroider.

Att tillämpa medicinska biokemiska vårdmetoder i orätt form för att förbättra idrottsprestationer bör anses vara ofysiologiskt och strida mot idrottens anda samt vara jämförbart med doping. Utom att idrottsmän inom kraftkrävande grenar använder anabola steroider för att främja sin muskelanaboli, har även skytteidrottare börjat använda betablockeringshjärtmediciner för att göra pulsen långsammare och därigenom förbättra resultaten.

International Amateur Athletic Federation (IAAF) förbjöd användningen av anabola steroider 1974, men analysen av steroider kräver en mycket högt utvecklad laboratorieteknik. Dessutom står en del av steroiderna ännu utom räckhåll för analystekniken.

De nordiska länderna bör gemensamt inleda en kampanj mot denna sidoföreteelse inom idrottsmedicinen och idrottslivet. Kampanjen bör

också göras världsomfattande. Man bör i brådskanke ordning skapa ett så vattentätt internationellt system som möjligt för att hindra användningen av anabola steroider. Vidare bör ansvarsfrågorna i samband med eventuell användning klarläggas. Bl. a. Finlands idrottsförbund har kategoriskt tagit negativ ställning till anabola steroider. På denna grundval kunde man inleda ett nordiskt samarbete för att återföra saken i sunda banor.

Även i de nordiska länderna är idrottsmedicinens uppgift att utföra grundforskning och att utbilda yrkeskunniga och ansvarsmedvetna idrottsläkare. I samband med elitidrotten måste man kunna upprätthålla en stram medicinsk etik. Idrottsmedicinens uppgift är inte bara att skola upp kroppen till toppstationer utan också att skydda idrottsmannens hälsa, så att den bevaras också efter den aktiva periodens slut.

Med hänvisning till vad som ovan framförts, hemställer undertecknade, att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att Nordiska ministerrådet måtte inleda nordiskt samarbete i syfte att utreda och avskaffa medicinskt missbruk, särskilt bruket av anabola steroider, inom elitidrotten.

Oslo, Helsingfors och Stockholm den 14 mars 1978

<i>Liv Andersen (A)</i>	<i>Ilkka-Christian Björklund (Skdl)</i>
<i>Ralf Friberg (Sd)</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander (Kok)</i>
<i>Anna-Liisa Hyvönen (Skdl)</i>	<i>Bertil Jonasson (c)</i>
<i>Ilkka Kanerva (Kok)</i>	<i>Sinikka Karhuvaara (Kok)</i>
<i>Bror Lillqvist (Sd)</i>	<i>Petter Savola (K)</i>
<i>Erkki Tuomioja (Sd)</i>	<i>Sigrid Utkilen (H)</i>
<i>Raino Westerholm (Skl)</i>	<i>Henrik Westerlund (Sfp)</i>
<i>Seppo Westerlund (Lkp)</i>	<i>Folke Woivalin (ÅS)</i>

*BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 484)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över medlemsförslaget**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett medlemsförslag om nordiskt samarbete för att utreda och avskaffa medicinskt missbruk inom elitidrotten. Medlemsförslaget har behandlats vid utskottets möten i Tórshavn den 15 augusti 1978, i Göteborg den 24 oktober 1978 och i Köpenhamn den 4 december 1978.

*1. Inledning*

I medlemsförslaget hemställs,

att Nordiska rådet måtte rekommendera Nordiska ministerrådet att inleda nordiskt samarbete i syfte att utreda och avskaffa medicinskt missbruk, särskilt bruket av anabola steroider, inom elitidrotten.

Förslagsställarna konstaterar, att idrottsmän runt om i världen sökt genvägar till toppresultat genom att använda sig av anabola steroider. Dessa preparat ökar muskelmassa och muskelkraft. Ämnenas slutliga inverkan på cellerna i kroppen är inte kända, men för växande organismer anses bruket vara farligt.

Att på konstlad väg öka prestationsförmågan inom idrotten är fysiologiskt oriktigt och strider mot idrottens grundprinciper. Inom vissa idrottsgrenar t. ex. allmän idrott har bruket av anabola steroider förbjudits. Kontrollen av att förbudet efterlevs ställer emellertid stora krav på laboratorieresurser.

Ett initiativ från de nordiska ländernas sida till en världsomfattande kampanj mot bruket av anabola steroider efterlyses. Uppgiften för idrottsmedicinen är inte bara att möjliggöra toppprestationer utan även att åstadkomma skydd för idrottsutövarnas hälsa, understryker förslagsställarna.

*2. Remissyttranden*

Remissyttranden har inkommit från följande myndigheter och organisationer:

*Nordiska*

Nordiska hälsovårdshögskolan

Nordiska läkemedelsnämnden

*Danmark*

Indenrigsministeriet  
 Kulturministeriet  
 Sundhedsstyrelsen  
 Dansk Idræts-Forbund  
 Danmarks Olympiske Komité  
 Den almindelige danske Lægeforening

*Finland*

Social- och hälsovårdsministeriet  
 Ålands landskapsstyrelse  
 Finlands läkarförbund  
 Finlands svenska centralidrottsförbund  
 Finlands olympiska kommitté  
 Finlands riks-idrottsförbund  
 Arbetaridrottsföreningarnas centralförbund

*Norge*

Sosialdepartementet  
 Den norske lægeforening  
 Norges idrettsforbund

*Sverige*

Socialstyrelsen  
 Föredragande Ulf Nicolausson, socialstyrelsen  
 Medicinalrådet Ingegerd Agenäs, socialstyrelsen, allmänna läkemedelsbyrån  
 Bitr. professor Harald Brodin, Karolinska institutet, Stockholm  
 Professor Björn Isaksson, socialstyrelsens vetenskapliga råd  
 Överläkare Lars Linder, Kungsgårdets sjukhus, Uppsala  
 Professor Rolf Luft, socialstyrelsens vetenskapliga råd  
 Professor Gunnar Ström, socialstyrelsens vetenskapliga råd  
 Gymnastik- och idrottshögskolan, Stockholm  
 Sveriges riks-idrottsförbund  
 Sveriges olympiska kommitté

*2.1. Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget**2.1.1. Nordiska*

*Nordiska hälsovårdshögskolan* finner de synpunkter som framförts i medlemsförslaget vara väl grundade och aktuella. Pålitliga undersökningsmetoder, som snabbt och billigt avslöjar bruket av anabola steroider, bör tas fram. Ledare och utövare av elitidrott bör få kännedom om följderna av missbruket. Samarbete bör komma till stånd mellan idrottsmedicinare, farmakologer och riks-idrottsförbunden. Den bästa lösningen vore om ett gemensamt nordiskt idrottsmedicinskt forskningscentrum etablerades.

*Nordiska läkemedelsnämnden* finner att tonvikten i medlemsförslaget ligger vid etiska aspekter. Nämnden tar avstånd från bruket av nämnda mediciner inom elitidrotten, men erinrar om att det ej ligger inom dess kompetensområde att behandla detta. En utredning tillstyrkes som dock ej bör ske i läkemedelsnämndens regi.

### 2.1.2. Danmark

*Kulturministeriet* anser missbruket av stimulantia inom toppidrotten i första hand vara ett problem för Dansk Idræts-Forbund. Problemet har aktualiserats också inom Europarådet. Under övervägande är att tillsätta ett nordiskt idrottsutskott under Nordiska ministerrådet.

*Sundhedsstyrelsen* tillstyrker ett nordiskt samarbete i syfte att undersöka och avskaffa det medicinska missbruket inom elitidrotten.

*Indenrigsministeriet* ansluter sig till de uttalanden som avgivits av Sundhedsstyrelsen och Kulturministeriet.

*Dansk Idræts-Forbund* erinrar om att de nordiska riksidsrottsförbunden hösten 1977 vid ett gemensamt möte beslutat att verka för att kontrollen av missbruket av anabola steroider skall ske i samarbete mellan riksidsrottsförbunden och respektive specialförbund. Ett sådant beslut har redan fattats i Norge. Skyldighet att undergå dopingkontroll på förslag från Dansk Idræts-Forbund föreligger inom samtliga specialförbund i Danmark. En särskild kommitté för dopingkontroll har också tillsatts.

Brist på laboratorieresurser hämmar kontrollverksamheten. För närvarande anlitas experter i London till relativt höga kostnader. Genom att gå samman skulle de nordiska länderna kunna övertaga dels dopingkontrollen, dels initiera forskning på området. Inte minst är det av betydelse att utveckla forskningen eftersom nya preparat, vars effekter liknar dem som bruket av anabola steroider föranleder, kan komma att introduceras. För närvarande tar det lång tid att erhålla svar på insända prover, varför etablerandet av ett gemensamt nordiskt laboratorium vore av värde.

*Danmarks olympiska Komité* finner intentionerna i medlemsförslaget vara värda fullt stöd såväl i etiskt som praktiskt hänseende. Dopingproblematiken bör angripas på två sätt: dels genom information till berörda inom idrottsvärlden, dels via ett effektivt provtagningssystem. Insatser på sistnämnda område har gjorts av Dansk Idræts-Forbund som tillsatt en antidopingkommitté. Från den 1 januari 1979 gäller regler om provtagning vid alla sorters tävlingar samt även i samband med daglig träning. Detta system bör introduceras på internationellt plan. Framstötter har gjorts från dansk sida på tyngdlyftningsområdet, men utan resultat. Om Norden står samlad i dessa frågor ökar möjligheterna att påverka utvecklingen. Gemensamma nordiska laboratorier för analys av anabola steroider bör inrättas.

### 2.1.3. Finland

*Social- och hälsovårdsministeriet* framhåller, att användningen av medicinska preparat inom elitidrotten är väl känd. Vissa av dessa mediciner har klar dopingeffekt medan andra syftar till att t. ex. dämpa blodcirkulationsorganens verksamhet. Gränsen är ibland svår att dra mellan sjukvård och doping. Felaktiga tolkningar kan få orimliga kon-

sekvenser för idrottsmännen. Inte bara ämnen som besitter en klar dopingeffekt utan även andra förbjudna ämnen borde katalogiseras och överenskommelser ingås om deras användning vid vård av sjuka idrottsmän. Doping innebär ofta överdosering. Inom sjukvården håller man däremot fast vid bestämda doser. I dagens läge gäller nästan uteslutande kvalitativa definitioner. Medlemsförslaget berör företeelser som är viktiga inte minst för unga idrottsmän. Nordiskt samarbete bör inledas i saken.

*Ålands landskapsstyrelse* finner frågan om medicinskt missbruk inom elitidrotten vara av både principiell och praktisk betydelse. Att idrottsmän i uppväxtåren intar onödiga och ofysiologiskt doserade preparat kan inte försvaras, ej heller att idrottsmän över huvud taget intar onaturliga produkter. Gränsen mellan idrottsmedicinsk etik å ena sidan och nationell prestige å andra sidan har ännu inte dragits. Kanske kunde en dylik gränsdragning bidra till att avskaffa det medicinska missbruket inom elitidrotten som i och för sig blott utgör en beståndsdel i ett allmänt medicinskt missbruk, problem med narkotika och alkohol etc. För att komma till rätta med dessa problem krävs ett tvärvetenskapligt angreppssätt. Idrotts- och socialmedicin, socialpsykologi, fysiologi, farmakologi och socialpolitik är ämnen som kan bidra till en samlad belysning. Det i medlemsförslaget förordade nordiska samarbetet bör inledas i skyndsam ordning. I ett senare skede bör det vidareföras på internationellt plan.

*Finlands svenska centralidrottsförbund* stöder i princip medlemsförslaget.

*Finlands läkarförbund* finner medlemsförslaget värt understöd.

*Arbetaridrottsföreningarnas centralförbund* finner medlemsförslaget väl motiverat. I takt med att idrottens samhälleliga betydelse tilltar ökar möjligheterna till konflikt mellan idrottens grundläggande principer och dess praktiska utövning. Idrotten kan för sin del tjäna som ett instrument för befrämjande av internationellt samförstånd och vänskap. En gräns bör dock dragas mellan det naturliga, normala och lämpliga och det överdrivna, artificiella och skadliga i idrottsutövandet.

Att fastställa gränser för doping är svårt på förbunds nivå inom idrotten. Expertgrupper bör tillsättas på nationellt plan med uppgift att nå fram till etiska principer. Att försöka påverka elitidrottsutövares fysik eller psykiska status på artificiell väg är fördömligt. De nationella olympiska kommittéerna bör åläggas att försöka etablera internationellt godtagbara testsystem för identifiering av anabola steroider. Idrottsmän som använt anabola steroider bör avstängas från tävlingar samt fråntas ekonomiskt träningsstöd.

*Finlands riksidrottsförbund* noterar med tillfredsställelse att Nordiska rådet tagit upp frågan om medicinskt missbruk inom elitidrotten. Förbundet tar avstånd från all konstgjord förbättring av resultat och har

uppmänt sina medlemsförbund att på internationellt plan verka för förbud mot användningen av anabola steroider. Förbundets vetenskapliga utskott står till förfogande som samarbetspartner. En första lämplig åtgärd vore att etablera ett samnordiskt analyscentrum. Därmed undviker man många av de problem som uppstår om proverna skall sändas utanför Norden för analys.

*Finlands olympiska kommitté* påpekar att medicinskt missbruk inom elitidrotten inte är en sentida företeelse. Frågan rörde uppmärksamhet redan i samband med de olympiska spelen i Oslo vintern 1952. Europarådet behandlade saken åren 1963 och 1965 och rekommenderade regeringarna att vidtaga stränga åtgärder, då man ansåg medicinskt missbruk vara ett hot mot idrottsutövarnas hälsa och moraliska välfärd.

UNESCO tog upp saken år 1964. Internationella olympiska kommittén godkände år 1971 dopinglistor som kom att gälla vid de olympiska spelen i München året efter.

För att de i medlemsförslaget föreslagna åtgärderna skall bli effektiva måste ett samarbete komma till stånd på internationellt plan. Inte bara anabola steroider utan alla andra mediciner som användes bör förbjudas. Ett internationellt kontrollsystem bör upprättas som medför att internationella kontrollgrupper kan övervaka tävlingar på olika nivåer runt om i världen.

Det är idrottsutövaren själv som bär ansvaret för missbruket av mediciner inom elitidrotten, understryker kommittén. Okunnighet friar ej.

Inte i något nordiskt land finnes idag idrottsläkarspecialiteter eller utbildningssystem som garanterar att de i medlemsförslaget förordade åtgärderna kan förverkligas. Kommittén föreslår mot denna bakgrund att nordiskt samarbete inleds i syfte att utreda och avskaffa medicinskt missbruk inom idrotten inte blott i Norden utan överallt i världen.

#### 2.1.4. Norge

*Sosialdepartementet, Norge* understryker, att anabola steroider i Norge endast erhålles genom recept utställda av läkare. Vissa preparat levereras till sjukhus och till deras patienter. Centralstimulerande medel erhålles på några sjukhus och vissa läkare har tillåtelse till generell ordination. Enskilda läkare har även tillåtelse att skriva ut centralstimulerande medel till bestämda patienter och i bestämda mängder. Departementet, som tar avstånd från bruket av dessa ämnen inom elitidrotten, anser problemet vara en läkaretsk fråga.

*Den norske lægeforening* tillstyrker medlemsförslaget.

*Norges idrettsforbund*, har låtit utarbete ett särskilt häfte "Idrett og stimulerende midler — doping". Nationella kontrollåtgärder har vidtagits för att komma till rätta med bruket av dessa preparat. År 1977 genomfördes 229 provtagningar inom tio olika idrottsgrenar och fram till september 1978 hade 194 provtagningar ägt rum avseende 8 idrotts-



grenar. Ett särskilt program för upplysning som riktar sig till idrottsutövarna, tränarna, ledarna och specialister på alla plan har utarbetats och skall föreläggas dessa under perioden 1978—81. Idrettsförbundet har genom att införa nationell dopingkontroll velat etablera en modell för internationellt bruk. För att uppnå önskvärd effekt måste dopingkontrollen dock ske på internationellt plan.

Emellertid synes starka idrottsnationer ännu inte ha dryftat denna kontrollproblematik på ett seriöst sätt, även om så skett t. ex. i Västtyskland.

De nordiska länderna har alltid försökt leva upp till de ideal och etiska normer som förekommer inom idrotten. Det är mot denna bakgrund betydelsefullt att de nordiska länderna intar en bestämd hållning när det gäller bruket av anabola steroider. Ett nordiskt initiativ i syfte att begränsa bruket av doping bör tas.

#### 2.1.5. Sverige

*Socialstyrelsen* tillstyrker ett nordiskt samarbete i syfte att utreda och avskaffa medicinskt missbruk, särskilt anabola steroider, inom elitidrotten.

*Professor Rolf Luft, socialstyrelsens vetenskapliga råd*, framhåller att de anabola steroiderna ökar kroppens sparande av kväve, som är en viktig byggsten i äggvitmassan t. ex. i muskulaturen. Bruket av anabola steroider — t. ex. av preparatet Dianabol — har visat sig ha anabola verkningar jämfört med intagandet av måttliga doser av propionat ingående i testosteron. Effekterna av bruket av anabola steroider är så vitt man vet följande:

- ogynnsam reagens i levern vid ökad tillförsel av metylerande preparat,
- olikartad tillväxt av vävnaderna; muskelmassan kan tendera att växa till snabbare än senorna med risk för muskel- och senbristningar,
- att bruket för kvinnor medför förändringar i maskulin riktning som är irreversibla.

Det är beklagligt att anabola steroider fått en utbredd användning inom elitidrotten. Det förefaller välgrundat att tro att när ett land på kort tid får fram idrottsmän och idrottskvinnor som avsevärt höjer resultatnivån och slår världsrekord så är en av orsakerna till detta bruket av anabola steroider. Idrottens kommersialisering är en bakgrundsfaktor att ta hänsyn till när det gäller utbredningen av bruket av anabola steroider. Vad som behövs är breda internationella överenskommelser, som efterlevs. Att nå fram till detta förefaller dock svårt, därför bör Norden på egen hand införa förbud mot doping. En internordisk kommitté bör tillsättas med uppgift att finna vägar till ett avskaffande av missbruket av anabola steroider.

*Professor Gunnar Ström, socialstyrelsens vetenskapliga råd* anser det vara värdefullt med ett nordiskt samarbete för att komma till rätta med missbruket av anabola steroider. En utredning i socialstyrelsens regi bör även ta upp till generell granskning idrottens skadliga effekter. Härvid bör beaktas inte bara missbruket av mediciner utan även förekomsten av olycksfall och träningskador.

*Professor Harald Brodin, Karolinska institutet*, anser att kampen mot medicinskt missbruk inom elitidrotten i första hand måste föras av idrottsorganisationerna själva. Regeringarna i Norden bör ge sitt stöd till denna kamp.

*Professor Lars Linder, Kungsgårdets sjukhus* understryker, att en sund utveckling av motionsvanorna ingenting har att göra med de avarter som förekommer inom elitidrotten. Internationella överenskommelser bör ingås i syfte att stävja missbruket av mediciner inom idrotten. Dock bör därvid beaktas att mediciner som ordinerats på rent medicinska indikationer inte bör omfattas av eventuella förbud. Huruvida dylika rent medicinska behov föreligger kunde man överlåta åt en nämnd sammansatt av företrädare för idrotten och medicinsk expertis att bedöma. Användningen av medicinska preparat eller insättandet av medicinska åtgärder i syfte att förbättra psykiska och fysiska prestanda inom idrotten bör fördömas.

*Allmänna läkemedelsbyrån, socialstyrelsen* finner att respektive idrottsutövare själv bär ansvaret i följande fall: om han själv medverkat till anskaffandet av läkemedlet utomlands, om medlet erhållits för medicinsk behandling men sedan används på annat sätt eller om han fått läkemedlet från en person som i sin tur ordinerats detta på grund av sjukdom.

*Byrå 1, socialstyrelsen* tillstyrker ökade forskningsinsatser avseende såväl de positiva som negativa effekterna av idrotten och då inte bara elitidrotten utan även motionsidrotten.

*Sveriges riksidrottsförbund* stöder medlemsförslaget. Anabola steroider intas under tränings- och uppbyggnadsperioden i syfte att stärka kroppsmuskulaturen. Då idrottsutövare ofta avstår från steroiderna någon tid inför viktigare tävlingar ger provtagningar inga utslag, trots att den önskade muskeluppbyggande effekten uppnåtts. Bruket av anabola steroider klassas som doping av de flesta internationella idrottsförbund och av Internationella olympiska kommittén. Förutom idrottsrörelsen i Finland har även norsk och svensk idrottsrörelse tagit avstånd från bruket av anabola steroider. Goda förutsättningar för en nordisk samverkan föreligger därför. Den viktigaste åtgärden för att komma till rätta med missbruket torde vara att på ett korrekt och effektivt sätt informera ledare, tränare och aktiva om bieffekterna av doping. Här bör ett nordiskt samarbete inledas. För att komma till rätta med detta missbruk också på internationellt plan borde ett kontrollsystem med "do-

pingpatruller” som kan resa fritt i alla länder och oanmälda besöka tävlingar, träningsläger eller liknande i syfte att ta prover inrättas. Vidare bör ett centralt dopinganalyslaboratorium byggas upp i Norden. Arbetet på ett dylikt har inletts vid Huddinge sjukhus utanför Stockholm. De nordiska länderna bör samfällt bidra till finansieringen av uppförandet samt gemensamt svara för den fortsatta driften. Vidare bör klarläggas om läkare som skriver ut dopingmedel och tränare som propagerar för detta bär straffansvar. Hur utbildningen i idrottsmedicin och idrottsmedicinsk service skall förbättras bör förslag läggas fram om. En samnordisk utredningsgrupp bör tillsättas. I denna bör idrottsrörelsen beredas plats.

*Sveriges olympiska kommitté* tillstyrker medlemsförslaget. Missbruket av anabola steroider är ej utbrett men dock tillräckligt stort för att motivera att problemet tas på allvar. Grundforskning saknas på området. Råd och anvisningar saknas därför om hur olika farmakologiska preparat skall användas vid skada eller sjukdom. Intensiv upplysning krävs för att avskaffa missbruket. En fast idrottsmedicinsk organisation bör tillskapas på nordiskt plan. Hur denna bör organiseras och på vilket sätt som man kan komma till rätta med missbruket av olika farmakologiska preparat inom elitidrotten bör utredas.

*Gymnastik- och idrottshögskolan (GIH)* stöder tankarna i medlemsförslaget. Det samråd som redan försiggår mellan Sveriges riksidrottsförbund och GIH samt mellan de nationella riksidrottsförbunden bör beaktas.

## 2.2. Remissinstanser som avstår från att yttra sig

*Den almindelige danske Lægeforening* hänvisar till de kontakter som Dansk Idrætsforbund tagit med övriga nordiska organisationer samt till de åtgärder som vidtagits genom Dansk Idrætsmedicinsk Selskab, men avstår i övrigt från egna kommentarer.

## 3. Utskottet

På senare tid har förekomsten av medicinskt missbruk inom elitidrotten tilldragit sig allt större uppmärksamhet. Ett inte ringa antal idrottsutövare har efter provtagningar vid vilka doping kunnat konstateras fråntagits sina placeringar vid internationella mästerskap. Vanligast torde bruket av anabola steroider vara inom kraft- och uthållighets-sporterna.

Att på konstlad väg vinna framgångar inom idrotten strider mot dess allra mest grundläggande principer. Bruket av anabola steroider är emellertid inte bara oetiskt utan även skadligt på sikt, särskilt för de idrottsutövare som redan i unga år börjar att använda dessa preparat.

Anabola steroider klassas som doping av de flesta idrottsförbund och av Internationella olympiska kommittén och är följaktligen otillåtna.

De problem som sammanhänger med förekomsten av doping i olika former inom elitidrotten bör angripas dels genom insatser av upplysningskaraktär, dels genom ett utbyggt system av kontroll vid tävling och träning. Genom att de anabola steroiderna är svåra att spåra om ett uppehåll görs i intaget några veckor före en tävling är det nödvändigt med stickprovskontroller också under träning.

De nordiska ländernas riksidsrottsförbund inledde överläggningar hösten 1977 om missbruket av mediciner inom elitidrotten. För att få full effekt måste dock samarbetet utvidgas till ett vidare internationellt plan. De nordiska länderna kan genom att uppträda enhetligt lättare påverka utvecklingen i världen i enlighet med sina värderingar än om länderna går fram med separata förslag. Ett brett, utåtriktat nordiskt samarbete med stöd av myndigheterna och i nära samverkan med idrottsrörelsens företrädare bör följaktligen komma till stånd i syfte att stävja missbruket av bl. a. anabola steroider inom elitidrotten. Också förekomsten av anabola steroider inom motionsidrotten bör uppmärksammas.

Ett särskilt problem utgör bristen på laboratorieresurser i de nordiska länderna. I dagens läge sänds proverna bl. a. till London för analys, vilket är både dyrbart och tidsödande. Genom att slå samman sina forskningsresurser borde de nordiska länderna kunna nå fram till pålitliga undersökningsmetoder, vilka snabbt och billigt ger utslag vid doping. Hittills har de gränser som satts upp varit av rent kvalitativ natur, d. v. s. man har fått nöja sig med att konstatera förekomst eller icke förekomst av ett visst förbjudet medicinskt preparat. I vilka doser som detta getts och i vilket syfte har ansetts vara av underordnad betydelse. Emellertid får man inte bortse ifrån att vissa mediciner ordinerats till idrottsutövare på rent medicinska grunder t. ex. för att bota skador eller sjukdomar. Gränsen mellan vad som är vanlig sjukvård och vad som skall anses vara doping kan vara svår att dra. I några fall har den kanske kommit att dras för snävt.

Gemensamma nordiska forskningsinsatser bör komma till stånd i syfte att få fram tillförlitliga analysmetoder. Härvid kan inrättandet av ett samnordiskt finansierat testlaboratorium utgöra ett alternativ. Nya preparat kan komma till användning i dopingsyfte inom elitidrotten. Dessa kan vara svåra att spåra med dagens analysmetoder. Ett kontinuerligt forsknings- och utvecklingsarbete bör därför komma till stånd på nordiskt plan på detta område.

Under hänvisning till vad som ovan anförts hemställer utskottet att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att verka för ett samarbete på internationellt plan som syftar

till att kartlägga och avskaffa missbruket av mediciner inom elitidrotten.

København den 4 december 1978

<i>Liv Andersen (A)</i>	<i>Sighvatur Björgvinsson (A.)</i>
<i>Erling Dinesen (S)</i>	<i>Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)</i> Förman
<i>Bror Lillqvist (Sd)</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson (c)</i>
<i>Ib Nørlund (DKP)</i>	<i>Petter Savola (K)</i>
<i>Anna-Greta Skantz (s)</i>	<i>Bernhardt Tastesen (S)</i>
<i>Sigrid Utkilen (H)</i>	<i>Raino Westerholm (Skl)</i>

*BILAGA 3, I efterhand inkomna yttranden (se supplementband, s. 507)*

## Medlemsförslag om åtgärder för bevarande av sälstammen i Östersjöområdet

*(Väckt av Ulla Ekelund, Gustav Holmberg, Bertil Jonasson, Sinikka Karhuvaara och Tellervo Koivisto)*

Säljakten har sedan långa tider tillbaka varit en viktig näringsgren för den jagande och fiskande kustbefolkningen i Norden. Trots att denna näringsgren är av så gammalt datum är kunskaperna om sälen begränsade.

Tre sälararter förekommer inom Östersjöområdet, nämligen gråsälen, vikaresälen och knobbsälen.

Gråsälen, som är den största av dessa arter i Östersjön, torde uppgå till högst 2 000 djur. Vikaren är den minsta av sälarna i Östersjön och lever huvudsakligen i norr, d. v. s. i Bottenviken, till ett antal av några få tusen. Knobbsälen intar i storlekshänseende en mellanställning och har den sydligaste utbredningen av dessa sälararter. På västkusten samt vid Danmarks, Tysklands och Polens kuster är den den vanligast förekommande arten. Knobbsälens numerär i Östersjön kan med ledning av internationell jaktstatistik uppskattas till högst 200.

Östersjöns sälstammar har i allt väsentligt sin utbredning begränsad till detta vattenområde, varför ingen ökning utifrån kan påräknas då antalet börjar gå ned.

Ursprungligen ansågs sälen vara ett nyttigt och värdefullt villebråd, som speciellt i kusttrakterna verksamt bidrog till folkhushållningen. När yrkesfisket intensifierades, kom sälen att betraktas som ett skadedjur och ett hot särskilt mot laxfisket. För att uppmuntra sälavskjutningen infördes i både Sverige och Finland vid detta århundrades början statliga premier, s. k. skottpengar. Under ett år kunde på 1910-talet inemot 30 000 sälar skjutas och klubbas ihjäl, d. v. s. långt fler än vad som i dag finns i hela Östersjöområdet. På 1970-talet däremot dödades i de båda länderna tillsammans årligen endast ett tusental djur.

Jakten har under senare år också förmodligen varit allt för ensidigt inriktad på årsungarna, något som kan ha medfört att återväxten av sälstammarna har blivit för svag. I sammanhanget kan erinras om att den internationellt sett mest uppmärksammade säljakten i norra Atlanten och vid Canadas kust är underkastad internationell kontroll. Fångstkvoten fastställs årligen på grundval av vetenskapliga data om sälbeståndet. Hänsyn tas även till utvecklingen av fiskbeståndet.

De nuvarande sälpopulationerna i Östersjön kan inte anses utgöra

något allvarligt hot mot fisket. Bl. a. av denna anledning avskaffades skottpengarna i Finland och i Sverige. Sedermera har jaktförbud införts i Sverige. Fortfarande kvarstår dock en paragraf i jaktlagen, enligt vilken den som vid yrkesfiske tillfälligtvis påträffar säl får döda och behålla djuren oberoende av vem jakträtten tillkommer. I Danmark råder jaktförbud.

I Finland förbjöds 1975 jakt på gråsäl och ungar till vikaresäl under tiden 10 mars t. o. m. 31 maj. Under resten av året kvarstår emellertid rätten till jakt. Kring Åland är sälarna skyddade tiden 1 december—31 maj. Det tredje land som har någon betydelse i samband med jakten på säl är Sovjetunionen. Gråsälen är fridlyst inom den sovjetiska delen av Östersjön sedan 1970, och jakten på vikaresäl är begränsad i tid till att omfatta perioden 31 juli—1 april.

Ett större hot mot sälarna i Östersjön än jakten utgör miljögifterna. Trots jaktförbuden har sälstammen starkt decimerats under senare år. Sälarna utgör slutsteget i en lång näringskedja. En vuxen gråsäl äter genomsnittligen sju kilo fisk per dygn, vikaresälen ungefär halva denna mängd. En följd av detta är att sälen i likhet med många andra djurarter i samma situation uppvisar kraftigt förhöjda halter av miljögifterna DDT och PCB, vilka under senare år starkt ökat i Östersjön, även om man t. ex. i Sverige infört förbud mot PCB och begränsat användningen av DDT.

Det kan antas, att de höga halterna DDT och i synnerhet PCB i Östersjön är orsaken till den snabbt minskade sälstammen. I en forskningsrapport i Finland publicerades år 1974 data, som visade att av Bottenvikens vikaresälhonor i könsmogen ålder endast 27 % var fortplantningsdugliga. Ryska arbeten har visat, att motsvarande siffra för Norra Ishavets vikaresälar är över 90 %. I en svensk rapport 1975 redovisades resultat som antydde att endast 20 % av Östersjöns gråsälhonor var reproduktionsdugliga. Mot bakgrunden av dessa siffror kan man beräkna att återväxten endast är en tredjedel av vad den borde vara för att hålla antalet gråsälar på en oförändrad nivå.

Åtgärder för att förbättra situationen är bl. a. att komma till rätta med föroeningen av Östersjön, t. ex. genom att tillämpa konventionen om skydd för den marina miljön, som undertecknades i Helsingfors 1974. Åtgärder kan också vidtas med direkt inriktning på sälarna.

I Sverige har statens naturvårdsverk i en skrivelse till flera länsstyrelser hemställt att dessa måtte avsätta ett antal områden inom vilka fredningsbestämmelser för säl skulle gälla. Fem områden har också avsatts som resultat härav och man kan hoppas på 15 nya områden under de närmaste åren. Ett flertal av de föreslagna områdena anknyter till redan befintliga fågelskyddsområden eller naturreservat. Sälreservat planeras i Danmark och Finland.

Förekomsten av sådana områden kommer i hög grad att underlätta bedömningen av sälbeståndens storlek i olika regioner. Goda erfarenheter anses ha vunnits på den svenska västkusten, där tio sälskyddsområden avsattes redan år 1966.

En del åtgärder har sålunda redan vidtagits till skydd för Östersjöns sälar. Flera åtgärder torde dock vara erforderliga, framför allt ökad kontroll av giftutsläpp, inrättande av skyddsområden och ökad information som förmår allmänheten, särskilt den båtfarande, att respektera dessa områden.

Ett symposium om sälproblemen i Östersjön ägde rum i april 1977 i Haiko utanför Morgå i Finland. Vid symposiet konstaterades bl. a., att stammarna av gråsäl och knobbsäl är så små att fara för deras utrotning anses föreligga och att, även om det finns ett större antal vikare, är reproduktionen så allvarligt störd att även dessa är utrotningshotade. Vidare konstaterades att denna situation har orsakats av flera faktorer, bl. a. av miljögifter som PCB, mänsklig störning och alltför omfattande jakt.

Det finns därför anledning att understryka symposiets rekommendationer, att fortfarande förekommande jakt på säl i Östersjön förbjuds och att sälreservat upprättas för sälarnas skydd mot mänsklig störning.

Vidare bör samarbetet mellan länderna vad gäller forskning och informationsutbyte utvidgas. Viktiga uppgifter härvidlag är samordning av inventeringar av sälstammen och forskning om miljögifters och sjukdomars effekter.

Mot bakgrund härav hemställes

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att företa en utredning av samnordiska åtgärder för att bevara sälstammen i Östersjön.

Stockholm, Köbenhavn och Helsingfors den 8 mars 1978

*Ulla Ekelund (c)*

*Gustav Holmberg (V)*

*Bertil Jonasson (c)*

*Sinikka Karhuvaara (Kok)*

*Tellervo Koivisto (Sd)*



*BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 512)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över medlemsförslaget**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett medlemsförslag om åtgärder för bevarande av sälstammen i Östersjöområdet. Medlemsförslaget har behandlats vid utskottets möten i Göteborg den 24 oktober 1978 och i Köpenhamn den 4 december 1978.

*1. Inledning*

I medlemsförslaget hemställs

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att företa en utredning av samnordiska åtgärder för att bevara sälstammen i Östersjön.

Tre sälarter förekommer i Östersjön: gråsäl, vikaresäl och knubbsäl. Antalet grå- och vikaresäl anges till vardera tvåtusen medan knubbsälarna blott uppgår till några hundra.

I takt med att yrkesfisket tilltagit i omfattning har sälarna kommit att betraktas som ett hot särskilt mot laxfisket. Skottpengar på säl infördes sålunda i både Finland och Sverige i början av 1900-talet. I sin nuvarande omfattning kan sälbeståndet dock inte anses utgöra något hot mot yrkesfisket, anser förslagsställarna. I Danmark och i princip också i Sverige råder jaktförbud medan jakt är tillåten under vissa tider i Finland. I Sovjetunionen har gråsälen fridlysts och jakttiderna för vikaresäl begränsats.

Ett större hot mot sälbeståndet i Östersjön än jakten är förekomsten av miljögifter som DDT och PCB. Dessa gifter medverkar till nedgången i sälbeståndet genom att fertiliteten nedsätts. Endast mellan 10—30 procent av sälarna anses numera vara reproduktionsdugliga, vilket får till följd att återväxten bara uppgår till en tredjedel av vad som behövs för att hålla beståndet oförändrat. Sälreservat har införts i Sverige och planeras i Danmark och Finland.

Förslagsställarna pekar på behovet av att ännu förekommande säljakt i Östersjön förbjudes och att sälreservat införs för att ge skydd för mänsklig påverkan. Vidare bör ett forsknings- och informationsutbyte komma till stånd. Inventeringsarbete bör utföras tillsammans och miljögifters effekter utredas.

## 2. Remissyttranden

Remissyttranden har inkommit från följande myndigheter och organisationer:

### *Nordiska*

Interimskommissionen för skyddande av Östersjön  
NORDFORSK  
Kommittén för Bottniska viken (Finlands avdelning)

### *Danmark*

Landbruksministeriet  
Fiskeriministeriet  
Miljøministeriet, Fredningsstyrelsen  
Naturfredningsrådet  
Vildtbiologisk Station  
Danmarks Naturfredningsforening  
Dansk Strandjagtforening  
Jagtorganisationernes Fællesudvalg

### *Finland*

Ministeriet för inrikesärendena  
Jord- och skogsbruksministeriet  
Vilt- och fiskeriforskningsinstitutet  
Ålands landskapsstyrelse  
Finlands naturskyddsförbund  
Jägarnas centralorganisation

### *Norge*

Miljøverndepartementet

### *Sverige*

Naturhistoriska riksmuseet  
Statens naturvårdsverk  
Fiskeristyrelsen  
Länsstyrelsen i Uppsala län  
Länsstyrelsen i Gotlands län  
Länsstyrelsen i Västerbottens län  
Svenska naturskyddsföreningen  
Svenska jägarförbundet  
Sveriges fiskares riksförbund  
Svenska ostkustfiskarens centralförbund

## 2.1. Remissinstanserna som tillstyrker medlemsförslaget

### 2.1.1. Nordiska

Kommittén för Bottniska viken, finländska sektionen finner de i medlemsförslaget förordade åtgärderna ändamålsenliga och värda stöd. De

problem som tas upp i medlemsförslaget berör också det samarbete som äger rum för att skydda hela Östersjön. Här är det särskilt viktigt att miljögifternas inverkan uppmärksammas. Samarbete bedrivs redan på såväl multilateral som bilateral basis när det gäller att skydda Östersjöns marina miljö. Redan existerande samarbetsorgan bör därför utnyttjas i det fortsatta arbetet. Förekomsten av säl i Östersjön kan återverka negativt på fisket. En ansevärd del av sälskadorna uppkommer just i Bottniska viken. Genom att etablera ett system för ersättning för lidna ekonomiska förluster borde onödigt jakt på säl kunna minskas. Sälskadornas reella omfattning bör kartläggas liksom beräkningsmetoderna.

*Interimskommissionen för skyddande av Östersjöns marina miljö* finner de föreslagna åtgärderna vara av betydelse för bevarande av sälstammen i Östersjön. Kommissionen understryker, att hälsotillståndet hos de tre i medlemsförslaget nämnda sälarterna — gräsäl, vikarsäl och knobbsäl — kan tjäna som allmän indikation på förekomsten av skadliga substanser i Östersjön, vilka kan få negativa effekter i nutritionshänseende. Både DDT och PCB har förbjudits genom föreskrifter i Annex I i Östersjökonventionen. Vilka resultat detta fått har behandlats vid ett möte inom den teknisk-vetenskapliga grupp som är knuten till Interimskommissionen. Den senare utfäster sig att hålla Nordiska rådet informerat om utvecklingen vad beträffar skadliga ämnen.

#### 2.1.1. Danmark

*Vildtbiologisk Station*, Kalø uppger att beståndet av knobbsäl i Danmark uppgår till 2 000. Av dessa återfinns cirka 70 i Östersjön. Huvuddelen av det danska sälbeståndet finns sålunda i andra vattenområden t. ex. Kattegatt. Från dansk sida samarbetar man med holländska och västtyska myndigheter när det gäller förekomsten av miljögifter som PBC och DDT och deras återverkningar på sälbeståndet. För att förbättra livsvillkoren för sälar har särskilda reservat inrättats. Genom att de i medlemsförslaget förordade åtgärderna i huvudsak berör sälarter som sällan förekommer i danska farvatten kan Vildtbiologisk Station inte bidra med egen forskning. Man hyser dock intresse för ett utbyte av erfarenheter och resultat med övriga östersjöstater.

*Naturfredningsrådet* anbefaller varmt fredning av hotade sälarter i Östersjön. Det nordiska initiativet bör emellertid utvidgas till att omfatta samtliga östersjöstater.

*Miljøministereit, Fredningsstyrelsen* ansluter sig till det uttalande som avgivits av Naturfredningsrådet. Samarbetet på nordiskt plan för att skydda sälbeståndet bör utvidgas till att omfatta också Kattegatt som såväl hydrografiskt som biologiskt i hög grad påverkas av att vara övergångsområde mellan saltvattnet i Nordsjön och det bräckta vattnet i Östersjön. Trots skärpta danska fredningsbestämmelser har beståndet av knobbsälar vid den största yngelplatsen, Hesselö, minskat.

*Landbruksministeriet* anslutter sig liksom miljöministeriet till att åtgärder vidtages för att bevara sälstammen i Östersjön. Eftersom vare sig vikaresäl eller gråsäl förekommer i de danska delarna av Östersjön avser insatserna för Danmarks del enbart knobbsäl. Ministeriet pekar på det intresse som uttalas från Vildtbiologisk Stations sida om att utbyta erfarenheter på området samt understryker att ett nordiskt initiativ bör innefatta även Kattegatt.

*Danmarks Naturfredningsforening* stöder medlemsförslaget.

*Dansk Strandjagtforening* tillstyrker medlemsförslaget, men tillägger att nedgången i sälbeståndet i Östersjön sammanhänger med utsläppen av miljögifterna DDT och PCB. Bruket av dessa ämnen bör förbjudas helt och hållet. Flera sälreservat bör upprättas, där sälarna kan föda. Landstigningsförbud under tiden 1 maj till 30 september borde vara tillräckligt. Skulle antalet sälar öka väsentligt förordas en kortare jaktperiod. I vissa områden t. ex. Præstøfjorden, där fiskarna framfört klagomål beträffande sälarnas förstörelse av redskap, kunde dispens ges för jakt på ett bestämt antal sälar. Fiskeriredskapen bör konstrueras så att sälarna inte fastnar i dem och drunknar.

*Jagtorganisationernes Fællesudvalg* tillstyrker medlemsförslaget, men påpekar att endast en sälart — knobbsäl — enligt dansk jaktlagstiftning kan jagas i det danska området. Denna sälart har efter framställning här- om från Fællesudvalget nu blivit fredad.

### 2.1.3 Finland

*Ministeriet för inrikesärenden, miljövårdsavdelningen* stöder tankarna i medlemsförslaget. En kraftig nedgång av sälbeståndet har kunnat konstateras sedan en tid. Beroende på gamla jägartraditioner är sälen inte fredad helt och hållet i Finland. Förekomsten av miljögifterna DDT och PCB i Östersjön återverkar negativt på sälarnas fortplantning. Trots det förbud som återfinns i konventionen om skydd av Östersjöns marina miljö är PCB-halten i Östersjön fortsatt hög under det att DDT-halten sjunkit. Det arbete som sker mot bakgrund av nämnda konvention går långsamt, varför sälbeståndets fortlevnad borde säkras genom en total fredning. Genom att sälarna befinner sig i toppen av de s. k. näringskedjorna utgör de goda indikatorer på vattnets kvalitet.

Sammanfattningsvis anser ministeriet att följande åtgärder bör vidtagas: (a) totalförbud mot sälfångst, (b) inrättandet av sälskyddsområden samt (c) intensifierad forskning kring de faktorer som inverkar på sälarnas fortplantning.

*Ålands landskapsstyrelse* påpekar att antalet gråsäl minskat påtagligt i de åländska skärgårds- och havsområdena. År 1976 avskaffades rovdjurspremien för säl som dödats samt fattades beslut om att freda gråsälen året runt. Ålands landsting har även givit sitt bifall till Östersjökonventionen. Ett samnordiskt samarbete beträffande forskning, inrät-

tandet av skyddsområden samt för att komma fram till enhetliga fredningsbestämmelser tillstyrkes. Den föreslagna utredningen tillstyrkes och bör utföras skyndsamt.

*Jord- och skogsbruksministeriet* delar de uppfattningar som framkommit i yttrandena från Vilt- och fiskeriforskningsinstitutet och Jägarnas centralorganisation. Ministeriet uttalar sitt stöd för kontroll och forskning beträffande Östersjöns sälstammar samt förordar en utvidgning av det påbörjade samarbetet med östersjöländernas sälforskare.

*Finlands naturskyddsförbund* understryker, att beståndet av knubbsäl och gråsäl är litet varför utrotning hotar. Vikaresälens hotas för sin del av förekomsten av miljögifterna DDT och PCB, som numera utgör en större fara än jakten. Giftutsläppen i Östersjön bör minskas, sälforskningen effektiviseras, sälskyddsområden inrättas och jakten på säl begränsas. Föreningen finner det angeläget att samnordiska åtgärder vidtas för att skydda sälstammen i östersjöområdet.

*Jägarnas centralorganisation* framhåller, att jakten på säl minskat. Det största hotet mot sälstammen utgörs numera dels av olika miljögifter som hotar fortplantningsförmågan, dels av den trafik som förekommer i sjöområden. Åtskillnad måste göras mellan å ena sidan vikaresäl, som är svår att fånga och gråsäl som är mycket sårbar. År 1975 avskaffades skottpengar på säl och samma år fridlystes gråsäl under fortplantningstiden. 1978 förlängdes fridlysningen till sommarmånaderna.

Jakten på vikaresäl uppskattas av kustbefolkningen, varför införandet av ett förbud vore beklagligt. I en resolution som antogs vid seminariet för sälforskare på Haiko 1977 förordades ett fullständigt jaktförbud för gråsäl och knubbsäl, medan för vikaresälens del kontroll av situationen föreslås. Vikaresälens tål dagens obetydliga jakttryck. Organisationen stöder medlemsförslaget varmt.

#### 2.1.4. Norge

*Miljøverndepartementet* framhåller, att finländska och sovjetiska forskningsrapporter föreligger i vilka de negativa verkningarna av miljögifter på säl dokumenteras. Den utredning som förordas i medlemsförslaget kan bidra till att uppmärksamma skyddet av säl.

#### 2.1.5. Sverige

*Naturhistoriska riksmuseet*, Sverige finner nedgången av sälbeståndet i Östersjön oroande. Åtgärder för att bevara sälstammen ter sig mot denna bakgrund angelägna. I Sverige har man avsatt ett tjugotal skyddsområden för gråsäl och knubbsäl från Gävleborgs län och söderut. Allmän jakttid för säl har avskaffats liksom skottpremierna. Åtgärder för skydd av sälarna i Östersjön måste vidtagas också på internationellt plan. Åtgärder på nordiskt plan bör ske med beaktande av vad som överens-

kommitts på ett vidare internationellt plan. Samarbete har inletts mellan Östersjöns strandstater genom anordnandet av symposier. På forskningssidan förekommer också förberedelser t. ex. i form av det program som upprättats i samarbete med forskare från östersjöstaterna. En nordisk utredning med uppgift att främja samordning och finansiering av verksamheten tillstyrkes.

*Statens naturvårdsverk* anser att den beskrivning som ges i medlemsförslaget av säl-situationen ger en god bild av dagsläget. Såsom framgår av medlemsförslaget sammanhänger sälarnas svåra situation nära med förekomsten av miljögifter i Östersjön. Ett samarbete har därför inletts mellan samtliga östersjöstater. Vid ett möte nyligen föreslogs att statens naturhistoriska riksmuseum i Stockholm i fortsättningen skall fungera som gemensam informationscentral för samtliga östersjöstater vad gäller forskning och inventering rörande säl.

Antalet säl-skyddsområden längs den svenska ostkusten uppgår för närvarande till 19. Ansträngningarna för att förbättra sälarnas livsmiljö måste i fortsättningen koncentreras till insatser som avser vattenkvaliteten. Verket ställer sig positivt till intentionerna i medlemsförslaget, men anser att man i första hand bör utnyttja redan existerande kontaktvägar. Därigenom inkluderas också de icke-nordiska strandstaterna runt Östersjön i samarbetet.

*Fiskeristyrelsen* erinrar om att en mindre utredning om sälarnas inverkan på fisket genomfördes 1974. Denna utvisade att lokalt kunde förluster av både fångst och redskap förekomma till följd av sälarnas inverkan. Rätten till skydds jakt bör kvarstå för yrkesfiskare som påträffar enstaka sälar i anslutning till sina redskap. Fiskarena bör vidare beredas möjlighet att erhålla ersättning för fiskeskada orsakad av säl. Medlemsförslaget tillstyrkes.

*Jägarförbundet* erinrar om att man sedan länge varit uppmärksam på den brydsamma situationen för de i Östersjön levande sälarna. Förekomsten av miljögifter utgör idag ett större hot mot sälbeståndet än jakten. Totalfridlysningen i Sverige har dock varit väl motiverad. Jakten på finländskt territorium borde upphöra.

De möjligheter som enligt jaktlagen ges för yrkesfiskare att döda säl som påträffas i samband med fiske ställer sig förbundet tveksamt till att avskaffa. För det första därför att det finns sälar som specialiserat sig på att vittja laxkrokar systematiskt varvid fiskelagen åsamkas stora förluster. För det andra vore ett förbud mot säljakt för yrkesfiskare i praktiken omöjligt att övervaka. Praktisk-psykologiska skäl talar för det tredje för att yrkesfiskares möjligheter att döda säl i samband med sin näringsutövning bör bibehållas. Ökad upplysning om sälarnas trängda situation torde vara långt effektivare än ett jaktförbud.

Samarbete i syfte att bevara sälstammen existerar redan mellan östersjöstaterna. Två möten har avhållits och ett nytt stundar år 1979. Detta

samarbete torde främjas av ett positivt uttalande i frågan från Nordiska ministerrådets sida.

*Länsstyrelsen, Gotlands län* ansluter sig i allt väsentligt till tankarna i medlemsförslaget. Kraftfulla åtgärder bör vidtagas för att stoppa nedgången i sälbeståndet. Av avgörande betydelse för detta är att giftutsläppen minskas. Om detta sker kan reproduktionstalen komma att stiga igen. För att samarbetet skall leda till positiva resultat krävs att samtliga östersjöstater medverkar. Medlemsförslaget tillstyrkes.

*Länsstyrelsen, Västerbottens län* påpekar att några sälskyddsområden inte avsatts inom länet. Gråsäl har observerats i mindre antal, men endast ute till havs. Beträffande vikaresälarna saknas upplysningar. Vid planeringen av naturreservatet på Holmöarna kommer vikaresälarnas behov att beaktas. Orsak till att sälstammen minskar är utsläppen av miljögifterna DDT och PCB. En utredning om samnordiska åtgärder tillstyrkes.

*Länsstyrelsen, Uppsala län* ställer sig positiv till medlemsförslaget. Hotet mot sälarnas existens är inte enbart ett nordiskt problem, utan frågan måste ses i ett vidare sammanhang. Åtgärder krävs från samtliga östersjöstaters sida. Bestämmelsrena i konventionen om skydd av Östersjöns marina miljö kan därvid verka vägledande.

*Svenska naturskyddsföreningen* framhåller, att kraftfulla åtgärder måste till för att skydda sälarna mot störningar och försämringar i livsmiljön. Miljögiftutsläppens betydelse kan inte nog betonas. Naturhistoriska riksmuseet har på ett förtjänstfullt sätt bidragit till att ett skyddsarbete kommit i gång. Ett projekt i föreningens regi har startats i syfte att finna former för bildandet av marina reservat. För detta krävs ekonomiska resurser.

Ansvariga politiker bör informeras om situationens allvar. Ett nordiskt initiativ på området måste ske i form av ett stöd till och en utbyggnad av det redan existerande samarbetet mellan samtliga östersjöstater. Den i medlemsförslaget förordade utredningen bör arbeta skyndsamt och får på intet sätt bromsa den hittillsvarande verksamheten. Medlemsförslaget tillstyrkes.

*Svenska ostkustfiskarens centralförbund* understryker, att sälnumerären i Östersjön numera är svår att beräkna. Antalet har dock minskat klart jämfört med början av 1900-talet. Rapporter om sälskador tyder på att sälstammen i vissa områden är livskraftig. Inte heller laxfiskarena i Östersjön önskar att sälen försvinner. Sälstammens storlek bör hållas på en sådan nivå att skador undviks. Genom att sälskyddsområden inrättas har antalet säl på den svenska västkusten ökat vilket fått till följd att skador uppstått på fisket. Den viktigaste åtgärden som bör vidtagas är att utreda omfattningen av giftutsläppen i Östersjön, men också inrättandet av sälreservat kan ha positiva effekter på sälstammen.

Jakten på säl i Sverige är begränsad till skydds jakt för yrkesfiskare.

Denna jakt bör fortsatt tillåtas så att t. ex. enstaka sälar som specialiserat sig på lax kan skjutas. Därtill bör fiskare som får sälar i sina redskap få behålla fångsten. Skadelidande fiskare bör få ersättning från en sälskadefond eftersom skador förekommer trots skyddsjakten. Också här är en samnordisk lösning önskvärd.

*Sveriges fiskares riksförbund* ställer sig bakom det yttrande som avgivits av Svenska ostkustfiskarens centralförbund. I sammanhanget erinras om att fiskarena i det sydliga distriktet ej önskar att sälresevat inrättas i Blekingeregionen.

## 2.2. Remissinstanser som ställer sig tveksamma till medlemsförslaget

### 2.2.1. Finland

*Vilt- och fiskeriforskningsinstitutet* ställer sig tveksamt till att en utredning avseende samnordiska åtgärder för att bevara sälstammen i Östersjön kan medverka till att effektivisera det redan pågående forskningssamarbetet på området. Institutet ifrågasätter vidare en del av de sakuppgifter som förekommer i medlemsförslaget. Antalet vikaresälar anser man uppgå till närmare 20 000 i Östersjön. Den obetydliga jakten på vikaresäl i Finland kan därför inte anses utgöra något hot mot beståndet.

Påståendet att antalet sälar minskat kraftigt ifrågasättes också. Inte heller, anser institutet, kommer inrättandet av sälskyddsområden att underlätta uppskattningarna av sälstammens storlek.

Vidare nämner institutet att gråsäl är fridlyst i Finland under tiden 15.3—31.8 år 1978 och 1979. Möjligheterna till jakt på gråsäl är därmed starkt begränsade. Endast yrkesfiskarena kommer i beröring med gråsälarna, men denna yrkesgrupp måste tillåtas att jaga säl eftersom skadestandsfrågorna ännu inte lösts.

## 2.3. Remissinstanser som avstår från att yttra sig

*Fiskeriministeriet*, Danmark har liksom *NORDFORSK* inga kommentarer till medlemsförslaget.

## 3. Utskottet

Med något undantag är de remissvar som inkommit positiva till att en utredning kommer till stånd beträffande åtgärder på nordiskt plan för att bevara sälstammen i Östersjön.

Enighet synes råda om att nedgången i sälarnas numerär på sikt utgör ett hot mot deras fortlevnad i östersjöområdet. Antalet knubb- och gråsäl har tenderat att minska mycket kraftigt. Vikaresälen däremot synes ha klarat sig bättre och förekommer ännu i inte obetydligt antal i Östersjön.

Samarbete mellan Östersjöns strandstater har redan inletts på forsk-



nings- och naturskyddsområdet. På svenskt initiativ startades år 1974 ett samarbete mellan sälforskare från östersjöstaterna genom ett symposium på Lidingö. Ett nytt symposium om sälarnas situation i Östersjön avhölls i Finland år 1977 och ytterligare ett planeras i Polen år 1979. Utskottet finner det angeläget att de åtgärder som vidtages i syfte att skydda sälstammarna i Östersjön samordnas och kommer att omfatta samtliga strandstater. Ett samarbete avgränsat till blott och bart de nordiska länderna skulle bli mindre verkningsfullt än samverkan som omfattar samtliga berörda strandstater.

Det största hotet mot sälstammarna i Östersjön torde numera härröra från utsläppen av miljögifter som PCB och DDT och inte från den jakt som förekommer. I konventionen om skydd av Östersjöns marina miljö, som undertecknades i mars 1974 i Helsingfors, förbjöds alla utsläpp av PCB och DDT i Östersjön. Trots att mera än fyra år gått sedan Östersjökonventionen undertecknades har samtliga signatärmakter ännu ej ratificerat densamma. Nordiska rådet har mot denna bakgrund vid flera tillfällen uppmanat de nordiska ländernas regeringar att verka för att också samtliga icke-nordiska signatärmakter ratificerar Östersjökonventionen i skyndsam ordning. Denna uppmaning har fortsatt aktualitet.

Trots föreskrifterna i Östersjökonventionen är halten av PCB i dag fortsatt hög i Östersjön under det att viss minskning kunnat konstateras vad beträffar halten av DDT.

Förekomsten av miljögifter i Östersjön tros hämma sälarnas förmåga att fortplanta sig. Beräkningar visar att blott mellan 10—30 % av beståndet av sälhonor i köns mogen ålder förmår att fortplanta sig. Detta innebär att sälbeståndet minskar. Samordnade forskningsinsatser måste därför komma till stånd. Genom att sälarna befinner sig på toppen av de s. k. näringskedjorna utgör de vidare en god indikation på vattnets kvalitet i Östersjöområdet.

På danskt territorium i Östersjön förekommer endast knobbsäl och då i ringa antal. Från danskt håll har därför påpekats, att Kattegatt borde inkluderas i östersjöområdet vad beträffar insatserna för att bevara sälstammen då Kattegatt såväl hydrografiskt som biologiskt påverkas av vattenutbytet med Östersjön och Nordsjön. Utskottet kan avsluta sig till detta förslag.

I Danmark och Sverige råder förbud mot säljakt. I Finland och Sovjetunionen är jakt däremot tillåten vissa tider på året vad beträffar vikaresäl. Utskottet anser att generell jaktförbud för säl bör övervägas i hela östersjöområdet. Vidare bör antalet sälkyddsområden kunna utökas. Därmed möjliggöres för sälarna bl. a. att föda ostört.

Från fiskerierorganisationernas sida har påpekats att sälbeståndet kan medföra negativa konsekvenser för fisket. Redskap och fångst kan förstöras av sälarna. Utskottet har förståelse för denna synpunkt, men

anser sig i detta sammanhang sakna möjlighet att föreslå generella system avseende ersättningsregler för skador på fisket som åsamkas av sälarna. Dylika överenskommelser kan dock övervägas på nationellt plan. Vad beträffar fiskeredskapen är det av stor betydelse att dessa utformas så att sälarna ej kommer till skada.

Enligt utskottets uppfattning talar starka skäl för att samordnade och för samtliga östersjöstater gemensamma insatser kommer till stånd för att bevara sälstammen i Östersjön. Dessa insatser bör omfatta forskning om bl. a. sälarnas numerär, deras fortplantningsförmåga samt de återverkningar som förekomsten av miljögifter i Östersjön kan ha. Stöd bör ges åt en för samtliga östersjöstater gemensam informations- eller forskningscentral.

Under hänvisning till vad som ovan anförts hemställer utskottet att Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att tillsammans med övriga östersjöstater fördjupa och vidareutveckla samarbetet beträffande forskning om och skydd av sälstammen i Östersjön och Kattegatt.

København den 4 december 1978

*Liv Andersen (A)*

*Erling Dinesen (S)*

*Bror Lillqvist (Sd)*

*Ib Nørlund (DKP)*

*Anna-Greta Skantz (s)*

*Sigrid Utkilen (H)*

*Sighvatur Björgvinsson (A.)*

*Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)*

Förman

*Jan-Ivan Nilsson (c)*

*Petter Savola (K)*

*Bernhardt Tastesen (S)*

*Raino Westerholm (Skl)*

## Medlemsforslag

### om en nordisk folkehøgskole i Västnorge

(Väckt av Jo Benkow, Trygve Bratteli, Eric Carlsson, Rolf Fjeldvær, Gylfi Þ. Gíslason, Guttorm Hansen, Svend Hagngaard, Ragnhildur Helgadóttir, Elsi Hetemäki-Olander, Magnús Kjartansson, Erlenrud Patursson, Jón Skaftason, Per Olof Sundman, Folke Woivalin och Marjatta Väänänen)

I innleiinga til den nordiske kulturavtalen står det mellom anna at føremålet med avtalen er å styrkje og intensivere det kulturelle samarbeidet mellom landa for å utvikla vidare den nordiske kultureinskapen. Dette ålmene siktet har i lang tid vore sett opp av nordiske kulturstyresmakter og kulturorganisasjonar som hovudretningsline for verksemda. Kulturutvalet i Nordisk Råd har ved mange høve funne grunn til å understreke dette prinsippet. Utvalet har i den samanhangen i dei seinare åra også oppmoda regjeringane og Nordisk Ministerråd til å ta særleg omsyn til samarbeidet med og mellom dei breide folkeorganisasjonane og i det heile syte å gje kultursamarbeidet eit folkeleg ankerfeste.

Ei anna hovudline som kulturutvalet i Nordisk Råd har funne grunn til å halde fram er tanken om å styrkje kulturfellesskapen mellom det ein kan kalle ytterområda i Norden. Institusjonar som Nordens Hus i Reykjavík, kultursenteret i Tórshavn, kunstsenteret på Sveaborg ved Helsingfors og Nordisk Samisk Institutt i Kautokeino er velkomne tiltak i så måte. Tiltak for oversetjing av grannelandslitteratur og for styrking av undervisning i grannespråk er andre verdfulle verkemiddel i same retning.

Underskrivne medlemmar av Nordisk Råd vil med tilvisning til desse generelle synsmåtar og med særleg utgangspunkt i den historiske og kulturelle fellesskapen mellom Island og Vest-Noreg ta opp tanken om å reise ein nordisk folkehøgskole i Sunnfjord i Noreg.

To spesielle grunnar talar for å lokalisere ein slik folkehøgskole til dette området. For det første er vi kjende med at ein privatperson, stortingsrepresentant Oddleif Fagerheim, har gjeve tilsegn om å overføre ein eigedom, med hus og grunn, for reising av ein norrøn og nordisk folkehøgskole i Fjaler kommune i Dale i Sunnfjord. Både Fjaler kommune og Fagerheim som skolemann har ved ymse høve dei siste åra arbeidd ihuga og konkret for å utvikle dette området til ein norrøn skolestad for ungdom fra Island, Færøyane, Noreg og fra Norden elles. Bygnaden er gjennom ei stifting overført til dette føremålet.

For det andre er Fjaler i Sunnfjord eit av dei områda i Noreg der den kulturelle og historiske fellesskapen med Island og Færøyane har vore og er mest levande. Tradisjonen fra den første fastbuande islen- ding, Ingólfur Árnarson som var fra dette området og som busette seg i Reykjavík i år 875, har vorte halden oppe og er etter islandsk og norsk initiativ oppattnya og styrkt i dei siste 10—20 ára.

Vi meiner det er grunn for dei nordiske kulturstyresmaktene til å følgje opp desse tankane om å få reise ein slik skole for nordisk ungdom. Ein burde greie ut om og korleis ein slik folkehøgskole kan skapast. Utan på førehand å binde seg til ei spesiell løysing eller eit fast opplegg vil vi likevel tru at ein måtte ta sikte på å legge hovudvekta på undervisning om den norrøne kulturfellesskapen mellom Island og Færøyane på den eine sida og Noreg på den andre sida. Det bør samstundes vere all mogleg grunn til å sjå eit slikt undervisningstilbod også i ein breidare nordisk samanheng både med omsyn til stofftilgang og elevrekruttering. Skolen bør gjerast open og interessant for ungdom fra heile Norden. Skolens innhald kunne bli norrønt, samstundes som han kan bli bygd på eit all-nordisk rekrutteringsgrunnlag.

Som underskrivarar av dette medlemsframlegget vil vi heller ikkje ta endeleg standpunkt til driftsformen for ein eventuell folkehøgskole av nemnde slag. Vi vil likevel peike på at det kan vere grunn til å greie ut om det vil vere ei løysing at prosjektering og reising av skolen vert sett på som ei nordisk oppgåve, medan sjølve drifta seinare vert uavhengig og med vanlege nasjonale tilskot som andre folkehøgskolar får.

I det vi viser til det som er sagt ovanfor vil vi gjere framlegg om at

Nordisk Råd rår Nordisk Ministerråd til å greie ut om og korleis det kan skipast ein nordisk folkehøgskole i Vest-Noreg med særleg vekt på det historiske og kulturelle sambandet mellom Island, Færøyane og resten av Norden.

Oslo, Stockholm, Reykjavík, København og Helsingfors, 2. mars 1978

*Jo Benkow (H)*

*Trygve Bratteli (A)*

*Eric Carlsson (c)*

*Rolf Fjeldvær (A)*

*Gylfi P. Gíslason (A.)*

*Guttorm Hansen (A)*

*Svend Haugaard (RV)*

*Ragnhildur Helgadóttir (Sj.)*

*Elsi Hetemäki-Olander (Kok) Magnús Kjartansson (Ab.)*

*Erlendur Patursson (Tvfl)*

*Jón Skaftason (F.)*

*Per Olof Sundman (c)*

*Folke Woivalin (ÅS)*

*Marjatta Väänänen (K)*

*BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 538)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget**

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om en nordisk folkhögskola i Västnorge. Förslaget har behandlats vid möte den 14—15 juni, den 18 september och den 27 november 1978 samt den 17—18 januari, den 19 februari och den 21 februari 1979.

*1. Medlemsförslaget*

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda om och på vilket sätt det kan skapas en nordisk folkhögskola i Västnorge med särskild vikt på det historiska och kulturella sambandet mellan Island, Färöarna och resten av Norden. Förslagsställarna hänvisar till ett löfte om en donation av en privatperson, stortingsrepresentant Oddleif Fagerheim, omfattande en egendom i Fjaler kommun i Dale i Sunnfjord för att där upprätta en norrön och nordisk folkhögskola. Dessa områden i Västnorge hör till dem där den historiska och kulturella gemenskapen med Island och Färöarna är mest levande. Gemenskapen skulle stärkas genom en nordisk folkhögskola, som skulle ha huvudvikten lagd på undervisningen om den norröna kulturgemenskapen mellan Island och Färöarna å ena sidan och Norge å andra sidan. Undervisningen skulle dock ses i ett bredare nordiskt sammanhang med hänsyn både till undervisningsutbudet och elevrekryteringen. I fråga om driftsformen pekar förslagsställarna på möjligheten av att projekteringen och upprättandet av folkhögskolan skulle vara en nordisk uppgift medan skolan sedan skulle drivas självständigt med samma nationella stöd som andra norska folkhögskolor.

*2. Remissyttrandena*

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

- Nordiska folkhögskolerådet
- Nordens folkliga akademi
- Nordiska folkhögskolan i Kungälv
- Nordens folkhögskola Biskops-Arnö
- Föreningarna Nordens Förbund
- Sámiráðði (Nordiska samerådet)
- Sámi Institut'ta (Nordiskt samiskt institut)

*Danmark*

Undervisningsministeriet

*Finland*

Skolstyrelsen  
 Oy Yleisradio Ab  
 Ålands landskapsstyrelse  
 Finlands folkhögskoleförening  
 Finlands svenska folkhögskoleförening  
 Samverkande bildningsorganisationerna

*Norge*

Kirke- og undervisningsdepartementet  
 Fjaler kommune  
 Sogn og Fjordane fylkeskommune  
 Fylkesskulesjefen i Sogn og Fjordane  
 Folkehøgskolerådet  
 Samnemnda for studiearbeid  
 Norsk-færøysk lag

*Sverige*

Skolöverstyrelsen  
 Kulturrådet  
 Sveriges radio AB

I remissammanställningen redovisas de olika organens positiva eller negativa respektive tveksamma inställning till medlemsförslaget samt de av organen anlagda särskilda synpunkterna på förslaget.

*Nordiska remissyttranden*

Principiellt positivt till medlemsförslaget är *Nordiska folkhögskolerådet*, som anser att en utredning förtjänar att göras. I denna utredning bör tas hänsyn till det utbyte som redan existerar inom folkhögskolan och strävandena att utveckla detta. Enligt folkhögskolerådets uppfattning skulle en satsning på förbättrade stipendiemöjligheter och bidragsformer för folkhögskolevistelse i annat nordiskt land och för utbyte av lärare och elevgrupper även vara väl använda medel i den nordiska kulturbudgeten.

*Nordens folkliga akademi* stöder fullt ut principerna om att förstärka det nordiska samarbetet och den nordiska kulturgemenskapen, men är osäker på och delvis skeptisk till om detta går att realisera genom att upprätta en ny nordisk folkhögskola. Akademin pekar på de existerande speciellt nordiska högskolorna och på nordiska inslag i många andra högskolor och menar att det är viktigt att förstärka det senare slaget av nordiskt samarbete inom folkhögskolan. Elev- och lärarutbyte bör kunna organiseras genom förbättrade stipendievillkor. Akademin anbefaller utredning, men uttalar samtidigt osäkerhet ifråga om elevrekryteringen till en folkhögskola med det speciella program som planen förutsätter.

Övertygad om att det finns plats för fler nordiska folkhögskolor är *Nordiska folkhögskolan i Kungälv*, som varmt tillstyrker den föreslagna

utredningen. Denna bör även inbegripa åtgärder för att ge elever från de enskilda länderna möjlighet att på mera jämställd ekonomisk bas än hittills studera vid folkhögskolor i grannländerna samt omfatta grannlands-lärarnas ställning vid nordiska folkhögskolor med nationellt huvudmannaskap. Ytterligare bör utredningen undersöka möjligheten att kompensera folkhögskolor för ekonomisk förlust vid nordisk elevrekrytering.

*Nordens folkhögskola Biskops-Arnö* ger en ingående analys av de villkor som gällt och fortfarande gäller för skolan som instrument för nordiska samarbetssträvanden. Folkhögskolan ställer sig i princip positiv till medlemsförslaget och finner det sannolikt att den tilltänkta folkhögskolan skulle kunna tjäna sitt syfte, t. ex. bidra till att utforska och kartlägga de särskilda kultur- och samhällsproblem som de s. k. ytterområdena har att brottas med. Språkräningen framhålls som viktig för en nordisk folkhögskola och betydelsen av ett begränsat antal elever från varje enskilt land understryks. Folkhögskolan påminner om Föreningarna Nordens nära och betydelsefulla relationer till organisationsliv och bildningssträvanden i de enskilda länderna och föreslår att utredningen drar nytta av detta.

En ny folkhögskola förlagd till Västnorge skulle enligt *Föreningarna Nordens Förbund* sannolikt komplettera de existerande nordiska institutionerna på ett värdefullt sätt. Den skulle bidra till att aktivera de gamla norröna kulturtraditionerna från de skeden då Island och Färöarna befolkades, men också kunna finna centrala arbetsuppgifter som gäller nutiden såsom glesbygdsfrågor och fiskenäring. Även förbundet understryker de ekonomiska frågornas väsentliga betydelse i sammanhanget och hänvisar till yttrandet från Biskops-Arnö. Medlemsförslaget tillstyrks.

*Nordiska samerådet* understöder tankarna i medlemsförslaget och menar att ett förverkligande kommer de breda folklagren till godo. Samtidigt pekar rådet på den svåra situationen som de samiska folkhögskolorna befinner sig i. I synnerhet folkhögskolan i Jokkmokk, som har en internationell och samnordisk prägel, har fått kämpa med stora ekonomiska svårigheter. Samerådet anser att samarbetet mellan de samiska folkhögskolorna även skulle vara värt stöd på nordiskt plan.

*Nordiskt samiskt institut* behandlar frågan om en samisk folkhögskola mot bakgrund av behovet av samisk vuxenutbildning. Institutets egen aktivitet på området siktar till en samordning av verksamheten vid de olika folkhögskolorna och bildningsförbunden och en fördelning av specialinriktade kurser. Institutet finner att frågan om en nordisk samisk folkhögskola kan aktualiseras av institutet på längre sikt och utifrån vunna erfarenheter. Med hänvisning till norska samers problem vid Samernas folkhögskola i Jokkmokk förordar institutet en generell nordisk lösning av studiestödsproblemet för samiska vuxenstuderande.

#### *Danska remissyttrandet*

*Undervisningsministeriet* uttalar på egna vägnar samt på stats- och kulturministeriernas vägnar stöd för den föreslagna utredningen.

*Finländska remissyttranden*

*Skolstyrelsen* anser att den föreslagna folkhögskolan i princip är värd stöd. Skolstyrelsen finner dock att skolan borde vara en norsk angelägenhet och inte en nordisk, trots att verksamheten skall främja den nordiska kulturgemenskapen. Ett nordiskt engagemang är likväl inte omöjligt och därvid kunde sådana synpunkter beaktas som är ägnade att skapa samnordiskt stöd och en bred elevbas åt folkhögskolan. *Finlands rundradio* stöder förslaget i princip, men påpekar att i huvudsak norsk undervisning skulle göra det svårt att rekrytera elever från Finland. Nordens folkliga akademi har haft svårt att rekrytera finska elever på grund av språksvårigheter. Enligt radiobolaget borde den föreslagna folkhögskolan absolut få en finskspråkig lektor. Simultantolkning krävs på samma sätt som vid akademien i Kungälv.

*Ålands landskapsstyrelse* ställer sig positiv till medlemsförslaget, men framhåller att utredningen måste beakta att en folkhögskola av det tilltänkta slaget inte alltför ensidigt borde få inriktas på att främja kulturgemenskapen inom en lokalt begränsad del av Norden.

*Finlands folkhögskoleförening* anser att man i det här skedet borde avstå från att inrätta nya samnordiska folkhögskolor utöver dem som redan finns och i stället inrikta resurserna t. ex. på ekonomiskt stöd till studerande genom att bevilja tillräckligt stora stipendier till ungdomar som studerar i samnordisk folkhögskola eller folkhögskola i annat land än hemlandet. Om en ny folkhögskola befinnas nödvändig, borde i det första utredningsskedet dess verksamhetsområde noggrant begränsas samt verksamhetens innehåll och karaktär grundligt utredas, för att undvika överlappningar. *Finlands svenska folkhögskoleförening* har ingenting att invända mot att en ny folkhögskola grundas i Västnorge, men understryker att en sådan inte får tillåtas försvaga Nordiska folkhögskolan i Kungälv. Positiva till förslaget är *Samverkande bildningsorganisationerna*, som dock betonar att man i första hand skall trygga existensen av Nordiska folkhögskolan i Kungälv och avlägsna de ekonomiska hindren för t. ex. finländska studerandes deltagande i kurser där. Samtidigt förmodar organisationerna att den tilltänkta folkhögskolan skulle få svårigheter att rekrytera finska elever och att endast finlandssvenska studerande skulle hysa intresse för skolan. Ytterligare påpekar bildningsorganisationerna att sverigefinnarna borde beredas större möjligheter att studera på sitt modersmål vid svenska och nordiska folkhögskolor.

*Norska remissyttranden*

*Kirke- og undervisningsdepartementet* framhåller att en nordisk folkhögskola, som skall drivas i enlighet med den norska folkhögskolelagen och med stöd av norsk bidragsordning, reser principiella och praktiska problem, som måste vägas mot varandra, Bl. a. måste värderas om den tilltänkta folkhögskolan idémässigt och med hänsyn till sitt program repre-



senterar så nya och väsentliga värden i förhållande till existerande skolor att planen därför bör realiseras samt om detta kan tänkas resultera i nya elevkategorier från det egna landet eller från andra nordiska länder. Samtidigt måste värderas om en ny folkhögskola i Västnorge kommer att påverka elevrekryteringen till existerande folkhögskolor i landsdelen och i andra delar av landet. Ytterligare anser departementet att det är rimligt att värdera om huvudidén bakom förslaget kan realiseras inom ramen för existerande folkhögskolor och anför att särskilda stipendieordningar skulle kunna byggas ut på norsk och nordisk bas. Slutligen meddelar departementet att en stortingsmelding kommer att läggas fram våren 1979 och menar att det är rimligt att vänta med att ta realitetsståndpunkt till förslaget tills stortinget har behandlat meldingen.

*Fjaler kommune* dokumenterar sin vilja att medverka till att förverkliga medlemsförslaget genom att ge löfte om att sköta regleringen av det ifrågavarande området på Dalsåsen och om att lösa in området samt svara för kostnaderna för grundinvesteringar såsom väg, vatten och avlopp. Villkoret för detta är att Nordiska rådet godkänner och realiserar planen om upprättandet av en norrön och nordisk folkhögskola på Dalsåsen i Fjaler.

*Fylkesrådmannen i Sogn og Fjordane fylkeskommune* meddelar sig komma att lägga fram förslaget för fylkesutvalet när de närmare omständigheterna är utredda. Han pekar särskilt på de ekonomiska konsekvenserna av en sådan folkhögskola och hänvisar för övrigt till fylkesskolestyrets uppfattning (se nedan). *Fylkesskulesjefen i Sogn og Fjordane* omtalar att det i fylket finns fem folkhögskolor med sammanlagt 450—500 elevplatser. Han finner det omöjligt att mot bakgrund av utbyggnadsnivån i den vidaregående skolan uttala sig om behovet av en sådan skola som medlemsförslaget syftar till. Han avråder med hänsyn till ekonomi och fylkets primäransvar för utvecklingen av det vidaregående skolväsendet från att fylket engagerar sig ekonomiskt i vare sig etableringen eller driften av en nordisk folkhögskola. Samtidigt skulle en sådan folkhögskola vara ett värdefullt tillskott i fylkets skolväsende.

*Folkehøgskolerådet* anser det vara viktigt att nordiska elever är spridda på så många folkhögskolor som möjligt, för att genom sitt deltagande stimulera och aktualisera den nordiska kulturgemenskapen. Rådet förhåller sig därför reserverat till medlemsförslaget och finner skäl att peka på det faktum att det inom det ifrågavarande området redan finns många folkhögskolor och att det för närvarande är svårt att fylla alla platserna. Rådet kan vid nuvarande tidpunkt inte förorda förslaget, trots löfte om donation av egendom för ändamålet och trots att Fjaler kommune visat intresse för saken. Också rent principiellt är det svårt för folkhögskolerådet att förorda ett särskilt förslag med mindre det har väckts efter en allmän dryftning i folkhögskolan eller att det skall tillfredsställa ett starkt och allmänt känt behov.

*Samnemnda for studiearbeid* anser att tanken på att stärka det nordiska samarbetet är god, men framhåller att frågan huruvida detta skall ske i form av rena nordiska institutioner eller på annat sätt noga måste utredas. Det finns nordiska folkhögskolor från tidigare och dessutom kan nordiska elever komma in på folkhögskolor i grannländerna. Nämnden finner att det bästa sättet att stärka det nordiska samarbetet i detta sammanhang är att skapa bättre stipendieordningar.

Sitt varma stöd åt förslaget ger *Norsk-færøysk lag* och framhåller att normmän från de ifrågavarande trakterna och färingarna kulturellt och språkligt står varandra särskilt nära.

### *Svenska remissyttranden*

Enligt vad *skolöverstyrelsen* har sig bekant finns det inte någon folkhögskola med den i medlemsförslaget uppskisserade inriktningen, vilket kan ses som en brist. Skolöverstyrelsen har inget att erinra mot att den föreslagna utredningen genomförs och framhåller att denna bör pröva rekryteringsunderlaget för den tilltänkta skolan samt bidragsfrågorna. Det förefaller enligt skolöverstyrelsen lämpligt att låta grundkostnaderna belasta den norska folkhögskolebudgeten. Extra kostnader skulle fördelas på berörda nordiska länder. Utredningen bör också försäkra sig om att studiestödet för de studerande i alla de nordiska länderna fungerar så att deltagarnas kostnadsfinansiering underlättas också för folkhögskolekurs i annat nordiskt land.

*Kulturrådet* tillstyrker den föreslagna utredningen, men påpekar samtidigt att det är viktigt att pröva detta förslag i förhållande till gällande åtaganden och till i andra sammanhang framförda önskemål. En stor ekonomisk satsning på en ny folkhögskola bör ställas i relation till behovet av medel för att tillgodose det intresse som finns hos olika befintliga folkhögskolor, organisationer och institutioner i de nordiska länderna för kulturutbyte med Island och Färöarna. Behovet av stipendier för kulturarbetare och studerande bör därvid särskilt uppmärksammas. Utredningen bör därför även pröva olika alternativa vägar att ytterligare främja Islands och Färöarnas kulturkontakter med det övriga Norden.

*Sveriges radio*, som i ärendet samrått med *Sveriges lokalradio* och *Sveriges utbildningsradio*, kan inte finna att det framlagda förslaget har något direkt samband med de ansvars- och verksamhetsområden som finns för Sveriges radio och dess dotterbolag.

### 3. *Utskottet*

Medlemsförslaget tar fasta på en central strävan i det nordiska kultursamarbetet, nämligen att stärka de kulturella banden mellan de s. k. ytterområdena och det övriga Norden. Förslagsställarna önskar lyfta fram det alldeles särskilda förhållandet av historisk och kulturell gemenskap som råder mellan Västnorge å ena sidan och Island och Färöarna å andra

sidan. Deras mål är att det upprättas en nordisk och norrön folkhögskola i Fjaler kommune i Dale i Sunnfjord i Västnorge. Den ledande tanken i skolans undervisning skulle vara de månghundraåriga, obrutna förbindelserna mellan detta område och öarna i Nordatlanten, men undervisningen skulle samtidigt ses i bredare nordiskt sammanhang med hänsyn till såväl undervisningsplan som elevrekrytering. Som konkret underlag för medlemsförslaget ligger stortingsrepresentant Oddleif Fagerheims erbjudande om donation av en för ändamålet lämplig egendom i området samt Fjaler kommunes löfte om att svara för nödvändiga grundinvesteringar i väg, vatten och avlopp. Förslagsställarna finner att frågan om en sådan folkhögskola borde utredas på nordiskt plan.

Remissinstansernas inställning till medlemsförslaget är inte entydig. Å ena sidan hälsas en högskola med den föreslagna inriktningen som ett välkommet tillskott bland folkhögskolorna i Norden, såväl nordiska som nationella. Å andra sidan uttalas tvivel inför just syftet med den föreslagna skolan eller hänvisas till gällande åtaganden av liknande art och möjligheterna att på annan väg, utan nyinvesteringar, nå samma mål, dvs. ytterligare främja kontakterna mellan utkantsområdena och det övriga Norden.

Kulturutskottet finner tanken på en nordisk folkhögskola med särskild inriktning på det norröna elementet i den nordiska kulturgemenskapen intressant. Om en sådan folkhögskola kom till stånd, skulle den förmodligen naturligtast lokaliseras till de områden som nu föreslagits. Det faktum att man i Fjaler kommune såväl på privat, som på kommunalt plan så djupt engagerat sig för tanken, utgör för sin del ett klart bevis på det levande intresset i dessa områden för den norröna gemenskapen.

Enligt kulturutskottets uppfattning är det föreliggande medlemsförslaget värt att utreda. Möjligheterna till att inom ramen för det officiella nordiska samarbetet upprätta en speciell nordisk folkhögskola, där tonvikten i undervisningen skulle ligga på det norröna elementet i kulturgemenskapen, bör kunna klarläggas. Det gäller att utröna om den idémässiga grundvalen för undervisningen är tillräckligt hållbar, om elevunderlaget, såväl det nationella som det nordiska, är tillräckligt, hur finansieringen skall ordnas etc. Dessa frågor och eventuella lösningar är blott antydda i medlemsförslaget.

Eftersom den ledande tanken i förslaget är förstärkning av förbindelserna mellan ytterområdena och det övriga Norden, finner kulturutskottet det naturligt att utredningen lägger fram alternativa förslag till åtgärder i samma syfte, för den händelse tanken på en särskild folkhögskola för ändamålet av en eller annan orsak är omöjlig att realisera. Möjligheterna att utnyttja ifrågavarande egendom för annat ändamål än det tilltänkta bör i så fall kunna utredas. Utskottet förutsätter självfallet att eventuella alternativa förslag till användningsmöjligheter läggs fram i samförstånd med donator och att de står i samklang med de ursprungliga intentionerna med erbjudandet, nämligen förstärkning av det norröna elementet i den nordiska kulturgemenskapen.

Med hänsyn till vad som ovan anförts får utskottet med anledning av medlemsförslaget föreslå att rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna till att i Västnorge upprätta en nordisk folkhögskola eller annan lämplig institution med särskild vikt på det historiska och kulturella sambandet mellan Island, Färöarna och det övriga Norden.

Stockholm den 21 februari 1979

<i>Aimo Ajo (Sd)</i>	<i>Jo Benkow (H)</i>
<i>Kjell Magne Bondevik (Kr.F.)</i>	<i>Trygve Bratteli (A)</i>
<i>René Brusvang (CD)</i>	<i>Pauli Ellefsen (Sb)</i>
<i>Rolf Fjeldvær (A)</i>	<i>Svend Haugaard (RV)</i>
<i>Ragnhildur Helgadóttir (Sj)</i> Förman	<i>Karl-Erik Häll (s)</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander (Kok)</i>	<i>Sture Palm (s)</i>
<i>Robert Pedersen (S)</i>	<i>Kaarina (Kati) Peltola (Skdl)</i>
<i>Ingrid Sundberg (m)</i>	<i>Per Olof Sundman (c)</i>

**BILAGA 3, I** efterhand inkomna yttranden (se supplementband, s. 562)

## Medlemsförslag

### om åtgärder för begränsning av djurförsök

*(Väckt av Ulla Ekelund, Astrid Gjertsen, Bertil Jonasson, Sinikka Karhuvaara, Tellervo Koivisto och Bror Lillqvist)*

Den bio- eller djurexperimentella forskningen, så benämnd emedan den använder djur som modell för den mänskliga kroppen och dess funktioner, bedrivs i dag i alla civiliserade länder.

I Norden övervakas denna verksamhet genom lagar eller förordningar, olika formulerade i varje land men i ett avseende överensstämmande. Beträffande plågsamma djurförsök stipuleras, att sådana får företagas endast ifall de ur vetenskaplig synpunkt är nödvändiga. Detta medför emellertid att djurets öde helt är beroende av forskarens prövning. Han har fria händer att vålla djuret hur stora lidanden som helst om experimenten anses nödvändiga. Lagstiftningen i Danmark avviker numera på denna punkt dock från de övriga nordiska ländernas. I detta land förbjuder nämligen en nyligen antagen lag, att djur utsätts för experiment, ifall likvärdiga resultat kan nås med alternativa metoder.

Under de tre senaste decennierna har den djurexperimentella forskningen utsträckt sin verksamhet till allt flere för den traditionella läkarvetenskapen främmande områden, sådana som krigsindustrin (inklusive kärnvapenindustrin), kärnkraftsindustrin, rymdforskningen samt den kommersiella industrin. Som följd härav och även på grund av läkemedelsindustrins starka uppsving och den år för år ökande mängden industrikemikalier, har den djurexperimentella forskningen i vår tid expanderat så kraftigt, att en vidare utveckling i denna riktning bör förhindras. Det beräknas att för närvarande överallt i världen ca 300 miljoner försöksdjur årligen förbrukas.

Den nya danska lagen rörande försöksdjur som i stället för djurförsök påbjuder alternativa metoder, där sådana kan användas, måste betraktas som ett steg i rätt riktning. I vårt tycke borde lagstiftningen i alla de nordiska länderna förenhetligas på denna punkt. Vi anser det som en bjudande plikt för varje kulturland, att i så stor utsträckning som möjligt begränsa experimenten på levande djur.

Enligt vår mening bör de nordiska länderna såsom högtstående kulturländer föregå med gott exempel också i detta sammanhang. Ett enhetligt Norden i denna fråga skulle äga stor betydelse internationellt. Det vore ägnat att skapa bättre förutsättningar för en insats på det internationella planet till förmån för en reducering av djurexperimenten. Nämnas

må, att frågan om djurförsökens ersättande med andra metoder redan länge har varit aktuell inom Europarådet. Sålunda antog rådgivande församlingen år 1971 en rekommendation i ärendet, vilken för närvarande är föremål för utredning.

Det framstår av ovan anförda orsaker som angeläget att få till stånd en samnordisk utredning om dels i vilken utsträckning djurförsöken kan ersättas med andra metoder och dels i vilken mån djurförsökens antal kan begränsas.

Beträffande den förstnämnda frågeställningen torde bl. a. följande frågor böra klarläggas: i vilken mån försök kan ersättas med andra metoder vid testning av läkemedel, vid prövning av industrikemikaliers toxicitet, vid testning av den kommersiella industrins produkter, vid framställning av vacciner, samt inom undervisningen vid universitet och högskolor och inom medicinsk forskning över huvud.

I fråga om begränsning av djurförsöken bör det klarläggas bl. a. om detta är möjligt genom förbud mot experiment, som saknar allvarlig medicinsk målsättning eller är företagna i syfte att bevisa redan kända fakta eller då identiska försök utförs i de nordiska länderna. Också möjligheten att på samma sätt som i den danska lagstiftningen förbjuda försök, såvitt de kan ersättas med andra metoder, bör undersökas.

I sistnämnda hänseende har det framgått att bristande information och insikter om alternativa försöksmetoder ofta utgör en bidragande orsak till att sådana inte tillgrips. Frågan om en effektiv informations- och dokumentationsverksamhet förtjänar därför uppmärksamhet i sammanhanget. En möjlighet vore att det, exempelvis i anslutning till någon härför lämpad existerande institution, för ändamålet inrättades en gemensam nordisk informations- och dokumentationscentral, som kunde vara de forskare och institutioner, som ställs inför försöksverksamhet med djur, behjälplig.

Det är uppenbart att det också finns ett behov av undervisning i alternativmetoder för forskare m. fl. som kommer i beröring med djurexperimentell verksamhet. Förslagsvis kunde kanske specialkurser i ämnet anordnas i anslutning till Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg.

Med hänvisning till vad ovan anförts får undertecknade föreslå, att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att företaga en utredning om i vilken utsträckning medicinska m. fl. vetenskapliga experiment med djur kan begränsas bl. a. genom att ersätta sådana med andra försöksmetoder.

Stockholm, Oslo och Helsingfors den 21 april 1978

*Ulla Ekelund (c)*

*Astrid Gjertsen (H)*

*Bertil Jonasson (c)*

*Sinikka Karhuvaara (Kok)*

*Tellervo Koivisto (Sd)*

*Bror Lillqvist (Sd)*

*BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 564)*

## *BILAGA 2*

### **Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över medlemsförslaget**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett medlemsförslag om åtgärder för begränsning av djurförsök. Medlemsförslaget har behandlats vid utskottets möte i Köpenhamn den 4 december 1978 i Stockholm den 23—24 januari 1979.

#### *1. Inledning*

I medlemsförslaget hemställs att,

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att företaga en utredning om i vilken utsträckning medicinska m. fl. vetenskapliga experiment med djur kan begränsas bl. a. genom att ersätta sådana med andra försöksmetoder.

Lagar och förordningar i Norden beträffande djurexperimentell forskning har olika utformning, men stämmer överens på en punkt. Plågsamma djurförsök får sålunda endast komma i fråga om de är nödvändiga ur vetenskaplig synpunkt. Om experiment med djur emellertid anses oundgängliga ur vetenskaplig synpunkt kan forskarna åsamka försöksdjuren hur stora lidanden som helst, framhåller förslagsställarna. I Danmark har genom en nyligen antagen lag experiment med djur förbjudits om likvärdiga resultat kan uppnås med andra metoder.

De tre senaste årtiondena har djurexperimenten tilltagit i omfattning. Förutom inom traditionell läkarvetenskap förekommer djurförsök inom krigs- och kärnkraftsindustrin, rymdforskningen etc. Årligen beräknas omkring 300 miljoner försöksdjur åtgå till experimentverksamhet.

Den danska lagen kan, anser förslagsställarna, ses som ett steg i rätt riktning. Det är en plikt för varje kulturland att begränsa experimenten med levande djur. Lagstiftningen i Norden bör förenhetligas på denna punkt. Redan i dag kan experiment med djur ersättas av andra försöksformer. I Europarådet togs denna problematik upp redan år 1971. Angeläget är att man dels får till stånd en begränsning av djurförsökens antal, dels att ersätta dessa med andra metoder.

Djurförsök förekommer i dag vid test av läkemedel, prövning av kemikaliers giftighet, test av kommersiella produkter, vaccinflamställning och inom den högre undervisningen.

Förslagsställarna anser att man bör överväga att införa (1) förbud mot experiment som saknar allvarlig vetenskaplig syftning, (2) som företas för att bevisa redan kända fakta eller (3) som utförs parallellt i de

nordiska länderna. En gemensam nordisk informations- och dokumentationscentral borde inrättas till hjälp för forskare och institutioner. Undervisning i alternativa metoder bör införas. Denna kan med fördel förläggas till Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg.

## 2. Remissyttranden

Remissyttranden har hittills inkommit från följande myndigheter och organisationer:

### *Nordiska*

Nordiska hälsovårdshögskolan

NORDINFO

Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (NOS-M)

Nordiska läkemedelsnämnden

Nordiska samfundet mot plågsamma djurförsök

Scand-Las (Scandinavian Federation for Laboratory Animal Science)

### *Danmark*

Justitsministeriet

Justitsministeriets dyreforsøgsudvalg

Landsforeningen Forsøgsdyrenes Værn

MEFA, Foreningen af danske Medicinfabrikker

### *Finland*

Jord- och skogsbruksministeriet

Social- och hälsovårdsministeriet

Veterinärmedicinska högskolan

Finlands djurskyddsförening r. f.

Åbo universitet

Uleåborgs universitet, naturvetenskapliga fakulteten

Uleåborgs universitet, medicinska fakulteten

Tammerfors universitet

Statens veterinärmedicinska anstalt

Kuopio högskola

Medicinalstyrelsen

Ålands landskapsstyrelse

Industrins centralförbund

Finlands läkarförbund

Kemiska centralförbundet

Gröna Korset r. f.

### *Island*

Landlæknir



*Norge*

Kirke- og undervisningsdepartementet  
Landbruksdepartementet  
Sosialdepartementet  
Universitetet i Oslo, Det akademiske kollegium  
  Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet  
  Det odontologiske fakultet  
  Det medisinske fakultet  
Universitetet i Bergen, Psykologisk institutt  
  Zoologisk laboratorium  
  Det medisinske fakultet  
  Kirurgisk avdeling  
Universitetet i Trondheim, Avdeling for medisin  
  Norges tekniske høyskole, Institutt for biofysikk  
  Det kongelige norske videnskabers selskab, Museet  
  Norges lærerhøgskole, Avdeling for realfag  
  Norges lærerhøgskole, Avdeling for samfunnsfag  
Universitetet i Tromsø, Fagområdet medisin  
Statens institutt for folkehelse  
Norges almenvitenskapelige forskningsråd  
Norges dyrebeskyttelsesforbund  
Norges medisinalindustri felleskontor

*Sverige*

Försvarets forskningsanstalt  
Socialstyrelsen  
Universitets- och högskoleämbetet  
Medicinska forskningsrådet  
Sveriges lantbruksuniversitet  
Statens veterinärmedicinska anstalt  
Svenska naturskyddsföreningen  
Läkemedelsindustriföreningen

*2.1. Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget**2.1.1. Nordiska*

*Nordiska hälsovårdshögskolan* är positiv till att djurförsöksfrågan utreds också på nordiskt plan. Gemensam nordisk utbildning i alternativa eller kompletterande metoder är motiverad. Tillgång krävs emellertid till laboratorier m. m. som ej finns vid hälsovårdshögskolan, som ej heller besitter särskild kompetens på området. Högskolan är dock beredd att fungera som kursarrangör.

*Scand-Las (Scandinavian Federation For Laboratory Animal Science)* understryker att den konvention som Europarådet arbetar med beträff-

fande försöksdjursanvändning blott till en del berör utbildningsfrågor. För att nedbringa antalet försök borde adekvat utbildning ges till alla personalkategorier som arbetar med dessa, dvs. djurvårdare, laboranter, laboratorieassistenter, forskare och högskolestuderande. I Sverige ges 18 veckors grundutbildning för personalen vid försöksdjursavdelningar. Önskemål om liknande utbildning finns i Danmark, Finland och Norge. Ett aktivt djurskydd påverkas i positiv riktning om försöksdjurspersonalen erbjudes god utbildning. Behovet av djurförsök skulle också kunna bringas ned.

*Nordiska läkemedelsnämnden* finner det angeläget att plågsamma och onödiga djurförsök begränsas mest möjligt. Användningen av djurförsök är dock väsentlig för läkemedelsforskningen. Nya substansers verknings sätt, styrka och biverkningar måste utredas noggrant innan prov på människor inleds. Att till sina verkningar helt okända ämnen skall börja prövas direkt på människor är ej etiskt godtagbart. Om verkningarna på flera av organismens funktioner skall studeras räcker det ej med cell- och vävnadsodlingar eller isolerade organ. Inte bara i Danmark utan även i Norge finns föreskrifter om att djurförsöken om möjligt skall ersättas med andra metoder. I Sverige har etiska nämnder inrättats i syfte att bevaka denna aspekt.

Att det går att åstadkomma en generell redogörelse i vilken utsträckning som djurförsök kan ersättas med andra metoder ställer sig nämnden tvivlande till.

Reglerna för djurförsök bör även i fortsättningen utformas så att rimliga arbetsvillkor tillförsäkras läkande och förebyggande sjukdomsbehandling och därtill knuten forskning och kvalitetskontroll. Att en nordisk informations- och dokumentationscentral skulle få något avgörande inflytande när det gäller att nedbringa antalet djurförsök ställer sig nämnden tvekande till. Nämnden har dock inget att invända mot att en samnordisk utredning genomförs i syfte att klarlägga i vilken utsträckning som djurförsök kan ersättas med andra metoder. Den bör dock inte ske i nämndens regi. I första hand bör man sträva efter en kartläggning av nu gällande bestämmelser.

*Nordiska samfundet mot plågsamma djurförsök* anser att 1972 års djurskyddslag i vad gäller djurförsök legitimerar en hur ovarsam behandling som helst. De etiska aspekterna vid djurförsök måste på ett helt annat sätt än hittills sättas i förgrunden. Att forskarna inte i onödan använder djurförsök är samfundet inte övertygat om.

Ingen övervakningsmyndighet finns i Sverige som har kunskap om och kontrollerar alla experiment som utföres med djur. Ett flertal forskningsanstalter har undantagits från kravet på att söka tillstånd hos Lantbruksstyrelsen, som är övervakningsmyndighet. Genom att varje institution själv svarar för kontrollen av sin egen verksamhet kan det knappast påstås att djurexperimenten minskas till ett minimum. De ekonomiska

invändningar som brukar föras fram mot användningen av djurförsök är inte hållbara. Vissa idag vanliga test — t. ex. LD-50-testet bör tas bort. Denna testmetod utgör en mycket grov uppskattning av ett ämnes grad av giftighet. Möjligheterna att tillämpa resultat från djurförsök på människor torde vara begränsade. Samhället har valt att utföra alla testningar på icke-mänskliga varelser och icke att gå in för att utföra dessa på människor. Människan är ur strikt vetenskaplig synvinkel oftast det lämpligaste experimentobjektet. Medan människan tillmäts ett egenvärde så tilläggs djuren inte detta. Denna avgränsning är felaktig och godtycklig. Djuren har ett egenvärde som inte kan bedömas utifrån människornas behov. Ett gemensamt nordiskt institut för utvecklandet av alternativa experimentmetoder bör etableras. Att utsätta djur för smärta strider mot det demokratiska samhällets grundläggande principer.

I Norden bör man satsa på att utveckla försöksmetoder på alla de områden där djurexperiment förekommer. Detta betyder att varje behandlings- och forskningsmetod som inte omfattar djurförsök bör analyseras. Det kan gälla försök på bakterievävnads- eller cellkulturer.

I en första fas bör sju åtgärder vidtagas:

(1) En expertgrupp bör tillsättas för att tillsammans med internationell expertis utreda möjligheterna till alternativ forskning på alla områden.

(2) Vid redan befintliga institutioner bör enheter för utveckling av alternativa metoder inrättas.

(3) En toxikologisk granskningskommitté bör utses. Nationella och internationella testkrav bör standardiseras.

(4) Särskilt understöd bör ges till forskningsprojekt som arbetar med alternativa metoder.

(5) En samnordisk informations- och dokumentationscentral bör etableras.

(6) Föreskriften om att samtliga läkemedel skall prövas på djur bör avskaffas. Istället bör bästa möjliga vetenskapliga metod föreskrivas.

(7) Undervisningen i biokemi bör ändras till sin uppläggning.

Omedelbart bör förbud mot alla plågsamma djurförsök införas, liksom förbud mot djurförsök på områden där alternativa metoder existerar. Förbud mot experiment som inte har med hälsovård- och sjukvård att göra föreslås liksom för djurexperiment som har samband med kosmetikaframställning.

### 2.1.2. Danmark

*Landsforeningen Forsøgsdyrenes Værn* finner medlemsförslaget vara värt fullt stöd. Föreningen erinrar om den lag som reglerar verksamheten med djurexperiment i Danmark från år 1977. I kommentarerna till denna lag finns synpunkter som föreningen förväntar skall vinna gehör i framtida lagstiftning. På några områden borde djurförsöken kunna ned-

bringas. I undervisningssyfte bör då praktiska resultat redan föreligger försök kunna ersättas med film. Djurförsöken bör vidare kunna samordnas mellan de nordiska länderna genom inrättandet av en gemensam informations- och dokumentationscentral. Alternativa testmetoder bör ges spridning bl. a. genom publicering i läkartidningarna. Kurser i alternativa testmetoder bör erbjudas vid varje universitetsort. Allmänt sett bör den rådande konkurrensmentaliteten ersättas av samarbete.

### 2.1.3. Finland

*Jord- och skogsbruksministeriet* finner medlemsförslaget värt understöd. Förändringar i bestämmelserna på djurskyddsområdet är att föredra. Plågsamma djurförsök bör förbjudas om likvärdiga resultat kan uppnås på andra vägar. För övervakningen av dylika skärpta bestämmelser krävs ökade resurser.

*Veterinärmedicinska högskolan* tillstyrker medlemsförslaget. Fördelen med en samnordisk utredning vore att man därigenom fick till stånd en kartläggning av användningen av försöksdjur samt en bedömning av om djurförsöken kan begränsas. Nya rön som kan bli till omedelbar nytta för enskilda forskare skall dock inte väntas.

*Finlands djurskyddsförening r.f.* erinrar om de stadganden om användandet av djur vid vetenskapliga försök som återfinns i djurskyddslagen från år 1971 och i förordningen om användning av djurförsök från samma år. Bruket av försöksdjur skall anmälas till jord- och skogsbruksministeriets veterinäravdelning. I stor utsträckning är det dock den enskilda forskaren själv som avgör om djur skall utsättas för experiment utan bedövning. Försöksdjursverksamheten i Finland är helt oorganiserad. Ett betänkande från år 1973 i ämnet har ännu ej lett till några påtagliga förbättringar. Medlemsförslaget är betydelsefullt. Identiska djurförsök i de nordiska länderna bör förhindras. Alternativa metoder bör övervägas.

*Statens veterinärmedicinska anstalt* tillstyrker medlemsförslaget.

*Finlands läkarförbund* tillstyrker medlemsförslaget.

*Kemiska centralförbundet* erinrar att det numera krävs allt flera uppgifter om de hälso- och miljörisker, som olika kemiska ämnen och produkter kan ge upphov till. För att få klarlagt vilka dessa är undersöks, ofta genom experiment på djur, ämnens eller produkters toxikologiska, karsinogena, teratogena eller mutageniska egenskaper. Vid dessa försök kan det ibland vara nödvändigt att använda sig av flera djurarter eftersom variationer kan förekomma mellan de olika djurarterna. Om djuren däremot standardiseras kan antalet experimentdjur minskas ned.

Ännu finns inga metoder som kan ersätta djurexperiment vid testning av läkemedel. Statsmakterna bör därför avstå ifrån att införa regler som står i strid med gällande föreskrifter och som kan försvåra eller t. o. m. omöjliggöra läkemedelsundersökningar. Att saken utredes på nordiskt

plan har förbundet ingenting att invända emot. I yttrandet instämmer *Industrins centralförbund*.

*Uleåborgs universitet, naturvetenskapliga fakulteten* stöder i princip medlemsförslaget. Djurförsök som inte direkt tjänar djurfysiologisk, biokemisk eller medicinsk forskning bör begränsas. Samnordisk lagstiftning på området tillstyrkes. Djurexperimentell forskning används emellertid inte enbart för att studera den mänskliga organismens funktioner, utan även för att klarlägga djurens egna funktionsmodeller.

Universitetet anser det vara omöjligt att förbjuda experiment som företages i syfte att bevisa redan kända samband eller som utförs på identiskt lika vis i de nordiska länderna. Att forskare skulle åläggas att på förhand konsultera en onämnd nordisk institution skulle kraftigt begränsa forskningens frihet. Inom forskningen strävar man, redan av ekonomiska skäl, efter att begränsa djurförsökens omfattning. Användning av vävnadsodlingsmetoder blir allt vanligare. Slaktmaterial kan komma till användning vid analys av biokemiska reaktioner. I Finland har man försökt att förebygga plågsamma djurförsök genom bestämmelser i djurskyddslagen. Detta hindrar inte att informationen om alternativa försöksmetoder bör utökas och en nordisk informations- och dokumentationscentral inrättas. Vidare kunde ett samnordiskt kurscentrum övervägas avsett för specialundervisning för forskare som använder sig av djurförsök. Viss verksamhet på området har förekommit inom ramen för Nordiska forskningskurser.

*Uleåborgs universitet, medicinska fakulteten* ansluter sig till uppfattningen att djurförsöken ökat i omfattning. Ett skäl till detta är att i de flesta länder innehåller lagarna bestämmelser om att ämnen som människan kommer i kontakt med skall analyseras beträffande giftighet, irriteringsbenägenhet och allergiframkallande verkningar etc. Varje år tas ungefär 1 000 nya kemiska ämnen i bruk. Att genomföra test av samtliga dessa ämnen är både dyrt och tidskrävande. Genom Ames' mutagena test — bakteriell metod — kan till 90 % cancerframkallande ämnen avslöjas. I medlemsförslaget pekar man på de smärtreaktioner som utlöses vid experimenten. Man får dock inte glömma bort att syftet ibland kan vara att utforska just smärtreaktionerna. Försöksdjuren är vidare mycket känsliga för ljud, ljus, transporter, förändringar i diet etc. Användningen av djur är dyrbar och därför ej godtycklig.

Kvalitetskraven vad beträffar försöksdjur har uppmärksammats på senare tid. I den del som med medlemsförslaget avses att ersätta djurförsök med alternativa metoder tillstyrkes detta. Samtidigt bör försöksdjursituationen i dess helhet kartläggas.

*Ålands landskapsstyrelse* förordar att ersättandet av djurexperiment med alternativa försöksmetoder utreds grundligt. Lagar och förordningar på området bör förenhetligas på nordiskt plan. Den danska föreskriften om att djurförsök förbjudes om samma resultat kan uppnås på

andra vägar bör tjäna som riktmärke. Många djurförsök syftar emellertid inte till, vilket var den ursprungliga avsikten, att minimera mänskligt lidande och maximera hälsan. Resurser bör ställas till förfogande för framtagande av alternativa metoder. Samarbete kan med fördel ske de nordiska länderna emellan.

*Gröna Korset r. f.* hälsar medlemsförslaget med tillfredsställelse. Det lidande som åsamkas försöksdjuren vid experimenten bör begränsas. Likaledes bör beaktas det fysiska och psykiska lidande som försöksdjuren får leva med. Sjuka djur medför felaktiga eller osäkra resultat, vilket i sin tur leder till allt flera experiment. Brister i djurstallarnas planering, förvaring och skötsel av försöksdjur måste avhjälpas. De förslag som framlades för fem år sedan på försöksverksamheten i Finland har inte föranlett några konkreta åtgärder, utom möjligen att vissa kurser anordnats för djurvårdare. Försöksdjurslagstiftningen i Norden bör förenhetligas. Riktpunkten bör vara den danska lagen på området. Etiskt ej försvarbara djurexperiment bör förbjudas. I några avseenden krävs förtydligande av vad som sägs i medlemsförslaget.

Prövningen av läkemedel har låsts till djurförsök. Gifthalten i medicinska preparat testas med hjälp av den s. k. LD-50-metoden. Denna metod anses vara osäker eftersom faktorer som ljud, ljus, temperatur och luftfuktighet också påverkar experimentens utgång. LD-50-metoden syftar till att få fram den dos av ett ämne som ger en 50-procentig dödlighet bland försöksdjuren. Att testa kosmetiska preparat, tvättmedel m. m. genom att droppa preparaten i djurens ögon borde förbjudas.

Vidare anser många forskare att man genom användning av cellkulturer från mänsklig tumörvävnad kan erhålla tillförlitligare resultat än genom djurförsök.

Det bör beaktas som självändamål att genom djurförsök få bekräftat vad man redan vet om mänskliga relationer inför vissa ämnen.

Ett nordiskt institut för utvecklande av alternativa försöksmetoder borde etableras. Ökad undervisning på området bör komma till stånd. Nordiska hälsovårdshögskolan kunde vara en lämplig institution att förlägga denna undervisning till. De frågor som tagits upp i medlemsförslaget är både angelägna och väl motiverade. Kritik mot djurexperimentell forskning framkommer idag inte bara i Norden utan även i England, Frankrike, Västtyskland och Österrike.

#### 2.1.4. Norge

*Norges almenntvitenskapelige forskningsråd (NAV)* erinrar om att frågan om lagstiftning och offentlig kontroll av djurförsök utgjorde ett huvudtema vid årsmötet med Scandinavian Federation for Laboratory Animal Science (Scand-LAS) i Kuopio år 1975. Det förhåller sig dock så att inte bara Danmark utan även Norge har föreskrifter, vars innebörd är att tillåtelse till djurförsök inte kan ges om dessa kan utföras

med hjälp av cell-, vävnads- och organkulturer. Löpande kontroll av vad försöksdjuren användes till förekommer.

NAVF inrättade år 1974 en särskild försöksdjurskommitté med uppgift att värdera alla anslagsansökningar beträffande forskningsprojekt vid vilka djurförsök väntas förekomma. Inom OECD försiggår vidare ett systematiskt arbete med att pröva alternativa försöksmetoder. Anordnandet av specialkurser i alternativa försöksmetoder tillstyrkes. Information om försöksdjursverksamheten behöver byggas ut. Inrättandet av en nordisk informationscentral tillstyrkes. Scand-LAS gör en god insats på området, men har alltför dålig ekonomi. Vidare bör ledare med vetenskaplig bakgrund anställas vid samtliga större forskningsinstitutioner och djurtekniker utbildas.

*Norges dyrebeskyttelsesforbund* tillstyrker gemensamma nordiska regler — i linje med de danska och norska — när det gäller påbudandet av användningen av alternativa försöksmetoder. En nordisk samordningscentral på området tillstyrkes.

*Oslo universitet, Det odontologiske fakultet* menar att förslagsställarna förbigått viktiga punkter i gällande norska föreskrifter. Djurförsök som saknar allvarlig mening utförs knappast vid norska universitet. Ej heller försök som syftar till att bevisa redan kända fakta. En centraliserad registrering av samtliga forskningsförsök är knappast resursbesparande när det gäller försöksdjur. Förbättrad internordisk kommunikation mellan forskare vore en bättre och mera framkomlig väg att gå. Behov av förbättrad undervisning på området föreligger.

*Oslo universitet, zoologisk laboratorium* stöder medlemsförslaget. Den åsyftade utredningen bör dock innefatta inte blott medicinare och veterinärer utan också farmaceuter, zoologer m. fl. berörda yrkesgrupper.

*Universitetet i Trondheim, Det Kongelige norske vitenskapers selskap, museet* erinrar om att försök med djur består av två huvudgrupper. Den ena kategorien avser försöksdjurens marginella överlevnadsförmåga, den andra forskning om djurets egen normala fysiologiska funktion. En samnordisk utredning tillstyrkes. Detta förordar även *avdelingen för medicin, Universitetet i Trondheim, Universitetet i Trondheim, Norges lærerhøgskoles avdelinger for realfag og samfunnsfag* tillstyrker båda medlemsförslaget.

### 2.1.5. Sverige

*Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ)* erinrar om den av Europarådet tillsatta arbetsgruppen vilken förbereder en konvention om användningen av levande djur i experimentellt syfte. I denna grupp medverkar Danmark, Island, Norge och Sverige, varför gemensamma nordiska insatser — och då även inkluderande Finland — borde kunna komma till stånd. Till buds stående möjligheter till samordning av lagstiftningen i Norden bör beaktas. Antalet djurexperiment bör kunna ned-

bringas genom nordiskt samarbete. Samarbete mellan Sverige, Finland och Norge har t. ex. inletts beträffande bruket av apor vid statens bakteriologiska laboratorium i Stockholm.

*Svenska naturskyddsföreningen* understryker att vid de djurexperiment som åsyftas i medlemsförslaget man i första hand bör använda för ändamålet särskilt uppfödda djur. Att rhesusapor och andra apor fångas i djurexperimentellt syfte finner föreningen angeläget att begränsa. Naturskyddsföreningens ansvarsområde begränsas till den vilda faunan och florán samt den yttre miljón. Föreningen saknar mot denna bakgrund möjlighet att bedöma huruvida det av djurskyddsskäl finns anledning att begränsa djurförsöken. Så länge inte vildfångade djur användes finns inget att invända mot verksamheten ur naturskyddssynpunkt.

## 2.2. Remissinstanser som ställer sig tveksamma eller som avstyrker medlemsförslaget

### 2.2.1. Nordiska

*Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (NOS-M)* stöder grundtanken i medlemsförslaget, dvs. att minska antalet djurförsök och att försök skall utföras på sådant sätt att djuren utsätts för minsta möjliga smärta och obehag. I medlemsförslaget aktualiserade frågeställningar har emellertid både etablerats och utretts förut. Inte bara i Danmark utan också i Norge och Sverige utövas kontroll av användningen av djur i experimentsyfte. Medlemsförslaget avstyrkes.

### 2.2.2. Danmark

*Justitsministeriet* och dess *dyreforsøgsudvalg* erinrar om lagen från år 1977 om djurförsök. Denna har haft en begränsande effekt på användningen av djurförsök. Vävnadskultur- och andra in vitro metoder har kommit i förgrunden. I en del fall kan dock de alternativa försöksmetoderna inte användas eftersom vissa vävnader och organ reagerar på annorlunda sätt om de omplanteras i en konstgjord miljö. Nervväv kan t. ex. inte framställas via vävnadskulturer. Man kan vidare hysa betänkligheter mot att metodcensur skall utövas vis-à-vis forskningen. Sammanfattningsvis ser udvalget med tveksamhet på undervisningen i alternativa försöksmetoder och är mot denna bakgrund också kritisk till den i medlemsförslaget förordade utredningen.

*MEFA, Foreningen af danske Medicinfabrikker* finner det svårt att hindra att ett ökande antal försöksdjur underkastas experiment, då kraven på kontroll av ämnens giftighet blir allt större. I samma riktning verkar myndigheternas krav på dokumentation. Svenska myndigheter har på sistone infört ännu högre krav som medfört en fördubbling av åtgången på försöksdjur. Alternativa metoder är ofta långt billigare än experiment med intakta djur.



### 2.2.3. Finland

*Åbo universitetet* anser det omöjligt att helt ersätta djurförsöken med alternativa metoder. Vissa typer av problem t. ex. läkning av frakturer eller sår måste studeras med hjälp av djurförsök. Ur etisk synpunkt är människan mindre lämplig som försöksobjekt. Det är vidare omöjligt att föreställa sig att behandlingsmetoder kommer till användning på människor som inte blivit föremål för testning på försöksdjur. Att förebygga smärtor och onödigt lidande är därvid naturligt. Att försök vid vilka djur kommer till användning skulle underkastas förkontroll förefaller överflödigt. Det som åsyftas i medlemsförslaget kan istället uppnås via bättre utbildning för djurskötare, information om djurskydd samt förbättrade förhållanden i djurstallarna.

*Tammerfors universitet* erinrar om att man inom forskningen har kunskap om de s. k. alternativa metoderna. Den föreslagna nordiska utbildningen förefaller därför inte vara nödvändig. Också vid användningen av de alternativa metoderna måste försöksdjur offras. I och för sig kunde kontrollen av försöksdjursverksamheten vara mer sträng och reglerad. Inrättandet av regionala etiska försöksdjurskommittéer har övervägts. Enhetlighet i Norden på detta område kan dock uppnås även utan lagharmonisering. Brister i försöksdjursverksamheten kan avhjälpas genom koordinerad samnordisk utbildning, som dock ej bör koncentreras till en enda plats.

*Kuopio högskola* understryker, att djurförsöken är nödvändiga för utvecklandet av medicinen. Ett problem är att forskarna ofta saknar djurexperimentella kunskaper. I hela Finland finns det inte en enda tjänst inom detta område, trots att verksamheten är relativt omfattande. Inom ramen för Nordiska forskarkurser har dock problemen som berör djurexperiment tagits upp. Medlemsförslaget avstyrkes.

*Medicinalstyrelsen* understryker, att läkemedels effekter inte kan bedömas utan studier på levande organismer. Enligt nu gällande uppfattning skall dylika undersökningar genomföras innan läkemedlen används av människor. Risk kan annars föreligga för oanade skadeverkningar. Föreskrifter finns om att tillräckliga prekliniska undersökningar skall genomföras innan tillstånd ges för användning eller försäljning. I mycket liten skala kan djurförsök idag ersättas med andra metoder, t. ex. undersökningar på isolerade organ eller på vävnadskulturer. Skulle möjligheterna att använda djurförsök begränsas betyder detta att tidsrymden innan ett läkemedel kan tas i bruk förlängs. Uppkomsten av nya vårdmetoder försvåras därmed. Risker för skadliga biverkningar från läkemedel ökar. För att undvika onödiga djurförsök kan man ännu mer än tidigare se till att djurmaterialet övervakas. Forskningsplaner kan bedömas av en oberoende forskningsgrupp. I yttrandet instämmer *social- och hälsovårdsministeriet*.

### 2.2.4 Island

*Landlæknir* önskar avvakta det arbete som bedrivs inom Europarådets ram.

### 2.2.5. Norge

*Landbruksdepartementet* erinrar om att det i norsk djurskyddslag förutsätts att djurförsök skall begränsas. Om alternativa metoder finns att tillgå skall de utnyttjas. Ej heller får flera försöksdjur än nödvändigt användas och de bör vara i god kondition. Mindre försöksdjur som kaniner och gnagare föds upp vid större forskningscentra, men inte katt och hund. Sistnämnda kategorier tillhandahålles på godtycklig väg. En konvention i Europarådets regi håller på att utarbetas, varför nya, på nordisk plan utarbetade, föreskrifter inte ter sig ändamålsenliga.

*Statens institutt for folkehelse* erinrar också om Europarådets kommande konvention om bruket av djur till vetenskapliga och industriella ändamål. Medlemsförslaget avstyrkes. Att bruket av alternativa metoder begränsas av brist på information om dessa ställer sig institutet tveksamt till.

*Kirke- og undervisningsdepartementet* erinrar om att man vid samtliga universitet bedriver försök med djur. Dylika försök strävar man efter att begränsa så mycket som möjligt. De får endast genomföras om andra likvärdiga metoder ej står till buds. Att en särskild utredning om begränsning av djurförsök genomförs kan departementet inte tillstyrka.

*Universitetet i Oslo, Det akademiske kollegium* framhåller, att de regler som gäller i Norge om djurförsök synes vara lika stränga som de som gäller i Danmark. Användningen av försöksdjur bör minskas ned så mycket som möjligt, men detta bör inte föranleda en ytterligare skärpning av gällande föreskrifter. En nordisk utredning torde knappast medföra att den i medlemsförslaget önskade reduktionen av antalet djurexperiment kommer till stånd.

*Oslo universitet, Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet* framhåller att djurförsöken utföres dels för att studera djuren och deras reaktioner, dels som modellförsök i anknytning till humanmedicinsk forskning. Ämnesmässiga och etiska konflikter kan här komma att uppstå. Gällande nordiska bestämmelser på området torde vara adekvata. Valet av forskningsmaterialet kan knappast göras av andra än forskarna själva. Försök som genomföres genom cell-, vävnads- och organkulturer kan ge nyttig delinformation, men utgör inte alternativ till studiet av hela organismer. Ett intakt djur är något annat än summan av de enskilda cellerna. Behov av ytterligare skärpning av reglerna föreligger knappast. Att en samlad översikt och ett samstämmigt regelverk i Norden skulle få stor ämnesmässig och etisk tyngd kan dock inte uteslutas.

*Oslo universitet, Det medisinske fakultet* anser att norska regler är stränga när det gäller att förbjuda djurförsök om andra metoder står till buds. I samtliga nordiska länder förekommer regler som syftar till att begränsa djurförsökens omfattning. Redan de kostnader som är förbundna med dessa medverkar till att begränsa deras omfattning. Kurser ges om problem som sammanhänger med djurförsök i samtliga nordiska länder.

*Oslo universitet, Psykologisk institutt* upplyser att man vid beteendevetenskapliga studier inte kan utnyttja s. k. alternativa metoder. Merparten av dessa försök måste utföras på råttor. Sakkunskapen beträffande vård och skötsel av försöksdjuren bör utökas.

*Universitetet i Bergen* finner få fördelar vara förknippade med den föreslagna utredningen.

*Universitetet i Bergen, medisinsk fakultet* framhåller att djurförsök ej får företagas i onödan, utan att dessa så långt som möjligt bör ersättas med alternativa försöksmetoder. En nordisk utredning avstyrkes.

*Universitetet i Tromsø* erinrar om att Norges almenvitenskapelige forskningsråd har tillsatt en försöksdjurskommitté. Därmed är behovet täckt för Norges del när det gäller strävandena att minska ned antalet djurförsök.

*Universitetet i Trondheim, Norges tekniske høyskole* ställer sig tveksamt till medlemsförslaget.

#### 2.2.6. Sverige

*Försvarets forskningsanstalt (FOA)* finner tre huvudtankar i medlemsförslaget. För det första att förslagsställarna anser att det förekommer djurförsök i syfte att bevisa redan kända förhållanden. FOA anser för sin del att det inte är ofta som man finner helt identiska försök. Enligt internationell praxis krävs också att tre av varandra oberoende laboratorier nått fram till samma resultat innan forskningen skall anses ha passerat hypotesstadiet.

Vidare sägs i medlemsförslaget att bristande insikter om alternativa försöksmetoder utgör en av orsakerna till att forskarna inte använder sig av dessa. Därför skulle inrättandet av en gemensam nordisk dokumentationscentral vara av värde. Forskningsanstalten påpekar att det första som görs när en forskare tar sig an ett nytt problemområde är att läsa in den aktuella litteraturen. Att inrätta en särskild nordisk informationscentral måste därför uppfattas som en nedvärdering av forskarnas möjligheter till utblick över och kunskaper om respektive arbetsfält.

För det tredje föreslås i medlemsförslaget att djurförsök förbjuds i sådana fall då alternativa metoder kan komma till användning. Med alternativa metoder avses vanligen användningen av vävnads- och cellodlingar, men dessa kan inte i alla avseenden ersätta försök på intakta djur. Levande organismer betår därtill inte enbart av cell- och vävnader utan även av ett finförgrenat och effektivt system av arbetsfördelning

och samverkan mellan de ingående elementen. Störningar i dessa system måste självfallet studeras genom användning av intakta djur. Av kroppens mer än hundra olika celler kan blott ett fåtal odlas: t. ex. gliaceller från hjärnan, bindvävsceller, leverceller m. fl. Däremot kan nerv-, muskel-, njur-, tarm- och blodbildande celler ej oldas och ej heller studeras utanför den levande kroppen annat än under kort tid och i dåligt skick. Sammafattningsvis skulle det i medlemsförslaget förordade påbudandet av alternativa försöksmetoder kunna medföra en olycklig begränsning av de viktigaste förutsättningarna för medicinskt framåtskridande.

*Socialstyrelsen* understryker, att det ligger i sakens natur att vetenskapliga experiment på djur i likhet med andra former av tvång medför ofrihet, rädsla, smärta och obehag. Dessa försöks berättigande ifrågasattes därför från tid till annan. Emellertid talar all erfarenhet för att forskarna är medvetna om problematiken och aktivt strävar efter att minimera de obehag som ofta är följden av dylika försök. Såväl djurskyddshänsyn som ekonomiska faktorer talar för ett sådant synsätt.

Den differens som förslagsställarna anser föreligga i lagstiftningshänseende mellan å ena sidan Danmark och å andra sidan de övriga nordiska länderna blir mot denna bakgrund illusorisk. Vad själva sakfrågan gäller är vilken nedprutning av uppställda kunskaps- och säkerhetskrav som kan medges. Enligt socialstyrelsens uppfattning är djurexperiment nödvändiga då de alternativa försöksmetoderna sällan ger likvärdiga resultat. Sistnämnda metoder har sitt värde men främst som komplement. I den mån ny forskningsteknik framkommer torde denna snabbt komma till användning. Beträffande den utredning som föreslås i medlemsförslaget anser styrelsen att man inte skall knyta överdrivna förhoppningar till den.

*Medicinska forskningsrådet* anser att medlemsförslaget inte bör föranleda någon åtgärd från Nordiska rådets sida.

*Sveriges lantbruksuniversitet* erinrar om att samtliga lokaler som används för försöksdjur skall godkännas ur djurskyddssynpunkt av lantbruksstyrelsen. Ett antal djurförsöksetiska kommittéer har inrättats. Frågan om alternativa försöksmetoder är även föremål för uppmärksamhet inom Europarådet. Mot denna bakgrund synes det som om ytterligare initiativ på området ej är av nöden påkallade.

*Statens veterinärmedicinska anstalt* understryker, att såväl etiska som rationella hänsyn talar för att alternativa metoder kommer till användning när så är möjligt. Etiska kommittéer har tillsatts för att övervaka utvecklingen på området. Europarådet behandlar frågan varför något särskilt nordiskt initiativ inte synes vara nödvändigt.

*Läkemedelsindustriföreningen* erinrar om att användningen av djurförsök är reglerad genom lag och förordning. Oskadlighetstester och kvalitetskontroller måste genomföras enligt bestämda mallar. Kan dessa tester ändra form och antalet djurförsök nedbringas så är det positivt. I

avvaktan på Europarådets kommande konvention ställer sig föreningen tveksam till en samnordisk utredning. Eventuellt kan dock ett informationscentrum på området utgöra ett viktigt komplement vid den litteratursökning som idag pågår. En aktiv undervisning i försöksdjursfrågor efterlyses.

2.3. *Remissinstanser som avstår från att yttra sig eller som inte tar ställning.*

#### 2.3.1 *Nordiska*

*NORDINFO* anser sig sakna kompetens att yttra sig över medlemsförslaget som avser själva forskningsprocessen och inte förmedlingen och koordineringen av forskningsresultat mellan de nordiska länderna.

#### 2.3.2. *Norge*

*Norges medisinalindustris felleskontor* påpekar att användningen av djurförsök i Norge i dag regleras genom föreskrifter, vilka är stränga. Krav finns på godkännande från Forsøksdyrutvalgets sida vad beträffar uppläggning, varaktighet, djurart, djurhållning samt personalens kvalifikationer. Om cell-, vävnads-, eller organkulturer kan användas ges ej tillåtelse till djurförsök. På en rad områden har djurförsöken ersatts av biokemiska/enzymatiska metoder. Vid vissa stadier inom forskningsprocessen är man emellertid fortsatt tvingad att använda sig av försöksdjur.

### 3. *Bestämmelser angående djurförsök*

#### 3.1 *Danmark*

*Lov om dyreforsøg (Lov nr 220 af 18 maj 1977)*

Användning av ryggradsdjur vid biologisk forskning eller sjukdomsbekämpning får, om den är förbunden med smärta eller annat lidande för djuren, bara ske efter tillstånd från justitieministeriets djuruskott. Bestämmelserna avser även psykologisk forskning om denna kan antas medföra lidande för försöksdjuren.

Tillstånd för att utföra djurförsök ges endast till namngivna personer vars utbildning m. m. kan anses garantera att försöken utföres på försvarligt sätt. Tillstånd ges inte för längre tid än fem år i taget.

Vid varje försök skall användas dels ett så i utvecklingskedjan så lågt stående djur som möjligt, dels får ej heller användas fler djur än nödvändigt.

Om cell-, vävnads- eller organkulturer eller andra metoder kan antas vara lika välägnade får djurförsök ej komma i fråga.

I undervisningssyfte får djurförsök endast utföras vid universitet eller andra högre undervisningsanstalter.

Operativa ingrepp, fysisk eller psykisk påverkan som kan anses förbunden med smärta får endast ske när djuren är lokalt eller universellt bedövade. Undantag från dessa föreskrifter kan medges i vissa fall.

Tillstånd som djur försättes i och som är onormala eller förbundna med smärta skall man försöka mildra så mycket som möjligt.

Ett djurförsöksutskott bestående av åtta personer tillsättes av justitieministern.

Denna lag trädde i kraft den 1 januari 1978. Lagen gäller ej för Grönland och Färöarna.

### 3.2. Finland

*Djurskyddslag (nr 91 av den 27 januari 1971). Förordning nr 334 om användning av djur vid vetenskapliga experiment*

Djurexperiment som medför smärta eller plåga får endast utföras med hänsyn till djurs eller människors hälsovård, som ett led i vetenskaplig forskning eller i undervisningssyfte om så oundgängligen kräves.

Bedövning skall användas. Experimentet får utföras av legitimerad veterinär, läkare eller av person med annan utbildning som befinnes ändamålsenlig av tillsynsmyndighet.

Experiment med djur skall i förväg anmälas till jord- och skogsbruksministeriets veterinäravdelning.

Djuren skall ej åsamkas onödigt lidande. Med vetenskapligt djurexperiment avses åtgärd vid vilken användning av djur är oundviklig av hänsyn till människors eller djurs hälsa, eller p. g. a. vetenskaplig forskning.

### 3.3 Norge

*Foreskrifter om biologiske forsøk med dyr (fastsatt av Landbruksdepartementet 22 desember 1977)*

Biologiska försök med djur får ej genomföras utan tillstånd av försöksdjursutskottet. Särskilt tillstånd behövs för försök som kan medföra smärta.

Tillåtelse ges om syftet med försöket är att öka vetandet, pröva en hypotes eller framställa och kontrollera en produkt.

Om försök kan utföras med hjälp av cell-, vävnads-, eller organkulturer skall så ske.

Tillstånd att genomföra djurförsök ges till för djurförsök godkänd avdelning som ledes av en högskoleutbildad person.

Årlig rapport om djurförsökens omfattning och inriktning avges till försöksdjursutskottet.

Flera djur än nödvändigt får ej komma till användning. Lidandet bör minimeras.

Vid försök som kan medföra smärta ges bedövning.

### 3.4. Sverige (regeringens proposition 1978/79:13).

Lagbestämmelserna beträffande djurförsök syftar till att begränsa och kontrollera dessa. I princip skall endast djur som fötts upp till djurförsök få användas till detta ändamål.

Tillstånd till destinationsuppfödning ges av lantbruksstyrelsen.

Etiska nämnder för djurförsök inrättas i varje högskoleregion.

En central nämnd för försöksdjursfrågor inrättas som ett rådgivande och samordnande organ. Nämnden skall verka för minskad användning av djurförsök.

Lagen skall träda i kraft 1 juli 1979.

En ökad satsning på alternativa och kompletterande åtgärder görs.

#### 4. *Utskottet*

Medlemsförslaget om åtgärder för begränsning av djurförsök har remitterats till ett betydande antal myndigheter och organisationer i de nordiska länderna. Den bild som framträder i det femtiotal remissvar som föreligger är emellertid inte enhetlig. Skäl anförs för och emot de åtgärder som förordas i medlemsförslaget i syfte att begränsa antalet djurförsök och ersätta dessa med alternativa försöksmetoder, dvs. prov som genomföres genom cell-, vävnads- och organkulturer.

I medlemsförslaget framhålls, att i den danska lagstiftningen föreskrives att djurförsök ej får komma i fråga om likvärdiga resultat kan förväntas bli uppnådda genom användning av alternativa försöksmetoder.

Norska föreskrifter på området innehåller likaledes bestämmelser som syftar till att begränsa användningen av djurförsök. I Sverige träder lagbestämmelser av i huvudsak samma innebörd i kraft den 1 juli 1979.

Utskottet ställer sig positivt till grundtanken i medlemsförslaget. Allt bör således göras för att minska antalet djurförsök samt för att försöken utföres på sådant sätt att djuren utsätts för minsta möjliga smärta och obehag. Detta önskemål måste emellertid vägas mot de grundläggande krav som gäller t. ex. vid provning av läkemedel och andra kemiska ämnens effekter. Nya substansers verkningar, biverkningar och styrka måste enligt gällande föreskrifter i de nordiska länderna noga kartläggas innan prov inledes på människor. Att läkemedel vars verkningar är helt okända skulle provas direkt på människor kan ej anses vara etiskt godtagbart.

För att läkemedels effekter på organismernas funktioner skall kunna studeras räcker det ej med prov via cell- och vävnadsodlingar eller isolerade organ. Nyttig delinformation kan i och för sig erhållas på detta sätt om läkemedels eller kemiska ämnens verkningar, men eftersom ett intakt djur är mer än summan av de enskilda cellerna utgör de alternativa metoderna i många fall ej godtagbara alternativ till djurförsök. Därtill kommer att muskel-, nerv-, njur-, tarm- och blodbildande celler ej kan odlas och inte heller studeras utanför den levande kroppen annat än under kort tid och i dåligt skick. Enligt gällande uppfattning skall utprovning av läkemedel göras på djur innan användning på människor kommer i fråga. Huruvida man i framtiden bör överväga att ersätta gällande föreskrifter om djurförsök med regler om försök genomförda enligt bästa vetenskapliga metod har utskottet för närvarande svårt att uttala sig om.

Utskottet har uppmärksammat, att tester utförs på djur också i syfte att prova ut kosmetiska preparat. Dessa försök är ofta förenade med plåga och påfrestningar för försöksdjuren. Den motivering som anförs för att använda försöksdjur inom medicinen kan enligt utskottets bestämda uppfattning ej åberopas för att använda djurförsök inom den kosmetiska industrin.

Antalet djurförsök bör kunna nedbringas genom att adekvat utbildning erbjudes de olika personalkategorier som arbetar därmed, t. ex. djurvårdare, laboranter, laboratorieassistenter, forskare och högskolestuderande. Likaså bör brister i djurstallarnas planering kunna avhjälpas, förvaring och skötsel av försöksdjur kunna förbättras. Experiment som utförs på sjuka försöksdjur kan medföra felaktiga eller osäkra resultat. Också den känslighet som försöksdjuren uppvisar för ljud, ljus, transporter, förändringar i dieten etc. kan påverka resultaten av experimenten.

Att utföra experiment med djur är förenat med betydande kostnader. Också ekonomiska skäl talar sålunda för att så få djur som möjligt utsättes för experiment. Nordisk förprovning av vilka metoder som får komma till användning vid testning av medicinens eller kemiska ämnens verkningar skulle medföra onödigt tidsutdräkt, men kan också av andra skäl vara mindre önskvärt. Etablerandet av etiska nämnder eller kommittéer på försöksdjursområdet torde utgöra en garanti för att vetenskapligt omotiverade eller på annat sätt olämpliga försök ej kommer till stånd. Syftet med medlemsförslaget synes ha uppnåtts genom gällande eller kommande lagstiftning på försöksdjursområdet i de nordiska länderna. Därför är ett initiativ på nordiskt plan ej motiverat för närvarande.

Spridningen av informationen om de alternativa metoderna borde kunna effektiviseras exempelvis via publicering av artiklar i vetenskapliga tidskrifter.

Under hänvisning till vad som ovan anförts hemställer utskottet

att Nordiska rådet inte måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Stockholm den 23—24 januari 1979

*Liv Andersen (A)*

*Asbjørn Haugstvedt (Kr.F)*

Förman

*Tyra Johansson (s)*

*Marit Løvvig (H)*

*Petter Savola (K)*

*Bernhardt Tastesen (S)*

*Erling Dinesen (S)*

*Svava Jakobsdóttir (Ab)*

*Bror Lillqvist (Sd)*

*Jan-Ivan Nilsson (c)*

*Anna-Greta Skantz (s)*

*Raino Westerholm (Skl)*

BILAGA 3, I efterhand inkommet yttrande (se supplementband, s. 625)



## Medlemsförslag

### om nordiskt samarbete om lättläst (LL) litteratur

(Väckt av Eric Carlsson, Elsi Hetemäki-Olander, Karl-Erik Häll, Sture Palm, Olof Palme, Ingrid Sundberg och Per Olof Sundman)

Att läsa är för många förenat med svårigheter. Dessa svårigheter förstärks av att de människor som drabbats av störningar i sin språkliga utveckling ofta blir isolerade.

Man har på olika sätt försökt definiera och avgränsa de grupper som behöver lättläst (LL) litteratur. I första hand har LL-böcker producerats för handikappade av olika slag och för barn och ungdom som lider av ordblindhet. Det kan emellertid konstateras, att all LL-litteratur som produceras läses av många flera än de som tillhör de egentliga målgrupperna. I synnerhet har den LL-litteratur som är nyproducerad, d.v.s. inte är omskrivning och bearbetning av tidigare utgivna böcker, en publik i läsovana människor i olika åldrar. Den används också inom invandrarundervisningen.

Arbetet med lättlästa böcker ser idag helt olika ut i de nordiska länderna.

I *Danmark* finns "Arbejdsgruppen for litteratur til læsehæmmede unge og voxne", som framförallt fungerar som förmedlare av kontakt mellan författare, bildkonstnärer, målgrupperna och intresserade producenter.

I *Finland* har Skolans specialtjänst producerat sju barn- och ungdomsböcker med ca 20 sidor storstilt text som gradvis blir svårare.

I *Island* har man också gjort försök med utgivning av böcker för läshämmade. Det har hittills i huvudsak varit fråga om översättningar, men Islands författarförbund har även försökt få fram medel till utbildning av författare när det gäller LL-litteratur. På förslag från bl. a. lärare, som arbetar med utvecklingsstörda barn, har man nu beslutat att bilda en arbetsgrupp för att samordna de initiativ som tagits på olika håll.

I *Norge* publicerades i december 1976 en offentlig utredning med titeln "Litteratur og bibliotekstjeneste for funksjonshemmede". Där föreslås dels statsstöd för produktion av storstilta böcker och LL-litteratur, dels ett gemensamt råd för litteratur för funktionshämmede.

I *Sverige* leds arbetet med LL-böckerna av en arbetsgrupp vid skolöverstyrelsen. Den har till uppgift att tillsammans med läsare, författare, bildkonstnärer, förlag m. fl. ta initiativ till och stimulera en utgivning av LL-böcker för vuxna.

Även på nordiskt plan finns visst samarbete vad gäller lättlästa böcker. Detta samarbete inleddes genom en konferens i Stockholm 1972. Arbetet har följts upp med bl. a. en konferens i Geilo 1976. Denna behandlade litteratur dels för språkminoriteter, dels för funktionshämmande. Vid konferensen tillsattes en arbetsgrupp för samnordiskt arbete för litteratur till funktionshämmande barn.

Det mest omfattande samnordiska seminariet anordnades i Kungälv 1977. Seminariet innebar främst en inventering av ståndpunkter och en redovisning av hittillsvarande erfarenheter. Konferensen fann det mycket väsentligt att samarbetet på den lättlästa litteraturens område utökades och tillsatte därför en samnordisk arbetsgrupp.

Gruppen avser att koordinera sitt arbete med den ovan nämnda Geilogruppen. Ett nytt seminarium har hållits i Kungälv i juni 1978, särskilt inriktat på litteratur för funktionshämmande. Dessutom planeras en nordisk kampanj om lässvårigheter, som avser att skapa större förståelse för de problem det innebär att inte kunna läsa och att ge upplysning om var den icke-läskunnige kan söka hjälp. Kampanjen skall riktas dels till allmänheten, inklusive människor med lässvårigheter, dels till förmedlare av olika slag (utbildningsinstitutioner, myndigheter etc.).

Ett problem i det nordiska samarbetet rörande lättläst litteratur är att inte någon av de personer som arbetat med LL-utgivning har haft detta som huvudsaklig arbetsuppgift. Därför har det saknats tillräcklig kapacitet för det utvecklingsarbete som ett nordiskt samarbete innebär. För att skapa mer kontinuitet och effektivitet i arbetet med LL-litteratur i Norden skulle det vara värdefullt om en permanent nordisk kommitté tillsattes. En sådan nordisk kommitté skulle ha till uppgift att hålla kontakt med och förmedla information till och mellan de olika arbets- och aktionsgrupperna, såväl nationella som nordiska samt initiera de kontakter som de nationella grupperna inte själva tar. Vidare skulle kommittén förmedla information om respektive länders LL-utgivning till intresserade förlag och medverka vid arrangerandet av nordiska konferenser och kurser.

Alla som på ett eller annat sätt fått en närmare kontakt med LL-böckerna, antingen det rör sig om läsare eller producenter av litteratur för barn eller vuxna, är eniga om att det rör sig om ett stort och viktigt arbetsfält. Men det krävs stora insatser av t. ex. forskare, författare, bildkonstnärer, förlag och bibliotek, om de läshämmades behov av böcker skall kunna tillgodoses på ett tillfredsställande sätt. Inte minst krävs det betydande ekonomiska insatser på många håll. Genom ett mera planmässigt nordiskt samarbete på det här området skulle de resurser som på olika håll i Norden idag ställs till LL-arbetets förfogande kunna utnyttjas mer effektivt och komma människor i hela Norden med lässvårigheter till godo.

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställas att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att

1. ställa medel till förfogande, dels för regelbunden konferens- och seminarieverksamhet på LL-litteraturens område, dels som projektstöd till författare, illustratörer m. fl. för LL-studier och/eller LL-produktion och dels för forsknings- och utvärderingsprojekt.
2. tillsätta en nordisk kommitté för LL-litteratur.

Stockholm och Helsingfors den 14 augusti 1978

*Eric Carlsson (c)*

*Elsi Hetemäki-Olander (Kok)*

*Karl-Erik Häll (s)*

*Sture Palm (s)*

*Olof Palme (s)*

*Ingrid Sundberg (m)*

*Per Olof Sundman (c)*

*BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 628)*

## *BILAGA 2*

### **Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget**

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om nordiskt samarbete om lättläst litteratur. Förslaget har behandlats vid möte den 18 september och den 27 november 1978 samt den 17—18 januari och den 19 februari 1979.

#### *1. Medlemsförslaget*

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att 1) ställa medel till förfogande dels för regelbunden konferens- och seminarieverksamhet på den lättlästa litteraturens område, dels som projektstöd till författare, illustratörer m. fl. för studier och/eller produktion på området, dels för forsknings- och utvärderingsprojekt samt 2) tillsätta en nordisk kommitté för lättläst litteratur. För att de läshämmandes behov av böcker skall kunna tillgodoses på ett tillfredsställande sätt, krävs det enligt förslagsställarna stora, inte minst ekonomiska insatser. Förslagsställarna menar att genom ett mera planmässigt samarbete på området skulle de resurser som på olika håll i Norden idag ställs till förfogande för arbetet med lättläst litteratur, kunna utnyttjas mer effektivt och komma människor i hela Norden med lässvårigheter till godo. Den föreslagna kommittén skulle ha till uppgift att hålla kontakt med och förmedla information till och mellan de olika arbets- och aktionsgrupperna, såväl nationella som nordiska samt initiera de kontakter som de nationella grupperna inte själva tar. Kommittén skulle vidare förmedla information om respektive länders utgivning av lättläst litteratur till intresserade förlag och medverka vid arrangerandet av nordiska konferenser och kurser.

#### *2. Remissyttrandena*

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

Nordiska rådets social- och miljöutskott  
 Nordiska nämnden för handikappfrågor

#### *Danmark*

Ministeriet for kulturelle anliggender  
 Undervisningsministeriet  
 Direktoratet for folkeskolen, folkeoplysning, seminarier m. v.  
 Bibliotektilsynet  
 Danmarks Biblioteksforening

Dansk Forfatterforening  
 Den danske Forlæggerforening  
 Landsforeningen af Læsepædagoger  
 De samvirkende Invalideorganisationer

#### *Finland*

Skolstyrelsen  
 Finlands biblioteksforening  
 Finlands svenska författareförening r.f.  
 Suomen kirjailijaliitto r.y. (Finlands författareförbund)  
 Lapsi-invalidien koulusäätiö (Skolstiftelsen för handikappade barn)  
 Kehitysvammaliitto-Förbundet utvecklingshämning r.y.

#### *Norge*

Kirke- og undervisningsdepartementet  
 Skoleavdelingen  
 Norsk kulturråd  
 Norsk språkråd  
 Statens bibliotektilsyn  
 Den norske forfatterforening  
 Norsk bibliotekforening  
 Ungdomslitteraturens forfatterlag

#### *Sverige*

Socialstyrelsen  
 Statens handikappråd  
 Skolöverstyrelsen (SÖ)  
 Kulturrådet  
 Sveriges allmänna biblioteksforening  
 Svenska bokförläggareföreningen  
 Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd (KLYS)  
 Riksförbundet Hem och skola (RHS)  
 Handikappförbundets centralkommitté (HCK)

De inkomna remissvaren är positiva till medlemsförslagets allmänna syfte att åstadkomma nordiskt samarbete om lättläst litteratur. En del remissinstanser anser att begreppet lättläst litteratur getts ett ospecificerat innehåll och definierar de kategorier av ifrågavarande litteratur som samarbetet enligt vederbörandes uppfattning borde omfatta. Särskilt danska remissinstanser påpekar att beskrivningen av situationen i Danmark är mycket bristfällig och att därför hela frågan om nordiskt samarbete om lättläst litteratur först måste utredas.

I remissammanställningen redovisas de olika instansernas särskilda synpunkter på medlemsförslaget och dess två syften.

#### *Nordiska remissyttranden*

Med utgångspunkt i medlemsförslagets utformning finner *Nordiska rådets social- och miljöutskott* att tre typer av samarbetsinsatser kan bli aktuella: 1) samarbete omkring lättläst litteratur i egentlig mening, dvs.

litteratur för barn och vuxna med lässvårigheter (s. k. ordblinda), 2) utgivning av litteratur för synhandikappade, antingen storstilta böcker eller böcker i punktskrift samt 3) s. k. tillrättalagd litteratur för personer med språkliga läshinder, t. ex. döva eller utvecklingsstörda. Utskottet anser att samnordiska insatser bör komma ifråga särskilt beträffande tillrättalagd litteratur, eftersom små möjligheter erbjuds att ge ut dylik litteratur på kommersiell bas. I det tilltänkta samarbetet har enligt social- och miljöutskottet Nordiska nämnden för handikappfrågor en naturlig plats.

*Nordiska nämnden för handikappfrågor* framhåller att behovet av lättläst litteratur är stort och att skilda handikappgrupper ställer skilda krav på utformningen av sådan litteratur. Sålunda har utvecklingsstörda och döva i huvudsak språkliga läshinder, som kan minskas eller avlägsnas genom språkförenklad text, gärna med bilder. Synskadades läshinder åter är av teknisk art och i sådana fall kan text med stor och tydlig stil vara fullt läslig, i andra fall måste texten föras över till punktskrift eller talbok, för att bli tillgänglig för de synskadade. De olika gruppernas behov av specialutformade böcker måste enligt nämndens uppfattning utredas närmare. Nämnden finner att starka skäl talar för att bilda någon form av nordisk kommitté för att överblicka, koordinera och eventuellt initiera insatser på nationell och nordisk nivå. Nämnden tillstyrker också att medel anvisas för det föreslagna ändamålet.

#### *Danska remissyttranden*

*Ministeriet for kulturelle anliggender* har ingenting att anmärka i fråga om medlemsförslaget. *Direktoratet for folkeskolen, folkeoplysning, seminarier m. v. vid undervisningsministeriet* framhåller att Danmark har det relativt gott ställt när det gäller lättläst litteratur för barn och unga i skolåldern och att landet därför kunde vara givande part i ett nordiskt samarbete. Däremot saknas det lättläst litteratur för vuxna läshandikappade, liksom för sådana unga som avslutat sin skolgång. Det är också problem med litteratur till språkliga minoriteter (bl. a. den grönländska). *Direktoratet* anför att man i Danmark strävat till ett samarbete mellan författare, illustratörer, förlag och läsepedagoger för att åstadkomma lättläst litteratur. Ett betänkande om detta skall utges inom kort. *Danska sakkunniga* bör enligt *direktoratet* kunna ingå i en eventuell permanent nordisk grupp. *Bibliotekstilsynet* hänvisar till den i medlemsförslaget omtalade arbetsgruppen, som tillsatts av Bibliotekarförbundets faggrupp for opsøgende biblioteksarbejde. Arbetsgruppen har till uppgift att företa en grundlig bearbetning av alla problem i anslutning till biblioteksbetjäning av läshandikappade barn och vuxna, däribland framskaffande av särskilt bearbetat material. Dess betänkande förväntas avgivet i december 1978.

*Danmarks Biblioteksforening* ser gärna ökat nordiskt samarbete om lättläst litteratur, men föreningen är inte övertygad om att det förelig-

gande medlemsförslaget kan utgöra tillräcklig grund för att förverkliga konkreta initiativ. Beskrivningen av t. ex. situationen i Danmark är bristfälligt. Föreningen riktar uppmärksamheten på en konferens på Hindsgavl i början av mars 1979 om biblioteken och de läshandikappade, under vilken den i medlemsförslaget nämnda arbetsgruppens betänkande skall dryftas. Danmarks Biblioteksforening föreslår därför mera ingående analyser av problemen och den förhandenvarande situationen i de enskilda länderna innan eventuella konkreta initiativ tas.

Också *Dansk Forfatterforening* påtalar den bristande beskrivningen av danska förhållanden och ger därefter en överblick av det arbete som bedrivits i Danmark omkring lättläst litteratur de senaste 25—30 åren. Föreningen omtalar t. ex. att det har exporterats danskskriven speciallitteratur såväl till nordiska, som till utomnordiska länder. Föreningen har ingenting att invända emot ökat nordiskt samarbete på området, men menar dock att det finns en rad särproblem av nationell art, som inte kan lösas på nordiskt, utan blott på nationellt plan, eventuellt med nordiskt stöd. Särskild uppmärksamhet kräver sådana barn, unga och vuxna som är både ordblinda och svagt begåvade. Författarföreningen kan rekommendera en större nordisk insats, men anser att det först bör företas en utredning av förhållandena, i synnerhet i Danmark. *Landsforeningen af Læsepædagoger* beskriver situationen i Danmark på ungefär samma sätt som *Dansk Forfatterforening*. *Den danske Forlæggerforening* meddelar att den inte har någonting att säga med anledning av medlemsförslaget. *De samvirkende Invalideorganisationer*, som stöder förslaget, pekar på Landsforeningen for Ordblinde, vilken enligt dess mening har ett klart intresse i spörsmålet om tryckt materials läsbarhet.

#### *Finländska remissyttranden*

*Skolstyrelsen* anför att det finns ett trängande behov av lättläst litteratur och lättlästa böcker åtminstone för följande målgrupper. Elever med läs- och skrivsvårigheter (8—10 % av årsklassen). Ungdomar och vuxna med lässvårigheter eller andra språkliga svårigheter. Barn från torftig språklig miljö. Barn till finska invandrare i Sverige eller i andra länder. Barn till familjer som återvänder till Finland. Språkliga minoriteter i Finland. *Skolstyrelsen* finner det svårt att bestämma det kvantitativa behovet av lättläst litteratur och förordar därför en kartläggning av behovet med tanke på olika målgrupper, olika åldersgrupper och olika användningsändamål. På basen av en sådan behovskartläggning kan sedan produktionen av lättläst litteratur delvis ske i samarbete. *Skolstyrelsen* förordar en nordisk kommitté utrustad med nödiga medel för ändamålet. Vidare föreslår *skolstyrelsen* att denna kommittés kompetensområde utvidgas till att gälla all litteratur som används i specialundervisningen och pekar på att det under sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete verkar en

nordisk arbetsgrupp med uppgift att utreda vilka möjligheter det finns att för barn producera sådan litteratur som påverkar deras uppfattningar om handikappade.

*Finlands biblioteksörening* anser förslaget om att tillsätta en särskild kommitté vara särskilt viktigt och föreslår att kommittén omedelbart utreder och kartlägger verksamheten på området i de olika länderna. Det borde även utredas i vilken mån det skulle vara möjligt att använda samma material i de enskilda länderna med beaktande av de lokala förhållandena. Slutligen polemiserar föreningen mot den av finska språkbyrån lanserade termen *selkokirjallisuus* för begreppet lättläst litteratur. *Finlands författareförbund* finner medlemsförslaget betydelsefullt från Finlands synpunkt och påpekar att behovet av lättläst litteratur ökar i takt med de tilltagande lässvårigheterna i allmänhet. Till detta kommer Finlands ansvar för finnarna i Sverige. Produktionen av lättläst litteratur kräver specialister av olika slag, eftersom behoven är så varierande. Genom samarbete skulle ett utbyte av information och erfarenheter underlättas och samutbildning av författare, illustratörer, redaktörer och andra möjliggöras. Även *Finlands svenska författareförening* anser att förslaget är värt allt stöd och framhåller vikten av att medel ställs till förfogande för produktion av nyskrivna böcker tillrättalagda för de aktuella målgrupperna.

*Skolstiftelsen för handikappade barn* utvidgar gruppen av personer i behov av lättläst litteratur med hörselskadade, äldre, vuxna handikappade och långliggare. Till dessa kommer även invandrabarn och återvändande barn. Den största gruppen av barninvalider utgörs av CP-barn med hjärnskada. Dessa unga saknar litteratur, som till innehållet skulle lämpa sig för deras ålder. Stiftelsen uttrycker förhoppningen om en omfattande utredning om produktion av lättläst litteratur och framhåller vikten av samarbete mellan lärare och kostnärer. *Förbundet utvecklingshämning* visar till sin egen utredning om de utvecklingsstördas förutsättningar att använda sig av tillbudsstående litteratur ävensom målgruppens egna önskemål vad gäller den litteratur som produceras. Utredningen hänför sig till det i medlemsförslaget omtalade samarbetet samt till en planerad kampanj på fältet. Förbundet har vidare i försökssyfte i vissa dagstidningar med landsomfattande spridning publicerat lättlästa nyhetsöversikter avsedda för personer med lässvårigheter. Förslaget om att tillsätta en särskild kommitté liksom att ställa nödvändiga medel till förfogande förordas varmt med motiveringen att detta skulle stimulera utvecklingen på området såväl nordiskt som nationellt.

#### *Norska remissyttranden*

*Kirke- og undervisningsdepartementet*, som i princip stöder förslaget, pekar på att det är fråga om ett behov, som i stort sett är otillfredsställt, utan samordning, vare sig nordiskt eller nationellt, av genomförda projekt. Frågan är särskilt knuten till arbetet med de funktionshämmande, men kan



också ha aktualitet i samband med norskundervisningen för invandrarbarn och -ungdom. Den redan etablerade nordiska gruppen för specialpedagogiska läromedel bör ges tillfälle att influera på arbetet i en eventuell nordisk kommitté för lättläst litteratur. *Skoleavdelingen* vid samma departement graderar behovet av lättläst litteratur. Högsta prioritet bör ges lättläst litteratur med mycket liten svårighetsgrad för psykiskt utvecklingshämmande. Fysiskt funktionshämmande, särskilt synsvaga, behöver text med storstilt och lättläst skriftbild. Svårighetsgraden i denna typ av lättläst litteratur kan vara den vanliga. Personer med både psykiska och fysiska handikapp behöver litteratur som kombinerar de speciella hänsynen till liten svårighetsgrad och tydlig skriftbild. Dessa generella synpunkter kan enligt skolavdelningen gälla såväl grundskola som vidaregående skola. Avdelningen pekar också på invandrarbarns och -ungdoms behov av lättläst norsk litteratur.

*Norsk kulturråd* hänvisar till sin positiva syn på utredningen "Kulturarbeid blant funksjonshemma" samt till utredningen "Litteraturen og bibliotekstjeneste for funksjonshemmede" (*NOU 1976: 54*) och ger medlemsförslaget sin fulla tillslutning. *Norsk språkråd* menar att tillrättaläggning av lättläst litteratur är viktig av pedagogiska och sociala skäl och stöder de föreslagna åtgärderna, därför att dessa kan ge det nordiska samarbetet på området fastare form än det nu har.

Enligt *Statens bibliotektilsyn* är den terminologi som kommer till användning i medlemsförslaget något oklar. Organet menar att det här är fråga om mer än lättläst litteratur och framhåller att man på nordiskt plan bör samarbeta om litteratur tillrättalagd för olika grupper av funktionshämmande läsare. Tillrättaläggningen bör kunna omfatta bruk av bilder, bruk av teckenspråk, bruk av adjektiviska verkningsmedel, förutom satsbyggnad, ordanvändning och anpassning av innehållet. Det är viktigt att målgrupperna innefattar både barn och vuxna. Efter de hittills hållna konferenserna har två teman utkristalliserat sig särskilt, nämligen bruk av bilder i böcker för svårt språkhandikappade och information till förlagsfolk. Sekretariatsfunktionen för den föreslagna kommittén borde förläggas till Nordens folkliga akademi. Statens bibliotektilsyn framhåller slutligen att de nordiska länderna är föregångare på området och att de därför inte har mycket att hämta utanför Norden.

*Den norske forfatterforening* finner det också oklart om medlemsförslaget begränsar sig till lättläst litteratur eller om det också skall omfatta tillrättalagd litteratur. Enligt föreningen förekommer det idag tre typer av lättläst litteratur: 1) storstilta böcker med samma text som i normalutgåvan, men med stora typer, särskilt för synsvaga, 2) lättlästa böcker skrivna eller bearbetade för personer med läs- och skrivsvårigheter (ordblinda), 3) tillrättalagda böcker skapade speciellt för olika minoritetsgrupper såsom blindas, dövas, dövblinda och psykiskt utvecklingshämmande. Föreningen önskar koncentrera intresset till den sistnämnda typen, som

hittills ägnats mycket liten uppmärksamhet. Det behövs forsknings- och försöksverksamhet, i fråga om tillrättalagd litteratur innan någon form av koordinering och byråkratisering kan tänkas vara till nytta. Därför stöder föreningen medlemsförslagets förra del. I tillägg föreslår föreningen en särskild fond för produktionsstöd, som skulle förhindra att det nordiska samarbetet för de små ländernas del gör dessa avhängiga av de stora ländernas intressen. Samtidigt skulle fonden kunna garantera resurs-svaga länder såsom Island, Färöarna och Grönland samt språkliga minoriteter möjlighet till särutgivning, samtryck och utgivning av översatt lättläst eller tillrättalagd litteratur. I stället för en permanent nordisk kommitté på området föreslås en interimsgrupp att fungera som kontaktorgan i samarbete med Nordens folkliga akademi. Ytterligare föreslås en särskild sekreterare för samarbetet på området.

*Norsk biblioteksforening* bekräftar bristen på litteratur lämplig för läs-handikappade, som i de flesta fall är inkapabla att läsa på egen hand.

*Ungdomens författarlag* har ett digert yttrande, i vilket diskuteras de särskilda problemen i fråga om lättläst litteratur från såväl nordisk som nationell synpunkt. Författarföreningen föreslår stöd till olika former av seminarier, däribland produktionsseminarier, produktionsstöd till författare och konstnärer, en särskild stödfond för kostnadskrävande produktioner, en särskild stödordning för översättning av lättläst och tillrättalagd litteratur, upprättandet av en centralt belägen idébank, kartläggning av pågående och planerade projekt på området, stöd till en särskild aktionsgrupp för litteratur till funktionshämmande barn och slutligen en nordisk informationskampanj om behovet av lättläst litteratur.

#### *Svenska remissyttranden*

*Socialstyrelsens* uppfattning är att den föreslagna kommittén för lättläst litteratur främst borde arbeta med en samordnad kurs- och konferensverksamhet, förmedla utbyte av information, samarbeta omkring utvecklings- och forskningsarbete, samordna utgivningen av särskilt kostnadskrävande litteratur. Samtidigt framhåller socialstyrelsen vikten av att utvecklingen fortsätter inom vart och ett av de nordiska länderna och att produktionen av lättläst litteratur sker utifrån respektive lands förutsättningar.

Till de grupper som har behov av lättläst litteratur fogar *statens handikappråd* invandrare som lär sig svenska, många äldre, afatiker m. fl. Handikapprådet betonar kvalitetskravet, även om språket är enkelt. De läs-svaga skall inte behöva hålla till godo med torftig litteratur såsom serie-magasin, utan den lättlästa litteraturen måste bli ett alternativ. Ytterligare framhåller rådet det angelägna i att den kommitté som föreslås bildad håller nära kontakt med nordiska projekt inom närgränsande områden, t. ex. projektet angående böcker om funktionshämmande.

*Skolöverstyrelsen* anser det vara betydelsefullt att möjligheterna till ett informationsutbyte på nordisk bas stabiliseras och breddas, men påpekar samtidigt att den viktigaste förutsättningen för ett sådant arbete är att varje land får fortsatta möjligheter att utveckla den egna utgivningen av lättläst litteratur. Ytterligare krävs gemensamma nordiska forskarinsatser rörande samverkan mellan text och bild samt bildens betydelse i lättlästa böcker. Behovet av sådan forskning är enligt skolöverstyrelsen mycket stort för den fortsatta utvecklingen på området.

Enligt *kulturrådet* har beteckningen lättläst litteratur i medlemsförslaget använts på ett mycket allmänt sätt. Med denna beteckning förstår kulturrådet litteratur producerad för handikappgrupper, psykiskt utvecklingsstörda och hörselskadade/döva. Rådet ansluter sig till uppfattningen att regelbunden konferens- och seminarieverksamhet är en förutsättning för utveckling av arbetet kring lättläst litteratur. Likaså stöds tanken på gemensamma forsknings- och utvärderingsprojekt. Däremot ställer sig kulturrådet tveksamt till särskilt nordiskt projektstöd till författare och illustratörer och menar att länderna själva bör ta initiativ till utgivning och till prioriteringarna. Tanken på en nordisk kommitté får stöd av rådet, som till arbetsuppgifterna fogar samordning, uppföljning och initiering av forskning på nordisk bas.

*Sveriges allmänna biblioteksforening* ser det som en väsentlig uppgift att främja utgivningen av lättläst litteratur och att förbättra samordningen på området mellan de nordiska länderna. Enligt *Svenska bokförläggareföreningen* är utgivningen av lättläst litteratur mindre attraktiv från strikt företagsekonomisk synpunkt sett. Samhällsinsatserna för att möjliggöra nödvändiga marknadsförings- och informationsåtgärder har varit otillräckliga. Föreningen anser att jämsides med medelstilldelningen för biblioteks- och institutionsanvändningen borde medel ställas till förfogande för aktiva informationsinsatser gentemot allmänheten bl. a. i syfte att sprida kännedom om existensen av lättläst litteratur och därigenom öka privatinköpen.

*Konstnärliga och litterära yrkesutövares förbund* tillstyrker medlemsförslaget. Det gör även *Riksförbundet Hem och skola*.

### 3. Utskottet

Syftet med det föreliggande medlemsförslaget är ökat nordiskt samarbete om lättläst litteratur i allmänhet. Någon skillnad har inte gjorts mellan olika kategorier av lättläst litteratur, vilket påpekas i en del av de om förslaget avgivna yttrandena. Utskottet finner därför skäl att i någon mån precisera det uttalade syftet, utan att för den skull önska begränsa detta.

Mot bakgrund av olika slag och olika grader av lässvårigheter och -handikapp skiljer man mellan tre kategorier av lättläst litteratur:

1) böcker tryckta i stor stil, avsedda närmast för synsvaga eller -skadade; själva texten är densamma som i normalutgåvan; svårighetsgraden oförändrad,

2) lättlästa böcker, antingen skrivna eller bearbetade med tanke på barn eller vuxna med läs- och/eller skrivsvårigheter (s. k. ordblinda); korta, enkelt uppbyggda meningar med få inskjutna bisatser, klar och översiktlig textbild; minskad svårighetsgrad,

3) tillrättalagda böcker, avsedda för barn eller vuxna med skilda, ofta många handikapp samtidigt (blinda, döva, dövblinda, psykiskt handikappade); böcker, men också annat material, där förutom text även bilder, teckenspråk etc. kan komma till användning; specialproduktioner, med oftast liten svårighetsgrad.

Gränsen mellan de olika kategorierna är självfallet inte skarp.

Eftersom problemen vid utgivningen av böcker tillhörande första kategorien för det mesta synes vara av tryckeriteknisk art (val av tillräckligt stora/lättläsbara typer etc.), kan uppmärksamheten koncentreras på de två andra kategorierna. Detta utesluter naturligtvis inte ett behov av utbyte av erfarenheter vid utgivning av böcker tillhörande första kategorien.

Kulturutskottet ansluter sig alltså till dem som finner att det föreslagna samarbetet borde gälla lättläst litteratur *och* tillrättalagd litteratur. Utskottet anser också att området är väl ägnat för samarbete. Problemen i de enskilda länderna är stora och mångskiftande. Vissa delar av området är ännu så gott som helt obearbetade. Det framhålls i medlemsförslaget att det krävs stora insatser av forskare, författare, bildkonstnärer, förlag, bibliotek osv. för att de läshämmades behov av böcker skall kunna tillgodoses på ett tillfredsställande sätt, att lättläst litteratur av olika slag skall bli ett läsvärt alternativ.

Däremot är det inte klart hur detta samarbete skall utformas. Remissbehandlingen av medlemsförslaget har inte gett entydigt belägg för att samarbetet skulle kunna organiseras såsom förslagsställarna har tänkt sig. I synnerhet danska remissorgan påtalar brister i kartläggningen av situationen i de enskilda länderna och föreslår noggrannare analyser av problemen, innan konkreta initiativ tas. Även andra organ finner det svårt att ta ställning till de föreslagna åtgärderna, innan behoven är ordentligt kartlagda, såväl nationellt som nordiskt. Först därefter kan en koordinering och formalisering av samarbetet vara till nytta.

I denna situation anser sig kulturutskottet inte kunna förorda medlemsförslaget i den form som det nu föreligger. Utskottet finner det nödvändigt med en grundlig utredning av hela problemkomplexet, omfattande såväl en beskrivning av nuläget, behovet av åtgärder på nationellt och nordiskt plan, som konkreta förslag till samarbete, liksom förslag till organisering av detta. Detta betyder inte att kulturutskottet ställer sig avvisande till tanken på fortsättning av den hitills bedrivna nordiska konferens- och

seminarieverksamheten på området. Denna verksamhet har stor betydelse för utvecklingen på området överhuvudtaget.

Utskottet ser inget skäl att här diskutera uppläggningsen av den kommande utredningens arbete, men påminner om att de traditionella målgrupperna i fråga om lättläst litteratur numera måste utökas åtminstone med invandrarbarn och återvändande barn. I vissa fall kan också de språkliga minoriteterna bli aktuella. Utskottet erinrar även om den redan etablerade nordiska gruppen för specialpedagogiska läromedel.

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår utskottet att rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda behovet av och möjligheterna till nordiskt samarbete kring lättläst litteratur.

Stockholm den 19 februari 1979

*Aimo Ajo (Sd)*

*Jo Benkow (H)*

*Kjell Magne Bondevik (Kr.F.)*

*Trygve Bratteli (A)*

*René Brusvang (CD)*

*Pauli Ellefsen (Sb)*

*Rolf Fjeldvær (A)*

*Svend Haugaard (RV)*

*Ragnhildur Helgadóttir (Sj)*

*Karl-Erik Häll (s)*

*Elsi Hetemäki-Olander (Kok)*

*Sture Palm (s)*

*Robert Pedersen (S)*

*Kaarina (Kati) Peltola (Skdl)*

*Ingrid Sundberg (m)*

*Per Olof Sundman (c)*

Fungerande förman

*Marjatta Väänänen (K)*

## Medlemsförslag om nordiska regler för jägarkompetens

*(Väckt av Ingvar Bakken, Rolf Sellgren och Håkan Winberg)*

Jakt torde ha tillhört de första näringarna i de nordiska länderna och ingår i vissa landsdelar allttjämt som ett led i jord- och skogsbruksbefolkningens hushållning. Jaktutövning är dock numera i första hand en fritidssysselsättning. Jägarna rekryteras från andra befolkningsgrupper som saknar den kontakt med natur och tradition som tidigare varit vanlig bland jägare.

Den tekniska utvecklingen samt nya rön inom forskningen på viltvårdens område ställer ökade krav på jägarnas kunnighet. Man har därför i flera länder börjat tillämpa kontroll av grundläggande kunskaper om viltvård och jakt såsom villkor för rätt att jaga. De som jagar och utför viltvård anses sålunda böra ha kännedom om det inbördes förhållandet mellan viltarterna och deras miljö. Jägarna måste också ha kännedom om de avskjutningsprinciper som syftar till livskraftiga, välutvecklade djur i olika åldrar med lämplig könsfördelning.

Likaså måste jägare även ha insikter i jaktteknik som möjliggör framgångsrik jakt utan att djuren orsakas onödigt lidande. Hit hör även vapen- och ammunitions-kännedom samt kunskap om skottens verkan.

I detta sammanhang bör även erinras om att de som önskar vistas i skog och mark har rätt att ställa krav på säkerhet mot vådaskjutning från jägare. Särskilt älgjakten anses i detta avseende riskfylld. I Sverige avled under perioden 1960—1970 21 personer av skador från skott med jaktstudsare under älgjakt.

För att komma till rätta med riskerna i samband med jakt och förhindra att därför olämpliga personer får tillfälle att jaga har man i många länder infört krav på fullgjorda prov (jägarexamen) som villkor för jakttillstånd. Sådana prov har länge funnits i Tyskland och Österrike och förbereds i flera andra länder. I Norden införde Finland obligatoriskt prov 1964 och Danmark 1969. I den danska jaktlagen anges som villkor för erhållande av jaktkort att sökande skall ha erforderlig kännedom om allmänt förekommande viltarter och gällande jakt- och fridlysningsbestämmelser samt praktisk färdighet i handhavande av jaktvapen. I Norge förbereds lagstiftning om jägarprov.

Våren 1978 antog Sveriges riksdag ett lagförslag om riktlinjer för ett utvidgat kompetensprov för jägare. Provet, som avses bli infört år 1981, blir uppdelat i en teoretisk och en praktisk del. Prov skall i första hand

avläggas av den som avser att förvärva vapen för jaktändamål för första gången eller vapen av annan klass än som tidigare innehas. Genom att man i Sverige inför bestämmelser om jägarprov närmar man sig de regler som gäller i Danmark och Finland. Detta bör underlätta för nordiska länders medborgare att jaga i sina grannländer. Dock kan det medföra problem att jägarprov införes vid olika tidpunkter utan föregående samordning mellan länderna och mot bakgrund av delvis olikartad lagstiftning. Risk kan föreligga att kraven i de nordiska länderna ej blir överensstämmande. Det kursmaterial och de prov som används i Danmark och Finland och kan komma att användas även i Sverige och Norge torde bli något olikartade då de utformas mot bakgrund av de olika ländernas interna lagstiftning.

Vad lagstiftningen om vapeninnehav beträffar kan noteras, att i Finland erfordras vapenlicens medan några föreskrifter om jaktkort, innan vapenlicens beviljas, ej finns. I Danmark föreskrivs licens för jaktstud-sare och salongsgevär medan hagelgevär får köpas fritt. Vapenlicens för jaktvapen med räfflade pipor utfärdas under förutsättning att sökanden innehar jaktkort. I Sverige gäller, utöver allmänna bestämmelser om tillstånd att inneha skjutvapen, särskilda krav för jakt med vapen som är lämpat för jakt efter älg eller annat större vilt. Den som ansöker om tillstånd att inneha sådant vapen skall ha förvärvat svenska jägareförbundets älgskyttemärke i brons eller förete bevis om att han uppfyller motsvarande fordringar. För att få detta märke skall jägaren genomgå prov som består av en teoretisk och en praktisk del. I Norge krävs årliga skytteprov för jakt på större vilt.

Inom Nordiska rådet har frågor om jakt- och fridlysningsbestämmelser ägnats en avsevärd uppmärksamhet. 1958 och 1968 antog rådet sålunda rekommendationer om samordnade fridlysnings- och jakttider för vissa djurarter.

Vissa justeringar av de nationella bestämmelserna har därefter gjorts. 1963 och 1968 antog rådet ytterligare rekommendationer (nr 7/1963 och nr 2/1968) om jakt- och fridlysningsbestämmelser. Rådet ansåg att dessa bestämmelser i möjligaste mån borde göras likartade med hänsyn till att flera djurarter rörde sig över gränserna och att det kunde förekomma att en art som var skyddad i ett land fritt kunde jagas i ett annat.

De sistnämnda rekommendationerna synes ha lett till avsett resultat vad gäller Danmark, Finland och Sverige, medan förslag till ny jaktlag väntas i Norge under loppet av 1978.

Mot bakgrund av att utbildningen för jägarkompetens i de nordiska länderna i stor utsträckning baseras på nationell jakt- och fridlysningslagstiftning och att Nordiska rådet verkar för att förenhetliga bestämmelserna på detta område, synes rådet även böra förorda att de krav som tillämpas i de nordiska länderna för att få jakttillstånd göres enhetliga. Vidare bör man eftersträva att tillämpningen utformas i nor-

diskt samråd. På detta sätt kan det bli möjligt att de nordiska ländernas jaktlicenser blir giltiga även i grannländerna, samtidigt som man samlat eftersträvar bestämmelser som fungerar tillfredsställande från viltskyddssynpunkt.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställes

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att samordna de nordiska ländernas regler om jägarkompetens.

Oslo, Stockholm den 14 augusti 1978

*Ingvar Bakken (A)*

*Håkan Winberg (m)*

*Rolf Sellgren (fp)*



*BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 659)*

## *BILAGA 2*

### **Juridiska utskottets betänkande över medlemsförslaget**

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag A 523/j om nordiske regler for jægerkompetence.

Udvalget har behandlet forslaget på møder den 7. november 1978 i Helsingfors og den 15. og 16. januar 1979 i Stockholm.

#### *1. Medlemsforslaget*

Forslaget er fremsat den 14. august 1978 af Ingvar Bakken (A), Rolf Sellgren (fp) og Håkan Winberg (m).

Forslagsstillerne bemærker, at jagt i højere grad end tidligere er blevet en fritidsbeskæftigelse, og at jægere rekrutteres fra befolkningsgrupper, som savner den kontakt med natur og tradition, som tidligere har været sædvanlig blandt jægere.

I mange lande har man på denne baggrund indført krav om jægerprøver som vilkår for jagtret. I Danmark og Finland gælder allerede bestemmelser om jagtprøver, i Sverige indføres krav herom i 1981, og i Norge forberedes der lovgivning om jægerprøver.

Denne udvikling bør føre til lettelser for nordiske statsborgeres adgang til at jage i nabolandene. Den omstændighed, at de nordiske lande indfører jægerprøver på forskellige tidspunkter uden forudgående samordning og på baggrund af delvis forskellig lovgivning, kan dog medføre risiko for, at kravene i de nordiske lande ikke bliver overensstemmende.

Forslagsstillerne fremhæver, at Nordisk Råd gennem en lang årrække har fæstnet betydelig opmærksomhed ved jagt- og fredningsbestemmelserne i de nordiske lande og vedtaget flere rekommandationer herom.

Med baggrund i at uddannelsen af jægere i de nordiske lande i stor udstrækning er baseret på national jagt- og fredningslovgivning, og at Nordisk Råd virker for at harmonisere bestemmelserne på dette område, bør rådet også foreskrive, at de krav, som opstilles i de nordiske lande for at få jagttilladelse, gøres ensartede. Den nødvendige tilpasning bør udformes i nordisk samarbejde.

På denne baggrund foreslås det, at Nordisk Råd henstiller, at Nordisk Ministerråd samordner de nordiske landes regler om jægerkompetence.

#### *2. Remissudtalelser*

Der er i perioden 19. september 1978—10. januar 1979 afgivet remissudtalelser fra følgende myndigheder og organisationer:

*Nordiske:*

Nordiskt kollegium för viltforskning

*Danske:*

Landbrugsministeriet  
Danmarks Naturfredningsforening

*Finske:*

Ministeriet for inrikesärendena  
Jord- och skogsbruksministeriet  
Vilt- och fiskeriforskningsinstitutet  
Finlands djurskyddsförening  
Jägarnas centralorganisation  
Ålands landskapsstyrelse

*Norske:*

Miljøverndepartementet  
Norges jeger og fiskerforbund  
Landbrukets utmarkskontor

*Svenske:*

Rikspolisstyrelsen  
Statens naturvårdsverk  
Domänverket  
Svenska jägareförbundet  
Jägarnas riksförbund—Landsbygdens jägare  
Svenska samernas riksförbund

De afgivne udtalelser kan sammenfattes således:

De afgivne remissudtalelser er generelt positivt indstillede til tanken om indførelse af jagtprøver og forbedringer af allerede gældende. Dette anføres således direkte af ministeriet for inrikesärendena, Vilt- og fiskeriforskningsinstitutet og Finlands djurskyddsförening.

De remissinstanser, der endvidere støtter eller ikke udtaler sig imod tanken om en koordinering af reglerne for jægerkompetence, udtaler sig temmelig kortfattet. Det gælder således ministeriet for inrikesärendena, miljøverndepartementet og rikspolisstyrelsen. Nordiskt kollegium för viltforskning udtaler, at ud fra et vildtforsknings- og vildtbiologisk synspunkt er de gældende og kommende bestemmelser i de nordiske lande tilfredsstillende. Kollegiet tager kun stilling til den del af problematikken, der falder inden for kollegiets kompetenceområde.

Flere remissinstanser argumenterer temmelig udførligt imod forslaget om en samordning. Det gælder således Ålands landskapsstyrelse, Statens naturvårdsverk og Svenska jägareförbundet. Det fremhæves, at den nordiske fauna, klimaet, befolkningstætheden og en række andre forhold i mange henseender er så forskellige, at en egentlig samordning ikke er mulig. Ålands landskapsstyrelse anfører endvidere, at eftersom jægereksamen i første række når en gruppe af den lokale befolkning, bør det anses som værende af grundlæggende betydning, at prøven

gives en sådan udformning, at den på bedst mulig måde modsvarer i første række den jagtudøvende lokalbefolknings behov for uddannelse.

Flere remissinstanser tager stilling til tanken om, at nationalt opnået jægerkompetence skulle give ret til at jage i et andet nordisk land uden aflæggelse af ny prøve. Naturvårdsverket anfører, at den kommende svenske prøve ikke vil blive afkrævet udenlandske jægere. Ålands landskapsstyrelse er imod tanken om, at nationale jagtlicenser uden videre skulle være gyldige i hele Norden. Derimod er styrelsen af den opfattelse, at den nationale kompetenceprøve kunne gives et sådant almengyldigt indhold, at jægere fra et nordisk land skulle være fritaget for at bestå en tilsvarende prøve i et andet nordisk land, hvorimod licens til at jage fortsat skulle løses mod erlæggelse af den for erhvervelsen af en sådan licens nødvendige afgift. Vilt- og fiskeriforskningsinstituttet når ud fra den samme tankegang til, at en fællesnordisk jagttilladelse ikke kan gennemføres, idet afgiften for erhvervelse af jagttegn i de enkelte nordiske lande anvendes til vildtbeskyttende foranstaltninger.

Svenska jägareförbundet anfører, at behovet for en samordning af reglerne for jægerkompetence er begrænset, idet udenlandske jægere som oftest kun jager efter invitation fra lokale jægere, der har kendskab til jagt- og fredningsbestemmelserne og instruerer fremmede jægere herom. Derfor er der heller ikke behov for at kræve en ny prøve, hvis en sådan allerede er erhvervet i et andet nordisk land. På denne baggrund stiller man sig positivt til, at en jægereksamen i ét nordisk land også skulle gælde i de øvrige. I overensstemmelse hermed udtaler sig Jägarnas riksförbund — Landsbygdens jägare.

### 3. Juridisk udvalg

Juridisk udvalg er enig med forslagsstillerne i, at det på baggrund af det langvarige nordiske samarbejde vedrørende udformningen af de nationale jagt- og fredningsbestemmelser er naturligt også at vurdere de nationale bestemmelser om jægerkompetence i et nordisk perspektiv.

Jægere, fiskere og andre naturelskere søger stadig nye naturoplevelser. Herved bliver interessen for at besøge nordiske nabolande øget. For jægerens vedkommende vil det gælde, at de ikke gennem den i hjemlandet erhvervede jægerkompetence har erhvervet nogen særlig kundskab om jagt- og fredningsbestemmelser i de øvrige nordiske lande eller opnået nogen særlig indsigt i de særlige forhold, der kan gøre sig gældende ved jagt i et andet nordisk land.

Dette bør ikke føre til, at jægere fra ét nordisk land afskæres fra at gå på jagt i et andet. I stedet bør der gennemføres bestemmelser, som sikrer såvel dyrelivet som befolkningen, at de, der går på jagt, uanset nationalitet er i besiddelse af fornødne forudsætninger for at kunne jage i det pågældende land. Dette kan, som af forslagsstillerne foreslået, gen-

nemføres ved en egentlig samordning af landenes regler om jægerkompetence.

På baggrund af remissudtalelserne må juridisk udvalg imidlertid stille sig skeptisk over for, om en sådan løsning vil være den mest hensigtsmæssige. Der kan af specielt de af Statens naturvårdsverk anførte grunde ikke ses bort fra, at naturforholdene i de nordiske lande adskiller sig så meget fra hinanden, at også reglerne for erhvervelse af jægerkompetence må være forskellige. Reglerne må som anført af Ålands landskapsstyrelse først og fremmest være indrettet på at modsvare lokalbefolkningens behov for jagtuddannelse.

Dette forhold synes imidlertid ikke at etablere nogen hindring for gennemførelse af en ordning, hvorefter de nordiske lande gensidigt anerkender hinandens jagtprøver med den virkning, at det af nordiske statsborgere, der ønsker at gå på jagt i et andet nordisk land, ikke kan kræves, at de skal have bestået jagtprøven i jagtlandet, hvis de er i besiddelse af jægerkompetence i et andet nordisk land. En sådan ordning vil ikke være til hinder for at opretholde krav om, at jægere skal være i besiddelse af jagttegn eller jagtlicens i det land, hvori der jages, og i den forbindelse erlægge den afgift, der måtte være foreskrevet for erhvervelsen. En sådan ordning må, som anført af Ålands landskapsstyrelse, kombineres med en vis harmonisering af indholdet af den kompetenceprøve, der skal bestås forud for erhvervelsen af jægerkompetencen.

Juridisk udvalg kan således tilslutte sig synspunkterne i udtalelserne fra Ålands landskapsstyrelse og Svenska jägareförbundet og indstiller på denne baggrund, at Nordisk Råd vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd anmoder Nordisk Ministerråd om at undersøge mulighederne for at samordne de nordiske landes regler om jægerkompetence på en sådan måde, at det ved erhvervelse af jagtret anerkendes, at jægerkompetence erhvervet af nordiske statsborgere i ét nordisk land er ligeværdig med jægerkompetence erhvervet i et andet nordisk land.

Stockholm, den 16. januar 1979

*Erik Adamsson (s)*

*K. B. Andersen (S)*  
Formand

*Ib Christensen (DR)*

*Astrid Gjertsen (H)*

*Guttorm Hansen (A)*

*Tellervo Koivisto (Sd)*

*Eivor Marklund (vpk)*

*Håkan Winberg (m)*

## Medlemsförslag

### om enhetliga regler för rabatter m. m. i järnvägstrafiken i Norden

(Väckt av Bjarne Mørk Eidem, Ralf Friberg, Sven Mellqvist och Otto Mørch)

Nordiska rådet har allt sedan sin tillkomst verkat för en samordning av olika åtgärder rörande järnvägstrafiken. Två av rådets rekommendationer (*rek. nr 9/1955 och 15/1964*) avsåg samordning av järnvägstaxorna för godstrafik. De har lett till införande av de s. k. nordiska enhetstarifferna (NET) på vissa genomgående järnvägslinjer.

Inom persontrafiken har en viss samordning åstadkommit. Sålunda har returbiljetter fått samma giltighetstid i alla nordiska länder och bestämmelserna om rätt till uppehåll under resan har standardiserats och liberaliserats. Inköp av färdbiljetter och inskrivning av resgods kan ske på alla stationer. Särskilda nordiska rundturer erbjuds.

Ett annat resultat av det nordiska järnvägssamarbetet, vilket förbilligat och förenklat administrationen, är samarbetet vid framställningen av internationella tariffer, benämnt NITAP (nordisk internationell tariff- och avräkningsrutin i persontrafik).

År 1969 tillställde rådets presidium regeringarna en skrivelse om större likformighet beträffande reglerna för gruppreserabatt på nordiska järnvägar. Bakgrunden var bl. a. att åldersgränsen för erhållande av rabatt skilde sig beträffande Norge och övriga nordiska länder. Presidiets framställning ledde dock ej till någon åtgärd. Bl. a. hänvisades till gällande internationella bestämmelser.

Speciellt med tanke på ungdomen och dess möjligheter till ökade nordiska kontakter antog Nordiska rådet 1975 en rekommendation om åtgärder för att stimulera ungdomsresor inom Norden genom bättre och billigare rese-möjligheter för ungdomar (*rek. nr 3/1975*).

Regeringarna rekommenderades att undersöka möjligheterna att inrätta ett tidsbegränsat universalkort, s. k. NORDTURIST-biljett. Rådets trafikutskott uttalade i sitt betänkande över det medlemsförslag, som låg bakom rekommendationen, att man borde undersöka hur ungdomarnas rese-möjligheter i Norden skulle förbättras och framför allt hur rese-möjligheterna inom Norden skulle kunna göras prismässigt konkurrenskraftiga med resor söderut.

Från regeringarna har vid årets session meddelats att järnvägsföretagen redan i början av 70-talet arbetade med att genomföra en skandi-

navisk rabattbiljett för ungdom, dock utan att kunna enas om en utformning, som alla kunde acceptera. Med hänsyn till att sedan dess europeiska INTER-RAIL-biljetten lanserats och med hänsyn till verkningarna av oljekrisen 1973—74 har järnvägarna inte ansett sig kunna införa nya rabattsystem.

1976 antog rådet en rekommendation till Nordiska ministerrådet att undersöka förutsättningarna för rimliga rese möjligheter för pensionärer, invalider och andra likställda grupper genom a) ett tidsbegränsat universalkort (NORDTURIST-biljett) b) ett rabattberättigande legitimationkort (*rek. nr 4/1976*). I detta sammanhang hade rådet noterat att pensionsåldern varierade i de nordiska länderna och att utöver ålderspensionärer förtidspensionärer borde omfattas av en sådan ordning. Båda dessa sista nämnda rekommendationer avsåg även andra trafikmedel än järnväg.

Många skäl, bl. a. sociala och miljömässiga, talar för att åtgärder bör vidtas för att underlätta och förbättra persontransporterna på järnväg. Åtgärder bör vidtas för att ge de allmänna kommunikationerna bättre konkurrenskraft gentemot privatbilismen t. ex. genom att om möjligt sänka biljettpriserna och förenkla reglerna för rabatter samt göra dessa så enhetliga som möjligt i hela Norden.

Exempel på olikheter i de nationella reglerna som med fördel kan utjämnas är de varierande åldersgränserna för barn och därmed sammanhängande regler om biljettpriset. Sålunda får barn som inte fyllt 4 år åka gratis i Danmark, Norge och Finland. Sverige är ett av de få länder i Europa som tillämpar en högre gräns, nämligen 6 år. Barn under 12 år åker för halva priset i Danmark, Finland och Sverige medan Norge här tillämpar en högre gräns, nämligen 16 år. Norge tillämpade tidigare en regel om 1/3 pris upp till 15 år och halvt pris upp till 21 år men denna regel har nu slopats. I Sverige slopades den s. k. semesterrabatten 1974. I Sverige kan man utnyttja s. k. studeranderabatt när barnen fyllt 12 år.

Dessa olikheter utgör försvårande moment i det internordiska resandet. Enhetliga rabatter för familjer, pensionärer m. fl. samt enhetliga åldersgränser för när barn skall åka gratis respektive betala halvt pris bör därför införas i Norden.

Den tidigare framförda invändningen att man ej borde införa nordiska lösningar som avvek från de europeiska reglerna synes ej utgöra ett hinder, då avsikten med det europeiska samarbetet ej varit att inskränka ländernas frihet att utforma sina nationella tariffer. Det skulle tvärtom även ur europeisk synpunkt vara en fördel om hela Norden hade gemensamma bestämmelser för persontrafik med de administrativa förenklingar detta skulle medföra.

Sänkta biljettpriser torde vara en målsättning på längre sikt men redan under de närmaste åren bör det vara möjligt att vidta åtgärder för

att förenkla reglerna om åldersgränser, rabatter m. m. vad gäller järnvägsbiljetter i de nordiska länderna.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställas

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna att förenkla och förenhetliga reglerna om generella rabatter m. m. i persontrafiken på järnväg i Norden.

Oslo, Helsingfors, Stockholm och Köpenhamn den 22 juli 1978

*Bjarne Mørk Eidem (A)*

*Ralf Friberg (Sd)*

*Sven Mellqvist (s)*

*Otto Mørch (S)*

*BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 676)*

## *BILAGA 2*

### **Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget**

Till trafikutskottet har hänvisats ett medlemsförslag om enhetliga regler för rabatter m. m. i järnvägstrafiken i Norden. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid möten den 7 november 1978, 4 december 1978 och 15 januari 1979.

#### *1. Medlemsförslaget*

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna att förenkla och förenhetliga reglerna om generella rabatter m. m. i persontrafiken på järnväg i Norden.

I medlemsförslaget redogörs för den samordning som genom åren har åstadkommit i järnvägstrafiken i Norden. Vidare redogörs för de rekommendationer på området som fortfarande är på rådets dagordning.

I förslaget konstateras att både sociala och miljömässiga skäl talar för att åtgärder bör vidtagas för att underlätta och förbättra persontransporterna på järnväg. Som exempel på olikheter i de nationella reglerna som med fördel kan utjämnas nämns varierande åldersgränser för barn och ungdomar.

Vidare konstateras att sänkta biljettpriser torde vara en målsättning på längre sikt.

#### *2. Remissyttrandena*

2.1 Medlemsförslaget har remissbehandlats av Nordiska rådet som har inhämtat yttranden från följande myndigheter och organisationer:

##### *Nordiska*

Nordisk Turisttrafikkomité (NTTK)  
Föreningarna Nordens Förbund  
Nordisk presidiekonferens, studentutvalget NTH

##### *danska*

Ministeriet for offentlige arbejder  
Handelsministeriet  
Danske Statsbaner  
Danmarks Turistråd  
Danmarks Rejsebureau Forening



*finska*

Trafikministeriet  
Järnvägsstyrelsen  
Finlands turistförbund r.f.  
Centralen för turistfrämjande  
Resebyråföreningen i Finland

*norska*

Samferdselsdepartementet  
Reiselivsdirektoratet  
Norges statsbaner  
Den norske reisebyråforening

*svenska*

Statens järnvägar  
Svenska turistföreningen  
Svenska resebyråföreningen

## 2.2 Remissinstanser som i stort tillstyrker medlemsförslaget

### 2.2.1 Nordiska

*Nordisk Turisttrafikkomité* (NTTK) konstaterar med tillfredsställelse att vissa åtgärder har vidtagits under de senaste åren för att koordinera och harmonisera transporttjänster, biljett- och rabattsystemen på de nordiska järnvägarna.

Trots detta är NTTK enig med förslagsställarna i att betydande olikheter kvarstår och tillstyrker medlemsförslaget varmt. NTTK påpekar i detta sammanhang att samma behov för harmonisering och förenkling finns inom busstrafiken och riktar särskild uppmärksamhet på kombinationen tåg/buss.

*Föreningarna Nordens Förbund* anför att grundtanken i medlemsförslaget helt ligger i linje med de strävanden till att underlätta nordiskt resande som förbundet under många år sökt verka för och som i det nya handlingsprogrammet formulerats i följande krav: "Norden måste bli en trafikpolitisk enhet". I programmet upptas också den i medlemsförslaget berörda tanken på en motsvarighet till ungdomens interrailkort för pensionärer.

Förbundet delar även den i förslaget framförda värderingen att nordisk enhetlighet inte måste invänta en europeisk samordning. De motiv som finns för att harmonisera regelsystemet inom Norden är tillräckligt starka för att denna harmonisering skall genomföras snarast möjligt.

Förbundet tillstyrker medlemsförslaget.

Hösten 1977 hölls en *nordisk presidiekonferens* med deltagare från studentorganen vid de tekniska högskolorna i Norden.

På konferensen framkom önskemål om samordning av rabattsystemen vid de offentliga kommunikationsmedlen i Norden. Konferensen kom fram till att de rabattsystem som nu gäller i Norge bör läggas till grund för ett gemensamt nordiskt rabattsystem.

### 2.2.2 *Danska*

*Handelsministeriet* tillstyrker medlemsförslaget.

*Danmarks Turistråd* tillstyrker medlemsförslaget. Danmarks Turistråd anser det viktigt att under de närmaste åren utvidga samarbetet omkring persontrafiken på de nordiska järnvägarna och konstaterar med tillfredsställelse införandet av NORDTURIST-biljetterna inom järnvägarna i Norden.

Danmarks Turistråd lägger stor vikt vid att ungdomarna i de nordiska länderna får tillgång till bättre och billigare resemöjligheter inom Norden och förordar medlemsförslaget.

*Danmarks Resebureau Forening* tillstyrker medlemsförslaget. Föreningen lägger vikt vid att ändringar på gällande rabattordningar först genomförs efter samråd med föreningens medlemmar.

### 2.2.3 *Finska*

Med anledning av medlemsförslaget konstaterar *trafikministeriet* att frågan om enhetliga regler för generella rabatter m. m. i persontrafiken på järnväg i Norden är viktig och anser det vara motiverat att den föreslagna undersökningen genomförs. Trafikministeriet konstaterar vidare att de fyra statsbaneförvaltningarna redan har ett rätt intensivt samarbete på området och hänvisar för mera detaljerade uppgifter till finska statsjärnvägarnas utlåtande om detta medlemsförslag.

*Finlands turistförbund* anser det vara mycket viktigt att den internordiska järnvägspersontrafiken underlättas och därtill anslutna system förbättras. För ökningen av järnvägstrafiken talar många skäl för anslutande till ungdoms- och familjeturismen samt sociala och miljömässiga orsaker. Med tanke på allmänt utvecklande av den internordiska turismen vore det således ytterst betydelsefullt om järnvägstrafikens regler i alla nordiska länder vore så enhetliga som möjligt.

På grund av det ovanstående understöder Finlands turistförbund medlemsförslaget i saken.

*Centralen för turistfrämjande* omfattar medlemsförslag om att förenhetliga bestämmelserna om barn-, pensionärs-, familje- m. fl. rabatter i järnvägstrafiken inom Norden. Denna åtgärd skulle för sin del vid sidan av de under den egentliga semesterperioden använda samnordiska m. fl. specialbiljetterna även befrämja kortare turistresor mellan de nordiska länderna under andra tidpunkter.

*Resebyråföreningen i Finland* har inget att anmärka mot medlemsförslaget.

#### 2.2.4 *Norska*

*Reiselivsdirektoratet* anser det betydelsefullt för utvecklingen av resandet mellan de nordiska länderna att reglerna om generella rabatter m. m. i persontrafiken förenklas och förenhetligas. Direktoratet anser att de regler som är mest fördelaktiga för de resande bör läggas till grund vid samordningsarbetet.

#### 2.2.5 *Svenska*

*Svenska resebyråföreningen* tillstyrker medlemsförslaget.

Enligt *Svenska turistföreningens* mening är det för det nordiska reselivet av stor vikt dels att möjligheterna till billigare resor med de allmänna kommunikationsmedlen ökas dels att de olikheter i fråga om åldersbestämmelser, generella rabatter m. m., som utgör försvärande moment i det internordiska resandet, undanröjes.

Med hänvisning härtill vill Svenska turistföreningen för sin del tillstyrka det föreliggande medlemsförslaget.

### 2.3 *Remissinstanser som inte tar ställning till medlemsförslaget*

#### 2.3.1 *Danska*

*Ministeriet for offentlige arbejder* redogör för handelsministeriets och Danske Statsbaners remissvar och hänvisar till införandet av rabattbiljetterna "NORDTURIST med tåg" på de nordiska järnvägarna.

*Danske Statsbaner (DSB)* anför att de flesta av DSBs rabattordningar är konkurrensrabatter och att det är svårt att föreställa sig samstämmiga konkurrensrabatter i Norden på grund av geografiska olikheter länderna emellan. En viss harmonisering beträffande den gränsöverskridande trafiken pågår dock genom Internationell person- och bagagetariff, del IV. Möjligheterna att anpassa de nordiska rabattformerna övervägs fortlöpande av järnvägsförvaltningarna bl. a. genom den årliga Nordiska samtraffikkonferens.

Beträffande åldersgränser för barn har för den internationella gränsöverskridande trafikens vidkommande avtal träffats om att barn under 4 år får åka gratis och barn upp till 12 år får åka för halva priset.

#### 2.3.2 *Finska*

*Järnvägsstyrelsen* konstaterar att de nordiska statsbaneförvaltningarnas samarbete för utvecklingen av persontrafikens tariffer och bestämmelser har varit synnerligen intensivt. Målsättningen har varit att förenkla och förenhetliga reglerna så att en biljett för en resa i Norden kan prissättas, utskrivs, kontrolleras och redovisas med en så liten arbetsinsats som möjligt.

Järnvägsstyrelsen redogör för de åldersgränser som gäller i de nordiska länderna vid försäljning av barnbiljetter.

Vad familjerabatterna beträffar har de nordiska länderna från och med

den 1.11.78 fått ett avtal till stånd, enligt vilket grunderna för beviljandet av familjerabatt i alla nordiska länder är desamma. Den beviljade rabatten varierar och är 25 % i Sverige och Finland och 30 % i Norge samt Danmark.

Alla nordiska länder beviljar pensionärerna en rabatt på 50 %. Åldersgränsen i Finland, Sverige och Danmark är 65 år samt i Norge 67 år.

Nordiska rundturer har sålts sedan år 1937 och beslut om försäljningen av dem har även fattats för åren 1979—1980. Det finns sammanlagt 13 rundturer och 4 så kallade tilläggsturer.

Från och med början av år 1979 kommer en ny biljett "NORDTURIST med tåg" att tas till försäljning på prov. Biljetten gäller i 21 dagar och berättigar till obegränsat antal resor på de nordiska järnvägarna under sin giltighetstid. Resenären får 50 % rabatt på vissa båtlinjer mellan de nordiska länderna. Barnen får 50 % rabatt på ifrågasvarande biljett.

De nordiska statsbaneförvaltningarna kommer även i framtiden att särskilt rikta sin uppmärksamhet på utvecklingen av de i förslaget nämnda angelägenheterna liksom att man vid förenhetligandet av bestämmelserna om möjligt undviker att försvaga kundernas ställning på någon av de nordiska järnvägarna. Enligt järnvägsstyrelsens uppfattning borde Nordiska rådet i synnerhet rikta sin uppmärksamhet på förenhetligandet av de grunder, för vilka kompetensen ligger hos högre myndigheter än järnvägsstyrelsen.

### 2.3.3 Norska

*Samferdselsdepartementet* ansluter sig till Norges statsbaners remissvar.

*Norges statsbaner* konstaterar att de fyra nordiska statsbaneförvaltningarna vartannat år håller tariffkonferens. Där har frågor angående förenhetligande och förenkling av ländernas reseutbud med järnväg vanligtvis en framstående plats.

Norges statsbaner har förståelse för förslaget om att förenhetliga åldersgränserna för rabatter för barn och kommer med anledning av medlemsförslaget att undersöka möjligheterna för införandet av enhetliga åldersgränser för barn i Norden.

Frågan om enhetlighet i rabattbestämmelserna för familjeresor har tagits upp för diskussion mellan de nordiska statsbaneförvaltningarna i syfte att så långt möjligt få fram gemensamma regler och en förenkling har nyligen genomförts. Från och med 1 november 1978 beräknas prisnedsättningen efter samma grunder i samtrafiken mellan de fyra nordiska länderna.

I samtliga nordiska länder lämnas 50 % rabatt till ålderspensionärer. Den undre åldersgränsen för ålderspensionärerna är i Norge 67 år och i de övriga länderna 65 år. Spårtider, då rabatten inte gäller, varierar mel-

lan Sverige, Danmark och Finland och är ej föreskrivna i Norge. Inskränkningarna är motiverade av kapacitetsvårigheter i tågen.

Vidare konstateras att de nordiska statsbaneförvaltningarna har överenskommit om att på prov införa en nordisk turistbiljett "NORDTURIST med tåg" som kan köpas för 780 n. kr. i 2. klass och 1.170 n. kr. i 1. klass. "NORDTURIST"-resenärer får dessutom 50 % rabatt på vissa båtturer mellan Sverige och Finland, Sverige och Danmark och Norge och Danmark.

I medlemsförslaget anförs att Norge tidigare har tillämpat en regel om att ungdomar upp till 21 år fick åka för halva priset. Norges statsbaner upplyser att denna regel aldrig har tillämpats i Norge.

*Den norske reisebyråforening* har meddelat att man inte har något att säga i anledning av medlemsförslaget.

#### 2.3.4 Svenska

*Statens järnvägar* anför att det är en strävan inom det europeiska järnvägsarbetet att åstadkomma enhetlighet i regler för rabatter. Inom Norden har denna fråga en framträdande plats. Det måste emellertid samtidigt anses som naturligt, att olika rabatterbjudanden lämnas av olika järnvägsförvaltningar. Olikheterna bottnar i skilda sociala förutsättningar (t. ex. åldersregler för pensionering), tillgång till transportresurser (vagnar, lok, personal), grundtaxans nivå (järnvägstaxan för fram- och återresa i Finland är för närvarande 60—65 % och i Danmark 15—40 % lägre än i Sverige, medan motsvarande taxa i Norge är 10—20 % högre än i Sverige). Järnvägsförvaltningarnas strävan går ut på att så långt möjligt överbrygga dessa grundläggande skillnader genom så lättfattliga regler som möjligt vid försäljning av järnvägsresorna i samtrafiken mellan de nordiska länderna.

Statens järnvägar redogör vidare i remissvaret för de lik- och olikheter som finns i de nationella reglerna om rabatter i Norden.

### 3. Utskottet

I medlemsförslaget anförs att många skäl, bl. a. sociala och miljömässiga talar för att åtgärder bör vidtas för att underlätta och förbättra persontransporter på järnväg.

De i medlemsförslaget åsyftade åtgärderna är att förenkla och förenhetliga reglerna om rabatter för barn, familjer, pensionärer m. fl. i järnvägstrafiken i Norden och på längre sikt sänka biljettpriserna.

Som anförs i medlemsförslaget har Nordiska rådet genom åren verkat för en samordning av olika åtgärder rörande järnvägstrafiken i Norden. Vidare har rådet lagt vikt vid att öka och underlätta internordiskt resande och ägnat särskild uppmärksamhet åt att främja resandet bland breda folkgrupper och grupper med speciella behov och möjligheter så som ungdom, barnfamiljer, pensionärer och handikappade.

Sedan medlemsförslaget väckts har av de nordiska statsbaneförvaltningarna under en 2-årig försöksperiod införts en nordisk turistbiljett "NORDTURIST med tåg", som berättigar till obegränsade resor med tåg inom Norden i 21 dagar till ett fast pris och ger dessutom rätt till 50 % rabatt på vissa båtturer mellan de nordiska länderna. Inga åldersgränser gäller vid användandet av biljetterna. Trafikuskottet anser införandet av ovannämnda nordiska turistbiljett ytterst viktigt för främjandet av den internordiska turismen men betonar att betydande skillnader mellan de nationella reglerna om rabatter vid resor med järnväg kvarstår. Olika åldersgränser gäller vid försäljning av barnbiljetter med tåg och familjerabatterna varierar mellan de nordiska länderna. Alla nordiska länder beviljar pensionärerna en rabatt på 50 %. Danmark beviljar denna rabatt endast på tur- och returbiljetter. Åldersgränsen för pensionärrabatter är i Finland, Sverige och Danmark 65 år men i Norge är den 67 år.

Trafikuskottet anser liksom förslagsställarna att dessa olikheter utgör försvårande moment i det internordiska resandet.

De remissinstanser som tar ställning till medlemsförslaget stödjer det enhälligt.

Trafikuskottet ställer sig därför bakom förslagsställarnas mening att sänkta biljettpriser torde vara en målsättning på längre sikt men att det borde vara möjligt att redan under de närmaste åren vidta åtgärder för att förenkla reglerna om åldersgränser, rabatter m. m. vad gäller järnvägsbiljetter i de nordiska länderna. Samtidigt borde de nordiska järnvägsförvaltningarna vid fortlöpande förenklingar och ändringar i sina nationella rabattsystem eftersträva en nordisk harmonisering av dessa system. Trafikuskottet betonar att samordningsarbetet inte i något av länderna får försämra resenärernas ställning.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts får trafikuskottet föreslå att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna att förenkla och förenhetliga reglerna om generella rabatter m. m. i persontrafiken på järnväg i Norden.

Stockholm den 16 januari 1979

*Eric Carlsson (c)*

*Chr. Christensen (KrF)*

*Nils Dahlman (ÅS)*

*Bjarne Mørk Eidem (A)*

*Ralf Friberg (Sd)*

*Gils Guðmundsson (Ab)*

*Gustav Holmberg (V)*

*Håkon Kyllingmark (H)*

*Thor Lund (A)*

*Sven Mellqvist (s)*

*Inge Fischer Møller (S)*

*Rolf Sellgren (fp)*

*Seppo Westerlund (Lkp)*

Förman

## Medlemsförslag

### om samnordisk utbildning och forskning rörande åldrandets problem

(Väckt av *Asbjørn Haugstvedt, Bertil Jonasson, Bror Lillqvist, Petter Savola och Raino Westerholm*)

Problemen kring åldrandet och åtgärder för omhändertagande av äldre människor har i de nordiska länderna fått en allt större betydelse, inte bara från sociala utgångspunkter utan även nationalekonomiskt, bl. a. mot bakgrund av befolkningsutvecklingen. Andelen personer över 65 år har beräknats år 1980 i Danmark uppgå till ca 13 procent, i Finland 10 procent, i Island 9 procent, i Norge 14 procent och i Sverige 15 procent. I Sverige har gjorts prognoser som visat, att antalet personer över 75 år kommer att öka kraftigt till omkring år 2000.

Nordiska rådet har vid ett antal tillfällen behandlat frågor med anknytning till åldringsvården. De rekommendationer som tidigare antagits har mest avsett pensionsfrågor. 1973 anordnade dåvarande socialpolitiska utskottet ett seminarium på temat "de äldres integration i samhället". Ett medlemsförslag i rådet om inrättande av ett nordiskt samarbetsorgan på äldreomsorgens område (*A 428/s*) ledde ej till någon åtgärd, då rådet ej fann behovet att inrätta ett nytt organ vara styrkt. Där emot ansåg utskottet att bättre informationsutbyte om pågående forsknings- och utredningsverksamhet kunde medföra att onödigt dubbelarbete undveks och att de tillgängliga resurserna användes på ett bättre sätt.

Faktum är att forskningen om åldrandets problem hittills varit av blygsam omfattning i de nordiska länderna.

Under senare år har dock åldrandets problem i allt större utsträckning blivit föremål för specialforskning, även av tvärvetenskaplig natur. I Sverige finns för närvarande två professorer i geriatrik.

Omvårdnaden om äldre människor bör i högre grad än hittills grundas på forskning och utbildning i frågor som berör åldrandet, d. v. s. medicinska, psykologiska och sociala faktorer, som skapar vårdbehov. Forskningen och utbildningen bör också inriktas på möjligheterna att genom samhällsplanering och andra åtgärder förebygga att vårdbehov uppkommer. Ett exempel på behovet av specialutbildning rörande åldrandet är att inom sjukvården ibland förekommer s. k. överdiagnostik, d. v. s. att gräns ej dras mellan sjukdomssymptom och tecken på normalt åldrande. Överdiagnostik kan medföra ökat resursutnyttjande och onödiga påfrestningar för den enskilde genom att han ordinerar läkemedel, försiktigare aktivitet m. m. som ej är av behovet påkallat.

I detta sammanhang kan det ha sitt intresse att nämna att den svenska s. k. pensionärsutredningen i ett betänkande (SOU 1977: 98) framhållit att nuläget av samlad kunskap om olika aspekter på åldrandet innebär en i åtskilliga hänseenden mera positiv bild av situation än man hittills ofta föreställt sig. Den förändrade positiva synen på åldrandets biologiska, medicinska och psykosociala aspekter öppnar stora möjligheter för framgångsrika insatser inom vård och behandling, inte minst i förebyggande verksamhet. En klarare bild av åldrandet, grundad på forskning, leder till omprövning av många tidigare uppfattningar om den äldre befolkningens speciella behov av vård och service. Det har t. ex. framgått, att äldreomsorgens medicinska tyngdpunkt ligger i åldrarna över 75 år och att förebyggande insatser, framför allt av social natur, är särskilt betydelsefulla i utformningen av insatserna för övriga grupper. Fullständigare forskningsresultatet skulle leda till bättre planering av de mera resurskrävande vårdinstansernas dimensionering och utformning, avvägningen mellan dessa och insatser av förebyggande art.

Effektiv forskning kring åldrandet måste spänna över ett vitt fält och innefatta medicin, socialmedicin, geriatrik, gerontologi, psykologi, sociologi m. m. Forskning och utveckling bör således inriktas på att utröna orsakerna till åldrandet, olika faktorer som påskyndar åldrandet, möjligheterna att påverka åldrandeprocessen samt möjligheterna att förebygga, fördröja och förhindra uppkomsten av vårdbehov. Forskningens resultat bör kunna leda till de rätta formerna för hjälp, stöd och vård. Målsättningen bör vara att ge rätt form av vård i rätt tid. Särskild uppmärksamhet förtjänar frågan om den öppna vården, d. v. s. att åldringar kan bo kvar i sina hem så länge som möjligt och där erhålla den vård de behöver.

Till de delfrågor i samband med åldrandet som behöver klarläggas är sådana medicinska frågor som åldrandets inverkan på kroppens vävnader och organ, funktionsförändringar och nedsatt rörelseförmåga, försämrad syn och hörsel, minnesförlust och de behov av stöd och vård som uppkommer därigenom. Vidare bör uppmärksammas särskilda sjukdomsrisker vid åldrande (hjärnblödningar, lårbensbrott etc.) jämte de behov som därav skapas för akutsjukvård respektive långtidssjukvård.

Möjligheterna till förebyggande medicinska åtgärder (kost, motion, aktivitet etc.) bör ges prioritet i forskningsarbetet.

Till de psykologiska och sociala frågor som bör undersökas hör bl. a. olika människors anpassning till åldrandet. Förändringar i intellektuella funktioner och personlighet och möjligheterna att anpassa sig till åldrandet och dess följder, relationer och kontakt mellan generationer, förlust av yrkesroll och andra roller, ensamhet och isolering samt betydelsen av sysselsättning är exempel på sådana delproblem i samband med åldrandet.



Resultaten av den forskning, som här nämnts, bör inarbetas i den medicinska utbildningen och övriga typer av vårdrkesutbildning.

Behovet av utvidgad forskning och utbildning rörande åldrandet kommer att bli allt mer framträdande till följd av den starka ökningen av antalet äldre i alla nordiska länder. Forskningen på detta område måste spänna över ett stort tvärvetenskapligt fält. Redan nu kan emotses att allt större resurser måste ställas till förfogande för att täcka de kostnader som föranleds av en sådan forskning och utbildning. Mot bakgrund härav är det synnerligen angeläget att ta till vara alla de möjligheter till effektivt utnyttjande av ländernas tillgängliga resurser, som ett nordiskt samarbete kan erbjuda.

Samarbetet skulle kunna utformas som ett samnordiskt program. Detta program kunde innehålla både samnordiska projekt och en samordning av projekt fördelade på länderna.

Med hänsyn till att det av Nordiska ministerrådet fastställda samarbetsprogrammet på social- och hälsovårdsområdet inte tar upp de speciella problem, som har samband med åldrandet och som berörs här ovan, syns det ligga nära till hands att samarbetsprogrammet kompletterades med ett avsnitt om dessa frågor.

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställs

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna till samnordisk forskning och utbildning rörande åldrandets problem.

Oslo, Stockholm och Helsingfors den 6 september 1978

*Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)*

*Bertil Jonasson (c)*

*Bror Lillqvist (Sd)*

*Petter Savola (K)*

*Raino Westerholm (Lkp)*

*BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 691)*

## *BILAGA 2*

### **Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över medlemsförslaget**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett medlemsförslag om samnordisk utbildning och forskning rörande åldrandets problem. Medlemsförslaget har behandlats vid utskottets möte i Stockholm den 23—24 januari 1979.

#### *1. Inledning*

I medlemsförslaget hemställs att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna till samnordisk forskning och utbildning rörande åldrandets problem.

Andelen äldre blir allt större i de nordiska länderna. År 1980 beräknas t. ex. 9 % av befolkningen i Island utgöras av personer över 65 år medan motsvarande siffra för Sverige är 15 %. Nordiska rådet har tidigare behandlat ett medlemsförslag om inrättandet av ett nordiskt samarbetsorgan på äldreomsorgens område. Vid tidpunkten för slutbehandling av förslaget befanns behovet ej styrkt att inrätta ett dylikt nordiskt samarbetsorgan.

Forskningen om åldrandets problem är av blygsam omfattning i de nordiska länderna. I Sverige har dock specialforskning kring åldrandets problem satts igång utifrån ett tvärvetenskapligt perspektiv. Omvårdnaden om de äldre bör, framhåller förslagsställarna, i högre grad än vad som hittills varit fallet grundas på forskning och utbildning om de faktorer av medicinsk, psykologisk och social natur som medverkar till att framskapa vårdbehov. Ett särskilt problem i sammanhanget utgörs av s. k. överdiagnostik, vilket innebär att en gräns ej drages mellan sjukdomssymptom och tecken på normalt åldrande.

En adekvat forskning beträffande åldrandets problem inbegriper medicin, socialmedicin, geriatrik, gerontologi, psykologi och sociologi. Orsakerna till åldrandet, faktorer som påskyndar åldrandet, hur åldrandeprocessen kan påverkas samt utsikterna att förebygga, fördröja och minska behovet av vård bör beaktas. Särskild uppmärksamhet bör ägnas frågan om möjligheterna till öppen vård. Andra aspekter som bör uppmärksammas rör kost och motion. På det psykologiska planet bör människors anpassning till åldrandet studeras.

Ett samarbete beträffande forskning och utbildning rörande åldrandets problem kunde få formen av ett samnordiskt program bestående av gemensamma projekt och samordning av på nationellt plan utförd forskning. Eftersom 1977 års samarbetsprogram på social- och hälsovårdsområdet inte tar upp dessa problem bör programmet kompletteras.

## 2. Remissyttranden

Remissvar har hittills inkommit från följande myndigheter och organisationer:

### *Nordiska*

Nordiska hälsovårdshögskolan  
Nordisk Federation for Medisinsk Undervisning  
Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (NOS-M)  
Föreningarna Nordens Förbund  
NORSAM

### *Danmark*

Socialministeriet  
Indenrigsministeriet  
Socialforskningsinstituttet  
Sundhedstyrelsen  
Amtsrådsforeningen i Danmark  
Kommunernes Landsforening  
Den almindelige danske Lægeforening  
Dansk Sygeplejeråd  
Folkepensionistforeningernes og Invalideorganisationernes Kontaktudvalg  
Ensomme Gamles Værn

### *Finland*

Social- och hälsovårdsministeriet  
Folkepensionsanstalten  
Åbo akademi  
Turun yliopisto (Åbo universitet)  
Tammerfors universitet  
Jyväskylä universitet  
Kuopio högskola  
Ålands landskapsstyrelse  
Finlands fackförbunds centralorganisation (FFC)  
Tjänstemannaorganisationernas centralförbund  
Akava  
Suomen kunnallislitto (Finlands kommunförbund)  
Finlands stadsförbund

Finlands svenska kommunförbund  
Pensionstagarnas centralförbund  
Suomen ruskaliitto  
Nationella pensionärsförbundet  
Svenska pensionärsförbundet

### *Norge*

Sosialdepartementet  
Norsk gerontologisk institutt  
Norges almenvitenskapelige forskningsråd,  
Rådet for medisinsk forskning  
Rådet for samfunnsvitenskapelig forskning  
Norske kommuners sentralförbund  
Den norske lægeforening  
Norsk sykepleierforbund

### *Sverige*

Socialstyrelsen  
Stig Berg, Institutet för gerontologi  
Alvar Sundberg, Göteborgs universitet  
Henry Sälde, socialstyrelsen LA-avdelningen  
Lars Tornstam, Uppsala universitet, sociologiska institutionen  
Ivar Werner, Uppsala universitet, geriatrika institutionen  
Universitets- och högskoleämbetet  
Karolinska institutet, rektorsämbetet  
Uppsala universitet, rektorsämbetet  
Uppsala universitet, medicinska fakultetsnämnden  
Uppsala universitet, samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden  
Uppsala universitet, sociologiska institutionen  
Uppsala universitet, juridiska institutionen  
Universitetet i Linköping, medicinska fakultetsnämnden  
Lunds universitet, medicinska fakultetsnämnden  
Lunds universitet, samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden  
Göteborgs universitet, medicinska fakultetsnämnden  
Umeå universitet, medicinska fakulteten, fakultetsnämnden  
Medicinska forskningsrådet  
Svenska kommunförbundet  
Landstingsförbundet  
Svenska läkarsällskapet  
Sveriges kommunaltjänstemannaförbund  
Svenska hälso- och sjukvårdens tjänstemannaförbund  
Sveriges läkarförbund  
Pensionärernas riksorganisation  
Sveriges folkpensionärers riksförbund

## 2.1. Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget

### 2.1.1. Nordiska

*Föreningarna Nordens Förbund* erinrar om att i konferensverksamhet i Föreningarna Nordens regi under närmare ett decennium behandlats de äldres situation. Den norska föreningen har genomfört en konferensserie på temat "Eldreomsorgen i Norden", som tagit upp aspekter av detta fundamentala samhällsproblem till nordisk belysning. Att dessa årliga konferenser fortsatt samla ett hundratal deltagare med erfarenhet från åldringsvården vittnar om behovet av gemensam diskussion och planering.

Forskningen kring åldrandets problem är klart eftersatt i Norden. Gemensamma nordiska ansträngningar skulle medföra en rationell arbetsfördelning. Forskningsresurser bör särskilt sättas in när det gäller vårdformerna. Kostnaderna för institutionsvården uppgår i många kommuner till bortemot 50 % av socialbudgeten. Vård i hemmet av de äldre skulle medföra betydande ekonomiska vinster och öppna möjlighet till ökad individanpassning. Att de äldres problem tas upp i form av ett samnordiskt program tillstyrker förbundet.

*NORSAM-Nordisk Samråd for Eldreomsorg* betonar att utgångspunkten för insatserna för de äldre i samhället bör vara att hjälp till självhjälp ges. Tendensen till passivitet hos de äldre bör motverkas. Vidare bör pensionärerna själva medges rätt att bestämma i egna angelägenheter och ge möjlighet till medinflytande. Ett system med s. k. självbärande nät bör eftersträvas inom ramen för vilket de starkare stöder de svagare såväl i vardagens problem som i akuta situationer. Ett samarbete på nordiskt plan beträffande utbildning och forskning på äldreområdet tillstyrkes. De kunskaper och erfarenheter som de frivilliga organisationerna besitter bör tas till vara. Utbildning i statlig eller kommunal regi bör därför ske i samverkan med de frivilliga organisationerna.

*Nordiska hälsovårdshögskolan* anser forskning och utbildning om åldrandets problem vara ett omfattande och aktuellt ämne. I högskolans undervisning ingår dessa ämnen som en viktig del framför allt i kurserna i socialmedicin och preventiv medicin, men också i det övriga kursutbudet. Högskolans verksamhet inriktas på för folkhälsan betydelsefulla ämnen av tvärvetenskaplig natur. Medlemsförslaget tillstyrkes varmt samtidigt som högskolan erinrar om att dessa ämnen stämmer väl med högskolans forskningsinriktning.

*Nordisk Federation för Medicinsk Undervisning* stöder medlemsförslaget, som man finner vara välmotiverat. Det tillgodoser nyutbildade läkares behov av färdigheter och kunnande inom geriatrikområdet, dvs. läran om det mänskliga åldrandets fysiologi och sjukdomar. Ämnet geriatrik bör tillförsäkras en plats i den medicinska utbildningen och därför behövs flera lärostolar. Ekonomiska möjligheter och resurser bör

ställas till förfogande av Nordiska ministerrådet för samnordiska projekt på forskningens och undervisningens område i geriatrik. Federationen erbjuder sig att stå som arrangör för ett symposium för blivande läkare om geriatrik, särskilt med tonvikten på ämnets placering i läkarnas efterutbildning.

*Nordiska nämnden för medicinsk forskning* anser, att forskning kring åldrandets problem bör spänna över ett vitt fält och vara tvärvetenskaplig. Möjligheterna till nordiskt samarbete bör tas till vara. För egen del har NOS-M till uppgift att främja nordiskt samarbete på det medicinska forskningsområdet i allmänhet. Huvudvikten i verksamheten har hittills varit lagd vid utvecklandet av flexibla samarbetsprogram i form av forskarstipendier och symposieanslag. Etablerandet av nordiska planeringsgrupper har också ingått i verksamheten. Sedan något år tillbaka har NOS-M försökt stimulera forskning på hälso- och sjukvårdsområdet. Delar av denna forskning berör åldrandets problem. NOS-M avser att även i fortsättningen analysera behovet av nordiska forskningsinsatser beträffande de äldres problem samt ta erforderliga initiativ.

### 2.1.2. Danmark

*Socialforskningsinstituttet* anser att ett nordiskt samarbete beträffande åldrandets problem vore särdeles värdefullt. Det kunde genomföras dels i form av samnordiska projekt, dels genom en samordning av nationella projekt.

Likartade projekt i två eller flera av de nordiska länderna kunde medverka till belysningen av skillnader och likheter i lagstiftning eller andra bakgrundsförhållanden. I de fall som väsentliga skillnader ej föreligger kan forskning som genomförs i ett land anses täcka de övriga ländernas behov. I detta remissyttrande instämmer *socialministeriet*.

*Sundhedsstyrelsen* finner medlemsförslaget vara ändamålsenligt. Befolkningsstrukturen i de nordiska länderna utvecklas på ett likartat sätt och sjukdomsmönster och sociala förhållanden uppvisar också stora likheter. Särskilt betydelsefullt är att få till stånd förebyggande åtgärder av social natur som kan medföra att de äldre i större omfattning kan undgå institutionsbehandling. I yttrande instämmer *indenrigsministeriet*.

*Kommunernes Landsforening* finner medlemsförslaget vara positivt. Strävandena till att samordna forskningen i de nordiska länderna kan medföra att resultaten kan beaktas också vid utbildningen.

*Den almindelige danske Lægeforening* har inget att invända mot medlemsförslaget.

*Dansk Sygeplejeråd* finner medlemsförslaget vara mycket värdefullt och erinrar om att Socialforskningsinstituttet tagit upp problem som sammanhänger med de äldres behov. Särskilt har man studerat möjligheterna för äldre att vara kvar i hemmen under betryggande förhållanden. Försöksverksamhet med hemsjukvård dygnet runt har företagits i

Viborg kommune. Försöksperioden utgår den 1 april 1979, varför någon utvärdering ännu ej föreligger. Rådet kommer inom kort att utge en publikation om vårdhemspatienternas behov av vård och omsorg.

*Folkepensionistforeningernes og Invalideorganisationernes Kontaktudvalg* stöder medlemsförslaget, men erinrar om att prognoser om pensionärernas antal som inte sträcker sig längre än till år 2000 på längre sikt kan leda till felinvesteringar. Andelen äldre kan komma att börja sjunka efter denna tidpunkt. Effektiv styrning av de äldres medicinanvändning bör komma till stånd.

*Ensomme Gamles Værn* tillstyrker medlemsförslaget och hänvisar till yttrandet från NORSAM.

### 2.1.3. Finland

*Akava* anser det nödvändigt att samordna forskning och utbildning om åldrandets problem på nordiskt plan. Särskilt bör sambandet mellan åldrande och arbetsliv utredas.

*Tjänstemannaorganisationernas centralförbund (TOC)* framhåller, att forskningen om åldrandet och dess problem i de nordiska länderna hittills varit otillräcklig. Vården av äldre bör i större utsträckning än förut basera sig på forskning och utbildning, vilket kan leda till bättre former för hjälp, stöd och vård.

*Ålands landskapsstyrelse* erinrar om att en sjuttiofem år gammal person i genomsnitt tar i anspråk elva gånger flera vårddygn än personer i arbetsför ålder eller fyra gånger mera än personer i åldern 65—74 år. Inom de närmaste åren väntas en våldsamt stegring av andelen äldre, men åtgärderna bör sättas in redan nu för att ge resultat. Medlemsförslaget bör ges högsta prioritet bland åtgärder som har ett hälsopolitiskt syfte. Ansatsen bör vara tvärvetenskaplig.

*Abo akademi* finner medlemsförslaget lovvärt. Förutsättningar för ett nordiskt samarbete beträffande forskning om åldrandets problem existerar. I Finland finns en professur i gerontologi vid Tammerfors universitet. Nordiska hälsovårdshögskolans roll i sammanhanget bör beaktas. Ej heller bör de insatser som de frivilliga organisationerna och kyrkan gör glömmas bort.

För att inom ramen för ämnet gerontologi få en riktig uppfattning om vad som åldrandet innebär är det viktigt att såväl medicinska som psykologiska aspekter inkluderas i utbildningen. Ett tvärvetenskapligt angreppssätt som innefattar allmän medicin, socialmedicin, geriatrik, psykologi och sociologi förordas.

*Tammerfors universitet* anser att de problem som tas upp i medlemsförslaget är aktuella och riktiga. Demografiska förändringar har lett till snabb tillväxt av befolkningsandelen i pensionsåldern. Även om förhållandena i Finland inte internationellt sett är alarmerande när stora åldersklasser pensionsåldern om några årtionden.

Personer som uppnått 65 års ålder tar i anspråk 80 % av platserna inom långtidsvården. De senaste åren har professurer inrättats i geriatrik och gerontologi.

I Norden finns två professurer i geriatrik (Uppsala och Göteborg), en i gerontologi (Tammerfors) samt institut för gerontologisk forskning i bl. a. Oslo och Jönköping. I förhållande till problemens vidd är undervisnings- och forskningsresurserna blygsamma. Därför är ett nordiskt samarbete motiverat. Samnordiska forskningsprojekt om åldrandets problem förekommer ännu inte eftersom de ekonomiska förutsättningarna saknas. På utbildningssidan borde man inom ramen för nordiska forskarkurser kunna göra en insats.

En planeringsgrupp bör tillsättas med företrädare för samtliga nordiska länder. Utifrån ett tvärvetenskapligt perspektiv bör problemområden inom vilka kunskaper på kort sikt kan vinna tillämpning prioriteras, t. ex. åtgärder i förebyggande syfte när det gäller tidigt åldrande, orkeslöshet och servicesystem. Övervägas kunde att inrätta ett samnordiskt forskningsinstitut av tvärvetenskaplig karaktär eftersom ökningen av tjänster i geriatrik och gerontologi vid universiteten runt i Norden kan förväntas bli blygsam. Ett dylikt institut kunde få till uppgift att planera och förverkliga samnordiska forskningsprogram, utveckla forskarutbildningen samt deltaga i utbildningen på området.

*Jyväskylä universitet* erinrar om att största delen av den forskning som avser gerontologi företagits i USA och Sovjetunionen. I Norden har det mestadels varit enskilda vetenskapsgrenar som tagit sig an äldrefrågorna. I Stockholm har tonvikten lagts vid praktiska problem, i Uppsala och Lund vid psykologiska aspekter samt i Köpenhamn vid de yttre förhållandena. I Jyväskylä ligger tonvikten vid sociologiska aspekter. Ett tvärvetenskapligt perspektiv har gerontologin knappast haft i Norden. Problemen med åldrandet är likartade i de nordiska länderna. Forskningen kommer att medföra allt större kostnader, varför det är angeläget att utnyttja tillgängliga resurser på ett effektivt sätt. Medlemsförslaget är väl motiverat.

*Åbo universitet* påpekar att det i regi av den år 1971 bildade Nordisk geriatrisk förening hållits kongresser vart tredje år om åldrandets problem: 1971 i Århus, 1974 i Göteborg och 1977 i Åbo. Vid dessa kongresser deltog såväl läkare som psykologer och sociologer. Särskilt viktigt är det att vårdaspekten kommer i förgrunden vid ett nordiskt samarbete. Omorganisering av grund- och vidareutbildning måste till när det gäller läkare och annan vårdpersonal, psykologer, socialt verkssamma m. fl. Antalet tjänster i geriatrik bör ökas.

Utbildning i åldrandets problem bör ges vid läroanstalter för läkare och utgöra en del av den allmänpraktiserande läkarens utbildning. Behov av ett samnordiskt institut föreligger inte.



Geriatriken är s. k. begränsad specialitet i Finland och Norge. I Danmark och Sverige motsvaras detta av långtidsvårdsspecialiteten.

Inslaget av förebyggande åtgärder bör prioriteras. Nya ordinarie tjänster bör inrättas i gerontologi och sociologi och ett nordiskt samarbetsprogram upprättas.

*Kuopio högskola* gör en distinktion mellan "unga" åldringar — 65—75-åringar och "gamla", dvs. personer som är över 75 år. Den förra gruppen är i behov av sociala tjänster medan den senare behöver hälso-service. När det gäller den relativa andelen av 75-åringarna så är denna mera olik i de nordiska länderna än andelen 65-åringar.

Brist på forskare som sysslar med åldrandets problem råder i samtliga nordiska länder. Tjänster bör därför inrättas i geriatrik, gerontologi samt i åldrandets psykologi, sociologi och biologi. Inom grundutbildningen bör alltmera betonas åldrandets problem.

Ett första steg för att främja ett nordiskt samarbete på detta område vore att anordna en samnordisk konferens.

Vidare kunde man tänka sig att inrätta ett s. k. clearing house som har till uppgift att i de nordiska länderna samla in kunskaper om pågående forskning på området och vidarebefordra denna. Nordiska forskarkurser om åldrandets problem bör kunna anordnas. Samnordisk, tvärvetenskaplig forskning bör indelas och koordineras med motsvarande aktiviteter inom WHO.

*Finlands stadsförbund* anser att man hittills inte fäst tillräcklig uppmärksamhet vid de problem som förekommer vid vården av åldringar. T. ex. förekommer brister i läkarutbildningen. För att råda bot på detta inrättades hösten 1978 vid Helsingfors centralsjukhus en geriatrisk poliklinik och en motsvarande avdelning. Ett utökat nordiskt samarbete beträffande information, forskning och möjligen också utbildning om åldrandets problem bör utredas.

*Finlands kommunförbund* anser att en centralt programmerad grundforskning om åldrandets problem kunde vara till nytta för de nordiska länderna. När det gäller tillämpad forskning torde nyttan vara mera begränsad eftersom vissa skillnader föreligger mellan länderna. Ett led i spridandet av upplysning vore att låta översätta samnordiska utredningar till finska.

*Finlands svenska kommunförbund* menar att vården av åldringar tillhör de kommande decenniernas stora problem för kommunerna. När det gäller vårdens utformning har man stundom prioriterat institutionsvård och ibland öppen vård. Båda dessa vårdformer torde komma att behövas i framtiden. Genom nordisk samverkan uppnås lösningar snabbare på de aktuella problemen.

*Pensionstagarnas centralförbund* ställer sig positivt till medlemsförslaget. Behov av nordiska forskningsprojekt saknas, men däremot bör

redan tillgängliga erfarenheter utbytas och insatserna koordineras. Särskilt bör de förebyggande åtgärderna prioriteras. Öppen vård bör byggas ut.

*Suomen ruskaliitto* stöder medlemsförslaget. *Nationella pensionärsförbundet* påpekar att samarbetet bör ske med beaktande av NORSAM:s verksamhet.

*Svenska pensionärsförbundet* finner det ändamålsenligt att inleda ett nordiskt samarbete på äldreomsorgens område. Allt flera pensionärer flyttar mellan länderna, vilket gör ett samarbete än mera betydelsefullt. Förhållandena är i grundläggande avseenden lika mellan länderna. Dock bör man hålla i minnet att vissa skillnader föreligger.

*Folkpensionsanstalten* anser att frågan om forskning och utbildning om åldrandets problem genom sin omfattning och tvärvetenskapliga natur lämpar sig för nordisk koordinering. Problemen i de nordiska länderna är i stort sett lika, varför ett samarbete torde vara till nytta.

En aspekt som inte betonas så mycket i medlemsförslaget gäller förberedelserna inför pensionstiden. I Norge finns en särskild kommitté för dessa frågor som med statens hjälp förbereder de blivande pensionärerna för pensionstiden. Likartade aspekter har man varit inne på i Europarådet. Endast en del av de pensionerade är psykiskt och fysiskt friska under livets s. k. tredje skede. Målet bör vara så få sjuka pensionärer och så många friska som möjligt. Ansvaret för att pensionärerna förbereds på sin nya tillvaro vilar på hela samhället och dess olika organisationer och inte på någon enskild organisation eller myndighet. Utredningsarbetet bör inriktas på bl. a. sjukdomsprevention och utvecklandet av nya rehabiliteringsmetoder. Medlemsförslaget aktualiserar en mängd frågor som väntar på sin lösning och som är angelägna.

*Finlands fackförbunds centralorganisation (FFC)* har inget att anmärka mot medlemsförslaget, utan förordar att en rekommendation antages om forskning och utbildning rörande åldrandets problem.

#### 2.1.4. Norge

*Sosialdepartementet* anser, att en eventuell utredning bör dryfta såväl behovet av som möjligheterna till en samordnad nordisk forskning beträffande åldrandets problem. Ifall utredningen skulle leda fram till att frågan om inrättandet av ett samnordiskt organ på detta område överväges bör dess relationer till forskningsrådets nordiska samsamarbetsorgan beaktas. Men bör vidare undersöka om behovet av en gemensam nordisk forskning är så pass stort att en ny samsamarbetskommitté bör etableras som hör in under social- och hälsovårdsministerierna.

*Norsk gerontologisk institutt* anser att behovet av nordiskt samarbete på gerontologiens område är oomtvisteligt liksom beträffande praktisk

äldreomsorg, uppläggnig av utbildning, undervisning och upplysningsverksamhet.

En tvärvetenskaplig ansats kräves, varvid förebyggande aspekter bör prioriteras samt öppen vård. Ett betydande samarbete har redan inletts genom de nordiska möten som ägt rum i Föreningarna Nordens och NORSAM:s regi.

Nordisk gerontologisk förening utgör ett centralt samarbetsorgan när det gäller att stödja, samordna och utveckla den gerontologiska forskningen och den kliniska geriatriken. Dess fjärde nordiska kongress äger rum år 1979. Det nuvarande, befintliga samarbetet bör dock samordnas i ännu högre grad t. ex. genom samnordiska forskningsprojekt både av teoretisk och tillämpad natur. I viss utsträckning kan det därvid bli så att nationell verksamhet kan behöva stå tillbaka för samnordisk. Detta kan dock vara väsentligt ur nationell synvinkel.

Nära till hands ligger att en utredning tillsättes som tar sig an de problem som sammanhänger med utbildning i gerontologi och geriatrik. En dylik utbildning borde innefatta dels grund-, dels vidareutbildning. Värdefullt vore att inrätta ett stipendiesystem som underlättar för erfarna forskare att uppehålla sig och delta i forskningsprojekt i de övriga länderna.

*Norges almenvitenskapelige forskningsråd, Rådet for medisinsk forskning* anser att såväl problemen som målen varit lika när det gäller äldreomsorgen i Norden. Ett nordiskt samarbete ter sig mot denna bakgrund rimligt att stimulera.

På geriatrikens område saknas dels professurer i ämnet, dels en samlad och systematisk utbildning för hälsopersonalen. Medlemsförslaget kan betraktas som en stark uppmaning till att organisera geriatrisk forskning vid de medicinska fakulteterna i Norge. För ögonblicket kan det mot denna bakgrund vara mera angeläget att komma igång med nationell verksamhet än att starta samnordiska forskningsprojekt. Rådet ställer sig positivt till nordiskt samarbete på äldreomsorgens område, men detta bör utvecklas försiktigt till en början. För Norges del torde den största vinsten vara att det sporrar utvecklingen av den nationella geriatriska forskningen.

*Norges almenvitenskapelige forskningsråd, Rådet for samfundsvitenskapelig forskning* ställer sig i princip positivt till medlemsförslaget. Genom att det redan finns ett organiserat samarbete mellan de nordiska forskningsråden på det humanistiska, medicinska och samhällsvetenskapliga forskningsområdet, ter det sig naturligt att engagera dessa i planläggningen av en eventuell samnordisk forskning om åldrandets problem.

*Norske kommuners sentralforbund* stöder medlemsförslaget. *Den norske lægeforening* anser att utbildning och forskning om åldrandets

problem är långt mindre omfattande än den borde vara i de nordiska länderna. Medlemsförslaget framstår mot denna bakgrund som synnerligen viktigt, särskilt om resultaten därav kan integreras i den medicinska utbildningen.

*Norsk sykepleierforbund* framhåller, att man inte bara bör betrakta de äldre som ett samhällsproblem utan även en resurs. Paralleller dras allt för ofta mellan sjuka och gamla. Syftet bör vara att använda sig av de äldres resurser och samtidigt ändra inställningen till de äldre generellt. Samhället borde erbjuda de äldre utbildning i ålderdomens psykologi och medverka till att ställa upp realistiska mål utifrån det faktum att den fysiska förmågan reduceras vid hög ålder. Deltidspensionering borde eftersträvas t. ex. genom att arbete på tre-fjärdedels tid, halvtid eller kvartstid erbjödes de äldre. Om de nordiska länderna tillsammans kan lösa de äldres problem på ett mänskligt och konkret sätt är detta ett stort och viktigt framsteg.

#### 2.1.5. Sverige

*Socialstyrelsen* understryker, att praktiskt taget samtliga tillfrågade tillstyrkt ett samnordiskt projekt rörande åldrandets problem. Viss ytterligare utredning kräves, varvid man särskilt bör beakta att det nordiska initiativet inte påverkar på nationellt plan pågående utveckling. En samnordisk insats bör ses som ett stöd och en vidareutveckling av redan pågående forskning.

*Stig Berg, Institutet för gerontologi* erinrar om att kontakterna mellan institutioner och forskare som verkar på gerontologins område i de nordiska länderna i huvudsak sker informellt, men att kontakterna i viss mån formaliserats i och med tillkomsten av Nordisk gerontologisk förening. Bristen på medel för forskning om åldrandets problem gör en nordisk samordning värdefull. Samarbete beträffande forskarutbildning skulle ge goda resultat särskilt om denna lades upp tvärvetenskapligt. En samlad skriftserie saknas, varför redovisningen av forskningsresultat sker i disparata former. Överblicken försämras därmed.

*Alvar Sundberg, Göteborgs universitet, långvårdsmedicinsk-geriatriska kliniken* anser att omvårdnaden av de äldre i högre grad än vad som varit fallet hittills borde grundas på utbildning i och forskning om faktorer av medicinsk, psykologisk och social natur som skapar vårdbehoven för de äldre.

Den åsyftade forskningen bör gälla dels det normala åldrandets processer och följder, dels frågor som berör sjuklighet och behovet av medicinska och andra stödåtgärder, t. ex. akut- och långtidssjukvård. Ansatsen bör vara tvärvetenskaplig. Stor vikt bör fästas vid förebyggandet eller uppskjutandet av de handikapp och den sjuklighet som inträffar i högre åldrar.

En ökad satsning på forskning och utbildning om åldrandets problem

på nordiskt plan måste kompletteras med tillförandet av resurser på lokalt plan. Vid Göteborgs universitet finns en professur i långtidsvårdsmedicin, särskilt geriatrik.

*Henry Sälde, socialstyrelsen, LÅ-avdelningen* ställer sig positiv till medlemsförslaget. Fler studier, särskilt av tvärvetenskaplig karaktär, behövs för att man skall få ett bättre grepp om de problem som sammanhänger med åldrandet. Först i ett relativt sent skede blir åldrandet ett geriatriskt problem. Dagens pensionärer kommer under lång tid — 10—20 år — att vara förhållandevis friska i medicinskt hänseende men i stället drabbas av sociala och psykologiska problem. I förening med det normala åldrandet kan detta komma att påverka tidpunkten vid vilken behov av vård inträder. För att förverkliga det föreliggande förslaget torde en särskild utredning behöva tillsättas.

*Lars Tornstam, Uppsala universitet, sociologiska institutionen* anser att det inom Sverige saknas en samlad tvärvetenskaplig gerontologisk forskning vid vetenskapliga institutioner. Forskningen är i stället splittad och fragmentarisk. Den högre undervisningen i gerontologi kommer att utarmas på grund av den aktiva forskningens blygsamma omfattning. I dagens Sverige saknas en tillfredsställande högre utbildning för lärare inom den lägre gerontologiundervisningen. Många av dem som nu undervisar i gerontologi vid olika kurser saknar själva egen utbildning i ämnet.

I Sverige befintliga gerontologiska institut finansieras via landstingsmedel, men saknar såväl ekonomiska som personella resurser för tvärvetenskaplig forskning. Därför behöver särskilda gerontologiska institutioner tillskapas i anknytning till universiteten. Trots att ett flertal motioner framlagts i Sveriges riksdag saknas fortsatt ett samlat grepp över de gerontologiska utbildnings- och forskningsfrågorna. Mot denna bakgrund bör möjligheterna att inrätta ett nordiskt institut för gerontologisk forskning undersökas. Inrättandet av en fond för gerontologisk forskning bör prövas. Likalydande yttrande föreligger från *Uppsala universitet, samhällsvetenskapliga fakulteten* och dess *sociologiska institution*.

*Ivar Werner, Uppsala universitet, geriatriska institutionen* understryker att de frågor som aktualiseras i medlemsförslaget är av omedelbar betydelse för varje människa liksom för samhället i dess helhet. I Sverige finns två professurer i geriatrik — Uppsala och Göteborg — samt två gerontologiska centra — Jönköping och Lund.

Behovet av ett nordiskt samarbete på detta område framgår klart av stryker medlemsförslaget.

*Universitets- och högskoleämbetet* finner det vara angeläget att forskning och utbildning rörande åldrandets problem intensifieras och tillstryker medlemsförslaget.

*Karolinska institutet* anser behovet av ökad medicinsk forskning vara stort när det gäller åldrandets problem och tillstyrker medlemsförslaget.

*Uppsala universitet, rektorsämbetet* hänvisar till yttranden från samhällsvetenskapliga fakulteten och dess sociologiska institution (se ovan).

*Uppsala universitet, medicinska fakultetsnämnden* tillstyrker medlemsförslaget och anser att forskning kring åldrandets problem bör ges hög prioritet. Ökade ekonomiska resurser bör ställas till dess förfogande.

*Universitetet i Linköping, medicinska fakultetsnämnden* framhåller att bristen på forskning gör det angeläget att bygga ut och stärka befintliga nationella resurser i första hand. Universitetet erinrar om de möjligheter som öppnas genom den temaorientering på området hälso- och sjukvård som finns i Linköping.

*Lunds universitet, medicinska fakultetsnämnden* anser att de politiska beslutsfattarna saknat vägledning i form av forskningsresultat när det gäller åldringsvård och åldringssjukvård. I första hand bör därför medlemsförslaget resultera i att ansvariga politiker erhåller en redogörelse för de resultat som föreligger. I huvudsak bör medlemsförslaget resultera i samordnad forskning och utbyte av information.

*Lunds universitet, samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden* framhåller att WHO har för avsikt att främja forskning om preventiv gerontologi till förmån för den kliniskt avgränsade geriatriken. Man bör i likhet härmed satsa mera på preventiv forskning.

*Göteborgs universitet, medicinska fakultetsnämnden* framhåller att man bör stödja forskning som avser det normala åldrandets processer och följder. Denna typ av forskning berör många ämnesområden. Likaså bör epidemiologisk forskning om åldrandets problem och därmed förknippad sjuklighet uppmärksammas. En nordisk gerontologisk förening har inrättats som utgör ett samarbetsorgan för de nationella moderföreningar i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Ökad satsning på forskning och utbildning inom ämnesområdena gerontologi och geriatrik är inte bara önskvärd utan också nödvändig. Förslaget om ett nordiskt samarbetsprogram är synnerligen beaktansvärt.

*Umeå universitet, medicinska fakulteten, fakultetsnämnden* har äskat en professur i geriatrik vid universitetet. Det är angeläget med nordiskt samarbete på detta område.

*Svenska kommunförbundet* påpekar att i runda tal går 20 % av kommunernas nettokostnader och 50 % av socialbudgeten till äldreomsorg. Studier med socialekonomisk inriktning behövs. Tonvikten bör läggas vid service och omsorg som relateras till samhällsstruktur, sysselsättningsförändringar, urbanisering, beroende, kommunikationer och utbildning. Ett annat fält som är angeläget att bedriva forskning på är hur insatserna fungerar idag och hur de utvecklas för att bättre motsvara de äldres behov. Mest angeläget förefaller det vara att skapa ett nordiskt system för kontinuerlig dokumentation när det gäller forskning och utvecklingsarbete inom socialsektorn.

*Landstingsförbundet* finner ett forsknings- och utvecklingsarbete som

kan bidra till att ge en klarare bild av åldrandeprocessen, öppna vägar till bättre möjligheter att tillvarata de äldres resurser samt deras behov av vård, service och omsorg vara angeläget. Eftersom problemen synes vara likartade i de nordiska länderna är ett nordiskt samarbete lämpligt. Den föreslagna utredningen bör dock ej föranleda att pågående forsknings- och utvecklingsarbete på nationellt plan fördröjes.

*Sveriges kommunaltjänstemannaförbund* anser att den gerontologiska forskningen är eftersatt. Att inleda ett nordiskt samarbete är rationellt eftersom det kan medverka till ökad information. Fördelningen av forskningsmedel underlättas. Ett forskningsprogram på temat "Äldre och handikappade" förordas.

*Svenska hälso- och sjukvårdens tjänstemannaförbund* framhåller att det redan nu finns en gemensam nordisk institution för socialmedicinsk utbildning och forskning, nämligen Nordiska hälsovårdshögskolan. Inom ramen för dess verksamhet bör tillskapas en enhet för utbildning och forskning om åldrandets problem.

*Pensionärernas riksorganisation (PRO)* framhåller att forskningen beträffande de äldres situation bör syfta till att skapa större möjligheter att organisera en bättre omsorg. Visst arbete har redan genomförts på detta område, men en inventering bör genomföras. Hittillsvarande forskningsinsatser har ej skett utifrån ett sammanhållet program. En katalogisering i form av en databank av forskningsinsatserna ter sig önskvärd.

*Sveriges folkpensionärs riksförbund* understryker, att en god hälsa utgör en viktig förutsättning för ett riktigt och naturligt åldrande. Inriktningen på förebyggande åtgärder understödes. Vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg finns erfarenheter av nordiskt samarbete på hälso- och sjukvårdsområdet. Dessa bör tas till vara. Ett samnordiskt program bör upprättas.

*Svenska läkarsällskapet* anser att ökat stöd bör ges till forskning beträffande åldrandets problem. I Sverige finns två professurer i geriatrik, men ytterligare några väntas bli inrättade de närmaste åren. Normalförloppet vid åldrandet bör ägnas ökad uppmärksamhet och resurser för studiet av detta tillföras. Små och begränsade resurser utnyttjas bättre om de nordiska länderna samarbetar. Gemensam verksamhetsplanering innefattande utbyte av kunskaper, erfarenheter och forskningsresultat bör komma till stånd. Gemensam forskarutbildning i gerontologi är en viktig sak. Särskilt lämpat för nordiska forskningsinsatser ter sig forskning kring kostvanor och fysisk aktivitet. Medlemsförslaget tillstyrkes.

## 2.2. Remissinstanser som ställer sig tveksamma till eller avstyrker medlemsförslaget

### 2.2.1. Finland

*Social- och hälsovårdsministeriet* erinrar om att åldrandets problem på senare tid uppmärksammats på nordiskt plan. Temat vid det nor-

diska socialpolitiska ministermötet i augusti 1978 var det ökade antalet äldre i samhället. Ministeriet delar den positiva hållningen till ökat nordiskt samarbete på detta område som kommit till uttryck i medicinalstyrelsens, socialstyrelsens och folkpensionsanstaltens yttranden över medlemsförslaget. Några nya samarbetsorgan behöver ej inrättas. Redan befintliga organ som Nordiska socialstatistikkommittén och Nordiska medicinalstatistikkommittén samt samarbetsgruppen för forsknings- och utvecklingsfrågor bör kunna fullgöra de samarbetsinsatser som krävs. Ministeriet tillstyrker att Nordiska rådet i ett yttrande uppmärksammar de problem som sammanhänger med de äldres situation, men finner det ej påkallat att någon rekommendation antages i saken.

### 2.2.2. Sverige

*Medicinska forskningsrådet* erinrar om att det sedan ett antal år tillbaka existerar en nordisk samarbetsnämnd för medicinsk forskning. Denna nämnd har inrättat en samarbetsgrupp för hälso- och sjukvårdsforskning. Behovet av nordiska samarbetsprojekt kan på ett tillfredsställande sätt analyseras inom ramen för nämndens verksamhet, varför någon ytterligare åtgärd ej synes vara påkallad.

*Sveriges läkarförbund* finner forskning om åldrandets problem vara angelägen på nationellt, nordiskt och på ett vidare internationellt plan. Under 1970-talet har den medicinska forskningens olika grenar ägnat åldrandets problem ökat utrymme. Två professurer finns redan i geriatrik i Sverige och ytterligare någon kan väntas. Förbundet är tveksamt till om ett samnordiskt program är ägnat att föra saken framåt.

Redan existerar Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning och Nordiska hälsovårdshögskolan. För utbildning finns Nordisk federation för medicinsk undervisning. Nordisk samverkan bör inledas då behov föreligger, men för närvarande kan kontakterna anses vara tillräckliga. Medlemsförslaget avstyrkes.

### 2.3. Remissinstanser som avstår från att yttra sig

*Amtsrådsforeningen i Danmark* avstår från att yttra sig liksom *Uppsala universitet, juridiska fakulteten*.

### 3. Utskottet

Medlemsförslaget har varit utsänt på remiss till ett stort antal myndigheter och organisationer i de nordiska länderna. Utfallet av remissbehandlingen är till alldeles övervägande del positivt. På det hela taget synes få medlemsförslag ha mött ett så positivt gensvar.

Antalet äldre ökar i samtliga nordiska länder. År 1980 beräknas andelen personer över 65 år uppgå till ca 13 % i Danmark, 10 % i Finland, 9 % i Island, 14 % i Norge och 15 % i Sverige. Utvecklingen är med andra ord likartad i de nordiska länderna. Ett intensifierat nordiskt



samarbete på äldreomsorgens område är redan av detta skäl naturligt. För kommunerna torde vården och omsorgen om de äldre komma att bli en av de största och viktigaste frågorna i framtiden. I dagens läge upptar kostnaderna för äldreomsorgen omkring 20 % av den totala budgeten och bortemot hälften av socialbudgeten för många kommuner.

Ett ökat nordiskt samarbete på äldreomsorgens område aktualiseras också av att det blivit allt vanligare att pensionärer flyttar mellan de nordiska länderna. Genom 1955 års konvention om social trygghet tillförsäkras de flyttande samma sociala förmåner, bl. a. grundpension, som inflyttningslandets egna medborgare.

En ofta återkommande synpunkt i det omfattande remissmaterialet är att vården av de äldre idag i alltför ringa grad vilar på resultat från systematisk forskning. Ett allmänt intryck är att forskningen om åldrandets problem är eftersatt i samtliga nordiska länder. En av utgångspunkterna för ett nordiskt forskningssamarbete om åldrandet bör vara att ansatsen är tvärvetenskaplig. Ämnen som allmän medicin, socialmedicin, geriatrik, psykologi och sociologi utgör naturliga beståndsdelar i den helhetssyn som närmast representeras av ämnet gerontologi.

De samarbetsinsatser som bör övervägas på nordiskt plan bör förutom forskning omfatta forskarutbildning, annan utbildning och information. Det kan uppfattas som en brist att utbildningen för läkare ej inbegriper gerontologi.

De äldre tar i anspråk en övervägande andel av de tillgängliga vårdplatserna. Mellan 70—80 % av platserna inom långtidsvården beläggs av äldre personer. Men skillnader föreligger också inom gruppen av äldre, som kan indelas i personer som är mellan 65 och 75 år eller personer som är över 75 år. För den förra gruppen är det ofta behovet av social service av olika slag som står i förgrunden medan för dem som är över 75 år den medicinska vården primärt efterfrågas. När så är möjligt bör insatser av förebyggande slag ges prioritet. Syftet bör vara att genom öppen vård tillgodose de föreliggande behoven så mycket som möjligt.

Bland de kurser som ges vid Nordiska hälsovårdshögskolan har t. ex. socialmedicin, epidemiologi samt hälso- och sjukvårdsadministration betydelse för de frågor som aktualiseras inom äldreomsorgen. Genom att uppläggningsen av forskningen och undervisningen vid hälsovårdshögskolan är av klart tvärvetenskaplig karaktär borde det kunna övervägas att förlägga samnordisk forskning och utbildning om åldrandet till skolan. Erfarenheter som gjorts inom ramen för Nordiska forskarkurser och Nordiska nämnden för medicinsk forskning bör beaktas.

Ett vitt förgrenat nät av frivilliga organisationer verkar på äldreomsorgens område. Utskottet finner det naturligt och riktigt att de äldre genom sina organisationer ges möjlighet att utöva inflytande på besluten i för dem väsentliga frågor.

Att förbereda de blivande pensionärerna för den tid som följer efter det yrkesaktiva livet är av stor vikt.

Den grundsyn som bör prägla äldreomsorgen i de nordiska länderna är, anser utskottet, att de äldre betraktas som en resurs och inte som ett samhällsproblem. Målet för 1980-talets äldreomsorg bör vara så många friska och så få sjuka pensionärer som möjligt.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställer utskottet att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna till samnordisk forskning och utbildning rörande åldrandets problem.

Stockholm den 23—24 januari 1979

*Liv Andersen (A)*

*Erling Dinesen (S)*

*Asbjørn Haugstvedt (Kr.F)*

*Svava Jakobsdóttir (Ab)*

Förman

*Tyra Johansson (s)*

*Bror Lillqvist (Sd)*

*Marit Løvvig (H)*

*Jan-Ivan Nilsson (c)*

*Petter Savola (K)*

*Anna-Greta Skantz (s)*

*Bernhardt Tastesen (S)*

*Raino Westerholm (Skl)*

**BILAGA 3**, I efterhand inkomna yttranden (*se supplementband, s. 753*)

## Medlemsförslag

### om nordiskt samarbete i OECD om uppförandekod för multinationella företag (MNF)

*(Väckt av Gunnar Berge, Kjell-Olof Feldt, Knut Johansson, Jens Risgaard Knudsen, Reiuulf Steen, Ulf Sundqvist och Erkki Tuomioja)*

De multinationella företagen spelar en allt större roll i världsekonomin. På grund av att MNF har sin verksamhet förlagd i en rad olika länder har myndigheter och fackliga organisationer i varje enskilt land begränsade möjligheter till insyn och kontroll över företagen. Detta faktum understryker behovet av internationellt samarbete.

Ett konkret resultat av det hittillsvarande internationella samarbetet beträffande MNF är OECD:s s. k. uppförandekod från 1976. Koden innehåller föreskrifter för hur MNF skall uppträda i olika hänseenden för att inte skada nationella intressen i länder där de är verksamma. Föreskrifterna har emellertid karaktären av rekommendationer. De är alltså inte juridiskt bindande och företag som bryter mot dem riskerar inte några påföljder.

Däri ligger kodens främsta svaghet. Denna svaghet blir så mycket mer framträdande som koden inte förutsätter att MNF ger myndigheter och anställda mera utförlig information om sina förehavanden. Den kommitté inom OECD som fått i uppdrag att övervaka den praktiska tillämpningen av koden har inte heller några egentliga befogenheter. Kommittén har uttryckligen förbjudits att ta upp till prövning enskilda fall av överträdelse av kodens föreskrifter. I den mån kommittén vill göra uttalanden om tolkningen av föreskrifterna skall dessa uttalanden ha en generell karaktär utan referens till konkreta erfarenheter av namngivna företags verksamhet.

Bl. a. i dessa hänseenden — dvs. i fråga om MNF:s informationsskyldighet och OECD:s övervakning av tillämpningen — försökte de nordiska regeringarna få till stånd striktare regler, men de fick till sist vika inför det bestämda motståndet från ett antal stora industriländer. Emellertid enades OECD-ländernas regeringar vid tillkomsten av koden om att en revision borde ske sedan man under ett par års tid hunnit samla erfarenheter. Denna revision skall nu inledas och avses vara avslutad före halvårsskiftet 1979.

Detta tillfälle bör begagnas till att på nytt med kraft driva kraven på effektivare kontrollmöjligheter över de multinationella företagen.

Några mera genomgripande förändringar av koden torde inte kunna

åstadkommas på den korta tid som står till buds. Frågorna om bättre information och effektivare övervakning måste emellertid ovillkorligen tas upp på nytt, om koden över huvud taget skall få något praktiskt värde.

Om det skall finnas några utsikter till framgång måste de nordiska regeringarna samordna sina ansträngningar för att sedan gemensamt försöka vinna ett tillräckligt brett stöd för sina krav.

Med hänsyn till de nordiska ländernas tidigare inställning i dessa frågor utgår vi från att de nordiska regeringarna med kraft driver kravet på att de nu blir lösta. Det är därvid nödvändigt att regeringarna samordnar sina ansträngningar för att nå ett tillräckligt brett stöd bland OECD-länderna för förändringar av OECD-koden, som gör den till ett effektivare instrument för insyn och övervakning av de multinationella företagen.

Vi föreslår därför

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att tillsammans verka för att översynen av OECD:s uppförandekod för multinationella företag leder till bättre information och effektivare övervakning av dessa företags verksamhet i våra länder.

Stockholm, Helsingfors, Oslo och København i augusti 1978

*Gunnar Berge (A)*

*Kjell-Olof Feldt (S)*

*Knut Johansson (S)*

*Jens Risgaard Knudsen (S)*

*Reiulf Steen (A)*

*Ulf Sundqvist (Sd)*

*Erkki Tuomioja (Sd)*

*BILAGA 1, Yttranden (se Supplementband, s. 755)*

## *BILAGA 2*

### **Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget**

Til Økonomisk utvalg er henvist ovennevnte medlemsforslag, som er behandlet av utvalget 8. januar 1979 i Oslo, 22. s. m. i Stockholm og 7. februar 1979 i Helsingfors.

#### *1. Medlemsforslaget*

I medlemsforslag A 537/e rekommanderes de nordiske regjeringene å samarbeide for at gjennomgåelsen av OECD's adferdskode for flernasjonale foretak skal føre til bedre informasjon og effektivere overvåking av disse foretaks virksomhet i de nordiske land.

Forslagsstillerne viser til at MNF spiller en økende rolle i verdensøkonomien. Da foretakene har sin virksomhet forlagt i en rekke land har myndigheter og faglige organisasjoner i hvert enkelt land begrensede muligheter for innsyn og kontroll over foretakene.

Et resultat av det internasjonale samarbeidet hittil er OECD's adferdskode fra 1976 for MNF. Disse forskrifter for selskapenes opptreden har imidlertid karakter av rekommandasjoner. Dette er kodens vesentligste svakhet. Den komité i OECD som har fått i oppdrag å overvåke den praktiske anvendelse av koden har heller ikke noen egentlige beføyelser. Komitéen har fått uttrykkelig forbud mot å ta opp til prøvning de enkelte tilfeller av overtredelser av kodens forskrifter. Hvis komitéen vil avgi uttalelser om tolkingen av forskriftene, må uttalelsene ha en generell karakter uten referens til konkrete erfaringer av navngitte foretaks virksomhet.

De nordiske regjeringer forsøkte å få i stand strengere regler, men måtte vike for den bestemte motstand fra et antall store industriland. Imidlertid skal en gjennomgåelse innledes og være avsluttet før halvårskiftet 1979.

Noen gjennomgripende forandringer av koden vil neppe kunne gjennomføres innenfor den korte tid som står til disposisjon. Spørsmålene om bedre informasjon og effektivere overvåking må imidlertid tas opp på nytt, hvis koden overhodet skal få noen praktisk verdi.

Forslagsstillerne går ut fra at de nordiske regjeringer med kraft driver kravet om at de nå må bli hørt. Det er derfor nødvendig at regjeringene samordner sine anstrengelser for å oppnå tilstrekkelig støtte blant

OECD-landene for endringer av OECD-koden, som gjør den til et effektivere instrument for innsyn og overvåking av de flernasjonale foretak.

## 2. Remissuttalelser

Remissuttalelser er mottatt fra følgende myndigheter og organisasjoner:

### *Nordiske:*

Nordens Fackliga Samorganition (NFS)  
Nordisk Andelsforbund

### *Danmark:*

Udenrigsministeriet  
Handelsministeriet  
Arbejdsministeriet  
Det økonomiske sekretariat  
Danmarks Nationalbank  
Industrirådet  
Provinshandelskammeret  
Dansk Arbejsgiverforening  
Den danske Bankforening  
Danmark Rederiforening

### *Finland:*

Handels- og industriministeriet  
Finlands bank  
Centralhandelskammaren  
Ålands landskapsstyrelse  
Arbetsgivarnas i Finland centralförbund  
Affärsarbetsgivarnas centralförbund AAC  
Bankföreningen i Finland  
Arbetarrörelsens ekonomiska forskningsinstitut

### *Norge:*

Finansdepartementet  
Forbruker- og administrasjonsdepartementet  
Handelsdepartementet  
Industridepartementet  
Justisdepartementet  
Kommunaldepartementet  
Utenriksdepartementet  
Olje- og energidepartementet  
Norsk arbeidsgiverforening  
Norges industriforbund  
Den norske bankforening  
Norges handelsstands forbund

### *Sverige:*

Näringsfrihetsombudsmannen (NO)  
Statens industriverk  
Sveriges riksbank

Sveriges industriförbund  
Svenska arbetsgivareföreningen  
Sveriges grossistförbund  
Sveriges redareförening  
Svenska bankföreningen

I det følgende skal en først omtale de remissuttalelser som støtter medlemsforslaget, deretter de som går imot det og til slutt de som stiller seg avventende eller ikke tar noe standpunkt.

*Remissuttalelser som i det vesentlige støtter medlemsforslaget*

Nordiske:

*Nordens Fackliga Samorganisation (NFS)* uttaler at den nasjonale og internasjonale fagforeningsbevegelse i lengre tid har arbeidet med problemer i samband med multinasjonale foretaks virksomhet. Selv om problemene med disse foretaks virksomhet ikke skal overdrives og fordelene ikke skal benektes, innebærer foretakenes karakter at de har mulighet for å tilsidesette nasjonale faglige avtaler og krav. Den internasjonale fagbevegelsens svar har vært å samordne faglige aksjoner på et internasjonalt plan.

Utviklingen har imidlertid medført at de multinasjonale foretak nå har slik innvirkning på den internasjonale økonomiske utviklingen at problemene blir stadig mer kompliserte når det gjelder utformingen av en effektiv økonomisk politikk. NFS viser i denne forbindelse til rapporten "NFS och den internationella ekonomiske politiken".

En rekke internasjonale organer og organisasjoner har tatt opp MNF-problemer til behandling. NFS vil i denne sammenheng henvise til de krav som den nordiske fagforeningsbevegelse har formulert vedrørende etableringsregler, konkurransespørsmål, skattepolitikk og arbeidsrett i et særskilt NFS-program: "Handlingsprogram angående multinationella företag". Videre har NFS vedtatt den nordiske fagforeningsbevegelses krav ved revurderingen av OECD-koden.

NFS kan således helt slutte seg til medlemsforslagets hensikt at de nordiske regjeringer skal samordne sine krav når det gjelder OECD-kodens revisjon for deretter søke finne bredest mulig støtte for de nordiske kravene. De konsultasjoner som hittil er fremkommet mellom de nordiske regjeringer og mellom representanter for de nordiske regjeringene og NFS bør fortsette og intensiveres.

*Nordisk Andelsforbund* kan slutte seg til forslaget om at Nordisk Råd rekommanderer regjeringene i Norden til å søke reglene skjerpet med hensyn til informasjon og overvåking. Forbundet peker forøvrig på de særlige muligheter som ligger i en fortsatt utbygging av de kooperative foreningers virksomhet som alternativ til de flernasjonale selskapers aktivitet.

**Danmark:**

*Udenrigsministeriet, Handelsministeriet, Arbejdsministeriet, Det økonomiske sekretariat og Danmarks Nationalbank* peker på i en felles uttalelse at fra dansk side har man deltatt aktivt i OECD's arbeid vedrørende multinasjonale foretaks virksomhet med henblikk på å fremme de positive bidrag, som MNF kan yte til økonomiske og sosiale fremskritt, og begrense og løse de vanskeligheter som kan oppstå som følge av deres forskjellige aktiviteter.

OECD-deklarasjonen av 1976 synes å ha hatt en positiv innflytelse på multinasjonale foretaks adferd. Det vil være hensiktsmessig å søke deklarasjonens positive virkninger forsterket ved en klargjøring av dens retningslinjer. Det gjelder bl. a spørsmålet om arbeidstakernes stilling og om informasjon. Fremskritt på disse områder forutsetter bred internasjonal tilslutning. Fra dansk side støtter man bestrebelsene under den påbegynte gjennomgåelse av deklarasjonen. Det synes som om visse resultater vil kunne oppnås. Derimot vil det neppe oppnås enighet mellom OECD-landene om å gjøre deklarasjonen bindende.

Under utarbeidelse av 1976-deklarasjonen og under det påbegynte revisjonsarbeid har det vært nær kontakt mellom de nordiske delegasjoner. Forut for møtene i OECD's komité for MNF og tilsvarende arbeid i FN drøfter de nordiske delegasjoner de emner som kommer til behandling på møtene.

**Finland:**

*Handels- og industriministeriet* opplyser at synspunktene om de ulike forslag i forbindelse med gjennomgåelsen av OECD-koden er for Finlands del ikke endelig fastlagt. Erfaringene om kodens betydning er relativt små. Større endringer av tekstens substans synes derfor umotivert og til og med urealistisk. Dette innebærer at kodens karakter av rekommandasjon ikke kan eller bør endres til et bindende instrument.

Det er grunn til å konstatere den største arbeidsinnsatsen til spesielle avsnitt for å komme fram til klarere regler og tolkninger. Kodens anvendelse i praksis bør m. a. o. kunne lettes.

Ministeriet anser det ikke for tiden motivert at et navngitt foretak og dets oppreden blir gjenstand for noe slag av tribunalbehandling.

Det er i Finlands interesse at OECD-reglene inkluderer et system hvor de flernasjonale foretak anmodes om å gi opplysninger i visse primære spørsmål om seg selv landsvis.

*Arbetarrörelsens ekonomiska forskningsinstitut* mener at OECD-koden ikke har påvirket MNF's virksomhet i nevneverdig grad. Instituttet er enig i forslagsstillernes motiveringer og anser medlemsforslaget berettiget. Foruten behovet for effektivt nordisk samarbeid innenfor revisjonen av adferdskoden og behovet for effektivere overvåking av de internasjonale



foretaks og spesielt de flernasjonale foretaks virksomhet i våre land ønsker instituttet å understreke tyngden av en felles nordisk politikk overfor nordiske foretaks etableringer i andre nordiske land eller i tredje land.

*Finlands bank* peker på at det nordiske samarbeidet vedrørende OECD-adferdskoden har vært målbevisst. Banken mener det er konsekvent å fortsette dette gode samarbeid for at man skal oppnå så gode resultater som mulig ved gjennomgåelsen av koden.

*Ålands landskapsstyrelse* finner det hensiktsmessig at OECD's adferdskode utvikles slik at den vil gi allsidig informasjon om de flernasjonale selskapers virksomhet.

Norge:

*Industridepartementet* har innhentet remissuttalelser fra syv norske departementer. Av disse tar fire av dem ikke standpunkt til medlemsforslaget.

OECD's retningslinjer for flernasjonale selskaper har karakter av anbefalinger og er ikke juridisk bindende. Dette er av forslagsstillerne ansett for å være en stor svakhet.

Industridepartementet vil si seg enig med Handelsdepartementet i at forholdene neppe ligger til rette for å gjøre regelverket juridisk bindende, og at man inntil videre må basere seg på retningslinjer av den karakter som man har i OECD-vedtaket fra 1976.

Når det gjelder forslagsstillerens ønske om mer effektiv overvåking av flernasjonale selskaper er Industridepartementet enig med Justisdepartementet og Handelsdepartementet i at den komité som skal ta seg av gjennomføringen innen OECD bør få myndighet til å avgis uttalelse om hvorvidt et gitt forhold ved et konkret selskap er i overensstemmelse med atferdsreglene. Man vil imidlertid gi uttrykk for at det, slik Handelsdepartementet har uttalt i sitt brev, er noe tidlig allerede etter to år å gå til en endring av selve teksten i retningslinjene.

Når det gjelder informasjon har OECD satt i gang en ekspertutredning om regnskapsstandarder i medlemslandene med sikte på en viss harmonisering som kan bedre informasjonen om slike selskapers virksomhet.

Industridepartementet antar at informasjonsbehovet ikke skaper noe større problem hva angår de flernasjonale selskapers virksomhet i Norge. Informasjonsbehovet gjelder derfor opplysninger om disse selskapers oppførsel i andre land. Departementet mener derfor at man på norsk side bør støtte arbeidet i OECD med utbygging av et bedre informasjonssystem.

*Justisdepartementet* har ikke noe å bemerke til at man for å få bedre informasjon om og bedre kontroll med flernasjonale selskaper tar et felles nordisk initiativ for å endre OECD's adferdsregler for slike selskaper.

Departementet gir uttrykk for i sin uttalelse at et sentralt poeng er at reglene slik de nå lyder er anbefalinger rettet til selskapene og ikke til de nasjonale myndigheter i landene hvor selskapene opererer. Reglene gir således ikke de nasjonale myndigheter noen direkte foranledning til å sette inn lovgivningstiltak som pålegger flernasjonale selskaper som opererer innenfor vedkommende lands område, informasjonsplikt om selskapets struktur og virksomhet eller som for øvrig kan gi lovgrunnlag for kontroll med virksomheten.

Dersom man skal ha som siktemål å få gjennomført lovgivningstiltak som nevnt ovenfor, vil det mest adekvate være å søke å få i stand en internasjonal overenskomst som forplikter de enkelte statene til å gjennomføre visse ordninger i sin interne rett som fyller intensjonene i forslaget. Et alternativ er at det vedtas en henstilling innen OECD til medlemslandene om å gjennomføre slike lovtiltak.

Når det gjelder forlagsstillernes ønske om mer effektiv overvåking av flernasjonale selskaper, gir Justisdepartementet uttrykk for at OECD bare kan gi generelle uttalelser uten referanse till konkrete selskaper. Departementet er enig i det som synes å være forlagsstillernes mening, nemlig å gi komitéen myndighet til å avgi uttalelse om hvorvidt et gitt forhold ved et konkret selskap er i overensstemmelse med atferdsreglene.

Justisdepartementet gir forøvrig uttrykk for at reglene i aksjeloven inneholder forpliktelser som langt på vei svarer til atferdsreglenes krav.

*Handelsdepartementet* gir uttrykk for at selv om det i prinsippet kunne ha vært ønskelig at OECD-samarbeidet i 1976 hadde resultert i en oppførselskode som skulle være juridisk bindende for flernasjonale foretak, må det anses alment erkjent at dette ikke kunne være en realistisk målsetting. En slik myndighet overfor det private næringsliv i medlemslandene har ikke hjemmel i OECD-konvensjonen slik den nå lyder. Det er det bare nasjonal lovgivning som har. Å gjøre regelverket juridisk bindende måtte skje via en form for harmonisering eller tilpasning av nasjonal lovgivning, men dette ligger forholdene neppe till rette for nå og ville bety en langt mer omfattende prosess.

Under det forberedende arbeid hittil med revisjonen av OECD-koden er man på norsk side kommet til at det er noe tidlig allerede etter to år å gå til endring av selve teksten. Av større betydning er å få gjort mer ut av de konsultasjoner som er et ledd i oppfølgingen, særlig behandlingen av klagesaker som er reist i OECD om brudd på retningslinjene.

Departementet uttaler at den manglende enighet i medlemsregjeringene i synet på de flernasjonale foretaks frihet til selv å bestemme sin opptreden i vertslandene, kan sies å være en av grunnene til at OECD ikke har mandat til å opptre som domstol i klagesakene. Handelsdepartementet er imidlertid av den oppfatning at man må arbeide

videre med å effektivisere oppfølgingsprosedyren slik at OECD får mandat til å avgi uttalelse om hvorvidt klagen er berettiget.

*Utenriksdepartementet* er enig i det fremsatte medlemsforslag og kan i det vesentlige slutte seg til begrunnelsen. Det er i begrunnelsen vist til at de nordiske regjeringer under utarbeidelsen av retningslinjene forsøkte å få i stand strengere regler. Også under den pågående gjennomgang av retningslinjene i OECD er det et nært samarbeid mellom de nordiske lands myndigheter for å klargjøre retningslinjene på flere punkter og på lenger sikt endre dem for å få til et mer adekvat regelsett.

Særlig viktig vil det etter departementets mening være å endre/styrke retningslinjene på felter hvor den nasjonale lovgivning ikke er tilstrekkelig. Man må imidlertid være oppmerksom på at forsøk på å endre retningslinjene kan resultere i en svekkelse av dem.

Departementet er videre enig i at det er en svakhet ved retningslinjene at de ikke er bindende, og mener man på lengre sikt må arbeide for mer bindende regler.

Sverige:

*Statens industriverk* opplyser at industriverkets undersøkelser vedrørende OECD-koden har hittil vært rettet mot foretakenes informasjonsgivning. For tiden gjennomføres et studium av hvorledes ca. 50 svenske multinasjonale foretak og ca. 30 utenlandske foretak med stor virksomhet i Sverige følger OECD-koden. Resultatet vil det bli redegjort for omkring årsskiftet.

En mindre undersøkelse er tidligere gjennomført ved Handelshögskolan i Stockholm. Undersøkelsen som omfatter foretakenes årsberetninger for 1976 og 1977, viser på visse punkter klare brister i informasjonsgivningen sett i forhold till OECD-koden. Det gjelder særlig informasjon om foretakenes investeringer og resultatet av virksomheten i ulike geografiske områder, deres FoU-kostnader samt regler som anvendes i spørsmål om intern prisfastsetting. Dessuten kom man til sluttresultatet at informasjonsbristene er større når det gjelder utenlandseide foretak i Sverige enn svenskeide multinasjonale foretak.

Preliminære resultater av industriverkets undersøkelser foreligger nå for de svenskeide foretak. I store trekk stemmer disse resultater godt overens med resultatene fra den tidligere undersøkelse.

Industriverket mener i likhet med forslagsstillerne, at det er hensiktsmessig at informasjonsgivningen fra de multinasjonale foretak forbedres. Anstrengelsene bør i første rekke innrettes på å klargjøre reglene i OECD-koden og å få i stand en nærmere vurdering av kodens tilpasning i ulike land. Men omfattende endringer av regelverket bør overveies, hvis en slik vurdering viser at det er store vanskeligheter forbundet med

å fjerne eksisterende informasjonsbrister og å få det nåværende system til å fungere tilfredsstillende.

*Näringsfrihetsombudsmannen* (NO) stiller seg positivt til nordisk samordning når det gjelder regjeringenes tiltak ved forhandlingene om OECD-deklarasjonen.

NO viser forøvrig til OECD-rapporten om flernasjonale foretaks konkurransebegrensende tiltak. Her anføres bl. a. at nasjonal lovgivning trolig er den mest effektive metoden for å løse eller minske problemer som diskuteres i rapporten. Videre foreslås at land som ennå ikke har et system for fusjonskontroll, bør overveie å innføre det. Dessuten foreslås etablering av en misbrukskontroll vedrørende markedsdominerende og økonomisk sterke foretak.

OECD's råd har senere publisert en rekommandasjon til medlemslandenes regjeringer angående skritt mot konkurransebegrensende tiltak som påvirker internasjonal handel innbefattat slike som gjennomføres av flernasjonale selskaper.

Etter forslagsstillernes mening er kodens største svakhet at den ikke er juridisk bindende og at foretak som forbryter seg mot den ikke risikerer noe i denne forbindelse. Etter NO's oppfatning vil opprettelse av en internasjonal konkurranselovgivning og en internasjonal myndighet bare være en mulighet på lang sikt.

*Remissuttalelser som går imot medlemsforslaget eller som ikke finner å kunne støtte det.*

Danmark:

*Industrirådet* viser til at Nordisk Ministerråd har foranlediget en undersøkelse av de multinasjonale selskapers betydning for de nordiske lands økonomi og har foranstaltet en særlig undersøkelse av deres beskatningsforhold. Industrirådet finner det ikke hensiktsmessig at Nordisk Råd retter henstilling til regjeringene vedrørende de multinasjonale selskaper før man har hatt leilighet til å studere disse undersøkelser.

Industrirådet advarer sterkt mot nordiske initiativer, som tilsikter en oppstilling av strengere krav til internasjonalt eide selskapers virksomhet i Norden enn i den øvrige del av verden.

Det er til OECD-koden knyttet en forpliktelse for regjeringene til å gi internasjonalt eide virksomheter, som har fått tillatelse til å drive virksomhet i et medlemsland, samme vilkår som nasjonalt eide virksomheter og til å overholde visse regler for de vilkår, som tilbys utenlandske virksomheter ved etablering i et medlemsland.

På denne bakgrunn anser Industrirådet det for uheldig og for stridende mot de nordiske lands samfunnsinteresser, at den svenske regjering har anmeldt en rekke unntak fra OECD-kravet om nasjonal behandling av utenlandsk eide virksomheter. Det samme gjelder vedrø-

rende de krav som den svenske fagbevegelse stiller, om enda større forskjellsbehandling med hensyn til de restriksjoner som skal gjelde for utenlandsk- og innenlandsk eide virksomheter.

I stedet for å oppfordre regjeringene til skjerpet kontroll med virksomhetsutøvelse i Norden, burde Nordisk Råd henstille til regjeringene å oppta innbyrdes konsultasjoner med henblikk på å begrense mest mulig de nordiske regjeringers forbehold overfor OECD-kravet om nasjonal behandling.

*Provinshandelskammeret* uttaler at fra dansk side bør det ikke gis tilslutning til et selvstendig nordisk initiativ i denne sak. Danmark bør handle i nøye overensstemmelse med de øvrige EF-land, hvor spørsmålet om de multinasjonale selskapers virksomhet også drøftes.

*Dansk Arbejdsgiverforening* viser til at informasjonsproblematikken vedrørende multinasjonale selskaper er et vesentlig ledd i de igangværende drøftelser i OECD-regi og at det er et utmerket samarbeid mellom de nordiske regjeringers representanter i denne sak. På denne bakgrunn forekommer forslaget overflødig.

Videre peker arbeidsgiverforeningen på at de innledende merknader til medlemsforslaget bygger på en oppfatning, som ikke ble lagt til grunn ved OECD-kodens utarbeidelse.

For det første tales det om en revisjon av koden. Det er ikke korrekt, idet det relevante uttrykk på engelsk "review" nettopp ikke innebærer krav om endringer i teksten til koden.

For det andre antydes at et OECD-organ på den ene eller den andre måten skulle ha domstollignende effekt i forholdet til multinasjonale selskaper i konkrete saker. Dels er kodens utforming og karakter aldeles uegnet til å danne grunnlag herfor. Dels har erfaringene vist at hvis behov herfor oppstår, vil en løsning bli funnet.

Arbeidsgiverforeningen understreker det fundamentale prinsipp at multinasjonale og nasjonale virksomheter bør eksistere under ensartede vilkår.

Hvis det er formålet med forslaget å gi anledning til forskjellsbehandling mellom multinasjonale selskaper som opererer i Norden og slike selskaper som virker i andre deler av verden, må arbeidsgiverforeningen advare herimot. Dels vil dette innebære et brudd med hovedprinsippene i OECD-koden og dels vil man risikere mottrekk i andre land mot nordiske multinasjonale selskapers derværende datterselskaper.

Forøvrig mener arbeidsgiverforeningen at man bør avvente resultatet av de undersøkelser vedrørende multinasjonale selskaper som Nordisk Ministerråd har iverksatt, før noen spesielle nordiske foranstaltninger måtte komme opp til debatt.

Arbeidsgiverforeningen konkluderer med at medlemsforslaget er overflødig, og i verste fall på grunn av dets innledende bemerkninger skadelig for forståelsen av OECD-kodens betydning.

*Danmarks Rederiforening* mener det ikke er hensiktsmessig å foreslå en tilstrømming av reglene. Dertil kommer at resultatet av de undersøkelser som i lengre tid har pågått vedrørende de multinasjonale selskaper ennå ikke er kjent.

Det advares mot nordiske initiativer som tar sikte på å gjennomføre strengere krav til multinasjonale selskaper i Norden enn i andre land.

Finland:

*Arbetsgivarnas i Finland cetralförbund* og *Affärsarbetsgivarnas cetralförbund AAC* uttaler i en felles skrivelse at de utenlandske foretak i Finland behandles likt med innenlandske foretak, og de multinasjonale foretaks datterselskaper er medlem av bransjens arbeidsgiverforening. OECD's retningslinjer for multinasjonale foretak har derfor bare liten praktisk betydning. Det samme gjelder ILO's treparters prinsipplediklarasjon om multinasjonale foretak og sosialpolitikken.

Når OECD's retningslinjer granskes i 1979, tre år etter de ble godkjent, må man feste oppmerksomheten ved deres almene betydning som adferdskode i ytterst kompliserte sammenheng. Tiden har vært for kort til at deres betydning i det praktiske liv skal kunne vurderes. Det har heller ikke vært meningen at disse regler skal anvendes som bindende normer når det gjelder foretakenes adferd i konkrete tilfelle. Retningslinjene er ikke juridisk bindende og man kan ikke ta opp til prøving det enkelte tilfelle. OECD's organisasjon gir hertil ingen muligheter med hensyn til stifting av bindende normer, etablering av sanksjonssystemet eller overvåking gjennom en overnasjonal domstol.

De nordiske foretaks internasjonale operasjoner er avhengig av at man i Norden unngår all diskriminering av utenlandske foretak. Slike tiltak kan lett forårsake mottiltak fra andre land.

Sentralforbundene mener at de nordiske lands representanter ved drøftingene i Paris i juni 1979 bør fremheve retningslinjenes karakter av almen adferdskode for internasjonale operasjoner og feste spesiell oppmerksomhet ved informasjon om retningslinjenes innhold.

*Centralhandelskammaren* uttaler at de utenlandske foretak som virker i Finland ikke har forårsaket noen problemer vedrørende de forhold som OECD-rekommandasjonen regulerer. Utenlandske foretak behandles i Finland etter samme prinsipper som innenlandske foretak.

Den nye bokføringsloven og loven om foretaksdemokrati vil i fremtiden ytterligere øke foretakenes plikt til en temmelig omfattende informasjon. Man må således anse at informasjonsplikten blir tilfredsstillende oppfylt. I den korte tid OECD-koden har virket, er det ikke skjedd noe som skulle foranledige en videre utvikling av retningslinjene til å bli juridisk bindende. Dette kan heller ikke anses hensiktsmessig for gjennomføring av koden.

Etter Centralhandelskammarens mening foreligger det ingen grunn til

nevneverdig korrigeringer av retningslinjenes tekst og ved justeringen av disse bør det tas nøye hensyn til de av alle parter godkjente tekster i spørsmål som gjelder de av ILO godkjente retningslinjer.

*Bankföreningen i Finland* mener at de foreslåtte krav om begrensning av forutsetningene for multinasjonale foretaks virksomhet kan gi et negativt bilde av Finlands innstilling til slike foretak og innvirke på deres beslutninger vedrørende fremtidsplaner. Multinasjonale foretak påvirker sysselsettingen betydelig også i Finland. Å gi inntrykk av at man i Finland har en annen innstilling til disse foretak enn i andre OECD-land kan virke generende på sysselsettingen og bestrebelsene for å høyne levestandarden i Finland.

#### Norge:

*Norges handelsstands forbund* stiller seg tvilende til behovet for revisjon av OECD-koden for multinasjonale selskaper på det nåværende tidspunkt. Det foreligger fra norsk side intet erfaringsmateriale som skulle tilsa en skjerping av reglene vedrørende informasjon om og overvåking av virksomhetene.

Koden er et resultat av adskillig tautrekking mellom OECD-landene og grupper av disse. Det er neppe realistisk å tro at et samlet nordisk initiativ nå skulle føre til særlige endringer.

*Norges industriforbund* og *Norsk arbeidsgiverforening* viser i en felles uttalelse til det samarbeid som finner sted i Norden om oppfølgingen av adferdsreglene. Dette har forløpet forholdsvis friksjonsfritt, da erfaringene med multinasjonale selskaper i Norden er gode; noe som for en vesentlig del tilskrives et godt utbygget lovverk på angjeldene områder.

Prinsippet om ikke-diskriminering i OECD fremheves i uttalelsen. Medlemsforslaget synes å ville legge opp til særbehandling av utenlandske multinasjonale selskaper i Norden. En særbehandling vil lett få en spredningseffekt, og diskriminering av nordiske selskaper i andre land vil kunne bli resultatet.

Videre pekes på at hovedtendensen i OECD's arbeid med revurdering av adferdsreglene nettopp synes å ville gå i retning av forbedret informasjon og mer effektiv overvåking av multinasjonale selskaper.

Industriforbundet og arbeidsgiverforeningen mener man bør avvente resultatet av den utredning som pågår om de multinasjonale selskapers rolle i de nordiske land og som ble iverksatt i samsvar med Nordisk Råds rek. nr. 25/1974, før rådet eventuelt retter noen henvendelse til regjeringene.

#### Sverige:

*Svenska arbetsgivareföreningen* uttaler at det er feil når medlemsforslag går ut fra at OECD-kode skal "revideres" etter et par år. Det man

besluttet var å foreta "oversyn". Det er ikke trolig at en revisjon vil bli gjennomført.

Medlemsforslaget mener også at det er en svakhet at OECD-koden ikke er juridisk bindende og at den ikke er komplett med "påfølger" for foretak som bryter kodens "föreskrifter". Foreningen peker på at koden er utformet med tanke på en rekommandasjon og at de enkelte "föreskrifter" umulig skulle kunne utnyttes i et juridisk bindende instrument. Koden inneholder retningslinjer som kan ha betydning som rettesnor for foretak og som underlag dels for drøftinger mellom berørte parter og dels for offentlig debatt og kritikk omkring foretakets tiltak. De har imidlertid en karakter som i de fleste tilfelle ville gjøre det umulig å fastslå juridisk i hvilken utstrekning de oppstilte retningslinjer er ivare tatt.

I et "juridisk bindende" system vil det åpenbart kreves en internasjonal domstol og et internasjonalt sanksjonsinstrument. Det er samtidig klart at en slik internasjonal juridisk håndtering av "föreskrifter" av det slag som OECD-koden inneholder, ville medføre praktisk talt uløselige problemer allerede når det gjelder å innhente fakta og bevis.

I medlemsforslaget beklages at angjeldende OECD-komité ikke fikk mulighet til å prøve de enkelte tilfelle av "överträdelser av kodens föreskrifter". I forslaget synes å fremgå at de nordiske regjeringer forsøkte å få i stand "striktare regler". Etter arbeidsgiverforeningens oppfatning var samtlige regjeringer, også de nordiske, enige om at OECD ikke skulle fungere som noen form for tribunal, som skulle behandle de enkelte tilfelle.

Forslaget krever også at gjennomgangen av OECD-koden skal føre til bedre informasjon. Arbeidsgiverforeningen minner om at OECD-koden allerede oppstiller krav på offentlig informasjon, som er så vidtgående at de kan komme i konflikt med foretakenes legitime behov for diskresjonsbeskyttelse mot kunder og konkurrenter.

Som konklusjon understreker arbeidsgiverforeningen, at OECD bør avstå fra å påta seg oppgaven å fungere som noen form for tribunal, samt at noen ytterligere skjerpning av informasjonsavsnittet i OECD-koden ikke bør komme i stand.

*Sveriges grossistförbund* mener at det ikke er noen grunn til å støtte forslaget. Det forhold at koden er en rekommandasjon har selvsagt påvirket utformingen av den. Man kan ikke endre kodens hensikt uten en gjennomgripende omarbeiding av teksten. Det ligger ikke innenfor rammen av den gjennomgåelse som skal foretas i 1979.

Den vesentligste innvending mot forslaget er imidlertid at det ikke finnes noe grunnlag for å hevde at de flernasjonale selskaper som er i virksomhet i Sverige ikke skulle ha vilje til å oppfylle rekommandasjonene i adferdskoden.



*Remissinstanser som stiller seg avventende eller ikke tar noe standpunkt til medlemsforslaget*

Danmark:

*Den danske Bankforening* har ingen merknader til medlemsforslaget.

Norge:

*Olje- og energidepartementet* opplyser at reglene som gjelder for de selskaper som dette departement kommer hyppigst i kontakt med, de internasjonale oljeselskaper, sikrer en bedre informasjon og en mer effektiv oversikt over disse selskapers virksomhet enn hva som gjelder for multinasjonale selskaper generelt.

*Forøvrig* har departementet ingen kommentarer til forslaget.

*Kommunaldepartementet* har ingen merknader til medlemsforslaget.

*Forbruker- og administrasjonsdepartementet* har ingen merknader til medlemsforslaget.

*Finansdepartementet* har ingen merknader til medlemsforslaget.

*Den norske bankforening* ønsker ikke å avgi noen uttalelse.

Sverige:

*Sveriges redareförening* erfarer at OECD-deklarasjonen er almen gyldig og skulle derfor i og for seg kunne anvendes på linjekonferanser og andre overnasjonale samarbeidsformer innen internasjonal skipsfart.

Et antall regjeringer i Vest-Europa, bl. a. Sverige, samt Japan, har tidligere truffet visse politiske beslutninger angående linjekonferanser og de adferdsnormer slike konferenser bør følge for at man fortsatt skal la rederne og deres kunder i forening regulere virksomheten og således unngår inngrep fra regjeringene med de komplikasjoner som alltid følger, når nasjonale rettsystemer skal anvendes på en virksomhet som i sin natur berører flere stater.

Med hensyn til de særskilte normer som er vedtatt for linjekonferansene, foreligger for tiden ingen grunn til å anvende OECD's rekommandasjoner angående multinasjonale foretak på forholdene i internasjonal skipsfart.

Under slike omstendigheter finner rederforeningen det naturlig ikke å kommentere i sak det foreliggende medlemsforslag.

### 3. Utvalget

Utvalget konstaterer med tilfredshet at det er et utstrakt samarbeid mellom de nordiske land når det gjelder den påbegynte gjennomgåelse av OECD-koden for multinasjonale foretaks adferd. Hensikten med dette samarbeid er å fremme de positive bidrag som MNF kan yte til økonomiske og sosiale fremkritt og å løse de vanskeligheter som kan oppstå som følge av deres forskjellige aktiviteter.

Utvalget kan være enig med forslagsstillerne at det kan sies å være en

svakhet at OECD's retningslinjer har karakter av rekommandasjoner. På den annen side må utvalget si seg enig med enkelte remissinstanser når de anfører at forholdene i dag neppe ligger til rette for å gjøre regelverket bindende. Skulle det kunne skje måtte det formodentlig foregå i en form for kommunisering eller tilpassing av nasjonal lovgivning, men det ville medføre en lang og omfattende prosess.

Formodentlig vil det være mere aktuelt med en klargjøring av OECD-retningslinjene. Av stor betydning vil det være å få mere ut av de konsultasjoner som er et ledd i oppfølgingen, særlig behandlingen av klagesaker som er reist i OECD om brudd på retningslinjene. I denne forbindelse synes det viktig at den komité i OECD som skal ta seg av gjennomføringen, bør få myndighet til å avgi uttalelse hvorvidt et gitt forhold ved et konkret selskap er i overensstemmelse med adferdsreglene.

Utvalget er enig med forslagsstillerne i at det er hensiktsmessig at informasjonsgivningen fra de flernasjonale selskaper blir best mulig, selv om erfaringen i de nordiske land kan synes å være noe forskjellig. Hvis det skulle vise seg at det er store vansker forbundet med å fjerne eksisterende informasjonsbrister og å få det nåværende system til å fungere tilfredsstillende, bør man overveie endringer av regelverket.

Flere instanser har i sine remissvar advart mot eventuelle nordiske initiativer, som måtte tilsikte en oppstilling av strengere krav til flernasjonale selskapers virksomhet i Norden enn i den øvrige del av verden.

Utvalget vil presisere at det foreliggende medlemsforslag ikke tar sikte på å etablere et system som behandler flernasjonale selskaper på en diskriminerende måte.

Under henvisning til ovenstående vil utvalget foreslå,

at Nordisk Råd rekommanderer de nordiske regjeringer å samarbeide for at gjennomgåelsen av OECD's adferdskode for flernasjonale foretak fører til bedre informasjon og effektiv overvåking av disse foretaks virksomhet.

Helsingfors, 7. februar 1979

<i>Johannes Antonsson (c)</i>	<i>Gunnar Berge (A)</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund (Skdl)</i>	<i>Helen Bøsterud (A)</i>
<i>Kjell-Olof Feldt (s)</i>	<i>Kristian Gestrin (Sfp)</i>
Formann	
<i>Astrid Gjertsen (H)</i>	<i>Eiður Guðnason (A.)</i>
<i>Bertel Haarder (V)</i>	<i>Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)</i>
<i>Sverrir Hermannsson (Sj.)</i>	<i>Allan Hernelius (m)</i>
<i>Henning Jensen (S)</i>	<i>Knut Johansson (s)</i>
<i>Erlendur Patursson (Tvfl)</i>	<i>Gunnar Richardson (fp)</i>
<i>V. J. Sukselainen (K)</i>	<i>Ambjørg Sælthun (Sp)</i>
<i>Erkki Tuomioja (Sd)</i>	

**Reservation**

Undertegnede medlemmer af økonomisk udvalg er enig med de af Industrirådet i Danmark og Dansk Arbejdsgiverforening anførte betæneligheder og vil derfor foreslå, at Nordisk Råd ikke foretager sig noget i anledning af medlemsforslaget.

Helsingfors, den 7. februar 1979

*Kirsten Jacobsen (FP)*

*Poul Schlüter (KF)*

*BILAGA 3, I efterhand inkomna yttranden (se supplementband, s. 795)*

## **Medlemsförslag om samarbete angående rening av kommunalt avloppsvatten**

*(Väckt av Kristian Gestrin, Ilkka Kanerva, Bror Lillqvist, Petter Savola och Raino Westerholm)*

I de nordiska länderna ställer medborgarna höga anspråk på miljöns kvalitet. Det är uppenbart att kraven i detta avseende i framtiden ytterligare kommer att skärpas. Samhället satsar årligen stora belopp på luft- och vattenvård, bullerbekämpning och naturskydd. En av de mest kostnadskrävande sektorerna inom miljövården är behandlingen av det kommunala avloppsvattnet. Andra sektorer som också vållar dryga kostnader för rening av avloppsvatten är industrin och lantbruket. Planering och utbyggnad av de nordiska tätorternas kommunalteknik åsamkar årligen kommunerna tillsammans taget miljardbelopp, varav avloppsvattenreningen kräver en betydande del. Högre miljökrav, ökande mängder avloppsvatten och tilltagande användning och utsläpp av svårbehandlade kemikalier ställer emellertid hela tiden nya krav på reningen av avloppsvattnet och på de processtekniska lösningarna.

I alla de nordiska länderna pågår ett omfattande forsknings- och utvecklingsarbete både i avsikt att förbättra funktionen hos de redan existerande anläggningarna för rening av både kommunernas och industrins avloppsvatten och i avsikt att utveckla nya metoder och processer för vattenreningen.

Trots det livliga samarbetet mellan de nordiska länderna på miljövårdens område i övrigt har den kommunala avloppsvattenreningen ännu inte blivit föremål för mera utförliga samnordiska utredningar. Fördelarna med en gemensam nordisk insats på detta område är uppenbara. En samordnad forsknings- och utvecklingsverksamhet skulle kunna leda till kraftigt minskade kommunaltekniska kostnader, varvid det verkligen skulle bli fråga om betydande inbesparingar ur samhällets synpunkt.

Gemensamma åtgärder på detta område skulle äga stor betydelse för tillskapandet av en bättre miljö i Norden och i synnerhet renare sjöar och vattendrag. En gemensam nordisk insats skulle också vara till nytta för de internationella strävanden, som syftar till att effektivisera miljövården och till att skydda Europas vattendrag och kustvatten.

Genom de stora likheter i fråga om både naturförhållandena och bebyggelsens och tätorternas struktur i de nordiska länderna föreligger gynnsamma betingelser för ett nordiskt samarbete på detta område.

Det bör nämnas, att genom Nordiska ministerrådets försorg av Svenska Renhållningsverks-Föreningen genomförts en undersökning om alternativa metoder för behandling av kommunalt avfall, vars resultat har publicerats i Nordisk utredningsserie (*NU B 1978: 1*). Denna utredning omfattade enbart behandlingsmetoderna förbränning, malning, kompostering, pyrolysis och återvinning av avfall och var avsedd att tjäna som information för dem som planerar, beslutar och ombesörjer kommuners avfallshantering. I fråga om avfallsvattenreningen synes det påkallat att företa en liknande kartläggning som den förenämnda men att i samnordisk regi därefter föra arbetet betydligt längre i fråga om konkretisering och anvisande av lämpliga anläggningslösningar. Det önskvärda vore, att planeraren på det lokala kommunala planet inte skulle behöva börja sitt arbete helt från början utan kunde inleda det med utgående från ett vederhäftigt samnordiskt utredningsmaterial och ett antal nordiska modelllösningar, som kunde tillämpas på de lokala förhållandena.

En samnordisk undersökning om rening av avloppsvatten bör baseras på en kartläggning av pågående forskningsverksamhet och produktutveckling på området ävensom omfatta en kartläggning av vilka metoder och tekniska lösningar för rening av avloppsvatten som utnyttjas i de nordiska länderna och en studie över de vanligaste problemen i samband med vattenrening. Vidare bör en undersökning omfatta en analys av de vanligaste reningsmetodernas effektivitet i relation till kostnaderna. Utredningen bör presentera förslag om lämpliga objekt för nordiskt samarbete på detta område. Slutligen bör utredningen sträva till att framlägga rekommendationer och råd för planering av nya kommunala reningsanläggningar för avloppsvatten och för förbättring av effektiviteten hos tidigare anlagda reningsanläggningar.

Ett samarbetsprojekt om ovanstående frågor skulle kunna genomföras i en eller flera etapper, som ett projekt eller flera delprojekt.

Härvid kunde viss vägledning erhållas av det projekt om effektivisering av reningsanläggningar för avloppsvatten som de nordiska länderna föreslagit inom OECD, men som synbarligen ej i detta skede kommer att leda till åtgärder.

Under åberopande av vad ovan anförts får vi föreslå, att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utföra en utredning om rening av kommunalt avloppsvatten omfattande både reningsanläggningarnas teknik, effektivitet, kostnader och miljömässiga hänsyn samt utarbeta rekomen-

dationer för planering av nya reningsanläggningar för avloppsvatten och förbättring av i bruk varande reningsanläggningar.

Helsingfors den 31 augusti 1978

*Kristian Gestrin (Sfp)*

*Ilkka Kanerva (Kok)*

*Bror Lillqvist (Sd)*

*Petter Savola (K)*

*Raino Westerholm (Skl)*

*BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 799)*

## *BILAGA 2*

### **Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över medlemsförslaget**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett medlemsförslag om samarbete angående rening av kommunalt avloppsvatten. Medlemsförslaget har behandlats vid utskottets möten i Stockholm den 23—24 januari samt den 19 februari 1979.

#### *1. Inledning*

I medlemsförslaget hemställes,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utföra en utredning om rening av kommunalt avloppsvatten omfattande både reningsanläggningarnas teknik, effektivitet, kostnader och miljömässiga hänsyn samt utarbeta rekommendationer för planering av nya reningsanläggningar för avloppsvatten och förbättring av i bruk varande reningsanläggningar.

Förslagsställarna konstaterar, att till de mest kostnadskrävande sektorerna på miljövardområdet hör behandling av kommunalt avloppsvatten. Kommunerna investerar miljardbelopp. Dryga kostnader vållas även av avloppsvatten från industrin och från lantbruket. Detta kostar de nordiska länderna miljardbelopp årligen. Ökade krav på miljön, större mängder av avloppsvatten och utsläpp av svårbehandlade kemikalier medverkar till att kraven på reningsanläggningarna ökar.

I de nordiska länderna pågår ett omfattande forsknings- och utvecklingsarbete (FoU) dels för att förbättra redan befintliga reningsverk, dels för att utveckla nya metoder på området. Samarbete beträffande kommunal avloppsrening har dock ännu inte kommit till stånd mellan de nordiska länderna, framhålles det i medlemsförslaget. Gemensamma insatser på detta område borde kunna medverka till att en bättre miljö skapas i Norden.

Alternativa behandlingsmetoder för kommunalt avfall har utretts genom Nordiska ministerrådets försorg. Utredningen gällde dock bara förbränning, malning, kompostering, pyrolys och återvinning av avfall. En nordisk utredning borde genomföras beträffande rening av kommunalt avloppsvatten avseende pågående forskningsverksamhet och produktutveckling, kartläggning av metoder och tekniska lösningar samt analys av

de vanligaste vattenreningsproblemen. Kostnadsaspekten bör stå centralt. Rekommendationer som kan bli till nytta för de kommunala myndigheterna bör tas fram. Viss vägledning kan erhållas genom det projekt som de nordiska länderna föreslagit att OECD skall genomföra om effektivisering av reningsanläggningar för kommunalt avloppsvatten.

## 2. Remissyttranden

Remissyttranden har inkommit från följande myndigheter och organisationer:

### *Nordiska*

NORDFORSK, miljövårdssekreteriatet

### *Danmark*

Indenrigsministeriet  
Miljøministeriet/miljøstyrelsen  
Københavns Magistrat  
Frederiksberg Kommune  
Kommunernes Landsforening  
Danmarks Naturfredningsforening

### *Finland*

Ministeriet för inrikesärendena  
Helsingfors universitet, konsistoriet  
Tekniska högskolan  
Vattenstyrelsen  
Statens tekniska forskningscentral  
Ålands landskapsstyrelse  
Finlands kommunförbund  
Finlands stadsförbund

### *Norge*

Miljøverndepartementet  
Norske kommuners sentralforbund

### *Sverige*

Statens naturvårdsverk  
Styrelsen för teknisk utveckling (STU)  
Institutet för vatten- och luftvårdsforskning (IVL)  
Svenska kommunförbundet  
Sveriges industriförbund

## 2.1. Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget

### 2.1.1. Danmark

*Kommunernes Landsforening* stöder förslaget om att ministerrådet låter utarbeta en redogörelse beträffande reningsmetoder för kommunalt



avloppsvatten. Denna bör omfatta reningsanläggningarnas teknik och effektivitet, kostnads- och miljövårdsaspekter. Anvisningar för planering av nya reningsverk och förbättrande av redan existerande bör utarbetas.

*Danmarks Naturfredningsforening* stöder medlemsförslaget.

### 2.1.2. Finland

*Ministeriet för inrikesärendena* understryker, att tekniken för rening av kommunalt avloppsvatten undersökts i ringa omfattning. Brister i planeringen och skötseln av kommunernas reningsanläggningar förekommer därför. Medlemsförslaget är mot denna bakgrund både viktigt och välkommet. Nordiska ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor rekommenderade vid sitt möte i slutet av november 1978 ministerrådet att utsträcka samarbetet på miljövårdsområdet också till avloppsreningsområdet. De erfarenheter som *NORDFORSK* gjort bör tillvaratas.

*Ålands landskapsstyrelse* erinrar om att Åland genom sin geografiska belägenhet i hög grad påverkas av vattenutsläpp. Medlemsförslaget är angeläget. En utredning om rening av kommunalt avloppsvatten förordas

*Vattenstyrelsen* understryker, att olika mål och en divergerande rad av utbyggnad av det kommunala avloppsreningsnätet föreligger i de nordiska länderna. Ett samarbete har dock redan inletts på nordiskt plan. Nordiskt informationsutbyte tillstyrkes liksom koordinering via existerande samarbetsorgan. Medlemsförslaget tillstyrkes i princip, men de detaljerade rekommendationer som däri förekommer bör vidarebefordras till den nordiska ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor.

*Tekniska högskolan* bedömer nordiskt samarbete på detta område vara viktigt. Bäst sköts det av *NORDFORSK*, som sedan tio år tillbaka årligen anordnar vattenforskningskonferenser. Stundom har avloppsvattenteknik varit huvudämnet vid dessa konferenser.

*Helsingfors universitet, konsistoriet*, påpekar att vattendragen i Norden uppvisar stora likheter på grund av klimatet och tätorternas struktur. Vattendragens förmåga att tolerera avfall skiftar på grund av hydrologiska förhållanden och olikartad belastning. Vid olika belastning erhållet vattenforskningsmaterial och härav uppgjorda ekologiska mallar bör göras kända i de nordiska länderna.

*Statens tekniska forskningscentral* anser att goda förutsättningar föreligger för ett nordiskt samarbete beträffande teknisk forskning om rening av kommunalt avloppsvatten. Problem som sammanhänger med kommunalt avloppsvatten eller planering av reningsverk utreds nu bl. a. i Finland och Norge. Eftersom huvuddelen av reningsverken redan byggts bör insatserna koncentreras till en effektivisering av dessa. I Finland har vattenstyrelsen igångsatt en utredning om reningsverkens funktion. Verken instrumentering bör utvecklas och därvid avtecknar sig ett nordiskt samarbete som lämpligt, likaså kring forskning om kväveavlägsningsprocesserna. Medlemsförslaget tillstyrkes.

*Finlands kommunförbund* finner medlemsförslaget värt understöd. Den föreslagna utredningen kan medverka till förbättrade kunskaper beträffande kommunal avloppsrening. Man bygger nämligen sällan reningsanläggningar som avser en enskild kommun. Ekologiska lösningar kan komma i fråga vid rening också av avloppsvatten. Dessa är särskilt lämpade för glesbygden, i synnerhet gamla bycentra. Lösningar bör eftersträvas som påverkar miljön positivt. Kommunförbundet är berett att bistå med kompletterande grundupplysningar.

### 2.1.3. Norge

*Miljöverndepartementet* erinrar om att Nordiska ämbetsmannakommittén för miljövärdfrågor vid sitt möte i slutet av november 1978 fattade principbeslut om att inleda ett nordiskt samarbete på vatten- och avloppsområdet. Ansökningar beträffande ett huvudprojekt tillstyrktes. I Norge har Statens forurensningstilsyn avslutat eller nästan avslutat arbetet med riktlinjer för avloppsrening vilka torde vara tillfredsställande på nuvarande kunskapsnivå. De kan utgöra ett värdefullt bidrag till det nordska samarbetet.

*Norske kommuners sentralforbund* pekar på betydelsen av nordiskt samarbete vid planläggning och utveckling av tekniska metoder för rening av avloppsvatten.

### 2.1.4. Sverige

*Statens naturvårdsverk* påpekar att visst nordiskt samarbete beträffande rening av kommunalt avloppsvatten redan inletts dels i NORDFORSK:s regi dels genom direkta myndighetskontakter. Fyra samarbetsprojekt har man ansökt om medel till: (a) riktlinjer för kommunal avloppsrening, (b) riktlinjer för avlopp i glesbygd, (c) utjämningsanordningar för avloppsnät samt (d) forskning om kommunala ledningsnät. Projekten väntas pågå i 2—3 år. Sannolikt kan ett nordiskt samarbete på detta område vara förenat med fördelar. I medlemsförslaget angivna rekommendationer synes ändamålsenliga, och kommer att beaktas i det fortsatta samarbetet angående rening av kommunalt avloppsvatten.

*Styrelsen för teknisk utveckling (STU)* erinrar om det samarbete som ägt rum på nordiskt plan inom ramen för NORDFORSK:s vattenvårdskommitté. Ett utökat samarbete har diskuterats mellan miljöstyrelsen, vattenstyrelsen, statens forurensningstilsyn och naturvårdsverket. Fyra samarbetsprojekt har skisserats.

*Institutet för vatten- och luftföroreningsforskning (IVL)* understryker att sedan år 1967 har inga speciella medel avsatts för FoU beträffande rening av kommunalt avloppsvatten i Sverige. Optimering av reningsinsatserna har därför inte kunnat ske. Utbyggnaden av reningsverk har snarare styrts av statsbidragens konstruktion än av det aktuella reningsbehovet. Då en större utbyggnad av reningsverken väntas ske i Finland och

Norge är det viktigt att erfarenheter av alla slag sammanställs och utvärderas. Rening av kommunalt avloppsvatten lämpar sig för samnordiska insatser vilka bör kunna samordnas av NORDFORSK.

## 2.2. Remissinstanser som ställer sig tveksamma till eller avstyrker medlemsförslaget

### 2.2.1. Nordiska

NORDFORSK, miljövårdssektariatet anser att det mest akuta problemet på området är den bristfälliga effektiviteten hos befintliga reningsverk. Vid olika symposier i NORDFORSK:s regi har avloppsreningsfrågor diskuterats. Ett nordiskt samarbete angående driften av reningsverk inleddes år 1977. Detta består i sin tur av fem delprojekt: driftövervakning av kommunala reningsverk, drift av fosforreningsverk, instrumentering och reglering av kommunala reningsverk, filtrering av kommunalt avloppsvatten samt bruk av utjämningsbassänger.

Projektet är treårigt men vissa delrapporter väntas bli färdiga år 1979. En rapport om systemanalys av slamhantering har nyligen publicerats. Behovet av nordiskt samarbete beträffande rening av kommunalt avloppsvatten torde mot denna bakgrund vara tillgodosett. Den i medlemsförslaget förordnade utredningen förhåller sig NORDFORSK sålunda tveksam till. I en till remissvaret fogad kompletterande skrivelse anges att det övergripande målet för NORDFORSK:s projekt »Drift av reningsverk» är teknisk optimering vid de kommunala avloppsreningsverken med hänsyn tagen till kraven på rent vatten, användbart slam, god arbetsmiljö och acceptabel driftssäkerhet. Enligt tidsplanen skall projekten vara avslutade den 31.12.1979. Goda förutsättningar föreligger för nordiskt samarbete på avloppsreningsområdet även efter projektens avslutande. Huruvida NORDFORSK kan stå för samarbetskostnaderna för ett nytt projekt kan inte bedömas nu. Andra finansieringsmöjligheter kommer att utredas.

Rapporten om delprojekt 1 »Vägledning för driftövervakning av kommunala reningsverk» väntas föreligga i april 1979. Rapporten beträffande delprojekt 2: »Drift av fosforfällningsverk» utkommer i juni 1979.

Delprojekt 3: »Instrumentering och reglering av kommunala reningsverk» befinner sig på datainsamlingsstadiet i Sverige. Motsvarande insatser har gjorts i Norge. När det gäller delprojekt 4: »Filtrering av avloppsvatten från kommunala reningsverk» presenterades en utredning år 1977, avhölls ett seminarium år 1978 samt väntas ett sammandrag av seminariet i rapportform våren 1979. Delprojekt 5: »Bruk av utjämningsbassänger i samband med kommunal rening» väntas bli avrapporterat i mars 1979.

Sammanfattningsvis anser NORDFORSK att dessa projekt utgör steg på vägen mot det angivna, övergripande målet, men för att nå fram till detta krävs ytterligare flera års forskning.

### 2.2.2. Danmark

*Miljøministeriet/miljøstyrelsen* finner medlemsförslaget vara brett upplagt. På två av de föreslagna områdena förekommer redan samnordiska projekt i NORDFORSK:s regi. En viktig del av utvecklingen beträffande kommunala reningsanläggningar svarar entreprenörfirmor för. Ministeriet är positivt till medlemsförslaget om en samlad utredning, men anser att denna bör invänta resultatet av pågående utredningsverksamhet. *Indenrigsministeriet* ansluter sig till detta svar.

### 2.2.3. Finland

*Finlands stadsförbund* pekar på fem omständigheter som inte beaktats tillräckligt i medlemsförslaget. (1) De största reningsanläggningarna har redan byggts och betjänar nästan alla samhällen i Finland. (2) Lokala förhållanden spelar en avgörande roll. Generella lösningar kan därför vara till mindre nytta. (3) Undersökningar på området har genomförts i Finland inom ramen för det s. k. SVM-projektet, dvs. samhällenas vatten- och miljöprojekt och på nordiskt plan av NORDFORSK. (4) I både Finland och Sverige finns anvisningar redan för planering och skötsel av avloppsreningsanläggningar. (5) God kännedom finns bland experterna på området i Finland om olika reningsteknikers för- och nackdelar. Den föreslagna utredningen bör därför inriktas på följande problem: (a) Den ändamålsenliga reduceringsnivån beträffande kommunal avloppsvattensbelastning. (b) Sökandet efter det mest ekonomiska sättet att reducera avloppsvattnets belastning sedan kommunerna genomfört en höggradig avloppsrening. (c) Instrumenterings- och automatiseringsfrågor. (d) Utarbetandet av anvisningar för effektiviserad avloppsrening samt (e) Effektivisering av de kombinerade avloppsledningarna.

### 2.2.4. Sverige

*Sveriges industriförbund* framhåller att en omfattande FoU-verksamhet pågår på vatten- och avloppsområdet i Sverige. Visst samarbete sker mellan de nordiska länderna genom NORDFORSK. Det bör därför i första hand vara NORDFORSK:s sak att peka på vilka forskningsfält som lämpar sig för nordiskt samarbete. En för de nordiska länderna gemensam utredning om rening av kommunalt avloppsvatten bidrar inte till en snabbare utveckling.

*Svenska kommunförbundet* erinrar om att man i Sverige sedan år 1969, då miljöskyddslagen trädde i kraft, investerat 4 miljarder kronor i kommunala avloppsreningsverk. I dag betjänar 1 370 reningsverk närmare 7 miljoner människor. Hälften av alla reningsverk är försedda med ett kemiskt reningssteg utöver de mekaniska och biologiska. Filtersteg förekommer även. Driften av dessa reningsverk kostar omkring 700 miljoner kronor per år i Sverige. Omfattande forsknings- och utvecklingsverksam-

het pågår på vatten- och avloppsområdet. Samarbete mellan de nordiska länderna sker i NORDFORSK:s regi. Att genomföra en gemensam nordisk utredning saknas det därför anledning till. NORDFORSK bör där-  
emot erhålla i uppdrag att lämna en redogörelse för forskningsläget.

### 2.3. Remissinstanser som avstår från att yttra sig

#### 2.3.1. Danmark

*Frederiksberg Kommune* meddelar att dess avloppsrening sköts av Köbenhavns Kommune.

*Köbenhavns Kommune* avstår från att yttra sig.

### 3. Utskottet

De nordiska länderna åsamkas varje år stora kostnader för kommunal avloppsrening. Sedan år 1975 beräknas mellan 6 och 7 miljarder svenska kronor ha investerats i kommunala reningsverk runt om i Norden. Parallellt med att kraven på den mänskliga miljön har kommit att ställas allt högre har de tilltagande utsläppen av svårbehandlade kemiska ämnen medfört nya krav vid reningen av det kommunala avloppsvattnet.

Sedan ett tiotal år tillbaka har i NORDFORSK:s regi anordnats symposier i syfte att få till stånd ett nordiskt erfarenhets- och forskningsutbyte på vatten- och avloppsområdet. År 1977 inledde NORDFORSK ett samarbetsprojekt benämnt »Drift av reningsverk». Syftet med detta projekt är att nå fram till en teknisk optimering vid kommunal avloppsrening med beaktande av kraven på rent vatten, användbart slam, god arbetsmiljö och godtagbar driftsäkerhet. Projektet, som består av fem delprojekt, väntas vara genomfört vid utgången av år 1979.

De fem delprojekten avser (a) vägledning för driftövervakning av kommunala reningsverk, (b) driften av fosforreningsverk, (c) instrumentering och reglering av kommunala reningsverk, (d) filtrering av avloppsvatten från kommunala avloppsverk samt (e) användningen av utjämningsbassänger i samband med kommunal rening. NORDFORSK anser därmed att viktiga steg tagits i riktning mot det uppsatta målet. Ytterligare några års forskningsarbete torde dock komma att behövas.

Nordiska ämbetsmannakommittén för miljöårsfrågor fattade i november 1978 principbeslut om att nordiskt samarbete skulle inledas på vatten- och avloppsområdet. Ansökningar har utarbetats som avser fyra delprojekt: (1) riktlinjer för kommunala avloppsfrågor, (2) riktlinjer för avlopp i glesbygd, (c) riktlinjer för utjämningsanordningar i avloppsnät samt (4) forskning om kommunala ledningsnät. Dessa projekt väntas pågå under 2—3 år.

Att man genom nordiskt samarbete kan uppnå viktiga fördelar på det kommunala avloppsreningsområdet synes därmed vara styrkt.

Utbyggnaden av de kommunala avloppsreningsverken har genomförts i de flesta större tätorter i Norden. På många orter i Norden har man dock idag kommit fram till ett utvecklingsstadium, där de existerande reningsverken är föråldrade, tekniskt bristfälliga eller underdimensionerade i relation till samhällenas aktuella behov. Detta medför att insatserna i detta nu bör inriktas dels på att effektivera driften vid befintliga reningsverk, dels på att komma fram till de bästa lösningarna när det gäller nybyggnad av "andra generationens" reningsverk.

De betydelsefulla forskningsinsatser som hittills gjorts av NORD-FORSK och andra instanser i Norden har huvudsakligen gällt problemens vetenskapliga och tekniska sidor. Däremot har de ekonomiska aspekterna rönt mindre uppmärksamhet. Kostnadssynpunkterna är dock idag och, utan allt tvivel, även i framtiden av fundamental betydelse i sammanhanget.

Social- och miljöutskottet finner att forskning kring de i medlemsförslaget aktualiserade frågeställningarna är i hög grad motiverad. Utskottet önskar särskilt betona vikten av forskning kring kostnadsaspekterna. Vilket samarbetsorgan som skall utföra den åsyftade utredningen önskar utskottet i detta skede inte ta ställning till även om det förefaller naturligt att NORDFORSK påtar sig en väsentlig roll i sammanhanget. Med hänvisning till vad som ovan anförts, får utskottet hemställa att

Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utföra en utredning av de kostnadsmässiga aspekterna vid rening av kommunalt avloppsvatten i syfte att utarbeta rekommendationer för planering av nya och förbättring av redan befintliga reningsanläggningar.

Stockholm den 19 februari 1979

*Ingvar Bakken (A)*

*Erling Dinesen (S)*

*Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)*

*Doris Håvik (s)*

Förman

*Bror Lillqvist (Sd)*

*Jan-Ivan Nilsson (c)*

*Petter Savola (K)*

*Anna-Greta Skantz (s)*

*Bernhardt Tastesen (S)*

*Sigrid Utkilen (H)*

*Raino Westerholm (SkI)*

*BILAGA 3, I efterhand inkomna yttranden (se supplementband, s. 812)*

## Medlemsförslag

### om upprättande av ett nordiskt idrottsmedicinskt forskningsinstitut

(Väckt av Robert Pedersen och Petter Savola)

Idrottslivet har under de senaste decennierna utvecklats mycket kraftigt i hela världen, icke minst i Norden. Den expanderande tävlings- och toppidrotten har i växande grad blivit föremål för medicinsk observation och medicinsk forskning. Detta har lett till att idrottsmedicinen nu är i färd med att intaga sin plats bland de medicinska specialområdena. Utbildningen av idrottsläkare håller på att få en kraftig start bl. a. i Finland.

I och med att folkhälsoarbetet i Norden har utvecklats, har man i ökande utsträckning blivit uppmärksam på motionsidrottens betydelse när det gäller att förebygga folksjukdomar och att hålla dem under kontroll. Motionens betydelse för bibehållandet av hälsan har också i växande grad blivit föremål för forskning. Motionsidrottens inverkan på övervikt och på blodets fetthalt, dess betydelse som förebyggande faktor vid kransartärsjukdomar och även som vårdmetod i det tidiga stadiet av blodtryckssjukdom undersöks för närvarande bl. a. i Finland.

Även toppidrotten ställer idrottsmedicinen inför speciella problem och nivåkrav. I våra dagar är det inte längre möjligt att nå toppen inom tävlingsidrotten utan tillräckliga idrottsmedicinska tjänster. Också missbruket av anabola steroider och stimulerande ämnen för att höja prestationsförmågan har vuxit till ett idrottsmedicinskt problem.

Den idrottsmedicinska forskningen och den praktiska tillämpningen kräver klart större resurser och specialiserad personal: läkare, fysioterapeuter, motionsköterskor, psykologer, massörer etc. Motionsidrotten ansluter sig åter nära till den folkhälsovetenskapliga forskningen i våra dagar. Det håller på att uppstå ett behov av att upprätta sådana vetenskapliga forskningsinstitutioner, där man skulle bedriva forskning på idrottsmedicinens hela fält. Genom de tillämpningar som forskningsarbetet skulle leda fram till, skulle man bättre än tidigare kunna betjäna såväl idrottsmännen som folkhälsovetenskapen. De nordiska länderna kunde i denna fråga sammanföra sina ekonomiska resurser och grunda ett nordiskt idrottsmedicinskt forskningsinstitut.

Med hänvisning till vad som ovan anförts, får undertecknad hemställa, att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att besluta upprätta ett nordiskt idrottsmedicinskt forskningsinstitut.

Köbenhavn och Helsingfors den 31 augusti 1978

*Robert Pedersen (S)*

*Petter Savola (K)*

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över medlemsförslaget**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett medlemsförslag om nordiskt idrottsmedicinskt forskningsinstitut. Medlemsförslaget har behandlats vid utskottets möte i Stockholm den 19 februari 1979. Behandlingen av medlemsförslaget fortsätter inom utskottet.

Stockholm den 19 februari 1979

*Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)*

*Doris Håvik (s)*

Förman

*Svava Jakobsdóttir (Ab.)*

*Bror Lillqvist (Sd)*

*Jan-Ivan Nilsson (c)*

*Anna-Greta Skantz (s)*

*Bernhardt Tastesen (S)*

*Sigrid Utkilen (H)*

*Raino Westerholm (Skl)*



## Medlemsförslag om självständig färöisk representation i Nordiska rådet

(Väckt av *Steen Folke, Ib Nørlund, Erlendur Patursson och Mogens Voigt*)

I et medlemsforslag av 8. august 1976 ble det foreslået:

At Nordisk Råd rekommanderer presidiet å utarbeide og forelegge rådet forslag om sådanne endringer i avtalen om Nordisk Råd, at Færøyene blir selvstendig medlem av rådet like stilt med de øvrige.

I motivene til forslaget ble det bl. a. uttalt:

Etter at det færøyske landsstyre i henhold til en av lagtinget fattet beslutning hadde henvendt sig til den danske regjering om å få i stand at det færøyske landsstyre og det færøyske lagting ble representert i Nordisk Råd, ble det foretatt slike endringer i avtalen om Nordisk Råd, at det færøyske lagting velger to av den danske delegasjons medlemmer mens én representant blir oppnevnt av det færøyske landsstyre.

Færøyene har da siden 1970 deltatt i Nordisk Råds arbeide under de givne betingelser, men på Færøyene har man hele tiden betraktet denne ordning som rent foreløpig og alltid ønsket en endring i den, således at Færøyene ble selvstendig medlem av rådet likestilt med de nåværende fem. I den samarbeidsavtale, som den 11. januar 1975 ble inngått mellom tre av lagtingets partier, og som teller 18 av lagtingets 26 medlemmer, uttales da også at man fortsatt skal arbeide henimot en likestilling av Færøyene i Nordisk Råd.

Det skulle være ganske unødvendig å påpeke det naturlige, ja selvfølgelig i dette ønske. Færøyingene er en av de nordiske nasjoner og bør derfor i det nordiske samarbeide ikke ha ringere stilling enn de øvrige. Rett nok har de to færøyske representantene samme tale-, forslag- og stemmerett som de øvrige representanter, men noen selvstendig representasjon er dette likevel ikke. Dertil kommer, at meget av det nordiske samarbeide etter hvert foregår utenfor selve rådet — i ministerrådet, presidiet, kommisjoner, komitéer m. v. — og der er Færøyene helt avskåret fra medvirken og deltakelse.

Dette medlemsforslag, som ble støttet av et enig færøysk lagting, ble sluttbehandlet under 26. sesjonen i Oslo i februar 1978, men ble da ikke vedtatt.

Denne negative holdning i rådet må ses på bakgrunn av en uttalelse fra det danske statsministerium, hvor det ble uttalt, at "spørsmålet om ændring af formen for den færøyske repræsentation i Nordisk Råd må ses i sammenhæng med spørsmålet om gennemførelse af grønlandsk repræsentation i rådet i forbindelse med indførelse av hjemmestyre i Grønland".

Da det nå med temmelig stor sikkerhet kan forutsies, at den grønlandske hjemmestyreordning blir gjennomført allerede i mai måned 1979, synes det ikke å være grunn til å utskyte dette spørsmål lengere.

Ved denne saks behandling innenfor Nordisk Råd har man påpekt, at Nordisk Råd er et samarbeidsorgan mellom suverene staters folkeforsamlinger og regjeringer, og hevdet, at dette prinsipp burde fastholdes, da det ville avsvække rådets stilling og redusere dets innflytelse, hvis forskjellige folkegrupper uten noen forfatningsmessig særstilling kunne oppnå representasjon i rådet.

Til dette må bemærkes, at ved hjemmestyreloven av 23. mars 1948 fikk Færøyene netopp en forfatningsmessig særstilling.

Det er riktig, at Nordisk Råd er et samarbeidsorgan mellom suverene stater, men nærværende forslag går nettopp ut på å endre samarbeidsavtalen. Forslagsstilleren mener, at en endring i samarbeidsavtalen, hvor etter Færøyene blir et selvstendig medlem av rådet, ikke på noen måte vil svekke rådets stilling eller redusere dets innflytelse, men snarere styrke dets stilling og innflytelse.

I henhold hertil foreslås, at

Nordisk Råd rekommanderer presidiet å utarbeide og forelegge rådet forslag om sådanne endringer i avtalen om Nordisk Råd, at Færøyene blir selvstendig medlem av rådet like stilt med de øvrige.

København og Kirkjuböur, 20. september 1978

*Steen Folke (VS)*

*Ib Nørlund (DKP)*

*Erlendur Patursson (Tvfl)*

*Mogens Voigt (FP)*

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget**

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslaget A 541/j om selvstændig færøsk repræsentation i Nordisk Råd.

Juridisk udvalg har behandlet medlemsforslaget på møder den 7. november 1978 i Helsingfors og den 15. og 16. januar 1979 i Stockholm.

*1. Medlemsforslaget*

Forslaget er fremsat den 20. september 1978 af Steen Folke (VS), Ib Nørlund (DKP), Erlendur Patursson (Tvfl) og Mogens Voigt (FP).

Forslagsstillerne henviser til det af Erlendur Patursson i 1976 fremsatte medlemsforslag A 495/j om selvstændig færøsk repræsentation i Nordisk Råd. I dette medlemsforslag blev det bl. a. anført, at den nu gældende ordning for færøsk repræsentation, hvorefter det færøske lagting vælger 2 medlemmer til den danske delegation og det færøske landsstyre 1 medlem, hele tiden på Færøerne har været betragtet som en foreløbig ordning. Partier, der repræsenterede et flertal i lagtinget, havde senest i januar 1975 vedtaget en samarbejdsaftale, hvori der indgik en udtalelse om, at man fortsat skulle arbejde henimod ligestilling af Færøerne i Nordisk Råd. Det fremhævedes endvidere, at Færøerne er afskåret fra at medvirke og deltage i den del af det nordiske samarbejde, som foregår uden for selve rådet, dvs. i ministerrådet, præsidiets, kommissioner, komiteer m. v.

Under sin 26. session 1978 vedtog Nordisk Råd ikke at foretage videre i anledning af medlemsforslaget.

I det nu foreliggende medlemsforslag anføres det, at denne negative holdning må ses på baggrund af en udtalelse fra det danske statsministerium, hvor det blev udtalt, at "spørgsmålet om ændring af formen for den færøske repræsentation i Nordisk Råd må ses i sammenhæng med spørgsmålet om gennemførelse af grønlandsk repræsentation i rådet i forbindelse med indførelse af hjemmestyre i Grønland".

Da folketinget på tidspunktet for medlemsforslagets fremsættelse ikke havde vedtaget loven om en hjemmestyreordning for Grønland, siges det i medlemsforslaget, at da det med temmelig stor sikkerhed kan forudses, at den grønlandske hjemmestyreordning bliver gennemført allerede i maj måned 1979, synes der ikke at være grund til at udskyde spørgsmålet om repræsentation i Nordisk Råd længere.

Det nævnes, at Nordisk Råd har hævdet, at rådets stilling kunne svækkes, hvis folkegrupper uden nogen forfatningsmæssig særstilling kunne opnå repræsentation i rådet, og det gøres heroverfor gældende, at Færøerne ved hjemmestyreloven af 23. marts 1948 netop fik en forfatningsmæssig særstilling.

Formålet med medlemsforslaget er at få samarbejdsaftalen ændret, hvilket snarere end at svække rådets stilling vil styrke dets stilling og indflydelse.

## 2. Medlemsforslag A 495/j og dets behandling

Medlemsforslag A 495/j om selvstændig færøsk representation i Nordisk Råd blev behandlet i juridisk udvalg i 1977—78 med afgivelse af betænkning den 24. januar 1978. I betænkningen, hvortil der henvises, redegøres der for den tidligere behandling i Nordisk Råd af spørgsmålene om repræsentation i rådet for Færøerne, Åland og de samiske befolkningsgrupper.

I forbindelse med behandlingen blev der af det danske statsministerium den 7. december 1977 afgivet en remissudtalelse, der indeholdt de synspunkter, der er citeret foran i pkt. 1.

I begrundelsen for sin indstilling til Nordisk Råd om ikke at foretage videre i anledning af medlemsforslaget henviste juridisk udvalg i sin betænkning til de undersøgelser og redegørelser, der i tidens løb var gennemført vedrørende sammensætningen af Nordisk Råd, først og fremmest den af en arbejdsgruppe nedsat af de nordiske statsministre og Nordisk Råds præsidium foretagne undersøgelse ved spørgsmålets behandling i 1967.

Juridisk udvalg nåede på denne baggrund til den indstilling, at det nordiske samarbejde på politisk plan som udgangspunkt fortsat burde foregå mellem suveræne staters folkeforsamlinger og regeringer.

## 3. Juridisk udvalg

Juridisk udvalg er fortsat af samme principielle opfattelse, som fremgår af udvalgets betænkning af 24. januar 1978. Herefter bør det nordiske samarbejde på politisk plan som udgangspunkt fortsat foregå mellem suveræne staters folkeforsamlinger og regeringer. Juridisk udvalg må derfor gentage sin indstilling til Nordisk Råd vedrørende spørgsmålet om selvstændig færøsk repræsentation i rådet.

Juridisk udvalg indstiller til Nordisk Råd,

at Nordisk Råd ikke foretager videre i anledning af medlemsforslag A 541/j om selvstændig færøsk repræsentation i Nordisk Råd.

Stockholm, den 16. januar 1979

*Erik Adamsson (s)*

*K. B. Andersen (S)*

Formand

*Ib Christensen (DR)*

*Astrid Gjertsen (H)*

*Guttorm Hansen (A)*

*Tellervo Koivisto (Sd)*

*Liv Stubberud (A)*

*Håkan Winberg (m)*

**Reservation**

Utskottet har avvisat medlemsförslaget med hänvisning till samma motiv som framfördes i utskottets betänkande av den 24 januari 1978.

Jag finner inte anledning att frångå den uppfattning som framförts av min partikamrat Lars Werner i en reservation till utskottets betänkande 1978 i ämnet utan upprepar de där anförda skälen för en utredning.

Dels har den nu gällande ordningen för färöisk representation på Färöarna betraktats som tillfällig. Dels synes Färöarna med nuvarande ordning vara avskuret från att medverka och delta i det arbete som försiggår i t. ex. ministerrådet, presidiet och kommittéer. Dels har mycket litet blivit gjort från den danska regeringens sida för att föra denna fråga framåt trots att det färöiska lagtinget i mars 1977 enhälligt uttalat sig för att frågan om självständig färöisk representation skulle tas upp till ny behandling i Nordiska rådet.

Under hänvisning till ovanstående hemställas,

att Nordiska rådet uppdrar åt presidiet att ta initiativ till en utredning rörande möjligheterna till självständig representation i Nordiska rådet för Färöarna.

Stockholm den 16 januari 1979

*Eivor Marklund (vpk)*

## **Ministerrådsförslag om handlingsprogram för nordiskt regionalpolitiskt samarbete**

*(Väckt av Nordiska ministerrådet)*

Ministerrådet (de för regionalpolitiken ansvariga ministrarna) beslöt den 21 november 1978 att överlämna ett förslag till regionalpolitiskt handlingsprogram till Nordiska rådets behandling under förutsättning av bifall från ministerrådet (samarbetsministrarna) rörande förslaget till Nordiska investeringsbankens s. k. regionallåneförfarande. Ministerrådet (samarbetsministrarna) accepterade förfarandet den 18 januari 1979 under vissa förutsättningar.

Handlingsprogrammet finns återgivet i avsnitt 6.5.3 samt kapitel 7 och 8 i rapporten "Nordiskt regionalpolitiskt samarbete (utvärdering av verksamheten hittills och underlag för nytt handlingsprogram)" (*NU A 1978: 11*), som Nordiska ämbetsmannakommittén för regionalpolitik (NÄRP) har utarbetat. Rapporten innehåller dessutom underlagsmaterial till förslaget till handlingsprogram. Nordiska arbetsgruppens för regionalpolitisk forskning (NordREFO) slutrapport "Nordisk forskning om regionalpolitik i omvandling" (*NU A 1978: 12*) överlämnas också som bakgrundsmaterial till förslaget till regionalpolitiskt handlingsprogram.

Nordiska ministerrådet (de för regionalpolitiken ansvariga ministrarna) hemställer härmed att

Nordiska rådet yttrar sig över bifogade förslag till handlingsprogram för nordiskt regionalpolitiskt samarbete.

Ministerrådet avser att — med beaktande av Nordiska rådets uttalande — fastställa programmet efter Nordiska rådets session 1979.

Stockholm den 22 januari 1979

*Rolf Wirtén*

*Hans Kühne*

*BILAGA 1***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över minister-  
rådsförslaget**

Til Økonomisk utvalg er henvist ministerrådsforslag B 28/e, Handlingsprogram for det nordiske regionalpolitiske samarbeid. Forslaget er behandlet av utvalget 22. januar og 7. februar 1979 i henholdsvis Stockholm og Helsingfors.

*1. Ministerrådsforslaget*

Nordisk Ministerråd ga den 27. mai 1977 Nordisk embetsmannskomiteé for regionalpolitikk (NÄRP) i oppdrag å foreta en vurdering av det forløpne nordiske regionalpolitiske samarbeid samt å utarbeide et grunnlag for forslag til nytt nordisk regionalpolitisk handlingsprogram. Etter visse forberedende drøftinger delegerte NÄRP den 3. juni 1977 utredningsarbeidet til en arbeidsgruppe, som avga sin rapport i desember 1978.

Ministerrådet har behandlet utredningsarbeidet og tatt stilling til forslagene dels den 24. april 1978 og dels den 21. november 1978. Ministerrådet besluttet, under forutsetning av bifall fra samarbeidsministrene, at et forslag til nytt handlingsprogram for det regionalpolitiske samarbeid motsvarende avsnitt 6.5.3, samt kapittel 7 og 8 i rapporten skal overleveres til Nordisk Råd for behandling.

Nordisk Ministerråd (samarbeidsministrene) har deretter vurdert spørsmålet om Nordisk Investeringsbanks statutter gir adgang til innvilgninger av slike regionallån som er foreslått i handlingsprogrammet. Ved beslutning den 18. januar 1979 har samarbeidsministrene akseptert fremgangsmåten under visse forutsetninger.

Samarbeidsministrene uttaler at formålet med sådanne regionallån er at åpne mulighed for finansiering af investeringsprojekter af nordisk regionalpolitisk interesse i utviklingsområder i hele Norden fastlagt af Ministerrådet (de for regionalpolitik ansvarlige ministre). Lånene skal ydes gennem nationale organer som er godkendt af Ministerrådet (de for regionalpolitik ansvarlige ministre), og i øvrigt efter de af NIB's bestyrelse fastsatte retningslinier. Det forudsættes, at låneordningen maksimalt kommer til at omfatte 5 pct af NIB's samlede utlånskapacitet. Det forudsættes endvidere, at der til et enkelt nordisk land maksimalt kan udlånes en trediedel af dette beløb.

De af Ministerrådet (de for regionalpolitik ansvarlige ministre) godkendte nationale organer bør ved udnyttelsen af regionallån fra den Nordiske Investeringsbank til de enkelte investeringsprojekter i så vid

utstrækning som muligt tage hensyn til disses betydning for øget nordisk økonomisk samarbejde, f. eks. ved leverancer af kapitalvarer til selve investeringerne, øget handel mellem de nordiske lande samt tilvejebringelsen af nye arbejdspladser i udviklingsområderne og andre beskæftigelsesmæssige virkninger. Det må endvidere sikres, at de enkelte investeringsprojekter ikke medfører konkurrenceforvridning overfor virksomheder i de øvrige nordiske lande. Tilsagnet gælder for en periode på 2 år. Såfremt et eller flere af medlemslandene ønsker ordningen forlænget, må det i lyset af de indhøstede erfaringer tages op til fornyet overvejelse.

Utvalget har dessuten fåt oplyst at samarbeidsministrene har til hensikt å gi støtte til felles nordiske regionale prosjekter fra ministerrådets almenne budsjett, i størrelsesorden 10 mill. N.Kr. etter en opptrapningsperiode på 3 år.

2. *Från Nordiska ministerrådets sekretariat har utskottet den 7 februari 1979 mottagit följande promemoria med sammanställning över uttalanden om rapporten "Nordiskt regionalpolitiskt samarbete"*

Nordiska ämbetsmannakommittén för regionalpolitik (NÄRP) föreslog att remissförfarandet på grund av tidsbrist skulle skötas på följande sätt:

- Nordiska ministerrådssekretariatet (NMR-S) översänder rapporten till berörda nordiska organ med anhållan om ev synpunkter på förslaget
- NÄRP:s nationella ledamöter kontakter vederbörliga nationella myndigheter och bereder dessa möjlighet att uttala sig över förslaget

Förteckning bifogas över de nordiska organ som sålunda kontaktats från ministerrådssekretariatets sida. De i listan upptagna ämbetsmannakommittéerna har på grund av den korta tidsfristen inte haft möjlighet att uttala sig som ämbetsmannakommitté, då det inte har hållits sammanträden under denna tid. Frågan kommer emellertid att tas upp till behandling i de olika kommittéernas sammanträden och kontakter tas rörande gemensamma frågor direkt mellan dem och NÄRP.

Remissomgången har i de olika nordiska länderna skötts på skilda sätt:

- I Norge har rapporten sänts på en omfattande remissrunda (*jfr bifogade förteckning, se supplement*)
- I Sverige har rapporten skickats dels till vissa länsstyrelser, och dels till regeringens regionalpolitiska råd, vilket innebär att de svenska centrala myndigheter och organisationer som är representerade i rådet haft möjlighet att uttala sig genom ledamot i rådet. (Förteckning över svenska remissinstanser, *se supplement*)
- I Danmark har rapporten inte skickats på remiss utan till orientering. (Förteckning över dem som erhållit rapporten, *se supplement*)



- I Finland har rapporten likaledes skickats till orientering. De kommentarer Statsrådets kansli fått härpå har beaktats vid regionalpolitiska delegationens behandling av rapporten den 31.1.79 och i det uttalande som blev resultatet därav. (Av bifogade förteckning, se *supplement*, framgår de myndigheter som erhållit rapporten)
- Från Island har ej inkommit meddelande om remissbehandling och/eller -yttrande.

#### *Uttalanden av olika nordiska organ*

##### *Föreningarna Nordens Förbund*

Förbundet önskar inledningsvis uttrycka sin uppskattning av det arbete som utförts inom NÄRP. Man delar den i rapporten uttalade grundvärderingen att målet för såväl den nationella som den nordiska regionalpolitiken måste vara att verka för en i regionalt hänseende balanserad utveckling i Norden. Det är också ytterst viktigt att man nu uppmärksammar behovet av att Island, Grönland, Färöarna samt Ålands knyts till samarbetet. När det gäller de delmål som det regionalpolitiska samarbetet i framtiden borde inriktas på, understryker man informations- och erfarenhetsutbytets betydelse. Man betonar också det förslag som förbundet tidigare presenterat för Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet rörande behovet av grannlandsrepresentation i sådana nationella utredningar som gäller viktiga samhällsfrågor. Förbundet stöder förslaget om att medel reserveras i Nordiska ministerrådets budget för konkreta regionalpolitiska åtgärder. På liknande sätt kunde det vara lämpligt att överväga om en viss del av Nordiska investeringsbankens lånemedel skulle kunna reserveras som regionallån för projekt som kan falla inom bankens ansvarsområde. Denna verksamhet skulle pröva en utvidgning av begreppet "nordiskt intresse" i bankens stadgar. Förbundet delar den i rapporten framförda värderingen att en särskild regionalpolitisk fond måste vara av betydande storleksordning för att kunna bli slagkraftig. Med hänsyn till att det i nuläget kan vara svårt att anskaffa dessa medel är det mer realistiskt att använda de övriga finansieringsvägar som skisseras i rapporten.

Förbundet vill emellertid här framkasta tanken på en särskild typ av regionalpolitiska projekt i de nordiska gränsområden där projektens genomförande kan vara beroende av stöd från hela befolkningen på ömsesidiga riksgränsen. I dylika fall kan det ofta vara svårt att mobilisera resurser från nationella källor, varför fonder administrerade av de direkt berörda läns- eller fylkesorganen utmed riksgränserna kunde vara ändamålsenliga. Medel från sådana fonder kunde förslagsvis utnyttjas för planläggning, toppfinansiering, tillskott till nedskrivningar, till utbildning av arbetskraft samt till marknadsföring. Här kunde också Nordiska investeringsbanken komma in med finansiering av sådana delar av projekten där fullgod säkerhet kan erbjudas.

*Nordens fackliga samorganisation (NFS)*

betonar att kravet på full sysselsättning gäller alla regioner och att NFS icke accepterar regional arbetslöshet. Man finner det därför värdefullt att ministerrådet nu avser utarbeta ett nytt handlingsprogram. NFS anser att de mera allmänt formulerade förslagen i rapporten kan ges ett principiellt stöd under förutsättning att NFS ges tillfälle att medverka vid utarbetandet av det regionalpolitiska samarbetsprogram, för vilket rapporten avses utgöra underlag.

*Nordiska industrifondens* styrelse behandlade rapporten den 1 februari och har inkommit med följande yttrande:

”Styrelsen har förståelse för att utredningen bedömt det angeläget att undersöka möjligheterna att utnyttja redan etablerade nordiska organisationer för genomförande av det föreslagna nordiska regionalpolitiska handlingsprogrammet. Styrelsen anser dock att starka skäl talar emot att inom ramen för nuvarande organisationsform ålägga nordisk industrifond en regionalpolitisk funktion. En sådan utvidgning av verksamheten kräver enligt styrelsens uppfattning dels att fonden får ändrade direktiv som anger att fonden har två funktioner, en industripolitisk och en regionalpolitisk, och dels att fonden tillförs ekonomiska personella resurser anpassade för båda dessa funktioner. Mot bakgrund av ovanstående får styrelsen därför avstyrka att den del av det nu framlagda regionalpolitiska handlingsprogrammet som berör nordisk industrifond genomförs. Styrelsen vill dock avslutningsvis framhålla att fonden även i fortsättningen i de fall detta är aktuellt, avser att låta regionalpolitiska aspekter ingå i bedömningen av inkomna nordiska samarbetsprojekt som syftar till teknisk utveckling av betydelse för nordisk industris internationella konkurrenskraft.”

*Nordiska investeringsbanken* konstaterar att bankens utlåningsverksamhet medverkar till att förverkliga den generella målsättningen för en i regionalt hänseende balanserad utveckling i Norden genom finansiering av investeringsprojekt av nordiskt intresse. Ett av delområdena — initiering och stöd av gemensamma nordiska projekt i gränsområden — understryks också från NIB:s sida, därför att sådana projekt kan finansieras med direkta lån från NIB. Banken konstaterar dessutom med intresse den utvidgade uppmärksamhet som Island, Grönland och Färöarna får i rapporten för en ökning av det regionala samarbetet mellan dessa områden och det övriga Norden.

*Nordkalottkommitténs (NKK:s) arbetsutskott* anser att rapporten utgör en god utgångspunkt för ett fortsatt regionalpolitiskt samarbete. NKK är nöjd med kommitténs roll i utvärderingen; NKK:s status, kommande sammansättning och uppgifter samt förslaget om NKK:s projektsekreterare. Åtgärdsförslagen är också tillfredsställande för NKK. Speciellt det föreslagna regionallåneförfarandet kan få stor betydelse för berörda regioner. Förslaget om 10 milj Nkr/år i NMR:s budget för konkreta åtgärder kan ses som en av de viktigaste regionalpolitiska stödå-

gårder som budgeten kan erbjuda. NKK understryker också att avgränsningen av området för regionallåneförfarandet måste göras på ett sådant sätt att de svagaste områdena får den största möjliga nyttan.

*Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete* konstaterar att rapporten tar upp flera intressanta områden, där det borde vara grundlag för samråd och samordning mellan kulturpolitiska och regionalpolitiska frågor. Man tar speciellt upp förslaget rörande kulturfondens samt Nordkalottkommitténs verksamhet. Sekretariatet understryker att dessa frågor senare bör behandlas grundligt i kulturavtalets organ.

#### *Uttalanden från norska remissinstanser*

##### *Handels- og skipsfartsdepartementet*

Man har gått igenom rapporten och kan inte se att det finns anledning till några kommentarer från departementets sida.

*Industridepartementet* har följande kommentarer till förslaget om specialordning rörande regionallån från NIB:

Förslag nr 1 anger en ordning med regionallån som redan i dag föreligger. Vid en sådan refinansiering som här föreslås, måste det i varje enskilt fall granskas om vederbörande projekt uppfyller kravet i NIB:s stadgar om att vara i nordiskt intresse. Industridepartementet menar att denna möjlighet för regionallån från NIB bör upprätthållas i sin nyvarande form.

Om förslag nr 2 antas, kommer detta att betyda en utvidgning från att stödja enskilda projekt av gemensamt nordiskt intresse till att gälla generell utlåningsverksamhet till institutioner som bedriver regionalpolitisk verksamhet i speciella regioner. En utvidgning av bankens verksamhetsområde skulle kunna medföra reaktioner från de existerande nationella finansieringsinstitutionerna. Industridepartementet konstaterar också att NIB:s argument om billigare lån på utländska valutamarkanden inte torde vara relevant för Norges del. Man understryker också att kapitaltillgången genom Distriktenes utbyggingsfond i dag är relativt tillfredsställande. För övrigt vill man understryka att en sådan ordning som föreslagits i rapporten bl. a. kan innebära att Nordisk industrifond kan åläggas en regionalpolitisk värderingsuppgift i tillägg till att ge stöd åt gemensamma nordiska projekt av industriell betydelse. Industridepartementet menar att det sista elementet fortsatt borde vara den principiella målsättningen för fondens resursdisponering.

*Utenriksdepartementet* konstaterar att dagens internationella ekonomiska problem är av strukturell art. Mot denna bakgrund är det ändamålsenligt att vid disponering av bankens medel ta hänsyn härtill då man väljer projekt. Utenriksdepartementet understryker också u-landsvänlig politik i Nordiska investeringsbankens verksamhet.

*Distriktenes utbyggingsfond* hade inga särskilda kommentarer till kapitlen 6 och 7. Handlingsprogrammet konstaterades vara relativt generellt på många punkter i och det fortsatta arbetet måste man sträva efter en mer ingående konkretisering. När det gäller gemensamma nordiska regionalpolitiska mdel konstaterades att det skulle vara frestande att sluta sig till tanken på en samnordisk regionalpolitisk fond. Distriktenes utbyggingsfond är ändå enig i de synpunkter som anges i utredningen mot en sådan etablering. Förslaget om det s. k. regionallåneförfarandet genom Nordisk investeringsbanken kan ge grundlag för intressanta perspektiv. Det vore naturligt att om ordningen etableras i Norge så skulle medlen kanaliseras genom utbyggingsfonden. Då ordningen för närvarande dock är så lite konkretiserad, bl. a. med hänsyn till medlens användning, är det för närvarande vanskligt att säga något närmare om möjligheter/konsekvenser som måtte följa med en sådan ordning.

*Norges industriförbund* har ingenting att anmärka mot förslaget till regionalpolitisk målsättning för det nordiska samarbetet. Man borde dock ha prioriterat mellan de olika delmålen. Man kunde då ha lagt vikten på delmålet "att bevaka möjligheten till och verka för ett ökat hänsynstagande till regionalpolitiska konsekvenser i grannländerna vid utformningen av nationella åtgärder — såväl generella som regionalpolitiska". Vidare kunde man ha betonat att samarbetet särskilt borde inriktas mot dels gränsområden mellan två eller flera länder, dels regioner som i ett nordiskt perspektiv bedöms ha särskilt svåra regionalpolitiska problem. Speciellt saknar man prioriteringar rörande förslagen till regionalpolitiska åtgärder. Man saknar också en relatering av det internordiska samarbetet till den nationella regionalpolitik som förs i de enskilda länderna. Samarbetet inom regionalpolitisk forskning är uppenbart värdefullt, men man har kanske väl mycket understrukt inter-nordiska lösningar när det gäller regionala problem. Förslaget till nytt regionalpolitiskt handlingsprogram förutsätter en utvidgning över hela linjen av det nordiska regionalpolitiska samarbetet. Man bör inte bygga ut en relativt omfattande nordisk administrationsapparat utan att närmare värdera ändamålsenligheten och nyttan av de gemensamma åtgärder-na.

Rörande förslaget till Nordiska investeringsbankens regionallåneförfarande konstateras att sådana lån icke borde användas till projekt som kan medföra konkurrensförvriddningar för verksamheten i de övriga nordiska länderna.

Då man i rapporten ägnat finansieringsproblemen stor uppmärksamhet vill Norges industriförbund understryka att det varit svårt finna projekt som hindrats på grund av bristande finansieringsmöjligheter. Huvudproblemet har inte varit bristen på kapital utan på goda idéer och initiativ som kunnat skapa grundlag för lönsam verksamhet.

*Nordland fylkeskommune*

Man konstaterar att förslagen vad beträffar Nordkalottkommitténs status, sammansättning och uppgifter täcker behovet och är i harmoni med det som uttalats från såväl Nordkalottkommitténs som fylkeskommunens sida. En svaghet i rapporten är att inte kultursektorn behandlas. Man understryker att närkontakt mellan NÄRP och Nordkalottkommittén är av vikt och arbetet i de båda organen borde bli ändamålsenligt koordinerat. Rörande de konkreta åtgärderna kommer regionallån från Nordiska investeringsbanken att få en speciell betydelse. Det föreslagna regionallåneförfarandet kommer både att stärka kapitaltillgången till de nationella regionalpolitiska fonderna och sörja för den nödvändiga samordningen av insatserna från investeringsbankens sida och från de nationella regionalpolitiska fonderna. En sådan samordning saknas i dag. I Nordland fylkeskommune arbetar man med ett förslag om en fylkeskommunal åtgärdsfond som planeras att suppleras Distriktenes utbyggingsfond. Möjlighet till inlån till denna fond från Nordiska investeringsbanken öppnar stora perspektiv. Beträffande regionindelning för regionallåneförfarandet borde hela Nordkalottområdet vara med. Man har tidigare inte haft brist på kapital till regionalpolitiska projekt i Nordnorge, men i dag har det dock blivit stramare ramar och restriktioner såväl från Distriktenes utbyggingsfond som statsbankerna och det privata bankväsendet. Därför måste man understryka Nordiska investeringsbankens betydelse.

*Troms fylkeskommune* understryker informationsutväxlingens betydelse i det nordiska regionalpolitiska samarbetet. Man konstaterar att Nordiska investeringsbanken borde kunna ge lån till nationella regionalpolitiska fonder. Detta är det bästa sättet att utnyttja bankens verksamhet. Man behandlar dessutom Nordkalottkommitténs organisation och projektverksamhet.

*Oppland fylkeskommune*

Man finner utredningen ha en mycket generell nivå. Rent allmänt kan man vara enig i rapportens riktlinjer för framtiden. Förslaget om organisering av det regionalpolitiska samarbetet finner man också acceptabelt, så man inte satsat på alltför tung organisering av samarbetet. Vad beträffar målsättningen för det regionalpolitiska samarbetet är man skeptisk till formuleringen "samordning i riktning mot nordisk enhetlighet av planering och regionalpolitiska åtgärder". Man borde också ha betonat informationsutväxlingen mera. Man understryker vidare vikten av det nordiska regionalpolitiska forskningssamarbetet (NordREFO).

*Uttalanden av svenska organisationer och myndigheter*

*Svenska kommunförbundet* understryker att det i gränskommunerna finns ett betydande intresse för de samnordiska frågorna och en medve-

ten strävan att finna former för ett utökat praktiskt samarbete i olika frågor. Man upplever det hittillsvarande informationsutbytet som värdefullt och positivt men vill gå vidare med konkreta samarbetsuppgifter. Förslaget till åtgärdsprogram är myhcket omfattande och kräver prioriteringar. Det finns anledning att instämma i förslaget rörande samarbete över riksgränserna och att arbetet på regional och lokal nivå måste inriktas på konkreta samarbetsprojekt. Det kan som utredningen framhåller i många fall krävas ett nitialstöd för att ett projekt skall kunna realiseras. Det får dock inte innebära en central inblandning i samarbetet på regional och loka nivå.

#### *Landsorganisationen i Sverige:*

”Vi kan inte finna att de resonemang som förs i underlagsmaterialet strider mot de uppfattningar vi fört fram i olika sammanhang. Vi vill här bara understryka vikten av att till de åtgärder som diskuteras måste förenas tillräckliga resurser för att de effekter man hoppas på verkligen skall kunna komma till stånd.”

#### *Länsstyrelsen i Värmlands län*

Man understryker betydelsen av informationsutbyte på central, regional och kommunal nivå och beskriver den omfattande informationsverksamhet som finns mellan Värmlands län och Hedmark fylke. Länsstyrelsen prioriterar också starkt gränsregionalt och gränskommunalt samarbete. Länsstyrelsen har konkreta erfarenheter härav från ARKO-samarbetet. Antalet projekt som drivits med medel från Nordiska ministerrådet har enligt vad länsstyrelsen erfarit successivt ökat. Beträffande regionala effekter av ntionella åtgärder kan det s. k. Volvo-avtalet tas som exempel på att någon form för regional analys skulle ha kunnat göras. Delar av avtalsförslaget — skogsleveranser från Sverige — skapade oro i länet. Den framtida sysselsättningen i länet kan också komma att beröras av de samsarbetsdiskussioner som pågår mellan Volvo-BM och den finska Valmetkoncernen.

I sin diskussion om regionallån begränsar rapporten tillämpningen av dessa till Norrlandsfonden och/eller utvecklingsfonderna i de nordligaste länen i Sverige. Enligt länsstyrelsens mening vore en sådan begränsad avgränsning olycklig. De svenska gränsregionerna mot framförallt Norge är samtliga prioriterade i den svenska regionalpolitiken. Åtgärder inom ramen för såväl Nordiska industrifonden som Nordiska kulturfonden och Nordiska investeringsbanken bör därför kunna motiveras ur regionalpolitisk synpunkt i gränsregionerna längs hela den norsk-svenska riksgränsen.

#### *Arbetsmarknadsstyrelsen*

Styrelsen tillstyrker kommitténs förslag om dokumentation, utredning och forskning beträffande regional utveckling och regionalpolitik i de

nordiska länderna. Vad gäller direkta regionalpolitiska insatser inom ramen för det nordiska samarbetet genom ministerrådets budget konstateras att möjligheten till detta slag av insatser utan tvekan är värdefull. I den mån som medlen skall användas för insatser i infrastruktur förefaller emellertid det angivna beloppet helt otillräckligt. Kommittén redovisar ett projekt för Nordiska investeringsbankens medverkan med lånekapital som skulle ställas till förfogande för regionalpolitisk stödverksamhet inom nationella organ. Värdet av en sådan medelsförstärkning måste bedömas av resp. land. För Sveriges del vill styrelsen ifrågasätta om åtgärden nämnvärt ändrar förutsättningarna för det regionalpolitiska utvecklingsarbetet. Det är här tillgången på lämpliga projekt snarare än möjligheterna att finansiera dem som begränsar verksamheten i de mest utsatta områdena. Den föreslagna omfattningen av bankens engagemang synes inte heller vara sådan att den medger någon egentlig omstrukturering av de nationella organens hittillsvarande verksamhet. Generellt kan arbetsmarknadsstyrelsen ansluta sig till NÄRP:s bedömning att den fria nordiska arbetsmarknaden på lång sikt torde kunna fungera endast om man kan få till stånd ett mångsidigt utbyte mellan någorlunda jämbördiga regioner. Styrelsen vill dock i det sammanhanget understryka att med de instrument som för närvarande står till förfogande för en utjämning mellan regionerna kommer den önskade utvecklingen att vara en fråga på mycket lång sikt.

*Lantbrukarnas riksförbund* konstaterar att i första hand borde man pröva att tillföra befintliga samarbetsorgan nya uppgifter medan restriktivitet måste iaktas med att inrätta nya organ.

Förbundet understryker att de mest påtagliga effekterna i det nordiska samarbetet kan uppnås i det gränskommunala samarbetet. I nuvarande läge skall man i första hand inrikta sig på insatser av mindre omfattning, gärna i form av satsningar på gemensamma utvecklingsprojekt samt på informationsutbyte, stimulans och initiativ till insatser i gränskommuner och liknande. Förbundet stöder också förslaget att Nordiska investeringsbanken skall få i uppgift att fungera som kapitalförmedlare från den internationella kapitalmarkaden till angelägna regionalpolitiska projekt. Bygdenäringarna måste tillmätas större vikt i programmet. Det finns i underlagt "framför allt från norskt håll" där man betonar detta, men synpunkterna följs inte upp med konkreta förslag i texten. Det är helt klart att jord- och skogsbruk och fiske fortfarande är basnäringar i de flesta glesbygdsområden, varför första fronten mot avfolkning måste sättas in inom dessa näringar. Man föreslår att Nordiska ministerrådet eller NÄRP har en överläggning med NORDiska bondeorganisationernas centralråd om lantbrukets betydelse för den regionala utvecklingen.

*Svenska landstingsförbundet*

Rapporten anses ge en tämligen god översikt i fråga om såväl regionalpolitikens framväxt i de olika länderna som regionalpolitikens förutsättningar i dag. Några invändningar finns det dock i uttalandet. Förslaget om att en ram för konkreta regionalpolitiska insatser bör ställas till förfogande inom ministerrådets budget har man inga invändningar emot, utom att man konstaterar att beloppet som anges framstår som ytterst blygsamt. Man går inte heller emot förslaget om NIB:s regionallåneförfarande.

*Sveriges industriförbund*

Man ansluter sig till rapportens slutsats att ett nordiskt samarbete inom det regionalpolitiska fältet visat sig vara av värde och därför bör fortsätta. Det föreslagna åtgärdsprogrammet innefattar ett stort antal samarbetsprojekt. Förbundet kan se vissa fördelar med att ha ett sådant brett fält för samarbete och utbyte av erfarenheter. Men man vill samtidigt framhålla betydelsen av en fortlöpande prioritering av ämnesområden som vid varje tillfälle beböms vara angelägna och där det är möjligt att nå resultat inom rimlig tid och med rimliga insatser. Exempelvis bör gemensamma utvärderingar av stödverksamheten kunna vara till ledning för stödets framtida utformning i olika länder. Det torde vara svårt att driva många projekt samtidigt utan en splittring av resurserna, som minskar effektiviteten i arbetet. Förbundet delar NÄRP:s uppfattning att det inte är lämpligt att för närvarande bilda en nordisk regionalpolitisk fond. Förslaget att låta NIB ställa lånekapital till förfogande för regionalpolitisk stödverksamhet i de nordiska länderna inom existerande nationella organ bör däremot bli föremål för ytterligare överväganden. Man måste undvika att de tillskjutna lånemedlen möjliggör en stödmäsigt generösare behandling av vissa företag och ett högre risktagande från stödorganens sida än vad som gäller enligt de regler för stödverksamheten som tillämpas i resp. land. Det förefaller också vara angeläget att lånemedlen för att ge önskad effekt reserveras för de områden där problemen är stora och likartade och behovet av ny sysselsättning särskilt framträdande.

Man delar rapportens uppfattning att den nuvarande budgetproceduren är tung och omständlig. Vad gäller det regionalpolitiska området bör en förenkling kunna ske genom att ämbetsmannakommittén inom ramen för budgetprogrammet framlägger en årlig projektbudget att fastställas av de regionalpolitiska ministrarna. Förslaget om att en ram för konkreta insatser bör stå till förfogande i ministerrådets budget, där medlen används enbart efter regionalpolitiska ministrarna. Förslaget om att en ram för konkreta insatser bör stå till förfogande i ministerrådets budget, där medlen används enbart efter regionalpolitiska bedömningar, konstateras från förbundets sida vara en smidig väg att bedriva pilotpro-



jekt och försöksverksamhet av regionalpolitisk betydelse. Förbundet understöder också tanken på konsultationer i samband med att beslut av stor betydelse för den regionala utvecklingen tas i något av de nordiska länderna.

#### *Danmark*

Det har inte inkommit några uttalanden.

#### *Finland*

Finlands regionalpolitiska delegation konstaterar att utarbetandet av handlingsprogrammet måste ses som en central fråga i det nordiska regionalpolitiska samarbetet. Man understryker den målsättning som finns i förslaget om en balanserad regional utveckling i Norden. För att nå denna målsättning förutsättes också att den regionalpolitiska planeringen av åtgärderna samordnas mellan de olika länderna. När man t. ex. planerar nationella regionalpolitiska åtgärder borde man ta mera hänsyn till vilka effekter dessa åtgärder kommer att ha för grannländerna. Från finsk sida vill man betona så konkreta projekt som möjligt. Med konkreta åtgärder kan man medverka till den regionala utvecklingen i Finland, där det största hotet för närvarande är möjligheten till emigration till de andra nordiska länderna. Detta är en aspekt att särskilt beakta när det gäller gränsområdena.

En av de konkreta regionalpolitiska åtgärder som föreslagits är Nordiska investeringsbankens regionallåneförfarande. Från den regionalpolitiska delegationens sida kan man anse detta som ändamålsenligt. I Finland borde investeringsbankens lånegivning riktas till Utvecklingsområdesfonden, så att dess andel av låneverksamheten i utvecklingsområdena kan ökas. Man understryker också samarbetet inom Nordkalottområdet. I fortsättningen borde man också undersöka möjligheterna till samarbete mellan de statliga företag som finns i utvecklingsområdena, för att söka förverkliga de regionalpolitiska målsättningarna.

Man understryker också vikten av fortsatt forsknings- och planerings-samarbete.

#### *Island*

Det har inte inkommit några uttalanden.

### *3. Utvalget*

Etter utvalgets oppfatning vil den foreliggende embetsmannsrapport om nordisk regionalpolitisk samarbeid danne et godt grunnlag for det fortsatte samarbeid på dette området. Den knappe tid som har stått til disposisjon for Økonomisk utvalgs behandling av saken, har ikke gjort det mulig for utvalget til å foreta en så detaljert vurdering av rapporten

som det kunne ha vært ønskelig for en sak som utvalget har tillagt og fortsatt tillegger stor betydning.

Utvalget er enig i det mål for det nordiske regionalpolitiske samarbeid som er kommet til uttrykk i avsnitt 6.5.3 i rapporten, hvor det bl. a. heter at en samlet målsetting for den nasjonale politikken og for det nordiske samarbeid skal være å virke for en i regionalt henseende balansert utvikling i Norden. Dette skal gjelde bl. a. for viktige sektorer som selssetnings- og inntektsforhold, servicetilgang samt spørsmål om bosteds- og fritidsmiljø. Grunnleggende i disse henseender er et befolkningsunderlag med en rimelig regional fordeling.

Forøvrig vil utvalget bemerke at målsettingen synes å være både omfattende og ambisiøs.

Kapittel 7 omfatter forslag til tiltaksprogram. Utvalget har ikke noe vesentlig å bemerke til disse forslag, men vil dog peke på at et slikt omfattende program i høy grad vil stille store krav om ressurser, både penger og kvalifisert arbeidskraft. Det vil derfor etter utvalgets mening være nødvendig med prioriteringer mellom de ulike deler av programmet. Etter utvalgets mening er det på flere punkter relativt generelt, hvorfor det i det fortsatte arbeid må tas sikte på en mer inngående konkretisering.

De regionalpolitiske ministrene i Norden har understreket betydningen av å stimulere til at samarbeidet over riksgrensene fortsetter og utvides, bl. a. på bakgrunn av de aktuelle bestrebelsler på desentralisering i de enkelte land. Utvalget er enig i dette syn og at man samordner og støtter det grenseregionale samarbeid og samarbeidet mellom grensekommuner. Utvalget bifaller anstrengelsene med å få i stand regionalt samarbeid mellom Island, Grønland og Færøyene. Likeledes mener utvalget att samarbeidsmulighetene vedrørende Bornholm blir vist oppmerksomhet.

Kapittel 8 inneholder forslag til nordiske regionalpolitiske støttetiltak. Hva angår spørsmålet om et regionalpolitisk fond for Nordkalotten har utvalget merket seg at det er delte meninger innen Nordkalottkomiteen om opprettelse av et regionalpolitisk fond for Nordkalotten, men flertallet fraråder et slikt fond. NÄRP anfører at det som i første hånd var tilsiktet med Nordisk Råds rekommandasjon nå er tilgodesett gjennom ressurstilskott via Ministerrådets budsjett. Når det gjelder mere langtgående konkrete nordiske støttetiltak, mener NÄRP at man ikke bør bygge opp spesielle fond for enkelte regioner. Grunnen hertil er de fra tid til annen vekslende behov i ulike deler av Norden, samt vanskelighetene med avgrensingen av regionene. I stedet bør man foreta en samlet bedømmning av behovet for innsatser i hele Norden og forutsetningene for å imøtekomme disse i fellesskap. Økonomisk utvalg kan være enig i disse synspunkter. Dertil vil utvalget tilføye at den nåværende situasjon bl. a. med hensyn til konjunktur- og strukturproblemer, tilsier at man foretar en gradvis utvikling av samarbeidet.

Det antydde forslag om bruk av såkalte "regionallån" gjennom Nordisk Investeringsbank synes å gi grunnlag for interessante perspektiver.

I rapportens avsnitt 8.5 heter det at ett bidrag til å løse problemene med tilgang på kapital til regionalpolitiske instanser bør være en form for kapitaltilførsel til nasjonale fonds fra Nordisk Investeringsbank.

Det anføres to muligheter. Den første angir en ordning med regionallån som allerede foreligger i dag. Ved denne finansieringsmåte må det i hvert enkelt tilfelle granskes om vedkommende prosjekt oppfyller kravet i NIB's statutter om å være av nordisk interesse. Utvalget er enig i at denne finansieringsmåte fortsatt holdes åpen.

Den annen finansieringsmåte er, ifølge rapporten, å finne former for NIB til å stille lånekapital til disposisjon for regionalpolitisk støttevirksomhet innenfor nasjonale organer. Utgangspunktet for dette skulle være at man kan angi regioner der det generelt er "av nordisk interesse" å gjøre regionalpolitiske innsatser og at dette krav for NIB's medvirkning dermed skulle være tilgodesett. Bakgrunnen herfor skulle være at i visse regioner er risikoen for en regional ubalanse så stor at felles mottak kreves.

Denne finansieringsmåte betyr at NIB utvider sin virksomhet fra å støtte enkeltprosjekter av "felles nordisk interesse" til å gjelde generell utlånsvirksomhet til institusjoner som driver distriktpolitisk virksomhet i spesielle regioner. Enkelte remissinstanser peker på at i innstillingen til Nordisk Råd om opprettelsen av NIB heter det at "nordisk interesse" må gis en vid fortolkning. Samtidig ble det presisert at tolkningen ikke må være så vid at banken mister sin spesielle profil i forhold til andre investerings- og eksportfinansieringsinstitusjoner.

Økonomisk utvalg vil for sin del legge avgjørende vekt på at bruken av NIB synes å ville kunne øke tilgangen på kapital til regionalpolitiske tiltak. Det forutsettes da at den tilsiktede effekt ikke blir nøytralisert ved tilsvarende reduksjoner i de nasjonale innsatsene til angjeldende regioner.

NIB fremholder at banken kan ha mulighet for å ta opp lån i utenlandsk valuta til lavere rente enn den som tilbys til visse land og respektive regionalpolitiske institusjoner.

Enkelte remissinstanser bemerker hertil at f. eks. i Norge finansieres Distriktenes Utbyggingsfond (DU) i hovedsak over statsbudsjettet og er ikke selvstendig låntakere i utlandet. Indirekte blir således DU finansiert gjennom statens låneopptak utenlands. Det er lite trolig at NIB kan oppnå bedre betingelser ute enn f. eks. den norske stat kan oppnå som låntaker. Dertil kommer at DU bevilges rentestøtte til kompensasjon for differansen som oppstår mellom renteutgifter og renteinntekter ved utlån.

Utvalget forutsetter at regionallånene gis på NIB's normale vilkår og uten innslag av subsidiering.

Utvalget er imidlertid enig i at NIB i den nåværende situasjon på en del markeder kan låne til lavere renter enn visse av de nordiske land selv kan gjøre. Utvalget er oppmerksom på at i enkelte av landene i Norden vil NIB neppe ha mulighet for å gi "billigere" lån enn vedkommende nasjonale finansieringsinstitusjoner som blir finansiert via staten. Utvalget finner imidlertid at alle forhold tatt i betraktning vil NIB kunne bidra til å øke de samlede nordiske kapitalressurser for regionalpolitiske tiltak og vil i en rekke tilfeller kunne redusere finansieringskostnadene.

Under avsnitt 8.6 reises bl. a. spørsmålet om utpeking av særskilte regionalpolitiske støtteregioner, hvor industrifondet og kulturfondet skulle kunne arbeide mer rendyrket regionalpolitisk.

Etter utvalgets mening vil en slik ordning kunne innebære bl. a. at Nordisk Industrifond kan pålegges et regionalpolitisk vurderingskriterium i tillegg til kriteriet å støtte felles nordiske prosjekter av industriell betydning. Før man tar standpunkt til et slikt prinsippielt spørsmål, bør saken være gjenstand for en nærmere vurdering.

Utvalget vil endelig slutte sig til hva som anføres i NÄRP's rapport (8/13) om at NÄRP og Ministerrådet kontinuerlig bør vurdere behovet for og resultatene av de tiltak som nå er foreslått for å øke den nordiske regionalpolitiske innsats.

I denne sammenheng kan det også bli aktuelt å overveie eventuelle organisatoriske forandringer, herunder hvorvidt spørsmålet om opprettelse av et særskilt regionalpolitisk fond skal prøves på ny.

Under henvisning til det som er nevnt ovenfor foreslår Økonomisk utvalg at rådet vedtar følgende rekommendasjon:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å vedta et handlingsprogram for det nordiske regionalpolitiske samarbeid, vesentlig i samsvar med ministerrådsforslag B 28/e.

Helsingfors, 7. februar 1979

*Johannes Antonsson (c)* *Gunnar Berge (A)*

*Ilkka-Christian Björklund (Skdl)* *Helen Bøsterud (A)*

*Kjell-Olof Feldt (s)* *Kristian Gestrin (Sfp)*

Formann

*Astrid Gjertsen (H)* *Eiður Guðnason (A.)*

*Bertel Haarder (V)* *Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)*

*Sverrir Hermannsson (Sj.)* *Allan Hernelius (m)*

*Knut Johansson (s)* *Henning Jensen (S)*

*Gunnar Richardson (fp)* *Erlendur Patursson (Tvfl)*

*V. J. Sukselainen (K)* *Ambjørg Sælthun (Sp)*

*Erkki Tuomioja*

**Särskilt uttalande 1**

Utvidningen av Nordiska investeringsbankens verksamhet till att omfatta utlåning till institutioner, som bedriver regionalpolitisk verksamhet, skall gälla enligt vad som säges under en period av två år var-efter förnyat övervägande skall ske. Med hänsyn härtill vill vi icke motsätta oss förslaget. Det bör dock framhållas att viktiga frågor i sammanhanget icke är klarlagda, bland annat konstitutionella sådana. Detta med hänsyn till att förbud mot statlig skuldsättning utan riksdagens medgivande finnes i vissa författningar.

I realiteten är det här fråga om i varje fall statliga garantier för de lån som lämnas.

Helsingfors den 7 februari 1979

*Astrid Gjertsen (H)*

*Allan Hernelius (m)*

**Särskilt uttalande 2**

Undertegnede medlemmer af økonomisk udvalg tager reservation med hensyn til forslaget om, at Nordisk Investeringsbank skal kunne yde lån til regionalpolitiske projekter.

Medlemmerne finder det i strid med forudsætningerne for etableringen af Nordisk Investeringsbank, at der åbnes adgang til at yde lån til opgaver, der ikke er klart internordiske, men netop regionale. Det vil give megen uklarhed, at man på nordisk basis griber ind i den regional- og egnsundvikling, som de enkelte lande bør varetage. Dertil kommer risikoen for konkurrenceforvridning og det betænkelige i, at Nordisk Investeringsbank i øget omfang optræder som låntager — ved siden af de enkelte stater — på det internationale kapitalmarked.

Helsingfors, den 7. februar 1979

*Kirsten Jacobsen (FP)*

*Poul Schlüter (KF)*

*BILAGA 2—6, Förteckning över remissinstanser (se Supplementband, s. 815)*

**Berättelse****rörande det nordiska samarbetet**

*(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)*

Nordiska ministerrådet avger härmed i överensstämmelse med artikel 64 i samarbetsavtalet av den 23 mars 1962 (Helsingforsavtalet) sin berättelse om nordiskt samarbete till Nordiska rådets 27:e session.

Oslo i december 1978

På Nordiska ministerrådets vägnar

*Bertil Hansson*

*Hans Kühne*

**Innehållsförteckning**

	Sid.
Kap. I	769
Kap. II	793
Kap. III	814
Kap. IV	854
Kap. V	866
Kap. VI	873
Kap. VII	878
Kap. VIII	887
Kap. IX	905
Kap. X	919
Kap. XI	924
Kap. XII	933
Kap. XIII	938
Kap. XIV	953
Kap. XV	955
Kap. XVI	960
Kap. XVII	962
Kap. XVIII	964
<i>Bilagor:</i>	
1. Nordiska ministerrådets allmänna budget	969
2. Översikt över användningen av dispositionsmedel för projekt på ministerrådets allmänna budget för 1977—1978	971
3. Presskommunikéer från ministerrådsmöten 1978	980
4. De nordiska ländernas samberoende	990
5. Budgeten för nordiskt kulturellt samarbete 1979 jämte motsvarande uppgifter i budgeten för 1978 och bokslut för 1977	1010
6. Nordiska ministerrådets dispositionsmedel 1978	1012
7. Samnordiska utredningar på kulturområdet 1978	1013
8. Berättelser som har direkt anslutning till avsnittet om nordiskt kulturellt samarbete	1020
9. Berättelse om Nordel	1284
10. Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergi-frågor	1288
11. Berättelse från Nordiska trafiksäkerhetsrådet och dess samarbetsorgan	1294
12—16. Betänkanden av Nordiska rådets utskott	1306

## **Innledning**

I Ministerrådets beretning er det gjort rede for utviklingen i det nordiske samarbeidet i 1978 samt for planene om det fortsatte samarbeidet.

Arbeidet er lagt til rette med hensyntagen til artikkel 43 i Nordisk Råds arbeidsordning, hvor det heter at Ministerrådets beretning skal oversendes Nordisk Råd senest den 10. desember.

Dette betyr at beredningen på noen områder kun dekker perioden fram til midten av oktober.

Beretningens utforming er i store trekk den samme som i fjor. For å kunne gi bredest mulig informasjon, gjøres det rede for arbeids-situasjonen i embetsmannskomiteéene og arbeidsgruppene innen flere områder, selv om Ministerrådet ikke har tatt stilling til spørsmålet som der er under behandling.

Informasjon om tiltak i forbindelse med rådsrekommendasjonene blir gitt der hvor relevant informasjon på en hensiktsmessig måte kan innarbeides i beretningen. Samtidig behandles disse rekommendasjoner i egne meldinger. Supplerende opplysninger om visse samarbeidsorganer gis i bilagene.

I de respektive kapitlene i denne beretning omtales de tiltak som Ministerrådet har gjennomført i anledning av Nordisk Råds uttalelser om fjorårets beretning.

Gjennomføringen av Ministerrådets planlagte tiltak forutsetter for flere områders vedkommende respektive nordiske parlamenters godkjenning, særlig når Ministerrådets avgjørelser skaper finansieringsbehov.



## Kapitel I

### Det nordiska samarbetet — Ministerrådets verksamhet

Nordiska ministerrådets arbete under år 1978 utgjorde ett kontinuerligt förverkligande av existerande avtal och riktlinjer.

Ministerrådet fortsatte utarbetandet av handlingsprogram för olika samarbetssektorer. År 1978 tillkom handlingsprogram för det nordiska samarbetet inom miljövårdsområdet och turistområdet samt för jämlikhetsfrågor. Ett förslag till konsumentpolitiskt program uppgjordes. Ett nytt program för nordiskt regionalpolitiskt samarbete har också utarbetats.

Handlingsprogrammen skall dra upp idéramarna för nordiska samarbetssektorer och erbjuda en fastare bas för genomförbara projektförslag.

En ny fördelningsnyckel för hur ministerrådets kostnader skall fördelas mellan de nordiska länderna 1980—82 har slagits fast.

En märkbar ökning i ministerrådets totala budget har skett, framför allt beroende på att flera nordiska institutioner har förts in under ministerrådets budget för att skapa en bättre överblick över det totala nordiska samarbetet.

En ny genbank, den första i Nordeuropa, har grundats i Lund, för bevarande av jordbruks- och trädgårdsväxter. Likaså har en ny nordisk institution för alkohol- och narkotikaforskning bildats som resultat av en sammanslagning av två tidigare organ. Båda dessa inleder sin verksamhet den 1 januari 1979. En formell omorganisation har skett i och med att Nordiska medicinalstatistiska kommittén och Nordiska socialstatistikkommittén från och med 1 januari 1979 blir permanent knutna till Nordiska socialpolitiska kommittén.

På kulturområdet har det nordiska konstcentret i Helsingfors påbörjat sin verksamhet, likaså det nordiska språksekretariatet i Oslo. En tvåårig försöksverksamhet inom vuxenutbildningen har avslutats och beslut fattats om fortsatt arbete och fördjupning av vissa områden.

Den sista raten i Nordiska Investeringsbankens grundkapital har inbetalats av de nordiska länderna.

Det största projektet hittills på ministerrådets allmänna budget avslutades vid årsskiftet 1978—79, nämligen det s. k. NORDKOLT-projektet, som redogör och bedömer utvecklingsmöjligheterna för olika persontransportsystem. Det största projektet på den allmänna budgeten för 1979 gäller kärnsäkerhetssamarbetet inom områdena kvalitetskontroll, kontrollrumsutformning, avfallsfrågor och radioekologi.

Utredningarna om den nordiska radio- och TV-satelliten fortsatte och man räknar med att få fram ett konkret beslutsunderlag i juni 1979.

Bland andra centrala, delvis avslutade projekt kan nämnas dem som berör olika aspekter av ungdomsarbetslösheten, gränsregionalt samarbete och konkurrensförhållandena mellan de nordiska länderna. Under 1979 väntas bl. a. projekt rörande gemensam nordisk projektexport samt en undersökning om kapitalets och arbetskraftens rörlighet tilldra sig intresse.

Under Nordiska rådets möte i Oslo 1978 tilldrog sig de ekonomiska frågorna stort intresse. Mot bakgrunden av detta fattade Nordiska ministerrådet beslut om att

- a) ta initiativ till att utarbeta en översikt över de viktigaste studier, utredningar m. m. som för närvarande utförs nationellt och internationellt kring de ekonomiska huvudproblemen i vår del av världen
- b) eventuellt suppleras detta med ytterligare material för att få den mest möjligt realistiska bilden av situationen i Norden
- c) försöka att ytterligare styrka samordningen av den ekonomiska politiken i Norden och skapa starkare grundlag för nordiskt inflytande på internationell ekonomi.

En rapport från finans- och ekonomiministern väntas föreligga vid Nordiska rådets session i februari 1979.

De nordiska ländernas statsministrar underströk vid sitt möte den 9 november 1978 i Köpenhamn den betydelse de fäster vid detta arbete.

En genomgång av de viktigaste nordiska samarbetsfrågorna skedde den 9 november 1978 i Köpenhamn då de nordiska statsministrarna möttes. Närvarande var statsministrarna Anker Jørgensen från Danmark, Kalevi Sorsa från Finland, Olafur Jóhannesson från Island och Odvar Nordli från Norge. Sverige representerades av den svenska samarbetsministern Bertil Hansson. De nordiska samarbetsministrarna deltog i mötet.

På uppmaning av statsministrarna gav den danska finansministern Knud Heinesen en översikt av det aktuella ekonomiska läget i Norden, som en inledning till statsministrarnas diskussion om ekonomi och sysselsättning. De nordiska länderna har i allt större utsträckning lagt tonvikten vid en politik som på längre sikt kan säkra sysselsättningen, bekämpa inflationen och motverka underskott i handelsbalansen. Att trygga arbetsplatserna är också en fråga om att förbättra förutsättningarna för företagets verksamhet. Ekonomi och sysselsättning har även dryftats vid flera nordiska möten, bl. a. vid den nordiska treparts-konferensen i Köpenhamn, där företrädare för både arbetstagare, arbetsgivare och myndigheter deltog.

Svårigheterna är emellertid inte bara på det tillfälliga, konjunktur-betonade planet. De nordiska ländernas näringsliv står inför en strukturell kris, som beror på förändringar i den globala industristrukturen och som drabbar alla nordiska länder. Det är därför viktigt med ett erfarenhetsutbyte och åtgärder som kan medverka till en förnuftig anpassning på lång sikt till den internationella utvecklingen.

Statsministrarna konstaterade att alla de nordiska länderna har kännning av de instabila valutaförhållandena i världen. De uttalade sin tillfredsställelse med de strävanden som förekommer för att skapa mera stabila valutaförhållanden. Trots de nordiska ländernas olika placering i det internationella valutasamarbetet bör man lägga vikt vid fortsatt samarbete och utväxling av upplysningar och synpunkter om valutapolitiska frågor.

De nordiska ländernas var för sig små ekonomier skulle vinna på ett samarbete på internationella marknader. Statsministrarna konstaterade med tillfredsställelse, att en arbetsgrupp tillsatts av de nordiska samarbetsministrarna för att under 1979 kartlägga möjligheterna att på det praktiska planet underlätta gemensam nordisk projektexport.

Alla de nordiska länderna har aktuella och ofta likartade regionalpolitiska problem. Man försöker aktivera investeringsverksamheten och skapa nya arbetstillfällen genom olika regionalpolitiska åtgärder. Det finns anledning att försöka samordna regionalpolitiken och kanske i första hand i de gränsområden där skillnaderna i de nationella regionala insatserna främst gör sig gällande. Strävandena att balansera den regionala utvecklingen inom och mellan länderna bör vara en nordisk samarbetsuppgift. Frågan kommer att vara aktuell vid Nordiska rådets nästa session, konstaterade statsministrarna, då ett förslag till ett nytt nordiskt regionalpolitiskt handlingsprogram kommer att läggas fram av Nordiska ministerrådet.

Ökad statsning på forskning och utveckling är ett sätt att göra de nordiska länderna bättre rustade inför framtida internationell konkurrens. Statsministrarna ansåg det därför vara önskvärt att de nordiska ländernas begränsade resurser samlas och utnyttjas effektivt på forskningens område.

Statsministrarna gav samarbets- och undervisningsministrarna i uppdrag att i samråd ta initiativ till ett ökat forskningssamarbete såväl inom grundforskning som inom tillämpad forskning. Nordiska ministerrådet borde systematiskt undersöka på vilka områden ett nordiskt forskningssamarbete skulle ge ett mera effektivt resursutnyttjande än motsvarande nationella forskningsinsatser.

I december undertecknade de svenska och norska statsministrarna ett avtal mellan Sverige och Norge om samarbete på det industriella och energimässiga området. Som ett led i detta samarbetsavtal undertecknade de två regeringarna avtal på 20 års sikt om leverans av råolja och oljeprodukter till Sverige samt om svensk-norsk handel med virke.

Samtidigt undertecknade statsminister Odvar Nordli på den norska regeringens vägnar och verkställande direktör Pehr G. Gyllenhammar på AB Volvos vägnar ett avtal om ombildande av det nuvarande Volvo i Göteborg till ett norskt-svenskt bolag, där norska aktieägare skall inneha 40 procent av aktiekapitalet. Som ett led i detta avtal får det svenska företaget Volvo Petroleum löfte om rättigheter till letning och utvinning

av petroleum på tre block under den s. k. fjärde koncessionsronden. Avtalen måste godkännas av den svenska riksdagen, det norska stortinget och aktieägarna i Volvo.

### 1.2 Finansiering av det nordiska samarbetet

De nationella bidragen till nordiskt samarbete under Ministerrådet går genom fyra finansieringskanaler. Nettobidragen fravgår av nedanstående tabell.

Myntenhet 1 000 skr	Räkenskap 1977	Budget 1978	Budget 1979
Ministerrådets allmänna budget	22 540	40 240	61 720
Nordiska Industrifonden	10 000	10 000	—
Ministerrådets kulturbudget	47 640	52 180	59 420
Nordiska biståndsprojekt	23 000	95 000	—

Ökningen av budgeten från 1978 till 1979 beror till stor del på att följande institutioner har införts på ministerrådets allmänna budget: Nordisk statistisk sekretariat, Nordiska Industrifonden, Nordtest och Nordisk komité för byggbestämmelser.

Ministerrådet har fattat beslut om reviderat reglemente för ministerrådets budget (allmänna budgeten och kulturbudgeten) att gälla fr. o. m. 1 januari 1979.

Ministerrådet har beslutat att fördela kostnaderna mellan de nordiska länderna enligt följande

	perioden 1977—79 procent av brutto- nationalprodukten	perioden 1980—82 procent av brutto- nationalprodukten <sup>1</sup>
Danmark	23,4	23,7
Finland	15,8	16,0
Island	0,9	0,9
Norge	17,0	18,0
Sverige	42,9	41,4

### 1.3 Nordiska Investeringsbanken

Nordiska Investeringsbanken framlade sin verksamhetsberättelse över bankens första 19 månader för Nordiska ministerrådet i februari 1978.

Bankens uppgift är att ge lån och ställa garantier på bankmässiga villkor och i överensstämmelse med samhällsekonomiska hänsyn för att genomföra investeringsprojekt och export av nordiskt intresse.

Bankens grundkapital uppgår till ca 400 milj. SDR (ca 2,66 miljarder Nkr) varav 100 milj. skall inbetalas till banken. De fem nordiska länderna inbetalade sista raten den 1 augusti 1978. Den icke inbetalda delen av grundkapitalet tjänar som medlemsländernas garanti för bankens förpliktelser. Banken kan bevilja lån och ge garantier upp till ett totalbelopp, som svarar mot två och en halv gång bankens grundkapital.

<sup>1</sup> Vid beräkningen av BNP har i Danmark, Norge och Sverige använts "Nya SNA" (System of National Accounts) medan man i Finland och Island använt tidigare uträkningsmetod för BNP.

Ytterligare kapital till utlåning skaffas genom upptagning av lån på de internationella kapitalmarknaderna. För tillfället har banken upptagit tre lån på sammanlagt US \$ 75 milj.

Vid det andra tertialbokslutet per den 31 augusti 1978 hade banken utestående lån till ett belopp motsvarande 66,2 milj. SDR. Avtalade, icke utbetalda lån uppgick till 38,1 milj. SDR. Därutöver hade bankens styrelse beviljat ett antal lån, för vilka det per den 31 augusti 1978 ännu inte hade undertecknats låneavtal.

Banken har ytterligare utestående låneansökningar för exportkrediter till ett sammanlagt belopp om 52,3 milj. SDR.

Bankens årsberättelse för 1978 kommer att föreläggas Nordiska ministerrådet före Nordiska rådets session i Stockholm i februari 1979.

#### 1.4 Råvaror och andra resurser

Vid stats- och samarbetsministrarnas möte den 9 december 1977 i Stockholm behandlades bl. a. en nordisk råvaru- och resursutredning (*NU A 1977: 14*). Detta möte var enigt om att utredningen, som innehåller en rad förslag till samarbetsmöjligheter inom områdena lantbruk, legeringsmetaller, geologisk forskning, råvaror till gödselindustrin, tillsatsämnen till pappers- och pappindustrin samt samarbete vid projektexport, ger ett konkret underlag för vidare bearbetning. Utredningens förslag angående lantbrukssektorn har översänts till Nordisk Kontaktorgan for Landbrugsspørgsmål för vidare åtgärder. Förslagen som gällde legeringsmetaller, geologisk forskning, råvaror till gödselindustrin samt tillsatsämnen till pappers- och pappindustrin togs upp till behandling av ministerrådet. Man har tillsatt en utredningsgrupp, som skall belysa problemen kring nordiskt samarbete vid projektexport.

#### 1.5 Lagstiftning

Mot bakgrund av bl. a. Nordiska rådets *rekommendation nr 1/1974* om nordiskt lagstiftningssamarbete och överläggningar mellan ministerrådet och Nordiska rådets juridiska utskott har ministerrådet i sina årliga berättelser till Nordiska rådet lagt fram ett lagstiftningsprogram på längre sikt. Programmet kompletteras och revideras efter hand bl. a. med hänsyn till resultatet av årliga överläggningar mellan ministerrådet och juridiska utskottet.

Under år 1978 har ministerrådet inte fört upp några projekt på det nordiska lagstiftningsprogrammet. Ansträngningarna har i stället koncentrerats på att följa upp programmets olika punkter. Ministerrådet har därvid haft sin uppmärksamhet särskilt riktad mot de områden som behandlats i de uttalanden som Nordiska rådet gjort under den 22:e sessionen.

Det finns emellertid härutöver anledning att anmärka att det, i likhet med tidigare år, har förekommit ett betydande och brett samar-

bete även på områden som inte är direkt upptagna i lagstiftningsprogrammet.

## 1.6 Kultur

### Utbildning

Vid 26:e sessionen framhöll Nordiska rådet att utbildningen av de 16—19-åriga, speciellt yrkesutbildningen, och grannspråksundervisningen, är viktiga samarbetsområden inom utbildningen (*yttrande nr 3/1978*).

Vid ministerrådets möte i januari 1978 antogs ett treårigt projektprogram för det gymnasiala stadiet. Ett centralt tema är de utbildningspolitiska, arbetsmarknadspolitiska och socialpolitiska åtgärderna mot ungdomsarbetslösheten i Norden. I fyra typområden undersöks effekterna av och relationerna mellan dessa åtgärder för att få fram en bild av behovet att samla såväl erfarenheter som krafter till nya initiativ.

I en rapport om grannspråksundervisningen i Norden (*Våra grannspråk, NU B 1978: 11*) konstateras att grannspråksundervisningen i Norden fått allt mindre utrymme i läroplanerna och lägre status i modersmållärares undervisning. Rapporten lägger mot denna bakgrund fram förslag som riktar sig såväl till kulturavtalets organ som till nationella myndigheter. Den innehåller även praktiska anvisningar om hur undervisningen i grannspråk kan utformas, en lärarhandledning som kan brukas direkt i undervisningssituationer.

Den tvååriga försöksverksamheten på vuxenutbildningens område har avslutats under året. Samtidigt har ministerrådet fattat beslut om fortsatt arbete och fördjupning av vissa områden inom vuxenutbildningssamarbetet.

Av resultaten av den tvååriga försöksverksamheten bör speciellt nämnas katalogen över den vuxenpedagogiska försöks- och forskningsverksamhet som bedrivs i Norden (*NU B 1977: 41*) samt undersökningen rörande vuxenutbildningen i relation till arbetslivet. Sistnämnda studie utgår från vissa hypoteser angående olika kategorier av medarbetare inom företag och deras möjligheter att utnyttja utbildningserbjudanden av olika slag.

Möjligheterna till ett intensifierat samarbete mellan de nordiska länderna inom det pedagogiska forsknings- och utvecklingsarbetet har varit en viktig fråga under 1978. Förslag om möjligheter till och kriterier för en samverkan, koordinering och samordning av de nationella resurserna på detta område förväntas kunna slutbehandlas av ministerrådet våren 1979.

Informationsverksamheten har varit föremål för ökade insatser på utbildningsområdet under året. Den ökade satsningen innebär bl. a. att

informationsbulletiner från och med 1978 utges inom förskola, grundskola samt på det gymnasiala stadiet och vuxenutbildningsområdet.

### *Forskning*

För att de samlade medlen till nordiskt forskningssamarbete skall kunna utnyttjas på ett ändamålsenligt sätt är det viktigt, att ett aktivt samarbete kan etableras mellan kulturavtalets organ och de nationella organen, bl. a. forskningsråden. Mot denna bakgrund har ministerrådets rådgivande kommitté för forskning (RKF) tagit upp frågan om samarbete mellan de nordiska och de nationella organen i ett handlingsprogram. Utgående från de inkomna remissvaren och RKF:s behandling av dessa behandlar ministerrådet i början av 1979 ett förslag till konkreta nya samarbetsprojekt mot bakgrund av handlingsprogrammets förslag.

Också de nordiska statsministrarna har dryftat forskningssamarbetet i Norden. Statsministrarna anmodade vid sitt möte i november 1978 ministerrådet, samarbetsministrarna och kultur- och utbildningsministrarna, att ta initiativ till ett ökat nordiskt forskningssamarbete, såväl inom grundforskningen som inom den tillämpade forskningen. Ministerrådet bör härvid systematiskt undersöka på vilka områden ett nordiskt samarbete ger ett mer effektivt resursutnyttjande än motsvarande nationella forskningsinsatser.

Det nordiska språksekretariatet startade planenligt sin verksamhet den 1 juli 1978, och det är ministerrådets förhoppning att man här kan skapa ett viktigt redskap för ett intensivt nordiskt språksamarbete. Sålunda bör språksekretariatet kunna få en väsentlig funktion i uppföljandet av *rek. nr 12/1977* om ett samlat handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden. Som grund för detta handlingsprogram genomförs en analys av centrala problem i förbindelse med språkförståelse mellan de nordiska länderna. Ministerrådet hoppas att detta arbete kan avslutas så snabbt, att ett första utkast till ett handlingsprogram kan dryftas vid Nordiska rådets session 1980.

Det samnordiska symposieprogram för tillämpad nordisk språkvetenskap, som påbörjades 1977, planeras omfatta fem symposier. Det första av dessa symposier som handlade om skolans ställning i frågan om språkriktighet och språknormer hölls i oktober 1978. De följande fyra symposierna kommer att hållas inom den närmaste tvåårsperioden. Avsikten med symposieprogrammet är att få fram forskningsresultat av grundläggande karaktär med anknytning till språkvård och internordisk språkförståelse.

Samarbetet om dokumentation inom nordisk massmediaforskning har fr. o. m. andra halvåret 1978 fått fastare former. Vid denna tidpunkt övergick de s. k. dokumentationscentralerna i Danmark, Finland, Norge och Sverige till nationell finansiering, medan nordiska medel nu täcker

kostnaderna för utgivning av den årliga bibliografin över litteraturen inom området. Inom den gemensamma nordiska kulturbudgeten skall från 1979 också finansieras en löpande informationsverksamhet. Mot bakgrund av denna funktionsuppdelning kommer stadgar för den nordiska delen av NORDICOM:s verksamhet att fastställas av ministerrådet i början av 1979.

#### *Allmänkulturell verksamhet*

Etableringen av ett nordiskt konstcentrum på Sveaborg i Finland, etableringen av en permanent organisation för genomförande av kursverksamhet för filmarbetare i Norden, arbetet på ett handlingsprogram för kultursamarbete inom de samiska områdena, etableringen av en fast organisation för teatersamarbetet, det fortsatta planläggningsarbetet för bygganden av Nordens hus på Färöarna och utredningsarbetet angående nordiskt idrottssamarbete och nordiskt samarbete om barn och kultur har varit de viktigaste uppgifterna på det allmänkulturella området under 1978.

Nordiskt konstcentrum öppnades officiellt på Sveaborg den 28 juli 1978. Målsättningen för centret är att utveckla och samordna nordiskt samarbete inom bildkonsten. En förutsättning är att verksamheten efterhand skall utvidgas till att omfatta andra kulturaktiviteter som film, foto, video och teater.

Mot bakgrund av Nordiska rådets *rek. nr 21/1973* beslutade ministerrådet i november 1977 att upprätta en särskild filmkommitté bestående av fem medlemmar, en från varje land, till att leda planeringen och genomförandet av nordiska filmkurser. Kommittén har under 1978 genomfört sin första kurs med ca 40 deltagare. Kursens tema var "den nordiska samproduktionsproblematiken — ekonomi, kultur, kreativitet, personal".

Teatersamarbetet har under 1978 vidareutvecklats på den grund som lades 1977 med en gemensam kommitté för vidareutbildning och gästspel. Som ett led i detta arbete har ett sekretariat etablerats i Stockholm.

När det gäller Nordens hus på Färöarna har programarbetet fortsatt med det vinnande arkitektförslaget. Den ansvariga styrningsgruppen har förstärkt sin byggadministrativa och tekniska kapacitet med expertis från det danska undervisningsministeriets byggdirektorat, och som inledning till den egentliga detaljprojekteringen av byggnaden har ledningsgruppen och arkitekten samt projekteringsgruppens ingenjörer fört diskussioner med färöiska byggnadsmyndigheter.

#### *Nordisk radio och TV via satellit*

Frågan om nordisk radio och television via satellit har under 1978 varit föremål för fortsatt utredning enligt beslut av ministerrådet (kommunikations-, kultur- och utbildningsministrarna) den 13 mars 1978.



Beslutet om fortsatt utredning grundade sig främst på den s. k. statssekreterarrapporten (*NU A 1977: 7—9*) samt de synpunkter som framkom dels vid remissbehandlingen av denna, dels vid behandling av frågan i Nordiska rådets kulturutskott och vid Nordiska rådets 26:e session i Oslo.

Den fortsatta utredningen inriktas i princip på direktöverföring via satellit av samtliga existerande riksomfattande nordiska radio- och TV-program, men omfattar också en beskrivning av alternativet med en redigerad nordisk TV-kanal sådan den skisseras i statssekreterarrapporten.

Utredningsarbetet bedrivs så att ministerrådet vid sammanträde den 18 juni 1979 på grundval av en utredningsrapport skall kunna fatta beslut om frågans vidare behandling.

### *1.7 Socialpolitik*

Det samarbetsprogram på social- och hälsovårdsområdet som fastställdes av ministerrådet i augusti 1977 har i flera avseenden präglat utvecklingsarbetet under 1978. Som led i förverkligandet av programmet har den inledande kartläggningen av pågående och planerad efter- och vidareutbildning av social- och medicinalpersonal slutförts. Det samma gäller evalueringen av Nordiska nämndens för alkoholforskning och Nordiska samarbetsorganets för drogforskning verksamhet. Ministerrådet har i denna senare fråga beslutat upprätta en ny nordisk institution för alkohol- och drogforskning från och med den 1 januari 1979. Ministerrådet har utifrån samarbetsprogrammet genomfört en nordisk konferens kring hälso- och sjukvårdsplanering.

De viktigaste organisatoriska förändringarna som inträffat under året är beslutet om att Nordiska medicinalstatistiska kommittén (NOMESKO) och Nordiska socialstatistikkommittén (NOSOSKO) från och med den 1 januari 1979 blir permanent knutna till Nordiska socialpolitiska kommittén.

Ambitionen har under året varit att avsluta flera stora pågående projekt och bereda en rad förslag från nämnder, kommittéer och arbetsgrupper. Flera förslag, exempelvis på läkemedels- och handikappområdena, har varit föremål för remissbehandling.

Verksamheten, särskilt på projektsidan, kommer under år 1979 att vara direkt relaterad till samarbetsprogrammet, exempelvis när det gäller hälso- och sjukvårdsplanering. År 1979 kommer liksom år 1978 att karaktäriseras av att flera stora projekt avslutas eller omprövas. Detta gäller bland annat Nordiska handikappnämndens verksamhet, ett samnordiskt projekt för klinisk kemi, utredningsarbetet om den gemensamma arbetsmarknaden för social- och medicinalpersonal samt över- synen av den nordiska trygghetskonventionen.

FN:s internationella barnår 1979 kommer att ägnas uppmärksamhet i flera nordiska samarbetsorgan, bland annat Nordiska hälsovårdshögskolan och Nordiska nämnden för handikappfrågor. Ministerrådssekretariatet har under år 1978 vid två tillfällen samlat de olika ländernas beredningsgrupper för barnåret.

Ministerrådet har under året diskuterat det växande antalet äldre i samhället, bland annat de samhällsmässiga och samhällsekonomiska konsekvenserna av denna utveckling för hälso- och socialvårdspolitiken.

Ministerrådet har för år 1978 beviljat Nkr 2 263 000.— för projektverksamheten på det socialpolitiska området. Den indikativa budgetramen för år 1979 uppgår till Nkr 2 000 000.—. Kostnaderna för de nordiska institutionerna på det socialpolitiska området uppgick år 1978 till Nkr 10 230 000.— och uppgår för år 1979 högst till Nkr 11 798 000.—.

### 1.8 Arbetsmarknadssamarbetet

Situationen på arbetsmarknaden och de ändrade framtidsutsikterna har varit i centrum för det nordiska arbetsmarknadssamarbetet under 1978. En trepartskonferens om ekonomi och sysselsättning har anordnats och därutöver har en arbetsmarknadspolitisk konferens hållits med nordiska och internationella experter inom ekonomi och arbetsmarknadspolitik kring temat full sysselsättning i ett förändrat ekonomiskt klimat. Vidare har en rapport (*NU A 1978: 1*) om arbetsmarknadspolitikens mål och medel i Norden publicerats.

Förnyelsen av arbetsmarknadsprogrammet har också påverkats av den aktuella ekonomiska situationen. Ministerrådets principprogram från 1975 förverkligas i etapper. Under våren kommer omfattningen av arbetsmarknadsprogrammets andra etapp att fastställas, sedan arbetsmarknadsparterna och Nordiska rådets social- och miljöutskott givits möjlighet att komma med synpunkter.

Största delen av verksamheten har emellertid fortfarande koncentrerats på fortsättningen av arbetet med den första etappen av arbetsmarknadsprogrammet. Flera projekt, som slutfördes år 1977 och 1978, har resulterat i rapporter, som publicerats i *Nordisk Utredningsserie*. De gäller ungdomsarbetslösheten, yrkesvägledning, arbetsmarknadsforskning och -utbildning, arbetsförmedling m. m.

Hösten 1978 igångsattes ett nordiskt informationsutbytessystem på arbetsmarknadsområdet. Samarbetet med att utveckla de olika delarna av arbetsmarknadsstatistiken har fortsatt. Vidareutbildning av arbetsmarknadsorganernas tjänstemän har också fortsatt på nordiskt plan.

Två arbetsmarknadsproblem, som man har ägnat särskild uppmärksamhet under året, är ungdomsarbetslösheten samt uthyrnings- och entreprenadverksamheten, s. k. ”grå” verksamhet.

Bägge frågorna har gjorts till föremål för särskilda utredningar, som år 1977 respektive 1978 redovisats för arbetsministrarna.

Det nordiska samarbetet har skett i nära kontakt med arbetsmarknadsparterna, representanter för det nordiska parlamentariska samarbetet och andra nordiska samarbetsorgan. Ministerrådet beviljade Nkr 2 169 400 för det nordiska arbetsmarknadssamarbetet. För 1979 kommer budgeten att uppgå till ca Nkr 2 350 000.—.

### *1.9 Arbetsmiljösamarbetet*

Samarbetet under 1978 har byggt på verksamhet och erfarenheter från tidigare år, och på principer och riktlinjer som anges i det handlingsprogram som ministerrådet fastställde i november 1977.

De nya arbetsmiljölagarna, som nu har trätt i kraft i Danmark, Norge och Sverige, har ställt ökade krav och förväntningar på det nordiska samarbetet.

Arbetsmedicin/yrkeshygien var också år 1978 det mest framträdande delområdet, något som hänger samman med den vikt man lägger vid problemen kring farliga och giftiga ämnen i arbetslivet. Dokumentation av yrkeshygieniska gränsvärden och den nordiska vidareutbildningen av specialister inom arbetsmedicin och företagshälsövård utgör en central del av samarbetet.

Psykosocial arbetsmiljö är ett område som är i stark utveckling både nationellt och nordiskt. Flera projekt på detta område har pågått under år 1978, av vilka kartläggningen av grundskolelärares psykosociala arbetsmiljö har varit det mest framträdande.

I samarbete mellan övervakningsmyndigheter har arbetsfördelningen vid utarbetandet av skyddsföreskrifter varit det centrala. Detta samarbete har förankrats i Styrgruppen för arbetarskyddsföreskrifter och den Samnordiska dokumentationscentralen för arbetarskyddsföreskrifter (SDA).

Projektbudgeten för 1978 var på Nkr 1 855 600.— och kommer år 1979 att uppgå till ca Nkr 2 000 000.—.

### *1.10 Miljövård*

Miljövårdssamarbetet omfattar frågor som rör skydd och vård av den yttre miljön.

Ministerrådet antog i april 1978 ett handlingsprogram för nordiskt samarbete på miljövårdsområdet för femårsperioden 1978—82. Förslaget till program behandlades vid Nordiska rådets 26:e session 1978.

Projektverksamheten har år 1978 koncentrerats till delområdena havsföreningar, luftföreningar, trafikbuller, industribuller, avfall, produktkontroll, naturvård, miljövårdsforskning och miljödata. År 1979 kommer projektverksamheten att fortsätta på samma områden. Dess-

utom kommer verksamheten att utvidgas till områdena återanvändning, friluftsliv och naturresursfrågor.

År 1978 startades ett projekt kring samordning av undersökningsverksamheten av föroreningssituationen i Skagerrak och Kattegat. Årligen satsar Danmark, Norge och Sverige stora belopp på forsknings- och undersökningsverksamhet i detta område. Det antas därför att det kommer att innebära fördelar — både fackmässiga och ekonomiska — med en nordisk koordinering av föroreningundersökningarna. Projektet kommer att fortsätta 1979.

Projektet om övervakningssystem för luftföroreningar har fortsatt 1978. Målet med projektet är att genom en samnordisk insats utveckla mät- och analysmetoder för att bidra till det europeiska systemet för övervakning av långtransport av luftföroreningar, speciellt med tanke på problem med "sur nederbörd". Projektet fortsätter 1979.

Ett förprojekt om luftföroreningar i tätortsmiljöer avslutades under loppet av år 1978. Förslag lades fram till en rad konkreta nordiska samarbetsprojekt inom detta område.

År 1978 avslutades det hittills största trafikbullerprojektet som utvecklade en nordisk beräkningsmodell för vägtrafikbuller. Tre andra trafikbullerprojekt avslutades också 1978. Ett gällde mätning av bulleremission från vägtrafik, de två andra var seminarier, det första behandlade beräkningsmodeller för flygbuller och det andra buller från spår-bunden trafik. Resultaten från dessa projekt kommer att följas upp 1979.

Samarbetet som gäller buller från vissa typer av industriell utrustning har fortsatt 1978. En rad delutredningar har avslutats. Det fortsatta arbetet koncentreras till bygg- och anläggningsbuller.

Under perioden 1975—77 genomfördes en rad utredningar på avfallsområdet. Den sista av dessa utredningar publicerades 1978 och gällde metoder för behandling av kommunalt avfall (*NU B 1978: 1*). Det nordiska avfallssamarbetet kommer i framtiden att koncentreras till återanvändningsområdet. Bland annat på basen av Nordiska rådets *rekommendation nr 15/1978* angående återanvändning av avfall och återvinning av resurser, kommer det år 1979 att igångsättas ett projekt för att utarbeta ett nordiskt program för återanvändning av avfall.

På produktkontrollområdet har man slutfört två projekt år 1978. Det första (*NU B 1978: 2*) innehåller en översikt av existerande resurser (laboratorier osv.) för analytiska, toxikologiska och ekologiska undersökningar för produktkontroll i Norden. I det andra projektet har man utarbetat ett förslag till normer ("good manufacturing practice") för den kemisk-tekniska branschen. Man har också påbörjat två nya projekt 1978: ett om produktrelaterad information hos myndigheterna (sekretess) och en produktundersökning gällande flamretardenter. Båda projekten kommer att fortsätta under år 1979.

På naturskyddsområdet är ett projekt om hotade djur och växter i Norden (*NU A 1978: 9*) nu slutfört. Arbetet med det stora projektet gällande representativa naturtyper i Norden har fortsatt år 1978. Det förutsätts att projektet kommer att avslutas under det första halvåret 1980.

Ett förprojekt om ekologisk kunskap i samhällsplaneringen avslutades 1978. Konklusionen var att det kommer att vara fördelaktigt med ett nordiskt samarbete om metoder för att använda ekologisk kunskap i samhällsplaneringen, bl a vid utvecklandet av konsekvensanalysmodeller. Uppföljningsverksamhet kommer att sättas igång 1979.

På miljöskyddsforskningsområdet har man arbetat med tre projekt 1978. Ett symposium om genbanker hölls i mars 1978. Rapporten har publicerats (*NU B 1978: 30*). Ett projekt om polycykliska aromatiska hydrokarboner (PAH) i Norden har fortsatt 1978. Två delutredningar har avslutats under årets lopp. Projektet fortsätter 1979.

År 1978 fattades beslut om att det vanligtvis icke skall bedrivas projekt om miljövärdhetsforskning som nordiska samarbetsprojekt under ministerrådet. I enskilda fall kan man emellertid sätta i gång mindre projekt som direkt emanerar från miljövärdhetsmyndigheternas löpande arbete. Man påbörjade en översikt och analys av de nordiska ländernas forskningsplaner rörande miljövärd. Utredningen kommer att avslutas under första halvåret 1979 och tjäna som underlag för att identifiera framtida nordiska forskningsbehov och -projekt av särskilt intresse för miljövärdhetsmyndigheterna.

År 1978 avslutades i stort sett ett projekt om karaktärisering av miljödata (*NU B 1978: 10*), som har resulterat i förslag till principer och regler för miljödata. Under 1979 kommer det att utges en handbok för hur reglerna skall tillämpas, samt en broschyr i populär form.

Budgeten för miljövärdhetsprojekt var Nkr 1 872 000.— år 1978. Budgetramen för 1979 är Nkr 1 900 000.—.

### *1.11 Handels- samt finans- och valutapolitiska frågor*

Utvecklingen av den nordiska samhandeln har de två senaste åren präglats av den internationella krisartade ekonomiska situationen, som har medfört svårigheter för samtliga nordiska länder.

På det marknadspolitiska området kan man konstatera ett ökat samarbete mellan EFTA och EG-länderna på flera områden. Ministerrådet lägger vikt vid att samarbetet om en lösning av de praktiska problemen i förhållandet EFTA-EG fortsätter.

De nordiska länderna har fortsättningsvis hållit nära kontakt på en rad centrala handelspolitiska områden, som under årets lopp har aktualiserats i olika internationella organisationer. Samarbetet mellan de

nordiska länderna på exportfrämjandets område har likaså förts vidare. Detta samarbete äger rum mellan de exportfrämjande organisationerna i de olika länderna och mellan ländernas representanter utomlands.

Genom NORDIPRO (samarbetsorgan för de nordiska ländernas handelsprocedurkommittéer) har man arbetat på en rad projekt som rör förenkling av procedurerna i internationell handel. Arbetet har speciellt inriktats på att utveckla framtida procedurer, som icke fordrar användning av dokument. Sålunda igångsattes ett nytt projekt DEDIST (Distribution of Data Elements), som har till mål att utveckla distributionssystem för dataöverföring. Därutöver har man testat resultaten från ett tidigare projekt (Interface) i ett pilot-test av automatisk datakommunikation i utrikeshandeln. För 1978 beviljades Nkr 550 000.— till handelsprocedurprojekten.

Ministerrådet anser det vara mycket betydelsefullt, att de täta kontakterna mellan de nordiska administrationerna på det handels- och valutapolitiska området fortsätter, genom att det här öppnas möjligheter att lösa praktiska problem mellan de nordiska länderna, och att samordna ländernas förberedelser och inställning i internationella sammanhang.

### *1.12 Industri- och energipolitik*

Nordisk Industrifond har sedan 1976, efter beslut i ministerrådet, haft ansvaret för det fortsatta nordiska samarbetet inom de sektorer av energi-FoU (forskning och utveckling), där nordiskt samarbete inte sköts av andra organ. Ett sådant utvidgat FoU-samarbete inom energisektorn kan resultera i bättre utnyttjande av såväl ekonomiska som personella resurser i Norden, samtidigt som det säkerställer, att man tar hänsyn till det planläggnings- och utvecklingsarbete, som pågår internationellt och nationellt i Norden på energiområdet. År 1978 beviljades 3 milj. Nkr till detta samarbete.

Ministerrådet har beslutat, att medel till Nordisk Industrifonds verksamhet på energiområdet från och med 1979 ska föras in under den totala beviljningen till fonden.

På kärnsäkerhetsområdet inleddes 1977 ett utvidgat nordiskt samarbete i form av ett fyraårigt kärnsäkerhetsprogram under Nordisk Kontaktorgan för Atomenergispörsmål. Samarbetet på kärnsäkerhetsområdet omfattar en rad betydelsefulla projekt inom områdena kvalitetskontroll, kontrollrumsutformning, avfallsfrågor och radioekologi. För år 1978 beviljades 2,1 milj. Nkr till kärnsäkerhetsområdet, medan man för 1979 fastställt en indikativ budgetram om 3,7 milj. Nkr för detta samarbetsområde.

Ministerrådet har uppfattningen, att det energipolitiska samarbetet på längre sikt kan ha en stimulerande inverkan på det industripoli-

tiska samarbetet, vilket är orsaken till att dessa två samarbetsområden behandlas i anslutning till varandra.

I ministerrådet diskuteras regelbundet aktuella industripolitiska frågor både i anslutning till de nordiska länderna och i förhållande till utomnordiska länder. År 1978 igångsattes ett nordiskt forskningsprojekt rörande små och medelstora företag, samt företogs en undersökning av konkurrensförhållandena mellan de nordiska länderna. Härutöver har arbetet inom Nordisk Industrifond och NORDTEST förts vidare 1978. Nordisk Industrifond hade till och med september 1978 beviljats 55,7 milj. Skr till 113 projekt. Från och med 1979 har fonden efter beslut i ministerrådet införts som en institution på ministerrådets allmänna budget och kommer år 1979 att få ett belopp om 17,5 milj. Nkr till projekt inom såväl industri- som energisamarbetet.

I Nordisk Industrifond har man fått ett viktigt instrument av betydelse för nordiskt samarbete inom konkreta forsknings- och utvecklingsprojekt som gäller industri och energi.

### *1.13 Byggsektorn*

Det nuvarande handlingsprogrammet för nordiskt samarbete inom byggsektorn fastställdes av ministerrådet i maj 1977. Samtidigt fastställde ministerrådet ett projektprogram som prioriterar uppgifterna för de närmaste åren.

Enligt handlingsprogrammet skall samarbetet för en ökad integration av de nordiska byggmarknaderna fortsätta. Väsentliga nyheter är att man har utvidgat samarbete till att omfatta de politiska målsättningarna inom bygglagstiftningen. Andra nyheter är att energisamarbetet har prioriterats högt, att man vill verka för en stärkt nordisk medverkan i det internationella byggsamarbetet och att man vill möjliggöra ett utvidgat samarbete mellan byggföretag i två eller flera länder vid byggexport utom Norden. Samarbetet skall även omfatta bevarandet och förändringen av den befintliga bebyggelsen liksom även frågor rörande arbetsmiljön i byggnader. Det övergripande målet är att man vill försöka nå fram till en gemensam nordisk totalsyn på den bebyggda miljön med hänsyn till hur den bör bevaras, förändras och nybyggas.

Under 1978 har det pågående samarbetet förts vidare enligt handlingsprogrammet. Av nya projekt, som har påbörjats under 1978, kan nämnas bl. a. ett samarbetsprojekt rörande olycksfall i hemmen. Ett omfattande projekt om godkännande, kontroll och provning har till syfte dels att provningsresultat bestämda i ett land kan accepteras i andra länder utan krav på förnyad provning, dels att undersöka grundlag för avtal/praxis för att mottagarlandet skall kunna acceptera byggprodukter som är godkända i tillverkningslandet. Ett samarbetsprojekt

om energibesparing i befintlig bebyggelse har också påbörjats under 1978.

På ett möte i Sverige i september 1978 behandlade ministerrådet aktuella bostadspolitiska frågor, det nordiska samarbetet rörande energihushållning, den senaste utvecklingen i bostädernas besittnings- och förvaltningsformer samt frågor förknippade med förbättring av den befintliga bebyggelsen. Ministerrådet betonade bl. a. behovet av ett utvidgat samarbete angående energibesparingsåtgärder i befintlig bebyggelse när det gäller utbyte av erfarenheter och idéer i samband med genomförande av energibesparingsbeslut.

Till samarbetet inom byggsektorn har ministerrådet 1978 beviljat Nkr 1 606 500.—. För 1979 är den indikativa budgetramen Nkr 1 650 000.—.

#### *1.14 Regionalpolitiskt samarbete*

Under år 1978 har det skett en omfattande utvärdering av det nordiska regionalpolitiska samarbetet. Arbetet har utmynnat i en rapport med en utvärdering av det genomförda samarbetet och dess resultat, samt i ett förslag till ett nytt regionalpolitiskt handlingsprogram.

Under år 1978 behandlade Ministerrådet vid två tillfällen utvärderingsarbetets innehåll och inriktning. Begreppet regionalpolitik gavs en vidare tolkning än tidigare så att även regionala aspekter inom hela den offentliga sektorn kommer att behandlas som en del av regionalpolitiken. Ministerrådet var även enigt om att ambitionsnivån för det regionalpolitiska samarbetet borde höjas. Detta skulle betyda att man prioriterar mera konkreta samarbetsprojekt i större utsträckning än tidigare.

Förslaget kräver ökade resurser för det nordiska regionalpolitiska samarbetet. Härigenom kan också projektverksamheten ökas och konkretiseras. Avsikten är att förelägga förslaget till handlingsprogram för Nordiska rådet vid sessionen 1979.

Även under år 1978 har gränsregionala samarbetsprojekt prioriterats högt inom det regionalpolitiska samarbetet. Flera projekt för området Enontekiö och Muonio kommuner i Finland, Kautokeino kommun i Norge och Karesuando-delen av Kiruna kommun i Sverige har beslutats under år 1978, t. ex. finansieringen av en gemensam biblioteksbuss. Samarbetet inom området Strömsund, Lierne, Røyrvik och Krokommuner vid norsk-svenska gränsen har kommit i gång under 1978. Flera samarbetsprojekt har börjat konkretiseras, exempelvis koordinering av malmtransporterna inom området. Kartläggningsskedet i Öresundsprojektet har i viss mån avslutats under år 1978. I fortsättningen kommer projektet att koncentreras på den framtida utvecklingen inom området. Under hösten har en diskussion om nya



konkreta samarbetsprojekt börjat. Ålandsprojektet har mera fått innehållet av ett skärgårdsprojekt, då det gränsregionala samarbetet inom Stockholmsregionen, Åland och Åboland har inriktats på skärgårdsproblemen. Inom ARKO-projektet har man under 1978 undersökt förbindelserna över gränsen när det gäller företagsverksamheten i området. Inom ramen för projektet kring fiskodling som ett medel i regionalpolitiken har man startat försöksverksamhet med laxodling i Island.

Det mest omfattande gränsregionala samarbetet har skett inom Nordkalottkommittén. Kommitténs arbete har under 1978 fördelats på två större sakområden; näringspolitiskt samarbete och informationsutbyte. Inom det näringspolitiska samarbetet har industriellt samarbete prioriterats. På grundval av den forskningsverksamhet som bedrivits rörande t. ex. handelsutbyte inom kalottområdet har man startat flera konkreta projekt med sikte på att utvidga handelsutbyte och överhuvudtaget den industriella verksamheten inom Nordkalotten. Under året har flera samarbetsprojekt inom primärnäringarna varit aktuella. Man har behandlat t. ex. rennärings-, bär- och grönsaksodling och jordbruksforskning inom kalottområdet. Turistnäringen har också spelat en stor roll i Nordkalottverksamheten.

Under året har Nordkalottkommittén knutit kontakter med parlamentariker från Nordkalotten genom att anordna ett parlamentarikerseminarium för att diskutera aktuella politiska frågeställningar rörande området. När det gäller annat informationsutbyte har man haft flera specialorienterade seminarier för företagare inom området. Man har också publicerat en Nordkalottidskrift — Nordkalott-Nytt. Under året har man dessutom börjat med personutbyte mellan länsstyrelserna samt utdelning av språkstipendier åt företagare som behöver kunskap i andra nordiska språk.

Under 1978 har intresset börjat vakna för gränsregionalt samarbete inom nya gränsområden utanför de etablerade samarbetsområdena. Som en del av utvärderingen av det nordiska regionalpolitiska samarbetet kommer också behovet av nya gränsregionala samarbetsområden att behandlas.

Programmet för regionalpolitisk forskning har nu genomförts för åren 1974—78. På grundval av resultaten från olika forskningsprojekt har man utarbetat en gemensam rapport om den regionala utvecklingen och regionalpolitikens mål och medel i Norden. Denna rapport bildar tillsammans med rapporten om utvärdering av det regionalpolitiska samarbetet i Norden en helhet.

Samekonferensen arrangerades den 20—22 juni 1978 i Arjeplog i Sverige.

Budgeten för 1978 var Nkr 2 058 000 och budgetramen för 1979 Nkr 2 000 000.

### 1.15 Konsumentfrågor

Det nordiska samarbetet på konsumentområdet omfattar forskning och undersökning, utbildning och information, marknadsföring och lagstiftning. Några nya frågor har tagits upp. Så har t. ex. konsumentfrågor på det regionala och lokala planet uppmärksamrats. Vidare har ett notifikationssystem för spridning av information om pågående konsumentforskning uppgjorts. Under året har även inventerats förutsättningar för en nordisk arbetsfördelning för provningar och metodik när det gäller undersökning av konsumentvaror.

Vid utarbetandet av ett utkast till samarbetsprogram för konsumentområdet har en viss tyngdpunktsförskjutning skett av de frågor som efter beredning av ämbetsmannakommitténs olika organ ansetts vara bäst ägnade för en nordisk samverkan inom ministerrådet. Från traditionella produktundersökningar har samarbetet utsträckts att också omfatta t. ex. produktsäkerhets- och marknadsföringsfrågor.

Några mera omfattande projekt har avslutats under året. Inom området produktsäkerhet har projektet rörande system för inrapportering av olyckor i hemmen och deras granskning avslutats och arbetet redovisas i *NU B 1978: 14*. Man har beslutat inrätta ett nordiskt notifikationssystem rörande produktsäkerhet. Arbetet med dessa frågor kommer att föras vidare nationellt.

Produktansvar och försäkringar var föremål för granskning ur konsumenträttslig synpunkt vid det första konsumenträttsliga seminariet. Vid seminariet diskuterades ett utbyggt framtida samarbete inom detta fält.

Inom reklam och marknadsföring har erfarenhetsutbytet fortsatts om tillämpningen av marknadsföringslagstiftning och konsumentombudsmännens övervakning av marknadsföring i de nordiska länderna. Ett projekt för intensivare nordisk samordning av kontrollen av oömlig marknadsföring över gränserna har påbörjats under året.

För samarbete på konsumentområdet har ministerrådet 1978 beviljat Nkr 2 270 000.— till 24 projekt. För 1979 är den indikativa budgetramen Nkr 2 100 000.—.

### 1.16 Transport, kommunikation och trafiksäkerhet

Samarbetet inom transport- och kommunikationsområdet regleras av det nordiska transportavtalet av den 6 november 1972.

Vägforskning är ett sarnbetsområde där lönsamma effekter kan uppnås. Relativt ringa rationaliseringar kan betyda att stora belopp sparas på de nordiska ländernas vägbudgeter. De goda erfarenheterna från STINA-projektet har bidragit till att man önskar fortsätta samarbetet genom nya vägforskningsprojekt.

Hösten 1977 och vintern 1978 genomfördes det s. k. KAPRI-projek-

tet. Det omfattade kartläggning, analys och prioritering av pågående och planerade vägforskningsprojekt. KAPRI-rapporten kommer att tillsammans med annat tillgängligt material användas för att prioritera de enskilda ämnesområdena. MALIN-projektet — mätning av axeltryck hos lastbilar i Norden — väntas bli avslutat under det första kvartalet 1979. Ett planlägningsutskott har bildats för att utarbeta projektplaner på kortare och längre sikt. Utskottet går igenom nationella projektplaner och prioriterar projekt som är ändamålsenliga för nordiskt samarbete.

NORDKOLT-projektet syftar till att redogöra för och bedöma utvecklingsmöjligheterna för persontransportsystem, särskilt kollektivtrafik i mindre och medelstora tätorter. Studier i åtta utvalda nordiska tätortsområden av olika karaktär och storlek fullföljdes i början av 1978. Slutrapporter från projektet beräknas föreligga i tryck vid årsskiftet 1978—79.

Projektet TELEMEDEL tog sikte på att underlätta de funktionshämmandes användning av teletjänster genom att främja utveckling och marknadsföring av olika hjälpmedel. Slutrapporten förelåg i tryck i mitten av 1978 (*NU A 1978: 2*).

Frågan om tvärgående förbindelser mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige (*NU A 1976: 17*) har varit föremål för behandling i en arbetsgrupp med representanter för de norska, svenska och finländska trafikministrarna. De har träffat en principiell överenskommelse om att flygtrafik upprättas på linjen Uleåborg—Luleå—Kiruna—Tromsö från och med den 1 juni 1979 för en försöksperiod på tre år.

Mellan Finland, Norge och Sverige finns ett stort antal mellanriksvägar, vilka successivt förbättras inom ramen för de enskilda ländernas vägbyggnadsprogram.

Ett projekt har satts i gång för att undersöka olika möjligheter för att förbättra det kollektiva transportutbudet i glest befolkade områden med sikte på att bedöma konkreta transportpolitiska åtgärder i en senare etapp. En viktig del av projektarbetet blir att utforma okonventionella transportlösningar som t. ex. användning av privatbilar i kollektivtrafiken.

Arbetsgruppen som tillsattes för att utreda förutsättningarna för linjetrafik med kombinerad passagerar- och bilfärja mellan Island, Färöarna och övriga Norden, framlade sin slutrapport sommaren 1978. Rapporten har remissbehandlats.

Utredningen om förbindelserna mellan Danmark och Sverige över Öresund lades fram 1978 samtidigt med en dansk flygplatsutredning om bl. a. Kastrup och Saltholm. Utredningarna remissbehandlades i slutet av 1978.

Ett projekt om anpassning av transportmedel för att underlätta funk

tionshämmades och äldre personers resor sattes i gång i början av år 1978. I första omgången försöker man komma fram till förslag om hur järnvägsvagnar och bussar i fjärrtrafik skall utformas i framtiden. Under 1979 kommer projektet att utvidgas till att också omfatta fartyg.

En rapport från den arbetsgrupp som har upprättats för att klarlägga behovet av att harmonisera reglerna för transportstöd i Finland, Norge och Sverige, väntas föreligga under år 1979.

Ministerrådet har under verksamhetsåret 1977—78 arrangerat fyra konferenser. För kommande verksamhetsår planeras bl. a. konferenser om NORDKOLT-projektet och gång-, cykel- och mopedtrafikanter.

Samarbetet i trafiksäkerhetsfrågor sker genom Nordiska Trafiksäkerhetsrådet (NTR) och påverkar de nordiska ländernas nationella vägtrafiklagstiftning, forskningsstrategi för trafiksäkerhet och biltekniska åtgärder. Speciellt kan nämnas arbetet för enhetliga vägtrafikregler, bestämmelser om obligatoriskt bruk av bilbälten, påbud om skyddshjälm för motorcyklister och mopedister och påbud om varselljus för motorcyklar och bilar, trafiksäkerhet samt forskarkonferenser på trafiksäkerhetsområdet.

NTR ger regelbundet ut kataloger över aktuella nordiska forskningsprojekt rörande trafiksäkerhet, samt en bibliografi på trafiksäkerhetsområdet.

Arbetsgrupper har tillsatts för att undersöka skillnader i de nordiska ländernas skolning av och körprov för förare av motorfordon, och för att studera hur cyklisters säkerhet i vägkorsningar kan förbättras. En arbetsgrupp har tillsatts för att värdera olika faktorer kring hastighetsbegränsning.

MIRO-projektet (metodik för insamling och redovisning av olycksdata) fortsatte 1978 och väntas bli avslutat vid årsskiftet 1979—80. Under 1979 kommer två nya projekt att igångsättas under NTR med syfte att

- a) kartlägga behovet av forsknings- och utvecklingsmaterial för det nordiska barntrafiksäkerhetssamarbetet
- b) klarlägga metoder för och behov av information för att värdera effekten av trafiksäkerhetsåtgärder.

Det sistnämnda projektet fortsätter 1980. Avsikten är att projektet skall resultera i en handbok över den grundinformation och de metoder som är nödvändiga för att kunna redogöra för de olika åtgärdsområdena.

För 1978 har Ministerrådet budgeterat totalt Nkr 2 968 000.— till projekt på områdena samfärdsel och trafiksäkerhet, varav Nkr 865 000.— användes för att slutföra NORDKOLT-projektet. Ministerrådets disponeringsram för 1979 är Nkr 2 500 000.—.

### 1.17 *Turism*

Ministerrådets program för nordiskt samarbete på turistområdet antogs av Nordiska ministerrådet i juni 1978.

På basis av turistprogrammet har en permanent turistkommitté upprättats under ministerrådet. Kommitténs uppgift är bl. a. att styra och koordinera berörda regeringsorgans samarbete i turistfrågor samt att vara ett forum för erfarenhetsutväxling om verksamhet som har betydelse för turismen.

Projektverksamheten under 1978 har koncentrerats till utbildnings- och informationsfrågor. Den tredje fasen av utredningen om ledarutbildningen i hotell- och restaurangnäringen avslutades med delrapport 2 (*NU B 1978: 12*). I rapporten presenteras konkreta förslag för att genomföra toppledarutbildning inom branschen på nordisk bas. Förslaget remissbehandlades inom 1978.

Ministerrådet arrangerade i samråd med turistkommittén en turistkonferens i Köpenhamn i oktober 1978. Förutom fackfolk och ämbetsmän deltog representanter för Nordiska rådet i konferensen.

I oktober 1978 arrangerades också ett seminarium kring en nordisk modell för konsekvensanalys av turismens mera långsiktiga sociala, miljömässiga och ekonomiska konsekvenser.

År 1979 skall man bl. a. genomföra en förstudie rörande ett gemensamt nordiskt bostadssystem för turistnäringen samt en utredning om turismens effekt på ekonomi och sysselsättning.

Projektbudgeten var år 1978 inklusive överföringar från 1977 Nkr 675 400.—. Budgetramen för 1979 är Nkr 600 000.—.

### 1.18 *Bistånd till utvecklingsländer*

Målet för det nordiska biståndssamarbetet är att stöda utvecklingsländerna i deras strävan att utveckla sina mänskliga och materiella resurser och därmed bidra till att utjämna olikheterna i levnadsvillkor mellan världens rika och fattiga länder. Det är av största vikt att biståndsinsatserna baseras på utvecklingsländernas egna behov och prioriteringar. Det är samtidigt en huvudprincip i nordisk biståndspolitik att bistånden i första hand ska komma de fattiga befolkningsgrupperna till godo. I och med att de nordiska länderna samarbetar, kan större insatser göras och därmed möjligheterna ökas att uppnå bättre resultat.

En nordisk arbetsgrupp för utredning av det nordiska biståndssamarbetet har tillsatts. Vidare har en nordisk arbetsgrupp tillsatts för att utveckla fiskeriprodukter för utvecklingsländernas behov.

För närvarande finansierar de nordiska länderna gemensamt projekt i Tanzania, Kenya och Mozambique. Dessa projekt omfattar sektorerna jordbruk, Kooperation samt utbildning. Den totala nordiska insatsen under 1978 beräknas uppgå till ca 95 milj. Skr.

De nordiska länderna har gemensam representation i vissa internationella organisationer samt har även nära samarbete på andra områden inom biståndssektorn.

### *1.19 Jämlikhet*

Handlingsprogrammet för nordiskt samarbete i jämlikhetsfrågor fastslogs av ministerrådet den 30 maj 1978 efter att ha behandlats vid Nordiska rådets 26:e session i Oslo.

En förteckning över enskilda åtgärder för att följa upp programmet har utarbetats efter samråd med Nordiska rådets social- och miljöutskott. Projektsamarbetet under perioden har omfattat bl. a. frågor kring massmedia och jämlikhet samt föräldrar och barns behov under perioden kring födseln och det första levnadsåret.

Budgeten för 1978 var på Nkr 200 000.—. För år 1979 kommer budgeten att uppgå till Nkr 400 000.—.

### *1.20 Övrigt samarbete*

#### Multinationella företag

Ministerrådets undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi påbörjades 1976 som ett nordiskt projekt. Arbetet sker i kontakt med arbetsmarknadens parter. Undersökningen skall tjäna som grundlag för senare politiska beslut och den väntas vara avslutad i början av år 1979. Det har beviljats Nkr 642 000.— för detta projekt.

#### Nordisk genbank för jordbruks- och trädgårdsväxter

Ministerrådet beslöt den 30 maj 1978 att upprätta en Nordisk genbank för jordbruks- och trädgårdsväxter fr. o. m. 1 januari 1979. Genbanken ska bevara och dokumentera den genetiska variationen hos för Norden värdefullt växtmaterial. Banken, som är den fjärde i sitt slag i Europa och den första i Nordeuropa, skall vara ett serviceorgan åt växtförädlare och andra växtforskare.

Genbanken placeras i Stora Råby, i Lund i anslutning till svenska statens frökontrollanstalt. I början skall verksamheten omfatta fröbärande jordbruks- och trädgårdsväxter. Lagerkapaciteten blir ca 50 000 kollekt.

Genbankens budgetramar för 1979 fastslogs till Nkr 1 880 000.—.

### *1.21 Kontakterna med Nordiska rådet*

Samarbetet mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet har försiggått enligt de riktlinjer som antogs 1977.

Under år 1978 har två möten hållits mellan Nordiska rådets budgetkommitté och Nordiska ministerrådet. Den 15 mars behandlade man ministerrådets allmänna budget för 1979. Mot bakgrund av de kommentarer och förslag som kom fram vid mötet företog ministerrådet några ändringar innan budgeten slutligen godkändes den 31 mars 1978. I november behandlade man frågan om fördelningen av projektmedel för 1979 inom de i budgeten fastslagna ramarna.

Under årets lopp har sju möten hållits mellan Nordiska rådets utskott och medlemmar av Nordiska ministerrådet.

Nordiska rådets sekreterarkollegium, Nordiska ministerrådets ställföreträdarkommitté och sekretariatcheferna vid ministerrådssekretariatet har haft ett möte.

### *1.22 Kontakterna med arbetsmarknadens parter*

Kontakterna mellan ministerrådet och arbetsmarknadens parter har fortsatt under 1978 med ömsesidig information. Parterna har hörts när det gäller handlingsprogrammet för konsumentfrågor, andra etappen av arbetsmarknadsprogrammet samt en rapport om uthyrnings- och entreprenadverksamhet i Norden. Parterna har också fått sig förelagt ett förslag om en jämförande studie av arbetskraftskostnaderna i de nordiska länderna för uttalande, samt fått inbjudan till samarbete i frågan om ett projekt om kvinnors ställning i beslutsprocessen och hierarkin inom fackrörelsen. Vidare har arbetsmarknadsparterna deltagit i flera projekt inom arbetsmiljö- och arbetsmarknadsområdena.

I september arrangerades på initiativ av Nordens Fackliga Samorganisation och efter inbjudan från den danska regeringen en trepartskonferens om ekonomi och sysselsättning i Köpenhamn, varvid ekonomi- och arbetsmarknadsministrarna, arbetsmarknadens parter samt ämbetsmän från de berörda departementen var representerade. Förslag och idéer som kom fram vid konferensen har överlåtits för behandling i nationella organ. Det blev från Nordens Fackliga Samorganisation uttryckt bekymmer över tendenser till att acceptera arbetslösheten som något man måste leva med. Man pekade på att mycket kunde uppnås i ett samordnat nordiskt program för full sysselsättning.

### *1.23 Information*

Målet för informationsverksamheten är att göra det nordiska samarbetet och projektverksamheten inom ministerrådet kända inom och utanför Norden.

De år 1976 fastslagna viktigaste målgrupperna för information är massmedia, politiska förtroendemän och funktionärer samt personer inom undervisnings- och upplysningsarbetet. Allt större vikt har börjat

läggas vid en mera selektiv information, bl. a. till fackpress och experter, en linje som kommer att fortsätta under år 1979.

Presskommunikéer och presskonferenser i samband med ministerrådets möten, samt besvarande eller kanalisering av utifrån kommande förfrågningar har som hittills utgjort en omfattande del av informationsverksamheten.

Information har givits till olika grupper som under året besökt ministerrådssekretariatet, både från de nordiska länderna och från länder utanför Norden.

Publikationsverksamheten har varit livlig. Foldern som presenterar ministerrådet har omarbetats och utgivits på fyra språk.

Ministerrådets övergripande handlingsprogram "Människan och resurserna i Norden" har delats ut till pressen. Texten har översatts till finska, engelska och ryska för en vid distribution. Rapporterna inom NU-serien har distribuerats till olika intressegrupper.

Miljöskyddskonventionen med kommentarer har publicerats på svenska och engelska. Ministerrådets handlingsprogram för nordiskt samarbete inom byggsektorn, utgivet i NU-serien, har översatts till engelska, franska och ryska och kombinerats med en allmän redogörelse för ministerrådets arbete.

En broschyr om det nordiska socialpolitiska samarbetet har publicerats i samarbete med Nordiska rådet och utkommit på svenska, norska, finska och engelska. Arbetet på en sektorsbrochyr om arbetsmarknadsfrågor har inletts. Arbetet på en presentation av institutionerna under ministerrådet har inletts.

Material till nyhetsbrevet Nordiskt samarbete, som utges varannan vecka i samarbete med Nordiska rådet, har löpande levererats.

Samarbetet mellan de informationsansvariga vid ministerrådets bägge sekretariat och Nordiska rådets presidiesekretariat har intensifierats som ett led i strävan att samordna och effektivera den generella delen av informationen om det nordiska samarbetet. Seminarier och kurser har arrangerats gemensamt av sekretariaten.

Informationssamarbete har även bedrivits med utomstående institutioner, t. ex. Föreningarna Norden, utrikesdepartementens pressavdelningar och informationsansvariga vid nordiska departement.



## Kapitel II

### Samarbete på lagstiftningens område

#### Inledning

Nordiska rådet antog under sin 22:a session i februari 1974 *rekommendation nr 1/1974* om nordiskt lagstiftningssamarbete. I rekommendationen förutsattes bl. a. att ministerrådet i sin berättelse till Nordiska rådet lägger fram ett program för det nordiska lagstiftningssamarbetet på längre sikt. Programmet förutsattes bli kompletterat efter hand bl. a. med hänsyn till resultatet av årliga överläggningar mellan ministerrådet och juridiska utskottet. *Rek. nr 1/1974* avskrevs vid Nordiska rådets 24:e session, efter det att ministerrådet i C 1 1976 lagt fram ett lagstiftningsprogram som kompletterade tidigare program.

Juridiska utskottet har i sitt yttrande över det senaste årets berättelse uttalat att lagstiftningsprogrammet nu framstår som ett arbetsdokument med stöd av vilket man kan arbeta med de problem som i programmet förutsättes bli lösta och som samtidigt kan utvecklas och utvidgas med nya programpunkter som det är naturligt att ta med. Denna ståndpunkt överensstämmer helt med ministerrådets uppfattning. Ministerrådet har också under arbetet med årets berättelse utgått från att, som juridiska utskottet anfört, de principiella diskussionerna om lagstiftningsprogrammets innehåll, ramar och målsättningar tillhör det förgångna och därför lämnat detta därhän till förmån för arbetet med programpunkternas förverkligande.

Den berättelse ministerrådet härmed lägger fram till Nordiska rådets 27:e session avspeglar att ministerrådet under det gångna året har koncentrerat sig på att följa upp programmets olika punkter. Ministerrådet har härvid särskilt haft sin uppmärksamhet riktad mot de områden som behandlats i de uttalanden som Nordiska rådet gjort under den 26:e sessionen. Det finns emellertid härutöver anledning att anmärka att det, i likhet med tidigare år, har förekommit ett betydande och brett samarbete även på områden som inte är direkt upptagna i lagstiftningsprogrammet.

Berättelsen har behandlats i ämbetsmannakommittén för lagstiftningsfrågor och lagstiftningsprogrammet har legat till grund för förhandlingar mellan de nordiska justitieministrarna och juridiska utskottet på ett möte i Helsingfors i november 1978.

## 1. Person-, familje- och arvsrätt

### 1.1 Äktenskap

I *rekommendation nr 22/1973* hemställde Nordiska rådet att regeringarna skulle sträva efter en utbyggnad av den enhetliga nordiska äktenskapslagstiftningen och undersöka alla möjligheter att nå en gemensam tillfredsställande lösning.

#### a) Ingående och upplösning av äktenskap

Utöver vad som anförts härom i C 1 1978 skall anmärkas att i Norge övervägs denna fråga fortfarande av Ekteskapslovutvalget.

#### b) Makars egendomsförhållanden

Äktenskapskommittéerna i de olika nordiska länderna behandlar också frågor om makars förmögenhetsförhållanden. Den danska kommittén avlämnade ett betänkande år 1974 (nr 716/1974). I Finland avlämnades ett betänkande år 1976 (1976: 29). Betänkandet har sedermera remissbehandlats. Frågan om äktenskapets ekonomiska rättsverkningar har under året diskuterats mellan äktenskapskommittéerna och representanter för justitiedepartementen bl. a. vid ett möte i september i Stockholm.

Av Nordiska rådets *yttrande nr 10 punkt 1* över C 1 1978 framgår att rådet inte haft något att invända mot de upplysningar ministerrådet lämnat om arbetet med och planerna för att genomföra enhetliga regler om äktenskapets ekonomiska rättsverkningar samtidigt som rådet understrukit sin tidigare framförda anmodan att ministerrådet, i den omfattning behov därav uppkommer, tar nödvändiga initiativ för att koordinera arbetet med förberedandet av ny lagstiftning så att både innehåll och tidpunkt för avgivande av lagförslag sammanfaller så långt det är möjligt.

Vad gäller den tidigare behandlingen av denna fråga och ministerrådets inställning till den hänvisas till C 1 1977.

### 1.2 Sammanboende utan äktenskap

Juridiska utskottet har tidigare anmodat ministerrådet att prioritera samarbetet om de rättsliga och ekonomiska problemen i samband med sammanboende utan äktenskap och att säkra den nödvändiga koordineringen (jfr också Uttalande nr 1, punkt 2 från den 25:e sessionen). Ministerrådet har i tidigare berättelser meddelat att problemen kring faktiskt sammanboende är föremål för undersökningar i de nordiska äktenskapskommittéerna i vad avser problem av samma typ som dem som kan uppstå i ett äktenskap. Stora delar av verkningarna av faktiskt sammanboende hör emellertid inte på ett naturligt sätt under äktenskapsrätten utan bör bedömas för sig, t. ex. inom ramen för

sociallagstiftningen. I *yttrande nr 10 punkt 2* över C 1 1978 har Nordiska rådet uttalat att man anser det vara en tillfredsställande lösning på frågan om koordinering av arbetet beträffande sammanboende utan äktenskap om det sker regelbundna diskussioner mellan de nordiska äktenskapskommittéerna. Nordiska rådet räknar också med att ministerrådet vid behov, på samma sätt som då det gäller frågan om äktenskapets ekonomiska rättsverkningar, tar nödvändiga initiativ till att koordinera arbetet med ny lagstiftning. Rådet har vidare anmodat ministerrådet att främja arbetet med att skapa en grund för genomförande av enhetliga rättsregler på det ekonomiska området.

I det finska utredningsbetänkande som avlämnades i mars 1976 har man inte tagit upp frågan om sammanboende utan äktenskap. Hithörande frågor kommer att övervägas i samband med bl. a. revisionen av förmynderskapslagen. I Danmark, Norge och Sverige övervägs dessa frågor av resp. lands äktenskapskommittéer.

I likhet med juridiska utskottet anser ministerrådet att det är önskvärt att det så långt som möjligt tillskapas enhetliga regler om sammanboende utan äktenskap i de nordiska länderna. Arbetet i de nordiska kommittéerna på familjerättens område sker parallellt och med regelbundna möten mellan kommittéerna och representanter för departementen. På detta sätt sker koordineringen helt naturligt. Ministerrådet anser inte att det vid nuvarande tidpunkt finns anledning att ta något initiativ till ytterligare koordinering.

### *1.3 Faderskap och vårdnad*

Nordiskt samarbete rörande revision av bestämmelserna om faderskap inleddes år 1950. Samarbetet resulterade i lagstiftning i Norge år 1956, i Danmark år 1960 och i Sverige år 1969.

I Finland trädde en ny lag om faderskap i kraft den 1 oktober 1976. En översyn av lagen bereds för närvarande inom justitieministeriet.

I Sverige har bestämmelserna om faderskap ändrats genom lag som trädde i kraft den 1 januari 1977. Samtidigt fick man nya bestämmelser om vårdnad. Beträffande innehållet i dessa ändringar hänvisas till C 1 1977.

I Norge har barnelovutvalget avlämnat ett betänkande i september 1977 (NOU 1977: 35). Beträffande innehållet i betänkandet hänvisas till C 1 1978.

I Danmark har år 1978 genomförts en ändring av myndighedsloven. Ändringen innebär att fadern till ett barn utom äktenskap genom dom kan tilläggas vårdnaden, om det är nödvändigt med hänsyn särskilt till barnets intressen. Lagändringen är en tillfällig lösning i avvaktan på äktenskapskommitténs fortsatta överväganden om faderns rättsliga ställning.

Sedan år 1976 har bedrivits nordiska överläggningar om erkännande

av faderskapsavgöranden som har ägt rum i annat nordiskt land. Vid ett möte i Oslo år 1977 kom man överens om att i de olika länderna göra utkast till enhetliga nationella lagar av den innebörden att avgöranden i något av länderna skulle erkännas i de övriga. För svensk del är avsikten att upprätta och remissbehandla en departementspromemoria med förslag till lagtext under hösten 1978. En proposition med förslag till lag om erkännande av faderskapsavgörande i annat nordiskt land skall enligt planerna lämnas till riksdagen under våren 1979. Motsvarande reform bereds för närvarande i Finland.

#### *1.4 Förmyndarskap*

I sitt yttrande nr 10 punkt 3 över C 1 1978 har Nordiska rådet i denna fråga anmodat ministerrådet att undersöka möjligheterna att genomföra samma myndighetsålder i alla nordiska länder.

En sänkning av myndighetsåldern till 18 år har genomförts i Sverige år 1974 och i Danmark och Finland år 1976.

I Norge kommer frågan om att sänka myndighetsåldern från 20 till 18 år att övervägas i samband med ett eventuellt förslag om att år 1979 sänka rösträttsåldern till 18 år.

Frågan om förvaltning av omyndigs medel har varit föremål för utredning i Finland, Sverige och Norge. På grundval av detta arbete har lagändringar genomförts i Norge år 1972 och i Sverige år 1976. I Sverige ändrades samtidigt bestämmelserna om omyndighetsförklaring och förordnande av god man. I Finland avlämnades ett kommittéförlag år 1971 (1971: A22). Ett reviderat förslag blev färdigt år 1975 (1974: 117). Därefter har beredningen fortgått inom justitieministeriet.

#### *1.5 Adoption*

Under åren 1970—72 genomfördes i Danmark och Sverige vissa ändringar i adoptionslagstiftningen. Ändringarna föregicks av nordiska departementsöverläggningar. I Danmark har också vissa organisatoriska ändringar genomförts efter det att mödrahjälsinstitutionen avskaffades år 1976. I Finland avläts en proposition angående revision av lagstiftningen om adoption hösten 1978. Propositionens huvudsyfte är att ge adoptivbarn samma rättsliga ställning som andra barn samt att förbättra barnets rättsskydd i samband med adoption och medan adoptivförhållandet varar. Vidare innehåller propositionen förslag om obligatorisk adoptionsrådgivning och förbud mot förmedling av adoptivbarn genom annonsering eller på annat offentligt sätt.

Norge och Sverige har ratificerat 1967 års Europarådskonvention om adoption. Danmark kommer inom en snar framtid att ratificera konventionen.

### *1.6 Arvslagstiftningen*

Det finns f. n. inte någon överenskommelse om lagstiftningssamarbete på arvsrättens område. De svenska familjelagsakkunnigas uppdrag omfattar emellertid också vissa frågor av arvsrättslig karaktär såsom efterlevande makes och barns rätt till arv. Även dessa frågor berörs i de regelbundna diskussioner som förekommer mellan de nordiska äktenskapskommittéerna. I Finland avlämnade arvsrättskommittén år 1975 ett betänkande (1975: 84). I detta föreslogs att efterlevande make skall ha rätt att behålla boet oskiftat på samma sätt som i övriga nordiska länder. Remissbehandlingen har avslutats, och ett lagförslag som bl. a. berör efterlevande makes ställning samt arv av lantbrukslägenheter bereds för närvarande.

I fråga om den nordiska dödsbokkonventionen hänvisas till redogörelsen i C 1 1978.

### *1.7 Namnlagstiftning*

I fråga om detta avsnitt hänvisas till redogörelsen i C 1 1978. Den där nämnda finska propositionen väntas bli framlagd år 1978 eller år 1979. I Norge väntas en proposition under år 1979. Den i C 1 1978 nämnda svenska utredningen beräknas avsluta sitt arbete i början av år 1979.

## **2. Avtalsrätt, köprätt och konsumentskydd**

### *2.1 Avtalsvillkor*

Den svenska avtalsvillkorlagen har tidigare gällt endast i fråga om villkor som används vid erbjudande av varor och tjänster. Den 1 juli 1977 utvidgades emellertid tillämpningsområdet så att marknadsdomstolen kan förbjuda användande av oskäligen villkor som används av näringsidkare vid erbjudande till konsument även av andra nyttigheter. Detta innebär att lagen numera är tillämplig bl. a. på försäljning av fast egendom och rättigheter av olika slag.

I Danmark innehåller marknadsföringslagen ett förbud mot att företaga handlingar i strid med gott marknadsföringsbruk. Detta uttryck omfattar också otillbörliga villkor i standardavtal. Vidare innehåller avtalslagen en generalklausul om åsidosättande av oskäligen avtalsvillkor.

Det norska standardkontraktutvalget har år 1976 lagt fram ett delförslag om reglering och kontroll av standardkontrakt (NOU 1976: 7). Kommittéarbetet förväntas avslutas år 1978 med ett förslag om en förmögenhetsrättslig generalklausul om jämkning av avtalsvillkor i avtalslagen.

I Finland finns bestämmelser om reglering av avtalsvillkor i konsumentförhållanden i den konsumentskyddslag som trädde i kraft år 1978.

Samma år har även tillsatts en utredning som skall utreda behovet av skydd för småföretag och en generalklausulutredning som skall bedöma behovet av en generalklausul av samma slag som den som är införd i Danmark, Norge och Sverige (se härom C 1 1977).

## 2.2 *Marknadsföring*

I Danmark, Norge och Sverige har det genomförts särskilda lagar om skydd mot otillbörlig marknadsföring. Motsvarande stadganden för konsumentförhållanden i Finland ingår i konsumentskyddslagen. I samband härmed har i dessa länder inrättats en konsumentombudsman som skall kontrollera att bestämmelserna efterlevs. Det har också inrättats ett dömande organ för sådana frågor. I Sverige har den ursprungliga lagen om otillbörlig marknadsföring år 1975 ersatts av en ny marknadsföringslag som också innehåller bestämmelser om informationsplikt och produktsäkerhet. Den finska konsumentskyddslagen gäller endast marknadsföring till konsumenter. Stadganden om otillbörligt förfarande i näringsverksamhet har föreslagits i en proposition år 1978.

## 2.3 *Köp*

I Norge och Sverige avlämnades år 1976 betänkanden med förslag till nya köplagar. Förslagen bygger på samma grundsatser och har samma systematik som de nu gällande köplagarna. I Danmark har något förslag till ny allmän köplag ännu inte lagts fram. I Finland förbereds en allmän köplag som till sin disposition i viss mån avviker från de lagar som för närvarande gäller i de övriga nordiska länderna men som till sitt innehåll i det väsentliga ansluter till de framlagda förslagen.

Vid överläggningar mellan företrädare för de nordiska justitiedepartementen har nåtts enighet om att man i Danmark, Norge och Sverige skall vänta något innan man gör några ändringar i den allmänna köprätten. Avsikten är att avvakta dels en planerad konvention om internationella köp som har förberetts av Förenta nationernas kommission för internationell handelsrätt (UNCITRAL), och dels utvecklingen på konsumentköpområdet innan frågan om reformer av de allmänna reglerna tas upp på nytt. Finland fullföljer dock sina planer på en allmän köplag, varvid samråd äger rum med de övriga nordiska länderna.

Vad gäller konsumentköp finns i Sverige sedan år 1973 en särskild konsumentköplag. Den ses f. n. över av en utredning. I Norge har år 1974 regler om konsumentköp tagits in i den allmänna köplagen. I Danmark har år 1978 lagts fram ett kommittéförslag om att föra in konsumentregler i den allmänna köplagen. Lagförslag väntas bli framlagt år 1978. I Finland har vissa regler om konsumentköp tagits in i en konsumentskyddslag som innehåller såväl civilrättsliga som näringsrättsliga och processuella bestämmelser på konsumentområdet.

Nordiska departementsöverläggningar om konsumentköprättens utformning och innehåll har ägt rum i Köpenhamn under hösten 1978. Vid detta tillfälle diskuterades också den blivande finländska köplagen.

#### 2.4 Kreditköp

Bestämmelserna om avbetalningsköp och kreditköp (jfr C 1 1977) har varit eller är föremål för utredning. Den danska kommittén har avlämnat ett betänkande som f. n. remissbehandlas. Den finska kommittén har avslutat sitt arbete under år 1977. Kommitténs förslag har remissbehandlats och man överväger lagstiftningsåtgärder på grund av förslaget. I Sverige antogs år 1977 en ny konsumentkreditlag. Vidare antogs i Sverige år 1978 en ny lag om avbetalningsköp i kommersiella förhållanden. Lagarna träder i kraft den 1 januari 1979. I Norge avlämnades ett betänkande år 1977, och proposition väntas bli framlagd våren 1979. Nordiska departementsförhandlingar har ägt rum hösten 1978.

#### 2.5 Ränta

Frågor om dröjsmålsränta m. m. har diskuterats mellan kommittéer i Norge, Sverige och Danmark. På grundval av betänkanden från dessa kommittéer har ny räntelag införts i Sverige år 1975, i Norge år 1976 och i Danmark år 1978. I Finland pågår arbete med ett förslag till lag om dröjsmålsränta.

#### 2.6 Preskription

Nordiska rådet har i *rekommendation nr 13/1965* hemställt till regeringarna att införa en gemensam nordisk lagstiftning om preskription av fordringar, baserad på en längre allmän preskriptionstid på 10 år och en kortare frist för dagliglivets krav på 3 år.

Mot bakgrund av bland annat åtskilliga nordiska diskussioner på området har man i Norge lagt fram en proposition år 1978. I Sverige förelades riksdagen år 1976 en proposition i ämnet. Propositionen avsågs av riksdagen som var av den uppfattningen att det inte fanns behov av nya regler om preskription annat än i konsumentförhållanden. En ny proposition om preskription i konsumentförhållanden planeras till år 1979. Den torde komma att bygga på en preskriptionstid på 3 år. Det norska lagförslaget har som huvudregel en preskriptionstid på 3 år både för fordringar i konsument- och näringsförhållanden men föreskriver 10 års preskriptionstid för skuldebrev och penninglån samt för fordringar som fastställts genom dom eller liknande.

I Danmark och Finland pågår inte för närvarande något arbete med preskriptionslagstiftningen.

*Rekommendation nr 13/1965* är numera avskriven.

### 2.7 *Borgen*

Vad angår det nordiska projektet om undersökning av vilken faktisk betydelse de olika formerna av borgen har för den enskilde individen och för den allmänna kreditpolitiken hänvisas till C 1 1978. Projektet förväntas bli avslutat under år 1978.

### 2.8 *Handelsagenter och handelsrepresentanter*

I Norge och Sverige genomfördes år 1973 respektive år 1974 efter nordiska överläggningar ändringar i kommissionslagen. Ändringarna syftade till att stärka handelsagenter och handelsrepresentanters ställning. I Finland infördes motsvarande bestämmelser år 1976. I Danmark avlämnades ett betänkande i frågan år 1974 (701/1974).

Frågan om proposition på grundval av det danska betänkandet är beroende av utvecklingen inom EG, där kommissionen år 1976 har lagt fram förslag till direktiv. Med anledning av en framställning från det nordiska agentförbundet tog juridiska utskottet under år 1977 med ministerrådet upp frågan om en eventuell ändring av bestämmelserna i syfte att tillförsäkra handelsrepresentanter ett bättre skydd och för att värna den nordiska rättsenheten på detta område. Ministerrådet uttalade i anledning härav att det då var svårt att avsätta resurser till en ändring av denna lagstiftning, och att man borde få större erfarenhet av den ändrade lagstiftningen innan man vidtog några åtgärder. Nordiska rådet har därefter i *ytrande nr 10 punkt 4* över C 1 1978 anmodat ministerrådet att följa utvecklingen på området utanför Norden, och i den omfattning behov uppkommer ta initiativ till att anpassa lagstiftningen till denna utveckling. Ministerrådet har vidare anmodats att till Nordiska rådets session år 1979 överväga behovet av ny lagstiftning på detta område. I Sverige har under år 1978 på riksdagens begäran tillsatts en utredning för att se över kommissionslagen, särskilt reglerna om handelsagenter och handelsrepresentanter. Utredningen skall samråda med företrädare för de andra nordiska länderna. En observatör från Finland följer den svenska utredningens arbete. Även från norsk sida kommer arbetet att följas.

### 2.9 *Försäkringsavtal*

Enligt beslut skall försäkringsavtalslagarna i de nordiska länderna bli föremål för revision. Kommittéer har tillsatts i Danmark, Finland, Sverige och Norge. Den svenska kommittén har år 1977 avgivit betänkande med förslag till en särskild konsumentförsäkringslag. Betänkandet har remissbehandlats. Den finska kommittén har år 1978 avgett ett principbetänkande som även remissbehandlats. Inom justitieministeriet övervägs för närvarande tilläggsdirektiv till kommittén. Ett möte



mellan kommittéernas ordförande har under året ägt rum i maj i Viborg. Departementsförhandlingar har ägt rum i Stockholm i oktober 1978.

### *2.10 Konsumenttjänster*

I denna fråga hänvisas till redogörelsen i C 1 1978 med den anmärkningen att de svenska och norska utredningarna väntas vara klara kring årsskiftet 1978/79.

## **3. Transporträtt**

### *3.1 Sjötransport*

I fråga om samarbetet såvitt avser 1969 års konvention om ansvar för oljeskada och 1971 års konvention om upprättande av en internationell fond för ersättning för skador av oljeförorening samt 1967 års Brysselkonvention om sjöpanträtt hänvisas till C 1 1977.

I Finland kommer proposition angående 1969 och 1971 års konventioner att avges under hösten 1978.

Genom ändringar i sjölagen har bestämmelserna om fartygs nationalitet och om partrederi ändrats i Danmark, Sverige och Norge. I Finland har sjölagskommittén avslutat sitt arbete och lagt fram förslag till bestämmelser om fartygs nationalitet. Beslut om vidare åtgärder på grund av förslaget har ännu inte fattats.

Som nämnts i C 1 1977 har frågan om en privaträttslig reglering av oljeborrplattformars rättsliga ställning varit under utredning i Sverige och Norge. I Danmark arbetar ett ämbetsmannautskott med förslag till en privaträttslig och eventuell ytterligare offentligrättslig reglering av efterforsknings- och utvinningsverksamhet till sjöss från rörliga och fasta borrhull i Danmark och i utlandet. Utskottets arbete beräknas vara klart mot slutet av år 1978, och lagförslag är planerat till början av år 1979.

I Sverige har man beslutat att tills vidare avvakta resultatet av det pågående arbetet med en internationell konvention i ämnet innan man lägger fram förslag till ny lagstiftning.

I Norge avlämnade sjölagskommittén ett betänkande i frågan år 1976 (Privatrettslige regler for borefartøjer NOU (1976: 59) och proposition avgavs hösten 1978.

En konvention om ansvar för skador förorsakade av oljeutsläpp i samband med utforskning av havsbotten eller utvinning av mineraltillgångar från denna avslutades vid en diplomatisk konferens i London i december 1976.

I Sverige pågår arbetet med en departementspromemoria med förslag till lagstiftning på grundval av denna konvention. Promemorian väntas vara klar i början av år 1979. I Norge räknar man med att av-

lämna en proposition om dessa frågor under år 1979. I Danmark kommer antagligen i slutet av år 1978 att tas ställning till frågan om ratifikation av konventionen.

Under år 1977 beslöts att ett samarbete skulle inledas mellan sjölagskommittéer i Danmark, Sverige, Finland och Norge om en revision av bestämmelserna om begränsning av redarens ansvar och om befordran av passagerare och resgods. Kommittéerna skall bl. a. överväga om länderna skall ansluta sig till 1976 års Londonkonvention om begränsning av ansvaret för sjörättsliga krav och till 1974 års Atenkonvention om passagerarbefordran till sjöss. Kommittéerna ämnar hålla sitt första gemensamma möte i slutet av år 1978.

### *3.2 Järnvägstransport*

Beträffande detta avsnitt hänvisas till redogörelsen i C 1 1978. Den där nämnda danska kommittén väntas år 1978 avge förslag om ansvarsbegränsningsregler. Den svenska kommittén väntas år 1979 avlämna ett betänkande om ny lagstiftning om godsbefordran och resgodsbefordran samt angående frågan om ansvar för försening vid befordran av resande.

### *3.3 Landsvägstransport*

Regeringarna i Finland, Norge och Sverige har varit överens om att genomföra enhetlig lagstiftning om inrikes befordran av gods på väg. Sådan lagstiftning har redan genomförts i Norge och Sverige. I Finland har proposition avlämnats under våren 1978.

I Danmark övervägar en kommitté frågan om lagstiftning om inrikes godsbefordran. Ett betänkande förväntas bli avlämnat omkring årsskiftet 1978/79.

### *3.4 Lufttransport*

Beträffande detta avsnitt hänvisas till redogörelsen i C 1 1978 med den anmärkningen att det numera även i Finland pågår arbete med att förbereda de lagändringar som krävs för en ratifikation av Montrealprotokoll nr 3 och 4.

### *3.5 Övrigt*

I Norge och Sverige har under år 1978 genomförts vissa ändringar i den transporträttsliga lagstiftningen. Dessa ändringar innebär att guldfranc som beräkningsenhet ersatts med internationella valutafondens särskilda dragningsrätt. I Danmark har i slutet av år 1978 lagts fram lagförslag till motsvarande ändringar. I Finland har sådana lagändringar ännu inte genomförts.

## 4. Immaterialrätt

### 4.1 Upphovsrätt

Som framgår av C 1 1977 fattade ministerrådet i maj 1975 beslut om nya riktlinjer för det upphovsrättsliga reformarbetet. Det beslöts vidare att det fortsatta arbetet skulle ske i nationella kommittéer vars ordförande skulle bilda en särskild arbetsgrupp med uppgift att samordna utredningsarbetet.

Kommittéer har nu tillsatts i Danmark, Sverige, Finland och Norge. I fråga om direktiven för de danska, svenska och finska kommittéerna hänvisas till C 1 1977. Vad gäller den norska kommitténs direktiv och tilläggsdirektiv för den svenska kommittén hänvisas till C 1 1978.

Den 18 maj 1978 har en viss ändring gjorts i den danska utredningens mandat. Ändringen innebär i huvudsak att utredningen ånyo skall överväga de frågor som behandlas i 1974 års betänkande. Senast våren 1981 skall utredningen uttala sig i frågan huruvida behov finns av ändringar i upphovsrättslagstiftningens regler om inspelning av radio- och TV-utsändningar i undervisningsverksamhet. Det understryks att utredningen tills vidare inte skall ta upp frågor om ändringar i lagstiftningen på grund av satellitspridning av radio- och TV-program. Vad angår kabel-TV slutligen åläggs utredningen att snarast möjligt uttala sig i frågan om i vad mån sådan programspridning kan anses omfattad av skyddsreglerna i den gällande upphovsrättsliga lagstiftningen.

Den arbetsgrupp som utgörs av ordförandena i de nationella upphovsrättskommittéerna har hittills hållit två möten under år 1978. Island deltar på mötena som observatör.

Nordiska upphovsrättskommitténs betänkande NU 1973: 21 har för svenskt och finländskt vidkommande inte lett till lagstiftning. I Danmark och Norge har däremot förslagen resulterat i vissa lagändringar beträffande rätten att göra inspelningar av radio- och TV-program inom undervisningsverksamhet. I Danmark har denna lagstiftning trätt i kraft den 1 juli 1977 och i Norge den 1 januari 1978. Kommitténs förslag i fråga om fotokopiering har däremot inte lett till lagstiftning i något av de nordiska länderna.

Den svenska upphovsrättsutredningen väntas under hösten 1978 lägga fram ett delbetänkande rörande fotokopiering inom undervisningsverksamhet. Den finländska utredningen avser likaledes att under hösten 1978 lägga fram ett förslag i detta ämne och därutöver beträffande vissa andra frågor.

I Norge har i augusti 1978 efter förslag av Ophavsrettsutvalget lagts fram en proposition om ändring av reglerna om offentligt framförande av upphovsrättsligt skyddade verk utan samtycke av eller ersättning till upphovsmannen. Reglerna blir genom dessa ändringar i

stort sett överensstämmande med motsvarande regler i de övriga nordiska länderna.

#### 4.2 *Varumärken*

De nordiska utredningarna för översyn av varumärkeslagstiftningen har fortsatt sin verksamhet i nära nordiskt samarbete. Ett antal gemensamma nordiska möten har hållits framför allt i avsikt att få så likalydande lagförslag som möjligt när det gäller de lagändringar som behövs för tillträde till 1973 års konvention om internationell varumärkesregistrering, Trademark Registration Treaty (TRT). Arbetet i övrigt inom utredningarna påverkas emellertid också i viss mån av utvecklingen på varumärkesområdet inom den Europeiska Gemenskapen och i vart fall den svenska utredningens arbete har fördröjts på grund härav.

#### 4.3 *Firma*

Betänkanden med förslag till ny firmalagstiftning, vilka utarbetats i nordiskt samarbete, avlämnades i slutet av 1960-talet i Danmark, Finland, Norge och Sverige. I Sverige trädde en ny firmalag i kraft den 1 juli 1974. I Finland väntas en proposition under hösten 1978.

### 5. Skadeståndsansvar

#### 5.1 *Allmänt*

Beträffande detta avsnitt hänvisas till C 1 1978. Den där nämnda danska skadeståndskommittén har under år 1978 avlämnat ett betänkande om skadelidandes medverkan, försäkringsgivares regressrätt och en allmän jämningsregel (nr 829/78). Betänkandet har sänts på remiss i slutet av år 1978. Den norska skadeståndskommitténs betänkande (NOU 1977: 33 Om ändringar i erstatningslovgivningen) har remissbehandlats. Det är osäkert när proposition kommer att läggas fram.

#### 5.2 *Produktansvar*

I Sverige lade produktansvarskommittén fram förslag till ersättningssystem för läkemedelsskador år 1976. Företrädare för justitiedepartementet har därefter hållit överläggningar i frågan med företrädare för bl. a. den svenska och utländska läkemedelsindustrin. Som följd av dessa överläggningar har de läkemedelsföretag som är verkamma i Sverige åtagit sig att teckna en särskild läkemedelsskadeförsäkring, som trädde i kraft den 1 juli 1978 och som i fråga om villkoren för ersättning nära ansluter till produktansvarskommitténs förslag. Med hänvisning till detta har den svenska regeringen beslutat att

kommitténs betänkande inte f. n. skall föranleda förslag till riksdagen om lagstiftning.

Produktansvarskommittén har år 1977 fått i uppdrag att överväga om Sverige skall tillträda Europarådskonventionen om produktansvar för personskador. Den skall också överväga om det bör införas ett allmänt objektivet ansvar för egendomsskador som drabbar den enskilde konsumenten.

I Danmark har justitsministeriet tillsatt en arbetsgrupp som skall följa arbetet inom EG, där kommissionen år 1976 lagt fram förslag till direktiv.

I Finland tillsattes en produktansvarskommitté år 1976. Kommittén har år 1978 avgett ett betänkande med förslag till lag om produktansvar. Förslaget gäller såväl person- som sakskada och uppställer ett objektivet ansvar för tillverkare och importör. Förslaget har remissbehandlats. Regeringen har fattat beslut om att en proposition skall avges till riksdagen hösten 1978. Samtidigt upprättas inom justitiedepartementet ett förslag till lag om läkemedelsansvar.

I Norge tillsattes år 1975 en utredning för att utreda frågan angående lagstiftning om ersättning för produktskada. Utredningen som ännu inte avlämnat något förslag skall förutsättningslöst utreda de frågor som produktansvaret aktualiserar. Den skall också överväga om det bör inrättas försäkringsordningar som (eventuellt som alternativ till skadestånd) ger skadelidande täckning för förlust på grund av en produkts skadevällande egenskaper.

Ministerrådet har beslutat om nordiskt samarbete på detta område. Ett möte hölls i Oslo i maj 1977 med representanter för kommittéerna i Norge, Sverige, Danmark och Finland. Ett annat möte avhölls i Helsingfors i november 1977.

### *5.3 Trafikskadeansvar*

Beträffande detta avsnitt hänvisas till redogörelsen i C 1 1978.

### *5.4 Atomansvar*

Beträffande detta avsnitt hänvisas till redogörelsen i C 1 1978.

### *5.5 Miljöskador*

I Sverige har under år 1978 tillkallats en särskild utredare med uppdrag att utreda frågor om skadestånd vid miljöskador. Enligt utredningsdirektiven bör utredaren beakta rättsutvecklingen på området i de andra nordiska länderna.

I Norge tillsattes år 1974 en utredning att utreda frågan om ersättning för föroreningskador. Utredningen har hittills avlämnat ett delbetänkande (NOU 1977: 11 Tiltak mot forurensninger). Utredningen har getts möjlighet att samarbeta med utredningar eller observatörer

från övriga nordiska länder. Det har utsetts kontaktpersoner i Danmark och Sverige som utredningen har samarbetet med.

### 5.6 Ersättning till brottsoffer

I Nordiska rådets *rekommendation nr 19/1968* hemställdes att man skulle söka få fram enhetliga samnordiska principer, enligt vilka det i administrativ ordning kunde betalas ut ersättning av offentliga medel för skador, som förorsakats av personer i fråga om vilka samhället genom placering på anstalt eller på institution eller på annat sätt företagit straffrättsliga eller liknande åtgärder. Rekommendationen är numera avskriven.

I fråga om de åtgärder som föranletts av denna rekommendation hänvisas till C 1 1977. Det kan vidare nämnas att i Sverige år 1978 införts en lag om brottsskadeersättning. Enligt denna utges ersättning för personskador till följd av brott utan behovsprövning. Också vissa egendomsskador ersätts.

I Finland har justitieministeriet tillsatt en arbetsgrupp för att se över lagen om ersättning för brottsskador.

## 6. Associationsrätt och bokföring

### 6.1 Aktiebolag

På grundval av nordiskt lagstiftningssamarbete har under åren 1974—1977 nya aktiebolagslagar införts i Danmark, Sverige och Norge. I Finland har riksdagen under år 1978 antagit en ny aktiebolagslag. Lagen träder i kraft den 1 januari 1980.

Angående den översikt som utarbetades år 1975 över den nya aktiebolagslagstiftningen i Danmark, Finland, Sverige och Norge hänvisas till C 1 1977.

### 6.2 Andra bolag och associationsformer

I Danmark, Sverige och Norge pågår utredning om handelsbolag och kommanditbolag. Utredningsarbetet sker i nordiskt samarbete bl. a. mot bakgrund av en rapport från en internordisk arbetsgrupp som tillsattes år 1974 för att överväga behovet av ytterligare nordiskt samarbete på bolagsrättens område. Den svenska bolagskommittén väntas avge sitt betänkande i slutet av år 1978 och den norska kommittén väntas lägga fram sitt betänkande under år 1979. Den svenska kommittén har dessutom under hösten 1978 avgett ett betänkande med förslag till ny företagsform, anpassad till de mindre företagens behov.

Också frågan om stiftelser är under utredning i de nordiska länderna. I Sverige utreds frågan av stiftelseutredningen. I Danmark har år 1978 tillsatts en kommitté om stiftelser och fonder m. m.

I Finland färdigställdes ett förslag till lagstiftning om stiftelser un-

der år 1975. Förslaget har remissbehandlats. Beslut om vidare åtgärder på grund av förslaget har inte fattats.

I Norge väntas en proposition angående lag om stiftelser i början av år 1979.

### 6.3 Bokföring

Se redogörelsen i C 1 1978.

## 7. Personskydd och ADB

### 7.1 Allmänt om integritetsskydd

Delbetänkandet reklam och integritet (SOU 1976: 48) — som avgetts av den svenska integritetsskyddskommittén — har resulterat i en proposition med förslag till lag om namn och bild i reklam. Den föreslagna lagen innehåller ett förbud för näringsidkare att vid marknadsföring använda framställning i vilken annans namn eller bild utnyttjas utan dennes samtycke. Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 1979.

I övrigt hänvisas till redogörelsen i C 1 1977.

### 7.2 Datalagstiftning

I rekommendation nr 13/1972 hemställde Nordiska rådet till regeringarna i de nordiska länderna att de skulle eftersträva enhetlighet i fråga om verkan av de regler som man avser att genomföra om privata personregister.

I Sverige ses datalagen över av en parlamentarisk utredning. Utredningen har under år 1978 avgett delbetänkandet (SOU 1978: 54) Personregister, datorer, integritet. Betänkandet, som innehåller förslag till en del ändringar i datalagen, remissbehandlas f. n. Ett slutbetänkande är att vänta under år 1980.

I Danmark lades under våren 1977 i folketinget fram förslag till lag om privata register och lag om offentliga myndigheters register. Förslagen omfattar manuella och ADB-register på den privata sektorn och ADB-register på den offentliga sektorn. I förslagen föreslås att en tillsynsmyndighet inrättas. Förslagen har antagits och träder i kraft den 1 januari 1979.

I Finland utreddes datalagstiftningen av en arbetsgrupp som dock inte slutförde sitt arbete. För närvarande planerar man att tillsätta en kommitté för att utreda frågan vidare.

I Norge antogs år 1978 en lag om personregister. Lagen omfattar både privata och offentliga register. Den inför en koncessionsordning i fråga om ADB-register och register som innehåller särskilt känsliga upplysningar samt för vissa typer av privat verksamhet. Vidare skall

inrättas en ny myndighet, Datatillsynen. Denna skall delta i koncessionsbehandlingen och också ha en rad andra uppgifter i fråga om personskydd.

Vad gäller behandlingen i övrigt av denna fråga under tidigare år hänvisas till C 1 1978.

Nordiska rådet har i *yttrande nr 10 punkt 5* över C 1 1978 uttalat att man delar den uppfattning ministerrådet givit uttryck för, nämligen att ett praktiskt administrativt samarbete bör etableras mellan de myndigheter i de nordiska länderna som behandlar frågor om in- och utförsel av register och data och att man vidtar åtgärder för att samla in och systematisera erfarenheter från praxis.

Sedan tillsynsmyndigheter inrättats i Danmark och Norge kommer förhandlingar om samarbete att tas upp mellan de nordiska länderna.

## 8. Kriminalpolitik

Angående den allmänna utvecklingen på det straffrättsliga och det brottsförebyggande området i de nordiska länderna hänvisas till C 1 1977.

I Finland har straffrättskommittén lagt fram ett betänkande i början av år 1977 (1976: 72). Betänkandet innehåller bl. a. principiella synpunkter på behovet av straffrättsligt skydd och på påföljdssystemet. Betänkandet har varit föremål för en omfattande remissbehandling.

I Sverige har frågan om åtgärder för att intensifiera bekämpandet av den organiserade och den ekonomiska brottsligheten fått särskild aktualitet, bl. a. med anledning av förslag från arbetsgrupper under rikspolisstyrelsen och riksåklagaren. Statsmakterna har antagit ett åtgärdsprogram på området (presenterat i 1978 års budgetproposition, prop. 1977/78: 100 bil. 5). Detta åtgärdsprogram omfattar bl. a. en översyn av den lagstiftning som är aktuell i sammanhanget, en förstärkning av polisens resurser för kvalificerat utredningsarbete, förbättrad utbildning för polis-, åklagar- och domstolspersonal samt ett vidgat och mera effektivt samarbete mellan de myndigheter som i sin verksamhet kommer i kontakt med brottsligheten i fråga.

Översynen av lagstiftningen mot den organiserade och den ekonomiska kriminaliteten har i december 1977 anförtratts åt brottsförebyggande rådet (BRÅ). Arbetet bedrivs under ledning av en parlamentariskt sammansatt styrgrupp. Dessutom har tre särskilda arbetsgrupper tillkallats. En av dessa sysslar med kriminalitet som har anknytning till olika förpliktelser mot eller utskylder till det allmänna, t. ex. skatte- och valutabrott. En annan arbetsgrupp inriktar sin verksamhet på den i egentlig mening organiserade brottsligheten. Den tredje gruppen behandlar verksamheter av mer indirekt betydelse vilka i stor utsträckning styrs av normer av etisk karaktär, t. ex. yrkesetik och



andra frivilligt antagna normer inom bl. a. mäklar-, bank- och advokatverksamhet. En särskild expert undersöker vissa frågor som inte faller under de särskilda arbetsgruppernas uppdrag, bl. a. olika angrepp på den yttre och inre miljön.

Som nämnts i föregående års berättelser är det ministerrådets uppfattning att såvitt avser nyare former av ekonomisk kriminalitet, behovet av lagstiftning är olika i de nordiska länderna och att det därför inte är lämpligt att försöka uppnå gemensamma nordiska lösningar. Ministerrådet framhåller emellertid nyttan av fortsatt utbyte av erfarenheter och upplysningar på området. Det kan i detta sammanhang nämnas att det i maj 1977 hölls en kriminalpolitisk konferens i Nordiska rådets regi i Nyborg i Danmark (jfr NU 1977: 25 Straffesystemer i Norden.)

När det gäller den traditionella kriminaliteten, är det ministerrådets uppfattning att själva gärningsbeskrivningarna är mindre ägnade att tas upp i nordiskt sammanhang. Däremot bör samarbete påbörjas i fråga om påföljdssystemet, jfr närmare under punkt 8.2.

### *8.2 Påföljdssystemet/alternativ till frihetsstraff*

Som nämnts i C 1 1977 har ministerrådet förutsatt att det föreligger anledning att överväga ett närmare nordiskt samarbete om möjligheterna att vidareföra den utveckling av påföljderna som har skett under senare år. En sådan undersökning bör omfatta hela påföljdssystemet och ha som målsättning att minska bruket av frihetsstraff. Nordiska rådet har i sina uttalanden över C 1 1977 och C 1 1978 (*yttrande nr 10 punkt 6*) anmodat ministerrådet att avsluta övervägandena om hur ett närmare nordiskt samarbete på detta område kan etableras, och att lägga fram en rapport om dessa överväganden snarast och om möjligt innan Nordiska rådets session år 1979.

Ministerrådet anmärker i anledning härav att det pågår utredningar om frågan i de nordiska länderna.

I Sverige har en till BRÅ knuten kriminalpolitisk arbetsgrupp i november 1977 lagt fram rapporten *Nytt straffsystem — idéer och förslag* (BRÅ:s rapport 1977: 7). Rapporten omfattar hela det straffrättsliga påföljdssystemet men är närmast att se som en idéskrift. Arbetsgruppen ställer sig bakom den kritik som under senare år har riktats mot den s. k. behandlingsideologin och förespråkar en försiktig uppvärdering av allmänpreventionen. Straffsystemet bör enligt gruppen vara enkelt och tydligt och tillgodose kraven på rättssäkerhet och proportionalitet. Ett påstått behov av behandling bör inte få ligga till grund för straffet. Detta får inte hindra att lagbrytaren ges den samhällsservice och hjälp han liksom andra medborgare har rätt till. De frihetsberövande åtgärderna inom kriminalvården bör enligt gruppen begränsas.

Från dessa utgångspunkter har arbetsgruppen gjort en översyn av frihetsstraffen, kriminalvården i frihet, de ekonomiska sanktionerna och de s. k. särregleringarna samt diskuterat frågan om alternativ till frihetsstraff. Bl. a. kan nämnas att gruppen föreslår en ny frivårds-påföljd som kallas intensivövervakning och som utmärks av en skärpt kontroll av den dömda under påföljdstiden. Vid översynen har stor uppmärksamhet ägnats åt utvecklingen på området i de övriga nordiska länderna.

I december 1977 avgav ungdomsfängelseutredningen, som har haft till uppgift att avskaffa ungdomsfängelse, ett betänkande. Av övriga utredningar om påföljdssystemet kan nämnas betänkandet Psykiskt störda lagöverträdare (SOU 1977: 23). I detta sammanhang kan också nämnas att den svenska socialutredningen under 1977 avgivit betänkandet Socialtjänst och socialförsäkringstillägg (SOU 1977: 40—41). I detta föreslår utredningens majoritet att tvång mot vuxna i sociallagstiftningen avskaffas. Betänkandet har remissbehandlats. Ärendet har därefter beretts av en särskild arbetsgrupp som publicerat en rapport (Ds S 1978: 8) Vård utan samtycke inom socialvård och sjukvård. Inom justitiedepartementet pågår också ett förberedande arbete som syftar till att avskaffa eller minska bruket av interneringsstraff.

Regeringens proposition (1976/77: 104) om att avskaffa förvandlingsstraffet för böter och förbättra bötesindrivningen har under våren 1978 avslagits av riksdagen. Enligt riksdagen borde frågan om en straffrättslig kompensation för förvandlingsstraffet utredas ytterligare. Övriga förslag föranledde inte några invändningar i sak.

I Finland har lagstiftningen om indrivning av böter ändrats från ingången av år 1978. En arbetsgrupp vid justitieministeriet har föreslagit ändringar i stadgandena om sammanträffande av brott och sammanläggning av straff. Efter att laggranskningsrådet avgett utlåtande över förslaget utarbetas en proposition i ärendet. Vidare utarbetas ett förslag till proposition rörande vissa ändringar i stadgandena om villkorlig frigivning.

Inom justitieministeriet har även utarbetats ett förslag till ändring av påföljdssystemet för unga lagöverträdare. Utredningen föreslår två nya påföljder, straffvarning och straffövervakning. Sistnämnda påföljd, som innebär skyldighet att anmäla sig hos myndighet, skall användas tillsammans med villkorligt fängelsestraff. De nya påföljderna skall även kunna tillämpas på vuxna.

I Norge har dessa frågor tagits upp i ett vidare sammanhang i en stortingsmeddelande om kriminalpolitiken som lagts fram våren 1978.

I Danmark har den arbetsgrupp som tillsattes år 1975 för att utreda frågan om alternativ till frihetsstraff avlämnat ett betänkande (nr 806/1977). På grundval av betänkandet har i oktober 1977 hållits en kriminalpolitisk konferens angående frågan om ytterligare begränsning i an-

vändningen av frihetsstraff. Efter konferensen har justitsministeriet i slutet av år 1977 anmodat straffelovrådet att avge yttrande över de ändringar i det straffrättsliga påföljdssystemet som diskuterats i betänkandet om alternativ till frihetsstraff. Straffelovrådet skall samtidigt överväga de förslag om ändring i reglerna om prövotid, tillsyn och särvillkor vid villkorlig dom, villkorlig frigivning m. m. som finns i betänkandet från år 1975 om kriminalforsorg-socialforsorg. Rådet skall vidare behandla de förslag om användandet av vistelse utom anstalt (frigång och utstationering) som lagts fram i ett förslag från år 1977 av en arbetsgrupp inom kriminalvården. I anslutning till de förslag som finns i de nämnda betänkandena skall straffelovrådet kunna överväga andra härmed sammanhängande frågor som aktualiserats genom senare års kriminalpolitiska utveckling och debatt. Det framhävs i uppdraget till rådet att justitieministeriet anser det vara en huvudfråga att få möjligheterna av en begränsning i användningen av frihetsstraff prövade.

Under 1977 har det förekommit regelmässig kontakt mellan de nordiska länderna i fråga om de ändringar i sanktionssystemet som övervägs i de olika länderna. Frågan om ett ökat användande av alternativa påföljder har således diskuterats på Nordiska rådets konferens i Nyborg i Danmark i maj 1977. Frågan har också dryftats i samband med Nordiska straffrättskommitténs möten om villkorlig frigivning (jfr 8.5). Vidare har det i väsentlig utsträckning förekommit mera informella kontakter, bl. a. i samband med den danska kriminalpolitiska konferensen i oktober 1977, i vilken även deltog representanter från de övriga nordiska länderna.

De utredningar som under senare år lagts fram i de nordiska länderna och det utredningsarbete som pågår bereder väg för omfattande ändringar i det straffrättsliga påföljdssystemet. Som nämnts har det under arbetet förekommit regelbundna kontakter mellan de nordiska länderna. Ministerrådet anser det emellertid vara önskvärt att de överväganden rörande påföljdssystemets framtida utformning som förekommer i de olika länderna tages upp till en samlad nordisk prövning, jfr här också punkt 6 i yttrandet (nr 10) från 26:e sessionen. Justitieministrarna har därför år 1978 anmodat Nordiska straffrättskommittén att överväga frågan om påföljdssystemets utformning och alternativ till frihetsstraff. Kommittén skall härvid utgå från de olika utredningar och det faktamaterial som redan finns i de nordiska länderna. Det väntas att kommittén skall hålla sitt första möte i detta ämne i Köpenhamn i slutet av år 1978.

### 8.3 Utlämning för brott

Det hänvisas till redogörelse i C 1 1977. Som nämns där överenskomms i början av år 1974 om vissa ändringar i de enhetliga nordiska utläm-

ningslagarna. Ändringar trädde i kraft i Danmark den 1 augusti 1975, i Sverige den 1 juli 1975 och i Norge den 1 augusti 1975. I Finland väntas en proposition med motsvarande ändringar bli avgiven hösten 1978.

Under år 1978 har frågan aktualiserats om att tillträda det andra tilläggsprotokollet till den europeiska utlämningskonventionen. Enligt protokollet skall utlämning för s. k. fiskaliska brott kunna ske under samma förutsättningar som enligt konventionen gäller för brott i allmänhet. Danmark kommer inom kort att underteckna och ratificera tilläggsprotokollet. För svensk del bereds frågan inom justitiedepartementet med sikte på ett snart tillträde till protokollet. I Norge övervägs en anslutning till protokollet men slutlig ställning har inte tagits.

Om utlämning för brott i anslutning till 1977 års Europarådskonvention om bekämpande av terrorism hänvisas till 9.1 nedan.

#### *8.4 1964 års konvention om övervakning av villkorligt dömda eller villkorligt frigivna*

Vid diskussioner år 1976 mellan representanter för justitiedepartementen i Danmark, Finland, Sverige och Norge har man från dansk, norsk och svensk sida kommit överens om att aktualisera frågan om en anslutning till konventionen med visst förbehåll. I Sverige har frågan därefter förelagts riksdagen genom proposition (prop. 1978/79: 3). I propositionen föreslås att Sverige tillträder den aktuella konventionen med det förbehåll som överenskommit vid de nordiska förhandlingarna. Vidare föreslås en särskild lag om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet.

#### *8.5 Den nordiska straffrättskommittén*

Den nordiska straffrättskommittén har under år 1978 avslutat arbetet med frågan om villkorlig frigivning. Det avslutande mötet hölls i mars 1978 i Norge. Kommitténs betänkande väntas bli publicerat i nordisk utredningsserie i slutet av år 1978. I övrigt hänvisas till redogörelsen under 8.2.

## **9. Processrätt**

### *9.1 Internationell samverkan*

Europarådskonventionen om överförande av lagföring i brottmål har nu mot bakgrund av nordiska diskussioner ratificerats av Sverige, Danmark och Norge. Konventionen trädde i kraft i början av år 1978.

Sverige har år 1977 och Danmark år 1978, med förbehåll vad gäller plikten att utlämna för politiska brott (art. 13), ratificerat 1977 års Europarådskonvention om bekämpande av terrorism. I Norge läggs un-

der hösten 1978 fram en proposition om ändringar i strafflagen med sikte på ratifikation av konventionen med vissa förbehåll.

En redogörelse för konventionens innehåll lämnas i C 1 1978.

### 9.2 *Verkställighet av dom*

Den i C 1 1978 nämnda konventionen om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område har trätt i kraft den 1 januari 1978. I övrig hänvisas till C 1 1978.

### 9.3 *Konkurs*

Det nordiska samarbetet, som har ägt rum på kommittéplanet på konkursrättens område, har avslutats. I Danmark trädde en ny konkurslag i kraft den 1 april 1978.

I Sverige revideras konkurslagen etappvis. Nyligen har en proposition lagts fram med förslag till ändrade regler om konkursförvaltning och tillsyn över konkurser. De nya reglerna är avsedda att träda i kraft den 1 juli 1979. Den svenska kommittén fortsätter sitt arbete med att bl. a. pröva frågor om s. k. konkurskarantän.

I Finland väntas en principutredning om konkurslagstiftningen under år 1978.

I Norge väntas en proposition om ny konkurslag bli framlagd under sessionen 1978/79.

Efter en tids uppehåll har arbetet med revision av den nordiska konkurskonventionen åter tagits upp.

## Kapitel III

### Kulturellt samarbete

#### 1. Inledning

##### 1.1. *Allmänt*

Verksamheten på kulturavtalets område har under 1978 präglats av omfattande planerings- och utredningsarbete i syfte att öka bredden av det nordiska kultursamarbetet. På utbildningsområdet kan nämnas vuxenutbildningsprojektet, vars första fas avslutades under året och som enligt ministerrådets beslut skall fortsätta och fördjupas på vissa områden. Inom forskningen har utarbetats ett förslag om kulturbudgetens insatser i det nordiska forskningssamarbetet. På det allmänkulturella området har frågor om barn och kultur, idrott och folkbildning diskuterats och förslag lagts fram som ministerrådet avser att dryfta under den närmaste framtiden. Enligt ministerrådets beslut arbetar en utredning sedan mars 1978 vidare med frågan om satellitöverföring av radio- och TV-program i syfte att få fram underlag för ett ministerrådsbeslut om vidare behandling av frågan.

Vid utgången av 1978 har de flesta av kulturbudgetens institutioner evaluerats och deras stadgor reviderats. Därmed har uppnåtts en mer likartad formell uppbyggnad av de nordiska institutionerna.

##### 1.2. *Värdering av kultursamarbetet 1972—1978*

I sitt betänkande över det program för Nordiska ministerrådet, som behandlades vid Nordiska rådets 26:e session, hänvisar rådets kulturutskott till överläggningar som hösten 1977 hölls mellan utskottet och ministerrådet (kultur- och utbildningsministrarna) som ett led i det gemensamma planeringsarbetet. Vid dessa överläggningar påpekades från utskottets sida, att det för kultursamarbetets del redan fanns handlingsprogram, som kunde tillämpas som riktlinjer för samarbetet. Däremot fanns det enligt utskottets uppfattning

”behov av en samlad värdering av de erfarenheter som gjorts av kultursamarbetet under den femårsperiod som avtalet om nordiskt kulturellt samarbete varit i kraft. Utskottet ansåg att en sådan värdering skulle kunna utgöra en utmärkt grund för en utveckling och konkretisering av de riktlinjer som för kultursamarbetets del slogs fast 1974 (”Riktlinjer för nordiskt kulturellt samarbete”, *NU* 1974: 24).”

Inför överläggningarna mellan kulturutskottet och ministerrådet i Mariehamn den 19 september 1978 utarbetades av kultursekretariatet i stället för den sedvanliga lägesrapporten en samlad presentation av all den verksamhet, som finansieras över den nordiska kulturbudgeten, samt

vissa projekt under planering bl. a. mot bakgrund av Nordiska rådets rekommendationer inom ramen för kulturavtalet. Presentationen omfattade bakgrunden för verksamheten, relevanta beslut 1972—1978, mandat/stadgar, organisation, verksamhetens inriktning och omfattning, budgetutveckling, yttranden över verksamheten samt en kortfattad sekretariatskommentar.<sup>1</sup>

Översikten utgjorde underlagsmaterial för överläggningarna kring 1980 års budget. Samtidigt informerades kulturutskottet om att materialet skulle utgöra utgångspunkten för en närmare analys och värdering av det hittillsvarande samarbetet. Ministerrådet har även fattat beslut om en värdering, som ställer verksamheten i relation till de i kulturavtalet uppställda målen och behandlar samarbetets struktur. Ministerrådet har dock inte ännu tagit ställning till organisation för och utformning av utredningsarbetet. Enligt vad ministerrådet erfarit avser kulturutskottet att inför Nordiska rådets 27:e session framlägga vissa synpunkter på utredningens uppläggning. Avsikten är att arbetet skall kunna påbörjas snarast så att resultaten skall kunna föreläggas för Nordiska rådet till den ordinarie sessionen 1980.

### 1.3. Kulturbudgeten

Efter överläggningar med Nordiska rådets kulturutskott fastställde ministerrådet i mars 1978 sitt förslag till kulturbudget för 1979 (*bilaga 5*) med ett totalbelopp på 67,9 milj. dkr (exklusive automatiska löneökningar och investeringsutgifter för Nordens Hus på Färöarna, vilka medel anvisas särskilt). Budgetens utveckling 1973—1979 i absoluta och relativa tal samt viktigare förändringar i budgeten redovisas i översikten på s. 816.

Beträffande fördelningen av ministerrådets dispositionsmedel under 1978 hänvisas till översikten i *bilaga 6*.

Kulturbudgeten bör emellertid inte uppfattas som något rättvisande mått på omfattningen av det samarbete, som bedrivs på kulturavtalets område. En stor del av kontakterna mellan kulturarbetare, administratörer och andra verksamma med anknytning till kulturavtalets arbetsfält ger resultat i det arbete som bedrivs och finansieras nationellt sedan den initierande kontakt- och finansieringsinsatsen med nordiska medel upphört och verksamheten överförs till det nationella planet. Härtill kommer att myndigheter och organisationer med statsfinansiering sammanlagt disponerar över betydande belopp för nordiskt samarbete.

<sup>1</sup> I bilaga till ministerrådets berättelse lämnas på sedvanligt sätt årsrapporter för ett flertal av de institutioner, projekt m m som finansierats över verksamhetsbudgeten. Ministerrådet har inte haft möjlighet att i sin berättelse för 1978 ta ställning till synpunkter och önskemål i dessa årsrapporter. De kommer dock givetvis att beaktas i det fortsatta planeringsarbetet.

År	Anslag milj. dkr	Tillväxt procent/ milj .dkr	Därav: — automatik (löner, priser, kurser)	— större aktivitetsförändringar
1973	32,1			
1974	33,7 (34,8)	(+ 8,4 %)		MRs disp. medel: ./. 1,2
1975	38,7	+ 14,8 % el. 5,0		Nordiska kulturfonden: 0,5
1976	45,3	+ 17,1 % el. 6,6	3,6	Nordiska kulturfonden: 1,0 MRs disp.medel: ./. 0,3 Ungdomssamarbete: 1,2 Nord. samarbetskommit- tén för accelerator- baserad forskning: 0,3 Musiksamarbete: 0,5
1977	52,0	+ 14,8 % el. 6,7	3,7	Översättn. av nordisk grannlandslitteratur: 0,9 Nord. sameinstitutet: 0,2 Nord. vulkanologiskt institut: 0,3 Nord. konstförbundet: 0,1 Nord. samarbetskommit- tén för arktisk medi- cinsk forskning: 0,1 Nordiska kulturfonden: 1,5 MRs disp.medel: 0,5 Nordiska sameinstitutet: 0,2 Nordiska forskarkurser: 0,5 Nordiska språksekre- tariatet: 0,2 NORDINFO: 0,5 Nord. dokumentations- central för masskommu- nikationsforskning: 0,4 MRs disp.medel: 1,3
1978	61,1	+ 17,5 % el. 9,1	3,6	Nordiska samfundet för latinamerikaforskning: 0,2 NORDINFO: 0,2
1979	67,9	+ 11,1 % el. 6,8	5,7	

#### 1.4. Stadgerevisioner

Den nu beslutade värderingen av verksamheten inom ramen för kulturavtalet (*avsnitt 1.2*) har föregåtts av evalueringsarbete som i tur och ordning har berört de fasta institutionerna på kulturbudgeten. Så gott som samtliga institutioner har nu evaluerats och utredningsrapporterna har behandlats av kulturavtalets organ. Ett väsentligt resultat av evalueringsarbetet har varit att institutionernas stadgor, instruktioner o. l. reviderats i enlighet med de riktlinjer som ministerrådet fastställde i december 1975 (jfr *ministerrådets berättelse till 26:e sessionen*).

Under 1978 har detta revisionsarbete fortsatt och stadgor har fastställts för Nordiskt kollegium för marinbiologi och Nordisk Journalistkursus. För dessa stadgerevisioner redogörs närmare nedan (*avsnitt 2.6 och 3.9.1*).



### 1.5. Nordiska kulturfonden

Kultursekretariatet har fortsatt att sköta kulturfondens sekretariatsuppgifter och administration.

Kulturfondens dispositionsbelopp höjdes 1978 från 6,5 milj. dkr till 8 milj. dkr. Härtill kom under året vissa andra disponibla medel såsom återbetalningar av beviljade, men icke förbrukade anslag. Av nedanstående tabell framgår fördelningen av de beviljade anslagen under 1977 och 1978:

	Anslag 1977 i dkr	pro- cent	Anslag 1978 i dkr	pro- cent
Utbildning	1 020 000	14,7	968 000	11,7
Forskning	617 800	8,9	1 016 500	12,3
Allmänkulturell verksamhet (inkl. nord. kulturveckor)	5 288 750	76,4	6 287 400	76,0
S u m m a	6 926 550	100,0	8 271 900	100,0

Under senare år har den del av kulturfondens medel som har beviljats för projekt inom det allmänkulturella området ökat ansenligt och en motsvarande minskning har ägt rum när det gäller forsknings- och utbildningsområdet. Procentuellt har fördelningen varit ca 75 % till det allmänkulturella området och drygt 20 % till projekt inom utbildning och forskning, någorlunda lika fördelat på de båda områdena.

Orsaken till denna ökning av anslagen till det allmänkulturella området är inte minst den att fondsstyrelsen har avsatt medel till aktiviteter av speciell karaktär. Dessa har statistiskt sett fallit in under det allmänkulturella området. Dylika anslag har bl a beviljats till kvinnosaksprojekt under det internationella kvinnoåret samt till lokala nordiska kulturveckor under de tre senaste åren. Under 1979 kommer särskilda medel inte att avdelas för sistnämnda ändamål, men ansökningar rörande lokala nordiska kulturveckor kommer naturligtvis att behandlas på samma sätt som andra ansökningar.

Till kulturveckor beviljades 1977 ca 1,5 milj. dkr och under 1978 ca 850 000 dkr.

Det finns anledning anta att det internationella barnåret 1979 kommer att få betydelse för fördelningen av fondsmedlen mot bakgrund av att fondsstyrelsen har beslutat fästa särskild uppmärksamhet vid ansökningar om stöd till projekt angående barn och kultur.

För en mer utförlig redogörelse för kulturfondens verksamhet hänvisas till särskild berättelse från fondsstyrelsen.

## 2. Utbildning

### 2.1. Huvuddrag i verksamheten 1978

Nordiska rådet antog vid den 26:e sessionen ett yttrande (nr 3/1978) vari uttrycktes önskemål bl a om

- att det i det nordiska utbildningssamarbetet mot bakgrund av den stora ungdomsarbetslösheten bör läggas särskild vikt vid de 16—19-årigas utbildning, härunder speciellt yrkesutbildningen, och
- att arbetet med grannspråksundervisningen i de nordiska länderna bör vidareföras.

Nordiska rådets yttrande har i väsentlig grad bildat utgångspunkt för verksamheten 1978.

Vid ministerrådets möte i januari 1978 beviljades 1,5 miljoner dkr för ett treårigt projektprogram på det *gymnasiala stadiet*. Av de rubriker som projektprogrammet upptar bör nämnas studien av de utbildningspolitiska, arbetsmarknadspolitiska och socialpolitiska åtgärderna mot ungdomsarbetslösheten i Norden. Studien utgår från den mångfald av åtgärder som vidtagits mot ungdomsarbetslösheten — inte minst i utbildningspolitiskt avseende. Ambitionen är att snabbt och samlat undersöka hur dessa verkat i fyra olika typområden i Norden. Analysen av de fyra typområdena i Norden har avslutats under året och den nordiska evalueringen beräknas föreligga vid Nordiska rådets 27:e session.

Det intensifierade samarbetet på det gymnasiala stadiet upptar därutöver en studie av gymnasieskola i glesbygd, förslag till utökat samarbete på läromedelsområdet och en utredning kring den försöksverksamhet mellan skola och arbetsliv som pågår i de nordiska länderna (*jfr* 2.3).

*Grannspråksrapporten* ("Våra grannspråk", *NU B 1978:11*) har publicerats och distribuerats till samtliga grundskolor i Norden under augusti månad. I rapporten konstateras att nordisk grannspråksundervisning fått allt mindre utrymme i läroplanerna och lägre status i modersmålslärares undervisning. Grannspråksundervisningens inplacering i läroplanerna är mycket olika i de nordiska länderna. Undervisning i grannlandsspråken svenska, danska och norska meddelas i anslutning till modersmålsundervisningen i Norge, Danmark och Sverige. I Finland skall undervisningen i danska och norska meddelas i anslutning till undervisningen i svenska. I Island är den obligatoriska undervisningen i danska, som sätts in på fjärde klass, det hjälpmedel som isländska elever får till nordisk språkförståelse.

Rapporten upptar förslag som riktar sig såväl till kulturavtalets organ som nationella myndigheter.

Andra delen av grannspråksrapporten innehåller praktiska anvisningar om hur undervisningen i grannspråk kan utformas. Rapporten är således en utredning med lärarhandledning som kan brukas direkt i undervisningssituationen (*jfr* 2.7.3).

Den tvååriga försöksverksamheten på *vuxenutbildningens område* har avslutats under året. Samtidigt har ministerrådet fattat beslut om fortsatt arbete och fördjupning av vissa områden inom vuxenutbildningssamarbetet.

Av resultaten av den tvååriga försöksverksamheten bör speciellt katalogen över den vuxenpedagogiska försöks- och forskningsverksamhet som bedrivs i Norden nämnas.

Resultatet av studien kring vuxenutbildningen i relation till arbetslivet väntas föreligga vid Nordiska rådets session 1979. Studien utgår från vissa hypoteser angående olika kategorier av medarbetare i olika företag och deras möjligheter att utnyttja olika utbildningserbjudanden.

FoU-katalogen, arbetslivsstudien och övriga resultat av den tvååriga försöksverksamheten redovisas i *avsnitt 2.5*.

Möjligheterna till ett intensifierat samarbete mellan de nordiska länderna inom det *pedagogiska forsknings- och utvecklingsarbetet* har varit en viktig fråga under 1978. Prioriteringen av detta område har gjorts i överensstämmelse med kulturavtalet som stadgar att utbildningssamarbetet skall inriktas på pedagogiskt utvecklingsarbete.

Möjligheterna och kriterierna för en samverkan, koordinering och samordning av de nationella anslagen för pedagogiskt forsknings- och utvecklingsarbete har grundligt behandlats inom kulturavtalets olika organ under verksamhetsåret. Enligt planerna skall ministerrådet slutbehandla förslagen våren 1979. Ett intensivare samarbete på det pedagogiska FoU-fältet är angeläget på samtliga utbildningsnivåer.

Under året har det skett en ökad satsning på *information* om arbetet inom utbildningsområdet. Den ökade satsningen innebär bl a att informationsbulletiner från och med 1978 utges inom förskola, grundskola och det gymnasiala stadiet samt på vuxenutbildningsområdet.

Om grundskolan och de 16—19-årigas utbildning informeras fortlöpande genom bulletinen "Information om skolan i Norden". Bulletinen har 1978 utkommit på försöksbasis med två nummer. Innehållet har varit korta notiser från de nordiska länderna samt något tema som behandlats mera djuptgående i varje nummer.

Även beträffande förskolan och på vuxenutbildningens område utkommer informationsbulletiner med liknande innehåll.

Det kartläggnings- och utredningsarbete som bedrivs inom nordiskt utbildningssamarbete publiceras kontinuerligt i Nordisk utredningsserie. En del av rapporterna innehåller även lärarhandledningar för den konkreta undervisningssituationen. Exempel på sådana lärarhandledningar är grannspråksrapporten (*jfr ovan*) och fem individualiseringsmodeller i engelska och matematik.

Konferenser och kursverksamhet utgör en viktig del i informationsarbetet. Jämsides med att aktuella teman tas till debatt ger konferenserna tillfälle att på ett konkret sätt informera olika målgrupper om utbildningssamarbetets övriga områden.

Den *rådgivande kommittén för undervisning (RKU)* har sammanträtt i plenum två gånger under året. Utöver detta har undergrupper inom RKU arbetat med olika frågor, bl a planläggning av det nordiska utbildningssamarbetet på längre sikt.

RKU har i första hand arbetat med prioriteringar av projektverksamheten inom de skilda utbildningsområdena. RKU:s bedömningar har utgjort ett viktigt underlag för detaljutformningen av de olika projekten. Inom ramen för de större projekten, bl a det fortsatta vuxenutbildnings-samarbetet och projektet rörande de 16—19-årigas utbildning, har RKU även aktivt medverkat i detaljplaneringen. Beträffande ansökningar till Nordiska kulturfonden har kommittén tagit ställning till projekt av mera principiell natur och projekt som haft större ekonomisk bärvidd.

## 2.2. Övergången mellan förskola och grundskola samt grundskolan

Enligt det av ministerrådet fastställda mandatet för ledningsgruppen för nordiskt skolsamarbete skall verksamheten omfatta övergången mellan förskola och grundskola, grundskolan och det gymnasiala stadiet.

Tyngdpunkten i samarbetet på grundskolestadiet har under 1978 lagts på *specialundervisningens* olika områden, härunder speciellt det s. k. ergen-projektet som kommit in i en konkret undersökningsfas. ergen-projektet är ett nordiskt forskningsprojekt och behandlar barns inlärningsproblem. Målsättningen är att finna fram till metoder som beaktar den enskilda elevens utveckling. Man analyserar olika åtgärder för att få fram bättre former för specialundervisning. Strävan är att utveckla undervisningsmetoder som lämpar sig för alla elevkategorier inom specialundervisningen. Projektet är indelat i fem faser. Under 1978 har första fasen genomförts och den omfattar gruppundersökningar av sammanlagt 6 000 barn. Syftet har varit att finna fram till elever med reella inlärningssvårigheter. Genom likartade mätmetoder i de skilda länderna vill man lägga grunden för ett fortsatt komparativt studium av resultaten. Andra fasen, som inletts hösten 1978, omfattar individuella studier av elever som enligt den första undersökningen tenderar att utveckla bestående inlärningssvårigheter.

Förutom Bergen kommun i Norge deltar Kjøge/Vallø och Lyngby/Taarbæk kommuner i Danmark samt Umeå kommun i Sverige. Finland har ingen deltagande kommun, men följer utvecklingen i de olika arbetsgrupperna. Bergen-projektet planeras av en speciell ledningsgrupp med representanter för de deltagande kommunerna och kultursekretariatet.

Kontaktgruppen för specialundervisning har under året sammanträtt två gånger. Utgående från Nordiska rådets *rek. nr 2/1978* ang. nordisk fortbildning av lärare för döv-blinda fungerar kontaktgruppen som ledningsgrupp för det påbörjade utredningsarbetet (*jfr kap. 2.6*). Kontaktgruppen har även börjat bearbeta frågan om specialundervisning inom de gymnasiala utbildningarna.

Vissa delar av specialundervisningen är utpräglade bristområden ur *läromedelssynpunkt*. Mot denna bakgrund har under året igångsatts ett nytt projekt, där avsikten är att etablera samarbete om konkreta läro-

medel eller läromedelsprototyper. Det första försöket avser överföring av litteratur, sagor, till TV-band för döva barn. Projektet leds av en speciell referensgrupp, sammansatt av pedagoger såväl från specialundervisnings- som läromedelsområdet.

Med anledning av *rek. nr 17/1979 ang. samarbete på musikterapiens område*, startades 1972 ett nordiskt forskningsprojekt. Projektet har resulterat i rapporten "SMUFT-projektet, Forforsøk med Skilles musikalitetsfunksjonstest". Rapporten har överlämnats till respektive lands musikkonsulent (motsvarande) inom den centrala skolmyndigheten för kännedom och bruk i den nationella planeringen.

I och med en allt större integrering i grundskolans vanliga klasser kommer många elever att möta handikappade kamrater under sin skolgång. Detta är bakgrunden till att man från olika håll upplever att det finns ett behov av *informationsmaterial om funktionshämmande barn*, inte minst på grundskolestadiet.

För att undersöka problemet närmare och föreslå vidare åtgärder har tillsatts en arbetsgrupp, som utarbetat vissa preliminära förslag, bl a beträffande en stödordning för utgivande av litteratur om funktionshämmande.

### 2.3. Utbildning för 16—19-åriga

Cirka 200 000 ungdomar mellan 16 och 24 år var under slutet av 1978 arbetslösa i Norden. Antalet är i stigande. Ungdomarna utgör idag 20 procent av arbetskraften, men 40 procent av samtliga arbetslösa. Ungdomsarbetslösheten har ett direkt samband med graden av utbildning. Ungdomar som saknar yrkesutbildning eller avbrutit sin skolgång löper den största risken att bli arbetslösa.

Detta är utgångspunkten för den studie i *utbildning och ungdomsarbetslöshet* som utgör ett centralt tema i det treåriga projektprogram på det gymnasiala stadiet som ministerrådet fastställde vid sitt första möte under 1978. Studien bygger på den mångfald av åtgärder som nationellt, såväl centralt som regionalt, vidtagits mot ungdomsarbetslösheten. Åtgärderna kan klassificeras i utbildningspolitiska, arbetsmarknadspolitiska och socialpolitiska. Syftet med studien är att snabbt och samlat undersöka hur dessa verkat i fyra olika typområden i Norden. Studien skall även ge en bild av kopplingen mellan utbildningspolitiska, arbetsmarknadspolitiska och socialpolitiska åtgärder på området och behovet av att samla såväl erfarenheter som krafter till nya initiativ.

De sakkunniga som undersökt fyra områden, Lapplands län i Finland, Herlev kommun i Danmark, Karlstad stad i Sverige och Aust-Agder fylke och Trondheim kommun, har avgett sina rapporter. En sammanfattning och evaluering av rapporterna har påbörjats och avsikten är att resultaten skall kunna redovisas vid Nordiska rådets 27:e session.

Bland övriga rubriker i projektprogrammet kan nämnas ett påbörjat projekt kring *läromedelssamarbete för små ämnesgrupper*. Den kontaktgrupp som handhar arbetet har pekat på ett par viktiga fackområden som lämpar sig för ett nordiskt läromedelssamarbete, bl a optikerutbildningen och fiskeriutbildningen.

Ett tredje projekt är utredningen rörande *gymnasieskola i glesbygd*. Utredningen startade i augusti 1978 och väntas avge sin rapport våren 1979. Utredningens föremål är bl. a. att kartlägga försöksverksamhet inom olika regioner avseende såväl administrativa som pedagogiska aspekter.

#### 2.4. Högre utbildning

Samarbetet på den högre utbildningens område har under 1978 något starkare än tidigare koncentrerats på kursverksamheter, symposier osv. Således har bl. a. ett seminarium för *arkeologistuderande* anordnats, liksom de återkommande nordiska *språk- och litteraturkurserna*.

I juni 1978 hölls i Tromsø ett symposium om universitets- och samhällsplanering på Nordkalotten (jfr Nordiska rådets *rek.nr 17/1973* ang. *samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor*). Vid symposiet behandlades frågor som planering av nya universitetsanläggningar, universitet i lokalsamhället och universitet som distriktspolitiskt verkkningsmedel.

Den departementala arbetsgrupp som tillsattes 1975 för att utreda möjligheterna till samverkan och föreslå åtgärder på nordiskt plan inom den högre utbildningen fortsätter sin verksamhet, bl a ajouföringen av publikationen "*Att studera i Norden*".

Den terminologinyckel, som utarbetats på gruppens initiativ och mot bakgrund av Nordiska rådets *rek. nr 7/1969* ang. *skol- och studentbetygs jämförbarhet*, är under slutredigering. Man förväntar sig att arbetsgruppen kommer att ta upp till övervägande hur konsekvenserna av de senaste årens ministerrådsrekommendationer på den högre utbildningens område skall följas upp. Det gäller framför allt besluten om nordiskt tentamensgiltighet och ministerrådets rekommendation 1977 om en speciell kvot vid antagning till spärrade utbildningar för kvalificerade sökande från annat nordiskt land. Denna rekommendation från ministerrådet har som tidigare meddelats avgivits mot bakgrund av bl. a. Nordiska rådets *rek. nr 13/1970* ang. *nordiska skol- och studentbetygs giltighet*.

För *undervisning i miljölära* inom högre utbildning upprättades 1977 en kontaktgrupp med två medlemmar från varje land. Gruppen är sammansatt av lärare och forskare från de nordiska ländernas universitet.

Målsättningen för kontaktgruppens verksamhet har varit att lägga förslag till ett projekt som kunde igångsättas under år 1979. Följande

områden för ett nordiskt miljöläraprojekt inom högre utbildning har diskuterats:

1. nordiska lärarkonferenser,
2. läromedelsinformationsområdet,
3. fortbildnings- och vidareutbildningsområdet,
4. "Norden som resurs",
5. forskarutbildning.

Kontaktgruppen lägger fram slutgiltigt förslag under 1979.

## 2.5. *Vuxenutbildning*

### 2.5.1. Allmänt

Vuxenutbildningen har under senare år blivit ett högt prioriterat utbildningsområde i samtliga nordiska länder. Genomgripande förändringar eller förslag till förändringar har gjorts beträffande den traditionella vuxenutbildningens struktur. De nationella resurserna såväl till kompetensgivande som frivillig vuxenutbildning har kraftigt ökat under det senaste decenniet.

Bl. a. mot denna bakgrund beslöt ministerrådet i juni 1976 att under en tvåårig försöksperiod genomföra ett nordiskt projektprogram på vuxenutbildningens område. Utvecklingen av projektprogrammet leds av en nordisk evalueringsgrupp med företrädare för bl. a. ministerier, arbetsmarknadsorganisationer, folkbildningsförbund och forskningsinstitutioner.

Liksom på nationellt plan är det även på nordiskt plan svårt att hitta en gemensam nämnare för hela vuxenutbildningsområdet. Det är inte ett enhetligt område utan innehåller många olika arbetsfält av betydelse, där punktinsatser på nordiskt plan är av värde för att föra arbetet framåt nationellt. Inom det nordiska projektprogrammet för vuxenutbildning har man därför arbetat med olika metoder inom olika sektorer för att föra arbetet framåt: kartläggningar och översikter, konferenser, forskningsprojekt samt direkta informationsrutiner. Metoderna har applicerats på olika delområden eller speciellt utvalda frågeställningar efter överläggningar med representanter för olika sektorer och organisationer på vuxenutbildningsområdet i Norden. Dessa kan indelas i följande punkter:

1. Informationsutbyte generellt
2. Nordiskt forsknings- och utvecklingsarbete
3. Vuxenutbildningen och arbetslivet
4. Utbildningen av vuxenutbildare
5. Punktinsatser rörande aktuella frågeställningar

Av dessa fordrar punkterna 1—2 kontinuerlig insats på nordiskt plan medan de övriga punkterna efter hand kan utbytas mot andra sektorer

eller frågeställningar av intresse inom framtida nordisk vuxenutbildning.

### 2.5.2. Försöksverksamheten 1976—1978

Den första tvåårsperioden av vuxenutbildningssamarbetet avslutas vid årsskiftet 1978—1979. Av de sex projekten inom ramen för projektprogrammet är fem i princip avslutade medan det sjätte slutförs i början av 1979. Följande projekt har ingått i projektprogrammet:

#### 1. Katalog över nordiskt forsknings- och utvecklingsarbete rörande vuxenutbildning

Katalogen har utarbetats i samråd med Nordens folkliga akademi i Kungälv och nationella forskningsinstitutioner. Översikten innehåller 314 projekt på centralt, regionalt och lokalt plan och har utkommit i Nordisk utredningsserie ("Nye veier i voksenopplæringen — en kartlegging av forsknings- og utviklingsarbeid i Norden", *NU B 1977:41*).

#### 2. Undersökning av vuxenutbildningen i relation till arbetslivet

Projektet utgörs av nationella delundersökningar utförda av speciella sakkunniga i varje land. Studien består av en undersökning av internutbildningen inom ett antal företag i de enskilda länderna, ett område som varit föremål för relativt få undersökningar.

Rapporten kommer i sin slutliga utformning att publiceras i början av 1979.

#### 3. Möjligheter till nordiskt samarbete inom vuxenutbildningen genom radio och television (jfr Nordiska rådets *rek. nr 7/1966* och *rek. nr 9/1970*)

I februari 1978 hölls en konferens beträffande utökade möjligheter till samarbete inom vuxenutbildningen genom radio och television. I konferensen deltog bl. a. representanter för de nordiska radiobolagens utbildningsavdelningar, brukargrupper och undervisningsministerier. Av temata kan nämnas samarbetet mellan producenter och brukare, ekonomiska, administrativa och programpolitiska aspekter på nordiska samproduktioner samt betydelsen av målgruppsbestämning vid mediautbildning. En konferensrapport har publicerats i Nordisk utredningsserie ("Nordiskt vuxenutbildningssamarbete genom radio och television", *NU B 1978:61*).

#### 4. Problemställningar på nordiskt plan rörande ILO:s konvention om betald studieledighet

En arbetskonferens hölls i maj 1977 med deltagande bl. a. från ministerier och arbetsmarknadsorganisationer samt ILO och OECD. Konferensrapporten, i vilken ingår nationella avsnitt beträffande utvecklingen av möjligheter till studieledighet och studiestöd i en utbildningssituation, har kommit i Nordisk utredningsserie ("Betald studieledighet i Norden", *NU B 1977:30*).



5. Stärkande av informationsutväxlingen mellan länderna på vuxenutbildningens område

A. Informationsbulletiner om nordisk vuxenutbildning

Under 1977 och 1978 har varje år utkommit två nummer av bulletinen "Information om vuxenutbildningen i Norden". Informationen innehåller i kort telegramstil nyheter om lagar, avtal, konferenser, litteratur etc. med hänvisning till var ytterligare information kan erhållas. Upplagan är på 5 000 exemplar, 4 000 på de skandinaviska språken, 1 000 på finska.

B. Nordisk årsbok för vuxenutbildning

I samarbete med förlaget Liber i Sverige planeras att vartannat år utge en nordisk årsbok för vuxenutbildning. Avsikten är att samla artiklar kring bestämda temaområden samt utge en matrikel över aktuella vuxenutbildningsorganisationer på internationellt, nordiskt och nationellt plan. "Nordisk vuxenutbildning 1978—1979" utkom i augusti 1978.

6. Utbildning av vuxenutbildare i Norden

En översikt av metoder och kursinnehåll vid utbildningen av vuxenutbildare, främst behörighetsgivande utbildning, har utarbetats. I rapporten ingår även förslag till samarbetsåtgärder på nordiskt plan. Rapporten har utgivits i Nordisk utredningsserien ("Utbildning av vuxenutbildare — speciellt för behörighetsgivande utbildning", *NU B 1978:6*).

### 2.5.3. Det fortsatta projektprogrammet

Under arbetet med det nordiska vuxenutbildningsprogrammet har många förslag till fortsatta samarbetsåtgärder på nordiskt plan framlagts vid konferenser och inom arbetsgrupper. Evalueringsgruppen har under verksamhetsåret utarbetat ett förslag till fortsatta samarbetsåtgärder på nordiskt plan inom vuxenutbildningsområdet. Ministerrådet beslöt i september 1978 bevilja ett rambelopp på 680 000 dkr för ett fortsatt projektprogram för nordisk vuxenutbildning fram till mitten av 1980. Den skisserade planen för det fortsatta samarbetet innehåller sex projekt, dels en uppföljning av redan påbörjade undersökningsområden, dels helt nya projekt:

1. Katalog över forsknings- och utvecklingsarbete i Norden

Avsikten är preliminärt att kontinuerligt ajourföra och revidera katalogen från 1977. Detta skall göras efter en brukarorienterad evaluering för att få svar på hur katalogen har kunnat användas, vad man anser om innehåll och urvalskriterier samt värdet av en fortsatt ajourföring av katalogen. Samtidigt bör göras en analys av prioriteringar och tendenser inom nationell vuxenutbildning, bl a vilka sektorer som inte är närmare undersökta i de enskilda länderna. Slutligen bör det vara möjligt på bakgrund av de nationella analyserna att

på längre sikt bedöma möjligheterna av en nordisk koordination av gemensamma nationella projekt, vilket kan leda till nya infallsvinklar och eventuellt även resursbesparingar.

## 2. Vuxenutbildningen i relation till arbetslivet

Vuxenutbildningen i relation till arbetslivet har setts som ett relativt litet undersökt fält i samtliga nordiska länder. Avsikten är därför att arbeta vidare med denna fråga utgående från de hypoteser som diskuteras i den sakkunnigrapport, som publiceras i början av 1979 om intern utbildning inom olika företag. Denna är en form av kartläggning för mera problemorienterade undersökningar rörande vuxnas möjligheter att få del av utbildning inom ramen för arbetslivet, bl. a. beträffande faktorer som hämmar eller främjar en utbildning.

## 3. Informationsutväxlingen mellan länderna

Reaktionerna på de nordiska informationsbulletinerna om vuxenutbildning, bl. a. utgående från svar på utsända frågeformulär till brukarna, har varit så positiva, att en kontinuerlig utgivning kommer att ske. Också utgivningen av den nordiska årsboken för vuxenutbildning väntas fortsätta.

## 4. Utbildningen av vuxenutbildare

På bakgrund av rapporten om utbildning av vuxenutbildare i Norden planeras en konferens med nordiska sakkunniga för att ta upp de förslag till samarbetsåtgärder som skisseras i rapporten. Förslagen har utarbetats av nationella kontaktmän i samarbete med den sakkunniga som förestod rapporten.

## 5. Korrespondensundervisningens roll i distansundervisningen

Korrespondansundervisningens roll inom vuxenutbildningen i Norden har minskat avsevärt. För ett tiotal år sedan innehade bl. a. brev-institutet en central roll inom folkbildningen i Norden.

Korrespondensundervisningen förekommer emellertid idag även som ett led i olika former av kombinerad undervisning, bl. a. genom radio och TV. Avsikten med projektet är dels att undersöka orsakerna till den traditionella korrespondensundervisningens nedgång, dels sätta den undervisningsform i relation till en kombinerad undervisning och distansundervisning.

## 6. Rekrytering till och information om vuxenutbildning i Norden

En väsentlig del av senare års debatt om vuxenutbildning har tagit upp frågan om i vilken utsträckning vuxenutbildningen förmår rekrytera nya studerandegrupper med kort grundutbildning för att på så sätt medverka till att utjämna utbildningsklyftorna i samhället. Detta har också varit en viktig utgångspunkt i reformeringen av vuxenutbildningen.

Rekrytering till och information om vuxenutbildning har utgjort en väsentlig fråga i alla nordiska länder både på centralt och lokalt plan. Bl. a. har stora undersökningar rörande uppsökande verksamhet

företagits i flera länder. En samlad översikt av metoder såväl på statligt och kommunalt plan som inom institutioner och organisationer har dock inte gjorts.

Med en sådan översikt som utgångspunkt bör det finnas möjligheter att analysera problematiken vilken utgör en av kärnpunkterna i utvecklingen av vuxenutbildningen. Bl. a. kan ev. en av orsakerna till den skeva rekrytering till utbildningar, som påvisats på många håll, ligga i faktorer anknutna till informationsproblematiken.

Inom ramen för de hittills realiserade projekten inom projektprogrammet för vuxenutbildning har i flera fall, bl a beträffande FoU-katalogen och informationsbulletinerna, ett nära samarbete med *Nordens folkliga akademi i Kungälv* ägt rum. Institutionen har under senare år i allt högre grad koncentrerat sig på att bli ett centrum för utbildning av vuxenutbildare samt för information och dokumentation om folkbildning och vuxenutbildning i Norden. Kursverksamheten präglas också av denna målsättning. Det är avsikten att också i fortsättningen samarbeta med akademien inom det nordiska projektsamarbetet på vuxenutbildningens område.

## 2.6. Fortbildning och vidareutbildning

Den samnordiska fortbildningen och vidareutbildningen försiggår huvudsakligen inom ramarna för fasta institutioner som Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN), Nordiska journalistkursen osv, eller i form av kortare vidareutbildningskurser, exempelvis universitetskurser i historia, vidareutbildningskurser för konservatorer, socialhögskollärare, journalishögskolelärare osv.

Beträffande de fasta institutionerna kan nämnas att såväl *NORDPLAN* som *Nordiska journalistkursen* under 1978 undergått den stadgrevision som successivt genomförs inom kulturavtalets organ.

För NORDPLAN:s del väntas förslaget till ny stadga kunna behandlas i början av 1979, medan journalistkursens nya stadga fastställdes vid ministerrådets möte i september 1978.

Beträffande innehållet i utbildningarna har inga förändringar företagits, varför exempelvis Nordiska journalistkursen fortsätter att årligen arrangera kortare specialkurser kring aktuella teman vid sidan av sin ordinarie kursverksamhet.

Inom ramen för *Nordiska högskolan för hushållsvetenskap* anordnades under 1978 den första specialkursen för dietetiker i enlighet med ministerrådets beslut i januari 1977. Ministerrådet beviljade medel för en försöksverksamhet med dietetikerutbildning under treårsperioden 1978—1980. Kurserna hålls vid den kliniska näringslinjen vid Göteborgs universitet. I övrigt fortsätter i högskolans regi textillinjen vid Chalmers tekniska högskola i Göteborg och näringslinjen vid universitetet i Oslo.

Inom ramen för *kursverksamheten på utbildningsområdet* hölls under 1978 bl. a. en vidareutbildningskurs för konservatorer, som behandlade temat konservering av läder och pergament, en kurs för socialhögskolelärare och ett seminarium för lärare vid de nordiska journalisthögskolorna.

*Den departementala kontaktgruppen* som arbetat sedan 1976 för att i samarbete med kultursekretariatet närmare undersöka möjligheterna till övrig samnordisk fortbildning och vidareutbildning avslutade sitt arbete i februari 1978.

Kontaktgruppen konstaterar att det fortsatta arbetet bör koncentreras till fortbildning av två målgrupper, nämligen lärare i lärarutbildningen och lärare i gymnasieskolans yrkesinriktade ämnen. Utan att den i förslaget tas upp som en särskild målgrupp kan även administratörer inom området inkluderas.

Kontaktgruppen menar att de uppställda målen för fortbildningssamverkan skall vara att

- ge en samlad bild av pågående reformarbete
- ge översikt över utvecklingsarbete
- ge idéer till fortsatt utvecklingsarbete
- ge utbyte av erfarenheter och information

Vidare konstaterar kontaktgruppen att den fortsatta verksamheten, genom den inriktning arbetet fått och med hänsyn till att mandatet för skolsamarbetet utvidgats till att omfatta också lärarfortbildning, förefaller vara av den karaktären att den administrativt hör hemma inom nordiskt skolsamarbete.

Det fortsatta arbetet kommer närmast att inriktas på de föreslagna åtgärderna på nordiskt plan inom yrkeslärarfortbildningen.

Med anledning av Nordiska rådets *rek. nr 2/1978* har efter samråd med Nordiska nämnden för handikappfrågor utsetts en sakkunnig för att utforma förslag till *samnordisk utbildning av lärare för dövblinda*. Detta arbete sker under ledning av den nordiska kontaktgruppen för specialundervisning och i samråd med en referensgrupp med representanter för utbildnings- och socialmyndigheter. Förslagen kommer att bygga på de erfarenheter man samlat vid kurser som hållits för lärare för dövblinda i och utanför Skandinavien.

Ett preliminärt förslag till nordisk lärarfortbildning på detta område beräknas föreligga vid årsskiftet 1978/79 och tas upp till diskussion vid det Nordiska ämbetsmannamötet för specialundervisning i januari. Ett slutligt förslag till nordisk vidareutbildning av lärare för dövblinda skall enligt planerna föreligga sommaren 1979.

## 2.7. Övergripande frågor

### 2.7.1. Samverkan beträffande forsknings- och utvecklingsarbete på utbildningsområdet

1973 skedde en förskjutning i det nordiska skolsamarbetet (tidigare harmoniseringsarbetet) från arbete med gemensamma läroplaner, ramplaner, i centrala ämnen i grundskolan till en belysning av gemensamma problem inom skolan och på bakgrund härav planering av gemensamt utvecklingsarbete för att lösa dessa problem. En sådan förskjutning i arbetet har stöd i kulturavtalets tredje paragraf, som omtalar det pedagogiska forsknings- och utvecklingsarbetet som en av de punkter man skall inrikta sig på inom utbildningssamarbetet.

Även sedan arbetet kommit att inriktas på det pedagogiska forsknings- och utvecklingsarbetet har tyngdpunkten legat på grundskoleområdet. Som exempel kan nämnas arbeten rörande matematik, engelska, miljölära och specialundervisning. En successiv förskjutning mot det gymnasiala stadiet håller nu på att ske. Samtidigt har en förskjutning i arbetssätt skett från kartläggningar till översikter mot sådant arbete som mera direkt ger möjlighet att påverka skolans vardag.

Parallellt med denna utveckling av det egentliga skolsamarbetet skedde utanför detta en uppbyggnad av nordiskt samarbete på vuxenutbildningsområdet (*jfr avsnitt 2.5*).

När skolsamarbetet 1976 fick fastare former gick man ett steg vidare genom att också ge ledningsgruppen i uppdrag att utreda möjligheterna till en samordning av de *nationella* resurserna på området.

Ledningsgruppen fick därför i uppdrag

- att utreda möjligheter och kriterier för en effektivisering av nordiskt samarbete om forsknings- och utvecklingsarbete inom förskola, grundskola och gymnasial utbildning (inklusive yrkesutbildning), och
- att lägga fram förslag till en nordisk samordning av det pedagogiska forsknings- och utvecklingsarbete som finansieras av de centrala nationella skolmyndigheterna.

Ett första steg i detta utredningsarbete har varit att definiera och avgränsa det pedagogiska forsknings- och utvecklingsarbete som finansieras av de centrala nationella skolmyndigheterna.

I samråd med dessa myndigheter har förslag till kriterier för en nordisk koordinering av FoU-verksamheten fastställts till att bl. a. omfatta problemområden som

- är av gemensamt intresse
- blir grundligare eller mångsidigare belysta än genom ett ensidigt nationellt arbete
- genomförs till en lägre totalkostnad
- medför bättre utnyttjande av den samlade nordiska kunskapen

- kan göra det möjligt att realisera projekt, som ett enskilt land inte har resurser att genomföra
- kan bidra till att styrka den nationella forskningen
- får en större dignitet när det lyfts upp till nordiskt plan.

De gymnasiala utbildningarna erbjuder stora möjligheter till intressant samarbete. Exempel kan hämtas ur det nu aktuella projektprogrammet för de 16—19-årigas utbildningssituation. Dels finns det mera allmänna, övergripande problem såsom hur man bäst integrerar skolmässig utbildning med praktik och teoretiska ämnen med fackliga, dels finns det speciella problem i anslutning till t. ex. lågfrekventa yrkesutbildningar, såsom läromedels- och metodproblem.

I den avslutande fasen av utredningen diskuteras graden av samråd om och koordinering av de nationella FoU-resurserna.

Vid ministerrådets möte i juni 1978 avgavs en mellanrapport om utredningsarbetet. Ledningsgruppen framlägger våren 1979 slutligt förslag till konkreta åtgärder inom FoU-området.

### 2.7.2. Återkommande utbildning

Begreppet återkommande utbildning har förts in i den utbildningspolitiska diskussionen i alla de nordiska länderna under senare år. I korthet kan återkommande utbildning definieras som en strategi för att på längre sikt utveckla det traditionella utbildningssystemet i syfte att göra det möjligt för den enskilde att växla mellan perioder av utbildning och arbete. Principen skall bidra till en social förändring, bl. a. genom att i utbildningshänseende utjämna sociala klyftor i samhället.

Bl. a. mot denna bakgrund tillsattes 1975 en departemental arbetsgrupp med uppgift att ge en bild av utvecklingen rörande återkommande utbildning i de enskilda nordiska länderna och samtidigt planera en kontinuerlig informationsutväxling och om möjligt även en viss koordinering på detta område.

1977 utgavs rapporten "Återkommande utbildning i Norden — nu läge och framtidsplaner" (*NU B 1977:18*). Rapporten har även utkommit på engelska (*NU B 1977:18 E*).

Gruppen har emellertid varit enig om att återkommande utbildning inte får ses som en isolerad utbildningspolitisk fråga. Principen berör också många andra sektorer inom samhällslivet. Utbildningspolitiken bör sättas in i ett större perspektiv, som innefattar såväl arbetsmarknadspolitiska som socialpolitiska aspekter. Bl. a. av den anledningen anordnas i slutet av 1977 ett symposium med deltagare från arbetsmarknads-, social- och undervisningsministerier, arbetsmarknadsorganisationer liksom även nordiska parlamentariker och representanter för olika organisationer som speciellt arbetar med vuxenutbildning och återkommande utbildning. Symposierapporten utkom under våren 1978 ("Arbets-

marknadspolitiska och socialpolitiska förutsättningar för återkommande utbildning", *NU B 1977:39*).

I rapporten behandlas bl. a. problemställningar kring återkommande utbildning som konjunkturpolitiskt instrument, betingelser inom arbetslivet för återkommande utbildning, utbildningspolitiska insatser vid konjunkturväxlingar och strukturförändringar och frågan om betald studieledighet.

För närvarande arbetar gruppen med en nordisk sammanställning över utbildningsinsatser som alternativ till arbetslöshet.

### 2.7.3. Grannspråksprojektet

Ett av de tyngre projekten under verksamhetsåret 1978 inom utbildningssektorn har fortsatt varit grannspråksundervisningen.

Den rapport som ledningsgruppen för projektet lade fram 1977 har under 1978 tryckts och distribuerats till bl. a. alla grundskolor och de flesta gymnasieskolor i Norden.

Rapporten "Våra grannspråk", *NU B 1978:11*, innehåller dels en redovisning av situationen inom grannspråksundervisningen i Norden, dels en lärarhandledning.

Dessutom finns ledningsgruppens förslag till åtgärder på de olika områdena redovisade.

I situationsbeskrivningsdelen redovisas några tidigare utförda undersökningar av grannspråksförståelsen i de nordiska länderna. Det kan allmänt konstateras att grannspråksundervisningen får mindre och mindre utrymme i skolans undervisning och att en kraftig satsning måste göras snarast för att förbättra situationen.

Ledningsgruppen tar i sina förslag främst fasta på läroplanernas roll, lärarfortbildning och grundutbildning för lärare, utarbetande av lämpligt material för undervisningen samt ökat radio- och TV-samarbete över gränserna, främst i form av skolprogram.

Mot bakgrund av ledningsgruppens förslag har ministerrådet beslutat att i en första fas av det fortsatta arbetet tillsätta en arbetsgrupp som skall undersöka möjligheterna att få större överensstämmelse mellan läroplanerna i modersmålet, där grannspråksundervisningen ingår, i Danmark, Norge och Sverige. Om grannspråksundervisningen kunde sättas in på samma stadium i alla länderna, och då helst på lågstadiet som nu sker i Sverige, skulle samproduktion av läromedel kunna ske i högre grad, utarbetat material skulle kunna utnyttjas mer effektivt och värdet som ligger i tidig språkträning tillgodoses.

En starkare lärarfortbildning skulle också eftersträvas enligt ministerrådsbeslutet.

Under 1978 har överläggningar inletts med fortbildningsansvariga i alla de nordiska länderna och möjligheterna undersöks att etablera nå-

gon form av samnordisk fortbildning i grannspråk för modersmålslärare.

I fråga om grannspråksundervisning intar i Norden både Island och Finland en särställning eftersom undervisning i skandinaviska språk måste bedrivas som undervisning i främmande språk.

I utredningsarbetet har dessa aspekter tillgodosetts och i rapporten föreligger förslag till förbättringar av utbildningssituationen både i Island och Finland.

För Finlands del har i utredningsarbetet bl. a. Nordiska rådets *rek. nr 18/1974* ang. information om Norden och kurser i nordiska språk i Finland legat som bakgrund.

Ett förslag i rapporten om inrättande av ett språk- och informationscentrum för Norden skall enligt ministerrådets beslut vidare bearbetas och preciseras. För detta ändamål har en finsk utredningsgrupp inlett sitt arbete under hösten 1978 och ett slutligt förslag från den väntas föreligga kring årsskiftet 1978/79.

Rapporten "Våra grannspråk" innehåller också som nämndes inledningsvis en lärarhandledningsdel. Den vänder sig främst till lärare som undervisar på låg- och mellanstadiet i grannspråk, men de metodiska anvisningar som lämnas torde även vara tillämpbara på andra stadier. I anslutning till idékatalogen finns en förteckning över material som lämpar sig för grannspråksundervisning samt en lista över adresser till myndigheter, organisationer osv. som tillhandahåller bl. a. undervisningsmaterial.

Slutligen ingår även uttalsregler för finska och isländska.

Grannspråksundervisningen betraktas fortsatt som ett högt prioriterat område i utbildningssamarbetet och kulturavtalets organ kommer även under nästa verksamhetsår att ägna den stor uppmärksamhet.

#### 2.7.4. Temahäften i Nordens historia

Den redaktionskommitté, som tillsattes 1975 för att ansvara för utgivandet av en serie problemorienterade temahäften om aktuella perioder i Nordens historia har fortsatt sitt arbete under 1978.

Till Nordiska rådets session 1978 utgavs ett provtryck av några kapitel ur häftet "Norden under andra världskriget" för att ge ett intryck av innehåll och utformning i den kommande serien. Tre häften, varav ett dubbelhäfte, är nu färdigställda och under utgivning. Häftena förläggas av etablerade förlag i Norden.

#### 2.7.5. Könroller och utbildning

I anslutning till ministerrådets uttalande angående könroller och utbildning 1974 har kulturavtalets organ kontinuerligt bevakat frågan i sitt arbete.

Som ett led i detta arbete beslöt ministerrådet att utarbeta en nordisk



rapport till den 11:e europeiska ministerkonferensen som har som huvudtema "Education and Equality of Opportunities for Girls and Women".

Rapporten granskar frågor som "jämställdheten i utbildningen", "könsskillnader i arbetslivet", "könsfördelningen i utbildningen på olika skolstadier" osv. Rapporten avslutas med en sammanfattande bedömning av de åtgärder som vidtagits i de nordiska länderna efter ministerrådsuttalandet 1974. Rapporten slutbehandlades vid ministerrådets möte *den 15 januari 1979*. Rapporten ingår som engelsk- och franskspråkig upplaga i den serie publikationer som utges av Europarådet inför ministerkonferensen. En svenskspråkig upplaga utges i Nordisk utredningsserie.

#### 2.7.6. Lärar- och elevutväxling

Hösten 1977 beviljade ministerrådet 250 000 dkr för en försöksverksamhet med lärar- och elevutväxling. Vid fastställandet av reglerna i maj 1978 beslöts att medlen skall avdelas som a) stipendier till lärare och elever som tar initiativ till utbytesverksamhet, främst inom lägerskolans ram, b) till nordiska instruktörskurser i lägerskolemetodik för lärare och lärarutbildare.

Efter det att medlen utannonserades i augusti har ansökningar för ca 500 000 dkr inkommit. På grund av det stora intresset för verksamheten från alla nordiska länder har det varit möjligt att bevilja bidrag endast till sådana ansökningar som innebär nya initiativ och nya kontakter mellan lärare och elever i Norden.

Enligt ministerrådets beslut skall försöksverksamheten stimulera nationella statliga och kommunala myndigheter till fortsatta initiativ i frågan.

#### 2.8. Planeringen för de närmaste åren

Under verksamhetsåret 1978 har tagits flera nya initiativ som ännu ligger på planeringsstadiet och därför kommer att vara riktgivande för utbildningssektorns verksamhet under de närmaste åren. Det gäller såväl det nordiska skolsamarbetet som vuxenutbildningen och det speciella grannspråksprojektet. Karaktäristiskt för planeringsverksamheten, som genomgående skett i samråd med nordiska arbetsgrupper med nationella sakkunniga, har varit att man dels tagit sikte på olika former av grundläggande utredningar för att stärka erfarenhetsutbytet mellan länderna inom olika utbildningsområden, dels strävat till att kunna utnyttja detta material för mera problemorienterade undersökningar.

Inom den *gymnasiala utbildningen*, problematiken kring de 16—19 årigas utbildningssituation, inleddes under 1978 ett omfattande projektprogram som kommer att realiseras under 1979—1980. Tyngdpunkten ligger framför allt på utbildningsinsatser mot ungdomsarbetslöshet, där

evalueringen av åtgärder som nu vidtagits på nordiskt plan utgör en central insats. Diskussionerna, bl a i Nordiska rådet, om en harmonisering av yrkesutbildningar med tanke på den gemensamma nordiska arbetsmarknaden utgör också en viktig bakgrund för den fortsatta projektverksamheten. I första hand tas gemensamt studiematerial för smälare yrkesgrupper upp till övervägande.

Inom *vuxenutbildningen* inriktas verksamheten i det arbete som inleddes 1979 i första hand på vuxenutbildningen i arbetslivet och på rekryteringsproblematiken inom vuxenutbildningen med speciell hänsyn till kortutbildade grupper. Avsikten är också att ta upp frågor kring distansundervisningen, som fått allt större betydelse i länderna.

Inom *det nordiska grannspråksprojektet* arbetas nu vidare med de förslag till åtgärder som framlades i grannspråksrapporten från hösten 1978. Speciellt gäller det frågor kring läroplaner, studiematerial och lärarfortbildning, där en gemensam nordisk insats har givits hög prioritet.

En viktig fråga i framtiden kommer att gälla ett starkare samarbete beträffande *forsknings- och utvecklingsarbete* på utbildningsområdet. Redan i detta skede har bl. a. på vuxenutbildningens område kartlagts det FoU-arbete som nyligen har avslutats eller pågår i länderna. En arbetsgrupp håller för närvarande på med en utredning om vilken grad av samordning som kan vara önskvärd i Norden och vilka konkreta arbetsområden och arbetsformer som kan bli aktuella. Av diskussionerna på nationellt plan framgår att det finns många gemensamma intresseområden där FoU-arbete med stora insatser är nödvändigt. Inom grundskolan kan bl. a. pekas på utvärderingsfrågor och differentieringsproblematiken. En slutlig rapport från arbetsgruppen väntas komma under 1979.

Slutligen kan konstateras att ett område där samarbetsinsatserna bör intensifieras gäller övergång mellan förskola och grundskola, bl. a. med tanke på att obligatorisk förskola planeras eller är genomförd i de nordiska länderna.

### 3. Forskning

#### 3.1. *Förslag til retningslinier for kulturbudgettets indsats i det nordiske forsknings samarbejde*

På baggrund af Nordisk Råds ønske (*udtalelse nr. 6/1975*) om en udredning om ansvarsfordelingen mellem kulturaftalens organer og forskningsrådene angående det nordiske forsknings samarbejde, har kultursekretariatet — som nævnt i ministerrådets seneste beretninger til Nordisk Råd — ladet foretage en kortlægning af den nuværende situation, og en analyse af de problemer, som bliver aktuelle i denne sammenhæng.

På grundlag af dette har den rådgivende komité for forskning (RKF) udarbejdet et forslag til retningslinier for kulturbudgettets indsats i det nordiske forskningssamarbejde. Forslaget har fået karakter af et generelt handlingsprogram for indretningen af det nordiske kulturbudgets ressourcer til forskningssamarbejde, men også spørgsmålet om generelle retningslinier for fordeling af opgaverne mellem kulturaftalens organer og forskningsrådene drøftes.

En hovedtanke i handlingsprogrammet er, at man ønsker en større fleksibilitet i udnyttelsen af det nordiske kulturbudgets midler til forskningsformål. En meget stor del af midlerne anvendes i dag til finansiering af forskningssamarbejde inden for bestemte områder, og uanset kvaliteten af dette samarbejde finder komiteen ikke, at der finder en afvejning sted mellem behovet for forskningssamarbejde inden for disse områder i forhold til behov for forskningssamarbejde inden for andre forskningsområder. Man foreslår derfor, at en øgning af kulturbudgettets ressourcer til forskningsformål først og fremmest bør komme sådanne samarbejdstiltag til gode som generelt set fremmer de videnskabelige kontakter i Norden. Sådanne tiltag er bl. a. en øget satsning på en fællesnordisk forskeruddannelse, en øget individuel forskerkontakt ved oprettelsen af fællesnordiske forskerstipendier og en øget støtte til fællesnordiske forskersammenkomster — symposier og konferencer.

Et væsentligt mål er at tilvejebringe en frugtbar vekselvirkning mellem det nordiske budgets midler til forskning, og de ressourcer som sættes nationalt, bl. a. gennem forskningsrådene. Man foreslår således, at i spørgsmålet omkring etablering og drift af fællesnordiske forskningsprojekter bør de nordiske midler tages i anvendelse ved planlægning og projektering af forskningsprojekter, medens det bør være forskningsrådenes ansvar at afsætte midler til finansiering af selve forskningsprojektet. For at opnå sammenhæng mellem faserne i forskningsprocessen foreslår man fælles planlægningsgrupper mellem kulturaftalens organer og forskningsrådene for projektplanlægningsfasen.

Forslaget til handlingsprogram blev efter en indledende drøftelse i ministerrådet sendt på remiss oktober 1977 med svarfrist i marts 1978. Fristen blev senere forlængt til medio april 1978. Så godt som samtlige forskningsråd i Norden blev hørt. Selve forslaget til handlingsprogram og svarene fra remisinstanserne er samlet i en publikation fra kultursekretariatet ("Forslag til handlingsprogram, forslag—remis—svar", august 1978).

Inden udløbet af fristen for afgivelse af svar holdtes 7. marts 1978 et fælles møde mellem RKF og remisinstanserne, hvor man under uformelle former drøftede handlingsprogrammet og visse uklarheder og problemer på enkelte punkter i programmet. Det emne, som især var genstand for debat, var spørgsmålet omkring planlægningsgrupper — deres målsætning og organisationsformer. Der blev herunder også redegjort

for de erfaringer, som det svenske medicinske forskningsråd havde haft med sådanne grupper. Disse bestod især af arbejdende forskere inden for et vist område, og tjente især som organ for kontakt og information, men det var ikke disse grupper, der kollektivt søgte forskningsrådet om midler til fællesprojekter. Ansøgning om midler blev sendt individuelt af forskere til bedømmelse i rådet. Der kunne således konstateres en vis forskel mellem sådanne planlægningsgrupper og de af rådgivende komité for forskning foreslåede.

De fleste af remisinstansererne synes, at det er positivt at forslaget om et handlingsprogram er blevet fremsat. I det store og hele tilslutter man sig analysen af en opgavefordeling mellem kulturaftalens organer og rådene, og man udtrykker ønske om et fremtidigt øget samarbejde mellem disse organer. En naturlig samarbejdspartner er her forskningsrådernes samarbejdsnævn inden for humaniora, samfundsvidenskab, naturvidenskab og medicin. Det understreges, at man allerede i dette samarbejde mellem forskningsrådene har fundet en effektiv samarbejdsform mellem de nationale råd.

Med hensyn til det fremtidige nordiske forskningssamarbejde understreger samtlige forskningsråd betydningen af, at de nordiske videnskabelige kontakter styrkes. Især er det vigtigt, at der gøres noget for de yngre forskere. Derfor bør den fællesnordiske forskeruddannelse styrkes, og etableringen af en ordning med fællesnordiske forskningsstipendier anses også for meget vigtig. Endvidere bør støtten til øgede videnskabelige kontakter i form af støtte til nordiske symposier og konferencer øges. Forskningsrådene er i overvejende grad enige om, at det især er på disse områder, at kulturaftalens organer bør koncentrere sin satsning i de kommende år. Samtidig understreges dog generelt, at de fællesnordiske institutioner og samarbejdsorganer fungerer tilfredsstillende, og at det ikke er ønskeligt at reducere deres aktivitet.

Med hensyn til forslaget om en indretning af fælles planlægningsgrupper, og kulturaftalens organers rolle i forbindelse med initieringen og planlægningen af fællesnordiske forskningsprojekter, er der ikke enighed mellem rådene. Størsteparten af forskningsrådene er enige med RKF i, at egentlig forskningsfinansiering bør ske via forskningsrådene, og det understreges, at alene dér er det muligt at foretage en faglig bedømmelse af kvaliteten af projekterne. De fleste remisinstanser understreger også betydningen af en effektiv planlægning inden iværksættelse af fællesnordiske forskningsprojekter, og flere finder, at planlægningsgrupper er en velegnet fremgangsmåde. Da planlægning og finansiering hører så tæt sammen, bør det egentlige forskningsfinansierende organ — forskningsrådene — også have eneansvar for planlægningsgrupper. Dette hindrer dog efter en række remisinstanser ikke, at midlerne til denne virksomhed kan komme fra kulturbudgettet.

RKF har drøftet remissvarene og den videre procedure, og man har

besluttet at foreslå ministerrådet, at handlingsprogrammet deles op i to faser: en fase, som umiddelbart kan iværksættes og en fase for gennemførelse på længere sigt.

Man foreslår ministerrådet umiddelbart at sætte forslagene om forskerstipendier og øget støtte til symposier og konferencer — altså de forslag, hvor der er enighed mellem remissinstanser — i værk. Medens spørgsmålet om rollefordeling i forbindelse med planlægning og finansiering af fællesnordiske projekter bør gøres til genstand for nærmere overvejelser.

En række forskningsråd efterlyser i deres remissvar et øget samarbejde mellem kulturaftalens organer og forskningsrådene. På det informelle plan er der allerede indledt et sådant tættere samarbejde mellem rådernes samarbejdsnævn og kultursekretariatet, idet en repræsentant fra kultursekretariatet enten deltager i samarbejdsnævnens møder eller på anden måde løbende søger at følge samarbejdsnævnets virksomhed.

Også statsministrene har i 1978 beskæftiget sig med behovet for et øget nordisk forskningssamarbejde. Således opfordrede statsministrene ved deres møde i København den 9.11.1978 Nordisk Ministerråd, samarbejdsministrene og kultur- og undervisningsministrene, til at tage initiativ til et øget nordisk forskningssamarbejde, såvel inden for grundforskning som inden for anvendt forskning. Ministerrådet burde herunder systematisk undersøge, på hvilke områder et nordisk forskningssamarbejde ville give en mere effektiv ressourceudnyttelse end tilsvarende nationale forskningsindsatser.

### 3.2. Nordisk samarbejde vedrørende sprogrøgt og sprogvidenskab

#### 3.2.1. Nordisk sprogsekretariat

Som nævnt i ministerrådets seneste beretning til Nordisk Råd vedtoges i 1977, at der skulle oprettes et nordisk sprogsekretariat fra 1.7.1978. Samtidig blev det i beslutningen tilkendegivet, at man ville stræbe mod en forstærkning af de nationale sprognævn for at opnå et intensiveret nordisk samarbejde inden for sprogspørgsmålene. Det nordiske sprogsekretariat startede efter planen sin virksomhed den 1. juli 1978, og det er ministerrådets forventning, at man hermed vil have skabt et vigtigt redskab i et intensiveret nordisk sprogsamarbejde. Således må man forvente, at sprogsekretariatet vil få en væsentlig funktion i opfyldelse af *rek. nr. 12/1977* om et *samlet handlingsprogram for forbedret sprogforståelse* i Norden. Man må imidlertid realistisk vurdere, hvad sprogsekretariatet med den nuværende bemanning magter i løbet af kort tid, inden en oprustning af de nationale sprognævn overalt har været mulig. Samtidig må man huske på, at en lang række andre organer under ministerrådet har arbejdet med delproblemer inden for dette store felt f. eks. inden for modersmålpædagogik, nabosprogsundervisning i sko-

len, de nordiske sprog- og litteraturkurser og igangværende udredningsarbejde om sprogforståelse i tilslutning til NORDSAT-udredningen. Den viden og erfaring, der er indsamlet gennem dette omfattende og mangesidige arbejde, må naturligvis også tages med ved udarbejdelsen af et samlet handlingsprogram.

Men det er klart, at der mangler et overblik over og en analyse af de centrale problemer, som rejser sig i forbindelse med sprogforståelsen mellem de nordiske lande. Udarbejdelsen af en sådan analyse er under alle omstændigheder første skridt på vejen til et samlet handlingsprogram, og det er en opgave, som ministerrådet mener at sprogsekretariatet vil kunne magte inden for de nuværende ressourcer. Man vil derfor anmode sprogsekretariatets styrelse om snarest at sætte dette udredningsarbejde i værk med hensyntagen til det nævnte eksisterende sprog-samarbejde.

Ministerrådet håber, at dette arbejde kan afsluttes så hurtigt, at i det mindste en grov skitse til et handlingsprogram kan drøftes med Nordisk Råds kulturudvalg ved næste session.

### 3.2.2. Symposieprogram om anvendt nordisk sprogvidenskab specielt modersmålspædagogik

Som tidligere meddelt (*C 1/1977*) vedtog ministerrådet marts 1977 et program for samarbejde inden for anvendt nordisk sprogvidenskab. I marts 1977 blev bevilget 175 000 dkr og i juni 1978 blev yderligere 230 000 dkr bevilget, således at der i alt er afsat 405 000 dkr til dette projekt, som vil komme til at omfatte fem sprogsymposier.

Sigtet med dette symposieprogram er at fremme kontakt og informationsudveksling mellem forskere på tværvideenskabelig basis, bl. a. med henblik på planlægning og samordning af konkrete forskningsopgaver. Symposieprogrammet gennemføres under ledelse af en planlægningskomité, som har ansvaret for emnevalg, planlægning og gennemførelse af symposierne. Komiteen er bl. a. ansvarlig for, at forslag til nordiske samarbejdsprojekter og konkrete forskningsopgaver formidles til de relevante forskningsfinansierende organer.

Det første symposium fandt sted 2.—6. oktober 1978 på Schæffergården ved København. Det handlede om skolens stilling i spørgsmålet om sprogrigtighed og normer, og i alt deltog 25 personer. Symposiet var som nævnt et arbejdsymposium, hvor målet var at få forslag til nye forskningsprojekter frem.

Ved symposiets afslutning formuleredes en række forskningsforslag, bl. a. vedrørende normernes relative styrke og kanaler, normernes forskellige stilling i de nordiske lande, kvindebevægelsens normer for sprogbrug, forholdet tale — skrift, formuleringsprocessens psykiske og sociale aspekter m. m.

Foredragene på symposiet vil blive samlet i en rapport, som skal fore-

ligge i første halvdel af 1979 og er beregnet for såvel lingvister som lærere.

Planen for de fire øvrige symposier er følgende:

Symposium 2:

Grammatikmodeller og alternative begrebssystemer i modersmålet. 8.—12.1.1979 på Hanaholmen, Helsingfors

Symposium 3:

Dialekt og rigssprog i skolen. 2.—5.4.1979 på Lysebu, Oslo

Symposium 4:

Sprogstimulering i forskolealderen. Tidspunkt og sted er endnu ikke fastsat

Symposium 5:

Internordisk sprogforståelse. Februar 1980, sted ikke bestemt.

Hvert symposium skal dokumenteres i en rapport. Efter hele symposieprogrammets afvikling forventes de væsentligste dele af rapporterne fra de enkelte symposier at blive redigeret sammen til en fælles rapport, som tænkes udgivet i NU-serien.

### 3.2.3. Nordisk dokumentationscentral for sprogforskning

Efter vedtagelse i ministerrådet i juni 1977 har en forstudie for en nordisk dokumentationscentral for sprogvidenskab (SPROGDOK) pågået i perioden 1.7.1977—31.12.1978. Formålet med forsøget har været, bl. a. som et led i gennemførelse af *rek. nr 6/1976* om nordisk sprog-samarbejde, at udarbejde forslag til retningslinjer for et eventuelt permanent dokumentationssystem for sprogvidenskabelig forskning i Norden. Ifølge bestemmelsen skulle virksomheden i første række omfatte registrering af pågående forskning inden for emneområdet nordiske sprog i de nordiske lande.

Projektet, som har haft en bevilling på dkr 125 000 er foregået ved afdelingen for sproglig databehandling ved universitetet i Göteborg. Det har været ledet af en styringsgruppe på 4 medlemmer, med bistand af en referencegruppe bestående af en sprogforsker fra hvert af de nordiske lande.

Projektarbejdet er nået så langt, at indsamlings- og kategoriseringsarbejdet er afsluttet. Programmering og databehandling af materialet pågår, hvorefter et informationsblad som et sidste led i arbejdet vil præsentere dokumentationsmateriale i bearbejdet form.

En slutrapport om forsøget forventes afgivet omkring årsskiftet 1978/79.

### 3.3. Nordisk filologekskursion til Island

Ekskursionen for nordiske filologer til Island 1977, som Nordisk kulturfond gav bidrag til, vil atter blive gennemført sommeren 1979, hvor 15 nordiske filologer — 800 år efter Snorre Sturlasons fødsel — vil få

lejlighed til at deltage, dels i et seminar som vil blive afholdt på det sted, hvor Snorres gård lå, Reykholt i Borgarfjörður, dels i en studierejse til Vestlandet og Sydlandet, hvor der findes steder med tilknytning til saglitteraturen. Ministerrådet har bevilget 140 000 dkr til dette projekt.

#### 3.4. *Nordisk samarbejde vedrørende fremtidsstudier*

I Nordisk Råds rek. nr. 9/1976 anbefalede Ministerrådet at udrede forudsætningerne for et øget nordisk samarbejde inden for området fremtidsstudier. Som det blev meddelt til Nordisk Råds session 1977 afholdtes i efteråret 1976 på initiativ af begge ministerrådssekretariaterne et møde med repræsentanter for de berørte nationale organer, hvor man overvejede, hvilke retningslinjer for udredningsarbejdet, der ville være relevante. Det blev konstateret, at det næppe var meningsfyldt fra starten at stræbe mod et samordningsprogram for alle fremtidsstudier i Norden. Man burde i stedet sigte på at udvikle former for kontakt og meningsudveksling inden for visse afgrænsede emneområder. Med udgangspunkt heri kan man så derefter lidt efter lidt intensivere samarbejdet bl. a. også i form af samordnet projektarbejde. I en indledningsfase burde forudsætningerne for nordisk samarbejde prøves ved hjælp af et antal samnordiske seminarer omkring udvalgte emner. Den gruppe, som forudsattes at få ansvaret for planlægningen af disse seminarer, burde i sit mandat også få til opgave at overveje forudsætningerne og formerne for et mere formaliseret nordisk samarbejde inden for spørgsmålet omkring fremtidsstudier.

Der blev i maj 1977 stillet midler til rådighed for et tidsbegrænset seminarprogram omkring aktuelle temaer inden for området fremtidsstudier. Man udnævnte en nordisk planlægningsgruppe, som fik ansvaret for planlægning og gennemførelse af dette program og til opgave at overveje forudsætningerne og formerne for et mere formaliseret nordisk samarbejde samt fremlægge forslag om, hvorledes dette skal organiseres og finansieres.

Seminarprogrammet blev gennemført i april 1978. To seminarer om henholdsvis Fremtidens uddannelsessamfund og Fremtidens kommunikationssamfund blev afholdt i Rungsted, Danmark. Disse to emner blev af planlægningsgruppen anset for at have den nødvendige tilknytning til aktuelle nationale studier og projekter, de kunne angribes tværvideenskabeligt og havde en ikke uvæsentlig indbyrdes sammenhæng, som gjorde dem egnede til den valgte fremgangsmåde, et dobbeltseminar med fælles indledning og afslutning og der imellem to parallelt arbejdende sessioner. Blandt deltagerne var der forskere og eksperter, administratorer, politikere samt journalister og debattører — dette for at opnå en så bred og mangefacetteret belysning af problemstillingerne som muligt. En rapport fra seminarerne vil blive udgivet i Nordisk udredningsserie i løbet af 1979.



Planlægningsgruppens rapport om den gennemførte virksomhed samt overvejelser og forslag vedrørende udformningen af et mere permanent nordisk samarbejde på fremtidsstudieområdet blev afgivet til ministerrådet i december 1978. Den udmunder i et forslag til undersøgelse af mulighederne for at sætte en nordisk fremtidsstudie i gang i form af et projekt, som det er tanken skal løbe over en to års periode og handle om information og kommunikation. Temaet anses for at være betydningsfuldt ikke mindst på baggrund af den voksende betydning, som den såkaldte hjemmeelektronik er ved at få i Norden.

At drive fremtidsstudier på nordisk plan motiveres med, at landenes situation i mange henseender er ensartet og at systematiske fremtidsstudier kan bidrage til at frembringe et forbedret beslutningsgrundlag og en øget samfundsdebat, noget som igen giver øgede muligheder for at styre udviklingen i en fra kulturpolitisk synsvinkel ønskværdig retning.

### 3.5. Øststatsforskning

Som støtte til den virksomhed som bedrives i det nordiske samarbejdsorgan, som er dannet af forskere, der beskæftiger sig med emner med tilknytning til hovedsagelig økonomi og samfundsliv i øststaterne blev i juni 1978 bevilget et bidrag på 70 000 dkr for 1978/79. Samtidig blev det besluttet, at virksomheden skulle gøres til genstand for en evaluering. En undergruppe fra den rådgivende komite for forskning er udsat til denne opgave. Evalueringen af Nordisk komité for øststatsforsknings virksomhed beregnes at være afsluttet i løbet af foråret 1979 (jfr. rek. nr. 1/1971).

### 3.6. Nordisk udgravningsprojekt i Italien

De udgravninger af et romersk jernalderfelt, til hvis finansiering ministerrådet har bidraget siden 1975 for at give unge nordiske klassiske arkæologer og humanister mulighed for at blive skolet i et internationalt miljø og bidrage til udforskningen af Ostia-områdets udvikling frem til kejsertiden, fik gennem ministerrådsbeslutning i juni 1978 økonomiske muligheder for at fortsætte i endnu en udgravningssæson. Eftersom der ikke er blevet stillet yderligere bidrag i udsigt fra kulturaftalens organer, har projektlederne, der er knyttede til de nordiske institutter i Rom, ansøgt de humanistiske forskningsråds samarbejdsnavn om støtte til fortsatte udgravninger i det aktuelle område.

### 3.7. De nordiske udlandslektorer

Med anledning af rekommandationer fra Nordisk Råd (nr. 27/1969 og 13/1977) bl. a. om hvorledes undervisningsudbuddet i nordiske sprog ved udenlandske universiteter og lærestalter skal kunne øges gennem nordisk samarbejde om indsatserne, har kultursekretariatet sat en sag-

kyndigudredning om disse spørgsmål i gang.

Udredningen omfatter en kortlægning af udlandslektorvirksomheden både inden for og uden for Norden samt af de forskellige problemer, som har kunnet konstateres at være forbundet med disse aktiviteter; problemer som både hænger sammen med forskelle i ansættelsesforhold m. m. på placeringsstedet og med forskelle i de nationale regler, finansierings- og organisationssystemer som præger de nationale lektorats-administrationer.

Der findes således forskellige opfattelser i de nordiske lande om udlandslektorernes hovedsagelig skal være kulturformidlere eller sproglærere, samt vedrørende ansættelsestidens længde, rapporteringspligt til hjemlandets myndigheder m. m.

Udredningen, som bl. a. vil udmunde i forslag om fælles nordiske indsatser for at øge samarbejdet mellem de nationale lektoratsadministrationer, forventes at være afsluttet i januar 1979.

### 3.8. *Komparativ nordisk samfundsforskning (rek. nr. 15/1975)*

Som tidligere meddelt (*C 1/1977*) har det nordiske samarbejdsnævn for samfundsforskning (de samfundsvidenskabelige forskningsråds samarbejdsorgan) i en årrække undersøgt mulighederne for at udbygge samarbejdet inden for nordisk komparativ forskning inden for det samfundsvidenskabelige område. Man har herefter søgt at definere en række områder som var særligt egnede for komparativ forskning.

Efter i foråret 1978 at have vurderet de indkomne forslag om samarbejdsområder besluttede samarbejdsnævnet, at der burde arbejdes videre med forsøget på at etablere en fællesnordisk datatjeneste inden for det samfundsvidenskabelige område. Man har i første række besluttet at forsøge at opbygge en fællesnordisk database for regionale tidsserier. Der er således ikke tale om et fælles forskningsprojekt, men om et væsentligt fælles redskab som grundlag for komparative studier.

Den arbejdsgruppe, som er nedsat vedrørende den nordiske datatjeneste arbejder for tiden også på at opnå et samarbejde vedrørende sammenligninger af forskellige variable i de nordiske velfærdsundersøgelser.

Desuden har forskningsrådenes samarbejdsnævn arbejdet videre med nordisk komparativ familieforskning. Det er nu så langt, at der er bevilget midler til I. projektfase for projektet om en undersøgelse af ændringerne i de nordiske familiers livsmønster. I projektet er der deltagelse fra Sverige, Norge og Finland. Projektet vil eventuelt skulle indgå i et større europæisk projekt om familieforskning, som tænkes koordineret via det samfundsvidenskabelige forskningscenter i Wien.

Derudover overvejes det at etablere et nordisk forskningsprojekt om skilsmisseproblemer.

På mødet i marts 1978 vedtog samarbejdsnævnet at tage arbejdsgangen for initiering af fællesnordiske komparative projekter op til overvejelse, og man besluttede, at afvente drøftelserne om disse problemer inden der blev truffet beslutning om eventuelt at anbefale nye komparative projekter. Et første udkast til nye retningslinjer, som skulle medvirke til at det blev lettere at igangsætte nye projekter blev drøftet på samarbejdsnævnets møde i oktober 1978. Samarbejdsnævnet besluttede at anbefale de nationale råd sådanne nye retningslinier. Man må forvente at spørgsmålet vil blive afklaret i løbet af foråret 1979.

Inden for området komparativ nordisk statsvidenskabelig forskning har det nordiske forbund for statsvidenskab fortsat sit arbejde. Forbundet, der hidtil har fået støtte via Nordisk kulturfond kan nu i henhold til kulturfondens praksis ikke mere modtage støtte. Ved samarbejdsnævnets møde i foråret 1978 var der enighed om at anbefale de nationale forskningsråd fortsat at støtte forbundets forskergrupper, hvis forskningsområder ligger nær de ønsker, der fra Nordisk Råds side er fremført om sammenlignende forskning vedrørende demokratiets vilkår.

### 3.9. *Faste institutioners virksomhed*

#### 3.9.1. Nordisk kollegium for marinbiologi

Det nordiske kollegium for marinbiologi, som er en af de ældste nordiske institutioner, er blevet omdannet med virkning fra 1.1.1979. Samtidig har ministerrådet fastsat statutter for kollegiet. Kollegiet har hidtil formelt været et samarbejde mellem 4 marinbiologiske stationer, altså primært de institutioner, som eksisterede, da kollegiet blev oprettet. I den mellemliggende tid er en række nye marinbiologiske institutioner kommet til, og disse har da også i vid udstrækning uformelt deltaget i samarbejdet. Nu er de direkte inddraget, og kollegiet er blevet organiseret således, at der for hvert land dannes en national sektion bestående af de marinbiologiske institutter, og hver sektion udpeger så et ansvarligt medlem af kollegiet.

#### 3.9.2. Nordisk institut for folkedigtning

I forbindelse med vedtagelse af nye statutter for Nordisk institut for folkedigtning i 1977 skete en vis udvidelse af instituttets arbejdsområde. I forbindelse med budgetbehandlingen for 1979 har ministerrådet besluttet, at instituttets forskningskapacitet skal styrkes. Dette er sket ved at instituttet nu får en heltidsansat leder, som forventes at anvende halvdelen af sin tid til forskning inden for instituttets arbejdsområde.

#### 3.9.3. Videnskabelig information

Det nye videnskabelige samarbejdsorgan for videnskabelig information (NORDINFO), der startede 1.1.1977 er nu kommet godt i gang

med sit arbejde. En række af de databaser, som har været under udvikling til direkte søgning over det nordiske informationsnet SCANNET er nu så langt, at der kan søges på dem. Samtidig er man gået igang med at udvikle en række nye databaser. Det betød, at NORDINFOs budget blev forøget ganske kraftigt i 1978. Ministerrådet har fulgt denne satsning på opbygningen af et nordisk informationssystem op ved også at foretage en øgning af NORDINFOs budget for 1979 (2,4 mill. dkr). Forøgelsen er først og fremmest beregnet til en forstærkning af NORDINFOs projektvirksomhed.

#### 3.9.4. Massemedieforskning

Samarbejdet om dokumentation af nordisk massemedieforskning, som har fundet sted siden 1972 med ministerrådsbidrag, har fra og med andel halvdel af 1978 fået fastere former. På det tidspunkt overgik nemlig de såkaldte dokumentationscentraler, 1/2 stilling i henholdsvis Danmark, Finland, Norge og Sverige til national finansiering, medens nordiske midler dækker omkostningerne til udgivelse af den årlige bibliografi over al litteratur på området, såvel forlagsudgivne bøger og tidsskriftsartikler som duplikerede rapporter og modsvarende. Over det fællesnordiske kulturbudget skal fra 1979 finansieres en vis løbende informationsvirksomhed i form af f. eks. et nyhedsbrev.

Informationsvirksomheden har til formål at bidrage til øgede kontakter mellem forskellige grupper af massemedieforskere og sådanne aftagergrupper, som kan have interesse i at følge udviklingen på dette område. På baggrund af denne funktionsopdeling vil statutter for den nordiske del af NORDICOMs virksomhed blive fastsat af ministerrådet i begyndelsen af 1979.

## 4. Allmennkultur

### 4.1. *Virksomheten 1978*

Etableringen av et nordisk kunstsenter på Sveaborg i Finland, etablering av en permanent organisasjon for gjennomføring av kursvirksomhet for filmarbeidere i Norden, utarbeiding av et handlingsprogram for kultursamarbeid i de samiske områdene, etablering av en fast organisasjon for teatersamarbeidet, videreføring av planleggingsarbeidet for bygging av et Nordens Hus på Færøyene og utarbeidelse av utredninger om nordisk idrettssamarbeid og nordisk samarbeid omkring barn og kultur har vært de viktigste oppgavene på det allmennkulturelle området i 1978.

I tillegg til dette er det innrettet en spesiell organisasjon omfattende både beslutnings- og rådgivningsorganer samt en egen seksjon i kultursekretariatet for videreføring av arbeidet med TV-satellittprosjektet.

Redegjørelse for dette arbeidet er tatt inn som et eget kapittel i denne beretning.

#### 4.1.1. Nordisk Kunstsenter i Finland

Ministerrådet vedtok i desember 1975 å opprette et nordisk kunstsenter i Finland. Vedtaket ble gjort på bakgrunn av Nordisk råds *rek. nr. 24/1971* om nordisk samarbeid på billedkunstens område og *rek. nr. 21/1973* om ett nordisk kunstformidlingssenter, samt innstillingen "Nordisk samarbeid om billedkunst" (*NU 1975:10*).

Ministerrådet nedsatte samtidig et utvalg til nærmere å utrede saken, herunder ta stilling til spørsmålet om geografisk plassering i Finland og å legge fram forslag til virksomhetsområde for sentret.

I januar 1977 vedtok ministerrådet at det opprettes et nordisk kunstsentrum i Finland og at man aksepterer den finske regjeringens tilbud om å stille lokaler til rådighet på Sveaborg.

I mars 1978 vedtok ministerrådet at kunstsentrets virksomhet skulle konsentreres om videreføring av den nordiske utstillingsvirksomheten som til nå er drevet i Nordisk Kunstforbunds regi. Det ble også fastsatt statutter for kunstsentret der det fastslås at senteret skal ledes av et styre bestående av sju medlemmer med personlige varamenn. Fem av medlemmene utpekes av ministrådet med en fra hvert land. Rådets formann og nestformann er medlemmer av styret. Styrets funksjonstid er to år.

I tillegg skal institusjonen ha et rådgivende organ bestående av 14 medlemmer med personlige varamenn. Rådet oppnevnes av ministerrådet for to år ad gangen. Det er videre fastslått i de gjeldende statutter at minst ti av rådets medlemmer skal være utøvende kunstnere og at det i tillegg skal finnes representanter for folkeopplysningsorganisasjonene med i rådet.

Målsettingen for Nordisk kunstsenter er å utvikle og samordne nordisk samarbeid innen billedkunstens område. Det er også forutsatt at virksomheten etterhvert skal utvides til å omfatte andre kulturaktiviteter som film, foto, video og teater.

Den offisielle åpning av sentret fant sted på Sveaborg den 28. juli 1978.

#### 4.1.2. Nordens Hus, Færøerne

I etableringen av Nordens Hus på Færøerne har man, efter den nordiske arkitektkonkurrences avslutning i november 1977, programarbeidet det vindende forslag fra arkitekt Ola Steen, Trondheim, utarbeidet særlige udrustnings- og indretningsplaner af teater- og koncertsals-teknisk karakter samt omkostningsberegnet det hermed konkretiserede projekt i forhold til byggevilkår og byggeomkostninger på Færøerne.

Samtidig har styringsgruppen fast kunnet forsterke sin bygge-admi-

nistrative og -tekniske kapacitet med ekspertise fra det danske undervisningsministeriums byggedirektorat, og som indledning til den egentlige detailprojektering af bygningen har styringsgruppe og arkitekt samt projekteringsgruppens ingeniører ført drøftelser i Tórshavn med færøske byggemyndigheder og byggeteknikere, Tórshavn Kommune, i hvilken huset bliver beliggende, og Færøernes Radio, hvis nye bygning bliver kulturhusets nabobygning.

#### 4.1.3. Nordisk musikkamarbeid

Det nordiske musikkamarbeidet har også i inneværende år vært preget av sterk aktivitet. Det gjelder særlig innenfor den mer etablerte del av musikklivet. Denne utviklingen er blitt finansiert over det faste virksomhetsbudsjett, ministerrådets disposisjonsmidler og Nordisk Kulturfond.

Samarbeidet omfatter i dag informasjonsvirksomhet, utdeling av støtte til bestillinger av komposisjoner, musikkframføringer, musikkfestivaler etc.

Finansieringen av musikkamarbeidet har tidligere skjedd gjennom bidrag til NOMUS. Virksomheten er nå kommet over i faste administrative former og endelige statutter for dette samarbeidet er under behandling.

Sekretariatet har tatt initiativ til å finne fram til organisasjonsformer med sikte på å styrke amatørvirksomheten på musikkområdet. Dette må i første rekke skje i nært samarbeid med de frivillige organisasjoner som er involvert.

#### 4.1.4. Nordisk ungdomssamarbeid

Etter en forsøksordning fra 1973 med støtte til Nordisk ungdomssamarbeid ble det etablert en fast støtteordning fra 1976. Etter vedtak i ministerrådet i november 1976 ble stønadsordningen fra 1977 utvidet til også å gjelde støtte til ungdomsorganisasjonenes organisatoriske samarbeid og man ønsket å prioritere prosjekter som tok sikte på å nå ut til brede ungdomsgrupper.

For 1978 er det i alt fordelt dkr. 380 000,— som organisasjonsstøtte til 13 forskjellige ungdomsorganisasjoner. Det er fordelt dkr. 1 080 000.— til i alt 53 prosjekter. Prosjektmidlene går i alt vesentlig til seminarer, kurser og leirvirksomhet etc.

Ca. 20 % av søknadene til forskjellige prosjekter imøtekommes. Når det gjelder organisasjonsstøtten imøtekommes ca. 50 %.

Vi viser for øvrig til ungdomsutvalgets egen beretning.

#### 4.1.5. Nordiske filmkurser

Ministerrådet vedtok i 1976 å nedsette et mindre utvalg til å vurdere behovet for videreutdanningstiltak for nordiske filmarbeidere på bak-

grunn av forsøksseminarene i 1973—1975. (Jfr. *Nordisk råds rek. nr. 21/1973.*)

På grunnlag av utvalgets innstilling vedtok ministerrådet i november 1977 å opprette et eget filmutvalg bestående av fem medlemmer, ett fra hvert land til å lede arbeidet med planlegging og gjennomføring av nordiske filmkurser.

Komitéen har i 1978 gjennomført et kurs med temaet: ”Den nordiske samproduksjonsproblematikk, — økonomisk, kulturelt, kreativt, personelt”.

#### 4.1.6. Nordisk teatersamarbeid

Samarbeidet på teaterområdet har hittil omfattet støtteordningen for teatergjestespill og videreutdanningsseminarer for teaterarbeidere. Støtteordningen for teatergjestespill går tilbake til 1968. I 1973 ble det tatt opp på det nordiske kulturbudsjettet, fra 1974 som fast ordning. En egen komité var ansvarlig for fordelingen av midlene.

Videreutdanningsvirksomheten ble igangsatt 1963 av nordisk kulturkomisjon. Til å gjennomføre seminarene ble det nedsatt en egen komité (Vasa-komitéen).

Ministerrådet vedtok i 1976 at det skulle opprettes en ny komité på teaterområdet og at denne komitéen skulle avløse de to tidligere og ha ansvaret for både gjestespillstøtten og seminarvirksomheten. Denne komitéen ble etablert i 1977 med henblikk på videreføring av den eksisterende virksomhet og utarbeidelse av et forslag til virksomhetsprogram for de kommende år.

På bakgrunn av komitéens innstilling fastsatte ministerrådet i januar 1978 bestemmelser for teaterkomitéens virksomhet i en forsøksperiode fram til 31.12.1980.

Til komitéens daglige virksomhet er det etablert et eget sekretariat i Stockholm, Sverige, under ledelse av en teaterfaglig sekretær. Sekretæren er ansatt i 2/3 stilling.

En viser for øvrig til egen beretning fra komitéens virksomhet.

#### 4.1.7. Nordisk litteratsamarbeid

Virksomheten på dette området består i hovedsak av fordeling av støtte til oversettelse av nabolandslitteratur.

Fordelingsgruppen har i 1978 bestrebet seg på å øke den nyere skjønnlitteraturens andel av midlene. Samtidig har man ønsket å tilgodese de mindre språkområder samt bokmarkeder som tradisjonelt ikke har hatt nær forbindelse med hverandre.

Støtteordningen ble i 1975 iverksatt som en forsøksordning for en fireårsperiode. Det arbeides med en evaluering av hvordan ordningen har fungert i forhold til målsettingen etc. Når evalueringen foreligger vil ministerrådet ta endelig stilling til om ordningen skal fortsette som

en permanent støtteordning. Under alle omstendigheter er det forutsatt at støtteordningen videreføres i 1979.

Det vises for øvrig til egen beretning.

#### 4.1.8. Nordisk folkeopplysnings samarbeid

Støtteordningen for nordisk samarbeid mellom folkeopplysningsorganisasjonene, som ble iverksatt fra 1976 og gjelder på forsøksbasis i en treårsperiode, har i 1978 fortsatt etter de samme retningslinjer som tidligere.

Som en konsekvens av at dette har vært det siste år i forsøksperioden har det vært gjennomført en evaluering av de retningslinjer som har ligget til grunn for tildeling av midler til folkeopplysnings samarbeidet.

I de årene ordningen har fungert er det tilsammen bevilget ca. dkr. 3,2 millioner til sju forskjellige organisasjoner. To organisasjoner har fått avslag med den hovedbegrunnelse at tiltakene faller utenfor rammen av de retningslinjer som er fastsatt for forsøksperioden eller at organisasjonen faller utenfor gruppen av organisasjoner som er støtteberettiget.

De prosjekter som har fått støtte fordeler seg slik:

1. Registrering og formidling av folkelige kulturytringer	16,5 %
2. Konferanser o. l. vedrørende folkelig kultur	23,6 %
3. Kontakt med nye grupper gjennom lokal forsøksvirksomhet	15,5 %
4. Samarbeid for å styrke arbeidsliv/yrkesgrupper	15,5 %
5. Kontakt og erfaringsutveksling mellom landene	14,3 %
6. Bokutgivelser om utdanning og kultur	5,3 %
7. Seminarer og kurser om diverse samfunnsmessige og kulturelle emner	7,7 %
8. Informasjon om støtteordningen	1,6 %

Som et ledd i arbeidet med vurderingen av støtteordningen har det vært direkte kontakt med opplysningsorganisasjonenes fellesorgan i hvert enkelt land og med enkelte av de organisasjonene som har mottatt prosjektstøtte.

Hovedkonklusjonene i vurderingsrapporten er at ordningen bør fortsette med det samme formål som den har hatt i forsøksperioden.

Det bør utformes nye retningslinjer som bl. a. øker mulighetene for de små organisasjonene til å etablere et aktivt nordisk samarbeid.

Det bør innføres en mulighet for støtte til planleggingsarbeid og for øvrig bl. a. foretas visse administrative endringer.

Den rådgivende komiteén for allmennkulturell virksomhet (RKK) har behandlet vurderingsrapporten og anbefaler ministerrådet å innføre en permanent støtteordning på folkeopplysningens område.

Saken er til behandling i kulturavtalens organer.



#### 4.1.9. Nordisk utstillings samarbeid

Nordisk utstillingsråd ble etablert av Nordisk kulturkommissjon i 1970 med henblikk på å gjennomføre en viss forsøksvirksomhet med vandreutstillinger i Norden. Rådet besto av nasjonale komitéer fra hvert av de nordiske land. I disse komitéene var det representanter for bibliotek, muséer, folkeopplysningsorganisasjoner og Foreningen Norden m. v.

Utstillingsrådet har dels ved egen produksjon og dels ved innkjøp av andres produksjon distribuert et antall utstillinger til forskjellige mot-takergrupper. Rådet sendte på forsommeren 1978 inn rapport over erfaringene med forsøksvirksomheten til Nordisk ministerråd.

I rapporten understrekes det at det er en rekke spesielle problemer i forbindelse med produksjon og distribusjon av utstillinger på nordisk plan. Rådet påpeker særlig mangelen på effektive distribusjonsorgan i Danmark, Finland og Norge og understreker at virksomheten omkring utstillinger på det nordiske plan især må være en virksomhet med distribusjon av nasjonalt produserte utstillinger.

Rapporten er for øyeblikket til behandling i kulturavtalens organer.

#### 4.1.10. Kultursamarbeid i de samiske områdene

Det kulturelle samarbeidet mellom samene har også i 1977 i første rekke vært preget av virksomheten ved Nordisk samisk institutt i Kautokeino. Virksomheten er omfattende og har i de fem årene instituttet har eksistert blitt betydelig utvidet.

På bakgrunn av tidligere bevilgninger i Nordisk sameråd og samekonferansene samt Nordisk råds *rek. nr. 15/1976* angående tiltak til styrking av det samiske kulturliv, har det i løpet av året vært en løpende kontakt med samenes organisasjoner.

Det har vært arrangert et eget møte for å diskutere rekommandasjonen med samtlige sameorganisasjoner i Norden, Nordisk samisk institutt og Nordisk sameråd. På bakgrunn av dette er det utarbeidet et eget handlingsprogram i en arbeidsgruppe bestående av representanter fra de nevnte organisasjoner og kultursekretariatet.

I utkastet til handlingsprogram foreslås det at man som et første skritt avsetter egne midler til kulturtiltak som tar sikte på å bevare, stimulere og utvikle den samiske kulturen. De avsatte midlene bør disponeres av Nordisk sameråd. På lengre sikt bør det foretas en grundig drøfting av bl. a. statusspørsmål på språk-, miljø- og rettighetssektorene som berører kulturpolitikken i vid forstand.

En viser i denne sammenheng til ministerrådets meddelelse på *rek. nr. 15/1976*.

#### 4.1.11. Nordisk idrettssamarbeid

Mot bakgrunn av Nordisk råds *rek. nr. 16/1975* om utvidet nordisk idrettssamarbeid og en kartlegging av landenes offentlige støtte til id-

rettssamarbeid, utført av en nordisk arbeidsgruppe i 1976, oppnevnte ministerrådet våren 1977 et nordisk utvalg på fem medlemmer til å utrede spørsmålet om eventuelle nordiske støttetiltak på idrettsområdet.

Utvalget la fram en foreløpig rapport i forbindelse med Nordisk råds 26. sesjon i Oslo 1978. Den endelige rapport ble overlevert til kultursekretariatet september 1978 med forslag om at det opprettes et permanent nordisk idrettsutvalg bestående av representanter fra idrttsorganisasjonene og de nasjonale myndigheter. I tillegg foreslår utvalget at det innføres en egen støtteordning over det nordiske kulturbudsjettet. Støtteordningen, som skal administreres av det foreslåtte idrettsutvalget, skal i hovedsak gå til å finansiere tiltak som kan fremme de nordiske utkantområdenes deltakelse i det nordiske idrettssamarbeidet.

En viser for øvrig til ministerrådets meddelelse på *rek. nr. 16/1975*.

#### 4.1.12. Barn og kultur

En arbeidsgruppe under Nordisk ministerråd har utredet mulighetene for et nordisk samarbeid om kulturtiltak for barn (jfr. Nordisk råds *rek. nr. 5/1976*).

Utvalget foreslår at det opprettes et permanent nordisk utvalg som får til oppgave å følge utviklingen på barnekuulturområdet.

Videre fremmer utvalget bl. a. forslag om:

at det blir gitt en generell bevilgning til igangsetting av samarbeidstiltak på dette området

at det blir iverksatt forskning omkring barns kultursituasjon

at mulighetene for et nordisk samarbeid om barnefilmimport og mulighetene for et utvidet nordisk samarbeid om barnefilmproduksjon blir utredet

at støtteordningen for nabolandslitteratur utvides til produksjonsstøtte til utgivelse av barnebøker skrevet på grønlandsk, færøysk og samisk

at det tas opp konkrete drøftinger med henblikk på å få til et nordisk samarbeid om produksjon av tegneserier.

Utvalgets innstilling er til behandling i kulturavtalens organer.

#### 4.2. Framtidig virksomhet

Den rådgivende komitéen for allmennkulturell virksomhet (RKK) har utarbeidet et forslag til handlingsprogram for det allmennkulturelle området og foreslår at man fram til 1980 prioriterer følgende oppgaver:

1. Samarbeid med og støtte til de frivillige organisasjonene i Norden vil bli utviklet med sikte på å stimulere til aktiv medvirkning i nordiske samarbeidstiltak på lokalplanet.
2. Det vil bli igangsatt forsknings- og utredningsarbeid med sikte på å kartlegge kulturindustriens rolle i Norden.

3. Mulighetene for å foreta en samordning av mediapolitikken i de enkelte land vil bli vurdert og blant annet sett i nær sammenheng med utredningen om en eventuell nordisk TV-satellitt.
4. Det vil bli iverksatt spesielle tiltak med sikte på å sikre de etniske og språklige minoriteters framtid i Norden.
5. Det utarbeides et eget program for støtte til barnekulturelle tiltak blant annet på grunnlag av innstillingen fra den nordiske barnekulturgruppen.
6. Det vil bli iverksatt tiltak som gir sikrere grunnlag for videreføring og utvikling av samarbeidet mellom amatørorganisasjonene på teater- og musikkområdet.
7. Det vil bli iverksatt tiltak til støtte for idrettssamarbeidet særlig med sikte på å trekke representanter fra utkantområdene i Norden aktivt med i dette arbeidet.

## 5. Nordisk radio och television via satellit

### 5.1. Inledning

Sedan Nordiska rådets *rek. nr 15/1973* antogs har nordiskt radio- och TV-samarbete varit föremål för flera utredningar, bl. a. den expertutredning som 1974 avgav sitt slutbetänkande "TV över gränserna" (*NU 1974:19*). I remissyttrandena över betänkandet framkom en större optimism beträffande möjligheterna till överföring av radio- och TV-program via direktsändande satelliter än som framfördes i betänkandet. Mot bakgrund av detta beslöt Nordiska ministerrådet (kultur- och utbildningsministrarna) att låta genomföra en studie av möjligheterna för överföring av samtliga riksomfattande nordiska radio- och TV-program via satellit. En speciell statssekreterargrupp utsågs att leda utredningsarbetet. Statssekreterargruppen överlämnade i juni 1977 sitt slutbetänkande "Nordisk radio och television via satellit" (*NU A 1977:7—9*). I missivbrevet till ministerrådet framhölls det vara möjligt att överföra radio- och TV-program via satellit, men att det krävdes ett fortsatt utrednings- och planlägningsarbete om en sådan verksamhet skulle kunna realiseras.

### 5.2. Beslut om fortsatt utredning

Nordiska ministerrådet (kommunikations-, kultur- och utbildningsministrarna) beslöt den 13 mars 1978 att frågan om nordisk radio och television via satellit skulle bli föremål för fortsatt utredning i enlighet med de samma dag antagna utredningsdirektiven (jfr meddelande om *rek. nr 15/1973*). Beslutet om fortsatt utredning baserade sig främst på statssekreterargruppens betänkande, synpunkterna i remissyttrandena samt på de synpunkter som framkommit vid behandling av frågan i Nordiska rådets kulturutskott och vid Nordiska rådets 26:e session i Oslo i februari 1978.

### 5.3. Utredningens direktiv och organisation

Den fortsatta utredningen skall bedrivas på ett sådant sätt att det senast den 15 juni 1979 finns ett underlag så att ministerrådet våren 1980 — efter remissbehandling hösten 1979 — kan fatta beslut om frågans vidare behandling. Utredningen skall i princip inrikta sig på direktöverföring av samtliga riksomfattande nordiska radio- och TV-program. I tillägg till detta skall beskrivas alternativet med en redigerad nordisk kanal sådant det är skisserat i statssekreterarutredningen.

De frågor som är aktuella i det fortsatta utredningsarbetet kan delas upp i tekniska och teknisk/ekonomiska, kultur- och programpolitiska, rättsliga samt finansiella.

Det fortsatta utredningsarbetet är direkt underställt ministerrådet i sammansättningen kommunikations-, kultur- och utbildningsministrar. Som en del av ministerrådet är upprättad en ställföreträdargrupp.

Den tekniska och teknisk/ekonomiska delutredningen genomförs av de nordiska televerken inom ramen för överenskommelsen om Samarbeta på telekommunikationsområdet. Styrkommittén för nordiskt telesamarbeta (generaldirektörerna i televerken) rapporterar till ministerrådet.

Det tekniska utredningsarbetet bedrivs som ett särskilt projekt inom teleförvaltningarna och leds av en ledningsgrupp med representanter för samtliga teleförvaltningar och radioföretagen. Utredningen skall genomföra en teknisk systemdefinition samt studier av markmottagarutrustning och rymdsegment (raketer och satelliter).

Det kultur- och programpolitiska, rättsliga samt finansiella utredningsarbetet sker inom ramen för nordiska kulturavtalet. Ämbetsmannakommittén för radio och TV rapporterar till ministerrådet. Vid kultursekretariatet i Köpenhamn har för utredningsarbetet inrättats en speciell sektion med uppgift att fungera som utredningssekretariat.

Tre icke-tekniska expertgrupper har upprättats, en för kultur- och programpolitiska frågor, en för rättsliga och en för finansiella frågor. För samordning mellan expertgrupperna svarar en ledningsgrupp.

Den kultur- och programpolitiska expertgruppen är sammansatt av representanter för de nordiska radioföretagen och kulturdepartementen. Gruppen skall sammanställa relevant forskningsmaterial rörande televisionens och radions roll för samhälle och individ. Särskild uppmärksamhet skall ägnas publikvanorna, speciellt barnpubliken. Vidare skall betydelsen för språkförståelsen mellan de skandinaviska språken klarläggas samt förslag ges till lösning av språkproblemen i övrigt. Förslag till modell skall presenteras för samarbete mellan radiobolagen vad gäller bl. a. koordinering av inköp och sändningsplaner samt produktion av program för televisionen. Möjligheten till nordiskt programsamarbete på nya eller lågprioriterade områden undersöks. I uppdraget ingår vidare att följa den internationella utvecklingen och planer på sa-

tellitsändningar. Gruppen skall redovisa en bedömning av ett satellitsamarbete utgående från ett kultur- och mediapolitiskt perspektiv.

Den rättsliga expertgruppen är sammansatt av representanter för radioföretagen och för radiofrågor ansvariga departement. Gruppen har bl. a. genomfört kontaktmöten med rättighetshavarorganisationerna i samtliga nordiska länder i samband med arbetet att göra en modell till avtal med rättighetshavarna. Expertgruppen skall vidare skriva utkast till en internordisk överenskommelse om satellitsamarbete och studera behovet av ändringar i radiolagstiftningen i respektive nordiskt land.

Den finansiella expertgruppen består av representanter för berörda departement, i huvudsak finansdepartementen. Gruppen skall sammanställa och värdera övriga grupperns kostnadsberäkningar och lägga fram förslag till en finansieringsplan, innefattande kostnadsfördelning, för projektet i sin helhet. Vidare skall gruppen ge förslag om det/de nordiska organ som erfordras i driftskedet samt värdera de samhällsekonomiska förutsättningarna för och konsekvenserna av ett satellitsamarbete.

## Kapitel IV

### Socialpolitiskt samarbete

#### 1. Inledning

Under den första tioårsperioden efter det andra världskriget inriktades det nordiska samarbetet på social- och hälsovårdsområdet huvudsakligen på att skapa en nordisk konvention om social trygghet. Arbetet har efter hand kommit att omfatta ett flertal andra områden. Tyngdpunkterna i samarbetet ligger i dag företrädesvis inom hälso- och sjukvården. En relativt stor del av samarbetet är knutet till forskning och statistik. Samarbetet mellan Nordiska ministerrådets ansvariga organ och Nordiska rådets social- och miljöutskott har spelat en central roll vid utvecklingen av verksamheten.

Samarbetet inom den socialpolitiska sektorn under år 1978 har kännetecknats av fördjupning av de stora projekt och institutioner som byggts upp under de tre senaste åren samt genomförande av flera konferenser inom skilda områden och avslutning av viktiga utredningar.

Under året har bl. a. beslutats att Nordiska medicinalstatistikkommittén och Nordiska socialstatistikkommittén fr. o. m. år 1979 skall vara permanenta organ under Nordiska socialpolitiska kommittén.

#### 2. Samarbetsprogram för ministerrådets verksamhet på social- och hälsovårdsområdet

Nordiska ministerrådet fastställde år 1977 ett program för nordiskt samarbete på social- och hälsovårdsområdet.

I programmet läggs stor vikt vid en översyn av den nordiska trygghetskonventionen och vid forsknings- och utvecklingssamarbete. Målet är att främja praktiskt samarbete där resultaten därigenom kan bli bättre eller pålitligare eller uppnås på ett billigare sätt än om arbetet skulle utföras av varje land för sig.

Samarbetsprogrammet tar också upp frågor som gemensam arbetsmarknad och efter- och vidareutbildning av social- och medicinalpersonal. Likaså behandlas läkemedelssamarbete och övrigt samarbete på sjukvårdens område samt dokumentation och information inom de berörda områdena.

#### 3. Socialpolitiskt ministermöte 1978

1978 års socialpolitiska ministermöte hölls i Tromsö den 24—25 augusti. Temat för årets ministermöte var "Det ökande antalet äldre i

samhället" med betoning på de samhälleliga och samhällsekonomiska konsekvenser denna utveckling får för hälso- och socialpolitiken.

Nästa socialpolitiska ministermöte kommer att hållas i Finland år 1979.

#### **4. Den nordiska trygghetskonventionen**

Genom den nordiska trygghetskonventionen söker man lösa de problem på den sociala trygghetens område som kan möta nordiska medborgare som arbetar eller är bosatta i ett annat land än det egna. Det krävs av konventionen att den ger goda lösningar på dessa frågor, som berör bl. a. sjukförsäkring, pensioner, barnförmåner och socialhjälp. Samtidigt förändras frågeställningarna ständigt till följd av den snabba utvecklingen på sociallagstiftningens område.

I enlighet med sitt mandat, som bl. a. anknyter till Nordiska rådets *rekommendation nr 9/1967* angående komplettering av 1955 års konvention om social trygghet, fortsätter socialkonventionsutskottet sitt arbete med en allmän revision av den nordiska trygghetskonventionen. Arbetet beräknas avslutas under år 1979.

#### **5. Forskning och utvecklingsarbete**

Det nordiska samarbetet på forskningsområdet regleras av det s. k. kulturavtalet. Kulturavtalet omfattar i princip alla forskningsområden och alla former av nordiskt forskningssamarbete. I praktiken har dock skett en viss fördelning av forskningsuppgifterna mellan kulturavtalets organ och andra nordiska samarbetsorgan.

Detta har lett till att samarbetet inom social- och hälsovårdssektorn delvis berört forskning. Denna forskning har oftast varit av praktisk karaktär med huvudvikten lagd på utvecklingsaspekten. Då forsknings- och utvecklingsarbetet vanligtvis är mycket resurskrävande talar vägan- de skäl för ett nordiskt samarbete.

##### *5.1. Drogforskning*

###### **5.1.1. Nordiska samarbetsorganet för drogforskning (NSfD)**

Samarbetsorganet avslutade vid årsskiftet 1978/79 sin verksamhet och sammanslogs den 1 januari 1979 med Nordiska nämnden för alkoholforskning till en nordisk nämnd för alkohol- och drogforskning. Under försöksperioden har de forskningspolitiska riktlinjerna dragits upp för drogforskningen i Norden.

Behandlingsforskningen har prioriterats högst av de områden på vilka samarbetsorganet verkat. I februari 1978 arrangerades ett semina-

rium i Helsingfors vid vilket ett projekt, "Missbruk och identitet", diskuterades tillsammans med nordisk expertis på området.

Också andra projekt har tagits upp och igångsatts under hösten 1978. En tvärfacklig arbetsgrupp har tillsatts på delområdet tvång/frivillighet i behandlingen, som efter litteraturgenomgång och precisering av frågeställningar genomförde ett seminarium i Köpenhamn den 10—11 maj 1978. Andra delområden har varit undersökningar (inventeringar) av förekomst av s. k. okonventionella behandlingsmetoder och metadonbehandling av opiatmissbrukare. Medel har hösten 1978 ställts till förfogande åt forskare som vill förbereda projektansökningar på angivna delområden inom behandlingsforskningen.

Nordiska ministerrådet beslutade i augusti att ge samarbetsorganet i uppdrag att fortsätta arbetet med en kartläggning av nuvarande vård- och behandlingsmetoder i de nordiska länderna vad gäller narkotikamissbrukare.

NSfD har gjort en sammanställning av sina erfarenheter av försöksperioden 1975—1978, i vilken verksamheten redovisas mer detaljerat. Rapporten kan rekvireras från Nordisk ministerråds sekretariat ("Samarbetsorganets erfarenheter av försöksperioden 1975—78", augusti 1978).

## 5.2. *Alkoholforskning*

Under 1978 har verksamheten i Nordiska nämnden för alkoholforskning bl. a. koncentrerat sig kring förberedelserna för samt genomförandet av ett alkoholbiologiskt inriktat forskarmöte dels om alkoholberoende och dels om alkohol och läkemedel. Vidare har det genomförts ett samhällsvetenskapligt inriktat forskarmöte som bl. a. behandlade alkoholberoende och effekter av alkoholpolitiska åtgärder.

Nämnden har dessutom genomfört ett seminarium om alkohol och arbetsliv. Vid detta gavs dels översikter över relevant forskning och dels redogörelser av erfarenheterna av förebyggande och rehabiliterande åtgärder.

Under året har nämnden utgivit ett flertal publikationer. En har utgetts inom ramen för Nordisk utredningsserie ("*Alkoholpolitik*", *NU B 1978: 5*). Under våren utkommer i *NU B-serien* "Alkohol och arbetsliv". Övriga arbeten har publicerats i egen regi. Bland dessa kan nämnas "Abstracts från nämndens forskarmöte om alkoholbiologisk forskning 1978", "Alkohol och trafik" samt "Effekter av alkoholpolitiska åtgärder".

Under året har förberedelserna avslutats för ett stort samnordiskt forskningsprojekt om attityder till och konsekvenser av alkoholkonsumtion. Datainsamlingen genomförs parallellt i samtliga nordiska länder och påbörjas i februari 1979.

På uppmaning av Nordiska ministerrådet, med anledning av fråga



vid Nordiska rådets 26:e session, har en av nämnden tillsatt arbetsgrupp gjort en facklig värdering av möjligheterna att genomföra en undersökning om alkoholens samhällsekonomiska kostnader. Rapporten har avlämnats under 1978.

### 5.3. *Evaluering av rusmedelsforskningsarbetet*

Nordiska evalueringskommittén för rusmedelsforskning har under året slutfört sitt arbete. Härvid har Nordiska rådets *rekommendation nr 8/1974* angående en förutsättningslös prövning av en organisatorisk samordning av det nordiska samarbetet på rusmedelsforskningens område uppfyllts. Ministerrådet har som en följd av kommitténs förslag beslutat att fr. o. m. 1 januari 1979 inrätta en ny nordisk nämnd för alkohol- och drogforskning.

### 5.4. *Handikappforskning och hjälpmedelsförsörjning*

Mot bakgrund av bl. a. Nordiska rådets *rekommendation nr 9/1973* angående en utvidgad forskning på handikappvårdens område upprättade ministerrådet för en försöksperiod om tre år med början år 1976 en nordisk nämnd för handikappfrågor. Försöksperioden har sedermera förlängts med ett år till att också omfatta år 1979.

Nämndens verksamhet syftar i första hand till en effektivisering av det nordiska samarbetet på handikappforskningens och hjälpmedelsförsörjningens område. Nämnden skall i övrigt inom sitt ansvarsområde fungera som ett expertorgan för ministerrådet.

Nämnden har under året genomfört sin tredje inventering av pågående projekt inom handikappområdet i de nordiska länderna. Inventeringen redovisas i publikationen Registrering av nordiska projekt inom handikappområdet 1978. Nämnden har vidare utarbetat och distribuerat en ny version av publikationen Samnordiska organisationer med verksamhet inom handikappområdet.

Nämnden har under året också avslutat ett utredningsarbete om gemensam nordisk klassificering och registrering av handikapphjälpmedel. Nämndens förslag i rapporten Klassificering och registrering av tekniska hjälpmedel har remissbehandlats i de nordiska länderna.

Den till nämnden knutna Nordiska arbetsgruppen för dövblinda har fortsatt sitt arbete och har under året bl. a. utarbetat lägesrapporten Dövblinda i Norden. Arbetsgruppen deltar aktivt i arbetet med att verkställa Nordiska rådets *rekommendation nr 2/1978* om samnordisk utbildning av lärare för dövblinda. En motsvarande arbetsgrupp för tekniska hjälpmedel åt psykiskt utvecklingsstörda har under hösten 1978 inlett sitt arbete.

En viktig uppgift för Nordiska nämnden för handikappfrågor är att söka överblicka och vid behov koordinera insatser på skilda områden inom ramen för det nordiska samarbetet som har en handikappaspekt.

I enlighet med detta har nämnden fått i uppdrag att medverka i den fortsatta behandlingen av Nordiska rådets *rekommendation nr 4/1978* om samnordiska åtgärder för att underlätta för handikappade att använda kollektiva trafikmedel.

Erfarenheterna av nämndens verksamhet under åren 1976—1978 skall värderas under år 1979. För nämndens verksamhet under år 1978 har ministerrådet anvisat 485 000 nkr.

#### 5.5. *Samarbete om forsknings- och utvecklingsverksamhet på social- och hälsovårdsområdet*

Målsättningen för forsknings- och utvecklingssamarbetet är bl. a. att finna metoder för effektiv identifiering av olika behov av forsknings- och utvecklingsarbete, belysa sambandet mellan forsknings- och utvecklingsarbete och planläggning samt stimulera informationen om detta arbete i länderna genom bl. a. samverkan rörande dokumentation om forskningsverksamhet m. m.

För att befrämja denna målsättning beslöt socialpolitiska kommittén 1976 att en expertkonferens skulle avhållas år 1977. Tema för konferensen var "Forskningens roll för social- och hälsovårdspolitiken". En särskild organisationsgrupp under socialpolitiska kommittén hade förberett konferensen genom att utarbeta ett bakgrundsdokument, "Forskningens roll för social- och hälsovårdspolitiken", publicerat i Nordisk utredningsserie (*NU B 1977: 12*).

Uppföljningen av konferensen har publicerats i Nordisk utredningsserie *NU B 1978: 13 "Forskningens roll för social- och hälsovårdspolitiken, del II"*. Ett förslag från organisationsgruppen för konferensen att upprätta en till Nordiska socialpolitiska kommittén knuten rådgivande samarbetsgrupp för forsknings- och utvecklingsfrågor har lett till att Nordiska socialpolitiska kommittén beslutat tillsätta en sådan samarbetsgrupp fr. o. m. 1 januari 1979 med en försöksperiod på tre år.

### 6. Social- och hälsovårdspersonalens arbetsmarknad

Sedan den allmänna nordiska överenskommelsen om gemensam arbetsmarknad slöts 1954, har ett antal särskilda överenskommelser träffats för yrkesgrupper inom medicinalpersonalen. För vissa gäller legitimationskrav, som tidigare omöjliggjort fri arbetsmarknad. För åtskilliga yrkesgrupper inom medicinalpersonalen saknas emellertid fortfarande särskilda överenskommelser och därmed möjlighet till fri arbetsmarknad inom Norden.

Socialpolitiska kommittén beslutade våren 1976 att tillsätta en arbetsgrupp rörande gemensam arbetsmarknad för social- och medicinalpersonal.

Utredningsuppdraget har utformats med hänsyn till bl. a. Nordiska rådets *rekommendationer nr 2 och nr 3/1973* angående auktorisation och arbetsmarknad för optiker, *rekommendation nr 3/74* angående vidareutbildning av fysioterapeuter samt *medlemsförslag A 474/s* om gemensam arbetsmarknad för tandtekniker m. m.

Arbetsgruppen, som påbörjade sitt arbete september 1976, har inledningsvis företaget en inventering av yrkesgrupper inom social- och medicinalpersonalen där rättsliga krav på legitimation eller någon annan form av kompetensvillkor finns uppställda. Denna inventering har gruppen redovisat i den lägesrapport med plan för det fortsatta arbetet som gruppen enligt sitt mandat har avlämnat i mars 1977.

Det råder nu preliminär enighet inom gruppen om utarbetade förslag rörande följande yrkesgrupper: arbetsterapeuter, barnmorskor, optiker, tandtekniker, tandhygienister, receptarier och fotvårdsspecialister. Därutöver pågår utredning om distriktssköterskor, psykologer, röntgen- och laboratorieassistenter samt hjälpskötare. Arbetsgruppen har vidare företagit en översyn av de överenskommelser som redan har trätt i kraft och som avser läkare, tandläkare, sjuksköterskor, farmaceuter (provisorer) och fysioterapeuter. Genom beslut av socialpolitiska kommittén under 1977 har gruppens mandat utvidgats att omfatta yrkesgruppen veterinärer. Gruppens arbete beräknas kunna slutföras under 1979.

## **7. Efter- och vidareutbildning av social- och medicinalpersonal**

Utbildningssektorn har länge utgjort ett viktigt insatsområde i det nordiska samarbetet på hälso- och sjukvårdens område. En av orsakerna till detta har varit att det i länderna har funnits behov av efter- och vidareutbildning på ett stort antal olika och ibland mycket speciella ämnesområden. Eftersom det ofta gällt relativt små yrkesgrupper har både ekonomiska och personella skäl talat för nordiska alternativ till den nationella utbildningsverksamheten.

### *7.1. Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg*

Nordiska ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) har den 9 november 1976 fattat beslut om utbyggnad av verksamheten vid hälsovårdshögskolan. Utbyggnaden av verksamheten fr. o. m. år 1978 ger uttryck för strävan att för nordiskt behov skapa en institution med en ambitionsnivå motsvarande den vid existerande Public Health Schools i länder med längre tradition i specialutbildning av social- och hälsovårdspersonal. Skolan har fr. o. m. juli 1978 fått tre professorsbefattningar och tillföres under år 1979 en docentur och två forskarassistenttjänster.

Från år 1979 omfattar utbildningen vid högskolan ett teoretiskt år om åtta månader och ett år med praktisk undervisning.

Undervisningen är i stort sett gemensam för de olika elevkategorier-  
na; läkare, sjuksköterskor, tandläkare, sjukvårdsadministratörer, vete-  
rinärer, m. fl.

Verksamheten skall på Nordiska rådets initiativ också få resurser för  
forskning. Denna skall inriktas på problem av praktisk betydelse och  
bedrivs i samråd med andra institutioner för undervisning och forsk-  
ning inom ämnesområdena epidemiologi och biostatistik, socialmedicin  
och preventiv medicin samt hälso- och sjukvårdsadministration.

För verksamheten vid hälsovårdshögskolan har anslagits 5.145.000  
nkr under 1979.

### 7.2. Vidareutbildning i social administration och planläggning

Mot bakgrund av Nordiska rådets *rekommendation nr 1/1970* angå-  
ende vidareutbildning av socialpersonal tillsattes en särskild arbetsgrupp  
år 1972. Denna arbetsgrupp avlämnade år 1975 sitt slutbetänkande till  
ministerrådet. Arbetsgruppen föreslår att en vidareutbildning rörande  
social administration och planläggning skall genomföras på nordiskt plan  
på försöksbasis under en treårsperiod med början år 1979.

Nordiska socialpolitiska kommittén har överlämnat rapporten till kul-  
turämbetsmannakommittén för vidare behandling. Rapporten behandlas  
i samband med behandlingen av institutionernas anslagsäskanden för år  
1980.

### 7.3. Utredning rörande efter- och vidareutbildning av social- och medi- cinalpersonal

Vid sidan av de efter- och vidareutbildningsfrågor som berörts ovan  
under avsnitt 7.1. och 7.2. föreligger ett behov att utreda möjligheter  
till ökade nordiska insatser inom denna sektor. Ministerrådet har därför  
under hösten 1976 beslutat att en sådan utredning skall företas.

Utredningen syftade till att kartlägga pågående och planerad efter-  
och vidareutbildning i länderna för olika kategorier av social- och me-  
dicinalpersonal. Möjligheterna att på samnordisk basis utnyttja natio-  
nell utbildningsverksamhet skulle särskilt undersökas. Frågor rörande  
etablering av ett gemensamt nordiskt system för information om utbild-  
ningsverksamhet på social- och hälsovårdsområdet skulle uppmärksam-  
mas. De möjligheter Nordiska hälsovårdshögskolan erbjuder i ett sådant  
sammenhang skulle härvid belysas.

Den nämnda kartläggningen av pågående och planerad efter- och  
vidareutbildning inom social- och hälsovårdsområdet har genomförts  
under första halvåret 1978. Nordiska socialpolitiska kommittén har an-  
modat Nordiska hälsovårdshögskolan att pröva förutsättningarna att  
bygga upp en informationscentral för efter- och vidareutbildning i de  
nordiska länderna inom hälso- och socialsektorerna.

## 8. Läkemedelssamarbete

### 8.1. Nordiska läkemedelsnämnden

Nordiska läkemedelsnämnden har till uppgift att verka för harmonisering av lagstiftning och administrativ praxis på läkemedelsområdet i Norden. Nämnden upprättades av Ministerrådet fr. o. m. 1 januari 1975.

Nämnden har utrett Nordiska rådets *rekommendation nr 9/1974* om "märkning av mediciner och andra bedövande ämnen som kan utgöra trafikfara". Resultatet har publicerats i Nordisk Utredningsserie (*NU A 1977: 11*) under titeln "Läkemedel och trafik". Förslaget har remissbehandlats inom läkemedelsområdet och överlämnats till Nordiska ministerrådet och har därefter varit föremål för nationell remiss.

Arbetet inom läkemedelsstatistikområdet skall resultera i publikationen "Nordisk läkemedelsstatistik 1975—1977".

För Nordiska läkemedelsnämndens kommande verksamhet under år 1979 har Nordiska ministerrådet beviljat 802 000 skr.

## 9. Hälso- och sjukvårdssamarbete

Förhållandena inom sjukvårdssektorn i de nordiska länderna företer stora likheter. Ansvaret för sjukvårdsverksamheten har emellertid inte reglerats på enhanda sätt i länderna. Detta har dock inte utgjort hinder för ett fruktbart samarbete mellan länderna om hälso- och sjukvårdsfrågor.

Det nordiska hälsodirektörsmötet som regelbundet avhållits under en lång följd av år har utvecklats till ett viktigt forum för erfarenhetsutbyte och samråd rörande aktuella hälso- och sjukvårdsfrågor. Vid hälsodirektörsmötet har även en förberedande behandling av i Nordiska socialpolitiska kommittén aktuella hälso- och sjukvårdsfrågor kunnat ske. De nordiska hälsodirektörerna har under 1978 sammanträtt i Alta, Norge. Vid detta möte hölls en överläggning mellan hälsoadministratio- nerna och Nordisk samarbetsnämnd för medicinsk forskning (NOS-M). Därvid tillsattes en gemensam ad hoc-grupp med uppdrag att lägga fram ett förslag till nordiskt samarbete kring hälso- och sjukvårdsforskning. Förslagen skall diskuteras vid en ny överläggning, planerad till 1979 års hälsodirektörsmöte, som skall äga rum i Island.

### 9.1. Samarbete om njurtransplantationer

Njurtransplantationsprojektet Scandiatransplant, vilket leds av en nordisk expertkommitté för transplantationssamarbete tillsatt år 1968 av de nordiska hälsovårdsdirektörerna, har fortgått planenligt.

Ministerrådets stöd till denna verksamhet bör ses mot bakgrund av Nordiska rådets *rekommendation nr 9/1973* angående permanent samarbete om njurtransplantationer. Nordiska socialpolitiska kommittén har

under året tagit upp frågan om institutionalisering av transplantations-samarbetet. Denna möjlighet överväges för närvarande av Nordiska transplantationskommittén.

Ett nytt finansieringssystem har trätt i kraft fr. o. m. år 1978 och innebär att sjukvårdshuvudmännen i fortsättningen debiteras samtliga faktiska kostnader för Scandiatransplants tjänster. Ministerrådet förskotterar kostnaderna.

### 9.2. Sjukhuslaboratoriesamarbete

Samnordiskt projekt för klinisk kemi (NORDKEM) startades i april 1977, då styrelsen tillsatte en heltidsanställd biträdande projektledare och godkände projektets verksamhetsplan.

NORDKEM driver för närvarande ett tjugotal projekt, vilka beräknas bli avslutade under år 1979. Flera symposier har genomförts och ytterligare symposier planeras. NORDKEM:s sekretariat är placerat vid Stengårds sjukhus i Helsingfors. Samverkan sker med samtliga sjukhuslaboratorier i de nordiska länderna. Frågan om en fortsättning av verksamheten skall omprövas av ministerrådet under år 1979.

### 9.3. Patienters rättsäkerhet

I *rekommendation nr 6/1974* angående trygghet av patienternas rättsäkerhet rekommenderar Nordiska rådet ministerrådet att låta utvärdera erfarenheterna från de utredningar och den försöksverksamhet som pågår i de nordiska länderna i syfte att finna lämpliga former för att trygga patienternas rättsäkerhet och behov av information vid medicinsk behandling.

Denna fråga är föremål för utredning eller remissbehandling i flera av länderna. Ministerrådet följer frågans utveckling.

### 9.4. Övrigt hälso- och sjukvårdsarbete

Nordiska socialpolitiska kommittén har med anledning av Nordiska rådets *rekommendation nr 11/1978* angående en nordisk insats för att minska tobaksrökningen m. m. beslutat följa upp reformarbetet i de nordiska länderna sedan Nordiska tobaksgruppens betänkande överlämnades. Berörda departement/ministerier har vidare utsett kontaktmän för den fjärde världskonferensen om rökning och hälsa år 1979.

## 10. Nordiskt hälsoformulär

Med anledning av Nordiska rådets *rekommendation nr 29/1973* angående nordiskt hälsokortsystem överlämnade en arbetsgrupp sin slutrapport 1977. Utredningen har varit föremål för nationell remissbehandling. Nordiska socialpolitiska kommittén har därefter tagit ställning till frågan. Systemet synes svårt att genomföra ekonomiskt och organisa-

toriskt samtidigt som det ändå inte ger garantier för att det övergripande systemet tillgodoses. Beträffande frågan om nordiskt samarbete rörande barns och skolungdomars hälsotillstånd kommer socialpolitiska kommittén att avvakta arbetet på ett hälsokort för den europeiska gemenskapens medborgare. Kommittén har mot denna bakgrund därför föreslagit att rekommendationen skall avskrivas.

## 11. Statistiskt samarbete

För planering av hälso-, sjuk- och socialvårdens servicefunktioner krävs ett omfattande och detaljerat statistiskt underlag. Detta underlag skall redovisa efterfrågan på olika former av vård och hur efterfrågan tillgodoses genom olika slag av åtgärder. Oavsett vilken organisationsform som gäller i det enskilda landet finns det alltid ett stort behov av jämförbar nordisk statistik.

### 11.1. Socialstatistiskt samarbete

Det nordiska socialstatistiska samarbetet leds av Nordiska socialstatistikkommittén (NOSOSKO).

Socialstatistikkommittén har under året publicerat "Social trygghet i de nordiske land" (Nordisk statistisk skriftserie nr 34, Bergen 1978). Kommittén blir fr. o. m. den 1 januari 1979 ett permanent samarbetsorgan knutet till Nordiska socialpolitiska kommittén.

Vissa centrala områden inom i synnerhet pensionssektorn och rörande intäkt vid sjukdom, har hittills inte berörts av den nordiska socialstatistiken. Beslut har därför fattats om att utvidga den nordiska socialstatistiken i synnerhet vad gäller frågan om pensioner och intäkt vid sjukdom.

### 11.2. Medicinalstatistiskt samarbete

Arbetet med att samordna den nordiska medicinalstatistiken sker i första hand inom Nordiska medicinalstatistiska kommittén (NOMESKO).

Sedan år 1975 stöder ministerrådet ett av NOMESKO initierat projekt med målsättning att utveckla ett hälsoinformationssystem för primärvård i Island, det s. k. Egilsstadir-projektet. Ministerrådet har under 1978 avsatt 278 000 nkr för detta projekt. Under år 1979 skall insamlade data vara analyserade och projektet utvärderat i sin helhet.

Mot bakgrund av de nordiska ländernas betänkligheter beträffande den av WHO föreslagna 9:e revisionen av den internationella klassifikationen av sjukdomar, skador och dödsorsaker pågår inom NOMESKO en mindre översyn av den för sjukhusbruk anpassade version av sjukdomsklassifikation som används i de nordiska länderna. Även detta projekt stöds av ministerrådet.

Nordiska rådets *rekommendation nr 13/1978* angående nordiskt samarbete för att förebygga uppkomsten av handikapp har överlämnats till NOMESKO för en inledande värdering av möjligheterna att genomföra studier i denna fråga samt lägga fram förslag om frågans fortsatta behandling.

Kommittén blir fr. o. m. den 1 januari 1979 ett permanent samarbetsorgan knutet till Nordiska socialpolitiska kommittén.

## 12. Barnträdgårds- och förskoleverksamheten

Kontaktkommittén för barnträdgårds-/förskolesektorn, som består av företrädare för ländernas socialmyndigheter har under år 1978 genomfört ett symposium kring temat "Förskola — hem — närmiljö i samverkan", vilket finansierats av ministerrådet. Konferensen kommer att redovisas i NU-serien, *NU B 1978: 31*. Under året har även publicerats *NU B 1978: 4* "Förskoleverksamhet under de tre första åren", som är slutrapport från kommitténs seminarium i december 1976.

## 13. Informationssamarbete

Under Nordiska socialpolitiska kommittén har en särskild arbetsgrupp för social information utarbetat en ny utgåva av publikationen "Nordiska medborgares sociala rättigheter" på danska, finska, norska och svenska. Publikationen har finansierats med medel från ministerrådets budget.

Under år 1978 har Nordiska rådet (social- och miljöutskottet) i samarbete med Nordiska ministerrådet (Nordiska socialpolitiska kommittén) utgivit broschyren "Socialt samarbete i Norden" på svenska, norska, finska och engelska.

## 14. Utredningssamarbete

### 14.1. Utredning om försörjarbegreppet i de nordiska ländernas offentligrättsliga regler

Nordiska socialpolitiska kommittén tillsatte år 1973 en särskild arbetsgrupp för att företaga en utredning om försörjarbegreppet i de nordiska ländernas offentligrättsliga lagstiftning. Arbetsgruppen avlämnade i slutet av september 1976 sin slutrapport.

Utredningsarbetet bör ses mot bakgrund av Nordiska rådets *rekommendation nr 1/1973* angående försörjarbegreppets utformning. Rekommendationen innehåller en uppmaning till länderna att företaga en genomgång av ländernas rättsregler med avsikt att avskaffa bestämmelser som leder till olika behandling av män och kvinnor i försörjarhänseende.



Utredningen, som innebär att ett av syftemålen i rekommendationen uppfyllts, har publicerats i NU-serien (*NU A 1976: 30, Ekteskap og forsørgelse i Norden*).

Nordiska socialpolitiska kommittén har under våren 1978 i samarbete med berörda departement/ministerier låtit ajourföra utredningen. I samverkan mellan Likestillingsutvalget, Nordiska arbetsmarknadsutskottet, Ämbetsmannakommittén för lagstiftningsfrågor, Nordiska socialpolitiska kommittén, Nordens fackliga samlingsorganisation och jämställdhetsorganisationerna i de olika länderna planeras ett tvärfackligt seminarium år 1979 kring hithörande frågor.

### **15. Nordiskt institut för odontologisk materialprovning (NIOM)**

NIOM har till uppgift att genom systematisk utprovning och målinriktad forskning arbeta för att material och andra bruksföremål som användes eller avses bli använda i tandhälsövården i de nordiska länderna fyller de hälsomässiga och tekniska krav som till följd av utvecklingen ställs från tid till annan. Därtill kommer arbetet med utvecklingen av bättre material och metoder samt upplysningsverksamhet.

Fr. o. m. år 1978 har NIOM överförs till ministerrådets allmänna budget.

## Kapitel V

### Arbeidsmarkedssamarbeid

#### 1. Innledning

Totalt i Norden økte antall sysselsatte i arbeidskraften med nesten 100 000 i løpet av 1977. Innenfor disse totaltallene skjuler det seg betydelige strukturelle forskjeller. Tross dette steg antall arbeidsløse med nær 80 000 personer i tiden mai 1977 til mai 1978 i hele Norden. Antall registrerte arbeidsløse ved Arbeidsformidlingen lå i mai 1978 nær 400 000. Et sannsynligvis høyere antall personer har vært berørt av arbeidsmarkedspolitiske tiltak. I deler av Norden er det gitt arbeid til mange gjennom betydelig satsing på sysselsettingstiltak og økonomiske bidrag til enkeltpersoner, bedrifter og bransjer. I tillegg kommer et antall arbeidsløse personer som ikke omfattes av tallene ovenfor. I hvilken grad skjult arbeidsløshet er et problem på arbeidsmarkedet i de enkelte land avhenger ikke bare av registreringstilbøyelighet. Den ikkeregistrerte arbeidsløshet kan i enkelte nordiske land dels skjules gjennom utvandring, fravær av kvinner i yrkeslivet og mangel på informasjon. Utgiftene til arbeidsløshetsforsikringer varierer i de enkelte land fra en kvart milliard til omkring 8 milliarder norske kroner.

Denne situasjonsbeskrivelse danner bakgrunnen for aktiviteten på arbeidsmarkedsområdet i 1978. Den internasjonale og nordiske økonomiske og sysselsettingspolitiske situasjon ble diskutert på en nordisk 3-partskonferanse i København 7. september 1978. Denne konferansen som først blev foreslått på Nordisk Ministerråds (arbeidsministrenes) møte i november 1977, hadde samlet finans-, økonomi- og arbeidsministrene fra de nordiske land og de største arbeidsmarkedsgorganisasjonene i Norden.

En ytterligere utdyping av de samme problemer foregikk på NAUT's arbeidsmarkedspolitiske konferanse i slutten av oktober 1978 under emnet "Full sysselsetting i et endret økonomisk klima". Konferansen strakk seg over 3 dager og samlet eksperter på høyt nivå fra det internasjonale og nordiske miljø.

Prosjektvirksomheten innen det nordiske arbeidsmarkedssamarbeidet har vært konsentrert om gjennomføringen av den første etappe i arbeidsmarkedsprogrammet og behandlingen av Nordisk Råds rekommendasjoner og uttalelser.

Den endrede situasjonen på arbeidsmarkedet og utsiktene framover har også satt sitt preg på arbeidet med fornyelsen av arbeidsmarkedsprogrammet. Ministerrådets prinsipielle program for nordisk samarbeid på arbeidsmarkedsområdet er imidlertid ikke endret. Den fornyelsen

som har skjedd i løpet av 1978 har vært konsentrert om å utarbeide et nytt prosjektprogram innenfor de prinsipielle rammer. NAUT's prosjektprogram blir fastsatt vinteren 1979.

## 2. Gjennomføringen av Ministerrådets arbeidsmarkedsprogram

Arbeidsmarkedsprogrammet ble vedtatt 26. november 1975. Under gjennomføringen av den første etappe har det vært lagt ned et betydelig arbeid i prosjekt- og kontaktvirksomhet fra et stort antall nasjonale tjenestemenn. I tillegg har forskningsinstitusjoner vært trukket inn under spesielle prosjekter. Det er lagt fram et omfattende materiale gjennom dette samarbeidet som har gitt en rekke verdifulle impulser til det nasjonale utviklingsarbeidet.

Igangsettingen av programmet førte til en rask vekst i nordisk samarbeide om arbeidsmarkedsprosjekt. Dette gjenspeiles ikke minst i den årlige stigning i NAUT's budsjetter. Tabellen nedenfor illustrerer denne utviklingen:

I 1 000 Nkr	1974	1975	1976	1977	1978
Regnskap	17,6	209,2	996,0	1 298,7	
Bevilget		332,7	1 248,0	1 842,0	2 169,4
Prosjekter (løpende)	1	5	16	15	15

Når det gjelder den faglige profil av den første etappe av arbeidsmarkedsprogrammet er det grunn til å antyde følgende. Prosjekt- og utredningsarbeidet har vært konsentrert om arbeidsmarkeds-service, videreutdanning og statistikkspørsmål i større grad enn sysselsettingstiltak, studier av tendenser og strukturer på arbeidsmarkedet og mer praktisk betont forskningsvirksomhet. Aktiviteten har videre vært mer konsentrert om interne arbeidsmarkedspolitiske oppgaver enn samarbeid og kontakt med tilstøtende sektorer. Det er også grunn til å peke på at utredningsvirksomheten har vært mer preget av kartlegging, beskrivning og dokumentasjon enn analyser og vurdering av aktuelle arbeidsmarkedsproblemer.

Det er allerede nå mulig å trekke fram positive resultater av denne første etappen av arbeidsmarkedsprogrammet som nå går mot sin avslutning. Det er for det første klart at kunnskapsgrunnlaget på arbeidsmarkedsområdet er styrket og utvidet gjennom samarbeidet og at dette har skapt den nødvendige basis for et fortsatt samarbeid. Det er videre klart at man i de enkelte land har fått bedre kjennskap til hverandres formelle og personlige kontaktmuligheter. Enkelte prosjekter kan man allerede si har vært direkte nyttige. Andre nytteeffekter kan først spo-

res på noe lengre sikt. Det er heller ikke alltid slik at en nytteeffekt er målbar. Det vil gå fram av denne og tidligere beretninger at det for tiden både på nasjonalt og nordisk nivå legges mye arbeid i å følge opp og nyttiggjøre seg de prosjektrapporter som er utarbeidet.

Fornyelsen av arbeidsmarkedsprogrammet vil på den ene side dra nytte av de erfaringer som til nå har blitt gjort og på den annen side legge hovedvekten på de problemer og oppgaver som er nevnt innledningsvis. I samsvar med *uttalelse nr. 8V under Nordisk råds sesjon 1978* ble både Nordisk råd og arbeidsmarkedspartene trukket inn i dette fornyelsesarbeidet. Det nye arbeidsmarkedsprogrammet skal danne grunnlaget for planleggingen av prosjekter på Ministerrådets budsjett for 1980.

### 2.1. *Arbeidsmarkedservice*

Dette området omfatter samarbeidet om arbeidsmarkedsmyndighetenes kundeorienterte virksomhet innen arbeidsformidling, yrkesveiledning, attføring/yrkesinnrettet rehabilitering, arbeidsmarkedsutdanning og individinnrettede sysselsettingstiltak.

I løpet av det siste året har følgende prosjekter blitt avsluttet: Attføringsinnrettet utdanning av personale utenfor arbeidsformidlingen, en rapport om praktikantutveksling mellom de nordiske land, en studie av den personlige veilednings metodikk, en rapport om samordning av arbeidsformidlingsmetodene, en rapport om informasjonsvirksomheten på yrkesveiledningens område og til slutt en rapport om harmonisering av arbeidsmarkedsutdanningen. De tre sistnevnte rapporter er allerede utgitt i Nordisk utredningsserie. Det videre arbeidet med å finne praktiske former for arbeidsmarkedsutdanningssamarbeid ledet sent på høsten 1978 til konkrete forslag om felles utnyttelse av ressurser innen enkelte områder. Etter kontaktsamarbeid med arbeidsmarkedspartene er spørsmålet om samarbeid i yrkesveiledningsspørsmål med partene ferdig behandlet.

Det er satt igang enkelte prosjekter i 1978 som avsluttes i løpet av 1979. Det gjelder et prosjekt om ikke yrkesaktive kvinners inntrede eller gjeninntrede på arbeidsmarkedet. I dette prosjektet er det meningen at også innvandrerkvinnenes spesielle situasjon skal belyses.

Det er videre satt igang et prosjekt som skal undersøke mulighetene for gjensidig utnyttelse av hverandres rehabiliteringsinstitusjoner. Videre utvikling av arbeidsformidlingens metoder og organisasjon er også gjenstand for et prosjekt. Dette er en forlengelse av det tidligere nevnte prosjektet "Samordning av arbeidsformidlingsmetodene i Norden".

I forbindelse med de senere års utvikling på arbeidsmarkedet har de individinnrettede sysselsettingstiltakene fått stadig bredere plass. Det finnes etterhvert ganske mange slike tiltak. Eksempler på individinnrettede sysselsettingstiltak er likestillingsbidrag, nyrekrutteringsstøtte og

opprettelse av statlige enkeltarbeidsplasser for ungdom. Innenfor dette området vil det bli satt igang et prosjekt som tar sikte på å kartlegge og strukturere de individinnrettede tiltak som har vært prøvd eller som planlegges i de nordiske land.

Det er også mulig at en rekke av de områder som tidligere er nevnt kan gi grunnlag for nye prosjekter. På grunn av den ulike situasjon i de enkelte nordiske land har spørsmålet om å utrede etableringen av en nordisk databank for ledige plasser ikke vært aktuelt (jfr. Nordisk råds uttalelse nr. 8VII).

## 2.2. Arbeidsmarkedsforskning

I Nordisk råds uttalelse nr. 4/1976 om Ministerrådets beretning samme år, anbefales at en utredning igangsettes om arbeidskraftens og kapitalens bevegelighet i Norden. Utredningsarbeidet har pågått i hele 1977 og 1978. Utredningen som vil bli avsluttet i løpet av 1979 har som sin viktigste oppgave å utrede i hvilken grad flytting av arbeidskraft kan erstattes med flytting av kapital mellom de nordiske land.

En sammenlignende analyse av arbeidsmarkedspolitikkenes mål og midler i Norden er utgitt i Nordisk utredningsserie (NU A 1978: 1). Denne rapporten har gitt impulser til fortsatte studier og ble lagt fram på NAUT's arbeidsmarkedspolitiske konferanse i oktober 1978.

Et meget ressurskrevende prosjekt om dokumentasjon av arbeidsmarkedsforskning i Norden har resultert i en omfattende katalog som er utgitt i Nordisk utredningsserie i 4 bind (NU B 1978: 20). Spørsmålet om oppfølgingen av dette prosjektet vil bli tatt opp på et planlagt seminar mellom arbeidsmarkedsforskere, tjenestemenn og arbeidsmarkedspartene i 1979.

Under 1. etappe av arbeidsmarkedsprogrammet er det gjennomført og under utredning en rekke prosjekter om arbeidsmarkedsstatistikk. Enkelte av disse prosjektene har gitt opphav til rekommendasjoner om nasjonale og nordiske tillempninger. Dette grunnleggende systematiseringsarbeidet på statistikkområdet vil danne et viktig grunnlag for et planlagt seminar om arbeidsmarkedsstatistikk i Norden i 1979.

To spesielle statistikkprosjekter er nå ferdigbehandlet av NAUT og oversendt til regionalpolitiske og statistiske samarbeidsorganer. Det gjelder spørsmålet om regelmessige regionale målinger av sysselsettingen og den videre utvikling av migrasjonsstatistikken.

I tillegg til de nevnte planlagte seminarer og det videre arbeid med arbeidsmarkedsstatistikken vil det i 1979 settes igang en rekke interessante prosjekter. Det gjelder en undersøkelse av arbeidsmarkedets segmentering, en sammenlignende studie av arbeidskraftkostnader i Norden, en kartlegging av sysselsettingskapende tiltak i de nordiske land og til slutt et prosjekt om analyser og prognoser angående etterspørsel etter arbeidskraft i de nordiske land.

### 2.3. *Innvandrer spørsmål*

Innen dette området har man fortsatt diskusjonen om spørsmål i forbindelse med migrasjon innen Norden og mellom Norden og tredjeland. Tidligere har man drøftet mulighetene for en koordinering av de nordiske lands innvandringspolitikk. Imidlertid har en kommet fram til at det verken er mulig eller hensiktsmessig med en generell harmonisering eller koordinering av nordiske lands innvandringspolitikk. På enkelte delområder har det likevel foregått et visst samarbeid om innvandringspolitiske spørsmål.

I Ministerrådets arbeidsmarkedsprogram er det et mål at det i hvert land skal gjennomføres tiltak for å sikre innvandrere likhet med motakerlandets medborgere. Som en konsekvens av dette er innvandrerkvinnenes og innvandrerungdommens problemer på arbeidsmarkedet trukket inn i de generelle prosjekter om disse grupper som NAUT har under arbeid.

Det er videre tatt en rekke initiativ overfor andre organer som behandler spørsmål av innvandrerpolitisk karakter utenfor arbeidsmarkedsområdet.

I 1979 planlegges det et seminar for migrasjonsforskere i Norden.

### 2.4. *Videreutdanning av tjenestemenn innen arbeidsmarkedsorganene*

Samarbeidet om videreutdanningen av arbeidsmarkedsorganenes tjenestemenn har fortsatt i 1978 på flere måter. Det årlige emneseminar for tjenestemennene ble arrangert i juni om emnet "De unge og arbeidslivet". Temaet for seminaret i 1979 skal være "Likestilling på arbeidsmarkedet mellom menn og kvinner". I forberedelsene til dette prosjektet har Ministerrådets kontaktgruppe for likestillingsspørsmål vært trukket inn.

Arbeidet med en nordisk/engelsk ordliste om arbeidsmarkedsterminologi ble avsluttet høsten 1978. Ministerrådssekretariatet har inngått en avtale med et forlag om utgivelse av den ordlisten.

I 1978 ble det satt igang et utredningsprosjekt om nordisk veilederutdanning (jfr. *Nordisk råds rekommendasjon nr. 29/1969* og *uttalelse nr. 3/IV i Nordisk råds 25. sesjon*). Dette prosjektet beregnes avsluttet i begynnelsen av 1979.

De felles muligheter for en videre utvikling av tjenestemansutdanningen er også drøftet generelt.

### 2.5. *Spesielt om tiltak mot ungdomsarbeidsløshet*

Arbeidet for å bekjempe ungdomsarbeidsløsheten har vært meget høyt prioritert i samtlige nordiske land i 1978. (Jfr. *uttalelse fra Nordisk råds sesjon nr. 8VI*). Det har ikke vært aktuelt å sette igang et spesielt nordisk handlingsprogram på dette området.

En rapport om tiltak mot ungdomsarbeidsløshet er blitt publisert i

Nordisk utredningsserie (*NU A 1977: 13*). Denne rapporten er fulgt opp av et prosjekt om forebyggende tiltak mot ungdomsarbeidsløshet i skoleverket som ble avsluttet høsten 1978. Det foregår videre nært samarbeid om Kultursekretariatets prosjektprogram om 16—19-åringenes utdanning som inneholder mange arbeidsmarkedspolitiske problemstillinger.

På møtet i Nordisk Ministerråd (arbeidsministrene) i november 1977 ble det innledet et samarbeid med sikte på en felles nordisk opptreden på OECD's ministerkonferanse om ungdomsarbeidsløshet i desember 1977. Under konferansen ble det lagt fram felles synspunkter på ungdomsarbeidsløsheten fra de nordiske land. Disse synspunkter bygget på ovennevnte nordiske utredning som også ble utnyttet som grunnlagsmateriale ved OECD's konferanse. I denne uttalelsen er det verdt å merke seg følgende:

"It may be useful to underline the social rights of young people by establishing a youth guarantee for education, training and work for all. If all OECD-countries gave such a guarantee one could envisage a radical improvement of the situation within few years.

A youth guarantee of this nature would, of course, have to be followed up by specific programmes and plans with regard to education, better contact between the school system and the working life and better resources for job placement activities and job creation."

De enkelte land i Norden søker nå å følge opp denne uttalelsen og de forslag til tiltak mot ungdomsarbeidsløshet som er foreslått i den nordiske rapporten.

## 2.6. Øvrig arbeidsmarkedssamarbeid

I 1978 ble en utredning avsluttet om utleie- og entreprenørbedriftenes virksomhet i Norden, såkalt grå virksomhet. Rapporten som er utgitt i Nordisk utredningsserie (*NU A 1978: 5*) har foreslått en rekke tiltak for å kunne kontrollere og komme til rette med den grå virksomheten. Etter å ha innhentet synspunkter fra de enkelte land og arbeidsmarkedspartene la NAUT saken fram for Nordisk Ministerråd (arbeidsministrene) i desember 1978.

Spørsmålet om et nordisk arbeidsmarkedsinstitutt er tatt opp av Nordisk råd (*rekommendasjon nr. 7/1977*) og har vært til vurdering innenfor NAUT i forbindelse med fornyelsen av arbeidsmarkedsprogrammet. På grunnlag av en nasjonal og nordisk behandling har de nordiske arbeidsmarkedsmyndigheter konkludert med at det for tiden ikke er aktuelt å opprette et isolert arbeidsmarkedsinstitutt slik som det er foreslått, men at det på den annen side kan være aktuelt å se den nordiske arbeidsmarkedsforsknings- og utredningsvirksomhet i sammenheng med andre tilsvarende aktiviteter som foregår gjennom andre samarbeidssektorer.

Det høyest prioriterte prosjektet under første etappe av arbeidsmarkedsprogrammet var etableringen av et nordisk informasjonssystem. Det ble i løpet av 1978 klar for en videre realisering etter en grundig nasjonal og nordisk behandling. I løpet av høsten 1978 ble det satt igang et nordisk informasjonsutvekslingssystem mellom arbeidsmarkedsmyndighetene i Norden. Det er i tilknytning til Nordisk Ministerråds sekretariat etablert et forsøksprosjekt med en nordisk informasjonstjeneste som skal betjene dette systemet i samarbeid med nasjonale kontaktpersoner.

Siden 1970 har det foregått et praktisk nordisk samarbeid om arbeidsmarkedsutdanning ved Nordkalottens Arbetsmarknadsutbildningscenter i Övertorneå.

Mellom de nordiske land foregår det også et bilateralt samarbeid. Her kan en spesielt nevne avtalen fra 1973 mellom Sverige og Finland om kanalisering av den arbeidskraft som flytter via den offentlige arbeidsformidling. Avtalen er for tiden under vurdering.

Generelt kan en si om virksomheten på arbeidsmarkedsområdet i 1978 at samarbeidet har utviklet seg i flere retninger. Kontakten med arbeidsmarkedspartene er videre utdypet. Forhold på andre samarbeidssektorer av betydning for arbeidsmarkedsområdet (f. eks. skolemyndighetene) er i større grad enn tidligere trukket inn. Det er også en klar tendens til at det nordiske samarbeidet om internasjonale spørsmål med tilknytning til arbeidsmarkedet utvikler seg. Ikke minst vil den nye etappe av arbeidsmarkedsprogrammet bære preg av den endrede økonomiske og sysselsettingspolitiske situasjon i Norden.



## Kapitel VI

### Arbeidsmiljø

#### 1. Innledning

Også i 1978 har arbeidsmiljøspørsmål vært høyt prioritert både nasjonalt og i samarbeidet under Ministerrådet. I Danmark, Norge og Sverige har nye arbeidsmiljølover nå trådt i kraft og i Finland og Island er nye tilsvarende lover under forberedelse. De utfordringer som ligger i å følge opp det høye ambisjonsnivået disse lovene innebærer har betydning økte krav til og økt utbytte av det nordiske samarbeidet.

Samarbeidet i 1978 har bygget på virksomheten og erfaringene fra tidligere år, og på de prinsipper og retningslinjer som er nedfelt i det handlingsprogrammet som Ministerrådet (arbeidsmiljøministrene) vedtok 15. november 1977. Dette handlingsprogrammet er i 1978 blitt supplert av en mer detaljert fortegnelse over virksomhet og planer innen samarbeidet.

Budsjettet for prosjektsamarbeidet er nå kommet opp på samme nivå som tilsvarende samarbeidssektorer, og lå i 1978 på ca. Nkr 1 850 000:— (1978-priser). Rammen for prosjektsamarbeidet i 1979 blir ca. Nkr 2 200 000.— (1979-priser). I tillegg kommer også for dette området kostnader ved permanente grupper og visse deler av prosjektvirksomheten som ikke belastes Ministerrådets budsjett.

#### 2. Samarbeid om arbeidsmedisin/yrkeshygiene

Arbeidsmedisin/yrkeshygiene har også i 1978 vært det største delområdet innen arbeidsmiljøsamrådet. I tråd med de retningslinjer som er utviklet i handlingsprogrammet har virksomheten gått mer og mer i retning av konsentrasjon om større enkeltprosjekter som i særlig grad gir fordeler ved å drives på fellesnordisk basis. Spesielt tenkes her på grenseverdisamarbeidet og samarbeidet om videreutdanning av spesialister innen yrkeshygiene og bedriftshelsetjeneste.

##### 2.1. *Nordisk gruppe for dokumentasjon av yrkeshygieniske grenseverdier*

I siste halvdel av 1977 ble et prosjekt startet der hensikten er å gi de nordiske lands myndigheter det beste mulige faktaunderlag for fastsettelsen av yrkeshygieniske og biologiske grenseverdier. Dette skjer i 3 ledd: (1) En dokumentalist søker og sorterer relevant dokumentasjon, (2) nasjonale eksperter eller ekspertgrupper vurderer og behandler materialet som (3) forelegges den nordiske ekspertgruppen. Denne utgir

så et dokument som bl. a. viser virkningen av forskjellige konsentrasjoner av det aktuelle stoffet. Dokumentet anbefaler ingen spesiell grenseverdi, men angir hvilke faktorer man mener bør tillegges vekt når grenseverdien skal fastsettes. Dokumentene for de 5 første stoffene ble publisert i slutten av året, og arbeidet fortsetter i 1979. Denne virksomheten ses i sammenheng med bl. a. *rekommendasjon nr. 8/1977* om et nordisk handlingsprogram (del 2h).

## 2.2. *Samvirke mellom de yrkeshygieniske enhetene*

Det samarbeidet som i mange år har eksistert mellom de yrkeshygieniske enhetene ble i 1976 styrket ved at et antall arbeidsgrupper fikk økte samarbeidsmuligheter ved finansiering over Ministerrådets budsjett. Den koordinerende funksjon for dette gruppesamarbeidet ble også styrket, noe som bl. a. har ført til økt utbytte av det årlige nordiske yrkeshygieniske møtet. Fra og med 1978 er gruppesamarbeidet gitt en mer fleksibel form idet bare spesielle samarbeidsopplegg finansieres over Ministerrådets budsjett. Samtidig er den koordinerende funksjonen beholdt og ytterligere styrket. I 1978 ble det årlige yrkeshygieniske møtet holdt i Danmark.

## 2.3. *Helsefare ved trestøv*

Prosjektet "Helsefare ved trestøv" går konkret ut på å undersøke mulighetene for samordning av nasjonale prosjekter i den hensikt å kartlegge og motvirke helsefarer ved trestøv, spesielt faren for cancer i nese og bihuler, men danner samtidig et pilotprosjekt for en samordnet utnyttelse av informasjon fra nordiske registre generelt. Prosjektet startet i 1976 og det praktiske arbeidet er nå igang i 3 av de nordiske land, men kan sannsynligvis ikke gjennomføres i Norge. Prosjektet vil fortsette i 1979.

## 2.4. *Scandinavian Journal of Work, Environment & Health*

Også i 1978 gav Ministerrådet bidrag til driften av *Scandinavian Journal of Work, Environment & Health*. Tidsskriftet er et engelskspråklig fellesnordisk vitenskapelig organ som behandler arbeidsrelaterte helse spørsmål.

Innen Ministerrådets organer har man inngående drøftet på hvilken måte tidsskriftets innhold kan gjøres tilgjengelig for arbeidslivets folk, bl. a. på bakgrunn av tidligere forslag om å utgi tidsskriftet på et nordisk språk. Etter å ha drøftet ulike former for sammendrag, oversettelse og distribusjon er man kommet til at det har liten hensikt å endre tidsskriftets form, språk eller innhold. Innholdet vil likevel kun være direkte tilgjengelig på en meningsfylt måte for spesialister, og må kanaliseres til arbeidslivets folk via spesialistene som fungerer bl. a. innen fagbevegelsen, arbeidstilsynsmyndighetene og forskningsenhetene. I den

grad artiklene skal utgis i popularisert form anser man at dette best kan gjøres av arbeidsmiljøtidsskriftene, i den grad disse ønsker det. Redaksjonen for Scandinavian Journal of Work, Environment & Health har sagt seg villig til å bistå ved slik bearbeiding av stoffet. Bidrag til tidsskrifter generelt over Ministerrådets budsjett er for tiden gjenstand for en prinsipiell diskusjon.

### *2.5. Nordisk videreutdanning av spesialister innen arbeidsmedisin, yrkeshygiene og bedriftshelsetjeneste.*

Et høyt prioritert område der samarbeid på nordisk plan vil ha store fordeler, er etterutdanning av spesialister innen flere kategorier.

Dette har sin bakgrunn i bl. a. at de faglige miljøer og dermed tilgangen på lærerkrefter er begrenset i hvert enkelt land, at det vil være urasjonelt å bygge opp utdannelsessystemer i hvert enkelt land og at felles kompetansedefinisjoner og utdannelsesopplegg vil gi et høynet kvalitetsnivå og en harmonisering av utdannelsen.

Som et ledd i det nordiske samarbeidet på dette feltet ble det i 1978 utviklet 2 nordiske kurs ved Institutet för Arbetshygien i Helsingfors: Et i industriell toxicologi og et i epidemiologiske metoder. Erfaringene fra disse kursene har vært meget positive og de vil bli fulgt opp i 1979 med bl. a. kurs vedrørende yrkescancer.

### *2.6. Symposium om bedriftshelsetjeneste*

Et symposium om bedriftshelsetjeneste ble avholdt i Sverige sommeren 1978. Deltakere var bedriftsleger, yrkeshygienikere og representanter for institutter, departementer, arbeidsmarkedets parter og klinikker.

## **3. Yrkesskader og sikkerhet**

Et annet vesentlig delområde er det samarbeid som skjer mellom arbeidstilsynsmyndighetene i de nordiske land. Dette samarbeidet koordineres av Styringsgruppen for arbeidervernforskrifter, som bl. a. beskjeftiger seg med en systematisk arbeidsfordeling ved utarbeidelse av verneforskrifter. Denne arbeidsfordelingen har til hensikt både å spare ressurser og gi en mer enhetlig utformning av de forskrifter som utfyller arbeidsmiljølovene i Norden.

### *3.1. Samnordisk dokumentasjon vedrørende arbeidervernforskrifter*

I forbindelse med arbeidsfordelingen ved utarbeidelsen av verneforskrifter ble det i 1975 opprettet en dokumentasjonssentral i tilknytning til og som en videreutvikling av det danske arbeidstilsyns dokumentasjonstjeneste. Sentralen forsyner de nordiske arbeidstilsynsmyndighetene med ønsket nordisk og internasjonal dokumentasjon vedrørende arbeidervernforskrifter.

Sentralen har også i 1978 vært utviklet for å kunne yte best mulig service overfor brukerne. Utnyttelsen av sentralen har vært økende i perioden og man regner med at man i 1979 vil komme opp i den ønskede utnyttelsesgraden.

### 3.2. *Nordisk arbeidstilsynskonferanse*

Hvert 2. år samles nøkkelpersoner fra de nordiske lands arbeidstilsynsmyndigheter til en konferanse for å drøfte saker av felles interesse. I 1978 ble konferansen avholdt i juni i Island. De generelle kostnadene ved arrangementet ble dekket over Ministerrådets budsjett.

### 3.3. *Granskning av trykkbeholderstål*

Etter oppløsningen av Nordisk gruppe for stålbestemmelser (NGS) har Ministerrådet støttet videreføringen av NGS' virksomhet, dvs. granskning av stålspesifikasjoner og beregningsverdier for stål til trykkbeholdere.

### 3.4. *Utvikling av modeller for langtidsplanlegging av arbeidsmiljøinnsatser i bedriftene*

Ut fra de nye arbeidsmiljølovene vil det kreves en fortløpende helhetsvurdering av arbeidsmiljøet i motsetning til at bedriftene bare, som hittil, skal leve opp til enkeltkrav som f. eks. grenseverdier, støygrenser osv. Særlig for større bedrifter vil veiledning om planleggingsmetodikk for en slik fortløpende helhetsvurdering og fortløpende forbedring av arbeidsmiljøet være nyttig. Ministerrådet startet i 1978 et prosjekt som vil søke å finne fram til egnede modeller for bruk i bedriftenes langsiktige planlegging av arbeidsmiljøtiltak arbeidsmiljølovene setter. Prosjektet vil løpe over flere år, og man regner med at visse forsøksmodeller kan formuleres i 1979.

### 3.5. *Nordisk ordliste med arbeiderverntermer*

Som et hjelpemiddel i det nordiske arbeidsmiljøsam arbeidet også i samarbeidet med ikke-nordiske land har man i 1978 satt igang arbeidet med en ordliste over arbeiderverntermer. Prosjektet innebærer sammenstilling av en ordliste med ca. 600 danske, finske, norske og svenske arbeiderverntermer med definisjoner. Tilsvarende termer på engelsk, fransk og tysk tenkes også inngå. Ordlisten utarbeides ved et samarbeid mellom de nordiske landenes terminologiorganer og arbeidstilsynsmyndigheter, og ventes foreligge i slutten av 1979.

## 4. **Psykososial arbeidsmedisin**

### 4.1. *Psykososialt arbeidsmiljø, helse og velbefinnende for grunnskolelærere*

Et stort nordisk forskningsprosjekt vedr. grunnskolelærernes psykososiale arbeidsmiljø ble startet i 1977. Prosjektet består av nasjonale

forskningsprogrammer som koordineres på nordisk plan med finansiering fra Ministerrådet. Utformingen og gjennomføringen av prosjektet har skjedd ved et samarbeid mellom forskere, Nordiske lærerorganisasjoners samråd (NLS) og NFS.

Prosjektet vil for den nordiske delens vedkommende bli avsluttet i løpet av 1979, og rapport ventes foreligge i begynnelsen av 1980.

#### 4.2. *Psykososiale arbeidsmiljøproblemer i prosessindustrien*

Prosjektet har til hensikt å bygge opp en felles referanseramme for fortsatte studier av høyt automatiserte produksjonsprosesser og muliggjøre en presisering av disse. Prosjektet er sammensatt av nasjonale studier og vil fortsette også i 1979.

#### 4.3. *Symposie- og kontaktvirksomhet*

I 1975 innledet ledende forskere innen området psykososial arbeidsmedisin en symposie- og kontaktvirksomhet i Ministerrådets regi. Virksomheten tar sikte på en erfaringsutveksling og å komme fram til felles problemområder som bør tas opp på nordisk plan. Virksomheten har bl. a. utkrystallisert øvrige prosjekter innen sektoren.

### **5. Annet**

Ministerrådet har utover den prosjektvirksomhet som er beskrevet ytet økonomisk bidrag til nordisk samordning av et prosjekt vedrørende sveiserøk og et forprosjekt vedrørende trykkavlastning av støvekspløsjoner.

Som informasjonstiltak overfor interesserte i og utenfor statlige myndigheter utgir Ministerrådssekretariatet en informasjonsbulletin om arbeidsmiljøsam arbeidet og en katalog over prosjekter og organer innen sektoren.

Av nye prosjekter i 1979 kan nevnes et symposium om forbedring av statistikken over yrkessykdommer og sykdomssymptomer. Symposiet bygger på rekommendasjon nr. 8/1977. del 2 e.

## Kapitel VII

### Miljøvern

#### 1. Innledning

Miljøvernssamarbeidet omfatter spørsmål vedrørende vern og forvaltning av det ytre miljø. Det har i løpet av året foregått prosjektvirksomhet på delområdene luftforurensning, havforurensning, trafikkstøy, industristøy, avfall, produktkontroll, naturvern, miljøvernforskning og miljødata.

I 1979 vil prosjektvirksomheten fortsette på de samme delområder. I tillegg vil det bli satt igang ny virksomhet på områdene gjenvinning, friluftsliv, naturressurser og økologisk planlegging.

Bevilgningen over Ministerrådets budsjett til miljøvernprosjekter var i 1978 Nkr 1 872 000.—. Budsjettrammen for 1979 er Nkr 2 071 000.—. (Tallene for 1978 er oppgitt i 1978-priser, for 1979 i 1979-priser, antatt prisstigning 8 %).

#### 2. Handlingsprogram for samarbeid på miljøvernområdet

Nordisk Ministerråd (miljøvernministrene) vedtok 21. april 1978 et handlingsprogram for nordisk samarbeid på miljøvernområdet. Forslaget til program ble behandlet på Nordisk råds 26. sesjon 1978. Programmet fastlegger målsettinger og retningslinjer for det nordiske miljøvernssamarbeid i 5-årsperioden 1978—82.

#### 3. Nordisk miljøvernkonvensjon

Den nordiske miljøvernkonvensjonen ble undertegnet 19. februar 1974. Konvensjonens formål og innhold ble det redegjort for i Ministerrådets beretning til Nordisk Råds 22. sesjon 1974 (C1/1974).

Konvensjonen trådte ikraft 5. oktober 1976. Konvensjonen har bare kommet til praktisk anvendelse i to tilfeller siden ikrafttredelsen. Ministerrådet vil fortløpende følge utviklingen med gjennomføringen av konvensjonen og tar sikte på å foreta en studie av erfaringene med konvensjonen.

#### 4. Forurensningssituasjonen i Østersjøen, Øresund, Skagerrak og Kattegatt

##### 4.1. Generelt

Forurensningssituasjonen i de nordiske kyst- og havområder krever, foruten nasjonal innsats, såvel bilaterale og nordiske tiltak som et samarbeid med ikke-nordiske kyststater. Nordisk råd har aktualisert disse

spørsmål i *rekommendasjon nr. 30/1970* vedrørende tiltak mot Østersjøens forurensning, *nr. 21/1971* vedrørende samarbeid ved bekjempning av forurensningene i Skagerrak, Kattegat og Øresund, *Nr. 8/1975* vedrørende begrensning av utslipp i Bottenviken m. v. og *nr. 9/1975* vedrørende bekjempelse av skader fra giftige laster i Østersjøen. Ministerrådets organer følger fortløpende utviklingen innen rammen av aktuelle bilaterale og internasjonale overenskomster på området.

#### 4.2. Samordning av undersøkningsvirksomheten av forurensningssituasjonen i Skagerrak og Kattegat

Embetsmannskomiteén for miljøvernspørsmål tok i 1975 initiativet til et utvidet forskningssamarbeid vedrørende Skagerrak og Kattegat. Siden den gang har Ministerrådet finansiert en forstudie og et symposium om forurensningssituasjonen i Skagerrak og Kattegat. Konklusjonen fra symposiet i 1976 var at det ville innebære store fordeler — både faglig og økonomisk — med en koordinering av den marine forsknings- og undersøkningsvirksomhet i området. Årlig satser Danmark, Norge og Sverige ca. 10 mill. kroner på slik virksomhet.

Som resultat av anbefalingene fra symposiet ble det i 1978 satt igang et prosjekt om samordning av forsknings- og undersøkningsvirksomheten av forurensningssituasjonen i Skagerrak og Kattegat. Prosjektet har bl. a. følgende oppgaver:

1. Utarbeide en statusrapport over nåværende kunnskap og pågående og planlagt forsknings- og undersøkningsvirksomhet, samt utarbeide en oversikt over eksisterende utslipp som kan danne grunnlag for tiltak for å redusere forurensningene i Skagerrak og Kattegat.

2. Utarbeide forslag til system og rutiner for en løpende informasjonsutveksling om nye forskningsresultater og planlagt forsknings- og undersøkningsvirksomhet.

3. Kartlegge ressurser i form av fartøyer, utstyr og personale hos berørte institusjoner, og foreslå hvordan de samlede ressurser best kan utnyttes.

Ministerrådet bevilget for 1978 Nkr 105 000.— til prosjektet. For 1979 er det bevilget Nkr 108 000.—.

#### 4.3. Østersjøkonvensjonen

Konvensjonen om vern av det marine miljø i Østersjøen ble undertegnet i Helsingfors 22. mars 1974 av samtlige sju Østersjøstater. Konvensjonens formål og innhold er det redegjort for i CI/1975. De tre nordiske land som er parter i konvensjonen, Danmark, Finland og Sverige har ratifisert konvensjonen. Av ikke-nordiske stater har DDR og Soviet-Unionen ratifisert konvensjonen. Konvensjonen trer ikraft etter at samtlige parter har ratifisert den (uttalelse nr. 8/1978). Interimkommisjonen for Østersjøkonvensjonen avholdt sitt 5. årsmøte i Helsingfors i november 1978.

I løpet av året er det skjedd betydelige fremskritt i de to arbeidsgrupper som er nedsatt av Interimskommisjonen for Østersjøkonvensjonen. Den vitenskapelig-teknologiske arbeidsgruppen har konsentrert seg om å utarbeide felles kriterier og forslag til standarder. Gruppens årsmøte 1978 ble avholdt i Åbo. Ad hoc-arbeidsgruppen for biologiske undersøkingsmetoder avholdt i 1978 to møter i Warszawa. Ad hoc-arbeidsgruppen for kriterier og standarder vedr. utslipp av skadelig substanser i Østersjø-området holdt sitt andre møte i Tallinn i mai 1978. Danmark organiserte dessuten et seminar om tungmetaller i Værløse i juni.

Den maritime arbeidsgruppen avholdt møte i Stockholm i september. Ad hoc-arbeidsgruppen for identifisering av oljespill fra fartøy avholdt møte i Stockholm i april, mens ad hoc-arbeidsgruppen for oljebekjempelse avholdt møte i Gdansk i mai.

#### 4.4. *Bilateralt samarbeid mellom Finland og Sverige vedrørende forurensningsforholdene i Bottenviken*

Forsknings- og utredningsarbeidet i Finland og Sverige vedrørende forurensningsforholdene i Bottenviken har siden desember 1972 blitt samordnet innen rammen av en samarbeidsavtale mellom Statens naturvårdsverk i Sverige og Havsforskningsinstituttet og Vattenstyrelsen i Finland. Formålet er å skape en felles kunnskapsbasis for beslutninger om vern av dette havområdet.

I samsvar med samarbeidsavtalen er det nedsatt en komité — *Kommittén för Bottniska viken* — som har et permanent arbeidsutvalg. På komitéens årsmøte 1977 i Sverige ble det vedtatt et langsiktig arbeidsprogram for fem år. Programmet ble innledet med et seminar i Vasa i mars 1978. Seminaret behandlet resultatene av pågående undersøkelser og anga prinsipper for fortsatt virksomhet med henblikk på å oppnå en samlet satsing på brukerorienterte problemer. Virksomheten drives i nært samarbeid med Østersjøkonvensjonen. Komitéen publiserer årlige virksomhetsrapporter.

#### 4.5. *Avtale mellom Danmark og Sverige om vern av Øresund mot forurensninger*

Avtalen mellom Danmark og Sverige om vern av Øresund mot forurensninger ble undertegnet 5. april 1974 (jfr. CI/1975 side 180). Avtalen er ratifisert av begge parter.

Den dansk-svenske kommisjonen som er opprettet for å overvåke gjennomføringen av avtalen, har hatt ett møte i 1978. Kommisjonen utga i september 1978 en rapport om sin virksomhet i 1977—78. Kommisjonens tekniske utvalg som spesielt skal vurdere behov for ytterligere rensetiltak, har hatt to møter i løpet av året. Regjeringene besluttet i 1978 å gi kommisjonen ytterligere tid t. o. m. 1979 med oppgaven å foreslå nye rensetiltak vedrørende næringsalter.



## 5. Luftforurensningsspørsmål

Nordisk samarbeid på luftforurensningsområdet ble aktualisert av Nordisk råds rekommendasjon nr. 3/1972 vedrørende tiltak mot visse luftforurensninger. Rekommendasjonen er sluttbehandlet.

Siden 1975 har Ministerrådet bevilget midler til prosjektet "Overvåkningssystem for luftforurensninger" som har til formål gjennom samnordisk innsats — i form av utvikling av måle- og analysemetoder — å bidra till etablering av et europeisk program for overvåkning av langtransport av luftforurensninger, særlig med henblikk på "sur nedbør"-problemene.

Det europeiske programmet ble igangsatt 1. oktober 1977. Men selv etter at dette er etablert, vil det fortsatt være behov for felles nordisk innsats, bl. a. vedrørende metodeutvikling for på sikt å muliggjøre at flere typer av forurensende stoffer — utover svovelkomponenter — inkluderes i det europeiske overvåkningssystemet.

Arbeidet med prosjektet i 1978 var hovedsakelig konsentrert om fraksjonert prøvetaking av aerosoler, målemetoder for lave konsentrasjoner av svoveldioksyd og nitrogendioksyd, og undersøkelser av målestasjoners representantivitet. Et seminar om forekomst og tilførsel av mikroforurensninger i luft og nedbør i Norden ble arrangert i Stockholm i oktober 1978.

For 1978 ble det bevilget Nkr 532 000.— over Ministerrådets budsjett til prosjektet. For 1979 er det bevilget Nkr 446 000.—.

Ministerrådet (miljøvernministrene) besluttet i oktober 1977 å nedsette en nordisk arbeidsgruppe for å forberede et avtaleutkast om reduksjon av utslipp som fører til grenseoverskridende forurensninger i Europa. Gruppen har avholdt en rekke møter i løpet av 1978. Et avtaleutkast er utarbeidet og distribuert til alle ECE-land og er høsten 1978 gjenstand for drøftelser i ECE.

Ministerrådet bevilget for 1978 Nkr 63 000 til et forprosjekt om luftforurensninger i tettstedsmiljøer. I løpet av året er det utarbeidet en utredning med forslag til konkrete nordiske samarbeidsprosjekter på dette området.

## 6. Støy

### 6.1. Trafikkstøy

Nordisk samarbeid på støyområdet er aktualisert av Nordisk råds rekommendasjon nr. 11/1974 om begrensning av trafikkstøy. Bl. a. på bakgrunn av denne rekommendasjonen ble det i 1974 foretatt en utredning om mulighetene for nordisk samarbeid på støyområdet. I utredningsrapporten ble det pekt på en rekke spørsmål vedrørende emisjon og immisjon av støy fra motorkjøretøyer som egnet seg for nordisk samarbeid. Utredningen ble i 1975 fulgt opp av en kartlegging av pågående

og planlagt institusjonell forskning vedrørende trafikkstøy i Norden. Siden 1975 er det gjennomført en rekke konkrete prosjekter.

I 1978 er det hittil største nordiske trafikkstøyprosjektet avsluttet: "Nordisk beregningsmodell for vegtrafikkstøy". Prosjektet har pågått siden 1976 og har resultert i en felles nordisk beregningsmodell for vegtrafikkstøy. Totalt har Ministerrådet bevilget Nkr 515 000 til prosjektet.

Tre andre trafikkstøyprosjekter er også avsluttet i 1978: "Måling av støyimmisjon fra vegtrafikk", "Seminar om beregningsmetoder for flystøy" og "Seminar om støy fra skinnegående trafikk". Totalt bevilget Ministerrådet Nkr 196 000 til trafikkstøyprosjekter i 1978.

I 1979 vil prosjektet "Effekter av støyreducerende tiltak" fortsette. I tillegg vil det bli startet to nye prosjekter som en oppfølging av seminaret om flystøy i 1978: "Varighet av flystøy" og "Samband mellom dag-, kveld- og nattforstyrrelser fra flystøy". For 1979 er det bevilget Nkr 325 000 til trafikkstøyprosjekter over Ministerrådets budsjett.

## 6.2. Støy fra industrielt utstyr

Siden 1975 har Ministerrådet bevilget midler til utarbeidelse av underlag for bestemmelser og retningslinjer for høyest tillatte støynivå fra industrielt utstyr. I tillegg til de midler som er bevilget over Ministerrådets budsjett har nasjonale myndigheter stilt midler til rådighet for prosjektvirksomheten. Det er gjennomført utredninger vedrørende vifter, mobile kompressorer, trykkluftverktøy, knusere, hjullastere, dumpere, dozere, gravemaskiner og gressklippere.

I 1978 ble det bevilget Nkr 79 000 over Ministerrådets budsjett. Prosjektvirksomheten er nå i hovedtrekk avsluttet. I august 1978 ble det arrangert et seminar for drøfting av forslag til bestemmelser for støyimmisjon samt et utkast til beregningsmodell for bygge- og anleggsstøy. På seminaret var det enighet om å arbeide videre med forslaget til immisjonsbestemmelser og at utkastet til beregningsmodell skal testes ved et måleprogram. Det er framlagt forslag til videre nordisk samarbeid på området.

## 7. Avfall og gjenvinning

I løpet av perioden 1975—77 er det gjennomført en rekke utredninger på avfallsområdet. Den siste av utredningene ble publisert i 1978 "Metoder för behandling av kommunalt avfall" (NUB 1978:1). Slutrapporten fra Arbeidsgruppen for avfallsspørsmål ble behandlet av Embetsmannskomiteén for miljøvernsspørsmål i 1978. I rapporten redegjøres det for det gjennomførte avfallssamarbeid i årene 1975—77 og fremmes forslag til fortsatt virksomhet. Det nordiske avfallssamarbeid vil i fremtiden konsentreres til gjenvinningsområdet. Dette er i samsvar

med Nordisk Ministerråds handlingsprogram på miljøvernområdet. Nordisk samarbeid om gjenvinning er også aktualisert gjennom Nordisk Råds *rekommendasjon nr. 15/1978* ang. gjenvinning av avfall og gjenbruk av ressurser.

For 1978 ble det over Ministerrådets budsjett bevilget Nkr 41 000.— til et forprosjekt om gjenvinning og til informasjonsutveksling om behandlingsanlegg for problemavfall, dette siste utføres av Institutet för vatten- och luftvårdsforskning (IVL) i Stockholm.

For 1979 har Ministerrådet bevilget Nkr 279 000.— til prosjektvirksomhet på avfalls- og gjenvinningsområdet. Det vil bli igangsatt tre nye gjenvinningsprosjekter: "Nordisk program for gjenvinning av avfall", "Gjenvinning av smøreoljer fra spillolje" og "Gjenvinning av kvikksølv fra kvikksølvbatterier".

## 8. Produktkontroll

I 1975 ble det nedsatt en arbeidsgruppe for produktkontroll med oppgave å undersøke interesser og forutsetninger for et nordisk samarbeid om produktkontroll. Gruppen avga rapport i 1976 og konkluderte med at det foreligger gode muligheter for et utvidet nordisk samarbeid. Embetsmannskomiteén for miljøvernsspørsmål sluttbehandlet rapporten i 1978. Hovedvekten i det nordiske produktkontrollsamarbeidet vil bli lagt på kontroll av kjemiske produkter.

I 1978 er det slutført to prosjekter. "Kartlegging av undersøkingsressurser i Norden for produktkontroll" (NU B 1978: 2) inneholder en oversikt over eksisterende ressurser for analytiske, toksikologiske og økologiske undersøkelser for produktkontroll i Norden. Det andre prosjektet — "Normer for produkttilvirkning" — har utarbeidet et forslag til normer for produkttilvirkning ("god manufacturing practice") for den kjemisk/tekniske bransjen.

I 1979 tas det sikte på å avslutte to prosjekter som ble oppstartet i 1978: "Produktrelatert informasjon hos myndighetene (sekretess)" og "Produktundersøkelse vedrørende flammertardenter". I tillegg vil det bli igangsatt et nytt prosjekt: "Erstatningsmidler for PCB".

Ministerrådet bevilget Nkr 265 000.— til prosjektvirksomhet på produktkontrollområdet i 1978. For 1979 er det bevilget Nkr 81 000.—.

## 9. Naturvern og friluftsliv

Naturvernsamarbeidet omfatter spørsmål vedrørende vern av natur- og friluftsområder samt vern av dyr og planter. Siden 1974 har virksomheten vært konsentrert om utredninger og tiltak vedrørende

1. Naturgeografisk regioninndeling
2. Truede dyr og planter samt naturtyper
3. Metoder for landskapsanalyser.

I løpet av 1977—78 er arbeidet med disse tre prosjekter i hovedsak slutført. Rapportene fra de to første prosjektene er publisert i Nordisk utredningsserie: "Naturgeografisk regioninndeling av Norden" (NU B 1977: 34) og "Hotade djur och växter i Norden" (NU A 1978: 9). Rapporten om landskapsanalyser vil bli publisert i første halvår 1979.

På grunnlag av de gjennomførte utredninger — i første rekke den naturgeografiske regioninndeling samt Nordisk råds *rekommendasjon nr. 28/1974* ang. vern av naturtyper og biotoper av felles nordisk interesse — ble det i 1977 igangsatt et omfattende prosjekt: "Representative naturtyper og truede biotoper i Norden". I løpet av 1978 er arbeidet med klassifisering av naturtyper i de forskjellige regioner avsluttet og det er gjennomført en forsøksstudie over klassifiseringens anvendelse ved valg av områder. I 1979 tas det sikte på, i nært samarbeid med nasjonale og regionale naturvernmyndigheter, å utarbeide en oversikt over og forslag til verneverdige representative naturtyper i Norden. Det tas sikte på å avslutte prosjektet i 1980.

Ministerrådet bevilget Nkr 320 000.— til naturvernsamarbeidet i 1978. For 1979 er det bevilget Nkr 269 000.—.

## 10. Økologisk planlegging

I 1978 ble det avsluttet et forprosjekt om "Økologisk kunnskap i samfunnsplanleggingen". Bakgrunnen for prosjektet er at myndighetene i alle de nordiske land har gitt klart uttrykk for prinsippet om at samfunnsplanleggingen bør baseres på økologisk riktig anvendelse av naturressursene og under spesiell hensynstagende til de naturlige grenser for menneskenes virksomhet. Lokalisering av miljøfarlig industri vil ofte kreve omfattende utredninger av miljøkonsekvensene. Konklusjonen på forprosjektet var at det vil være fordelaktig med et samarbeid mellom de nordiske land om metoder for anvendelse av økologisk kunnskap i samfunnsplanleggingen bl. a. om utvikling av konsekvensanalysemodeller.

For 1979 er det over Ministerrådets budsjett bevilget Nkr 97 000.— til et nytt prosjekt: "Oversikt over økologiske faktorer og undersøkelsesmetoder til bruk for offentlig planlegging".

## 11. Miljøvernforskning

I hvert enkelt land drives det forskning for å identifisere og løse miljøvernproblemer. Det finner sted et omfattende ad hoc-samarbeid, både bilateralt og nordisk, direkte mellom forskningsmiljøene i landene. Videre er det et organisert samarbeid innen institusjonelle rammer, f. eks. i regi av NORDFORSK og de nordiske kollegier for økologi, fysisk oseanografi, marinbiologi og viltforskning.

Innen rammen av Nordisk Ministerråd har det siden 1974 under Embetsmannskomiteén for miljøvernspørsmål, vært drevet miljøvernforskningssamarbeid under ledelse av Samordningsgruppen for miljøvernforskning. Samarbeidet har omfattet anvendt miljøvernforskning og tok i første rekke sikte på å dekke miljøvernforvaltningens behov for forskning. Etter at man i lengre tid hadde vurdert hvordan det nordiske miljøvernforskningssamarbeid mest hensiktsmessig skulle organiseres, ble det i 1978 vedtatt å nedlegge Samordningsgruppen for miljøvernforskning. Vedtaket innebærer at det ordinært ikke vil bli drevet miljøvern forskningsprosjekter under Embetsmannskomiteén for miljøvernspørsmål, men at det i enkelte tilfelle vil bli satt igang mindre prosjekter som springer direkte ut av miljøvernmyndighetenes løpende arbeid. Videre innebærer vedtaket at NORDFORSK vil utvide sitt miljøtekniske forskningsområde til å omfatte større deler av den naturvitenskapelige og samfunnsvitenskapelige orienterte miljøvernforskning.

Virksomheten i 1978 på miljøvern forskningsområdet omfattet tre prosjekter. Det ble påbegynt en oversikt over og analyse av de nordiske lands forskningsplaner. Utredningen vil bli avsluttet i første halvår 1979 og vil tjene som grunnlag for å identifisere fremtidige nordiske forskningsbehov og -prosjekter av særlig interesse for miljøvernmyndighetene.

I mars 1978 ble det avholdt et symposium om genbanker. Rapporten fra symposiet vil bli publisert i Nordisk utredningsserie. Oppfølgingen av rekommendasjonene vedrørende ville dyr og planter vil i første rekke skje innen rammen av det nasjonale naturvernarbeid, mens oppfølgingen på nordisk plan vil finne sted innen rammen av naturversamarbeidet (jfr. punkt 9 ovenfor). Det tas sikte på at oppfølgingen av rekommendasjonene vedrørende husdyr, fisker og mikroorganismer på nordisk plan vil bli vurdert innen rammen av den nyopprettede "Nordisk genbank for jordbruks- og hagevekster" (jfr. Kap. 1.21 side 26).

Prosjektet "Polysykliske aromatiske hydrokarboner (PAH) i Norden har fortsatt i 1978. PAH er en gruppe forbindelser som dannes ved forbrenning av fossilt brennstoff. Noen av disse forbindelsene er kreftfremkallende, og de hører med blant de viktigste av de mest kjente miljøgiftene.

Prosjektet går ut på å kartlegge nivået og å studere tilførelsen av PAH i Norden. Det vil særlig bli lagt vekt på hvilken betydning langtransportert PAH har i forhold til tilførelsen fra lokale kilder. Innholdet av PAH i utvalgte produktgrupper som er spesielt utsatt for PAH og som har betydning i forbindelse med menneskers ernæring vil bli analysert, bl. a. grønn saker og overflatevann/drikkevann. Prosjektet er oppdelt i 6 delprosjekter. I 1978 ble det gjennomført en ringanalyse hvor 17 laboratorier i Norden deltok. Videre er en analyse av PAH i salat fra Sverige avsluttet.

Ministerrådet bevilget Nkr 54 000.— til PAH-prosjektet i 1978. For 1979 er det bevilget Nkr 184 000.—. I tillegg til midlene fra Ministerrådet forutsettes det en betydelig finansiering via nasjonale midler.

## **12. Miljø- og ressursdata**

I 1978 er prosjektet "Karakterisering av miljødata" i hovedsak avsluttet (NU B 1978: 10). Prosjektet har resultert i forslag til prinsipper og regler for karakterisering av miljødata. På grunnlag av nasjonal remissbehandling av rapporten høsten 1978 vil det i 1979 bli utgitt en håndbok for hvordan reglene skal anvendes samt en brosjyre i populær form. Totalt har Ministerrådet bevilget Nkr 428 000.— til prosjektet, derav Nkr 79 000.— for 1978.

Ministerrådet har bevilget Nkr 194 000.— til et nytt miljødataprojekt i 1979: "Miljøkvalitetsovervåkning i Norden" som tar sikte på samarbeid om planlegging av nasjonale miljøovervåkningsprogrammer (for vann, luft, mark, organismer) samt foreta en systematisk gjennomgang av nordiske samarbeidsmuligheter i et operativt miljøovervåkningsprogram.

## Kapitel VIII

### Handels- samt finans- og valutapolitiske spørgsmål

#### Indledning

Gennem handelschefsmøderne (møder mellem de cheftjenestemænd i de nordiske landes udenrigsforvaltninger, som har ansvaret for handelspolitiske spørgsmål), møderne i Embedsmandskomiteen for handelspolitiske spørgsmål og Embedsmandskomiteen for valutaspørgsmål og finansielle spørgsmål eller ved andre kontakter følger de nordiske lande udviklingen på det handels- og valutapolitiske område.

Ministerrådet lægger stor vægt på, at de hyppige kontakter mellem de nordiske administrationer på det handels-, finans- og valutapolitiske område fortsætter, idet det herigennem er muligt at løse praktiske problemer og konkrete sager, ligesom man på denne måde søger at samordne de nordiske landes forberedelser og holdninger i internationale fora.

#### 1. Den økonomiske udvikling i de nordiske lande

Udviklingen på dette område vil blive belyst gennem en oversigt over de vigtigste økonomiske foranstaltninger og hovedtræk i udviklingen i de enkelte lande.

##### *Danmark*

Den danske økonomi har gennem 1978 været præget af en langsom vækst i efterspørgsel og produktion. Arbejdsløsheden er steget, men samtidig er indtruffet en reduktion af underskuddet på betalingsbalancens løbende poster, og prisstigningstakten i økonomien er væsentligt aftaget.

Den fortsat utilfredsstillende vækst i Vesteuropa og ikke mindst den svage vækst i andre nordiske lande har ikke kunnet undgå at sætte sig spor i den danske eksportudvikling i 1978. Modstykket hertil har imidlertid været en mærkbar dæmpning af den internationale prisudvikling, der er blevet yderligere forstærket af den amerikanske dollars fald på de internationale valutamarkeder. Med en kun moderat opgang i de importerede mængder skønnes det, at underskuddet på de løbende poster i indeværende år vil blive af størrelsesordenen 7,3 mia kr. mod ca. 10 mia kr. i 1977.

Dæmpningen af den udefra kommende prispåvirkning er blevet understøttet af en aftagende vækst i de indenlandske omkostningselementer. Forbrugerpriserne har siden oktober 1977 udvist en årlig stigningstakt på ca. 6 pct. men på grund af afgiftsforhøjelser først og fremmest

som følge af augustforliget i 1977 vil stigningen fra 1977 til 1978 dog komme til at andrage ca. 10 pct.

Udviklingen i de private reale disponible indkomster har været moderat dog med relativt høj indkomstfremgang for landbruget og pensionister. På årsniveau kan der ventes et fald i de forbrugte mængder i forhold til 1977 på 1 %.

Boligbyggeriet i faste priser må skønnes reduceret med 2 %, hvorimod erhvervenes faste nyinvesteringer vil udvise en mindre stigning. Den offentlige sektors køb af varer og tjenester skønnes samtidigt at gå op med 2,5 % til 3 % i faste priser bl. a. som følge af den i august sidste år vedtagne beskæftigelsesplan.

Summen af disse bevægelser bliver en stigning i bruttonationalproduktet i faste priser på ca. 1 pct. fra 1977 til 1978. Stigningstakten gennem året vil dog ligge noget højere.

Den svage vækst betød især i årets første del en stigning i ledighedsniveauet. Udviklingen synes imidlertid standset ved indgangen til andet halvår, men det er endnu for tidligt at skønne over årsagerne hertil på henholdsvis udbuds- eller efterspørgselsiden. For hele 1978 skønnes antallet af registrerede ledige at blive omkring 190 000 fuldtidspersoner.

Ud fra ønsket om en fortsat reduktion af underskuddet på betalingsbalancens løbende poster blev der i begyndelsen af september i år efter dannelsen af en koalitionsregering gennemført en forhøjelse af momsen fra 18 til 20 1/4 pct. pr. 1. oktober, en ændret regulering af personskatterne, besparelser på offentlige budgetter samt udvidede afskrivningsmuligheder for erhvervslivet. Desuden har regeringen besluttet, at den i forbindelse med de forestående overenskomstforhandlinger vil optage forhandlinger med arbejdsmarkedets parter med henblik på at videreføre tendensen til en faldende stigningstakt i pengeindkomsterne.

### *Finland*

Under de seneste åren har tyngdepunktet i den økonomiska politiken tämligen snabbt förskjutits från åtgärder som dämpar den inhemska efterfrågan och mildrar bristen på balans till produktions- och sysselsättningsfrämjande medel. Särskilt den omständigheten att jämvikt snabbt har kunnat uppnås i bytesbalansen samt att inflationen avtagit och konkurrensförmågan förbättrats har utvidgat utrymmet för den ekonomiska politiken.

Den ekonomiska politiken har inriktats och dimensionerats med tanke på utvecklingsalternativen på medellång sikt. Målet har varit att inom rimlig tid avlägsna de balansrubbningsåtgärder som inverkar menligt på den ekonomiska verksamheten och stärka grunden för en stabil och snabb ekonomisk tillväxt. Under år 1978 ändrades den ekonomiska politiken i en mera stimulerande riktning, när den ekonomiska utvecklingen inte motsvarade de mål som ställdes sommaren 1977.



Till stor del tack vare de ekonomisk-politiska åtgärderna var läget 1978 gynnsammare än vad som förutsågs i början av året. Exporten ökade till volymen uppskattningsvis 5 1/2 %. De privata investeringarna minskade alltjämt, med 3—4 %, men mindre än vad som tidigare beräknats. Den totala produktionen ökade 2 1/2 %. Den något starkare produktionstillväxten förbättrade ej sysselsättningen. Arbetslöshetsgraden för 1978 var i genomsnitt omkring 7,6 %. Konsumentprisstegringen under året stannade vid 7 %. Mätt med de relativa arbetskostnaderna per enhet — varvid också förändringarna i valutakurserna ingår i beräkningen — förbättrades fabriksindustrins konkurrenskraft i jämförelse med de viktigaste konkurrenterna ca 10 % efter att föregående år ha förbättrats ungefär lika mycket. Stimulansåtgärderna ökade hushållens köpkraft, och den privata konsumtionen steg något trots den stora arbetslösheten.

Bytesbalansen visade 1978 ett överskott. Detta berodde dock inte endast på att exporten förstärktes — trots att exporten utvecklades relativt positivt med beaktande av den svaga internationella efterfrågan — utan var snarare ett resultat av den svaga inhemska efterfrågan, vilken under lågkonjunkturen har minskat importvolymen.

För 1979 förutses en stadig återhämtning i den inhemska efterfrågan. Den privata konsumtionen väntas öka något mera än året förut. Däremot emotses en viss avtrappning av tillväxten i den offentliga konsumtionen. De offentliga investeringarna förutses bli i stort sett oförändrade. Till följd av förbättrade avsättningsmöjligheter och de ekonomisk-politiska stimulansåtgärderna väntas de privata investeringarna öka för första gången på flera år, trots att kapacitetsutnyttjandet fortfarande är lågt. Den privata investeringsnivån 1979 ligger fortfarande en sjättedel under 1975 års nivå. Den totala inhemska efterfrågan beräknas öka ungefär 3 1/2 %. Importvolymen förutses tillta igen efter att ha minskat sedan 1975. Exporten väntas 1979 öka något mindre än 1978. Bytesbalansen förutses trots det utvisa ett överskott av samma storlek som året förut.

Produktionsutvecklingen 1979 väntas inte bli tillräckligt expansiv för att arbetsmarknadsläget skall kunna förbättras. Trots de vidtagna åtgärderna kommer arbetslösheten troligtvis att bli lika stor som 1978.

### *Island*

Vid utgången av 1977 präglades den isländska ekonomin av överskottsefterfrågan, särskilt importefterfrågan, samt kraftiga löne- och prisförhöjningar. Nya allmänna löneavtal under 1977, som innebar en kraftig stigning av penninglöner och en nära nog fullständig indexreglering, hade medfört en skarp stigning av köpkraften och den inhemska efterfrågan, samtidigt som detta bidrog i hög grad till en markant ökning av inflationstakten upp emot 40 % vid årets slut. På grund av

denna utveckling företogs mot slutet av 1977 en del finansiella och penningpolitiska ingrepp via både statsbudgeten och kreditbudgeten, med skattehöjningar och en åtstramning av penningpolitiken. Dessa ingrepp efterföljdes av en rad åtgärder i februari, varav de viktigaste var en devalvering av kronan med 13 % och en skarp begränsning av indexregleringen av löner. Denna begränsning var sedan lättad avsevärt gentemot de lägsta lönerna genom en provisorisk lag i maj.

Ett nyval till Alltinget i juni 1978 medförde stora förändringar i de politiska partiernas representation och i slutet av augusti till bildning av en ny regering. Den nya regeringen vidtog omedelbart en rad ekonomisk-politiska åtgärder. De viktigaste av dessa var de följande: 1) Den isländska kronan devalverades med 15 %. 2) Indexregleringen av löner återinfördes enligt gällande löneavtal, dock med en begränsning för höga löner. 3) Det inhemska prisläget sänktes huvudsakligen genom ökning av jordbrukssubventioner och avskaffande av oms på matvaror; härigenom sattes ur spel den allmänna indexreglerade lönehöjningen, som skulle eljest ha ägt rum den 1 september. 4) Direkta skatter förhöjdes samt vissa indirekta skatter på utlandsturism och lyxartade utgifter.

Enligt föreliggande prognoser väntas BNP öka reellt med 3 % under 1978. En moderat ökning av fiskfångsten förutses samt en liknande ökning av den totala exportproduktionen. Produktionen för den inhemska marknaden förväntas uppvisa en något snabbare ökningstakt. Den totala efterfrågan — bortsett från lagerförändringar — väntas öka med 2 1/2 % under 1978, främst genom en ökning av den privata konsumtionen med 6 % samt en ökning av den offentliga konsumtionen med 2 % medan de totala investeringarna beräknas falla med 5 %. Minskningen av investeringarna förklaras av minskande offentliga investeringar, främst i energisektorn, samt en sänkning av import av fartyg och fiskebåtar. Varuimportens volym väntas bli oförändrad från 1977 medan importen av tjänster beräknas öka. Varuexporten däremot beräknas öka med 10 % eller avsevärt mer än exportproduktionen beroende på lagerförändringar, medan tjänsteinkomsterna ökar något mera. Dessa förändringar — tillsammans med i stort sett likartade prisförändringar på export och import — medför att utrikeshandeln väntas bli nära nog i balans 1978 efter något underskott i bytesbalansen 1977. Som nämnt har prisutvecklingen tilltagit under 1978, med inklusive prissänkningen i september beräknas levnadskostnadsindexet stiga med något under 40 % från utgången av 1977 till utgången av 1978 och bli i genomsnitt omkring 42 % högre under 1978 än det föregående året.

Utsikterna för 1979 är såtillvida oklara att regeringens ekonomiska politik inför 1979 kommer främst att utformas genom statsbudgeten och kreditbudgeten. Enligt regeringspartiernas samarbetsdeklaration kommer en åtstramning av den inhemska efterfrågan att eftersträvas, både genom finans- och penningpolitik, samt en dämpning av prisutveckling-

en. Å andra sidan visar utsikterna tecken på en fortsatt produktionstillväxt i ungefär samma takt som under 1977 och 1978. Bekämpandet av inflationen kommer att vara den ekonomiska politikens huvuduppgift under 1979.

### *Norge*

De omfattande støtte- og motkonjunkturtiltakene som Regjeringen satte i verk under konjunkturtilbakeslaget var basert på at nedgangs-konjunkturen ville bli av begrenset varighet.

I løpet av 1977 ble det stadig klarere at det svake internasjonale konjunkturforløpet ville bli langvarig. Også utsiktene for de nærmeste årene for Norges utenriksøkonomi og konkurranseevne ble utover i 1977 vurdert vesentlig mer ugunstig enn tidligere, og dette gjorde det nødvendig med en tilstramming i den økonomiske politikken.

Det økonomisk-politiske opplegget for 1978 tok derfor sikte på å bedre Norges konkurranseevne og vår utenriksøkonomi. Det ble gjennomført en stram finans- og kredittpolitikk. I februar 1978 ble den norske krone devaluert med 8 pst. innenfor det europeiske valutasamarbeid. Samtidig ble det tatt sikte på en omlegging av industripolitikken, med vesentlig mindre vekt på kortsiktige støttetiltak til enkeltbedrifter og -bransjer.

Innstrammingstiltakene har bidratt vesentlig til en demping av veksten i det private forbruket i 1978. Det er lagt til grunn at det private forbruket i 1978 vil ligge på 1977-nivået eller svakt i underkant av dette. Demningen av det private forbruket i forhold til tidligere prognoser, har ført til redusert import. Presset i den norske økonomien har blitt mer dempet, bl. a. gjennom noe svakere aktivitet i bygge- og anleggssektoren og et noe mindre stramt arbeidsmarked. Det regnes med ca. 20 000 registrerte arbeidsløse for 1978 under ett, eller 1,2 pst. av arbeidsstyrken. Samtidig har prisstigning fra 1977 til 1978 avtatt; om lag 8 pst. er anslått for året som helhet. Industriinvesteringene ventes å gå ned med ca. 15 pst. fra 1977 til 1978, men mye av nedgangen skyldes nedtrappingen av petrokjemianlegget på Bamle. Devalueringen har styrket konkurranseevnen og bidratt til noe bedre utvikling for eksport av tradisjonelle varer. Underskottet på driftsbalansen overfor utlandet for 1978 er justert ned fra 20,8 mrd. kroner i Revidert nasjonalbudsjett til omtrent 13 mrd. kroner, som er halvparten av nivået for 1977. Veksten i bruttonasjonalproduktet er nå beregnet til om lag 3 pst. fra 1977 til 1978, mot vel 4 pst. i Revidert nasjonalbudsjett.

Hovedproblemet for norsk økonomi i 1979 og de nærmeste år er fortsatt å gjøre Norges tradisjonelle konkurranseutsatte næringer mer konkurransedyktige i en internasjonal økonomi, der veksten fortsatt er svak og der priser og kostnader i land som betyr mye for Norge, vokser langsommere enn hittil.

Et hovedelement i det økonomiske opplegget for 1979 tar derfor sikte på pris- og inntektsstopp fra 12. september 1978 til utgangen av 1979. En har lagt til grunn at en får en gjennomsnittlig vekst i konsumpriser og lønninger fra 1978 til 1979 på om lag 4 pst.

Et annet hovedelement vil være å begrense veksten i den innenlandske bruk av varer og tjenester. Hensikten er å holde importen lav, få til en reduksjon i underskottene på de offentlige budsjettene og hindre et etterspørselspress som vil virke uheldig inn på pris- og kostnadsutviklingen.

I tråd med dette tas det sikte på at privat forbruk i 1979 vil bli holdt på om lag 1977-nivå. Fra 1978 til 1979 ventes en vekst i bruttonasjonalproduktet på 1,8 pst. Produksjonsveksten i utekoncurrerende industri er anslått til 5 pst. En må regne med en noe høyere registrert arbeidsledighet i 1979 enn i 1978.

For 1979 antas at Norges driftsbalanse overfor utlandet kan vise et større underskott enn i 1978, anslagsvis 16 mrd. kroner. Årsaken til forverringen er bl. a. at importen vil ta seg opp igjen etter den sterke nedbyggingen av importvarelagrene i 1978.

### *Sverige*

Under 1977 vidtogs ett flertal økonomisk-politiska åtgärder för att återställa balans i ekonomin. Syftet var att genom att återställa konkurrenskraften och begränsa tillväxten i den inhemska efterfrågan uppnå en förbättrad extern balans och reducera prisökningstakten utan att äventyra sysselsättningen. Ytterligare ekonomisk-politiska åtgärder med stabiliserande verkan insattes under 1978. Den ekonomiska politikens inriktning anses verksamt ha bidragit till den fördelaktiga utformningen av det tvååriga löneavtalet som slöts våren 1978. Under loppet av 1978 noterades framsteg på främst två områden — prisutveckling och utriks-handel.

Konsumentprisernas ökning under loppet av 1978 beräknas ha stannat under 8 %. Ökningen under denna period torde ha uppgått till ett par procent, som en följd av att den disponibla inkomsten ökade, och att prisstigningstakten samtidigt avtog markant. För helåret 1978 antas minskningen i den privata konsumtionen ha uppgått till 1/2 à 1 %, vilket innebär att mellan halvåret påbörjades en återhämtning av konsumtionen. Ökningen torde ha uppgått till ett par procent som en följd av att den disponibla inkomsten ökade och att prisstigningstakten samtidigt avtog.

Den starka exportutvecklingen under första halvåret omfattaade såväl råvaror som bearbetade varor och skedde främst genom en markant lagerneddragning. Tidigare tappade marknadsandelar började samtidigt återvinnas. Importminskningen, som uppgick till 15 % i volym under första halvåret, förklaras främst av lagerminskningen och återtagna

marknadsandelar på hemmamarknaden men även av den svaga utvecklingen av den privata konsumtionen. Handelsbalansens saldo skiftade under 1978 till ett positivt netto på 4 à 5 mrd. Bytesbalansens underskott kunde därmed nästan halveras jämfört med 1977. Bruttonationalprodukten beräknas ha ökat med ca 2 % 1978. Det främsta bidraget kom från den externa sektorn, medan den inhemska efterfrågan fortsatte att utvecklas svagt. Den fortfarande stora outnyttjade kapaciteten höll tillbaka investeringarna. Näringslivets minskade investeringar motverkas dock av ökade insatser inom byggandet och den offentliga sektorn.

Den successivt förbättrade efterfrågan under 1978 kunde i första hand tillgodoses genom en lagerneddragning, i ett senare skede genom en produktionshöjning. Produktionen kan dock höjas i betydande grad innan mer arbetskraft erfordras, varför någon snar förbättring inte väntas på arbetsmarknaden. Ytterligare insatser har aviserats för att trygga sysselsättningen under vinterhalvåret 1978—79.

Prognoserna för 1979 indikerar en ökning i bruttonationalprodukten på ca 4 %. I denna prognos ligger bl. a. en fortsatt stark exportutveckling med återtagande av förlorade marknadsandelar samt en successivt ökande industriproduktion. En uppgång i aktivitetsnivån väntas överlag. Därmed antas en fortsatt uppgång vad gäller antalet sysselsatta.

I takt med normaliseringen på lagersidan och återgången till högre produktion och konsumtion kommer importminskningen successivt att förvandlas till en ökning. Detta skulle innebära att bytesbalansen kan komma att försvagas under en övergångsperiod. Den nedåtgående trenden för industriinvesteringarna kommer förmodligen att vändas i en ökning under 1979. Men först när kapacitetsutnyttjandet och lönsamheten generellt sett har normaliserats, beräknas industriinvesteringarna åter ta fart i mera betydande grad.

För den privata konsumtionen kan ett utrymme på ca 2 % anges. Konsumentpriserna antas öka med drygt 5 % 1979, vilket ryms inom löneavtalets garantiklausul för avtalsåret 1979.

## 2. Udviklingen i den nordiske samhandel 1977/78

Den fortsatte internationale økonomiske recession må siges også i 1977/78 at have præget de nordiske landes udenrigshandel.

I nedenstående tabeller gives en oversigt over den nordiske samhandel, samt de nordiske landes handel med EFTA, EF og Verden i 1976, 1977 og 1. halvår 1978.

Til trods for de vanskeligheder, som den internationale økonomiske udvikling har givet, er den nordiske samhandel vokset fra 1976 til 1977, som det fremgår af tabel I.

Hvad angår den nordiske samhandel i 1. halvår 1978, ses denne, ta-

**Tabel I. De nordiske landes import fra og eksport til Norden, EFTA, EF og Verden i 1976 og 1977 og procentvis ændring 1976—1977**  
Mill. US-dollar

<i>Import</i> Rapporterende land	Fra: Norden			EFTA			EF			Verden			Imp. fra Norden i % af sam- let imp. 1977
	1976	1977	%	1976	1977	%	1976	1977	%	1976	1977	%	
Til: D	2 706	2 789	3.1	3 175	3 260	2.7	5 854	6 321	8.0	12 409	13 266	6.9	21.0
F	1 610	1 510	+6.2	1 716	1 593	+7.2	2 566	2 626	2.3	7 390	7 622	3.1	19.8
I	124	177	42.7	88	125	42.1	204	289	41.7	470	608	29.4	29.1
N	2 915	3 521	20.8	2 680	3 209	19.7	4 924	5 840	18.6	11 087	12 891	16.3	27.3
S	3 627	3 726	2.7	3 226	3 270	1.4	9 748	10 238	5.0	19 110	20 135	5.4	18.5
Norden	10 982	11 723	6.8	10 885	11 457	5.3	23 296	25 314	8.7	50 466	54 522	8.0	21.5
<i>Eksport</i> Rapporterende land	Til: Norden			EFTA			EF			Verden			Eksp. til Norden i % af sam- let eksp. 1977
	1976	1977	%	1976	1977	%	1976	1977	%	1976	1977	%	
Fra: D	2 280	2 449	7.4	2 555	2 770	8.4	4 137	4 435	7.2	9 104	10 068	10.6	24.3
F	1 566	1 925	22.9	1 467	1 843	25.6	2 413	2 782	15.3	6 342	7 677	21.1	25.1
I	41	42	2.4	84	75	+10.7	126	154	22.2	404	512	26.7	8.2
N	1 913	1 981	3.6	1 487	1 616	8.7	4 466	4 766	6.7	7 936	8 729	10.0	22.7
S	5 080	5 417	6.6	3 988	4 360	9.3	8 574	8 819	2.9	18 414	19 116	3.8	28.3
Norden	10 880	11 814	8.6	9 581	10 664	11.3	19 716	20 956	6.3	42 200	46 102	9.3	25.6

Kilde: Nordisk statistisk årsbok.

NORDISK STATISTISK SEKRETARIAT

**Tabel II. De nordiske landes import fra og eksport til Norden, EFTA, EF og Verden i 1. halvår 1978 og ændring for tilsvarende periode 1977**  
Mill. US-dollar

<i>Import</i> Rapporterende land	Fra: Norden		EFTA		EF		Verden		Import fra Norden i % af total
	1. halvår 1978	%	1. halvår 1978	%	1 halvår 1978	%	1. halvår 1978	%	
Til: D	1 542.8	6.3	1 794.9	6.0	3 489.2	14.0	7 038.4	5.6	21.9
F	778.7	3.1	821.8	2.2	1 366.2	2.4	3 691.6	0.4	21.1
I	99.2	30.2	72.2	29.4	153.4	17.3	332.6	17.5	29.8
N	1 673.3	6.3	1 530.3	7.4	2 657.4	+6.0	5 952.7	+6.4	28.1
S	1 812.9	+6.6	1 553.6	+6.8	5 034.6	+4.6	9 673.2	+6.7	18.7

<i>Eksport</i> Rapporterende land	Til: Norden		EFTA		EF <sup>1</sup>		Verden		Eksport til Norden i % af total
	1. halvår 1978	%	1. halvår 1978	%	1. halvår 1978	%	1. halvår 1978	%	
Fra: D	1 307.7	4.1	1 449.4	2.2	2 743.6	26.5	5 689.8	14.1	23.0
F	921.2	1.0	867.4	+0.2	1 549.8	14.1	3 938,6	12.0	23.4
I	28.1	2.6	36.1	4.6	87.7	18.2	274.0	9.9	10.3
N	897.1	+7.9	711.6	+9.8	3 372.4	41.7	5 208.4	24.5	17.2
S	2 779.4	0.2	2 192.5	+0.5	5 032.7	11.0	10 491.7	7.2	26.5

Kilde: National statistik

## NORDISK STATISTISK SEKRETARIAT

Tabel III. Nordisk samhandel i 1976 og 1977 samt procentvis ændring  
Mill. US-dollar

Import Rappor- terende land	Fra: Danmark			Finland			Island			Norge			Sverige			Norden		
	1976	1977	%	1976	1977	%	1976	1977	%	1976	1977	%	1976	1977	%	1976	1977	%
Til: D	.	.	.	354.2	413.3	16.7	13.5	11.4	+15.6	581.2	626.1	7.7	1 757.3	1 738.1	-1.1	2 706.2	2 788.9	3.1
F	202.7	200.3	+1.2	.	.	.	8.8	11.3	28.4	227.2	280.7	23.5	1 171.6	1 017.3	-13.2	1 610.3	1 509.6	-6.3
I	44.7	61.9	38.5	9.5	11.4	20.0	.	.	.	39.3	60.6	54.2	30.0	42.6	42.0	123.5	176.5	42.9
N	618.9	744.8	20.3	250.6	439.6	75.4	10.4	10.2	+1.9	.	.	.	2 034.9	2 326.0	14.3	2 914.9	3 520.6	20.8
S	1 345.7	1 372.6	2.0	1 094.8	1 181.1	7.9	13.5	13.6	1.4	1 172.7	1 158.8	+1.2	.	.	.	3 626.7	3 726.1	2.7
Eksport Rappor- terende land	Til: Danmark			Finland			Island			Norge			Sverige			Norden		
	1976	1977	%	1976	1977	%	1976	1977	%	1976	1977	%	1976	1977	%	1976	1977	%
Fra: D	.	.	.	182.7	189.4	3.7	48.7	75.7	55.4	612.4	744.3	21.5	1 436.7	1 439.8	0.2	2 280.5	2 449.2	7.4
F	253.5	291.6	15.0	.	.	.	8.2	9.8	19.5	225.3	417.1	85.1	1 078.7	1 206.8	11.9	1 565.7	1 925.3	23.0
I	12.6	10.1	-19.8	6.9	10.1	46.4	.	.	.	10.5	9.3	-11.4	11.0	12.1	10.0	41.0	41.6	1.5
N	585.4	569.3	+2.8	170.8	254.5	49.0	33.1	59.5	79.8	.	.	.	1 124.0	1 098.1	-2.3	1 913.3	1 981.4	3.6
S	1 797.3	1 805.0	0.4	1 185.4	1 140.8	+3.8	27.2	37.4	37.6	2 069.8	2 433.7	17.6	.	.	.	5 079.7	5 476.8	6.6

Kilde: Nordisk statistisk årsbok



## NORDISK STATISTISK SEKRETARIAT

**Tabel IV. Nordisk samhandel 1. halvår 1978 og procentvis ændring fra foregående år**  
Mill. US-dollar

Import Rapporterende land	Fra: Danmark		Finland		Island		Norge		Sverige	
		%		%		%		%		%
Til: D	.	.	266.5	13.2	7.0	12.9	303.6	+5.3	946.4	6.4
F	99.8	2.5	.	.	7.5	33.9	105.6	+11.7	565.7	6.2
I	34.0	31.8	6.4	25.5	.	.	27.7	11.2	31.0	52.0
N	355.8	+1.0	210.0	23.9	5.7	+10.9	.	.	1 101.3	6.1
S	711.9	+2.4	577.8	+0.8	8.3	+19.8	514.9	+16.6	.	.
<hr/>										
Eksport Rapporterende land	Til: Danmark		Finland		Island		Norge		Sverige	
		%		%		%		%		%
Fra: D	.	.	101.2	5.2	40.6	21.6	367.7	1.2	742.2	+2.7
F	159.6	10.4	.	.	6.0	39.5	191.2	14.4	564.3	+5.4
I	8.0	21.2	6.8	23.6	.	.	5.3	+18.5	8.0	+9.1
N	274.3	+1.4	95.6	+2.2	23.2	16.0	.	.	495.7	+13.4
S	981.8	4.5	597.8	+2.5	29.4	51.0	1 170.4	+2.6	.	.

Kilde: National statistik

bel II, at have ændret sig i forhold til 1. halvår 1977, dog med visse variationer landene imellem.

Ser man på Nordens handel med Verden under ét, kan man konstatere, tabel I, at Nordens import fra Verden er forøget ikke ubetydeligt fra 1976 til 1977, dog er Nordens eksport til Verden i samme periode steget mere end væksten i importen. Anskues Nordens handel med Verden fra en værdimæssig synsvinkel, ses det, at Nordens import fra Verden i 1977 har været betydelig større end Nordens eksport til Verden. Norden har med andre ord haft et handelsunderskud i forhold til Verden som helhed, og dette underskud har været af størrelsesorden 8 420 mill. US \$. I 1976 var dette underskud på 8 266 mill. US \$, hvilket betyder, at der, regnet i årets priser, har været tale om en vis stigning i Nordens handelsunderskud over for Verden under ét.

Ser man på Nordens handel med EF, fremgår det, tabel I, at Nordens import fra EF relativt er vokset noget mere end Nordens eksport til EF. Anskues Nordens samhandel med EF fra en værdimæssig synsvinkel, ses det, at Norden har haft et handelsunderskud i forhold til EF på 4 358 mio US \$, mens der i 1976 var tale om et underskud på 3 580 mio US \$, hvilket betyder, at der regnet i årets priser har været tale om en forværring i Nordens handelsbalance i forhold til EF.

Sammenfattende kan det konstateres, at der i perioden 1976 til 1977 har været tale om en vis stigning i Nordens import fra de nordiske lande, men denne stigning har dog været mindre end stigningen i Nordens import fra Verden og EF. Det samme mønster gør sig gældende for så vidt angår eksportsiden, idet der også har været tale om en svagere relativ stigning i eksporten til Norden fra de nordiske lande end i forhold til Verden, dog har stigningen i Nordens eksport til de nordiske lande været relativt større end den relative stigning i eksporten fra Norden til EF. Endvidere må det konstateres, at Norden også i 1977 har haft et betydeligt handelsunderskud over for Verden og EF.

Der gøres opmærksom på, at der ved omregningen til US \$ er blevet anvendt et gennemsnit af de omregningskurser, der publiceres i OECD's publikation *Statistics of Foreign Trade*. Dette betyder, at forandringer i valutakurserne påvirker de resultater, som fremgår af tabellerne. Man skal med andre ord være varsom med at tillægge tallene i tabellerne alt for stor betydning, grundet valutakursændringerne.

### **3. Det handelspolitiske samarbejde i Vest-Europa**

1. juli 1977 var full tollfrihet etableret for de fleste industrivarer i hele EF/EFTA-området. For de følsomme varer skal frihandel være gennemført i 1980 (flere metallprodukter) og i (1984) papirprodukter.

I erklæringen fra Wien-møtet mellem regjeringsjefene i EFTA-landene i mai 1977 ble gjennomføring av frihandel i Vest-Europa tiilagt

stor betydning. Erklæringen inneholdt også en invitt til EF til økt informasjonsutveksling og nærmere konsultasjoner om økonomiske spørsmål. Hovedmålet var å unngå at de forskjellige land i den aktuelle situasjon fører en motstridende økonomisk politikk. Kommisjonen har deretter utarbeidet et dokument om den framtidige forbindelsen mellom EF og EFTA-landene, som fikk en positiv mottagelse av EF's ministerråd ved dets møte i Luxemburg 22. juni 1978.

På bilateralt plan har det vært kontakt mellom Kommisjonen og Norge og Sverige om bl. a. transport, miljøvernaker, bistandspolitikk og konjunkturspørsmål. For svensk del har dataområdet, harmonisering av tekniske forskrifter og offentlige innkjøp vært aktuelle.

Fra 1. januar 1978 ble et basisprissystem for visse stålprodukter og ferromangan iverksatt i EF som innebærer at import til lavere pris enn basispris kan pålegges antidumpingsavgift. Etter forhandlinger i januar-februar 1978 kom man fram til en tekst til brevveksling som er praktisk talt identisk for de enkelte EFTA-land. Disse avtaler innebærer at EFTA-landene skal overholde EF-priser til eksport til EF.

I desember 1977 ble forhandlingene om en rammeavtale mellom EF og Norge for fiskeriene sluttført. Avtalen skal regulere fisket i Nordsjøen samt de gjensidige fiskerettigheter i de respektive lands fiskerisoner. Avtalen er ennå ikke underskrevet. Sverige og Færøyene har inngått fiskeriattaler med EF som er underskrevet, men som ennå ikke er ratifisert fra EF's side.

På EF's ministermøte i Bremen i juli 1978 ble det oppnådd enighet om å påbegynne drøftelser om etablering av et europeisk monetært system (EMS — European Monetary System) med henblikk på å bidra til en stabilisering av valutakursene på de internasjonale valutamarkeder. Det var hensikten å søke det nærmere innhold av et slikt system klarlagt innen utgangen av oktober 1978. Det var forutsatt at Det europeiske Råd på sitt møte 4.—5. desember 1978 kunne treffe de nødvendige beslutninger om iverksettelse av systemet med virkning fra 1. januar 1979. De europeiske land som står utenfor EF, vil få leilighet til å delta i EMS.

Gjennom de nordiske handelssjefer, embetsmannskomiteén for handelspolitiske spørsmål eller andre kontakter, følger de nordiske land utviklingen i avtalene med EF. Praktiske løsninger søkes enten gjennom å innvirke på utformingen av EF's regler eller ved samordnet gjennomføring av tiltak i de enkelte nordiske land. Det holdes regelmessige nordiske konsultasjoner mellom Danmark, Norge og Sverige før møter i Den blandede Komite mellom de enkelte nordiske land og EF.

Ministerrådet legger vekt på at samarbeidet om løsning av praktiske problemer i forholdet til EF-landene fortsetter.

Ministerrådet vil også følge utviklingen i den nordiske samhandel og drøfte tiltak som kan utvikle handelen.

#### **4. Det nordiske GATT-samarbeide (rek.nr. 13/1973)**

Møter mellom tjenestemenn i de departementer i de nordiske land, som har ansvaret for GATT-forhandlingene, fortsetter. På møtene orienterer de enkelte land hverandre om de interne opplegg i forbindelse med forberedelsene til forhandlingene og utveksling av opplysninger om landenes holdninger. Danmark deltar i de generelle, orienterende møter.

Finland, Norge og Sverige har etablert et nærmere samarbeid om forhandlingene. Disse land har fordelt forhandlingsgruppene, slik at ett land har hovedansvaret for å fremlegge disse lands synspunkter i en bestemt gruppe og for samråd mellom de nordiske land om de saker som gruppen behandler. Det tas i størst mulig utstrekning sikte på felles standpunkter. Det land som har talsmannsfunksjonen og koordineringsansvaret i en bestemt gruppe, er imidlertid ikke alene om å representere de fire land i gruppen. Også de øvrige deltar i større eller mindre utstrekning. Man har ikke noe formelt opplegg med felles forhandlinger.

#### **5. Nordisk samarbeid for å bevare den frie skipsfart (rek. nr. 3/1977)**

Det foregår et nært og effektivt virkende samarbeide mellom de nordiske land vedrørende bestrebelsen for å bevare den frie skipsfart.

Dette samarbeide pågår innefor OECD's sjøtransportskomiteé, i den konsultative skipsfartsgruppe (CSG) og UNCTAD's skipsfartskomité. Gjennom regelmessige møter på embetsmannsplan følger de nordiske land den internasjonale skipsfartspolitiske utvikling.

#### **6. Nordisk samarbeide inden for andre internasjonale organisationer på det økonomiske og handelspolitiske område**

De nordiske landes optræden i de forskellige internationale organer, hvor spørgsmål i forbindelse med en ny økonomisk verdensorden er under behandling, koordineres i vid udstrækning gennem fælles forberedelser, fælles udtalelser og indlæg. Der forudses forud for UNCTAD V en nordisk koordination i samme omfang som UNCTAD IV, hvor de nordiske landes holdning blev drøftet i en embedsmandsgruppe. En række af de væsentlige spørgsmål, som behandles i UNCTAD, er desuden genstand for løbende konsultationer blandt de nordiske lande.

#### **7. Gensidig godkendelse af testresultater (rek. nr. 15/1974)**

De nordiske lande er enige om, at man må søge at benytte de kontakter, som er mulige for at nå længst muligt i en samordning og godkendelse af testresultater for at lette den internationale handel. På nor-

disk plan behandles en del af disse problemer bl. a. i NORDTEST og i Embedsmandskomiteen for samarbejde inden for byggesektoren. De nordiske EFTA-medlemslande deltager aktivt i EFTAs arbejde for at få nye områder ind under ordningen med gensidig godkendelse af testresultater og kontrol. Således er der hidtil indgået konventioner og overenskomster for trykbeholdere, farmaceutiske produkter, ædelmetaller, skibsfartsudstyr, landbrugsmaskiner og traktorer, gasudstyr, elevatorer, kraner og opvarmningsudstyr til anvendelse i forbindelse med flydende brændsel. Den metode, der anvendes, er den såkaldte "gensidige godkendelse af testresultater", som inden for visse rammer sætter nationale myndigheder i stand til at godkende testresultater leveret af korresponderende myndighed i et andet land.

EFTA-ordningerne er åbne for andre lande; de tidligere EFTA-lande Storbritannien og Danmark deltager i de fleste overenskomster. De ansvarlige myndigheder i de fleste af overenskomsterne har indbudt de modsvarende myndigheder i de EF-lande, som ikke deltager, til at tilslutte sig. Holland og Vesttyskland har derefter tilsluttet sig skibsrustningsoverenskomsten og Italien har tilsluttet sig gasapparatoverenskomsten. Irland har tilsluttet sig lægemiddelkonventionen, og Vesttyskland har anmeldt interesse for at tilslutte sig.

De nordiske lande studerer fortløbende, hvilke effekter EFs harmoniseringsarbejde får for de nordiske lande, og hvilke yderligere foranstaltninger der kan være motiverede.

## **8. Samråd vedrørende eksportkreditter (rek. nr. 16/1974)**

De internationale forhandlinger om harmonisering af vilkårene for offentligt støttede eksportkreditter fortsætter. Særskilt kan nævnes arbejdet i OECD, hvor Danmark, Finland, Norge og Sverige samarbejder med andre stater for at modvirke tendenser til anvendelse af offentlige støtteforanstaltninger på eksportkreditområdet, hvilke bl. a. kan føre til forvridding af handelen.

## **9. Forenkling av prosedyrer i internasjonal handel**

En stor del av arbeidet innen NORDIPRO (felles utvalg for de nordiske handelsprosedyrekomitéer) er blitt viet utvikling av fremtidig prosedyrer uten bruk av dokumenter. Dette arbeidet har fått stor anseelse — spesielt innen ECE (FN's økonomiske kommisjon for Europa) hvor det internasjonale arbeidet på dette område blir koordinert.

Etter avslutningen av det nordiske Interface-prosjektet, hvor det ble utviklet en kommunikasjonsstandard for automatisk dataoverføring i internasjonal handel, ble et nytt felles nordisk prosjekt satt i gang i 1978. Dette prosjekt, som har fått navnet DEDIST (Distribution of

Data Elements), går ut på å utvikle distribusjonssystemer for slike overføringer, samt vurdering av teknisk utstyr. Under dette prosjekt er det i 1978 foretatt bl. a. en analyse av de opplysningsdata som er nødvendige for å utføre de forskjellige funksjoner innenfor områdene toll, statistikk, spedisjon, bankaffærer m. m.

I tilknytning til dette prosjekt er det foretatt autentiske tester av resultatene fra Interface- og DEDIST-prosjektet. De endelige testresultater, som er beregnet å foreligge i begynnelsen av 1979, vil være av stor betydning for det videre arbeid med utvikling av automatiske handelsprosedyrer.

Videre er det innen NORDIPRO et prosjekt hvor man søker å finne løsninger på juridiske problemer som hindrer innføring av mere effektive og rasjonelle handelsprosedyrer. Prosjektet blir utført i nært samarbeid med liknende prosjekter innen ICC (det Internasjonale Handelskammer) og ECE. I 1978 har arbeidet vært konsentrert om problemer i forbindelse med bl. a. kravet til underskrift, bruk av negotible dokumenter m. v.

Arbeidet med utvikling av et felles nordisk fraktbrev er beregnet avsluttet ved utgangen av 1978.

## **10. Samarbejde mellem de nordiske lande på det eksportfremmende område**

Dette samarbejde finder sted løbende mellem de fem landes eksportfremmeorganisationer og mellem landenes repræsentanter i udlandet.

Eksportfremmeorganisationerne mødes i de enkelte lande på skift. Der afholdes normalt et årligt møde på chefplan, 3—4 årlige møder i en særlig arbejdskomité og en række møder mellem eksperter inden for særlige emneområder.

De nordiske repræsentanter i udlandet mødes normalt en gang om måneden i de respektive byer for at drøfte samarbejds muligheder på eksportfremmeområdet.

Hovedformålet med møderne både hjemme og ude er at udveksle erfaringer, orientere hinanden om nyudviklinger samt udbygge det konkrete samarbejde om særlige opgaver af fælles interesse.

Som eksempler på de erfaringsområder, der behandles, kan nævnes eksportfremstød, kontakter mellem organisationer og firmaer, personalepolitik, placering af poster i udlandet, styring af repræsentationerne og samhandel med Østlandene. Af konkrete samarbejdsprojekter kan nævnes udveksling og planlægning af publikationer, gennemførelse af undersøgelser, udarbejdelse af præsentationsmateriale, fælles salg fremstød uden for Norden for varehuse, udarbejdelse af kalender over messer og udstillinger i udlandet og kursusdeltagelse.

## 11. Finansielt og valutapolitisk samarbeide

De nordiske drøftelser på det finansielle og valutapolitiske området har fortsatt etter tidligere mønster.

Nordisk embetsmannskomiteé for valuta og finansielle spørsmål har i 1978 hatt 2 møter og drøftet finansielle og valutapolitiske spørsmål i relasjon til framfor alt Valutafondet, herunder konjunkturutviklingen internasjonalt.

På det første møte i april 1978 drøftet man dessuten et medlemsforslag i Nordisk Råd om en videreføring av et nordisk valutapolitisk og monetært samarbeid. Man var enige om at dersom det var ønskelig med en særskilt utredning om dette, burde det skje i regi av nordisk embetsmannskomiteé i valuta og finansielle spørsmål. Utvalgets medlemmer var ellers av den mening at man hadde de nødvendige organer for et slikt utvidet samarbeid.

Det årlige nordiske sentralbankmøtet ble i 1978 holdt på Island. Foruten hovedtemaet som var "Rentepolitikk under inflasjon og flytende valutakurser", drøftet man også saker i tilknytning til Valutafondet og Verdensbanken og konjunktursituasjonen i de nordiske land.

I styret for Valutafondet og Verdensbanken med dens underorganisasjoner, Det internasjonale finansieringsinstitutt (IFC) og Det internasjonale utviklingsfond (IDA), er de nordiske land, som tidligere, representert ved sine felles eksekutivdirektører og deres stedfortredere. Representasjonen roterer mellom de nordiske land. Stilling som eksekutivdirektør i Valutafondet var inntil 1. november 1978 besatt av direktør Frede Hollensen, Danmarks Nationalbank. Han ble da avløst av kontorsjef Matti Vanhala, Finlands Bank. Eksekutivdirektørstillingen i Verdensbanken innehas av direktør Einar Magnussen, Norges Bank, inntil 1. april 1979. Han vil bli etterfulgt av viseriksbanksjef Hans Lundström, Sveriges Riksbank.

I Interimskomiteéen er de nordiske land fra 1. november 1978 representert av Danmarks økonomi-, skatte- og avgiftsminister Anders Andersen. Han avløste Sveriges forrige økonomiminister Gösta Bohman. I Utviklingskomiteéen har fra samme dato Finlands finansminister Esko Rekola avløst Danmarks minister Lise Østergaard som Nordens representant.

Interimskomiteéen har holdt 2 møter i 1978, det siste i forbindelse med Valutafondets og Verdensbankens årsmøte i Washington D.C. i slutten av september. Neste møte vil finne sted våren 1979.

De nordiske land har under drøftingene i Valutafondets styre prinsipielt gått inn for en noe større kvoteforhøyelse enn den som ble tilrådet av Interimskomiteéen, men subsidiært har de støttet forhøyelsen på 50 %.

Fra 1. juli 1974 har transaksjonsverdien av SDR vært fastsatt på ba-

sis av et veid gjennomsnitt av en "kurv" på 16 valutaer. Danmarks, Norges og Sveriges valutaer var inkludert i "kurven" med vektandeler på henholdsvis 1 1/2 %, 1 1/2 % og 2 1/2 %. Fra 1. juli 1978 er tatt i bruk av revidert "kurv" av valutaer for beregning av SDR-verdien. Norge og Sverige er representert med vektandeler på henholdsvis 1 1/2 % og 2 %, mens Danmark er gått ut. Det samme er Syd-Afrika. Saudi-Arabia og Iran er kommet inn i stedet.

På Valutafondets årsmøte i Washington D.C. i september 1978 pekte den finske sentralbanksjef Mauno Koivisto, på vegne av de nordiske land, blant annet på de store unyttede produktive ressurser i de industrialiserte land og behovet for en raskere vekst i verdensøkonomien. Han fremholdt at de store ulikheter i landenes vekst og prisutvikling må bli mere balansert og komme under kontroll. Derved vil de internasjonale betalingsforholdene bedres og mere stabile forhold på valutamarkedene oppnås.



## Kapitel IX

### Industri- og energipolitisk samarbejde

#### 1. Energisamarbejde

##### 1.1. *Energisituationen i de nordiske lande*

Udviklingen på dette område vil blive skitseret gennem en summarisk oversigt over de vigtigste energipolitiske foranstaltninger og hovedtræk af udviklingen i de enkelte lande.

##### *Danmark*

Det samlede danske bruttoenergiforbrug lå i de første otte måneder af 1978 på samme niveau som i samme periode 1977. Der skete imidlertid betydelige forskydninger inden for denne ramme. Olieforbruget gik ned med 4 %, især som følge af kraftværkernes fortsatte omlægning fra olie- til kulfyring, som medførte, at kulandelen i deres brændselsforbrug gik op fra 50 til 57 %. Elproduktionen gik i øvrigt noget ned — 10 %, medens nettoimporten af el steg betydeligt, hvorved det samlede elforbrug steg med 6 %. Kraftværkernes leverancer af kraftvarme steg meget kraftigt vest for Store Bælt, navnlig fra april 1978, og lå for de følgende fem måneder gennemsnitligt 30 % højere end året før (landsgennemsnit 20 % højere). Stigningen skyldes overvejende omlægning fra rent oliefyrede varmekærker.

I maj 1978 fremlagde regeringen sin redegørelse til folketinget om de offentlige investeringer, hvori investeringsbehov frem til 1985 blev beskrevet for nogle af de væsentligste områder, herunder energisektoren, og hvori regeringen fremlagde sin vurdering af mulighederne for at opfylde disse behov gennem forslag til et konkret investeringsbehov.

For energisektoren omfattede programmet investeringer på i alt 38 mia. kr., hvorved investeringer på 8 mia. kr. udskydes til senere, eventuelt bortfalder. I de 38 mia. kroner indgår besparelsesforanstaltninger (navnlig på bygningsområdet) med 13 mia. kr., et fremskyndet program for udbygning af kraftvarmeforsyningen med 7 mia. kr., naturgasinvesteringer på 6 mia. kr. og kraftværksinvesteringer på ca. 12 mia. kr. De to sidstnævnte beløb betegner en vis stramning i forhold til tidligere planer, og beløbet til besparelsesforanstaltninger er fastsat i forventning om, at der etableres en meget stram styring af programmet.

Anvendelse af kernekraft indgår også i den nye regerings energipolitik. Regeringen forventer i løbet af ca. to år at få afklaret mulighederne for en forsvarlig opbevaring af højradoaktivt affald. Der er imidlertid ikke i ovennævnte tal indeholdt beløb til eventuelle investeringer i kernekraftanlæg.

De i 1976 og 1977 afsatte beløb på tilsammen henved 300 mill. kr. til handelsministeriets energiforskningsprogram vil — ud over det sædvanlige aktivitetsniveau, der ligger på 55 a 60 mill. kr. årligt — blive anvendt til en række fortrinsvis større projekter, der ventes fuldført i årene 1980—82.

Mulighederne for i Danmark at anvende naturgas fra fund på dansk område i Nordsøen afventer de endelige forhandlinger med koncessionshaveren, og en afgørelse påregnes at kunne træffes i løbet af første halvår 1979.

På energibesparelsessiden har en række foranstaltninger nu været i kraft tilstrækkeligt længe til, at der vil kunne foretages en foreløbig bedømmelse af deres hensigtsmæssighed, og forberedelser hertil er da også igangsat.

Varmeplanudvalget udsendte i maj 1978 sin 2. delbetænkning, og i regeringens lovprogram indgår nu en lov om varmforsyning, der bl. a. skal have til formål at fremme etableringen af kollektive varmforsyningsanlæg, hvor dette kan gøres på fordelagtig vis.

### *Finland*

Den finska energihushållningens nuläge kännetecknas av en svagt stigande energikonsumtion, nya energiformers inträde på marknaden samt av strävandena till en mera målmedveten nationell energipolitik.

Under år 1977 var den totala energikonsumtionen ca. 1 % högre än under föregående år och elkonsumtionen ökade med 2,3 %. När man jämför denna tillväxt med föregående års tillväxt, som var hela 6,2 % för totala konsumtionen och 9,3 % för elkonsumtionen, kan man för i år ur energibesparingssynpunkt notera ett tillfredsställande resultat, som dock samtidigt berättar om den finländska ekonomins stagnation under 1977.

Under det första halvåret 1978 har energikonsumtionens tillväxttakt åter ökat. Totala konsumtionen ökade med 4 % och elkonsumtionen med 9 % jämfört med motsvarande period år 1977. Detta beror på en ökad ekonomisk aktivitet i allmänhet och på träförädlingsindustrins förbättrade marknadssituation i synnerhet.

År 1977 var oljans andel 53 % och de olika inhemska energiformernas 29 %, vilket glädjande nog är ca 2 % högre än 1976. Av de nya energiformerna har kärnenergin och torv kunnat öka sin andel. Det första finländska kärnkraftverket, Lovisa I, togs i kommersiell drift den 1 maj 1977. Sedan dess har anläggningen fungerat mycket bra och svarade redan under år 1977 för ca 8 % av den totala elkonsumtionen. I början av september 1978 togs det andra finländska kärnkraftverket, Olkiluoto I, i provdrift och den kommersiella driften väntas inledas i slutet av år 1978.

På längre sikt — under 1980-talet — väntar man fortsatt tillväxt av

energikonsumtionen, dock med langsammere tillvæxttakt än före energikrisen. Man förutser en årlig tillvæxttakt om 3 % för total konsumtionen och 5 % för elkonsumention.

Hur denna energikonsumtion skall tillfredsställas med olika primärenergislag beror delvis på sådana energipolitiska beslut som ännu inte har fattats. Konkreta beslut om kärnkraftsbyggandet och främjandet av de inhemska energiformerna kommer härvidlag att bli avgörande.

Regeringen har i februari 1978 i sin energipolitiska redogörelse till riksdagen tre huvudpunkter för den finländska energipolitiken:

1. Energisparande
2. Ökad inhemsk energiproduktion
3. Effektivare planering och skötsel av energihushållningen.

På basen av dessa principer skall handels- och industriministeriet i samråd med det parlamentariska energipolitiska rådet uppgöra ett detaljerat energipolitiskt program för Finland.

#### *Norge*

Norges totale energiforbruk økte i 1977 med 0,5 %, fra 20,7 mill. tonn til 20,8 mill. tonn. Av dette var ca. 53 % elektrisk kraft, ca. 41 % oljeprodukter og ca. 6 % faste brensler.

Veksten i energiforbruket i perioden 1973—77 har vært gjennomsnittlig 2 % pr. år. Dette er godt innenfor rammen av regjeringens målsetning på 3 % økning for perioden 1973—85.

Det økte energiforbruket i 1977 falt i helhet på oljeprodukter. Forbruket av oljeprodukter økte med 0,4 mill. tonn, eller 4,9 %. For elektrisk kraft gikk forbruket ned med 2,7 %, tilsvarende 0,3 mill. tonn. Dette skyldes mindre bruk av elektrisk kraft til kraftintensiv industri og elektrokjeler. Levering til alminnelig forsyning økte.

På grunn av dårlige tilsigtsforhold oppsto den uvanlige situasjonen i 1977, at Norge ble nettoimportør av elektrisk kraft. Det ble importert 1,1 TWh.

Produksjonen av elektrisk kraft ventes å stige vesentlig i 1978 i forhold til 1977. I første halvår i år økte den med 9 % i forhold til samme periode ifjor. I denne perioden var Norges nettoeksport av el.kraft 1,6 TWh mot 0,6 TWh netto import ifjor. Forbruket av elektrisk kraft økte med 2,8 % i første halvår 1978 i forhold til første halvår 1977. Utviklingen i forbruket av oljeprodukter viste en nedgang på 2,6 % mellom de to periodene.

Prisen på elektrisk kraft er økt med en avgiftsøkning fra 1 til 2 øre pr. kWh fra og med 1. juli 1978. Avgiften gjelder nå også levering til husholdninger. Fra samme dato økte statskraftsverkenes engrospris til alminnelig forsyning med 20 %, til 5,94 øre/kWh.

Regjeringen vil i høst legge fram en stortingsmelding om energiøko-

nomisering, som senere vil bli fulgt av en melding om organiseringen av energiforsyningen i Norge. Høsten 1979 er det forutsatt lagt fram en melding som behandler Norges fremtidige energiforskning.

Total produksjon på norsk kontinentalsokkel var i 1977 på 15,9 mill. tonn oljeekvivalenter. Oljeproduksjonen fra Ekofisk-området utgjorde det vesentligste av totalproduksjonen med 13,4 mill. tonn. Gassproduksjonen utgjorde 2,5 mild. Nm<sup>3</sup>.

Produksjonsprognosen for 1978 er på ca. 30 mill. tonn oljeekvivalenter, hvorav ca. 45 % gass og ca. 55 % olje.

Transport av gass gjennom den norske rørledningen fra Friggfeltet til St. Fergus, Skottland, kom i gang i august 1978. Feltinstallasjonene på norsk side av Friggfeltet ble satt i produksjon i september 1978. Et av satelittfeltene i Ekofiskområdet, Tor, kom i produksjon i juli 1978. To felt i Ekofiskområdet, Eldfisk og Albuskjell antas å komme i produksjon 1979. Total produksjon fra den norske kontinentalsokkel antas å bli ca 40 mill. tonn oljeekvivalenter i 1979.

Stortinget besluttet 16. mars 1978 å tildele utvinningstillatelser for 15 nye blokker på norsk kontinentalsokkel. Forhandlingene med oljeselskapene om konsesjonsvilkårene vil pågå høsten 1978/vinteren 1979, slik at de første boringene kan påbegynnes våren 1979.

Omkring årsskiftet 1978/79 vil Olje- og energidepartementet legge fram en stortingsmelding om petroleumsundersøkelser nord for den 62. breddegrad, og våren 1979 ventes en generell melding om oljevirksheten i Norge.

### *Sverige*

Den totale svenska energiforbrukningen beräknas år 1978 ha varit ungefär oförändrad jämfört med år 1977. Konjunkturförbättringen inom vissa branscher har lett till en viss ökning av industrins förbrukning, som dock alltså ligger betydligt under 1973 års nivå. Förbrukningen av elkraft beräknas ha ökat med ca 3 % från år 1977 till år 1978.

De statliga insatserna för energibesparande åtgärder har ytterligare förstärkts under året. För bidrag till åtgärder inom industrin har 310 milj. kr anvisats för budgetåret 1978/79, jämfört med 170 milj. kr föregående budgetår. För åtgärder i byggnader i form av lån och bidrag har anvisats ca 1 360 milj. kr. för 1978/79. För den långsiktiga verksamheten inom denna sektor har riksdagen antagit en energisparplan med ett tioårsprogram för befintliga byggnader i Sverige. Programmet innebär en investeringsvolym av 31—48 miljarder kr. och sparmöjligheter uppgående till 32—39 TWh om året, vilket motsvarar 25—30 % av den totala energiförbrukningen i dagens byggnadsbestånd.

Ett nytt energiforskningsprogram har antagits för treårsperioden

1978/79—1980/81. Statliga insatser om sammanlagt 1 miljard kr. förutses, vilket innebär en fördubbling jämfört med föregående treårsprogram. De största beloppen satsas på effektivare energianvändning och på energiproduktion, innefattande bl. a. utvecklingsarbetet för att framställa bränslen och drivmedel av inhemska råvaror och för att utnyttja vindenergi för elproduktion. En viktig roll vid genomförandet av programmet har tilldelats Studsvik Energiteknik AB, tidigare AB Atomenergi.

Våren 1978 infördes ett system för stöd till prospektering efter olja och naturgas i form av statsbidrag med villkorlig återbetalningsskyldighet. Genom detta system bedöms nuvarande prospekteringsinsatser av 30—40 milj. kr. om året kunna öka till ca 100 milj. kr. efter två å tre år. Det förutsätts att verksamheten liksom hittills kommer att inriktas i första hand på svenskt område och Nordsjön med angränsande områden. Bidragssystemet finansieras genom en avgift på vissa oljeprodukter som tillförts en särskild fond.

Arbetet med att klargöra förutsättningarna för en introduktion av naturgas i Sverige har fortsatt. Swedegas AB har under år 1978 med förbehåll för regeringens godkännande slutit avtal om leveranser från dels Tyskland av 1,2 Gm<sup>3</sup> genom rörledning från år 1982—1983, dels Algeriet av 1,7 Gm<sup>3</sup> med LNG-fartyg från år 1984—1985. Frågan prövas nu av regeringen och kommer att redovisas för riksdagen våren 1979. Leveranserna från Tyskland förutsätter en dansk-svensk överenskommelse om transitering genom Danmark.

I början av år 1977 tillsattes en energikommission med uppdrag att bl. a. utarbeta alternativa förslag till energipolitikens utformning för tiden fram till år 1990. Kommissionen överlämnade sitt huvudbetänkande i mars 1978 och sitt slutbetänkande med kompletterande synpunkter på hälso-, miljö- och säkerhetsrisker i juni 1978. Kommissionens huvudslutsats av det mycket omfattande utredningsmaterialet är att Sverige så snabbt som möjligt måste minska oljeberoendet. Enligt kommissionen bör man bl. a. satsa kraftfullt på åtgärder för att förbättra energihushållningen och förstärka insatserna för att utveckla förnybara energikällor, dvs. vindkraft, solvärme, energiskogar m. m. Kommissionen anser att pågående utbyggnad av kärnkraften bör fullföljas med hänsyn bl. a. till att risktillskottet härav är marginellt. Enligt kommissionen bör en begränsad omprövning av energiprogrammet ske förlöpande allt eftersom nya rön görs bl. a. beträffande hälso- och miljörisker och de förnybara energikällorna. Ett mer definitivt val av långsiktig handlingslinje bör kunna göras under senare delen av 1980-talet.

Kärnkraftsfrågorna har under 1978 stått i centrum för den politiska debatten. Den s. k. villkorlagen, som infördes i början av år 1977 och som gäller de reaktorer som då ännu inte hade tagits i drift, innebär krav på bl. a. helt säker slutlig förvaring av det högaktiva avfallet från

upparbetningen av reaktorbränsle. Kraftföretagen har under år 1978 genom omfattande studier av förvaringsfrågan sökt visa att lagens krav kan tillgodoses. Ansökningar om tillstånd enligt lagen har ingetts för de två reaktorer, Ringhals 3 och Forsmark 1, som är färdiga att tas i drift. Regeringen har i oktober 1978 lämnat ansökningarna utan bifall med den motiveringen att ytterligare provborrningar m. m. krävs för att klargöra om det finns en tillräckligt stor bergsformation i Sverige med de egenskaper som sökandena förutsätter. Arbetet med att få fram kompletterande geologiskt underlag pågår.

Kvarstående motsättningar rörande energipolitiken, främst beträffande kärnkraften, inom den borgerliga trepartiregeringen efter beslutet enligt villkorslagen ledde till att regeringen avgick i oktober 1978. Den regering, som därefter bildades av folkpartiet, avser att i mars 1979 lägga fram ett samlat förslag för riksdagen om energipolitiken under 1980-talet.

#### 1.2. *Samarbejde på olie- og naturgasområdet (rek. nr. 21/1974)*

I Ministerrådets beretning for 1977 ble det redegjort for de drøftinger som ble innledet i 1976 mellom Norge og Sverige og 1977 mellom Norge och Danmark samt om et utvidet energi- og industrisamarbeid. Disse drøftinger er blitt ført videre i 1978.

Når det gjelder drøftinger med Sverige har disse basert seg på den protokoll som ble undertegnet av de to lands energi- og industriministre den 2. mars 1977. Det ble presisert i protokollen at siktepunktet for videre drøftinger skulle være å nå fram til en gjensidig og balansert utvikling som er i de to lands interesse.

I de videre diskusjoner om et utvidet samarbeid, viste det seg å være vanskelig å komme fram til konkrete samarbeidsprosjekter. På svensk side var man særlig interessert i å sikre langsiktige leveranser av råolje og oljeprodukter samt deltakelse av svenske selskaper i leting og eventuelt produksjon av olje og gass på den norske kontinentalsokkel. På norsk side har et hovedmål vært å sikre at nettoimporten av skogsvirke som de siste 10 år i gjennomsnitt har ligget på 2 mio m<sup>3</sup>/år fra Sverige opprettholdes.

Den 8. desember 1978 undertegnet statsminister Ola Ullsten og statsminister Odvar Nordli i Oslo en avtale mellom Sverige og Norge om samarbeid på det industrielle og energimessige området. Som et ledd i denne samarbeidsavtalen underskrev de to regjeringer langsiktige avtaler på 20 år om levering av råolje og oljeprodukter til Sverige, om svensk-norsk handel av tømmervirke.

Samtidig undertegnet statsminister Odvar Nordli på vegne av den norske regjering og adm. direktør Pehr G. Gyllenhammar på vegne av

AB Volvo Göteborg en avtale om omdannelse av det nåværende Volvo til norsk-svensk selskap hvor norske aksje-eiere skal ha 40 prosent av aksjekapitalen. Som et ledd i denne avtalen får det svenske selskap Volvo Petroleum tilsagn om rettigheter til leting og utvinning av petroleum på tre blokker under den såkalte fjerde konsesjonsrunden.

Avtalekomplekset består av:

Avtale mellom regjeringene i Norge og Sverige om samarbeid på industri- og energiområdene med tre protokoller, nemlig protokoll I om gjennomføring av Volvo-avtalen, protokoll II om langsiktige leveranser av råolje og oljeprodukter og protokoll III om norsk-svensk handel med virke (rundvirke, celluloseflis og skurtømmer).

Avtale mellom den norske stat og AB Volvo (Volvo-avtalen) med dertil hørende avtalebilag, bl. a. om Volvos aktivitet i Norge i den første 5-årsperiode, og konsortialavtale som skal gjelde mellom eierselskapene Svenska AB Volvo og Norsk Volvo A/S.

Avtalene må godkjennes av henholdsvis den svenske riksdagen og det norske storting og aksje-eierne i Volvo.

Når det gjelder de norsk-finske drøftinger arbeider en felles arbeidsgruppe videre med sikte på å undersøke mulighetene for et utvidet samarbeid på oljesektoren og innenfor en del industriområder. Konkrete resultater er foreløpig ikke oppnådd. Det vil bli satt opp en statusrapport om arbeidet innen utgangen av 1978.

Drøftingene med Danmark har særlig vært knyttet til et mulig samarbeid i forbindelse med en eventuell sameledning fra norsk kontinentalsokkel. Disse diskusjoner har i det siste året ligger fullstendig i bero som følge av manglende gassreserver på norsk sokkel.

Det har vært liten utvikling i samarbeidet med Island. Et felles norsk-islandsk industriprosjekt, bygging av et ferrasilisiumanlegg er imidlertid nå under realisering. Prosjektet er delvis finansiert ved hjelp av lån fra Nordisk Investeringsbank.

### *1.3. Fælles forskning, utvikling og teknologiformidling på energiområdet (rek. nr. 21/1974)*

Ministerrådet har till Nordisk Industrifond för 1978 anvisat 3 MNkr utöver fondens ordinarie medelsram för utvidgat stöd till nordiskt samarbete inom de sektorer av energi-FoU-området (FoU = Forskning och Utveckling), där nordisk samverkan ej tillvaratas av andra organ. För samma ändamål tillfördes fonden totalt 3,6 MNkr för åren 1976 och 1977.

Från och med 1979 har Ministerrådet beslutat att medel för Industrifondens utökande verksamhet på energiområdet skall inräknas i fondens ordinarie medelstildelning.

Fondens stöd till verksamhet på energiområdet redovisas under avsnittet Nordisk Industrifond.

#### 1.4. Øvrigt energisamarbejde (rek. nr. 21/1974)

Her kan nævnes samarbejdet inden for NORDEL (organ for nordisk elkraftsamarbejde). Dette samarbejde pågår kontinuerligt, først og fremmest i de faste udvalg (drifts-, planlægnings- og kernekraftudvalget) og i NORDEL's sekretariat, der i perioden 1975—78 har været placeret hos NVE (Norges Vassdrags- og Elektrisitetsvesen) i Oslo, mens det fra efteråret 1978 har ligget hos ELSAM i Danmark. De faste udvalg inden for NORDEL har i 1978 fremlagt en del sager, således kan bl. a. nævnes fra driftsudvalget: en redegørelse for principperne ved prisdannelsen for tilfældig kraft, som udveksles mellem landene; fra planlægningsudvalget: en beregning af kraftproduktion og udveksling mellem de nordiske lande i 1985/86; og endelig fra kernekraftudvalget: en ajourført oversigt over markedssituationen for kernekraftbrændsel og dets oparbejdelse.

#### 1.5. Samarbejde vedrørende kernekraftens sikkerhedsaspekter (rek. nr. 1/1977)

Nordisk Kontaktorgan for Atomenergispørgsmål (NKA) igangsatte i 1977 arbejde på tre af de oprindeligt foreslåede seks prioriterede arbejdsområder: Kvalitetssikring, kontrolrumsudformning og affaldsområdet. Ministerrådets bevilling i 1977 blev 800 000 nkr. som et tilskud til nationale indsatser på i alt 1,3 mill. nkr. til de tre projekter.

I 1978 er arbejdet videreført og desuden er projekter på det fjerde af områderne: radioøkologi, igangsat. I alt er der for 1978 bevilget 2,1 mill. nkr. fra ministerrådet, fordelt på følgende måde (angivet i tusind norske kroner):

Kvalitetssikring	450
Kontrolrumsudformning	600
Affaldsområdet	755
Radioøkologi	195
Andret	100

De direkte nationale indsatser til projekterne er i reglen mindst lige så store som det nordiske bidrag; derudover skabes der forbindelse med meget omfattende nationale arbejder inden for de nævnte områder.

Kvalitetssikringsprogrammet har som formål at fremskaffe metoder, som sikrer, at det ønskede kvalitetsniveau opnås både ved udformning, bygning og drift af kernekraftværker og komponenter. I 1978 udarbejdes en oversigt over kvalitetssikring for design, fremstilling og montage, og forslag til fælles checklister er udsendt. Også retningslinier for kvalitetssikring i driftsfasen er under forberedelse.



Kontrolrumsprogrammet har til formål at samordne det omfattende arbejde, som nu udføres i de enkelte nordiske lande vedrørende sikkerhedsmæssige aspekter af kontrolrumsudformning og personalets uddannelse og pålidelighed. I 1978 rapporteres indledende studier af system- og opgavebeskrivelse på to udvalgte kraftværker, Oskarshamn 2 og Lovisa 1. Eksperimentelle undersøgelser inden for området ergonomisk vurdering er under forberedelse ved at man definerer nogle typiske situationer for arbejdsforholdene på reaktoranlæg. Endelig er arbejdet påbegyndt vedrørende menneskelig pålidelighed ved kalibrering af anlæg.

På affaldsområdet er forprojektet om system- og risikoanalyse for reaktoraffald fulgt op med et hovedprojekt. En styringsgruppe med deltagere fra myndighederne, kraftværkerne og forskningsinstitutter er nedsat. En systembeskrivelse af en typisk behandlingkæde er udarbejdet. Samspillet mellem affaldsprodukternes egenskaber og de påvirkninger, de kommer ud for, indtil aktiviteten er henfaldet, undersøges ved en række delprojekter.

På radioøkologiområdet har en styringsgruppe defineret en række nærliggende fællesopgaver. Fælles dansk-svenske målinger af bioindikatorer udføres nu ved indsamling af tang, muslinger med mere. Transportmekanismer for radioaktivitet i de nordiske have skal undersøges i et fælles projekt. En række andre projekter er under forberedelse.

NKA bedømmer kernesikkerhedsprogrammets fremskridten som tilfredsstillende og regner med en foreløbig afslutning på programmet 1980/81. Hertil kræves i overensstemmelse med forud lagte planer en væsentlig forøgelse af indsatserne i 1979. Kun på kvalitetssikringsområdet er arbejdet kommet længere end planlagt, mens kontrolrumsaktiviteterne vil strække sig over en længere periode og involvere flere organisationer end først antaget. Affaldsområdet vil blive udvidet til at omfatte andre aktuelle problemstillinger og vil kræve fortsatte nordiske indsatser for at sammenkoble de meget store nationale arbejder. Radioøkologiarbejdet ventes at føre til en række nye fællesprojekter i 1979. Også myndighedskontakterne kan føre til yderligere fællesprojekter.

Nordiske seminarer planlægges for at fremlægge resultaterne fra de enkelte projektområder.

## **2. Industrisamarbejde**

### *2.1. Industripolitisk samarbejde*

Det industripolitiske samarbejde finder sted i en række forskellige former. I ministerrådet (industriministrene) og embedsmandskomiteen for industri- og energipolitik foregår således en fortløbende dialog om

aktuelle industripolitiske spørgsmål af fælles interesse i og uden for Norden. Som eksempel på et område, der har været diskuteret, kan nævnes forholdene omkring små og mellemstore virksomheder. Som følge heraf har ministerrådet besluttet, at der i 1978 skulle igangsættes et fællesnordisk forskningsprojekt vedrørende små og mellemstore virksomheder. Projektet har til formål at sammenligne de små og mellemstore virksomheders situation i de nordiske lande på en række centrale områder. I fokus står først og fremmest ligheder og forskelle mellem det offentlige støtteforanstaltninger i de forskellige nordiske lande over for små og mellemstore virksomheder. Dette projekt består af fem delprojekter, således Småvirksomhedspolitik i Norden, Eksterne tjenester (serviceydelser) rettet mod små og mellemstore virksomheder, Nyetableringen i Norden, Ejerspredning og egenkapitalforsyning i små og mellemstore virksomheder samt endelig samarbejdsformer for små og mellemstore virksomheder. Projektet virkeliggøres på den måde, at de enkelte delprojekter lægges ud til relevante forskningsinstitutioner i de nordiske lande. Det er besluttet, at projektet skal gennemføres i løbet af 1978 og 1979.

Ministerrådet har endvidere drøftet spørgsmålet om konkurrenceforholdene de nordiske lande imellem og på baggrund heraf taget initiativet til en undersøgelse af de konkurrenceforhold, som har særlig betydning for samhandelen mellem de nordiske lande. I det fremlagte materiale er tyngdepunktet lagt på en redegørelse for de nordiske landes udenrigshandel, strukturudviklingen i industrien og de industripolitiske foranstaltninger, der er iværksat i de senere år. Disse forhold er specielt søgt belyst for tekstil-, beklædnings- og skotøjsindustrien, trævareindustrien, herunder møbelindustrien, papir- og celluloseindustrien samt skibsbygningsindustrien. Udredningsmaterialet tillader imidlertid ikke, at der drages entydige konklusioner med hensyn til sammenhængen mellem konkurrenceforholdene og de af landene iværksatte industripolitiske foranstaltninger. For at undgå forvridning af konkurrenceforholdene finder ministerrådet, at der er behov for fortsat informationsudveksling vedrørende erhvervspolitikens udformning i de nordiske lande.

Foruden det arbejde, der pågår i ministerrådet, er der i de senere år sket en udbygning af de nordiske landes bilaterale kontakter på ministerniveau om industrispørgsmål af fælles interesse for enkelte af landene. Dette samarbejde udgør et værdifuldt supplement til ministerrådets arbejde med spørgsmål af mere almen interesse.

Herudover pågår et praktisk orienteret samarbejde i forskellige institutionelle rammer først og fremmest i Nordisk Industrifond og i NORDTEST, men dog også inden for andre organisationer. Således kan nævnes det arbejde i form af projektvirksomhed, som foregår under NORD-FORSK.

## 2.2. Nordisk Industrifond

Nordisk Industrifond har till uppgift att främja ett effektivare utnyttjande av nordiska resurser för teknologi och industriell utveckling bland annat genom att stödja finansieringen av forsknings- och utvecklingsprojekt som har industriellt intresse i två eller flera av medlemsländerna.

Fondens verksamhetsberättelse för 1977 insändes till Ministerrådet i april 1978 (C 35/e 1979).

För den ordinarie verksamheten under 1978 har fonden tillförts 10 MSkr. För sin projektstödande verksamhet beräknar fonden under året att totalt kunna disponera 16 MSkr. I dessa medel ingår de tidigare nämnda speciella energimedlen samt från tidigare år ej utnyttjade medel.

29 ansökningar om projektmedel har till och med september 1978 inkommit till fonden. Totalt har under samma period beviljats 12,1 MSkr, varav 0,6 MSkr avser fortsättningsanslag till 8 projekt som påbörjats under tidigare år och resterande 11,5 MSkr fördelats på 18 nya projekt.

Utöver formella beviljningar har fonden ställt en garanti på 1,3 MSkr till ett industriellt utvecklingsprojekt samt reserverat 1,3 MSkr för projektstöd och utredningsverksamhet.

Fördelningen av fondens medel på olika insatsområden framgår av följande tabell:

Insatsområde	Totalt antal projekt	Beviljat t. o. m. 77 1978 <sup>1)</sup> 1 000 Skr	Beviljat 1 000 Skr	Totalt 1 000 Skr	Beviljat %
Yttre miljö	12	9 314	—	9 314	17
Arbetsmiljö	6	3 652	155	3 807	7
Hälsovårdsteknik	4	662	—	662	1
Transportteknik	6	3 429	—	3 429	6
Energiteknik	29	4 322 <sup>2)</sup>	3 014 <sup>2)</sup>	7 336 <sup>2)</sup>	13
Resursteknik	23	7 539	4 134	11 673	21
Datateknik	2	78	250	328	0,5
Nordtest (provningsmetoder)	6	8 250	2 000	10 250	18
Standardisering, mätteknik	16	2 204	330	2 534	4,5
Övrigt	9	4 251	2 189	6 440	12
<b>Totalt</b>	<b>113</b>	<b>43 701</b>	<b>12 072</b>	<b>55 773</b>	<b>100</b>

Förutom de projekt som erhållit stöd under året har ett stort antal fleråriga projekt, till vilka medel beviljades under tidigare år, pågått även under 1978. Dessa har beskrivits i fondens verksamhetsberättelser.

Flera av de nya projekten har betydelse för nordisk verkstadsindustri

<sup>1)</sup> Avser perioden januari—september.

<sup>2)</sup> I dessa belopp ingår de särskilda energimedlen över ministerrådets budget.

och berör bland annat geometriska produktmodeller (geometribeskrivning för datorstödd konstruktion), bearbetningstekniska förutsättningar för ökad automatisering vid skärande bearbetning, plasmasprutningens framtida användningsmöjligheter samt punktsvetsning av aluminium.

För utveckling av antenn plus mikrovågshuvud för direkt TV-mottagning från satellit har medel beviljats till ett samarbetsprojekt mellan fyra olika institutioner. Projektet leds av en styrgrupp tillsatt av fondens styrelse.

Beträffande energi-FoU-projekten kan nämnas att inom tvätteriidustrin pågår prövning av de energibesparande åtgärder som föreslogs efter den nordiska kartläggningen av tvätteriernas energianvändning. Det tvååriga projektet för energibesparande åtgärder vid extern och intern avloppsvattenbehandling inom nordisk skogsindustri startade den 1 juli. Ungefär samtidigt inleddes även tre samarbetsprojekt mellan de nordiska atomforskningsinstituterna gällande systemstudier av värmelagring i fjärrvärmenet, metallhydrider som värmelagringsmedium samt systemstudier av fjärrvärmedistribution till områden med mindre tät bebyggelse.

Såsom omtalades i CI 1978 framlade Nordisk Industrifonds styrelse i juni 1977 till Ministerrådet en rapport "Redogörelse för hittills vunna erfarenheter samt förslag till fortsatt verksamhet". Baserat på rapportens förslag har Nordiska ministerrådet fattat beslut om fondens framtida verksamhet. Fonden införes från och med 1979 på Ministerrådets allmänna budget och kommer för verksamheten 1979 att tillföras 15 156 Skr. Från samma år skall följande gälla för verksamhetens inriktning.

"Inriktning av nordisk industrifonds verksamhet.

Fonden har till syfte att stödja ett mera effektivt utnyttjande av nordiska resurser för teknologi och industriell utveckling. Fonden skall även i fortsättningen lägga stor vikt vid att stimulera teknologiskt samarbete mellan nordiska industriföretag. Fondens verksamhet bör därvid inriktas på att stödja dels tekniska utvecklingsprojekt mellan ett fåtal industrier, dels bransch- eller teknikinriktade projekt som avser att lösa problem av central betydelse för vissa industrisektorer.

Utöver den industriellt inriktade verksamheten skall fonden fortsatt ansvara för FoU-samarbete inom de sektorer av energiområdet där nordisk samverkan ej tillvaratas av andra organ.

Nuvarande indelning i prioriterade insatsområden skall från och med 1979 ersättas med en indelning i följande verksamhetsområden.

Produkt- och processutveckling

Bransch- och teknikinriktad verksamhet

Provning, standardisering, mätteknik

Energiteknik."

### 2.3. *NORDTEST* (jfr. rek. nr. 6/1975)

NORDTEST har till uppgift att samordna aktiviteter inom provnings- och kontrollområdet i Norden. Verksamheten bedrivs i styrelse, sekretariat och för givna delområden utsedda fackgrupper. Arbete bedrivs i 6 fackgrupper för områdena Bygg, Brand, Akustik och Buller, NDT (oförstörande provning), VVS och Elektronik. Härutöver har specifika uppgifter hörande till andra områden genomförts under styrelsens direkta ledning.

Fackgrupperna behandlar inkomna eller på eget initiativ framtagna projektförslag. Av fackgrupperna rekommenderade NORDTEST-projekt beställs efter styrelsens godkännande hos institutioner, företag eller enskilda personer för genomförande under viss tid till fast pris. Projekten resulterar vanligen i provningsmetoder som styrelsen efter fackgruppernas bearbetning och remissbehandling utser till NORDTEST-metoder.

Hittills har framställts sammanlagt 284 förslag till projekt. Av dessa har under år 1978 inkommit 50 nya förslag. Bland inkomna förslag har hittills utvalts 30 nya arbeten jämte fortsättning på 6 tidigare påbörjade projekt som beställts vid olika institutioner och företag för en sammanlagd kostnad av 1 711 500 Skr. En avsevärd del av dessa arbeten kommer emellertid att utföras först under år 1979. Samtidigt bör noteras att av 1978 års medel har bundits 1 057 500 Skr i projekt som beställts 1977.

Av sammanlagt 157 beställda projekt har hittills (per 1978-09-15) inlämnats slutrapport över 70 arbeten. Under året har hittills 20 projekt slutförts. Av nedanstående tabell framgår fördelningen årsvis av beställda och slutförda projekt:

Beställningsår	Antal beställda projekt	Antal slutförda projekt (1978-09-15)
1974	16	16
1975	18	17
1976	38	20
1977	55	16
1978	30 (per 1978-09-15)	1
Sammanlagt	157	70

Arbetet har hittills resulterat i 207 rekommenderade NORDTEST-metoder av vilka 120 utsetts under året.

För den redovisade verksamhetsperioden som omfattar kalenderåret 1978 har Nordisk Industrifond beviljat 2 milj. Skr. Därutöver har Nordiska ministerrådet beviljat 135 000 Nkr för två projekt inom energisparssektorn.

Nordiska ministerrådet har beslutat att införa NORDTEST på sin allmänna budget från och med 1979-01-01. För år 1979 har Ministerrådet beviljat 1,64 milj. Skr för NORDTEST:s verksamhet. Härutöver har Nordisk Industrifond beviljat 2 milj. Skr för verksamheten 1979.

#### 2.4. *Metrologiskt samarbeite (rek. nr 2/1972)*

Såsom framgår under avsnittet Nordisk Industrifond har Ministerrådet för fondens verksamhet fastställt en ny indelning i verksamhetsområden att gälla från och med 1979. Ett av dessa områden är "provning, standardisering och mätteknik".

För närvarande stöder fonden ett projekt inom delområdet termometri, till vilket beviljats ca 275 000 Nkr.

#### 2.5. *Samarbeide vedrørende overflate- og kolloidforskning (rek. nr. 22/1974)*

Bakgrunnen til interessen for anvendt grenseflate- og kolloidvitenskap er at de fleste industrielle prosesser og biologiske system har viktige innslag av denne spesialkunnskap. Vitenskapsgrenen blir derved i høyeste grad tverrvitenskapelig og kan ved problemløsning føre ny kunnskap sammen.

Blant de institusjoner i Norden som arbeider med grenseflate- og kolloidkjemi kan nevnes Ytkemiska Institutet, Stockholm, Lunds Tekniska Högskola, Åbo Akademi, Sildolje- og Sildemelindustriens Forskningsinstitut, Bergen, samt Nordisk Forskningsinstitut for Maling og Trykfarver, København og Teknologisk Institut, København. Det er et omfattende samarbeid mellom disse institusjoner.

## Kapitel X

### Nordiskt samarbete inom byggsektorn

#### 1. Inledning

Det nuvarande handlingsprogrammet för nordiskt samarbete inom byggsektorn fastställdes av ministerrådet (bostadsministrarna) den 1 maj 1977. Samtidigt fastställde ministerrådet ett projektprogram som innehåller prioriterade uppgifter för de närmaste åren.

Enligt handlingsprogrammet skall samarbetet för en ökad integration av de nordiska byggmarknaderna fortsätta. Väsentliga nyheter är att man har utvidgat samarbetet till att omfatta de politiska målsättningarna inom bygglagstiftningen. Andra nyheter är att energisamarbetet har prioriterats högt, att man vill verka för en stärkt nordisk medverkan i det internationella byggsamarbetet och att man vill möjliggöra ett utvidgat samarbete mellan byggföretag i två eller flera länder vid byggexport utom Norden. Samarbetet skall även omfatta bevarandet och förändringen av den befintliga bebyggelsen liksom även frågor rörande byggnadstekniskt betingade arbetsmiljöer. Det övergripande målet är att man vill försöka nå fram till en gemensam nordisk totalsyn på den bebyggda miljön med hänsyn till hur den bör bevaras, förändras och nybebyggas.

Under 1978 har det pågående samarbetet förts vidare enligt handlingsprogrammet.

Ministerrådet har beslutat att två nordiska samarbetsorgan med verksamhet inom byggsektorn — NKB och Nordtest — från och med 1979 blir institutioner inom ministerrådets allmänna budget.

Det nordiska byggsamarbetet finansieras med anslag från såväl ministerrådet som de myndigheter och institutioner som är nationellt representerade i de nordiska samarbetsorganen.

#### 2. Nordiska och internationella samarbetsorgan

##### 2.1. *Bostadsministrarna NMR-BOS*

De nordiska bostadsministrarna sammanträdde som ministerråd, NMR-BOS, i september i Visby i Sverige. Härvid behandlades aktuella bostadspolitiska frågor, det nordiska samarbetet rörande energihushållning, den senaste utvecklingen i bostädernas besittnings- och förvaltningsformer samt frågor förknippade med förbättring av den befintliga bebyggelsen. Ministerrådet betonade bl. a. behovet av ett utvidgat samarbete angående energibesparingsåtgärder i befintlig bebyggelse när det gäller utbyte av erfarenheter och idéer i samband med genomförandet av energibesparingsbeslut.

## 2.2. *Ämbetsmannakommittén, ÄK-BYGG,*

som har ansvaret för genomförande och korodinering av byggsamarbetet, har under 1978 fullföljt de målsättningar som man hade ställt i 1977 års handlingsprogram. Man har också tagit upp några nya samarbetsprojekt, bl. a. inom ombyggnadsområdet och säkerhetsområdet.

## 2.3. *NKB, Nordiska kommittén för byggbestämmelser,*

som är ett samarbetsorgan för de fem nordiska ländernas centrala byggmyndigheter fastställde sitt senaste arbetsprogram 1976. Aktuella projektområden är bl. a. bärande konstruktioner, brandskydd, inneklimat, energihushållning, godkännande och kontroll samt strukturering av byggbestämmelser. I programmet anser kommittén som sin uppgift att under de närmaste åren söka förbättra den samordning av byggbestämmelser i Norden som man redan inom en del områden uppnått. Eftersom en fullständig koordinering av byggbestämmelserna skulle bli en mycket tids- och resurskrävande uppgift har man inriktat verksamheten på vissa avgränsade områden som kan samordnas utan att den grundläggande lagstiftningen behöver göras enhetlig. I programmet har man sökt precisera bestämmelsearbetet i fem olika nivåer för att kunna bedriva samarbetet oberoende av den skilda uppbyggnaden av ländernas administrativa och rättsliga system.

NKB har år 1977 publicerat förslag beträffande ytterväggars ljudisolering, förslag till brandklassindelning samt förslag till beräkningsregler för träkonstruktioner. Under 1978 har utkommit en rapport om nordiska byggbestämmelser för småhus, fem preliminära delrapporter rörande byggnadstekniskt brandskydd samt en reviderad rapport om godkännande- och kontrollorgan (även på engelska). En utredning om ett nytt överordnat säkerhetssystem för bärande konstruktioner har slutförts under 1978.

NKB deltar aktivt i ECE:s arbete avseende harmonisering av byggbestämmelser. Samarbetet med Nordtest har intensifierats och det existerar numera ett avtal om dessa organs inbördes samarbete.

För NKB-utredningar har ministerrådet under 1978 finansierat projekt inom områdena regler och kontrollsystem, bärande konstruktioner, byggnadstekniskt brandskydd, energihushållning, inneklimat samt godkännande, kontroll och provning.

INSTA-byggs samarbete rörande byggstandardisering pågår i överensstämmelse med planerna. Samarbetsprogrammet omfattar nu 58 projekt och arbetet finansieras till största delen över de nationella byggstandardiseringsorganisationernas ordinära budgeter. Ministerrådet har under 1978 givit INSTA-organen anslag till projektet "Gemensamma nordiska regler för betong och betongkonstruktioner".

I tiden oktober 1977—september 1978 har 17 nordiska förslag till byggstandarder skickats ut på remiss och 24 förslag har utgivits som



standard i ett eller flera länder. Förslagen omfattar fönster och fönster-rutor, byggnadsskivor, golvbeläggning, byggnadsritningar, yt- och volymberäkning, värmeisolering, energibehov, geotekniska provningsmetoder och regler för byggteknisk provning.

2.5. NORDTEST, som är ett samarbetsorgan mellan de centrala provningsinstitutionerna, har framlagt en långtidsplan för perioden 1978—82 inkluderande byggområdet. Av planen framgår att ca. hälften av Nordtests projektmedel avser projekt inom byggsektorn inklusive byggprojekt inom brand-, akustik- och VVS-områdena.

Arbetet inom Nordtest har hittills resulterat i sammanlagt 74 förslag till Nordtest-metoder inom områdena bygg och brand.

Ett samprojekt med NKB om godkännande, kontroll och provning har finansierats av ministerrådets byggsektor.

2.6. Inom NBS, Nordiska byggforskningsorganens samarbetsgrupp fortsätter informationsutbytet och kontaktverksamheten. Aktuella samarbetsområden är energihushållning, med inalles 14 olika projekt på programmet; vidare sanitet, provning, samhällsekonomi, förvaltning, arbetsmiljö och samhällsplanering.

Ministerrådet har i år finansierat ett projekt inom NBS-energi och ett inom NBS-arbetsmiljö.

2.7. NOVA, Nordiska samarbetsorganet inom sanitetsteknik, påbörjar 1979 ett projekt inom området vatten- och avloppsinstallationer, som finansieras av ministerrådet.

2.8. Inom Nordkalottkommittén, NKK, arbetar en samarbetsgrupp, som utreder möjligheter till Nordkalottsarbete inom trähustillverkning och -marknadsföring. En utredning om ämnet har utkommit 1978.

2.9. Samarbete förekommer dessutom i ett flertal nordiska branschorgan.

De nordiska länderna samverkar i internationellt byggsamarbete, bl. a. det som pågår inom FN och dess europaorgan ECE om bosättning, samhällsplanering och byggande samt inom ISO om byggstandarder, CIB om byggforskning och inom RILEM om byggnadsmaterial och provningsmetoder.

### **3. Sakområden**

#### *3.1. Målsättning och lagstiftning*

Första etappen av projektet Strukturering av byggregler har avslutats under 1978. Andra etappen fortsätter under 1979 enligt de idéer som nämns under punkt 2.3.

#### *3.2. Beständighet, underhåll och ombyggnad*

Ett samarbetsprogram har påbörjats under 1978 och avslutas i början av 1979.

### 3.3. *Bärande konstruktioner*

NKB-utredningen om ett nytt överordnat säkerhetssystem för bärande konstruktioner har slutförts under 1978. Arbetet har koordinerats med motsvarande europeiska och internationella arbete inom bl. a. ECE respektive ISO.

Ett utkast till internationella beräkningsregler för träkonstruktioner innehållande i huvudsak det nordiska förslaget har sänts till CIB, den internationella byggforskningsorganisationen, som har accepterat det som utgångspunkt för sitt fortsatta arbete.

I NBK, Nordiska betingkommittén (INSTA-NKB-kommitté) pågår utredningar rörande byggregler för betongkonstruktioner.

Projektet rörande samordning av byggregler för stål- och aluminiumkonstruktioner har påbörjats 1978 i samarbete mellan NKB och INSTA.

Arbetet för nordisk standard för limträ har avslutats 1978.

### 3.5. *Säkerhetsfrågor*

Ett samarbetsprojekt rörande olycksfall i hemmen har påbörjats 1978.

Ett projekt rörande arbetsmiljön på byggarbetsplatser, som bl. a. utreder arbetsmiljöns krav på byggnadsprojektering, har påbörjats 1978.

### 3.6. *Energiushållning och inomhusklimat*

Ett samarbetsprojekt om informationsutbyte rörande energibesparing inom befintlig bebyggelse har påbörjats 1978 och en rapport har utkommit som behandlats på bostadsministermötet. Projektet kommer att fortsättas med fördjupande delprojekt inom detta område.

En INSTA-utredning om metoder för beräkning av byggnaders energibehov har slutförts.

En rapport om ventilation och täthet har utkommit 1978.

Arbetet med nordiska inneklimatbestämmelser fortsätter. Ett förslag till utbyggnad av bestämmelser rörande inomhusklimat har utarbetats.

Med ett speciellt projekt underlättas de nordiska byggforskningsorganens samarbete inom flera områden som har beröring med energibesparing.

### 3.7. *Godkännande, kontroll och provning*

Projektet har påbörjats under 1978 och är indelat i tre delprojekt. Det har till syfte dels att provningsresultat bestämda i ett land accepteras i andra länder utan krav på förnyad provning, dels att undersöka grundlag för eventuellt avtal/praxis för acceptering i mottagarlandet av byggprodukter som är godkända i tillverkningslandet.

### 3.8. *Upphandlingsregler*

Ett samarbetsprojekt om tekniska upphandlingsregler har påbörjats under 1978 och avslutas i början av 1979.

### 3.9. *Samnordisk byggexport*

En utredning om möjligheterna till samarbete mellan privata byggnadsföretag i Norden vid export av större byggprojekt till ett tredje land pågår och slutförs under 1979.

## Kapitel XI

### Regionalpolitiskt samarbete

#### 1. Inledning

En utvidgning och konkretisering av det regionalpolitiska samarbetet har fortsatt under år 1978. En central del av arbetet har varit en utvärdering av det regionalpolitiska samarbetet, vilken även utmynnat i förslag till ett nytt regionalpolitiskt handlingsprogram. Förslaget innebär en höjning av ambitionsnivån och en förstärkning av samarbetets organisation. Projektverksamheten inom det regionalpolitiska samarbetet grundar sig ännu på det samarbete vars riktlinjer har givits i det regionalpolitiska handlingsprogrammet från år 1973. De viktigaste samsarbetsområdena har varit:

- samarbete rörande den regionalpolitiska planeringen
- informationsutbyte i regionalpolitiska frågor
- samordning av regionalpolitiken
- samarbete i gränsregionerna

Utvärderingsarbetet, vilket påbörjades redan 1977, har år 1978 resulterat i en utvärderingsrapport där förslaget till nytt regionalpolitiskt handlingsprogram utgör en del. Samtidigt har NordREFO — arbetsgruppen för regionalpolitisk forskning — gett ut en forskningsrapport över resultaten av det senaste forskningsprogrammet. Båda dessa rapporter bildar tillsammans en bred genomgång av den regionala utvecklingen inom Norden, regionalpolitiska problem, den genomförda regionalpolitiken — mål och medel — samt det regionalpolitiska samarbetet. Den mest centrala delen av utvärderingsrapporten har inriktats på framtida regionala problem och behov av fortsatt regionalpolitiskt samarbete i Norden.

Under år 1978 har de ministrar som är ansvariga för regionalpolitiken för första gången haft ministerrådsmöte. Under detta första möte fördes en principdiskussion om regionalpolitiskt samarbete. Denna diskussion har bildat grundlaget för utvärderingsarbetet. Man kom överens om vissa grundprinciper för det regionalpolitiska samarbetet, t ex förhöjning av ambitionsnivån, successiv konkretisering av samsarbetsprojekten, en närmare koppling till beslutsfattandet när det gäller gemensamma forskningsprojekt, utvidgning av begreppet regionalpolitik samt en prioritering mellan olika alternativa regionalpolitiska åtgärder. Det har alltså nåtts enighet om att det nordiska regionalpolitiska samarbetet skall ges samma bredd som regionalpolitiken har nationellt. Detta innebär att åtgärder som påverkar tillgången på arbete, service och miljö samt samordningen av sådana åtgärder är huvudfrågor även i ett nordiskt regionalpolitiskt samarbete. De regionalpolitiska ministrarna

höll den 21 november ett andra möte varvid de godkände innehållet i förslaget till utvärderingsrapport. Förslaget betyder ökade resurser för det nordiska regionalpolitiska samarbetet. Härigenom kan också projektverksamheten ökas och konkretiseras. Avsikten är att förelägga förslaget till handlingsprogram för Nordiska rådet vid sessionen 1979.

NÄRP planerar att under år 1979 starta ett projekt rörande en sammanställning och analys av läns-/fylkes-/amtsplaneringens resultat. Projektet beräknas få rollen av ett basprojekt för hela det nordiska regionalpolitiska samarbetet. I alla de nordiska länderna är det på denna administrativa nivå som primärmaterial för regionalpolitisk planering produceras. I handlingsprogrammet preciseras på vilket sätt det planerade projektet kommer att styra det regionalpolitiska samarbetet i fortsättningen.

Utbyte av information om nationell regionalpolitik, planering och åtgärder har under 1978 fått större betydelse än tidigare, då det i alla länder kommit fram flera förslag till förnyande av den nuvarande regionalpolitiken.

Det gränsregionala samarbetet är fortfarande det som prioriteras högst inom regionalpolitiskt samarbete. Nordkalott- och Öresundssamarbetet har varit en central del av denna verksamhet i enlighet med handlingsprogrammet. Gränsregionalt samarbete har sedan länge den formen att resurserna inriktas på vissa samarbetsområden. De nuvarande samarbetsområdena är följande: Nordkalotten, Öresundsregionen, Arvika—Kongsvingerregionen (ARKO), Stockholm, Åland och Åbolandregionen samt det glesbygdspolitiska samarbetets två försöksregioner — det norra försöksområdet (Enontekiö och Muonio kommuner i Finland, Kautokeino kommun i Norge och f. d. Karesuando kommuns område i Kiruna kommun i Sverige) och det södra försöksområdet (Strömsund, Lierne, Røyrvik och Krokommuner vid norsk-svenska gränsen).

Under året har det också kommit fram förslag från andra områden beträffande gränsregionalt samarbete under ministerrådet. Sådana områden är Kvarkenområdet — Västerbotten i Sverige och Österbotten i Finland, Mittnordenområdet — Trøndelag, Jämtlands län, Västernorrlands län och Vasa län, Västnordenområdet — Island, Grönland och Färöarna samt området Bornholm — Sydsverige. Man har även börjat planera en effektivisering av det gränskommunala och -regionala samarbetet inom alla gränsregioner mellan de nordiska länderna. Varje region har haft sin egen inriktning och specialisering. En inventering av nuläget har tidigare varit en central del av det gränsregionala samarbetet inom olika områden. Under de två senaste åren har man dock börjat att alltmer koncentrera sig på konkreta samarbetsprojekt. I år har exempelvis ministerrådet beviljat medel för en gemensam biblioteksbusverksamhet inom glesbygdspolitiska gruppens norra försöksområde.

## **2. Ökad enhetlighet i den regionalpolitiska planeringen**

NÄRP har tidigare gjort en systematisk genomgång av den regionalpolitiska planeringen i de nordiska länderna. Man har i år kompletterat rapporten med beskrivning av den fysiska planeringen på nationell och länsnivå i Sverige och Finland, där fysisk planering genomförts separat från den regionalpolitiska planeringen. Likaledes har en av NÄRP:s arbetsgrupper utarbetat en rapport om användning av arbetskraftsbalanser inom regionalpolitisk planering i de olika länderna. Regionala arbetskraftsbalanser är en gemensam benämning på olika metoder som beskriver de regionala arbetsmarknaderna. Beskrivningen av desamma innefattar bl. a.: organisatorisk inplacering, modellteknisk beskrivning, planeringsprocessen, praktiska erfarenheter — värdering. Man har planerat att fortsätta projektet rörande arbetskraftsbalanser, därför att utarbetande av prognoser eller planering av den regionala arbetsplats- och befolkningsutvecklingen är ett arbete som ständigt pågår i de olika länderna. Ett permanent samarbete inom detta fält har därför ansetts ändamålsenligt.

## **3. Informationsutbyte i regionalpolitiska frågor**

Det sker ett ständigt utbyte av information på central, regional och lokal nivå. Under det gångna året har informationsutbytet på central nivå effektiviserats bl. a. enligt följande. Utbytet av forsknings- och planeringsdokument mellan de ifrågavarande nationella myndigheterna i de olika nordiska länderna har blivit effektivare. Vid ämbetsmannakommitténs sammanträden har tillämpats ett permanent hearing-system rörande nationell regionalpolitik. Man har under 1978 prövat ett nytt informationssystem genom att informera NÄRP om den svenska sysselsättningsutredningen redan i arbetets slutskede och därigenom gett kommittén möjlighet att uttala sig i ett tidigt skede. Genom detta förfarande har möjligheterna till en förbättrad samverkan i den regionalpolitiska planeringen i Norden ökat.

## **4. Samordning av regionalpolitiken**

Centralt i NÄRP:s och NordREFO:s verksamhet har varit uppföljning av de regionalpolitiska medlens effekter. Detta har skett på två olika områden. Först har man successivt samlat in material om förnyande och effektivisering av den regionalpolitiska medelsarsenalen samt de resurser man i olika länder använder för detta ändamål. För det andra har man utvecklat en gemensam metodik för att mäta olika medels effekter både på företagsnivå och vad gäller sysselsättningseffekter inom olika regioner. Resultaten av denna verksamhet framgår av Nord-

REFO:s slutrapport samt i utvärderingsrapporten. Man kan konstatera att skillnaderna mellan olika länder vad gäller medelsarsenalerna och volymerna i stödverksamheten ännu är avsevärda.

Ett annat underlag för samordningen av regionalpolitiken inom Norden får man genom de uppgifter som finns om den regionala utvecklingen och om de regionala problem som är aktuella i Norden. En omfattande beskrivning av nuläget har skett i utvärderingsarbetet och som en del av NordREFO:s forskningsprogram. En jämförbar beskrivning av den regionala utvecklingen i Norden har skett på ett enhetligt sätt genom att man använt sig av s. k. pendlingsregioner, som är en helt täckande nordisk regionindelning.

För att få underlag för en fortlöpande analys av förändringar i de regionalpolitiska problemen bör resultatet av den regionalpolitiska planeringen i de olika länderna ställas samman och analyseras successivt. Tidigare har det inte funnits möjligheter för en sådan genomgång av läns-/fylkes-/amtsplanering på nordisk nivå, då den första planeringsomgången som utarbetats enligt den nya lagstiftningen ännu inte blivit slutförd i Finland och Danmark. Projektförberedelser pågår och man räknar med att kunna starta själva genomförandet av projektet under år 1979. Projektet kommer att bilda ett basprojekt för hela det nordiska regionalpolitiska samarbetet.

Under 1977 har det startats ett projekt rörande fiskodling som ett medel i regionalpolitiken. Ansvarig för projektet är Institutet för Ferskvannsfiskeri i Reykjavik. Under 1978 har man börjat konkret försöksverksamhet med laxodling. Försöksverksamheten har bedrivits i flera försöksområden i olika delar av Island. Rapportering skall ske kontinuerligt.

## **5. Samarbete i gränsregionerna**

Gränsregionalt och gränskommunalt samarbete har fortfarande en central ställning inom nordiskt regionalpolitiskt samarbete.

Samarbetet inom Öresundsregionen har under året ökat i omfattning och effektivitet. Man har gett ut en rapport om friluftsliv och fritidsbosättning i Öresundsregionen. Den bildar en bas för det fortsatta arbetet. Ett viktigt resultat av rapporten är en omfattande problemkatalog över Öresundsregionen. Man har även under 1978 börjat en undersökning av migrationen över sundet. Under hösten 1978 arrangerade man ett seminarium om friluftsliv och fritidsbosättning i Öresundsregionen, som inriktade sig på de framtida problemen. Ett konkret samarbetsprojekt har blivit utarbetat av en gemensam planeringskarta över regionen. Flera andra konkreta samarbetsprojekt som kom fram på seminariet planeras. Arbetet kommer att fortsätta under 1979.

Hösten 1974 tillsatte NÄRP en särskild arbetsgrupp för att undersö-

ka möjligheterna för nordiskt samarbete inom glesbygdspolitiken. Som försöksregion (den norra försöksregionen) valdes Enontekiö och Muonio kommuner i Finland, Kautokeino kommun i Norge och f. d. Kareuando kommuns område i Kiruna kommun i Sverige. Efter kartläggning av förhållandena i området har verksamheten inriktat sig på konkreta samarbetsprojekt. Man har i år startat en omfattande studie- och utbildningsverksamhet i området, som i fortsättningen skall specialiseras till vissa sakområden, t. ex. fiskevård, bygdeturism etc. Man har utarbetat en telefonkatalog med yrkesregister för området. Industriellt samarbete har i år påbörjats genom att man hållit ett gemensamt industriseminarium i området. En konsultfirma arbetar med att finna genomförbara samarbetsprojekt för områdets företagare. Inom jord- och skogsbruk har man gemensamt behandlat nya möjligheter att förädla områdets råvaror inom området. Under år 1977 startade man försöksverksamhet i en annan gränsregion (det södra försöksområdet); Strömsund, Lierne, Røyrvik och Krokommuner vid norsk-svenska gränsen. Verksamheten har under 1978 kommit i gång genom att man anställt en huvudsekreterare för försöksområdet. Samarbetsområden där konkreta åtgärder pågår är: transportsamarbete i samband med gruvverksamheten, samarbete rörande fisksjukdomar, veterinärtjänst-samarbete samt över gränsen gående telefonförbindelser.

Glesbygdspolitiska arbetsgruppen har styrt verksamheten inom båda dessa områden, där lokala ledningsgrupper driver den konkreta projektverksamheten. Glesbygdspolitiska arbetsgruppen har även behandlat frågan huruvida glesbygdspolitiska problem borde behandlas som en del av nordisk regionalpolitik. Likaledes har gruppen utarbetat ett förslag till effektivisering av gränskommunalt och -regionalt samarbete täckande alla gränsområden mellan de nordiska länderna. Gruppen har hösten 1978 gett ut en rapport angående dessa frågor.

ARKO-samarbetet har under 1978 befunnit sig i ett inventeringskede. Projektet har under våren 1978 arrangerat en ARKO-konferens i Arvika. På konferensen behandlades frågan om företagssamarbete över gränsen samt samarbete mellan kommunerna. Under konferensen tog man upp vissa konkreta problem inom området beträffande transport och pendling av arbetskraft. Man har gjort en enkätundersökning om företagarnas kontakter över gränsen. Med hjälp av undersökningen har man sedan sökt få fram nya idéer till en effektivisering av kontakterna. Arbete med nya förslag till åtgärder pågår.

På grundval av Nordiska rådets rekommendationer nr 27/1974 angående inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning påbörjades under 1977 en förstudie om samarbetsmöjligheterna mellan Stockholmsregionen, Åland och Åboland. Studien blev klar hösten 1977. På basis av denna har man under 1978 planerat ett fortsatt samarbete inom området. Detta har alltmer fått prägel av gränsregionalt samar-



bete och inriktats på skärgårdsfrågor så att samspelet mellan den bofasta befolkningens levnadsvillkor och de omgivande regionernas rekreationsbehov kommer att utgöra huvuddragen i det första samarbetsprojektet. Det första delprojektet som startat under 1978 har inriktats dels på de direkta förutsättningarna för båtlivet, såsom t. ex. anläggande av småbåtshamnar och -leder, och dels på en kartläggning av konfliktämnen och på uppgörande av förslag till åtgärder för lösande av konflikterna.

Verksamheten inom alla de ovannämnda gränsregionala samarbetsprojekten kommer att fortsätta i framtiden. Ökade krav på mer konkreta samarbetsprojekt har börjat resas. Nya konkreta projekt samt en utökning av samarbetet till ett övergripande gränsregionalt samarbetsystem skulle ställa större resursmässiga och organisatoriska krav på det gränsregionala samarbetet. Intresset för gränsregionalt samarbete blir fortsatt större och allt fler gränsregioner ansöker om projektmedel från ministerrådets allmänna budget.

## 6. Regionalpolitisk forskning

Det nordiska forskningsarbetet på regionalpolitikens område sköts av NordREFO. Riktlinjerna för NordREFO:s under 1970 avslutade forskningsetapp hade utformats utifrån Nordiska ministerrådets regionalpolitiska handlingsprogram från år 1973.

NordREFO har under åren 1974—78 arbetat med ett tjugotal forsknings- och utredningsuppdrag i fem olika projektgrupper. Projektgrupperna slutrapporterar från sin verksamhet i anslutning till utgivande av NordREFO-skriften. I densamma har också en successiv avrapportering ägt rum.

NordREFO har överlämnat en sammanställande slutrapport och sina synpunkter till resultaten vid årsskiftet 1978/79. NÄRP har också under hösten successivt använt arbetsmaterial i sin utvärdering samt i arbetet med det nya handlingsprogrammet.

Under år 1978 har NordREFO:s arbete sålunda koncentrerats till denna slutrapportering och planering för den fortsatta verksamheten. För att starta planeringen med det framtida forskningsprogrammet lämnade NordREFO ett förslag i NordREFO 1977:3. Detta förslag remitterades till omkring 300 nordiska och nationella organ inom forskning och administration. Remissomgången visar, att det finns intresse för de flesta av de områden som NordREFO angivit som intressanta. Många instanser beonade dock, att ett mer definitivt ställningstagande kan tas först då utvärdering av NordREFO:s verksamhet föreligger.

En större avrapportering har skett under 1978 och under år 1979 ligger verksamheten på en lägre nivå. I avvaktan på beslut om ett nytt regionalpolitiskt handlingsprogram planerar NordREFO att arbetet med det nya forskningsprogrammet skall ha startat i början av 1980. Under

år 1979 genomförs mindre forskningsprojekt, som kan karaktäriseras mera som förstudier för precisering och organisering av den framtida forskningsverksamheten.

Genom dessa förstudier eftersträvas bl. a. att ta hänsyn till redan pågående studier inom regionalpolitikens område i de nordiska länderna. Ett annat syfte med projektet är att utveckla metoder för att bättre kunna utnyttja genom forskningssamarbete vunna resultat och erfarenheter i planeringen. Från detta projekt kommer att avrapporteras till NordREFO:s symposium, som planeras under 1979 bl. a. för att redovisa och diskutera NordREFO:s arbete både hittills och framöver.

## 7. Nordkalotten

### 7.1. Syfte och arbetsformer

Nordkalottkommittén (NKK) tillsattes 1970 av arbetsmarknadsministrarna i Finland, Norge och Sverige. NKK:s uppgift är "att verka för ett fördjupat samarbete på Nordkalotten på det regionalpolitiska planet".

Åren 1974/75 ägde två väsentliga förändringar rum i NKK:s arbete, dels överfördes ordförandeskapet och därmed tyngdpunkten i kommitténs arbete från huvudstäderna till Nordkalotten, dels förändrades på ett positivt sätt de ekonomiska förutsättningarna för Nordkalottkommittén i och med tillkomsten av en budget för Nordiska ministerrådet.

Verksamheten har under de senaste två åren växt kraftigt. Under 1978 återfinns ett närmare 40-tal projekt på kommitténs verksamhetsplan.

Nordkalottkommittén har inriktat sitt arbete på att engagera sektor för sektor av Nordkalottens näringsliv med målsättningen att det gränsöverskridande samarbetet framdeles skall permanentas.

### 7.2. Industri

År 1975 fick Tromsø universitet i uppdrag av Nordkalottkommittén att kartlägga handelsströmmarna på Nordkalotten. I september 1977 framlades rapporten. I april detta år genomfördes ett seminarium i Tromsø där representanter för handel och näringsliv diskuterade handelsförbindelserna på Nordkalotten och möjligheterna att stärka och bygga ut näringslivskontakterna. Nordkalottkommitténs handelsgrupp har utifrån detta seminarium lagt fram ett förslag till inrättandet av Nordkalottens handelskontor vars uppgift skall vara att praktiskt bistå företagen på Nordkalotten med marknadsföring, försäljning, företagskontakter.

I början av oktober genomfördes ett seminarium i Luleå som diskuterade nya vägar för industriell utveckling på Nordkalotten. Företag, myndigheter och utvecklingsorgan av skilda slag ingick i deltagarlistan. Man fann bl. a. att man skulle diskutera projekt där man genom ett

samarbete på Nordkalotten kunde bygga upp speciell kompetens, att man skulle kartlägga behovet av vidareutbildning av företagsledare, att man skulle samarbeta i marknadsföringsfrågor.

I maj tillsatte arbetsgruppen för byggsamarbete en utredning om trähussektorn på Nordkalotten. Materialet presenterades i juli månad.

Utredningen har behandlat förutsättningarna för samarbetet rörande trähusbranschens export inom Nordkalottområdet, gjort en översiktlig marknadsbedömning samt behandlat de organisatoriska, ekonomiska och finansiella konsekvenserna av denna för ett eventuellt samarbete.

### 7.3. Primärnäringsarna

Den 9—10 maj genomfördes i Rovaniemi ett forskarseminarium kring jordbruksfrågor. Vidare har en studieresa kombinerad med föreläsningar och diskussioner arrangerats för grönsaks- och bärödlare.

Inför Nordkalottkommitténs seminarium om rennäringens ekonomi i Alta 19—20 april 1977 presenterades en faktasammanställning kring rennäringens ekonomiska förhållanden på Nordkalotten.

Den arbetsgrupp som tillsattes vid detta seminarium har arbetat vidare kring rennäringens problematiken. En faktasammanställning över rennäringen omfattande hela rennäringens område i de tre länderna kommer att tryckas. Gruppen har vidare initierat kontakter mellan forskare i de tre länderna kring rennäringens frågor.

I september deltog ett 50-tal renskötare från Lapplands län i ett studiebesök i Nord-Norge där rennäringen studerades. Avsikten är att de svenska och norska renskötarna under de närmaste två åren genomför motsvarande studiebesök.

### 7.4 Turism

I december 1976 bildades Nordkalottkommitténs arbetsgrupp för turism/reiseliv. Arbetsgruppens verksamhet skall syfta till att på det praktiska planet genom samarbete främja turismen/reiselivet på Nordkalotten. Denna målsättning förverkligas dels genom att arbetsgruppen genomför egna projekt, dels genom att arbetsgruppen fungerar som forum för utbyte av informationen.

Under år 1978 har följande projekt drivits:

- Gemensamt uppträdande på nationella workshops. Arbetsgruppens målsättning har varit att sälja Nordkalotten genom information om logimöjligheter, olika attraktioner, kommunikationer, priser etc. till resebyråer och via massmedia, till konsumenten. Dessa workshops genomfördes 1977 i Helsingfors, 1978 i Köpenhamn och kommer 1979 att genomföras i Oslo, 1980 i Stockholm. Utvärderingen visar att arbetsgruppens workshops i Helsingfors och Köpenhamn helt uppfyllt målsättningen. Intresset för Nordkalotten som rekreationsområde har varit mycket stort.
- Interkalottisk trafik.

Arbetet med en bussfolder pågår. Foldern skall ge en lättfattlig information om busskommunikationerna på Nordkalotten.

— Nordkalottbokning.

Målsättningen är att få till stånd en gemensam bokningscentral på Nordkalotten.

— Nordkalottkarta.

Målsättningen är att ta fram en karta över Nordkalotten att användas till olika projekt. Projektet är f. n. på planeringsstadiet.

### 7.5. Information

Nordkalottkommitténs kontinuerliga information består av Nordkalott-Nytt och Nordkalottkommitténs publikationsserie.

Nordkalott-Nytt är en ekonomisk bulletin och utges i samarbete med Studieselskapet for nord-norsk næringsliv. Den utkommer med två nummer per år och distribueras till flertalet företag på Nordkalotten.

Nordkalottens industrikalender, vilken ingår som nr 9 i Nordkalottkommitténs publikationsserie, har utkommit. Kalendern innehåller dels tillverkande företag med minst fem anställda, dels företag inom byggnadssektorn med minst tio anställda. Totalt innehåller industrikalendern uppgifter om 933 företag med följande geografiska fördelning; i Lappland 137 företag, Nord-Norge 500 företag och Norrbotten 296 företag. Avsikten är att Nordkalottens industrikalender skall revideras med jämna mellanrum.

Personutbyte utgör en betydelsefull del av Nordkalottsamarbetet. Nordkalottkommittén har därför tagit initiativ till ett årligen återkommande tjänstemannautbyte.

Under hösten har två studiebesök anordnats. Personal från Fylkets Sentraladministrasjon i Bodø besökte länsstyrelsen i Norrbottens län, Luleå, där de informerades om länsstyrelsens verksamhet. Vidare har fyra tjänstemän från länsadministrationerna i Nord-Norge och Lapplands län under en veckas tid studerat svensk regional- och lokaliseringspolitik vid länsstyrelsen i Luleå.

### 7.6. Sammanträden

Nordkalottkommittén har under 1978 sammanträtt två gånger. Vårsammanträdet kombinerades med ett seminarium för parlamentariker på Nordkalotten. Detta seminarium resulterade bl. a. i en skrivelse från seminariedeltagarna till de tre ländernas kommunikationsministrar rörande tvärgående flygförbindelser på Nordkalotten.

Nordkalottkommitténs beredningsgrupp består av tjänstemän från läns/fylkesadministrationerna på Nordkalotten. Det är beredningsgruppens uppgift att genomföra Nordkalottkommitténs verksamhetsplan, att hålla kontakten med de sju arbetsgrupper Nordkalottkommittén har bildat samt att utarbeta förslag på anslagsäskanden för kommande budgetår. Gruppen har mötts fyra gånger under året.

## Kapitel XII

### Konsumentpolitiskt samarbete

#### 1. Inledning

Under år 1978 har på basis av gjorda erfarenheter formulerats ett förslag till handlingsprogram för de närmaste åren. Vid fyra nordiska seminarier har diskuterats inriktningen av det nordiska samarbetet betr. konsumenträtt, produktsäkerhet, konsumentinformation samt regional och kommunal konsumentpolitisk verksamhet. En del områden har fått ökad nordisk uppmärksamhet såsom distributionssamarbete och lagstiftningsfrågor av betydelse för konsumenten.

Flera stora och för den kommande verksamhetens inriktning principiellt viktiga projekt har avslutats under året såsom projektet "Inrapportering av olycksfall". I synerhet på provnings- och undersöknings- sidan har arbetet med att söka skapa förutsättningar för en nordisk arbetsfördelning intensifierats.

#### 2. Verksamheten under 1978

##### 2.1 Förslag till nordiskt samarbetsprogram

I samband med utarbetandet av ett förslag till samarbetsprogram för konsumentområdet har man tagit sikte på en viss omstrukturering av verksamheten. Förslaget till nordiskt samarbetsprogram för konsumentområdet utarbetades under våren. Efter fastställande av nordiska ämbetsmannakommittén för konsumentfrågor (NÄK) i juni framlades förslaget för Nordiska ministerrådet (konsumentministrarna) samt sändes på remiss. Beredningen av förslaget beräknas avslutat efter Nordiska rådets session. Förslaget innehåller målsättning och samarbetsformer, samarbetsområden samt prioriterad verksamhet och planerade åtgärder. I anslutning till utkastet har genomgått arbetsformer inom ämbetsmannakommittén och dess undergrupper. Ytterligare har rutiner för behandling och uppföljning av projekt samt verksamhetsplanering fastslagits under året.

##### 2.2. Undersökning av varor och tjänster

Arbetet inom området har liksom tidigare bedrivits i projektform till en sammanlagd summa av Nkr 1 285 000.—. Flera projekt som initierats då kommittén bildades, har numera avslutats och anslag frigjorts för nya projekt.

Inom *undersökningssamordning* har under flera år möjligheten av att gemensamt nordiskt genomföra provningar och undersökningar av hushållskapitalvaror diskuterats. Under 1978 har en konsultfirma på uppdrag genomfört en utredning av förutsättningarna härför i samarbete med en av utskottet tillsatt projektgrupp. Ett förslag till organisation och genomförande av gemensamma provningar föreligger samt en försöksverksamhet för köksfläktar och dammsugare har föreslagits för 1979.

Kontakterna med Nordtest har intensifierats under året. En arbetsgrupp har tillsatts för att med Nordtests sekretariat diskutera möjliga åtgärder för ett mera långtgående samarbete rörande i första hand framtagning av provningsmetoder på konsumentvaruområdet, men också vad gäller registrering av befintliga metoder som Nordtestmetoder.

Inom området *funktionskrav — egenskapsredovisning* har ett av projekten omfattat bearbetning och systematisering av resultaten från det tidigare genomförda projekt "Kokkärlets bruksegenskaper". Projektrapporten ger underlag för konsumentorganen för producentpåverkan och konsumentinformation. Under året har projektet "Regnkläder för barn — funktionskrav och bruksegenskaper" avslutats och förts vidare för nationellt utnyttjande. Ett annat projekt omfattar deltagande i standardiseringsarbetet inom INSTA för utarbetande av gemensamma nordiska provningsmetoder för kylar och frysar samt för ett gemensamt ställningstagande till internationella förslag inom området. Projekt rörande emballage med sikte på att fastlägga krav rörande förpackningars utformning med hänsyn till ergonomiska egenskaper beräknas avslutat 1979.

Projektet "Teoretisk modell för beräkning av kostnaderna för hemlagad och industrilagad mat vid tillämpning av de nordiska kostrekommendationerna" har till syfte att söka skapa en modell med vars hjälp det ska bli möjligt att kunna bedöma de ekonomiska konsekvenserna av förändringar i hushållningen. Under året har en provmodell utarbetats och testats och med utgångspunkt från denna pågår arbete med framtagning av en mera fullständig modell.

Projektet inom *produktsäkerhetsområdet* omfattar dels problemuppfångande och kartläggande arbeten dels konkret inriktade åtgärdsprojekt. Av den första typen kan nämnas projektet "Inrapportering av olycksfall i hemmen och deras grannskap". Slutrapporten NUB 1978: 14 har behandlats vid ett nordiskt seminarium i september i Aarhus, Danmark, då möjligheterna för ett gemensamt nordiskt system för inrapportering av hem- och fritidsolyckor diskuterades. Förslag föreligger om inrättande av ett system för att inhämta basinformationer om olycksfall i samtliga länder via sjukhusens akutmottagningar. Registreringen skulle omfatta samtliga typer av olycksfall, dvs. förutom hem- och fritidsolyckor även trafik- och arbetsolyckor för att ge en kvantitativ bild

av olycksfallen. Rapporteringssystemets administration måste anpassas till de enskilda ländernas egna förutsättningar. Samtidigt anses det viktigt att möjligheter skapas för att utnyttja uppgifter från systemet för säkerhetsfrämjande åtgärder både på nordisk och på lokal, regional och central nivå i de enskilda länderna.

Ett förslag till nordiskt notifikationssystem beträffande produktsäkerhet har lagts fram under året (NÄK slutrapport nr 8/78). Ämbetsmannakommittén har förordat att det föreslagna systemet träder i kraft 1979-07-01. Under året har slutrapporten från projektet "Produktsäkerhet — hushållskemikalier" behandlats (NÄK slutrapport nr 9/78). Förslag till uppföljning av projektet tillstyrks för vidare nationellt arbete.

Inom området produktsäkerhet pågår i samtliga länder ett flertal aktiviteter som har sitt ursprung i de gemensamma projekten. Dessa nationella projekt är av stort värde såväl för det egna konsumentpolitiska arbetet som för de gemensamma nordiska strävanden mot en ökad säkerhet för konsumenterna.

Det nordiska arbetet inom produktsäkerhetsområdet har också uppmärksamrats internationellt. Såväl inom OECD som EG har erfarenheterna från det nordiska arbetet tillvaratagits vid utformande av rekommendationer för uppbyggande av inrapporteringssystem beträffande olycksfall.

Problemen rörande *produkters livslängd* diskuteras allmänt inom konsumentorganen inte bara i de nordiska länderna utan också internationellt. Under föregående år avslutades ett förberedande arbete inom området i samnordisk regi omfattande en litteraturgenomgång och analys för att klarlägga inom vilka områden det förefanns behov för ytterligare insatser. I den framlagda rapporten föreslogs fortsatt arbete. Bl. a. framhölls att det fanns behov för konkret information om olika hushållskapitalvarors brukstid i hushållen. En enkätundersökning genomfördes under 1978 i samtliga nordiska länder rörande vissa hushållskapitalvarors livslängd.

### 2.3. Märkning

Under året har arbete bedrivits inom två projekt, ett gällande informationssystem för kyl-frys och ett gällande en komplettering och utvidgning av tidigare genomförd klassificering av mattor. Projektet rörande informationssystem för kyl-frys är en första del i en planerad serie av informationssystem för hushållsapparater. Avsikten är att man gemensamt nordiskt på grundval av framtagna provningsmetoder skall utarbeta förslag till krav på innehåll i information angående en viss produkt. Dessa förslag skall sedan kunna vidarebearbetas och anpassas till de olika ländernas speciella önskemål. Vidare har diskuterats energisparande och olika slag av energimärkning. Ett nordiskt samarbete om dessa frågor förbereds.

#### 2.4. *Information och utbildning*

Under året anordnades det första nordiska seminarier om konsumentinformation för anställda vid nationella konsumentorganisationer. Man diskuterade konsumentinslag i massmedia, journalisternas utbildning i konsumentfrågor, samarbete mellan konsumentorganisationernas pressmedarbetare, konsumenttidningar samt om kampanjer. Erfarenhetsutbytet om gemensamma informationsproblem gav uppslag till nordiska samarbetsprojekt. Bl. a. undersöks möjligheterna att gemensamt ta fram vissa slag av informationsmaterial. — Under året har uppmärksamhet ägnats åt utformningen av ett system för utbyte av skriftlig konsumentinformation mellan konsumentorganen i Norden. Rapporten "Konsumentnytt från Norden" har utkommit med två nummer 1978.

Inom ramen för projektet "Reklam i skolan" har de nationella undersökningarna av användningen av kommersiellt material i undervisningen avslutats och är föremål för nationell bedömning. Resultaten kommer bl. a. att utnyttjas vid de nordiska undersökningar om reklam, som planeras för 1979.

Undersökningen av förutsättningarna för fortsatt nordiskt samarbete om konsumentundervisning i skolan finns redovisade i NU B 1977:40. I enlighet med rapportens rekommendationer har det nordiska konsumentensamarbetet om utbildning under året inriktats på en förundersökning av mål och innehåll i lärarutbildningen.

#### 2.5. *Reklam och marknadsföring*

Det under 1976 påbörjade projektet om otillbörliga prisjämförelser i reklam och annan marknadsföring har avslutats. De nationella undersökningarna av konsumentreaktioner på prisreklam visar att konsumenterna ofta inte uppfattar enstaka pristermer som förvirrande, utan det är den olika användningen av prisjämförelser som skapar svårigheter att förstå innebörden av olika pristermer. Resultaten från undersökningen behandlas av nationella konsumentmyndigheter för vidare åtgärder, medan man på det nordiska planet ytterligare kommer att ta upp vissa prisjämförelser med nationella konkurrens- och prisövervakande myndigheter. Rapporten föreligger i NU B 1978:26.

Under hösten har projektet "Företag med nordisk marknadsföring" inletts. Det syftar till att kartlägga möjligheterna till nordisk samverkan över gränserna vid övervakning av marknadsföring. Utredningen beräknas föreligga före sommaren 1979. Vidare har på nordiskt plan behandlats användningen av vissa garantier och angränsande avtalsvillkor i ljuset av marknadsföringslagstiftningen.

Kommitténs utskott för reklam- och marknadsföringsfrågor har fungerat som nordisk referensgrupp för en arbetsgrupp för otillbörliga marknadsföringsmetoder vid OECD:s konsumentkommitté. Inom utskottets ram har även konsumentombudsmännens nordiska överlägg-



ningar ägt rum. För det projektlagda samarbetet har anslaget omfattat Nkr 229 000 år 1978.

## 2.6. Övrig verksamhet

Det andra nordiska forskningsseminariet, vars rapport "Konsumenten i samhället" utkommit i början av året, har följts upp. Det har ansetts viktigt att fortsätta den tvärfackliga dialog som påbörjats på området i Norden. Dels har denna gällt systeminriktat forskningssamarbete dels probleminriktad tvärvetenskaplig forskning. Under året har utarbetats ett notifikationssystem om samhällsvetenskaplig konsumentforskning i Norden. Det omfattar ca 500 adressater och skall tillämpas från början av 1979. Utgående från seminariet har också framlagts projektförslag om en komparativ undersökning av användningen av konsumentkrediter. I nästa år planeras ytterligare ett forskarsymposium om unga familjer.

Diskussionen om varudistributionsfrågor har på det nordiska planet utkristalliserat förslag till projektsamarbete om tryggheten av kommersiell service för konsumenten. Som första projekt har framlagts förslag om effektmätning av vidtagna samhällsåtgärder i syfte att bevara kommersiell service för de nordiska konsumenterna.

I november 1978 anordnades ett seminarium om kommunal och regional konsumentpolitisk verksamhet. Dess mål var att öka kännedom om de kommunala och regionala aktiviteterna och finna former för att kunna samordna och utnyttja erfarenheter av nationellt vidtagna och planerade åtgärder.

I rekommendation nr 7/1972 har Nordiska rådet rekommenderat Nordiska ministerrådet att utreda spörsmålet om konsumentpolitikens utformning beträffande personbilar. Det har framlagts projektförslag att under 1979 kartlägga pågående forsknings- och utredningsarbete inom de nordiska länderna om konsumentpolitiska aspekter på personbilar.

Beträffande rekommendation nr 35/1968 angående resebyrålagstiftning har genomförts nationell revision av resebyrålagstiftningen. I samband med denna översyn har de beredande organen haft kontakt med varandra och förslagen har i vissa fall utformats likartat. Arbetet har nu avslutats.

Ett närmare nordiskt samarbete i andra lagstiftningsfrågor av betydelse för konsumenten kommer att dryftas vid det första nordiska seminariet i konsumenträtt i december 1978. Vid sidan av att diskutera formerna för ett framtida nordiskt konsumenträttsligt samarbete kommer man speciellt att behandla produktansvar och försäkringar.

## Kapitel XIII

# Samarbejde vedrørende transport, kommunikation og trafikikkerhed

### 1. Indledning

Virksomhedsområderne omfatter dels samarbejdet på transport- og kommunikationsområdet i henhold til Nordisk transportoverenskomst af 6. november 1972, der trådte i kraft den 1. marts 1973, og dels samarbejdet om nordisk trafikikkerhed i de nordiske lande ifølge regeringsoverenskomst 1971.

Ministerrådet har været samlet til drøftelser med Nordisk Råds trafikudvalg om aktuelle nordiske samarbejdsspørgsmål inden for rammerne af transportoverenskomsten. Nordisk trafikikkerhedsråds virksomhedsberetning er overgivet til trafikudvalget.

Nordisk embedsmandskomité for transportspørgsmål (NÄT) varetager ifølge transportoverenskomstens art. 4 udførelsen af de hverv, der følger af overenskomsten, som har til formål at styrke og udvikle samarbejdet med henblik på rationelt tilrettelagte og effektive transporter og kommunikationssystemer samt at sikre en bedre udnyttelse og en større samlet effektivitet af arbejdet på dette område gennem samordning, samvirke og arbejdsfordeling.

I henhold til art. 6 bistår embedsmandskomiteen af Nordisk komité for transportøkonomisk forskning (NKTF), der blev oprettet i 1966 og som har til opgave at koordinere og stimulere den transportøkonomiske forskning i de nordiske lande. Desuden findes arbejdsgrupper under NÄT for særlige opgaver.

Fra samarbejde i henhold til transportoverenskomsten er undtaget spørgsmål om sikkerheden for vejtrafikken, der behandles af Nordisk trafikikkerhedsråd (NTR), som er central kontakt-, samordnings- og planlægningsorgan for trafikikkerhedsarbejdet i de nordiske lande.

Rådet, der blev oprettet i 1971, har ifølge sine statutter til opgave bl. a. at følge udviklingen på trafikikkerhedsområdet, virke for ensartet nordisk vejtrafiklovgivning, stimulere og samordne forskningen på trafikikkerhedsområdet, virke for information i trafikikkerhedsspørgsmål, fortløbende undersøge egnede nordiske samarbejdsprojekter angående trafikikkerhed og udarbejde forslag til regeringerne om foranstaltninger for øget trafikikkerhed.

NTR bistås af tre permanente samarbejdsgrupper, Nordisk komité for vejtrafiklovgivning (NKV), Nordisk komité for trafikikkerhedsforskning (NKT) og Nordisk bilteknisk komité (NBK). NBK er oprettet

ved regeringens beslutning i 1975 og har afløst Nordisk bilteknisk arbejdsgruppe (NBA). Desuden er der under Nordisk trafikikkerhedsråd nedsat arbejdsgrupper til behandling af særlige opgaver. I nordisk trafikikkerhedsråd indgår repræsentanter for Danmark, Finland, Norge og Sverige. Island holdes fortløbende underrettet om rådets virksomhed.

NÄT har været repræsenteret af en observatør i den nordiske kontaktgruppe for trafikstøj (NTB) under Nordisk embedsmandskomite for miljøværnsspørgsmål (jfr. kapitel VII, punkt 6). NTB's rapport om virksomheden i perioden maj 1977—april 1978, som også indeholdt forslag til fælles nordiske projekter på området for 1979, blev forelagt NÄT i maj 1978. NÄT gav sin tilslutning til såvel projektforslag som til NTB's virksomhed generelt.

I forbindelse med gennemførelsen af "glesbygds"-projektet (forbedring af transporttilbudet i tyndt befolkede områder) og transportstøtteprojektet (klarlægning af behovet for harmonisering af transportstøtteordningerne i Finland, Norge og Sverige) har NÄT været i kontakt med Nordisk embedsmandskomité for regionalpolitik med henblik på, at projektet også berører denne komités virksomhedsområde.

## **2. Vægforskningssamarbetet**

Som en fortsætning på det nordiska samarbete inom vägforskningen, som inleddes genom STINA-projektet, redovisades i början av 1978 i en rapport till NÄT, det s. k. KAPRI-projektet (Kartläggning, analys och prioritering av pågående och planerade forskningsprojekt inom vägbyggnadsområdet i Norden). Syftet med projektet, vilket utförts med Statens Vejlaboratorium i Roskilde som huvudansvarig projektgrupp, är att tillsammans med annat material erhålla underlag för eventuellt ytterligare samnordiska projekt inom vägområdet. Totalt 617 forskningsprojekt fördelade på 15 huvudgrupper har redovisats i rapporten. Kostnaden för projektarbetet har uppgått till ca Nkr 40 000.

MALIN-projektet (Mätning av axeltryck hos lastbilar i Norden) påbörjades under våren 1978, och arbetet utförs huvudsakligen i Danmark och Sverige. Projektet syftar till att bedöma lämplig utrustning samt utarbeta en strategi för mätning av axellasten hos tyngre fordon i rörelse. Projektet kommer att redovisas i en rapport till NÄT under våren 1979 och kostnaden för projektarbetet beräknas uppgå till ca Nkr 350 000.

Eftersom det tidigare arbetet har visat, att en koordinerad nordisk insats inom vägforskningsområdet innebär betydande fördelar, kommer ett planeringsutskott, i vilket representanter ifrån Nordiska Vägtekniska Förbundet (NVF) samt vägadministrationerna och vägforskningsinstitutet i resp. land ingår, att under hösten och vintern 1978 ta fram nya

förslag till projekt, lämpliga för nordiskt samarbete. För detaljplanering av projekten har avsatts Nkr 200 000. Under 1979 kommer genomförandet av två eller tre av de planerade samnordiska forskningsprojekten att pågå.

### 3. NORDKOLT-projektet

NORDKOLT är ett nordiskt utredningsprojekt med syfte att redogöra för och bedöma utvecklingsmöjligheter för persontransportsystem — främst kollektivtrafiksystem — i mindre och medelstora nordiska tätorter.

- För projektet, som igångsattes av NÄT 1973, har målet varit
- att undersöka tänkbara transportsystem och kombinationer av sådana system för persontransporter i medelstora nordiska tätorter i ett perspektiv fram till sekelskiftet
  - att behandla såväl kollektiva som individuella transporter med huvudvikten lagd på kollektiva transporter
  - att ange krav som bör ställas på olika transportmedel och transportsystem
  - att ta hänsyn till såväl människornas som samhällets önskemål och ekonomiska möjligheter
  - att påvisa vilka konsekvenser olika transport- och planpolitiska målsättningar och åtgärder kan få.

I etapp I har pågående forsknings- och utredningsarbete i Norden kartlagts och som en inledning till problemanalysen framtidens krav på transportsystem diskuterats med utgångspunkt i studier av resbehov, resstandard, miljö och säkerhet. Resultaten har framlagts i en arbetsrapport, NU 1974:25.

I etapp II har företagits studier av samhällsutvecklingens inflytande på resbehovet, människors krav och önskemål, transportkostnaderna, energitillgångens betydelse, möjlig och sannolik teknisk utveckling med hänsyn till säkerhet och andra krav samt sammanhanget mellan bebyggelsen och den kollektiva transportservicen. Vidare har som underlag för etapp III, redogjorts för analysmetoder vid bedömning av transportsystem. En framställning av alternativa framtida trafiksituationer har lämnats. Resultatet av arbetet har redovisats i NU 1976:21.

I etapp III har studier genomförts i åtta utvalda tätortsområden av olika karaktär och storlek. I dessa studier har lösningar skisserats och bedömts för samlade trafiksystem innefattande bil-, buss-, gång-, cykel- och mopedsystem för tre alternativa framtida trafiksituationer. Situationerna kännetecknas av "ökad biltrafik", "nära oförändrad biltrafik" respektive "minskad biltrafik". Orterna där studierna har utförts är Aalborg och Herning i Danmark, Jyväskylä och Borgå i Finland, Trondheim och Harstad i Norge samt Uppsala och Karlstad i Sverige.

Utöver mer konventionella lösningar har i vissa av dessa orter också alternativa former för främst kollektivtransporter studerats t. ex. elbuss och taxibuss samt översiktligt också anpassning mellan bebyggelse och kollektivtrafik. Tätortsstudierna avslutades i början av 1978.

Projektets slutrapport framläggs i tre delar

- Resultat från Nordkoltprojektet
- Tätortsstudier i Nordkoltprojektet
- Sammanfattning av Nordkoltprojektet

Resultat- och sammanfattningsrapporterna behandlar i text och bild följande huvudrubriker:

- Människan, samhället och trafiken
- Transportsystemen och deras utveckling
- Alternativa framtida trafiksituationer

Tätortsstudierapporten ger i text och bild redovisningar av de åtta tätortsstudierna.

Rapporterna beräknas föreligga i tryck vid årsskiftet 1978/79. Nordkolt har varit organiserat med NÄT som styrande organ och med en projektchef och en facklig medarbetare anställda vid Nordiska Ministerrådets sekretariat. Vid sidan av projektchefen har funnits en rådgivande grupp bestående av representanter för de nordiska länderna.

Tätortsstudierna har utförts under ledning av projektchefen och en projektgrupp för varje land. I studierna har kommunerna aktivt medverkat med underlagsmaterial, diskussioner och kommentarer till resultaten. Vissa kommuner har också gett direkt ekonomiskt stöd. Sådant stöd har också mottagits från nationella forskningsorgan.

Kostnader täckta över nationella budgetar har anslagits till Skr 2 340 000. Utöver dessa kostnader tillkommer projektchefens och hans medarbetares lönekostnader och resor samt kostnader för tryckning av rapporter täckta över Nordiska Ministerrådets budget.

Dessa kostnader beräknas i norska kronor till 2 250 000.

#### **4. TELEMEDEL-projektet**

Projektet har genomförts med sikte på att underlätta handikappades användning av teletjänster genom att främja utveckling och marknadsföring av olika utrustningar. Det har utförts av en arbetsgrupp (TELEMEDEL) under NÄT, bestående av representanter för de nordiska ländernas teleförvaltningar och social/medicinalmyndigheter.

Arbetsprogram och redovisning av de aktiviteter som har tagits upp av TELEMEDEL har tidigare lämnats i redogörelserna för 1976 och 1977.

Gruppen har inför Nordiska rådets trafikutskott i februari 1978 presenterat sin slutrapport (NU A 1978:2). I denna redovisar gruppen hjälpmedelssituationen på telekommunikationsområdet och de behovs-

områden/utrustningar som närmare har behandlats av arbetsgruppen.

I slutrapporten föreslås bl. a. att ansvaret för en uppföljning av de frågor som gruppen har behandlat läggs på redan befintliga nordiska samarbetsorgan på den teletekniska och sociala sidan. På den teletekniska sidan föreslås att en lämplig grupp inom det nordiska telesamarbetet åläggs denna uppgift och att motsvarande uppgift på den sociala sidan åläggs Nordiska nämnden för handikappfrågor.

## 5. Flygförbindelser i de nordiska utvecklingsområdena

På uppdrag av Nordiska ministerrådet tillsatte NÄT år 1973 en arbetsgrupp för att utreda de frågor som sammanhänger med en utbyggnad av flygförbindelserna på Nordkalotten och de övriga inlandsområdena i norr. Resultatet av arbetsgruppens utredningsarbete, Flygförbindelserna mellan de norra delarna av Norge, Sverige och Finland (NU 1976:17) överlämnades i oktober 1976 av NÄT till Nordiska ministerrådet och till de för trafikfrågor ansvariga ministrarna i resp. land.

Arbetsgruppens betänkande har varit föremål för en omfattande remissbehandling.

Frågan om flygförbindelserna behandlades vid ett möte mellan trafikministrarna och Nordiska rådets trafikutskott i november 1977. Vid mötet förklarade sig ministrarna positiva till att flygförbindelserna inrättades. Det klarlades emellertid att en statsunderstödd flygtrafik inte kunde sättas i gång under 1978.

I enlighet med NÄT:s rekommendation arbetar en särskild beredningsgrupp med representanter från de norska, svenska och finska kommunikationsdepartementen med planeringen av flygförbindelserna så att dessa kan inrättas så snart det är möjligt.

## 6. Mellanriksvägarna

I NÄT:s verksamhet ingår att följa utvecklingen av mellanriksvägarna, särskilt de på Nordkalotten. I den följande redogörelsen har som en bakgrund tagits med även uppgifter som lämnats i tidigare års redovisningar, men speciell vikt har lagts vid arbeten som har utförts under 1978 och vid de nu aktuella planerna beträffande de olika mellanriksvägarna.

### *Norge—Sverige*

*Väg E 6 Göteborg—Oslo, väg E-18 Karlstad—Årjäng—Oslo och väg 61/2 Karlstad—Kongsvinger—Oslo* är de mest trafikerade mellanriksvägarna mellan Norge och Sverige. Trafiken år 1975 uppgick i genomsnitt till ca. 5 000, 1 700 resp. 2 400 fordon/dygn.

Dessa mellanriksvägar förbättras successivt inom ramen för resp.

lands vägbyggnadsprogram. Sålunda har exempelvis på svensk sida den första etappen av ombyggnadsarbetena öster om Årjäng på väg E 18 mellan Karlstad och riksgränsen vid Örje avslutats år 1976. Den andra etappen har blivit klar i slutet av 1977.

*Väg E 75 Östersund—Trondheim* är sedan ett par år tillbaka i huvudsak utbyggd till godtagbar standard. Ombyggnadsarbetena på den svenska sidan väster om Östersund har färdigställts under hösten 1978. Trafiken på väg E 75 uppgick år 1975 vid riksgränsen till ca. 830 fordon/dygn.

*Väg E 79 Storuman—Umbukta—Mo i Rana*, dvs. Blå vägen samt mellanriksvägen *Luleå—Bodø*, "Graddisvägen" är numera färdigställda.

På svensk sida har utbyggnaden av vägen *Kiruna—Narvik* påbörjats. Den svenska regeringen beviljade under år 1978 medel för vägprojektet med 303 milj. Skr. Vägen på den svenska sidan kan därmed öppnas för trafik under hösten 1982. Vägen i Norge beräknas få en längd av 26 km samt kosta ca. 71 milj. Nkr. Norsk planläggning pågår.

Enligt Nordiska rådets rekommendation nr 27/1973 bör regeringarna i Norge och Sverige utreda frågan om en väg mellan *Skjomen och Stora Sjöfallet*. Bakgrunden till rekommendationen är de pågående kraftverksutbyggnaderna på såväl norsk som svensk sida.

På norsk sida finns det från väg E 6 vid Grindjord en ca 30 km lång länsväg (fylkesväg) längs Skjomen till Bogholm längst in i Skjomedalen. I anslutning till kraftverksutbyggnaden på norsk sida har en enkel anläggningsväg byggts från Bogholm till riksgränsen vid norra änden av sjön Sitasjaure. På svensk sida finns en allmän väg längs Stora Lulevattnet till Vietasjokk vid Stora Sjöfallet, en väg i lägre standard längs sjöarna Suorva och Akkajaure till Ritsem och en tillfällig anläggningsväg från Ritsem till södra änden av sjön Sitasjaure.

Den svenska regeringen har i april 1978 uppdragit åt länsstyrelsen i Norrbottens län att senast den 1 januari 1980 redovisa konsekvenserna för olika motstående markanvändningsintressen av olika vägalternativ mellan Vietasjokk och Norge.

#### *Finland—Sverige*

Finland och Sverige knyts samman av tre europavägar, nämligen väg E 3 Stockholm—Norrtälje/Kapellskär—Åland—Åbo/Nådendal—Helsingfors, väg E 79 Umeå—Holmsund—Vasa och väg E 4 Haparanda—Torneå samt av ytterligare fem förbindelser norr om väg E 4, nämligen bro vid Övertorneå, bro vid Pello, färjeled vid Kolari, färjeled vid Muonio och färjeled vid Karesuando.

Beträffande *väg E 3 Stockholm—Norrtälje/Kapellskär—Åland—Åbo/Nådendal* kan nämnas att den återstående etappen av ombyggnaden av

vägen Norrtälje—Kapeelskär f. n. pågår och beräknas bli klar för trafik i juni 1979.

Längs landgränsen mellan Finland och Sverige sker det största trafikutbytet över väg E 4 Haparanda—Torneå.

Utarbetande av arbetsplan för ny väg- och brosträckning utanför tätbebyggelsen i Haparanda resp. Torneå pågår på såväl finsk som svensk sida. Delar av företaget på såväl finsk som svensk sida är f. n. under utbyggnad.

Trafiken över broförbindelserna vid Övertorneå och Pello uppgick år 1975 till ca. 1 600 resp. 1 100 fordon/dygn.

Nordiska rådet har rekommenderat att färjelederna vid Kolari (rek. nr. 14/1974) resp. Karesuando (rek. nr. 15/1970) ersätts med broar.

Som har nämnts i tidigare redogörelser har väg- och vattenbyggnadsverket i Finland och statens vägverk i Sverige gemensamt gjort en utredning omb ehovet av förbättrade förbindelser över gränsvägar. De båda vägmyndigheterna har i början av år 1976 beslutat att dels ersätta färjorna i Karesuando och Kolari med broar, dels företa en översiktlig utredning av ett eventuellt brolägg över Muonio älv vid Muonio. Vägmyndigheterna har därför påbörjat arbetet med att upprätta arbetsplaner för byggande av bro över Muonio älv vid Karesuando jämte tillfartsvägar och bro över Muonio älv vid Kolari jämte tillfartsvägar. Projekteringsarbetet har fördelats så att Finland svarar för Karesuandoprojektet och Sverige för Kolariprojektet. Länderna svarar gemensamt för Muonioutredningen. På svensk sida har nu upprättats förslag till flerårsplan för byggande av länsvägar under perioden 1979—1988. Bro över Muonio älv vid Karesuando har föreslagits komma till utförande under åren 1979—1980 och bro över Muonio älv vid Kolari under åren 1982—1983.

#### *Norge—Finland*

Norska vägverket har utarbetat en sammanfattning av utredningarna angående förbindelsen över Tana älv vid Utsjoki kyrkby. Med utgångspunkt däri skall vägverken i Finland och Norge utarbeta ett gemensamt ställningstagande.

Den av vägverken i Finland och Norge gemensamt gjorda utredningen om en vägförbindelse mellan Virtaniemi och Tjærebukten har slutförts. I samband härmed och som alternativ till vägen Virtaniemi—Tjærebukten har möjligheterna att utbygga vägen Kaamanen—Sevettijärvi—Neiden klarlagts. På basen härav har trafikministerierna i Finland och Norge bestämt sig för att tills vidare ge utbyggandet av vägen Kaamanen—Sevettijärvi—Neiden högsta prioritet när det gäller att utveckla vägförbindelserna mellan Ivalo och Kirkenes.



## 7. Transportavvikling i tynt befolkede områder

NÄT opprettet våren 1976 en arbeidsgruppe for transportavvikling i tynt befolkede områder i Norden. Gruppen leverte i februar 1977 sin rapport "Transportbetjeningen i tynt befolkede områder (Glesbygd)". Denne rapporten gir en oversikt over offentlige tiltak til fremme av transportbetjeningen i tynt befolkede områder.

Etter anmodning fra NÄT foretok deretter arbeidsgruppen en konkret utformning av et nordisk samarbeidsprosjekt i et PM av 13. juni 1977.

Syftet med projektarbeidet är att — med utgångspunkt i olika alternativa samhällsstrukturer — studera olika transportlösningar, ägnade att medverka till en tillfredsstillande transportförsörjning i glesbygd. Med utgångspunkt häri och de erfarenheter som kan dras av de försök med glesbygdstrafik som gjorts i de nordiska länderna kommer försök att genomföras i de fem länderna.

En viktig sida av projektarbeidet blir att skissera okonventionella transportlösningar. Här bör man bl. a. undersøka vilka alternativa transportlösningar som diskuterats eller prövats utanför Norden. Bland de okonventionella transportlösningar som bör prövas märks organiserat utnyttjande av privatbilar i kollektivtrafiken, införande av transport-servicecentraler, anropssystem och sambussar.

Studierna avses bli genomförda i ett försöksområde i varje land. Även Island kommer att delta i projektet.

En projektgrupp har påbörjat arbetet under hösten 1978. Kostnaderna för projektarbeidet under 1978—1979 beräknas till Nkr 740 000. Projektet beräknas slutföras under 1981.

## 8. Fergeforbindelse mellom Island, Færøyene og det øvrige Norden

Den arbeidsgruppe som NÄT nedsatte sommeren 1976 til å utrede forutsetningene for rutetrafikk med kombinert passasjer/bilferje mellom Island, Færøyene og Norden for øvrig, fremla sin sluttrapport sommeren 1978.

Arbeidsgruppen finner at det er økonomisk grunnlag for å etablere en fergeforbindelse på helårsbasis mellom Island, Færøyene og det øvrige Norden samt Skottland. Arbeidsgruppen anbefaler kjøp av et nytt fartøy med kapasitet på 8—900 passasjerer og minst 150 personbiler, men uten å ta stilling til den organisatoriske ramme for den foreslåtte fergedrift.

Rapporten er oversendt til orientering til Nordisk råd, trafikktutvalget. Den er også sendt til høring til aktuelle instanser i Norden og i Skottland. Fristen til å avgi svar er satt til utgangen av 1978. Kostnadene for arbeidsgruppens virksomhet, finansiert over Ministerrådets prosjektbudsjett, utgjorde Nkr 45 500 i årene 1976 og 1977.

## 9. Samarbeid om transportstatistikken

Det er etablert kontakt mellom NÄT og Nordisk utvalg for samferdselsstatistikk (USA) som møter ca. en gang pr. år. Blant de emner som NUSA behandlet på møtet i november 1977 var å jourføre av nordisk program for samferdselsstatistikk 1970, turiststatistikk, godstransportundersøkelser og oppfølging av NORDTRANS-statistikk.

Programmet for samferdselsstatistikk bygger på European Programme for Basic (census-type) Transportstatistics, publisert av ECE i 1969. På NUSA's møte ble det fremført at det er stort behov for opplysninger på nordisk basis til beskrivelse av forhold for Norden som helhet. Formålet må være det samme for den nordiske som for den nasjonale samferdselsstatistikk.

Angående turiststatistikken har man laget innkvarteringsstatistikk, men man er utilfreds med den lave svarprosent.

Godstransportstatistikken og sammenlikningsmuligheten i opplysninger om transportarbeid fra landene ble gjennomgått med utgangspunkt i Nordisk statistisk årbok og NORDTRANS-statistikken. De to NORDTRANS-publikasjoner ble gjennomgått med det formål å å jourføre de statistiske opplysninger for året 1976. Nordisk statistisk sekretariat ble anmodet om å sammenstille opplysningene på grunnlag av materiale innsendt fra de enkelte land. For noen av tabellene mangler nærmere definisjon av begrepene.

## 10. Öresundsfrågorna

De av regeringarna i Danmark och Sverige år 1975 tillsatta delegationerna med oppgitt att sammanställa underlag för nya regeringsöverläggningar om Öresundsfrågorna har i juni 1978 redovisat sina utredningsresultat till trafikministrarna i Danmark och Sverige (Betänkning 833 resp. SOU 1978:18). I materialet, som är gemensamt för de båda delegationerna, behandlas en rad alternativa lösningar rörande förbindelserna över Öresund, både i läget Köpenhamn—Malmö och i läget Helsingör—Helsingborg. Delegationerna har gjort en ingående översyn av det tidigare Öresundsmaterialet och lagt ett till stora delar nytt underlag till grund för sina överväganden.

Samtidigt med att Öresundsdelegationerna redovisade sina utredningsresultat överlämnade den danska lufthamnsutredningen sin huvudrapport om Köpenhamns lufthamn till den danske trafikministern. I rapporten behandlas lufthamnslösningar på Saltholm och i Kastrup.

Betänkandena om Öresundsförbindelserna remissbehandlas för närvarande i Danmark och Sverige. Remissyttrandena beräknades både i Danmark och Sverige föreligga under december 1978. Även den danska lufthamnsutredningens rapport har sänts ut på remiss i Danmark. Re-

missytrandena om denna rapport beräknades också föreligga i slutet av 1978.

### 11. Handicap-projektet

Projektet, som er startet i 1977, tager sigte på at fremdrage områder, hvor der med fordel kan udføres fællesnordisk arbejde, der kan føre til lettelse af de handicappedes benyttelse af kollektive trafikmidler og dermed til en forbedring af deres trafiksituation, således som det også er forudsat i *rekommandation nr. 4/1978 om kollektivtrafikken og de handicappedes behov samt i trafikudvalgets udtalelse ved Nordisk Råds 26. session vedrørende program for Nordisk Ministerråd (Yttrande nr. 2, pkt. 5)*. Om arbejdets udførelse kan følgende oplyses:

Den af Ministerrådet gennem NÄT iværksatte udredning udføres af en arbejdsgruppe bestående af repræsentanter for trafikministerierne og eksperter i handicap-spørgsmål. Arbejdsgruppen har nedsat to projektgrupper til at behandle problemerne omkring handicappedes og ældres fjerntrafik-rejser henholdsvis med tog og med bus. Disse projektgrupper forventes at afslutte deres undersøgelser i 1979. Projektgruppen vedrørende bustransport har på grundlag af indsamlet litteraturmateriale m. m. iværksat praktiske forsøg på Göteborg Universitet, bl. a. med hensyn til anordninger til lettelse af ind- og udstigning. Der er herunder indledt forsøg med en transportabel lift, der påregnes at kunne anvendes ved såvel busser som tog. Projektgruppen vil også undersøge mulige løsninger af det vanskelige problem vedrørende placering af kørestole i busser, bl. a. med hensyn til fastgøring af såvel kørestolen som den handicappede af sikkerhedsmæssige grunde.

Projektgruppen vedrørende togtransport har ligeledes indsamlet materiale om eksisterende udstyr m. m. og har i samarbejde med vognfabrikken Scandia i Randers udarbejdet forslag til indretning af handicapfaciliteter (lift og toilet) i en jernbanevogn.

Begge projektgruppers arbejde forventes afsluttet i 1979.

I 1979 agtes nedsat en yderligere projektgruppe til at iværksætte et forskningsprojekt for handikaptilpasning af skibe. Projektet, der skal udføres i samarbejde med Norges tekniske høyskole, forventes afsluttet i 1980.

Udgifterne til handicap-projektet, der finansieres over Ministerrådets projektbudget, forventes at beløbe sig til Nkr. 400 000 i 1978 og Nkr. 600 000 i 1979.

### 12. Transportstödsfrågor

Nordiska ministerrådet har uppdragit åt NÄT att klarlägga behovet av en harmonisering av reglerna för transportstöden i Norge, Finland

och Sverige. I anledning härav upprättade NÄT under hösten 1977 en arbetsgrupp för att utreda dessa frågor.

Arbetsgruppens uppgifter har redovisats i föregående års redogörelse.

Arbetsgruppens arbete har hittills inriktats mot att kartlägga och analysera skillnader mellan de olika stödsystemen och att sammanställa material som beskriver den gränsöverskridande trafikens omfattning och struktur liksom näringslivsstrukturen i de berörda områdena. I samband med frågan om ev. harmoniseringsåtgärders utformning har med särskilt beaktande av konkurrenspåverkan sådana åtgärders geografiska omfattning ingående penetrerats.

Övervägandena beräknas bli avrapporterade under år 1979.

### **13. Nordisk kommitté för transportekonomisk forskning (NKTF)**

NKTF har till uppgift att samordna den transportekonomiska forskningen i de nordiska länderna och stimulera utvecklandet av en gemensam forskningsmiljö på området. NKTF bistår också NÄT i dess verksamhet. Fr. o. m. år 1978 finansieras verksamheten över Nordiska ministerrådets budget.

Kommitténs verksamhetsår sträcker sig över tiden den 1 oktober—den 30 september. Under verksamhetsåret 1977/1978 har fyra konferenser arrangerats:

- Trafik och miljö, 12—14 oktober 1977 i Oslo
- STINA-projektet, 1—2 december 1977 i Esbo
- Energibesparingar inom transportsektorn, 13—15 februari 1978 i Stockholm
- Den mindre skeppsfarten i Norden, 25—27 april 1978 i Reykjavik

Syftet med dessa konferenser har främst varit att skapa arrangemang där forskare, brukare av forskningsresultat, forskningsadministratörer, ämbetsmän, politiker m. fl. kan utbyta forskningsresultat, behandla samarbetsuppgifter, få information om aktuella forskningsresultat samt ges tillfälle att diskutera resultatens innebörd och praktiska användbarhet.

Kommittén har vidare under verksamhetsåret gett ut ett antal rapporter, vilka innehåller föredrag och de väsentligaste diskussionsresultaten från arrangerade konferenser. Syftet med denna publikationsverksamhet är att sprida kunskap om det aktuella ämnesområdet till en vidare krets av intressenter i Norden.

Kommitténs verksamhet kommer även fortsättningsvis att i huvudsak ligga på det kontaktskapande planet.

Konferensämnen som avses behandlas under det kommande verksamhetsåret är:

- Godsterminaler — samhällsplanering
- Attitydundersökningar

- Nordkolt-projektet
- GCM-trafik (gång-, cykel- och mopedtrafik)

Därutöver planeras konferenser under de närmaste åren på följande teman:

- Trafik år 2000
- Energi och trafik
- Lokal och regional flygtrafik
- Högre utbildning inom området transportekonomi

Under verksamhetsåret planeras vidare översättning av aktuella forsknings- och utredningsrapporter från finska och isländska.

Bland övriga planerade aktiviteter kan nämnas en uppdatering av NKTF:s publikation nr 9 Transportarbetet i Norden. Detta arbete kan ses som en följd effekt av kommitténs projekt "Trafik år 2000", där ett omfattande arbete genomförts för att sammanställa statistiskt jämförbart material över utvecklingen på transportområdet i Norden.

#### 14. Trafiksäkerhet

Nordiska Trafiksäkerhetsrådet (NTR) är ett kontakt-, samordnings- och planeringsorgan för trafiksäkerhetsarbetet i de nordiska länderna. Såsom nämnts inledningsvis bistås NTR i sitt arbete av tre permanenta samarbetsorgan. Dessutom har NTR tillsatt ad hoc-grupper med tanke på speciella undersökningar.

Utarbetandet av likartade trafiksäkerhetsregler i Norden har varit en väsentlig punkt i det trafiksäkerhetsmässiga samarbetet. Förslag till gemensamma regler har tidigare avgetts (NU 1966:2 och NU 1970:10). Genom sitt samarbetsorgan NKV har NTR följt upp arbetet på detta område. Lagstiftning med ovannämnda förslag såsom grund har genomförts i både Danmark och Sverige. I Finland behandlas i trafikministeriet förslag, som lagts fram av en parlamentarisk trafikkomité. Avsikten är att före utgången av 1978 till riksdagen avge proposition med förslag till nya trafikregler. I Norge har nya trafikregler trätt i kraft den 1 oktober 1978.

En till sin effekt mycket intressant trafiksäkerhetsåtgärd, är bruket av bilbälten. Nordiska rådet antog vid sin 22:a sessions första samling i februari 1974 en rekommendation (nr. 12/1974) om att bruket av säkerhetsbälte i bilar skulle vara obligatoriskt i de nordiska länderna. Ett obligatoriskt bältesbruk är idag i kraft i Danmark, Finland, Norge och Sverige. I samtliga nordiska länder företas uppföljningar av användningsfrekvenser samt av säkerhetseffekterna.

NTR:s rapport nr. 8, "Motorcykel- och mopedhjälm", föreslog bl. a. att bruket av hjälm borde bli obligatoriskt. Bruket av skyddshjälm är obligatoriskt för motorcyklister i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Samtidigt kan konstateras, att användningsfrekvensen är hög

bland motorcyklisterna. I Danmark gäller ett sanktionerat påbud att använda skyddshjälm bland mopedister sedan 1 januari 1977. I Finland är hjälmanvändning inte obligatorisk för mopedisterna. I Norge gäller ett användningspåbud även för mopedister men det är sanktionsfritt. I Sverige infördes 1 september 1978 ett påbud även för mopedister att använda skyddshjälm. Ett nordiskt standardiseringsarbete har lett till att man i Danmark, Finland och Sverige godkänner skyddshjälmarna med gemensamt godkännande märke för dansk, finsk respektive svensk standard.

Mot bakgrund av NTR:s rapport nr. 11, "Barn i bil", konstaterades, att det bl. a. skulle vara en stor fördel om man kunde eliminera förutsättningarna för spridning av undermålig säkerhetsutrustning för barn i bil. I Danmark och Sverige har man, liksom även i Finland, sedan 1978 skapat förutsättningar för att förbjuda undermålig utrustning för barn i bil.

Beträffande frågan om fotgängares användning av reflexer har man, sedan NTR i maj 1975 lade fram en rapport i saken, haft omfattande upplysningskampanjer för att öka reflexbruket bland fotgängare. Positiva resultat har kunnat påvisas och avsikten är även i fortsättningen driva kampanjer för att öka reflexanvändningen. I Sverige har man utarbetat kvalitetskrav för reflexbrickor.

År 1974 tillsatte NTR en arbetsgrupp för att undersöka problem kring körljus. Den första delen av gruppens arbete avslutades med rapporten "Varselljus för motorcyklar" (NTR-rapport nr. 12) vari det föreslogs, att det skulle vara obligatoriskt för motorcyklar att använda körljus även under dagtid. Gruppens fortsatta arbete ledde till NTR-rapport nr. 17, "Varselljus — bilbelysning under dagtid", i vilken det föreslogs liknande åtgärder för bilar. I Danmark ingår i den nya trafiklagen en bestämmelse, som påbjuder att motorcyklister skall använda närljus (kort lys) även "uden for lygtetændingstiden". I Norge skall efter 1. oktober 1978 både motorcyklarna och mopederna framföras med tänt ljus även under dagtid. I Sverige har det sedan 1. oktober 1977 varit obligatoriskt för både bilar och motorcyklar att använda närljus (halvljus) eller särskilda varsellykter under dagtimmarerna. I Finland har ända sedan 1970 funnits föreskrifter om användningen av när-(kör)-ljus under dagtid. Från och med 1 oktober 1978 tillåts även särskilda varsellykter såsom alternativt ljus. Plikten att använda ljus gäller under tiden mellan 1 september och 30 april. Arbetsgruppen har efter att ha avslutat undersökningarna rörande körljus för motorcyklar och bilar, fortsatt sitt arbete med att undersöka vissa andra problem rörande synbarhet i trafiken.

Inom ramen för det år 1974 påbörjade projektet motorcyklisters och mopedisters säkerhet i trafiken avgav NTR en första rapport år 1975 (NTR rapport 13 "Motorcyklar och mopeder — trafiksäkerhet och

konstruktion"). Rapporten konkluderar, att betydande säkerhetsvinster skulle kunna göras genom att ändra föreskrifterna för motorcyklisternas och mopedernas konstruktion och effekt. Rapporten har sänts på remiss hos både myndigheter och organisationer. I Danmark har man genomfört nya föreskrifter rörande godkännande av mopeder, vilka till en stor del bygger på rapportens synpunkter. I Sverige har rapporten tillsammans med remissvaren överlämnats till trafiksäkerhetsutredningen.

Arbetsgruppen, något ombildad, har efter rapport nr. 13 fortsatt sitt arbete med en utredning om motorcyklisternas utbildningssituation. Denna arbetsgrupp avslutade sitt arbete i slutet av 1977 (NTR:s rapport nr. 19 "Uddannelse af motorcykelførere"). Rapporten innehåller en rad förslag av både generell och specifik karaktär för förbättring av motorcyklisters utbildning med syfte att minska den konstaterade höga olycksrisken. Det har föreslagits, att den blivande motorcyklisten bör genomgå en både teoretisk och praktisk undervisning före körkortsprövningen. Hela det föreslagna undervisningsprogrammet genomsyras av en strävan att lägga tyngdpunkten i undervisningen på de faktiska risksituationerna i trafiken och härigenom utveckla en beredskap och en körstil vilken kan benämnas defensiv körtaktik och defensiv motorcykelkörning. Rapporten har överlämnats till respektive ministrar och därefter skickats för utlåtande till myndigheter och organisationer. Fortsättningen på arbetet inom NTR för höjandet av motorcyklisternas och mopedisternas säkerhetsnivå i trafiken kommer att bli beroende på de åtgärder och resultat de hittills gjorda förslagen har lett till.

Genomförandet av regler med nordisk giltighet för körkort har behandlats i NTR och redovisats i NTR-rapport nr. 6 "Körkort i Norden". I Danmark har man i samband med den nya trafiklagen skapat förutsättningar för anpassning till dessa regler. I Finland kommer detta att ske i samband med den nya lagen om vägtrafik. I Norge täcker gällande regler till stor del de föreslagna bestämmelserna men kommer att i slutet av 1978 genomgå en genomgripande revision.

I Sverige har riksdagen i princip godkänt förslagen redan 1976. NKV har åtagit sig att fortsättningsvis följa reglernas genomförande i Norden.

NTR har bildat en ad hoc-grupp för undersökning av skillnader i de nordiska länderna ifråga om utbildning och provning av fordonsförare. Undersökningen omfattar även skillnaderna i utbildningskraven rörande yrkesförare.

I början av 1976 beslöt NTR att genomföra en kartläggning av det statistiska material som insamlas om trafikolyckor. Projektet, MIRO (Metodik för insamling och redovisning för olycksdata), som leds av en projektledare och en referensgrupp, genomföres i två faser. Fas I avslutas under 1978 och har resulterat i sammanlagt fyra rapporter. Kart-

läggningen har omfattat det statistiska olycksmaterial som insamlas av dels polisen och dels av haverikommissioner samt av olika myndigheter (väg-, hälso- och försäkringsmyndigheter). Slutligen omfattar den första fasen en kartläggning av olycksaterialets officiella redovisning. Under 1978 har igångsatts en andra fas som omfattar en kartläggning av exponerings- och riskdatainsamlingen i Norden, och ett försök att kombinera olycksdata med exponeringsdata. MIRO-projektet beräknas bli avslutat 1979. Projektarbetet under år 1978 har finansierats genom medel ur Nordiska ministerrådets budget uppgående till Nkr 420 000.

NTR har beslutat genomföra ett projekt med anknytning till MIRO-projektet. Detta nya projekt har såsom målsättning att finna metoder för mätning av effekter av trafiksäkerhetsfrämjande åtgärder. Projektets resultat planeras bli en mindre handbok över vilken grundstatistik och vilka analysmetoder som behövs för att man skall kunna belysa olika trafiksäkerhetsåtgärders effekter.

NTR har anmodat NKV att följa upp utvecklingen angående trafiksanering. Detta har ansetts nödvändigt främst mot bakgrund av utvecklingen på området i Danmark (§ 40 i trafiklagen med föreskrifter för nya former för trafiksanering).

Det stigande intresset för cykling i Norden har föranlett NTR att tillsätta en ad hoc-grupp för undersökning av cyklisternas säkerhet. Denna grupp har inledningsvis koncentrerat sig på säkerheten i korsningar.



## Kapitel XIV

### Turistspørsmål

#### 1. Innledning

Ministerrådets forslag til program for nordisk samarbeid på turistområdet fikk positiv behandling på Nordisk Råds 26. sesjon i Oslo 18.—22. februar 1978. Med henvisning til Nordisk råds rekommandasjon i anledning av forslaget, fastsatte Nordisk Ministerråd (turistministrene) programmet pr. 23. juni 1978. Spørsmål vedrørende transporters tilgjengelighet og kapasitet etc. behandles i kapittel XIII "samarbeid vedrørende transport, kommunikasjon og trafiksikkerhet" og spørsmål vedrørende regionalt samarbeid i turistspørsmål i kapittel XI "Regionalt samarbeid".

#### 2. Organisasjon

I henhold til turistprogrammet er det opprettet en permanent turistkomité under Ministerrådets stedfortrederkomité. Turistkomitéens oppgave er å styre og koordinere vedkommende regjeringsorganers samarbeid i turistspørsmål samt å være et forum for erfaringsutveksling om virksomhet som er av betydning for turismen. Komitéen utarbeider budsjettforslag for den prosjektvirksomhet på turistområdet som finansieres over Ministerrådets budsjett.

Samarbeidet på turistområdet under Ministerrådet drives i nært samarbeid med Nordisk Turisttrafikkomité (NTTK) som er et samarbeidsorgan for de sentrale turistrådene og tilsvarende i de nordiske land. Dette samarbeid vil nå få fastere former, bl. a. gjennom at representanter for NTTK deltar i turistkomitéens møter som sakkyndige for de nasjonale representanter og gjennom felles møter med NTTK.

#### 3. Prioriterte virksomhetsområder

Samarbeidsformene blir i hovedsak utveksling av informasjon, arbeidsfordeling samt felles prosjekter. De områder som særlig fremheves i turistprogrammet er

- fremme av internordiske reiser
- felles utrednings- og utviklingsarbeid for å fremme turismen
- nordisk kontakt, samråd og samarbeid i internasjonale spørsmål
- regionalt samarbeid

#### 4. Prosjektvirksomheten i 1978

Ministerrådets prosjektvirksomhet på turistområdet har i 1978 vært konsentrert om informasjon og utdannelsesspørsmål.

I oktober 1978 ble det arrangert i NTTK's regi en turistkonferanse i København omkring temaet Norden som et reisealternativ til Syden. Konferansen var et ledd i NORDEN NU kampanjen som har til hensikt å stimulere internordiske reiser. Omkring 500 personer deltok i konferansen. De fleste var fagfolk fra reiselivsnæringen, men parlamentarikere og embetsmenn var også representert. Blant de spørsmål som ble drøftet var nordisk innstilling til reiser i nabolandet, charterflyselskapenes rolle, turoperatørene, kulturelle spørsmål i forbindelse med turisme, hotellene, bilturismen, ferger, busser og tog samt turismens generelle betydning.

I tilslutning til konferansen ble det holdt to dagers "work shop".

I slutten av oktober arrangerte NTTK et seminar omkring en nordisk modell for cost/benefit analyse av turismens mere langsiktige sosiale, miljømessige og økonomiske konsekvenser. Seminaret ble holdt på Gotland og deltakerne fikk anledning til å drøfte modellen med Gotland som studieområde.

Prosjektet "Nordisk videreutdanningsprosjekt for hotell- og restaurantfaget" ble videreført i 1978, og fase 3 ble avsluttet med delrapport 2 (NU B 1978:12). I de første to faser ble det gjennomført en undersøkelse vedrørende behovet, interesser og forutsetningene for øket og bedre utdanning av leder i faget (jfr. NU B 1977:2).

I delrapport 2 er utarbeidet en generell utdanningsmodell for lederutdanning innen restaurant- og hotellfaget i Norden. Rapporten foreslår at kun topplederutdanningen gjennomføres felles, mens de andre utdanninger, som hittil, planlegges og gjennomføres nasjonalt.

Delrapport 2 er sendt til uttalelse til en rekke aktuelle instanser, med frist til 1. november 1978. Først når disse uttalelser foreligger og har vært behandlet, vil det være mulig å ta stilling til forslaget om felles nordisk gjennomføring av topplederutdanningen.

## **5. Fremtidig prosjektvirksomhet**

Turistkomitéen vil i nært samarbeid med NTTK søke å få utarbeidet en prosjektkatalog for de nærmere årene framover. Katalogen vil gjøre det lettere å etterkomme turistprogrammets hensikt samt at budsjettforberedelser blir enklere.

Når det gjelder prosjektvirksomheten i 1979, har turistkomitéen allerede anbefalt to prosjekter. Det ene er en forstudie vedrørende felles nordisk bookingsystem for turistnæringen. Det tas sikte på å gjennomgå foreliggende materiale med henblikk på å undersøke mulighetene for en nordisk tilpassing. Det andre prosjektet er om turismens effekt på økonomi og sysselsetting. Prosjektforslaget kan betraktes som videreutvikling av den nordiske cost/benefit metode som ble behandlet på seminaret på Gotland høsten 1978.

## Kapitel XV

### Samarbete i fråga om bistånd till utvecklingsländerna

#### 1. Inledning

Nordiska ministerrådet beslutade vid sitt möte i Rovaniemi den 20—21 maj 1976 att tillsätta en ämbetsmannakommitté för biståndsfrågor. Kommitténs uppgift är att bereda ärenden av gemensamt nordisk intresse för Nordiska ministerrådet.

Ämbetsmannakommittén har som uppföljning till Nordiska Rådets rekommendation nr. 5/1977 tillsatt en nordisk arbetsgrupp för att undersöka det framtida nordiska biståndssamarbetet. I slutet av september 1978 framlade arbetsgruppen en lägesrapport. Rapporten har förelagts ämbetsmannakommittén samt styrelsen för nordiska biståndsprojekt. Slutrapporten förväntas föreligga till Nordiska Rådets session 1980.

Ämbetsmannakommittén för bistånd beslutade vidare vid sitt möte i Reykjavik 2. juni 1978 mot bakgrund av Nordiska Rådets rekommendation nr 1.4/1978 att tillsätta en nordisk arbetsgrupp för utveckling av fiskeriprodukter till täckande av utvecklingsländernas behov.

#### 2. De gemensamma nordiska biståndsprojekten

##### 2.1. *Lantbruksprojektet i Mbeya Tanzania*

De nordiska länderna ingick 1970 ett avtal med Tanzania om planeringen av ett lantbruksinstitut och en regional central för lantbruksforskning avsett att upprättas i Mbeya i sydvästra Tanzania. Efter slutfört planeringsarbete ingicks ett 5-årigt avtal 1972 om nordiskt bistånd att upprätta ifrågavarande institution. Insatsen administrerades av avdelningen för utvecklingssamarbete vid Finlands utrikesministerium. De nordiska ländernas insats uppgår under avtalsperioden till ca. 45 milj. Skr, varav omkring 1/3 använts till att finansiera ett personalbistånd uppgående till ca 145 arbetsår och resten till investeringar i institutionens fasta anläggningar, dess lantbruksegendom samt i maskiner och annan utrustning.

Institutet ger lantbruksutbildning på mellannivå. Forsknings- och försöksverksamheten gäller såväl växtodling som husdjursproduktion och målsättningen är att framförallt främja livsmedelsproduktionen inom verksamhetsområdet, som omfattar länen Mbeya, Iringa, Ruvuma och Rukwa. Byggnadsprogrammet avslutades under 1976 och institutet är etablerat enligt ingånget avtal. I oktober 1977 hade institutet

ca. 580 anställda, därav 23 personer inom ramen för det nordiska personalbiståndet.

En resultatvärdering av projektet genomfördes i juni—juli 1976 av en nordisk-tanzanisk värderingsgrupp. Gruppen konstaterade att centret idag fyller ett angeläget behov i Tanzania och att verksamheten fått en lovande start. Evalueringsgruppen har också framfört kritiska synpunkter och framhåller särskilt de problem det kan medföra att upprätthålla den höga mekaniseringsgrad som byggts upp vid institutet.

Det betonas, att tonvikten de närmaste åren bör läggas på konsolidering av verksamheten för att garantera bestående resultat av de investeringar som gjorts i byggnader, utrustning, personal och ett stipendieprogram för skolning av tanzanisk personal. Vidare har evalueringsgruppen föreslagit ett antal tilläggsinvesteringar, bl. a. i personalbostäder, för säkerställd vattenförsörjning samt för upprättandet av ett betryggande reservdelsförråd för lantbruksmaskiner. Tanzanias regering har till stora delar förenat sig i de åsikter och rekommendationer, vilka framförts i samband med resultatvärderingen och en framställning om fortsatt stöd till centret har redan riktats till de nordiska länderna. Nordiska ministerrådet har den 31.3.1978 godkänt ett 3-årigt avtal för perioden juli 1978—juni 1981. Den totala nordiska insatsen beräknas uppgå till ca. 30 milj. Tshs., med ett personalbistånd omfattande ca. 25 arbetsår, varav ca. 12 milj. Tshs. faller på 1978. Insatsen har som sin främsta målsättning att konsolidera den verksamhet som etablerats under åren 1972—1977.

## *2.2. Kooperationsprojektet i Kenya*

Planeringen av andelsprojektet i Kenya inleddes år 1965. Det första 5-årsavtalet ingicks 1967 och det andra 5-årsavtalet år 1972. I 1977 ingicks ett 3-års avtal om fortsättning av projektet. Enligt dessa båda avtal har de nordiska länderna beviljat Kenya ett personalbistånd, vilket sammanlagt uppgår till över 530 arbetsår.

Insatsen är ett sektorprogram och är intimt samordnad med verksamheten inom Kenyas ministerium för kooperativ utveckling och den kooperativa rörelsens särskilda institutioner. Målsättningen har under hela perioden varit att utveckla den andelsrörelse, som betjänat lantbruksnäringen och särskilt småbrukarnas ekonomiska föreningsverksamhet. Inom ramen för biståndsinsatsen har även Cooperative College of Kenya etablerats, varvid de nordiska ländernas bidrag var 80 % av investeringen.

Insatsen har utvärderats tre gånger, nämligen 1969, 1973 och 1976 av nordisk-kenyanska utvärderingsgrupper. Den senaste utvärderingsgruppen riktade uppmärksamheten på att insatsen har haft en märkbar effekt i de områden, där marknadsekonomi vunnit terräng, men endast mindre effekt i övriga områden.

Under år 1976 har man utarbetat standardiserade redovisningssystem, utvecklat spar- och kreditverksamheten i de lokala föreningarna och Cooperative Bank of Kenya, särskilda insatser i centralorganisationen Kenya National Federation of Cooperatives samt företagsekonomisk planering, rådgivning och utbildning på nationell såväl som på provins- och distriktsnivå. Under det senaste 3-årsavtalet har 9 konsulenter under perioden juli 1977 till juni 1978 bistått Kenya med planeringen av ett utvidgande av kooperationen till att också omfatta områden som fiskeri, husbyggnad, småhusbyggnad, småindustri m. m. Insatsen har t. o. m. 1978 kostat de nordiska länderna 95 milj. Dkr, varav ca 7 milj. Dkr faller på 1978. Insatsen administreras av DANIDA.

### 2.3. *Kooperationsprojektet i Tanzania*

Insatsen i Tanzania är i likhet med motsvarande insats i Kenya ett sektorprogram för utveckling av lantbrukets ekonomiska föreningsrörelse och har formen av ett flerårigt personalbistånd, vilket samordnas av ett ministerium, vilket lyder under statsministern. Verksamheten inleddes år 1968 i form av en dansk-svensk insats, som år 1972 utvidgades, varvid Norge och Finland och även pr 1973 Island anslöt sig till insatsen. Under perioden 1972—1975 omfattande biståndet 116 expertarbetare. Insatsen har förlängts 1976, 1977 och 1978 för att säkerställa kontinuiteten i projektet.

Tanzania gjorde 1975 en framställning om ett 5-årigt personalbistånd under perioden 1977—81 omfattande ca. 30 arbetsår. Framställningen bedömdes av en nordisk-tanzanisk grupp. Under 1976 — innan det nya avtalet hade slutits — genomfördes omfattande strukturförändringar inom den kooperativa rörelsen varvid bl. a. centralföreningarna på länsnivå upplöstes och deras funktioner har övertagits av statliga upphandlings- och distributionsföretag. Likaså har de tidigare lokalföreningarna upplöstes och deras verksamhet har integrerats med den verksamhet, som organiseras inom ramen för de planerade byarna och ujamaa-byarna. Mot denna bakgrund har det under viss tid funnits osäkerhet om formerna för en framtida nordisk insats inom den tanzaniska kooperationen. Den tanzaniska regeringen har anmodat om en fortsättning av det nordiska biståndet under perioden 1978—1981, och det beslutades mot bakgrund av denna anmodan att en gemensam nordisk-tanzanisk kommission skulle utreda behovet för bistånd och de nordiska ländernas möjligheter för att ge stöd till Tanzanias kooperation. Kommissionen utförde sitt uppdrag i november/december 1977.

På grundval av den gemensamma kommissionens rekommendationer beslutades det under första halvåret 1978 om en 4-årig överenskommelse 1979—82. I enlighet med denna har de nordiska länderna anslagit totalt 49,8 miljoner Dkr inklusive en personalhjälp på 128 personer. Projektet omfattar bistånd till ovan nämnda landsbyar inom områdena

bokföring och verksamhetsledning, detalj- och grossisthandel samt kredit- och sparprogram.

T. o. m. 31 december 1977 har insatsen kostat de nordiska länderna ca 32 miljoner Dkr och insatsen för 1978 har budgeterats till ca 3 milj. Dkr.

#### 2.4. *Institute of Development Management Tanzania*

Danmark, Finland och Norge har sedan år 1971 gemensamt bistått Tanzania att etablera ovannämnda institut, vilket är beläget i Mzumbe nära Morogoro. Inom ramen för insatsen har de tre nordiska länderna beviljat sammanlagt 22,5 milj. Nkr för investering i byggnader och utrustning. Därjämte har det givits personalbistånd för ca. 15 milj. Nkr under perioden 1972—1978. Första avtalsperioden utlöp i december 1976, men personalbiståndsdelen är förlängd med 5 år — till 1981

Institutet undervisar bl. a. i bokföring, revision, företagsekonomi, administration samt ekonomisk och social planering. Studenterna har förkunskaper ungefär motsvarande nordisk gymnasienivå eller något lägre, och ett par års praktisk yrkeserfarenhet. Studierna på IDM varar 1—3 år, och efter avslutad utbildning rekryteras studenterna till tjänster inom stats- och lokalförvaltningen och till näringslivet. Det hålls också kortare kurser och seminarier.

Institutet har en kapacitet på knappt 1 000 studenter. Under 1977 var antalet ca. 800.

En nordisk-tanzanisk grupp värderade projektet 1977 och mot bakgrund av denna utvärdering har den nordiska projektstyrelsen i princip ställt sig positiv till en anmodan från Tanzania om stöd till byggande av fler bostäder för studenter och lärare samt kontorslokaler m. m. för att kunna utnyttja de existerande undervisningslokalerna fullt ut. En utvidgning har kalkylerats till 18 milj. Tshs över en 3-årsperiod, varav de tre nordiska länderna har ombetts att bidra med 15,75 milj. Tshs.

NORAD administrerar det nordiska biståndet till projektet på vägnar av de tre nordiska länderna. Mot bakgrund av en invitation från NORAD har SIDA tagit upp frågan om ett svenskt och isländskt deltagande i projektet med Tanzania, men detta prioriteras ej av Tanzania. Kostnaderna för det nordiska biståndet till projektet 1978 blir ca 3,2 milj. Nkr.

#### 2.5. *Nordiskt bistånd till Moçambiques jordbruk*

De nordiska länderna ingick i oktober 1977 ett avtal med Moçambique om ett gemensamt nordiskt stöd till jordbrukssektorn för utveckling framför allt av de stora statsfarmerna i Moçambique. Kostnaderna för stödet kommer att uppgå till US \$ 50 milj. under treårsperioden 1978—80, vara US \$ 15 milj. faller på 1978. Biståndsinsatsen — Moçambique-Nordic Agricultural Programme (MONAP) — är den hittills

största i nordisk regi. Den svenska biståndsmyndigheten SIDA har det administrativa ansvaret för projektet på de nordiska ländernas vägnar.

Under en igångsättningsperiod innan själva insatsen inleddes i januari 1978 bidrog de nordiska länderna dessutom med US \$ 13 milj. för inköp av bl. a. utrustning och reservdelar samt anställning av experter och konsulter.

I MONAP ingår sttmanlagt 26 olika delprojekt. De omfattar service- och utbildningsverksamhet inom jordbruksområdet, utsädesproduktion, grönsaks- och fruktodling, boskapsuppfödning, skogsplanering, fiskerier, marknadsföring av produkterna och mekanisk service. Alla delprojekt utom två har nu kommit i gång.

Den nordiska koordinatörn för MONAP, som är anställd inom Moçambiques jordbruksministerium sedan december 1977, har avlämnat två rapporter om utvecklingen av projekt. Enligt den senaste rapporten i september 1978 fungerar MONAP-projekten i stort sett tillfredsställande trots igångsättningsproblem som bl. a. hänför sig till fördröjningar i rekryteringen av utländsk biståndspersonal och på bristande erfarenhet inom Moçambiques förvaltning när det allmänt gäller organisation och administration av projekten.

### **3. Biståndets omfattning**

Sedan inledningen av de gemensamma nordiska biståndsinsatserna 1963 har t. o. m. 1978 beviljats ca 318 milj. Skr. till nordiska biståndsprojekt. För 1978 beräknas kostnaderna för ovannämnda pågående projekt uppgå till ca 95 milj. Skr.

### **4. Övrigt nordiskt samarbete**

De nordiska länderna har gemensam representation i styrelserna i flera organ såsom Världsbanken m. fl. Även i FN:s olika organ äger ett nära nordiskt samarbete rum som ofta utmynnar i gemensamma nordiska ställningstaganden.

Dessutom pågår ett konkret samarbete mellan de olika biståndsadministrationerna på tjänstemannanivå samt genom kontakter mellan de olika nordiska ambassaderna i sådana mottagarländer där flera nordiska länder har större biståndsprojekt.

## Kapitel XVI

### Likestillingsspørsmål

Samarbeidet i likestillingsspørsmål er forankret i et eget utvalg. Dette ble opprettet av samarbeidsministrene 30. mai 1978 ved at den kontaktgruppen for likestilling som har fungert siden 1975 fikk permanent status. Utvalget benevnes Likestillingsutvalget og er underlagt samarbeidsministrenes stedfortrederkomité, som fastsatte gruppens mandat 23. november 1978.

Samarbeidet på likestillingsområdet i perioden er i større grad enn tidligere rettet inn på konkret prosjektsamarbeid, samtidig som omfanget av virksomheten har vært stigende.

#### **Handlingsprogram for nordisk samarbeid i likestillingsspørsmål**

Nordisk Ministerråd (samarbeidsministrene) fastsatte 30. mai 1978 et handlingsprogram for nordisk samarbeid i likestillingsspørsmål. Programmet er bygget opp som et overordnet program med målsetninger, retningslinjer, prioriteringskriterier og de viktigste innsatsområdene for det nordiske samarbeidet på området. Et forslag til program ble behandlet på Nordisk råds 26. sesjon. Rådet vedtok da rekommendasjon nr. 5/1978, som anbefalte at programmet ble vedtatt og at oppfølgingen skulle skje i samråd med rådets sosial- og miljøutvalg. Etter et møte mellom samarbeidsministrene og utvalget i Mariehamn 31. mai 1978 ble en tiltaksfortegnelse til oppfølging av programmet utarbeidet innen Ministerrådets organer.

#### **Massemedia og likestilling**

Et prosjekt som hadde til hensikt å gi en oversikt over utført forskning på området massemedia og likestilling ble avsluttet i 1978. Prosjektet har gitt grunnlag for vurdering av behovet for videre forskning og praktisk arbeid innen denne sektoren. Virksomheten på dette område vil bli videreført både på nordisk og nasjonalt plan.

#### **Barselspermisjon**

Emne for et annet utredningsprosjekt har vært foreldre og barns behov i perioden omkring graviditet, fødsel og barnets første leveår, spesielt med henblikk på barselspermisjon. Prosjektet besto i innsamling og analyse av materiale som belyser kvinnens fysiske og psykiske behov før



og etter fødselen, barnets behov for kontakt med mor/far første leveår og forhold av betydning for etableringen av far/barn-forholdet.

### **”Far”**

Materiale som belyser ulike sider av forholdet mellom fedre og barn har vært mangelvare i hele Norden. Ministerrådet har i 1978 gitt bidrag til forberedelsene til en TV-film og en kortfilm over dette tema. Filmen som har tittelen ”Far”, vil bli produsert i 1979 av regissøren Rafael Goldin, og Ministerrådet yter også bidrag til selve produksjonen. Filmen har ikke minst relevans til FN’s barneår i 1979.

### **Annet**

I samarbeid med bl. a. den nordiske sosialpolitiske komitéen har man under planlegging et seminar som oppfølging av rapporten ”Ekteskap og forsørgelse i Norden”. Likestillingsaspekter inngår dessuten også i virksomheten under andre sektorer, bl. a. arbeidsmarkedssektoren. I 1979 omfatter planene for prosjektsamarbeidet familie- og likestillingspolitikk ved føde- og barselsavdelninger, et seminar om samfunnsplanlegging og boformer samt videreføring av prosjektene ”Far” og Massemedia og likestilling.

Prosjektbudsjettet for likestillingsområdet var i 1978 ca. Nkr 200 000. I 1979 vil budsjetttrammen være Nkr 400 000.

## Kapitel XVII

### Multinationale selskabers rolle i de nordiske landes økonomi

Spørgsmålene omkring multinationale selskabers virksomhed er blevet aktuelle i forbindelse med den voksende internationalisering af de nordiske landes økonomi og produktion og de multinationale selskabers ekspansion særlig i de to seneste tiår. I de sidste år har disse selskabers rolle og virksomhed udgjort et vigtigt led i samfundsdebatten.

I november 1974 vedtog Nordisk Råd følgende rekommandation (nr. 25/74):

”Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at gennemføre en undersøgelse af de multinationale selskabers rolle i de nordiske landes økonomi og at vurdere, om denne undersøgelse giver grundlag for en fælles nordisk lovgivning og/eller andre forholdsregler.”

Efter udarbejdelsen af en foreløbig sekretariatsrapport og efter drøftelser med arbejdsmarkedets parter vedtog Ministerrådet i december 1975 direktiver for en nordisk undersøgelse som forudsat i rekommandationen. Undersøgelsesarbejdet tager sigte på at tjene som grundlag for overvejelser om mulighederne for og hensigtsmæssigheden af at træffe fællesnordiske forholdsregler med henblik på løsning af problemer, der har relation til multinationale selskabers virksomhed. Der bør foretages en sammenligning og vurdering af eksisterende nordisk lovgivning og andre kontrolinstrumenter for at se, om der er behov for vedtagelse af flere eller udførligere regler. Endvidere bør der tages hensyn til, om der på visse områder mest hensigtsmæssigt kan findes løsninger eller tages bestemmelser inden for en videre international ramme.

Undersøgelsen er påbegyndt i 1976 som et nordisk projekt. Projektlederen står for gennemførelsen af projektet, og Ministerrådets kontaktgruppe for spørgsmål vedrørende multinationale selskaber er styringsgruppe. Arbejdet sker i kontakt med arbejdsmarkedets organisationer. Undersøgelsen forventes afsluttet i begyndelsen af 1979.

Ved nedsættelsen i 1975 af Ministerrådets særlige kontaktgruppe har man etableret et fast forum for information og spørgsmål vedrørende de respektive landes opfattelse af og stillingtagen til spørgsmål, der angår multinationale selskaber. De vigtigste opgaver for kontaktgruppen i 1978 har, foruden arbejdet som styringsgruppe for Ministerrådets undersøgelse om de multinationale selskabers rolle i de nordiske landes økonomi, været nordisk samråd om og koordinering af arbejdet med multinationale selskaber i internationale organisationer (særlig inden for FN, ECOSOC og OECD). Det er Ministerrådets forudsætning, at den nor-

diske koordinering i forbindelse med internationale drøftelser om multinationale selskaber udbygges kontinuerligt, bl. a. på basis af det faktamateriale, som fremkommer under arbejdet med den nordiske undersøgelse.

Den nordiske undersøgelse vil komme til at bestå af en række delrapporter, bl. a. selve kortlægningen, statistiske oplysninger, en juridisk del samt rapporter om arbejdslivsforhold og konkurrenceforhold.

## Kapitel XVIII

### Organisatoriske forhold etc.

Fremstillingen i dette kapitel indskrænker sig i det væsentligste til en redegørelse for den organisationsmæssige udvikling siden forrige beretning. Mht opbygningen af samarbejdsapparatet under ministerrådet henvises der til tidligere beretninger.

#### 1. Ministerrådet

*1.1. Ministerrådet (samarbejdsministrene) har i 1978 haft følgende sammensætning:*

Danmark:	Minister Lise Østergaard
Finland:	Social- og hälsovårdsminister Pirkko Työläjärvi
Island:	Statsminister Geir Hallgrímsson til september 1978 Statsminister Ólafur Jóhannesson fra september 1978
Norge:	Olje- og energiminister Bjartmar Gjerde
Sverige:	Kommunminister Johannes Antonsson til oktober 1978 Kommunminister Bertil Hansson fra oktober 1978

Ministerrådet i sammensætningen samarbejdsministrene har haft følgende møder i 1978:

- 1 februar i København
- 17 februar i Oslo
- 19 februar i Oslo
- 31 marts i Reykjavík
- 30 maj på Åland
- 19 oktober i Helsingfors
- 8—9 november i København
- 8 december i Oslo

Samarbejdsministrene har haft fællesmøder med Nordisk Råds budbetkomité 15 marts i Stockholm og 8 november i København.

Samarbejdsministrene og de nordiske landes statsministre mødtes 9 november i København.

I overensstemmelse med deres særlige samordningsopgaver har samarbejdsministrene arbejdet videre på at udvikle det nordiske samarbejde og koordinere arbejdet mellem de forskellige samarbejdsområder.

På det organisatoriske plan må opbygningsfasen af samarbejdsapparatet med Ministerrådet, embedsmandskomiteerne og sekretariatene stort set anses for at være afsluttet.

*1.2. Ministerrådet har haft følgende møder af fagministre i 1977:*

**Kultur- og undervisningsministrene**

- 16 januar i København, 18. februar i Oslo
- 22 marts (per capsulam), 6 juni i Jyväskylä, Finland
- 18 september i Mariehamn
- 8 december 1978 (capsulam)

**Arbejdsministrene**

- 5 december i København

**Boligministrene**

- 26—27 september på Gotland

**Industriministrene**

- 17 februar i Oslo og 1 november i Stockholm

**Regionalministrene**

- 24 april i Oslo og 21 november i Stockholm

**Socialministrene**

- 25 august i Tromsø, Norge

**Kultur- og trafikministrene**

- 16 januar 1978 i København, 13 marts i København og
- 21 august i Stockholm

**Fagministrene har haft følgende møder med Nordisk Råds udvalg i 1978:**

**Justitsministrene med juridisk udvalg**

- 7 november i Helsingfors

**Samarbejdsministrene med social- og miljøudvalget**

- 31 maj på Åland

**Trafikministrene med trafikudvalget**

- 21 februar og 4 december i København

**Økonomisk udvalg — industri- og energiministrene**

- 21 februar i Oslo

**Kulturudvalget — kulturministrene**

- 19 februar i Oslo og 19 september i Mariehamn

**Ministerrådets sekretariater**

*2.1. Ministerrådssekretariatet i Oslo*

Ministerrådssekretariatet i Oslo bistår Ministerrådet og dets embetsmannskomiteer, udvalg og arbejdsgrupper på alle samarbejdsområder udenom kultursektoren.

Sekretariatet er fra etableringen 1. juli 1973 utbygget etappevis og er nå organiseret med en samordningsafdeling, to fagafdelinger og en informationssekretær, direkte underlagt generalsekretæren.

Samordningsafdelingen er delt i en administrativ enhed og en budsjettenhet og har i tillegg to saksbehandlere som bl. a. skal forestå sekretærfunksjonen for samarbejdsministrene og stedfortrederkomiteén samt

være kontaktledet med nordiske organer og institusjoner. På samordningsavdelingen behandles også lovspørsmål.

Fagavdeling 1 er ansvarlig for saksområdene økonomisk samarbeid, handels- og finansielle spørsmål, ressursspørsmål, industri- og energipolitikk, regionalpolitikk, samferdsel, turisme, byggsektoren, bistands-spørsmål og primærnæringene.

Fagavdeling 2 har saksområdene arbeidsmarkedsspørsmål, arbeidsmiljø- og likestillingsspørsmål, sosial- og helsepolitikk, forbrukerspørsmål og miljøvernsspørsmål.

Sekretariatet har i budsjettet for 1978 hatt 34 faste stillinger. I tillegg til dette har det vært engasjert en sekretær i deltidsstilling, samt en ekstrahjelp som også har hatt tolk- og oversettelsesoppdrag. Av det gjenværende prosjektpersonale som har vært tilknyttet Sekretariatet har de to prosjektsjefene og en prosjektassistent sluttet ved prosjektenes slutføring. En sekretær har gått over i ledig stilling ved Sekretariatet. Som tidligere år er et større antall personer engasjert i prosjektvirksomhet som utføres på en rekke steder i de fem nordiske land.

Generalsekretær Olli Bergman fratradte sin tjenste den 30. april.

Med virkning fra 1. mai 1978 tilltrådte ambassadør Hans Kühne som ny generalsekretær.

Om sekretariatets budsjett vises til avsnitt 3.

## 2.2. Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete i Köpenhamn

Kultursekretariatet i Köpenhamn är sekretariat för Nordiska ministerrådet och ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete på det nordiska kulturavtalets verksamhetsområde. I enlighet med beslut i ministerrådet 13.3.1978 (kommunikations-, kultur- och utbildningsministrarna) fungerar kultursekretariatet som sekretariat även för utredningen om nordisk radio och television via satellit, dvs. ministerrådet, ställföreträdargruppen, ämbetsmannakommittén och delutredningarna med undantag för det tekniska utredningsarbetet, som bedrivs som ett särskilt projekt under teleförvaltningarna. Enligt ministerrådets beslut och i överensstämmelse med artikel 12 i kulturavtalet är sekretariatet också sekretariat för ministerrådets tre rådgivande kommittéer på kulturavtalets område och för Nordiska kulturfonden.

Kultursekretariatet hade under 1978 sekretariatsansvar för 9 av de 32 fasta institutionerna/projekten på kulturbudgeten. Härutöver hade sekretariatet det kamerala ansvaret för 24 av de 40 projekt som finansierades av ministerrådets dispositionsmedel på kulturbudgeten. Härtill kom budgeten för utredningen om nordisk radio och television via satellit på 2 milj. dkr och Tórshavnprojektet på 2 milj. De anslag som sekretariatet hade administrativt ansvar för uppgick till ca 29 milj. dkr av den sammanlagda kulturbudgeten på drygt 61 milj. dkr (exklusive kompensation för automatiska löneökningar).

I samband med att sekretariatsansvaret för utredningen kring nordisk radio och television via satellit lades på kultursekretariatet anställdes särskild personal. Till projektledare utsåg ministerrådet Kari Gjestebø, Norge, och till vice projektledare Anne-Margrete Wachtmeister, Sverige, som är tjänstledig från kultursekretariatet.

Antalet fast anställda vid kultursekretariatet uppgick sålunda i december 1978 till 40 personer, av vilka 10 är engagerade inom satellitutredningen. Av tjänsterna är dock vissa deltidstjänster, särskilt inom satellitutredningen.

Kultursekretariatets ordinarie administrativa budget uppgick 1978 till 7,6 milj. dkr exklusive kompensation för automatiska löneökningar. Motsvarande belopp i budgeten för 1979 är 8,5 milj. dkr.

### **3. Budsjettspørsmål vedrørende det allmenne budsjett<sup>1</sup>**

#### *3.1. Projektadministration*

Det pågår sedan 1977 ett arbete med att bygga upp rutiner för projektadministration. Syftet med detta arbete har varit att skapa system som kan tillämpas i alla de olika länderna och därigenom uppnå rationaliseringsvinster. På ministerrådets allmänna budget finns ca 200 projekt. Flera av dessa projekt har delats och pågår samtidigt i flera av de nordiska länderna. Detta har medfört att en stor arbetsbelastning för sekretariatet har varit att sköta den dagliga ekonomiska kontrollen med vaksamhet.

Det system som sekretariatet nu har infört för flertalet projekt sedan 1 januari 1978 är att sekretariatet ger i uppdrag åt en statlig myndighet i det land ett projekt eller del av projekt pågår att såsom förvaltningsorgan ha ansvar för den ekonomiska och administrativa sidan av projektet. Sekretariatet skriver ett förvaltningskontrakt med de olika förvaltningsorganen där förvaltningsorganets skyldigheter specificeras.

Förvaltningsorganet skall bl.a. svara för rapportering, utbetalning av lön, räkningar, avgifter m. m. samt lämna erforderliga upplysningar till skattemyndigheter m. m. Detta system har de fördelar att förvaltningsorganet kan till stor del använda samma rutiner för de nordiska projekten som de redan har uppbyggda för sin egen verksamhet samt att då projektpersonalen ofta har sin arbetsplats på förvaltningsorganet är informationsvägarna mycket snabba. En tredje synpunkt är att kontrollen av projektmedlen förbättras då dessa medel undergår samma kontroll som förvaltningsorganets egna nationella medel.

Fr. o. m. 1 januari 1978 infördes ett gemensamt resereglemente för ministerrådets allmänna budget. Orsaken till att detta infördes var att få en enhetlig och rättvis behandling av de tjänstemän som reser på nordiska uppdrag.

<sup>1</sup> Budsjettspørsmål vedrørende Kulturbudsjettet behandles i kap. III.

#### 4. I øvrig

##### 4.1. Ansattes retsstilling

Den 31. januar 1974 underskrev samarbeidsministrene på de respektive regerings vegne en aftale om de ansattes retsstilling ved nordiske institutioner med tilhørende normalkontakt.

Efter at samtlige lande har ratificeret aftalen, har Ministerrådet sat aftalen i kraft fra 1. marts 1976. Efter Ministerrådets beslutning tillempees aftalen for tiden på følgende institutioner:

Nordforsk

Nordiska genbanken

Nordiska hälsovårdshögskolan

Nordiska industrifonden

Nordiska institutet för odontologisk materialprovning

Nordiska läkemedelsnämnden

Nordiska samarbetsorganet för alkohol- och narkotikaforskning

Nordiska samarbetsrådet för kriminologi

Nordiska statistiska sekretariatet

Nordtest



## BILAGA 1

## Nordisk Ministerråds allmenne budsjett

	Regnskap 1977 1 000 kr.	Budsjett 1978 pr. 19.10. 1 000 kr.	Budsjett 1979 1 000 kr.
Nordisk Ministerråds sekretariat	9 491	9 671	10 577
Lønnsreserve		900	850
Tjenestemannsutveksling			250
<b>Sum administrasjon</b>	<b>9 491</b>	<b>10 571</b>	<b>11 677</b>
Nordisk statistisk sekretariat			973
Nordisk samarbeidsorgan for drogforskning	400	532	
Nordisk legemiddelsnemnd	310	691	828
Nordiska hälsovårdshögskolan		4 600	5 145
Nordisk institutt for odontologisk materialprovning		4 407	4 950
Nordisk Industrifond			17 581
Nordtest			1 902
Nordisk komité for byggebestemmelser (NKB)			352
Samarbeidsnemnden for nordisk skog- forskning		929	1 125
Nordisk skogsarbeidsstudiers råd		1 891	2 144
Reserve for institusjoner		56	4 155
<b>Sum institusjoner</b>	<b>7</b>	<b>13 106</b>	<b>39 155</b>
Ministerrådets disposisjonsbevilgning Prosjekter	18 308	27 576	28 950
<b>Sum utgifter</b>	<b>28 509</b>	<b>51 253</b>	<b>79 782</b>
De nordiske lands bidrag	26 149	46 684	71 600
Bevilget av ubrukte budsjettmidler foregående år	2 721	19 000	
Andre inntekter	2 106	2 669	8 182
<b>Ubrukte budsjettmidler</b>	<b>2 467</b>		

Fordelt av Ministerrådets disposisjonsbevilgning på de enkelte områder 19. oktober 1978:

			Rammer <sup>1</sup>
Alminnelige utredninger	448	599	218
Sosialpolitikk	1 980	2 263	2 180
Arbeidsmarked	1 307	2 169	2 398
Arbeidsmiljø	824	1 856	2 071
Miljøvern	1 524	1 872	2 071
Likestillingsspørsmål	114	167	273
Handelspolitikk	275	550	654
Industri og energi	3 122	3 460	763
Kjernesikkerhet		2 100	4 033
Ressurspolitikk	15		
Nordtest		235	
Byggesektoren	1 351	1 606	1 799
Regionalpolitikk, generelt	1 938	2 058	2 180
Regionalpolitikk, Nordkalotten	414	746	763
Nordisk genbank		115	
Skogforskning	256		
Konsumentspørsmål	2 049	2 241	2 398

	Regnskap 1977 1 000 kr	Budsjett 19.10.1978 1 000 kr	Budsjett 1979 1 000 kr Rammer <sup>1</sup>
Samferdsel	791	1 683	
Nordkolt	493	866	2 180
STINA	11		
Trafikksikkerhet		420	545
Turistspørsmål	286	543	654
Turisme på Nordkalotten	164	127	
Juridiske spørsmål	146		
Kultursekretariatet <sup>2</sup>		1 900	
<b>Sum</b>	<b>18 308</b>	<b>27 576</b>	<b>25 180</b>

<sup>1</sup> Indikative planleggingsrammer for embetsmannskomiteéenes utarbeidelse av prosjektforslag for fordeling av midler fra Ministerrådets disposisjonsbevilgning. Første fordeling besluttet av Ministerrådet i desember 1978.

<sup>2</sup> Utredning om overføring av nordiske radio- og televisjonsprogrammer over satellitt.

Riksrevisjonen har i beretning av 18. mai 1978 meddelt at regnskapet for 1977 er revidert og godkjent.

## BILAGA 2

## Översikt över användningen av dispositionsmedel för projekt på ministerrådets allmänna budget för 1977—1978

Kap /Post	Regnskap 1977	Bevilget 1978
40	ALLMÄNNA UTREDNINGAR	
21—0	Projekt generellt	
3.	} 107,9	
Tryckningsutgifter		
4.	} 219,0	203,0
Finsk översättning av CI		
7.	} 13,2	100,0
Multinationella företag, kan överföras		
9.		
Föreningarna Norden		
10.		
Riksförsäkringsverket		
21—5		200,0
Förprojekt och avslutningskostnader, kan överföras		
71—0		
Tilskudd		
8.	108,0	96,0
Nordisk administrativt tidskrift	4481,	599,0
150	SOCIALPOLITIK	
21—0	Projekt generellt	
1.	280,0	
Nordiska borgares sociala rättigheter		
9.	66,0	
Nordiskt sjukhusfysikersarbete		
10.	23,1	
Konferens om FoU		
12.	25,0	
Revisjon av WHO-klass. vedr. syk- dommer		
21—1		
Sociallagstiftning		
1.		20,0
Tryckning av rapporten Förtids och invalidpension i Norden		
21—2		
Socialtjänst		
1.		98,0
Nordiska samarbetskommittén för förskole- och fritidsverksamhet		
2.	390,0	485,0
Nordiska nämnden för handikappfrågor		
3.	210,1	308,0
Nordiska nämnden för alkohol- forskning		
4.	82,9	107,0
Nordiska evalueringskommittén för rusmedelforskning		
6.		31,0
Funktionshämmande, kan överföras		
7.		20,0
Samråd av FoU-verksamhet på social- och hälsovårdsområdet		
21—3		
Utbildning och arbetsmarknad		
1.		90,0
Inledande kartläggning av pågående och planerad efter- och vidareutbild- ning för social- och medicinalpersonal		
21—4		
Hälsovård		
1.	225,0	278,0
Egilsstadirprojektet		
21—5		
Sjukvård		
1.	235,6	228,0
Scandiatransplant		
2.	442,6	518,0
Nordiskt samprojekt för klinisk kemi		
3.		30,0
Konferens om hälso- och sjukvårds- planering, kan överföras		
4.		25,0
Nordiskt seminarium om "Primärvårdens inverkan på och samverkan med det medicinska utbildningssystemet"		25,0
6.		25,0
Översyn av ICD för nordiskt bruk	1 980,3	2 263,0

Kap./Post	Regnskap 1977	Bevilget 1978
160	<b>ARBETSMARKNAD</b>	
21—0	<b>Utbildning</b>	
5.		
Nordisk-engelsk glossar om arbets-		
marknadsterminologi	29,2	
6.		
Ämnesseminar 1977	48,3	
7.		
Undervisningsmaterial för arbets-		
marknadsorganens tjänstemän	16,8	
8.		
Rehabiliteringsinriktad utbildning		
för personal utanför arbetsförmedlingen	10,5	
9.		
Symposium om skyddat arbete	0,6	
10.		
Gästlärare vid Nordkallens AMU-		
center, kan överföras	40,0	42,0
11.		
Nordisk ämnesseminar 1978		104,0
12.		
Utdannelse av medarbetare ved vej-		
lederfunksjoner, kan överföras		171,0
21—1	<b>Arbetsmarknadsservice</b>	
2.		
Åtgärder mot ungdomsarbetslöshet	1,3	196,0
3.		
Kartläggning av förhållandena m. m.		
rörande uthyrnings- och entreprenad-		
företags verksamhet i Norden	89,7	40,0
4.		
Harmonisering av innehållet i		
arbetsmarknadsutbildningen	33,2	76,0
5.		
Utredning om den personliga väg-		
ledningens metodik	56,5	
6.		
Sammanställning över riktlinjebestä-		
melse m. m. rörande arbetslöshets-		
försäkringar	16,8	
7.		
Förenhetligande av arbetsförmedlings-		
metoderna, kan överföras	133,7	177,0
8.		
Ikke yrkesaktiva kvinners inntrede eller		
gjeninntrede på arbeidsmarkedet		184,0
9.		
Praktikantutveksling, kan överföras		21,0
10.		
Gjensidig utnyttelse av hverandres		
attføringsinstitusjoner, kan överföras		33,0
21—2	<b>Statistik och forskning</b>	
1.		
Jämförande utredning om arbets-		
marknadsstatistik i Norden	1,7	
2.		
Dokumentering av arbetsmarknads-		
forskning	50,5	218,4
5.		
Utveckling av statistik vedr. ervervs-		
messig revalidering i Norden	29,1	
6.		
Utvikling av arbeidsledighetsforsikrings-		
statistikken, kan överföras		129,0
7.		
Utvikling av arbeidsformidlings-		
statistikken		113,0
21—3	<b>Arbetskraft och kapital i Norden</b>	
2.		
Utredning rörande arbetskraftens och		
kapitalets rörlighet i Norden, kan		
överföras	577,0	385,0
3.		
Arbetsmarknadspolitisk konferanse		
1978, kan överföras		182,0
21—4	<b>Information</b>	
1.		
Systematisering av informationsutbytet	99,3	
2.		
Informationsverksamheten på yrkesväg-		
ledningens område	72,8	
3.		
Nordisk informationstjeneste på arbeids-		
markedsområdet, kan överföras		98,0
	1 307,0	2 169,4

Kap./Post		Regnskap 1977	Bevilget 1978
170	<b>ARBETSMILJÖ</b>		
21—1	Arbetsmedisin/yrkeshygiene		
	1. Nordisk grupper for dokumentasjon av yrkeshygieniske grenseverdier	53,5	367,0
	2. Samvirke mellom de yrkeshygieniske enheter, del I og II	171,9	133,0
	3. Helsefare ved trestöv	10,4	21,0
	5. Nordisk kompensium om arbeidsmedisin	62,5	
	9. Nordisk videreutdanning av spesialister innen yrkeshygiene og bedriftshelse-tjeneste		270,0
	11. Early warning system for detection of mutagenic/carcinogenic risk in the working environment		37,6
21—2	Yrkesskader/sikkerhet		
	1. Nordisk arbeidstilsynskonferanse		22,0
	2. Nordisk gransking av tryckkärslstål		43,6
	3. Utvikling av modeller for langtidsplanlegging av arbeidsmiljøinnsatser i bedriftene, kan överföras		105,0
	4. Trykkavlastning av støveksplasjoner i meget store volumer		30,0
	5. Ordliste for arbeidsverntermer		123,0
21—3	Psykososial arbeidsmedisin		
	1. Psykososialt arbeidsmiljø, helse og velbefinnende for grunnskollärere	55,0	210,0
	2. Psykososiale arbeidsmiljøproblemer i prosessindustrien	68,2	12,0
	3. Samnordisk symposie- og kontaktvirksomhet innen området psykososial arbeidsmedisin	77,0	53,4
21—5	Lovgivning/forskrifter		
	1. Samnordisk dokumentasjonscentral vedr. arbeidervernforskrifter (SDA)	253,6	355,0
71—1	Tilskudd		
	6. Scandinavian Journal of Work, Environment and Health	72,0	73,0
		824,1	1 855,6
180	<b>MILJÖVÅRD</b>		
21—0	Projekt generellt		
	10. Metoder för behandling av kommunalt avfall	23,0	
	12. Nordisk beräkningsmodell för vägtrafikbuller	285,3	
	14. Experthjälp till arbetsgruppen för trafikbuller	18,7	
	15. Buller från industriell utrustning, kan överföras	116,1	79,0
	16. Samarbete rörande miljöprover	-12,1	
	17. Symposium om Skagerrak och Kattegat	8,1	
	19. Karakterisering av miljödata, kan överföras	173,7	79,0
	21. Återvinning av kommunalt avfall	77,0	
	24. Förstudie om "polycykliska aromatiska hydrokarboner"	59,6	
	25. Information om anläggningar för problemavfall	13,0	18,0
	26. Mätning av buller från vägtrafik	139,4	
	30. Symposium om genbanker	15,3	83,0

Kap./Post	Regnskap 1977	Bevilget 1978
31. Undersøkningsressurser for produkt- kontroll	91,0	
32. Normer for produkttillverkning, kan overføres	32,11	62,0
— Symposium rorande metoder for ge- nomforande av intervjuundersokninger for att kartlagga storninger pa manniskan av trafikbuller	21,0	
33. Luftfororeninger i tatortsmiljon		63,0
36. Seminarium om berakningsmetoder for flygbuller		54,0
37. Seminarium om buller fran sparbunden trafik, kan overføres		39,0
38. Produktrelaterad information hos myndigheterna, kan overføres		121,0
39. Produktundersokninger — flamskydds- medel, kan overføres		82,0
40. Ekspert hjelp til ad hoc-arbeidsgruppe for nordisk samarbeid om gjenvinnings- sporsmal, kan overføres		23,0
41. Hall skargarden ren, nordisk kampanj		45,0
42. Tilskudd til "Den 5. nordiske konferense om miljogifter — 1978"		10,0
21—1 Vannforurensning		
1. Forurensningssituasjonen i Skagerrak og Kattegat		105,0
21—2 Luftforurensninger		
1. Overvakningssystem for luft- forurensninger	308,0	532,0
21—3 Trafikkstoy		
1. Ekspert hjelp til arbeidsgruppen for trafikkstoy (NTB)		21,0
2. Utvardering av bullerresuderande atgarder	27,5	82,0
21—7 Naturvern og friluftsliv		
— Hotade dyr og vaxter i Norden	10,0	
— Naturgeografisk regionindelning av Norden	18,0	
1. Representative naturtyper i Norden	97,9	320,0
21—9 Okologisk planlegging		
5. Okologisk kunnskap i samhallsplaneringen	1,8	
21—10 Miljovernforskning		
Polysykliske aromatiske hydrokarboner		54,0
	1 524,4	1 872,0
190 LIKESTILLINGSSPORSMAL		
21—0 Prosjekter generelt		
3. Seminar om rettsbeskyttelse av like- stilling mellom menn og kvinner	63,5	
4. Massemedia og likestilling	50,3	
5. Barselsorlov — Foreldres og barns behov i perioden omkring graviditet, fodsels og barnets forste levear, spesielt med henblikk pa barselsorlov		137,0
6. "Far"		20,0
9. Ekteskap og forsorgelse		10,0
	113,8	167,0
210 HANDELSPOLITIK		
21—1 Forenkling av prosedyrer		

Kap./Post	Regnskap 1977	Bevilget 1978
1. DEDIST (Data element distribution)		178,0
2. Koordinering, international tilknytning, sekretariat og information	165,0	38,0
3. Nordisk fraktbrev	66,0	21,0
4. Handelsprosedyreguide	11,0	
5. Juridiske problemer	33,0	44,0
6. Pilot-test av automatisk data-kommunikation i utrikeshandeln		269,0
	275,0	550,0
<b>220 INDUSTRI OCH ENERGI</b>		
21—0 Projekt generellt		
3. Energi FoU	3 122,2	
4. Fellesnordisk forskningsprosjekt vedr. små og mellomstore virksomheter		436,0
5. Industrifonden		3 024,0
	3 122,2	3 460,0
<b>221 KÄRNSÄKERHET</b>		
21—0 Projekt generellt		
1. Koordinering og forberedelse	75,0	
2. Kvalitetssikring, kan overføres	250,0	472,0
3. Affaldsspørgsmål, kan overføres	150,0	788,0
4. Kontrolrumsudformning, kan overføres	325,0	630,0
5. Andre, især myndighedsopgaver, radio-økologi, plutoniumspørgsmål		210,0
	800,0	2 100,0
<b>222 RESURSPOLITIK</b>		
21—0 Projekt generellt		
1. Resursutredningen	15,0	
	15,0	
<b>225 NORDTEST</b>		
21—0 Projekt Bygg		
1. Beständighet i samband med energihushållning		79,0
2. Energihushållningsprovmeter		56,0
21—1 Miljøvård		
1. Identifikasjon av oljespill i havet		100,0
		235,0
<b>230 BYGGSEKTORN</b>		
21—0 Projekt generellt		
1. Administration	228,6	
8. Tråkonstruksjoner	100,7	
21—1 Målsättning och lagstiftning		
3. Målsättningar och lagstiftning, kan overføres		21,0
21—2 Regelverk		
1. Regelverk och kontrollsystem, kan overføres		90,0
21—3 Beständighet		
1. Beständighet, underhåll och ombyggnad, kan overføres		50,0
21—4 Bærende konstruksjoner		
1. Last — sikkerhet, kan overføres	143,6	116,0
3. Felles nordiske regler for betongkonstruksjoner		136,0

Kap./Post	Regnskap 1977	Bevilget 1978
4. Betongkonstruktioner, allmänt	233,9	
5. Byggbestämmelser för stål och aluminiumkonstruktioner		116,0
6. Insta/NKB-Standard för limträ		15,0
7. Nordiskt engagement i ISO/TC 167		14,5
21—5 Byggnadstekniskt brandskydd		
1. Byggbestämmelser brandskydd, kan överföras	102,6	145,0
3. Brandklasser	239,8	
4. Byggteknisk brandskydd, kan överföras		130,0
21—6 Säkerhetsfrågor		
1. Säkerhetsfrågor inom byggsektorn, kan överföras		50,0
2. Arbetdsmiljö, bygg- og anleggsplasser		45,0
21—7 Energihushållning		
2. Energihushållning, beräkningsmetoder	81,3	
3. FoU-samordning	27,4	86,0
6. Värme- och ventilationsapparater — egenskaper och skötsel		58,0
8. Energibesparing i befintlig bebyggelse		135,0
21—8 Inneklimat		
1. Inneklimatbestämmelser, kan överföras	115,1	126,0
21—9 Tillgänglighet		
2. Handikapstandard	45,0	
31—0 Installationer		
1. Vatten- och avloppsbestämmelser	32,9	
31—2 Godkännande, kontroll och provning		
1. Avtal om provningar		63,0
2. Avtal om godkännande och kontroll		147,0
31—4 Tekniska upphandlingsregler		
1. Utredning om samarbete, kan överföras		42,0
31—7 Samnordisk byggexport		
1. Utredning om samarbete, kan överföras		21,0
	1 350,9	1 606,5
240 REGIONALPOLITIK — GENERELLT		
21—1 Ämbetsmannakommittén för regionalpolitik		
1. Kartläggning av skillnader i regionalpolitisk stödvolym	173,8	31,0
2. Glesbygdspolitiskt samarbete, kan överföras	251,6	273,0
3. Kartläggning av metoder i den regionalpolitiska planeringen		40,0
5. Kartläggning av de regionalekonomiska förhållandena i ARKO-regionen, kan överföras	158,4	100,0
6. Öresundsprojektet	330,0	404,0
7. Utvärdering av det regionalpolitiska samarbetet	125,0	255,0
8. "Ocean Ranching med laks i Island", kan överföras	130,0	150,0
9. Ålandsprojektet, kan överföras	35,0	104,0
21—2 NordREFO		
1. Hushållens miljöpreferenser		114,0
2. Analys av regionalpolitiska medelsverkan	459,7	
4. Målkonflikter i regionalpolitiken		113,0
5. NordREFO-skrift, kan överföras	41,1	71,0
7. Alternativa mönster för ortssystemets utformning		94,0
8. NordREFOs forskningsassistent		178,0



Kap./Post	Regnskap 1977	Bevilget 1978
21—3 Nordplan ¶		
1. Informationsystem og metoder i sam- funnsplanleggingen	233,8	75,0
	1 938,4	2 058,0
241 REGIONALPOLITIK — NORDKALOTTEN		
21—0 Projekt generellt		
1. Nordkalottkommitténs tmasamman- träde	12,1	32,0
4. Industriseminar	38,1	
5. Företagsinformation	87,5	87,0
8. Kartlegging av handelshinder	68,9	
11. Diverse delprojekt (1—7)		164,0
12. Samarbete på Nordkalotten inom rennäringen	104,0	65,0
13. Arbidsgruppe for handel, kan överföras		125,0
15. Nordkalottens industrikalender	63,0	
17. Språkutbildning		21,0
19. Industriresa	33,0	
20. Översiktskarta över Nordkalotten	7,1	
21—1 Bygg		
1. Byggsamarbete, kan överföras		16,0
2. Byggsamarbete, kan överföras		16,0
21—5 Nordisk sameråd		
2. Samekonferansen 1978		220,0
	413,7	746,0
271 GENBANKEN		
21—0 Projekt generellt		
1. Förberedelser, kan överföras		115,0
		115,0
280 SKOGSFORSKNING		
21—0 Skogsförvaltning		
1. Samspelseffekter mellan gödsling och gallring	256,3	
	256,3	
310 KONSUMENTFRÅGOR		
21—0 Diverse projekt		
6. Kommunal och regional konsument- politisk verksamhet — seminarium		61,0
7. Nordisk forbrugerjuridisk seminar		50,0
21—1 Undersökningssamordning		
1. Undersökningssamordning på konsumentområdet	230,4	243,0
3. Hushållskylar- och frysar		38,0
8. Nordiskt och övrigt internationellt test och standardiseringsarbete	1,2	
10. Kokkärils bruksegenskaper	117,3	
12. Regnkläder för barn	149,0	
14. Produktsäkerhet hos hushållskemikalier	11,5	
15. Produkters livslängd — förprojekt	0,8	
17. Produkters livslängd — situation, utveckling, orsaker och konsekvenser, kan överföras	450,3	202,0
18. Konsumentkrav på emballage	42,3	
19. Service och reparationer — förprojekt		44,0

Kap./Post	Regnskap 1977	Bevilget 1978
20. Emballage — ergonomiske egenskaper, kan överföras		190,0
21. Teoretisk modell för kalkylation av hemproduktion m. m., kan överföras		230,0
22. Klassificering av flerlagstextiliers antändlighet		152,0
23. Kokkärl — produktprofil		52,0
24. Utredning av förutsättningarna för gemensam nordisk provning av hushållskapitalvaror		122,0
25. Skridsikkerhet hos fodtøj		30,0
21—2 Information och utbildning		
3. Konsumentundervisning i skolan	41,6	
4. Konsumentnytt från Norden	14,0	23,0
5. Reklam i skolan	117,4	122,0
6. Nordiskt seminarium om konsumentinformation		115,0
7. Konsumentundervisning och lärarutbildningen — mål och innehåll		50,0
21—3 Produktsäkerhet		
1. Inrapportering av olycksfall i hemmen	603,3	
4. Förplanering av kommande verksamhet	20,0	
5. Nordisk notifikationssystem ang. produktsäkerhet		36,0
7. Seminar og nyttjandet av det inrapporteringssystem för hemolyckor som testats i samtliga nordiska länder		66,0
8. Förundersökning i vägledning i produktsäkerhetsfrågor		15,0
21—4 Märkning		
2. Behandlingsmerking av textilier	3,3	
3. Seminarium om jämförprismärkning	28,0	
4. Skötselmärkning av textilier	24,7	
5. Informationssystem med funktionskrav — hushållskapitalvaror		112,0
6. Nordisk mattklassificering — renhållningsegenskaper		59,0
21—5 Reklam och marknadsföring		
1. Otillbörliga prisjämförelser i reklam och annan marknadsföring	193,8	158,0
2. Företag med nordisk marknadsföring, kan överföras		71,0
	2 048,9	2 241,0
320 SAMFÄRDSEL		
21—0 Projekt generell		
1. Färjförbindelser mellan Island, Färöarna och övriga Norden	38,0	
2. Parametrar vid vägdimensionering	447,0	
3. Planeringsprojekt för vägforskning	106,4	
4. NKTF		158,0
5. Glesbygdstrafik, kan överföras		275,0
6. Handikapp-transporter		500,0
7. Vägforskning, kan överföras		750,0
21—1 Telemedel		
1. Telemedel	199,4	
	790,8	1 683,0
321 NORDKOLT, kan överföras	492,5	865,6
	492,5	865,6

Kap./Post		Regnskap 1977	Bevilget 1978
322	STINA	11,1 11,1	
325	TRAFIKSÄKERHET		
	21—0 Projekt generellt		
	1. Metodik för insamling och redovisning av olycksdata (MIRO)		420,0 420,0
330	TURISM		
	21—0 Projekt generellt		
	1. Felles nordisk undervisningsmateriale til bruk for reiselivsutdanning		115,0
	2. Fellesnordisk møte for lærere i reiselivsutdanningen	70,4	
	3. Feriespredning og kapitalutnyttelse	40,0	15,0
	4. Förprojekt angående nordbors resande i annat nordiskt land	55,6	
	5. Seminarium om miljömässiga, sociala och ekonomiska följder av turism		54,5
	6. Nordisk turistkonferens		158,0
	21—1 Utbildning		
	1. Nordisk lederutdannelseprojekt for hotel- og restaurantfaget	120,0 286,0	200,0 542,5
331	TURISM PÅ NORDKALOTTEN		
	21—0 Projekt generellt		
	2. Ny version av hotelloversikten	66,4	
	3. Utredning om utbyggningsmuligheter	31,8	32,0
	4. Nordkalottens turistråd		16,0
	5. Gemensamma vandringsleder för fjällturister	2,4	21,0
	6. Främjande av interkalottisk trafik	28,0	26,0
	7. Översättning av reselivsplanen för Nord-Norge till finska	11,0	
	8. Workshops	24,1	32,0
		163,7	127,0
350	JURIDISKA SPÖRSMÅL		
	21—0 Projekt generellt		
	1. Nordisk undersökelse om de forskjellige kausjonsformers faktiska betydning		146,1 146,1

**BILAGA 3****Presskommunikéer från ministerrådsmöten 1978****Oslo den 17. februar 1978**

Nordisk Ministerråd (industriministrene) har med olje- og energiminister Bjartmar Gjerde, Norge, som formann, holdt et møte i Oslo den 17. februar 1978. I møtet deltok dessuten handelsminister Ivar Nørgaard, Danmark, handels- og industriminister Eero Rantala, Finland, industriminister Olav Haukvik, Norge, og industriminister Nils G. Åsling og energiminister Olof Johansson, Sverige. I industri- og socialminister Gunnar Thoroddsens fravær var Island representert av departementschef Páll Flygenring. Videre deltok embetsmenn fra de nordiske lands industridepartementer og fra Nordisk Ministerråds sekretariat.

Ministrene drøftet spørsmålet om en undersøkelse av konkurranseforholdene de nordiske land imellom og vedtok et mandat for en slik undersøkelse. Ifølge dette mandatet skal det gjennomføres en undersøkelse av de konkurranseforhold som har særlig betydning for samhandelen mellom de nordiske land. Blant annet skal det foretas en kartlegning av samhandelen, utviklingen i det generelle omkostningsnivå, utviklingen i andre faktorer av betydning for industriens konkurranseevne som f. eks. skatte- og avgiftsforhold samt subsidier. Disse forhold skal spesielt søkes belyst for skipsbyggingsindustrien, tekstil-, beklednings- og skotøyindustrien, trevareindustrien, herunder møbelindustrien samt papir- og cellulosaindustrien.

På bakgrunn av en redegjørelse fra Nordisk Industrifond (Nordisk Fond för Teknologi och industriell utveckling), traff Ministerrådet beslutning om at de områder som nå prioriteres av Nordisk Industrifond, fra og med 1979 skal erstattes av en inndeling på følgende aktivitetsområder: produkt- og prosessutvikling, bransje- og teknisk rettet virksomhet, prøvning, standardisering, måleteknikk og energiteknikk.

Ministrene diskuterte også de industripolitiske aspekter ved Nordsat-prosjektet (Nordisk radio- og televisjon via satellitt). Ministerrådet var enig om å vie denne saken oppmerksomhet.

Ministrene orienterte hverandre om den aktuelle industri- og energipolitiske situasjon.

Det ble besluttet å holde et nytt industriministermøte den 19 september d. å. i Stockholm.

**Tromsø den 25. august 1978**

En endret holdning til de eldre — både hos de yrkesaktive og hos de eldre selv — etterlyste de nordiske sosialministrene som den 24. og 25. august var samlet til møte i Tromsø. Et viktig mål er å forbedre forhold

det mellom den eldre og den yngre generasjon og gjenopprette synet på de eldre som en ressurs i samfunnet. Retten til lønnet arbeid må være en realitet også for de eldre.

Ministrene konstaterte at eldreomsorgen i Norden har en høy standard. Men gode lovregler er ikke tilstrekkelig. Det er også av avgjørende betydning at de normer og holdninger som gjelder i samfunnet overfor de eldre er tilfredsstillende. Her har politikerne en forpliktelse til å påvirke allmennhetens innstilling slik at de eldre blir betraktet som individer, ikke bare som en isolert samfunnsgruppe som det skal tas særlig hensyn til. Det er nødvendig med nye prioriteringer innen sosial- og helseområdet, og en omfordeling av ressursene fra institusjoner til nærmiljø i overensstemmelse med de eldres egne ønsker.

Sosialministrene var enige om at det er rimelig å se omsorgen og hjelpetiltakene for de eldre ut fra et helhetsperspektiv, i en familjepolitisk sammenheng.

Sosialministrene understreket betydningen av at de eldre må få innflytelse på beslutninger som vedrører deres egne levekår.

Sosialministrenes diskusjon ble ført med det utgangspunkt at strukturen i alle de nordiske lander likeartet når det gjelder antall eldre i befolkningen, med stadig kortere yrkesaktiv periode og tilsvarende lengre pensjonsalder.

I det nordiske sosialpolitiske ministermøtet deltok sosialminister Ruth Ryste, Norge, sosialminister Eva Gredal, Danmark, sosialminister Pirkko Työläjärvi, Finland og sosialminister Rune Gustavsson og helseminister Ingegerd Troedsson, Sverige. Island var ikke representert denne gang. Sosialministrene møtes neste år i Finland.

### **Visby den 26—27 september 1978**

Vid bostadsministermötet i Visby den 26—27 september 1978 diskuteras bevarande och förnyelse av den befintliga bebyggelsen.

Ministerrådet betonade behovet av ett utvidgat samarbete angående energibesparingsåtgärder i befintlig bebyggelse när det gäller utbyte av erfarenheter och idéer i samband med genomförandet av energibesparingsbeslut och det administrativa förverkligandet av dessa. Ministerrådet anmodade därför ämbetsmannakommittén för samarbete inom byggsektorn att verka för en fortsatt aktiv informationsutväxling om aktuella energibesparingsåtgärder, som man vidtagit eller har för avsikt att vidta i de nordiska länderna.

Bostadsministrarna enades om att öka utbytet av idéer och erfarenheter som sammanhänger med de samhällsekonomiska aspekterna på gjorda investeringar att behandla och analysera frågan om vilka investeringskostnader som lats till grund för investeringsberäkningarna samt kalkylerar om räntabilitet och amorteringstid

att dra nytta av varandras erfarenheter hur åtgärderna administrativt har förverkligats eller avses förverkligas  
att verka för en större internationell solidaritet när det gäller energifrågan och gemensamt aktivera strävandena för att minska energiförbrukningen i byggnader.

### **Helsingfors den 19 oktober 1978**

Nordiska ministerrådet har intagit en positiv hållning till att använda tolkning vid konferenser och seminarier i ministerrådets regi, för att i rimlig utsträckning tillgodose behovet hos konferensdeltagarna. Det här är i linje med beslutet om att införa simultantolkning vid Nordiska rådets sessioner. Då framtida konferenser planläggs ska samtidigt behovet av tolkning i god tid prövas från fall till fall, så att medel kan anslås vid behov.

De nordiska samarbetsministrarna, som var samlade till möte i Helsingfors den 19 oktober, genomgick ett förslag om hur ministerrådets budgetmedel ska disponeras för olika projekt under år 1979. Förslaget går nu vidare till Nordiska rådets parlamentariker. Projekten gäller olika samhällsområden, där nordiskt samarbete bedrivs på regeringsnivå: arbetsmarknad, miljövård, arbetsmiljö, jämlikhetsfrågor, industri och energi, byggssektorn, regionalpolitik, konsumentfrågor, samfärdsel och turism.

I samband med mötet i Helsingfors besökte samarbetsministrarna också Nordiska Investeringsbanken och blev informerade om hur bankens verksamhet utvecklats.

De nordiska samarbetsministrar som deltog i ministerrådets möte var social- och hälsovårdsminister Pirkko Työljärvi från Finland, minister Lise Østergaard från Danmark samt olje- och energiminister Bjartmar Gjerde från Norge.

Samarbetsministrarna är i sitt lands regering ansvariga för att koordinera det nordiska samarbetet. Det är i denna sammansättning som Nordiska ministerrådet oftast sammanträder.

### **Stockholm den 1 november 1978**

De nordiska industriministrarna var på onsdagen samlade till ett möte i Stockholm och diskuterade bland annat det aktuella energi- och industripolitiska läget i de nordiska länderna.

Inför de svårigheter som industrin mitt under senaste år har myndigheterna reagerat på olika sätt. Dels har de nordiska regeringarna tillgripit allmänna ekonomisk-politiska åtgärder, dels en mera selektiv näringspolitik. För att klarlägga hur länderna reagerat, har industriministrarna låtit ta fram ett material om olika stödåtgärder och om den strukturomvandling som ägt rum i nordiska ländernas näringsliv.

Industriministrarna diskuterade frågan om de näringspolitiska åtgärderna haft effekt på konkurrensförhållandena de nordiska länderna emellan. Utredningsmaterialet gav emellertid inte möjligheter till några entydiga slutsatser i detta avseende. För att undvika snedvridande effekter på konkurrensförhållandena, enades ministrarna om behovet av ett fortsatt informationsutbyte kring näringspolitikens inriktning och utformning i de nordiska länderna.

Ministrarna framhöll att det är viktigt att industripolitiken beaktar sysselsättningsproblemen och underlättar den anpassning som den nordiska industrin på lång sikt står inför på grund av förändringarna i den globala industristrukturen. Man erinrade om att det inom OECD framhållits att industripolitiken inte ska bevara en existerande men otidsenlig industristruktur och därmed försvåra anpassningen.

Vid Nordiska ministerrådets möte diskuterades också industripolitiska aspekter på Nordsat-projektet. Beslutet om en nordisk radio- och tv-satellit kommer att baseras på de pågående utredningarna om bl. a. de kultur- och programpolitiska, rättsliga, finansiella och tekniska aspekterna. Industriministrarna önskade icke inverka på beslutsprocessen, men underströk vikten av att också en industripolitisk bedömning gjordes i nära samband med dessa utredningar för att skapa beredskap inför ett eventuellt positivt Nordsat-beslut. Den nordiska ämbetsmannakommittén för industri- och energipolitik fick av industriministrarna i uppdrag att fortlöpande följa med utvecklingen och att avge rapport om de industripolitiska aspekterna i samband med Nordsat-projektet första gången under hösten 1979.

I Nordiska ministerrådets möte deltog från Sverige industriminister Erik Huss och energiminister Carl Tham, från Danmark handelsminister Arne Christiansen, från Finland handels- och industriminister Eero Rantala, från Island industriminister Hjörleifur Guttormsson och från Norge industriminister Olav Haukvik och olje- och energiminister Bjartmar Gjerde.

### **København, den 9. november 1978**

De nordiske statsministre mødtes i dag torsdag den 9. november i København. I mødet deltog statsministrene Anker Jørgensen fra Danmark, Kalevi Sorsa fra Finland, Olafur Johannesson fra Island og Odvar Nordli fra Norge og de nordiske samarbejdsministre og Nordisk Råds præsidium. Sverige var repræsenteret af den svenske samarbejdsminister Bertil Hansson.

Den danske finansminister Knud Heinesen indledte diskussionen om økonomi og beskæftigelse med en oversigt over den aktuelle situation i Norden.

De nordiske regeringer har i større og større udstrækning betonet en

politik, som på længere sigt kan sikre beskæftigelsen, bekæmpe inflationen og modvirke underskud på handelsbalancen. At sikre arbejdspladserne er også blevet et spørgsmål om at forbedre virksomhedernes forudsætninger for at fungere. Økonomi og beskæftigelse er også blevet drøftet ved fællesnordiske forhandlinger, bl. a. ved den nordiske treparts-konference i København, hvor repræsentanter for såvel arbejdstage-re, arbejdsgivere og myndigheder var til stede. En ny treparts-konfe-rence, nu på europæisk plan, er foreslået henlagt til Oslo i april 1979.

Vanskelighederne findes imidlertid ikke alene på det midlertidige konjunkturbetonede plan. De nordiske landes erhvervsliv står over for strukturelle problemer, som beror på forandringer i den globale indu-stristruktur og rammer alle de nordiske lande. Det er derfor motiveret at udveksle erfaringer og forholdsregler, som kan medvirke til en fornuftig tilpasning på langt sigt til den internationale udvikling.

Statsministrene konstaterede, at alle de nordiske lande påvirkes af verdens ustabile valutaforhold. De udtalte deres tilfredshed med de be-stræbelser, som udfoldes for at skabe mere stabile valutaforhold. På trods af de nordiske landes forskellige placering i det internationale valutasamarbejde bør man lægge vægt på fortsat samarbejde og udveks-ling af oplysninger og synspunkter med hensyn til valutapolitiske spørgs-mål.

Under Nordisk Råds møde i Oslo 1978 tiltrak de økonomiske spørgs-mål sig stor interesse. På denne baggrund fattede Nordisk Ministerråd en beslutning om at nedsætte en nordisk udredning om den internatio-nale økonomiske situation og om at forsøge at forstærke samordningen af den økonomiske politik i Norden, bl. a. med den hensigt at skabe et stærkere grundlag for nordisk indflydelse på international økonomi. En rapport fra finans- og økonomiministrene ventes at foreligge for stats-ministrene før Nordisk Råds session i februar 1979. De nordiske landes statsministre understregede den betydning, de tillægger dette arbejde.

De nordiske landes hver for sig små økonomier ville også vinde ved et samarbejde på internationale markeder. Statsministrene konstaterede med tillfredshed, at en arbejdsgruppe er nedsat af de nordiske sam-arbejdsministre med henblik på i løbet af 1979 at kortlægge forudsæt-ningerne for på det praktiske plan at muliggøre nordisk projekteksport.

Alle de nordiske lande har aktuelle og ofte ensartede regionalpolitiske problemer. Man forsøger at aktivisere investeringsvirksomheden og at skabe nye arbejdsmuligheder ved forskellige regionalpolitiske forholds-regler. Der er grund til at forsøge at samordne regionalpolitikken og måske særligt i de grænseområder, hvor forskellene mellem de natio-nale indsatser specielt gjør sig gældende. Bestræbelserne for at få balance inden for og mellem landene kan opfattes som en nordisk samarbejds-opgave. Statsministrene konstaterede, at spørgsmålet bliver aktuelt ved Nordisk Råds session, til hvilken tid et forslag til nyt nordisk regional-



politisk handlingsprogram vil blive lagt frem af Nordisk Ministerråd.

En øget indsats for forskning og udvikling er en måde at gøre de nordiske lande bedre rustede over for fremtidig international konkurrence. Statsministrene mente derfor, at det var ønskværdigt, hvis de nordiske landes begrænsede ressourcer samles og udnyttes effektivt på forskningens område.

Statsministrene gav samarbejds- og undervisningsministrene til opgave i samråd at tage initiativ til et forøget forskningssamarbejde såvel for grundforskning som for anvendt forskning. Nordisk Ministerråd burde systematisk undersøge, på hvilke områder et nordisk forskningssamarbejde ville give en mere effektiv udnyttelse af ressourcerne end tilsvarende nationale forskningsindsatser.

### **Stockholm den 21 november 1978**

De nordiska ministrar som är ansvariga för regionalpolitiken godtog på tisdagen i Stockholm ett nytt handlingsprogram för det nordiska regionalpolitiska samarbetet. Programmet innebär en ambitionshöjning för samarbetet i de nordiska gränsområdena samt i forskning och utredning. Men man strävar också efter mera konkreta samarbetsinsatser och särskilt till att ta hänsyn till att utjämna den regionala obalansen inom Norden.

Regionalministrarnas förslag till program ska i vissa delar behandlas också av de nordiska samarbetsministrarna och beräknas därefter komma upp till behandling vid Nordiska rådets session i Stockholm i februari 1979.

Enligt ministrarnas bedömning är de regionalpolitiska problemen i vissa delar av Norden så stora och av sådan karaktär att även direkta gemensamma insatser bör prövas för att bidra till deras lösning. En avgränsning av sådana regioner bör kunna ske och former för gemensamma insatser bör kunna prövas under den period som handlingsprogrammet avser och som inleds 1980, förutsatt att Nordiska rådet ansluter sig till förslaget.

Ministrarna beslöt för sin del att verka för tillkomsten dels av en särskild post inom Nordiska ministerrådets budget för konkreta regionalpolitiska åtgärder, dels för möjligheten att Nordiska Investeringsbanken skulle tillföra kapital till nordiska regionalpolitiska organ genom s. k. regionallån. Detta förslag ska också behandlas av de nordiska samarbetsministrarna.

Det nordiska regionalpolitiska samarbetet har byggts upp under en femårsperiod från Nordiska ministerrådets tillkomst. Det har hittills dominerats av forsknings- och utredningssamarbete samt av ökat samarbete i de nordiska gränsområdena.

Alla de nordiska länderna brottas med stora regionalpolitiska pro-

blem, samtidigt som osäkerheten är stor om regionalpolitikens förutsättningar med hänsyn till utvecklingen inom bl. a. industrin. Mot bakgrund härav och de i stort sett mycket likartade förhållandena i de nordiska länderna har ministrarna bedömt gemensamma insatser som angelägna när det gäller nyorientering och metodutveckling inom regionalpolitiken. Detta kan bl. a. ske genom ett intensifierat erfarenhetsutbyte och gemensamma forsknings- och utredningsinsatser. Nu vill regionalministrarna också ha mera konkreta projekt in i bilden.

Tendensen till politisk decentralisering i alla länderna ger grund för ett ökat samarbete mellan landsdelar som kan ligga perifert i sitt land, men som tillsammans över riksgränserna kan bilda naturliga samarbetsområden. Exempel på sådana regioner är Nordkalotten. En utveckling av samarbetet bör kunna ske också i Öresundsregionen, i skärgårdsregionen med Åland som centrum och i flera andra delar av Norden där ett samarbete inletts eller övervägs. Ministrarna finner det angeläget att ett sådant regionalt samarbete innefattar också Island, Grönland och Färöarna.

Under arbetet hittills har försök inletts med konkret samarbete på kommunal bas vid riksgränserna. Försöken har ägt rum i Tornedalen och Finnmark samt mellan Jämtland och Nord-Trøndelag. De har utfallit positivt och erfarenheterna kan förmodligen tillämpas i flera gränstrakter.

I Nordiska ministerrådets möte deltog från Sverige arbetsmarknadsminister Rolf Wirtén, från Danmark miljöminister Ivar Nørgaard, från Finland minister Esko Rekola, från Island justitieminister Steingrímur Hermannsson och från Norge kommunal- och arbetsminister Arne Nilsen och miljövärdminister Gro Harlem Brundtland.

Den "grå verksamheten" eller olovlig användning av hyrd arbetskraft ska nu bekämpas gemensamt i alla de nordiska länderna. Detta beslöt de nordiska arbetsministrarna vid sitt möte i Köpenhamn på tisdagen. Följande åtgärder ska bl. a. vidtas:

— länderna ska var för sig eller tillsammans verka för en effektivisering av arbetsförmedlingen

— vart land undersöker om den gällande lagstiftningen ger tillräckliga möjligheter för att reglera och kontrollera uthyrningen av arbetskraft

— straffen för olovlig verksamhet bör skärpas

— vissa åtgärder behövs på skatteområdet. Ministrarna uppmanar berörda nordiska samarbetsorgan att föreslå konkreta åtgärder.

Eftersom problemen med uthyrningsföretagen ofta rör flera länder och dessutom är förbundna med vanskliga definitions- och tolkningsproblem ska en kontrollmekanism skapas för att ge berörda myndigheter (skatte-, arbetsmarknads- o. a. myndigheter) möjlighet till praktiska lösningar.

Nordiska ministerrådet konstaterade, att situationen på arbetsmarknaden fortfarande är bekymmersam. Ministrarna beslöt att igångsätta ett vidsträckt utredningsprojekt som kommer att omfatta tre delar, nämligen kraven på omställningar inom arbetsmarknad och ekonomi i Norden på mellanlång sikt, materialsamling om sysselsättningseffekter som en följd av ny teknologi och ändringar i arbetsmarknadens struktur och funktionssätt.

De nordiska arbetsministrarna betonade speciellt nödvändigheten av att länderna gemensamt värderar effekten av olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder. De diskuterade konkreta åtgärder med utgångspunkt i det samarbetsprogram som godtogs i november 1975 och som anger riktlinjer och principiella mål för det nordiska samarbetet. Programmet har redan konkretiserats i en rad projekt och nu diskuterade ministrarna en andra etapp av detta program.

Man konstaterade att vissa grupper på arbetsmarknaden kräver ökad uppmärksamhet. Det gäller särskilt de unga samt de långvarigt arbetslösa, vars situation är speciellt svår. En annan utsatt grupp är kvinnorna. Ministrarna vill närmare analysera om olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder i praktiken innebär ett likvärdigt stöd till både kvinnliga och manliga arbetssökande. De yrkeshämmade och handikappade ägnades redan i den första etappen av programmet en särskild uppmärksamhet och deras situation ska nu ytterligare kartläggas och värderas.

Äldre personer utgör en växande grupp som förtjänar större uppmärksamhet. Dessutom dryftade ministrarna invandrarnas allt svårare sysselsättningssituation.

Man ska vidare analysera hur en effektiverad arbetsförmedling kan bidra till att placera de arbetslösa på arbetsmarknaden. Eventuellt kan ADB användas som ett hjälpmedel i högre grad än hittills. Nordiska ministerrådet ansåg att rapporten från den brett upplagda s. k. Fyrklitkonferensen denna höst över temat full sysselsättning i ett förändrat ekonomiskt klimat, bör översändas till OECD, där studier för närvarande pågår rörande den internationella arbetsmarknadssituationen.

Vid de nordiska arbetsministrarnas möte representerades Danmark av arbetsminister Svend Auken, Finland av arbetskraftsminister Arvo Aalto, Norge av kommunal- og arbeidsminister Arne Nilssen och Sverige av arbetsmarknadsminister Rolf Wirtén. Som Islands representant deltog ambassadör Agnar Kl. Jonsson.

### **Köpenhamn den 4 december 1978**

Under ett flertal år har påtalats behovet av förbättrade resemöjligheter mellan de norra delarna av Norge, Sverige och Finland.

Mot bakgrund av förslagen i betänkandet Flygförbindelser mellan de norra delarna av Norge, Sverige och Finland, som utarbetats på upp-

drag av Nordiska ministerrådet har en grupp med representanter från de norska, svenska och finska kommunikationsdepartementen arbetat med frågan.

Kommunikationsministrarna i Norge, Sverige och Finland har därför i dag inför Nordiska rådets trafikutskott kunnat meddela, att de har träffat en principöverenskommelse som innebär att flygtrafik upprättas på relationen Uleåborg—Luleå—Kiruna—Tromsø fr. o. m. den 1 juni 1979.

Nordkalottförbindelsen an knyter till SAS' ordinarie linje Stockholm—Luleå—Kiruna. Utväxling av passagerare till och från Finland sker i Luleå. Trafiken mellan Luleå och Uleåborg mellan Kiruna och Tromsø kan lämpligen utföras med mindre flygplan. Härigenom tillgodoses rimliga krav på snabbhet och komfort samtidigt som kostnaderna kan hållas på en relativt låg nivå.

Den hittills diskuterade lösningen innebär att SAS svarar för trafiken mellan Norge och Sverige och Finnair för trafiken mellan Sverige och Finland. I båda fallen kan det bli aktuellt att trafiken drivs med hjälp av en entreprenör. F. n. pågår förhandlingar mellan olika flygbolag om hur trafiken bör utföras.

Regeringarna kommer inom kort att inleda överläggningar i syfte att träffa erforderliga regeringsavtal.

Med hänsyn till att trafiken åtminstone under ett inledningsskede kommer att kräva ett ekonomiskt stöd kommer i regeringsöverenskommelserna att regleras frågan om statliga riskgarantier till trafiken på nordkalotten.

En förutsättning för att trafiken skall kunna sättas i gång är således, att respektive lands parlament godkänner de riskgarantier, som behövs.

### **Oslo den 8 december 1978**

Statlige tjenestemenn i de nordiske land skal fra og med neste år i utdanningsøyemed kunne tjenestegjøre ved tilsvarende institusjoner i et annet nordisk land. Til å begynne med tar man sikte på hvert år å kunne dele ut fire stipend i hvert av de nordiske land. Systemet, som skal omfatte både sentralt og lokalt ansatte tjenestemenn, skal gi stipendiatene bedre kunnskaper om administrasjon, forvaltning og lovgivning i de andre nordiske land.

Stipendiatene beholder sin nasjonale lønn i studietiden, og stipendiet skal nærmest dekke merutgifter for bolig og andre ekstrautgifter. Tiden for utveksling av tjenestemenn kan variere fra kortere tid til en lengre periode, men må ikke overstige et år.

Denne beslutning ble tatt av de nordiske samarbeidsministrene, som var samlet til møte i Oslo fredag.

Ministrene godkjente også Ministerrådets beretning til Nordisk Råd

om virksomheten i 1978, og nøkkelen for kostnadsfordelingen mellom de nordiske land ble fastsatt.

Ministerrådssekretariatet ga i løpet av møtet en orientering om det aktuelle arbeidet på de ulike samarbeidsområdene.

De nordiske samarbeidsministrene er for tiden kommunminister Bertil Hansson, Sverige (formann), minister Lise Østergaard, Danmark, social- og helse- og helsøvsårdsminister Pirkko Työläjärvi, Finland, statsminister Ólafur Jóhannesson, Island og olje- og energiminister Bjartmar Gjerde, Norge.

*BILAGA 4***De nordiska ländernas samberoende**

Till Nordiska rådets presidium

Vid rådets 26:e session i Oslo i fjol angavs några riktlinjer för ökat nordiskt samarbete på det ekonomiska området. Som underlag för en vidare diskussion av ett sådant samarbete beslöt ministerrådet att låta analysera de ekonomiska sambanden mellan Nordens länder.

En arbetsgrupp med deltagare från ländernas ekonomi/finansdepartement har nu gått igenom några problemområden, bl.a. har man som ett första steg analyserat det betydande internordiska handelsberoendet. Utifrån detta ställer man bl. a. frågan om ett gemensamt nordiskt agerande gör det lättare att genomföra en viss ekonomisk-politisk strategi? Alternativt är det så att ett enskilt lands åtgärder kan påverka de övriga negativt? Helt kort kan man konstatera att effekterna på ett land av utvecklingen i de nordiska grannländerna är betydande. Det finns med andra ord ett ömsesidigt intresse av starka och stabila ekonomier i Norden. Trots detta får vi inte glömma att de nordiska länderna är starkt beroende av den internationella ekonomiska utvecklingen.

Den rapport, som nu föreligger — De nordiska ländernas ekonomiska samberoende — är en uppsummering av det hittills utförda arbetet. Avsikten är att gå vidare och bl. a. analysera de nordiska ländernas internationella konkurrenskraft.

Den första rapporten i utredningsarbetet samt en kommuniké från det möte mellan stats- och finansministrarna där rapporten diskuterades överlämnas bifogat till Nordiska rådet.

Stockholm den 16 februari 1979

*Bertil Hansson*

Ordf. i Nordiska ministerrådet

## Kommuniké

De nordiska stats- och finansministrarna har vid sitt möte på Haga slott diskuterat det allmänna ekonomiska läget och utbytt information och synpunkter ifråga om den ekonomiska politiken i de nordiska länderna.

De nordiska regeringarna är överens om att samarbetet bör stärkas när det gäller den ekonomiska politiken. Finansdepartementen i de nordiska länderna har fått i uppdrag att utreda behov och möjligheter för närmare samarbete. En preliminär rapport har lagts fram för statsministrarna.

Förutsättningarna för den ekonomiska politiken är på många sätt desamma i de nordiska länderna. Alla länderna är små moderna industristater som i hög grad är beroende av internationell handel. På många viktiga områden ligger samma värderingar till grund för politiken, bl. a. när det gäller regeringarnas ansvar för sysselsättningen. De ekonomiska banden mellan de nordiska länderna är starka. Handeln mellan dem utgör ca en fjärdedel av deras samlade utrikeshandel. Det sker dessutom en omfattande arbetskraftsvandring mellan de nordiska länderna och betydande överföring av kapital.

Det finns redan idag ett omfattande informationsutbyte mellan de nordiska länderna i frågor som rör den ekonomiska utvecklingen och den ekonomiska politiken. Det är knappast nödvändigt med några institutionella förändringar på detta område, men samarbetet bör intensifieras.

De nordiska regeringarna önskar dessutom verka för ett fördjupat samarbete med sikte på att stärka det nordiska agerandet i internationella sammanhang. Ett exempel är informella gemensamma överläggningar om viktiga frågor före behandlingen vid internationella möten.

Den ekonomiska politiken i de nordiska länderna kommer under 80-talet att ställas inför stora och delvis nya krav. Det är stats- och finansministrarnas övertygelse att ett utvidgat nordiskt samarbete ökar möjligheterna att nå en positiv ekonomisk utveckling. Det finns ett gemensamt intresse att ingående analysera problemen och möjligheterna.

Stats- och finansministrarna blev därför överens om att ett nordiskt ekonomiskt forskningsråd bör inrättas. Rådets uppgift bör vara att ge stöd till analyser och utredningar om det ömsesidiga ekonomiska beroendet mellan de nordiska länderna och om förutsättningarna för ett närmare samarbete när det gäller både stabiliseringspolitiken och de långsiktiga tillväxtfrågorna.

Den 9 februari 1979

**Innehållsförteckning**

1 Uppdraget	993
2 Bakgrundsdata	994
3 Ekonomisk politik i de nordiska länderna	995
4 Nordiskt ekonomiskt samarbete	999
5 Slutsatser	1001
6 Tabeller	1002



## 1 Uppdraget

I sitt tal vid Nordiska rådets session i Oslo i februari 1978 angav Norges statsminister Odvar Nordli några riktlinjer för ett nordiskt ekonomiskt samarbete regeringarna emellan. En analys av det ekonomiska samarbetet i Norden skulle utgöra grunden.

I omedelbar anslutning till Oslosessionen beslöt Nordiska ministerrådet (de nordiska samarbetsministrarna) att till de resp. ländernas finans/ekonomiministrar hänskjuta frågan om en studie av de ekonomiska sambanden i Norden. Syftet var att ytterligare stärka det nordiska samarbetet i frågor som berör ekonomisk politik och därmed möjliggöra ett större nordiskt inflytande på den internationella ekonomiska arenan.

Vid det nordiska finansministermötet i Oslo i juni 1978 överenskomms att det svenska ekonomidepartementet skulle svara för den förberedande analysen. Statssekreterare Lars Wohlin har lett detta arbete, som förutom inom departementet pågått inom Sveriges riksbank resp. konjunkturinstitutet.

Två rapporter förelåg vid det möte mellan tjänstemän från de nordiska finans/ekonomidepartementet som hölls i Stockholm i början av november 1978. Riksbankens "Ekonomiska interdependens mellan de nordiska länderna" och konjunkturinstitutets "De nordiska ländernas importandelsutveckling i Norden 1970—1977" utgjorde underlag för diskussionen. På basis av dessa rapporter samt med beaktande av de synpunkter som framkom vid det nämnda tjänstemannamötet utarbetades ett förslag till uppläggning av det fortsatta arbetet.

De nordiska finans- och ekonomiministrarna tog vid sitt möte i Köpenhamn den 29 och 30 november 1978 del av materialet. Ministrarna konstaterade att det förekommer ett mycket betydande samarbete mellan de nordiska ländernas regeringskanslier i olika frågor. I samband härmed görs också analyser av det nordiska samberoendet. Som exempel kan nämnas den studie av de näringspolitiska åtgärdernas effekter på konkurrensförhållandena i Norden som på uppdrag av Nordiska ministerrådet utförts inom ämbetsmannakommittén för industri- och energipolitik.

Ministrarna konstaterade att informationsutbytet i frågor som rör konjunkturutveckling och stabiliseringspolitik fungerar tillfredsställande och att någon institutionell förändring inte är aktuell. Den ytterligare förstärkning som skulle kunna vara erforderlig kan tillgodoses genom gemensamma studier av det slag som den nu aktuella undersökningen representerar.

Ministrarna anslöt sig till den föreslagna uppläggningsen av det fortsatta arbetet. De nordiska länderna har i olika utsträckning under de senaste åren fört en ekonomisk politik som syftat till att överbygga den

internationella lågkonjunkturen genom att upprätthålla den inhemska efterfrågan. Återverkningarna härav på den nordiska handeln har behandlats i riksbankens rapport och arbetet kan därmed i denna del anses slutfört.

I nästa etapp av arbetet kommer en djupare analys att företas av effekten av de nordiska ländernas internationella konkurrenskraft. Avsikten är att studien skall utmynna i en slutrapport före 1979 års utgång.

## 2 Bakgrund

Betraktade i ett globalt perspektiv är de nordiska länderna i de flesta avseenden att anse som små. Tillsammans har dessa länder 0,5 procent av jordens befolkning. Ländernas höga utvecklingsnivå i ekonomiskt hänseende gör dock att deras andelar av jordens totala produktion är betydligt större än motsvarande befolkningsandelar. Sverige svarar för 1 procent av den samlade världsproduktionen, medan motsvarande andelar för Danmark, Finland resp. Norge är ungefär 1/2 procent. Även dessa andelar måste emellertid bedömas som små. Tillsammans svarar dock de nordiska länderna för 2,3 procent av världsproduktionen, dvs. i stort sett lika mycket som Italien och ungefär 1/3 av vad Förbundsrepubliken Tyskland svarar för, *se tabell 1*.

Den höga produktivitet som är ett utmärkande drag i de nordiska ländernas ekonomier förklaras i hög grad av den långt drivna specialiseringen av produktionsprocesserna och det aktiva deltagandet i den internationella arbetsfördelningen. Tillsammans svarar de nordiska länderna för ca 5 procent av den totala världshandeln. Sett ur det internationella handelsutbytetts perspektiv är de nordiska länderna sammantagna av ungefär samma storlek som Storbritannien resp. Italien, *se tabell 2*.

Handelsutbytet mellan de nordiska länderna har under efterkrigstiden ökat snabbt. De nordiska ländernas utrikeshandel utgörs f. n. till 20 à 25 procent av inomnordisk handel, *jämför tabell 3*.

Norden är också av mycket stor betydelse som exportmarknad för vissa större länder. De nordiska ländernas sammanlagda import från Förbundsrepubliken Tyskland är i det närmaste dubbelt så stor som Storbritanniens och klart större än Italiens. Som mottagare av export från Storbritannien är Norden värdemässigt sett klart större än såväl Förbundsrepubliken Tyskland, Frankrike som Italien, *se tabell 4*.

Samtidigt som de nordiska ländernas långt drivna deltagande i den internationella arbetsfördelningen möjliggör en effektiv produktion och en hög levnadsstandard innebär den också ett starkt beroende av den internationella ekonomiska utvecklingen. De problem som de enskilda nordiska länderna möter i dessa sammanhang är ofta likartade. Detta

utgör i sig ett motiv för samfällt agerande i internationella sammanhang. Förutsättningarna för ett sådant agerande är också stora. En jämfört med omvärlden betydande värdegemenskap i fråga om den ekonomiska politikens uppläggning i stort föreligger mellan de nordiska länderna. En betydande intressegemenskap i fråga om handelspolitikens principiella uppläggning föreligger. De nordiska ländernas frihandelspolitik har inneburit att de utvecklats till mycket öppna ekonomier. För de nordiska länderna tillsammans utgör importen som andel av BNP ca 35 %. Motsvarande andel för hela OECD utgör 18 % samt för de europeiska OECD-länderna ca 28 %, *se tabell 5*.

Samtliga nordiska länder kan vidare betecknas som välfärdsstater. Detta tar sig flera uttryck. Ett är den starka satsningen på undervisning, forskning, barnomsorg, hälso- och sjukvård och andra verksamheter som den offentliga sektorn svarar för. Den offentliga konsumtionens andel av BNP i de nordiska länderna utgör nära 23 %, medan motsvarande andel för de europeiska OECD-länderna utgör knappt 18 %. Ett annat uttryck för den gemensamma synen på välfärdspolitiken är den starka prioriteringen av full sysselsättning. Även om särskilda orsaker kan ha inneburit att arbetslösheten i enskilda nordiska länder vissa år har varit betydande, så gäller att sett som ett genomsnitt över ett antal år har arbetslösheten i de nordiska länderna som helhet varit väsentligt lägre än för OECD-området i övrigt. Genomsnittligt sett uppgick arbetslösheten i de nordiska länderna under perioden 1973—1977 till 2,2 % medan den i OECD som helhet var dubbelt så hög, 4,4 %, *se tabell 6*.

### 3 Ekonomisk politik i de nordiska länderna

Det relativt kraftiga ekonomiska beroendet mellan de nordiska länderna gör det befogat att ställa frågan om hur inriktningen av den ekonomiska politiken inbördes påverkar utvecklingen i de nordiska länderna och om det finns skäl som talar för att i vissa situationer föra en samordnad ekonomisk politik. En bakgrund till denna fråga är att de nordiska länderna fått likartade problem under de senaste årens svaga internationella utveckling. Flertalet stora länder förde efter oljekrisen 1973/1974 en så restriktiv ekonomisk politik att detta tillsammans med de depressiva effekterna av oljeprishöjningen ledde till en kraftig sänkning av aktivitetsnivån. Prioriteringen av inflationsbekämpningen ledde till att återhämtningen på det hela taget blev försiktig och dröjande. Denna har lett bl. a. till en svag utveckling av världshandeln och en mycket stor arbetslöshet i industriländerna. De nordiska ländernas gemensamma dilemma har varit att de i ovanligt hög grad är beroende av världshandeln och att sysselsättningsambitionerna är höga i

alla länderna. Med en viss generalisering kan man säga att länderna prioriterat sysselsättningen genom att föra en mer expansiv politik än OECD-länderna för övrigt. Detta har också vid olika tidpunkter i alla länderna lett till pris- och kostnadsproblem i kombination med bytesbalansproblem.

Bilden är dock inte enhetlig för de nordiska länderna. Därtill kommer att politiken varit fasförskjuten. Sålunda skärptes den ekonomiska politiken i Danmark under 1973 och 1974 för att läggas om under loppet av 1975. Omläggningen gav en kraftig stimulans av den inhemska efterfrågan under 1976, varefter på nytt en avsevärt mera restriktiv inriktning valdes under 1977 och 1978.

I Finland var den ekonomiska politiken 1975 mycket expansiv, vilket skärpte obalansen i ekonomin efter högkonjunkturen 1973—1974. Men i inledningen av den aktuella perioden lades den ekonomiska politiken om i restriktiv riktning och först mot slutet av 1977 har en mer expansiv politik åter bedömts vara möjlig att föra.

Sett i ett längre perspektiv kan Sverige och Norge anses ha varit mer uthålliga när det gäller den ”specifikt nordiska politiken”. Efterfrågan hölls uppe under åren 1974, 1975 och 1976 genom olika slag av expansiv politik. Under 1977 ägde en omläggning av den ekonomiska politiken rum i Sverige i restriktiv riktning och under 1978 har så varit fallet också i Norge. Det är således under relativt begränsade tidsperioder som man kan tala om någon gemensam nordisk politik.

Även om det går att finna drag i den internationella utvecklingen som kan ge anledning till optimism för nordisk del, tyder allt på att den internationella utvecklingen även fortsättningsvis kommer att vara dämpad. Därmed kvarstår för alla nordiska länder det grundläggande dilemmat, nämligen att klara de sociala ambitionerna och sysselsättningsambitionerna utan bytesbalansproblem vid en svag internationell tillväxt.

Om länderna i denna situation i ett längre perspektiv är inställda på att hålla en rimlig aktivitetsnivå i ekonomin kan man urskilja två huvudstrategier. Den ena innebär att man når en hög aktivitet genom en hög inhemsk efterfrågenivå. Denna strategi, som i samband med den senaste internationella nedgången har benämnts som en överbrygningspolitik, fick sin mest konsekventa utformning i Norge och Sverige. Den andra strategin siktar till att genom ett förbättrat relativt kostnadsläge och förbättrad konkurrenskraft nå en tillväxt med kraftig exportökning och begränsad importökning.

Det kraftiga handelsberoendet mellan de nordiska länderna gör det naturligt att fråga sig om ett genomförande av någon av dessa strategier kan underlättas av ett gemensamt nordiskt agerande. Eller omvänt om ett enskilt agerande från något land kan påverka de andra länderna ogynnsamt. Den senare frågan har sin aktualitet främst när ett enskilt

land förbättrar sin konkurrenskraft. I hur hög grad sker denna förbättring på bekostnad av övriga nordiska länder?

Dessa frågor får en belysning av de undersökningar som inom ramen för "Studier av de nordiska ländernas ekonomiska samberoende" har utförts av riksbanken och konjunkturinstitutet (KI).

I riksbankens studie belyses utförligt effekten av en stimulanspolitik i ett enskilt nordiskt land, vilket i sin tur jämförs med effekterna av en koordinerad stimulanspolitik i de nordiska länderna. Beräkningarna har gjorts med hjälp av de världshandelsmodeller som utvecklats inom OECD och IMF. Beräkningarna utgår ifrån att den inhemska efterfrågan i länderna genom åtgärder i de egna länderna får en stimulans motsvarande 1 % av BNP. Denna åtgärd ger sekundära effekter

a) i *det egna landet* genom Keynes-multiplikatorn, dvs. den ursprungliga BNP-ökningen ger ökad sysselsättning och ökade inkomster som används för att efterfråga nya varor och tjänster, dessa leder i sin tur till ökade inkomster osv.

b) i *de andra nordiska länderna* genom att efterfrågeökningen i det egna landet leder till ökad import, vilket till betydande del kommer från övriga nordiska länder. Dessa länders export ökar alltså, vilket ger en positiv effekt på dessa länders BNP och handelsbalans.

Medan ursprungslandet får en förbättring av BNP och sysselsättning å ena sidan och en försämring av handelsbalansen å den andra, så får övriga länder en förbättring av såväl ekonomisk aktivitet som handelsbalans. Vid en samtidig stimulans i alla länderna kombineras alla dessa effekter, vilket innebär att den slutliga BNP-ökningen för vart och ett av länderna blir större än vid en isolerad egen stimulans. Draghjälpnen från övriga länder gör också att relationen mellan BNP och bytesbalans blir mer förmånlig i jämförelse med en isolerad expansion i respektive land.

Tabell 6. Effekt av en ursprunglig efterfrågestimulans motsvarande 1 % av BNP efter två år<sup>1</sup>

	Ett enskilt land			Samtidigt fyra nordiska länder		
	BNP	Han- dels- balans	BNP/ Han- dels- balans	BNP	Han- dels- balans	BNP/ Han- dels- balans
	1	2	3	4	5	6
Danmark	1,32	-0,73	1,81	1,69	-0,67	2,52
Finland	1,43	-0,66	2,17	1,76	-0,62	2,83
Norge	1,31	-0,76	1,72	1,82&	-0,67	2,72
Sverige	1,53	-0,77	1,99	1,83	-0,73	2,51

<sup>1</sup> OECD-modellen.

I riksbankens studie framgår den kvantitativa betydelsen av dessa effekter. Huvudresultaten sammanfattas i tabell 6. Där jämförs effekten av stimulans i de enskilda länderna med en samtidig stimulans i de fyra nordiska länderna. Kolumnerna 3 och 6 visar för respektive fall hur stark ökning av BNP länderna kan få om de accepterar en försvagning i handelsbalansen motsvarande 1 % av BNP. Det framgår av tabellen att BNP-effekten är klart starkare vid en samlad expansion. För norsk del, där den samlade expansionen ger mest, är skillnaden så stor som 1 % av BNP. Skillnaden för Sveriges del ligger på 1/2 % av BNP, medan Danmark och Finland ligger däremellan. Effekten av att gå fram gemensamt är alltså inte obetydlig. Riksbankens studie visar emellertid också att en intern nordisk uppgång inte skapar ett lika gynnsamt klimat som en expansion i de stora industriländerna. Det är naturligtvis svårt att dra några vittgående slutsatser av dessa resultat. Det ger emellertid stöd åt följande påståenden

— ”enskilda år kan i normala konjunkturförlopp en samlad nordisk stimulans ge ett betydande understöd åt en inhemsk stimulanspolitik. Vid en utdragen internationell stagnation är det emellertid inte möjligt för de nordiska länderna att endast genom stimulans av inhemsk efterfrågan nå fullt kapacitetsutnyttjande. Även vid ett samordnat nordiskt agerande kommer bytesbalansproblem vid ett sådant agerande att bli mycket svårhanterliga

— om i en internationell nedgång alla fyra länderna av omsorg om bytesbalansen samtidigt stramar åt inhemsk efterfrågan, så sker en betydande förstärkning av nedgången.”

Det uppstår alltså en motsättning mellan målen full sysselsättning och en god bytesbalans vid en inhemsk stimulanspolitik. Detta gäller vid ett isolerat agerande från ett nordiskt land, men även vid en samordnad aktion. Detta aktualiserar frågan om vilka möjligheter en förbättrad internationell konkurrenskraft ger att uppfylla båda målen samtidigt. Ländernas likartade utgångspunkter gör detta till en fråga av stort gemensamt intresse. Det är också avsikten att i en senare del av studien gå djupare in på denna fråga. Det hittills gjorda arbetet kan vara en utgångspunkt för en belysning av frågan om i vilken mån en förbättrad konkurrenskraft för ett enskilt nordiskt land sker på bekostnad av övriga nordiska länder. För att sätta in resultaten på detta område i sitt sammanhang kan det vara lämpligt att utgå från följande överväganden.

Anta att ett nordiskt land förbättrar sin konkurrenskraft genom sänkta relativpriser och till följd därav vinner marknadsandelar. Dessa andelsvinster kommer på

- a) den egna hemmamarknaden
- b) övriga nordiska marknader
- c) utomnordiska marknader

I hur hög grad minskar övriga nordiska länders andel av dessa mark-

nader? A priori finns det mycket som talar för att när det gäller utomnordiska marknader är denna effekt, bortsett från skogsprodukter av liten betydelse. Någon belysning av denna del har emellertid inte skett i studien. Däremot har punkterna a och b tagits upp i en studie av konjunkturinstitutet. Mycket arbete återstår innan några mer säkra slutsatser kan dras på detta område. Några huvudpunkter i KI:s undersökning är emellertid

- under 1970—1977 minskade de nordiska ländernas andel av Nordens import, både för bearbetade varor totalt och för verkstadsprodukter. Minskningen utgjordes i huvudsak av svenska andelsförluster

- de svenska relativpriserna ökade markant över lag, men kan ej helt förklara de svenska andelsförlusterna

- Finland gjorde andelsvinster trots att landets relativpriser ökade

Sverige gjorde alltså avsevärda andelsförluster på de nordiska marknaderna. Dessa förutan hade Sveriges andelsförlust totalt till OECD varit drygt 9 % från 1973 till 1977 i stället för 19 % som fallet är om Sveriges förluster i Norden inkluderas.

- andelsutvecklingen exkl. personbilar ändrar bilden av Sveriges andel i övriga nordiska länders import i positiv riktning, i synnerhet i Danmark. Finlands andel i den svenska importen av verkstadsprodukter påverkas också.

- några säkra slutsatser angående den inomnordiska konkurrensen kan vi ännu inte dra. Den tidigare refererade studien underströk starkt det gemensamma intresse de nordiska länderna har av att grannländernas ekonomier är starka och stabila. På såväl kort som lång sikt är detta övervägande sannolikt viktigare än de konkurrensöverväganden som vi just diskuterat. Effekterna av dramatiska valutakursjusteringar skall dock inte underskattas. För att ta ett exempel finns det i KI:s material inget som tyder på att den kraftiga försvagningen av den svenska konkurrenskraften 1975—1977 givit någon betydande fördel för övriga nordiska länder. Det står å andra sidan helt klart att den tillväxt i den svenska ekonomin 1979 som möjliggjorts av devalveringarna 1977 ger icke obetydliga positiva effekter på de andra ländernas ekonomi.

#### 4 Nordiskt ekonomiskt samarbete

Det finns en lång tradition av nära kontakter mellan individer, företag, organisationer och myndigheter i Norden samt mellan regeringarna i de nordiska länderna. Gemensamma ekonomiska problem har genom åren ofta diskuterats vid möten mellan regerings- och andra departementsrepresentanter. Mellan flera olika departement pågår nordiskt samarbete, t. ex. på det handelspolitiska området, inom industri- resp. jordbruksdepartementens område samt vad gäller arbetsmarknadspolitik. Här redovisas i korthet det ekonomiska samarbete som i dag bedrivs i huvudsak mellan regeringskanslierna.

På de *nordiska ekonomi- och finansministrarnas* möten — som kan

ske antingen i form av separata möten ett par gånger årligen, eller komma till stånd inom ramen för konferenser mellan flera fackministrar samtidigt — diskutera aktuella finans- och valutapolitiska frågor. I mötena deltar som regel även ministrarnas närmaste medarbetare.

Två gånger årligen hålls informella överläggningar om konjunkturutvecklingen i de nordiska länderna. I dessa nordiska konjunkturmöten deltar, förutom tjänstemän från finans/ekonomidepartementen, företrädare för centralbankerna, konjunkturinstitut och statistiska centralbyråer.

Vad gäller den medelfristiga och långsiktiga utvecklingen hålls nordiska *planerarmöten* kring i första hand det medelfristiga prognosarbetet men också kring olika metodutvecklingsfrågor.

I styrelserna för Internationella Valutafonden (IMF) och Världsbanken (IBRD) med underorganisationerna Internationella Finansieringsinstitutet (IFC) och Internationella Utvecklingsfonden (IDA) representeras de nordiska länderna av *gemensamma exekutivdirektörer och ställföreträdare*. Posterna roterar mellan de fem nordiska länderna. Likaså framträder Norden gemensamt i såväl Interimskommittén som Utvecklingskommittén till IMF. Både löpande frågor i IMF och IBRD samt agendapunkter vid t. ex. årsmöten avhandlas på samnordisk basis. De förra genom dagliga kontakter mellan länderna, de senare genom arbetet i *Nordiska ämbetsmannakommittén för valutafrågor och finansiella frågor*.

Förutom gemensamma nordiska problem kan kommittén diskutera aktuella konjunkturprognoser och gå igenom utvecklingen av utrikeshandel och valutareservställning i varje nordiskt land.

Vidare kan kommittén ta upp aktuella spörsmål och teman från den internationella ekonomiska debatten, och speciellt se på implikationerna för Norden. Vid Ämbetsmannakommitténs årliga höstmöte förbereds såväl det gemensamma nordiska anförandet vid IMF:s årsmöte som de nordiska ståndpunkterna i olika sakfrågor, som står på årsmötesagendan. Kommittén bistår även Nordiska ministerrådet i frågor med anknytning till finans- och valutapolitik. I Kommittén ingår företrädare för finans/ekonomidepartementen samt centralbankerna.

*Nordiska investeringsbanken (NIB)* etablerades i avsikt att göra kapital tillgängligt för medel- och långfristig utlåning. Avtalet mellan de nordiska regeringarna signerades den 4 december 1975. Syftet med NIB är att stärka de nordiska ländernas ekonomier genom att ge lån och/eller garantier enligt gängse bankmässiga villkor men med beaktande av de makroekonomiska konsekvenserna av att stimulera investeringar och export av gemensamt nordiskt intresse. NIB skapades för att utgöra ett tungt vägande instrument för nordiskt ekonomiskt samarbete.

*Centralbankscheferna* håller sedan länge regelbundna möten med inriktning på valutapolitiska frågor. Dessutom tas nästan dagligen kon-



takter på tjänstemannanivå för att i sakfrågor nå fram till gemensamma nordiska instruktioner inom ramen för IMF:s arbete. Sedan 1962 finns ett s. k. Swap-avtal mellan de nordiska centralbankerna, genom vilket kortsiktiga stödoperationer kan sättas in för växelkurserna.

## 5 Slutsatser

Förutsättningarna för den ekonomiska politiken är i många stycken likartad i de nordiska länderna. Alla länderna är små moderna industristater som i mycket hög grad är beroende av sin internationella handel. Det finns också starka gemensamma värderingar och en i långa stycken gemensam syn när det gäller exempelvis regeringarnas ansvar för sysselsättningen. Det finns ett starkt ekonomiskt beroende mellan de nordiska länderna. Sålunda utgör den internordiska handeln ca 25 % av ländernas utrikeshandel. Vidare sker en betydande in- och utvandring mellan länderna och en omfattande import och export av kapital.

Effekterna på ett land av utvecklingen i övriga länder är betydande. Det finns sålunda ett stort gemensamt intresse av att alla de nordiska ländernas ekonomier är starka och stabila. Detta kan emellertid inte undanröja de nordiska ländernas stora beroende av den internationella ekonomiska utvecklingen. Om den nuvarande svaga tillväxten i de västliga industriländerna blir utdragen kommer därför den ekonomiska politiken i alla de nordiska länderna att ställas inför svåra problem. En fundamental uppgift för den ekonomiska politiken i alla länderna är att upprätthålla full sysselsättning vid en rimlig prisstabilitet och en god extern balans. Det är för de nordiska länderna inte möjligt att klara denna uppgift genom enbart expansiv politik. Detta gäller även vid en samordnad expansion i de nordiska länderna. En central förutsättning för att sysselsättningsmålet skall kunna upprätthållas är också att ländernas internationella konkurrenskraft är god. Detta har tydligt belysts av de allra senaste årens utveckling.

När det gäller de nordiska ländernas samarbete finns ett mycket omfattande informationsutbyte i frågor som rör ländernas ekonomiska utveckling på kort och medellång sikt. Detta fungerar tillfredsställande och någon institutionell förändring förefaller inte nu vara påkallad. Men inom ramen för existerande kommittéer kan samarbetet intensifieras, t. ex. inom det valutapolitiska området såsom föreslås i Ekonomiska utskottets rapport till Nordiska rådet.

Ländernas internationella beroende och de starka gemensamma intressen som länderna har av en gynnsam internationell utveckling aktualiserar frågan om ytterligare ansträngningar kan göras för att föra ut de nordiska synpunkterna i olika fora för internationellt ekonomiskt samarbete. Av speciellt intresse i detta sammanhang är OECD-arbetet,

där vissa större frågor skulle kunna diskuteras gemensamt av de nordiska länderna på informell basis. Vid vissa tillfällen skulle de nordiska synpunkterna kunna överbringas vid direkta överläggningar med något eller några av de stora länderna. Ett annat tillfälle för nordiska konsultationer är de tillfällen då något av länderna håller större inlägg i OECD. Alla dessa förslag till utbyggt nordiskt ekonomiskt samarbete bör i så fall komma till stånd på ett informellt plan.

Den ekonomiska politiken i länderna kommer framgent att ställas på mycket hårda prov. Många av de problem som kommer att möta politikerna är nya, varför det finns ett starkt gemensamt intresse för att möjligheter ges till en djupare analys av de problem som kommer att möta de nordiska länderna under 1980-talet. De resurser som finns för ett sådant arbete inom regeringskanslierna är emellertid begränsade, varför regeringarna får förlita sig till utanförstående forskare. För att stimulera sådant arbete föreslås inrättandet av en fond för forskning kring nordiska ekonomisk-politiska problem. Fonden, vars styrelse skulle bestå av ämbetsmän och forskare från de nordiska länderna, skulle ge bidrag till forskning samt anordna seminarier kring centrala problemområden för de nordiska länderna.

## 6. Tabeller

*Tabell 1. Andel av OECD:s totalproduktion resp. av världproduktionen 1977 för Norden samt vissa OECD-länder*

	OECD totalt	OECD Europa	Andel av världspro- duktion (%)
Norden	3,8	9,3	2,3
Förbundsrepubliken Tyskland	10,6	26,0	6,5
Frankrike	7,9	19,4	4,9
Storbritannien	5,1	12,5	3,2
Italien	4,0	9,8	2,5

*Källa:* OECD, Economic outlook 24, Dec. 1978.

*Tabell 2. Andelar av världsexporten resp. världsimporten 1976 för Norden samt vissa större OECD-länder (%)*

	Export	Import
Norden	5,1	4,7
Förbundsrepubliken Tyskland	9,0	10,9
Frankrike	6,8	6,1
Storbritannien	5,8	6,0
Italien	4,7	4,1

*Källa:* IMF, Direction of trade, Annual 1970—1976.

Tabell 3. Ländervis fördelning av de nordiska ländernas export (fob) och import (cif) i löpande priser år 1976. Procent.

Från/Till	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
<i>EXPORT</i>					
Danmark	..	2,0	0,5	6,7	15,8
Finland	4,0	..	0,1	3,6	17,0
Island	3,1	1,7	..	2,6	2,7
Norge	7,4	2,2	0,4	..	14,2
Sverige	9,8	6,4	0,1	11,2	..
<i>IMPORT</i>					
Danmark	..	2,9	0,1	4,7	14,2
Finland	2,7	..	0,1	3,1	15,9
Island	9,5	2,0	..	8,4	6,4
Norge	5,6	2,3	0,1	..	18,4
Sverige	7,0	5,7	0,1	6,1	..

<sup>1</sup> Därav Sovjetunionen 20 procentenheter.

Tabell 4. Exportens fördelning 1976 efter mottagande land (region) för Frankrike, Förbundsrepubliken Tyskland samt Storbritannien (%)

Experterande land/Mottagande land (region)	Förbundsrepubliken Tyskland	Frankrike	Italien	Storbritannien	Norden
Förbundsrepubliken Tyskland	—	13,1	7,4	4,8	8,6
Frankrike	16,9	—	10,7	5,9	3,3
Italien	19,0	15,0	—	4,8	2,8
Storbritannien	7,1	6,6	3,2	—	9,5

Källa: IMF, Direction of Trade. Annual 1970—1976.

Tabell 5. Import som andel av BNP (gross domestic product 1976 (%))

Danmark	37,9
Finland	29,8
Island	38,6
Norge	50,0
Sverige	30,1
Norden	35,5
Förbundsrepubliken Tyskland	23,7
Frankrike	21,5
Storbritannien	30,3
Italien	28,1
OECD totalt	18,2
OECD Europa	28,2

Källa: OECD, National Accounts 1976.

Tabell 6. *Relativ arbetslöshet i vissa OECD-länder*

Procent

	1973	1974	1975	1976	1977	1978 <sup>1</sup>
Danmark	1,1	2,5	6,0	5,1	6,1	7,0
Finland	2,3	1,7	2,3	4,0	6,1	7,7
Norge	1,5	1,5	2,3	1,8	0,8	1,4
Sverige	2,5	2,0	1,6	1,6	1,8	2,2
Förbundsrepubliken						
Tyskland	0,9	1,5	3,6	3,6	3,6	3,5
Frankrike	2,6	2,7	4,1	4,6	5,2	5,3
Storbritannien	2,8	2,9	4,5	6,3	6,8	6,8
Italien	3,7	3,1	3,6	6,6	7,1	6,7
OECD	3,0	3,3	5,1	5,4	5,4	5,2

<sup>1</sup> Preliminärt.

## PM om arbetet med studien av det ekonomiska sambandet mellan Nordens länder

### 1. Uppdraget — bakgrund och upplägning

I sitt tal vid Nordiska Rådets session i Oslo i februari 1978 angav Norges statsminister Oddvar Nordli några riktlinjer för ett nordiskt ekonomiskt samarbete regeringarna emellan. En analys av det ekonomiska samberoendet i Norden skulle tjäna som en grundval.

I omedelbar anslutning till Oslosessionen beslöt Nordiska Ministerrådet (de nordiska samarbetsministrarna) att till de resp. ländernas finans/ekonomiministrar hänskjuta frågan om en studie av de ekonomiska sambanden i Norden. Syftet var att ytterligare stärka det nordiska samarbetet i frågor som berör ekonomisk politik och därmed möjliggöra ett större nordiskt inflytande på den internationella ekonomiska arenan.

Vid det nordiska finansministermötet i Oslo i juni 1978 överenskomms att det svenska ekonomidepartementet skulle svara för den förberedande analysen. Statssekreterare Lars Wohlin har under hösten lett detta arbete, som förutom inom departementet pågått inom Sveriges riksbank resp. konjunkturinstitutet.

Två rapporter förelåg vid det möte mellan tjänstemän från de nordiska finans/ekonomidepartementen (se bilaga 1), vilket hölls i Stockholm i början av november 1978. Riksbankens "Ekonomisk interdependens mellan de nordiska länderna" och konjunkturinstitutets "De nordiska ländernas importandelsutveckling i Norden 1970—1977" utgjorde underlag för diskussionen.

I denna PM redovisas kortfattat den principiella upplägningen av arbetet. Vidare refereras kortfattat huvudinnehållet i de rapporter riksbanken och konjunkturinstitutet utfört. Slutligen föreslås en plan för det fortsatta arbetet.

Det förtjänar understyrkas att endast preliminära resultat av det hittills utförda arbetet föreligger och att mera definitiva slutsatser kan dras först när arbetet i dess helhet är slutfört. Det är viktigt att framhålla att studien enbart avser återverkan av *stabiliseringspolitiska* åtgärder på övriga nordiska länder. Däremot berörs inte långsiktiga strukturella frågor av industri- och arbetsmarknadspolitisk natur.

Den påverkan som de nordiska länderna utövar på varandras ekonomier sker på många olika sätt. Huvudsakligen förmedlas den dock via utrikeshandeln och till stor del genom den internordiska handeln. Detta skulle i och för sig kunna motivera ett studium av det internordiska beroendets faktiska omfattning och hur en likartad — eller olikartad — ekonomisk politik i de nordiska länderna påverkat ländernas ekonomiska utveckling.

Det kan ha ett särskilt intresse att studera det nordiska inbördes beroendet mot bakgrund av vad som skett under de senaste 4—5 åren. Flertalet stora länder förde efter oljekrisen 1973/1974 en så restriktiv ekonomisk politik att detta tillsammans med de depressiva effekterna av oljeprishöjningen ledde till en kraftig sänkning av aktivitetsnivån. Prioriteringen av inflationsbekämpningen ledde till att återhämtningen på det hela taget blev försiktig och dröjande.

Den principiella uppläggningsen av den ekonomiska politiken i de nordiska länderna avvek dock från detta mönster. Föresatsen var istället att i avvaktan på en internationell återhämtning försöka överbrygga lågkonjunkturen. Den på så sätt bibehållna kapaciteten skulle komma till användning när den internationella efterfrågan förhoppningsvis återvände. De ekonomisk-politiska medel som användes var åtgärder riktade mot den slutliga efterfrågan, främst konsumtionsstimulerande sådana. Även stöd till lageruppbyggnad förekom.

Bilden är dock inte enhetlig för de nordiska länderna. Därtill kommer att politiken varit fasförskjuten. Sålunda skärptes den ekonomiska politiken i Danmark under 1973 och 1974 för att läggas om under loppet av 1975. Omläggningen gav en kraftig stimulans av den inhemska efterfrågan under 1976 varefter på nytt en avsevärt mera restriktiv inriktning valdes under 1977 och 1978.

Även i Finland skärptes den ekonomiska politiken i inledningen av den aktuella perioden. Först under 1977 har en mer expansiv eller mindre restriktiv politik bedömts vara möjlig att föra.

Sverige och Norge kan måhända under åren t. o. m. 1976 sägas ha varit de egentliga representanterna för den specifikt ”nordiska politiken”. Efterfrågan hölls uppe under åren 1974, 1975 och 1976 genom olika slag av expansiv politik. Under 1977 ägde en omläggning av den ekonomiska politiken rum i Sverige i restriktiv riktning och under 1978 har så varit fallet också i Norge.

Det är således under relativt begränsade tidsperioder som man kan

tala om någon gemensam nordisk politik. Det torde ändock vara av intresse att studera hur inriktningen av den ekonomiska politiken inbördes påverkat utvecklingen i de nordiska länderna.

Frågeställningen kan studeras utifrån inriktningen och erfarenheterna av den förda ekonomiska politiken under den aktuella perioden. Man kan därvid urskilja två olika handlingslinjer. Den ena innebär att man genom en hög inhemsk efterfrågenivå upprätthåller aktiviteten i den egna ekonomin och därmed också medverkar till att skapa marknads-mässiga förutsättningar för de andra nordiska ländernas export. Den andra handlingslinjen innebär att genom att ett land får till stånd en förbättring av sitt relativa kostnadsläge och genom en i första skedet exportledd tillväxt också får igång aktiviteten i den egna ekonomin så att de övriga nordiska ländernas exportmöjligheter förbättras.

När det gäller den första handlingsvägen behövs ett faktaunderlag som visar hur en given förändring av den inhemska efterfrågan i ett land genom utrikeshandeln påverkar BNP och utrikeshandel i de övriga länderna. Det är vidare av intresse att jämföra denna inverkan med de effekter som följer i de nordiska länderna av förändringar i efterfrågan i de stora länderna.

Den andra handlingslinjen syftar till att förändra det relativa kostnadsläget för att därigenom vinna marknadsandelar. Effekterna av en ökning av konkurrenskraften genom sänkning av relativpriset på exportvaror i ett nordiskt land kan delas upp i ett antal olika komponenter.

1 ökade andelar i de övriga nordiska ländernas import. Konjunkturstudiet har belyst dessa marknadsandelars utveckling 1970—1977 (se bilaga)

2 ökad andel på de övriga nordiska ländernas hemmamarknad på bekostnad av dessa länders hemmaindustrier. Detta beror på i vilken grad den nordiska industrin konkurrerar på samma produktområden och i vilken utsträckning de är komplementära

3 ökad andel på utomnordiska marknader på bekostnad av övriga nordiska länder

4 ökade marknadsandelar på utomnordiska länder som ej påverkar övriga nordiska länder. Den senare effekten torde vara den dominerande.

## *2.1 Huvuddrag i riksbankens rapport "Ekonomisk interdependens mellan de nordiska länderna"*

Riksbankens rapport uppehåller sig huvudsakligen med frågor som har anknytning till vad som här kallats den första handlingslinjen. Tre kanaler för ekonomisk påverkan diskuteras:

- kapitalflöden (handelskrediter, utlåning från kreditinstitut, direktinvesteringar)
- arbetskraftsförflyttningar
- utrikeshandel

Effekten av ekonomisk påverkan mäts via förändringar i BNP och handelsbalans. För alla de tre kanalerna är de inomnordiska flödena betydelsefulla delar, sett i relation till de totala flödena från resp. till ett nordiskt land. Variationerna mellan enskilda år är störst för kapital och arbetskraft medan *utrikeshandelns* mönster är mera stabilt. Utrikeshandeln har blivit föremål för ett mera detaljerat studium.

De nordiska ländernas utrikeshandel består till 20 à 25 % av inomnordisk handel. Av den inomnordiska exporten 1976 var ca 80 % bearbetade varor mot drygt 70 % av ländernas totala export. Utanför Norden är Storbritannien och Förbundsrepubliken Tyskland de nordiska ländernas viktigaste handelspartners med ca 1/4 av exporten resp. av importen.

Beräkningar med utnyttjande av de världshandelsmodeller som utvecklats inom OECD och IMF har givit följande resultat vad gäller hur förändringar i ett lands efterfrågan via utrikeshandeln påverkar de övriga länderna.

— om endera av Danmark, Finland eller Norge ökar sin totala inhemska efterfrågan med motsvarande 1 % av sin BNP, leder det till en ökning av BNP som efter två år uppgår till ca 0,1 % i vart och ett av de övriga nordiska länderna. Ökar Sverige sin efterfrågan på nämnt sätt, blir effekten den dubbla i de tre övriga länderna. Man kan notera att en efterfrågeökning av motsvarande storlek i Storbritannien, Förbundsrepubliken Tyskland eller USA skulle ge upphov till betydligt större tillväxtestimulanser i Norden.

— det land där den ursprungliga efterfrågeökningen sker, får relativt snabbt en försvagad handelsbalans, motsvarande 0,5 % av sin BNP. Övriga nordiska länder får en förstärkning av sina handelsbalanser motsvarande 0,02—0,08 % av BNP.

— En *samtidig* 1 %-ig efterfrågeökning i Danmark, Finland, Norge och Sverige ger efter två år en BNP-ökning på 1,75 % i vart och ett av dessa länder. Denna ökning är dock till övervägande del resultatet av den egna stimulansåtgärden. Bortser man från den inhemska stimulansen, blir effekten istället 0,35 %. Effekten på den norska ekonomin blir 0,5 %, vilket skulle betyda att Norge är förhållandevis mest beroende av Norden som handelspartner.

— En sådan samtidig efterfrågeökning i Danmark, Finland, Norge och Sverige skulle på lång sikt motsvara en importökning på 2 % i vart och ett av dessa länder. Räknar man bort den egna stimulansinsatsen ger de andra ländernas efterfrågeökningar ungefär samma effekt på det egna landets ekonomi som en exportökning med 0,15 % skulle ge. Den isländska handelsbalansen skulle komma att påverkas negativt vid en efterfrågeökning i de övriga nordiska länderna.

En preliminär slutsats är att de stimulans effekter som ett nordiskt land kan få genom åtgärder vidtagna i något av de övriga nordiska län-

derna är förhållandevis begränsade. Detta gäller även samordnade aktioner. Av väsentligt större betydelse för Norden är vad som sker i de stora länderna.

## 2.2 Huvuddrag i konjunkturinstitutets sammanställning "De nordiska ländernas importandelsutveckling i Norden 1970—1977"

Rapporten belyser utvecklingen av

A) handelsströmmarna och handelsbalanserna mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige i löpande priser.

— Nordens andel av OECD:s totala export var i genomsnitt 6,8 % 1970—1977, importandelen 7,5 %. (Nordens andel av OECD:s totala BNP uppgår till 4 %).

— Norden har under samtliga år mellan 1970—1977 haft underskott i den samlade handelsbalansen. Nordens andel av OECD:s totala handelsbalansunderskott uppgick till ca 16 % 1977.

B) "andelsutvecklingen för importen från övriga Norden", i volym, samt förändringarna i de relativa priserna för bearbetade varor (exkl. fartyg) resp. för verkstadsprodukter.

Några preliminära slutsatser:

— under 1970—1977 minskade de nordiska ländernas andel av Nordens import, både för bearbetade varor totalt och för verkstadsprodukter. Minskningen utgjordes i huvudsak av svenska andelsförluster.

— de svenska relativpriserna ökade markant överlag, men kan ej helt förklara de svenska andelsförlusterna.

— Finland gjorde andelsvinster trots att landets relativpriser ökade.

Sverige gjorde alltså avsevärda andelsförluster på de nordiska marknaderna. Dessa förutan hade Sveriges andelsförlust totalt till OECD varit drygt 9 % från 1973—1977 istället för 19 %, som fallet är om Sveriges förluster i Norden inkluderas.

— andelsutvecklingen exkl. personbilar ändrar bilden av Sveriges andel i övriga nordiska länders import i positiv riktning, i synnerhet i Danmark. Finlands andel i den svenska importen av verkstadsprodukter påverkas också.

## 3. Plan för det fortsatta arbetet

Viktiga frågor som har anknytning till den ovan nämnda första handlingslinjen har belysts i riksbankens rapport. Bl. a. har det varit möjligt att ange storleksordningen på den effekt på sin tillväxt som ett nordiskt land får genom en inhemsk efterfrågeökning i ett annat nordiskt land. Även konsekvenserna för den yttre balansen har kunnat anges. Det har vidare varit möjligt att ungefärligen precisera verkan av samtliga stimulansåtgärder.

De nordiska ländernas interna utrikeshandel är inte bara uttryck för ett samarbete länderna emellan. I en mera ingående analys av sambanden



i de nordiska ländernas ekonomiska utveckling lär det vara svårt att bortse från konkurrensaspekterna, i all synnerhet om man syftar till att även belysa återverkningarna av den ekonomiska politik som bedrivits inom de olika länderna. Därmed är det också nödvändigt att vidga fältet för undersökningen utöver internhandelns ram. Konkurrensen avser nämligen i första hand marknader inom tredje land, även om den delvis kommer till uttryck också inom den internordiska handeln.

Det finns dessutom ytterligare skäl som gör ett studium av Nordens externa handel motiverat. Bl. a. är varusammansättningen olika för externhandel och internhandel. Frågor som rör konkurrensen med och via tredje land kommer att studeras fram till början av nästa år. En utbyggnad och vidare analys av konjunkturinstitutets material utgör en utgångspunkt härvidlag.

Av väsentlig betydelse i sammanhanget är tidsaspekten. Hur länge är det möjligt att genom stimulansåtgärder upprätthålla produktion och sysselsättning och därmed stödja övriga nordiska länders exporttillväxt utan att detta får mera långtgående konsekvenser för det egna landets konkurrenskraft och yttre balans?

En fråga av avsevärd betydelse är vidare hur snabbt en förändring av det relativa kostnadsläget ger effekter på den egna utrikeshandeln och hur snabbt konsekvenserna för övriga nordiska länder kan skönjas? Vid en ev. värdering av de båda handlingsvägarna bör man bedöma konsekvenserna av dem sedda över flera år. För att få ett underlag härför kommer arbete att utföras under våren 1979 syftande till att ange känsligheten i de nordiska länderna för förändringar i relativa kostnader och priser samt hur dessa effekter fördelar sig tidsmässigt. Detta arbete bedöms vara färdigt vid halvårsskiftet 1979. Därmed kan den sammanfattande analysen och ställningstaganden göras under hösten 1979 syftande till en slutrapport före 1979 års utgång. Det måste dock understrykas att resurserna för en omfattande analys är starkt begränsade och att det därför inte kan bli fråga om något mer omfattande arbete på detta område.

Stockholm den 20 november 1978

## BILAGA 5

**Budgeten för nordiskt kulturellt samarbete 1979 jämfört motsvarande uppgifter i budgeten för 1978 och bokslutet för 1977**

Verksamhetsområde	1 000-tal danska kronor				
	Verksamhetsbudget 1979		Verksamhetsbudget 1978		Bokslut 1977 <sup>a</sup>
	anslag	summa	anslag	summa	
<i>Utbildning</i>					
Nordens folkliga akademi	2 411		2 422		2 135
Nordiskt skolsamarbete	1 737		1 510		1 380
Nordisk Journalistkursus	678		550		517
Nordiska institutet för samhällsplanering	3 074		2 676		2 694
<i>Bidrag:</i> Nordisk federation för medicinsk undervisning	390		360		359
Kursverksamhet	1 160		1 090		980
Summa		9 450		8 608	
<i>Forskning</i>					
Nordiskt kollegium för marinbiologi	550		498		487
Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (NORDITA)	8 136		7 665		7 070
Nordiska institutet för folkdiktning	660		571		472
Nordiska institutet för sjö rätt	1 071		1 043		961
Nordiska geoexkursioner till Island	340		305		224
Nordiskt kollegium för ekologi	415		443		384
Centralinstitutet för nordisk Asienforskning (CINA)	2 256		2 113		2 171
Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi	644		600		634
Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning	593		573		501
Nordiska samarbetskommittén för internationell politik	740		764		574
Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information	2 405		2 197		2 140
Nordiska forskarkurser	2 524		2 300		2 191
Nordiskt vulkanologiskt institut	2 032		1 611		1 621
Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning	367		342		386
Nordiskt samarbete inom massmediaforskning	468		400		310
Nordiska språksekretariatet	437		220		—
<i>Bidrag:</i> Nordiska sommaruniversitetet	500		1 110		970
Nordiska samfundet för Latinamerika-forskning	225		—		187
Summa		24 363		22 755	

Verksamhetsområde	1 000-tal danska kronor				
	Verksamhets- budget 1979		Verksamhets- budget 1978		Bok- slut 1977 <sup>a</sup>
	anslag	summa	anslag	summa	
<i>Allmänkulturell verksamhet</i>					
Nordens Hus i Reykjavik	2 519		2 230		1 840
Nordiskt teatersamarbete	1 810		1 550		208
Nordiska rådets litteraturpris	220		210		163
Nordiska rådets musikpris	—		135		—
Nordiskt musiksamarbete	1 403		1 235		1 073
Nordiskt samiskt institut	2 880		2 442		2 117
Nordiskt ungdomssamarbete	1 566		1 450		1 338
Översättning av grannlands- litteratur	1 130		1 050		900
Nordiskt konstcentrum	1 000		—		—
Nordiska filmkurser	225		—		—
<i>Bidrag: Nordiska konstförbundet</i>	250		420		616
<b>Summa</b>		<b>13 003</b>		<b>10 722</b>	
Ministerrådets dispositionsmedel		6 800		5 500 <sup>1</sup>	5 655
Nordiska kulturfonden		8 000		8 000	7 942
Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete		6 284		5 555	7 835
<b>Summa<sup>2</sup></b>		<b>67 900</b>		<b>61 140</b>	
Reservation för beräknade automatiska lönestegringar		3 000		3 000	
<b>Summa</b>		<b>70 900</b>		<b>64 140</b>	<b>59 035</b>

<sup>1</sup> Utredningen om nordisk radio och TV via satellit har under 1978 finansierats genom att 1,9 milj. dkr överförts från ministerrådets allmänna budget. För 1979 har reserverats 1,8 milj. dkr av dispositionsmedlen utgående från ett finansieringsbehov för den samlade utredningen på högst 6,0 milj. dkr.

<sup>2</sup> Här till kommer för 1978 2 milj. dkr och för 1979 4,0 milj. dkr för etablering av Nordens Hus på Färöarna, medel som anvisas särskilt.

<sup>3</sup> Valutakurser 30.12.1977. Summa utgifter (inkl. automatiska lönestegringar, vilka i budgeten upptas separat).

## BILAGA 6

## Nordiska ministerrådets dispositionsmedel 1978 (kulturellt samarbete)

## Beviljade anslag

	Anslag i dkr
1 Nordiskt forskningssamarbete om barn med inlärningssvårigheter (Bergen-proj.)	130 000
2 Nordisk idrottsutredning	85 000
3 Nordiska samrådet för verksamheten 1977—1978	167 000
4 Skandinaviska föreningen i Rom för verksamheten 1978—1979	245 000
5 Nordiskt arkeologiskt utgrävningsprojekt i Italien för verksamheten 1978	176 000
6 Samarbete inom folkupplysningsförbunden 1978	1 000 000
7 Projektprogram för gymnasial utbildning	475 000
8 Nordiskt konstcentrum för verksamheten 1978	685 000
9 Nordiska teaterkommittén	180 000
10 Nordiska amatörteaterrådet för treårig försöksordning 1978—80	100 000
11 Konferens om forskningssamarbete	75 000
12 Rapport till den europeiska undervisningsministerkonferensen 1979	100 000
13 Kultursekretariatet	128 000
14 Nordiska samfundet för Latinamerikaforskning till verksamheten 1978	220 000
15 Nordisk filologisk exkursion till Island 1979	140 000
16 Nordiska kommittén för öststatsforskning	70 000
17 Symposieverksamheten inom tillämpad nordisk språkvetenskap	230 000
18 Nordens folkliga akademi	245 000
19 Nordkalottmuséet till verksamheten 1978—79	120 000
20 Vuxenutbildningsprojektet 1978—1979	400 000
21 Nordiska högskolan för hushållsvetenskap för 1979	440 000
22 Nordiska amatörteaterrådet för kurs- och gästspelsverksamhet 1979	250 000
23 Ung Nordisk Musik för isländskt deltagande	20 000
24 Grannspråksprojektet	190 000
Summ a	5 871 000

## BILAGA 7

## Samnordiska utredningar på kulturområdet 1978

Arbetsgrupp/ sakkunnig	Uppdrag	Arbetet påbörjat	Rapport avgiven	Åtgärder
<i>1. Utbildning</i>				
<i>1.1 Förskola/grundskola</i>				
1.1.1 Inspektör Leena Lehtinen Socialstyrelsen Helsingfors	Extern och intern information om förskoleverksamhet i Norden	1974	Fem nummer per år av "Information om förskolan", i skandinavisk och finsk version	Verksamheten är kontinuerlig
1.1.2 Kontaktgruppen för matematikundervisning	Kontinuerligt följa den nationella utvecklingen inom matematikundervisningen beträffande läroplansarbete, pedagogiskt FoU-arbete m. m.	1974	Årlig rapportering	Årligt informationsmöte, planering av nordisk matematiklärarkonferens 1979
1.1.3 Kontaktgruppen för undervisning i främmande språk	Kontinuerligt följa den nationella utvecklingen beträffande läroplansarbete, pedagogiskt FoU-arbete m. m. för undervisningen i främmande språk, speciellt engelska i grundskolan	1974	Årlig rapportering	Årligt informationsmöte
1.1.4 Kontaktgruppen för specialundervisning	Kontinuerligt följa utvecklingen inom specialundervisningens område samt ställa förslag om åtgärder. Planering av det årliga nordiska ämbetsmannamötet för specialundervisning. Ledningsgrupp för utredningen om nordisk utbildning av lärare för dövblinda (se 1.1.6)	1976	Nordiska rapporter om specialundervisning 1978 (Stencil)	Verksamheten är kontinuerlig
1.1.5 Referensgruppen för specialundervisningens läromedel	Planera och leda ett samarbete för att förbättra läromedelsituationen inom specialundervisningen	1977		Ett projekt om TV-band för döva barn skall utvecklas. Ett handlingsprogram för utvecklingen på längre sikt är under utarbetande
1.1.6 Sakkunnig konsulent Stig Eriksson, Ekeskolan, Sverige. Referensgrupper: Kontaktgruppen för specialundervisning och Nor-	Utreda och ställa förslag om en gemensam nordisk utbildning för lärare för dövblinda	1978		Rapport är under utarbetande

Arbetsgrupp/ sakkunnig	Uppdrag	Arbetet påbörjat	Rapport avgiven	Åtgärder
	diska nämnden för handikapp- frågor med dess arbetsgrupp för dövblinda			
1.1.7	Samarbetsgrup- pen rörande sociala och emo- tionella effekter av specialunder- visning (Bergen- projektet)	1976	Bergenprojektet (NU B 1978: 7) Tre interna bulle- tiner (Stencil)	Projektet pågår till 1980
1.1.8	Utredning be- träffande böcker om handikap- pade	1977		Kriterier och en ev. stördordning har dis- kuterats vid en ar- betskonferens. För- slag kommer att framläggas 1979
<i>1.2 De 16—19-årigas utbildning</i>				
1.2.1	Referensgruppen för de 16—19 årigas utbild- ningssituation	1977	16—19 åringenes utdanningssituasjon — Teori og praksis i yrkesutdanningen (Stencil 1978) 16—19 åringenes utdanningssituasjon III — Riksgruppen og yrkesutdanning (NU B 1978: 19)	Referensgruppen följer kontinuerligt utvecklingen i pro- jektprogrammet
1.2.2	Rektor Jostein Osnes, Lærerskolen, Stord, Norge	1977	16—19 åringenes utdanningssituasjon i Norden II — En sammenlig- nende studie (NU B 1978: 18)	Projektet är avslutat
1.2.3	Sakkunniggrup- pen för studien angående åtgär- der mot ung- domsarbetslös- het/Huvudsak- kunnig afde- lingsleder Benny Dylander, Dan- marks teknolo- giske institut	1978		Rapport publiceras 1979
1.2.4	Kontaktgruppen för gymnasial utbildning i gles- bygdsområden/ sakkunnig läns- skoleinspektör Bo Riska, Läns- styrelsen, Vasa, Finland	1978		Rapporten publi- ceras 1979

Arbetsgrupp/ sakkunnig	Uppdrag	Arbetet påbörjat	Rapport avgiven	Åtgärder
1.2.5 Kontaktgruppen för läromedels- samarbetet för de 16—19 åriga	Utarbeta förslag till läromedelssamarbete för små yrkesområden samt för invandrar- undervisning	1978		Praktiska åtgärder inleddes under 1979
<i>1.3 Högre utbildning och fortbildning</i>				
1.3.1 Arbetsgruppen för högre ut- bildning/studie- rektor Kenneth Nyström, Sve- rige	Utarbeta en termin- ologinyckel för högre utbildning i Norden	1977	Översikten väntas föreliggande våren 1979	Projektet avslutas med detta
1.3.2 Arbetsgruppen för fortbildning och vidareut- bildning/rektor Lennart Anders- son, Lärarhög- skolan i Malmö	Utarbeta ett förslag till fortbildning av yrkeslärare	1977	Förslaget färdigställt januari 1978 (Sten- cil)	Förslagen åtgärdas inom ramen för det nordiska skolsam- arbetet
<i>1.4 Vuxenutbildning</i>				
1.4.1 Evaluerings- gruppen för pro- jektprogrammet för vuxenutbild- ning	Planera och följa utvecklingen av det nordiska projektpro- grammet för vuxen- utbildning	1976	Kontinuerliga rap- porter om utveck- lingen till minister- rådet (i övrigt se 4.2—4.7)	Planläggning av den fortsatta projekt- verksamheten inom nordisk vuxen- utbildning
1.4.2 Arbetsgruppen för utgivande av en katalog över nordiskt FoU- arbete inom vuxenutbild- ningen	Utarbeta en översikt av FoU-projekt på centralt, regionalt och lokalt plan i Norden	1976	Nye veier i voksen- opplæringen — kart- legging av forsk- nings- og utviklings- arbeid i Norden (NU B 1977: 41)	En evaluering av katalogen samt ev. en ajourföring 1980
1.4.3 Sakkunniggrup- pen för vuxen- utbildningen i relation till arbetslivet	Utarbeta nationell delrapport beträffande utbildningen i vissa utvalda företag	1977	Rapporten väntas ligga i tryck i början av 1979	Fortsatta studier av vuxenutbildningen i relation till arbets- livet
1.4.4 Arbetsgruppen för vuxenutbild- ning genom radio och tele- vision	Planera en nordisk arbetskonferens om möjligheter till utökat samarbete inom vuxenutbildningen genom radio och tele- vision	1977	Nordisk vuxenut- bildningssamarbete genom radio och television (NU B 1978:16)	Överväganden om fortsatta åtgärder i evalueringsgruppen
1.4.5 Redaktionskom- mittén för de nordiska infor- mationsbulleti- nerna om vuxen- utbildning	Samla material och redigera de nordiska nyhetsbulletinerna	1977	Två nummer per år av "Information om vuxenutbildning i Norden", i skandi- navisk och finsk version	Verksamheten är kontinuerlig
1.4.6 Studierektor Kenneth Ny- ström, Sverige	Utarbeta en översikt av utbildningsmetoder och uppläggning be- träffande utbildning av vuxenutbildare	1977	Utbildning av vuxen- utbildare — spe- ciellt för behörig- hetsgivande utbild- ning (NU B 1978:6)	En arbetskonferens om fortsatta åtgär- der på nordiskt plan är planerad till 1979

Arbetsgrupp/ sakkunnig	Uppdrag	Arbetet påbörjat	Rapport avgiven	Åtgärder
1.4.7 Kultursekretariatet i samarbete med förlaget Liber, Sverige	Utge en nordisk årsbok för vuxenutbildning	1975	Vuxenutbildning i Norden 1978—1979 (Libers förlag)	Utge årsboken vartannat år
<i>1.5 Återkommande utbildning</i>				
1.5.1 Arbetsgruppen för återkommande utbildning	Planera en konferens om arbetsmarknadspolitiska och socialpolitiska förutsättningar för återkommande utbildning. Informera i övrigt om återkommande utbildning	1975	Arbetsmarknadspolitiska och socialpolitiska förutsättningar för återkommande utbildning (NU B 1977: 39)	Fortsatt informationsutbyte. Rapport om utbildningsåtgärder mot arbetslöshet
<i>1.6 Övrigt</i>				
1.6.1 Ledningsgruppen (med arbetsgrupper) för projektet nordisk grannspråksundervisning	Utarbeta förslag till åtgärder för stärkandet av grannspråksundervisning samt utge en lärarhandledning	1975	Rapport med lärarhandledning har utkommit hösten 1978 (Våra grannspråk, NU B 1978: 11)	Arbetet fortsätter enligt ministerrådets beslut från november 1977
1.6.2 Utredningsgruppen för ett språk- och informationscentrum i Finland (inom grannspråksprojektet)	Närmare utreda möjligheterna att inrätta ett nordiskt språk- och informationscentrum i Finland	1978	Rapport kommer att föreligga i början av 1979	
1.6.3 Läroplanssakkunniga inom grannspråksprojektet)	Utreda möjligheterna för en harmonisering av läroplanerna avseende grannspråksundervisning	1978	Utredningen kommer att föreligga 1979	
1.6.4 Redaktionskommittén för de nordiska informationsbulletinerna om skolan	Samla material och redigera de nordiska skolbulletinerna	1978	Två nummer av "Information om skolan i Norden" har utkommit 1978, i skandinavisk och finsk version	Verksamheten, som sker inom ramen för det nordiska skol-samarbetet, är kontinuerlig
1.6.5 Redaktionskommittén för utgivande av häften i Nordens historia	Utarbeta och utge temahäften om olika perioder i Nordens historia	1975	De fyra första häftena utkommer på Gyldendals förlag i årsskiftet 1978—1979	Redaktionskommittén fortsätter sin planering
1.6.6 Arbetsgruppen för utarbetande av rapport om könsroller och utbildning (inför europeiska utbildningsministerkonferensen 1979)	Utarbeta en rapport om utbildning i Norden	1978	Rapport publiceras på svenska, engelska och franska våren 1979	Projektet är ett led i den kontinuerliga bevakningen av frågan om könsroller i utbildningen



Arbetsgrupp/ sakkunnig	Uppdrag	Arbetet påbörjat	Rapport avgiven	Åtgärder	
1.6.7	Expertgruppen för FoU-samverkan	Överläggningar mellan administratörer av nationellt forsknings- och utvecklingsarbete på utbildningsområdet	1975	Dokumentation av pedagogiskt FoU-arbete i Norden (Stencil 1978) Diskussionspromemoria om samordning av de nationella FoU-resurserna på utbildningsområdet (Stencil 1978)	Överläggningarna sker kontinuerligt. Förslag till ledningsgruppen för nordiskt skolsamarbete med anledning av utredningen om de nationella FoU-resurserna framläggs 1979
1.6.8	Kontaktgruppen för miljölära (årskurs 1—9)	Följa den nationella materialutvecklingen, leda nationella fortbildningskurser	1974		Avger rapport angående nationell utveckling 1978
1.6.9	Kontaktgruppen för miljölära (årskurs 10—12)	Avge rapport angående miljölära på det gymnasiala stadiet. Bistå utvecklingen av nordiskt material i miljölära, leda nordiska instruktörkurser i miljölära	1978	Rapport publiceras 1979	Två instruktörkurser i miljölära hålls 1979
1.6.10	Kontaktgruppen för miljölära vid universitet och högskolor	Utarbeta förslag till nordiskt samarbete på området	1978		Förslaget behandlas i kulturavtalets organ under 1979
<i>2. Forskning</i>					
2.1	Planeringsgruppen för framtidsstudier	Planera och genomföra ett antal samnordiska seminarier kring aktuella teman rörande framtidsstudier och härigenom pröva förutsättningarna för nordisk samverkan inom detta område	1977	Rapport med förslag till projektsamarbete i form av framtidsstudier om "Information och kommunikation" samt om "Förhållandet mellan generationerna". Rapport avgiven november 1978	Dubbelseminarium om framtidens utbildningspolitik och kommunikations-samhälle 18—20.4. 1978 i Rungsted. Ministerrådet kommer att behandla rapporten i början av 1979
2.2	Planeringsgruppen för tillämpad nordisk språkvetenskap	Planera och genomföra ett program om 5 symposier med tonvikt på modersmåls-pedagogik, internordisk språkförståelse m. m. och främja konkreta forskningsuppgifter på detta område	1977	Rapport avgiven 25.3.1978	Symposium 1: 2—6. 10.1978 på Schäffergården, Danmark. Tema: Språkriktighetsproblemen i skolan — normerna. Symposium 2: 8—12.1.1979 på Hana-holmen, Finland. Tema: Grammatikmodeller och alternativa begreppssystem i modersmålet. Symposium 3: 2—5. 4.1979 på Lysebu, Norge. Tema: Dialekt och riksspråk i skolan

Arbetsgrupp/ sakkunnig	Uppdrag	Arbetet påbörjat	Rapport avgiven	Åtgärder
2.3 Rektor Maj-Britt Imnander, Kung- älv, universitets- lektor Ivo Holm- qvist, Odense	Utredning av möjlig- heterna till ökat samarbete mellan de nordiska utlandslek- torerna och förut- sättningarna för vid- gat samarbete mellan administrationerna av verksamheten	1977	Rapport avges senast 1.2.1978	Förslaget behandlas i kulturavtalets organ 1979
2.4 Evaluering av Nordiska kom- mittén för öst- statsforskning	Utvärdering av hit- tillsvarande verksam- het med utgångspunkt från en rapport som utarbetas av kom- mittén	1978	Rapport avges i februari 1979	
2.5 Rådgivande kom- ité for forsk- ning	Vurdering av Nordisk sommeruniversitets virksomhed 1974—78 med henblik på over- vejelser om fremtidig støtte	1978	Rapport afgivet oktober 1978	Rapporten behand- les af ministerrådet primo 1979
2.6 Rådgivende kom- ité for forsk- ning	Handlingsprogram for forskningssamarbejdet	1976	Rapport og remiss- svar udgivet august 1978	Ministerrådet drøf- ter konkrete forslag til nye samarbejds- tiltag 1979
2.7 Styrelsen for nor- diske forsker- kurser	Vurdering af forsker- kursernes virksomhed 1972—77	1977	Nordiska forskar- kurser 1972—77 NU B 1978: 8	Fortsættelse af virk- somheden efter hid- tidige retningslinier med mindre juste- ringer
<i>3. Allmänkulturell verksamhet<sup>1</sup></i>				
3.1 Arbejdsudvalg til utredning av mu- lighetene for et nordisk idretts- samarbeid	Vurdere mulighetene for et nordisk idretts- samarbeid, særlig innenfor barne- og ungdomsidrett, handi- kappidrett, bedrifts- idrett, samt behovet for særlige initiativer for utkantsområder	1977	September 1978	Behandles av minis- terrådet våren 1979
3.2 Nordisk barne- kulturgruppe	Med utgångspunkt i en aktuell kartlegging av eksisterende for- slag, initiativer og samarbeidsmuligheter fremlegge konkrete planer for videre- føring av samarbeidet omkring barn og kul- tur. I særlig grad forutsettes det, at utvalget tar hensyn til allerede eksiste- rende muligheter, som kan anvendes på nor- disk basis	1975	Juni 1978	Behandles av minis- terrådet i januar 1979

<sup>1</sup> För utredningen om nordisk radio och TV redogörs ingående i kapitel III, avsnitt 5.

---

Arbetsgrupp/ sakkunnig	Uppdrag	Arbetet påbörjat	Rapport avgiven	Åtgärder
3.3 Instituttchef Åke Dahlin	Vurdering av forsøks- ordningen med støtte til nordisk folkeopp- lysningsamarbeid med sikte på over- veielser om framtidige regler	1978	Rapport avgitt september 1978	Forslag til nye sta- tutter behandles av ministerrådet januar 1979
3.4 Den rådgivende komite for all-	På grunnlag av lang- tidsbedømmelsen ut- arbeide forslag til handlingsprogram for de kommende årene på det allmenkultu- relle området	1977	Forslag til hand- lingsprogram over- sendt 14.11.1977	Forslag til hand- lingsprogram fore- legges ministerrådet våren 1979

---

*BILAGA 8***Berättelser som har direkt anslutning till avsnittet om nordiskt kulturellt samarbete**

**C 100/k**  
**1979**

**Nordens folkliga akademi***Verksamhetsberättelse 1978**A. Namn och adress*

Nordens folkliga akademi, 442 00 Kungälv

*B. Startår*

1968

*C. Syfte*

Nordens folkliga akademi skall vara ett centrum för studium av frågor som är väsentliga för utveckling och förnyelse inom folkbildning och vuxenutbildning i Norden. Akademin verksamhet skall främst rikta sig till lärare och ledare inom folkhögskolan och det fria och frivilliga folkbildnings- och vuxenutbildningsarbetet.

Akademin skall i sin verksamhet sträva efter att väcka och utveckla förståelsen både för det mångfaldiga och det gemensamma i Nordens kultur- och samhällsliv samt för Nordens samverkan med den övriga världen.

Akademin bibliotek och arkiv skall även fungera som ett nordiskt informationscenter inom akademin verksamhetsområde.

*D. Organisation**1. Administration*

Akademien leds av en styrelse som utses av Nordiska ministerrådet för en tid av fyra år.

Det dagliga ansvaret för akademins verksamhet åvilar rektor. Ministerrådet tillsätter rektor efter förslag av styrelsen.

*2. Styrelsens sammansättning 31.12.1978*

Undervisningsinspektör Vilhelm Nielsen, Danmark, ordförande

Studiekonsulent Edith Loiborg, Danmark

Skolrådet Magnus Kull, Finland, vice ordförande

Direktör Timo Toiviainen, Finland

Ungdomskonsulent Reynir G. Karlsson, Island

Docent Eva Nordland, Norge

Generalsekreterare Oddvin Lundanes, Norge

Undervisningsrådet Berndt Johansson, Sverige

Rektor Margret Kihlén, Sverige

Sekreterare Miriam Holm, NFA

Följande ledamöter ingår i arbetsutskottet:

Vilhelm Nielsen

Magnus Kull

Oddvin Lundanes

Berndt Johansson

Styrelsen har under året sammanträtt fyra gånger och arbetsutskottet två gånger.

*3. Personal*

Rektor Maj-Britt Imnander (S), fr. o. m. 1 mars 1978

Lektor Mona Persvold (N), t. o. m. 31 juli;

t f rektor 1 januari—28 februari

Lektor Kim Mørch Jacobsen (D)

Lektor Sinikka Metsätähti (F), t. o. m. 31 juli

Lektor Sten-Erik Fagerlund (F), fr. o. m. 1 augusti

Lektor Olav Klonteig (N), fr. o. m. 1 augusti

Bibliotekarie Sirkku Seppänen (F), vikarie 1 januari—31 juli

Bibliotekarie Carita Forsman (F), halvtidstjänst 1 augusti—31 dec.

Bibliotekarie Eivor Johansson (S), halvtidsanställd (vikariat) 1 augusti  
—31 december

Biblioteksassistent Inger Blixth (S)

Sekreterare Ole Backström (F)

Sekreterare Miriam Holm (S)

AV-tekniker Lennart Holm (S)

#### 4. Revisorer

Revisor Karl-Bertil Synnergren, Göteborg

Revisor Sten G. Olsson, Strängnäs

#### E. Verksamhet

##### *Kursverksamheten*

Under 1978 har hållits 24 kurser, konferenser och seminarier i akademins egen regi och 5 i samarbete med olika organisationer och institutioner. Kursernas längd har varierat mellan tre och sju dagar.

Ämnena har varit av många olika slag. De flesta kurser och konferenser har haft tyngdpunkten på vuxenpedagogik och i första hand planerats med tanke på folkhögskolornas och studieförbundens behov. De har dock varit öppna för alla på samma sätt som de aktiviteter som haft ett mer allmänt innehåll.

Åtskilliga av kurserna har varit led i akademins engagemang på speciella områden. Flera har t. ex. haft anknytning till ämnesområdet deltagarrekrutering och byggt på erfarenheter från en rad seminarier och konferenser under de senaste två åren. I två olika kurser under 1978 har behandlats frågor som gällt handikappades studie- och livssituation och i ett seminarium diskuterades invandrarundervisningen, två andra exempel på ämnesområden som varit representerade i akademins kursprogram också under föregående arbetsår och där nya aktiviteter planeras.

Av planerade kurser var det tre som inte genomfördes våren 1978 och två som inställdes under hösten. Orsaken var i samtliga fall svårigheter att rekrytera deltagare.

Antalet deltagare i akademins kurser 1978 har ökat i jämförelse med föregående år. Under året deltog 619 personer i akademins egna kurser (507 1977), och 186 i de fem samarbetskurserna (152 1977).

30 % av deltagarna på akademins egna kurser 1978 kom från Danmark, 19 % från Finland, 2 % från Island, 22 % från Norge och 27 % från Sverige. 58 % av dessa var män, 42 % kvinnor. En dryg tredjedel representerade studieförbund och ca en fjärdedel folkhögskola. Se i övrigt den deltagarstatistik som bifogas som bilaga till verksamhetsberättelsen.

Kursledare har varit akademins lektorer och rektor, samt bibliotekarien. I några fall har kurserna planerats och genomförts i mycket nära samarbete med en speciell arbetsgrupp eller någon tillresande expert. Föreläsare och medverkande ("resurspersoner") har engagerats från hela Norden.

Vid några av de kurser som varit s. k. uthyrningskurser, d. v. s. där Nordiska folkhögskolan och akademien upplåtit sina lokaler till andra kursarrangörer, har akademins personal aktivt medverkat. Det gäller

t. ex. den veckolånga introduktionskurs Nordiska folkhögskolan i Genève arrangerade för sina elever före avresan till Genève våren 1978. Där medverkade såväl akademins som folkhögskolans lärare med språkövningar.

#### *Tolkning och översättning*

En ökande andel av akademins kurser och konferenser tolkas till och från finska och ett av de skandinaviska språken. Under 1978 var det möjligt att erbjuda tolkning på något mer än hälften av det totala antalet kurser med de ekonomiska resurser som akademien hade till förfogande för detta ändamål.

Urvalet av de kurser som tolkades skedde i nära samarbete med Samverkande bildningsorganisationerna i Finland. Faktum kvarstår dock att finskspråkiga medborgare i Norden inte fritt kan tillgodogöra sig akademins hela kursutbud utan är bundna av en långt i förväg gjord prioritering som reducerat antalet tillgängliga kurser till nästan hälften.

Akademins översiktsprogram över kursverksamheten översätts till finska, liksom detaljprogrammen för de kurser där man kan erbjuda tolkning. Under 1978 har också två av rapporterna från kursverksamheten kunnat översättas till finska, nämligen "Musikundervisning i Norden" och "Vuxenundervisningen och invandrarna". Också verksamhetsberättelsen för 1977 översattes till finska.

#### *Akademins tioårsjubileum*

Akademien har under året på flera olika sätt velat markera sitt tioårsjubileum. Det gjordes bl. a. genom konferensen "Grundtvig och folkupplysningen" i början av året, där man återknöt till den roll som Grundtvig spelat i nordisk folkbildning och också för de diskussioner som ledde fram till att akademien skapades.

Den 7 juni var det på dagen tio år sedan den för Nordiska folkhögskolan och akademien gemensamma skolanläggningen på Fontinberget i Kungälv invigdes. Det tioårsjubiléet firades med en lunch, där värdskapet delades lika mellan akademien och Kungälvs kommun, och ett efterföljande festmöte med ett hundratal gäster. En markering av jubiléet har också gjorts genom utgivning av det tionde årets verksamhetsberättelse, d. v. s. 1977 års, i en bearbetad och illustrerad version.

#### *Kontaktkonferens*

Den 3—5 oktober arrangerade akademien en kontaktkonferens med syftet att värdera den verksamhet som bedrivs vid akademien och ge idéer till och synpunkter på den framtida inriktningen av arbetet. En liknande konferens arrangerades senast i januari 1976.

Konferensen, som leddes av undervisningsrådet Gösta Vestlund, samlade drygt 40 deltagare från hela Norden. De flesta kom från folkhög-

skolor och studieförbund, men också biblioteksväsendet, ungdomsorganisationerna, de statliga kulturmyndigheterna och vuxenpedagogiska forskningsinstitutioner var representerade.

Utvärderingen av de två senaste årens verksamhet gjordes bl. a. mot bakgrunden av de förslag som kom fram vid den förra kontaktkonferensen. Man diskuterade ingående akademins roll när det gäller den s. k. internationaliseringen inom folkbildningsarbetet. I grupparbetet ägnades också speciell uppmärksamhet bl. a. åt akademins kontakter med Nordens utkantsområden, dit man i det här fallet också räknade Finland. Det kom fram att det finns ett starkt intresse för akademins verksamhet både i Finland och på Island, men att det krävs en utökad tolkningsservice och bättre stipendieordningar för att öka finskt respektive isländskt deltagande i akademins kurser.

#### *Vuxenpedagogiskt forsknings- och utvecklingsarbete*

Under de senaste åren har akademien inriktat en växande del av sin verksamhet på området vuxenpedagogiskt forsknings- och utvecklingsarbete. Målet har varit att öka kontakten och samarbetet mellan vuxenutbildningen och den vuxenpedagogiska forskningen och att få till stånd ett ökat nordiskt samarbete på området.

I april utkom rapporten "Nye veier i voksenopplæringen" (NU B: 1977: 41), som resultatet av ett projekt som akademien genomfört i samarbete med fyra nationella forskningsinstitutioner och Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete inom ramen för nordiskt handlingsprogram för vuxenutbildning. Akademien har koordinerat projektet på nordisk basis.

En första utvärdering av detta arbete gjordes vid forskningskonferensen som akademien arrangerade i mars där rapporten presenterades. En grundligare utvärdering planeras bli genomförd under våren 1979.

Arbetet med de nordiska nyhetsbulletinerna, som också är ett led i det nämnda handlingsprogrammet, har fortsatt under året och ytterligare två bulletiner har utsänts under 1978.

Diskussioner om ett engagemang från akademins sida i ett nytt projekt inom ramen för det nordiska handlingsprogrammet för vuxenutbildning har förts under året. Det gäller projektet "Rekrytering till och information om vuxenutbildning i Norden", vilket nära anknyter till det arbete man vid akademien under de senaste åren lagt ned på att planmässigt följa det forsknings- och utvecklingsarbete på området deltagarekrytering som pågår i Norden.

Olika aspekter på rekryteringsproblematiken har varit ämnen för en rad seminarier och kurser också under 1978: Vuxenpedagogiskt seminarium (som behandlade studieavbrott), Vuxenundervisningens deltagarekrytering, Prioriterade grupper i vuxenundervisningen, Uppsökande verksamhet, samt Vuxenundervisningens form och innehåll. Även i and-



ra av akademins kurser har resultat av arbetet på rekryteringsområdet lagts fram i föredrag eller annat material.

Ett stigande antal förfrågningar, både skriftligen och per telefon, visar att behovet av information och rådgivning är stort på området vuxenpedagogiskt forsknings- och utvecklingsarbete. Sådana förfrågningar kommer till akademien både från enskilda lärare, organisationer och myndigheter. Akademien försöker så långt möjligt förmedla av sina erfarenheter och av sitt material. Den ökande efterfrågan på skriftligt material aktualiserar akademins behov av större resurser för att producera rapporter från sina kurser och temahäften på vissa ämnesområden.

#### *Nordiska folkhögskolerådet*

Nordiska folkhögskolerådets sekretariat är förlagt till akademien, och en av lektorerna fungerar som rådets sekreterare. Det är för närvarande den finske lektorn Sten-Erik Fagerlund.

Rådets årliga konferens hölls 1978 i juni, i anslutning till firandet av akademins tioårsjubileum. Förutom de traditionella rapporterna från folkhögskoleinspektörerna i de olika nordiska länderna och diskussion om nordiska samarbetsprojekt togs framtidsfrågorna upp till behandling på konferensen.

Rådet har genom sitt sekretariat i Kungälv administrerat kursen "Möte med Frankrike" i samarbete med professor Erica Simon. I kursen, som hölls under tiden 9—30 juni, deltog 23 personer.

I augusti var Nordiska folkhögskolerådet medarrangör i den konferens om "residential adult education" som arrangerades på akademien med ett fyrtiotal deltagare från Norden, USA, England, Västtyskland, Frankrike och Holland. Övriga ansvariga för konferensen var Fortbildningsavdelningen i Linköping, Nordiska folkhögskolan och akademien.

I november utkom skriften "Grundtvig och folkupplysningen" som tryckts med bidrag från Nordisk kulturfond. Den har utgivits i 5 000 exemplar, och har genom rådets och folkhögskoleföreningarnas försorg distribuerats till alla medlemmar i de nationella folkhögskoleföreningarna. Akademien, som är medutgivare av boken, har reserverat en upplaga av boken för sina övriga avnämargrupper och andra intresserade.

Rådets sekreterare har under året medverkat i den kommitté som förbereder det stora nordiska folkhögskolemötet i Finland den 7—10 augusti 1979 och ett seminarium som skall hållas på Åland i anslutning till mötet.

#### *Biblioteket*

Bokanslaget för 1978 har i jämförelse med 1977 tillåtit en avsevärt generösare inköpspolitik, som i stort sett får sägas motsvara bibliotekets nuvarande behov. Påpekas bör att också Nordiska folkhögskolan i sin senaste budget, som sträcker sig från den 1.7.1978 till den 30.6.1979, 33—780327. *Nordiska rådet*

har gjort en stor insats för att förbättra bibliotekets ekonomi. 802 nya böcker har köpts in under året och 20 band har emottagits som gåva.

Under året har biblioteket arrangerat 18 bokutställningar och utarbetat 14 litteraturlistor för akademins kurser, och i samband med akademins 10-årsjubileum arrangerade biblioteket en utställning, som belyste akademins verksamhet. Från andra bibliotek i Norden har man lånat 228 böcker och 19 fotostatkopior. 198 litteraturförfrågningar har gjorts.

Tidskriftsprenumerationernas antal uppgick under året till 96, medan 139 tidskrifter mottogs som gåva. Man prenumererade på 37 dagstidningar och fick 3 som gåva.

Bibliotekets specialsamling av lättläst litteratur utökades med 30 band.

Den 8 juni hade biblioteket studiebesök från Bibliotekshögskolan i Borås.

Under det första halvåret var den ordinarie bibliotekarien Carita Forsman föräldraledig och tjänsten sköttes av bibliotekarie Sirkku Sepänen från Finland. Under det andra halvåret delades tjänsten mellan den ordinarie bibliotekarien och bibliotekarie Eivor Johansson från Kungälv.

#### *F. Framtidsplaner*

Kursprogrammet för våren 1979 fastställdes och distribuerades i oktober—november 1978. Det upptar följande aktiviteter:

- Studier, arbete, arbetslöshet
- Konferens 22—24 januari
- Vuxenutbildningen och europeiskt kultursamarbete
- Arbetsseminarium 29—31 januari
- Fredsforskning/fredsundervisning
- Kurs 18—23 februari
- Folkbiblioteken och invandrarlitteraturen
- Kurs 26 februari—2 mars
- Litteraturundervisning
- Kurs 4—10 mars
- Alternativt samhälle?
- Kurs 11—16 mars
- Nordisk folkhögskolekurs
- Kurs 18—24 mars
- Att lära av livet
- Seminarium 2—6 april
- Barn, kultur, lokalmiljö
- Konferens 22—27 april
- Möte med Sønderjylland
- Studieresa 23 april—5 maj
- Livskvalitet och vuxenutbildning
- Konferens 9—11 maj
- Organisationskunskap och ledarutbildning
- Kurs 20—26 maj

*G. Finansiering och ekonomi**Översikt över bokslut och budget (skr)*

	Bokslut 1977	Budget 1978	Prel. utfall 1978	Budget 1979
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	65 855	45 000	45 000	48 000
Personal	894 171	885 000	885 000	995 000
Kontor	68 734	115 500	114 000	122 000
Lokaler	371 022	428 500	425 000	453 000
Projekt	322 991	311 000	316 000	332 000
Övrigt:	—	170 500	170 500	—
Summa utgifter	1 722 773	1 955 500	1 955 500	1 950 000
<i>Inkomster</i>				
Anslag	1 438 000	1 931 000*	1 931 000	1 935 000
Lönestegr. komp.	270 087	—	—	—
Övrigt	14 686	24 500	24 500	15 000
Summa inkomster	1 722 773	1 955 500	1 955 500	1 950 000

\* Inklusiv extrabevilling.

## BILAGA

Datum	Kurser, seminarier, konferenser/NFA	DK	SF	I	N	S	Övr.	S:a	Kursled.
23—26.1	Vuxenpedagogiskt seminarium	9	—	1	2	2	—	14	K. M. J.
30.1—3.2	Informationspolitik	4	8	—	5	7	—	24	M. P.
6—11.2	Grundtvig och folkbildningen	19	1	—	6	3	—	29	M. P.
20—24.2	Musikundervisning i Norden	5	9	—	4	5	—	23	S. M.
26.2—4.3	Berättarkonst i Norden	18	—	—	4	2	—	24	K. M. J.
13—15.3	Nya vägar i vuxenundervisningen	17	10	1	14	14	—	56	K. M. J.
3—5.4	Vuxenundervisningen och invandrarna	1	16	—	2	19	—	38	S. M.
17—22.4	Praktiskt informationsarbete	5	1	—	5	3	—	14	M. P.
8—12.5	Vuxenundervisningens deltagarrekrutering	9	5	—	5	2	1	21	K. M. J.
16—19.5	Hur vuxna lär	5	10	—	—	7	—	22	S. M.
13—16.6	Text o. illustrationer i böcker för syn- och hörselskadade	8	11	9	12	19	—	59	S. S.
8—11.5	Att göra en tidskrift	2	1	—	3	6	—	12	M. P.
4—8.9	Prioriterade grupper i vuxenundervisningen	3	3	—	9	6	—	21	K. M. J.
18—20.9	Arbetslöshet och studier	2	3	—	2	3	—	10	M. B. I.
18—23.9	Studier och fysiskt handikapp	7	4	—	9	6	—	26	O. K.
3—5.10	Kontaktkonferens	9	7	2	8	16	—	42	M. B. I., K. M. J., S. E. F., O. K.
8—13.10	Kritisk pedagogik	6	2	—	7	8	—	23	O. K.
16—21.10	Folkhögskola för äldre	9	1	—	12	8	—	30	S. E. F.
22—26.10	Cirkelledarpedagogik	—	16	—	2	7	—	25	S. E. F.
30.10—3.11	Uppsökande verksamhet	6	1	—	4	4	—	15	K. M. J.
6—11.11	Psykosomatik	5	—	—	3	7	—	15	O. K.
15—17.11	Vuxenundervisningens form och innehåll	15	5	—	10	5	—	35	K. M. J.
20—24.11	Kärnfamiljen i fokus	10	4	—	4	6	—	24	S. E. F.
11—16.12	Aktionsforskning	10	—	—	5	2	—	17	K. M. J.
	Deltagare totalt vid 24 NFA-kurser 1978	184	118	13	137	167	—	619	
	Procentuell fördelning 1978	30 %	19 %	2 %	22 %	27 %	—	100 %	

Datum	Kurser, seminarier, konferenser/samarbete	DK	SF	I	N	S	Övr.	S:a	Kursled.
4—7.6	Nordiska folkhögskolerådets konferens	7	7	—	8	9	—	31	K. M. J.
9—30.6	Möte med Frankrike (i samarbete med Erica Simon)	10	2	—	5	6	—	23	S. E. F.
30.7—5.8	Nedrustningens ekonomiska och sociala följder i ljuset av en ny ekonomisk världsordning (i samarbete med Sv. FN-förb.)	3	6	—	13	13	—	35	M. B. I.
14—18.8	International conference on Residential Adult Education (i samarbete med Lärarhögskolan, Linköping och Nordiska Folkhögskolan)	7	4	—	7	31	25	74	S. E. F., M. B. I., K. M. J., O. K.
25—30.9	Nordisk litteratur (i samarbete med Oslo lærerskole)	—	—	—	23	—	—	23	K. G.
	Deltagare totalt vid 5 samarbetskurser 1978	27	19	—	56	59	25	186	
	Procentuell fördelning 1978	15 %	10 %	—	30 %	32 %	13 %	100 %	
	Deltagare totalt 1978	211	137	13	193	226	25	805	
	(Deltagare totalt 1977)	156	139	14	212	137	1	659	
	Procentuell fördelning 1978	26 %	17 %	2 %	24 %	28 %	3 %	100 %	
	(Procentuell fördelning 1977)	24 %	21 %	2 %	32 %	21 %	—	100 %	

## Kursstatistik, verksamhetsåret 1978

Kursens namn, datum		Stu- die- förb.	Folk- hög- sk.lär.	Ung- doms- org.	Bibl.- journ.	Övr. lärare	Övr.	Män	Kv.
Vuxenped. seminarium 23—25.1	14 delt.	10	1	—	—	—	3	10	4
Informationspolitik 30.1—3.2	24 "	6	8	1	7	2	—	14	10
Grundtvig och folkbildningen 6—11.2	29 "	1	18	2	2	5	1	18	11
Musikundervisningen i Norden 20—24.2	23 "	7	2	—	2	8	4	17	6
Berättarkonst i Norden 26.2—4.3	24 "	2	17	—	2	1	2	13	11
Nya vägar i vuxenundervisningen 1.3—5.3	56 "	27	4	—	1	—	24	47	9
Vuxenundervisningen o. invandr. 3—5.4	38 "	18	2	—	—	3	15	20	18
Praktiskt informationsarbete 17—22.4	14 "	9	3	—	1	—	1	8	6
Att göra en tidskrift 8—11.5	12 "	5	3	4	—	—	—	9	3
Vuxenundervisningens deltagarrekr. 8—12.5	21 "	13	—	—	—	—	8	13	8
Hur vuxna lär 16—19.5	22 "	10	3	—	—	9	—	11	11
Text o. illustrationer i böcker f. 13—16.6	59 "	2	2	—	18	12	25	12	47
Prioriterade grupper i vux.underv. 4—8.9	21 "	15	—	—	—	—	6	12	9
Arbetslöshet och studier 18—20.9	10 "	7	1	—	—	—	2	7	3
Studier och fysiskt handikapp 18—23.9	26 "	3	8	—	—	5	10	18	8
Kontaktkonferens 3—5.10	42 "	15	15	1	2	3	6	34	8
Kritik pedagogik 8—13.10	23 "	—	7	1	1	9	5	10	13
Folkhögskola för äldre 16—21.10	30 "	—	30	—	—	—	—	20	10
Cirkelledarpedagogik 22—26.10	25 "	15	6	—	—	2	2	16	9
Uppsökande verksamhet 30.10—3.11	15 "	15	—	—	—	—	—	9	6
Psykosomatik 6—11.11	15 "	—	4	—	—	7	4	4	11
Vuxenunderv. form o. innehåll 15—17.11	35 "	26	5	—	—	—	4	23	12
Kärnfamiljen i fokus 20—24.11	24 "	4	11	—	—	4	5	5	19
Aktionsforskning 11—16.12	17 "	5	9	—	—	4	—	8	9
Summa		214	159	9	36	74	127	358	261
Procentuell fördelning		35 %	26 %	1 %	6 %	12 %	20 %	58 %	42 %

## **Nordiskt samarbeite inom skolområdet**

### *Verksamhetsberättelse 1978*

#### *A. Namn och adress*

Nordiskt samarbeite inom skolområdet  
Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbeite  
Snaregade 10  
DK-1205 København K

#### *B. Startår*

1971, i sin nåværende form 1972, under nåværende navn 1976.

#### *C. Formål*

Målsettingen for nordisk samarbeid på skoleområdet er å fremme det nordiske utdannings samarbeidet angående førskole, grunnskole og videregående utdanning, samt videreutdanning av lærere på disse områdene. Når det gjelder førskoleområdet skal samarbeidet også gjelde den virksomhet som har tilknytning til problemene ved overgangen mellom førskole og grunnskole. Med videregående utdanning menes her all utdanning som bygger på grunnskolen, bl. a. yrkesutdanning for 16—19 åringene.

Samarbeidet skal primært skje i tilknytning til det pedagogiske forsknings- og utviklingsarbeidet, enten gjennom en samordning av de nasjonale ressurser som er avsatt til formålet eller gjennom en utveksling av erfaringer om reformarbeid og utviklingstendenser på de før nevnte utdanningsområder. Arbeidet skal først og fremst ha karakter av å være initiativskapende samt at det etableres kontakter og nye virksomheter.

#### *D. Organisasjon*

##### *1. Administrasjon*

Nordisk samarbeid på skoleområdet ledes av en styringsgruppe med en fast representant og en vararepresentant i hvert av de nordiske land, "Styringsgruppen inden for skoleområdet".

Sekretariatsfunksjonen ivaretas av Sekretariatet for nordisk kulturellt samarbeid.

To saksbehandlere og en heltidsansatt assistent avlønnes over budsjettet for de arbeidsoppgaver som skolesamarbeidet omfatter.

## 2. Styringsgruppens sammensetning 1978

### *Faste*

#### *medlemmer:*

Undervisningsinspektør Andreas Andreassen, D  
Skolrådet Magnus Kull, F  
Avdelingssjef Hörður Lárusson, I  
Ekspedisjonssjef Johan Bjørge, N  
Departementsrådet Carl Tomas Edam, S (1.1.78—1.3.78)  
Departementsrådet Ulf Sellergren, S (fra 1.3.78)

#### *Varamedlemmer:*

Undervisningsinspektør Ib Granerud, D  
Avdelningschef Vesa Lyytikäinen, F  
Professor Andri Isaksson, I  
Forsøksleder Elen Lein, N  
Avdelningsdirektør Inger Marklund, S  
Styringsgruppens formann har vært avdelningschef Magnus Kull, og sekretær har vært fuldmægtig Lisbeth Rudemo (1.1.78—1.8.78) og fra 1.8. 78 fuldmægtig Christen Jordet.

## 3. Personale

To saksbehandlere og en assistent avlønnes over skolesamarbeidets budsjett.

Arbeidet med regnskapene ivaretas av Kultursekretariatets administrative avdeling.

Fuldmægtig Christen Jordet  
Fuldmægtig Lisbeth Rudemo  
Assistent Bente Wagnkilde

## 4. Revisorer

Revisjon skjer på samme måte som for det øvrige Kultursekretariatet.

## E. Virksomhet

### 1. Bakgrunn

Allerede i 1973 gjorde Ministerrådet vedtak om å forskyve tyngdepunktet fra en harmonisering av rammeplanene for undervisning i grunnskolen til et nordisk samarbeid innenfor det pedagogiske forsknings- og utviklingsarbeidet.

Den gamle betegnelse — Harmonisering av skoleordningene i de nordiske land — ble midlertidig beholdt — til tross for at den var missvisende i forhold til de prosjekter som senere er blitt utført innenfor harmoniseringsarbeidet.



I november 1976 vedtok Ministerrådet mandat og retningslinjer for det fortsatte arbeidet og navnet ble forandret til Nordisk samarbeid på skoleområdet.

Mandatet innebærer stort sett en fastslåing av forhold som allerede eksisterer.

Det nordiske skolesamarbeidet er bygd opp på enkelprosjekter, som gir fleksibilitet og dermed muligheter til utvidelse eller begrensning av arbeidets omfang. En målrettet styring og planlegging skjer sentralt, men det egentlige prosjektarbeidet er desentralisert. Sakkyndige som arbeider med de forskjellige prosjekter, er ansatt på korttidsforordninger og utfører arbeidet i sine hjemland. Arbeidsgrupper eller referansegrupper — der medlemmene er oppnevnt av de nasjonale skolemyndigheter — svarer vanligvis for en viktig del av prosjektarbeidet.

Nedenfor følger en redegjørelse for arbeidet i hvert prosjekt og i bilaget finnes en fortegnelse over de personer som har deltatt i arbeidet.

## 2. Styringsgruppens virksomhet

Styringsgruppen har i løpet av året holdt fire endagers møter og et todagers møte.

Et av møtene ble holdt i tilknytning til et informasjons- og diskusjonsmøte på Sundvollen, Norge, som ble arrangert i samarbeid med norske undervisningsmyndigheter. På dette møtet deltok fylkeskolesjefene, skoledirektørene samt representanter fra Kirke- og undervisningsdepartementet og de sakkyndige råd, sammenlagt ca. 60 personer.

Informasjonsmøtet tok blant annet opp miljølæren, Bergenprosjektet og 16—19 åringenes utdannings situasjon.

Et av styringsgruppens møter har vært samordnet med den rådgivende komiteen for undervisning (RKU) og hadde bl. a. som tema en diskusjon om Nordisk skolesamarbeids fremtidige virksomhet.

Utgangspunkt for diskusjonen var skolesamarbeidets budsjett for 1980, langtidsbudsjettet for 1981—83 samt et diskusjonsnotat om en samordning av de nasjonale FoU-ressursene på utdanningsområdet — se forøvrig punkt 3.6 FoU-samarbeidet. Via de forskjellige medlemmer i styringsgruppen har det svenske forslaget til ny læreplan for grunnskolen vært på høring i de øvrige nordiske landenes undervisningsdepartementer.

At de nordiske landene har anledning til å ytre seg om hverandres læreplaner, tillegges stor betydning i det nordiske skolesamarbeidet.

## 3. Prosjekter

### 3.1 Informasjonsvirksomhet

Stor vekt legges på informasjonsarbeidet, dels gjennom tiltak i de forskjellige prosjekter, dels ved mer almen virksomhet.

Fra sekretariatet sendes rapportene i Nordisk utredningsserie og an-

dre trykte produkter til ca. 700 adressater i Norden deriblant alle institusjoner vedrørende lærerutdanning og pedagogikk. Skoletidsskrifter og større dagsaviser får dessuten pressemeldinger og bakgrunnsmateriale.

NU-rapportene er vanligvis forsynt med sammendrag på finsk og engelsk og blir også sendt til internasjonale organisasjoner. Noen rapporter blir i sin helhet oversatt til finsk. Nordisk utredningsserie ble i 1977 delt i en A- og en B-serie. Samtlige trykte rapporter som er blitt utarbeidet i 1978 er trykt i B-serien. Dette innebærer at hver rapport har et individuelt utformet omslag.

Almen informasjon om skolesamarbeidet og kultursekretariatets arbeid gis ved de forskjellige møter der representanter for de forskjellige prosjekter deltar. Hvert år er det også blitt vanlig å arrangere et større informasjonsmøte. I inneværende år ble et slikt møte holdt på Sundvollen, Norge, som er omtalt under styringsgruppens virksomhet.

Den fortløpende informasjon ivaretaes nå av 2 informasjonsbulletiner. "Information om skolan i Norden" som omfatter både grunnskolen og 16—19 åringenes utdanning, har i 1978 kommet ut på forsøksbasis med 2 eksemplarer og inneholder korte notiser om nyutkomne rapporter, konferanser, prosjektplaner osv.

"Information om förskolan i Norden" har i løpet av året kommet ut med fem nummer. De tre første har som i tidligere år inneholdt korte referat fra forskningsrapporter og konferanser.

De to siste nummer er blitt utgitt i samarbeid med sosialmyndighetene og dette har i praksis betydd en sammenslåing med deres informasjonsbulletin "Nordiskt nytt om oppväxtnmiljö". Stoffet har med dette samarbeid forandret karakter i og med at korte notiser om lover, forordninger, utredninger o. s. v. også er tatt med.

Begge informasjonsbulletinene kommer ut i en 3 språklig skandinavisk og en finskspråklig versjon.

Brosjyren om utdanningssamarbeidet på dansk, finsk, norsk, svensk samt engelsk er tidligere distribuert til grunnskoler og videregående skoler i Norden via de nasjonale myndigheter, og blir også spredt ved alle møter og konferanser der kultursekretariatet deltar.

### 3.2 Førskolen

Ingen nye prosjekter på førskoleområdet er igangsatt i 1978. Forøvrig se ovenfor.

### 3.3 Grunnskolen, Overgang førskole, grunnskole

*Nordisk forskningsprosjekt om barn med innlæringsvansker (Bergenprosjektet)*

Med utgangspunkt i Bergenprosjektet, har det nordiske forskningssamarbeidet om læreproblemer hos barn, i løpet av 1977/78 kommet igang med det praktiske arbeidet. Foruten Bergen kommune deltar Kjøge/Vallø

og Lyngby/Tårnbæk kommuner i Danmark samt Umeå kommune i Sverige. Finland har observatørstatus i prosjektet. Bergenprosjektets hovedmålsetning er å finne fram til en forskning som følger den enkeltes utvikling, som analyserer spesialundervisningens forskjellige tiltak og som forsøker å forbedre disse, og som dessuten søker å finne fram til hvilke former for støtteundervisning som gir utbytte for forskjellige elevkategorier. Prosjektet er delt inn i 5 faser, og en har i løpet av året gjennomført fase 1 og påbegynt fase 2.

Fase 1 som består av innledende gruppeundersøkelser (screening), omfatter alle barn i de 4 samarbeidende kommuners 1. klasser, skoleåret 1977/78, tilsammen ca 6 000 barn. Programmet omfatter systematisk elevobservasjon, læreres vurdering av elevenes utvikling, supplert med prøver fra elevenes kontakthold (sosiometri), trivsel, selvoppfatning, holdninger til skolefag, samt prøver for generell modenhet. Programmet ble gjennomført i siste halvdel av vårterminen 1978. Deler av det samme programmet er blitt gjentatt i begynnelsen av høstterminen 1978. Undersøkelsene er blitt gjennomført to ganger for å redusere virkningen av temporære, situasjonsbetingede feilkilder og systematiske feilkilder som f. eks. regresjonseffekter.

Fase 1 har hatt flere ulike mål. Her skal bare nevnes noen få. For det første, å finne fram til elever med reelle og stabile læreproblemer. For det andre, å klarlegge hvem av disse som er underytere. For det tredje, gjennom et mest mulig ensartet opplegg å legge grunnlag for et komparativt studium landene imellom, med tanke på virkninger av f. eks. ulik progresjon, ulike undervisningsmetoder, variasjoner i pedagogiske grunnholdninger etc.

Fase 2 som umiddelbart vil følge etter fase 1, og som derfor er påbegynt høsten 1978, består av individuelle studier av de elever som i følge undersøkelsene i fase 1 er i ferd med å utvikle stabile læreproblemer.

Mens opplegget i fase 1 nærmest har vært identisk i de tre land, kommer det inn en del nasjonale variasjoner i fase 2. Disse skyldes i det alt vesentlige forhold som ulike arbeidssituasjoner og tilgang på praktiske pedagogisk-psykologiske ressurser.

”Bergenprosjektet — Et nordisk forskningssamarbeid om læreproblemer hos barn, I. Prosjektbeskrivelse”, er publisert i NU B-serien.

*Kontaktgruppen for spesialundervisning* har i løpet av året hatt to møter. Kontaktgruppen har bl. a hatt til oppgave å forberede det årlige nordiske embetsmannsmøtet for spesialundervisning. I denne sammenheng finnes som et resultat av gruppens arbeid en redegjørelse om spesialundervisningens aktuelle situasjon i ”Nordiska rapporter om spesialundervisning 1978”.

Kontaktgruppen fungerer også som styringsgruppe for et utredningsarbeid angående *nordisk utdanning for lærere for døv-blinde*.

Med bakgrunn i Nordisk råds rekommendasjon har i løpet av året en sakkyndig påbegynt et arbeid, som i 1979 beregnes å resultere i et forslag om en samnordisk utdanning.

Kontaktgruppen har også begynt å bearbeide spørsmålet om spesialundervisningen i utdanningen for 16—19 åringene.

Ytterligere et prosjekt drives på spesialundervisningens område gjennom *referansegruppen for spesialundervisningens læremidler*.

Visse deler av spesialundervisningen har en utpreget brist på læremidler. Hensikten er å forbedre situasjonen ved et samarbeid omkring konkrete læremidler eller prototyper av læremidler. Det første praktiske forsøket dreier seg om en overføring av forskjellige former for litteratur til TV-bånd for døve barn. Parallelt arbeider også gruppen med mer generelle problemstillinger.

*Kontaktgruppen for matematikkundervisningen* har ifølge sitt mandat ved sitt årlige møte utvekslet informasjon om den aktuelle utviklingen i de respektive land. Gruppen har også deltatt i planeringen av en nordisk konferanse for matematikklærere som holdes i begynnelsen av 1979.

En noe omarbeidet form av rapporten "Individualisering av matematikkundervisningen", som i 1977 kom ut i NU B-serien, har i løpet av året blitt publisert som et spesialnummer av tidskriftet "Nämnnaren". Den nye versjonen er i 3 000 eksemplarer blitt spredt til de nordiske land, for å brukes i den lokale etterutdanningen.

#### *Kontaktgruppen i engelsk*

Kontaktgruppen i engelsk har hatt sitt årlige møte i Oslo, og deltok ved et arbeidsseminar arrangert av Forsøksrådet og Grunnskoleåret i Norge angående videreføringen av prosjektet "engelsk for alle".

En billedserie er blitt produsert for å introdusere det etterutdanningsmaterialet som forrige år ble publisert angående individualisering av engelskundervisningen.

#### *3.4 Utdanning for 16—19 åringene*

Referansegruppen som ble oppnevnt av Ministerrådet i 1976, gjennomførte i februar den tredje konferansen angående 16—19 åringenes utdanning i Norden. Formålet med konferansen var å få fram hovedlinjer i FoU-arbeid, som hittil er gjennomført samt å belyse mulige utviklingslinjer både når det gjelder valg av problemer og måten å løse disse på, særlig med siktemål på risikogruppeproblematikken. Med risikogruppen eller restgruppen menes i denne sammenheng de som etter avsluttet grunnskole ikke begynner en utdanning eller får et fast arbeid.

Referansgruppens forslag til treårig prosjektplan ble i sin helhet vedtatt på Ministerrådets møte den 16.1.1978 (MR 1/78). Fire følgende delprosjekter er blitt iverksatt i 1978:

*Nordisk studie (rapport angående arbeidsmarkeds/utdanningspolitiske tiltak mot ungdomsarbeidsløsheten)*

Formålet med prosjektet er å beskrive en rekke tiltak på lokalt plan mot ungdomsarbeidsløsheten i Danmark, Finland, Norge og Sverige, samt å foreta en evaluering av disse tiltakene. Som grunnlag for beskrivelsene er valgt ut følgende områder: Herlev kommune, Danmark, Pello kommune, Finland med Lapplands län som referanseramme, Aust-Agder fylke, Trondheim kommune samt noen utkantkommuner i Hordaland fylke i Norge og Karlstad kommune i Sverige.

Prosjektet gjennomføres ved 4 lokalsakkyndige og en hovedsakkyndig. I begynnelsen av november forelå de lokalsakkyndiges delrapporter, og en samlet foreløpig rapport, som skrives av hovedsakkyndige foreligger ved utgangen av året. Det vil i begynnelsen av året 1979 bli tatt standpunkt til videreføringen av prosjektet.

*Nordisk læremiddelsamarbeid for 16—19 åringenes utdanning, spesielt med sikte på små faggrupper og innvandrerundervisning*

Målsettingen i prosjektet er å opprette et nordisk samarbeid når det gjelder læremidler innenfor disse områdene. Sekretariatet har opprettet en kontaktgruppe bestående av sakkyndige fra hvert land. Gruppen legger fram forslag til et konkret læremiddelprosjekt i slutten av året som iverksettes i 1979.

*Videregående (gymnasial) utdanning i utkantstrøk (glesbygd)*

Siktemålet med prosjektet er å foreta en kartlegging av videregående utdanning i utkantstrøk spesielt med sikte på den forsøksvirksomhet som drives i de forskjellige land.

Kultursekretariatet har opprettet en kontaktgruppe bestående av sakkyndige fra hvert av de nordiske land.

Kartleggingen vil bli skrevet av en sakkyndig på forordningsbasis. Prosjektet løper over to år og rapporten forutsettes publisert i NU-serien i 1979. Formålet med rapporten vil være at den skal tjene som en tips-katalog for lokale og sentrale skolemyndigheter.

*Utvexling av rutiner for informasjons- og dokumentutvexling mellom de nordiske land*

I skolesamarbeidets regi har en i år på forsøksbasis gitt ut 2 nummer av en informasjonsbulletin "Skolan i Norden" (se under 3).

Følgende 2 prosjekter planlegges iverksatt i 1979—80:

- En rapport angående forsøksvirksomhet i 16—19 åringenes utdanning som gjelder samarbeid mellom skole og arbeidsliv
- Utvikling av metodikk for nordisk samarbeid i yrkesfagene.

Den reviderte rapporten om 16—19 åringenes utdanningssituasjon II (NU B 1978:18) er trykt og kommet ut i NU B-serien. Rapporten er i sin helhet oversatt til finsk og vil bli publisert i NU B-serien.

### 3.5 Lærerutdanning

Ingen prosjekter er blitt iverksatt i 1978.

### 3.6 Felles for flere stadier

#### *Miljølære*

Det nordiske miljølæremateriale for klassetrinn 1—6 og 7—9 som er utviklet de siste årene, blir for tiden bearbeidet og tilpasset nasjonale forhold.

I Norge og Sverige er også materialet i ganske stor utstrekning i bruk i skolene. I Danmark og Finland brukes materialet på forsøksbasis ved noen skoler.

Kontaktgruppen har i år hatt et møte og dessuten har medlemmene skrevet en kort situasjonsbeskrivelse fra sine respektive land om prosjektets utvikling. Miljølæreprosjektet 1—9 klassetrinn beregnes avsluttet i 1980 med en evalueringskonferanse.

I år er en kontaktgruppe for 10—12 klassetrinn blitt opprettet. Gruppen har stort sett de samme arbeidsoppgaver som kontaktgruppen for 1—9 klassetrinn, D. v. s. å utvikle et felles nordisk materiale for klassetrinn 10—12, å samarbeide med sentrale skolemyndigheter om prosjektet på nasjonalt plan, bl. a. nasjonal bearbeidelse og spredning av undervisningsmaterialet samt delta i og lede nasjonal instruktørutdanning og kursvirksomhet. Det første av to instruktørkurs blir avviklet på Åland i januar 1979.

En rapport om miljølæreundervisning i Norden er i år utarbeidet i sekretariatets regi. Rapporten behandler utvalgte problemstillinger innenfor miljøundervisningen i Norden. Det dreier seg både om strukturelle, pedagogiske og faglige problemer sett fra forskjellige forfatteres synsvinkler. På denne bakgrunn er rapporten et idegrunnlag for de nordiske instruktørkursene i 1978/79. Rapporten er i løpet av høsten blitt oversatt til finsk.

#### *FoU-samarbeidet*

Styringsgruppen begynte forrige år etter oppdrag av Ministerrådet en utredning om en koordinering av det nasjonale forsknings- og utviklingsarbeid som finansieres av de sentrale utdanningsmyndigheter. Et diskusjonsunderlag om disse problemene har vært utsendt til forskjellige berørte myndigheter og institusjoner og de synspunkter som har kommet fram er blitt ivaretatt i det fortsatte arbeidet.

Problemenes angående en samordning av de nasjonale FoU-ressurser har også vært oppe til diskusjon i den gruppe av nordiske FoU-administratører som to ganger i året samles i kultursekretariatets regi. Etter oppfordring fra styringsgruppen, har denne gruppen deltatt aktivt i utformingen av de forslag som styringsgruppen legger frem ved årsskiftet 1978/79.

De personer som sentralt har overblikk og ansvar for det pedagogiske

forsknings- og utviklingsarbeid på nasjonalt plan, har begynt en granskning av utvalgte problemområder for å analysere samarbeidsmulighetene. Spesielt to områder har oppmerksomhet: integrering av funksjonshemmede og en evaluering av lokalt og regionalt utviklingsarbeid. Publikasjonen "Dokumentation om pedagogisk FoU i Norden" er blitt ajourført i deres regi.

FoU-arbeidet var et sentralt tema på samrådsmøtet mellom Rådgivende komiteen for undervisning og styringsgruppen i oktober.

#### 4. Publikasjoner

##### 4.1 Rapporter i NU-serien

###### *Bergenprosjektet (NU B-serien 1978:7)*

Rapporten er en beskrivelse av Bergenprosjektet, det nordiske forskningssamarbeid om læreproblemer hos barn.

*Skolförvaltning i Norden (NU:B-serien 1978:17)* En revisjon av den tidligere rapporten "Utbildningsväsendets styrelseformer" utarbeidet av studierektor Jan-Sture Karlsson i samarbeid med en nordisk arbeidsgruppe.

###### *16—19 åringenes utdanningssituasjon i Norden II (NU:B 1978: 18)*

###### *En sammenlignende studie*

En revisjon av den tidligere kartleggingen "De gymnasiale utdannelser i Norden", utarbeidet av rektor Jostein Osnes.

###### *16—19 åringenes utdanningssituasjon i Norden III (NU B 1978: 19)*

###### *Riskgruppen og yrkesutdanning.*

En konferenserapport fra Skövde, Sverige, som bl. a. inneholder mange forslag til FoU-arbeid på nasjonalt og nordisk plan når det gjelder riskgruppen og utdanning.

###### *16—19-vuotiaiden koulutustilanne II (NU B 1978: 18F)*

Finsk versjon av Jostein Osnes rapport 16—19 åringenes utdanningssituasjon i Norden II — En sammenlignende studie (NU B 1978: 18).

###### *16—19 åringenes utdanningssituasjon i Norden IV —*

###### *Natur- og miljølære — En ideskisse (NU B 1978: 32)*

##### 4.2 Rapporter under trykning

Finsk versjon av 16—19 åringenes utdanningssituasjon i Norden.

###### *IV — Natur- og miljølære — En ideskisse*

En forkortet engelsk versjon av Grunnskolen i Norden 1976 og 16—19 åringenes utdanningssituasjon i Norden II. En sammenlignende studie.

### 4.3 Øvrig materiale

#### *"Information om förskolan i Norden"*

Informasjonsblad som inneholder notiser om nyutkomne rapporter, konferanser, prosjektplaner m. m. på førskoleområdet. Information om förskolan i Norden har kommet ut med fem nummer i 1978. Utkommer i en skandinavisk og en finsk versjon.

#### *"Information om skolan i Norden"*

Et informasjonsblad som i 1978 har kommet ut på forsøksbasis med to nummer. Bulletinen er bygd opp etter samme prinsipp som Information om förskolan i Norden og dekker både grunnskolen og 16—19 åringenes utdanning. Utkommer i en skandinavisk og en finsk versjon.

#### *Bergenprosjektet*

Et nordisk forskningssamarbeid om læreproblemer hos barn — Virkninger av spesialundervisning

Informasjonsbulletin nr. 8—9 fra det nordiske forskningssamarbeidet om barn med innlæringsvansker (stensiltrykk)

#### *"Nordiska rapporter om specialundervisning 1978"*

Den årlige rapport om spesialundervisningens stilling i de nordiske land (stensiltrykk)

#### *"Diskussionspromemoria om nordisk pedagogisk FoU-samarbeid"*

En oversikt over problemer i forbindelse med nordisk pedagogisk FoU-samarbeid (stensiltrykk)

#### *"Matematik för alla"*

Dokumentasjon fra en nordisk konferanse om individualisert matematikkundervisning (stensiltrykk)

#### *16—19 åringenes utdanningssituasjon i Norden —*

#### *Teori og praksis i yrkesutdanningen*

Rapport fra en nordisk læreplankonferanse (stensiltrykk)

#### *Nordisk instruktørkurs i miljølære*

Grunnskolens eldste klassetrinn (7—9 klasse). Andre kurs 18—23. september 1977) (Stensiltrykk)

*"Kulturtillhörighetens och modersmålets betydelse vid övergången förskola—skola"*

En konferanserapport (stensiltrykk).



*"Evalueringsproblem i Grundskolan"*

En konferanserapport (stensiltrykk).

*"En studie av ett finskt matematiksystem för att utvärdera likheter och olikheter beträffande läromedelspraxis mellan Finland och Sverige."*  
(Magne—Apiola)

Studien er laget med sikte på læremiddelpraksisen i spesialundervisningen (stensiltrykk)

*Individualisering av matematikkundervisningen*

En omarbeidet versjon av forrige års rapport i NU B-serien har kommet ut som et spesialnummer av tidsskriftet "NÄMNAREN".

*F. Framtidsplaner*

I 1979 regner styringsgruppen for nordisk skolesamarbeid med samme aktivitetsnivå som i 1978. I praksis innebærer dette at ingen nye prosjekter vil bli iverksatt. Dette beror på en nedskjæring av styringsgruppens opprinnelige budsjettforslag. I 1980 vil en derimot få en aktivitetsøkning med nye prosjekter som forslagsvis har å gjøre med lærerutdanning.

To tendenser har gjort seg gjeldende de siste år. Dels er prosjektvirksomheten nå mer konsentrert omkring 16—19 åringenes utdanningssituasjon, mens hovedvekten før lå på grunnskolestadiet. Dels konsentres virksomheten i høyere grad omkring noen større prosjekter: spesialundervisningen (barn med innlæringsvansker, Bergenprosjektet), miljølæren og 16—19 åringenes utdanningssituasjon.

En håper også i 1980 å iverksette prosjekter som har å gjøre med utdanning av lærere, skolelederutdanning, samt etterutdanning av yrkeslærere. Et annet trekk i utviklingen er at det legges mer vekt på informasjon, både når det gjelder den allmenne informasjon og markedsføringen av resultater en har oppnådd i prosjektene.

Personalstyrken i 1979 vil bli 2 heltidsansatte saksbehandlere og 1½ assistent. Dette synes å være vel tilpasset arbeidsmengden i prosjektene ettersom en i Nordisk skolesamarbeid arbeider med et stort antall sakkyndige som arbeider på forordningsbasis. En forutsetning vil være at skifte av saksbehandlere ikke skjer så ofte.

Når det gjelder generell informasjon vil styringsgruppen også i 1979—1980 arrangere informasjonsmøter for lærere og skoleadministratører i de nordiske land.

I 1980 vil brosjyren "Utdanningsamarbeid i Norden" komme ut på nytt. Dette vil bli den tredje utgaven av denne brosjyren. Brosjyren publiseres på de fem nordiske språk samt engelsk.

Den fortløpende informasjonen har i 1978 omfattet to bulletiner "Information om förskolan" og "Skolan i Norden". Førskolebulletinen har kommet ut med 5 nummer og "Skolan i Norden" har på forsøksbasis

kommet ut med 2 nummer i 1978. "Skolan i Norden" inneholder stoff om både grunnskolen og 16—19 åringenes utdanning. Styringsgruppen har som ambisjon at "Skolan i Norden" skal komme ut med 4 nummer i 1979 og 1980.

Ajourføring av rapporter må nødvendigvis være en tilbakevendende post på skolesamarbeidets budsjett. Dette gjelder særlig rapportene om grunnskolen, 16—19 åringenes utdanning, lærerutdanningen og utdanningssystemenes styringsformer.

Styringsgruppen vil utover dette øke sine anstrengelser når det gjelder informasjonsarbeidet. Dette vil primært skje ved at mer stoff av forskjellig karakter, rapporter, sammendrag, artikler etc. blir oversatt til finsk og islandsk. Styringsgruppen vil også vurdere mulighetene for bruk av tolk ved viktige møter og konferanser.

Det er også et faktum at det er en økende internasjonal etterspørsel om skolevirksomheten i Norden, og i 1979 vil derfor en forkortet versjon av grunnskolerapporten og rapporten om 16—19 åringenes utdanning bli oversatt og publisert på engelsk. Dette initiativ bør følges opp slik at det nordiske arbeidet blir bedre tilgjengelig for et internasjonalt publikum. Styringsgruppen vil også overveie å oversette sammendrag av rapporter etc. til andre europeiske hovedspråk enn engelsk.

Det store nordiske forskningsamarbeidet om barn med innlæringsvansker (Bergenprosjektet) vil pågå til og med 1981. I 1980 regner en med å være i den rapporterende fasen som kombinert med en relativt intens møtevirksomhet, vil kreve relativt store ressurser. I dette prosjektet satser de fire kommunene som deltar og de nasjonale myndigheter hoveddelen av ressursene, ca 6 millioner dkr. Koordineringen og den felles rapportering finansieres gjennom nordiske midler.

Innenfor spesialundervisningen vil en også i 1979—80 være kommet igang med læremiddelsamarbeidet, som er ledet av en spesiell referansegruppe, gruppen vil da gå inn i en direkte produksjon for "små" bristområder. Som eksempel kan nevnes litteratur på TV for døve barn. Dette arbeidet kommer til å fortsette parallelt med et mer generelt utredningsarbeid som har til hensikt å underlette utveksling av erfaringer på området. Ellers finnes også en spesiell kontaktgruppe for spesialundervisningen. Denne gruppen er samtidig kultursekretariatets kontaktorgan med det nordiske embetsmannsmøtet. Kontaktgruppen beregnes å ta initiativ til praktisk prosjektvirksomhet, bl. a. angående den videregående yrkesutdanningen.

Kontaktgruppene i engelsk og matematikk vil treffes en gang i året for gjensidig informasjon om de aktuelle utviklingstendenser.

Forøvrig vil en i fremtiden rette oppmerksomheten mer mot grunnskolens allmenne problemer enn mot spesielle fag eller fagområder, og forslagsvis kan en i 1980 tenke seg et nordisk prosjekt angående skolens indre arbeid.

16—19 åringenes utdanningssituasjon omfatter nå 3 delprosjekter som er iverksatt i 1978. Som nevnt ovenfor omfatter informasjonsbladet "Skolan i Norden" også 16—19 åringenes utdanning.

Det største delprosjektet innenfor 16—19 åringenes utdanningssituasjon er en evalueringsstudie av arbeidsmarkeds- og skolepolitiske tiltak mot ungdomsarbeidsløsheten. Studien omfatter fire lokalområder i Danmark, Finland, Norge og Sverige. Arbeidet utføres av fire lokale sakkynndige samt en hovedsakkynndig. En rapport vil bli publisert i 1979 og prosjektet vil sannsynligvis bli videreført i 1979 og 1980. Det andre delprosjektet omhandler 16—19 åringenes utdanningssituasjon i Nordens utkantområder. En sakkynndig vil her arbeide sammen med en referansegruppe, og en rapport vil bli publisert i 1979. Spesielt vil denne rapporten omhandle den forsøksvirksomhet som drives i de forskjellige land for å løse problemene omkring videregående (gymnasial) utdanning i utkantstrøk. Prosjektet vil dermed være avsluttet. Det tredje prosjektet som er iverksatt i 1978 og som vil fortsette i 1980—81 er et læremiddel-samarbeid som omfatter små yrkesfag og innvandrерundervisning. En kontaktgruppe har i 1978 gjort det forberedende arbeidet og i 1979—80 vil det praktiske arbeidet igangsettes.

I 1979 vil en forsøke å produsere en rapport som vil omhandle den forsøksvirksomhet i de nordiske land i 16—19 åringenes utdanning som gjelder kobling mellom skole og arbeidsliv. Rapporten tenkes publisert i 1980.

I 1980 vil en også forsøke å utvikle en modell for et fastere samarbeid innen yrkesfagundervisningen på lengre sikt. En vil i denne sammenheng påpeke at prosjektprogrammet for 16—19 åringene, må sees som en helhet, og at også nye prosjekter kan dukke opp i løpet av 3-årsperioden. En tenker her bl. a. på et medlemsforslag til Nordisk Råd angående harmonisering av yrkesutdanningen. Prosjektprogrammet for 16—19 åringene blir delvis finansiert gjennom Ministerrådets disposisjonsmidler.

Ifølge målsettingen for Nordisk skolesamarbeid, skal en også arbeide med lærerutdanning, og spesielt med etterutdanning av lærere. I løpet av 1979 er det på grunn av den snevre budsjettammen umulig å iverksette et samarbeid på dette området, men i 1980 er to forskjellige etterutdanningsprosjekter planlagt. Det kan i denne sammenheng nevnes at i anledning av NR's rekommendasjon om samnordisk utdanning av lærere for døvblinde pågår et utredningsarbeid utenfor rammen for skolesamarbeidet men i samarbeid med kontaktgruppen for spesialundervisning. Dette arbeide vil resultere i et forslag i 1979. En vil søke MR om midler for dette prosjektet når forslaget legges fram. Som nevnt ovenfor kan det også bli aktuelt med et prosjekt innenfor 16—19 åringenes utdanning, som har å gjøre med etterutdanning av yrkeslærere.

Noe av virksomheten spenner over flere skolestadier og har blitt samlet under rubrikken felles for flere skolestadier. Det store prosjektet her er miljølære, som i 1979 hovedsaklig omfatter 16—19 åringenes utdanning.

Vinteren 1979 vil den første delen av et to ukers kurs bli arrangert for å utdanne nordiske instruktører i miljølære (10—12 års trinn), og andre delen blir arrangert samme år. Når det gjelder miljølæreprosjektet for grunnskolen, tar en sikte på å arrangere en evalueringskonferanse i 1980. Dette synes å være nødvendig, da det er et prosjekt som i høy grad har kommet det praktiske skolearbeidet til gode, og som en må kunne trekke erfaringer fra i det øvrige nordiske skolesamarbeidet.

Ministerrådet har gitt styringsgruppen i oppdrag å utvikle mulighetene for å koordinere det pedagogiske forsknings- og utviklingsarbeidet. Dette utredningsarbeidet beregnes i 1979 til å ha ført til en eller annen form for praktisk virksomhet. I 1980 vil en arrangere en konferanse som et ledd i dette arbeidet.

På grunn av mangesidigheten i Nordisk skolesamarbeids virksomhet er det umulig å forutse alle behov som kan oppstå. Et prosjekt kan i løpet av året utvikle seg slik at det blir nødvendig å gjøre en større innsats enn man opprinnelig hadde planlagt. For å imøtekomme slike behov finnes en særskilt sum i budsjettet — disposisjonsmidler.

Miljølære er en type prosjekt som har vist seg å ha stor gjennomslagskraft i det nordiske skolesamarbeidet. Styringsgruppen vil derfor gjerne når miljølæreprosjektet avsluttes, satse på et tilsvarende prosjekt d. v. s. en læremiddelutvikling og etterutdanning av lærere på et område som er relativt lite bearbeidet i skolen.

I 1980 er det ikke mulig å ta opp et slikt prosjekt, men styringsgruppen vil diskutere mulighetene for lignende prosjekt som eventuelt kan iverksettes i 1980.

Til slutt vil styringsgruppen framholde at man etter noen års virksomhet har bygd opp en viss erfaring og rutiner for samarbeidet, som gjør at det nordiske skolesamarbeidet vil stadig gå lettere og gi resultater som forhåpentligvis vil få stadig større betydning for det praktiske skolearbeidet.

Mot denne bakgrunn anser styringsgruppen det som ønskelig å omstrukturere sin egen møtevirksomhet i perioden. En tar sikte på å arrangere flere to-dagers møter, der en ved siden av vanlig saksbehandling, vil invitere tjenestemenn på høyt plan til temamøter. Dette vil imøtekomme styringsgruppens behov for informasjon på forskjellige fagområder som hører under skolesamarbeidet samt gi bedre mulighet for fordypning i stoffet og gi bedre grunnlag for saksavgjørelser.

*G. Finansiering og økonomi**Oversikt over status og budsjett (dkr)*

	Status 1977	Budsjett 1978	Prel status 1978	Budsjett 1979
<i>Utgifter</i>				
Styringsgr	63 660	70 000	64 260	77 000
Personale	488 006	545 635	590 919	598 836
Kontor				
Lokaler				
Prosjekt + reserve	828 117 309 447	1 080 000	912 660	1 050 000
Sum utgifter	1 689 230	1 695 635	1 567 839	1 725 836
<i>Inntekter</i>				
Forslag	1 320 000	1 510 000	1 510 000	1 725 836
Aut lønnsøkn	47 110		49 789	
Andre inntekter	322 120		8 050	
Sum inntekter	1 689 230		1 567 839	

*BILAGA***Liste over medlemmer i styringsgruppe og arbeidsgrupper  
for Nordisk skolesamarbeid***1. Styringsgruppen for nordisk samarbeid på skoleområdet**Ordinære medlemmer:**Danmark:*

Undervisningsinspektør Andreas Andreasen  
Direktoratet for folkeskolen, folkeoplysning, seminarier m. v.  
Frederiksholms Kanal 26  
1220 København K

*Finland:*

Skolrådet Magnus Kull  
Skolstyrelsen  
Hagnäsgatan 2  
00530 Helsingfors 53

*Island:*

Afdelingschef Hörður Lárusson  
Undervisningsministeriet  
Skoleforskningsafdelingen  
Reykjavík

*Norge:*

Ekspedisjonssjef Johan Bjørge  
Kirke- og undervisningsdepartementet  
Oslo Dep.  
Oslo 1

*Sverige:*

Departementsrådet Ulf Sellergren  
Utbildningsdepartementet  
Fack  
103 10 Stockholm

*Varamedlemmer:**Danmark:*

Undervisningsinspektør Ib Granerud  
Direktoratet for folkeskolen, folkeoplysning, seminarier m. v.  
Frederiksholms Kanal 26  
1220 København K

*Finland:*

Avdelningschef Vesa Lyytikäinen  
Skolstyrelsen  
Hagnäsgatan 2  
00530 Helsingfors 53

*Island:*

Professor Andri Isaksson  
Undervisningsministeriet  
Reykjavík

*Norge:*

Forsøksleder Elen Lein  
Forsøksrådet for skoleverket  
Postboks 38  
Linderud  
Oslo 5

*Sverige:*

Utredningssekreterare Inger Marklund  
Svartmangatan 9, 3 tr  
111 29 Stockholm

*2. Sekretariatsfunksjon*

Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete  
Snaregade 10  
1205 København K

*Personale som avlønnnes over budsjettet for Nordisk skolesamarbeid*

Fuldmægtig Christen Jordet  
Fuldmægtig Lisbeth Rudemo  
Assistent Bente Wagnkilde

*3. Arbeidsgrupper og sakkyndige i de enkelte prosjekter**3.1 Sakkyndig for "Information om førskolan i Norden"*

Inspektör Leena Lehtinen  
Socialstyrelsen  
Broholmshgatan 18 C  
00530 Helsingfors 53/Finland

*Sakkyndige for "Information om skolan i Norden":*

Undervisningsinspektør Andreas Andreasen  
Direktoratet for folkeskolen, folkeoplysning, seminarier m. v.  
Frederiksholms Kanal 26  
1220 København K

Överinspektör Leena Laulajainen  
Skolstyrelsen  
Hagnäsgatan 2  
00530 Helsingfors 53/Finland

Överinspektör Jarkko Weckström  
Skolstyrelsen  
Försöks- och forskningsbyrån  
Hagnäsgatan 2  
00530 Helsingfors 53/Finland

Afdelingschef Hörður Lárusson  
Undervisningsministeriet  
Skoleforskningsafd.  
Reykjavík/Island

Informasjonssekretær Arne Simonsen  
Kirke- og undervisningsdep.  
Oslo Dep  
Oslo 1/Norge

Redaktör Birgitta Hellekant  
Informationssektionen  
Skolöverstyrelsen  
106 42 Stockholm/Sverige

### 3.3 Grunnskolen

*Arbeidsgruppe for Bergenprosjektet:*

*Danmark:*

Ledende skolepsykolog Mogens Hansen  
Skolepsykologisk kontor  
Jernbaneplassen 22  
2800 Lyngby

Skolepsykolog Børge Jensen  
Skolepsykologisk kontor  
Jernbaneplassen 22  
2800 Lyngby

Skolepsykolog Knud Larsen  
Skolepsykologisk kontor  
Jernbaneplassen 22  
2800 Lyngby

Skolepsykolog Jens Chr. Jacobsen  
Holmebuen 16  
2690 Karlslunde

Skolepsykolog Kirsten Torsten Sørensen  
Ærøvej 24  
Hastrup  
4600 Køge



Skolepsykolog Ole Nielsen  
Åkandehaven 148  
2760 Måløv

*Norge:*

Professor Hans-Jørgen Gjessing  
Avd. for pedagogisk psykologi  
Universitetet i Bergen  
Sydnesplass 12  
5014 Bergen

Sjefpsykolog Johs. Hovden  
Kommunehuset  
Nesttun  
Bergen

Forskningsstipendiat Hans Daniel Nygaard  
Avd. for pedagogisk psykologi  
Universitetet i Bergen  
Sydnesplass 12  
5014 Bergen

Amanuensis Ragnar Solheim  
Avd. for pedagogisk psykologi  
Universitetet i Bergen  
Sydnesplass 12  
5014 Bergen

*Sverige:*

Docent Ingvar Lundberg  
Psykologiska institutionen  
Umeå universitet  
901 87 Umeå

Docent Sven Styrborn  
Sociologiska institutionen  
Umeå universitet  
901 87 Umeå

Psykolog Margit Tornéus  
Psykologiska institutionen  
Umeå universitet  
901 87 Umeå

*Observatører:*

Professor Sakari Moberg  
Specialped. institut  
Jyväskylä universitet  
Jyväskylä 10/Finland

Lektor Ossi Ahvenainen  
Rymdtorget 77  
415 19 Göteborg/Sverige

*Nordisk kontaktgruppe for specialundervisning*

Undervisningsinspektør I. Skov Jørgensen  
Inspektionen for specialundervisning  
Vester Voldgade 117, st  
1552 København V/Danmark

Byråchef Elias Niskanen  
Skolstyrelsen  
Hagnäsgatan 2  
00530 Helsingfors 53/Finland

Specialundervisningskonsulent Magnus Magnusson  
Undervisningsministeriet  
Reykjavík/Island

Avdelingssjef Einar Nyhus  
Rådet for videregående opplæring  
Postboks 8170  
Oslo Dep.  
Oslo 1/Norge

Avdelningsdirektör Folke Elowsson  
S 1:1  
Skolöverstyrelsen  
106 42 Stockholm/Sverige

*Referansegruppen for specialundervisningens læremidler*

Undervisningsinspektør Jørgen Hansen  
Socialstyrelsen  
Kristineberg 6  
Postbox 2555  
2100 København Ø/Danmark

Konsulent Inga Nilsson  
Inspektionen for specialundervisning  
Vester Voldgade 117  
1552 København V/Danmark

Överinspektör Unto Jero  
Skolstyrelsen  
Hagnäsgatan 2  
00530 Helsingfors 53/Finland

Överinspektör Lars Nyström  
Skolstyrelsen  
Hagnäsgatan 2  
00530 Helsingfors 53/Finland

Talepedagog Thora Kristindóttir  
Háaleitisbraut 103  
Reykjavík/Island

Specialpædagog Ragna K. Thordardóttir  
Háaleitisbraut 50  
Reykjavík/Island

Avdelingssjef Marit Dahl  
Grunnskolerådet  
Postboks 8137  
Oslo Dep.  
Oslo 1/Norge

Konsulent Arne Østli  
Grunnskolerådet  
Postboks 8137  
Oslo Dep.  
Oslo 1/Norge

Skolkonsulent Rose-Mari Adeen  
L3:2  
Skolöverstyrelsen  
106 42 Stockholm/Sverige

Departementssekreterare Catharina Rudhe  
Statens institut för läromedelsinformation  
Box 12258  
102 26 Stockholm/Sverige

*Kontaktgruppen for matematikundervisningen*

Undervisningsinspektør B. Kehlet Nørskov  
Direktoratet for folkeskolen, folkeoplysning, seminarier m. v.  
Frederiksholms Kanal 26  
1220 København K/Danmark

Länsskolkonsulent C. G. Wolff  
Björknäsgatan 34  
10 600 Ekenäs/Finland

Fagkonsulent Anna Kristjansdottir  
Undervisningsministeriet  
Ingolfstræti 5  
Reykjavík/Island

Lektor Alf J. Berntsen  
Skolesjefens veiledningstjeneste  
Trymsv. 13 B  
4600 Kristiansand/Norge

Skolkonsulent Peder Claesson  
Skolöverstyrelsen  
Fack  
106 42 Stockholm/Sverige

*Kontaktgruppen for fremmedspråkundervisningen*

Fagkonsulent Chresten Skov  
Kongsbjergvej 34  
2830 Virum/Danmark

Överinspektör Jouko A. Riihä  
Skolstyrelsen  
Hagnäsgatan 2  
00530 Helsingfors 53/Finland

Fagkonsulent Jacqueline Hannesson  
Ingolfstræti 5  
Reykjavík/Island

Øvingslærer Liv Skreden  
Øvre Folldalslia 11  
5046 Rådal/Norge

Daglig leder Vidar Guldal  
Grunnskolerådet  
Boks 8137  
Oslo Dep.  
Oslo 1/Norge

Skolkonsulent Bror Andered  
Skolöverstyrelsen  
106 42 Stockholm/Sverige

### 3.4 Utdanning for 16—19 åringene

#### *Referansegruppen for 16—19 åringenes utdanning:*

##### *Danmark:*

Undervisningsinspektør Arne Højsten  
Direktoratet for erhvervsuddannelserne  
Højbro Plads 4  
1200 København K

Undervisningsdirektør Richard Frederiksen  
Direktoratet for gymnasieskolerne og HF  
Højbro Plads 4  
1200 København K

##### *Finland:*

Planerare Ukko Laurila  
Undervisningsministeriet  
Planeringssekretariatet  
Mikaelsgatan 6 C 29  
00100 Helsingfors 10

##### *Island:*

Afdelingschef Hörður Lárusson  
Undervisningsministeriet  
Skoleforskningsafdelingen  
Reykjavík

*Norge:*

Ekspedisjonssjef Johan Bjørge  
Kirke- og undervisningsdepartementet  
Oslo-Dep.  
Oslo 1

Rektor Johan Kvikstad  
Rådet for videregående opplæring  
Brundalen videreg. skole  
7000 Trondheim

Konsulent Sigrid Moe  
Arbeidsdirektoratet  
Holbergs plass 7  
Oslo 1

*Sverige:*

Departementsrådet Carl Tomas Edam  
Utbildningsdepartementet  
Fack  
103 10 Stockholm

*Sakkyndiggruppe for nordisk studie angående arbeidsmarkedsutdanningspolitiske tiltak mot ungdomsarbeidsløsheten*

*Hovedsakkyndig:*

Afdelingsleder Benny Dylander  
Teknologisk institut  
Gregersensvej  
2630 Tåstrup/Danmark

*Danmark:*

Stud. mag. scient. soc. Palle Banke  
Teknologisk institut  
Gregersensvej  
2630 Tåstrup

*Finland:*

Länsskolinspektör Kalervo Aho  
Länsstyrelsen i Lapplands län  
Skolavdelningen  
Koskenranta 3  
96 100 Rovaniemi 10

*Norge:*

Konsulent Fridtjov Thorkildsen  
Forsøksrådet for skoleverket  
Postboks 38  
Linderud  
Oslo 5

Rådgiver Nicolai Torstensen  
Pedagogisk senter  
Bispehaugen skole  
7000 Trondheim

*Sverige:*

Adjunkt Alf Höglund  
Vagnvägen 3  
660 60 Molkom

— — —  
Konsulent Truls Frogner  
Nordisk Ministerråd  
Postboks 6753 St Olavs plass  
Oslo 1

*Kontaktgruppen for læremiddelsamarbeid i små fag/innvandrерundervisning*

Konsulent Jens Ove Rasmussen  
Vestervænget 7  
Øm  
4000 Roskilde/Danmark

Överinspektör Urpo Koponen  
Skolstyrelsen  
Hagnäsgatan 2  
00530 Helsingfors 53/Finland

Projektsekreterare Risto Helle  
Yrkesutbildningsstyrelsen  
Hagnäsgatan 2  
00530 Helsingfors 53/Finland

Avdelningschef Stéfan Ólafur Jónsson  
Undervisningsministeriet  
Reykjavík/Island

Konsulent Jorunn Sørensen  
Rådet for videregående opplæring  
Postboks 8170 — Dep.  
Oslo 1/Norge

Kanslichefen Bertil Andersson  
Statens institut för läromedelsinformation  
Box 12258  
102 26 Stockholm/Sverige

*Kontaktgruppen for videregående utdanning i utkantstrøk (glesbygd)*

*Sakkyndig:*

Bo Riska  
Svenska Österbottens landskapsförbund  
Handelsplanaden 16 A  
65100 Vasa/Finland

---

Rektor Ole Becker Jørgensen  
Bornholms handels- og tekniske skole  
Merkurvej  
3700 Rønne/Danmark

Bitr. avdelningschef Harri Hoffman  
Länsstyrelsen i Vasa län  
Skolavdelningen  
Hartmansgränd  
65100 Vasa 10/Finland

Avdelningschef Juhani Lassila  
Länsstyrelsen i Lapplands län  
Skolavdelningen  
Kirkkotie 8  
96100 Rovaniemi 10/Finland

Undervisningsdirektör Sturla Kristjánsson  
Vidilundur 4  
600 Akureyri/Island

Rektor Johannes Øvereng  
Rådet for videregående opplæring  
Sommerrogt. 15  
Oslo 1/Norge

Avdelningsdirektör Lars Larsson  
Skolöverstyrelsen  
106 42 Stockholm/Sverige

*Kontaktgruppen for miljølære (1—9 årstrinn)*

*Sakkyndige:*

Dosent Bjarne Bjørndal  
Pedagogisk forskningsinstitutt  
Postboks 1092  
Blindern  
Oslo 3/Norge

Lektor Sigmund Lieberg  
Pedagogisk forskningsinstitutt  
Postboks 1092  
Blindern  
Oslo 3/Norge

— — — — —  
Fagkonsulent Ingolf Leth  
Løvetandsvej 57  
2700 Brønshøj/Danmark

Överinspektör Lars Nyström  
Försöks- och forskningsavd.  
Skolstyrelsen  
Hagnäsgatan 2  
00530 Helsingfors 53/Finland

Underdirektør Tor Holtan-Hartwig  
Kirke- og undervisningsdepartementet  
Oslo Dep.  
Oslo 1/Norge

Skolkonsulent Elsa Wahrby  
Skolöverstyrelsen  
106 42 Stockholm/Sverige

Skolkonsulent Hans-Jörgen Karlsson  
Skolöverstyrelsen  
106 42 Stockholm/Sverige

*Kontaktgruppe i miljølære (10—12 årstrinn)*

*Sakkyndige:*

Lektor Poul Breum  
Torsagervej 27  
Falkærgårde  
8544 Mørke/Danmark

Lektor Leif Rosenlöf  
Askuddsvägen 101  
22 100 Mariehamn/Åland/Finland

Lektor Børge Dahle  
Lupinvn 12 B  
7400 Oppdal/Norge

— — —  
Fagkonsulent, lektor Poul Breum  
Torsagervej 27  
Falkærgårde  
8544 Mørke/Danmark

Överinspektör Lars Nyström  
Skolstyrelsen  
Hagnäsgatan 2  
00530 Helsingfors 53/Finland

Lektor Stefan Bergmann  
Tjarnarbóli 14  
170 Seltarnarnesi/Island

Lektor Einar Oterholm  
Tingvoll vidaregående skule  
6630 Tingvoll/Norge



Skolkonsulent Hans-Jörgen Karlsson  
Skolöverstyrelsen  
106 42 Stockholm/Sverige

*FoU-administratorer*

Konsulent Bjørn Glæsel  
Folkeskolens Forsøgsråd  
Undervisningsministeriet  
Frederiksholms Kanal 26  
1220 København K/Danmark

Professor Kaj Spelling  
Danmarks Lærerhøjskole  
Emdrupvej 101  
2400 København NV/Danmark

Direktør Jesper Florander  
Danmarks pædagogiske institut  
Hermodsgade 28  
2200 København N/Danmark

Byråchef Veikko Lepistö/Jarkko Weckström  
Skolstyrelsen  
Försöks- och forskningsbyrån  
Hagnäsgatan 2  
00530 Helsingfors 53/Finland

Avdelningschef Erkki Kangasniemi  
Pedagogiska forskningsinst.  
Jyväskylä universitet  
Skolforskningsavdelningen  
Seminaarinkatu 15  
401 00 Jyväskylä 10  
Finland

Afdelingschef Hördur Lárusson (korresponderende medlem)  
Undervisningsministeriet  
Reykjavik/Island

Forsøksleder Elen Lein/Ragnar Solheim  
Forsøksrådet for skoleverket  
Postboks 38  
Linderud  
Oslo 5/Norge

Konsulent Inger Anne Kvalbein  
Elisenbergveien 14  
Oslo 2/Norge

Undervisningsrådet Esse Lövgren  
Skolöverstyrelsen  
106 42 Stockholm/Sverige

Avdelningsdirektör Henning Johansson  
Skolöverstyrelsen  
106 42 Stockholm/Sverige

*Kontaktgruppen for revisjon av rapporten:  
Utbildningsväsendets styrelseformer (NU 1978: 77)*

Fuldmægtig Ernst Gravesen  
RUC  
Postbox 260  
4000 Roskilde/Danmark

Byråchef Lasse Hoffman  
Skolstyrelsen  
Hagnäsgatan 2  
00530 Helsingfors 53/Finland

Byråsjef Jon Chr. Løken  
Kontoret for yrkesopplæring i handel og kontorarbeid  
Kirke- og undervisningsdepartementet  
Oslo-Dep.  
Oslo 1/Norge

Departementssekreterare Catharina Rudhe  
Statens institut för läromedelsinformation  
Box 12258  
102 26 Stockholm/Sverige

*Korresponderende medlem*

Afdelingschef Arní Gunnarsson  
Undervisningsministeriet  
Reykjavík/Island

*Sakkyndig:*

Studierektor Jan-Sture Karlsson  
Folkuniversitetets Kansli  
Styrmansgatan 47  
114 60 Stockholm/Sverige

## **Nordisk Journalistkursus**

### *Verksamhetsberättelse för 1978*

#### *A. Namn och adress*

Nordisk Journalistkursus  
Vennelystparken  
DK-8000 Århus C  
Tlf. 06-13 62 33

#### *B. Startår*

1957

#### *C. Syfte*

Syftet med Nordisk Journalistkursus är att meddela undervisning på ett vidaregående plan. Utbildningen bör ha såväl en nordisk som en allmän prägel, den bör vara minst tre månader, företrädesvis äga rum i seminarieform och ta sikte på studerande med några års praktisk erfarenhet eller studerande som har genomgått grundutbildning.

#### *D. Organisation*

##### *1. Administration*

Verksamheten leds av en styrelse vald av pressorganisationerna i de nordiska länderna. Styrelsen tillsätter ett arbetsutskott bestående av en representant för vart och ett av de deltagande länderna samt av en av styrelsen på tre år utsedd kursföreståndare.

##### *2. Styrelsens sammansättning 31.12.1978*

Titel, förnamn, efternamn	Nationalitet
Chefredaktør Per Winther	D
Redaktionschef Karl Ahlenius	S
Redaktør Henrik von Bonsdorff	F
Chefredaktør N. Chr. Christensen	D
Direktør Tom Eklöf	F
Redaktør Einar Karl Haraldsson	I
Ombudsman C. H. Hernlund	S
Kontorchef Reidar Hirsti	N

Generalsekretærene Eila Hyppönen	F
Journalist Bjørn Øvrum Nielsen	N
Chefredaktör Olle Nilsson	S
Journalist Ruth Nørthen	D
Disponent Martin Vårvik	N
Förståndare för kursen Erik Reske-Nielsen	D

### 3. Personal

- 1 förståndare (deltid)
- 1 kursusleder (deltid)
- 1 kontorist (deltid)
- 1 biblioteksassistent (deltid)

### 4. Revisorer

Otto Bjerrum A/S

### E. Verksamhet

Nordisk Journalistkursus afholdt i 1978 som sædvanlig et tre måneders kursus i tiden 1. februar—1. maj. Kursets forretningsudvalg optog blandt et halvt hundrede ansøgere 17 deltagere. Af disse var 4 fra Finland, 5 fra Sverige, 6 fra Norge og 2 fra Danmark. Alle deltog i hele kurset med undtagelse af en enkelt, som rejste hjem 2 uger før det sluttede.

### Undervisningen

Undervisningen på kurset i foråret 1978 havde følgende undervisningsplan, der var tilrettelagt af styrelsen.

#### 1. Fælles nordiske emner

1. Nordiske samarbejdsorganisationer ved informationschef Harry Granberg, Nordisk Råd.

2. Norden og den øvrige verden ved afdelingsforstander Erik Reske-Nielsen, Danmarks Journalisthøjskole og professor Nils Andrén, Stockholm.

3. Økonomiske problemer i Norden ved direktør Kaare Petersen, Den norske bankforening.

4. Socialpolitik i de nordiske lande ved socialdirektør Jørgen Koch, Århus.

5. Nordiske miljø- og samfærdselsproblemer ved redaktør Thomas Michélsen, Dagens Nyheter.

6. Nordisk kulturpolitik ved kulturminister Niels Matthiasen, Ministeriet for kulturelle anliggender, København.

## *II. Politik i de nordiske lande*

1. Aktuelle politiske spørgsmål i Danmark ved professor Gunnar Thorlund Jepsen, Århus Universitet, chefredaktør Hans Larsen, Skive Folkeblad og professor H. P. Clausen, Århus Universitet.

2. Aktuelle politiske spørgsmål i Finland ved professor Göran von Bonsdorff, Helsingfors og redaktør Henrik von Bonsdorff, Hufvudstadsbladet.

3. Aktuelle politiske spørgsmål i Island ved chefredaktør Jónas Kristjánsson, Reykjavík.

4. Aktuelle politiske spørgsmål i Norge ved professor Henry Valen, Oslo og kontorchef Reidar Hirsti, Oslo.

5. Aktuelle politiske spørgsmål i Sverige ved docent Torbjörn Valinder, Lund, og chefredaktør Gunnar Fredriksson, Stockholm.

## *III. Mediesituationen i de nordiske lande*

1. Sproget i nordisk dagspresse ved rektor Lars Alfvegren, Journalisthögskolan, Göteborg.

2. Avisen i elektronaldere ved rektor Arne Ejbye-Ernst, Danmarks Journalisthøjskole.

3. Massemediernes frihed, ansvar og selvjustits ved Allmänhetens press-ombudsman Lennart Groll, Stockholm og generalsekretær Hans Ihlebæk, Oslo.

4. Ophavsret ved jur. kand. Lars Bruun, Helsingfors.

5. Lokalradioen ved redaktør Gary Engman, Malmö (Sveriges Radio).

6. De elektroniske muligheder ved direktør Karl-Henrik Ekberg, TV, Stockholm.

7. Journalisten som samtidshistoriker ved redaktør Paul Hammerich, København.

## *IV. Aktuel dialog*

Aktuelle emner, som på tidspunktet for kursusets afholdelse har speciel interesse.

Undervisningsplanen blev underkastet enkelte ændringer. Således udgik punkterne I.5, I.6 og III.7 af praktiske grunde, især sent indkomne afbud fra forelæsere.

I stedet blev hovedgruppen "Fælles nordiske emner" udvidet ved, at kursisterne fulgte Nordisk Råds session i Oslo den 20.—22. februar, og ved, at de på eget initiativ foretog en ekskursion til EF-hovedkvarteret i Bruxelles, hvor de gennem en række møder med EF-embedsmænd fik lejlighed til at sætte sig ind i emner af særlig interesse for forholdet mellem Norden og De europæiske Fællesskaber. Rejsen fandt sted i tiden 24.—27. april, umiddelbart før kursets slutning.

En væsentlig del af undervisningen har som grundlag kursets aktuelle redaktionsarkiv, som rummer en betydelig mængde klip fra nordiske aviser om politiske og samfundsmæssige emner.

I evalueringen gav kursisterne udtryk for tilfredshed med kurset som helhed, men de fandt dog, at det kunne forbedres på flere områder. Forslag herom blev behandlet på bestyrelsens ordinære møde, hvor man overlod til kursusledelsen at tage hensyn til fremførte ønsker i det omfang, det er praktisk og økonomisk muligt.

Ud over det normale tre måneders kursus afholdt Nordisk Journalistkursus på grundlag af restbeløb fra en særbevilling for året 1977 et specialkursus om "Norden og energien". Det fandt sted i Århus den 28. august—1. september og havde samlet 34 deltagere (15 danske, 9 norske, 7 svenske og 3 finske).

Følgende program blev gennemført:

*Indledning* ved konsulent A. Henriksen, Danmark, energiminister Olof Johansson, Sverige, overdirektør Erkki Vaara, Finland og forskningschef Roar Rose, Norge.

Nordisk el-samarbejde og udbygningsplaner ved sekretær Anders Løf, NORDEL's planlægningsudvalg, Sverige, afdelingsdirektør Lasse Nevanlinna, Finland, overingeniør Erling Diesen, Norge og overingeniør Jens Ehlert Knudsen, Danmark.

Den danske varmeplan ved sekretær Peter Olesen, energistyrelsen.

Konkret kraft-varmeplan ved direktør Kaj Armann og overingeniør Hans Matthiessen, Århus kommunale værker.

Diskussionsaften: Emne: EF/Norden i energisammenhæng ved fuldmægtig Birger Dan Nielsen, Danmark.

#### *Internationale aspekter:*

1. Hvordan påvirker energisituationen landenes afhængighed? ved afdelingsdirektør Måns Lønroth, Sverige.

2. Amerika's og OPEC-landenes oliepolitik ved studierektor Øystein Noreng, Norge.

3. Sovjetisk olie- og energipolitik ved fuldmægtig, cand. polit. Klaus Carsten Pedersen, Danmark.

4. Oliesituationen globalt ved ambassadør Torsten Brandel, Sverige.

5. Kampen om olievejene ved kursusforstander Erik Reske-Nielsen, Danmark.

Norden som energireservoir ved direktør Åke Sparring, Sverige.

Oplæg og debat ved informationschef Børre Rognlien, Norge og professor Ragnhild Sundby, Norge. Emne: Spare på ressourcerne eller udnytte dem. Hvorfor er energipolitikken en "varm kartoffel" i alle parlamenter?

Vedvarende energikilder ved cand. scient. Susanne Blegå, Danmark.

Atomenergiens rolle nationalt og internationalt ved professor Bent Elbæk, Danmark.

Miljøbestemmelser ved underdirektør Jørgen Henningsen, Danmark.

Ingen energikrise? ved lektor Ingolf Löffler, Danmark.

Energitekniske gennembrud — fusionsforskning ved dr. phil. Vagn O. Jensen, Danmark.

Nordisk forskning og udvikling i praksis ved civilingeniør Franz Marcus, Danmark.

Der blev både fra kursusedtagerne og fra forelæsernes side udtrykt tilfredshed med dette kursus. Tilsvarende kurser eller seminarer over aktuelle emner bør føjes til de ordinære kurser, men gennemførelsen af sådanne kortvarige arrangementer er meget arbejdskrævende for kursusledelsen, som ikke i det lange løb har kapacitet til at løse opgaver af denne art.

Bestyrelsen holdt i 1978 sit ordinære møde på Bornholm den 12.—13. juni. Man vedtog her et forslag til nye vedtægter for kurset.

Forretningsudvalget holdt forud herfor to ekstraordinære møder om dette forslag i København og Stockholm. Desuden trådte forretningsudvalget sammen til ordinært møde i Oslo den 23. november 1978.

#### F. Fremtidsplaner

Nordisk Journalistkursus' styrelse sigter mod at udvide kursets aktiviteter i særdeleshed ved at afholde specialkurser og seminarer af kortere varighed. Det ordinære tremåneders kursus bør bevares og helst dubleres.

#### G. Finansiering og økonomi

##### Översikt över bokslut och budget (dkr)

	Bokslut 1977	Budget 1978	Prel. utfall 1978	Budget 1979
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	72 544	82 200		90 400
Personal	175 732	183 500	204 390	194 400
Kontor	31 298	35 100		38 700
Lokaler	50 600	55 700		61 000
Projekt	187 188	208 200	210 350	230 200
Övrigt:				
Summa utgifter	517 362	564 700		614 700
<i>Inkomster</i>				
Anslag	495 000	550 000		
Lönestegr. komp.	34 207	—	—	—
Övrigt — renter	14 153			
Summa inkomster	543 360			

## Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH)

### Verksamhetsberättelse 1978

#### A. Namn och adress

Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH)  
Kungsportsavenyn 32  
S-411 36 GÖTEBORG  
Sverige

#### B. Startår

1963

#### C. Syfte

NHH har till syfte att såsom en samnordisk institution anordna och främja undervisning och forskning inom hushållsvetenskap i Norden. Verksamheten bedrivs på nivå som motsvarar den vid universitet och högskolor i övrigt.

#### D. Organisation

##### 1. Administration

NHH leds av en styrelse bestående av en medlem från vart och ett av de fem nordiska länderna samt en studeranderepresentant. Varje medlem har en personlig suppleant. Nordiska ministerrådet utser styrelsemedlemmarna och suppleanterna med undantag av studentrepresentanten och suppleanten, vilka väljs av de studerande. Styrelsen utser inom sig ordförande och vice ordförande.

##### 2. Styrelsesammansättning 31.12.1978

Titel, förnamn, efternamn (Suppleanterna inom parentes)	Nationalitet (D, F, I, N, S)
Kanslichefen Nils-Olov Halling, ordförande (Avdelningsdirektören Bengt Wedel)	S S
Docenten Ritva Seppänen (Regeringssekreteraren Ulla Lång)	F F



Professorn Bendt Rørsted, vice ordförande (Rektorn Gustav Nedergaard)	D D
Underdirektör Hans Sørnbø (Rektorn Inger Marie Svare)	N N
Rektorn Vigdis Jönsdottir (Textilintendenten Elsa Gudjonsson)	I I
Studeranden Barbro Selander (Studeranden Eva Bolling)	N S

### 3. Personal

#### *Styrelsens sekreterare*

(uppdrag)

T. f. byrådirektören Roland Rydin S

#### *Föreståndare för NHH:s utbildningslinjer*

(anställda vid resp. institution)

Professorn Bengt Edberg, textillinjen vid  
Chalmers tekniska högskola, Göteborg S

Professorn Kaare R. Norum, näringslinjen vid  
universitetet i Oslo N

Professorn Björn Isaksson, Göteborgs universitet  
Institutionen för klinisk näringslära, dietetiker-  
utbildning S

### 4. Revisor

Byrådirektören Bengt Bengtsson  
Universitets- och högskoleämbetet (Göteborg) S

### E. Verksamhet

#### *1. Allmänt om verksamheten*

Nya stadgar för Nordiska högskolan för hushållsvetenskap antogs av Nordiska ministerrådet 17.1.1977. Stadgarna ersätter de statuter som antogs av de nordiska ländernas regeringar år 1963. Genom de nya stadgarna ändrades högskolans namn fr. o. m. 1.1.1977. Det tidigare namnet var Nordiska hushållshögskolan (NHH).

NHH bedriver undervisningsaktiviteter på två linjer, textillinjen vid Chalmers tekniska högskola som med en 2-årig studietid leder till textilingenjörsexamen, och vid näringslinjen vid Oslo universitet som omfattar 2 1/2 års studier. Fr. o. m. 1.1.1978 inleddes för en treårig försöksperiod en 1-årig dietetikerutbildning vid Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg. Denna utbildning ersätter de tidigare anordnade dietetikerkurserna.

I enlighet med NHH:s stadgar svarar det land där institutionen är belägen för utbildningens driftkostnader, förutom den ovannämnda dietetikerutbildningen, som inleddes 1.1.1978, som finansieras över den nordiska kulturbudgeten (dispositionsmedlen).

## 2. Styrelsens verksamhet

Styrelsen för NHH har under verksamhetsåret sammanträtt 2 gånger, nämligen

21 februari 1978 vid institutionen för textilteknologi vid Chalmers tekniska högskola i Göteborg

30 oktober 1978 vid Institutet for Ernæringsforskning vid Oslo universitet.

I enlighet med NHH:s stadgar har linjeföreståndarna kallats att delta i styrelsens sammanträden.

Styrelsen har under verksamhetsåret, förutom handhavandet av den administrativa verksamhet som ankommer på styrelsen, i första hand inriktat sin verksamhet på utvecklandet av högskolans utbildningsaktiviteter, som närmare beskrivs i det följande.

## 3. Högskolans utbildningsaktiviteter

Såsom ovan framgått har NHH under verksamhetsåret bedrivit konkret utbildningsverksamhet på de två linjerna, *textillinjen* och *näringslinjen* samt *dietetikerutbildningen*. Närmare redogörelse för utbildningsaktiviteterna ges nedan:

### 3.1 *Textillinjen vid Chalmers tekniska högskola i Göteborg (CTH)*

Textillinjen har från och med läsåret 1977/78 omarbetats från 2,5 år till 2 års studietid. Vidare erhåller de, som enbart genomgått textillinjen, textilingenjörsexamen. Enligt den av NHH:s styrelse den 13.4.1977 fastställda studieplanen avser utbildningen vid textillinjen att dana ingenjörer med mångsidiga och avancerade kunskaper inom den alltmer tekniskt avancerade processindustri, som textilindustrin idag är.

Behörig att söka är den som har slutbetyg från gymnasium (motsvarande) på naturvetenskaplig, teknisk eller matematisk linje. Lärare på det textila området ges företräde. Dessa kan få dispens från full gymnasieexamen.

Genom egna kurser i de flesta grundläggande ämnena har ämnesinnehållet kunnat anpassas så att studierna av de tillämpade ämnena underlättas.

Under hela första året ges genom ämnena maskinteknologi och konstruktionsteknik en allsidig ingenjörsmässig träning, bl. a. med tillämpning av arbetsvetenskap. Den textiltekniska skolningen startar redan första året men huvuddelen är förlagd till andra läsåret.

Utbildningen är unik för CTH såtillvida att den i sig innefattar både en maskinteknologisk och kemiteknologisk utbildning. Under första studieåret läses egna kurser i oorganisk, fysikalisk och organisk kemi.

Andra studieåret omfattar främst textila ämnen, men även andra för en process- eller produktionsingenjör viktiga ämnen, såsom informationsbehandling, mat. statistik och elektroteknik, läses. En kurs i industriell organisation kan väljas som frivilligt examensämne under andra läsåret.

Examensarbetet, som skall utföras under den sista lästerminen, kan vara av experimentell eller teoretisk natur. Efter samråd med föreståndaren för textillinjen väljes examensarbete i något av ämnena: Textilteknologi, textil provningsteknik, konfektionsteknik eller textilkemi.

Föreståndare för linjen under verksamhetsåret har varit professor Bengt Edberg, CTH. Undervisningen sker i samband med CTH:s ordinarie undervisning av lärarkrafter inom CTH. Utöver detta finns speciallärare i matematik och kemi samt biträdande lärare i textilkemi och övningsassistenter.

Den nya tvååriga linjen kan fr. o. m. höstterminen -78 anta 15 studerande per år. För linjen har CTH:s utbildningsavdelning utarbetat en ny broschyr, vilken distribuerats inom de nordiska länderna.

Under året har på förslag från högskolestyrelsen vid CTH fr. o. m. 1978-07-01 inrättats en linjenämnd vid CTH för textillinjens verksamhet. Denna linjenämnd består av 10 ledamöter. NHH:s representant är professor Ahti Reijonen med direktör Erling Franck som suppleant. I linjenämnden ingår 3 yrkeslivsrepresentanter. Linjenämnden kommer att ha sitt första sammanträde under november månad 1978.

CTH har begärt hos UHÄ att textillinjen inrättas som allmän utbildningslinje i det svenska utbildningssystemet.

Antalet sökande till läsåret 78/79 var 8 stycken, därav 2 från Norge, 1 grek och övriga svenskar. Samtliga 8 fyllde inträdeskraven och antogs, men endast 4 påbörjade utbildningen, samtliga svenskar.

Till läsåret 1977/78 sökte 11 stycken, av dessa antogs 10. Endast 5 påbörjade studierna. En av eleverna slutade efter 2 månaders studier.

Lsåret 1978/79 har textillinjen sålunda 8 aktiva studerande, 4 i varje årskurs. Dessutom arbetar 7 studerande med sina examensarbeten, vilka beräknas vara avslutade under höstterminen. Detta innebär 15 aktiva elever under året. En elev har under året fullgjort studierna inom textillinjen, men sedan sökt över till maskintekniklinjen.

### 3.2 Näringslinjen vid universitetet i Oslo

Studietiden är normalt 2,5 år. Huvudämnena är: kemi, biokemi, fysiologi och näringslära. Vidare undervisas det i: anatomi, statistik, mikrobiologi och livsmedelslagstiftning.

Föreståndare för linjen är professor, dr med. Kaare R. Norum. Till näringslinjen är knutna 3 docenter, 7 lektorer, 1 vetenskaplig assistent,

1 kosthållskonsulent, laboranter, verkmästare, 5 ingenjörer och 1 administrativ sekreterare.

Näringslinjen beviljas ett anslag för täckning av löner och driftsutgifter direkt via den norska statsbudgeten. Som tillägg till detta drar linjen nytta av sin anknötning till Instituttt for Ernæringsforskning vid universitetet i Oslo, både i form av tillskott till driftsutgifter och genom att institutets anställda tar del i undervisningsverksamheten.

Laboratorierna är förhållandevis små varför det är svårt att arbeta mer än 16 studenter per gång på kemi- och biokemikursen. Av denna orsak är intagning av studenter till första terminen begränsad till 16. Under den tredje, fjärde och femte terminen finns det utrymme för något fler studenter och eftersom ansökningarna till dessa terminer är rätt stora har fysiologi- och näringsläraarterminerna antagit upp till 20 studenter. Totalt kan sålunda förekomma 56 studenter inom tre olika nivåer. De studenter som söker om intagning under senare terminer är i huvudsak studenter som planerat att ha näringsfysiologi som huvudämne. Intresset för detta huvudämne är mycket stort.

Sedan upprättandet av linjen år 1966 har det t. o. m. våren 1978 totalt funnits 612 sökande, varav 231 antagna. Av dessa är 8 danska, 2 finska, 1 isländsk, 173 norska, 42 svenska, 3 amerikanska, 1 fransman och 1 jordanier. 152 studenter har fullföljt studierna, 28 av dessa hade även annan sådan utbildning som berättigade till diplom som NHH-kandidat. Av de antagna studenterna har 42 avbrutit sina studier, men 2 av dessa har senare fullgjort sina studier i näringslära i Stockholm.

Hösten 1977 antogs av 75 sökande 15 studenter till första terminen, 2 till andra terminen, 1 till tredje terminen och 3 till fjärde terminen. Av de antagna hade 2 lärarytbildning.

Hösten 1978 antogs av 69 sökande 15 nya studenter till första terminen, 1 till andra terminen och 2 till fjärde terminen. Av dessa hade 5 lärarytbildning.

I överensstämmelse med antagningsreglementet som det norska kirke- og undervisningsdepartementet godkänt den 6 maj 1974, finns en särskild antagningskommitté tillsatt för näringslinjen. Denna kommitté består av 2 NHH-styrelsemedlemmar, linjeföreståndaren och 1 studerande från linjen.

### *3.3 Dietetikerutbildningen vid Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg*

I januari 1978 startade den första av de tre 1-åriga försöksutbildningar av dietetiker som Nordiska ministerrådet beslutat förlägga till Göteborgs universitet, Institutionen för klinisk näringslära.

Intresset för kursen var stort och antalet sökande till de 12 platserna var 26 varav 1 från Danmark, 3 från Finland, 5 från Norge och 17 från Sverige. Av de 12 som slutligt antogs och påbörjade studierna 1978 hade 9 genomgått näringslinjen vid Nordiska högskolan för hus-

hållsvetenskap i Oslo, 2 näringslinjen vid Karolinska institutet i Stockholm och 1 näringslinjen vid Agroforstvetenskapliga fakulteten i Helsingfors. 3 deltagare har norskt medborgarskap, 8 svenskt och 1 finskt. Samtliga hade också tjänstgjort i sjukhuskök under så lång tid att undervisningen kunde börja 1 april 1978. De tre första månaderna är ju normalt anslagna för sjukhuskökstjänstgöring. Vårterminen omfattade tiden 4.4 t. o. m. 16.6 1978. Tiden ägnades huvudsakligen till föreläsningar i sjukdomslära av specialister inom respektive område. Under en vecka hospiterade deltagarna på vårdavdelning och deltog i förekommande avdelningsrutiner, givetvis med tonvikt på kostförsörjning. Varje avsnitt avslutades med en heldagsdiskussion med medverkande lärare samt institutionens lärarstab (professorer, biträdande överläkare, underläkare) som ersättning för regelrätta förhör. Ett förhör i fysiologi anordnades emellertid i början av undervisningen. Praktiskt arbete omfattade undersökning av nutritionsstatus på utvalda patienter.

Höstterminen 1978 omfattar tiden 22.8 t. o. m. 20.12. Terminen inleddes med undervisning och hospitering i hälsovårdsorganisationer av olika slag, följt av katedrala föreläsningar i pediatrik och psykiatri samt parenteral nutrition. Därefter startar den dietetiska delen omfattande specialstudier i främst diabetes, obesitas, hyperlipemi, gastroenterologiska sjukdomar och uremi. Undervisningen omfattar katedrala föreläsningar i kommunikationsteknik, övningar i kostanamnesupptagande och kostrådgivning på varandra och på patienter och undervisning av vårdpersonal, samt utarbetande av informationspaket. Muntlig examination kommer att äga rum i slutet av kursen.

#### *F. Framtidsplaner*

Den dietetikerutbildning som kommer att pågå under en treårig försöksperiod t. o. m. 1980 kommer att utvärderas på styrelsens försorg mot slutet av försöksperioden.

Högskolan följer olika utvecklingstendenser inom högskolans område och beaktar behovet av samnordiska utbildningsaktiviteter som ej kan anordnas på annat sätt än inom högskolans ram.

## Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)

### *Verksamhetsberättelse 1978*

#### *A. Namn och adress*

Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)

Skeppsholmen

S-111 49 Stockholm

Tel. 08/24 63 00

#### *B. Startår*

1968

#### *C. Syfte*

Nordplan har enligt stadgarna följande uppgifter: Vidareutbildning för yrkesutövare inom samhällsplanering. Forskarutbildning med i första hand handledning från lärarnas sida.

Forskning med inriktning på planeringsprocessen och dess institutionella förutsättningar och därvid på problem som är aktuella för flera av de nordiska länderna.

Nordplan har närmare formulerat som mål att i vidareutbildningen ge överblick, fördjupad kunskap om planeringsprocessen, främja tvärfacklig förståelse och förmåga till tvärfackligt grupparbete. En kritisk syn på den rådande planeringen och dess förutsättningar skall eftersträvas.

#### *D. Organisation*

##### *1. Administration*

Institutet leds av en styrelse med två ledamöter från vardera Danmark, Finland, Norge och Sverige. Ledamöterna utses av respektive länders regeringar med en mandattid på fyra år. Vid institutet finns ett lärarråd bestående av institutets lärare. En av institutets professorer tjänstgör som föreståndare, denne är också föredragande i styrelsen och ordförande i lärarrådet.

##### *2. Styrelsens sammansättning 31.12.1978*

Professor Erik Kaufmann

D

Direktør Vagn Rud Nielsen

D

Professor Esko Lehti

F

Bitr. professor Bertil Roslin

F

Professor Erik Lorange	N
Direktør Åge Danielsen	N
Riksdagsledamot Karin Ahrland	S
Professor Lennart Holm	S
Styrelsens sekr., t. f. byrådir. Åsa Ekman	S

### 3. *Personal*

3 professorer (varav 1 föreståndare)

1 adjungerad professor (1/5-tid)

1 forskarasistent

4 undervisningsassistenter

1 1:e byråsekreterare

1/2 bibliotekarie

1 byråassistent

1 kanslist

3 kansliskrivare

1 exp.vakt

1/2 växeltelefonist (gemensamt med Arkitekturskolan och Konsthögskolan)

Arkitekturskolans 2 professorer har några undervisningstimmar per år förlagda till Nordplan.

Under 1978 har 13 forskare varit knutna till institutet.

### 4. *Revisor*

Sture Segersteen, Kammarkollegiets revisionskontor

### E. *Verksamhet*

#### *Vidareutbildning*

Vidareutbildningen är ettårig och organiserad med tre kursperioder om vardera en månad då kursdeltagarna är samlade till gemensam undervisning medan övrig tid upptas av litteraturstudier och vissa andra arbetsuppgifter på hemorten. Av de tre månaderna med gemensam undervisning är den första och den sista förlagd till Stockholm medan den mellersta är förlagd till någon annan ort i Norden. 1978 års fältperiod var förlagd till Island.

Den första kursmånaden i Stockholm har förutom grupsamarbets-  
träning huvudsakligen behandlat planeringsbegrepp, planeringens samhälleliga bakgrund, planeringens framväxt och samhälleliga sammanhang, ekologiska och fysiska förutsättningar för planering samt planerarrollen och planering och förändring.

Fältperioden har ägnats åt övning i tvärfackligt grupparbete med uppgifter av principiellt intresse men med anknytning till Island. Gemensamt huvudtema för fältperiodens grupparbeten har varit att studera sambanden mellan levnadsvillkor och organisationsformer. Sju grupper med 6—8 personer i varje grupp har behandlat var sitt tema

inom huvudtemats ram. Arbetet kommer att avslutas med en gemensam rapport som beräknas vara färdigredigerad i början av 1979.

Den sista kursmånaden i Stockholm har behandlat planerarens roll och planeringens förändring, planerarens roll och planeringsprocessen i ett historiskt/kulturellt perspektiv samt planeringens möjligheter i den aktuella samhällssituationen och i framtiden.

I kursen har deltagit 51 personer (av ca 140 sökande) varav 11 från Danmark, 5 från Finland, 6 från Island, 10 från Norge och 19 från Sverige. Ungefär 2/5-delar av deltagarna har teknikerbakgrund och en lika stor del har samhällsvetenskaplig bakgrund. Dessutom har enstaka naturvetare, jurister, lantmätare och en journalist deltagit. Antalet sökande till 1979 års vidareutbildning var drygt 100.

### *Forskarutbildning*

Under våren 1978 avslutades den seminarier serie som pågått sedan höstterminen 1975 med de 14 forskarstuderande som då antogs till forskarutbildningen. Huvuddelen av dessa studerande arbetar nu med sina avhandlingsarbeten. Av 29 sökande under 1978 har 16 nya forskarstuderande antagits varav 3 från Danmark, 4 från Finland, 4 från Norge och 5 från Sverige.

Under året har hållits 6 forskarseminarier på vardera 3 dagar. Av dessa seminarier har ett varit förlagt till Helsingfors och övriga har hållits på Skeppsholmen.

### *Forskning*

Ett projekt rörande medborgarinflytande i planeringen drivs sedan början av 1978 av Kerstin Bohm. Projektet finansieras av det svenska byggforskningsrådet, och beräknas pågå i tre år. Projektet har initierats av det förhållandet att allmänhetens roll i kommunernas fysiska planering på senare år kommit att aktualiseras såväl i Sverige som utomlands. Många uppslag och arbetssätt har prövats för kontakt mellan tjänstemän-förtroendevalda och medborgare. Det saknas dock en överblick och förtrogenhet med om och hur sådana arbetssätt som prövats i praktiken och föreslagits i litteraturen skall kunna institutionaliseras i svenska kommuner. Projektets huvudsyfte är att belysa hur planeringsarbetet kan utvecklas för att inrymma en- och tvåvägskommunikation med allmänheten, dvs ge ett bidrag till medborgarmedverkans metodik. Vidare eftersträvas en djupare förståelse för medborgarmedverkan som social process. Projektets empiriska metod är dels deltagande i och utvärdering av ett pågående experiment med medborgarmedverkan inför utbyggnaden av en ny stadsdel, dels genomgång och utvärdering av tidigare genomförda försök i svenska kommuner. Projektets teoretiska metod är att söka sammanföra förhållanden som kan främja eller motverka kontakter mellan tjänstemän-förtroendevalda



och medborgare till en sammanhängande handlingsmodell som bl. a. skall göra det möjligt att sammankoppla forskning om planeringsprocessen med forskning rörande medborgarnas roll i denna.

Projektet "Samhällsplanering — teoriutveckling med tillämpning på medborgerligt deltagande" drivs av Anders Gullberg, också det med "Byggeforskningsrådet" (BFR) som finansier. Syftet med projektet är att utveckla en teoretisk ram för studium av samhällsplanering som social process. Den teoretiska ansatsens fruktbarhet prövas på spörsmål om medborgardeltagande i fysisk översiktsplanering.

En forskargrupp bestående av Mats-G. Engström, Bengt Sahlberg, Anders Lundberg och Anders Wärmark har under 1978 arbetat med ett flertal projekt rörande transport.

Projektet "Styrmedel för ökad energihushållning inom transportsektorn" som gått igenom tillämpade och diskuterade styrmedel, deras fördelar, nackdelar och effekter på energikonsumtionen har avslutats 1978 liksom projektet "Kommunal planering med hänsyn till alternativa energikällor". I denna studie redovisas pågående och planerade projekt inom det aktuella området.

Forskargruppen arbetar dessutom med följande projekt

- "Färdmedelsval vid långväga personresor" som utgör en andra etapp av ett större forskningsprojekt, vilket behandlar privatresenärernas attityder och beteenden i samband med val av färdmedel vid långväga resor.
- "LTA-transporter ett framtida lågenergisystem". Detta är en förstudie rörande LTA-transporter i Sverige. I studien belyses också LTA-transporters energimässiga effekter.
- "Samåkning vid arbetsresor i minibuss" en förundersökning till ett demonstrationsprojekt i full skala med minibuss för arbetsresor.
- "Strukturumvandling inom näringslivet — konsekvenser för orter och sysselsättning". Med utgångspunkt från en beskrivning av näringslivets funktionella, organisatoriska och regionala uppbyggnad sökes en metod att mäta olika orters förmåga eller brist på förmåga att anpassa sig till strukturförändringar inom näringslivet.

Det andra och det sista av de här uppräknade projekten finansieras av Byggeforskningsrådet, övriga av Transportforskningsdelegationen.

Projektet "Samhällsplaneringens informationsmiljö" är i stort sett avslutat. För närvarande pågår manusutskrift och redigeringsarbete. Projektets slutrapporter beräknas vara färdiga under våren 1979.

I projektarbetet har Henrik O. Andersson, Ib Christensen, Åsa Ekman, Marja Granlund, Eva Hägerstrand och Brita Larsson deltagit. Projektets problemområden har gällt hur planerare generellt formar sin uppfattning av den verklighet de skall behandla, vilka data de uppsöker, vilka informations- och data-hanteringsmöjligheter de behärskar, hur de väljer informationsvägar, samt vilka kunskaps- och idéström-

ningar de kommer i kontakt med och själva aktivt förmedlar. Projektet har varit inriktat på en empirisk kartläggning och analys av de förhållanden som här nämnts, särskilt när det gäller den kommunala planeringen i alla de nordiska länderna. Projektet har huvudsakligen finansierats av det svenska Byggforskningsrådet, men Finlands akademi har också bidragit till finansieringen.

Ett projekt rörande medborgarnas deltagande i svensk kommunal planering drivs av Tom Miller. Projektet syftar till att kartlägga medborgardeltagandets uppkomst som element i statliga och kommunala program i Sverige, samt till att diskutera medinflytandets relevans som strategi dels för att effektivisera svensk kommunal planering, dels för att öka resurssvaga gruppers inflytande över planeringen. Även detta projekt finansieras av det svenska Byggforskningsrådet.

Ett projekt gäller utveckling av ett informationssystem för översiktlig samhällsplanering i medelstora tätortsregioner (NIMS).

Projektledare är fil. mag. Owe Salomonsson och i övrigt medverkar i projektet fil. kand. Anna-Liisa Olsson, fil. kand. Agneta Rönnerberg, fil. kand. Krister Selander och ing. Stig Hägerstrand.

NIMS är ett system för informationsbehandling avsett att användas främst inom samhällsplaneringen. NIMS är särskilt anpassat för den kommunala planeringen och ger kommunen tillgång till centrala och lokala datakällor organiserade så att de passar planeringens krav.

NIMS innehåller olika typer av geografiska referenser, s. k. geodata, och funktioner för sökning, analys och presentation. Man kan även presentera resultaten grafiskt. Man använder NIMS via datorterminaler och ett användarvänligt beställningssystem som ej kräver förkunskaper i ADB. NIMS är konstruerat i syfte att rationalisera planeringens informationshantering, förbättra beslutsunderlagets kvalitet samt för att påskynda framtagningen av information.

Efter sex år av utveckling har NIMS nu nått ett stadium där det kan användas av nordiska kommuner i planeringen.

Projektet har huvudsakligen finansierats genom anslag från Nordiska ministerrådet.

Professor Stig Nordqvist har under tiden 1.7.1977—30.6.1978 haft sabbatsår och ägnat denna period åt studier av trafikpolitiska frågor. I utbildningen vid Nordplan har dessa frågor hittills berörts knapphändigt och syftet med Nordqvists studier har varit att åstadkomma en bättre grund för områdets behandling i fortsättningen. Området omfattar teknikens roll för samhällsutvecklingen och möjligheterna att styra den tekniska utvecklingen. Frågorna kring inriktningen av de nordiska ländernas industriella utveckling med hänsyn till förändringarna såväl i tredje världen som inom den s. k. högteknologin är påträngande. Lika så frågor kring teknikens roll för arbetsförhållanden, de äldres levnadsförhållanden, centraliserings- och decentraliseringstendenser o. s. v. De

styrfaktorer som bör studeras innefattar såväl utbildning och forskning som opinionsbildning, lagstiftning, offentlig upphandling, offentlig finansiering av teknisk utveckling, institutioner för tekniköverföring, teknikvärdering m. m.

#### *Konferenser och liknande*

Nordplan har tillsammans med Nordplan-föreningen genomfört ett seminarium i Stavanger 18—23 september. Tema för seminariet som samlade 80-talet deltagare var "Planlegging under press".

Nordplan arrangerade 2—4 oktober ett seminarium rörande "Naturresurshushållning i samhällsplaneringen" på Voxenåsen i Oslo. I seminariet deltog förutom Nordplans lärare inbjudna deltagare. En rapport från seminariet beräknas vara färdig i början av 1979.

Under 1978 har också två seminarierier med anknytning till forskning och forskarutbildning löpt. Den ena med planeringsteoretisk inriktning och den andra med mera allmän inriktning. Båda seminarierierna är öppna för personal utanför institutet och i den allmänna seminarierierien har ett utbyte med Tekniska högskolans, Handelshögskolans och Universitetets i Stockholm forskarstudenter och forskare ägt rum.

Det hålls normalt ett seminarium var fjortonde dag i någon av dessa serier. Ansvariga för seminarierna är Kerstin Bohm, Anders Gullberg och Gunnar Olsson.

#### *Publikationer*

En årsrapport för verksamheten år 1977 har utarbetats med en redogörelse för undervisningens innehåll, sammanfattningar av fältperiodens grupparbeten, kursprogram, litteraturlista med mera. En gemensam rapport om de grupparbeten som genomfördes under fältperioden i Island är under utarbetande.

Med anledning av att Nordplan firar 10-års jubileum 1978/79 är en jubileumsskrift under utarbetande och den beräknas vara färdigtryckt vid årsskiftet 78/79.

I rapportserien har publicerats:

1978: 1 Transporter vid energikris

Engström M. G., Sahlberg B., Wärmark A.

1978: 2 NIMS lägesrapport 1978

Hägerstrand S., Olsson A., Rönnerberg A., Salomonsson O.,

Selander K.

1978: 3 Planeringsteoretiska försök

Gullberg, A.

I meddelandeserien har publicerats

1978: 1 Bologna — ett exempel på demokratisering av beslutsfattande

Lilja, E.

- 1978: 2 Beslutsfixering och planjämförelse  
Gullberg, A.
- 1978: 3 Reduced energy consumption by modal shifts  
Nordqvist, S.
- 1978: 4 Traffic safety  
Planning principles for new residential areas  
Nordqvist, S.

Dessutom har Nordplan publicerat "Nims i trafikplaneringen — krav och önskemål om Nims-systemets fortsatta utveckling ur trafikplaneringens synpunkt"

Bjerkemo, S.-A., Falkborn, K.

#### F. Framtidsplaner

De första åren av Nordplans verksamhet ägnades i första hand åt att utveckla den ettåriga vidareutbildningen. Under de senaste åren har forskarutbildningen etablerats och för de närmaste åren eftersträvas en ytterligare kvalitativ förbättring av båda dessa utbildningar samt en ökad satsning på forskning. Vidareutbildningens uppläggning kommer i huvudsak att följa de senaste årens uppläggning. Detsamma gäller forskarutbildningen med dess förläggning av seminarier till olika delar av Norden. Vidareutbildningens fältperiod kommer 1979 att vara förlagd till Tromsö och planeras för 1980 till sydöstra Finland.

Den föreslagna försöksverksamheten, med socialplanerarutbildning vid Nordplan under en 3-årsperiod, utgör för närvarande ett stort osäkerhetsmoment för Nordplans framtidsplaner. Inom institutet har det arbetats med förberedelser för denna utvidgning av verksamheten och förhoppningen är att försöksverksamheten kan komma igång 1980.

#### G. Finansiering

Anslag från Nordiska ministerrådet 1 908 000: — plus ännu ej fastställd automatisk lönestegringsersättning. Under 1978 har också ett överskott från 1974 på 79 000: — disponerats.

Nordplan har under 1978 förvaltat forskningsanslag på ca 675 000 Skr.

#### Översikt över bokslut och budget (skr)

	Bokslut 1977	Budget 1978	Prel. utfall 1978	Budget 1979
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	20 059	28 600	42 000	40 700
Personal	1 828 245	1 576 779	2 223 000	1 992 900
Kontor	218 307	246 700	247 000	262 400
Lokaler	134 104	138 200	138 000	172 000
Projekt				
Övrigt:	—			
Summa utgifter	2 174 176	1 990 279	2 650 000	2 468 000

*Inkomster*

Anslag	1 726 000	1 908 000	1 908 000	2 468 000
Lönestegr. komp.	447 055	—	—	—
Övrigt		77 679	77 679	—
Summa inkomster	2 173 055	1 985 679	1 985 679	2 468 000

---

**Nordiska kurser i språk och litteratur***Verksamhetsberättelse 1978**A. Namn och adress*

De nordiske sprog- og litteraturkurser  
 c/o generalsekretær, professor, dr. Chr. Westergård-Nielsen  
 Sommerlystvej 4  
 Skejby, DK 8200 Århus N  
 tlf. 06/16 39 50, på universitetet 06/13 67 11, lok. 590

*B. Startår*

1955 (som nuværende organisation 1963)

*C. Syfte*

Der afholdes kurser af ca. 4 ugers varighed for danske, finske, norske og svenske modersmålsstuderende samt islandske danskstuderende hvert år ved universiteter i andet nordisk land i dette lands sprog og litteratur. Kurserne slutter normalt med prøve, der erstatter hjemlandsuniversitetets egen prøve i vedkommende disciplin. Der afholdes desuden for studerende fra de andre nordiske lande kursus i Islands sprog og litteratur ved Háskóli Íslands hvert andet år og kursus i færøsk hvert fjerde år ved Fróðskaparsetur Føroya i Tórshavn.

*D. Organisation**1. Administration*

Samarbejdsnævnet for de nordiske sprog- og litteraturkurser, jf. 2, hvor de medlemmer, hvis navne er kursiverede, tillige hver for sig er de nationalt ansvarlige. Organisationens ydre rammer er fastlagt i "Instruktion för samarbetsnämnden för nordiska språk- och litteraturkurser" (1965), vedtaget af de nordiske undervisningsministre, men nu under omredigering.

<i>2. Samarbetsnämndens sammansättning 31.12.1978</i>	Nationalitet
Professor, dr. F. J. Billeskov Jansen	D
Professor, dr. Mogens Brøndsted	D
Professor, dr. Chr. Westergård-Nielsen, generalsekretær	D
Professor, dr. Lars Huldén	F

Professor, dr. <i>Pertti Virtaranta</i>	F
Universitetslektor <i>Jón Friðjónsson</i>	I
Professor, dr. Edvard Beyer	N
Professor, dr. <i>Einar Lundebj</i>	N
Professor, dr. <i>Lennart Elmevik</i>	S
Professor, dr. <i>Gösta Holm</i> , vicegeneralsekretær	S

### 3. Revisorer

Regnskaberne føres eller vidimeres ved universiteterne, for Færøernes vedkommende af Fróðskaparsetur Føroya.

### E. Verksamhet

Der afholdtes i 1978 flg. kurser:

#### Danmark

Kursus for norske stud., Kbh. Universitet, Schæffergården	31/5—24/6
Kursus for finske stud., Odense Universitet	31/5—28/6
Kursus for svenske stud., Aarhus Universitet	7/6—30/6
Kursus for islandske dansk-stud., Aarhus Universitet, Hindsgavl	30/6—20/7

#### Finland

Intensivkurs i finska språket för nybörjare, Åbo (Turku)	3/7—22/7
Nybörjar- och fortsättningskurs i finska språket och Finlands kultur, Tammerfors (Tampere)	26/6—22/7
Nybörjarkurs i finska språket och Finlands kultur, Nyslott (Savonlinna)	24/7—13/8
Fortsättningskurs i finska språket och Finlands kultur, Kuopio	5/7—2/8
Kurs i finska språket och Finlands kultur (för längre komna stud.), Villmanstrand (Lappeenranta)	4/7—2/8

#### Island

Kursus i islandsk sprog og litteratur, Háskóli Íslands, Reykjavík	12/6—14/7
---	-----------

#### Norge

Seminar over "Brytninger i dagens norske litteratur" for danske stud., Universitetet i Bergen	29/5—24/6
Kursus for finske, færøske og islandske stud., Universitetet i Trondheim	12/6—7/7
Kursus for svenske, færøske og islandske stud., Universitetet i Oslo	5/6—1/7

#### Sverige

Kurs i svenska språket och litteraturen för stud. från Norge, Island och Färöarna, Uppsala Universitet	29/5—23/6
Seminar för stud. från Danmark i fyra författarskap (Harry Martinson, Lars Ahlin, Eyvind Johnson och Lars Gyllenstein), Uppsala Universitet	29/5—23/6
XVIII. sommarkursen i Umeå för finsktalande stud.	23/5—16/6

Deltagerne fordelte sig på de 16 afholdte kurser således:

1978  
afholdt i:

Studerende	Danmark	Finland	Færøerne	Island	Norge	Sverige	i alt
danske		8		5	19	17	49
finske	19			7	20	40	86
færøske		1		(1)	1	1	3
islandske	6	2			4	1	13
norske	21	23		8		10	62
svenske	17	36		7	10		70
Summa	63	70		27	54	69	283

Når deltagerantallet i 1978s kurser blev noget mindre end i 1977 (306), skyldes det, dels at der i 1977 afholdtes 17 kurser (1978: 16), dels at kurset i Danmark for islandske modersmålsstuderende på grund af Hindsgavl-opholdet kom til at ligge noget senere end vanligt og derfor indskrænkede studenternes mulighed for erhvervsbeskæftigelse om sommeren.

I øvrigt viste kursusvirksomheden overalt i Norden sig igen i 1978 som et særdeles givende og inciterende supplement til de ordinære universitetsstudier, og de deltagende studenter gik med liv og lyst op i arbejdet. Det er værdifuldt for de studerende at lære et andet nordisk universitet, dets lærere og undervisning at kende samt på stedet at erhverve førstehåndskendskab til et andet nordisk lands kultur- og næringsliv og mange af de problemer, der optager landets egne indbyggere. På de ekskursioner, kursusdeltagerne får adgang til under kyndig ledelse, har kursuslederne gang på gang oplevet studenternes glæde ved at få den viden, de gennem læsning har erhvervet, navnlig om ældre tiders kulturtrin, til at gå op i en højere enhed, når de får tingene forklaret på stedet.

Der er således ingen tvivl om, at kurserne tjener til at knytte ikke blot Nordens universiteter, men også landene selv nærmere til hinanden. Dette mærkes tydeligt, hvor talen er om de nationale ydersamfund i øst og vest: Finland og Island og Færøerne, hvor interessen for kurserne er stadig voksende.

Fra både finlandsk-svensk og finsk side er der stærke ønsker om på grund af det store antal studerende, man hos kursernes ledelse må sige nej til, at få øget antallet af kursuspladser for finske studerende både i Sverige og Danmark. Således foreligger der konkrete ønsker om snarest muligt at få forøget antallet af deltagere i Umeå-kurset fra 40 til 60 og antallet af finske kursister i Danmark foreløbig fra 20 til 25.

Kursusledelsens fremtidige planer er dels at kunne imødekomme alle rimelige ønsker fra de studerende om deltagelse, dels at kunne tage nye områder for faglige kurser op (fx grønlandsk og videregående specialseminarer).



På kursuskonferencen, der i 1978 afholdtes i Ringerike 29.—30. september, mødtes lederne af de enkelte kurser med samarbejdsrådets medlemmer og aflagde rapport for hvert enkelt kursus. Der udveksledes erfaringer og ønsker for fremtiden, og man understregede på ny den betydning, kurserne har fået for det nordiske samarbejde.

*G. Finansiering och ekonomi*

*Översikt över budget (dkr)*

	Fordeling 1977	Budget 1978	Fordeling 1978
Danmark	130 000	145 000	134 100
Færøerne	32 000	5 000	5 000
Finland	201 000	225 000	208 000
Island	5 000	65 000	60 100
Norge	166 000	185 000	171 000
Sverige	206 000	230 000	213 000
(Kursus i samisk/evt. grønlandsk	15 000)	55 000 reserve	8 800
Summa	755 000	910 000	800 000

**Nordiskt kollegium för marinbiologi***Verksamhetsberättelse 1978**A. Navn og adresse*

Nordisk kollegium for marinbiologi  
c/o Vit. ass. Torgeir Bakke  
Universitetet i Bergen  
Institutt for marinbiologi  
N-5065 BLOMSTERDALEN  
Tel. Bergen (05) 22 62 00

*B. Startår*

1956

*C. Formål*

Kollegiet har til formål å befordre internordisk marinbiologisk samarbeid bl. a. ved å planlegge, organisere og samordne ulike slag av kurser, ekskursionsjoner og konferanser, utpeke nordiske utvekslingsstipendiater og på annen måte fremme forskerutdanning og marinbiologisk forskning i de nordiske land.

*D. Organisasjon**1. Administration*

Kollegiet er organisert som et kooperativt organ omfattende følgende fire institutter (biologiske stasjoner): Marinbiologisk laboratorium, Helsingør, Tvärminne zoologiska station, Tvärminne (Hangö), Institutt for marinbiologi, Blomsterdalen (Bergen) og Kristinebergs marinbiologiska station, Fiskebäckskil. Styrene for disse institutter eller en av respektive institutt valgt forsker er medlemmer i kollegiet. Kollegiets virksomhet er åpen også for andre institusjoner på området. Kollegiet har ansatt en generalsekretær. Ny organisasjonsform er vedtatt innført fra 1. januar 1979.

*2. Kollegiets sammensetning 31.12.1978*

(ordinære medlemmer kursivert)	Nasjonalitet
Lektor <i>Hans Christensen</i>	D
Professor Tom Fenchel	D
Lektor Lars Hagerman	D
Afdelingsleder Aage Møller Christensen	D

Direktør Jørgen Møller Christensen	D
Bitr. professor <i>Rolf Kristoffersson</i>	F
Bitr. professor Erkki Leppäkoski	F
Professor Hans Luther	F
Professor Åke Niemi	F
F. d. Stationsintendent K. J. (Kalle) Purasjoki	F
Stationsintendent Jouko Sarvala	F
Førsteamanuensis <i>Torleiv Brattegard</i>	N
Vit. ass. Torgeir Bakke ( <i>kollegiets generalsekretær</i> )	N
Professor Egil Baardseth	N
Dosent Ulf Lie	N
Professor Gunnar Sundnes	N
Professor <i>Jarl-Ove Strömberg</i>	S
Docent Björn Ganning	S
Professor Bengt-Owe Jansson	S
Professor Tore Levring	S

### 3. Personal

1 generalsekretær.

### 4. Revisorer

Danmark:

Københavns universitets økonomiske forvaltning.

Finland:

Helsingfors universitets revisorer.

Norge og fellesutgifter:

Riksrevisjonen ved Universitetet i Bergen.

Sverige:

Bohlins revisionsbyrå, Stockholm.

### E. Virksomhet

#### Möter

Årsmøtet ble holdt på Kristinebergs marinbiologiska station, 5.—6. oktober. Foruten rutinesaker gjorde Kollegiet opp budsjett for 1979—1980.

Øvrige saker er blitt avgjort per korrespondanse og telefon.

#### Spesialkurser

Kollegiet arrangerte et ca to ukers spesialkurs ved hver av stasjonene ved Helsingør, Tvärminne, Bergen (Herdla) og Kristineberg, og i tillegg et seminar (en uke) på Tvärminne (tilsvarende kollegiets årlige mobile kurs).

*Helsingør*. "The function of blood in marine invertebrates". 14/8—25/8. Kursen avhandlade osmo- og jonreglering, reglering av cellinne-håll, excretion av vatten och salter, blodpigmentens funktion och ka-

rakteristika, under varierande omvärldsfaktorers inflytande. Som försöksdjur användes *Arenicola*, *Clycera*, *Crangon*, *Palaemon*, *Carcinus*, m. fl. och försöksresultaten sattes i relation till respektive arts ekologi och till förhållandena på biotopen. Kursen omfattade till allra största delen laboratorieförsök, antalet föreläsningar hölls på ett minimum och i stället diskuterades problemen gruppvis i samband med genomgång av försöksupställningar/analyser. Som lärare fungerade dr Roy Weber, cand. scient. Mette Larsen, dr Donald McLusky, och dr Lars Hagerman.

Ett 83-sidigt metodologiskt/teoretiskt kompendium utarbetades till kursen. Deltakere 11, derav 3 fra Danmark, 1 fra Finland, 6 fra Norge og 1 fra Sverige.

*Tvärminne.* "Zooplankton, arternas taxonomi och ekologi", 10/8—23/8, med fil. dr. K. J. Purasjoki, Helsingfors, som ledare och nat. cand. Anneli Niemi, Helsingfors, som assistent. Deltagare 8, därav 2 från Danmark, 3 från Finland, 2 från Norge och 1 från Sverige. På kursen gavs en översikt över centrala och norra Östersjöns artbestånd och arternas ekologi.

Seminarieret "Mikroalgers ekologi och taxonomi, speciellt i marin och brackvattensmiljö", 24/8—31/8, med prof. Ake Niemi, Helsingfors, och fil. kand. Guy Hällfors, Helsingfors, som organisatörer. Som gästföreläsare medverkade laborator Torbjörn Willén, Uppsala. Deltagare 13, därav 4 från Danmark, 3 från Finland, 3 från Norge och 3 från Sverige. De var dels yngre forskare, dels i sina forskarstudier längre hunna algologer. Deltagarna bidrog med föreläsningar, demonstrationer av preparations- och forskningsteknik samt diskussionsinlägg. En volym av Acta Botanica Fennica kommer att innefatta föredrag hållna under seminarieret.

*Bergen (Herdla).* "Dype fjorders Crustacea Malacostraca — økologiske aspekter", 3/7—15/7, med førsteamanuensis Torleiv Brattegard, Institutt for marinbiologi, Bergen og professor Robert R. Hessler, Scripps Institution of Oceanography, La Jolla, California, U.S.A. som kursledere. Dessuten deltok professor Jarl-Ove Strömberg, Kristinebergs marinbiologiska station, Fiskebäckskil, Sverige; universitetsstipendiat Ivar H. Hesthagen, Institutt for marinbiologi og limnologi, Oslo; førstekonservator Wim Vader, Tromsø Museum, Tromsø; amanuensis Eivind Oug, Institutt for biologi og geologi, Tromsø og vit. ass. Tore Høisæter, Institutt for marinbiologi, Bergen i undervisningen. Deltakere 12, derav 1 fra Danmark, 2 fra Finland, 6 fra Norge og 3 fra Sverige.

*Kristineberg.* "Metodik för studium av dynamiken i marina ekosystem", 31/7—11/8, med FD Lars Edler, Marinbotaniska Laboratoriet, Lund och FK Tomas Lundälv, Kristinebergs marinbiologiska station, Fiskebäckskil som kursledare. Dessutom deltog i undervisningen FD Lars Hernroth, FK Alf Josefson från Kristinebergs marinbiologiska station, Prof. Kaare Gundersen och FK Viveka Enoksson från Inst. för marin mikrobiologi, Göteborg, Amanuensis Torleiv Brattegard, från

Inst. for Marinbiologi, Bergen, Doc. Rutger Rosenberg från Havsfiske-laboratoriet i Lysekil samt FK Staffan Thorman från Zoologiska inst., Uppsala och FK Leif Pihl, från Zoologiska inst., Göteborg. 14 deltagare, därav 3 från Finland, 1 från Island, 6 från Norge och 4 från Sverige.

Følgende tabell viser antallet deltakere i spesialkursene fra 1958, det år Kollegiet begynte kursvirksomheten, samt deltakernes fordeling på land.

Kurs ved stasjon i	Deltakere fra					Sum
	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige	
Danmark <sup>1</sup>	44	49	2	101	50	246
Finland	55	63	0	53	67	238
Norge	61	70	2	75	73	281
Sverige	38	52	2	60	65	217
Sum	198	234	6	289	255	982

<sup>1</sup> inkl. Grønland.

#### Utvekslingsstipendiater

Kollegiet har i 1978 hatt følgende stipendiater:

*Århus*: Cand. real. Torbjørn Dale, Norge 1/1—31/7.

*Helsingør*: Fil. kand. Stefan Mattson, Sverige 1/8—31/12.

*Tværminne*: Cand. real. Jón Eldon, Island 1/1—9/5, Lic. phil. Preben Jensen, Danmark 16/5—31/7.

*Bergen*: Einar B. Olafsson, Island 1/1—31/12.

*Kristineberg*: Cand. mag. Yngve Attramadal, Norge 2/1—31/12.

*Askö*: Fil. kand. Annikki Lappalainen, Finland 1/6—31/7.

*Dale* har arbeidet med utvikling af en metode til måling af anaerobt stofskifte i marine sedimentbunde.

*Mattson* har påbegyndt studier af blødbunds polychaeterna *Goniada*, *Glycinde* og *Glycera*'s biologi.

*Eldon* har fortsatt sin undersökning av tungmetallers anrikning i östersjömusla, *Macoma baltica*, med huvudvikt på inverkan på beteendet.

*Jensen* har undersökt meiofaunan i hällkar samt algsamhällen av olika typ.

*Olafsson* arbeider med populasjonsdynamikk hos blåskjell i Lindåspollene. Dette arbeid inngår i Lindåspollprosjektet.

*Attramadal* har arbeidet med flera mysidarters etologi, där huvuddelen av studierna gjorts under laboratorieförhållanden.

*Lappalainen* har använts 2 månader för att avsluta sina studier av *Chara*-ängarnas biotiska struktur och funktion i närheten av Askö-laboratoriet.

Siden stipendiatvirksomheten begynte i 1956 har 87 stipendiater virket ved de biologiske stasjonene, de fleste ca. ett års tid. Mange er senere blitt ansatt i marinbiologiske stillinger ved stasjonene eller tilsvarende institusjoner.

*Stipendium til tropiske — subtropiske Amerika*

Årets stipendiat var fil. lic. Ilpo Haahtela från Finland som 4 måneder opholdt sig ved Duke University Marine Laboratory, Beaufort, North Carolina, hvor han studerede isopoder.

20 forskere har hittil vært stipendiater til tropisk-subtropisk Amerika. For de fleste har dette vært den eneste mulighet for å skaffe seg kjennskap til tropisk marinbiologi, et viktig ledd i utdannelsen til marinbiologer.

*Annet forskningssamarbeid*

Stud. scient. Danjal Højgaard, Odense Universitet, har fått bidrag til en reise til Bergen, hvor han fikk hjelp til bestemmelse av fiskeparasitter.

Stud. scient. Jette Klinken, Helsingør, har fått bidrag til en reise til Bergen, for å diskutere anvendelse av biokjemiske parametre på zooplanktonpopulasjoner med forskere ved Institutt for Marinbiologi.

*Opplysningsvirksomhet*

NORDMAR blev redigeret af Claus Nielsen og indeholdt denne gang artikler om stasjonerne i Kristineberg og Bergen. Efterspøringslen efter NORDMAR er stor, og bladet er på få år blevet en viktig international opplysningskilde om nordisk marinbiologi.

*F. Framtidsplaner*

Kollegiets omorganisering er vedtatt og trer i kraft fra 1. januar 1979. Virksomheten forventes imidlertid i store trekk å bli som nå, fastlagt innen rammen av Kollegiets instruks og av budsjettforslaget til og med 1980. Man må imidlertid regne med at den praktiske virksomhet m. h. t. kurser, stipendier og annen aktivitet blir tatt opp til revisjon av det nye Kollegiet. Noen nærmere utdypet framtidsplan er det derfor ikke opp til det nåværende Kollegium å utarbeide.

*G. Finansiering og økonomi**Oversikt over bokslutt og budsjett (1 000-tall nkr.)*

	Bokslut 1977	Budget 1978	Prel. utfall 1978	Budget 1979
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	24	34	20	35
Kontor	1	4	3	5
Prosjekt	407	423	422	451
Øvrigt				
Summa utgifter	432	461	445	491
<i>Inkomster</i>				
Anslag	380	445	445	483
Lønesteigr. komp.				
Øvrigt	127	75	73	59
Summa inkomster	506	520	518	542

**Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (NORDITA)**

*Verksamhetsberättelse 1978*

*A. Navn og adresse*

Nordisk Institut for Teoretisk Atomfysik (NORDITA)  
Blegdamsvej 17  
DK-2100 København Ø  
Tel. (01) 42 16 16

*B. Oprettelsesår*

1957

*C. Formål*

Ifølge de af ministerrådet den 9. november 1977 fastsatte statutter for Nordisk Institut for Teoretisk Atomfysik har instituttet til formål at fremme samarbejdet mellem de nordiske lande inden for den grundlæggende teoretiske atomforskning. NORDITA skal ikke befatte sig med virksomhed, der tjener militære formål. Arbejdsresultaterne skal offentliggøres eller på anden måde blive gjort alment tilgængelige.

*D. Organisation*

*1. Administration*

Styrelsen består af indtil tre medlemmer fra hvert af de nordiske lande samt tre repræsentanter for NORDITAs personale. Desuden er direktøren født medlem af styrelsen.

Udnævnelsen og valg til styrelsen sker for en periode af tre kalenderår. Genudnævnelse og genvalg kan finde sted.

Direktøren udnævnes af Nordisk Ministerråd efter indstilling fra styrelsen. Direktøren udnævnes normalt for en periode af tre år. Genudnævnelse kan finde sted.

Direktøren har ansvaret for den daglige ledelse af NORDITAs virksomhed i overensstemmelse med de retningslinjer der afstikkes af styrelsen, og for udførelsen af styrelsens beslutninger i øvrigt.

Direktøren er professorkollegiets formand og drager omsorg for varetagelsen af sekretariatsforretningerne ved styrelsens og forretningsudvalgets møder. Han forestår NORDITAs økonomiske forvaltning, herunder bogføring og betalinger. Han leder og fordeler arbejdet blandt NORDITAs personale.

2. *Styrelsens sammensætning 31.12.1978*

Bohr, Aa., Professor, NBI, København (direktør)	D
Lindhard, J., Professor, Fys. Inst., Århus	D
Mackintosh, A., Professor, HCØ, København	D
Olesen, P., Lektor, NBI, København (suppl.)	D
Winther, Aa., Professor, NBI, København	D
Cronström, C., Professor, Institutionen för Teoretisk Fysik, Helsingfors	F
Fogel, K. G., Professor, Fysiska Institutionen, Åbo Akademi (suppl.)	F
Jauho, P., Professor, Statens tekniska forskningscentral, Esbo	F
Kallio, A., Professor, Dept. of Theor. Phys., Uleåborg	F
Magnússon, M., Professor, University of Iceland, Reykjavík (næstformand)	I
Hansteen, J. M., Professor, Fysisk Institutt, Bergen	N
Hemmer, P. Chr., Professor, NTH, Trondheim (suppl.)	N
Kolsrud, M., Professor, Fysisk Institutt, Oslo	N
Olsen, H., Professor, NLHT, Trondheim (formand)	N
Lundqvist, S., Professor, CTH, Göteborg	S
Nagel, B., Professor, KTH, Stockholm (suppl.)	S
Nilsson, S. G., Professor, Mat. Fys., LTH, Lund	S
Nordling, C., Professor, Fys. Inst., Uppsala	S

## Medarbejderrepræsentanter

Kiilerich, H., Overassistent: NORDITA  
 Luther, A., Professor, NORDITA  
 Randrup, J., lic.scient., NORDITA

Nielsen, L., Kontorchef (sekretær)  
 Nilsson, N. R., Administrativ chef, NORDITA

Styrelsesmøder afholdtes den 15. marts og 10. oktober i København.

Derudover har NORDITAS forretningsudvalg holdt møder den 23. februar, 6. juni og 14. september 1978.

3. *Personale*

Professor Aage Bohr — direktør

Videnskabeligt

Professor G. E. Brown

Professor J. Hamilton

Professor A. Luther

Professor B. R. Mottelson

Professor C. J. Pethick

Professor B. Strömgren

Dr. R. Epstein

Dr. G. Grinstein

Dr. I. Hamamoto

Dr. P. Di Vecchia — til 31.10.1978



Administrativt

N. R. Nilsson — administrationschef

H. Bergen

V. Clifford

H. Küllerich

G. Møller Nielsen

I. Søndergaard

E. Vinther

I. Wadil

EDB

V. Helth — til 15.11.1978

#### 4. Revisor

Rigsrevisor i Danmark

### E. Virksomheden

#### 1. Indledning

En oversigt over stipendiater og gæsteforskere, der har opholdt sig ved NORDITA og andre nordiske institutioner i 1978, samt en oversigt over afholdte symposier, forelæsninger og udsendte publikationer gives under punkterne 4 til 8.

Forskningen ved NORDITA spænder over vide områder af atomfysikken (elementarpartikelfysik, kernefysik, de kondenserede stoffers fysik og astrofysik). I årsberetningen for 1976 blev der givet en kort introduktion til alle disse områder. Rapporten for 1977 indeholdt en mere detaljeret fremstilling af problemstillingen inden for de kondenserede stoffers fysik og for indeværende år har man valgt på tilsvarende måde at koncentrere sig om forskningsopgaver for kernefysikken (punkt 3).

Et centralt led i NORDITA's virksomhed er stipendiatprogrammet, som giver yngre nordiske fysikere mulighed for at deltage i forskningsarbejde ved NORDITA på aktuelle områder af den teoretiske fysik. Spørgsmålet om den bedst mulige udvælgelse af stipendiaterne er således af stor betydning, og på baggrund af de erfaringer, der er opnået gennem en årrække, har styrelsen drøftet den mest hensigtsmæssige fremgangsmåde ved denne udvælgelse. De retningslinier man herved er nået frem til er beskrevet under punkt 2.

Det har været et år med en intensiv symposievirksomhed (se punkt 7). De afholdte symposier har samlet sagkundskab på højeste internationale niveau omkring en række problemstillinger, hvor en stærk udvikling er i gang. Symposierne har været til stor inspiration for forskningen ved NORDITA og andre nordiske institutioner og har givet yngre nordiske forskere lejlighed til at få indblik i nye retningslinier inden for forskellige grene af den atomfysiske forskning og opnå kontakt med ledende personligheder som virker inden for disse områder.

Styrelsesmødet i efteråret 1978 omfattede foruden selve mødet et program til orientering om NORDITA's videnskabelige virksomhed, der strakte sig over to dage. Der blev givet oversigtsforedrag over aktuelle problemstillinger inden for de forskellige forskningsgrene, og der blev afholdt gruppemøder, hvor stipendiaterne redegjorde for deres arbejde, og hvor der var lejlighed til diskussion dels om videnskabelige emner dels om planer for fremtidige aktiviteter. Man arbejder videre med den opgave at styrke kontakten mellem styrelsesmedlemmerne og instituttet.

## *2. Procedure for udvælgelse af stipendiater*

Målet for stipendiatprogrammet er at bidrage til yngre nordiske fysikers uddannelse således, at de fremover har så gode forudsætninger som muligt for at bidrage til udviklingen inden for teoretisk atomfysik, uanset om de får ansættelse inden for universitets- og skolevæsen eller inden for industri og offentlig administration.

Ved bedømmelsen af ansøgningerne må tages en række ikke altid let forenelige hensyn. Dels søger man at danne sig en opfattelse af ansøgerens evne til at drive selvstændig forskning ud fra oplysninger om hidtidig forskning, dels forsøger man at bedømme, hvilken betydning et forskningsophold ved NORDITA kan tænkes at have for vedkommendes fremtid. I denne sammenhæng må man ofte veje en ældre ansøgers større forskningserfaring op mod de forhåbninger, som kan knyttes til en yngre ansøgers fremtidige virksomhed. Når specielle grunde taler herfor, kan også eksperimentalister modtage stipendium for at uddybe deres teoretiske kundskaber.

For at opnå et tilfredsstillende billede af ansøgernes egnethed, er det ofte nødvendigt at komplettere den skriftlige ansøgning med et personligt interview. Nogle ansøgere indbydes derfor til NORDITA for at berette om deres arbejde og fremtidsplaner.

Bedømmelse af ansøgere sker i flere tempi:

1) Ansøgerne ordnes efter deres videnskabelige meriter af fagkomiteer. Fagkomiteerne er sammensat af medlemmer af NORDITAs videnskabelige stab inden for det pågældende fagområde, suppleret med et medlem fra hvert af de nordiske lande, ligeledes inden for samme fagområde. Styrelsen har nedsat fagkomiteer til bedømmelse af stipendiatansøgere inden for områderne kernefysik, højenergifysik og faststof-fysik. Ansøgere inden for astrofysik gennemgås af repræsentanter for dette område, idet man ikke har nedsat nogen fagkomite for dette fysik-område.

2) NORDITAs stab diskuterer fagkomiteernes forslag og fremkommer med deres synspunkter på uddannelsesmulighederne ved instituttet.

3) I den afsluttende gennemgang af ansøgningerne deltager styrelsens forretningsudvalg sammen med den videnskabelige stab ved NORDITA. Ved denne bedømmelse tages bl. a. hensyn til de specielle ønsker, som kan foreligge fra de enkelte lande.

Stipendiaternes hovedopgave under stipendietiden er at drive forskningsarbejde ved NORDITA i samarbejde med stab og gæster ved NORDITA og Niels Bohr Institutet. Hertil kommer

1. deltagelse i kollokvier og symposier ved instituttet
2. besøg ved hjemmeinstituttet og andre nordiske institutter, hvorunder stipendiaten giver kollokvier om sit arbejde
3. deltagelse i en international konference eller sommerskole hvert år.

Til tider foretager stipendiaterne studierejser til en eller flere ikke-nordiske institutioner for at berette om deres arbejde og knytte nye kontakter.

### 3. Videnskabelig virksomhed

#### Indledning

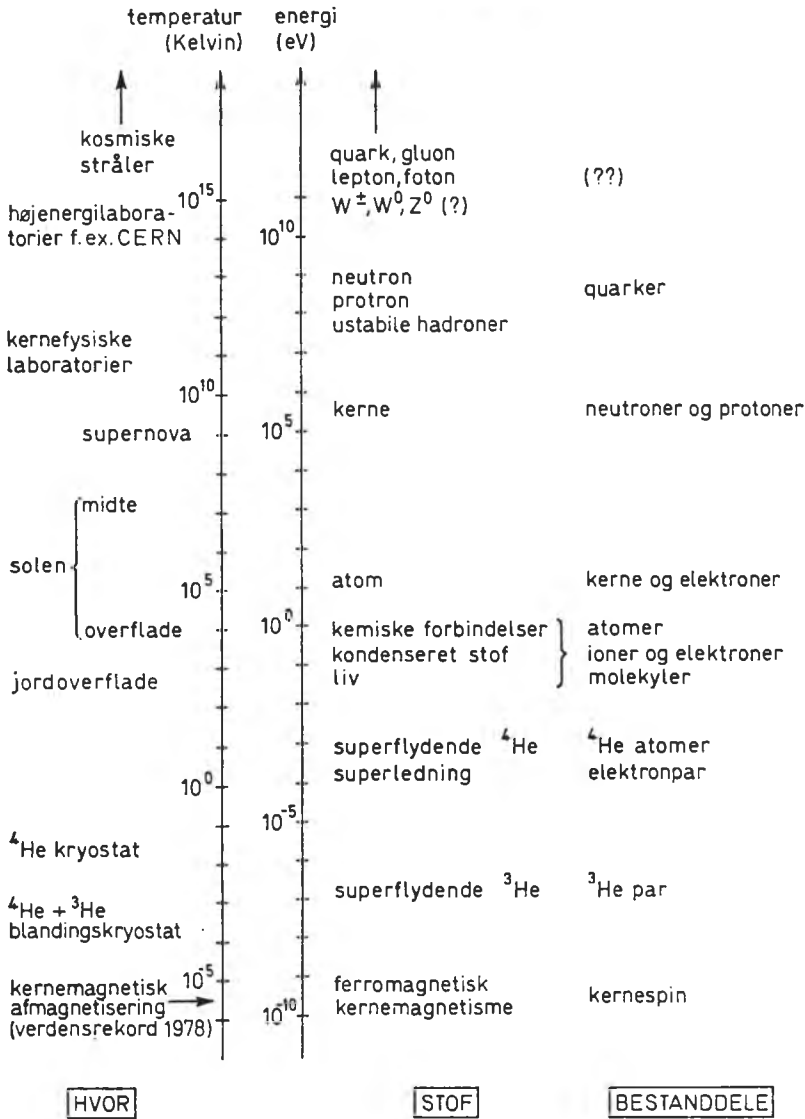
Ved NORDITA er virksomheden i det væsentlige koncentreret til høj-energifysik, partikelfysik, kernefysik, faststoffysik og astrofysik. Vi har i år valgt at illustrere noget af virksomheden inden for kernefysikken.

#### *Kernefysik*

Atomkernerne er sammensatte systemer, som består af to slags partikler, neutroner og protoner. Der forekommer i naturen omkring ca. 300 forskellige kerner med antal af partikler op til ca. 250. I laboratorier har man kunnet frembringe omkring 1 700 nye kernearter, som er ustabile, men hvis levetider er tilstrækkelig lange til, at man kan undersøge og udnytte deres egenskaber. (Man forventer, at det vil være muligt at frembringe yderligere ca. 2 000 sådanne ustabile kerner.)

Ved de processer, som foregår omkring os i det daglige — livsprocesserne, kemiske reaktioner, dannelse af faste og flydende stoffer — er kernerne ganske upåvirkede og sidder fast forankrede hver i sit atom, omgivet af elektroner. Kernernes indre struktur kommer kun til udfoldelse, når de udsættes for mere voldsomme påvirkninger, som kan fremkaldes i laboratorier ved stråler af accelererede partikler, og som i naturen forekommer i stjernernes indre og i ekstreme faser af universets udvikling.

Den revolutionerende udvikling af de eksperimentelle hjælpemidler i kernefysikken, som er foregået i det sidste halve århundrede, har afsløret en meget rigt facetteret struktur hos atomkernerne. Denne hænger sammen med de forskellige naturkræfter, der betinger kernernes opbygning og stabilitet, men mangfoldigheden og spændvidden af de kernefysiske fænomener afspejler ligeledes de næsten udtømmelige muligheder for struktur i kvantefysiske systemer, som består af et stort antal partikler. Denne "mangelegeme" problematik er et gennemgående tema i vor tids udvikling inden for de forskellige grene af atomfysikken, fra studiet af de makroskopiske stoffers opbygning til udforskningen af stoffets mindste bestanddele. Kernefysikkens placering i dette perspektiv



## KVANTESTIGEN

Fig. 1. *Kvantestigen*. Stoffets elementære bestanddele afhænger af forhold, hvorunder stoffet iagttages. De forskellige forhold kan karakteriseres ved en skala, som kan udtrykkes i flere forskellige enheder. Skalaen til venstre er angivet i temperaturenheder, Kelvin grader (K), som måles fra det absolutte nulpunkt for temperaturen. Skalaen til højre er en energiskala. En elektronvolt (eV) er den energi, en elektron modtager ved at gennemløbe et spændingsfald på en volt. Den energi, der svarer til en bestemt temperatur, angiver den gennemsnitlige varmeenergi for hver af systemets indre bevægelsesformer (som for eksempel bevægelsesenergien af et enkelt atom i en luftart). En energi på 1 eV svarer således til en temperatur på ca. 10 000 K.

kan illustreres ved den såkaldte "kvantestige", som er vist på Fig. 1. På hvert trin af denne stige har man at gøre med sammensatte systemer, hvori bestanddelene på dette trin kan betragtes som uforanderlige og elementære. Stoffernes opbygning af atomer, de enkelte atomers opbygning af kerner og elektroner, og kernernes opbygning af neutroner og protoner er eksempler på sådanne sammensatte systemer. Det drejer sig om at forstå disse systemers egenskaber som udtryk for bevægelsen af de elementære bestanddele og de kræfter, der virker mellem dem.

Nogle af de aktuelle problemstillinger i den kernefysiske forskning er beskrevet i de følgende afsnit. Det skal imidlertid fremhæves, at den kernefysiske forskning ved NORDITA spænder over et meget bredt felt, og man kunne anføre mange andre emner, som er i stærk udvikling. Specielt skal nævnes, at NORDITA er engageret i forskning på grænseområdet mellem partikelfysik og kernefysik og desuden i studiet af kernestoffets egenskaber under de meget forskellige betingelser, som kan optræde i naturen. Den sidstnævnte gren af kernefysikken har nær tilknytning til den astrofysiske forskning (grundstofsyntese, neutronstjernerne opbygning m. m.). Denne side af NORDITA's forskning vil blive nærmere beskrevet i en af de følgende årsberetninger.

Den teoretiske forskning ved NORDITA på kernefysikkens område foregår i intimt samspil med eksperimentelle undersøgelser, og der er en løbende kontakt med kernefysiske laboratorier over hele verden. Siden trediverne har der i Norden på den eksperimentelle kernefysiks område udfoldet sig en stærk aktivitet præget af et nært samarbejde mellem de nordiske lande.

Spørger man om forbindelsen mellem den kernefysiske forskning og den bredere udvikling af videnskaben, kan man, som ovenfor nævnt, dels fremhæve det nære slægtskab i de almene fysiske problemstillinger, som man møder indenfor de forskellige grene af atomfysikken, og dels den umiddelbare kontaktflade til astrofysikken. Derudover kan man pege på de perspektiver, som knytter sig til den stigende anvendelse af undersøgelsesmetoder baserede på kernefysiske processer og forsøgsteknik inden for så godt som alle grene af naturvidenskaben (biologi, kemi, geologi m. m.) og mange dele af samfundsvidenskaben (historie, arkæologi m. m.) såvel som i moderne teknik. De kontakter, som herved har kunnet etableres, virker til berigelse af miljøet omkring NORDITA.

### *Kernens elementære eksitationer*

Kernens opførsel under de forskellige påvirkninger, den udsættes for, kan beskrives ved et antal af simple bevægelsesformer, de såkaldte "elementære eksitationer". Disse grundelementer i kernens dynamik omfatter dels bevægelser af enkelte partikler i det kraftfelt, som holder kernen sammen, og dels kollektive bevægelser af kernen som helhed. Den stadig dyberegående analyse af de forskellige elementære eksitationer og sam-

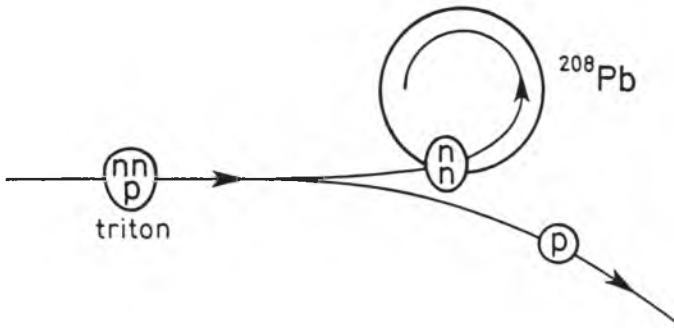


Fig. 2. *Kernereaktion med overførsel af et neutronpar.* Figuren viser en proces, hvorved en stråle af tritoner (kerner der består af én proton og to neutroner) rammer en kerne  $^{208}\text{Pb}$  (en isotop af grundstoffet bly) og afsætter to neutroner i denne kerne. Protonen fortsætter og opfanges af et måleapparat, hvori dens energi bestemmes. Forskellen mellem energien af den indkommende triton og af de udgående protoner antager kun ganske bestemte værdier svarende til, at den resulterende kerne ( $^{210}\text{Pb} = ^{208}\text{Pb} + 2n$ ) dannes i forskellige kvantetilstande hver med sin energi. Intensiteten af de iagttagne protoner med en bestemt energi er et mål for sandsynligheden for at frembringe den tilsvarende kvantetilstand i  $^{210}\text{Pb}$ .

spillet mellem dem er et af hovedemnerne i kernestrukturforskningen. Vi skal her særligt omtale den righoldighed af kollektive svingninger, man har iagttaget i kernen.

I visse henseender kan kernen sammenlignes med en væskedråbe, og der optræder hos kernen eksitationer, som har analogi til overfladesvingninger af en væskedråbe. Kvantestrukturen af kernestoffet medfører imidlertid, at væsentlige træk ved disse svingninger kræver en begrebsramme, der går ud over den klassiske hydrodynamik. Dette har fået slående bekræftelse i de senere år ved opdagelsen af nye højfrekvente overfladesvingninger, som anslås kraftigt, når kernen er udsat for stråler af tilstrækkeligt hurtige partikler.

Andre svingningsformer er knyttet til eksistensen af de to slags kernepartikler, neutroner og protoner. Kernen kan således udføre svingninger, hvorved neutroner og protoner bevæger sig i forhold til hverandre, og desuden svingninger helt fremmedartede for det klassiske billede, hvorved neutroner og protoner omdannes til hverandre. Neutroner og protoner besidder også et spin (en drejning om en indre akse), som giver anledning til eksitationer, der minder om svingninger i magnetiserbare legemer.

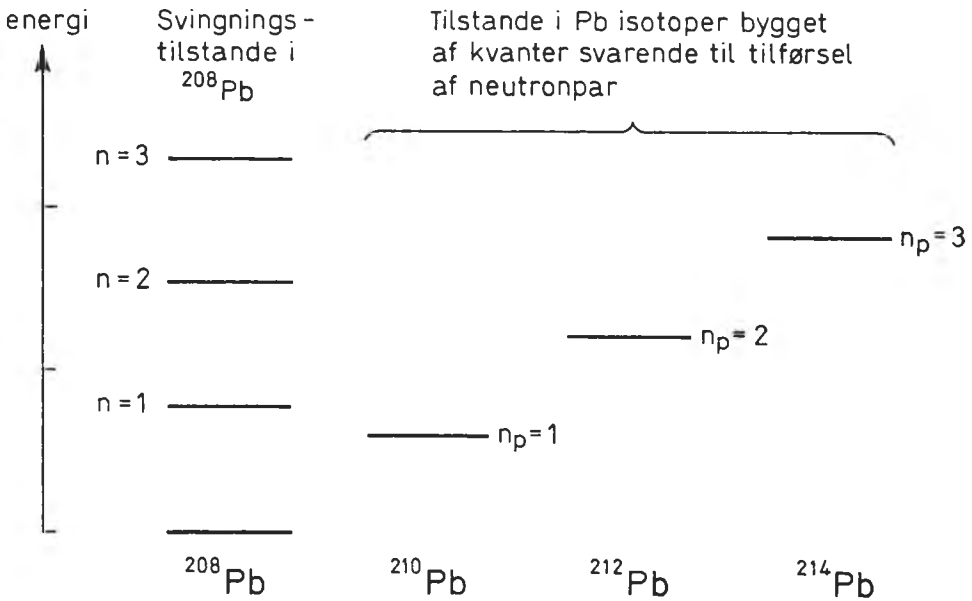


Fig. 3. Svingningsspektre baserede på  $^{208}\text{Pb}$ . Figuren viser svingninger af to forskellige slags. Tilstandene til venstre svarer til svingninger af selve  $^{208}\text{Pb}$  kernen (for eksempel svingninger i kernens form), og  $n$  angiver antallet af svingningskvanter. Rækkefølgen af tilstande markerede med forskellige værdier af  $n_p$  danner også et svingningsspektrum, der fremkommer ved, at der til  $^{208}\text{Pb}$  kernen tilføres kvanter, hvert bestående af et neutronpar (par-vibrationer).

Kollektive eksitationer af helt anden karakter er knyttet til de såkaldte parkorrelationer i kernen. Disse eksitationer fremkaldes ved at tilføje to nukleoner ved processer som vist på Fig. 2. Ved disse processer finder man, at visse af kernens tilstande fremkaldes med særlig stor sandsynlighed, som i væsentlig grad overstiger, hvad der ville svare til, at de overførte partikler blev anbragt hver i sin bane i kernen. Der er derfor tale om kollektive eksitationer, og man finder forskellige mønstre for disse. Som vist på Fig. 3 kan disse eksitationer danne et mønster, der svarer til en svingning af kernen, men ved hvert anslag af et svingningskvant ændres antallet af partikler i kernen med to. Det er således svingninger af usædvanlig art, idet de forskellige kvantetilstande tilhører forskellige kerner. Man kan spørge, hvad det er, der svinger, og svaret er, at det er et abstrakt felt, som frembringer neutronpar. Dette felt er derfor komplementært til den klassiske forestilling om bevægelsen af et fast antal partikler i rummet. Det kan tilføjes, at et lignende felt for elektronernes vedkommende er et centralt begreb i forståelsen af den supraledeende tilstand hos metallerne.

### *Sammenstød mellem tunge kerner*

Indtil for få år siden var næsten alle oplysninger om kernens struktur baseret på studier af processer, der kun medfører forholdsvis små ændringer i kernens tilstand (bestråling med enkelte partikler eller med kerner af de letteste grundstoffer). Den tekniske udvikling i de senere år har imidlertid gjort det muligt at accelerere ioner af de tungere grundstoffer og således at studere sammenstød mellem to tunge atomkerner. Herved kan kernestoffet udsættes for meget voldsomme påvirkninger og vise nye sider af sin natur.

Mangfoldigheden af fænomener, som man allerede har mødt på dette nye forskningsfelt, er illustreret på Fig. 4, der viser forskellige typer af reaktioner, som kan indtræffe ved sammenstød af to tunge kerner. Sådanne sammenstød kan have vidt forskellige forløb afhængigt af, hvor centralt stødet foregår.

Ved sammanstød, hvor de to kerner passerer hinanden uden for rækkevidden af kernekræfterne (se Fig. 4a), virker kun de elektriske kræfter. Disse kræfter påvirker bevægelsen af kernerne som helhed, men kan desuden fremkalde indre bevægelse af de to kerner på lignende måde, som det gælder for tidevandskræfterne mellem himmellegemer. Stødet kan således føre til igangsættelse af svingnings- og rotationsbevægelse, og da det elektriske felt er proportionalt med ladningen af den kerne, der frembringer feltet, giver tunge kerner mulighed for frembringelse af indre bevægelser med store udsving.

Ved tættere sammenstød træder kernekræfterne i funktion. Hvis kernerne passerer hinanden således, at kun overfladerne kommer i kontakt, taler man om "strefende sammenstød" (se Fig. 4b). Ved sådanne stød kan ikke blot indre bevægelser i de to kerner igangsættes, men der er også mulighed for overførsel af en eller flere neutroner eller protoner fra den ene kerne til den anden. De forskellige processer foregår samtidigt med hinanden, og før og efter selve sammenstødet kan de elektriske kræfter ligesom i Fig. 4a fremkalde stærke rotations- og svingningsbevægelser. Der bliver derved mulighed for at studere en righoldighed af bevægelsesmønstre i kernen, som afspejler sammenspillet mellem de forskellige elementære eksitationer.

Ved endnu tættere sammenstød kommer de to kerner i så stærk kontakt, at stødet får en meget voldsom karakter. En stor del af energien i den relative bevægelse af de to kerner omsættes til indre bevægelser (varme), og man taler om "dybt uelastiske sammenstød" (se Fig. 4c). Ved sådanne reaktioner kan der endvidere overføres et forholdsvis stort antal neutroner og protoner imellem kernerne. Man har her muligheden for at studere strømninger og deformationer af kernestoffet i en hidtil ukendt skala, og man står over for den opgave at udvide de begreber, der er udviklet inden for hydrodynamik og statistisk fysik, til at omfatte stoffets opførsel under disse nye forhold. Perspektiverne i denne pro-



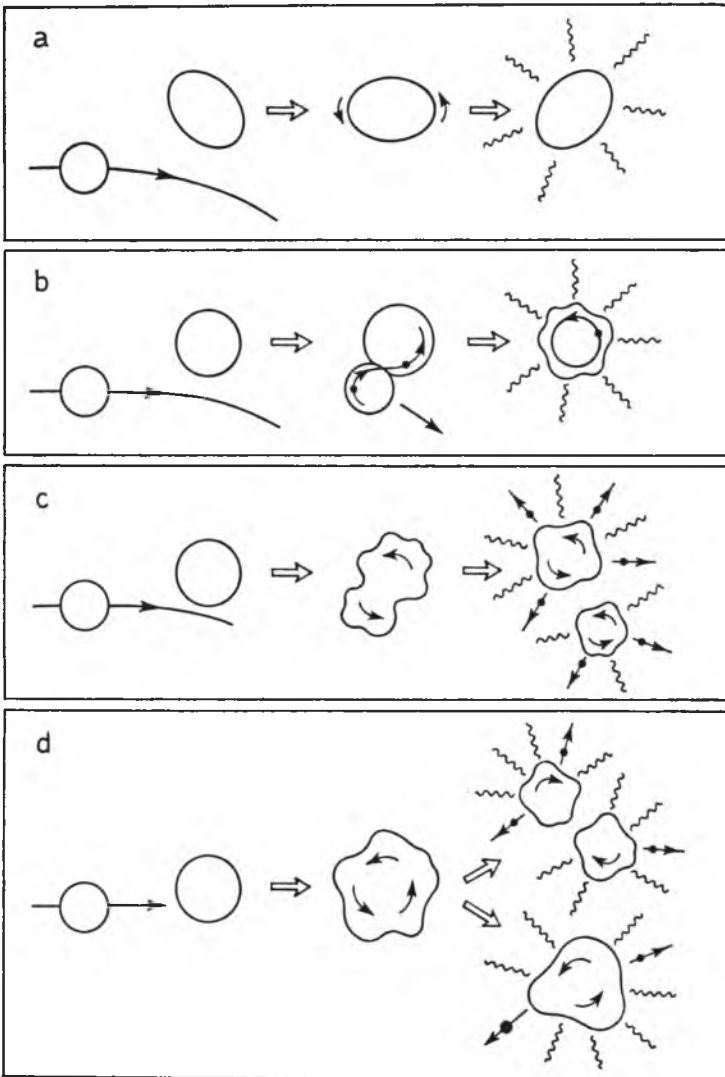


Fig. 4. Reaktionen fremkaldt ved sammenstød mellem tunge kerner. I tilfældet (a) har man betragtet et sammenstød, hvor den ene kerne er aflang i sin grundtilstand og derfor kan udføre en kollektiv rotation (se Fig. 5).

blemstilling er knyttet dels til kernestoffets ekstreme karakter med hensyn til tæthed og energiomsætninger og dels til dets egenartede struktur, idet det i visse henseender opfører sig som en væske og i andre henseender som en fortyndet luftart, hvori de enkelte partikler bevæger sig hver i sin bane.

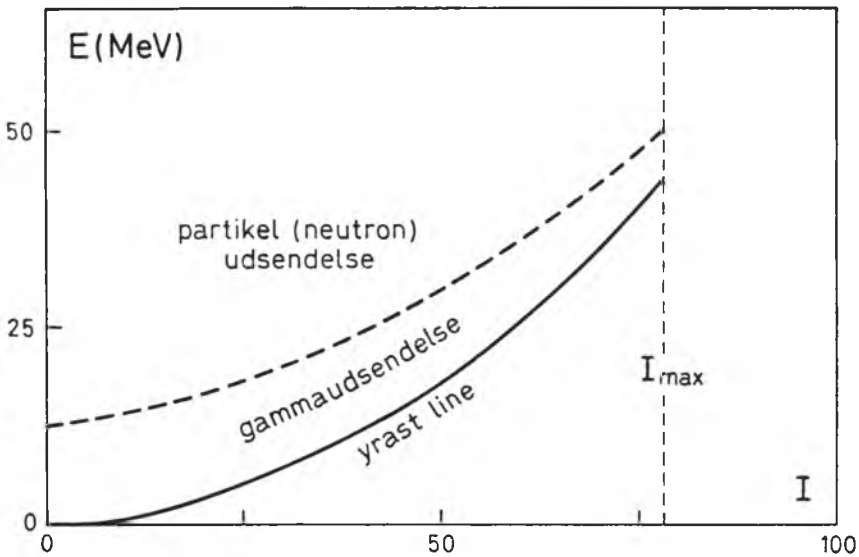


Fig. 5. Tilstandsdiagram for kernen som funktion af energi og drejningsmængde. Diagrammet svarer til en middeltung kerne (partikeltal ca. 150). Energien  $E$  er målt i millioner elektronvolt (MeV) og drejningsmængden i enheder af Planck's konstant ( $\hbar$ ). Når drejningsmængden når den maksimale værdi  $I_{max}$ , bliver kernen ustabil over for en deling i to stykker (fissionsproces) som følge af centrifugalkræfternes virkning.

Ved de mest centrale sammenstød er der mulighed for, at de to kerner smelter sammen og danner et samlet system ("fusionsreaktioner" eller dannelse af "compound-kerne", se Fig. 4d). Compound-kernen dannes i en tilstand med høj energi (og temperatur); i nogle tilfælde kan den undergå fission (deling i to omtrent lige store dele), i andre tilfælde vil den udsende et antal partikler (fordampning) og senere videre afkøles ved udsendelse af elektromagnetisk stråling ( $\gamma$  stråling). Ved disse fusionsprocesser kan der dannes kerner med meget store drejningsmængder, og studiet af sådanne kerner er et righoldigt nyt forskningsfelt, som er nærmere omtalt i det følgende afsnit.

Fig. 4 henviser til reaktioner, hvori hastigheden af de stødende kerner er mindre end lydhastigheden i kernestoffet, som er ca. en tredjedel af lysets hastighed. For højere energier af de stødende kerner optræder nye fænomener (stærk sammentrykning af kernestoffet, fuldstændig sønderrivning af kernen, dannelsen af nye ustabile partikler, m. m.). Også disse fænomener er blandt emnerne for den kernefysiske forskning ved NORDITA.

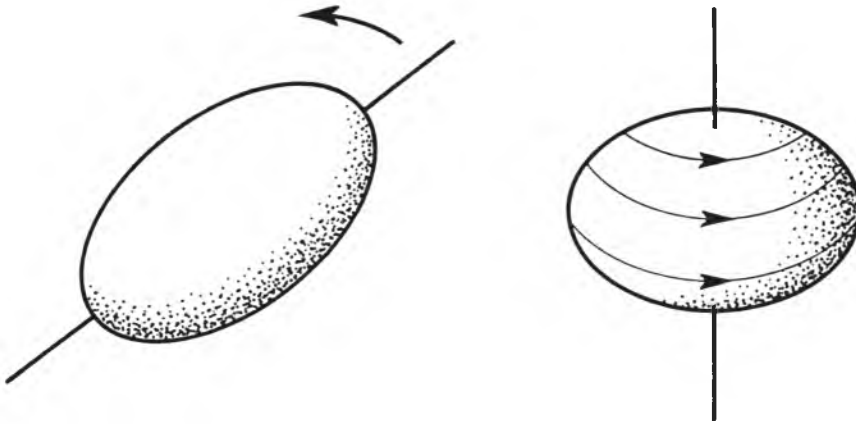


Fig. 6. To former for rotationsbevægelse af kerner.

#### Hurtigt roterende kerner

Ved sammenstød mellem to tunge kerner er det muligt, som omtalt i det forrige afsnit, at danne en compoundkerne i en tilstand af stærk rotation; drejningsmængden kan nå helt op til den øvre grænse, der er betinget af centrifugalkræfterne. Hvis disse overstiger en vis størrelse, rives kernen i to stykker.

I tilstandsdiagrammet, Fig. 5, er kernens drejningsmængde afbildet langs den ene akse, og kernens energi (målt fra grundtilstanden) langs den anden akse. Den laveste energitilstand for en given drejningsmængde betegnes som en "yrast"-tilstand (det internationalt benyttede ord *yrast* er superlativformen af det nordiske yr eller ør). Indtil for få år siden havde man kun mulighed for at iagttage kernetilstande inden for en smal strimmel i venstre side af diagrammet. Figuren viser således omfanget af det forskningsfelt, som er kommet inden for rækkevidde.

Særlig interesse knytter sig til studiet af tilstande lige over yrastlinien, hvor næsten hele kernens energiindhold er forbundet med rotationsbevægelsen. Kernen kan derfor siges at være "kold", idet kun en forholdsvis lille energi er tilovers til at fremkalde andre eksitationer. Man forventer således en høj grad af orden i kernens bevægelse, afspejlet i simple mønstre i kvantetilstandene af lignende art, som man finder nær kernens grundtilstand. Studiet af disse mønstre (yrast spektroskopi) rummer mulighed for at opnå en dybtgående indsigt i kernestoffets opførsel under de nye betingelser, der her er tale om.

En central problemstilling knytter sig til den omstændighed, at kernen kan optage drejningsmængde på to væsentligt forskellige måder, som illustreret ved Fig. 6. Billedet til venstre viser en kerne, hvis ligevægtsform afviger betydeligt fra kuglesymmetri, i det pågældende tilfælde ved en aflang deformation. En sådan kerne kan foretage en kollektiv rota-

tion, hvorved hele kernen ændrer sin retning i rummet. Denne bevægelse fører til et simpelt mønster af kvantetilstande (rotationsbånd), og kernens egenskaber ændrer sig jævnt med stigende drejningsmængde, når man går fra én tilstand til den næste langs yrastlinien. Den kollektive rotation er også karakteriseret ved stærk elektromagnetisk udstråling, idet den drejende kerne virker som en antenne; de pågældende kvantetilstande har derfor meget korte levetider.

Billedet til højre på Fig. 6 viser en kerne, hvori drejningsaksen falder sammen med en symmetriakse hos kernen. Rotationen medfører derfor ikke nogen drejning af kernens retning, og der bliver ikke tale om nogen samlet drejningsbevægelse af kernestoffet. I dette tilfælde består drejningsmængden af bidrag fra de enkelte partikler, som bevæger sig i baner omkring kernens akse. For at gå fra én tilstand til den næste langs yrastlinien, må man omfordele partikler i deres baner, og man får derved en uregelmæssig rækkefølge af yrasttilstande. Den forventede elektromagnetiske udstråling er langt svagere end for den kollektive rotation, og der bliver mulighed for tilstande med levetider, der er mange størrelsesordener længere (høj-spin isomere).

Man kender eksempler på begge de to ekstreme former for rotationsbevægelse, der er afbildet på Fig. 6. Men kerner med stor drejningsmængde viser også mellemformer, hvori en del af drejningsmængden er knyttet til banebevægelse af enkelte partikler og resten til kollektiv rotation. I denne situation optræder mange slående nye fænomener, som rummer en stor udfordring til den teoretiske og eksperimentelle forskning. Man møder her samspillet mellem enkeltpartikel- og kollektive bevægelser i kernen i ny udformning.

#### 4. Stipendiater

Stipendiaternes deltagelse i kurser og kongresser samt besøg ved hjemmeinstitut (ialt 50 rejser) vil fremgå af virksomhedsberetningen (NORDITA/233).

I 1978 har NORDITA haft følgende stipendiater:

##### *Danmark*

P. Bak	1.1.—31.08.1978	F
O. Jepsen	1.1.—28.02.1978	F
N. Kjær Nielsen	1.1.—31.12.1978	E
J. Randrup	1.1.—31.12.1978	K

##### *Finland*

J. von Boehm	1.1.—31.12.1978	F
B. Friman	1.9.—31.12.1978	K
P. Hoyer	1.1.—31.12.1978	E
J. T. Timonen	1.1.—31.12.1978	F

##### *Island*

H. Guðmundsson	1.9.—31.12.1978	A
----------------	-----------------	---

*Norge*

J. M. Leinaas	1.9.—31.12.1978	E
F. Myhrer	1.1.—31.12.1978	K
P. Osland	1.9.—31.12.1978	K
J. S. Vaagen	1.1.—31.12.1978	K

*Sverige*

B. R. Bengtsson	1.1.—28.02.1978	K
C. Fransson	1.9.—31.12.1978	A
B. I. Jakobsson	1.1.—31.12.1978	K
G. A. Leander	1.3.—31.12.1978	K
P. Minnhagen	1.1.—31.12.1978	F
A. Nordlund	1.1.—31.08.1978	A
C. Peterson	1.9.—31.12.1978	E
S. A. Rosengren	1.1.—31.12.1978	F
J. Uschershon	1.1.—31.08.1978	E

A = astrofysik

E = elementarpartikelfysik

F = faststoffysik

K = kernefysik

5. *Gæsteforskere*

En fuldstændig oversigt over de 100 nordiske og 120 udenlandske gæster der har besøgt NORDITA og andre nordiske institutioner i perioden vil fremgå af virksomhedsberetningen for 1978 (NORDITA/233).

Følgende gæsteforskere har besøgt NORDITA i længere tid:

R. K. Bullough, Manchester  
 S. Chadha, India  
 G. Grinstein, Urbana  
 Tin-Lun Ho, Urbana  
 K. Holinde, Bonn  
 N. Iwamoto, Urbana  
 C. Jayaprakash, Urbana  
 E. Krotschek, Hamburg  
 A. Larkin, Moskva  
 H. Nørgaard, København  
 M. J. Rice, Webster, N.Y.  
 E. Riedel, Seattle  
 W. J. Swiatecki, Berkeley  
 J. Teuber, København  
 M. Wortis, Urbana

Til længere besøg ved andre nordiske institutioner har NORDITA indbudt:

J. W. Gadzuk, NBS, USA	Göteborg
P. Kumar, Los Angeles	Helsinki
T. T. S. Kuo, Stony Brook	Oslo
G. D. Mahan, Indiana	Göteborg
V. Shevelko, Moskva	Lund
P. Wölfle, München	Helsinki

## 6. Forelæsninger

Ud over de faste forelæsningsserier har 55 kollokvier og en række uformelle seminarer været afholdt i samarbejde med Niels Bohr Institutet. Herudover er der udfoldet nye initiativer af tværfaglig karakter, idet man har afholdt serier af forelæsninger inden for forskellige emneområder, med sigte på at informere de videnskabelige medarbejdere også uden for disse områder om udviklingen (NORDITA/233).

## 7. Symposier

I 1978 har følgende symposier og møder været afholdt med støtte fra NORDITA.

Symposier uden for NORDITA 1978:

Spåtind 8.—15.1.	"Scandinavian Conference in High Energy Physics"
Risø 6.—8.3.	"Phase Transitions on Surfaces"
Geilo 17.—19.4.	"Nordic Spring Symposium on Atomic Inner Shell Phenomena"
Lund 17.—19.4.	"Nordic theorists' workshop on quark-lepton interactions"
Stockholm 26.4.	Nordisk arbejdsmøde i matematisk fysik v/B. Nagel

Symposier ved NORDITA 1978:

- "Workshop on Supernovae and Neutron Star Formation", arrangeret af G. E. Brown, R. E. Epstein, og D. N. Schramm, 8.—12. maj 1978.
- "Workshop on Dense Matter Physics", arrangeret af G. E. Brown, 16.—19. maj 1978.
- "Workshop on Electronic Properties of One- and Two-Dimensional Conductors", arrangeret af A. Luther og C. J. Pethick i samarbejde med Landau Institutet i Moskva, 5.—15. juni 1978.
- "Mini-symposium on Effective Interactions in Nuclei", arrangeret af G. E. Brown og E. Osnes, 4.—6. juli 1978.
- "Jets in High Energy Collisions", arrangeret af K. Hansen, Niels Bohr Institutet, og P. Hoyer, 10.—14. juli 1978.

## 8. Publikationer

Der er udkommet 50 videnskabelige afhandlinger i form af preprints. På grund af en omlægning og udvidelse af annonceringen er distributionen af preprints blevet væsentligt forøget i 1978. Endvidere er 31 afhandlinger blevet publiceret uden for NORDITAs preprint-serie. Der er udkommet følgende lecture notes: G. Baym, "Neutron Stars and the Properties of Matter at High Density"; J. Hamilton og G. C. Oades, "New Developments in Dispersion Theory", Vol. 2A & 2B.

## F. Fremtidsplaner

NORDITA har som en af sine vigtige opgaver at skabe og holde kontakt med de nordiske fysikere. Dette er særligt påkrævet inden for de

grene af fysikken, som er i hurtig udvikling, idet det ofte kan være vanskeligt for de lokale miljøer i Norden at holde sig underrettet om den generelle udvikling inden for fysikken. Kontakten sker, ved at fysikere fra de nordiske centre opholder sig i længere eller kortere tid ved NORDITA, ved NORDITA-professorers og stipendiateres besøg ved de nordiske centre og gennem mødearrangementer i form af konferencer og workshops.

Styrelsen regner med, at disse former for kontaktskabende aktivitet vil blive udbygget de nærmeste år. Her må nævnes, at NORDITA har opnået et forøget antal besøg fra de nordiske centre i indeværende år, og at der på en række aktuelle emneområder inden for NORDITAS virkefelt har været afholdt kongresser og workshops med stor nordisk deltagelse.

Et vigtigt skridt i NORDITAS udvikling er taget i 1977 ved oprettelsen af et professorat i faststoffysik. Professoratet er efter forslag fra styrelsen oprettet inden for bevillingsrammen, uden en tilsvarende forøgelse af budgettet for 1977. Dette skridt blev taget af styrelsen i 1976, efter at det blev klart, at man inden for en overskuelig fremtid ikke ville få en forhøjelse i budgettet, som ville kunne dække udgifterne til professoratet. Styrelsens beslutning fører utvivlsomt til, at disponible midler til gæsteforskere reduceres betydeligt. Når styrelsen alligevel er gået ind for denne løsning, er det fordi man mener, at det nye professorat vil styrke NORDITAS aktivitet inden for et vigtigt og vidt forgrenet område af fysikken og derved styrke NORDITAS kontakter til medlemslandene og internationalt, og endvidere øge NORDITAS kapacitet for vejledning af stipendiater. NORDITAS udvalg arbejder for tiden med sagen, og man regner med at besætte professoratet senest efteråret 1979.

Inden for partikelfysikken har der i løbet af de seneste år fundet en rivende udvikling sted i den eksperimentelle fysik med tilsvarende hurtig udvikling i den teoretiske aktivitet. NORDITA håber, at det bliver muligt at styrke staben på dette felt i de kommende år.

NORDITA har i de senere år lagt megen vægt på nær tilknytning til de eksperimentelle og teoretiske aktiviteter i partikelfysik, som foregår dels ved CERN og dels ved det tyske forskningscenter DESY (Deutsches Elektronen-Synchrotron) i Hamburg. Styrelsen finder det meget gunstigt, at man fra indeværende år har knyttet en DESY-teoretiker til NORDITA som gæst på deltid, at DESY arbejder på at knytte en eller to nordiske teoretikere til DESY på deltid, at man opnår hyppige besøg af DESY-eksperimentister og -teoretikere til NORDITA, og at symposier arrangeres i samarbejde med DESY.

Særlig inden for de nærmeste år vil sådanne tilknytninger være meget værdifulde, idet DESY-acceleratoren PETRA, som bliver sat i drift til efteråret, er en af sin art enestående accelerator i verden i dag. Styrelsen vil også påpege, at de nævnte kontaktarrangementer giver en meget gunstig udnyttelse af NORDITAS fremtidige budgetter.

Inden for kernefysikken foregår en intens udvikling i mange retninger. Et område inden for kernefysikken som NORDITAs aktivitet særlig grad set frem til anskaffelsen af den foreslåede tung-ion-accelerator NORDITA har på dette område haft nært samarbejde med teoretikere og eksperimentalfysikere ved Niels Bohr Institutet. NORDITA havde i særlig grad set frem til anskaffelsen af den foreslåede tung-ion-accelerator ved NBI som et betydningsfuldt instrument for den nordiske eksperimentelle og teoretiske kernefysik. Styrelsen er bekendt med, at bevilninger til tung-ion-acceleratoren ikke har kunnet gives, og at NORDITA og Norden som helhed derfor, i hvert fald i den nærmeste fremtid, vil være nødsaget til at indhente sine eksperimentelle data om tunge kerner fra ikke-nordiske forskningscentre. Dette vil utvivlsomt komplicere forholdene også for de teoretiske kernefysikere i Norden, og NORDITA vil, så langt som det er muligt, søge at støtte aktiviteter, som kan lette forholdene for den nordiske kernefysik.

NORDITA har i løbet af de seneste år engageret sig stærkt i astrofysik, et område som er i en meget hurtig udvikling, såvel observationsmæssigt som teoretisk, baseret på et stadigt mere intimt samarbejde mellem fysikere og astronomer. Denne aktivitet ved NORDITA foregår som led i en udbygning af astrofysisk forskning, hvori Niels Bohr Institutet deltager aktivt, og som omfatter også andre nordiske institutioner inden for astronomi og rumforskning.

### G. Finansiering og økonomi

#### Oversigt over årsregnskab og budget (i tusinde danske kroner)

	Årsregnskab 1977	Budget 1978	Præl. udfald 1978	Budget 1979
<i>Udgifter</i>				
Styrelse	224	211	211	202
Personale	1 061	1 045	1 045	1 120
Kontor	220	227	227	244
Lokaler	—	—	—	—
Projekt:				
— vid.stab	1 909	2 727	2 708	2 917
— stipendiater	1 846	1 665	1 665	1 745
— gæstprogr.	1 440	1 600	1 519	1 588
— publikationer	98	90	90	100
— symposier	272	300	400	220
Udgifter i alt	7 070	7 865	7 865	8 136
<i>Indtægter</i>				
Bevilling	6 558	7 865	7 865 <sup>2</sup>	8 136
Lønstignings komp.	306	—	—	—
Øvrigt	513 <sup>1</sup>	—	—	—
Indtægter i alt	7 377	—	—	—

<sup>1</sup> Likviditetsreserve overført fra tidligere år.

<sup>2</sup> Inklusive 200 000 som er overført fra budgettet 1977.



## **Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)**

### *Verksamhetsberättelse 1978*

#### *A. Namn och adress*

Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)  
Henriksgatan 3  
SF-20500 Åbo 50  
Finland  
Tel. 921-26206

#### *B. Startår*

1959

#### *C. Syfte*

Institutets verksamhetsområde är nordisk folktradition, särskilt folklig dikt, tro och sed.

Institutets uppgift är att främja och samordna traditionsvetenskaplig forskning, utbildning, insamling och arkivering i Norden. Institutet skall dessutom efter förmåga förmedla information om nordiskt stoff till forskare och institutioner i och utanför Norden.

#### *D. Organisation*

##### *1. Administration*

Institutet leds av en styrelse och en föreståndare.

Styrelsen har inseeende över institutets alla angelägenheter, fastställer riktlinjer för institutets verksamhet, ansvarar för institutets ekonomiska förvaltning och avger årligen institutets verksamhetsberättelse och framställning om anslag till institutet.

Styrelsen består av tre medlemmar från vart och ett av länderna Danmark, Finland, Norge och Sverige samt en medlem från Island. Dessutom väljer personalen en representant till styrelsen. Styrelsens medlemmar förordnas av Nordiska ministerrådet för en period av tre år i sänder. Vid utnämmandet tas hänsyn till det önskvärda i att uppnå den bästa fackliga sammansättningen av styrelsen. För varje land förordnas en suppleant.

Styrelsen utser inom sig ordförande och viceordförande.

Styrelsen utser inom sig ett arbetsutskott bestående av en medlem från varje land.

Föreståndaren utövar den omedelbara ledningen av institutets verksamhet. Det åligger föreståndaren att enligt styrelsens riktlinjer ansvara för institutets forskningsprogram, svara för kontakt och samverkan med berörda forsknings- och utbildningsinstitutioner i Norden och för institutets internationella kontakter, verkställa styrelsens och arbetsutskottets beslut samt leda och fördela arbetet för institutets övriga personal. Vid sidan av de administrativa uppgifterna bedriver föreståndaren egen traditionsvetenskaplig forskning.

Föreståndaren förordnas av Nordiska ministerrådet efter förslag av styrelsen för en period av fyra år i sänder. Övrig personal anställs av styrelsen.

<i>2. Styrelsens sammansättning 31.12.1978</i>	Nationalitet
Professor Hans Bekker-Nielsen	D
Mag.art. Iørn Piø	D
Professor Nils Schiørring	D
Suppleant: Lektor Bengt Holbek	D
Professor Lauri Honko	F
Arkivchef Pekka Laaksonen	F
Professor Nils Storå	F styr. viceordf.
Suppleant: Professor Asko Vilkkuna	F
Cand.mag. Hallfreður Örn Eiríksson	I
Suppleant: Cand.mag. Árni Björnsson	I
Universitetslektor Bente Gullveig Alver	N
Konservator Adel G. Blom	N
Professor Olav Bø	N
Suppleant: Försteamanuensis Reimund Kvideland	N
Professor Nils-Arvid Bringéus	S
Generaldirektör Edvard Reuterswärd	S styr. ordf.
Professor Anna Birgitta Rooth	S
Suppleant: Amanuens Ulla Brück	S
Personalens representant i styrelsen:	
Planeringssekreterare Lassi Saessalo	F

### *3. Personal*

Föreståndare: Professor Lauri Honko (arvoderad)  
 Forskningssekreterare: Fil.mag. Gun Herranen  
 Planeringssekreterare: Fil.mag. Lassi Saessalo  
 Kanslisekreterare: Merkonom Maj-Lis Fagerholm

#### 4. Revisorer

Överrevisor Erkki Ahokas

Överrevisor Pertti Suokas

Överrevisor Hannu Mattila (suppleant)

#### E. Verksamhet

##### 1. Administration

Styrelsen har under året sammanträtt två gånger, 27—28.4.1978 i Oslo och 12—13.10.1978 i Odense. Dessutom har styrelsen skriftligen behandlat frågan om besättandet av institutföreståndartjänsten fr. o. m. 1.1.1979. Som styrelsens ordförande fungerar Edvard Reuterswärd (S) och viceordförande Nils Storå (F).

Till styrelsens arbetsutskott valdes för perioden 1978—80 universitetslektor Bente Alver (N), professor Nils-Arvid Bringéus (S), cand.mag. Hallfreður Örn Eiríksson (I), arkivchef Pekka Laaksonen (F) och mag.art. Iørn Piø (D). Arbetsutskottets ordförande är Iørn Piø. Arbetsutskottet har sammanträtt tre gånger, 27.4. i Oslo, 19.5. i Köpenhamn och 20—21.9. i Åbo. Därtill har arbetsutskottet under året två gånger behandlat administrativa ärenden skriftligt.

På sitt möte 28.4.1978 inledde styrelsen proceduren med ledigförklarande av tjänsten som heltidsanställd institutföreståndare för NIF fr. o. m. 1.1.1979 under förutsättning att tjänsten inrättas. Annonsen ingick i de officiella tidningarna i Finland, Island, Norge och Sverige, i det danska Magisterbladet, samt i juninumret (2/1978) av NIF Newsletter (på svenska); annonstexten distribuerades vidare till de folkloristiska universitetsinstitutionerna och arkiven i Norden. Till NIF:s styrelse riktade ansökningar inkom inom utsatt tid (före 15.7.1978) från fyra sökande. Efter att ansökningarna behandlats i arbetsutskottet och arbetsutskottets enhälliga förslag i styrelsen, beslöt NIF:s styrelse enhälligt föreslå för Nordiska ministerrådet, att professor fil.dr. Lauri Honko utnämns till innehavare av institutföreståndartjänsten för fyraårsperioden 1.1.1979—31.12.1982 under förutsättning att Nordiska ministerrådet godkänner förslaget till nordisk kulturbudget för 1979. Nordiska ministerrådet beslöt vid sitt möte i Mariehamn 18.9.1978 att utnämna professor Lauri Honko till föreståndare för Nordiska institutet för folkdiktning (Åbo) för perioden 1.1.1979—31.12.1982.

##### 2. Informations- och publikationsverksamhet

Informationsbladet *NIF Newsletter* utkommer årligen med 4 nummer (i mars, juni, september och december). Distributionen är enligt kontroll av nr 3/1978 följande:

Norden 826

Europa 614

Övriga 324

Sammanlagt: 1 764 ex.

NIF Newsletter avser att sprida kunskap om traditionsvetenskaplig forskning i allmänhet, om konferensverksamhet i och utanför Norden, om undervisning och arkivsamarbete i Norden, om institutets forskningsprojekt och andra aktiviteter till såväl nordiska som utomnordiska läsare. Rapporter från olika folkloristiska konferenser och forskarmöten har under verksamhetsåret varit informationsbladets dominerande innehåll.

En utredning över NIF Newsletters avnämargrupper och NIF:s informationsnät som helhet har gjorts av sekretariatet och lämnats till styrelsen och till Nordiska kultursekretariatets informationssekreterare. Planeringssekreterare Saressalo har behandlat frågan om NIF:s kontakter med nordiska institutioner i en artikel i rapporten från NIF:s andra arkiv- och dokumentationskonferens (se E.4.). Ett samarbete med NKS' informationsaktiviteter samt en utvidgning av NIF:s egna informationsformer planeras som bäst.

*NIF Publications-* serien fortsättes med volym nr 6, "Tradition, dokumentation, arkiv", en rapport från NIF:s andra nordiska arkiv- och dokumentationskonferens i januari 1978 i Åbo, redigerad av Gun Herranen.

Fr. o. m. denna volym har man frångått den enhetliga pärmen i serien och kommer i fortsättningen att ange serienumret på lämpligt sätt på pärmen och/eller titelbladet. Avsikten är att utveckla en bättre typografi och samtidigt möjliggöra ett samarbete med kommersiella förlag i produktionen av serien. NIF:s budget kan för närvarande inte inrymma de tryckningskostnader som förorsakas av publiceringen av projektarbeten. Det är också angeläget att erbjuda en del av projektresultaten i bokform för en bredare publik än NIF Publications i sin nuvarande form och distribution kan nå. Under verksamhetsåret har manuskripten till boken "Tradition och miljö" (resultat av traditionsökologiprojektet) samt ett arbete om folkliga helbrägdagörare i Norden (resultat av etnomedicinprojektet) förberetts för publikation genom kommersiella förlag. De kommer att inordnas och numreras i serien NIF Publications. Som NIF:s egen publikation utges en volym avsedd att tjäna utomnordiska forskare som orientering till arkiv och institutioner med folkloristiskt primärmaterial, "A Guide to Nordic Tradition Archives", NIF Publications nr 7, redigerad av Gun Herranen och Lassi Saressalo.

### 3. Arkivverksamhet, bibliotek

Under verksamhetsåret har institutets bibliotek utökats med 142 volymer. En del av dessa har erhållits som bytesexemplar för NIF Newsletter och NIF Publications. Byteslitteraturen deponeras till viss del (främst östeuropeiska arbeten) hos Åbo universitets bibliotek.

I rapporten från NIF:s andra ARK & DOK-konferens redogörs för de aktuella problemen inom arkivverksamheten. Föreståndaren Lauri Honko har kontaktat informatiker och representanter för biblioteksvetenskap för att utreda samarbetsmöjligheter i indexerings- och klassifikationsfrågor kring olika traditionsmaterial. I en artikel "Synpunkter på arkivverksamhetens utvecklingsmöjligheter" i konferensvolymen behandlar han koordinations- och samarbetsbehov mellan nordiska traditionsarkiv och skisserar arbetsuppgifter som skall aktualiseras på 1980-talet. (Jfr NIF Newsletter 1/1978, 3—6.) Redan tidigare har han till humanistiska forskningsrådet i Finland lämnat en PM om omorganiseringen och utvecklandet av traditionsvetenskaplig arkiv-, biblioteks- och dokumentationsservice på 1980-talet. Kring dessa frågor har man till NIF:s bibliotek börjat anskaffa relevant litteratur.

#### *TAI-gruppen*

Diskussionerna mellan representanterna för olika traditionsarkiv i Norden som fördes vid NIF:s andra ARK & DOK-konferens i Åbo i januari utmynnade i ett förslag att NIF skulle tillsätta en arbetsgrupp bestående av arkivtjänstemän för att dryfta det nutida traditionsmaterialets indexering och användningsmöjligheter av ADB härvid. NIF:s styrelse beslöt vid sitt möte 28.4.1978 att utse till denna grupp arkivarie Carsten Bregenhøj (D), arkivchef Pekka Laaksonen (F), amanuens Gunnar Ternhag (S) och museichef Magne Velure (N) samt att reservera medel för gruppen på arkivverksamhetsmomentet. Gruppen, som kallar sig TAI (Traditionsarkivs indexeringsproblematik) sammanträdde första gången i Köpenhamn i mitten av december 1978 för att planera sitt arbete, som bör vara genomfört före NIF:s nästa arkiv- och dokumentationskonferens år 1982.

### 4. Konferensverksamhet

#### *NIF:s andra folkloristiska arkiv- och dokumentationskonferens*

ägde rum i Åbo 11—13.1.1978. 30 forskare från 19 traditionsarkiv i Norden diskuterade huvudtemat "Insamlings- och kunskapsförmedlande praxis: teoretiska, metodiska och ideologiska aspekter" på basen av inlägg av Carsten Bregenhøj (Dansk Folkemindesamling, Köpenhamn), Reimund Kvideland (Etno-folkloristisk institutt, Bergen) och Pekka

Laaksonen (SKS' Folkminnesarkiv, Helsingfors) i grupper och plenum-sessioner. Andra föredrag upptog arkivverksamhetens utvecklingsperspektiv, bl. a. behovet av indexspråk och centralarkiv i modern mening (Lauri Honko, NIF), aktuella informationsfrågor (Lassi Saressalo, NIF) och arkivsystematikens evaluering i relation till dess användning (Marjatta Jauhiainen, SKS, Ulla Öman, Ikonografiska arkivet, Uppsala och Eva Danielson, Svenskt Visarkiv, Stockholm). En kortfattad rapport ingår i NIF Newsletter 1/1978. En fullständig rapport med titeln "Tradition, dokumentation, arkiv", NIF Publications No. 6 (se ovan E. 2.), utkom i december 1978.

*Ett forskarseminarium kring teori och metoder i fråga om festforskning*

ordnades i Köpenhamn 9—11.3.1978. 23 forskare från Bergen, Helsingfors, Köpenhamn, Lund, Reykjavík, Oslo och Uppsala deltog i grupp- och plenumdiskussioner efter inlägg av Olli Alho (Helsingfors), Carsten Bregenhøj (Köpenhamn), Nils-Arvid Bringéus (Lund), Wigdis Espeland (Bergen), Anders Gustavsson (Lund), Flemming Hemmersam (Köpenhamn), Gunilla Kjellman (Lund), Matti Sarmela (Helsingfors) och Anne Swang (Oslo). Begreppet fest belystes ur olika infallsvinklar med huvudvikt antingen på teori eller empiriskt material. Seminariet var enigt om att båda utgångspunkterna är möjliga och kompletterar varandra. En metoddebatt är dock behövlig bl. a. därför att vissa allmänna teorier som materialism och idealism tenderar att exkludera varandra medan forskaren på metodnivå tämligen fritt kan kombinera olika infallsvinklar och forskningsteknik. Se närmare NIF Newsletter 3/1978, 2—7. Seminarieinläggen skall publiceras av Institut for folkemindevidenskab, Københavns universitet, i årsboken UNIFOL för 1978.

*NIF:s tjuogoårssymposium*

kommer att ordnas i Åbo 8—9.6.1979 då institutet fyller 20 år. Symposietemat "Folklore i nationell utveckling: upptäckandet av folktradition på 1800-talet i Norden" (arbetstitel) skall rikta uppmärksamheten på den utveckling som delvis ligger till grund för den nordiska kulturgemenskapen. Det kommer inte att vara fråga om att skriva en folkloristikens lärdomshistoria utan att se på den roll som folktraditionen har spelat i nationsbyggandet i de olika nordiska länderna. Man kommer att skissera utvecklingsprofiler nationsvis som underlag för jämförande observationer om betydelsefulla likheter och olikheter. Utöver folklorister kommer också representanter för kulturhistoria, politologi etc. att bidra med inlägg.

*Ett forskarseminarium kring "Folkdiktning, teori och metoder"*

Under 1978 har en samnordisk arbetsgrupp med docent Bjarne Hodne (Oslo) som ansvarig ledare planerat ett forskarseminarium, som skall behandla en rad centrala metodologiska aspekter i dagens folkdiktsforskning. Seminariet kommer att finansieras av NIF och äger rum i Oslo våren 1979.

*Forskarskurs 1980*

NIF har en gång tidigare fungerat som delarrangör av en nordisk forskarkurs (Tradition och samhälle, Åbo 1975). Det ligger i NIF:s intresse, att forskarkurser inom folkloristik, etnologi och närliggande ämnen ordnas med inte alltför långa mellanrum. Under verksamhetsåret har föreståndaren fört underhandlingar med nordiska forskare om möjligheterna att arrangera en nordisk forskarkurs t. ex. i Danmark. För närvarande ser det ut som om planerna på att få en forskarkurs till stånd 1980 skulle kunna förverkligas under förutsättning att det tema, som kommer att föreslås av en dansk forskargrupp, kan inrymmas i Nordiska forskarkursers program.

*Övriga konferensaktiviteter*

NIF har deltagit i förberedelserna för *den 21 nordiska etnologkongressen*, som ägde rum på Gotland 12—15.6.1978. Från NIF var prof. Lauri Honko, FM Gun Herranen och FM Lassi Saessalo (diskussionsinlägg) närvarande. Se rapport i NIF Newsletter 2/1978, 2—15.

Prof. Honko har i egenskap av president för International Society for Folk-Narrative Research deltagit i förberedelserna för *ISFNR:s nästa världskongress*, som skall ordnas i augusti 1979 i Edinburgh, Scotland. I samband med en gästföreläsningsresa till University of London i slutet av maj 1978 besökte han också the School of Scottish Studies i Edinburgh, där den lokala organisationskommittén är verksam.

Prof. Honko har som medlem av *den femte fennougristikonferensens* organisationskommitté och dess arbetsutskott förberett ett symposium om "Folkloristisk fältforskning och traditionens produktionsregler". Symposiet avhålls som en del av fennougristikongressen, som skall äga rum i augusti 1980 i Åbo.

Prof. Honko deltog i det internationella *Herder-symposiet* i Rostock 3—5.10.1978 på inbjudan av Akademie der Wissenschaften der DDR och höll ett föredrag om "Das Kalevala als Symbol und Wirklichkeit".

I samband med NIF:s styrelsemöte i Odense fungerade NIF:s styrelse 12.10.1978 som facklig panel vid Laboratorium for folkesproglig middelalderslitteratur kollokvium över ämnet *Sagn og historisk sandhed* varvid

inledare och ordförande var Preben Meulengracht Sørensen och Iørn Piø.

Prof. Honko ordnade i samråd med Finlands Akademi och Vetenskapsakademien i Ungern ett symposium för 16 ungerska och finska folklorister kring temat "Adaption, Change and Decline in Oral Literature" i Åbo 5—9.11.1978. Symposiedeltagarna besökte NIF.

### 5. Forskningsprojekt

#### *Traditionsekologiprojektet*

sammanträdde 6—7.3.1978 i Åbo. Man diskuterade innehållet i de olika delundersökningarna och i den teoretiska inledningen. Det visade sig att praktiskt taget alla bidrag endast krävde smärre justeringar och en språklig genomgång med tanke på pedagogiska ändamål. Boken som bär arbetstiteln "Tradition och miljö" blir ca 280 sidor med diagram, ritningar, kartor och bilder. Ett läromedelsförlag skall producera boken på våren 1979. Ansvarig ledare: Lauri Honko.

#### *Etnomedicinprojektet*

har under verksamhetsåret upprätthållit kontakter främst genom den ansvariga ledaren, universitetslektor Bente Alver, och framlagt ett manuskript med fyra fallstudier om folkliga helbrägdagörare i olika nordiska länder, nämligen Danmark (förf.: Birgitte Rørbye), Finland (Anna-Leena Siikala), Norge (Bente Alver) och Sverige (Bengt af Klintberg) samt en teoretisk inledning (Rørbye). En del översättningsarbete återstår, varefter en kommersiell förläggare torde ta hand om publiceringen.

#### *Högfrekventa nutidstraditioner*

som undersökts av en projektgrupp med försteamanuensius Reimund Kvideland som ansvarig ledare har förberett publikation av ett antal temastudier. Gruppen planerar ett möte vars tidpunkt ännu inte är fastställd.

#### *Termllexikonprojektet*

sammanträdde 11—12.6.1978 i samband med den nordiska etnologkongressen på Gotland. Närvarande var Brynjulf Alver (N), Lauri Honko (F, ansvarig ledare), Bengt af Klintberg (S), Reimund Kvideland (N), Outi Lehtipuro (F) och Juha Pentikäinen (F). Man genomgick en del av de kommentarer som insänts till NIF av internationellt kända folklorister samt diskuterade principiella, praktiska och redaktionella



frågor. Bengt Holbek (D) deltog skriftligt i mötet. Gruppen sammanträdde ånyo 27—30 november i Åbo.

#### *Sångaktivitet som folkloristiskt forskningsobjekt*

dryftades av 10 nordiska forskare 27.4.1978 i Oslo. Man beslöt arrangera ännu ett möte under 1979 för experter i visforskning som arbetat aktivt med såväl teori som empiri.

#### *Övriga aktiviteter*

Under verksamhetsåret har NIF besökts av forskare både från Norden och från länder utanför Norden.

Institutföreståndaren gästföreläste 26.1.1978 vid Stockholms universitet över "Tradition, kultur, miljö" och 27.4. i samband med styrelsemötet i Oslo vid Institutt for folkeminnevitskap vid Oslo universitet över samma tema.

Planeringssekreterare Saressalo presenterade 7.4.1978 NIF och NIF:s aktiviteter för studerande, personal och lärare på institutionen för traditionsforskning vid Tammerfors universitet.

Institutföreståndaren gästföreläste vidare 30.5.1978 vid University of London om "Fieldwork on Balto-Finnic Laments" och 2.6. vid samma universitet om "A Hundred Years of Finnish Folkloristics: a reappraisal".

*En utredning* om de traditionsvetenskapliga institutionernas forskarpersonal, lärare och studenter utfördes av NIF under sommaren 1978.

År 1976 gav NIF ut en *adresskatalog* över institutioner och arkiv jämte deras personal. Under hösten 1978 har katalogen uppdaterats och kommer att ges ut under våren 1979 i en andra, reviderad upplaga.

Prof. Honko sammanträffade 14.6. och forskningssekreterare Herranen 26.9. med prof. Mats Rehnberg för överläggningar ifråga om inledandet av eventuell samnordisk läromedelsproduktion.

#### *F. Framtidsplaner*

Institutet har under de senaste tre åren utfört en *långtidsplanering*, som innebär en vidareutveckling av de etablerade verksamhetsformerna samt en viss utvidgning av det fält, som institutet kan täcka inom det nordiska kultursamarbetet. Den fackliga kärnan bildas av traditionsvetenskaperna, företrädesvis folkloristik och etnologi, samt de olika arkiven och institutionerna som samlar vetenskaplig undervisning och forskning på området. Också folktraditionens användning och tillämpning i kulturlivet i Norden tillhör i viss mån intresseområdet.

Institutets roll som distributör av aktuell information om traditionsvetenskaplig forskning, undervisning och arkivering samt som initiativ-

tagare i forsknings-, publikations- och vidareutbildningsuppgifter av samnordisk karaktär, har blivit tämligen klar på det principiella planet. I vilken utsträckning institutet kan fullfölja sina planer blir naturligtvis beroende av vilka resurser som kommer att ställas till institutets förhållande. En viss ökning i fråga om personresurser (institutet har fått en föreståndartjänst på professorsnivå fr. o. m. 1.1.1979) borde snarast balanseras upp genom en motsvarande ökning av verksamhetsanslaget. Verksamhetsanslagets tillväxt har under ett par år förblivit obetydlig. Det område, som inom institutets verksamhet drabbas hårdast av denna utveckling är forskningen. Flera projekt är i sina avslutningsskedet och tenderar att uppskjutas initierandet av nya projekt. År 1980 blir det viktigt att sätta igång de nya projekt, som nu är i planeringskedet; delvis skall forskningsverksamheten också ta nya former.

NIF är det näst äldsta forskningsinstitutet inom den nordiska kulturbudgeten och fyller 20 år 1979. NIF tillhör de relativt få institut som representerar humanistisk forskning. Om man tänker på de koordineringssträvanden, som avser ett bättre utnyttjande av forskningsresurser på nordisk bas även utanför kulturbudgeten, är det kanske inte enbart fråga om en särställning, utan också om det ansvar som ett nordiskt humanistiskt forskningsinstitut har. Att den nuvarande resursfördelningen inom kulturbudgeten inte direkt stöder denna uppfattning, är en sak för sig.

Inom nära framtid avser NIF att utreda *utvecklingsbehovet av institutets forskningsaktiviteter*. Därvidlag kommer bl. a. följande principiella frågor att behandlas:

- strukturen och tillsättandet av samnordiska projektgrupper av nuvarande typ,
- möjligheten att ordna samnordiska forskningsprojekt som skulle förverkligas genom olika nordiska länders universitetsinstitutioner varvid NIF:s roll vore av närmast koordinerande natur,
- planeringen av "kortprojekt" i form av forskarmöten vars resultat publiceras så snabbt som möjligt,
- tillsättande av fasta arbetsgrupper vars arbete beräknas fortlöpa under en längre tid och vilka anvisas ett årligt anslag (t. ex. TAI-gruppen, se ovan E. 3.),
- resursbehovet för institutets egen forskningskapacitet: föreståndaren har forskningsförpliktelse som motsvarar halvtidstjänstgöring; anslag behövs för att täcka de kostnader som denna forskning medför samt för att trygga den övriga personalens forskningsmöjligheter,
- möjlighet för NIF att ta emot gästande forskare och stipendiater och kostnader i samband härmed.

Inom informations- och publikationsverksamheten kommer man att följa följande riktlinjer:

- NIF Newsletter kommer att redigeras enligt samma principer som nu,
- serien NIF Publications kommer att fortsättas dels med publikationer som bekostas ur NIF:s egna publikationsmedel, dels med publikationer som förläggs av kommersiellt förlag,
- NIF Rapportseriens användbarhet tas till omprövning,
- samnordisk läromedelsproduktion kommer på försök att inledas i liten skala i samråd med institutioner i Norden, som redan har etablerat sådan produktion,
- informationssamarbetet med NKS och en del av de övriga samnordiska instituten kommer att intensifieras,
- information om aktualiteter inom institutets ämnesområde kommer att riktas till massmedia, bl. a. i form av punktinsatser (nyheter, reportage, populärvetenskapliga artiklar, intervjuer).

*Konferensverksamheten* kommer att följa en långtidsplan, som har godkänts av styrelsen. Detta innebär bl. a. att

- NIF:s tredje ämneskonferens för representanter för nordiska undervisningscentra med undervisning i folkloristik eller etnologi skall ordnas i Finland 1980,
- NIF skall delta i planeringen och fullfölja genomförandet av en nordisk forskarkurs med folkloristisk och etnologisk orientering under 1979—80,
- möjligheter för nordiska expertsammankomster upprätthålls,
- gästföreläsungsverksamhet med framstående nordiska och utomnordiska folklorister fortsätts av NIF i samråd med universitetsinstitutionerna inom ämnesområdet,
- internationella kontakter upprätthålls bl. a. genom deltagande i planeringen av kongresser och forskarsymposier i och utanför Norden.

Dessa riktlinjer förutsätter en viss aktivitetsökning med motsvarande krav på resursbildning. Delvis kan detta ske genom utnyttjande av resurser utanför NIF:s egen budget genom att aktivera deltagare i och med olika initiativ till självständig verksamhet, men delvis bör också NIF:s verksamhetsbudget kunna inrymma en del av kostnadsökningen.

En av de mekanismer, som på ett ändamålsenligt och relativt billigt sätt skulle kunna underlätta kanaliseringen av medel till aktuella forskningsuppgifter är *stipendiatverksamheten*. Denna aktivitet, som NIF:s styrelse har godkänt (jfr. stipendiereglementet i rapporten om Nordiskt kulturellt samarbete 1977, s. 144) men som tyvärr inte — i brist på medel — kan startas 1979, borde fås i gång 1980. Det bör understrykas att avsikten är att möjliggöra ett stipendiatsystem i direkt anknnytning till NIF:s egna verksamhetsformer och aktuella uppgifter. Det är alltså inte fråga om en allmän stipendieverksamhet, för vilken det äskade beloppet vore för litet. Verksamheten skulle emellertid öppna nya möjligheter att dirigera bl. a. yngre forskare till vissa prioriterade områden.

*G. Finansiering och ekonomi**Översikt över bokslut och budget (1 000-tal fmk)*

	Bokslut 1977	Budget 1978	Prel. utfall 1978	Budget 1979
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	72	60	60	50
Personal	135	156	182	225
Kontor	26	25	25	31
Lokaler				
Projekt	95	134	134	153
Övrigt		2	2	1
Summa utgifter	328	377	403	460
<i>Inkomster</i>				
Anslag	295	376	376	456
Lönestegr. komp.	28	—	26	—
Övrigt	5	1	1	4
Summa inkomster	328	377	403	460

**Nordiska institutet för sjörett***Verksamhetsberättelse 1978**Navn og adresse*

Nordisk institutt for sjørett  
Karl Johansgate 47  
N-Oslo 1  
Tel 33 00 70

*I. Innledning*

Nordisk Institutt for Sjørett startet sin virksomhet 1. januar 1963. 1978 var således Instituttets sekstende driftsår. I denne årsberetningen er det forsøkt å gi en uttømmende beskrivelse av Instituttet og dets virksomhet. Man har videre forsøkt å uttrykke Instituttets virksomhet tallmessig på samme måte som man gjorde det i årsberetningen for 1977.

*II. Styret*

Etter Instituttets statutter § 7 består styret av en representant fra henholdsvis Danmark, Finland, Norge og Sverige, Instituttets bestyrer samt en representant for de ansatte.

I 1978 har følgende vært medlemmer av styret:

*Danmark:*

Professor dr. jur. Stig Jørgensen, Århus  
Varamann: Professor dr. jur. Allan Philip, København

*Finland:*

Professor jur. dr. Olof Riska, Helsingfors  
Varamann: Professor jur. dr. Esko Hoppu, Helsingfors

*Norge:*

Høyesterettsadvokat Per Gram, Oslo (varaformann)  
Varamann: Høyesterettsadvokat Alex. Rein, Oslo

*Sverige:*

Professor jur. dr. Kurt Grönfors, Göteborg  
Varamann: Advokaten Claës Palme, Stockholm

*Bestyrer:* Professor dr. jur. Erling Selvig (formann)  
Varamann: Professor dr. jur. Thor Falkanger

*Representant for de ansatte:* Cand. jur. vit. ass. Knut Kaasen

*Varamann:* Nordisk forskningsstipendiat jur. kand. Karl Johan Gombrii.

Ordinære styremøter har vært avholdt 27. januar og 12. oktober. Foruten styremedlemmene, bestyreren og hans varamann har professor Sjur Brækhus, amanuensis Hans Jacob Bull og administrasjonssekretær Frøydis Rothé deltatt på møtene.

På styremøtet i februar godkjente styret Instituttets regnskap for 1977 og foretok hovedutdelingen av forskningsstipend og ordinære stipend for 1978. Man ble også enige om det endelige opplegg for det 8. nordiske sjørettseminar.

Som følge av Instituttets nye statutter som trådte i kraft 1. januar 1978 ble det foretatt diverse valg. Erling Selvig ble valgt til styrets formann med Per Gram som varaformann. Selvig ble gjenoppnevnt som bestyrer for en ny 4-års periode med Thor Falkanger som varabestyrer. De tidligere fullmakter til bestyrer og varabestyrer angående godkjenning av utbetalinger for Instituttet og adgang til å handle på styrets vegne i visse tilfelle, ble fornyet. Bestyreren ble gitt fullmakt til å ansette vitenskapelige assistenter og kontorpersonale, mens amanuensis og forskningsstipendiater, som tidligere, ansettes av styret etter forutgående nordisk utlysning.

På styremøtet i oktober behandlet styret Instituttets budsjett for 1979 og 1980 samt langtidsbudsjett og Instituttets årsberetning, og delte ut stipend for vårsemesteret 1979.

### *III. Økonomi*

Som et nordisk institutt er Instituttet budsjettmessig underlagt Sekretariatet for Nordisk Kulturelt Samarbejde i København. Sekretariatet opererer med et budsjett hvor alle de nordiske land gir bidrag etter en fastlagt fordelingsnøkkel (Danmark 22 %, Finland 16 %, Island 1 %, Norge 16 % og Sverige 45 %). Over Instituttets "nordiske" budsjett dekkes lønn til følgende stillinger: En førsteamanuensis, to forskningsstipendiater, en vitenskapelig assistent, en administrasjonssekretær og en kontorfullmektig. Dessuten dekkes Instituttets utgifter til stipend, seminarer og kontorhold.

For 1978 fikk Instituttet en bevilgning på kr. 932 000,—. Fordi lønnsbudsjettet er basert på lønnsnivået pr. 1. oktober 1976, har Instituttet dessuten fått etterbetalt kr. 48 563,— til dekning av tariffmessig lønnsstigning fra 1. oktober 1976 og ut 1978. Reelt sett har således Instituttet hatt et "nordisk" budsjett på kr. 980 563,— i år.

Utenom det nordiske budsjett dekker Norge gjennom Universitetet

i Oslo utgiftene til lokaler, eksamensadministrasjon m. v. Videre bestrider Norge lønnsutgifter for de tre juridiske professorer som er knyttet til Instituttet — de har da også en vesentlig del av sitt arbeidsområde på andre felt enn sjørett og transportrett. Endelig lønnes en vitenskapelig assistent over det norske universitetsbudsjett.

Også i 1978 har Instituttet mottatt generøs økonomisk hjelp fra Anders Jahres Fond til vitenskapens fremme. Disse bevilgninger har i det vesentlige medgått til avlønning av vitenskapelige assistenter og til kontorhjelpe.

Instituttet er av Sekretariatet stilt relativt fritt m. h. t. hvorledes det vil anvende sitt rene driftsbudsjett. Bundne utgifter gjør det imidlertid vanskelig å foreta noen reell omprioritering i forhold til budsjett-tallene.

Instituttet har ført forhandlinger med Sekretariatet i København og Statens Pensjonskasse for å få innmeldt de to forskningsstipendiatene og den vitenskapelige assistenten lønnet av nordiske midler i Statens Pensjonskasse. Dette har nu gått i orden, og ordningen gjelder fra 1. januar 1978. Dette vil imidlertid også medføre en økning i lønnsutgiftene på disse stillingene i og med at Instituttet må betale 8 % arbeidsgiverandel av brutto lønn.

#### *IV. Personale*

Foruten bestyreren, professor dr.jur. Erling Selvig og hans varamann, professor dr.jur. Thor Falkanger, har følgende personale vært knyttet til Instituttet i 1978:

Professor dr.jur. Sjur Brækhus  
 Amanuensis cand.jur. Hans Jacob Bull  
 Forskningsstipendiat jur.kand. Folke Grauers, Lund (til 31. oktober)  
 Forskningsstipendiat jur.kand. Karl Johan Gombrii, Göteborg  
 Universitetsstipendiat cand.jur. Kjetil Krokeide  
 Vit.ass. stud.jur. Fred Arne Gade (fra 1. jan.) 1/2 stilling  
 Vit.ass. stud.jur. Hans Petter Graver 1/2 stilling  
 Vit.ass. cand.jur. Knut Kaasen 1/1 stilling  
 Vit.ass. stud.jur. Fanny Platou (fra 1. sept.) 1/4 stilling  
 Vit.ass. cand.jur. John Rein (fra 1. aug.) 1/1 stilling  
 Vit.ass. stud.jur. Kirsten Sandberg (til. 31 juli) 1/2 stilling  
 Vit.ass. stud.jur. Berit Stokke (fra 1. sept.) 1/4 stilling  
 Vit.ass. stud.jur. Geir Woxholth (fra 1. sept.) 1/2 stilling  
 Administrasjonssekretær Frøydis Rothé  
 Kontorfullmektig Karin Gamborg  
 Kontorfullmektig Arnlaug Helseth  
 Kontorfullmektig Jorunn Birkedal

Administrasjonssekretæren har hatt 100 % stilling (20 % fondslønnet). Kontorfullmektigene Gamborg og Helseth har begge hatt 60 % stilling. Kontorfullmektig Birkedal har hatt 25 % stilling som i sin helhet er fondslønnet.

Instituttets bibliotekar har vært fakultetsbibliotekar Kaare Haukaas. Instituttet har hatt særskilt bibliotekshjelp av assisterende bibliotekar Torbjørn Navelsaker.

Universitetets bokholder har ført Instituttets regnskaper.

Takket være velvillig hjelp fra Boligavdelingen ved Studentsamskipnaden i Oslo har det stort sett vært mulig å skaffe stipendiater og andre besøkende bolig i studentbyene på Kringsjø, Sogn og Bjerke.

#### V. Stipendier (tall i parentes gjelder 1977)

For 1978 var det opprinnelig budsjettert med kr. 168 500,— (kr. 157 500) til stipendier. I dette beløp inngår ikke avlønning av to nordiske forskningsstipendiater som har arbeidet ved Instituttet, jur.kand. Folke Grauers og jur.kand. Karl Johan Gombrii. Ved å legge til overskuddet fra 1977 og inndra ubenyttede stipend har det vært mulig å dele ut stipend for ca kr. 175 000,— (kr. 171 287,—).

I 1978 har det vært utlyst stipendier i januar med søknadsfrist primo mars for opphold ved Instituttet høsten 1978 og i august med søknadsfrist primo oktober for opphold ved Instituttet våren 1979. Kunngjøring sendes alle de nordiske universiteter og høyskoler, de nordiske advokat-tidsskrifter og foreninger og de nordiske sjørettsforeninger.

I løpet av 1978 er det innkommet i alt 54 (47) søknader, herunder søknadene fra de nordiske forskningsstipendiatene. Det ble innvilget stipend til 36 (33) søkere.

Nedenfor er inntatt en oversikt over hvilke stipendiater som har oppholdt seg ved Instituttet i 1978 og lengden på oppholdet. Videre er det gitt en oversikt over hvilke personer som har oppholdt seg ved Instituttet uten økonomisk støtte fra Instituttet. I denne oversikten er det *ikke* tatt med norske studenter som studerer et av de spesialfag som ligger under Instituttet. I 1978 utgjorde denne gruppen anslagsvis 40 personer (15 i sjørett, 15 i petroleumsrett og 10 i engelsk-amerikansk rett). Denne gruppen er heller ikke tatt med i den siste oppstillingen, som viser antall stipendiatdøgn ved Instituttet i 1978, sammenlignet med 1977.

	Dager
<i>Forskningsstipend</i>	
Jur.kand. Folke Grauers, Lund	360
Jur.kand. Karl Johan Gombrii, Göteborg	360
<i>Kandidat-oppholdsstipend</i>	
Elisabet Ankarloo, Mölndal	360
Bo Benell, Göteborg (bevilget i 1977)	60
Arngrimur Isberg, Reykjavík (bevilget i 1977)	90
Karen Eg Lodden, København (bevilget i 1977)	90
Ragnar Löfdal, Billdal	90



	Dager
Jacob Sundberg, Stockholm	2
Magnus P:son Westerlind, Stockholm	90
Maaria Nivari, Helsingfors (bevilget i 1977)	14
Karin Hultén, Lund	90
Vilhjalmur Vilhjalmsson, Reykjavík	180
Marie Louise Rahnboj, Malmö (bevilget i 1977)	30
Lise Skovby, København	10
Jan Ramberg, Sverige, Stockholm	3
Krister Sundin, Sverige, Göteborg	3
Edward Rondolph, Sverige, Göteborg	3
Lars Gorton, Sverige, Stockholm	3
Hugo Tiberg, Sverige, Stockholm	3
Mats Hilding, Sverige, Stockholm	3

*Student-oppholdsstipend*

Thomas Olofsson, Uppsala	90
Magnus Pousette, Helsingfors	30
Jan Runesson, Uppsala	30
Tomas Vollert, Lund	90
Svend Wæver, Århus	120
Roger Henriksen, København (bevilget i 1977)	90
Per-Olov Håkansson, Uppsala	90
Mårten Backström, Helsingfors	90
Anette Nordquist, Uppsala	90
Kjell Zachrisson, Göteborg	30
Lars Christiansen, Oslo (bevilget i 1977)	360

*Stipendiater o. a. som har oppholdt seg ved Instituttet i 1978 uten hjelp fra Instituttet*

Farouk Malash, Egypt	30
Peter Watson, Scotland	180
Peter Swan, USA	180
El Sayed Abu Fotouh Hifnawy, Egypt	120
Salah ElMokkadem, Egypt	120
Srecko Jelinic, Yugoslavia	60
Yo Maruno, Japan	180
Flemming Schmidt, Danmark	90
Lennart Svensson, Sverige	90
Mats Wiberg, Sverige	90
Lars Reumark, Sverige	90
Gunnar Ivanoff, Sverige	90
Bengt Bohm, Sverige	90
Daniel Nye, USA	120
Laszlo Gombos, Storbritannia	3
T. C. Daintith, Storbritannia	3

*Stipendiatdøgn*

Instituttet har i 1978 hatt 4 490 stipendiatdøgn sammenlignet med 3 470 stipendiatdøgn i 1977 og 2 527 i 1976.

Instituttet har vurdert om man bør ta sikte på å utdele stipendier også til ikke-skandinaver. Hensikten med dette ville da være å få en kvalitativt bedre utvelgelse av slike studenter enn i dag. Inntil videre vil Instituttet imidlertid fortsette den politikk man hittil har ført, og bare dele ut slike stipend i rene unntakstilfelle.

Instituttet har i 1978 hatt 14 studerende som har finansiert sine studier på annen måte enn med stipend herfra.

Farouk Malash oppholdt seg på Instituttet fra aug. 1976 til sept. 1977. Han ble i februar 1978 tildelt licentiatgraden for avhandlingen "Legal and Commercial Aspects of Seaborne Liquefied Gas Transportation", og oppholdt seg i den anledning på Instituttet i en måned.

Peter Watson fra Universitetet i Edinburgh fortsatte sine studier i petroleumsrett, særlig med henblikk på de arbeidsrettslige spørsmål. Han mottok statsstipend mens han var her og avsluttet sitt arbeide i juni 1978.

Professor Peter Swan fra University of Oregon, USA har vært ved Instituttet i tidsrommet november 1977—juni 1978. Han var Fulbright-stipendiat og gjesteprofessor i engelsk/amerikansk rett. Han arbeidet under oppholdet her med en stor avhandling i petroleumsrett, som vil bli publisert i USA.

Med velvillig økonomisk hjelp fra Den norske Creditbank og Norges Almenvitenskapelige Forskningsråd har Yo Maruno fra Japan studert problemer vedrørende skipshypotek og skipsfinansiering ved Instituttet fra april til oktober. Han tar sikte på å oppnå en doktorgrad med sitt arbeide.

Professor T. C. Daintith fra University of Dundee besøkte Instituttet noen dager i oktober og holdt i den anledning en gjesteforelesning om hovedpunkter i det britiske konsesjonssystem på onsdagsseminaret 11. oktober.

NORAD-stipendiaten ElSayed Abu Fotouh Hifnawy som har oppholdt seg ved Instituttet siden oktober 1977, avsluttet sine studier i sjøforsikring i august og forlot da Instituttet. Han ble etterfulgt av NORAD-stipendiaten Salah ElMokkadem som skal studere ved Instituttet i et år.

Daniel Nye, University of Oregon, ankom til Instituttet i september med stipend fra Rotary. Han vil ta spesialfagseksamen i sjørett og regner med å være på Instituttet i et år. Daniel Nye holdt forelesninger i engelsk-amerikansk rett i høstsemesteret for spesialfagsstudenter.

Uten økonomisk hjelp fra Instituttet har også følgende skandinaviske studenter studert sjørett ved Instituttet og gått opp til eksamen: Flemming Schmidt, Danmark, Mats Wiberg, Lars Reumark, Gunnar Ivanoff og Bengt Bohm, alle fra Sverige.

Mr. Lászlo Gombos, formann i International Bar Association's av-

deling for petroleumsrett besøkte Instituttet etter invitasjon herfra og holdt foredrag på onsdagsseminaret 1. mars om "The function of a legal department within oil companies".

## *VI. Bibliotek*

1. januar 1978 bestod Instituttets bibliotek av ca. 8 200 bind og ca. 950 småtrykk. Instituttet har også i 1978 tatt sikte på å kjøpe det man kan komme over av sjørettslig og annen transportrettslig litteratur, foruten en viss "støttelitteratur" i tilgrensende juridiske fag. Vi mener nå å ha et av de beste sjørettslige bibliotek i verden og anser det for vesentlig å beholde denne stillingen for fremtiden.

I løpet av 1978 har biblioteket øket med ca. 250 bind og ca. 80 småtrykk.

Instituttet har et nært biblioteksmessig samarbeid med Institutt for Privatrett, som har hovedbiblioteket for Det juridiske fakultet, med de øvrige institutter ved fakultetet og med Universitetsbiblioteket. Instituttets bokinnkjøp samordnes også i noen utstrekning med bokinnkjøp ved andre institusjoner som f. eks. Nobelinstituttet og Utenriksdepartementet.

## *VII. Undervisning og seminarer i sjørett og tilknyttede fag*

### *1. Undervisning ved Instituttet*

Undervisningsopplegget i sjørett har i 1978 stort sett fulgt det opplegg man fastla høsten 1977. Vi forsøker å kombinere interessene til (student)-stipendiatene og de norske studentene ved å arbeide med en tre måneders undervisningstermin hvert semester. Undervisningsterminen har startet med såkalte oversiktsforelesninger i sjørett på i alt 18 timer, konsentrert over 2 uker. Hensikten med forelesningene er å gi studentene en kortfattet innføring i sjøretten, samtidig som de får mulighet til å høre Instituttets lærerstab på deres respektive fagområder.

Undervisningen har derefter fortsatt med ordinære forelesninger i sjørett. Instituttet har forsøkt å legge opp disse slik at man i løpet av en periode på 1—1 1/2 år skal dekke de fleste av emnene i pensum.

I vårsemesteret foreleste professor Selvig 20 timer om rederansvaret, professor Brækhus 20 timer om skipets rettsforhold og professor Falkanger 10 timer om befraktningsrett.

I høstsemesteret foreleste professor Selvig 20 timer om Haag-Visby reglene og Hamburg-reglene. Professor Brækhus foreleste 20 timer i befraktningsrett.

Fra Instituttets side har man sterkt oppmuntret de stipendiater som har oppholdt seg her, til å fremstille seg til særskilt eksamen i spesial-

faget sjørett. Dette har først og fremst vært i de tilfelle kandidaten ikke har skrevet spesialfagsavhandling e. l.

I 1978 har følgende 18 kandidater fremstilt seg til særskilt eksamen i sjørett. Av disse hadde 12 mottatt stipend fra Instituttet:

Karen Eg Lodden, Danmark  
 Roger Henriksen, Danmark  
 Ragnar Löfdal, Sverige  
 Maaria Nivari, Finland  
 Karin Hultén, Sverige  
 Thomas Olofsson, Sverige  
 Jan Runesson, Sverige  
 Tomas Vollert, Sverige  
 Svend Wæver, Sverige  
 Per Olov Håkansson, Sverige  
 Mårten Backström, Finland  
 Anette Nordquist, Sverige  
 Flemming Schmidt, Danmark  
 Lennart Svensson, Sverige  
 Mats Wiberg, Sverige  
 Lars Reumark, Sverige  
 Gunnar Ivanoff, Sverige  
 Bengt Bohm, Sverige

I spesialfaget petroleumsrett ble det i vårsemesteret forelest 40 timer. Forelesere var professor Selvig, amanuensis Bull, universitetsstipendiat Krokeide og vitenskapelig assistent Kaasen.

I høstsemesteret har det vært forelest 40 timer. Forelesere har vært professor Eckhoff, Institutt for offentlig rett, de vitenskapelige assistentene Rein og Kaasen, og hjelpelærer Mads Krohn.

## 2. Undervisning ved andre institusjoner

Professor Falkanger holdt sjørettsforelesninger m. v. ved et kurs i Bangkok, arrangert av ESCAP.

Nordisk forskningsstipendiat Karl Johan Gombrii og vit.ass. Hans Petter Graver har innledet om "Nordisk sjøfart under fremmed flagg" ved det juridiske fakultets forskerseminar i Oslo. Videre har Gombrii holdt en innledning ved sjørettsseminariet i Göteborg 2. mars om "Internationella och nationella element i svensk sjøfart".

## 4. Seminarer

Instituttet har også i 1978 avholdt sin rekke av onsdagsseminarer. I og med at det på Instituttet nu også foreleses i petroleumsrett har det vært naturlig på onsdagsseminarene å ta opp problemer både i sjørett og petroleumsrett. Deltagere på seminarene har vært advokater, dom-

mere og folk fra sentraladministrasjonen, private og statlige oljeselskaper, rederi- og forsikringsvirksomhet, og ikke minst studenter og stipendiater. Det har til en rekke av seminarene vært et stort antall tilreisende fra andre nordiske land. Det gjelder i særlig grad det siste seminar i hvert semester hvor det også arrangeres et postseminar i selskapelige former. Seminarene har vært ledet av professorene Brækhus, Falkanger og Selvig og amanuensis Bull.

I det følgende skal det gis en oversikt over de enkelte seminarer med innleder og antall norske og ikke-norske deltagere.

	Norske	Ikke-norske
Onsdag 15. februar (sjørett): Professor Erling Selvig: Bortfrakteransvaret ved transporter som utføres helt eller delvis av annen fraktfører (sjøl. §§ 123 og 168).	37	22
Onsdag 1. mars (petroleumsrett): Mr. Lászlo Gombos: The function of a legal department within oil companies.	30	8
Onsdag 15. mars (petroleumsrett): Forskningsstipendiat Peter Watson: Arbeidsrettslige spørsmål i tilknytning til petroleumsvirksomheten til sjøs.	24	14
Onsdag 5. april (sjørett): Amanuensis Nicholas Wilmot: Kaskoassurandørens ansvar etter norsk og engelsk rett for skader som utvikler seg langsomt.	27	4
Mandag 10. april (petroleumsrett): Mr. Peter A. Outhit: Problemer ved unitisering av petroleumsforekomster.	17	7
Onsdag 26. april (sjørett): Professor Sjur Brækhus: Forsikring av panthaverinteresser i skib.	52	32
Onsdag 10. mai (petroleumsrett): Byråsjef Gunnar Gjerde: Om forhandlinger og avtalemønstre.	13	
Onsdag 13. september (sjørett): Advokat Jørgen S. Heffermehl: Tvangsbruk av skip.	32	7
Onsdag 27. september (petroleumsrett): Vit.ass. cand.jur. Knut Kaasen: Sikkerhet og kontroll i petroleumsvirksomheten.	21	3
Onsdag 11. oktober (petroleumsrett): Professor T. C. Daintith: Hovedpunkter i det britiske konsesjons-system.	22	3

	Norske	Ikke-norske
Mandag 23. oktober (petroleumsrett): Professor Torstein Eckhoff: Forvaltningens kompetanse til å gi forhåndstilsagn om adgang til å drive virksomhet på kontinentalsokkelen.	31	2
Onsdag 25. oktober (sjørett): Advokat Stephen Knudtzon: Sikkerhetsproblem ved nybygningskontrakter — finansiering og registrering.	32	13
Onsdag 15. november (petroleumsrett): Direktør Magne Reed: Operasjon av borefartøyer.	17	2
Onsdag 6. desember (sjørett): H.r.advokat Per Gram: Inndrivelse av fraktkrav.	45	28

I tilknytning til seminarene 15. februar, 26. april, 25. oktober og 6. desember ble det arrangert dommerseminar om eftermiddagen kl. 14.30—16.00. På disse seminarene har man diskutert nylig avsatte sjørettsdommer på grunnlag av muntlige innledninger fra Instituttets forskere. På seminarene har det gjennomsnittlig deltatt 8 dommere. Instituttet har forøvrig tildelt stipend til dommere for å gi dem anledning til å delta i seminarene.

I høstsemesteret har h.r.advokat Haakon Nygaard og banksjef Jan Brekke holdt seminar for Instituttets ansatte, stipendiater og studenter i emnet "Skip, reder og finansinstitusjon — fra en praktisk synsvinkel". Seminarene har gått over 5 onsdager og deltagerantallet har ligget på ca. 20.

#### *5. Det 8. nordiske sjørettsseminar 31. oktober—3. november i Vejle, Danmark*

Nordisk sjørettsseminar arrangeres annet hvert år i Instituttets regi. Vertsland for det 8. nordiske sjørettsseminar var Danmark, og seminaret ble avholdt på Munkebjerg Hotel, Vejle. Emne for seminaret var "Skipsfart og nasjonalitet" med spesiell oppmerksomhet på flaggdiskriminering og nordisk skipsfart under fremmed flagg.

Det var ialt 84 deltagere rimelig fordelt på fire nordiske land. Island var ikke representert selv om invitasjon også var sendt dit. Det var lagt vekt på å få med en så bredt sammensatt forsamling som mulig, slik at de problemer som skulle diskuteres, kunne belyses fra alle sider.

Deltagerne bekostet selv reise og opphold. Instituttet dekket utgiftene til Instituttets faste stab, styremedlemmene og foredragsholderne. Dessuten ble det delt ut et begrenset antall stipend.

Av enkeltemner som ble drøftet, skal nevnes følgende: skips nasjonalitet, nasjonalitet i privatrettslig sammenheng, utenlandsetablering og

Flag of Convenience-flåtene, sikkerhetsspørsmål og nasjonalitet, besetning og nasjonalitet, nasjonalitet og markedsadgang, utflagging — sjøfartspolitik og regulering i Norge og Sverige.

### *VIII. Undervisning m. v. i andre juridiske emner*

#### *1. Ved Universitetet i Oslo*

Professor Brækhus og professor Falkanger foreleste med tilsammen 70 timer i tingsrett, panterett og konkursrett i vårsemesteret. Professor Falkanger foreleste også i odels- og vassdragsrett.

I høstsemesteret foreleste professor Brækhus 24 timer over utvalgte konkursrettslige emner. Professor Brækhus og professor Falkanger arrangerte sammen et åpent seminar over utkastet til ny pantelov (Ot.prp. nr. 39 1977/78).

Professor Falkanger foreleste også i boligrett og odelsrett i høstsemesteret.

Professor Selvig foreleste 20 timer obligasjonsrett i høstsemesteret og holdt 18 timeres forelesninger om forbrukerkjøp.

Universitetsstipendiat Krokeide holdt kurs i obligasjonsrett i vårsemesteret og høstsemesteret. Han foreleste videre i kjøpsrett i høstsemesteret.

#### *2. Utenfor Universitetet i Oslo*

På Advokatforeningens "Brush-up"-kurs foreleste professor Brækhus om midlertidige forføyninger og professor Falkanger om offentlig regulering og sikkerhet i fast eiendom.

Nordisk forskningsstipendiat Folke Grauers underviste i avtale- og kjøpsrett ved universitetene i Lund og Göteborg.

### *IX. Forskning*

#### *1. Publikasjoner*

Instituttet har ingen egen publikasjonsserie. De fleste avhandlinger og artikler Instituttets medarbeidere skriver i sjørett og tilgrensende fag, blir trykket enten i Arkiv for Sjørett eller MarIus.

Arkiv for Sjørett utgis av Den norske Sjøretts-Forening. Redaktør av arkivet er professor Falkanger. Arkivet er i 1978 kommet med hefte 4 av bind 7 som inneholder innholdsfortegnelse, forkortelsesliste og register til Erling Selvigs "The Freight Risk".

MarIus utgis av Sjørettsfondet. Professor Falkanger er fondets formann og redaktør for MarIus er amanuensis Bull.

MarIus er i 1978 kommet med følgende hefter:

Nr. 29. Gombrii, Karl Johan: Internasjonelt poolsamarbete — en bakgrunnsskiss. 32 s.

- Nr. 30. Bull, Hans Jacob: Kompendium i sjøforsikringsrett.  
§ 4.4. Usjødyktighet. 26 s.
- Nr. 31. Selvig, Erling: The Hamburg Rules. Konvensjon om sjøtransport av gods, 1978. 23 s. + vedlegg 25 s.
- Nr. 31 B Selvig, Erling: The Hamburg Rules, Engelsk oversettelse av nr. 31. 34 s.
- Nr. 32. Bull, Hans Jacob: Kompendium i sjøforsikringsrett.  
§ 4.5. Sikkerhetsforskrifter.  
§ 4.6. Fremkallelse av havariet. 22 s.
- Nr. 33. Daintith, T. C. og Gault, Ian: Pacta sunt servanda and the licencing and taxation of North Sea oil production. 29 s.
- Nr. 34. Woldseth, Kjell og Syversen, Jan: Skattlegging av ekstraktive industrier i Norge eller på norsk kontinentalsokkel. 29 s.
- Nr. 35. Selvig, Erling: Rederansvaret.  
§ 4. Ansvarsbegrensning. Del II. 25 s.
- Nr. 36. Christiansen, Lars: Dekning i underfrakter ved mislighold av certepartier. 116 s.
- Nr. 37. Ringdal, Frode: "Amoco Cadiz" katastrofen — et erstatningsrettslig mareritt.  
Sæther, Rolf: "Amoco Cadiz" — enkelte folkerettslige og skipsfartspolitiske konsekvenser. 33 s.

Sjørettsfondet har videre i 1978 utgitt tre bøker, nemlig Vibecke Groth og Jørgen Lund: Rederifinansiering og statsgaranti, Sjur Brækhus: Fra kredittretten og andre rettsområder, og den engelske oversettelse av "Petroleumsutvinning i rettslig belysning" som har fått tittelen "Norwegian Petroleum Law".

## 2. *Annen publisert sjørettsforskning*

Professor Falkanger og amanuensis Bull står som redaktører og medforfattere av "Kompendium i sjørett" (400 s.), som er utgitt av Forsikringskolen. De øvrige forfattere er de vitenskapelige assistentene Geir Woxholth og Fred Arne Gade og stipendiat Lars Christiansen.

## 3. *Forskningsprosjekter*

### A. *Avsluttede prosjekter*

Tidligere vitenskapelig assistent Karin Stang har avsluttet arbeidet med sin avhandling "Sømænds erstatningsrettslige stilling".

Stipendiat Lars Christiansen har avsluttet arbeidet med sin avhandling "Reders mulighet til å søke dekning i underfraktene, herunder konnossementsfraktene, når frembortfrakter misligholder hovedcertepartiet". Avhandlingen er trykt i *MarIus*.

De tidligere vitenskapelige assistentene Vibecke Groth og Jørgen Lund har utgitt sin avhandling "Rederifinansiering og statsgaranti" i Sjørettsfondet. Boken har 211 s.

Sjørettsfondet har også gitt ut en engelsk utgave av gullmedaljeavhandlingen "Petroleumsutvinning i rettslig belysning", som var skrevet



av de tidligere vitenskapelige assistenter John Rein Petter Chr. Sogn, Knut Kaasen, Mads Krohn og Morten Lund. Bokens engelske tittel er "Norwegian Petroleum Law" og er på ca. 500 s.

### *B. Igangværende prosjekter*

Nordisk forskningsstipendiat Folke Grauers har i 1978 fortsatt arbeidet med sin avhandling om "Försäljning av skepp".

Nordisk forskningsstipendiat Karl Johan Gombrii arbeider med en avhandling om "Samarbetsformer i internasjonell sjöfart".

Forskningsgruppen som ble dannet høsten 1977 bestående av nordisk forskningsstipendiat Karl Johan Gombrii, stipendiat jur.kand. Elisabet Ankarloo, vit.ass. stud.jur. Kirsten Sandberg og vit.ass. stud.jur. Hans Petter Graver har fortsatt sitt arbeide om problemer vedrørende nordisk skipsfart under fremmed flagg. Gruppen deltok også ved seminaret i Vejle.

Vitenskapelig assistent Kjetil Krokeide ble fra 1. januar 1978 tildelt universitetsstipend. Han har likevel fortsatt sitt arbeide om "Borekontraktsforholdet".

Vitenskapelig assistent Knut Kaasen har mottatt forskningsstipend fra NAVF og Oljedirektoratet til å utrede om "Sikkerhet og kontroll i petroleumsvirksomheten".

Vitenskapelig assistent John Rein arbeider med et prosjekt om "Oljekonsesjoner. En sammenlignende studie i engelsk og norsk rett vedr. tillatelser til utvinning av petroleum". Rein påbegynte arbeidet i august da han ble ansatt som vit.ass. ved Instituttet.

De vitenskapelige assistenter Fred Arne Gade og Geir Woxholth arbeider med et prosjekt under tittelen "Offshorecertepartier i rettslig belysning".

Instituttet vurderer igangsettelse av et prosjekt med arbeidstittel "Skip, reder og finansinstitusjon". Dette prosjektet vil i så fall bli drevet av de vitenskapelige assistenter Fanny Platou og Berit Stokke.

### *4. Annen publisert forskning*

Som bidrag til festskriftet til Olav Lid på hans 70 års dag publiserte professor Falkanger en artikkel om "Panterett og festerett" (s. 67—80). Videre har professor Falkanger publisert en artikkel i TfR 1978.35—67 om "Opplåning av pantobligasjoner".

Professor Brækhus' bok "Fra kredittretten og andre rettsområder. Ti artikler 1968—1978", 418 s., ble utgitt av Sjørettsfondet til forfatterens 60-års dag. En av artiklene, "Forsikring av panthaverinteresser i skib" (53 s.) var ikke tidligere publisert.

### 5. Artikler innlevert til trykking

Professor Falkanger har innlevert til trykking kapitler om linjefart og reisecertepartibefraktning i "Shipper's Handbook" — utgitt av ESCAP.

Professor Selvig har levert til trykking en artikkel om "Through Carriage and Transshipment". Artikkelen vil bli publisert i American Journal of Comparative Law.

Universitetsstipendiat Krokeide har levert til trykking i TfR en artikkel om "Erstatningsberegningen ved ineffektive avtaler".

Under trykking er også en ny revidert utgave av "Håndbok i P&I forsikring", utarbeidet av professor Brækhus og høyesterettsadvokat Alex. Rein.

### 6. Ekskursjoner

Instituttet arrangerte i 1978 en ukes studietur til London for studenter med sjørett, petroleumsrett, forsikringsrett og engelsk-amerikansk rett som spesialfag. Det deltok 20 studenter, og ledere var amanuensis Hans Jacob Bull, vit.ass. Knut Kaasen og administrasjonssekretær Frøydís Rothé. Det ble arrangert besøk i departementer, oljeselskap, advokatkontorer, domstolene og i Lloyd's of London. Besøket var arrangert slik at gruppen dels var samlet, og dels ble delt opp i undergrupper alt etter fag og interesse.

I tiden 8.—13. januar arrangerte International Bar Association et seminar i petroleumsrett i Cambridge. Fra Instituttet deltok professor Selvig, amanuensis Bull, vit.ass. cand.jur. Kaasen og universitetsstipendiat Kjetil Krokeide.

## X. Annen faglig virksomhet

### 1. Lovkomitéer

Professor Brækhus er formann i Sjølovkomitéen som fortsetter sitt arbeid med nye regler om begrenset rederansvar, passasjerer m. v.

Professor Selvig er medlem av Sjølovkomitéen. Han er også formann i utvalget til utredning av spørsmålet om lovgivning om forbrukertjenester.

Professor Falkanger er formann i Tinglysningsutvalget og utredningsmann for Tvangslovrevisjonen.

Amanuensis Bull er medlem av Forsikringsavtalelovkomitéen.

### 2. Internasjonalt arbeide

Professor Selvig har også i 1978 vært formann for den intergovernmentale gruppe som forbereder en konvensjon for multimodale transporter. Han deltok på diplomat-konferansen i Hamburg i mars 1978

som førte til en ny konnossementskonvensjon, The Hamburg Rules 1978. Han er også medlem av "Think Tank" som tar for seg en rekke spørsmål når det gjelder linjeluftfarten.

Selvig holdt foredrag på en CMI-konferanse i New York 30. november om "The influence of the Hamburg Rules on the aims for a convention on International Multi-Transport".

### *3. Annen virksomhet — ved Universitetet*

Professor Selvig har i 1978 representert Instituttet i Fakultetsrådet. Hans vararepresentant har vært amanuensis Bull.

Professor Falkanger er formann i Undervisningsutvalget. Han er også medlem av Fakultetsrådet med professor Brækhus som varamann.

Professor Brækhus er Instituttets representant i Rom-komiteén og Tekstbehandlingsutvalget.

Amanuensis Bull er medlem av Forskningsutvalget. Han var medlem av Rettshjelpskomiteén som avga innstilling i februar.

Vit.ass. Krokeide har vært sensor til 2. avdeling både i vår- og høstsemesteret.

Adm.sekretær Rothé er medlem av Fakultetsrådet og Undervisningsutvalget. Hun var også medlem av Rettshjelpskomiteén.

### *4. Annen virksomhet — utenfor Universitetet*

Professor Selvig er fortsatt formann og amanuensis Bull sekretær i Den norske Sjøretts-Forening som i 1978 holdt 4 medlemsmøter. Selvig holdt foredrag om Hamburg Rules 1978 på ett møte.

Professor Selvig fortsatte som formann i Reklamasjonsnemnda for radio og TV. Han har dessuten vært sensor i sjørett ved Agder Distrikthøgskole.

Professor Falkanger er viseformann i Norsk Forskerforbund og medlem av styret i Juristforbundet. Han er sensor ved Norges Landbruks-høgskole.

Amanuensis Bull er varamedlem i styret for Garantiinstituttet for skip og borefartøyer A/S.

Professor Brækhus er formann i Det norske Shippingakademis Råd.

## **Nordiska geoexkursioner till Island**

Verksamhetsberättelse 1978

### *A. Namn och adress*

Nordiska geoexkursioner till Island  
Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete  
Snaregade 10  
DK-1205 København K  
Tel. 11 47 11

### *B. Startår*

1964

### *C. Deltagande länder*

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

### *D. Syfte*

Syftet med de nordiska geoexkursionerna är att ge särskilt yngre forskare inom naturgeografi och geologi en inblick i den inte bara för Norden, utan nära nog för hela jorden unika miljön i fråga om glaciärer, vulkaner och andra geomorfologiska agentier som Island erbjuder. De sålunda vunna erfarenheterna förutsätts kunna utnyttjas inom forskning och undervisning inom respektive hemland, där antingen motsvarande processer väl en gång funnits men icke längre är verksamma, respektive arbetar i ett tempo som är oerhört mycket långsammare.

Formellt fick verksamheten en fastare struktur när Ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete i januari 1974 fastställde bestämmelser för exkursionsverksamheten. Enligt dessa bestämmelser kan i mån av behov och resurser också isländska studerande och forskare beredas tillfälle att inom ramen för verksamheten studera geovetenskapliga problem i övriga Norden.

### *E. Organisation*

#### *1. Administration*

Verksamheten leds av en styrelse, som består av två ledamöter från vart och ett av de fem nordiska länderna. Varje lands ledamöter bör om möjligt utses så att de båda vetenskapliga huvudinriktningar som omfattas av verksamheten är representerade.

tas av exkursionsverksamheten blir representerade. Ledamöterna utses för en period av tre år i sänder av Nordiska ministerrådet.

Styrelsen utser inom sig ordförande och viceordförande.

Styrelseledamöterna i respektive land fungerar som nationell kommitté; dennas viktigaste funktion har varit att årligen utse deltagarna i exkursionerna, varvid huvudansvaret hela tiden legat på professor Sigurdur Thorarinsson.

2. <i>Styrelsens sammansättning 31.12.1978</i>	Nationalitet
Lektor Asger Ken Pedersen	D
Professor Jens Tyge Møller	D
Professor Kaarlo Neuvonen	F
Professor Olavi Granö	F
Dr. Thorleifur Einarsson	I
Professor Sigurdur Thorarinsson	I
Førstekonservator Johannes A. Dons (vice ordf.)	N
Cand. real. Kari Garnes	N
Professor Valter Schytt	S
Professor Frans Erik Wickman (ordf.)	S

### 3. *Personal*

Exkursionsledare professor Sigurdur Thorarinsson, Reykjavík.

### F. *Verksamhet*

I berättelsen för 1974 gavs en redogörelse för verksamheten sedan starten 1964.

Exkursionerna, som anordnas varje år, omfattar ca 14 dagar. Antalet deltagare per år är 25, varav 10 från Sverige och 5 från vardera Danmark, Finland och Norge. Vartannat år är exkursionen huvudsakligen vulkanologiskt inriktad; vartannat år är inriktningen geomorfologisk-glaciologisk.

1975 genomfördes en omläggning av exkursionsrutten med hänsyn till att Island numera får sin "ringväg" runt landet sedan bron över Skeiðarársandur blivit färdig.

Program för 1978 års exkursion för petrografer och andra geologer med vulkanologisk inriktning redovisas i följande avsnitt.

Guider: Sigurdur Thorarinsson och Gudmundur E. Sigvaldason.

#### *Tisdag, den 11. juli*

Ankomst till Reykjavík.

#### *Onsdag, den 12. juli*

På förmiddagen föredrag, bl. a. om händelserna vid Mývatn. På eftermiddagen exkursion till maar-kratern Grænavatn och vulkanen Eldborg. Flyg til Akureyri sent på kvällen.

*Torsdag, den 13. juli*

Akureyri — Herðubreiðarlindir.

Tvärsnitt genom den nordisländska vulkanzonen. Basaltstratigrafi och tektonik. Bárðardalur lavan. Goðafoss. Bjarnarflag. Solfatarafältet vid Námafjall. Graben- och Spalttektonik. Tuffringen Hrossaborg. Sköldvulkaner och tablemountains.

*Fredag, den 14. juli*

Herðubreiðarlindir — Askja — Herðubreiðarlindir.

Dyngjufjöll massivet, dess uppbyggnad och recenta vulkanism, pillow lava sekvenser. Askja kalderan. Víti-kratern från 1975. Den rhyolitiska 1875-tefran. Lava och kratrar från 1961.

*Lördag, den 15. juli*

Herðubreiðarlindir — Mývatn.

Mývatnområdet, krateräckan Þrengslaborgir.

Tefringarna Hverfjall och Lúdent.

*Söndag, den 16. juli*

Mývatn — Eiðar.

Leirhnjúkur-lavan 1975—77. Móbergryggar mellan Víðidalur och Möðrudalur. Färd runt sjön Lögurinn. Pelarbasalten vid Hengifossá.

*Måndag, den 17. juli*

Eiðar—Helgustaðir—Eiðar.

Den berömda Islandsspatgruvan vid Helgustaðir. Sektion genom tertiär platåbasalt med gångsvärmar. Under eftermiddagen seminarium.

*Tisdag, den 18. juli*

Hallormsstaður — Djúpvogur — Höfn.

Pingmúli: Instrusiv samt hydrotermal omvandling i en centralvulkans basområde. Breiðdalur: Sektion genom basaltbäddar vilkas stupning influerats av Breiðdalur centralvulkanen. Skessa ignimbiten. Den världsberömda zeolitfyndorten Teigarhorn. Eystra Horn: "Veined intrusions" av granofyr i gabbro.

*Onsdag, den 19. juli*

Höfn — Öräfi — Kirkjubæjarklaustur.

Höfn: "feeder dyke" övergående i lavabädd.

Avbildningar av trädstammar i basalt. Hoffell:

Gabbro-lagergång komplex. Basaltsektion av Öräfajökullvulkanen vid Kvísker. Interglaciala sjösediment i Svínafellsfjall. Lakagígarlavans östra arm. Pelarbasalt i Dverghamrar.

*Torsdag, den 20. juli*

Kirkjubæjarklaustur—Eldgjá—Landmannalaugar.

Lakagígarlavans västra del. Katla-tefra lagerföljd vid Hólmsárbrú Eldgjá. Obsidianlavan Laugahraun.

*Fredag, den 21. juli*

Landmannalaugar—Hekla—Geysir—Laugarvatn.

Explosionskratern Ljótípollur. Pillow lava nedanför Sigöldufoss. Þjórsá lava. Tefralagerföljd nära Hekla. Hvítá canyon och Gullfoss. Geysir-området. Under kvällen seminarium.

*Lördag, den 22. juli*

Laugarvatn—Þingvellir—Kaldidalur—Stykkishólmur. Þingvellir rift system. Recent och subglacial vulkanism. Rhyolitintrusioner vid Hraunfossar. Gammalpleistocen ignimbrit nära Hraunfossar. Reykholt.

*Söndag, den 23. juli*

Stykkishólmur—Grundarfjörður—Búðir—Reykholt.

Berserkjhraun. Setberg-vulkanen (differentierad centralvulkanism), "cone sheets" vid Grundarmön. Basalt och andesit lavaströmmar vid Stapi. Olivin lava vid Búðir. Travertin vid Lýsuhóll. Metamorfism i en centralvulkans kärna nära Lýsuhóll.

*Måndag, den 24. juli*

Reykholt—Hvalfjörður—Reykjavík—Heimaey—Reykjavík. Deildartunguhver (världens största varma källa) Sferoliter i rhyolit på Hvalleyri.

Flyg Reykjavík—Heimaey—Reykjavík.

*Tisdag, den 25. juli*

Avresa.

*G. Framtidsplaner*

För närvarande föreligger inga planer på en omläggning av exkursionsverksamhetens inriktning eller omfattning. Styrelsen har funnit att det alltså finns ett behov av årliga exkursioner av detta slag för geovetenskapare i de nordiska länderna. Styrelsen avser att försöka effektivisera exkursionerna genom att deltagarna i förväg ges en utförligare orientering om Islands geologi. Fr. o. m. 1977 anordnas en förberedande informationsdag för exkursionsdeltagarna i varje land.

*H. Finansiering och ekonomi**Översikt över bokslut och budget (1 000-tal dkr)*

	Bokslut 1977	Budget 1978	Prel. utfall 1978	Budget 1979
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	0	22	14	38
Personal	27	25	34	40
Förberedelser o. expenser	13	33	6	20
<i>Projekt</i>				
— resor till Island	54	80	63	80
— exk. på Island	110	140	118	150
— stip. till isl. geol.	20	20	11	25
— övr. kostn.	0	0	0	5
Summa utgifter	224	320	246	358
<i>Inkomster</i>				
Anslag	250	305	305	308
Övrigt (överskott tidigare år)	15	15	15	50



**Nordiskt kollegium för ekologi***Verksamhetsberättelse för 1978**A. Namn och adress*

Nordiskt kollegium för ekologi  
 c/o fil. lic. Pehr H. Enckell  
 Zoоекologiska avdelningen  
 Ekologihuset  
 S-223 62 Lund  
 Tel. 046 46 148188

*B. Startår*

1976 (1964 startades Nordiskt kollegium för terrester ekologi)

*C. Syfte*

Kollegiet skall inom sitt verksamhetsområde stimulera och stödja utbyte av yngre forskare mellan de nordiska länderna samt genom internordiska grupparbeten och kursverksamhet stödja ekologiska forskningsuppgifter och verka för effektivt utnyttjande av tillgängliga resurser. Kollegiet har till uppgift att organisera gemensamma kurser, ordna konferenser, förbereda aktuella forskningsuppgifter samt tillsätta nordiska utbytesstipendiater.

*D. Organisation**1. Administration*

Kollegiet består av en ledamot och en suppleant från varje nordiskt land. Kollegiet har deltidsarvoderad sekreterare och skrivhjälp/räkenskapsförare.

*2. Kollegiets sammansättning 31.12. 1978*

Prof. Christian Overgaard Nielsen (v. ordf.)	D
Prof. Seppo Eurola	F
Prof. Agnar Ingolfsson	I
Prof. Arne Semb-Johansson	N
Prof. Per Brinck (ordf.)	S
Kollegiets sekreterare:	
Pehr H. Enckell	S

*3. Kollegiets personal*

En sekreterare, deltidsarvoderad  
 En räkenskapsförare, d:o

#### 4. Revisor

Auktoriserad revisor Sven Bogren  
Stortorget 9  
S-211 22 Malmö

#### E. Verksamhet

Kollegiet har under året avhållit två sammanträden: i Oslo samt i Odense/Århus.

En konferens avseende Ekologiska variabelers användning i miljöövervakningen har avhållits tillsammans med den Nordiska Föreningen Oikos, samt i samarbete med de nordiska ländernas naturvårdsorgan. Kollegiet har stött planeringen av konferensen, samt yngre ekologers deltagande i den. Antalet deltagare uppgick till ca 160.

Kollegiet har initierat och finansierat åtta kurser, varav en avser ekologi i u-länder. I flertalet kurser har lärare från utanför de nordiska länderna deltagit. Kurserna har varit kraftigt översökta. Kollegiet har vidare fortsatt sin verksamhet genom utdelande av utbytesstipendier mellan de nordiska länderna, stödande av verksamheten i arbetsgrupper och grupparbeten, finansiering av planeringssymposier inom flera ekologiska deldiscipliner, samt stödande av ett fåtal enskilda forskarutbildningsuppgifter. Tendensen till samarbete och grupparbete är fortsatt klar, och stöds av kollegiet. På anslagssidan har kollegiet, bl. a. på grund av medelsbrist, sett sig nödsakat att upphöra med eller slå ihop flera av tidigare skilda poster. Projektet "Seminarier" har sålunda upphört. Projekten "Nordiska arbetsuppgifter" och "Gemensamma nordiska projekt" har förenats, liksom projekten "Symposier" och "Kontaktkonferenser". Detta innebär samtidigt en flexibilitet i möjligheterna till medelstilldelning.

På informationssidan har utgivningen av informationsbladet NORD-ECOL tills vidare fortsatt. Det har rönt stort intresse inom och utom de nordiska länderna.

#### F. Framtidsplaner

Kollegiet har under perioden 1976—1978, och särskilt under periodens senare del, ej kunnat behålla den ambitionsnivå som uppnåddes 1970/71. Genom tillkomsten av en isländsk ledamot, genom inkorporeeringen av botanisk och limnisk etc. ekologi, genom ökad informationsverksamhet, samt genom oförutsedda och stora kostnadsökningar vad avser resor och traktamentsersättningar samt kost och logi (i samband med kursverksamheten) har verksamhetens omfång minskat jämfört med tidigare år. Det förtjänar att påpekas att konsumentprisindex i Sverige från 1976 till 1977 steg från 162 till 189 (1970 satt till 100) och att index 1978 troligen kommer att ligga över 200, medan anslagsök-

ningen från 1977 till 1978 var 5,7 %, vilket på intet vis täcker dessa automatiska kostnadsökningar.

Det är glädjande att Island numera — efter lång tids arbete för att få detta till stånd — aktivt deltar i det nordiska samarbetet inom kollegiets ram. Kollegiets stöd till aktiviteter på Island, och dess extra stöd till isländska deltagare i kurser, symposier och liknande (befogat på grund av höga reskostnader) upptar nu en icke föräktlig del av den totala budgeten. Samtidigt finner vi det inte rimligt att Islands deltagande inte automatiskt medför täckning för de kostnader detta innebär. För kollegiets del medför Islands deltagande en ökad kostnad år 1978 av ca skr. 14 000: — (sammanträdeskostnader jämte automatiskt anslag att direkt disponeras av den isländske delegaten; projekt 8.6.).

Samtidigt ökar intresset för kollegiets verksamhet bland yngre ekologer i Norden. Enbart vid vårsammanträdet 1978 (*det ena* av årets medelsutdelande sammanträden) uppgick anslagsäskandena till SKr. 368 600: —, medan tillgängliga medel uppgick till ca 255 000: —. Detta har medfört att de tillgängliga summorna per kurs, per symposium och andra gruppaktiviteter, samt för stipendier, relativt sett har minskat jämfört med tidigare år, vilket i vissa fall inneburit svårigheter att driva de aktuella verksamheterna inom ramen för tilldelade medel.

Kollegiet har under åren utvecklats till ett av de organ, på vilket en stor del av den extramurala och integrerade forskarutbildningen i ekologi i Norden vilar. Det vore synnerligen olyckligt om denna utveckling på grund av kostnadsstegringar och reellt minskad medelstilldelning bröts.

Kollegiet arbetar vidare för en förankring av det samnordiska samarbetet inom en vidare sektor av ekologin än vad som tidigare varit fallet. Kollegiet aktualiserar löpande nya gränsområden inom ekologin, där dess roll kan vara meningsfull. Denna utveckling bromsas nu i viss mån genom medelsbristen. Integreringsarbetet bör, för att kunna fortsätta enligt de uppdragna riktlinjerna, ges tillräckliga medel, vilket inte är fallet i dag. De tillgängliga resurserna i Norden vad avser forskning och forskarutbildning är så stora, att kostnaderna för att samnordiskt utnyttja dem, vilket idag sker bl. a. via kollegiet, är marginella i sammanhanget.

Samtidigt bör det fortsatta integreringsarbetet innebära ett ökat samarbete med Nordiskt kollegium för marinbiologi och Nordiskt kollegium för viltforskning, och detta bör ha som mål ett administrativt samgående mellan kollegierna för att uppnå den rationaliseringsvinst, som ligger i ett sådant arrangemang. Vi finner det naturligt att kultursekretariatet aktivt deltar i detta integreringsarbete och arbetar för ett framtida samgående mellan dessa i sina aktiviteter så närbesläktade organ.

Kollegiets kontakter med den Nordiska föreningen Oikos, med övriga nationella föreningar i andra nordiska länder, samt med den internationella ekologiska föreningen INTECOL bör fortsätta, för att kun-

na fullfölja den internationaliseringsmålsättning, som numera tillkommit som en viktig punkt i den nordiska forskarutbildningen.

### G. Långtidsbudget

Förutsatt att kultursekretariatet stöder kollegiets inriktning, målsättning och framtidsplaner, samt den äskade budgeten för 1980 — varigenom kollegiets ambitionsnivå från 1970/71 åter kan uppnås — kommer under perioden 1981—1984 äskandena att uppta enbart automatiska kostnadsstegringar.

Äskandena kan läggas vid en dylik låg nivå, under förutsättning att den rådande situationen med två skilda nordiska kollegier (NKE, NKM), som mellan sig delar upp den ekologiska extramurala forskarutbildningen i Norden, bringas att upphöra. Ett samgående medför betydande rationaliseringsvinster. Dessa vinster bör väl räcka till en fast etablering av ett samlat nordiskt ekologiskt kollegium.

Detta samgående bör ske av flera skäl. Inom forskningsråden, samt inom den ekologiska/marinbiologiska vetenskapliga publikationsverksamheten, föreligger för närvarande planer på ett samarbete på nordisk bas. När detta kommer till stånd, ter sig uppdelningen av forskarutbildningen på två kollegier som en absurditet.

Med hänvisning till kultursekretariatets utredning om samplanering inom vissa lämpliga nordiska forskningsfält, och de rekommendationer som förelagts där, ter sig ett samgående mellan NKE och NKM som den logiska framtidsutvecklingen för kollegierna. Ett samlat nordiskt kollegium i ekologi bör kunna bli en viktig faktor inom samnordisk forskarutbildning i ekologi och miljövard, och borde även kunna utnyttjas som ett Nordiska ministerrådets organ för miljövarldsutbildning. I dag har inget av de två kollegierna medel eller möjligheter att fungera så.

### G. Finansiering och ekonomi

#### Översikt över bokslut och budget (skr.)

	Bokslut 1977	Budget 1978	Prel. utfall 1978	Budget 1979
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	24 747	20 000	24 000	24 000
Personal	28 065	52 150	52 150	52 150
Kontor	1 475	1 700	1 700	1 700
Lokaler	—	—	—	—
Projekt	255 505	254 650	250 650	268 150
Övrigt:	—	—	—	—
Summa utgifter	309 792	328 500	328 500	346 000
<i>Inkomster</i>				
Anslag	299 000	316 000	316 000	333 000
Lönestegr. komp.	—	—	—	—
Övrigt	9 657	12 500	12 500	13 000
Summa inkomster	308 657	328 500	328 500	346 000

## **Centralinstitutet för nordisk asienforskning (CINA)**

*Verksamhetsberättelse 1978*

### *A. Namn och adress*

Centralinstitut for Nordisk Asienforskning (CINA)

Kejsergade 2

DK-1155 København K

Tel. (01) 11 16 86 el. 11 12 71

### *B. Startår*

1967

### *C. Syfte*

Formålsparagraffen i CINAs nye statutter af 17/11 1976 har følgende ordlyd:

Stk. 1. Centralinstitut for Nordisk Asienforskning (CINA) er et videnskabeligt institut, der er oprettet med henblik på at fremme og styrke nordiske humanistiske og samfundsvidenskabelige asienstudier samt gennem forskning og tilvejebringelse af de for forskning og undervisning nødvendige hjælpemidler at drive informations- og dokumentationsvirksomhed vedrørende Asien.

Stk. 2. Instituttet har navnlig til formål at søge at koordinere asienforskningen og uddannelsen af asienforskere ved universiteterne og de højere læreanstalter i de nordiske lande.

Stk. 3. Til disse formål og med formidling af kontakt og samarbejde mellem nordiske asienforskere for øje kan instituttet tage initiativ til eller deltage i fællesnordiske forskningsprojekter, konferencer, symposier og kurser, ligesom instituttet gennem stipendier og på anden vis skal søge at stimulere interessen for studier af og det almindelige kendskab til Asien i de nordiske lande.

### *D. Organisation*

#### *1. Administration*

Instituttet ledes af en styrelse bestående af 2 medlemmer fra hvert af landene Danmark, Finland, Norge og Sverige samt 2 repræsentanter for instituttets personale. Island kan efter ønske blive repræsenteret i styrelsen med 1 medlem.

De nationale repræsentanter udnævnes af Nordisk Ministerråd. Personalets repræsentanter vælges af og blandt det fast ansatte personale ved instituttet, incl. forstanderen.

Udnævnelser og valg til styrelsen sker for en periode af 3 år. Genudnævnelse og genvalg kan finde sted. Styrelsen vælger selv sin formand og næstformand blandt de nationale repræsentanter.

Styrelsen nedsætter blandt sine medlemmer et forretningsudvalg bestående af et medlem fra hvert land, herunder formanden som er født medlem, samt en repræsentant for personalet. Styrelsens formand er tillige formand for udvalget.

Instituttets forstander udnævnes af Nordisk Ministerråd efter indstilling fra styrelsen for en periode af indtil 4 år. Genudnævnelse kan finde sted. Forstanderen har ansvaret for instituttets daglige ledelse.

## 2. Styrelsen

Styrelsens sammensætning pr. 31/12 1978:

Cand. polit. Ester Boserup	D
Professor Niels Steensgaard (formand) (F)	D
Professor Jussi Aro (næstformand)	F
Docent Asko Parpola (F)	F
Professor Per Kværne (F)	N
Dosent Aadel Brun Tschudi	N
Professor Göran Aijmer	S
Professor Göran Malmqvist (F)	S
Assistent Susanna Harald Hansen	CINA
Forskningsleder Bo Utas (F)	CINA

Suppleanter:

Professor Carl Thomsen	D
Mag. art. Ida Nicolaisen	D
Professor em. Aulis Joki	F
Fil. dr. Rostislav Holthoer	F
Første lektor Trygve Løvteit	N
Cand. philol. Elisabeth Eide	N
Docent Tryggve Kronholm	S
Universitetslektor Kristina Lindell	S
Cand. jur. Poul Mohr	CINA
Exam. art. Anne Schlanbusch	CINA

(F) = medlem af forretningsudvalget.

## 3. Personale

Forstander: Professor Søren Egerod (honorarlønnet)

Forskningsleder: Eric Grinstead

Forskningsleder: Karl Reinhold Hællquist

Forskningsleder: Poul Mohr  
 Forskningsleder: Jon Sigurdson (orlov pr. 30/9)  
 Forskningsleder: Per Sørensen  
 Forskningsleder: Bo Utas  
 Forskningsassistent: Don Wagner (vikar 1/10—31/12)  
 Forskerstipendiat: Kaj Öhrnberg (1/7—31/12 1978)  
 Assistent: Susanna Harald Hansen (deltid)  
 Assistent: Anne Schlanbusch (deltid)  
 Kontorassistent: Leena Höskuldsson  
 Kontorassistent: Lois Egerod (deltid)  
 Kontorassistent: Lise Sode-Mogensen (deltid)  
 samt udstationeret og aflønnet af Det kgl. Bibliotek i København:  
 Forskningsbibliotekar: Carl Steenstrup (1/1—31/7)  
 Forskningsbibliotekar: Hui Dong Shin (vikar 1/8—31/12)  
 Bibliotekar: Hanne Balslev (deltid)  
 Assistent: Ib Norel  
 Assistent: Erik Skaaning (deltid)  
 Studentermedhjælper: 3 (deltid)  
 CINA's regnskaber revideres af den danske rigsrevision.

#### E. Verksamhet

1. Under året har CINA skrivit remissvar till svenska utrikesdepartementet på Biståndspolitiska utredningens betänkanden SOU 1977: 73 och 1978: 61 och till det norske Kirke- og undervisningsdepartementet insänt ett utlåtande med anledning av utredningen "Ikke-europeiske kulturstudier i Norge 1969—1982". Vidare har institutet sökt stödja undervisningen i vietnamesiska i Stockholm med särskilt avseende på det svenska biståndengagemanget i Vietnam och till Göteborgs universitet inlämnat en plädering för bibehållandet av professuren i sanskrit med jämförande språkforskning där.

Från SAREC (Swedish Agency for Research Cooperation with Developing Countries) har institutet erhållit ett anslag på 150 000 skr för att bygga upp en dokumentations- och handbokssamling om det moderna Vietnam. Projektstödet avser ett år, och det förväntas att CINA därefter kontinuerligt kompletterar samlingen och dessutom arrangerar ett Vietnamsymposium.

2. CINA höll den 22—24 maj i Lund i samarbete med Forskningspolitiska Programmet (FPP) vid Lunds universitet ett symposium över temat *Technology in Development: India and China*. Symposiet hade cirka 40 deltagare, främst från de nordiska länderna men också från Indien, USA och England, och man diskuterade utvecklingsstrategier, jordbruksutveckling och industrialisering. Vid en avslutande session behandlades den analytiska referensramen och andra metodfrågor. Inför symposiet hade CINA och FPP utarbetat en omfattande bibliografi

*India and China: Technology and Science in Development*, publicerad som särskrift.

Den 21—23 augusti anordnade institutet ett symposium med titeln *Nordisk nyhetsförmedling om Asien* i Utrikespolitiska institutets lokaler i Stockholm. Medarrangörer var de Svenska sydasienskommittéerna och Projektgruppen för Asienstudier vid Uppsala universitet. SIDA var medfinansierare. Ett femtiotal danska, finska och svenska journalister, massmedia- och Asien-forskare samt några asiatiska journalister deltog. Man diskuterade massmedias rapportering om Japan, Kina, Sydostasien, Indien-Pakistan och Afghanistan. Symposiet avslutades med en debatt om den internationella nyhetsförmedlingen, framför allt de stora nyhetsbyråerna och de alliansfria staternas nyhetspool. Flera deltagare uttryckte förhoppningen att symposiets tema skulle kunna tas upp för vidare behandling vid senare, lokala seminarier.

Som ett av Aarhus universitets 50-års jubileumssymposier avhölls den 21—25 november 1978 i samarbete mellan CINA och Institut for Forhistorisk Arkæologi vid Aarhus universitet ett symposium över temat *The origin of agriculture and technology: West or East Asia?* Symposiet äger rum på Moesgård med deltagande av ett 100-tal nordiska och internationella forskare. Förhandlingarna koncentreras till de senaste årens diskussion om dateringen av det äldsta åkerbruket och om metallurgien, speciellt bronsens uppkomst, och de äldsta daterade förekomsterna av keramik i Väst- och Östasien samt om de lokala förutsättningarna för åkerbrukets och teknologiens uppkomst och tidiga utveckling.

”Arbetsgruppen för nordisk Afghanistan-forskning” sammanträdde på CINA den 9 mars och utarbetade förslag till ett nordiskt delprojekt i det UNESCO-understödda ”International Project of Herat”. Efter förhandlingar med Afghanistans kulturministerium har de afghanska myndigheterna accepterat det nordiska projektet, som har titeln ”Human ecology and cultural history of the Herat region”.

3. Som en presentation av institutets verksamhet för internationell publik utges fortsatt ”Annual Newsletter of the Scandinavian Institute of Asian Studies”, som distribueras till cirka 2 000 adresser över hela världen. Under året utges nummer 11, avseende verksamhetsåret 1977.

Det stencilerade informationsbladet ”Asien-studier i Skandinavien/Current information on Asian studies in Scandinavia” utkommer under året med två nummer (nr 4 i januari, nr 5 i november). Det är ett forum för nyheter inom nordiska Asien-studier och Asien-forskning och distribueras till cirka 300 nordiska adresser, huvudsakligen institutioner och bibliotek. Samma distribution har ”Samnordisk instituts- och föreläsningsskatalog för Asien-studier”, vars upplaga för läsåret 1978/79 utkommer i november.

Vidare fungerar institutet som sekretariat för tidskriften ”Acta Orien-



talia", som utges gemensamt av de nordiska ländernas respektive orientalistiska sällskap och redigeras av institutets föreståndare. Årets volym har nr 39 och utkommer runt årsskiftet.

4. Som den första i en planerad serie kataloger och beskrivningar av asiatiska samlingar i Norden har "Handbook of Oriental Collections in Finland" (= CINA:s monografiserie nr 31) utkommit. Den har sammanställts av institutets forskningsstipendiat för läsåret 1975—76, Harry Halén. Dokumentationsserien fortsattes av en "Union Catalogue of East Asian Materials in Scandinavian Libraries" som utarbetats av institutets forskningsstipendiat 1976—78, Donald B. Wagner. Denna samkatalog omfattar över 50 000 titlar, vilket skulle göra tolv tryckta volymer, och det är ännu oklart hur dess utgivning skall kunna finansieras.

Institutets forskningsstipendiat för läsåret 1978—79 Kaj Öhrnberg arbetar med en genomgång och beskrivning av den finländske arabisten Georg August Wallins efterlämnade papper, och resultaten av detta arbete beräknas också bli publicerade i den nordiska dokumentationsserien.

Utanför denna serie har institutet tillsammans med Forskningspolitiska programmet vid Lunds universitet utgivit "Survey of PRC literature on science and technology", sammanställd av Erik Baark, Roar Jonsen och Donald B. Wagner. Det är en klassificerad och kommenterad bibliografi som upptar 280 kinesiska böcker, och arbetet har utförts med ekonomiskt stöd från svenska Styrelsen för teknisk utveckling och ingenjörsvetenskapsakademien.

5. I CINA:s Monografiserie har under 1978 utgivits två nya titlar: nr 36, "A Persian Sufi Poem: Vocabulary and Terminology" av Bo Utas, samt nr 38, "An Index to 'Chinese Literature' 1951—1976" av Hans J. Hinrup. Några titlar har slutsållts och nytryckts i reviderade och utökade utgåvor; tre av dessa är i produktion: nr 12, "The New Capitals of India, Pakistan and Bangladesh" av Sten Nilsson, nr 16, "Chinese Communism 1931—34" av Trygve Lötveit, samt nr 24, "Monks and Magic: an Analysis of Religious Ceremonies in Central Thailand" av Barend Jan Terwiel.

6. Bibliotekets samlingar har under året vuxit med cirka 1 000 monografier och 70 tidskrifter. Det rör sig huvudsakligen om verk inom nyare historia, samtidshistoria och samhällsvetenskap, däribland sociologi, juridik, statskunskap, politik och ekonomi. Institutet har vidare inköpt arkivmaterial från Far Eastern Economic Review i Hongkong, som kompletterar tidigare därifrån anskaffat material. Den senast erhållna samlingen omfattar åren 1960—1975 för Kina och 1970—1976 för övriga asiatiska länder. En del material har också inköpts i form av microfiche, bl. a. utvecklingsplaner för asiatiska u-länder.

Bibliotekets utlåning, som går till hela Norden, är i stadigt stigande,

och läsesalen används av allt flera forskare och studenter. Likaså besvarar biblioteket ett ständigt stigande antal önskemål om vägledning, särskilt i bibliografiska frågor.

Till hjälp vid bruket av biblioteket har följande tryckta kataloger utarbetats:

Hanne Balslev: Subject index. 1974. (Ny upplaga är under utarbetande och väntas föreligga i början av 1979.)

Hanne Balslev: List of periodicals. 1977. (Ny upplaga är planlagd för utgivning i slutet av 1979.)

Erik Skaaning: Catalog of offprints and pamphlets. 1977.

Dessa publikationer utsändes till bibliotek och institutioner i Norden samt utleveras till intresserade vid hänvändelse till CINA.

7. Under 1978 har institutet utdelat 12 stipendier för studieuppehåll i Asien till ett samlat belopp på 115 000 dkr. Asien-stipendierna, som utdelades på grundlag av 65 ansökningar, fördelar sig på olika ämnesområden på följande sätt: fyra inom socialantropologi och ett vardera inom ämnena statsvetenskap, arabistik, indologi, sinologi, japanologi, historia, religionshistoria och teologi. Stipendiaternas fält-studier/-forskning genomföres i åtta länder: Saudiarabien, Pakistan, Indien, Sri Lanka, Kina, Indonesien, Filippinerna och Japan.

Institutet har vidare utdelat 21 kontaktstipendier för kortvarigt studieuppehåll vid CINA eller annan institution i de nordiska länderna till ett samlat belopp på 46 000 dkr. Kontaktstipendierna utdelades på grundlag av 25 ansökningar och fördelar sig över följande ämnesområden: fem i sinologi, tre i semitistik, fyra i historia, två i statsvetenskap och ett vardera i koreanska, musikforskning, folklivsforskning, sociologi, ekonomi, ekonomisk historia och u-landskunskap.

Institutets forskningsstipendium för läsåret 1978—79 har tilldelats Kaj Öhrnberg, Helsingfors (jfr ovan under E.4), bland 18 sökande.

8. Institutets medarbetare har under året genom resor och deltagande i konferenser, symposier och planeringsmöten av olika slag etablerat och vidareutvecklat kontakter med myndigheter, institutioner och forskare såväl i Skandinavien och Asien som i andra delar av världen. Planer för nordiska fältforskningsprojekt bl. a. i Indien och Afghanistan har diskuterats på platsen, och samarbetet med asiatiska institutioner har också lett till att en rad asiatiska forskare besökt institutet och gästföreläst i de nordiska länderna.

Genom föreläsningar, deltagande i kurser och framträdanden i massmedia har institutets forskare sökt sprida kunskaper om olika aspekter av asiatisk kultur och samhällsutveckling. En verksamhet med samma inriktning är den handledning som efter förmåga ges till de studenter, forskare och andra intresserade som besöker institutet och besvarandet av den ansevärd mängd förfrågningar per brev och telefon som riktas

till institutet. Med hjälp av institutets förteckning över nordiska och i viss mån även internationella Asien-forskare förmedlas även kontakter med olika specialister och mellan forskare med gemensam ämnesinriktning.

Medarbetarnas egen forskning, som berör ämnen bl. a. inom sinologi, kinesisk juridik, sydostasiatisk förhistoria, databehandling av asiatiskt språkmaterial, teknologi och utvecklingsstrategi i Kina och Sydasien, indisk samtids historia och politik, iranistik och politisk utveckling i Mellanöstern, bidrar till att hålla institutet i direkt kontakt både med skandinaviska och andra västerländska forskningsmiljöer och med de asiatiska staternas aktuella förhållanden.

### F. Fremtidsplaner

#### Langtidsbudget 1979—1981

	1979	1980	1981
1. Styrelse	24 840	34 480	37 300
2. Lønudgifter:			
2.1 Forstander	29 760	28 742	28 742
2.2 Videnskabeligt personale	1 121 351	1 305 091	1 305 091
2.3 Kontorpersonale	342 542	439 727	439 727
2.4 ad 2.2—3, sociale afgifter	7 391	8 394	8 394
2.5 Personale i øvr. forskningsstipendiater	60 000	416 595	555 460
2.6 ad 2.5, sociale afgifter	432	1 296	1 728
3. Kontorhold	154 200	178 745	211 000
5.1 Stipendier	167 400	291 995	315 400
5.2 Konferencer	64 800	80 185	106 600
5.3 Bibliotek	211 360	316 910	342 300
5.4 Trykning	43 200	66 660	92 000
5.5 Sekretariatsrejser	43 200	56 660	61 200
6. Ialt	2 270 476 (2 271 000)	3 225 480	3 504 942
7. Egne indkomster	15 000	17 500	17 500
8. Nettobevilling	2 255 476 (2 256 000)	3 207 980	3 487 442

Hovedlinjerne for instituttets virksomhed i de kommende år kan kort sammenfattes således: en moderat udvidelse af det faste personale kombineret med øget stipendievirksomhed, herunder flere forskerstipendier, intensivering af dokumentationsvirksomheden, herunder navnlig biblioteksvirksomheden, samt øget informationsvirksomhed, i første omgang i form af udvidet mødevirksomhed (konferencer, symposier, o. lign.) og publikationsvirksomhed. De ønskede aktivitetsudvidelser er i ikke uvæsentlig grad dikteret af de senere års helt ekstraordinære prisstigninger på bøger og rejser, som har bevirket en reel nedgang i dokumentations-, stipendie- og konferencevirksomheden.

Det er etter instituttets opfattelse bydende nødvendigt, at der stilles

større midler til rådighed for asienforskningen såvel i fællesnordisk som i national regie. I modsat fald kan man ikke imødekomme den store og hurtigt voksende interesse for Asien som forskningsområde og som en verdensdel, der i stigende grad vil lægge beslag på den vestlige verdens politiske og økonomiske opmærksomhed.

Det foreliggende treårsbudget søger gennem øgede *stipendiemidler* at gøre det muligt for flere studerende og yngre forskere at arbejde i Asien, benytte de eksisterende samlinger i de nordiske lande samt foretage studierejser i Europa uden for Skandinavien. Institutet modtager hvert år flere ansøgninger om penge til studierejser uden for Skandinavien, ansøgninger som man med den nuværende stipendiestruktur ikke er i stand til at imødekomme. Samtidig ønsker instituttet at kunne disponere over flere forskerstipendier med henblik på videreuddannelse, løsning af konkrete dokumentationsopgaver og udvikling af nye forskningsområder. Et af de foreslåede forskerstipendier ønskes anvendt til etablering af et gæsteforskerprogram, som tager sigte på at indbyde asiatiske forskere til at opholde sig ved nordiske universiteter i op til et år ad gangen. Et sådant program er velegnet til at udvikle og styrke de institutionelle kontakter mellem Asien og de nordiske lande og give asienforskningen ny inspiration og praktiske perspektiver. Blandt de konkrete dokumentationsopgaver ønsker instituttet især at pege på den fortsatte katalogisering af asiatiske samlinger i de nordiske lande. Katalogiseringen tjener bl. a. det formål at koordinere erhvervelsen af sær-samlinger til de nordiske landes hoved- og institutbiblioteker. Det er i den forbindelse vigtigt at pege på, at de nordiske lande i henseende til videnskabelige samlinger endnu ikke er på højde med lande som England, Frankrig, Holland og Vesttyskland, og at sådanne samlinger så godt som aldrig kan erhverves til studiebrug gennem fjernlån.

På dette grundlag har instituttet budgetteret med en udvidelse af antallet af forskerstipendier fra 1 til 3 i 1980 og til 4 i 1981. Derudover budgetteres med en væsentlig udvidelse af stipendiemidlerne til studierejser i Asien, som fortsat er den stipendiekategori, der fremkalder flest ansøgninger fra nordiske forskere og studerende. Der er budgetteret med dkr. 52 490 (heri medregnet 8 % prisstigninger om året i 1979 og 1980) til internordiske kontaktstipendier, idet ansøgningsmaterialet har vist en nogenlunde uforandret interesse for disse stipendier. Til stipendier til kortere studieophold i Europa uden for Skandinavien budgetteres med dkr. 30 000 i 1980 og 1981.

Hovedstammen i instituttets *dokumentationsvirksomhed* er fortsat biblioteket. For at kunne imødekomme ønskerne om anskaffelse af flere specialsamlinger og for at følge med i det stigende udbud af især asiatiske tidsskrifter, uden at afskære sig fra en fortsat udbygning af håndbogsbiblioteket, budgetteres der med virkning fra 1980 med en væsentlig forøgelse af bibliotekskontoen. Denne forøgelse er endvidere

påkrævet for at kunne følge med prisudviklingen, som i de seneste fire år har været langt større end prisudviklingen på andre områder, og som derfor har medført en egentlig aktivitetsnedgang i dokumentationsvirksomheden.

Endelig budgetteres der fra og med 1980 med en ekstra kontorstilling, der som nævnt i de foregående års budgetforslag er og bliver en nødvendig forudsætning for en effektiv lånerbetjening og en forsvarlig afvikling af accessions- og katalogiseringsopgaverne.

Ud over den daglige vejledning af instituttets brugere, det være sig personligt eller pr. korrespondance, falder *informationsvirksomheden* i to hovedafdelinger, kurser og konferencer samt publikationsvirksomhed. Institutet anser det for overordentlig vigtigt gennem afholdelse af regionalt eller fagligt bestemte konferencer at udvide den indbyrdes kontakt mellem nordiske asienforskere. Man planlægger således i 1979 at afholde en konference vedrørende Vestasien samt et seminar med deltagelse af repræsentanter for de nordiske udviklingsbistandsorganer i forbindelse med oprettelsen af en specialsamling vedrørende det moderne Vietnam. Dertil kommer overvejelser om i 1980 at samle de nordiske forskere, der arbejder med Sydasiens, i. e. Indien, Pakistan, Bangla Desh og Sri Lanka.

Fra og med 1980 ønsker instituttet at kunne disponere over et mindre beløb, dkr. 20 000, til afholdelse af gæsteforelæsninger.

CINA har indtil videre skrinlagt planerne om udgivelse af et periodisk skrift som en samfundsvidenskabelig pendant til *Acta Orientalia*, idet man ikke tør binde sig til en sådan opgave, før man råder over den fornødne personalekapacitet. I stedet søges der fra og med 1980 om et mindre beløb, dkr. 20 000, til en reorganisering og udvidelse af den allerede eksisterende 'Special Publikations Series' med henblik på udgivelse af afhandlinger, der ikke falder inden for rammerne af *Acta Orientalia* eller CINAs Monografiserie.

Udover den ovenfor under dokumentationsvirksomheden omtalte udvidelse af kontorpersonalet har styrelsen vedtaget at budgettere med en udvidelse af *det fast ansatte videnskabelige personale* med en medarbejder fra og med 1980. Baggrunden for denne beslutning er, at det videnskabelige personale allerede med det nuværende aktivitetsniveau har påtaget sig betydelig større opgaver, end de overenskomstmæssigt er forpligtet til. Institutet kan derfor ikke forvente, at aktivitetsniveauet kan opretholdes endside udvides i overensstemmelse med de forventninger der stilles til instituttet, uden en sådan personaleudvidelse.

Til langtidsbudgettet skal instituttet afslutningsvis bemærke, at der med henblik på forretningsudvalgets virksomhed er budgetteret med større udgifter til styrelsens møder og rejser. Der er budgetteret med en moderat stigning på enkelte poster på kontorholdskontoen.

*G. Finansiering och ekonomi**Översikt över bokslut och budget (1 000-tal dkr.)*

	Bokslut 1977	Budget 1978	Prel. utfall 1978	Budget 1979
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	26	23	25	25
Personal	1 585	1 497	1 629	1 562
Kontor	103	115	125	154
Lokaler	—	—	—	—
Projekt	457	490	480	530
Övrigt:				
Summa utgifter	2 171	2 125	2 259	2 271
<i>Inkomster</i>				
Anslag	1 950	2 113	2 247	2 256
Lönestegr. komp.	222	—	—	—
Övrigt	17	12	12	15
Summa inkomster	2 189	2 125	2 259	2 271

## Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi

### *Verksamhetsberättelse 1978*

#### *A. Navn og adresse*

Nordisk kollegium for fysisk oceanografi  
Geofysisk institutt  
Allégaten 70  
N-5014 Bergen — Universitetet

#### *B. Startår*

1965

#### *C. Formål*

Kollegiets oppgave er å ivareta samarbeid mellom de nordiske universiteter i spørsmål om forskning og undervisning innenfor fysisk oceanografi. Dette skjer bl. a. ved å arrangere felles nordiske forskningsprosjekter, å gi støtte til symposier og konferanser og ved utveksling av forskere, samt utdeling av stipendier til unge forskere.

#### *D. Organisasjon*

##### *1. Administrasjon*

Kollegiet består av en representant for hvert av de deltagende land.

##### *2. Kollegiets sammensetning den 31.12.1978*

Professor Odd H. Sælen (formann)	N
Dosent Arne Foldvik	N adjung. med
Professor Nils Jerlov	D
Professor Gunnar Kullenberg	D adjung. med
Professor Aarno Voipio	F
Assoc. professor Juhani Virta	F adjung. med
Professor Gösta Walin	S
Lektor Johan Rodhe	S adjung. med
Sekretær:	
Førstesekretær Karen-Sofie Olsen	N

##### *3. Personale*

Frem til oktober måned har det ikke vært påkrevd å benytte timelønnet kontorassistanse. Kollegiet har til stadighet minst 5 stipendiater, hvis lønn utbetales i henhold til overenskomst.

#### 4. Revisorer

Riksrevisjonen ved Universitetet i Bergen, hvor regnskapene føres, foretar revisjon av Kollegiets regnskaper.

#### E. Virksomhet

Kollegiet har hatt 2 møter, ett i Göteborg i mai i tilslutning til lærermøtet, hvor særlig symposier og prosjekter ble drøftet, og ett i Helsingfors i oktober. På møtet i oktober ble budsjett for 1979 og 1980 og ansettelse av stipendiater drøftet. Videre planla man forskningsprosjekter for 1979 og 1980.

1978. De planlagte tokt for 1978 er gjennomført.

*Færø-Shetland*: Toktet ble foretatt med H. U. Sverdrup 6—25. juli. Deltakerne kom fra Geofysisk Institutt, Bergen, Oceanografiska Institutionen, Gøteborg, Universitetets institutt for fysisk oceanografi, København, og Institut für Meereskunde, Kiel. Toktleder var Thor Kvinge, Geofysisk Institutt. Toktet var lagt opp med følgende prioritet: 1) opptak av bøyestasjoner satt ut i 1977, 2 a) fortsatt undersøkelse av strøm og transportforhold i Færø-Shetland området og 2 b) optiske målinger i Færø-Shetland området. Toktet: En bøyestasjon ble satt ut i posisjon 61°21'N, 4°31'W med 3 RMC-4 i henholdsvis 220, 500 og 800 m dyp. Det ble søkt etter tidligere utsatte stasjoner med negativt resultat. Det ble tatt 8 snitt med CTD og optiske målinger. Innsamlet materiale: 106 CTD med doble vannprøver fra 100—1700 m dyp, 3 strømmålingsserier fra henholdsvis 200, 500 og 800 m dyp for tidsrommet 11—21 juli, 48 optiske stasjoner, herav 7 hovedstasjoner hvor følgende parametre er målt "simultant": Spectral irradiance (dagslys), fargeindeks, downward quanta irradiance 350—70 nm, transmission, scatterance, UV-B downward og upward irradiance (310 nm), secchi disk. På resterende optiske stasjoner ble det vesentlig målt transmission og scatterance.

*Eros*: Første del av Eros-toktet foregikk med Svanic 4 den 26. mai til 14. juni, og med Svanic 3 den 29. mai til 15. juni. Målingene i Bottenhavet gikk bra, bortsett fra den tragiske hendelsen i forbindelse med bergningsforsøk av strømmålere. 7 personer fra Oceanografiska Institutionen deltok. Målingene pågikk fra 2—13. juni med base i Raumo, Finland. Fra Finland deltok Pekka Alenius noen dager. Målingene omfattet gjentatte observasjoner av strøm (pendler), temperatur, salt og lystransmission langs et snitt ut fra finske-kysten. I tillegg forankres 3 system med registrerte strømmålere hvorav 2 ble etterlatt for senere å bli tatt opp av Aranda. Dette lykkes ikke men den ene er blitt berget og det finnes håp om at den andre skal bli det.

Annen del av Eros prosjektet gikk med Aranda i tiden 17. juli til 4. august. Deltagere var P. Mälkki, P. Alenius, S. Pietikäinen fra Finland, B. Rudels fra Sverige og K. Nygård samt J. Holck fra Danmark. Programmet omfattet observasjoner med CTD, optiske målinger med c- og



b-metere, samt med pendel-strømmålere. Til dette kom forankringer av system med strømmålere og termistorkjeder samt forsøk med en akustisk strømmåler. Observasjonene var i hovedsak konsentrert til området utenfor Bjørneborg. Det preliminare resultat som ble diskutert ved et Eros-møte etter kollegiets møte 17.10. i Helsingfors, viser at en mengde vellykkede observasjoner var gjort i perioden. Rapporter fra målingene i 1977 og 1978 kommer til å bli presentert ved symposiet i Bergen i juni 1979.

*Lærermøtet* fant sted 9—10. mai 1978 i Gøteborg. Det var 12 deltagere fra 4 land. På møtet var det diskusjon om undervisningslitteratur og orientering om studieplaner i hvert enkelt land, kursvirksomhet og laboratorieøvelser. Møtet ble avsluttet med en prinsippdiskusjon om oceanografiundervisningen.

Kollegiet har hatt 5 stipendiater fordelt på 1 i Norge, 4 i Danmark (½ stip.), 2 i Sverige (¾ stip.) og 1 i Finland.

1979. Et tokt i Skagerak/Kattegatt er planlagt. Det vil gå samtidig som Norsex-toktet går i den norske kyststrøm.

Kollegiet vil holde Nordisk Ministerråds arbeidsgruppe for Skagerak/Kattegatt underrettet om de undersøkelser man foretar i disse farvann. Kollegiets mast er utlånt for en 3-årsperiode til en arbeidsgruppe i Bergen på betingelse av at deltagere fra de nordiske land får delta i den utstrekning dette er mulig.

1980. Det er hensikten å fortsette Eros-undersøkelsen i Bottenviken. Det er også mulig at Skagerak/Kattegatt-undersøkelsene vil bli fortsatt.

En del publikasjoner er utsendt i løpet av 1978 i forbindelse med Kollegiets arbeide, herav noen stipendiatarbeider. Som det hittil har vært sedvane, er utgiftene i forbindelse med publikasjonene betalt av de respektive institutter.

## F. Finansiering og økonomi

### Oversikt over bokslutt og budsjett (1 000-tall nkr.)

	Bokslut 1977	Budget 1978	Prel. utfall 1978	Budget 1979
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	4,4	6,1	7,3	5,5
Personal	415,0	436,0	431,3	393,0
Kontor	3,2	3,4	3,4	3,5
Lokaler	—	—	—	—
Prosjekt: 1. symp.	9,7	23,7	17,0	36,5
2. forskn.tokt	138,0	130,9	113,9	117,0
3. utveksl.	31,8	24,6	25,3	36,0
Summa utgifter	602,1 <sup>1</sup>	624,7	598,2	591,5
<i>Inkomster</i>				
Anslag	527,2	567,0	567,0	565,0
Løneste-gr. komp.	43,4			
Øvrigt	46,7	15,1	15,1	26,5
Summa inkomster	617,3	582,1	582,1	591,5

<sup>1</sup> omregnet fra danske kroner, kurs 95, —

**Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning***Verksamhetsberättelse 1978**A. Namn och adress*

Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning  
 Sekretariatet  
 Aapistie 3  
 SF-90220 Uleåborg 22  
 Tel. 981-334202

*B. Startår*

1969

*C. Syfte*

Samarbetskommittén har till uppgift att främja arktisk medicinsk forskning i de nordiska länderna genom koordinering av forskning, dokumentationsverksamhet, anordnande av kurser, seminarier och konferenser samt publikationsverksamhet.

*D. Organisation**1. Administration*

Kommittén består av minst en och högst tre medlemmar från varje deltagande land. Medlemmarna utses av vederbörande lands regering för högst fyra år i sänder. Kommittén kan inom sig utse arbetsutskott med en representant för varje land. Kommittén har ett permanent sekretariat, som är förlagt till Uleåborg, Finland.

*2. Kommitténs sammansättning 31.12.1978*

## Nationalitet

Professor Bent Harvald	D
Lektor Leif Vangaard	D
Professor Henrik Forsius, vice ordförande	F
Länsläkare Rauni-Leena Luukanen	F
Professor Ole Wasz-Höckert	F
Professor Hrafn Tulinius	I
Suppleant ledamot:	
Professor Jóhann Axelsson	I
Doktor Kirsten Kjelsberg Osen	N
Professor Knut Westlund	N
Doktor Kolbjørn Øygard, ordförande	N

Docent Per-Ola Granberg	S
Professor Håkan Linderholm	S

### 3. Personal

- 1 generalsekreterare/forskare (heltidsanställd)
- 2 kanslisters

Biträdande professor Hans Åkerblom har fungerat som heltidsanställd generalsekreterare/forskare. Kanslipersonalen har bestått av kanslisterna Raili Mäkinen och Kirsti Niva.

### 4. Revisorer

Statens Revisionsverk, Helsingfors, Finland.

## E. Verksamhet

### 1. Samarbetskommitténs möten

Kommittén har hållit två möten under året 1978: i Vilhelmina och Umeå, Sverige, den 5-7.4.1978 och i Mariehamn, Åland den 11.8.1978.

Arbetsutskottet har hållit ett möte under året 1978: i Novosibirsk, Sovjetunionen den 3.10.1978.

I samband med mötet i Vilhelmina och Umeå anordnades den 6-7.4.1978 i Umeå ett symposium om medicinska problem i glesbygder och i samband med mötet i Mariehamn ett symposium om genetiska sjukdomar i de nordiska ländernas glesbygder den 12.8.1978.

### 2. Seminarier och arbetsmöten

Samarbetskommittén anordnade i Umeå den 6-7.4.1978 ett *symposium om medicinska problem i glesbygder*. Vid symposiet hölls 28 föredrag och en paneldiskussion. Deltagarantalet var ca 50. Föredragen och paneldiskussionen publiceras i serien "Nordic Council for Arctic Medical Research Report", Nr 22/78.

Samarbetskommittén anordnade i Mariehamn, Åland den 12.8.1978 ett *symposium om genetiska sjukdomar i de nordiska ländernas glesbygder*. Programmet innehöll 10 föredrag. Deltagarantalet var 35. Föredragen och diskussionsinläggen publiceras i serien "Nordic Council for Arctic Medical Research Report", Nr. 24/79.

### 3. Report-serien

Arctic Medical Research Report, 21/78:

*Symposium on alcohol problems in northern regions*

Alta, Norway, May 5-6, 1977

— Harvald, Bent: Introduction to the symposium on alcohol problems in northern regions.

— Sundby, Per: New aspects on alcohol.

- Wallgren, Henrik: The biological background to alcoholism.
- Sjølling, Leif: A social theory on interdependent social realities applied to the development of alcohol-related behaviour and to the role of the medical services in Greenland.
- Borg, Stefan: The Karolinska project for the research and treatment of alcohol dependence (KARTAD).
- Lyngge, Inge: Personal points of view on alcohol problems in Greenland.
- Hetta, Ole Mathis, Keskitalo, Alf Isak, Somby, Per, Vandbakk, Øyvind, Nordsletta, Anders and Solbakk, Regnor: Views on alcoholism in the Sami areas of Finnmark.
- Harpela, Risto: Alcohol problems in northern Finland and their treatment.
- Forsius, Harriet: Alcohol problems among children and adolescents in northern Finland.
- Thjodleifsson, Bjarni and Axelsson, Jóhann: Alcohol in Iceland.
- Valverius, Milan: Relationship of alcohol to deaths in northern Sweden.
- Hirvonen, Jorma, Hedman, Christine and Partanen-Talsta, Arja: Alcohol and violent deaths in northern Finland.
- Granberg, Per-Ola and Gunvén, Peter: Alcohol and acute pancreatitis.
- Vanggaard, Leif: Alcohol (ethanol) and cold.

Arctic Medical Research Report, 22/78:

*Symposium on medical problems in sparsely populated areas*

Umeå, Sweden, April 6—7, 1978

- Øygard, Kolbjørn: Introduction: Are there special medical problems in sparsely populated areas?
- Granvik, Mats: Community structure and mortality in the province of Västerbotten, with special reference to the commune of Vilhelmina.
- Larsson, Lars-Gunnar and Sandström, Anita: Demographic studies on breast and lung cancer in northern Sweden.
- Diderichsen, Finn: The mortality pattern in northern Sweden. A preliminary report.
- Hirvonen, Jorma and Partanen-Talsta, Arja: Possibilities for necropsy in a sparsely populated area.
- Böke, Ulf: The Vilhelmina Project—research and development in social medicine and health-care consumption.
- Vihko, Reijo: Organization of laboratory services in sparsely populated areas.
- Aagaard Olsen, Gunnar: Venereal diseases in Greenland—organizational and laboratory aspects.

- Wall, Stig: Epidemiology in development work—some experiences from an Ethiopian study on child health.
  - Haraldson, Sixten S.R.: Planning of health services in sparsely populated areas (Some general views based on studies on Eskimo health service in 1971—1975).
  - Robertsson, Lars: The emergency alarm system, radio communications and ambulance services in the province of Västerbotten and their significance for the effectiveness of medical care.
  - Kvamme, Jan-Ivar: Organization of the ward and ambulance service in a community in the northern part of Norway.
  - Mikkelsen, Flemming: Transportation of patients in Greenland.
  - Kvamme, Jan-Ivar: A computer system for general practice.
  - Linderholm, Håkan: Teletransmission of ECG and ECG computer systems as aids in health care in sparsely populated areas.
  - Kvamme, Jan-Ivar: Organization of specialist services in a rural area.
  - Wennström, Gunnar: Cooperation between health, medical and social services in sparsely populated areas of Sweden.
  - Perris, Carlo: Sectorized psychiatry: effects upon psychiatric care in an area of sparse population.
  - Lithner, Folke: Metabolic control in pregnant diabetics in a thinly populated region of northern Sweden.
  - Fugl-Meyer, Axel R.: Problems of rehabilitation medicine in northern Sweden.
  - Sundby, Per: Disability and disability pensions in remote rural communities.
  - Bergroth, Alf: Early retirement pensions in a sparsely populated area.
  - Kari-Koskinen, Onni, Näyhä, Simo and Moilanen, Paavo: The state of health of war veterans in the countryside of northern Finland and their health-care requirements.
  - Åkerblom, Hans K. and Hämäläinen, Elli-Maija: The need of habilitation of chronically ill children in northern Finland.
  - Westlund, Knut: Research projects in sparsely populated areas—a few viewpoints.
  - Mattsson, Anders: The Vilhelmina Project.
- Panel discussion: Major disease problems in sparsely populated areas.*
- Wester, Per O.: Cardiovascular diseases.
  - Bjelle, Anders, Allander, Erik, Böke, Ulf and Mägi, Margus: Rheumatic disease in northern Sweden.
  - Böke, Ulf, Bjelle, Anders and Mägi, Margus: Rheumatic diseases in the primary care of a low density population in northern Sweden.
  - Åkerblom, Hans K.: Diabetes mellitus.
- Arctic Medical Research Report, 23/78: (in preparation)
- Sahi, Timo, Vuori, Erkki, Kilpiö, Jukka and Kirjarinta, Mikko: Mi-

neral content of drinking water in Finnish Lapland.

- Järvinen, Päivi H., Kari-Koskinen, Onni and Kari-Koskinen, Lilli: Alcohol intoxication among patients at the emergency station of Kemi Central Hospital. A clinical experiment of breath analysis for blood alcohol.
- Krause, Kaisa, Krause, Ulf and Rantakallio, Paula: Regional differences in the use of ophthalmological services during the pre-school period.
- Vuorre, Ilkka, Saari, Matti and Pakarinen, Arto: Fuchs' heterochromis cyclitis: immunological studies on patients seen in northern Finland.
- Dessypris, Athanasios, Sahi, Timo, Kirjarinta, Mikko, Miettinen, Aaro and Lamberg, Bror-Axel: Serum thyroid hormones, TSH, testosterone and autoantibody levels in adult Lapland inhabitants in the summer.

#### 4. *Annan publikationsverksamhet*

Samarbetskommitténs ordförande sammanställde en förkortad årsberättelse för 1977, vilken distribuerades på danska och finska i sammanlagt 1 151 exemplar till riksdagsledamöter, nordiska universitet, medicinska forskningsråd, socialstyrelserna, tjänsteläkarna på Nordkalottområdet, sameinstitutet m. fl.

#### 5. *Förberedelser för arbetsmöte under 1979*

Samarbetskommittén arrangerar i samverkan med forskare vid Reykjaviks universitet ett arbetsmöte i Reykjavik i slutet av juni 1979 om "*Epidemiological Problems in Genetics*". Förberedelserna för mötet har varit i gång under verksamhetsåret 1978 under ledning av kommittéledamot, professor Hrafn Tulinius och Islands suppleantledamot, professor Jóhann Axelsson.

#### 6. *Deltagandet vid det IV internationella symposiet om cirkumpolär hälsa, 2—7.10.1978 i Novosibirsk*

Samarbetskommittén och sekretariatet deltog under verksamhetsåret livligt i förberedelserna för det internationella symposiet i Sovjetunionen. — Generalsekretären underhandlade med presidenten för symposiet, akademiledamot V. P. Kaznacheev i Köpenhamn (WHO, Europa office) den 12.4.1978 om den nordiska insatsen vid symposiet och om programplaneringen. — Följande kommittéledamöter var medlemmar i organisationskommittén för symposiet: H. Forsius, B. Harvald, H. Linderholm och K. Øygard. — Två kommittéledamöter och generalsekretären deltog vid utarbetningen av skriften "*Scientific and Technical Progress, and Developmental Prospects in Circumpolar Health*" (V. P. Kaznacheev, H. K. Åkerblom, N. P. Bichihin, B. J. Harvald, O. Wasz-

Höckert and V. Y. Kulikov), vilken distribuerades i tryckt form vid symposiet. Symposiets president, akademiledamot V. P. Kaznacheev presenterade innehållet av denna skrift i sitt öppningsanförande.

Vid symposiet fungerade följande representanter för NoSAMF som ordförande vid olika sektioner: H. Forsius, P.-O. Granberg, H. Linderholm, O. Wasz-Höckert och H. Åkerblom.

Kommitténs representanter höll följande föredrag:

H. Forsius: Pterigium and band shaped climatic keratopathy in the Arctic versus tropic populations.

P.-O. Granberg: Endocrine response in man in a cold environment. (& S. Lennqvist.)

B. Harvald: Medical research control in Greenland.

H. Linderholm: Coronary heart disease in the northern parts of the Nordic countries.

O. Wasz-Höckert: The change of nutritional habits during a ten year follow-up period in families with school-aged children in a northern province of Finland. (& H. K. Åkerblom, K. Hasunen, L. Åkerblom, E.-L. Siltala, and J. Mäkelä.)

H. K. Åkerblom: Incidence and prevalence of childhood diabetes mellitus in Finland. (& A. Reunanen.)

NoSAMF:s representanter deltog vid underhandlingar gällande fortsatt samarbete inom arktisk medicinsk forskning mellan vetenskapsmän från Sovjetunionen och andra länder. Vid underhandlingarna deltog även chefen för WHO:s Europabyrå, professor Leo Kaprio. De sovjetiska arrangörerna av symposiet uttryckte sin tillfredsställelse över NoSAMF:s hjälp vid förberedelserna och dess vetenskapliga insats vid symposiet.

Sekretariatet medarbetade i arrangerandet av en gruppresa för nordiska vetenskapsmän till Novosibirsk. Vid symposiet höll de nordiska deltagarna 41 föredrag eller presentationer.

### 7. *Annan internationell verksamhet*

Följande personer har besökt sekretariatet och erhållit information om samarbetskommitténs verksamhet:

9.2.78 Prof. Gilbert F. Heseltine

Dept. of Psychiatry, University of Western  
Ontario, London, Ont., Canada

2.3.78 Representanter för finska undervisningsministeriet

Avdelningschef Kalervo Siikala,  
Kultursekreterare Matti Gustafson

NoSAMF representerades vid besöket av vice ordföranden Henrik Forsius och generalsekreteraren Hans Åkerblom. Under besöket diskuterades NoSAMF:s verksamhetslinjer under de senaste åren, symposieverksamheten och publiceringen av

Report-serien samt deltagandet vid internationella arktiskt medicinska aktiviteter. Gästerna uttryckte sin tillfredsställelse över NoSAMF:s verksamhet och påpekade samtidigt svårigheterna i att öka budgeten för de närmast kommande åren p. g. a. det ekonomiska läget.

- 29.3.78 Viceminister, med. dr. Oku Tamm, hälsoministeriet vid Estlands socialistiska rådsrepublik, och fru Saima Tamm. Generalsekreteraren redogjorde för NoSAMF:s arbete och forskningsproblem i Nordens nordliga delar.
- 6.6.78 Sektionschef Lilla Voss, Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete, Köpenhamn. Lilla Voss redogjorde för den nordiska kulturbudgeten för de närmast kommande åren, diskuterade forskningsspörsmål och bekantade sig med sekretariatets verksamhet. NoSAMF representerades av vice ordföranden och generalsekreteraren.
- 19.6.78 Dr. och fru László Madácsy, Miskolc, Ungern. Generalsekreteraren redogjorde för sekretariatets verksamhet och diskuterade forskningsspörsmål.
- 21.9.78 Bitr. prof. Moshe Karp, Tel Aviv, Israel. Generalsekreteraren redogjorde för sin diabetesforskning i norra Finland och underhandlade om jämförande studier om epidemiologin av diabetes mellitus i barnåldern i olika länder.

#### 8. *Generalsekreterarens forskningsarbete*

Generalsekreterare Hans Åkerbloms forskningsarbete 1.1.—31.12. 1978 har berört framför allt juvenil diabetes mellitus, obesitet och nutrition. Av projekten må nämnas:

- uppdagandet av prekliniska fall av juvenil diabetes i ett nordfinskt material med hjälp av HLA-typning och oral glukosbelastning,
- utredning av juvenil diabetes mellitus' insidens och prevalens i olika delar av Finland,
- deltagandet i en studie om bakgrunden till oväntad spädbarnsdöd ("cot death") i ett nordfinskt material,
- studie om betydelsen av en insulinsekretionsstimulerande och lipogen serumfraktion för tillväxt och obesitet i barndomen,
- koordinering av planering av en multicenterstudie om koronarsjukdomens riskfaktorer och deras regionala skillnader hos finska barn, samt om möjligheterna till primär prevention,
- utredning om kroniskt sjuka barn med habilitationsbehov i norra Finland,
- handledning av ett projekt berörande fettsyresammansättningen av modersmjölken i Finland, skillnaden mellan olika delar av landet och inverkan av moderns diet på mjölkens fettsyresammansättning.



### 9. *Stadgeförändringen*

Samarbetskommittén har den 11.8.1978 vid sitt möte godkänt förslaget till nya stadgar som har bearbetats enligt redovisningarna från Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete. De nya stadgarna har sänts till f. n. sekretariat för godkännande.

### 10. *Övriga aktiviteter*

Den 15.2.1978 har generalsekreteraren besökt Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete i Köpenhamn och diskuterat med sektionschef Lilla Voss budget- och forskningsanslagsfrågor.

Generalsekreteraren har deltagit på inbjudan av Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete, Köpenhamn, vid ett institutionschefsmöte vid sekretariatet i Köpenhamn den 14.4.1978. Kanslisterna Raili Mäkinen och Kirsti Niva deltog vid det andra mötet för institutionschefer och institutionernas representanter vid Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete i Köpenhamn den 12.10.1978. Vid dessa möten redogjordes för behandlingsprinciperna av den nordiska kulturbudgeten och institutionernas informationsverksamhet.

### F. *Framtidsplaner*

Kommittén skall

— söka definiera viktiga medicinska problem inom arktiska områden och områden med liknande förhållanden genom bl. a. fortsatt projektinventering, kontakter med läkare och sjukvårdspersonal i nordliga distrikt, sameorganisationer och internationella kontakter.

— anordna mindre symposier, seminarier och arbetsmöten av två olika typer: möten, till vilka i arktiska områden arbetande läkare och annan hälsovårdspersonal deltagar och har möjlighet att träffa forskare som arbetar med arktiskt medicinska problem, samt mindre symposier, vid vilka forskare med arktiskt medicinska forskningsprojekt mötes med teoretiskt arbetande forskare på samma område.

Kommittésammanträden anordnas fortsatt i samband med arbetsmöten och symposier för att spara på kostnader och underlätta kommittémedlemmarnas möjlighet att träffa arktiskt medicinskt intresserade forskare.

— intensifiera informations- och dokumentationsverksamheten.

Utgivandet av "*Nordic Council for Arctic Medical Research Report*" serien är en av kommitténs huvuduppgifter. Report-serien kommer att publicera både sammanfattningar från arbetsmöten och mindre symposier och längre uppsatser om arktiskt medicinska forskningsresultat samt översiktsartiklar. Utvecklandet av litteraturservice hör även till kommitténs verksamhetsplan.

— bilda evaluerings-, utrednings- eller projektgrupper för att finna nya former för initiering av forskning och för att främja speciella forsk-

ningsändamål, t. ex. berörande behandling av köldskador.

NoSAMF avser även söka kontakt med den Nordiska federationen för medicinsk undervisning och Nordiska hälsovårdshögskolan.

I det följande beskrives verksamheten för 1979—1980 närmare:

#### *Verksamhet 1979*

NoSAMF arrangerar i slutet av juni 1979 i Reykjavik ett arbetsmöte om *epidemiologiska problem i genetik*. Vid mötet syftas att speciell uppmärksamhet fästes vid genomförda eller pågående forskningsprojekt inom området på Island, och därtill inbjudes till mötet några ledande vetenskapsmän från de andra nordiska länderna.

Budgetmedlen för 1979 tillåter inte arrangerandet av ett andra arbetsmöte under verksamhetsåret 1979.

#### *Verksamhet 1980*

NoSAMF syftar till att anordna under verksamhetsåret mindre symposier om några av följande ämnen:

- katastrof- och olycksfallsmedicin
- tandhälsan i nordliga områden
- laboratorieservice i glesbygder
- rytmproblem
- klimatets effekt på organismens receptorverksamhet.

För att verksamheten skall kunna genomföras med planerat omfång, förutsättes en betydlig ökning av kommitténs anslag jämfört med den nuvarande nivån. Särskilda skäl för anslagsökning är dels generalsekretarens förpliktelse att forska med därav följande kostnadsökning. Dessutom orsakar Islands anslutning ökade resekostnader.

### *G. Finansiering och ekonomi*

#### *Översikt över bokslut och budget (fmk)*

	Bokslut 1977	Budget 1978	Prel. utfall 1978	Budget 1979
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	46 000	46 000	46 000	50 000
Personal	167 000	176 000	192 000	197 800
Kontor	32 000	28 000	40 000	32 000
Lokaler				
Projekt	103 000	122 000	111 000	130 200
Övrigt:				
Summa utgifter	348 000	372 000	389 000	410 000
<i>Inkomster</i>				
Anslag	301 000	372 000	372 000	410 000
Lönestegr. komp.	40 000			
Övrigt				
Summa inkomster	341 000	372 000	372 000	410 000

## **Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning**

*Verksamhetsberättelse 1978*

### *A. Namn och adress*

Nordiska samarbetskommittén för internationell politik,  
inklusive konflikt- och fredsforskning  
c/o Utrikespolitiska institutet  
Lilla Nygatan 23  
S-111 28 Stockholm  
Tel. 08/23 40 60

### *B. Startår*

1966

### *C. Syfte*

Samarbetskommittén har till ändamål att främja forskning inom området internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning, genom koordinering av forskningsverksamheten vid de enskilda ländernas institutioner, anordnande av seminarier och konferenser, forskarutbyte och publikationsverksamhet. Samarbetskommittén kan även ta upp andra nordiska samarbetsåtgärder inom området och skall därvid främja vidareutveckling av samarbetet.

### *D. Organisation*

#### *1. Administration*

Kommittén består av högst 15 medlemmar, av vilka varje land har rätt att utse högst tre. Kommittéledamöterna utnämns för tre år i sänder av utbildningsministerierna i Danmark, Finland och Norge samt av Kungl Maj:t i Sverige. Kommittén sammanträder minst en gång om året. Kommittén kan helt eller delvis delegera sina fullmakter till ett arbetsutskott bestående av ordförande, vice ordförande samt en representant för vart och ett av de övriga tre länderna.

2. *Kommitténs sammansättning 31.12.1978.*

Titel, förnamn, efternamn	Nationalitet
Universitetslektor Niels Amstrup	D
Professor Peter Hansen	D
Lektor Anders Boserup	D
Professor Göran von Bonsdorff	F
Professor Juhani Paasivirta	F
Docent Tapio Varis	F
Ambassadör Hans G Andersson	I
Förstelektor Ida Blom	N
Forsker Martin Saeter	N
Dosent Jarle Simensen	N
Fil dr Katarina Brodin	S
Professor Sven Tägil (ordf)	S
Professor Kjell Goldmann	S

3. *Personal*

- 1 Forskningssekreterare fil kand Carl Einar Stålvant
- 1/2 Informationssekreterare fil kand Cecilia Molander

4. *Revisorer*

Kammarkollegiets fondbyrå, Sverige

E. *Verksamhet*

Samarbetskommittén möttes den 3 april i Lund och den 23 oktober i Helsingfors. Arbetsutskottet sammanträdde den 16 juni i Köpenhamn.

Professor Sven Tägil, Lund, har fungerat som ordförande under året. I april valdes professor Göran von Bonsdorff, Helsingfors, till viceordförande efter dosent Martin Saeter, Oslo.

Under året har drygt 280 000 kronor fördelats på anslag.

Samarbetskommitténs informationsskrift över pågående forskning i Norden, NEWSLETTER, International Studies in the Nordic Countries, har under året redigerats och utgivits i två nummer. Skriften tryckes i ca 1 300 exemplar och ca halva upplagan går till läsare utanför Norden, främst institutioner. En separat enkät om "An outside view of the Nordic Countries", dvs. om utom-nordiska institutioners forskning om Norden och de nordiska länderna, har genomförts och redovisats i ett av numren.

Den samnordiska tidskriften Cooperation and Conflict, Nordic Journal of International Politics, har under året utkommit i fyra nummer. Redaktör är universitetslektor Nikolaj Petersen, Århus. Redaktörens samt redaktionskommitténs uppdrag har förlängts till att omfatta även

1979 års utgivning. Förhandlingar har inletts med Universitetsförlaget rörande ett långsiktigt avtal.

Sekretariatet har varit representerat vid följande vetenskapliga konferenser:

”De aktuella havsretsproblemer i Östersöen i säkerhetspolitisk betydning”. Helsingör 1—2 juni.

V Nordiska Statsviterkonferensen, Bergen 27—30 augusti.

”The Like-Minded Countries and A New International (Economic) Order, Holte 7—8 december.

Sekretariatet har deltagit i överläggningarna om det nordiska kulturella samarbetet, speciellt med avseende på informationsfrågor, Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete, Köpenhamn den 14 april och den 12 oktober.

Samarbetskommittén har härutöver bidragit med anslag till initiering av forskningsprojekt, seminarier och vetenskapliga konferenser, stipendier och forskningsresor, publikationer samt till enskilda forskares deltagande i internationella och nordiska forskningssammankomster. Ett urval av de viktigaste under året avslutade och beviljade anslagen inom vartdera av dessa områden beskrives nedan.

I överensstämmelse med Samarbetskommitténs intresse att främja forskning kring ”en ny ekonomisk världsordning” har flera anslag kretsats kring denna problematik.

### 1. Forskningsprojekt

Jan Annerstedt m. fl., Roskilde Universitetscenter. ”*Forskningsstruktur och internationell arbetsfördelning*”. 40 000 kr. Studien syftar till att identifiera problem och utmaningar som de små nordiska länderna står inför när det gäller att vidareföra och utnyttja sin forsknings- och utvecklingspotential mot bakgrund av den ökade vikt som teknologiska faktorer spelar i den internationella arbetsfördelningen. Mot denna bakgrund försöker projektet identifiera och jämföra olika organisationsformer och planeringsprocedurer som kommer till användning i de olika länderna som instrument för förändringar och innovationer. Ett delproblem är hur små resurssvaga länder skall kunna bibehålla sin standard i en allt dyrare konkurrens med stora länder.

Analys och datainsamling sker huvudsakligen i Roskilde, men vissa uppdrag har lagts på forskare i vart och ett av länderna. Projektet har en nordisk vetenskaplig referensgrupp bestående av 7 medlemmar.

Huvudsaklig finansiering bestrids av det danska samhällsvetenskapliga forskningsrådet.

Jan Hjärpe, Teologiska institutionen, Lund. ”*Islamisk ekonomisk världsordning*.” 5 000 kr. Anslaget avser kostnader för material och litteratur för att analysera nutida muslimsk propaganda för en ”ny världsordning” på grundval av Islams Shariä, den islamiska lagen som

den finns i Koranen och Sunna. Ett medvetet arbete för att bygga samhället och dess institutioner på grundval av den islamiska lagen sker i flera betydande muslimska länder. En speciell problematik är att man söker forma ekonomiska teorier, och hur man gör gällande att islam kan lösa flera av de ekonomiska problem som diskuteras som "en ny internationell ordning".

Tord Høivik, Institutt for fredsforskning, Oslo. Ca 12 000 kr. "*Turistindustriens rolle i utviklingsproblematikken og arbeidet for en ny økonomisk verdensorden*". Projektet tar sikte på att undersöka strukturen i den internationella turistindustrin genom en komparativ undersökning av material från olika områden. Avsikten är att närmare undersöka villkoren för alternativa former och mönster för internationell turism med utvecklingsbefrämjande effekter. Projektet utgör en vidareutveckling på tidigare arbeten som skett inom UNESCO.

Svante Iger och Karl-Anders Larsson, Stockholm. "*Alternativa handelsmönster*." 15 000 kr. Anslaget avser planeringsfasen för ett större projekt kring alternativa utrikeshandelsstrukturer för Sveriges vidkommande. Med alternativa handelsmönster förstås sådana som ökar Sveriges autonomi, d. v. s. minskar beroendet och/eller ökar graden av harmoni mellan Sverige och dess handelspartners avseende vissa centrala samhälleliga målsättningar. Väsentliga begrepp som beroende, internationalisering och autonomi måste inledningsvis klarläggas. Empiriskt skall i första hand förutsättningarna för och konsekvenserna av en ersättning av det nuvarande handelsmönstret med ett fördjupat samarbete dels med de nordiska länderna, dels med programländerna för bistånd, studeras.

Svante Karlsson och Gösta Tompuri, Institutet för fredsforskning och humanekologi, Göteborg. 12 000 kr. "*En Ny Ekonomisk Världsordning och Tredje Världen*." Projektets målsättning är att försöka kartlägga olika parters differentierade syn på vad "en ny ekonomisk världsordning" bör innehålla. Speciellt uppmärksammas då överensstämmelser och skillnader bland de länder som brukar räknas till Tredje världen. En fråga som aktualiseras är hur de globala principerna skall genomföras. En tendens finns till ökat samarbete på det regionala planet mellan länder i Tredje världen. Slutligen söker projektet klarlägga konsekvenser för de nordiska länderna vid genombrott för alternativa majoritetsuppfattningar av "NIEO-begreppet".

## 2. Seminarier och konferenser

Sikkerhedspolitisk Studiegruppe, Dansk Udenrigspolitisk Institut, Danmark: Nordiskt seminarium över "*De aktuelle havsretsproblemer i Östersjön i sikkerhedspolitisk belysning*", 21 050 skr.

Seminarier, som samlade deltagare från alla de nordiska länderna, analyserade de havsrättsliga förändringarna i Östersjön så som de ut-

vecklats under de senaste åren. Till grund för arbetet låg en dansk studie "Östersjön igår-idag-imorgon". I separata inlägg redogjordes för norsk havsretspolitik.

En överarbetad version av den danska studien kommer att publiceras i bokform.

Hans Henrik Holm, m. fl., Århus: *III:e Nordiska konferensen i makro-analys*, Sandbjerg, Danmark, 29 287 kr.

Den serie av konferenser över makrohistoria och freds- och konfliktsforskning som Samarbetskommittén finansierat har utvecklats som ett forum för gränsöverskridande utbyte mellan samhällsvetare och humanistiskt orienterade forskare. Under det breda temat "makrohistoria och samhälleliga krisfenomen" ventilerades ett 15-tal uppsatser.

Bernt Schiller m. fl., Roskilde Universitetscenter: *Nordisk Organisationsforskning*, 4 015 kr.

Delvis med stöd från Samarbetskommittén arbetade en nordisk organisationsforskningsgrupp under förra hälften av sjuttioalet. Resultatet har redovisats i ett flertal publikationer. På den V Nordiska Statsvetarkonferensen diskuterades ett flertal uppsatser kring beslätade ämnen. Strävan är nu att starta ett forskningsamarbete kring "organisationerna och den offentliga förvaltningen i de nordiska länderna".

Sven Tägil, Lund: *Gränsregionala problem*, 6 750 kr.

Vid historiska institutionen, Lunds universitet, bedrivs ett projekt över "etnisk och social konflikt". Seminariet samlade forskare ur nämnda projekt samt ur det av professor Troels Fink ledda Gränsforskningsinstitutet i Åbenrå och det av professor Sten Henrysson ledda Nordkalottenprojektet i Umeå. Huvudsakligen behandlades teoretiska och metodiska frågor som gränsregional forskning aktualiserar.

Gunnar Sjöstedt, Utrikespolitiska institutet, Antony Dolman, RIO Foundation, m. fl.: *"The like-minded countries and a new international economic order"*. Holte, Danmark, 16 500 kr.

Seminariet som samlade 2—3 deltagare från vardera av de nordiska länderna samt två nederländska forskare har delvis sitt upphov i en av RIO Foundation, Rotterdam, initierad studie över globala förändringsprocesser. Ett deltema är den roll som gruppen "like-minded countries" spelat i förhandlingarna om en ny ekonomisk världsordning. Seminariet granskade dessa länders enskilda och kollektiva agerande i sammanhanget samt diskuterade framtida utvecklingslinjer.

### 3. Resor och stipendier inom Norden

Krister Sundin, Rättsvetenskapliga institutionen, Göteborg, 2 238 kr. för deltagande i två veckors sjörättseminarium vid Institutet for sjörätt, Oslo, i anledning av doktorsarbete över Sveriges bilaterala handelsavtal och den tilltagande diskrimineringen inom sjöfartsnäringen.

#### 4. Resor och stipendier utom Norden

Kent Zetterberg, Historiska institutionen, Stockholms universitet, 3 025 kr. för studier över "Sverige i tysk politik och strategi 1939—45", främst i Bonn och Freiburg.

Bengt Nilsson, Historiska institutionen, Lund, 2 935 kr. för arkivstudier i Foreign Office, London i samband med avhandlingsarbete över sambandet mellan brittisk handelspolitik och nordiskt samarbete under 1930-talet.

#### 5. Publikationer

Stöd har givits till Bulletin of Peace Proposals, Instituttt for fredsforskning, Oslo, samt till Tord Höivik, Instituttt for fredsforskning, Oslo för lärobok i informationssökning för nordiska samhällsforskare.

#### 6. Resor och deltagande i vetenskapliga konferenser

Anslag har främst utgått till deltagare i det militärhistoriska symposiet "Finland and the Second World War", Helsingfors, juni 1978 och till deltagare i V:e Nordiska konferensen i statskunskap, Bergen, augusti.

#### F. Framtidsplaner

Under det kommande året avser Samarbetskommittén på sedvanligt sätt stödja ett antal nordiska seminarier och konferenser. Den 8:e nordiska fredsforskningskonferensen äger rum i Finland. Denna gång behandlas bl. a. de nordiska ländernas nedrustningspolitik med deltagande av ansvariga politiker från de olika länderna. Fem arbetsgrupper bildas, om nedrustningstrender, konfliktformationer, teknologi och fred, framtidsstudier och fredsutbildning.

Ett nytt seminarium i serien makrokonferenser avses äga rum i Uppsala under sommaren 1979. Temat denna gång är riktat mot de nordiska ländernas framtider.

Säkerhets- och samarbetsproblem i östersjöregionen kommer att behandlas på ett seminarium med nordiska och västtyska forskare i Finland.

Av betydande internationella arrangemang som berör Samarbetskommittén kan nämnas den internationella statsvetarkongressen i Moskva, augusti 1979. Samarbetskommitténs långsiktiga strävan att utvidga sekretariatet med 1/2 tjänst och att öka de disponibla medlen till projektverksamheten kvarstår.



*G. Finansiering och ekonomi**Översikt över bokslut och budget (1 000-tal skr.)*

	Bokslut 1977	Budget 1978	Prel. utfall 1978	Budget 1979
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	34	27	28	30
Personal	110	139	140	159
Kontor	41	31	35	35
Lokaler	8	19	19	20
Projekt	269	329	300	350
Övrigt: reserverade medel till 1978	15			
till 1979			23	
Summa utgifter	477	545	545	594
<i>Inkomster</i>				
Anslag	477	545	545	594
Lönestegr. komp. <sup>1</sup>	24	—	23	—
Övrigt				
Summa inkomster	501	545	568	594

<sup>1</sup> Erlägges retroaktivt 1978.

## **Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information (NORDINFO)**

### *A. Namn och adress*

Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information, NORDINFO  
Tekniska högskolans i Helsingfors bibliotek  
Otnäsvägen 9, SF-02150 Esbo 15, Finland

### *B. Startår*

1977

### *C. Syfte*

NORDINFO har till ändamål att främja nordiskt samarbete rörande forskningsbiblioteksväsende samt vetenskaplig information och dokumentation. Dess uppgift är att inom sitt område verka för en utveckling, som syftar till förbättrad eller mer rationell service för forskare och andra nyttjare av vetenskaplig och teknisk information och dokumentation i olika former i de nordiska länderna.

### *D. Organisation*

#### *1. Administration*

NORDINFO består av tre medlemmar från respektive Danmark, Finland, Norge och Sverige samt två medlemmar från Island. För varje medlem förordas en suppleant.

NORDINFO utser inom sig ordförande och vice ordförande.

Inom NORDINFO skall finnas ett arbetsutskott bestående av en medlem från varje land, däribland ordföranden.

NORDINFO biträds av ett sekretariat. Sekretariatet är förlagt till Tekniska högskolans bibliotek, Otnäsvägen 9, SF-02150 Esbo 15.

#### *2. Sammansättning 31.12.1978*

	Nationalitet
Overbibliotekar Vibeke Ammundsen	D
Rigsbibliotekar Palle Birkelund	D
Professor Henning Spang-Hanssen	D
Överbibliotekarie Esko Häkli	F
Professor Marjatta Okko	F
Överbibliotekarie Elin Törnudd	F
Riksbibliotekarie Finnbogi Gudmundsson	I
Civilingenjör Jón Erlendsson	I
Førstebibliotekar Nils Gram	N

Riksbibliotekar Gerhard Munthe	N
Professor Lars Strand	N
Professor Sixten Abrahamsson	S
Verkställande ledamot Hans Håkansson	S
Riksbibliotekarie Lars Tynell	S

### 3. *Personal*

Sekretariatspersonalen består av en sekretariatschef, Mariam Ginman, en planerare, Tua Zilliacus, och en avdelningssekreterare, Annika Mäklin.

### 4. *Revisorer*

Statens revisionsverk i Finland ansvarar för revisionen.

### E. *Verksamhet*

År 1978 har NORDINFO:s plenum sammanträtt 2 gånger och arbetsutskottet 6 gånger.

På basen av de erfarenheter som erhållits från första årets verksamhet och av pågående nationell och internationell utveckling inom BDI-området har NORDINFO under år 1978 justerat sitt arbetsprogram. Verksamheten har indelats i följande delområden:

1. Policyutveckling samt koordinerande verksamhet
2. Basmaterialförsörjning
3. Databaser och nätverksamhet
4. Utbildning

#### *Policyutveckling samt koordinerande verksamhet*

Den snabba tekniska utvecklingen och kraven från nya och tillkommande problemområden förutsätter systematisk policyutveckling och koordineringsverksamhet. NORDINFO utnyttjar i detta syfte Nordens främsta sakkunskap inom olika delområden av BDI-fältet och har för detta ändamål skapat ett kontaktnät av experter. De anlitade experternas uppgift är att bevaka utvecklingen, analysera nuläget samt evaluera framtidstrenden ur en nordisk synvinkel samt inkomma med konkreta förslag till NORDINFO. Dessa rapporter sprids även utanför organets egen krets för att erbjuda både för nationella koordineringsorgan och enstaka institutioner information som kan utnyttjas vid utveckling och planering av deras verksamhet.

I enlighet med denna policy har NORDINFO under 1978 finansierat en utredning om on-line informationsförmedlingens utveckling och framtid. Framtidsutsikterna baserar sig på analys av nordiska, nationella samt internationella utvecklingstendenser inom den interaktiva informationssökningen och datanätutvecklingen.

Vidare har experter utsatts för databasområdet, brukarutbildning och

utbildning av BDI-personal. Scandiaplanens omorganiserade expertgrupp fungerar som NORDINFO:s referensgrupp inom basmaterialförsörjningen.

För att erhålla en evaluering av de interaktiva system som idag är tillgängliga i Norden ur brukarnas synvinkel, har NORDINFO ordnat ett möte mellan representanter för de nationella on-line brukarorganisationerna.

För att underlätta on-line brukarnas användning av SCANNET har NORDINFO igångsatt en förstudie, vars syfte är att undersöka möjligheterna att införa ett enhetligt sökspråk i SCANNET. SCANNET baserar sig på ett samarbete mellan flera skilda informationstjänster, var och en med ett eget söksystem och egna databaser. I en uttömmande informationssökning måste flera olika databaser användas. Detta förutsätter att man behärskar flera olika sökspråk, vilket visat sig vara svårt att genomföra i praktiken.

Ovanstående åtgärder har väckt ett stort intresse och ett positivt mottagande inom det nordiska BDI-fältet.

NORDINFO satsar även på standardisering av olika informations-element och på att utarbeta ett register över pågående projekt inom BDI-området i biblioteken och informationscentralerna i Norden. Även inom andra forskningsområden finns det brist på ett enhetligt system som registrerar pågående forskning. NORDINFO har därför understött uppbyggnad av ett samnordiskt ADB-baserat forskningsregister inom byggnadsbranschen, som har en komplicerad struktur i samtliga nordiska länder. Detta har förorsakat att forskningsverksamheten har spritt sig över otaliga utredningar i Norden.

I enlighet med sina stadgar skall NORDINFO lämna råd och upplysningar till nationella och nordiska organ. Under år 1978 har yttranden avgivits bl. a. till

— Nordiska ministerrådet om förslaget till handlingsprogram för inriktningen av den nordiska kulturbudgetens resurser till forsknings-samarbete, som utarbetats av Rådgivande kommittén för forskning.

— Nordiska rådet angående ett medlemsförslag om inrättandet av ett nordiskt sekretariat för folkbiblioteksväsendet.

— ”Nordiska forskarkurser” om olika kursförslag.

### *Basmaterialförsörjning*

Bibliotekens litteratursamlingar utgör idag fortfarande den centrala grundvalen för en snabb och effektiv informationsförmedling, varför ett samnordiskt utnyttjande av Nordens samlade litteraturresurser innebär stora ekonomiska fördelar. Detta nyttjande baserar sig på ett nordiskt förmedlingssystem och koordinering mellan de nationella bibliotekssystemen. De största projekt som NORDINFO finansierar på detta område är Scandiaplanen och NOSP. Scandiaplanen har som fundamentalt mål

att åstadkomma en ändamålsenlig anskaffningsfördelning av vetenskaplig litteratur i de nordiska länderna. Jämsides med anskaffning har verksamheten även strävat till att bygga ut sådana aktiviteter, t. ex. fjärrlåneverksamheten, som underlättar ett nordiskt utnyttjande av samlingarna. Under år 1978 har Scandiaplanen genomgått en omorganisering. Den tidigare huvudkommittén för Scandiaplanen har ombildats till en expertgrupp som utgör NORDINFO:s referensgrupp inom området basmaterialförsörjning. Beslut om projekt fattas av NORDINFO.

Expertgruppen Scandiaplanen har under året behandlat flera projektförslag som lämnats till NORDINFO, av vilka här främst må nämnas ett av dessa, projektet "Kartläggning av brister i basmaterialförsörjningen inom Norden". Detta projekt innebär en undersökning som baserar sig på nödvändigheten att analysera de erforderliga insatserna som bör göras för att basmaterialförsörjningen skall kunna förbättras i Norden och utgör alltså en ny grund för alla framtida planer på en koordinerad beståndsuppbyggnad.

Ett ändamålsenligt utnyttjande av de samlade nordiska resurserna förutsätter att de nordiska biblioteken har lätthanterliga och à jourförda lokaliseringsinstrument till sitt förfogande. NORDINFO har därför under sitt andra verksamhetsår beviljat förhållandevis stora anslag för utvecklingen av lokaliseringsredskap. Av dessa bör man främst nämna det fortsatta arbetet inom NOSP-projektet, som NORDINFO övertog av NFBS år 1977. Projektets målsättning är att utarbeta ett datorbaserat register över löpande tidskrifter och serier i nordiska bibliotek. Då detta register senare blir sökbart via SCANNET, har man kommit ett steg närmare en helhetslösning som innebär att man med hjälp av samma datanät och samma terminal får fram både referenser till publikationerna och publikationernas lokaliseringssuppgifter. På sikt torde det bli möjligt att publikationerna eller kopiorna av dem också kan beställas samtidigt via nätet. I enlighet med detta har det pågående projektet "Lokaliseringsfiler för MEDLINE" som målsättning att möjliggöra en automatisk lokalisering av de referenser som erhållits via sökningar i den biomedicinska databasen MEDLINE i SCANNET. Projektet utförs i samråd med NOSP.

En uppdatering av NOSP-databasen inom lantbruksområdet görs på Ultunabiblioteket i Uppsala. Det nya materialet kommer att ges ut som ett supplement till List Agr.

Trots att utvecklingen på sikt går mot ett integrerat sök- och lokaliseringssystem, behövs det för närvarande och innan NOSP blir operativ tryckta kataloger. NORDINFO har därför under år 1978 beviljat anslag för tryckningen av "Samkatalog över nyanskaffat konferenstryck år 1978" samt för tryckningen år 1979.

Förfrågningar angående tillverkare av olika produkter är ett betydande inslag i informationstjänsternas arbete. Ett flertal facktidskrifter

sammanställer kataloger över tillverkare inom sitt specialområde. Idag är denna sakkunniga information nästan omöjlig att använda, då det inte föreligger några uppgifter om hurudan produktinformation de olika publikationerna innehåller. För att avhjälpa detta stöder NORDINFO utarbetandet av en samkatalog som ger en översikt över olika slag av tillverkarkataloger. Samkatalogen kommer även att ge lokaliseringssuppgifter om de olika publikationerna i Norden.

Den ökade användningen av stora utländska databaser har förorsakat växande efterfrågan på material som har visat sig vara svåråtkomligt. För att underlätta anskaffning av dessa publikationer har NORDINFO beviljat anslag för en vägledning i lokalisering av de publikationer, vars referenser ingår i databaser som allmänt används i Norden.

Bibliotekens och informationscentralernas samlingar av informationsmedia (trycksaker, filmer, magnetband osv.) utgör tillsammans stora ekonomiska investeringar. För att kunna förebygga olika skador och minimera dyra konserveringsutgifter bör samlingarnas livslängd förlängas genom en möjligast varsam hantering av dessa. NORDINFO stöder därför utarbetandet av en handbok i förvaring, vård och konservering av informationsmedia i bibliotek.

På BDI-området föreligger ett stort behov av specialbibliografier och guideböcker som underlättar ett maximalt utnyttjande av olika slags publikationer. I enlighet härmed har medel beviljats för utarbetandet av en bibliografi över litteratur om Afrika utgiven i Norden och en nordisk introduktion till FN:s publikationer.

Bland projekt som slutförts år 1978 må man främst nämna copyrightutredningen som har publicerats i NU-serien (*NU A 1978: 3*) nämnda år. Med denna rapport har man kartlagt de problem som den upphovsrättsliga lagstiftningen håller på att skapa för den ständigt ökande efterfrågan på kopior ur bibliotekets samlingar. Utredningar torde också kunna bidra till belysningar av bibliotekens problem när man utarbetar nationella upphovsrättsliga lagar.

Likaså har RECODEX-projektet avslutats. Projektet har haft som mål att skapa ett lokaliseringsinstrument för rapporter i form av en COM-kortservice. Samtidigt utfördes en evaluering av denna relativt billiga lokaliseringsform. De höga kostnader som är förknippade med uppbyggandet och implementeringen av lokaliseringsdatabaser gör det nödvändigt att man även utvärderar andra möjliga alternativ för lokalisering av olika slag av dokument. På basen av resultaten från evalueringen beviljades medel för en utvidgning av COM-kortmaterialet till att omfatta miljöområdet samt energirapporter från ett bredare fält.

#### *Databaser och nätverksamhet*

Det nordiska datanätet SCANNET används flitigt av bibliotek och informationscentraler och syftet är att ansluta nya nordiska databaser

till nätet. SCANNET har utvecklats och hittills även finansierats av NORDFORSK som ett provprojekt. För ögonblicket pågår förhandlingar om sättet att fortsätta projektet tills det publika nordiska datanätet kan ersätta SCANNET. Oberoende av den tekniska lösningen är det nödvändigt att det finns nordiska databaser som är tillgängliga för alla nordiska användare. NORDINFO har därför fortsatt att finansiera anslutning av databaser till SCANNET och reserverat för ändamålet under år 1978 sammanlagt 420 000 fmk. Nästan uteslutande har man beviljat anslagen till databaser som är typiskt nordiska eller på annat sätt unika. I detta sammanhang bör främst nämnas projekten Ship Abstracts och NORDTERM 2. Den förra innehåller referenser till skeppsteknisk litteratur och erbjuder framför allt varvsindustrin interaktiva sökmöjligheter som tidigare inte varit tillgängliga i Europa. NORDTERM 2 projektet syftar till att bygga upp datakommunikation mellan nordiska termbanker. Projektet är den första faktadatabasen som NORDINFO finansierat. Härutöver finansierar NORDINFO anslutningen av databasen Artikel-Indeks till SCANNET. Databasen produceras av Norsk senter for informatikk. Artikel-Indeks, som innehåller teknisk och ekonomisk information, lägger speciell vikt vid att referera nordiska tidskrifter.

I undervisningen vid Nordens biblioteksskolor föreligger ett stort behov av konkreta arbetsuppgifter som komplement till de teoretiska studierna. NORDINFO har därför beslutat stöda uppbyggandet av en databas över BDI-litteratur i Norden samt ett samarbetsprojekt mellan Nordens biblioteksskolor. Förutom en för området användbar databas och bibliografi kommer projektet att förse skolorna med möjligheter att konkret förbereda, mata in och söka information i ett datorbaserat on-line informationssystem.

På grund av det ständigt växande utbudet av databaser över en mängd olika informationssystem har det uppstått problem med val av den mest relevanta databasen för varje enskild frågeställning. NORDINFO stöder därför utarbetandet av ett hjälpmedel för val av databas vid on-line sökningar. Syftet är att upptaga alla allmänt tillgängliga databaser i ett informativt register, som skulle finnas tillgängligt i tryckt form och eventuellt även på COM-kort.

NORDINFO har under år 1978 även fortsatt stödet till INIS on-line projekt, vars syfte är att göra den av International Atomic Agency tillverkade databasen av patent, rapporter och tidskriftsartiklar tillgänglig för Norden. Databasen har blivit sökbar över SCANNET i augusti 1978. NORDINFO fortsätter att stöda en provdrift av systemet fram till den sista november 1978.

NORDINFO har även stött vidareutvecklingen av NORDBYGGDOK-databasen. NORDBYGGDOK som redan idag är sökbar över SCANNET strävar bl. a. till att finna ändamålsenliga metoder för en decentraliserad uppdatering av databasen via datanätet. Denna de-

centralisering har också principiell betydelse, eftersom det kan väntas att nordiska databaser i framtiden kommer att uppdateras direkt från varje land genom att utnyttja datanätet. Detta ställer nya krav både på databaserna och de deltagande institutionerna, varför praktisk erfarenhet och detaljerade instruktioner för planering och uppbyggande av decentraliserade system är nödvändiga. Genom att bidra till utarbetandet av dylika instruktioner kan NORDINFO underlätta arbetet med kommande databasprojekt. I detta syfte har NORDINFO även finansierat ett projekt som skall resultera i en "ABC för databasbyggare", som kan användas vid skapandet av databaser oberoende av ämnesområden.

Mot slutet av år 1978 förväntas även Marc on-line projektet slutföras. Projektet syftar till att utvärdera möjligheten att genom en gemensam nordisk satsning kunna tillgodogöra sig olika länders nationalbibliografiska Marc-band via SCANNET. Såvida detta skulle vara genomförbart, skulle det reducera behovet av primärkatalogisering av utländskt material i Norden, som nu utgör en betungande del av bibliotekspersonalens arbete.

I början av året avslutades ett förprojekt till en nordisk databas i pedagogik och psykologi som igångsattes av NORDDOK. Projektet resulterade i ett konkret förslag till urvalskriterier för det material som den nordiska databasen skall innehålla samt materialets kommande bearbetningsprinciper. Den fortsatta planeringen av databasen kommer att använda sig av de instruktioner som erhålles av projektet "ABC för databasbyggare".

### *Utbildning*

Enligt sin målsättning skall NORDINFO fästa en speciellt stor vikt vid en utbildning som skapar resurser för en sådan utveckling av BDI-fältet i Norden som organet angett som sitt mål inom olika områden. För att dessutom erhålla en stabilare grund både för den nordiska och nationella utbildningsplaneringen har NORDINFO finansierat en komparativ studie av utbildningsutbudet inom BDI-området i Norden. Studien kommer att belysa dagens situation med de nuvarande bristerna och utvecklingsmöjligheterna både på det nordiska och nationella planet.

NORDINFO uppdelar sitt verksamhetsfält inom utbildningsområdet dels i kursverksamhet för yrkespersonal och dels i skolning av brukare. Under år 1978 har man anslagit medel för bl. a. en kurs i forskarutbildning inom IoD-områdets lingvistiska aspekter. Kursen är ett led i det utbildningssamarbete som bedrivs av de nordiska litteratursällskapen. Gemensamt för arbetsfältet är en strävan till att lära både yrkespersonal och brukare att tillgodogöra sig de tekniska vinningarna på BDI-området, som förutsätter en mängd tekniskt kunnande. NORDINFO har tagit initiativet till utarbetandet av en lärobok som omfattar elementära kunskaper i datatransmission, telekommunikation, informationsnät,



terminaler, sökteknik och program m. m. Då en motsvarande kursbok tidigare inte funnits, har nyttjarutbildningen av datorbaserade söksystem ofta försvårats på grund av bristande grundkunskaper.

Under år 1978 har man även fortsatt med planeringen av en lärobok om litteraturorientering, biblioteksbruk och informationsteknik, som skall utarbetas vid Riksbibliotekstjenesten i Norge.

#### *Internationellt samarbete*

Den internationella utvecklingen karaktäriseras av ett ständigt stigande intresse för informationsutbyte. Detta intresse beror på att man allt mer kommit till insikt om att informationssystem ändamålsenligast kan byggas upp med hjälp av internationellt samarbete, arbetsfördelning och utbyte av inte bara information utan också tekniskt kunnande i systemarbete. Detta har vidare aktualiserats av att den moderna tekniken (datanät, satellitsändningar) möjliggjort snabb och effektiv informationsöverföring. För Norden, vars forskning endast utgör några procent av världsforskningen, är det speciellt viktigt att tillgodogöra sig den internationella forskningen och utnyttja utvecklingen utanför de nordiska länderna. Förutom ur rent informationsmässig synpunkt, är det viktigt även med hänsikt på den politiska och kulturella utvecklingen, att Norden har ett rikt informationsutbyte med de övriga länderna samt en aktiv representation i internationella sammanhang.

Den moderna datorbaserade informationssökningstekniken har medfört en ökande efterfrågan på primärpublikationer. Framskaffandet av dessa måste underlättas genom internationellt samarbete. IFLA har därför fr. o. m. 1970-talets mitt lanserat ett världsomspännande program, UAP (Universal Availability of Publications), vars övergripande mål är att skapa ett förmedlingsnät, genom vilket varje lands publikationer göres tillgängliga för den övriga världen, samtidigt som den informationsbehövande skall oberoende av avstånd kunna få tag på önskade publikationer. Förutsättningarna för att detta mål skall nås är att varje land tar ansvar för att de egna publikationerna är tillgängliga för andra länders behov. I praktiken innebär detta att en central för utlåning och förmedling av nationella material upprättas i varje land.

I enlighet med detta faller det sig helt naturligt att det internationella samarbetet inom området BDI intar en mycket central roll i ett inter-nordiskt organ. Följaktligen följer NORDINFO med BDI-arbetet inom UNESCO och EG. Likaledes samarbetar organet med andra, både nationella och internationella organ inom BDI, i synnerhet med NORD-FORSK.

#### *F. Framtidsutsikter*

Nedan angivna framtidsplaner utgör en mycket komprimerad framställning av NORDINFO:s framtida verksamhet, som i sin helhet finns

beskriven i dokumentet "NORDINFO:s arbetsprogram 1979—1983", vilket kan rekvideras från NORDINFO:s sekretariat.

NORDINFO:s verksamhet beräknas även i framtiden vara indelad i samma 4 programområden som specificerats i verksamhetsberättelsen för år 1978 (E).

1. *Policyutveckling och koordinerande verksamhet.* För att man skall kunna upprätthålla en koordinerande och policyskapande funktion av de nationella informationsstrukturerna och ange riktlinjer som är i samklang med den internationella utvecklingen på BDI-området, kommer NORDINFO även i fortsättningen att upprätthålla nära kontakter med experter av olika slag inom området och initiera utredningar inom centrala problemområden.

2. *Basmaterialförsörjning.* Utvecklingsaktiviteten kommer inom detta delområde att basera sig främst på följande tre verksamhetsfält: beståndsbyggnad (a), lokalisering (b) och förmedling (c).

a) NORDINFO har under år 1978 igångsatt en undersökning av de nuvarande bristerna i basmaterialförsörjningen i Norden. Denna kartläggning förväntas utgöra en kostnadspost även under år 1979. På basen av de resultat som härvid framkommer skall de samnordiska beståndsbyggnadsplanerna vidareutvecklas. Eftersom forskningsbibliotekssystemet i flera nordiska länder till stor del kommer att basera sig på ämnesorienterade ansvarsbibliotek, är det viktigt att klargöra förutsättningarna för att dessa ansvarsbibliotek tillsammans kunde utgöra ett effektivt nordiskt nät.

b) Lokalisering av tidskriftslitteraturen torde kunna underlättas av det nu pågående projektet NOSP som beräknas utgöra en kostnadspost ännu något år framåt. Lokaliseringen av monografier utgör dock ännu ett olöst problem, framför allt sedan tidigare publicerade accessionskataloger i vissa länder upphört eller försenats. Slutmålet för projektverksamheten är även i detta fall en sammankoppling av nationella ADB-baserade nät. Likaså växer kravet på en förbättrad lokalisering av publikationer av andra slag, som konferenstryck, avhandlingar, rapporter o. s. v.

c) I dagens informationsförsörjning utgör förmedlingssystemet ofta flaskhalsen för en snabb och effektiv service. Ett stort behov av utvecklandet av nya arbetsmetoder inom förmedlingssystemet föreligger därför. Dessutom kommer det av IFLA (International Federation of Library Associations) uppställda globala arbetsprogrammet UAP (Universal Availability of Publications) att ställa krav både på bibliotekens självförsörjningsbehov samt på förmedlingssystemets smidighet och effektivitet. Arbete måste därför läggas ner på att minska friktionerna beträffande nuvarande beställningsprocedurer, avgiftsbeläggningen av kopior, utlåningsreglemente o. s. v.

3. *Databaser och nätverksamhet.* Inom databasområdet förväntas en allt större övergång att ske från referens- till fakta och fulltextdatabaser. Ett större krav kommer härmed att ställas på förlagring och sökning i dessa. Likaså kommer NORDINFO att beakta inverkan av den snabba tekniska utvecklingen av nya hjälpmedel (minidatorer, holografiska minnen, videoskivspelare osv.) på utvecklingen inom BDI-området. Då nya databaser etableras i Norden, kommer NORDINFO att medverka till att dessa så långt som möjligt även kan göras tillgängliga utanför Norden. Det råder idag stor assymetri i on-line servicen i Europa och USA. Denna bör dock inte främst ändras genom duplicering av USA-databaser i Europa, utan genom att skapa ett utbud av för Europa och Norden unika databaser. För att en hög utnyttjandegrad av nordiska IoD-tjänster skall kunna uppnås, är förutom unika och högklassiga databaser även utbildning och aktiv marknadsföring nödvändig och en sådan kommer därför kontinuerligt att bedrivas av NORDINFO. NORDINFO kommer likaså att bevaka nätverksutvecklingen på IoD-området både inom Norden och Europa och USA (SCANNET, EURO-NET, TYMNET osv.) för att kunna medverka till att skapa så effektiva och kundvänliga system som möjligt för informationstillgången i Norden. NORDINFO kommer aktivt att verka för att utveckla decentraliserade arbetsredskap och -rutiner som gör det möjligt för de nordiska länderna att med gemensamma insatser skapa och upprätthålla sådana databaser som något enskilt land saknar resurser för.

4. *Utbildning.* Inom utbildningsområdet har NORDINFO konstaterat sig ansvariga både för utbildning av brukare av informationssystem och bibliotek samt av yrkespersonal på BDI-området. Idag förekommer utbildning av informationsanvändarna inom yrkeslivet i mycket liten omfattning, varför det här finns utrymme för stora utvecklingsinsatser. Målgrupper för utbildningsinsatser är bl. a. forskare och yrkesutövare. Syftet är att lära dessa att integrera informationssökningar som en nödvändig beståndsdel i arbetsprocessen. På grund av utbildningens långtidsverkan bör utvecklingsaktiviteter som förorsakar förändringar inom BDI-fältets aktivitet så snart som möjligt även ge upphov till utbildningsprogram för yrkespersonalen. NORDINFO lägger därför en speciell vikt vid att lära ut den nyaste utvecklingen på området bl. a. åt biblioteksskolelärarna. I Norden föreligger även en stor brist på goda läroböcker på området. Det vore därför väsentligt att göra en kritisk utvärdering av befintliga och tillgängliga nordiska och utländska läroböcker, så att deras antal kunde byggas upp och kompletteras på ett så effektivt och ändamålsenligt sätt som möjligt.

## G. Finansiering och ekonomi

## Översikt över bokslut och budget (1 000-tal fmk)

	Bokslut 1977	Budget 1978	Prel. utfall 1978	Budget 1979
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	102	82	72 <sup>1</sup>	96
Personal	135	195	200	208
Kontor	36	40	50 <sup>2</sup>	54
Lokaler	0	0	0	0
Projekt	952	1 163	1 163	1 305
Övrigt: NORDDOK-projekt	262			
Överskott år 1977	29			
Summa utgifter	1 516	1 480	1 485 <sup>3</sup>	1 663
<i>Inkomster</i>				
Anslag	1 012	1 428		1 663
Lönestegr. komp.				
Övrigt	504	52		
Summa inkomster	1 516	1 480 <sup>3</sup>	1 480	1 663

<sup>1</sup> Ifall arbetsutskottet sammanträder enbart 6 gånger mot de budgeterade 7, så kommer den använda summan att vara ca 8 000 fmk mindre än den i budgeten reserverade summan.

<sup>2</sup> Då sekretariatet under årets lopp erhållit nya uppgifter kommer det reserverade beloppet troligen att något överskridas.

<sup>3</sup> Preliminära utfallet överskrider inkomstsumman med 5 217 25 fmk, vilket motsvarar den lönestegringskompensation som NORDINFO anhållit för år 1978.

**C 161/k**  
**1979**

## **Nordiska forskarkurser**

### *Verksamhetsberättelse 1978*

#### *A. Namn och adress*

Nordiska forskarkurser  
Fil. lic. Barbro Bryngelsson  
Institutionen för oorganisk kemi, CTH/GU  
Fack  
S-402 20 Göteborg 5  
Tel. 031-81 01 00 ank. 1521

#### *B. Startår*

I nuvarande form 1972 (som en fortsättning av Nordiska sommarskolans verksamhet vilken startades 1966).

#### *C. Syfte*

Syftet med verksamheten är att genom gemensamma kurser inom utvalda områden främja forskarutbildningen i Norden. Avsikten är därvid att dels tillgodogöra sig speciella kunskaper eller metoder och utnyttja unik apparatur vid vissa institutioner, dels genom samordning av resurser kunna garantera medverkan av särskilt framstående forskare från olika delar av världen.

#### *D. Organisation*

##### *1. Administration*

Verksamheten planeras och leds av en styrelse på upp till tio ledamöter, högst två från vardera av de fem nordiska länderna. Styrelsen representerar såväl aktiva forskare som forskningsadministratörer. Styrelsen utses för tre år i sänder av Ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete.

##### *2. Styrelsens sammansättning 31.12. 1978*

Overarkivar Vagn Dybdahl  
Kontorchef Jytte Kvorning

Nationalitet  
D  
D

Föredragande Ulla Ekberg-Piimies	F
Professor Reijo Vihko	F
Docent Örn Helgason	I
Professor Svein Nordbotten	N
Fakultetssekretær Ida Yttri	N
Professor Georg Lundgren	S
Byråchef Hans Poppus	S

Som forskarkursernas sekretariat fungerar Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete i Köpenhamn. Styrelsens sekreterare har under 1978 varit fil. lic. Barbro Bryngelsson, Chalmers tekniska högskola, Göteborgs universitet.

### 3. *Revision*

Revisionsuppgifterna fullgörs av den danska Rigsrevisionen.

### *E. Verksamhet*

Styrelsen har under 1978 disponerat ett anslag av 2 300 000 dkr. Inom denna anslagsram har genomförts sammanlagt 20 kurser. Vid kurserna har cirka 475 forskare i Norden deltagit.

Styrelsens målsättning för kursverksamheten är att nå stor spridning över såväl olika vetenskapsområden som geografiskt i Norden. Kursutbudet under 1978 kan sägas väl uppfylla denna målsättning. Vidare har kurserna gett kunskap om nya vetenskapliga metoder eller gällt nya viktiga forskningsområden, vilket är ett viktigt syfte med kursverksamheten.

Vid bedömning av kursförslag har styrelsen haft värdefull hjälp av forskningsrådets samarbetsdelegation vad beträffar det ämnesmässiga innehållet i förslagen. Styrelsen kan konstatera att forskningsrådets bedömningar i hög grad överensstämmer med styrelsens egna prioriteringar. Den slutliga bedömningen har gjorts av styrelsen som ensam ansvarar för det fastställda kursprogrammet.

Styrelsens ledamöter har i år liksom tidigare besökt de olika kurserna. Dessa besök har stor betydelse för en fortlöpande utvärdering av verksamheten. De ger också värdefull ömsesidig information mellan styrelsen, kursarrangörerna och kursdeltagarna.

Programmet har 1978 omfattat följande kurser:

#### 1. *Humanvetenskapernas historia*

Kursort: Bergen

Kursens längd: 10 dagar

Antal deltagare: 20

Kursens syfte var att göra deltagarna förtrogna med den aktuella utvecklingen på det vetenskapshistoriska området i England och USA,

Tyskland, Frankrike och de nordiska länderna. Särskild vikt lades vid humanvetenskapernas historia. Kursen vände sig till forskare inom de estetiska disciplinerna och andra humanistiska och samhällsvetenskapliga ämnen.

## 2. Terminologilära

Kursort: Skodsborg (Danmark)

Kursens längd: 11 dagar

Antal deltagare: 25

Centrala ämnen vid denna kurs var: begrepp, begreppsbildning, begreppssystem, fackspråklig lexikografi samt standardisering, klassificering och dokumentation i samband med terminologiundervisning. Kursen var främst avsedd för fackspråklärare, terminologer och fackspråkslexikografer och innehöll förutom introducerande föreläsningar en betydande mängd grupparbeten.

## 3. Numismatik

Kursort: Stockholm

Kursens längd: 7 dagar

Antal deltagare: 30

Denna kurs var synnerligen lämpad för ett gemensamt nordiskt arrangemang då numismatik som självständigt ämne inte är representerat vid de nordiska universiteten. Kursprogrammet var inriktat på romersk tid, vikingatid, medeltid och nyare tid. Kursdeltagarna var främst yngre nordiska historiker och arkeologer. Utöver föreläsningar och diskussioner ingick visning av mynt och myntfynd i Kungliga myntkabinetet i Stockholm.

## 4. Politisk textanalys

Kursort: Lund

Kursens längd: 11 dagar

Antal deltagare: 25

I kursen gavs en översikt över problem, teorier och metoder vid samhällsvetenskaplig analys av politiska texter. Metoder inom både kvalitativ och kvantitativ innehållsanalys diskuterades. Förutom föreläsningar, seminarier och tillämpningsövningar presenterades pågående forskningsprojekt. Statsvetare, historiker och sociologer deltog i kursen.

## 5. Administrativa betingelser för regionplanläggning i Norden

Kursort: Bergen

Kursens längd: 9 dagar

Antal deltagare: 20

Kursen syftade till att klargöra en gemensam teoretisk och metodologisk grund för komparativa studier av planläggning och regional administration i Norden. Majoriteten av deltagarna var statsvetenskapliga forskare men även geografer, jurister och ekonomer deltog.

#### 6. *Målsättningar och metoder i rättsvetenskaplig forskning*

Kursort: Bornholm

Kursens längd: 8 dagar

Antal deltagare: 23

Denna kurs behandlade beröringspunkter mellan rättsvetenskap och andra vetenskaper såsom ekonomi, sociologi och historia. Kursen var uppbyggd kring föreläsningar och gruppdiskussioner och belyste förhållandet mellan rättsvetenskapen och den samhällsverklighet som är den gemensamma grunden för ovannämnda forskningsområden och för rättsvetenskaplig forskning. I första hand vände sig kursen till yngre forskare.

#### 7. *Longitudinella, prospektiva undersökningar av riskpopulationer*

Kursort: Århus

Kursens längd: 10 dagar

Antal deltagare: 26

Kursen var främst avsedd för forskare som deltar i longitudinella, prospektiva undersökningar av personer med särskilt hög risk att få bestämda psykiatriska eller sociala avvikelser. Programmet omfattade merparten av de metodproblem som kan uppstå, t. ex. epidemiologiska problem, sampling-metoder, statistiska metoder för behandling av longitudinella data samt inte minst etiska och ekonomiska problem.

#### 8. *Stråldoser och deras biologiska inverkan vid diagnostisk radiologi*

Kursort: Uleåborg

Kursens längd: 8 dagar

Antal deltagare: 13

Denna kurs behandlade den biologiska effekten av små upprepade stråldoser. Strålbekstrålning av såväl patienter som personal behandlades. Deltagarna gavs tillfälle även till praktiska stråldosmätningar och mät- och räkningsmetoder utvecklades. Kursen vände sig dels till medicinska forskare inom diagnostisk radiologi och isotopdiagnostik, dels till fysiker och fick därigenom tvärvetenskaplig karaktär.

#### 9. *Receptorer för peptidhormoner*

Kursort: Oslo

Kursens längd: 10 dagar

Antal deltagare: 32

I föreläsningsform behandlades verkningsmekanismerna hos peptidhormoner och hur dessa hormoner reglerar normalfunktioner i celler och vävnader. Vidare ingick laborativa moment som bl. a. illustrerade märkning av hormoner, kvantitativa mätmetoder, kvalitativ karakterisering av hormonreceptorer. Forskningen inom detta område har under de senaste åren varit mycket aktiv i Norden och denna kurs blev av stort värde för deltagarna, som till största delen var yngre forskarstuderande.

#### 10. *Epidermis biologi*

Kursort: Åbo

Kursens längd: 6 dagar

Antal deltagare: 30

Kursprogrammet gav en översikt över de senaste rönen om epider-



mis struktur, fysiologi och biokemi. Dessutom behandlades moderna experimentella forskningstekniker inom området. Detta moment var mycket värdefullt då metodiken inom denna forskning allmänt anses vara svår. Varje enskilt nordiskt land har inga forskare som täcker hela problemfältet varför det var mycket värdefullt med ett nordiskt samarbete vilket gav frågorna en mer allsidig belysning.

#### 11. *Medicinsk cellgenetik*

Kursort: Stockholm

Kursens längd: 12 dagar

Antal deltagare: 16

Deltagarna i denna kurs fick en inblick i hur man med moderna cellgenetiska metoder kan analysera genmaterialets struktur och funktion i humana celler och celler från försöksdjur. Särskild vikt lades vid metoder för analys av tumörceller respektive celler från patienter med genetiskt betingade sjukdomar. En stor del av kursen upptogs av laborationer. Deltagarna representerade medicin och naturvetenskap.

#### 12. *Experimentell mikrobiologisk ekologi*

Kursort: Helsingfors

Kursens längd: 12 dagar

Antal deltagare: 20

Kursen koncentrerades kring temat biodegradation. Avsikten var att ge deltagarna insikter i den teoretiska bakgrunden för mikrobernas nedbrytande aktivitet och i ekologiskt viktiga tillämpningar. Av de senare kan nämnas metanproduktion, avfallshantering och biologiskt utnyttjande av avfall. En stor del av kursen utgjordes av laborationer och vidare förekom fältförsök, bl. a. marina experiment vid Tvärminne zoologiska station. Deltagarna var till största delen mikrobiologer eller genetiker.

#### 13. *Försöksdjur inom biomedicinsk forskning*

Kursort: Uppsala

Kursens längd: 10 dagar

Antal deltagare: 25

Forskarkurser inom försöksdjursvetenskap har tidigare genomförts och behovet av sådan utbildning är mycket stort. Det nordiska samarbetet på detta område har gett stort utbyte. Bland allmänna temata vid denna kurs kan nämnas försöksdjurskvalitet, åldersfaktorer och kön, förvaring och transport av försöksdjur, etik och lagstiftning m. m. En del av kursen ägnades åt mer speciella temata.

#### 14. *Grafisk databehandling*

Kursort: Trondheim

Kursens längd: 12 dagar

Antal deltagare: 27

Avsikten med denna kurs var att lära ut grundläggande tekniker och metoder i samband med grafisk databehandling och visa på olika till-

lämpningar av dessa. Vidare ingick övningsuppgifter som illustrerade principerna för olika system. Deltagarna gavs möjligheter att använda det i Trondheim befintliga datasystemet.

#### 15. *Ekotoxikologi*

Kursort: Uppsala

Kursens längd: 11 dagar

Antal deltagare: 16

Kursen gav en introduktion till det nya vetenskapsområde som utvecklats för studiet av gifters förekomst, omvandling och effekter i naturmiljön. Deltagarna förutsattes ha grundläggande kunskaper i fysiologi, kemi och ekologi samt toxikologi. Kursen var väl lämpad som ett samordiskt projekt. Flera naturvårdsproblem förorsakade av luftföroreningar är gemensamma för de nordiska länderna, föroreningsproblemen i Östersjön är ett annat gemensamt intresse och klimatets inverkan på ekotoxikologiska förhållanden är likartad.

#### 16. *Experimentella fasstudier tillämpade på malmer*

Kursort: Oslo

Kursens längd: 11 dagar

Antal deltagare: 25

Kursen gav deltagarna kunskap om grundläggande teori, tekniker och resultat från experimentella fasstudier i system som är relevanta för behandling av malmgeologiska problem. På grund av ländernas likartade bergartstyper och geologiska strukturer finns många frågor som för hela Norden är av gemensamt intresse. Tyngdpunkten i programmet lades vid sulfidmalmer. Förutom föreläsningar och seminarier ingick exkursion till områden med malmförekomster i närheten av Oslo.

#### 17. *Mekaniska egenskaper i konstruktionsmaterial*

Kursort: Tammerfors

Kursens längd: 12 dagar

Antal deltagare: 25

Kursen syftade till att ge materialforskare grundläggande och fördjupade kunskaper om metallernas mekaniska egenskaper och deras grundfaktorer. Särskilt betonades termiska och atermiska processers inverkan på olika mekaniska egenskaper och hur detta tillämpas i praktiska egenskapsmätningar. Vidare gavs en översikt över konventionella och nya mätmetoder och deras praktiska tillämpningar. Framförda teorier tillämpades på plaster och keramiska material.

#### 18. *Spårelementanalys med tillämpningar*

Kursort: Stockholm

Kursens längd: 10 dagar

Antal deltagare: 16

Kursen behandlade metoder för bestämning av element i mycket låga halter. I kursen deltog personer som arbetar med kvalificerad spår-elementanalys eller metodutveckling och teknik och naturvetare, medi-

cinare och andra som i sin forskning använder spårelementanalytiska resultat. Programmet omfattade föreläsningar, laborationer och demonstrationer. Viss betoning lades på statistiska aspekter.

19. *Resistensförädling mot svampsjukdomar inom jordbruks-, trädgårds- och skogsbruksodling*

Kursort: Köpenhamn

Kursens längd: 6 dagar

Antal deltagare: 21

Denna kurs syftade till att vidareutbilda yngre forskare inom den gren av växtförädling som behandlar sjukdomsresistenta typer av kulturväxter. Kursen koncentrerades till sjukdomar orsakade av parasit-svampar. Programmet omfattade föreläsningar och diskussioner och deltagarna förutsattes ha kunskaper i genetik, växtpatologi och förädlingsteori.

20. *Foderkonservering och fodermedelsvärdering*

Kursort: Oslo

Kursens längd: 12 dagar

Antal deltagare: 29

Målsättningen för kursen var att ge forskare inom husdjursnäring en djupare förståelse för olika konserveringsmetoder och för den teoretiska och praktiska grunden för olika system av fodermedelsvärdering. Kursen omfattade föreläsningar, grupparbeten och diskussioner och vände sig till forskare med högre utbildning inom ämnesområdet.

F. *Framtidsplaner*

Styrelsen har i augusti 1978 fastställt program för 1979. Av de drygt 60 utarbetade kursförslag som inlämnats kommer 21 kurser att genomföras. Urvalet har skett efter samma riktlinjer som ovan angetts för 1978 års kursverksamhet.

Följande program fastställdes:

1. Bevarande av arkivmaterial för forskningsbruk
2. Latinsk liturgi
3. Musikterapeutiska forskningsproblem
4. Psykolingvistik
5. Fiskerisociologi
6. Makroekonomiska sidor av icke-jämviktssystem
7. Socialrätt
8. Informationsmodeller för databaser
9. Morfometri och stereologi i biologi och medicin
10. Prospektiva kohortstudier
11. Neuroimmunologi
12. Plasmidens replikation och biologiska betydelse
13. Forskning om olycksfall och deras bekämpning

14. Miljögenetik
15. Dynamiska system och optimering
16. Algebraisk geometri
17. Fjärranalys som hjälpmedel i afrikaforskningen
18. Elektromagnetiska och elektriska sonderingar
19. Yt- och kolloidkemi
20. Ytors teknologi
21. Matematisk modellering och simulering i lantbruket

I den fortsatta planeringen kommer styrelsen som hittills att arbeta med att initiera nya och aktuella ämnesområden. Bland områden inom vilka styrelsen finner det angeläget att få fram kursförslag kan nämnas bl.a. hälso- och miljöeffekter av skilda slag av energiutnyttjande, nya energimedel, förebyggande hälsovård, arbetsvetenskap på de medicinska, beteendevetenskapliga och sociologiska områdena samt kultursektorn.

Styrelsen kommer att kontinuerligt arbeta med uppföljning och utvärdering av verksamheten. Detta arbete är till stor hjälp då riktlinjer för kommande verksamhet skall utarbetas.

Med hänsyn till det stora antal kursförslag som lämnas in finns det behov av att öka kursutbudet. Målsättningen för innevarande styrelseperiod är 25 kurser vilket kommer att beaktas i kommande budgetarbete.

#### G. Finansiering och ekonomi

##### Oversikt över bokslut och budget (1 000-tal dkr)

	Bokslut 1977	Budget 1978	Prel. utfall 1978	Budget 1979
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	119,7	} 204,0	109,8	} 204,0
Personal	43,2		12,7	
Kontor	52,0		50,6	
Lokaler	—		—	
Projekt	1 553,5	2 096,0	1 999,6	2 320,0
Övrigt:				
Summa utgifter	1 768,4	2 300,0	2 172,7 <sup>3</sup>	2 524,0
<i>Inkomster</i>				
Anslag	1 665,0	2 300,0		2 524,0
Lönestegr. komp.	—	—	—	—
Övrigt	26,5 <sup>1</sup>	-76,9 <sup>2</sup>		
Summa inkomster	1 691,5	2 223,1		2 524,0

<sup>1</sup> överföringar från tidigare år.

<sup>2</sup> underskott från 1977.

<sup>3</sup> enligt bokföringsrapport per den 30.09.1978.

## **Berättelse**

### **från Nordiskt vulkanologiskt institut**

#### *Verksamhetsberättelse 1978*

##### *A. Namn och adress*

Nordiskt vulkanologiskt institut  
Háskóli Íslands  
Jarðfræðahúsið v/Hringbraut  
101 Reykjavík  
Tel. 2 50 88

##### *B. Startår*

1973

##### *C. Deltagande länder*

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

##### *D. Syfte*

Institutets uppgift är att bedriva vulkanologisk forskning med inriktning på vulkanologiens viktigaste sektorer: petrografi, geokemi, geofysik och vulkanhistoria. Institutet skall bereda forskare såväl inom som — efter styrelsens beslut — utom Norden tillfälle att studera vulkanism och därmed sammanhängande problem.

##### *E. Organisation*

###### *1. Administration*

Institutet leds av en styrelse, som består av åtta ledamöter, fyra från Island och en från vardera av de övriga nordiska länderna. Styrelsen utses för en period av tre år i sänder av Nordiska ministerrådet. Styrelsen utser inom sig ordförande och vice ordförande. Den verkställande ledningen vid institutet utövas enligt av styrelsen fastställda riktlinjer av en direktör som utses av ministerrådet efter förslag av styrelsen för en period på fyra år.

2. *Styrelsens sammansättning 31.12.1978*

Titel, förnamn, efternamn	Nationalitet
Professor Arne Noe-Nygaard	D
Dr. Ilkka Laitakari	F
Direktör Sveinn Jakobsson	I
Dr. Guðmundur Pálmason	I
Professor Sveinbjörn Björnsson	I
Professor Sigurður Þórarinsson	I
Professor Christoffer Oftedahl	N
Professor Frans Erik Wickman	S

3. *Personal*

Guðmundur E. Sigvaldason, direktör  
 Karl Grönvold, geolog  
 Eysteinn Tryggvason, geofysiker  
 Hulda H. Guðmundsson, kontorfuldmægtig  
 Niels Óskarsson, tekn. ass.  
 Sigurjón Sindrason, tekn. ass. (elektroniker)  
 Halldór Ólafsson, tekn. ass.  
 Edda Arnholtz, bibliotekar  
 Júlíana Aspelund, ekonomibitråde

4. *Revisor*

Sveinn Arason, Reykjavík

F. *Verksamhet**Forutsigelse og undersökelse av vulkanutbrudd*

Undersökelse i det aktive Krafla område i Nord Island har fortsatt etter samme mønster som ble beskrevet i siste virksomhetsberetning. Flytende smeltemasse har strømt med jevn hastighet, 5 kubimeter per sekund, inn i smeltebeholdere på 3 km dybde uavbrutt hele året. To ganger, den 6. januar og 10. juli skjedde en avtømming av beholderne underjordisk langs et sprekkesystem mot nord. Ved hjelp av måleteknikk, som ble beskrevet i siste årsberetning, har det vært mulig å følge smeltens bevegelser med større nøyaktighet enn før, og man har kunnet sette bestemte grenseverdier for noen av dens fysiske egenskaper. Den store strømningshastighet, som er blitt registrert krever lavere verdier for viskositet enn man tidligere har antatt. Store horisontale bevegelser av jordskorpen har fortsatt.

I mai måned blev det opprettet et overvåkningssystem på Vestmannaöyene. Et fast punkt for lengdemålinger med geodimeter ble installert, og to helningsmålere ble satt opp på Heimaey. Den direkte kostnad ved dette prosjekt ble betalt av Vestmannaöyenes kommune, og den Is-

landske kystvakt skaffet helikopter til utföring av geodimetermålingene. I løpet av neste år vil man kunne konstatere om målbare bevegelser av jordskorpen finner sted i dette området.

### *Petrologi, geokjemi*

Siden alle stipendiater fra 1977 fikk forlenget sin oppholdstid ved instituttet, så har man ikke begynt på nye stipendiatprosjekter (se siste årsberetelse).

I løpet av de to siste år har Oskarsson utviklet ny teknikk til innsamling av vulkanske og thermale gasser som tillater bestemmelse av kjemiske komponenter, som hittil ikke er blitt undersøkt systematisk i gasfasen. Innsamling av thermale gasser fra de største vulkanområder på Island ble foretatt i sommer, og det analytiske arbeid pågår. Foreløpige resultater viser en sammenheng mellom gassammensetningen og vulkanotektoniske forhold for hvert enkelt vulkanområde.

Grönvold undersøker bergarter fra Kraflaområdet, både de ferske lavaer fra 1975 og 1977 og lavaer fra tidligere utbruddsperioder.

### *Informasjonsvirksomhet*

I 1978 begynte instituttet å utgi en mimeografert rapportserie. Rapportene er skrevet på engelsk, og fordelingen av det begrensede opplag går hovedsakelig til faginstitutioner i utlandet. Rapportene kan deles i tre grupper: (1) Manuskripter ferdige til publikasjon i fagskrifter (preprints), (2) Rapport om metoder eller begrensede undersøkelser, som ikke egner seg til publikasjon i fagskrifter, (3) Fremskrittssrapporter om en undersøkelse som pågår, hvor alle data samles sammen og organiseres, men full databehandling ikke er foretatt. Det siste gjelder hovedsakelig undersøkelse i Krafla-området hvor datainnsamlingen er meget stor, og hvor det på grunn av den pågående aktivitet ikke er mulig å skaffe et helhetsbilde ennå.

Følgende rapporter er kommet ut i oktober 1978.

7801 Heikki Mäkipää:

Partitioning of Cr, Mn, Co and Ni between olivine and basaltic liquid:  
An experimental study.

7802 Eysteinn Tryggvason:

Tilt observations in the Krafla-Mývatn area 1976—1977.

7803 Niels Óskarsson:

Effect of magmatic activity on fumarole gas composition in the Námafjall-Krafla volcanic center, N-Iceland.

7804 Niels Óskarsson:

The interaction between volcanic gases and solid tephra. Notes on fluorine adhering to tephra of the 1970 Hekla eruption.

7805 Niels Óskarsson:

The analysis of rubidium in low potassium tholeiites by XRF-spectroscopy.

7806 Sigurjón Sindrason and Halldór Ólafsson:

A magnetoresistor geotiltmeter for monitoring ground movement.

7807 Axel Björnsson, Gunnar Johnsen, Sven Sigurðsson, Gunnar Þorbergsson and Eysteinn Tryggvason:

Rifting of the plate boundary in North-Iceland 1975—1978.

7808 Páll Imsland:

The petrology of Iceland. Some general remarks.

7809

Ikke utkommet ennå.

7810 Eysteinn Tryggvason:

Distance measurements in 1977 in the Krafla-Mývatn area and observed ground movements.

7811 Eysteinn Tryggvason:

Fjarlægðarmælingar í Vestmannaeyjum.

7812 Guðrún Larsen and Karl Grönvold, Sigurður Þórarinnsson:

Volcanic eruption through a geothermal borehole at Námafjall, Iceland.

7813 Páll Imsland:

The geology of the volcanic island Jan Mayen, Arctic Ocean.

#### *Stipendiater*

Heikki Mäkipää (F)	1/1—31/12
Guðrún Larsen (I)	1/1—31/12
Peter Torssander (S)	1/1—31/12
Per Olav Mörkeseth (N)	1/1—30/09
Karl Aage Jørgensen (D)	1/1—31/12
Elen Roaldset (N)	1/8—31/08

#### *Konferenser, utenlandsreiser*

Karl Grönvold og Heikki Mäkipää holdt foredrag på Nordisk Geologisk Vintermöte i København i januar.

Foredrag:

Karl Grönvold: 87Sr/86Sr i unge vulkanske bergarter fra Island

Heikki Mäkipää: Islandske basalters udbrundstemperatur deduceret fra mineral geothermometre.

Heikki Mäkipää: Fordeling af Cr, Mn, Co og Ni mellem olivin og væske i basalter.

Karl Grönvold ble invitert til å delta i UNESCO AD-HOC working group on volcanic emergencies i Paris i august.

Guðmundur E. Sigvaldason ble bedt å delta i en komite på de Forenede Nationers vegne til å revidere geothermale undersøkelser i Panama, Guatemala, El Salvador og Honduras i mars.



Guðmundur E. Sigvaldason deltog i komitéarbeið av Working Group 4 of the International Geodynamics Project under International Rift Symposium i Santa Fe, New Mexico i oktober.

*G. Finansiering och ekonomi*

*Översikt över bokslut och budget (1 000-tal ikr)*

	Bokslut 1977	Budget 1978	Prel. utfall 1978	Budget 1979
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	1 188	1 807	2 260	2 500
Personal	37 495	34 382	61 020	49 969
Kontor	2 111	3 300	3 320	4 450
Lokaler	12 398	7 100	15 768	11 500
Projekter	5 130	4 730	3 600	3 873
Övrigt:				
Underskudd 1977			1 800	
Summa utgifter	58 322	51 319	87 768	72 292
<i>Inkomster</i>				
Anslag	36 363	51 319	51 319	72 292
Lönestegr. komp.	12 307	—	—	—
Övrigt	7 838		8 034	
Summa inkomster	56 508		59 353	

## **Berättelse**

### **från Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning**

*Verksamhetsberättelse 1978*

#### *A. Namn och adress*

Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning

v/sekreteraren Nils Robert Nilsson

Blegdamsvej 17

DK-2100 København Ø

#### *B. Startår*

1974

#### *C. Syfte*

Kommittén skall

a) verka för ett samordnat utnyttjande av resurserna för acceleratorbaserad forskning i de nordiska länderna samt

b) medverka till nordiskt samarbete i forskningsprojekt vid accelerators utanför Norden.

I detta syfte skall kommittén

c) inom Norden främja utbyte och utnyttjande av information och tekniska rön och accelerators och deras kringutrustning.

d) stödja eller ta initiativ till gemensamma nordiska möten, symposier och konferenser inom kommitténs verksamhetsområde,

e) genom rese- och uppehållsbidrag eller på annat sätt underlätta för forskare, studerande och teknisk personal vid berörda institutioner i Norden att besöka relevanta institutioner i övriga nordiska länder,

f) samordna och i mån av möjlighet finansiera seminarier, besök av utomnordiska gästföreläsare m. m. samt

g) stödja intagning och planering av gemensamma nordiska projekt inom kommitténs verksamhetsområde och till berörda forskningsråd eller andra anslagsbeviljande organ inge förslag om finansiering av sådana projekt.

## D. Organisation

### 1. Administration

Acceleratorkommittén består av två ledamöter från vart och ett av de deltagande länderna. Kommittén väljer själv ordförande och vice ordförande. Dessa tillsammans med sekreteraren bildar ett arbetsutskott.

### 2. Kommitténs sammansättning 31.12.1978

	Nationalitet
Lektor, lic. scient. Bent Herskind	D
Professor, dr. phil. Karl Ove Nielsen	D
Professor Mårten Brenner	F
Professor Antti Siivola	F
Professor Arnfinn Graue	N
Dosent Ole Martin Lønsjø	N
Professor Arne Johansson	S
Professor Hans Ryde	S

Sekreterare:

Docent Nils Robert Nilsson, NORDITA

### 3. Revisor

Rigsrevisor J. Bredsdorff, København

## E. Verksamhet

Det nordiske samarbeidet innenfor akseleratorbasert forskning er i 1978 både konsolidert og utvidet. I en rekke fellesprosjekter har en utnyttet forskjellen i laboratorienes utrustning og kompetanse. Tandemlaboratoriet ved Niels Bohr Instituttet står fortsatt sentralt i disse samarbeidsbestrebelsene, men også flere av de andre mindre nordiske partikkelakseleratorene er med stort utbytte benyttet i fellesprosjekter initiert med økonomisk støtte fra komitéen. Særlig bør nevnes de to nye finske syklotronene i Åbo og Jyväskylä. Med det samarbeid og kontaktnett som allerede er etablert, er grunnlaget lagt for en ytterligere styrking av forbindelsen mellom de nordiske syklotronlaboratoriene når den nye syklotronen i Oslo tas i bruk neste år.

Flere nordiske samarbeidsprosjekt har tidligere vært gjennomført med 225 cm-syklotronen ved Forskningsinstituttet (AFI) i Stockholm. På grunn av ombygningsarbeid har denne ikke vært i drift siden mars 1977, men fra våren neste år regnes det med at dette laboratoriet igjen skal kunne utnyttes i det nordiske samarbeidet. I den tid syklotronlaboratoriet i Stockholm har vært stengt, har en finsk-svensk forskningsgruppe, delvis med støtte fra komitéen og sammen med franske fysikere, engasjert seg i et prosjekt der man utnytter tung-jon stråler ved kjernefysikk instituttet i Orsay utenfor Paris. Dette samarbeid er et eksempel

på en arbeidskonstellasjon som kommer til å bli mer vanlig i fremtiden, nemlig at nordiske fysikere i fellesskap (og eventuelt sammen med ikke-nordiske fysikere) utnytter akseleratorer utenfor Norden. Det må imidlertid poengteres sterkt at slike arrangementer vanligvis ikke er mulige med mindre de nordiske hjemmeinstitusjonene ved egen utrustning og kompetanse har skaffet seg den nødvendige eksperimentelle erfaring.

Til Akseleratorkomitéens møte i januar i år forelå det en total søknadsmasse på 440 000 Dkr. Bare en mindre del av bevilgningen kunne derfor avsettes til bruk gjennom året. For å redusere ytterligere administrasjonsutgiftene besluttet komitéen bare å ha ett fellesmøte i 1978. Styret fikk fullmakt til å behandle søknader fortløpende etter de retningslinjer som ble fastlagt på fellesmøtet. Utvalget for elektronisk databehandling, som komitéen tidligere har nedsatt, fortsetter sitt arbeid. Det har kunnet gi verdifulle råd når det enkelte forskningslaboratorium anskaffer datautstyr som forventes også å bli brukt i nordisk forsknings-samarbeid.

Ellers kan en si at den virksomhet som akseleratorkomitéen har støttet, fortsatt faller inn under følgende tre hovedposter:

1. Fellesnordiske forskningsprosjekt
2. Konferanser og symposier
3. Gjesteforelesere og invitasjon av ikke nordiske forskere.

1. Fellesnordiske forskningsprosjekt

Prosjektsøknadene dekker en rekke felter innenfor akseleratorbasert forskning med hovedvekt på eksperimentell kjernefysikk og atomfysikk. Bevilgningene som er gitt, er utelukkende til reisestøtte. Det er fortsatt like vanskelig å få en rimelig dekning av utgifter til utenlandsreiser på nasjonale forskningsbudsjetter.

2. Konferanser og symposier

Komitéen har i 1978 gitt støtte til følgende to konferanser:

a) Nordic Spring Symposium on Atomic Inner Shell Phenomena. Geilo April 17—21, 1978

- b) 4. Tandem Conference, Ebeltoft June 5—8, 1978

Som et eksempel på den brede oppslutning det er omkring slike symposier og den betydning de har, kan det nevnes at på Geilosymposiet deltok det i alt 61 fysikere fra 11 forskjellige land, hvorav hovedtyngden fra de skandinaviske. På møtet ble det holdt 30 foredrag. Av foredragene ble 17 gitt av personer knyttet til skandinaviske institusjoner. Av de resterende foredragsholdere var 3 fra USA, 1 fra USSR, 1 fra Storbritannia, 2 fra Vest-Tyskland, 1 fra Sveits, 1 fra Frankrike og 1 fra Nederland. Møtet var i alle deler vellykket.

3. Gjesteforelesere og inviterte ikke nordiske forskere

For relativt beskjedne midler har en også i år på denne måten fått tilført forskningsmiljøene verdifulle impulser og internasjonale kontakter.

### F. Framtidsplaner

Etter at komitéen i sitt arbeide nå har lagt etableringsfasen bak seg, er det særlig viktig at den får utvidet sin virksomhet slik at samarbeidet kan få en større faglig bredde. En forutsetning for dette er økte bevilgninger. Med større økonomisk tyngde vil komitéen ha tilsvarende større muligheter for å bygge opp under samarbeidsbestrebelsene innen fagområdet i Norden.

I årene som kommer må fortsatt størstedelen av midlene gå til felles nordiske forskningsprosjekt, men en må også regne med å gi en økende støtte til felles nordiske prosjekter ved akseleratorer utenfor Norden. Komitéen vil arbeide for en utvidet utveksling av forskere og tekniske spesialister, og også gi støtte til forskningsopphold av noe lengre varighet når dette viser seg nødvendig.

I 1979 vil det bli påkrevet å avsette noe større midler til posten symposier, da den neste store kjernefysikk-konferansen er planlagt (i Sverige) i dette året.

En gjør fortsatt regning med at bare en mindre del av komitéens midler vil gå med til administrasjonsutgifter. En vil således fortsatt prøve å ha bare ett møte i året hvor hele komitéen blir samlet. På dette møtet fordeles mesteparten av de bevilgede midler og arbeidsutvalget får retningslinjer å arbeide etter for resten av året.

### G. Finansiering och ekonomi

#### Översikt över bokslut och budget (1 000-tal dkr)

	Bokslut 1977	Budget 1978	Prel. utfall 1978	Budget 1979
Utgifter:				
Styrelse	27	25	15	25
Personal	—	—	—	—
Kontor	16	20	20	20
Lokaler	—	—	—	—
Prosjekt:				
Symposier	65	60	70	70
Samarbete utanför Norden	—	—	44	50
Nordiskt utbyte	255	212	184	183
Inbjudan av utomnordiska forskare	23	25	15	20
Överskott	18	—	—	—
Summa utgifter	404	342	348	368
Inkomster:				
Anslag	310	342	342	368
Lönstegr. kompensasjon	—	—	—	—
Övrigt	94 <sup>1</sup>	—	6	—
Summa inkomster	404	342	348	368

<sup>1</sup> Räntor 5 284 kr + överföring från föregående år (huvudsakligen vid revisionstillfället oredovisade anslag) 69 974 kr.

**Nordiskt samarbete inom massmediaforskning (NORDICOM)***Verksamhetsberättelse 1978**A. Namn och adress*

NORDICOM  
 Statsbiblioteket  
 Universitetsparken  
 DK-8000 Århus C  
 Tel.: (06) 12 20 22

*B. Startår*

1973

*C. Syfte*

Samverkan och informationsutbyte mellan massmediaforskare i Norden samt mellan forskare och olika grupper av användare av forskningsresultat. Samarbetet bedrivs genom dokumentations- och informationsverksamhet.

*D. Organisation**1. Administration*

Samarbetet bedrivs dels i nationella dokumentationscentraler, dels på gemensam nordisk bas. De nationella dokumentationscentralernas arbete (insamling, informationsverksamhet samt registrering av uppgifter) samordnas av en gemensam nordisk funktion, förlagd till Statsbiblioteket i Århus. Dess uppgift är att koordinera verksamheten och producera den gemensamma nordiska bibliografin på grundval av inkomna registrerade och indexerade uppgifter.

*2. Styrelsens sammansättning 30.6.1978*

	Nationalitet
Professor H. P. Clausen	D
Professor Kaarle Nordenstreng	F
Docent Per Torsvik	N
Claes-Olof Olsson	S
Docent K. Nowak	S
Ekon. lic. Olof Hultén, representant för de nordiska radioföretagen	

Direktör I. Hallvig, representant för de nordiska  
tidningsutgivareorganisationerna  
Avdelningsdirektör Fredrik Backlund, representant  
för NORDDOK

Denna interimsstyrelsens uppdrag avslutas formellt vid försöksperiodens utgång 30.6.1978. Ledamöterna deltog dock i överläggningar rörande utformningen av den organisatoriska strukturen, som ägde rum den 21.8.1978.

### 3. *Personal*

Intill de nationellt placerade dokumentalisternas arbete övergick till nationell finansiering den 1.7.1978 (se punkt E), utgick mindre arvoden av de gemensamma nordiska budgetmedlen till det arbete som utfördes av

Claus Kragh Hansen, Statsbiblioteket, Århus  
Paula Jyrkiäinen, Tammerfors universitet  
Kirsti Thesen Sælen, Universitetet i Bergen  
Ulla Karlsson, Göteborgs universitet

Vidare har den danske dokumentalisten på deltidsbasis arvoderats för uppgifter förbundna med koordination och produktion av den årliga bibliografin.

### 4. *Revisorer*

Verksamhetens förvaltning har ombesörjts av de universitet (motsv.) till vilka dokumentalisterna har anknytning.

Rigsrevisionen i Danmark reviderar den gemensamma räkenskapsöversikt som sammanställs genom Statsbibliotekets i Århus försorg.

### E. *Verksamhet*

#### *Omorganisering av verksamheten*

Verksamheten under 1978 har i praktiska avseenden löpt i oförändrade banor, samtidigt som den, naturligt nog, präglats av de strukturdiskussioner som förts i samband med att massmediasamarbetet i finansieringshänseende fått fastare ramar, i och med att Nordiska ministerrådet fattat beslut om en vidareföring av den nordiska delen av verksamheten, som utvidgas med en löpande informationsverksamhet.

Beslutet innebär således en ökning av den hittillsvarande verksamheten genom en utvidgning av informationsfunktionen och inrättande av en heltidstjänst. Samtidigt innebär det emellertid en viss ambitions-sänkning i jämförelse med det förslag som låg till grund för behandlingen i kulturavtalets organ (Nordiskt samarbete inom massmediaforskningen NU 1976: 33). Enligt detta skulle en nordisk samarbetskommitté, förutom dokumentations- och informationsverksamhet av hittillsvarande

slag, även hålla konferenser, inbjuda gästföreläsare och utdela stipendier m. m.

Den nya strukturen innebär i budgetmässigt avseende att nationella medel fr. o. m. 1.7.1978 bekostar de nationella dokumentationscentralerna och nordiska budgetmedel täcker kostnaderna för den gemensamma nordiska verksamheten.

Ministerrådets beslut omfattade även ett bemyndigande till ÄK att fastställa närmare riktlinjer för verksamheten. Dessa riktlinjer skall utarbetas i samarbete med de för de nordiska dokumentationscentralerna ansvariga institutionerna och NORDINFO.

#### *Dokumentations- och mötesverksamhet*

Dokumentationsarbetet under året har fortgått i oförändrad omfattning och resultatet härav, bibliografin över nordisk masskommunikationslitteratur utgavs i maj 1978. Den är uppgjord efter samma principer som de två föregående årens utgåvor, och materialet som insamlats i de fyra deltagande länderna, redigerades på Statsbiblioteket i Århus, varefter det EDB-behandlades i Datacentralen af 1959 I/S i Köpenhamn.

Bibliografin består av två volymer: En dokumentlista och ett index. Den distribueras kostnadsfritt till ca 1 200 mottagare inom och utom Norden.

NORDICOMs dokumentalister sammanträdde den 30.10—1.11.1978 i Göteborg. I samband med mötet diskuterades ingående NORDICOMs framtida organisation och verksamhet. Dokumentalisterna framförde senare i en skrivelse till kultursekretariatet sina synpunkter på hur samarbetet inom masskommunikationsforskningen lämpligen borde organiseras med avseende på inriktning, omfattning och fördelning av de olika funktionerna, samt hur dessa uppgifter praktiskt kunde lösas.

I november 1978 avlämnades från NORDICOM-centralen i Århus en utförlig beskrivning av NORDICOMs dokumentationssystem, utarbetad av Claus Kragh Hansen. Redogörelsen har utarbetats på uppdrag av kultursekretariatet och är avsedd att ligga till grund för ett ställningstagande under början av 1979 i Ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete, varvid riktlinjer för verksamheten förväntas bli fastställda. Därefter förväntas nya styrelseledamöter bli utnämnda av Nordiska ministerrådet.



## F. Finansiering och ekonomi

## Översikt över bokslut och budget (1 000-tal dkr)

	Bokslut 1977	Budget 1978 1. kvartal	Prel. ut- fall 1978	Budget <sup>1</sup> 1979
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	—	10		
Personal	245	55		
Kontor	16	5		
Lokaler	—	—	196	
Projekt				
— Bibliografi	51	57		
— Övrigt	11	4		
Ej disponerat	37	269	204	
Summa utgifter	360	400	400	468
<i>Inkomster</i>				
Anslag	360	400	400	468
Övrigt	0	0	0	0
Summa inkomster	360	400	400	468

<sup>1</sup> Detaljbudgeten 1979 fastställs under början av 1979 när ny styrelse utnämns.

Utdrag ur:

*Den nordiska bibliografen över masskommunikationslitteratur*  
(NORDICOM DOCUMENT LIST 1977, s. 8)

### USER INSTRUCTION

- |  |  |
|--|--|
| <p>↓</p> <p>↓</p> <p>↓</p>   | <p>NORDICOM NO. [See page 9(1)]</p> <p>Type of document [See page 9(2)]</p> <p>Author</p>  |
| <p><b>10064 D</b> Olivarius, Peter (ed.); Rasmussen, Ole (ed.); Rugholm, Peter (ed.).</p>  |  |
| <p><b>Massekommunikation. Introduktion til et under-</b></p> <p><b>visningsområde.</b> [Mass communication. Introduction to a field of instruction.]</p> <p>(Lyngby), 1976, 206 p. ISBN 87-980481-0-4, Bibl. (Dansk lærerforeningen. Det faglige udvalg for dansk).</p> <p>Note: Includes NORDICOM NO. 77 10065—77 10072.</p> <p>Abs.: Bogen indeholder 8 enkeltartikler, der alle er registreret selvstændigt (se ovenfor). Formålet er at give gymnasielærere en almen introduktion til den nyere massekommunikationsforskning på baggrund af den øgede interesse i at undervise i massekommunikation i gymnasiet. Endvidere skal den fungere som grundbog for efteruddannelseskurser om massekommunikation afholdt af Det faglige udvalg for dansk i gymnasiet i 1976—77.</p> <p><b>COMMUNICATION RESEARCH. COMMUNICATION THEORY. SECONDARY EDUCATION. TEACHING AIDS.</b></p> | <p>← Monograph title</p> <p>← English translation of title</p> <p>← Bibliographical data</p> <p>← Source [See page 9(3)]</p> <p>← Note</p> <p>← Abstract</p> <p>← Keywords [See page 9(4)]</p> |
| <p><b>30116 A</b> Dahl, Hans Fredrik.</p>  |  |
| <p><b>Scandinavian Broadcasting Monopoly, The: An economic interpretation</b></p> <p>In: Berg, Mie, e.a. (eds.): <i>Current theories in Scandinavian Mass Communication Research</i>, pp. 72—92, NORDICOM NO. 77 10140.</p> <p>Abs.: A discussion of the rationale behind the arrangement of Scandinavian broadcasting as state or near-state monopolies. Claims that the root is a purely economic one, stemming from the broadcasting media as parts of an overall transport and communication structure. As a comprehensive system it cannot be fully realised in private forms, and as a public good it is regarded as improper that private interests should be allowed to benefit from it.</p> <p><b>BROADCASTING. MONOPOLY. COMMUNICATION SYSTEM. ECONOMIC ASPECT. PUBLIC OWNERSHIP. COMMUNICATION CONTROL.</b></p>   | <p>← Article in composite work</p> <p>← Title of composite work</p> <p>← NORDICOM-reference</p>  |
| <p><b>20116 A</b> Varis, Tapio.</p>  |  |
| <p><b>World Information Order</b></p> <p><i>Instant Research on Peace and Violence</i> 6(1976)4, pp. 143—147.</p> <p>Abs.: The concept of a new international information order has been a key issue among the movement of the Non-Aligned countries towards full emancipation. This article is a description of the aims of this concept what does it mean for the future research on mass media.</p> <p><b>DEVELOPING COUNTRY. FREEDOM OF COMMUNICATION. INTERNATIONAL NEWS. RESEARCH POLICY.</b></p>  | <p>← Article in journal</p> <p>← Title of journal</p> <p>← Vol. (year) no.</p>   |

## Nordiska språksekretariatet och de nordiska språknämndernas samarbete

### *Verksamhetsberättelse 1978*

#### *A. Navn og adresse*

Nordisk språksekretariat  
Postboks 8107 Dep  
Oslo 1

#### *B. Startår*

1978

#### *C. Formål*

Nordisk språksekretariat skal arbeide for å bevare og styrke det språklige fellesskapet i Norden og fremme den nordiske språkforståelsen. Dette skal sekretariatet gjøre bl. a. ved å ta opp språk- og terminologispørsmål som angår mer enn ett nordisk språk, stimulere til forskning omkring spørsmål av nordisk interesse og medvirke til at resultatene av denne forskningen blir publisert. Videre skal sekretariatet arrangere møter og konferanser om språkspørsmål og fungere som et kontaktorgan for spørsmål som angår grannspråksundervisningen i Norden. Sekretariatet skal samarbeide med massemediene og forlagene om tiltak som kan fremme den nordiske språkforståelsen og sørge for at det blir utarbeidet ordbøker og ordlister mellom ulike språk i Norden.

Nordisk språksekretariat skal fungere som et samarbeidsorgan mellom språknemndene i Norden, men er ellers en selvstendig institusjon under Nordisk ministerråd. Sekretariatet er plassert sammen med Norsk språkråd i Oslo.

#### *D. Organisasjon*

##### *1. Administrasjon*

Nordisk språksekretariat blir ledet av et *styre* på tolv personer som representerer de nordiske språknemndene og tilsvarende institusjoner på Færøyene og Grønland. Styremedlemmene blir oppnevnt av Nordisk ministerråd etter forslag fra språknemndene og sitter for tre år om gangen. Styret utpeker blant sine medlemmer et *arbeidsutvalg* med en representant fra hver av språknemndene i Danmark, Finland, Norge og Sverige. Formannen i styret er samtidig formann i arbeidsutvalget.

Det daglige arbeidet foregår i sekretariatet, som blir ledet av en samnordisk sekretær. Foreløpig består selve sekretariatet bare av den samnordiske sekretæren med kontorhjelp. Men de nasjonale språknemndene stiller kvalifisert arbeidskraft til disposisjon i nordiske saker. Etter planen skal sekretariatet bygges ut med særskilte nordiske sekretærer i nemndene i Danmark, Finland, Norge og Sverige.

## 2. Styre og arbeidsutvalg

Styret har denne sammensetningen for perioden 1.7.1978—31.12.1980:

Medlem	Fra
Universitetslektor Allan Karker (viseformann)	Dansk Sprognævn
Professor Poul Lindegård Hjorth	Dansk Sprognævn
Byråchef Esko Koivusalo	Forskningscentralen för de inhemska språken i Finland
Forskare Mikael Reuter	Forskningscentralen för de inhemska språken i Finland
Fil. lic. Solfrid Söderlind	Sverigefinska språknämnden
Mag. art. Jóhan Hendrik W. Poulsen	Fróðskaparsetur Føroya
Seminarielektor Lars Møller Lund	Grønlands Landsråds sprog- og retskrivningsudvalg
Docent Baldur Jónsson	Íslensk málnefnd
Professor Eyvind Fjeld Halvorsen	Norsk språkråd
Professor Leif Mæhle	Norsk språkråd
Mag. art. Ole Henrik Magga	Samisk språknemnd
Professor Bertil Molde (formann)	Svenska språknämnden

### *Arbeidsutvalg*

Professor Eyvind Fjeld Halvorsen  
 Universitetslektor Allan Karker (viseformann)  
 Byråchef Esko Koivusalo  
 Professor Bertil Molde (formann)

## 3. Personale

Sekretariatsjef, cand. philol. Ståle Løland  
 Kontorfullmektig Olaug Sandø

## 4. Revisorer

Riksrevisjonen i Norge

## E. Virksomhet

### *Generelt*

Nordisk språksekretariat begynte sin virksomhet 1. juli 1978 og er

dermed inne i startfasen av arbeidet. Den første tiden har en del arbeid gått med til praktiske spørsmål og utvikling av administrative rutiner i sekretariatet og i forholdet til de nordiske språknemndene. Sekretariatet har lagt stor vekt på å gjøre sin virksomhet kjent gjennom pressemeldinger og orienterende artikler i en rekke tidsskrifter. Det er innledet samarbeid med terminologisentralene og standardiseringsorganisasjonene i Norden og opprettet kontakter med andre organisasjoner, bl. a. de nordiske morsmållærereforeningene, foreningene Norden, Nordinfo, det internasjonale informasjonscenteret for terminologi (Infoterm) og dokumentasjonssentralen for språkvitenskap i Göteborg (Språkdok). Arbeidet med å kartlegge litteratur, ordbøker, prosjekter o. l. av interesse for nordisk språkrøkt har begynt. Tanken er at Språksekretariatet etter hvert skal bli en sentral informasjonsinstans for alt nordisk språksamarbeid.

#### *Møtevirksomhet*

Styret i Nordisk språksekretariat hadde konstituerende møte i Bergen 16. februar 1978. Professor Bertil Molde ble valgt til formann og universitetslektor Allan Karker til viseformann. De to andre medlemmene av arbeidsutvalget ble professor Eyvind Fjeld Halvorsen og byråchef Esko Koivusalo. Cand. philol. Ståle Løland ble tilsatt som daglig leder av sekretariatet. Styret fastsatte også retningslinjer og arbeidsordning for sekretariatet (jf. vedlegg).

Det første ordinære styremøtet ble holdt på Gotland 14.—15. september i tilknytning til det nordiske språkmøtet.

Arbeidsutvalget har hatt to møter, 5.—6. juni og 30. november—1. desember, begge i Oslo. På det siste møtet deltok de nordiske sekretærene (kontaktpersonene) fra språknemndene i Danmark, Finland, Norge og Sverige.

Samisk språknemnd og Nordisk språksekretariat arrangerte sammen et møte i Kautokeino 20. oktober om gjennomføringen av den felles nordsamiske ortografien. Deltakere på møtet var representanter fra undervisningsmyndighetene i Finland, Norge og Sverige. Fra Språksekretariatet deltok Ståle Løland og Bertil Molde.

Den samnordiske sekretæren deltok som observatør fra Språksekretariatet på symposiet "Språkriktighetsproblemene i skolen — normene" i København 2.—6. oktober 1978.

Representanter for sekretariatet har ved flere møter og konferanser orientert om sekretariatet og om nordisk språksamarbeid.

#### *Uttalelser*

Nordisk språksekretariat har støttet to søknader til Nordisk kulturfond:

— fra Instituttet for sammenlignende kulturforskning til opptrykk av

Konrad Nielsen og Asbjørn Nesheim: Lapp Dictionary og Konrad Nielsen: Lærebok i lappisk;

— fra de svenske, finske, norske og danske komiteene for Atlas Linguarum Europae (ALE) til et samisk samnordisk prosjekt.

Etter tilråding fra sekretariatet har Nordisk kultursekretariat engasjert den svenske forskeren Stig Örjan Ohlsson til å undersøke og vurdere hvilken betydning en eventuell nordisk tv-satellitt kan få for språkforståelsen i Norden.

Sekretariatet har også uttalt seg om visse sider ved *Nordisk politisk ordbok*.

#### *F. Framtidsplaner*

Språksekretariatet har ennå ikke rukket å detaljplanlegge virksomheten i tiden framover, men på møtet 14.—15. september trakk styret opp visse hovedlinjer.

#### *Informasjon*

Språksekretariatet vil legge stor vekt på å nå ut med informasjon om virksomheten og om språkspørsmål av nordisk interesse. En vellykket informasjonsspredning er en viktig forutsetning for at sekretariatet skal lykkes i sitt arbeid for å styrke det språklige fellesskapet i Norden og fremme den nordiske språkforståelsen.

Sekretariatet vil regelmessig forsøke å sende ut *meldinger, artikler* o. l. til massemediene, skolene, forlagene og andre interesserte der en tar opp språkspørsmål av felles nordisk interesse og informerer om nordisk språksamarbeid. Fra 1979 vil hovedredaksjonen av språknemndenes årsskrift *Språk i Norden* bli lagt til Språksekretariatet. Dette kan bli et nyttig informasjonsskrift. Det er også planer om å utarbeide en *informasjonsbrosjyre* om sekretariatet og gi ut et *meldingsblad* med jevne mellomrom. Før dette bladet eventuelt foreligger, vil sekretariatet utnytte tidsskriftene til de nasjonale nemndene: Kielikello, Nyt fra Sprognævnet, Språknytt og Språkvård.

Ifølge retningslinjene skal sekretariatet ta initiativet til å utgi samnordiske skrifter og medvirke til at resultatene av språkundersøkelser o. l. blir publisert. Professor Bertil Molde har påtatt seg å skrive en *bok på engelsk om språknemndene* i samarbeid med nemndene og Språksekretariatet.

Som et ledd i informasjonsvirksomheten vil Språksekretariatet tilby organisasjoner o. l. *foredragsholdere* som ved kongresser og møter kan tale om nordisk språksamarbeid.

#### *Møter, konferanser*

Sekretariatet vil også selv arrangere møter, bl. a. med fagfolk utenfor språknemndene. Hensikten med slike møter er å opprette kontakt

mellom språkfolk og yrkesgrupper som har stor betydning for språkutviklingen, f. eks. offentlige tjenestemenn, journalister, pedagoger og samfunnsforskere.

Det er ennå ikke satt opp noe program for denne delen av virksomheten. Men sekretariatet arbeider med planer om å arrangere et symposium sammen med Fagsprogligt Center ved Handelshøjskolen i København. Emnet for symposiet vil være forholdet mellom allmennspråk og fagspråk, og det er meningen å invitere representanter for de nordiske språknemndene og tilsvarende organer i Europa. Konferansen kan således bli det første kontaktmøtet mellom offisielle og halvoffisielle organer for den allmenne språkrøkten i Europa.

På spørsmål fra Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbeid har Språksekretariatet sagt seg villig til å delta i arrangementet av et symposium om "Internordisk språkforståelse", som etter planen skal holdes i Lund i februar 1980. Sekretariatet regner også med å være representert på de fire andre symposiene som inngår i programmet om anvendt nordisk språkvitenskap med særlig vekt på morsmålspedagogikk.

Foreningene Nordens Forbund har foreslått at det skal arrangeres et nordisk språkår i 1980. Språksekretariatet har hatt kontakt med forbundet om dette, og vil trolig komme med i arbeidet. Sekretariatet har også hatt visse uformelle kontakter med representanter for de nordiske morsmålslærerforeningene om en eventuell konferanse som skal ta opp spørsmål i forbindelse med grannespråksundervisningen. På den femte internasjonale kongressen om anvendt lingvistikk i Montreal 20.—26. august 1978 ble det pekt på at Språksekretariatet kunne trekkes inn i arbeidet med den neste kongressen i Lund i 1981, i første rekke i den seksjonen som skal ta opp språkplanlegging og språkpolitikk.

#### *Den nordiske nyordsundersøkelsen*

En viktig oppgave for Språksekretariatet er å forsøke å hindre at de nordiske språkene fjerner seg fra hverandre ved at de tar opp ulike ord for nye begreper. Her kan sekretariatet ha stor nytte av den løpende registreringen av nye ord og uttrykk som foregår i de enkelte nemndene. Arbeidet med tre nyordpublikasjoner fra nemndene i Danmark, Norge og Sverige for perioden 1945 (Danmark 1955) til 1975 skal etter planen være ferdig omkring 1980. Det er ikke tatt stilling til hva som skal skje med materialet fra tiden etter 1975. Språksekretariatet vil diskutere hvordan dette materialet kan utnyttes, og det videre arbeidet med den nordiske nyordsundersøkelsen.

#### *Ordboks- og terminologiprosjekter*

Alt terminologiarbeid har en nordisk side. Særlig når ny terminologi skal etableres, er det viktig at de forskjellige språkene så langt det er mulig velger de samme termene og gir dem det samme meningsinnholdet.

Retningslinjene fastslår at Nordisk språksekretariat skal være rådgivende og samordnende organ i språk- og terminologispørsmål som angår mer enn ett nordisk språk, og sørge for at det blir utarbeidet ordbøker og ordlister mellom ulike språk i Norden. Med de midlene Språksekretariatet nå har til disposisjon, kan det vanskelig ta opp større ordboks- og terminologiprojekter på egen hånd. Arbeidet må først og fremst gå ut på å stimulere andre til å påta seg slike oppgaver. Men Språksekretariatet mener at det er av stor betydning at det nordiske aspektet kommer fram i det terminologiarbeidet som terminologisentralene, standardiseringsorganisasjonene og andre driver, og vil derfor tilby språkfaglig hjelp så langt kapasiteten rekker. Sekretariatet føler naturlig nok en særlig forpliktelse for prosjekter som blir finansiert av nordiske midler, f. eks. arbeidet med *Nordisk politisk ordbok* (Foreningene Nordens Forbund) og *nordisk arbeidervernterminologi* (samarbeidsprosjekt mellom terminologisentralene i Norden).

Disse prosjektene har dessuten særlig stor betydning for den nordiske språkforståelsen fordi de har så nær kontakt med allmennspråket. Det samme gjelder tre prosjekter som Norsk språkråd arbeider med: *data-terminologi*, *markedsføringsterminologi* og *oljeterminologi* (det siste i samarbeid med Rådet for teknisk terminologi). Språksekretariatet vil arbeide for at det blir lagt større vekt på det nordiske aspektet i disse prosjektene enn hittil og vil muligens selv komme med i arbeidet.

Sekretariatet vil også støtte forlag, ordboksforfattere og andre som arbeider med to- eller flerspråklige ordlister og ordbøker mellom ulike nordiske språk.

#### *Handlingsprogram for forbedret språkforståelse i Norden*

På Nordisk råds 26. sesjon i Oslo i februar 1978 uttalte rådet at det snarest bør utarbeides et samlet handlingsprogram for å bedre språkforståelsen i Norden og i det nordiske samarbeidet. Uttalelsen bygger på Gunnar Heléns forslag fra januar 1976 (A 481/k) og en rekommandasjon i Nordisk råd i 1977 (rek.nr. 12/1977). Det har hele tiden vært tanken at Språksekretariatet skulle få i oppdrag å utforme et forslag til et slikt handlingsprogram, og det er også nevnt i Nordisk ministerråds beretning til Nordisk råd om det nordiske kulturelle samarbeidet i 1977. Språksekretariatet regner med at dette vil bli en meget krevende og omfattende arbeidsoppgave som vil legge beslag på en stor del av kapasiteten i sekretariatet.

#### *Utbygging av sekretariatet*

I innstillingen som dannet grunnlaget for opprettelsen av Nordisk språksekretariat (NU A 1977:1) blir det foreslått at sekretariatet får "ett kansli som förestås av en samnordisk sekreterare samt att ytterligare fyra sekreterartjänster inrättas vid språknämnderna i Danmark, Finland,



Norge och Sverige och ställs till förfogande för sekretariatets arbetsuppgifter” (s. 32). Det blir understruket at det er en absolutt forutsetning for forslaget at språknemndene får de nye stillingene, som etter forslaget skal bekostes av nasjonale midler. Arbeidsgruppa foreslår at de nye stillingene skal opprettes seinest i løpet av det andre virksomhetsåret for sekretariatet (s. 34 f).

Nordisk språksekretariat er pålagt så mange og så omfattende arbeidsoppgaver at det trolig vil være nødvendig å bygge ut det sentrale kontoret med en eller flere vitenskapelige medarbeidere og mer kontorhjelpt. Sekretariatet vil komme tilbake til dette når den første innkjøpingsperioden er over og spørsmålet om de nye nordiske sekretærstillingene i nemndene i Danmark, Finland, Norge og Sverige er avklart.

### *G. Finansiering og økonomi*

#### *Oversikt over bokslutt og budsjett (1 000-tall nkr.)*

	Budget 1978	Prel. utfall 1978	Budget 1979
<i>Utgifter</i>			
Styrelse			
Personal			
Kontor			
Lokaler			
Prosjekt			
Øvrigt:			
Summa utgifter	197 <sup>1</sup>		384
<i>Inkomster</i>			
Anslag			
Lönestegr. komp.			
Øvrigt			
Summa inkomster	197 <sup>1</sup>		384

<sup>1</sup> Virksomheten 1.7.78—21.12.78.

**Berättelse****om Nordens hus i Reykjavík***Verksamhetsberättelse 1978**A. Namn och adress*

Nordens Hus — Norræna Húsið  
 Reykjavík  
 Tel. 170 30

*B. Startår*

1968

*C. Syfte*

Nordens Hus i Reykjavík, som er oprettet i henhold til Nordisk Råds rekommandation nr. 4/1963, og med deltagelse af Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige har til formål at virke som et bindeled mellem Island og det øvrige Norden for derved at aktivisere og levendegøre den nordiske interesse på Island. Det skal formidle impulser ved hjælp af undervisning og udveksling af personer, materiale og oplysninger om nordisk kulturliv og samtidig formidle islandske kulturstrømninger til det øvrige Norden.

*D. Organisation**1. Administration*

Institutionen ledes af en bestyrelse, der består af 7 medlemmer, hvoraf Islands regering udnævner 3, og regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige udnævner ét medlem hver. Ét af de islandske medlemmer udpeges af Islands Universitet og ét af den islandske forening Norden. Medlemmerne vælges for 4 år ad gangen. Den daglige ledelse varetages af en af bestyrelsen udnævnt direktør. Omkostningerne dækkes ved statsbidrag fra de deltagende lande og udbetales via kultursekretariatet i København.

*2. Styrelsens sammansætning 31.12.1978*

Titel, förnamn, efternamn	Nationalitet
Prof. dr. phil Gunnar Hoppe, formand	S
Direktör Birgir Þórhallsson, næstformand	I
Kontorchef Eigil Thrane	D
Regeringsråd Ragnar Meinander	F
Prof. dr. phil. Sigurður Þórarinsson	I

Höjesteretsdommer Ármann Snævarr	I
Fhv. stortingsmedlem Berte Rognerud	N

### 3. Personal

Direktør, dr. phil. Sønderholm	D
Bibliotekar Þórdís Þorvaldsdóttir, stedfortrædende direktør	I
Bibliotekar Guðrún Magnúsdóttir	I
Kontorfuldmægtig Guðrún S. Jónsdóttir	I
Sekretær Ingibjörg Björnsdóttir	I
Biblioteksmedhjælper Sigurleif Þórhallsdóttir	I
Vagtmester Gunnar Heiðdal	I
Programsekretær Þóra Kristjánsdóttir	I

### 4. Revisorer

Revisionskontor Gunnar Zoëga

### Foredrag, litterære programmer, koncerter

*Fil. mag. Ritva-Liisa Elomaa* fra Finland: Foredrag med lysbilleder: "Finland i dag".

*Filmforevisning:* Fire finske film — "Finland här och nu", "Finsk folk-konst", "Människan, byggingen och miljön" og "En rapport om trä-husstäder i Finland".

*Folkesanger Martin Martinsson* fra Sverige: sang og trallede gamle og nye viser.

*Docent Gunnar Broberg* fra Sverige: Foredrag om Carl v. Linné og viste film om Linné.

*Afdelingsleder Rauno Velling* fra Finland: Foredrag: "Från skogen till stan. Ny finsk prosa söker efter sig själv".

*Forfatteren Elsa Gress* fra Danmark: To foredrag: "Kan vi bruge kunst-nerne" og "Indirekte og direkte brug af virkeligheden i kunsten".

*Dr. phil. Lars Hertzberg* fra Finland: Foredrag: "Den moderna filosofin och synen på människan".

*Dr. phil. Peter Kemp* fra Danmark: Foredrag: "De nye filosoffer i Frankrig".

Lars Hertzberg og Peter Kemp deltog begge i et symposium, som afholdtes på Islands Universitet.

*Forfatteren Kjartan Fløgstad* fra Norge: Præsentation af forfatterskabet. Blev indbudt i forbindelse med de nordiske lektorers præsentation af deres landes boghøst i 1977.

*Ingeborg Donali*, lektor, *Erik Skyyim-Nielsen*, lektor, *Ros-Mari Rosenberg*, lektor og *Lennart Åberg*, lektor: Præsentation af deres landes boghøst i 1977.

*Kunsthistorikeren Aune Jääskinen* fra Finland: Foredrag med lysbilleder: "Ikoner i Finland".

*Forfatteren Göran Schildt* fra Finland: To foredrag: "Alvar Aaltos livsupfattning och arkitektur". Filmforevisning "Winkelmanns och Henry Millers Grekland. Kritisk betragtelse av två myter om det förlovede landet".

*Sopransangerinden Rannveig Eckhoff* fra Norge: Koncert med værker af bl. a. Grieg, Debussy, Duparc, Fauré og Poulenc. *Guðrún Kristinsdóttir* akkompagnerede på piano.

*Komponisten Ketil Sæverud* fra Norge: Foredrag: "Folkemusik og kunstmusik". *Kammersveit Reykjavíkur* spillede efter foredraget to værker af Sæverud.

*Forfatteren og musikeren Ketil Björnstad* fra Norge: Oplæsning af egne værker og improvisationer på piano.

*Forstspecialist prof. Ola Børset* fra Norge: Foredrag: "Skovens økologiske, nationaløkonomiske og rekreative betydning". Blev indbudt i samarbejde med det islandske forstvæsen og deltog i skovseminar i Nordens Hus.

*Forfatteren Eeva Joenpelto* fra Finland: Foredrag: "Yrkesförfattarens stötestenar".

*Prof. dr. phil. Aage Henriksen* fra Danmark: Foredrag: "Kvindeskikkelser hos Ibsen". Holdt også et foredrag ved Islands Universitet; "Organismetænkningen i dansk litteratur 1770—1870".

*Guitaristen og sangeren Ingolf Olsen* fra Danmark: Koncerter i Nordens Hus og i Håteigskirke.

*Komponisten Åke Hermanson* fra Sverige: Foredrag: "Verket och upphovsmannens identitet".

*Forfatteren og tegneren Gunnar Brusewitz* fra Sverige: To foredrag med film: "Gläntan dör av liv" og "Skog och sjö". I biblioteket udstilledes akvareller og grafik.

*Revykunstneren, digteren og komponisten Povel Ramel og Sven Olsons trio* fra Sverige: Optrådte tre gange i Nordens Hus for overfyldt hus.

*Nordens Hus' bidrag til Kunstfestivalen i Reykjavík 1978:*

*Københavns Strygekvartet* gav to koncerter. I den første uropførtes Strygekvartet nr. 2 af *þorkell Sigurbjörnsson* — "Københavns Strygekvartet" — og i den anden koncert uropførtes Kvartet nr. 15 af *Vagn Holmboe*, komponeret til festivalen og Nordens Hus. Komponisten Holmboe var husets gæst og overværede opførelsen.

Desuden fremførtes værker af Haydn, Mozart, Beethoven og Schubert. *Grieg-duo* fra Norge: *Einar Steen-Nøkleberg*, piano og *Ole Bøhn*, violin spillede værker af Jón Nordal, Edv. Grieg, Ludwig van Beethoven, W.A. Mozart, F. Busoni og Fr. Schubert.

*Koncert med værker af den isl. komponist Jón þórarinnsson:* På programmet var der bl. a. sange, en strygekvartet opført af Københavns Strygekvartet, en sonate for klarinet og piano og klaverværker.

De medvirkende var foruden Københavns Strygekvartet: Magnús Jónsson, Ólafur Vignir Albertsson, Gísli Magnússon, Ruth L. Mag-

- nússon, Jónas Ingimundarson, Kristinn Hallsson, Olöf K. Harðardóttir, Guðrún A. Kristinsdóttir og Sigurður I. Snorrason.
- ÅBENT HUS — hver torsdag fra 22. juni til 10. august.
- De som medvirkede var Jakob Benediktsson, Eyvindur Eiríksson, Jónas Kristjánsson, Sigurður Þórarinsson, Nanna Hermannsson og Haraldur Ólafsson, som alle forelæste, Guðrún Tómasdóttir og Islands Solistforening gav koncerter med islandske sange, gamle og nye.
- Skuespilleren Toril Gording fra Nationalteatret i Oslo*: Henrik Ibsen — Bergmannen i norsk diktning. Et oplæsningsprogram til at markere Henrik Ibsens 150 års fødselsdag.
- Kunstmaleren Ejler Bille fra Danmark*: Foredrag: "Kunstens betydning, socialt og menneskeligt".
- Prof. Niels I. Meyer fra Danmark*: Præsentation af bogen "Oprør fra midten".
- Skuespilleren Östen Engström og pianisten Guillermo Michel fra Finland*: Finlandssvensk sång och dikt under 60 år — Medborgare i Finland.
- Armand Miehe, mimiker og clown fra Danmark*: Et program med clowneri for børn. Medvirkende var også Eda Michelsen, Mats Søderquist, Peter Furuskog og Max Michelsen.
- Prof. Einar Haugen fra U.S.A.*: Foredrag: "Nordiske udvandrere til Amerika — igår og idag".
- Pianisten Peter Weis fra Danmark*: Klaverkoncert med værker af Carl Nielsen.
- Jubilæumskoncert* (i anledning av NHs 10 års jubilæum): Medvirkende: Hamrahlíðarkoret, Reykjavíks Kammerorkester. Manuela Wiesler, Einar Englund, Peter Weis. Uropførelse af værker af Vagn Holmboe, Danmark, Åke Hermanson, Sverige, Ketil Sæverud, Norge, Einar Englund, Finland, Erling Brene, Danmark og Jón Nordal, Island.
- Professor Erik Tawaststjerna fra Finland*: Foredrag: "Om skabelsesprocessen hos Jean Sibelius".
- Kunstneren og glasdesigneren Per Lütken fra Danmark*: Foredrag: "Om glas og glasdesigning".
- Prof. Bertil Molde fra Sverige*: Foredrag: "Nordisk språksamarbete och Nordiska språksekretariatet".
- Redaktør Helge Seip fra Norge*: To foredrag: "Datavern — personvern" og "Aktuel norsk politik".
- Forfatteren Angelo Hjort fra Danmark*: Præsentation af eget forfatterskab.
- Forfatteren Pål Espolin Johnsen fra Norge*: To foredrag: "Norge i Nord. Scenerier og portretter". Præsentation af eget forfatterskab. — Olov Duuns "Juvikfolket".
- Forfatteren Dea Trier Mørch fra Danmark*: Tre foredrag med lysbilleder: "Vinterbørns tilblivelse", "Grafik i hverdagen", og præsentation af "Kastaniealleen".

*Udstillingsvirksomhed***Udstillinger i udstillingslokalerne i kælderens:**

*Magnús Pálsson, Richard Valtingoer og Salóme Fannberg:* Skulptur, grafik, tegninger og tekstiler.

*Íslands Turistforening:* En udstilling i anledning af foreningens 50 års jubilæum.

*Gunnar Hjaltason:* Guld- og sølvsmedearbejder, pastelbilleder.

*Den Nordiske:* 19 kunstnere fra Norden viste malerier, skulpturer, tegninger, grafik og tekstilkunst.

*”Með augum barns”:* Udstilling af håndarbejde udført af børn på forskelligt udviklingstrin.

*Tekstildesignernes Forening:* Udstilling af gobelinvævning, stoftryk, almindelig vævning og tøjdesign.

*Gísli Sigurðsson:* Maleriudstilling.

*Eyjólfur Einarsson:* Malerier og akvareller.

*Jón Engilberts:* Akvareller, tegninger og rødkridtstegninger. (En udstilling arrangeret af Den isl. Grafikforening til minde om maleren og grafikerens Jón Engilberts).

*Seppo Mattinen og Helle-Vibeke Erichsen:* Malerier og grafiske arbejder. En udstilling i anledning af Listahátíð í Reykjavík 1978 (Kunsthøstfestivalen i Reykjavík 1978).

*Sommerudstillingen:* Arrangeret af Nordens Hus for tredje gang. I år blev Bragi Asgeirsson og Sverrir Haraldsson indbudt til at vise malerier og grafik og Asgrímssafn lånte akvareller af den afdøde maler Ásgrímur Jónsson.

*IX-gruppen fra Sverige:* Gösta Gierow, Karl Erik Häggblad, Bengt Landin, Lars Lindeberg, Göran Nilsson, Alf Olsson, Philip von Schantz, Nils G. Stenquist og Per Gunnar Thelander udstillede grafik.

*Jónas Gúðvarðarson:* Maleriudstilling.

*SEPTEM '78:* Kunstnersammenslutningen SEPTEM, bestående af 7 islandske malere Guðmunda Andrésdóttir, Jóhannes Jóhannesson, Karl Kvaran, Kristján Davíðsson, Sigurjón Ólafsson, Valtýr Pétursson og Þorvaldur Skúlason. Den danske kunstmaler Ejler Bille udstillede som Nordens Hus' gæst.

*Sigurþór Jakobsson:* Malerier, akvareller og klip.

*Fællesnordisk glasudstilling:* I anledning af NHs 10 års jubilæum. Glasværkerne Holmegård fra Danmark, Iittala og Nuutajärvi fra Finland, Hadeland fra Norge og Kosta Boda fra Sverige viste såvel brugsglas som kunstglas, unika.

*Meta May Holmboe, Jónína Guðnadóttir og Leifur Breiðfjörð* udstillede glasmosaik og glas i cafeteriaet og foyeren.

*Troels Bendtsen:* Fotoudstilling.

*Guðmundur Björgvinsson:* Pastelbilleder og tegninger.

**Udstillinger i biblioteket og foyeren:**

*Den finske fotograf Markus Leppo*: Billedserien "Fattiggubbar". En vandrestilling med støtte fra Nordisk Kulturfond.

*Martje Hoogstad og Else Marie Lauvanger* fra Norge: Tekstibilletter.

*Barn og miljø*: En udstilling arrangeret af Islands Kvindeforeningers Landsforbund i samarbejde med Det norske Forbrukerråd. *Henny Andenæs* fra Forbruger- og heimstellkontoret i Oslo og *Hege Backe*, afdelingsleder kom til Island og assisterede ved opsætningen af udstillingen.

I tilknytning til skovseminar i Nordens Hus, hvortil prof. Ola Børset fra Norge blev indbudt, blev der arrangeret en *udstilling om skovplantning* i form af billeder, bøger og plakater.

*Grafikeren Sixten Haage* fra Sverige: Europasviten — 24 grafikbilleder. *Christiania* — en fotoudstilling fra Ålborg universitet. Professor *Anne Marie Rubin* satte udstillingen op og kommenterede.

"*Skog och sjö*" — en udstilling af *Gunnar Brusewitz'* akvareller og tegninger.

"*Islenskar jurtir og blóm*": En udstilling af akvareller af *Vigdís Kristjánsdóttir*. I anledning af Listahátíð i Reykjavík 1978.

**Gæster i gæsteværelserne i Nordens Hus:**

Ritva-Liisa Elomaa, fil. mag., *fi*

Martin Martinsson, visesanger, *sv*

Gunnar Broberg, docent, *sv*

Rauno Velling, afdelingsleder, *fi*

Elsa Gress, forfatter, *da*

Markus Leppo, fotograf, *fi*

Lars Hertzberg, dr. phil., *fi*

Peter Kemp, dr. phil., *da*

Martje Hoogstad, tekstiler, *holl*

Else Marie Lauvanger, tekstiler, *no*

Kjartan Fløgstad, forfatter, *no*

Aune Jääskinen, kunsthistoriker, *fi*

Ketil Sæverud, komponist, *no*

Göran Schildt, forfatter (med frue), *fi*

Henny Andenæs, afdelingsleder, *no*

Hege Backe, afdelingsleder, *no*

Eeva Joenpelto, forfatter, *fi*

Sixten Haage, grafiker, *sv*

Ketil Bjørnstad, forfatter og komponist (med frue), *no*

Ola Børset, professor, *no*

Aage Henriksen, dr. phil. (med frue), *da*

Åke Hermanson, komponist (med frue), *sv*

Anne Marie Rubin, professor, *da*  
 Gunnar Brusewitz, forfatter og tegner (med frue), *sv*  
 Seppo Mattinen og Helle-Vibeke Erichsen, malerægtepar, *fi og da*  
 Meta og Vagn Holmboe, komponist, *da*  
 Hans Westerman, bibliotekar, Grønland  
 Bent Nørgaard og familie, kunstmaler, Danmark  
 Jan Nilsson og familie, lektor, Sverige  
 Tommy Danielsson og frue, Sverige  
 Gunnar Irbe, forfatter, Sverige  
 Ib Michael, forfatter, Danmark  
 Preben Ramløv, forfatter, og frue, Danmark  
 Jul Haganæs, journalist og forfatter, Norge  
 Odd Tiller, lektor, Norge  
 Ole Sarvig, forfatter, Danmark  
 Agnete Schou, Danmark  
 Ejler Bille og frue, kunstmaler, Danmark  
 Niels I. Meyer, prof. og frue, Danmark  
 Flemming Behrendt, journalist, Danmark  
 Östen Engström, skuespiller, Finland  
 Guillermo Michel, pianist, Finland  
 Einar Haugen, professor og frue, U.S.A.  
 Peter Weis, pianist, Danmark  
 Bertil Molde, professor, Sverige  
 Helge Seip, redaktør, Norge  
 Angelo Hjort, forfatter, Danmark  
 Pål Espolin Johnsen, forfatter, Norge  
 Dea Trier Mørch, forfatter og grafiker, Danmark

*E. Finansiering och ekonomi*

*Översikt över bokslut och budget (1 000-tal ikr)*

	Bokslut 1977	Budget 1978	Prel. utfall 1978	Budget 1979
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	1 739	3 899	1 362	4 248
Personal	26 075	22 789	29 207	44 764
Kontor	2 032	3 161	2 003	4 467
Lokaler	13 951	12 748	12 722	19 658
Projekt				
Program 1	4 375	5 018	6 031	7 012
Program 2	18 040	23 346	27 053	37 619
Summa utgifter	66 212	70 961	78 378	117 768
<i>Inkomster</i>				
Anslag	53 203		89 982	
Lönestegr. komp.	7 417	—	—	—
Övrigt				
Summa inkomster	60 620			



*BILAGA 1***Redegørelse for husets tilblivelseshistorie af Eigil Thrane****I.**

Tanken om en fællesnordisk kulturel institution på Island opstod på Islands universitet i årene 1959—60. Baggrunden var de ret vanskelige arbejdsforhold for de tre nordiske lektorer, som ikke havde arbejdsværelser på universitetet. Lektorerne Odd Didriksen (Norge), Bo Almqvist og Jan Nilsson (Sverige) og Erik Sønderholm (Danmark), førte derfor indgående drøftelser med universitetets rektor, professor Ármann Snævarr, og under disse drøftelser fremkom ideen om at bygge et nordisk institut, der tænktes at skulle rumme et nordisk bibliotek, arbejdsværelser til lektorerne samt ét eller to auditorier. Da lektorerne foruden deres universitetsundervisning havde en mere udadrettet virksomhed mod offentligheden, foredragsvirksomhed og sprogkurser, stod det rektor Ármann Snævarr klart, at et sådant institut i nær tilknytning til universitetet ville kunne få stærke og gunstige virkninger langt uden for universitetets egne grænser. Lektorerne indleverede til rektor en skriftlig plan om et nordisk institut, og sagen blev derefter drøftet med forskellige instanser, bl. a. de pågældende landes ambassader og med Foreningen Nordens daværende sekretær Magnús Gíslason, og under Nordisk Råds session i Reykjavík 28.—31. juli 1960 blev spørgsmålet uofficielt berørt over for flere af rådsmedlemmerne. Men på officielt plan kom sagen først ved Foreningen Nordens initiativ.

Forslaget blev behandlet af Nordisk Kulturkommission på dennes plenarmøde i september 1961, hvor det besluttedes at nedsætte et ekspertudvalg til udredning af sagen. Dette udvalg kom til at bestå af chefredaktør Bent A. Koch, Danmark, professor Thórir Thórdarson, Island, og konsulent Kerstin Sönnnerlind, Sverige, med kulturkommissionens generalsekretær konsulent Helene Andersen, Norge, som sekretær.

Ekspertudvalget fik følgende kommissorium:

Udredningen skal blandt andet omfatte en kortlægning af den nordiske kulturelle virksomhed, der allerede foregår i Island, og en undersøgelse og vurdering af de forskellige mulige former, hvori et nordisk institut kunne etableres. Også instituttets funktioner af dels videnskabelig, dels folkeoplysende karakter m. m. må nærmere udredes, og der må opstilles overslag over såvel anlægs- som driftsudgifter. Endelig bør der gennem udredningen tillvejebringes materiale til belysning af den interesse for tanken fra det islandske folks side, som er en naturlig forudsætning for sagens gennemførelse. Udredningen bør gennemføres så hurtigt som muligt.

Under hensyn til, at foreningerne Nordens delegeretmøde også har rettet henvendelse til Nordisk Råd, vil man bestræbe sig for at kunne fremlægge et foreløbigt materiale ved rådets 10. session i februar 1962.

Nordisk Kulturkommission er på forhånd varmt interesseret i dette projekt som et led i bestræbelserne for at styrke forbindelsen mellem Island og de andre nordiske lande og håber, at en konstruktiv løsning vil kunne findes.

På grundlag af en præliminær rapport fra ekspertudvalget behandledes sagen på Nordisk Råds session i Helsingfors i marts 1962, hvor rådet gik ind for planen og vedtog at anbefale regeringerne i de nordiske lande at oprette den foreslåede institution på grundlag af Nordisk Kulturkommissions indstilling (rekommendation nr. 27/1962).

Den endelige indstilling fra ekspertudvalget, der med visse mindre ændringer opnåede Nordisk Kulturkommissions fulde støtte, blev forelagt regeringerne i de nordiske lande i form af en udredning, trykt i Nordisk udredningsserie 1963, nr. 3: "Oprettelse af Nordens Hus i Reykjavík; indstilling afgivet af Nordisk Kulturkommission og dens ekspertudvalg. Stockholm 1963."

Indstillingen behandledes af de nordiske undervisnings- og kulturministre på møder i Stockholm i januar 1963 og i Reykjavík i juli 1963. På sidstnævnte møde redegjorde ministrene for sagens hidtidige behandling i de respektive lande, der alle var positive overfor forslaget. Der var allerede udpeget medlemmer til et fællesnordisk arbejdsudvalg, som skulle forestå byggesagens gennemførelse, og i flere af landene var bevillinger allerede opnået til byggesagens nærmere planlægning.

Arbejdsudvalget kom til at bestå af følgende personer:

*Danmark:*

Kontorchef Eigil Thrane, ministeriet for kulturelle anliggender (formand).

*Finland:*

Regeringssekretære (senere regeringsrådet) Ragnar Meinander, undervisningsministeriet.

*Island:*

Professor Thórir Thórdarson, Islands universitet (i 1968 erstattet af arkitekt Gudmundur Thór Pálsson, undervisningsministeriet).

*Norge:*

Direktør Odvar Hedlund, boligdirektoratet.

*Sverige:*

Konsulent Kerstin Sönerlind, Skolöverstyrelsen (i 1965 erstattet af professor Gunnar Hoppe, Stockholms universitet).

Arbejdsudvalgets sekretær: fuldmægtig Jørgen Skælm Andersen, ministeriet for kulturelle anliggender, Danmark.

## II.

Arbejdsudvalgets opgave var begrænset til institutionens fysiske etablering, altså til byggesagens gennemførelse.

Til grund for arbejdet lå naturligt det oplæg, der indeholdes i den nævnte udredning nr. 3/1963 fra Nordisk Kulturkommission.

Bygningen skulle udformes således, at den kan opfylde de brugsmæssige formål, som er angivet i udredningen, og som i princippet var forudsat ved Nordisk Råds og de nordiske undervisnings- og kulturministres tiltrædelse af forslaget om oprettelse af et Nordens Hus i Reykjavik. Det vil sige, at huset skal kunne "virke som bindeled mellem Island og det øvrige Norden for derved at aktivisere og levendegøre den nordiske interesse i Island. Den skal formidle impulser ved hjælp af undervisning og udveksling af personer, materialer og oplysning om nordisk kulturliv, samfundsliv og erhvervsliv." Og den skal "samtidig formidle islandske kulturstrømninger til det øvrige Norden".

I udredningen var det — med bistand af Statens Bygge- og Ejendomsdirektorat i Oslo — beregnet, at institutionen ville få et brutto gulvareal på ca. 850 m<sup>2</sup> med tillæg af ca. 425 m<sup>2</sup> kælderareal, i alt et volumen på ca. 3 650 m<sup>3</sup>. Ekspertudvalget havde foreslået, at bygningen for at kunne opfylde sine funktioner skulle omfatte følgende lokaliteter:

- 1 mødesal for 75 à 100 personer med forskydelig væg (til opdeling i to seminarlokaler),
- 1 bibliotek med plads til anslået 12 000 bind,
- 1 arkivrum med plads til film, grammofonplader og lignende (af relativt beskeden størrelse),
- 1 sekretariatskontor på ca. 25 m<sup>2</sup>,
- 4 kontorer, beregnet på de nordiske lektorer ved Islands universitet,
- 4 små arbejdsrum, hvert på ca. 8 m<sup>2</sup>,
- 1 mødeværelse på ca. 16 m<sup>2</sup>,
- 1 kontor for Foreningen Norden på ca. 16 m<sup>2</sup>,
- 1 gæsteværelse med alkove og styrtebad, ca. 20 m<sup>2</sup>,
- 1 cafeteria af beskeden størrelse, f. eks. i kælderen,
- 1 lejlighed for direktøren, inkl. kontor, ca. 150 m<sup>2</sup>.

Af udvalgets kommentarer til denne planskitse skal fremhæves, at biblioteket tænktes kombineret med en tidsskrift- og avislæsesal og derfor måtte være udstyret med læsepladser; at gæsteværelset tænktes benyttet som kontor- og opholds- og soverum for indbudte forskere, specialister m. v. fra de øvrige nordiske lande, og at direktørboligen bør være af en sådan størrelse, at den svarer til islandsk boligstandard og indeholder et repræsentativt kontor for direktøren.

Udvalget havde "også overvejet den mulighed at foreslå indkøbt en særskilt lejlighed til direktøren uden for institutionen. Dette ville imidlertid medføre et betydeligt engangsindskud og en høj årlig husleje, som ville belaste de årlige driftsudgifter. Siden der alligevel må skaffes en

direktørbolig, finder udvalget derfor at burde inkludere denne i selve institutionen".<sup>1)</sup>

Den endelige byggeplan afveg på visse punkter fra denne lokaleplan, jfr. herom nedenfor; kubikmeter-antallet blev væsentligt større end de nævnte ca. 3 650 m<sup>3</sup>, især på grund af større loftshøjde i salen og biblioteket end de overalt afsatte 3 m; der afsattes endvidere areal til lokaler i kælderetagen, f. eks. til udstillinger. Men i det store og hele baseredes den endelige udformning af bygningen på ekspertudvalgets forslag.

Udgiften ved opførelsen af Nordens Hus var i udredning nr. 3/1963 beregnet til 1 750 000 norske kroner.

Anlægsudgiften var beregnet på grundlag af en m<sup>3</sup>-pris på ca. 2 000 isl.kr. Med et volumen på ca. 3 650 m<sup>3</sup> ville byggeudgiften andrage i alt isl. kr. 7 300 000. Omregnet efter den da gældende norske kurs, 16,60 kr., svarede det til 1 211 800 n.kr. Hertil ville komme udgifter til indretning og udstyr, anslået til ca. 300 000 n.kr. Endelig var udgiften til en påregnet arkitektkonkurrence, jfr. herom nedenfor, anslået til 120 000 n.kr.

Denne udgiftsberegning skulle senere vise sig urealistisk, ikke mindst på grund af den stærke inflatoriske prisudvikling i Island, men også af andre grunde såsom den ovenfor nævnte omstændighed: at man ikke havde kalkuleret med en loftshøjde i sal og bibliotek, der svarede til disse rums betydelige størrelse.

Med hensyn til spørgsmålet om valg af arkitekt havde ekspertudvalget overvejet forskellige muligheder men samlede sig om at foreslå afholdt en offentlig nordisk arkitektkonkurrence, idet man herved mente at skabe "større sikkerhed for, at resultatet giver udtryk for det bedste inden for nordisk arkitektur."

### III.

Som anført under I in fine havde de nordiske undervisnings- og kulturministre allerede i januar 1963 nedsat et arbejdsudvalg til byggeriets gennemførelse.

Dette udvalg holdt sit første møde under ministermødet i Reykjavik i juli 1963, idet dog de ordinære medlemmer for Sveriges og Norges vedkommende ved det første møde var erstattet af ad hoc medlemmer (henholdsvis afdelingschef Roland Pålsson og byråsjef Dag Omholt).

Udvalget behandlede på dette møde især to presserende spørgsmål, nemlig valget af byggegrund og arkitektspørgsmålet.

I den ovennævnte udredning nr. 3/1963 er det anført, at bygningen bør ligge i Reykjavik, fortrinsvis på en grund i nærheden af Islands universitet, hvor der findes et større ubebygget areal. Islands universitet og

<sup>1</sup> Spørgsmålet om tilvejebringelse af en særskilt direktørbolig har senere gentagne gange været taget op af husets styrelse, dels fordi der har vist sig at være behov for en noget større familiebolig end den, der indrettedes i huset, dels fordi Nordens Hus efter de første års meget besøgte virksomhed har behov for at inddrage i al fald en del af boligen til husets brug.

Reykjavík by havde allerede afgivet en fælles erklæring, optrykt i udredningen, indeholdende et løfte om at stille en gratis grund til rådighed for Nordens Hus.

Arbejdsudvalget enedes om at anbefale, at en af rektor for Islands universitet, professor Ármann Snævarr, omtalt byggegrund, beliggende bag studentehjemmet, foretrakkes for øvrige mulige byggegrunde. Den har en fortræffelig beliggenhed, frembyder gode tilkørselsmuligheder og vil kunne stilles til rådighed, uden at andre mulige anvendelsesmuligheder — til universitetsformål — skal afklares før afgørelse træffes.

Arbejdsudvalget enedes endvidere om at anbefale de forsamlede nordiske ministre, at man afstår fra at udskrive en nordisk arkitektkonkurrence — som foreslået af ekspertudvalget og tiltrådt af Nordisk Kulturkommission og Nordisk Råd — idet man anser en sådan konkurrence for særdeles tidkrævende og bekostelig.

Udvalget foreslog i stedet for, at man overdrog opgaven til den finske arkitekt, professor Alvar Aalto, hvis høje faglige og kunstneriske standard er velkendt ikke blot i Norden men over store dele af verden.

Dette vedtoges af ministrene under mødet i Reykjavík, og det blev overdraget til den finske undervisningsminister, fru Armi Hosia at foreslå professor Aalto at påtage sig denne opgave.

Professor Alvar Aalto accepterede tilbudet og ved arbejdsudvalgets næste møde kunne han fremlægge et foreløbigt skitse-mæssigt forslag til opgavens løsning.

Bygningen kunne med fordel placeres på den ovenfor omtalte bag studentehjemmet beliggende grund.

Planen var udarbejdet med udgangspunkt i ekspertudvalgets redegørelse for lokalebehovet men indeholdt også forslag, der afveg herfra. Således ville en lydtæt, forskydelig væg, hvorved salen kunne opdeles i to samtidig anvendelige rum, være særdeles kostbar, hvorfor der i stedet for foresloges opsat en forskydelig væg af træ mellem salen og biblioteket; det ville herved blive muligt ved større arrangementer at samle flere hundrede mennesker under ét.

Salen og biblioteket ville danne kernen i huset; de ville begge blive højloftede centrale rum, og uden om denne kerne placeres en utraditionel foyer, der er forbundet med et cafeteria, hvis store vinduesflade vender ud mod en mindre sø, der — efter aftale med Reykjavík bystyre — relativt let ville kunne etableres på dette sted.

Aaltos plan ville efter arbejdsudvalgets ønske komme til at omfatte ikke blot ét men to gæsteværelser; samtidig kunne direktørboligen gøres ca. 20 m<sup>2</sup> mindre end de planlagte 150 m<sup>2</sup>, uden at den derved blev ringere end tilsvarende boliger i Island.

Forslaget, der både fra et praktisk benyttelsessynspunkt og i æstetisk henseende syntes ideelt, omfattede følgende lokaliteter:

Fra en foyer er der adgang til sekretariatskontoret (23 m<sup>2</sup>), til fore-

dragssalen (104 m<sup>2</sup>, ca. 100 personer), biblioteket (177 m<sup>2</sup>), konference- eller studiekredslokalet (25 m<sup>2</sup>), cafeteriet (78 m<sup>2</sup>) og til Foreningen Nordens kontor (20 m<sup>2</sup>), de fire nordiske lektorers arbejdsværelser (hvert på 16 m<sup>2</sup>) og til direktørens kontor (22 m<sup>2</sup>) og derfra til direktørens bolig, hvortil der i øvrigt er særlig indgang. Boligen er — inklusive kontoret — på ca. 125 m<sup>2</sup> og omfatter en opholdsstue og 4 sove- eller børneværelser samt køkken, anretterværelse, bad og toilet.

Til biblioteket er knyttet et arbejdsrum for bibliotekaren (9 m<sup>2</sup>) og 3 studierum (à 7 og 7,5 m<sup>2</sup>), hvoraf det ene er lydisoleret og forsynet med højttaleranlæg til aflytning af grammofonplader.

Endelig er der i stueetagen 2 gæsteværelser med toilet og brusebad (henholdsvis 14 og 15 m<sup>2</sup>); der er særskilt indgang til disse værelser, som har fælles entré.

I kælderen er der rum til bogmagasin og arkiv m. v. samt varmecentral.

Der er filmforevisningsrum i forbindelse med foredragssalen; denne kan ved en forskydelig væg kombineres med biblioteket, hvorved arrangementer med mere end 100 deltagere muliggøres.

Huset støbes i beton, men forsynes med ydermure i hvidmalede mursten; overetagen beklædes med blå keramikstave; der anvendes bøgemarket i sal, bibliotek, direktørens bolig m. v., men flisebelægning af gulvet i foyer og cafeteria.

Udgifterne ville blive væsentlig højere end i udredning nr. 3/1963 angivet.

Kubikmeterindholdet måtte forøges fra 3 650 m<sup>3</sup> til 5 500 m<sup>3</sup>. Derimod var kvadratmeterarealet mindsket fra 1 275 m<sup>2</sup> til 1 163 m<sup>2</sup>, fordi cafeteriet nu var placeret ved foyeren i stueetagen og ikke i kælderen.

I april 1964 beregnedes totalsummen af professor Aaltos medarbejder på Nordens Hus, arkitekt Ilona Lehtinen, til 16 900 000 isl. kr., hvortil kommer inventar, 2 500 360 isl. kr. og honorarer og rejseomkostninger og stedlig byggeledelse: 3 095 000 isl. kr. I alt 22 495 360 isl. kr., svarende til d.kr. 3 616 129 og n.kr. 3 741 081.

Det måtte dog allerede dengang — i foråret 1964 — fastslås, at udgiftsberegningen måtte være behæftet med megen usikkerhed dels på grund af den hastige prisudvikling, dels fordi størstedelen af materialerne til byggeriet måtte importeres til Island, og anvendelse af udenlandsk arbejdskraft ville være nødvendig til supplement af islandske håndværkere inden for visse fag, hvor der anvendes materialer, som ikke almindeligt anvendes i Island.

Under hensyn til at omkostningerne således ville blive væsentlig større end oprindeligt af ekspertudvalget anslået, havde den islandske undervisningsminister *Gylfi Þ. Gíslason* udvirket, at Island foruden at skænke byggegrunden til Nordens Hus tillige ville deltage i anlægsudgifterne på lige fod med de øvrige nordiske lande, d. v. s. med 1/6 af udgifterne, inkl. grundens værdi, svarende til Danmarks, Finlands og Norges andele,

medens Sverige påtager sig 2/6 af anlægsomkostningerne. Islands deltagelse i anlægsudgifterne var ikke tilsigtet i de af Nordisk Kulturkommission og Nordisk Råd vedtagne rekommandationer.

Arbejdet kunne herefter endeligt tillrettelægges.

Som stedlig arkitekt var engageret arkitekt *Skarphédinn Jóhannsson*, som ingeniør civilingeniør *Árni Snævarr* (Almenna byggingafelagid): endvidere medvirkede de finske ingeniører *Hamilkar Aalto* og *Claes Holm* som konsulterende ingeniører.

Professor *Alvar Aaltos* medarbejder i denne byggesag var arkitekt *Ilona Lehtinen*.

Et *forretningsudvalg* skulle varetage den overordnede ledelse af byggeriet. Formand for dette udvalg blev professor Thórir Kr. Thórdarson; de øvrige medlemmer var arkitekt *Skarphédinn Jóhannsson* og ingeniør *Árni Snævarr*.

Jordarbejderne påbegyndtes efter nytår 1965, og det øvrige bygningsarbejde blev udbudt i licitation som hovedentreprise.

Der fremkom 3 tilbud på bygningsarbejderne henholdsvis på 27 300 000 isl. kr., 38 100 000 isl. kr. og 39 100 000 isl. kr. Det bemærkes, at disse beløb selvsagt ikke omfattede grundudgravning, honorarer til arkitekter, ingeniører og byggeadministration og udgifter til inventar.

De fremkomne tilbud var blevet kritisk gennemgået af civilingeniør Snævarr og arkitekt Jóhannsson i samarbejde med arkitekt Lehtinen, der endvidere havde drøftet tilbudene med arkitekt Odvar Hedlund. Også professor Aalto var gjort bekendt med tilbudene.

I forhold til det i april 1964 udarbejdede budget betegnede tilbudene en meget væsentlig fordyrelse af arbejdet — på henvend 100 %.

Såvel byggeudvalget som arkitekter og ingeniører måtte anse samtlige tilbud for uacceptable.

Forklaringen på de uventet høje licitationstilbud, hvoraf det laveste var afgivet af et firma, som man fra islandske side ikke kunne anse for tilstrækkelig erfarent til gennemførelse af en større og mere kompliceret byggeopgave, måtte søges i, at entreprenørerne stod usikre over for denne opgave, der i nogen grad afviger fra almindeligt institutionsbyggeri i Island. Usikkerheden understregedes formentlig af mangelen på arbejdskraft og de stærkt stigende priser og lønninger.

Byggeudvalget overvejede muligheden af at udbyde arbejdet i internordisk licitation, men anså — også under hensyn til opgavens relativt begrænsede omfang — ikke denne mulighed for realistisk.

Man anmodede derfor i juni—juli 1965 de deltagende landes regeringer og bevilgende myndigheder om tilslutning til, at arbejdet udførtes efter regning, idet denne fremgangsmåde såvel ved andre islandske byggearbejder, som ved udførelsen af udgravnings- og opfyldningsarbejdet ved Nordens Hus havde vist sig økonomisk hensigtsmæssig.

Udvalget havde ladet foretage en kontrolberegning af byggeudgiften,

baseret på det foreliggende, fuldt udarbejdede totalprojekt og på prisniveauet i juni 1965. Denne beregning udviste, at byggeomkostningerne på daværende tidspunkt ikke burde overstige 22 855 000 isl. kr., hvortil kommer udgifterne til inventar, bibliotek og honorarer til arkitekter og ingeniører og øvrige bygge- og administrationsomkostninger, ialt 30 575 000 isl. kr. Udvalget havde endvidere ved en nøje gennemgang af projektet fundet det muligt at indvinde nogen besparelse ved visse ændringer i materialeanvendelse og ved foreløbig at undlade indretning af en del af kælderen til magasin m. v. — Udgiften kunne herefter anslås til 30 175 000 isl. kr. eller 4 870 245 d.kr. Den samlede udgift skønnes herefter på daværende tidspunkt at ville andrage ca. 30 % mere end tidligere bevilget til opførelsen af Nordens Hus i Reykjavik.

Det anførtes over for de bevilgende myndigheder, at prisstigningen i Island for tiden fra februar 1964 til juni 1965 for byggefagenes vedkommende har været ca. 16 %, hvortil kom uofficielle pris- og lønstigninger på 2 til 4 % af byggeomkostningerne. Den øvrige del af den beregnede merudgift måtte forklares ved, at den i sommeren 1965 foretagne beregning er udført på grundlag af et fuldt udarbejdet totalprojekt, medens den til grund for bevillingen liggende beregning var foretaget på basis af et foreløbigt projekt.

Man tilføjede dog, at byggepriserne i Island var i så hastig udvikling, at man måtte forudse, at udgiften ville stige yderligere under byggeperioden.

Bevillingsansøgningerne, hvortil udkast var udarbejdet under byggeudvalgsmøderne i Reykjavik i juni, fik — trods sommerferietiden — en uventet hurtig gang gennem de forskellige instanser i alle 5 lande, der inden udgangen af august alle havde tiltrådt arbejdets udførelse efter regning. Det forudsattes herved, at der blev udøvet en effektiv kontrol med arbejdet bl. a. ved etablering af et betryggende tilsyn på byggepladsen. Til denne opgave udpegedes ingeniør *Maggi Jónsson*. Han skulle tillige varetage koordineringen af de forskellige arbejder.

Hovedentreprenør blev *Jón Bergsteinsson*, der forestod betonarbejdet og foretog indkøb af de hertil fornødne materialer, medens indkøb af materialer til brug for underentreprenørerne skulle ske gennem statens indkøbscentral ved ovennævnte *Maggi Jónsson*.

Regnskabet ville blive ført af *Almenna byggingafelagid*; dette arbejde overgik dog senere til revisionsfirma *Svavar Pálsson*, da *Almenna byggingafelagid* på grund af stor arbejdsbyrde ikke kunne påtage sig at fortsætte det.

På grund af hårdt vintervejr kunne arbejdet med støbning m. v. først udføres i maj—juni 1966. Der var ikke mindst i byggeriets første fase vanskeligheder med at overholde den lagte tidstabel; dels havde man måttet udskyde indkøbet af jern, indtil de forhøjede bevillinger forelå, dels var der mangel på arbejdskraft.



For at kunne arbejde også i vintermånederne måtte man bygge en "kappe" uden om husets nederste etage.

En væsentlig del af murerarbejdet udførtes af danske murere fra "Murersvendenes Aktieselskab", medens kobberarbejdet og opsætningen af keramikstave på den øvre facade udførtes af finske håndværkere. Det øvrige arbejde udførtes af islandsk arbejdskraft.

I august 1967 beregnedes de samlede omkostninger til i alt 38 835 563 isl.kr.; fordyrelsen skyldtes prisstigninger og visse uforudsete udgifter.

I februar 1968 beregnedes omkostningerne til i alt 40 914 563 isl.kr.; årsagen var på ny først og fremmest pris- og lønstigninger; alene devalueringen af den islandske krone i november 1967 havde medført fordyrelser af materialer på 861 000 isl.kr. Men også arbejdslønningerne var steget væsentligt; murernes lønninger var således krævet forøget med 50—70 % delvis motiveret ved, at dette arbejde afveg væsentligt fra almindeligt murerarbejde i Island. En juridisk undersøgelse af dette kravs berettigelse førte ikke til noget ændret resultat.

Dette beløb blev, som det fremgår af regnskabet, ikke det endelige.

En forsinkelse af arbejdet i forsommeren 1968 på ca. 2 måneder medførte forøgede lønudgifter; opfyldningsarbejdet på terrænet uden om huset viste sig mere kompliceret og blev dyrere end beregnet; endvidere havde devalueringen bevirket nye stigninger i udgifterne.

Endelig havde udvalget anset det for nødvendigt at bevilge et beløb på indtil 80 000 isl. kr. til opsætning af 6 flagstænger til de nordiske landes flag uden for huset og et beløb på 250 000 isl. kr. til møblering af direktørens opholdsstue, der tillige anvendes til repræsentative formål. Firmaet Artek, Helsingfors, leverede inventar og møbler til både nævnte opholdsstue og de øvrige rum, dog at de nordiske lektorers kontorer blev forsynet med møbler fra vedkommende lektors eget land.

I januar 1969 afholdtes udvalgets sidste møde. Det oplystes her, at den samlede bygge- og anlægsudgift — som allerede meddelt i det islandske undervisningsministeriums skrivelse af 27. september 1968 — ikke ville overstige 46 839 557 isl. kr. På grundlag af dette slutbeløb søgte de forskellige landes repræsentanter de endelige andele af byggeudgiften reguleret, og beløbet forelå d. 20. august 1969 indbetalt som følger:

Danmark:	7 805 912,86 isl. kr.
Finland:	7 805 524,50 isl. kr.
Island:	7 807 000,00 isl. kr.
Norge:	7 806 592,86 isl. kr.
Sverige:	15 614 526,78 isl. kr.
Ialt	46 839 557,00 isl. kr.

Af Sverige er der herudover indbetalt isl. kroner 1 096 030,02; beløbet hidrørte fra øget kursdifference mellem svenske og islandske kroner

i betalingsperioden og var indsat på en særlig konto, jfr. nedenfor.

De samlede anlægsudgifter androg pr. 20. august 1969		isl. kr. 46 977 203,99
Det ovenfor nævnte beløb, der lagdes til grund for den endelige udgiftsfordeling udgjorde		isl. kr. 46 839 557,00
	Difference:	isl. kr. 137 646,99
Indvundne renter udgør		
	isl. kr. 540 314,14	
/. renteudgifter		
	isl. kr. 226 145,00	isl. kr. 314 169,14
For meget indbetalt i forhold til regnskab pr. 20. august 1969:		isl. kr. 176 522,15

Der fordeler sig således:

Danmark	isl. kr. 28 740,38
Finland	isl. kr. 28 352,03
Island	isl. kr. 29 827,50
Norge	isl. kr. 60 181,44
Sverige	isl. kr. 176 522,15

Imidlertid henstod på daværende tidspunkt endnu visse efterreparationer (nylakering av vinduer udvendigt, ændring af afløb, påbudt anskaffelse af brandslukningsmateriel m. v.), hvorfor beløbet, 176 522,15 isl. kr., hensattes på en særlig konto til afholdelse af en del af disse udgifter, medens resten måtte afholdes over husets driftsbudget.

Byggeudvalget og bestyrelsen for Nordens Hus, der efter husets indvielse i august 1968 har overtaget den samlede administration af institutionen, vedtog at anmode om tilslutning til, at det ovennævnte for meget indbetalte bidrag fra svensk side, 1 096 030,02 isl. kr., der foreløbigt indestod på en særkonto, måtte indgå i en byggefond til delvis finansiering af nedennævnte byggearbejde:

Da udgifterne i sommeren 1965 viste sig væsentligt at overstige de oprindelige overslag, besluttedes det som ovenfor nævnt for at begrænse udgifterne mest muligt bl. a. at undlade at færdiggøre en stor del af kælderarealet. Dette kælderareal foreslog bestyrelsen indrettet til udstillingsrum, hvilket krævede etablering af en ekstra indgang, gulvbelægning, beklædning af væggene, videreførelse af varmeanlæg, opsætning af lysarmaturer, indretning af ekstra toilet og garderobe etc.

Samtlige landes undervisnings- eller kulturministerier tiltrådte, at der udarbejdedes en skitse og omkostningsberegning vedrørende dette arbejde, og professor Aaltos medarbejder, arkitekt *Ilona Lehtinen* forelagde på et bestyrelsesmøde i august 1969 en sådan skitse, der blev over-

givet til arkitekt *Gudmundur Thór Pálsson* og arkitekt *Skarphédinn Jóhansson* til udgiftsberegning.

Udgiften er ifølge skrivelse af 19. januar 1970 fra det islandske undervisningsministerium ved arkitekt *Gudmundur Thór Pálsson* opgjort til isl. kr. 5 923 397 inkl. arkitekthonorar (prisindeks 428). Tilsagn om bevilling af det fornødne beløb blev givet af samtlige de nordiske lande. Den endelige udgift blev i foråret 1971 opgjort til 6 660 000 isl. kr.

Med disse hensigtsmæssige udstillingslokaler har Nordens Hus fået betydelig bedre muligheder for sin kulturelle virksomhed, idet arrangement af udstillinger af bl. a. kunst og kunsthåndværk i salen eller foyeren normalt er upraktisk og ofte havde vist sig hæmmende for husets øvrige aktiviteter.

#### IV.

Formålsparagraffen for Nordens Hus i Reykjavík har fået sin udformning allerede i de statutter, hvortil forslag er indeholdt i udredning nr. 3/1963.

De endelige statutter vedtoges på et nordisk undervisnings- og kulturministermøde i Oslo kort efter nytår 1965. De trådte i kraft den 15. februar 1965, fra hvilken dato institutionen anses for oprettet.

Den første bestyrelse for Nordens Hus udpegedes for 4 årsperioden 15. februar 1965—15. februar 1969.

Nordens Hus indviedes i august 1968.

Statutterne blev revideret efter oprettelsen af Nordisk Ministerråd og Nordisk Kultursekretariat og godkendtes af ministerrådet den 11. december 1972 med ikrafttræden den 1. januar 1973.

Bestyrelsen består — som i de oprindelige statutter fastsat — af 7 medlemmer, der fra 1973 udnævnes af Nordisk Ministerråd (1 fra hvert af landene Danmark, Finland, Norge og Sverige og 3 fra Island). Beskikkelsesperioden er nu 3 år mod tidligere 4 år. Genbeskikkelse kan finde sted.

Til institutionen er knyttet et konsultativt organ, kaldet Rådet for Nordens Hus. Det består af 27 medlemmer, udnævnt for 4 år, og samles normalt hvert andet år. Dets opgave er at vurdere institutionens virksomhed og tage initiativ til dens fremme.

Direktøren for Nordens Hus udnævnes af Nordisk Ministerråd efter indstilling af styrelsen. Udnævnelsen gælder for 4 år med mulighed for en begrænset forlængelse af ansættelsestiden. Opslag af stillingen skal ske i alle de nordiske lande.

Det faste personale omfatter desuden en bibliotekar, en halvdagsbibliotekar, to kontorassistenter og en vagtmester samt en kantinebestyrer.

Herudover har der i de senere år været ansat en kunstkyndig medarbejder på deltid.

Der henvises i øvrigt til bilaget, hvor medlemmerne af styrelsen i de forskellige beskikkelsesperioder er angivet, og hvor det er oplyst, hvem der har været husets direktør i de hidtil forløbne 10 år.

#### V.

Skulle man fremhæve, hvilke særlige erfaringer der er gjort under Nordens Hus' tilblivelsesperiode, må det være, at den omstændighed, at et byggeri i ét land skulle finansieres ved bevillinger fra 5 forskellige lande med forskellige bevillingsterminer og finansår, har voldt betydelige problemer, først og fremmest fordi et byggeri i et land med mangel på arbejdskraft og materialer og med en ikke stabil økonomi, hverken med hensyn til prisberegning eller tidsfrister kan forudberegnes og derfor ikke kan afvikles i takt med de foreliggende bevillingsrater.

Denne vanskelighed vil dog være mindsket meget væsentligt efter oprettelsen af Nordisk Ministerråd og det dertil knyttede administrative organ, Nordisk Kultursekretariat, der varetager den samlede bevillingsmæssige administration af de fælles kulturelle anliggender.

Opførelsen af Nordens Hus blev trods en række betydelige vanskeligheder gennemført på 5 år (fra den endelige vedtagelse i 1963 til august 1968), og huset har i den forløbne halve snes år siden indvielsen udfyldt en betydningsfuld funktion, og dets naturlige integration i islandsk — og nordisk — kultur- og samfundsliv finder udtryk gennem et meget stort besøg til næsten samtlige arrangementer.

**BILAGA 2****Nordens hus i Reykjavík**

Styrelsens medlemmer i tiden fra 15. februar 1965:

1965—1969:

Fra Danmark:

kontorchef Eigil Thrane.

Fra Finland:

regeringsrådet Ragnar Meinander, næstformand.

Fra Island:

rektor for Islands universitet, professor Ármann Snævarr, formand,  
forfatteren Halldór Laxness,  
ambassadør Gunnar Thoroddsen, der i 1967 afløstes af  
altingspræsident, chefredaktør Sigurður Bjarnasson.

Fra Norge:

ambassadør Johan Z. Cappelen.

Fra Sverige:

professor Gunnar Hoppe, Stockholms universitet.

1969—ult. dec. 1972:

Samme medlemmer, dog indtrådte stortingsmedlem fru *Berte Rognerud* som Norges repræsentant i styrelsen i stedet for ambassadør Johan Cappelen.

I 1972 erstattedes Sigurdur Bjarnasson af professor *Sigurdur Thórarinsson*.

I sommeren 1972 udtrådte Halldór Laxness af styrelsen og erstattedes af direktør *Birgir Thórhallsson*.

Bestyrelsen konstituerede sig for denne periode med Ragnar Meinander som formand og Eigil Thrane som næstformand.

1/1 1973—dec. 1975:

Styrelsens sammensætning uændret.

For denne periode konstituerede styrelsen sig med Eigil Thrane som formand og Berte Rognerud som næstformand.

1/1 1976—dec. 1978:

Samme styrelsesmedlemmer.

Formand er Gunnar Hoppe, næstformand Birgir Thórhallsson.

*Direktører:*

1968—1972:

Forfatteren, cand. philol. Ivar Eskeland (Norge).

1/2 1972—april 1972:

Jyrki Mäntylä (Finland).

April 1972—9/10 1972:

Bibliotekar Elsa Mia Sigurdsson (konstitueret).

9/10 1972—31/7 1976:

Fil. mag. Maj-Britt Imnander (Sverige)

1/8 1976—

Dr. phil. Erik Sønnderholm (Danmark).

### BILAGA 3

#### Biblioteket

##### Besök och utlåning i biblioteket 1978

	1978	1977
Antal besök	23 074	23 317
Nya låntagare	961	960
Besvarade referensfrågor	4 729	4 256
Hemlån		
Skönlitteratur	10 085	9 844
Facklitteratur	6 519	6 538
Grammofonskivor	1 328	1 447
Tidskr./årsböcker	1 354	1 141
Grafik	737	758
Noter (från 23.10.78)	46	0
Interurbana lån	149	137
Utlån totalt	20 218	19 875
Bokbeståndet	17 411	16 387
Skivsamlingen (dessutom disponerar biblioteket över ca 30 uppläsningsskivor ur det danska lektoratet)	880	680
Antalet grafiska blad	204	181
Nordiska dagtidningar (samt några veckotidn.)	44	43

Biblioteksverksamheten har i stort sett löpt i samma bana som under förra året, bortsett från det intensiva arbetet, som upprättandet av en nordisk notsamling fört med sig. Biblioteket har hållits öppet för utlån måndag—lördag kl. 14—19 och söndag kl. 14—17. Därutöver har läsplatser varit tillgängliga alla dagar (utom söndagar) från kl. 9—19, söndagar kl 14—17. Under juli och augusti hölls biblioteket öppet till kl. 23 varje torsdagkväll i samband med "öppet hus" verksamheten, liksom de fyra senaste somrarna.

*Nyförvärvslistor* har stencilerats och lagts ut som vanligt, och en *ajourföring* av LISTA ÖVER BÖCKER OCH TIDSKRIFTER OM ISLAND samt nordiska översättningar av isländsk skönlitteratur gjordes i maj. Listan sammanställdes ursprungligen som en hjälpreda för (nordiska) turister, som sökte information om Island, i augusti 1974.

Denna lista är ingalunda uttömmande, men den kan vara till stor hjälp för den vanliga turisten, som söker någonting (aktuellt) att läsa om Island eller av en isländsk författare.

Listor över *notsamlingen* har också sammanställts, och de kommer att sändas till bibliotek och musikskolor i landet och på det sättet underlätta möjligheterna för interurbana lån. De listor som redan föreligger stencilerade täcker pianomusik, solosång, stråkkvartetter och annan kammarmusik.

*Orientering om bibliotek och bibliotekskunskap* har givits till studenter och annan skolungdom. Några studenter i biblioteksskolan vid Islands Universitet har varit praktikanter i Nordens Hus' bibliotek, varje student 50 timmar.

*Interurbana lån* ökar jämt, och bibliotek i de större städerna, t. ex. Akureyri, Vestmannaeyjar, Ísafjörður förutom Reykjavík, har många kunder i NH:s bibliotek. Men också i de mindre kommunerna t. ex. Fáskrúðsfjörður, Hveragerði, Kirkjubæjarklaustur, Ólafsvík och Stykkishólmur har vi kunder. Detta gäller främst böcker och tidskrifter men grafik lånas också ut på detta sätt. Skolor utanför Reykjavík har visat ett stort intresse för grafiksamlingen och flera gånger under året har bilder ur samlingen skickats dit; t. ex. Stykkishólmur och Ólafsvík ordnade utställningar i skolorna, men däremot lånades inte bilderna ut såsom det görs i Ísafjörður, där ca 20 grafiska blad ur samlingen har deponerats för att lånas ut.

Ur *artoteket* lånades det ut i genomsnitt drygt 60 bilder per månad liksom förra året. Fortfarande begränsas lånetiden till 1 månad, men möjligheter finns att förlänga tiden med en månad. Detta gäller för privatpersoner, medan offentliga institutioner kan få bilderna för längre perioder. Över 20 nya verk har anskaffats till artoteket, därav har ungefär hälften redan satts i cirkulation, resten behöver katalogiseras, fotograferas och monteras. Grafiksamlingen finns annars på slides (färg), och låntagarna kan välja bilder efter dem.

I biblioteket finns också en serie *slides* med Alvar Aaltos arkitektur. Bl. a. kan man där se Nordens hus i olika byggnadsskeden. Denna samling donerades av arkitekt Ilona Lehtinen, som var Aaltos samarbetsman i flera år, bl. a. när det gällde NH. Regeringsrådet Ragnar Meinander från Finland gav också slides, som föreställer olika stadier i NH:s tillvaro.

Biblioteksgäster har uppskattat fjolårets nyordning "*Utkantsavdelningen*" där böcker från och om Färöarna, Grönland, "Sameland" och Åland står för sig, och där man lättare kan få överblick över det som finns tillgängligt.

Det samma gäller om *tidskriftssamlingen* i bibliotekets öppna bokmagasin.

Från maj till oktober lades huvudvikten på att färdigställa en *nordisk*

*notsamling*, som nu lagts till musikavdelningen. En svensk musikbibliotekarie, Ingela Sundström från Stockholms stadsbibliotek, arbetade ungefär 3 månader med katalogisering och uppställning av samlingen. Den öppnades formellt i samband med Nordens hus' 10-års jubileum, som firades 21—22 okt. Förutom noterna utbyggdes skivsamlingen kraftigt, och ett stort antal böcker om musik inköptes. Arbetet med noterna när det gäller katalogisering, kartonnering o. s. v. är dock ingalunda avslutat. Vi hoppas Ingela Sundström kan besöka oss nästa sommar och då möjligen också kunna göra katalogiseringsarbetet som återstår. Notsamlingen liksom annat i biblioteket omfattar först och främst nutida verk, men också äldre komponister finns representerade. Än så länge är utlån av noter ganska blygsamma, men när samlingen gjorts mera lättillgänglig t. ex. med hjälp av stencilerade förteckningar över notbeståndet kommer det att ändras. En del föreligger redan stencilerad som ovan omtalat. Noterna liksom böckerna kan sedan lånas interurbant, vilket torde vara av stor betydning, eftersom nordiska noter är svåra att anskaffa i Island.

*Bokpresentation för allmänheten*, som flera år ordnats av biblioteket, i samarbete med de nordiska lektorerna vid Islands universitet, i nov. och/eller dec. har nu flyttats till febr. och/eller mars och 1977-års böckerna presenterades sålunda i febr. och mars 1978. I samband med presentationen av de norska böckerna inviterades författaren Kjartan Fløgstad, som fick Nordiska rådets litteraturpris 1978. Han läste ur den prisbelönade boken *Dalen-Portland* samt berättade om sitt författarskap. Dessa bokpresentationer var mycket välbesökta.

#### *Utställningsverksamhet*

I samband med föreläsningar och annan programverksamhet i Nordens hus' regi har i biblioteket arrangerats mindre bokutställningar. Tre utställningar har dock varit av något större format: *bok- och fotografiutställning* i samband med docent G. Brobergs föreläsningar om *C. v. Linné* där Landsbókasafn Islands bidrog genom att till NH's bibliotek låna många böcker av och om Linné, likaså hade docent Broberg med sig något material och biblioteket kunde också skaffa fram en hel del. Och *två större utställningar* arrangerades också i samband med *bokpresentationerna* i febr. och mars.

Under *turistsäsongen* sattes "traditionsenligt" upp en utställning med dels böcker om Island på de nordiska språken dels nordiska översättningar av isländsk skönlitteratur.

Av andra utställningar i biblioteket kan här nämnas: "*Fattiggubbar*", en bildserie. Vandringsutställning. Finske fotografen *Markus Leppo* reste runt i Finland och fotograferade "fattiggubbar" (och en fattiggumma), trästatyer som stod placerade utanför kyrkorna och fungerade som insamlingskärl för pengar till fattiga (biblioteket och



hallen). / *Sixten Haage*, grafiker från Sverige: Europasviten — samt andra grafikbilder (i bibliotek och hall). / *Christiania* — en fotoutställning från Ålborg Universitet (i biblioteket och hallen). / ”*Skog och sjö*” — utställning med akvareller och teckningar av svenske konstnären och författaren *Gunnar Brusewitz*. / ”*Islenzkar jurtir og blóm*”. Akvarellutställning med isländska konstnärinnan *Vigdís Kristjánsdóttirs* blomsterbilder. (I anledning av Konstfestivalen i Reykjavík 1978). / Utställning med *notmanuskript* av alla de musikverk, som uruppfördes i anledning av Nordens hus’ jubileumskoncert 21 okt. samt grammofonskivor, musiktidskrifter och not- och musikböcker. / *Úlrik Arthúrsson* arkitekt: Manuskript till en illustrerad *resedagbok*. Tuschteckningar och handskrivna text. / *Dea Trier Mørch*: Grafikutställning i samband med författarinnans besök i Nordens hus, där hon dels berättade om sina böcker, dels föreläste om grafik (i biblioteket och hallen).

I anledning av husets 10-års jubileum fick biblioteket goda gåvor, bl. a. från *Föreningarna Nordens Förbund*, som skänkte *Olaus Magnus’* verk *Historia om de nordiska folken* (kommentar: John Granlund), och från Nordens folkliga akademi *G. Brusewitz* bok: ”*Elfsyssel (Söndra Bohus-län) Historiska minnen*” (faksimilupplaga). Biblioteket har under året fått många bok- och skivgåvor från både förlag och privatpersoner. Där står högst landshövding *Ragnar Lassinantti* i Luleå.

En halv bibliotekarietjänst upprättades under året. Denna tjänst innehas av en isländsk bibliotekarie som genom sina kunskaper i finska språket fyller en viktig funktion i bibliotekets och Nordens hus’ verksamhet, men det har ofta varit svårt att lösa olika problem när det gäller finskan och ingen finskspråkig funnits i huset.

## **Nordiska teaterkommittén**

### *Verksamhetsberättelse 1978*

#### *A. Namn och adress*

Nordiska teaterkommittén  
Karlbergsvägen 44, 6 tr.  
S-113 34 Stockholm  
Tel. 08/30 99 77

#### *B. Startår*

Kommittén började sin verksamhet 1977. Verksamheten är en försöksverksamhet till och med utgången av 1980.

#### *C. Syfte*

Kommittén har, jämlikt sin av Nordiska ministerrådet 1978-01-16 givna instruktion, till uppgift att fördela bidrag till nordiska teatergästspel, däri inbegripet bidrag till gästande regissörer, scenografer, pedagoger m. m., samt att anordna fort- och vidareutbildning för nordiska teaterarbetare.

#### *D. Organisation*

Kommitténs organisation är uppbyggd så att ministerrådet utnämner en representant för respektive länders teaterliv till medlem jämte en suppleant. Finland har två medlemmar med var sin suppleant. Finland har dock vid omröstning bara en röst. Kommittén sammanträder minst tre gånger årligen i anslutning till ansökningsterminerna för gästspelsbidrag.

Den löpande verksamheten handhas sedan 1978-03-01 av en generalsekreterare, anställd på 2/3 tjänst. Vid generalsekretariatet finns fr. o. m. 1978-10-01 två kontorsassistenter, anställda på timbasis och med sammanlagd tjänstgöring motsvarande ca 1/2 tjänst.

Kommittén hade vid årets slut följande medlemmar:

Regissör Knut Thomassen, Norge, ordf.  
Regissör Pierre Fränckel, Sverige, vice ordf.  
Regissör Asger Bonfils, Danmark  
Regissör Ritva Siikala, Finland  
Teaterchef Carl Öhman, Finland  
Teaterchef Svein Einarsson, Island

med följande suppleanter:

Skådespelare Karin Hox  
Teaterchef Rolf Rembe  
Teaterchef Henrik Bering Liisberg

Verksamhetsledare Tuovi Paju

Teaterchef Martin Kurtén

Teaterpedagog Helga Hjärvar

Kommittén har i skrivelse till Nordiska ministerrådet 1978-03-21 framfört som sitt önskemål, att nominering av medlemmar i kommittén i framtiden sker på förslag av de nationella teaterunionerna, detta för att säkra en nödvändig representativitet i förhållande till det aktiva professionella teaterlivet i de olika länderna.

Kommitténs utbetalningar och bokföring har under året skötts av Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete i Köpenhamn. Arrangemanget har varit förknippat med åtskilliga problem, framför allt på grund av bristande handläggningsdirektiv från sekretariatets sida. Ibland har också uppstått för verksamheten besvärande dröjsmål med utanordning av medel för den löpande verksamheten. Kommittén har vid sitt sammanträde 1978-10-09 sökt att finna en formel för en bättre funktion av de ekonomiska rutinerna och vill uttala sin förhoppning att de hädanefter kommer att bereda kommitténs kansli mindre problem. Med den blygsamma personalbemanning som kansliet har, är det av avgörande betydelse att inte rutinärenden blir tidsödande och svåra att hantera.

### *E. Verksamhet*

#### *Sammanträden*

Kommittén har under året haft fem sammanträden, nämligen den 9 januari i Köpenhamn, den 22 februari i Stockholm, den 17—18 april i Helsingfors, den 9—10 oktober i Köpenhamn samt den 16 december i Stockholm.

#### *Gästspel*

Bidrag har utgått framför allt till teaterföreställningar men också till gästengagemang av regissörer, pedagoger etc. från ett annat nordiskt land än det egna i överensstämmelse med kommitténs instruktion. Följande nordiska gästspel har kommit till stånd med bidrag från kommittén:

Folkteatern i Göteborg till Helsingfors med "Hej du, himlen".

Pistolteatern i Stockholm till Köpenhamn med "Vi betalar inte".

Svenska Teatern i Helsingfors till Oslo med "Ett dockhem".

Ryhmäteatteri i Helsingfors till olika platser i Sverige med "Pippi Långstrump".

Gruppen Bella Ciao i Stockholm till Köpenhamn med "När dagen randas".

Kungliga teaterns balett till Det kongelige teater med "Onegin" m. fl. baletter.

Boldhusteatret i Köpenhamn till Färöarna och Bergen med "Leka med elden".

Lilla teatern, Helsingfors, till Stockholm och Göteborg med "Svejk i andra världskriget".

Pernille Grumme och Karen Margrethe Bjerre till Stockholm med "Den starkaste".

Det lille teater i Köpenhamn till Oslo med "Ka' du se det for dig".

Klarateatern i Stockholm till Oslo med "Lazarillo".

Teatteri 41 i Tornio till Norge och Sverige med olika pjäser.

Wasa teater till Sverige med "Fångarnas Ö".

Dockteatergruppen Totem i Uppsala till Kuopio.

Tampereen Työväen Teatteri till Stockholm med "Pitsihovi".

Modellteatern i Eskilstuna till Danmark med "Spektakel utan tak".

Tyst teater, Svenska riksteatern, till Danmark med "I väntan på Godot".

Odin teatret i Holstebro till Stockholm m. fl. orter med olika pjäser.

Regissör T. Oittinen och scenograf P. Ohjamaa till Statens teaterskole i Oslo.

Skolteatern i Ekenäs till Danmark, Norge och Sverige med två pjäser.

Living Movement i Köpenhamn till Oslo med "Komposition-78".

Nationalteatern i Göteborg till Danmark med "Rockormen".

Talpedagogen regissör Kerstin Forsmark till skuespillerskolen vid Odense teater.

Tansiteatteri Raatikko till Stockholm med "Salka Valka" m. fl. baletter.

Länsteatern i Dalarna till Vasa med "Gisslan".

Billedstofteater i Köpenhamn till Norge och Sverige med "Jeg glemte at fortælle".

Regissör Per Sandborgh till Hålogaland teater.

Nukketeatteri Vihreä Omena till Stockholm.

Det bör observeras att de här förtecknade gästspelen har *beviljats* bidrag under året. De kommer i flera fall inte att genomföras förrän under våren 1979. Anmärkas bör vidare att själva ansökan om bidrag ibland har kommit från den gästande och ibland från den mottagande teatern. Mottagare av gästspelsbidrag har som villkor för bidraget tillhållits avge dels en ekonomisk, dels en teatermässig rapport över gästspelet. När dessa rapporter föreligger kommer kommittén att göra en sammanfattning för att utvärdera den kulturpolitiska effekten av verksamheten. I avvaktan på denna rapport kan följande sammanställning ge en profil av hur gästspelsverksamheten fördelas mellan länderna och mellan olika teaterformer.

Av totalt 28 gästspel har:

	sänt ut	tagit emot
Danmark	6	9 (därav 1 t. Färöarna)
Finland	10	3
Island	0	0
Norge	0	10
Sverige	12	11
S:a	28	33

Anm. Skillnaden i antal utsända resp. mottagna gästspel beror på att tre gästspel berör två länder samt ett gästspel tre länder.

Av de danska gästspelen gick	2 till Norge 3 till Sverige 3 till Norge och Färöarna
Av gästspelen i Danmark kom	7 från Sverige 1 från Finland
Av de finländska gästspelen gick	2 till Norge 6 till Sverige 1 till Norge och Sverige 1 till Danmark, Norge och Sverige
Av gästspelen i Finland kom	samtliga från Sverige
Av gästspelen i Norge kom	4 från Danmark 4 från Finland 2 från Sverige
Av de svenska gästspelen gick	7 till Danmark 3 till Finland 2 till Norge
Av gästspelen i Sverige kom	3 från Danmark 8 från Finland

Nordkalotten har prioriterats vid bedömningen av inkomna ansökningar. Sålunda har 4 projekt beviljats anslag. Två av dessa har emellertid måst avlysas av olika skäl. Sålunda har endast 2 gästspelsprojekt på Nordkalotten realiserats under året.

9 gästspel kom från institutionsteatrar, 16 från fria grupper eller dylikt, 3 avsåg gästengagemang av regissörer etc. Av teaterföreställningarna avsåg 17 talteater, 2 musikteater, 3 dans, 2 dockteater samt 1 teater för döva. De riktade sig i 13 fall till företrädesvis vuxenpublik, i 6 fall till företrädesvis barn- och ungdomspublik och i 6 fall till både barn och vuxna.

Frapporande är att norska och isländska gästspel helt saknas samt att den finländska gästspelsaktiviteten är hög. Den traditionella musikteatern är helt orepresenterad.

Bidragens storlek har varierat mellan 6 300 dkr och 91 000 dkr. I många fall har en samfinansiering av gästspelen kunnat ske, exempelvis genom insatser från någon av de bilaterala samarbets- eller kulturfonder som finns mellan de nordiska länderna å ena sidan och kommittén å den andra.

### *Vidareutbildning*

Kommittén har här haft att utgå bl. a. från en tidigare nordisk utredning angående behovet av fort- och vidareutbildningsinsatser för teatern på gemensam nordisk basis (Nordisk utredningsserie 1975: 9). Detta material har 1978 visat sig vara delvis inaktuellt. På grund härav och mot bakgrund av instruktionens § 4, enligt vilken det åligger kommittén att

genomföra sin verksamhet i samråd och samarbete med "det nationale teaterliv og med arbejdet indenfor nationale faglige organisationer och institutioner på området", har kommittén under våren inkallat tre planeringskonferenser på skilda områden för att diskutera uppläggningsav vidareutbildningsarbetet. Konferenserna har gällt teaterteknik (scen), operaregi samt barn- och ungdomsteater.

Utöver de nämnda områdena beslöt kommittén den 18 april att under perioden fram till och med 1980-06-30 ägna uppmärksamhet åt teater-teknik (ateljé) och teaterpedagogik.

Förutom planeringskonferenserna har kommittén under året genomfört följande vidareutbildningsprojekt:

- Ref. nr. 6501* Teaterpedagogseminarium i Kungälv 26/6—2/7 under ledning av regissören Elisabeth Zillmer, Berlin DDR, i samarbete med Nordiska scenskolerådet;
- Ref. nr. 6202* Kurs "Ljussättning som konstnärligt uttrycksmedel" under ledning av Robert Ornbo, London, på Dramatiska institutet i Stockholm, 14—18 augusti;
- Ref. nr. 6103* Seminarium "Barndomens villkor i dagens Norden — sociala och historiska aspekter" under ledning av Per Lysander m. fl. i Filmhuset, Stockholm, 25—27 november;
- Ref. nr. 6203* Nordiskt utbildningsmöte för inspicienter i Norrköping 9—11 december (ledare Lars-Olof Janflod, Norrköping, och Björn Isaksen, Bergen).

Eftersom en stor del av kommitténs verksamhet under 1979 kommer att riktas mot regionteatrarna, har en regionteaterkonferens samman kallats i Stockholm den 6 november. Därvid kommer att diskuteras dels gästspelsverksamhet, dels vidareutbildningsprojekt för regionteatrarna. Dessa teatrar står i centrum för uppmärksamheten just nu, de är unga, de är små, de har att etablera en teaterkultur i trakter och på orter där makthavare och allmänhet är ovana vid teater, de har ofta små resurser för vilka de förväntas göra mycket stora insatser. Problemen är likartade i de olika länderna, även om nationella olikheter framträder. Kommittén avser att göra en sammanställning av fakta kring nordisk regionteaterverksamhet i dag. Detta material skall bilda utgångspunkt för de regionteaterseminarier som skall hållas under 1979. Kommittén hoppas genom detta initiativ kunna bidra till en både konstnärligt och politiskt lyckosam utveckling av regionteatertanken sådan den förverkligats i Norden. Genom gästspel kommer också regionteatrarna själva att få underlag för debatter om repertoarval och arbetsformer m. m.

Samtliga vidareutbildningsaktiviteter finns eller kommer att finnas dokumenterade i en skriftserie. Rapporterna tillställs deltagarna i respek-

tive kurs eller seminarium kostnadsfritt, övriga intresserade kan rekvirera dem från kommitténs kansli mot självkostnadspris.

#### *Informations- och kontaktverksamhet*

Från kansliet har under året utgivits ett antal informationsblad, dels på svenska, dels på finska. Dessa har tillställts samtliga nordiska teatrar, teatergrupper, fackorganisationer etc. Avsikten har varit att etablera direktkontakter med fältet. Enligt kommitténs mening är detta en förutsättning för en gynnsam utveckling av arbetet.

Det är viktigt att aktivt teaterfolk uppfattar kommitténs verksamhet som en positiv möjlighet att förverkliga angelägna idéer. Den i kommitténs instruktion föreskrivna proceduren för tillsättande av medlemmar i kommittén har väckt misstro på en del håll, eftersom man upplever att det hittillsvarande nordiska samarbetet på ett visst sätt desavouerats i den nya form som kommittén innebär. Det är angeläget att agera så att denna misstro undanröjs och så att inga konstlade motsättningar mellan kommittén och andra nordiska teaterorgan uppkommer. Detta är en grannlaga och ytterst viktig uppgift. Utan det aktiva teaterfolkets förtroende kan kommittén inte utföra sitt arbete på sådant sätt som avsetts. Generalsekretären har också framhållit detta vid kontaktmöten med bl. a. Nordisk teaterunion, Norsk teaterunion, Dansk teaterunion, Nordiska teaterledarrådet och andra organ.

#### *F. Framtidsplaner*

Kommitténs verksamhetsområde är begränsat av den givna instruktionen. Gästspelsbidrag och anordnande av vidareutbildning kommer att vara kommitténs verksamhetsfält under de närmaste åren. Beträffande gästspelsverksamheten kommer kommittén efterhand att ta egna initiativ i högre grad än vad som varit fallet hittills. Som exempel på detta kan nämnas den ovan nämnda satsningen på regionteatrarna under 1979. Kommittén kommer överhuvudtaget att eftersträva att gästspel kombineras med utbildningsaktiviteter. Under 1980 kommer tyngdpunkten att ligga på de fria grupperna.

När det gäller vidareutbildningen kvarstår ett mycket viktigt problem olöst. Det gäller frågan om stipendiering av deltagare i kurser och seminarier. Kommittén har avgivit en skrivelse 1978-05-30 till Nordiska ministerrådet med konkreta förslag för att lösa detta problem, men fått till svar att stipendiefrågan är gemensam för hela det samnordiska utbildningsfältet och kan inte lösas separat för teaterområdet. Det låter sig väl sägas, men faktum kvarstår att möjligheterna för teaterarbetare att delta i nordiska kurser och seminarier reduceras drastiskt genom att någon stipendieordning inte finns. Kommittén mottar vid varje arrangemang förfrågningar om detta, och det negativa svar som måste lämnas leder regelmässigt till att anmälda deltagare uteblir. Vad som är spe-

ciellt bekymmersamt är att det uppstår en förvärring av redan befintliga orättvisor. De fria gruppernas medlemmar, som i de flesta fall lever under knappa villkor, har som regel ingen möjlighet att få sin resa och sitt uppehälle betalda av sin grupp; däremot kan institutionerna i många fall ställa upp med sådana bidrag till sina anställda. Kommittén vill med skärpa framhålla det olustiga i att redan missgynnade teaterarbetare blir lidande också i detta avseende.

### G. Finansiering och ekonomi

#### 1. Översikt över bokslut och budget (1 000-tal danska kronor)

	Bokslut 1977	Budget 1978	Prel. utfall 1978	Budget 1979
<i>Utgifter</i>				
Kommittén			48,6	53,2
Personal, lönekost. resor		252	143	204,2
Kontor, inkl porto o tel.			20	29,6
Lokalhyror			35	38,3
Gästspel	1 000		6,4	13,7
Vidareutbildning	478		1 000	1 155
Summa utgifter	1 730		180	520
		1 730	1 433	2 014
<i>Inkomster</i>				
Anslag		1 730	1 730	1 810
Tillbakabetalningar, ej utnyttjade medel 1977			52	150
Summa inkomster		1 730	1 782	1 960

2. Av översikten framgår, att årets anslag för vidareutbildning inte kommer att utnyttjas helt. Detta sammanhänger med att generalsekretären trätt i tjänst först 03-01, och således därför haft att ägna större delen av tiden hittills åt planeringsarbete, skapande av rutiner för den dagliga verksamheten, information etc. Verksamheten under 1979 och 1980 kommer att bli resursslukande på ett helt annat sätt, varför kommittén kommer att anhålla om överföring av återstående medel till 1979 respektive 1980 års budget enligt särskild framställning till Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete.



## **NOMUS (Nämnderna för nordiskt musiksamarbete)**

### *Verksamhetsberättelse 1978*

#### *A. Navn og adresse*

NOMUS  
Generalsekretariatet  
Ministeriet for kulturelle anliggender  
Nybrogade 2  
DK-1203 København K

#### *B. Startår*

1963, vedtægter 1972

#### *C. Formål*

NOMUS' formål er at medvirke til at fremme og udbrede kendskabet til og forståelsen af musiklivet i Norden.

#### *D. Organisation*

##### *1. Administration*

Den daglige administration, herunder administration af de til NOMUS-samarbejdet bevilgede midler fra Nordisk Ministerråd, varetages af det danske NOMUS-nævn, Statens Musikråd, der fungerer som generalsekretariat. Administrationen vedr. kompositionsbestillinger, jfr. nedenfor under E og G, varetages som hidtil af det svenske NOMUS-nævn. Udgivelse af NOMUS NYTT forestås af en deltidsansat redaktør.

##### *2. Sammensætning*

NOMUS sammensættes af indtil 2 repræsentanter fra hvert af følgende fem nordiske NOMUS-nævn, således at hvert land har én stemme:

Danmark — Statens musikråd  
Finland — Statens tonkonstkommissjon  
Island — Tónlistarnefnd alþjóðasamvinnu  
Norge — Statens musikkråd  
Sverige — Nämnden för nordiskt musiksamarbete

##### *3. Personale*

Sekretæren for Statens Musikråd i Danmark fungerer som generalsekretær. Opgaver i forbindelse med projekterne kompositionsbestil-

linger og NOMUS NYTT varetages henholdsvis af sekretæren for svensk NOMUS og af en i Sverige deltidsansat redaktør. NOMUS refunderer ministerier respektive, institutioner de med administration af NOMUS forbundne udgifter til personale og kontorhold.

4. *Revisionen* følger de for danske stadsbudgetter gældende bestemmelser.

#### *E. Virksomhed*

Med henblik på opfyldelse af formålet er NOMUS' virksomhedsområde af administrativ, rådgivende, initierende og informerende karakter, specielt omfattende følgende punkter:

1. NOMUS administrerer de af Nordisk Ministerråd fastsatte årlige bevillinger til nordisk musiksamarbejde.

2. NOMUS er rådgivende organ vedrørende nordisk musikliv og musiksamarbejde over for nordiske, nationale og internationale organer.

3. Ud over initiativer inden for de fastsatte bevillingsrammer kan NOMUS på eget initiativ behandle spørgsmål vedrørende nordisk musikliv og musiksamarbejde og fremsætte erklæringer og forslag herom.

4. NOMUS virker for en rationel og effektiv information i og uden for Norden vedrørende det nordiske musikliv og musiksamarbejde.

#### *Møder*

Der har i 1978 været afholdt 2 plenummøder og 3 arbejdsgruppemøder.

#### *Remisudtalelser*

NOMUS har i 1978 afgivet remisudtalelser til Nordisk Ministerråd og Nordisk Kulturfond.

#### *Projekter*

NOMUS' rådgivende, administrative og initierende funktion indgår i et naturligt og effektivt helhedssampil mellem projekter og midler inden for Nordisk Kulturfond, Ministerrådets dispositionsmidler og NOMUS-midlerne.

Af det neden for under G opførte budget for 1978 på ialt dkr. 1 235 000 vedrører dkr. 1 023 000 eller ca. 83 % direkte tilskud til gennemførelse af specielt følgende projekter:

1) NOMUS NYTT omfatter 4 numre årligt og med jævne mellemrum en bulletin på et ikke-nordisk sprog samt et katalog over musikadresser i Norden og over NOMUS-bestillingsværker, jfr. neden for under 2).

2) Kompositionsbestillinger. NOMUS udlyser midler til komposition af musikværker af enhver art til opførelse i et andet nordisk land end

komponistens. Siden 1970 er midler fordelt til ca. 115 bestillingsværker.

3) Musikfremførelser. NOMUS udlyser midler til koncertturneer inden for alle musikgenrer mellem de nordiske lande. Siden 1973 er fordelt midler til ca. 120 turnéprojekter.

4) Større musikarrangementer har omfattet aktiviteterne Nordiske Musikdage og Ung Nordisk Musik, der har eksisteret siden henholdsvis 1888 og 1945.

Nordiske Musikdage finder sted på skift i de nordiske lande. Aktiviteterne arrangeres af Nordisk Komponistråd og omfatter bl. a. orkester-, kammer- og korkoncerter inden for den nyere musik, herunder koncerter med gæsteensemble fra et ikke-nordisk land.

Ung Nordisk Musik har til formål at skabe et godt organisatorisk grundlag for samarbejde på uddannelsesniveau for komponister og udførende kunstnere under 30 år. Stedet for aktiviteterne alternerer mellem de nordiske lande.

5) Med virkning fra 1978 er den rytmiske musik optaget som et fast projekt.

#### *F. Fremtidsplaner*

Med baggrund i en af NOMUS foretaget vurdering af formål, arbejdsområder og projekter har NOMUS til Nordisk Ministerråd fremsendt et forslag til reviderede "Bestemmelser for det nordiske musiksamarbejde". Vurderingen har endvidere resulteret i udarbejdelse af en oversigt over emner for et handlingsprogram, idet NOMUS agter at undersøge mulighederne for en bevarelse, udvikling og udvidelse af de nordiske musikaktiviteter på følgende områder:

- 1) Amatørmusik.
- 2) Musikken i regionalområder, herunder Nordkalotten.
- 3) Fonogrammer.
- 4) Koncertgivende institutioner.
- 5) Nordisk musik i musikundervisningen.
- 6) Folkemusik.
- 7) Musikdramatik.
- 8) Nordisk musik i radio/TV.

NOMUS har derfor indstillet til Nordisk Ministerråd, at der fremover afsættes midler til den påtænkte undersøgelse og initiering af de i handlingsprogrammet indeholdte områder.

Med virkning fra 1980 agtes igangsat i en 4-årig forsøgsperiode et af NOMUS indhentet og godkendt projektforslag fra Nordisk Konservatorieråd og Nordisk Solistråd til præsentationskoncerter med unge, udførende solister. Projektet omfatter dels en samlet præsentation af solister i en af de større nordiske byer og dels turnéaktiviteter i Norden af solister.

*G. Finansiering og økonomi**Oversigt over årsregnskab og budget (dkr.)*

	Årsregnskab 1977	Budget 1978	Præl. udfald 1978	Budget 1979
<i>Udgifter</i>				
Styrelse	125 400	77 000	90 000	83 000
Personale		85 000	70 000	92 000
Kontor	40 000	50 000	50 000	54 000
Lokaler	0	0	0	0
Projekt	892 000	1 023 000	1 000 000	1 174 000
Udgifter ialt	1 057 400	1 235 000	1 210 000	1 403 000
<i>Indtægter</i>	1 030 000	1 235 000	1 235 000	1 403 000

**Nordiskt samiskt institut***Verksamhetsberättelse 1978**A. Navn og adresse*

Sámi Institut'ta/Nordisk Samisk Institutt  
 Postboks 93  
 N-9520 Kautokeino

*B. Startår*

1973

*C. Formål*

Instituttet har som formål å tjene den samiske befolkning i de nordiske land med sikte på å forbedre befolkningens stilling, sosialt, kulturelt, rettslig og økonomisk. Instituttet skal ta initiativ til, samordne og iverksette utredning, planlegging og forskning, samt gjennomføring av prosjekter. Det skal gjennom konsulent- og veiledningsvirksomhet yte bistand både i teoretiske og praktiske spørsmål.

*D. Organisasjon**1. Administrasjon*

Instituttet ledes av et styre som har tolv medlemmer. Medlemmene oppnevnes av Nordisk Ministerråd, fem oppnevnes etter forslag av regjeringene i de nordiske landene, sju etter forslag av Nordisk samekonferanse. Nordisk samekonferanse har i juni foreslått sju medlemmer til styret. Det nye styret skal begynne å virke fra 01.01.1979. Styremedlemmenes funksjonstid er tre år. Styret velger for hvert år formann og nestformann blant sine medlemmer. Den daglige virksomheten av instituttet ledes av instituttlederen i overensstemmelse med retningslinjer og vedtak fattet av styret.

Nordisk Sameråd er instituttets rådgivende organ.

*2. Styrets sammensetning 31.12.1978*

Nasjonalitet	<i>Tittel, fornavn, etternavn</i>
D	Prof.dr.phil. Arild Hvidtfeldt
F	Regjeringssekretær Fredrik Forsberg
I	Rektor Haraldur Olafsson
N	Dr.philos. Anton Hoem

S	Överdirektör Lars Sköld
F	Lærer Pekka Lukkari
F	Lektor Helvi Nuorgam-Poutasuo
N	Rektor Jon Eldar Einejord
N	Gårdbruker Ole Henrik Buljo
S	Student Susanna Kuoljok-Angeus
S	Rektor Ingvar Åhrn

Lærer Sverre Fjellheim har etter eget ønske fratrudd som styremedlem fordi han er prosjektmedarbeider i instituttets miljøprosjekt.

### 3. Personale

- 1 Instituttstyrer Aslak Nils Sara
- 1 Seksjonsleder for språk og kultur: Alf Isak Keskitalo
- 1 Seksjonsleder for næringsliv, miljø og rettigheter: Oula Näkkäläjärvä
- 1 Seksjonsleder for utdanning og informasjon: Per Mikael Utsi
- 2 Sekretærer: Elen Ragnhild Sara, Mariana Blind (vikar t. o. m. 30.6.78), Lena Aikio (vikar f. o. m. 1.8.78)
- 1 Regnskapsfører: Berit Anne Hætta (vikar t. o. m. 30.9.78), Eli Julianne Dalseng (vikar f. o. m. 27.11.78)
- 2 Kontorassistenter: Finn Olav Nystad, Eila Maria Labba
- 1/3 Rengjøringsbetjent: Ellen J. Sokki (deltid)
- 1/6 Vaktmester: Klemet Hermansen (deltid)

### Permisjoner:

Seksjonsleder for utdanning og informasjon Per Mikael Utsi har hatt studiepermisjon fra 1.9.76 til 30.06.78. Sekretær Veikko Holmberg har fungert som vikar for ham i denne perioden. Sekretær Veikko Holmberg har studiepermisjon fra 1.8.78—31.12.78. Sekretær Leena Aikio vikarierer for ham. Regnskapsfører Johannes Mathis Anti har utdanningspermisjon til 1.8.79. Berit Anne Hætta har vikariert for ham t. o. m. 8.10.78. Som ny vikar er engasjert Eli Julianne Dalseng.

### 4. Revisorer

Riksrevisjon i Norge reviderer instituttets regnskap.

### E. Virksomhet

#### E 1. Styret

I 1978 har styret holdt 4 møter og behandlet i alt 26 saker. Styrets arbeidsutvalg består av: Ingvar Åhrén, Helvi Nuorgam-Poutasuo og Anton Hoem. Styrets sekretær er instituttstyrer Aslak Nils Sara. Arbeidsutvalget har hatt 3 møter og behandlet i alt 18 saker.

Instituttets styre har vært representert ved Nordisk Samekonferanse i Arjeplog i juni og ved årsmøtene til NSR, NRL, SSR.

## *E 2. Kulturspørsmål*

### *E 2.1. Samisk kultur- og samfunnsforskning og -undervisning*

Instituttet forsøker å holde oversikt over samisk kultur- og samfunnsforskning gjennom innsamling av bibliografier og årbøker, samt delta ved ordskifter og holde gjesteforelesninger.

Seksjonslederen for språk og kultur avholdt en ukes kurs i juni ved Nordkalottens AMU-center i Övertorneå om samisk språk og samfunn. Han avholdt foredrag om samiske språkspørsmål ved Nordisk Språkmøte 1978. I forbindelse med tidligere utarbeidet materiale for Unesco, deltok han 1.—3. august ved et møte i Paris om et arktisk kulturforskningsprogram.

Instituttet befordre, både ved brev og konsultasjoner informasjon om samiske kulturspørsmål og er behjelpelig journalister, forskere og forfattere ved deres besøk.

### *E 2.2. Samiske museums- og bibliotekspørsmål*

Instituttet innsamler beretninger og årbøker fra alle nordiske museer med samisk avdeling. Instituttet har deltatt i rådgiving vedrørende den permanente utstilling som er under oppbygging ved de samiske samlinger i Karasjok.

Instituttet fortsetter innsamling og arkivering av bibliografier over samiske og arktiske forhold og litteratur, samt formidler forespørsler om litteratur til biblioteker og gir litteraturreferanser i den grad det er mulig ut fra arbeidssituasjonen.

### *E 2.3. Samisk litteratur*

Instituttet formidler som tidligere manus bl. a. til Norsk Kulturråds komité for samisk litteratur samt besvarer spørsmål fra forlag og enkeltpersoner om samisk litteratur. Instituttet er i ferd med å samle materiale til en samisk forskningsantologi som er tenkt utgitt på engelsk i samarbeid med Universitetsforlaget i Norge.

Endel samiske forfattere har tatt kontakt med instituttet for bistand med organisering av det samiske forfattersamarbeidet.

### *E 2.4. Samiske kulturaktiviteter og planlegging*

Ved utgangen av 1977 utarbeidet Instituttet for Kultursekretariatet en utredning om samiske kulturspørsmål i samband med rekommendasjon 15—76, samt deltok på et møte i Kiruna om dette. I samarbeid med Nordisk Sameråd ble det utarbeidet et forslag til oppfølging av rekommendasjonen.

Instituttet er forøvrig behjelpelig med å kanalisere søknader og finne finansieringskilder for samiske kulturarbeidere. Instituttet har søkt om midler for 1980 til stimulering av samiske kulturtiltak.

Instituttet har ved enkelte anledninger formidlet forespørsler om samiske artister.

### *E 2.5. Samisk sløyd og håndverk*

Instituttet har påtatt seg sekretærarbeid for Nordisk Sameråds sløyd-nemnd. I samråd med dette skal det settes igang et eget sløydprosjekt fra 1979 av. Hovedtyngden av prosjektet skal bygges på produktutvikling. Sløydnemnda har blant annet tatt opp arbeidet med beskyttelsesmerking for samisk sløyd, samt spørsmål om utdanning av lærere i samisk sløyd og kunsthåndverk.

### *E 2.6. Film*

Prosjektet vedrørende et filmsamarbeid med National Film Board of Canada er nå fullført. Filmene er framvist for instituttstyret og Nordisk Sameråd.

Filmene distribueres av NFBC.

Prosjektet ble påbegynt i 1975.

## *E 3. Språkspørsmål*

### *E 3.1. Samisk språkforskning, syntaks og fraseologi*

*Prosjektansvarlig:* Nordisk Samisk Institutt

*Forskere/medarbeidere:* Prof. Israel Ruong, Mag.art. Ole Henrik Magga

Prosjektet ble påbegynt i 1974.

For 1978 er bevilget Nkr. 100 000.

Arbeidet har i 1978 hittil stort sett fulgt den oppsatte arbeidsplan ved siste budsjettbehandling.

Prof. Israel Ruong har fortsatt sitt fraseologiske klassifiseringsarbeid til tross for at han har vært sterkt opptatt av andre forskningsoppgaver bl. a. en historisk avhandling etter oppdrag av den Canadiske regjering.

Ole Henrik Magga har som NAVF-stipendiat fortsatt sitt forskningsarbeid og har kontor ved instituttet. Ved siden av det ordinære syntaksforskningsarbeid, har han arbeidet med rettledning av mediaarbeidere og analyser av mediaspråket som er direkte relevant for prosjektet. Han regner med å få ferdig materiale for ytterligere publisering over 1978-budsjettet. 23.—24.02.78 avholdt instituttet i samarbeid med Ural-Altisk Institutt, Universitetet i Oslo, et møte om syntaksforskning, med deltagelse ellers fra Universitetene i Tromsø, Uleåborg og Umeå. Spesielt ble grammatisk terminologi og syntaksforskningsmetoder diskutert. En rekke magistergradsprosjekter som er under fullføring ble også diskutert. I forbindelse med dette har prosjektet ytet tilskudd til renskriving av Per Jernslettens hovedfagsavhandling.

Mikkel P.A. Bongo har våren og sommeren 1978 utført omfattende feltarbeider i Kautokeino og Lyngen.

Sigbritt Peterson har utført feltarbeider i det sør-samiske området i Sverige sommeren 1978.

Den lulesamiske språkkomiteen foretar for egen regning innsamlingsarbeid etter mønster av prosjektet.



Soppero sameforening i Sverige disponerer apparatur og band fra prosjektet for eget tradisjonsprosjekt, mot adgang til kopier av materialet.

Instituttets materiale deponeres etter hvert i DAUM, Umeå.

Det tas sikte på å avholde et prosjektmøte med prof. Ruong før årsskiftet.

### *E 3.2. Samisk språknemnd*

Instituttet har i år, liksom tidligere, vært sekretær for Samisk Språknemnd. Hovedtemaer for språknemndas arbeid har vært:

- ortografi
- nordisk språksamarbeid
- ordbøker
- grammatikk
- spørsmål omkring det samiske språkets status

Prosjektet ble påbegynt i 1974.

### *E 3.3. Språkarkiv*

Samarbeid: DAUM i Umeå gjennom arkivsjeff Åke Hansson.

Ifølge tidligere prosjektplan har instituttet satt igang et samarbeid med DAUM i Umeå med det formål å bygge opp et samisk språkarkiv og videre er det planer om å publisere kataloger over dette arbeidet.

Stipendiat Ole Henrik Magga besøkte DAUM i juni og diskuterte arkivopplegget samt katalogpubliseringen.

Arbeid under utarbeidelse:

- første utgave av katalogen over samiske lydbåndinnspillinger, som er nesten ferdig.

Meningen er å trykke katalogen i Umeå.

Institutt for språklig databehandling i Göteborg er informert om prosjektet.

### *E 3.4. Språkundersøkelse i Kautokeino*

Gjennomføringen av et pilotprosjekt i Kautokeino for å fastslå metode og gjennomførbarhet med hensyn til kvantitative statistiske undersøkelser av de reelle språkforhold i samiske bosetningsområder har tatt lengre tid enn først beregnet.

Ferdiggjort materiale:

1. Intervjuskjemaer for undersøkelsen
2. Endel teoretiske ansatser som trenger grundigere gjennomtenkning.
3. Noen av disse er presentert i foredragsform ved Nordisk Språkmøte i Visby i september.

Arbeid som må gjennomføres:

1. Trykking av intervjuskjemaer
2. Statistisk utvalg av befolkningen

### 3. Gjennomføre undersøkelsen

#### 4. Bearbeide det innsamlede materialet.

Fortgangen i prosjektet avhenger av den tid som kan avses av seksjonslederen.

#### *E 3.5. Andre spørsmål*

Instituttet har ellers jevnlig formidlet forespørsler om oversettelser og utført tolketjenester ved ulike møter.

Instituttet har i samarbeid med fylkesarbeidssjefen i Finnmark søkt om midler til avholdelse av voksenopplæringskurs i samisk. Diverse remisser bl. a. til Nordisk Kulturfond vedr. søknader er besvart. De ansatte ved instituttet gir ellers, så langt kapasiteten tillater, råd om språkbruk overfor publikum, organisasjoner og institusjoner.

Instituttet var behjelpelig med å skaffe lærere ved et språkkurs for sykepleiere i Kautokeino våren 1978. Arrangert av Norges Samemisjon.

#### *E 4. Næringsliv*

##### *E 4.1. Forsøk av ferskvannsfiske*

*Samarbeid:* Gårdbruker Anders P. Siri, Forsheim Forsøksstasjon, Sjømen

*Forskere/medarbeidere:* Forsøksleder S. Slettjord, Sjømen.

Prosjektbegrunnelsen og tidligere arbeid er beskrevet i Diédot: nr. 2-1978 og nr. 3-1978.

Utviklingsfondet for de sentrale samiske bosettingsområder har i år bevilget Nkr 12 500,— til prosjektet.

10. mai i år ble det fraktet 500 ørret og 150 røyesmolt fra Forsheim Forsøksstasjon til Kautokeino og satt i skrettingnot. Anders P. Siri har gjennom sommeren foret fisken og fisken ble slaktet første uka i oktober og prosjektet ble avsluttet for i år.

Av smolt døde 2 under transport og 3 under den første foringsperiode, men ellers ikke tap.

Gjennomsnittsvekt ved slakt var ca. 0.5 kg, de største veide 1 kg. Fisken var i god fysisk tilstand og god på smak.

En generell vurdering er at foringen lyktes bra i år. Dette var også det første foringsåret.

Prosjektet fortsetter neste år og en vil da øke smoltmengden betraktelig. Forsøksperioden for foringen er beregnet til tre sesonger.

##### *E 4.2. Kultivering av fiskevann — Utfisking i Gámasjáv'ri*

*Samarbeid:* Fiskerikonsulenten i Finnmark, Innlandsfiskeremnda i Kautokeino

*Medarbeidere:* Nils Mortensen Hætta, Klemet Hermansen

Utviklingsfondet for de sentrale samiske bosettingsområder har bevilget Nkr 45 000,— over en tre-årsperiode (Nkr 15 000,— pr. år 1978—1980).

Det finnes en hel del vann der det er overproduksjon av fisk. Fisken karakteriseres som dvergfisk og i slike vann er det også øking av parasitter i fisken.

Prosjektet er et forsøk på å finne frem til kultiveringsmåter for slike vann og et ledd i å fremme bedre utnyttelse av fiskeressursene i de samiske områder.

Gjennomføring av prosjektet:

1. Fiskerikonsulenten organiserer et prøvefiske i samarbeid med innlandsfiskeremnda hvert år før utfiskingen begynner.
2. Første året bør målet være 1500 kg sik og 1000 kg i hvert av de påfølgende år. Disse tallene kan justeres noe underveis.
3. Under utfiskingen med not skal følgende opplysninger skaffes tilveie fra fiskernes side:
  - a) Dato for fisket  
Fiskingen i år ble utført i tidsrommet 30. juli—14. august.
  - b) Antall, totalvekt og gjennomsnittsvekt av fisken, samt ca. vekt av største og minste fisk i hvert kast. I år ble det fisket 1475 kg sik, 180 kg gjedde og 45 kg abbor. Det ble gjort 3.5 kast per. døgn og fangsten varierte fra 28 til 55 fisk i hvert kast. Det ble registrert av sik fra 7 cm som minste fisk opptil 35 cm som den største. Resultatene registreres i skjema.
4. Nils Mortensen Hætta og Klemet Hermansen er engasjert som fiskere.
5. Fisken skal i den grad det er mulig utnyttes som fôr i prosjektet for fôringsforsøket som Anders P. Siri arbeider med. Eventuell salgbar vare kan fiskerne selv omsette til egen fortjeneste.  
Av det oppfiskete kvantum i år var 58 kg som kunne brukes som matfisk.  
Prosjektet fortsetter i 1979.

#### *E 4.3. Prøvefiske av planktonsik*

Det ble i Stuorajavri, Kautokeino, i slutten av september gjort forsøk av prøvefiske av planktonsik med lagesildnot, men forsøket var ikke riktig vellykket på grunn av tidspunkt og værforhold.

Nota er tidligere blitt brukt på finsk side.

NSI ledet prosjektet.

#### *E 4.4. Opplysninger ang. rein/praktisk reindrift*

Formål og prosjektbegrunnelse: Vises til tidligere årsmeldinger.

På instituttets budsjett er det for 1978 avsatt 40 000,— Nkr som skal brukes til systematisering og tilrettelegging av innsamlet materiale.

*Prosjektarbeid i 1978:*

1. Klargjort intervjumateriale for nedskrivning som er på ca. 20 000 meter.
2. Engasjert Solfrid Sara til å nedskrive materialet.  
Systematisering og tilrettelegning av innsamlet materiale skal ferdiggjøres i løpet av 1979.  
Det er innhentet materiale kun på norsk side, men liknende prosjekt vil bli utført på finsk og svensk side.  
Dessuten må alt materiale oversettes.

*E 4.5. Forsøksprosjekt i kombinasjonsdrift innen jordbruket*

Instituttet har siden 1975 vært engasjert i å få igang et forsøksprosjekt i kombinasjonsdrift innen jordbruket. Det ble i år dannet en driftsplanering for jordbruket for Kautokeino-Karasjok og dermed er arbeidet foreløpig avsluttet for instituttets del.

*E 4.6. Flyttsamehusmødres arbeidssituasjon*

Instituttet har på oppdrag av Trygderetten i Norge gjort en undersøkelse om flyttsamehusmødres arbeidssituasjon. Trygderetten støttet undersøkelsen økonomisk.

Undersøkelsen bygger på intervjuer foretatt høsten 1977 i Karasjok og Kautokeino kommune.

Arbeidsgruppen har bestått av Elen R. Sara, Sámi Institut'ta, Anne Hætta, Kautokeino Trygdekontor og Anna Laila Siri Frogner, Heimkonsulent, Karasjok. Anne Hætta og Anna Laila Siri Frogner har utført intervjuarbeidet henholdsvis i Kautokeino og Karasjok. Elen R. Sara har vært prosjektleder og har deltatt i tilrettelegging av intervjuene, systematisering og analysering av materialet.

Undersøkelsen vil bli publisert i *Diedot* i år.

*E 4.7. Andre oppgaver som berører næringsliv*

Kellogg-reinforskningsprosjekt ble startet i 1974 for en 5-års periode. Instituttet er ved bestyreren representert i styret for prosjektet. Prosjektet blir administrert i Kautokeino i Norge av prosjektpersonalet Anders Eira og Isak I. Eira.

Seksjonsleder Oula Näkkäljärvi har holdt foredrag om samenes rettigheter til landområder ved et møte arr. av Mii-særvi og ved et samisk seminar i Helsingfors holdt han et innlegg om samenes naturrikdommer og disponering av disse.

Han har ellers deltatt i Samerådets næringspolitiskkomité møter og i prosjektmøter som berører næringsliv. Instituttstyreren har på samekonferensen holdt foredrag om nærings- og sosialpolitiske spørsmål i sameområdene.

*E 5. Miljø**E 5.1. Miljøprogram for de samiske områdene*

Samarbeid: Samiske organisasjoner

*Forskere/medarbeidere:* Lærer Sverre Fjellheim, Mariana Blind, Nat.

kand. Pekka Aikio, Adv. Leif Dunfjell, Jur.kand. Jörgen Bohlin

*Rådgivere:* Fil.kand. Ingvar Åhrén, Prof. Erik Bylund

Siv.ing. Klemet Nils Hansen sluttet i prosjektet 28.03.78. Som ny prosjektmedarbeider ble Sverre Fjellheim engasjert f. o. m. 01.08.78.

Videre har instituttet engasjert Mariana Blind som prosjektmedarbeider f. o. m. 15.08.78 for 1½ mnd. Hennes oppdrag er å tilrettelegge innsamlet materiale vedr. nasjonalparker og deres innvirkning på samisk næringsutøvelse.

Nat.kand. Pekka Aikio fra finsk side er engasjert som forsker f. o. m. 01.05.78—31.12.78.

*Prosjektvirksomhet i 1978:*

- Nat.kand. Pekka Aikio fortsetter arbeidet med en spesialstudie av en sameby, Lapin Paliskunta, som viser hvordan et samisk økosystem faller sammen ved tekniske inngrep i naturen. Studiet gjelder undersøkelse av reindriftsnæringen hvor det har skjedd og fremdeles skjer store forandringer.
- Undersøkelse av nasjonalparker og deres innvirkning på samisk næringsutøvelse.
- Adv. Leif Dunfjell har i år påbegynt undersøkelsen av "Lover og forordninger som direkte regulerer det samiske næringsliv og indirekte tilværelsen til den samiske befolkningen".
- Jörgen Bohlin har gjort ferdig rapporten om svensk lagstiftning som berører samefolket og reindriftsnæringen.

På norsk side har prosjektmedarbeider Sverre Fjellheim fortsatt arbeidet med følgende oppgaver:

1. Bakgrunnsbeskrivelse av undersøkelseområdet
2. Fysiske inngrep i området fra samfunnets side
3. Strukturering av inngrep i undersøkelseområdet

Gjennom dette vil en forsøke å gi et bilde av situasjonen pr. i dag. Foreløpig har en konsentrert seg om reindriften.

Beskrivelsen tar sikte på å omfatte følgende:

*A. Beliggenhet, areal, arealbruk og bosetting.*

- Beskrivelse av beliggenhet og areal
- Forskjellige reinbeitedistrikter og de kommuner som disse berører
- Arealbruk (sesongbeiter, kjerneområder, flytteveier o. l.)
- Distriktets (områdets) driftsform i grove trekk
- Antall reinbruk og reindriftsutøvernes bosetting — primært og sekundært.

*B. Fysiske inngrep*

- Vassdragsreguleringer
- Veiutbygging, flyplasser
- Turisme
- Forsvarets skyte- og øvingsfelt
- Gruver og større industri

*C. Planer og utredninger som berører området*

- Fylkesplaner
- Generalplaner
- Regionale planer
- Andre planer som berører reindriften

Så langt det er hensiktsmessig og mulig blir beskrivelsen supplert med kartmateriale.

I den grad skrevne data finnes, vil disse bli brukt. Men en rekke opplysninger vil en bare kunne få ved direkte henvendelse til lappfogdene, distriktsformennene, NRL, fylkene og kommunene.

Når det gjelder fysiske inngrep vil en i tillegg til selve registreringen også i den grad det er mulig foreta en vurdering av hvilke konsekvenser disse har medført for reindriftsnæringen.

*Finansiering:*

Instituttets budsjett: Nkr. 250 000,—.

*E 6. Rettigheter**E 6.1. Historisk-juridisk prosjekt om bruksrett og bruksmåte i sameområdene*

*Samarbeidsorganer:* Samiske organisasjoner, Universiteter, Nordisk Ministerråds sekretariat i Oslo

*Forskere/medarbeider:* Prof. Hyvönen, Prof. Hafström, So. Tomas Cramér, Vit.ass. Minde, Jur.kand. Simma-Fjällgren, Cand.jur. Korpi-jaakko

*Ressurspersoner:* Forsker Heikki Hyvärinen, Sekr. i NRL: Arne G. Arnesen

Prosjektmedlem prof. Knut Bergsland har frasagt seg medlemsvervet i prosjektkomiteen.

Prosjektbegrunnelse og tidligere arbeid er beskrevet i Diedot 1977:1 og 1978:2.

Etterhvert som prosjektmedlemmene har fremskaffet materiale har det kommet opp nye spørsmålsstillinger som har vært nødvendige å diskutere og prosjektet har avholdt tre arbeidsmøter for å diskutere det faglige opplegg for prosjektet.

Arbeidet i år er bygget mye på det materialet som ble fremskaffet i fjor, bl. a. analysearbeid og systematisering.

*Prosjektarbeid i år:*

På finsk side har Korpijaakko og Hyvönen

- undersøkt finske riksarkivets utgivning av eldre domsbøker fra 1500-tallet
- innsamling og systematisering av materiale fra jordbøker fra 1800-tallet som angår samenes beskatning
- Korpijaakko har påbegynt studie av yringsfrihet
- Prof. Hyvönen har under utarbeidelse en redegjørelse om prosjektarbeidet som skal være en del av grunnmaterialet for videre arbeid. Den er skrevet på finsk og engelsk og er under oversettelse till svensk. Denne rapporten viser prosjektarbeidet i sin helhet.

Forsker Hyvärinen har oversatt til svensk den finske samedelegasjonens remiss "Saamelaisvaltuuskunnan lausunto poronhoitolakitoimikunnan mietinnöstä 1976: 26" (Samedelegasjonens uttalelse om den innstilling som er avgitt av komisjonen for utarbeidelse av lovforslag til ny reindriftslov 1976: 26). Videre har han oversatt Hiltunens forskningsplan over Peltojärviprosjektet til svensk. Han har også avlevert til instituttet sin første delrapport "Den samiska fastigheten inom vårt rättsväsen".

På norsk side har

stipendiat Minde fortsatt studier og litteratursøkningsarbeidet og kil-desøkningsarbeid:

- a. fortsatt innsamling av stoff fra tingprotokollene
- b. ved Det svenske riksarkiv gjennomgått registeret over komiteer vedr. samer
- c. undersøkt omfanget av arkivalia vedr. grensespørsmål ol. på Nordkalotten i Danica-serien og i utenriksdepartementets arkiv.
- d. undersøkt topographia vedr. Lappmarken og relevant materiale i private samlinger (K. B. Wicklunds og de Sandbergske samlinger).
- e. arbeidet med materialet som Oscar Albert Johnsen fremskaffet iforb. med boka "Finnmarkens politiske historie".

*Arbeidsplan "Samiske rettigheter på 1600—1700 tallet"*

- a. iforb. med arbeidsplanen levert et foreløpig utkast "Samiske rettsforestillinger på 1600- og 1700-tallet"
- b. ferdiggjort et foreløpig utkast som omhandler den juridiske terminologien vedr. samiske rettigheter.

På svensk side har Cramér stort sett konsentrert seg på forskning omkring samenes eldste historie på 1500—1600 tallet, og har ferdiggjort et utkast som han kaller "Kodicill, avvitringen och renbeteslagstiftningen".

Han har brukt mye av sin tid til arkiv- og litteraturstudier.

Simma-Fjellgren har fått permisjon og av den grunn har hennes

forskningsarbeid blitt noe forsinket. Prof. Hafström har fortsatt studier ang. skattefjellsmålet i Jämtland og Härjedalen. Spesielt har han undersøkt jaktbestemmelsene for reindriftsamer, skattefjellens tilrettelegging av de ulike jordboksmetodene og domsbøker for Jämtland og Härjedalen.

#### *E 6.2. Andre oppgaver som berører rettigheter*

Seksjonsleder Oula Näkkäljärvi er medlem i Sameparlamentets juridiske utvalg. Minde har forelest i 2 dobbeltimer om nord-norsk befolkningsutvikling på 1600—1700 tallet for mellomfagsstudenter i historie.

#### *Finansiering:*

Instituttets budsjett for 1978: Nkr 250 000,—.

Støtte fra NAVF til vit.ass. Minde.

#### *E 7. Undervisning*

##### *E 7.1. Samisk historiebok*

*Forskere/medarbeidere:* Hum.kand. Samuli Aikio

*Rådgivere:* Sekr. Isko Sara, Adjunkt Lars H:son Simma, Lektor Leif Eriksen

Prosjektgruppen besluttet ved sitt første møte at målet med dette prosjektet er å skrive en historiebok etter samisk synsvinkel. Boken er beregnet for skoler, lærere og andre interesserte.

Tilrettelegging av manuskriptet kommer å bli ferdig i løpet av 1979.

Boken kommer til å inneholde 13 kapitler. Under utarbeidelse av boken har også kildemateriale blitt innsamlet og oversatt. Disse blir eventuelt utgitt etter at historieboken er ferdig om finansieringsmuligheter tillater det.

Videre utarbeides tegninger, bilder og kart. Prosjektgruppen har holdt et møte i år, der bl. a. bokens innhold og språksspørsmål, trykking og utgivelse av boken ble diskutert. Historieboken blir utgitt på samisk, deretter oversettes den til finsk, norsk og svensk.

Prosjektet ble påbegynt i 1974.

##### *E 7.2. Vuxenutbildning*

*Prosjektansvarig:* Nordiskt Samiskt Institut

*Samarbetsinstanser:* Sameorganisationer, Vuxenutbildningsinstanser, Arbetsmarknadsutbildningsinstitusjoner, Universitet

*Prosjektledare:* Sektionsledaren för utbildning och information

*Startår:* 1978

1977 höll institutet ett första projektmöte, där sakkunniga från Samisk Utdanningsråd och Fylkesarbeidskontoret i Norge, Lapplands arbeidskraftsdistrikt och länsstyrelses skolavdelning i Finland, Samernas



Folkhögskola och Svenska Samernas Riksförbund i Sverige samt representanter från Nordiska samerådets utbildningsutskott deltog.

### *Målsättning*

Mötet beslutade att projektets mål bör vara att

- sätta igång folkupplysningsarbete och vuxenutbildningsverksamhet i olika sameområden,
- samarbeta med olika utbildningsinstitutioner och försöka anpassa deras arbetssätt till samernas situation,
- inspirera lokalbefolkningen och föreningar att sätta igång och leda upplysnings- och utbildningsverksamhet,
- undersöka befolkningens behov av olika typer av upplysnings- och utbildningsverksamhet,
- försöka finna lämpliga arbetsformer samt
- finna lämpliga finansieringsmöjligheter

Den upplysnings- och utbildningsverksamhet, som sätts igång skall ha som mål att

- hjälpa befolkningen att lära känna sin egen situation, sin egen bygd och dess näringar, kultur, språk, historia osv. samt
- hjälpa människor att få den utbildning, som de anser sig ha behov av.

### *Projektområden*

Mötet beslutade att som projektområden välja tre olika områden i de tre länderna där samer bor, nämligen

- ett område, där samerna är i klar majoritet, Utsjoki kommun,
- ett område, där samerna alltid har bott, men där samerna nu är i minoritet och bor spritt, Trøndelag renbetesdistrikt, samt
- ett område, en stad, dit samer har utvandrat, Stockholms län.

Vidare kan, om det är möjligt eller nödvändigt, andra områden väljas, nämligen

- ett sjösameområde
- ett lulesamiskt område samt
- ett område, där man kan samarbeta över riksgränserna, Kautokeino, Enontekiö och Karesuando.

### *Verksamhet*

Verksamheten har startats i Stockholm. En ledningsgrupp bestående av Per Mikael Utsi, Nordiskt Samiskt Institut, Lars Tuolja, Stockholms sameförening, Louise Bäckman, Stockholms universitet och Elisabeth Andersson, Samernas folkhögskola ansvarar för projektets utformning. En student vid Socialhögskolan i Stockholm, Inga Britt Blindh, har under våren gjort en kartläggning av Stockholmsamernas behov av kulturell verksamhet. Kartläggningen följs upp under hösten av en närmare intervjuundersökning.

Under hösten dras riktlinjerna upp för verksamhetsstarten i Utsjoki och Trøndelag.

#### *E 7.3. Samarbetsgrupp för samiska utbildningsfrågor*

Institutet har sammankallat en arbetsgrupp bestående av representanter för samiska skolmyndigheter. Gruppen har årligen möten för att harmonisera samiska skolmyndigheters arbete samt för att samarbeta i enskilda frågor. Gruppen har under 1978 haft ett möte och behandlat speciellt läroplansfrågor (se nedan).

Institutet har sammankallat en arbetsgrupp, bestående av Esko Kähkönen, Rovaniemi och opettajan koulutuslaitos, Nils Slunga, Högskolan i Luleå, Odd Mathis Hætta, Høgskolen i Finnmark och Veikko Holmberg, institutet, för att samordna grundutbildningen av samiska lärare. Arbetsgruppen har avgivit sin rapport under 1978 och rapporten kommer att tryckas genom institutets försorg.

#### *E 7.4. Läromedelsförteckning över samiska läromedel*

Institutet har under 1977 utarbetat en läromedelsförteckning över samiska läromedel i Finland, Norge och Sverige. Denna förteckning revideras varje år, varvid nyproducerade läromedel medtas i förteckningen. Förteckningen görs i samarbete med de samiska skolmyndigheterna. Förteckningen trycks av institutet och tillhandahålls skolor, lärare m. fl.

Institutet har tagit initiativ till utformande av nya grundläromedel, dvs. grammatik, ordlista m. m., för undervisning i nordsamiska enligt den nya samiska ortografin.

#### *E 7.5. Samiska läroplaner*

Institutet har påbörjat en insamling av läroplaner, som berör samernas utbildning. Materialet skall ligga till grund för senare arbete, där syftet är att få enhetliga läroplaner för samisk utbildning i de nordiska länderna.

Vid mötet med arbetsgruppen för samiska utbildningsfrågor framkom att samarbete och kontakt bör eftersträvas vid utarbetande och fastställande av nya läroplaner för samisk utbildning. Institutet kommer, efter råd från arbetsgruppen, att ta initiativ till utformande av gemensamma studiegångar för undervisningen i samiska i grundskolan.

#### *E 7.6. Annan verksamhet som berör utbildning*

Sektionsledaren för utbildning och information och institutets övriga anställda har deltagit i och givit råd till genomförande av kurser och möten, där samiska utbildningsfrågor tagits upp.

Tf. sektionsledare Veikko Holmberg har deltagit i arrangerandet av

ett internasjonelt seminarium om tværkulturell utdanning i Kautokeino i juni 1978. Seminariet behandla spesielt samiske utdanningsfrågar og innleiingsanfæranden hølles av instituttsledaren og av seksjonsledarna Keskitalo og Utsi.

Instituttet har en ledamot i en arbeidsgrupp, som skal foreslå arbeidsmarknadsutdanningsåtgærder for den samiske befolkningen i Norge.

## *E 8. Information*

### *E 8.1. Dieđot*

Instituttet utgir tidskriften Dieđot. Målet med denne er å informere om all virksomhet ved instituttet. Under 1978 er tre nummer av Dieđot utgitt: "Verksamhetsberættelse for 1977", "Søtvattensfiskeseminarium 1977" og Magga: "Lokative læt-setninger i samisk".

A/S Karasjok Produkter trykker Dieđot.

### *E 8.2. Samiskt informationscentrum*

Instituttet har aktualisert problemene kring utgivande og försäljning av samisk litteratur og samiske läromedel. Samisk litteratur utges genom olika förlag i olika länder og den samiske läsekretsen har svårt att få informasjon om utgiven litteratur og försäljningen är dåligt utvecklad og samordnet. Samisk Utdanningsråd i Norge har för att förbättra läromedelsutgivningen, aktualisert frågan om bildande av ett samiskt förlag. Samma fråga är uppe i behandling hos det nordiska samarbeidsorganet för same- og rennæringsfrågar. Instituttet har tagit kontakt med berörda organ i frågan för att få till stånd lämpliga åtgærder.

### *E 8.3. Annan informationsverksamhet*

Till instituttet kommer många sorter av förfrågninger. Instituttet har försøkt vara behjælpelig i dessa samt försøkt ge råd og service åt enskilda personer og institutioner så langt som det varit möjligt.

Instituttet distribuerar samiske läromedel.

Instituttets personal har informert om samiske ærendene vid ulike tilfællen.

## *F 1. Verksamhet/projekt*

Instituttets virksomhet må sees på bakgrunn av det formål og arbeidsområde som er pålagt instituttet i statuttene.

Instituttet må også ta i betraktning de krav og forventninger som den samiske befolkning og de samiske organisasjoner stiller til samfunnet og instituttet. Virksomheten er også avhengig av de forventninger myndighetene stiller til instituttet og blir da preget av forandringer i samfunnet.

Prosjektene er fordelt i de forskjellige fagområder: Språk, kultur, utdanning og informasjon, næringer, miljø og rettigheter.

De prosjekter som instituttet har satt igang og planlegger å sette igang vil bli grunnlaget for instituttets videre arbeid.

Etter de erfaringer instituttet hittil har hatt så vil det også i fremtiden under arbeidets gang med prosjekter bli nødvendig med utvidelse av prosjekter og delprosjekter med samme arbeidsområde. Etterhvert vil det komme opp nye spørsmålsstillinger som trenger en nærmere redegjørelse og da må nye prosjekter konkret legges opp.

I 1979 kan instituttet sette igang arbeidet med 2 nye prosjekter, nemlig: Samiske skoleplaner og Duoddji, håndverk, utenom de 9 prosjekter som instituttet allerede har etablert.

I budsjettforslaget for 1980 har instituttet skissert opp 11 prosjekter, derav 3 nye prosjekter.

## *F 2. Kontorlokaler*

Kautokeino kommune planlegger å bygge et miljøbygg og byggestart var planlagt våren 1978, men er utsatt til våren 1979. Etter planen er bygget klar for innflytting høsten 1980.

De forhandlinger instituttet har hatt med kommunene for å løse lokalbehovet har resultert i at instituttet kommer med i bygget på leiebasis. Det stilles 530 m<sup>2</sup> til kontorer for instituttet, samtidig får instituttet en del fellesløsninger med de andre interesser i bygget.

*G. Finansiering og økonomi**1. Oversikt over regnskapsavslutning og budsjett (1 000-tall nkr)*

	Avslutning	Budsjett	Foreløpig resultat	Budsjett
	1977	1978	1978	1979
<i>Utgifter:</i>				
Styret	77	83	103	85
Personell	1 060	1 026	1 103	1 089
Kontor	112	103	131	110
Lokaler	70	67	67	67
Prosjekter	607	850	850	1 070
<i>Andre utgifter:</i>				
Driftsutgifter	27	60	88	152
Disposisjon	74	13	13	—
Prosjekter utenfor budsjettet	62		27	15
Sum utgifter	2 089	2 202	2 382	2 588
<i>Inntekter:</i>				
Bevilgninger	1 885	2 182	2 182	2 529
Komp. for lønnstigning	87		103	
Prosj. utenfor budsjettet	62		27	
Renter	23	20	40	44
Underskudd	32		30	15
Sum inntekter	2 089	2 202	2 382	2 588

*2. Bemerkninger til ovennevnte oversikt*

Instituttet har fått bevilget midler til 2 prosjekter fra Utviklingsfondet for de sentrale samiske bosetningsområder:

Foringsforsøk av ferskvannsfisk: Nkr 12 000,—.

Kultivering av fiskevann: Nkr 15 000,— (bevilges også i 1979)

## Utskottet för nordiskt ungdomssamarbete

### *Verksamhetsberättelse 1978*

#### *A. Navn og adresse*

Nordisk ungdomssamarbejde  
Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde  
Snaregade 10  
DK-1205 København K

#### *B. Startår*

1973

#### *C. Formål*

Målet for støtteordningen skal være å

— øke kunnskapene om og forståelsen av kulturelle, politiske og sosiale spørsmål blant ungdom i de nordiske land ved å støtte det nordiske samarbeid som drives av landsomfattende og nasjonalt støttestøttede barne- og ungdomsorganisasjoner i Norden

— gi ungdomsorganisasjonene større muligheter til å understreke nordisk samhörighet i internasjonal sammenheng

#### *D. Organisasjon*

Virkomheten ledes av et utvalg på to medlemmer fra hvert land. Sekretærfunksjonen utøves av kultursekretariatet.

Utvalget hadde pr. 31.12.1978 følgende sammensetning:

Jens Clausager, Danmark

Frode Møller Nicolaisen, Danmark

Risto Ikäheimo, Finland

Ulla Helsingius, Finland

Sigurdur Geirdal, Island

Reynir Karlsson, Island

Sissel Rønbeck, Norge

Alf-Cato Gaaserud, Norge

Bert Valtersson, Sverige

Håkan Wallensten, Sverige

Revisjonsansvaret påhviler den mottakende organisasjon og revidert regnskap om anvendelsen av midlene skal sendes kultursekretariatet innen seks måneder etter at det bevilgede beløp er utbetalt.

### *E. Virksomhet*

Utvalget for nordisk ungdomssamarbeid har på to møter — 7.—8. oktober 1977 og 14. april 1978 fordelt kulturbudsjettets midler til nordisk ungdomssamarbeid.

Etter de nye retningslinjene for det nordiske ungdomssamarbeidet, vedtatt av Ministerrådet i november 1976, omfatter støtteordningen midler til samarbeid mellom landsomfattende og nasjonalt støtteberettigede ungdomsorganisasjoner i de nordiske land. Midlene fordeles fortrinnsvis til prosjektvirksomhet, men det organisatoriske samarbeidet blir også støttet i et visst omfang.

Ungdomsutvalgets bevilgninger til prosjektvirksomhet, som utdeles to ganger om året, oppgår for 1978 til dkr. 1 080 000,— fordelt på 53 prosjekter.

Bevilgningen til organisatorisk samarbeid, som fordeles en gang om året og med virksomhetsår august—juli, var på dkr. 380 000,— fordelt på 13 organisasjoner.

En oversikt over bevilgningen til prosjekter og organisatorisk samarbeid følger vedlagt.

### *F. Framtidsplaner*

Utvalget finner ikke at det er behov for store omlegginger i det nordiske ungdomssamarbeidet, og at bestemmelsene i gjeldende retningslinjer bør gjelde også i tida som kommer.

Man vil imidlertid understreke betydningen av at det i den nærmeste framtid gjennom ressursøkninger skapes mulighet for å trekke utkantområdene mer inn i det nordiske ungdomssamarbeidet. Likedan må man i sterkere grad enn det hittil har vært mulig forsøke å imøtekomme retningslinjenes krav om at prioritet skal gis til de brede ungdomsgrupperinger.

Etter utvalgets mening bør man i tida som kommer legge større vekt på den kontinuerlige evaluering av samarbeidsvirksomheten. Det vil også være ønskelig med en mer grundig analyse av virksomheten, bl. a. for å klargjøre virkningene av støtten til det organisatoriske samarbeidet.

### *G. Finansiering og økonomi*

Det nordiske ungdomssamarbeidet finansieres over det nordiske kulturbudsjettet. Bevilgningen for 1978 var på dkr. 1 450 000,—.

**Bevilgninger 1978**

<i>Prosjektstøtte</i>	<i>Beløp</i>
Landsforeningen Ungdomsringen	10 000
— Konferanse "Ung i Norden"	
— Maj/juni 1978 i Nordjylland, Danmark	
Bandalag Islenskra Skáta	45 000
— "Vulkan-projektet 1978"	
— 30.7.—13.8.1978, Askjaområdet i Nord-Øst island	
Grønlands Spejderkorps	20 000
— Landsleir for grønlandske speidere og nordiske ledere	
— 10.—30.7.1978, Godthåb, Grønland	
Luonto-Liitto rf	9 000
— Nordisk miljøleir 1978	
— 26.6.—6.7.1978, Ilomansti, Finland	
Unge Pionerer	15 000
— Barneleir "Gjennom kjennskap til vennskap"	
— 28.6.—8.7.1978, Rena, Norge	
Nordiska Ungkonservativ. Unionen	
— Seminar om Nordiska rådets arbete och valsamarbete i Norden	35 000
— 16.—19.2.1978, Oslo, Norge	fordeles fritt på de to prosjekter
Nordiska Ungkonservativa Unionen	
— Seminar om Nordkalotten	
— 26.—28.5.1978, Umeå, Sverige	
Ungdomsrepresentantskapen i föreningarna Norden	35 000
— Nordisk Ungdomsfestival	
— 21.—26.7.1978, Langøyene, Oslo, Norge	
Nordiska Centerungdomens Förbund	35 000
— "Skolan för oss alla"	
— 31.3.—2.4.1978, Saarijärvi, Finland	
FDF/FPF	40 000
— Nordisk kirkelig ungdomslederkonferanse	
— 3.—7.5.1978 Silkeborg Højskole, Danmark	
Finlands Svenska Skolungdomsförbund rf	25 000
— Nordisk elevkonferanse	
— 17.—19.3.1978, Vasa, Finland	
Nordens konservative Studenterunion	8 000
— Konferanse om de studerendes stilling og vilkår i de nordiske land	
— Uke 6—10 1978, Oslo, Norge	
Kristelig Folkepartis Ungdom	25 000
— Konferanse om ungdom, utdanning og sysselsetting	
— 16.—21.5.1978, Oslo, Norge	
Svenska Samernas Riksungdomsförbund	5 000
— Same ungdomskonferanse	
— Vinter/vår 1978	
Et sted i sameområdet	



Forbundet Nordens Sosialdemokratiske Ungdom — "Nordisk arbeiderbevejelse og massemediene" — Tre dager i mars 1978 i Danmark	25 000
Forbundet Nordens Sosialdemokratiske Ungdom — "Vår strategi i skolepolitikken, aktuelle spørsmål" — Tre dager i februar 1973 i Finland	30 000
NLRU — Nordens Liberale og Radikale Ungdomsforbund — Seminar om fremmedarbeideres problemer i de nordiske land — April 1978 i Sør-Norge	20 000
Motorföretarnas Helnykterhetsförbunds Ungdomsförbund — Seminar for ungdomsledere — Uke 11, Helsingfors, Finland	20 000
Framfylkingen — Leir for barn og ungdom fra Finland, Norge, Sverige — Juni 1978, Midt-Troms, Norge	30 000
Dansk Ungdoms Fællesråd — Januar/mai—august/november 1978, Norge, Danmark, Sverige	25 000
Kommunistisk Ungdom i Sverige — Leir "Norden og världen" — 23.—25.6.1978, Göteborg, Sverige	15 000
Dansk Ungdoms Fællesråd — Reise- og oppholdsutgifter til nordiske kontaktmøter — Annet halvår 1978	20 000
Metodistkyrkans Ungdomsförbund i Finland — Internasjonelt läger/flest deltagare från Norden — 15—26.7.78, Jumijärvi, Jämsä, Finland	5 000
IOGTs Nordkalottkommitté — Nordiskt läger för junior och ungdomsledare — 25.6—2.7.78, Kvaløy, Norge	25 000
Sveriges Schackförbund, Ungdomskommittén — Konferens mellan repr. för de sex nationella förbunden — 15—16.4.78, Linköping	8 000
Norsk Søndagsskoleråd Frikirkens barnekontor — Nordisk søndagsskolemøte — 31.7—4.8.78, Hamar	15 000
International Christian Youth Exchange Sveriges Kristna Ungdomsråd — Konferens för utländska och nordiska deltagare och medarbetare i ICYEs ungdomsutbytesprogram 1978/79 — 3—5.11.78, Sverige	10 000

Finnmark Røde Kors	10 000
— Nordisk Ungdomsleir 1978	
— 4—11.8.78, Kolvik i Porsanger-Finnmark	
Finlands Demokratiska Pionjärers Förbund r. f.	6 000
— Konferens av nordiska pionjärarbetare "Pionjär- org. arbete under FNs Barnets år 1979"	
— 27—29.10.78, Finland	
Unga Örnars Centralförbund NKK ry	30 000
— Seminarium om barnets ställning i Norden	
— 12—13.7.78, Tammerfors	
MNUR/MKU — Metodistkyrkans Ungdomsförbund	5 000
— ERFA-konferens för ungdomsledare till ledarkurs	
— Oktober 1978, Grankulla, Finland	
Norges Kristelige Ungdomsforbund	12 000
— KFUK-møte for kvinnelige medlemmer om sam- funnsspørsmål	
— 21—27.7.78, Kabelvåg	
Sveriges Evangeliska Student- och Gymnasiströrelse	25 000
— Studentmöte på biblisk grund	
— 1—7.8.78, Lund	
Nordisk Samorg. for Ungdomsarbejde, c/o Sydslesvigs danske Ungdomsforen.	50 000
— Ungdomsvecka med tema "skogen till nytta och nöje"	
— 23—29.7.78, Osby skogsgymnasieskola	
Nordens Konservativa Studentunion	10 000
Økonomisekretariatet, c/o FMSF	
— Seminar-Nordiskt kulturellt samarbete på TV- och radioområdet	
— Uge 34—37 1978, Stockholm	
Landsforeningen Natur og Ungdom	10 000
— Energiseminar samt fællesnordisk informationsmate- riale (plakater m. v.)	
— 15—17.9.78, Klostermølle, Silkeborg	
Kristna Studentrörelsen i Sverige	5 000
— Sommarmöte	
— 11—15.8.78	
Pohjola-Nordens Ungdomsförbund	45 000
— Ungdomspolitisk konferens	
— 2—5.11.78, Finland	
Nordiska Ungkonservativa Unionen, c/o Moderata Ungdomsförbundet	45 000
— Seminar om Nordens økonomiske fremtid	
— 14—15.10.78, Island	
Nordiska Ungkonservativa Unionen, c/o Moderata Ungdomsförbundet	45 000
— Sommarskola	
— 2—7.7.78, Norge	

Nordens Godtemplarungdomsråd, c/o Bernt Karlsson — Seminarium/Drogarbeite i lokalsamhället — 15—22.9.78, Island	40 000
Nordens Godtemplarungdomsråd, c/o Bernt Karlsson — Ungdomsledarkurs — 14—17.7.78, Færøyene	10 000
Förbundet Nordens Socialdemokratiska Ungdom, c/o SSU — Seminarium/Nord. samarb. i ett framtidsperspektiv — November 1978, Sverige	35 000
Förbundet Nordens Socialdemokratiska Ungdom, c/o SSU — Seminarium/Økonomisk kris och arbeidsmarknadspro- blem i Norden — September 1978, Norge	30 000
Nordens Liberala och Radikala Ungdomsförbund, c/o Christer Löfqvist — Seminar om næringspolitikk — 15—17.9.78, Norge	18 000
Svenska Samernas Riksungdomsförbund — Sameungdomskonferens — 20—25.8.78, Karesuando	20 000
Nasjonalkomiteen for internasjonalt ungdomssamarbeid — Seminar i Reykjavik om naturressurser og økonomiske soner — 11—17.9.78, Reykjavik	9 000
Kristelig Folkpartis Ungdom — Seminar om Försvars- och säkerhetspolitikk — 24—26.11.78, Helsingfors	20 000
Europeisk Ungdom — Seminar om olje og industrisamarbeid — 10—16.8.78, Oslo	10 000
Europeisk Ungdom — Seminar om ungdomsarbeidsløshet — 20—22.10.78, Skanör, Sverige	
Det Norske Totalavholdsselskaps Barneforbund — Konferanse om edruskapsarbeidet blandt barn i de nordiske land — juli 1978, Tórshavn	25 000
MA-Ungdom — Konferanse for ledere av de enkelte organisasjoner i Norden — 27—29.9.78, Reykjavik	15 000
Nordiska Centerungdomens Förbund c/o Centerns Ungdomsförbund — 17—19.18.8.78, Korpilahti, Finland	40 000

<i>Organisasjonsstøtte</i>	<i>Beløp</i>
Nordiska Regionen av IYF	10 000
Nordisk Samorganisation for Ungdomsarbejde	40 000
Nordens Liberala och Radikala Ungdomsförbund	20 000
Nordens konservativa studentunion	10 000
KFUM og KFUK i Norden	30 000
Samarbejdskomiteen for demokratiske og kommunistiske ungdomsförbund	20 000
Nordisk Fællesrådskonference, c/o Finlands Scouter	35 000
Nordens Godtemplarungdomsråd	35 000
Förbundet Nordens Socialdemokratiska Ungdom	52 000
Nordiska Ungkonservativa Unionen	40 000
Kristen Demokratisk Ungdom i Norden	15 000
Arbetsbevegelsens barnorganisationer i Norden	35 000
Nordiska Centerungdomens Förbund	38 000

## **Grannlandslitteraturkommittén**

### *A. Navn og adresse*

Nabolandslitteraturkomiteen  
Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde  
Snaregade 10  
DK-1205 København K

### *B. Startår*

1975

Deltagende lande/sprogområder:

Danmark, Færøerne, Grønland, Finland (begge sprogområder), Island, Norge, Sverige og det samiske sprogområde

### *C. Formål*

Fireårig forsøgsordning med støtte til oversættelse/udgivelse af nordisk nabolandslitteratur.

### *D. Organisation*

Bevillingen fordeles af en komité med et medlem fra hvert af de otte involverede lande/sprogområder:

Poulsen, Bjørn, D

Hoydal, Karsten, Færøerne

Berthelsen, Christian, Grønland

Laitinen, Kai, F

Huldén, Lars, F

Höskullsson, Sveinn Skorri, I

Ustvedt, Yngvar, N, formand

Holmqvist, Bengt, S

Aikio, Samuli, det samiske sprogområde

(Kultursekretariatet er sekretariat for komiteen)

### *E. Virksomhed*

Der modtoges 237 ansøgninger og blev givet 128 bevillinger (se *Bilaga*).

### *F. Fremtidsplaner*

I det forløbne år er der ved nordisk kultursekretariats foranledning blevet igangsat en evaluering af den gennemførte forøgsvirksomhed.

I denne er spørgsmålet om støtte til udgivelse af nabolandslitteraturen i de s. k. små sprogområder (Færøerne, Grønland, Island og det samiske sprogområde) særlig blevet behandlet.

### G. Finansiering

Støtteordningen finansieres af det nordiske kulturbudget. Bevillingen for 1978 var dkr. 1 050 000,—.

## BILAGA

### Oversigt over bevillinger 1978

#### Til dansk

fra islandsk	Árman Kr Einarsson "Vikingaferd til Surtseyjar" (b) Birgitte Høvrings biblioteksforlag, Humlebæk
fra islandsk	Stefán Juliusson "Käre og Lappe" (b) Birgitte Høvrings biblioteksforlag, Humlebæk
fra islandsk	Anonym "Jomsvikinga saga" (n) Det arnamagnæanske institut
fra islandsk	Erik Skyum-Nielsen "Nyere islandsk litteratur" (r) Gyldendalske Boghandel, København
fra islandsk	Guldbergur Bergsson "Det stiger af dybet" (r) Arena, Viborg
fra norsk	Gerd Brantenberg "Egalias Døtre" (r) Forlaget Hønsetryk
fra norsk	Kjartan Fløgstad "Dalen Portland" (r) Gyldendalske Boghandel, København
fra norsk	Asbjørn Elden "To slags folk i Travelfoss" (r) Forlaget Oktober
fra norsk	Dag Solstad "SVIK Førkrigsår" (r) Forlaget Oktober
fra norsk	Erik Kullerud "Klokka atten, kamerater" (b) Forlaget Aros, Århus
fra norsk	Rolf Jacobsen "Deadline kl. 23 (udv. digte)" (d) Forlaget Prometheus, Åbenrå
fra norsk	Jens Bjørneboe, "Samlede Dikte" (d) Rosa Luxemburg Forlag, København
fra svensk	Siv Wiederberg "Klass 6 d, Sverige, Världen" (b) Børnebogsforlaget Hanegal
fra svensk	Claes Andersson "Udvalgte digte" (d) Husets Forlag, Århus

- fra svensk Flere forfattere "Svensk lyrik 1930—1975 En antologi" (d)  
Borgens Forlag A/S
- fra svensk Stig Claesson "Henrietta ska du också glömma" (r)  
Gyldendalske Boghandel, København
- fra svensk Sally Salminen "I Danmark og Världen öppnar sig" (r)  
Lindhardt og Ringhof Forlag, København
- fra svensk Helga Bergvall "Jungfru skär" (r)  
Wøldikes Forlag
- fra svensk Gun-Britt Sundström "Maken" (r)  
Lindhardt og Ringhof Forlag
- fra svensk Sara Lidman "Din tjener hører" (r)  
Det Schønbergske Forlag
- fra svensk Hjalmar Bergman "Clownen Jac" (r)  
J H Schultz Forlag
- fra svensk Edit Södergran "Samlade dikter" (d)  
Arena, Viborg
- fra svensk Artur Lundqvist "Agadir" (d)  
Husets Forlag, Århus
- fra svensk Margareta Ekström "Ord til Johanna" (d)  
Husets Forlag, Århus
- fra svensk Märta Tikkanen "Århundredets kärlekssaga" (d)  
Lindhardt og Ringhof Forlag, København
- fra svensk Maria Gripe "Tordyveln flyger i skymningen" (b)  
Branner og Korchs Forlag A/S, Kastrup
- fra svensk Theodor Kallifatides "Kärleken" (r)  
Gyldendalske Boghandel, København
- fra grønlandsk Karen Nørregaard "Grønlandske digte" (d)  
Gyldendalske Boghandel, København

*Til finsk*

- fra dansk Bjarne B Reuter "Kidnapning" (b)  
Werner Söderström Osakeyhtiö, Helsingfors
- fra dansk Robert Fisker "Peter Pjusk" (b)  
Kustannusosakeyhtiö Tammi
- fra dansk B Präntare m. fl. "Pressen i Norden" (s)  
Werner Söderström Osakeyhtiö, Helsingfors
- fra norsk Else Breen "Gutten bak hekken" (b)  
Werner Söderström Osakeyhtiö
- fra norsk Jahn Otto Johansen "Hos oss i Moskva" (r)  
Kai Kaila
- fra norsk John Hollen "Ruska" (b)  
Kustannusosakeyhtiö Tammi

- fra norsk Kjartan Fløgstad "Dalen Portland" (r)  
Werner Söderström Osakeyhtiö, Helsingfors
- fra svensk Johan Bargum "Mörkrum" (r)  
Bokförlaget Tammi
- fra svensk Bo Carpelan "Vandrande skugga" (r)  
Kustannusosakeyhtiö Otava
- fra svensk Lars Gustafsson "En biodlares död" (r)  
Kustannusosakeyhtiö Tammi
- fra svensk Kenneth Ahl "Grundbulten" (r)  
Kustannusosakeyhtiö Tammi
- fra svensk Ulf Lundell "Sömmen" (r)  
Kustannusosakeyhtiö Tammi
- fra svensk Irmelin Sandman Lilius "Kung Tulle" (b)  
Kustannusosakeyhtiö Tammi
- fra svensk Theodor Kallifatides "Kärleken" (r)  
Kirjayhtymä Oy, Helsingfors
- fra svensk Åke Leijonhufvud "Anna och Christian" (r)  
Werner Söderström Osakeyhtiö, Helsingfors
- fra svensk Barbro Lindgren "Lilla sparvel" (b)  
Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsingfors
- fra svensk Gun-Britt Sundström "Maken" (r)  
Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsingfors
- fra svensk Barbara Winckelmann "Din vredes dag" (r)  
K J Gummerus Oy, Jyväskylä
- fra samisk og svensk Laestadius "Samiska predikningar och skrifter" (s)  
Akateeminen Kustannusliike OY, Helsingfors

*Til færøsk*

- fra islandsk Jóhann Páll Árnason "Brudstykker af socialismens  
historie" (s)  
Kari Petersen
- fra islandsk Svava Jakobsdóttir "Leigjandinn" (r)  
Kari Petersen
- fra norsk Nordahl Grieg "Skibet gaar videre" (r)  
Árni Dahl, Tórshavn
- fra svensk Astrid Lindgren "Bröderna Lejonhjärta" (b)  
Felagid Vardín, Tórshavn
- fra svensk Gunnar Ekeløf "Udvalgte digte 1927—1969" (d)  
Ebba Hentzē, Tórshavn

*Til grønlandsk*

- fra dansk Dea Trier Mørch "Vinterbørn" (r)  
Det Grønlandske Forlag, Godthåb
- fra dansk Astrid Lindgren "Emil fra Lønneberg" (b)  
Det Grønlandske Forlag, Godthåb



- fra dansk Bjarne B Reuter "Kidnapning" (b)  
Det Grønlandske Forlag, Godthåb
- fra dansk Magnus Johansson "Taxa-Lasse" (b)  
Det Grønlandske Forlag, Godthåb
- fra dansk Gun Jacobsen "Peters baby" (b)  
Det Grønlandske Forlag, Godthåb
- fra svensk Ann-Mari Lagercrantz "Sillgrisslan som inte ville hoppa" (b)  
Det Grønlandske Forlag, Godthåb
- Til islandsk*
- fra dansk Jannick Storm "Børn kan altid sove" (r)  
Lystræninginn sf., Reykjavik
- fra dansk William Heinesen "Blæsende Gry" (r)  
Mål og menning
- fra dansk Bent Haller "Katamaranen" (b)  
Idunn, Reykjavik
- fra dansk M. Stender/H. Hedemann "Island" (s)  
Morten Stender, Svendborg
- fra dansk Ole Lund Kirkegaard "Gummi Tarzan" (b)  
Idunn, Reykjavik
- fra dansk Hans Hansen "Vil du se min smukke navle" (r)  
Lystræninginn sf., Reykjavik
- fra dansk Vita Andersen "Tryghedsnarkomaner" (d)  
Lystræninginn sf., Reykjavik
- fra dansk H C Branner "Rytteren" (n)  
Bókaforlagid Saga, Reykjavik
- fra dansk og grønlandsk "Sumar í Fjördum — grænensk samtímaljéd" (d)  
Letur bókatúgáfa, Reykjavik
- fra norsk Dag Solstad "SVIK, Førkrigsår" (r)  
Gudmundur Sæmundsson
- fra norsk Kjartan Fløgstad "Dalen Portland" (r)  
Mål og menning
- fra svensk Per Olof Sundman "Två dagar, två nätter" (n)  
Bókaforlagid Saga
- fra svensk M Sjöwall/P Wahlöö "Mannen som gick upp i rök" (r)  
Mål og menning
- fra finsk Eeva Joenpelto "Vetää kaikista ovista" (r)  
Almenna bökafeilagid, Reykjavik
- Til norsk*
- fra dansk Herdis Møllehave "Le" (r)  
Gyldendal Norsk Forlag, Oslo
- fra dansk Martha Christensen "Vores egen Irene" (r)  
H. Aschenhoug & Co

- fra dansk Magnus Johansson "Taxa-Lasse" (b)
- fra dansk Bjarne B Reuter "Zappa" (b)  
J W Cappelens Forlag A/S, Oslo
- fra dansk Peter Seeberg "Ved havet" (r)  
Gyldendal Norsk Forlag, Oslo
- fra dansk Kirsten Thorup "Lille Jonna" (r)  
Gyldendal Norsk Forlag, Oslo
- fra dansk og Hedin Brønner "Færøyske fortellere" (n)  
færøsk Gyldendal Norsk Forlag, Oslo
- fra finsk Nils Aslak Valkeapää "Terveisiä Lapista" (n)  
Pax Forlag
- fra finsk Eeva Joenpelto "Vetää kaikista ovista" (r)  
Gyldendal Norsk Forlag, Oslo
- fra islandsk Helga Kress m fl "Dramur um veruleika — Íslenskar  
sögur um og eftir konur" (n)  
Tiden Norsk Forlag
- fra islandsk Guðmundur Daniellsson "Blindebukk" (r)  
Fonna Forlag L/L
- fra svensk Lars Gustafsson "En birøkters død" (r)  
Gyldendal Norsk Forlag, Oslo
- fra svensk Stig Claesson "Henrietta skal du også glemme" (r)  
Gyldendal Norsk Forlag, Oslo
- fra svensk Kerstin Ekman "Springkällan" (r)  
H Aschenhoug & Co
- fra svensk Ernst Ahlgren "Pengar" (r)  
Pax Forlag, Oslo
- fra svensk Matti Klinge "Blick på Finlands historia"  
Otava
- fra svensk August Strindberg "Ensam" (n)  
Gyldendal Norsk Forlag, Oslo
- fra svensk Ernst Ahlgren "Pengar" (r)  
Pax Forlag, Oslo
- fra svensk Sven Wernström "Trälarnas uppror" (b)  
J W Cappelens Forlag A/S, Oslo
- fra svensk Lars Molin "Bomsalva" (r)  
Arbeidern Forlag, Askim
- fra svensk Stig Claesson "Ni har inget liv att försäkra" (r)  
Gyldendal Norsk Forlag, Oslo
- fra svensk Åke Leijonhufvud "Anna och Christian" (r)  
Gyldendal Norsk Forlag, Oslo
- Til svensk*
- fra dansk Jytte Borberg "Det bedste og det værste" (r)  
Leif Stegeland Forlag AB

- fra dansk Ole Sarvig "De rejsende" (r)  
AB P A Norstedt & Söners Förlag, Stockholm
- fra dansk William Heinesen "Moder Syvstjerne" (r)  
Bokförlaget Forum AB, Stockholm
- fra dansk Albert Dam "Morfars by" (n)  
Bokförlaget Atlantis, Stockholm
- fra dansk Cecil Bødker "Salthandlerskans hus" (r)  
AB Rabén & Sjögren Bokförlag, Stockholm
- fra dansk Kirsten Thorup "Lille Jonna" (r)  
AB P A Norstedt & Söners Förlag, Stockholm
- fra dansk Peter Seeberg "Ved havet" (r)  
Bokförlaget Atlantis, Stockholm
- fra dansk Vita Andersen "Hold kæft og vær smuk" (n)  
Alba, Stockholm
- fra dansk Klaus Rifbjerg "Klaus Rifbjerg och andra dikter" (d)  
Albert Bonniers Förlag AB, Stockholm
- fra finsk Kalle Päätalo "Viimeinen savotta" (r)  
K J Gummerus Oy
- fra finsk Eeva Joenpelto "Drag i alla dörrar" (r)  
AB Rabén & Sjögren Bokförlag, Stockholm
- fra finsk Jorma Ojajarju "Wasa, den vita staden" (r)  
AB Rabén & Sjögren Bokförlag, Stockholm
- fra finsk Hannu Aho "I fjärran det gröna havet" (b)  
AB Rabén & Sjögren Bokförlag, Stockholm
- fra finsk Paavo Haavikko "Kansakunnan linja" (r)  
Söderström & Co/Atlantis, Helsingfors
- fra finsk Kai Laitinen m fl "Finlands litteratur efter 1965" (s)  
Söderström & Co, Helsingfors
- fra islandsk J. Sigurdardottir "Snaran" (r)  
LTs Förlag
- fra islandsk Pétur Gunnarsson "Punktur punktur komma strik" (r)  
Bokförlaget Forum AB, Stockholm
- fra islandsk Olafur J Sigurdsson "Pastor Bödarvs brev/Myren  
därhemma" (r)  
AB Rabén & Sjögren Bokförlag, Stockholm
- fra islandsk Guðrún Helgadóttir "Jón Oddur og Jón Bjarni" (b)  
Tídens Förlag
- fra islandsk T. Thorgeirsson "Einleikur á glansmynd" (r)  
AB P. A. Norstedt & Söners Förlag, Stockholm
- fra islandsk Haldór K Laxness "I túninu heima" (r)  
AB P. A. Norstedt & Söners Förlag, Stockholm
- fra islandsk Thorstein frá Hamri "Tystnadens svärd" (d)  
Alba, Stockholm

- fra norsk Knut Faldbakken "Oår-Sweetwater" (r)  
Bokförlaget Forum, AB, Stockholm
- fra norsk Edvard Hoem "Kjærleikens ferjereiser" (r)  
Bokförlaget Forum, AB, Stockholm
- fra norsk Kjartan Fløgstad "Dalen Portland" (r)  
Bokförlaget Forum, AB, Stockholm
- fra norsk Ketil Bjørnstad "Pavane" (r)  
AB Rabén & Sjögren Bokförlag, Stockholm
- fra norsk Tormod Haugen "De svarta fåglarna" (b)  
AB Rabén & Sjögren Bokförlag, Stockholm
- fra norsk Sigbjørn Hølmebakk "Karriolstenen" (r)  
AB Rabén & Sjögren Bokförlag, Stockholm
- fra norsk Karsten Alnaes "Felttoget" (r)  
Bokförlaget Forum AB, Stockholm
- fra norsk C F Engelstad "Störst bland dem" (r)  
Bokförlaget Atlantis, Stockholm
- fra samisk Ellen Sylvia Blind "Áccalat gå dán/Muiotot ja jur-  
dagat" (d og n)  
Ellen Sylvia Blind, Fällfors
- Til samisk*
- fra svensk Erik Nilsson Mankok "Ordbok" (s)  
Lapplandsgruppen i Umeå
- fra finsk Leena Morottaja "Tämä maa oli meidän" (d)  
Lapin Sivistysseura r.y., Helsingfors

(b) = børne/ungdomsbog

(d) = digte/antologi

(n) = noveller/antologi/sagn og eventyr

(r) = roman/biografi

(s) = samfundsforhold

(t) = teaterstykke

**Nordiskt konstcentrum***Verksamhetsberättelse 1978**A. Namn och adress*

Nordiskt konstcentrum  
Sveaborg B 44  
SF-00 190 Helsingfors 19  
Tel. 0-66 85 54

*B. Startår*

1978

*C. Syfte*

Att utveckla och samordna det nordiska samarbetet på bildkonstens område.

*D. Organisation*

## 1. Administration

Styrelse (7 ledamöter) Råd (14 ledamöter)

## 2. Rådets och styrelsens sammansättning 31.12.1978

	Nationalitet
Ole Wildt Pedersen	D
Hanne Lundblad (suppl.)	D
Fredrik Forsberg	F
Kari Poutasuo (suppl.)	F
Knutur Hallsson	I
Kari Gjesteby, Formand	N
Inger Lise Gjørv (suppl.)	N
Sven Gustafson, Næstformand	S
Maj Britt Imnander (suppl.)	S
Kjeld Heltoft	D
Bent Karl Jacobsen (suppl.)	D
Stig Fredriksson	F
Osmo Valtonen (suppl.)	F
<i>Rådet:</i>	
Kjeld Heltoft, Formand	D
Bent Karl Jacobsen (suppl.)	D
Bodil Kaalund	D
Naur Klint (suppl.)	D
Henning S. Møller	D

Leila Krogh (suppl.)	D
Stig Fredriksson, næstformand	F
Osmo Valtonen (suppl.)	F
Paul Osipow	F
Sven Olof Westerlund (suppl.)	F
Bengt v. Bonsdorff	F
Tapio Periäinen (suppl.)	F
Hjörleifur Sigurdsson	I
Jon Reykdal (suppl.)	I
Björg Thorsteinsdóttir	I
Ragnheidur Jónsdóttir (suppl.)	I
Anne Marie Komissar	N
Hilde Maehlum (suppl.)	N
Torstein Rittun	N
Irma Salo Jaeger (suppl.)	N
Lars Brandstrup	N
Konrad Mehus (suppl.)	N
Lars Hofsjö	S
Matti Nurmi (suppl.)	S
Pål Nils Nilsson	S
Kaisa Melanton (suppl.)	S
Eva Nordenson	S
Olle Norell (suppl.)	S
Erik Kruskopf	
Nordisk Kunstcentrums leder	

### 3. Personal

Daglig ledare, sekreterare

### 4. Revisorer

Utses av statens revisionsverk i Finland

### E. Verksamhet

Verksamheten inleddes med en invigning den 28 juli 1978. I samband med invigningen öppnades på Sveaborg två utställningar, som hade förberetts av Nordiska konstförbundet, Nordisk skulptur och Sveaborg-teckningar. Utställningarna pågick till den 10.9.1978.

Från den 15.8.1978 arbetade Nordiska konstförbundets kanslisekreterare Liisa Repo-Myllynen enligt ett avtal mellan förbundet och centrrets styrelse som tillfällig sekreterare för centret. Den 1.9.1978 tillträdde centrrets ledare Erik Kruskopf sin tjänst. Den 5.9 övertog centret den temporära kanslilokalen på Sveaborg.

Höstens verksamhet i övrigt har omfattat förberedelser för utställningsverksamhet i Strandkasernen, iståndsättande av lokaliteterna samt uppgörande av verksamhetsplan för 1979 och 1980.

## *F. Framtidsplaner*

### *Allmänt*

Då Nordiskt konstcentrum har inlett sin verksamhet först sommaren 1978, och de allmänna principerna för centrets målsättning har formulerats först i samband med centrets råds och styrelses möten 3—5 oktober 1978 (bilaga 1) är uppgörandet av ett detaljerat verksamhetsprogram för 1980 i dagens läge knappast möjligt. Man understryker också vikten av att centret kan fungera så öppet och flexibelt som möjligt, ta hänsyn till aktuella behov på det nordiska konstfältet och inrikta sin verksamhet i enlighet med dem. Samtidigt kan det konstateras att de medel som står till förfogande för 1979 är relativt blygsamma och inte tillåter någon nämnvärd utvidgning av verksamheten: en av målsättningarna för 1980 måste sålunda vara att centret bereds möjlighet till en betydande expansion.

### *Utställningsverksamhet*

Under 1978 och 1979 omfattar denna huvudsakligen en fortsättning av den från Nordiska konstförbundet övertagna verksamheten. Som väsentligaste målsättning för 1980 ses en utvidgning av arten av utställningar till att omfatta inte bara bildkonst utan även utställningar vari ingår annat material, såsom arkitektur, konstindustri, foto och allmänkulturell information. Därtill är det, för att verksamheten likvärdigt skall betjäna hela Norden, nödvändigt att förverkliga en bred geografisk spridning av centrets utställningar, vilket bl. a. innebär en ökning av kostnaderna för transport och försäkring, samt att utställningsmaterialet bör kunna stå till centrets disposition för en längre tid än hittills, med ökade kostnader för utställningsersättning som följd. Kontakt bör dessutom knytas med nya utställningsmottagare på olika håll i Norden. Man strävar också att följa upp utställningar med olika slag av program, t. ex. diskussioner, seminarier, filmvisningar etc.

### *Informationsverksamhet*

Behovet av information om nordisk konst och nordiskt konstliv är betydande. Metoderna för hur detta behov skall tillfredsställas är däremot inte entydigt kartlagda. För den fortsatta verksamheten krävs därför vid sidan av kontinuerlig basinformation försöksverksamhet i olika riktningar.

Centrets råd tillsatte vid sitt möte i oktober en arbetsgrupp med uppgift att närmare utreda formerna för denna verksamhet.

### *Arkiv och dokumentation*

En väsentlig uppgift för centret är uppbyggnaden av arkiv- och dokumentationsverksamheten. Då många olika institutioner i Norden för närvarande arbetar på detta fält, är det nödvändigt att först kartlägga den

existerande verksamheten för att undvika onödiga överlappningar. Som ett led i denna utredningsverksamhet planerar centret våren 1979 i samarbete med Hanaholmens kulturcentrum för Sverige och Finland ett seminarium om bildkonstdokumentation i Norden.

#### *Gästateljéverksamheten*

Iståndsättandet av de utlovade gästateljéerna på Sveaborg påbörjas möjligen redan hösten 1979, och centret bör vara berett att starta verksamheten våren 1980. Centret bör stå för inredningen av såväl bostädet som ateljéer, vilket innebär en kostnad på 30 000 fmk per enhet. Man räknar med att kunna ta de fem ateljéerna i bruk den 1.7.1980, då en stipendieordning bör kunna träda i kraft. Regler för stipendieordningen är under utarbetande. Samtidigt utreds möjligheterna att bygga upp ett nät av liknande gästateljéer i hela Norden.

#### *Tvärkulturella försöksprojekt (Nordisk boendemiljö)*

En av centrets uppgifter bör vara att sammanföra olika grupper av konstskapare till gemensamma projekt. Som ett lämpligt sådant projekt vars förverkligande kommer att sträcka sig över flera år, har centret på sitt program upptagit en seminarieverksamhet, som bygger på ett sammanförande av olika intressegrupper vid iståndsättandet av nya bostadsområden på olika håll i Norden. Projektet avses genomfört i samråd med kommunala, statliga eller enskilda projektörer i de olika länderna varvid centrets uppgift skulle vara att under olika skeden av arbetets framskridande sammanföra såväl planerar- som tilltänkta konsumentgrupper till gemensamma överläggningar under en serie seminarier, fördelade på en tid av tre till fem år.

#### *Verksamhet utanför Norden*

Centret kan ha en uppgift som förmedlare av nordiska utställningar etc. till mottagare även utanför Norden, i den mån denna verksamhet inte handhas av andra organ. Förfrågningar från olika håll har redan inkommit, och en viss planläggning blir också här nödvändig. Man räknar med att fram till 1980 kunna skissera upp ramarna för centrets fortsatta funktion på detta område.

#### *Övrigt*

Rörande centrets framtida verksamhet bör en fortsatt kartläggning av existerande önskemål och behov på centrets verksamhetsområde företas. Olika samhällsgrupper bör beredas möjlighet att komma med synpunkter på det uppgjorda programmet, och en målmedveten insamling av initiativ bör ske. Samtidigt ser centret som en av sina uppgifter att själv verka initierande gentemot andra organisationer och institutioner i Norden. Det ovan nämnda tvärkulturella försöksprojektet kan ses som ett



steg i en sådan riktning. Därutöver bör kontakt tas med andra sammanlutningar för inledande av samarbete över nationsgränserna och mellan kulturens och konstens olika sektorer.

### G. Finansiering och ekonomi

#### Översikt över bokslut och budget

	Bokslut 1977	Budget 1978	Prel. utfall 1978	Budget 1979
<i>Utgifter</i>		DKR		FMK
Styrelse		100 000		86 000
Personal		110 000		243 852
Kontor		80 000		66 948
Lokaler		10 000		13 200
Projekt		385 000		282 000
Övrigt:				
Summa utgifter		685 000		692 000
<i>Inkomster</i>				
Anslag		685 000		692 000
Lönestegr. komp.		—		—
Övrigt		—		—
Summa inkomster		—		—

#### Förslag till allmän målsättning för Nordiskt konstcentrums verksamhet:

I enlighet med statuterna för Nordiskt konstcentrum (16/1 1977, § 2) skall institutionen "utvikle og samordne nordisk samarbeid innenfor bildende kunst — — — med den hensikt at aktivitetene innenfor de ulike fagområdene skal utfylle hverandre og i bred forstand bidra til å gjøre de nordiske kulturmiljøene rikere."

Detta sker genom att sammanföra konstnärer från de skilda länderna och de skilda fackområdena och att genom tvärnationell och tvärkulturell verksamhet bidra till att precisera konstnärens och bildkonstens roll i dagens samhälle. Verksamheten bör ske med jämlik spridning över hela Norden.

Till aktiviteterna hör framför allt utställnings- och informationsverksamhet, gästateljéverksamhet samt arrangemang av olika slag av kurser, seminarier, möten etc. som kan tjäna ovannämnda ändamål.

Som grund för informationsverksamheten bör ligga insamling av dokumentations- och informationsmaterial, antingen i original i centrets eget arkiv eller som vidarehänvisning till existerande arkiv och dokumentationssamlingar.

I fråga om samtliga aktiviteter bör man sträva till en medveten relation mellan målsättning och projektförverkligande. Man bör lägga vikt vid att av centret anordnade utställningar och andra aktiviteter som bjuds ut till olika mottagare äger en så hög grad av angelägenhet, konstnärlig nivå och professionell finish som möjligt.

## Nordiska filmkurser

### *Verksamhetsberättelse 1978*

#### *A. Namn och adress*

Nordiska filmkurser  
Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete  
Snaregade 10  
DK-1205 Köpenhamn K

#### *B. Startår*

I nuvarande form 1978 som en fortsättning på den försöksverksamhet som ägde rum 1973—75.

#### *C. Syfte*

Den nordiska kursverksamheten på filmområdet skall ha som uppgift att tillgodose utbildningsbehovet hos personer som yrkesmässigt arbetar med film och TV.

#### *D. Organisation*

##### *1. Administration*

Verksamheten leds av en kommitté bestående av fem medlemmar, en från vart och ett av de nordiska länderna. Sekretariatsfunktionen tillvaratas av Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete, som också förvaltar anslagen och är ansvarigt för utbetalningar samt bokföring.

##### *2. Kommitténs sammansättning*

Henning Camre, Danmark, ordförande  
Kari Uusitalo, Finland  
Sigurdur Sverrir Pálsson, Island  
Jon Stenklev, Norge  
Arne Hedlund, Sverige

##### *3. Revisorer*

3. Revisionsansvaret påvilar den statliga revisionsmyndigheten i det land där kursverksamheten bedrivs, dvs 1978 den danska riksrevisionen.

#### *E. Verksamhet*

Bakgrunden för filmkommitténs arbete ligger i den försöksverksamhet på området som genomfördes 1973—75. Denna etablerades som en parallell till Vasaseminarieerna på teaterutbildningsområdet.

Under försöksperioden avhölls 3 seminarier med följande teman: "Filmarbetarnas ekonomiska och politiska miljö", "Filmdistribution i Norden" och "Film på bio, film på TV — teknik — form — innehåll". Seminarierna visade tydligt på gemensamma nordiska problem och ett behov att bearbeta dessa på nordiskt plan. I november 1978 avhöll den nordiska filmkommittén sitt första seminarium inom ramen för den permanenta verksamheten. Seminariet ägde rum på Schæffergården, Gentofte, Danmark, under fem dagar med ett deltagarantal på ca 50 personer. Ämnet för seminariet var "Den nordiska samproduktionsproblematiken i vidaste bemärkelse — ekonomisk, kulturell, kreativ, personalmässigt."

Vid seminariet betonades kraftigt det nära sambandet mellan produktion och distribution. Nordisk samproduktion ger i sig själv ingen garanti för nordisk distribution och vad beträffar distribution av nationella produktioner är förhållandena ännu besvärligare. Förklaringen härtill ligger delvis i det att de statliga stödordningarna primärt siktar mot att stöda och säkra produktionen, medan liknande åtgärder inte vidtas beträffande distributionssidan. Distributionsförhållandena är mycket olika i de nordiska länderna och de domineras av företag som primärt tar sig an den anglo-amerikanska filmproduktionens distribution.

En huvudfråga vid seminariet blev därför om det existerar en nordisk marknad för film producerad i de nordiska länderna och hur den i så fall skall kunna främjas.

Vid seminariet framkom flera arbetsdokument och uttalanden om denna och andra centrala frågor, vilka kan utgöra bakgrund för det fortsatta arbetet. Ett viktigt resultat av seminariet var den klart uttalade viljan att föra dialogen vidare, såväl i de enskilda länderna som på internordiskt plan. En mer omfattande rapportering från seminariet är under utarbetande och kommer att föreligga i början av 1979.

#### *F. Framtidsplaner*

Inom ramen för det nu permanenta filmsamarbetet kommer fortsättningsvis att avhållas ett eller flera seminarier eller kurser årligen. 1979 års seminarium äger rum i Norge och behandlar rekryterings- och utbildningsproblematiken i Norden.

#### *G. Finansiering och ekonomi*

Den nordiska kursverksamheten på filmområdet finansieras över den nordiska kulturbudgeten. Anslaget för 1978 var dkr. 200 000: —.

*BILAGA 9*

C 300/e  
1979

**Nordel***Verksamhetsberättelse 1978**A. Navn og adresse*

Nordel — organ for nordisk elsamarbejde  
c/o Elsam  
DK-7000 Fredericia  
Danmark

*B. Startår*

1963

*C. Deltakende land*

Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige

*D. Mål*

- Nordel er de nordiske elselskabers samarbejdsorgan.
- en sammenslutning af personer inden for elforsyningen i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige.
  - et rådgivende og rekommanderende organ, som har til opgave at fremme internationalt, herunder især nordisk, samarbejde vedrørende produktion, distribution og forbrug af elektrisk energi.

*E. Organisasjon**1. Administrasjon*

Formand: Direktør Erik Leif Jakobsen, Elsam  
Sekretær: Civ.ing. Georg Styrbro, Elsam

*2. Styrets sammensætning**Danmark*

Direktør Svend Albrechtsen,  
Direktør Carl Andersen,

Direktør Erik Leif Jakobsen,  
Direktør Jens Aksel Poulsen,  
Direktør Bjarne Andersen (suppl.).

#### *Finland*

Industriråd Urho Hakkarainen,  
Direktør Aulis Hiekko (→ 31.8.78),  
Direktør Osmo Korvenkontio (31.8.78 →),  
Direktør Tapio Kunnas,  
Avd. dir. Lasse Nevanlinna (→ 31.8.78),  
Direktør Kalevi Numminen (31.8.78 →).

#### *Island*

Generaldirektør Jakob Björnsson,  
Direktør Eiríkur Briem,  
Direktør Adalsteinn Guðjohnsen.

#### *Norge*

Direktør Rolv Heggenhougen (→ 31.8.78),  
Generaldir. Sigmund Larsen (31.8.78 →),  
Direktør Tor Terjesen (31.8.78 →),  
Direktør Gunnar Vatten (→ 31.8.78),  
Samkjøringsdir. Rolf Wiedswang,  
Kraftverksdir. Sigurd Aalefjær,  
Direktør Asbjørn Vinjar (suppl.).

#### *Sverige*

Direktør Göran Ekberg,  
Driftsdirektør Sven Lalander,  
Generaldirektør Jonas Norrby,  
Direktør Jan-Erik Ryman,  
Direktør Bengt Sterne (suppl.).

### *3. Personale*

Intet.

#### *F. Virksomhet*

Nordel holdt sit årsmøde i Norge (Haugesund) den 31. august 1978, på hvilket der blev valgt ny formand: Direktør E. L. Jakobsen fra Elsam, Danmark. Dette bevirker, at Nordels sekretariat fra efteråret 1978 er flyttet fra Norge til Danmark (Elsam). Endvidere blev der på årsmødet valgt nye medlemmer for den kommende 3-årsperiode.

Ud over de rutinemæssige rapporter og oversigter blev følgende sager bl. a. behandlet på årsmødet. Disse sager blev fremlagt af de faste udvalg.

*Fra driftsudvalget:*

- En redegørelse over principperne for prisfastsættelsen af den kraft, som udveksles mellem landene på baggrund af udviklingen i produktionsapparatet i de enkelte lande samt den senere tids forstærkning af samkørbindingerne.
- En rekommandation på baggrund af erfaringerne fra "The New York Black-Out" i juli 1977 med synspunkter vedr. konsekvenserne for de nordiske kraftværker.

*Fra planlægningsudvalget:*

- En beregning af kraftproduktion og udveksling mellem de nordiske lande for perioden 1985/86, og på baggrund af denne en vurdering af betydningen af eventuelle nye samarbejdsforbindelser.
- Arbejdsfordelingen mellem de nordiske lande inden for udviklingen af nye (ukonventionelle) energikilder såsom vind, bølger, jordvarme, solvarme osv.

*Fra kernekraftudvalget:*

- En ajourført oversigt over markedssituationen for kernekraftbrændsel og dets oparbejdning.

*G. Finansiering*

Nordels formand etablerer selv sekretariatet, og det selskab, formanden repræsenterer, svarer selv for de omkostninger, der er forbundet med sekretariatets virksomhed.

Alle selskaber, der har medarbejdere engageret i Nordels arbejde, svarer selv for de dermed forbundne omkostninger.

*BIHANG*

**Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över berättelsen**

Til Økonomisk udvalg er henvist beretning fra Nordel om virksomheten i 1978. Utvalget har behandlet denne sak på møte 8. januar 1979 i Oslo.

Samarbeidet i Nordel foregår kontinuerlig i de faste udvalg og i sekretariatet.

Driftsutvalget har utarbeidet en redegjørelse om prinsippene for prisfastsettelse av elektrisk kraft, som utveksles mellom de nordiske land. Videre har det lagt fram en rekommandasjon på bakgrunn av erfaringene fra "the New York Black-Out" i juli 1977 med synspunkter vedrørende konsekvensene for de nordiske kraftverker.

Planleggingsutvalget har foretatt en beregning av kraftproduksjon og utveksling av kraft mellom de nordiske land for perioden 1985/86 og på bakgrunn av denne en vurdering av betydningen av eventuelle nye samarbeidsforbindelser. Dessuten har Planleggingsutvalget satt opp en plan for arbeidsfordelingen mellom de nordiske land for utviklingen av nye (ukonvensjonelle) energikilder som vind, bølger, jordvarme, solvarme o.s.v.

Kjernekraftutvalget har utarbeidet en ajourført oversikt over markedssituasjonen for kjernebrensel og dets opparbeiding.

I tillegg til nevnte saker har utvalgene utarbeidet de rutinemessige rapporter og oversikter.

Under henvisning til ovenstående foreslår utvalget at Nordisk Råd tar beretning C 300/e om Nordel til etterretning.

Oslo, 8. januar 1979

*Johannes Antonsson (c)*

*Gunnar Berge (A)*

*Ilkka-Christian Björklund (Skdl)*

*Kjell-Olof Feldt (s)*  
Formann

*Allan Hernelius (m)*

*Johan J. Jakobsen (Sp)*

*Knut Johansson (s)*

*Lars Korvald (Kr. F.)*

*Jeppe Kristensen (V)*

*Erlendur Patursson (Tvfl)*

*Gunnar Richardson (fp)*

*Irma Rihiniemi-Koski (Kok)*

*Poul Schlüter (KF)*

*Reiulf Steen (A)*

*V. J. Sukselainen (K)*

*Erkki Tuomioja (Sd)*

*Bernhardt Tastesen (S)*

*Kåre Willoch (H)*

*BILAGA 10***C 301/e****1979****Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor***Verksamhetsberättelse 1978*

Efter henstilling fra Nordisk Råd oprettede de fem nordiske landes regeringer i 1957 Nordisk Kontaktorgan for Atomenergispørgsmål (NKA) som et permanent organ med henblik på at ”nära följa planeringen och verksamheten på atomenergiområdet samt befordra de möjligheter till nordiskt samarbete som därvid framkommer, innefattande bland annat industriellt samarbete på reaktorområdet”.

NKA har i 1978 holdt to møder, den 9. februar 1978 i Helsingfors og den 12. september 1978 i Reykjavík. I møderne har følgende personer deltaget:

*Danmark*

Direktør Hans von Bülow  
Direktør Niels W. Holm  
Direktør M. Møller-Madsen  
Kontorchef Erik Bastrup-Birk  
Afdelingsleder Ingvar Rasmussen  
Direktionssekretær Klaus Singer  
Civ.ing. Leif Mortensen  
Fuldmægtig Peter Branner  
Fuldmægtig N. A. Gadegaard

*Finland*

Industriråd Ilkka Mäkipentti  
Professor Antti Vuorinen  
Professor Veikko Palva  
Ambassaderåd Raimo Salmi  
Professor Pekka Silvennoinen  
Utrikessekreterare Pekka Ojanen  
Sektionssekr. Hans Ottelin  
Diplomíngeníør Björn Palmén

*Island*

Professor Magnus Magnusson  
Direktør Jakob Björnsson



*Norge*

Ambassadør Haakon Nord  
Ekspedisjonssjef G. Vatten  
Ass.direktør N. G. Aamodt  
Kontorsjef Martin Mølsæter

*Sverige*

Civ.ing. Lennart Lübeck  
Verkst. direktör Bo Aler  
Viceverkst. direktör L. Nöjd  
Civ.ing. Bo C. Johanson  
Civ.ing. Alf Larsson  
Departementssekr. Johan Lind  
Departementssekr. Magnus Grill.  
Civilingeniör Franz Marcus har deltaget i møderne i egenskab af kontaktorganets eksekutivsekretær.

En kontaktmandsgruppe forbereder sammen med eksekutivsekretæren kontaktorganets møder og påser, at NKA's beslutninger gennemføres. Gruppen har i 1978 holdt 5 møder. Kontaktmandsgruppen består af fuldmægtig N. A. Gadegaard, eksekutivsekretær Franz Marcus, industriråd Ilkka Mäkipentti, konsulent Knut Solem samt civ.ing. Gösta Lindh. Kontaktmandsgruppen har sekretariat ved den danske energistyrelse.

I overensstemmelse med den i de senere år etablerede tradition er et af de to årlige møder koncentreret om en temadiskussion. I 1978 har emnet for denne været "Institutternes energiforskning og udviklingsvirksomhed". Institutterne er Risø, Otnäs, Kjeller og Studsvik (Energiteknik AB). Fra institutternes side gøres opmærksom på, at de fire institutter udgør den største koordinerede teknisk/videnskabelige ressource i de nordiske lande, og at den råder over omfattende tværfaglige kundskaber. Man tilbyder teknisk sagsbehandling/bistand, om det ønskes. På især det ikke-nukleare energiområde er der islandsk interesse for deltagelse i samarbejdet. Interessen for et sådant samarbejde deles også af de fire nævnte institutter.

*Samarbejde vedrørende kernekraftens sikkerhedsspørgsmål*

De nordiske industriministre besluttede ved deres møde den 23. november 1976, at NKA skulle gennemføre et udvidet nordisk kernesikkerhedsprogram (Nordisk Udredningsserie, NU 1976: 28). 1977 blev anset for et indkørigsår, hvortil ministerrådet bevilgede 0,8 mill. n.kr. som tilskud til nationale indsatser. For 1978 har ministerrådet bevilget 2.1 mill. n.kr. I begge år har tilskuddene været suppleret med nationale ind-

satser af omtrent samme størrelse. Ved kontaktorganets møde den 12. september fremlagdes 1. halvårsrapport for 1978, og det kunne konstateres, at arbejdet i det væsentlige følger de lagte arbejdsplaner.

#### *Håndtering af radioaktivt affald*

Kontaktorganet har afgivet udtalelse om Nordisk Råds rekommandation nr. 1/1977: Samarbejde vedrørende håndtering og lagring af radioaktivt affald.

#### *Nordisk seminar*

NKA tog også i 1978 sammen med Nordels kernekraftudvalg initiativ til, at resultaterne fra den anden rapport fra det svenske projekt Kärnbränslesäkerhet (KBS) blev fremlagt ved et nordisk seminar. Dette blev afholdt i Stockholm i september 1978. Emnet var den direkte slutdeponering af bestrålet reaktorbrændsel.

#### *Internationalt samarbejde*

I lighed med tidligere år har kontaktorganet været forum for nordiske konsultationer i forbindelse med landenes deltagelse i det internationale atomenergisamarbejde, blandt andet vedrørende ikke-spredning af atomvåben, den internationale brændselskredslobevaluering (INFCE) og sikkerhedskontrol.

#### *Øvrigt samarbejde*

På kontaktorganets initiativ oprettede de nordiske kerneforskningsinstitutter i 1968 Nordisk Atomkoordineringskomité, NAK. NAK er institutternes samarbejdsorgan, hvis opgave det er at sikre den bedst mulige fælles udnyttelse af ressourcerne.

I 1978 er målsætningen for det danske og det svenske institut blevet udvidet til at dække et bredere energiteknisk område. NAKs aktiviteter er blevet ændret i samme udstrækning for at sikre en samordning af institutternes ressourcer også uden for det egentlige kernekraftområde.

På det nukleare område fortsætter samarbejdet som hidtil. Det internationale Marviken-projekt, som også Frankrig, Holland, Japan, Tyskland og USA deltager i, er nu nået til sin tredje fase. Denne forventes at vare indtil medio 1979 og skal omhandle undersøgelse af, hvorledes udstrømningshastigheden af kølemiddel fra en reaktortank afhænger af forskellige forudsætninger ved brud på store rør i primærsystemet. Ved sådanne brud er udstrømningshastigheden en nøgleparameter, som indgår i sikkerhedsanalyse af reaktoranlæg og ved konstruktion af såvel reaktor-system som indeslutningssystem.

Inden for udvikling af brændselsstave til letvandsreaktorer samarbejder de nordiske lande om programmerne Interramp og Overramp. Under simulerede kraftreaktorforhold udsættes brændslet for bratte effektstige-

ninger for at bestemme indflydelsen af den indbyrdes påvirkning mellem brændselspillerne og kapslingsrøret. Ud over de nordiske lande deltager også Frankrig, Italien, Japan, Vesttyskland og USA i disse forsøg, som forventes afsluttet henholdsvis medio 1979 og ultimo 1979.

Et andet større samarbejdsprojekt, NORHAV-projektet, indgår som modydelse for deltagelse i de amerikanske sikkerhedseksperimenter LOFT og Semiscal, som udføres for den amerikanske Nuclear Regulatory Commission. Projektet blev startet op i 1974 og ventes afsluttet i 1980. Formålet med NORHAV er at opbygge beregningsmodeller, der gør det muligt at simulere uheldssituationer i letvandsreaktorer. Særlig interesse har sådanne hændelsesforløb, som kan medføre svigtende køling af reaktorens kerne. En del af NORHAV-arbejdet består i udførelse af forsøg, hvis resultater blandt andet benyttes til at verificere nødkøleprogrammerne. I 1978 blev første version af NORCOOL-programmet færdigudviklet og afleveret til amerikanerne; en anden version, med mere generel geometri og bedre numerisk teknik er under udvikling.

De fleste initiativer til igangsættelse af nye samarbejdsprojekter er kommet i energiområdegruppens regie inden for det ikke-nukleare energiområde, hvor der er iværksat fællesnordiske projekter med deltagelse også af andre organisationer. Et projekt sigter mod en vurdering af fjernvarmens muligheder i områder med mindre tæt bebyggelse. Et andet projekt skal fremskaffe bedømmelsesgrundlag for varmelagres rentabilitet i forbindelse med fjernvarme fra henholdsvis kraftværker og fjernvarmeværker. Et forprojekt vedrørende lagring af overskudsvarme og solenergi ved hjælp af metalhydrider er taget op. Endelig er arbejde igangsat på udvikling af en projektbeskrivelse med det formål at udvikle ensartede metoder til bedømmelse af miljømæssige konsekvenser af energiproduktion både ved konventionelle og ved nye metoder.

Samarbejdet mellem institutbibliotekerne foregår inden for rammerne af Nordic Atomic Libraries Joint Secretariat (NALJS). Ligesom det er tilfældet for den øvrige del af NAK udvides NALJS-arbejdet til at dække hele energiområdet. Som et led i denne udvidelse af arbejdsområdet søges der opnået en aftale om udveksling af litteratur med Department of Energy i USA.

### **Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över berättelsen**

Til Økonomisk utvalg er henvist betenkning fra Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål (NKA). Utvalget har behandlet denne sak på møte 8. januar 1979 i Oslo.

De nordiske industriministre besluttet i november 1976 at NKA skulle gjennomføre et utvidet kjernesikkerhetsprogram. 1977 har vært et innkjøringsår med en bevilgning på 0,8 mill. N. kr. som tilskudd til nasjonale innsatser. For 1978 bevilget Ministerrådet 2,1 mill. N. kr. I begge år har tilskuddene vært supplert med nasjonale innsatser av omtrent samme størrelse. Arbeidet følger i det vesentlige de opptrukne planer.

Samarbeidet vedrørende håndtering og lagring av radioaktivt avfall (rek. nr. 1/1977) er omtalt i utvalgets betenkning om C 1/1979.

Utvalget konstaterer at NKA har vært forum for nordiske konsultasjoner i forbindelse med landenes deltakelse i det internasjonale atomenergisamarbeid.

De nordiske kjerneforskningsinstitutter opprettet i 1968 Nordisk Atomkoordineringskomité (NAK). Dette er instituttets samarbeidsorgan, som har til oppgave å sikre den best mulige felles utnyttelse av ressursene. I 1978 er målsettingen for det danske og svenske institutt blitt utvidet til å dekke et bredere energiteknisk område. NAK:s aktivitet er blitt endret i samme utstrekning for å sikre en samordning av instituttene ressurser også utenfor det egentlige kjernekraftområde.

På det kjernefysiske område fortsetter samarbeidet som hittil. Det internasjonale Marviken prosjekt er nå i sin tredje fase, som vil være avsluttet i 1979.

Innenfor utviklingen av brenselstaver til lett vannsreaktorer samarbeider de nordiske land, sammen med flere andre land, om programmene Interamp og Overamp. Forsøkene ventes avsluttet i 1979.

Norkav-prosjektet inngår som motytelse for deltakelse i de amerikanske sikkerheteksperimentene LOFT og Semisont. Prosjektet startet i 1974 og ventes ferdig i 1980.

De fleste initiativer til igangsetting av nye samarbeidsprosjekter er kommet i energiområdegruppens regi innenfor det ikke-kjernefysiske energiområde, hvor det er iverksatt fellesnordiske prosjekter ved deltakelse også av andre organisasjoner.

Under henvisning til ovenstående foreslår utvalget  
at Nordisk Råd tar beretning C 301/e fra Nordisk kontakt-  
organ for energispørsmål til etterretning.

Oslo, 8. januar 1979

*Johannes Antonsson (c)*

*Gunnar Berge (A)*

*Ilkka-Christian Björklund (Skdl)*

*Kjell-Olof Feldt (s)*  
Formann

*Allan Hernelius (m)*

*Johan J. Jakobsen (Sp)*

*Knut Johansson (s)*

*Lars Korvald (Kr. F.)*

*Jeppe Kristensen (V)*

*Erlendur Patursson (Tvfl)*

*Gunnar Richardson (fp)*

*Irma Rihtniemi-Koski (Kok)*

*Poul Schlüter (KF)*

*Reiulf Steen (A)*

*V. J. Sukselainen (K)*

*Erkki Tuomioja (Sd)*

*Bernhardt Tastesen (S)*

*Kåre Willoch (H)*

*BILAGA 11*

C 302/t  
1979

**Berättelse**  
**från Nordiska trafiksäkerhetsrådet och dess samarbetsorgan**

*Verksamhetsberättelse 1978**Namn och adress*

Nordiska trafiksäkerhetsrådet  
Trafikministeriet  
Vägtrafikavdelningen  
Södra Esplanaden 16  
PB 235  
SF-00131 Helsingfors 13

*Startår: 1971*

<i>Styrelsens sammansättning:</i>	Nationalitet
Afdelingschef Peter Wiese	D
Byråchef Jarmo Hirsto	F
Direktör R. N. Torgersen	N
Rättschef Valter Nilsson	S

NTR är ett kontakt-, samordnings- och planläggningsorgan inom trafiksäkerhetssektorn i de nordiska länderna. En representant för vardera av Danmark, Finland, Norge och Sverige utgör rådets medlemmar. Island deltar inte i det praktiska samarbetet, men hålles underrättat om rådets verksamhet.

NTR bistås i sitt arbete av följande permanenta samarbetsorgan:

Nordisk kommitté för vägtrafiklagstiftning (NKV),  
Nordisk kommitté för trafiksäkerhetsforskning (NKT) och  
Nordisk bilteknisk kommitté (NBK).

Utöver dessa samarbetsorgan har NTR nedsatt ad hoc-grupper för belysning av specialproblem.

NTR:s ordförandeskap och sekretariat har under året övergått från Danmark till Finland. Motsvarande uppgifter i underkommittéerna har

under året skötts inom NKV och NKT av Norge och inom NBK av Sverige.

Såsom ett centralt organ för trafiksäkerhetsarbetet i de nordiska länderna skall NTR enligt sina statuter (*Nordisk Statutsamling 1975: 34, s. 52—53*) bl. a. följa utvecklingen på trafiksäkerhetsområdet, verka för en enhetlig nordisk vägtrafiklagstiftning, stimulera och samordna forskningen på trafiksäkerhetsområdet, verka för en bättre information på trafiksäkerhetsområdet, aktivt undersöka seriösa nordiska samarbetsprojekt rörande trafiksäkerhet och utarbeta förslag till regeringarna rörande åtgärder som kan främja en ökad trafiksäkerhet.

NTR har således under verksamhetsåret 1978 i överensstämmelse med ovanstående riktlinjer inriktat sin verksamhet på uppföljning, utredning och planläggning av olika trafiksäkerhetsåtgärder på nordiskt plan.

En av de centralare trafiksäkerhetsfrågorna i Norden bildar bruket av *bilbälten* (säkerhetssealar). Ett obligatoriskt bältesbruk är i kraft i samtliga nordiska länder. Ifråga om sanktion vid överträdelse av bältets användningspåbud föreligger vissa skillnader länderna emellan: i Danmark och Sverige sker en omedelbar sanktionering av påbudet, i Finland utställs böter om bilisten trotsar en konkret uppmaning av polisman att spärra fast bältet. I Norge är påbudet än så länge sanktionsfritt fram till 1 oktober 1979 men på villkor att användningsfrekvensen vid nämnda datum uppgår till minst 75 %. — Bruket av *skyddshjälm* är obligatoriskt för motorcyklister i Norden. Användningsfrekvensen bland motorcyklister är hög. Ifråga om hjälmobligatorium för mopedister gäller i Danmark ett påbud med åtföljande sanktion. I Finland är mopedisters hjälm-användning inte obligatorisk. I Norge gäller ett användningspåbud även för mopedister men sanktionsfritt. I Sverige infördes 1 september 1978 ett påbud även för mopedister att använda störlhjälm. Ett nordiskt standardiseringsarbete har fört till att man i Danmark, Finland och Sverige godkänner skyddshjälmarna med gemensamt godkännandemärke för dansk, finsk respektive svensk standard.

Utarbetandet av *likformiga trafikregler i Norden* har även i år varit en både väsentlig och viktig punkt inom det trafiksäkerhetsmässiga samarbetet. Förslag till gemensamma regler har tidigare blivit givna (*NU 1966: 2* och *NU 1970: 10*). Genom sitt samarbetsorgan NKV har NTR följt upp arbetet på detta område. Lagstiftning med ovannämnda förslag som grund har genomförts i Danmark och Sverige. I Finland behandlas i trafikministeriet förslag, som lagts fram av en parlamentarisk trafik-kommitté. Avsikten är att före utgången av 1978 till Riksdagen avge proposition med förslag till nya trafikregler. I Norge trädde nya trafikregler i kraft den 1 oktober 1978.

Mot bakgrund av NTR:s rapport nr 11, "Barn i bil", konstaterades det tidigare, att det skulle vara av största betydelse att eliminera förut-sättningarna för spridning av undermålig säkerhetsutrustning för barn.

Sålunda har man i Danmark genom trafiklagstiftning skapat förutsättningar att förbjuda all undermålig säkerhetsutrustning. I Sverige har regeringen bemyndigat Statens trafiksäkerhetsverk att förbjuda bruk av s. k. undermålig säkerhetsutrustning.

Barnens trafiksäkerhet i ett större sammanhang än deras situation i fordonet har uppmärksammats under 1978 av NKT. En sekreterargrupp inom NKT förbereder under sekretariatets ledning en kartläggning av barns trafiksäkerhetssituation i Norden. Denna kartläggning planeras föreligga före utgången av 1978 och bildar en utgångspunkt dels för en forskarkonferens kring ämnet barns trafiksäkerhet, och dels för ett NTR-forskningsprojekt (Kartläggning av kunskapsläget inom barntrafiksäkerhetssektorn med hänsyn främst till framtida säkerhetsåtgärder ifråga om barn i trafiken).

År 1974 nedsatte NTR en arbetsgrupp för att undersöka problemen kring körljus. Arbetsgruppen lämnade sin första rapport 1975 (NTR-rapporten nr 12 "Varselljus för motorcyklar"), vilken berörde förslag för ökandet av motorcyklarnas synbarhet även under dagtid genom påkopplat halvljus. Nämnda arbetsgrupps fortsatta arbete behandlade även bilarnas bruk av s. k. varselljus (NTR:s rapport nr 17 "Varselljus — bilbelysning under dagtid"). Nämnda rapport överlämnades åt ministrarna i december 1976 konstaterande — mot bakgrunden av en undersökning av varselljus användning i Finland — att betydande trafiksäkerhetsvinster nås genom ökad varselljus användning under dagtid.

NTR föreslog således att det även under dagtid skulle vara obligatoriskt att använda varselljus utan vare sig lokala eller tidsmässiga begränsningar. Vidare konstaterade rådet, att bilens närljus (halvljus), som ingår i bilens standardutrustning, är acceptabelt såsom varselljus, även om man kan överväga andra ljuskällor för samma funktion. Sålunda uppmanades rådet i oktober 1977 NBK att i samarbete med Statens Trafiksäkerhetsverk, Sverige, uppställa krav på ljusteknisk utformning av varselljuslyktor.

I Danmark ingår i den nya trafiklagen en bestämmelse, som påbjuder att motorcyklister använder närljus (kort lys) även "uden for lygte-tændingstiden". I Norge skall från 1 oktober 1978 både motorcyklar och mopeder köras med varselljus tänt. I Sverige har det sedan 1 oktober 1977 varit obligatoriskt i fråga om både bilar och motorcyklar att använda närljus eller ett särskilt varselljus under dagtimmarerna. I Finland har ända sedan 1970 funnits föreskrifter om användningen av när- (kör-) ljus under dagtid. Från och med 1 oktober 1978 tillåts även särskilda varsellyktor såsom alternativt ljus. Användningsplikten gäller under tiden 1 september till 1 april utanför tätbebyggt område.

Arbetsgruppen har efter att ha avslutat undersökningarna rörande körljus för motorcyklar och bilar fortsatt sitt arbete med att undersöka vissa andra problem rörande synbarhet i trafiken.



Inom ramen för det år 1974 påbörjade projektet *motorcyklisters och mopedisters säkerhet i trafiken* avgav NTR en första rapport år 1975 (NTR rapport 13 "Motorcyklar och mopeder — trafiksäkerhet och konstruktion"). Rapporten konkluderar, att betydande säkerhetsvinster skulle kunna göras genom att ändra föreskrifterna för motorcyklarnas och mopedernas konstruktion och effekt. Rapporten är sänd på remiss hos både myndigheter och organisationer. I Danmark har man genomfört nya föreskrifter rörande godkännande av mopeder, vilka till en stor del bygger på rapportens synpunkter. I Sverige har rapporten tillsammans med remissvaren överlämnats till trafiksäkerhetsutredningen.

Arbetsgruppen, något ombildad, har efter rapport nr 13 fortsatt sitt arbete med en utredning om *motorcyklisternas utbildningssituation*. Denna arbetsgrupp avslutade sitt arbete i slutet av 1977 och slutresultatet har offentliggjorts i NTR:s rapport nr 19 "Uddannelse af motorcykelførere". Rapporten innehåller en rad förslag av både generell och specifik karaktär för förbättring av motorcyklisters utbildning med syfte att minska den konstaterade höga olycksrisken. Det har föreslagits, att den blivande motorcyklisten bör genomgå en både teoretisk och praktisk undervisning före körkortsprövningen. Hela det föreslagna undervisningsprogrammet genomsyras av en strävan att lägga tyngdpunkten i undervisningen på de faktiska risksituationerna i trafiken och härigenom utveckla en beredskap och en körstil vilken kan benämnas såsom en defensiv körtaktik och defensiv motorcykelkörning. I rapporten föreslås ytterligare, att en väsentlig del av undervisningsprogrammet försiggår på områden speciellt avsedda för motorcyklistutbildning, dvs. stängda för allmän trafik och utrustade med möjligheter till övning i mera avancerad bromsnings- och väjningsteknik. Slutligen föreslås speciella både utbildnings- och erfarenhetskrav ifråga om motorcykelkörning såsom villkor för att erhålla rätt att köra tyngre motorcyklar. Rapporten har skickats för utlåtande till myndigheter och organisationer. I Sverige har den överlämnats till trafiksäkerhetsutredningen. Fortsättningen på arbetet inom NTR för höjandet av motorcyklisternas och mopedisternas säkerhetsnivå i trafiken kommer att bli beroende på de åtgärder och resultat de hittills gjorda förslagen har lett till.

I slutet av januari 1976 beslöt NTR att genomföra den första fasen av projektet "*Metodik för insamling och redovisning av olycksdata — MIRO*". Arbetet rörande MIRO-projektet har bedrivits sedan början av 1978 med stöd av medel beviljade av Nordiska ministerrådet, som sålunda täcker utgifter i samband med projektets andra fas. MIRO-projektets första fas har avslutats under 1978. Den utsedda referensgruppen — bestående av representanter från Danmark, Finland, Norge och Sverige — har under 1978 kunnat redovisa resultaten av den första fasen i form av fyra rapporter, en huvudrapport — "Målstudien" — och tre propektrapperter enligt följande:

*Delprojekt 1* "Haveriundersökningar — litteraturstudie och en redovisning av haveriundersökningar av vägtrafikolyckor i de nordiska länderna". Rapporten skall publiceras i Statens väg- och trafikinstitut (VTI:s) rapportserie.

*Delprojekt 2* "Kilder til data om trafikulykker i Norden" har genomförts av Transportøkonomisk Institutt i Oslo och har haft såsom mål, att ge en översikt över data om vägtrafikolyckor i Norden vad gäller insamling, registrering, bearbetning och presentation. Undersökningen har omfattat registrering av olycksdata som ingår i den officiella statistiken rörande vägtrafikolyckor och landsomfattande registreringar som företas av vägmyndigheter, försäkrings-sällskap och hälsomyndigheter.

*Delprojekt 3* i MIRO-projektets första fas har genomförts av Rådet for trafiksikkerhedsforskning i Danmark och utgjort en "Studie vedrørende politiets undersøgelsesteknik ved personskaueheld". I rapporten beskrives en schematisk bild av polisens arbete vid insamling av data rörande trafikolyckor. Rapporten omfattar upplysningar från polisen i Danmark, Finland, Norge och Sverige.

"Målstudien" som beskriver MIRO-projektets första fas i dess helhet med bl. a. en sammanfattning av ovanstående delprojekt, skall publiceras i NTR:s rapportserie. *MIRO-projektets andra* fas beräknas vara genomförd under 1978—79. Det andra skedet består av följande projekt.

*Delprojekt 4* "Kartläggning och utredning rörande insamling, registrering, bearbetning och redovisning av exponeringsdata för olika trafikantgrupper". Projektet utförs av Transportøkonomisk Institutt i Norge.

*Delprojekt 5* genomföres av Rådet for trafiksikkerhedsforskning i Danmark och går ut på ett "Försök med att utnyttja likheter och olikheter i de nordiska ländernas olycksstatistik i syfte att belysa utvalda trafiksäkerhetsproblem".

*Delprojekt 6* genomföres av Statens Väg- och Trafikinstitut i Sverige och omfattar en "Undersökning rörande behov av och metoder för att kombinera olycks- och exponeringsdata i syfte att beskriva trafiksäkerheten i hela eller delar av trafiksystemet".

*Delprojekt 7* "Prövning av förslag till ny metodik/teknik vid insamling av olycksdata" startade i augusti 1978 och genomförs av Statens tekniska forskningscentral i Finland.

NTR har vidare beslutat genomföra ett projekt med anknytning till MIRO-projektet och som går ut på att finna metoder för mätning av trafiksäkerhetsåtgärders effekter. Projektets mål är att utarbeta en mindre handbok över vilken grundstatistik och vilka analysmetoder som behövs för att man skall kunna belysa olika trafiksäkerhetsåtgärders effekter.

I rapporten "Körkort i Norden" (NTR-rapport nr 6) har NTR behandlat vissa anpassningsfrågor i samband med betänkandet "Nordisk

gyldighet af kørekort" (NU 1969: 7) och Nordiska Rådets rekommendation nr 34/70 rörande körkortsgiltighet i de nordiska länderna. I Danmark har man i samband med den nya trafiklagen skapat förutsättningar för anpassning till ovan relaterade regler. Situationen är lika i Finland. I Norge täcker gällande bestämmelser till stor del de föreslagna. De gällande bestämmelserna skall genomgå en omfattande revision i slutet av 1978. I Sverige har riksdagen i princip godkänt förslagen redan 1976. NTR har givit NKV i uppdrag att fortsättningsvis följa reglernas genomförande.

NTR har tillsatt en ad hoc grupp, som skall undersöka *skillnader i de nordiska länderna ifråga om utbildning och prövning av fordonsförare* samt orsakerna till eventuella skillnader.

Undersökningen avser att mot bakgrund av Nordiska Rådets rekommendation 3/76 II dessutom omfatta skillnaderna i utbildningskraven i fråga om yrkesförare. Här kan hänvisas till Nordiska Rådets rekommendation 35/70 och 3/76 II.

NTR har även anmodat NKV att följa med utvecklingen angående *trafiksanering*, främst mot bakgrunden av den danska "§ 40" i trafiklagen, d. v. s. föreskrifter för nya former för trafiksanering.

NTR har även tillsatt en ad hoc grupp, som skall undersöka cyklisters säkerhet i trafiken. Gruppen har i en första fas koncentrerat sig på cyklisternas säkerhet i korsningar.

Både Nordiska Rådets rekommendation 10/1977 om samnordisk insats mot *trafikonykterhet* och rekommendation 11/1977 om förbättring av *barns trafikmiljö* har under året behandlats inom NTR och dess undergrupper (NKV respektive NKT).

Information om NTR:s samarbetsorgan NKV, NKT och NBK framgår av bifogade årsberättelser i bilagorna 1—3.

Nordiska Trafiksäkerhetsrådets *rapportserie* har under 1978 utökats med en publikation, "NTR rapport 20 Projektkatalog 1977. Oslo 1978."

NTR har utarbetat en lista över verksamhetsprogrammet inom NTR:s område. Denna lista framgick även av senaste års berättelse. Arbetsuppgifterna är indelade i löpande uppgifter, uppgifter på kortare sikt och uppgifter på längre sikt. Numreringen inom dessa grupper tar inte sikte på en prioritering av uppgifterna.

Verksamhetsprogrammet har följande innehåll:

#### *Löpande uppgifter*

1. Genomförande av enhetliga trafikregler i Norden med utgångspunkt från förslaget i NU 1966: 2 och NU 1970: 10.
2. Frågor i anslutning till nordiska länders anslutning till internationella konventioner rörande trafiksäkerhet m. m.

#### *Samarbetsorgan m. m.*

NKV

NKV

3. Uppföljning av Nordiska Rådets rekommendationer i trafiksäkerhetsfrågor.
4. Samordning av nordiska bestämmelser på det tekniska området. NBK
5. Upprättande och publicering av dels projektkataloger över trafiksäkerhetsforskning i Norden, dels bibliografier på samma område. NKT
6. Konferenser mellan trafiksäkerhetsforskare inom Norden. NKT
7. Frågor i anslutning till bilbältesbruk.  
Genom att användningen av bilbälten blivit obligatorisk i Danmark, Finland, Norge och Sverige, är NTR:s uppgift av uppföljande karaktär.

#### *Arbetsuppgifter på kortare sikt*

1. Störthjälmarna för motorcyklister och mopedister.  
NTR avgav i oktober 1974 rapporten "Motorcykel- och mopedhjälmarna". NTR-rapport nr 8, till de ansvariga ministrarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige. NTR avser att fortsätta arbetet på området.
2. Fordons synbarhet.  
NTR utgav 1975 rapport nr 12 "Varselljus för motorcyklar" och år 1976 rapport nr 17 "Varselljusbilbelysning under dagtid". Den speciella arbetsgrupp som har undersökt denna fråga fortsätter med en inriktning på andra synbarhetsfrågor i trafiken. Speciell arbetsgrupp
3. Reflexanordningar för fotgängare.  
NTR har år 1975 avgivit en rapport på området och fortsätter det uppföljande arbetet.
4. Motorcyklisters och mopedisters säkerhet i trafiken.  
NTR har publicerat två rapporter på detta område: NTR-rapport nr 13 "Motorcyklar och mopeder — trafiksäkerhet och konstruktion", och rapport nr 19 "Uddannelse af motorcykelførere". NTR avser att följa upp resultaten av de gjorda förslagen till åtgärder på detta område.
5. Hastighetsgränser.  
NKV har bildat en speciell arbetsgrupp som skall undersöka och värdera de faktorer vilka har betydelse för avgöranden i fråga om hastighetsgränser. NKV
6. Nordisk giltighet för körkort m. m.  
Arbetet tar sikte på att utarbeta regler i överensstämmelse med de riktlinjer vilka anges i NU 1969: 7, Nordiska Rådets rekommendation 34/1970, 3/76 och NTR:s rapport nr 6, "Körkort i Norden". NKV
7. Utbildning av fordonsförare.  
I Nordiska Rådets rekommendation 35/1970 har

- Rådet uppmanat regeringarna, att undersöka möjligheterna till ensartad utbildning och prövning av fordonsförare. NTR har tillsatt en arbetsgrupp för att belysa frågan. I detta arbete ingår dessutom frågan om utbildning av yrkesförare, NTR:s rapport nr 6 och Nordiska Rådets rekommendation 3/76.
8. Säkerhetskrav för bussar.  
NBK har nedsatt en arbetsgrupp, som skall undersöka vilka säkerhetskrav man bör ställa med beaktande av förarnas, passagerarnas och andra trafikanters säkerhet.
9. Varsellyjus.  
NBK överväger de tekniska kraven på särskilda varsellyktor.
10. MIRO-projektet.  
Projektets första fas, som inleddes 1976 och beräknas bli avslutad 1978 har omfattat en målstudie och tre delprojekt.  
Projektets andra fas avser att jämföra den officiella olycksstatistiken i Norden, kartlägga data om risker i trafiken och pröva en metod för insamling av olycksdata mot bakgrund av de erfarenheter som vunnits under projektets första fas. Projektet beräknas bli avslutat 1979.
11. Effekttudier.  
Projektet, som har anknytning till MIRO-projektet, avser att beskriva riktlinjer och metoder liksom undersöknings- och analysmetoder vid belysning av effekterna av olika trafiksäkerhetsåtgärder. Projektet avses resultera i en handbok över vilken grundstatistik och vilka analysmetoder som kräves vid planering och genomförande av olika trafiksäkerhetsåtgärder.
12. Cyklisters säkerhet.  
NTR har tillsatt en speciell arbetsgrupp för att undersöka cyklisters trafiksituation, speciellt i väg- och gatukorsningar.
13. Trafiksanerering och trafiksäkerhet.  
NTR har anmodat NKV att följa upp den utveckling som betingas av nya trafiksaneringsåtgärder.

Speciell arbetsgrupp

NBK

NBK

Speciell projektledning

Speciell arbetsgrupp

NKV

### *Uppgifter på längre sikt*

1. Förbättring av fotgängarnas säkerhet i trafiken.  
Ett omfattande arbete sker bl. a. inom CEMT och OECD för att förbättra fotgängarnas situation i trafiken. Arbetet på området har karaktären av dels forskning, och dels direkta åtgärder av olika slag.
2. Förbättring av cyklisters säkerhet i trafiken.  
På grund av det ökade intresset för cykling, bör

oppgiften att förbättra cyklisternas villkor prioriteras högt. Insatser av både olycks- och skade-  
förebyggande karaktär bör göras. Som ett led i  
detta arbete har ovannämnda arbetsgrupp för  
cyklisters säkerhet tillsatts.

3. Harmonisering av den nordiska trafikskadesta-  
tistiken (en vidareutveckling av MIRO-projektet).

Nordiska Trafiksäkerhetsrådet

*Jarmo Hirsto*  
Ordförande

*Peter Wiese*

*R. N. Torgersen*

*Valter Nilsson*

#### *BILAGA 1*

### **Rapport fra Nordisk komité for vegtrafikklovgivning (NKV) til Nordisk trafiksikkerhetsråd**

#### **Rapport om NKV's virksomhet i 1978**

NKV har i året 1978 holdt ett møte i Sverige 19.—29. april og ett møte i Danmark 7.—8. september.

Oppgavene som ordfører og sekretær er blitt overført til Norge for årene 1978 og 1979.

NKV har i 1978 fortsatt sitt arbeide for harmonisering av vegtrafikklovgivningen. I Norge trer omfattende endringer i trafikreglene i kraft 1. oktober 1978.

Arbeidet med koordinering av eventuelle reservasjoner til Wien-konvensjonene og ECE-avtalene er påbegynt. Komitéen har videre sett på forskjellige former for trafikksanering og på regelverket i den forbindelse.

Med sikte på samnordisk innsats mot alkoholpåvirkning av motorvognførere pågår det kartlegging av de enkelte lands regelverk.

Av øvrige saker kan nevnes spørsmål om gyldighet og innbytte av utenlandske førerkort, forbud mot tungtrafikk, farge-differensiering på motorveg og mulige problemer i forbindelse med EF (EEC, EG) typegodkjenning av kjøretøy.

TTU har hatt to møter i 1978. Emnene har hovedsaklig vært gjensidig informasjon og harmonisering av detaljspørsmål. Av spesielle ting som har vært diskutert kan nevnes: gatetun, 30 km/t-soner (stillevei) og visning til landhandel. Videre har utvalget tatt opp arbeidsvarsling. Dette har vist seg å være et aktuelt tema, hvor problemene synes like

i de nordiske land. Utvalget ønsker å samordne arbeidet på dette felt og vil ta dette opp med NKV som egen sak.

24. august 1978

*Gunnar Løvland Hoel*

## *BILAGA 2*

### **Nordisk komité for trafikksikkerhetsforskning**

#### *Årsberetning for 1978*

Norge har hatt sekretariat og ordfører.

Komiteen har hatt to møter; 27. april i Helsingfors og 14.—15. september i København. I tillegg har forskerrepresentantene hatt to møter.

Komiteen har fortsatt sitt arbeid med å spre informasjon om trafikksikkerhetsforskningen i Norden, det gjelder både forskningsplaner, prosjekter som er i arbeid og forskningsresultater.

Informasjonsutvekslingen skjer på NKT's møter hvor også informasjon om trafikkmessige nyordninger i de enkelte land legges fram og diskuteres. Den utadrettede virksomhet er representert ved den prosjektkatalog og bibliografi som utgis i NTR's rapportserie. I 1978 er prosjektkatalog for 1977 utgitt som nr 20 i serien. Prosjektkatalogen trykkes i 800 eksemplarer og distribueres til interesserte brukere.

Informasjonsutveksling om spesielle temaer skjer ved særskilte forskerkonferanser som NKT tar initiativet til å arrangere. I 1978 er det arrangert en konferanse i Oslo om Sikkerhetsforhold ved kjøring på vinterføre. På konferansen deltok både forskere og representanter fra brukerorganene. Forskerkonferansenes formål er å øke det gjensidige kjennskapet til forskningsvirksomheten på et bestemt felt og foreta en kritisk analyse av metoder og forskningsbehov innen dette avgrensede feltet.

Flere konferanser er under planlegging.

I 1978 har NKT arbeidet med en oversiktsrapport om barns trafikksikkerhetsforhold i de nordiske land. Rapporten utarbeides etter en anmodning fra Nordisk ministerråd til NTR og tar sikte på å fremkomme med anbefalinger om tiltak som måtte framgå på bakgrunn av sammenlikninger av sikkerhetsforholdene mellom de enkelte land. Rapporten ventes ferdig i slutten av 1978.

På NKT's møte i april 1978 ble arbeidsgruppen for oppfølging av Retningslinjer SCAFT formelt løst fra sin oppgave. Gruppen har ikke levert rapport til NKT men har planer om å foreta en oppsummering

av sitt arbeid på et senere tidspunkt. Enkeltvis har noen av gruppens medlemmer levert bidrag nasjonalt som delvis har sin bakgrunn i gruppens arbeid.

Oslo, 31. august 1978

*Trond O. Pedersen*  
Sekretær

### *BILAGA 3*

## **Bilteknisk Kommitté**

### **Verksamhetsberättelse för år 1978**

Nordisk bilteknisk kommitté (NBK) har under 1978 haft nedanstående sammansättning:

#### *Danmark:*

Civilingeniør Per Frederiksen  
Bilinspektør Folmer Kristiansen

#### *Finland:*

Överinspektör Jussi Juurikkala  
Diplomingenjör Pertti Moll

#### *Norge:*

Underdirektør Ingar Tenold  
Biltillsynssjef Knut Holand

#### *Sverige:*

Byråchef Åke Dahlström  
Överingenjör Sven Åsander  
Förste byråingenjör Kjell Gustavsson

I enlighet med tidigare uppgjort program övertog Sverige vid årsskiftet 1977/78 ansvaret för ordförandepost och sekretariat. Den svenska representationen förstärktes därvid med Kjell Gustavsson som där efter fungerat som sekreterare. Ordförande under 1978 är Åke Dahlström.

NBK har hittills under 1978 haft två sammanträden, ett i Köpenhamn den 22—23 februari (nr 13) och ett i Helsingfors den 10—11 maj (nr 14). Sedan verksamhetsberättelsen för 1977 inlämnats, avhöll NBK ett sammanträde i Linköping den 21—22 november 1977 (nr 12). Det 15:e sammanträdet skall hållas i Oslo den 4—5 oktober 1978.

NBK:s arbete med ett förslag till gemensamma nordiska bussföreskrifter kunde fullföljas till årsskiftet 1977/78. Enligt beslut vid det 13:e sammanträdet har förslaget överlämnats till Nordiska trafiksäkerhets-



rådet (NTR) samt genom respektive kommittéledamöter även till trafikmyndigheterna i de nordiska länderna. Enligt av NBK uttalat önskemål har förslaget sänts på remiss till sakkunniga i de olika länderna och NBK avser att sedan remissvaren sammanställts göra en gemensam genomgång av dessa för att kunna ta ställning till om förslaget skall tas upp till förnyad behandling inom kommittén.

NBK har fortsatt arbetet med gemensamma nordiska föreskrifter om däck. Kommittén studerar f. n. de finska föreskrifterna om dubbningsavstånd, vilka trätt i kraft den 1 maj 1978. NBK har haft ett par inledande diskussioner rörande insamling av tekniska data för typbesiktning av fordon, som kan leda till förslag till gemensamma regler och formulär. Kommittén skall härvid studera möjligheterna till en nära anknytning till Gemensamma marknadens regler och blanketter för ändamålet. NBK har vidare bestämt sig för att utarbeta ett förslag till nordiska föreskrifter om elektriska anslutningskopplingar mellan dragbil och släpvagn i tunga fordonskombinationer.

NBK har den 22 mars 1978 i skrivelse till NTR:s ordförande besvarat vissa frågor kring förutsättningarna för NBK att åtaga sig vissa arbetsuppgifter rörande skadeförebyggande åtgärder beträffande motorcyklars och mopeders konstruktion. Kommittén avvaktar närmast besked om rådets slutgiltiga beslut i ärendet.

NBK har hörsammat en framställning från Handikappforskningen vid Göteborgs universitet att låta sig representeras i en referensgrupp för ett projekt rörande bussars anpassning till äldre och handikappade personers behov. Projektet bedrivs på uppdrag av Nordiska ministerrådet inom ramen för nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor. NBK skall t. v. företrädas i referensgruppen av sin ordförande.

*Åke Dahlström*

Ordförande i NBK genom

*Kjell Gustavsson*

Sekreterare

*BILAGA 12***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet**

Til juridisk udvalg er henvist Nordisk Ministerråds beretning om det nordiske samarbejde til Nordisk Råds 27. session, kapitel I, II, XVII og XVIII.

Udvalget har behandlet beretningen på møder den 15. og 16. januar 1979 i Stockholm.

*1. Indledning*

Nordisk Ministerråd indleder sin beretning til Nordisk Råds 27. session 1979 med at karakterisere sit arbejde i 1978 som en kontinuerlig virkeliggørelse af eksisterende aftaler og retningslinier.

Beretningens indledende kapitel redegør i korte træk for de hovedpunkter, som i årets løb har været mest fremtrædende, og som de følgende kapitler indeholder mere detaljerede oplysninger om.

Efter Helsingforsaftalens artikel 64 skal ministerrådets årlige beretning indeholde oplysninger om arbejdet i det forløbne år, men både ministerrådet og Nordisk Råd må have for øje, at efter Helsingforsaftalen skal denne redegørelse ikke alene være en virksomhedsberetning. Beretningen forventes tillige at redegøre for fremtidsplaner og -initiativer for det og de kommende års virksomhed.

For juridisk udvalgs vedkommende er interessen i særlig grad koncentreret omkring gennemførelsen og videreudviklingen af det program for et nordisk lovgivningssamarbejde på længere sigt, som Nordisk Råds rekommandation nr. 1/1974 har resulteret i, og som ministerrådet redegør for i beretningens kapitel II. Det siges både her og i det indledende kapitel, at ministerrådet i 1978 ikke har opført nye projekter på det nordiske lovgivningsprogram, men at anstrengelserne i stedet har været koncentreret om at følge programmets forskellige punkter op.

Dette er en naturlig og ønskelig følge af det foreløbige punktum for udviklingen af lovgivningsprogrammet, som juridisk udvalg satte i sin betænkning over C 1/1978 ved at udtale, at de principielle diskussioner om lovgivningsprogrammets indhold, rammer og målsætninger er et overstået stadium og forladt til fordel for programpunkternes virkeliggørelse. At ministerrådets anstrengelser i 1978 ikke på alle punkter synes at have været lige resultatrige, og at resultaterne i form af fællesnordiske lovgivningsinitiativer må betegnes som beskedne, omtales nærmere i det følgende.

## 2. *Det nordiske lovgivningsprogram*

Når ministerrådet i 1978 har koncentreret sin indsats om at følge lovgivningsprogrammets enkelte punkter op, er dette som nævnt i overensstemmelse med juridisk udvalgs synspunkter i betænkningen over C 1/1978. Juridisk udvalg hilser derfor med tilfredshed, at der på en række områder er sket fremskridt henimod opfyldelsen af målsætninger i lovgivningsprogrammet. Det gælder således vigtige områder som konsumentkøb, datalovgivning og det kriminalpolitiske område. Kun på enkelte områder, f. eks. vedrørende konsumentkøb, kreditkøb, morarenter, ophavsret og datalovgivning har arbejdet i 1978 dog resulteret i begrænsede lovgivningsinitiativer. På flere områder er der imidlertid i slutningen af 1978 eller forventeligt i begyndelsen af 1979 afgivet betænkninger eller rapporter, som må forventes at kunne danne grundlag for lovgivning. På atter andre områder — områder, der efter juridisk udvalgs opfattelse ikke er de mindst vigtige — er der efter beretningen ikke sket væsentlige fremskridt mod fælles eller fælles tilpasset lovgivning. Her tænkes bl. a. på ægteskabsrettens område.

De konkrete resultater af 1978-årets samarbejde er ikke overvældende. Såvel udredningsarbejdet som dets bearbejdelse, inden der kan fremlægges lovforslag, er dog tidkrævende, og juridisk udvalg skal derfor på nuværende tidspunkt med de til nogle punkter i lovgivningsprogrammet knyttede kommentarer i det følgende blot opfordre Nordisk Ministerråd til at søge det igangværende udredningsarbejde afsluttet, således at der snarest kan tages stilling til flere og mere konkrete lovgivningsprojekter.

Prioriteringen og udviklingen af det nordiske lovgivningsprogram foregår i samarbejde mellem Nordisk Ministerråd (justitsministrene) og Nordisk Råd (juridisk udvalg). Et vigtigt led heri er de årlige fællesmøder om lovgivningsprogrammet, som holdes mellem justitsministrene og juridisk udvalg. Disse møder, som traditionelt afholdes sidst på efteråret, foregår på grundlag af de synspunkter, som Nordisk Råd under den foregående session har givet udtryk for, suppleret med synspunkter fra juridisk udvalg samt justitsministrenes mundtlige kommentarer hertil. Efter at diskussionen i højere grad end tidligere nu drejer sig om konkrete programpunkter og deres gennemførelse, er det juridisk udvalgs opfattelse, at udbyttet af disse drøftelser vil kunne forøges, såfremt der forud for møderne blev overgivet juridisk udvalgs medlemmer en foreløbig redegørelse for ministrenes synspunkter og initiativer på baggrund af forhandlingerne under den foregående session. En sådan fremgangsmåde vil forbedre mulighederne for i alles interesse at få en drøftelse, der på et så aktuelt grundlag som muligt giver baggrund for udarbejdelsen af såvel den endelige ministerrådsbetretning til den kommende session som Nordisk Råds vurdering heraf.

Juridisk udvalg henstiller derfor til de nordiske justitsministre, at man forud for det næste fællesmøde giver juridisk udvalg en sådan foreløbig orientering vedrørende de emner, der skal diskuteres under mødet.

### *2.1. Ægteskabslovgivningen*

Juridisk udvalg følger nøje udviklingen på dette område og har senest på et møde den 7. november 1978 med de nordiske justitsministre drøftet såvel problemerne omkring ægteskabets økonomiske retsvirkninger som de økonomiske problemer i forbindelse med ikke-ægteskabelige samlivsforhold.

Det igangværende udvalgsarbejde er ikke afsluttet endnu, og det er ikke muligt at angive, hvornår der vil foreligge grundlag for fremsættelse af lovforslag.

Justitsministrene prioriterer en tilfredsstillende nordisk løsning af disse spørgsmål højt. Det samme gør juridisk udvalg, som indstiller, at Nordisk Råd giver udtryk for dette ved i sin behandling af ministerrådets beretning at udtale, at Nordisk Råd indtil videre tager de oplysninger til efterretning, som Nordisk Ministerråd har givet om samarbejdet vedrørende ægteskabets økonomiske retsvirkninger og de økonomiske tvister vedrørende ikke-ægteskabelige samlivsforhold, idet rådet forventer, at Nordisk Ministerråd i det omfang, der måtte vise sig behov derfor, tager de nødvendige initiativer til at koordinere arbejdet med forberedelsen af ny lovgivning, således at såvel indhold som tidspunkt for lovforslags fremsættelse bliver sammenfaldende i så vidt omfang, som det er muligt.

Juridisk udvalg er klar over, at de ikke-ægteskabelige samlivsforhold også rejser problemer af ikke-økonomisk karakter. Juridisk udvalg tager til efterretning, at det nordiske samarbejde om disse spørgsmål foregår i ægteskabsudvalgenes regie og inden for rammerne af det socialpolitiske samarbejde.

### *2.2. Faderskab*

Det fremgår af beretningen, at man i 1977 under nordiske forhandlinger nåede til enighed om at lade udarbejde udkast til ensartede love om anerkendelse af faderskabsafgørelser i et andet nordisk land. Kun Finland og Sverige synes indtil nu at have fulgt denne enighed op.

Juridisk udvalg henstiller derfor, at Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til at afslutte dette arbejde i løbet af 1979.

### *2.3. Myndighedslovgivningen*

Juridisk udvalg er fortsat af den opfattelse, at myndighedsalderen i de nordiske lande bør være den samme, og at stærke grunde taler for,

at man i Island og Norge søger at tilnærme den dér gældende myndighedsalder på 20 år til den i de øvrige lande gældende 18 års grænse.

En drøftelse af dette spørgsmål kan i 1979 ventes i Norge i forbindelse med et forslag om nedsættelse af valgretsaldern til 18 år. Juridisk udvalg går ud fra, at det nordiske aspekt i denne problematik kommer til at indtage en central placering i de norske drøftelser, og henstiller, at Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til at fortsætte sine undersøgelser af mulighederne for gennemførelse af den samme myndighedsalder i alle de nordiske lande.

#### *2.4. Navnelovgivningen*

Af denne og sidste års ministerrådsberetning fremgår, at man i 1977 har drøftet udarbejdelsen af en nordisk overenskomst om anerkendelse af navneafgørelser, men at dette arbejde endnu ikke er afsluttet.

Det er næppe de store divergenser, der vedrørende dette spørgsmål kan skille de nordiske lande, og juridisk udvalg forventer derfor, at de nordiske drøftelser vil blive genoptaget i 1979 med henblik på en snarlig løsning.

#### *2.5 Konsumentkøb*

Juridisk udvalg hilser med tilfredshed, at de senere års stigende interesse for de konsumentpolitiske spørgsmål afspejles i nyere national lovgivning og lovforberedelse. Der er grund til at antage, at de nordiske lande i løbet af få år vil have gennemført en forbrugerbeskyttelseslovgivning, der uanset lovgivningernes forskellige udformning sikrer nordiske forbrugere ligesådan beskyttelse og ligesådan rettigheder.

Der er grund til at bemærke, at denne udvikling i høj grad er kommet i stand som følge af et nordisk samarbejde på mange felter og niveauer.

#### *2.6 Handelsagenter*

Nordisk Råds indstilling i 1978 til Nordisk Ministerråd om at følge udviklingen i lovgivningen om handelsrepræsentanter uden for Norden og i det omfang, der måtte vise sig behov derfor, tage de nødvendige initiativer til at søge lovgivningen i de nordiske lande tilpasset denne udvikling, har resulteret i, at der i Sverige er nedsat en udredning med bl. a. dette formål. Den svenske justitsminister har over for juridisk udvalg nærmere redegjort for dette arbejde, der følges af de øvrige nordiske lande. Noget behov for ændret lovgivning har udredningen endnu ikke afdækket.

Juridisk udvalg opfordrer Nordisk Råd til at anmode Nordisk Ministerråd om til næste session nærmere at redegøre for arbejdet i den

svenske udredning, specielt med henblik på, om der under arbejdet er fremkommet oplysninger, der kunne give anledning til at søge etableret et bredere nordisk samarbejde.

### 2.7 Forsikringsaftaler

Forsikringsaftalelovgivningen i de nordiske lande er i meget vidt omfang overensstemmende og hviler på et traditionelt fælles grundlag.

Den udredningsvirksomhed, der, som det fremgår af beretningen, er i gang i Danmark, Finland, Sverige og Norge, nærmer sig stadiet, hvor lovgivningsinitiativer snart må forventes. Det fremgår ikke af beretningen, hvilke resultater der er kommet ud af de møder mellem komitéordførerne og mellem ministerierne, som omtales.

Juridisk udvalg ønsker at understrege betydningen af, at reformer på et traditionelt fælles lovgivningsområde som forsikringsaftaleretten undersøges i nært nordisk samarbejde, og henstiller, at Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til i næste års beretning nærmere at redegøre for det igangværende reformarbejde og dets resultater.

### 2.8. Produktansvar

Produktansvarsområdet er et af de nyere centrale erstatningsretlige områder, som Nordisk Ministerråd flere gange har fremhævet som et felt, hvor erstatningssystemer svarende til socialforsikringssystemet er bedre egnede til at fordele de tilgængelige ressourcer på en mere retfærdig og rationel måde, end hvad der kan ske inden for rammen af den traditionelle erstatningsret.

I Finland er der i 1978 afgivet en betænkning, hvori der for såvel person- som tingskade foreslås et objektivi ansvar for producent og importør. I Norge og Sverige må det forventes, at nedsatte komiteer inden for en overskuelig fremtid ligeledes vil afgive betænkninger. I Danmark følger en arbejdsgruppe arbejdet inden for EF, hvor der i 1976 er fremset et direktivforslag.

Ministerrådet har besluttet, at der på dette område skal etableres et nordisk samarbejde, men det fremgår af beretningen, at der ikke har været afholdt nordiske møder siden slutningen af 1977.

Med de eksisterende nære handelsforbindelser er det klart, at ansvarsregler, der som det fremgår af det finske forslag, kan omfatte både producent og importør, bør være så ensartede som muligt. Det vil være en uholdbar situation, hvis producenter i et nordisk land er omfattet af andre ansvarsregler end importører af de samme varer i et andet nordisk land.

Juridisk udvalg finder, at det nordiske samarbejde bør genoptages, således at en koordinering af synspunkterne i de nedsatte udredninger kan finde sted så tidligt som muligt. En erstatningsordning, der som det

finske forslag opererer med et objektivi ansvar, må ud fra et forbrugerbeskyttelse synspunkt være at foretrække samtidig med, at de potentielt ansvarlige gennem forsikringsordninger har mulighed for at honorere eventuelle erstatningskrav.

Juridisk udvalg opfordrer Nordisk Råd til at henstille til Nordisk Ministerråd, at ministerrådet genoptager samarbejdet på produktansvarsområdet med henblik på at søge etableret fælles synspunkter bag en kommende lovgivning.

### *2.9 Miljøskader*

Gennemførelse af forholdsregler mod forurening af vand og luft indtager en stadig mere central rolle i de moderne samfund. Også det nordiske samarbejde kan på dette område fremvise resultater fra de senere år som f. eks. den nordiske miljøværnskonvention. Forureningsskader som følge af uheld må imidlertid fortsat forventes at finde sted i samfund, der som de nordiske fortsætter en industriel udbygning under anvendelse af materialer og stoffer, der uden for de processer, hvor de benyttes, kan anrette betydelige ødelæggelser.

Det er derfor ønskeligt, at der i tilfælde af ulykker eksisterer klare regler om godtgørelse til dem, der udsættes for miljøskader. De erstatningsretlige problemer, som rejser sig i tilfælde af miljøskader, må i de nordiske lande være af så ensartet karakter, at løsningen af dem bør kunne finde sted i nordisk samarbejde.

Emnet har ikke været taget op i tidligere ministerrådsberetninger. Når ministerrådet i år har været tilbageholdende med at optage nye projekter på lovgivningsprogrammet, er det så meget desto glædeligere, at ministerrådet som noget nyt netop har valgt at omtale de erstatningsretlige problemer i forbindelse med miljøskader. Noget egentligt samarbejde med det formål at søge fælles løsninger på problemerne er der dog ikke etableret.

Juridisk udvalg finder det imidlertid betydningsfuldt, at mulighederne for at gennemføre et nordisk samarbejde med dette formål undersøges. Der er i alle nordiske lande et klart behov for en tilpasning af erstatningsreglerne såvel til den udvikling, der direkte har til formål at reducere miljøskadernes antal og omfang, som til den erstatningsretlige udvikling, der er omtalt under punkt 2.8., og som ministerrådet selv anser for den mest hensigtsmæssige i fremtiden.

Juridisk udvalg henstiller på denne baggrund, at Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til inden næste session at etablere et nordisk samarbejde vedrørende udviklingen af regler om erstatning ved miljøskader med henblik på en snarlig tilvejebringelse af et fælles grundlag for nationale bestemmelser herom.

### 2.10. Datalovgivningen

I Danmark og Norge er der i 1978 vedtaget love om EDB-registre, hvorved der bl. a. — som i Sverige — indføres en særlig tilsynsmyndighed. I Finland er udredningsarbejdet endnu ikke afsluttet. I Island er det under overvejelse at tage spørgsmålet om en dataregisterlov op. På Færøerne er der af det færøske landsstyre etableret en udredning med henblik på også på Færøerne at gennemføre lovgivning om EDB-registre.

I 1979 vil der mellem tilsynsmyndighederne i Danmark, Norge og Sverige blive etableret et samarbejde, som såvel Nordisk Ministerråd som Nordisk Råd ved tidligere lejligheder har givet udtryk for ønskeligheden af. Der bliver herved mulighed for at gennemføre et samarbejde omkring spørgsmålet om indførelse og udførsel af registre og data — et område, som juridisk udvalg har interesseret sig stærkt for, og hvor man har taget ministerrådets oplysninger til efterretning om, at der ikke er noget aktuelt behov for en nordisk konvention.

Der bliver også herved bedre mulighed for at tage stilling til, om udviklingen giver anledning til at tage skridt til en forbedring og, hvis nødvendigt, en harmonisering af lovgivningerne. Juridisk udvalg finder det ønskeligt, at de lande, der endnu ikke har gennemført en datalovgivning, i videst muligt omfang orienteres om resultaterne af samarbejdet mellem Danmark, Norge og Sverige, således at erfaringsmaterialet bliver fællesnordisk.

Juridisk udvalg henstiller, at Nordisk Råd anmoder Nordisk Ministerråd om til næste session at redegøre for resultatet af samarbejdet i 1979 mellem tilsynsmyndighederne i Danmark, Norge og Sverige.

Under Nordisk Råds session i 1979 vil der yderligere blive føjet et perspektiv ind i debatten omkring EDB-systemer og deres anvendelse i fremtiden. I sin betænkning over medlemsforslaget A 523/j om et nordisk dataråd behandles den problematik, der er en følge af, at udviklingen på EDB-området forløber så hastigt, som den gør. Der kan som følge heraf opstå risiko for, at den politiske styring, som i sidste instans er ansvarlig for EDB-teknikkens anvendelse i samfundets tjeneste, kan blive overhalet af udviklingen på EDB-området. For at imødegå faren for en sådan udvikling har juridisk udvalg anset det for påkrævet, at der bliver gennemført en undersøgelse af mulighederne for etablering af en procedure, der sikrer de politisk ansvarlige myndigheder og personer et så godt udgangspunkt som muligt for deres stillingtagen til EDB-teknikkens udvikling og anvendelse. Der henvises i øvrigt nærmere til juridisk udvalgs betænkning over medlemsforslaget.

### 2.11 Reaktionssystemet/alternativer til frihedsstraf

Den omfattende udredningsvirksomhed omkring ændringer i de stort set ensartede reaktionssystemer i Norden er fortsat i 1978. De mange



udredninger og aktuelle rapporter, der foreligger med forslag til nytænkning styrker grundlaget for gennemførelsen af ændringer.

Nordisk Råd har gennem afholdelsen af seminaret i 1977 "Straffesystemer i Norden" søgt at bidrage til, at de kommende reformer gennemføres med et så ensartet sigte som muligt. I overensstemmelse hermed har Nordisk Råd henstillet til Nordisk Ministerråd, at der på nordisk plan gennemføres en samlet vurdering af de fremsatte forslag. Nordisk Ministerråd har imødekommet denne anmodning ved i 1978 at anmode Nordisk Strafferetskomité om at overveje spørgsmålet om sanktionssystemets udformning og alternativer til frihedsstraf.

Juridisk udvalg anser det for betydningsfuldt, at udviklingen på dette område nøje følges af Nordisk Råd, og at der gives Nordisk Råd mulighed for at drøfte, i hvilken retning udviklingen bør forløbe. Den offentlige debat viser, at spørgsmålet påkalder sig stor interesse, og at udviklingen henimod mindre indgribende sanktionsformer må foregå i et tempo og på en måde, der er afpasset til en række samfundsfaktorer af både rationel og irrationel karakter.

Juridisk udvalg henstiller, at Nordisk Råd anmoder Nordisk Ministerråd om til næste session at redegøre for overvejelserne i den nordiske strafferetskomité og samtidig søge strafferetskomiteens arbejde fremskyndet.

### *3. Multinationale selskaber*

Juridisk udvalg kan tilslutte sig de i kapitel XVII angivne retningslinier for det fortsatte arbejde i anledning af Nordisk Råds rekommandation nr. 25/1974 om gennemførelse af en undersøgelse af de multinationale selskabers rolle i de nordiske landes økonomi.

### *4. Organisatoriske forhold etc.*

Til redegørelsen i kapitel XVIII for de organisatoriske forhold bemærker juridisk udvalg, at det fremgår af budgetkomiteens rapport til præsidiet, at budgetkomiteen i sine overvejelser har inddraget de spørgsmål af administrativ og budgetmæssig karakter, som behandles i dette kapitel.

Vedrørende spørgsmålet om de ansattes retsstilling tager juridisk udvalg oplysningerne om anvendelsen af den nordiske aftale om de ansattes retsstilling ved nordiske institutioner til efterretning.

### *5. Juridisk udvalg*

Under henvisning til, hvad der er anført foran, indstiller juridisk udvalg:

- 1. at Nordisk Råd i anledning af de til juridisk udvalg henviste afsnit af Nordisk Ministerråds beretning C 1/1979 vedtager følgende udtalelse:*

- 1) Nordisk Råd tager indtil videre de oplysninger til efterretning, som Nordisk Ministerråd har givet om samarbejdet vedrørende ægteskabets økonomiske retsvirkninger og de ikke-ægteskabelige forholds problemer, idet rådet forventer, at Nordisk Ministerråd i det omfang, der måtte vise sig behov derfor, tager de nødvendige initiativer til at koordinere arbejdet med forberedelsen af ny lovgivning, således at såvel indhold som tidspunkt for lovforslags fremsættelse bliver sammenfaldende i så vidt omfang som muligt.
- 2) Nordisk Råd henstiller, at Nordisk Ministerråd inden næste session søger at føre den i 1977 opnåede enighed om udarbejdelse af ensartede nationale love om anerkendelse af nordiske faderskabsafgørelser ud i livet.
- 3) Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til at undersøge mulighederne for gennemførelse af den samme myndighedsalder i alle de nordiske lande.
- 4) Nordisk Råd anmoder Nordisk Ministerråd om til næste session nærmere at redegøre for arbejdet i den svenske udredning vedrørende kommissionslovgivningen, herunder reglerne for handelsagenters virksomhed, specielt med henblik på, om der under arbejdet er fremkommet oplysninger, der giver anledning til at søge etableret et bredere nordisk samarbejde.
- 5) Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til i næste års beretning om det nordiske samarbejde at redegøre for det igangværende reformarbejde vedrørende forsikringsaftalelovgivningen.
- 6) Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd, at det nordiske samarbejde vedrørende produktansvar genoptages med henblik på at søge etableret fælles synspunkter bag en kommende lovgivning.
- 7) Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til inden næste session at etablere et nordisk samarbejde vedrørende udviklingen af regler om erstatning ved miljøskader med henblik på en snarlig tilvejebringelse af et fælles grundlag for nationale bestemmelser herom.
- 8) Nordisk Råd anmoder Nordisk Ministerråd om til næste session at redegøre for det nordiske samarbejde vedrørende datalovgivningen og herunder orientere om samarbejdet mellem de i henhold til datalovgivningen i Danmark, Norge og Sverige etablerede tilsynsmyndigheder.
- 9) Nordisk Råd anmoder Nordisk Ministerråd om til næste session at redegøre for overvejelserne i Nordisk Strafferetskomité vedrørende spørgsmålet om ændringer i sanktionssystemet og indførelse af alternativer til frihedsstraf og samtidig søge strafferetskomiteens arbejde fremskyndet.

*II. at* Nordisk Råd tager til efterretning de til juridisk udvalg henviste dele af kapitel I, II, XVII og XVIII i Nordisk Ministerråds beretning C 1/1979.

Stockholm, den 16. januar 1979

*Erik Adamsson (s)*

*K. B. Andersen (S)*

Formand

*Ib Christensen (DR)*

*Astrid Gjertsen (H)*

*Guttorm Hansen (A)*

*Anna-Liisa Hyvönen (Skdl)*

*Sinikka Karhuvaara (Kok)*

*Tellervo Koivisto (Sd)*

*Eivor Marklund (vpk)*

*Liv Stubberud (A)*

*Håkan Winberg (m)*

*BILAGA 13***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet***1. Inledning*

Till trafikutskottet har av Nordiska rådets presidium hänvisats Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet 1978 jämte bilagor. Utskottet har anmodats avge yttrande över följande avsnitt av berättelsen:

Inledning, Kapitel I	Det nordiska samarbetet — ministerrådets verksamhet
Kapitel VII, 6.1	Miljövårdssamarbete — trafikbuller
Kapitel XIII	Samarbete i fråga om transport, kommunikation och trafiksäkerhet
Kapitel XIV	Samarbete i turistfrågor
Kapitel XVII	Organisatoriska förhållanden etc.
Bilaga 11 (C 302/t)	Nordiska trafiksäkerhetsrådets berättelse

Utskottet har behandlat ministerrådsberättelsen vid utskottsmöte i Stockholm den 15 och 16 januari 1979. Utkast till Kapitel XIII har dessutom behandlats vid utskottsmöte i Helsingfors den 6 och 7 november 1978 och bilaga 9 (C 129/t) Nordiska trafiksäkerhetsrådets berättelse vid utskottsmöte i Köbenhavn den 5 december 1978.

*2. Överläggningar om NÄT:s berättelse*

Utskottet mottog i mitten av oktober 1978 NÄT:s (Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor) berättelse om sin verksamhet under 1978 samt förslag till arbetsprogram för 1979. NÄT redogjorde för berättelsen på trafikutskottets möte i Helsingfors den 7 november 1978 och den behandlades på ett gemensamt möte mellan trafikutskottet och ministerrådet (trafikministrarna) i Köbenhavn den 4 december 1978 i överensstämmelse med artikel 11 i Transportavtalet.

*3. Kapitel I i ministerrådets berättelse*

Kapitel I i ministerrådets berättelse ger en översikt över den verksamhet som har ägt rum under året. En mera detaljerad redogörelse för verksamheten återfinns sektorsvis i de följande kapitlen. De samar-

betsresultat som presenteras i inledningskapitlet ger intryck av att verksamheten i allmänhet kunde ha varit livligare och effektivare under 1978.

Ministerrådets berättelse borde inte enbart vara en berättelse över verksamheten under det gångna året. Trafikutskottet betonar att den i högre grad bör vara framåtriktad. Berättelsen bör innehålla riktlinjer för vidareutvecklingen av verksamheten inom alla sektorer. Trafikutskottet anser att redogörelse för prioriteringar på de olika områdena och motiveringar för dessa behövs. Trafikutskottet anser detta vara väsentligt för att rådet tillfredsställande skall kunna uppfylla sin pådrivande och granskande roll.

Inför 26:e sessionen framlade ministerrådet ett programförslag "Människan och resurserna i Norden". Avsikten med programmet var att utifrån en helhetssyn föra vidare de viljeyttringar som finns uttalade bl. a. i Helsingforsavtalet. I programmet som antogs under våren 1978 konstaterades att det främst tar sikte på samarbetet under de närmaste åren. Trafikutskottet hade en del konkreta synpunkter på programförslagets utformning och innehåll. Utskottet ansåg bl. a. att prioriteringar och nya idéer om samarbetet på utskottets område saknades och att trafikfrågorna borde sammanföras under en rubrik. Vid fastställandet av programmet har över huvud taget ingen hänsyn tagits till de av utskottet framförda synpunkterna.

Arbetet med att knyta ihop trafiknäten i de nordiska länderna pågår. Vägförbindelserna förbättras länderna emellan och möjligheterna att upprätta färjeförbindelse mellan Island, Färöarna och det övriga Norden jämte fasta förbindelser över Öresund övervägs. En principöverenskommelse har träffats om flygförbindelser på Nordkalotten. Trafikutskottet noterar särskilt de framgångar i de internordiska trafikförbindelserna som dessa flygförbindelser på Nordkalotten kommer att medföra.

Trafikutskottet anser att detta arbete med att effektivisera de internordiska trafiksystemen bör fortsätta och vidareutvecklas i överensstämmelse med det nordiska transportavtalets syfte.

Fortfarande föreligger behov av att arbeta för ökad samordning mellan de olika trafikgrenarna. Målsättningen bör vara att på lämpligt sätt samordna den trafikala strukturen i Norden. Detta är en uppgift som är av väsentlig betydelse för utvecklingen av samarbetet mellan de nordiska länderna på många samsarbetsområden. Samordning av den trafikala strukturen i de nordiska länderna skulle vidare bidra till att göra Norden mera konkurrenskraftigt.

Utskottet uttrycker önskemålet att ministerrådet i följande berättelse redogör för vad ministerrådet företagit sig i anledning av utskottets påpekanden.

#### 4. Redovisningen av de med anledning av yttrande nr 6/1978 vidtagna åtgärderna

Nordiska rådet antog vid 26:e sessionen med anledning av Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet 1977 på förslag av trafikutskottet ett yttrande (nr 6/1978) om de delar i berättelsen som berör trafikutskottets sakområde. Trafikutskottet önskar först behandla de av ministerrådet vidtagna åtgärderna med anledning av detta yttrande eftersom de anses vara av stor vikt för samarbetet på utskottets område.

I ovannämnda yttrande anmodades ministerrådet att påskynda förberedelserna för tvärgående flygförbindelser mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige.

Trafikministrarna i Finland, Norge och Sverige meddelade på det gemensamma mötet mellan trafikutskottet och ministerrådet i Köpenhamn den 4 december att en principöverenskommelse har träffats om att flygtrafik upprättas på linjen Uleåborg—Luleå—Kiruna—Tromsö från och med den 1 juni 1979. Trafikutskottet har genom åren ansett denna sak synnerligen viktig.

Trafikutskottet hälsar därför överenskommelsen med tillfredsställelse.

I yttrandet (nr 6/1978) anmodas regeringarna i Norge och Sverige att ta ställning till de förslag som framlades i rapporten om godstrafiken i Trondheimsleden (*NU A 1977: 10*).

Frågan om godstransporter i Trondheimsleden togs inte upp i ministerrådets berättelse, men trafikutskottet fick redogörelse för rapportens remissbehandling och ministerrådets ställningstagande på utskottets möte med ministerrådet den 4 december 1978. Där konstaterades bl. a. från ministerrådets sida att ministerrådet liksom expertgruppen anser att ett generellt undantag från den norska 18 m regeln inte kan införas på Trondheimsleden för svenska 24 m fordon. Vidare framkom att en harmonisering av belastningsbestämmelserna pågår, att fordons- och vägtrafikbeskattningen i Norge och Sverige vid en totalbedömning av förekommande avgifter och skatter är av samma storleksordning och att de administrativa förenklingar som föreslås i rapporten har genomförts. Beträffande järnvägstransporterna finner ministerrådet att motsättningarna mellan olika intressenter är så stora att det rabattförsök som föreslås i rapporten inte kan komma till stånd för närvarande. Trafikutskottet noterar detta ställningstagande.

Nordiska rådet antog på 23:e sessionen 1975 en rekommendation där rådet hemställer till ministerrådet att genomföra nödvändiga undersökningar om förutsättningarna för att driva en ruttrafik med kombinerad passagerare- och bilfärja mellan Island, Färöarna och det övriga Norden med syfte att etablera en sådan ruttrafik så fort som möjligt.

I yttrandet (nr 6/1978) anmodades ministerrådet att påskynda det arbete som har igångsatts med att etablera en tillfredsställande färjeförbindelse mellan Island, Färöarna och det övriga Norden. Den arbetsgrupp som NÄT tillsatte år 1976 för att undersöka förutsättningarna för ovannämnda färjetrafik lämnade sin slutrapport under sommaren 1978. Rapporten remissbehandlas för närvarande av NÄT och remisstiden har förlängts tills årsskiftet 1978/1979. Trafikutskottet beklagade att beslutsunderlag ännu inte föreligger och betonar åter igen vikten av att färjeförbindelse upprättas så snart som möjligt.

I yttrandet (nr 6/1978) hemställdes att arbetet med harmonisering av de nordiska ländernas statistik på samfärdsels- och turistområdet genomförs så snart som möjligt.

Genomgång och å jourföring av nordiskt program för samfärdselstatistik 1970, å jourföring av NORDTRANS-statistiken och nordisk turiststatistik är på NUSA:s (Nordisk utvalg for samferdselsstatistik) dagordning. NUSA:s nästa möte förmodas bli i maj 1979. Trafikutskottet förutsätter att arbetet med ovannämnda harmonisering pågår mellan mötena och att det utförs under 1979.

I yttrandet (nr 6/1978) anmodades ministerrådet att påskynda arbetet med att åstadkomma internordisk giltighet för körkort. År 1976 antogs en rekommendation med samma innehåll.

Av ministerrådets berättelse framgår att förutsättningarna för att åstadkomma internordisk giltighet för körkort redan finns i Danmark, Norge och Sverige och i Finland kommer de att finnas i samband med den nya lagen om vägtrafik. Trafikutskottet förutsätter att regler om internordisk giltighet för körkort kommer att fastställas i de nordiska länderna under 1979.

Sista punkten i yttrandet (nr 6/1978) innehöll en anmodan till ministerrådet om att arbeta för genomförande av de förslag som framlagts år 1975 i NTR:s rapport nr 13 "Motorcyklar och mopeder — trafiksäkerhet och konstruktion".

I ministerrådets berättelse redogörs för att rapporten har remissbehandlats och att man i Danmark har genomfört nya föreskrifter rörande godkännande av mopeder. Föreskrifterna bygger till en stor del på rapporten. I Sverige har rapporten tillsammans med remissvaren överlämnats till trafiksäkerhetsutredningen. Trafikutskottet beklagar att under 1978 enligt ministerrådets berättelse inget har hänt i saken.

## *5. Redovisning av samarbetet på transport-, kommunikations- och trafiksäkerhetsområdet (Kapitel XIII)*

### *5.1 Transport och kommunikation*

Som en fortsättning på det nordiska samarbetet inom vägforskningen, som inleddes med STINA-projektet, har det s. k. KAPRI-projektet (kartläggning, analys och prioritering av pågående och planerade forsk-

ningsprojekt inom vägbyggnadsområdet i Norden) genomförts och redovisats i en rapport i början av 1978.

MALIN-projektet (Mätning av axeltryck hos lastbilar i Norden) påbörjades under våren 1978 och kommer att redovisas i en rapport till NÄT under våren 1979.

Dessutom upplystes på trafikutskottets möte med NÄT i november 1978 att ett planeringsutskott, i vilket representanter från Nordiska vägtekniska förbundet (NVF) samt vägadministrationerna ingår, har framlagt två nya projektförslag för igångsättning under 1979. Det ena projektet går ut på effektmätning av mindre vägtekniska föranstaltningar och det andra avser förbättring och underhåll av grusvägar. Vidare upplystes att planeringsutskottet kommer att framlägga ytterligare ett projektförslag för genomförande under 1979.

Trafikutskottet har tidigare tillkännagivit att det prioriterar det nordiska vägforskningsarbetet högt. Gemensamma projekt på vägforskningsområdet har givit goda erfarenheter och trafikutskottet är ense med ministerrådet om att efter STINA-projektets avslutning bör samarbetet vidareföras genom att uppta nya samarbetsprojekt på vägforskningsområdet i syfte att nå fram till så effektivt resursutnyttjande som möjligt.

Trafikutskottet välkomnar planeringsutskottets upprättande och förväntar sig positiva resultat av dess arbete med att framkomma med projektförslag som är ändamålsenliga för nordiskt samarbete.

NORDKOLT-projektet, vars syfte var att redogöra för och bedöma utvecklingsmöjligheter för persontransportsystem i mindre och medelstora nordiska tätorter, har slutförts. Slutrapporterna beräknas föreligga i tryck vid årsskiftet 1978/1979. NORDKOLT-projektet är det största projekt hittills på ministerrådets allmänna budget.

Trafikutskottet fick redogörelse för projektet på sitt möte i november 1978. Där framkom bl. a. att rapporterna kommer att remissbehandlas och spridas nationellt. Vidare framkom att sammanfattningen av rapporterna kommer att översättas till engelska, finska och isländska.

Trafikutskottet förutsätter att rapporternas resultat kommer till ändamålsenlig användning.

Trafikutskottet önskar följa det fortsatta arbetet genom årlig rapportering i ministerrådets berättelse.

TELEMEDEL-projektet har genomförts. Projektet syftar till att underlätta handikappades användning av teletjänster genom att främja utveckling och marknadsföring av olika utrustningar. Projektets slutrapport presenterades för trafikutskottet på utskottets möte med ministerrådet i februari 1978. På trafikutskottets möte i november 1978 upplyste NÄT att rapporten sänts till de nationella teleförvaltningarna och berörda organisationer och att teleförvaltningarnas arbetsgrupp behandlat rapporten och följer saken. Trafikutskottet förutsätter att an-



svaret för uppföljningen av de frågor som har behandlats i rapporten läggs på redan befintliga samarbetsorgan såsom föreslagits i rapporten. Trafikutskottet önskar följa TELEMEDEL-projektets uppföljning genom årlig rapportering i ministerrådets berättelse.

Trafikutskottet konstaterar med tillfredsställelse att de flesta aktuella mellanriksvägarna förbättras successivt eller redan är utbyggda till godtagbar standard.

Vägbygget mellan Kiruna och Narvik diskuterades på mötet mellan trafikutskottet och ministerrådet i december 1978. Där upplystes att vägen på den svenska sidan blir klar 1982, men att någon tidpunkt för vägbyggets avslutning på den norska sidan inte kunde anges. Trafikutskottet förutsätter att vägbygget på den norska sidan kan genomföras i sådan takt att denna viktiga mellanriksförbindelse kan etableras så fort som möjligt.

Trafikutskottet har arbetat för att färjelederna vid Kolari (*rek. nr 14/1974*) respektive Karesuando (*rek. nr 15/1970*) ersätts med broar. År 1976 beslöt vägmyndigheterna i Finland och Sverige att ersätta färjorna i Karesuando och Kolari med broar. Bro över Muonio älv vid Karesuando har föreslagits komma till utförande under åren 1979—1980 och bro över Muonio älv vid Kolari under åren 1982—1983. Trafikutskottet välkomnar dessa planer och förutsätter att de kommer att förverkligas inom den angivna tidsramen.

Glesbygdprojektet påbörjades under hösten 1978 och beräknas slutföras under 1981. Syftet är att studera olika transportlösningar, ägnade att medverka till en tillfredställande transportförsörjning i glesbygd. I samband med projektarbetet kommer försök att genomföras i de fem nordiska länderna. Trafikutskottet följer arbetet med intresse och förväntar sig positiva och användbara resultat.

De av regeringarna i Danmark och Sverige år 1975 tillsatta delegationerna med uppgift att sammanställa underlag för nya regeringsöverläggningar om Öresundsfrågorna har i juni 1978 redovisat sina utredningsresultat till trafikministrarna i Danmark och Sverige. I materialet, som är gemensamt för de båda delegationerna, behandlas en rad alternativa lösningar både i läget Köbenhavn—Malmö och i läget Helsingör—Helsingborg. Samtidigt har huvudrapporten om Köbenhavns lufthamn överlämnats. Där behandlas lufthamnslösningar på Saltholmen och på Kastrup. Remissyttranden över betänkanterna om Öresundsförbindelserna beräknas föreligga under december 1978.

Trafikutskottet har under alla år varit pådrivande i att få till stånd fasta förbindelser över Öresund. Utskottet fick på mötet med ministerrådet 4 december 1978 redogörelse om Öresundsdelegationernas betänkande och följer den fortsatte behandlingen av Öresundsfrågan med intresse.

Ett projekt om anpassning av kollektiva transportmedel för att underlätta funktionshämmandes och äldre personers resor sattes i gång under 1977 och förväntas bli avslutat 1980.

Trafikutskottet har fäst särskild vikt vid arbetet med att underlätta de handikappades möjligheter att röra sig i trafiken och hänvisar i detta sammanhang till *rek. nr 4/1978* om kollektivtrafiken och de handikappades behov samt trafikutskottets yttrande över ministerrådets program "Människan och resurserna". Trafikutskottet hälsar med tillfredsställelse att detta projekt har igångsatts av NÄT. Med hänsyn till de investeringsplaner som finns i de olika länderna förutsätter trafikutskottet att resultaten rapporteras årligen.

Nordiska ministerrådet har uppdragit åt NÄT att klarlägga behovet av harmonisering av reglerna för transportstöd i Finland, Norge och Sverige. Av denna anledning upprättade NÄT hösten 1977 en arbetsgrupp för att utreda dessa frågor. Orsaken till att Danmark inte finns med är att Danmark inte har lika stora geografiska avstånd som Finland, Norge och Sverige.

Trafikutskottet tog upp frågan under 25:e sessionen 1977 och har diskuterat saken i olika sammanhang under år 1978.

Trafikutskottet förväntar arbetsgruppens slutrapport före 28:e sessionen.

Trafikutskottet var representerat på NKTF:s (Nordisk kommitté för transportekonomisk forskning) konferens i april 1978 om den mindre skeppsfarten i Norden. Utskottet anser det värdefullt att få delta i NKTF:s konferenser på transportområdet. Utskottet hälsar med tillfredsställelse NKTF:s initiativ att behandla NORDKOLT-projektet på en konferens under det kommande verksamhetsåret.

## 5.2 Trafiksäkerhet

Trafikutskottet konstaterar med tillfredsställelse att arbetet med att nå fram till likartade trafikregler i Norden nu är i sitt sluteskede. Saken har varit på Nordiska rådets dagordning sedan 1968. De nya trafikreglerna har trätt i kraft i Danmark, Norge och Sverige. I Finland avses att före utgången av 1978 till riksdagen avge proposition med förslag till nya trafikregler.

Såväl i Danmark, Island, Norge och Sverige som på Åland är bruk av skyddshjälm obligatoriskt både för motorcyklister och mopedister. I Finland är användning av skyddshjälm obligatorisk enbart för motorcyklister. Trafikutskottet har under 1978 i en skrivelse till ministerrådet tillkännagivit den vikt utskottet lägger vid lagstadgandet av dessa säkerhetsåtgärder.

Mot bakgrund av NTR:s rapport nr. 11 "Barn i bil" har man i Danmark och Sverige liksom även i Finland sedan 1978 skapat förutsätt-

ningar för att förbjuda undermålig säkerhetsutrustning för barn i bil. Trafikutskottet fäster stor uppmärksamhet vid samarbetet på barntrafik-säkerhetsområdet. Utskottet understryker att betryggande ordning för godkännande av säkerhetsutrustning för barn i bil snarast måste etableras.

Vidare anser trafikutskottet att säkerhetsutrustning för barn i bil bör främjas i samtliga nordiska länder.

En arbetsgrupp inom NKT (Nordisk kommitté för trafiksäkerhetsforskning) förbereder för närvarande en kartläggning av barnens trafiksäkerhetssituation i Norden. Trafikutskottet förutsätter att detta arbete som planerat slutförs före utgången av 1978. Trafikutskottet önskar få tillfälle att delta i den konferens som NTR planerade kring ämnet barns trafiksäkerhet.

Trafikutskottet konstaterar med tillfredsställelse att kampanjen för ökad användning av reflexbrickor för fotgängare fortsätter under kommande år.

NTR har föreslagit att det skall bli obligatoriskt för såväl bilar som motorcyklar att använda körljus även under dagtid. Ett sådant påbud har införts i Sverige och Finland (under vinterhalvåret). I Danmark är det infört för motorcyklar och i Norge för motorcyklar och mopeder. Trafikutskottet följer det fortsatta arbetet på området.

Trafikutskottet noterar att fas I i MIRO-projektet (Metodik för insamling och redovisning för olycksdata) som genomförs i NTR:s regi avslutas under 1978 och att hela projektet beräknas avslutas under 1979.

Trafikutskottet följer med intresse NTR:s undersökning av cyklisternas säkerhet i trafiken.

### 5.3 *Turistfrågor*

Ministerrådet antog ett program för nordiskt samarbete på turistområdet den 23 juni 1978. Trafikutskottet hade i november 1977 möjlighet att diskutera utkastet till program med turistministrarna och berörda tjänstemän vilket utskottet ansåg ytterst viktigt. Från trafikutskottets sida önskade man att de sociala och kulturella aspekterna framhävdes ytterligare i programmet. Vidare påpekades behovet av ökad information om de rese möjligheter som finns inom Norden. Hänsyn har tagits till dessa synpunkter i programmet som det nu är utformat.

Däremot uttryckte trafikutskottet i betänkandet över ministerrådsförslaget att den permanenta kommitté, som enligt förslaget skulle tillsättas för att styra och koordinera samarbetet i turistfrågor, borde vara en ämbetsmannakommitté som hör direkt under ministerrådet. Trafikutskottet beklagar att hänsyn inte har tagits till dessa synpunkter vid fastsättandet av programmet.

Ministerrådets verksamhet på turistområdet har under 1978 koncent-

rerats till utbildnings- och informationsfrågor. Den tredje fasen av utredningen om ledarutbildning inom hotell- och restaurangnäringen avslutades med delrapport 2 (NU B 1978: 12). I rapporten presenteras förslag om gemensam toppledarutbildning inom branschen på nordisk bas. Förslaget har remissbehandlats under 1978. Trafikutskottet förväntar sig konkreta åtgärder på området när remissvaren föreligger och hänvisar till rek. nr 13/1974 angående vidareutbildning inom hotell- och restaurangfacket.

En turistkonferens hölls i Köbenhavn under hösten 1978. Trafikutskottet representerades på konferensen. Utskottet anser det angeläget att en utvärdering av konferensens resultat äger rum för att få ett underlag för bedömning av på vilka områden samnordiska insatser behövs. Vidare har under året arrangerats ett seminarium kring en nordisk modell för analys av turismens mera långsiktiga, sociala, miljömässiga och ekonomiska konsekvenser.

Trafikutskottet anser att syftet med handlingsprogram på de olika områdena bör vara att underlätta en långsiktig uppläggning av arbetet på området. Därför finner trafikutskottet det nödvändigt att en tidsplan för genomförandet av turistprogrammet utarbetas.

#### 6. Miljövård — trafikbuller

Under 1978 har fyra trafikbullerprojekt avslutats. Resultaten från dessa projekt kommer att följas upp under 1979. Trafikutskottet önskar ta del av de avslutade projektens resultat.

#### 7. Slutkommentarer

I C 1/1978 fanns på anmodan av trafikutskottet ett kapitel om det nordiska trafiksäkerhetssamarbetet utanför vägtrafiken. Trafikutskottet beklagar att det inte redogörs för detta samarbete i C 1/1979 och efterlyser en årlig redogörelse i ministerrådets berättelse för detta samarbete för att få en kontinuerlig helhetsbild av trafiksäkerhetssamarbetet i Norden.

Trafikutskottet sätter värde på att också i fortsättningen få mottaga NÄT:s verksamhetsprogram i mitten av oktober varje år och ha tillfälle att med NÄT diskutera aktuella frågor rörande programmet på de årliga gemensamma mötena mellan NÄT och trafikutskottet vid månads-skiftet oktober—november. Vidare sätter trafikutskottet värde på att få mottaga NTR:s berättelse samt berättelsen om turistsamarbetet i Norden i slutet av oktober varje år.

Samarbetet mellan trafikutskottet och ministerrådet har varit förtroendefullt och öppet under 1978 och trafikutskottet lägger vikt vid att detta samarbete inte bara bibehålles utan även utvecklas i en positiv riktning.

8. *Utskottets förslag*

Med hänvisning till vad som ovan anförts får utskottet föreslå,

A. att Nordiska rådet med anledning av de avsnitt i ministerrådets berättelse som hänvisats till trafikutskottet antar följande yttrande:

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet

1) att verka för att arbetet med Kiruna—Narvik-vägen genomförs i sådan takt att denna mellanriksförbindelse kan etableras så fort som möjligt.

2) att verka för att en likartad trafiklagstiftning snarast möjligt genomförs i de nordiska länderna på grundval av Nordiska vägtrafikkommitténs förslag

3) att arbeta för att enbart godkänd säkerhetsutrustning för barn i bil tillåts i de nordiska länderna

4) att arbeta för att de förslag som framlagts i Nordiska trafiksäkerhetsrådets rapport nr 6 "Körkort i Norden" om obegränsad internordisk giltighet för körkort genomförs så snart som möjligt

5) att en tidsplan för genomförande av turistprogrammet utarbetas

6) att årligen redogöra för det nordiska trafiksäkerhetssamarbetet utanför vägtrafiken.

B. att rådet lägger dessa avsnitt till handlingarna.

Stockholm den 16 januari 1979

*Eric Carlsson (c)*

*Chr. Christensen (KrF)*

*Bjarne Mørk Eidem (A)*

*Ralf Friberg (Sd)*

*Gils Guðmundsson (Ab)*

*Gustav Holmberg (V)*

*Håkon Kyllingmark (H)*

*Thor Lund (A)*

*Sven Mellqvist (s)*

*Inge Fischer Møller (S)*

*Rolf Sellgren (fp)*

*Seppo Westerlund (Lkp)*

Förman

*BILAGA 14***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet***1. Inledning*

Till kulturutskottet har av Nordiska rådets presidium hänvisats Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet 1978 jämte bilagor. Utskottet har anmodats avgiva yttrande över följande avsnitt av berättelsen: *Inledning, Kapitel I* Det nordiska samarbetet — ministerrådets verksamhet, *Kapitel III* Kulturellt samarbete och *Kapitel XVIII* Organisatoriska förhållanden etc. Därjämte har utskottet även att beakta de till berättelsen anslutna bilagorna. Utskottet har behandlat ministerrådsberättelsen vid möte den 17—18 januari 1979 i Stockholm.

Vid sin behandling av berättelsen har utskottet funnit skäl att behandla de ovannämnda kapitlen förutom kapitel XVIII samt till berättelsen anslutna bilagor, nämligen *Bilaga 5* Budget för nordiskt kulturellt samarbete 1979 jämte motsvarande uppgifter i budgeten för 1978 och bokslutet för 1977, *bilaga 6* Nordiska ministerrådets (kultur- och undervisningsministrarna) dispositionsmedel 1978, *bilaga 7* Samnordiska utredningar på kulturområdet 1978 samt *bilaga 8* Berättelser som har direkt anslutning till avsnittet om nordiskt kulturellt samarbete. Utskottet har även beaktat sådan verksamhet som faller inom ramen för det nordiska kulturavtalet, men som av olika anledningar presenteras under andra än ovannämnda kapitel.

De berättelser som har direkt anslutning till avsnittet om nordiskt kulturellt samarbete och samlats i *bilaga 8* till själva ministerrådsberättelsen är 31 till antalet. Av dessa hade blott några få överlämnats till rådsorganen inom utsatt tid och ungefär hälften till årsskiftet 1978/79. Det säger sig självt att utskottet under den korta tid som stått till dess förfogande inte haft möjlighet att i detalj granska alla bilagda berättelser. Trots detta har utskottet formellt slutbehandlat ministerrådsberättelsen vid sitt möte i Stockholm och anser att det inte föreligger hinder för att de till utskottet hänvisade avsnitten av och bilagorna till berättelsen av rådet läggs till handlingarna. Utskottet ämnar dock företa en förnyad genomgång av de bilagda berättelserna vid senare tidpunkt, såsom under tidigare år. För den händelse den kommande granskningen av berättelserna ger anledning till särskilda åtgärder, anser sig utskottet oförhindrat att vid något av de gemensamma mötena med Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) eller på annat lämpligt sätt aktualisera dessa.

Inför de gemensamma överläggningarna mellan kulturutskottet och ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) den 19 september 1978 i Mariehamn tillställdes utskottet av sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete en samlad presentation av den verksamhet inom ramen för kulturavtalet som finansieras över den nordiska kulturbudgeten samt av vissa planerade projekt bl. a. med utgångspunkt i rådsrekommendationer. Bakgrund och uppläggning beskrivs kortfattat under p. 1.2. i kapitlet om kulturellt samarbete. Utskottet har behandlat presentationen vid möte den 27 november 1978 i Köpenhamn och därvid anlagt synpunkter på dels det föreliggande materialet, dels den vidare behandlingen av detta. För dessa synpunkter redogörs nedan under p. 5 av detta betänkande.

## *2. Redovisning av de med anledning av yttrande nr 7/1978 vidtagna åtgärderna*

Vid 26:e sessionen 1978 antog rådet med anledning av ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet 1977 på förslag av kulturutskottet ett yttrande (nr 7/1978) i fem punkter. De synpunkter som i dessa framfördes hade av utskottet bedömts såsom väsentliga för det fortsatta nordiska samarbetet på kulturens område. Därför önskar utskottet först behandla de åtgärder som ministerrådet vidtagit med anledning av detta yttrande. Det konstateras att separata meddelanden inte avgivits om yttrandet och de däri ingående olika punkterna, utan att i fall av vidtagna åtgärder dessa redovisats i respektive kapitel. Sålunda har t. ex. yttrandets två punkter om utbildningsfrågor bildat utgångspunkten för rapporteringen av huvuddragen av verksamheten på utbildningsområdet 1978.

### *2.1. De 16—19-årigas utbildning*

Nordiska rådet ansåg att det i det nordiska utbildningssamarbetet mot bakgrund av den stora ungdomsarbetslösheten borde läggas särskild vikt vid de 16—19-årigas utbildning och yrkesutbildningen. Ministerrådet avsatte i början av 1978 1,5 milj. dkr för ett treårigt projektprogram för gymnasieskolan omfattande en studie om utbildning och ungdomsarbetslöshet, en studie om gymnasieskola i glesbygd, utökat samarbete på läromedelsområdet samt en utredning kring den i de enskilda nordiska länderna pågående försöksverksamheten mellan skola och arbetsliv.

Största uppmärksamheten tilldrar sig den förstnämnda studien. Undersökningsobjekt utgör de åtgärder som på nationellt plan vidtagits mot ungdomsarbetslösheten av utbildnings-, arbetsmarknads- och socialpolitisk karaktär. Fyra olika regionala typområden har studerats. Av-

sikten är att på basen av de nationella rapporterna åstadkomma en samlad nordisk studie om vilken verkan dessa åtgärder liksom kopplingen mellan dem har haft. Studien förväntas bli klar inom kort.

Det är alltså fråga om ett nordiskt utbyte av erfarenheter mellan respektive myndigheter om åtgärder som på nationellt plan vidtagits mot ett gemensamt problem. För att detta erfarenhetsutbyte skall ha åsyftad verkan, dvs. leda till nya initiativ i form av insatser mot ungdomsarbetslösheten, bör studien med de samlade erfarenheterna ges en så effektiv spridning som möjligt bland berörda myndigheter och organ. För egen del ser utskottet med intresse fram emot att få ta del av denna studie.

Vad gäller samarbetet om egentliga yrkesutbildningsfrågor hänvisas till ett påbörjat projekt kring produktion av läromedel för små ämnesgrupper. Som exempel nämns optikerutbildningen och fiskeriutbildningen.

Sedan 26:e sessionen 1978 har kulturutskottet behandlat ett medlemsförslag om utbildning för ungdom m. fl. grupper (*A 520/k*) och därvid föreslagit rådet att anta en rekommendation om bl. a. intensifiering av det nordiska samarbetet på yrkesutbildningens område. Enligt utskottets uppfattning bör man vid den fortsatta utvecklingen av yrkesutbildningen i de enskilda länderna lägga större vikt vid en nordisk samordning än hittills.

## 2.2. Grannspråksundervisning

Av den färdigställda rapporten "Våra grannspråk" (*NU B 1978: 11*) har utskottet erfarit att *grannspråksundervisningen* i de nordiska länderna fått allt mindre utrymme i läroplanerna. Även om denna uppgift inte är direkt överraskande, är den dock desto mer oroande. En av hörstenarna för den nordiska gemenskapen är ju den historiskt betingade språkliga samhörigheten, som kunnat förstärkas bl. a. genom grannspråksundervisning. Utskottet är enigt om att det krävs en kraftig satsning för att förbättra situationen och understöder livligt det av ministerrådet fattade beslutet om fortsatt arbete inom detta fält.

Målet är i första hand att åstadkomma större överensstämmelse mellan läroplanerna i modersmålet, i vilka grannspråksundervisningen ingår, i Danmark, Norge och Sverige, så att undervisningen skulle sättas in på samma stadium och så tidigt som möjligt. Detta skulle innebära ökade möjligheter till samproduktion av läromedel och i ett tidigt skede vänja barnen vid grannspråken.

Lärofortbildningen skall effektiveras och som bäst undersöks möjligheterna att etablera samnordisk fortbildning i grannspråk för modersmåls lärare. Utskottet erinrar här om ett av de nordiska modersmåls lärareföreningarna 1977 framställt förslag till fortbildning av lärare i grannspråksundervisning, vilket utskottet anslutit sig till och som sedermera tillställts kulturavtalets organ.



Den ovannämnda rapporten upptar även förslag till förbättringar inom grannspråksundervisningen för Finlands och Islands del. Även dessa förslag har redan erhållit utskottets stöd, som framfört sina synpunkter till ministerrådet vid det gemensamma mötet hösten 1978. Särskilt intresse tilldrog sig förslaget om att i Finland inrätta ett språk- och informationscentrum för Norden i enlighet med *rek. nr 18/1974* ang. information om Norden och kurser i nordiska språk i Finland. De olika delarna av förslaget bearbetas och preciseras som bäst och ett slutligt förslag är att vänta inom kort.

Kulturutskottet kan alltså med tillfredsställelse konstatera att arbetet med att stärka grannspråksundervisningens ställning i de nordiska länderna fortgår intensivt i ministerrådet och dess organ. Detta faktum minskar dock inte utskottsmedlemmarnas liksom Nordiska rådets övriga medlemmars eget ansvar att alltfört verka för en fördomsfri och positiv inställning till grannspråken och att var på sitt håll stöda strävandena att på nationellt plan förstärka grannspråksundervisningen.

### 2.3. *Handlingsprogram för forskningssamarbetet*

I yttrandet 7/1978 uttalade Nordiska rådet även att dess kulturutskott borde förläggas förslag till *handlingsprogram för inriktningen av det stöd till nordiskt forskningssamarbete* som kanaliseras genom den nordiska kulturbudgeten. Inför det tidigare nämnda gemensamma mötet med ministerrådet hösten 1978 tillställdes utskottet ett av rådgivande kommittén för forskning (RKF) lämnat dylikt förslag jämte en sammanställning av de nordiska forskningsrådets yttranden om förslaget. Detta förslag refereras ingående i forskningsavsnittet 2.1. av kapitlet om kulturellt samarbete i ministerrådsberättelsen.

Förslaget syftar till större flexibilitet i utnyttjandet av den nordiska kulturbudgetens forskningsresurser och till en förbättring av de vetenskapliga kontakterna i Norden. Såsom medel föreslås ökad satsning på samnordisk forskarutbildning, samnordiska forskarstipendier och ökat stöd till nordiska forskningskonferenser o.l. När det åter gäller att åstadkomma en fruktbar växelverkan mellan kulturbudgetens forskningsmedel och de resurser som satsas nationellt bl. a. via forskningsråden, föreslås att nordiska medel används vid planläggning och projektering av gemensamma forskningsuppgifter och att forskningsrådsmedel används för genomförandet av själva projekten. Som koordineringsorgan föreslås gemensamma planläggningsgrupper.

Forskningsråden är positiva till förslagen om nordisk forskarutbildning, nordiska forskarstipendier och forskningskonferenser. Där emot råder det inte enighet mellan råden om förslaget om gemensamma planläggningsgrupper eller om rollfördelningen mellan kulturavtalets organ och forskningsråden när det gäller initiering och planering av samnordiska forskningsprojekt.

Kulturutskottet förväntar sig en ytterligare bearbetning av de delar av programmet varom oenighet mellan berörda parter ännu råder, så att en slutlig lösning av frågan om ansvarsfördelningen mellan kulturavtalets organ och forskningsråden snarast möjligt uppnås.

I detta sammanhang efterlyser utskottet en redogörelse av forskningsråden om riktlinjerna och principerna för stöd till nordiska forskningsprojekt. Råden har vid behandlingen av förslaget till handlingsprogram för forskningsarbetet yttrat att finansieringen av samnordiska forskningsprojekt primärt är forskningsrådets ansvar.

#### 2.4. *Nordiska kulturfonden*

I fråga om *Nordiska kulturfonden* yttrade rådet att det bör skapas möjligheter att ta till vara det intresse för nordiskt kultursamarbete som väckts genom fondens stöd till lokala kulturveckor runt om i Norden 1976—78. Av avsnitt 1.5 i kapitlet om kultursamarbetet framgår att särskilda medel för detta ändamål inte kommer att avdelas under 1979, men att eventuella ansökningar för ändamålet kommer att behandlas på samma sätt som andra ansökningar. Utskottet har emellertid erfarenhet att detta ändå inte är fallet, utan att kulturfonden senare beslutat prioritera ansökningar om medel för nordiska kulturveckor även under 1979.

Kulturutskottet upprepar här sin uppfattning om det väsentliga i att det intresse för nordiskt kultursamarbete som kunnat väckas genom stödet till lokala kulturveckor bör kunna tas till vara, även efter det att kulturfonden inte har möjlighet att längre avdela särskilda medel för ändamålet. I detta sammanhang erinras om det av rådgivande kommittén för allmänkulturell verksamhet (RKK) framförda förslaget om att försöka få till stånd en samverkan mellan kommuner och organisationer i uppföljningen av kulturveckorna.

Utskottet önskar även erinra om sitt förslag om att Nordiska kulturfonden genom särskild stödordning under det internationella barnåret 1979 skulle antingen prisbelöna någon nordisk barnboksförfattare eller för utgivning beställa en barnbok av författare i vart och ett av de nordiska länderna. Fondens styrelse har med hänsyn till barnåret beslutat fästa särskild uppmärksamhet vid ansökningar om stöd till projekt angående barn och kultur.

#### 2.5. *Kultursamarbete mellan Grönland och det övriga Norden*

Den sista punkten i rådets yttrande nr 7/1978 gällde *kultursamarbetet mellan Grönland och det övriga Norden*. Rådet ansåg att frågan borde utredas allsidigt med utgångspunkt i grönländska behov och i samråd med grönländska myndigheter. I sin promemoria om aktuella frågor inom nordiskt kultursamarbete från sommaren 1977 (*C 1/1978, Bilaga 13, Bihang*) hade utskottet funnit det naturligt och angeläget

att kulturförbindelserna med Grönland gavs ökad uppmärksamhet. Av ministerrådsberättelsen framgår dock inte huruvida några åtgärder härvidlag vidtagits av ministerrådet. Det av rådgivande kommittén för allmänkulturell verksamhet (RKK) utarbetade förslaget till handlingsprogram för det allmänkulturella området, nämner emellertid behovet av att det vidtas särskilda åtgärder för att säkra de etniska och språkliga minoriteternas framtid i Norden. Utskottet återkommer till frågan om ökat kultursamarbete med Grönland liksom till förslaget till handlingsprogram för det allmänkulturella området senare i detta betänkande.

### *3. Redovisningen av ministerrådets verksamhet (Kapitel I) och organisatoriska förhållanden (Kapitel XVIII)*

#### *3.1. Kapitel I*

Ministerrådsberättelsen består denna gång av 18 kapitel jämte ett antal bilagor, dvs. i allmänhet ett kapitel för vart och ett av samarbetsområdena. Inledningskapitlet (*Kapitel I*) är uppdelat i korta avsnitt med en koncentrerad presentation av verksamheten på respektive område. Avsnittet (*I.6.*) om kulturellt samarbete har spjälkats upp i fyra delar omfattande utbildning, forskning, allmänkulturell verksamhet samt nordisk radio och TV via satellit. Denna uppspjälkning är säkert på sin plats, då det gäller att presentera ett så vidsträckt samarbete som det som omfattas av det nordiska kulturavtalet.

Kulturutskottet förhåller sig däremot tveksamt till utformningen av inledningskapitlets första avsnitt. Syftet med detta är enligt utskottets uppfattning helt riktigt, nämligen att på några få sidor ge en sammanfattande presentation av det nordiska samarbetet och ministerrådets verksamhet. Presentationen består av dels uppgifter om fattade beslut, inledda projekt och bedriven verksamhet samt om formella och administrativa frågor, dels utdrag ur presskommunikéer från ministerrådsmöten och andra ministermöten. Det framgår dock inte vilken vikt ministerrådet fäster vid de olika delarna, varför man kan få den uppfattningen att allt har samma tyngd och att det som medtagits ges större tyngd än det som utelämnats.

Kulturutskottet finner detta mindre tillfredsställande och förväntar sig att inledningsavsnittet i de kommande ministerrådsberättelserna ges en sådan utformning att det klart belyser de olika tyngdpunktsområdena i det nordiska samarbetet och sålunda är ägnat att bättre informera sådana som inte är direkt engagerade i detta samarbete.

#### *3.2. Kapitel XVIII*

Kapitlet om organisatoriska förhållanden etc. (*Kapitel XVIII*) upp-tar en redogörelse för ministerrådets mötesverksamhet, korta presen-

tationer av de båda ministerrådssekretariaten och deras ansvarsområden, budgetfrågor i anslutning till den allmänna budgeten samt övriga frågor.

Kulturutskottet finner inte skäl att till behandling uppta innehållet i detta kapitel, eftersom de frågor som där redogörs för i rådet hantearas av ett för ändamålet inrättat särskilt organ för budget- och kontrollfrågor, rådets egen budgetkommitté.

#### *4. Redovisningen av det kulturella samarbetet (Kapitel III)*

Kapitlet om kulturellt samarbete i ministerrådsberättelsen omfattar fem underavdelningar. I inledningen berörs den redan tidigare omtalade presentationen av kultursamarbetet 1972—78, vilken behandlades under p. 5 i detta betänkande, kulturbudgeten och dess utveckling, arbetet med revisionen av stadgar, instruktioner o. l. för de över kulturbudgeten finansierade nordiska institutionerna samt Nordiska kulturfonden. Utbildningsavsnittet innehåller förutom huvuddragen i verksamheten 1978 och planeringen för de närmaste åren en detaljerad redogörelse för samarbetet på de olika utbildningsområdena. Huvuddelen av forskningsavsnittet ägnas förslaget till riktlinjer för kulturbudgetens insats i det nordiska forskningssamarbetet, vilket behandlats tidigare i detta betänkande, och nordiskt samarbete kring språkvård och språkvetenskap. I avsnittet om allmänkulturell verksamhet behandlas även resultatet av det utredningsarbete som gjorts mot bakgrund av rådsrekommendationer eller yttranden i fråga om folkbildningssamarbetet, stöd till samekulturen, idrottssamarbetet och barnkultur. Vidare redogörs i korthet för förslaget till handlingsprogram för det allmänkulturella området. Kulturkapitlets sista avsnitt är nytt. I det behandlas den pågående utredningen om nordisk radio och television via satellit.

I fråga om utformningen av de enskilda avsnitten uttalade kulturutskottet i sitt betänkande om föregående ministerrådsberättelse (*C 1/1978, Bilaga 13*) att det till följande session förväntade sig en klarare och koncisare redovisning av samarbetet på det allmänkulturella området än vad som dittills varit fallet. Utskottet finner att utformningen av detta avsnitt nu är tillfredsställande.

I det följande behandlar utskottet de olika avsnitten av kapitlet om kulturellt samarbete. Vissa frågor har redan behandlats ovan, medan andra behandlas under egen punkt senare i detta betänkande. Frågor i anslutning till rådsrekommendationer behandlas i särskilda betänkanden om meddelandet om respektive rekommendation.

#### 4.1. Kulturbudgeten och budgetproceduren

Kulturutskottet anför i sin såsom *bihang* till detta betänkande fogade promemoria att den nordiska kulturbudgeten för 1980 med hänsyn till det fortsatt höga kostnadstrycket bör ges en ram som möjliggör en positiv utveckling av kultursamarbetet även under 1980. Utskottet önskar här understryka att det inte blott gäller att kunna förverkliga ett samarbete inom en viss sektor, utan att det även och kanske framförallt gäller att kunna förstärka den nordiska kulturgemenskapen, den gemenskap som utgör grunden för allt nordiskt samarbete. Det är därför som de nordiska länderna särskilt måste bemöda sig om kultursamarbetet, för att därigenom befästa den grund som det allmänna nordiska samarbetet bygger på.

I den ovannämnda promemorian diskuterar utskottet vissa drag i utvecklingen av kulturbudgeten och vissa förhållanden i budgetproceduren. Utskottet avser inte att här upprepa sina synpunkter, utan hänvisar till promemorian.

#### 4.2. Utbildning

Av huvuddragen inom verksamheten på utbildningsområdet har utskottet redan berört samarbetet kring de *16—19-årigas utbildning* och strävandena att förstärka *grannspråksundervisningen*. Dessa sektorer, som för närvarande hör till de mest centrala inom det nordiska utbildningssamarbetet, kräver fortsatt uppmärksamhet av kulturavtalets organ.

##### 4.2.1. Vuxenutbildning

Inom samarbetet på *vuxenutbildningens* område avslutas vid årskiftet 1978/79 ett tvåårigt försöksprogram, som omfattat sex projekt. Ministerrådet har redan fattat beslut om fortsatt arbete och fördjupning av detta samarbete. Bakgrunden är här den allt större betydelse som den mångfacetterade vuxenutbildningen fått i alla nordiska länder, vilket motiverar nordiskt samarbete på området, inte minst informationsutbyte och forsknings- och utvecklingssamarbete. Utskottet noterar i detta sammanhang *Nordens folkliga akademis* ställning som ett centrum för utbildning av vuxenutbildare samt för information och dokumentation om folkbildning och vuxenutbildning i Norden.

##### 4.2.2. Information

Det framgår av berättelsen att kulturavtalets organ ökat satsningen på *information* om arbetet på utbildningsområdet. Informationsbulletiner om samarbetet inom de olika sektorerna utges kontinuerligt. Resultatet av det nordiska kartläggnings- och utredningsarbetet publiceras regelbundet i NU-serien. Detta arbete har utgjort och kommer även i fortsättningen att utgöra en väsentlig del av utbildningssektorns verksamhet.

Sålunda anför om planeringen för de närmaste åren att man dels tänker genomföra olika grundläggande utredningar för att stärka erfarenhetsutbytet mellan länderna inom olika utbildningsområden, dels sträva till att kunna utnyttja det frambragta materialet för mera problemorienterade undersökningar.

Det säger sig självt att informationsutväxlingen i en sådan situation har den allra största betydelse. I ett samarbete som till stor del består av utredningar och undersökningar har uppföljningen minst lika stor betydelse som själva utredningen eller undersökningen: om resultatet inte kan göras bekant, är det föregående arbetet mer eller mindre bortkastat. Såväl den allmänna som den selektiva informationen bör därför ägnas den allvarligaste uppmärksamhet. Utskottet understöder sålunda en ökad satsning på information om arbetet inom utbildningsområdet.

#### 4.2.3. Högre utbildning

I fråga om samarbetet om *högre utbildning* anför bl. a. att den departementala arbetsgrupp som tillsattes 1975 för att utreda möjligheterna till samverkan och föreslå åtgärder på nordiskt plan inom den högre utbildningen fortsätter sin verksamhet. Till uppgifterna hör ajourföringen av publikationen "Att studera i Norden", om vilken utskottet yttrat sig detaljerat till ministerrådet hösten 1977. En annan uppgift för arbetsgruppen är enligt ministerrådsberättelsen att ta upp till övervägande konsekvenserna av de senaste årens ministerrådsbeslut och -rekommendationer om nordisk tentamensgiltighet och särskild kvot vid antagning till spärrade utbildningar för kvalificerade sökande från annat nordiskt land.

I detta sammanhang önskar utskottet rikta ministerrådets uppmärksamhet på latent examensgiltighetsproblem mellan Finland och Sverige och mellan Norge och Sverige. Det är fråga om ekonomutbildning, där utbildningsgångarnas olika längd och allmänna inriktning kan orsaka finländska och norska ekonomer med svensk ekonomutbildning svårigheter vid återkomsten till hemlandet. Enligt vad utskottet erfarit har det i Finland på försorg av handelshögskolorna tillsatts en arbetsgrupp med uppgift att jämföra de finländska och de svenska ekonomexamen emellan.

Utskottet finner att sådana jämförelser skulle behövas också inom andra sektorer och föreslår därför att ministerrådet låter utarbeta en studie över jämförbarheten mellan olika nordiska examina. Av studien borde framgå hur examina i ett nordiskt land förhåller sig till motsvarande examina i andra nordiska länder vad beträffar t. ex. omfattning och inriktning. En sådan studie skulle vara till nytta för studenter som avser att avlägga examen i annat nordiskt land än hemlandet, liksom den skulle vara till nytta när det gäller att fastställa behörigheten för en person som avlagt sin examen i annat nordiskt land än det där han söker tjänst.

Examensgiltighetsproblemen är en del av ett större komplex som de nordiska länderna genom kulturavtalet förbundit sig att lösa. Artikel 3 förpliktigar avtalsparterna att bl. a. åstadkomma ömsesidigt erkännande av examina, delexamina och andra prestationsbeskrivningar. Nordisk tentamensgiltighet har kunnat åstadkommas, men frågan om examensgiltighet är fortfarande olöst, vilket det ovan relaterade visar. Enligt artikel 3 bör de nordiska länderna även sträva till att samordna den offentligt anordnade utbildning som syftar till att ge behörighet för viss yrkesutövning, på så sätt att den ger samma behörighet i alla de avtalslutande länderna.

Kulturutskottet är fullt medvetet om den stora utmaning som ligger i dessa kulturavtalets förpliktelser. Såväl de principiella som de praktiska svårigheterna härvidlag är stora. Detta får dock på intet sätt tillåtas minska ansträngningarna att fylla de avtalsfästa förpliktelserna.

#### 4.2.4. *Lärary- och elevutväxling*

Av samarbetet på utbildningsområdet tar utskottet slutligen upp *lärary- och elevutväxlingen*. Ministerrådets försöksverksamhet gäller stipendier till lärare och elever som tar initiativ till utbytesverksamhet, främst inom lägerskolans ram, samt till nordiska instruktörskurser i lägerskolemetodik för lärare och lärarutbildare. För verksamheten 1978 har anslagits 250 000 dkr.

Stipendierna har rönt stort intresse och ansökningar för det dubbla värdet har inkommit. Det har därför varit möjligt att endast bifalla sadana ansökningar som gällt nya initiativ och nya kontakter mellan lärare och elever i Norden.

Ett av syftena med försöksverksamheten är att stimulera nationella statliga och kommunala myndigheter till fortsatta initiativ i frågan. Utskottet finner att det positiva gensvar som dessa stipendier fått bör kunna inspirera berörda myndigheter till att skapa fasta ordningar för nordisk lärary- och elevutväxling.

#### 4.3. *Forskning*

Förslaget till riktlinjer för kulturbudgetens insats i det nordiska forskningssamarbetet behandlas av utskottet under punkt 2 i detta betänkande.

##### 4.3.1. *Språkvård och språkvetenskap*

Av verksamheten inom forskningssektorn noterar kulturutskottet även det ökade samarbetet kring nordisk *språkvård och språkvetenskap*. Språksamarbete har kunnat stadgas genom inrättandet av det nordiska språksekretariatet, men ännu dröjer den samtidigt beslutade förstärkningen av de nationella språknämndernas resurser. Utskottet påminner om att den organisatoriska form som språksekretariatet gavs förut-

satte satsningar även på nationellt plan, utan vilka sekretariatet berövas en väsentlig del av sina verksamhetsmöjligheter. Utskottet har tidigare påpekat att det nordiska språksekretariatet, till vilket stora förhoppningar knutits, blir en halvmesyr, om de nationella språknämndernas resurser inte förstärks.

I fråga om det av Nordiska rådet rekommenderade handlingsprogrammet för förbättrad språkförståelse i Norden (*rek. nr 12/1977*) anfördes att det är ministerrådets förhoppning att det skall vara möjligt att med kulturutskottet dryfta ett första utkast till handlingsprogram under 28:e sessionen 1980. Detta ser utskottet med intresse fram emot.

#### 4.3.2. *Framtidsstudier*

Mot bakgrund av *rek. nr 9/1976* angående ökat nordiskt samarbete om *framtidstudier* har ett seminarieprogram med två seminarier genomförts. Dessa gällde det framtida utbildningssamhället och det framtida kommunikationssamhället. På basen av erfarenheterna av seminarierna föreslås en nordisk framtidsstudie i form av ett projekt om information och kommunikation. Utgångspunkten är den s. k. hemelektronikens betydelse i Norden.

Elektronikens intåg i hemmen kommer även att ha betydelse för mediapolitiken i allmänhet. Resultaten av ett sådant projekt bör därför kunna utnyttjas även av de mediautredningar som redan blivit eller inom kort blir aktuella i de nordiska länderna.

#### 4.4. *Allmänkulturell verksamhet*

När det gäller verksamheten på det vidsträckta allmänkulturella området, önskar kulturutskottet i detta betänkande koncentrera sig till det av rådgivande kommittén för allmänkulturell verksamhet (RKK) utarbetade förslaget till handlingsprogram för området. Resultaten av de utredningar som genomförts på basen av rådsrekommendationer behandlas av utskottet i betänkanden om meddelandena om respektive rekommendation. Utskottet har även tillställts en evalueringsrapport om försöksordningen med stöd till folkbildningssamarbete, vilken utskottet anlägger synpunkter på.

##### 4.4.1. *Handlingsprogram för det allmänkulturella området*

Utgångspunkten för förslaget till *handlingsprogram för det allmänkulturella området* är långtidsbedömningen för samarbetet på detta område från 1974 (*NU 1975: 14*). Det nu aktuella programmet är ett kortsiktigt program för samarbetsområdet, som tar fasta på de uppgifter vilka borde prioriteras under de kommande två—tre åren.

Kulturutskottet omfattar på det hela taget den syn som kommer till uttryck i förslaget till åtgärder.



I fråga om samarbete med och stödet till de frivilliga organisationerna i Norden har utskottet redan länge hävdad nödvändigheten att göra det möjligt för en allt vidare krets av medborgare i de nordiska länderna att delta i kultursamarbetet. Utskottets uppfattning är att det bör skapas en permanent stödordning med erforderliga medel för folkrörelsernas fasta medverkan i det nordiska kultursamarbetet.

Ett forsknings- och utredningsarbete med sikte på att kartlägga kulturindustrins roll i Norden ligger helt i linje med rådsrekommendationen *nr 16/1977* om en undersökning av utvecklingen av kulturkonsumtionen i de nordiska länderna.

Möjligheterna till samordning av mediapolitiken i de enskilda nordiska länderna skall värderas bl. a. med hänsyn till utredningen om en nordisk radio- och TV-satellit. Enligt vad utskottet erfarit är det för närvarande även aktuellt med ett medlemsförslag med detta tema.

Särskilda åtgärder föreslås bli vidtagna med sikte på att säkra de etniska och språkliga minoriteternas framtid i Norden. Utskottet erinrar här om *rek. nr 20/1973* angående stöd till den färiska litteraturen och *rek. nr 15/1976* angående åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet. Vidare har rådet på förslag av kulturutskottet i *yttrande nr 7/1978* framhållit att frågan om kultursamarbete mellan Grönland och det övriga Norden bör utredas allsidigt. Ytterligare bör nämnas att utskottet behandlat ett medlemsförslag om ett Nordens institut på Åland (*A 512/k*) och därvid föreslagit rådet en rekommendation om en utredning av förutsättningarna för ett sådant institut.

Ett eget program föreslås för stöd till åtgärder inom barnkulturen mot bakgrund bl. a. av förslagen från den nordiska barnkulturgruppen. Rådet har rekommenderat ministerrådet (*rek. nr 5/1976*) att på grundval av pågående utredningsarbete lägga fram konkreta planer för utveckling av samarbetet på barnkulturens område. Utskottet behandlar som bäst ett medlemsförslag med anknytning till det internationella barnåret (*A 526/k*) och avvaktar barnkulturgruppens rapport.

Det föreslås vidare åtgärder som skulle ge säkrare grund för en vidareföring och utveckling av samarbetet mellan amatörorganisationerna på teater- och musikområdet. Den syn som kommer till uttryck i detta förslag rimmar helt med utskottets uppfattning att i det nordiska kultursamarbetet dra in så breda medborgarkretsar som möjligt.

Slutligen föreslås åtgärder till stöd för idrottssamarbetet i synnerhet med sikte på att få representanter för utkantsområdena i Norden att aktivt delta i detta samarbete. Även här är det fråga om en rådsrekommendation, *rek. nr 16/1975* angående utvidgat nordiskt idrottssamarbete. Rekommendationen syftar till stöd till samarbete inom skol-, ungdoms-, korporations- och handikappidrotten samt inom bredd-

idrotten i allmänhet. Utskottet anser det naturligt att stöda utkantsområdena, vilka ju har särskilda problem med nordiskt deltagande, men betonar att också andra grupper, som av olika orsaker står svagt i nordiska sammanhang, bör kunna erhålla stöd.

Kulturutskottet ger alltså sitt stöd åt det framlagda förslaget till arbetsprogram för det allmänskulturella området. Emellertid saknas i detta prioriteringsförslag stöd till filmdistribution. Nordiska rådet antog vid 25:e sessionen 1977 en rekommendation angående samarbete för att öka spridningen av nordisk film inom Norden (*rek. nr 18/1977*). Av förslaget framgår dock att det kanske är möjligt att få till stånd ett utvidgat samarbete baserat på nationella resurser genom att bl. a. justera samproduktionsreglerna i de enskilda länderna.

Utskottet anser det väsentligt att det vidtas åtgärder för att stöda spridningen av nordisk film inom Norden. Motivet är här möjligheterna att med filmens hjälp stärka den nordiska samhörigheten. Nordiska filmer upplevs helt naturligt som livsnära och angelägna i hela Norden på ett helt annat sätt än utomnordiska filmer. Filmen är ett verksamt medel att öka åskådarnas kännedom om och därmed också intresse för grannländerna och de förhållanden som där råder. Även om utskottet givetvis i princip inte har någonting emot nordiska samproduktioner, anser det dock med hänsyn till de små tillbudsstående resurserna att det i första hand är den nordiska distributionen av redan producerade filmer som bör understödjas.

Det föreliggande förslaget till program för det allmänskulturella området bör alltså enligt kulturutskottets uppfattning kompletteras med åtgärder till stöd för distribution av nordisk film inom Norden.

Utskottet emotser en diskussion med ministerrådet om prioriteringen mellan de olika förslagen till åtgärder i handlingsprogrammet.

#### 4.4.2. Stödordning för nordiskt folkbildningssamarbete

Kulturutskottet har tagit del av resultatet av evalueringen av försöksordningen med stöd till nordiskt folkbildningssamarbete. Utskottet anser att det bör inrättas en fast *stödordning för nordiskt folkbildningssamarbete*. Av de synpunkter som i evalueringsrapporten anförs på de kommande riktlinjerna önskar utskottet understöda uppfattningen att de små organisationerna bör få ökade möjligheter att etablera ett aktivt nordiskt samarbete, att det bör tas hänsyn till svaga grupper, såsom handikappade och äldre samt att grupper från alla de nordiska länderna kan fås med i samarbetet.

Utskottet har med tillfredsställelse noterat, att ministerrådet sedan berättelsen C 1/1979 avgivits fattat beslut om permanent stödordning för nordiskt folkbildningssamarbete.

#### 4.5. *Nordisk radio och television via satellit*

Kulturutskottet noterar att det inrättats ett särskilt sekretariat för utredning av satellitprojektet. Utskottet konstaterar att utredningen pågår och att den förutsätts vara färdig till försommaren 1979, varefter den skall undergå remissbehandling. Av ministerrådsberättelsen framgår att ministerrådet våren 1980 skall kunna fatta beslut om frågans vidare behandling. Utskottet har diskuterat den fortsatta utredningen i sin såsom *bihang* till detta betänkande anslutna promemoria om aktuella frågor inom nordiskt kultursamarbete.

Utskottet avvaktar resultatet av satellitutredningens arbete.

#### 5. *Nordiskt kulturellt samarbete 1972—1978*

(Samlad presentation utarbetad av sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete)

I samband med det då pågående arbetet med Nordiska ministerrådets allmänna handlingsprogram (*B 24*) uttalade kulturutskottet sommaren 1977 i sin promemoria om aktuella frågor inom nordiskt kultursamarbete (se *C 1/1978, Bilaga 13, Bihang*) att det fanns behov av en samlad värdering av de erfarenheter som gjorts av kultursamarbetet under den femårsperiod som avtalet om nordiskt kulturellt samarbete varit i kraft. Utskottet framhöll att en sådan värdering skulle kunna utgöra en utmärkt grund för en utveckling och konkretisering av de riktlinjer som för kultursamarbetets del slogs fast 1974 ("Riktlinjer för nordiskt kulturellt samarbete", *NU 1974: 24*).

##### 5.1. *Presentationen*

Inför de gemensamma överläggningarna mellan kulturutskottet och ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) den 19 september 1978 i Mariehamn tillställdes utskottet av sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete en samlad presentation av den verksamhet inom ramen för kulturavtalet som för närvarande finansieras över den nordiska kulturbudgeten samt av vissa planerade projekt bl. a. med utgångspunkt i rådsrekommendationer. Presentationen omfattar bakgrunden till verksamheten, för denna relevanta beslut under perioden 1972—1978, mandat och/eller stadgar, organisation, verksamhetens inriktning och omfattning, budgetutvecklingen 1972—1979, eventuella utlåtanden om verksamheten, uppgifter om rapportering samt en kortfattad kommentar från kulturekretariatet.

Kulturekretariatet har för avsikt att efter preliminära diskussioner i ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete, eventuella synpunkter från Nordiska ministerrådet och Nordiska rådets kulturutskott ytterligare bearbeta presentationen. En värdering av samarbetet

under kulturavtalets första år skall därefter företas och ett förslag till nya riktlinjer för nordiskt kulturellt samarbete framläggas.

### 5.2. *Allmänna synpunkter*

Vid sin ovannämnda behandling av ministerrådets allmänna handlingsprogram (*B 24*) uttalade kulturutskottet att grunden för allt nordiskt samarbete utgjordes av kulturgemenskapen mellan de nordiska länderna. Det är ur denna gemenskap som det vittförgrenade och högst konkreta nordiska samarbetet av idag tar sin växtkraft. Ett uttryck för och ett resultat av kulturgemenskapen är givetvis också det nordiska kultursamarbetet. Samtidigt som samarbetet på kulturområdet liksom allt annat nordiskt samarbete har ett egenvärde, har det ett kanske ännu större värde som ett effektivt medel att levandegöra och därigenom förstärka kulturgemenskapen, vilket i sin tur möjliggör en fortsatt utvidgning av det nordiska samarbetet till allt fler områden. Enligt kulturutskottets uppfattning måste de nordiska länderna därför särskilt bemöda sig om kultursamarbetet, för att därmed befästa den grund som det allmänna nordiska samarbetet bygger på.

Den nu föreliggande presentationen bildar utgångspunkten för arbetet med att förnya riktlinjerna för det nordiska kultursamarbetet. På basen av denna skall värderingar företas och konkreta förslag uppgöras. Kulturutskottet finner det värdefullt att redan på detta tidiga stadium kunna yttra sig om det presenterade materialet och anlägga synpunkter på den vidare behandlingen av detta. Det säger sig självt att utskottet även hyser stort intresse för att i en eller annan form ta ställning till de följande faserna av förnyelsearbetet, liksom att i sinom tid uttala sig om ett slutligt förslag till förnyade riktlinjer för nordiskt kultursamarbete.

En aldrig så summarisk presentation av de olika komponenterna i det nordiska kultursamarbetet måste av naturliga skäl bli omfångsrik. Den första utskriften av kultursekretariatets presentation, som fyller höga krav på fullständighet, är sålunda rätt diger, men samtidigt strängt systematisk och därför översiktlig. Efter bearbetning bör den kunna tjäna ett informativt syfte såsom en användbar katalog också utanför de direkt berörda instanserna.

### 5.3. *Erforderliga kompletteringar*

Presentationen omfattar inte bara all pågående verksamhet, utan den behandlar också vissa planerade projekt, vilka grundar sig på bl. a. rådsrekommendationer. Samtidigt har dock en del rekommendationer lämnats obehandlade och endast kvitterats med ett omnämnande. Sådana är t. ex. *rek. nr 17/1973* angående samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor, *rek. nr 11/1976* angående historiskt verk om den nordiska kvinnan och *rek. nr 8/1976* angående TV-program för sjöfolk.

Denna behandling av ännu icke åtgärdade rekommendationer är enligt kulturutskottets uppfattning inte tillräcklig. För att bilden av det nordiska kultursamarbetet skall vara fullständig, bör även sådana rekommendationer kunna presenteras bl. a. med hänsyn till sina konsekvenser för kultursamarbetet i allmänhet och kulturbudgeten i synnerhet. Det är fråga om enskilda rekommendationer på olika områden, vilka var för sig är ett uttryck för Nordiska rådets önskan att utvidga kultursamarbetet på någon punkt och därigenom utveckla detta.

Kultursekretariatets presentation omfattar inte Nordiska kulturfonden. Denna är ju ett självständigt understödsbeviljande nordiskt organ, som rapporterar direkt till Nordiska rådet. Eftersom kulturfondsstödet är av stor betydelse för det spontana kultursamarbetet, skulle det vara av vikt att presentationen kompletterades med en översikt av de av fonden under samma period utdelade medlen. På så sätt skulle en helhetsbild av stödet till nordiskt kultursamarbete kunna skapas.

Förhållandet mellan Nordiska kulturfonden och ministerrådets dispositionsmedel bör även presenteras, liksom det krävs en redogörelse för skillnaderna mellan principerna för medelsbeviljning över å ena sidan kulturfonden, å andra sidan dispositionsmedlen.

I detta sammanhang erinras om att kulturutskottet i sitt betänkande om ministerrådsberättelsen *C 1/1977* efterlyst en samlad redovisning över de medel utöver kulturbudgeten som på nationellt plan anvisas för sådan verksamhet som faller inom ramen för kulturavtalet. Utskottet uttalade som sin åsikt att en sådan redovisning skulle vara av betydelse inte bara för nordiska, utan också för nationella organ. Den av utskottet efterlysta redovisningen har ett givet värde som en av utgångspunkterna för värderingen av de nya riktlinjerna för kultursamarbetet. Noteras kan att även rådets budgetkommitté varit upptagen av frågan och framställt önskemål om en modell för redovisning av sådana medel som utöver ministerrådets allmänna budget anvisas för nordiskt samarbete.

#### *5.4. Erforderliga värderingar*

Den kommande värderingen av det nordiska kultursamarbetet bör helt naturligt som sin utgångspunkt ha avtalet om nordiskt kulturellt samarbete från 1971. Det bör undersökas huruvida kulturavtalets intentioner har kunnat förverkligas mot bakgrund av de resultat av kultursamarbetet som dokumenterats i kultursekretariatets presentation. Hänsyn måste tas till kulturbudgetens struktur med bundna (fasta institutioner o. l.) och obundna medel (Nordiska kulturfonden, dispositionsmedlen). För de fasta institutionerna gäller dessutom att en stor del av dessa grundats långt före kulturavtalets tillkomst.

Vidare bör förhållandet mellan de bundna och de obundna medlen

på kulturbudgeten värderas. Kulturutskottet påpekade i sin promemoria om aktuella frågor inom kultursamarbetet sensommaren 1976 (se C 1/1977, Bilaga 16, Bihang) att de medel som i budgeten för 1977 anslagits för icke-institutionaliserad verksamhet utgjorde endast en knapp tredjedel av de medel som gick till att finansiera de permanenta institutionernas verksamhet. Utskottet uttalade därvid sin oro över utvecklingen av kulturbudgeten, vilken syntes minska möjligheterna till att stöda det spontana kultursamarbetet liksom till att igångsätta nya projekt.

Sedan dess har såväl anslaget till Nordiska kulturfonden som anslaget till ministerrådets disposition höjts, men inte så mycket att dessa medel skulle ha kompenenserats för prisökningar. Detta har inneburit en faktisk minskning av den eftersträlvade rörligheten, vilket utskottet finner helt otillfredsställande. Det är ett livsvillkor för breddningen av kultursamarbetet att det ges reella möjligheter att förverkliga spontana samarbetsinitiativ.

Kulturbudgeten är såsom ovan konstaterats uppspjälkad på bundna och obundna medel, vilka fördelas på de tre samarbetsområdena utbildning, forskning och allmänskultur i enlighet med kulturavtalets syfte (artikel 1). Medelstillelningen över den fasta budgeten för de olika områdena har inte varit densamma, utan satsningen på forskningsområdet har varit betydligt större (102,8 milj. dkr) än satsningen på de två andra områdena, medan av dessa utbildningsområdet fått en något större tilldelning (43,3 milj.) än det allmänskulturella området (37,4 milj.).

När det åter gäller de obundna medlen, i detta fall dispositionsmedlen, råder ett annat förhållande, i det att utbildningsområdet och forskningsområdet tillsammans tilldelats betydligt mindre (15,4 milj.) än det allmänskulturella området (23,7 milj.). En större del av dispositionsmedlen har gått till utbildningsområdet (8,9 milj.) än till forskningsområdet (6,5 milj. dkr).

Kulturutskottet finner det väsentligt att dessa olika förhållanden värderas för den ifrågavarande perioden.

Ytterligare anser kulturutskottet att det bör företas värderingar av de särskilda budgeterna för delområdena utbildning, forskning och allmänskultur liksom av användningen av dispositionsmedel på olika projekt inom dessa områden. Presentationen omfattar t. ex. för utbildningsområdets del en tablå över fördelningen av kulturbudgeten på grund- och gymnasieskola, högre utbildning, fort- och vidareutbildning samt vuxenutbildning och återkommande utbildning. Vidare finns en tablå över fördelningen av dispositionsmedel inom utbildningsområdet. Fördelningen av medel på de olika sektorerna bör värderas.

På samma sätt bör budgeten och dispositionsmedlen för forskningsområdet värderas, t. ex. fördelningen mellan de olika vetenskapsgrenarna, av vilka naturvetenskaperna fått mera (57,0 milj.) än de andra vetenskaperna tillsammans (52,1 milj. dkr).

När det gäller presentationen av fördelningen av fasta medel och dispositionsmedel på det allmänskulturella området, anser kulturutskottet att det skulle vara till fördel för de kommande värderingarna om presentationen gjordes mer detaljerad, så att medelstilldelningen för institutioner, konstnärlig verksamhet, frivilliga organisationer o. s. v. bättre framgick.

### 5.5. Särskilda synpunkter

Kulturutskottet finner det inte meningsfullt att i detta sammanhang framlägga synpunkter i fråga om enskilda institutioner, stödordningar eller projekt, utan hänvisar till tidigare uttalanden företrädesvis i betänkandena om ministerrådets årliga berättelse över det nordiska samarbetet samt i utskottets likaledes årliga promemorior om aktuella frågor inom nordiskt kultursamarbete, vilka fogats såsom bihang till dessa betänkanden.

### 6. Förslag

Med hänvisning till vad som ovan anförts, får utskottet föreslå

A. att Nordiska rådet med anledning av de avsnitt av Nordiska ministerrådets berättelse som hänvisats till kulturutskottet antar följande yttrande:

Nordiska rådet anser

1) att den påbörjade evalueringen av det nordiska kultursamarbetet 1972—1978 hittills förlöpt tillfredsställande och att den bör fortsättas enligt uppgjorda planer med sikte på en utveckling av kultursamarbetets riktlinjer,

2) att informationen om det nordiska utbildningssamarbetet är av stor betydelse på grund av detta samarbets speciella karaktär och att den därför bör ägnas fortsatt allvarlig uppmärksamhet i enlighet med uppgjort förslag,

3) att studien om utbildning och ungdomsarbetslöshet bör ges hög prioritet och att snabba och konkreta åtgärder bör vidtas på basen av den genomförda studien,

4) att en studie över jämförbarheten mellan nordiska examina bör utarbetas,

5) att en slutlig lösning av frågan om ansvarsfördelningen mellan kulturavtalets organ och forskningsråden bör åstadkommas,

6) att de inom det allmänskulturella området nu genomförda utredningarna ger en god grund för vidare beslut i enlighet med rådets

intentioner uttryckta i respektive rekommendationer *samt*

B. att rådet lägger dessa avsnitt till handlingarna.

Stockholm den 18 januari 1979

*Jo Benkow (H)*

*Niels Bollmann (CD)*

*Kjell Magne Bondevik (Kr.F)*

*Trygve Bratteli (A)*

*Rolf Fjeldvær (A)*

*Ragnhildur Helgadóttir (Sj)*

*Elsi Hetemäki-Olander (Kok)*

*Karl-Erik Häll (s)*

*Sture Palm (s)*

*Robert Pedersen (S)*

*Kaarina (Kati) Peltola (Skdl)*

*Ingrid Sundberg (m)*

*Per Olof Sundman (c)*

*Ulf Sundqvist (Sd)*

Fungerande förman

*Marjatta Väänänen (K)*

*BIHANG*

## **Aktuella frågor inom nordiskt kultursamarbete**

*(PM upprättad av Nordiska rådets kulturutskott den 28 juli 1978)*

### *1. Inledning*

I föreliggande promemoria, som utgör upptakten till kulturutskottets överläggningar med Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) om det nordiska kultursamarbetet 1980, koncentreras diskussionen till den nordiska kulturbudgeten och dess utveckling. Vidare diskuteras budgetsamarbetet mellan utskottet och ministerrådet samt den roll som ministerrådets eget budgetutskott har i detta samarbete. Ytterligare diskuteras särskilda samarbetsfrågor, dels sådana som aktualiserats redan tidigare, dels sådana som aktualiseras först 1980.

### *2. Budgetsamarbetet*

I motsvarande promemoria från 1977 (se *Nordisk Råd, 26. sesjon 1978, C 1, Supplement 8, Bilaga 13*) utvecklade kulturutskottet sin syn på den numera fast etablerade proceduren för budgetsamarbetet mellan utskottet och ministerrådet och uttryckte därvid sin tillfredsställelse över proceduren, såsom den hade utvecklats dithills. Däremot uttalade utskottet önskemål om att i god tid före det andra gemensamma mötet



mellan de två organen om kulturbudgeten få ta del av de synpunkter, även tekniska, som ministerrådets eget budgetutskott anlagt på det av kultursekretariatet och kulturämbetsmannakommittén uppgjorda budgetförslaget. Detta önskemål har sedermera villfarits från ministerrådets sida, sålunda att kulturutskottet till sitt gemensamma möte med ministerrådet under 26:e sessionen i Oslo i februari 1978 erhöll en skriftlig redogörelse för behandlingen av förslaget till kulturbudget för 1979 i ministerrådets budgetutskott. Det synes alltså nu som om budgetproceduren börjat få en utformning som ger kulturutskottet reella och praktiska möjligheter till ett fruktbart deltagande i beredningen av den nordiska kulturbudgeten.

Emellertid är kulturutskottet inte tillfreds med den roll som ministerrådets budgetutskott påtagit sig i budgetsamarbetet. Enligt sitt mandat, som fastställdes i november 1976, har budgetutskottet en rådgivande funktion och svarar för finansiella och organisatoriska synpunkter på de förslag som föreläggs utskottet i samband med de årliga budgetförslagen. Vidare *kan* (här kursiverat) utskottet på motsvarande sätt framföra synpunkter på förslag som kan tänkas medföra väsentliga utgiftsökningar i den löpande budgeten eller i följande budgetförslag. Dessutom skall utskottet enligt sitt mandat bistå med råd i tekniska och principiella budgetfrågor. Budgetutskottet är ett rådgivande organ på tjänstemannanivå, vars medlemmar kommer från de nationella finansministerierna och -departementen.

Vid sin behandling av förslaget till kulturbudget för 1979 ansåg budgetutskottet den föreslagna ökningen av totalramen vara för stor och föreslog en minskning från 13 % till 10 %, d. v. s. en nedskärning av kulturämbetsmannakommitténs förslag med 1,75 miljoner dkr. Utskottets förslag inskränkte sig inte till detta, utan därutöver gavs detaljförslag om hur nedskärningen skulle genomföras över olika poster i budgeten. Ytterligare tog utskottet ställning till bestämda punkter inom de enskilda posterna i förslaget.

Kulturutskottet kan inte finna att budgetutskottets uppfattning av sin roll som rådgivande organ eller ens tolkning av sitt mandat är riktiga. Det är naturligt att finansministerierna och -departementen bedömer de för handen varande möjligheterna till finansiering av det nordiska kultursamarbetet genom att deras representanter i budgetutskottet tar ställning till budgetförslagets totalram. Men däremot är det helt oacceptabelt att budgetutskottet går in i själva budgetförslaget och ger detaljanvisningar i den ena eller den andra riktningen. Denna uppgift bör vara förbehållen kulturavtalets organ, vilka upprättats enligt avtalet som ett led i genomförandet av detta. Enligt kulturavtalet försiggår det nordiska kultursamarbetet genom Nordiska ministerrådet och under medverkan av Nordiska rådet. Det är alltså de *politiskt* (här kursiverat) ansvariga organen som i sista hand drar upp riktlinjerna för och svarar

för utformningen av kultursamarbetet. Denna uppgift omfattar givetvis även prioriteringarna inom framlagt budgetförslag. Dessa bör ovillkorligen förbehållas ministerrådet bestående av kultur- och undervisningsministrarna och rådet företrädd av kulturutskottet.

Även ministerrådet har gjort sig till tolk för denna uppfattning genom att i berättelsen över sin verksamhet 1977 (C 1) till 26:e sessionen framhålla att prioriteringsdiskussionerna inom ramen för kulturavtalet såsom hittills bör föras inom kulturavtalets organ och i samråd mellan ministerrådet och kulturutskottet.

### 3. Kultursamarbetet 1978—1979

#### 3.1. Nordiskt radio- och TV-samarbete

Nordiska ministerrådet i den för ändamålet särskilda sammansättningen kultur- och undervisnings- samt kommunikationsministrarna beslöt den 13 mars 1978 att frågan om nordisk radio och television via satellit skulle bli föremål för fortsatt utredning. Utredningen förutsattes den 15 juni 1979 kunna avleverera sådant material att ministerrådet vid icke närmare angiven tidpunkt våren 1980 efter remissbehandling hösten 1979 skulle kunna fatta beslut om frågans vidare behandling. Beslutet grundade sig framförallt på betänkandet "Nordisk radio och television via satellit" (NU A 1977: 7—9) och de synpunkter som framkommit dels vid remissbehandlingen av detta betänkande, dels vid behandlingen av frågan i kulturutskottet och vid rådets 26:e session i Oslo i februari 1978.

Vid behandlingen av frågan i kulturutskottet inför sessionen i Oslo rådde enighet om att det hittills utförda utredningsarbetet måste fortsätta. I sitt betänkande med anledning av meddelandet om den ifrågasvarande rekommendationen (*rek. nr 15/1973*) anförde utskottet de problemkomplex som särskilt måste beaktas i det fortsatta utredningsarbetet och anlade synpunkter på dessa. Kulturutskottet har funnit att dess synpunkter beaktats i direktiven för den fortsatta utredningen, vilket är tillfredsställande. Dock önskar utskottet göra ett påpekande om direktivet att bedöma vilken betydelse det existerande nordiska utnyttjandet av TV över gränserna har för språkförståelsen mellan danska, norska och svenska. Om ett utvidgat nordiskt radio- och TV-samarbete har betydelse för språkförståelsen i Norden, vilket utskottet är övertygat om, bör samarbetet ha betydelse även för ökad förståelse av de tre nämnda språken t. ex. i Finland och på Island. Omvänt bör finska och isländska genom ett utvidgat nordiskt radio- och TV-samarbete kunna bli mera kända och väcka större intresse utanför det egna landets gränser.

Vad slutligen gäller tidtabellen för utredningen, konstaterar kulturutskottet att ministerrådet ännu inte slagit fast bestämd tidpunkt för beslut om frågans vidare behandling. För att saken skall hinna behandlas vid 28:e sessionen, bör ministerrådets beslut föreligga redan på senhös-

ten 1979. Om ministerrådet däremot är berett att fatta beslut i saken först efter rådets 28:e session våren 1980, betyder detta att saken uppskjuts till följande session, om ingenting annat bestäms.

### 3.2. *Handlings- och arbetsprogram*

På de tre samarbetsområdena utbildning, forskning och allmänskultur förbereds som bäst eller har redan lagts fram handlings- och arbetsprogram samt särskilda stödordningar, vilka kulturutskottet funnit särskilt viktiga för det nordiska samarbetet.

#### 3.2.1. *Utbildning*

Ministerrådet har slagit fast ett projektprogram i sex delar för *de 16—19-årigas utbildning*. Denna åtgärd tillmäts stor betydelse av utskottet. De fyra första programmen, som skall verkställas under 1978, gäller en nordisk rapport om arbetsmarknads- och utbildningspolitiska åtgärder mot ungdomsarbetslöshet, nordiskt läromedelssamarbete om utbildning för 16—19-åringar, särskilt med sikte på små fackgrupper och invandrarundervisning, gymnasialutbildning i utkantsområden samt informations- och dokumentutväxling via en informationsbulletin i det nordiska skolsamarbetets regi. För 1979 har planerats ett projekt, som gäller förhållandet mellan teori och praktik i den gymnasiala utbildningen, dvs. förhållandet mellan samhället/arbetslivet å ena sidan och skolan å andra sidan. Projektet syftar till en kartläggning av pågående försöksverksamhet på detta område i de nordiska länderna. Det sista projektet blir aktuellt 1980 och gäller utvecklingen av metodik för nordiskt samarbete inom den yrkesinriktade gymnasialutbildningen.

Kulturutskottet har även understrukit betydelsen av att arbetet med utvecklingen av *gransspråksundervisningen* i de nordiska länderna vidareförs. Aktuella i det fortsatta projektarbetet är harmonisering av läroplanerna i modersmålet i Danmark, Norge och Sverige, fortbildningen av modersmåls lärarna, det föreslagna språk- och informationscentret i Finland och förbättrad information om gransspråksundervisningen i Norden. Inom ramen för gransspråksprojektet har rapporten "Våra gransspråk" utgivits (*NU B 1978: 11*).

#### 3.2.2. *Forskning*

Frågan om ansvarsfördelningen mellan kulturavtalets organ och forskningsråden i fråga om det nordiska forskningssamarbetet pockar på sin lösning. Frågan kommer även att vara aktuell när det gäller organisationen av ett framtida nordiskt samarbete inom den medicinska genetik, om vilket medlemsförslag väckts inom Nordiska rådet (*A 513/k*). Detta medlemsförslag behandlas för närvarande i kulturutskottet. Utskottet ser därför fram emot att ta del av det förslag till *handlingsprogram för inriktningen av det stöd till nordiskt forskningssamarbete som* 43†—780327. *Nordiska rådet*

kanaliseras genom den nordiska kulturbudgeten, vilket för tillfället förbereds i kulturavtalets organ.

### 3.2.3. Allmänkultur

På det allmänkulturella området tilldrar sig *arbetsprogrammet för åren 1978—1980* det största intresset, eftersom ett sådant ger ökade möjligheter till långsiktigare prioriteringar inom samarbetsområdet. Till detta ansluter sig även frågan om en breddning av basen för det nordiska kultursamarbetet genom att, såsom utskottet i många sammanhang påpekat, *folkrörelserna* bereds möjlighet till fast medverkan i detta samarbete, liksom att härvidlag särskild vikt fästs vid nordiskt *ungdomssamarbete*. Väsentligt från denna synpunkt är även att ta vara på det breda intresset för nordiskt kultursamarbete som kunnat åstadkommas genom Nordiska kulturfondens stöd till lokala nordiska kulturveckor.

## 4. Kultursamarbetet 1980

### 4.1 Kulturbudgeten

Det slutliga förslaget till budget för nordiskt kulturellt samarbete 1979 slutar på 71,4 miljoner dkr. Därtill kommer investeringsutgifter för kulturcentret på Färöarna på 4,0 milj. dkr. Bruttoökningen från 1978 (64,1 miljoner exklusive 2,0 miljoner dkr i investeringsutgifter) till 1979 är 11,4 % mot 17,5 % året innan. Med anslaget till investeringsutgifter för kulturcentret på Färöarna inkluderat blir bruttoökningen något större, dvs. 14,1 %, men minskningen i förhållande till föregående år är dock påtaglig.

Kulturutskottet har i många sammanhang framhållit att bruttoökningen inte ger en helt rätt visande bild av budgetutvecklingen, utan ansett att den faktiska aktivitetsökningen varit ett bättre mått på denna utveckling. Fastän den gemensamma nordiska kulturbudgeten sedan sin tillkomst 1973 har mer än fördubblats, har aktivitetsökningen inte varit tillnärmelsevis lika gynnsam, emedan drygt hälften av de årliga ökningarna gått åt till att kompensera automatiska kostnadsstegringar. Så är givetvis fallet även i fråga om budgetförslaget för 1979, vilket ytterligare fördunklar bilden.

Merparten av aktivitetsökningen under de två budgetåren 1978 och 1979 har kommit eller kommer Nordiska kulturfonden och ministerrådets dispositionsmedel till godo. Sålunda har anslaget till kulturfonden höjts från 6,5 till 8,0 miljoner dkr, medan anslaget till ministerrådets disposition i två omgångar höjts från 5,0 till 6,8 miljoner dkr. Detta har givetvis hälsats med stor tillfredsställelse av kulturutskottet i fråga om såväl kulturfonden som dispositionsmedlen. Det är visserligen fråga om ministerrådets egna dispositionsmedel, varför ministerrådet självt har ett omedelbart intresse av att dessa är tillräckligt stora. Kulturutskottets intresse för dispositionsmedlen är dock inte mindre för den skull på

grund av de möjligheter till att initiera nya projekt som dessa ger även kulturutskottet.

Denna i och för sig positiva utveckling har dock haft följder av mindre gynnsamt slag. Den har nämligen samtidigt inneburit att det har blivit mindre utrymme för utvecklingen av verksamheten vid de fasta institutionerna på kulturbudgeten. Den lilla aktivitetsökning som det i dessas fall kunnat bli fråga om har helt naturligt styrts till nyetablerade och under uppbyggnad varande institutioner, vilket inneburit att äldre institutioner fått stå tillbaka även i fall av klart påvisbart behov av breddning av verksamheten. Det är därför kulturutskottets uppfattning att det inom ramen för kulturbudgeten även bör finnas utrymme för utvidgning av de fasta institutionernas verksamhet, givetvis under förutsättning att sådan kan motiveras. När det gäller beredningen av följande förslag till kulturbudget, bör således hänsyn i högre grad tas till de fasta institutionernas behov.

Med hänsyn härtill och till det fortsatt höga kostnadstrycket anser kulturutskottet att *den nordiska kulturbudgeten för 1980* bör ges en ram som möjliggör en positiv utveckling av det nordiska kultursamarbetet även under år 1980.

När det gäller att ge kulturbudgeten en tillfredsställande utveckling, uttrycks det ofta farhågor för att de medel som tillskjuts det nordiska samtidigt undandras det nationella. Det förefaller med andra ord som om det i fråga om medelstildelningen skulle kunna vara fråga om något slags konflikt mellan nordiska och nationella intressen. Kulturutskottet önskar bestämt avvisa denna uppfattning.

Det nordiska kultursamarbetet har två huvudsyften, ett ideellt och ett rationellt. Det förra är att vidareutveckla kulturgemenskapen, det senare är att öka den samlade effekten av ländernas insatser genom gemensam planering, samordning, samverkan och arbetsfördelning. Meningen är alltså att länderna genom gemensam satsning på t. ex. projekt av gemensamt intresse skall få större utdelning av sin insats än vad som bleve fallet om vart och ett av länderna självt och oberoende av varandra försökte genomföra dessa projekt. Detta rationella syfte har blivit allt viktigare i takt med de ökade ekonomiska svårigheterna i de nordiska länderna. Man skulle till och med kunna hävda att gemensamma nordiska satsningar ger relativt sett bättre utdelning under dåliga tider än under goda. Det skulle enligt kulturutskottets uppfattning därför vara så mycket större skada om det nordiska kultursamarbetet nu med hänvisning till finansiella svårigheter inte gavs samma stöd som tidigare.

#### 4.2. Särskilda samarbetsfrågor

I det följande diskuteras särskilda samarbetsfrågor, vilka aktualiserar 1980. Här berörs inte frågan om kultursamarbete mellan Grönland och

det övriga Norden, vilken av utskottet senast diskuterats i betänkandet om ministerrådets berättelse om verksamheten 1977 (se *Nordisk Råd, 26. sesjon 1978, C 1, Supplement 8, Bilaga 13*).

#### 4.2.1. *Grannspråksundervisningen*

Av diskussionen ovan har redan framgått den stora vikt som kulturutskottet lägger vid arbetet på att utveckla grannspråksundervisningen i de nordiska länderna. Särskild uppmärksamhet härvidlag kräver svenskundervisningen i Finland. På förslag av kulturutskottet antog rådet år 1974 en rekommendation till ministerrådet om att på basen av verkställd utredning lägga fram förslag till ökad information om Norden och kurser i nordiska språk i Finland (*rek. nr 18/1974*). Förslagen skulle enligt rekommendationen omfatta åtgärder på nordiskt plan för att i Finland åstadkomma ökat utbud av undervisningsmaterial och förbättrad information om de övriga nordiska länderna, ökat utbud av kurser i nordiska språk och vidgad reselektorsverksamhet. Möjligheten att grunda ett nordiskt språk- och informationscentrum skulle särskilt beaktas.

Den rekommenderade utredningen har numera verkställts och konkreta förslag har framlagts. Kulturutskottet har dock inte haft möjlighet att i detalj granska resultatet av utredningens arbete, emedan det samlade materialet ännu inte kommit av trycket. En sammanfattning har dock givits i meddelandet om ifrågavarande rekommendation till 26:e sessionen. Det är utskottets avsikt att ta ställning till detaljförslagen så fort dessa föreligger i tryck, med sikte på att konkreta åtgärder skall kunna vidtas senast budgetåret 1980.

#### 4.2.2. *Universitetskurser i historia*

På förslag av kulturutskottet antog rådet vid 25:e sessionen ett yttrande (*nr 5/1977*), enligt vilket det borde skapas förutsättningar att årligen anordna nordiska universitetskurser i historia. Utskottet hade funnit att dessa kurser, som är avsedda för historiestuderande, har stor betydelse när det gäller att hos skolungdomen öka kännedomen om de nordiska grannländerna och dessas historia. I sitt betänkande om ministerrådsberättelsen till 26:e sessionen (*C 1/1978*) underströk utskottet vikten av att det kunde anordnas årliga historiekurser, inte minst för att vidmakthålla och förstärka den nordiska inriktningen hos de blivande historielärarna. Utskottet framhöll att denna lärargrupp vid sidan av modersmålslärarna samt svensklärarna i Finland och dansklärarna på Island var en av de viktigaste när det gällde att hos eleverna väcka ett nordiskt intresse.

Kulturutskottet har emellertid erfarit att det inte kommer att anordnas nordiska universitetskurser i historia 1979. Detta finner kulturutskottet vara otillfredsställande. Såsom situationen nu gestaltar sig betyder detta att flera årskullar av blivande historielärare avslutar sin utbildning, utan

att ha haft möjlighet till fördjupade studier i nordisk historia, vilket deltagande i dessa kurser inneburit. Kulturutskottet anser därför att beslutet att även i fortsättningen anordna nordiska universitetskurser i historia blott vart annat år bör omprövas.

#### 4.2.3. *Ungdomsturism*

Vid 23:e sessionen antog rådet på förslag av trafikutskottet en rekommendation om en Nordturistbiljett med syfte att förbättra ungdomens möjligheter till resor i de nordiska länderna (*rek. nr 3/1975*). Trots att turistfrågorna traditionellt hör till trafikutskottets ansvarsområde och alltså i allmänhet inte behandlats i kulturutskottet, aktualiserades frågan om en Nordturistbiljett vid kulturutskottets behandling av det nordiska ungdomssamarbetet 1977. I sitt betänkande om ministerrådsberättelsen (*C 1/1978*) framhöll utskottet att införandet av en sådan biljett enligt utskottets uppfattning skulle ha betydelse även på det kulturella planet, genom att det nordiska ungdomssamarbetet därigenom skulle underlättas betydligt. Också utan att kopplas ihop med ungdomssamarbetet har ungdomsturismen stor betydelse inte minst på det individuella planet, för att hos ungdomarna utveckla kunskaperna om och känslan för de nordiska länderna och den nordiska gemenskapen. Kulturutskottet önskar alltså även för sin del stöda ansträngningarna att göra det lättare för ungdomar att resa i Norden.

*BILAGA 15***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats av Nordiska ministerrådet avlämnad berättelse rörande det nordiska samarbetet. Utskottet har anmodats att yttra sig över följande avsnitt i berättelsen:

- Kapitel I: Det nordiska samarbetet — ministerrådets verksamhet (i berörda delar),
- Kapitel IV: Socialpolitiskt samarbete,
- Kapitel V: Arbetsmarkingssamarbeid,
- Kapitel VI: Arbeidsmiljø,
- Kapitel VII: Miljøvern,
- Kapitel XVI: Ligestillingsspørsmål

Utskottet har behandlat ministerrådsberättelsen vid möte i Stockholm den 23—24 januari 1979.

*I. Allmän inledning*

Under de senaste fem åren har social- och miljöutskottet lagt stor vikt vid att nå fram till övergripande och någorlunda heltäckande samarbetsprogram inom sitt kompetensområde: social- och hälsovård, arbetsmarknad, arbetsmiljö, miljövärd och jämställdhet. Samtidigt som utskottet understött och på allt sätt medverkat till denna utveckling har vid ett flertal tillfällen betonats, att dessa handlings- eller samarbetsprogram inte får föranleda ett åsidosättande av Nordiska rådets självständiga initiativrätt. Ministerråds- och medlemsförslagen har en likaberättigad plats vid sidan av varandra. Ett flertal av de fem sektorsprogram som nu täcker utskottets hela verksamhetsområde har tillkommit som en följd av krav som framförts från utskottets och Nordiska rådets sida. En praxis för behandlingen av dessa sektorsprogram har med tiden utbildats, varvid två inslag varit återkommande: dels ett möte mellan social- och miljöutskottet och ministerrådet i tillämplig sammansättning vid ett tidigt skede av behandlingen, dels framläggandet av ett ministerrådsförslag.

Att större samarbetsplaner bör föreläggas Nordiska rådet i form av ministerrådsförslag och behandlas i enlighet med de förpliktande former som anges i Helsingforsavtalet har utskottet och Nordiska rådet tidigare uttalat sig för. Att det utlovade ministerrådsförslaget om etapp två av det



nordiska arbetsmarknadsprogrammet uteblivit till rådets 27:e session finner utskottet vara olyckligt. Detta ställningstagande får ses mot bakgrund av det yttrande som antogs vid Nordiska rådets 26:e session (*nr 8/1978, punkt V*) och i vilket framhålls: "Nordiska rådet och arbetsmarknadens parter bör ges möjlighet att medverka vid det fortsatta arbetet med det nordiska arbetsmarknadsprogrammet".

Det sakliga innehållet i etapp två av det nordiska arbetsmarknadsprogrammet synes inte ha handlagts på sätt som varit önskvärt. Social- och miljöutskottet anser det vara en fördel att en överenskommelse träffas mellan samarbetsministrarna och rådspresidiet om en standardprocedur för den formella behandlingen av större nordiska samarbetsfrågor i Nordiska rådet. Viktigt är att en dylik överenskommelse innefattar att berört rådsutskott får tillfälle att dryfta utkast till det kommande samarbetsprogrammet med ministerrådet sex månader före råds-sessionen samt att ett formellt ministerrådsförslag förelägges Nordiska rådet senast tre månader före sessionen.

Inför rådets 26:e session år 1978 framlade ministerrådet ett sammanhållande program för sin verksamhet "Människan och resurserna i Norden". Syftet med detta program var dels att underlätta en framtida koordinering av samarbetet inom de olika sektorerna, dels att ge en bild av de resultat som samarbetet givit samt dels ock att dra upp riktlinjer för det framtida samarbetet. Social- och miljöutskottet ställde sig, liksom de övriga fyra rådsutskotten, tvekan inför såväl den form som det innehåll som detta samlingsprogram fått.

I en allmän kommentar till detta samlingsprogram anförde social- och miljöutskottet att redan framläggandet av ett dylikt dokument skapar förväntningar om en ordentlig satsning på det nordiska samarbetet i framtiden hos en bred nordisk allmänhet. Att i den föreliggande ministerrådsberättelsen inte annat än i förbigående omnämnes i vilken utsträckning som detta av ministerrådet i maj 1978 antagna program verkat styrande på samarbetet under år 1978 eller vid utarbetandet av planer för samarbetet 1979 är förvånande.

Att skapa goda betingelser för en bred och synpunktsrik debatt i Nordiska rådet om det nordiska samarbetets inriktning mellan de valda medlemmarna och regeringsrepresentanterna är ett av syftena med ministerrådsberättelsen. Genom att ministerrådsberättelsen i praktiken avlämnas vid för rådsutskotten alltför sen tidpunkt blir detta syfte svårt att uppnå. Utskottet ställer sig positivt till en behandlingsordning som medför att de olika fackkapitlen kan avlämnas vid en tidigare tidpunkt.

Vid avgivandet av berättelser från nordiska institutioner, nämnder och andra samsarbetsorgan har utskottet intryck av att det formulär som ligger till grund för uppgiftslämnandet i vissa fall verkat direkt hämmande på rapporteringen. Kraven på enhetlighet och översiktlighet får emellertid inte medföra att information som inte på ett självklart sätt faller inom

de föreskrivna kategorierna inte tas med. I viss utsträckning synes den mall som tillämpats ha varit alltför styrande på rapporteringen, vilket knappast kan ha varit avsikten.

## 2. Social- och hälsovårdssamarbete

Vid det socialpolitiska ministermötet i Tromsö den 24—25 augusti 1978 deltog på sedvanligt sätt social- och miljöutskottets förman. Utskottets sekreterare har fortsatt haft möjlighet att följa arbetet inom Nordiska socialpolitiska kommittén som observatör. Den för social- och hälsovårdsfrågorna ansvarige konsulenten vid ministerrådssekretariatet har deltagit vid flera av utskottets möten. Det förtroendefulla och nära samarbete som genom åren utvecklats mellan Nordiska rådets och Nordiska ministerrådets organ på social- och hälsovårdsområdet har fullföljts och avtecknar sig som ett mönster för de relationer som bör råda mellan de båda officiella samarbetsorganen.

År 1977 fastställdes ett program för samarbete på social- och hälsovårdsområdet av ministerrådet efter det att överläggningar vid två tillfällen ägt rum med social- och miljöutskottet. Under år 1978 har verksamheten på social- och hälsovårdsområdet — som sig bör — inriktats på att förverkliga gällande samarbetsprogram, vilket inte hindrat att nya problemställningar aktualiserats. Sålunda var huvudtemat vid ovan nämnda socialpolitiska ministermöte "Det ökande antalet äldre i samhället". Tonvikten låg vid de konsekvenser som ökningen av antalet äldre får ur samhällelig synpunkt. Utskottet finner det vara rimligt och riktigt att social- och hälsovårdsministrarna tagit upp de äldres problem och vill erinra om att inom Nordiska rådet för närvarande behandlas ett medlemsförslag A 535/s om samnordisk utbildning och forskning rörande åldrandets problem.

Arbetet med att anpassa trygghetskonventionen till på nationellt plan genomförda reformer, som pågått under längre tid, har fortsatt inom det av Nordiska socialpolitiska kommittén särskilt tillsatta socialkonventionsutskottet. Social- och miljöutskottet anser det vara en fördel om arbetet med att integrera bestämmelserna om tjänste- och tilläggs pensioner i konventionen slutföres under innevarande år. I förra årets betänkande över ministerrådsberättelsen efterlyste utskottet en redogörelse för de tänkbara konsekvenser som de nordiska ländernas anslutning till mera omfattande socialförsäkringskonventioner, t. ex. Europarådets, kunde få. Social- och miljöutskottet önskar en samlad rapportering om slutförandet av det såväl direkt som indirekt till trygghetskonventionen knutna nordiska samarbetet på trygghetslagstiftningens område under år 1979.

Nordiskt samarbete beträffande forsknings- och utvecklingsfrågor har på senare år i första hand varit inriktat på drog-, alkohol- och handikappfrågor. I rekommendation nr 8/1974 angående nordisk rusmedelsforsk-

ning förordade Nordiska rådet att en skyndsam och förutsättningslös utredning om formerna för en samordnad och integrerad nordisk rusmedelsforskning kom till stånd. I *yttrande nr 8/1978 punkt II* uppmanade Nordiska rådet ministerrådet att under året bringa frågan om en sammanslagning av Nordiska samarbetsorganet för drogforskning och Nordiska nämnden för alkoholforskning till ett avgörande. Dessa önskemål har infriats genom att den åsyftade sammanslagningen skett den 1 januari 1979 och en ny nordisk nämnd för alkohol- och drogforskning upprättats. Årlig berättelse om verksamheten inom detta nya samarbetsorgan bör avges till Nordiska rådet.

Social- och miljöutskottet har för avsikt att under år 1979 anordna ett seminarium i egen regi om rusmedelsfrågorna. Till seminariet kommer att inbjudas företrädare för berörda nordiska samarbetsorgan, nationella myndigheter m. fl. Vid den 26:e sessionen ställde en medlem av utskottet en fråga till ministerrådet (*E 8/1978*) om alkoholpolitikens samhällsekonomiska verkningar. Utskottet emotser med intresse den i ministerrådsberättelsen utlovade rapporten i ämnet.

År 1976 inrättades för en försöksperiod på tre år en nordisk nämnd för handikappfrågor. Tillkomsten av nämnden får ses mot bakgrund av Nordiska rådets *rekommendation nr 8/1973* angående forskning på handikappvårdens område. Nämnden har till uppgift att verka för en effektivisering av det nordiska samarbetet på handikappforskningens och hjälpmedelsförsörjningens område och skall vidare utgöra ministerrådets expertorgan på området. Nämnden har fått sin verksamhetsperiod förlängd med ett år. Fortsatt nordiskt samarbete på handikappområdet finner utskottet vara naturligt och förutsätter att Nordiska nämnden för handikappfrågor kan försätta sin verksamhet även efter utgången av år 1979. På få samhällsområden torde nordiskt samarbete vara mera välmotiverat och angeläget än när det gäller de handikappades problem. Därför bör nämndens verksamhet permanentas. Som ett led i arbetet med *rekommendation nr 13/1978* angående åtgärder för att förebygga uppkomsten av handikapp skall Nordiska medicinalstatistikkommittén genomföra en inledande kartläggning som inriktas på födelseregistrering. Förstudien som väntas bli klar under första halvåret 1979 bör snabbt göras tillgänglig för Nordiska rådet.

Våren 1976 tillsattes en arbetsgrupp för att närmare utreda de frågor som sammanhänger med en utvidgning av den gemensamma nordiska arbetsmarknaden till ytterligare kategorier av social- och medicinalpersonal för vilka särskilda krav på auktorisation eller legitimation uppställts. Arbetsgruppen avlämnade en lägesrapport i mars 1977. Ett tjugotal yrkeskategorier omfattas av undersökningen. Utskottet anser det vara värdefullt att en dylik övergripande och helhetsbetonad utredning kommit till stånd. Därigenom kan införandet av en gemensam nordisk arbetsmarknad för samtliga aktuella yrkesgrupper prövas i ett sammanhang.

Den tidigare praktiserade metoden att nalkas problemen från fall till fall har därmed övergivits. I *yttrande nr 8/1978 punkt III* anförde Nordiska rådet att denna utredning borde slutföras i skyndsam ordning. Social- och miljöutskottet har tidigare anfört att den vägledande principen för utredningsarbetet på detta område bör vara att påvisa vilka samnordiska bestämmelser som över huvud taget är nödvändiga för att den gemensamma arbetsmarknaden skall kunna utvidgas. Rena rättvise- och effektivitetsskäl talar för att såväl optiker, distriktssköterskor, veterinärer, ergoterapeuter m. fl. bör komma i åtnjutande av den fria nordiska arbetsmarknadens fördelar liksom tidigare läkare, tandläkare, sjuksköterskor, farmaceuter och på sistone fysioterapeuter. Att nödigt utredningsarbete slutföres under år 1979 finner utskottet önskvärt. I sammanhanget bör övervägas vilka fördelar som står att vinna med att samla bestämmelserna beträffande samtliga aktuella yrkesgrupper på social- och hälsovårdsområdet inom en och samma överenskommelse. Detta får dock inte innebära någon ytterligare försening av arbetet.

För många ofta små och högt specialiserade yrkesgrupper på social- och medicinalområdet är stora fördelar förknippade med att anordna vidare- och efterutbildning på nordiskt plan. Därmed kan underlaget för rekrytering av lärare och elever breddas. Social- och miljöutskottet, som lagt stor vikt vid att ett dylikt samarbete kommer till stånd, har noterat att möjligheterna nu prövas att bygga upp en informationscentral för efter- och vidareutbildning i de nordiska länderna vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg. Den utredning som genomföres på detta område bör skyndsamt färdigställas. Social- och miljöutskottet som besökt hälsovårdshögskolan i oktober 1978 hyser förväntningar om goda resultat av den nyligen genomförda omorganisationen. Vid rekrytering av lärarkrafter bör inslaget av icke-svenska befattningshavare öka.

I *rekommendation nr 1/1970* föreslogs en nordisk vidareutbildning för socialpersonal. Efter mer än ett halvt decenniums utredande i flera omgångar föreligger ännu inga konkreta resultat. I ministerrådsberättelsen uppges att den senast tillsatta arbetsgruppen föreslagit att vidareutbildning inom områdena social administration och planläggning skall förläggas till Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN). Sedan Nordiska socialpolitiska kommittén överlämnat denna rapport till ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete synes ingenting ha skett.

Till de områden inom vilka nordiskt samarbete kan ge stort utbyte hör forsknings- och utvecklingsverksamhet. Utskottet har noterat att de nordiska statsministrarna givit samarbets- och utbildningsministrarna i uppdrag att ta initiativ till ett ökat nordiskt samarbete beträffande såväl grund- som tillämpad forskning. Beslut har fattats om att upprätta en till Nordiska socialpolitiska kommittén knuten rådgivande samarbetsgrupp för forsknings- och utvecklingsfrågor. Social- och miljöutskottet har i

annat sammanhang föreslagit ministerrådet att dylika rådgivande kommittéer borde inrättas bland annat för att vitalisera samarbetet i jämställdhetsfrågor, men inte fått gehör för dessa synpunkter, trots att tre rådgivande kommittéer sedan lång tid tillbaka verkar på kulturområdet. Utskottet förutsätter att inrättandet av den rådgivande samarbetsgruppen för FoU-frågor inom social- och hälsovårdsområdet innebär att det principiella motståndet därmed är brutet och att dylika kommittéer kan inrättas inom andra samarbetssektorer när så finns vara av behovet påkallat.

Utskottet anser vidare att det samarbete som pågår på njurtransplantationsområdet (Scandiatransplant) och mellan sjukhuslaboratorierna på det kliniskt-kemiska området (NORDKEM) bör fortsätta.

På informationsområdet har under året en broschyr "Socialt samarbete i Norden" utarbetats gemensamt inom Nordiska rådets och Nordiska ministerrådets sekretariat. Broschyren som nu föreligger på svenska kommer också att finnas i norsk, finsk och engelsk version. Att de praktiska resultat som det nordiska samarbetet resulterat i göres känt för breda medborgargrupper finner utskottet positivt. En ny utgåva av "Nordiska medborgares sociala rättigheter" har utkommit under året.

Att Förenta Nationerna låtit proklamera år 1979 som barnets år ställer särskilda krav också på det nordiska samarbetet.

### 3. Arbetsmarknadsfrågor

Ett program för nordiskt samarbete på arbetsmarknadsområdet antogs i november 1975 av ministerrådet-arbetsministrarna. Den första etappen av genomförandet befinner sig nu i sitt slutskede. Förberedelser för etapp två inleddes inom ministerrådets organ hösten 1977. Social- och miljöutskottet inbjöd mot denna bakgrund ministerrådet-arbetsministrarna till en överläggning om etapp två. Enligt den praxis som genom åren utbildats för behandling av dylika förslag borde först ett utkast till etapp två diskuteras mellan social- och miljöutskottet och arbetsministrarna och därefter arbetsmarknadsprogrammets andra etapp föreläggas Nordiska rådet i form av ett ministerrådsförslag.

För att förbereda social- och miljöutskottets ställningstagande till arbetsmarknadsprogrammet tillsatte utskottet en parlamentariskt sammansatt arbetsgrupp, vilken sammanträdde i Köpenhamn den 23 november 1978. Arbetsgruppen erhöll då en redogörelse för arbetet med etapp två av arbetsmarknadsprogrammet av företrädare för ministerrådssekretariatet och Nordiska arbetsmarknadsutskottet (NAUT). Därtill hade till mötet inkallats representanter för de nordiska arbetsgivareföreningarna och Nordens fackliga samorganisation. Vid mötet framkom att arbetet med etapp två inom ministerrådets organ blivit försenat.

Utskottet har funnit det naturligt att etapp två förelägges Nordiska

rådet i form av ett ministerrådsförslag. Ett grundläggande krav har varit att det material som presenteras för social- och miljöutskottet är ett på ämbetsmannaplan och av NAUT godkänt programförslag. Utskottet finner det anmärkningsvärt att ministerrådet ej kunnat tillmötesgå önskemålen beträffande presentationsformen.

Situationen på arbetsmarknaden under år 1978 har på många sätt varit alarmerande. Antalet arbetslösa har skjutit i höjden. Särskilt hårt har ungdomen drabbats.

I *yttrande nr 8/1978 punkt VI* uttalade sig Nordiska rådet för att intensifierade åtgärder borde vidtagas på nordiskt plan, eventuellt genom utarbetandet av ett särskilt handlingsprogram, för att komma till rätta med ungdomsarbetslösheten. Den kommentar som återfinns i ministerrådsberättelsen på denna punkt ger vid handen att det inte varit aktuellt att sätta igång ett nordiskt handlingsprogram på detta område. Några motiv för detta beslut anges ej, vilket är otillfredsställande.

Den konkreta utformningen av etapp två av arbetsmarknadsprogrammet avser utskottet att kommentera i ett särskilt betänkande formellt knutet till meddelandet om *rekommendationen nr 19/1975*. I detta sammanhang skall därför blott kommenteras några enskilda punkter i arbetsmarknadsavsnittet.

Ett av de områden som prioriterats inom ramen för arbetsmarknadsprogrammet är arbetsmarknadsservice. Bland de projekt som satts igång under år 1978 märks ett om icke-förvärsaktiva kvinnors inträde eller återinträde i arbetslivet. Inte minst ur jämställdhetssynpunkt är det värdefullt att dylika projekt genomföres. I *yttrande nr 8/1978 punkt VII* önskade Nordiska rådet att utredningen om upprättandet av en nordisk databank för lediga platser skulle slutföras under innevarande år. I ministerrådsberättelsen anges att igångsättandet av en dylik utredning inte varit aktuellt på grund av den olikartade situationen i de nordiska länderna. Att ministerrådet, utan ingående motivering, avfärdar ett yttrande från Nordiska rådet på detta sätt finner utskottet vara litet tillfredsställande.

Utredningen om kapitalets och arbetskraftens rörlighet i Norden, som Nordiska rådet i olika sammanhang uttalat sig till förmån för, skall färdigställas under år 1979. Rapportering i lämplig och sammanfattande form förutsättes ske till Nordiska rådet. Utskottet ställer sig tveksamt till om det är ändamålsenligt att i bokform samla den forskning som utförs på olika nivåer i de nordiska länderna på arbetsmarknadsområdet.

Utredningen om uthyrnings- och entreprenadföretagens verksamhet har publicerats i NU-serien. Av ministerrådsberättelsen framgår att utredningen behandlats vid möte med ministerrådet-arbetsministrarna i december 1978. Vilka beslut eller överväganden som gjordes med anledning av denna utredning saknas upplysningar om.

Ett nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor borde inrättas föreslog Nordiska rådet i *rekommendation nr 7/1977*. Av separat meddelande

framgår att ministerrådet inte nu anser det vara aktuellt med att upprätta ett dylikt institut. Däremot kan den nordiska utrednings- och forskningsverksamheten på arbetsmarknadsområdet komma att övervägas i anslutning till behandlingen av samarbetet inom andra sektorer. Social- och miljöutskottet har vidare noterat att ministerrådet under år 1978 låtit inrätta en särskild informationstjänst på arbetsmarknadsområdet. Utskottet anser att inrättandet av ett nordiskt arbetsmarknadsinstitut vore väl ägnat att öka effektiviteten i det nordiska arbetsmarknadssamarbetet, men har inga invändningar mot att ett dylikt institut också får uppgifter av mera renodlat ekonomisk karaktär, t. ex. gemensamma nordiska konjunkturbedömningar. Det framstår nu som alltmåra klart att de insatser som görs på arbetsmarknadsområdet inte kan ses isolerat från vad som sker inom den ekonomisk-politiska sektorn.

#### 4. *Samarbete i arbetsmiljöfrågor*

På initiativ från Nordiska rådet (*rekommendation nr 14/1976*) lät ministerrådet 1976/77 utarbeta förslag till ett nordiskt handlingsprogram på arbetsmiljöområdet. Programförslaget förelades Nordiska rådet i form av ett ministerrådsförslag. I den rekommendation som Nordiska rådet antog på grundval av det framlagda ministerrådsförslaget preciserades i åtta punkter vad som borde beaktas vid antagandet av ett dylikt handlingsprogram. De åtta punkterna gällde (a) utarbetandet av förslag till en nordisk arbetsmiljökonvention, (b) inrättandet av ett partssammansatt nordiskt samarbetsorgan för arbetsmiljöforskning, (c) utredandet av förutsättningarna för inrättandet av en nordisk fond för arbetsmiljöfrågor, (d) utredandet av förutsättningarna för inrättandet av en samnordisk databank för arbetsmiljöforskning, (e) förbättring av statistiken över yrkessjukdomar, (f) inrättandet av ett centralt nordiskt produktkontrollregister, (g) ytterligare kartläggning av förekomsten av psykosociala faktorer i arbetslivet samt (h) vidareutveckling av det nordiska samarbetet i gränsvärdesfrågor. I förra årets betänkande över ministerrådsberättelsen konstaterade utskottet att ministerrådet vad beträffar (a), (b), (c) och (f) inte tillgodosett Nordiska rådets önskemål. Beträffande punkterna (d) och (e) hade vissa åtgärder vidtagits i syfte att infria utskottets och Nordiska rådets önskemål. Beträffande punkterna (g) och (h), slutligen, förelåg inga delade meningar. Samarbetet inom dessa områden har fått en ändamålsenlig inriktning.

Efter tillkomsten av handlingsprogrammet för samarbete i arbetsmiljöfrågor kan den förberedande fasen anses avslutad och krav ställas på att samarbetet går in i ett aktivare skede. I den redogörelse som lämnas i årets ministerrådsberättelse anger ministerrådet att arbetsmiljöfrågorna fortsatt har tillagts hög prioritet på såväl nationellt som nordiskt plan. Nya ramlagar har trätt i kraft på arbetsmiljöområdet i Danmark, Norge och Sverige medan motsvarande ännu är under förberedande i Finland

och Island. Social- och miljöutskottet som uttalat sig för att det nordiska arbetsmiljösamarbetet borde ske på en hög ambitionsnivå (*yttrande nr 8/1978 punkt VIII*) framförde i förra årets betänkande över ministerrådsberättelsen önskemål om att en jämförande översikt över likheter och skillnader i befintlig och kommande arbetsmiljölagstiftning borde tillställas Nordiska rådet. En dylik redovisning har utlovats för ett år sedan, men ännu ej kommit Nordiska rådet till del. Utskottet anser det möjligt att bedöma om arbetsmiljölagstiftningen i Norden erhållit en likartad uppbyggnad och inriktning först sedan en dylik sammanställning föreligger.

Samarbetet på nordiskt plan i arbetsmiljöfrågor omfattar huvudområdena arbetsmedicin/yrkeshygien, yrkesskador/säkerhet och psykosocial arbetsmedicin.

På det arbetsmedicinska området har det nordiska samarbetet under det gångna året varit det mest omfattande. Att ett fast samarbete inletts vad gäller dokumentation beträffande yrkeshygieniska och biologiska gränsvärden finner utskottet positivt och vara helt i överensstämmelse med vad som tidigare uttalats av Nordiska rådet. De hälsofaror som sammanhänger med spridningen av trädamm och därmed förknippad fara för cancer i näsa och bihålor undersökes sedan år 1976 inom ramen för ett nordiskt projekt. Social- och miljöutskottet har i anslutning till *rekommendation nr 10/1978* angående förbättrad hälsovård för jordbruksbefolkningen framfört önskemål om att också de hälsofaror som sammanhänger med spridningen av damm från torv och hö tas upp till övervägande.

Samarbete beträffande psykosocial arbetsmedicin har social- och miljöutskottet länge pläderat varmt för. Under de senaste åren har konkreta projekt startats beträffande grundskolläraernas arbetsmiljö och arbetsmiljön inom processindustrin. Utskottet önskar en samlad redogörelse för erfarenheterna därav. Med tanke på att ett rådgivande organ inrättats på social- och hälsovårdsområdet bör en partssammansatt rådgivande kommitté för arbetsmiljöforskning kunna tillsättas omgående. Avslutningsvis bör framhållas att utskottet sätter stort värde på att ha beretts möjlighet att vara företrätt vid den överläggning som Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor har med arbetsmarknadens parter i februari 1979.

## 5. Miljövårdssamarbete

År 1973 antogs det första handlingsprogrammet för miljövårdssamarbetet i Norden. Fyra år senare fann Nordiska rådet (*yttrande nr 3/1977 punkt VIII*) och berörda ministerrådsorgan att tiden var inne för att revidera det ursprungliga programmet. Efter samråd med social- och miljöutskottet behandlades ett ministerrådsförslag om ett reviderat nordiskt handlingsprogram på miljövårdsområdet vid Nordiska rådets 26:e session.



och Sverige medan motsvarande ännu är under förberedande i Finland. Programmet drog upp riktlinjer för samarbetet under perioden 1978—1982. Allmänt sett präglas det nordiska samarbetet på miljövårdsområdet av en betydande och variationsrik aktivitet.

Ikraftträdandet av den nordiska miljövårdskonventionen hösten 1976 var ett framsteg. För att konventionen skall fungera på det sätt som varit avsikten krävs att miljövårdslagstiftningen i de nordiska länderna harmoniseras. Som ett led i detta arbete framlades i oktober 1976 en översikt över gällande nordisk miljö rätt. Denna kartläggning bör kunna utgöra en god utgångspunkt för en systematisk harmonisering av miljövårdslagstiftningen i de nordiska länderna.

I *rekommendation nr 7/1978* angående europeisk miljöskyddskonvention föreslogs att grundprinciperna i den nordiska miljöskyddskonventionen borde överföras till ett vidare internationellt plan, det europeiska. Hösten 1978 har ett utkast till dylik europeisk konvention beträffande gränsöverskridande föroreningar dryftats mellan medlemsländerna i ECE — FN:s kommission för ekonomiskt samarbete i Europa. Detta finner utskottet positivt. Föroreningssituationen i gemensamma vattendrag såsom Östersjön, Öresund, Skagerack, Kattegatt och Bottniska viken har varit ett problem som uppmärksammats i flera rekommendationer. Samarbetet beträffande forskning om föroreningssituationen i Skagerack och Kattegatt har utvecklats positivt. Det bilaterala samarbetet beträffande vattensituationen i Öresund och Bottniska viken har fortsatt. Mindre glädjande är däremot att konventionen om skydd av Östersjöns marina miljö som undertecknades i mars 1974 ännu inte ratificerats av samtliga östersjöstater. Ansträngningarna bör fortsättas för att se till att konventionen snarast blir juridiskt bindande för samtliga signatärmakter.

En annan aspekt som bör uppmärksammas är de luftföroreningar som föranleds av den täta biltrafiken och som kan medföra skada för människor.

Ett område där det nordiska miljövärdssamarbetet varit särskilt resultatrikt gäller skydd och vård av naturen. Under åren 1977—1978 har två brett upplagda utredningar, dels "Naturgeografisk regionindelning av Norden" (*NU:B: 1977: 34*), dels "Hotade djur och växter" (*NU:A 1978: 9*), publicerats. En rapport om landskapsanalyser väntas bli framlagd under år 1979. En utredning om representativa naturtyper och biotoper i Norden skall slutföras år 1980. Social- och miljöutskottet finner samarbetet inom detta område vara resultatrikt.

## 6. Samarbete i jämställdhetsfrågor

På initiativ från Nordiska rådet (*yttrande nr 3/1977 punkt X*) lät ministerrådet—samarbetsministrarna utarbeta ett handlingsprogram för samarbete i jämställdhetsfrågor, vilket förelades Nordiska rådets 26:e session.

I sitt betänkande över ministerrådsförslaget framhöll social- och miljöutskottet att utarbetandet av ett handlingsprogram på ett naturligt sätt var ägnat att skapa förväntningar hos en bred nordisk allmänhet om konkreta åtgärder från ministerrådets sida. Personella och ekonomiska resurser borde därför ställas till förfogande vid genomförandet av handlingsprogrammets intentioner. Annars skulle programmet bli utan mening. I slutet av maj 1978 överlade social- och miljöutskottet med ministerrådet—samarbetsministrarna om en till handlingsprogrammet fogad s. k. åtgärdsförteckning. En del av de önskemål som framfördes från utskottets sida har tillgodosetts, men långtifrån alla. Av de projekt som skall genomföras eller som redan avslutats märks utarbetandet av en översikt om massmedia och jämställdhet. Ett annat avser föräldrars och barns behov vid graviditet, födsel och barnets första levnadsår. Ministerrådet har givit bidrag till en kortfilm om förhållandet mellan fäder och barn.

För att effektivisera samarbetet på jämställdhetsområdet har utskottet framfört önskemål om att ansvaret för samarbetet skall ligga hos en självständig ämbetsmannakommitté. Detta önskemål har ministerrådet avvisat. Det nu permanenta jämställdhetsutskottet är sålunda formellt underställt ministerrådets ställföreträdarkommitté. Skäl saknas, anser social- och miljöutskottet, att låta ansvaret för jämställdhetsarbetet på nordiskt plan handhas av ett organ som inte har samma ställning som de övriga ämbetsmannakommittéerna. För att tillföra samarbetet i jämställdhetsfrågor nya impulser bör en rådgivande kommitté med företrädare för arbetsmarknadens parter, kvinnoorganisationer och eventuellt också för forskningen knytas till den önskade ämbetsmannakommittén. Samarbetet på jämställdhetsområdet bör präglas av uppslagsrikedom och initiativkraft och vara inriktat på konkreta åtgärder.

### *7. Utskottet föreslår:*

I. att Nordiska rådet beträffande kapitel I: Det nordiska samarbetet — ministerrådets verksamhet, i tillämpliga delar, kapitel IV: Socialpolitiskt samarbete, kapitel V: Arbetsmarkedssamarbeid, kapitel VI: Arbetsmiljö, kapitel VII: Miljøvern samt kapitel XVI: Likestillingsspørsmål i ministerrådets berättelse antager följande yttrande:

1) Större samarbetsfrågor bör föreläggas Nordiska rådet i form av ministerrådsförslag. Överenskommelse bör ingås mellan rådspresidiet och ministerrådet om en normalprocedur för behandling av dylika samarbetsfrågor.

2) En behandlingsordning som gör det möjligt att överlämna de olika fackkapitlen i ministerrådsberättelsen till Nordiska rådet vid en tidigare tidpunkt bör övervägas.

3) I de årliga berättelser som avlämnas till Nordiska rådet av institutioner, nämnder och andra samsamarbetsorgan saknas i vissa fall värdefull information. Rapporteringssystemet i dess helhet bör därför ses över.

4) Arbetet med att revidera den nordiska trygghetskonventionen bör avslutas under år 1979 och en samlad rapportering därom ske till Nordiska rådet.

5) Den verksamhet som bedrivs inom ramen för Nordiska nämnden för handikappfrågor bör permanentas efter försöksperiodens utgång.

6) Utredningen om utvidgning av den gemensamma nordiska arbetsmarknaden till att omfatta ytterligare kategorier av social- och medicinalpersonal bör slutföras under år 1979. Det bör övervägas att samla de nödvändiga bestämmelserna inom ramen för en och samma överenskommelse.

7) Utredningen om gemensam nordisk vidare- och efterutbildning för social- och medicinalpersonal bör slutföras skyndsamt.

8) För att effektivisera det nordiska arbetsmarknadssamarbetet bör ett fristående nordiskt forsknings- och utredningsinstitut inrättas.

9) Utredningen om kapitalets och arbetskraftens rörlighet bör i lämplig form och så snart som möjligt delges Nordiska rådet.

10) Datorbaserad registrering av pågående och avslutad arbetsmarknadsforskning bör övervägas.

11) En rådgivande kommitté för arbetsmiljöforskning, i vilken företrädare också för arbetsmarknadens parter beredes plats, bör inrättas under år 1979.

12) Miljövårdslagstiftningen i de nordiska länderna bör göras enhetlig.

13) Samarbetet i jämställdhetsfrågor bör präglas av uppslagsrikedom och initiativkraft och vara inriktat på konkreta åtgärder. Ansvaret för det nordiska samarbetet i jämställdhetsfrågor bör handhas av en självständig ämbetsmannakommitté. Till denna bör knytas en rådgivande kommitté bestående av företrädare för arbetsmarknadens parter, kvinnoorganisationer och eventuellt för forskningen.

II. att Nordiska rådet lägger kapitel I, i tillämpliga delar, kapitel IV, kapitel V, kapitel VI, kapitel VII och kapitel XVI i ministerrådets berättelse till handlingarna.

Stockholm den 23—24 januari 1979.

*Liv Andersen (A)*

*Erling Dinesen (S)*

*Asbjørn Haugstvedt (Kr.F)*  
Förman

*Svava Jakobsdóttir (Ab)*

*Tyra Johansson (s)*

*Bror Lillqvist (Sd)*

*Marit Løvvig (H)*

*Petter Savola (K)*

*Anna-Greta Skantz (s)*

*Bernhardt Tastesen (S)*

*Raino Westerholm (SkI)*

*BILAGA 16*

**Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), berättelse om Nordel (C 1: Bilaga 8), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1: Bilaga 9), berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling (C 35), meddelandena om rekommendationerna nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av restresultat, nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete och nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall**

Til økonomisk utvalg er henvist beretning C 1 om nordisk samarbeid til Nordisk Råds 27. sesjon for såvidt angår visse deler av kapittel I. Det nordiske samarbeid — Ministerrådets virksomhet, kapittel VIII, Handels- og valutapolitisk samarbeid, kapittel IX, Industri- og energipolitisk samarbeid,

kapittel X, Samarbeid innen byggsektoren,

kapittel XI, Regionalpolitisk samarbeid,

kapittel XII, Samarbeid i konsumentspørsmål og

kapittel XV, Samarbeid i spørsmål om bistand til utviklingsland.

Videre er henvist til utvalget beretning C 35/1979 om Nordisk Industriefond og meldinger om ovennevnte rekommandasjoner.

Beretningene og meldingene er behandlet av utvalget på møter 8. januar 1979 og 22. januar i Oslo, Stockholm og 7. februar 1979 i Helsingfors.

1. I henhold til paragraf 43 i Nordisk Råds arbeidsordning skal C 1 oversendes Nordisk Råd senest den 10. desember. Nærværende beretning ble godkjent 19. desember 1978 og deretter levert Presidiesekretariatet. Det er av vesentlig betydning for en tilfredsstillende behandling av dokumentet at den fastsatte tidsfrist ikke blir overskredet.

En er kjent med at overveielser pågår i Ministerrådets sekretariat om oppsplitting av C 1 i to deler, slik at innledningskapitlet står for samarbeidsministrenes ansvar, mens fagministrene hefter for de øvrige kapitler. Derved ville behandlingen av fagkapitlene kunne starte i Nordisk Råds organer før 10. desember. Økonomisk utvalg vil ikke på det nåværende tidspunkt ta standpunkt til disse eventuelle endringer, men vil imidlertid uttrykke tvil om Samarbeidsministrene kan unnlate å stå ansvarlig for hele C 1.

Utvalget vil henstille at Ministerrådet fortsetter sine vurderinger med sikte på å komme frem til en ordning som gir mer tid for saksbehandlingen i Nordisk Råds fem utvalg.

2. Av kapittel I fremgår at et forslag til konsumentpolitisk program og et forslag til nytt program for nordisk regionalpolitisk samarbeid er utarbeidet. Ingen av disse forslag forelå i Presidiesekretariatet før Øko-

nomisk utvalgs møte 8. januar 1979. Utvalget anser at det konsumentpolitiske programforslag bør bearbeides videre, og har foreslått at det ikke blir satt på saklisten for 27. sesjon.

Prinsipielt sett er utvalget av den oppfatning at et forslag til handlingsprogram bør fremlegges minst 3 måneder før sesjonen, slik at vedkommende fagutvalg i Nordisk Råd får anledning til å uttale seg både før ministrene godkjenner embetsmennesenes forslag og etter at ministrene legger det fram som et formelt forslag. Derved vil en kunne sikre en mer grundig saksbehandling fra fagutvalgenes side.

3. Redegjørelsen om Ministerrådets virksomhet for så vidt gjelder det økonomiske samarbeidet (Kap. VIII om handels- samt finans- og valutapolitiske spørsmål) gir ifølge utvalgets oppfatning neppe grunnlag for en bedømming av hvorledes dette samarbeid utvikles under det forløpne året. Største delen av kapitlet opptas av en redegjørelse for den økonomiske stilling i de respektive land samt for utviklingen av den nordiske samhandelen. Ingen for det nordiske samarbeidet relevante konklusjoner trekkes av disse redegjørelser. Avsnittet om det finans- og valutapolitiske samarbeidet inneholder bare en redegjørelse om avholdte møter i embetsmannskomiteen for disse spørsmål og det årlige sentralbankmøtet, samt de nordiske lands representasjon og virksomhet i Det internasjonale valutafond.

Resultatet av den beslutning Ministerrådet fattet den 19. februar 1978 om dels utredninger bl. a. om den økonomiske situasjon i Norden og dels forsøk på å ytterligere styrke samordningen av den økonomiske politikken og den nordiske innflytelse på den internasjonale økonomi er det ikke redegjort for i C 1. Det er opplyst at en rapport om dette arbeid vil foreligge ved Nordisk Råds 27. sesjon.

Med hensyn til den fremskutte stilling som de økonomiske samarbeidsspørsmål inntok i diskusjonene ved 26. sesjon, må utvalget konstatere at Ministerrådets virksomhetsberetning ikke redegjør for noen tiltak for å intensivere eller forsterke dette samarbeid og heller ikke inneholder noen planer fra Ministerrådets side om å ta initiativ i denne hensikt. Hva den adviserte rapporten kommer til å inneholde i denne henseende, kan utvalget ikke bedømme. De eneste opplysninger utvalget kunne få i denne forbindelse gjelder resultater av en teoretisk modellstudie av de nordiske lands innbyrdes påvirkning via endringer i den økonomiske vekstraten.

Den økonomiske situasjon i Norden er fortsatt besværlig. I flertallet av land er arbeidsløsheten høy, inflasjonstrykket påtagelig og underskottene på betalingsbalansen betydelig. Jevnsides med disse symptomer på samfundsøkonomisk ubalanse finnes en rekke mere langsiktige utviklingsproblemer — hvorledes den nordiske industriens konkurransevne skal kunne klares, hvorledes en nødvendig teknisk fornyelse og utvikling skal komme i stand, hvorledes en jevnere regional fordeling av arbeidsplasser skal kunne oppnås.

De problemer, som preger den økonomiske situasjon i Norden, finner man også i flertallet av andre industriland. Alt tyder på at 70-årenes økonomiske krise kommer til å sette sine spor langt inn i 80-årene. Fremtidsperspektivene indikerer en fortsatt relativ lav vekst, underutnyttelse av de produktive ressursene og et sterkt trykk via en hård internasjonal konkurranse på strukturelle endringer i næringslivet.

Det selvsagte og ufrakommelige utgangspunkt for alle diskusjoner om internasjonalt økonomisk samarbeid er at det i første rekke er en nasjonal oppgave og et nasjonalt ansvar å holde et lands økonomi i balanse og vekst. Utbredelsen av den økonomiske krisen i 70-årene og industrilandenes sterke innbyrdes avhengighet har dog ført til flere forsøk på gjennom internasjonalt samarbeid å forbedre sysselsettingssituasjonen og minske ubalanse i verdensøkonomien. De største industriland kom i 1978 overens om visse innslag i en såkalt samordnet aksjon hvis resultat ventes vokse fram i 1979 og 1980.

Det europeiske fellesskaps beslutning om å innrette et system for valutapolitikk og monetært samarbeid (EMS) er et annet uttrykk for disse bestrebelsler.

Mot denne bakgrunn ville det i høy grad være ønskelig at det skapes klarhet om den fremtidige innretningen av det nordiske samarbeidet på det økonomiske området. Selv om betydningen av slikt samarbeid ikke må overvurderes, er dog de problemer som de nordiske land har å møte i 80-årene så ensartet og så dyptgående at store anstrengelser bør gjøres for å klarlegge i hvilken utstrekning felles innsatser kan bidra til deres løsning.

Økonomisk utvalg foreslår i sin betenkning om medlemsforslag A524/e at Rådet rekommanderer Nordisk Ministerråd i visse angitte henseender å forsterke det valutapolitiske og monetære samarbeidet. Utvalget foreslår også at Rådet rekommanderer Ministerrådet å vedta et handlingsprogram for regionalt samarbeid.

I mangel av informasjon om det i Ministerrådet pågående arbeid kan utvalget ikke bedømme om noe initiativ forberedes for forsterkninger av samarbeidet på andre områder. Den redegjørelse som er gjort i utvalget etterlater dog inntrykk av at utredningsarbeidet vedrører kortsiktige virkninger av den generelle økonomiske politikken. Ifølge utvalgets mening burde i så fall denne type av analyser snarest kompletteres med studier av virkningen fra nordisk synspunkt av de langsiktige, strukturelle problemer som alle våre land står overfor. Det gjelder bl. a. de endrede forutsetningene for den økonomiske vekst, krav på fornyelse og ombygging av våre industristrukturer samt de langsiktige balanseproblemer i vår utenrikshandel. Et slikt arbeid burde drives med sikte på at Nordisk Råds 28. sesjon i 1980 skulle kunne ta stilling til etter hvilke hovedlinjer det nordiske samarbeidet skal kunne bygges ut og forsterkes innen den økonomiske politikken og næringspolitikken i 80-årene.

4. Rek.nr. 15/1974 har følgende ordlyd:

”Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å ta opp med EF drøftinger om forutsetningene for utarbeidelse av felles standarder og gjensidig godkjenning av testresultater.”

Ministerrådet opplyser at samarbeidet mellom de nordiske land om gjensidig godkjenning av testresultater innenfor EFTA fortsetter. Enkelte EF-land har sluttet seg til visse overenskomster. EFTA-ordningene er åpne for alle land.

Utvalget finner det ønskelig at dette arbeid fortsetter med sikte på ytterligere tilslutning til EFTA-overenskomstene.

Utvalget foreslår at meldingen om rek. nr. 15/1974 blir tatt til etterretning og at ny melding imøtesees til neste sesjon.

5. Rek.nr. 21/1974 har følgende ordlyd:

”Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å legge fram for Nordisk Råds 23.sesjon i 1975 en vurdering av mulige former for et nordisk energi- og industrisamarbeid, herunder en utredning av den fremtidige forsyningsssituasjon for råolje og oljeprodukter i de nordiske land.”

Den 8. desember 1978 ble det undertegnet en avtale mellom Norge og Sverige om samarbeid på det industrielle og energimessige område.

Avtalekomplekset består av:

Avtale mellom regjeringene om samarbeid på industri- og energiområdene med tre protokoller, nemlig protokoll I om gjennomføring av Volvo-avtalen, protokoll II om langsiktige leveranser av råolje og oljeprodukter og protokoll III om norsk-svensk handel med virke.

Avtale mellom den norske stat og AB Volvo med dertil hørende avtalebilag.

Grunnlaget for dette kompleks av avtaler er imidlertid opphørt, da det viste seg at det ikke var kvalifisert flertall blant aksjeeierne i Volvo for godkjenning av utkastet til avtalen med den norske stat.

Når det gjelder de norsk-finske drøftinger, arbeider en felles arbeidsgruppe videre med sikte på å undersøke muligheten for et utvidet samarbeid på oljesektoren og innenfor en del industriområder. Konkrete resultater er foreløpig ikke oppnådd.

Drøftingene med Danmark har særlig vært knyttet til et mulig samarbeid i forbindelse med en eventuell samledning fra norsk kontinental-sokkel. På grunn av manglende gassreserver på norsk sokkel har drøftingen vært stillet i bero.

Med hensyn til det norsk-islandske samarbeid har det vært liten utvikling. Et felles industriprosjekt, bygging av et ferrosilisiumanlegg er under realisasjon.

Økonomisk utvalg noterer seg at det nordiske samarbeid på olje- og naturgassområdet er under utvikling i en viss utstrekning på det bilaterale området. Utvalget imøteser den annonserte status-rapport vedrørende de finsk-norske drøftinger.

Utvalget har merket seg at samarbeidet på olje- og naturgassområdet vesentlig foregår på det bilaterale plan. Samarbeidet vedrørende forskning, utvikling og teknologiformidling på energiområdet skjer imidlertid på flernasjonale plan.

Ministerrådet har for 1978 anvist 3 millioner N. kr. til Nordisk Industrifond utover fondets ordinære bevilgningsramme for utvidet støtte til nordisk samarbeid innenfor de sektorer av energi-FoU-området, hvor nordisk samarbeid ikke ivaretas av andre organer.

For det øvrige energisamarbeids vedkommende vises til NORDEL's virksomhet, hvor elkraft-samarbeidet pågår kontinuerlig, jfr. utvalgets betenkning vedrørende C 300/1979.

Økonomisk utvalg foreslår at meldingen om rek. nr. 21/1974 blir tatt til etterretning og at ny melding imøteses til neste sesjon.

6. Rek. nr. 1/1977 har følgende ordlyd:

”Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å undersøke mulighetene for nordisk samarbeid om intensivert forskning og om andre spørsmål vedrørende håndtering og lagring av radioaktivt avfall, herunder iaktta det internasjonale samarbeid på dette området.”

Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål (NKA) er i gang med et fireårs forskningsarbeid på kjernesikkerhetsområdet som omfatter kvalitetskontroll, kontrollromsutforming, avfallsspørsmål og radioøkologi. NKA bedømmer kjernesikkerhetsprogrammets fremdrift som tilfredsstillende. Det ventes at en foreløpig avslutning vil finne sted i 1980/81. For 1978 er det bevilgt 2,1 millioner N.kr. For 1979 er den indikative ramme fastsatt til 3,7 millioner N.kr. målt i 1978 priser.

Utvalget foreslår at meldingen om rek. nr. 1/1977 blir tatt til etterretning og at ny melding imøteses til neste sesjon.

7. Utvalget konstaterer at aktuelle industripolitiske spørsmål vedrørende de nordiske land innbyrdes og i deres forhold til land utenfor Norden blir diskutert regelmessig i Ministerrådet. Således er det i 1978 igangsatt et nordisk forskningsprosjekt vedrørende små og middelstore foretak. Det er først og fremst likheter og forskjeller mellom det offentlige støtteforanstaltninger i de nordiske land overfor små og mellomstore virksomheter som er i brennpunktet.

Det er videre foretatt en undersøkelse av konkurranseforholdene mellom de nordiske land. Det er opplyst at utredningsmaterialet ikke tillater at det trekkes entydige konklusjoner med hensyn til sammenhengen mellom konkurranseforholdene og de av landene iverksatte industripolitiske foranstaltninger. For å unngå forvridning av konkurranseforholdene, er det behov for mer informasjonsutveksling vedrørende næringspolitikens utforming i de nordiske land.

Utvalget forutsetter at ovennevnte utredninger blir oversendt til utvalget til orientering.

8. Nordisk Industrifonds berettelse om dets virksomhet ble innsendt



til Ministerrådet i april 1978 og foreligger nå som dokument C 35/e/1979. For den ordinære virksomhet i 1978 er fondet tilført 10 millioner S.kr. For sin prosjektstøttende virksomhet regner fondet med å kunne disponere ialt 16 millioner S.kr. Heri inngår spesielle energimidler og ikke utnyttede midler fra tidligere år.

Utvalget har ikke noen merknader til de opplysninger som er gitt i virksomhetsberetningen. Utvalget kan slutte seg til Ministerrådets uttalelse at i Nordisk Industrifond har man fått et viktig instrument av betydning for nordisk samarbeid innen konkrete forsknings- og utviklingsprosjekter som gjelder industri og energi.

Utvalget foreslår at beretningen om Nordisk Industrifond (C 35/1979) tas til etterretning.

9. Handlingsprogrammet for nordisk samarbeid innen byggsektoren ble vedtatt av Ministerrådet i mai 1977. Samtidig ble det vedtatt et prosjektprogram som prioriterer oppgavene for de nærmeste år.

I 1978 er samarbeidet blitt ført videre i samsvar med handlingsprogrammet. Av nye prosjekter som er påbegynt i nevnte år er bl. a. et samarbeidsprosjekt vedrørende ulykker i hjemmene. Et annet sikkerhetsproblem er arbeidsmiljøet på byggarbeidsplasser. Et omfattende prosjekt som er igangsatt i 1978, vedrører godkjenning, kontroll og prøving, har til hensikt dels at prøvingsresultater bestemt i et land kan aksepteres i et annet land uten krav om fornyet prøving, dels å undersøke grunnlag for avtale/praksis for at mottakerlandet skal kunne akseptere byggprodukter som er godkjent i tilvirkningslandet. Et samarbeidsprosjekt om energisparing i eksisterende bebyggelse er også påbegynt i 1978.

I september 1978 behandlet ministerrådet aktuelle bostedspolitiske spørsmål, det nordiske samarbeid vedrørende energihusholdning, den seneste utvikling i bostedenes eiendoms- og administrasjonsformer, samt spørsmål forbundet med forbedring av den eksisterende bebyggelse. Ministerrådet betonet bl. a. behovet for et utvidet samarbeid angående energisparende tiltak i den eksisterende bebyggelse når det gjelder utveksling av erfaringer og ideer i samband med gjennomføringen av energisparingsbeslutninger.

Økonomisk utvalg har ikke noen innvendinger mot de nye prosjekter som er iverksatt i 1978. Hva spesielt angår samarbeidet vedrørende de energisparende tiltak, vil utvalget slutte seg til Ministerrådets synspunkter.

10. Utvalget konstaterer at i 1978 er det foretatt en omfattende vurdering av det nordiske regionalpolitiske samarbeid. Det har resultert i en rapport om "Nordiskt regionalpolitiskt samarbete" utarbeidet av Embetsmannskomiteen for regionalpolitikk, samt forslag til et nytt regionalpolitisk handlingsprogram. Utvalget viser i denne forbindelse til sin særskilte betenkning.

Ministerrådet er blitt enige om at ambisjonsnivået for det regionalpolitiske samarbeid bør forhøyes. Dette vil medføre at man prioriterer mere konkrete samarbeidsprosjekter i større utstrekning enn tidligere.

En slik utvikling er i samsvar med Økonomisk utvalgs syn. Utvalget er videre enig med Ministerrådet når det anfører at forslaget til det nye handlingsprogram betyr økede ressurser for det nordiske regionalpolitiske samarbeidet. Utvalget kan derimot ikke se at Ministerrådet tar konsekvensen av dette når budsjettet 1979 for regionalpolitisk samarbeid settes til N.kr. 2 313 000,- sammenholdt med N.kr. 2 058 000,- for 1978 i løpende priser.

Økningen er meget beskjedent når prisstigningen tas i betraktning.

De grenseregionale samarbeidsprosjekter har også i 1978 vært høyt prioritert, hvilket er i samsvar med utvalgets tidligere tilrådninger. Særlig har det grenseregionale samarbeid innenfor Nordkalotten vært omfattende.

Utvalget har notert seg at innenfor det næringspolitiske samarbeid er det industrielle samarbeidet blitt prioritert, men det har også vært aktuelt med flere prosjekter innen primærnæringene i Nordkalottområdet.

Utvalget vil forøvrig understreke ønskeligheten av at behovet for å trekke inn også ny grenseregionale samarbeidsområder blir vurdert nærmere.

11. Utvalget konstaterer med tilfredshet at en nordisk arbeidsgruppe er nedsatt for å utrede det fremtidige nordiske bistandssamarbeidet, slik det er foreslått i rek. nr. 5/1977. Utvalget imøteser den annonserte slutt-rapport til Nordisk råds sesjon i 1980.

Likeledes avventer utvalget en rapport fra den arbeidsgruppe som er nedsatt i samsvar med rek. nr. 14/1978 for å utvikle fiskeriprodukter til dekning av utviklingslandenes behov.

Utvalget tar til etterretning opplysningene om de felles nordiske bistandsprosjekter. Det har ikke noe å bemerke til at Ministerrådet i mars 1978 har godkjent en 3 års avtale vedrørende landbruksprosjektet i Mbeya Tanzania med sikte på å konsolidere den virksomhet som er etablert i årene 1972—1977.

Forøvrig mener utvalget, som det også ga uttrykk for i sin betenkning vedrørende C1/1978, at de felles nordiske bistandsinnsatser holder seg på et beskjedent nivå.

Med hensyn til det nordiske samarbeid vedrørende flernasjonale bistandsspørsmål, kan utvalget være enig i synspunktet om mer bistand og økede kapitaloverføringer til utviklingsland som kom til uttrykk i et resolusjonsforslag som ble vedtatt i desember 1978 av det andre (økonomiske) utvalg i FN's generalforsamling. Forslaget ble lagt fram av Sve- rige, Norge og Danmark etter initiativ av førstnevnte land.

Under henvisning til ovenstående foreslår utvalget:





# Nordiska rådet

---

*27:e sessionen*

1979

*Stockholm*

---

Del 2

**ISBN 91-7052-413-0**

## Innehållsöversikt

### Del 1

Inledning	5
Kallelse till session	7
Medlemslista	9
Regeringsrepresentanter och valda medlemmar efter länder och partier	12
Saklista jämte förteckning över övriga i rådet anhängiga saker	22
Sakernas fördelning på utskott	38
Översikt av sessionen	49
Protokoll	51
Saker m. m.	383
Medlemsförslag (A-saker)	385
Ministerrådsförslag (B-sak)	750
Berättelser (C-saker) (t. o. m. C 1)	766

### Del 2

Berättelser (C-saker) (fr. o. m. 2/j)	1377
Meddelanden (D-saker)	1610
Frågor (E-saker)	1882
Dokument 1 (Rapport från Nordiska rådets presidium)	1909
Beslut	2021
Rekommendationer	2024
Yttranden	2068
Övriga beslut	2081
Presidium, arbetsutskott, sekretariat, sakkunniga	2094
Supplement: Utdelning av Nordiska rådets litteraturpris	2103
Register	2113
Översikt av sakernas behandling	2115
Personregister	2134
Ämnesregister	2145
Plan över sessionssalen	2157





## **Berättelse**

### **från Nordiskt kollegium för viltforskning**

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

#### *Verksamhetsberättelse 1977*

Nordiskt kollegium för viltforskning, NKV, bildades sommaren 1971. Denna berättelse omfattar kollegiets verksamhet under kalenderåret 1977.

#### *Kollegiets syfte*

NKV har till uppgift att främja samnordiska forskningsprojekt inom ämnet viltforskning,  
att försöka koordinera nationella projekt inom Norden,  
att ge resebidrag till forskare för besök i annat nordiskt land samt  
att arrangera symposier, kurser och arbetsgrupper.

#### *Kollegiets sammansättning*

Följande personer har under året varit representanter i kollegiet:  
Danmark, professor H. M. Thamdrup  
Finland, professor T. Lampio  
Norge, dr. Y. Hagen  
Sverige, professor I. Ahlén (ordförande) och byråchef J.-O. Pettersson. Sekreterare, fil. kand. B. Almkvist, Zoologiska institutionen, Stockholms universitet, Box 6801, 113 86 Stockholm, Sverige.

#### *Kollegiets möten*

NKV:s tolfte och trettonde möten hölls 20—23 februari 1977 i Haikko, Finland, respektive 20—21 oktober 1977 på Svaneholm i Sverige.

#### *Budget för kalenderåren 1976—1977—1978*

Kollegiets arbetsuppgifter finns beskrivna i redogörelsen "Nordiskt Kollegium för Viltforskning, funktion och uppgifter, budget för 1973—1974—1975" av den 25 maj 1972. Sedan dess reviderades budgeten för åren 1976—1977—1978 vid mötet i Sandbjerg 1976. Kollegiets verksamhet föreslås fortsätta i nuvarande omfattning. Stigande kostnader gör de emellertid nödvändigt att höja omsättningen med 10 % per år. Beloppen i budgeten anges i svenska kronor.

	1976	1977	1978
Kollegiets verksamhet	30 000	33 000	37 000
Symposier möten etc.	55 000	60 000	67 000
Resebidrag till forskare	25 000	28 000	31 000
Kollegiets forskning	65 000	72 000	79 000
Summa	175 000	193 000	214 000

Som regel för de enskilda ländernas bidrag till ovanstående budget ger Sverige 40 % och Danmark, Norge och Finland 20 % vardera.

### *Kollegiets verksamhet under 1977*

#### Symposier och arbetsgruppsmöten

1. Symposium om Östersjöns sälar hölls på Haikko i Finland under tiden 26—28 april 1977. Vid detta deltog forskare förutom från de nordiska länderna, även från Polen och Sovjetunionen. Vid symposiet antogs en rekommendation angående åtgärder för att bevara sälar i Östersjön.

2. Arbetsgruppsmöte om kungsörn arrangerades i Uppsala, Sverige, under tiden 18—19 april 1977. I mötet deltog tolv forskare som redovisade pågående forskning samt diskuterade framtida planer.

3. Kollegiets gåsarbetsgrupp, se nedan, höll under året två möten för planläggning av forskningsarbetet. Det första hölls i mars på Stensoffa, Sverige, och det andra i november i Köpenhamn.

#### Resebidrag till forskare

Kollegiet har under 1977 bidragit till 14 forskares resor till annat nordiskt land. Totalt inkom under året 16 ansökningar. Resorna omfattar vanligen kortare besök vid forskningsinstitutioner. De enskilda bidragen framgår av räkenskaperna.

### Kollegiets forskning

#### 1. Nordkalottprojektet

Kartläggningen av andfåglarnas produktionsområden inom Nordkalotten avslutades sommaren 1975. Sedan dess har bearbetning av materialet skett. På grund av förseningar med datorbearbetningar samt den olyckliga bortgången av en av de tre ansvariga forskarna, professor Brun i Tromsø, kommer materialet att slutbehandlas först under 1978.

#### 2. Gåsprojektet

Under treårsperioden 1976—1978 sker i kollegiets regi en undersökning av de nordiska gässens utbredning, flyttningsvägar och övervintningsområden. Därtill göres specialstudier av gässens krav på lämpliga häckningsplatser. Bakgrunden till undersökningen är de sviktande stamarna av främst säd- och fjällgås. Begränsade studier sker dock även av grå- och kanadagås. Metoder för att fånga gäss på deras rastplatser, med hjälp av raketnät, har utvecklats. Ett flertal gäss har märkts, och

deras vandringar specialstuderas. Häckningsbiologiska studier av sädgåsker i Finland, medan man i Norge främst har studerat fjällgåsen.

*Planerad verksamhet under 1978*

Under kalenderåret 1978 har kollegiet planerat följande verksamheter:

1. Symposier och arbetsgrupper över ämnena: vitfågel, populationsanalyser genom modeller, statistik om jakt och jägare, skogsbruk och viltproduktion, vilt och trafik samt sårbara sjöfåglar. Även andra ämnen håller på att förberedas för symposier senare år.

2. Resebidrag till forskare. I likhet med tidigare år kommer resebidrag att utannonseras till viltforskare som behöver besöka ett annat nordiskt land.

3. Forskning. Nordkalottenprojektet kommer att slutbearbetas för publicering under året. Gåsprojektet kommer att genomföra sin tredje fältsäsong. Under året skall även den kommande periodens forskningsverksamhet preciseras.

*BILAGA 1***Räkenskaper för 1977***Resultaträkning*

Kollegiets verksamhet inkl. symposier etc.	49 491,25	Nationella bidrag	186 972,41
Resebidrag	18 698,83	Räntor	1 276,90
Forskning	101 833,87		
Utgående balans	18 225,36		
	<u>188 249,31</u>		<u>188 249,31</u>

*Balansräkning*

Kassa per 31.12	2 648,38	Överfört från 1976	67 492,52
Postgiro per 31.12	8 711,38	Ingående förskott	78 296,09
Bank per 31.12	75 053,93	Balanspost	18 225,36
Skogshögskolan per 31.12	3 530,44		
Förskott utgående	74 069,84		
	<u>164 013,97</u>		<u>164 013,97</u>

Stockholm i april 1978

*Bengt Almkvist*

*BILAGA 2**Specifikationer för NKV:s verksamhet 1977 (Skr)*

## Kollegiets verksamhet, inklusive symposier

Resor	15 068,75	
Honorar och lönekostnader	8 040,00	
Banktjänster, kopior m. m.	376,70	
Symposium över Östersjöns sälar (förskott 10 000)		
Arbetsgruppsmöte om kungsörn	5 000,00	
Nordiska viltforskningskonferensen	4 171,20	
Tryckning av symposierapporter	16 834,60	49 491,25

## Resebidrag till forskare

K. E. Erikstad	814,60	
Jon Östgård	443,25	
T. Winqvist	900,00	
Rolf Brittas	2 370,00	
Görgen Göransson	2 796,00	
Staffan Söderberg	352,00	
Peter Astrup	800,80	
Inger Thamdrup	1 530,49	
Öyvind Lunde	496,93	
Johnny Jeppesen	868,60	
Henning Thing	6 177,16	
Boel Jeppson	837,00	
Martti Soikkeli	312,00	18 698,83

## Kollegiets forskning

Norkalottenprojektet	13 418,78	
Gåsprojektet	88 415,05	101 833,87

## Utgående förskott

Vid årets början	78 269,09	
Under årets lopp utbetalade	92 982,00	
Under årets lopp redovisade	97 491,55	73 986,54

## Nationella bidrag

Danmark	38 595,00	
Finland	38 600,00	
Norge	39 777,41	
Sverige	70 000,00	186 972,41

## **Berättelse**

### **från Nordiskt statistiskt sekretariat**

*(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)*

*Verksamhetsberättelse 1978*

#### *A. Navn og adresse*

Nordisk statistisk sekretariat  
Sejrøgade 11/Postboks 2550  
DK-2100 København Ø.

#### *B. Startår*

1969

#### *C. Deltakende land*

Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige

#### *D. Mål*

Nordisk statistisk sekretariat har til formål:

- at udgøre sekretariatet for de nordiske chefstatistikermøder,
- at betjene samtlige nordiske statistiske møder og arbejdsudvalg i chefstatistikermødets regie ved i samråd med mødets formand at udarbejde og udsende mødeindkaldelser med dagsorden, at tilvejebringe fornøden nordisk og international dokumentation samt at udfærdige møderapport,
- at samordne udvalgsvirksomheden,
- at være kontaktorgan for Nordisk Råd i statistiske spørgsmål,
- at holde sig underrettet om det internationale samarbejde for statistisk koordination og standardisering,
- at udgive Nordisk statistisk skriftserie,
- at udgive andre fællesnordiske statistiske publikationer efter opdrag af chefstatistikermødet,
- at udføre, at medvirke ved eller foranledige iværksat undersøgelser for tilvejebringelse af materiale til fremme af sammenligneligheden i den officielle statistik i de nordiske lande,
- at fremføre forslag vedrørende koordineringen inden for den officielle statistik i de nordiske lande til chefstatistikermødet og, såfremt forslaget indebærer nedsættelse af et arbejdsudvalg, at fremlægge en mødeplan for udvalget,
- at påtage sig andre opgaver, som pålægges det af chefstatistikermødet.

## E. Organisasjon

### 1. Administrasjon

Styretariatet er underlagt en styrelse, der består af cheferne for den officielle statistik i de deltagende lande. Chefen for den officielle statistik i domicillandet er formand for styrelsen og fører et almindeligt tilsyn med sekretariatet.

2. Styrets sammensetting	Nationalitet
Rigsstatistiker N. V. Skak-Nielsen (ordförande)	D
(Överdirektör Aaro Kenttä	F)*
Direktör Klemens Tryggvason	I
Direktör Petter Jakob Bjerve	N
Generaldirektör Ingvar Ohlsson	S

\* *Obs!* Överdirektör Aaro Kenttä, F, omkom vid en flygolycka i Finland tisdagen den 3 oktober 1978.

3. Personale	Nationalitet
Borg, Nelly, overassistent	D
Finell, Lars, fuldmægtig	F
Johansen, Annelise, assistent	D
(Nielsen, Johannes, sekretariatschef)*	D
de Sharengard, Harry, sekretariatschef (fr. o. m. 1 juli 1978)	S

\* *Obs!* Sekretariatschef Johannes Nielsen, D, avled tisdagen den 11 april 1978.

## F. Virksomhet

### 1) Möten och seminarier

1.1. Det nordiska chefsstatistikermötet 1978 och det nordiska statistiska sekretariatets styrelsemöte hölls i Genève den 25 juni 1978.

1.2. De nordiska statistiska utskotten.

Det nordiska statistiska sekretariatet har svarat för samordningen av arbetet i de nordiska statistiska utskottena, vilka upprättats av chefsstatistikermötet på följande områden:

- nationalräkenskaper
- varunomenklaturfrågor
- jordbruksstatistik
- näringsstatistik
- samfärdstatistik
- ett system för socio-demografisk statistik
- befolknings- och arbetskraftsstatistik
- undervisnings- och kulturstatistik
- kriminalstatistik
- socialstatistik

- miljöstatistik
- prognoser

Ett kontaktutskott har dessutom haft hand om informationsutväxling i frågor om tidsanvändning och levnadsvillkor och ett annat har behandlat statistiska metodproblem i statistikproduktionen.

### 1.3. Annat statistiskt samarbete

Sekretariatet har deltagit i andra nordiska statistiska samarbetsorgans arbete. Bland dessa kan nämnas

- Nordiska socialstatistikkommittén (NOSOSKO)
- Nordiska medicinalstatistikkommittén (NOMESKO)
- NAUT:s utskott för arbetsmarknadsforskning.

### 1.4. Nordiska statistiska seminarier.

Ett seminarium om kulturstatistik hölls den 11—13 september 1978 i Helsingør, Danmark.

## 2) Publikationsverksamhet

Följande publikationer har utgivits under verksamhetsåret:

- 2.1. Nordisk statistisk årsbok 1977 i februari 1978.
- 2.2. Nordisk statistisk skriftserie.

I serien har följande publikation utkommit:

Nr. 34. Sosial trygghet i de nordiske land 1974 (1974/75).

- 2.3. Nordisk statistisk sekretariat. Teknische rapporter.

I serien har följande publikation utkommit:

Nr. 20. Nordiska seminariet om miljöstatistik, Kungälv, 31 oktober—3 november 1977.

- 2.4. Nyt fra Nordisk statistisk sekretariat.

Ett nummer har utgivits i december 1978.

## G. Finansiering

Budgeten för 1978 uppgick till 1 005 000 dkr.

Driftsutgifterna fördelas på deltagarländerna efter följande fördelingsnyckel:

23,4 %	Danmark
15,8 %	Finland
0,9 %	Island
17,0 %	Norge
42,9 %	Sverige



## **Berättelse**

### **från det tulladministrativa rådet**

*(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)*

#### *A. Namn och adress*

Nordiska tulladministrativa rådet (NTR)  
Tullstyrelsen  
Box 512  
00101 Helsingfors 10

#### *B. Startår*

1960

#### *C. Deltagande länder*

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige.

#### *D. Syfte*

Hänvisas till föregående verksamhetsberättelse.

#### *E. Organisation*

##### *1. Administration*

##### *2. Styrelsens sammansättning*

Tolldirektør V. E. Parving (D)  
Generaldirektør J. Uitto (F), ordförande  
Tulldirektör B. Hermansson (I)  
Toll- og avgiftsdirektør J. Sterri (N)  
Generaltulldirektör L. Eriksson (S)

##### *3. Personal*

Till rådet är ett permanent arbetsutskott knutet.  
Ordförande i utskottet är tullrådet Pauli Kekkonen (F).

#### *F. Verksamhet*

Under år 1978 har inte hållits rådsmöte.

Arbetsutskottet har sammanträtt en gång den 16 och 17 november 1978 i Helsingfors. Vid detta möte behandlades bl. a. följande frågor:

- 1) Nordiskt samarbete på tull- och punktskatteområdet
- 2) Tullfrihetsbestämmelser för resande

3) Nordiska provianteringsöverenskommelsen för passagerarfartyg

4) Transiteringsfrågor

Vid tullmötet år 1977 tillsattes en expertgrupp i syfte att utarbeta ett textförslag till ett nordiskt tullsamarbetsavtal. Gruppen, vars arbete håller på att bli färdigt, har under år 1978 sammanträtt tre gånger, d. v. s. den 8 och 9 februari i Oslo, den 19 och 20 april i Köpenhamn och den 5 och 6 september i Helsingfors.

En annan expertgrupp har utrett möjligheterna att utveckla det nordiska samarbetet på punktskatteområdet. Den har under år 1978 sammanträtt en gång den 8 och 9 juni 1978 i Helsingfors. Gruppen har utarbetat en rapport om alla i Norden förekommande punktskatter. Formaliseringsarbetet om ett gemensamt avtal pågår.

## **Berättelse**

### **från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning**

*(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)*

#### *Verksamhetsberättelse 1978*

##### *A. Namn och adress*

Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning  
c/o Finlands akademi  
Stationskarlsgatan 2  
SF-00520 Helsingfors 52  
tel. 90-141 611

##### *B. Startår*

1968

##### *C. Syfte*

Samarbetsnämnden har till uppgift att

- följa den medicinska forskningens och forskarutbildningens utveckling i Norden
  - främja ömsesidig och internationell information om den medicinska forskningens och forskarutbildningens utveckling,
  - främja utgivandet av nordiska medicinska tidskrifter
  - främja och initiera konkreta samarbetsprojekt inom den medicinska forskningen i Norden, samt
  - därvid beakta önskvärdheten av ett rationellt utnyttjande av tillgängliga resurser
- (Arbetsordning, 3 §, 6.10. 1978)

##### *D. Organisation*

###### *1. Administration*

De medicinska forskningsråden i Danmark, Finland, Norge och Sverige utser två medlemmar var av samarbetsnämnden för en period av tre år. Island representeras vid mötena av en observatör. I sammanträdena deltar ytterligare de medicinska forskningsrådets sekreterare (motsvarande) och vid behandlingen av särskilda frågor tillkallade sakkunniga. Samarbetsnämnden väljer inom sig ordförande för högst en treårsperiod. Ordförandeskapet roterar mellan länderna.

Samarbetsnämndens sekretariat skall vara förlagt i det land, från vilket ordföranden kommer. Sekreteraren utses av det lands forskningsråd där sekretariatet är förlagt.

## 2. *Samarbetsnämndens sammansättning 31.12. 1978*

Statens lægevidenskabelige forskningsråd, Danmark:

Professor Niels Tygstrup

Professor V. Gaunø Jensen

Statens medicinska kommission, Finland:

Professor Nils Oker-Blom, ordförande

Professor Keijo Paunio

Norges almenvitenskapelige forskningsråd, Rådet for medisinsk forskning, Norge:

Professor Egil Gjone

Professor Jarle Ofstad

Medicinska forskningsrådet, Sverige:

Professor Henry Danielsson

Professor Bernt Hökfelt

Island:

Professor Olafur Bjarnason, observatör

Professor Tomas Helgason, observatör

## 3. *Personal*

Sekreterare: Pol. kand. Pia Rosenqvist, Statens medicinska kommission, Finland

## 4. *Revisorer*

Inga (NOS-M har inga fasta beviljningar eller anslag)

## E. *Verksamhet*

Samarbetsnämnden har under år 1978 sammanträtt två gånger: 12—14.4. 1978 i Alta, Norge och 6.10. 1978 i Stockholm, Sverige.

Den 14 april 1978 hölls en överläggning mellan samarbetsnämnden (NOS-M) och hälsoadministrationerna i de nordiska länderna. Temat för överläggningen var hälso- och sjukvårdsforskning. Utgångspunkt var en serie bakgrundsdokument som skildrade hälso- och sjukvårdsforskningens läge i de nordiska länderna. Diskussionen rörde främst frågan om hur ett nordiskt samarbete på hälso- och sjukvårdsforskningens område bäst skall främjas. Utveckling av samarbetet mellan NOS-M och hälsoadministrationerna angavs därvid vara ett sätt att främja forsknings- och utvecklingsarbete inom hälso- och sjukvården. För uppföljning av överläggningen i Alta beslöt NOS-M och hälsoadministrationerna att utse en gemensam ad hoc-grupp. Gruppens uppgift skulle vara att på basen av överläggningen och de presenterade lägesrapporterna utarbeta ett bakgrundsdokument innehållande förslag till nordiskt samarbete på hälso- och sjukvårdsforskningens område. Detta bakgrundsdokument skall efter övervägande inom NOS-M respektive hälsoadministrationerna kunna revideras och diskuteras vid en ny överläggning mellan NOS-M och hälsoadministrationerna år 1979.

Som en följd av överläggningen inrättades även en nordisk kontaktgrupp för forskare på området. I gruppen ingår två forskare per nordiskt land och dess verksamhet bekostas av MFR, Sverige. Ordförande för gruppen är docent Björn Smedby.

Den av NOS-M tillsatta planeringsgruppen för forskning kring självmord har under året sammanträtt tre gånger. Ordförande för gruppen är professor Nils Retterstøl. Den 27—29 november 1978 anordnade planeringsgruppen ett nordiskt forskarsymposium vid Hanaholmens kulturcentrum i Esbo, Finland. Symposiets övergripande målsättning var att stimulera intresset för gemensam nordisk forskning. Symposiets syfte var också att formulera fruktbara frågeställningar för jämförande forskning om självmord i Norden samt att dryfta frågor som berör koordinering och genomförande av nordiska projekt. I symposiet som gemensamt bekostades av de nordiska medicinska forskningsråden, deltog omkring 45 forskare. Planeringsgruppens slutrapport samt symposierapport överlämnas till NOS-M i början av år 1979.

För år 1978 har fem nordiska forskarstipendier beviljats. Två (sammanlagt 2 år) beviljades av RMF, Norge och tre (sammanlagt 1 år) av statens medicinska kommission, Finland.

NOS-M har givit utlåtanden till sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete, Nordiska rådet och Nordiska forskarkurser.

Utlåtandena till sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete har gällt ansökningar till Nordiska kulturfonden. Ytterligare har NOS-M uttalat sig om inriktningen av det nordiska forskningssamarbetet och dess resurser. I sitt utlåtande understryker NOS-M vikten av att etablera program för utbyte av forskare (nordiska forskarstipendier) och för nordiska symposier. Dessa kunde administreras av kultursamarbetets organ. Vad beträffar nordiska planeringsgrupper anser NOS-M att sådana i första hand bör tillkomma på forskarnas initiativ och utgöra kontaktgrupper. De bör vidare fungera i nära samband med respektive forskningsråd/nordiskt samarbetsorgan.

I utlåtandena till Nordiska rådet tog NOS-M ställning till medlemsförslag om åtgärder för begränsning av djurförsök (A 530/s) och till medlemsförslag om samnordisk utbildning och forskning rörande åldrandets problem (A 535/s).

På initiativ av NOP-M (Nordiska publiceringsnämnden för medicin) har NOS-M beslutat, att överta de uppgifter som NOP-M haft. I första hand gäller detta beredningen av ansökningar av nordiska medicinska tidskrifter.

#### *F. Framtidsplaner*

NOS-M kommer under 1979 att följa upp de aktiviteter som redan har igångsatts. Detta gäller speciellt gemensamma aktiviteter inom forskning om självmord i Norden och hälso- och sjukvårdsforskning.

Vidare kommer NOS-M att dryfta behovet av planeringsgrupper på andra områden inom medicinsk forskning.

Våren 1979 anordnas tillsammans med tidskriften *Nordisk Medicin* ett diskussionstillfälle om NOS-M:s uppgifter, medicinsk forskning och forskningspolitik i Norden. Detta är ett led i strävan att i högre grad än tidigare fästa medicinska forskares uppmärksamhet vid möjligheterna att medverka i nordiskt samarbete.

Till detta ansluter sig strävan att vid sammanträdena presentera enhetliga s. k. landsrapporter som senare kan sammanställas och publiceras. I landsrapporterna år 1979 kommer speciell uppmärksamhet att ägnas åt forskarutbildningens innehåll och organisation i de enskilda länderna.

NOS-M kommer år 1979 vidare att överväga metoder för ett bättre utnyttjande av och insats i internationellt forskningssamarbete. Dels kommer verksamheten i internationella organ på området att behandlas, dels dryftas detta i samband med behandlingen av publiceringsfrågor och nordiska medicinska tidskrifters ansökningar.

NOS-M strävar också att effektivera sin information till andra internationella organ och utger för detta ändamål en engelskspråkig berättelse över verksamheten under åren 1977 och 1978.

## **Berättelse**

### **från Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renskötsel-frågor**

*(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)*

*Verksamhetsberättelse 1978*

#### *A. Namn och adress*

Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renskötsel-frågor  
Jordbruksdepartementet  
Fack  
S-103 20 Stockholm

#### *B. Startår*

1965

#### *C. Deltagande länder*

Finland, Norge och Sverige

#### *D. Syfte*

Samarbetsorganet behandlar frågor, gemensamma för rennärigen i Finland, Norge och Sverige, rörande den praktiska utvecklingen av renskötseln, såsom renbetes- och foderundersökningar, renavel, rensjukdomar, registrering av renmärken, handeln med renkött och andra renprodukter, ävensom frågor om jakt, fiske m. m. och andra näringar som har väsentlig betydelse för samerna.

Samarbetsorganet har vidare, i syfte att stärka och bevara den samiska kulturen och förbättra den samiska befolkningens levnadsvillkor, att behandla andra för samebefolkningen i Finland, Norge och Sverige gemensamma frågor som rör utvecklande av samekulturen och av skol- och undervisningsförhållandena inom samernas bosättningsområden samt förbättrande av samebefolkningens levnadsförhållanden och sociala ställning m. m.

#### *E. Organisation*

##### *1. Administration*

Samarbetsorganet består av en delegation från Finland, en från Norge och en från Sverige, var och en med sin ordförande. Delegationerna

utes av resp. lands regering. Hos varje lands delegation finns en sekreterare. Hos samarbetsorganet finns en gemensam sekreterare. Sekreterarskapet cirkulerar för tre år i sänder mellan delegationerna.

## 2. Styrelsens sammansättning

*Finska* delegationen:

Segercrantz, Stig, byråchef, *ordf.*  
Antti Länsman, Aslak, renskötare  
Helander, Johannes, dip.ing.  
Huttu-Hiltunen, Veikko, verksh.ledare  
Laasonen, Pentti, reg.råd  
Stenqvist, Unnukka, jur.kand., *sekr.*  
Suomus, Heikko, överdir.  
Westerling, Bengt, vet.med. dr.

*Norska* delegationen:

Christensen, Helge, ekspedisjonssjef, *ordf.* (avliden den 5 okt. 1978)  
Fjellheim, Paul, veterinær  
Samuelsberg, Harald, kontorsjef  
Sara, Ole K., statssekretær  
Jon Chr. Löken, underdirektör

*Svenska* delegationen:

Ernholm, Berndt, expeditionschef, *ordf.*  
Englund, Karin, dep.sekr.  
Silén, Ulla B., dep.sekr.  
Thomasson, Lars, rektor  
Utsi, Lars, renägare  
Wikman, Åke, avd.dir.

## 3. Personal

*Permanent utskott*

Allmänna utskottet  
Näringsutskottet  
Huvudsekr. t. o. m. 1978:  
Ulla B. Silén  
Jordbruksdepartementet  
S-103 20 Stockholm

## F. Verksamhet

Organet har hittills under året haft ett sammanträde (i september i Alta) där bl. a. togs upp ett svar från Nordiska ministerrådet om rek. 15/1976 samt en ansökan om bidrag för tryckning av ordbok.

Nästa sammanträden äger rum den 7—8 december 1978 varvid bl. a.



skall behandlas en remiss från ministerrådets kulturekretariat om bidrag till ekologiskt forskningsprogram på Nordkalotten, frågan om nordiskt samarbete inom renforskningen, frågan om gemensam nordisk renköttomsättning samt stöd till samisk litteratur.

*G. Finansiering*

Varje delegation finansieras på anslag inom resp. lands statsbudget.

## **Berättelse**

### **från Nordiska läkemedelsnämnden**

*(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)*

*Verksamhetsberättelse 1978*

#### *A. Namn och adress*

Nordiska läkemedelsnämnden  
Box 607  
S-752 37 Uppsala

#### *B. Startår*

1975

#### *C. Deltagande länder*

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

#### *D. Syfte*

Att verka för harmonisering av lagstiftning och administrativ praxis på läkemedelsområdet i Norden.

#### *E. Organisation*

##### *1. Administration*

Nämnden upprättades av Nordiska ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) enligt beslut den 5 december 1974. Nämnden består av två medlemmar från varje land med personliga suppleanter.

Nämnden biträdes av ett sekretariat. Detta är förlagt till socialstyrelsens läkemedelsavdelning, Uppsala, Sverige.

Nämnden har under 1978 haft fem underutskott, nämligen för

- nordisk läkemedelsstatistik
- märkning av trafikfarliga läkemedel
- standardiserings- och farmakopéfrågor
- humant somatotropin (växthormon)
- kontroll av allergenextrakt.

Nämnden skall mötas minst två gånger per år. Den fastställer i enlighet med sina stadgar själv riktlinjer för sitt arbete och utarbetar sina årliga arbetsprogram.

2. *Nämndens sammansättning 1978-01-01*

	Nationalitet
Overlæge Jørgen Fog	D
Afdelingschef Jens Overø, ordf. från 1978-05-27	D
Laboratoriechef Elna Nieminen	F
Byråchef Reijo Purasmaa, v. ordf. från 1978-05-27	F
Afdelingschef Almar Grimsson	I
Overlæge Árni Kristinsson	I
Professor Egil Gjone	N
Overapoteker Bjørn Jøldal	N
Professor Åke Liljestrand, ordf. till 1978-05-26	S
Farm. dr Theodor Canbäck	S

3. *Personal*

Sekretariatschef: Leg. apotekare Marianne Granat

Assistent: Anita Zetterqvist

För vaktmästeri och dylikt finnes ingen egen personal anställd utan sådana tjänster köpes av socialstyrelsens läkemedelsavdelning.

F. *Verksamhet*

Nordiska läkemedelsnämnden (NLN) kommer under året att ha haft två sammanträden. Nämnden har därvid behandlat frågor rörande bl. a.

- märkning av trafikfarliga läkemedel
- nordisk läkemedelsstatistik
- farmakopé- och andra standardiseringsfrågor beträffande läkemedel
- fortsatt samarbete mellan specialitetskontrollerna
- kliniska prövningar av läkemedel
- notifikationer om lagstiftning och andra administrativa åtgärder och informationsaktiviteter på läkemedelsområdet
- remissvar på medlemsförslag i Nordiska rådet
- internationellt samarbete
- nämndens fortsatta verksamhet

I samband med genomgång av nämndens fortsatta verksamhet har även behandlats frågan om Danmarks förutsättningar att under EG-samarbetet genomföra nordiska överenskommelser på läkemedelsområdet.

Vissa delar av nämndens olika verksamheter kommenteras ytterligare nedan.

Nämnden har med anledning av Nordiska rådets *rekommendation nr 9/1974* utrett frågan om *märkning av mediciner* och andra bedövande ämnen som kan *utgöra trafikfara*. Som ett resultat av detta arbete överlämnade nämnden till Nordiska ministerrådet i början på året ett inom

läkemedelsområdet remissbehandlat förslag till märkning och information. Förslaget redovisas i rapporten "Läkemedel och Trafik" publicerad i *NU A 1977: 11*. Rapporten omfattar bakgrundsinformation, en översiktlig beskrivning av de läkemedel som bedöms vara potentiellt trafikfarliga, en diskussion av för- och nackdelar med märkning samt förslaget till märkning.

Enligt NLN:s instruktion åligger det nämnden att verka för en samordning av *läkemedelsstatistiken* i Norden. För att uppfylla detta uppdrag har nämnden beslutat att publicera en regelbundet återkommande nordisk läkemedelsstatistik. Avsikten är att för de senaste tre åren (1975—1977) redovisa uppgifter med kommentarer om läkemedelsförbrukningen baserad på försäljningsdata i samtliga fem nordiska länder. Dessutom att ge viss allmän information inom läkemedelsområdet för att underlätta tolkningen av upplysningarna. I ett särskilt temaavsnitt kommer rapporteringen av läkemedelsbiverkningar i Norden att redovisas.

Nämnden har beslutat att utge publikationen även om enskilda länder ej kan bidra med alla data. Manuskriptet har utarbetats av ett underutskott med en medlem för varje nordiskt land. Den första upplagan beräknas publicerad under hösten 1978.

Arbetet hittills har bl. a. inneburit att samtliga farmaceutiska specialiteter i Norden nu finnes klassificerade enligt ett gemensamt terapeutiskt kemiskt system, den s. k. ATC-koden (Anatomical-Therapeutic-Chemical Classification Code). Dessutom sker i samråd de nordiska länderna emellan utarbetande av en statistisk måttenhet (definierad dygnsdos) för varje preparat.

*Farmakopé- och andra standardiseringsfrågor* beträffande läkemedel behandlas i nämndens Standardiseringsgrupp. Detta underutskott består av två medlemmar från varje nordiskt land med nära anknytning till nationella läkemedelskontrollorgan och den Europeiska farmakopékommissionen under Europarådet. Gruppen har under året haft tre möten.

Den europeiska farmakopén har under året trätt i kraft i de nordiska länderna. Detta innebär att gemensamma kvalitetskrav gäller för ett stort antal substanser i de flesta europeiska länder. Standardiseringsgruppen har för de nordiska delegaterna fungerat som förberedande och samordnande organ i en rad frågor som behandlats av den Europeiska farmakopékommissionen. Man har också arbetat för att klarlägga de mera allmänna nordiska synpunkterna på farmakopéns uppgift och innehåll.

Standardiseringsgruppen har i samarbete med specialitetskontrollerna utarbetat ett förslag till nordisk *nomenklatur och definitioner på läkemedelsformer*. Detta arbete är ett komplement till de tidigare antagna gemensamma riktlinjerna för märkning av farmaceutiska specialiteter i Norden.

På läkemedelskontrollområdet har en *kartläggning* skett över i Norden inläggande *ansökningar om registrering* för farmaceutiska specialiteter. En analys av översikten, som fortlöpande uppdaterats, har genomförts bl. a. med avseende på andelen "gemensamma" ansökningar. Denna följes upp med ökat utarbetande och utväxling av *utredningsprotokoll* i samband med registrering. Dessa åtgärder är av grundläggande betydelse för den fortsatta harmoniseringen av de nordiska ländernas regler och arbete med kontroll av farmaceutiska specialiteter. Möjligheterna till en samordning av *anvisningar* för innehåll i och utformning av registreringsansökningar för farmaceutiska specialiteter har även diskuterats.

I ett särskilt underutskott, som under året haft två möten, bearbetas frågan om gemensamma riktlinjer för *kontroll av allergenextrakt*. Ett första utkast har sänts till berörda industrier för kännedom.

Med syfte att finna vägar för ökad samordning inom området klinisk läkemedelsvärdering har nämnden under hösten genomfört ett *symposium* med titeln "*Klinisk läkemedelsprövning — samhällets krav och kontroll i Norden*". Deltagare var representanter från såväl kontrollmyndigheter, läkare som läkemedelsindustrin.

Det av nämnden tidigare införda *notifikationssystemet* över genomförda och planerade åtgärder på läkemedelsområdet har kompletterats med distribution av nationella remisser för påtänkta nya regler. Notifikationerna omfattar såväl lagstiftning som informationsaktiviteter. Nämnden ser dessa notifikationer som ett viktigt led i harmoniseringsarbetet för att på ett så tidigt stadium som möjligt uppmärksamma initiativ och idéer, vilka kan utvecklas på ett gemensamt nordiskt plan.

Beträffande Nordiska rådets *rekommendation nr 5/1971* angående *internordisk receptgiltighet*, som infördes den 1 september 1977, pågår en gemensam utvärdering.

På det internationella området har NLN på uppdrag av de nordiska hälsovårdsmyndigheterna deltagit i förarbetena på den av Norden gemensamt framlagda resolutionen beträffande "*Drug policy management and essential drugs*" vid WHO:s 31:a generalförsamling i maj 1978. Nämnden har vidare undersökt förutsättningarna för att i samarbete med WHO:s biverkningscentral i Uppsala bygga ut ett varningssystem för *vanebildande läkemedel*.

Nämnden har under året avgivit remissynpunkter på följande medlemsförslag.

- A 530/s om åtgärder för begränsning av djurförsök.
- A 527/s om nordiskt samarbete för att utreda och avskaffa medicinskt missbruk inom elitidrotten.
- A 539/s om upprättande av ett nordiskt idrottsmedicinskt forskningsinstitut.

Nämndens generalsekreterare har under året representerat nämnden

med föredrag om "Nordic statistics on Medicines" vid WHO:s möte med Drug Utilization research group i Reykjavík och om "Common Nordic Registration" vid Third International Meeting of Pharmaceutical Physicians i Bryssel.

*G. Finansiering*

Nordiska ministerrådet har anvisat 691 000 Nkr för nämndens verksamhet under 1978.

**Berättelse****från Nordiska samarbetsdelegationen för samhällsforskning***(Berättelse ej överlämnad till 27:e sessionen)*

## **Berättelse** **från Nordtest**

*(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)*

### *Verksamhetsberättelse 1978*

#### *1. Organisation och arbetsområde*

NORDTEST har till uppgift att samordna aktiviteter inom provnings- och kontrollområdet i Norden. Verksamheten bedrivs i styrelse, sekretariat och för givna delområden utsedda fackgrupper. Arbete bedrivs i 6 fackgrupper för områdena Bygg, Brand, Akustik och Buller, NDT (oförstörande provning), VVS och Elektronik. Härutöver har specifika uppgifter hörande till andra områden genomförts under styrelsens direkta ledning.

#### *2. Arbetsformer*

Följande procedur tillämpas i NORDTEST:s arbete. Fackgrupperna behandlar inkomna eller på eget initiativ framtagna projektförslag. Förslagen prioriteras i enlighet med områdesvis företagna behovsanalyser och uppställda långtidsplaner. Av fackgrupperna rekommenderade NORDTEST-projekt beställs efter styrelsens godkännande hos institutioner, företag eller enskilda personer för genomförande under viss tid till fast pris. Projekten resulterar vanligen i provningsmetoder som styrelsen efter fackgruppernas bearbetning och remissbehandling utser till NORDTEST-metoder.

#### *3. Projektverksamheten*

Hittills har framställts sammanlagt 284 förslag till projekt. Av dessa har under år 1978 inkommit 50 nya förslag. Bland inkomna förslag har hittills utvalts 30 nya arbeten jämte fortsättning på 6 tidigare påbörjade projekt som beställts vid olika institutioner och företag för en sammanlagd kostnad av 1 711 500 Skr. En avsevärd del av dessa arbeten kommer emellertid att utföras först under år 1979. Samtidigt bör noteras att av 1978 års medel har bundits 1 057 500 Skr i projekt som beställts 1977.



Fördelningen områdesvis av under året hittills beställda projekt är följande:

Område	Antal projekt	Kostnad (1 000 Skr)
Bygg	10 (+2 tidigare påbörjade)	602,5
Brand	7	411
Akustik eller Buller	3 (+3 tidigare påbörjade)	222
NDT	1	10
VVS	5	289
Elektronik	—	—
Övriga	4 (+1 tidigare påbörjat)	177
Sammanlagt	30	1 711,5

Av sammanlagt 157 beställda projekt har hittills (per 1978-09-15) inlämnats slutrapport över 70 arbeten. Under året har hittills 20 projekt slutförts. Av nedanstående tabell framgår fördelningen årsvis av beställda och slutförda projekt:

Beställningsår	Antal beställda projekt	Antal slutförda projekt (1978-09-15)
1974	16	16
1975	18	17
1976	38	20
1977	55	16
1978	30 (per 1978-09-15)	1
Sammanlagt	157	70

#### 4. Resultat av projektverksamheten

Arbetet har hittills resulterat i 207 rekommenderade NORDTEST-metoder av vilka 120 utsetts under året. Fördelningen områdesvis av rekommenderade metoder är följande:

Område	Antal rekommenderade NORDTEST-metoder
Bygg	81
Brand	9
Akustik och Buller	21 (varav 10 provdonsspecifikationer)
VVS	1
NDT	3
Mekanik	1
Livsmedel	91
Sammanlagt	207

Fackgrupp NDT fortsätter verksamheten att utforma och införa ett system för nordisk certifiering av personal för oförstörande provning. Under året har fackgruppen hittills godkänt tre utbildningscentra — Svejsecentralen i Danmark, Det norske Veritas och Sveriges tekniska kontrollinstitut — för NORDTEST-certifiering av ultraljudoperatörer.

#### 5. Publikationer

Följande publikationer har utgivits i NORDTEST DOC GEN-serien:  
NORDTEST DOC GEN 011: "Fire test methods — Background,

philosophy, development trends and future needs". Boken är slutrapport på NORDTEST-projektet 34—75 som utgjorde en behovsanalys inom brandområdet.

NORDTEST DOC GEN 012: "NORDTEST guidelines for the acceptance of test results". NORDTEST:s styrelse har här formulerat en allmän vägledning innefattande krav på laboratorier, deras personal och tillämpade procedurer vid provning. Dessa krav kan efter behov helt eller delvis tillämpas av myndigheter, handelspartners m. fl. vid godkännande av provningsresultat.

NORDTEST DOC GEN 013: "NORDTEST Annual Report 1977".

NORDTEST DOC GEN 014: "NORDTEST Annual Report 1977, Project List". I denna publikation ges kortfattad information om pågående projekt.

Härutöver har ett antal NORDTEST-methods tryckts och publicerats i egen regi.

#### 6. *Symposium och seminarium*

Fackgrupp NORDTEST-Brand har tillsammans med Statens provningsanstalt hållit ett 3-dagars brandsymposium i Borås med ca 250 deltagare från de nordiska länderna.

Fackgrupp NORDTEST-NDT har tillsammans med Idntæknistofnun Islands hållit ett seminarium i Reykjavik om oförstörande provning med ca 50 isländska deltagare.

#### 7. *Finansiering*

För den redovisade verksamhetsperioden som omfattar kalenderåret 1978 har Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling beviljat 2 milj. Skr. Därutöver har Nordiska ministerrådet beviljat 135 000 Nkr för två projekt inom energiparsektorn.

Nordiska ministerrådet har beslutat att införa NORDTEST på sin allmänna budget från och med 1979-01-01. För år 1979 har Ministerrådet beviljat 1,64 milj. Skr för NORDTEST:s verksamhet. Härutöver har Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling beviljat 2 milj. Skr för verksamheten 1979.

## **Berättelse** **om Nordiska hälsovårdshögskolan**

*(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)*

*Verksamhetsberättelse 1978*

### *A. Namn och adress*

Nordiska hälsovårdshögskolan (NHV)  
Medicinaregatan  
S-413 46 Göteborg  
Sverige

### *B. Startår*

1953

### *C. Deltagande länder*

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

### *D. Organisation*

#### *1. Styrelsens sammansättning (se även Bilaga)*

##### *Danmark*

Overlæge Axel Mahneke, vice ordförande  
Kontorchef Niels Bentsen, suppleant

##### *Finland*

Generaldirektör Erkki Kivalo  
Bitr. avd.chef Kimmo Leppo, suppleant

##### *Island*

Skolöverläkare Örn Bjarnason  
Sjukhusdirektör David A. Gunnarsson, suppleant

##### *Norge*

Ekspedisjonssjef Knut Munch-Søegaard  
Fylkeslege John W. Syse, suppleant

##### *Sverige*

Tf. generaldirektör Sven-Olof Hedengren, ordf.  
Professor Bengt Lindegård, suppleant

*sekr.*

byrådirektör Ralf Svensson

## 2. *Personal*

Professor Lennart Köhler, rektor

Professor Gunnar Eklund

Professor Edgar Borgenhammar

Assistent Thomas Hjortsjö

Undervisningssekr. Ruth Ljungquist

Byrådirektör Ralf Svensson

Adm. sekreterare Veronica Fredriksson

Kontorister Ulla Nyström, Lena Spångberg, Eivor Angelborn

Bibliotekarie Ingrid Vinge

## E. *Verksamhet*

Undervisningen vid högskolan omfattar numera ett teoretiskt år om åtta månader. Därefter planeras att ett praktiskt år skall följa. Under det teoretiska året anordnas en huvudkurs (åtta månader) med fyra delkurser (var och en om två månader) i ämnena:

Epidemiologi och biostatistik

Socialmedicin och preventiv medicin

Hälso- och sjukvårdsadministration

Omgivningshygien eller annan specialkurs

Tills vidare ges dessa kurser också separat och kan alltså genomgåas oberoende av varandra. Undervisningen är till större delen gemensam för olika elevkategorier, nämligen läkare, sjuksköterskor, tandläkare, sjukvårdsadministratörer, veterinärer, socialvårdstjänstemän, ingenjörer, fysioterapeuter, hälsovårdsinspektörer m. fl. Huvudvikten läggs på sådana ämnen och problemställningar, som har generell betydelse i samtliga nordiska länder, d. v. s. epidemiologi och biostatistik, planeringsmetodik, hälso- och sjukvårdsekonomi, hälso- och sjukvårdsadministrativ teknik m. m. Vid undervisningen uppmärksammas sådana faktorer i vidsträckt social bemärkelse, som kan påverka såväl befolkningens som den enskilde individens hälsa och välbefinnande. Preventiv medicin, socialmedicin och omgivningshygien blir därför viktiga ämnen. Specialkurserna inom huvudkursernas ram kan vara vårdarbetets organisation och teknik, socialodontologi, livsmedelshygien, vattenhygien, sjukhushygien. Avsikten är vidare att högskolan skall fungera som kurscentrum för andra specialkurser av aktuellt intresse för nordisk hälso- och sjukvård.

## F. *Finansiering*

Sedan 1/1 1978 underställd Nordiska ministerrådets budget.

**BILAGA****Styrelsen***Ordinarie ledamöter**Suppleanter***DANMARK**

Overlæge Axel Mahneke  
Sundhedsstyrelsen  
Store Kongensgade 1  
1264 KØBENHAVN K  
Tel.: 00945- (01) 14 10 11

Kontorchef Niels Bentsen  
Indenrigsministeriet  
Christiansborg Slotsplads 1  
1218 KØBENHAVN K  
Tel.: 00945- (01) 11 69 00

**FINLAND**

Generaldirektör  
Erkki Kivalo  
Medicinalstyrelsen  
Broholmsgatan 18 A  
00530 HELSINGFORS 53  
Tel.: 009358- (90) 71 85 11

Bitr. avd.chef Kimmo Leppo  
Social- och hälsovårdsministeriet  
Snellmangatan 4—6  
00170 HELSINGFORS 17  
Tel.: 009358- (90) 1601

**ISLAND**

Skolöverläkare  
Örn Bjarnason  
Heilbrigðisráðuneytid  
Arnarhvoli  
REYKJAVÍK  
Tel.: 0012/284 55 (bör best.)

Sjukhusdirektör  
David A. Gunnarsson  
Landspítalinn  
REYKJAVÍK  
Tel.: 0012/290 00 (bör best.)

**NORGE**

Ekspedisjonssjef  
Knut Munch-Søegaard  
Helsedirektoratet  
Akersgata 42  
OSLO Dep.  
Tel.: 00947- (02) 11 90 90

Fylkeslege John W. Syse  
Botnegata 19  
3100 TØNSBERG  
Tel.: 00947- (033) 161 10

**SVERIGE**

Överdirektör  
Sven-Olof Hedengren  
Socialstyrelsen  
106 30 STOCKHOLM  
Tel.: 00946- (08) 23 60 60

Professor Bengt Lindegård  
Socialmedicinska kliniken  
Sahlgrenska sjukhuset  
413 45 GÖTEBORG  
Tel.: 00946- (031) 82 42 00

---

Ordförande: Överdirektör Sven-Olof Hedengren  
Vice ordförande: Overlæge Axel Mahneke  
Sekreterare: Intendent Ralf Svensson, Smörslottsgatan 94,  
S-416 78 Göteborg, tel.: 00946- (031) 41 08 00/542

## **Berättelse**

### **från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål**

*(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)*

Verksamhetsberättelse 1978

#### *A. Navn og adresse*

Nordisk Kontaktudvalg for landbrugsspørgsmål

#### *B. Startår*

1961

#### *C. Deltakende land*

Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige.

#### *D. Mål*

Kontaktudvalget har til formål at følge udviklingen i landbrugets produktion og eksportforhold, samt afsætnings- og prisforhold i de enkelte nordiske lande. Ligeledes at tage op til drøftelse landbrugspolitiske ændringer og andre spørgsmål der anses vigtige for landbrugets udvikling i de nordiske lande.

#### *E. Organisasjon*

##### *1. Administrasjon*

Kontaktudvalget har ikke en fælles administration. I Finland fungerer jordbruksstyrelsen som sekretariat for den finske delegation. I andre lande administreres udvalgene af landbrugsministerierne.

##### *2. Styrets sammensetting*

###### *Danmark*

Departementschef H. J. Kristensen, formand

Kontorchef E. Mortensen

Gårdejer H. Dehn

Sekretariatschef J. Pedersen

Fuldmægtig P. Poulsen, sekretær

*Finland*

Generaldirektør S. Suomela, förman  
Kanslichef R. Uronen  
Ordförande Ola Rosendahl  
Agronom Hilding Frostell  
Överinspektör T. Nakko, sekreterare

*Island*

Departementschef S. Dagfinnsson, formand  
Direktør S. Tryggvason  
Direktør H. Pálsson  
Afdelingschef G. Sigthorsson, sekretær

*Norge*

Departementsråd L. E. Hande, formand  
Landbruksdirektør J. Ringen  
Styreformann H. Haga  
Generalsekretær T. Kaldahl  
Byråsjef E. Mykland, sekretær

*Sverige*

Statssekreterare P. E. Eliasson, förman  
Departementsrådet R. Henrikson  
Riksdagsman A. Kristiansson  
Förbundsordförande E. Jonsson  
Kanslirådet C. Senning, sekreterare

*F. Virksomhet*

Kontaktudvalget har holdt ét møde i året 1978 på Hvanneyri den 6. juli.

Kontaktorganet drøftede bl. a. vigtige ændringer i produktions- og eksportforholdene på daværende tidspunkt samt landbrugspolitiske ændringer i de nordiske lande.

Ligeledes drøftede udvalget de aktuelle landbrugsforhandlinger i OECD, GATT, UNCTAD, FAO og EF.

Der er blevet givet en orientering om virksomheden i NBC, IFAP/CEA og COPA af repræsentanter for landbrugsorganisationer i udvalget.

Af andre spørgsmål der er blevet behandlet kan nævnes nordisk samarbejde inden for den højere landbrugsuddannelse og forskning, nordisk samarbejde om frugt, grønsager, korn og foderstoffer og handlingsprogram angående øget madvareforsyning.

*G. Fremtidsplaner*

Kontaktudvalget vil videreføre sin virksomhed på samme basis som hidtil.

Nye spørgsmål tages op til behandling på eget initiativ eller henvendelse fra Nordisk Ministerråd.

*H. Finansiering*

Delegationernes transportomkostninger og andre udgifter dækkes af egne landes budgetmidler.



## **Berättelse**

### **från Nordiska kontaktorganet för fiskerifrågor**

*(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)*

*Verksamhetsberättelse 1978*

#### *A. Navn og adresse*

Nordisk kontaktutvalg for fiskerispørsmål

#### *B. Startår*

1962

#### *C. Deltakende land*

Norge, Sverige, Danmark, Finland, Island, Færøyene.

#### *D. Mål*

Kontaktorganet, som vanligvis avholder to møter pr. år er ment å gi de nordiske land anledning til i fellesskap å utveksle erfaringer og drøfte felles problemer i forbindelse med aktuelle nasjonale og internasjonale fiskerispørsmål.

#### *E. Organisasjon*

Hvert av de nordiske land oppnevner en kontaktmann i utvalget. Utvalget har intet permanent sekretariat. Sekretariatsfunksjonen utøves ad hoc av vertslandet i forbindelse med møter i Utvalget.

#### *2. Styrets sammensetting*

Kontaktutvalget er sammensatt av maksimum 4 medlemmer fra hvert enkelt land, hvorav 2 fra fiskeriadministrasjonen og 2 fra fiskerinæringen.

#### *F. Virksomhet*

Nordisk kontaktutvalg for fiskerispørsmål har avholdt to møter i 1978, i Göteborg 14.—15. mars 1978 og i Bergen 12.—13. oktober 1978.

På møtet i Göteborg behandlet utvalget følgende saker:

- 1) Resultatet av fisket i 1977
- 2) Nyheter om landenes fiskerilovgivning
- 3) Laksoppdrett

- 4) NEAFC
- 5) ICNAF
- 6) Fiskerikommissjonen for Østersjøen
- 7) Bilaterale fiskeriattaler i Nordsjøen, Skagerrak, Kattegatt og Østersjøen
- 8) Nordisk Råds rekommandasjon 5/75 angående et handlingsprogram for økt nordisk matforsyning og bedre utnyttelse av ressursene i Norden
- 9) Nordisk Råds rekommandasjon 14/78 om utvikling av fiskeprodukter for ulandenes behov
- 10) Forberedelse av den 16. nordiske fiskerikonferanse.

På møtet i Bergen 12.—13. oktober ble så disse sakene behandlet.

- 1) Aktuelle fiskerireguleringer
- 2) Fiskeriene i Østersjøen
- 3) Fiskeriene i Skagerrak/Kattegatt
- 4) Bilaterale fiskeriattaler
- 5) Samhandelen i fiskeprodukter med EF
- 6) Problemer for fisket i forbindelse med oljeutvinningen i Nordsjøen
- 7) Loddefisket ved Jan Mayen
- 8) Fiskeriundervisning i de nordiske land
- 9) Nordisk Råds rekommandasjon 5/75
- 10) Nordisk Råds rekommandasjon 14/78
- 11) 17. nordiske fiskerikonferanse i Sverige i 1980.

### *G. Fremtidsplaner*

På utvalgets møte i Bergen ble det bestemt at neste møte i kontaktutvalget vil finne sted i Helsingfors 15. mars 1979.

Det foreligger ingen planer om å endre kontaktutvalgets nåværende mandat og funksjonform.

### *H. Finansiering*

Fiskerimyndighetene og fiskeriorganisasjonene i det enkelte deltakerland dekker selv de påløpende utgifter i forbindelse med reise og opphold for egne delegasjonsmedlemmer. Vertslandet dekker øvrige utgifter.

## **Berättelse**

**från NORDFORSK**

*(Berättelse ej överlämnad till 27:e sessionen)*

**Berättelse**  
**från Nordiska jordbruksforskarens förening**  
(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

*Verksamhetsberättelse för 1978*

*A. Namn och adress*

Nordiske Jordbrugsforskeres Forening  
Wergelandsveien 15, 3 tr.  
Oslo 1  
Norge

*B. Startår*

1918

*C. Syfte*

NJF har til formål å fremme kontakt og samarbeid mellom jordbruksforskere i de fem nordiske land til gagn for landbruket. Foreningen legger vekt på at forskerne kan utveksle erfaringer, idéer og forskningsresultater. Dette har resultert i at NJF også har utvidet sin virksomhet til initiering og planlegging av fellesnordiske forskningsprosjekter.

*D. Organisation*

*1. Administration*

Foreningens høyeste myndighet er delegertforsamlingen på 21 medlemmer.

Delegertforsamlingen velger blant sine medlemmer et sentralstyre på 5 medlemmer.

Dessuten har foreningen 11 fagseksjoner.

Både i delegertforsamlingen, sentralstyret og fagseksjonene er alle de 5 nordiske land representert.

2. <i>Styrelsens sammansättning 31.12.1978</i>	Nationalitet
Direktør Anton Skulberg, formann	N
Professor Eeva Tapio, viseformann	F
Lektor A. Hjortshøj Nielsen	D
Konsulent Óli Valur Hansson	I
Statsagronom Birger Granström	S

### 3. *Personal*

NJF har ikke noe utbygd sekretariat med eget personale, men har en valgt generalsekretær som for tiden er direktør Ottar Jamt.

### 4. *Revisorer*

Statsautorisert revisor R. Nitschke, Norge.

Direktør Jac. Fjelddalen, Norge.

### E. *Verksamhet*

Foreningens faglige virksomhet foregår i det vesentligste i foreningens seksjoner som er følgende:

- I Jord og gjødsling
- II Plantedyrking
- III Hagebruk
- IV Plantepatologi og landbrukszoologi
- V Husdyrbruk
- VI Næringsmiddelteknikk
- VII Teknikk
- VIII Kulturteknikk
- IX Landbruksøkonomi
- X Undervisning og rådgivning
- XI Miljøvern

NJF utgir tidsskriftet "Nordisk Jordbruksforskning" som trykkes i et opplag på 3 000. En årgang er på 600—800 sider, og inneholder resultater fra forskningen samt rapporter fra seksjonens seminarer.

I forbindelse med seminarer og symposier utgir foreningen en rekke fortrykk. Fortrykkene inneholder manuskripter til foredrag som sendes seminardeltakerne på forhånd, slik at disse kan få anledning til å sette seg inn i det stoffet som skal behandles ved arrangementet. Fortrykkene blir vanligvis trykket i et forholdsvis stort ekstraopplag, da det er stor etterspørsel på slike hefter.

I samarbeid med Kungliga Skogs- og Lantbruksakademien utgir NJF "Acta Agriculturae Scandinavica". En årgang er på ca. 250 sider. Tidsskriftet inneholder vitenskapelige meldinger fra de fagområder som dekkes av NJF's seksjoner, og er et høyt anerkjent tidsskrift.

Foreningen har også et stipendprogram hvor det tas sikte på utveksling av yngre forskere. I tilknytning til dette arrangeres det i foreningens regi flere kurs på licentiat- og doktornivå.

### F. Framtidsplaner

NJF har særlig arbeidet for å legge forholdene til rette for det spontane og frivillige samarbeid mellom jordbruksforskerne.

NJF tar sikte på å intensivere virksomheten både når det gjelder seminarer og publiseringsvirksomheten. Instituttene innenfor jordbruksforskningen har ekspertise som det er aktuelt å dra nytte av i mange aktuelle samfunnsoppgaver som må tas opp til forskningsmessig belysning. Dette gjør at foreningens virkefelt må tilpasses utviklingen.

Ellers har foreningen under utredning og planlegging flere nye nordiske forskningsprosjekter.

### G. Finansiering og økonomi

#### 1. Oversikt over bokslut og budget:

	Bokslut 1977 kr	Budget 1978 kr	Prel.utfall 1978 kr	Budget 1979 kr
<i>Utgifter</i>				
Delegertforsamlingen, sentralstyret, kontorutg.	159 300	207 000	130 800	224 000
Avdelingene	25 100	25 000	20 700	26 000
Seksjonene	429 400	340 000	325 000	426 000
"Nordisk Jordbrugs- forskning"	125 100	140 000	120 000	150 000
Stipend	2 000	—	—	—
Komitéer	—	5 000	—	8 000
Diverse	18 600	10 000	—	10 000
Balanse	73 000	—	—	—
<b>Summa utgifter</b>	<b>832 500</b>	<b>727 000</b>	<b>596 500</b>	<b>844 000</b>
<i>Inkomster</i>				
Statsbidrag	588 000	590 000	548 000	599 000
Medlemskontingent	125 500	127 000	99 500	130 000
Deltakeravgift	103 000	—	216 000	—
Diverse	16 000	10 000	—	10 00
Underskudd	—	—	—	105 000
<b>Summa inkomster</b>	<b>832 500</b>	<b>727 000</b>	<b>863 500</b>	<b>844 000</b>

2. Seminarer blir finansiert ved hjelp av deltakeravgifter, og disse er ikke tatt med i budsjettet for 1978 og 1979. Det skal dessuten nevnes at i foreningens forskjellige organer sitter omlag 300 tillitsmenn, og disse utfører et stort arbeid uten noen godtgjørelse. Videre mottar NJF forskjellig hjelp fra de institusjoner tillitsmennene er knyttet til.

## **Berättelse**

### **från Nordiska utlänningsutskottet**

*(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)*

*Verksamhetsberättelse 1978*

#### *A. Navn*

Nordiske udlændingsudvalg

#### *B. Startår*

1957

#### *C. Deltagende lande*

Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige.

#### *D. Formål*

Det nordiske udlændingsudvalg er oprettet i henhold til overenskomsten af 12.7.1957 mellem Danmark, Finland, Norge og Sverige om ophævelse af paskontrolten ved de fælles-nordiske grænser med tillægsprotokollen af 20.5.1963 og 2.4.1973. Island har tilsluttet sig overenskomsten den 24.9.1965.

Ifølge art. 13 i overenskomsten skal det nordiske udlændingsudvalg samordne kontrollen af udlændinge i de tilsluttede stater og i øvrigt rejse og drøfte spørgsmål, som er af betydning for det fælles paskontrolområde i de nordiske stater.

#### *E. Organisation*

##### *1. Administration*

Udvalget har ikke sekretariat.

##### *2. Sammensætning*

I det nordiske udlændingsudvalg indgår en repræsentant for hver af de tilsluttede stater.

For Danmark: politimester Søren Sørensen  
For Finland: byråchef Eila Kännö  
For Island: politidirektör Sigurjón Sigurðsson  
For Norge: kontorsjef Th. Haukenæs  
For Sverige: generaldirektör Kjell Öberg

Repræsentanterne kan tilkalde særligt sagkyndige.

Medlemmerne repræsenterer i samtlige lande den centrale udlændingsmyndighed i vedkommende stat.

Det nordiske udlændingsudvalg mødes i reglen to gange årligt. Møderne holdes efter tur i hvert af de nordiske lande. Værtslandets repræsentant forbereder dagsordenen og indkalder til møde og stiller nødvendigt personale til rådighed under mødet.

#### *F. Virksomhed*

Det nordiske udlændingsudvalg har i 1978 haft 1 møde i Reykjavík den 9.—11. august.

Blandt de emner, der har været behandlet, skal fremhæves følgende:

1. Reglerne i de nordiske lande for meddelelse af opholdstilladelse til udenlandske studerende.

2. Spørgsmålet om anvendelsen af de nordiske landes udlændingslovgivning på anlæg på kontinentalsoklen.

3. I anledning af konkrete forespørgsler fra andre lande til nogle af de nordiske lande om indgåelse af viseringsfrihedsaftaler har udvalget fortsat drøftelserne om mulighederne for en samordning af de nordiske landes bestemmelser om visumtvang over for statsborgere fra tredje-lande, jfr. punkt F, 3 i beretningen for 1977. Der forventes afholdt et møde mellem de centrale udlændingsmyndigheder, udenrigsministerierne og de berørte fagministerier i de nordiske lande i 1979 om dette spørgsmål.



## **Berättelse**

### **om Nordiska kulturfonden**

*Virksomhetsberetning 1977*

#### *A. Navn og adresse*

Nordisk Kulturfond  
Sekretariatet for nordisk  
kulturelt samarbejde  
Snaregade 10  
DK-1205 København K  
tlf 01/114711

#### *B. Opprettet*

1966

#### *C. Målsetting*

Nordisk Kulturfond gir støtte til utvikling av det nordiske kultursamarbeidet i hele dets utstrekning. Bidrag fra fondet kan gis til formål innenfor forskning, undervisning og allmennkulturell virksomhet i videste forstand. Det kan også ytes støtte til informasjonsvirksomhet innenfor eller utenfor Norden om nordisk kulturelt samarbeid og de nordiske lands kulturliv. Støtte kan gis til nordiske prosjekter av éngangskaraktér, eller av mer varig karakter i en periode som styret nærmere fastsetter. Det kan også i særlige tilfelle gis tilskudd til regelmessig tilbakevendende arrangementer.

#### *D. Organisasjon*

##### *1. Administrasjon*

Nordisk Kulturfond blir ledet av et styre som består av 10 ordinære medlemmer og 10 personlige suppleanter. Av disse 20 medlemmer og suppleanter er halvdelen parlamentarikere utpekt av Nordisk Råd, og halvdelen embetsmenn utpekt av Nordisk Ministerråd.

Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbeid tar seg av fondets sekretariatsfunksjoner og dets økonomiforvaltning. Fondet anvender ennvidere Nordisk Ministerråds tre rådgivende komitéer for henholdsvis forskning, undervisning og allmennkulturell virksomhet, samt andre spesialorganer, f. eks. de nasjonale forskningsråd og deres nordiske samarbeidsorganer, i saksbehandlingen av de innkomne søknader.

## 2. Styrets sammensetning i 1977

### Danmark

folketingets formand Karl Skytte  
(suppleant: folketingsmand Poul Hartling)  
departementschef Ole Perch Nielsen  
(suppleant: fuldmægtig Eyvind Noer)

### Finland

professor Olavi Lähteenmäki  
(suppleant: redaktör Georg Backlund)  
kanslichef Jaakko Numminen  
(suppleant: kultursekreterare Matti Gustafson)

### Island

altingsmann Sverrir Hermansson  
(suppleant: altingsmann Gils Gudmundsson)  
departementssjef Birgir Thorlacius  
(suppleant: avdelingssjef Arni Gunnarsson)

### Norge

stortingspresident Guttorm Hansen  
(suppleant: stortingsrepresentant Jo Benkow)  
departementsråd Olav Hove  
(suppleant: byråsjef Hans Sørbø)

### Sverige

riksdagsman Gunnar Richardsson  
(suppleant: riksdagsman Bengt Wiklund)  
expeditionschef Jan Stiernstedt  
(suppleant: departementssekreterare Karin Ghai (inntil 31.10.)  
departementssekreterare Silja Strömberg (fra 1.11.)

Professor Olavi Lähteenmäki har i 1977 vært formann for fondets styre med kanslichef Jaakko Numminen som nesteformann.

## 3. Revisjon

Fondets forvaltning og regnskaper revideres av 2 revisorer utpekt av Nordisk Råd. I 1977 har fondet hatt rigsrevisor J. Bredsdorff og folketingsmand O. Mørch som revisorer. Disse har som suppleanter hatt S. Lenler-Olsen og Ivar Hansen.

### 1. Virksomheten i 1977

#### 1. Informasjon

Annonseringen av fondets støttevirksomhet ble foretatt to ganger i en rekke aviser Norden rundt og informasjonsmateriale om fondet er som før blitt distribuert til en rekke målgrupper i de nordiske land.

I den sammenheng har fondet mottatt et stort antall henvendelser om støttemulighetene generelt. Disse henvendelser er blitt besvart individuelt, idet det allmenne informasjonsmateriale om fondet i alle tilfelle er blitt

utlevert. En del av henvendelsene har vedrørt prosjekter som fondet etter sin overenskomst ikke kan støtte. I slike tilfelle er søkerne, om det har vært mulig blitt henvist til andre relevante støtteorganer.

Arbeidet med veggavisen om det nordiske samarbeid fortsatte og ble avsluttet i løpet av 1977.

## 2. Søknadene

I 70-årene har fondet, i alle fall fram til 1975, mottatt et stadig stigende antall søknader. Som det fremgår av tabell I vokste det årlige antall søknader i perioden 1970—1975 fra 208 til 888. Samtidig vokste også søknadsbeløpet fra dkr 12,1 mill. til dkr 63,1 mill.

I 1976 ser denne tendensen ut til å endre seg noe. Det året mottok fondet således bare 636 søknader, og søknadsbeløpet var på dkr 37,9 mill.

Tabell I

Søknads år	Antall søknader	Tilvekst	Søknadsbeløp i mill. dkr	Tilvekst	Disponibelt i mill. dkr
1970	208	—	12,1	—	4,0
1971	272	+ 31 %	13,9	+ 15 %	5,0
1972	306	+ 13 %	19,2	+ 38 %	5,0
1973	321	+ 5 %	23,1	+ 14 %	5,0
1974	468	+ 46 %	36,4	+ 58 %	5,0
1975	888	+ 90 %	63,1	+ 73 %	5,5
1976	636	÷ 28 %	37,9	÷ 40 %	6,5
1977	652	+ 3 %	33,6	÷ 15 %	6,5

Året 1976 ser det således ut til at det inntreer en tilbakegang i antall søknader og i det samlede søknadsbeløpet. Det er likevel utelukkende hvis man sammenlikner med året før (1975) at denne tilbakegangen kommer til syne. Og man må i den sammenheng være oppmerksom på at veksten i søknadsmaterialet var usedvanlig stor i 1975, bl. a. fordi fondet det året hadde etablert to forskjellige særlige støtteordninger, som hver for seg resulterte i et stort antall søknader til fondet. Det er faktisk større grunn til å hefte seg ved at tallene for 1976 og 1977, både hva angår antall søknader og samlet søknadsbeløp, er påfallende like. Det kunne tyde på at det fra og med 1977 inntreer en stagnasjon i antall søknader og ansøkt beløp. Det ville likevel være å trekke en forhastet konklusjon dersom man la for meget i tallene for 1977. Man må avvente utviklingen i søknadsmaterialet i de neste 2 à 3 årene før man kan trekke sikre konklusjoner av den tilsynelatende stagnasjon i 1977.

Av tabell II kan man se hvordan søknadene i tall fordeler seg på de tre hovedgrupper, forskning, undervisning og allmennkulturell virksomhet i perioden 1970 til 1977.

Tabell II

År	Forskning		Undervisning		Allmennk.		Ialt	
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%
1970	80	38	19	9	109	53	208	100
1971	78	29	17	6	177	65	272	100
1972	100	33	22	7	184	60	306	100
1973	93	29	38	12	190	59	321	100
1974	137	29	54	12	277	59	468	100
1975	158	18	86	12	644	70	888	100
1976	133	21	85	13	418	66	636	100
1977	98	15	83	13	471	72	652	100

Fallene for 1977 (i tabell II) bekrefter den tendens som kan konstateres for tiårets 6 første år, nemlig at det prosentvise antall søknader på det allmennkulturelle område vokser på bekostning av tilsvarende tall for søknader på forsknings- og undervisningsområdet. Når det gjelder antall søknader til forskningsformål, kan man konstatere en tydelig relativ nedgang i de siste 4 årene, fra 29 % i 1974 til 15 % i 1977. Relativt sett har antall søknader til undervisningsformål imidlertid vært meget stabilt 12 à 13 % i de siste 5 årene.

### 3. Behandlingen av søknadene

Nordisk Kulturfond har siden 1975 mottatt søknader året rundt uten noen faste søknadsfrister, og innkomne søknader blir alt etter deres karakter (kategori) behandlet hurtigst mulig i fondets styre. Før søknadene blir lagt fram til avgjørelse, blir de alt etter deres karakter vurdert av sakkyndige i fondets sekretariat, Nordisk Ministerråds rådgivende komitéer for forskning, undervisning og allmennkulturell virksomhet, og om nødvendig av andre kompetente organer, f. eks. av de nasjonale forskningsråd, NOMUS m. m. Behandlingen av søknadene blir iverksatt straks etter at de er mottatt med henblikk på avgjørelse på et av fondets fire årlige styremøter. De fleste søknadene har kunnet ferdigbehandles på det første styremøte etter at de er innkommet, men en del søknader av større økonomisk omfang og/eller større prinsipiell betydning har likevel måttet behandles på to av fondets styremøter.

Behandlingen av søknadene fører bl. a. til at hver enkelt søknad blir forsynt med et prioriteringstall og individuelt utarbeidede vurderinger. I 1977 har man således i likhet med de siste årene anvendt prioriteringstallene 1, 2 og 3/0. Disse prioriteringstall har hatt følgende innhold:

1: prosjekter som bør prioriteres i høyeste kategori, og som ubetinget bør støttes.

2: søknader som prioriteres i lavere kategori. Prosjektene nordiske innhold og deres kvalitet er likevel så høy at de bør støttes såframt fondet har midler til det.

3/0 søknader som bør få avslag.

En rekke søknader får intet egentlig prioriteringstall. Det er i første rekke de søknader som overføres, eller foreslås overførte til andre finansieringsorganer.

Ialt ble det mottatt 652 søknader i 1977. Av disse ble 236 eller 36 % plasert i prioriteringsgruppe 1 eller 2. Samtidig ble 318 søknader eller 49 % plasert i prioriteringsgruppe 3/0. Videre ble 28 søknader eller 4 % foreslått overført til andre finansieringsorganer, og 72 eller 11 % av søknadsmassen ble fremlagt til behandling uten prioriteringstall. Detaljerte opplysninger om fordelingen av prioriteringene i løpet av 1977 fremgår ellers av *bilag 1*. Av nedanstående tabell (tabell III) ser en at tallene for 1977 ikke i nevneverdig grad avviker fra tilsvarende tall for 1976.

Tabell III

Innstillinger	1 & 2		3/0		Overføringer		Annet	
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%
1975	222	25	506	57	69	8	89	1
1976	256	40	304	47	22	3	61	9
1977	236	36	318	49	28	4	72	11

#### 4. Utdeling av fondets midler

Av de innkomne søknader kunne fondet imøtekomme 198 med et samlet beløp på dkr 6 926 550. Setter man disse tall i forhold til antall søknader og innstillingene, kan man konstatere at fondet har kunnet imøtekomme ca. 30 % av alle søknadene med et samlet bevilget beløp på ca. 18 % av det totale ansøkte beløp. Tilsvarende tall for 1976 er henholdsvis 25 % og 12 %. Videre kan det konstateres at fondet i 1977 har kunnet imøtekomme ca. 84 % av de søknader som etter innstillingene burde støttes med et samlet bevilget beløp på omkring 55 % av det samlede innstilte beløp. De nærmere opplysninger om forholdet mellom innstillinger og bevilgninger fremgår ellers av følgende oversikt (tabell IV):

Tabell IV

	Instillet til 1 & 2 Antall	Bevilget antall	%	Instillet til 1 & 2 Beløp	Bevilget beløp	%
1975	222	144	53	15 350 875	4 444 380	28
1976	256	163	64	11 291 921	4 649 100	41
1977	236	198	84	12 014 884	6 926 550	55

### 5. Fondets økonomi og forvaltning

Nordisk Kulturfond får sine midler stilt til rådighet over det nordiske kulturbudsjettet. De midler fondet således fikk bevilget for 1977, beløp seg til dkr 6,5 mill.

Fondet hadde i 1977 følgende midler til rådighet:

Overført fra 1976	dkr	686 463,53
Medlemslandenes bidrag	dkr	6 500 000,00
Tilbakebetaling av ikke anvendte midler	dkr	518 759,38
Renter	dkr	236 622,53
Ialt	dkr	7 941 845,44

Se ellers *bilag 4*.

Av de innkomne søknader foretok fondet utdeling til 198 prosjekter med et samlet bevilget beløp på dkr 6 926 550. En nærmere oversikt over bevilgningene og deres fordeling på de enkelte hovedområder kan man se i *bilag 2 og 3*. Et sammendrag av *bilag 2* med tilsvarende tall for 1976 finner en i følgende tabell (tabell V).

Tabell V

	Forskning Bevilget	%	Undervisning Bevilget	%	Allmennkult. Bevilget	%	Bevilget totalt	%
1976	1 107 600	16,5	1 038 250	15,5	4 556 750	63	6 702 600	100
1977	1 020 000	15,3	617 800	9,2	5 288 750	75,5	6 926 550	100

I tabell IV oppgis samlet bevilget beløp i 1976 til dkr 4 649 100. Grunnen til at dette ikke stemmer med tallene i tabell V, er at man for 1976 i motsætning til 1977 ikke har regnet med bevilgninger av årets midler gitt det foregående år (dkr 2 053 500). Det samme gjelder antall søknader.

### 6. Oppsøkende virksomhet

Fondet har i en årrekke gjennomført oppsøkende virksomhet med særlige støtteordninger. Med det har man ønsket å gi støtte til områder hvor særlige finansieringsbehov har gjort seg gjeldende. Dertil kommer at man med støtteordningene har ønsket å informere om fondets støttemuligheter overfor grupper som tradisjonelt ikke har utnyttet disse muligheter i større omfang.

I 1976 hadde fondet etablert en særlig støtteordning for lokale nordiske kulturuker. Det året ble det gitt støtte til ialt 51 kulturuker Norden rundt. Og i 1977 ble det på samme måte gitt støtte til 62 slike uker. I 1976 ble det bevilget ca. dkr 880 000 til disse ukene og i 1977 ca. dkr

1,2 mill. For 1978 har styret preliminært avsatt dkr 1,5 mill. til dette formål.

Denne særskilte støtteordning ble i begynnelsen beregnet på kommuner som ved delfinansiering arrangerte kulturuker med aktiviteter fra flere nordiske land. Man har siden utvidet støtteordningen til også å omfatte delfinansiering fra lokale foreninger og andre. Med dette initiativet har kulturfondet bidratt til å dra større befolkningsgrupper mer aktivt inn i det nordiske kultursamarbeidet.

## BILAGA 1

## Oversikt over søknader til Nordisk Kulturfond i 1977

	Prior. tal 1 Antall	Beløp	Prior. tal 2 Antall
<i>Forskning</i>			
20	1	13 948	—
21	16	936 969	—
22	2	76 946	2
23	5	263 961	—
24	7	282 737	—
25	—	—	—
26	1	?	1
Ialt	32	1 547 597	3
<i>Undervisning</i>			
30	4	17 766	—
31	1	65 840	—
32	2	57 591	—
33	3	168 448	1
34	7	307 822	2
35	—	—	—
36	1	36 967	2
37	2	25 198	1
Ialt	20	679 632	6
<i>Allmenkulturell virksomhet</i>			
40	13	801 174	3
<i>Formidling</i>			
50	4	301 089	—
51	5	730 610	3
<i>Kunstnerisk virksomhet</i>			
60	2	180 802	1
61	7	370 230	—
62	26	1 159 338	4
63	6	277 794	4
64	6	241 336	4
<i>Annen virksomhet</i>			
70	1	160 000	—
71	—	—	—
72	6	561 429	1
73	1	133 134	1
74	5	187 284	1
75	1	104 905	1
76	55	1 270 959	14
Ialt	138	6 480 084	37
Ialt for 1977	190	8 734 313	46



Beløp	Prior. tall Antall	3/0 Beløp	Overførte Antall	Beløp	Annet Antall	Beløp
—	2	313 350	—	—	1	13 948
—	19	996 395	—	—	4	351 718
199 553	6	301 398	—	—	2	199 553
—	8	439 978	—	—	1	56 800
—	10	206 862	—	—	2	27 723
—	4	754 699	—	—	—	—
143 000	3	25 293	1	294 380	—	—
<b>342 553</b>	<b>52</b>	<b>3 037 975</b>	<b>1</b>	<b>294 380</b>	<b>10</b>	<b>649 742</b>
—	2	140 478	—	—	—	—
—	3	186 338	—	—	2	201 300
15 300	14	374 499	—	—	2	154 000
62 133	9	218 252	—	—	4	267 045
—	—	—	—	—	—	—
94 000	12	360 262	3	1 000 114	2	165 000
25 198	2	6 000	—	—	—	—
<b>196 631</b>	<b>42</b>	<b>1 285 829</b>	<b>3</b>	<b>1 000 114</b>	<b>10</b>	<b>787 345</b>
270 537	34	2 447 622	1	84 158	4	548 493
—	4	120 040	—	—	1	26 000
399 851	16	484 526	1	34 985	3	340 975
85 000	3	98 983	—	—	4	180 942
—	9	209 047	1	72 813	1	50 000
544 386	59	2 744 867	4	140 824	16	1 122 783
211 643	21	774 974	2	23 774	5	253 916
344 800	16	718 364	8	362 591	7	415 017
—	3	109 480	2	52 481	3	153 440
—	2	94 600	1	62 600	—	—
55 685	6	237 316	—	—	—	—
15 000	4	200 451	4	203 646	2	126 826
107 380	14	435 153	—	—	4	120 443
65 235	9	314 120	—	—	—	—
591 870	24	977 677	—	—	2	88 300
<b>2 691 387</b>	<b>224</b>	<b>9 967 220</b>	<b>24</b>	<b>1 037 872</b>	<b>52</b>	<b>3 427 135</b>
<b>3 280 571</b>	<b>318</b>	<b>14 291 024</b>	<b>28</b>	<b>2 332 366</b>	<b>72</b>	<b>4 864 222</b>

## BILAGA 2

## Oversikt over bevilgninger fra Nordisk Kulturfond i 1977

	Søknader i 1977			Før 1977
	Antall	Beløp	%	Antall
<i>Forskning</i>				
20 Tverrvitenskapelige og overgripende spørsmål	4	341 246	1,0	—
21 Humanistisk forskning	39	2 282 595	6,8	—
22 Samfunnsvitenskapelig forskning	12	777 450	2,4	—
23 Naturvitenskapelig forskning	14	760 739	2,3	—
24 Medisinsk forskning	19	562 147	1,7	—
25 Teknologisk forskning	4	654 717	1,9	—
26 Skog- og landbruksforskning	6	462 673	1,4	—
<b>Ialt</b>	<b>98</b>	<b>5 841 567</b>	<b>17,5</b>	<b>—</b>
<i>Undervisning</i>				
30 Overgripende spørsmål og pedagogisk forskning	6	352 729	1,0	—
31 Førskole og grunnskole	1	65 840	0,2	—
32 Gymnasial utdanning	7	445 229	1,3	—
33 Akademisk grunntdanning	21	832 471	2,5	—
34 Lærerutdanning	23	717 855	2,2	—
35 Erhvervsutdanning	—	—	—	—
36 Voksen- og videreutdanning	20	1 655 343	4,9	—
37 Spesialutdanning	5	89 396	0,3	—
<b>Ialt</b>	<b>83</b>	<b>4 158 863</b>	<b>12,4</b>	<b>—</b>
<i>Allmennkulturell virksomhet</i>				
40 Overgripende spørsmål	54	4 126 989	12,3	1
<i>Formidling</i>				
50 Museum, bibliotek og arkiv	9	447 129	1,3	—
51 AV-medier, grafiske medier	28	2 334 488	6,9	—
<i>Kunstnerisk virksomhet</i>				
60 Håndverk og formgivning	10	545 735	1,6	—
61 Billedkunst (maleri, skulptur, foto)	18	702 090	2,1	—
62 Musikk og dans	110	5 754 948	17,1	1
63 Litteratur	33	1 484 487	4,4	—
64 Dramatisk virksomhet (teater og film)	42	2 405 108	7,2	—
<i>Annen virksomhet</i>				
70 Etniske minoriteters samarbeide	9	475 401	1,4	—
71 Idrett og friluftsvirksomhet	2	94 600	0,3	—
72 Sosialt samarbeid	13	854 430	2,5	1
73 Barne- og ungdomssamarbeid	12	679 057	2,0	—
74 Ideelt samarbeid (faglig, kirkelig, politisk)	24	868 154	2,6	—
75 Kvinnesamarbeid	11	484 260	1,4	—
76 Nordiske kulturuker	96	2 343 048	7,0	—
<b>Ialt</b>	<b>471</b>	<b>23 599 924</b>	<b>70,1</b>	<b>3</b>
<b>Ialt</b>	<b>652</b>	<b>33 600 354</b>	<b>100,0</b>	<b>3</b>

Bevilgninger 1977-midler							Bevilgninger 1978-midler	
I 1977				Ialt			før 1978	
Beløb	Antall	Beløb	%	Antall	Beløb	%	Antall	Beløb
—	1	11 000	0,2			0,2	—	—
—	14	568 500	8,5			8,2	—	—
—	1	50 000	0,7			0,7	—	—
—	5	134 000	2,0			1,9	—	—
—	7	131 500	2,0			1,9	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	2	125 000	1,9			1,8	—	—
—	30	1 020 000	15,3	30	1 020 000	14,7	—	—
—	4	147 800	2,2			2,2	—	—
—	1	65 000	0,9			0,9	—	—
—	2	66 500	1,0			1,0	—	—
—	4	107 000	1,6			1,5	—	—
—	5	136 500	2,1			2,0	1	11 750 (1976)
—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	1	37 000	0,5			0,5	—	—
—	2	58 000	0,9			0,8	—	—
—	19	617 800	9,2	19	617 800	8,9	1	11 750
150 000	14	833 000	12,4	15	983 000	14,2	—	—
—	2	60 000	0,9			0,9	—	—
—	6	505 000	7,6			7,3	—	—
—	2	125 000	1,9			1,8	—	—
—	8	258 000	3,9			3,7	—	—
50 000	23	771 500	11,5	24	821 500	11,9	1	100 000 (1978)
—	7	210 500	3,2			3,0	1	100 000 (1978)
—	8	345 000	5,2			5,0	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	1	140 000	2,1			2,0	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—
45 000	3	157 000	2,3	4	202 000	2,9	—	—
—	2	143 000	2,1			2,1	—	—
—	7	174 800	2,6			2,5	—	—
—	1	80 000	1,2			1,2	—	—
—	62	1 240 950	18,6			17,9	—	—
245 000	146	5 043 750	75,5	149	5 288 750	76,4	2	200 000
245 000	195	6 681 550	100,0	198	6 926 550	100,0	3	211 750

## BILAGA 3

**Bevilgninger av Nordisk Kulturfonds midler i 1977****Forskning***Overgripande og tverrvitenskapelige spørsmål*

	dkr
Kommittén vid humanistiska fakulteten/K. H. Dahlstedt, Umeå til gjennomføring av symposiet "Ekologi och samhälle i Nordskandinaviens historie"	11 000

*Humanistisk forskning*

Nordiska samarbetsgruppen för språklig databehandling/ Sture Allén, Göteborg til gjennomføring av et arbeidsmøte i språklig databehandling	80 000
John Sundberg og Gunnar Fant, Stockholm til videreførelse av forsøk med automatisk noteoppteckning av énstemmede melodier ved hjelp av EDB	100 000
Arne Zettersten, København til gjennomføring av undersøkelse om det engelske ordforråd hos skoleelever i de nordiske land	8 000
Avdelingen för amerikansk historia/Sune Åkerman, Uppsala til utgivelse av en slutrapport fra prosjektet "Nordic Emigration"	20 000
Eva Gårding, Lund till gjennomføring av et symposium om de nordiske språks prosodi (musikalske, dynamiske og rytmiske egenskaper)	40 000
Thomas Kingston Derry, Oslo til dekning av underskudd på boken "A short History of Scandinavia"	2 500
Nordiska samarbetskommittén för namnforskning (NORNA), Uppsala til gjennomføring av et symposium om "Ortsnamnsvärd och Ortsnamnsplanering"	48 000
Nationalmuseet/P. V. Glob, København m. fl. til gjennomføring av arkeologiske utgravninger av de nordiske bosetninger i Grønland	70 000
Bjarne Stoklund, København m. fl. til gjennomføring av et nordisk seminar om "Tradition og forandring i vest-nordisk byggeskik fra romertid til ca 1800"	55 000
Egil Bakka, Trondheim til gjennomføring av undersøkelse av nordiske rekkedanser	25 000
Seminariekomiteén för nordiskt folkemedicinseminarium, Helsingfors til gjennomføring av et nordisk seminar om folkemedisin	15 000
Björn Lindh, Landsarkivet i Lund til utgivelse av et nordisk arkivleksikon	25 000
Riksantikvarieämbetet/Roland Pålsson, Stockholm til utgivelse av en bok om kulturminnebevaring i Norden	55 000
Kristian Kristiansen/Nordisk Forfatterkollektiv, Høbjerg til utgivelse av boken "New directions in Scandinavian Archaeology"	25 000

*Samfunnsvetenskapelig forskning*

Nordisk forbund for statskunnskap/Lars Svåsand, Bergen  
til gjennomføring av 5 møter om statsvitenskapelige emner 50 000

*Naturvetenskapelig forskning*

Det norske Videnskaps-Akademi, Oslo til gjennomføring  
av et nordisk symposium om genetiske skader forårsaket  
av miljøfaktorer 60 000

Universitetets mikrobiologiske institutt, København til  
gjennomføring av kurset "Analysis of bacterial growth" 20 000

Maringeologiska laboratoriet/Eric Olausson, Göteborg  
til forberedelse av et symposium om kvartære dateringer 7 000

N. O. Christensen m. fl. København til gjennomføring av  
et symposium om vannforurening og fiske sykdommer 17 000

Olavi Hildén, Helsingfors til utarbeiding av en rapport om  
nordiske trekkfugler 30 000

*Medisinsk forskning*

Nordisk psykiatrisk samarbejdskomité, Århus til gjennom-  
føring av et symposium om psykoterapeutisk behandling  
av sosialt og psykisk depriverede pasienter 40 000

Suomen Psykologiliitto/Finlands psykologförbund,  
Helsingfors til gjennomføring av en kongress med tittelen  
"Arbetets betydelse för människan och hennes  
välbefinnande" 24 000

Félag röntgenhjúlkrúnarkvenna/Forening for røntgen-  
sykepleiersker, Kopavogi til gjennomføring av en nordisk  
kongress for radiografer og røntgensykepleiersker 8 000

Nordisk samarbeidsråd for logopedi og foniatri, Oslo til  
igangsetting av et nordisk samarbeid i logopedi og foniatri 12 500

Nordiskt forum för lipidforskning och -teknologi (Lipid-  
forum)/Reinhard Marcuse, Göteborg til utgivelse av  
brosjyren "What is done where in Scandinavian Lipid  
Research and Technology" 10 000

Markku T. Hyypä, Turku til gjennomføring av et nordisk  
kursus i neuroendokrinologi 7 000

Handelshögskolan vid Åbo akademi, Åbo til gjennomføring  
av en nordisk operasjonsanalytisk konferanse 30 000

*Skog- og landbruksforskning*

Nemnda for Norsk landbruksordbok, Ås til trykking av  
registerbandet til den norske landbruksordbok 100 000

Vildtbiologisk station, Kalø til utveksling av forskere til  
undersøking av viltreinbestanden i Grønland 25 000

**Undervisning***Overgripende spørsmål og pedagogisk forsknings- og utviklingsarbeid*

Skole og Samfund, Nykøbing F, til en konferanse om det  
nordiske foreldresamarbeid omkring barnets undervisning  
i den offentlige skole 50 000

Sveriges skolebibliotekarieförening og Danmarks skolebibliotekarforening til gjennomføring av en nordisk konferanse om "Skolebiblioteket i folkeskolen"	30 000
Svensklærerforeningen, Norsk lærerforeningen og Dansk lærerforening til gjennomføring av et kurs om økt anvendelse av litteratur av nordiske forfattere i nabo-språkundervisningen	50 000
Gunnar Handal m. fl., Oslo til gjennomføring av et nordisk seminar omkring den kritiske vurdering av undervisningsteknologien	17 800

#### *Forskole og grunnskole*

International Children's Book Service/Virginia Allen Jensen, København til utgivelse av en billedbok som leses ved hjelp av følesansen	65 000
--	--------

#### *Gymnasial utdanning*

Biologilärarnas förening, Spånga til innbyding av nordiske gymnasiaster til "Linné-dagarna för skolungdom"	6 500
Henrik Skovgaard Nielsen, Vedbæk til gjennomføring av et seminar om historieundervisningens fremtid på gymnasialt nivå i Danmark, Norge og Sverige	60 000

#### *Akademisk grunnutdanning*

Nordisk undervisningskomité för odontologisk protetik, Stockholm til koordinering av undervisningen i og fremstilling av læremidler i odontologisk protetik	55 000
Stockholms Socialhögskolas Studentkår/Elisabeth Ekman, Stockholm til gjennomføring av en konferanse om sosionomutdanningen i de nordiske land	20 000
Instituttet for kristendomsstudier/religion, København til gjennomføring av et fellesnordisk religionspedagogisk seminar	10 000
Fróðskaparsetur Føroya, Academia Faeroensis, Tórshavn til gjennomføring av gjesteforelesninger i 1977	22 000

#### *Lærerutdanning*

Svenska föreningen för studie- och yrkesorientering, Länsföreningen i Göteborg och Bohus län, Göteborg til gjennomføring av et nordisk møte om studie- og erhvervsveiledning	11 750 av 1976 midler
Jan-Erik Johansson, Mölndal til gjennomføring av en undersøkelse med sammenligning av førskolelærerutdanningen i Norden	15 000
Nordisk komité för handelsundervisning/Raimo Harlio, Hyvinge, til gjennomføring av VIII nordiske handelslærerkongress	15 000
Språklærerforbundet i Finland r. f., Helsingfors til gjennomføring av en nordisk kongress for språklærere	50 000
Lägerskolföreningen i Finland, Smedsby til gjennomføring av et internordisk kurs for lærere i leirskolemetodikk	30 000

Det kgl norske videnskabers selskab, Trondheim til gjennomføring av et nordisk fjellkursus	11 500
Astri Heilmann, Godthåb til gjennomføring av en studiereise for lærerstuderende til Island	15 000

*Voksen- og videreutdanning*

Folkeuniversitetene i Norge, Sverige og Danmark til gjennomføring av en nordisk folkeopplysningskonferanse	37 000
--	--------

*Specialundervisning*

Nordisk waldorflärlärmöte, Järna til gjennomføring av en arbeidsuke for nordiske waldorflærere	25 000
Nordisk tidsskrift for specialpædagogik, Dragør til utgivelse av et særnummer med forelesninger fra NFS's kongress i 1977	33 000

**Allmennkulturel virksomhet***Overgripende spørsmål*

Det danske selskab, København til utgivelse av en ny utgave av "Nordic Democracy"	200 000
Föreningarna Nordens Förbund, Stockholm til foreningenes seminarievirksomhet i 1977	150 000
Föreningarna Nordens Förbund, Stockholm til kulturaktiviteter i forbindelse med politiske møter under Nordisk Råds 25 års jubileum	100 000
Ord och Bild, Stockholm til utgivelse av et temanummer om "Kultur och kulturpolitikk i Skandinavien"	60 000
Festspillene i Nordnorge og Nordnorsk kulturråd, Harstad til gjennomføring av en konferanse om praktisk kultursamarbeid på Nordkalotten	15 000
Festspillene i Nordnorge, Harstad til aktiviteter med Nordkalottkunst under festspillene i 1977	60 000
Föreningarna Norden, Pohjola-Norden, Helsingfors til gjennomføring av en informasjonskampanje i forbindelse med Nordisk Råds 25 års jubileum	25 000
Samrådet for amatører, orkestre og teatre, Gråsten til gjennomføring av en konferanse om "Kunstnerisk arbeidende amatørers plassering i den kommende kulturpolitikk"	30 000
Stiftelsen "Hässelby", Vällingby til gjennomføring av en nordisk uke om "Vor tids litteratur och konst i Norden"	14 000
Finlands stadsförbund, Helsingfors, til gjennomføring av en kunstnerisk konferanse om utviklingen av kulturlivet lokalt i relasjon til samfunnet	70 000
Föreningen Skeppsholmsfestivalen/Claes von Rettig, Stockholm til gjennomføring av "Skeppsholmsfestivalen, folkelig teater och musik i Norden"	100 000
Föreningen Internationella folkhögskolan, Göteborg til gjennomføring av en konferanse om fagforeningsorganisasjonenes arbeid i nordisk perspektiv	37 000
Täby kommun och Föreningen Norden i Täby til gjennomføring av en nordisk uke i Täby	22 000

Folkbildningsförbundet, Stockholm til gjennomføring av en nordisk folkeopplysningskonferanse	50 000
Svenska föreningen för upphovsrätt/Torsten Halén, Stockholm til gjennomføring av et nordisk opphavsretts-symposium	50 000
<i>Museum, bibliotek, arkiv</i>	
Statens bibliotekskole/Ben Rugaas, Oslo til gjennomføring av en nordisk sommerskole for bibliotekarer	50 000
Föroya Fornminnisavn og Arne Nørrevang, København til produksjon av en utstilling om "Den færøske fuglefangst"	10 000
<i>AV-medier, grafiske medier</i>	
Nordisk Film/TV Union, København til gjennomføring av et nordisk seminar om kulturell påvirkning av mindre nasjoner og folkegrupper gjennom TV	55 000
Statens historiska museum/Olav Isaksson, Stockholm til etablering og oppsetning av vandretstillingen "Färöbilder"	250 000
Tukak teatret, Fjaltring til innkjøp av videoanlegg i forbindelse med videoinnspillinger til fremvisning i Grønland	30 000
Organisationskommittén för den II affischbiennale i Lahtis, til gjennomføring av biennalen	30 000
Screenplay/Cæcilia Holbek, København til produksjon av et farvediasshow om de nordiske folkemuseer	90 000
Nordisk Film/TV Union, København til redigering av en fellesnordisk film- og TV terminologi	50 000
<i>Håndverk og formgivning</i>	
Kunstindustrimuseet i Oslo til oppsetning av en utstilling om nordisk industridesign i Finland i anledning av Nordisk Råds 25 års jubileum	45 000
Danske kunsthåndværkeres landssammenslutning m. fl. til utgivelse av publikasjonen Nordisk Industridesign	80 000
<i>Billedkunst (maleri, skulptur, foto)</i>	
Lunds konsthall, Lund til oppsetning av en utstilling om ung finsk og norsk kunst	20 000
Malersammenslutningen "Den blå citron", Broby til gjennomføring av en utstilling i Finland, Norge og Sverige	30 000
Norske billedkunstneres fagorganisasjon, Oslo m. fl. til gjennomføring av et seminar om opphavsrett og billedkunst	10 000
Göteborgs Konstmuseum, Göteborg til gjennomføring av en nordisk grafikktriennale	13 000
Institusjonen "Kunst i skolen", Århus til gjennomføring av en nordisk grafikerkonkurranse	85 000
Kunstforeningen, København, til flytting av en skulptur-utstilling av Sonja Ferlov til Oslo, Trondheim, Stockholm, Helsingfors, Odense og Ålborg	25 000
Nordiske Tegnere, Den danske komité, Skanderborg til gjennomføring av et seminar om "Tegnere i samfundets tjeneste"	50 000



Föreningarna Nordens Förbund, Stockholm til dekning av omkostninger ved innkjøp og distribusjon av kunsttillegg til "Vi i Norden"	25 000
<i>Musik og dans</i>	
Nordisk Arbeidersanger- og musikerforbund/Leif Trondsen, Oslo til den 7. nordiske arbeidermusikkfest	50 000
Nordisk korkomité, Århus til gjennomføring av en nordisk studieuke for amatørkor (NORDKLANG 77)	130 000
Oslo kammerorkester, Oslo til gjennomføring av et seminar for nordiske kammerorkestre	70 000
Samrådet for amatørkor, orkestre og teatre, Gråsten til gjennomføring av kurset "Nordisk ungdom til workshop i musiske aktiviteter"	48 000
Jesper Allin, Esbjerg til avholdelse av et nordisk hornseminar	35 000
Olli Ahvenlahti, Helsingfors til gjennomføring av en nordisk jazzturné	20 000
Alf Nilsson, Trångsund til gjennomføring av et nordisk kurs for oboister	19 000
Anders Kjellberg, Göteborg til en nordisk jazzturné med musikere fra Danmark, Norge og Sverige	20 000
Nordisk amatør musikunion, Linköping til dirigent- og ungdomskursus for blåseorkestre	70 000
Nordkalottens musikkråd, Tromsø til et arbeidsseminar om "Musikksamarbeid på Nordkalotten"	30 000
Nordkalottens kyrkomusikkdagar/Kåre Nordling, Kiruna til kirkemusikkdagene i 1977	7 000
Nordisk Solistråd, Helsingfors til de nordiske presentasjonskonserter	60 000
Nordlek/Nils Presto, Uppsala til et seminar om utdannings-spørsmål innenfor folkemusikk og folkedans	57 000
Aino J. Ritaluoto, Rovaniemi til en nordisk musikkleir	40 000
Nidarosdomens guttekor, Trondheim til en konsertturné til Norge, Sverige og Danmark	40 000
Hertonäs barnkör, Helsingfors til en konsertreise til Sverige og Norge	4 000
Svenskt Förbund för musikterapi, Stockholm til et musikkterapikursus for handikappede	35 000
Vasa kammerkör, Smedsby til en konsertturné til Norge og Sverige	15 000
Lars Modin, Ljusdal til et nordisk kammer- og orkesterkursus med internasjonale innslag	12 000
Stefan Grahn, Sollentuna til en turné med improvisert musikk med gruppen "Abraxas" til Norge, Sverige og Danmark	4 000
Nordiska kören-Föreningen Norden i Härjedalen, Frösön til innspilling av nordisk sang og musikk på grammofonplater	27 000
Ristiäki skolas kör och orkester, Mikkeli til en konsert og studiereise til Norge og Sverige	4 000
Björn T. Holmvik, Vøyenenga til gjennomføring av "Scandinavian Bass workshop 1977"	20 000

Studentkåren Brahe Djäknar r. f., Åbo til en konsertturné til Sverige og Norge	4 500
<i>Litteratur</i>	
Detlev Brennecke, Frankfurt til utgivelse av en bok om den nutidige skandinaviske litteratur	10 000
Barry Turner og Gunilla Nordqvist Turner, London til utgivelse av boken "The other European Community"	125 000
Nordiska folkhögskolerådet, Kungälv til utgivelse av en bok om folkeopplysningsidéene	21 000
Konstnärsgillet i Finland, Helsingfors til utgivelse av årboken "Taide 77" om aktuell nordisk kunst	14 000
Sveriges författarförbund, Stockholm till reisebidrag til deltakere fra de øvrige nordiske land i konferansen "Kvinnliga författares situation i såvel historisk tid som nutid och framtid"	4 500
Pohjoiset kirjailijat ry., Rovaniemi til et nordisk forfattermøte på Nordkalottområdet i 1978	30 000
Dansk forfatterforening, København til et møte mellom representanter for de nordiske forfatterforeninger	6 000
<i>Dramatisk virksomhet (teater og film)</i>	
Nordisk amatørteaterråd, Gråsten til gjennomføring av et kursus om "Musikteaterdramaturgi, regi (instruksjon) scenografi — på grundlag af værkstedsarbejde"	75 000
Vestlandske filmarbeidere/Dag Vidar Haugen, Bergen til opptak av en kortfilm "Kulturkrasj", om en nordisk kulturuke	30 000
Nordiska teaterunionen, Stockholm til trykning av et nytt opplag av en teater teknisk ordbok "Teaterord"	56 000
Stadsstyrelsen för Seinäjoki, til en nordisk amatørteaterfestival	23 000
Landslaget Drama i skolen, Oslo til et nordisk seminar om "Teater i lokalsamfunnet — nødvendigheten av samarbeid mellom profesjonelle og amatører"	20 000
Det danske filminstitut, København m. fl. til gjennomføring av "Nordiske filmuger"	125 000
Filmtidsskriftet Spotlight/Bo Torp Petersen, København til utgivelse av et særnummer av tidsskriftet om ny nordisk filmkunst	1 000
Nordisk skuespillerråd/Bo Høberg-Petersen, København til et symposium om det nordiske kulturutbytte via nye tekniske medier, især TV-satellit	15 000
<i>Etniske minoriteters samarbeid</i>	
Peqatigiit Kalaallit/Grønlandserforeningen, København til presentasjon av samisk kultur for grønlandere	140 000
<i>Sosialt samarbeid</i>	
Kvenfélagasamband Islands, Arkitektafélag Islands og Nordens Hus, Reykjavik til et nordisk seminar om boligbyggeri i de nordiske land	50 000

Redaktørerne for de tre nordiske blindeaviser/Dorthe Nielsen, København til produksjon av relieffkort og andre illustrasjoner til blindeavisene og til gjennomføring av møtevirksomhet for redaktørene	45 000
Norges blindforbund, Vestl. distrikt til "Nordiske festspill for blinde"	80 000
Hans Peterson, Göteborg til avholdelse av 5 møter om litteratur for handikappede barn	27 000
<i>Barne- og ungdomssamarbeid</i>	
Viveca Hagnell, Lund til undersøkelse av teater for, om og av barn	133 000
Svenska barnboks-institutet, Stockholm til oversettelse til engelsk av boken "Barnlitteratur i Skandinavien"	10 000
<i>Ideelt samarbeid (faglig, kirkelig, politisk)</i>	
Marttaliitto r. y. og Finlands svenska Marthaförbund r. f., Helsingfors til et kursur om "Skärgårdens villkor och glesbygdens problem"	50 000
Nordisk Missionsråd, København til et nordisk misjonærkursur i 1977	20 000
Lunds stiftsgård, Båstad til gjennomføring av et nordisk salmeverksted	20 000
Nordiska ekumeniska institutet, Sigtuna til kirkelige kultur-dager i Island over temaet "Nordisk kristenhet i samtidens kulturmiljö"	20 000
Kirkeakademiet i Oslo til en konferanse om kunst og kristendom	30 000
Arbejderbevægelsens bibliotek og arkiv, København til en nordisk arbeidskonferanse om planlegging og gjennomføring av fellesoppgaver og problemer	9 800
Institut for kristen oppseding/Leiv I Møen, Oslo til en konferanse og workshop om undervisning i de nordiske folkekirker	25 000
<i>Kvinnesamarbeid</i>	
Fredrika-Bremer-Förbundet, Stockholm til et nordisk kolloqivium om kvinnens stilling på arbeidsmarkedet	80 000
<i>Nordiske kulturruker</i>	
Holbæk kommune, Danmark	14 000
Holeby kommune, Danmark	10 000
Hvidovre kommune, Danmark	50 000
Københavns magistrat, Danmark	50 000
Langå kommune, Danmark	10 000
Lemvig kommune og Foreningen Norden, Danmark	13 500
Odense kommune og Foreningen Norden, Danmark	20 000
Rosenholm kommune, Danmark	7 500
Rødby kommune, Danmark	4 750
Rødovre kommunebiblioteker, Danmark	20 000
Sakskøbing kommune, Danmark	18 000
Skælskør kommune, Danmark	8 000

Stubbekøbing kommune, Danmark	3 800
Sønderborg kommune, Danmark	20 000
Halosten Museistiftelsens konstcentrum, Lapinlahti, Finland	10 000
Hangö stad, Finland	20 000
Jakobstads kommun, Finland	30 000
Lieksa stad, Finland	5 500
Staden Kristinestad, Finland	20 000
Nagu ungdomsförening r. f. og Abolands kulturråd, Finland	38 500
Nurmes stad og Föreningen Norden, Finland	1 000
Pieksämäki stad, Finland	7 700
Akureyri, Dalvik, Husavik, Olafsfjörður og Siglufjörður kommuner, Island	50 000
Vestmannaeyjar kommune og Foreningen Norden, Island	30 000
Akershus fylkeskulturstyre, Norge	40 000
Bamble kommune og Foreningen Norden, Norge	16 800
Bardu kommune, Norge	20 000
Brevik kommune, Norge	22 400
Brunlanes, Hedrum, Larvik, Stavern og Tjølling kommuner, Norge	28 000
Fredrikstads kommune, Norge	22 600
Haugesund kommune, Norge	45 000
Nesodden kommune, Norge	11 000
Nordkapp kommune, Norge	30 000
Oppgård kommune, Norge	11 000
Skien kommune, Norge	30 000
Snåsa kommune, Norge	40 000
Vestby kommune, Norge	20 000
Orland kommune, Norge	30 000
Rana kommune, Norge	20 000
Arvika kommun, Sverige	21 000
Fagersta kommun, Sverige	21 000
Helsingborgs kommun og Föreningen Norden, Sverige	14 000
Höganäs kommun, Sverige	14 000
Höörs kommun, Sverige	1 400
Föreningen Norden i Karlskrona, Sverige	14 000
Köpings kommun, Sverige	21 000
Kulturnämnden og Föreningen Norden i Lidköping, Sverige	2 900
Linköpings kommun, Sverige	41 000
Ljusnarsbergs kommun, Sverige	7 000
Luleå kommun og Föreningen Norden, Sverige	3 300
Mjölby kulturnämnd og Föreningen Norden, Sverige	20 000
Mora kulturnämnd og Föreningen Norden, Sverige	15 700
Motala kommun, Sverige	14 000
Nyköpings kommun, Sverige	14 000
Piteå kommun og Föreningen Norden, Sverige	14 000
Skövde kommun, Sverige	30 000
Strängnäs kommun og Föreningen Norden, Sverige	11 300
Töreboda kulturnämnd, Sverige	14 000
Uppsala kommun, Sverige	35 000
Vara kommun og Föreningen Norden, Sverige	4 200
Föreningen Norden i Älmhult, Sverige	9 100
Malmö museum m. fl. Sverige	50 000

**BILAGA 4****Revisionsprotokoll**

1. Fondens regnskab for 1977 er godkendt på fondens styrelsesmøde den 13.—14. marts 1978 og tilsendt revisorerne med skrivelse af 8. maj 1978 fra sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde.

Regnskabet er revideret. Revisionen er udført i sædvanligt omfang og på samme måde som tidligere.

**Driftsregnskab**

2. Fondens indtægter har andraget 7 941 845 d. kr.

For 1977 er fondsbidraget i det nordiske kulturbudget på 6,5 mill. kr., hvilket er uændret i forhold til det foregående år. Forskellen mellem det budgetmæssige tilskud og det samlede til rådighed værende beløb — 1,4 mill. kr. — hidrører for knap halvdelens vedkommende fra et overført overskud fra foregående år, medens den resterende del består af tilskrevne renter samt tilbageførsler og tilbagebetalinger af bevillinger, som ikke er blevet udnyttet.

3. Med hensyn til tilbageførslerne bemærkes, at der på fondens 37. møde i juni 1977 blev truffet beslutning om, at et udbetalt projektbeløb på 3 000 kr. til en mindre bibliografi skulle tilbagebetales til fonden. Sekretariatet har indgået aftale med den pågældende modtager af beløbet om, at det afvikles med 500 kr. i kvartalet. Der er indtil nu indgået 1 000 kr.

På fondens 38. møde i september 1977 blev der truffet beslutning om, at et udbetalt projektbeløb på 50 000 kr. til udarbejdelse og udgivelse af en ajourført udgave af bogen "Valg og vælgere" skulle tilbagebetales tillige med påløbne renter. Efter en henvendelse fra ansøgeren om udsættelse med tilbagebetalingen blev beslutningen alligevel fastholdt på styrelsens 39. møde. Der er endnu ikke tilbagebetalt noget af bevillingen, og sekretariatet har oplyst, at det foreløbig har sat sagen i bero, idet ansøgeren på ny har rettet henvendelse til fonden og oplyst, at der var stor sandsynlighed for, at bogen kunne udkomme i foråret 1979.

På 39. møde i december 1977 blev det besluttet, at et udbetalt projektbeløb på 11 500 kr. til gennemførelse af et nordisk fjeldkursus skulle tilbagebetales — dog bortset fra allerede afholdte annonceudgifter m. v. Beløbet er tilbagebetalt.

4. Regnskabets udgiftsside viser to hovedgrupper: Administrationsudgifter og meddelte bevillinger.

Administrationsudgifterne er i forhold til foregående år steget med ca. 67 000 kr. til ca. 263 000 kr.

Mødeomkostninger og diverse omkostninger er praktisk taget uændre-

de i forhold til 1976. Som følge af et formandshonorar for 1974 og 1975 er belastet regnskabet for 1976, er vederlag til bestyrelsesmedlemmer i forhold til foregående år faldet med 9 000 kr. til 35 500 kr. Et bestyrelseshonorar for 2. halvdel af 1976 er henført til regnskabet for 1976 og optaget i dette som en skyldig omkostning.

Stigningen i de samlede administrationsudgifter skyldes en stigning i udgifterne til tryksager og annoncer m. m., der er steget fra ca. 44 000 kr. i 1976 til ca. 118 000 kr. i 1977. Denne relativt betydelige stigning skal imidlertid ses i sammenhæng med, at disse udgifter i 1976 var ekstraordinært lave.

5. Bevillingerne er i regnskabet anført med 7 086 550 kr., hvoraf 6 926 550 kr. er fordelt på 198 projekter. Differencen på 160 000 kr. vedrører dels to yderligere bevillinger til vægavisen om det nordiske samarbejde på i alt 130 000 kr., dels 30 000 kr. til dækning af udgifterne ved køb af 1 000 eksemplarer af bogen "Dagens dont i Norden". Blandt bevillingerne er der 62 til et samlet beløb af 1 240 950 kr. vedrørende fondens særlige støtteordning for lokale nordiske kulturuger.

6. Af de meddelte bevillinger har fonden tildelt 5 til et samlet beløb af 408 000 kr. i form af produktionsgarantier. Fire garantier er stillet til udgivelse af bøger og indspilning af en grammofonplade, medens 1 garanti er stillet til fordel for et festival-projekt og gjort betinget af klart afgrænsede nordiske indslag.

Tre af de stillede garantier er indfriet med det fulde beløb, 1 er delvis indfriet og 1 er endnu ikke udnyttet.

Da bevillinger til produktionsgarantier optages i fondens regnskab på samme måde som de almindelige bevillinger, og da fonden altid selv afgør, om forudsætningerne for et bevilget beløbs udbetaling er til stede, samt da bevilgede beløb kan udbetales i rater, er der i regnskabsmæssig henseende ikke nogen forskel mellem fondens almindelige bevillinger og produktionsgarantierne.

7. Ved revisionen er det bemærket, at ompostinger mellem kulturfonden og de øvrige regnskabsafsnit under kultursekretariatet undertiden foretages uden oplysning om motiveringen for omposteringen.

For så vidt angår projektet vedrørende vægavisen, der forestås af kulturfonden (Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde), og som er afsluttet i løbet af 1977, er der således overført ca. 53 000 kr. til sekretariatet. Beløbet vedrører ekstraudgifterne til sætning og trykning af 10 000 overskydende eksemplarer af vægavisen, som kultursekretariatet påtog sig at udrede i tilslutning til fondens ekstrabevillinger til dette projekt.

8. I forbindelse med beslutningen om at erhverve 1 000 eksemplarer af bogen "Dagens dont i Norden" blev det bestemt, at kultursekretariatet efter samråd med styrelsens medlemmer skulle udarbejde en nærmere distributionsplan for oplaget. I skrivelser af 19. april og 9.

oktober 1978 har sekretariatet oplyst, at der ikke foreligger nogen distributionsplan, men at 300 eksemplarer er fordelt til de nordiske landes kultur- og undervisningsministerier samt de 5 delegationer af Nordisk Råd. Endvidere har der fundet en vis distribution sted i overensstemmelse med en særlig liste.

En optælling, som revisionen foretog den 6. oktober 1978 af de 700 eksemplarer, der er lagerført i sekretariatet, og en gennemgang af den særlige liste suppleret med mundtlige oplysninger fra ansatte i kultursekretariatet har vist følgende:

1) Personalet ved ministerrådssekretariatene i Oslo og København samt præsidiesekretariatet i Stockholm	125 stk.
2) Medlemmerne af kulturfondens bestyrelse og sekretariatet	25 ”
3) Sveaborg-funktionærer	23 ”
4) Yderligere tilsendt Nordisk Råd i Danmark	20 ”
5) Yderligere tilsendt det svenske undervisningsministerium	30 ”
6) Sønderjyllands amts kontor	6 ”
7) En række tjenestemænd i de nordiske lande	9 ”
8) Sendt til uoplyste adressater inden den særlige listes oprettelse	25 ”
Optalt beholdning	432 ”
Manko	5 ”
I alt	<b>700 stk.</b>

Revisorerne foreslår, at den resterende beholdning fordeles efter nærmere beslutning af fondens bestyrelse.

9. Driftsregnskabet slutter med et overskud (ikke-disponerede midler) på ca. 590 000 kr. Overskuddet, der udgør 9 % af fondstilskuddet, er i forhold til overskuddet i 1976 kun reduceret med ca. 100 000 kr. Revisorerne har efter omstændighederne taget størrelsen af driftsoverskuddet til efterretning; men såfremt overskuddet ikke søges nedbragt til det tidligere niveau på omkring 2—5 % af det årlige fondstilskud, bør det formentlig give anledning til overvejelser med hensyn til, om de midler, der årligt stilles til fondens rådighed, er for store.

#### *Status*

10. Fondens aktiver omfatter stort set kun indestående på bank- og postgirokonti. Ultimobeholdningerne er verificeret.

Der er den 28. november 1977 under et kasseeftersyn ved Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde tillige foretaget opgørelse af fondens beholdninger. Eftersynet gav ikke anledning til særlige bemærkninger.

*Særregnskaber*

11. Der er som nævnt ydet støtte til 62 kommuner m. v. til gennemførelse af lokale nordiske kulturuger. For at få et indtryk af afviklingen af dette projekt har man ligesom for 1976 bedt om at de indkomne regnskaber må blive fremsendt til revision. Der er herefter modtaget 29 regnskaber, som i forhold til antallet af bevillinger fordeler sig således:

	Antal bevillinger	Modtagne regnskaber
Danmark	14	7
Finland	8	7
Island	2	0
Norge	15	5
Sverige	23	10
	<b>62</b>	<b>29</b>

Af de 29 regnskaber var 15 vedlagt bilag, men bilagsmaterialet bestod i 10 regnskaber kun af fotokopier.

Med hensyn til revision var der 15 regnskaber, der ikke bar påtegning om at være reviderede. 13 af disse regnskaber var imidlertid udarbejdet af vedkommende kommune, og man forudsætter, at disse regnskaber i lighed med kommunernes øvrige regnskaber revideres ved den kommunale revisions foranstaltning. Regnskab for de resterende 2 bevillinger var udarbejdet af den pågældende lokalafdeling af Foreningen Norden, og kun det ene regnskab var vedlagt bilag. Disse regnskaber burde have været revideret.

Af de 14 regnskaber, der bar påtegning om at være reviderede, var revisionen for 10 regnskabers vedkommende foretaget af den kommunale revision, medens der i 2 tilfælde forelå revision ved autoriseret revisor. Henset til, at der er tale om afvikling af et betydeligt antal projekter af ret ensartet karakter, vil revisorerne fortsat finde det rigtigst, at der alene indkræves behørigt revideret regnskab uden bilag. I det omfang, støtten ydes til kommuner, bør regnskaberne revideres af vedkommende kommunes ordinære revision.

12. De indkomne regnskaber viser, at kulturugerne i økonomisk henseende er afviklet på forskellig måde. Foruden kulturfonds- og kommunale tilskud har der i et vist omfang været tale om indtægtsgivende aktiviteter og tilskud fra lokale firmaer m. v. En sammenholdelse af regnskabernes bruttoudgifter ved arrangementerne med fondens tilskud viser en totaludgift på 1 404 000 kr. og et samlet fondstilskud på 517 000 kr. svarende til, at fonden gennemsnitligt har dækket 37 % af bruttoudgifterne. Den andel, fondens støtte i det enkelte tilfælde har udgjort af de samlede bruttoudgifter, er vist i nedenstående opstilling:



Tilskuds- procent	Antal regnskaber
10—19	2
20—29	1
30—39	8
40—49	6
50—59	9
60—	1
	<b>27</b>

I mere end halvdelen af tilfældene har fondens støtte således udgjort omkring 50 % af bruttoomkostningerne. 2 regnskaber er ikke medtaget i oversigten. I det ene tilfælde er regnskabet endnu ikke afsluttet, og i det andet er der kun modtaget et regnskab for anvendelsen af fondens tilskud, men ikke et samlet regnskab, hvor der tillige er gjort rede for anvendelsen af de øvrige tilskud.

Regnskabsmaterialet fremtræder fortsat uensartet, men revisorerne har mærket sig, at fondens styrelse har vedtaget at lade sekretariatet se nærmere på dette spørgsmål med henblik på en eventuel standardisering af regnskabsaflæggelsen.

13. Som anført i revisionsprotokollat 1/1976 omfattede de lokale nordiske kulturuger i 1976 51 projekter, og der var indkommet regnskab for 27 af disse. De tilsvarende tal for 1977 viser 62 projekter og 29 indkomne regnskaber. For begge års vedkommende har der til brug for en kontrol med midlernes anvendelse således kun foreligget regnskab for omkring halvdelen af projekterne. Af hensyn til denne kontrol og til en nærmere vurdering af ensartede projekter under en større fælles bevilling bør der lægges vægt på, at der foreligger regnskaber for anvendelsen af bevillingerne fra samtlige modtagere på så tidligt et tidspunkt, at de kan være til rådighed ved udarbejdelsen af revisionsprotokollatet.

14. Gennemgangen af 8 regnskaber for andre projekter end nordiske kulturuger har ikke givet anledning til særlige bemærkninger.

15. Der er endvidere efter anmodning foretaget en gennemgang af en del af Nordisk Kulturfonds materiale vedrørende de to støttede projekter Nordisk Sangerseminar 1975 og dokumentarfilm om samiske kulturtraditioner.

Med hensyn til sangerseminaret fremgik det, at Copenhagen Summer Festival, der skulle forestå den praktiske tilrettelæggelse af seminaret, ved en fejltagelse havde mistet sit arkiv, så at det ikke var muligt at aflægge regnskab. Efter det foreliggende måtte det dog antages, at der i tidsrummet indtil aflysningen var afholdt udgifter, der oversteg bevillingsbeløbet.

Til det andet projekt var der givet to bevillinger til Norske Kunst- og Kulturhistoriske Museers Filmkomité til efterarbejdet med 6 dokumen-

tarfilm om samiske kulturtraditioner. Aftalen med filmproducenten var på filmkomiteens vegne indgået af Statens Filmsentral i Norge. Filmcentralen havde imidlertid ikke været bekendt med, at der skulle aflægges et særligt regnskab for anvendelsen af bevillingerne, og det ville nu være vanskeligt efterfølgende at aflægge et sådant regnskab. Efter det oplyste var aftalen imidlertid indgået på sædvanlige vilkår, og specielt havde det aftalte vederlag været rimeligt.

Efter revisionens opfattelse måtte de afgivne erklæringer efter omstændighederne kunne tages til efterretning og de to sager afsluttes uden regnskabsaflæggelse.

16. Fondens regnskab har i øvrigt ikke givet anledning til bemærkninger, og vi har efter den foretagne revision givet regnskabet følgende påtegning:

”Foranstående driftsregnskab og status er revideret. Revisionen har ikke givet anledning til særlige bemærkninger. Yderligere oplysninger og forklaringer er indeholdt i vores revisionsprotokollat af 17. november 1978.”

København, den 17. november 1978

*Otto Mørch*

*J. Bredsdorff*

## *BILAGA 5*

### **Betänkande över berättelse om Nordiska kulturfonden 1977 avgivet av Nordiska rådets utskott för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning**

Till utskottet har hänvisats berättelse om Nordiska kulturfonden 1977. Berättelsen har behandlats vid sammanträde den 21 februari 1979. Utskottet har genomgått berättelsen och inte funnit anledning till anmärkningar rörande densamma.

Utskottet föreslår

1. att Nordiska rådet godkänner Nordiska kulturfondens räkenskaper för år 1977 och beviljar fondens styrelse ansvarsfrihet för år 1977, samt
2. att Nordiska rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Stockholm den 21 februari 1979

*Kjell Magne Bondevik (Kr.F.) Ragnhildur Helgadóttir (Sj)*

Förman

*Elsi Hetemäki-Olander (Kok)*

*Sture Palm (s)*

*Robert Pedersen (S)*

## **Berättelse**

### **från Nordiska nämnden för alkoholforskning**

*(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)*

Verksamhetsberättelse 1978

#### *A. Namn och adress*

Nordiska nämnden för alkoholforskning  
Institutionen för teoretisk alkoholforskning  
Karolinska institutet  
S-104 01 Stockholm  
Sverige

#### *B. Startår*

1975 (Utan särskilda bidrag har verksamheten pågått sedan 1959)

#### *C. Deltagande länder*

Danmark, Finland, Norge och Sverige.

#### *D. Syfte*

1. Initiera nordiska seminarier och symposier runt aktuella problem inom alkoholforskning och praktisk socialpolitik.
2. Samordna och initiera nordiska alkoholforskningsprojekt.
3. Förmedla utbyte av metoder och forskningsresultat.
4. Göra forskningsresultat, bundna inom ett land, kända även i de andra länderna.
5. Förmedla studiebesök och gästforskarverksamhet.
6. Söka i växande omfattning lägga tvärvetenskapliga aspekter på upptagna forskningsprojekt.
7. Koordinera forskningsmetoder och resultatbearbetning så att de blir tillgängliga såväl för forskare i andra länder som för socialarbetare och socialpolitiker.

#### *E. Organisation*

##### *1. Administration*

Nämnden består av tre ledamöter från varje land. Nämnden, med en ordförande vald bland ledamöterna, biträdes av en deltidsanställd forskningssekreterare. Beslut fattas av ledamöterna.

## 2. Styrelsens sammansättning

### Danmark

Jensen, Egill, overlæge  
Nielsen, Randi, fuldmægtig  
Skyum-Nielsen, Svend, professor

### Finland

Ahlström-Laakso, Salme, pol. dr.  
Forsander, Olof, professor  
Hirvonen, Leo, professor

### Norge

Anchersen, Per, overlege  
Hauge, Ragnar, forskningssjef  
Salvesen, Anders, direktør

### Sverige

Goldberg, Leonard, professor, *ordförande*  
Jonsson, Erland, professor  
Wiklund, Daniel, avdelningsdirektör

## 3. Personal

Forskningssekreterare Björn Hibell (1/2-tid)  
Sekreterare Sonja Andersson (1/3-tid)

## F. Verksamhet

### Plenarmöten

Under året har nämnden arrangerat två plenarmöten. Det ena hölls i Tromsø den 23 maj medan det andra genomfördes i Stockholm den 12 september. Vid det första diskuterades bl. a. nämndens verksamhet under 1978. Dessutom redogjorde sekreteraren i Nordiska evalueringskommittén för rusmedelsforskning för kommitténs förslag till det framtida nordiska samarbetet inom alkohol- och narkotikaforskningens område.

Mötet i Stockholm ägnades i första hand åt en diskussion av evalueringskommitténs rapport.

### Seminarier och forskarmöten

Under 1978 har Nordiska nämnden för alkoholforskning (NNfA) arrangerat tre seminarier och forskarmöten. Det ena berörde alkoholen i arbetslivet medan de båda övriga behandlade flera teman av samhällsvetenskaplig respektive alkoholbiologisk karaktär.

I anslutning till nämndens plenarmöte i Tromsø våren 1978 arrange-

rades ett samhällsvetenskapligt forskarmöte, med ca 40 deltagare, under tiden 20—23 maj. Vid mötet behandlades tre olika teman, nämligen "effekter av alkoholpolitiska åtgärder", "alkoholberoende" samt "alkohol och läkemedel". Dessutom redovisades ett flertal aktuella forskningsprojekt. En rapport från mötet håller för närvarande på att sammanställas.

Parallellt med det samhällsvetenskapliga mötet genomfördes ett forskarmöte av alkoholbiologisk karaktär. Förutom redovisning av aktuell forskning behandlades följande teman: "alkoholberoende", "alkohol och läkemedel" samt "alkohol och näring". Somliga möten inom ramen för de båda förstnämnda ämnena var gemensamma för samhällsvetare och biologer. Ca 70 biologiska forskare medverkade vid seminariet. Abstracts från de anföranden som hölls har samlats i en publikation.

Den 23—26 oktober arrangerade nämnden ett seminarium om alkohol och arbetsliv i Helsingfors. Vid mötet medverkade forskare, representanter från arbetsmarknadens parter samt personer med praktisk erfarenhet från föregående och/eller rehabiliterande åtgärder. Sammanlagt deltog ca 45 personer. Seminariet ägnades åt huvudområdena "forskning", "förebyggande åtgärder" och "rehabiliterande åtgärder".

### *Forskning*

En arbetsgrupp håller för närvarande på att förbereda ett forskningsprojekt om attityder till och konsekvenser av alkoholkonsumtion. Datainsamlingen kommer att påbörjas i februari 1979 och omfatta riksrepresentativa urval av befolkningen i åldersgruppen 20—69 år. Undersökningen planeras att genomföras parallellt i samtliga fem nordiska länder. Pilotundersökningar har genomförts i flera länder.

Tidigare har rapporter från nationella inventeringar av alkoholforskningen presenterats i Sverige (1976) och Norge (1977). Under året har det kommit en liknande rapport från Finland. Den gäller perioden 1975—1977 och innehåller 332 projekt om alkohol och droger. Rapporten finns ännu bara på finska men kommer inom kort att översättas till engelska.

Ungdomens alkoholvanor är ett tema som sysselsätter många nordiska alkoholforskare. Det är också ett ämne som intresserar såväl olika beslutsfattare som en bredare allmänhet och nämnden har därför sammanställt nationella översikter av utvecklingen av den nordiska ungdomens alkoholvanor. Materialet har publicerats i en bok som givits ut under 1978.

### *Arbetsgrupper*

Ett viktigt inslag i nämndens arbete utgör de arbetsgrupper som har till uppgift att på olika sätt ansvara för vissa av nämndens aktiviteter. Under året har tre arbetsgrupper varit i verksamhet.

En grupp har haft till uppgift att förbereda det seminarium om alko-

hol och arbetsliv som arrangerades i Helsingfors den 23—26 oktober. I arbetsgruppen ingick: Anders Salvesen (N) (sammankallande), Svend Skyum-Nielsen (D), Eero Tuominen (F), Tom Nilsson (S) och Björn Hibell (NNfA).

Den arbetsgrupp som förbereder det samnordiska forskningsprojektet om attityder till och konsekvenser av alkoholkonsumtion har bestått av Ragnar Hauge (N) (sammankallande), Kirsten Skou Pedersen (D), Svend Skyum-Nielsen (D), Salme Ahlström-Laakso (F), Klaus Mäkelä (F), Jussi Simpura (F), Olav Irgens-Jensen (N), Björn Hibell (S), Tom Nilsson (S) och Per-Gunnar Svensson (S).

Mot bakgrund av en fråga i Nordiska rådet har nämnden ombetts av Nordiska ministerrådet att innan utgången av 1978 göra en facklig värdering av möjligheten att genomföra en nordisk undersökning rörande relationen mellan samhällets intäkter från alkoholhanteringen och de kostnader som alkoholkonsumtionen åsamkar samhällsekonomin. För handläggning av frågan tillsatte nämnden följande arbetsgrupp: Björn Hibell (NNfA) (sammankallande), Peter Olesen (D), Esa Österberg (F), Øivind Horverak (N) och Sten Köpniwsky (S).

#### *Publikationer*

Under året har följande publikationer med anknytning till nämnden framställts:

- Alkoholpolitik. Seminarierapport utgiven i *NU B-serien* som 1978: 5.
- Ungdomens alkoholvanor i Norden — Utvecklingen i fem länder. Bok utgiven av bokförlaget Doxa.
- Alkohol och trafik. Seminarierapport utgiven av nämnden.
- Abstracts från nämndens symposium om alkoholbiologisk forskning 1978.
- Päihdetutkimus Suomessa vuosina 1975—1977. Rapport från en finsk forskningsinventering utgiven som nr 112/1978 i "Reports from the Social Research Institute of Alcohol Studies". (En engelsk översättning kommer inom kort.)
- "Nordiska nämnden för alkoholforskning" av Björn Hibell. Tidskrift om edruskapsspørgsmål, nr 3, 1978.

#### *G. Framtidsplaner*

Enligt beslut av Nordiska ministerrådet upphör nämndens verksamhet i och med utgången av 1978. För att nämndens arbete skall anses avslutat bör ytterligare några publikationer ges ut. Det är nämndens förhoppning att detta kan göras inom ramen för Nordiska nämnden för alkohol- och narkotikaforskning, som upprättas från och med 1 januari 1979.

#### *H. Finansiering*

Anslag från Nordiska ministerrådet på 308 300 Nkr.

Tilläggsanslag från Nordiska ministerrådet på 21 500 Skr.

BILAGA

**E 11. Fråga vid Nordiska rådets 27:e session om alkoholpolitikens samhällsekonomiska konsekvenser**

*(Se Sak E 11, s. 1896)*

## Berättelse

### från Nordiska ämbetsmannautskottet på livsmedelslagstiftningens område

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

*Verksamhetsberättelse 1978*

#### A. Navn og adresse

Nordisk embedsmannsutvalg vedrørende ensartet næringsmiddelovgivning,

Helsedirektoratet

Postboks 8126 Oslo-Dep

Oslo 1

#### B. Startår

1971

#### C. Deltakende land

Danmark, Finland, Norge og Sverige

#### D. Mål

Klargjøre de forskjeller som er til stede i den nordiske næringsmiddelovgivning og søke å komme fram til ensartede bestemmelser for derved i størst mulig grad å kunne innta en felles stilling til den internasjonale harmonisering som foregår på dette felt.

#### E. Virksomhet

Det ble avholdt møte i Oslo 22. mai 1978. I alt deltog 18 personer fra de nordiske landene.

#### F. Finansiering

Kr. 17 000 bevilget over statsbudsjettet for 1978 (reiser) Kap. 600-09-09-0.

Kr. 2 880 (representasjon) Kap. 600-11-3-9-02.



## **Berättelse**

### **från Nordiska turisttrafikkommittén (NTTK)**

*(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)*

*Verksamhetsberättelse 1978*

#### *A. Navn og adresse*

Nordisk Turisttrafikkomité (NTTK)  
Trondhjems plads 4<sup>2</sup>  
DK-2100 København Ø  
Tlf. 01-764118  
Telex 27.114 NORAMB — DK  
Tlgr.adr. "Nordtravel"

#### *B. Startår*

1923

#### *C. Deltagende land*

Danmarks Turistråd, Sveriges turistråd, Islands Turistråd, Centralen för turistfrämjande og Landslaget for reiselivet i Norge.

#### *D. Mål*

NTTK har til oppgave å fremme og lette reiselivet mellom de nordiske land og å stimulere utenlandsturismen til de nordiske land.

#### *E. Organisasjon*

##### *1. Administrasjon*

*NTTK-sekretariatet*  
Trondhjems plads 4<sup>2</sup>  
DK-2100 København Ø  
Tlf. 01-764118  
Telex 27.114 NORAMB — DK  
Tlgr.adr. "Nortravel"  
Sekretær: Turistsjef Bjørn Pahle

## 2. Styrets sammensetting

### 1. Plenarmøtet

Landslaget for Reiselivet i Norge:	Dir. Martin Killi, president Adm. dir. Just Muus-Falck
NTTK-sekretariatet:	Turistsjef Bjørn Pahle
Sveriges Turistråd:	Riksdagsmann Arne Pettersson Komm.råd Thorsten Sundstrøm Adm. dir. Rolf Arfwedsson Adm. dir. Bertil Harrysson
Islands Turistråd:	Ordførande Heimir Hannesson Dir. Ludvig Hjalmtýsson
Centralen för turistfrämjande, Finland	Kanselichef Bror Wahlross Dir. Heikki Toikka Adm. dir. Bengt Pihlstrøm
Danmarks Turistråd:	Adm. dir. Ernst Klæbel Kontorchef Eigil Jensen Dir. Jørgen Helweg Afd.chef Lauritz Hvas

### 2. Direktørmøtet

Landslaget for Reiselivet i Norge:	Adm. dir. Just Muus-Falck, form.
Danmarks Turistråd:	Dir. Jørgen Helweg
Islands Turistråd:	Dir. Ludvig Hjalmtýsson
Sveriges Turistråd:	Adm. dir. Bertil Harrysson
NTTK-sekretariatet:	Turistsjef Bjørn Pahle

## F. Virksomhet

NTTK's virksomhet blir stadig mer preget av den nye oppgave å fremme trafikken mellom de nordiske land og av samarbeidet med Nordisk Ministerråds Turistkomité. I fortsettelse av det nå vedtatte *Turist-handlingsprogram* er utarbeidelsen og gjennomføringen av en felles *prosjektkatalog* den primære samarbeidsoppgave sammen med NMTK. Aktiviteten i 1978 har vært meget stor.

### 1. Møter

*Plenarmøtet* ble avholdt 19.—20. juni i Saltsjøbaden. Det er avholdt 6 direktørmøter, 1 markedssjefsmøte med USA-sjefene, og formannen og sekretæren har hatt møte i New York med USA-sjefene. Ytterligere er det avholdt en lang rekke møter i prosjektgruppen samt 1 fellesmøte med NMTK.

## 2. Løpende prosjekter

- Koordinering av felles markedsundersøkelser.
- Feriespredningsundersøkelser med etterfølgende undersøkelser vedr. bedre kapasitetsutnyttelse på innkvarteringsstedene.
- "Nordisk Reisemarked" (workshop og turistkonferanse i København oktober 1978).
- Cost/Benefit-seminar i Visby, november 1978. Undersøkelser vedr. ringvirkningene av investeringer i turistanlegg.
- Undersøkelser vedr. konsekvensene av en økt liberalisering av charterflytrafikken fra Nord-Amerika til de nordiske land.
- Skandinavisk Workshop for *oversjøiske agenter* i samarbeid med SAS i Gøteborg april 1978.

## 3. Felles nordiske trykksaker

— Map of Scandinavia (eng. versjon)	300 000 eks.
— Map of Scandinavia (japansk vers.)	100 000 eks.
— Scand. Travel Facts (eng.)	250 000 eks.
— Scand. Travel Facts (japansk)	20 000 eks.
— Travel Agents Manual (håndbok, eng.)	10 000 eks.

## 4. Samarbeidet i USA

er ytterligere styrket. En 3-årig felles nordisk aksjonsplan (promosjonsfremstøt) for 1979—81 er vedtatt, og rasjonalisering av de nordiske turistkontorenes samarbeid gjennomført.

## G. Fremtidsplaner

Intensivering av samarbeidet med NMTK, særlig med sikte på en 3-årig prosjektplanlegging (prosjektkalender). Nytt fellesmøte planlagt til primo februar 1979.

Fortsettelse av Norden Nu-programmet, spesielt samarbeid med nordiske organisasjoner, follow up fra Nordisk Reisemarked.

Felles nordisk workshop/"travel mart" for oversjøiske reiseagenter og pressefolk i København mai 1979. Samarbeid med SAS, FinnAir og Iceland-Air.

Nordisk presseseminar (reiseskribenter) i Åbo høsten 1979.

Følgende prosjekter er foreløpig planlagt:

- En forundersøkelse vedrørende mulighetene for opprettelse og drift av *fellesnordisk bookingservice*
- En undersøkelse av *Turismens økonomiske og sysselsettingsmessige konsekvenser i Norden*
- En undersøkelse av mulighetene for en mer *ensartet beregningsmåte for turistbalansen* i de nordiske land.

### *H. Finansiering*

NTTK har intet fellesbudsjett.

Sekretariatfunksjonen ivaretas og finansieres av hver av de nasjonale turistorganisasjoner (NTO) i turnusorden over en 3-års periode (p.t. LRN). Alle samarbeidsoppgaver finansieres fra sak til sak av de deltagende NTO etter avtale. Den prosjektansvarlige NTO dekker (foreløpig) omkostningene i planleggingsperioden inntil fellesfinansiering og ev. støtte fra Nordisk Ministerråd er aktuell.

## **Berättelse**

### **från Nordiska nämnden för handikappfrågor**

*(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)*

Verksamhetsberättelse 1978

#### *A. Namn och adress*

Nordiska nämnden för handikappfrågor  
Fack  
S-161 25 Bromma  
Sverige

#### *B. Startår*

1976 (för en försöksperiod om tre år — förlängd 1978 med ytterligare ett år)

#### *C. Deltagande länder*

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

#### *D. Mål*

(Till grund för nämndens verksamhet ligger Nordiska ministerrådets beslut den 10 december 1975 med därtill fogad stadga.)

Nordiska nämnden för handikappfrågor har till ändamål att verka för en effektivisering av det nordiska samarbetet på handikappforskningens och hjälpmedelsförsörjningens område samt i övrigt att inom sitt ansvarsområde fungera som ett expertorgan för ministerrådet.

Det åligger nämnden särskilt att följa handikappforskningen i de nordiska länderna att ta initiativ till löpande systematiska översikter över hjälpmedelsforskningen respektive -försörjningen m. m. att ta eller förmedla initiativ till sådan forskning och sådana föranstaltningar m. m. inom sitt ansvarsområde som ur samnordisk synpunkt är särskilt angelägna, härunder koordinering av verksamheten att befrämja information inom sitt ansvarsområde mellan forskare samt mellan forskare, myndigheter och enskilda att stimulera initiering och planering av gemensamma nordiska projekt och annan verksamhet inom nämndens verksamhetsområde.

*E. Organisation**1. Administration*

Nämnden består av två ledamöter från varje land samt ersättare (Island: en ledamot samt ersättare). Samtliga ledamöter och ersättare utnämnes av respektive land för högst tre år i sänder.

Nämnden kan tillsätta underutskott för särskilda uppgifter.

Nämnden bistås i sin verksamhet av en kanslichef.

Nämndens kansli är förlagt till handikappinstitutet i Stockholm. Enligt avtal den 7 maj 1976 mellan Nordiska ministerrådets sekretariat och handikappinstitutet ansvarar institutet för förvaltning av de medel som beviljas nämnden, utbetalning av löner m. m. till vid nämnden anställda personer samt tillhandahållande av utrymmen vid institutet för nämndens verksamhet. Institutet bistår också med en sekreterare på halvtid åt kanslichefen.

*2. Nämndens sammansättning**Danmark:*

Konsulent Eugenie Engberg, vice ordf.  
Forskningsleder Jan Plovsing  
Laboratorieleder Knud Børrild, suppleant  
Overlæge Brynjulf Strandberg, suppleant

*Finland:*

Avdelningschef Antti-Veikko Perheentupa  
Docent Castor Lindqvist  
Överinspektör Seppo Eräkanto, suppleant  
Professor Veikko Kallio, suppleant

*Island:*

Överläkare Björn Önundarson  
Direktör Björgúlfur Andrésson, suppleant

*Norge:*

Sivilingeniør Øivind Lorentsen  
Overlege Gurli Gleditsch  
Sivilingeniør Alf Reiar Berge, suppleant  
Professor Ivar Lie, suppleant

*Sverige:*

Professor Sven-Olof Brattgård, ordf.  
Departementsrådet Åke Fors  
Förste sekreteraren Gunnar Danielsson, suppleant  
Direktör Karl Montan, suppleant

### 3. Personal

Kanslichef: Finn Petrén

Sekreterare: Marianne Cedell, halvtid

### F. Verksamhet

Nämnden har under år 1978 sammanträtt tre gånger: i Oslo 1978-03-09—10, i Göteborg 1978-05-29—30 samt i Aalborg 1978-10-18.

En viktig uppgift för nämnden är att följa och översiktligt dokumentera den handikappforskning som bedrivs i de nordiska länderna. Sålunda har nämnden för tredje året i följd gett ut rapporten "Registrering av nordiska projekt inom handikappområdet". Rapporten ges också ut i en engelsk version för internationellt bruk.

Före årets slut planeras också utgivning av en publikation med titeln "Samnordiska organisationer med verksamhet inom handikappområdet". Publikationen är en reviderad version av en två år gammal rapport.

För att bl. a. få till stånd en praktisk grundval för ett utvidgat nordiskt samarbete på hjälpmedelsförsörjningens område har nämnden till ministerrådssekretariatet och Nordiska socialpolitiska kommittén överlämnat ett förslag till principiell uppbyggnad av ett gemensamt nordiskt system för klassificering och registrering av handikapphjälpmedel. Förslaget, som presenteras i rapporten "Klassificering och registrering av tekniska hjälpmedel", har under sommaren och hösten remissbehandlats i de nordiska länderna.

Efter initiativ av nämndens arbetsgrupp för frågor rörande provning av tekniska hjälpmedel har vissa basresurser för provning av handikapphjälpmedel etablerats i Danmark och Norge. Enligt nämndens uppfattning har därmed förutsättningarna för ett nordiskt provningssamarbete grundat på arbetsfördelning avsevärt förbättrats.

Nämnden ser som en viktig uppgift att identifiera de små handikappgruppernas specifika behov av samhällsservice. Den till nämnden knutna Nordiska arbetsgruppen för dövblinda, som hade sitt konstituerande möte i november 1977, har under året haft fyra sammanträden. En lägesrapport benämnd "Dövblinda i Norden" har publicerats. Arbetsgruppen deltar aktivt i arbetet med att verkställa Nordiska rådets rekommendation nr 2/1978 om samnordisk utbildning av lärare för dövblinda.

Efter särskild framställning har nämnden av Nordiska socialpolitiska kommittén också bemyndigats att inrätta en nordisk arbetsgrupp för tekniska hjälpmedel åt psykiskt utvecklingsstörda. Denna nya grupp har under hösten haft två möten.

Bland övriga frågor som nämnden har behandlat under verksamhetsåret kan nämnas

- frågor rörande handikappade barns hjälpmedelsbehov
- FN:s internationella handikappår 1981
- frågor om handikappades användande av kollektiva färdmedel
- frågor om telekommunikationsutrustningar för handikappade.

### *G. Framtidsplaner*

En utvärdering av nämndens verksamhet under åren 1976—1978 kommer att ske under år 1979 genom Nordiska socialpolitiska kommitténs försorg. Nämnden avser att inför denna utvärdering utarbeta en fylligare rapport som dels sammanfattar nämndens verksamhet under försöksperioden, dels drar upp riktlinjer för ett fortsatt nordiskt samarbete på handikappområdet. Rapporten kommer att färdigställas under februari 1979.

Många av de frågor som nämnden hittills har behandlat kommer att kräva fortsatt arbete från nämndens sida under verksamhetsåret 1979. Sålunda förutsätter nämnden att den kommer att få ett ledningsansvar för ett fortsatt nordiskt utvecklingsarbete rörande klassificering och registrering av tekniska hjälpmedel. Vidare planeras av nämndens arbetsgrupp för provningsfrågor vissa konkreta samarbetsprojekt rörande provning av handikapphjälpmedel. De till nämnden knutna nordiska arbetsgrupperna för dövblinda respektive psykiskt utvecklingsstörda fortsätter sitt arbete i oförminskad takt. Rapporter planeras av båda dessa arbetsgrupper till hösten 1979. I nämndens planering för verksamhetsåret 1979 ingår bl. a. också ett nordiskt samarbetsprojekt rörande handikappade barns hjälpmedelsbehov.

Det arbete som bedrivs inom andra nordiska samarbetsorgan i fråga om t. ex. handikappades användande av kollektiva färdmedel samt kultur- och utbildningsfrågor kommer nämnden fortsätta att bevaka i enlighet med sin särskilda uppgift att söka koordinera samnordiska åtgärder för handikappade.

### *H. Finansiering*

Nämnden har för verksamhetsåret 1978 av Nordiska ministerrådet beviljats ett anslag om 485 000 Nkr.



## **Berättelse**

### **från Nordiska telekonferensen och styrkommittén för nordiskt telesamarbete**

*(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)*

#### *Verksamhetsberättelse 1978*

##### *A. Navn og adresse*

Nordiske telekonferansen og styringskomitéen for nordisk telesamarbeid.

Adresse t. o. m. 1. juni 1979:

c/o Teledirektoratet

PO

Postboks 6701 St. Olavs plass, OSLO 1

##### *B. Startår*

For telekonferansene 1917, for styringskomitéen 1972

##### *C. Deltakende land*

Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige

##### *D. Mål*

Det nordiske telesamarbeidet som skjer kontinuerlig mellom post- og teleadministrasjonene i Danmark, Finland og Island og teleadministrasjonene i Norge og Sverige, har til formål å forbedre og utvikle tele-tjenestene innen Norden samt mellom de nordiske land og øvrige land. Samarbeidet har også til formål å såvidt mulig komme fram til ensartete regler for de nordiske lands teletjenester.

##### *E. Organisasjon*

###### *I. Administrasjon*

Det nordiske telesamarbeidet drives

- dels i forbindelse med de nordiske telekonferanser (NT) som holdes annethvert år
- dels i periodene mellom telekonferansene i komitéer og arbeidsgrupper underlagt styringskomitéen for nordisk telesamarbeid (NST)

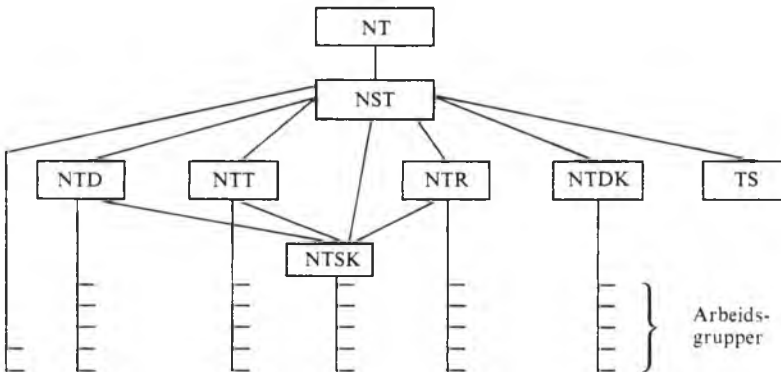
Under telekonferansen og styringskomitéen sorterer følgende komitéer:

- samordningskomitéen for drift- og takstspørsmål (NTD)
- samordningskomitéen for teletekniske spørsmål (NTT)
- samordningskomitéen for radiotekniske spørsmål (NTR)
- samordningskomitéen for tele data kommunikasjon (NTDK)
- nordiske telesatellittkomitéen (NTSK)
- styret for den nordiske jordstasjonen for satellittrafikk i Tanum/Bohuslän (TS)

Under komitéene arbeider nå 24 forskjellige *arbeidsgrupper* med konkrete arbeidsoppgaver. Alle rapporter og konklusjoner legges fram i respektive komitéer, før de med komitéenes uttalelse legges fram for styringskomitéen til godkjenning.

Unntaksvis blir det opprettet arbeidsgrupper som er direkte underlagt NST.

Organiseringen går fram av denne skjematiske oppstillingen:



*Nordisk telekonferanse* tar stilling til rapporter fra komitéene og trekker opp retningslinjene for arbeidet i neste toårs-periode. Formann er den generaldirektør som fungerte som formann i styringskomitéen i siste periode.

## 2. Styrets sammensetning

*Styringskomitéen* har følgende sammensetning:

- Generaldirektør Poul Hansen, Danmark
- Generaldirektör Pekka Tarjanne, Finland
- Generaldirektör Jón Skúlason, Island
- Generaldirektør Per Øvregard, Norge (formann)
- Generaldirektör Tony Hagström, Sverige
- Sekretær: Seksjonssjef Håvard Weberg, Norge

Formann- og sekretærfunksjonen går på omgang mellom administrasjonene etter en fastlagt rotasjonsplan.

### 3. Personale

Alle administrasjonene er representert i arbeidsgruppene og komitéene.

I 1978 er fordelingen i komitéer og arbeidsgrupper slik:

Fra Danmark	76 representanter ( 6 formenn)
Fra Finland	67 representanter ( 2 formenn)
Fra Island	33 representanter ( 1 formann)
Fra Norge	87 representanter (11 formenn)
Fra Sverige	90 representanter (11 formenn)

### F. Virksomhet

Det nordiske telesamarbeidet har også i 1978 gitt gode resultater og vært nyttig for arbeidet innen den enkelte administrasjon.

Styringskomitéen har holdt 4 møter i 1978. Av viktige spørsmål som er behandlet kan nevnes:

- de nordiske teleadministrasjoners engasjement når det gjelder teknisk/økonomiske aspekter ved NORDSAT og framtidig forvaltning av et NORDSAT-system
- felles nordisk bidrag til utforming av den framtidige telepolicy innen den europeiske post- og telekonferanse CEPT
- spørsmål om ny antenne på den fellesnordiske jordstasjonen i Tanum
- endringer i driftsavtalen for den fellesnordiske jordstasjonen i Tanum
- spørsmål om den felles utnytting av en svensk jordstasjon i forbindelse med det europeiske satellittsystem
- eventuell felles nordisk jordstasjon for maritim satellittjeneste
- forslag til endret organisering av det framtidige nordiske telesamarbeid
- halvårsrapporter fra komitéer og arbeidsgrupper

Det må også nevnes at det nordiske telesamarbeidet fortsatt er en svært god plattform for felles innsats i det europeiske og det øvrige internasjonale telesamarbeidet.

### G. Framtidsplaner

Alle de nordiske teleadministrasjoner er fortsatt av den sikre oppfatning at et effektivt nordisk samarbeid gir større slagkraft i internasjonale organer og gir god utnytting av de totale personalressurser og den faglige ekspertise. Samarbeidet gagnar derfor den enkelte administrasjon såvel som Norden sett som helhet.

Man er derfor innstilt på å satse de ressurser som er mulige, sett på bakgrunn av administrasjonenes totale oppgaver.

Man er oppmerksom på at organisasjonsform og arbeidsmetoder må kunne justeres i takt med endrete arbeidsoppgaver og arbeidsmengde.

Nordisk telekonferanse 1977 satte derfor ned en arbeidsgruppe som har utarbeidet forslag til retningslinjer for organiseringen av det fortsatte nordiske telesamarbeid. Forslaget vil bli sluttbehandlet på Nordisk telekonferanse i mai 1979.

Av særlige viktige arbeidsoppgaver i nærmeste framtid blir bl. a.:

- teleadministrasjonenes engasjement i NORDSAT-prosjektet
- det fortsatte arbeid med felles nordisk automatisk mobiltelefonsystem
- det fortsatte arbeid med det nordiske datanettet
- deltakelse i europeiske satellittsystemer.

#### *H. Finansiering*

Teleadministrasjonene finansierer hver for seg de utgifter som det nordiske telesamarbeidet fører med seg.

## **Berättelse**

### **från Nordiska sommaruniversitetet**

*(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)*

*Verksamhetsberättelse 1978*

#### *A. Namn och adress*

Nordiska sommaruniversitetet  
Hagagatan 25 A  
S-113 85 Stockholm  
Tel. 08-33 32 11

#### *B. Startår*

1950 (Konstituerande möte på Lysebu augusti 1950, första sommar-session 1951 på Askov)

#### *Deltagande länder*

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige.

#### *C. Syfte*

Nordiska sommaruniversitetet (NSU) är en frivillig organisation, som vill verka för att utvidga de akademiska studiernas perspektiv genom att sammanföra akademiker med olika bakgrund och genom att främja en kritisk insikt i gemensamma vetenskapliga grundproblem, tvärvetenskapliga frågeställningar, de olika vetenskapernas metodiska egenart och vetenskapernas ställning i samhället. NSU vill inom ramen för denna målsättning ge akademiker från Nordens olika länder möjlighet att mera regelbundet träffas, utbyta kunskap och erfarenheter samt bedriva gemensamt forskningsarbete.

Mot bakgrund härav ser NSU som sin uppgift att fortlöpande verka för förändring av de högre läroanstalterna i Norden i fråga om såväl organisation som utbildnings- och forskningsverksamhet.

#### *D. Organisation*

##### *1. Administration*

Representantskapet är NSU:s högsta myndighet. Av dess ledamöter väljs en av varje lokalavdelning och lika många plus en av generalförsamlingen. Generalförsamlingen består av samtliga registrerade delta-

**gare i NSU:s sommarmöte.** Representantskapet väljer vid sommarmötet en styrelse, vars uppgift är att leda och planera NSU:s verksamhet. Styrelsen består av nio ledamöter med personliga suppleanter (jfr punkt D.2). Landsavdelningarnas styrelser, till vilka en eller två ledamöter väljs av varje lokalavdelning, leder arbetet i respektive land. Lokalavdelningar kan upprättas på alla orter i Norden, där det finns universitet eller annan akademisk läroanstalt efter beslut av representantskapet. Lokalavdelningarna, som för närvarande är 21 till antalet, genomför den av NSU planlagda verksamheten. NSU:s verkställande organ är sekretariatet, vars arbete leds av en generalsekreterare.

<i>2. Styrelsens sammansättning 31.12.1978</i>	Nationalitet
Bent Anker Nielsen, Arkitekt MAA, ordf.	D
Jørgen Poulsen, univ.adj.	D
Jan Otto Andersson, fil. dr, tf. professor, v. ordf.	SF
Bertel Ståhle, pol. kand. utredare	SF
Hrafn Hallgrímsson, arkitekt	I
Helge Rønning, mag. art., forskningsstipendiat	N
Bjørn Ølberg, stud.	N
Ann Mari Engel, fil. kand. unionssekr.	S
Arne Melberg, fil. dr, forskarassistent	S

*Suppleanter:*

Bengt Søndergaard, civ.ing. adjunktvikar	D
Håkon Løe, cand. phil., adjunktvikar	D
Clas Zilliacus, fil. dr, tf. professor	SF
Arto Noro, assistent	SF
Stefania Traustadóttir, sociolog	I
Lars Mjøset, stud.	N
Torill Steinfeld, lærer	N
Sten Andersson, e. univ. lektor	S
Birgitta Rang, fil. mag. e.o. adjunkt	S

*3. Personal*

Vid NSU:s sekretariat i Stockholm finns två fast anställda personer med administrativa och kontorstekniska uppgifter på halvtid.

*4. Revisorer*

*Sakrevisorer:*

Maija Kalin, Jyväskylä, och Lennart Nilsson, Stockholm

*Auktoriserad revisor*

Sjöåkers Revisionsbyrå, revisor Östen Gäfvert, Stockholm

## *Kretsarbetet*

### *E. Verksamhet år 1978*

Arbetet i Nordiska sommaruniversitet, NSU, har sin självklara tyngdpunkt i det lokala kretsarbetet, där det pågår under hela året. Planeringen av nya lokalkretsar äger rum under hösten, sedan representantskapet, NSU:s högsta beslutande organ, vid sommarsessionen fastställt studieprogrammet under påföljande år. Detta planeringsarbete äger mestadels rum på så sätt, att så snart den lokala styrelsen funnit en lämplig *kretsledare*, denne samlar en mindre "kärngrupp", som tillsammans noga går igenom det gemensamma nordiska materialet för kretsen, i regel en utförlig s. k. manschett, där kretsens problemområden och lämpliga vägar att ta itu med problemen anges. Denna preliminära lokala förberedelsegrupp tar sedan kontakt med *den nordiska koordinatören* och framför eventuell kritik och tillägg till manschetten samt anger, vad man i respektive lokalkrets avser att lägga huvudvikten i arbetet vid. Denna kontakt lokalkretsledare-nordisk koordinatör är nödvändig för att garantera att den kretsledarekonferens, som hålls varje år som förberedelse inför kretsarbetet, ger det önskade utbytet.

### *Kretsledarkonferensen*

Nordiska sommaruniversitetet har sedan början av 1960-talet årligen anordnat ett möte över en weekend för alla kretsledare i Norden, då det kommande årets arbete planerades och den nordiska samordningen garanterades. Detta möte anordnades ursprungligen i november. Det visade sig dock snart svårt att genomföra en konferens, som låg så tidigt i förhållande till det egentliga kretsarbetets start i januari påföljande år. Man beslöt därför att flytta konferensen till första hälften av januari. På grund av denna flyttning kom det ett år att inte hållas någon konferens varför de medel, som avsatts för ändamålet, överfördes till januarikonferensen, något som då inte vållade några bekymmer. Efter den extra revision, som NSU i samband med Kultursekretariatets evaluering av verksamheten under våren och sommaren 1978 blivit föremål för, har det emellertid visat sig mindre önskvärt att medel överförs från ett kalenderår till ett annat på detta sätt. Av detta skäl har representantskapet beslutat att återgå till det tidigare tidsschemat för konferensen och förlägga den till hösten, dock så sent som möjligt, d. v. s. början av december. Detta innebär, att det under år 1978 kommer att ha ägt rum två kretsledarkonferenser.

1977 års kretsledarekonferens, som hölls i Södertälje den 14—15 januari 1978, samlade ett rekordstort antal deltagare. 152 kretsar var anmälda till konferensen.

Kretsledarkonferensen har liksom alla övriga delar av NSU:s verksamhet ständigt ställts under debatt. Även om alla arrangemang görs så

billiga som möjligt och resorna företas med tåg andra klass, så utgör posten en tung del av den totala budgeten, varför man från styrelsens och representantskapets sida kontinuerligt sökt utveckla kretsledarkonferensen. Vid årets representantskapsmöten i Laugarvatn beslöt man att pröva en ny modell för konferensen för att effektivera den och öka utbytet av resan för den enskilda kretsledaren. Enligt denna modell deltar endast kretsledarna för de kretsar, som är nya på programmet, i en regelrätt kretsledarkonferens. Övriga kretsar arrangerar istället särskilda *symposier* för kretsledarna med den dubbla målsättningen att förbereda det följande årets kretsarbete, men också att fungera som ett regelrätt symposium kring ett för det aktuella kretsarbetet centralt ämne. Dessa symposier arrangeras inte centralt som kretsledarkonferensen utan av den nordiska koordinatoren i samarbete med styrelsen och generalsekretariatet. Under november och december 1978 kommer dessa kretsledarsymposier att avhållas och erfarenheterna av årets försöksverksamhet kommer sedan att ligga till grund för hur kretsledarkonferensen skall utformas i fortsättningen. Att det alltid kommer att behövas ett möte med denna funktion torde alla inom NSU vara överens om. Årets kretsledarkonferens för de nya kretsarna kommer att äga rum den 9—10 december 1978 i Sigtuna.

### *Program*

Det program, som fastställdes på sommarsessionen i Lillehammer 1977 av representantskapet för år 1978, består av följande kretsar:

1. Havet och norden
2. Produktionssätt, folkhälsa och sjukdomens socialhistoria
3. Teknologihistoria, kapitalistisk teknologi
4. Vetandeförmedling i skolan — skola, erfarenhet, inlärningsprocess
5. Social- och arbetsmarknadspolitiken i krisen
6. Filmvetenskap/filmsociologi
7. Produktionssätt och medvetandeformer
8. Den ekonomiska teorins och politikens kris
9. Nordisk u-landspolitik och utvecklingsstrategier i tredje världen
10. Lokalsamhällsforskning i ett regionalpolitiskt perspektiv
11. Socialisationsteori
12. Konstens och litteraturens sociala funktioner

Av dessa kretsar är fyra s. k. fortsättningskretsar, d. v. s. kretsarna 1, 4, 6 och 7. Alla de övriga kretsarna är nya på programmet, vilket även inneburit, att NSU fått en ansevärd mängd nya medlemmar, samtidigt som kanske tidigare medlemmar blivit mindre aktiva i väntan på ett kretsämne, som berör deras intresseområden. I fråga om några kretsar, såsom kretsarna 2, 8, 10 och 12, kan man räkna med en viss kontinuitet



från tidigare kretsar. Så har kretsen "Produktionssätt, folkhälsa och sjukdomens socialhistoria" sprungit fram ur arbetet i den tidigare kretsen "Hälsa- och socialpolitik". "Den ekonomiska teorins och politikens kris" fortsätter traditionen från den tidigare kretsen "Stat, kapital och kris". Den under tre år mycket livaktiga kretsen "Lantbruket i Norden" behandlade ofta ämnen, som låg nära den nuvarande kretsen "Lokalsamhällsforskning i ett regionalpolitiskt perspektiv", vars förslagsställare också mycket riktigt tidigare varit kretsledare för lantbrukskretsen. Den nya kretsen har dock visat sig få en helt annan rekrytering med ett flertal samhällsplanerare och arkitekter. "Konstens och litteraturens sociala funktioner" slutligen har en längre planeringstid bakom sig, en planering som delvis också skett inom ramen för den tidigare kretsen "Proletärlitteratur och borgerlig offentlighet".

Bland de kretsar, som är helt nya på programmet, har "Teknologihistoria" tydligt visat sig fylla ett behov på de flesta studieorterna. Detta är naturligtvis särskild glädjande, då det ju ända sedan starten 1950 varit svårt att tillgodose önskemålet om att i NSU-arbetet kunna engagera representanter för alla discipliner eller åtminstone för alla fakulteter, eftersom det hela tiden varit svårt att få in naturvetare och teknologer i arbetet. Detta har alltså nu kunnat ske i hög grad i och med denna krets, som t. o. m. kommit igång i Luleå, där NSU tidigare inte haft någon verksamhet.

En krets, som arbetar för sista året, är "Filmvetenskap/filmsociologi". Här planerar man att avsluta arbetet med ett större symposium under år 1979. "Produktionssätt och medvetandeformer", som också är inne på sitt sista år, kommer att under 1979 omvandlas till en arbetsgrupp med syfte att utge en publikation. Kärnan för detta arbete kommer att utgöras av kretsarna i Linköping, Helsingfors och Århus.

Med utgångspunkt i detta program har det i lokalavdelningarna under våren 1978 upprättats 128 lokalkretsar. Nu under höstterminen har ytterligare ett antal kommit till, varför antalet arbetande kretsar i oktober 1978 ligger på cirka 140 kretsar. Detta antal ligger således klart över vad som beräknats, vilket innebär att bidraget till varje krets blir motsvarande mindre. Såväl styrelse som representantskap har diskuterat möjligheten att sätta ett övre tak på antalet kretsar per lokalavdelning men man har funnit, att så länge variationerna från år till år håller sig inom rimliga gränser, detta endast skulle föra till en ökad byråkrativering med ty åtföljande risk att värdefullt arbete inte skulle komma till stånd.

### *Sommarsessionen*

År 1978 blev det år, då sommarsessionen åter kunde förläggas till Island, exakt 10 år efter den första och enda tidigare sommarsessionen där. Den isländska landsavdelningen hade valt att förlägga sessionen till

Laugarvatn. Av ekonomiska skäl hade det varit nödvändigt att begränsa antalet deltagare allt som allt, alltså inklusive de isländska deltagarna, till 200. Sessionen var en stor framgång för den isländska landsavdelningen, såväl arrangemangstekniskt som innehållsmässigt. Förutom den obligatoriska utflykten ordnade de isländska lokalkretsarna studieresor för respektive kretsar. Att "Havet och Norden" hade mycket att se och lära på Island förstår man lätt, men också andra kretsar gjorde mycket givande besök. Teknologikretsen t. ex. var inbjuden att bese aluminiumverket, vilket uppskattades mycket. Kretsen om lokalsamhällsforskning fick möjlighet att besöka olika typer av lokalsamhällen och diskutera med politiker och myndigheter. Hälsokretsen hade givande diskussioner med sjukvårdsmyndigheter i Reykjavik etc. Det sammanlagda intrycket av sessionen var för alla deltagare, att det verkligen varit värt allt besvär att få till stånd en Islands-session igen.

### *Styrelsen*

Nordiska sommaruniversitetets styrelse tillvaratar allt sedan år 1975 såväl det gamla presidiet som den tidigare programkommitténs uppgifter. Detta innebär en hård belastning på styrelsen, då såväl rent administrativa uppgifter som programläggning och långsiktig programplanering skall skötas av styrelsen. Budgetposten för styrelsens utgifter är emellertid en av de poster, som kraftigast berörs av inflationen, eftersom huvudparten av utgifterna gäller resekostnader i samband med styrelsens möten. För att överhuvudtaget kunna klara styrelsens arbetsuppgifter vid rådande anslagssituation med reellt nedskurna anslag, har man måst införa en ny modell för styrelsens arbete, som innebär att man för olika uppgifter utser särskilda arbetsutskott, i regel en styrelsemedlem från varje land, till vilka vissa uppgifter delegeras och som även kan få i uppdrag att förbereda ärenden till styrelsens ordinarie möten. Även om detta system kan fungera, så finner styrelsen det betänkligt att överlåta beslut åt administrativa utskott.

För att motverka olyckliga konsekvenser av detta förfaringssätt har man valt olika medlemmar i styrelsen till olika arbetsutskott. Styrelsen har under år 1978 t. o. m. oktober månad haft tre ordinarie möten, ett i januari i samband med kretsledarekonferensen, ett i början av juni och ett i början av september, förutom ett antal möten under sommarsessionen, sammanlagt fem stycken. Till detta kommer så två utskottsmöten, ett i juni och ett i oktober. För resten av året planeras minst ett utskottsmöte och ett avslutande styrelsemöte i slutet av december.

I slutet av mars fick NSU:s styrelse kännedom om de nedskärningar, som planerades i fråga om NSU:s anslag för år 1979. Styrelseutskottet sammanträdde med tjänstemän på Sekretariatet för kulturellt samarbete i samband med utskottsmötet i april i Köpenhamn. Tillsammans

med Kultursekretariatet gjorde man så upp de riktlinjer, enligt vilka den utvärdering av NSU:s verksamhet, som skulle utgöra beslutsunderlag för beviljandet av anslag för år 1979, skulle utföras. Kultursekretariatet beviljade extra anslag för avhållande av två utskottsmöten för sammanställande av material om NSU. Dessa möten ägde rum i maj och juni 1978. Vid ett av dessa möten kunde utskottet även träffa representanter för den Rådgivande kommittén för forskning.

Utformningen av den enkät, som sändes ut till lokalavdelningarna, gjordes i samarbete med Kultursekretariatet. Den sändes till respektive lokalsekreterare, som med hjälp av telefonintervjuer med kretsledarna samlade in uppgifterna. Hela utredningen gjordes under stark tidspress, och styrelsen kunde med glädje notera, att lokalavdelningarna gjorde ett stort arbete ytterst snabbt. Den slutliga sammanställningen av materialet gjordes så av styrelsens ordförande.

Den mer innehållsmässiga utvärderingen gjordes på så sätt, att några tidigare kretsar valdes ut och respektive koordinator skrev en längre framställning om hur kretsen uppkommit, hur arbetet planerats och hur det sedan under de år kretsen arbetat utvecklats. Styrelsen gav också koordinatörerna i uppdrag att söka säga något om resultatet av arbetet. Då avsågs inte endast den output, som föreligger i form av publicerade eller stencilerade rapporter inom och utom NSU, utan även den mer svårångade effekt ett kretsarbete kan ha på olika håll. De områden som då belystes var de enskilda deltagarnas egna forskningsarbete och den nytta man haft av sitt deltagande i NSU-arbetet. Man sökte också spåra upp de innovationer, som kretsarbetet fört till vid olika forskningsinstitutioner i Norden och som man visste förelåg men inte tidigare försökt kartlägga.

Den slutliga evalueringsrapporten innehöll också en presentation av NSU:s publiceringsverksamhet under senare år, Nordisk Forum, Skriftserien och stencilserien.

När rapporten förelåg i slutet av juni 1978 hade den följande innehåll:

1. Almen indledning om karakteren af virksomheden
2. Forklarende kommentarer til de enkelte poster i NSUs budget for 1978
3. Redegørelse for programlægningsproceduren
4. Oversigt over studiekredsprogrammet for årene 1974—78
5. Oversigt over lokale studiekredse for årene 1974—78
6. Korte redegørelser for virksomheden i enkelte studiekredse, der har afsluttet deres arbejde i perioden
7. Studiekredsvirksomheden i forårssemestret 1978.  
(Opsummering af og kommentarer til resultatet af spørgeskemaundersøgelse vedr: studiekredsens medlemmer)
8. Oversigt over symposier afholdte i årene 1974—78

9. Översikt över NSUs publiceringsvirksomhet i årene 1974—78
10. Redegørelse for NSU-arbejdet på Island i årene 1974—78

### *Programarbete*

Programarbetet inför 1979 års kretsprogram fick en något annorlunda utformning detta år än tidigare år. Som redan sagts, så består 1978 års kretsprogram till övervägande del av kretsar, som i januari börjar sitt första verksamhetsår. Det stod mycket snart klart, att dessa nya kretsar på programmet fungerade utmärkt, varför det fanns skäl att förvänta, att de önskade fortsätta arbetet åtminstone ett år till. Då man menar sig ha funnit ett optimum på 12—13 kretsar på programmet med hänsyn till anslag, administration och sommarsession, fanns det i praktiken plats för högst tre nya kretsar på 1979 års program. Mot denna bakgrund beslöt styrelsen att gå ut till lokalavdelningarna och be dem tänka igenom vilka ämnesområden som saknades och ge förslag på några sådana ämnen, som behövdes som komplement till det övriga programmet. Själva inventeringsprocessen blev därför i år mindre omfattande, men i gengäld har varje lokalavdelning tagit mer hänsyn till helheten än tidigare år. Styrelsens erfarenhet av detta förfaringsätt är, att det kan vara fruktbart att växla mellan dessa två typer av inkallande av nya kretsämnesförslag.

### *Utredningsgrupper*

Under året har flera utrednings- och planeringsgrupper arbetat för att förbereda de nya kretsämnesförslagen. Så har såväl planeringen för ämnet "Sociala utopier" som "Kvinnorörelse och kvinnoforskning" fått sin slutliga utformning i för ändamålet tillsatta planläggningsgrupper.

### *Symposier*

Under året har två stora symposier ägt rum med sitt ursprung i det ordinarie kretsarbetet. Kretsen "Vetandeförmedling i skolan" har hållit ett tre dagars symposium med cirka 30 deltagare, och kretsen "Hälsa- och socialpolitik" avslutade sitt arbete med ett symposium som också fungerade som ett redaktionsmöte för den volym, som man avser att utge i Nordiska sommaruniversitetets skriftserie. Under hösten kommer en rad kretssymposier att hållas, vilket närmare beskrivits ovan under kretsledarkonferensen.

### *Generalsekretariatet*

Då den nuvarande generalsekreteraren inte önskat förnya sitt kontrakt, har posten som generalsekreterare för NSU lysts ut till den 1 januari 1979. Den nye generalsekreteraren är bosatt i Ålborg, varför sekretariatets huvudfunktioner kommer att flyttas till Ålborg, vilket även medför att NSU fr. o. m. år 1979 åter får Danmark som domicilland.

### *Nordisk Forum*

NSU:s tidskrift, Nordisk forum, utkommer under året med fyra nummer, som behandlar följande huvudtemata:

”Kapital, stat och kris”, ”Analys av välfärdsstaten”, ”Forvaltningsuddannelser og statsfunktioner” och slutligen ”Faglig krisestrategi: Alternativ produktion”.

Tidskriften har sedan 1975 en upplaga på 1 500 ex. Redaktionen har sitt sekretariat i Köpenhamn med en redaktionssekreterare. Huvudredaktören är f. n. norsk och för övrigt består redaktionen av representanter från alla de fem nordiska länderna. Tidskriften bevakar också vad som sker på universitets- och högskoleområdena i Norden och har för detta redaktörer i de olika länderna. Vidare finns ett nät av kontaktmän över hela Norden, som bevakar vad som sker lokalt i undervisnings- och forskningspolitiska frågor. Bortsett från ett mindre arvode till redaktionssekreteraren är dessa uppdrag oavlönade liksom det övriga NSU-arbetet.

### *Skriftserien*

Fr. o. m. detta år har NSU:s hela publikationsverksamhet samlats till en redaktion, den redaktion som tidigare endast stod för Nordisk Forum. Man önskar på detta sätt få en samordning i publiceringsfrågorna mellan Nordisk Forum å ena sidan och Skriftserien och stencilserien å den andra. Under året utkommer en tredje upplaga av Negt/Kluge: Offentlighet og erfaring i Rolf Reitans översättning.

### *Stencilserien*

I stencilserien har utgivits nr 17: Arbetarrörelsen och klasskampen i Norden, tre rapporter från NSU:s studiekrets ”Arbetarrörelsens historia” och nr 18: Keynesianismen och den ekonomiska politiken i Finland.

### *Infomation.*

I ”Information fra Nordisk sommaruniversitet” har NSU en mer intern publikation, som ger aktuell information om kretsarbete och symposier men också om det administrativa arbetet inom organisationen. ”Information” tjänar också som information utåt om kretsarbete och övrig programverksamhet. Tidskriften utkommer med tre nummer per år. Det första numret har i någon mån fått fylla en del av de funktioner, som den tidigare studiekatalogen hade. Nummer två, som kommer ut de första julidagarna, presenterar underlag för de beslut som skall fattas under sommarsessionen bl. a. om påföljande års program. Det tredje numret slutligen, som kommer under hösten, ger underlaget för nyrekrytering av kretsledare för påföljande års kretsarbete. Vidare informeras i alla nummer om aktuella beslut i styrelse och representantskap, rapporter från de symposier som avhållits presenteras etc. Kort sagt,

skall en regelbunden läsare av "Information" kunna hålla sig à jour med vad som sker inom organisationen. Tidskriftens upplaga varierar mellan 1 800 ex. och 2 500 ex.

### *F. Framtidsplaner*

#### *Program*

På sommarsessionen i Laugarvatn fastställde representantskapet ett program om sammanlagt 13 kretsar. Under år 1979 kommer således följande kretsar att arbeta:

1. Havet och Norden
2. Produktionssätt, folkhälsa och sjukdomens socialhistoria
3. Teknologihistoria, kapitalistisk teknologi
4. Vetandeförmedling i skolan — skola — erfarenhet — inlärningsprocess
5. Social- och arbetsmarknadspolitiken i krisen
6. Idrott i samhällsvetenskapligt perspektiv
7. Kvinnorörelse och kvinnoforskning
8. Den ekonomiska teorins och politikens kris
9. Nordisk u-landspolitik och utvecklingsstrategier i tredje världen
10. Lokalsamhällsforskning i ett regionalpolitiskt perspektiv
11. Socialisationsteori
12. Konstens och litteraturens sociala funktioner
13. Sociala utopier — konkreta utopier i dag

Programmet omfattar tre nya ämnen, där nummer 6, "Idrott i samhällsvetenskapligt perspektiv", innebär ett helt nytt område för NSU.

#### *Symposier*

När detta skrivs har två kretsar anmält sitt intresse att arrangera ett större symposium under år 1979, nämligen kretsen om filmvetenskap och den nuvarande kretsen om arbetsmarknadspolitik.

#### *Nordisk Forum*

Tidskriften Nordisk Forum beräknas utkomma med fyra nummer under året. Det första numret i 1979 års årgång kommer att bli en uppföljning av det tidigare numret om stat, kapital och kris. Beträffande de övriga tre numren finns preliminära planer. Man räknar med att kunna producera ett nummer om socialisationsteori och ett nummer som anknyter till arbetet i krets tre, teknologiutveckling och teknologihistoria. Förmodligen kommer årets sista nummer att behandla vuxenutbildningen, som också är under övervägande som studiekretsämne för år 1980.

I NSU:s Skriftserie kommer vid årsskiftet en antologi med titeln "Arbetsmiljöforskning och fackföreningsrörelse". Vidare finns planer på tre publikationer, som alla tre producerats som resultat av ett kretsarbete, nämligen:

”Historievitenskap og samfunn”, ”Om lantbruksförhållanden i de nordiska länderna” samt en antologi om hälso- och socialpolitik i Norden. Dessa volymer utges i samarbete med Dansk Universitetspresse i Köpenhamn.

Sommarsessionen 1979 kommer att äga rum i Sverige, där den svenska landsavdelningen valt att förlägga den till Lövångers Kyrkby strax söder om Skellefteå. Där finns goda förutsättningar för en samlad inkvartering med möjlighet att medföra barn, allt till ett mycket rimligt pris. En viktig synpunkt, då de ständigt ökande kostnaderna för den enskilde sommarsessionsdeltagaren blivit ett reellt problem i verksamheten.

#### *G. Finansiering*

NSU:s finansiering sker uteslutande över den nordiska kulturbudgeten förutom marginella ränteinkomster. Skriftserien finansieras dels genom anmälningsavgifter till sommarsessionen, dels genom försäljning av böcker. Nordisk Forum har av nordiska samarbetsdelegationen för samhällsforskning erhållit ett anslag om 10 000:— danska kronor.

### **BILAGA**

#### **Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över berättelsen**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska sommaruniversitetet till 27:e sessionen avgiven berättelse över verksamheten 1978.

Utskottet har genomgått berättelsen över Nordiska sommaruniversitetets verksamhet 1978. Utskottet har vidare genomgått en av rådgivande kommittén för forskning (RKF) avgiven evalueringsrapport rörande sommaruniversitetets verksamhet 1974—1978. Utskottet har framfört synpunkter på sommaruniversitetet och dess verksamhet till Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) vid de gemensamma överläggningarna den 22 februari 1979.

Med ovanstående kommentarer får utskottet föreslå

att rådet lägger berättelsen C 22/k från Nordiska sommaruniversitetet till handlingarna i väntan på ny berättelse till nästa ordinarie session.

Stockholm den 22 februari 1979

<i>Aimo Ajo (Sd)</i>	<i>Jo Benkow (H)</i>
<i>Niels Bollmann (CD)</i>	<i>Kjell Magne Bondevik (Kr.F.)</i>
<i>Trygve Bratteli (A)</i>	<i>Rolf Fjeldvær (A)</i>
<i>Svend Haugaard (RV)</i>	<i>Ragnhildur Helgadóttir (Sj)</i>
	Förman
<i>Karl-Erik Häll (s)</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander (Kok)</i>
<i>Sture Palm (s)</i>	<i>Robert Pedersen (S)</i>
<i>Kaarina (Kati) Peltola (Skdl)</i>	<i>Ingrid Sundberg (m)</i>
<i>Per Olof Sundman (c)</i>	<i>Marjatta Väänänen (K)</i>

## **Berättelse**

### **från Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning jämte Nordiska publiceringsnämnden för humanistiska tidskrifter**

*(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)*

*Vksamhetsberättelse 1978*

#### *A. Navn og adresse*

Nordisk Samarbejdsnemnd for Humanistisk Forskning  
Norges almenvitenskapelige forskningsråd  
Munthes gt. 29  
Oslo 2

#### *B. Startår*

1968

#### *C. Formål*

Nordisk Samarbejdsnævn for humanistisk forskning blev oprettet efter aftale mellem de nordiske humanistiske forskningsråd i 1968. I samarbejdsnævnet indgår Statens humanistiske Forskningsråd, Danmark, Statens humanistiska kommission, Finlands akademi, Finland, Rådet for humanistisk forskning, Norges almenvitenskapelige forskningsråd, Norge, humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet, Sverige. Island deltager som observatør.

Nævnet har til opgave at fremme og koordinere den humanistiske forskning og forskeruddannelse i Norden, fremme informationen inden for de nævnte områder samt tage initiativ til samarbejdsprojekter inden for humanistisk forskning i Norden.

#### *D. Organisasjon*

##### *1. Administrasjon*

De deltagende forskningsråd udpeger hver to medlemmer til nævnet for to år ad gangen. Sekretariatsfunktionerne går på skift mellem landene hvert andet år. Værtslandets forskningsråd udpeger ordføreren og sekretæren. Nævnet sammenkaldes to gange om året. Ved disse møder er også forskningsrådenes sekretærer til stede. Nævnet kan nedsætte udvalg og arbejdsgrupper. Hvert råd har ret til at sende yderligere eksperter til nævnets møder.



I 1978 hadde nemnden følgende utvalg:

Nordisk publiseringsnemnd for humanistiske tidsskrifter

Komiteen for nordisk koordinering af arkæologiens samarbejde med naturvidenskabene

Planleggingskomité for Nordisk konferanse om kvinneforskning i de humanistiske fag

Nemndens administrasjon ivaretas av en deltidsansatt sekretær. Samarbeidsnemnden har ikke eget budsjett. Utgiftene til sekretærlønn deles mellom medlemslandene. Vertslandets forskningsråd står for sekretærens reiseutgifter og kontorhold.

Nemndens sekretariat flyttet fra Danmark til Norge 1 juli 1978.

## 2. Samarbeidsnemndens sammensetning 31.12.1978

Professor Knud Rahbek Schmidt, Danmark, ordfører til 30.6.1978

Professor Søren Sørensen, Danmark

Professor Pertti Karkama, Finland

Professor Reijo Wilenius, Finland

Professor Åse Hiorth Lervik, Norge, ordfører fra 1.7.1978

Professor Egil Pettersen, Norge

Professor Erik Lönnroth, Sverige

Professor Gun Widmark, Sverige

Islands observatør: Professor Jónas Kristjánsson

## 3. Personale

Cand.philol. Bjarne Rogan.

## 4. Revisorer

Den norske riksrevisjon.

## E. Virksomhet

Samarbeidsnemnden har holdt møte 6.4.1978 i Århus og 20.9.1978 i Tromsø. De respektive råds sekretariater har holdt møte 23.2.1978 i Oslo og 18.8.1978 i Stockholm.

## Nordisk samarbeid

Saker av felles nordisk interesse er blitt drøftet på møtene, bl. a. Det nordiske ødegårdsprosjektet og "Centralmakt och lokalsamhälle på 1700-tallet" og "Dansk lokaladministrasjon historie".

Man har også drøftet RKF's forslag til handlingsprogram for det nordiske forskningssamarbeidet, og i denne forbindelse tatt opp forskjellige sider ved nordisk fellesfinansiering av prosjekter.

Komiteen for nordisk koordinering af arkæologiens samarbejde med naturvidenskabene har avsluttet sitt arbeid høsten 1978. Komitéen har avgitt sin rapport "Natural Science in Archaeology" til ESF. Denne rap-

porten er også spredt til alle aktuelle forskningsmiljøer. Komitéen har også utarbeidet en redegjørelse til de nordiske humanistiske råd. Denne inneholder anbefalinger for det framtidige arbeid innen området både på nordisk og på nasjonalt plan.

En planleggingskomité arbeider med opplegget for en nordisk konferanse om kvinneforskning i de humanistiske fag. Konferansen skal avholdes i Norge i mai 1979.

#### *Europeisk samarbeid*

Man har på NOS-H-møtene utvekslet erfaringer fra ESF-samarbeidet og drøftet eventuell deltakelse i forskjellige ESF-prosjekter. For øvrig vises det til den ovennevnte rapport til ESF, "Natural Science in Archaeology".

#### *Høringer*

Nemnden har avgitt uttalelse til Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbeid vedrørende diverse forskningsprosjekter og har gitt forslag til Nordiske Forskerkurser 1979.

#### *F. Framtidsplaner*

Vil bero på den framtidige ansvarsfordeling mellom Nordisk Kulturavtales organer og forskningsrådene.

#### *G. Finansiering og økonomi*

Samarbeidsnemnden har ikke eget budsjett.

*BILAGA***Berättelse****från Nordiska publiceringsnämnden för humanistiska tidskrifter**

Verksamhetsberättelse för 1978

*A. Navn og adresse*

Nordisk Publiseringsnemnd for humanistiske tidsskrifter  
 Norges almenvitenskapelige forskningsråd  
 Munthes gt. 29  
 Oslo 2

*B. Startår*

1974

*C. Formål*

At tilstræbe rationel udgivelse af nordiske tidsskrifter inden for de humanistiske videnskaber og afgive indstillinger til forskningsrådene om støtte til tidsskrifterne.

*D. Organisasjon**1. Administrasjon*

Som NOS-H

*2. Samarbetsorganets sammansättning*

	Nationalitet
Professor Knud Rahbek Schmidt	D
Overarkivar Vagn Dybdahl	D
Sekretær Marjatta Hiisivaara-Hela	F
Professor Lars Huldén	F
Fagrådssekretær Anne-Lise Hilmen	N
Professor Egil Pettersen, ordfører	N
Överbibliotekarie Lennart Grönberg	S
Professor Erik Lönnroth	S

*3. Personale*

Som for NOS-H

*4. Revisorer*

Som for NOS-H

*E. Virksomhet*

Nordisk publiseringsnemnd for humanistiske tidsskrifter har holdt møte 1.11.1978 i Oslo. Tidsskriftsøknadene for 1979 ble forbehandlet av sakkyndige i de respektive land og deretter behandlet på nevnte møte. Anbefalinger om støtte til de enkelte tidsskrifter er så gått til forskningsrådene, som på bakgrunn av disse innstillingene tar beslutning om en eventuell støtte og størrelsen på denne.

Publiseringsnemnden tar på sine årlige møter dessuten opp spørsmål vedrørende fricksemplarer, abonnementspriser, redaktørhonorarer, reiseomkostninger, oversettelsesutgifter o. a., og søker å komme fram til en mest mulig enhetlig praksis på disse områdene.

*G. Finansiering og økonomi*

Publiseringsnemnden har ikke eget budsjett.

## **Berättelse**

### **från Nordiska afrikainstitutet**

*(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)*

Verksamhetsberättelse 1977/78

#### *A. Namn och adress*

Nordiska afrikainstitutet  
Syslomansgatan 7  
Box 2126  
S-750 02 UPPSALA 2  
Tel. 018/15 54 80

#### *B. Startår*

1964 (provisorisk verksamhet 1962-09-01—1964-06-30)

#### *C. Syfte*

Enligt Kungl. Maj:ts instruktion av 1964-06-29 skall institutet ”i Norden främja studiet av afrikanska förhållanden samt verka för den internationella biståndsverksamheten i vad mån denna rör Afrika.”

”Det åligger institutet särskilt

- att främja utbildning av personal för biståndsverksamhet i Afrika,
- att genom kurser, föreläsningar, seminarier och eljest sprida information rörande Afrika och aktuella förhållanden,
- att utgöra dokumentationscentrum för afrikaforskningen, samt
- att främja vetenskaplig forskning och undervisning om Afrika.”

#### *D. Organisation*

##### *1. Administration*

Institutet är en svensk myndighet under utbildningsdepartementet. Institutets ledning består av en styrelse utsedd av Kungl. Maj:t, de nordiska ledamöterna efter förslag av resp. lands regering. Under styrelsen leds institutet av en föreståndare.

2. *Styrelsens sammansättning 1978-12-31*

Professor Sofus Christiansen	D
Professor Stig Jaatinen	F
Ambassadör Ingvi Ingvarsson	I
Professor John Sanness	N
Internationell sekreterare Thorbjörn Carlsson	S
Professor Claes Fredrik Claeson	S
Rektor Martin H:son Holmdahl	S
Generaldirektör Ernst Michanek	S
Bankdirektör Claes Nyman	S
Departementsråd Thord Palmlund	S
Överbibliotekarie Tomas Tottie	S
Föreståndare Carl Gösta Widstrand	S

3. *Personal*

- 1 föreståndare
- 1 byrådirektör
- 3 forskarasistenter
- 2 bibliotekarier
- 1 1. byråsekreterare
- 1 byråsekreterare
- 3 byråassistenter
- 1 nordisk sekreterare
- 1 expeditivsvakt

4. *Revisorer*

Revision sker genom revisionskontoret vid universitets- och högskole-  
ämbetets försorg.

E. *Verksamhet**Seminarier, kurser, föreläsningar m. m.*

Den 22—23 augusti anordnades vid institutet ett seminarium med ti-  
teln "Colloquium on a one volume church history of Africa". Deltagare  
i seminariet, som ingår i professor Sundklers forskningsprojkt "The  
Christian Presence in Africa", var ett 30-tal personer från såväl Europa  
som USA.

Under tiden 19—21 oktober arrangerade institutet med ekonomiskt  
stöd från Flyktingberedningen ett seminarium kallat "*Legal Aspects on  
the African Refugee Problem*". Seminariet utgör en del av förberedelser-  
na inför den konferens om flyktingfrågor som kommer att arrangeras  
av All Africa Conference of Churches under våren 1979 i Arusha, Tan-  
zania.

Den 22—23 oktober ordnade institutet s. k. *afrikadagar* för studenter och yngre forskare från hela Norden. Ca 120 personer deltog och syftet med sammankomsten var att deltagarna skulle få tillfälle att presentera sina forskningsprojekt för varandra.

Den 24 oktober ordnade institutet en "u-vattendag" med föredrag om problem rörande vattenexploatering i u-länderna.

Institutets årliga internationella seminarium hölls i samarbete med Carleton University, Ottawa och Institute of African Studies, Dalhousie University, Halifax i Ottawa den 19—22 februari 1978. Seminariet hade rubriken: *Conflict and Change in Southern Africa: Scandinavian and Canadian Perspectives and Policy Options*.

Seminariet hade en allmän inledningsdel med beskrivning och analys av förhållandena i södra Afrika. Därefter diskuterades kanadensiska och skandinaviska policy-problem. De nordiska deltagarna bidrog med följande papers: Roger Leys, *Scandinavian Development Assistance to Botswana, Lesotho and Swaziland*; Maj Palmberg, *The Case for Scandinavian Disassociation* och Bertil Egerö, *Mozambique and the Escalation of the Struggle in Southern Africa*.

Vid middag ordnad av kanadensiska utrikesdepartementet höll statssekreteraren i det norska utrikesdepartementet, Thorvald Stoltenberg, ett tal, "Nordic Policy toward Southern Africa: Trends and Prospects".

I samband med planeringen av ett nummer av *The Scandinavian Journal of History* om afrikansk historia höll afrikainstitutet ett seminarium för nordiska historiker som arbetar med afrikansk historia. Seminariet ägde rum i Uppsala den 20—21 maj.

Den 31 maj—2 juni anordnade institutet i samarbete med Center for Utdrivningsforskning, Köpenhamn en workshop i Kungälv om *Small-Scale Industry in Urban and Rural Areas in Africa*. De 30 deltagarna var forskare, studenter och biståndsarbetare från de nordiska länderna samt ett mindre antal utomnordiska specialister.

### *Forskningsverksamhet*

Institutets föreståndare är sedan december 1976 medlem i en tvärvetenskaplig grupp för en studie, "Vatten i u-landsperspektiv", finansierad av SAREC och Delegationen för långsiktigmotiverad forskning. Som ett led i denna verksamhet organiserades av afrikainstitutet och projektgruppen en konferens om sociala och ekonomiska problem vid vattenexploatering i u-länderna den 24—26 oktober 1977. Till en föreläsningdag som var offentlig kom ett par hundra vattenintresserade för att höra de inbjudna talarna. Konferensens papers kom ut i juni 1978 på Pergamon press. Studien beräknas vara färdig under 1978.

Forskningsprojektet *The Christian Presence in Africa* som finansieras av Humanistiska forskningsrådet och leds av professor Bengt Sund-

kler fortgår även detta år. I anslutning till en kyrkohistorisk konferens i samband med Uppsala universitets femhundraårsjubileum ordnade afrikainstitutet en tvådagarskonferens över detta ämne med en rad inbjudna afrikanska och europeiska forskare.

Professor Yash Ghai har beviljats fortsatta anslag från SAREC för sitt projekt Law and Economy in Africa som administreras av institutet.

#### *Biblioteksverksamhet*

Bibliotekets accession har uppgått till 1 297 volymer inklusive småtryck, därav 621 köp, 243 byten och 433 gåvor. Under perioden har också förvärvats 74 nya periodica, därav 23 köp, 27 byten och 24 gåvor. Bokbeståndet uppgår till ca 25 000 titlar.

#### *Publikationsverksamhet*

Under verksamhetsåret har institutet utgivit:

##### *Periodiska skrifter*

*Africana i nordiska vetenskapliga bibliotek*, nr 35, 1975, samt nr 37, 1976

*Newsletter*, nr 16, 1977

Research report nr 42, Egerö, Bertil, *Mozambique and Angola: Reconstruction in the Social Sciences*. 78 s. Uppsala 1977.

Research report nr 43, Hansen, Holger Bernt, *Ethnicity and Military Rule in Uganda*. 136 s. Uppsala 1977.

Research report nr 44, Bhagavan, M. R., *Zambia: Impact of Industrial Strategy on Regional Imbalance and Social Inequality*. 76 s. Uppsala 1978.

Research report nr 45, Aaby, Peter, *The State of Guinea-Bissau. African Socialism or Socialism in Africa?* 35 s. Uppsala 1978.

Research report nr 46, Abdel-Rahim, Muddathir, *Changing Patterns of Civilian-Military Relations in the Sudan*. 32 s. Uppsala 1978.

##### *Böcker*

*African Refugees and the Law*. Ed. Göran Melander och Peter Nobel. 98 s. Uppsala 1978.

Boesen, Jannik, Storgård Madsen, Birgit och Moody, Tony, *Ujamaa — Socialism from above*. 183 s. Uppsala 1977.

Kalugila, L., *Swahili Proverbs from East Africa*. 28 s. Uppsala 1977.

*Law in the Political Economy of Public Enterprise. African Perspectives*. Ed. Yash Ghai. 351 s. Uppsala 1977. (Nr 1, Studies of Law in Social Change and Development.)

Mafeje, Archie, *Science, Ideology and Development. Three Essays on Development Theory*. 86 s. Uppsala 1978.



- Mbithi, Philip, och Rasmusson, Rasmus, *Self Reliance in Kenya. The Case of Harambee*. 177 s. Uppsala 1977.
- Mønsted, Mette och Walji, Parveen, *A Demographic Analysis of East Africa. A Sociological Interpretation*. 211 s. Uppsala 1978.
- Nordic Statements on Apartheid*. 53 s. Uppsala 1977.
- Nordic Statements on Apartheid. Supplement*. 24 s. Scandinavian Institute of African Studies, Uppsala and United Nations Centre against Apartheid, New York, 1978.
- Nyambok, Isaac D., *A Bibliography of Kenya: Geosciences*. 27 s. Uppsala 1977.
- Rudebeck, Lars, *Guinea-Bissau. Folket, partiet och staten. Om den fredliga kampen för utveckling*. 152 s. Uppsala 1977.
- Tadesse, Zenebework, *Kvinna i Etiopien*. 72 s. Uppsala 1978.
- Winai-Ström, Gabriele, *Development and Dependence in Lesotho, the Enclave of South Africa*. 186 s. Uppsala.

#### Resor

Föreståndaren deltog i en av FN anordnad konferens i Lagos 20—27 augusti *World Conference for action against apartheid*. Representanter för 110 länder deltog i konferensen, som diskuterade och antog ett dokument "The Lagos plan for action against apartheid". Det mest intressanta var det nigerianska utspelet att i Nigeria förbjuda alla entreprenadföretag och affärsföretag som arbetar med eller i Sydafrika. För institutet intressantast var kontakterna med frihetsrörelsernas ledare, bl. a. Oliver Tambo och Robert Mugabe.

I anslutning till denna konferens deltog föreståndaren den 28 augusti—9 september som svensk delegat i en konferens i Nairobi rörande *ökenspridning*. Denna konferens var föredömligt väl förberedd och den aktionsplan som antogs efter långa diskussioner innehåller de viktigaste synpunkterna på och anvisningar rörande förebyggande åtgärder mot ökenspridningen.

Under tiden 9—14 september deltog föreståndaren i en av SIDA anordnad tur till svenskstödda vattenprojekt i Kenya.

I augusti deltog Zdenek Červenka i en presskonferens i Bonn given av ANC över västtyskt och sydafrikanskt atomsamarbete. Vidare deltog han i en konferens ordnad av den västtyska anti-apartheidrörelsen.

Föreståndaren och bibliotekarien Birgitta Fahlander deltog i African Studies Associations årliga möte i Houston, Texas under tiden 1—5 november. I samband med resan till Houston besöktes Library of Congress och African American Scholars Council samt Museum of African Art i Washington den 28 oktober, Afrikainstitutet vid Boston University (bibliotekarien) och Afrikainstitutet vid Columbia University (föreståndaren) den 29 oktober. Föreståndaren återvände via Ottawa för diskussioner med professor D. Anglin rörande det planerade seminariet i februari

och bibliotekarien besökte afrikacentra i Los Angeles och San Francisco 7–9 november, Northwestern University 10 november och Indiana University, Bloomington den 12 november.

Den 19–22 december deltog Viveca Halldin Norberg i V<sup>th</sup> International Conference of Ethiopian Studies i Nice, Frankrike, där hon bidrog med ett papper om "Swedes as a pawn i Haile Selassie's foreign policy 1924–1952".

Den 2 februari–16 mars företog Britha Mikkelsen en resa till Kenya för att som ett led i sitt forskningsprojekt "Industrial Development, Technical Training and Formation of Labour Qualifications" skaffa sig en överblick över utvecklingen inom den tekniska utbildningen på lägre nivå. Ett flertal utbildnings- och forskningsinstitutioner besöktes. Resan, som finansierades genom anslag från SAREC, avslutades med ett besök vid UNCTAD i Genève den 17 mars samt deltagande i Mellempfolkeligt Samvirkes "Sydafrika-Höring" i Köpenhamn den 18 mars.

Zdenek Červenka deltog den 18 mars i ett möte i London rörande massmediaprojektet "Training of African Journalists and Co-operation between African National Papers and Journalists" samt den 7 april i ett möte i Bonn med den nye västtyske ministern för utvecklingshjälp, R. Offergeld.

### *Studiestipendier*

Under verksamhetsåret har följande personer erhållit studiestipendier för ca 1 månads vistelse vid institutet:

Mette Bækgaard och Henrik Overballe, Århus; Jette Geertsen, Köpenhamn; Knud Gundersen, Rödovre; Jens Harlov, Köpenhamn; Georg Jörgensen, Köpenhamn; Gerda Marie Odgaard, Köpenhamn; Sören Schmidt, Köpenhamn; Ole Stage, Köpenhamn; Jörn Stövring, Köpenhamn; Jens Erik Torp och Henrik Secher-Marcussen, Köpenhamn; Tilahun Abera, Helsingfors; Mervi Gustafsson, Tammerfors; Marina Hamberg, Pargas; Ari Kontro, Joensuu; Erkki Kontro, Joensuu; Juhani Koponen, Helsingfors; Helena Kronqvist, Pargas; Asko Tapio Mielonen, Joensuu; Iris Mäkinen, Keski-Palokka; Tiina Rosberg, Åbo; Mikko Salo, Åbo; Kari Silfverberg, Helsingfors; Seppo Sivonen, Joensuu; Sakari Tuhkanen, Esbo; Jorma Tuominen, Åbo; Eli Bö Eidsvig, Bergen; Eva Janina Haaland, Oslo; Lasse Rosing, Oslo; samt Anders Stenberg, Trondheim.

### *Resestipendier*

Styrelsen för Nordiska afrikainstitutet beslutade vid sammanträde den 16 november 1977 utdela resestipendier för forskning i Afrika till följande personer:

Bente H Bonnevie, Humlebæk, 6 000: —; Jette C Geertsen, Albertslund, 5 000: —; Fred Hedkvist, Umeå, 8 000: —; Helge Larsen, Odense,

7 000: —; Birgitta Mekibes, Täby, 5 000: —; Allan Poulsen, Köpenhamn, 7 000: —; Raouf Ressaïsi, Lomma, 6 000: —; Marie-Alice Seferian, Köpenhamn, 5 000: —; Juhani Koponen, Anja Niera, Kari Silfverberg och Kyösti Venermo, Helsingfors, 20 000: —; Astrid M Slottved, Lund, 5 000: —; Börje Svensson, Västerås, 5 000: —; Aud Talle, Stockholm, 6 000: —; Arne Wangel, Köpenhamn, 6 000: —; David Westerland, Stockholm, 3 000: —; samt Kimmo och Marja-Liisa Kiljunen, Helsingfors, 15 000: —.

### G. Finansiering och ekonomi

	Bokslut 77/78	Budget 78/79	Budget 79/80
<i>Avlöningar m. m.</i>			
<i>Utgifter</i>			
Lönekostnader	850	801	1 240
Sjukvård	1	2	2
Lokalkostnader	291	322	402
Summa	1 142	1 125	1 644
<i>Inkomster</i>			
Anslag (Sv. statsbudget)	1 142	1 125 (erhållet)	1 644 (ansökt)
<i>Driftkostnader</i>			
<i>Utgifter</i>			
Resersättningar	48	(siffrorna	(siffrorna
Drift	111	osäkra)	osäkra)
Seminarier och föreläsningar	150		
Publikationstryck	305		
Bokinköp	86		
Resestipendier	115		
Forskarassistenter	350		
Studiestipendier	37		
Särskilda projekt	616		
Utg. reservation	471		
	2 289	—	—
<i>Inkomster</i>			
Anslag	464	506 (erhållet)	661 (ansökt)
Ing. reservation	293	471	(siffrorna
Bidrag (D)	184	ca 210 (sökt)	osäkra)
” (F)	90	ca 210 (sökt)	
” (N)	205	ca 210 (sökt)	
Övriga bidrag (bl. a. publikationsförsäljning)	1 053		
	2 289	1 607	—

## Berättelse

### från Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

*Verksamhetsberättelse 1978*

#### *Namn och adress*

NKTF — Nordisk kommitté för transportekonomisk forskning  
Kommunikationsdepartementet  
Fack  
S-103 20 Stockholm  
Sekreterare: Pol. mag. Göran Nyström

#### *B. Startår*

1966

#### *C. Deltagande länder*

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

#### *D. Syfte*

Kommitténs uppgift är att samordna den transportekonomiska forskningen i de nordiska länderna och stimulera utvecklingen av en gemensam forskningsmiljö på området.

#### *E. Organisation*

##### *1. Administration*

NKTF rapporterar till Nordiska ministerrådet via Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor (NÄT).

Nationellt sorterar NKTF under resp. lands kommunikationsdepartement.

NKTF:s administrativa ledning utövas av kommitténs ordförande med bistånd av sekreterare.

Kommittén har inga underordnande organ.

##### *2. Styrelsens sammansättning*

###### *Danmark*

Økonomisk konsulent Uffe Jacobsen, vice ordförande, Ministeriet for offentlige arbejder.

Civ.ing. Jørgen Sterner, Danmarks Tekniske Højskole

*Finland*

Avdelningschef Antero Aarvala, Trafikministeriet  
Professor Otto Wahlgren, Statens tekniska forskningscentral

*Island*

Cand. oecon. Tomas Sveinsson, Økonomisk Udviklingsinstitut

*Norge*

Kystdirektør Ole Vatnan, Kystdirektoratet  
Instituttjef Dag Bjørnland, Transportøkonomisk institutt

*Sverige*

Departementsrådet Per Jönsson, ordförande, Kommunikationsdepartementet

Fil. lic. Alf Ekström, Transportforskningsdelegationen.

Ordförandeskap och sekretariatsfunktion skiftar vartannat år mellan länderna enligt särskild fastställd turordning.

Medlemmarna utses av resp. lands departement för trafikfrågor.

*3. Personal*

Sekreterare under år 1978 (på 1/2-tid) har varit pol. mag. Göran Nyström vid kommunikationsdepartementet i Sverige.

*F. Verksamhet*

Kommitténs verksamhetsår sträcker sig i tiden den 1 oktober—den 30 september. Under verksamhetsåret 1978 har fyra konferenser arrangerats:

- Trafik och miljö, 12—14 oktober 1977 i Oslo
- STINA-projektet, 1—2 december 1977 i Esbo
- Energibesparingar inom transportsektorn, 13—15 februari 1978 i Stockholm
- Den mindre skeppsfarten i Norden, 25—27 april 1978 i Stockholm

Under oktober månad 1978 har dessutom arrangerats en konferens om godsterminaler och samhällsplanering i Århus.

Syftet med dessa konferenser har varit att skapa arrangemang där forskare, brukare av forskningsresultat, forskningsadministratörer, ämbetsmän, politiker, m. fl. kan utbyta forskningsresultat, behandla samarbetsuppgifter, få information om aktuella forskningsresultat samt ges tillfälle att diskutera resultatens innebörd och praktiska användbarhet. Ett viktigt moment under konferenserna är vidare att klarlägga behov av ytterligare FoU-arbete, vilket med fördel kan lösas på gemensam nordisk basis.

Kommittén har vidare under verksamhetsåret gett ut ett antal rapporter, vilka innehåller föredrag och de väsentligaste diskussionsresultaten från arrangerade konferenser. Syftet med denna publikationsverk-

samhet är att sprida kunskap om det aktuella ämnesområdet till en vidare krets av intressenter i Norden.

För planeringen av NKTF:s konferenser har under verksamhetsåret fyra arbetsgrupper varit verksamma.

NKTF har under verksamhetsåret haft sex kommittémöten. Vid mötena har behandlats arbetsprogram, planerats konferenser samt andra åtgärder med sikte på samordning och effektivisering av den transportekonomiska forskningen i de nordiska länderna.

### *G. Framtidsplaner*

Kommitténs verksamhet kommer även fortsättningsvis att i huvudsak ligga på det kontaktskapande planet. Information och meningsutbyte om avslutade, pågående eller planerade FoU-projekt i de nordiska länderna kan konstateras ha en avgörande betydelse för koordineringen av forskningen liksom för att ge impulser till uppkomsten av en gemensam forskningsmiljö i Norden.

Konferensämnen som avses behandlas under det kommande verksamhetsåret är:

- Godsterminaler — samhällsplanering (genomförd)
- Attitydundersökningar
- Nordkolt-projektet
- Gång-, cykel- och mopedtrafik

Därutöver planeras konferenser under de närmaste åren på följande teman:

- Högre utbildning inom området transportekonomi
- Trafik år 2000
- Energi och trafik
- Lokal och regional flygtrafik

Under verksamhetsåret planeras vidare översättning av aktuella forsknings- och utredningsrapporter från finska och isländska. Urvalet av de arbeten som skall översättas göres av kommittén efter hörande av olika intressenter i resp. land.

Bland övriga planerade aktiviteter kan nämnas en uppdatering av NKTF:s publikation nr 9 Transportarbetet i Norden. Detta arbete kan ses som en följd effekt av kommitténs projekt "Trafik år 2000" där ett omfattande arbete genomförts på att sammanställa statistiskt jämförbart material över utvecklingen på transportområdet i Norden.

### *H. Finansiering*

Kommitténs verksamhet finansieras fr. o. m. 1978 över Nordiska ministerrådets budget. För år 1978 har anvisats 158 000 Nkr. Kostnader för sekretariatsuppgifter åvilar berört land efter särskilt fastställd turordning.

## **Berättelse** **från Finsk-svenska utbildningsrådet**

*(Överlämnat av Sveriges regering)*

Verksamhetsberättelse 1978

### *A. Namn och adress*

Finsk-svenska utbildningsrådet  
Adjunkt Matti Kenttä  
Omvägen 5  
S-953 00 Haparanda

### *B. Startår*

1967, ombildad 1976

### *C. Syfte*

Enligt 1967 års direktiv, ett permanent rådgivande organ med syfte "att verka för att underlätta för den i Sverige bosatta finskspråkiga befolkningens utbildningsproblem".

Enligt 1976 års direktiv, ett permanent för regeringarna i Finland och Sverige gemensamt koordinerande och rådgivande organ "med uppgift att underlätta utbildningssituationen för den i Sverige bosatta finskspråkiga befolkningen samt för dem som eventuellt återvandrar till Finland. Rådet är ett forum för ömsesidig information, samråd och övergripande planering."

Verkställande uppgifter åvilar nationella myndigheter och relevanta ämbetsverk, bl. a. undervisningsministeriet, arbetskraftsministeriet, utbildningsdepartementet, skolstyrelsen, yrkesutbildningsstyrelsen, skolöverstyrelsen, socialstyrelsen, statens invandrarverk. De nationella myndigheterna lämnar rådet information om utbildningssituationen och om olika åtgärder som vidtagits och planerats.

Enligt direktiv för den svenska delegationen, givna 1976-09-09, "har riktlinjer för invandrar- och minoritetspolitiken nu fastlagts (prop. 1975: 26, InU 1975: 6, rskr 1975: 160) och målen för utbildningen av invandrarbarn har angivits i prop. 1975/76: 118 om hemspråksundervisning för invandrarbarn och godkänts av riksdagen (UbU 1975/76: 33, rskr 1975/76: 391). Samarbetet i utbildningsfrågor mellan Sverige och Finland bör nu därför ges ställning av en kommitté. Arbetet med att uppnå av regering och riksdag fastställda mål samt lösa olika praktiska frågor som rör den i Sverige bosatta finskspråkiga befolkningens utbildningsproblem ankommer på berörda myndigheter."

## *D. Organisation*

### *1. Administration*

Samarbetsorganet består av en finsk och en svensk nationell delegation, vardera en kommitté under respektive undervisningsministeriet i Finland och utbildningsdepartementet i Sverige. Kostnaderna belastar respektive kommittéanslag.

Den finska delegationen har ett kansli i Stockholm för information, särskilt till föräldrar i utbildningsfrågor.

### *2. Finsk-svenska utbildningsrådets sammansättning 31.12.1978*

#### *Svenska delegationen*

Ledamöter

Expeditionschef Jan Stiernstedt, ordförande

Avdelningschef Annika Baude

Byrådirektör Ulf Ebbeson

Sekreterare Randolph Norberg

Skolrådet Lennart Teveborg

Sakkunniga

Avdelningsdirektör Staffan Lundgren

Undervisningsrådet Harald Vrethammar

Byrådirektör Inga-Britta Åstedt

Experter

Departementssekreterare Lars Johansson

Skolkonsulent Marja Lidbaum

Experten Carl-Axel Sparrman

Departementssekreterare Silja Strömberg

#### *Finska delegationen*

Ledamöter

Avdelningschef Kalervo Siikala, ordförande i finska delegationen

Generaldirektör Erkki Aho

Planeringschef Liekki Lehtisalo

Överinspektör Annette Liljeström

Experter

Riksdagsman Ralf Friberg

Byråchef Lasse Hoffman

Ambassadrådet Matti Isoviita

Generalsekreterare Tuomo Tirkkonen

### *3. Personal*

Adjunkt Matti Kenttä, utbildningsrådets sekreterare

#### *Finska delegationen*

Professor Artturi Similä, generalsekreterare 1978-01-11—11-15

Rektor Vesa Leppänen, generalsekreterare 1978-11-15—12-31



Hum. kand. Ahti Ratia, biträdande sekreterare  
Hum. kand. Pirkko Kivipelto, biträdande sekreterare  
Fil. kand. Leena Sopenlehto, biträdande sekreterare  
Yngre regeringssekreterare Fredrik Forsberg, biträdande sekreterare

#### *E. Verksamhet*

Utbildningsrådet är ett forum för ömsesidig information, samråd och övergripande planering. Ordförandeskapet samt sekreterarfunktionen åvilar den svenska delegationen.

#### *Sammanträden*

Finsk-svenska utbildningsrådet har haft två sammanträden under året. Dessa har hållits i Vasa och Stockholm. I anslutning till sammanträdet i Vasa gjorde rådet studiebesök i svenska högstadieskolan och pedagogiska fakulteten. I högstadieskolan diskuterades främst de från Sverige återvändande elevernas undervisning och i pedagogiska fakulteten lärarutbildningen. I anslutning till sammanträdet i Stockholm gjordes en dags studiebesök i Gustavsberg, varvid rådet försökte få en helhetsbild av invandrarnas situation i ett brukssamhälle från förskola och grundskola till invandrarföräldrarnas arbetsmiljö och fritidsverksamhet.

De nationella delegationerna har därtill haft egna sammanträden.

Utbildningsrådet har under året avgett ett yttrande till Nordiska rådet om gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare.

Rådet har under året gett nationella myndigheter och ämbetsverk ett antal rekommendationer och uppdrag.

#### *Studieresor*

Finska delegationen inom Finsk-svenska utbildningsrådet har under året anordnat två studieresor till Finland, det ena för svenska skolledare och det andra för svenska socialchefer och andra som har med finska invandrarbarn i förskolan och grundskolan att göra.

#### *F. Framtidsplaner*

Utbildningsrådet håller sig informerad om och följer kontinuerligt alla frågor inom rådets verksamhetsområde.

#### *G. Finansiering och ekonomi*

Båda länderna bestrider sina egna kostnader för samarbetet inom utbildningsområdet.

*BILAGA*

**Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelande om rekommendation nr 14/1975 angående språkundervisning för finska barn i Sverige och berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet (C 26)**

*(Se rek. 14/1975/k: Bilaga)*

## **Berättelse**

### **från Nordiska postföreningen**

*(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)*

Verksamhetsberättelse 1978

#### *A. Navn og adresse*

Nordisk Postforening  
Adresse indtil juni 1979:  
Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet  
Tietgensgade 37, 2.  
DK-1530 KØBENHAVN V

#### *B. Startår*

1869

#### *C. Deltakende land*

Danmark, Finland, Island, Norge, Sverige.

#### *D. Mål*

I henhold til den gældende "Overenskomst angående Den Nordiske Postforening" (indgået i 1972) har foreningen til formål at forbedre og udvikle postforbindelserne mellem de fem lande.

#### *E. Organisasjon*

##### *1. Administrasjon*

Repræsentanter for poststyrelserne mødes til konference mindst én gang om året for at revidere eller komplettere overenskomsten og for at behandle andre postale spørgsmål af fælles interesse for landene.

Den poststyrelse, der har fået overdraget afholdelsen af den følgende ordinære nordiske postkonference, virker i den mellemliggende periode som foreningens sekretariat.

Nordisk Postforening udgiver bladet Nordisk Posttidskrift, der udkommer med 8 numre om året.

##### *2. Styrets sammensetting*

Der findes ingen styrelse.

### 3. *Personale*

Foreningens sekretariat varetages på skift af medlemslandene, og foreningen har derfor ikke eget personale.

### F. *Virksomhet*

Den årlige Nordiske Postkonference blev afholdt i Husavik i Island i dagene 26.—30. juni 1978. Kopi af konferencens dagsorden vedlægges (*se Bihang*).

Samarbejdet inden for foreningen er i øvrigt dels foregået pr. korrespondance, dels gennem afholdelse af møder, bl. a. følgende:

- Møder i Nordisk Postforenings kontaktgruppe (Stockholm den 7.—9. marts og København den 12.—14. september 1978). Kontaktgruppen har under disse møder bl. a. beskæftiget sig med udarbejdelsen af fællesnordiske forslag til Verdenspostkongressen i Rio de Janeiro i 1979.
- Postspare- og postgirokonference (Tammerfors den 6.—8. september 1978)
- Drifts- og rationaliseringskonference (Oslo den 25.—26. april 1978)
- Møde i Nordisk Postforenings markedsføringsgruppe (Mariehamn den 7.—8. september 1978)
- Møder om langtidspanlægning (København den 24.—26. januar og 31. oktober—1. november 1978)
- Møde i kontaktmandsgruppen vedr. postale sikkerhedsspørgsmål (Stockholm den 7.—8. november 1978)
- Møde i arbejdsgruppen vedr. udgivelse af frimærker med fælles tema (København den 18.—19. maj 1978)
- Møde mellem de 5 landsredaktører for Nordisk Posttidsskrift (Høfn den 23.—24. augusti 1978).

### G. *Fremtidsplaner*

Samarbejdet inden for Nordisk Postforening forventes i det kommende år at forløbe på samme måde som hidtil. Der vil dog i forbindelse med Verdenspostkongressen i Rio de Janeiro i september—oktober 1979 og de forudgående møder inden for den europæiske post- og teleorganisation CEPT ske en intensivning af kontakterne mellem de nordiske poststyrelser.

Efter afholdelsen af næste Nordiske Postkonference (Middelfart den 21.—25. maj 1979) vil hvervet som sekretariat for foreningen overgå til Sverige.

### H. *Finansiering*

Hver poststyrelse afholder selv sine udgifter i forbindelse med medlemskabet af foreningen.

Fremstillingsomkostningerne ved Nordisk Posttidsskrift — i 1977 189 000 sv. kr. — fordeles mellem landene på den måde, at Sverige betaler 32,7 %, Danmark, Finland og Norge hver 21,7 % og Island 2,2 %.

## BIHANG

## DAGSORDEN

1. Redegørelse for den økonomiske udvikling inden for de nordiske landes postvæsen.
2. Redegørelse for eksekutivrådets (CE) møde 1978. (Island).
3. Redegørelse for studierådets (CCEP) møde 1977. (Sverige).
4. Rapport fra Nordisk Postforenings kontaktgruppe. (Sverige).
5. Rapport fra Nordisk Postforenings markedsføringsgruppe. (Sverige).
6. Rapport fra drifts- og rationaliseringskonferencen 1978. (Norge).
7. Rapport fra mødet mellem de nordiske poststyrelser kontaktmænd i sikkerhedsspørgsmål, København den 3.—4. november 1977. (Danmark).
8. Rapport fra mødet i arbejdsgruppen vedrørende udgivelse af frimærker med fællesnordisk tema, København den 18.—19. maj 1978. (Danmark).
9. Langtidsplanlægning
  - a) Rapport fra langtidsplanlægningsmødet i København den 24.—26. januar 1978.
  - b) Generel drøftelse af langtidsplanlægningen. (Danmark).
10. Forholdet UPU/snævrere foreninger. (Sverige).
11. Grundafgifter for luftpost. (Sverige).
12. Medlemsskabet i næste CE og CCEP. (Sverige).
13. Formandskabet i CCEP. (Sverige).
14. Afskaffelse af generalafregninger mellem de nordiske poststyrelser. (Danmark).
15. Forhøjelse af afgiften for nordiske postoprævningsanvisninger. (Norge).
16. Regelmæssig skriftlig informationsudveksling inden for drifts- og rationaliseringsområderne mellem de nordiske poststyrelser. (Sverige).
17. Inddeling af brevforsendelser efter befordringshastighed og håndterlighed i postbehandlingen. (Sverige).
18. Nordisk Posttidsskrifts regnskab for 1977. (Sverige).
19. Eventuelt.
20. Tid og sted for næste konference.
21. Konferencens afslutning.

**Berättelse****från samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS)***(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)**Verksamhetsberättelse 1978**A. Navn og adresse*

Samarbejdsnævnet for Nordisk Skovforskning (SNS)  
c/o Skovstyrelsen, Strandvejen 863, DK-2930 Klampenborg.  
Telefon (01) 63 11 66.

*B. Begyndelsesår*

1972

*C. Deltagende lande*

Danmark, Finland, Norge, Sverige (Island observatør).

*D. Målsætning*

At formidle og støtte samnordisk forskning over hele skovbrugets skala.

*E. Organisation**1. Administration*

Nævnet består af 3 repræsentanter fra hvert af landene Danmark, Norge, Sverige og Finland. Formandskab og generalsekretariat går på omgang imellem landene og findes i 1977—1980 i Danmark.

*2. Styrelsens sammensætning*

Nationalitet

Skovdirektør Hakon Frølund (formand)	D
Forstander, dr. agro. Erik Holmsgaard	D
Professor Peter Moltesen	D
Fortsåmästare Holger Mauria	F
Professor Kalle Putkisto	F
Professor Maximilian Hagman	F
Skovdirektør Hans Kr. Seip	N
Direktør Toralf Austin	N
Førsteamanuensis Oddvar Haveraaen*	N
Rektor Gustaf von Segebaden	S
Professor Bertil Lekander	S
Avdelningschef Nils-Erik Nilsson	S

\* erstatter professor Fritz Jørgensen † 1977.

### 3. Personale

Som generalsekretær fungerer forstfuldmægtig A. E. Billeschou på deltid.

Adresse:

Skovstyrelsen,  
Strandvejen 863,  
DK-2930 Klampenborg.

### 4. Revision:

Rigsrevisionen.

### F. Virksomhed

SNS har i dagene 26. og 27. juni 1978 afholdt *symposium* på Voksenåsen ved Oslo om samnordisk skovforskning. Formålet med symposiet var at styrke og konkretisere kontakten mellem SNS og de nordiske samarbejdsgrupper om skovforskningen. I symposiet deltog 40 personer repræsenterende Nordisk Ministerråd, Norsk Institut for Skogforskning, 13 nordiske skovsamarbejdsgrupper samt SNS-styrets medlemmer. Indlægene på symposiet er sammenstillet i en rapport.

SNS har *afgivet udtalelser* vedr. "Forholdet mellem det nordiske kulturbudget og de nationale forskningsråd" til Nordisk Ministerråds kultursekretariat og vedr. "Forslag om nordisk samarbejde vedr. højere skovbrugsuddannelse" til Nordisk Råd. SNS har videre *stillet endeligt forslag* til Nordisk Ministerråd om "Iværksættelse af Nordisk Råds rekommandation nr. 3/1978 vedr. højere skovbrugsuddannelse".

*Projektaktiviteterne* er i 1978 blevet udvidet med følgende nye projekter:

"Ungskovsbehandlings indvirkning på træproduktionen"

"Koordinering af nordiske registreringssystemer til behandling og udnyttelse af genressourcemateriale i de nordiske lande"

"Biologiske og økonomiske konsekvenser af alternative tyndingssystemer".

Yderligere er 6 projekter blevet godkendt til iværksættelse i 1979. De 5 projekter finansieres af NMR/SNS, mens det sidste projekt finansieres af de nationale forskningsråd med SNS/NKJs anbefaling.

SNS har afholdt 2 møder i 1978.

### G. Fremtidsplaner

SNS ønsker fortsat i samarbejde med de nordiske samarbejdsgrupper inden for skovforskningsområdet i videste forstand at formidle og støtte den samnordiske skovforskning. Dette vil fortsat ske som en prioritering mellem forskningsopgaver og en koordinering af indsatserne, omfattende samtlige grene af skovbrugsområdet. SNS vil fortsat arbejde på en samordning af alle fællesnordiske skovforskningsopgaver til gavn for det

samlede skovbrug i Norden. For at kunne nå disse mål må SNS ønske gruppen Nordiske Skovarbejdsstudiers Råds (NSRs) budget tilbageført til SNS, d.v.s. stadig under NMR. SNS vil stimulere den samnordiske skovforskning ved i forstærket omfang at igangsætte nyt forskningssamarbejde inden for områder af stor aktualitet og fælles interesse.

#### *H. Finansiering*

Nordisk Ministerråd har i 1978 finansieret SNS med 106 800 nkr. til administration og 833 000 nkr. til projekter.



## **Berättelse**

### **från Nordiska publiceringsnämnden för medicin**

*(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)*

#### *Verksamhetsberättelse 1978*

##### *A. Namn och adress*

Nordiska publiceringsnämnden för medicin

c/o Finlands akademi

Stationskarlsgatan 2

SF-00520 Helsingfors 52

Från och med 1979 övertas NOP-M:s uppgifter av NOS-M

##### *B. Startår*

1969

##### *C. Syfte*

Nämnden skall främja utgivandet av nordiska medicinska tidskrifter och därvid arbeta för en rationell utgivning av dylika vad gäller såväl deras finansiering och ekonomi som administration och distribution. Nämnden har till särskild uppgift att

- medverka vid beredningen av ansökningar och andra ärenden rörande dylika tidskrifter samt till de deltagande organen avge förslag till beslut beträffande ansökningar och andra ärenden,
- medverka till en rationell administration och distribution av berörda tidskrifter samt kontinuerligt följa deras ekonomiska utveckling och därvid lämna de deltagande organen förslag till beslut om åtgärder,
- verka för en gemensam form för abstracts i de nordiska facktidsskrifterna, bl. a. så att dessa blir lämpliga för ADB-behandling,
- behandla frågor rörande tidskriftshonorar, rese- och annan ersättning till redaktörer m. m. samt
- i den mån medel anslås och bemyndiganden lämnas av de deltagande organen medelst anslag eller annan finansieringsform verka för nämndens syften, enligt § 1.

##### *D. Organisation*

###### *1. Administration*

Enligt instruktion fastställd av de medicinska forskningsråden i

Norden skall nämnden ha ett sekretariat som förestås av en av nämnden utsedd sekreterare. Sekreteraren kan ej samtidigt vara ledamot av nämnden.

Nämnden består av två medlemmar per land. I sammanträdena deltar de medicinska forskningsrådets sekreterare (motsvarande).

## 2. Nämndens sammansättning år 1978

Statens lægevidenskabelige forskningsråd, DK:

Professor Niels Tygstrup

Professor V. Gaunø Jensen

Statens medicinska kommission, SF:

Professor Nils Oker-Blom, ordförande

Professor Jukka Ainamo

Island: Professor Tomas Helgason, observatör

Rådet för medisinsk forskning, NAVF, N:

Professor Egil Gjone

Professor Jarle Ofstad

Medicinska forskningsrådet, S:

Professor Sture Falkmer

Professor Gunnar Ström

## 3. Personal

Sekreterare:

Pol. kand. Pia Rosenqvist (deltid) (Statens medicinska kommission, Finland)

Manuskriptsekretariatet, Stockholm:

Dr. Gunvor Svartz-Malmberg (6 tim/vecka)

Fil. mag. Ragna Goldmann (deltid, t. o. m. 1.6. 1978)

## 4. Revisorer

Inga.

NOP-M har inga fasta beviljningar.

## E. Verksamhet

NOP-M har under 1978 sammanträtt en gång: 6.10. 1978 i Stockholm.

”Nordic Biomedical Manuscripts. Instructions and Guidelines”, ett verk innehållande rekommendationer för utformning av manuskript till originalartiklar publicerade i nordiska tidskrifter inom medicin, odontologi, farmaci och veterinärmedicin, utkom i början av 1978. Vidare har rapport från nordisk kurs i vetenskaplig publicering för redaktörer och författare i Stockholm 13—16.6 1977 utkommit. (Red. Ragna Goldmann 1978).

För utgivning av nordiska vetenskapliga tidskrifter år 1979 har NOP-

M hittills rekommenderat de nordiska medicinska forskningsråden att bevilja följande 5 tidskrifter anslag:

Scandinavian Journal of Infectious Diseases	Skr 20 000
Scandinavian Journal of Social Medicine	Skr 30 000
Scandinavian Journal of Rehabilitation Medicine	Skr 15 000
Acta Odontologica Scandinavica	Nkr 20 000
Scandinavian Audiology	Dkr 20 000

Av de sammanlagt 9 ansökningarna bordlades en medan tre rekommenderas avslag.

Då NOP-M:s två huvudsakliga projekt: Nordic Biomedical Manuscripts samt kursen i vetenskaplig publicering för författare och redaktörer har avslutats, har NOS-M och de medicinska forskningsråden i Danmark, Norge, Finland och Sverige på initiativ av NOP-M, beslutat att NOP-M:s verksamhet övertages av NOS-M.

#### *F. Framtidsplaner*

NOS-M kommer fortsättningsvis att sträva till de syften som angetts. Detta innebär beredning av tidskrifters ansökningar och översikter av tidskrifternas spridning, ekonomiska situation m. m.

En tysk eller förnyad engelsk utgåva av Nordic Biomedical Manuscripts är aktuell 1979. NOP-M/NOS-M kommer år 1979 att vara representerad vid ett internationellt sammanträde i Kanada, där internationella normer för utformning av manuskript m. m. diskuteras. Under året förbereds också ett europeiskt/internationellt symposium om dessa frågor.

## **Berättelse**

### **från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi**

*(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)*

*Verksamhetsberättelse 1978*

#### *A. Namn och adress*

Nordiska Samarbetsrådet för Kriminologi (NSfK). Adress under 1978 har varit Stockholms universitet, S-106 91 Stockholm. Från 1.1.1979 är rådets sekretariat placerat i Oslo under adress: Nordisk Samarbeidsråd for Kriminologi, Oslo universitet, Karl Johansgate 47, N-Oslo 1.

#### *B. Startår*

1.1.1962

#### *C. Deltagande länder*

Danmark, Finland, Island, Norge, Sverige

#### *D. Syfte*

Rådet skall främja kriminologisk forskning. Det kan ta initiativ till och själv utföra kriminologisk forskning innanför den ram som rådets forskningsmässiga och ekonomiska resurser medger. Rådet skall för övrigt bistå myndigheter i de nordiska länderna i spörsmål av kriminologisk art och skall förmedla information om rådets verksamhet och om nordisk kriminologi (§ 1 av NSfK:s stadgar).

#### *E. Organisation*

##### *1. Administration*

NSfK består av tretton ledamöter, varav tre från vardera Danmark, Finland, Norge och Sverige samt en ledamot från Island. NSfK biträds av ett sekretariat, som ändrar domicil vart 3—4 år. Vidare arbetar NSfK med bl. a. arbetsgrupper.

##### *2. Styrelsens sammansättning*

Ordförande: Professor Knut Sveri, Stockholms universitet.

Vice ordförande: Universitetslektor Tove Stang Dahl, Oslo universitet.

I övrigt se förteckning.

(Av varje nordiskt lands tre rådsledamöter har två representerat kriminologisk forskning och en har varit representant för sitt lands

administrativa myndigheter. Rådsmedlemmarna är utsedda av respektive lands regering. Utnämningen har gällt en begränsad tid, i princip ej längre än tre år.)

### 3. Personal

Sekretariatet har under perioden 1.9.1974—31.12.1978 legat i Stockholm.

Administrativ sekreterare: Hovrättsassessor Ingemar Rexed

Kanslist: Jill Björ

Dokumentalist: Marie Sesser

Kontakten med de nordiska länderna har till stor del skett med lokala kontaktsekreterare i Danmark, Finland, Grönland, Island och Norge.

### F. Verksamhet

#### Forskning

- Britta Kyvsgaard (D), 24 775: 19 dkr. för en förstudie till projektet "Levemåde og kriminalitet"
- Seppo Leppä (F), 14 900 fmk för projektet "Kriminalpolitiken i ekologiskt inriktade samhällen"
- Thomas Mathiesen (N), 1 500 nkr. för en presstudie om Kriminalmeldingen
- Kari Melby (N), 24 660 nkr. för ett kvinnokriminologiskt projekt
- Beth Grothe Nielsen (D), 13 833: 76 dkr. för utgifter i samband med ett projekt om historisk kriminologi
- Markku Roitto (S), 5 000 skr. för ett projekt om kriminologisk framtidsforskning
- Juhani Suikkila (F och S), 13 260 skr. för en studie om självdeklarerad brottslighet i Finland
- Hannu Takala och Per Ole Träskman (F), 12 000 fmk för ett projekt om ekonomins kriminalitet.

#### Seminarier

NSfK genomförde fyra seminarier under 1978:

- 9—13.4 ett kontaktseminarium i Edinburgh (med skotska kriminologer),
- 12—15.6 det nordiska forskarseminariet (i Finland),
- 11—12.8 ett internationellt seminarium i samarbete med American Society of Criminology (i Stockholm),
- 30.9 ett seminarium i Island över temat Nya idéer inom sanktionssystemet.

Vidare genomfördes forskarmöten över följande teman:

- teoretiska och praktiska problem i samband med genomförande av de aktuella reformförslagen inom sanktionsområdet,

- kontrollpolitik inom drogområdet,
- kontrollpolitik inom narkotikaområdet.

### *Publicering*

#### *Scandinavian Studies in Criminology*

Volym 6 utkom under 1978 med temat Drinking and Driving in Scandinavia. Arbetet pågår med volym 7 (polisforskning) och 8 (våld).

Redaktör: Forskningssjef Ragnar Hauge, Oslo.

#### *Nordisk utgivning*

Ett samarbete har avtalats med Liber Förlag i Sverige om utgivning av kriminologi på nordiska språk; flera manus föreligger nu för bedömning.

Redaktör: Hovrättsassessor Ingemar Rexed, Stockholm

#### *Dokumentation*

NSfK har 1978 publicerat:

- fem nyhetsbrev,
- en seminarierapport,
- fem uppsatser i en särskild serie,
- en bibliografi över nordisk kriminologi 1976—1977.

#### *Stipendier*

NSfK har fördelat sammanlagt 27 360 skr. till 25 personer för resor främst till seminarier.

#### *G. Framtidsplaner*

Utöver en fortsättning av nuvarande verksamhet betonas:

- Utökad kontakt med politiska beslutsfattare (bl. a. genom ett kontaktseminarium med politiker i Oslo i februari 1979).
- Utökade internationella kontakter (bl. a. genom ett reseseminarium till USA för nordiska kriminologer).
- Försök till en svensk samlad utgivning av nordisk kriminologisk litteratur.
- Försök att dra in ytterligare grupper i det kriminologiska arbetet, bl. a. kulturgeografer, kultur- och socialantropologer, konfliktforskare m. fl.

#### *H. Finansiering*

Utgifterna för rådets arbete täckes av årliga statsbidrag från deltagarländerna. Statsbidragen fördelas efter principen kostnadsfördelning vid nordiska samarbetsprojekt. Man använder en fastställd fördelningsnyckel, som är baserad på respektive lands bruttonationalprodukt. Inbetalning sker vid början av varje nytt budgetår.

Anslaget för 1978 var 535 000 skr.

*BILAGA***Förteckning över NSfK:s rådsledamöter 31.12.1978***Danmark:*

Lektor Vagn Greve  
Lektor Berl Kutchinsky  
Fuldmægtig Michael Lunn

*Finland:*

Professor Inkeri Anttila  
Överdirektör K J Lång  
Specialforskare Patrik Törnudd

*Island:*

Professor Ármann Snaevarr

*Norge:*

Professor Nils Christie  
Ekspedisjonssjef Arne Haugestad  
Universitetslektor Tove Stang Dahl

*Sverige:*

Byråchef Norman Bishop  
Departementsrådet Marianne Håkansson  
Professor Knut Sveri

**Berättelse****från Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) och samnordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete**

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

*Verksamhetsberättelse 1978*

**A. Navn og adresse**

NSR (Nordiska Skogsarbetsstudiernas Råd)  
c/o Skovteknisk Institut  
Vester Voldgade 86  
DK-1552 København V  
Telefon 01-122166

**B. Startår**

1969 nordisk projektvirksomhed, NSR stiftet 1953.

**C. Deltakende land**

Danmark, Finland, Norge og Sverige.

**D. Mål**

Fremme af det skovtekniske forsknings- og udviklingsarbejde i de nordiske lande.

**E. Organisasjon****1. Administrasjon****Forskningsråd**

Information, samråd og koordinering af skovteknisk forskningssamarbejde.

**2. Styrets sammensetting**

	Nationalitet
Statsskovrider Gunnar Bergsten, formand	D
Instituttleder Per Tutein Brenøe, tillige sekretær	D
Forstander Aage Marcus Pedersen	D
Professor Bror-Anton Granvik, afg. formand	F
Direktör Aulis Hakkarainen	F



Professor Kalle Putkisto	F
Professor Ivar Samset, næstformand	N
Konsulent, forstkandidat Kjell Wibstad	N
Professor Anders Staaf	S
Direktör Olle Berggrund	S

### 3. *Personale*

Intet.

Sekretariatsbistand ydes af Skovteknisk Institut, København.

### F. *Virksomhet*

Forskningsprojekter:

#### 1. *Hugst, transport og terminalhåndtering af hele stammer og træer (6/1973)*

Projektledende institution: Skovteknisk Institut, D.

— Slutrapport under trykning.

#### 2. *Skogsföryngringsarbetets mekanisering (8/1974)*

Projektledende institution: Forskningsstiftelsen Skogsarbeten, S.

— Studier af terræn- og jordbundsforholdenes indflydelse på arbejdspræstationerne ved skovdyrkningsarbejder er fortsat.

— Studier af præstationer og omkostninger ved forskellige kombinationer af jordbearbejdning og plantning er fortsat.

— Udvikling og bedømmelse af forskellige jordbearbejdningsekvipager og -aggregater er fortsat.

— Studier af jordbearbejdning i vanskeligt terræn.

#### 3. *Röjningens och gallringens mekanisering (9/1973)*

Projektledende institution: Sveriges lantbruksuniversitet (Skogshögskolan), S.

— Slutrapport under udarbejdelse.

#### 4. *Udvikling af skovarbejdet for mindre skovbrugsenheder (10/1976) (tidligere benævnt Driftsformer for små skovbrugsenheder)*

Projektledende institution: Skovteknisk Institut, D.

— Analyse af privatskovbrugets arealmæssige og organisatoriske struktur i Norden.

— Analyse af samarbejdet om maskiner og arbejdskraft.

— Udvikling af traktorer og udrustning for det kombinerede land- og skovbrug.

- Udvikling og studier af specialmaskiner, herunder vinsjer, for små skovbrugsenheder.

#### 5. *Virkesdrivning på torvmark (11/1977)*

Projektledende institution: Helsingfors Universitet, F.

- Studier af tørvejordens varierende sammensætning og bæreevne foretaget bl. a. ved hjælp af elektroniske målemetoder.
- Studier af maskiners fremkommelighed på tørvejord.
- Fortsat udvikling af vejbygningsteknik på tørvejord.

#### 6. *Arbetsmiljön i skogsbruket (12/1976)*

Projektledende institution: Sveriges lantbruksuniversitet (Skogshögskolan), S.

- Udvikling og studier af arbejdets organisering, fortsat.
- Analyse af interviewundersøgelse af skovarbejderes oplevelse af fysisk og psykisk belastning under skovarbejde.
- Udvikling og studier af arbejdets organisering og metoder for personer med arbejdshandicap, fortsat.

#### 7. *Skoglig arbetsforskning (13/1977)*

Projektledende institution: Norsk Institutt for Skogforskning, N.

- Udarbejdelse på norsk af en revideret arbejdsstudienomenklatur som forslag til "Nordisk avtale om skoglig arbejdsstudienomenklatur", som derefter er oversat til finsk, svensk, dansk, engelsk og tysk.

#### 8. *Gallringsteknik (14/1978)*

Projektledende institution: Sveriges lantbruksuniversitet (Skogshögskolan), S.

Projektet er en fortsættelse af ovennævnte projekt nr. 3, "Røjningens och gallringens mekanisering", hvorfor de to projekter delvis overlapper hinanden i 1978.

- Strukturering af projektet.
- Videreførelse af gallringsdelen af projekt nr. 3.

#### G. *Fremtidsplaner*

Den under punkt F anførte forskningsaktivitet videreføres i 1979 og de følgende år, idet projekterne nr. 1 og 3 dog forventes slutrapporateret.

Herudover forventer NSR i de kommende år at fortsat løbende optage aktuelle eller generelle fælles nordiske skovtekniske udviklings- og forskningsopgaver.

NSR henviser til sit bidrag til Nordisk Ministerråds almene budget for 1980 og budgetprogram for 1981 og 1982, som er fremsendt til Nordisk Ministerråds sekretariat ved skrivelse af 26. oktober 1978.

*H. Finansiering*

NSRs forskningsaktivitet i 1978 er finansieret af de budgetmidler, som er stillet til rådighed over Nordisk Ministerråds almene budget for 1978.

*Budget og bevilling for projektvirksomheden*

	1 000 nkr.
Budget og bevilling for 1978, prisniveau 1978	1 771
Budget og bevilling for 1979, prisniveau 1979	2 000
Budget for 1980, prisniveau 1980	2 160
Budgetprogram for 1981, prisniveau 1979	2 200
Budgetprogram for 1982, prisniveau 1979	2 400

**Berättelse****från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning***(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)**Verksamhetsberättelse 1978**A. Navn og adresse*

NIOM (Nordisk institutt for odontologisk materialprøvning)  
 Forskningsveien 1  
 N-Oslo 3  
 Tel. 02-69 58 80

*B. Startår*

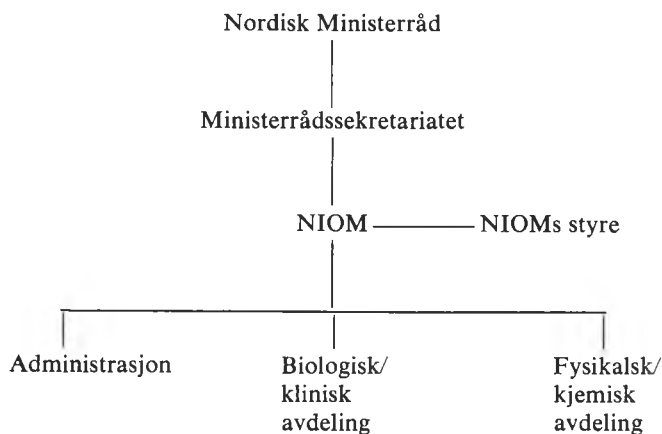
1971

*C. Deltakende land*

Danmark, Finland, Norge och Sverige.

*D. Mål*

Instituttet har til formål gjennom systematisk utprøvning og dertil hørende målrettet forskning å arbeide for at materialer og andre bruksgjenstander som anvendes eller aktes anvendt i odontologisk virksomhet og tannhelsetjeneste i de nordiske land, fyller de helsemessige og tekniske krav som etter utviklingen til enhver tid må stilles.

*E. Organisasjon**1. Administrasjon*

## 2. Styrets sammensetting

### Representanter:

Overtandlæge Erik Randers Hansen (formann fra 1.7.78)	D
Bitr. professor, dr. odont. Aimo V. Rantanen (formann til 1.7.78)	F
Docent, dr. odont. Lennart Forsten (representant fra 1.7.78)	F
Professor, dr. odont. & cand. med. Ole T. Gilhuus-Moe (visiformann)	N
Professor, odont. dr. Per-Olof Glantz	S

### Suppleanter:

Fuldmægtig Peter Rygaard Andersen (fra 1.1.—1.7.78)	D
Fuldmægtig Karsten Holm-Petersen (fra 1.7.78)	D
Medicinalrådet Helmer Nordling	F
Overtannlege Per Bærum	N
Medicinalrådet John Hedlin	S

## 3. Personale

### Fast ansatte:

Andersen, Sylvi E., laborant	N
Beltesbrekke, Hans, ingeniør	N
Brune, Dag, dr. techn., avdelingssjef	N
Espevik, Svein, B.S., M.S., Ph.D., forsker	N
Follerås, Tone, laborant	N
Gregersen, Egil, avdelingsingeniør	N
Halvorsen, Anne Merete, laborant	N
Heldal, Kari, ingeniør	N
Hoffmoen, Eva W., administrasjonssekretær	S
Johansen, Åse, preparant	N
Johansson, Berit, fil. kand., avd.ingeniør	S
Jørgensen, Randi, ingeniør	N
Kjelsberg, Randi, ingeniør	N
Mjör, Ivar A., B.D.S., M.S.D., M.S., dr. odont., instituttssjef	N
Pettersen, Arne Hensten, dr. odont., forsker	N
Pettersen, Jostein, bedriftsøkonom, kontorsjef	N
Ruyter, I. Eysteim, dr. rer.nat., forsker	N
Sjøvik, Inger, ingeniør	N
Svendsen, Svend, cand.real., avd.ingeniør	N

Söderholm, Karl-Johan, tannlege, fil. kand., forsker (til 1.5.78)	S N
Tønsberg, Anne, laborant	N
Windsland, Gry S., kontorassistent	N
Ørstavik, Dag, dr. odont., forsker	N

*Midlertidig ansatte:*

Glasner, Ingrid, cand. real., ingeniør (1.9.—31.12.78)	N
Methi, Selma, kontorassistent (15.10.78—31.12.79)	N
Vercoe, Anne May, ingeniør (1.8.78—31.12.79)	N

*F. Virksomhet*

Fra 1. januar 1978 er NIOM administrativt knyttet til Nordisk ministerråds sekretariat. Instituttet leier lokaler ved Sentralinstitutt for industriell forskning i Oslo. Lokalforholdene ansees løst på en tilfredsstillende semipermanent måte, men visse plassproblemer er i ferd med å oppstå. Lokalene har ikke mulighet for klinisk og biologisk prøvning, og instituttet må derfor søke samarbeid med Det odontologiske fakultet i Oslo, Skoletannpleien i Oslo, Statens institutt for folkehelse, Oslo, samt andre institusjoner i Norden.

NIOM deltar i det internasjonale standardiseringsarbeid for odontologiske materialer gjennom Den internasjonale standardiseringsorganisasjon (ISO) og Fédération Dentaire Internationale (FDI). NIOM stod som hovedarrangør av ISO/TC 106 møtet på Lillehammer 1.—6. oktober 1978 med ca. 130 deltagere fra 14 land. Instituttetsjefen har avsluttet sin 6 års periode i FDI som medlem av den komité (COMIET) som har med odontologiske materialer å gjøre. Han var i 1978 Chairman for COMIET. Forberedende diskusjoner om igangsetting av et europeisk sertifiseringsprogram (CENCER) fortsetter, og det har vært avholdt konferanser vedrørende sertifisering på europeisk basis hvor NIOM har deltatt.

Instituttets materialprøveprogram omfatter prøvning og kontroll av 14 materialgrupper. Hver materialgruppe søkes kontrollert minst én gang pr. år. Igangsetting av prøvning av en ny materialgruppe resulterer av og til i visse justeringer og modifikasjoner av eksisterende produkter. Lister over de produkter som tilfredsstillende angjeldende internasjonale standarder og som har vært prøvet i henhold til disse, offentliggjøres i de odontologiske fagtidsskrifter i Norden. I løpet av 1978 har det vært offentliggjort i alt 9 forskjellige lister.

Forskningsmessig har det ved fysikalsk/kjemisk avdeling spesielt vært arbeidet med støpelegeringer, sementer og polymermaterialer. Det har

vært foretatt en karakterisering av støpegullegeringer beregnet på påbrenning av porselen. Sementstudiene har i første rekke hatt til hensikt å klarlegge tilslutningen mellom sement og restaurering ved sementering av kroner og broer. Undersøkelsene av polymermaterialene har i stor grad vært fokusert på omsetningsgraden ved registrering av restumettetheten (restmonomerinnholdet) hos resinbaserte fyllingsmaterialer og forskjellige typer protesebasismaterialer. Et prosjekt vedrørende karakteriseringen av støv på tanntekniske laboratorier er under avslutning.

Forskningsarbeidet ved biologisk/klinisk avdeling har omfattet studier av periodontale pakningers innvirkning på biologiske testsystemer som cytotoksikologi, implantologi og vurdering av allergene egenskaper, generelle toksikologiske prøver m. m., inklusive visse teknologiske egenskaper som adhesjon og stivningstid. Videre har metodologiske studier med hovedvekt på en sammenligning mellom forskjellige biologiske testmetoder vært vurdert. Studier over visse materials carcinogenisitet (kreftfrembringende egenskaper) har også blitt innledet, samt ytterligere studier over tannpulpas tilhelingsevner. De kliniske forskningsprogrammer har vesentlig vært konsentrert om videreføring av det langtidsprosjekt på amalgamers nedbrytning i munnen, som er igangsatt ved NIOM.

I tilknytning til den forskningsmessige aktiviteten har det fra NIOM i løpet av 1978 utgått i alt 26 publikasjoner som er akseptert for trykking i vitenskapelige/faglige tidsskrifter. I tillegg er det også innlevert tre doktorsavhandlinger for bedømmelse ved Universitetet i Oslo som helt eller delvis er basert på arbeider utført ved NIOM.

### *G. Fremtidsplaner*

NIOMs arbeidsoppgaver kan inndeles i følgende hovedavsnitt:

1. Standardisering
2. Materialprøvning
3. Forskning
4. Opplysningsvirksomhet

På nordisk basis planlegges et større klinisk evalueringsprogram som har til hensikt å etablere kriterier for klinisk materialprøvning. I programmet vil delta 2 tannleger fra hvert av de nordiske land.

Det planlegges opprettet 2 stillinger ved NIOM med tidsbegrenset ansettelse. Disse stillinger vil søkes besatt slik at instituttets oppbygging i størst mulig grad får en nordisk profil.

*Standardiseringsarbeidet* vil i det vesentligste bestå i deltagelse i de oppgaver International Organization for Standardization (ISO) tar opp gjennom sin "Technical Committee 106 — Dentistry" (ISO/TC 106). Foruten utviklingen av nye standarder, arbeider ISO/TC 106 med revisjoner av eksisterende standarder og NIOM deltar i dette arbeidet, og flere

av NIOMs personale er medlemmer av forskjellige arbeidsgrupper innen ISO/TC 106.

Biologisk/klinisk standardiseringsarbeid er nå tillagt FDI (Fédération Dentaire Internationale). Instituttetsjefen er konsulent i den komité som har med odontologiske materialer å gjøre.

*Materialprøveprogrammet* består i å teste i henhold til en standard. Etterhvert som materialprøveprogrammet utvides til å omfatte flere typer produkter, vil personalets tid bli bundet til rutineprøvning og opplysningsvirksomhet som naturlig knytter seg til dette arbeid. Materialprøvningen er et kontinuerlig arbeid som gjentas for de forskjellige materialgrupper med visse mellomrom. Dette arbeid vil også i fremtiden utgjøre hoveddelen av NIOMs arbeidsoppgaver.

*Forskningsarbeid* vil være rettet mot fremskaffelse av data som skal være grunnleggende for materialprøvning, standardisering og utviklingsarbeid. NIOMs forskningsoppgaver vil således være både anvendt forskning og basalforskning/grunnforskning. Det vil bli lagt vekt på en samkjørning av arbeidsoppgavene ved de to avdelinger samt en samordning av materialprøvningen og forskningen.

*Opplysningsvirksomhet* vil ta sikte på å nå de offentlige organer for folketannpleie, skoletannpleie, militærtannpleie samt foreninger og organisasjoner for tannleger, tannteknikere, tannpleiere og kontorsøstre, inkludert lærestedene for disse personalgrupper m. fl.

#### *H. Finansiering*

Nordisk ministerråds almene budsjett. Budsjett 1978: kr. 4 950 000.



## **Berättelse**

### **från Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning**

*(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)*

*Verksamhetsberättelse 1978*

#### *A. Adress*

Nordisk Kontaktorgan for Jordbruksforskning (NKJ)  
Landbrugets Samraad for Forskning og Forsøg  
Axelborg, 4. sal, vær. 19  
Vesterbrogade 4 A  
DK-1620 København V, Danmark.

Fra 1/1 1979 blir adressen:

c/o Statens Jordbrugs- og Veterinærvidenskabelige Forskningsråd  
Forskningssekretariatet  
Holmens Kanal 7  
DK-1060 København K

#### *B. Startår*

1965.

#### *C. Deltagande länder*

Danmark, Island, Sverige, Finland og Norge.

D. Det er NKJs formål "at formidle og støtte fællesnordisk forskning inden for jordbrug, veterinærmedicin og skovbrug og dette gennem at:

- a) behandle indkomne forslag til nordiske forskningsopgaver og afgive indstilling til de enkelte landes forskningsråd (samråd),
- b) medvirke til at sikre den økonomiske baggrund for gennemførelsen af forskningsprojekter af fællesnordisk interesse og
- c) skaffe sig den nødvendige oversigt over jordbrugets, skovbrugets og det veterinærmedicinske forskningsområde samt tage initiativ til planlægning og løsning af fællesnordiske projekter i samarbejde med eksisterende forskningsorganisationer såsom Nordiske Jordbruksforskernes Forening og tilsvarende organisationer inden for skovbrug og veterinærmedicin".

E. NKJ består af 2 repræsentanter fra hvert af de 5 nordiske lande således:

Statens Jordbrugs- og Veterinærvidenskabelige Forskningsråd og Landbrugets Samråd for forskning og forsøg, Danmark, Statens Agromie- och Forstvetenskapliga Kommission, Finland, Landbrugets Forskningsråd, Island, Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd, Norge, og Statens råd för skogs- och jordbruksforskning, Sverige. Repræsentanterne udpeges for en periode af højst 3 år.

Formanden vælges på skift mellem de deltagende landes forskningsråd (samråd) for en periode af 3 år i følgende orden: Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige. Sekretariatet lægges til et af de deltagende landes forskningsråd (samråd) for en periode af seks år. De med sekretariatsfunktionen forbundne omkostninger fordeles mellem de fem lande.

NKJs sammensætning er pr. 31. december 1978 således:

*Medlemmer:*

*Udnævnt af:*

*Danmark:*

Professor dr. med. vet. A. Neimann-Sørensen  
Statens Husdyrbrugsforsøg  
Rolighedsvej 25  
DK-1958 København V.  
Lektor dr. med. vet. Birthe Palludan  
Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole  
Bülowsvej 13  
DK-1870 København V.

Landbrugets Samråd for forskning og forsøg, Axelborg, 4. sal  
Vesterbrogade 4A  
1620 København V.

Statens Jordbrugs- og Veterinærvidenskabelige Forskningsråd  
Forskningssekretariatet  
Holmens Kanal 7  
DK-1060 København K.

*Finland:*

Professor Risto Ihamuotila  
Hista  
02820 Nupuri  
Finland  
Professor Eeva Tapio  
Helsingfors universitet  
Institutionen för växtpatologi  
SF-00710 Helsingfors 71

Statens agromie- och forstvetenskapliga kommission  
Drumsövägen 1  
SF-00200 Helsingfors 20  
"

*Island:*

Direktør Björn Sigurbjörnsson  
Lantbrukets forskningsinstitut  
Keldnaholt 110  
Reykjavík

Rannsóknastofnun Landbunadarrins  
Keldnaholt 110  
Reykjavík

*Norge:*

Professor dr. Knut Aastveit  
Norges landbrukshøgskole  
1432 Ås — NLH  
Direktør Conrad Bonnevie-Svendsen  
Skogbrukets Arbeidsgiverforening

Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd  
Postboks 8154, Oslo dep., Oslo 1  
"

Kr. Augustsgt. 13  
Oslo 1

*Sverige:*

Professor Olle Johansson	Statens råd för skogs- och jord-
Drottninggatan 95 B, Box 6806	bruksforskning
S-113 86 Stockholm	Drottninggatan 95 B, Box 6806
	S-113 86 Stockholm

Landshövding Ragnar Edenman " "  
Länsstyrelsen, Box 601  
S-751 25 Uppsala

Direktör Björn Sigurbjörnsson, Island, er kontaktorganets formand siden 1. januar 1978.

Der er ikke for tiden ansat personale til varetagelse af NKJs sekretariatsfunktioner. NKJ har imidlertid eget regnskab. For 1978 andrager sekretariatets samlede budget Dkr. 65 000, men forbruget vil ikke i 1978 overstige Dkr. 30 000. For 1979 planlægges en aktivitetsudvidelse, idet der budgetteres med udgifter på Dkr. 200 000.

Som revisorer fungerer professor Olle Johansson, Sverige, og Revisions- og Forvaltningsinstituttet, H. C. Andersens Boulevard 2, DK-1553 København V.

F. I beretningsåret har NKJ afholdt ét møde, nemlig den 28.—29. september i Helsingfors. Her behandlede slutrapporter, statusrapporter og ansøgninger fra de ialt 13 fællesnordiske forskningsprojekter, som gennemføres med støtte fra de nordiske landes jordbruksforskningsråd og tilsvarende. Nedenstående oversigt viser, hvilke bevillinger der fra de enkelte lande i 1978 er givet til fællesnordiske forskningsprojekter på jordbrugsområdet m. v.

<i>Bevilling i 1978</i>			<i>Deltagelse i antal projekter</i>
Danmark	Dkr.	1 065 000	10
Finland	Fmk.	177 400	8
Island	Isl. kr.	7 000 000	3
Norge	Nkr.	1 071 500	10
Sverige	Skr.	976 700	10

NKJ har indgående drøftet mulighederne for en forstærket nordisk indsats vedr. licentiat- og doktorandkurser. Her er der et meget stærkt behov for indsats såvel på jordbrugs-, skovbrugs- og det veterinærmedicinske område.

Vedr. den bevillingsmæssige situation, som har skabt en stadig hårdere konkurrence om anvendelsen af de nationale forskningsmidler, har NKJ besluttet at rette henvendelse til Nordisk Ministerråds Sekretariat i Oslo og til Sekretariatet for nordisk kulturelt Samarbejde i København

for at få økonomisk støtte til en fortsættelse og evt. udbygning af de allerede etablerede samarbejdsbestræbelser.

G. NKJs fremtidige muligheder for at realisere sine mål om fremme af et forpligtende forskningssamarbejde på jordbrugets, veterinærmedicinens og skovbrugets område vil i høj grad være betinget af mulighederne for til disse opgaver at skaffe særlige nordiske midler. Interessen blandt forskerne på jordbrugsområdet m. v. for sådanne samarbejdsbestræbelser er meget stor. Det vil derfor være overordentlig vigtigt, at der gives mulighed for at gennemføre et udbygget fællesnordisk samarbejde på området. Det gælder de anvendte forskningsområder i tilknytning til jordbruget i form af fælles forskningsprojekter, og det gælder forskerkurserne, og her ikke mindst de fællesnordiske licentiat- og doktorandkurser.

H. Trods de begrænsede midler, som står til rådighed for de nordiske landes jordbrugsforskningsråd og tilsvarende, vil NKJ som samarbejdsdelegation for disse organer nok kunne fremme et forpligtende forskningssamarbejde, men de senere års erfaringer har vist, at det vil være overordentlig nyttigt, såfremt der til NKJs samarbejdsbestræbelser kunne stilles særlige nordiske bevillinger til rådighed.

## **Berättelse**

### **från Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden (NOS) jämte Nordiska publiceringsnämnden för naturvetenskap**

*(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)*

Verksamhetsberättelse 1978

#### *A. Namn och adress*

Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden NOS)

c/o Civilekonom Anja Borg  
Naturvetenskapliga forskningsrådet  
Box 23136  
S-104 35 Stockholm

#### *B. Startår*

1968

#### *C. Deltagande länder*

Danmark, Finland, Norge (Island, observatör) och Sverige

#### *D. Syfte*

Samarbetsnämnden har till ändamål att främja den naturvetenskapliga forskningen i de nordiska länderna genom samarbete och samordning på basis av löpande ömsesidig orientering.

Nämnden har till särskild uppgift

att genom ingående redogörelser för den successiva utvecklingen i respektive land inom samarbetsnämndens intresseområden ömsesidigt orientera om utredningar och projekt på alla planeringsstadiet och uppta till överläggningar sådana frågor, vilka synes kräva gemensamma åtgärder

att då så befinnes erforderligt inrätta nämnder och arbetsgrupper för sådana ärenden som kräver beredning

att i den mån medel anslås och bemyndiganden lämnas av de deltagande organen medelst anslag eller annan finansieringsform verka för nämndens syften.

## *E. Organisation*

### *1. Administration*

Hos nämnden finns ett stationärt sekretariat som förestås av en av nämnden utsedd sekreterare. Sekreteraren är ej ledamot av nämnden. Hos nämnden finns inrättat arbetsgrupper för ärenden som kräver särskild beredning. Under nämnden finns också permanent inrättat Nordiska publiceringsnämnden för naturvetenskap.

De ovan angivna deltagande organen utser bland sina rådsledamöter och/eller administrativ chefspersonal vardera två ledamöter i nämnden. Dessa två ledamöter utgör respektive deltagande organs representation i nämnden. Vid omröstning avseende visst ärende på basis av från respektive deltagande organ erhållna mandat och givna bemyndigande äger endast de representationer rösträtt vars organ berörs av ärendet i fråga.

Till visst sammanträde i nämnden kan efter ordförandebeslut adjungeras representanter för andra forskningsråd i de nordiska länderna jämväl representanter för naturvetenskapliga forskningsråd (eller motsvarande) i andra icke-nordiska länder. Vidare kan efter ordförandebeslut till visst sammanträde tillkallas särskilda experter.

Se vidare under *F. Verksamhet*

### *2. Samarbetsnämndens sammansättning 1978-02-06*

Ej permanent sammansättning. Nedanstående deltog i sammanträde 1973-02-06 i Köpenhamn:

Titel, förnamn, efternamn	Nationalitet
Prof. C. Gram	D
Prof. Peder Olesen Larsen	D
Prof. Axel Michelsen, ordförande	D
Prof. J. Rassing	D
Sekretær Flemming Øster	D
Kancellichef J. Kvorning	D
Sekr. L. Heyde	D
Sekr. I. Terp	D
Docent Antti Kulmala	F
Sekr. Leena Kirkkomäki-Juntunen	F
Fagrådssekr Axel Andersen	N
Docent Per Maltby	N
Landshövding Mats Lemne	S
Byråchef Bengt Samuelsson	S

### *Sekreterare*

Civ.ek. Anja Borg

### 3. Personal

Nämndens sekretariat är knutet till Naturvetenskapliga forskningsrådet i Stockholm. Nämndens sekreterare har varit civ.ek. Anja Borg. För övrigt inga anställda.

### 4. Revisorer

Sekretariatet är knutet till Naturvetenskapliga forskningsrådet som ombesörjer sekretariatets kamerala verksamhet inom ramen för rådets bokföring, vilken granskas av Riksrevisionsverket.

### F. Verksamhet

#### Permanent underorgan:

Nordiska publiceringsnämnden för naturvetenskap inrättades 1968. Denna nämnds uppgifter är i första hand att samordna de nordiska naturvetenskapliga forskningsrådets stöd och rationaliseringssträvanden vad gäller de samnordiska naturvetenskapliga tidskrifterna. Genom denna nämnd ges bidrag på drygt 1 milj. nkr. till ett 17-tal samnordiska tidskrifter. Från 1975 är denna nämnds sekretariat knutet till Norges allmenvitenskapelige forskningsråd (NAVF) i Oslo.

#### Arbetsutskott

Nämnden inrättade under 1976 ett arbetsutskott med följande utseende:

SNF, Danmark	Flemming Øster
SNK, Finland	Antti Kulmala (NOS ordf)
NAVF, Norge	Axel Andersen
NFR, Sverige	Bengt Samuelsson
ZWO, Netherlands	Johan Smits, observatör närvarande ad hoc
den nordiska naturvetenskapliga medlemmen av ESF Exec Council	Peder Olesen Larsen, närvarande ad hoc
NOS	Göran Friborg (NOS sekreterare t. o. m. 77-08-01)

Arbetsutskottet sammanträdde första gången 24 september 1976.

#### Internationellt samarbete

1972 adjungerades det holländska forskningsrådet ZWO till nämnden varefter nämnden initierade en europeisk forskningsrådskonferens i Århus, Danmark, med deltagandet av naturvetenskapliga forskningsråd från 15 länder. (Se vidare Science Research Councils in Europe, Stockholm 1972, ISBN 91 546 000 22-2, och Science Research Councils in Europe II, Stockholm 1975, ISBN 91 546 0192-4.) Ett resultat av konferen-

sen blev inrättandet av the Committee of West European Science Research Councils (ESRC). 1975 blev ESRC en standing committee under European Science Foundation (ESF).

I samband med ingående redogörelser och diskussioner om forskningsprojekt på olika planeringsstadiet i de nordiska länderna har också ingående orientering gjorts angående nordiskt deltagande i pågående och planerade internationella forskningsprojekt. Sålunda har följande internationella projekt diskuterats:

European Incoherent Scatter Radar Project (EISCAT)  
 Committee of West European Science Research Councils (ESRC)  
 European Science Foundation (ESF)  
 International Geological Correlation Programme

### *Särskilda frågor*

Under året har det holländska forskningsrådet sagt upp sin observationspost vid NOS.

Vid NOS-mötet i Köpenhamn den 6 februari 1978 valdes Island som observatör till NOS. En livlig korrespondens med det isländska forskningsrådet har skett under året. NOS har således beslutat att förlägga sitt nästa ordinarie sammanträde till Reykjavik 5—6 februari 1979.

### *Övrigt*

I anslutning till det samarbete som förekommer med Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete och med övriga nordiska samarbetsnämnder på forskningsrådsnivå har beredning inom nämnden förekommit bl. a. angående:

bedömning av ansökningar ställda till Nordiska kulturfonden, Nordiska kultursekretariatet och Nordiska sommarskolan  
 yttranden över remisser från Nordiska kultursekretariatet och Nordiska rådet  
 bidragsgivning och stipendier i samband med nordiska symposier

### *G. Framtidsplaner*

Diskussionen om ev. speciella aktiviteter kommer att fortsätta den 5 och 6 februari i Reykjavik.



## Berättelse

### Från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

#### Verksamhetsberättelse för Nordisk Industrifond 1977

##### Sammanfattning

Nordisk fond för teknologi och industriell utveckling (Nordisk Industrifond) bildades 1973 av de fem nordiska regeringarna för att främja nordiskt samarbete inom teknologi och industriell utveckling, bland annat genom att stödja utvecklingsprojekt av industriellt intresse. Samtidigt fattades beslut om att tillföra fonden totalt 50 milj. Skr. under en femårsperiod, d. v. s. till och med 1978.

Under 1977, som således är fondens fjärde verksamhetsår, har fonden beviljat 12,6 milj. Skr. i projektstöd. Dessa medel har fördelats på 34 olika projekt, varav 3 är industriella utvecklingsprojekt som totalt erhållit 1,8 milj. Skr. såsom lån.

Fördelat på olika insatsområden har ca 20 % av fondens stöd använts inom vart och ett av områdena yttre miljö, energiteknik samt resursteknik. Ca 15 % har tillförts verksamheten inom Nordtest, nordiskt samarbetsorgan för provning.

Stöd har beviljats till olika typer av samarbetsprojekt. Ca 7 milj. Skr. har disponerats för teknik- eller branschriktade projekt, ca 2 milj. Skr. för utvecklingsprojekt inom industriföretag, knappt 3 milj. Skr. för verksamhet beträffande standardisering, provning och mätteknik och resten, ca 1 milj. Skr. för förstudier, utredningar och symposier.

Under året har Nordisk Industrifond till Nordiska ministerrådet lämnat en redogörelse för vunna erfarenheter samt förslag till fortsatt verksamhet efter 1978. Mot bakgrund av fondens redovisning och förslag uttalade Nordiska ministerrådet i november 1977 att det är av väsentlig betydelse att Nordisk Industrifond i den fortsatta verksamheten tillförsäkras möjlighet att genomföra en långsiktig planering och att fonden därför årligen bör tillföras medel som minst motsvarar nuvarande nivå.

##### Fondens uppgifter

Nordiska ministerrådet beslöt i december 1972 att föreslå de nordiska regeringarna att upprätta en nordisk fond för teknologi och industriell utveckling, Nordisk Industrifond. Överenskommelse om fonden undertecknades av de nordiska ländernas regeringar den 20 februari

1973, och har sedermera ratificerats. Fonden började sin verksamhet 1 juli 1973.

Fonden skall främja ett effektivare utnyttjande av nordiska resurser för teknologi och industriell utveckling bland annat genom att stödja finansieringen av projekt och program som har industriellt intresse i två eller flera av medlemsländerna.

Stöd kan ges till företag, institutioner, myndigheter och föreningar verksamma i de nordiska länderna. Det primära målet är utveckling av material, produkter, processer, metoder och utrustning, som inom begränsad tid beräknas kunna utnyttjas industriellt. Även teknisk verksamhet, som på annat sätt kan bidra till att lösa uppgifter av gemensamt industriellt intresse, kan dock stödjas.

Från och med 1976 har Nordiska ministerrådet ålagt fonden ett utvidgat ansvar inom energiområdet, vilket innebär att fonden inom detta område även kan stödja FoU-verksamhet som ej har direkt industriellt intresse.

#### *Fondens ekonomiska resurser*

Enligt det avtal som de nordiska regeringarna träffade i samband med fondens inrättande är avsikten att fonden under en första 5-årsperiod skall tillföras 50 milj. Skr.

Fonden har inom ramen för det ursprungliga avtalet till och med 1977 tillförts 40 milj. Skr. Utöver tillgängliga medel har fonden under 1977 haft möjlighet att påta sig flerårsförbindelser med högst 3 milj. Skr. för 1978 och 2 milj. Skr. för 1979.

Genom tidigare beslut kommer fonden för år 1978 att tillföras ytterligare 10 milj. Skr., d. v. s. resterande medel inom den ursprungligen fastställda ekonomiska ramen.

För verksamheten inom energiområdet har fonden till och med 1977 tillförts 3,6 milj. Nkr. från Nordiska ministerrådets allmänna budget och för 1978 har budgeterats 3 milj. Nkr. för ökade insatser inom energiområdet.

#### *Fondens fortsatta verksamhet*

I november 1976 beslöt Ministerrådet att uppdra åt fonden att under första halvåret 1977 företa en utvärdering av vunna erfarenheter samt lämna förslag till fondens framtida verksamhet.

Fonden lämnade sin rapport "Redogörelse för hittills vunna erfarenheter samt förslag till fortsatt verksamhet" i juni 1977. Styrelsens erfarenheter och överväganden kan sammanfattas på följande sätt.

- För att etablera samarbete inom teknologi och industriell utveckling i Norden har fonden bedömt att medverkan i finansieringen av konkreta projekt är det effektivaste stimulansmedlet och fondens medel har i övervägande grad utnyttjats för projektstöd. Även i fondens

fortsatta arbete bör finansiering av projekt vara den centrala arbetsformen. Nordisk industri och olika nationella organ bör till en väsentlig del vara finansierare i de samnordiska projekten.

- Tillgången på projektförslag avseende samarbete mellan forsknings- och utvecklingsresurser i Norden som arbetar med tekniskt-industriella problem av kollektiv karaktär har varit god. Fonden bör även fortsättningsvis stimulera denna typ av bransch- och teknikinriktade samsarbetsprojekt genom stöd i form av bidrag.
- Relativt många projektförslag avseende kommersiellt-industriellt utvecklingssamarbete har hittills inkommit till fonden. Endast ca en tredjedel har kunnat beviljas begärt stöd. Denna typ av samsarbetsprojekt bör stimuleras genom delfinansiering från fonden med riskvilliga lån.
- Vid värdering av projektförslag har fonden framför allt sökt bedöma följande faktorer
  - betydelse inom fondens prioriterade insatsområden
  - teknisk kvalitet och industriell betydelse
  - omfattning av och former för nordiskt industriellt samarbete.

Det har visat sig att gällande prioriterade insatsområden varit mindre lämpade för fondens industriellt inriktade verksamhet och styrelsen föreslår därför att de ersätts med en annan indelning i verksamhetsområden.

De samhällsaspekter som berörs av nu gällande prioriterade insatsområden bör emellertid, i den mån de kan anläggas, också beaktas i de projekt som fonden framdeles beviljar medel till.

- Samordning av arbetet i Norden inom områdena provning, standardisering och mätteknik har fonden bedömt vara av betydelse. Fonden anser att samarbete inom dessa områden bör främjas genom fortsatt stöd bland annat till Nordtests verksamhet och till den harmonisering på standardiseringsområdet som bedrivs inom INSTA.
- Fonden har lagt stor vikt vid samarbete med nordiska och nationella organ verksamma inom fondens område och anser att nära kontakt med dessa organ även fortsättningsvis är av central betydelse för fondens verksamhet.

Styrelsens förslag till Ministerrådet om fortsatt verksamhet avsåg inriktning och omfattning för ytterligare en 5-årsperiod, 1979—1983. Styrelsen föreslog att fonden under perioden skulle få ett kapitallånskott på 95 milj. Skr., varav 15 milj. Skr. skulle tillföras under 1979.

För inriktningen av fondens verksamhet under perioden föreslogs att följande skulle gälla.

Fonden har till syfte att stödja ett mera effektivt utnyttjande av nordiska resurser för teknologi och industriell utveckling. Fonden skall även i fortsättningen lägga stor vikt vid att stimulera teknologiskt samarbete mellan nordiska industriföretag. Fondens verksamhet bör därvid inriktas på att stödja dels tekniska utvecklingsprojekt mellan ett fåtal industrier, dels bransch- eller teknikinriktade projekt som avser att lösa problem av central betydelse för viss industrisektor.

Utöver den industriellt inriktade verksamheten skall fonden fortsatt ansvara för FoU-samarbete inom de sektorer av energiområdet där nordisk samverkan ej tillvaratas av andra organ.

Nuvarande indelning i prioriterade insatsområden skall från och med 1979 ersättas med en indelning i följande verksamhetsområden.

Produkt- och processutveckling  
Bransch- och teknikinriktad verksamhet  
Provning, standardisering, mätteknik  
Energiförsörjning.

Nordiska ministerrådet (industriministrarna) behandlade fondens rapport i november 1977. Ministerrådet uttalade att det är av väsentlig betydelse att Nordisk Industrifond i den fortsatta verksamheten tillförsäkras möjlighet att genomföra en långsiktig planering. Fonden bör därför årligen tillföras medel som minst motsvarar nuvarande nivå. Ministerrådet (industriministrarna) beslöt att fonden för 1979 bör tillföras 15 milj. Skr. samt att fonden från och med samma år bör införas på Nordiska ministerrådets budget.

#### *Utredningen "Nordisk radio och television via satellit"*

Såsom omnämndes i föregående verksamhetsberättelse upprättade Nordiska ministerrådet (kulturministrarna) i slutet av 1975 en särskild statssekreterargrupp för att studera nordisk radio- och TV-distribution via direktsändande satelliter, som medger att satellitsända program kan tas emot direkt av hemmottagare försedda med speciell antenn- och konverteringsutrustning. Studien skulle täcka två huvudområden: det teknisk-ekonomiska och det juridisk-programpolitiska. Statssekreterargruppen anmodade Nordisk Industrifond att åta sig ansvar för den tekniska utredningen och fonden lämnade i februari 1976 i uppdrag till Svenska rymdaktiebolaget att genomföra en sådan studie.

I samband med att Rymdbolagets tekniska utredning överlämnades framförde Nordisk Industrifonds styrelse vissa industripolitiska synpunkter på Nordsat-projektet. Man framhöll att om det utgående från kulturpolitiska önskemål beslutas att Nordsat-projektet bör förverkligas, måste tänkbara industripolitiska konsekvenser av ett sådant beslut bli föremål för en gemensam analys av de nordiska regeringarna.

Beträffande rymdsegmentet bedömdes det helt orealistiskt att tänka sig att utveckla hela systemet i Norden, detta måste ske i internationell samverkan. Goda förutsättningar finns dock för nordisk industri att aktivt engageras i projektet.

För markmottagarna, som volymmässigt representerar en mycket större marknad än rymdsegmentet, finns lämplig tillverkningsindustri inom konsumtionselektroniksektorn i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Styrelsen framhöll att det i markmottagarna egentligen endast är det s. k. mikrovågshuvudet som är tekniskt avancerat och därför kräver en speciell utvecklingsinsats som kan tänkas försiggå i samnor-

disk regi. Nordisk industris tekniska möjligheter att internationellt hävda sig inom marksegmentsektorn bedömdes som goda.

Statssekreterargruppens rapport förelåg i juni 1977 och har under hösten varit föremål för en omfattande remissbehandling, varvid den teknisk-ekonomiska delen ägnats speciell uppmärksamhet från de nationella televerken och radiobolagen. Rapporten kommer att diskuteras under Nordiska rådets session i Oslo i februari 1978, varefter Nordiska ministerrådet väntas ta ställning till om ytterligare utredningsarbete skall påbörjas med syfte att få underlag för ett slutgiltigt ställningsstagande till en nordisk TV-satellit.

#### *Fondens stöd till projektverksamhet under 1977*

I den följande redovisningen av fondens projektstödande verksamhet ingår även det stöd som lämnats inom ramen för de speciella energi-medlen.

Till fonden inkom under 1977 46 projektförslag. En stor del av dessa berörde insatsområdena miljövårdsteknik, energiteknik och resursteknik.

Under året har fonden totalt beviljat 12,6 milj. Skr. i stöd. Av dessa medel avser 3,8 milj. Skr. fortsatt stöd till 14 tidigare beviljade projekt och 8,8 milj. Skr. stöd till 20 nya projekt. Vid årets utgång hade dessutom reserverats dels 0,8 milj. Skr. för två utvecklingsprojekt för vilka principbeslut fattats men överenskommelse om lånevillkor ej hunnit träffas och dels 0,7 milj. Skr. för fortsatt stöd under 1978 till pågående projekt.

Under året har arbete pågått inom ett stort antal tidigare beviljade projekt. Även medel som beviljats under 1977 kommer i relativt stor omfattning att bli utnyttjade först under kommande verksamhetsår.

Till och med 1977 har fonden beviljat ca 44 milj. Skr. i projektstöd till totalt 96 projekt. Detta stöd ingår i finansieringen av projekt med en sammanlagd uppskattad projektkostnad av ca 115 milj. Skr.

#### *Stödformer*

Stöd från fonden kan ges såsom

- bidrag
- lån på fördelaktiga villkor
- garantier

Bidrag har givits till projekt som ej innebär direkt industriellt utvecklingsarbete såsom förstudier, bransch- och teknikinfiktade projekt samt arbeten rörande standardisering, provning och mätteknik. Om det inom ramen för bransch- och teknikinriktade program har bedömts att resultaten kan leda till industriell exploatering har fonden förbehållit sig

rätten att senare föreskriva att fondens bidrag eller delar därav skall återbetalas.

Lån på fördelaktiga villkor gavs under 1977 till tre industriella utvecklingsprojekt. Lånen skall normalt återbetalas när uppnådda resultat kommer till utnyttjande i produktionen.

Fördelningen av beviljade medel på olika stödformer framgår av tabell 1. Några garantier för lån har hittills ej ställts av fonden.

Tabell 1. Fördelning av beviljade medel på olika stödformer

Stödform	Totalt antal beviljade projekt	Beviljat t. o. m. 1976 1 000 Skr.	Beviljat 1977 1 000 Skr	Totalt beviljat	
				1 000 Skr.	%
Bidrag	86	22 420	10 823	33 243	76
Lån	10	8 652	1 806	10 458	24
Totalt	96	31 072	12 629	43 701	100

Det har varit en ganska stor variation i fördelningen av fondens medel mellan bidrags- och låneprojekt under fondens fyra första verksamhetsår. Totalt uppgår lånedelen under denna tid till ca 25 % av beviljade medel.

Under 1977 har ett av de första låneprojekten resulterat i industriell produktion och återbetalning har påbörjats. Ytterligare ett par industriella utvecklingsprojekt kommer att utvärderas under 1978. Det är ännu ej möjligt att uppskatta hur stor del av beviljade lånemedel som kommer att kunna återbetalas till fonden.

#### Insatsområden

Under 1977 har följande av Nordiska ministerrådet fastställda generella prioriteringar för fondens stöd och annan verksamhet tillämpats.

Fonden kan lämna stöd till tekniskt-industriellt inriktade samarbetsprojekt och samarbetsprogram av intresse för två eller flera nordiska länder. Verksamheten skall syfta mot utveckling av material, produkter, processer, metoder och utrustning eller i övrigt bidra till att lösa tekniska uppgifter av gemensam industriell betydelse. Vid fördelning av fondens stöd skall viss koncentration ske till följande insatsområden.

- Miljövårdsteknik
  - yttre miljö
  - arbetsmiljö
- Hälsovårdsteknik
- Transportteknik
- Datateknik och dess användning
- Energiteknik, med särskild inriktning på energianvändning och energibesparing
- Resursteknik i övrigt, speciellt materialteknik.

Såsom tidigare angivits kan fonden fr. o. m. 1976 inom energiområdet stödja FoU-verksamhet som är av samhällsekonomisk betydelse men som saknar specifikt industriellt intresse.

Nordiska ministerrådet har dessutom angivit att det bör vara en naturlig uppgift för Nordisk Industrifond att finansiera verksamheten inom Nordtest, som är ett av Ministerrådet inrättat nordiskt samarbetsorgan för provning.

Fördelningen av fondens stöd på olika insatsområden framgår av tabell 2. Även om vissa projekt kan ha anknytning till mer än ett insatsområde har de här endast hänförs till det område som bedömts ha dominerande betydelse. Angiven fördelning av fondens stöd mellan olika insatsområden blir därför ej helt rättvisande, men bedöms ändå ge en god beskrivning av insatsernas inriktning.

Tabell 2. Fördelning av beviljade medel på olika insatsområden

Insatsområde	Beviljat 1977		Totalt beviljat t. o. m. 1977	
	Procentuell fördelning	1 000 Skr.	Procentuell fördelning	1 000 Skr.
	0 10 20 %		0 10 20 %	
Yttre miljö		2 806		9 314
Arbetsmiljö		650		3 652
Hälsövårdsteknik		400		662
Transportteknik		175		3 429
Energiteknik		2 526		4 322
Resursteknik		2 793		7 539
Datateknik		78		78
Nordtest (Provningsmetoder)		2 000		8 250
Standardisering, provning, mätteknik		780		2 204
Övrigt		421		4 251
<b>Totalt</b>		<b>12 629</b>		<b>43 701</b>

Ca 20 % av fondens stöd har under 1977 använts inom vart och ett av områdena yttre miljö, energiteknik och resursteknik. Verksamheten inom Nordtest har tillförts ca 15 % av fondens resurser. Inom vissa av de prioriterade insatsområdena har tillgången varit knapp på projektförslag som haft sådan inriktning och bedömts så centrala att de kunnat erhålla stöd från fonden.

#### Projekttyper och mottagarkategorier

Fördelningen av beviljade medel på olika projekttyper och mellan olika anslagsmottagare framgår av tabell 3 och 4.

Tabell 3. Fördelning av beviljade medel på olika projekttyper

Projekttyp	Totalt antal beviljade projekt	Beviljat t. o. m. 1976 1 000 Skr.	Beviljat 1977 1 000 Skr.	Totalt beviljat 1 000 Skr.	%
Konferenser, symposier	3	92	60	152	1
Förstudier, utredningar	22	1 647	679	2 326	5
Kollektiva projekt	34	10 090	6 914	17 004	39
Industriella utvecklingsprojekt	11	8 652	1 928	10 580	24
Övriga FoU-projekt	7	3 007	268	3 275	7
Standardisering, provning, mätteknik	19	7 584	2 780	10 364	24
Totalt	96	31 072	12 629	43 701	100

Tabell 4. Fördelning av beviljade medel på olika anslagsmottagare

Anslagsmottagare	Totalt antal beviljade projekt	Beviljat t. o. m. 1976 1 000 Skr.	Beviljat 1977 1 000 Skr.	Totalt beviljat 1 000 Skr.	%
Forskningsinstitut och institutioner	18,5	3 580	702	4 282	10
Nordiska samarbetsorgan	10	6 425	2 478	8 903	20
Standardiseringsorgan	14	1 170	780	1 950	4
Branschorganisationer och branschinstitut	20	6 828	4 229	11 057	26
Industrier	15,5	9 502	3 219	12 721	29
Myndigheter	1	2 298	—	2 298	5
Övriga	17	1 269	1 221	2 490	6
Totalt	96	31 072	12 629	43 701	100

Resultaten från de projekt som beviljas stöd i form av bidrag skall normalt vara tillgängliga för nordisk industri. Det kan därför ha sitt intresse att se hur fördelningen av sådant projektstöd har varit på olika branscher. I tabell 5 har de bidragsprojekt som kan hänföras till viss bransch fördelats branschvis. Där har också medtagits procentuell fördelning av antalet anställda samt förädlingsvärde mellan olika grenar av tillverkningsindustrin. Som synes av tabellen svarar två branscher — massa- och pappersindustri samt verkstadsindustri — för ca 70 % av det stöd som kan hänföras till viss bransch. Detta är förklarligt med hänsyn dels till branschernas storlek, dels till de former för nordiskt samarbete som utvecklats inom dessa branscher.



Tabell 5. Procentuell fördelning av tillverkningsindustrins antal anställda och förädlingsvärde på olika grenar i Norden exkl. Island 1975 samt av Nordisk industrifond fram till 77-12-31 beviljat stöd till bidragsprojekt vilka kunnat hänföras till någon av grenarna

Gren av tillverkningsindustrin <sup>1</sup>	Anställda <sup>2</sup> %	Förädlingsvärde <sup>3</sup> %	Av NI beviljat bidrag <sup>4</sup> %
Livsmedels-, dryckesvaru- och tobaksindustrin	11,6	12,6	2,0
Textil-, beklädnads-, läder- och ädervaruindustrin	8,7	5,3	13,0
Trävaruindustrin	8,2	6,6	1,0
Massa-, pappers- och pappersvaruindustrin, grafisk industri	12,5	14,8	34,0
Kemisk industri-, petroleum-, gummivaru-, plast- och plastvaruindustrin	7,7	9,9	0
Jord- och stenvaruindustrin	4,2	4,2	4,0
Järn-, stål- och ferrolegeringsverk	5,8	6,5	11,0
Verkstadsindustrin	40,3	39,3	35,0
Annan tillverkningsindustri	1,0	0,8	—
	100	100	100

<sup>1</sup> Indelning enligt ISIC 1968.

<sup>2</sup> Totalt i Norden 2 193 000 anställda.

<sup>3</sup> Totalt i Norden ca 169 000 milj. Skr.

<sup>4</sup> Totalt ca 17,5 milj. Skr. Dessutom tillkommer ytterligare ca 15,7 milj. Skr. som bidrag till projekt som ej kan hänföras till viss bransch samt ca 10,5 milj. Skr. som lån.

Not. Grundmaterialet till fördelningen av anställda och förädlingsvärde har hämtats från "Nordisk statistisk årsbok 1977".

### Beskrivning av projektverksamheten

Här lämnas en sammanfattning av vissa under året pågående projekt som bedöms ha mer allmänt intresse. Till en del av dessa projekt beviljades medel redan under föregående år. I bilaga 1 lämnas en kort beskrivning av de bidragsprojekt som erhållit stöd under 1977.

Såsom framgår av föregående sammanställningar har en betydande del av fondens beviljade medel även under 1977 gått till insatser inom området *yttre miljö*. Det stora NORDMILJÖ 80-projektet rörande vatten- och luftvårdsproblem inom cellulosaindustrin har påbörjat sin avslutande etapp och de två inom NORDFORSK planerade projekten beträffande textilindustrins och fiskindustrins vattenvårdsproblem har fortsatt programenligt.

Under året har två projekt inom området avslutats. Det gäller dels det av Nordiska Stålförbundet bedrivna arbetet rörande återanvändning av vatten i järn- och stålverk, dels de olika försök beträffande utnyttjande av avfallsfibrer som utförts av pappers- och cellulosaindustrins branschinstitut.

Inom *arbetsmiljöområdet* har endast ett projekt påbörjats. Det gäller ett inom NORDFORSK planerat projekt rörande fartygsbuller. Övriga projektförslag inom området har ej haft sådan inriktning att de kunnat erhålla stöd från fonden.

Det av Stöpforsk bedrivna projektet rörande utveckling av gjuteritekniska processer i syfte att förbättra arbetsmiljön i gjuterier har avslutats och kommer att avrapporteras i början av 1978. Även de arbeten rörande bullerbekämpande åtgärder vid snickerimaskiner som påbörjades 1976 har i stort sett slutförts under 1977.

*Energi-FoU-området* har indelats i två huvudområden: energiproduktion, -distribution och -ackumulering samt energianvändning i industrin. Inom det förstnämnda huvudområdet inryms huvudsakligen de FoU-insatser som primärt kan motiveras av samhällsekonomiska skäl.

Under 1977 har den kommunala energiplaneringens status och utvecklingstrender i de nordiska länderna kartlagts. Materialet är avsett för identifiering av möjligheterna till utvecklingssamarbete och har sänts ut på remiss till de olika länderna. Tillförlitlighetsproblemet i samband med planering och drift av eldistributionsnät behandlas i ett förprojekt med uppgift att utröna behov av och möjligheter till nordiskt utvecklingssamarbete.

Då det gäller energiproduktion har fonden under året lämnat ett villkorligt lån till ett samarbetsprojekt mellan ett svenskt och ett norskt företag, avseende elproduktion ur gasfyndigheter ute till havs. Även en teknisk utvärdering av en ny konstruktionsprincip för vågkraftverk har erhållit stöd. Till planering och genomförande av ett nordiskt symposium i maj 1978 rörande utnyttjandet av geotermisk energi har fonden beviljat stöd. I anslutning till symposiet, som arrangeras i Göteborg, ordnas ett studiebesök i Island.

På området industrins energianvändning har fonden beviljat medel till bl. a. utveckling av effektivare eldningsteknik för bark och torv i kombination med olja eller gas samt till utvecklingen av en energisnålare produktion i pappersmaskiner. Projekt som berör bl. a. järn- och stålindustrin och som redan tidigare erhållit stöd har pågått under året. Ett samarbetsprojekt som avser energisnålare användning och rening av skogsindustrins processvatten har förberetts.

Till *resurstechnik* har förts både rent materialtekniska projekt och projekt med mer produktionsteknisk inriktning. Totalt har 15 projekt inom detta område pågått varav fem nya påbörjats under året och tilläggsanslag beviljats till tre tidigare beviljade projekt.

Bidrag har beviljats till tre nya projekt rörande ståls materialegenskaper vid högre temperaturer. Ett av dessa projekt avser grundläggande materialdatas inverkan på resistensen mot termisk utmattning av stål, med praktisk tillämpning riktad mot valsantlar för aluminiumgjutning och hos varmvalsar. I de andra projekten undersöks tryck-

kärnståls hållfasthetsegenskaper vid förhöjd temperatur samt högtemperaturkorrosion i förbränningsgaser. Det sistnämnda projektet har planerats inom NORDFORSK.

Ett nytt samarbetsprojekt beträffande processutveckling för mjukpapperstillverkning har startats mellan de aktuella branschforskningsinstituten.

Inom verkstadssektorn har efter planering inom VIF (Verkstadsindustrins internordiska forskningskommitté) påbörjats samarbete avseende utveckling av metoder för datorstöd konstruktion.

*Nordtest* har för sin verksamhet under perioden 1973—1977 totalt erhållit 6,25 milj. Skr. och för verksamheten 1978 har fonden beviljat Nordtest 2 milj. Skr.

*INSTA* (internordiskt standardiseringssamarbete) har bildats för att verka för samordnade nordiska standardiseringsnormer. För nordiska standardiseringsprojekt med industriell inriktning har fonden under året beviljat 0,5 milj. Skr.

#### *Deltagande från de olika länderna i samarbetsprojekt*

I tabell 6 visas omfattningen av det nationella deltagandet i de samarbetsprojekt som erhållit stöd under fondens fyra första verksamhetsår. Det är totalt 55 projekt som ingår i redovisningen till ett sammanlagt projektstöd av 31 milj. Skr., vilket utgör 71 % av det totala projektstödet. De projekt som ej medtagits i denna sammanställning är projekt inom provning, standardisering och mätteknik samt utredningar och symposier. Dessa genomförs oftast huvudsakligen i ett land. Resultaten bedöms ändå komma samtliga länder till godo.

*Tabell 6. Deltagande från de olika länderna i samarbetsprojekt*

Land	Deltar i antal projekt	Beviljat belopp till projekten milj. Skr.
Danmark	27	13
Finland	36	24
Island	10	6
Norge	43	27
Sverige	45	28

#### *Samarbete med nationella och nordiska organ*

Fonden skall i sin verksamhet ta hänsyn till de enskilda ländernas nationella prioriteringar samt verksamheten inom andra nordiska samarbetsorgan. Fonden behöver därför väl utvecklade kontakter med centrala nationella stödorgan för teknisk forskning och industriell utveckling samt med olika nordiska organ.

Genom att nära samarbete etablerats med de nationella organen inom

fondens intresseområde samt med NORDFORSK har fonden för sina projektbedömningar haft tillgång till en erforderlig och omfattande fackkunskap samt säkerställt att den egna prioriteringen koordinerats med de prioriteringar som de enskilda medlemsländerna tillämpar för sina nationella utvecklingsinsatser. Samarbetet har även omfattat samfinansiering av vissa projekt.

Fonden har haft kontakter med olika organ under Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet, speciellt med ministerrådssekretariatet i Oslo, kultursekretariatet i Köpenhamn och Nordiska Investeringsbanken i Helsingfors samt Nordiska rådets presidiesekretariat i Stockholm.

#### *Remisser*

Fonden har under året yttrat sig över två medlemsförslag till Nordiska rådet:

- En tioårsplan för utveckling av fiskeprodukter för u-ländernas behov (A 506/e)
- Nordisk gemensam insats för återvinning av avfall och återanvändning av resurser (A 509/e).

#### *Administration*

##### *Styrelse*

Fonden leds av en styrelse, som är underställd Nordiska ministerrådet, och har att följa de allmänna riktlinjer och de prioriteringar detta utfärdar och beslutar.

I styrelsen ingår en ledamot med suppleant från vart och ett av de fem nordiska länderna samt en ledamot med suppleant från NORDFORSK. NORDFORSK's ledamot har ingen rösträtt.

Ordförande och vice ordförande utses av styrelsen. Ordförandeskapet skall cirkulera mellan deltagarländerna.

Styrelsen har under verksamhetsperioden haft följande sammansättning:

<i>Ordinarie ledamot</i>	<i>Suppleant</i>
Danmark:	
Direktør Ivar Haahr	Sekretariatschef P. L. Hansen
Finland:	
Industrirådet Pekka Malinen	Industrirådet Björn Blomqvist
Island:	
F. d. departementschef Arni Snævarr	Ministersekreterare Thorvardur Alfonsson
Norge:	
Underdirektør Christofer Owe t. o. m. 1977-06-30	Direktør Tore Tysland t. o. m. 1977-06-30

Avdelingsdirektør  
Per-Christian Endsjø  
fr. o. m. 1977-07-01

Byråsjef Andreas Mortensen  
fr. o. m. 77-07-01

Sverige:

Civilingenjör Lennart Lübeck

Generaldirektör Sigvard Tomner

NORDFORSK:

Civilingeniør Per Grønberg

Direktör Erling Hagen

Styrelsens ordförande har under året varit civilingenjör Lennart Lübeck och vice ordförande direktör Ivar Haahr.

Styrelsens sammansättning under 1978 framgår av bilaga 2.

Styrelsen har under året hållit 8 sammanträden, varav 6 i Stockholm och de övriga i Reykjavik och Helsingfors. I samband med mötena i Island och Finland hade de nationella styrelseledamöterna arrangerat studiebesök för fondens styrelse och sekretariat.

#### *Sekretariat*

Fondens sekretariat är förlagt till Stockholm och leds av en direktör.

Sekretariatet har haft följande personal:

Rut Bäcklund-Larsson, direktör

Marianne Anderson, handläggare (administration och ekonomi)

Roland Pettersson, civilingenjör

Jens Peter Nielsen, civilingeniør

Margareta Tiger, assistent (deltid)

Sekretariatet är samlokaliserat med NORDFORSK och Nordtest. Genom överenskommelse har av NORDFORSK förhyrts viss administrativ service.

#### *Ekonomisk förvaltning*

Sekretariatet har skött den ekonomiska förvaltningen, inklusive bokföringen.

Efter samråd med kammarkollegiet i Stockholm detaljgranskas räkenskaperna av Sjöåker Revisionsbyrå AB, vars auktoriserade revisor Ulf Egenäs varit ansvarig för granskningen.

#### *Bokslutskommentar*

Av bokslutet framgår att fonden under 1977 fått ett överskott på något över 2,4 milj. Skr. Större delen av detta överskott hänför sig till en kursvinst på drygt 1,7 milj. Skr.

Bakgrunden till den stora kursdifferensen är att fonden har sina tillgångar placerade på bankkonton i samtliga nordiska länder och att den svenska kronan, till vilken fondens kapital relateras, under året sjunkit avsevärt i förhållande till övriga nordiska valutor.

Kursvinsten kommer emellertid inte i någon högre grad att kunna ianspråktagas för projektstöd under 1978, då kurserna även under kommande år kan komma att uppvisa stora variationer, och kursdifferensen således vid ett annat tillfälle kan bli negativ.

För vissa projekt, som beviljats under 1977 eller tidigare, beräknar styrelsen att tilläggsbevillningar på grund av kursförändringar kan bli aktuella. Någon säker uppskattning av hur mycket medel som kan komma att begäras av denna anledning har emellertid varit svår att göra.

**Resultaträkning 1977-01-01—1977-12-31***Intäkter (Skr.)***Anslag från medlemsländer**

Danmark	2 340 000: —	
Finland	1 580 000: —	
Island	90 000: —	
Norge	1 700 000: —	
Sverige	4 290 000: —	10 000 000: —

**Speciella energimedel från  
Nordiska Ministerrådet**

2 326 025: 83

**Bankräntor**

1 872 261: 43

**Projektintäkter**

Återbetalade lån	114 000: —	
Låneränta	27 814: —	
Återförda projektmedel	68 893: 46	210 707: 46

**Kursdifferenser**

11 759 338: 48

16 168 333: 20<sup>1</sup> Se bokslutskommentar sid. 13.*Kostnader (Skr.)***Beviljningar**

Beviljade bidrag	10 626 995: —	
Beviljade lån med villkorlig återbetalningsskyldighet	1 805 625: —	
Utredningar initierade av NI	196 480: —	12 629 100: —

**Administration**

Personalkostnader	687 103: 36	
Mötes- och styrelsekostnader	170 528: 96	
Köpta tjänster	118 517: 25	
Lokalkostnader	63 486: 05	
Expenser	33 948: 19	1 073 583: 81

**Årets överskott**

2 465 649: 39

16 168 333: 20

Anmärkning: Styrelsebeslut har dessutom fattats om reservation av totalt 1.5 milj. Skr. för 1978.

**Balansräkning 1977-12-31***Tillgångar* (Skr.)

## L i k v i d a m e d e l

Bankbehållning	20 691 875: 68	
Postgiro	24 637: 45	
Kassa	406: 60	20 716 919: 73

## F o r d r i n g a r

Beviljade lån med villkorlig  
återbetalningsskyldighet  
10 457 624 Skr., därav återbe-  
talat under 1977 114 000 Skr.<sup>1</sup>

20 716 919: 73

*Skulder* (Skr.)

## P r o j e k t s k u l d e r

Beviljade ej utbetalade projektanslag	16 899 925: 78
---------------------------------------	----------------

## D i v e r s e s k u l d e r

Leverantörsskulder	27 133: 48
--------------------	------------

## E g e t k a p i t a l

Årets överskott samt tidigare  
ej utnyttjade medel

3 789 860: 47

	<u>20 716 919: 73</u>
--	-----------------------

<sup>1</sup> Beviljat 1974	1 620 000 Skr.	varav utbetalat	1 570 000 Skr.
Beviljat 1975	2 500 000 Skr.	varav utbetalat	2 450 000 Skr.
Beviljat 1976	4 531 999 Skr.	varav utbetalat	1 696 657 Skr.
Beviljat 1977	<u>1 805 625</u> Skr.	varav utbetalat	<u>248 952</u> Skr.
	10 457 624		5 965 609

Under året har återbetalning påbörjats av ett lån beviljat 1974.

*Lennart Lübeck**P. L. Hansen**Pekka Malinen**Árni Snævarr**Per-Christian Endsjö**P. Grönborg**R. Bäcklund-Larsson*



*TILLÄGG 1***Skrivelse till statsrådet och chefen för industridepartementet från kammarkollegiet, revisionskontoret**

Kungl. Maj:t har 1973-06-29 förordnat att kammarkollegiet från och med den 1 juli 1973 tills vidare skall svara för revision för den nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling (Nordisk Industriefond).

Fondens styrelse har efter kontakt med revisionskontoret vid kammarkollegiet uppdragit åt aukt. revisorn U. Egenäs, Sjöåker revisionsbyrå AB, att svara för detaljgranskning av fondens räkenskaper.

Revisionskontoret vid kammarkollegiet har tagit del av styrelseberättelsen, styrelseprotokoll och fondens räkenskaper för verksamhetsperioden 1977-01-01—12-31 ävensom av den av U. Egenäs översända granskningsberättelsen, som här bifogas.

Revisionen har icke givit anledning till anmärkning.

Stockholm den 31 mars 1978

*Stig Andrén*

Chef för revisionskontoret

*Olle Hawor*

Byrådirektör

*TILLÄGG 2***Granskningsberättelse för Nordisk Industrifond**

Undertecknad revisionsbyrå som utfört detaljgranskning av fondens räkenskaper och förvaltning för år 1977, får efter fullgjort uppdrag avge följande berättelse.

Granskningen har omfattat genomgång av samtliga verifikationer samt kontroll av grundregistreringen.

Bokförda anslag och lån har avstämts mot protokollförda styrelsebeslut. Samtliga noteringar i projektreskontran har kontrollerats.

Upprättat bokslut har avstämts mot grundnoteringarna. Samtliga tillgodohavanden hos banker och postgirokontoret har kontrollerats mot kontokuranter och saldobesked. Värderingen av behållningar i utländsk valuta har kontrollerats mot vid bokslutstillfället gällande säljkurser. Samtliga låneavtal har inventerats.

Kontrollsummering har skett av dagbok, huvudbok och årsbok.

Den sålunda utförda granskningen har inte givit anledning till anmärkning.

Stockholm 78 03 21

Sjöåker revisionsbyrå AB

*U. Egenäs*

Aukt. revisor

**BILAGA 1****Projektverksamhet 1977**

I den följande projektsammanställningen har endast medtagits de projekt som under 1977 erhållit stöd från fonden i form av bidrag. I sammanställningen har ej medtagits de industriella utvecklingsprojekt som erhållit lån.

Projekten har indelats i följande områden

Miljövårdsteknik

Yttre miljö

Arbetsmiljö

Energiteknik

Resursteknik

Provningsmetoder

Standardiseringsmetoder

Övrigt

Under året har arbete pågått inom ytterligare ca 30 projekt, till vilka medel beviljats under tidigare verksamhetsår. Dessa finns beskrivna i verksamhetsberättelsen för år 1976.

**Miljövårdsteknik***Yttre miljö*

Projekttitel:	<i>Miljömätssystem, mät- och styrsystem för skogsindustrins miljövård — NORDMILJÖ 80 (projekt nr 84)</i>
Bidragmottagare:	Institutet för vatten- och luftvårdsforskning, Sverige Svenska Träforskningsinstitutet Paparindustrins Forskningsinstitut, Norge Centrallaboratorium, Finland
Beviljat belopp:	Totalt 3 300 000 Skr. varav 1975 1 050 000 Skr. 1976 600 000 Skr. 1977 1 650 000 Skr.
Projekttid:	3 år från 1 juli 1975
Planerad total omfattning:	11 MSkr.
Kontaktperson:	Lennart Eriksson, Svenska Träforskningsinstitutet, Stockholm.

I NORDMILJÖ 80 samverkar skogsindustrin i Finland, Norge och Sverige samt miljövårdsmyndigheterna i de tre länderna. I projektet utvecklas och utprovas system och anordningar som skall möjliggöra en

sådan övervakning och styrning av fabrikerna att olika miljöskyddskrav uppfylles vid en hög och jämn produktion.

Under första halvåret 1977 slutfördes utvecklingen och utprovningen i laboratorier och fabriker av olika systemdelar. Därefter påbörjades med ledning av erhållna resultat specificeringen av ett integrerat datorbaserat miljösystem för en modern sulfatfabrik. Miljösystemet installeras och tas i drift vid Skutskärsverken i Sverige. Projektets huvudmål är att vid avslutningen 78-06-30 ha hela det vid Skutskärsverken uppbyggda miljösystemet i funktion.

Projekttitel:	<i>Textilindustrins vattenvårdsproblem</i> (projekt nr 144)
Bidragmottagare:	Nordiska projektet "Textilindustrins vattenvårdsproblem"
Deltagare:	Sammanlagt 9 forskningsinstitut och 7 textilföretag i Danmark, Finland, Norge och Sverige
Beviljat belopp:	1 278 000 Skr. varav för 1977 778 000 Skr.
Reserverat belopp:	500 000 Skr.
Beräknad total projektkostnad:	8,4 MSkr.
Projekttid:	3 år
Kontaktpersoner:	Leif Bruneau, Institutet för vatten- och luftvårdsforskning, Stockholm Björn Federley, NORDFORSK's miljövårdssekreteriariet, Helsingfors.

Projektets två huvuduppgifter är:

- att optimera textilindustrins vatten-, energi- och kemikaliehushållning med processinterna åtgärder
- att möjliggöra dels en ur miljövårdssynpunkt acceptabel behandling av processvatten, dels en högre grad av återanvändning av vatten genom att särskilja processvattnet efter grad och typ av förorening. Projektet består av 6 olika delprojekt sedan "Identifiering av miljöfarliga kemikalier i textila processavloppsvatten" tillkommit under 1977. Projektets mål kan sammanfattas i följande punkter:
  - att genom industriinterna åtgärder minimera de totala kostnader, som direkt eller indirekt har samband med gränskrav, volym eller pris på in- och utgående vatten i textilindustrins beredningsverk
  - att genom kemisk och biologisk karakterisering ta fram underlag för uppdelning av processavloppsvattnen i tre skilda strömmar: en som utan olägenhet kan ledas direkt till recipienten (eller recirkuleras), en som kan ledas till recipienten efter enbart biologisk rening och en som kräver avancerad reningsteknik
  - att genom kemisk och biologisk karakterisering ta fram underlag för ersättande av riskfyllda kemikalier med mindre riskfyllda
  - att få driftserfarenheter av behandling och återanvändning av mindre förorenade processavloppsvatten i stor skala
  - att öka kunskapen om de kvalitetskrav som bör ställas på textila processvatten
  - att ta fram enklaste och billigaste teknik för eliminering av toxiska eller svårnedbrytbara kemikalier ur textila processavloppsvatten i stor skala

— att öka kunskapen om toxiska ämnens inverkan på konventionella behandlingsmetoders effektivitet (mekanisk, biologisk och kemisk behandling).

### Arbetsmiljö

Projekttitel:	<i>Stomljud i fartyg från propeller och dieselmotorer</i> (projekt nr 195)
Bidragmottagare:	NORDFORSK
Beviljat belopp:	650 000 Skr.
Beräknad total projektkostnad:	3 235 000 Skr.
Projektid:	3 år
Kontaktperson:	Mari-Mai Mandahl, NORDFORSK, miljövårds- sekretariatet, Helsingfors.
I projektet del- tagande institu- tioner och företag:	Laboratoriet for Akustik, Danmarks Tekniske Højskole, Danmark Skibsteknisk Laboratorium, Danmark OY Wärtsilä Ab, Finland Siglingamálastjórin, Island Det Norske Veritas Norges Skipsforskningsinstitut Stiftelsen Svensk Skeppsforskning Statens Skeppsprovvningsanstalt, Sverige Avd. för byggnadsakustik, Chalmers Tekniska Högskola, Sverige.

Projektets mål er at udvikle metodik for tilvejebringelse af de indgangsstørrelser, som er nødvendige ved beregning af strukturlyd i skibskrog. Arbejdet koncentrerer sig omkring propellergenereret og dieselmotorgenereret støj, som transmitteres gennem skibsstrukturen. Projektets resultater bedømmes til i væsentlig grad at kunne bidrage til at støjgener kan formindskes derved at støjproblematikken kan beagtes allerede ved projekteringen af et nyt skib.

### Energiteknik

Projekttitel:	<i>Energibalanser för olika industrier</i> (projekt nr 121)
Bidragmottagare:	Näringslivets stiftelse för forskning och utveckling på energiområdet (NEFOS), Sverige
Beviljat belopp:	100 000 Skr., varav för 1977 20 000 Skr.
Kontaktperson:	Lars Sjunnesson, Ångpanneföreningen, Stockholm.

I första etappen har utarbetats metodik för tre olika ambitionsnivåer vid uppgörandet av energibalanser i tillverkningsindustrin. I den andra etappen som ej hunnit slutföras under året testas metodiken för metallgjutierier och plastbåtsindustri. Slutrapport beräknas föreligga i mars 1978.

Projekttitel: *Kortlægning af visse virksomheders energiforbrug (utredning) (projekt nr 164)*

Bidragmottagare: Dansk Kedelforening, Danmark

Beviljat belopp: 1976: 110 000 Dkr.  
1977: 20 000 Dkr. samt 20 000 Fmk

Kontaktperson: Evald Brønd, Dansk Kedelforening, Hellerup.

Den specifika energiförbrukningen i olika processteg samt totalt vid tillverkning av glasflaskor, stålglutgoods och spånplattor har kartlagts vid en fabrik i vardera Danmark, Finland, Norge och Sverige. Motsvarande kartläggning har gjorts för fiskmjöl vid en fabrik i vardera Danmark, Island, Norge och Sverige. Arbetet har utförts av Dansk Kedelforening i samarbete med de övriga nordiska ångpanneföreningarna. Resultaten finns publicerade i en rapport som givits spridning i hela Norden.

Projekttitel: *Effektivare eldning av bark, olja, gas och torv i industriångpannor (projekt nr 175)*

Bidragmottagare: Stiftelsen för Värmeteknisk Forskning, SVF, Sverige  
Norsk Dampkjelforening, Norge  
Energiekonomiska Föreningen, EKONO, Finland

Beviljat belopp: 550 000 Fmk

Beräknad total projektkostnad: 1 100 000 Fmk

Projektid: 2 år

Kontaktperson: Tom Roos, EKONO, Helsingfors.

Projektet syftar till ett effektivare utnyttjande av i första hand bark men även torv som tilläggsbränslen vid skogsindustrin i kombination med olje- och gaseldning. Projektet koncentrerar sig på följande problem:

- rökgassidiga beläggningar i ångpannor
- rökgasernas sluttemperatur
- korrosion vid eldning av kloridhaltig bark
- barkbränslets torrhalt.

Projektet igångsättes under år 1978.

Projekttitel: *Energibesparing ved papirmaskiner (projekt nr 177)*

Bidragmottagare: Norsk Dampkjelforening

Beviljat belopp: 300 000 Nkr.

Beräknad total projektkostnad: 1 100 000 Nkr.

Projektid: 2 1/2 år

Kontaktperson: Jan Sandviknes, Norsk Dampkjelforening, Oslo.

Projektets målsättning er at formindske energiforbruget i papirmaskinens tørreparti med ca. 10 % gennem forbedret processtyring. Projektet forventes at resultere i beskrivelser og specifikationer af hensigtsmæssig kompletterende instrumentering og automatisk reguleringsudrust-

ning, som skal kunne indføres på eksisterende papirmaskiner. Indtjeningstiden for merinvesteringen forventes at kunne blive relativ kort, ca 1 år.

Projektet udføres af Norsk Dampkjelforening, Oslo. Driftsforsøg skal gennemføres i samarbejde med norske papirproducenter, og iøvrigt indtages i samarbejdet industrielle interessenter i Danmark, Finland og Sverige.

Projektet følges af en industrielt forankret, nordisk referancegruppe.

Projekttitel: *Nordiskt symposium — Geotermisk energi*  
(projekt nr 197)

Bidragsmottagare: Styrgruppen för symposiet

Beviljat belopp: 60 000 Skr.

Projektledare och K. Gösta Eriksson, Chalmers Tekniska Högskola,  
kontaktperson: Göteborg.

Symposiet arrangeras i Göteborg den 29—31 maj 1978 och åtföljande exkursion i Island den 31 maj—3 juni 1978. I planeringsarbetet har representanter för samtliga nordiska länder deltagit. Inom symposiets tema som är "Prospektering efter geotermisk energi", kommer även utvecklingsstatus och teknisk-ekonomiska förutsättningar för nyttjande av geotermisk energi i de nordiska länderna att diskuteras.

Projekttitel: *Utveckling av tillförlitlighetsberäkning på eldistributionsnät* (projekt nr 198)

Bidragsmottagare: Statens tekniska forskningscentral, Finland  
Elektrisitetforsyningens forskningsinstitut, Norge

Beviljat belopp: 300 000 Fmk

Beräknad total 350 000 Fmk

projektkostnad:

Projektid: 1 år

Projektledare och Pekka Salminen, Statens tekniska forskningscen-  
kontaktperson: tral, Helsingfors.

I projektet utprovas möjligheter att ur tillförlitlighetssynpunkt använda olika simuleringsmetoder och analytiska metoder vid nätplanering respektive nätövervakning. Till projektet har knutits en nordisk koordineringsgrupp med representanter från kraft- och elverksföreningar. Förprojektets resultat blir avgörande för ev. ytterligare sammordiska insatser på området. Projektet är planerat att genomföras under år 1978.

Projekttitel: *Provning av vågenergimaskin* (projekt nr 200)

Bidragsmottagare: RA Shipping LTD OY, Finland  
Salén Energy AB, Sverige  
Rederi AB Salenia, Sverige

Beviljat belopp: 122 500 Skr.

Beräknad total 250 000 Skr.

projektkostnad:

Projektid: Ca 9 månader

Inom projektet göres modellförsök i laboratorieskala för teknisk utvärdering av nya konstruktionsprinciper för vågenergiomvandlare. Bidraget kan under vissa förutsättningar bli återbetalningspliktigt.

### Resursteknik

Projekttitel:	<i>Svetsbarhet av konstruktionsstål — praktisk användning av implantmetoden</i> (projekt nr 6)
Bidragsmottagare:	Svetskommissionen, Sverige
Projektdeltagare:	Danmark: Svejsecentralen Finland: Statens tekniska forskningscentral Norge: SINTEF/Norges tekniska högskola Kværner Brug A/S A/S Norsk Jernverk Sverige: Kungliga tekniska Högskolan Kockums Mekaniska Verkstads AB SEGA Tekniska Röntgencentralen
Beviljat belopp:	620 000 Skr. varav för 1977 20 000 Skr.
Beräknad total projektkostnad:	1 200 000 Skr.
Projektid:	3 år
Kontaktperson:	Nils Christensen, SINTEF, Norges tekniska högskola, Trondheim.

Projektet har tagit sikte på å utvikle en i og for seg kjent teknikk til et hjelpemiddel for tallmessig gradering av sprekkfaren, og for valg av den mest økonomiske kombinasjon av stål kvalitet/tilsettmaterialer/sveisebetingelser som vil gi den nødvendige sikkerhet. I prinsippet har man prøvet overgangssonens kvalitet ved statisk belastning av en inn-sveist gjenget prøvestav, og ved forsøk bestemt den nominelle strekkspenning overgangssonen kan bære i ubegrenset tid utan brudd. Denne sveisbarhetsindeks, implant bruddstyrken, avhænger av en rekke materialparametre og operasjonsvariable, som man i prosjektet forsøkt å kartlægge for det spektrum av materialer og metoder som ansees relevant i nordisk industri de kommende 10—15 år.

Resultaten från projektet finns samlade i 16 delrapporter och en sammanfattande slutrapport med titeln "Nordiska implantprojektet: Svetsbarhet av konstruktionsstål — praktisk användning av implantmetoden" utgiven av Svetskommissionen, IVA, Box 5073, S-102 42 Stockholm.

Projekttitel:	<i>Aksellerert prøving av langtids materialegenskaper hos aluminium</i> (projekt nr 93)
Bidragsmottagare:	A/S Raufoss Ammunisjonsfabrikker, Norge A/S Kongsbergs Våpenfabrikk, Norge A/S Årdal og Sunndal Verk, Norge AB Volvo, Sverige
Beviljat belopp:	230 000 Nkr. varav för 1977 105 000 Nkr.

Beräknad total projekt  
 projektkostnad: 500 000 Nkr.  
 Projektid: 2 år  
 Kontaktperson: Nils Chr. Tømmeraas, A/S Raufoss Ammunisjonsfabrikker, Norge.

Tillförlitliga och snabba metoder att bestämma åldringsegenskaper, främst korrosionsbenägenhet, hos aluminiumlegeringar utvecklas i detta projekt. De deltagande parterna utvecklar i samarbete även lämpliga aluminiummaterial och -detaljer till transportmedel (huvudsakligen bilar). Fonden deltar dock inte i finansieringen av det utvecklingsarbetet.

Skandaluminiums sekretariat i Oslo har möjlighet att följa utvecklingen av provningsmetoder i det av fonden stödda projektet.

Projekttitel: *Gasmetalibågsvetsning* (projekt nr 105)  
 Bidragmottagare: Svejsecentralen, Danmark  
 Statens tekniska forskningscentral, Finland  
 Selskapet for industriell og teknisk forskning (SINTEF), Norge  
 Institutet för verkstadsteknisk forskning, Sverige  
 Beviljat belopp: 1 201 700 Skr. varav för 1977 701 700 Skr.  
 Beräknad total projektkostnad: 2 700 000 Skr.  
 Projektid: 2 1/2 år  
 Kontaktperson: Thomas Thomsen, Svejsecentralen, Glostrup.

Slutmålet för detta projekt är fungerande adaptivt styrda laboratorietyper av gasmetallbågsvetsar för några olika fogtyper och plåttjocklekar. Det första projektåret karaktäriserades av uppbyggnad av svetsystemen som baseras på några olika mät- och styrparametrar och på användning av datorer och robotar. Under det andra halvåret 1977 har man kommit in i provkörningsfasen. Projektet avslutas i december 1978.

Projekttitel: *Provningsmetod för termisk utmattning* (projekt nr 173)  
 Beviljat belopp: 315 000 Skr.  
 Beräknad total projektkostnad: 755 000 Skr.  
 Projektid: 1 år  
 Projektdeltagare: AB Bofors, Sverige  
 Domnarvets Jernverk, Sverige  
 Uddeholms AB, Sverige  
 Gränges Aluminium, Sverige  
 Institutet för Metallforskning, Sverige  
 Norsk Hydro, Karmøy Fabrikker, Norge  
 Nordisk Aluminium A/S, Norge  
 Sentralinstitut for Industriell Forskning, Norge  
 Kontaktperson: Lars Hellner, AB Bofors.



Projektet är avsett att generellt studera grundläggande materialdatas inverkan på resistensen mot termisk utmattning och att utveckla en allmänt användbar provningsmetod för bestämning av resistensen mot termisk utmattning. Den direkt praktiska tillämpningen är riktad mot termisk utmattning hos valsantlar för aluminiumgjutning och hos varmvalsar.

Värmsprickor spelar för valsantlar och i många fall för varmvalsar, speciellt vid bandvalsning, en helt avgörande roll för livslängden. Det finns därför både ur tillverkarnas och förbrukarnas synpunkt ett stort intresse för att utveckla mer värmsprickresistent material.

Projekttitel: *Ståls hållfasthet vid förhöjd temperatur*  
(projekt nr 185)

Bidragmottagare: Metallnormcentralen, Sverige

Medintressenter: Nordisk industri samt övriga organisationer inom INSTA-Metall

Beviljat belopp: 180 000 Skr.

Beräknad total projektkostnad: 721 000 Skr.

Projekttid: 3 år

Kontaktperson: Erik Ullman, Metallnormcentralen, Stockholm.

Projektet syftar till att ta fram bättre underlag för beräkning av tryckkärlsståls hållfasthetsegenskaper vid förhöjd temperatur och bedöms ha betydelse både i fråga om säkerhet vid användning av tryckkärl och i fråga om materialutnyttjande.

Projekttitel: *Högtemperaturkorrosion*  
(projekt nr 193)

Bidragmottagare: NORDFORSK

Deltagare: Institutet for Dampteknikk og Forbrenningsteknikk, NTH, Trondheim, Norge  
Sentralinstitut for industriell forskning, Norge  
B & W Engineering, Danmark  
Oy Wärtsilä Ab, Finland  
Bergen Diesel, Norge  
Stavanger Staal A/S, Norge  
AB Bofors Nohab, Sverige  
Svenska Metallverken  
m. fl. företag

Beviljat belopp: 1 000 000 Nkr.

Kontaktman: Ingard Kvernes, Sentralinstitut for industriell forskning, Oslo.

I detta projekt göres en samlad nordisk FoU-insats för att behandla de speciella korrosionsproblem, främst i dieselmotorer och fluidiserande bäddar, som är förknippade med de höga drifttemperaturerna. Projektet har planerats på initiativ av NORDFORSK, som även har tillsatt en särskild kommitté för styrning av projektet. De administrativa samarbetskostnaderna för projektet täckes av NORDFORSK.

Projekttitel: *Artificiell applicering av cylinderbeläggning på yankeecylindrar vid mjukpapperstillverkning (projekt nr 202)*

Bidragmottagare: Centrallaboratorium AB (KCL), Finland  
Paparindustriens Forskningsinstitut, Norge  
Svenska Träforskningsinstitutet, Sverige

Beviljat belopp: 600 000 Skr.  
Beräknad total projektkostnad: 1 200 000 Skr.

Projekttid: 2 1/2 år

Kontaktperson: Holger Hollmark, Svenska Träforskningsinstitutet, Stockholm.

Forskningsprojektet syftar till att utveckla, undersöka och jämföra metoder för tillsättandet av en substans (sannolikt en polymerlösning) som bidrar till uppbyggnaden av en beläggning på yankeecylindern. Beläggningen minskar slitaget på cylindern och schaberklingorna och åstadkommer en kräppning som ger en tillfredsställande papperskvalitet.

Projekttitel: *Datorstödd konstruktion, planläggnings- och styrprojekt (projekt nr 205)*

Bidragmottagare: Verkstadsindustrins internordiska forskningskommitté (VIF)

Beviljat belopp: 78 000 Skr.

Projekttid: 1 år

Kontaktperson: Harald Sten, VIF-sekretariatet, Sveriges Mekanförbund, Stockholm.

Projektet avser att planlägga och verka för att sakkunniga forskningsinstanser i de nordiska länderna skall genomföra projekt vars resultat möjliggör för industrin att framgångsrikt använda datorstödd konstruktion i sin produktutveckling och därtill anknytande verksamhet. För de forskningsprojekt där bidrag erhålls från Nordisk Industrifond skall arbetet vara av samordnande och styrande karaktär.

De forskningsprojekt som man avser att planlägga är följande

- Geometriska produktmodeller
- Underlag för introduktion av datorstödd konstruktion
- Gemensamma metoder och hjälpmedel för utveckling av datorstödda konstruktionssystem
- Ordlista för datorstödd konstruktion.

### Provningsmetoder

*Nordtest*; nordiskt samarbetsorgan för provning

Beviljat belopp för verksamheten under 1977: 2 000 000 Skr.

Nordtest är ett gemensamt nordiskt organ med uppgift att främja utvecklingen inom provningsområdet.

Information om rekommenderade Nordtest-metoder, projektverksamhet m. m. kan erhållas från Nordtests sekretariat, Box 5103, S-102 43 STOCKHOLM 5, tel. 08/14 14 50.

**Standardiseringsmetoder**

Följande nordiska standardiseringsprojekt, som bedrivs inom ramen för INSTA (internordiskt standardiseringssamarbete), har under året erhållit stöd från fonden.

- Projekttitel: *Hörselskydd* (projekt nr 40)  
Beviljat belopp: 229 921 Skr. varav för 1977 50 000 Skr.  
Kontaktperson: L. Nørgård, Dansk Standardiseringsråd, Hellerup
- Projekttitel: *Skyddsskor* (projekt nr 129)  
Beviljat belopp: 129 900 Skr. varav för 1977 70 000 Skr.  
Kontaktperson: Jan Ollner, Sveriges Standardiseringskommission, Stockholm
- Projekttitel: *Teknisk granskning av tryckkärlsstål*  
(projekt nr 17)  
Beviljat belopp: 124 000 Skr. varav för 1977 20 000 Skr.  
Kontaktperson: Erik Ullman, Metallnormcentralen, Stockholm
- Projekttitel: *Tryckkärlsstål, gemensamma godkännanderegler*  
(projekt nr 72)  
Beviljat belopp: 112 000 Skr. varav för 1977 20 000 Skr.  
Kontaktperson: Erik Ullman, Metallnormcentralen, Stockholm
- Projekttitel: *Oljeeldningsapparater* (projekt nr 32)  
Beviljat belopp: 220 000 Skr. varav för 1977 50 000 Skr.  
Kontaktperson: Åke Svedjemark, Sveriges Mekanstandardisering, Stockholm
- Projekttitel: *Rörledningsarmatur* (projekt nr 100)  
Beviljat belopp: 160 000 Skr. varav för 1977 100 000 Skr.  
Kontaktperson: Åke Svedjemark, Sveriges Mekanstandardisering, Stockholm
- Projekttitel: *Korrosionsskyddsfärger för tyngre konstruktioner*  
(projekt nr 171)  
Beviljat belopp: 170 000 Skr.  
Kontaktperson: Stig Landqvist, Sveriges Standardiseringskommission, Stockholm

**Övrigt**

Projekttitel: *NORDSAT-utredning* (projekt nr 115)  
 Bidragsmottagare: Svenska rymdaktiebolaget  
 Beviljat belopp: 475 000 Skr. varav för 1977 175 000 Skr.  
 Kontaktperson: Fredrik Engström, Svenska rymdaktiebolaget,  
 Solna.

Projektet beskrivs i verksamhetsberättelsens textavsnitt.

Projekttitel: *Samarbete mellan de nordiska uppfinningsstöd-  
 jande institutionerna, NOIS* (projekt nr 163)  
 Bidragsadministrerande organ: Styrelsen för teknisk utveckling, Sverige  
 Beviljat belopp: 300 000 Skr.  
 Kontaktperson: Carl Eric Tryse, Styrelsen för teknisk utveckling,  
 Stockholm.

De nordiska uppfinningsstödande institutionerna har beslutat att intensificera samarbetet. Detta skall ske i sådana former att den industriella användningen av uppfinningsverksamhetens resultat i de olika nordiska länderna främjas.

I samarbetet deltar Vejledningskontoret for Opfindere,  
 Teknologisk Institut, Köpenhamn  
 Keksintösäätiö, Helsingfors  
 Statens Veiledningskontor for Oppfinnere, Oslo  
 Styrelsen för teknisk utveckling, R-enheten,  
 Stockholm.

Fonden stöder en försöksperiod.

Projekttitel: *Utvärdering av textbehandlingssystem*  
 (projekt nr 180)  
 Bidragsmottagare: Nordisk Avisteknisk Samarbetsnämnd (NATS)  
 Beviljat belopp: 100 000 Skr.  
 Beräknad total projektkostnad: 204 000 Skr.  
 Projektdeltagare: Grafiska Forskningslaboratoriet (GFL), Sverige  
 Statens tekniska forskningscentrals grafiska laboratorium (GTL), Finland  
 Projektid: 1 1/2 år  
 Kontaktperson: Erik Jönsson, Nordisk Avisteknisk Samarbetsnämnd,  
 Stockholm.

Inom ramen för ett samarbetsprojekt mellan GTL och GFL skall ett antal fungerande textbehandlingssystem utvärderas med avseende på bl. a. produktionsekonomi och arbetsmetodik. Utgående från dessa analyser skall en rapport sammanställas som skall innehålla följande: --- praktiska rekommendationer för systemplanering

- en allmän översikt över textbehandlingssystem på tidningsföretag i de nordiska länderna
- en metodik för kostnadsanalyser, baserad på relevanta produktionsdata
- nyckeltal för olika typer av system/arbetsmetodik.

Slutrapporten skall skrivas i en lättillgänglig form och vara användbar för utbildningsändamål.

Samarbetsprojektet är organisationsmässigt uppdelat i två delprojekt:

- "Datainsamlingsmetoder för textbehandlingssystem" (GFL)
- "Funktionsprinciper och produktivitet hos tidningens textframställningssystem" (GTL).

En av NATS tillsatt projektkommitté, i vilken även arbetstagarintressen finns representerade, fungerar som styrgrupp för projektarbetet.

Projekttitel:	<i>Certifieringssystem för elektronikkomponenter</i> (projekt nr 184)
Bidragmottagare:	NOREK, som er samorganisation mellem Dansk Elektroteknisk Komité Finlands Elektrotekniska Standardiseringsförening Norsk Elektroteknisk Komité Svenska Elektriska Kommissionen
Beviljat belopp:	300 000 Skr.
Beräknad total projektkostnad:	475 000 Skr.
Projektid:	3 år
Kontaktperson:	Lennart Grén, Svenska Elektriska Kommissionen, Stockholm.

Elektronikindustrien ventes i stigende omfang at kunne drage fordel af at benytte komponenter, hvis tekniske kvalitet følger givne specifikationer og foreligger dokumenteret i form af et certifikat.

Certificering kan ske efter det vesteuropæiske CECC-system, og på længere sigt det globale IEC-system.

For at forbedre nordisk elektronikindustri's muligheder for at kunne producere og anvende certificerede komponenter skal indrettes et inspektorat med tilknytning til Elektronikcentralen i København. Elektronikcentralen er en selvejende institution under Akademiet for de tekniske Videnskaber i Danmark.

Inspektoratvirksomheden omfatter:

- Godkendelse af producenter, leverandører og prøvningsinstitutioner
- Kvalitetgodkendelse af komponenter
- Kontrol af produktion gennem prøveudtagning og regelmæssig inspektion
- Udfærdigelse af tilladelser til kvalitetsmærkning af godkendte leverancepartier.

Fondens bevilling skal medvirke til at dække inspektoratets driftsomkostninger i en treårig igangsætningsperiode. Herefter forudsætter inspektoratet at kunne blive økonomisk selv bærende.

Fonden har forudsat, at inspektoratets etableringsomkostninger kan finansieres af Teknologirådet i Danmark.

*BILAGA 2***Styrelse 1978-01-01—1978-12-31**

<b>Ordinarie ledamot</b>	<b>Suppleant</b>
<b>Danmark</b>	
Direktør	Sekretariatschef
Ivar Haahr	P. L. Hansen
Teknologirådet	Udviklingsfondet
Bredgade 31	Nyropsgade 28
DK-1260 KÖPENHAMN K	DK-1602 KÖPENHAMN V
Tel.: 45 (1) 14 66 55	Tel.: 45 (1) 11 47 22
<b>Finland</b>	
Industrirådet	Industrirådet
Pekka Malinen (ordf.)	Björn Blomqvist
Handels- och industriministeriet	Handels- och industriministeriet
Alexandersgatan 10	Alexandersgatan 10
SF-00170 HELSINGFORS 17	SF-00170 HELSINGFORS 17
Tel.: 358 (0) 1603 600	Tel.: 358 (0) 1603 604
<b>Island</b>	
F. d. departementschef	Ministersekreterare
Árni Snævarr	Thorvardur Alfonsson
Industridepartementet	Industridepartementet
REYKJAVIK	REYKJAVIK
Tel.: 250 00	Tel.: 250 00
<b>Norge</b>	
Avdelingsdirektør	Byråsjef
Per-Christian Endsjø (v. ordf.)	Andreas Mortensen
Industridepartementet	Industridepartementet
Akersgatan 42	Akersgatan 42
N-OSLO	N-OSLO
Tel.: 47 (2) 11 94 47	Tel.: 47 (2) 11 94 78
<b>Sverige</b>	
Civilingenjör	Generaldirektör
Lennart Lübeck	Sigvard Tomner
Industridepartementet	Styrelsen för teknisk utveckling
Fack (Storkyrkobrinken 7)	Fack (Liljeholmsvägen 32)
S-103 10 STOCKHOLM 2	S-100 72 STOCKHOLM 43
Tel.: 46 (8) 763 21 63	Tel.: 46 (8) 744 51 00
<b>NORDFORSK</b>	
Civilingeniør	Direktör
Per Grønborg	Erling Hagen
Forskningssekretariatet	NORDFORSK
Holmens Kanal 7	Box 5103 (Grev Turegatan 19)
DK-1060 KÖPENHAMN K	S-102 43 STOCKHOLM 5
Tel.: 45 (1) 11 43 00	Tel.: 46 (8) 14 14 50

*BILAGA 3*

**Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), berättelse om Nordel (C 1: Bilaga 8), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1: Bilaga 9), berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling (C 35), meddelandena om rekommendationerna nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat, nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete och nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall**

*(Se C 1, Bilaga 15)*

## **Berättelse**

### **från Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter**

*(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)*

*Verksamhetsberättelse 1978*

#### *A. Namn och adress*

Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter  
Box 42  
S-950 94 Övertorneå  
Tel. 0927-108 30

#### *B. Startår*

1970

#### *C. Deltagande länder*

Norge, Finland och Sverige

#### *D. Syfte*

Överenskommelse mellan Finland, Norge och Sverige den 23 september 1971 och den 20 december 1974. (*NSstat. NU 1971: 20, s. 214—218 och NU 1975: 37, s. 46—50.*)

Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter är en för Finland, Norge och Sverige gemensam institution med syfte att främja arbetsmarknadsutbildningen särskilt i de tre ländernas nordligaste delar.

#### *E. Organisation*

##### *1. Administration*

###### *Centrets ledningspersonal*

Henricsson Per-Eric, kursföreståndare, S —1978.06.13  
Keskitalo Börje, kursföreståndare, S 1978.06.14—  
Laaksonen Jalmari, utbildningsman, S  
Henriksson, Ingvar, utbildningsman, S 1978.04.07—  
Johansson Astrid, kansliföreståndare, S



## 2. Styrelsens sammansättning

Bäcklund Dick, rektor, F

Timonen Otto, byråchef, F ordf. fr. o. m. 1978.07.01—

Hansen Halvdan, rektor, N

Weinz Erik, länskolinspektör, S ordf. t. o. m. 1978-06-30

Sääf Henry, länsarbetsdirektör, S

Karila Rolf, fylkesarbetschef, N

## 3. Personal

1 Kursföreståndare

2 Utbildningsmän

28 Lärare, heltid

2 Lärare, deltid

### Kansliet

1 Kansliföreståndare

2 Assisteranter (1 översättning 1978.10.23—)

3 Kontorister

### Länsarbetsnämndspersonal

1 Kurator

1 Elevhemsföreståndare

1 Fritidsassistent

1 Skolsköterska 1/2-tid

### Förråd

1 Materialförvaltare

3 Förrådsmän (därav 2 arkivanställda)

### Ekonomipersonal

1 Kokerska

3 1/2 Ekonomibiträden

### Övrig personal

1 AV-central, bokförråd (1 arkivanställd)

3 Vaktmästare (därav 1 arkivanställd)

1 Tvätterska (arkivanställd)

1 Cafeteria (arkivanställd)

### F. Verksamhet

Följande kursverksamhet bedrivs för närvarande vid centret:

<i>Kursens benämning</i>	<i>Läroplans nr</i>	<i>Antal kurser</i>	<i>Kurstid veckor</i>
Fordonsmek. grund	753.00 10	1	36
Fordonsmek. lastbil	753.25 26	1	36
Verkstadsmek. grund	751.00 21	1	10
Verkstadsmek. svarvare	751.30 14	1	24
Verkstadsmek. fräsare	751.35 12	1	24
Verkstadsmek. slipare	751.55 16	1	24
Verkstadsmek. montörer reparatörer	752.00 10	1	24
Svetsmek. grundkurs	756.10 13	1	10
Svetsare	756.10 14	1	14
Plåt- och svetsmekaniker	754.10 17	1	38
Industriplåtslagare	754.10 12	1	48
Rörsvetsare	756.10 24	1	10
Förbindning och montering, tele	764.50 17	1	10
Telemontörer	764.50 18	1	26
Kommunikationselekt. för telerep.	764.10 23	1	36
Industrielektriker	761.30 13	1	72
Styr- och reglermekaniker	741.30 15	1	48
Styr- och reglermek. processind.	741.30 16	1	24
Rest. och storhushåll, grund	912.10 13	1	10
Personal till storhushåll	912.10 14	1	10
Serveringspersonal	921.20 10	1	10
Reseliv och turistnäringen, Nordkalotten	919.20 14	1	40
Förb. teorikurs för yrkesutbildning	X21.23 14	1	16
Kylmontörer	755.30 12	1	48
Kylmontörer, fortbildningskurs	755.30 30	1	6

### G. Framtidsplaner

Eftersom arbetsmarknadsutbildningen skall vara flexibel kan kurser utgå och nya komma till allt efter behovet av arbetskraft i de tre ländernas nordligaste delar.

Skolledningen har av kursstyrelsen fått till uppgift att göra en inventering och undersöka förutsättningarna för en utökning av kapaciteten under 1979.

En nybyggnation har skett under året. Skolan har därvid tillförts ytterligare 3 000,0 m<sup>2</sup> golvyta. Projekteringsarbeten för ombyggnad av elevhem är i gång. Projektering av tidigare verkstadslokaler, teori- och övriga utrymmen kommer att sättas i gång.

Nya läroplaner inom Storhushåll- och servering, Elbranschen, Motorbranschen och Förberedande teoretiska kurser kommer i väsentlig grad att ställa stora krav på förändringar inom skolans organisation.

### H. Finansiering

Centret finansieras genom att Norge och Finland faktureras en utbildningskostnad per kursdeltagare och vecka (månad), den kostnaden får ej överstiga vad motsvarande utbildning kostar i hemlandet. Övriga kostnader betalas av svenska staten.

## **Berättelse**

### **från Nordiska samarbetsorganet för drogforskning**

*(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)*

#### *Verksamhetsberättelse 1978*

##### *A. Namn och adress*

Nordisk Samarbeidsorgan for Drogforskning  
Boks 44, Gaustad  
OSLO 3, Norge

##### *B. Startår*

Upprättat genom beslut den 5 dec. 1974, i praktiken igångsattes verksamheten den 1 september 1975. Den ursprungligen 3-åriga prövotiden avslutas i och med 1978 års utgång.

##### *C. Deltagande länder*

Danmark, Finland, Norge och Sverige. Island deltar på observatörsbasis.

##### *D. Syfte*

Att utforma förslag till forskningspolitiska riktlinjer för nordisk drogforskning

Att ta eller förmedla initiativ till sådan forskning som ur samnordisk synvinkel är särskilt angelägen

Att följa drogforskningen i de nordiska länderna samt ta initiativ till löpande systematiska översikter över densamma

Att befrämja informationen om forskningsresultat m. m. mellan forskare samt mellan forskare och avnämarna av dessa forskningsresultat och att för detta ändamål anordna kontaktmöten, symposier o. d.

Att stödja initiering och planering av gemensamma nordiska projekt inom organets verksamhetsområde.

##### *E. Organisation*

###### *1. Administration*

Sekretariatet, placerat i Oslo, förestås av en forskningssekreterare, som till sin hjälp har en heltidsanställd kontorist.

Tiden mars—december 1978 har sekretariatet förstärkts med en halv-

tids sekreterare för särskilda aktiviteter på behandlingsforskningens område.

## 2. Styrelsens sammansättning

### Finland:

Kertil Bruun, ordförande, docent, Stiftelsen för Alkoholforskning,  
Helsingfors  
Jarkko Eskola, överläkare, Medicinalstyrelsen, Helsingfors

### Danmark:

Elsa Schmidt, cand. psych., afdelingsleder, København  
Jacob Vedel-Petersen, forskningsleder, Socialforskningsinstituttet,  
København

### Norge:

Brit Denstad, vise ordförande, underdirektör, Sosialdepartementet,  
Oslo  
Hans Jakob Stang, 1e amanuensis, Institutt for sosialmedisin, Oslo

### Sverige:

Bengt Börjeson, docent, Barnbyn Skå  
Christer Karlsson, departementssekreterare, soc.-dep., Stockholm

## 3. Personal

Forskningssekreterare Nils Wickberg  
Kontorist Lisbeth Risnes  
Konsulent Ketil Bentzen (halvtid från den 6 mars 1978)

## F. Verksamhet

Under året har huvuddelen av aktiviteterna koncentrerats till området behandlingsforskning. Därtill har insatser förekommit på området epidemiologisk forskning (ett forskarmöte avhölls den 28 april 1978 i Köpenhamn), området missbrukskarriärer (utgivning av betänkande NU B-serien, nr 1978: 23) samt området uppkomstsituationen (fortsatta förberedelser för ett forskningsprojekt i Danmark).

Ett forskarmöte inom en delproblematik av behandlingsforskningen — identitetsforskning — avhölls i Helsingfors i februari. Delområdet tvång/frivillighet i behandlingen diskuterades vid ett tvådagars möte i Köpenhamn den 10—11 maj 1978.

Den särskilt anställda experten på behandlingsforskning har under hösten besökt fyra nordiska länder för att utröna behandlingsforskningens status, särskilt med avseende på s. k. okonventionella behandlingsmetoder. Dessa aktiviteter avrapporteras särskilt.

Styrelsen har varit i Island och informerat om NSFID's verksamhet i samband med ett styrelsemöte i Reykjavík i augusti 1978.

Vid detta möte formulerades en särskild rapport kallad "Samarbetsorganets erfarenheter av försöksperioden 1975—1978" som ett komplement till den nordiska evalueringskommitténs för rusmedelsforskning rapport.

Detta notat bifogas<sup>1</sup>, eftersom den innehåller en mera fullständig sammanfattning av NSfD's verksamhet såväl under 1978 som tidigare år.

#### *G. Framtidsplaner*

Verksamheten avslutas den 31.12.1978.

#### *H. Finansiering*

NSfD är en självägande nordisk institution vars verksamhet bekostas av Nordiska ministerrådet. Under år 1978 har följande medel stått till disposition:

Löner och gottgörelser	205 000 nkr
Varer och tjänster	110 000 nkr
Varor och tjänster	125 000 nkr
Tillsammans	440 000 nkr

<sup>1</sup> Här ej tryckt.

## **Berättelse**

### **från Nordiska konstförbundet**

*(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)*

*Verksamhetsberättelse 1978*

#### *A. Namn och adress*

Nordiska konstförbundet (NKF)

Sekretariatet

Georgsgatan 23 G 7

SF-00100 Helsingfors 10

Tel. 90-607861

#### *B. Startår*

1945

#### *C. Syfte*

§ 1 i stadgarna.

Nordiska konstförbundets ändamål är att genom kontinuerligt konstutbyte mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige bidra till den nordiska samhörighetskänslan och kulturgemenskapen samt att eljest verka till gagn för det nordiska konstlivet.

Förbundet skall söka nå detta syftemål bl. a. genom:

##### 1. Utställningsverksamhet.

Anordnande och främjande av utställningar av:

a) Nordisk konst i Norden.

b) Nordisk konst utanför Norden.

c) Utställningar omfattande betydande internationell konst i de nordiska länderna.

##### 2. Föredrag om nordisk konst i respektive länder.

##### 3. Spridande av konstlitteratur, omfattande nordisk konst.

##### 4. Förmedling av konstartiklar mellan nordiska pressorgan.

##### 5. Ordlandet av gemensamma radio- och TV-program, omfattande nordisk konst och nordiskt konstliv.

##### 6. Anordnandet av gemensamma nordiska konstnärsmöten.

##### 7. Lösandet av praktiska frågor rörande konsten och konstlivet samt främjandet av forskning rörande nordisk konst och konstens villkor i allmänhet.

## D. Organisation

### 1. Administration

NKF består av fem nationella sektioner som handhar verksamheten i respektive land. Förbundets styrande organ är förbundsrådet. Det består av  $3 \times 5 = 15$  delegater, utsedda av sektionerna. Förbundsrådet utser förbundsordförande, förbundssekreterare, förbundskassör och revisorer samt tillsätter arbetsutskottet, som enligt beslut av förbundsrådet i maj 1977 består av en representant för varje sektion samt förbundsordförande och förbundssekreterare. Det koordinerande arbetet samt skötseln av information och ekonomi sker på förbundssekretariatet i Helsingfors.

2. Förbundsrådets sammansättning 31.12.1978	Nationalitet
Heltoft, Kjeld, maler	D
Jakobsen, Bent Karl, maler	D
Wildt Pedersen, Ole, fuldmægtig	D
Fredriksson, Stig, målare	F
Osipow, Paul, målare	F
Jaukkuri, Maaretta, fil. mag.	F
Sigurdsson, Hjörleifur, målare	I
Björnsdóttir, Sigridur, målare	I
Höskuldsdóttir, Thorbjörg, grafiker	I
Rittun, Thorstein, målare	N
Komissar, Anne Marie, textilkonstnär	N
Berg, Märten, jur. kand.	N
Nurmi, Matti, målare	S
Melanton, Kajsa, textilkonstnär	S
Carlsson, Sonja, målare	S
Hofsjö, Lars, målare, förbundsordförande	S
Voipio, Niilo, kansliråd, förbundskassör	F
3. Personal	
Österberg, Annemie, dipl. korrespondent, förbundssekreterare	F
Repo-Myllynen, Liisa, kanslisekreterare	F
4. Revisorer	
Laukkanen, Jorma, dipl. ekonom, GRM-revisor	F
Kujasalo, Matti, målare	F
Revisorssuppleanter	
Havusela, Ossi, ekon. mag. CGR-revisor	F
Räsänen, Kauko, skulptör	F

NKF:s mångåriga ordinarie revisor, DE Curt Lindbohm, avled den 22 april 1978.

### *E. Verksamhet*

Den gångna verksamhetsperioden har varit ytterst arbetsdryg. Förutom de traditionella aktiviteterna — utställningar, kontaktskapande verksamhet samt information — har NKF stått för huvudparten av det förberedande och inledande arbetet i samband med *Nordiskt konstcentrums* grundande.

#### *Utställningsverksamheten*

I januari fortsatte en vandringsutställning med verk av *Vilhelm Lundstrøm* den turné, som 1977 hade startat i Århus och Esbjerg. Första ort var Oslo, Kunstnernes Hus, varefter följde Moderna museet i Stockholm och Amos Andersons konstmuseum i Helsingfors. Utställningens båda danska kommissarier, Preben Wilmann och Marianne Brøns, medverkade vid vernissagen i Stockholm (Wilmann) och i Helsingfors (Brøns). *Lundstrøm*-projektet var såtillvida en pionjärgärning, att det var första gången en så omfattande samling arbeten av denna förgrundsgestalt inom nyare dansk konst visades för en större nordisk publik. Sammanlagt har drygt 60 000 personer besökt utställningen under turnén, vars start i Danmark sammanföll med utgivningen av ett bokverk om *Lundstrøm*, sammanställt av Wilmann och Brøns.

Utställningen *Nutida nordisk konst* på Galerie Plaisiren, Hässelby slott, visades i januari-februari. NKF:s nationella sektioner hade utsett de tio deltagande konstnärerna. Detsamma gäller de nordiska deltagarna i utställningen *Maximal-Minimal*, som omfattar verk av den Internationella arbetsgruppen för konstruktiv konst. NKF har planerat utställningens nordiska turné, som inleddes i Finland (Helsingfors, Kemi, Tammerfors) och i november fortsatte i Sverige (Stockholm, Norrköping, Malmö). Därefter följer Norge, Danmark och Island.

En vandringsutställning med verk av den finske konstnären *Erkki Tantt* har under året cirkulerat i Norge. NKF har även planerat den nordiska turnén för en informationsutställning om konstnärskollegiet i *Skandinavisk forening i Rom*. Samtliga nordiska länder ingick i turnén. Vidare har förbundets sektioner på olika arrangörers begäran utsett enskilda konstnärer till olika nordiska utställningar. Beträffande utställningarna *Nordisk skulptur* och *Sveaborg teckningar*, samt planeringsarbetet för kommande utställningar, se under avsnittet om *Nordiskt konstcentrum*.

#### *Kontaktskapande verksamhet*

I samarbete med Hässelby slott arrangerade NKF i januari månad ett seminarium kring temat *Konstnärerna och konstkritiken*. Förbundets svenska sektion stod för det praktiska genomförandet av seminariet, som delvis anknöt till den samtidigt pågående utställningen *Nutida nordisk konst*.



Utgångsmaterialet för seminariet som helhet var den omfattande samling av recensioner om NKF:s utställning *Öga mot öga*, som hade sammanställts på förbundets sekretariat efter den 1 1/2 år långa turnén i samtliga nordiska länder. Som referenter medverkade bl. a. kommissarien för *Öga mot öga*, Staffan Cullberg, och Beate Sydhoff. Efter seminariet lät NKF trycka en rapport, i 400 ex., skriven av sekreteraren Sonja Carlsson. Rapporten har avgiftsfritt distribuerats i samtliga nordiska länder. På anmodan sände NKF en deltagare till seminariet *Bild i ord — ord i bild*, som ägde rum på Hanaholmens kulturcentrum i april månad. Valet föll på den danske konstnären, Jan Jensen, som också hade deltagit i Hässelby-seminariet.

I maj månad besökte förbundets ordförande, Lars Hofsjö och sekreterare, Annemie Österberg, Färöarna, varvid ett flertal möten och diskussioner arrangerades med representanter för de färöiska bildkonstnärerna under ledning av Janus Kamban, Listafélag Föroya och Bárður Jákupsson, Listaskálin, Torshavn. Besöket var ett led i ett projekt för utveckling av samarbetet mellan bildkonstnärerna på Färöarna och i det övriga Norden. Projektet har delvis bekostats av Nordisk kulturfond, som tidigare beviljat NKF ett mindre bidrag för ändamålet. Hela projektet har nu slutförts och avsikten kan anses ha uppnåtts, dels genom de personliga kontakter som har knutits, dels genom de planer på utställningsutbyte som är under arbete. Som ett ytterligare resultat av kontakterna kan man se NKF:s förslag om färöisk representation i Nordiskt konstcentrums råd. Representationen skulle möjliggöras genom att öka rådets medlemstal från 14 till det ursprungligen fastslagna 15. Slutligen kan — som en följd av samarbetsprojektet — nämnas, att kontakter har tagits mellan Styringsgruppen för Nordens Hus i Tórshavn och de färöiska bildkonstnärerna. Avsikten med dessa kontakter är att redan i planeringsskedet av Huset beakta de speciella krav som måste ställas på utrymmen, vilka också kommer att användas för konstutställningar. Inom ramen för NKF:s ordinarie mötesverksamhet har 4 möten hållits: förbundsrådets årligen återkommande möte, som denna gång hölls i Hangö, Finland i maj månad, samt tre arbetsutskottsmöten. Dessa ägde rum i Köpenhamn (januari) och i Helsingfors (april och oktober). Dessutom samlades NKF:s delegater i *Nordiskt konstcentrums* råd till ett möte den 4 februari på Hanaholmens kulturcentrum.

### Information

NKF:s publikation *Nordisk konstkalender* har under 1978 getts ut två gånger, i april och oktober. Det sistnämnda numret gavs ut i samarbete med *Nordiskt konstcentrum*. Upplagan har varit 2 000 och den har

distribuerats avgiftsfritt till museer, gallerier och andra utställningsarrangörer, till huvudbibliotek och konstskolor samt till organisationer och enskilda som arbetar på bildkonstområdet. Kalendern har främst gett information om nordisk utställningsverksamhet, Nordiskt konstcentrum och NKF. Utgivningen av *Nordisk konstkalender* har visat sig vara betydande med tanke på förbundets begränsade kapacitet. NKF:s arbetsutskott beslöt därför vid sitt möte i oktober att föreslå *Nordiskt konstcentrum* att överta utgivningen av kalendern.

Som information har också de kataloger fungerat, vilka i samband med utställningsprojekten har getts ut. Detsamma gäller rapporten från seminariet *Konstnärerna och konstkritiken*.

Under informationsverksamheten faller också den kontinuerliga service som förbundssekretariatet i Helsingfors både i muntlig och skriftlig form ger frågeställare på bildkonstområdet från hela Norden. Servicen är också av språklig art, varvid förbundet i fråga om isländskan fortsatt har haft ett gott samarbete med lektor Erlingur Sigurdsson vid Helsingfors universitet.

#### *Nordiskt konstcentrum*

inledde som känt sin verksamhet på Sveaborg i juli månad. Förutom det mångåriga förarbete, som inom NKF hade bedrivits för att få ett nordiskt konstcentrum grundat, innebar slutet av 1977 och början av 1978 en intensiv aktivitet med utarbetande av konkreta förslag till administration, stadgar och verksamhet för centret. Även ett förslag till medlemmar i centrets första styrelse och råd framlades. I detta arbete deltog samtliga nationella sektioner.

Ovannämnda förslag låg till grund för det beslut om Nordiskt konstcentrums start, som Nordiskt ministerråd/kultur- och undervisningsministrarna fattade i januari månad. Ministerrådets slutgiltiga fastställande av administration och stadgar samt av medlemmar i de styrande organen skilde sig på vissa punkter väsentligt från NKF:s förslag. Ett viktigt resultat av förbundets ansträngningar är dock stadgandet, att minst 10 av rådets 14 medlemmar skall vara utövande konstnärer. Ett annat är de fem gästateljéer med tillhörande bostäder som inom den närmaste framtiden kommer att inrättas på Sveaborg.

Konstcentret öppnades den 28 juli med två utställningar, den ena en friluftsutställning *Nordisk skulptur*, den andra *Sveaborg teckningar*, som visades i Strandkasernen. Båda projekten var planerade av NKF, som också svarade för det praktiska genomförandet. Ekonomiskt ingick *Nordisk skulptur* i kostnaderna för konstcentrets inledande verksamhet. Som kommissarie fungerade Osmo Valtonen, Finland. De nationella sektionerna medverkade aktivt i det förberedande arbetet. Uppskattningsvis besökte drygt 15 000 personer utställningen.

*Sveaborg teckningar* ingick i NKF:s ordinarie utställningsprogram för 1978. Ett bidrag ur medlen för konstcentrets verksamhet beviljades förbundet. Den svenske konstnären *Stig Claesson* gavs i uppdrag att under en vistelse på Sveaborg våren 1978 göra en serie teckningar med motiv från ögruppen. Utställningens kommissarie, Ingegerd Möller, Sverige, gjorde ett urval av teckningarna och sammanställde dem med fotoförstorningar av gamla 1700-talsteckningar från Sveaborg. Med tanke på utställningens visning i de övriga nordiska länderna lät NKF ta några nya fotografier med olika Sveaborgmiljöer. Tillsammans med en informationstext belyser de grundandet av *Nordiskt konstcentrum*. Den nordiska turnén startade i slutet av september i Viborg, Danmark och fortsatte därefter till Hvidovre, varifrån den sändes till Trondheim för visning i december. Turnén omfattar i Norge även Oslo och Bergen, varefter Nordens Hus i Reykjavik står i turen. Den nordiska vandringen avslutas i Sverige, Galerie Plaisiren, Hässelby slott. Vid invigningen hölls anföranden av bl. a. NKF:s ordförande, Lars Hofsjö och av de båda utställningarnas kommissarier, Ingegerd Möller och Osmo Valtonen, medlemmar av förbundets svenska respektive finska sektion.

Beträffande NKF:s arbetsinsats för Nordiskt konstcentrum kan i detta sammanhang även nämnas det av förbundsrådet godkända förslaget till utställningsverksamhet för konstcentret under år 1979. Från första början har avsikten varit, att konstcentret skulle överta NKF:s utställningsverksamhet, som endast med stor frivillig arbetsinsats har gått att genomföra. NKF kommer dock framgent att fungera som idégivare för konstcentret också vad utställningssektorn beträffar. Ett flertal utställningsprojekt har under det gångna året förberetts inom NKF. Som exempel kan nämnas några vandringsutställningar av vilka en omfattar verk av den svenske konstnären *Lage Lindell*. En annan kallas *Finska papper* med verk av 9 finska konstnärer. Vidare ingår i planerna en utställning med *Ung dansk grafik* och ett isländskt projekt med namnet *Människan och naturen*.

I Nordiskt konstcentrums styrande organ finns NKF:s fem nationella sektioner representerade. Danska sektionens ordförande, Kjeld Heltoft, sitter som ordförande i rådet och finska sektionens ordförande, Stig Fredriksson är dess viceordförande. Heltoft och Fredriksson är dessutom medlemmar i styrelsen som rådets representanter.

Slutligen kan nämnas, att NKF på begäran av konstcentrets styrelse sistans genom att mot avtalad ersättning ha ställt kanslisekreterare Liisa från den 15 augusti till den 31 december har gett centret sekretariatsassistans genom att mot avtalad ersättning ha ställt kanslisekreterare Liisa Repo-Myllynen till centrets förfogande. Förbundets sekretariatslokal i Helsingfors utnyttjades av konstcentret tills dess egna lokaler på Sveaborg i början av september kunde tas i bruk. Även efter detta har NKF:s sekretariat på olika sätt kontinuerligt stått konstcentret bi.

### F. Framtidsplaner

NKF har under de senaste åren utöver den ordinarie verksamheten satsat så mycket av sina personella och ekonomiska resurser på arbetet med *Nordiskt konstcentrum*, att övriga framtidsplaner har skjutits åt sidan. Dessa har dessutom i hög grad varit beroende av, vilken konstcentrets målinriktning skulle komma att bli. Det är givetvis för tidigt att ännu uttala sig om denna målinriktning, men redan nu står det klart, att NKF:s fortsatta verksamhet behövs för det nordiska bildkonstsamarbetet. I detta sammanhang hänvisas till verksamhetsberättelsens *bilaga 1*.

Utgående från ovannämnda kommer NKF åtminstone tills vidare att upprätthålla sitt sekretariat i Helsingfors. Den tidigare tilltänkta utflyttningen till Sveaborg med utrymmen i nära anknytning till Nordiskt konstcentrum — en lösning som NKF ansåg rationell och ekonomisk — har av olika skäl i detta skede inte varit möjlig och har därför skjutits på framtiden.

Förbundets arbetsutskott har gjort upp ett utkast till framtida verksamhetsformer i överensstämmelse med stadgarna och med tanke på att täcka sådana samarbetsområden, som inte faller inom ramen för Nordiskt konstcentrums verksamhetsfält (*bilaga 2*). Till en del bygger NKF:s budget för 1980 på detta utkast. För 1979 ingår i förbundets planerade verksamhet bl. a. ett stort upplagt möte, i vilket förutom förbundsrådet, olika representanter för bildkonstsektorn skulle delta för att diskutera NKF:s framtida målsättning. Då det bidrag som över den nordiska kulturbudgeten har anvisats NKF för år 1979 emellertid knappast täcker ens förbundets driftskostnader, har NKF ingått med en anhållan om medel för ett antal projekt, bl. a. ovannämnda möte.

Det är skäl att i detta sammanhang påpeka, att NKF *inte* bedriver någon fackpolitisk verksamhet för de nordiska bildkonstnärerna. Av någon anledning har man på vissa håll inom det nordiska kultursamarbetet uppfattat NKF som något slags nordiskt organ för de nationella fackliga konstnärsorganisationerna. Dessa har en egen samarbetskommitté NORDFAG, som har till uppgift att tillvarata de nordiska bildkonstnärernas fackpolitiska intressen på nordiskt plan.

### G. Finansiering och ekonomi

NKF:s verksamhet är helt och hållet beroende av det bidrag, som över den nordiska kulturbudgeten beviljas förbundet. I årtal har NKF kämpat för, att det nordiska bildkonstsamarbetet skulle ges samma ekonomiska möjligheter till verksamhet som musik- teater- och litteratursamarbetet. I och med *Nordiskt konstcentrums* grundande har en avsevärd förbättring ägt rum. Om man emellertid betraktar summan av de anslag som 1979 beviljas konstcentret och NKF, ligger den fortfarande betydligt under anslagen för ovannämnda konstområden. I en skrivelse av den 10 februari 1978 till Nordiska rådet och dess kulturutskott pe-

kade förbundet på vikten av att tillräckliga medel ställs till bildkonst-samarbetets förfogande. Detta innebär — vad beträffar NKF — bl. a. att man i framtiden vid fastställande av den nordiska kulturbudgeten på ett annat sätt än hittills skulle beakta förbundets inlämnade budgetförslag, som bygger på realistiska beräkningar av det ekonomiska behovet för genomförande av verksamheten.

### 1. Översikt över bokslut och budget

	Bokslut 1977	Budget 1978	Prel. utfall 1978	Budget 1979
<i>Utgifter</i>	Fmk	Fmk	Fmk	Fmk
Styrelse	68 000	74 000	65 000	31 000
Personal	81 000	106 000	101 000	86 000
Kontor	16 000	15 000	20 000	13 000
Lokaler	7 000	7 000	7 000	9 000
Projekt	250 000	91 000	112 000	180 000
Övrigt:				
Bankkostnader	6 000	5 000	5 000	3 000
Summa utgifter	428 000	298 000	310 000	322 000
<i>Inkomster</i>				
Anslag	390 000	274 000	274 000	173 000
Lönestegr. komp.	—	—	—	—
Övrigt	3 000	5 000	5 000	—
Summa inkomster	393 000	279 000	279 000	173 000

### 2. Kommentarer

De belopp som anges i kolumnen Budget 1978 bygger på förbundets i februari månad reviderade budget. Revideringen ägde rum i samband med att beslut fattades om *Nordiskt konstcentrums* grundande.

Underskottet för 1977 tvingade NKF att i december månad nämnda år ta ut ett förskott på bidraget för 1978. Även i år har NKF ställts inför samma tvång. Dock har underskottet — oaktat de ökade kostnaderna för verksamheten — minskat med ca 9 000 fmk.

NKF åtnjuter ingen kompensation för automatiska lönestegringar.

*BILAGA 1***Skrivelse till Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete angående projektstöd**

Rådet för Nordiskt konstcentrum har vid sitt möte i Helsingfors den 3—4 oktober 1978 tagit del av Nordiska konstförbundets ansökningar om projektstöd.

På förbundets begäran önskar rådet med anledning därav framhålla, att man finner det väsentligt att förbundet bereds möjlighet att fortsätta sin verksamhet. Rådet ser i förbundet en betydelsefull länk mellan centret å ena sidan och bildkonstnärerna i de nordiska länderna å den andra. Förbundet har också en viktig uppgift som initiativtagare, initierare av nya verksamhetsformer och kontaktorgan de nordiska bildkonstnärerna emellan.

Helsingfors den 1 november 1978

Enligt uppdrag

*Erik Kruskopf*

Ledare för Nordiskt konstcentrum

*BILAGA 2***Arbetsutskottets utkast till framtida verksamhetsområden utgående från sektionernas förslag**

Nedan nämnda 9 förslag till verksamhetsområden utkristalliserades vid en ingående diskussion, där alla sektioner framlade sina förslag och synpunkter på basen av bilaga 15 i protokollet från förbundsrådsmötet i maj 1978.

1. *Ett årligt förbundsrådsmöte*, där sektionernas idéuppsamlade verksamhet under den gångna perioden behandlas och förslag till projekt för Nordiskt konstcentrum utarbetas.

2. *Skapande arbetsmöten*. Dessa skall inte förväxlas med seminarier. De kan ha formen av t. ex. sommarläger, där konstnärer arbetar tillsammans, gärna utgående från ett bestämt tema, eller någon bestämd teknik i arbetet.

Tema-exempel:

- offentliga utsmyckningar, arbetsplanering, ekonomiska kalkyler, avtalsteknik.
- arbetsmetoder i speciella miljöer, t. ex. Island

Exempel på områden med särskilda tekniska problem:

- emalj
- plast
- keramik

3. *Vidareutbildning av bildkonstnärer.* Under detta område faller bl. a.

- arbetet för vidareutbildning i nya tekniker och arbetsformer
- initiativ till samarbete mellan de nordiska ländernas utbildningsförbund vad gäller bildkonstfrågor
- samarbetet mellan konstnärer och konstutbildningsinstitutioner
- lärarutbyte mellan konstutbildningsinstitutioner
- experimentell och forskningsverksamhet samt vidare utveckling inom de olika utbildningsområdena

4. *Föredragsverksamhet.* Denna skulle speciellt rikta sig till bildkonstnärer. Föredragshållarna bör vara specialister på olika områden inom bildkonsten. Under denna verksamhet faller också utarbetandet av ett kartotek över sakkunniga föreläsare i varje nordiskt land. Dessa kartotek kan sedan ställas till skolors, institutioners och organisationers disposition i Norden.

5. *NORDFAG-kontakter.* Dessa bör etableras och äga rum kontinuerligt. Till att börja med bör en klar definition av NORDFAG:s respektive NKF:s arbetsområden göras, i synnerhet på det fackliga planet. I detta sammanhang blir det eventuellt aktuellt med ett gemensamt seminarium gällande uppföljning av NKF:s tidigare seminarier kring fackliga frågor i Hamar 1973 och Helsingör 1974.

6. *Gästateljéutredning.* NKF understryker vikten av att denna utredning snarast möjligt företas. Förbundet räknar för sin del under budgetåret 1980 med omkostnader för utredningar på det nationella planet genom sektionerna i form av information om ateljéer för bildkonstnärer i samtliga nordiska länder, för koordinering och uppföljning av informationsmaterialet samt för kontakt mellan sektionerna och de existerande ateljéerna.

7. *Information.* Nedan några exempel på informationsområden:

- NKF:s verksamhet
- information av yrkesmässig art om arbetsteknik etc., om arbetet i de olika nordiska bildkonstorganisationerna, om nyheter kring bildkonstfrågor i de olika nordiska länderna etc.
- eventuell utgivning av broschyrer i specialfrågor (t. ex. gällande revision av upphovsrättslagarna)
- Nordkonst II
- nordisk konstnärsmatrikel
- adresskatalog över nordiska utställningsplatser

8. *Stödverksamhet för spontanprojekt.* NKF har under hela sin hittillsvarande verksamhet lidit brist på disponibla medel för projekt som spontant uppkommit under en budgetperiod. Genom att årligen binda

en viss procent av förbundets medel till en stödverksamhet på detta område, möjliggörs stöd till sådana nordiska bildkonstprojekt som ligger utanför Nordiskt konstcentrums verksamhet, t. ex. stöd till arrangörer av projekt med minst tre deltagande nordiska länder.

9. *Seminarier.* Följande rubriker föreslogs som valbara temata för den närmaste tidens seminarier:

- Offentlig utsmyckning i de nordiska länderna.
- Bildkonsten i befolkningsminoriteter (samer, grönländare etc.).
- Bildkonstnärens vidareutbildning.
- Original konst — reproduktioner.
- Bildkonstnärens arbetsmiljö.
- Försäljningsvillkor, försäljningsmetoder för bildkonsten, konstnärstyd förmedling.
- Bildkonstnärer och konservatorer.
- Samarbetet mellan bildkonstnärer och hantverkare, som arbetar med bildkonst.



## **Berättelse**

### **från Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet**

*(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)*

Verksamhetsberättelse 1978

#### *A. Namn och adress*

Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet  
S-171 94 Solna

#### *B. Startår*

1973

#### *C. Deltagande länder*

Danmark, Finland, Norge och Sverige

#### *D. Syfte*

Forskningsrådets uppgift är att genom bl. a. finansiering av forskningsprojekt främja nordiskt samarbete inom skatteforskningen med inriktning särskilt på frågeställningar av gemensamt nordiskt intresse.

#### *E. Organisation*

##### *1. Administration*

Forskningsrådet består av tre medlemmar från varje medlemsland.  
Forskningsrådets kansli sköts av sekreteraren på deltid.

##### *2. Styrelsens sammansättning*

###### *Medlemmar*

Nielsen, Thøger, professor, D  
Rosman, Jens, kontorchef, D  
Eggert Møller, Mogens, lektor, D v. ordförande  
Andersson, Edward, professor, F ordförande  
Lehtovuori, Jouko, professor, F  
Söderholm, Rainer, regeringsråd, F  
Borgenvik, Hallvard, direktör, N  
Gabrielsen, Inger, forskare, N  
Aarbakke, Magnus, professor, N  
Ekman, Gösta, generaldirektör, S

Johansson, Sven-Erik, professor, S

Lodin, Sven-Olof, professor, S

### 3. *Personal*

Tivéus, Ulf, sekreterare, S

## F. *Verksamhet*

### 1. *Beviljande av forskningsanslag*

Forskningsrådet har liksom tidigare år utlyst forskningsanslag lediga till ansökan vid två tillfällen. Vid det första ansökningstillfället hade 7 ansökningar på sammanlagt ca 390 000 skr kommit in. Forskningsrådet beslöt därvid tilldela forskare Gustav Teir, Helsingfors, 3 000 fmk för att utarbeta ett projektförslag om den progressiva inkomstskattefunktionen och dess inverkan på fysiska personers inkomstbildning. Vidare tilldelades ekon. dr Lars Bertmar, Stockholm, 43 662 skr till ett projekt om svenska börsföretags utnyttjande av möjligheterna att bilda skattekrediter och fil. lic. Villy Bergström, Uppsala, 1 700 skr som resebidrag för att presentera en studie om dubbelbeskattning av inkomster i aktiebolag vid ett symposium i Danmark. Slutligen beviljades docent Jan-Erik Lane, Umeå, 10 000 skr för en projektuppläggnings av ett projekt angående public policy och det svenska skattesystemet.

Vid det andra ansökningstillfället kom 4 ansökningar in på sammanlagt ca 350 000 skr. Därvid tilldelades forskare Gustav Teir, Helsingfors, 21 000 fmk för en studie om den progressiva inkomstskattefunktionen och dess inverkan på fysiska personers inkomstbildning och Ph. D. Sören Blomquist, Stockholm, 15 000 skr till en studie om val av skattebas i en modell för optimal beskattning.

### 2. *Seminarium för yngre skatteforskare*

I syfte att låta forskare från de nordiska länderna komma samman och diskutera för dem gemensamma problem arrangerade forskningsrådet ett seminarium för yngre skatteforskare. Seminariet ägde rum på Voksenåsens konferenscenter i Oslo den 17—18 april. I seminariet deltog ett 15-tal yngre forskare jämte representanter från forskningsrådet.

Den första dagen av seminariet inleddes med att universitetsstipendiat Frederik Zimmer, Oslo, berättade om sina erfarenheter från arbetet med sin doktorsavhandling. Därpå redogjorde ekon. dr Lars Bertmar, Stockholm, om den svenska företagsskatteberedningens förslag till nya skatte regler för företagen och dessas effekter på företagens möjligheter att bilda skattekrediter. Slutligen diskuterades bl. a. lagtolkningsproblem med utgångspunkt från en inledning av jur. kand. Sture Bergström, Uppsala.

Den andra dagens första del ägnades åt metodfrågor under ledning av

professor Gustaf Lindencrona, Stockholm. Vidare presenterades de nordiska rättskällorna inom skatterätten. Seminariet avslutades med en presentation av jur. lic. Olof Olsson om handelsbolags och liknande sammanslutningars beskattning i Finland.

### *3. Projektet internationella koncerners beskattning*

Forskningsrådets projekt om de internationella koncernernas beskattning i Norden har under året kommit in i sin slutfas. Inför den slutliga bearbetningen av materialet och fastställandet av de definitiva slutsatserna av de framkomna resultaten anordnade forskningsrådet ett arbetsseminarium för att diskutera undersökningsresultaten med experter och forskare på berörda områden. I detta seminarium, som ägde rum på Hanaholmens kulturcentrum utanför Helsingfors den 12—13 oktober, deltog ett 60-tal skatteexperter och experter på multinationella företag från vetenskap, administration och näringsliv i Norden.

Seminariet inleddes med en presentation av de internationella koncernerna och dessas beteende av professor Sune Carlsson, Uppsala. Därefter redogjorde projektledaren, professor Sven-Olof Lodin, Stockholm, för de nordiska ländernas internationella beskattningsregler samt presenterade bl. a. projektets bakgrund, uppläggning, metodik och genomförande. Andra delen av den första dagen ägnades åt presentation och diskussion av undersökningsresultaten under ledning av forskarlaget — cand. merc. Jes Jelsmark, Köpenhamn, ekon. mag. Kaj Lindström, Helsingfors och civ. ekon. Robert Joachimsson, Uppsala. Docent Gunnar Eliasson, Stockholm, avslutade dagen med att jämföra enkätresultaten med rådande hypoteser och föreställningar om internationella koncerners beteende.

Den andra seminariedagen inleddes med en presentation av intervjuundersökningarna i Danmark och Finland av professor Bjarke Fog och cand. merc. Jes Jelsmark, Köpenhamn, och ekon. mag. Kaj Lindström, Helsingfors. Sista delen av seminariet ägnades åt en diskussion om de internationella koncernernas skattebeteende under ledning av projektledaren. Som inledare i denna debatt deltog även Tax Manager Stephan Tolstoy, Stockholm, och kontorchef Vagn Lausten, Köpenhamn, vilka jämförde undersökningsresultaten med sina respektive erfarenheter av internationella koncerners skattebeteende.

Vissa delar av seminariematerialet kommer att publiceras som nr 6 i forskningsrådets skriftserie i början av 1979.

Projektet internationella koncerners beskattning har även under 1978 tagit större delen av rådets budget i anspråk.

### *4. Informationstjänst*

Forskningsrådet har under året givit ut Nordiska skattenyheter, nsn,

med tre nummer, vilka kostnadsfritt distribuerats till parlament, skattemyndigheter, domstolar och institut i Norden.

*G. Finansiering*

Forskningsrådets verksamhet har finansierats genom bidrag från medlemsländerna på sammanlagt 300 000 skr. (Danmark 22,25 %, Finland och Norge 16,25 % vardera och Sverige 45,25 %.)

## **Berättelse**

### **från Nordiska samfundet för Latinamerika-forskning (NOSALF)**

*(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)*

*Verksamhetsberättelse 1978*

#### *A. Namn och adress:*

Nordiska samfundet för Latinamerika-forskning (NOSALF)  
Latinamerika-institutet  
Fack  
S-102 30 Stockholm 6  
Sverige

#### *B. Startår*

Samfundet bildades i maj 1973 vid den andra nordiska forskningskonferensen om Latinamerika (Kollekolle, København). Det avlöste den s. k. Nordiska samarbetskommitté för Latinamerika-forskning (också förkortat NOSALF) som inrättades i september 1970 i enlighet med ett beslut fattat vid den första nordiska konferensen om Latinamerika i Åbo (aug. 1970).

#### *C. Syfte*

NOSALF:s uppgifter är:

- a) att främja studier, forskning och spridande av kunskap rörande Latinamerika i Norden,
- b) att utgöra en samarbetsorganisation för på Latinamerika inriktade forskare och latinamerikanister i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige,
- c) att tjäna som kontaktorgan för nordiska forskare med liknande sammanslutningar av forskare i andra delar av världen,
- d) att utge vetenskapliga och forskningsinformativa publikationer om Latinamerika,
- e) att organisera Latinamerika-konferenser.

#### *D. Organisation*

1. NOSALF administreras av ett sekretariat, som enligt stadgarna skall vara förlagt till akademisk institution. Sekretariatstjänstgörande institution har från början varit Latinamerika-institutet i Stockholm. Från och med 1979 regleras förhållandet mellan NOSALF och Latinamerikainstitutet i särskilt avtal.

2. Styrelsen består av två valda representanter för Danmark, Finland, Norge och Sverige samt av tjänstgörande föreståndaren för Latinamerika-institutet i Stockholm som är styrelsens sekreterare.

Styrelsens sammansättning, beslutad av generalförsamlingen den 19 juni 1976, är för närvarande följande:

Danmark:

- Thure Hastrup, Romansk Institut, Århus Universitet
- Jens Lohmann, skriftställare, Romansk Institut, København

Finland:

- Luis Herrera, Tampere Peace Research Institute, Tammerfors
- Markku Jääskeläinen, Institutionen för forskning och dokumentation i historia, Helsingfors

Norge:

- Birger Angvik, Romansk Institutt, Universitetet i Bergen
- Gudmund Stang, Historisk Institutt, Universitetet i Trondheim

Sverige:

- Mauricio D. David, Latinamerika-institutet, Stockholm
- Eivor Halkjær, SIDA, Stockholm
- Weine Karlsson, föreståndare för Latinamerika-institutet i Stockholm

Ordförande för styrelsen är Markku Jääskeläinen.

3. NOSALF:s personal anställs vid sekretariatet av Latinamerika-institutet och Stockholms universitet. För närvarande består personalen bara av en assistent som har en halvtidstjänst. Därtill arvoderas i viss mån kontorspersonal för olika tillfälliga arbeten, för det mesta maskinskrivning.

4. Två revisorer valdes av generalförsamlingen den 19 juni 1976 för granskning av NOSALF:s räkenskaper, Dr. Henning Siverts från Universitetet i Bergen och Dr. Raúl Silva Cáceres från Stockholm. Från och med 1979 skall enligt särskilt avtal NOSALF:s ekonomiska tillgångar helt förvaltas genom Stockholms universitets redovisningssystem. För revision skall chefen för ekonomienheten vid Stockholms universitet anlitas.

#### *E. Verksamhet*

NOSALF har fortsatt sin verksamhetsutvidgning under 1978, speciellt i fråga om stipendieprogrammet och stödet till forskningsarbetsgrupper, seminarier och nordiska symposier. Utförligare information om dessa aktiviteter samt om publikationsverksamheten återfinns i *bifogade bilagor (1, 2 och 3)*.

En extraordinarie mindre nordisk konferens om Latinamerika hölls

i augusti 1978 i samband med en generalförsamling, vars enda uppgift var en modifikation av stadgarna. En fullständig information om detta finns i *bilaga 4*.

Under verksamhetsåret hölls 4 styrelsesammanträden. Den ökade aktiviteten samt förberedelsen av ovannämnda konferens krävde att styrelsen sammanträdde för att diskutera och fastställa generella riktlinjer för NOSALF:s verksamhet.

#### F. Framtidsplaner

För 1979 planerar NOSALF ingen större förändring av sin verksamhet. En ordinarie generalförsamling med motsvarande nordisk konferens måste likväl hållas nästa år bl. a. därför att nuvarande styrelseledamöternas period utlöper och ny styrelse bör väljas. I *bifogade bilagor* ges mera detaljerad information härom och om planerad verksamhet inom samfundets olika aktivitetsområden.

#### G. Finansiering och ekonomi, översikt (1 000-tal skr.)

	Bokslut 1977	Budget 1978 <sup>1</sup>	Prel. utfall 1978 <sup>2</sup>	Budget 1979
<i>Utgifter</i>				
1. Styrelsen:	23,48	18,0	23,79	23,00
Sammanträden <sup>3</sup>	21,29	18,0	20,30	20,00
Kostnader för deltagande i symposier och konferenser	2,19	—	3,49	3,00
2. Sekretariatet	49,54	72,0	62,05	64,84
Assistenttjänst	14,47	49,0	46,80	48,00
Kontorspersonal <sup>4</sup>	30,29	18,0	10,13	8,94
Lokal	3,78	4,0	4,06	4,28
Förvaltningsavgifter	1,00	1,0	1,06	3,62
3. Seminarier och symposier	26,49	41,0	32,50	31,00
4. Studiestipendier	10,99	20,0	22,30 <sup>5</sup>	25,00
5. Publikationer	32,97	48,0	40,10	41,50
Ibero-Americana	30,41	42,0	37,60 <sup>6</sup>	37,00
Nyhetsbuletin m. m.	2,56	6,0	2,50	4,50
6. Kontorsexpenser	6,03	8,0	8,48	6,96
Summa utgifter utom 1978 års konferenskostnader <sup>7</sup>	149,48	207,0	189,22	192,30
7. 1978 års konferens <sup>7</sup>	1,23	—	42,24	—
Totala utgifter	150,71	207,0	231,46	192,30
<i>Inkomster</i>				
Anslag	145,55	200,0	179,71	181,00
Överskott från tidigare år	43,70	—	44,22	— <sup>8</sup>
Ränteinkomster	1,97	3,5	7,33	7,30
Medlemsavgifter m. m.	3,71	3,5	3,84	4,00
Summa inkomster utom anmälningsavgifter till 1978 års konferens	194,93	207,0	235,10	192,30
Anmälningsavgifter till 1978 års konferens	0,00	—	2,98	—
Totala inkomster	194,93	207,0	238,08	192,30

*Kommentarer:*

1) Siffrorna under "Budget 1978" är desamma som framställdes i ansökan till Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete i november 1977.

2) Siffrorna under "Preliminärt utfall 1978" motsvarar uppgifterna under "Budget 1978" i budgetsframställningen för 1980.

3) Fyra styrelsesammanträden hölls 1978 varav ett i Kungälv i förbindelse med den fjärde nordiska konferensen om Latinamerika.

4) Behovet av kontorspersonalens tjänster minskade betydligt sedan en assistent anställdes, men denna minskning kan ej fortsätta i framtiden eftersom hjälp med en viss del tillfälliga arbeten måste förutsättas.

5) Inkluderar 6 under 1977 beviljade stipendier som utnyttjades först i januari 1978.

6) Inkluderar trycknings- och transportkostnader av *Ibero-Americana* VII: 2—VIII: 1, som är ett dubbelnummer, samt tryckning av *Ibero-Americana* VIII: 2 vilket skall distribueras vid årsskiftet 1978/1979.

7) Utgifterna för 1978 års nordiska konferens var inte inkluderade i budgeten för 1978 eftersom medel till den skulle ansökas separat. Till följd av att dessa medel inte erhöles blev 1978 års konferens bara en mindre extraordinarie sådan som finansierades dels från planerad budget till seminarier och symposier, dels med överskottet från 1977.

8) Överskottet på 6 620 skr. från 1978 inkluderas inte, i enlighet med kultursekretariatets nya instruktioner.



## *BILAGA 1*

### **Studiestipendieprogrammet**

NOSALF:s stipendieprogram startades 1974 och har sedan dess ständigt utökats. Stipendier beviljas först och främst till studenter och yngre forskare som behöver besöka en nordisk forskningsinstitution i samband med deras forskningsarbete eller med förberedelser av avhandlingar om Latinamerika.

Stipendierna täcker faktiska resekostnader tur och retur på billigaste färdssätt — vanligast med studeranderabatt — mellan stipendiatens bostadsort och staden där den besökta institutionen ligger samt logi under en vecka på pensionat.

Under 1978 har 26 stipendier beviljats, varav 24 utnyttjats. Jämte de 6 som beviljats under 1977 men ej utnyttjats förrän i år, har sammanlagt 30 studenter och yngre forskare använt NOSALF-stipendier under loppet av 1978. Det kan jämföras med de 19 utnyttjade NOSALF-stipendierna under 1977. En förteckning över utnyttjade stipendier under 1978 t. o. m. oktober 15 återfinns i NOSALF News Nr 1, sid. 49.

Av dem som utnyttjade 1978 års NOSALF-stipendier kom 11 från Danmark, 11 från Norge, 7 från Finland och 3 från Sverige. Latinamerika-institutet i Stockholm var den mest besökta institutionen. Det genomsnittliga beloppet för ett stipendium har legat på 700 skr.

Till 1979 planerar NOSALF att öka sin budget för studiestipendier med 10 %.

## *BILAGA 2*

### **Stöd till seminarier och symposier**

Samordningen av Latinamerika-forskningen genom forskararbetsgrupper har under 1978 fortsatt som tidigare. Bl. a. är följande ämnen upptagna: agrarproblem, kulturellt beroende, latinamerikansk idéhistoria, Brasiliens ekonomiska och politiska utveckling, stat och militarism i Latinamerika, latinamerikansk litteratur, beroendeteorier.

NOSALF lägger stor vikt vid att stödja forskarträffar arrangerade av sådana arbetsgrupper. Dessa seminarier och mindre nordiska symposier gör det möjligt för yngre forskare bosatta i de nordiska länderna att utbyta erfarenheter och diskutera varandras projekt inom väl avgränsade forskningsområden. Dessutom fungerar de som stimulans för Latinamerika-forskning på lokal nivå. Under 1978 har NOSALF beviljat 12 500 skr. som stöd till forskararbetsgruppernas aktivitet: 2 000 skr. till seminarier om "Mexikanska och kubanska revolutionerna" (Bergen), 3 000 skr. till arbetsgruppen om "Utvecklingsproblematiken i Brasilien och Mexico" (København), 2 500 skr. till seminariet om "Latinameri-

kansk idéhistoria" (Stockholm, Göteborg), 2 500 skr. till seminariet om "Latinamerikansk litteratur" (Bergen) och 2 500 skr. till seminariet om "Kulturellt beroende" (Åbo, Tammerfors, Köbenhavn).

Förutom forskararbetsgruppernas mindre seminarier anser NOSALF att det också är viktigt att stödja större Latinamerika-symposier på nordisk nivå som på grund av sina begränsade ämnen inte kan få samma resonans som NOSALF:s nordiska konferenser men ändå utgör ett mellanliggande steg mellan dessa och de ovannämnda mindre seminarierna.

Eftersom sådana större nordiska symposier kräver större ekonomiskt stöd men samtidigt har större möjligheter att få dylikt från andra finansiella källor beslöt NOSALF:s styrelse att i sådana fall begränsa sitt bidragsgivande till max. 10 000 skr. Två nordiska symposier har under 1978 beviljats ett sådant 10 000 skr.-bidrag: symposiet "Brasilien på tröskeln till 80-talet", som hölls i början av december 1978 i Stockholm och symposiet "Fascism, militarism och arbetarrörelsen i Latinamerika" som förbereds för 1979.

### *BILAGA 3*

#### **Publikationer**

Fr. o. m. 1977 har NOSALF:s halvårspublikation "Ibero-Americana" blivit en vetenskaplig tidskrift som tar med forskningsresultaten i form av kortare artiklar samt omfattande bibliografier om särskilda ämnen rörande Latinamerika.

Under 1978 har ett dubbelnummer VII: 2—VIII: 1 av "Ibero-Americana" utgivits. Detta nummer har ca 200 sidor och innehåller först och främst artiklar angående militarism och stat i Latinamerika samt motsvarande bibliografi. Dessutom publiceras några rapporter som framställdes vid agrarsymposiet i Ulltuna, Sverige, i november 1977, samt recensioner av böcker om Latinamerika m. m. Nummer VIII: 2 av "Ibero-Americana" är i skrivande stund under utarbetande. Det skall huvudsakligen innehålla artiklar om kulturell avhängighet i Latinamerika och beräknas distribueras i början av 1979.

Den informativa karaktär som "Ibero-Americana" tidigare haft, har numera upptagits av den nya publikationen "NOSALF News". Denna är en nyhetsbulletin först och främst avsedd för NOSALF:s medlemmar, bibliotek och universitetsinstitutioner i Norden. Hittills har ett nummer av "NOSALF News" publicerats och ett annat är under bearbetning. "NOSALF News" nr 1 innehåller bl. a. information om den extraordinarie nordiska Latinamerikakonferensen i Kungälv i augusti samt översikt över pågående Latinamerika-forskning i Finland och Sverige. Under 1979 planerar NOSALF:s styrelse att utge två nummer av Ibero-Americana och tre nummer av "NOSALF News".

*BILAGA 4***1978 och 1979 års konferenser**

NOSALF bildades i samband med de första och andra Latinamerikaforskningskonferenserna som hölls i Åbo respektive Kollekolle, Köpenhamn, 1970 och 1973. Den tredje nordiska forskningskonferensen om Latinamerika ägde rum i Bergen 1976. Sådana konferenser har klart medverkat till att vidga det nordiska samarbetet. Dessutom är NOSALF:s generalförsamlingar enligt stadgarna bundna till de nordiska konferenserna, vilket är naturligt — det är vid dessa tillfällen som en majoritet av NOSALF:s medlemmar kan samlas.

Styrelsen hade således planerat en sådan konferens till augusti 1978. Men NOSALF:s ansökan om medel för denna konferens avslogs tyvärr av Sekretariatet för kulturellt samarbete och följaktligen måste den uppskjutas till 1979. Då emellertid en del arbete i förbindelse med konferensen redan var gjort beslöt styrelsen att i stället anordna ett förberedande symposium med det begränsade ämnet "Ekonomiska, politiska och kulturella relationer mellan Norden och Latinamerika".

Ett nytt problem uppstod dock under tiden. Sedan juli 1977 hade Latinamerika-institutet — som samtidigt är NOSALF:s sekretariat — anslutit sig till Stockholms universitet och detta innebar att för att i framtiden Institutet skulle kunna fortsätta att tjänstgöra som sekretariat måste NOSALF:s stadgar ändras på så sätt att förhållandet mellan NOSALF och Institutet (alltså mellan NOSALF och Stockholms universitet) skulle kunna regleras i särskilt avtal. Men NOSALF:s stadgar kunde ändras bara av en generalförsamling i samband med en nordisk Latinamerika-konferens. Det var då oundvikligt att det förberedande symposiet som NOSALF:s styrelse hade planerat blev en extraordinarie mindre nordisk konferens, nämligen den fjärde nordiska forskningskonferensen om Latinamerika.

Behovet att hålla den tidigare planerade större ordinarie konferensen 1979 består icke desto mindre. Intresset för ämnet ("Labour Force and Process of Change in Latin America") är stor i samtliga nordiska länder, inbjudningarna till gästföreläsare har bara varit uppskjutna och, framför allt, en ny generalförsamling är för NOSALF oundviklig eftersom styrelseledamöternas period enligt stadgarna upphör och en ny styrelse måste väljas. Kostnader för denna femte nordiska Latinamerika-konferens är inte inkluderade i NOSALF:s budget för 1979. Medel till den skall ansökas separat.

## **Berättelse**

### **från Nordisk federation för medicinsk undervisning**

*Verksamhetsberättelse 1978*

#### *A. Namn och adress*

Nordisk federation för Medicinsk Undervisning  
c/o Generalsekretær, læge Jørgen Nystrup  
Psykiatrisk Hospital i Århus  
DK-8240 Risskov

#### *B. Startår*

1966

#### *C. Syfte*

Federationens syfte är att främja den medicinska utbildningen och undervisningen i alla dess former och på alla nivåer av utbildning. För att fylla detta syfte skall Federationen

- a. arrangera, stimulera till, medverka till och informera om symposier och seminarier rörande för medicinsk utbildning och undervisning centrala och aktuella problem,
- b. stimulera försöksverksamhet och forskning beträffande medicinsk utbildning och undervisning,
- c. etablera och upprätthålla utomnordiska kontakter,
- d. stimulera till och medverka vid anordnandet av sådan utbildning, som erfordrar nordisk samverkan, samt
- e. vidta andra åtgärder och framlägga förslag som främjar medicinsk undervisning och utbildning.

#### *D. Organisation*

##### *1. Administration*

Federationen är ett kontakt- och samarbetsorgan för de medicinska fakulteter eller motsvarande organ med ansvar för läkarutbildningen samt de myndigheter och organisationer, vilka har anknytning till grund-, vidare- och efterutbildningen samt forskarutbildningen av läkare i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige.

Federationens beslutande organ är generalförsamlingen, som består av representanter för

- varje medicinsk fakultet eller motsvarande organ med ansvar för läkarutbildningen,

- de medicinska studentorganisationerna vid varje medicinsk fakultet eller motsvarande organ med ansvar för läkarutbildningen,
- det eller de centrala statsorgan i varje land, som har att besluta beträffande medicinsk utbildning och undervisning,
- det eller de centrala statsorgan i varje land, som har att besluta beträffande hälso- och sjukvård,
- det nationella läkarförbundet i varje land,
- den nationella yngre läkarorganisationen i varje land.

Federationens styrelse består av sju medlemmar samt en personlig suppleant för varje ordinarie styrelseledamot. Två av styrelsens medlemmar representerar studenternas organisationer och väljes efter förslag av Nordiska medicine studerande. Fem av styrelsens medlemmar representerar var och en sitt nordiska lands övriga medlemsorganisationer och väljs efter förslag från ländernas övriga delegater vid generalförsamlingen.

## 2. Styrelsens sammansättning 31.12.1978

Overlæge, dr. med. Hans Karle	D
Professor Ole Wasz-Höckert (ordförande)	F
Overlæge, lektor Arinbjörn Kolbeinsson	I
Professor Arne Nordøy	N
Professor Nils-Holger Areskog (vice ordförande)	S
Studentrepresentanter:	
Med. kand. Per-Olof Östergren	S
Stud. med. Einar Hannisdal	N

## 3. Personal

Intet fast.

## 4. Revisorer

Statsautoriseret revisor H. Steinfeldt-Jacobsen med statsautoriseret revisor K. Hammer-Pedersen, begge Revisionskontoret i Aarhus, Aktieselskab — reg.nr. 11.204 — Sankt Clemens Torv 8, 8000 Århus C, Danmark, som tekniske revisorer.

Som parlamentarisk revisor professor emeritus Harald Teir, Dragonvägen 5 a, Helsingfors 33, Finland med spesiallege Bjørn Østberg, Anton Schjøth's gate 8. Oslo 4, Norge, som suppleant.

## E. Verksamhet

Virksomheden har omfattet:

5.—6. maj 1978, Bergen, Norge. Klinisk Farmakologi i undervisningen — nye mål. 35 kliniske farmakologer, basalfarmakologer, klinikere, medicinske studenter og sygeplejelærere deltog i en drøftelse af

den klinisk-farmakologiske undervisnings situation nu 10 år efter, at det første symposium med samme emne blev afholdt i Stockholm. Fagets ekspansion og dets relation til udviklingen på lægemiddelfronten blev drøftet, og den nuværende undervisningssituation ved forskellige nordiske lægeskoler trukket op. Som et specielt emne diskuteredes fagets egnethed til integreret undervisning. Mange steder i Norden bidrog de kliniske farmakologer undervisningsmæssigt ved temadage eller organkurser for medicinske studerende og man deltog på hospitalerne ved terapi-konferencer eller egentlige integrerede klinikker, hvor der også var mulighed for, at undervisningen kunne få betydning for den øjeblikkelige patientbehandling. Under symposiet arrangeredes et undervisningseksperiment, hvor de deltagende besøgte en række hospitalsafdelinger på Haukeland sykehus og forsøgte at få en undervisningsorienteret dialog i gang. Fagets omfang og placering i studiet drøftedes, ligesom de eksisterende videre- og efteruddannelsesoplæg. Mødet nåede frem til en række konklusioner og anbefalinger, der vil kunne rekvireres på federationens sekretariat, ligesom de vil indgå i den rapport, som forventes offentliggjort i Nordisk Medicin.

28. juni—1. juli 1978, Akureyri, Island. Generalforsamling. Ca. 120 personer fra federationens samlede kreds af medlemsorganisationer deltog i en livlig og stimulerende debat om federationens fortsatte målsætning og virksomhed. Der var tilslutning til den førte linie, og generalforsamlingen pålagde den nye styrelse at videreføre de senere års udvikling, ligesom den bad styrelsen overveje en række konkrete forslag til aktiviteter. Den detaljerede protokol kan rekvireres hos generalsekretæren.

28. juni—1. juli 1978, Akureyri, Island. Det 7. nordiske medicinske undervisningsmøde: Det problemorienterede journalsystem og de muligheder, det indebærer for medicinsk undervisning. På trods af en række strukturforandringer ved universiteter og ministerielle styrende organer er der skabt tradition for et samlende nordisk medicinsk undervisningsmøde i forbindelse med generalforsamlingen hvert andet år. Ved valg af tema for dette lægges der vægt på undervisningsmæssige fornyelser og på relevans for federationens medlemsorganisationer. Et sådant tema fandtes i Det problemorienterede journalsystem, som blev introduceret af Lawrence Weed i 1968 og siden har haft betragtelig indvirkning på den medicinske uddannelsesdebat. Med en 10-årig historie på den internationale arena var det muligt for de nordiske deltagere både at blive introduceret til princippet og at bekendtgøre sig med erfaringer. Mødet var arrangeret som et kursus under ledelse af Dr. Philip Bashook og Dr. Leslie Sandlow fra Chicago med supplerende oversigtsforelæsninger af professor Lawrence Weed, Vermont, USA og Dr. Max Rendall, London. Der fordredes stillingtagen til relevans og konsekvenser for patientomsorg, uddannelse og forskning.

Da en vis dominans af hovedstæderne ikke har været til at undgå ved de nordiske undervisningsmøder, var det særlig glædeligt nu at kunne byde velkommen til Akureyri, Islands næststørste by, hvor hospitalet var knyttet til det medicinske fakultet i Reykjavík med et docentur.

Undervisningsmødet omtales nærmere i tidsskriftet *Nordisk Medicin*, og de to hovedforelæsninger kan rekvireres på federationens sekretariat.

26.—29. juli 1978, *Bjødstrup, Danmark*. Counselling of the health care consumer utilizing the Interpersonal process recall — workshop. Gennem WHO's Europakontor fik Federationen med kort varsel et tilbud om Norman Kagan, Michigan State University, som kursusleder. Dermed kunne dels federationens seminar i Oslo i maj 1976 om *The Teaching of Interpersonal Skills*, dels professor Gerdt Wretmarks modelkursusserie *Øvelser vedrørende Patient/Læge Relationen* følges op. Deltagerne i modelkursusserien fik primært tilbud om at deltage, og i alt 20 personer modtog opfordringen. De deltog i et fire dages intensivt lederkursus, hvor de hidtidige erfaringer med undervisningsmetoden blev analyseret og fremtidige undervisningstilbud tilrettelagt. Efter dette kursus har federationen medvirket til, at der på nordisk plan eksisterer et lærerkorps, som kan støtte de forskellige medicinske fakulteters bestrebelse på at udvide lægeuddannelsen på disse felter. Flere konkrete læremidler (kompendier og videobånd) er under udarbejdelse.

24.—28. september 1978, *Skövde, Sverige*. Arthroscopi och knäligamentkirurgi. Et nordisk modelkursus inden for videre- og efteruddannelsen af ortopæder blev arrangeret under faglig ledelse af docent Einar Eriksson, Karolinska sjukhuset. Som lærere fungerede et korps af den absolut førende verdenselite med hensyn til arthroscopi. I fire dage modtog 40 nordiske ortopæder såvel teoretisk som praktisk træning, således at de efter kursus dels skulle være i stand til at anvende de nye færdigheder i klinisk praksis, dels skulle være i stand til at undervise kolleger i teknikken.

28.—30. september 1978, *Skövde, Sverige*. Kurs i grundläggande idrottstraumatologi. For at udnytte den dyre og kompetente internationale lærerstab i Skövde fra modelkurset yderligere, blev der tilbudt et idrætsmedicinsk kursus for idrætsmedicinsk interesserede læger fra Norden. Det drejede sig derfor om ca. 50 almenlæger, almenkirurger, medicinere og ortopæder, der foruden teoretisk og praktisk undervisning fik lejlighed til at drøfte udviklingen og behovet for faget idrætsmedicin i Norden.

#### *Den øvrige virksomhed*

Federationens medvirken i redaktionskomiteen for tidsskriftet *Nordisk Medicin* har været fortsat også i 1978. Tidsskriftet, der udgives af de nordiske landes lægeforeninger, koncentrerer sig om sundhedspolitik

og uddannelse og sendes automatisk som medlemsblad til samtlige lægeforeningers medlemmer. Det vil for øjeblikket sige ca. 45000 nordiske læger 10 gange om året. Gennem dette tidsskrift har federationen et meget fornemt og effektivt talerør.

Samarbejdet med en række internationale organisationer er ligeledes fortsat. Det drejer sig især om

AAMC (Association of American Medical Colleges), Washington D.C., USA

AMEE (Association for Medical Education in Europe), Edinburgh, Scotland, Great Britain

ASME (Association for the Study of Medical Education), Dundee, Scotland, Great Britain

WHO (World Health Organization) Regional Office of Europe, København.

Federationens undervisningsmøde blev støttet af British Council, Háskóli Íslands samt undervisningsministeriet i Island.

Federationens nyhedsbulletin "Federationen Informerer" har i år været udgivet tre gange og distribueret til 1500 personer, der alle på et eller andet tidspunkt har kontaktet sekretariatet. Gennem nyhedsbulletinen distribueres informationer om uddannelsesændringer. I det forløbne år har federationen også kunnet tilbyde Medical Education (et engelsk tidsskrift, der præsenterer forskningsresultater inden for den medicinske uddannelse).

#### *F. Framtidsplaner*

Det var planen allerede i 1978 at tage fat på en inventering af en række prækliniske fags kliniske perspektiver. Disse projekter forventes realiseret i 1979. Det drejer sig i første omgang om anatomi, men biokemi og fysiologi vil følge efter. Symposierne vil kræve konkrete præstationer af mødedeltagerne, f. eks. med indbyrdes undervisningsdemonstrationer og diskussion af tilstedeværende undervisningsmateriale.

I september 1979 planlægges det 4. nordiske modelkursus inden for videre- og efteruddannelsen af læger. Temaet denne gang vil blive Modern pathways to hospital infection control. Kursusledere bliver René Vejlsgaard og Nikolaj Mortensen, København. De vil moderere en international lærerstab, og kurset vil blive tilbudt en tværfaglig personkreds inden for sundhedssektoren, således sygeplejersker, farmaceuter samt læger.

Den forøgelse af aktiviteten på Nordiska Hälsovårdshögskolan, som en række bevillinger til nye faste stillinger er udtryk for, vil blive fulgt op af en henvendelse om samarbejde fra federationens styrelse.

Som tidligere lægger federationens styrelse vægt på at decentralisere virksomheden så meget som muligt. To nye styrelsesmedlemmer fra Tromsø, formanden i Helsingfors og et sekretariat i Århus er nogle



udtryk for dette princip. Desuden lægger federationens styrelse vægt på at bygge på en i forvejen eksisterende lokal interesse, således at projektet efter afviklingen kan kanaliseres ind som et naturligt led i allerede eksisterende institutioners ramme og virksomhed.

### G. Finansiering och ekonomi

#### 1. Översikt över bokslut och budget (1 000-tal nat. valuta)

	Bokslut 1977	Budget 1978	Prel. utfall 1978	Budget 1979
<i>Utgifter</i>				
Styrelse	11	25	20	25
Personal	46	50	50	70
Kontor	4	20	10	15
Lokaler	—	—	—	—
Projekt	298	270	285	285
Övrigt:				
Summa udgifter	359	365	365	395
<i>Inkomster</i>				
Anslag	315	360	360	390
Lönestegr. komp.				
Övrigt	59	5	5	5
Summa inkomster	374	365	365	395

2. På grund af projektforsinkelse fra 1976 overførtes 50 000 kr. fra 1976 til 1977.

## **Berättelse**

### **från Nordiska investeringsbanken (NIB)**

*(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)*

I enlighet med bankens stadgar § 9 och 13 översänds härmed verksamhetsberättelse 1.1.1978—31.12.1978 och kontrollkommitténs revisionsberättelse samt som bilagor fackrevisorernas revisionsberättelse och utdrag ur protokollet från kontrollkommitténs möte den 12.2.1979.

Helsingfors den 12 februari 1979

Nordiska Investeringsbanken

*Bert Lindström*

Verkställande direktör

#### *Årsrapport 1978*

I sin andre regnskapsperiode, som omfattet kalenderåret 1978, har banken ført videre sin grunnleggende utlånspolitikk, ved å arbeide for å styrke det økonomiske samarbeidet mellom bedrifter i Norden om produksjon, markedsføring og eksport. I sin opplåningsvirksomhet fortsatte banken å introdusere seg på de viktigste internasjonale kapitalmarkedene, og emitterte tre obligasjonslån.

Investeringsvirksomheten i de nordiske land har i 1978 ligget på et lavt nivå, spesielt innen industri og handel. I Sverige og Finland minsket industriinvesteringene for annet år på rad. De norske industriinvesteringene sank også i 1978, mens det i Danmark fant sted en mindre økning. Denne situasjon har naturlig nok påvirket etterspørselen etter investeringslån.

Tross det lave investeringsnivå viste bankens utlånsvirksomhet i 1978 et tilfredsstillende volum. I regnskapsperioden bevilget banken 12 lån til et totalt beløp tilsvarende 91,2 mill. SDR (Special Drawing Rights). I løpet av bankens første regnskapsperiode, som omfattet 19 måneder (1.6.1976—31.12.1977), ble det bevilget 15 lån tilsvarende 94,7 mill. SDR.

I 1979 ventes en tilvekst i de nordiske lands økonomi og eksport, likeledes ventes den totale nordiske investeringsvirksomheten å øke. Banken har flere store nordiske investeringsprosjekter og eksportkreditter under bearbeidelse, som gir et godt grunnlag for utlånsvirksom-

heten i kommende år. Det industrielle samarbeidet i Norden taler også for dette.

### *Investeringslån i Norden*

Banken har i løpet av året bevilget lån for investeringer i Norden til et samlet beløp tilsvarende 60,8 mill. SDR. I det følgende gis en oversikt over de viktigste områdene for bankens utlånsvirksomhet fram til i dag. I denne sammenheng er det redegjort for enkelte prosjekter banken i 1978 har vært med å finansiere innen hvert av disse områdene. En oppstilling over bevilgede lån finnes på s. 13—14.

### *Energi og transport*

Av bankens totale utlån har hittil 43 % gått til energisektoren. Det er av grunnleggende betydning for de nordiske lands økonomi og konkurransevne å ha tilgang til en sikker energiforsyning til så lave kostnader som mulig.

Det nordiske samarbeidet på elektrisitetsområdet har pågått lenge, og er meget omfattende. Sammensetningen av energiforsyningen er forskjellig i hvert av de nordiske land. I Danmark er f. eks. kull- og oljefyrt kraftverk spesielt viktige, mens vannkraftverk dominerer i Norge. Gjennom det felles nordiske kraftoverføringssystemet, samordnet gjennom NORDEL, kompletterer disse ulike produksjonssystemene hverandre på den måten at underskudd i ett nordisk land kan dekkes ved overføring av overskuddskraft fra et annet nordisk land. Samtidig kan produksjonen legges til det driftsområdet som i hvert tilfelle gir de laveste produksjonskostnadene. Et annet viktig kostnadsbesparende resultat av det nordiske kraftsamarbeidet er at det enkelte lands investeringer i reservekapasitet kan holdes på et lavere nivå enn hva som ellers ville vært mulig.

Det største lånet banken bevilget i 1978 tilsvarte 200 mill. dkr. Det ble gitt til Elektrisitetselskabet Isefjordværket Interessentskab i Danmark for finansiering av utbyggingen av Asnæsværket ved Kalundborg, som samtidig ombygges for økt anvendelse av kull som brensel. De totale prosjektkostnadene beløper seg til 1,7 milliarder dkr. Prosjektet er av nordisk interesse på grunn av langsiktige avtaler om utveksling av energi mellom Danmark og Sverige. Prosjektet finansieres også bl. a. av Den Europeiske Investeringsbank, som har gitt et lån tilsvarende 300 mill. dkr til prosjektet.

Banken har bevilget et tilleggs lån tilsvarende 40 mill. fmk til Industrins Kraft (TVO) i Finland. Det tidligere lånet tilsvarte 100 mill. fmk. Totalkostnadene for dette finsk-svenske samarbeidsprosjektet beregnes til 4,8 milliarder fmk inkludert brensel.

Banken forhandler om lån til et energiprojekt som innebærer økt overføringskapasitet for elektrisk kraft både mellom de nordiske land og mellom Norden og det øvrige Europa. Dessuten diskuteres prosjek-

ter basert på økt utnyttelse av såkalte alternative energikilder, som f. eks. torv.

Transport- og kommunikasjonssektoren utgjør i likhet med energisektoren et av de viktigste områdene for offentlig investeringsvirksomhet, og mange prosjekter innen denne sektoren har vært gjennomført som nordiske samarbeidsprosjekter.

NIB's andre lån til havneanlegg er gitt til LKAB, Sverige, for investeringer i lasteanlegg for apatitt i Narvik Havn, Norge. LKAB har inngått en langsiktig avtale med Norsk Hydro om leveranser av betydelige mengder apatitt fra LKAB til Norsk Hydros kunstgjødsel-fabrikk i Glomfjord i Nord-Norge. Denne avtalen gjør det mulig for LKAB å utnytte økte mengder apatitt i forbindelse med jernmalmforekomstene i Kiruna.

#### *Råvareressurser og tradisjonell basisindustri*

Olje- og gassforekomstene i Nordsjøen, først og fremst i den norske sektoren, kan være et nærliggende grunnlag for nordisk samarbeid.

I løpet av regnskapsåret deltok banken i finansieringen av det første norsk-svenske oljeutvinningsprosjektet i Nordsjøen gjennom et lån til Svenska Petroleum AB. Av et lån på 100 mill. US\$ utgjorde bankens andel 10 mill. US\$.

De tradisjonelle nordiske basisindustriene som bygger på råvarer som tømmer og jernmalm har nå møtt en økt konkurranse fra nye sterkt ekspanderende industriland. Også den nordiske gruve- og smelteverksindustrien har møtt økt konkurranse fra land med lave utvinningskostnader. Styrking av den nordiske industris konkurransevne på disse områder vil ofte forutsette utvidet samarbeid over landegrensene, og banken er innstilt på å medvirke ved slike prosjekter.

#### *Investeringer i strukturtilpasning og ekspansjon*

Også innen enkelte deler av nordisk verkstedsindustri forekommer betydelige strukturproblemer. Ikke minst har skipsfartskrisen og sterk ekspansjon i enkelte nye industriland rammet skipsbyggingsindustrien hardt. Tradisjonell produksjon basert på nybyggingsvirksomhet og leveranser til denne må reduseres, og nye produksjonsområder som er mindre avhengig av skipsbyggingen må utvikles.

Banken har gitt lån tilsvarende 15 mill. skr. til Oy Wärtsilä Ab i forbindelse med dannelsen av Nohab-Diesel AB i Trollhättan i Sverige. Bedriften eies i fellesskap av Wärtsilä i Finland og Bofors AB i Sverige, og kommer til å videreutvikle Bofors' tidligere dieselmotorproduksjon. Nohab-Diesel og Wärtsilä Vasafabrikken får et omfattende samarbeid om produktutvikling, produksjon og markedsføring av dieselmotorer under felles ledelse. Den nye finsk-svenske produksjonsheten kommer til å bli en av de 5 største enhetene i Europa innenfor sitt produktområde.

Banken har gitt lån tilsvarende 13 mill. nkr til Nylands Verksted, Oslo, som tilhører Akergruppen, i forbindelse med et samarbeidsprosjekt mellom Burmeister & Wain og konsernets nordiske lisenshavere om produksjon av dieselmotorer. Den enkelte lisenshaver spesialiserte seg på produksjon av deler til det felles dieselmotorprogrammet.

Gjennom sin utlånsvirksomhet søker banken å støtte industrielle og andre prosjekter som vil føre til en markert ekspansjon innen konkurransekraftig produksjons- og eksportvirksomhet. Banken regner med at lån til slike prosjekter etter hvert vil komme til å utgjøre en økende del av bankens totale utlån.

Visse industribransjer basert på avansert teknologi og med store investeringer i forskning og utvikling, viser i de nordiske land en kraftig tilvekst. Dette gjelder f. eks. den nordiske dataindustrien som banken i 1977 bevilget 2 lån til, og hvor nye prosjekter er under diskusjon.

Stadig flere industriforetak har i stigende grad begynt å betrakte Norden som hjemmemarked. Både et aktivt samarbeid og mer langtgående integrering med tilsvarende industribedrifter i andre nordiske land kan ofte være en del av denne strategi.

I regnskapsperioden har banken bevilget et lån tilsvarende 15 mill. nkr til det norske konsernet Dyno Industrier A/S. Lånet skal benyttes til å finansiere en planlagt restrukturering og videreutvikling av konsernets plast- og emballasjeaktiviteter. I dette inngår bl. a. overtagelse av den svensk-norske bedriften Cipax Plast AB med datterselskaper i Norge og Forbundsrepublikken Tyskland.

Banken har også bevilget lån tilsvarende 9 mill. nkr til det norske industriforetaget Jordan as, som produserer artikler for munnhygiene samt malerutstyr, for å finansiere selskapets aktuelle investeringsprogram. I dette inngår bl. a. at et langvarig samarbeid om produksjon og markedsføring mellom Jordan og det svenske firmaet Anza AB forsterkes ved at Jordan overtar aksjene i Anza etter initiativ fra eierne.

Det finnes internasjonalt sett meget konkurransedyktige bedrifter i Norden som over en lengre tidsperiode har bygd opp et sterkt nordisk marked. Dette gir et utgangspunkt for en ekspansjon med større eksport fra Norden og økede sysselsettingsmuligheter for selskapenes nordiske underleverandører.

Møbelkonsernet IKEA med hovedkontor i Københavns-regionen er eksempel på et slikt selskap som med basis i et nordisk marked har ekspandert utenom Norden. Allerede nå skjer over halvparten av konsernets omsetning på disse markedene, særlig EF-landene. Den fremtidige ekspansjon er i vesentlig grad basert på salg fra IKEA's varehus utenom Norden. Alle IKEA's møbler produseres av underleverandører. Av de totale innkjøp kommer 75 % fra de nordiske land. Bankens har bevilget et lån tilsvarende 20 mill. skr for finansie-

ring av et helautomatisk sentrallager i Sverige som vil danne basis for den økende omsetning.

Banken bevilget et rammebeløp for finansiering av et investeringsprogram for SAS Catering & Hotels, hvor utbygging av et stort flykjøkken i København er det største enkeltprosjektet. Selskapets største ekspansjonsfelt innenfor serviceområdet ligger i en fortsatt utbygging av virksomheten utenfor Skandinavia ved en internasjonal satsning.

### *Regional utvikling*

Innenfor de rammer som er fastsatt for bankens virksomhet, har banken aktivt arbeidet for å gi lån til nordiske prosjekter i utviklingsområdene, og til andre prosjekter som har skapt øket sysselsetting innen disse områdene. Hittil er det bevilget 6 slike lån til et sammenlagt beløp på 22 mill. SDR.

Nordisk Ministerråd (regionalministrene) har for Nordisk Råd fremlagt et nytt regionalpolitisk handlingsprogram der det foreslås at visse nordiske institusjoner, bl. a. Den Nordiske Investeringsbank, får økte oppgaver i det regionalpolitiske samarbeidet. I denne forbindelse har banken og Nordisk embetsmannskomiteé for regionalpolitikk diskutert bankens muligheter for å gi såkalte regionallån til visse nasjonale kredittinstitusjoner i medlemslandene.

Banken har for Nordisk Ministerråd fremlagt forslag om de grunnleggende prinsipper for slike eventuelle regionallån.

Nordisk Ministerråd (samarbeidsministrene) har godkjent at banken, på bankmessige vilkår, i en forsøksperiode på 2 år skulle kunne gi slike lån, dog begrenset til høyst 5 % av sin totale utlånskapasitet.

Bankens styre tar endelig stilling til utformingen av eventuelle regionallån etter at det regionalpolitiske programmet er behandlet i Nordisk Råd.

### *Eksportkreditter*

I løpet av de siste årene har store investeringsprosjekter, spesielt i utviklings- og statshandelslandene, fått stadig større betydning for de nordiske lands eksport. Nordisk samarbeid kan være en vesentlig fordel i konkurransen om leveranser til disse prosjektene. Dette har vært en av årsakene til at banken har fått som en av sine oppgaver å finansiere eksport som er av interesse for flere nordiske land.

Bankens eksportfinansiering foregår i samarbeid med både nasjonale eksportkredittinstitutter og forretningsbanker. Virksomheten drives innenfor de rammer som er fastlagt i internasjonale overenskomster om eksportfinansiering. Banken kan dels komplettere de nordiske lands nasjonale eksportkredittprogram, dels samordne finansieringen av nordiske eksportprosjekter. Ved at bankens medvirkning hittil har vært aktuell bare i enkelte større prosjekter, har det vært mulig for banken å tilpasse finansieringen til det enkelte prosjekts spesielle behov.

Banken er innstilt på å ha en koordinerende funksjon eller å kunne kombinere eksportfinansiering fra de enkelte nordiske land for større fellesnordiske eksportprosjekter. Banken har som et felles eksportkreditinstitutt for de nordiske land, visse spesielle forutsetninger for å fremme nordisk eksport. For å fremme eksport til utviklingsland har banken i konkrete saker etablert et samarbeid med Verdensbanken og andre internasjonale institusjoner for utviklingsfinansiering.

Som et eksempel kan nevnes bankens deltagelse i finansieringen av cellulose- og papirfabrikk som bygges i Mufindi i Tanzania.

Investeringene beløper seg til 265 mill. US\$. Den vesentligste del av prosjektets finansiering kommer fra Verdensbanken som sammen med i første rekke SIDA (Svenska Styrelsen för Internationell Utveckling), har ansvaret for prosjektering og for koordinering av finansieringen. Andre finansieringskilder er Commonwealth Development Corporation i England og Kreditanstalt für Wiederaufbau i Forbundsrepublikken Tyskland, samt Kuwait Fund og OPEC Special Fund. Gjennom en rammecavtale på 20 mill. US\$ mellom Tanzania og banken er en del av leveransene til prosjektet forbeholdt nordiske leverandører ved at anbudsgivningen er begrenset til bare å omfatte nordiske bedrifter. I refinansieringen samarbeider banken med eksportkreditinstitutt i de berørte eksportland.

Videre har banken gitt en eksportkreditt på 19,6 mill. US\$ for finansiering av leveranser fra ASEA i Sverige og Kværner Brug i Norge til vannkraftverket La Fortuna i Panama. Inter-American Development Bank har samordnet finansieringen av prosjektet.

Kravene til betryggende sikkerhet tilgodeses ved at lånene får statlig eksportgaranti fra leverandørlandene. Alternativt kan lånene ytes som refinansieringslån til de berørte nasjonale eksportkreditinstitusjoner.

I tillegg til ovennevnte eksportlån har banken ved årsskiftet utestående et tilsagn om en eksportkreditt på 21,5 mill. US\$. Prosjektet befinner seg ennå på anbudsstadiet.

### *Opplåning og likviditet*

Bankens utlån er blitt finansiert både med den innbetalte delen av grunnfondet og med opplånte midler. I august 1978 ble det innbetalte grunnfondet økt til 100 mill. SDR ved at den siste raten på 33,3 mill. SDR ble innbetalt.

I løpet av regnskapsåret har banken tatt opp tre lån på det internasjonale kapitalmarkedet. To av disse lånene ble tatt opp i løpet av våren og er denominert i US\$. Det ene er et obligasjonslån på eurodollarmarkedet hvor banken allerede året før hadde lagt ut et lån på 40 mill. US\$. Denne gang var lånebeløpet 25 mill. US\$ med en løpetid på 10 år og rente 8 3/4 % p. a. Det andre lånet som er på 10 mill. US\$ og med samme løpetid og rente, ble plassert av et konsortium av hovedsaklig japanske banker.

I begynnelsen av desember emitterte banken sitt første lån i DM for utbetaling i januar 1979. Lånebeløpet er 60 mill. DM, renten ble fastsatt til 6 1/4 % p. a. med en løpetid på 7 år. Av samlede utlån er 69 % SDR-denominert, 22 % US\$-denominert og 9 % DM-denominert.

I sin opplåning tar banken hensyn til låntagerens preferanser både når det gjelder valuta og løpetid. Størrelsen av opplåningen har sammenheng med tilveksten i låneporteføljen og bankens likviditetsbehov. Ettersom den siste raten av grunnkapitalen ble innbetalt i 1978, vil bankens fremtidige utlånsvirksomhet, i hvert fall i de nærmeste årene, i større grad enn tidligere bli finansiert gjennom opplåning på det internasjonale kapitalmarkedet.

Ved å holde en relativt god likviditet kan banken føre en fleksibel opplåningspolitikk. Dette gjør det mulig for banken å unngå opplåning til tidspunkter og på kapitalmarkeder som ikke vurderes å kunne gi tilstrekkelig gunstige vilkår.

Banken disponerte ved årets utgang i kasse og i netto banktilgodehavender 51,6 mill. SDR, hvorav 41,0 mill. SDR er plassert på kortere tid enn ett år.

For å gjøre NIB bedre kjent og lette den fremtidige opplåningen på det utenlandske kapitalmarkedet, har banken systematisk informert banker og viktige grupper av utenlandske investorer om sin virksomhet, i første rekke i Storbritannia, Sveits, Forbundsrepublikken Tyskland og USA.

I sin fremtidige opplåningsvirksomhet tar banken sikte på å kunne utvide sitt tilbud av valutaer og regner fortsatt med å kunne låne på de ulike kapitalmarkedene til vilkår som er forbeholdt førsteklasses låntakere.

#### *Administrasjon*

I løpet av året har banken utdypet kontaktene med de nasjonale investeringsbankene i Norden som samarbeider med banken om prosjektvurderinger og bedriftsanalyser. Eksportkredittvirksomheten foregår i nært samarbeid med de nasjonale eksportkredittinstitusjonene. På samme måte har banken forsterket samarbeidet med nordiske forretningsbanker både når det gjelder utlåning, opplåning og likviditetsforvaltning.

Banken har etablert kontakter med et stort antall bedrifter i medlemslandene og har videreutviklet kontaktene med organisasjoner i nærings- og arbeidslivet og med offentlige myndigheter i de enkelte land.

Ved utgangen av 1978 hadde banken 19 ansatte, hvorav 7 var ansatt på kontrakt og kommer fra alle medlemsland unntatt Island. Den økende virksomheten gjør det nødvendig med flere kontraktsansatte, særlig for vurdering av låneprosjekter.

I 1978 engasjerte banken et dansk konsulentfirma for å få utarbeidet et økonomisk styringssystem basert på EDB.

Banken har kjøpt en sentrumseiendom i Helsingfors, Unionsgatan 30.



Eiendommen skal restaureres og ombygges. Dette arbeidet starter høsten 1979. Bankens nye lokaler blir innflytningsklare i løpet av den siste delen av 1980.

#### *Endring av verdsettingsreglene for SDR*

Det Internasjonale Valutafondet (IMF) besluttet i 1978 å forandre verdsettingsreglene for SDR.

Fra og med den 1. juli 1978 ble den sammensetning av SDR som ble fastsatt i 1974, justert. Dessuten ble det innført et system for fortløpende justering av sammensetningen med 5 års mellomrom i overensstemmelse med forandringer i valutaenes relative betydning i verdenshandelen. Dette sikrer en kontinuitet for verdsettingen av SDR. Den justerte sammensetningen omfatter liksom de tidligere 16 valutaer, idet iranske rial og saudi-arabiske riyal har erstattet danske kroner og syd-afrikanske rand.

I henhold til § 2 i bankens vedtekter defineres SDR fra og med 1.7. 1978 etter de verdsettingsregler som valutafondets styre fastsatte i sitt vedtak av 31.3.1978.

Ettersom alle bankens låntakere i SDR har akseptert den nye definisjon, gjelder denne for alle utestående SDR-denominerte lån.

#### *Bankens resultat*

Bankens renteinntekter på utlån var i regnskapsperioden 6,32 mill. SDR og på likvide midler 6,19 mill. SDR. I foregående driftsperiode som omfattet 19 måneder, var tilsvarende inntekter henholdsvis 3,48 mill. SDR og 2,75 mill. SDR.

Rentekostnadene var 4,62 mill. SDR og rentenetto således 7,89 mill. SDR, sammenlignet med rentenetto for foregående regnskapsperiode på 4,74 mill. SDR.

Administrasjonskostnadene utgjorde 0,95 mill. SDR, hvilket er samme beløp som foregående periode. Virksomhetens overskudd var 6,11 mill. SDR sammenlignet med foregående regnskapsperiodes overskudd på 3,56 mill. SDR. Resultatet er da belastet med 1/5 av opplåningskostnadene for de opptatte lån.

En avsetning på 1,50 mill. SDR er gjort for dekning av risiko på utestående lån. Overskuddet på 4,61 mill. SDR er i overensstemmelse med bankens retningslinjer overført til reservefondet.

Helsingfors, den 6. februar 1979

*Erling Kristiansen*  
*Þorhallur Ásgeirsson*  
*Arne Callans*  
*Hermod Skånland*  
*Pentti Uusivirta*

*Jón Sigurðsson*  
*Arne Asper*  
*Teemu Hiltunen*  
*Niels Erik Sørensen*  
*Lars Wohlin*

*Bert Lindström*  
Administrerende direktør

*BILAGA 1***Regnskap for driftsåret 1.1.—31.12.1978***Resultatregnskap 1.1.—31.12.1978**(i 1 000 SDR — note 1)*

	1.1.—31.12.1978		1.6.1976—31.12.1977 (2)	
Renter av utlån	6 323		3 485	
Renter av bankinnskudd og obligasjoner	<u>6 186</u>	12 509	<u>2 746</u>	6 231
./.. Rentekostnader		<u>4 625</u>		<u>1 490</u>
Margin		7 884		4 741
Andre inntekter		<u>136</u>		<u>46</u>
		8 020		4 787
<b>Andre kostnader</b>				
Administrasjonskostnader	955		954	
Provisjons- og andre bankkostnader	111		56	
Periodiserte opplåningskostnader	<u>330</u>	1 396	<u>182</u>	1 192
Avskrivninger vedrørende inventar		<u>32</u>		<u>36</u>
Nedskrivninger på obligasjoner		483		—
Overskudd til disposisjon som er anvendt slik:				
Overført til kredittrisikofondet		<u>6 109</u>		<u>3 559</u>
Overført til reservefondet		<u>1 500</u>		<u>500</u>
		<b>4 609</b>		<b>3 059</b>

Balanse pr. 31.12.1978  
(i 1 000 SDR — note 1)

	31.12.1978	31.12.1977 (2)
<i>Eiendeler</i>		
Kasse og på anfordring	410	738
På tid i banker (3)	73 816	39 232
Obligasjoner (4)	3 494	1 592
Opptjente, ikke forfalne renter og provi- sjoner	3 016	1 254
Diverse fordringer	447	18
Utlån	107 648	64 256
Bevilgede, ikke utbetalte lån: 78,3 mill. (1977 38,7 mill).*		
Aktiverte opplåningskostnader (5)	1 105	727
Bankbygning	1 560	—
Aksjer og andeler (6)	260	115
Inventar (7)	74	84
	<b>191 830</b>	<b>108 016</b>
<i>Gjeld og egenkapital</i>		
<i>Gjeld</i>		
Påløpne, ikke forfalne renter	3 026	1 490
Diverse gjeld	127	77
På tid fra banker (8)	22 629	3 293
Obligasjonslån (9)	56 379	32 930
<i>Egenkapital</i>		
Grunnfond		
Grunnfond	400 000	
hvorav garantikapital	300 000	
Innbetalt til grunnfondet	100 000	66 667
Reservefond	7 669	3 059
Kredittrisikofond	2 000	500
	<b>191.830</b>	<b>108 016</b>

\* I tillegg kommer tilsagn om eksportkreditt på SDR 16,5 mill. (1977 SDR 98,0 mill.)

**Noter till regnskapet**

(1) I følge § 9 i bankens vedtekter føres bankregnskapet i SDR (spesielle trekkrettigheter). SDR defineres i henhold til de verdsettingsregler som det Internasjonale Valutafondet (IMF) besluttet med virkning fra 1. juli 1978. Hvis disse verdsettingsregler endres, avgjør Styret hvorvidt banken skal benytte de nye regler.

Verdien av en SDR fastsettes for tiden av IMF på grunnlag av 16 valutaer. En SDR er lik summen av følgende valutaenheter:

		Andeler i % per 31.12.1978
USD	— USA	0,40 30,7
DEM	— Vest-Tyskland	0,32 13,5
JPY	— Japan	21,00 8,3
FRF	— Frankrike	0,42 7,7
GBP	— Storbritannia	0,05 7,8
ITL	— Italia	52,00 4,8
NLG	— Nederland	0,14 5,4
CAD	— Kanada	0,07 4,5
BEF	— Belgia	1,60 4,3
SAR	— Saudi-Arabia	0,13 3,0
SEK	— Sverige	0,11 2,0
IRR	— Iran	1,70 1,7
AUD	— Australia	0,017 1,5
ESP	— Spania	1,50 1,6
NOK	— Norge	0,10 1,5
ATS	— Østerrike	0,28 1,6

En SDR, uttrykt i US dollar er summen av motverdien i US dollar når hvert enkelt valutabeløp ovenfor omregnes til US dollar i henhold til den av IMF anvendte fremgangsmåte. IMF noterer daglig verdien av SDR uttrykt i US dollar.

**SDR-kurs per 31.12.1978:**

US dollar	1,30279
dkr	6,63120
fmk	5,11475
ikr	414,417
nkr	6,54326
skr	5,59613

- (2) Bankens første regnskapsperiode 1.6.1976—31.12.1977 omfattet 19 måneder.
- (3) Av bankinnskudd på SDR 73,8 mill. var SDR 11,9 mill. plassert på en lengre tid enn ett år.
- (4) Obligasjonsporteføljen består av nordiske obligasjoner som er oppført i balansen til den laveste av enten anskaffningsverdien, den nominelle verdien eller markedsverdien.

- (5) Opplåningskostnadene for bankens obligasjonslån er aktivert. Kostnadene avskrives under fem år.
- (6) Består av aksjer i personalboliger og andelsbevis for telefoner.
- (7) Inventaret avskrives med 30 % per år.
- (8) Av innskuddene fra banker på SDR 22,6 mill. er SDR 1,3 mill. plassert på en lengre tid enn ett år.
- (9) Bankens obligasjonslån besto 31.12.1978 av:
  - USD 40 000 000,— obligasjonslån 7,75 % 1977/1984
  - USD 10 000 000,— private placing 8,75 % 1978/1988
  - USD 25 000 000. — obligasjonslån 8,75 % 1978/1988

## BILAGA 2

## Fortegnelse over lån bevilget 1.6.1976—31.12.1978

Andre enn SDR-denominerte lån er kursjusterte pr. 31.12.1978. Et lån for Göteborgs Hamn på 12,3 mill. SDR ble bevilget i 1977, men Göteborgs Kommun har avstått fra den andre raten av lånet for i stedet å låne i nasjonal valuta. P. g. a. ovenstående utgjør de bevilgede lån for 1976/77 i denne årsrapporten til sammen 94,7 mill. SDR sammenlignet med 103,0 mill. SDR som angitt i foregående årsrapport. Av differansen på 8,3 mill. SDR utgjør kursjusteringene 2,0 mill. SDR og 6,3 mill. SDR representerer den andre raten av lånet til Göteborgs Kommun.

Låntager	Prosjekt	Beløp mill. SDR	% andel	
<i>Energisektoren</i>				
1978				
Elektricitetsselskabet Isefjordværket Interessentskab Danmark	Utbygging av kull-/oljefyrt kraftverk i Danmark	31,2		
1976 og 1978				
Industrins Kraft Ab (TVO) Finland	Atomkraftverk i Finland med største delen av leveransene fra Sverige, 1976 Tilleggs lån 1978	20,1 8,0		
1976—1977				
Imatran Voima Oy Finland	400 kV kraftledning mellom Finland og Sverige	17,0		
Andelsselskabet Østkraft Danmark	Sjøkabelforbindelse for kraftoverføring mellom Sverige og Bornholm i Danmark	3,8		
Sydskraft Sverige	Investeringer i Skåne i tilknytning til Bornholm-kabelen	1,4	81,5	43,8
<i>Transportsektoren</i>				
1978				
LKAB Sverige	Oppføring av lasteanlegg i Narvik Havn, Norge, for apatittleveranser fra Sverige	1,7		
1977				
Göteborgs Hamn, Göteborgs kommun Sverige	Utbygging av containerhavn med transittrafikk til og fra de nordiske land	6,0	7,7	4,1
<i>Råvareressurser, tradisjonell basisindustri</i>				
1978				
Svenska Petroleum AB Sverige	Finansiering av oljeutvinning i den norske delen av Nordsjøen	7,7		
1976—1977				
Íslenska járnblendifélagið hf Island	Íslandsk/norsk anlegg for jern-kiseldioksidproduksjon på Island	30,5		
Oulu Osakeyhtiö Finland	Ombygging av cellulosefabrikk i Finland i svensk/finsk samarbeid	1,0	39,21	21,1

<i>Låntager</i>	<i>Prosjekt</i>	<i>Beløp mill. SDR</i>	<i>% andel</i>
<i>Investeringer i strukturtilpassning og ekspansjon</i>			
<i>1978</i>			
Oy Wärtsilä Ab/Nohab-Diesel AB Finland	Finsk/svensk samproduksjon og markedsføring av dieselmotorer	2,7	
Nylands Verksted, Akergruppen Norge	Omstrukturering og spesialisering av dieselmotorproduksjon, Norge, Danmark, Sverige	2,0	
Dyno Industrier A/S Norge	Utbygging av bedriftens plast- produksjon i Norge og Sverige	2,3	
Jordan as Norge	Utbygging av produksjon og markedsføring i Norge og Sverige	1,4	
IKEA Svenska AB Sverige	Oppføring av sentrallager i Sverige for møbler produsert i de nordiske land	3,6	
Luleå Företagslokaler AB Sverige	Turistsenter for turisttrafikk til Nordkalotten	0,2	
<i>1976—1977</i>			
Oy Datasaab-Valmet Ab Finland	Finsk/svensk utvikling av data- industri i Finland	0,5	
Kajaani Oy Finland	Utvidelse av produksjon og produktutvikling av elektroniske kassaterminaler	1,7	
A/S Kongsberg Våpenfabrikk Norge	Utbygging av produksjon av metallkomponenter til svensk bilindustri	4,0	
A/S Raufoss Ammunisjons- fabrikker Norge	Anlegg for produksjon av bil- deler i aluminium hovedsaklig for den svenske bilindustrien	2,4	
Oy Noresin Ab Finland	Utbygging av finsk/norsk fabrikk for produksjon av lim	0,4	
Oy Saab-Valmet Ab Finland	Utvidelse av finsk/svensk personbilindustri	1,6	
Vörå Kommun/Glamox Elektro Ab Finland	Finsk/norsk fabrikanlegg for produksjon av belysningsarma- tur og varmepaneler (tilleggs-lån i 1978)	0,3	
Årdal og Sunndal Verk a.s. Norge	Utbygging og omstrukturering av aluminiumsstøperier i Norge og Sverige	4,0	
		—	27,1 14,6
<i>Eksportkreditter</i>			
<i>1978</i>			
National Development Corporation Tanzania	Leveranser fra nordiske land av maskiner og utstyr til cellulose- og papirindustri-anlegg i Tanzania	15,4	
Instituto de Recursos Hidráulicos y Electrificación (IRHE) Panama	Leveranser fra Sverige og Norge av turbiner til vannkraftverk i Panama	15,0	
		—	30,4 16,4
			<b>185,9 100,0</b>
Utbetalte lån per 31.12.1978			107,6
Bevilgede, ikke utbetalte lån			78,3

*BILAGA 3***Styret***Danmark*

Erling Kristiansen, ambassadør, Udenrigsministeriet  
Suppl. Erik Nielsen, kontorchef, Handelsministeriet  
Niels Erik Sørensen, kontorchef, Finansministeriet  
Suppl. Bent Svestrup, kontorchef, Danmarks Nationalbank

*Finland*

Teemu Hiltunen, statssekretære, Finansministeriet  
Suppl. Pentti Viita, biträdande avdelningschef, Handels- och industri-  
ministeriet  
Pentti Uusivirta, bankdirektör, Finlands Bank  
Suppl. Arvo Rytönen, ambassadör, Utrikesministeriet

*Island*

Porhallur Ásgeirsson, statssekretær, Handelsdepartementet  
Suppl. Tómas Árnason, finansminister  
Jón Sigurðsson, direktør, Statens Økonomiske Institutt  
Suppl. Guðmundur Magnússon, professor, Islands Universitet

*Norge*

Arne Asper, administrerende direktør, Frionor Norsk Frossen Fisk  
A/L  
Suppl. Harald Henriksen, viseadministrerende direktør, Den Norske  
Industribank A/S  
Hermod Skånland, direktør, Norges Bank  
Suppl. Kjell Kristensen, statssekretær, Statsministerens kontor

*Sverige*

Arne Callans, verkställande direktör, Sveriges Investeringsbank AB  
Suppl. John Ekström, avdelningschef, Industridepartementet  
Lars Wohlin, statssekretære (fra 1.6.1978), Ekonomidepartementet  
Bengt Dennis, ambassadør (til 31.5.1978), Utrikesdepartementet  
Suppl. Arne Lindå, riksbanksdirektör, Sveriges Riksbank

Styreformann var inntil 20.6.1978 direktør Hermod Skånland og  
nestformann var ambassadør Erling Kristiansen. Ambassadør Erling  
Kristiansen ble fra samme dag valgt til styreformann og direktør Jón  
Sigurðsson til nestformann.

**Kontrollkomitéen***Danmark*

Christian Christensen, folketingsmedlem (fra 12.10.78)  
Knud Enggaard, civilingeniør (til 11.10.78)  
Erling Dinesen, folketingsmedlem



*Finland*

Mauno Forsman, riksdagsman  
C. O. Tallgren, verkställande direktör

*Island*

Jón Skaftason, kontorsjef  
Jóhann Hafstein, tidl. alltingsmann

*Norge*

Håkon Kyllingmark, stortingsrepresentant  
Odd Sagør, rådmann

*Sverige*

Paul Jansson, riksdagsman  
Gunnar von Sydow, tidl. landshövding

Revisorer oppnevnt av kontrollkomitéen:

Eric Haglund, CGR-revisor, Finland  
Tore Henckel, auktoriserad revisor, Sverige

**Administrasjon**

Bert Lindström	administrerende direktør
Svend Kræmer	utredninger
Peter Laurson	eksportkreditter, administrasjon og styresekretær
Lars Ekengren	eksportkreditter (fra 15.3.79)
Siv Hellén	bankjurist
Erik Rindal	investeringsslån
Jan Lennerhagen	investeringsslån (fra 15.3.79)
Annikki Saarela	opplåning (til 31.3.79)
Peter Modeen	opplåning (fra 1.5.79)
Petter Skouen	likviditetsforvaltning og spesielle prosjekter, midl. opplåningssjef april 1979

*Adresse*

Södra Esplanaden 8  
00130 Helsingfors 13  
Finland

telefon 90-658 622  
telex 12 2121 nib sf  
telegram niba sf

*BILAGA 4***Till Kontrollkommittén för Nordiska Investeringsbanken***Revisionsberättelse*

Vid kontrollkommitténs för Nordiska Investeringsbanken möte den 10 februari 1978 utsedda att för år 1978 utföra bankens revision i uppdrag av kontrollkommittén lämnar vi efter att ha fullgjort vårt uppdrag följande revisionsberättelse.

Vid vår revision, som utförts i enlighet med allmänna revisionsprinciper, har vi granskat årsredovisningen och räkenskaperna samt vidtagit de övriga granskningsåtgärder som vi ansett erforderliga.

Balansräkningen den 31 december 1978 och resultaträkningen för år 1978 jämte noter är uppgjorda i enlighet med allmänna bokföringsprinciper och ger tillsammans med styrelsens verksamhetsberättelse en rättvisande bild av bankens ställning per bokslutsdatum och resultatet av verksamheten för räkenskapsperioden.

Vid vår revision har vi ej funnit anledning till anmärkning beträffande förvaltningen av bankens angelägenheter.

Helsingfors den 12 februari 1979

*Eric Haglund*  
CGR-revisor,  
Helsingfors

*Tore Henckel*  
Auktoriserad revisor,  
Stockholm

*BILAGA 5***Til Nordisk Ministerråd**

Kontrollkomitéen for Den Nordiske Investeringsbanks beretning over revisjon av bankens virksomhet og regnskaper.

I overensstemmelse med § 13 i vedtektene for Den Nordiske Investeringsbank, hvor vi er utnevnt til å føre tilsyn med bankens virksomhet samt ha ansvaret for revisjonen av bankens regnskaper, avgir vi følgende beretning etter å ha avsluttet vårt oppdrag for året 1978.

Kontrollkomitéen har hatt møte i regnskapsperioden, hvorav et etter at bankens årsregnskaper er avsluttet, og har gjennomført de nødvendige kontroll- og granskningstiltak. Bankens årsrapport og årsregnskaper er gjennomgått under møte i Helsingfors den 12. februar 1979, hvor vi også har mottatt revisjonsberetning datert 12. februar 1979 som er avgitt av de fagrevisorer som Kontrollkomitéen har utnevnt.

På grunnlag av vår revisjon konstaterer vi

- at til bankens grunnfond er 33 333 335 SDR innbetalt i løpet av regnskapsåret hvoretter en fjerdedel eller 100 000 000 SDR av det tegnede grunnfond er innbetalt i overensstemmelse med vedtektene,
- at bankens virksomhet i regnskapsperioden er drevet i overensstemmelse med vedtektene,
- at regnskapsresultatet, etter en avsetning på 1 500 000 SDR for kredittriser viser et overskudd på 4 609 336 SDR. Overskuddet er i overensstemmelse med vedtektene overført til reservefondet. Regnskapsresultatet gir et riktig uttrykk for bankens stilling den 31.12. 1978 og for resultatet av bankens virksomhet i året 1978.

Vi anbefaler for Nordisk Ministerråd:

- at årsregnskapet godkjennes, og
- at styret og administrerende direktør bevilges ansvarsfrihet for forvaltning av bankens virksomhet for den regnskapsperioden som har vært gransket av oss.

Helsingfors, den 12. februar 1979

*Gunnar von Sydow*

*Erling Dinesen*

*Paul Jansson*

*Odd Sagør*

*Christian Christensen*

*Mauno Forsman*

*Håkon Kyllingmark*

*Jón Skaftason*

*C. O. Tallgren*

**BILAGA 6****Grundleggende informasjon om banken for den trykte årsrapporten**

Den Nordiske Investeringsbank — NIB — ble opprettet av de fem nordiske land i 1976. Bankens oppgave er å gi lån og stille garantier på bankmessige vilkår og i overensstemmelse med samfunnsøkonomiske hensyn for å finansiere investeringsprosjekter og eksport som er av nordisk interesse. Banken kan gi lån til prosjekter som gjennomføres i samarbeid mellom bedrifter eller institusjoner i to eller flere nordiske land. Banken kan også delta i finansieringen av prosjekter som er direkte knyttet til ett land, forutsatt at slike prosjekter har betydelige positive virkninger for minst ett annet nordisk land. Banken samarbeider med andre kredittinstitusjoner og berørte offentlige og private organ.

Som regel bevilges lån til fast rente med krav om betryggende sikkerhet. Banken beregner en markedsmessig utlånsrente.

Bankens grunnfond er 400 mill. SDR (Special Drawing Rights) (US\$ 521 mill.). Av grunnfondet har Sverige tegnet 45 %, Danmark 22 %, Norge og Finland 16 % hver og Island 1 %. En fjerdedel av grunnfondet, eller 100 mill. SDR er innbetalt, mens den ikke innbetalte delen utgjør medlemslandenes garanti for bankens forpliktelser.

Banken skaffer sine midler ved å låne opp i forskjellige valutaer på det internasjonale kapitalmarkedet. Også det innbetalte grunnfondet benyttes til utlåning. Banken skal i den utstrekning det er mulig, beskytte seg mot valutarisiko. Banken bevilger derfor lån bare i de valutaer den selv disponerer, eller kan låne opp i.

Banken skal arbeide for å oppnå overskudd som muliggjør fondsavsetning og gir en rimelig avkastning på den innbetalte kapitalen. Overskuddet skal overføres til et reservefond inntil dette tilsvarer 10 % av grunnfondet. Deretter beslutter Nordisk Ministerråd etter forslag fra bankens styre hvordan overskuddet skal fordeles mellom reservefond og utbytte på grunnfondet.

Banken har sitt hovedsete i Helsingfors. Den har status som juridisk person etter nasjonal rett i hvert av medlemslandene. Banken er fritatt for direkte beskatning.

Bankens virksomhet ledes av et styre utpekt av medlemslandene. Styret avgir rapport til Nordisk Ministerråd. En kontrollkomité utnevnt av Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd fører tilsyn med bankens virksomhet.

## BILAGA 7

### Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över berättelsen

Til Økonomisk utvalg er henvist beretning fra Nordisk Investeringsbank vedrørende dens virksomhet i 1978 (C 42/e), revisjonsberetningen samt Kontrollkomitéens beretning.

Utvalget har forøvrig under et møte 7. februar 1979 med bankens administrerende direktør hatt anledning til å drøfte forskjellige sider av bankens aktivitet. Utvalget har til hensikt å fortsette slike drøftinger.

Utvalget har ferdigbehandlet denne sak på møte 19. februar 1979 i Stockholm.

Beretningen gir et konsentrert og oversiktlig bilde av bankens virksomhet i det forløpne år.

Det fremgår at av bankens samlede utlån er 69 % SDR-denominert, 22 % US\$-denominert og 9 % DM-denominert. Utvalget går ut fra at dette stort sett er i samsvar med bankens tilgang på kapital slik at valutarisikoen begrenses i overensstemmelse med vedtektenes § 7e. Betydningen av dette øker, idet banken i tiden fremover må basere sine utlån i det alt vesentlige på lån tatt opp på de internasjonale kapitalmarkeder som følge av at siste rate av grunnfondet ble innbetalt i august 1978.

Banken tar sikte på å holde en relativt høy likviditet for å kunne føre en fleksibel opplåningspolitikk. Forutsatt at den midlertidige plassering av de likvide midler gir en tilfredsstillende avkastning, kan dette redusere omkostningene ved bankens opplåning. Dog må man være oppmerksom på den valutarisiko som kan være forbundet med slike midlertidige transaksjoner. Utvalget forutsetter at låneprovenyet plasseres i samme valuta som lånet er denominert i for å gardere seg mot virkningen av en verdistigning for vedkommende valuta. Fortjeneste ved eventuell verdiforringelse av lånevalutaen vil imidlertid gå tapt. Utvalget har ikke noe å innvende mot denne lånepolitikk forutsatt at omfanget av den midlertidige plassering av låneprovenyer holdes innenfor rimelighetens grenser. Det kan muligens i denne forbindelse reises noen tvil, når det av regnskapet for 1978 fremgår at bankens renter av bankinnskudd og obligasjoner utgjør nesten samme beløp som bankens renteinntekter på utlånsiden, henholdsvis 6 186 000 SDR og 6 323 000 SDR.

Av beretningen fremgår at siden banken begynte sin virksomhet 1. juni 1976 og fram til 31. desember 1978 har den bevilget lån tilsvarende i alt 185,9 millioner SDR (Special Drawing Rights), hvorav 91,2 SDR vedrører året 1978.

Utvalget har notert seg at av de samlede utlån hittil er 43 % gått til energisektoren. Utvalget tillegger det nordiske energisamarbeid stor be-

tydning og finner det rimelig at en stor del av utlånene går til prosjekter på dette området.

Råvareressurser, tradisjonell basisindustri, har fått lån i NIB tilsvarende 21,1 % av bankens samlede utlån siden 1. juni 1976. Utvalget har også merket seg at NIB har bidradd med lån til finansieringen av det første norsk-svenske oljeutvinningsprosjekt i Nordsjøen.

Videre har NIB vært behjelpelig med lån til investeringer i strukturtilpassing og ekspansjon, idet 14,6 % av utlånene er gått til slike formål siden banken begynte sin virksomhet.

Utvalget ser med tilfredshet at banken arbeider aktivt for å gi lån til nordiske prosjekter i utviklingsområdene. I forbindelse med det foreslåtte nye regionalpolitiske handlingsprogram forutsetter utvalget at NIB foreløpig over en forsøksperiode på 2 år, vil kunne få viktige nye oppgaver ved å yte såkalte regionallån til visse nasjonale kredittinstitusjoner i enkelte av medlemslandene. Utvalget viser til sin betenkning vedrørende ministerrådsforslag B 28/e.

Banken har også sett det som en av sine viktigste oppgaver å finansiere eksport som er av interesse for flere nordiske land. Hittil har den gitt lån tilsvarende 16,4 % av den totale utlåningsvirksomhet for slike formål. Utvalget har notert seg at denne del av bankens virksomhet foregår i samarbeid med både nasjonale eksportkredittinstitutter og forretningsbanker. NIB har videre etablert et samarbeid med Verdensbanken og andre internasjonale institusjoner for utviklingsfinansiering.

Kontrollkomitéen konstaterer i sin beretning av 12. februar 1979

— at til bankens grunnfond er 33 333 335 SDR innbetalt i løpet av regnskapsåret hvoretter en fjerdedel eller 100 000 000 SDR av det tegnede grunnfond er innbetalt i overensstemmelse med vedtektene,

— at bankens virksomhet i regnskapsperioden er drevet i overensstemmelse med vedtektene,

— at regnskapsresultatet, etter en avsetning på 1 500 000 SDR for kredittrisker viser et overskudd på 4 609 336 SDR. Overskuddet er i overensstemmelse med vedtektene overført til reservefondet. Regnskapsresultatet gir et riktig uttrykk for bankens stilling den 31.12.1978 og for resultatet av bankens virksomhet i året 1978.

Kontrollkomitéen anbefaler for Nordisk Ministerråd:

— at årsregnskapet godkjennes, og

— at styret og administrerende direktør bevilges ansvarsfrihet for forvaltning av bankens virksomhet for den regnskapsperioden som har vært gransket av oss.

Utvalget har ikke noe å bemerke til Kontrollkomitéens revisjonsberetning.

Under henvisning til ovenstående foreslår utvalget

at Nordisk Råd tar beretning C 42/e om Nordisk Investeringsbanks

virksomhet i 1978 og Kontrollkomitéens revisjonsberetning til etterretning.

Stockholm, den 19. februar 1979

<i>Gunnar Berge (A)</i>	<i>Ilkka-Christian Björklund (Skdl)</i>
<i>Poul Dalsager (S)</i>	<i>Kjell-Olof Feldt (s)</i> Formann
<i>Kristian Gestrin (Sfp)</i>	<i>Eiður Guðnason (A)</i>
<i>Sverrir Hermannsson (Sj)</i>	<i>Allan Hernelius (m)</i>
<i>Johan J. Jakobsen (Sp)</i>	<i>Knut Johansson (s)</i>
<i>Ilkka Kanerva (Kok)</i>	<i>Lars Korvald (Kr.F.)</i>
<i>Erlendur Patursson (Tvfl)</i>	<i>Gunnar Richardson (fp)</i>

## **Berättelse**

### **från Nordisk metodikkommitté för livsmedel (NMKL)**

*(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)*

*Verksamhetsberättelse 1978*

#### *A. Namn och adress*

Nordisk metodikkommitté för livsmedel (NMKL)  
c/o Statens livsmedelsverk  
Box 622  
S-751 26 Uppsala  
Sverige

#### *B. Startår*

1946

#### *C. Deltagande länder*

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

#### *D. Syfte*

Syftet med Metodikkommitténs arbete är att åstadkomma en enhetlig tillämpning inom medlemsländerna av gemensamma metoder för undersökning av livsmedel.

Arbetet i Metodikkommittén skall i största möjliga utsträckning anpassas till de riktlinjer och rekommendationer som gäller för nordiskt samarbete och för annat internationellt samarbete på livsmedelsområdet.

#### *E. Organisation*

##### *1. Administration*

För att lösa Metodikkommitténs arbetsuppgifter upprättar varje medlemsland en nationalkommitté, i vilken ingår representanter som utses av regeringen eller annan behörig myndighet i medlemslandet.

Varje nationalkommitté utser en ordförande och en sekreterare. Det ankommer främst på sekreteraren att förmedla kontakten mellan representanterna i nationalkommittén, mellan nationalkommittén och Metodikkommittén samt mellan nationalkommittéerna inbördes.

##### *2. Styrelsens sammansättning*

Professor Niels Skovgaard (ordf. danska nat.kommittén)

Professor Peter Solberg (ordf. norska nat.kommittén)

Docent Yrjö Mälkki (ordf. finska nat.kommittén samt ordf. för hela Metodikkommittén)



Avdeln.chef Ingimar Sigurðsson (kontaktperson i isländska nat.kommittén. Island har ännu ej tillsatt någon egentlig nat.kommitté)

Professor Lars-Erik Tammelin (ordf. svenska nat.kommittén)

### *3. Personal*

#### *Generalsekretariat:*

Professor Lars-Åke Appelqvist, S, generalsekreterare

Assistent Elisabeth Petterson, S

Adress: se punkt A

### *F. Finansiering*

NMKL finansieras genom bidrag från medlemsländerna samt försäljning av metodbeskrivningar.

## Meddelanden

### om rekommendation nr 5/1965 angående utbildning av arkitekter m. m.

*(Överlämnade av Nordiska ministerrådet och Danmarks regering)*

*Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att utreda förutsättningarna för en specialiserad vidareutbildning av arkitekter på nordisk bas,
2. att undersöka möjligheterna för tillskapande av en enhetlig benämning för kvalificerade utövare av arkitektyrket i Norden, samt

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN) startade sin verksamhet 1968. Institutets huvuduppgift är att anordna kvalificerad vidareutbildning för yrkesutövare inom samhällsplanering. Därutöver bedriver institutet forskning och forskarutbildning. Vidareutbildningen vid NORDPLAN "skall ge överblick, fördjupad kunskap om planeringsprocessen, främja tvärvetenskaplig förståelse och förmåga till tvärfackligt grupparbete".

Deltagarna i NORDPLAN:s vidareutbildning består till två tredjedelar av arkitekter och ingenjörer. Under verksamhetsåret 1977 deltog sammanlagt 50 personer i vidareutbildningen och 20 personer i forskarutbildningen.

NORDPLAN samarbetar med Arkitekturskolan i Stockholm sålunda att två av Arkitekturskolans professorer undervisar även vid NORDPLAN.

Den utbildning som bedrivs vid NORDPLAN är en specialiserad vidareutbildning på nordisk bas. Denna utbildningsmöjlighet utnyttjas i hög grad av arkitekter i de nordiska länderna.

Danmarks regering (boligministeriet) meddelar den 21 november 1978 å *Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringars vägnar*:

”*Ad pkt. 2*: I sin meddelelse af 12. januar 1978 til Nordisk Råds 26. session henviste den danske regering (boligministeriet) som koordinerende myndighed på samtlige nordiske regeringers vegne til den tidligere til Nordisk Råd givne redegørelse for en af de nordiske arkitektforbund indgået aftale, der bl. a. går ud på, *at* den fælles nordiske betegnelse for kvalificerede udøvere af arkitektvirksomhed skal være ’registreret arkitekt’ eller sammensætninger med denne betegnelse, *at* der i hvert af de nordiske lande oprettes et nationalt register med offentlig status, således at de nationale registre tilsammen danner et nordisk register, og *at* kriteriet for optagelse i dette nordiske arkitektregister og dermed retten til at føre titlen ’registreret arkitekt’ er kompetence på højeste uddannelsesniveau eller ligestillet kompetence, som giver adgang til optagelse i et af de fem nordiske arkitektforbund.

Man henviste endvidere som tidligere til, at Island siden 1937 har lovbeskyttet arkitekttitlen, medens det for så vidt angår situationen i Norge, Sverige og Finland oplystes, at der ikke var sket nogen udvikling i sagen.

Endelig meddeltes det, at etableringen af en registreringsordning for kvalificerede arkitekter i Danmark blev vedtaget ved lov nr. 202 af 28. maj 1975 om registrerede arkitekter. Den indførte registreringsordning er i overensstemmelse med de principper, der er angivet i den af de nordiske arkitektforbund indgåede aftale om gennemførelsen af et fælles nordisk arkitektregister.

Man kan til Nordisk Råds 27. session på Finlands, Norges, Sveriges og Danmarks vegne henholde sig til den til Nordisk Råds 26. session givne udtalelse i sagen.”

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandena**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats av Nordiska ministerrådet respektive Danmarks regering avgivna meddelanden om rekommendation 5/1965 angående utbildning av arkitekter.

Av meddelandet beträffande punkt 1 i rekommendationen framgår att den specialiserade vidareutbildning som bedrivs vid Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN) i betydande omfattning utnyttjas av arkitekter. Två tredjedelar av deltagarna i NORDPLAN:s kurser är arkitekter och ingenjörer. I viss, mindre utsträckning skulle därmed syftet med punkt 1 i rekommendationen ha uppnåtts.

När det gäller punkt 2 har inga förändringar inträtt sedan föregående år. Det meddelandet som avgivits till årets session är på denna punkt likalydande med de meddelanden som avgavs till rådets 25:e och 26:e sessioner. De nordiska arkitektförbunden har tidigare ingått en överenskommelse om att den gemensamma nordiska benämningen på kvalificerade utövare av arkitektyrket skall vara registrerad arkitekt och att det i varje nordiskt land upprättas ett register med offentlig status. Vidare har vissa kompetenskrav uppställts beträffande rätten att använda beteckningen registrerad arkitekt.

Vid rådets 26:e session ställde en medlem av social- och miljöutskottet en fråga i saken, men av svaret på frågan liksom av årets meddelande framgår att ingenting nytt inträffat i saken. Utskottet måste därför konstatera, att syftet med punkten 2. i rekommendationen inte visat sig vara möjligt att uppnå. Mot denna bakgrund finner utskottet det fortsättningsvis ej motiverat att följa denna rekommendation utan föreslår, att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 5/1965 vara slutbehandlad.

Stockholm den 24 januari 1979

*Liv Andersen (A)*

*Erling Dinesen (S)*

*Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)*

*Svava Jakobsdóttir (Ab.)*

Förman

*Tyra Johansson (s)*

*Bror Lillqvist (Sd)*

*Marit Løvving (H)*

*Petter Savola (K)*

*Anna-Greta Skantz (s)*

*Bernhardt Tastesen (S)*

*Raino Westerholm (Skl)*

## **Meddelande**

### **om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervisning i radio och TV**

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

*Vid möte i Köbenhavn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna och formerna för ett nordiskt samarbete i fråga om utbyggnad av utbildningen på vuxenundervisningens område i radio och TV.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1978:

Bl. a. på bakgrund av erfarenheterna från NOVU-projektet, som avslutades 1977 med en omfattande nordisk rapport (*NU B 1977: 23*), togs möjligheterna till ett utökat nordiskt samarbete inom vuxenutbildningen genom radio och TV upp inom ramen för det nordiska projektprogrammet för vuxenutbildning. Avsikten var att försöka analysera de problemområden som ligger i en utökad samplanering av nationell programproduktion och framför allt i reella samproduktioner.

Under hösten 1977 förberedde en nordisk arbetsgrupp en större konferens om möjligheterna till ett utökat samarbete mellan de nordiska länderna. I arbetsgruppen ingick representanter för ministerier, radiobolag och brukargrupper. I konferensen, som hölls 8—10 februari 1978, deltog 40 personer från olika myndigheter, institutioner och organisationer som arbetar med vuxenutbildning på olika plan.

Förutom en stark representation för radiobolagens undervisningsavdelningar och för olika folkbildningsförbund deltog också representanter från ministerier, arbetsmarknadsorganisationer, Nordiska rådets kulturutskott och NOVU-projektet.

En rapport från konferensen har utgivits i NU-serien (Nordiskt vuxenutbildningssamarbete genom radio och television, *NU B 1978: 16*). Rapporten innehåller översikter av den nuvarande strukturen inom de nordiska radiobolagens undervisningsavdelningar och framtidsperspektiven beträffande vuxenutbildning genom radio och television nationellt och på nordiskt plan. I arbetsgrupper och plenum dryftades

bl. a. samarbetet mellan producenter och brukare, ekonomiska, administrativa och programpolitiska aspekter på nordiska samproduktioner samt betydelsen av målgruppsbestämning vid mediautbildning. Utöver detta diskuterades även erfarenheterna från NOVU-projektet och vuxenutbildningssamarbetet i perspektiv av en eventuell nordisk TV-satellit.

Mot bakgrund bl. a. av överläggningarna vid konferensen beslöt radiobolagens undervisningsavdelningar vid sitt nordiska möte att inom respektive bolag föreslå en nordisk samproduktion inom vuxenutbildningsområdet. Enligt förslaget skall denna första satsning göras på en nybörjarkurs i engelska, eftersom man tidigare i viss utsträckning har samarbetat på detta område.

Mot bakgrund av dessa initiativ i kulturavtalets organ vidareförs sålunda arbetet i de nordiska radiobolagens undervisningsavdelningar.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 27:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervisning i radio och TV. Rekommendationen syftade till en utredning av förutsättningarna och formerna för ett nordiskt samarbete i fråga om utbyggnad av utbildningen på vuxenundervisningsområde i radio och TV.

I meddelandet hänvisas till det år 1977 avslutade NOVU-projektet (*NU B 1977: 23*), under vilket bl. a. analyserats möjligheterna till ett utökat nordiskt samarbete inom vuxenutbildningen genom radio och TV i anslutning till det nordiska projektprogrammet för vuxenutbildning.

Vidare hänvisas till en i februari 1978 avhållen konferens om nordiskt vuxenutbildningssamarbete genom radio och television (*NU B 1978: 16*) med deltagare från radiobolagens undervisningsavdelningar, folkbildningsförbund, ministerier, arbetsmarknadsorganisationer och NOVU-projektet. Även Nordiska rådets kulturutskott var representerat. Konferensrapporten innehåller översikter av den nuvarande strukturen inom de nordiska radiobolagens undervisningsavdelningar och framtidsperspektiven för vuxenutbildning genom radio och TV både på nationellt och på nordiskt plan.

I sitt betänkande om meddelandet om denna rekommendation till föregående session uttalade utskottet att det var väsentligt med fortsatta ansträngningar att utveckla det nordiska samarbetet inom vuxenutbildningen i radio och TV. Med hänvisning till den ovan nämnda konferensen framhöll utskottet att de förslag som vid denna lagts fram borde värderas av de berörda instanserna och att dessa borde uppmuntras till konkreta initiativ till att förverkliga förslagen för att därigenom lägga grunden för det i rekommendationen avsedda samarbetet.

Av ministerrådets till 27:e sessionen avgivna meddelande framgår att radiobolagens undervisningsavdelningar bl. a. som ett resultat av den ovannämnda konferensen beslutat inom respektive bolag föreslå en nordisk samproduktion inom vuxenutbildningsområdet. Enligt förslaget skall den första satsningen gälla en nybörjarkurs i engelska mot bakgrund av tidigare erfarenhet på området.

Arbetet med att utveckla det nordiska samarbetet inom vuxenutbildningen i radio och TV vidareförs alltså nu i de nordiska radiobolagens undervisningsavdelningar. Samtidigt som kulturutskottet uttalar

sin tillfredsställelse över detta, uttalar den förhoppningen att resultaten av den ovannämnda satsningen skall vara så positiva att de leder till nya samarbetsinitiativ.

Såsom i ministerrådets berättelse till 27:e sessionen framhålls, har vuxenutbildningen under senare år blivit ett högt prioriterat utbildningsområde i samtliga nordiska länder. Inom denna utbildning spelar radio och TV helt visst en betydelsefull roll. Kulturutskottet kommer uppmärksammat att följa utvecklingen av det nordiska samarbetet på vuxenutbildningens område.

Utskottet konstaterar att det med rekommendationen åsyftade samarbetet har kommit igång och finner mot denna bakgrund att några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning inte längre föreligger.

Kulturutskottet föreslår

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 7/1966 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 18 januari 1979

*Jo Benkow (H)*

*Niels Bollmann (CD)*

*Kjell Magne Bondevik (Kr.F)*

*Trygve Bratteli (A)*

*Rolf Fjeldvær (A)*

*Ragnhildur Helgadóttir (Sj)*

*Elsi Hetemäki-Olander (Kok)*

*Karl-Erik Häll (s)*

*Sture Palm (s)*

*Robert Pedersen (S)*

*Kaarina (Kati) Peltola (Skdl)*

*Ingrid Sundberg (m)*

*Per Olof Sundman (c)*

*Ulf Sundqvist (Sd)*

Fungerande förman

*Marjatta Väänänen (K)*



## Meddelanden

### om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention

*(Överlämnade av Nordiska ministerrådet och Finlands regering)*

*Vid möte i Köpenhamn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne gennem en undersøgelse af de praktiske og økonomiske problemer at udrede forudsætningerne for indgåelse af en konvention, som omfatter alle de nordiske sprog, og hvorefter enhver nordisk borger har ret til uden særlige omkostninger at anvende det nordiske sprog, som han anser for sit eget, ved henvendelse til domstol eller anden offentlig myndighed i Norden, forudsat at han har vanskelighed ved at bruge myndighedens eget sprog.

Nordiska ministerrådet meddelar den 29 december 1978:

De i tidigare meddelanden till Nordiska rådet omtalade förhandlingarna mellan representanter för den finska och den svenska regeringen om en begränsning av tillämpningsområdet för en nordisk språkkonvention har fortgått under år 1978, varvid framsteg gjorts. Förhandlingarna beräknas kunna avslutas våren 1979, varefter frågan om en nordisk språkkonvention tas upp till förhandlingar mellan representanter för samtliga nordiska länder.

Finlands regering (justitieministeriet) meddelar den 13 januari 1979:

Som komplettering till Nordiska ministerrådets meddelande av den 29 december 1978 beträffande Nordiska rådets rekommendation nr 29/1966/j om en nordisk språkkonvention meddelas att de förberedande förhandlingarna mellan representanter för Finlands och Sveriges justitieministerier slutförts och resulterat i principiell enighet om uppläggningsen av konventionen samt om förslag till begränsningar av dess tillämpningsområde. Överläggningarna i den samnordiska arbetsgruppen kan därför återupptagas inom den närmaste tiden.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandena**

Til juridisk udvalg er henvist den til Nordisk Råds 27. session 1979 afgivne meddelelse om rekommandation nr. 29/1966 angående en nordisk sprogkonvention.

Udvalget har behandlet meddelelsen og en tillægsmeddelelse af 13. januar 1979 på møder den 16. januar og 19. februar 1979 i Stockholm.

Det fremgår af meddelelsen og tillægsmeddelelsen, at forberedende forhandlinger mellem repræsentanter for Finlands og Sveriges justitsministerier er afsluttet og har resulteret i principiel enighed om udformningen af en konvention. Forhandlingerne i den fællesnordiske arbejdsgruppe kan derfor genoptages i den nærmeste fremtid.

Juridisk udvalg indstiller på denne baggrund,

at Nordisk Råd tager meddelelserne om rekommandation nr. 29/1966 angående en nordisk sprogkonvention til efterretning og afventer ny meddelelse til næste ordinære session.

Stockholm, den 19. februar 1979

*Erik Adamsson (s)*

*K. B. Andersen (S)*

Formand

*Ib Christensen (DR)*

*Guttorm Hansen (A)*

*Anna-Liisa Hyvönen (Skdl)*

*Sinikka Karhuvaara (Kok)*

*Liv Stubberud (A)*

*Lars Werner (vpk)*

*Håkan Winberg (m)*

## **Meddelanden**

### **om rekommendation nr 1/1967 angående gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik**

*(Överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar)*

*Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene

A. å utrede og undersøke mulighetene for en trinnvis avskaffelse eller lempning av krav om særskilt tillatelse (bevilling/løyve/tillstånd) for gods-transport med lastebiler i og mellom de nordiske land,

B. å utrede og undersøke mulighetene for å lempe restriksjonene for akseltrykk/boggitrykk, kjøretøydimensjoner samt totalvekt på de viktigste veger for gjennomgangstrafikken i og mellom de nordiske land, etter en raskest mulig tempoplan,

C. å utrede og undersøke mulighetene for iverksettelse av ensartede bestemmelser om arbeidstid, kjøre- og hviletid samt kontroll av slike bestemmelser, for visse grupper av tunge motorvogner.

D a n m a r k s r e g e r i n g (ministeriet for offentlige arbejder) meddelar den 16 november 1978:

Under henvisning til Nordisk Råds rekommandation nr. 1/1967 angående fælles retningslinier for nordisk transportpolitik skal man oplyse, at der for så vidt angår rekommandationens punkt A, der henhører under ministeriet for offentlige arbejder, ikke er noget nyt at meddele til Nordisk Råds 27. session.

D a n m a r k s r e g e r i n g (justitsministeriet) meddelar den 4 december 1978:

ad punkt B:

De i 1977 indførte bestemmelser om køretøjers bredde, længde, højde, vægt og akseltryk er fortsat gældende.

Forhandlingerne inden for EF om et direktivforslag om harmonisering af bestemmelserne om vægt og dimensioner for motorkøretøjer er fortsat ikke afsluttet. Man forhandler for tiden om, som et første skridt på vejen,

at vedtage dels et direktiv om dimensioner for motorkøretøjer, dels et direktiv om vægt og dimensioner for personbiler.

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 26 september 1978:

Ad pkt. B. Forslag er utarbeidet til nye totalvekttabeller. Forslaget tar sikte på bedre utnyttelse av vognkapasiteten og bedre samsvar mellom norske, svenske og finske bestemmelser.

Ad pkt. C. Arbeidet med gjennomføring av nasjonale og internasjonale regler for kjøre- og hviletid ventes avsluttet høsten 1978.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 10 oktober 1978:

*ad punkt A*

Under våren 1978 behandlade riksdagen prop. 1977/78: 137 om vissa yrkestrafikfrågor m. m. Propositionen innehåller bl. a. förslag rörande den yrkesmässiga lastbilstrafiken. Förslagen bygger huvudsakligen på trafikpolitiska utredningens betänkande (SOU 1975: 66) Trafikpolitik — behov och möjligheter.

De av riksdagen antagna förslagen innebär att reglerna om den yrkesmässiga lastbilstrafiken anpassas till gällande trafikpolitiska förutsättningar. I linje härmed kommer behovsprövningen i fråga om yrkesmässig lastbilstrafik att slopas, liksom bestämmelserna om geografiska begränsningar i rätten att utöva trafiken. Vidare syftar reformen till en bättre branschstruktur inom åkerinäringen. Sammantaget innebär de antagna förslagen att konkurrensbegränsande regleringar tas bort och att ett effektivare utnyttjande av transportapparaten främjas. Reformen genomförs den 1 januari 1979.

*ad punkt B*

Beredningen av trafiksäkerhetsutredningens delbetänkande (DS K 1977: 1) ”Långa fordon och fordonskombinationer” pågår inom kommunikationsdepartementet. Betänkandet behandlar bl. a. frågan om högsta tillåtna fordonslängd.

Trafikpolitiska utredningen avlämnade våren 1978 sitt slutbetänkande (SOU 1978: 31) Trafikpolitik — kostnadsansvar och avgifter. Betänkandet behandlar bl. a. vägtrafikens kostnadsansvar och fordonsbeskattningen. Betänkandet har remissbehandlats. Remisstiden gick ut den 15 september 1978.

*ad punkt C*

Inom kommunikationsdepartementet bereds bilarbetstidsutredningens betänkande (SOU 1977: 2) Bilarbetstid. Betänkandet behandlar frågor om arbets- och vilotid inom vägtrafiken, däribland också tillsyns- och kontrollspörsmålen. Frågorna har nära anknytning till det arbete som

pågår inom Internationella arbetskonferensen (ILO) för framtagande av en internationell konvention på området. Frågan om en internationell konvention behandlades första gången vid ILO:s 64:e arbetskonferens sommaren 1978. I det arbetet deltog bl. a. regeringsrepresentanter från Danmark, Finland, Norge och Sverige.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandet**

Till trafikutskottet har hänvisats av de nordiska ländernas regeringar till Nordiska rådets 27:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 1/1967 ang. gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik.

I trafikutskottets betänkande om medlemsförslaget, som låg till grund för rekommendationen, konstateras att det är en särskilt betydelsefull uppgift för de nordiska länderna att arbeta för en gemensam transportpolitik präglad av en vittgående liberalisering. Det konstateras vidare att frågan om etableringen av en gemensam transportpolitik är ett utomordentligt omfattande problemkomplex.

I rekommendationen (nr 1/1967) har därför tagits upp ett något mera begränsat problemområde inom transportpolitiken d. v. s. samordning av vissa bestämmelser angående godstransporter med lastbil.

Av de årliga meddelanden framgår att rekommendationens syfte till en del har uppnåtts men situationen på området har blivit något oöverskådlig.

För att bättre kunna bedöma de fortsatta samarbetsmöjligheterna på detta viktiga område som omfattas av transportavtalet får trafikutskottet hemställa att Nordiska ministerrådet till rådets 28:e session låter utarbeta en kartläggning av den aktuella situationen och en utvärdering av de hittills företagna åtgärderna på rekommendationens område. Utskottet önskar också få ministerrådets värdering av möjligheterna att genomföra rekommendationen.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får trafikutskottet föreslå att rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan på nytt meddelande i ärendet till nästa ordinarie session.

Stockholm den 16 januari 1979

*Eric Carlsson (c)*

*Bjarne Mørk Eidem (A)*

*Göls Guðmundsson (Ab)*

*Håkon Kyllingmark (H)*

*Sven Mellqvist (s)*

*Rolf Sellgren (fp)*

*Chr. Christensen (KrF)*

*Ralf Friberg (Sd)*

*Gustav Holmberg (V)*

*Thor Lund (A)*

*Inge Fischer Møller (S)*

*Seppo Westerlund (Lkp)*

Förman

## Meddelande

### om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser

(Överlämnat av Norges regering)

*Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne, at de gældende bestemmelser om jagt og fredning af dyr og fugle, i det omfang dette ikke allerede er sket, indrettes i overensstemmelse med følgende principielle grundsætninger:

a. at alle dyr og fugle, herunder også de, der traditionelt karakteriseres som skadelige, som et minimum bør fredes i yngletiden.

b. at ingen i de nordiske lande hjemmehørende dyre- eller fugleart må udryddes totalt, og at der derfor bør træffes effektive foranstaltninger til bevarelse af et antal forplantningsdygtige stammer af de dyr og fugle, som er eller kommer i fare for at uddø i Norden.

c. at der bør indføres forbud mod anvendelse af fangstredskaber og metoder, hvorved der påføres dyr eller fugle unødigt lidelse eller efterstræbelse, og

d. at udbetaling af skydepenge som præmie for nedskydning eller fangst af i hvert fald sådanne dyr og fugle, som er i fare for at uddø, bør være forbudt.

Norges regering (Miljøverndepartementet) meddelar den 13 november 1978:

Nordisk Råd besluttet i 1971 at rekommendasjonen skulle anses sluttbehandlet for Danmarks, Finlands og Sveriges vedkommende.

I Norge avga utvalget som hadde i oppdrag å revidere lov om viltstellet, jakt og fangst sin utredning 19. februar 1974. Som tidligere meldt, er arbeidet med proposisjonen om ny viltstelllov blitt forsinket i forhold til det Regjeringen tok sikte på. Det ventes ikke at proposisjonen kan legges fram før våren 1980.

Det kan imidlertid nevnes at det 14. april 1978 ble foretatt endringer i fredningsforskriftene for jerv. Jerven har siden 1973 vært totalfredet i Norge. På bakgrunn av skader jerven har forårsaket de siste årene må det antas at jervstammen har hatt en ikke uvesentlig oppgang. Ved endringen i forskriftene ble det derfor innført bestemmelse om at Direkto-

ratet for vilt og ferskvannsfisk kan gi tillatelse til å felle jerv som gjør særlig skade dersom felling er ubetenkelig av hensyn til jervstammen.

Ved Kgl.res. av 11. august 1978 ble det vedtatt nye forskrifter om forvaltningen av vilt og ferskvannsfisk på Svalbard. Forskriftene trådte i kraft 15. september og følger de prinsipper som er lagt til grunn i Nordisk Råds *rekommendasjon 2/1968*.



## Meddelanden

### om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim

(Överlämnade av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Norge och Sverige

1. att medverka till att diskussioner inleds rörande möjligheterna att utvidga transittrafiken över Trondheimsleden.
2. att träffa avtal om Muruviksanläggningens utnyttjande som reservhamn för transittrafiken av torrgods.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

En expertgrupp under Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor (NÄT) överlämnades hösten 1977 rapporten (NU A 1977: 10) Godstrafiken i Trondheimsleden till Nordiska ministerrådet och trafikministrarna i Norge och Sverige.

I rapporten analyseras förutsättningarna för godstransporterna på leden samt behovet av åtgärder för att underlätta dessa. En omfattande kartläggning av transportströmmar, varuslag m. m. redovisas. I övervägandena behandlas frågor om fordonslängder, belastningsbestämmelser, vägtrafikskatt och järnvägstaxor.

Rapporten har remissbehandlats.

Ärendet bereds för närvarande inom respektive departement.

Nordiska ministerrådet meddelar i januari 1979:

Frågorna om godstrafiken på Trondheimsleden dryftades vid ett möte mellan trafikministrarna och Nordiska rådets trafikutskott i december 1978. Vidare behandlades vid mötet den rapport, (NU A 1977: 10) Godstrafiken i Trondheimsleden, som NÄT:s expertgrupp överlämnade till Nordiska ministerrådet och trafikministrarna i Norge och Sverige hösten 1977.

Ministrarna framhöll att godstransportfrågorna i Trondheimsleden har fått en allsidig belysning i rapporten. Rapporten bör kunna utgöra ett värdefullt dokument för de organ — framför allt på regional nivå —

som verkar för ökade kontakter mellan de båda berörda länderna. Man konstaterade emellertid att remissutfallet visat sig vara sådant att gruppens förslag knappast kan genomföras i alla delar genom åtgärder från respektive regerings sida.

I fråga om fordonslängderna för lastbilstrafiken måste respektive lands regler gälla inom landet. Tillfälligtvis kan dispenser ges för transport i Norge med fordon som är längre än 18 meter.

När det gäller belastningsbestämmelserna pekade ministrarna på att en harmonisering av dessa bestämmelser pågår, vilket bör vara till fördel för fordonstrafiken på leden.

Ministrarna konstaterade vidare att de administrativa förenklingar av rutinerna kring fordonbeskattningen som expertgruppen föreslagit numera har genomförts. Ministrarna förklarade sig positiva till att även fortsättningsvis verka för en minskad byråkrati vid gränspassagen mellan länderna.

Beträffande det föreslagna rabattförsöket i järnvägstrafiken konstaterade ministrarna att åtskilliga remissinstanser ifrågasatt dels den föreslagna rabattens betydelse för den regionala utvecklingen, dels det lämpliga i att enbart rabattera ett trafikslag. Vissa remissinstanser på norsk sida har också pekat på risken för icke önskvärda förändringar i konkurrensförhållandena mellan företag i de båda länderna.

Ministrarna ansåg att det bör ankomma på järnvägsförvaltningarna i de båda länderna att pröva om särskilda rabatter skall utgå för transitotrafiken och eventuell annan trafik. Frågan om rabatter bör därför enligt ministrarna övervägas inom ramen för den kommersiella frihet som förvaltningarna har.

I sammanhanget erinrade ministrarna om det pågående arbetet inom NÄT om harmonisering av transportstödsreglerna i Norge, Finland och Sverige.

*BILAGA 1***Betänkande 1 av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandet**

Till Nordiska rådets trafikutskott har hänvisats av Nordiska ministerrådet avgivna meddelanden om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim.

År 1975 tillsattes av Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor (NÄT) en expertgrupp för behandling av trafikproblemen längs Trondheimsleden. Gruppens uppgift var att dels undersöka i vad mån och på vad sätt utvecklingsförutsättningarna för transporter mellan Norge och Sverige över leden påverkar kommunikationerna och valet av transportlösningar i berörda delar av länderna, dels värdera effekterna av olika tänkbara åtgärder som syftar till att underlätta ifrågavarande kommunikationer. Problemområden som särskilt skulle beaktas var fordonslängder, belastningsbestämmelser, vägtrafikbeskattning och järnvägstaxor.

År 1977 överlämnade expertgruppen sin rapport (*NU A 1977: 10*) "Godstransporter i Trondheimsleden" till Nordiska ministerrådet. Rapporten har remissbehandlats.

Frågorna om godstrafiken i Trondheimsleden och rapporten (*NU A 1977: 10*) diskuterades vid ett möte mellan trafikutskottet och ministerrådet (trafikministrarna) i december 1978. Som framgår av tilläggsmeddelandet framhöll ministrarna att godstransportfrågorna i Trondheimsleden fått en allsidig belysning i rapporten men att remissutfallet visat sig vara sådant att gruppens förslag knappast kan genomföras i alla delar genom åtgärder från respektive regeringars sida.

I fråga om fordonslängderna för lastbilstrafiken måste respektive lands regler gälla inom landet. Tillfälligtvis kan dispenser ges för transporter i Norge med fordon som är längre än 18 meter. Harmonisering av belastningsbestämmelserna pågår. De administrativa förenklingar av rutinerna kring fordonsbeskattningen som expertgruppen föreslog har genomförts. Ministrarna förklarade sig positiva till att även fortsättningsvis verka för en minskad byråkrati vid gränspassagen. Beträffande det föreslagna rabattförsöket i järnvägstrafiken ansåg ministerrådet att det bör ankomma på järnvägsförvaltningarna i de berörda länderna att pröva om särskilda rabatter skall utgå för transittrafiken och eventuellt annan trafik. Trafikutskottet förutsätter att vederbörande myndigheter och organisationer i de berörda länderna fortsätter arbetet för ökad transittrafik i Trondheimsleden.

De i rekommendationen åsyftade åtgärderna ligger till en del inom ramen för rek. nr 1/1967 angående gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik som utskottet följer genom de årliga meddelandena från regeringarna.

Vidare följer utskottet det arbete som pågår i NÄT:s regi med att klarlägga behovet av en harmonisering av reglerna för transportstöden i Finland, Norge och Sverige.

Beträffande punkt 2 i rekommendationen har utskottet erfarit att utnyttjandet av Muruviksanläggningen som reservhamn inte längre är ak-Stockholm den 16 januari 1979

Utskottet finner mot denna bakgrund inte påkallat att fortsättningsvis följa denna rekommendation utan föreslår:

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 9/1968 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 16 januari 1979

<i>Eric Carlsson (c)</i>	<i>Chr. Christensen (KrF)</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem (A)</i>	<i>Ralf Friberg (Sd)</i>
<i>Gils Guðmundsson (Ab)</i>	<i>Gustav Holmberg (V)</i>
<i>Håkon Kyllingmark (H)</i>	<i>Thor Lund (A)</i>
<i>Sven Mellqvist (s)</i>	<i>Inge Fischer Møller (S)</i>
<i>Rolf Sellgren (fp)</i>	<i>Seppo Westerlund (Lkp)</i>
	Förman

## BILAGA 2

### Betänkande 2 av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandena

Till trafikutskottet har hänvisats meddelande om rek. 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim.

Trafikutskottet beslöt vid möte den 15 januari 1979 i Stockholm att föreslå Nordiska rådet att avskryva denna rekommendation. Efter detta möte har nya uppgifter erhållits i saken.

Mot denna bakgrund önskar utskottet fortsättningsvis följa detta ärende och föreslår

att Nordiska rådet lägger meddelandena om rekommendation nr. 9/1968 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i saken till nästa ordinarie session.

Stockholm den 21 februari 1979

<i>Eric Carlsson (c)</i>	<i>Chr. Christensen (KrF)</i>
<i>Nils Dahlman (AS)</i>	<i>Bjarne Mørk Eidem (A)</i>
<i>Inge Fischer Møller (S)</i>	<i>Ralf Friberg (Sd)</i>
<i>Gils Guðmundsson (Ab)</i>	<i>Gustav Holmberg (V)</i>
<i>Håkon Kyllingmark (H)</i>	<i>Thor Lund (A)</i>
<i>Sven Mellqvist (s)</i>	<i>Rolf Sellgren (fp)</i>
	<i>Seppo Westerlund (Lkp)</i>
	Förman

## Meddelande

### om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att *D a n m a r k* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att så snart som möjligt genomföra en gemensam trafiklagstiftning på grundval av Nordisk vägtrafikkommittés förslag.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

Förslag till gemensamma trafikregler i Norden har avgivits av Nordiska vägtrafikkommittéen, numera Nordisk kommitté för vägtrafiklagstiftning (NKV) år 1966 och i reviderad form 1970.

Nordiska trafiksäkerhetsrådet (NTR) följer upp och koordinerar arbetet med genomförandet av de nya reglerna.

I Danmark har en ny trafiklag trätt i kraft den 1 maj 1977.

I Finland behandlas i trafikministeriet ett förslag till ny trafiklag vilket bygger på ett förslag av en parlamentarisk trafikkommitté. Utlåtanden om förslaget har avgivits och före utgången av 1978 förväntas förslag till en ny trafiklag.

I Norge har nya trafikregler trätt i kraft den 1 oktober 1978, och i Sverige trädde de nya trafikreglerna i kraft redan 1 januari 1973.

Samtliga nyordningar bygger bl. a. på de gemensamma nordiska förslagen.

## Meddelande

### om rekommendation nr 35/1968 angående gemensam resebyrålagstiftning

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

*Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at gennemføre en ensartet nordisk lovgivning om rejsebureauvirksomhed.

N o r d i s k a m i n i s t e r r å d e t meddelar den 8 december 1978:

I fyra av de nordiska länderna har det genomförts regler om resebyråverksamhet. Vid utformandet av reglerna har de beredande organen haft kontakt med varandra och förslagen har i vissa fall utformats likartat.

## **Meddelande**

### **om rekommendation nr 7/1969 angående skol- och studentbetygs jämförbarhet**

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

*Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att skyndsamt utarbeta automatiskt tillämpbara evalueringsnormer för nordiska skol- och studentbetyg.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1978:

Den terminologinyckel avseende högre utbildning, vilken även skall innehålla en komparativ översikt över normeringssystemen vid betygsättning i grundskola och gymnasieskola i de nordiska länderna, som aviserats i tidigare meddelanden föreligger f. n. i utkast, men har ännu inte behandlats i arbetsgruppen för högre utbildning. Detta väntas ske senast vid årsskiftet 1978/79, varefter terminologinyckeln torde utkomma i början av 1979.

## Meddelande

### om rekommendation nr 17/1969 angående samarbete på musikterapiens område

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

*Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka möjligheterna för dels nordiskt samarbete beträffande forskning på det musikterapeutiska området, dels ett nordiskt samgående för framställning av undervisningsmaterial i form av böcker, instrument m. m.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1978:

Med anledning av rekommendation nr 17/1969 angående samarbete på musikterapiens område, startades 1972 ett nordiskt forskningsprojekt till vilket ministerrådet beviljade 100 000 kr. av sina dispositionsmedel. Projektet har resulterat i rapporten SMUFT-projektet, Forforsøk med Skilles musikalitetsfunksjonstest. Som framgår av namnet på rapporten gäller det nu föreliggande arbetet endast förförsök i en ursprungligen mer omfattande forskningsplan. Dessa planer är emellertid ej längre aktuella att genomföra vad angår den nordiska projektgrupp som stod bakom den ursprungliga uppläggningsplanen.

Den nu föreliggande, mycket omfattande rapporten har sedermera överlämnats till ledningsgruppen för nordiskt skolsamarbete och dess kontaktgrupp för specialundervisning för kännedom och värdering av om arbetet skall följas upp med ytterligare åtgärder.

Kontaktgruppen för specialundervisning har genom sin ordförande uttalat att man under förhandenvarande omständigheter ställer sig tvivlande till att en fortsättning av arbetet är ändamålsenligt och därför ekonomiskt försvarligt. Gruppen, som följt projektet med intresse, karakteriserar dock det föreliggande resultatet som användbart och man kan förutsätta att arbetet genom dess försorg kommer till nytta vid den nationella planeringen av åtgärder inom specialundervisningen.

Rapporten har också via ledningsgruppen överlämnats till respektive lands musikkonsulent (motsvarande) inom den centrala skolmyndigheten för kännedom och bruk i den nationella planeringen.



*BILAGA*

**Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 27:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 17/1969 angående samarbete på musikerterapiens område. Rekommendationen syftade till en undersökning av möjligheterna för dels nordiskt samarbete beträffande forskning på det musikerterapeutiska området, dels ett nordiskt samgående för framställning av undervisningsmaterial i form av böcker, instrument m. m.

Av meddelandet framgår att det projekt, ett förförsök, som startades 1972 resulterat i en rapport, som sedermera överlämnats till ledningsgruppen för nordiskt skolsamarbete och dess kontaktgrupp för specialundervisning. Kontaktgruppen tvivlar på att det är ändamålsenligt att fortsätta arbetet. Gruppen anser dock att det arbete som hittills utförts är till nytta vid den nationella planeringen av åtgärder inom specialundervisningen. Rapporten har överlämnats till musikkonsulenten eller motsvarande inom den centrala skolmyndigheten i respektive land för kännedom och bruk.

Utskottet finner att syftet med rekommendationen kunnat förverkligas i viss utsträckning och anser mot denna bakgrund att några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning inte längre föreligger.

Kulturutskottet föreslår

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 17/1969 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 18 januari 1979

*Jo Benkow (H)*

*Niels Bollmann (CD)*

*Kjell Magne Bondevik (Kr.F)*

*Trygve Bratteli (A)*

*Rolf Fjeldvår (A)*

*Ragnhildur Helgadóttir (Sj)*

*Elsi Hetemäki-Olander (Kok)*

*Karl-Erik Häll (s)*

*Sture Palm (s)*

*Robert Pedersen (S)*

*Kaarina (Kati) Peltola (Skdl)*

*Ingrid Sundberg (m)*

*Per Olof Sundman (c)*

*Ulf Sundqvist (Sd)*

Fungerande förman

*Marjatta Väänänen (K)*

**Meddelanden****om rekommendation nr 29/1969 angående samarbete rörande yrkesvägledarutbildning**

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

*Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för nordiskt samarbete på yrkesvägledarutbildningens område, särskilt vad gäller kvalificerad fortbildning av yrkesvägledare.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

Projektet om nordisk veiledarutdannelse blir ferdig 1979.

*BILAGA*

**Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation 29/1969 angående samarbete rörande yrkesvägledarutbildning.

Utskottet har noterat att den i Nordiska rådets yttrande nr 3/1977 punkt VII efterfrågade utredningen kommer att föreligga under 1979. Hur utredningsarbetet varit upplagt rent allmänt eller i vilken riktning de förslag går som utredningen kan väntas komma med framgår inte av meddelandet. Bristen på utförlighet i detta meddelande anser utskottet vara otillfredsställande.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Stockholm den 24 januari 1979

*Liv Andersen (A)*

*Erling Dinesen (S)*

*Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)*

*Svava Jakobsdóttir (Ab.)*

Förman

*Tyra Johansson (s)*

*Bror Lillqvist (Sd)*

*Marit Løvving (H)*

*Petter Savola (K)*

*Anna-Greta Skantz (s)*

*Bernhardt Tastesen (S)*

*Raino Westerholm (SkI)*

## **Meddelande**

### **om rekommendation nr 1/1970 angående vidareutbildning av socialpersonal**

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

*Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att vidtaga åtgärder för att få till stånd en gemensam kvalificerad vidareutbildning för lärare till socialhögskolorna och för tjänstemän inom social administration och planläggning.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

En arbetsgrupp med uppgift att utarbeta ett konkret förslag till vidareutbildningsverksamhet rörande social administration och planläggning överlämnade en rapport till Nordiska socialpolitiska kommittén i april 1977.

Rapporten från nordiska socialpolitiska kommittén med förslag till försöksverksamhet vid NORDPLAN har överlämnats till kulturavtalets organ för vidare behandling. Nordiska socialpolitiska kommitténs förslag till försöksverksamhet vid NORDPLAN bordlades vid behandlingen av budgeten för 1979 i avvaktan på resultatet av den evaluering av institutet som verkställdes av Riksrevisionsverket i Sverige.

Rapporten behandlas nu i samband med behandlingen av institutionernas anslagsäskanden för 1980. Frågan om finansiering av försöksverksamheten över den nordiska kulturbudgeten avgörs slutligt i februari—mars 1979.

## **Meddelande**

### **om rekommendation nr 9/1970 angående material till undervisning i radio och TV**

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

*Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att i samband med den nationella utbyggnaden av produktionen av material för undervisningen i radio och TV verka för en fastare organisation av den samnordiska produktionen på området.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1978:

Inom ramen för det nordiska grannspråksprojektet har ledningsgruppen poängterat betydelsen av insatser på läromedelssidan. Enligt gruppens uppfattning torde inget undervisningsmedel härvidlag rymma större möjligheter än de audiovisuella och man pekar därför i första hand på radio och television som hjälpmedel för stärkandet av grannspråksundervisningen i Norden. Ett visst samarbete förekommer redan på området mellan de nordiska radiobolagen men en intensifiering av detta vore önskvärt. Diskussionerna kring detta kommer att fortgå i den fortsatta planeringen av grannspråksprojektet.

På vuxenutbildningsområdet producerades inom ramen för NOVU-projektet olika former av textmaterial, kurshäften, studiebrev, kassetband etc. Problematiken kring undervisningsmaterial för radio och television tas upp till behandling i NOVU-rapporten (*NU B 1977: 23*).

Problematiken beträffande ett organiserat utbyte av och samarbete kring audiovisuella hjälpmedel på nordiskt plan är emellertid i hög grad kopplat till rättsliga och organisatoriska frågeställningar. Av den anledningen har en arbetsgrupp tillsatts inom kulturavtalets organ för att undersöka vilka möjligheter det finns att underlätta ett samarbete på detta område mellan länderna (*jfr.rek. nr 7/1976*).

## Meddelande

### om rekommendation nr 13/1970 angående nordiska skol- och studentbetygs giltighet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

*Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att under medverkan av de studerande utreda möjligheterna att avlägsna föreliggande hinder för nordiska studerande att i ett annat nordiskt land än hemlandet vinna inträde till utbildningslinjer, för vilka likartade intagningsvillkor råder i samtliga nordiska länder,

2. att under medverkan av de studerande utreda möjligheterna att avlägsna föreliggande hinder för nordiska studerande att i ett annat nordiskt land än hemlandet vinna inträde till utbildningslinjer, för vilka olika intagningsvillkor råder i de nordiska länderna, samt

3. att under medverkan av de studerande utreda förutsättningarna för ett förenhetligande av beviljandet av studiesociala förmåner i de nordiska länderna.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1978:

Nordiska ministerrådet redogjorde i meddelande om ifrågavarande rekommendation 1977 för de åtgärder som vidtagits med anledning av rekommendationen samtidigt som man konstaterade att man för närvarande inte såg sig ha möjlighet att ytterligare behandla förslagen. Som framhålls i betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet är det givetvis ytterst angeläget att rekommendationernas efterlevnad på det nationella planet följs av ministerrådets organ.

Ministerrådet överväger således att företa en uppföljning av beslutet om en speciell nordisk kvot vid antagning till spärrad högre utbildning i annat nordiskt land än hemlandet samt av resultat av tentamensgiltighetsbeslutet.

Ministerrådet finner det dock föga meningsfullt att genomföra dylika undersökningar innan reglerna varit i kraft under en period på minst ett par år för att få ett tillräckligt stort underlag för undersökningarna.

Ministerrådet avser därför att senare återvända till frågan.

## Meddelande

### om rekommendation nr 14/1970 angående forskningsinstitut för framtidsfrågor

(Överlämnat av Danmarks regering)

*Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för en nordisk samverkan på framtidsforskningens område, däri inbegripet frågan om upprättande av ett nordiskt institut eventuellt med avdelningar förlagda till olika nordiska länder.

Danmarks regering (undervisningsministeriet) meddelar i januari 1979 å samtliga regeringars vägnar:

Da forholdene ikke har ændret sig, skal man herved på ny henstille, at denne rekommandation afskrives.<sup>1</sup>

<sup>1</sup> Se Nordisk Råd, 26. sesj., s. 1555.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandet**

Til Økonomisk utvalg er henvist melding om rekommandasjon nr. 14/1970/e angående forskningsinstitutt for fremtidsspørsmål.

Den danske regjering meddeler på vegne av samtlige nordiske regjeringer at Nordisk Råds kulturutvalg i sin betenkning av 27. januar 1975 om medlemsforslag A 455/k, som lå til grunn for vedtakelse av rekommandasjon nr. 9/1976 angående et øket nordisk samarbeid om fremtidsstudier, konstaterte at det ikke synes hensiktsmessig å opprette et felles nordisk institutt for fremtidsspørsmål.

Av denne grunn og da Nordisk Råd nå blir orientert om nordisk samarbeid om fremtidsspørsmål gjennom de årlige meldinger om rekommandasjon nr. 9/1976, mener regjeringene at rekommandasjon nr. 14/1970/e bør avskrives.

Under henvisning til det som er anført ovenfor foreslår utvalget

at Nordisk Råd tar meldingen om rek. nr. 14/1970/e angående forskningsinstitutt for fremtidsspørsmål til etterretning og anser spørsmålet for ferdigbehandlet for Rådets vedkommende.

Oslo, 8. januar 1979

<i>Johannes Antonsson (c)</i>	<i>Gunnar Berge (A)</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund (Skdl)</i>	<i>Kjell-Olof Feldt (s)</i> Formann
<i>Allan Hernelius (m)</i>	<i>Johan J. Jakobsen (Sp)</i>
<i>Knut Johansson (s)</i>	<i>Lars Korvald (Kr. F.)</i>
<i>Jeppe Kristensen (V)</i>	<i>Erlendur Patursson (Tvfl)</i>
<i>Gunnar Richardson (fp)</i>	<i>Irma Rihtniemi-Koski (Kok)</i>
<i>Poul Schlüter (KF)</i>	<i>Reiulf Steen (A)</i>
<i>V. J. Sukselainen (K)</i>	<i>Erkki Tuomioja (Sd)</i>
<i>Bernhardt Tastesen (S)</i>	<i>Kåre Willoch (H)</i>



## Meddelande

### om rekommendation nr 15/1970 angående bro vid Karesuando

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

*Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland og Sverige at bygge en bro over Muonio elv ved Karesuando.

Finlands regering (trafikministeriet) meddelar den 8 november 1978 å Finlands och Sveriges regeringars vägnar:

En preliminär plan för gränsbron i Karesuando har utarbetats och på basen härav skall gränsälvscommissionens tillstånd skaffas för byggande av bro. Projektet har föreslagits komma till utförande under åren 1979—1980.

## Meddelande

### om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förorening

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

*Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland och Sverige

1. att gemensamt verka för en samordning av de olika forskningsprojekt beträffande Östersjöns vattensituation, vilka redan påbörjats, och
2. att taga ett förnyat initiativ till samarbete mellan Östersjöns strandstater angående Östersjöns föroreningar.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

Konvensjonen om vern av det marine miljø i Østersjøen ble undertegnet i Helsingfors 22. mars 1974 av samtlige sju Østersjøstater. Konvensjonens formål og innhold er det redegjort for i *CI/1975*.

De tre nordiske land som er parter i konvensjonen, Danmark, Finland og Sverige har ratifisert konvensjonen. Konvensjonen er videre ratifisert av DDR i 1976 og av Sovjet-Unionen i november 1978. Konvensjonen trer ikraft etter at samtlige parter har ratifisert den (*uttalelse nr. 8/1978*).

Interimskommisjonen for Østersjøkonvensjonen avholdt sitt 5-årsmøte i Helsingfors i november 1978. Interimskommisjonens oppgaver er bl. a. å skape forutsetninger for at den praktiske virksomhet for regulering, reduksjon og eliminering av forurensning kan settes igang når konvensjonen trer ikraft. Interimskommisjonen har nedsatt to arbeidsgrupper med oppgave å assistere kommisjonen. Disse har på sin side nedsatt ad hoc grupper for spesielle oppdrag.

Den vitenskapelige-teknologiske arbeidsgruppen har konsentrert seg om å utarbeide felles kriterier og forslag til standarder, samt å fremme utvikling av vannforurensningsteknologi.

Gruppens årsmøte 1978 blev avholdt i Åbo. Ad hoc-arbeidsgruppen for kriterier og standarder vedr. utslipp av skadelige substanser i Østersjøområdet avholdt sitt andre møte i Tallinn i maj 1978. Ad hoc-arbeidsgruppen for biologiske undersøkingsmetoder avholdt i 1978 to møter i

Warszawa for å komme frem til felles monitoringmetoder av biologiske parametre. Danmark organiserte dessuten et seminar om tungmetaller i Værløse i juni.

Den såkalte maritime arbeidsgruppens oppgave er å behandle spørsmål vedr. forurensning fra fartøyer samt oljebekjempelse. Gruppen avholdt møte i Stockholm i september. Ad hoc-arbeidsgruppen for identifisering av oljespill fra fartøy avholdt sitt 6. møte i Stockholm i april. Gruppens arbeid resulterte i en avtale om eksperiment med identifisering av oljespill fra fartøyer. Dette eksperiment vil pågå i løpet av 1979. Ad hoc-arbeidsgruppen for oljebekjempelse avholdt sitt andre møte i Gdansk i mai.

I løpet av de 8 år som er gått siden *rek. nr. 30/1970* ble vedtatt, er det således skjedd betydelige fremskritt på begge de punkter som rekommendasjonen omfatter. Samordningen av forskningsvirksomheten og samarbeidet mellom Østersjøens strandstater vil i fremtiden i første rekke skje innen rammen av Østersjøkonvensjonen. Det antas derfor at rekommendasjonen kan anses for sluttbehandlet.

## Meddelande

### om rekommendation nr 35/1970 angående utbildning av förare av motorfordon

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

*Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at lade foretage en udredning af spørgsmålet om ensartet uddannelse af og ensartede prøver for førere af motorkøretøjer.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

I de nordiska länderna har frågan om körkort varit föremål för uppmärksamhet ur flera synvinklar under de senaste åren. Således försöker man i överensstämmelse med internationella överenskommelser (Genève- och Wien-konventionerna) att komma fram till en gemensam indelning av körkortet ifråga om olika körkortskategorier. Härutöver har frågor rörande körutbildning och förarprovning diskuterats i respektive land, vilket i en viss mån har medfört, att man har infört eller överväger att införa ändringar på detta område i de olika länderna. Också inom ECE (FN:s ekonomiska kommission för Europa) behandlas frågan om körutbildning och förarprovning för närvarande. Mot denna bakgrund har NTR tillsatt en arbetsgrupp för utredning av existerande skillnader i Norden ifråga om förarutbildning och -provning, samt av orsakerna till eventuella skillnader. När resultaten från denna arbetsgrupp föreligger kommer NTR att taga ställning till möjligheterna för gemensamma regler på området. Arbetsgruppen förväntas avsluta sitt arbete under 1978.

## **Meddelande**

### **om rekommendation nr 1/1971 angående samarbete inom forskning och undervisning om Östeuropa**

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

*Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för ett ökat nordiskt samarbete inom forskning och undervisning om Östeuropa.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1978:

I samband med att den informella Nordiska kommittén för öststatsforskning beviljades ett verksamhetsbidrag för året 1977—78, förutsattes att beslut om eventuella framtida bidrag skulle bero på en evaluering av kommitténs hittillsvarande verksamhet.

Frågan om en evaluering aktualiserades när kommittén ansökte om nytt bidrag för 1978—79. Det befanns emellertid, att kommittén hade fungerat i så kort tid att underlaget för en utvärdering var allt för begränsat.

Mot denna bakgrund beviljades kommittén ett nytt bidrag på 70 000 dkr för perioden 1.7.1978—30.6.1979. Samtidigt beslöt emellertid ämbetsmannakommittén att be den rådgivande kommittén för forskning att bistå vid en genomgång av kommitténs verksamhet. Den redogörelse som skall utgöra underlaget för en sådan genomgång skall föreligga från kommittén senast 1.1.1979.

## Meddelande

### om rekommendation nr 6/1971 angående förenkling av tullbehandlingen av skogs- och jordbruksmaskiner

*Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att gemensamt överse gällande bestämmelser rörande temporär tullfrihet och tullrestitution i syfte att förbättra och förenkla möjligheterna till förhyrning särskilt i vad avser maskiner för skogs- och jordbruksändamål.

*(Meddelande ej överlämnat till 27:e sessionen)*

## Meddelande

### om rekommendation nr 7/1971 angående samordning av elektriska säkerhetsfrågor

*Vid möte i Köpenhamn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att ta initiativ till en samordning av ländernas installationsföreskrifter även på sådana områden, som saknar eller endast delvis har samband med kontrollbestämmelser rörande elmateriel men som likväl har betydelse för den nordiska samhandeln med elmateriel.

*(Meddelande ej överlämnat till 27:e sessionen)*

## **Meddelande**

### **om rekommendation nr 11/1971 angående samnordiska arkiv**

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

*Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att efter nödiga utredningar utforma gemensamma principer för inleverering till och förvaring hos myndighet av samnordiska organs handlingar samt att utfärda enhetliga regler för dylika handlingars offentlighet.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1978:

Spørgsmålet om fælles regler for arkivering af dokumenter fra offentlige nordiske organer er blevet vurderet i forbindelse med betænkningen "Offentlighedsprincippet's anvendelse på nordiske samarbejdsopgaver" (NU 1974: 14), og der er i 1976 vedtaget fælles regler på dette område for ministerrådets sekretariater.

Rekommandationen er herudover blevet drøftet i ministerrådets rådgivende komité for almenkulturel virksomhed. Spørgsmålet vil herefter blive vurderet nærmere i ministerrådets organer bl. a. på grundlag af en tidligere afgivet betænkning i sagen fra de nordiske rigsarkiver.



## Meddelande

### om rekommendation nr 12/1971 angående gemensamt införande av SI-systemet

(Överlämnat av Danmarks regering)

*Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna

1. att i samarbete genomföra erforderliga ändringar och komplettering av gällande lagstiftning i syfte att vid en och samma tidpunkt under 1970-talets första hälft införa måttenheter enligt SI-systemet i de nordiska länderna samt

2. att i samband därmed även överväga förutsättningarna för vidgat nordiskt samarbete i spörsmål som anknyter till SI-systemets införande.

Danmarks regering (handelsministeriet) meddelar den 29 december 1978:

Af meddelelserne til Nordisk Råds 26. session<sup>1</sup> samt af tidligere meddelelser fremgår, at SI-systemet med undtagelse af ganske enkelte områder generelt er indført i de nordiske lande. Handelsministeriet har derfor i modsætning til de foregående år ikke i indeværende år fundet grundlag for at høre en række herværende institutioner, ligesom man ikke har udbedt sig bemærkninger fra de øvrige nordiske regeringer.

På baggrund af ovenstående skal man meddele, at SI-systemet efter handelsministeriets opfattelse skønnes indført i de nordiske lande i en sådan udstrækning, at rekommendationens målsætning kan anses for at være opfyldt. Det må på denne baggrund skønnes rimeligt, at rekommendationen henlægges af Nordisk Råd som slutbehandlet.

<sup>1</sup> Se Nordisk Råd, 26. sesj., s. 1570.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandet**

Til Økonomisk utvalg er henvist melding om rekommandasjon nr. 19/1971/e angående felles innføring av SI-systemet.

Av de informasjonen utvalget har mottatt fremgår at SI-målesystemet etterhvert er blitt tatt i bruk på en rekke områder i de nordiske land. Denne utvikling fortsetter.

Etter utvalgets oppfatning synes rekommandasjonens intensjoner i det vesentlige være oppfylt.

Utvalget foreslår derfor

at Nordisk Råd tar meldingen om rek. nr. 12/1971/e angående felles innføring av SI-systemet til etterretning og anser spørsmålet for ferdigbehandlet for Rådets vedkommende.

Oslo, 8. januar 1979

*Johannes Antonsson (c)*

*Gunnar Berge (A)*

*Ilkka-Christian Björklund (Skdl)*

*Kjell-Olof Feldt (s)*

Formann

*Allan Hernelius (m)*

*Johan J. Jakobsen (Sp)*

*Knut Johansson (s)*

*Lars Korvald (Kr. F.)*

*Jeppe Kristensen (V)*

*Erlendur Patursson (Tvfl)*

*Gunnar Richardson (fp)*

*Irma Rihtniemi-Koski (Kok)*

*Poul Schlüter (KF)*

*Reiulf Steen (A)*

*V. J. Sukselainen (K)*

*Erkki Tuomioja (Sd)*

*Bernhardt Tastesen (S)*

*Kåre Willoch (H)*

## Meddelande

### om rekommendation nr 19/1971 angående de finska invandrarnas kontakter med Finland

(Överlämnat av Sveriges regering)

*Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att i samråd verka för att den till Sverige inflyttade finskspråkiga befolkningens kulturella och övriga kontakter med hemlandet effektivt upprätthålles.

*Sveriges regering* (utbildnings- och arbetsmarknadsdepartementen) meddelar den 8 december 1978 å *Finlands och Sveriges regeringars vägnar*:

Våren 1975 antog statsmakterna målen för Sveriges invandrar- och minoritetspolitik. Härvid fastslogs bl. a. att invandrarna skall ges bättre möjligheter att bevara det egna språket och kulturarvet. En närmare redogörelse för målen och för de konkreta förslag som lagts fram i anslutning härtill har getts i 1976 års meddelande om *rekommendation nr 18/1971* angående de finska invandrarnas anpassning i Sverige.<sup>1</sup>

För undervisning av vuxna invandrare har förbättringar genomförts. I de beslut rörande vuxenutbildningen som togs våren 1975 ingick bl. a. att studiecirkelar i hemspråk för invandrare fr. o. m. budgetåret 1975/76 räknas som s. k. prioriterade cirkelar (vilket innebär att statsbidrag utgår med högre belopp per studietimme än för andra cirkelar). Medel för uppsökande verksamhet till cirkelstudier bland hemarbetande invandrare samt barntillsyn uppgick budgetåret 1978/79 till 650 000. Försöksverksamhet pågår inom kommunal vuxenutbildning i Stockholm med högst tjugo grundskolekurser och tio gymnasieskolekurser med undervisning på finska. Försöksverksamhet med undervisning på finska kommer också att starta inom den kommunala vuxenutbildningen i Hallstahammar med en grundkurs i vart och ett av ämnena som krävs för slutbetyg från grundskolan. Kurserna kombineras med stödundervisning i svenska.

Under anslaget till riksteatern har för budgetåret 1978/79 beräknats ca 400 000 kr för föreställningar på finska.

<sup>1</sup> Se *Nordisk Råd*, 24. sess., s. 1528

Budgetåret 1978/79 fördelades ca 120 000 kr i bidrag till finsk amatörteaterverksamhet.

För 1978/79 uppgår litteraturstödet för utgivning på invandrarnas hemspråk till 500 000 och bidraget till folkbibliotek till 4 milj. kr för anskaffandet av litteratur på invandrarspråken. Bidrag utgick 1978/79 till bokförlaget Finn kirja liksom till projektet Finsk film.

Fr. o. m. kalenderåret 1978 kan *författarpenning* från författarfonden utgå till utländska medborgare som har sin vanliga vistelseort i Sverige. Stipendier från författarfonden har utgått till såväl finländska invandrarförfattare som till finlands-svenska författare, bosatta i Finland.

Stöd till utgivning av följande tidningar och tidskrifter utgick 1978 med 2,4 milj. kr till Finn sanomat, 532 000 till Ruotsin suomalainen, RSO-Tiedote SFiL (Sveriges finska lärareförening), Invandraren och kyrkan (Riksförbundet för finskspråkigt församlingsarbete i Sverige) samt med 23 000 till Liekki (Föreningen för Sverige-finska skribenter).

Vidare ges stöd till bl. a. Riksförbundet finska föreningar i Sverige, Finlandssvenskarnas riksförbund i Sverige (FRIS), Finsk-svenska utbildningsrådet (Sveriges delegation), Finska folkhögskolan i Haparanda, Sverigefinska språknämnden och Hanaholmens kulturcentrum.

För Finlands del meddelas vidare:

I statsbudgeten i Finland ingår en särskild post för upprätthållande av utlandsfinnarnas kulturella förbindelser med hemlandet. År 1978 uppgick beloppet till 2 milj. mark, varav största delen använts för behov som direkt avser i Sverige boende invandrare från Finland. Även andra budgetmedel för nordiskt kulturellt samarbete har använts för dylika ändamål.

Stöd har givits bl. a. åt Riksförbundet finska föreningar i Sverige, Finsk-svenska utbildningsrådet (Finlands delegation), Finlandssvenskarnas riksförbund i Sverige (FRIS), Sveriges finska lärareförening, Svenska Finlands folktingsfullmäktige (Folktingets utlandsdelegation), Suomiseura r.f. (för stöd till verksamhet i Sverige), Finska språknämnden i Sverige och Finska folkhögskolan i Sverige (Haparanda) samt för forsknings-, utrednings- och informationsarbete. Ytterligare har bidrag givits till verksamhet vid Finlands hus i Stockholm (Stiftelsen Finlands hus) och Hanaholmens kulturcentrum.

Under hela 1970-talet har Arbetskraftsministeriet systematiskt försökt uppehålla och utveckla Sverige-finländarnas kontakter med hemlandet både genom att publicera informationsmaterial om Finland för Sverige-finländare och genom att få till stånd direktkontakter med dessa.

Närmast avsedd för Sverige-finländare är tidskriften Suomen sanoma — Finlandsnytt, som Arbetskraftsministeriet har gett ut sedan år 1975 med 4—6 nummer per år. Tidningen har för närvarande en upplaga på 120 000, och den utdelas bl. a. till alla finska medborgare i Sverige. Den

totala kostnaden uppgick vid slutet av år 1977 till 1 930 000 mark. För år 1978 har ett anslag på 666 000 mark beviljats.

För dem i Sverige som planerar flyttning till Finland utger Arbetskraftsministeriet broschyren *Guide för invandrare till Finland*, som ger praktisk information i frågor som bör beaktas vid flyttning.

Arbetskraftsministeriet har 1—2 gånger per år arrangerat informationsseminarier för i Sverige bosatta finländare. Syftet har varit att uppehålla och utveckla direkta kontakter med Sverige-finländarna, informera om förhållanden i Finland och samtidigt att få feedback angående de förväntningar Sverige-finländarna ställer på de finska myndigheterna.

Mellan Finland och Sverige genomfördes under åren 1971—1976 ett vittomfattande tjänstemannautbyte, i vilket c:a 80 tjänstemän från vardera landet deltog. Då en stor del av de tjänstemän som handhar arbetsförmedlingen mellan Finland och Sverige redan hade deltagit i utbytet, gjordes år 1977 följande ändring i verksamheten: För de tjänstemän som handhar arbetsförmedlingen mellan länderna arrangeras en gång per år turvis i Sverige och Finland ett gemensamt seminarium, med syfte att ge tjänstemännen sådan aktuell information om förhållandena i det andra landet som behövs vid betjäning av flyttare. För nya nordiska arbetsförmedlingstjänstemän ordnas möjlighet till 2 månaders praktik i det andra landet. Praktikens syfte är att ge tjänstemännen inblick i hur arbetsförmedlingen verkar i det andra landet och information om förhållandena i landet, så att de får bättre färdigheter för att betjäna flyttarna.

Slutligen hänvisas till redogörelsen om frågan om nordiskt TV-samarbete i ministerrådets berättelse till 1979 års session och till särskild berättelse avgiven av Finsk-svenska utbildningsrådet (*C 26/k*).

Ytterligare hänvisas till meddelanden om *rekommendation nr 18/1974* och *nr 14/1975*.

## Meddelande

### om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

*Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att vidta åtgärder för att möjliggöra en utbyggnad av TV-samarbetet mellan länderna för att tillgodose den i Sverige bosatta finskspråkiga och den i Finland bosatta svenskspråkiga befolkningens intresse att tillgodogöra sig aktuella och mångsidiga program på sitt modersmål.

Sveriges regering (utbildningsdepartementet) meddelar den 8 december 1978 å *Finlands och Sveriges regeringars vägnar*:

I meddelandet till Nordiska rådets 26:e session anges bl. a., att Yleisradio torde komma att minska sin produktion av veckomagasinet "Tapahtumia" och att programmet under våren 1978 skulle ställas till Sveriges Radios disposition endast varannan vecka. Så har också skett.

Under vårsäsongen 1978 sändes sålunda "Tapahtumia" varannan vecka, alternerande med ett svenskproducerat program, "Meiden kesken". I och med säsongens utgång upphörde Yleisradio med produktionen av "Tapahtumia".

"Meiden kesken" har under höstsäsongen 1978 ersatts av ett inom Sveriges radio sammanställt urval ur i Finland producerade magasinprogram av nyhetskaraktär. Detta program kallas "Ajankohtaista Suomesta". I anslutning till detta program har Aktuellt-redaktionens veckoöversikt på finska sänts.

I övrigt gäller vad som i meddelandet till 26:e sessionen anges om Sveriges Radios finskspråkiga programverksamhet.

Diskussioner om vilken form denna programverksamhet skall få 1979/80 och därefter kommer att föras inom ramen för det omorganisationsarbete, som f. n. pågår inför Sveriges Radios ombildning den 1/7 1979 till en koncern med fyra i fråga om programverksamheten helt självständiga dotterbolag.

I kulturutskottets betänkande över meddelandet nämns möjligheten av

att i Sverige öka effekten av lämpligt belägna sändare och att bygga särskilda sändare för minoriteternas behov. I avvaktan på att den pågående utredningen om en nordisk satellit skall bli färdig, avstår Sveriges Radio från att anlägga synpunkter på en eventuell markspridning i Sverige av i Finland utsända program.

För Finlands del meddelas vidare:

Svenska TV-enheten i Yleisradio sänder per vecka i medeltal 12 timmar svenskt program, varav 60 % egetproducerat och 40 % import på sändningstiderna måndag kväll, tisdag efter 21.30 och lördag eftermiddag. Till detta kommer ett antal program (långfilmer eller nordvisionsintag) som sändes av de andra TV-enheterna TV1 och TV2. Vidare sänder YLE svenska TV-nyheter varje dag 18.00—18.15 och nyhetstelegramsammanfattning efter 22.00.

I princip textas alla program som sändes under svensk tid så vitt möjligt till finska. Vad det normala programutbytet (Nordvisionsutbytet) mellan Finland och Sverige beträffar, finns en ökande tendens. Intaget av nordvisionsprogram har ökat utöver den svenskspråkiga sändningstiden, vilket alltså innebär att de i större utsträckning än tidigare är tillgängliga för den helt finskspråkiga befolkningen.

Slutligen hänvisas till Nordiska ministerrådets meddelande om *rekommendation nr 15/1973/k*.

## **Meddelande**

### **om rekommendation nr 21/1971 angående samverkan vid bekämpningen av föroreningarna i Skagerack, Kattegatt och Öresund**

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

*Vid möte i Köpenhamn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Norge och Sverige att i samverkan bekämpa föroreningarna i Kattegatt, Skagerack och Öresund och därvid samordna nödiga miljövårdande åtgärder.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

Nordisk Ministerråds embetsmannskomiteé for miljøvernspørsmål tok i 1975 initiativet til et utvidet forsknings samarbeid vedrørende Skagerrak og Kattegat. Dette initiativ innebar bl. a. at Ministerrådet finansierte en forstudie om forurensningssituasjonen i Skagerrak og Kattegat og et symposium om utvidet samarbeid vedrørende forsknings- og undersøkningsvirksomhet. Hovedkonklusjonen fra symposiet, som fant sted i 1976, var at det ville innebære store fordeler — både faglig og økonomisk — med en koordinering av den marine forsknings- og undersøkningsvirksomhet i Skagerrak og Kattegat. Årlig satser Danmark, Norge og Sverige ca. 10 mill. kroner på forsknings- og undersøkningsvirksomhet i dette område.

Som et resultat av anbefalingene fra symposiet ble det i 1978 satt igang et prosjekt om samordning av forsknings- og undersøkningsvirksomhet av forurensningssituasjonen i Skagerrak og Kattegat. Ministerrådet bevilget Nkr 105.000 til prosjektet for 1978. Prosjektet har følgende oppgaver:

1) Utarbeide en statusrapport over nåværende kunnskap og pågående og planlagt forsknings- og undersøkningsvirksomhet; samt utarbeide en oversikt over eksisterende utslipp til Skagerrak og Kattegat som kan danne grunnlag for arbeidet i de marine konvensjoner som berører Skagerrak og Kattegat og som kan gi grunnlag for tiltak for å redusere forurensningsbelastningen i området.

2) Utarbeide forslag til system og rutiner for en løpende informasjonsutveksling om nye forskningsresultater samt planlagt forsknings- og undersøkningsvirksomhet.

3) Kartlegge ressurser i form av fartøyer, utstyr og personale hos be-



rørte institusjoner, og foreslå hvordan de samlede ressurser best kan utnytted.

4) Utarbeide forslag til konkrete prosjekter eller koordinerte forskningsprogrammer.

5) Utrede behovet for fortsatt engasjement av Nordisk Ministerråd.

Det tas sikte på at prosjektet vil pågå over en 3-årsperiode.

Når det gjelder Øresund ble det 5. april 1974 undertegnet en avtale mellom Danmark og Sverige om vern av Øresund mot forurensninger. Avtalen er ratifisert av begge parter. Den dansksvenske kommisjonen som er opprettet for å overvåke gjennomføringen av avtalen, har hatt ett møte i 1978. Kommisjonen utga i september 1978 en rapport om sin virksomhet i 1977—78. Kommisjonens tekniske utvalg som spesielt skal vurdere behov for ytterligere rens tiltak, har hatt to møter i løpet av året. Regjeringene besluttet i 1978 å gi kommisjonen ytterligere tid t. o. m. 1979 med oppgaven å foreslå nye rens tiltak vedrørende næringsalter.

Samarbeidet mellom Danmark, Norge og Sverige om bekjempelse av forurensningene i Skagerrak, Kattegat og Øresund skjer også innen rammen av flere internasjonale konvensjoner, bl. a. Østersjøkonvensjonen (*jfr. rek. nr. 30/1970*), IMCO-konvensjonen (*jfr. rek. nr. 9/1975*), Oslo- og Londonkonvensjonene mot dumping, Paris-konvensjonen mot utslipp fra land, samt Bonn-konvensjonen mot oljesøl.

Under henvisning til ovennevnte antas det at rekommendasjonen kan anses for sluttbehandlet.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 21/1971 angående samverkan vid bekämpning av föroreningarna i Skagerack, Kattegatt och Öresund.

Ett forskningssamarbete beträffande föroreningssituationen i Skagerack och Kattegatt inleddes år 1975. En koordinerad marin forsknings- och undersökningsverksamhet har inletts mellan Danmark, Norge och Sverige. Gemensamma nordiska forskningsprojekt har startats beträffande existerande utsläpp i Skagerack och Kattegatt, system och rutiner för informationsutväxling samt kartläggning av resurser i form av fartyg, utrustning m. m.

Avtal om skydd av Öresund mot föroreningar undertecknades av Danmark och Sverige år 1974. Som en följd härav har en dansk-svensk övervakningskommission upprättats.

Enligt utskottets uppfattning har samarbetet beträffande de berörda vattenområdena nu nått en sådan omfattning att syftet med rekommendationen synes vara uppnått. Utskottet utgår ifrån att det vidare arbetet med dessa frågor kommer att redovisas i miljövårdsavsnittet i ministerrådsberättelsen. Mot denna bakgrund föreslår utskottet

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 21/1971 vara slutbehandlad.

Stockholm den 24 januari 1979

*Liv Andersen (A)*

*Erling Dinesen (S)*

*Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)*

*Svava Jakobsdóttir (Ab.)*

Förman

*Tyra Johansson (s)*

*Bror Lillqvist (Sd)*

*Marit Løvving (H)*

*Petter Savola (K)*

*Anna-Greta Skantz (s)*

*Bernhardt Tastesen (S)*

*Raino Westerholm (Skl)*

## **Meddelande**

### **om rekommendation nr 31/1971 angående analysattester rörande fröer**

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

*Vid möte i Köpenhamn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna dels att genomföra sådana ändringar av gällande bestämmelser att internationellt certifikat för utsäde utställt i annat nordiskt land accepteras som underlag för klassificeringen i importlandet, dels att etablera ett samarbete syftande till att åstadkomma mera likartade kvalitetskrav för utsäde.

Danmarks regering (landbruksministeriet) meddelar den 15 november 1978 å samtliga regeringars vägnar:

Der henvises til meddelelse af 8. december 1977.<sup>1</sup>

Som anført i denne meddelelse er ensartede regler for anerkendelse af analyseattester i det væsentlige gennemført i de nordiske lande.

Det forelægges derfor for Nordisk Råd, hvorvidt der efter de nu foreliggende oplysninger bør søges opnået en videre gennemførelse af rekommendationen, eller om ikke den kan afskrives som færdigbehandlet.

<sup>1</sup> Se Nordisk Råd, 26. sesj., s. 1587.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandet**

Til Økonomisk utvalg er henvist melding om rekommandasjon nr. 31/1971/e angående analyseattester for frø.

Den danske regjering meddeler på vegne av samtlige nordiske regjeringer at ensartede regler for godkjenning av analyseattester i det vesentlige er gjennomført i de nordiske land.

Rekommandasjonens intensjoner er således i det store og hele oppfylt. Utvalget foreslår derfor

at Nordisk Råd tar meldingen om rek. nr. 31/1971/e angående analyseattester for frø til etterretning og anser spørsmålet for ferdigbehandlet for Rådets vedkommende.

Oslo, 8. januar 1979

*Johannes Antonsson (c)*

*Ilkka-Christian Björklund (Skdl)*

*Allan Hernelius (m)*

*Knut Johansson (s)*

*Jeppe Kristensen (V)*

*Gunnar Richardson (fp)*

*Poul Schlüter (KF)*

*V. J. Sukselainen (K)*

*Bernhardt Tastesen (S)*

*Gunnar Berge (A)*

*Kjell-Olof Feldt (s)*

Formann

*Johan J. Jakobsen (Sp)*

*Lars Korvald (Kr. F.)*

*Erlendur Patursson (Tvfl)*

*Irma Rihtniemi-Koski (Kok)*

*Reiulf Steen (A)*

*Erkki Tuomioja (Sd)*

*Kåre Willoch (H)*

## **Meddelande**

### **om rekommendation nr 1/1972 angående nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl och ångpanneanläggningar**

*(Överlämnat av Finlands regering)*

*Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att främja det inledda samarbetet beträffande harmonisering av bestämmelser och normer rörande tryckkärl och ångpanneanläggningar, samt att ställa erforderliga ekonomiska resurser till förfogande härför.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 12 januari 1979:

Finlands representation vid det nordiska 29.10.1971 bildade samarbetsorganet för tryckkärlsnormer och -bestämmelser består av för uppgiften bemyndigade tjänstemän från tekniska inspektoratet (efterträdare för tryckkärlsinspektoratet) och tryckkärlsnämnden. Vid organets möte i Stockholm 9—10.10.1972 beslöts inofficiellt om inrättandet av den Nordiska gruppen för tryckkärlsbestämmelser (NGT), som har haft till uppgift att bl. a. verka för harmonisering av tryckkärlsbestämmelser i enlighet med Nordiska rådets rekommendation nr 1/1972. Officiellt inrättades NGT vid sitt första egentliga möte i Oslo i mars 1973.

NGT:s möte ägde rum i Helsingfors i april 1975. Där behandlades frågor rörande samarbetet inom tryckkärlsområdet, och meningen var, att man skulle ha fortsatt med behandlingen av dessa ärenden i ett möte i Stockholm våren 1976. Ett dylikt möte är dock än så länge icke samman kallat.

Den uppkomna situationen torde bero på det principiella ställningstagande, i vilket den under den Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetarskyddsärenden sorterande nordiska styrgruppen för arbetarskyddsföreskrifter uttalat sig, att kontrollmyndigheterna icke borde framdeles delta i NGT:s verksamhet.

År 1977 har dock åter hållits NGT:s möte, som deltog av de övriga nordiska länders, utom Danmarks myndigheters representanter. Vid mötet konstaterades NGT:s verksamhet vara tillbörlig och beslöts att

följande möte skulle äga rum i Stockholm år 1978. Detta möte har dock inte sammankallats och det ser ut att det officiella samarbete inom tryckkärlsområdet kommer att sluta.

Enligt handels- och industriministeriets uppfattning, borde det nordiska samarbete som sker inom NGT fortgå i en eller annan form, emedan det vore ägnat att underlätta den växande handeln mellan de nordiska länderna.

## **Meddelande**

### **om rekommendation nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området**

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

*Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta närmare utreda lämpliga former för nordisk samverkan på det mättekniska området i syfte att stärka detta samarbete.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

Ministerrådet har för Nordisk industrifond fastställt en ny indelning i verksamhetsområden att gälla från och med 1979. Ett av dessa områden är "provning, standardisering och mätteknik".

För närvarande stöder fonden ett projekt inom delområdet termometri, till vilket beviljats ca 275 000 nkr.

## **Meddelande**

### **om rekommendation nr 5/1972 om stöd till samerna**

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

*Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att gemensamt och i samråd med samerna ge dem och deras organisationer omedelbart ekonomiskt stöd i tjänliga former, allt i syfte att understödja samernas ansträngningar att bevara sin ställning som etnisk grupp, samt att ställa medel till förfogande för de ytterligare utredningar som kan erfordras för att finna bestående lösningar på samernas problem.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

Spørgsmålet om organisation og finansiering af det nordiske samarbejde i samespørgsmål har været genstand for undersøgelse og vurdering i ministerrådets to sekretariater, Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde i København og Nordisk Ministerråds sekretariat i Oslo. På baggrund heraf er der nu fremsat forslag om, at den nordiske samekonference fortsat skal finansieres af Nordisk Ministerråds almindelige budget og at Samerådets administration fra 1980 også skal finansieres af Nordisk Ministerråds almindelige budget.



## **Meddelande**

### **om rekommendation nr 7/1972 angående nordisk konsumentupplysning om personbilar**

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

*Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utreda spörsmålet om konsumentpolitikens utformning och innehåll i fråga om personbilar samt att därvid beakta möjligheterna till nordiskt samarbete.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

Det har framlagts projektförslag att under 1979 kartlägga pågående forsknings- och utredningsarbete inom de nordiska länderna om konsumentpolitiska aspekter på personbilar. Utgående från denna kartläggning och nationella sammanställningar av informationsmaterial kan ministerrådet ta ställning till ett eventuellt nordiskt samarbete.

## **Meddelande**

### **om rekommendation nr 8/1972 angående underlättande av den inter-nordiska flygtrafiken på korta rutter**

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

*Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at virke for lettelse for den regelmæssige internordiske flyvetrafik på korte ruter og at skabe forudsætninger for en udvidet nærtrafik på et økonomisk rentabelt grundlag.

**F i n l a n d s r e g e r i n g** (trafikministeriet) meddelar den 8 december 1978 å *samtliga regeringars vägnar*:

Av de i rekommendationen avsedda korta rutterna ersättes linjen Ivalo—Kirkenes—Ivalo med linjen Ivalo—Alta—Ivalo. Denna kommer att trafikeras av Finnair Oy med två turer per vecka i båda riktningarna under sommaren 1979.

Planeringen av tvärförbindelserna på Nordkalotten fortsättes inom en särskild beredningsgrupp bestående av representanter från Finland, Sverige och Norge. Gruppen arbetar med sikte på att förbindelserna kan inrättas så snart detta är möjligt.

## Meddelande

### om rekommendation nr 9/1972 angående flygtrafiken mellan Åland och stockholmsområdet

*(Överlämnad av Finlands regering)*

*Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland og Sverige at tage spørgsmålet om flyvetrafikken mellem landskabet Åland og Stockholmsområdet op til fornyet undersøgelse.

F i n l a n d s r e g e r i n g (trafikministeriet) meddelar den 8 november 1978 å *samtliga regeringars vägnar*:

Flygtrafiken mellan Mariehamn och Stockholm upprätthålles av Finnair Oy som flyger en daglig tur i båda riktningarna. Därutöver har man via Åbo möjlighet till relativt snabba förbindelser mellan dessa orter. Antalet lokalpassagerare på rutten är inte stort och verksamheten är enligt flygbolaget förlustbringande. Bolaget är inte berett att öka antalet flugturer på rutten. Det har också intagit en tveksam ställning till frågan om nedsättning av landnings- och passageraravgifter, eftersom detta inte skulle medföra väsentligt lägre biljettpriser.

*BILAGA***E 16. Fråga vid Nordiska rådets 27:e session om flygförbindelse mellan Mariehamn och stockholmsområdet**

*(Se Sak E 16, s. 1902)*

## Meddelande

### om rekommendation nr 11/1972 angående bättre och billigare trafikförbindelser mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd at foretage en undersøgelse af, hvorledes trafikforbindelserne mellem Island, Færøerne, Grønland og det øvrige Norden kan udbygges og billiggøres.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

1. Ifølge oplysning fra Danmarks regering (ministeriet for offentlige arbejder) godkendte ministeriet for offentlige arbejder i samråd med ministeriet for Grønland i marts 1977 en ændring af prisstrukturen på flyveforbindelserne til og fra Grønland, hvorved man imødekom ønsker fra grønlandsk side om at fremme de individuelle rejsemuligheder. Et udvalg nedsat under ministeriet for Grønland afgav i maj 1977 en betænkning om den interne trafik i Grønland (Betænkning nr. 807). I overensstemmelse med betænkningens anbefaling er der ved at blive anlagt en flyveplads for fastvingede fly ved Godthåb, og denne forventes færdig til ibrugtagen i oktober 1979. Endvidere er det besluttet at anlægge en flyveplads ved Jakobshavn til ibrugtagen i 1982—83. Selskabet Grønlandsfly har bestilt 2 passagerfly af typen De Havilland "Dash 7" til levering i 1979.

2. Med hensyn til spørgsmålet om etablering af en skibsforbindelse mellem Island, Færøerne og det øvrige Norden henvises til meddelelse om rekommendation nr. 4/1975.

## Meddelande

### om rekommendation nr 12/1972 angående förbud mot tobaksreklam

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

*Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at indføre forbud mod tobaksreklame og at iværksætte en effektiv information om tobaksrygningens skadelige virkninger, særlig over for ungdommen og gennem bestemmelser om udtømmende varedeklaration på tobaksemballage.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:  
Jämför svar angående rekommendation nr 11/1978/s.

*BILAGA*

**Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandet**

Til juridisk udvalg er henvist den til Nordisk Råd 27. session 1979 afgivne meddelelse om rekommandation nr. 12/1972 angående forbud mod tobaksreklame.

Udvalget har behandlet meddelelsen på møder den 16. januar 1979 i Stockholm og den 19. februar 1979 i Stockholm.

Juridisk udvalg har endvidere drøftet sagen på et møde med de nordiske justitsministre den 7. november 1978 i Helsingfors.

I meddelelsen henvises til meddelelsen vedrørende den i 1978 vedtagne rekommandation angående samarbejde om tobaksoplysning. Det fremgår heraf, at informationsvirksomheden siden 1975 er blevet intensiveret, og at nordisk socialpolitisk komité har givet ministerrådssekretariatet til opgave at følge det reformarbejde op, som har fundet sted, siden den nordiske tobaksgruppe afgav sin betænkning i 1975.

Ministerrådet finder på denne baggrund, at rekommandationerne er opfyldt. Juridisk udvalg er efter de afgivne oplysninger og efter drøftelserne med de nordiske justitsministre af samme opfattelse for så vidt angår rekommandation nr. 12/1972.

Juridisk udvalg indstiller derfor,

at Nordisk Råd tager den til rådets 27. session 1979 afgivne meddelelse om rekommandation nr. 12/1972 om forbud mod tobaksreklame til efterretning og anser rekommandationen for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Stockholm, den 19. februar 1979

*Erik Adamsson (S)*

*K. B. Andersen (S)*

Formand

*Ib Christensen (DR)*

*Astrid Gjertsen (H)*

*Guttorm Hansen (A)*

*Anna-Liisa Hyvönen (Skdl)*

*Sinikka Karhuvaara (Kok)*

*Liv Stubberud (A)*

*Lars Werner (vpk)*

*Håkan Winberg (m)*

## **Meddelande**

### **om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande av en nordisk historia**

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att tillsätta en kommitté för att utarbeta ett förslag till utgivande av en översiktsframställning av de nordiska ländernas historia samt att därefter genomföra planen.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1978:

Den redaktionskommitté som leder arbetet med utgivandet av temahäftena i Nordens historia har under 1978 slutligt redigerat de fyra första häftena i serien.

Till Nordiska rådets session 1978 förelåg provtryck av inledningskapitlen till häftet "Norden under andra världskriget". Man räknar med att följande häften skall föreligga till sessionen 1979: Norden under andra världskriget (dubbelhäfte), Bonden, kronan och adelsmannen samt Från Kalmar brev till Stockholms blodbad.

Häftena utges i samarbete med etablerade förlag i Norden.



## Meddelande

### om rekommendation nr 15/1972 angående enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar

(Överlämnad av Finlands regering)

*Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at gennemføre ensartede bestemmelser i Norden vedrørende småbåde og trafikken med disse.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 24 november 1978 å *samtliga regeringars vägnar*:

På grund av olika omständigheter har de myndighetsrepresentanter från Danmark, Finland, Norge och Sverige, som har arbetat med de allmänna frågorna rörande fritidsbåtar och båtliv, inte hållit något möte under 1978. Följande möte torde hållas i februari 1979.

Helt utan internordiskt samarbete i båtfrågor har året inte varit, då arbetsgruppen som sysslar med regler för typgodkännande av båtar har hållit 4 möten.

Vårens arbete gick ut på att finslipa texten för 1978 års regelversion av de nordiska reglerna för frivillig provning av båtar med en längd intill 12 meter. Under hösten har man arbetat med förberedelser för regelversionen som skall sättas i kraft 1980.

Allmänt kan nämnas att man noggrannt informerat ECE motsvarande arbetsgrupper om de nordiska reglerna och omfattningen av typgodkännandet av båtar i de nordiska länderna. Slutligen bör nämnas att man varit i kontakt med Nordiska ministerrådets sekretariat angående den allmänna arbetsgruppens omändring till ett permanent organ för båtfrågor i Norden.

## **Meddelande**

### **om rekommendation nr 18/1972 angående samarbete rörande biologisk bekämpning av skadedjur**

*(Överlämnat av Norges regering)*

*Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att skyndsamt utreda förutsättningarna för ett effektivt nordiskt samarbete om biologisk bekämpning av skadedjur och att därvid för att undvika dubbelarbete även undersöka behovet av en samordning av forskningen på berörda naturvetenskapliga områden.

Norges regering (Landbruksdepartementet) meddelar den 12 januari 1979:

Det ble i 1973 nedsatt et utredningsutvalg bestående av representanter fra hvert av de nordiske land. Utvalget avga rapport i februar 1976.

Rapporten har vært oppe til behandling to ganger i Nordisk kontaktutvalg for jordbruksspørsmål, siste gang den 3. mars 1977. Det ble da besluttet å overlate det videre arbeid med rapporten til Nordisk kontaktorgan for jordbruksforskning.

Saken ble oversendt Nordisk kontaktorgan for jordbruksforskning ved brev av 3. mai 1977 med anmodning om at saken ble viderebehandlet i dette organet. Landbruksdepartementet anser seg derved ferdig med behandlingen av denne saken.

## Meddelande

### om rekommendation nr 19/1972 angående samarbete på veterinärmedicinens område

(Överlämnat av Sveriges regering)

*Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna för ett ökat nordiskt samarbete på veterinärmedicinens område, särskilt beträffande forskning och specialiserad utbildning för veterinärer.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 2 januari 1979 å samtliga regeringars vägnar:

Den nordiska utredningen rörande samarbete på veterinärmedicinens område har i april 1977 lämnat sitt slutbetänkande vilket har publicerats. Betänkandet har också tillställts Nordiska rådet. Det resultat som åsyftades med rekommendationen torde därmed ha uppnåtts.

Inom de olika nationella administrationerna och inom olika nordiska organ övervägs för närvarande hur utredningsresultatet på bästa sätt skall genomföras.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Sveriges regering till Nordiska rådets 27:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 19/1972 angående samarbete på veterinärmedicinens område. Syftet med rekommendationen är att åstadkomma ökat nordiskt samarbete på veterinärmedicinens område, särskilt beträffande forskning och specialiserad utbildning för veterinärer och Nordiska ministerrådet rekommenderas att utreda förutsättningarna härför.

Av meddelandet framgår att den nordiska utredningen rörande samarbete på veterinärmedicinens område i april 1977 lämnat sitt slutbetänkande, vilket har publicerats. Betänkandet har sedermera tillställts Nordiska rådet. Det framgår vidare av meddelandet att man inom de olika nationella administrationerna och inom olika nordiska organ f. n. överväger hur de av utredningen framlagda förslagen bäst skall kunna genomföras.

Kulturutskottet har behandlat betänkandet vid möte den 18 september 1978 och därvid beslutat uttala stöd för nordiskt samarbete på veterinärmedicinens område i enlighet med den företagna utredningens förslag.

Med hänvisning härtill och till att den av rådet rekommenderade utredningen företagits finner utskottet att några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning inte längre föreligger.

Kulturutskottet föreslår

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 19/1972 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 18 januari 1979

*Jo Benkow (H)*

*Niels Bollmann (CD)*

*Kjell Magne Bondevik (Kr.F.)*

*Trygve Bratteli (A)*

*Rolf Fjeldvær (A)*

*Ragnhildur Helgadóttir (Sj)*

*Elsi Hetemäki-Olander (Kok)*

*Karl-Erik Häll (s)*

*Sture Palm (s)*

*Robert Pedersen (S)*

*Kaarina (Kati) Peltola (Skdl)*

*Ingrid Sundberg (m)*

*Per Olof Sundman (c)*

*Ulf Sundqvist (Sd)*

Fungerande förman

*Marjatta Väänänen (K)*

## Meddelande

### om rekommendation nr 20/1972 angående nordiskt samarbete rörande havsrätt

*Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Island skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at fortsætte og udbygge samarbejdet om problemerne i forbindelse med lovgivningen om havet, således at der tilstræbes international enighed om udstrækningen af søterritoriet og fiskegrænserne, om specielle rettigheder for kyststater eller områder, hvis økonomi i særlig grad er afhængig af havet, og om foranstaltninger til forhindring af forurening.

*(Meddelande ej överlämnat till 27:e sessionen)*

## Meddelande

### om rekommendation nr 1/1973 angående försörjarbegreppets utformning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

*Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

1. att företaga en genomgång av ländernas rättsregler i syfte att avlägsna sådana bestämmelser som leder till olika behandling av män och kvinnor i försörjningshänseende.

2. att eftersträva ett likartat innehåll i försörjningsbegreppet och såvitt möjligt ensartad praxis av detta jämte likartad syn på män och kvinnor i försörjarrollen och därvid knyta försörjningsskyldigheten till barnen och

3. att utforma socialförsäkringssystemen i de nordiska länderna så att den som i sitt hem har vård och tillsyn av små barn, sjukliga åldringar, andra sjuka eller handikappade kommer att omfattas av systemen.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

Nordiska socialpolitiska kommittén tillsatte mot bakgrund av Nordiska rådets rekommendation nr 1/1973 år 1973 en särskild arbetsgrupp för att företaga en utredning om försörjarbegreppet i de nordiska ländernas offentligrättsliga lagstiftning. Arbetsgruppens mandat utvidgades år 1975 innebärande att utredningen även skulle gälla samlivsformer av äktenskapsliknande karaktär vilka har återverkan på försörjarbegreppet. Arbetsgruppen har i slutet av september 1976 avlämnat slutrapport.

Utredningen, som innebär att ett av syftemålen i rekommendationen uppfylls har publicerats i NU-serien (*NU 1976: 30*, Ekteskap og forsørgelse i Norden).

Ministerrådssekretariatet har efter beslut i Nordiska socialpolitiska kommittén tagit initiativ till att berörda departement/ministerier ajourfört utredningen. Nordiska socialpolitiska kommittén har den 24—25 april 1978 beslutat bl. a. att i samarbete med kontaktgruppen for likestilling, Nordiska arbetsmarknadsutskottet och ämbetsmannakommittén för lagstiftningsfrågor planera och genomföra ett tvärfackligt seminarium år 1979 kring försörjarbegreppet.

## **Meddelande**

### **om rekommendation nr 2/1973 angående auktorisation av optiker**

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

*Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark och Norge att genomföra en auktorisationsordning för optiker i enlighet med det förslag som framlagts i Nordisk utredningsserie (NU 1970: 19).

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

Sedan den allmänna nordiska överenskommelsen om gemensam arbetsmarknad slöts 1954, har ett antal särskilda överenskommelser träffats för yrkesgrupper inom medicinalpersonalen, för vilka gäller legitimationskrav, som tidigare omöjliggjort fri arbetsmarknad. För åtskilliga yrkesgrupper inom medicinalpersonalen saknas emellertid fortfarande särskilda överenskommelser och därmed möjlighet till fri arbetsmarknad inom Norden.

Utredningsuppdraget för den ad hoc- arbetsgrupp rörande gemensam arbetsmarknad för social- och medicinalpersonal som tillsattes år 1976 har utformats med hänsyn till bl. a. Nordiska rådets *rekommendation nr 2/1973* angående auktorisation och arbetsmarknad för optiker.

Arbetsgruppen beräknas avsluta sitt arbete under år 1979.

## Meddelande

### om rekommendation nr 3/1973 angående nordisk arbetsmarknad för optiker

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

*Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att införa en nordisk arbetsmarknad för optiker i enlighet med det förslag som framlagts i Nordisk utredningsserie (NU 1970: 19).

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

Utredningsuppdraget för den ad hoc arbetsgrupp rörande gemensam arbetsmarknad för social- och medicinalpersonal som tillsattes år 1976 har utformats med hänsyn till bl. a. Nordiska rådets rekommendation nr 3/1973 angående nordisk arbetsmarknad för optiker.

Arbetsgruppen beräknas avsluta sitt arbete under år 1979.



BILAGA

**E 14. Fråga vid Nordiska rådets 27:e session om gemensam arbetsmarknad för optiker**

*(Se Sak E 14, s. 1900)*

## Meddelande

### om rekommendation nr 5/1973 angående fortbildning av lärare vid socialhögskolor

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

*Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att på grundval av det förslag som framlagts i Nordisk utredningsserie 1971: 12 igångsätta en tvåårig försöksverksamhet med fortbildning av lärare vid socialhögskolor och motsvarande läroanstalter i Norden.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1978:

Den samnordiska vidareutbildningen för socialhögskollärare i form av försökskurser inleddes 1975.

Under 1977 fattades beslut om att samnordiska vidareutbildningskurser för socialhögskollärare fortsatt skall arrangeras och finansieras inom ramen för anslaget till nordisk kursverksamhet. I första hand skall om möjligt tre kurser hållas under sexårsperioden 1976—1982.

Kurserna planeras av en fast ledningsgrupp, som tillrättalägger varje enskild kurs och genomför kursen i samarbete med en för varje kurs tillsatt kursledning. Under 1978 har avhållits en tvåveckors kurs inom ramen för beslutad kursverksamhet.

Kursverksamheten tas upp till evaluering vid utgången av den nu beslutade sexårsperioden.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 5/1973 angående fortbildning av lärare vid socialhögskolor.

Syftet med rekommendationen var att få till stånd en tvåårig nordisk försöksverksamhet beträffande fortbildning av lärare vid socialhögskolor och motsvarande läroanstalter i Norden. Dylig försöksverksamhet inleddes år 1976, då sammanlagt tre kurser anordnades i samhällsplanering, socialt arbete och pedagogiskt utvecklingsarbete. Våren 1977 arrangerades ytterligare en kurs. Kurserna omfattade två veckors föreläsningar och seminariearbete med en mellanliggande period som var avsedd för förberedelser och hemarbete. 1977 fattade ministerrådet beslut om att dessa samnordiska vidareutbildningskurser för socialhögskolelärare skall arrangeras också i fortsättningen. Tre kurser skall anordnas under tiden 1976—82. 1978 avhölls en av dessa kurser. Evaluering sker vid slutet av sexårsperioden. En permanent ledningsgrupp ansvarar för kursernas uppläggning och genomförande.

Social- och miljöutskottet finner syftet med rekommendation nr 5/1973 därmed vara uppnått och anser det vara möjligt att följa den vidare utvecklingen i denna fråga inom ramen för den rapportering som bör kunna ske i ministerrådets årliga berättelse. Utskottet finner det mot denna bakgrund ej påkallat att fortsättningsvis följa denna rekommendation utan föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 5/1973 för rådets del vara slutbehandlad.

Stockholm den 23—24 januari 1979

*Liv Andersen (A)*

*Erling Dinesen (S)*

*Asbjørn Haugstvedt (Kr.F)*

*Svava Jakobsdóttir (Ab)*

Förman

*Tyra Johansson (s)*

*Bror Lillqvist (Sd)*

*Marit Løvving (H)*

*Petter Savola (K)*

*Anna-Greta Skantz (s)*

*Bernhardt Tastesen (S)*

*Raino Westerholm (Skl)*

## **Meddelande**

### **om rekommendation nr 10/1973 angående samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik**

*(Överlämnat av Sveriges regering)*

*Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige at gennemføre en fremmedlovgivning hovedsagelig i overensstemmelse med de forslag, som indeholdes i betænkningen om nordisk udlændingspolitik og fremmedlovgivning (*NU 1970: 16*) samt nøje undersøge mulighederne for en yderligere samordning af udlændingspolitikken.

Sveriges regering (arbetsmarknadsdepartementet) meddelar den 19 december 1978 å samtliga regeringars vägnar:

I Danmark tillsatte justitieministern i december 1977 en kommitté för att överväga en revidering av lagen om utlänningars tillträde till landet m. m. Kommittén har till uppgift att göra en allmän genomgång av den danska utlänningslagstiftningen samt komma med de ändringsförslag som genomgången ger anledning till. Kommitténs arbete skall i första hand syfta till att ge utlänningar ett ökat rättsskydd. Kommittén skall följa det revideringsarbete angående utlänningslagstiftning, som inletts i de övriga nordiska länderna samt beakta förslag som framförts i betänkandet Utlänningspolitik och utlänningslagstiftning i Norden (*NU 1970: 16*).

I Finland avgav "Utlänningskommissionen 1976", tillsatt den 3 september 1976, sitt betänkande (Kommittébetänkande 1977: 71) den 31 december 1977. I betänkandet föreslås att utlänningslagstiftningen i Finland i så hög grad som möjligt skall samordnas med motsvarande lagstiftning i de övriga nordiska länderna. Ministeriet för inrikesärendena har inbegärt utlåtanden om betänkandet av olika myndigheter och sammanslutningar. En del viktiga utlåtanden har ännu icke inkommit. Ett sammandrag av utlåtandena har därför icke kunnat utarbetas.

På basen av de utlåtanden ministeriet redan erhållit kan man dra den slutsatsen, att kommissionens förslag till utlänningslag ännu kommer att förutsätta relativt långvarig beredning i ministeriet innan regeringspropositionen kan föreläggas riksdagen. Avsikten är dock att regeringens

proposition med förslag till utlänningslag skall föreläggas riksdagen under år 1979.

*Norge* har med hänvisning till den nordiska passkontrollöverenskommelsen infört visumtvång för medborgare från Bangladesh.

Returviseringsbestämmelserna har justerats så att de i stora drag motsvarar dem som är i bruk i Danmark och Sverige i dag.

Det temporära invandringsstopp som för närvarande gäller i Norge har förlängts på obestämd tid. Ett utredningsarbete pågår om vilka regler som skall avlösa nuvarande bestämmelser.

Som nämnts i det förra meddelandet arbetar en särskild utredning i syfte att framlägga förslag till reviderad utlänningslagstiftning i Norge. Det väntas ännu ta någon tid innan utredningens betänkande föreligger.

I *Sverige* genomfördes med verkan från och med den 1 januari 1976 en omfattande reform av utlänningslagstiftningen (SFS 1975: 1358—1376). Ändringarna har redovisats i meddelande den 9 januari 1976.<sup>1</sup>

Som framgår av meddelandet den 6 december 1977<sup>2</sup> togs betänkandet *NU 1970: 16* upp till behandling i det sammanhanget. Ett av förslagen genomfördes då, nämligen det att svikligt förtigande jämställdes med positiv oriktig uppgift som grund för återkallelse av tillstånd. I propositionen uttalades också att det inte var önskvärt eller möjligt att införa föreslagen besvärsmätt vid vägrat uppehålls- eller arbetstillstånd. Där- emot finns alltid besvärsmätt mot det beslut om avlägsnande (förpassning) som blir följden av att uppehållstillstånd har vägrats.

På grundval av utlänningslagkommitténs betänkande (SOU 1977: 28) har viktiga ändringar genomförts i utlänningslagen från och med den 1 juli 1978 (SFS 1978: 361—367). Ändringarna syftar till att förkorta handläggningstiden i främst ärenden om uppehålls- och arbetstillstånd samt förpassning. Utlänningsnämnden, som hade att yttra sig i avvsnings- och förpassningsärenden, har avskaffats. Möjligheterna att få juridiskt biträde har förbättrats. I fortsättningen skall — till skillnad från tidigare — förpassningsbeslut meddelas redan när ansökan om uppehållstillstånd avslås. Som redan nämnts får förpassningsbeslutet överklagas. Polismyndighet skall i stället för länsstyrelse besluta om verkställighet av avvsnings- och förpassningsbeslut.

Förslagen i betänkandet *NU 1970: 16* om enhetliga regler för avlägsnande av utlänningslag övervägs alltjämt i utlänningslagkommittén. Enligt sina direktiv skall kommittén bland annat undersöka om avlägsnandeinstituten kan begränsas till två — avvsnings- och utvisning — samt överväga begränsningar i fråga om möjligheten att avlägsna nordbo som finns i Sverige. Kommittén har under arbetet besökt utlänningsmyndigheter och kommittéer i Danmark, Finland och Norge för information och utbyte av synpunkter i syfte att åstadkomma samordning

<sup>1</sup> Se *Nordisk Råd, 24. sess., s. 1591.*

<sup>2</sup> Se *Nordiska rådet, 25:e sess., s. 1708.*

mellan ländernas lagstiftning. Utlänningslagkommittén kan beräknas avsluta sitt arbete om ytterligare något år.

Den särskilda, i det tidigare medelandet omnämnda, tidsbegränsade lagen om tvångsåtgärder (telefonavlyssning m. m.) har den 14 december 1978 fått giltighetstiden förlängd till och med utgången av år 1979.

Frågor i anslutning till tillämpningen av den nordiska passkontrollöverenskommelsen har inte utanför Nordiska utlänningsutskottets ram varit föremål för överläggningar med representanter för de ansvariga ministerierna sedan februari 1977.

## Meddelande

### om rekommendation nr 11/1973 angående patentsamarbete

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

*Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne under arbejdet med de europæiske patentkonventioner og realiseringen af PCT-planen at fortsætte samarbejdet og opretholde den gensidige orientering om udviklingen på patentområdet for i videst muligt omfang at bevare den ensartede nordiske patentlovgivning.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

I Sverige har riksdagen den 15 februari 1978 bifallit den i oktober månad 1977 framlagda propositionen om ändringar i patentlagstiftningen samt ett svenskt tillträde till 1970 års konvention om patentsamarbete (PCT), 1973 års europeiska patentkonvention (EPC) och 1963 års konvention om förenhetligande av vissa delar av patenträtten (den s. k. lagkonventionen). Sverige har sedermera ratificerat de nämnda konventionerna och de av riksdagen beslutade lagändringarna har trätt i kraft.

I Danmark färdigbehandlade folketinget i maj månad 1978 det förslag, som regeringen i mars 1977 lagt fram om ändringar i patentlagstiftningen samt om danskt tillträde till PCT, EPC, lagkonventionen och konventionen om europeiskt patent för den gemensamma marknaden (CPC). Vid den andra behandlingen av förslaget visade det sig att den erforderliga kvalificerade majoriteten knappast kunde uppnås. Till följd härav omarbetades lagförslaget så att alla bestämmelser, som angick europeiskt patent och marknadspatent, utgick. Det sålunda ändrade lagförslaget antogs av folketinget den 2 juni 1978, då folketinget också bemyndigade handelsministern att ratificera lagkonventionen och PCT; den sistnämnda konventionen dock med undantag för kapitel II om internationell patenterbarhetsprövning. Danmark har därefter ratificerat PCT med reservation för kapitel II. Ratificering av lagkonventionen är inte aktuell förrän handelsministern finner sig kunna upphäva vissa övergångsbestämmelser för bl. a. patent på förfaranden för framställning av livsmedel. Lagändringarna träder i kraft den 1 december 1978.

I Norge övervägs inom industridepartementet frågan om tillträde till konventionerna och därav föranledda ändringar i patentlagstiftningen med sikte på ett förslag till Stortinget senast under första halvåret 1979.

I Finland övervägs i handels- och industriministeriet frågan om tillträde till konventionerna och därav föranledda ändringar i patentlagstiftningen.

Som framgår av tidigare meddelanden om denna rekommendation har frågan om ändringar i patentlagstiftningen föregåtts av ett nära nordiskt samarbete.

Mellan de nordiska länderna har även förekommit samarbete rörande utformningen av tillämpningsföreskrifter till patentlagarna. Således har överläggningar i denna del ägt rum i november 1977 och i februari 1978. I Sverige och Danmark har tillämpningsföreskrifter därefter beslutats. Dessa har för svensk del redan trätt i kraft, och för danskt vidkommande träder de i kraft samtidigt med ändringarna i patentlagstiftningen.



## Meddelande

### om rekommendation nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

*Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spørsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å undersøke forutsetningen for en felles nordisk holding under de kommende GATT-forhandlinger.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

Møter mellom tjenestemenn i de departementer i de nordiske land, som har ansvaret for GATT-forhandlingene, fortsetter. På møtene orienterer de enkelte land hverandre om de interne opplegg i forbindelse med forberedelsene til forhandlingene og utveksling av opplysninger om landenes holdninger. Danmark deltar i de generelle, orienterende møter.

Finland, Norge og Sverige har etablert et nærmere samarbeid om forhandlingene. Disse land har fordelt forhandlingsgruppene, slik at ett land har hovedansvaret for å fremlegge disse lands synspunkter i en bestemt gruppe og for samråd mellom de nordiske land om de saker som gruppen behandler. Det tas i størst mulig utstrekning sikte på felles standpunkter. Det land som har talsmannsfunksjonen og koordineringsansvaret i en bestemt gruppe, er imidlertid ikke alene om å representere de fire land i gruppen. Også de øvrige deltar i større eller mindre utstrekning. Man har ikke noe formelt opplegg med felles forhandlinger.

## Meddelande

### om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

*Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att skyndsamt

1. vidtaga åtgärder för att öka omfattningen av grannländernas TV-program i de nordiska länderna,
2. vidtaga åtgärder för att öka omfattningen av samnordisk distribution och produktion av TV-program och överväga möjligheterna att inrätta en särskild nordisk TV-institution för detta ändamål,
3. utreda de tekniska, ekonomiska och juridiska aspekterna på utbyggnad av kabel-TV-verksamhet i Norden,
4. vidtaga åtgärder för att åstadkomma en överenskommelse mellan berörda parter när det gäller upphovsmännens ersättningsanspråk vid återutsändning av TV-program i annat nordiskt land, samt utreda de ansvarsrättsliga och andra juridiska problem som kan uppstå, i syfte att nå fram till en snabb lösning,
5. vidtaga åtgärder för att öka möjligheterna att ta in ljudradioprogram från de nordiska grannländerna,
6. i samverkan med Nordiska rådet överväga en komplettering av det nordiska kulturavtalet med särskilda stadganden om samarbete på televisionens och ljudradions område.

Nordiska ministerrådet (kommunikations-, kultur- och utbildningsministrarna — MR-TV) meddelar den 19 december 1978:

Nordiska ministerrådet (MR-TV) beslöt den 13 mars 1978 att frågan om nordisk radio och television via satellit skulle bli föremål för fortsatt utredning i enlighet med de samma dag antagna utredningsdirektiven (*jfr Bilaga*).

Beslutet om fortsatt utredning baserade sig främst på den s. k. statssekreterargruppens betänkande "Nordisk radio och television via satellit" (*NU A 1977: 7—9*) och de synpunkter som framkommit, dels i remissyttrande över betänkandet, dels vid behandlingen av frågan i Nordiska rådets kulturutskott och vid Nordiska rådets 26:e session i Oslo i februari 1978.

Det fortsatta utredningsarbetet inriktas i princip på direktöverföring

av samtliga riksomfattande nordiska radio- och TV-program, det s. k. totalalternativet, men innefattar även en viss beskrivning av alternativet med en redigerad nordisk TV-kanal sådan den är skisserad i nyss nämnda betänkande.

De frågeställningar som är aktuella för den fortsatta utredningen har delats in i tekniska och teknisk/ekonomiska, kultur- och programpolitiska, rättsliga samt finansiella.

Det fortsatta utredningsarbetet är direkt underställt Nordiska ministerrådet i sammansättningen kommunikations-, kultur- och utbildningsministrar. Kommunikationsministrarna ingår i ministerrådet från och med sammanträde den 16 januari. Som en del av ministerrådet är en ställföreträdarkgrupp, bestående av statssekreterare (motsv.), upprättad.

Det *tekniska och teknisk/ekonomiska* delutredningsarbetet genomförs av de nordiska televerken inom ramen för överenskommelse om Samarbete på telekommunikationsområdet. Styrkommittén för nordiskt telesamarbete (generaldirektörerna i televerken) rapporterar till ministerrådet.

Delutredningen genomförs som ett eget projekt inom teleförvaltningarna och leds av en ledningsgrupp i vilken representanter för samtliga nordiska televerk och radioföretag ingår. En kärna av en projektgrupp är placerad vid Televerkets forskningsinstitut i Kjeller nära Oslo varjämte ytterligare utredningsresurser finns att tillgå vid de olika teleförvaltningarna.

Teleförvaltningarnas utredning har indelats i fyra huvudområden: systemstudien, marksegmentstudien (sändare och mottagare), rymdsegmentstudien (satelliter och raketer) samt vissa särstudier. I systemstudien utreds bl. a. systemets omfattning och operativa önskemål vad gäller kanalkapacitet. Inom marksegmentstudien utreds bl. a. mottagarutrustning för allmänheten, jordstationer för sändning till satelliten samt behovet av kompletterande täckning genom markbaserade sändare.

I rymdsegmentstudien utreds rymdsegmentets omfattning och utförande inkl. erforderlig kontrollstation på marken. Bl. a. studeras pålitlighetskrav och reservstrategi för olika kanalkapaciteter vid en eventuell successiv uppbyggnad av systemet. Vidare undersöks olika inköpsalternativ för rymdsegmentet.

I särstudierna undersöks bl. a. vågutbredningsförhållanden, alternativa system för TV och ljuddistribution samt text-TV.

Delutredningen har kontrakterat rymdindustriföretag i USA och Väst-europa för bl. a. modellstudier av satellitsystemet och studium av för projektets realisering kritiska delsystem. Härjämte har industriförbunden (motsv.) i de nordiska länderna kontaktats angående ett eventuellt nordiskt industrisamarbete inom rymdområdet med speciell inriktning på ett nordiskt satellitsystem. Vidare har utredningar angående projektets tekniska driftsorgan samt en översyn av alternativa jordbrundna

system satts i gång.

Det *kultur- och programpolitiska-, rättsliga- och finansiella* delutredningsarbetet sker inom ramen för det nordiska kulturavtalet. En särskild ämbetsmannakommitté för radio- och TV-frågor, bestående av statssekreterare (motsv.) och tjänstemän i kulturdepartementen samt generaldirektörerna i radioföretagen rapporterar till ministerrådet.

Inom kultursekretariatet i Köpenhamn har upprättats en särskild TV-sektion med uppgift att fungera som utredningssekretariat. Tre expertgrupper är tillsatta, en för kultur- och programpolitiska frågor, en för rättsliga frågor och en för finansiella frågor. För samordning mellan expertgrupperna svarar en ledningsgrupp sammansatt av ordförandena i expertgrupperna. Vidare ingår i ledningsgruppen en gemensam representant för de nordiska radioföretagen samt en för vardera av de länder som ej innehar ordförandeskap i någon expertgrupp.

Den *kultur- och programpolitiska* expertgruppen är sammansatt av representanter för de nordiska radioföretagen och kulturdepartementen. Gruppen skall bl. a. sammanställa relevant forskningsmaterial rörande radions och televisionens roll för individ och samhälle. Särskild uppmärksamhet skall ägnas publikvanorna, speciellt barnpublikvanorna.

Förslag till modell kommer att presenteras för samarbete mellan radiobolagen vad gäller bl. a. koordinering av programinköp och sändningstider. Möjligheter till nordiskt samarbete på nya eller lågprioriterade programområden undersöks.

I utredningsarbetet kommer man att beakta de nordiska radioföretagens självständiga ställning så att konkreta förslag endast skall syfta till att åstadkomma sådana organisatoriska lösningar som är nödvändiga för koordinering mellan radioföretagen.

En bedömning av ett satellitsamarbete utifrån ett kultur- och mediapolitiskt perspektiv kommer att redovisas. Den internationella utvecklingen och andra länders planer på satellitsändningar kommer att följas. En bedömning av eventuella konsekvenser av ett uteblivet nordiskt satellitsamarbete kommer att göras.

Expertgruppen har engagerat masskommunikationsforskare för att sammanställa befintliga resultat från empirisk forskning främst vad gäller etermediepublikens beteende, exempelvis förändringar i tittarvanor vid ökat utbud, val av programtyp samt kvalitativa förändringar i användandet av TV. Forskarna kommer även att diskutera huruvida ett satellitsamarbete stärker den nordiska kulturgemenskapen samt vilka konsekvenserna kommer att bli för språkliga och andra minoriteter.

En språkforskare har engagerats för att klargöra de språkliga förutsättningarna för att tillgodogöra sig ett ökat utbud av nordiska program i radio och TV. Behovet och effekterna av översättning av TV-program samt effekterna på den internordiska språkförståelsen belyses.

Den *rättsliga* expertgruppen är sammansatt av representanter för

radioföretagen och för radiolagstiftningsfrågor berörda departement. Gruppen skall bl. a. lägga fram förslag till en internordisk överenskommelse om ett satellitsamarbete samt studera behovet av ändringar i de nationella radiolagstiftningarna.

Gruppen arbetar vidare med en modell till s. k. tilläggsavtal till existerande avtal mellan upphovsrättsorganisationerna och radioföretagen avseende de upphovsrättsliga ersättningarna vid satellitsändningar. I samband med detta arbete har expertgruppen arrangerat informationsmöten i samtliga nordiska länder samt haft inledande överläggningar med representanter för rättighetshavarna om principiella frågor i samband med ett sådant avtal.

Den *finansiella* expertgruppen är sammansatt av representanter för berörda departement, främst finansdepartementen. Gruppen kommer att sammanställa och värdera de övriga gruppernas kostnadsberäkningar och utifrån dessa lägga fram förslag till en finansieringsplan för projektet i sin helhet, innefattande fördelning av kostnaderna mellan de nordiska länderna.

Vidare kommer de samhällsekonomiska konsekvenserna av olika industripolitiska lösningar att värderas. Gruppen genomför vidare en undersökning av konsumenternas investeringsbenägenhet för hemelektronik.

För vart och ett av de fyra delutredningsområdena har utredningen utarbetat ett underlag så att ministerrådet kan ta ställning till frågans vidare behandling. Utredningsarbetet bedrivs på ett sådant sätt att det vid ministerrådets sammanträde den 18 juni 1979 skall föreligga en utredningsrapport.

*BILAGA***Direktiv till fortsatt utredning om nordisk radio och television via satellit***Inledning*

Nordiska ministerrådet (kommunikations-, kultur- och utbildningsministrarna) beslöt den 13 mars 1978 (jfr protokoll MR-TV 2/78) att frågan om nordisk radio och television via satellit skall bli föremål för fortsatt utredning. Beslutet och den fortsatta utredningen baserar sig framförallt på betänkandet "Nordisk radio och television via satellit" (NU A 1977: 7—9) och de synpunkter som framkommit, dels vid betänkandets remissbehandling, dels vid behandlingen av frågan i Nordiska rådets kulturutskott och vid Nordiska rådets 26:e session i Oslo i februari 1978.

Den fortsatta utredningen skall bedrivas på ett sådant sätt att det senast den 15 juni 1979 finns ett sådant underlag att ministerrådet våren 1980 — efter remissbehandling hösten 1979 — kan fatta beslut om frågans vidare behandling.

De frågeställningar som är aktuella för fortsatt utredning kan indelas i tekniska och teknisk/ekonomiska, kultur- och programpolitiska, rättsliga samt finansiella. För vart och ett av dessa områden har utredningen i uppdrag att utarbeta ett så tillförlitligt underlag att de politiska instanserna kan ta ställning till projektet.

Utredningen bör i princip inrikta sig på direktöverföring via satellit av samtliga riksomfattande radio- och TV-program. Möjligheten till en successiv utbyggnad, liksom eventuella problem härvid, bör särskilt studeras.

Det förutsätts att utredningen är uppmärksam på eventuella behov av särstudier vad gäller mottagning av radio- och TV-sändningar på Färöarna och på Grönland.

Den fortsatta utredningsarbetet är direkt underställt ministerrådet. Som en del av ministerrådet upprättas en ställföreträdargrupp.

Varje land bestämmer själv vilka som skall vara ministrarnas ställföreträdare och liksom i ministerrådet har varje land en röst i ställföreträdargruppen.

Den tekniska och teknisk/ekonomiska delutredningen genomförs av de nordiska televerken inom ramen för överenskommelse om Samarbete på telekommunikationsområdet.

De kultur- och programpolitiska, rättsliga samt finansiella delutredningarna sker genom expertgrupper biträdade av särskild personal som knytes till ministerrådets sekretariat för nordiskt kulturellt samarbete.

Det förutsätts att det sker en koordinering på alla nivåer mellan de

olika delutredningarna. En samrådsgrupp skall finnas mellan ledningsgrupperna för å ena sidan den tekniska och teknisk/ekonomiska och å andra sidan det kultur- och programpolitiska, rättsliga och finansiella utredningsarbetet.

#### *Förhållandet till radiobolagen*

Vad gäller lösningar av de i de kultur- och programpolitiska, rättsliga samt finansiella delutredningarna angivna frågorna har utredningen att beakta de nordiska radiobolagens självständiga ställning i förhållande till statsmakterna i de enskilda nordiska länderna.

De konkreta förslagen i utredningen skall endast syfta till att åstadkomma sådana organisatoriska förutsättningar att den koordinering mellan radiobolagen, som bedöms nödvändig vid en direktöverföring av nordiska radio- och TV-program, kan etableras.

#### *Teknisk och teknisk/ekonomisk delutredning*

För den tekniska och teknisk/ekonomiska delutredningen svarar de nordiska ländernas teleförvaltningar.

Styrkommittén för nordiskt telesamarbete (NST = Generaldirektörerna för de nordiska ländernas teleförvaltningar) rapporterar till ministerrådet.

Utredningsarbetet sker i ett särskilt projekt och styrs härvid av en ledningsgrupp som sammansätts av representanter för resp. teleförvaltning. Också de nordiska programföretagen inbjuds att ingå i ledningsgruppen.

Arbetet med den satellitkniska utredningen fram till den tidpunkt, då ett avtal skulle kunna träffas mellan de nordiska länderna, bedrivs i två faser.

Den första fasen innebär att en fördjupad teknisk/ekonomisk systemstudie genomförs. Resultatet av den första fasen skall utgöra ett tillräckligt säkert underlag för principiellt politiskt ställningstagande till projektet. Speciellt skall arbetet inriktas på frågor, som har avgörande betydelse för systemets ekonomi och genomförbarhet, och sådana som i nuläget kan uppfattas vara oavklarade tekniska problem.

Dessa frågor kan indelas i systemdelen, marksegmentet och rymdsegmentet. Till systemfrågorna hör bl. a. systemkonfiguration och reservstrategi för rymdsegmentet, programöverföring till satelliten samt bärarkoster. I utredningen rörande marksegmentet ingår frågor angående kostnader för mottagningsutrustning både vid enskild och kollektiv mottagning, mottagningsutrustningens utformning bl. a. med avseende på miljökrav, installation av mottagningsutrustning med hänsyn till byggnadstekniska förhållanden samt stationer för återutsändning i avskärmade områden.

Vad slutligen gäller rymdsegmentet behöver bl. a. utredas frågor som rör högeffektförstärkare, filter och multiplexutrustning, satellitantenner och kraftförsörjning samt kontroll av satelliterna.

Med utgångspunkt från bl. a. de programmässiga förutsättningarna som fastställs av ministerrådet bör den tekniska utredningen resultera också i en redovisning av tidsmässiga och ekonomiska aspekter på utvecklingen av ett nordiskt rundradiosatellitesystem.

Utvecklingen av arbetet skall rapporteras till ministerrådet. I juni 1979 avges en rapport som kan ligga till grund för remissbehandlingen. Arbetet i den första fasen bör därefter inriktas på att ytterligare detaljera och verifiera tidigare uppnådda resultat och anpassa dem till den successiva utvecklingen.

Den andra fasen som förutsätter ett positivt politiskt beslut på det nordiska planet innebär att en detaljerad projektstudie görs, vilken leder fram till en specifikation av systemet. Specifikationen skall tillsammans med annan erforderlig dokumentation ligga till grund för anbudsinfordran i den därpå följande fasen av arbetet. Preliminärt bör den andra fasen av projektet inledas när den första fasen avslutats. Resultatet av den andra fasen skall föreligga i samband med att ovannämnda avtal mellan de nordiska länderna träffas. Dessa tidpunkter bör dock återkommande prövas med beaktande av frågans allmänna utveckling.

Teleförvaltningarnas utredning angående kostnader och organisatoriska förhållanden i samband med etablerande och drift av ett eventuellt nordiskt satellitesystem skall omfatta:

- Rymdsegmentet (satelliter och raket) med tillhörande kontrollutrustning (eventuellt egen kontrollstation)
- Jordsegmentet, innefattande
  - system för överföring av program till sändarstation/er
  - sändarstation/er
  - stationer för täckning av avskärmade områden

Utredningen skall genomföras för olika program- och täckningsalternativ.

Utredningen skall omfatta konsekvenserna av olika anskaffningsalternativ. Därvid belyses möjligheterna till leverans från nordisk industri samt de ekonomiska konsekvenserna härav.

För samtliga alternativ gäller att jordsegmentet skall anskaffas av varje enskild teleförvaltning enligt för denna gällande regler, dock med hänsynstagande till de tänkbara vinster som kan erhållas vid gemensam beställning.

Förslag i skissmässig form för organisation av satellitesystemets etablering och drift skall läggas fram, antingen i form av principer för en särskild organisation eller i form av riktlinjer för andra samarbetsformer. Vidare skall anges investeringsbehov och den tänkbara inverkan



som fördelningen av de enskilda ländernas investeringar kan ha på investeringsbehovet, under hänsynstagande bl. a. till olika anskaffningsformer, eventuella principer syftande till "fair return", och den aktuella finansieringsformen.

En översyn i tekniskt och teknisk/ekonomiskt avseende av de alternativa modeller (jordbundna sändarnät resp. kombinerat radiolänknät/lokala kabeldistributionsnät) för vidgat nordiskt radio- och TV-samarbete som redovisats i betänkandet "TV över gränserna" skall också göras inom ramen för teleförvaltningarnas projekt.

Kostnader och organisatoriska förhållanden i samband med etablerande och drift av ett eventuellt jordbundet system utreds nationellt.

Ledningsgruppen svarar för den koordinering som krävs vad gäller förutsättningarna för arbetet och redovisningen av resultatet.

#### *Kultur- och programpolitisk utredning*

Den fortsatta kultur- och programpolitiska utredningen leds av en nordisk expertgrupp bestående av representanter för kulturministerierna och radiobolagen.

Utredningen har till uppgift att överväga de kultur- och programpolitiska konsekvenserna av nordiskt programutbyte via satellit, i relation till de övergripande målen för kulturpolitiken och kultursamarbetet i Norden, nämligen att bidra till utvecklingen av bättre språkförståelse och rikare gemenskap mellan de nordiska folken, erbjuda förutsättningar för sådana insatser av hög kvalitet för vilka de enskilda länderna var för sig saknar tillräckliga resurser och bl. a. härigenom stärka och berika kulturlivet i vid bemärkelse i de enskilda länderna och inom de skilda etniska och språkliga grupperna i Norden.

Utredningen skall också beakta de synpunkter, speciellt rörande de kultur- och programpolitiska effekterna av ett samarbete, som kommit till uttryck i remissvaren.

Nordiskt radio- och TV-samarbete via satellit bör analyseras med hänsyn till effekten på mediapolitiken i övrigt.

Utredningen bör sammanfatta sådana forskningsresultat rörande televisionens och radions roll för individ och samhälle som har relevans för frågan om nordiskt programutbyte via satellit. Särskild uppmärksamhet bör ägnas frågan om huruvida publikvanorna (tittartid och programval) kommer att förändras genom de ökade valmöjligheterna. Konsekvenserna för barnpubliken bör studeras särskilt.

På basis av erfarenheterna från de områden i Norden, där man i dag kan motta ett större antal grannlandsprogram, skall studeras hur utbudet av TV-program har påverkat publikvanorna i dessa områden.

Utredningen skall undersöka om programpolitiken i t. ex. Sveriges Radio påverkas av att de svenska programmen i dag kan mottas av stora befolkningsgrupper i Danmark, Finland och Norge, när det gäller program vars innehåll berör förhållande i dessa länder.

Utredningen bör bedöma vilken betydelse det existerande nordiska utnyttjandet av TV över gränserna har för språkförståelsen mellan danska, norska och svenska.

Det fortsatta arbetet bör lägga fram förslag till modell för samarbete mellan radiobolagen vad det gäller bl. a. koordinering av sändningsplaner och inköp samt produktion av program för televisionen. Genom ett sådant samarbete kan sändningstid komma att friställas. Utredningen bör därför undersöka konsekvenserna härav, bl. a. möjligheterna till nordiskt programsamarbete på nya eller för närvarande lågprioriterade områden, samt till reprisering av nordiska program.

Utredningen bör vidare ge förslag till lösning av problemen med språkförståelse varvid möjligheterna till textning av televisionsprogrammen bör beaktas.

Utredningen bör särskilt studera den nya situation som skulle uppstå för ljudradion vid ett utbyggt nordiskt programsamarbete.

I uppdraget ingår också att följa utomnordiska — framförallt angränsande — länders planer på att skaffa satellitsystem för programspridning, samt att studera möjliga kulturpolitiska konsekvenser av frånvaron av ett nordiskt satellitsystem.

Förslag rörande avgränsning av reklamsändningar bör läggas fram för de nordiska länders del som inte accepterar reklam i etermedierna.

Utredningen bör särskilt studera vilka lösningar som är möjliga redan under systemets introduktionsperiod och vilka som kan genomföras först när det är etablerat.

Utredningen har också till uppgift att uppskatta de kostnader som kan bli aktuella som resultat av de i den kultur- och programpolitiska delutredningen föreslagna lösningarna.

### *Rättslig delutredning*

De rättsliga frågorna bör studeras av en nordisk expertgrupp sammansatt av representanter för ansvariga departement samt radiobolagen.

Utredningen bör lämna förslag till en nordisk överenskommelse om programsamarbete via direktsändande satellit. Denna bör utgå från de tekniska och teknisk/ekonomiska, kultur- och programpolitiska, organisatoriska och ekonomiska lösningar som utarbetas genom övriga delutredningar. I utarbetandet av sådan överenskommelse bör hänsyn tas till existerande internationella överenskommelser och allmänna folkrättsliga principer, och även till resultatet av de pågående förhandlingarna i FN:s rymdkommitté.

En internordisk överenskommelse måste bl. a. slå fast vissa huvudlinjer för den nationella lagstiftningen rörande satellitsamarbetet. Inom lagstiftningen på radioområdet bör här särskilt det programpolitiska ansvaret belysas närmare. Vidare bör undersökas vilka ändringar och kompletteringar som kan behöva göras i nationell lagstiftning inom t. ex. straff-, skadestånds- och processrättens område. I samtliga nordiska län-

der (utom Island) arbetar utredningar med att se över den upphovsrättsliga lagstiftningen. I flera länder övervägs för närvarande ändringar i radio- och/eller radioansvarighetslagstiftningen liksom i de avtal om programverksamhet som finns med vissa radiobolag. Utredningen bör därför följa utvecklingen inom dessa områden och föreslå de ändringar som krävs.

Så snart som möjligt bör kontakter tas med upphovsmanorganisationerna i Norden. En slutlig bedömning av kostnaderna för programverksamheten kan göras först när avtalsstrukturen närmare fastslagits. Härvid bör klarläggas vem som skall vara avtalslutande på förbrukarsidan resp. rättighetssidan, hur avtal skall slutas för hela det nordiska området, vilka möjligheterna är till förbud mot sändning till visst land eller vissa länder, förhållandet till vidarespridning via kabel, principerna för och beräkning av storleksordningen av olika vederlag på olika rättighetsområden rörande upphovsmän och utövande konstnärer, förhållandet till vissa länders särordningar (t. ex. fondsordningen i Norge) samt situationen under ett eventuellt satellitsystems introduktionstid.

Det är önskvärt att upphovsmannasidan vid de nordiska överläggningarna låter sig företräddas av ett begränsat antal företrädare för organisationer i varje nordiskt land.

På grundval av kontakterna med rättighetshavarnas organisationer bör utredningen lämna förslag till sådana organisatoriska lösningar som från administrativa och kostnadsmässiga synpunkter kan anses påkallade för den praktiska hanteringen av rättigheterna.

Gruppen bör vidare hålla sig orienterad om eventuella förslag till europeiska försökssändningar.

#### *Finansiell delutredning*

De ekonomiska och finansiella frågorna bör i samråd med televerk och radiobolag studeras närmare i en grupp sammansatt av representanter för relevanta departement.

Gruppen bör sammanställa och utvärdera övriga arbetsgruppers kostnadsberäkningar för att med utgångspunkt i dessa framlägga förslag till en finansieringsplan för projektet i sin helhet. Denna bör innefatta förslag till fördelning av kostnaderna mellan de nordiska länderna, liksom förslag till finansiering helt eller delvis genom tilläggslicenser eller skattemedel. Vidare bör de samhällsekonomiska konsekvenserna av olika industripolitiska lösningar studeras. Gruppen bör även med utgångspunkt i övriga gruppernas förslag utarbeta alternativa förslag till etablering av det/de nordiska organ, med det juridiska och ekonomiska ansvar som erfordras i driftskedet.

Då dessa frågor i varierande utsträckning berör de utredningsområden och den kompetens som finns i övriga expertgrupper är det nödvändigt med en nära koordinering.

## Meddelande

### om rekommendation nr 17/1973 angående samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

*Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vid utbyggnaden av det nordiska kultursamarbetet ge hög prioritet åt åtgärder för att åstadkomma en gemensam planering av universitets- och högskoleutbyggnaden i hela Norden i syfte att genomföra ökad integration på den högre utbildningens område. Härvid bör särskild vikt läggas vid samplanering på regional bas, t. ex. på Nordkalotten.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1978:

Som ett led i samplaneringen av universitetsutbildning och utbyggnad på regional bas avhölls sommaren 1978 i Tromsö ett symposium som möjliggjorts genom anslag från ministerrådet. Under symposiet, som hade deltagare från alla universitet och högskolor på Nordkalotten, behandlades teman som universitet i stadssamhället, högskoleutbildning, forskning och landsdelsanknytning, lokala ringverkningar för befolkningen, sysselsättning och byggverksamhet, den högre utbildningens regionala betydelse och forskning med anknytning till landsdelen.

Av symposiet framgick att man åtminstone i nordkalottområdet är inställd på samverkan över landsgränserna i fråga om utbildning och forskning, bl. a. genom att olika universitet specialiserar sig på olika ämnesområden.

Som nämnts i tidigare meddelanden om rekommendationen har reformer inom den högre utbildningen lett till olika utveckling i de nordiska länderna och därmed försvårat förslag till åtgärder för en reell samplanering i enlighet med intentionen i rekommendationen. Arbetsgruppen för högre utbildning bevakar dock fortsatt utveckling på området.

Information och utbyte av erfarenheter i fråga om planering på högskolesektorn förekommer också inom ramen för de nordiska ämbetsmannamötena om högre utbildning.

## Meddelande

### om rekommendation nr 19/1973 angående högre lantbruksundervisning och forskning

*(Överlämnat av Sveriges regering)*

*Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige att utreda möjligheterna för ett fastare nordiskt samarbete inom den högre lantbruksutbildningen och forskningen, i syfte att finna praktiska former för ett bättre utnyttjande av de samlade resurserna.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 2 januari 1979 å samtliga regeringars vägnar:

Den arbetsgrupp som utsågs 1973 för att utreda möjligheterna till ett fastare nordiskt samarbete inom den högre jordbruksundervisningen och forskning framlade i september 1976 sitt betänkande. Betänkandet har också tillställts Nordiska rådet. Det resultat som åsyftades med rekommendationen torde därmed ha uppnåtts.

Inom de olika nationella administrationerna och inom olika nordiska organ övervägs för närvarande hur utredningsresultatet på bästa sätt skall genomföras.

*BILAGA***Befänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Sveriges regering till Nordiska rådets 27:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 19/1973 angående högre lantbruksundervisning och forskning. Syftet med rekommendationen är att åstadkomma ett fastare nordiskt samarbete inom den högre lantbruksutbildningen och forskningen. Regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige rekommenderas att utreda möjligheterna till och de praktiska förutsättningarna för att bättre utnyttja de samlade resurserna därvidlag.

Av meddelandet framgår att den arbetsgrupp som 1973 utsetts att utreda möjligheterna till ett fastare nordiskt samarbete inom den högre jordbruksundervisningen och forskningen framlagt sitt betänkande i september 1976. Detta betänkande har sedermera tillställts Nordiska rådet. Det framgår vidare av meddelandet att man inom de olika nationella administrationerna och inom olika nordiska organ f. n. överväger hur de av utredningen framlagda förslagen bäst skall kunna genomföras.

Kulturutskottet har behandlat betänkandet vid möte den 18 september 1978 och därvid beslutat uttala stöd för nordiskt samarbete inom den högre lantbruksutbildningen och forskningen i enlighet med den företagna utredningens förslag.

Med hänvisning härtill och till att den av rådet rekommenderade utredningen företagits finner utskottet att några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning inte längre föreligger.

Kulturutskottet föreslår

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 19/1973 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 18 januari 1979

*Jo Benkow (H)*

*Niels Bollmann (CD)*

*Kjell Magne Bondevik (Kr.F.)*

*Trygve Bratteli (A)*

*Rolf Fjeldvær (A)*

*Ragnhildur Helgadóttir (Sj)*

*Elsi Hetemäki-Olander (Kok)*

*Karl-Erik Häll (s)*

*Sture Palm (s)*

*Robert Pedersen (S)*

*Kaarina (Kati) Peltola (Skdl)*

*Ingrid Sundberg (m)*

*Per Olof Sundman (c)*

*Ulf Sundqvist (Sd)*

Fungerande förman

*Marjatta Väänänen (K)*

## Meddelande

### om rekommendation nr 20/1973 angående stöd till den färöiska litteraturen

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

*Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spørsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i den nordiska kulturbudgeten upptaga ett belopp som stöd i olika former till färöisk litteratur.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1978:

Støtteordningen for oversættelse af nordisk nabolandslitteratur (jfr. ministerrådets beretning om kulturelt samarbejde 1978 og komiteens egen beretning for 1978) omfatter også de så kaldte små sprogområder i Norden, herunder det færøske sprogområde. Ved disponeringen af denne støtteordning er der siden 1975 årligt givet støtte til oversættelse af litteratur både til og fra færøsk i overensstemmelse med den kvotafordeling, der er fastlagt i støtteordningen, jfr. nærmere omtale af støtteordningen i ministerrådets beretning om litteratursamarbejdet.

En evaluering af støtteordningen er i 1978 iværksat. Man er her især opmærksom på spørgsmålet om udgivelse af oversat litteratur i de så kaldte små sprogområder. Og spørgsmålet om en evt. supplerende støtte til udgivelser i disse områder vil blive vurderet.

Nordisk Kulturfond har sideløbende gennem en særlig bevilling medvirket til iværksættelse af en undersøgelse af vilkårene for udgivelse af litteratur på færøsk, islandsk og grønlandsk.

## Meddelanden

### om rekommendation nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning

(Överlämnade av Nordiska ministerrådet och Danmarks regering)

*Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at stræbe efter en udbygning af den ensartede nordiske ægteskabslovgivning og at undersøge alle muligheder for at finde en fælles tilfredsstillende løsning.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

Utöver vad som anförts i C1/1978 ang. rekommendation 22/1973 skall anmärkas att i Norge övervägs frågan angående ingående och upplösning av äktenskap fortfarande av Ekteskapslovutvalget.

Äktenskapskommittéerna i de olika nordiska länderna behandlar också frågor om makars förmögenhetsförhållanden. Den danska kommittén avlämnade ett betänkande år 1974 (nr 716/1974). I Finland avlämnades ett betänkande år 1976 (1976: 29). Betänkandet har sedermera remissbehandlats. Frågan om äktenskapets ekonomiska rättsverkningar har under året diskuterats mellan äktenskapskommittéerna och representanter för justitiedepartementen bl. a. vid ett möte i september i Stockholm.

Ministerrådet vill peka på att tidsplanen för kommittéernas arbete med dessa frågor synes öppna goda möjligheter för att man på departementsplanet skall kunna komma till rätta med eventuella olikheter i de förslag som kommittéerna kommer att avlämna. Denna möjlighet för att även i framtiden bevara en hög grad av rättsenhet mellan de nordiska länderna på detta väsentliga område är klart att föredra.

Danmarks regering meddelar den 30 november 1978 å samtliga regeringars vägnar:

Der henvises til afsnittet om ægteskabslovgivningen i kap. II i ministerrådets beretning til Nordisk Råds 27. session om det nordiske samarbejde på lovgivningens område.



## Meddelande

### om rekommendation nr 24/1973 angående förarskydd vid trafikförsäkring

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

*Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at lade foretage en undersøgelse af det hensigtsmæssige i og af muligheden for at gennemføre en udvidelse af forsikring for motor-køretøjer til også at dække ejer/fører ved skadetilfælde i andet nordisk land.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

Denne rekommandasjonen berører, foruten spørsmålet om erstatning til eier/fører, også spørsmålet om objektivt erstatningsansvar for trafikskader. I Finland og Norge har man bygget på et system med objektivt ansvar. I Finland har man lenge, og i Norge siden 1974, ytt erstatning også til føreren.

I Sverige bygget man tidligere på et subjektivt ansvar, og det ble ikke ytt erstatning til fører. I 1975 ble det imidlertid vedtatt en ny trafikkskadelov, som innfører erstatning på objektivt grunnlag for personskader, og som også dekker fører og eier. Loven trådte i kraft 1. juli 1976.

I Danmark har man fortsatt samme ordning som den tidligere svenske, men spørsmålet om å innføre tilsvarende regler som i de øvrige nordiske land er under utredning av et utvalg.

## Meddelande

### om rekommendation nr 25/1973 angående trafikregler för handikappfordon

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

*Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd at gennemføre ensartede færdselsregler for el-drevne invalidekøretøjer med speciel hensyntagen til trafiksikkerheden.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

Nordiska trafiksäkerhetsrådet (NTR) har i en rapport, som Nordiska kommittén för vägtrafiklagstiftning (NKV) utarbetat, föreslagit införandet av gemensamma regler på detta område. En närmare genomgång av förslagen är återgiven i samband med ministerrådets meddelande per den 30 november 1973 rörande ifrågavarande rekommendation. Se *Nordiska rådet, 22:a sessionen, 1:a saml., s. 1213*.

NKV:s förslag motsvarar gällande svenska regler. I Danmark innehåller den nya trafiklagen, som trädde i kraft den 1 maj 1977, bestämmelser om invalidfordon, vilka bestämmelser motsvarar NKV:s förslag.

I Finland och Norge överväger man förslaget i samband med frågan om gemensamma trafikregler i Norden.

## Meddelande

om rekommendation nr 27/1973 angående utredning om mellanriksväg Skjomen—Stora Sjöfallet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

*Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Norge og Sverige at foretage en udredning om spørgsmålet om en vej mellem Skjomen og Stora Sjöfallet (Fjellbu—Suorva).

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

På svensk sida är anläggandet av en mellanriksväg mellan Skjomen och Stora Sjöfallet beroende av ställningstagandena till de obrutna fjällområdenas framtida användning. I prop. 1977/78: 31 om riktlinjer i den fysiska riksplaneringen för vissa s. k. obrutna fjällområden, som förelades den svenska riksdagen under slutet av år 1977, har uttalats att en förlängning av den nu befintliga Ritsemvägen till Norge ej bör genomföras. Riksdagen tog i december 1977 ställning till uttalandena i propositionen (CU 1977/78: 8, rskr 99). Ställningstagandet innebar bl. a. att frågan om anläggning av mellanriksvägen hålls öppen i avvaktan på att riksdagen föreläggs ett samlat förslag i fråga om områdenas avgränsning.

Den svenska regeringen har därefter i april 1978 uppdragit åt länsstyrelsen i Norrbottens län att senast den 1 januari 1980 redovisa konsekvenserna för olika motstående markanvändningsintressen av olika vägalternativ mellan Vietasjokk och Norge.

## Meddelanden

### om rekommendation nr 28/1973 angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige

*(Överlämnade av Nordiska ministerrådet)*

*Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland, Norge og Sverige snarest at vedtage foranstaltninger for en hurtig etablering af tværgående flyforbindelser i landenes nordlige områder.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978: Spörsmålet om flygforbindelsene i nord er til behandling i en arbeidsgruppe med representanter for de tre lands samferdselsdepartementer. Hensikten er å søke igangsatt en tverrgående flyforbindelse uten så stort underskudd som tidligere antydte. Spörsmålet om en rute Tromsø—Kiruna som knytter sammen norsk og svensk flyrutenett og en rute Luleå—Uleåborg som knytter sammen finsk og svensk flyrutenett har vært drøftet med flyselskapene.

Nordiska ministerrådet meddelar i januari 1979:

Frågan om flygförbindelserna dryftades vid ett möte mellan trafikministrarna och Nordiska rådets trafikutskott i december 1978. Vid mötet förklarade ministrarna att flygförbindelser på relationen Tromsø—Kiruna—Luleå—Uleåborg beräknas kunna inrättas den 1 juni 1979 för en försöksperiod om tre år. En förutsättning angavs dock vara att resp. lands parlament godkänner de riskgarantier som är nödvändiga med hänsyn till det ekonomiska underskott som kan uppkomma i trafiken.

**BILAGA**

**E 15. Fråga vid 27:e sessionen om tvärgående flygförbindelser på Nordkalotten**

*(Se Sak E 15, s. 1901)*

## **Meddelande**

### **om rekommendation nr 29/1973 angående nordiskt hälsokortssystem**

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

*Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna för att skapa ett enhetligt nordiskt hälsokortssystem för vissa ålders- och sjukdomskategorier.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

Med anledning av Nordiska rådets *rekommendation nr 29/1973* angående nordiskt hälsokortssystem har en arbetsgrupp arbetat sedan hösten 1975. Slutrapporten överlämnades till socialpolitiska kommittén i juni 1977.

Utredningen har varit föremål för nationell remissbehandling. Nordiska socialpolitiska kommittén har därefter övervägt att utarbeta ett för de nordiska länderna gemensamt hälsokort för vissa riskgrupper. Systemet synes svårt att genomföra ekonomiskt och organisatoriskt samtidigt som det ändå inte ger garantier för att det övergripande syftet tillgodoses. De hälsokort som för närvarande är i bruk för vissa riskgrupper fyller de krav man har anledning att ställa på sådana hälsokort. Tillräckliga skäl föreligger därför enligt kommitténs mening inte för att införa ett enhetligt nordiskt hälsokortssystem.

Nordiska socialpolitiska kommittén anser att frågan om att etablera ett särskilt nordiskt samarbete rörande dokumentering av barns och skolungdomars hälsotillstånd m.m. bör prövas vidare när arbetet beträffande eventuellt hälsokort för EG:s medborgare är avslutat.

Nordiska ministerrådet anser att Nordiska rådets rekommendation att undersöka möjligheterna för att skapa ett enhetligt nordiskt hälsokortssystem blivit föremål för en omfattande prövning. Mot denna bakgrund och remissinstansernas allmänna tveksamhet till ett sådant system anser ministerrådet rekommendationen färdigbehandlad genom förut återgivna ställningstaganden av Nordiska socialpolitiska kommittén.

*BILAGA*

**Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 29/1973 angående nordiskt hälsokortssystem.

För att undersöka behovet och utformningen av ett nordiskt hälsokortssystem avsett för olika åldersgrupper och sjukdomskategorier tillstattes år 1975 en särskild arbetsgrupp. Av meddelande till Nordiska rådets 26:e session framgick att arbetsgruppen överlämnat förslag till Nordiska socialpolitiska kommittén sommaren 1977 i huvudsaklig överensstämmelse med vad som förordades i rådsrekommendationen. Arbetsgruppen föreslog bl. a. att ett nordiskt samarbete inleddes beträffande dokumentation av barns och skolungdomars hälsotillstånd, att hälsokort utarbetades för vissa riskgrupper enligt likartade principer och att internationella vaccinationsintyg skulle utnyttjas som hälsodokument efter vissa kompletteringar.

Sedan arbetsgruppens förslag underkastats remissbehandling har Nordiska socialpolitiska kommittén bedömt det vara svårt att låta utarbeta ett gemensamt hälsokort för vissa riskgrupper. Såväl ekonomiska som organisatoriska hinder anses föreligga. Dokumenteringen av barns och skolungdomars hälsotillstånd vill socialpolitiska kommittén ta upp till prövning när erfarenheter från EG föreligger. Syftet med denna rådsrekommendation synes sålunda ej vara möjligt att uppnå för närvarande. Utskottet finner det därför ej påkallat att fortsättningsvis följa denna rekommendation utan föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 29/1973 för rådets del vara slutbehandlad.

Stockholm den 23—24 januari 1979

*Liv Andersen (A)*

*Erling Dinesen (S)*

*Asbjørn Haugstvedt (Kr.F)*

*Svava Jakobsdóttir (Ab)*

Förman

*Tyra Johansson (s)*

*Bror Lillqvist (Sd)*

*Marit Løvvig (H)*

*Petter Savola (K)*

*Anna-Greta Skantz (s)*

*Bernhardt Tastesen (S)*

*Raino Westerholm (SkI)*

**Meddelande****om rekommendation nr 32/1973 angående vård av narkotikamissbrukare**

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

*Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att skyndsamt vidtaga åtgärder för en organiserad samverkan kring utvärdering av förekommande behandlingsmetoder för narkomaner i de nordiska länderna.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978: Ministerrådet vill inledningsvis hänvisa till sitt meddelande år 1977.

Ett seminarium i frågan om tvång/frivillighet i vården av drogmissbrukare genomfördes i maj 1978.

Nordiska samarbetsorganet för drogforskning har under 1978 inlett en kartläggning av de nordiska ländernas nuvarande vård- och behandlingsmetoder för narkotikamissbrukare.

Nordiska ministerrådet beslutade vid sammanträde i Tromsø den 25 augusti 1978 att detta arbete skall fortsätta. Samtidigt beslutade ministerrådet att Nordiska samarbetsorganet för drogforskning från och med den 1 januari 1979 skall sammanföras till en nordisk nämnd för alkohol- och narkotikaforskning. Den nya nämnden skall bl.a. överta de nuvarande organens arbetsuppgifter.



## **Meddelande**

### **om rekommendation nr 2/1974 angående nordiskt förbud mot alkoholreklam**

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

*Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at indføre forbud mod alkoholreklame i Norden og at iværksætte en effektiv information om alkoholens skadelige virkninger, særlig over for ungdommen.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

Mot bakgrund av att både Finland, Island och Norge redan infört långtgående restriktioner mot alkoholreklam och den svenska riksdagen under hösten 1978 beslutat införa förbud mot alkoholreklam i Sverige med verkan fr. o. m. den 1 juli 1979 anser ministerrådet att den fortlöpande informationen till Nordiska rådet i denna fråga bör upphöra eftersom denna information i fortsättningen endast skulle komma att omfatta Danmark.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandet**

Til juridisk udvalg er henvist den til Nordisk Råds 27. session 1979 afgivne meddelelse om rekommandation nr. 2/1974 angående nordisk forbud mod alkoholreklame.

Udvalget har behandlet meddelelsen på møder den 16. januar 1979 i Stockholm og den 19. februar 1979 i Stockholm.

Juridisk udvalg har endvidere drøftet sagen på et møde med de nordiske justitsministre den 7. november 1978 i Helsingfors.

I meddelelsen anføres det, at bortset fra i Danmark er eller vil der i 1979 blive indført vidtrækkende restriktioner mod alkoholreklame. For Danmarks vedkommende kan det ikke forventes, at rekommandationens anbefaling af et reklameforbud vil kunne gennemføres.

De nordiske justitsministre har over for juridisk udvalg redegjort for den øgede indsats, der i alle de nordiske lande gøres for at oplyse om alkoholens skadelige virkninger. Denne informationsvirksomhed er i meget vidt omfang rettet specielt til ungdommen.

Juridisk udvalg anser på denne baggrund rekommandationen for opfyldt, så langt som det må anses for muligt.

Juridisk udvalg indstiller derfor,

at Nordisk Råd tager den til rådets 27. session 1979 afgivne meddelelse om rekommandation nr. 2/1974 angående nordisk forbud mod alkoholreklame til efterretning og anser rekommandationen for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Stockholm, den 19. februar 1979

*Erik Adamsson (S)*

*K. B. Andersen (S)*

Formand

*Ib Christensen (DR)*

*Astrid Gjertsen (H)*

*Guttorm Hansen (A)*

*Anna-Liisa Hyvönen (Skdl)*

*Sinikka Karhuvaara (Kok)*

*Liv Stubberud (A)*

*Lars Werner (vpk)*

*Håkan Winberg (m)*

## **Meddelande**

### **om rekommendation nr 3/1974 angående nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter**

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

*Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att genomföra en nordisk specialistutbildning för fysioterapeutlärare.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

Nordiska socialpolitiska kommittén beslutade vid sammanträde den 14 november 1977 med utgångspunkt i det av ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) antagna samarbetsprogrammet på social- och hälsovårdsområdet, att genomföra en inledande kartläggning av pågående och planerad efter- och vidareutbildning av social- och medicinalpersonal i de nordiska länderna. Kartläggningen som genomfördes under första halvåret 1978 omfattade även efter- och vidareutbildning av fysioterapeuter. Dess resultat har behandlats av Nordiska socialpolitiska kommittén under hösten 1978. Kommittén har i denna fråga bl. a. beslutat att Nordiska hälsovårdshögskolan skall förutsättningslöst pröva vilka efter- och vidareutbildningar som är lämpliga för gemensamma nordiska insatser antingen vid högskolan eller vid andra utbildningsenheter. Denna prövning kommer även att omfatta fysioterapeuterna. Kommittén har beslutat föreslå ministerrådet att knyta en halvtidstjänst till högskolan för genomförandet av den åsyftade prövningen.

## Meddelande

### om rekommendation nr 6/1974 angående tryggande av patienternas rättssäkerhet

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

*Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utvärdera erfarenheterna från de utredningar och den försöksverksamhet som pågår i de nordiska länderna i syfte att finna lämpliga former för att trygga patienternas rättssäkerhet och behov av information vid medicinsk behandling.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

Frågan om lämpliga former för att trygga patienternas rättssäkerhet och behov av information vid medicinsk behandling är föremål för utredning eller remissbehandling i flera av länderna. Ministerrådet följer frågans utveckling.

*BILAGA*

**E 7. Fråga vid Nordiska rådets 27:e session om patienternas rätts-  
säkerhet m. m.**

*(Se Sak E 7, s. 1891)*

## Meddelande

### om rekommendation nr 8/1974 angående nordisk rusmedelsforskning

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

*Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att mot bakgrund av på alkohol- och narkotikaforskningens område vunna erfarenheter skyndsamt och förutsättningslöst låta utreda formerna för en samordnad och integrerad nordisk rusmedelsforskning.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

Nordiska ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) beslutade den 5 december 1974 att från och med den 1 januari 1975 inrätta "Nordiska evalueringskommittén för rusmedelsforskning".

Evalueringskommitténs slutrapport överlämnades till ministerrådet i juni 1978. Kommitténs huvudförslag innebär upprättandet av en "Nordisk nämnd för rusmedelsforskning med uppgift att främja och utveckla det nordiska forskningssamarbetet inom rusmedelsforskningen med särskild vikt lagd på samhällsvetenskapligt orienterad forskning".

Nordiska ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) beslutade den 25 augusti 1978 att från och med den 1 januari 1979 inrätta en "Nordisk nämnd för alkohol- och narkotikaforskning" som kommer att ersätta Nordiska samarbetsorganet för drogforskning och Nordiska nämnden för alkoholforskning.

Nordiska ministerrådet anser mot denna bakgrund att rekommendationens syfte uppfyllts.

*BILAGA***Befärande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 8/1974 angående nordisk rusmedelsforskning.

En nordisk nämnd för alkohol- och drogforskning inrättades den 1 januari 1979. Den nya nämnden ersätter Nordiska samarbetsorganet för drogforskning och Nordiska nämnden för alkoholforskning. Social- och miljöutskottet konstaterar med glädje att syftet med rekommendationen därmed uppnåtts. Utskottet, som förutsätter att årlig, separat berättelse kommer att avges till Nordiska rådet, föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 8/1974 vara slutbehandlad.

Stockholm den 24 januari 1979

*Liv Andersen (A)*

*Erling Dinesen (S)*

*Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)*

*Svava Jakobsdóttir (Ab.)*

Förman

*Tyra Johansson (s)*

*Bror Lillqvist (Sd)*

*Marit Løvvig (H)*

*Petter Savola (K)*

*Anna-Greta Skantz (s)*

*Bernhardt Tastesen (S)*

*Raino Westerholm (SkI)*

## Meddelande

### om rekommendation nr 10/1974 angående byggande av bro över Tana älv vid Utsjoki kyrkby

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

*Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne i Finland og Norge snarest at bygge en bro over Tana älv ved Utsjoki kyrkby.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

En sammanfattning av utredningarna rörande brobygge eller annan förbindelse för lätt trafik vid Utsjoki har utarbetats av norska vägverket. På basen härav kommer vägmyndigheterna i Finland och Norge att utarbeta ett gemensamt ställningstagande.



*BILAGA*

**E 20. Fråga vid Nordiska rådets 27:e session om förbindelserna  
över Tana älv vid Utsjoki**

*(Se Sak E 20, s. 1908)*

## Meddelande

### om rekommendation nr 11/1974 angående begränsning av trafikbuller

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

*Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spørsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at træffe beslutning om en samordnet nordisk forskning vedrørende trafikstøj samt at lade undersøge forudsætningerne for anvendelse af ensartede normer vedrørende begrænsning af trafikstøj.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

På bakgrunn av rekommendasjonen ble det i 1974 foretatt en utredning om mulighetene for nordisk samarbeid på støyområdet.

I utredningsrapporten ble det pekt på en rekke spørsmål vedrørende emisjon og immisjon av støy fra motorkjøretøyer som egnet seg for nordisk samarbeid. Bl. a. tok man opp spørsmålet om harmonisering og skjerpning av grenseverdiene for emisjon av støy. Men hensyn til forskning- og utredningsvirksomhet på trafikkstøyområdet ble det foreslått en prioritering av de tre områder: målemetoder, beregningsmetoder og virkning av støy på menneskene.

Samarbeidmulighetene på disse områder er senere blitt undersøkt nærmere av en nordisk arbeidsgruppe for trafikkstøyspørsmål under Embetsmannskomiteén for miljøvernspørsmål. I 1975 ble det foretatt en kartlegging av pågående og planlagt institusjonell forskning om trafikkstøy i Norden. Videre ble det foreslått en rekke samnordiske støyprosjekter, flere av disse er senere gjennomført.

Ministerrådet bevilget i 1978 totalt Nkr 196 000 til trafikkstøyprosjekter. I løpet av året ble det hittil største nordiske trafikkstøyprosjektet avsluttet: "Nordisk beregningsmodell for vegtrafikkstøy". Prosjektet har pågått siden 1976 og har resultert i en felles nordisk beregningsmodell for vegtrafikkstøy. Totalt har Ministerrådet bevilget Nkr 515 000 til dette prosjektet.

Tre andre trafikkstøyprosjekter er også avsluttet i 1978: "Måling av støyimmisjon fra vegtrafikk", "Seminar om beregningsmetoder for flystøy" og "Seminar om støy fra skinnegående trafikk". Hensikten med

seminarene var å samle eksperter og myndighetsrepresentanter for å vurdere hensiktsmessige samnordiske forsknings- og utredningsprosjekter vedrørende disse typer trafikkstøy, eventuelt som underlag for ensartede bestemmelser og retningslinjer, slik som nevnt i rekommendasjonen. Seminaret om flystøy vil i 1979 bl. a. bli fulgt opp med to prosjekter: "Varighet av flystøy" og "Samband mellom dag-, kveld- og nattforstyrrelser fra flystøy". Videre vil arbeidet med prosjektet "Effekter av støyreducerende tiltak" fortsette. Prosjektet tar sikte på å undersøke subjektive og objektive effekter av de støyreducerende tiltak som hittil er gjennomført.

**Meddelande****om rekommendation nr 13/1974 angående vidareutbildning inom hotell- och restaurangfacket**

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

*Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spørsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at foretage en undersøgelse for at organisere en fælles nordisk lederuddannelse inden for hotel- og restaurationsbranchen.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

Innom "Nordisk lederutdannelsesprosjekt for hotell- og restaurantfaget" har man utredet behovet, interessen og forutsetningene for øket og forbedret utdanning innen hotell- og restaurantnæringen.

I prosjektets fase 2 (jfr. rapporten *Nordisk lederuddannelsesprosjekt for hotel- og restaurationsfaget NU B 1977:2*), som ble avsluttet i 1977, har man konstatert et stort behov for lederutvikling innen bransjen i hele Norden.

Prosjektets fase 3 avsluttet med rapporten "Nordisk lederuddannelsesprosjekt for hotel- og restaurationsfaget, Delrapport 2" (*NU B 1978:12*) sommeren 1978.

I rapporten legges opp til en generell utdannelsesmodell for ledere i hotell- og restaurantnæringen. Kun topplederutdannelsen foreslås gjennomført på nordisk basis, mens det forutsettes at mellomlederutdannelsen planlegges og gjennomføres nasjonalt som hittil.

Rapportens forslag vedrørende nordisk gjennomføring av topplederutdannelsen har vært på remiss til berørte nordiske og nasjonale instanser. Fristen til å avgi svar utløp den 1. november 1978.

## **Meddelande**

### **om rekommendation nr 14/1974 angående byggande av en landsvägsbro vid Kolari**

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

*Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne i Finland og Sverige snarest muligt at bygge en bro over Muonio älv ved Kolari kommune.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

I den av väg- och vattenbyggnadsverket i Finland och statens vägverk i Sverige gemensamt gjorda utredningen om behovet av förbättrade förbindelser över gränsälvarna mellan Torneå och Kilpisjärvi föreslås bl. a. att färjeleden vid Kolari ersätts med broförbindelse. De båda vägmyndigheterna har därefter fattat beslut om att ersätta färjorna i bl. a. Kolari med bro. Vägmyndigheterna har därför påbörjat arbetet med att upprätta arbetsplaner för byggande av bro över Muonio älv vid bl. a. Kolari jämte tillfartsvägar. Projekteringsarbetet har fördelats så att Sverige svarar för Kolariprojektet. Bro över Muonio älv vid Kolari har föreslagits komma till utförande under åren 1982—1983.

## Meddelande

### om rekommendation nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

*Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spørsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å ta opp med EF drøftinger om forutsetningene for utarbeidelse av felles standarder og gjensidig godkjennelse av testresultater.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

De nordiske lande er enige om, at man må søge at benytte de kontakter, som er mulige, for at nå længst muligt i en samordning og godkendelse af testresultater for at lette den internationale handel. På nordisk plan behandles en del af disse problemer bl. a. i NORDTEST og i Embedsmandskomiteen for samarbejde inden for byggesektoren. De nordiske EFTA-medlemslande deltager aktivt i EFTAs arbejde for at få nye områder ind under ordningen med gensidig godkendelse af testresultater og kontrol. Således er der hidtil indgået konventioner og overenskomster for trykbeholdere, farmaceutiske produkter, ædelmetaller, skibsfartsudstyr, landbrugsmaskiner og traktorer, gasudstyr, elevatorer, kraner og opvarmningsudstyr til anvendelse i forbindelse med flydende brændsel. Den metode, der anvendes, er den såkaldte "gensidige godkendelse af testresultater", som inden for visse rammer sætter nationale myndigheder i stand til at godkende testresultater leveret af korresponderende myndighed i et andet land.

EFTA-ordningerne er åbne for andre lande; de tidligere EFTA-lande Storbritannien og Danmark deltager i de fleste overenskomster. De ansvarlige myndigheder i de fleste af overenskomsterne har indbudt de tilsvarende myndigheder i de EF-lande, som ikke deltager, til at tilslutte sig. Holland og Vesttyskland har derefter tilsluttet sig skibsudrustningsoverenskomsten, og Italien har tilsluttet sig gasapparatoverenskomsten. Irland har tilsluttet sig lægemiddelkonventionen, og Vesttyskland har anmeldt interesse for at tilslutte sig.

De nordiske lande studerer fortløbende, hvilke effekter EFs harmoniseringsarbejde får for de nordiske lande, og hvilke yderligere foranstaltninger der kan være motiverede.

*BILAGA*

**Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), berättelse om Nordel (C 1: Bilaga 8), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1: Bilaga 9), berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling (C 35), meddelandena om rekommendationerna nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat, nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete och nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall**

*(Se C 1, Bilaga 15)*

## **Meddelande**

### **om rekommendation nr 16/1974 angående samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst-västhandeln**

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

*Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd i berörte internationale organisasjoner å virke for en global samordning av eksportkredittvilkår. I denne forbindelse bør man bl. a. være særlig oppmerksom på kredittgivningens stadig økte betydning for handelen med de østeuropeiske statene.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

De internationale forhandlinger om harmonisering af vilkårene for offentligt støttede eksportkreditter fortsætter. Særskilt kan nævnes arbejdet i OECD, hvor Danmark, Finland, Norge og Sverige samarbejder med andre stater for at modvirke tendenser til anvendelse af offentlige støtteforanstaltninger på eksportkreditområdet, hvilke bl. a. kan føre til forvridding af handelen.



## **Meddelande**

### **om rekommendation nr 18/1974 angående informationen om Norden och kurser i nordiska språk i Finland m. m.**

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

*Vid mötet i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.*

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att verkställa en utredning av och framlägga förslag till samnordiska åtgärder för att i Finland åstadkomma ökat utbud av undervisningsmaterial och förbättrad information om de övriga nordiska länderna samt vidgad reselektorsverksamhet och ökat utbud av kurser i nordiska språk, varvid möjligheten att grunda ett nordiskt språk- och informationscentrum särskilt bör beaktas.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1978:

Mot bakgrund bl. a. av rekommendationen har sedan 1975 bedrivits ett utredningsarbete beträffande undervisningen i nordiska språk i samtliga nordiska länder. Utredningen har utförts genom en nordisk ledningsgrupp som 1977 framlade sin rapport med förslag till åtgärder på området.

I ledningsgruppens förslag tar man främst fasta på läroplanernas roll, lärarfortbildning och grundutbildning för lärare, utarbetande av lämpligt material för undervisningen samt ökat radio- och TV-samarbete över gränserna, främst i form av skolprogram.

Rapporten "Våra grannspråk" har publicerats i NU-serien (*NU B 1978: 11*). I rapporten ingår dels en redovisning av situationen inom grannspråksundervisningen i Norden, dels en lärarhandledning.

Mot bakgrund av ledningsgruppens förslag har ministerrådet beslutat att i en första fas av det fortsatta arbetet tillsätta en arbetsgrupp som skall undersöka möjligheterna att få större överensstämmelse mellan läroplanerna i modersmålet, där grannspråksundervisningen ingår, i Danmark, Norge och Sverige. En starkare lärarfortbildning bör även eftersträvas.

Under 1978 har överläggningar inletts med fortbildningsansvariga i alla de nordiska länderna och möjligheterna undersöks att etablera någon form av samnordisk fortbildning i grannspråk för modersmållärare.

I fråga om grannspråksundervisning intar i Norden Island och Finland en särställning eftersom undervisning i skandinaviska språk måste bedrivas som undervisning i främmande språk. I utredningsarbetet har dessa

aspekter tillgodosetts och i rapporten föreligger förslag till förbättringar av utbildningssituationen både i Island och i Finland.

Mot bakgrund av de förslag som framlades av ledningsgruppen fattade ministerrådet bl. a. beslut om att låta utreda frågan om inrättande av ett språk- och informationscentrum för nordiska språk i Finland.

För närvarande utreder en arbetsgrupp möjligheterna för att etablera ett sådant centrum och preciserar arbetsuppgifter, placering, finansiering etc.

Arbetsgruppen väntas framlägga sina förslag omkring årsskiftet 1978/79.

## BILAGA

### Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 27:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 18/1974 angående informationen om Norden och kurser i nordiska språk i Finland m. m. Rekommendationen syftar till ökat utbud av undervisningsmaterial och förbättrad information om de övriga nordiska länderna i Finland samt vidgad reselektorsverksamhet och ökat utbud av kurser i nordiska språk. Ministerrådet rekommenderas att utreda frågan och att därvid särskilt beakta möjligheten att i Finland grunda ett nordiskt språk- och informationscentrum.

I meddelandet hänvisas till rapporten "Våra gransspråk" (NU B 1978: 11), som omfattar dels en beskrivning av situationen inom gransspråksundervisningen i de nordiska länderna, dels en lärarhandledning för gransspråksundervisning. Utskottet har tagit del av rapporten och framfört synpunkter på denna till ministerrådet. Ministerrådet har därefter fattat beslut om fortsatta åtgärder för att förstärka gransspråksundervisningens ställning i de nordiska länderna. Utskottet har i sitt betänkande om ministerrådsberättelsen C 1/1979 livligt understött beslutet om fortsatt arbete inom detta fält och betonat att det krävs en kraftig satsning för att förbättra gransspråksundervisningens ställning i skolorna i Norden.

Kulturutskottet har även tagit del av den särskilda utredningen angående grundandet av ett nordiskt språk- och informationscentrum i Finland. Utredningen föreslår att ett sådant centrum grundas. Dess uppgift skulle vara att i samarbete med i synnerhet finländska skolmyndigheter och statens audivisueella central främja undervisningen i och kändedom om Nordens språk, kultur och samhällsförhållanden. Rent konkret skulle centret arbeta för att öka utbudet av undervisningsmaterial om Norden, effektivera informationen om de nordiska länderna, upprätthålla ett bibliotek med specifikt nordiskt material, anordna språkkurser och andra kurser samt föreläsningar och utveckla tolknings- och översättningsverksamhet samt bistå sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete vid översättningar. Kostnaderna för centret skulle enligt utredningens förslag fördelas mellan Nordiska ministerrådet och finska staten.

Kulturutskottet uttalade redan vid behandlingen av rapporten "Våra gransspråk" sitt stöd till förslaget att grunda ett språk- och informationscentrum i Finland. Efter att ha tagit del av den ovannämnda utredningen, uttalar utskottet ånyo sitt stöd till förslaget och anser att förslaget till ett språk- och informationscentrum i Finland bör realiseras i enlighet med rekommendationens syfte.

Med ovanstående kommentarer får utskottet föreslå  
att rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 18/1974 till  
handlingarna i väntan på nytt meddelande i ärendet till nästa  
ordinarie session.

Stockholm den 22 februari 1979

*Aimo Ajo (Sd)*

*Jo Benkow (H)*

*Niels Bollmann (CD)*

*Kjell Magne Bondevik (Kr.F.)*

*Trygve Bratteli (A)*

*Rolf Fjeldvær (A)*

*Svend Haugaard (RV)*

*Ragnhildur Helgadóttir (Sj)*

Förman

*Karl-Erik Häll (s)*

*Elsi Hetemäki-Olander (Kok)*

*Sture Palm (s)*

*Robert Pedersen (S)*

*Kaarina (Kati) Peltola (Skdl)*

*Ingrid Sundberg (m)*

*Per Olof Sundman (c)*

*Marjatta Väänänen (K)*

## Meddelande

### om rekommendation nr 20/1974 angående företagsdemokrati gemensamma nordiska företag

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

*Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spørsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å undersøke hvordan de ansatte i en bedrift hvor flere nordiske stater direkte eller indirekte er medeiere, kan få samme bedriftsdemokratiske rettigheter som ansatte i private bedrifter som er organisert på nasjonal basis.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

Nordisk Ministerråd har av det selskap det i realiteten er spørsmål om — SAS — forlangt å få en redegjørelse om de tiltak SAS har satt i verk for å utvikle bedriftsdemokratiet. Fra SAS har Ministerrådet fått opplyst at spørsmålet om personalrepresentantenes stemmerett i SAS' styre og representantskap fortsatt er under behandling og at SAS vil komme tilbake med nærmere opplysninger så snart det er mulig.

## Meddelande

### om rekommendation nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbeide

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å legge fram for Nordisk Råds 23. sesjon i 1975 en vurdering av mulige former for et nordisk energi- og industrisamarbeide, herunder en utredning av den fremtidige forsyningssituasjon for råolje og oljeprodukter i de nordiske land.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:  
*Samarbeide på olje- og naturgassområdet*

I Ministerrådets beretning for 1977 ble det redegjort for de drøftinger som ble innledet i 1976 med Sverige og 1977 med Danmark og Finland om et utvidet energi- og industrisamarbeide. Disse drøftinger er blitt ført videre i 1978.

Når det gjelder drøftinger med Sverige har disse basert seg på den protokoll som ble undertegnet av de to lands energi- og industriministre den 2. mars 1977. Det ble presisert i protokollen at siktepunktet for videre drøftinger skulle være å nå fram til en gjensidig og balansert utvikling som er i de to lands interesse.

I de videre diskusjoner om et utvidet samarbeide, viste det seg å være vanskelig å komme fram til konkrete samarbeidsprosjekter. På svensk side var man særlig interessert i å sikre langsiktige leveranser av råolje og oljeprodukter samt deltakelse av svenske selskaper i leting og eventuelt produksjon av olje og gass på den norske kontinentalsokkel. På norsk side har et hovedmål vært å sikre at nettoimporten av skogsvirke som de siste 10 år i gjennomsnitt har ligget på 2 m<sup>3</sup>/år fra Sverige opprettholdes.

Inngåelse av prinsippavtalen mellom den norske regjering og Volvo den 22. mai 1978 representerer et vesentlig framskritt for de norsk-svenske drøftinger. Avtalen åpner veien for et flersidig norsk-svensk industri- og energisamarbeide.

Hovedpunktet i avtalen går ut på at AB Volvo i Göteborg skal omannes til et svensk-norsk konsern, hvor svenske interesser skal ha 60 % og norske interesser 40 % av eierinteressene.

Det svensk-norske Volvo vil gjøre investeringer i Norge på mellom 500—700 mill. kroner over en femårsperiode. Disse investeringer vil legge grunnlaget for anslagsvis 3 000—5 000 nye arbeidsplasser i Norge.

Det er meningen i følge avtalen at Volvo Petroleum, som er blant søkerne i 4. konsesjonsrunde, i rimelig utstrekning skal komme i betraktning ved tildeling av utvinningstillatelser på den norske kontinental-sokkel.

Avtalen åpner for forhandlinger mellom norske og svenske myndigheter om langsiktige leveranser av petroleum og petroleumsprodukter til Sverige på forretningsmessige vilkår.

Når det gjelder tømmerleveranser fra Sverige er det ført forhandlinger om en avtale som sikrer en norsk netto import av skogsvirke fra Sverige på 2 mill. m<sup>3</sup> pr. år. Den vil inngå som en del av samarbeidsavtalen mellom Norge og Sverige.

Det er en forutsetning at prinsippavtalen innen utgangen av året skal avløses av en endelig avtale. Saken vil bli grundig behandlet i et eget fremlegg for Stortinget. Avtalen vil kreve tilslutning fra Stortinget, den svenske Riksdag og Volvos generalforsamling for å bli gyldig. Stortingsbehandling vil trolig finne sted innen utgangen av februar 1979.

Når det gjelder de norsk-finske drøftinger arbeider en felles arbeidsgruppe videre med sikte på å undersøke mulighetene for et utvidet samarbeid på oljesektoren og innenfor en del industriområder. Konkrete resultater er foreløpig ikke oppnådd. Det vil bli satt opp en statusrapport om arbeidet innen utgangen av 1978.

Drøftingene med Danmark har særlig vært knyttet til et mulig samarbeid i forbindelse med en eventuell samleledning fra norsk kontinental-sokkel. Disse diskusjoner har i det siste året ligget fullstendig i bero som følge av manglende gassreserver på norsk sokkel.

Det har vært liten utvikling i samarbeidet med Island. Et felles norsk-islandsk industriprosjekt, bygging av et ferrasilisiumanlegg er imidlertid nå under realisering. Prosjektet er delvis finansiert ved hjelp av lån fra Nordisk Investeringsbank.

#### *Gemensam forskning, utveckling och teknologiförmedling på energiområdet*

Ministerrådet har till Nordisk industrifond för 1978 anvisat 3 miljoner Nkr utöver fondens ordinarie medelsram för utvidgat stöd till nordiskt samarbete inom de sektorer av energi-FoU-området (FoU = Forskning och Utveckling), där nordisk samverkan ej tillvaratas av andra organ. För samma ändamål tillfördes fonden totalt 3,6 miljoner Nkr för åren 1976 och 1977.

Från och med 1979 har Ministerrådet beslutat att medel för Industrifondens utökande verksamhet på energiområdet skall inräknas i fondens ordinarie medelstildelning.

*Øvrigt energisamarbejde*

Her kan nævnes samarbejdet inden for NORDEL (organ for nordisk elkraft-samarbejde). Dette samarbejde pågår kontinuerligt, først og fremmest i de faste udvalg (drifts-, planlægnings- og kernekraftudvalget) og i NORDELS sekretariat, der i perioden 1975—78 har været placeret hos NVE (Norges Vassdrags- og Elektrisitetsvesen) i Oslo, mens det fra efteråret 1978 har ligget hos ELSAM i Danmark. De faste udvalg inden for NORDEL har i 1978 fremlagt en del sager; således kan bl. a. nævnes fra driftsudvalget: en redegørelse for principperne ved prisdannelsen for tilfældig kraft, som udveksles mellem landene; fra planlægningsudvalget: en beregning af kraftproduktion og udveksling mellem de nordiske lande i 1985/86; og endelig fra kernekraftudvalget: en ajourført oversigt over markedssituationen for kernekraftbrændsel og dets oparbejdelse.



*BILAGA*

**Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), berättelse om Nordel (C 1: Bilaga 8), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1: Bilaga 9), berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling (C 35), meddelandena om rekommendationerna nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat, nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete och nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall**

*(Se C 1, Bilaga 15)*

## Meddelande

### om rekommendation nr 22/1974 angående nordiskt samarbete angående ytkemisk forskning

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å undersøke mulighetene for en samordnet utnyttelse av de nordiske lands ressurser som anvendes til overflate- og kolloidforskning.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

Bakgrunnen til interessen for anvendt grenseflate- og kolloidvitenskap er at de fleste industrielle prosesser og biologiske system har viktige innslag av denne spesialkunnskap. Vitenskapsgrenen blir derved i høyeste grad tverrvitenskapelig og kan ved problemløsning føre ny kunnskap sammen.

Blant de institusjoner i Norden som arbeider med grenseflate- og kolloidkjemi kan nevnes Ytkemiska Institutet, Stockholm, Lunds Tekniska Högskola, Åbo Akademi, Sildolje- og Sildemelindustriens Forskningsinstitutt, Bergen, samt Nordisk Forskningsinstitut for Maling og Trykfarver, København, og Teknologisk Institut, København. Det er et omfattende samarbeid mellom disse institusjoner.

## Meddelande

### om rekommendation nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å undersøke forutsetningene for å opprette et fond for regionalpolitisk samarbeid innen Nordkalottområdet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

Ämbetsmannakommittén för regionalpolitik (NÄRP) har under 1977 börjat en utvärdering av det regionalpolitiska samarbetet. Utvärderingsarbetet beräknas bli klart i början av 1979 och utmynna i förslag till program för och organisation av det fortsatta nordiska regionalpolitiska samarbetet.

Vidare skall man utreda behovet av och förutsättningarna för nya nordiska insatser (t. ex. Nordiska rådet *rekommendation nr 23/1974* om en utredning av en regionalpolitisk fond för Nordkalotten).

## Meddelande

### om rekommendation nr 24/1974 angående samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbeta ett gemensamt program för att skydda och bevara miljön i de samiska kärnområdena, bestående av

1. en samnordisk utredning av frågan om rättslig reglering av användningen av naturresurserna i de samiska områdena, syftande till att för framtiden och så snart detta är möjligt åstadkomma ett fastställande av omfånget av samernas rättigheter,

2. samordnade regionalpolitiska åtgärder som stöd för samernas näringar, samt

3. ett samordnat nordiskt forskningsprojekt som belyser den samiska befolkningens situation.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

*ad pkt. 1.* På trods af de vanskeligheder, der til stadighed fra svensk side består i, at den verserende retssag vedrørende svenske samers retsforhold endnu ikke er afsluttet, er beslutningen om, at en indsamling af enhver form for retsligt materiale, der vedrører sameforhold, skulle tilsendes Nordisk Ministerråds sekretariat via udvalgte nationale kontaktpersoner, med henblik på en bearbejdelse — og for bedre at kunne danne sig et indtryk af sameproblematikkens omfang — blevet sat i værk.

Det er hensigten, at udredningen efter drøftelse og vurdering blandt kontaktpersoner skal tilstilles embedsmandskomiteen for lovgivning med henblik på fremlæggelse på ministerrådets (justitsministrenes) møde i forbindelse med Nordisk Råds 27. session.

*ad pkt. 2.* Nordkalottkomiteén skall verka för ett fördjupat samarbete på det regionalpolitiska och arbetsmarknadspolitiska området samt för andra samarbetsprojekt av betydelse för sysselsättningen på Nordkalotten. Inom detta samarbete behandlas också sådana näringar som har betydelse för samer. T. ex. hölls i Alta den 18 og 19 april 1977 ett omfattande seminarium, som behandlade rennäringen. Före seminariet utarbetades ett faktaunderlag rörande rennäringen i olika länder. Seminariets resultat och faktaunderlag har publicerats. Arbetsgruppen som NKK har bildat fortsätter sitt arbete med seminariets förslag. Samerna har representation i denna grupp.

NKK har också andra arbetsgrupper som sysslar med andra näringar; turism, industri, byggverksamhet, grönsaksodling och handel.

Nordiska ämbetsmannakommittén för regionalpolitik (NÄRP) behandlar också som en del av sin verksamhet sådana frågor som rör sig om samernas näringar. NÄRP:s glesbygdspolitiska arbetsgrupp har försöksverksamhet på gång i ett område som består av Enontekiö och Muonio kommuner i Finland, Kautokeino kommun i Norge och f. d. Karesuando kommun i Kiruna kommun i Sverige rörande gränskommunalt samarbete. Som en del av denna verksamhet behandlas också sådana näringspolitiska frågor som har betydelse för samer.

*ad pkt. 2 og 3.* Når udredningerne der er nævnt under pkt. 1 er gennemført kan de indgå i grundlaget for den videre vurdering af hele den samiske befolknings livsvilkår.

## Meddelande

### om rekommendation nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at gennemføre en undersøgelse af de multinationale selskabers rolle i de nordiske landes økonomi og at vurdere, om denne undersøgelse giver grundlag for en fælles nordisk lovgivning og/eller andre forholdsregler.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

Efter udarbejdelsen af en foreløbig sekretariatsrapport og efter drøftelser med arbejdsmarkedets parter, vedtog Ministerrådet i december 1975 direktiver for en nordisk undersøgelse som forudsat i rekommendationen. Undersøgelsesarbejdet tager sigte på at tjene som grundlag for overvejelser om mulighederne for og hensigtsmæssigheden af at træffe fællesnordiske forholdsregler med henblik på løsning af problemer, der har relation til multinationale selskabers virksomhed. Det bør foretages en sammenligning og vurdering af eksisterende nordisk lovgivning og andre kontrolinstrumenter for at se, om der er behov for vedtagelse af flere eller udførligere regler. Endvidere bør der tages hensyn til, om der på visse områder mest hensigtsmæssigt kan findes nordiske løsninger eller tages bestemmelser inden for en videre international ramme.

Undersøgelsen er påbegyndt i 1976 som et nordisk projekt. Projektlederen står for gennemførelsen af projektet og Ministerrådets kontaktgruppe for spørgsmål vedrørende multinationale selskaber er styringsgruppe. Arbejdet sker i kontakt med arbejdsmarkedets organisationer. Undersøgelsen forventes afsluttet i begyndelsen af 1979.

Ved nedsættelsen i 1975 af Ministerrådets særlige kontaktgruppe har man etableret et fast forum for information og spørgsmål vedrørende de respektive landes opfattelse af og stillingtagen til spørgsmål, der angår multinationale selskaber. De vigtigste opgaver for kontaktgruppen i 1978 har, foruden arbejdet som styringsgruppe for Ministerrådets undersøgelse om de multinationale selskabers rolle i de nordiske landes økonomi, været nordisk samråd om og koordinering af arbejdet med multinationale selskaber i internationale organisationer (særlig inden for FN, ECOSOC og OECD). Det er Ministerrådets forudsætning, at den nordiske koordinering i forbindelse med internationale drøftelser om

multinationale selskaber udbygges kontinuert, bl. a. på basis af det fakta-materiale, som fremkommer under arbejdet med den nordiske undersøgelse.

Den nordiske undersøgelse vil komme til at bestå af en række del-rapporter, bl. a. selve kortlægningen, statistiske oplysninger, en juridisk del samt rapporter om arbejdslivsforhold og konkurrenceforhold.

## Meddelande

### om rekommendation nr 26/1974 angående påbud om bruk av skyddshjälm

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd snarest mulig å treffe foranstaltninger for å innføre påbud om bruk av styrthjelm vid kjøring med motorsykler og moped.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

Nordiska trafiksäkerhetsrådet (NTR) föreslog i sin 8:e rapport "Motorcykel och mopedhjälm" att bruket av störhjälm borde bli obligatoriskt genom lag i de nordiska länderna.

I Danmark har bestämmelser rörande obligatoriskt hjälmbruk för motorcyklister och mopedister trätt i kraft den 1 januari 1977. I Finland blev det obligatoriskt för motorcyklister att använda hjälm efter den 1 juni 1977. Lagen gäller inte mopedister. I Norge infördes den 15 april 1976 ett sanktionsfritt påbud att använda skyddshjälm för motorcyklister och mopedister. I Sverige har det sedan 1 maj 1975 varit obligatoriskt för motorcyklister att använda skyddshjälm. Informationskampanjer har ökat mopedisternas användning av skyddshjälm. Sedan den 1 september 1978 är det i Sverige obligatoriskt även för mopedister att använda skyddshjälm.



## Meddelande

### om rekommendation nr 27/1974 angående inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda frågan om inrättandet av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning, särskilt med beaktande av möjligheterna att förlägga detta till Åland.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

På grundval av Nordiska rådets rekommendation nr 27/1974 angående inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning påbörjades under 1977 en förstudie om samarbetsmöjligheterna mellan stockholmsregionen, Åland och Åboland. Studien blev klar hösten 1977. På basis av denna har man under 1978 planerat ett fortsatt samarbete inom området. Detta har alltmer fått prägel av gränsregionalt samarbete och inriktats på skärgårdsfrågor så att samspelet mellan den bofasta befolkningens levnadsvillkor och de omgivande regionernas rekreationsbehov kommer att utgöra huvuddragen i det första samarbetsprojektet. Det första delprojektet som startat under 1978 har inriktats dels på de direkta förutsättningarna för båtlivet, såsom t. ex. anläggande av småbåtshamnar och -leder, och dels på en kartläggning av konflikterna.

## Meddelande

### om rekommendation nr 28/1974 angående skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt interesse

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att fortsätta arbetet med utarbetande av förslag till skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse utifrån en indelning av Norden i homogena naturgeografiska zoner och med särskilt beaktande av på lokal och regional nivå förekommande intressen.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

Nordisk Ministerråd fastla i februar 1974 retningslinjer for samarbeidet på naturvernområdet. Dette omfattet utredninger og tiltak vedrørende:

- 1) Truede dyr og planter i Norden
- 2) Naturgeografisk regioninndeling av Norden
- 3) Metoder for landskapsanalyser

Siden 1975 er det gjennomført tre større prosjekter på disse områder. Sluttrapport fra de to første prosjektene er publisert i Nordisk utredningsserie: "Naturgeografisk regioninndeling av Norden" (*NU B 1977: 34*) og "Hotade djur och växter i Norden" (*NU A 1978: 9*). Rapporten om landskapsanalyser forutsettes publisert i første halvår 1979.

På grunnlag av ovennevnte prosjekter, i første rekke den naturgeografiske regioninndeling og en tidligere utarbeidet rapport om våtmarker, ble det i 1977 igangsatt et nytt omfattende prosjekt for det fortsatte samarbeid på det område som er nevnt i rekommendasjonen: "Representative naturtyper og truede biotoper i Norden". Ministerrådets bevilgning til projektet var i 1978 Nkr 320 000. Prosjektet er basert på følgende fem punkter:

- 1) De naturtyper og biotoper som finnes i Norden klassifiseres på grunnlag av et felles klassifikasjonssystem
- 2) På grunnlag av den naturgeografiske regioninndelingen av Norden, opprettes i hvert land en fortegnelse over de naturtyper/biotoper som finnes representert i hver region
- 3) Representative og truede naturtyper/biotoper i hver region utvelges innen hvert land og en særskilt objektfortegnelse opprettes
- 4) De nasjonale objektfortegnelsene samordnes til en nordisk liste

5) En rapport om representative og truede objekter og arter utarbeides, inkludert forslag til tiltak for å redde de akutt truede artene.

I løpet av 1978 er arbeidet med klassifisering av naturtyper i de forskjellige regioner avsluttet og det er gjennomført en forsøksstudie over klassifiseringens anvendelse ved valg av områder. I 1979 tas det sikte på, i nært samarbeid med nasjonale og regionale naturvernmyndigheter, å arbeide med de tre siste punkter, dvs. å utarbeide en oversikt over og forslag til verneverdige representative naturtyper i Norden. Det tas sikte på å avslutte prosjektet i 1980.

## Meddelande

### om rekommendation nr 1/1975 angående färjeförbindelser mellan Vasa och Umeå

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringene i Finland og Sverige å skape forutsetninger for å forbedre ferjeforbindelsene mellom Vasa og Umeå og særlig sikre en tilfredsstillende trafikkavvikling året rundt.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

En av finska myndigheter sammansatt arbetsgrupp har utrett frågor i samband med rekommendationen. Resultaten av en i samarbete med handelshögskolan i Vasa verkställd undersökning har påvisat att det knappast föreligger önskemål som kunde tillmötesgå från statsmakternas sida. Därutöver har förbättrade förutsättningar skapats för vintertrafiken genom olika tekniska och säkerhetsmässiga åtgärder, bl. a. installeringen av ett kabelnavigeringssystem in i farleden till Vasa. Arbetsgruppen anser sig ha fullbordat sitt uppdrag.

*BILAGA 1*

**Betänkande 1 av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandet**

Till trafikutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 27:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 1/1975 angående färjeförbindelser mellan Vasa och Umeå. Rekommendationen syftar till att förbättra färjeförbindelserna mellan Vasa och Umeå på helårsbasis samt att förbättra väg- och hamnanläggningar i anknytning till färjeförbindelserna.

Av meddelandet framgår att resultaten av en i samarbete med handelshögskolan i Vasa verkställd undersökning har påvisat att det knappast föreligger önskemål beträffande förbättring av färjetrafiken som kunde tillmötesgåas från statsmakternas sida. Förbättrade förutsättningar har skapats för vintertrafiken genom tekniska och säkerhetsmässiga åtgärder, bl. a. installering av kabelnavigeringssystem in i farleden till Vasa.

Utskottet anser att syftet med rekommendationen har uppnåtts och finner mot denna bakgrund att några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning inte längre föreligger.

Trafikutskottet föreslår

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 1/1975 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 16 januari 1979

*Eric Carlsson (c)*

*Chr. Christensen (Kr.F)*

*Bjarne Mørk Eidem (A)*

*Ralf Friberg (Sd)*

*Gils Guðmundsson (Ab)*

*Gustav Holmberg (V)*

*Håkon Kyllingmark (H)*

*Thor Lund (A)*

*Sven Mellqvist (s)*

*Inge Fischer Møller (S)*

*Rolf Sellgren (fp)*

*Seppo Westerlund (Lkp)*

Förman

*BILAGA 2***Befätkande 2 av Nordiska rådet's trafikutskott över meddelandet**

Till trafikutskottet har hänvisats meddelande om rekommendation nr 1/1975 angående färjetrafiken mellan Vasa och Umeå.

Trafikutskottet beslöt vid möte den 15 januari 1979 i Stockholm att föreslå Nordiska rådet att avskryva denna rekommendation.

Mot bakgrund av de uppenbara svårigheter som innevarande vinter inneburit för färjetrafiken mellan Vasa och Umeå vill utskottet även fortsättningsvis följa arbetet med denna rekommendation för att ta del av de aktuella erfarenheterna av förbindelserna mellan Vasa—Umeå.

Mot denna bakgrund önskar utskottet föreslå

att Nordiska rådet lägger meddelande om rekommendation nr 1/1975 till handlingarna i avvaktan på nytt meddelande i saken till nästa ordinarie session.

Stockholm den 21 februari 1979

*Eric Carlsson (c)*

*Chr. Christensen (KrF)*

*Nils Dahlman (AS)*

*Bjarne Mørk Eidem (A)*

*Inge Fischer Møller (S)*

*Ralf Friberg (Sd)*

*Gils Guðmundsson (Ab)*

*Gustav Holmberg (V)*

*Håkon Kyllingmark (H)*

*Thor Lund (A)*

*Sven Mellqvist (s)*

*Rolf Sellgren (fp)*

*Seppo Westerlund (Lkp)*

Förman

## Meddelande

### om rekommendation nr 2/1975 angående ökad användning av reflexanordningar

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd, i påvente av eventuelle nordiske bestemmelser, å treffe de nødvendige tiltak for å øke fotgjengernes bruk av reflexanordning eller tent lykt ved ferdsel på vei etter mørkrets frambrudd, og herunder gjennomføre en samnordisk kampanje for å stimulere til slik bruk.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

Nordiska trafiksäkerhetsrådet (NTR) har i sin rapport nr 10 "Fotgängarreflexer" bl. a. anfört tvivelsmål om införandet av ett obligatoriskt användande av reflexer kan anses vara säkerhetsmässigt tillräckligt motiverat. Däremot har NTR föreslagit, att man uppmärksammar reflexbrickors kvalitetskrav och att spridningen av reflexbrickor ökas genom dels bättre marknadsföring och dels mera propaganda. I Sverige har kvalitetskrav för reflexbrickor utfärdats.

Omfattande upplysningskampanjer för ökandet av reflexbrickors användning har genomförts i Danmark, Finland, Norge och Sverige, vilket även bidragit till en utbredning av deras användning. På grund av att reflexbrickornas bruksfrekvens ännu inte kan anses ha blivit tillräcklig kommer man att fortsätta arbetet för ökandet av reflexanvändningen under kommande år.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandet**

Till Nordiska rådets trafikutskott har hänvisats av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 2/1975 angående ökad användning av reflexanordningar.

Nordiska trafiksäkerhetsrådet har i sin rapport nr 10 "Fotgängarreflexer" anfört tvivelsmål om att införandet av ett obligatoriskt användande av reflexer kan anses vara säkerhetsmässigt tillräckligt motiverat.

I Sverige har kvalitetskrav för reflexbrickor utfärdats.

Omfattande upplysningskampanjer för ökandet av reflexbrickors användning har genomförts i Danmark, Finland, Norge och Sverige sedan rekommendationen antogs. Detta har bidragit till en utbredning av deras användning.

Arbetet för ökad användning av reflexer kommer att fortsätta under kommande år då användningen bedöms otillräckligt utbredd.

Med hänsyn till att rekommendation nr 11/1977 angående förbättring av barnens trafikmiljö delvis omfattar den verksamhet som rekommendation nr 2/1975 syftar till kan utskottet följa det fortsatta arbetet på området genom meddelanden om rekommendation nr 11/1977.

Utskottet finner mot denna bakgrund inte påkallat att fortsättningsvis följa arbetet med denna rekommendation utan föreslår

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 2/1975 för rådets del vara slutbehandlad.

Stockholm den 16 januari 1979

*Eric Carlsson (c)*

*Bjarne Mørk Eidem (A)*

*Gils Guðmundsson (Ab)*

*Håkon Kyllingmark (H)*

*Sven Mellqvist (s)*

*Rolf Sellgren (fp)*

*Chr. Christensen (KrF)*

*Ralf Friberg (Sd)*

*Gustav Holmberg (V)*

*Thor Lund (A)*

*Inge Fischer Møller (S)*

*Seppo Westerlund (Lkp)*

Förman



**Meddelande****om rekommendation nr 3/1975 angående NORDTURIST-biljett***(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd å undersøke mulighetene for bedre og rimeligere internordiske reisetilbud for ungdom, ved innføring av et tidsbegrenset universalkort (NORDTURIST-billett).

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

Med gyldighet f. o. m. 1.1.79 vil det bli innført som prøveordning for 2 år, en ny abonnementsbillett benevnt "Nordturist med tog" for reiser i Norge, Danmark, Finland og Sverige. En omtale av billetten vil bli inntatt i brosjyren for Nordiske Rundturer som vil fortsette i sesongen 1979—1980.

Billetten gjelder til et ubegrenset antall reiser i 21 dager på 1. eller 2. klasse i

- Danmark: på Danske Statsbaner
- Finland: på Statsjärnvägarna
- Norge: på Norges Statsbaner
- Sverige: på Statens Järnvägar (dog ikke i Stockholms lokaltrafikk, SL-tog)

Billetten gjelder dessuten på SJ/DSB ferjestrekningen Helsingborg—Helsingør, DSB's innenlandske ferjestrekninger, ferjestrekningen Rødby Færge—Puttgarden Mitte See, samt DSØ-båstrekningen Malmø—København.

Innehavere av "Nordturist med tog" innrømmes 50 % rabatt på følgende strekninger:

- Göteborg—Frederikshavn (Sessanlinjen)
- Stockholm—Helsingfors (Silja Line)
- Stockholm—Åbo (Silja Line)
- Kristiansand—Hirtshals (KDS)
- Hirtshals—Hjørring (Hjørring Privatbaner).

Billetten vil koste på 2. kl.		på 1. kl.
I Danmark i d. kr.	800	1 200
I Finland i f. mkr.	620	930
I Norge i n. kr.	780.—	1 170.—
I Sverige i s. kr.	650.—	975.—

Billetten kan kjøpes av alle. Barn mellom 4 og 12 år betaler halv pris. Billetten kan kjøpes f. o. m. 1. desember 1978, men første gyldighetsdag kan ikke være tidligere enn 1.1.1979.

Det vil bli trykt eget kupongsomslag for "Nordturist med tog". På kupongomslagets første side anføres innehaverens navn, og innehaveren må selv skrive sitt navn i et avsatt felt før billetten utleveres. For oppkreving av prisen utstedes en TCV-kupong som sammen med 8 innleggsblad for påføring av reisestrekningene heftes inn i kupongomslaget.

Billetten er personlig og kan ikke overdras. Legitimasjon skal vises ved billettkontrollen.

Sitte-, ligge-, sove- og køyeplassavgifter må betales til ordinær pris.

Nordisk Råds rekommandasjon om innføring av en NORDTURIST-billett anses imøtekommet forsåvidt angår jernbanene. Det antas mulig for andre trafikkselskaper å slutte seg til ordningen i den utstrekning dette anses hensiktsmessig.

## Meddelande

### om rekommendation nr 4/1975 angående bilfärja mellan Island, Färöarna och övriga Norden

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd å gjennomføre nødvendige undersøkelser om forutsetningene for å drive rutetrafikk med en kombinert passasjer- og bilferje mellom Island, Færøyene og det øvrige Norden med henblikk på at en slik rutetrafikk blir etablert så snart som mulig.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

Den arbeidsgruppe som NÄT nedsatte sommeren 1976 til å utrede forutsetningene for rutetrafikk med kombinert passasjer/bilferge mellom Island, Færøyene og Norden for øvrig, fremla sin slutrapport sommeren 1978.

Arbeidsgruppen finner at det er økonomisk grunnlag for å etablere en fergeforbindelse på helårsbasis mellom Island, Færøyene og det øvrige Norden samt Skottland. Arbeidsgruppen anbefaler kjøp av et nytt fartøy med kapasitet på 8—900 passasjerer og minst 150 personbiler, men uten å ta stilling til den organisatoriske ramme for den foreslåtte fergedrift.

Rapporten ble oversendt til orientering til Nordisk Råd, trafikkutvalget. Den er også sendt til høring til aktuelle instanser i Norden og i Skottland.

*BILAGA***E 2. Fråga vid Nordiska rådets 27:e session om bilfärja mellan Island, Färöarna och det övriga Norden**

*(Se Sak E 2, s. 1884)*

## **Meddelande**

### **om rekommendation nr 5/1975 angående handlingsprogram för ökad livsmedelsförsörjning**

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd bl. a. på bakgrund av utvecklingen av matvaresituasjonen i verden å utrede forutsetningene for å utarbeide et handlingsprogram vedrørende økt matforsyning og bedre utnyttelse av ressursene i Norden. Dessuten bør mulighetene utredes for et utvidet samarbeid om forskning og videreutvikling på matvareområdet og for en felles innsats for et sunnere kosthold.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

Den første del af rekommandationen, udredningen af forudsætningerne for at udarbejde et handlingsprogram vedrørende øget fødevarerforsyning og bedre udnyttelse af ressourcerne i Norden, må siges at være behandlet i forbindelse med den nordiske råvare- og ressourceudredning (*NU 1976:26*), idet den faktiske situation for så vidt angår landbrug i Norden og fiskeressourcerne i havet beskrives i denne udredning. Den videre behandling af rekommandationen, dvs. udredningen af mulighederne for et udvidet samarbejde om forskning og videreudvikling på fødevarerområdet, vil for en ikke uvæsentlig dels vedkommende kunne ske på baggrund af det materiale, der foreligger i Nordisk råvare- og ressursutredning. Behandlingen sker i kontaktorganet for jordbrugs-spørgsmål.

For tiden pågår der overvejelser om oprettelse af en Nordisk Embedsmandskomité for skov- og landbrugsområdet. Nærværende rekommandation indgår i det til grund for disse overvejelser liggende materiale som en mulig samarbejdsopgave for en sådan embedsmandskomité.

## Meddelande

### om rekommendation nr 6/1975 angående Nordtests arbetsformer

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å utrede mulighetene for å styrke Nordtests stilling med sikte på å finne fram til jevnførbare prøvningsmetoder også unngå dobbeltarbeid.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

Nordtest har till oppgift att samordna aktiviteter inom prøvnings- og kontrollområdet i Norden. Verksamheten bedrivs i styrelse, sekretariat og for givna delområden utsedda fackgrupper. Arbeite bedrivs i 6 fackgrupper for områdena Bygg, Brand, Akustik og Buller, NDT (oførstørande prøvning), VVS og Elektronik. Härutöver har specifika oppgifter hørande till andra områden genomförts under styrelsens direkta ledning.

Fackgrupperna behandlar inkomna eller på eget initiativ framtagna projektförslag. Av fackgrupperna rekommenderade Nordtest-projekt beställs efter styrelsens godkännande hos institutioner, företag eller enskilda personer for gjennomføring under viss tid till fast pris. Projekten resulterer vanliggen i prøvningsmetoder som styrelsen efter fackgruppernas bearbejning og remissbehandling utser till Nordtest-metoder.

Hittills har framställtts sammanlagt 284 förslag till projekt. Av dessa har under år 1978 inkommit 50 nya förslag. Bland inkomna förslag har hittills utvalts 30 nya arbeten jämte fortsättning på 6 tidigare påbörjade projekt som beställtts vid olika institutioner og företag for en sammanlagt kostnad av 1 711 500 skr. En avsevärd del av dessa arbeten kommer emellertid att utföras först under år 1979. Samtidigbt bör noteras att av 1978 års medel har bundits 1 057 500 skr i projekt som beställtts 1977.

Av sammanlagt 157 beställda projekt har hittills (per 1978-09-15) inlämnats slutrapport över 70 arbeten. Under året har hittills 20 projekt slutförts. Av nedanstående tabell framgår fördelningen årsvis av beställda og slutförda projekt:

Arbetet har hittills resulterat i 207 rekommenderade Nordtest-metoder av vilka 120 utsetts under året.

Beställningsår	Antal beställda projekt	Antal slutförda projekt (1978-09-15)
1974	16	16
1975	18	17
1976	38	20
1977	55	16
1978	30 (per 1978-09-15)	1
Sammanlagt	157	70

För den redovisade verksamhetsperioden som omfattar kalenderåret 1978 har Nordisk industrifond beviljat 2 milj. skr. Därutöver har Nordiska ministerrådet beviljat 135 000 nkr för två projekt inom energisparssektorn.

Nordiska ministerrådet har beslutat att införa Nordtest på sin allmänna budget från och med 1979-01-01. För år 1979 har ministerrådet beviljat 1,64 milj skr för Nordtests verksamhet. Härutöver har Nordisk industrifond beviljat 2 milj. skr för verksamheten 1979.

## Meddelande

### om rekommendation nr 8/1975 angående begränsning av utsläpp i Bottniska viken m. m.

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att i avvaktan på IMCO- och Östersjökonventionernas ikraftträdande verka för att ett bilateralt avtal rörande Bottniska viken ingås i syfte:

1. att effektivt begränsa utsläppen i olika former av föroreningar från fartyg.
2. att minimera de negativa effekterna av de landbaserade utsläppen i området samt
3. att ställa ökade resurser till förfogande för forskning rörande föroreningsituationen i Bottniska viken.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978: Östersjökonvensjonen omfattar både forurensningar fra fartøy og landbaserte utslipp. IMCO-konvensjonen av 1973 omfattar bare forurensninger fra fartøy. Østersjøkonvensjonen er ratifisert av de tre nordiske land som er parter i konvensjonen: Danmark, Finland og Sverige (*jfr. rek.nr. 30/1970*), mens IMCO-konvensjonen foreløpig ikke er ratifisert av noe nordisk land (*jfr. rek.nr. 9/1975*), men det arbeides med ratifikasjonsspørsmålet i samtlige land.

Samarbeidet om forskning og utredninger vedrørende forurensningsforholdene i Bottenviken har siden desember 1972 blitt samordnet innen rammen av en samarbeidsavtale mellom Statens naturvårdsverk i Sverige og Havforskningsinstituttet og Vattenstyrelsen i Finland. Formålet er å skape en felles kunnskapsbasis for beslutninger om vern av dette havområdet.

I samsvar med samarbeidsavtalen er det nedsatt en komité — Kommittén för Bottniska viken — som har et permanent arbeidsutvalg. Kommittén fastlegger på sine årlige møter ettårige forskningsprogram som omfatter bl. a. felles monitoringvirksomhet vedrørende hydrografiske, hydrokjemiske og biologiske forhold, samt felles undersøkelser av materialsubstansen i Bottenviken.

På komitéens årsmøte i 1977 i Sverige ble det vedtatt et langsiktig arbeidsprogram for fem år. Programmet ble innledet med et seminar i Vasa i mars 1978. Seminaret behandlet resultatene av pågående undersøkinger og anga prinsipper for fortsatt virksomhet med henblikk på å



oppnå en samlet satsning på brukerorienterte problemer. Komitéen publiserer årlige virksomhetsrapporter.

Virksomheten drives i nært samarbeid med forsknings- og utredningsvirksomheten under Østersjøkonvensjonen (*jfr. rek.nr. 30/1970*).

Under henvisning til ovennevnte antas det at rekommendasjonen kan anses for sluttbehandlet.

## Meddelande

### om rekommendation nr 9/1975 angående förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att:

1. verka för ett internationellt genomförande av den i november 1973 undertecknade IMCO-konventionen om förhindrande av vattenföroreningar från fartyg
2. gemensamt med övriga östersjöstater utarbeta de tekniska och övriga bestämmelser som erfordras för IMCO-konventionens tillämpning i östersjöområdet härunder särskilt inrättandet av mottagningsanläggningar för avfall i land.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

”Den internasjonale konvensjon om hindring av forurensning fra skip, 1973” (IMCO-konvensjonen) trer i kraft 12 måneder etter at 15 stater med til sammen 50 % av verdens handelstonnasje har ratifisert konvensjonen. Foreløpig har bare tre land ratifisert den. Ingen av de nordiske land har ratifisert konvensjonen, men det arbeides med ratifikasjonsspørsmålet i samtlige land.

I IMCO-konvensjonen er Østersjøen et såkalt ”spesielt område” med særlig strenge bestemmelser. De tekniske og øvrige bestemmelser, herunder mottakingsanlegg for avfall i land, som kreves for gjennomføring av IMCO-konvensjonen, samarbeides det om mellom østersjøstatene primært innen rammen av Østersjøkonvensjonen. Konvensjonen er ratifisert av samtlige nordiske land som er parter i konvensjonen — Danmark, Finland og Sverige — samt av DDR og Sovjet-Unionen.

## Meddelande

### om rekommendation nr 10/1975 angående nordiskt samarbetsorgan på livsmedelsforskningens område

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda frågan om inrättandet av ett nordiskt samarbetsorgan på livsmedelsforskningens område.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

Då grundandet av ett i rekommendationen avsett nordiskt institut för livsmedelsforskning ej anses ändamålsenligt har Nordiska ministerrådet under året utrett frågan om möjligheterna och formerna för en koordinering av livsmedelsforskning och övriga undersökningar i Norden mellan existerande samarbetsorgan.

Det råder enighet om att ett koordinerande organ för *hela* livsmedelssektorn skulle förbättra informationsutbytet om livsmedelsfrågor i Norden. Organet kunde förbereda sammanträden för vissa specialfrågor såsom toxikologi, näring m. m. Nordiska toxikologiska mötet för livsmedel stöder tanken om en nordisk kommitté för livsmedelsfrågor, vars uppgift bl. a. skulle bli att koordinera frågor i anslutning till livsmedelslagstiftningen samt frågor om toxikologi och codex alimentarius.

## Meddelande

### om rekommendation nr 13/1975 angående förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna att förbättra informationen om de nordiska länderna i etermedia.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1978:

Vid ett nordiskt radiochefsmöte 1971 beslöts att utväxling och samproduktion av TV-program inom nordvisionssamarbetet skulle öka med 50 procent under perioden 1972—1977. Detta mål uppnåddes under 1977.

Under 1978 har nordvisionssamarbetet ökat ytterligare. Jämfört med 1977 är ökningen ca 15 procent. Det totala samarbetet omfattar i dag ca 900 sändningstimmar varav hälften är utbyte av nationella produktioner och hälften samproduktioner mellan radioföretagen.

Kultur- och samhällsprogrammen utgör ca 25 procent av programinslagen och barn- och ungdomsprogrammen samt teaterprogrammen ca 20 procent vardera.

Mot bakgrund av bl. a. den pågående utredningen om nordisk radio och television via satellit värderas frågan fortlöpande i ministerrådets organ (jfr. meddelande om rek. nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete).

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 27:e session avgivet meddelande om *rekommendation nr 13/1975* angående förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia. Syftet med rekommendationen är att förbättra informationen om de nordiska länderna i etermedia och ministerrådet rekommenderas att företa en undersökning om möjligheterna härtill.

I meddelandet hänvisas till ett beslut vid ett nordiskt radiochefsmöte 1971 om en ökning med 50 % av utväxlingen och samproduktionen av TV-program inom nordvisionsarbetet under perioden 1972—1977. Enligt meddelandet kunde målet nås det sistnämnda året. Under 1978 ökade nordvisionsarbetet ytterligare med 15 % i förhållande till det föregående året och omfattade då totalt omkr. 900 sändningstimmar. Fördelningen mellan nationella produktioner och samproduktioner var jämn.

Utskottet har därutöver erfarit att av dessa sändningstimmar fördelade sig 301 (32 %) på Finland, 235 (25 %) på Sverige, 160 (17 %) på vardera Danmark och Norge och 85 (9 %) på Island. Att märka är att Finland och Sverige har två TV-kanaler var, medan Danmark, Norge och Island har vardera en TV-kanal.

Den i meddelandet redovisade utvecklingen är självfallet glädjande i och för sig. Samtidigt bör man hålla i minnet att antalet sändningstimmar inom ramen för nordvisionsverksamheten aldrig varit överhövan stort i förhållande till det totala antalet sändningstimmar i något av länderna. Sålunda utgjorde nordvisionsmaterialet 1978 i Danmark ca 7 %, i Finland 7,7 %, i Island 7—8 %, i Norge 6—7 %, och i Sverige 5 % av totalutbudet. Det är alltså enligt utskottets uppfattning all orsak att fortsatt uppmuntra de nordiska radio- och TV-företagen att ytterligare öka nordvisionsarbetet.

Kulturutskottet finner även skäl att erinra om att det här är fråga om ett större problemkomplex, av vilket nordvisionsarbetet utgör blott en del, dock icke oväsentlig. Det gäller etermediernas bevakning av förhållanden och skeenden i de nordiska grannländerna i allmänhet, överhuvudtaget hela informationsflödet mellan de nordiska länderna, vilket utskottet påpekat i sitt betänkande om det medlemsförslag (*A 417/k*) som ledde till rekommendationen. Om denna allmänna utveckling lämnas dock inget besked i meddelandet.

Med ovanstående kommentarer får kulturutskottet föreslå att Nordiska rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 13/1975 till handlingarna i avvaktan på nytt meddelande i ärendet till nästa ordinarie session.

Stockholm den 18 januari 1979

<i>Jo Benkow (H)</i>	<i>Niels Bollmann (CD)</i>
<i>Kjell Magne Bondevik (Kr.F)</i>	<i>Trygve Bratteli (A)</i>
<i>Rolf Fjeldvær (A)</i>	<i>Ragnhildur Helgadóttir (Sj)</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander (Kok)</i>	<i>Karl-Erik Häll (s)</i>
<i>Sture Palm (s)</i>	<i>Robert Pedersen (S)</i>
<i>Kaarina (Kati) Peltola (Skdl)</i>	<i>Ingrid Sundberg (m)</i>
<i>Per Olof Sundman (c)</i>	<i>Ulf Sundqvist (Sd)</i>
Fungerande förman	
<i>Marjatta Väänänen (K)</i>	

## Meddelande

### om rekommendation nr 14/1975 angående språkundervisning för finska barn i Sverige m. m.

(Överlämnat av Sveriges regering)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar

1. regeringen i Sverige att i samråd med Finlands regering vidtaga åtgärder för att öka möjligheterna för de i Sverige bosatta finska barnen att erhålla undervisning i och på sitt modersmål samt

2. regeringarna i Finland och Sverige att vidtaga åtgärder för att trygga rekryteringen av tvåspråkiga lärare.

Sveriges regering (utbildningsdepartementet) meddelar den 8 december 1978 å *Finlands och Sveriges regeringars vägnar*:

Genom riksdagens beslut (prop. 1975/76:118, UbU 1975/76:33, rskr 1975/76:391) är landets kommuner skyldiga att aktivt främja och stimulera tvåspråkighet hos invandrarbarn och barn inom ursprungliga minoriteter i Sverige.

Rätt till hemspråksträning i förskolan och hemspråksundervisning inklusive studiehandledning på hemspråk i grundskolan och i gymnasieskolan har med visst undantag alla barn och ungdomar för vilka ett annat språk än svenska utgör ett levande inslag i deras hemmiljö. Normalt förutsätter detta att förälder/vårdnadshavare har ett annat språk än svenska som sitt modersmål och använder språket i sitt umgänge med barnet. Under förutsättning att barnets språkliga miljö kräver detta tillkommer denna rätt emellertid också barn vars familj i en eller flera generationer har bott i landet eller barn som tillhör en ursprunglig språklig minoritet i landet, t. ex. samer.

Liksom tidigare skall man i grundskolan kunna anordna stödundervisning i svenska för invandrarelever.

Hemspråksundervisning kan ersätta undervisning i annat ämne inom den obligatoriska timplanen eller anordnas utanför den ämnesbudna timplanen (UbU 1972:2, rskr 1972:68). Detsamma gäller stödundervisning (UbU 1975/76:30, rskr 1975/76:367). Undervisningen skall organiseras på det sätt som bäst tillgodoser elevernas allsidiga utveckling och deras studiesituation.

Statsbidrag utgår från 1 juli 1977 till kommunerna för hemspråksträning i förskolan och för hemspråksundervisning i grundskolan och gymnasieskolan (prop. 1976/77:22, UbU 1976/77:10, rskr 1976/77:111).

För hemspråkstråning i förskolan för sexåringar utgår statsbidrag till kommunerna med ett schablonbelopp per deltagande barn och år, för närvarande 2 100 kr. För hemspråksundervisning i grundskolan och gymnasieskolan utgår även ett schablonbelopp till kommunerna.

För budgetåret 1978/79 beräknas för grundskolan ca 107,5 milj. kr för hemspråksundervisning inklusive studiehandledning och ca 99 milj. kr för stödundervisning. Motsvarande siffror för gymnasieskolan är 1,2 respektive 5 milj. kr.

Statligt reglerade tjänster som hemspråklärare har inrättats inom skolväsendet fr. o. m. den 1 januari 1978.

En finskspråkig gymnasieklass motsvarande tvåårig social linje har inrättats på försök i Stockholm fr. o. m. läsåret 1977/78. Fr. o. m. läsåret 1978/79 har försöksverksamheten utökats. Utbildningen får omfatta social linje, distributions- och kontorslinje och naturvetenskaplig linje samt antingen verkstadsteknisk linje eller bygg- och anläggningsteknisk linje. För varje linje får finnas en klass.

Inom högskolans lärarutbildning anordnas tvåårig grundutbildning av hemspråklärare (för tjänstgöring som hemspråklärare inom förskola, grundskola och gymnasieskola). Antalet intagningsplatser per år är 120. Under innevarande läsår avser 52 platser den finska språkgruppen. Vidare anordnas dels en lågstadieläro-utbildning med 24 intagningsplatser i princip vartannat år, dels en mellanstadieläro-utbildning med lika många intagningsplatser för studerande med finska som modersmål. Inom förskolläro-utbildningen finns under innevarande läsår 90 platser för tvåspråkiga studerande. Ungefär 2/3 av de studerande som antogs till utbildningen har finska som modersmål.

Ytterligare hänvisas till dels meddelande om *rekommendationen nr 19/1971*, dels *berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet*, där dessa frågor fortlöpande behandlas.



*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelande om rekommendation nr 14/1975 angående språkundervisning för finska barn i Sverige och berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet (C 26)**

Till kulturutskottet har hänvisats av Sveriges regering till Nordiska rådets 27:e session avgivet meddelande om *rekommendation nr 14/1975* angående språkundervisning för finska barn i Sverige m. m. Till utskottet har vidare hänvisats av Sveriges regering till Nordiska rådets 27:e session överlämnad *berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet (C 26/k)*.

Rekommendationen, som är tudelad, riktar sig till regeringarna i Finland och Sverige. I den förra delen rekommenderas regeringen i Sverige att i samråd med Finlands regering vidtaga åtgärder för att öka möjligheterna för de i Sverige bosatta finska barnen att erhålla undervisning i och på sitt modersmål. I den senare delen rekommenderas de båda ländernas regeringar att vidtaga åtgärder för att trygga rekryteringen av tvåspråkiga lärare.

Enligt direktiven för finsk-svenska utbildningsrådet är rådet ett permanent koordinerande och rådgivande organ med uppgift att underlätta utbildningssituationen för den i Sverige bosatta finskspråkiga befolkningen samt för dem som eventuellt återvänder till Finland. Rådet skall vara ett forum för ömsesidig information om utbildningssituationen och om olika åtgärder som vidtagits och planerats.

I meddelandet ges detaljerad redovisning för förverkligandet av svenska riksdagens beslut om skyldighet för landets kommuner att aktivt främja och stimulera tvåspråkighet hos invandrabarn och barn inom ursprungliga minoriteter i Sverige. Ytterligare hänvisas till meddelande om *rek. nr 19/1971* och till *berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet*.

Kulturutskottet uttrycker tillfredsställelse över de i meddelandet redovisade åtgärderna för att öka möjligheterna för de i Sverige bosatta finska barnen att erhålla undervisning i och på sitt modersmål samt för att trygga rekryteringen av tvåspråkiga lärare.

Hemspråksträning och -undervisning har nu anordnats under snart två läsår. Utskottet anser därför att det redan till 28:e sessionen 1980 bör vara möjligt att till Nordiska rådet rapportera om hur hemspråksundervisningen respektive -träningen utfallit, vilka problem som eventuellt uppstått och vilka åtgärder som vidtagits eller planerats för att lösa dessa, samt vilka eventuella ytterligare åtgärder som planerats för att för-

bättra de finska barnens ställning i skolan. Sådana uppgifter skulle i hög grad öka utskottets möjligheter att följa förverkligandet av syftet med rekommendationen.

I sin berättelse till 27:e sessionen anför finsk-svenska utbildningsrådet beträffande sina framtidsplaner att rådet håller sig informerat om och kontinuerligt följer alla frågor inom rådets verksamhetsområde. Det är kulturutskottets förhoppning att utbildningsrådet i sin kommande rapportering till Nordiska rådet om utbildningssituationen för den i Sverige bosatta finskspråkiga befolkningens del skulle behandla erfarenheterna av hemspråksträningen och -undervisningen, eventuella svårigheter och brister samt planer på vidareutveckling av denna verksamhet.

Med ovanstående kommentar får kulturutskottet föreslå

att Nordiska rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 14/1975 samt berättelsen från finsk-svenska utbildningsrådet (C 26/k) till handlingarna i avvaktan på nytt meddelande respektive berättelse till nästa ordinarie session.

Stockholm den 18 januari 1979

*Jo Benkow (H)*

*Niels Bollmann (CD)*

*Kjell Bondevik (Kr.F)*

*Trygve Bratteli (A)*

*Rolf Fjeldvær (A)*

*Ragnhildur Helgadóttir (Sj)*

*Elsi Hetemäki-Olander (Kok)*

*Karl-Erik Häll (s)*

*Sture Palm (s)*

*Robert Pedersen (S)*

*Kaarina (Kati) Peltola (Skdl)*

*Ingrid Sundberg (m)*

*Per Olof Sundman (c)*

*Ulf Sundqvist (Sd)*

Fungerande förman

*Marjatta Väänänen (K)*

## **Meddelande**

### **om rekommendation nr 15/1975 angående utbyggt nordiskt samarbete beträffande nordisk komparativ samhällsforskning**

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att ytterligare utbygga det nordiska samarbetet beträffande nordisk komparativ samhällsforskning och vid denna utbyggnad även överväga möjligheterna att grunda ett nordiskt institut för komparativ samhällsforskning.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1978:

Som anfört i ministerrådets beretning om det nordiske samarbejde 1977 har det nordiske samarbejdsnævn for samfundsforskning (de samfundsvidenskabelige forskningsråds samarbejdsorgan) i en årrække undersøgt mulighederne for at udbygge samarbejdet inden for nordisk komparativ forskning inden for det samfundsvidenskabelige område. Man har herefter søgt at definere en række områder som var særligt egnede for komparativ forskning.

Efter i foråret 1978 at have vurderet de indkomne forslag besluttede samarbejdsnævnet, at der burde arbejdes videre med forsøget på at etablere en fællesnordisk datatjeneste inden for det samfundsvidenskabelige område. Man har i første række besluttet at forsøge at opbygge en fællesnordisk database for regionale tidsserier. Der er således ikke tale om et fælles forskningsprojekt, men om et væsentligt fælles redskab som grundlag for komparative studier.

Den arbejdsgruppe, som er nedsat vedrørende den nordiske datatjeneste arbejder for tiden også på at opnå et samarbejde vedrørende sammenligninger af forskellige variable i de nordiske velfærdsundersøgelser.

Desuden har forskningsrådenes samarbejdsnævn arbejdet videre med nordisk komparativ familieforskning. Det er nu så langt, at der er bevilget midler til 1. projektfase for projektet om en undersøgelse af ændringerne i de nordiske familiers livsmønstre. I projektet er der deltagelse fra Sverige, Norge og Finland. Projektet vil eventuelt skulle indgå i et større europæisk projekt om familieforskning, som tænkes koordineret via det samfundsvidenskabelige forskningscenter i Wien.

Derudover overvejes det at etablere et nordisk forskningsprojekt om skilsmisseproblemer.

På mødet i marts 1978 vedtog samarbejdsnævnet at tage arbejdsgangen for initiering af fællesnordiske komparative projekter op til overvejelse, og man besluttede, at afvente drøftelserne om disse problemer inden der blev truffet beslutning om eventuelt at anbefale nye komparative projekter. Et første udkast til nye retningslinjer, som skulle medvirke til at det blev lettere at igangsætte nye projekter blev drøftet på samarbejdsnævnets møde i oktober 1978. Samarbejdsnævnet besluttede at anbefale de nationale forskningsråd sådanne nye retningslinier. Man må forvente at spørgsmålet vil blive afklaret i løbet af foråret 1979.

Inden for området komparativ nordisk statsvidenskabelig forskning har det nordiske forbund for statsvidenskab fortsat sit arbejde. Forbundet, der hidtil har fået støtte via Nordisk Kulturfond kan nu i henhold til kulturfondens praksis ikke mere modtage støtte. Ved samarbejdsnævnets møde i foråret 1978 var der enighed om at anbefale de nationale forskningsråd fortsat at støtte forbundets forskergrupper, hvis forskningsområder ligger nær de ønsker, der fra Nordisk Råds side er fremført om sammenlignende forskning vedrørende demokratiets vilkår.

## Meddelande

### om rekommendation nr 16/1975 angående utvidgat nordiskt idrotts-samarbete

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att verkställa en utredning av formerna för och framlägga förslag till ett utvidgat nordiskt idrottssamarbete, och att därvid

1. särskilt beakta behovet av stöd till samarbete inom skol-, ungdoms-, korporations- och handikappidrotten samt inom breddidrotten i allmänhet,
2. överväga möjligheterna att instifta ett Nordiska rådets idrottspris.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1978:

Efter at en nordisk arbetsgruppe hadde foretatt en kartlegging av den offentlige støtte til idrettsarbeid i Norden, vedtok ministerrådet høsten 1976 å nedsette et femmannsutvalg til nærmere å vurdere mulighetene for nordiske støttetiltak på idrettsområdet. I følge sitt mandat skal utvalget i første rekke vurdere støttetiltak innen breddeidrett og særlig initiativ for utkantområder.

Utvalget avga sin innstilling i september 1978. I innstillingen foreslår gruppen at det opprettes et permanent nordisk idrettsutvalg. Utvalget skal bestå av to representanter fra hvert land; én som representerer sentrale idrettsmyndigheter og én som representerer frivillige idrettsorganisasjoner.

Utvalget skal, i henhold til forslaget bl. a. være rådgivende organ for Nordisk ministerråd i idrettspolitiske spørsmål og fordele nordiske midler til idrettsformål.

Det foreslås videre at det opprettes en egen støtteordning til nordisk idrettssamarbeid over det nordiske kulturbudsjettet. Målet for støtteordningen skal være å styrke idrettens plass innenfor rammene av det nordiske kultursamarbeidet, og fremme nordiske lands arbeid med "idrett for alle".

Midlene skal gå til sikring av eksisterende samarbeid og til tiltak som tar sikte på å utvide dette. Ved fordeling av midler foreslås det at man tar særlig hensyn til søkere som på grunn av lang reiseavstand har problemer med nordisk deltakelse og til grupper som av ulike grunner står svakt i nordisk sammenheng.

Ministerrådet vil behandle saken på sitt møte i januar.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 27:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 16/1975 angående utvidgat nordiskt idrottssamarbete. Rekommendationen syftar till ett utvidgat nordiskt idrottssamarbete med beaktande av behovet av stöd till samarbete inom skol-, ungdoms-, korporations- och handikappidrotten samt inom breddidrotten i allmänhet. I första hand rekommenderas ministerrådet att utreda formerna för och lägga fram förslag till ett sådant samarbete samt att överväga möjligheterna att inrätta ett Nordiska rådets idrottspris.

Av meddelandet framgår att en nordisk arbetsgrupp utrett frågan och lagt fram ett konkret förslag, vilket utskottet tagit del av. Förslaget går ut på att det upprättas ett permanent nordiskt idrottsutskott med uppgift att bl. a. vara rådgivande organ till ministerrådet i idrottspolitiska frågor och att fördela nordiska medel till idrottsändamål. Vidare föreslås en särskild stödordning för nordiskt idrottssamarbete, genom vilken idrottens plats i kultursamarbetet skall kunna stärkas. Vid en fördelning av medel över stödordningen skall enligt utredningen särskild hänsyn tas till sökande som på grund av långa reseavstånd har problem med att kunna delta i nordiskt idrottsutbyte och till sökande som av olika orsaker har svag ställning i nordiska sammanhang.

Utskottet är angeläget om att det officiella nordiska kultursamarbetet kan utvidgas till att omfatta även idrotten och därvid i synnerhet de områden som nämns i rekommendationen. Härvidlag finner utskottet det särskilt viktigt att behovet av stöd till samarbete inom handikappidrotten kan tillgodoses och att idrottsfolk vars deltagande i nordiskt idrottssamarbete försvåras av långa reseavstånd kan påräkna stöd.

Med ovanstående kommentar får kulturutskottet föreslå  
att Nordiska rådet lägger meddelandet om rekommendation nr  
16/1975 till handlingarna i avvaktan på nytt meddelande i ären-  
det till nästa ordinarie session.

Stockholm den 22 februari 1979

<i>Aimo Ajo (Sd)</i>	<i>Jo Benkow (H)</i>
<i>Niels Bollmann (CD)</i>	<i>Kjell Magne Bondevik (Kr.F.)</i>
<i>Trygve Bratteli (A)</i>	<i>Rolf Fjeldvær (A)</i>
<i>Svend Haugaard (RV)</i>	<i>Ragnhildur Helgadóttir (Sj)</i>
	Förman
<i>Karl-Erik Häll (s)</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander (Kok)</i>
<i>Sture Palm (s)</i>	<i>Robert Pedersen (S)</i>
<i>Kaarina (Kati) Peltola (Skdl)</i>	<i>Ingrid Sundberg (m)</i>
<i>Per Olof Sundman (c)</i>	<i>Marjatta Väänänen (K)</i>

## Meddelande

### om rekommendation nr 19/1975 angående nordiskt samarbeitsprogram på arbeidsmarknadsområdet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att på grundval av 1954 års överenskommelse om en gemensam nordisk arbeidsmarknad vidareutveckla och fördjupa det nordiska arbeidsmarknadssamarbeidet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 januari 1979:

Nordisk Ministerråd vedtok i november 1975 et program for nordisk samarbeid på arbeidsmarkedsområdet. Samtidig fastsatte NAUT (Nordisk arbeidsmarkedsudvalg) Ministerrådets embetsmannskomiteé for arbeidsmarkeds spørsmål, et særskilt prosjektprogram for gjennomføring av Ministerrådets prinsippprogram.

Det nordiske arbeidsmarkedsprogrammet faller således i to deler. Den delen som ble fastsatt av Ministerrådet bygger på overenskomsten fra 1954 om felles nordisk arbeidsmarked og slår fast de prinsipielle retningslinjer for det nordiske arbeidsmarkedssamarbeidet. Samtidig angis de delområder og delmål som samarbeidet skal innrettes på i framtida.

Ministrene forutsatte at programmet skulle betraktes som et ledd i anstrengelsene for å bygge ut det nordiske samarbeidet. Programmet skulle løpende sees over og videreutvikles og gjennomføres i kontakt med arbeidsmarkeds partene. Ministerrådet ga NAUT i oppdrag å ha ansvar for det konkrete samarbeidet som følger av prinsippprogrammet.

Den andre delen som ble fastsatt av NAUT beskriver hvordan de mål som var satt opp av Ministerrådet for hvert delområde etappevis skal konkretiseres i forskjellige prosjekter. NAUT har hvert år gitt en rapport om gjennomføringen av programmet til Ministerrådet.

Ministerrådets mål og prinsipper for det nordiske arbeidsmarkedsprogrammet ligger fast. Imidlertid er det av flere grunner nødvendig å vurdere på nytt hvilke delmål det bør legges størst vekt på under arbeidet med annen etappe. Den endrede situasjon i de nordiske lands økonomiske stilling og nye arbeidsmarkedspolitiske utfordringer gjør at det må stilles nye krav til det nordiske samarbeidet om arbeidsmarkeds spørsmål.



Under arbeidet med annen etappe har arbeidsmarkedspartene på et kontaktmøte med NAUT i november 1977 hatt mulighet for å komme fram med synspunkter og forslag. I løpet av forberedelsesarbeidet vinteren og våren 1978 fikk arbeidsmarkedspartene på nytt mulighet til å gi uttrykk for sine synspunkter overfor den av NAUT oppnevnte arbeidsgruppen. Arbeidsgruppen la til NAUT's møte på Reykjavik 9.—10. mai 1978 fram et utkast til annen etappe av arbeidsmarkedsprogrammet. NAUT besluttet å sende dette utkastet på remiss til de nasjonale myndigheter og arbeidsmarkedspartene i Norden. Under denne remissbehandlingen kom det fram en rekke synspunkter og nye forslag som det er tatt hensyn til i det fortsatte opplegget. En annen meget viktig kilde til fornyelse av arbeidsmarkedsprogrammet har vært resultatene fra NAUT's arbeidsmarkedspolitiske konferanse "full sysselsetting i et endret økonomisk klima" i Fyrklit i slutten av oktober 1978.

NAUT drøftet på sitt møte 24. oktober 1978 et nytt programforslag. NAUT besluttet å gi arbeidsgruppen i oppgave å fortsette sin virksomhet med sikte på at gruppen til NAUT's og Nordisk Ministerråds møte 4. og 5. desember 1978 skulle legge fram et revidert forslag.

Til Nordisk råds 27:e sesjon kan Ministerrådet nå legge fram følgende materiale:

1. En rapport om utviklingen på arbeidsmarkedet i Norden i 1978. Ministerrådet har tatt sikte på at rapporten gis ut i Nordisk utredningsserie i løpet av januar 1979 slik at den vil være tilgjengelig i rimelig tid før Nordisk Råds sesjon. Medlemmene i Nordisk Råds sosial- og miljøutvalg vil få denne rapporten direkte fra sekretariatet så tidlig som mulig i januar 1979. I rapporten gjøres det rede for den økonomiske utvikling, tilbud av arbeidskraft, sysselsetting og arbeidsløshet, den utenlandske arbeidskraften og arbeidsmarkedspolitiske tiltak.

2. Når det gjelder det nordiske arbeidsmarkedssamarbeid i 1978 viser Ministerrådet til årsberetningen for dette år.

3. En rapport fra den nordiske arbeidsmarkedspolitiske konferanse på Fyrklit ved Hirtshals i Danmark 25.—27. oktober — der representanter fra Nordisk Råds organer var invitert — er vedlagt denne melding. Rapporten gir et godt grunnlag for å diskutere flere prinsipielle sider ved arbeidsmarkedspolitikken, særlig i forbindelse med den generelle økonomiske politikk. I rapporten gis det en beskrivelse av det endrede økonomiske klima. Sysselsettingspolitikken i de nordiske land og strukturforandringene på arbeidsmarkedet og i produksjonen gis en sentral plass. Forskjellige arbeidsmarkedspolitiske tiltak og andre selektive tiltak diskuteres spesielt. Ministerrådet vil nevne i forbindelse med rapporten at den er besluttet oversendt stats- og samarbeidsministrene i Norden, OECD og arbeidsmarkedspartene på nasjonalt, nordisk og internasjonalt plan.

4. Det er tidligere nevnt at arbeidet med å utarbeide annen etappe av

det nordiske samarbeidsprogrammet på arbeidsmarkedsområdet pågår fremdeles. Ministerrådet vil peke på at det er en særdeles krevende oppgave å utarbeide et prosjektprogram som innenfor det fastsatte prinsippprogrammet skal være grunnlaget for nordisk arbeidsmarkedssamarbeid i den første del av 1980-årene. Samtidig legger Ministerrådet stor vekt på at prosjektprogrammet blir så konkret og handlingsrettet som mulig.

Selv om dette arbeidet ikke er avsluttet vil Ministerrådet kunne legge fram et dokument som gir en orientering om de planer NAUT har for arbeidsmarkedsprogrammets annen etappe.

I dette dokument gis først en generell bakgrunn, deretter en foreløbig evaluering av første etappe, så en beskrivelse av aktuelle utfordringer på arbeidsmarkedet, videre et forslag om gjennomføring av annen etappe og tilslutt et avsnitt om den videre behandling av annen etappe. I et særlig vedlegg gis det en redegjørelse for gjennomføringen av første etappe, prosjekter som er utført, prosjekter som ikke er gjennomført og områder som bør videreutvikles i det fortsatte samarbeidet. Dokumentet ble tiltrådt av NAUT 4. desember 1978, men Ministerrådet vil presisere at det ved NAUT's behandling ble forutsatt at det skal bearbeides ytterligere.

Etter at arbeidsmarkedssamarbeidet har vært drøftet med Nordisk Råds sosial- og miljøutvalg og debatten på Nordisk Råds kommende sesjon har Ministerrådet til hensikt å gi NAUT i oppgave å stå for det konkrete samarbeidet som følger av arbeidsmarkedsprogrammet.

## BILAGA 1

### Det nordiske arbeidsmarkedsprogrammet etappe 2

#### 1. Bakgrunn

Nordisk Ministerråd vedtok i november 1975 et program for nordisk samarbeid på arbeidsmarkedsområdet. Samtidig fastsatte NAUT (Nordisk arbeidsmarkedsutvalg) Ministerrådets embetsmannskomit  for arbeidsmarkedsprosp rsm l, et s rskilt prosjektprogram ( tg rdsf rteckning) for gjennomføring av Ministerrådets prinsippprogram.

Det nordiske arbeidsmarkedsprogrammet faller således i to deler. Den delen som ble fastsatt av Ministerrådet bygger på overenskomsten fra 1954 om felles nordisk arbeidsmarked og slår fast de prinsipielle retningslinjer for det nordiske arbeidsmarkedssamarbeidet. Samtidig angis de delområder og delmål som samarbeidet skal innrettes på i framtida. Den andre delen som ble fastsatt av NAUT beskriver hvordan de mål som var satt opp av Ministerrådet for hvert delområde etappevis skal konkretiseres i forskjellige prosjekter.

Nordisk Ministerråd har ansett at det ikke har skjedd noen forandringer i de prinsipper som styrer det nordiske arbeidsmarkedsprogrammet etter at det ble vedtatt. De nordiske land forenes i oppfatningen om at arbeidet og dets vilkår har en avgjørende innflytelse på menneskenes velferd. Arbeidet er et middel til å skape en god materiell forsørgelse, personlig tilfredsstillelse og øket sosialt fellesskap. For samfunnet som helhet er individenes deltakelse i arbeidslivet av sentral betydning. Meningsfullt arbeid til alle er derfor et grunnleggende mål for de politiske bestrebelser i alle de nordiske land. De tidligere besluttede uttalelser om arbeidets verdi for samfunn og individ, målet for de nordiske lands arbeidsmarkedspolitikk, landenes felles ansvar for tiltak som påvirker det nordiske arbeidsmarkedet o. s. v. er like aktuelle og relevante i dag som for tre år siden. Disse synspunkter er også i samsvar med de standpunkter som man har vedtatt i øvrige internasjonale samarbeidsorganer. Det foreligger også ingen årsak til å forandre Ministerrådets prinsippprogram.

I midlertid er det av flere grunner nødvendig å vurdere på nytt hvilke delmål det bør legges st rst vekt på under arbeidet med annen etappe. Innholdet av første etappe av det nordiske arbeidsmarkedsprogrammet gjenspeiler det optimistiske syn på utviklingen som råder i alle de nordiske land i 1975. Den endrede situasjon i de nordiske lands økonomiske stilling og nye arbeidsmarkedspolitiske utfordringer gjør at det nå må stilles nye krav til det nordiske samarbeidet om arbeidsmarkedsprosp rsm l.

Ministerrådet ga NAUT i oppdrag å ha ansvar for det konkrete sam-

arbeidet som følger av prinsippprogrammet. Ministrene forutsatte at programmet skulle betraktes som et ledd i anstrengelsene for å bygge ut det nordiske samarbeidet. Programmet skulle løpende sees over og videreutvikles og gjennomføres i kontakt med arbeidsmarkedsparterne. NAUT har hvert år gitt en rapport om gjennomføringen av programmet til Ministerrådet. I vedlegg 1 er det gitt en oversikt over gjennomføringen av første etappe, de prosjekter det ikke var aktuelt å gjennomføre og prosjekter og temaer som bør videreutvikles under den neste etappe av arbeidsmarkedsprogrammet.

Under arbeidet med annen etappe har NAUT hatt et omfattende materiale å bygge på. Forberedelsene til annen etappe av arbeidsmarkedsprogrammet ble først behandlet i en arbeidsgruppe under NAUT etter at arbeidsmarkedsparterne på et kontaktmøte med NAUT i november 1977 var gitt mulighet for å komme fram med synspunkter og forslag. I løpet av forberedelsesarbeidet vinteren og våren 1978 fikk arbeidsmarkedsparterne på nytt mulighet til å gi uttrykk for sine synspunkter overfor NAUT's arbeidsgruppe. Arbeidsgruppen la til NAUT's møte i Reykjavík 9.—10. mai 1978 fram et utkast til annen etappe av arbeidsmarkedsprogrammet. NAUT besluttet bl. a. å sende dette utkastet på remiss til de nasjonale myndigheter og arbeidsmarkedsparterne i Norden. Under denne remissbehandlingen kom det fram en rekke synspunkter og nye forslag som det er tatt hensyn til i det fortsatte opplegget. En annen meget viktig kilde til fornyelse av arbeidsmarkedsprogrammet har vært resultatene fra NAUT's arbeidsmarkedspolitiske konferanse "full sysselsetting i et endret økonomisk klima" i Fyrklit i slutten av oktober 1978. Nordisk Ministerråd diskuterte programmet 5. desember 1978 og ga NAUT i oppdrag å fortsette arbeidet med å konkretisere programmet i løpet av våren 1979.

## 2. Foreløpig evaluering av arbeidsmarkedsprogrammets første etappe

Igangsettingen av programmets første etappe førte til en rask og umiddelbar vekst i det nordiske samarbeidet om arbeidsmarkedsproblemer. Dette gjenspeiles bl. a. i den årlige stigningen i NAUT's budsjetter. Tabellen nedenfor illustrerer denne utvikling.

1 000 Nkr	1974	1975	1976	1977	1978	1979
Regnskap	17,4	209,2	996,0	1 298,7		
Bevilget		327,7	1 248,0	1 842,0	2 169,4	2 560,0
Prosjekter (løpende)	1	5	16	15	15	16

Under gjennomføringen av den første etappe har det vært lagt ned et betydelig arbeid i prosjekt- og kontaktvirksomhet av et stort antall nasjonale tjenestemenn. I tillegg har forskningsinstitusjoner vært trukket inn under spesielle prosjekter. Det er lagt fram et omfattende materiale gjennom dette samarbeidet som har gitt en rekke verdifulle impulser til

det nasjonale utviklingsarbeidet. Informasjonsstrømmen og aktiviteten i NAUT's organer har samtidig økt. Både på nasjonalt og nordisk plan har arbeidsmarkedsprogrammet vært et eksperiment.

Det var av flere grunner vanskelig å samordne det nordiske prosjekt-samarbeidet med det nasjonale utredningsarbeidet i begynnelsen. Dette førte med seg forsinkelser av de prosjekter som ble satt igang med den konsekvens at man fikk en rekke prosjektrapporter i 1977—78 som ikke er ferdigbehandlet. Det er hovedårsaken til at det er for tidlig å vurdere nytten av første etappe. De nye samarbeidsformer som var forankret i handlingsprogrammet førte med seg at mange prosedyrespørsmål også måtte få en førstegangsbehandling på både nordisk og nasjonalt plan. Et annet forhold av betydning er at Ministerrådets budsjettssystem fungerer på en noe annen måte enn i de enkelte land. Det er relativt sentralisert og lite fleksibelt idet NAUT også må søke om sine egne midler og ikke fritt kan disponere innenfor en bestemt rammebevilgning, noe som etter NAUT's oppfatning vil kunne forenkle prosjektvirksomheten og samarbeidet.

Når det gjelder den faglige profil av den første etappe av arbeidsmarkedsprogrammet er det grunn til å antyde følgende: Prosjekt- og utredningsarbeidet har vært konsentrert om arbeidsmarkeds-service, videreutdanning og statistikkspørsmål i større grad enn sysselsettingstiltak, studie av tendenser og strukturer på arbeidsmarkedet og mer praktisk betont forsøksvirksomhet. Aktiviteten har videre vært mer konsentrert om interne arbeidsmarkedspolitiske oppgaver enn samarbeid og kontakt med tilstøtende sektorer. Til slutt er det grunn til å peke på at utredningsvirksomheten har vært mer preget av kartlegging, beskrivelse og dokumentasjon enn analyse og vurdering av aktuelle arbeidsmarkeds-spørsmål.

Selv om det kan pekes på visse mangler under gjennomføringens første etappe i arbeidsmarkedsprogrammet er det også grunn til å trekke fram positive resultater. Det er for det første klart at kunnskapsgrunnlaget på arbeidsmarkedsområdet er styrket og utvidet gjennom samarbeidet og at dette har skapt den nødvendige basis for det videre samarbeidet. Det er videre klart at de enkelte land har fått bedre kjennskap til hverandres formelle og personlige kontaktmuligheter. Enkelte prosjekter har allerede vært direkte nyttig (f. eks. prosjektet tiltak mot ungdomsarbeids-løshet i de nordiske land). Andre nytteeffekter kan spores først på noe lengre sikt (f. eks. resultater av idéutvekslingen på nordisk plan for utviklingen av nasjonale tiltak og harmoniseringen av statistikken på arbeidsmarkedsområdet).

Enkelte arbeidsmarkedsproblemer må også sies å være meget vanskelig å løse på nasjonalt plan og forutsetter også et samarbeid på et nordisk nivå (f. eks. utredningsarbeidet om arbeidskraftens og kapitalens bevegelighet og utredningen om grå virksomhet).

Noe av samarbeidet som har foregått i løpet av den første perioden ville ha vært nødvendig uten et handlingsprogram. En tenker her på oppfølging av allerede etablerte nordiske overenskomster (f. eks. arbeidsformidlingsavtalen fra 1973 og avtalen om harmonisering av de nordiske lands arbeidsløshetsforsikringer av 1976). Men en kan kanskje si at disse spørsmål har funnet en bedre behandlingsform gjennom arbeidsmarkedsprogrammet.

### *3. Aktuelle utfordringer på arbeidsmarkedet*

Det er en rekke faktorer som til sammen har bidratt til den aktuelle situasjon med konjunkturelle og strukturelle problemer. Disse vanskelighetene har oppstått i en periode hvor det samtidig har vært stillet økte krav og forventninger til arbeidet.

Utenfor Norden skjer en utvikling som setter store krav til også de nordiske lands omstillingsevne på arbeidsmarkedet. Det kan være tilstrekkelig å peke på den generelt økte prisstigning i mange land og særlig økningen i olje-, energi- og råvarepriser. Det foregår videre endringer i utenrikshandelens fordeling mellom landene og en ny økonomisk verdensordning er akseptert som et politisk mål selv om det er uevnighet om de virkemidler som kan tas i bruk. Man kan også spore tendenser til proteksjonisme og økende problemer i forbindelse med det internasjonale valutakurssystem. I utviklingsland skjer det en voldsom tilvekst i arbeidsstyrken noe som via migrasjon kan komme til å øke presset på det europeiske og nordiske arbeidsmarked. Det synes også som om det på enkelte områder begynner å bli en knapphet på ressurser. Det er også tegn som tyder på at investeringene skifter karakter og at ny teknologi og automatisering kan få betydelige konsekvenser for utviklingen på arbeidsmarkedet. Den lavere økonomiske vekst og den generelle økonomiske politikk i mange land har begrenset etterspørselen etter arbeidskraft også i de nordiske land.

Den vedvarende internasjonale lavkonjunkturen har avdekket betydelige strukturproblemer i de nordiske land. Mens strukturendringene tidligere foregikk mellom hovedsektorene i økonomien, har omstillingskravene nå vokst innenfor hver sektor — spesielt industrien. Dette har stillet arbeidsmarkedspolitikken overfor langt større problemer enn tidligere. Strukturproblemene har bl. a. sammenheng med en sterk pris- og kostnadsøkning i Norden sammenlignet med flere andre land i den vestlige verden, noe som bidrar til at de nordiske land på flere felter har tappt markedsandeler både ute og hjemme. I denne forbindelse er det nødvendig å være oppmerksom på de utfordringer som den meget raske industrialisering av visse utviklingsland stiller til flere industribransjer i Norden.

Innenfor det nordiske området stilles arbeidslivet også overfor lokale og nasjonale krav om å realisere politiske mål omkring arbeidsmiljø,

ytre miljø, arbeidstid, medbestemmelse m. v. På lengre sikt bør disse forhold vise seg å styrke Nordens posisjon.

Når det ser ut til at det vil bli stilt store krav til arbeidsmarkedets omstillingsevne, er det naturlig å studere arbeidsmarkedets struktur og funksjonsmåte nærmere. I en nordisk rapport om arbeidsmarkedspolitikkenes mål og midler hevdes at det er blitt vanskeligere å drive arbeidsmarkedspolitikken enn tidligere. Dette skal ha sammenheng med at arbeidsmarkedet preges av en redusert grad av fleksibilitet og mobilitet først og fremst på det eksterne arbeidsmarked. Mulighetene til å tilpasse etterspørsel- og tilbudsmekanismene på arbeidsmarkedet til hverandre synes å være hemmet av en rekke forhold. I denne sammenheng er det særlig aktuelt å vurdere nærmere hvilke konsekvenser undervisningstilbudet, den endrede sammensetning av arbeidsstyrken og den geografiske og yrkesmessige mobilitet har hatt og vil få for utviklingen på arbeidsmarkedet.

Konjunktur- og strukturproblemene har ført til omfattende innskrenkninger innenfor en del industribransjer. Dette har bidratt til å skape en betydelig arbeidsløshet i deler av Norden. Mye tyder imidlertid på at områder som hittil har hatt høy sysselsetting også kan få økende problemer. Det gjelder også innenfor servicesektoren som nå utsettes for forandringer basert på bl. a. teknologisk utvikling. I de nordiske land er utviklingen på det offentlige arbeidsmarked av særlig betydning for sysselsettingen.

I en anstrengt økonomisk situasjon med en avslapning på arbeidsmarkedet vil enkelte grupper ha betydelig større vansker for å finne passende arbeid enn i perioder med et stramt arbeidsmarked. Uavhengig av den økonomiske situasjonen kan det innebære at det holder på å skje en segmentering av arbeidsmarkedet der ulike arbeidsstakergrupper og arbeidssøkergrupper får økende problemer.

Innvandrergruppene framstår i den aktuelle situasjon som en av de mest utsatte. Dette bekreftes av at arbeidsløsheten er størst blant innvandrerne. Dette har konsekvenser for det nordiske arbeidsmarkedet. Ulikheter i den økonomiske utvikling mellom landene kan gi grunnlag for en uønsket stor emigrasjon med vanskelige følger for utvandringsområdenes økonomi dersom det ikke iverksettes tiltak for å forebygge utvandringen og minske emigrasjonstrykket.

Arbeidsplassene bør i størst mulig utstrekning søkes tilpasset til individuelle forutsetninger bl. a. for å forebygge utslagning utnytte den enkeltes ressurser best mulig. En kan registrere at det synes å være en tendens til å vurdere selve arbeidsløshetssituasjonen som mindre belastende for den enkelte. De nordiske arbeidsmarkedsmyndigheter deler ikke den oppfatning at det er et mindre problem å være arbeidsløs. Selv om arbeidsløshetens karakter har endret seg siden massearbeidsløsheten i 30-årene er det nødvendig med økt innsikt i den arbeidsløses situasjon som

en forutsetning for å kunne gi bedre service med sikte på å bedre mulighetene til å få et arbeide.

I den økonomiske politikk har de tradisjonelle valg omkring gjennomføringen av en økonomisk vekstpolitikk stått mellom full sysselsetting, prisstabilitet og ønsket om likevekt på betalingsbalansen. I perioden siden 2. verdenskrig har det i flere vestlige land vært mulig i lange perioder å tilgodese flere av disse mål samtidig.

Det usedvanlige ved den nåværende økonomiske situasjon er imidlertid at ingen av de nevnte mål tilgodeses i rimelig omfang. Mange vestlige land opplever en uønsket høy og vedvarende arbeidsløshet, kraftige prisstigninger, ulikevekt på betalingsbalansen og en utilstrekkelig økonomisk vekst. Disse forhold setter grense for bruken av generelle økonomiske virkemidler for å fremme sysselsettingen.

Selv om situasjonen i de enkelte land i Norden er noe forskjellig står de nordiske land på mange måter i lik situasjon i forhold til omverden. Et utvidet nordisk samarbeid vil derfor kunne bidra til en løsning av de problemer som er nevnt.

#### *4. Gjennomføring av annen etappe av arbeidsmarkedsprogrammet*

De arbeidsmarkedspolitiske utfordringer som er skissert i forrige avsnitt krever en analytisk tilnærming i to trinn:

1. Hvilke problemer skaper utviklingen på arbeidsmarkedet i 1980-årene?
2. Hvilke krav stiller denne utvikling på arbeidsmarkedspolitikken utformning?

##### *4.1. Utviklingstendensene på arbeidsmarkedet*

Analysene av utviklingstendensene på arbeidsmarkedet vil danne grunnlaget for arbeidsmarkedspolitikken utformning. Når det gjelder studie av utviklingstendensene på arbeidsmarkedet bør ta en for seg i første rekke de krav til omstillinger på mellomlang sikt som utviklingen utenfor Nordens grenser setter for det nordiske arbeidsmarked. Her skal en ta sikte på å kartlegge hva vi allerede vet om de nye problemstillinger som er beskrevet slik de er behandlet i f. eks. OECD, ILO, EF og andre internasjonale organisasjoner. I disse fora finnes også en del materiale om arbeidsmarkedets struktur og funksjonsmåte. Men også i de nordiske land finnes en betydelig litteratur på dette området. En kan her vise til del I av katalogen over arbeidsmarkedsforskning i Norden som i sin helhet er viet forskningsprosjekter om arbeidsmarkedets struktur og funksjonsmåte. Når det gjelder den teknologiske utviklings konsekvenser for arbeidsmarkedet er kunnskapsgrunnlaget ikke på samme nivå. I de enkelte land pågår studier om forholdet f. eks. mellom datateknologi og sysselsetting i enkelte land som bør koordineres på nordisk basis. Den sektorvise og bransjemessige utvikling på arbeidsmarkedet, mobilitets-



spørsmålene og samarbeidsforholdene mellom de offentlige myndigheter og arbeidsmarkedets parter bør også stå sentralt når det gjelder analysene om utviklingstendenser på arbeidsmarkedet.

#### 4.2 *Arbeidsmarkedspolitikken utforming*

De arbeidsmarkedspolitiske utfordringer som er beskrevet tidligere gjør det nødvendig å vurdere utformningen og sammensetningen av de arbeidsmarkedspolitiske instrumenter. En løsning av de aktuelle oppgaver forutsetter at de arbeidsmarkedspolitiske problemstillinger preger den offentlige politikk også på andre sektorer. Det er derfor nødvendig å utvikle samarbeidet både med andre myndigheter og med arbeidsmarkedspartene. Dersom det i de nordiske land skal være mulig å realisere de arbeidsmarkedspolitiske mål krever det økende ressurser.

NAUT har ansett at følgende delområder er blant dem som det vil være aktuelt å studere nærmere. NAUT har til hensikt å konkretisere delområdene og spesifisere de prosjekter disse inneholder. Grunnlaget for dette er resultatene fra utredningsarbeidet under pkt. 4.1 og diskusjonene med arbeidsmarkedspartene og Nordisk Råd fram til våren 1979.

#### *A. Evaluering av arbeidsmarkedspolitiske tiltak*

Den omfattende bruk av arbeidsmarkedstiltak og ønske om en best mulig utnyttelse av knappe ressurser gjør at det blir viktig å finne fram til den best mulig framtidige utformningen av tiltakene. Det er derfor nødvendig i større utstrekning enn tidligere å vurdere effekten av de arbeidsmarkedspolitiske tiltak. Et nyttig utgangspunkt kan her være den virksomhet som har foregått i regi av den svenske ekspertgruppen for utredningsvirksomhet i arbeidsmarkedsspørsmål (EFA). Et evalueringsarbeide er for øvrig under utvikling også i de andre land.

Kostnads- og nytteanalysen er en metode som kan tillempes som et arbeidsmarkedspolitisk hjelpemiddel. Spesielt kunne metoden anvendes ved bedømming av hvor effektivt forskjellige sysselsettingstiltak fungerer med tanke på de økonomiske mål. De selektive arbeidsmarkedspolitiske tiltaks kostnader og effekter på sysselsettingen bør studeres. Videre er de selektive tiltaks virkninger på offentlige inntekter, betalingsbalanse, konjunkturedringer, pengeverdi og konkurransevne av interesse. Under dette er de sysselsettingsskapende tiltakenes påvirkning av importbehovet et eksempel. Den offentlige sektors betydning for sysselsettingen bør vises spesiell oppmerksomhet.

Det bør også utredes hvordan den faktiske effekten på arbeidsmarkedet av de arbeidsmarkedspolitiske tiltak skal kunne observeres. I den sammenheng er det spesielt nyttig å analysere hvordan tiltakene påvirker de arbeidsløses antall, de ledige plassers antall, arbeidsløshetsprosenten osv.

### *B. Forholdet mellom den økonomiske politikk og arbeidsmarkedspolitikk*

Under den arbeidsmarkedspolitiske konferansen i oktober 1978 var det enighet om at en rekke forhold mellom den økonomiske politikk og arbeidsmarkedspolitikken bør diskuteres videre. Innenfor NAUT's ramme har tre prosjekter vært inne på dette tema. Det er rapporten om arbeidsmarkedspolitikken mål og midler i Norden, prosjektet om arbeidskraftens og kapitalens bevegelse og den planlagte sammenlignende studie av arbeidskraftkostnadene i de nordiske land. Selv om forholdet mellom økonomisk politikk og arbeidsmarkedspolitikk er så sentralt og viktig er dette området likevel så omfattende at en felles nordisk behandling av dette innenfor NAUT's ramme vil være så ressurskrevende at en begrensning synes nødvendig. NAUT vil derfor ta sikte på å utnytte og systematisere nasjonalt og internasjonalt materiale om forholdet mellom økonomi og sysselsetting. Med utgangspunkt i det stagflasjonsproblemet (kombinasjon av høy arbeidsløshet og høy inflasjon) som mange land opplever har behovet for å finne sysselsettingsfremmende tiltak som samtidig er kostnadsdempende og motvirker inflasjonstendensene i økonomien vært økende. Diskusjonene og forsøkene med såkalte "marginella sysselsättningsstöd" bør føres videre og utprøves i større målestokk.

### *C. Arbeidsformidlingens rolle i arbeidsmarkedspolitikken*

Arbeidsformidlingens effektivitet og rolle for mobiliteten på arbeidsmarkedet og dens mer policypregede oppgave i arbeidsmarkedspolitikken bør vurderes i et eget prosjekt eller på et seminar. Det bør spesielt analyseres hvordan formidlingen mer effektivt kan bidra til å balansere tilbud og etterspørsel etter arbeidskraft på arbeidsmarkedet. Når arbeidsformidlingens metoder skal behandles videre bør man spesielt studere arbeidsformidlingens muligheter for å øke sin andel av plassomsetningen på arbeidsmarkedet og de erfaringer som er gjort fra forsøk med obligatorisk melding av ledige plasser. I denne forbindelse bør forholdet til arbeidsgiversiden få økt oppmerksomhet. Det gjelder spesielt mulighetene for å påvirke arbeidsgiverne til å ansette de ledige arbeidssøkerne som er til rådighet på arbeidsmarkedet. Det er også nødvendig å bygge ut arbeidsformidlingens servicetilbud til de arbeidssøkende. I denne sammenheng kan de ulike former for personlig veiledning som er foreslått i et avsluttet prosjekt utprøves i større målestokk. En forutsetning vil være økt innsikt i både den arbeidsløses og arbeidssøkendes situasjon. Som del av forholdet til arbeidssøker bør kravet om villighet til å ta arbeid som vilkår for trygdeytelser og dermed også formidlingens kontrollmuligheter vurderes.

Arbeidsformidlingens muligheter ved bedriftsnedleggelse og omstillinger bør diskuteres nærmere, f.eks. støtte til midlertidig drift ved ut-

satte bedrifter. Formidlingsavtaler, kvoteordninger og lokaliseringsveiledning ved etablering av nye arbeidsplasser bør studeres spesielt.

Arbeidsmarkedsutdanningen vil fortsatt få en sentral plass i arbeidsmarkedspolitikken. En videre utvikling av arbeidsmarkedsutdanningens metoder bør dels ta sikte på å utvikle de pedagogiske metoder og dels vurdere de forskjellige søkergruppers behov og på hvilken måte arbeidsmarkedsutdanningen best kan organiseres for å møte disse behov.

Det er for tidlig å vurdere om EDB kan utnyttes i den internordiske arbeidsformidling i form av en nordisk databank for ledige stillinger. Det nasjonale utviklingsarbeid bør imidlertid følges nøye med sikte på å gjøre et framtidig nordisk samarbeid på dette området mulig. Spørsmålet om hvilken rolle EDB kan spille i tilpasningen mellom tilbud og etterspørsel etter arbeidskraft bør diskuteres.

Artikkel 2 i Overenskomsten om felles nordisk arbeidsmarked fra 1954 om kanalisering av den flyttende arbeidskraften gjennom den offentlige arbeidsformidlingen og retningslinjene for nordisk arbeidsformidlingssamarbeid fra 1973 bør studeres nærmere. I denne sammenheng bør resultatene vurderes fra det finsk/svenske samarbeidet og det pågående prosjektarbeidet under NAUT om samordning og utvikling av arbeidsformidlingsmetodene i Norden.

#### *D. Spesielle grupper på arbeidsmarkedet*

I ministerrådets mål for arbeidsmarkedssamarbeid står arbeidsmarkedspolitiske tiltak overfor spesielle arbeidssøkergrupper sentralt. Evaluering av disse tiltak (jfr. pkt. A) vil kunne lede til behov for å utvikle og forsøke nye arbeidsmarkedspolitiske tiltak overfor spesielle grupper på arbeidsmarkedet.

Den høyest prioriterte gruppen under første etappe av arbeidsmarkedsprogrammet har vært *ungdom*. Det har foregått utredningsarbeid både innenfor NAUT's ramme og i regi av sekretariatet for nordisk kulturelt samarbeid. En nærmere koordinering med tilsvarende utredninger på internasjonalt plan og en oppfølging av foreslåtte tiltak nasjonalt vil bli diskutert.

Når det gjelder *kvinnenes* situasjon på arbeidsmarkedet er det behandlet i en egen rapport som skal behandles og følges opp på nasjonalt plan. Et aktuelt tema å analysere nærmere er om de forskjellige arbeidsmarkedspolitiske tiltak i praksis er et likverdig tilbud til kvinnelige og mannlige arbeidssøkere. Dersom det ikke viser seg å være tilfelle bør man utrede forslag til nye eller endrede tiltak for å styrke kvinnenes stilling på arbeidsmarkedet.

Når det gjelder de *yrkeshemmedes* situasjon på arbeidsmarkedet er det behov for en sterkere satsning på konkrete tiltak under annen etappe. Det foreslås en kartlegging og vurdering av ulike tilnæringsmåter som brukes i Norden for å beholde yrkeshemmede i arbeid (be-

driftsintern attføring). Tilsvarende foreslås nye prosjekter som omfatter kartlegging og vurdering av arbeidsmarkedstiltak i Norden som tar sikte på sysselsetting av psykisk utviklingshemmede og av ungdom som er sterkt fysisk, psykisk og sosialt handikappet.

*De eldre* utgjør en voksende gruppe på arbeidsmarkedet. NAUT vil ta sikte på å samle inn opplysninger om de enkelte lands politikk overfor de eldres situasjon på arbeidsmarkedet.

Mye tyder på at *invandrerne* har fått økende problemer og en svakere stilling på arbeidsmarkedet, noe som krever økt innsats for denne gruppen.

Studier av utviklingen på arbeidsmarkedet vil kunne vise at *nye grupper* vil få behov for større arbeidsmarkedspolitisk innsats (f. eks. langtidstudannede).

##### 5. *Den videre behandling av arbeidsmarkedsprogrammet*

I Ministerrådets mål for samarbeidet pekes det på at det nordiske arbeidsmarkedsamarbeid i første rekke skal innrettes mot slike områder der praktiske resultater og realistiske løsninger kan oppnås i en nær framtid. De praktiske resultater som oppnås gjennom et nordisk programsamarbeid på arbeidsmarkedsområdet kan imidlertid få en relativt lang behandlingstid fra et forslag oppstår til det foreligger konkrete resultater. En konsekvens av dette er at NAUT vil ta et forbehold i programmet om at om forholdene på arbeidsmarkedet endrer seg kan nye arbeidsmarkedspolitiske temaer utenfor programmet under annen etappe komme fram og få høyere prioritet.

Det har ofte vært pekt på at det er nødvendig med en praktisk oppfølging av samarbeidet på nordisk plan og at de forskjellige prosjekter blir nyttiggjort på nasjonalt plan. Noe er allerede gjort ved at NAUT har gitt retningslinjer for prosjektvirksomheten. NAUT's rapporter har også blitt gjenstand for en viss internasjonal interesse. I tillegg kan det nevnes at en rekke prosjekter også ved siden av de nordiske styringsgrupper har bygget på nasjonale støttegrupper som har hatt muligheten for å følge med i og følge opp virksomheten i de nordiske prosjektgruppene.

Det er likevel mulig å antyde at det er flere uløste oppgaver på nasjonalt plan når det gjelder oppfølging og koordinering av det arbeidet som skjer på nordisk plan. I enkelte land kan man likevel registrere forsøk på å samordne den nasjonale og nordiske virksomheten. Det skal også nevnes at NAUT har besluttet at hvert land årlig oversender til NAUT og Ministerrådssekretariatet en rapport om oppfølging og gjennomføring av NAUT's prosjekter og rapporter på nasjonalt plan.

De fleste sammfunnssektorer har en eller annen tilknytning til arbeidsmarkedspolitiske spørsmål. Omfanget av samarbeidet med de enkelte sektorer varierer og på enkelte av dem er det påbegynt et samarbeide også på det nordiske nivå. Det fleste er imidlertid begrenset til in-

formasjonsutveksling. På bakgrunn av de arbeidsmarkedspolitiske utfordringer som er skissert overfor vil samarbeidet med forskjellige sektorer bli ytterligere aktualisert under annen etappe av arbeidsmarkedsprogrammet. De gjelder f. eks. industri-, regional- arbeidsmiljø- og undervisningsmyndighetene. NAUT vil også peke på at det i de enkelte land er viktig å utvikle samarbeidet mellom den statlige arbeidsmarkedspolitikken og de kommunale og fylkeskommunale organer.

Samarbeidet med arbeidsmarkedspartene vil utvikle seg videre etter de retningslinjer som tidligere er trukket opp.

Et informasjonssystem for å unngå overlappning med utredningsaktiviteter på internasjonalt og nasjonalt plan bør utvikles. Når det gjelder det siste representerer utbyggingen av det nordiske informasjonsutvekslingssystemet på arbeidsmarkedsområdet et forsøk. Når det gjelder det øvrige internasjonale samarbeidet finnes det ingen motsvarighet enda. NAUT vil ta et initiativ til å få analysert hvordan et samarbeid om disse spørsmål kan komme i stand.

NAUT vil gi som tidligere årlige rapporter om gjennomføringen av arbeidsmarkedsprogrammet i forbindelse med Nordisk Ministerråds årsberetning og gjennom Nordisk Ministerråd gi meddelelse til Nordisk Råd på grunnlag av rekommendasjon nr. 19/1975 angående nordisk samarbeidsprogram på arbeidsmarkedsområdet.

## BIHANG

### Gjennomføringen av første etappe

I vedlegget gis først en redegjørelse for de prosjekter som er utført under første etappe i forhold til de delmål som Ministerrådet satte opp for samarbeidet. Deretter følger en kort gjennomgåelse av prosjekter som ikke var aktuelle å gjennomføre under denne etappen. Til slut gis en oversikt over prosjekter og temaer som bør videreutvikles under den neste etappe av arbeidsmarkedsprogrammet.

#### *1. Arbeidet med å realisere målene for samarbeid innen ulike delområder*

##### *1.1 Tiltak for å fremme sysselsettingen*

Under dette delmål var forutsetningen at formene for ulike sysselsettingsfremmende tiltak skulle videreutvikles i fellesskap med spesiell vekt på f. eks. utdanning, beredskapsarbeid, lagerstøtte, industribestillinger, lokaliseringstiltak m. m. Under første etappe av arbeidsmarkedsprogrammet har NAUT gjennomført en temaeksaminasjon om arbeidsmarkedspolitikken i de nordiske land under konjunkturedgangen 1975—76 (NU A 1977: 6). I 1979 er det planlagt et prosjekt om individinnrettede sysselsettingstiltak og et om sysselsettingsskapende tiltak i Norden overfor bedrifter og bransjer.

##### *1.2 Forbedret beslutningsunderlag*

Under dette delmål tok man sikte på å forbedre informasjonsutvekslingen mellom landene og foreta sammenlignende utredninger om ar-

14--780327. Nordiska rådet. Del 2

beidsmarkedspolitikkenes mål og midler i de nordiske land med sikte på å skape underlag for nordisk samarbeid omkring sysselsettingsplanlegging. Samarbeidet om arbeidsmarkedsforskning, arbeidsmarkedsstatistikk- og prognoser og framtidsstudier på arbeidslivets område skulle også settes igang.

Under første etappe er det gjennomført en utredning om systematisering og effektivisering av informasjonsutveksling mellom de nordiske lands arbeidsmarkedsmyndigheter. Rapporten fra dette prosjektet har lagt grunn for et to-årig forsøksprosjekt om et nordisk informasjonsutvekslingssystem som ble satt igang høsten 1978. Dette prosjektet skal bl. a. utarbeide oversikter over de nordiske arbeidsmarkedsmyndigheter og det informasjonsmateriale som produseres. Dette var under første etappe egne prosjekter.

En studie over arbeidsmarkedspolitikkenes mål og midler er gjennomført og dannet bl. a. grunnlaget for planleggingen av den arbeidsmarkedspolitiske konferansen høsten 1978 (*NU A 1978: 1*).

Arbeidet med harmonisering av arbeidsmarkedsstatistikken har resultert i rapporter om utvikling av migrasjonsstatistikk, attføringsstatistikk og arbeidskraftundersøkelser. I løpet av 1979 vil også arbeidsformidlingsstatistikken og arbeidsløshetsforsikringsstatistikken bli behandlet. Regionale sammenlignbare regelmessige målinger av sysselsettingen er også diskutert. Det er planlagt et seminar om arbeidsmarkedsstatistikk i 1979.

En omfattende katalog over arbeidsmarkedsforskning i Norden er utarbeidet (*NU B 1978: 20*). Et kontaktseminar mellom arbeidsmarkedsforskere og arbeidsmarkedstjenestemenn er planlagt for 1979.

I 1979 setter NAUT igang prosjekter om sammenlignende studie av arbeidskraftkostnadene i de nordiske land, arbeidsmarkedets segmentering og analyser og prognoser angående etterspørsel etter og tilbud av arbeidskraft i de nordiske land.

Et meget ressurskrevende prosjekt om arbeidskraftens og kapitalens bevegelighet i Norden avsluttes i løpet av første halvår 1979.

### 1.3 Styrket arbeidsformidling m. m.

Dette mål tok sikte på å utrede tiltak for å medvirke til en økt utnyttelse av arbeidsformidlingen og tiltak for å forhindre ulovlig rekruttering og formidling av arbeidskraft. Som en forutsetning for en slik videreutvikling av arbeidsformidlingens service var det forutsatt at den felles nordiske videreutdanning av tjenestemenn innenfor arbeidsmarkedets organer skulle bygges ut og effektiviseres.

En rapport om samordning av arbeidsformidlingsmetodene i Norden er avsluttet (*NU A 1978: 8*). NAUT har forutsatt at den videre behandling av dette spørsmålet på nasjonalt og nordisk plan skal vurdere retninglinjene for arbeidsformidlingssamarbeidet i Norden som ble vedtatt i Moss i 1973 på bakgrunn av den foreliggende rapporten og på basis av resultatene av det pågående prosjekt "en kartlegging av arbeidsformidlingens organisasjon og arbeidsformer".

En rapport om utleie- og entreprenørvirksomhet i Norden er utarbeidet av en arbeidsgruppe (*NU A 1978: 5*) og har dannet grunnlaget for en behandling i NAUT og Nordisk Ministerråd om såkalt "grå virksomhet".

Det er arrangert en rekke emneseminarer og symposier om begrensede emner for arbeidsmarkedsorganenes tjenestemenn. Spørsmålet om en utvikling av tjenestemannsutveksling, studiereiser, informasjonsbesøk,

deltakelse i andre lands tjenestemannsutdanning og felles utdanning av lærere i den kommunale tjenestemannsutdanningen er også behandlet. En utredning om felles nordisk undervisningsmateriale for arbeidsformidlingen tjenestemenn er utarbeidet og under utnyttelse.

#### 1.4 *Utbygget yrkesveiledningssamarbeide*

Det er utarbeidet en rapport om informasjonsvirksomheten på yrkesveiledningens område (NU B 1978: 9) og en rapport om den personlige veilednings metodikk (NU B 1978: 27). Et prosjekt om nordisk veilederutdanning avsluttes vinteren 1979.

Med sikte på å videreutvikle samarbeidet mellom myndigheter og arbeidsmarkedspartene om yrkesveiledningen er det utarbeidet en sammenstilling av de nåværende former og metoder for dette samarbeidet innen de ulike land og i Norden. Denne rapporten har vært til arbeidsmarkedspartene til uttalelse og regnes som ferdigbehandlet i NAUTs organer. For å kunne utnytte gjensidige erfaringer fra veiledningsarbeidet innenfor arbeidsmarkedsmyndighetenes virksomhet og utdanningsplanleggingen er mulighetene for et organisert samarbeid mellom disse sektorer under diskusjon. Det har også vært innledet et samarbeid med andre sektorer om dette spørsmål.

#### 1.5 *Utdanning for arbeid*

Under dette delmål tok en sikte på å harmonisere innholdet i arbeidsmarkedsutdanningen og utvikle felles ressurser for slik utdanning med særlig vekt på å forbedre mulighetene for personer som har en svak utdanning i forhold til arbeidsmarkedet.

Det er gjennomført to delprosjekter om harmonisering av arbeidsmarkedsutdanningen (NU B 1977: 27). Det er ventet at det siste av dem vil kunne lede til en felles planlegging av arbeidsmarkedsutdanningen innenfor visse områder. For å tilpasse arbeidsmarkedsutdanningen ved Nordkalottens yrkesopplæringscenter i Övertorneå har NAUT gitt støtte til engasjement av gjestelærere ved senteret. Et samarbeid med undervisningsmyndighetene har pågått.

#### 1.6 *Økt praktikantutveksling*

Høsten 1978 la kontaktpersonene for praktikantformidlingen fram synspunkter på praktikantformidlingen mellom de nordiske land, hvordan den fungerer i hvert land og hvordan denne praktikantutviklingen kan utvikles videre.

#### 1.7 *Tiltak til fordel for spesielle grupper*

Utredninger om tiltak mot ungdomsarbeidsløsheten har hatt høy prioritet under første etapper og resultert i to rapporter (NU A 1977: 13). Et tredje prosjekt om veier til arbeid for ungdom med sosialt arbeidshinder blir gjennomført i 1979. Arbeidsministrene har hatt en temaeksaminasjon om forskjellige sider ved ungdomsarbeidsløsheten.

Kvinnenes situasjon på arbeidsmarkedet har vært behandlet i et eget prosjekt. Det er utført et utredningsarbeid om attføringsinnrettet utdanning av personale utenfor arbeidsformidlingen med sikte på å skape slike arbeidsmiljøer og arbeidssituasjoner som er tilpasset til arbeidstakerenes forutsetninger. Arbeidsmarkedsutdanning som ledd i attføring er også vurdert i et prosjekt. En utredning om gjensidig utnyttelse av hverandres rehabiliteringsinstitusjoner ble satt igang høsten 1978.

Temaene for flere seminarer og symposier har vært spesielt innsiktet mot spesielle grupper på arbeidsmarkedet.

### 1.8 *Økonomisk vern ved arbeidsløshet*

I 1976 ble det fastsatt en nordisk overenskomst om arbeidsløshetsforsikring. Et eget utvalg har under første etappe hatt ansvaret for å overvåke gjennomføringen av overenskomsten, utarbeide oversikter over regler og fakta om arbeidsløshetsforsikringene i Norden og tatt initiativ til å utvikle statistikken omkring arbeidsløshetsforsikringene.

### 1.9. *Forbedring av innvandrernes situasjon m. m.*

Under dette delmål ble det fastsatt at tiltak i hvert land skal gjennomføres for å forsikre innvandrere likestilling med mottakerlandets medborgere og at utveksling av informasjon og erfaringer om innvandrerspørsmål skal systematiseres.

Under første etappe har et eget utvalg under NAUT hatt en oppgave å arbeide med utveksling av informasjon på dette området. Innvandrerungdommens og innvandrerkvinnenes problemer på arbeidsmarkedet er behandlet i sammenheng med de generelle prosjekter for disse spesielle grupper. De yrkesaktive innvandrerkvinnenes situasjon er også diskutert. Under det nevnte prosjektet om gjensidig utnyttelse av hverandres rehabiliteringsinstitusjoner har en tatt sikte på å undersøke mulighetene for at visse innvandrergupper kan utnytte nasjonale attføringstilbud i større utstrekning.

Et prosjekt om utvikling av migrasjonsstatistikken er avsluttet og et seminar for migrasjonsforskere planlegges for 1979.

En generell harmonisering og koordinering av de nordiske lands innvandringspolitikk er vurdert, men ikke funnet å være hensiktsmessig under første etappe av arbeidsmarkedsprogrammet. Det er imidlertid gjort flere utspill overfor berørte myndigheter (sosial-, arbeidsmiljø-, likestillings- og undervisningsmyndigheter) om innvandrings spørsmål utenfor arbeidsmarkedsmyndighetenes område.

### 1.10. *Likestilling mellom menn og kvinner*

Samarbeidet under dette delmål tok sikte på å omfatte tiltak for å skape likestilling mellom menn og kvinner. Under redegjørelsen for foregående delmål er det nevnt en del prosjekter med tilknytning til dette området. Etter at arbeidsmarkedsprogrammet ble vedtatt i 1975 er det under Ministerrådet etablert en egen arbeidsgruppe for likestillingsspørsmål som nå har hovedansvaret for det nordiske samarbeidet på dette området. Innenfor NAUT's ramme er det gjennomført et prosjekt om ikke yrkesaktive kvinners inntrede eller gjeninntrede på arbeidsmarkedet. Dette prosjektet ligger til grunn for det planlagte emneseminalet for arbeidsmarkedsorganenes tjenestemenn i 1979 som kalles likestilling på arbeidsmarkedet mellom menn og kvinner. I likestillingsspørsmål har NAUT's organer samarbeidet med flere andre sektorer.

### 1.11. *Effektivisering av samarbeidet i utenomnordiske internasjonale organer*

Dette delmål fastsatte at det nordiske samarbeidet skulle videreutvikles innen utomnordiske internasjonale organisasjoner med sentrale oppgaver på arbeidsmarkeds politikken område. Dette samarbeidet f. eks. innen OECD og ILO skulle foregå gjennom en regelmessig behandling av aktuelle spørsmål i nordiske arbeidsgrupper, komitéer eller andre former for samråd.



Utenfor NAUT's ramme har det foregått delvis et formelt og delvis et uformelt samarbeide om OECD- og ILO-spørsmål. Det har ikke vært grunnlag for egne prosjekter på dette område. Imidlertid har de nordiske organer i enkelte tilfeller forberedt felles utspill i internasjonale organisasjoner. Et eksempel på dette er den felles presentasjon av de nordiske lands synspunkter på ungdomsarbeidsløsheten på OECD's konferanse i desember 1977. På denne konferansen la de nordiske land fram erklæring som bl. a. inneholdt en samfunnsgaranti for ungdom om opplæring, utdanning eller arbeide.

## *2. Prosjekter under første etappe som ikke er gjennomført*

Det har ikke vært aktuelt å utrede spørsmålet om en nordisk databank for ledige plasser på arbeidsmarkedsområder på grunn av varierende forutsetninger i de enkelte land. Et prosjektforslag om cost benefit-analyser av vernede arbeidsplasser er utsatt til senere på grunn av nasjonale omlegninger av virksomheten. Et forslag om diskusjon om et aksjonsprogram for arbeidstilbud for yrkeshemmede på Nordkalotten er gått ut av NAUT's prosjektprogram i første omgang. Det er imidlertid mulig at dette spørsmål kan tas opp senere eventuelt gjennom en forberedelse i Norkalottkomitéen. Forutsetningene for et sammenlignende utredningsarbeid om spørsmålet om prinsippene for utdanning av yrkesgrupper som er av spesiell betydning for det nordiske arbeidsmarked (berører delmålet om utdanning for arbeid) er under behandling.

## *3. Videreutvikling av første etappe i det fortsatte samarbeidet*

I løpet av første etappe er det skapt et grunnlag og satt igång prosjekter som bør videreutvikles under annen etappe av arbeidsmarkedsprogrammet. Det gjelder først og fremst på de fire følgende felter.

### *3.1 Informasjon og dokumentasjon*

Det er satt igång et informasjonsutvekslingssystem for en toårsperiode. En rekke andre prosjekter som er avsluttet eller under avslutning har foreslått at nye informasjonsoppgaver i tillegg til de som er planlagt koples til dette.

Etter en behandling av den omfattende katalogen over arbeidsmarkedsforskning (*NU B 1978: 20*) i Norden og det planlagte kontaktseminaret om arbeidsmarkedsforskning i 1979 bør et system for dokumentasjon av arbeidsmarkedsforskning og samordning med annen relevant forskning med tilknytning til arbeidsmarkedet vurderes. Katalogen over arbeidsmarkedsforskning bør ajourføres i løpet av annen etappe av arbeidsmarkedsprogrammet.

Behovet for periodisk aktuelle arbeidsmarkedsoversikter på grunnlag av eksisterende nasjonalt materiale utover den årlige rapport bør vurderes. Et forslag om å framstille lett tilgjengelige sammenfatninger over dels arbeidsmarkedssituasjonen for ulike yrker, bransjer og utdanningsgrupper og dels de rettigheter og plikter de nordiske medborgere har under arbeide og bosetning i et annet nordisk land, bør også studeres nærmere.

### *3.2. Harmonisering av arbeidsmarkedsstatistikken*

Under 4.1.2. er det gitt en redegjørelse for arbeidet med å harmonisere arbeidsmarkedsstatistikken i Norden under første etappe under delmålet om forbedret beslutningsunderlag. Det planlagte seminaret om ar-

beidsmarkedsstatistikk i 1979—80 vil kunne gi grunnlag for en oversikt over det utførte arbeidet og behovet for fortsatt utviklingsarbeide. Enkelte statistikkspørsmål er oversendt til berørte myndigheter i Norden for nærmere behandling og oppfølging.

### 3.3. *Arbeidskraftens og kapitalens bevegelse i Norden*

Det mest ressurskrevende av NAUT's prosjekter under første etappe avsluttes i løpet av første halvår 1979. Deretter vil en nærmere vurdering av prosjektgruppens aktuelle forslag og tiltak innen dette området være mulig. I denne forbindelse bør forslagene fra NAUT's arbeidsgruppe tas fram igjen. Det gjelder følgende spørsmål: Utredninger om forskjellige former for industrielt samarbeid i Norden med sikte på å minske regionale ubalanser i sysselsettingen, utvide samarbeidet og informasjonsutvekslingen om lokaliseringerveiledning av næringsvirksomhet, utredninger om ulike støtteformer for investeringer og sysselsettingskapende tiltak som motiveres av ubalanse i flyttestrømmene. Herunder kan også Nordisk Investeringsbanks støttekriterier utredes og utvikles. Mulighetene for å forebygge utvandring og lette tilbakevending bør studeres og videreutvikles med tanke på nordiske forhold.

I denne sammenheng bør også andre sentrale utredninger utenfor NAUT's ramme, men innenfor andre sektorer av Nordisk Ministerråd vurderes. Det gjelder utredninger om multinasjonale selskapers rolle i nordisk økonomi, kartlegging av det økonomiske samarbeid i Norden, små og mellomstore bedrifters virksomhet, kartlegging av handelshindre, grensekommunalt og regionalt samarbeid, konkurranseutredning og felles prosjektsport.

### 3.4. *Felles utnyttelse av ressurser*

I løpet av første etappe er det foretatt utredninger som har kartlagt behovet for å planlegge eller utnytte felles ressurser innenfor visse sektorer av arbeidsmarkedspolitikken. Det gjelder f. eks. arbeidsmarkedsutdanningen, rehabiliteringsinstitusjonene, undervisningsmaterieil, nordisk veilederutdanning og utveksling av informasjonsmaterieil. En konkret oppfølging av disse prosjekter vil føre til at forsøk eller på sikt permanente ordninger kommer i stand på avgrensede områder.

Det faste samarbeidet som er etablert om videreutdanning av arbeidsmarkedsgorganenens tjenstemenn bør fortsette også under annen etappe. Det gjelder først og fremst årlige emneseminarer. Det vil også kunne oppstå behov for spesielle utdanningstiltak for å følge opp nordiske prosjekter på andre områder (f. eks. etablering av et nordisk kontaktsmannsystem på formidlingsområdet). Under annen etappe vil det også kunne bli behov for særlige konferanser, seminarer eller symposier om spesielle temaer.

Spørsmålet om praktikantutveksling mellom de nordiske land regnes også å være avklart før annen etappe av arbeidsmarkedsprogrammet settes igang.

## BILAGA 2

### Fuld beskæftigelse i et ændret økonomisk klima

#### Forord

Den aktuelle beskæftigelse, der nu kører på sit 4. år, har rejst en række problemer såvel for den økonomiske politik og arbejdsmarkedspolitikken som for den økonomiske videnskab.

Med baggrund i dette forhold og med baggrund i den kendsgerning, at kombinationen af generelle og selektive indgreb er vidt forskellig i de nordiske lande på trods af en tilsyneladende ensartet samfundsstruktur, har NAUT afholdt en arbejdsmarkedskonference med emnet "fuld beskæftigelse i et ændret økonomisk klima" på Fyrklit oktober 1978. I konferencen deltog topembedsmænd fra de nordiske lande. Der var repræsentanter fra såvel arbejdsmarkedssektoren som forskellige økonomiske ministerier og institutioner.

Med baggrund i diskussionen på konferencen er denne rapport udarbejdet af *fuldmægtig Johannes Due*, Arbejdsdirektoratet i Danmark efter drøftelser med den af NAUT nedsatte planlægningsgruppe for konferencen i Fyrklit. Planlægningsgruppen har haft følgende sammensætning: Arbejdsdirektør Kaj Westergård, Danmark, konsultativ tjænsteman Juhani Lönnroth, Finland, byråsjef Kjartan Strompdal, Norge, departementssekretærer Björn Jonzon, Sverige.

#### Resumé

Med baggrund i den aktuelle beskæftigelseskrise og med baggrund i det forhold, at kombination af økonomiske midler synes at være forskellig i de nordiske lande, har NAUT afholdt en arbejdsmarkedspolitisk konference på Fyrklit i perioden 24.—27. oktober 1978.

I konferencen deltog topembedsmænd fra de arbejdsmarkedspolitiske og økonomiske sektorer.

Konferencen tog udgangspunkt i diskussionen omkring det rette blandingforhold mellem generelle økonomiske virkemidler og selektive midler, her først og fremmest en selektiv arbejdsmarkeds- og beskæftigelsespolitik.

Der var en udtalt enighed om, at den generelle økonomiske politik alene ikke kunne løse beskæftigelsesproblemet. Af hensyn til inflations- og betalingsbalanceproblemer kan man ikke blot ved en ekspansiv generel økonomisk politik løse beskæftigelsesproblemerne.

Den selektive arbejdsmarkedspolitik blev anset for at være hensigtsmæssig til at supplere den generelle økonomiske politik. Ved anvendelse af en selektiv arbejdsmarkedspolitik opnås den fordel, at der

kan tages hensyn til de varierende udbuds- og efterspørgselsforhold på de forskellige delarbejdsmarkeder.

Ved hjælp af en selektiv politik kan eventuelle "flaskehalse" på arbejdsmarkedet fjernes, hvorved en samtidig generel ekspansion ikke vil give inflationære følger i så høj grad som uden de selektive midler.

Der blev lagt vægt på den kendsgerning, at arbejdsløshed i sig selv var en alvorlig tilstand for den enkelte såvel som for samfundet, og at dette skulle inddrages i overvejelserne omkring hvilke målsætninger, der primært skulle tilgodeses. Der blev i denne forbindelse særligt pointeret, at den manglende tilknytning til arbejdsmarkedet hurtigt ville virke dequalificerende, hvilket atter ville bevirke betydelige omstillingsvanskeligheder i forbindelse med en fremtidig konjunkturopgang.

Med baggrund heri diskuteredes tilskud til beskæftigelse af arbejdsløse. På trods af, at sådanne tilskud kan virke konserverende på en forældet produktionsstruktur og eventuelt også kan virke konkurrenceforvridende i forhold til indenlandske og udenlandske markeder, var der bred enighed om, at forskellige tilskud måtte foretrækkes for at bevare en tilknytning til arbejdsmarkedet.

Af samme årsag var der på konferencen kun begrænset tilslutning til tankerne om at reducere arbejdsløsheden ved at reducere arbejdsudbudet. Dette blev dels begrundet med, at de sociale og økonomiske tab ikke blev formindsket herved, dels fordi man frygtede, at arbejdsudbudsreduktionen ville give betydelige omstillingsvanskeligheder i forbindelse med en kommende opgangskonjunktur.

### **"Fuld beskæftigelse i et ændret økonomisk klima"**

Et tema behandlet ved den af Nordisk Arbejdsmarkedsudvalg (NAUT) arrangerede konference i "Fyrklit" den 25.—27. oktober 1978.

1. I den økonomiske politik har de traditionelle valg omkring gennemførelse af en økonomisk vækstpolitik stået mellem ønsket om ligevægt på betalingsbalancen, prisstabilitet og fuld beskæftigelse.

2. I perioden siden 2. verdenskrig har det i flere vestlige lande i lange perioder været muligt at tilgodese flere af disse målsætninger på samme tid. Man har således oplevet lange perioder med relativt god beskæftigelse og en moderat inflation. Jævn økonomisk vækst og en stigning i den internationale vareudveksling blev resultatet. Disse gunstige tilstande blev opfattet som stabile, idet mange havde den opfattelse, at såvel den økonomiske teori som den økonomiske politik havde nået et udviklingstrin, hvor det var muligt i rimeligt omfang at tilgodese de ovennævnte målsætninger under ét.

3. Den økonomiske diskussion stod derfor omkring prioriteringen i den økonomiske politik. Hele teoridannelsen omkring sammenhængen mellem lønstigninger og arbejdsløshed (den såkaldte Phillipskurve-pro-

blematik) illustrerer denne filosofi, ligesom den tilsvarende relation mellem international konkurrenceevne og interne prisstigninger afspejler en lignende politisk valgmulighed.

#### *Det ændrede økonomiske klima*

4. Det usædvanlige ved den nuværende krise er imidlertid, at *ingen* af de ovennævnte målsætninger tilgodeses i rimeligt omfang under de nuværende økonomiske forhold. Mange vestlige lande oplever en uønsket høj og stabil arbejdsløshed, kraftige prisstigninger, uligevægt på betalingsbalancen og en utilstrækkelig økonomisk vækst.

5. Den umiddelbare baggrund for den nuværende krise er velkendt. Et pludseligt skift i vigtige råvarepriser og særlige forhold på verdensmarkedet for fødevarer bevirkede, at der kom kraftige prisstigninger i de vestlige økonomier. Da disse prisstigninger især kom på de vestlige økonomiers importside, betød dette, at flere lande fik forværret deres betalingsbalancesituation væsentligt, og at nogle lande skiftede fra at have et betalingsbalanceoverskud til at få underskud.

Denne udvikling begrænser i sig selv muligheden for at føre en fuld beskæftigelsespolitik, navnlig hvis det enkelte land foretager sådanne økonomiske-politiske skridt isoleret.

6. Ved siden af denne udvikling på det internationale varemarked var der endvidere opstået uligevægtssituationer på andre områder. I mange vestlige økonomier var der i slutningen af 1960'erne sket en forholdsmæssig meget kraftig ekspansion af den offentlige sektor. Denne ekspansion fandt sted under indtryk af politisk enighed i de fleste lande, hvilket kan have været medvirkende til, at de inflationære følger af denne kraftige stigning blev overset eller ignoreret. Den offentlige sektors ekspansion har virket prisforhøjende af to grunde: dels har ekspansionen i sig selv virket prisforhøjende på grund af den stigende efterspørgsel, dels har skattefinansiering heraf bevirket, at der er blevet formuleret krav om lønforhøjeiser som kompensation herfor.

7. Endelig er der sket en kraftig forskydning af verdenshandelen p. g. a. den stigende industrialisering i udviklingslandene. Ligeledes medfører den meget kraftige teknologiske udvikling, at efterspørgselen efter mange af de færdigvarer, der produceres i OECD-området, reduceres, da den nye teknologiske udvikling i høj grad bliver anvendt af de nye industristater.

8. Også på arbejdsmarkedet opstod der en uligevægt. Samtidigt med svækkelsen i den samlede efterspørgsel på grund af de internationale forandringer steg arbejdskraftudbuddet kraftigt. De store fødselsårge efter 2. verdenskrig forlod uddannelsessektoren, og kvinders erhvervsfrekvenser vedblev at stige på trods af konjunkturfatningen. Forudsætningen for at opsuge denne ekstraordinære tilgang til arbejdsmarkedet måtte være en tilsvarende stor stigning i den økonomiske vækst og

den samlede efterspørgsel. I stedet bevirkede de ovennævnte forandringer, at den økonomiske vækst reduceredes, idet man overalt følte sig tvunget til at opprioritere målsætningerne om lav inflation og ligevægt på betalingsbalancen.

9. For mange små lande gælder det, at kun en del af de økonomiske vilkår bestemmes ved indenlandske politiske beslutninger. Ensidede efterspørgselsstimulerende tiltag vil f. eks. i de fleste lande give kraftige importstimulanser og derved forøge betalingsbalanceproblemerne — uden at hjælpe afgørende på den indenlandske beskæftigelse.

10. For OECD-landene under ét konstateres der for tiden et betalingsbalanceunderskud, hvilket modsvares af et overskud i de olieeksporterende OPEC-lande. OECD-landene forsøger at få overskud på betalingsbalancen samtidigt med, at OPEC-landene fører en investerings- og prispolitik, der fastholder deres overskud på betalingsbalancen. Da der pr. definition er ligevægt globalt set, har OECD-landene under ét kun ringe chancer for at opnå betalingsbalanceoverskud.

11. De små lande i OECD er derfor afhængige af de større landes politiske vilje og økonomiske evne til at bære et betalingsbalanceunderskud. Det blev fremført på konferencen, at en af årsagerne til krisens dybde og tidsmæssige udstrækning er, at der ikke har været den fornødne vilje til at acceptere dette synspunkt i de økonomisk stærkeste OECD-lande, herunder særligt Forbundsrepublikken.

#### *Den hidtidige beskæftigelsespolitik i de nordiske lande*

12. Over for den ovennævnte kombination af ikke opfyldte målsætninger stilles der store krav om nytænkning i den økonomiske politik, herunder også til opbygningen af arbejdsmarkedspolitikken. Konferencen tog udgangspunkt i de økonomisk-politiske muligheder, der foreligger i den beskrevne situation.

13. Det blev adskillige gange fremhævet, at de nordiske landes individuelle muligheder for at føre økonomisk politik var begrænset i forskelligt omfang. I de fleste analyser syntes det, som om Sverige og Danmark repræsenterer de to yderpunkter. I Sverige har betalingsbalancehensynet ikke hidtil spillet en så betydelig rolle som i Danmark. Norge er ikke ramt af arbejdsløsheden i samme omfang som de øvrige nordiske lande, men landet har til gengæld oparbejdet en betydelig udenlandsgæld på meget kort tid. Forskellige markedstilknytningsforhold giver endvidere forskelle i de reelle valgmuligheder for at føre økonomisk politik, for eksempel med hensyn til en aktiv valutakurspolitik.

Disse forskelligheder til trods var der stor interesse for at få afklaret de handlingsmuligheder, der generelt kunne peges på i den aktuelle økonomiske situation.

14. Det blev påpeget, at på samme måde som de ydre økonomiske begrænsninger har været forskellige, var der også klare forskelle med hen-

syn til de økonomiske metoder, der blev anvendt i de nordiske lande. Atter repræsenterede Danmark — på dette område sammen med Finland — det ene yderpunkt, idet den økonomiske politik var domineret af en opprioritering af betalingsbalancesynspunktet kombineret med en indsats af generelle økonomiske virkemidler. Sverige og Norge derimod har med beskæftigelseshensynet som primær begrundelse en mere selektivt præget politik bestående af differentierede indgreb på arbejdsmarkedet og i den økonomiske politik i øvrigt.

15. Alle de nordiske lande havde erfaringer med indkomspolitik som et forsøg på at tilgodese flere økonomiske og politiske målsætninger. Vurderingen af indkomspolitikken effektivitet var forskellig. Konferencen drøftede kun meget kort indkomspolitikken, selv om denne har været omtalt som en mulig løsning på beskæftigelses- og betalingsbalanceproblemerne. Konferencen koncentreredes mere om de forskellige kombinationer af generel og selektiv politik, der som nævnt findes i de nordiske lande. De inviterede indledere lagde netop ud med disse forskellige modeller. Deres anbefaling af politiske indgreb syntes i øvrigt nøje at hænge sammen med deres personlige prioritering af de økonomiske målsætninger.

16. Der blev fra *nogle* sider fremhævet, at en fuld beskæftigelse på lang sigt kun kunne sikres, såfremt man fik opbygget et stabilt og sundt økonomisk klima. Et vigtigt middel i denne forbindelse var en præcis styring af samfundsøkonomiske mål, ikke mindst inflationen. En sådan stabilitetssøgende politik vil imidlertid reducere den økonomiske vækst og vil som følge heraf ikke kunne sikre fuld beskæftigelse på kort sigt. Det kunne ikke anbefales, at den offentlige sektor forsøgte at stimulere efterspørgselen, idet dette i sig selv ville virke inflationsskabende, og idet mange offentlige aktiviteter ville være uøkonomiske. Desuden ville denne politik give betalingsbalanceproblemer.

17. Over for dette synspunkt blev der fra *anden* side anført, at omkostningerne ved arbejdsløshed ikke alene kunne måles i form af den én gang for alle mistede produktion, men at man også skulle inddrage de særdeles betydelige sociale tab, der navnlig på længere sigt var forbundet med at være arbejdsløs for den enkelte og dermed for samfundet. Dette synspunkt burde tillægges en sådan vægt, at man også på kort sigt i højere grad måtte tilgodese målsætningen om fuld beskæftigelse. Såfremt denne målsætning ikke kunne nås ved hjælp af generelle økonomiske midler, uden at komme i konflikt med andre målsætninger, måtte man udvide den økonomiske politik med et sæt af selektive — herunder især arbejdsmarkedspolitiske — indgreb.

18. Et vigtigt element i denne diskussion var problemerne omkring den forværring af sammenhængen mellem prisstigninger og arbejdsløshed, der synes at have fundet sted i alle de nordiske lande i den seneste 10-årsperiode. Ved et givet arbejdsløshedsniveau er inflationstakten i

dag betydeligt stærkere end for 10 år siden. Dette begrænser naturligvis mulighederne for den økonomiske politik og bevirker i øvrigt, at ligevægten under alle omstændigheder vil være forbundet med en mindre samlet velfærd end tidligere.

19. Denne forværring kan til dels forklares ved de kraftige prisstigninger, der er blevet tilført de vestlige lande udefra — uafhængigt af de nationale konjunkturer — men det blev også fremført, at udviklingen på arbejdsmarkedet i sig selv kunne forklare en del af flytningen af den såkaldte Phillipskurve, som alle synes at være enige om har fundet sted. Den gennemførte solidariske lønpolitik i de nordiske lande og den institutionaliserede og centraliserede løndannelse samt det stadig stigende niveau for kompensation af tabt arbejdsindtægt bevirker, at sammenhængen mellem arbejdsløshedsniveauet og lønniveauet bliver gradvis formindsket i de forskellige sektorer. Der vil derfor kunne ses en lønstigning i sektorer, der er ramt af arbejdsløshed. Dette kombineret med, at mobiliteten på arbejdsmarkedet synes at blive stadig mindre, giver nødvendigvis større løn- og prisstigninger ved en given efterspørgsel. Det er interessant at bemærke, at man i Sverige — på trods af en aktiv arbejdsmarkedspolitik — har oplevet en tilsvarende forskydning udad af Phillipskurven.

#### *Strukturforandringer på arbejdsmarkedet og i produktionen*

20. I forbindelse med diskussionen omkring behovet for selektive tiltag blev det fremhævet, at arbejdsløshedens karakter i sig selv bevirkede, at en traditionel generel økonomisk politik ville vise sig mindre effektiv.

Det blev fremhævet, at en generel økonomisk politik som regel afspejler en opfattelse af arbejdsløsheden som værende primært konjunkturtelt bestemt. Ifølge denne opfattelse af arbejdsløsheden ville en generel efterspørgselsstimulering eller en generel omkostningsdæmpning bevirke, at det overvejende flertal af de arbejdsløse kom i beskæftigelse.

21. Imod dette synspunkt blev der argumenteret, at selv om det er ønskeligt med en mere ekspansiv efterspørgselspolitik end den, der synes at være under overvejelse for tiden, ville en sådan efterspørgselsstimulering ikke løse arbejdsløshedsproblemet. Den økonomiske krises varighed har nemlig betydet, at der ikke længere kan tales om en ensartet arbejdsstyrke, hvoraf nogle er i beskæftigelse og andre er arbejdsløse.

Det kan påvises, at der gennem en knap 5 år, krisen hidtil har været, er foregået en markant sortering af arbejdsstyrken, således at der nu er en ikke ubetydelig forskel mellem den beskæftigede og ikke-beskæftigede del af arbejdsstyrken.

22. På alle faktorer: køn, alder, geografisk fordeling, erhvervsgrupper og uddannelse, afviger de arbejdsløse fra de beskæftigede. Det er tydeligt, at de arbejdsløse ikke er sammensat som et spejlbillede af de be-



skæftigede. Det er de svagere grupper på arbejdsmarkedet, der er mest udsat for at blive arbejdsløse. Det er især kvinderne, de unge og ældre, de dårligst uddannede og dem, der er placeret geografisk afsides og beskæftiget ved industrier og i erhverv, der er i tilbagegang. Særligt vil de, der samtidigt tilhører flere af de ovennævnte grupper, opleve beskæftigelsesmæssige vanskeligheder. Udover disse grupper ses også flere traditionelt veletablerede grupper på arbejdsmarkedet at være ramt af arbejdsløshed, som følge af de omtalte kraftige ændringer i teknologi og verdensmarkedssamhandel. Den internationale skibsværftskrise er et eksempel herpå.

23. Såfremt man udelukkende anvender en generel økonomisk politik ved bekæmpelsen af arbejdsløsheden, vil der blive stillet meget store mobilitetskrav til de arbejdsløse. Der kan både blive tale om en geografisk og en uddannelsesmæssig mobilitet. Dette bevirker, at en nedgang i arbejdsløsheden på grund af en generelt ført politik vil stille de største mobilitetskrav til den mindst mobile del af arbejdsstyrken.

24. Det kan altså konstateres, at arbejdsløsheden især rammer grupper, der i forvejen er svage, og at arbejdsløsheden på længere sigt koncentrerer om disse grupper. Dette forhold bevirker i sig selv, at en beskæftigelsespolitik bør være detaljeret tilrettelagt.

Det er endvidere meget væsentligt at være opmærksom på, at arbejdsløsheden for den enkelte bevirker en betydelig forringelse af erhvervsevnen. Denne forringelse skyldes, at den arbejdsløse ikke har mulighed for at følge den tekniske udvikling, der stadig finder sted i vedkommendes oprindelige fag. Forringelsen skyldes endvidere de fysiske og især psykiske forandringer, der oftest indtræder for de personer, der gennem en længere periode er sat uden for arbejdsmarkedet på grund af arbejdsløshed.

25. Der er i det foregående gjort opmærksom på, at selv om der er en generel afmatning på arbejdsmarkedet, og dermed en konjunkturbestemt arbejdsledighed, så vil den langvarige arbejdsløshedsperiode bevirke, at strukturproblemerne træder tydeligere frem i forbindelse med arbejdsløsheden.

På konferencen blev der imidlertid også fremført, at det i flere af landene — på trods af den generelt store arbejdsløshed — var vanskeligt for arbejdsgivere inden for forskellige brancher og geografiske sektorer at få den arbejdskraft, de mente at have behov for.

26. Dette problem er blevet omtalt som "mis-match"-problemet. Herved forstås, at der findes såvel ledige personer som ledige arbejdspladser inden for det samme eller inden for nærbeslægtede delmarkeder. Når der ikke sker en umiddelbar besættelse af disse job, er årsagen, at forskellige træghedsmekanismer har afgørende betydning.

27. Selv om der var udbredt enighed om, at der var en begrænset mobilitet på arbejdsmarkedet og derfor relativt mange flaskehalse, kunne

der ikke udpeges en enkelt årsag hertil. Den solidariske lønpolitik, der med succes igennem en årrække har indsnævret lønforskellene mellem forskellige faglige grupper, især mellem mænd og kvinder, blev nævnt som en mulig grund til faldet i arbejdskraftens mobilitet.

Anvendelse af indkomstpolitik antages at have forøget stivheden i lønstrukturen, hvorved man undergraver en af de vigtigste begrundelser for det synspunkt, at arbejdsstyrken kan tilpasse sig en konjunkturændring, nemlig at der eksisterer en markeds mekanisme med samspil mellem pris og udbud.

28. Særligt blev indførelse af garanterede mindstelønninger omtalt som en af grundene til den relativt dårlige beskæftigelse blandt arbejdsmarkedets marginalgrupper. I det omfang private virksomheders ansættelsespolitik koncentrerer sig om vurderinger af forholdet mellem den udbetalte løn og værdien af den ansattes produktion, vil en forhøjet garantiløn som regel bevirke, at den marginale del af arbejdsstyrken får ringere beskæftigelsesmuligheder.

29. Den omtalte tilgang af arbejdskraft og visse strukturelle ændringer på arbejdsmarkedet gør det naturligt at fokusere på mulighederne for at ændre arbejdsmarkedets funktionsmåde, så begrænsningerne for den økonomiske politik formindskes. Det blev fremhævet, at den aktive arbejdsmarkedspolitik ud over at have positiv betydning for beskæftigelsen kunne have en mærkbar virkning som støtte for inflationsbekæmpelsen. Det syntes, som om den strukturelle udvikling på arbejdsmarkedet kombineret med den omtalte ændring i samhandelsmønster og teknologisk udvikling af produktionen bevirker, at der opstår en del såkaldte "flaskehalse", der på trods af generel balance på arbejdsmarkedet viser sektorale ubalancer. Man har også kunnet konstatere, at der på trods af den udbredte arbejdsløshed ofte er oplevet mangel på arbejdskraft inden for specifikke geografiske og faglige områder. Sådanne ubalancer vil i sig selv give et pres på løn- og prisdannelsen, ud over at den manglende balance giver et samfundsøkonomisk tab på grund af den bortfaldne produktion. Afsmitningen fra såkaldte "flaskehalse" — omkostningsstigninger til andre dele af økonomien — har såvel før som efter krisen været et stående emne i den økonomiske debat.

Mange opfattede den aktive arbejdsmarkedspolitik som et centralt element i forsøget på at løse nogle af de nuværende økonomiske problemer omkring generelle og sektorale ubalancer.

#### *Diskussion af forskellige arbejdsmarkedspolitiske indgreb*

30. Som omtalt i indledningen er den fælles situation for de nordiske lande, at man i sin økonomiske politik må balancere mellem hensyntagen til betalingsbalance, inflation og ikke mindst arbejdsløsheden. Såfremt der er samme grad af arbejdsløshed og inflationært pres på alle arbejdsmarkedets delmarkeder, kan en generel økonomisk politik, f. eks.

i form af underbudgettering af de offentlige finanser, give en bedre beskæftigelse og tilgodese såvel inflations- som betalingsbalanceforholdene.

31. Hvis der derimod er en uensartet fordeling af arbejdsløsheden på forskellige delmarkeder og dermed et varierende inflationært pres på disse markeder, vil en generel ekspansiv politik kunne føre til uhenigtsmæssige løsninger.

32. Af hensyn til inflationsbekæmpelsen har mange lande derfor anlagt en forsigtig generel efterspørgselspolitik, hvor der har været lagt vægt på en stabil pengepolitik og en moderat udvikling af den offentlige sektor. Dette har bevirket, at arbejdsløsheden i disse lande fortsat har været betydelig.

Det blev på konferencen fremført, at man ved en *kombination* af generelle og selektive midler kunne opnå en mere tilfredsstillende løsning både på beskæftigelses- og inflationsproblemet. Delmarkedernes forskellighed afspejler netop behovet for selektive midler.

33. Der findes en række selektive indgreb, hvoraf flere er forsøgt i dele af OECD-området. Selv om man kan foretage selektive indgreb både over for anvendelsen af kapital og arbejdskraft, blev diskussionen koncentreret om de indgreb, der primært retter sig mod arbejdskraften.

34. De selektive midlers indhold kan være tilskud eller afgifter og tilsvarende ordninger, der ændrer de relative priser på arbejdsmarkedet. En selektiv arbejdsmarkedspolitik kan endvidere føres ved at ændre på de institutionelle rammer for arbejdsmarkedet, ved at regulere uddannelses- og mobilitetsforhold. Endelig kunne en selektiv politik også bestå i mere direkte jobskabende initiativer, f. eks. fra den offentlige sektor.

Diskussionen om disse forskellige selektive tiltag skal berøres i det følgende.

#### *Løntilskud*

35. Det kan være hensigtsmæssigt at tage udgangspunkt i en situation, hvor *den samlede efterspørgsel antages at være konstant*. Der bruges da en given mængde kapital og en given mængde arbejdskraft. På grund af de stigende lønomkostninger er der gennem en meget lang tid sket kraftige investeringer i teknologiske nydannelser, der virker arbejdskraftsbesparende. Ved at give løntilskud ændres de relative priser mellem kapital (teknologi) og arbejdskraft. Man kan derfor under disse forudsætninger forvente en forøget efterspørgsel efter arbejdskraft ved den givne produktionsmængde. Dette løntilskud kan selvsagt udformes på en sådan måde, at særlige grupper på arbejdsmarkedet tilgodeses. F.eks. kan løntilskuddets størrelse og varighed afhænge af, hvilke grupper der ønskes rekrutteret til virksomhederne.

36. Løntilskud kan indrettes således, at man tilskynder til nyansættelser af f. eks. marginal arbejdskraft eller langvarigt arbejdsløse. Et løn-

tilskud vil i øvrigt ofte være betinget af, at arbejdsgiverne kan sandsynliggøre eller dokumentere, at der sker en udvidelse af arbejdsstyrken, som ikke ville have fundet sted uden dette løntilskud.

37. Disse løntilskud kan være permanente eller midlertidige. En af begrundelserne for at anvende midlertidige løntilskud er, at de dækker de ansættelsesomkostninger, som de fleste arbejdsgivere har. Særligt hvad angår beskæftigelse af marginal arbejdskraft, kan man forvente ekstraordinære udgifter især til oplæring på arbejdspladsen.

Efterhånden som den nyansatte bliver optrænet, kan tilskuddet nedtrappes eller bortfalde. Den nyansatte skulle herefter principielt være lige så kvalificeret som den resterende del af arbejdsstyrken i den pågældende virksomhed.

38. Løntilskud kan også udbetales for at forhindre, at en virksomhed afskediger medarbejdere, altså i forebyggende øjemed. Man kunne forestille sig, at nogle virksomheder har et svingende behov for arbejdskraft. Tilskuddet kunne da udbetales i forbindelse med tilbagevendende efterspørgselsfald, f. eks. på grund af sæsonvariationer eller på grund af råvaremangel. Det kan anføres, at den danske arbejdsløshedsforsikring for tiden indeholder regler, der bevirker, at medarbejderne kan få udbetalt understøttelse i sådanne situationer. Forsikringen fungerer således som et midlertidigt tilskud, der forhindrer en mere permanent reduktion af medarbejderstaben. Som nævnt kan begge disse typer af tilskud igen gradueres efter, hvilke personer der bliver ansat på virksomheden, eller efter virksomhedens karakter.

39. Antages det, at tilskuddene kun i begrænset omfang øger den totale beskæftigelse, må den væsentligste effekt imidlertid være, at den arbejdskraft, der ansættes med støtte, udkonkurrerer anden arbejdskraft. I nogle tilfælde vil det være anden indenlandsk arbejdskraft, der bliver udkonkurreret med en uændret total arbejdsløshed til følge. I andre tilfælde kan det blive udenlandsk arbejdskraft, der bliver udkonkurreret (jvf. diskussionen omkring det engelske TES-system, der påstås at tage arbejdet fra irske arbejdere, særligt i tekstilindustrien). I sidste tilfælde forbedres den samlede indenlandske beskæftigelse og formentlig også betalingsbalancen; det vil i realiteten sige, at arbejdsløsheden "eksporteres".

40. Som følge af internationale handelsaftaler m. m. er visse af disse midler ikke generelt accepterede, ligesom alle landes ønske om forbedret betalingsbalance kan resultere i modforholdsregler i form af told, pristilskud o. l. for de vareområder, der blev påvirket af løntilskuddene.

41. En anden indvending mod anvendelse af løntilskud med henblik på at ændre sammensætningen af produktionsfaktorerne gælder produktivitetsudviklingen. Ud fra en forudsætning om, at produktionsfaktorerne kapital og arbejdskraft bliver sammensat i det bedst mulige forhold på markedet, såfremt der ikke sker indgreb, anføres, at indgreb

f. eks. i form af løntilskud vil tilskynde virksomhederne til at anvende en såkaldt inoptimal kombination af arbejdskraft og kapital. Merbeskæftigelsen opnås på bekostning af en effektiv produktion. Dette giver samfundsøkonomiske tab på længere sigt, idet man ikke får udviklet produktionsapparatet og derved mister konkurrenceevne i forhold til de lande, hvor der sker en hurtig — teknologisk betinget — udbygning af produktionsapparatet. Der er derfor tendenser til, at tilskud med tiden får et større og større omfang for at fastholde beskæftigelsen og konkurrenceevnen i forhold til udlandet.

42. Som et forsøg på at kombinere den tidligere omtalte løntilskuds-politik med et ønske om at undgå et inflationært pres på økonomien blev der fremført forslag om at udforme løntilskuddet således, at det kun blev givet til de personer, som virksomhederne *øger* deres samlede beskæftigelse med. Herved sikres selvsagt en forøgelse af beskæftigelsen. Et sådant marginalt tilskud kan i øvrigt virke prisstabiliserende eller end-og prisdæmpende som et resultat af faldet i de marginale produktions-omkostninger.

43. Der blev rejst tvivl, om et sådant marginalt løntilskud faktisk ville virke prisdæmpende. Kun såfremt man antager, at virksomhederne lader deres prispolitik være afhængig af de marginale omkostninger, vil der være en sådan direkte sammenhæng. Der er imidlertid mange virksomheder, der i praksis bruger en mere institutionelt bestemt prisfastsættelse, hvor de marginale omkostninger indgår med en relativt lille vægt (f. eks. full cost pricing).

44. Der var dog udstrakt enighed om, at øget anvendelse af løntilskud vil have arbejdsmarkedspolitiske fordele, idet man herved får et smidigt instrument, der kan bruges så varieret, at der kan tages hensyn til den heterogenitet, der præger arbejdsmarkedet.

Risikoen herved blev dog fremhævet, idet man som nævnt pegede på effekterne i retning af at bevare en urentabel produktionsstruktur.

45. En indvending i forlængelse heraf går ud på, at store tilskud i sig selv vil virke inflationære, dels fordi den forældede produktionsstruktur giver dyrere færdigvarer, dels fordi overførerne vil virke omkostningsforøgende, fordi de skal finansieres ved skatteopkrævning, hvilket atter kan bevirke, at lønninger på hele arbejdsmarkedet kræves forøget.

46. Ved vurderinger af, om sådanne løntilskud bør anvendes, skal man altså sammenveje de velfærdsmæssige tab på lang sigt i forbindelse med den manglende udvikling af et effektivt produktionsapparat som følge af en manglende tilpasning på kapitalsiden med den gevinst, der opnås ved at fastholde nogle flere på arbejdsmarkedet. Det er grundigt dokumenteret, at arbejdsløsheden såvel på kort som navnlig på lang sigt giver store personlige velfærdstab. Herudover kan det tilføjes, at man især på lang sigt må påregne, at der også er samfundsøkonomiske tab forbundet med den dequalificering af arbejdsstyrken, der fin-

der sted som følge af lediggangen. Det endelige valg står derfor — groft sagt — mellem en manglende udvikling eller vedligeholdelse af arbejdsstyrken på den ene side og en manglende udvikling af kapitalapparatet på den anden side.

47. Denne situation hænger til en vis grad sammen med forudsætningen om en konstant samlet efterspørgsel. Med dette udgangspunkt kan der kun ske forandringer ved direkte substitution uden store netto-virkninger. *Antages imidlertid, at der er mulighed for en vis ekspansion, ændres forholdene i nogen grad.*

Ved en ekspansion af produktionen vil det nemlig være muligt at forøge arbejdsstyrken i nogle sektorer uden at skulle formindske beskæftigelsen i andre.

48. Dette giver imidlertid flere andre problemer. Af hensyn til betalingsbalancen og ikke mindst inflationen kan en sådan efterspørgselseks-pansion være vanskelig at gennemføre. Dels skal den ekspanderende sektor have et lavt importindhold, men gerne et stort eksportindhold eller importkonkurrerende element, dels skal det sikres, at ekspansionen af sektoren ikke fører til indkomstforhøjelser i denne sektor med afsmittende virkninger for andre nærtliggende sektorer.

49. Ud fra det synspunkt, at produktion, der er privatøkonomisk tab-givende, kan være samfundsøkonomisk rentabel, bør en sådan produktion måske alligevel etableres f. eks. ved hjælp af den offentlige sektor.

50. Et nærliggende problem er de nordiske landes relativt be-grænsede ressourcer. Såfremt der skal videreudvikles nye produktions-former, kræves der ofte store mængder af kapital og teknisk viden, som det enkelte land ikke kan klare alene, jvf. i øvrigt den meget omtalte Volvoaftale.

Man kan derfor forestille sig, at det enkelte land alene eller f. eks. på nordisk basis indgik i et såkaldt "job-creation" program, hvorved der blev etableret nye arbejdspladser som led i en styret vækst. Betragter man det nordiske område, vil det være nærliggende at satse på områder som fabrikation af nøglefærdige produktionsanlæg, teknologi til anvendelse ved forureningsbekæmpelse, alternativ energiproduktion m. m. Man må antage, at de nordiske lande på disse områder er relativt veludviklede teknologisk set, og at disse produkter vil blive efterspurgt i stigende grad i den vestlige verden.

51. Der blev udtrykt ønske om, at den offentlige sektor gik mere aktivt ind i en analyse af, hvilke brancher der havde vækstmuligheder med hensyn til afsætning og beskæftigelse. Der mentes ligeledes at være behov for en nærmere analyse af den teknologiske udvikling i de forskellige brancher. De meget kraftige teknologiske landvindinger, der kan iagttages f. eks. i det fjerne østen, bør bevirke, at der satses kraftigt på at udvikle produktområder, der kan klare sig i den internationale konkurrence på trods af denne teknologiske udvikling.

52. Det offentlige burde bidrage med en systematisk produktudvikling enten ved direkte intervention eller ved at etablere en selvstændig forskning og formidling af forskningsresultater. En sådan indsats kunne bestå i at opspore produktområder, hvor der var potentielle vækstmuligheder, samt ved at foretage en overordnet samordning af teknologi, arbejdsmarked og erhvervs politik.

53. Der synes i det hele at mangle kvalificerede analyser af produktionens sammensætning, herunder produktionssammensætningens betydning for beskæftigelse og eksport.

Det har været fremhævet, at man ved anvendelse af den såkaldte "nichestrategi" kunne sikre sig, at de små OECD-lande kunne fastholde en markedsandel på trods af en generel lavkonjunktur og på trods af en teknologisk udvikling, der går disse lande imod.

Såfremt man anerkender en sådan nichestrategi, kræves der, at der fra det offentliges side sættes meget mere ind på at analysere de ovennævnte forhold.

Der kræves formentlig også mulighed for en mere aktiv erhvervs politik end den eksisterende, hvor traditionen for ikke-indgriben i erhvervs livet ofte blokerer for statslig intervention i produktudviklingsområdet.

54. Set ud fra et arbejdsmarkedspolitisk synspunkt kan anføres, at den ovenfor skitserede produktion næppe vil give arbejdspladser på kort sigt for mange af de nuværende arbejdsløse, men kræve en betydelig uddannelse af både den beskæftigede og ikke-beskæftigede del af arbejdsstyrken.

Såfremt man derfor skal skaffe job direkte til de nuværende arbejdsløse, skal der satses på en udvidelse af servicesektoren, herunder ikke mindst den offentlige sektor, idet denne sektor formentlig hurtigst og med færrest omstillingsvanskeligheder kan opsuge mange af de arbejdsløse.

55. Der synes imidlertid at være en tilbageholdenhed med hensyn til udvidelse af den offentlige sektor. Enkelte steder skyldes denne tilbageholdenhed en meget aktiv politisk reaktion mod yderligere udvidelser af den offentlige sektor, mens den manglende ekspansion andre steder kan forklares ved frygten for negative virkninger m. h. t. betalingsbalance og inflation. Denne frygt synes at være overdrevet. Omkostningerne ved en personaleudvidelse i den offentlige sektor er relativt begrænsede, særligt i de lande, hvor der er en høj arbejdsløshedsunderstøttelse. Mange stillinger i den offentlige sektor kræver ikke en udvidelse af et kapitalapparat. En beskæftigelsesforøgelse i denne sektor vil derfor kun i ringe grad påvirke betalingsbalancen.

56. Der findes flere indvendinger mod, at den offentlige sektor ved en personaleudvidelse søger at opsuge arbejdsløsheden. For det første kan man frygte, at selv en marginal forøgelse af de arbejdsløses indkomst vil give en betragtelig forøgelse af importen.

En mere væsentlig indvending går på, at den offentlige sektor som sådan er eksportsvag. Ved en eventuel konjunkturopgang vil for mange personer være bundet i den offentlige sektor, hvilket bevirker, at den eksporterende sektor muligvis vil blive forhindret i at ekspandere i tilstrækkeligt omfang (jfr. ovenfor pkt. 26 om mis-match-problemet), eller i det mindste at eksporterhvervene må konkurrere med den offentlige sektor om arbejdskraften med lønforhøjelser og inflationspres til følge.

57. Der ses hermed igen et afvejningsproblem. Der kan være visse økonomiske tab forbundet med en kraftig forøgelse af arbejdsstyrken i den offentlige sektor. Omvendt vil der være betydelige sociale gevinster forbundet for den enkelte med at få genetableret en fast tilknytning til arbejdsmarkedet. Endelig må man også tage med i betragtning, at bag ønsket om en ekspansion i den offentlige sektor står mange grupper, der finder, at det offentlige serviceniveau ikke er udbygget i tilstrækkeligt omfang. En personaleudvidelse ville derfor også have afledede gevinster i forhold til de klientgrupper, der betjenes af det offentlige uddannelses-, social- og sundhedsvæsen.

#### *Andre selektive indgreb*

58. I forbindelse med strukturproblemerne kan en hensigtsmæssig løsning som nævnt være, at der via en aktiv arbejdsmarkedspolitik stilles færre mobilitetskrav til arbejdsstyrken.

Dette kunne ske ved en aktiv lokaliseringspolitik og et forsøg på at føre en erhvervs politik, der tog hensyn til arbejdsledesheds omfang og fordeling på de forskellige delmarkeder på arbejdsmarkedet.

Det blev på konferencen fremført, at en sådan politik måtte finde sted under indtryk af en koordination mellem de lokale kommunale myndigheder og de statslige eller regionale arbejdsmarkedsm myndigheder. Det blev fremhævet, at en offentlig indsats ved sådanne direkte indgreb ville have fordele på både kort og lang sigt, som ikke kunne opnås ved en passiv udbetaling af arbejdsledeshedsunderstøttelse.

59. Såfremt der ikke er mulighed eller ønsker om at føre en sådan erhvervs- og lokaliserings politik, må arbejdsmarkedspolitikken alternativt koncentrerer om en indsats, der trods de reservationer, der er omtalt ovenfor, alligevel vil fremme den enkelte arbejdsledesheds mobilitetsmuligheder.

Dette kan gøres ved en aktiv udvidelse af efteruddannelses- og omskolingstilbuddene til de arbejdsledesheds samt ved økonomisk støtte i forbindelse med geografisk mobilitet.

Om end et omfattende uddannelsesprogram af nogle betragtes som en camoufleret ledighed, har disse programmer — ud over de rent menneskelige fordele, der er ved at aktivere de arbejdsledesheds — også den fordel, at det omtalte fald i den arbejdsledesheds erhvervssevne begrænses, eller, i



bedste fald, at erhvervsevnen undviges. Herved kan der indtræde en forbedring i de lediges tilpasningsevne og mobilitet.

60. I den hidtidige omtale af dette problem er der netop lagt vægt på at forøge mobiliteten. Det blev i øvrigt pointeret fra flere sider på konferencen, at der var sket betydelige fald særlig i den geografiske mobilitet, og at kun relativt store økonomiske tilskudsordninger kan bidrage til at ændre dette.

En skærpet indsats for at formindske friktionsledigheden kunne imidlertid finde sted ved en yderligere udbygning af det offentlige arbejdsformidlingssystem, således at information om ledige personer og ledige stillinger kunne stilles hurtigt og billigt til rådighed. Det offentlige arbejdsformidlingssystem burde ud fra dette synspunkt have større mulighed for ved tilskud o. l. at sikre, at mindre økonomiske problemer for den enkelte arbejdsløse ikke forhindrer den ønskede mobilitet. Udbygningen af arbejdsmarkedsuddannelserne bør ligeledes fortsættes.

Al samme årsag — nemlig den reducerede tilpasningsevne — blev der fra anden side rejst tvivl om det ønskelige i at tilstræbe en mobilitet af arbejdskraften fremfor af produktionsapparatet.

61. Den offentlige diskussion har hidtil været baseret på den forudsætning, at den økonomiske krise var et forbigående fænomen. Den økonomiske politik og arbejdsmarkedspolitikken får derved den funktion at lette overgangen til en ny opgangskonjunktur samt at begrænse de økonomiske og menneskelige tab ved nedgangskonjunkturen.

62. Er situationen imidlertid den, at lavkonjunkturen er mere permanent, eller i det mindste meget langvarig, opstår der behov for en mere direkte indgriben i de strukturelle forhold vedrørende udbud og efterspørgsel.

Da der ikke i de vestlige økonomier er tradition for kraftige indgreb i produktionsforholdene, har diskussionen om en permanent ændring af udbuds- og efterspørgselslignevægten været koncentreret om forsøg på at reducere arbejdsudbudet.

63. En arbejdsudbudsreduktion blev overvejende modtaget kritisk på konferencen. Med udgangspunkt i det store resourcespild og de sociale tab, der var forbundet med arbejdsløshed, blev det påpeget, at en generel arbejdsudbudsreduktion ikke ville fjerne disse tab, men blot skjule dem.

Det måtte tilstræbes, at alle de personer, der ønskede en tilknytning til arbejdsmarkedet, også fik mulighed herfor.

Det blev yderligere anført, at forsøg på arbejdsudbudsreduktioner næppe ville få nogen betydelig effekt, så længe forsøgenes hovedindhold var af frivillig karakter, som f. eks. ændrede muligheder for pension, forøget mulighed for deltidsarbejde m. m. For at opnå en mere omfattende effekt skulle sådanne ordninger være obligatoriske, hvilket ville være i strid med hidtidig praksis i arbejdsmarkedspolitikken, idet disse

forhold i samtlige nordiske lande hidtil har været reguleret ved indgåelse af overenskomster mellem arbejdsmarkedsparterne.

64. I forbindelse med en økonomisk vækst, f. eks. som følge af kraftige teknologiske innovationer, kan der blive tale om at ønske en arbejdstidsforkortelse. Denne reduktion ville da tage sit udgangspunkt i, at produktionen pr. arbejdstime var blevet forøget, og at arbejdstageren ville bruge en del af denne gevinst til at købe mere fritid og andre sociale goder. Her vil arbejdsudbudsreduktionen principielt være frivillig og et led i den enkeltes forsøg på at opnå den bedst mulige kombination af indkomst og fritid.

65. Generelt blev arbejdstidsfordelingsordninger derfor undsagt, medmindre de var en følge af økonomisk vækst eller i sig selv var et efterstræbelsesværdigt socialt mål. Det blev anført, at forsøg på at reducere arbejdsudbudet var et eksempel på en passiv arbejdsmarkedspolitik, der ikke kunne bidrage til en reel løsning af de målkonflikter, der fandtes i økonomien, men blot ændrede ved den statistiske afspejling af den utilfredsstillende efterspørgsel efter arbejdspladser.

66. Det blev som en modifikation fremhævet, at der kunne være visse socialpolitiske gevinster ved en arbejdsfordelingsordning, idet man på denne måde kunne udjævne de personlige og økonomiske tab ved arbejdsløsheden.

Der syntes derfor at kunne spores en mindre modvilje mod en arbejdsfordeling, der bevirkede en svag arbejdsreduktion for en meget stor gruppe på arbejdsmarkedet, fremfor en udbudsreduktion, der gennemføres ved, at nogle grupper, f. eks. ældre eller gifte kvinder blev udelukket fra arbejdsmarkedet.

67. Man var dog opmærksom på, at en begrænset arbejdstidsforkortelse næppe ville give mange nye arbejdspladser. På grund af produktionsstrukturen kan det være vanskeligt og bekosteligt at indpasse nye medarbejdere i et givet produktionsapparat; desuden vil en lille arbejdstidsforkortelse formentlig bevirke, at den gennemsnitlige produktivitet stiger, hvilket atter medfører en begrænsning af efterspørgslen af arbejdskraft.

Erfaringerne fra tidligere arbejdstidsnedsættelser synes da også at vise, at den nedsatte arbejdstid kun erstattes delvis med nyansatte.

68. Det blev fra anden side fremhævet, at overtid og dobbeltarbejde måske med fordel kunne fjernes eller begrænses. Herved kunne der skabes nye arbejdspladser, uden at allerede ansatte fik deres arbejdsforhold og indtjening reduceret til under det normale for arbejdsmarkedet.

Det blev dog skønnet, at en total fjernelse af overtid næppe var teknisk mulig, samt at det var tvivlsomt, i hvilket omfang et overtidforbud ville føre til nye arbejdspladser fremfor en eventuel reduktion af produktionen i den pågældende virksomhed.

Endelig vil produktionsapparatets sammensætning også her sætte

grænser for, hvilke substitutionsmuligheder der kan etableres. Meget overtid skyldes ønske om at udnytte et bestemt kapitalanlæg mest muligt. Dette kan oftest kun ske ved en forlængelse af det tidsrum, hvori anlægget benyttes, og ikke ved at placere flere personer ved anlægget.

69. Arbejdstidsfordelingerne blev alt i alt betragtet som nødløsninger under indtryk af, at den samlede beskæftigelse ikke ville blive forøget i den nærmeste fremtid.

Arbejdstidsforkortelserne kunne specielt ikke anbefales i den form, hvor man permanent søger at reducere arbejdsudbudet ved at fjerne nogle grupper fra arbejdsmarkedet, idet dette ville give en skævhed i fordelingen af krisens byrder samt bevirke, at en tilpasning til en opgangskonjunktur ville blive besværliggjort, da en reduktion af arbejdsstyrken kan vise sig at være irreversibel.

### *Afslutning*

70. Det har ikke været formålet med konferencen at fremlægge konkrete forslag til en ny økonomisk politik eller en ny arbejdsmarkedspolitik. Konferencen har især haft til formål at udveksle synspunkter på kombinationen af generelle og selektive virkemidler i den økonomiske politik.

Der synes dog at være en bred enighed om, at de alvorlige personlige og samfundsmæssige tab ved arbejdsløshed måtte bevirke, at målsætningerne om fuld beskæftigelse i høj grad måtte tilgodeses.

Der var som nævnt også enighed om, at en passende økonomisk politik måtte bestå af en blanding af en generel og en selektiv politik. Det er dog afslutningsvis væsentligt at fremhæve, at valget af den korrekte kombination af økonomiske midler i meget høj grad er afhængigt af en fortsat udbygning af de undersøgelser og analyser, der i forskelligt omfang finder sted på de nordiske arbejdsmarkeder. Kun med et dybtgående kendskab til arbejdsløsheds-, lokaliserings- og mobilitetsmønstre m. v. kan en seriøs indsats for en forbedret beskæftigelse uden uønskede effekter på andre områder sikres.

*BILAGA 3***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 19/1975 angående nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet.

Utskottet har haft tillfälle att diskutera ett utkast till etapp två av det nordiska samarbetsprogrammet på arbetsmarknadsområdet vid sitt möte i Köpenhamn den 4 december 1978. Meddelandet om rekommendationen har behandlats vid utskottets möten i Stockholm den 23—24 januari och den 19 februari 1979. Därtill har vid ett för utskottet och ministerrådet-arbetsministrarna gemensamt möte den 24 januari 1979 arbetsmarknadsprogrammets etapp 2 diskuterats. Vid sistnämnda möte framfördes muntligen från utskottets sida synpunkter till ministerrådet beträffande såväl de formella förutsättningarna för behandlingen av etapp 2 av arbetsmarknadsprogrammet som det sakliga innehållet i nämnda program.

Utskottet har tillsatt en särskild arbetsgrupp för att förbereda ställningstagandet till etapp 2 av arbetsmarknadsprogrammet. Arbetsgruppen, som bestått av fhv. minister Erling Dinesen, Danmark (ordförande), riksdagsman Petter Savola, Finland, altingsmedlem Svava Jakobsdóttir, Island, odelstingspresident Asbjørn Haugstvedt, Norge och riksdagsledamot Anna-Greta Skantz, Sverige, har sammanträtt i Köpenhamn den 23 november 1978 och i Stockholm den 22 januari 1979. Vid arbetsgruppens möte i Köpenhamn deltog såsom sakkunniga internationelle sekreteraren John Svenningsen, Danmark, utredningschef Holger Jensen, Danmark, utredare Per Brannsten, Norge och utredningssekreterare Sten Lindahl samtliga representerande Nordens fackliga samorganisation (NFS). Från arbetsgivarsidan deltog kontorchef Jørgen Stenbjerre, Danmark, ombudsman Aarne Saharinen och bitr. dir. Harri Koulumies, båda Finland, dir. Lars Berge, Norge och dir. Gunnar Westermark, Sverige. Vid arbetsgruppmötet i Stockholm deltog utredningssekreterare Sten Lindahl och dir. Gunnar Westermark.

*1. De formella förutsättningarna för Nordiska rådets behandling av etapp två av arbetsmarknadsprogrammet*

Innan det sakliga innehållet i etapp 2 av det nordiska arbetsmarknadsprogrammet kommenteras finner utskottet anledning att relativt utförligt redovisa de formella förutsättningarna för behandlingen av denna sak inom Nordiska rådet.

I en skrivelse av den 3 juli 1978 inbjöd social- och miljöutskottet Nordiska ministerrådet-arbetsministrarna till en överläggning om etapp 2 av arbetsmarknadsprogrammet hösten 1978. I skrivelsen framhölls, att en

vedertagen form för medverkan från Nordiska rådets sida vid behandlingen av ministerrådets program för de olika samarbetssektorerna var dels ett gemensamt möte mellan utskottet och ministerrådet, dels framläggandet av programmet i form av ett ministerrådsförslag. Att större samsarbetsfrågor föreläggs Nordiska rådet i form av ministerrådsförslag uttalade sig utskottet för redan i sitt betänkande över ministerrådsförslaget *B 18/s* om nordiskt samsarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet hösten 1975.

I ett brev av den 18 september 1978 besvarade generalsekreterare Hans Kühne utskottets skrivelse på ministerrådets vägnar. Ministerrådet föreslog därvid att mötet skulle hållas den 4 december 1978 i Köpenhamn. Utformningen av generalsekreterare Hans Kühnes skrivelse föranledde utskottet att göra några principiella tillrättalägganden. Utskottet framhöll följande:

Av Edert brev framgår att NAUT efter sitt oktobermöte avser att sända över programutkastet på *remiss* till social- och miljöutskottet. Detta överensstämmer inte med etablerad praxis för behandling av ministerrådsförslag inom Nordiska rådet. Nordiska rådet kan inte betraktas som ett remissorgan i förhållande till ministerrådet. Den dokumentation som tillställs utskottet efter NAUT:s möte i oktober månad utgör i stället underlag för den gemensamma överläggningen mellan utskottet och ministerrådet den 4 december 1978. Tillgång till det remissmaterial som ministerrådssekreterariatet låtit inhämta från intresseorganisationer och myndigheter utgör en grundläggande förutsättning för arbetet med ministerrådsförslaget inom utskottet och dess arbetsgrupp. Utskottet kan således inte ange sina synpunkter skriftligen, utan detta sker i form av ett betänkande sedan det formella ministerrådsförslaget anhängiggjorts i Nordiska rådet. Det är också Nordiska rådets plenarförsamling som på förslag av social- och miljöutskottet har att ta slutlig ställning till ministerrådsförslaget om etapp två av arbetsmarknadsprogrammet. Sannolikt kommer social- och miljöutskottet att behandla det aktuella ministerrådsförslaget vid sitt möte i januari månad 1979.

Denna behandlingsordning kunde emellertid inte följas eftersom ett av NAUT slutbehandlat dokument ej förelåg när social- och miljöutskottets arbetsgrupp för arbetsmarknadsfrågor sammanträdde i Köpenhamn den 23 november 1978. Till utskottets förfogande stod vid detta tillfälle blott ett preliminärt dokument som senare ändrats såväl dispositions- som innehållsmässigt. Utskottets arbetsgrupp fann detta underlag otillräckligt för ett möte med ministerrådet-arbetsministrarna den 4 december 1978 och föreslog en flyttning av mötet till den 24 januari 1979. I en skrivelse av den 23 november 1978 undertecknad av Erling Dinesen och Asbjørn Haugstvedt hemställdes att etapp 2 av det nordiska arbetsmarknadsprogrammet skulle föreläggas Nordiska rådet i form av ett ministerrådsförslag. Vidare ifrågasattes om inte de struktur- och utvecklingsförändringar som inträtt sedan principprogrammet antogs hösten 1975 borde föranleda en omvärdering inte bara beträffande de fastställda delmålen utan även

av den principiella delen av arbetsmarknadsprogrammet. I en skrivelse av den 19 december 1978 meddelade ministerrådets ordförande, arbetsmarknadsminister Rolf Wirtén, att ministerrådet var berett att delta i ett gemensamt möte med social- och miljöutskottet den 24 januari 1979 i Stockholm. Önskemålet beträffande presentationsformen hade dock inte kunnat tillgodoses. I stället för att förelägga Nordiska rådet etapp 2 i form av ett ministerrådsförslag skulle upplysningarna tillställas rådet i form av ett meddelande om rekommendation nr 19/1975/s angående nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet.

Ministerrådet åberopade som skäl för sitt ställningstagande att de principer och mål för samarbetet som fastslagits i samband med antagandet av arbetsmarknadsprogrammet hösten 1975 fortsatt stod fast. Den etapp som nu framlades var att uppfatta som ett led i en rullande verksamhetsplanering. Ministerrådet var övertygat om att det utförliga meddelande som lämnats i anledning av nämnda rådsrekommendation skulle utgöra ett gott underlag för det kommande samrådet mellan utskottet och ministerrådet. Detta möte ägde rum den 24 januari 1979 i Stockholm.

## *2. 1954 års överenskommelse om en gemensam nordisk arbetsmarknad*

Den rekommendation som Nordiska rådet antog vid sin första extra session i anledning av det framlagda ministerrådsförslaget om program för nordiskt arbetsmarknadssamarbete hade följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att på grundval av 1954 års överenskommelse om en gemensam nordisk arbetsmarknad vidareutveckla och fördjupa det nordiska arbetsmarknadssamarbetet.

Social- och miljöutskottet ägnade 1954 års arbetsmarknadsöverenskommelse stor uppmärksamhet i sitt betänkande över nämnda ministerrådsförslag. Det framhöll:

Enligt utskottets uppfattning torde 1954 års överenskommelse allmänt ha kommit att betraktas som ett av de viktigaste resultaten av efterkrigstidens nordiska samarbete. Arbetsmarknadsöverenskommelsen tillhör tillsammans med 1955 års överenskommelse om social trygghet och 1957 års passöverenskommelse de förnämsta vinningarna inom det nordiska samarbetet. Bland avtal av samma dignitet från senare tid kan nämnas 1962 års Helsingforsavtal, 1971 års kulturavtal, 1972 års transportavtal samt 1974 års miljöskyddskonvention.

Ur allmänpolitisk synvinkel skulle krav på en revision av 1954 års överenskommelse kunna få negativa återverkningar på det nordiska samarbetet. Dylika krav skulle kunna uppfattas som ett tecken på att det nordiska samarbetet håller på att stagnera och att väsentliga landvinningar riskerar att gå förlorade. En inskränkning av nordiska medborgares rätt att fritt välja arbete och bostadsort i Norden skulle komma att uppfattas som ett bakslag för det nordiska samarbetets förutsättningar över huvud. En omfattande revision av 1954 års överenskommelse skulle kunna stöta på svårigheter på grund av de nordiska ländernas olikartade marknadslösningar.

Sammanfattningsvis underströk utskottet att det framlagda förslaget till nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet borde uppfattas som ett komplement — och inte som ett alternativ — till 1954 års överenskommelse om en gemensam nordisk arbetsmarknad. Utskottets positiva värdering av 1954 års överenskommelse står fast också i dag.

### 3. *Innehållet i etapp två av det nordiska arbetsmarknadsprogrammet*

Dagens situation präglas av att allt flera människor önskar arbete samtidigt som sysselsättningsmöjligheterna är i avtagande. Den ekonomiska bakgrunden är helt annorlunda än när det nordiska arbetsmarknadsprogrammet antogs år 1975.

Det viktigaste målet för arbetsmarknadspolitiken i de nordiska länderna är att återskapa den fulla sysselsättningen. Här måste dock den allmänna ekonomiska politiken anses vara mera avgörande än arbetsmarknadspolitiska insatser. Arbetslösheten bland de unga är ungefär dubbelt så stor som bland befolkningen som helhet. Detta kan på sikt få allvarliga konsekvenser. Att på nordiskt plan samlat gripa sig an ungdomsarbetslösheten har utskottet framfört önskemål om vid tidigare tillfällen. Likaså bör den stora arbetslösheten bland kvinnor föranleda särskilda insatser och situationen för den äldre arbetskraften och för de handikappade uppmärksammas.

Ett förslag till nordiskt handlingsprogram för regionalpolitiskt samarbete har förelagts Nordiska rådets 27:e session. Utskottet efterlyser vilka effekter en konsekvent genomförd regionalpolitisk insats kan få för näringslivets utveckling och för sysselsättningen. Över huvud taget kan frågan resas om inte själva uppdelningen av det nordiska samarbetet i avgränsande sektorer, inom vars område en särskild ämbetsmannakommitté ansvarar för samarbetet, tenderar att medverka till en sektorisering av samarbetet. Frågor som behöver behandlas utifrån ett bredare perspektiv, t. ex. sambandet mellan ekonomisk politik och arbetsmarknadspolitik, synes knappast kunna hanteras inom ramen för den nuvarande uppbyggnaden av ministerrådets organ.

Uppgifter om de huvud- och delprojekt som skall ingå i etapp 2 saknas helt. Dessa lär komma att föreligga våren 1979. Utskottet och arbetsmarknadens parter saknar därför möjlighet att nu bedöma det konkreta innehållet i etapp 2. För utskottets del bör upplysningar om detta ingå som ett led i behandlingen av ministerrådets allmänna budget för år 1980.

Vägledande för etapp 2 bör vara:

- (a) att arbetet koncentreras till ett fåtal men viktiga områden,
- (b) att tonvikten läggs vid analys av orsakssamband och inte vid rena beskrivningar,
- (c) att en tidsmässig prioritering göres,
- (d) att valet av nordisk samordningsgrad avgöres från fall till fall,

- (e) att arbetsmarknadens parter bereds möjlighet att påverka utformningen av etapp 2 samt
- (f) att de resultat som framkommer vid utredningen genomföres i praktiken. Tonvikten bör läggas vid problem av konkret betydelse för de nordiska medborgarna.

Utskottet lägger stor vikt vid att det fortsatta arbetet med etapp 2 sker i nära samarbete med arbetsmarknadens parter och med Nordiska rådets organ. För att underlätta medverkan från parterna och Nordiska rådets sida bör följande riktlinjer vara vägledande: (a) Projektbeskrivningarna bör göras klara och utförliga. (b) Mandat bör preciseras redan på ett tidigt stadium och delges parterna på arbetsmarknaden och Nordiska rådet. (c) När projekten avslutas bör utarbetas en sammanfattning som på ett klart och tydligt sätt anger vilka konkreta åtgärder som kommer att vidtagas. (d) Inga större projekt bör startas innan samråd ägt rum med social- och miljöutskottet.

Gemensamma regler för yrkesutbildning har varit uppe till behandling flera gånger i Nordiska rådet, senast i form av ett medlemsförslag, *A 520/k*. Social- och miljöutskottet har i ett yttrande till rådets kulturutskott tillstyrkt att en kartläggning bör komma till stånd av de lagar eller i avtal fastställda regler som utgör hinder för arbetskraftens fria rörlighet.

Arbetstidsfrågorna bör uppmärksammas inom ramen för etapp 2. De sociala och ekonomiska konsekvenserna av en arbetstidsförkortning bör utredas på nordiskt plan. Erfarenheter som gjorts i ett land kan därmed delges de övriga länderna. Att i dagens läge ange någon tidpunkt för en kommande arbetstidsförkortning finner utskottet ej möjligt liksom ej heller att ange huruvida en kommande arbetstidsförkortning bör tas ut genom förkortad arbetsdag, förlängd semester eller sänkt pensionsålder. En aspekt av den teknologiska utvecklingen som utskottet tillägger stor betydelse är effekterna på sysselsättningen. Inte minst den ökande användningen av datorer (EDB) inom industrin och servicesektorn kan medföra att sysselsättningsmöjligheterna sjunker. Denna aspekt bör beaktas vid den ovannämnda utredningen om arbetstidsfrågorna generellt.

Inom ramen för etapp 1 av arbetsmarknadsprogrammet har en utredning om s. k. grå arbetskraft eller olaglig rekrytering och förmedling av arbetskraft genomförts. Utredningen har publicerats i NU-serien (*NU A 1978: 5*). Vilka åtgärder som kommer att vidtagas i anledning av denna utredning på nationellt plan önskar utskottet upplysningar om.

Utskottet uttalade sig redan i sitt betänkande år 1975 över arbetsmarknadsprogrammet för att en förstärkning av arbetsförmedlingarna borde komma till stånd. Inte minst bör i dagens läge servicen till dem som önskar flytta eller flyttat till annat nordiskt land ökas. Inrättandet av en nordisk databank för lediga platser borde kunna medverka härtill. En utredning om obligatorisk anmälan av lediga platser till arbetsförmedlingen fram-



förde utskottet önskemål om år 1975. Denna borde ske med beaktande av i varje nordiskt land rådande särskilda förhållanden. I Sverige pågår för närvarande en utbyggd försöksverksamhet med obligatorisk platsanmälan i ett tiotal län. En redogörelse för situationen i vart och ett av de nordiska länderna efterlyser utskottet.

I ett remissyttrande från Nordens fackliga samorganisation förordas obligatorisk arbetsförmedling i vissa, särskilt angivna fall. Denna skulle ske på begäran av de lokala fackliga organisationerna. Social- och miljöutskottet ställer sig tveksamt till införandet av obligatorisk arbetsförmedling enbart för flyttande nordbor, även om den inskränkes till vissa, klart angivna situationer. För att inte den grundläggande förutsättningen för 1954 års överenskommelse, dvs. lika behandling av inflyttade nordbor och inflyttningslandets egna medborgare, skall brytas krävs i så fall att obligatorisk arbetsförmedling införs också för medborgare som söker arbete i det egna landet. Utskottet bedömer det som orealistiskt att införa obligatorisk arbetsförmedling på nationellt plan.

Utskottet hemställer,

att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Stockholm den 19 februari 1979

*Ingvar Bakken (A)*

*Erling Dinesen (S)*

*Ashjörn Haugstvedt (Kr.F.)*

*Doris Håvik (s)*

Förman

*Bror Lillqvist (Sd)*

*Jan-Ivan Nilsson (c)*

*Petter Savola (K)*

*Anna-Greta Skantz (s)*

*Bernhardt Tastesen (S)*

*Sigrid Utkilen (H)*

*Raino Westerholm (Skl)*

## Meddelande

### om rekommendation nr 2/1976 angående utvidgade resealternativ i internordisk flygtrafik

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at, under hensyntagen til de rabatter og rejsefordele, der for tiden tilbydes af rutenfly- og charterflyselskaberne,

1) fortsat nøje følge udviklingen af internordisk flytrafik med henblik på at medvirke til udvidet udbud af rimelige rejsealternativer

2) arbejde for yderligere forbedring af rejsebetingelserne for flypassagerer inden for Norden.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

Den 1 januari 1976 infördes på vissa av de reguljära internordiska flygförbindelserna specialrabatter om 35 % för ensamresenärer och 50 % för familjeresenärer (s. k. gröna rutter). Under sommartrafikperioden år 1978 (april—oktober) uppgick antalet sådana förbindelser till närmare 100.

## Meddelande

### om rekommendation nr 3/1976 angående internordisk giltighet för körkort

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

I. snarest möjligt at gennemføre de forslag, som er fremført i Nordisk Trafiksikkerhedsråds Rapport 6, Kørkort i Norden, således at førerbevis udstedt i ét nordisk land er gyldigt i et andet nordisk land, også når vedkommende tager fast bopæl, og

II. at gennemføre ensartede nordiske bestemmelser om gyldighed af førerbevis for erhvervmæssig kørsel.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

I. I Nordiska trafiksäkerhetsrådets (NTR:s rapport nr. 6, "Körkort i Norden", föreslås, att man inför gemensamma regler för utfärdande och indragning av körkort i Norden. Målet är att det inte mera skulle vara nödvändigt att byta körkort i samband med ett byte av boningsort inom Norden. Ur rapporten framgår det vidare, att det kan stöta på vissa svårigheter att genomföra helt överensstämmande regler samtidigt i Norden.

Förslaget till gemensamma regler behandlas för närvarande i de olika ministerierna för en specificerad utformning av trafikreglerna och för en närmare utredning av de praktiska möjligheterna att genomföra detta.

I Sverige har riksdagen under år 1976 i princip godkänt förslagen. Frågan har därefter behandlats av körkortsutredningen i betänkandet (SOU 1978: 27) "Fortsatt körkortsreform". Betänkandet remissbehandlas för närvarande.

NTR följer med utvecklingen av de gemensamma reglernas utformning.

II. NTR har tillsatt en ad hoc-grupp för kartläggning av skillnaderna mellan de nordiska länderna ifråga om utbildning och prövning av fordonsförare. NTR har, beaktande rekommendationens 2. avsnitt, beslutat att utvidga ovannämnda ad hoc-grupps mandat att omfatta även skillnaderna i fråga om utbildningskraven gällande yrkeschaufförer. Undersökningen förväntas vara klar före utgången av 1978. NTR kommer därefter att taga ställning till möjligheterna att genomföra gemensamma regler på detta område. Se meddelandet med anledning av *rekommendationen nr. 35/1970* angående utbildning av fordonsförare.

## Meddelande

### om rekommendation nr 4, 1976 angående utvidgade rese­möjligheter för pensionärer m. fl.

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at undersøge forudsætningerne for rimelige rejsetilbud for pensionister, invalider og andre ligestillede grupper ved

- a) et tidsbegrænset universalkort (NORDTURIST-billet)
- b) et rabatberettigende legitimationskort.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

Fra 1. januar 1976 er innført rabattordninger for en rekke flyruter mellom Norge, Danmark, Finland og Sverige, såkalte grønne ruter. Det antas at disse ruter i særlig grad vil kunne nyttes av pensjonister.

Fra 1. januar 1979 vil de nordiske lands statsjernbaner innføre som en prøveordning en abonnementsbillett "Nordturist med tog" for reiser i de 4 land. Flere viktige nordiske båtforbindelser forutsettes tilknyttet med rabattordninger. Systemet antas i særlig grad tjenlig for pensjonister.

## Meddelande

### om rekommendation nr 5/1976 angående samarbeite på barnkulturens område

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att på grundval av pågående utredningsarbete framlägga konkreta planer för utveckling av samarbetet på barnkulturens område.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1978:

Et nordisk utvalg under ministerrådet, nedsatt i 1975, har utredet mulighetene for et nordisk samarbeid på barnekulturens område. Utvalget avga sin innstilling medio 1978.

Innstillingen inneholder bl. a. forslag om at det oppnevnes et permanent utvalg som får til oppgave å følge utviklingen på barnekulturområdet og være rådgivende for ministerrådet i spørsmål som er knyttet til barn og kultur.

Videre foreslår gruppa bl. a.

- at det blir gitt en generell bevilgning for igangsettning av samarbeidstiltak på det barnekulturelle området,
- at det blir tatt initiativ til en kartlegging av hvordan den internasjonale kulturindustrien påvirker barn kulturelt, politisk og etisk,
- at forskningen omkring barn og kultur bør styrkes spesielt,
- at mulighetene for et nordisk samarbeid om barnefilmimport og ordninger for et utvidet samarbeid om barnefilmproduksjon utredes,
- at ministerrådet i 1978 og 1979 forsøker å engasjere forfattere i Norden til på bestilling å lage dramatik for barneteater,
- at man som supplement til støtteordningen for nabolandslitteratur også åpner adgang til å gi direkte produksjonsstøtte til utgivelse av barnebøker på grønlandsk, færøysk og samisk,
- at reglene for utdeling av Nordisk råds litteraturpris endres slik at barne- og ungdomsbøker også blir nominert til prisen,
- at det tas opp drøftinger med henblikk på et nordisk samarbeid om produksjon av tegneserier.

Minsterrådet vil behandle saken på sitt møte i januar.

## Meddelande

### om rekommendation nr 7/1976 angående distribution av AV-material

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att fastställa regler som gör det möjligt för auktoriserade organ att utan tullgranskning in- och utföra AV-material av undervisnings-, informations-, kulturell- och vetenskaplig karaktär mellan de nordiska länderna,

2. att vidtaga åtgärder i syfte att etablera ett effektivt nordiskt samarbete beträffande distribution av AV-material av undervisnings-, informations-, kulturell- och vetenskaplig karaktär, varvid de språkliga minoriteternas och de små kulturområdenas möjligheter att erhålla förbättrad service beträffande AV-material särskilt bör beaktas.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1978:

Et udvalg med én repræsentant fra hvert af de nordiske landes (inkl. Færøerne) centrale læremiddelsinstitutioner har i løbet af 1978 arbejdet med en kortlægning af de organisationer i hvert af landene, der henholdsvis producerer og distribuerer AV-materiale, med henblik på herigennem at kunne definere de samarbejdspartnere, man kan foreslå et udvidet samarbejde mellem i Norden, i hvilken forbindelse man tillige har kortlagt de told- og afgiftsmæssige spørgsmål i hvert område med henblik på at opstille forslag til en lettelse for de omhandlede forsendelser i den ellers ofte vanskelige indklaringsprocedure. Udvalget forventer at kunne afgive sin rapport i begyndelsen af 1979.

**Meddelande****om rekommendation nr 8/1976 angående TV-program för sjöfolk**

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna och formerna för en samnordisk distribution och produktion av TV-program för sjöfolk.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1978:

Det pågår för tiden nasjonale utredninger på dette området. Man vil avvente resultatet av disse utredningene før en eventuell nordisk utredning settes i gang.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 27:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 8/1976 angående TV-program för sjöfolk. Syftemålet med rekommendationen är att åstadkomma samnordisk distribution och produktion av TV-program för sjöfolk och ministerrådet rekommenderas att utreda förutsättningarna och formerna för ett sådant samarbete.

Det meddelas att det för närvarande pågår nationella utredningar av frågan och att man har för avsikt att avvänta resultaten av dessa, innan en eventuell nordisk utredning påbörjas.

De utredningar som i meddelandet framförallt avses är det norska massmediautvalgets utredning och den svenska videogramutredningen. I uppdragen för de båda utredningarna ingår frågan om att bereda handelsflottans ombordanställda möjligheter att ta del av det egna landets TV-program i form av videokassetter. Uppdraget är dock vidsträcktare än så och omfattar överhuvudtaget utlandsstationerade i utrikesförvaltningen, utvecklingshjälpen, FN-förband, entreprenadföretag etc. och deras möjligheter att ta del av hemlandets radio- och TV-program.

Motsvarande utredningar har ännu inte företagits i vare sig Danmark, Finland eller Island. Med tanke på ämnets vikt skulle det vara väsentligt att sådana snarast igångsattes.

Problemen är gemensamma för de nordiska länderna. De gäller t. ex. teknisk standard, distribution, upphovsrätt. För att lösa dessa problem, krävs överenskommelser på nationellt plan, men därutöver även på nordiskt plan. Utan nordiska överenskommelser kan det med rekommendationen åsyftade samarbetet för att åstadkomma samnordisk produktion och distribution av TV-program för sjömän inte åstadkommas.

Kulturutskottet finner det därför högeligen önskvärt att de pågående nationella utredningarna på området upprätthåller kontakt med varandra liksom med kulturavtalets organ. Detta är en förutsättning för att syftet med rekommendationen skall kunna förverkligas.



Med ovanstående kommentar får kulturutskottet föreslå  
att Nordiska rådet lägger meddelandet om rekommendation  
nr 8/1976 till handlingarna i avvaktan på nytt meddelande i  
ärendet till nästa ordinarie session.

Stockholm den 18 januari 1979

<i>Jo Benkow (H)</i>	<i>Niels Bollmann (CD)</i>
<i>Kjell Magne Bondevik (Kr.F)</i>	<i>Trygve Bratteli (A)</i>
<i>Rolf Fjeldvær (A)</i>	<i>Ragnhildur Helgadóttir (Sj)</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander (Kok)</i>	<i>Karl-Erik Häll (s)</i>
<i>Sture Palm (s)</i>	<i>Robert Pedersen (S)</i>
<i>Kaarina (Kati) Peltola (Skdl)</i>	<i>Ingrid Sundberg (m)</i>
<i>Per Olof Sundman (c)</i>	<i>Ulf Sundqvist (Sd)</i>
Fungerande förman	
	<i>Marjatta Väänänen (K)</i>

## **Meddelande**

### **om rekommendation nr 9/1976 angående ökat nordiskt samarbete om framtidsstudier**

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna för ett utökat nordiskt samarbete på framtidsstudiernas område.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1978:

I maj 1977 beslöts att medel skulle ställas till förfogande för genomförande av några samnordiska seminarier kring aktuella teman rörande framtidsstudier för att härigenom pröva förutsättningarna för ett mera formaliserat nordiskt samarbete på området. Den planeringsgrupp, som samtidigt utnämndes har under våren 1978 arrangerat två seminarier som handlade om framtidens kommunikationssamhälle och framtidens utbildningssamhälle. Dessa teman hade många inbördes samband och seminarierna fick därför formen av två tids- och lokalmässigt parallella sessioner med gemensam inledning och avslutning.

I seminarierna deltog politiker, forskare, tekniker, journalister, debattörer och administratörer. En rapport från seminarierna kommer att utges i NU-serien under våren 1979.

Planeringsgruppens rapport, med överväganden och förslag beträffande ett fortsatt nordiskt samarbete avlämnades till ministerrådet i november 1978. Förslagen avser sammanfattningsvis ett utvidgat projektsamarbete kring teman som "Information och kommunikation" eller "Förhållandet mellan generationerna". En nordisk framtidsstudie på bred front förut-sattes enligt planeringsgruppen få ta 2—3 år i anspråk, för att ge möjlighet till utvecklande av alternativa uppfattningar om framtiden och underlag för ett förbättrat beslutsunderlag och förståelse av nuläget.

## **Meddelande**

### **om rekommendation nr 10/1976 angående åtgärder på massmediaforsknings område**

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att

1. tillsätta ett nordiskt samarbetsorgan med uppgift att samordna och effektivisera massmediaforskningen i Norden,
2. på olika sätt stödja och stimulera nordiskt samarbete inom massmediaforskningen såväl inom Norden som inom ramen för internationellt samarbete på området.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1978:

Som närmare redovisats i meddelandet om denna rekommendation 1977 har frågan om ökat samarbete inom massmediaforskningen gjorts föremål för en sakkunnigutredning, som utmynnade i förslag om inrättande av en permanent nordisk samarbetskommitté. Organet, som föreslogs få en bred sammansättning av representanter för berörda forskare, tidningsutgivareföreningar, journalistförbund, etermedia samt journalisthögskolorna, skulle dokumentera och informera om nordisk masskommunikationsforskning samt förmedla kontakter mellan forskare, avnämare samt den intresserade allmänheten. Samarbetsorganet föreslogs även få medel till konferenser, stipendier, gästföreläsningar m. m. Utredningen beräknade omkostnaderna för samarbetet till 675 000 dkr per år.

Ett sammandrag av de i huvudsak positiva yttranden som blev resultatet av en remissomgång under våren 1977 redovisas även i meddelandet 1977.

Ministerrådet behandlade ärendet vid sitt junimöte 1978, då det beslöt att en gemensam nordisk dokumentationsverksamhet för massmediaforskningen fortsatt skulle bedrivas. Kostnaderna för driften av de nationella dokumentationscentralerna, som hittills bekostats av gemensamma nordiska medel, finansieras fr. o. m. 1.7.1978 av nationella medel. Däremot täckes kostnaderna för koordinering av verksamheten, produktion av den gemensamma nordiska bibliografien och en viss löpande informationsverksamhet över den nordiska kulturbudgeten. I kulturbudgeten för 1979 har avsatts 468 000 dkr för dessa ändamål.

Frågan om en utvidgning av samarbetet till att också omfatta stöd till konferenser, gästföreläsningar, kurser m. m. beslöt ministerrådet skulle

avvänta resultaten av den fortsatta behandlingen av förslaget till handlingsprogram för det nordiska forskningssamarbetet.

Närmare riktlinjer för verksamheten, stadgar och styrelsens sammansättning bemyndigades ämbetsmannakommittén att fastställa.

## Meddelande

### om rekommendation nr 11/1976 angående historiskt verk om den nordiska kvinnan

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidtaga åtgärder för att utgiva ett historiskt verk som allsidigt belyser den nordiska kvinnans sociala, politiska och kulturella ställning och funktioner i samhället.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1978:

På det nordiske historikermøde juli 1977 drøftedes i en særskilt sektion emnet "Kvinder i arbejdslivet 1880—1914". På baggrund af disse drøftelser dannedes en arbejdsgruppe for nordisk kvindehistorisk forskning. Gruppen mener, at det på basis af igangværende national forskning er muligt at udarbejde et værk i lighed med det i rekommandationen foreslåede. Projektet er imidlertid stadig på planlægningsstadiet. For at give arbejdsgruppen mulighed for en udvikling af projektet gav Nordisk Kulturfond september 1978 30 000 dkr. i bidrag til afholdelse af et symposium, som havde til formål at konkretisere projektet.

I forbindelse med de videre drøftelser om finansieringen af et sådant værk gør ministerrådet opmærksom på, at der for tiden, i tilslutning til drøftelserne om et nyt handlingsprogram for forskningsområdet, foregår overvejelser med forskningsrådene med hensyn til en afgrænsning i opgavefordelingen mellem kulturaftalens organer og forskningsrådene. Et af de emner, der her diskuteres, er om forskningsrådene skal have enensansvaret for finansiering af fællesnordiske projekter, når de er nået ud over planlægningsfasen. Ministerrådets fremtidige stillingtagen til støtte til det omtalte forskningsprojekt vil derfor bl. a. bero på resultatet af de ovenfor anførte drøftelser.

## **Meddelande**

### **om rekommendation nr 12/1976 angående offentliga inköp i Norden**

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Miniseråd å foreta en kartlegging av gjeldende bestemmelser og praksis med hensyn til offentlige innkjøp i Norden.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

Besvarelse av rekommandasjonen i form av en utredning, som er å betrakte som en endelig meddelelse, ble oversendt Nordisk Råd 10 desember 1977.<sup>1</sup>

<sup>1</sup> Se *Nordisk Råd, 26. sesj., s. 1748.*

## Meddelande

### om rekommendation nr 15/1976 angående åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att tillsätta en arbetsgrupp med uppdrag att i samråd med Nordiskt samiskt institutt och samiska organisationer skyndsamt utreda och föreslå lämpliga åtgärder för att bevara, stimulera och utveckla det samiska kulturlivet.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1978:

Med hensyn til denne rekommandasjonen vises det til Nordisk samisk institutt, som med økende aktivitet også i 1978, etter hvert er blitt et viktig ledd i utviklingen og bevaringen av samisk kultur.

Videre kan det vises til støtteordningen for oversettelse av nabolandslitteratur, som i 1978 i likhet med tidligere år har understøttet samiske prosjekter.

Spørsmålet om en styrking av den nordiske innsatsen i det samiske kultursamarbeidet er blitt drøftet i ministerrådets organer.

På grunnlag av foreliggende rekommandasjon er det avholdt et møte mellom representanter fra samenes hovedorganisasjoner i Norge, Finland og Sverige, Nordisk samisk institutt, Nordisk sameråd og kultursekretariatet. Disse drøftingene resulterte i at det ble nedsatt en egen arbeidsgruppe med en representant fra h. h. v. Nordisk sameråd, Nordisk samisk institutt og kultursekretariatet.

Arbeidsgruppen foreslår bl. a. at det *på kort sikt* avsettes egne midler på det nordiske kulturbudsjettet til stimulering, bevaring og utvikling av den samiske kultur. Beløpet fordeles av Nordisk sameråd til de enkelte tiltak og ministerrådet mottar årlig rapport og regnskap.

*På lengre sikt* anser gruppen det som nødvendig å se finansierings- og støttetiltak fra offentlig nordisk hold i et enhetlig perspektiv, og i kontakt med aktuelle nordiske organer.

Gruppen anser at det i de fortsatte drøftelsene av mulige tiltak bør opprettholdes en effektiv kontakt mellom Nordisk sameråd og ministerrådets sekretariat i Oslo og København.

Ministerrådet vil behandle saken på sitt møte i januar.

## **Meddelande**

### **om rekommendation nr 16/1976 angående ändrade medborgarskapsregler för nordbor**

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at udrede mulighederne for at indføre krav om to års ophold for nordboer som betingelse for ved naturalisation at erhverve statsborgerskab i et andet nordisk land samt i forbindelse hermed udrede, hvilke konsekvenser en sådan naturalisationstid må antages at få for nordboers erhvervelse af statsborgerret i øvrigt, f. eks. i tilfælde af ægteskab og ved generhvervelse af statsborgerret.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

Rekommandationen er stadig under overvejelse i ministerrådet. Høringen af ministerrådets kontaktpersoner har vist, at indstillingen til en nedsættelse af kravet om ophold i et andet nordisk land fra 3 til 2 år for nordboer i Danmark, Finland og Norge ikke er negativ, men at landene ikke umiddelbart finder, at behovet herfor er særlig påtrængende. Samordning af de videre overvejelser i ministerrådet med hensyn til rekommandationen forestås af en særlig undersøgelsesleder, og resultatet kan forventes at foreligge i februar 1979.



*BILAGA*

**E 3. Fråga vid Nordiska rådets 27:e session om ändrade medborgarskapsregler för nordbor**

(Se Sak E 3, s. 1885)

## Meddelande

### om rekommendation nr 17/1976 angående utökad nordiskt samarbete i det offentliga utredningsväsendet

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at gennemføre forholdsregler, der sikrer et øget nordisk samarbejde inden for det offentliges udredningsvæsen, indeholdende bl. a. retningslinjer om i hvert enkelt tilfælde at undersøge mulighederne for gennemførelse af fællesnordiske udredninger samt for nationale udredningers vedkommende fastsættelse af retningslinjer om såvel under den forberedende som under den undersøgende og afsluttende udredningsfase at iagttage fremgangsmåder, der i videst muligt omfang indebærer, at nordiske synspunkter varetages.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

Rekommandationen er stadig under overvejelse i ministerrådet. På baggrund af det fra respektive landes kontaktpersoner indkomne materiale er en principskitse for, hvorledes rekommandationens intentioner mest hensigtsmæssigt kan føres ud i livet, under udarbejdelse af særlig undersøgelsesleder. Principskitsen ventes at foreligge i februar 1979.

**Meddelande****om rekommendation nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall***(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å undersøke mulighetene for nordisk samarbeid om intensivert forskning og om andre spørsmål vedrørende handtering og lagring av radioaktivt avfall, herunder iaktta det internasjonale samarbeid på dette område.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

Nordisk Kontaktorgan for Atomenergispørgsmål (NKA) igangsatte i 1977 arbejde på tre af de oprindeligt foreslåede seks prioriterede arbejdsområder: Kvalitetssikring, kontrolrumsudformning og affaldsområdet. Ministerrådets bevilling i 1977 blev 800 000 nkr. som et tilskud til nationale indsatser på i alt 1,3 mill. nkr. til de tre projekter.

I 1978 er arbejdet videreført og desuden er projekter på det fjerde af områderne: radioøkologi, igangsat. I alt er der for 1978 bevilget 2,1 mill. nkr. fra ministerrådet, fordelt på følgende måde (angivet i tusind norske kroner):

Kvalitetssikring	450
Kontrolrumsudformning	600
Affaldsområdet	755
Radioøkologi	195
Andre	100

De direkte nationale indsatser til projekterne er i reglen mindst lige så store som det nordiske bidrag; derudover skabes der forbindelse med meget omfattende nationale arbejder inden for de nævnte områder.

Kvalitetssikringsprogrammet har som formål at fremskaffe metoder, som sikrer, at det ønskede kvalitetsniveau opnås både ved udformning, bygning og drift af kernekraftværker og komponenter. I 1978 udarbejdes en oversigt over kvalitetssikring for design, fremstilling og montage, og forslag til fælles checklister er udsendt. Også retningslinjer for kvalitetssikring i driftsfasen er under forberedelse.

Kontrolrumsprogrammet har til formål at samordne det omfattende arbejde, som nu udføres i de enkelte nordiske lande vedrørende sikker-

hedsmæssige aspekter af kontrolrumsudformning og personalets uddannelse og pålidelighed.

I 1978 rapporteres indledende studier af system- og opgavebeskrivelse på to udvalgte kraftværker, Oskarshamn 2 og Loviisa 1. Eksperimentelle undersøgelser inden for området ergonomisk vurdering er under forberedelse ved, at man definerer nogle typiske situationer for arbejdsforholdene på reaktor anlæg. Endelig er arbejdet påbegyndt vedrørende menneskelig pålidelighed ved kalibrering af anlæg.

På affaldsområdet er forprojektet om system- og risikoanalyse for reaktoraffald fulgt op med et hovedprojekt. En styringsgruppe med deltagere fra myndighederne, kraftværkerne og forskningsinstitutter er nedsat. En systembeskrivelse af en typisk behandlingskæde er udarbejdet. Samspejlet mellem affaldsprodukternes egenskaber og de påvirkninger, de kommer ud for, indtil aktiviteten er henfaldet, undersøges ved en række delprojekter.

På radioøkologiområdet har en styringsgruppe defineret en række nærliggende fællesopgaver. Fælles dansk-svenske målinger af bioindikatorer udføres nu ved indsamling af tang, muslinger med mere. Transportmekanismer for radioaktivitet i de nordiske have skal undersøges i et fælles projekt. En række andre projekter er under forberedelse.

NKA bedømmer kernesikkerhedsprogrammets fremskridten som tilfredsstillende og regner med en foreløbig afslutning på programmet 1980/81. Hertil kræves i overensstemmelse med forud lagte planer en væsentlig forøgelse af indsætterne i 1979. Kun på kvalitetssikringsområdet er arbejdet kommet længere end planlagt, mens kontrolrumsaktiviteterne vil strække sig over en længere periode og involvere flere organisationer end først antaget. Affaldsområdet vil blive udvidet til at omfatte andre aktuelle problemstillinger og vil kræve fortsatte nordiske indsatser for at sammenkoble de meget store nationale arbejder. Radioøkologiarbejdet ventes at føre til en række nye fællesprojekter i 1979. Også myndighedskontakterne kan føre til yderligere fællesprojekter.

Nordiske seminarer planlægges for at fremlægge resultaterne fra de enkelte projektområder.

*BILAGA*

**Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), berättelse om Nordel (C 1: Bilaga 8), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1: Bilaga 9), berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling (C 35), meddelandena om rekommendationerna nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat, nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete och nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall**

*(Se C 1, Bilaga 15)*

## **Meddelande**

### **om rekommendation nr 3/1977 angående samverkan för att bevara den fria skipsfarten i internationella sammanhang**

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å påse at de nordiske land i internasjonal sammenheng virker for å bevare den frie skipsfarten, hvorved bare slike innskrenkninger bør aksepteres som motiveres av utviklingslandenes spesielle behov.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

Det foregår et nært og effektivt virkende samarbeide mellom de nordiske land vedrørende bestrebelsen for å bevare den frie skipsfart.

Dette samarbeide pågår innenfor OECD's sjøtransportkomité, i den konsultative skipsfartsgruppe (CSG) og UNCTAD's skipsfartskomité. Gjennom regelmessige møter på embetsmannsplan følger de nordiske land den internasjonale skipsfartspolitiske utvikling.

*BILAGA*

**Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandet**

Til Økonomisk utvalg er henvist melding om rekommandasjon nr. 3/1977/e angående samvirke for å bevare den frie skipsfarten i internasjonalt sammenheng.

Av den mottatte melding fremgår at det foregår et nært og effektivt virkende samarbeid mellom de nordiske land for å bevare den frie sjøfart. Dette samarbeid pågår bl. a. innenfor OECD's sjøtransportkomité og i den konsultative skipsfartsgruppe.

Rekommandasjonens intensjoner er således i det vesentligste oppfylt.

Utvalget foreslår derfor

at Nordisk Råd tar meldingen om rek. nr. 3/1977/e angående samvirke for å bevare den frie skipsfarten i internasjonalt sammenheng til etterretning og anser spørsmålet for ferdigbehandlet for Rådets vedkommende.

Oslo, 8. januar 1979

*Johannes Antonsson (c)*

*Gunnar Berge (A)*

*Ilkka-Christian Björklund (Skdl)*

*Kjell-Olof Feldt (s)*  
Formann

*Allan Hernelius (m)*

*Johan J. Jakobsen (Sp)*

*Knut Johansson (s)*

*Lars Korvald (Kr. F.)*

*Jeppe Kristensen (V)*

*Erlendur Patursson (Tvfl)*

*Gunnar Richardson (fp)*

*Irma Rihtniemi-Koski (Kok)*

*Poul Schlüter (KF)*

*Reiulf Steen (A)*

*V. J. Sukselainen (K)*

*Erkki Tuomioja (Sd)*

*Bernhardt Tastesen (S)*

*Kåre Willoch (H)*

## Meddelande

### om rekommendation nr 5/1977 angående samarbete beträffande utvecklingsländerna

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderar Nordisk Ministerråd

1. å fortsette og utvide samordningen av de nordiske bistandsinnsatser innen Oslo-konvensjonens ramme,

2. å sørge for at det blir foretatt en utredning om det framtidige nordiske samvirke når det gjelder relasjoner og samarbeid med utviklingslandene, samt formene for disse. Utredningen bør bl. a. klarlegge mulighetene for å utarbeide konkrete, årlige planer for det nordiske samarbeid og de felles nordiske prosjekter innen utviklingshjelpen med sikte på å utnytte de fordeler for utviklingslandene som innføring av landprogrammering på nordisk basis og en koordinering av de nordiske lands innsats kan innebære, og

3. å påse at de nordiske land fortsatt aktivt samvirker for at utviklingslandenes berettigede interesser tilgodeses ved internasjonale handelspolitiske forhandlinger.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

En arbetsgrupp har tillsatts av Ämbetsmannakommittén för bistandsfrågor och arbetar på den utredning som förutsätts i rekommendationens punkt 2.

I en lägesrapport, som för närvarande är föremål för överväganden i ämbetsmannakommittén för bistandsfrågor och i styrelsen för gemensamma nordiska projekt, har arbetsgruppen redogjort för det redan existerande mycket stora samarbetet som äger rum på såväl formellt som inte minst informellt plan, mellan de nordiska bistandsadministrationerna. Man har likaledes pekat på möjligheterna till förbättring av de administrativa förhållanden som är knutna till de gemensamma nordiska projekten samt möjligheterna till nya gemensamma insatser. Avsikten är att arbetsgruppens arbete skall genomföras med sikte på att tillställa Nordiska rådet en utredning för slutlig diskussion vid sessionen 1980.



## Meddelande

### om rekommendation nr 6/1977 angående förkortning av arbetstiden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda de samhällsekonomiska och sociala konsekvenser som en betydande arbetstidsförkortning kommer att medföra.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

Beträffande denna rekommendation hänvisas till förra årets meddelande. Denna lyder som följer:

Rekommendationen har behandlats vid en gemensam överläggning i Oslo i oktober 1977 mellan Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) och representanter för arbetsmarknadens parter. Vid mötet informerades bl. a. om arbetet i den svenska delegationen för arbetstidsfrågor. Den svenska delegationen avser under vintern 1979 att avge en delutredning i frågan. Det rådde enighet om att det i varje fall för närvarande inte finns tillräckliga skäl att igångsätta den föreslagna utredningen. Mot denna bakgrund vill Ministerrådet föreslå att Nordiska rådet anser *rekommendation nr 6/1977* som slutbehandlad.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 6/1977 angående förkortning av arbetstiden.

Social- och miljöutskottet framförde vid ett gemensamt möte med ministerrådet-samarbetsministrarna den 31 maj 1978 i Mariehamn uppfattningen att de ekonomiska och sociala konsekvenserna som en avsevärd arbetstidsförkortning skulle komma att medföra borde utredas på nordiskt plan. Utskottet vidhåller att det skulle vara av stort värde att få till stånd en dylik samnordisk utredning alldeles oavsett att en generell arbetstidsförkortning i dagens situation inte torde vara omedelbart förestående i något av de nordiska länderna. Utskottet lägger vikt vid att en allsidig och förutsättningslös belysning av de olika aspekterna av en arbetstidsförkortning genomföres. Nyttan av att ha tillgång till en samlad bedömning av hur en framtida arbetstidsförkortning kan återverka på samhällsekonomin skall inte underskattas. För att bli ändamålsenlig bör en dylik utredning givetvis företas innan arbetstidsförkortningarna står för dörren.

Utskottet anser det mot denna bakgrund ej motiverat att låta avskriva rekommendationen.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Stockholm den 24 januari 1979

*Liv Andersen (A)*

*Erling Dinesen (S)*

*Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)*

*Svava Jakobsdóttir (Ab.)*

Förman

*Tyra Johansson (s)*

*Bror Lillqvist (Sd)*

*Marit Løvvig (H)*

*Petter Savola (K)*

*Anna-Greta Skantz (s)*

*Bernhardt Tastesen (S)*

*Raino Westerholm (Skl)*

## **Meddelande**

### **om rekommendation nr 7/1977 angående nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor**

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att företaga en utredning syftande till att undersöka möjligheterna till att upprätta ett nordiskt arbetsmarknadsinstitut.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

Spørsmålet om å opprette et nordisk arbeidsmarkedsinstitut har vært til en omfattende behandling hos de nordiske lands arbeidsmarkedsmyndigheter. Etter denne behandling synes det ikke aktuelt å opprette et isolert arbeidsmarkedsinstitut slik det er foreslått. På den annen side kan det være hensiktsmessig å se den nordiske arbeidsmarkedsforsknings- og utredningsvirksomhet i sammenheng med andre tilsvarende aktiviteter som foregår gjennom andre samarbeidssektorer. Innen Ministerrådets ramme vil dette bli diskutert.

## Meddelande

### om rekommendation nr 8/1977 angående handlingsprogram på arbetsmiljöområdet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att fastställa ett nordiskt handlingsprogram på arbetsmiljöområdet i enlighet med framlagt ministerrådsförslag och

2. att därvid särskilt beakta följande punkter:

a. utarbeta förslag till en nordisk arbetsmiljökonvention,

b. etablera ett partssammansatt nordiskt samarbetsorgan för arbetsmiljöforskning,

c. utreda förutsättningarna för inrättandet av en nordisk fond för arbetsmiljöforskning,

d. utreda förutsättningarna för inrättandet av en samnordisk databank för arbetsmiljöforskning,

e. vidtaga åtgärder i syfte att förbättra statistiken över yrkessjukdomar och sjukdomssymptom som kan misstänkas vara orsakade av förhållanden inom arbetslivet,

f. utreda förutsättningarna för inrättandet av ett centralt nordiskt produktkontrollorgan,

g. vidtaga ytterligare åtgärder för att kartlägga förekomsten av psykosociala faktorer i arbetslivet samt

h. vidareutveckla det nordiska samarbetet i gränsvärdesfrågor.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

Ministerrådet gjorde i beretningen for 1977 rede for behandlingen av *rekommendasjon nr. 8/1977* om nordisk handlingsprogram på arbetsmiljöområdet. Handlingsprogrammet ble fastsatt av Nordisk Ministerråd (arbeidsmiljøministrene) 15. november 1977. I 1978 har embetsmannskomiteén for arbeidsmiljøspørsmål utarbeidet en fortegnelse over pågående og planlagte tiltak til oppfølging av programmet.

I 1978 har det vært holdt innledende drøftelser med representanter for NFS om hvordan resultatene av arbeidsmiljøforskningen i økt grad kan gjøres tilgjengelig for arbeidslivets folk. Spørsmålet om forbedret statistikk for yrkessykdommer og sykdomssymptomer vil bli tatt opp på et nordisk symposium i 1979. Symposiets hensikt er bl. a. å drøfte utviklingen av de nasjonale systemer og behovet og mulighetene for harmonisering på nordisk plan. Koordinering av utbyggingen av de nordiske lands produktkontroll vil bli videreført på grunnlag av bl. a. en

utredning vedrørende konfidensialitetsproblemene som har vært gjennomført under embetsmannskomiteén for miljøvern. Arbeidet med dokumentasjon av yrkeshygieniske grenseverdier har vært intensivt i 1978 og dokumentasjon vedrørende de 5 første behandlede stoffer foreligger. Innen sektoren psykososial arbeidsmedisin har et prosjekt vedrørende grunnskolelærernes psykososiale arbeidsmiljø, et prosjekt vedrørende psykososiale arbeidsmiljøproblemer innen prosessindustrien samt kontakt- og symposievirksomheten innen sektoren vært videreført.

## Meddelande

### om rekommendation nr 9/1977 angående program för samarbete på social- och hälsovårdsområdet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att antaga ett program för samarbete på social- och hälsovårdsområdet i enlighet med framlagt ministerrådsförslag samt att kontinuerligt och i fortlöpande samverkan med Nordiska rådets organ vidareutveckla och fördjupa det nordiska samarbetet på social- och hälsovårdsområdet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

Nordiska ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) har den 18 augusti 1977 fastställt ett samarbetsprogram på social- och hälsovårdsområdet. Nordiska rådets *rekommendation nr 9/ 1977* är därmed uppfylld.

Samarbetsprogrammet skall i första hand utgöra en bas för utformning och utveckling av de gemensamma nordiska aktiviteterna på social- och hälsovårdsområdet.

#### *Verksamheten år 1978*

Samarbetsprogrammet har haft inverkan på utvecklingen av det nordiska socialpolitiska samarbetet under år 1978. Sålunda har Nordiska evalueringskommittén för rusmedelsforskning avslutat sitt arbete och ministerrådssekretariatet har låtit genomföra en inledande kartläggning över pågående och planerad efter- och vidareutbildning av social- och medicinalpersonal (se vidare meddelande angående *rekommendationerna 3/74 och 8/74*).

Ministerrådssekretariatet har vidare tillsammans med en expertgrupp genomfört en nordisk konferens om hälso- och sjukvårdsplanering. Detta insatsområde kommer att bli föremål för ytterligare fördjupning under år 1979, bl. a. genom att Nordiska hälsovårdshögskolan beräknas inleda ett forskningsprojekt på detta område.

I detta sammanhang vill ministerrådet nämna att såväl Nordiska medicinalstatistikkommittén som Nordiska socialstatistikkommittén från och med den 1 januari 1979 blir permanenta samarbetsorgan knutna till Nordiska socialpolitiska kommittén.

Den i samarbetsprogrammet berörda översynen av den nordiska trygghetskonventionen och utredningen om gemensam arbetsmarknad för social- och medicinalpersonal beräknas komma att avslutas under år 1979.

## Meddelande

### om rekommendation nr 10/1977 angående samnordisk insats mot trafikonykterheten

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

I. at det gennemføres et samnordisk program for å motvirke alkoholbruk i trafikken, inklusive rutinekontroll i samtlige nordiske land, samt øket informasjon om alkoholens innvirkning på kjøreferdigheten og de ulykkesrisikoer dette medfører i trafikken,

II. å arbeide for harmonisering av nordisk lovgivning mot alkoholbruk i trafikken og

III. å arbeide for kartlegging av rus- og bedøvende midlers innvirkning på føreres kjøreprestasjon samt å arbeide for utvikling av metoder for å fastslå om fører av motorkjøretøyer er påvirket av slike emner.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

I. Rekommendationens första avsnitt berör information om alkoholens inverkan på trafikbeteendet, samt information avsedd att motverka bruk av alkohol i trafiken. Erfarenhet av detta arbete har de enskilda organ och myndigheter, som även i övrigt handhar trafikinformation och säkerhetspropaganda (Rådet for større færdselssikkerhed i Danmark, Trafikskydd i Finland, Trygg Trafikk i Norge, Statens trafiksäkerhetsverk i Sverige och Umferdarrád i Island). Dessa organ samarbetar sedan gammalt i dylika frågor. Nordiska trafiksäkerhetsrådet (NTR) har genom respektive lands ministerier uppmanat de myndigheter och organ, som har ett etablerat samarbete, att stärka sina ansträngningar på detta område. NTR kommer att följa med detta arbete. Rekommendationens första avsnitt, som berör rutinkontroll, behandlas i samband med rekommendationens andra avsnitt.

II. NTR har uppmanat Nordisk kommitté för vägtrafiklagstiftning (NKV) att göra en kartläggning av respektive lands lagstiftning på detta område. Detta arbete förväntas vara slutfört i mitten av 1979. De nordiska ländernas lagstiftning mot trafikfylleri har under senare tid för enhetligats. Det kan nämnas att Danmark och Finland har infört fasta promillegränser och att möjlighet till rutinmässiga alkoholutandningsprov nu föreligger i Danmark, Finland och Sverige. När NKV:s kartläggning föreligger kommer NTR att taga ställning till om det är möj-



ligt att ytterligare harmonisera trafiklagstiftningen på detta område i Norden.

III. Inom OECD har forskningsgruppens S 14 avslutat sitt arbete rörande "New research on alcohol and drugs". Forskningsarbetet på detta område fortsätter i de enskilda nordiska länderna. NTR har utsett en expert som skall sammanställa forskningsresultaten. Denna expert har uppmanats att framföra förslag till fortsatt arbete inom denna sektor. Nämda expert bistås i sitt arbete av en kontaktman i varje enskilt land.

*BILAGA***E 4. Fråga vid Nordiska rådets 27:e session om samnordisk insats mot trafiknykterheten**

*(Se Sak E 4, s. 1886)*

## Meddelande

### om rekommendation nr 11/1977 angående förbättring av barnens trafikmiljö

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

1. å arbeide for bedre trafikkmiljø med henblikk på øket beskyttelse av barn i trafikken
2. å arbeide for utbygget informasjon om barn og trafikk til vedkommende myndigheter og samfunnsplanleggere, bilførere, foreldre og andre som har oppsikt med barn
3. å arbeide for at pågående nordiske samarbeid vedrørende trafikkundervisning i skoler utbygges ytterligere.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

1. Nordisk kommitté för trafiksäkerhetsforskning (NKT) kartlägger för närvarande barns trafiksäkerhetssituation i Norden sett ur ett omfattande perspektiv. Detta dokument planeras bli färdigt i slutet av 1978 varefter Nordiska trafiksäkerhetsrådet (NTR) mot bakgrunden av bl. a. detta dokument ämnar avhålla ett seminarium om barntrafiksäkerhet. Under 1979 genomfördes dessutom ett forskningsprojekt, "Kartläggning av FoU-underlag för barntrafiksäkerhetsarbetet i Norden", med stöd av medel från Nordiska ministerrådets projektbudget för år 1979. Under 1980 torde NTR ha förutsättningar att överväga vilka åtgärder som bör vidtagas för att uppnå rekommendationens mål.

2. och 3. Båda dessa delar av rekommendationen berör informationsverksamhet, och NTR har därför på samma grunder, som nämns i *rekommendationen 10/1977 I*, uppmanat där nämnda myndigheter och organ att i samarbetet medverka till att detta avsnitt av rekommendationen förverkligas. NTR kommer att följa upp detta arbete.

BILAGA

**E 6. Fråga vid Nordiska rådets 27:e session om förbättring av barnens trafikmiljö**

*(Se Sak E 6, s. 1890)*

## Meddelande

### om rekommendation nr 12/1977 angående handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att snarast framlägga ett samlat handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden och i det nordiska samarbetet.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1978:

Som nämnt i ministerrådets meddelelse om denne rekommendation til sessionen 1978 vedtoges i 1977, at der skulle oprettes et nordisk sprogsekretariat fra 1.7.1978. Det nordiske sprogsekretariat startede efter planen sin virksomhed den 1. juli 1978, og det er ministerrådets forventning, at man hermed vil have skabt et vigtigt redskab i et intensiveret nordisk sprogsamarbejde. Således må man forvente, at sprogsekretariatet vil få en væsentlig funktion ved udformningen af et samlet handlingsprogram for forbedret sprogforståelse i Norden. Man må imidlertid realistisk vurdere, hvad sprogsekretariatet med den nuværende bemanning magter i løbet af kort tid, inden en oprustning af de nationale sprognævn overalt har været mulig. Samtidig erindres om, at en lang række andre organer under ministerrådet har arbejdet med delproblemer inden for dette store felt, f. eks. inden for modersmålspædagogik, nabosprogsundervisning i skolen, de nordiske sprog- og litteraturkurser og igangværende udredningsarbejde om sprogforståelse i tilslutning til NORDSAT-udredningen. Den viden og erfaring, der er indsamlet gennem dette omfattende og mangesidige arbejde, må naturligvis også tages med ved udarbejdelsen af et samlet handlingsprogram.

Der mangler imidlertid et overblik over og en analyse af de centrale problemer, som rejser sig i forbindelse med sprogforståelsen mellem de nordiske lande. Udarbejdelsen af en sådan analyse må anses for første skridt på vejen til et samlet handlingsprogram, og ministerrådet vil derfor anmode sprogsekretariatets styrelse om snarest at sætte dette udredningsarbejde i værk med hensyntagen til det nævnte eksisterende sprogsamarbejde.

Ministerrådet håber, at dette arbejde kan afsluttes så hurtigt, at i det mindste en grov skitse til et handlingsprogram kan drøftes med Nordisk råds kulturudvalg ved sessionen 1980.

Derudover har ministerrådet arbejdet med en række projekter, der må

opfattes som delelementer for et samlet handlingsprogram.

Som tidligere meddelt vedtog ministerrådet marts 1977 et program for samarbejde inden for anvendt nordisk sprogvidenskab. I marts 1977 blev bevilget 175 000 dkr. og i juni 1978 blev yderligere 230 000 dkr. bevilget således at der i alt er afsat 405 000 dkr. til dette projekt, som vil komme til at omfatte fem symposier.

Sigtet med dette symposieprogram er at fremme kontakt og informationsudveksling mellem forskere på tværvenskabelig basis, bl. a. med henblik på planlægning og samordning af konkrete forskningsopgaver. Symposieprogrammet gennemføres under ledelse af en planlægningskomité, som har ansvaret for emnevalg, planlægning og gennemførelse af symposierne. Komitéen er bl. a. ansvarlig for, at forslag til nordiske samarbejdsprojekter og konkrete forskningsopgaver formidles til de relevante forskningsfinansierende organer.

Det første symposium fandt sted 2.—6. oktober 1978 på Schæffergården ved København. Det handlede om skolens stilling i spørgsmålet om sprogrigtighed og normer, og i alt deltog 25 personer. Symposiet var som nævnt et arbejdsymposium, hvor målet var at få forslag til nye forskningsprojekter frem.

Ved symposiets afslutning formuleredes en række forskningsforslag, bl. a. vedrørende normernes relative styrke og kanaler, normernes forskellige stilling i de nordiske lande, kvindebevægelsens normer for sprogbrug, forholdet tale — skrift, formuleringsprocessens psykiske og sociale aspekter m. m.

Foredragene på symposiet vil blive samlet i en rapport, som skal foreligge i første halvdel af 1979 og er beregnet for såvel lingvister som lærere.

Planen for de fire øvrige symposier er følgende:

- Symposium 2: Grammatikmodeller og alternative begrebssystemer i modersmålet. 8.—12.1.1979 på Hanaholmen, Helsingfors
- Symposium 3: Dialekt og rikssprog i skolen. 2.—5.4.1979 på Lysebu, Oslo
- Symposium 4: Sprogstimulering i forskolealderen. Tidspunkt og sted er endnu ikke fastsat
- Symposium 5: Internordisk sprogforståelse. Februar 1980, sted ikke bestemt.

Hvert symposium skal dokumenteres i en rapport. Efter hele symposieprogrammets afvikling forventes de væsentligste dele af rapporterne fra de enkelte symposier at blive redigeret sammen til en fælles rapport, som tænkes udgivet i NU-serien.

Efter vedtagelse i ministerrådet i juni 1977 er et forstudium for en nordisk dokumentationscentral for sprogvidenskab (SPROGDOK) pågået i perioden 1.7.1977—31.12.1978. Formålet med forsøget har været, bl. a. som et led i gennemførelse af *rekommendation nr. 6/1976* om nordisk sprogsamarbejde, at udarbejde forslag til retningslinjer for et eventuelt

permanent dokumentationssystem for sprogvidenskabelig forskning i Norden. Ifølge bestemmelsen skulle virksomheden i første række omfatte registrering af pågående forskning inden for emneområdet nordiske sprog i de nordiske lande.

Projektet, som har haft en bevilling på dkr. 125 000 og er foregået ved afdelingen for sproglig databehandling ved universitetet i Göteborg, har været ledet af en styringsgruppe på 4 medlemmer, med bistand af en referencegruppe bestående af en sprogforsker fra hvert af de nordiske lande.

Projektarbejdet er nået så langt, at indsamlings- og kategoriseringsarbejdet er afsluttet. Programmering og databehandling af materialet pågår, hvorefter et informationsblad som et sidste led i arbejdet vil præsentere dokumentationsmateriale i bearbejdet form.

En slutrapport om forsøget forventes afgivet inden årsskiftet 1978/79.

Arbejdet med det nordiske *nabosprogsprojekt* er blevet videreført i 1978. Den rapport, som ledningsgruppen for projektet fremlagde 1977, er i 1978 blevet trykt og distribueret til bl a. alle grundskoler og de fleste gymnasieskoler i Norden.

Rapporten "Våra grannspråk", *NU B 1978: 11*, indeholder dels en redegørelse for situationen inden från nabosprogsundervisningen i Norden, dels en lærervejledning.

Desuden er der gjort rede for ledningsgruppens forslag til det videre arbejde på de forskellige områder.

I situationsbeskrivelsen gøres der rede for nogle tidligere udførte undersøgelser af nabosprogsforståelsen i de nordiske lande. Det kan alment konstateres, at nabosprogsundervisning får mindre og mindre plads i skolens undervisning, og at der snarest må gøres en kraftig indsats for at forbedre situationen.

På baggrund af ledningsgruppens forslag har ministerrådet besluttet, som et første led i det fortsatte arbejde, at nedsætte en arbejdsgruppe, som skal undersøge mulighederne for at få større overensstemmelse mellem læreplanerne i modersmålet, hvor nabosprogsundervisningen indgår, i Danmark, Norge og Sverige. Kunne nabosprogsundervisningen sættes ind på samme stadium i alle lande, og da helst på de laveste trin i grundskolen, som det nu er tilfældet i Sverige, så ville samproduktion af læremidler kunne ske i højere grad, udarbejdet materiale ville kunne udnyttes mere effektivt, og værdien, som ligger i tidlig sprogtræning, ville blive tilgodeset.

I 1978 er der blevet indledt drøftelser med efteruddannelsesansvarlige i alle de nordiske lande, og mulighederne er blevet undersøgt for at etablere en eller anden form for samnordisk efteruddannelse i nabosprog for modersmålslærere.

For Finlands vedkommende har bl. a. Nordisk råds *rekommendation nr. 18/1974* angående information om Norden og kurser i nordiske sprog i Finland ligget til grund for udredningsarbejdet, *jfr. meddelelse om rekommendation nr. 18/1974*.

## **Meddelande**

### **om rekommendation nr 13/1977 angående undervisning i nordiska språk vid utländska universitet och läroanstalter**

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka och lägga fram förslag om hur undervisningsutbudet i nordiska språk vid utländska universitet och läroanstalter skall kunna ökas genom nordiskt samarbete om insatserna.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1978:

Genom beslut i ämbetsmannakommittén i april 1976 ställdes medel till förfogande för en sakkunnigutredning av utlandslektorernas verksamhet inom och utom Norden, samt en kartläggning av aktuella problemställningar och förslag till möjliga lösningar genom nordiska samarbetsåtgärder.

Det framgår av det material som hittills framkommit att karaktären av utlandslektorernas insatser varierar med synen på deras roll som antingen språklärare eller kulturförmedlare eller kombinationer av dessa funktioner. Det råder även skillnader i de organisatoriska och finansiella band med vilka lektorerna är knutna till olika myndigheter i sina hemländer.

Arbetet har fördröjts på grund av att utredaren under 1978 fått ny fast tjänst. Ytterligare en person har därför knutits till utredningen, som nu förväntas vara slutförd före utgången av 1978 och innehålla förslag om bl. a. nordiska insatser för ökat samarbete mellan de nationella lektoratsadministrationerna.



## Meddelande

### om rekommendation nr 14/1977 angående utförelse av antikviteter från de nordiska länderna

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna

1. att vidtaga åtgärder för att lagstiftningsvägen skapa ett skydd mot utförelse av kulturföremål av musealt eller antikvariskt värde från respektive land samt

2. att sträva till att den nordiska lagstiftningen om skydd mot utförelse av sådana kulturföremål harmoniseras utan att skyddet i något enskilt land därvid försvagas.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1978:

Rekommendationen berører problemer, som er aktuelle i alle de nordiske lande.

Med udgangspunkt i igangsatte udredninger i enkelte af landene vil en koordinering af de nationale overvejelser blive søgt fremmet. Når resultaterne af denne koordinering foreligger, vil der blive gennemført en vurdering af spørgsmålet om en nordisk indsats på området.

## Meddelande

### om rekommendation nr 15/1977 angående forskningssamarbeide rörande lantbrukskooperation

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att stödja det nordiska forskningssamarbetet rörande lantbrukskooperation.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

Man henviser til siste års melding til Nordisk Råd om rekommandasjonen av 14. desember 1977. I den ble det fremført at det ikke synes motivert gjennom det nordiske kulturbudsjett å anvisse særskilte midler til forskningen vedrørende landbrukskooperasjonen. Videre ble det gjort oppmerksom på at behovet for forskningsinnsatser på dette område bør på vanlig måte prøves av forskningsrådene og veies mot behovet av innsatser på andre områder.

De jordbruksvitenskapelige forskningsråd og Nordisk kontaktorgan for jordbruksforskning (NKJ) er orientert om rekommandasjonen og bedt om å redegjøre for hvordan de prioriteter forskningsområdet landbrukskooperasjon i forhold til andre områder innenfor jordbruksvitenskapelig forskning.

Av uttalelsene fra forskningsrådene fremgår at det nordiske samarbeid på området hittil ikke har vært omfattende. Prosjektsøknader på området landbrukskooperasjon behandles etter samme retningslinjer som andre søknader. Det kan i denne forbindelse opplyses att man i Norge har igangsatt et 3-årig prosjekt om organisasjonstilpassing i samvirkeorganisasjonene i landet, der det tas sikte på å analysere ulike interessegruppers oppfatninger av og holdninger til landbrukets økonomiske organisasjoner og deres virksomhet.

Rekommandasjonen, som tidligere har vært behandlet innenfor Kultursekretariatets rammer, er i 1978 overført til Ministerrådets sekretariat i Oslo.

For tiden pågår overveielser om opprettelse av en Nordisk embetsmannskomiteé for jord- og skogsbruksspørsmål. Nærværende rekommandasjon inngår i det til grunn for disse overveielser liggende materiale som en mulig samarbeidsoppgave for en slik embetsmannskomiteé.

## Meddelande

### om rekommendation nr 16/1977 angående undersökning av utvecklingen av kulturkonsumtionen i de nordiska länderna

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utföra en undersökning av utvecklingen av kulturkonsumtionen i de nordiska länderna med särskild hänsyn till hur den internationella masskulturindustrin påverkar kulturlivet.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1978:

Rekommandasjonen er behandlet i sammenheng med det forslag til handlingsprogram som er utarbeidet av Ministerrådets rådgivende komité for allmennkulturell virksomhet. Det foreligger også forslag om en tilsvarende undersøkelse i rapporten fra den nordiske barnekulturgruppen. *(Ref. meddelelse på rek. nr. 5/1976.)*

Ministerrådet vil behandle saken på sitt møte i januar.

## **Meddelande**

### **om rekommendation nr 17/1977 angående samarbeite mellom fonogramarkiven i de nordiska länderna**

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna att utveckla samarbeitet mellom fonogramarkiven i de nordiska länderna och särskilt undersöka möjligheterna att upprätta en samnordisk datakatalog över fonogram.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1978:

Spørsmålet vil bli nærmere vurdert i ministerrådets organer i forbindelse med det mer langsiktige planleggnings- og prioriteringsarbeid på det allmennkulturelle området.

## **Meddelande**

### **om rekommendation nr 18/1977 angående samarbeite för att öka spridningen av nordisk film inom Norden**

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka och lägga fram förslag till ett permanent samarbeite med syfte att öka spridningen av nordisk film inom Norden.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1978:

Spørsmålet om en ytterligere utbygging av det nordiske filmsamarbeidet som foreslått i rekommandasjonen, har vært forelagt Ministerrådets rådgivende komité for allmennkulturell virksomhet.

Mulighetene for et bredere filmsamarbeid er bl. a. vurdert i ministerrådets organer i forbindelse med drøftelsene av et arbeidsprogram for samarbeidet på det allmennkulturelle området.

En viser også til den spesielle rapport som foreligger fra et nordisk seminar om filmkulturens stilling i Norden på Hanaholmens kulturcentrum, Finland (*NU B 1978: 15*).

Videre har Nordisk kulturfond gitt støtte til gjennomføring av en nordisk filmuke i København, Danmark i mars 1978 og det er også bevilget midler til et tilsvarende tiltak på Hanaholmens kultursentrum i Finland i januar 1979.

## **Meddelande**

### **om rekommendation nr 1/1978 angående program för nordiskt samarbete på turistområdet**

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att antaga ett program för nordiskt samarbete på turistområdet i enlighet med framlagt ministerrådsförslag samt att kontinuerligt och i fortlöpande samverkan med Nordiska rådets organ vidareutveckla och fördjupa det nordiska samarbetet på turistområdet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

Den 23. juni 1978 fastsatte Nordisk Ministerråd (turistministrene) program for nordisk samarbeid på turistområdet i henhold til Nordisk Råds *rekommandasjon nr. 1/1978*.

Den i programmet omtalte permanente koordinerende komité (programmets pkt 4.1) er alt opprettet under stedfortrederkomitéen. Turistkomitéen hadde sitt konstituerende møte den 18. oktober 1978.

## **Meddelande**

### **om rekommendation nr 2/1978 angående samnordisk utbildning av lärare för döv-blinda**

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att lägga fram förslag till samnordisk utbildning av lärare för döv-blinda.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 8 december 1978:

Gruppen döv-blinda är med sitt svåra kommunikationshandikapp hårt drabbad och har på grund av sin ringa storlek svårt att hävda sina intressen. De döv-blinda har dock på senare år uppmärksammats på nordiskt plan genom upprättandet av en särskild arbetsgrupp under Nordiska nämnden för handikappfrågor.

Med anledning av Nordiska rådets rekommendation har Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete efter samråd med Nordiska nämnden för handikappfrågor utsett en sakkunnig för att utforma förslag till samnordisk utbildning av lärare för döv-blinda. Detta arbete sker under ledning av den nordiska kontaktgruppen för specialundervisning och med arbetsgruppen för döv-blinda som referensgrupp. Förslagen kommer att bygga på de erfarenheter man samlat vid de hittills avhållna kurserna för döv-blindlärare i Holland och Skandinavien.

Ett preliminärt förslag till nordisk lärarfortbildning på detta område beräknas föreligga vid årsskiftet 1978/79 för att tas upp till diskussion vid det Nordiska ämbetsmannamötet för specialundervisning i januari. Ett slutligt förslag skall enligt planerna föreläggas kultursekretariatet sommaren 1979 och kan således beräknas föreligga till Nordiska rådets nästa session.

## Meddelande

### om rekommendation nr 3/1978 angående högre skoglig utbildning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna att skapa förutsättningar för ett utvidgat nordiskt samarbete kring högre skoglig utbildning.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

Behandlingen av *medlemsforslag A 514/k* om nordiskt samarbete rörande högre skoglig utbildning på Nordisk Råds 26. sesjon i Oslo førte til vedtakelse av denne rekommandasjonen. I kulturutvalgets betenkning over medlemsforslaget fremførtes følgende angående organisasjonsformen:

”Mot denna bakgrund skulle det kunna förefalla naturligt att inte inrätta en särskild samarbetsnämnd för den högre skogliga utbildningen, utan i stället ombilda och utvidga den existerande nämnden till en nordisk samarbetsnämnd för högre skoglig utbildning och forskning. Sådana tankar har även framförts inom SNS, även om dessa inte erhållit odelat stöd. Kulturutskottet finner att en dylik lösning först borde prövas innan man inrättar en särskild nämnd för utbildningen, allra helst som två parallella nämnder sannolikt till stor del skulle rekrytera samma medlemmar. En försöksperiod bör kunna ge besked om huruvida det är nödvändigt med två särskilda skogliga samarbetsnämnder, en för utbildning och en för forskning, eller om en gemensam nämnd förslår.”

Mot denne bakgrunn nedsatte Samarbeidsnemnden for Nordisk Skogforskning (SNS) en arbeidsgruppe i juni 1978 for å utrede hvorvidt det er mulig for SNS å påta seg oppgaven. Arbeidsgruppen har avgitt sin innstilling som SNS har tiltrådt. Forslaget går ut på at samarbeidet utføres gjennom en samarbeidsgruppe under SNS, bestående av en representant for hvert land. Samarbeidet skal konsentreres om emnekonferanser, forslag til utarbeidelse av felles undervisningsmidler samt felles nordiske utdanningskursur på forskernivå. Mulighetene for en samordning på grunnutdanningsnivå betraktes som små.

Samarbeidet foreslås påbegynt allerede i 1979, og SNS har i det øyemed søkt om en tilleggsbevilgning på ca nkr. 50 000 fra Nordisk Ministerråd for å planlegge det fremtidige arbeid samt å gjennomføre den første emnekonferanse.



I SNS's budsjettforslag for 1980 inngår undervisningsområdet med nkr. 300 000.

Tilleggsbevilgningen for 1979 og budsjettforslaget for 1980 behandles for nærværende i Ministerrådets organer.

## Meddelande

### om rekommendation nr 4/1978 angående kollektivtrafiken och de handikappades behov

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd å stille nødvendige ressuser til rådighet for hurtig gennemføring og udbygning av det utredningsarbeid som Nordisk embetsmannskomiteé for transportspørsmål har initiert vedrørende mulighetene for å tilpasse kollektivtrafikken i høyere grad enn hittil til de handikappades behov samt på dette grunnlag å arbeide for at felles nordiske normer innføres på området så snart som mulig.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

Den af ministerrådet gennem NET iværksatte udredning udføres af en arbejdsgruppe bestående af repræsentanter for trafikministerierna og eksperter i handicap-spørgsmål. Arbejdsgruppen har nedsat to projektgrupper til at behandle problemerne omkring handicappedes og ældres fjerntrafik-rejser henholdsvis med tog og med bus. Disse projektgrupper forventes at afslutte deres undersøgelser i 1979. Projektgruppen vedrørende bustransport har på grundlag af indsamlet litteraturmateriale m. m. iværksat praktiske forsøg på Göteborg Universitet, bl. a. med hensyn til anordninger til lettelse af ind- og udstigning. Der er herunder indledt forsøg med en transportabel lift, der påregnes at kunne anvendes ved såvel busser som tog. Projektgruppen vil også undersøge mulige løsninger af det vanskelige problem vedrørende placering af kørestole i busser, bl. a. med hensyn til fastgøring af såvel kørestolen som den handicappede af sikkerhedsmæssige grunde.

Projektgruppen vedrørende togtransport har ligeledes indsamlet materiale om eksisterende udstyr m. m. og har i samarbejde med vognfabrikken Scandia i Randers udarbejdet forslag til indretning af handicap faciliteter (lift og toilet) i en jernbanevogn.

Begge projektgruppers arbejde forventes afsluttet 1979.

I 1979 agtes nedsat en yderligere projektgruppe til at iværksætte et forskningsprojekt for handicaptilpasning af skibe. Projektet, der skal udføres i samarbejde med Norges tekniske højskole, forventes afsluttet i 1980.

Udgifterne til handicap-projektet, der finansieres over Ministerrådets projektbudget, forventes at beløbe sig til 400 000 nkr. i 1978 og 600 000 nkr. i 1979.

## Meddelande

### om rekommendation nr 5/1978 angående handlingsprogram för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att fastställa ett handlingsprogram för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor i enlighet med framlagt ministerrådsförslag samt
2. att efter samråd med Nordiska rådets social- och miljöutskott låta utarbeta en förteckning över de konkreta åtgärder som handlingsprogrammet föranleder.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

Nordisk Ministerråd (samarbeidsministrene) fastsatte 30. mai 1978 "Handlingsprogram for nordisk samarbeid i likestillingsspørsmål" i overensstemmelse med det forslag som ble behandlet og anbefalt av Nordisk Råd ved dets 26. sesjon i Oslo.

Som en første fase er en fortegnelse over gjennomførte, igangværende og planlagte tiltak utarbeidet innen Ministerrådets organer på grunnlag av handlingsprogrammet og etter møte mellom Nordisk Ministerråd (samarbeidsministrene) og Nordisk Råds sosial- og miljøutvalg 31. mai 1978.

Den tidligere kontaktgruppen for likestilling er i forbindelse med fastsettelsen av handlingsprogrammet gitt status som permanent arbeidsgruppe underlagt samarbeidsministrenes stedfortrederkomité.

**BILAGA****E 19. Fråga vid Nordiska rådets 27:e session om handlingsprogrammet för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor**

*(Se Sak E 19, s. 1907)*

## **Meddelande**

### **om rekommendation nr 6/1978 angående program för nordiskt samarbete på miljövårdsområdet**

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att antaga ett program för samarbete på miljövårdsområdet i enlighet med framlagt ministerrådsförslag samt att kontinuerligt och i fortlöpande samverkan med Nordiska rådets organ vidareutveckla och fördjupa det nordiska samarbetet på miljövårdsområdet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

Nordisk Ministerråd (miljøvernministrene) vedtok 21. april 1978 et program for nordisk samarbeid på miljøvernområdet. Programmet er i samsvar med det ministerrådsforslag som ble fremlagt på Nordisk Råds 26. sesjon 1978.

Programmet fastlegger målsettinger og retningslinjer for det nordiske miljøvernssamarbeid i 5-årsperioden 1978—82. Det omfatter samarbeid på delområdene vannforurensning, luftforurensning, trafikkstøy, industri- støy, avfall og gjenvinning, produktkontroll, naturvern og friluftsliv, naturressursspørsmål, økologisk planlegging, miljøvernforskning og miljø- data.

På grunnlag av programmet vil Ministerrådet gjennom konkret prosjektvirksomhet, og i samarbeid med Nordisk Råds organer, videre- utvikle og utdype det nordiske samarbeid på miljøvernområdet. Blant annet vil det i 1979 bli igangsatt ny virksomhet på områdene gjen- vinning, friluftsliv, naturressurser, økologisk planlegging og vann- og avløpsspørsmål.

Under henvisning til ovennevnte antas det at rekommandasjonen kan avskrives.

## Meddelande

### om rekommendation nr 7/1978 angående europeisk miljøskyddskonvention

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att verka för utarbetande och antagande av en europeisk miljöskyddskonvention.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

Det foregår et omfattende samarbeid om miljøvernsspørsmål i Europa. Samarbeidet har forskjellig siktemål og strekker seg fra informasjonsutveksling, forsknings- og utredningsvirksomhet, iverksettelse av bestemmelser og tiltak, og til inngåelse av forpliktende konvensjoner.

På flere delområder av miljøvernssamarbeidet er det allerede inngått internasjonale konvensjoner, bl. a. om naturvern- og vann- og havforurensningsspørsmål. Luftforurensningsområdet — som antagelig er den del av det europeiske miljøvernssamarbeid der de nordiske land har gjort de største bestrebelser de senere år, særlig med henblikk på "sur nedbør"-problemene — er imidlertid det minst utviklede område når det gjelder forpliktende internasjonale overenskomster.

På denne bakgrunn ansees Nordisk Råds initiativ om etablering av en europeisk miljøvernkonvensjon som verdifullt, men det antas at det på kortere sikt vil være mer hensiktsmessig å satse på begrensede løsninger som kan få praktisk betydning for forurensningsproblemene i Europa. Av pågående bestrebelser vises det til arbeidet innen FN's økonomiske kommisjon for Europa (ECE) i forbindelse med forberedelsene til "høy-nivå" møtet om en avtale om reduksjon av utslipp som fører till grenseoverskridende forurensninger i Europa. På Ministerrådets (miljøvernministrene) møte i okt. 1977 ble det vedtatt å nedsette en nordisk arbeidsgruppe for å forberede et utkast til en slik avtale. Gruppen har avholdt en rekke møter i løpet av 1978. Et avtaleutkast er utarbeidet og distribuert til alle ECE-land og er høsten 1978 gjenstand for drøftelser i ECE.

## **Meddelande**

### **om rekommendation nr 8/1978 angående forskning om skydd för ozonskiktet**

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att tillsätta en arbetsgrupp för att följa den internationella forskningen angående klorfluorometanföreningarnas inverkan på ozonskiktet samt undersöka i vilken utsträckning andra faktorer, t. ex. fossila bränslen, har skadlig inverkan på ozonskiktet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

Det foregår en omfattende nasjonal og internasjonal forskning på dette område, bl. a. innen FN:s miljøvernorganisasjon (UNEP). De nordiske land har små ressurser å sette inn på selvstendig basis i denne sammenheng.

Innen Ministerrådet er det nedsatt en gruppe med kontaktpersoner, som skal følge den internasjonale forskning i samsvar med rekommendasjonen. Gruppen har representanter fra Miljøstyrelsen i Danmark, Meteorologiska instituttet i Finland, Universitetet i Oslo i Norge og Internationella meteorologiska instituttet i Sverige. Gruppen vil avgi en årlig rapport om sin virksomhet.

Det vises forøvrig til *rek. nr. 9/1978* om en internasjonal konvensjon for vern av osonlaget.

## Meddelande

### om rekommendation nr 9/1978 angående konvention till skydd för ozonskiktet

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att verka för en internationell konvention till skydd för ozonskiktet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

Spørsmålet om etablering av en internasjonal konvensjon for vern av osonlaget er tatt opp på flere internasjonale møter. De nordiske lands bestrebelser for å etablere en slik konvensjon bør skje i sammenheng med pågående og planlagte tiltak i internasjonale organer, bl. a. i FN:s miljøvernorganisasjon (UNEP).

Det vises forøvrig til *rek. nr 8/1978* om forskning vedrørende vern av osonlaget.



## **Meddelande**

### **om rekommendation nr 10/1978 angående förbättrad hälsovård för jordbruksbefolkningen**

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbeta gemensamma riktlinjer för åtgärder för att förbättra arbetsmiljö, hälsovård och rehabilitering för de i jordbruket sysselsatta i Norden.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

Nordiska socialpolitiska kommittén har beslutat tillsätta en nordisk arbetsgrupp med uppgift att förbereda den fortsatta behandlingen av de delar i rekommendationen som avser hälsovård och rehabilitering. Arbetsgruppen har haft sitt första sammanträde.

Beträffande de delar av rekommendationen som gäller arbetsmiljöfrågor är ministerrådets organ för denna samarbetssektor indraget i arbetet. I detta sammanhang pekar man på det samarbete som sker bl. a. rörande dokumentationen av yrkeshygieniska gränsvärden, vilka också gäller för jordbruksbefolkningen. I samarbete mellan de yrkeshygieniska enheterna i de nordiska länderna ingår också samordningen av forskning om kemiska ämnen som förekommer i lantbruket. Vad angår normer och bestämmelser för traktorer och maskiner ingår skyddsregler för sådana i det samarbete som bedrivs mellan arbetarskyddsmyndigheterna. På Styrgruppens för arbetarskyddsföreskrifter verksamhetsplan står bl. a. föreskrifter rörande maskinell transport av timmerstockar, gödselanläggningar, motorkedjesågar, bekämpningsmedel, vibrationer och skyddskläder mot kemikalier. I övrigt uppmärksammar en lång rad institutioner i de olika länderna de varierande arbetsmiljöproblem som är specifika för lantbruket.

## Meddelande

### om rekommendation nr 11/1978 angående samverkan om tobaksuppllysning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet, att

1. bygga upp ett nordiskt samarbete på tobaksupplysningsområdet i enlighet med den nordiska tobaksgruppens betänkande (*NU 1975: 24*),
2. undersöka formerna för nordisk medverkan vid arrangerandet av den fjärde världskonferensen om rökning och hälsa 1979.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

År 1975 lämnade den s.k. Nordiska tobaksskadegruppen sitt slutbetänkande till myndigheterna i länderna. Betänkandet som bl. a. innehöll förslag till ett utbyggt nordiskt samarbete om tobaksuppllysning m. m. remissbehandlades under våren 1976. På grundval av den nationella remissbehandlingen överlade härefter de nordiska hälsodirektörerna om de framtida formerna för nordisk samverkan rörande tobaksuppllysning. Med hänsyn till förslagen i betänkandet och frågans vidare beredning enades Nordiska socialpolitiska kommittén år 1976 om att samarbetet om tobaksuppllysning skulle integreras i det löpande samarbetet mellan ländernas centralförvaltningar.

Mot bakgrund av att det redan år 1975 bl. a. införts skärpta bestämmelser om tobaksreklam och informationsåtgärderna intensifierats har Nordiska socialpolitiska kommittén givit ministerrådssekretariatet i uppdrag att följa upp det reformarbete som skett i denna fråga i de nordiska länderna sedan "Nordiska tobaksgruppens betänkande" (*NU 1975: 24*) överlämnades.

Efter rekommendation från Nordiska socialpolitiska kommittén har berörda departement/ministerier utsett kontaktmän inför den fjärde världskonferensen om rökning och hälsa, i juni 1979.

Mot denna bakgrund föreslås att såväl denna rekommendation, som rekommendation nr 12/1972, avskrivs.

## Meddelande

### om rekommendation nr 12/1978 angående internationell konvention om arbetstiden

(Överlämnat av Sveriges regering)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att verka för att frågan om en ny internationell konvention om arbetstiden aktualiseras inom ILO.

Sveriges regering (arbetsmarknadsdepartementet) meddelar den 30 november 1978 å *santliga regeringars vägnar*:

Antagande av en ny ILO-konvention kräver normalt en tvåårsbehandling av internationella arbetskonferensen enligt dess s. k. double discussion procedure. Detsamma gäller beträffande revision av ett äldre instrument. Konferensbehandlingen förutsätter att ett motsvarande ämne har satts upp på konferensens dagordning. Denna fastställs av internationella arbetsbyråns styrelse (Governing Body) cirka ett och ett halvt år före konferenssammanträdet i fråga. Sålunda fattade styrelsen i november 1978 beslut om arbetskonferensens dagordning i juni 1980.

Styrelsens val av ämnen grundas på rapporter, s. k. law and practice reports, som arbetsbyrån utarbetar på styrelsens uppdrag. I november 1978 förelåg sådana rapporter i sex ämnen, nämligen

1. Främjande av kollektivavtalsförhandlingar
2. Lika möjligheter för och lika behandling av kvinnor och män i arbetslivet; arbetstagare med familjeförpliktelser
3. Social trygghet och sysselsättning (underlag för en allmän debatt)
4. Nattarbete
5. Säkerhet och hälsa i arbetsmiljön
6. Revision av listan över yrkessjukdomar fogad till 1964 års konvention (nr 121) om förmåner vid yrkesskada.

Styrelsen beslöt att på dagordningen för 1980 års arbetskonferens sätta upp ämnena 1 och 2 samt (kombinerade) 5 och 6.

Av det föregående framgår dels att utrymmet på konferensens dagordning är ytterst begränsat och att arbetet på att föra fram ett ämne till konferensbehandling därför kan vara en fråga på ganska lång sikt; dels att arbetstidsfrågorna (nattarbete) är föremål för organisationens uppmärksamhet. ILO anordnade för övrigt i september—oktober 1978 ett trepartiskt rådgivande möte om nattarbete.

I detta sammanhang bör också nämnas att en arbetsgrupp inom ILO:s styrelse för närvarande är mitt uppe i en systematisk genomgång av samtliga ILO-konventioner och -rekommendationer i syfte att avgöra vilkas ratifikation och tillämpning som bör främjas, vilka texter som behöver revideras och vilka ämnesområden som saknar internationell reglering. Av en delrapport från gruppen framgår bl. a. att arbetstagarrepresentanterna i gruppen förordat att 1962 års rekommendation (nr 116) om förkortning av arbetstiden skall göras om till en konvention, varemot arbetsgivarrepresentanterna reste invändningar. Arbetsgruppen enades slutligen om att formulera ett enda vidsträckt arbetstidsämne för fortsatta överväganden av behovet av ett nytt instrument. Ämnet angavs till "Arrangement of working time, including shift work and night work". Styrelsen har ännu inte fattat något beslut med anledning av arbetsgruppens förslag.

I de nordiska regeringarnas långsiktiga överväganden rörande inriktningen av ILO:s arbete, inklusive valet av ämnen för den normgivande verksamheten, har på senare år tre ämnesområden stått i förgrunden.

Ansträngningarna att föra fram *arbetsmiljöfrågorna* kröntes med framgång när ILO:s styrelse fattade beslut dels om organisationens ambitiösa arbetsmiljöprogram, känt under den franska förkortningen PIACT, dels om arbetsmiljöämne på konferensens dagordning vilket år 1977 resulterade i konventionen (nr 148) och rekommendationen (nr 156) om skydd för arbetstagare mot yrkesrisker i arbetsmiljön som förorsakas av luftföroreningar, buller och vibration. Det nyligen fattade beslutet om ett generellt arbetsmiljöämne på 1980 års dagordning hälsas med stor tillfredsställelse av de nordiska regeringarna.

Det andra prioriterade ämnesområdet har varit *jämställdheten mellan män och kvinnor*. Nordiska regeringsombud lade till arbetskonferensens sammanträde i juni 1978 fram ett förslag till resolution i ämne utanför konferensens dagordning. Resolutionsutkastet syftade till ett beslut att prioritera utarbetandet av ett nytt jämställdhetsinstrument. Förslaget rönte visserligen ingen större anslutning vid konferensen men som redan nämnts har jämställdhetsfrågorna genom det nyligen fattade styrelsebeslutet förts upp på arbetskonferensens dagordning. De nordiska regeringarna överväger för närvarande hur förberedelsearbetet bäst skall bedrivas för att åstadkomma ett allmänt jämställdhetsinstrument.

Det tredje ämnet som av de nordiska regeringarna givits förtur är *syssättningspolitiken*. ILO anordnade i juni 1976 en trepartisk konferens om sysselsättning, inkomstfördelning och socialt framåtskridande samt internationell arbetsfördelning (den s. k. världssysselsättningskonferensen). Därvid antogs ett slutdokument som bl. a. innehåller den sysselsättningsorienterade s. k. basbehovsstrategin för ekonomisk utveckling. Konferensen beslöt också uppmana ILO:s styrelse att på arbetskonferensens dagordning ta upp frågan om revision av konventionen (nr 122)

om sysselsättningspolitik. Basbehovsstrategin kommer enligt tidigare styrelsebeslut att följas upp av 1979 års konferens genom en allmän debatt medan frågan om revision av konventionen nr 122 ännu inte har nått samma positiva beslut. (Utom basbehovsstrategin kommer 1979 års konferens att förstagångsbehandla ämnet Äldre arbetstagare: arbete och pensionering.)

Rådsrekommendationen om en ny arbetstidskonvention har behandlats vid två nordiska ILO-samrådsmöten (i maj respektive oktober 1978). Mot bakgrund av den här redovisade situationen och bedömningarna av utsikterna till framgång i ILO:s styrelse har dock ännu inget beslut fattats om vilken handlingslinje som bör väljas för att få ett allmänt arbetstidsämne uppfört på internationella arbetskonferensens dagordning.

**Meddelande****om rekommendation nr 13/1978 angående åtgärder mot uppkomsten av handikapp**

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att låta utreda orsakerna till uppkomsten av handikapp under barns tidiga utvecklingsskeden samt

2. att på grundval av denna utredning dra upp riktlinjer för åtgärder för att förhindra uppkomsten av handikapp.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

Nordiska socialpolitiska kommittén har givit Nordiska medicinalstatistikkommittén (NOMESKO) i uppdrag att genomföra en kartläggning, som beaktar de aspekter som rekommendationen berör, av bl. a. vad de nuvarande registren på området kan ge för kunskap. Den isländska delegationen i NOMESKO-kommittén kommer att svara för en förstudie, som inriktas på födelseregistreringen i Norden. Denna förstudie beräknas bli genomförd under första halvåret 1979.

## **Meddelande**

### **om rekommendation nr 14/1978 angående utveckling av fiskprodukter för u-ländernas behov**

*(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å forberede en plan for

a) overføring av kunnskaper og teknikk til utviklingslandene for bedre utnyttelse av havets ressurser,

b) utvikling og tilvirkning av nordiske fiskeprodukter med sikte på utviklingslandenes aktuelle behov.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

Nordiska ämbetsmannakommittén för biståndsfrågor beslutade vid sitt möte den 2 juni 1978 att tillsätta en arbetsgrupp, vars mandat skall vara att utarbeta ett utkast till tioårsplan för utveckling av fiskeriprodukter till täckande av utvecklingsländernas behov. Planen skall omfatta både punkt a. och punkt b. i rekommendationen varav punkt a. skall ha den högsta prioritet.

## Meddelande

### om rekommendation nr 15/1978 angående återvinning av avfall och återanvändning av resurser

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å utarbeide en plan for en felles nordisk innsats som i det vesentlige bør kunne bygge på eksisterende forsknings- og planleggingsressurser for hantering og gjenvinning av avfall og gjenbruk av ressurser.

Nordiska ministerrådet meddelar den 8 december 1978:

I løpet av perioden 1975—77 er det innen Ministerrådet gjennomført en rekke utredninger på avfallsområdet. To av utredningene er publisert i Nordisk Utredningsserie: "Gjenvinning av kommunalt avfall i Norden" (*NU B 1977: 28*) og "Metoder för behandling av kommunalt avfall" (*NU B 1978: 1*).

Avfallssamarbeidet innen Ministerrådet har vært ledet av Arbeidsgruppen for avfallsspørsmål under Embetsmannskomiteén for miljøvernsspørsmål. Sluttrapporten fra arbeidsgruppen ble behandlet av embetsmannskomiteén i juni 1978 og arbeidsgruppen ble besluttet nedlagt, idet det nordiske avfallssamarbeid i framtiden vil bli konsentrert til gjenvinningsområdet. Dette er i samsvar med Nordisk Ministerråds handlingsprogram på miljøvernområdet, som ble fastlagt 21. april 1978, der gjenvinning av avfall og naturressursspørsmål er prioriterte delområder. Det er også i samsvar med "Nordisk råvare- og ressursutredning" som understreket at gjenvinning av avfall var et viktig område for nordisk samarbeid.

For 1979 har Ministerrådet bevilget Nkr 258 000 til prosjektvirksomhet på gjenvinningsområdet. Det vil bli igangsatt tre nye prosjekter: "Nordisk program for gjenvinning av avfall", "Gjenvinning av smøreljer fra spillolje" og "Gjenvinning av kvikksølv fra kvikksølvbatterier". Det førstnevnte prosjektet er en direkte oppfølging av rek. nr. 15/1978 om en plan for nordisk gjenvinningssamarbeid.

I planarbeidet vil bl. a. følgende oppgaver inngå:

- utarbeide en kritisk analyse av de kriterier som bør legges til grunn for prioritering av prosjekter på gjenvinningsområdet.
- på bakgrunn av disse kriterier og det i dag tilgjengelige grunnlagsmateriale foreta en prioritering av hovedkategorier av avfall og type



prosjekter som bør gjøres til gjenstand for nærmere utredningsarbeid på nordisk basis med det mål å få tilrettelagt forholdene for praktisk gjenvinning.

Ved en felles nordisk plan for gjenvinning kan en oppnå å få igangsatt prøveopplegg for praktisk gjenvinning der forholdene ligger best til rette for det, og med en slik fordeling mellom typer prosjekter at en får størst mulig utbytte av en erfaringsutveksling mellom landene.

I arbeidet vil en også bygge på de resultater som kom frem gjennom Ministerrådets tidligere gjennomførte prosjekt, *NU B 1977: 28*, som er nevnt ovenfor. Hovedkonklusjonen fra dette prosjektet var at arbeidet med markeds- og omsetningsforholdene for returvarer bør prioriteres, da det er her den viktigste begrensning for økt gjenvinning ligger.

**Fråga vid Nordiska rådets 27:e session om åtgärder mot luftföroreningar***Till Danmarks regering*

Vid 1976 års session ställde jag en fråga till Danmarks regering huruvida regeringen hade för avsikt att vidtaga några åtgärder för att begränsa svavelhalten i eldningsolja. Danmarks regering svarade att de danska bestämmelserna ändrats så att gränsen för den högsta tillåtna svavelhalten liksom i Sverige var 2,5 procent, men att man givetvis i flera fall har dispens då man bedömde att lagstiftningens syfte därigenom ej äventyrades. Nordiska ansträngningar för att begränsa svavelutsläpp borde enligt regeringens uppfattning i framtiden främst göras i internationella sammanhang och inriktas på regionala luftföroreningar.

En rekommendation härom antogs också av Nordiska rådet vid 1978 års session, nämligen om en europeisk miljöskyddskonvention. Erfarenheterna av internationellt förhandlingsarbete inger inte förhoppningar om snabba resultat. Av den anledningen bör vi inom Norden inte avstå från åtgärder som vi vet har en positiv inverkan, även om det är riktigt att den övervägande delen av svavelnedfallen har sitt ursprung utanför Norden. I synnerhet bör vi i Norden föregå med gott exempel, då vi sedan 1976 har en nordisk miljöskyddskonvention där vi åtar oss att vid prövning av miljöskadlig verksamhet likställa störning i annat nordiskt land med störning i det egna landet.

Vi är medvetna om att den tillåtna svavelhalten vid fasta anläggningar i Köpenhamns och Frederiksbergs kommuner sänkts till 1 procent. Samma procentsats tillämpas sedan 1977 i södra och mellersta Sverige. För att åstadkomma en märkbar sänkning av svavelnedfallet i dessa delar av Sverige skulle dessutom erfordras att svavelhalten i eldningsoljan i hela Danmark sänktes till 1 procent eller åtminstone att större restriktivitet i dispensgivningen iakttogs. För närvarande synes dispensmöjligheterna i Danmark vara väl stora och verkar täcka alla möjliga motiveringar för att undgå att använda lågsvavligare — och därmed dyrare — eldningsolja. I Sverige beviljas undantag endast temporärt och enligt restriktiva regler.

Mot bakgrund av vad jag ovan anfört får jag ställa följande fråga till Danmarks regering:

Är Danmarks regering beredd till åtgärder för att genom en restriktivare tillämpning av gällande bestämmelser ytterligare minska utsläppen av svaveldioxid i luften?

Stockholm den 25 januari 1979

*Erik Adamsson (s)*

**Fråga vid Nordiska rådets 27:e session om bilfärja mellan Island, Färöarna och det övriga Norden**

*Till Nordiska ministerrådet*

Vid Nordiska rådets 23:e session i Reykjavik antogs en rekommendation till Nordiska ministerrådet om att undersöka förutsättningarna för att driva linjetrafik med kombinerad passagerar- och bilfärja mellan Island, Färöarna och övriga Norden i syfte att etablera en sådan linjetrafik så fort som möjligt.

Utgångspunkten för medlemsförslaget och rekommendationen var att avståndet mellan Island, Färöarna och det övriga Norden utgör ett hinder för ett naturligt samband och bekantskap mellan folket i Island, Färöarna och de övriga nordiska länderna. Upprättandet av en färjeförbindelse på helårsbasis skulle betydligt förbättra möjligheterna för islänningar att resa till överkomliga priser eventuellt med egen bil i Norden. På samma sätt skulle de övriga nordborna få förbättrade möjligheter att resa i Island och på Färöarna.

Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor (NÄT) nedsatte 1976 en arbetsgrupp för att utreda frågan. Arbetsgruppen lämnade sin slutrapport 1978 och den har remissbehandlats under 1979.

Enligt rapporten finns det ekonomiskt grundlag för att driva färjeverksamheten med lönsamhet efter de tre första åren.

Med hänvisning härtill vill jag ställa följande fråga till ministerrådet:

Vilka åtgärder ämnar ministerrådet vidta för att få till stånd färjeförbindelse på helårsbasis mellan Island, Färöarna och det övriga Norden.

Reykjavik den 25 januari 1979

*Gils Guðmundsson (Ab)*

**Fråga vid Nordiska rådets 27:e session om ändrade medborgarskapsregler för nordbor**

*Till Nordiska ministerrådet*

I Nordiska rådets rekommendation nr 16/1976/j anmodas ministerrådet att undersöka möjligheterna att införa tvåårig hemvistid för nordbor för att erhålla medborgarskap genom naturalisation i annat nordiskt land och härvid också undersöka konsekvenserna av en sådan sänkt naturalisationstid i vissa avseenden.

Av de meddelanden som ministerrådet lämnat om rekommendationen sedan 1976 framgår att naturalisationstiden för nordbor nedsatts för Sveriges del med giltighetstid från 1 juli 1976 och att kontaktpersoner utsetts i länderna för att arbeta vidare med rekommendationen.

Jag noterar av meddelandet till denna session att inställningen till den föreslagna sänkta naturalisationstiden för nordbor i Danmark, Finland och Norge inte är negativ men att behovet härav inte omgående anses vara särskilt påträngande.

Själv anser jag det viktigt att länderna har likartade regler på detta område. Rättsenhet bör eftersträvas här liksom på många andra nordiska samarbetsfält.

Eftersom det i senaste meddelandet anges att resultat av pågående utredning kan förväntas i februari 1979, utgår jag från att det bör vara möjligt att vid sessionen få svar på följande fråga till ministerrådet:

Vilka konkreta förslag kommer att framläggas med anledning av rekommendationen om sänkt naturalisationstid för nordbor?

Stockholm den 24 januari 1979

*Erik Adamsson (s)*

**Fråga vid Nordiska rådets 27:e session om samnordisk insats mot trafiknykterheten**

*Till Nordiska ministerrådet*

För två år sedan antog Nordiska rådet en viktig rekommendation som berör ett av de allvarligaste trafiksäkerhetsproblemen men där också aktiva åtgärder bör kunna ge avsevärda resultat. Medlemsförslaget avsåg ett samnordiskt program för att motverka alkoholbruk i trafiken, omfattande rutinkontroll i samtliga nordiska länder samt ökad information om alkoholens inverkan på körfärdigheten och därmed sammanhängande olycksrisker i trafiken. Ministerrådet uppmanades även att verka för en harmonisering av nordisk lagstiftning mot alkoholbruk i trafiken. I det sammanhanget skulle man göra en kartläggning av rus- och bedövande medels inverkan på förarens körförmåga och utveckla metoder för att fastslå om förare av motorfordon är påverkade av sådana ämnen. Rådet efterlyste en bedömning, i vilken omfattning upplysningskampanjer har givit åsyftat resultat.

Till förra årets session inkom ett relativt fylligt meddelande, enligt vilket Nordiska trafiksäkerhetsrådet (NTR) anmodat vederbörande nationella myndigheter att medverka till ytterligare information på detta område och att följa detta arbete. Vad gäller lagstiftningen skulle en kartläggning ske av de nordiska ländernas lagstiftning på området. Detta arbete kunde förväntas bli slutfört i mitten av 1979. När resultatet av undersökningen förelåg skulle NTR ta ställning till om det var möjligt att ytterligare harmonisera lagstiftningen på detta område.

Dessvärre synes årets meddelande inte innehålla något utöver fjol-årets.

Frågan om promillegränserna och utandningsprov ägnades en hel del uppmärksamhet i pressen i samband med försöksordningar för ett par år sedan. Dessa slog så väl ut, att möjlighet till rutinmässiga utandningsprov blev en permanent beståndsdel i lagstiftningen i både Danmark, Finland och Sverige. Alla dessa tre länder har fasta promillegränser och vi väntar nu på Norges agerande. Det verkar emellertid som om saken numera tilldrar sig mindre offentligt intresse, vilket är till nackdel, då informationen till allmänheten är en viktig del av trafiksäkerhetsarbetet. Det finns tendenser som tyder på, att respekten för förbudet mot att nyttja alkohol i trafiken minskar.

Mot bakgrund av trafiknykterhetens stora betydelse och vad jag ovan anfört får jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka utvärderingar har gjorts av utförda undersökningar och vilka åtgärder avser ministerrådet att vidta på grundval därav?

Stockholm den 25 januari 1979

*Eric Carlsson (c)*

**Fråga vid Nordiska rådets 27:e session om undanröjande av missförhållanden vid uttagande av sociala avgifter***Till Nordiska ministerrådet*

Konventionen den 15 september 1955 mellan Finland, Danmark, Island, Norge och Sverige om social trygghet reglerar frågan om från vilket land sociala förmåner skall utgå. Däremot reglerar konventionen icke på ett entydigt sätt frågan om i vilket land avgiftsuttaget skall ske. Skyldigheten att erlægga avgifter blir därför beroende på de respektive ländernas bestämmelser därom.

År 1975 träffades en ny nordisk överenskommelse om sjukförsäkringsförmåner. Avsikten var att noggrannare reglera bl. a. sjömannens rätt till sjukförsäkring. Den grundläggande principen i denna överenskommelse var att en anställd sjöman på något av de fördragslutande ländernas fartyg skulle vara tillförsäkrad sjukvårdsförmåner från detta land.

Enligt dubbelbeskattningsavtalet av år 1977 mellan Finland och Sverige erlägger exempelvis en finländsk sjöman, som arbetar på ett svenskt fartyg, skatt på sin inkomst endast i Sverige. Till utgången av år 1976 gällde enligt vedertagna internationella principer om förhindrande av dubbelbeskattning att avgifter såsom socialskyddsavgifter skulle behandlas på samma sätt som inkomstskatten, nämligen erläggas enbart i det land, där skatt på inkomst uppbars. Så är likväl ej mera fallet. Från och med år 1977 har skattemyndigheterna på åtminstone flera håll i Finland börjat uppbära folkpensions- och sjukförsäkringspremier av de finländska och därmed även de åländska sjömännen, som arbetar på svenska fartyg och som betalar skatt på sin inkomst i Sverige, men som är bosatta på Åland eller på det finländska fastlandet. Samtidigt uppbärs avgifterna för de sociala förmånerna i Sverige. Ett stöd för sitt ställningstagande anser sig de finländska skattemyndigheterna ha fått i ett domslut av Högsta förvaltningsdomstolen i Helsingfors, ett utslag tillkommet efter omröstning och på juristhåll ansett såsom icke tillämpligt på ifrågavarande sjömansinkomster. På tolkningen av skatteöverenskommelsen torde också ha påverkat den omständigheten att man i Sverige icke mera uppbär sjukförsäkrings- eller folkpensionspremie hos den försäkrade, utan hos arbetsgivaren, något som givit upphov till uppfattningen att någon dubbel uppbörd härigenom icke mera skulle föreligga.

Liknande beskattningsproblem som gäller för de finländska sjömännen på svenska fartyg torde föreligga annorstädes i de nordiska länderna. Sålunda torde personer, som bor i Sverige, men arbetar i Norge,



i vissa fall, t. ex. vid anställning i norsk offentlig tjänst, få erlägga sociala avgifter i båda länderna. Detta har för en tid sedan lett till att en motion om översyn av avtalet om uttagande av dessa avgifter mellan de båda länderna varit föremål för behandling i den svenska riksdagen.

Inställningen till innebörden av den nya nordiska överenskommelsen om sjukförsäkringsförmåner har medfört att cirka 1 500 finländska, i hemlandet bosatta sjömän på svenska fartyg — därav cirka 550 åländska — blivit föremål för en dubbel pålaga av förenämnt slag. Med hänsyn till att det icke kan vara förenligt med internationella beskattningsprinciper eller ändamålsenligt att påföra dessa premier, då vederbörande icke har sådana inkomster, för vilka han skulle påföras skatt i det land, där han bor, får jag till Nordiska ministerrådet ställa följande fråga:

Är Nordiska ministerrådet redo att snarast vidtaga åtgärder i syfte att undanröja de missförhållanden, som oklarheter och brister i de nordiska överenskommelserna om uttagande av sociala avgifter i samband med bl. a. sjömansbeskattningen givit anledning till.

Mariehamn den 22 januari 1979

*Nils Dahlman (ÅS)*

**Fråga vid Nordiska rådets 27:e session om förbättring av barnens trafikmiljö**

*Till Nordiska ministerrådet*

Vid Nordiska rådets 25:e session i Helsingfors antogs en rekommendation till Nordiska ministerrådet om att förbättra barnens trafiksituation, öka informationsspridningen om barnen och trafiken samt att utbygga det nordiska samarbetet om trafikundervisning i skolorna. Trafikolyckorna bland barn utgör ett av de största hoten mot den uppväxande generationen. De hör till de allvarligaste och mest tragiska händelser som sker i samhället.

Det är ett känt faktum att barn i åldrarna 0—10 år saknar biologiska förutsättningar för att visa ett trafiksäkert beteende. För att förbättra barnens trafiksäkerhet bör därför målsättningen vara att anpassa inte människan efter miljön, utan miljön efter vad vi vet att människan kan prestera. Dett gäller naturligtvis särskilt barnen.

För att belysa problemen närmare kan jag nämna att under år 1972—1976 dödades eller skadades omkring 363 000 människor i Norden i trafikolyckor och därav dödades drygt 18 000. De som är utsatta för den största faran för att råka ut för trafikolyckor är ungdomar i åldrarna mellan 15 och 20 år. De är i mer än dubbelt så stor fara för att råka ut för trafikolyckor som genomsnittsmänniskan i Norden. Men också barn upp till 15-årsåldern skadas eller dödas ofta i trafiken. För barn i åldern 5—14 år var t. ex. motorfordonsolyckorna ensamma den största enskilda dödsorsaken i Finland år 1975. Dessa siffror visar dels att trafikmiljön för barnen måste förbättras rent tekniskt, dels att trafikundervisningen i skolorna och på andra sätt för barn och ungdomar måste effektivteras ytterligare. Åtgärder måste också vidtas för att göra bilförare och andra trafikanter medvetna om att de måste ta särskild hänsyn till barn i trafiken. Saken ges särskild aktualitet av att FN har utlyst 1979 som ett speciellt Barnets år.

Med hänvisning till vad jag här har anfört får jag till Nordiska ministerrådet ställa följande fråga:

Har Nordiska ministerrådet för avsikt att under Barnets år 1979 göra en särskild satsning i syfte att förbättra barnens trafiksäkerhet?

Helsingfors den 26 januari 1979

*Seppo Westerlund (Lkp)*

**Fråga vid Nordiska rådets 27:e session om patienternas rättssäkerhet m. m.**

*Til Nordisk Ministerråd*

I rekommandasjon nr. 6/1974 anmodes ministerrådet med utgangspunkt i erfaringene fra utredninger og forsøksvirksomhet i de nordiske land å finne former for å trygge pasientenes rettssikkerhet og behov for informasjon ved medisinsk behandling.

I den meddelelse som er avgitt når det gjelder denne rekommandasjon til årets sesjon, sies det bare at spørsmålet er under utredning eller remissbehandling i flere av de nordiske land. Videre understrekes det, at ministerrådet følger utviklingen i saken.

En lignende kortfattet redegjørelse ble også avgitt i fjor.

Jeg har forståelse for det samarbeid som har utviklet seg de senere år på sosial- og helsevesenets område. Et enstemmig sosial- og miljøutvalg vurderer dette samarbeidet meget positivt og gir uttrykk for dette i innstillingen om ministerrådets beretning.

Men når det gjelder behandlingen av denne rådsrekommandasjon, reiser jeg spørsmålet om tryggingen av pasientenes rettssikkerhet er blitt vist tilstrekkelig oppmerksomhet. Jeg er kjent med at man f. eks. i Sverige har løst problemet med erstatning ved feil medisinsk behandling gjennom et forsikringssystem.

Hendelser i noen av de nordiske land i den senere tid har imidlertid i sterk grad aktualisert spørsmålet om pasientenes rettssikkerhet og trygghet i institusjoner.

På denne bakgrunn stiller jeg følgende spørsmål til ministerrådet:

Hvilke tiltak har ministerrådet tenkt å gjennomføre for i nordisk sammenheng å ta opp til belysning spørsmålet om pasientenes trygghet?

Oslo den 26 januari 1979

*Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)*

**Fråga vid Nordiska rådets 27:e session om åtgärder för att motverka ungdomsarbetslöshet***Till Nordiska ministerrådet*

Det är uppenbart att ett av de verkligt stora problemen inom arbetsmarknadspolitiken utgör den skrämmande höga ungdomsarbetslösheten. Denna ser ut att öka i alla de nordiska länderna och påkallar särskild uppmärksamhet under de närmaste åren. En kategori unga, som dessutom är alldeles speciellt utsatt i detta hänseende, utgörs av invandrarungdomar dvs. antingen sådana som i ung ålder flyttat över till ett annat nordiskt land, ofta med bristfällig utbildning, eller sådana som är invandrare i andra generationen. Färsk statistik ger vid handen, att under tredje kvartalet 1978 var 6,7 procent av de finska medborgarna i Sverige arbetslösa medan motsvarande tal för den svenska befolkningen var 2,5 procent. Bland 16—24-åringar var arbetslöshetsantalet hela 12,7 procent, vilket är hälften mera än för motsvarande åldersgrupper bland den svenska befolkningen.

Denna situation inger djup oro. Det finns risk för att stora kategorier ungdomar inte har en möjlighet att vinna inträde på arbetsmarknaden och inleda en naturlig samhällsinsats. Detta har allvarliga konsekvenser ur samhällsutvecklingens synpunkt med växande ungdomskriminalitet, rotlöshet och andra orossymptom som följd, fränsett de helt personliga aspekterna.

Det är uppenbart, att statsmakterna måste sätta in förstärkta åtgärder för att möta den hotade utvecklingen i fråga om ungdomsarbetslösheten. Med beaktande av att ungdomarna har särskilt lätt för att i en arbetslöshetssituation söka arbete i ett annat nordiskt land och därigenom får anses utgöra en speciellt utsatt grupp är frågan om ungdomsarbetslösheten och dess följdverkningar i hög grad relevant på det nordiska samarbetsplanet och påkallar särskild uppmärksamhet från de officiella samarbetsorganens sida.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får jag till Nordiska ministerrådet rikta följande fråga:

Är Nordiska ministerrådet redo att inom ramen för det pågående samarbetet på arbetsmarknadsområdet till särskild prövning uppta frågan om snabba åtgärder för att motverka den växande ungdomsarbetslösheten och dess följdverkningar?

Helsingfors den 26 januari 1979

*Tellervo Koivisto (Sd)*

## **Fråga vid Nordiska rådets 27:e session om skapande av förutsättningar för tryggad sysselsättning vid företagsetableringar mellan länderna**

### *Till Nordiska ministerrådet*

Den grundläggande tanken i 1954 års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad är att medborgarna i de nordiska länderna fritt kan ta arbete och bosätta sig i ett annat nordiskt land. Den bör också i framtiden ligga till grund för samarbetet på arbetsmarknadspolitikkens område. För att denna fria rörlighet också skall innebära en reell valfrihet bör varje land medverka till att upprätthålla full sysselsättning och trygghet i anställningsförhållandena. Varje land måste ge sysselsättningsbefrämjande åtgärder hög prioritet i den ekonomiska planeringen.

Också det år 1975 antagna nordiska samarbetsprogrammet på arbetsmarknadsområdet bygger på dessa huvudprinciper. I syfte att söka råda bot på de allvarliga problem som de stora flyttningsströmmarna skapat isynnerhet i Finland och Sverige skulle bland annat frågan om en ökad rörlighet för kapital inom Norden klarläggas. Detta arbete, som kommit att bli en central punkt bland strävandena att utjämna skillnaderna mellan länderna och lindra de menliga verkningarna av arbetskraftens rörlighet, går i korthet ut på att skapa betingelser för att hellre etablera eller flytta industri- och andra anläggningar till regioner där det finns tillgång på arbetskraft och annars gynnsamma förutsättningar än att denna måste sätta sig i rörelse. Positiva resultat har också uppnåtts under de senaste åren på detta område .

Det senaste samarbetsprojektet av detta slag utgör de mellan Volvo i Sverige och Valmet i Finland upptagna planerna på samarbete på traktorproduktionens område. Detta skulle innebära att tillverkningen av Volvo BM-traktorer skulle nedläggas i Eskilstuna och överflyttas till Valmets anläggningar i Jyväskylä-trakten i Finland. Saken har tilldragit sig betydande uppmärksamhet bland annat genom en i Eskilstuna nyligen mot företaget riktad, av de anställda anordnad demonstration mot bakgrund av att projektet, ifall det skulle genomföras, förmodades innebära att något hundratal anställda i Eskilstuna måste friställas.

Det är uppenbart att ett projekt som det mellan Volvo och Valmet aktualiserade är helt i överensstämmelse med de allmänna målsättningar för samarbetet mellan länderna för vilka redogjorts i det föregående. Lika uppenbart är det att förverkligandet av ett sådant projekt inte borde få åstadkomma så allvarliga negativa följder för den ort, från vilken produktionsverksamheten överflyttas till ett annat land. Eftersom stats-

makterna har gått in för att verka för en balanserad sysselsättning samt trygghet i anställningen måste krav också ställas på dem att de genom olika ekonomiskt-politiska åtgärder skapar förutsättningar för att avhjälpa eventuella missförhållanden, som kan uppstå i samband med dessa åtgärder. När betingelser skapas för en överflyttning som den aktuella, som bör hälsas med stor tillfredsställelse från den mottagande partens sida, är det rimligt att förutsätta att också betingelser skapas för en tryggad sysselsättning inom den region, från vilken verksamheten utflyttas. Statsmakterna har i detta hänseende iklätt sig ett ansvar gentemot de regioner och företag som är involverade i saken.

Med stöd av vad ovan anförts får jag till Nordiska ministerrådet rikta följande fråga:

Är Nordiska ministerrådet redo att i överensstämmelse med ingångna överenskommelser och gällande samarbetsprogram för arbetsmarknadsområdet verka för att i samband med genomförandet av praktiska sametableringar mellan länderna inom produktionssektorn förutsättningar för en balanserad arbetsmarknad skapas och för att vid överföring av produktionsverksamhet från ett land till ett annat ifrågavarande region inom utflyttningslandet inte blir lidande i sysselsättningshänseende?

Helsingfors den 26 januari 1979

*Tellervo Koivisto (Sd)*

**Fråga vid Nordiska rådets 27:e session om underlättande av studerandes resor på statsjärnvägarna inom Norden**

*Till Nordiska ministerrådet*

Enbart från Finland beräknas 5 000—6 000 personer bedriva studier vid högskolor i Sverige. Ser man Norden som en helhet är det tillsammans fråga om ett betydande antal nordiska medborgare som bedriver studier i ett annat nordiskt land. För alla dessa är studierna förenade med betydande ekonomiska utlägg, som endast delvis kompenseras av de studielån och andra understöd, som kan erhållas för studier i utlandet. En betydande kostnadspost för en utlandsstuderande utgör resekostnaderna för resor mellan studieorten och hemorten i hemlandet.

Ända till den 1 november 1976 erhöll studerande på de nordiska ländernas statsjärnvägar 50 procent rabatt på biljettpriset mellan studieorten i ett nordiskt land och hemorten. På initiativ av SJ indrogs denna rabatt då såsom ekonomiskt icke försvarbar. Den enda sträcka där en studerande från Finland idag kan få rabatt (25 procent) är i hemlandet mellan ankomsthavnen och hemorten.

Med beaktande av att vi idag verkligen kan tala om en fungerande nordisk studiemarknad, inom ramen för vilken studerandena kan tillgodogöra sig studiemöjligheterna i de nordiska grannländerna, vore det naturligt att söka göra det lättare för dessa studerande att resa mellan studieorten och hemorten. Härför talar förutom rent ekonomiska skäl bland annat den omständigheten, att det vore viktigt att studenterna under studietiden kan upprätthålla kontakten med hemorten och hemlandet.

Med hänvisning till vad ovan anförts får jag till Nordiska ministerrådet ställa följande fråga:

Är Nordiska ministerrådet redo att vidtaga åtgärder för att göra det möjligt att återinföra den studentrabatt, som tidigare funnits på de nordiska ländernas statsjärnvägar för studerandes resor mellan studieorten i ett nordiskt land och hemorten eller på annat sätt verka för att underlätta berörda studerandes resor inom Norden?

Helsingfors den 25 januari 1979

*Erkki Tuomioja (Sd)*

**Fråga vid Nordiska rådets 27:e session om alkoholpolitikens samhällsekonomiska konsekvenser**

*Till Nordiska ministerrådet*

Vid förra sessionen i Oslo ställde jag en fråga till ministerrådet huruvida ministerrådet var berett att medverka till att ett nordiskt forskningsprojekt genomförs om förhållandet mellan samhällets inkomster och utgifter av alkoholkonsumtionen. Med kostnader avsåg jag de totala kostnaderna, både för samhället och näringslivet liksom för enskilda, i den mån dessa går att uppskatta.

Statsrådet Ruth Ryste från Norge, som på ministerrådets vägnar svarade på min fråga, gav en belysande redogörelse för de undersökningar med anknytning till ämnet som har gjorts i olika nordiska länder, och sade till slut att ministerrådet skulle ge Nordiska nämnden för alkoholforskning i uppgift att före utgången av år 1978 göra en fackmässig värdering av förutsättningarna att utföra en sådan undersökning som jag hade efterlyst.

I årets ministerrådsberättelse sägs det att Nordiska nämnden för alkoholforskning med anledning av detta har tillsatt en arbetsgrupp som har utfört just den åsyftade fackmässiga värderingen. Gruppen har avlämnat sin rapport före årsskiftet.

Vid social- och miljöutskottets möte i januari fick vi efter kontakter på tjänstemannaplanet upplysning om att rapporten var färdig, men att man ännu inte kunde ge upplysningar om resultatet av undersökningen, eftersom ministerrådet inte tagit del av rapporten.

Samtidigt som jag gärna vill ge ministerrådet en eloge för den snabbhet med vilken man verkställt undersökningen, ser jag mig dock, på grund av en förståelig nyfikenhet på undersökningens resultat, föranlåten att liksom i fjol ställa följande fråga till ministerrådet:

Är Nordiska ministerrådet berett att medverka till att ett nordiskt forskningsprojekt genomförs om relationen mellan samhällets intäkter från alkoholhanteringen och de kostnader som alkoholkonsumtionen åsamkar samhällsekonomin?

Helsingfors den 26 januari 1979

*Raino Westerholm (Skl)*



**Fråga vid Nordiska rådets 27:e session om invandrarnas rätt till valfrihet i fråga om den kulturella identiteten inom skolpolitiken***Till Sveriges regering*

År 1975 beslöt regering och riksdag i Sverige att målet för utbildningen av invandrarbarn bör vara att främja aktiv tvåspråkighet. Skolans mål borde vara att ge barn som tillhör språkliga minoriteter möjlighet att genom undervisningen lära sig aktivt använda både modersmålet och svenska i tal och skrift så att de kan fungera på båda språken i enlighet med sina egna önskemål och samhällets språkliga krav.

Av i detta nu 300 klasser i grundskolan, där invandrarbarnen undervisas på sitt modersmål, är 210 finska. För att resultatet av undervisningen verkligen skall bli en högklassig tvåspråkighet vill invandrarna, där det är möjligt, fortsätta undervisningen på modersmålet även på mellanstadiet, emedan detta tycks garantera de bästa möjligheterna för en fortsatt utveckling mot aktiv tvåspråkighet och en harmonisk integrering i den svenska kamratgemenskapen. De stora riksomfattande invandrarorganisationerna och lärarorganisationerna kräver därför undervisning på modersmålet. Sålunda har Riksförbundet Finska Föreningar i Sverige på sitt förbundsmöte 1978 bl. a. antagit en sålydande resolution:

Språket får inte vara ett hinder för att nå jämlikhet mellan invandrar- och svenska barn. Invandrarbarnen måste ha rätt att studera på sitt modersmål. De måste ha rätt att studera svenska och sitt eget modersmål.

Sverige måste även i praktiken förverkliga sina officiella målsättningar både vad gäller invandrar- och allmän skolpolitik genom att erkänna de sverigefinska barnens modersmål som ett jämställt läroämne och undervisningsspråk med de svenska barnens modersmål.

För närvarande finns det emellertid anledning att befara, att myndigheterna skulle ämna gå in för att tillämpa sådana utbildningsprinciper som inte är förenliga med vad invandrarorganisationerna förespråkar och vad som fastställts av Sveriges riksdag och regering.

Innehållet i en av skolöverstyrelsen utarbetad PM "Invandringen och utbildningsväsendet — några utgångspunkter för ett långsiktigt handlingsprogram" av den 17 maj 1978 synes på flera punkter stå i strid med de i det föregående relaterade målsättningarna. Sålunda synes avsikten vara att åsidosätta invandrarföräldrarna och -organisationerna vid anordnandet av hemspråksundervisningen genom att låta kommunerna allena besluta i dessa frågor trots att en sådan medverkan är förutsatt i Skolförordningens 5 kap. 10 a § och bl. a. beaktats i den av sta-

tens invandrarverk utgivna utredningen "Hemspråksreformen, en sammanfattning".

Också den i det föregående berörda centrala valfrihetsprincipen synes vara ifrågasatt i skolöverstyrelsens PM genom stipulationen att alla elever i klass med invandrarbarnens modersmål som undervisningsspråk förutsätts vara inskrivna i vanlig svensk klass och snarast möjligt skall föras in i den klass där de är inskrivna.

Med hänvisning till vad ovan anförts får jag till Sveriges regering ställa följande fråga:

Har Sveriges regering för avsikt att vidta sådana åtgärder att den av Sveriges riksdag och regering fastställda valfriheten för invandrare beträffande den kulturella identiteten kan förverkligas för de finskspråkiga invandrarnas del inom den praktiska skolpolitiken?

Helsingfors den 26 januari 1979

*Ilkka-Christian Björklund (Skdl)*

**Fråga vid Nordiska rådets 27:e session om åtgärder för att förhindra eutanasi***Till Nordiska ministerrådet*

Eutanasin har blivit föremål för en intensiv debatt i de nordiska länderna efter det att den medicinska vetenskapens utveckling har gjort det möjligt att vidmakthålla och förlänga liv med teknikens hjälp under allt svårare sjukdomstillstånd. Detta har fört med sig många problem, bl. a. frågan om när man skall anse att livet har upphört och huruvida man kan anse att livet har upphört om hjärndöd har inträffat, men livsfunktionerna upprätthålles genom medicinsk-tekniska hjälpmedel.

Som speciellt problematiskt har man upplevt frågan om man kan överlåta åt någon människa att avgöra om livet skall utsläckas definitivt, dvs. att fatta beslut om att man inte skall vidta fortsatta vårdåtgärder, som endast skulle vidmakthålla det s. k. vita minima.

Debatten om eutanasin i de nordiska länderna har tydligt fått till stånd, att den allmänna opinionen har bearbetats i riktning mot ett accepterande av att man överlåter till den vårdande personalen att avgöra vems liv som skall fortsättas och vems liv som inte skall fortsättas. Som en följd av denna debatt kan man se ett antal händelser, som under den senaste tiden har inträffat inom sjukhusvärlden i Norden. Om opinionsbearbetningen genom eutanasidebatten på denna grund ännu fortsätter, så kan följden bli mycket bekymmersamma och otrevliga företeelser inom sjukhusvärlden.

Personligen är jag av den åsikten, att den vårdande personalen, läkare och andra, alltid och under alla förhållanden som enda ledstjärna bör ha livets upprätthållande och bevarande, och att samhället bör stå för de kostnadsmässiga konsekvenserna av detta betraktelsesätt.

På grundval av det som jag här framfört, får jag rikta följande fråga till ministerrådet:

Avser Nordiska ministerrådet att vidtaga åtgärder, som tryggar en sådan utveckling inom den medicinska vården, att livet vidmakthålles och fortsättes under alla förhållanden?

Helsingfors den 26 januari 1979

*Petter Savola (K)*

**Fråga vid Nordiska rådets 27:e session om gemensam arbetsmarknad för optiker**

*Till Nordiska ministerrådet*

Inom Nordiska rådets social- och miljöutskott har vi vid flera olika tillfällen behandlat medlemsförslag och skrivelser som har gällt svårigheter på arbetsmarknaden för olika kategorier av personal som är verksamma inom social- och hälsovården. För vissa av dessa kategorier har ju redan en nordisk arbetsmarknad etablerats — jag tänker på läkare, tandläkare, sjuksköterskor, farmaceuter och sjukgymnaster.

Social- och miljöutskottet har drivit på dessa frågor och vi var därför nöjda, när vi fick veta att ministerrådet 1976 hade tillsatt en utredning med uppgift att klargöra hur man skall kunna åstadkomma en gemensam nordisk arbetsmarknad för ett tjugotal andra yrkesgrupper, bl. a. arbetsterapeuter, tandsköterskor, protestekniker och optiker. Utredningen pågår och har under arbetets gång fått sitt uppdrag utvidgat till att omfatta ytterligare yrkesgrupper.

I ministerrådets berättelse uppges att arbetet skall kunna avslutas under år 1979. Där uppges också att preliminär enighet råder inom arbetsgruppen om utarbetade förslag rörande bl. a. optikernas arbetsmarknad. Det vore värdefullt att få närmare upplysningar om vad dessa förslag innehåller och när de kan förverkligas.

Mot bakgrund av det som jag här har anfört, får jag rikta följande fråga till ministerrådet:

När kommer förslag om nordisk arbetsmarknad för optiker att föreligga i slutlig form, och hur snabbt därefter kan man förvänta att ett avtal i frågan ingås?

Helsingfors den 26 januari 1979

*Bror Lillqvist (Sd)*

**Fråga vid 27:e sessionen om tvärgående flygförbindelser på Nordkalotten***Till Nordiska ministerrådet*

När rådet i fjol samlades i Oslo var frågan om de planerade nya tvärgående flygförbindelserna på Nordkalotten mellan Finland, Sverige och Norge mycket på tapeten. Rådet riktade då en kraftig uppmaning till ministerrådet att påskynda förberedelserna för att få igång trafiken på dessa nya linjer, att besluta vilket datum trafiken skall inledas och vilka rutter som skall trafikeras.

Vid sitt möte med trafikministrarna i Köpenhamn den 4 december 1978 fick trafikutskottet besked om att saken hade undergått en glädjande utveckling. Då meddelade man nämligen att trafikministrarna i Finland, Norge och Sverige hade träffat principöverenskommelse om att flygtrafik skall upprättas på linjen Uleåborg—Luleå—Kiruna—Tromsö. Det sades vidare att ett regeringsavtal om saken var under beredning och att flygtrafiken skulle kunna inledas den 1 juni 1979, försåvitt de nationella parlamenten godkänner riskgarantier för verksamheten. Garantierna har beräknats till 400 000 svenska kronor för Finland och Norge och till 800 000 kronor för Sverige.

Mot bakgrund av det starka intresse som Nordiska rådet och särskilt trafikutskottet har ägnat denna fråga, vore det av stort intresse att få höra hur saken sedan dess har avancerat. Vi är något alarmerade, sedan vi nyligen i massmedia har tagit del av en högt uppsatt SAS-företrädares uttalande att trafiken möjligen kan komma igång i slutet av 1979. Betyder detta att starten kommer att fördröjas ännu en gång? Det första budet var faktiskt 1 april 1978.

Mot denna bakgrund vill jag ställa följande fråga till ministerrådet:

Kommer trafiken på den planerade flygrutten Uleåborg—Luleå—Kiruna—Tromsö att, såsom ställts i utsikt, inledas den 1 juni 1979 för en treårig försöksperiod?

Helsingfors den 26 januari 1979

*Ralf Friberg (Sd)*

**Fråga vid Nordiska rådets 27:e session om flygförbindelse mellan Mariehamn och stockholmsområdet***Till Nordiska ministerrådet*

Inför Nordiska rådets 26:e session i Oslo senaste år ställde medlemmen Folke Woivalin (ÅS) en fråga till ministerrådet vari han efterlyste snara åtgärder för att förverkliga rådets rekommendation av år 1972 om flygtrafiken mellan Åland och stockholmsområdet i avsikt att få en bättre och framförallt billigare trafik. Senast har det finländska flygbolaget Finnair, som ensam upprätthåller denna trafik och flyger en daglig tur i båda riktningarna, framhållit i ett yttrande att antalet lokalpassagerare på rutten inte är stort och verksamheten enligt flygbolaget förlustbringande och bolaget är inte berett att öka antalet flygrutter. Nu är sträckan Mariehamn—Arlanda blott en del av den totala rutten Helsingfors—Åbo—Mariehamn—Arlanda, en linje som på de andra avsnitten är synnerligen väl anlitad. Och orsaken härtill kan, med tanke på att Åland årligen besöks av mer än en miljon resenärer — det övervägande flertalet från Sverige — ej vara annan än att flygrutten Mariehamn—Arlanda är för dyr. För närvarande är priset på denna sträcka 170 mark, medan en flygresa Mariehamn—Åbo med samma effektiva flygtid kostar 75 mark.

Under det senaste året har man i t. ex. Sverige gått in för en helt ny prispolitik då det gällt inrikeslinjerna för flyget med ett resultat som överträffat de mest högt ställda förhoppningar. Uppenbart är att man måste följa det svenska exemplet och det gäller tydligen också den av mig förespråkade flyglinjen. I ett nyligen inlämnat medlemsförslag om sänkning av flygpriserna på internordiska rutter har problematiken i detta ämne utförligt belysts.

Då det gäller de internordiska flygförbindelserna i övrigt har ökade insatser gjorts för att utvidga och förbättra dessa. Sålunda kunde genom samarbete mellan luftfartsmyndigheterna i Finland och Sverige konkreta åtgärder vidtagas för att öppna och upprätthålla flygtrafik på linjen Vasa—Umeå/Sundsvall och till stundande sommar kommer ett betydande steg i detta samarbete att tagas genom öppnandet av en flyglinje Uleåborg—Luleå—Kiruna—Tromsö. I sistnämnda fall gäller det icke minst att skapa förutsättningar för en ökad turisttrafik inom denna del av Norden.

Mot bakgrunden bl. a. av den senaste tidens utveckling inom den nordiska flygtrafiken, icke minst då det gäller prispolitiken, finner jag det påkallat att från åländskt håll på nytt ställa frågan:

Är Nordiska ministerrådet berett att påskynda en sådan lösning att förbättrade och billigare flygförbindelser mellan Åland och stockholmsområdet åstadkommes?

Mariehamn den 25 januari 1979

*Nils Dahlman (AS)*

**Fråga vid Nordiska rådets 27:e session om nordbors möjligheter att förvärva fast egendom i de nordiska länderna**

*Til Nordisk Ministerråd*

Lige siden Nordisk Råd blev oprettet, har et af formålene med rådets virksomhed været i størst muligt omfang at skabe ligestilling mellem nordiske statsborgere, der opholder sig i et andet nordisk land end deres eget, og statsborgerne i opholdslandet.

Dette er som bekendt gennemført på en række områder. Jeg tænker på reglerne for opholdstilladelse, på det frie arbejdsmarked, på social- og sundhedsområderne og på valgret og valgbarhed til kommunale forsamlinger.

Her er statsborgere fra andre nordiske lande stort set stillet som opholdslandets statsborgere. Noget lignende vil være ønskeligt på yderligere et væsentligt område, nemlig vedrørende adgangen til at erhverve fast ejendom.

Når der ikke er begrænsninger i nordiske statsborgeres adgang til at bosætte sig permanent og tage arbejde i et andet nordisk land, forekommer det ikke rimeligt, at der skal være begrænsninger i adgangen til erhvervelse af fast ejendom, og dette bør gælde såvel helårs- som fritidsboliger.

Nordisk Råd har i 1958 vedtaget en rekommandation bl. a. om ligestilling i spørgsmål om erhvervelse af fast ejendom, og det er senere oplyst, at en sådan ligestilling i praksis stort set er opnået.

Rekommandationen er imidlertid kun delvis gennemført, idet det stadig i nogle af de nordiske lande — i hvert fald i Finland og Sverige — er en forudsætning for udenlandske nordboers ejendomserhvervelse, at de ganske som andre udlændinge opnår en særlig tilladelse hertil. De er således i princippet stillet som udlændinge fra lande uden for Norden, selv om de måske i praksis har lettere adgang til at opnå den nødvendige tilladelse.

For så vidt angår Danmark er der tilsyneladende formel ligestilling. Der er dog næppe fuld ligestilling i praksis, og i visse tilfælde synes det at være lettere for EF-statsborgere end for nordiske statsborgere at erhverve fast ejendom i Danmark.

Jeg vil på denne baggrund stille det spørgsmål



til Nordisk Ministerråd, om der ikke er grund til at søge gennemført fælles regler i de nordiske lande for erhvervelse af fast ejendom, der sikrer nordiske statsborgeres ligestilling med et lands egne statsborgere.

København, den 25. januar 1979

*Kirsten Jacobsen (FP)*

**Fråga vid Nordiska rådets 27:e session om stöd till de nationella språknämnderna**

*Till Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar*

I mars 1977 fattade Nordiska ministerrådet beslut om att upprätta ett nordiskt språksekretariat som skulle inleda sin verksamhet den 1 juli 1978. Ministerrådets beslut innebar vidare att såvitt möjligt skulle nya tjänster inrättas vid de nationella språknämnderna eller motsvarande organ med tanke på nordiska samarbetsuppgifter.

Kulturutskottet har vid ett flertal tillfällen påpekat behovet av att det upprättas ett nordiskt språksekretariat men har samtidigt understrukt nödvändigheten av att de enskilda språknämnderna rustas upp för att undvika att det nordiska språksekretariatet blev en halvmesyr.

Med hänvisning till vad som ovan anförts ber jag att få rikta följande fråga till de nordiska regeringarna:

Vilka åtgärder har regeringarna vidtagit för att respektive nationella språknämnder garanteras de utvecklingsmöjligheter som beslutet om inrättandet av ett nordiskt språksekretariat förutsätter?

Stockholm den 29 januari 1979

*Per Olof Sundman (c)*

## Fråga vid Nordiska rådets 27:e session om handlingsprogrammet för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor

*Till Nordiska ministerrådet*

Rådets social- och miljöutskott har under senare år ägnat jämställdhetsfrågorna stort intresse. Utskottet anser att jämställdhetsfrågorna bör ges samma dignitet som många andra sakområden inom det nordiska samarbetsfältet. Det är därför glädjande för utskottet att ministerrådet antagit ett handlingsprogram även på detta samarbetsområde.

Utskottet har emellertid anlagt vissa kritiska synpunkter på programmet och dess hantering. Vid överläggningar i Mariehamn den 31 maj 1978 mellan utskottet och samarbetsministrarna framförde utskottet förslag till konkretisering av handlingsprogrammet. Någon åtgärdsförteckning hade nämligen ej fogats till programmet. Utskottet prioriterade tre områden, arbetsmarknad, social- och familjepolitik samt attityder och opinionsbildning.

När sedan åtgärdsförteckningen fastställts av ministerrådets ställföreträdarkommitté fick utskottet konstatera att endast ett fåtal av utskottets förslag hade beaktats i åtgärdsförteckningen.

Utskottet har i olika sammanhang framfört att ett effektivare samarbete på jämställdhetsområdet bör kunna skapas om ansvaret för jämställdhetsfrågorna läggs hos en självständig ämbetsmannakommitté och inte som nu hos ett jämställdhetsutskott underställt ministerrådets ställföreträdarkommitté. Som jag redan sagt bör jämställdhetsfrågorna ha samma dignitet som många andra samarbetsområden. Syftet med samarbetet måste vara att nå fram till konkreta resultat av värde för den enskilde nordiske medborgaren.

Det finns redan 15 ämbetsmannakommittéer för olika samarbetssektorer. Enligt uppgift övervägs också att inrätta ytterligare några. Varför kan inte också en sådan skapas på jämställdhetsområdet?

Av vikt är att det nordiska samarbetet i jämställdhetsfrågor förankras hos kvinnoorganisationer, fackliga organisationer m. fl. Detta kan ske efter mönster från det nordiska kulturavtalets rådgivande kommittéer genom att till den föreslagna ämbetsmannakommittén knyta en rådgivande kommitté med representanter för nämnda organisationer.

Med hänvisning till vad jag här anfört får jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka konkreta åtgärder avser Nordiska ministerrådet att vidtaga för att genomföra intentionerna i handlingsprogrammet för samarbete i jämställdhetsfrågor?

Stockholm den 25 januari 1979

*Anna-Greta Skantz (s)*

**Fråga vid Nordiska rådets 27:e session om förbindelserna över Tana älv vid Utsjoki**

*Til Finlands og Norges regjeringer*

Det viser seg ofte å være en tålmodighetsprøve å vente på de utredninger og analyser som blir nødvendige når man tar initiativ til en forbindelseslinje over riksgrensene.

Trafikkutvalget har siden 1974 forsøkt å utvise den nødvendige tålmodighet i forbindelse med et broprosjekt over Tanaelven ved Utsjoki kirkeby på den finsk-norske grense.

Utsjoki, som er et gammelt sentrum for den samiske befolkning i elvedalen, hadde i sin tid en enkel ferjeforbindelse over grenselven. Da den ble borte, ble det nødvendig for den lokale befolkning og for turistene å dra ca. 100 kilometer oppover eller nedover langs elven, for å komme videre vestover på den norske siden.

Nordisk Råd rekommanderte regjeringene i Finland og Norge å bygge en bro for å gjenopprette forbindelsen.

Fra og med 1975 har trafikkutvalget mottatt meddelelser om regjeringenes overveielser. Vi vet at en ny ferjeforbindelse har vært vurdert. Ifjor fikk vi melding om at en felles arbeidsgruppe var så godt som ferdig med sin utredning. Til sesjonen i år vises det til at norske veimyndigheter har foretatt en sammenfatning, og at myndighetene på begge sider av grensen akter å ta et felles standpunkt til spørsmålet.

Når dette vil skje, om det bærer i retning av ferje eller bro, eller om de to regjeringer — eller en av dem — ikke finner det hensiktsmessig å fortsette dette prosjektet — det er utvalget ukjent med.

Men i betraktning av den lange tid som er gått, og som en honnør til den høye grad av tålmodighet utvalget har utvist, håper jeg at det fra de to regjeringers side vil bli gitt svar på dette spørsmål:

Når vil det bli tatt standpunkt til spørsmålet om en forbindelse over Tana elv ved Utsjoki, og hvilke momenter i de foretatte utredninger ser ut til å bli utslagsgivende?

Oslo, 30. januar 1979

*Håkon Kyllingmark (H)*

## Rapport

### från Nordiska rådets presidium

I enlighet med Art. 22 i Nordiska rådets arbetsordning överlämnas härmed en verksamhetsrapport från rådets presidium till plenarförsamlingen vid rådets 27:e session. Rapporten omfattar verksamheten sedan Nordiska rådets 26:e session.

Stockholm i januari 1979

För Nordiska rådets presidium

*Trygve Bratteli*

President

*Gudmund Saxrud*  
Presidiesekreterare

### Inöhold

1	<i>Indledning</i>	1912
1.1	Generelle samarbejdsspørgsmål	1912
1.1.1	Samarbejdets strukturer	1913
1.1.2	Granskning og kontrol	1915
1.1.3	Informationsvirksomheden	1916
1.1.4	Præsidiensekretariatet	1916
1.1.5	Præsidiets målsætning	1917
1.2	Forberedelse af 27. session	1918
1.3	Konferencer, møder og kontakter udadtil	1920
1.4	Præsidiets sammensætning	1922
2	<i>Nordiske samarbejdssager</i>	1922
2.1	Juridisk udvalgs sagsområde	1922
2.1.1	Medlemsforslag	1922
2.1.2	Beretninger	1923
2.1.3	Meddelelser og rekommandationer	1924
2.1.4	Øvrige sager	1924
2.1.5	Møder og medlemmer	1924
2.2	Kulturudvalgets sagsområde	1924
2.2.1	Samarbete med Nordiska ministerrådet	1924
2.2.2	Ministerrådsforslag	1927
2.2.3	Medlemsforslag	1928
2.2.4	Berättelser	1929

2.2.5 Meddelanden om rekommendationer	1930
2.2.6 Medlemmar och möten	1930
2.3 Social- og miljøudvalgets sagsområde	1931
2.3.1 Program för Nordiska ministerrådet	1931
2.3.2 Social- och hälsovårdsfrågor	1932
2.3.3 Arbetsmarknadsfrågor	1932
2.3.4 Miljövårdsfrågor	1933
2.3.5 Jämställdhetsfrågor	1934
2.3.6 Samarbete i övriga frågor	1934
2.3.7 Berättelser och meddelanden	1935
2.3.8 Medlemmar och möten	1935
2.4 Samfærdselsspørgsmål	1936
2.4.1 Samarbete med Nordiska ministerrådet	1936
2.4.2 Medlemsförslag	1937
2.4.3 Berättelser och meddelanden	1938
2.4.4 Avskrivningar och frågor	1939
2.4.5 Medlemmar och möten	1939
2.5 Økonomisk udvalgs sagsområde	1940
2.5.1 Samarbeid med Nordisk Ministerråd	1940
2.5.2 Medlemsforslag	1942
2.5.3 Ministerrådsforslag	1942
2.5.4 Medlemmer og møder	1943
2.6 Budgetkomitéens virksomhed	1943
2.6.1 Budgetbehandlingen	1944
2.6.2 Granskning og kontrol	1946
2.6.3 Medlemmer og møder	1949
2.7 Informationskommittén	1950
2.8 Udvalget for granskning af Nordisk Kulturfonds forvaltning	1951
3 <i>Foranstaltninger i anledning af rådets beslutninger</i>	1952
3.1 Rekommendationer och yttranden antagna vid 26:e sessionen	1952
3.2 Nordiska rådets litteraturpris	1952
4 <i>Delegationerne</i>	1953
4.1 Danmarks delegation	1954
4.2 Islands delegation	1954
4.3 Finlands delegation	1954
4.4 Norges delegation	1955
4.5 Sveriges delegation	1956
5 <i>Organisatoriske og finansielle spørgsmål</i>	1956
5.1 Budgetspørgsmål	1956
5.2 Præsidiasekretariatet	1957
5.3 Sekretærkollegiet	1957

6	<i>Informationsspørgsmål</i>	1958
6.1	Planlægningen	1958
6.2	Informationsverksamhetens organisation	1959
6.3	Massmedierna	1961
6.4	De politiska partierna	1961
6.5	Skolorna	1962
6.6	Målgrupper inom Norden	1963
6.7	Informationsmaterial	1964
6.8	Nordisk Kontakt	1965
6.9	Övrigt	1965
7	<i>Publikationsvirksomheden</i>	1966
7.1	Förhandlingarna	1966
7.2	NU-serien	1966
7.3	Nordisk Statistisk Årsbok	1968
7.4	Porträttmatrikeln	1968
7.5	Statutsamling	1968
8	<i>Delegationerne og parlamenterne</i>	1969
8.1	Danmarks delegation	1969
8.2	Finlands delegation	1970
8.3	Norges delegation	1974
8.4	Sveriges delegation	1976
Tillägg 1	Justerad budget för 1979 och ny budget för 1980	1979
Tillägg 2	Personalefortegnelse for præsidiensekretariatet	1982
Tillägg 3	Præsidiets skrivelser	1983
Tillägg 4	Betænkning vedr. løn- og ansættelsevilkår i præsidiensekretariatet	1984

## 1. Innledning

I samsvar med § 22 i arbeidsordningen for Nordisk Råd avgir presidiet, som det organ som tar hånd om Rådets løpende anliggender mellom sesjonene, rapport om sin virksomhet mellom Rådets 26. og 27. ordinære sesjon. Rapporten behandler også utvalgenes, informasjonskomitéens og budsjettkomitéens arbeid i denne periode.

### *1.1 Generelle samarbeidsspørsmål*

Debatten under Nordisk Råds 26. sesjon var preget av den økonomiske situasjon i de nordiske land.

Mulighetene for et mere intimt samarbeid om løsningen av hovedproblemer som sysselsetting, strukturomstilling, regional utvikling, utenriksøkonomi og sosial trygghet dannet en ramme om drøftelsene av alle saksområder under den innledende generaldebatt. Man konstaterte at aktuelle industripolitiske spørsmål vedrørende de nordiske land innbyrdes og i deres forhold til land utenfor Norden blir diskutert regelmessig i Ministerrådet. Således var det i 1978 igangsatt et nordisk forskningsprosjekt vedrørende små og middelstore foretak. Det er videre foretatt en undersøkelse av konkurranseforholdene mellom de nordiske land. For å undgå forvridning av konkurranseforholdene er det behov for mer informasjonsutveksling vedrørende næringspolitikken utforming i de nordiske land. Presidiet legger vekt på at Ministerrådet i dette arbeid vil søke ytterligere å styrke samordningen av den økonomiske politikk i Norden og skape et sterkere grunnlag for nordisk innflytelse på internasjonal politikk.

Ministerrådets generelle arbeidsprogram (B 24) bidro også til å skape en debatt der de forskjellige saksområder ble sett i sammenheng og vurdert ut fra et totalbilde av det nordiske samarbeid.

Et av formålene med opprettelsen av Nordisk ministerråd med dets sekretariater som en ny institusjon i det nordiske samarbeid, var å føre regjeringenes engasjement i samarbeidet inn i fastere og mere forpliktende former. Under generaldebatten ved 26. sesjon ble det erkjent at opprettelsen av Ministerrådet har vært av vesentlig betydning for det nordiske samarbeid. Det kontinuerlige arbeid i Minsterrådet og dets sekretariater har medført en vesentlig forbedring i saksforberedelser og muliggjort en oppfølging på program-, prosjekt- og institusjonsområdet. Det har medført bedre koordinering, mere målbevisst og konkretisert samarbeid.

Samtidig ble det fra parlamentarikerside påpekt at den økede og mer systematiske innsats på ministerrådssidan må følges opp av fastere og mere detaljerte direktiver for utvalgsarbeidet, forsterkede sekretariatressurser og tiltak for å gjøre saksbehandlingen så fleksibel som mulig. Det ble også



pekt på nødvendigheten av en bevisst innsats for å heve det vel etablerte nordiske samarbeide over det byråkratiske samarbeidssystem og få nye linjer og perspektiver frem.

Den reform som ble gjennomført på bakgrunn av Fagerholmskomitéens forslag har derved også i og med den gjennomførte institusjonalisering av nye samarbeidsformer aktualisert spørsmålet om de parlamentariske organer har den form og organisasjon som er mest hensiktsmessig for å fylle sine oppgaver og gi Nordisk Råd som det overgripende og øverste politiske organ i det nordiske samarbeid den nødvendige tyngden. Rådet har ingen besluttede myndighet, men det må etter Presidietts oppfatning være under Rådets sesjoner, der både parlament og regjeringer er representert, som gjennomførte og planlagte aktiviteter på alle områder skal få sin politiske bedømmelse og retningslinjene for det videre samarbeid angis.

Forutsetningene for at Rådets sesjoner skal få denne rolle, er at Rådets organer og Ministerrådet mellom sesjonene hver for seg har den mest mulig hensiktsmessige arbeidsform og den best mulige samarbeidsform. Både Nordisk Råd og Ministerrådet kan gjøre mye for å samordne i sak og i tid utviklingen på de enkelte viktige områder.

I mars 1977 ble det vekt et medlemsforslag (*A 502/j*) om å tilsette en parlamentarisk utredning om Nordisk Råds organisasjon og arbeidsformer. Saken ble behandlet på 26.e sesjonen i Oslo. Rådet besluttet at saken skulle sendes tilbake til juridisk utvalg for videre overveielser. Juridisk utvalg har avgitt betenkning i saken till Rådets 27. sesjon.

### 1.1.1 *Samarbeidets strukturer*

Presidiet har for sitt vedkommende vært igang med overveielser av organisasjonen bl. a. med utgangspunkt i rapporten fra arbeidsgruppen for budsjett- og kontrollspørsmål. På bakgrunn av denne rapport besluttet Rådet i 1973 å oppfordre Presidiet til i samråd med Ministerrådet å finne fram til tilfredsstillende frister og passende former for beretninger og meddelelser, særlig hva angår Ministerrådets egen beretning (*C I*) samt å arbeide videre med de spørsmål som var uløst i rapporten — f. eks. utvalgssekretærenes plassering, spørreinstittuttets tilpasning og eventuelle endringer i Rådets arbeidsordning.

Presidiet har drøftet disse problemer og vil nedenfor redegjøre for sine overveielser i det forløpne år og for de forslag som det har ført fram.

Generelt vil Presidiet uttale at tross de konkrete spørsmål som kan stilles til hensiktsmessigheten ved de anvendte arbeidsmetoder og -former på enkelte områder, synes det parlamentariske samarbeid i det store og hele å ha den form og de organer som man fortsatt bør bygge på. De avspeiler parlamentariske tradisjoner som er gjennomprøvet og tilpasset også tidens krav.

Når det likevel innen Rådets organer har vært drøftelser om samarbeidets organisasjon og institusjoner, synes dette å ha sin bakgrunn i følgende:

a. Den sterke vekst i det sekretariatsarbeid på Ministerrådssiden som er initiert både fra Nordisk Råd og regjeringene har tilført det nordiske samarbeid en rekke aktiviteter, programutkast og prosjekter, som innebærer faglige, økonomiske og politiske konsekvenser. Det er viktig at de parlamentariske organer, som skal bevare oversikten innenfor deres respektive arbeidsområder og dermed muligheten for å prioritere og styre samarbeidet, kan avsette ressurser til denne oppgave uten at dette skal gå ut over deres initiativtakende rolle.

b. Det parlamentariske ansvar for granskning og kontroll vokser proporsjonalt med utbyggingen av samarbeidet i faste institusjoner, prosjekter og andre former for forpliktelser i det nordiske samarbeid.

c. Det er etablert en rekke effektive former for samarbeid mellom parlamentarikerne og regjeringenes organer og sekretariater som fremmer samarbeidet mellom sesjonene, men det synes som denne prosess bør ytterligere konkretiseres og harmoniseres for å få en lett og effektiv arbeidsgang.

Alle disse tre problemer har ligget bak de overveielser som er igangsatt dels av medlemsforslag A 502/j, dels av Presidiet, utvalgene, budsjettkomitéen og informasjonskomitéen.

Presidiet har i sine overveielser tatt utgangspunkt i Rådets tre hovedoppgaver: å ta politiske initiativ, å følge og vurdere deres resultater og å sikre at de har tilslutning i den nordiske folkeopinion.

Når det gjelder *Rådets sesjoner* har det i årenes løp vært prøvet en rekke tiltak for å effektivisere arbeidet under sesjonene. I to tilfeller har sesjonen vært delt i to samlinger og i ett tilfelle har det vært innkalt til ekstrasessjon. Presidiet mener at den årlige sesjon bør være tilstrekkelig for Rådet til å drøfte og trekke opp retningslinjer for det nordiske samarbeid i det kommende år. Deling av sesjonen eller innkalling av ekstrasessjon bør bare skje hvis helt ekstraordinære forhold gjør det nødvendig.

*Spørreinstitutet* ble inført for å gi politikerne mulighet til å reise aktuelle saker under sesjonen. Det ble dog ansett for nødvendig at spørsmålene ble anmeldt skriftlig minst tre uker før sesjonen for å gjøre det mulig for departementene i de enkelte land å samordne svarene på ministrenes vegne. Presidiet underkjenner ikke verdien av at det gis anledning til veloverveide og representative svar på skriftlige spørsmål, men har samtidig drøftet muligheter for å gi spørretimen den rolle som et vitaliserende element i rådsdebatten som det også var tilsiktet. Spørsmålet om en endring i reglene slik at spørsmål kan stilles til Ministerrådet under pågående sesjon er derfor tatt opp til overveielse.

Med hensyn til *de parlamentariske organers rolle* i det nordiske samarbeid vil Presidiet peke på at de må sikres realistiske og praktiske mulig-

heter for å øve en avgjørende innflytelse på det nordiske samarbeides utvikling. Rådet må kunne vareta det primære ansvar for at samarbeidet beskjeftiger seg med spørsmål og saker av sentral betydning for de nordiske lands felles problemer og utvikling og for at borgerne i de nordiske land oppfatter arbeidet som vesentlig og nyttig.

I tillegg til de kontakter som Rådets utvalg har med fagministerrådene legger Presidiet vekt på en *sterkere kontakt* med samarbeidsministrene. Den samordningsfunksjon som tillegges samarbeidsministrene i regjerings-samarbeidet må mellom sesjonene på rådssiden tilligge Presidiet.

Presidiet tar sikte på å intensivere dette samarbeidet med samarbeidsministrene og har tatt initiativ til å gjenoppta periodiske samrådsmøter. Det seneste møte ble holdt i København 8. november 1978.

Presidiet har likeledes lagt vekt på at tradisjonen med årlige drøftelser med statsministrene om det nordiske samarbeidets innhold og retning videreføres. Også disse samråd er nå gjenopptatt og siste møte ble holdt i København 9. november 1978.

I den aktuelle fase av samarbeidet legger Presidiet vesentlig vekt på at den sterkt økte aktivitet som de nordiske samarbeidsorganer og det økte nordiske budsjett har medført, fører til praktiske resultater. Presidiet mener at Rådets organer, utvalg og komitéer i fremtiden bør gi disse oppgaver høy prioritet og at man i samarbeidet med Ministerrådet må sikre en rapportering som gir grunnlag for en systematisk bedømming av resultatene i forhold til behov og ressurser.

Når det gjelder samarbeidet mellom Rådets og Ministerrådets organer, har den organisatoriske oppbygging av Ministerrådet ført til behov av løpende dialog mellom Rådet og Ministerrådet. Retningslinjene for slike kontakter ble fastlagt ved et møte 1976-11-18 mellom Presidiet og samarbeidsministrene.

Når det gjelder arbeidet mellom sesjonene må betingelsene for utvalgenes, komitéenes og sekretariatenes innsats være de best mulige. Som et ledd i forsterkningen av Rådets samarbeidsorganer har Presidiet besluttet at økonomisk utvalg fra 1. januar 1979 skal ha en heltidsansatt utvalgssekretær. Sekretæren vil også styrke sekretariatsfunksjonen i budsjettkomitéen.

### 1.1.2 Granskning og kontroll

Et annet hovedspørsmål i de aktuelle overveielser har vært Rådets granskende og kontrollerende oppgaver. I rapporten fra arbeidsgruppen for budsjett- og kontrollspørsmål ble det foruten opprettelsen av en budsjettkomité, gitt komitéen i oppdrag kontinuerlig og pragmatisk å søke å forsterke de kontrollforanstaltninger som den selv anså for vesentlige. Budsjettkomitéen har søkt å følge dette pålegg, og har i løpet av siste år gjennomgått sine arbeidsoppgaver og gjort opp en status over hva man

har oppnådd og hva som gjenstår innen dens oppgaver er løst tilfredsstillende.

Det er enighet i budsjettkomitéen om at det er skjedd store fremskritt særlig i budsjettprosedyren og når det gjelder å få oversikt over det nordiske samarbeidsfelt. Komiteen mener imidlertid også at det etterhvert som samarbeidsfeltet utvides og betydelige finansielle midler går direkte til nordiske aktiviteter, er behov for en mere systematisk kontrollaktivitet enn den man hittil har kunnet gjennomføre.

Komiteen har etter samråd med utvalgene pekt på en rekke forholdsregler overfor samarbeidsministrene, som kunne bidra til å forbedre situasjonen og har fått tilsagn om støtte i bestrebelsene for å realisere komitéens ønsker i samarbeid med Ministerrådets sekretariater og institusjoner.

Som følge av dette vil Presidiet drøfte med samarbeidsministrene en revisjon av de retningslinjer for informasjonsutvekslingen mellom Nordisk Råds og Nordisk Ministerråds organer som ble vedtatt av Presidiet og Ministerrådet i november 1976, utformingen av Ministerrådets årsberetning og arbeidsprogram samt prosedyre for behandling av ministerrådsforslag.

Budsjettkomitéen har også satt igang et arbeid innenfor Rådet med sikte på en bedre koordinering og harmonisering av arbeidsmetoder og midler i det parlamentariske pådrivende, kontrollerende og prioriterende arbeid som foregår i utvalgene.

Dette innebærer etter Presidiets oppfatning at budsjettkomitéen i framtiden bør avgi en egen rapport til sesjonen som behandles i tilknytning til behandlingen av *Dokument 1*. Presidiet deler budsjettkomitéens oppfatning at denne rapport bør gi en generell oversikt over budsjettutviklingen innenfor nordiske samarbeidsorganer og fordelingen av de midler som søkes bevilget, både av hensyn til sesjonens prioriteringsansvar og til offentlighetens krav på informasjon.

### 1.1.3 Informasjonsvirksomheten

Presidiet mener videre at betydningen av den kommunikasjons- og informasjonsoppgave som påhviler Rådet bør komme til uttrykk i en rasjonalisering og effektivisering av informasjonskomitéens arbeidsbetingelser. (Informasjonskomitéens forslag er gjengitt i avsnitt 6.)

Presidiet legger likeledes vekt på den enighet som ble oppnådd på møte med samarbeidsministrene om at informasjonsvirksomheten skal være et felles ansvar for Rådet og Ministerrådet.

### 1.1.4 Presidiesekretariatet

Presidiet har ønsket også å markere de økte krav til Rådets organer i en tydeligere nordisk profil for sitt sekretariat.

Den svenske riksdag besluttet 8. mars 1978 å flytte tilbake til "Gamla riksdagshuset". Dette medførte at Presidiesekretariatet måtte flytte til andre lokaler. I forbindelse med behandlingen av flytningen fant Presidiet at

"åtgärder bör vidtas för att lokalmässigt åtskilja presidiesekretariatet och svenska delegationens kansli".

På bakgrunn av denne beslutning er nye lokaler anskaffet og Presidiesekretariatet er fra 27. november 1978 flyttet til Tyrgatan 7 i Stockholm.

Presidiet påla sekretærkollegiet 19. desember 1977 å

"göra en översyn av rådande system för löner och tillägg".

Efter dröftinger i sekretærkollegiet og i Presidiet besluttet Presidiet:

"att updraga åt kanslichef Christer Jacobson att verkställa utredning rörande löne- och anställningsvillkor och därtill hörande organisationsfrågor vid presidiesekretariatet,

att utredningen bör ske i samråd med berörda organ inom ministerrådet samt

att utredningsarbetet inriktas på att kunna redovisas vid presidiets möte den 8 november 1978".

Utredningen ble avgitt til presidiet 30. oktober 1978. Utredningen inneholder en rekke forslag til forenklinger i system og rasjonalisering av rutiner ved sekretariatet (se Tillæg 4).

Presidiet behandlet rapporten ved sitt møte i København 8. og 9. november 1978 og besluttet å henvise spørsmål om lønns- og ansettelsesvillkår til uttalelse fra det nordiske lønns- og personalutvalg.

Rapporten og lønns- og personalutvalgets uttalelse ble behandlet på Presidiets møte 20. desember 1978, hvor presidiet besluttet om behandlingen av lønns- og arbeidsvillkår ved presidiesekretariatet.

I begynnelsen av dette avsnitt ble det fastslått at det er en alminnelig oppfatning at det nordiske samarbeid har utviklet seg friksjonsfritt og i former som har motvirket en sterk byråkratisering. Den nordiske samarbeidsmodell er bygget på å anvende de bestående institusjoner i så høy grad som mulig og å inskrenke oppbyggingen av institusjoner til de nødvendige styringsorganer. Det kan gi inntrykk av at det er for mange samordnings- og planleggingsmøter, men analyserer man aktivitetene finner man at de nordiske organer ofte bare er en liten overbygning på et meget omfattende aktivitetsområde som fungerer nordisk innenfor egne nasjonale rammer og primært ved pragmatiske, informelle, direkte kontakter over grensene.

### 1.1.5 Presidiets målsetning

Presidiet er i sine egne overveielser av arbeidsformene foreløpig nådd til den konklusjon at en effektivisering av det parlamentariske arbeide

bør kunne skje innenfor de eksisterende organisatoriske rammer og at mulighetene for skjerpelse av pådrivende og granskende oppgaver bør søkes innenfor de enkelte parlamentariske organers respektive arbeidsområder.

For Presidiets eget vedkommende må intensivering av arbeidet hovedsakelig medføre voksende forpliktelser til aktiv samordning av de parlamentariske organers virke mellom sesjonene og mere regelmessige kontakter med Ministerrådets organer og samarbeidsministrene for å sikre den størst mulige fleksibilitet, effektivitet og fornyelse i samarbeidet.

Med disse rammer og målsettinger for øye må Presidiets oppmerksomhet i tiden fremover rettes mot farene for at institusjonaliseringen av samarbeidsformene fører til ubevegelighet og at sekretariatfunksjonene fører til ekspansjon av arbeidsmengden uten påviselig tilsvarende forbedring av resultatene.

Bl. a. som et ledd i Presidiets vurderinger av Rådets organisasjon og arbeidsmetoder, har Presidiet høsten 1978 foretatt en kontaktreise til europeiske organisasjoner og drøftet problemer av felles interesse når det gjelder organiseringen og gjennomføringen av regionalt samarbeid i internasjonale fora.

### *1.2 Forberedelse af Rådets 27. session*

Storingsrepræsentant Kåre Willoch foreslog i et brev til Rådets præsident af 23. februar 1978, at Rådets sessioner i stedet for at spænde over en weekend indledes en mandag og afsluttes før den efterfølgende weekend. Præsidiets drøftede spørgsmålet ud fra den opfattelse, at det var af almen interesse at undgå sessioner på lørdage og søndage, hvis det var muligt. Da arbejdet i Rådets organer: plenarforsamling, udvalg og de samlede arbejdsudvalg efter de hidtidige erfaringer skulle kunne afvikles inden for normale mødetider i perioden fra mandag formiddag til fredag eftermiddag, besluttede Præsidiets, at den 27. session i Stockholm skal finde sted i tiden fra og med den 19. til og med den 23. februar 1979.

Præsidiets har også konstateret, at forsøgene med simultantolkning fra og til finsk ved tidligere sessioner har givet positivt resultat og har formelt besluttet, at der skal være simultantolkning for dette formål på fremtidige rådssessioner, dog kun for så vidt angår forhandlingerne i plenarforsamlingen.

Indkaldelsen til Rådets 27. session i Stockholm dateret den 20. juni 1978 udsendtes af Præsidiets til Danmarks, Finlands, Islands, Norges og Sveriges regeringer, Nordisk Ministerråd, Færøernes landsstyre, Ålands landskabsstyrelse og valgte medlemmer og suppleanter af Nordisk Råd.

På Præsidiets møde den 22. oktober 1978 bemyndigedes præsidiesekretariatet til at udarbejde forslag til sagsliste for sessionen med udvalgs-

sager i rækkefølgen: økonomiske, social- og miljø, trafik, juridiske og kulturelle.

Præsidiets drøftede spørgsmål vedrørende forberedelse af den 27. session på møde med samarbejdsministrene den 8. november 1978 og med statsministrene den 9. november 1978.

På mødet mellem præsidium og samarbejdsministrene bebudedes ministerrådsforslag til 27. session om regionalpolitik og konsumentpolitik samt meddelelse om arbejdet med udformning af anden etape af arbejdsmarkedspolitikens program. Endvidere oplystes, at man arbejdede med et forskningspolitisk program.

Fra Præsidiets side redegjordes for bestræbelserne for inden for Rådets organer at skabe en mere formålstjenlig organisation af den generelle nordiske informationsvirksomhed. Præsidiets og Ministerrådet enedes om at udtale, at den nordiske informationsvirksomhed er en fælles opgave for Rådet og Ministerrådet. Mødet konstaterede også vidtgående samstemmighed i opfattelsen af, hvorledes Rådets organer skal udøve deres granskende og kontrollerende opgaver. Endvidere gav drøftelserne udtryk for en fælles interesse i at arbejde frem imod en så stor ensartethed som muligt for løn- og ansættelsesvilkår i sekretariaterne ved Ministerrådets og Nordisk Råds organer i København, Oslo og Stockholm og i at udarbejde forslag til mandat for Ministerrådets løn- og personaleudvalg som rådgivende organ for Ministerrådet og Præsidiets i disse anliggender.

I samtalen mellem Præsidiets medlemmer og de nordiske statsministre (i hvilken den svenske statsminister Ola Ullsten var forhindret at deltage) fremstod det som et fælles mål at føre debatten om Nordisk Råds opgaver på den kommende session ind på nye perspektiver og udfordringer i det kommende årti, ikke blot på de økonomiske, men også på de kulturelle, sociale og andre samarbejdsområder.

I et communiqué fra mødet mellem statsministrene og samarbejdsministrene den 9. november 1978 oplystes, at statsministrene havde anmodet samarbejds- og undervisningsministrene om i samråd at tage initiativet til et øget forsknings samarbejde såvel inden for grundforskning som indenfor praktisk forskning med den opgave at finde ud af, på hvilke områder et nordisk samarbejde på forskningens område kunne give en mere effektiv udnyttelse af ressourcerne end tilsvarende nationale forskningsindsatser.

I forbindelse med den drøftelse af økonomiske problemer i Norden, som fandt sted på Rådets 26. session i Oslo, tog de nordiske samarbejdsministre initiativet til udarbejdelse af en oversigt over de vigtigste studier og analyser af de økonomiske hovedproblemer i vor del af verden, som er i gang, at supplere denne med materiale, som kan tjene til at give et så realistisk billede af situationen i Norden som muligt og at tilstræbe en yderligere styrkelse af samordningen af nordisk økonomisk politik og at skabe stærkere grundlag for nordisk indflydelse på international økonomi.

Præsidiets er blevet informeret om, at den første rapport om dette arbejde fra de nordiske finans- og økonomiministre vil blive fremlagt på Rådets 27. session.

På sit møde den 2. december 1978 besluttede Præsidiets efter ansøgning fra Foreningen Norden at bevilge 100 000 skr. til gennemførelse af Ungdommens Nordiske Rådsseminarium i forbindelse med Rådets 27. session i Stockholm.

### *1.3 Konferencer, møder og kontakter udadtil*

Præsidiets har holdt 7 møder mellem Rådets 26. og 27. session: den 12. april 1978 i Stockholm, den 20. juni 1978 i Helsingfors, den 22. oktober 1978 i Genève, den 8. og 9. november 1978 i København, den 20. december 1978 i Stockholm, den 19. januar 1979 i Stockholm og den 18. februar 1979 i Stockholm.

Den 19. januar 1979 mødtes Præsidiets også med formændene for de permanente udvalg og komitéer for med dem at drøfte aktuelle principielle og politiske spørgsmål i forbindelse med tilrettelæggelsen af den 27. session på baggrund af diskussionen ved 26. session og opfølgningen i årets løb af tanker om et organisatorisk og politisk oversyn over samarbejdets udvikling. Der var enighed om, at som et middel til bevarelse af de parlamentariske organers overblik og initiativ i det nordiske samarbejde burde sådanne møder mellem Præsidiets, udvalg og komitéer holdes mere regelmæssigt i fremtiden. Dette ønske kompletterer Præsidiets ovenfor omtalte ønske om mere regelmæssige kontakter med Ministerrådet i form af hyppigere dialoger med samarbejdsministrene og statsministrene mellem sessionerne.

Med henblik på at styrke kontakterne med organisationer, som er specielt aktive på nordisk niveau, har Præsidiets i det forløbne år haft møder dels med ledelsen af Foreningerne Nordens Forbund den 8. november 1978 i København og med repræsentanter for Nordens Fackliga Samorganisation den 20. december 1978 i Stockholm.

I mødet med Foreningerne Nordens Forbund drøftedes fortrinsvis, på hvilke områder og på hvilken måde det nordiske samarbejde kan medvirke til gennemførelse af Foreningerne Nordens arbejdsprogram, og på hvilken måde Foreningerne Norden kan støtte det nordiske samarbejde gennem deres oplysende og opinionsdannende virksomhed.

Med repræsentanter for Nordens Fackliga Samorganisation drøftedes nordiske initiativer på de beskæftigelsesmæssige, økonomiske og sociale områder og fagforbundenes tilsvarende aktuelle virksomhed.

Nordisk Råd har regelmæssigt afholdt konferencer i eget regie til belysning af aktuelle samfundsspørgsmål i det nordiske samarbejde. Den seneste konference holdtes i 1977 i Danmark om emnet Straffesystemer i Norden. En påtænkt konference i 1978 om økonomiske spørgsmål blev udsat med henblik på den i Danmark i september 1978 afholdte Tre-



partskonference, men vil i stedet blive holdt i juni 1979 i Tammerfors i Finland.

Nordisk Råds Præsidium har også med mellemrum afholdt internationale konferencer med det formål at udveksle oplysninger om og erfaringer fra regionalt samarbejde med repræsentanter for andre europæiske regionale organisationer. Den foregående konference fandt sted i 1975 i Sverige med det nordiske samarbejde på miljøområdet som hovedemne. Præsidiets indbød i fortsættelse heraf til Rådets syvende Internationale Konference på Hanaholmen ved Helsingfors den 17.—19. juni 1978 til drøftelse dels af relationerne mellem parlamenter og regeringer i regionalt samarbejde, dels af de aktuelle nordiske samarbejdsemner: regionalpolitik, kulturarv og kulturfællesskab samt arbejdsmarkeds- og socialpolitik. Nordiske parlamentarikere og embedsmænd deltog i diskussionerne med en snes repræsentanter for 12 forskellige europæiske institutioner.

Konferencens deltagere blev budt velkommen af ministeren for nordisk samarbejde, Pirkko Työläjäarvi. Rådets præsident, Trygve Bratteli, ledte konferencen. Indledere og ordstyrere var rigsdagsmedlemmerne Seppo Westerlund, Finland, Gylfi Þ. Gíslason, Island, Ingrid Sundberg, Sverige, Ulf Sundqvist, Finland, og Nathalie Lind, Danmark.

Nordisk Råds Præsidium var vært ved en middag for konference-deltagerne i Finlandiahuset, og den finske regering gav middag på Fis-kartorpet.

Rådspræsidenten, Trygve Bratteli, fastslog i sin afslutningstale, at formålet med konferencen havde været at give deltagerne et indtryk af Nordisk Råds rammer og af de aktiviteter, som udføres inden for disse rammer, samt af deres betydning for borgerne i de nordiske lande. Samtidig havde man villet understrege, at Norden ikke har noget ønske om at isolere sig fra de bestræbelser for forståelse og samarbejde, som kendetegner regionalt samarbejde i Europa og andre steder i verden.

I konferencen deltog repræsentanter for FN-organisationerne ECE, FAO og ILO samt for de europæiske organisationer Comecon, EFTA, Det europæiske Fællesskab, Europarådet, OECD, ESA, Beneluxunionen, Rhinkommissionen og Den europæiske Investeringsbank.

Det nordiske samarbejdes forskellige organer både inden for Nordisk Råd og inden for Ministerrådet har i det daglige arbejde fra tid til anden direkte kontakt med de europæiske regionale samarbejdsorganisationer på sagsområder, hvor gensidig information eller fælles nordiske interesser gør det ønskeligt. Præsidiets har imidlertid ikke siden 1971, da reorganiseringen af det nordiske samarbejde og udviklingen på kontinentet i retning mod det europæiske fællesmarked var aktuelt, været på besøg hos europæiske institutioner.

I forbindelse med overvejelser af organisatorisk art i det forløbne år og under drøftelser af det parlamentariske ansvar i regionalt samarbejde og forholdet til regeringssiden besluttede Præsidiets ved årets begyndelse at

foretage en studierejse til europæiske institutioner. Den omfattede dels institutioner, hvor forholdet mellem parlament og regeringssiden kunne studeres, nemlig Europarådet i Strasbourg og Europa-Parlamentet i Luxembourg, dels organisationer med sagsområder af stor interesse for de nordiske lande, EFTA, OECD og ECE, samt to specialorganisationer med arbejdsprogrammer af aktuel interesse, FN's Flygtningehøjkommissær i Genève og den europæiske samarbejdsorganisation for satellitprogrammer, ESA, i Paris.

Præsidiets medlemmer lagde under rejsen særlig vægt på at blive informeret om de europæiske integrationsbestræbelser aktuelle mål og arbejdsopgaver samt deres individuelle udførelse af funktioner, som i Nordisk Råd påhviler Præsidiets eller Rådets øvrige parlamentariske organer.

#### *1.4 Præsidiets sammensætning*

Ved 26. session valgtes Trygve Bratteli, Norge, som præsident for Rådet og som vicepræsidenter Nathalie Lind, Danmark, V. J. Sukselainen, Finland, Jón Skaftason, Island, og Olof Palme, Sverige. Efter regeringsomdannelsen i Danmark nomineredes Poul Schlüter til vicepræsidentposten i stedet for Nathalie Lind. Efter valget i Island nomineredes Eiður Guðnason til vicepræsidentposten i stedet for Jón Skaftason. I Præsidiets kontaktrejse til europæiske institutioner deltog Trygve Bratteli, Ragnhildur Helgadóttir, Poul Schlüter, V. J. Sukselainen samt Johannes Antonsson (som stedfortræder for Olof Palme). Ved Rådets Internationale Konference på Hanaholmen 17.—19. juni 1978 præsiderede Trygve Bratteli.

#### *2.1. Juridisk udvalgs sagsområde*

##### *2.1.1. Medlemsforslag*

Juridisk udvalg har behandlet følgende medlemsforslag, der har været henvist til udvalget: A 502/j om udredning af Nordisk Råds organisation og virksomhedsformer, A 523/j om et nordisk dataråd, A 532/j om nordiske regler for jægerkompetence, A 533/j om lovgivning mod udenlandsk støtte til politiske partier i Norden, A 541/j om selvstændig færøsk repræsentation i Nordisk Råd og A 547/j om ensartede sikkerhedsforskrifter for amatørboksnings.

Medlemsforslag A 502/j er fremsat i 1977, og juridisk udvalg havde forud for Nordisk Råds 26. session 1978 indstillet, at der ikke foretoges videre i anledning af forslaget. Under sessionen i 1978 blev forslaget på udvalgets foranledning henvist til fortsat behandling i udvalget. I sin betænkning af 16. januar 1979 har juridisk udvalg udførligt gennemgået det igangværende arbejde i budgetkomiteen og i Nordisk Råds præsidium vedrørende de organisatoriske forhold i rådet. Juridisk udvalg finder, at de i medlemsforslaget anbefalede undersøgelser er eller

vil blive omfattet af det igangværende reformarbejde og har derfor gentaget sin indstilling om, at der ikke foretages videre i anledning af medlemsforslaget.

I anledning af medlemsforslaget A 523/j har juridisk udvalg foreslået, at Nordisk Råd vedtager en rekommandation, hvorefter Nordisk Ministerråd opfordres til inden Nordisk Råds session i 1980 at undersøge behovet og muligheden for etablering af et nordisk samarbejde vedrørende dels de sikkerheds- og sårbarhedsaspekter, som samfundet må have opmærksomheden rettet mod ved anvendelsen af den moderne datateknik, dels det øgede behov for sikker information om datateknikken og følgerne af dens anvendelse, der er nødvendigt for, at de politisk ansvarlige myndigheder og offentligheden er i stand til at vurdere og påvirke udviklingen og anvendelsen af elektronisk databehandlingsteknik i samfundet.

I anledning af medlemsforslag A 532/j har juridisk udvalg indstillet, at Nordisk Råd vedtager en rekommandation, hvorefter Nordisk Ministerråd anmodes om at undersøge mulighederne for at samordne de nordiske landes regler om jægerkompetence på en sådan måde, at det ved erhvervelse af jagtret anerkendes, at jægerkompetence erhvervet af nordiske statsborgere i ét nordisk land er ligeværdig med jægerkompetence erhvervet i et andet nordisk land.

Medlemsforslag A 541/j er identisk med det medlemsforslag A 495/j om selvstændig færøsk repræsentation i Nordisk Råd, som blev behandlet under rådets 26. session 1978. Juridisk udvalg har udtrykt samme opfattelse ved behandlingen af medlemsforslag A 541/j som ved behandlingen af forslag A 495/j. Herefter bør det nordiske samarbejde på politisk plan som udgangspunkt fortsat foregå mellem suveræne staters folkeforsamlinger og regeringer, og juridisk udvalg indstiller derfor igen, at der ikke foretages videre i anledning af forslaget. I en mindretalsudtalelse til udvalgets betænkning af 16. januar 1979 henstilles det, at det pålægges præsidiet at tage initiativ til en udredning vedrørende mulighederne for selvstændig færøsk repræsentation i Nordisk Råd.

Medlemsforslagene A 533/j og A 547/j er fremsat på så sent et tidspunkt, at remissudtalelserne over forslagene ikke har kunnet foreligge inden sessionen. Udvalget har derfor udskudt den afsluttende behandling af disse forslag til sessionen i 1980.

### 2.1.2. *Beretninger*

Juridisk udvalg har i samarbejde med de nordiske justitsministre fortsat overvejelserne vedrørende udbygningen og gennemførelsen af det nordiske lovgivningsprogram, der er indeholdt i ministerrådets beretning om det nordiske samarbejde, C 1 (kapitel II). Ministerrådets arbejde med lovgivningsprogrammet har i 1978 været koncentreret om at søge gennemført de enkelte programpunkter, og der er ikke i 1978

tilføjet programmet nye samarbejdsområder. Juridisk udvalg har taget dette til efterretning. Lovgivningsprogrammet var hovedemnet på det årlige fællesmøde med de nordiske justitsministre, der blev afholdt den 7. november 1978 i Helsingfors. Af juridisk udvalgs betænkning af 16. januar 1979 over C 1/1979 fremgår, at udvalget især har interesseret sig for de person- og familieretlige spørgsmål, kommissionslovgivningen, forsikringsaftalelovgivningen, erstatningsreglerne vedrørende produktansvar og miljøskader, datalovgivningen og det strafferetlige sanktions-system.

### 2.1.3. *Meddelelser om rekommandationer*

Af de til juridisk udvalg henviste meddelelser om rekommandationer har følgende været drøftet med de nordiske justitsministre på mødet den 7. november 1978: nr. 12/1972 om forbud mod tobaksreklame, nr. 10/1973 angående samordnet udlændingelovgivning og udlændingepolitik og nr. 2/1974 om forbud mod alkoholreklame.

Med baggrund i meddelelserne til Nordisk Råds 27. session 1979 har juridisk udvalg indstillet, at rekommandationerne nr. 12/1972 og 2/1974 anses for færdigbehandlede for rådets vedkommende.

### 2.1.4 *Øvrige sager*

Riksdagsman Erik Adamsson har repræsenteret juridisk udvalg under Nordisk Dataunions konference om datapolitik den 21.—22. august 1978 i Åbo.

### 2.1.5. *Møder og medlemmer*

Juridisk udvalg har afholdt møder den 1.—3. august 1978 i Tønder, den 7. november 1978 i Helsingfors med deltagelse af justitsministrene fra Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige, og den 15. og 16. januar 1979 i Stockholm.

Udvalgets formand, folketingsmedlem Kristian Albertsen, er udtrådt af udvalget og afløst af folketingets formand, K. B. Andersen, der på mødet den 7. november blev valgt til ny udvalgsformand.

Alttingsmand Einar Ágústsson har afløst alttingsmand Halldór Asgrímsson som islandsk repræsentant og næstformand i udvalget.

Udvalgets sammensætning er i øvrigt uændret.

## 2.2 *Kulturutskottets saksområde*

### 2.2.1 *Samarbete med Nordiska ministerrådet*

Kulturutskottet har under året sammanträtt till två gemensamma möten med Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna). Det förra hölls den 19 februari 1978 i Oslo och det senare den 19 september 1978 i Mariehamn.

Vid mötet den 19 februari behandlades ett förslag till budget för nordiskt kulturellt samarbete 1979. Det rådde enighet inom utskottet om att stöda förslaget till bruttoökning av budgeten med 13 % i förhållande till budgeten för 1978. Betydelsen av en bruttoökning av denna storleksordning underströks av det faktum att nettoökningen eller aktivtetsökningen enligt förslaget var blott 7 % mot 8,9 % i budgeten för 1978. Det rådde likaså enighet om att stöda förslaget till höjning av ministerrådets dispositionsmedel med 1,5 milj. dkr till 7,0 milj. dkr.

En majoritet inom utskottet ansåg att det föreslagna bidraget till Nordiska sommaruniversitetet för 1979 skulle skäras ned med hälften till 0,5 milj. dkr med sikte på att sommaruniversitetet därefter inte skulle kunna påräkna något stöd över den nordiska kulturbudgeten.

De av ministerrådets eget budgetutskott anlagda synpunkterna på budgetförslaget hade för första gången även delgivits kulturutskottet. Denna nyordning var utskottet tillfreds med. Däremot ställde sig utskottet oförstående till den av budgetutskottet företagna detaljgranskningen av budgetförslaget, vilken resulterat i direkta prioriteringsförslag. Det var utskottets uppfattning att uppgiften att prioritera var förbehållen kulturutskottet och ministerrådet. Denna uppfattning framfördes även till ministerrådet.

Inför sitt andra gemensamma möte med ministerrådet för året den 19 september 1978 hade kulturutskottet utarbetat en promemoria om aktuella frågor inom nordiskt kultursamarbete (se *bihang* till utskottets betänkande om C 1/1979). I denna promemoria fortsatte utskottet diskussionen om utvecklingen av det mellan utskottet och ministerrådet etablerade samarbetet om den nordiska kulturbudgeten. Utskottet framhöll att det nu syntes som om budgetproceduren börjat få en sådan utformning som gav utskottet självt reella och praktiska möjligheter till ett fruktbart deltagande i beredningen av kulturbudgeten.

Kulturutskottet var dock inte tillfreds med den roll som ministerrådets eget budgetutskott påtagit sig i detta budgetsamarbete. Detta utskott, som enligt sitt mandat är ett rådgivande organ på tjänstemannanivå, svarar för finansiella och organisatoriska synpunkter på de årliga budgetförslagen. Utskottet kan anlägga synpunkter på förslag som kan tänkas medföra väsentliga utgiftsökningar i den löpande budgeten eller i följande budgetförslag. Mot bakgrund av budgetutskottets behandling av budgetförslaget för 1979, om vilket kulturutskottet erhöll redogörelse till det föregående gemensamma mötet med ministerrådet, underströk kulturutskottet att det var oacceptabelt att budgetutskottet gick in i själva budgetförslaget och gav anvisningar i den ena eller andra riktningen. Med hänvisning till det nordiska kulturavtalet inskräppte kulturutskottet att det var de politiskt ansvariga organen som ägde dra upp riktlinjerna för och svara för utformningen av kultursamarbetet. Denna uppgift omfattade även prioriteringarna inom budgetförslagen. Dessa

borde enligt kulturutskottet vara förbehållna Nordiska ministerrådet bestående av kultur- och undervisningsministrarna och Nordiska rådet företrätt av dess kulturutskott.

Diskussionen om kultursamarbetet 1978—1979 berörde bl. a. den fortsatta utredningen av frågan om nordisk radio och television via satellit. Utskottet konstaterade att det i sitt betänkande om rekommendation *nr 15/1973* anfört de problemkomplex som särskilt måste beaktas i utredningsarbetet och anlagt synpunkter på dessa. Utskottet hade därefter med tillfredsställelse noterat att dess synpunkter beaktats i direktiven för den fortsatta utredningen. I fråga om tidtabellen för utredningen konstaterade utskottet att ministerrådet inte slagit fast bestämd tidpunkt för beslut om frågans vidare behandling. Utskottet betonade att ministerrådets beslut borde föreligga redan på senhösten 1979, för att möjliggöra behandling vid 28:e sessionen 1980. Om ministerrådet däremot var berett att fatta beslut i saken först på våren 1980, innebar detta att saken uppsköts till följande session, om inget annat bestämdes.

När det gällde utvecklingen av kultursamarbetet 1980 och den kommande kulturbudgetens storlek konstaterade kulturutskottet att merparten av aktivitetsökningen budgetåren 1978 och 1979 kommit eller skulle komma Nordiska kulturfonden eller ministerrådets dispositionsmedel till godo. Denna enligt utskottets uppfattning i och för sig positiva utveckling hade dock haft följder av mindre gynnsamt slag, såsom att det därigenom blivit mindre utrymme för utvecklingen av verksamheten vid de fasta institutionerna på kulturbudgeten. Utskottet ansåg att det inom ramen för kulturbudgeten även borde vara möjligt att utvidga också fasta institutioners verksamhet under den självklara förutsättningen att sådan utvidgning kunde motiveras.

Av särskilda samarbetsfrågor som kulturutskottet tog upp till diskussion med ministerrådet kan nämnas grannspråksundervisningen, universitetskurser i historia och ungdomsturism. Utskottet uttalade sitt stöd till de av utredningen "Våra grannspråk" (*NU B 1978: 11*) framlagda förslagen till intensifiering av grannspråksundervisningen i de nordiska länderna. Särskild uppmärksamhet krävde enligt utskottet svenskundervisningen i Finland. Utredningen hade även föreslagit ett språk- och informationscentrum i Finland i enlighet med intentionerna i *rek. nr 18/1974* angående ökad information om Norden och kurser i nordiska språk i Finland, vilket förslag med tillfredsställelse noterats av kulturutskottet.

Utskottet hade i många sammanhang framhållit betydelsen av att det årligen anordnades nordiska universitetskurser i historia, för att varje årskull av de blivande historielärarna skulle ha möjlighet till fördjupade studier i nordisk historia, vilket deltagande i dessa kurser erbjuder. Kulturutskottet underströk än en gång det väsentliga i att kurserna i historia kunde anordnas årligen på samma sätt som de nordiska kur-

serna i språk och litteratur.

Slutligen tog utskottet fasta på *rek. nr 3/1975* om en Nordturistbiljett med syfte att förbättra ungdomens möjligheter till resor i de nordiska länderna. Utskottet menade att ungdomsturismen hade stor betydelse inte minst på det individuella planet för att hos ungdomen utveckla kunskaperna om och känslan för de nordiska länderna och den nordiska gemenskapen. Utskottet önskade för sin del stöda ansträngningarna att göra det lättare för ungdomar att resa i Norden.

Inför det gemensamma mötet den 19 september mellan kulturutskottet och ministerrådet hade utskottet tillställts en samlad presentation av den verksamhet inom ramen för kulturavtalet som finansierades över den nordiska kulturbudgeten samt av vissa planerade projekt bl. a. med utgångspunkt i rådsrekommendationer. Utskottet hade nämligen sommaren 1977 i samband med det då pågående arbetet med ministerrådets allmänna handlingsprogram (*B 24*) uttalat att det fanns behov av en samlad värdering av de erfarenheter som gjorts av kultursamarbetet under den femårsperiod som avtalet om nordiskt kulturellt samarbete varit i kraft. Därvid hade utskottet framhållit att en sådan värdering skulle kunna utgöra en utmärkt grund för en utveckling och konkretisering av de riktlinjer som för kultursamarbetets del slagits fast 1974 ("Riktlinjer för nordiskt kulturellt samarbete", *NU 1974: 24*). I sitt betänkande om ministerrådets berättelse över sin verksamhet *C 1/1979* har kulturutskottet anlagt synpunkter på dels det presenterade materialet, dels den vidare behandlingen av detta.

### 2.2.2 *Ministerrådsförslag*

Vid sin genomgång av ministerrådsförslaget till program för Nordiska ministerrådet (*B 24*) kallat "Människan och resurserna i Norden" konstaterade utskottet att det nordiska kultursamarbetet, dess mål och medel, givits en summarisk presentation, som till sitt omfång var mycket mindre än den som ges i ministerrådets årliga berättelse till Nordiska rådet. Den av utskottet tidigare efterlysta samlade värderingen av erfarenheterna av kultursamarbetet under kulturavtalets första femårsperiod hade inte heller gjorts (se dock ovan). Utskottet avstod därför från en detaljgranskning av förslaget till program för ministerrådet och nöjde sig med att lägga några allmänna synpunkter på förslaget.

Bl. a. underströk utskottet kraftigt betydelsen av att ministerrådets arbete var väl förankrat bland parlamentarikerna i Nordiska rådet. Enligt utskottets uppfattning var det bara genom täta och nära kontakter mellan rådet och ministerrådet som den grund kunde skapas utan vilken samarbetsinitiativen inte gick att förverkliga. I fråga om att förankra det nordiska samarbetet framhöll utskottet dessutom betydelsen av samarbete mellan folkrörelserna. Ju starkare den folkliga förankringen av det nordiska samarbetet kunde göras, desto bättre resultat

av detta samarbete kunde då även förväntas. Vidare framhöll utskottet att stödet till ungdomssamarbetet blev allt viktigare ju starkare den internationella masskulturen påverkade de nordiska länderna och särskilt ungdomarna. Ju tidigare ett nordiskt intresse kunde väckas hos ungdomen, desto fastare blev den grund som det nordiska samarbetet i framtiden kunde bygga på.

På förslag av kulturutskottet antog Nordiska rådet följande yttrande med anledning av ministerrådsförslaget:

1. I det nordiska utbildningssamarbetet bör mot bakgrund av den stora ungdomsarbetslösheten särskild vikt läggas vid de 16—19-årigas utbildning.

2. Ett samlat handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden och i det nordiska samarbetet bör snarast föreläggas Nordiska rådet.

3. Ett ministerrådsförslag om utvidgat nordiskt radio- och TV-samarbete bör föreläggas Nordiska rådet.

4. De nordiska folkrörelserna bör beredas möjlighet till fast medverkan i det nordiska kultursamarbetet. Därvid bör särskild vikt läggas vid ungdomssamarbetet.

### 2.2.3 Medlemsförslag

Inom utbildningssektorn har kulturutskottet beslutat föreslå rådet att anta rekommendation till ministerrådet om att genomföra en kartläggning av sådana i lag eller avtal fastställda regler med anknytning till den grundläggande yrkesutbildningen, vilka utgör hinder för arbetskraftens fria rörlighet mellan de nordiska länderna samt att intensifiera det nordiska samarbetet på yrkesutbildningens område (*A 520/k*). Utskottet har vidare föreslagit rådet att anta rekommendation till ministerrådet om att vidta åtgärder för att åstadkomma en nordisk konvention om gemensam arbetsmarknad för lärare (*A 521/k*). Inom utbildningssektorn behandlar utskottet ytterligare ett medlemsförslag om en nordisk folkhögskola i Västnorge (*A 529/k*), ett medlemsförslag om en nordisk idrottsfolkhögskola i Brønderslev (*A 536/k*), ett medlemsförslag om skeppstekniskt och skeppsekonomiskt utbildningssamarbete (*A 540/k*) samt ett medlemsförslag om gemensamt ansvar för utlandsskolor (*A 543/k*).

Kulturutskottet har inom forskningssektorn beslutat föreslå rådet att anta rekommendation till ministerrådet om att på basen av genomförd utredning lägga fram förslag till ett organiserat nordiskt samarbete inom den medicinska genetiken med särskild inriktning på genetiska skaderisker (*A 513/k*). Inom denna samarbetssektor behandlar utskottet vidare ett medlemsförslag om forskning rörande kvävernas kultur och språk i Nordnorge (*A 545/k*).

Inom den allmänkulturella sektorn har kulturutskottet beslutat föreslå



rådet att anta rekommendation till ministerrådet om att utreda förutsättningarna för ett Nordens institut på Åland (*A 512/k*). Utskottet har vidare beslutat föreslå rådet att anta rekommendation till ministerrådet om att utreda förutsättningarna för ett utökat nordiskt samarbete på biblioteksområdet, särskilt inom folkbibliotekssektorn (*A 525/k*). Ytterligare behandlar utskottet ett medlemsförslag om arrangerande av en samnordisk konferens om barnkultur samt om produktion och förmedling av samnordiska kulturtjänster för barn (*A 526/k*) samt ett medlemsförslag om nordiskt samarbete om lättläst litteratur (*A 531/k*).

#### 2.2.4 Berättelser

Vid 26:e sessionen 1978 antog rådet på förslag av kulturutskottet med anledning av ministerrådets berättelse *C 1/1978* ett yttrande (*nr 7/1978*), i vilket det betonades att det i det nordiska utbildningssamarbetet mot bakgrund av den stora ungdomsarbetslösheten borde läggas särskild vikt vid de 16—19-årigas utbildning och yrkesutbildningen. Vidare ansåg rådet att arbetet med utvecklingen av grannspråksundervisningen i de nordiska länderna borde vidareföras. Rådet framhöll även att dess kulturutskott borde föreläggas förslag till handlingsprogram för inriktningen av det stöd till nordiskt forsknings-samarbete som kanaliseras genom den nordiska kulturbudgeten. Rådet ansåg vidare att det borde skapas möjligheter att ta till vara det intresse för nordiskt kultursamarbete som väckts genom Nordiska kulturfondens stöd till lokala kulturveckor och ytterligare att frågan om kultursamarbete mellan Grönland och det övriga Norden borde utredas allsidigt med utgångspunkt i grönländska behov och i samråd med grönländska myndigheter.

För att öka sina möjligheter till effektivare kontroll av nordiska institutioners verksamhet har utskottet beslutat att till sin genomgång av berättelser från institutioner finansierade över den nordiska kulturbudgeten kalla företrädare för respektive sektion vid sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete att såsom sakkunniga delta i behandlingen av dessa samt att vid val av mötesort även ta hänsyn till möjligheterna att stifta bekantskap med de nordiska institutionerna på ort och ställe. Utskottet har i enlighet därmed bl. a. besökt *Nordens folkliga akademi* i Kungälv och *Centralinstitutet för nordisk asienforskning* i Köpenhamn.

I fråga om *NORDFORSK (C 13/k)*, vars verksamhet bedrivs med offentliga medel, har utskottet funnit det nödvändigt att organet även framdeles avger berättelse till Nordiska rådet i dettas egenskap av parlamentariskt kontrollorgan på nordiskt plan. Utskottet har uttalat önskemål om att *Finsk-svenska utbildningsrådet (C 26/k)* i sin kommande rapportering om utbildningssituationen för den i Sverige bosatta finsk-språkiga befolkningen skulle behandla erfarenheterna av hemspråks-

träningen och hemspråksundervisningen, eventuella svårigheter och brister samt planer på vidareutveckling av denna verksamhet.

### 2.2.5 Meddelanden om rekommendationer

Vid sin genomgång av de meddelanden om rekommendationer som inte varit uppförda på dagordningen för 26:e sessionen 1978 beslöt utskottet att under sina kommande överläggningar med ministerrådet i fråga rek. nr 18/1974 angående information om Norden och kurser i nordiska språk i Finland m. m. uttala stöd för det framlagda förslaget till ett nordiskt språk- och informationscentrum i Finland samt i fråga om rek. nr 12/1977 om handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden och i det nordiska samarbetet att ånyo aktualisera frågan om upprustningen av de nationella språknämnderna. Mot bakgrund av meddelandet om rek. nr 5/1976 angående samarbete på barnkulturens område väcktes inom utskottet förslag om att Nordiska kulturfonden genom särskild stödordning 1979 skulle antingen prisbelöna någon nordisk barnboksförfattare eller för utgivning beställa en barnbok av författare i vart och ett av de nordiska länderna. Med stöd av rådets fullmakt har utskottet till handlingarna lagt de på sin dagordning kvarvarande meddelandena till 26:e sessionen.

### 2.2.6 Medlemmar och möten

Vid sitt konstituerande möte den 18 februari 1978 under 26:e sessionen valde utskottet till förman Gylfi P. Gíslason och till viceförman Per Olof Sundman. Sedan Gylfi P. Gíslason utträtt ur rådet, utsågs Per Olof Sundman den 18 september 1978 att fungera som utskottets förman för tiden fram till 27:e sessionen. Utskottets sekreterare har varit fil. kand. Kristian Slotte.

Efter 26:e sessionen har följande förändringar i utskottets sammansättning ägt rum:

Den 11 augusti 1978 valde Färöarnas lagting i stället för Johannes M. Olsen lagtingsman J. Fr. Øregaard.

Den 5 oktober valde den danska delegationen i stället för Karl Skytte, som utträtt ur rådet, folketingsmedlem Svend Haugaard.

Vid den 3 och den 10 januari i den isländska delegationen förrättat val utsågs alltingsledamot Ragnhildur Helgadóttir till medlem av kulturutskottet.

Utskottet har fram till 27:e sessionen 1979 hållit följande möten:

<i>Tidpunkt</i>	<i>Mötesplats</i>	<i>Anmärkningar</i>
17.2, 18—22.2.1978	Oslo	Protokoll 2: 1978
14—15.6.1978	Kungälv	Protokoll 3: 1978
18—19.9.1978	Mariehamn	Protokoll 4: 1978
27.11.1978	Köpenhamn	Protokoll 5: 1978
17—18.1.1979	Stockholm	Protokoll 1: 1979

Kulturutskottet har hållit gemensamma överläggningar med Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) den 19 februari 1978 i Oslo och den 19 september 1978 i Mariehamn (se ovan).

En vid utskottets möte i Mariehamn tillsatt arbetsgrupp bestående av Robert Pedersen, Marjatta Väänänen, Ragnhildur Helgadóttir, Rolf Fjeldvær och Per Olof Sundman samt utskottssekreteraren höll den 30 oktober 1978 ett möte i Köpenhamn för att utarbeta utkast till betänkande om bl. a. presentationen "Nordiskt kulturellt samarbete 1972—1978", vilket skulle ingå som särskild del i utskottets betänkande om ministerrådsberättelsen *C 1/1979*.

Vid en av sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete arrangerad konferens om utökat nordiskt samarbete inom vuxenutbildningen i radio och TV den 8—10 februari 1978 i Rungsted representerades kulturutskottet av suppleanten, riksdagsman Bengt Wiklund.

Tjänstemän vid sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete har på inbjudan av utskottet som sakkunniga deltagit i samtliga utskottsmöten. Tjänstemän från kultur- och undervisningsministerierna deltog i mötena under 26:e sessionen i Oslo liksom i de ovannämnda gemensamma överläggningarna mellan kulturutskottet och ministerrådet. Ytterligare deltog direktörerna för föreningarna Norden i mötena under 26:e sessionen.

### *2.3 Social- og miljøudvalgets sagsområde*

#### *2.3.1 Program för Nordiska ministerrådet "Människan och resurserna i Norden"*

På förslag av utskottet godkände plenarförsamlingen vid 26. sessionen följande yttrande (nr 4/1978):

Vid ministerrådets fastställande av programmet bör hänsyn tas till följande punkter:

1. Ett program för nordiskt samarbete i syfte att komma till rätta med ungdomsarbetslösheten bör utarbetas i skyndsam ordning.
2. Förutsättningarna för en harmonisering av de nordiska ländernas sociallagstiftning bör kartläggas.
3. Reell jämställdhet mellan kvinnor och män bör eftersträvas.

Utskottets betänkande över handlingsprogrammet inleddes med vissa generella synpunkter. Det konstaterades, att det nordiska samarbetet även fortsättningsvis måste grundas på i särskild ordning utarbetade, sektorsvisa handlings- och samarbetsprogram. Utskottet underströk, att några mera betydande risker för att det sedan 1970-talets början sektoriellt inriktade samarbetet skulle drabbas av bakslag knappast förelåg. En nackdel med ett samarbete av denna typ var emellertid att ambitionsnivån kunde komma att variera kraftigt mellan de olika områdena. Tillkomsten av ett övergripande handlingsprogram torde därför medföra dels att olik-

heter jämnades ut, dels att sambandet mellan de olika sektorerna framstod mera klart.

Nya mål för verksamheten eller konkreta planer för framtiden inom de samarbetsområden som berör social- och miljöutskottet innehöll programmet inte, vilket knappast heller var att vänta med tanke på att hela utskottets arbetsfält efter den 26:e sessionen täcks av löpande handlingsprogram, framhöll utskottet.

Nordiska rådets särskilda ställning som ett för parlamentariker och regeringsrepresentanter gemensamt samarbetsorgan fastslogs av utskottet. Vikten av parlamentarisk kontroll av ministerrådets verksamhet ökar och budgetsamrådet mellan ministerrådet—samarbetsministrarna och Nordiska rådets budgetkommitté får därvid särskilt stor betydelse.

### 2.3.2 Social- och hälsovårdsfrågor

#### 26:e sessionen

Vid den 26:e sessionen antogs rekommendationer på social- och hälsovårdsområdet som berörde samarbete beträffande förbättrad hälsovård för jordbruksbefolkningen (*nr 10/1978*), nordisk insats för att minska tobaksrökningen (*nr 11/1978*) samt nordiskt samarbete för att förebygga uppkomsten av handikapp (*nr 13/1978*).

#### Medlemsförslag

Utskottet har under året behandlat ett medlemsförslag om filialundervisning vid Nordiska hälsovårdshögskolan (*A 517/s*). Syftet med förslaget var att fort- och vidareutbildning på nordiskt plan skulle kunna utlokaliseras från Nordiska hälsovårdshögskolan. Utskottet besökte av denna anledning Nordiska hälsovårdshögskolan i slutet av oktober 1978. Diskussioner fördes med företrädare för högskolans styrelse, personal och elever om olika aspekter av ett system med filialundervisning. Utskottet beslöt att förorda att medlemsförslaget inte föranleder någon åtgärd från Nordiska rådets sida.

Missbruket av mediciner inom elitidrotten tas upp i medlemsförslaget *A 527/s*. Utskottet har beslutat att föreslå Nordiska rådet att antaga en rekommendation i huvudsaklig överensstämmelse med medlemsförslaget. Åtgärder för att begränsa djurförsökens omfattning aktualiseras i medlemsförslaget *A 530/s*. Förslaget har ännu ej färdigbehandlats inom utskottet. Detta gäller också för medlemsförslaget *A 535/s* om forskning m. m. rörande åldrandets problem och *A 539/s* om nordiskt idrottsmedicinskt forskningsinstitut.

### 2.3.3 Arbetsmarknadsfrågor.

#### 26:e sessionen

Vid den 26:e sessionen antogs en rekommendation (*nr 12/1978*) om **internationell konvention om arbetstiden**.

### *Etapp två av arbetsmarknadsprogrammet*

Social- och miljöutskottet har under år 1978 i betydande utsträckning kommit att uppmärksamma arbetsmarknadsfrågorna. Utskottet har tillsatt en särskild arbetsgrupp i syfte att förbereda ställningstagandet från utskottets sida beträffande etapp två av det nordiska arbetsmarknadsprogrammet. Arbetsgruppen har hållit två möten. Utskottet har framfört önskemål om att etapp två av det nordiska arbetsmarknadsprogrammet skulle föreläggas Nordiska rådet i form av ett ministerrådsförslag. Dessa önskemål har inte tillgodosetts, utan etapp två har överlämnats i form av ett meddelande om rekommendation *nr 19/1975/s* angående nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet. Utskottets arbetsgrupp för arbetsmarknadsfrågor sammanträdde i slutet av november 1978 i Köpenhamn och hörde därvid sakkunniga från ministerrådets organ och för arbetsmarknadens parter. Det gemensamma mötet mellan utskottet och ministerrådet som skulle ha ägt rum den 4 december 1978 fick på grund av de förseningar som uppkommit vid utarbetandet av etapp två av arbetsmarknadsprogrammet förläggas till Stockholm den 24 januari 1979.

### *Yttrande till kulturutskottet*

Under året har utskottet haft att yttra sig över två medlemsförslag som handlagts av rådets kulturutskott. Utskottet tillstyrkte att en kartläggning genomfördes beträffande i lag eller avtal fastställda regler som avser grundläggande yrkesutbildning och som verkat hindrande på arbetskraftens fria rörlighet (*A 520/k*). Utskottet tillstyrkte också i princip införandet av en gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare (*A 521/k*).

### *2.3.4 Miljövårdsfrågor*

#### *26:e sessionen*

Vid den 26:e sessionen antogs fyra rekommendationer på miljövårdsområdet. Efter nära samråd mellan social- och miljöutskottet och ministerrådet—miljövårdsministrarna framlades ett ministerrådsförslag innehållande program för nordiskt samarbete på miljövårdsområdet. På förslag från utskottet antogs en rekommendation beträffande ministerrådsförslaget (*nr 6/1978*). Övriga rekommendationer på miljövårdsområdet gällde införandet av en europeisk miljövårdskonvention (*nr 7/1978*), forskning om skydd för ozonskiktet (*nr 8/1978*) samt konvention till skydd för ozonskiktet (*nr 9/1978*).

### *Medlemsförslag*

Åtgärder för bevarande av sälstammen i östersjöområdet togs upp i medlemsförslaget *A 528/s*. Utskottet föreslår, att rådet antager en rekommendation i huvudsaklig överensstämmelse med medlemsförslaget.

*Rek. nr 27/1974/s* avsåg inrättandet av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning. Arbetet med denna rekommendation har med tiden fått en alltmera regionalpolitisk prägel. För att orientera sig om utvecklingen

i saken hörde utskottets sakkunniga från de åländska självstyrelseorganen vid ett möte i slutet av maj 1978 i Mariehamn.

Medlemsförslaget *A 538/s* avser samarbete om rening av avloppsvattnen. Medlemsförslaget är ännu ej färdigbehandlat inom utskottet.

### 2.3.5 Jämställdhetsfrågor

#### 26:e sessionen

Vid Nordiska rådets 25:e session uppmanades ministerrådet att till den påföljande råds-sessionen låta utarbeta *ett handlingsprogram för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor*. Ett dylikt handlingsprogram förelades Nordiska rådet för yttrande i form av ministerrådsförslaget *B 23/s*.

Utskottet ansåg det emellertid vara en brist att någon åtgärdsförteckning ej fogats till handlingsprogrammet. Därigenom saknades möjlighet för utskottet att bedöma vilka praktiska resultat som handlingsprogrammet kunde tänkas resultera i. Som en allmän synpunkt anförde utskottet, att utarbetandet av handlingsprogram på ett naturligt sätt skapar förväntningar om konkreta åtgärder från ministerrådets sida. Utskottet tillstyrkte dock att handlingsprogrammet fastställdes i enlighet med framlagt ministerrådsförslag, men förutsatte att konkretiseringen av handlingsprogrammet skulle driftas vid ett gemensamt möte mellan utskottet och ministerrådet i slutet av maj 1978.

#### Samråd med ministerrådet i jämställdhetsfrågor

I rek. nr 5/1978/s angående nordiskt handlingsprogram för samarbete i jämställdhetsfrågor ingick som punkt 2 att ministerrådet efter samråd med social- och miljöutskottet skulle låta utarbeta en förteckning över de konkreta åtgärder som handlingsprogrammet föranleder. Det åsyftade gemensamma mötet ägde rum den 31 maj 1978 i Mariehamn. Dessförinnan hade social- och miljöutskottets arbetsgrupp för jämställdhetsfrågor sammanträtt i Köpenhamn i mitten av april 1978. Utskottet beslöt föreslå ministerrådet att prioritera tre samarbetsområden: arbetsmarknad, social- och familjepolitik samt attityder och opinionsbildning.

### 2.3.6 Samarbete i övriga frågor

#### 26:e sessionen

Vid den 26:e sessionen uppmanades ministerrådet att vidareföra samarbetet på arbetsmiljöområdet, men på en högre ambitionsnivå (*yttrande nr 8/1978 punkt VIII*).

#### Medlemsförslag

Sommartid har ånyo aktualiserats inom Nordiska rådet. I medlemsförslag *A 516/s* förordades införandet av enhetlig sommartid i Norden. Genom att det inte syntes aktuellt för Danmark att år 1979 införa sommartid beslöt utskottet att föreslå att medlemsförslaget avskrivs. I en skrivelse till rådspresidiet förordades emellertid att Norge och Sverige i princip borde införa sommartid ifall så skedde i Danmark.

### 2.3.7 *Berättelser och meddelanden*

#### 2.3.7.1 *Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet, C 1*

Vid rådets 26:e session antogs på förslag av social- och miljöutskottet ett yttrande (*nr 8/1978*) i vilket framhölls att ytterligare åtgärder borde vidtagas på nordiskt plan för att komma till rätta med missbruket av tunga narkotiska preparat. En sammanslagning av nordiska samarbetsorganet för drogforskning och nordiska nämnden för alkoholforskning förordades liksom att utredningen om gemensam arbetsmarknad för ytterligare kategorier av social- och medicinalpersonal borde påskyndas. Nordiska rådet och arbetsmarknadens parter borde beredas möjlighet att medverka i det fortsatta arbetet med det nordiska arbetsmarknadsprogrammet, intensifierade åtgärder vidtagas för att komma till rätta med ungdomsarbetslösheten och utredningen om en nordisk databank för lediga platser slutföras. Arbetsmiljösamarbetet i Norden borde föras vidare, men på en högre ambitionsnivå, ansåg utskottet.

#### 2.3.7.2 *Avskrivningar av rådsrekommendationer och frågor*

På utskottets förslag avskrevs följande rådsrekommendationer: *9/1967* angående komplettering av 1955 års konvention om social trygghet, *8/1968* angående utbyte av förvaltningstjänstemän, *10/1969* angående gemensam skeppsmedicinsk forskning, *16/1969* angående läkemedelssamarbete, *23/1969* angående zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige, *5/1971* angående nordisk giltighet för recept, *3/1972* angående åtgärder mot vissa luftföroreningar, *1/1973* angående försörjarebegreppets utformning (enbart punkt 1), *9/1973* angående permanent samarbete om njurtransplantationer och *4/1975* angående rättsligt skydd för mäns och kvinnors lika rättigheter.

Betänkande avgavs beträffande meddelandet om rekommendation *nr 1/1970* angående vidareutbildning av socialpersonal. Frågor ställdes inom utskottets sakområde angående avgiftslättnader för handikappfordon (*E 2*), arkitekternas utbildnings- och arbetsvillkor (*E 4*) samt om alkoholpolitikens samhällsekonomiska konsekvenser (*E 8*).

### 2.3.8 *Medlemmar och möten*

För den tid som denna rapport avser har social- och miljöutskottet haft följande möten:

17, 18 och 21.2.1978 i Oslo

30.5.1978 i Mariehamn

15—17.8.1978 i Tórshavn

24.10.1978 i Göteborg

4.12.1978 i Köpenhamn

23—24.1.1979 i Stockholm

Till förman utsåg utskottet vid konstituerande möte den 18.2.1978 Asbjørn Haugstvedt och till vice förman Bror Lillqvist.

Utskottets sekreterare har varit fil. kand. Claes Wiklund.

Vid mötet i Oslo deltog Steen Folke som suppleant för Ib Nørlund, Daris Håvik för Anna-Greta Skantz och Grethe Lundblad för Paul Jansson. Därtill närvar Ulla Ekelund. Vid mötet i Mariehamn närvar ej Petter Savola och Sverrir Hermannsson medan Tyra Johansson deltog som suppleant för Paul Jansson. Vid Tórshavns-mötet ersatte Peter Muurman, Bror Lillqvist under det att Sverrir Hermannsson var frånvarande. Vid Göteborgs-mötet deltog ej Erling Dinesen, Ib Nørlund och Jan-Ivan Nilsson (ny medlem av utskottet efter Bertil Jonasson). Sverrir Hermannsson ersattes av suppleanten Sighvatur Björgvinsson. Vid mötet i Köpenhamn ersattes Sverrir Hermannsson av Sigvatur Björgvinsson medan Paul Jansson var frånvarande.

Vid mötet i Stockholm var Ib Nørlund frånvarande, Sigrid Utkilen ersattes av Marit Løvvgig och Paul Jansson av Tyra Johansson. Som ny isländsk medlem närvar Svava Jakobsdóttir.

Social- och miljöutskottets arbetsgrupp för jämställdhetsfrågor sammanträdde i Köpenhamn den 11.4.1978. I arbetsgruppen ingick Bernhardt Tastesen, Bror Lillqvist, Sigurlaug Bjarnadóttir, Sigrid Utkilen och Anna-Greta Skantz (ordförande).

Social- och miljöutskottets arbetsgrupp för arbetsmarknadsfrågor möttes i Köpenhamn den 23.11.1978. I arbetsgruppens möte deltog Erling Dinesen (ordförande), Petter Savola, Asbjørn Haugstvedt och Anna-Greta Skantz. Gruppen möttes därtill i Stockholm den 22.1.1979.

Social- och miljöutskottets sekreterare, fil. kand. Claes Wiklund, deltog som observatör vid möte med Nordiska socialpolitiska kommittén den 24—25.4.1978 i Oslo och den 23.8.1978 i Tromsø.

Vid konferensen "De funksjonshemmede og arbeidsmarkedet" som anordnades av Nordisk förening för rehabilitering, Voksenåsen 18—20.5.1978 deltog från Nordiska rådets sida stortingsrepresentant Liv Andersen och riksdagsman Petter Savola, åtföljda av konsulent Olav Vefald.

Vid ILO:s 64:e arbetskonferens i Genève representerades Nordiska rådet under tiden 7—10.6.1978 av odelstingspresident Asbjørn Haugstvedt, åtföljd av fil. kand. Claes Wiklund.

Vid det nordiska socialpolitiska ministermötet i Tromsø den 24—25.8.1978 representerades utskottet av sin förman, odelstingspresident Asbjørn Haugstvedt, åtföljd av fil. kand. Claes Wiklund.

## 2.4 Samferdselsspørgsmål

### 2.4.1 Samarbete med Nordiska ministerrådet

Trafikutskottet har under det gångna året hållit två gemensamma möten med Nordiska ministerrådet (trafikministrarna).



Det förra mötet hölls den 2 mars 1978. Där presenterades inför trafikutskottet TELEMEDEL-projektet. Projektets slutresultat redovisades i NU-serien (*NU A 1978: 2*). Projektets syfte är att underlätta handikappades och äldre människors användning av teletjänster genom att främja utveckling och marknadsföring av olika telekommunikationsutrustningar.

Vid mötet diskuterades vidare möjligheterna att införa nedre åldersgräns vid användandet av de s. k. Inter-Rail biljetter.

Trafikutskottets senare möte med ministerrådet hölls i Köpenhamn den 4 december 1978. Där framförde utskottet sina synpunkter på NÄT:s verksamhetsprogram i överensstämmelse med transportavtalet, artikel 11. Trafikutskottet hälsade med tillfredsställelse den principöverenskommelse om upprättande av flyglinjen Uleåborg—Luleå—Kiruna per 1 juni 1979 som kommunikationsministrarna i Finland, Norge och Sverige kungjorde på mötet.

Från ministerrådets och utskottets sida konstaterades att upprätthållandet av Kvarken-rutten är av stor betydelse.

Trafikutskottet betonade att vikten av att färjeförbindelse mellan Island, Färöarna och det övriga Norden kommer till stånd så snart som möjligt. En rapport om frågan, som framlades under sommaren 1978, remissbehandlas för närvarande.

Trafikutskottet framhöll för ministerrådet behovet av att NORD-TRANS-utredningen uppdateras och att statistik om godstransporter i Norden i framtiden kommer med i Nordisk statistisk årsbok.

Vägbygget mellan Kiruna och Narvik diskuterades på mötet och utskottet underströk betydelsen av att vägbygget genomförs i sådan takt att mellanriksförbindelsen kan etableras snarast möjligt.

Trafikutskottet tog upp till diskussion frågan om godstransporter i Trondheimsleden och anförde att det var i båda ländernas intresse att öka den gränsöverskridande trafiken på denna sträcka.

På mötet aktualiserades frågan om liberalisering av de nordiska ländernas regler för fraktcharter innebärande tillåtelse för s. k. splitcharter och slutligen fick utskottet redogörelse om Öresundsdelegationernas betänkande om Öresundsförbindelserna.

#### 2.4.2 Medlemsförslag

Trafikutskottet har färdigbehandlat följande fyra medlemsförslag sedan senaste session:

a. Medlemsförslag *A 515/t* om samordning av de nordiska bestämmelserna om säkerhet, arbetsmiljö m. m. för fartyg.

Med anledning av rekommendationen beslöt utskottet föreslå rådet att antaga följande rekommendationer:

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utreda möjligheterna för en ökad samordning av de nordiska ländernas bestämmelser om säkerhet och arbetsmiljö inom handelsflottan.

2. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att internationellt verka för en genomgående hög standard inom sjösäkerhet och arbetsmiljö till sjöss.

3. Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Island och Norge att ratificera sjösäkerhetskonventionen SOLAS 1974.

b. Medlemsförslag *A 518/t* om samnordiska åtgärder mot onykterhet till sjöss.

Med anledning av rekommendationen beslöt utskottet föreslå rådet att antaga följande rekommendation:

1. att arbeta för att informationen om bestämmelser mot onykterhet (beruselse) till sjöss och om de allmänna risker som är förenade med alkoholförtäring i samband med förande av fritidsbåtar utbyggs och intensifieras.

2. att låta undersöka möjligheterna att harmonisera lagstiftningen i de nordiska länderna angående trafikonykterhet till sjöss.

c. Medlemsförslag *A 522/t* om upprättande av en nordisk flyghaverikommission.

Med anledning av rekommendationen beslöt utskottet föreslå rådet att inte företa sig något i anledning av medlemsförslaget.

d. Medlemsförslag *A 534/t* om enhetliga rabatter m. m. i järnvägstrafiken i Norden.

Med anledning av rekommendationen beslöt utskottet föreslå rådet att antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna att förenkla och förenhetliga reglerna om generella rabatter m. m. i persontrafiken på järnväg i Norden.

Utskottet har följande två medlemsförslag under behandling:

a. Medlemsförslag *A 507/t* om liberalisering av de nordiska ländernas regler för fraktcharter.

b. Medlemsförslag *A 544/t* om sänkning av flygpriserna på inomnordiska rutter.

#### 2.4.3 *Berättelser och meddelanden*

I sitt betänkande över Nordiska ministerrådets berättelse (*C 1/1978*) uttryckte trafikutskottet tillfredsställelse över att berättelsen på utskottets anmodan för första gången innehöll redogörelse om det nordiska samarbetet om trafiksäkerhet utanför vägtrafiken.

I betänkandet uttryckte utskottet vidare den vikt som i utskottet lagts vid att likartade trafikregler införs i de nordiska länderna, att flygförbindelser upprättas på Nordkalotten och färjeförbindelser mellan Island, Färöarna och det övriga Norden.

Ministerrådet anmodas att påskynda arbetet med att införa nordisk giltighet för körkort.

Vid genomgång av de meddelanden om rekommendationer som inte varit uppförda på dagordningen för 26:e sessionen beslöt utskottet att ta upp till diskussion med ministerrådet (trafikministrarna) meddelanden om följande rekommendationer: *nr 9/1968* om godstransporter i Trondheimsleden, *nr 28/1973* om tvärgående flygförbindelser på Nordkalotten och *nr 4/1975* om färjeförbindelse mellan Island, Färöarna och det övriga Norden.

#### 2.4.4 *Avskrivningar och frågor*

På trafikutskottets förslag avskrevs vid 26:e sessionen följande rekommendationer: *nr 1/1976* ang. nordiskt handlingsprogram för turistsamarbete, *nr 4/1971* om en mellanriksväg mellan Virtaiemi och Tjærebukten och *nr 26/1973* ang. likartade bestämmelser om terränggående motorfordon.

Vid 26:e sessionen ställdes frågor ang. följande saker på trafikutskottets område: Öresundsförbindelserna, om förbättrade flygförbindelser mellan Åland och stockholmsområdet och om flygförbindelserna mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige.

#### 2.4.5 *Medlemmar och möten*

För den tid som denna rapport avser har trafikutskottet hållit följande möten:

27—28.04.1978 i Reykjavik

28—29.06.1978 i Västerås

06—07.11.1978 i Helsingfors

04—05.12.1978 i Köpenhamn

15—16.01.1979 i Stockholm

Vid sitt konstituerande möte den 18 februari 1978 valde utskottet till förman Seppo Westerlund och till vice förman Gustav Holmberg.

Utskottets sekreterare har varit cand.jur. Snjólaug Olafsdóttir.

Efter 26:e sessionen har följande förändringar i utskottets sammansättning ägt rum:

Inge Fischer Møller efterträdde Otto Mörch som medlem av utskottet efter val i den danska delegationen den 5 oktober 1978. Nils Dahlman efterträdde Folke Woivalin som medlem av utskottet den 2 november 1978 och Gils Gudmundsson efterträdde Magnus Kjartansson som medlem av utskottet efter val i den isländska delegationen den 10 januari 1979.

I NKTF:s konferens om mindre skeppsfart i Norden som hölls i Reykjavik den 24—27 april 1978 deltog från trafikutskottets sida Håkon Kyllingmark, Thor Lund och Rolf Sellgren och utskottssekreteraren Snjólaug Olafsdóttir.

I Pohjola-Nordens konferens om ungdomsturismen i Norden som hölls i Kuopio den 9—11 juni 1978 deltog från utskottets sida Rolf Sellgren

och utskottssekreteraren Snjólaug Olafsdóttir.

I den konferens som ministerrådet arrangerade i samråd med turistkommittén kring ämnet Norden som ett resealternativ till Södern deltog från utskottets sida utskottets ordförande Seppo Westerlund och Ralf Friberg. Konferensen hölls i Köpenhamn den 17 oktober 1978.

## 2.5 Økonomisk utvalgs saksområde

### 2.5.1 Samarbeid med Nordisk Ministerråd

I tidsrommet mellom 26. og 27. sesjon har utvalget hatt to møter med representanter for Nordisk Ministerråd. Således var statsråd Bjartmar Gjerde til stede på utvalgets møte 21. februar 1978 og besvarte en rekke spørsmål vedrørende videreføringen av det nordiske økonomiske samarbeid.

Under utvalgets møte 22. januar 1979 redegjorde statsråd Rolf Wirtén for den politiske bakgrunn for ministerrådsforslaget vedrørende et handlingsprogram for regionalpolitikken.

### *Ministerrådets beretning til 26. sesjon*

I utvalgets forslag til betenkning om Ministerrådets beretning vedrørende det nordiske samarbeid (*C 1/1978*) som ble godkjent av Nordisk Råd med 57 mot 2 stemmer, uttales det bl. a. at man støtter de nordiske statsministres oppfatning om at de nordiske land gjennom felles tiltak på lengre sikt kan bidra til en gunstigere økonomisk situasjon i de enkelte land og at de derfor bør samarbeide om utformningen av den økonomiske politikk. Rådet følger med interesse resultatene av de pågående drøftinger på industri- og energiområdet mellom Norge og de andre nordiske land.

Forholdene bør legges til rette for en utvidelse av samhandelen i Norden samtidig som man bør arbeide for å løse praktiske handelshindringer i Europa. Betydningen av nordisk samarbeid om eksportfremmende tiltak ble understreket. Man anmodet om fortsettelse og utvidelse av det nordiske samarbeid i handels- og valutapolitiske spørsmål.

Rådet uttrykte tilfredshet med virksomheten i og planene for Nordisk Industrifond. Betydningen av øket integrasjon av det nordiske byggemarked ble understreket. Rådet noterte med tilfredshet at det regionalpolitiske samarbeid var gitt høyeste prioritet.

Rådet forutsatte at det ville få seg forelagt forslag till handlingsprogram for det konsumentpolitiske området. Endelig la Rådet vekt på at de nordiske land i størst mulig utstrekning kommer fram til felles nordiske holdninger og beslutninger når det gjelder felles-nordiske bistandsinnsetser.

### *Ministerrådsforslaget om et program for Nordisk Ministerråd*

Utvalgets forslag til uttalelse om de deler av ministerrådsforslag om

et program for Nordisk Ministerråd (B 24) som vedrører utvalgets saksområder ble godkjent av plenarforsamlingen med 55 mot 3 stemmer.

Ministerrådet anmodes således om å øke samrådingen vedrørende den økonomiske politikk med sikte på å sikre alle mennesker et trygt og meningsfylt arbeid. Industri- og energisamarbeidet må konkretiseres snarest mulig og en bedre utnytting av råvarer og ressurser bør etterstrebes. Nordisk fond for teknologi og industriell utvikling bør kunne være et aktivt hjelpeorgan i arbeidet for en mer effektiv ressursanvendelse.

Dessuten ble de nordiske land oppfordret til å samarbeide videre for en utjevning mellom industriland og utviklingsland.

#### *Ressursspørsmål og utviklingshjelp*

Utvalgets forslag til rekommandasjon vedrørende medlemsforslag A 509 om en felles nordisk innsats for gjenvinning av avfall og gjenbruk av ressurser ble vedtatt av plenarforsamlingen med 60 stemmer. Ministerrådet rekommanderes å utarbeide en plan for en felles nordisk innsats som vesentlig skal bygge på eksisterende forskning og planlegging, for behandling og gjenvinning av avfall og gjenbruk av ressurser.

Videre vedtok Nordisk Råd med 51 stemmer utvalgets forslag til rekommandasjon vedrørende medlemsforslag A 506 om utvikling av fiskeprodukter for u-landenes behov. Ministerrådet rekommanderes å forberede en plan for å overføre kunnskaper og teknikk til utviklingslandene for at disse bedre kan utnytte havets ressurser. Planen bør samtidig ta sikte på å utvikle og tilvirke nordiske fiskeprodukter for utviklingslandenes aktuelle behov.

#### *Nordisk Investeringsbank (NIB)*

Utvalget avga betenkning vedrørende beretningen om NIB's virksomhet i perioden 1. juni 1976—31. desember 1977. I utvalgets betenkning ble det redegjort for to protokolltilførsler i kontrollkomitéen når det gjaldt bankens lån til havnemyndighetene i Göteborg til finansiering og utbygging av en storhavn for containertrafikk. Kontrollkomitéen hadde godkjent bankens beretning og hadde også funnet at lånet var innvilget i overensstemmelse med NIB's statutter. To av de parlamentarisk oppnevnte medlemmer av kontrollkomitéen ga uttrykk for tvil om lånet var et naturlig engasjement for banken.

Tvil var også til stede i økonomisk utvalg. Flertallet pekte på at det var et begrenset tilsagn og at styret ikke hadde tatt standpunkt til Göteborg havn som nordisk storhavn. Havneutbyggingen i Norden kunne etter flertallets mening fortsatt prøves, slik at de enkelte lands behov kan tillgodeses.

To av utvalgets medlemmer pekte på at forutsetningen om at lån skal være "av nordisk interesse" er i ferd med å tolkes så vidt at den

mister sin naturlige betydning. Göteborgslånet ligger etter deres mening utenfor det området som ble søkt avgrenset ved etableringen av NIB.

Et annet mindretall uttalte at lånet er i strid med bankens statutter.

#### *Øvrige spørsmål*

Plenarforsamlingen slutter seg til økonomisk utvalgs innstilling om ikke å foreta seg noe i anledning medlemsforslag *A 510* om at Ministerrådet skulle samordne de nordiske myndigheters tiltak mot arbeidsløshet og inflasjon med sikte på å oppnå full sysselsetting og stabil pengeverdi.

Plenarforsamlingen sluttet seg også til økonomisk utvalgs innstilling om å betrakte følgende rekommandasjoner som sluttbehandlet for Rådets vedkommende: *Rek. nr. 2/1977* om en avtale om kommunalt samarbeid over de nordiske riksgrenser (rek. oppfylt) og *rek. nr. 4/1977* om et handlingsprogram innen byggsektoren (rek. oppfylt).

#### *2.5.2 Medlemsforslag*

Til behandling på Rådets 27. sesjon foreligger medlemsforslagene *A 519/e*, Nordisk industrialiseringsfond for Færøyene, *A 524/e*, Valutapolitisk og monetært samarbeid i Norden, og *A 537/e*, Nordisk samarbeid i OECD om adferdskode for multinasjonale foretak.

I anledning medlemsforslag *A 519/e*, Industrialiseringsfond for Færøyene, har utvalget foreslått at Rådet ikke foretar seg noe.

Med hensyn til medlemsforslag *A 524/e*, Valutapolitisk og monetært samarbeid, har utvalget innstillet at Rådet forsterker og videreutvikler samrådingen og samvirket mellom de nordiske land i valutapolitiske spørsmål med sikte på å oppnå størst mulig stabilitet i de valutapolitiske forhold såvel i Norden som internasjonalt; og former innholdet i det fremtidige valutapolitiske samarbeidet slik at det så effektivt som mulig bidrar til en gunstig økonomisk utvikling i de nordiske land med full sysselsetting og stabil økonomisk vekst.

Hva angår medlemsforslag *A 537/e*, Nordisk samarbeid om adferdskode for multinasjonale foretak, har utvalget foreslått at Nordisk Råd rekommanderer de nordiske regjeringer å samarbeide for at gjennomgåelsen av OECD's adferdskode for flernasjonale foretak fører til bedre informasjon og effektiv overvåking av disse foretaks virksomhet.

#### *2.5.3 Ministerrådsforslag*

Til behandling på Rådets 27. sesjon foreligger ministerrådsforslagene *B 27/e*, Handlingsprogram for konsumentsektoren og *B 28/e*, Handlingsprogram for regionalpolitikken.

I anledning ministerrådsforslag *B 27/e*, Handlingsprogram for konsumentsektoren, har utvalget foreslått at saken ikke behandles under 27. sesjon.

Med hensyn til ministerrådsforslag B 28/e, Handlingsprogram for regionalpolitikken, har utvalget foreslått at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å vedta et handlingsprogram for det nordiske regionalpolitiske samarbeid, vesentlig i samsvar med ministerrådsforslaget.

#### 2.5.4 Medlemmer og møter

Utvalget valgte Kjell-Olof Feldt og Gunnar Berge til henholdsvis formann og viseformann. Utvalgets sekretær har vært byråsjef Lars Blaaflat.

Etter 26. sesjon er utvalgets sammensetning endret, idet Rolf Wirtén og Jan-Ivan Nilsson er gått ut og erstattet med Gunnar E. Richardson og Johannes Antonson. Harri Holkeri er gått ut og Ilkka Kanerva er kommet inn. Nathalie Lind og Jens Risgaard Knudsen er gått ut og Bertel Haarter og Poul Dalsager er kommet inn.

Ragnhildur Helgadóttir og Jón Skaftason er gått ut og Eidur Gudnason og Sverrir Hermannsson er kommet inn i utvalget.

Under 26. sesjon besluttet utvalget at for tiden fram til 27. sesjon skulle en nimannskomiteé kunne assistere utvalget ved å forberede saker før utvalgets behandling av dem. Komiteéen fikk fullmakt til å ta til etterretning slike beretninger og meldinger som ikke var ført på sakslisten for 26. sesjon.

Til medlemmer av komiteéen ble utpekt Nathalie Lind, Jens Risgaard Knudsen, V. J. Sukselainen, Erkki Tuomioja, Ragnhildur Helgadóttir, Gunnar Berge (viseformann), Lars Korvaid, Kjell-Olof Feldt (formann) og Alan Hernelius.

Utvalget har holdt følgende møter:

Tidspunkt	Møtested
17.—21. februar 1978	Oslo (26. sesjon)
15. august 1978	Mariehamn
30. oktober 1978	Helsingfors
8. januar 1979	Oslo
22. januar 1979	Stockholm
7. februar 1979	Helsingfors

Nimannskomiteéen har avholdt et møte 12. juni 1978 i Stockholm.

Utvalgets formann deltok på trepartskonferansen 7. september 1978 i København.

Sekretæren representerte utvalget på NAUT-konferansen 24.—27. oktober i Fyrklit.

#### 2.6 Budgetkomiteens virksomhed

I henhold til § 2 i arbeidsordningen for Nordisk Råds budgetkomité fastlagt af præsiediet den 27. januar 1976 (Nordisk Statutsamling 1975: 37)

skal komiteen afgive skriftlig rapport til præsidiets for hvert kalenderår.

Nedenfor redegøres således for virksomheden i kalenderåret 1978.

### 2.6.1 Budgetbehandlingen

Budgetkomiteens hovedopgaver ligger i årets første kvartal i behandlingen af ministerrådets budget for det kommende år og i årets sidste kvartal i behandlingen af disponeringsforslag nr. 1 fra ministerrådet angående fordeling af bevillingerne inden for de fastsatte indikative budgetrammer.

I tilslutning hertil har komiteen i årets løb drøftet sine arbejdsvilkår inden for de gældende budgetprocedurers rammer og sine muligheder for at få tilstrækkelige oplysninger til udførelse af sit hverv på tilfredsstillende måde.

Hvad ministerrådsbudgettet for 1979 angår kunne budgetkomiteen konstatere, at fire nye institutioner var overført fra nationale til det nordiske budget, som hermed steg med godt 20 mill nkr til 76 mill nkr. Samtidig konstateredes at budgettet i øvrigt lagde meget snævre rammer for aktivitetsforøgelse. Budgetkomiteen erkendte imidlertid at denne tilbageholdenhed måtte ses på baggrund af den stramme økonomiske situation som alle de nordiske lande befandt sig i og ønskede derfor ikke at sætte spørgsmålstegn ved selve budgetrammen. Komiteen henstillede dog at der indenfor de givne rammer blev taget hensyn til de af fagudvalgene fremførte ønsker om justeringer eller prioriteringer. For social- og miljø- samt trafikudvalget udgjorde disse ønsker ca 825 000 nkr. Økonomisk udvalg stillede sig afventende over for de endelige beslutninger i ministerrådet vedrørende bevillingerne på kernesikkerhedsområdet.

Ved oversendelse af det af samarbejdsministrene endeligt godkendte budget for 1979 til budgetkomiteen gjorde ministerrådets generalsekretær opmærksom på at de ved budgetkomiteens møde fremførte forslag om justeringer på projektbudgettet på tilsammen nkr 825 000 var imødekommet ved en forøgelse af ministerrådets disponeringsbevilling. Desuden oplystes at ministerrådet havde sat rammen for kernesikkerhedsaktiviteter til nkr 3.7 mill.

Da budgetkomiteen i årets sidste kvartal behandlede stedfortrædernes indstilling til ministerrådet om første fordeling af de budgetterede indikative rammebeløb indenfor de respektive sektorer konstaterede den at denne imødekommenhed ikke var synlig for trafikprogrammets vedkommende. I det af samarbejdsministrene i december endeligt godkendte disponeringsforslag var de af trafikudvalget foreslåede justeringer dog kommet til rette.

Samtidig bemærkede budgetkomiteen at førstegangsbevillingerne for 1979 lå på kun 70 pct af de indikative rammebeløb mod fem-ti procent højere de foregående år. Samtidig var ansøgningsfristen for udnyttelse af de indikative disponeringsrammer udstrakt til 1. maj 1979. Budgetkomi-



teen accepterede de omstændigheder som lå bag den forholdsvis lave førstegangsbevilling på baggrund af et fælles ønske om at ansøgninger på projektorrådet bliver så gennemarbejdede og relevante som muligt, men forbeholdt sig samtidig at den endelige beslutning om midlernes fordeling efter den 1. maj 1979 ikke sker uden forudgående konsultation med fagudvalgene og en samlet udtalelse fra budgetkomiteen i tilfælde, hvor fordelingen vil flytte beløb fra én sektor til en anden.

Ved behandlingen af budgettet for 1979 bemærkede budgetkomiteen at der ud over de enkelte fagudvalgs detaljerede gennemgang af de til institutioner og projekter bevilgede midler sammenholdt med de af Nordisk Råds organer udtalte mål og ønsker kunne være behov for en mere samlet vurdering af de opnåede resultater og disses virkninger såvel på nordisk som på nationalt niveau, f. eks. i form af besparelser på nationale budgetter, eller med henblik på mulige rationaliseringer.

Disse synspunkter fremførtes over for samarbejdsministrene ved samrådet den 8. november i mere konkret form, idet det henstilledes at i) man på regerings- og ministerrådssiden forsøger at indsamle oplysninger som kan give et mere samlet overblik over nationale og fælles udgifter til nordiske samarbejdsopgaver, ii) at det kunne være ønskeligt med en analyse til bedømmelse af det økonomiske udbytte af nordiske samarbejdsaktiviteter såvel gennem besparelser som gennem opnåede resultater både på nationalt og nordisk niveau, iii) at budget- og regnskabsopstillinger bør gøre det muligt at skelne mellem faglige og administrative aktiviteter, og iv) at der fortsat bør udfoldes bestræbelser for at få relevante institutioner i det nordiske samarbejde ind på ministerrådets eget budget.

Budgetkomiteen begrundede behovet for såvel bedre overblik som dybere indblik i den nordiske budgetudvikling ud fra konstateringen af at det nordiske samarbejdsbudget fra 1974 til 1979 er steget fra 54 til 176 mill. nkr. Det betyder efter komiteens opfattelse en tilsvarende forøgelse af komiteens ansvar som samordnende kontrolinstans for udgifter til nordiske samarbejdsopgaver, som — selv om de er et led i nationale bevilninger — kun i ringe grad kan kontrolleres på nationalt niveau.

Komiteens henvendelse til de nordiske revisionsinstitutioner om at blive delagtig i alle revisionsberetninger, som angår samnordisk virksomhed og som revideres af det respektive domicillands nationale revisionsinstanser, er et led i komiteens bestræbelser for at leve op til sit ansvar. Komiteens medlemmer har udtalt deres tilfredshed med den opnåede ordening. Efterhånden som samarbejdsområdet vokser i omfang skabes også nye behov for at sikre at de mange aktiviteter på projekt- og institutionsbasis virkelig har de virkninger som er tilsigtet og at de er i samsvar med samfundsudviklingens behov.

Det var på baggrund af erkendelsen af dette voksende ansvar at komiteen i det forløbne år viede de granskende og kontrollerende opgaver en betydelig opmærksomhed.

Hvad selve budgetproceduren angår kunne budgetkomiteen på sine møder i marts måned fastslå, at de enkelte fagudvalg i det store og hele er tilfredse med betingelserne for samarbejdet på budgetbehandlingens område, men at man dog stadig kunne ønske mere udførlige oplysninger om motiveringerne i projektvirksomheden.

Budgetkomiteen behandler som bekendt ikke selve kulturbudgettet, som granskes af kulturudvalget og drøftes af dette i samråd med ministerrådet i dets sammensætning af ministre for kultur- og undervisning. Dog har budgetkomiteen med fuld forståelse for kulturudvalgets holdning modtaget oplysning om at kulturudvalget over for ministre har påtalt at ministerrådets eget budgetudvalg har fremført synspunkter vedrørende kulturbudgettet for 1979, der kunne opfattes som et forsøg på at give retningslinjer for den prioritering, som må være forbeholdt ministerrådet og kulturudvalget i deres egenskab af samarbejdets faglige organer.

### 2.6.2 Granskning og kontrol

Da Nordisk Råds 23. session i 1975 behandlede slutrapporten fra den to år tidligere nedsatte arbejdsgruppe for budget- og kontrolspørgsmål og anbefalede oprettelse af en budgetkomité pålagdes dette organ samtidig at "kontinuerligt og pragmatisk søge at styrke de kontrolmuligheder, som det anser for væsentligst".

I konsekvens heraf har budgetkomiteen under sin hidtidige eksistens ved gentagne lejligheder drøftet principielle spørgsmål angående komiteens arbejdsopgaver. I den første fase af disse overvejelser i årene 1975 og 1976 koncentrerede komiteen sine anstrengelser på at opnå en tilfredsstillende procedure for behandlingen af budgetspørgsmål for derigennem at sikre rådets parlamentariske organer en reel mulighed for at påvirke budgetlægning og bevillingsrammer. I begyndelsen af 1977 fastsloges i et samråd mellem budgetkomiteen og samarbejdsministrene at rådet og ministerrådet også i budgetmæssig henseende har den fælles målsætning at gøre virksomheden så effektiv, meningsfuld og kritisk som muligt med de økonomiske ressourcer, som kan stilles til rådighed. En fast tidsplan blev indført, som har skabt grundlag for en reelt effektiv budgetbehandling i udvalgene.

I næste fase over oversynet af budgetkomiteens forpligtelser har dens opmærksomhed været rettet mod metoderne for kontrol og granskning. Komiteen har herunder taget vare på fagudvalgenes primære betydning i granskningsarbejdet og koncentreret sig om oversyn over de midler, udvalgene og deres sekretariater betjener sig af i kontrollen med samarbejdsaktiviteterne.

Nordisk Råds præsidium henledte i en skrivelse i september 1976 udvalgenes opmærksomhed på de synspunkter, som var fremført i budgetkomiteen om granskning og kontrol af nordiske institutioners virksomhed.

Budgetkomiteen bad specielt udvalgene overveje om de institutioner

der er med i det nordiske samarbejde har løst den opgave de var stillet eller om andre institutioner eventuelt tager sig af lignende opgaver så man risikerer dobbeltarbejde, samt om institutionernes bemanning og budget synes at svare til de reelle behov bag virksomheden.

I november 1977 besluttede komiteen påny at tage spørgsmålet op og bad præsидiet om at søge nærmere oplysning hos udvalgene om hvorledes disse selv så på deres muligheder for at gennemføre de nødvendige granskings- og kontrolopgaver.

Udvalgenes svar forelå i februar 1978 og var grundlag for budgetkomiteens følgende forhandling i marts måned om kontrolopgaverne og for bemærkninger som komiteen fremførte overfor samarbejdsministrene den 15. marts om behovet for øget indsats på dette felt.

Udvalgenes granskende og kontrollerende funktioner udøves hovedsagelig gennem fire former for aktivitet: gennemgang af ministerrådets årlige beretning (*C I*) og øvrige beretninger, opfølgning af ministerrådets handlingsprogrammer, gennemgang af meddelelser fra ministerrådet om aktiviteter som er foranlediget af rådets rekommendationer og endelig inden for budgetkomiteens rammer. I forbindelse med behandling af meddelelser og beretninger kan udvalgene indkalde sagkyndige efter behov, eller de kan skriftligt bede om komplettering af meddelelserne eller udvalgsmedlemmer kan rette spørgsmål til ministrene i specielle anliggender af nordisk interesse ved rådets sessioner.

I redegørelsen fra et af de faglige udvalg bemærkedes at det ville kræve en meget betydelig og tidkrævende indsats, hvis man vil have en helt ud objektiv helhedsvurdering af institutionerne og at man måtte forudsætte at der også fra nationalt hold blev ført tilsyn med at indsats af personale og pengemidler i institutioner med nordiske formål ikke står i misforhold til organernes reelle behov.

I forbindelse med disse overvejelser er der sket en intensivering af udvalgenes granskning. Flere af udvalgene har gransket de nordiske aktiviteter i forøget omfang og med delvis nye metoder. Herunder er der konstateret behov for udveksling af erfaringer med henblik på at effektivisere arbejdet og for øget samordning for at sikre en nogenlunde ensartet behandling af institutioner, projekter og andre aktiviteter inden for de forskellige sektorer. Ensartethed i metoder i de faglige vurderinger af indsats og resultater fra projekter og institutioner fra forskellige sektorer ses som en forudsætning for at det i givet tilfælde skal være muligt at foretage prioriteringer på tværs af sektorerne og at sikre parlamentarisk styring af det nordiske samarbejdes udvikling.

Vurdering og påpegnig af resultater og virkninger i det nordiske samarbejde er et emne, som budgetkomiteen også har intresseret sig for i dette år, dels ud fra bevidstheden om at det oprindelige nordiske initiativ ofte er overset, når iværksættelsen sker på nationalt niveau, og dels ud fra ønsket om at få en klar opfattelse af hvornår og hvorfor ideer og forslag

eventuelt ikke har ført til resultater. Budgetkomiteen håber at det skal lykkes at give udvalgene og deres sekretariater sådanne arbejdsmuligheder at deltagerne i Nordisk Råds arbejde har tilfredsstillende grundlag for deres bedømmelse af samarbejdets effektivitet og tempo.

Budgetkomiteens opmærksomhed har været henvendt på medlemsforslag *A 502/j* som fremsattes til Rådets 27. session om nedsættelse af en parlamentarisk udredning om Nordisk Råds organisations- og arbejdsformer. I forslaget henvises bl. a. til at budgetkomiteen har fået pålagt en dobbelt funktion i og med at den ud over selve budgetarbejdet i samarbejde med udvalgene også skal udføre granskning og kontrol inden for de respektive samarbejdsområder. Budgetkomiteen mener i det forløbne år at være nået frem til en klarere opfattelse af denne opgaves krav og har angivet forskellige måder hvorpå komiteen kan ruste sig til løsning af opgaven.

Budgetkomiteen har bl. a. fremført at den bør få støtte af præsidie-sekretariatet som varetager komiteens sekretariatsopgaver, til et mere selvstændigt granskende arbejde baseret på budgetanalyser, behandling af revisionsbemærkninger, rationaliseringsbestræbelser, opfølgingskontrol og vurdering af samarbejdets hovedmål og resultater. Komiteen forudsætter at der herudover vil være mulighed for at trække på ekstra hjælp i perioder hvor det er nødvendigt for udvalgenes udførelse af evaluering og analyser.

Budgetkomiteen konstaterer, at der med indgåelse af aftalen om retningslinjerne for den interne informationsudveksling mellem Nordisk Råd og Ministerrådets organer 1976-11-18 blev taget et første skridt hen mod en hensigtsmæssig udvikling i udvekslingen af informationer på alle niveauer. Komiteen kunne dog nu ønske fastere retningslinjer og mere regelmæssighed i udleveringen fra Ministerrådet af referater fra møder i embedsmandskomiteer og ministerråd samt dokumentation vedrørende direktiver for projekter, udredninger etc. af betydning for sagsbehandlingen inden for de respektive udvalgsområder, og har bedt præsidiet tage dette ønske op med ministerrådet.

Ministerrådets hovedrapport til sessionen, C 1, er udvalgenes vigtigste redskab i granskning og kontrol af samarbejdets aktiviteter. Komiteen har bedt præsidiet drøfte med Ministerrådet hvorledes denne rapport kan udformes i sine forskellige bestanddele for på samme tid at fuldstændiggøre billedet af regeringssidens indsats og imødekomme udvalgenes behov for relevante og løbende informationer om sagsbehandling på nationalt såvel som på nordisk niveau.

Opfølgning af Rådets rekommandationer gennem afgivelse af meddelelser fra Ministerrådet er fortsat et vigtigt element i det nordiske samarbejde som bør behandles med den størst mulige omhu såvel i sagsbehandling som præsentation.

Budgetkomiteen har konstateret at den nuværende praksis ikke altid

sikrer tilbagerapportering om hvorledes udvalgenes udtalelser i de enkelte tilfælde har påvirket aktiviteter under Ministerrådets ansvarsområde, og foreslår at der rettes herpå.

Ministerrådets handlingsprogrammer er et nyere element i det nordiske samarbejde. De har bidraget til at fremme dialogen mellem udvalgene og Ministerrådet og de har åbnet adgang for udvalgene til på et tidligt stadium at påvirke samarbejdets udvikling indenfor de berørte sektorer.

Alligevel svarer ikke alle i form, indhold eller behandlingsprocedurer til den betydning de kunne have i det nordiske samarbejde. Der bør gives udvalgene mere tid til behandlingen af forslagene inden forelæggelsen på sessionerne. De bør konkretiseres på en måde som letter udvalgenes prioriteringer på kortere og længere sigt. Og de bør have deres særlige plads i Ministerrådets fremadskuende planlægning med tydelig markering af reviderede målsætninger med regelmæssige mellemrum.

Endelig ønsker budgetkomiteen at notere at der med ovenstående række af ønskelige forholdsregler til skærping af de granskende opgaver ikke er taget stilling til de fremførte røster om en eventuel formel decharge-procedure til prøvning af Ministerrådets politiske og juridiske ansvar hvad angår de forholdsregler som man har vedtaget at gennemføre, eventuelt undladt at gennemføre. Dette spørgsmål henstår til nærmere overvejelse.

### 2.6.3 Medlemmer og møder

På Rådets 26. session valgtes følgende medlemmer til budgetkomiteen:

Juridisk udvalg:	Kristian Albertsen	Håkan Winberg
Kulturudvalget:	Gylfi Þ. Gíslason	Karl Skytte
Social- og miljøudvalget:	Asbjørn Haugstvedt	Bror Lillqvist
Trafikudvalget:	Seppo Westerlund	Bjarne Mørk Eidem
Økonomisk udvalg:	Kjell-Olof Feldt	Ragnhildur Helgadóttir

Ved komiteens konstituerende møde valgtes Kjell-Olof Feldt til formand og Karl Skytte til viceformand.

Ved valg til den danske delegation den 5. oktober indtrådte K. B. Andersen i juridisk udvalg i stedet for Kristian Albertsen og Svend Haugaard i stedet for Karl Skytte. Gylfi Þ. Gíslason er den 1. juli 1978 udtrådt af Rådet.

### Møder

Komiteen har holdt følgende møder:

1978-02-21 Oslo	Konstituerende møde.
1978-03-14 Stockholm	Behandling af Ministerrådets budget for 1979. Forberedende behandling af komiteens granskende og kontrollerende opgaver. Drøftelse af komiteens adgang til internordiske revisionsrapporter.

- 1978-03-15 Stockholm Møde med samarbejdsministrene om Nordisk Ministerråds budget for 1979.
- 1978-09-05 Stockholm Drøftelse af komiteens granskende og kontrollerende opgaver. Meddelelse fra Riksrevisjonen i Norge om ændringer af punkterne 5.2 og 5.4 i bestemmelserne om revision af internordiske projekter til imødekommen af budgetkomiteens behov for tilsendelse af beretninger.
- 1978-11-08 København Behandling af Ministerrådets disponeringsforslag nr. 1 for 1978. Forberedelse af mødet med samarbejdsministrene om komiteens kontrol og granskning.
- 1978-11-08 København Møde med samarbejdsministrene.

Ved møderne i Stockholm den 14. og 15. marts mødte Svend Haugaard som suppleant for Karl Skytte. Gylfi Þ. Gíslason og Bror Lillqvist var fraværende. I øvrigt mødte de ordinære medlemmer af komiteen. I mødet den 5. september i Stockholm mødte de ordinære medlemmer af komiteen fra Finland, Norge og Sverige, medens de danske og islandske delegationer ikke var repræsenterede. Ved møderne i København den 8. november mødte K. B. Andersen som formand for juridisk udvalg i stedet for Kristian Albertsen og Svend Haugaard i stedet for Karl Skytte. Fra Finland mødte Seppo Westerlund som ordinært medlem og Ralf Friberg i stedet for Bror Lillqvist. Fra Island mødte Ragnhildur Helgadóttir som ordinært medlem og Jón Helgason som suppleant. Fra Norge mødte de ordinære medlemmer Asbjørn Haugstvedt og Bjarne Mørk Eidem. Fra Sverige mødte de ordinære medlemmer Kjell-Olof Feldt og Håkan Winberg samt fungerende formand for kulturudvalget Per Olof Sundman. Komiteen trådte dermed sammen med 11 medlemmer i stedet for de ordinære 10.

### 2.7 Informationskommittén

Informationskommittén tillsattes av plenarförsamlingen den 18 februari 1978. Till medlemmar utsågs för Danmark folketingsmedlemmarna Chr. Christensen och Robert Pedersen, för Finland riksdagsmännen Ilkka-Christian Björklund och Petter Savola, för Island altingsmedlemmarna Gylfi Þ. Gíslason och Halldór Ásgrímson, för Norge stortingsrepresentant Jo Benkow och stortingspresident Guttorm Hansen, för Sverige riksdagsledamöterna Sture Palm och Per Olof Sundman.

Informationskommittén höll sitt konstituerande möte den 19 februari 1978 och utsåg stortingsrepresentant Jo Benkow till förman och riksdagsledamot Sture Palm till viceförman. Vår mötet hölls i Stockholm den 12 april 1978. Frånvarande var folketingsmand Chr. Christensen och

riksdagsman Petter Savola. Stortingsrepresentant Ingvar Bakken mötte som suppleant för stortingsrepresentant Guttorm Hansen. Vid mötet närvarar också chefredaktören för Nordisk Kontakt, Erling Larsson. Kommitténs sammarmöte hölls i Höfn, Island, den 10 augusti 1978. Frånvarande var folketingsmand Robert Pedersen. Riksdagsman Ralf Friberg deltog som suppleant för riksdagsman Ilkka-Christian Björklund och stortingsrepresentant Thor Lund som suppleant för stortingspresident Guttorm Hansen. Island företrädades av suppleanterna Jón Helgason och Sigvartur Björgvinsson. Redaktörerna för Nordisk Kontakt deltog i mötet.

Den 25 oktober 1978 höll informationskommittén möte i Oslo. Stortingspresident Guttorm Hansen var frånvarande. Island företrädades av altingsmedlemmarna Sigvartur Björgvinsson och Pall Petursson.

Informationstjänstemännen vid Nordiska ministerrådets båda sekretariat har kallats till samtliga möten.

Informationskommitténs arbete och informationsverksamheten i övrigt redovisas i ett särskilt kapitel (6) i denna rapport.

### *2.8 Utskottet för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning*

Till medlemmar av utskottet för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning valde Nordiska rådet vid sin 26:e session:

från Danmark: Robert Pedersen med Svend Haugaard som suppleant,  
från Finland: Ulf Sundqvist med Elsi Hetemäki-Olander som suppleant,

från Island: Gylfi Þ. Gíslason med Ragnhildur Helgadóttir som suppleant,

från Norge: Kjell Magne Bondevik med Trygve Bratteli som suppleant,

från Sverige: Sture Palm med Eric Carlsson som suppleant.

Sedan 26:e sessionen har Gylfi Þ. Gíslason utträtt ur rådet.

Utskottet har inte sammanträtt under tiden fram till 27:e sessionen.

Till medlemmar av utskottet valde rådet vid sin 27:e session:

från Danmark: Robert Pedersen med Svend Haugaard som suppleant,  
från Finland: Ulf Sundqvist med Elsi Hetemäki-Olander som suppleant,

från Island: Ragnhildur Helgadóttir med Einar Ágústsson som suppleant,

från Norge: Kjell Magne Bondevik med Trygve Bratteli som suppleant,

från Sverige: Sture Palm med Eric Carlsson som suppleant.

Till förman har utskottet utsett Ragnhildur Helgadóttir. Som utskottets sekreterare har fungerat kulturutskottets sekreterare Kristian Slotte.

Utskottet har sammanträtt den 20 och den 21 februari 1979 i Stockholm och därvid behandlat berättelsen över Nordiska kulturfondens

verksamhet under 1977 (*Sak C 16/k*) samt revisionsprotokollet, vilket såsom *bilaga 4* fogats till berättelsen. I mötena deltog de ordinarie medlemmarna förutom Ulf Sundqvist. Suppleant för Sundqvist var Elsi Hetemäki-Olander. Vid det senare mötet hörde utskottet direktör Klas Olofsson från sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete såsom sakkunnig.

### 3 Åtgärder i anledning av rådets beslut

#### 3.1 Rekommendationer och yttranden antagna vid 26:e sessionen

Med stöd av tidigare fattat principbeslut vid möte mellan de nordiska statsministrarna, Nordiska rådets presidium och Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) har beslutats att Nordiska ministerrådet skall svara för behandlingen av nedanstående rekommendationer:

- Nr 1. Program för nordiskt samarbete på turistområdet
- Nr 2. Samnordisk utbildning av lärare för dövblinda
- Nr 4. Kollektivtrafiken och de handikappades behov
- Nr 5. Handlingsprogram för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor
- Nr 6. Program för nordiskt samarbete på miljövårdsområdet
- Nr 7. Europeisk miljöskyddskonvention
- Nr 8. Forskning om skydd för ozonskiktet
- Nr 9. Konvention till skydd för ozonskiktet
- Nr 10. Förbättrad hälsovård för jordbruksbefolkningen
- Nr 11. Samverkan om tobaksupplysning
- Nr 12. Internationell konvention om arbetstiden
- Nr 13. Åtgärder mot uppkomsten av handikapp
- Nr 14. Utveckling av fiskeprodukter för u-ländernas behov
- Nr 15. Återvinning av avfall och återanvändning av resurser

Rekommendationerna och de i anledning av ministerrådets berättelse (*C 1*) antagna yttrandena med därtill hörande handlingar (*rekommendationerna 1—15 och yttrandena 1—10*) överlämnades till Nordiska ministerrådet den 26 maj 1978.

#### 3.2 Nordiska rådets litteraturpris

Nordiska rådets litteraturpris 1979 har tilldelats den svenska författaren Ivar Lo-Johansson för hans verk "Pubertet" i vilket han skildrar sin uppväxt och samhällsmiljö med öppenhet, ömsinhet och sinnlig kraft.

Priset, som är 75 000 danska kronor, utdelades tisdagen den 20 februari 1979 i anslutning till Nordiska rådets 27:e session i Stockholm.



Professor Mogens Brøndsted, Danmark, foretog presentationen av pristagaren.

Medlemmar i bedömningskommittén för Nordiska rådets litteraturpris var:

*Danmark:*

Lektor, cand.mag. Torben Broström, Professor Mogens Brøndsted

*Suppl:*

Professor dr. phil. F. J. Billskov Jansen

*Finland:*

Fil. dr. Kai Laitinen, Författaren Sven Willner

*Suppl:*

Bitr. professor Irmeli Niemi, Redaktör Ingmar Svedberg

*Island:*

Lektor Njördur P. Njardvik, Programchef Hjörtur Pálsson

*Suppl:*

Radiochef Andrés Björnsson

*Norge:*

Professor Arne Hannevik, Professor, dr. philos Leif Mæhle

*Suppl:*

Litteraturkritiker Odd Solumsmoen

*Sverige:*

Författaren Petter Bergman, Författaren Per Olof Sundman

*Suppl:*

Rektor Åke Leander

#### **4 Delegationerne**

Pr. 1. februar 1979 bestod de nationale delegationer af følgende medlemmer og stedfortrædere (tidspunktet for ændringer siden de ved 26. session gældende valg er angivet i parentes):

*4.1 Danmarks delegation**Medlemmer:*

Andersen, K. B. (S)  
 (5. okt. 1978)  
 Dalsager, Poul (S)  
 Dinesen, Erling (S)  
 Fischer Møller, Inge (S)  
  
 Pedersen, Robert (S)  
 Tastesen, Bernhardt (S)  
 Haugaard, Svend (RV)

Haarder, Bertel (V)  
 Holmberg, Gustav (V)  
 Jacobsen, Kirsten (FP)  
 (18. maj 1978)  
 Voigt, Mogens (FP)

Christensen, Ib (DR)

Schlüter, Poul (KF)  
 Brusvang, René (CD)

Christensen, Chr. (Kr.F)  
 Nørlund, Ib (DKP)

*Valgt af Færøernes lagting**Medlemmer*

Ellefsen, Pauli (SB)  
 Patursson, Erlendur (Tvfl)

*4.2 Islands delegation**Medlemmer:*

Guðmundsson, Gils (Ab)  
 Jakobsdóttir, Svava (Ab)  
 Guðnason, Eiður (A)  
 Ágústsson, Einar (F)  
 Helgadóttir, Ragnhildur (Sj)  
 Hermannsson, Sverrir (Sj)

*4.3 Finlands delegation**Medlemmer:*

Friberg, Ralf (Sdp)

*Stedfortrædere:*

Albertsen, Kristian (S)  
 (10. okt. 1978)  
 Jensen, Henning (S)  
 Jensen, Hans Jørgen (S)  
 Mørch, Otto (S)  
 (10. okt. 1978)  
 Andersen, Erik (S)  
 Poulsen, Kaj (S)  
 Steenholdt, Otto (Grønland)  
 (10. okt. 1978)  
 Kristensen, Jeppe (V)  
 Brøndlund Nielsen, Jørgen (V)  
 Jensen, Uwe (FP)  
 (12. jan. 1979)  
 Glensgård, Leif (FP)  
 (12. jan. 1979)  
 Erlendsson, Finnur (FP)  
 (12. jan. 1979)  
 Stetter Ib (KF)  
 Bollman, Niels (CD)  
 (11. jan. 1978)  
 Honoré, Bent (Kr.F)  
 Folke, Steen (VS)

*Stedfortrædere*

Nielsen, Agnar (SB)  
 Kjølbro Joensen, Karin (Tvfl)

*Stedfortrædere:*

Jónsson, Stefán (Ab)  
 Ólafsson, Kjartan (Ab)  
 Gunnarsson, Árni (A)  
 Pétursson, Páll (F)  
 Hallgrímsson, Geir (Sj)  
 Mathiesen, Matthias Á. (Sj)

*Stedfortrædere:*

Knuutila, Sakari (Sdp)

Koivisto, Tellervo (Sdp)	Söderman, Jacob (Sdp)
Lillqvist, Bror (Sdp)	Muurman, Peter (Sdp)
Sundqvist, Ulf (Sdp)	Ajo, Aimo (Sdp)
Tuomioja, Erkki (Sdp)	Liikanen, Erkki (Sdp)
Björklund, Ilkka-Chr. (Skdl)	Ekorre, Mikko (Skdl)
Hyvönen, Anna-Liisa (Skdl)	Wahlström, Jarmo (Skdl)
Tuominen, Mirjam (Skdl)	Peltola, Kaarina (Skdl)
Savola, Petter (K)	Tenhiälä, Hannu (K)
Sukselainen, V. J. (K)	Saukkonen, Juhani (K)
Väänänen, Marjatta (K)	Pihlajamäki, Veikko (K)
Hetemäki-Olander, Elsi (Kok)	Mikkola, Sara (Kok)
Kanerva, Ilkka (Kok)	Jokinen, Pekka (Kok)
(28 sept. 1978)	(28 sept. 1978)
Karhuvaara, Sinikka (Kok)	Ritniemi-Koski, Irma (Kok)
Westerlund, Seppo (Lkp)	Nieminen, Terhi (Lkp)
Gestrin, Kristian (Sfp)	Stenbäck, Pär (Sfp)
(14 april 1978)	
Westerholm, Raino (Skl)	Järvillehto, Ulla (Skl)
Dahlman, Nils (ÅS)	Fagerholm, Karl-Gunnar (ÅS)
(2 nov. 1978)	(2 nov. 1978)

#### 4.4 Norges delegation

##### *Medlemmer:*

Andersen, Liv (A)  
 Berge, Gunnar (A)  
 Bratteli, Trygve (A)  
 Eidem, Bjarne Mørk (A)  
 Fjeldvær, Rolf (A)  
 Hansen, Guttorm (A)  
 Lund, Thor (A)  
 Steen, Reiulf (A)  
 Stubberud, Liv (A)  
 Benkow, Jo (H)  
 Gjerster, Astrid (H)  
 Kyllingmark, Håkon (H)  
 Utkilen, Sigrid (H)  
 Willoch, Kåre (H)  
 Bondevik, Kjell Magne (Kr.F)  
 Haugstvedt, Asbjørn (Kr.F)  
 Korvald, Lars (Kr.F)  
 Jakobsen, Johan J. (Sp)

##### *Stedfortrædere:*

Bakken, Ingvar (A)  
 Steinbach, Anne-Lise (A)  
 Bøsterud, Helen (A)  
 Lie, Engly (A)  
 Førde, Einar (A)  
 Utsi, Per A. (A)  
 Fredheim, Kjell Magne (A)  
 Grøndahl, Kirsti (A)  
 Hansen, Harry (A)  
 Tynning, Torstein (H)  
 Syse, Jan P. (H)  
 Listau, Thor (H)  
 Schnitler, Gunvor (H)  
 Løvvig, Marit (H)  
 Haus, Knut (Kr.F)  
 With, Odd (Kr.F)  
 Sønstebø, Mørgen (Kr.F)  
 Sælthun, Ambjørg (Sp)

#### 4.5 Sveriges delegation

##### Medlemmer:

Nilsson, Jan-Ivan N. (c)  
 Palme, S. Olof J. (s)  
 Hernelius, J. Allan (m)  
 Feldt, Kjell-Olof (s)  
 Carlsson, C. Eric (c)  
 Adamsson, Erik S. J. (s)  
 Richardson, N. Gunnar E. (fp)  
 (23 okt. 1978)

Mellqvist, Sven A. (s)  
 Antonsson, Johannes M. (c)  
 (18 okt. 1978)

Palm, N. Sture (s)  
 Sundberg, Ingrid E. (m)  
 Johansson, Knut B. M. (s)  
 Sundman, Per Olof (c)  
 Skantz, Anna-Greta (s)  
 Sellgren, Rolf O. M. (fp)  
 Jansson, Paul G. (s)  
 Winberg, S. Håkan (m)  
 Werner, Lars H. (vpk)

##### Stedförträdere:

Jonäng, Gunnel M. (c)  
 Peterson, Thage E. G. (s)  
 Nordstrandh, Ove H. (m)  
 Lindahl, Essen H. G. (s)  
 Ekelund, Ulla G. (c)  
 Håvik, I. Doris H. (s)

Bergström, Britta J. (fp)  
 (18 okt. 1978)

Lundblad, Grethe (s)  
 Eriksson, Olle (c)

Gadd, P. E. Arne (s)  
 Petersson, Per M. (m)  
 Häll, Karl-Erik (s)  
 Håkansson, Alfred L. (c)  
 Wiklund, Bengt O. (s)  
 Jonsson, A. D. Elver (fp)  
 Johansson, Tyra A. S. (s)  
 Carlshamre, Nils O. G. (m)  
 Marklund, Eivor I. (vpk)

## 5 Organisatoriska och finansiella spörsmål

### 5.1 Budgetfrågor

På grund av presidiesekretariatets flyttning till nya lokaler hösten 1978 blev budgeten för 1978 reviderad och en tilläggsbudget på 718 000 skr. till täckning av flyttning, möblering etc. av de nya lokalerna i Tyr-gatan 5—7 blev beviljad hösten 1978.

Utfallet av 1978 års budget ligger inom ramen för anslagna medel. Utgifterna har uppgått till 8 734 570 skr. och inkomsterna till 2 143 825 skr. Nettoutgifterna är således 6 590 745 skr. mot budgeterat 6 594 000 skr. Intäkterna av rådets tryck, främst Nordisk utredningsserie, har blivit avsevärt större än beräknat. Å andra sidan har överskridanden skett på några konton, särskilt under posten rådets tryck; som dock uppvägs av större intäktsökningar. Enskilda överskridanden beror huvudsakligen på ökad aktivitet och stigande kostnadsutveckling under verksamhets-året. Presidiet har emellertid i god tid före budgetårets utgång medgivit att enskilda poster i budgeten för 1978 vid behov fick överskridas inom ramen för den totala budgeten.

I den reviderade budgeten för 1979, som fastställdes av presidiet

1978-12-20, har några omdisponeringar företagits och nettoutgifterna uppjusterats med 876 000 skr. till 7 306 000 skr. Uppjusteringarna på ordinarie konton betingas väsentligen av ökade hyreskostnader p. g. a. flyttningen samt ökade lönekostnader. Kostnaderna för rådets tryck förväntas öka främst p. g. a. utökat omfång av NU-serien. Höjningarna kompenseras till dels av uppräknning av intäkterna för 1979.

I budgeten för 1980 har räknats med fortsatta normala kostnadsökningar. Dessutom har vissa belopp justerats på grundval av erfarenheterna från budgetutfallet de senaste åren. Budgeten för 1980 har en nettoomslutning på 7 688 000 skr. Av nettoökningen med 382 000 skr. i jämförelse med den reviderade budgeten för 1979 belöper sig 162 000 skr. på ökade löner bl. a. vid överflyttning av ekonomiska utskottets sekreterare till presidiesekretariatet samt inrättande av 3 nya befattningar, 90 000 skr. på ökade kostnader från Nordisk Kontakt och 200 000 skr. på rådets tryck, den senare uppvägs dock delvis av ökade intäkter.

En uppställning över den reviderade budgeten för 1979 och ny budget för 1980 samt personalförteckning bifogas som tillägg 1 och 2.

### *5.2 PræsidiSekretariatet*

Den 8. november 1978 bevilgede præsidiet efter ansøgning sekretær i økonomisk udvalg, Lars Blaaflåt, afskedigelse fra tjenesten. Som ny sekretær for udvalget har præsidiet den 19. januar 1979 ansat cand. oecoon. Kjell Myhre-Jensen, Oslo. Stillingen er samtidig gjort til en heldagsstilling og forlagt til Stockholm.

Som ny redaktionsassistent ansattes fra 1. januar 1979 Viveca Wiklund.

I forbindelse med præsidiSekretariatets flytning fra de midlertidige lokaler i Gl. Riksdagshuset til nye permanente lokaler på Tyrgatan 5—7 i Stockholm den 27. november oprettedes to nye stillinger som assistenter i ekspedition og reception. Ekspeditionstillingen besattes fra 1. januar 1979 med Ove Ländin.

### *5.3 Sekretærkollegiet*

Sekretærkollegiet har mellem 26. og 27. session i året 1978 holdt møder den 30. og 31. marts i Stockholm, den 12. april i Stockholm, den 18. og 19. maj i Stockholm, den 7. juni i Stockholm, den 19. juni på Hanaholmen ved Helsingfors, den 14. august i Mariehamn, den 13. september i Stockholm, den 4. oktober i Stockholm, den 21. oktober i Genève, den 5. december i København, den 11. december i Oslo, den 19. december med udvalgssekretærene i Stockholm samt den 7. februar 1979 i Helsingfors.

Sekretærkollegiet mødtes med Nordisk ministerråds stedfortræderkomité den 4. oktober 1978 i København bl. a. for at forberede Rådets

27. session samt for at drøfte organisationsspørgsmål og informationsvirksomheden. Drøftelserne fortsattes på et møde mellem sekretærkollegiet og stedfortræderkomiteen den 11. december 1978 i Oslo.

Medlemmer af sekretærkollegiet var i tidsrummet mellem sessionerne: for Danmark Axel Gormsen, for Finland Håkan Branders, for Island Friðjón Sigurðsson, for Norge Gudvin Låder Ve, for Sverige Christer Jacobson og for præsidiensekretariatet Gudmund Saxrud (formand).

I mødet i Stockholm den 13. september mødte Niels Ove Gottlieb som stedfortræder for Axel Gormsen.

## 6 Informationsfrågor

### 6.1 Planläggningen

Syftet med Nordiska rådets informationsverksamhet finns formulerat i den informationsplan som gäller från början av 1976. Det är att inom och utom Norden verka för att 1) Nordiska rådet och nordiskt samarbete i övrigt blir känt vad gäller syfte, bakgrund, organisation och arbetsformer, 2) uppnådda resultat inom Nordiska rådet och nordiskt samarbete i övrigt blir kända, 3) pågående arbete inom Nordiska rådet och nordiskt samarbete i övrigt blir känt, 4) arbetet inom Nordiska rådet och nordiskt samarbete i övrigt uppfattas positivt. Dessutom skall informationsverksamheten ha till syfte att 1) kontinuerligt följa utomstående grupper (t. ex. massmediernas, forskarnas, Föreningarna Nordens) behandling av nordiska frågor och vid behov informera rådsmedlemmar och rådets sekretariat härom samt 2) följa upp det egna arbetets resultat med avseende på de uppställda målen.

Målgrupperna, till vilka informationsverksamheten skall riktas, har prioriterats. Vid sidan av de interna målgrupperna har följande externa grupper getts högsta prioritet: 1) massmedierna, 2) de politiska partierna, 3) lärarna.

Den långsiktiga informationsplanen kompletteras årligen med verksamhetsplaner, vilka utgör grunden för budgetarbetet.

Informationen till de prioriterade målgrupperna sköts enligt riktlinjer som utarbetats av särskilda arbetsgrupper. Under året 1978 slutförde skolarbetsgruppen sitt arbete och dess förslag till åtgärder och prioriteringar har omfattats av informationskommittén och presidiet. Planläggningen av denna verksamhet skedde i samråd med företrädare för skolmyndigheter och sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete. Även informationen till målgrupper utom Norden har under året planlagts i samråd med företrädare för Nordiska ministerrådets sekretariat och de nordiska utrikesministeriernas pressavdelningar samt föreningarna Norden.

## 6.2 Informationsverksamhetens organisation

Nordiska rådets informationskommitté fungerar som rådgivande organ för presidiet i informationsfrågor och som redaktionskommitté för tidskriften *Nordisk Kontakt*. Motsvarande organ finns inte på ministerråds-sidan. Allmänt har man dock ansett att en koordinering av informationsverksamheten vid Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet är önskvärd. Hittills har den främsta kontakten bestått i att informationstjänstemännen vid de båda ministerrådssekretariaten regelbundet kallats till informationskommitténs möten.

Den arbetsgrupp som på informationskommitténs uppdrag utredde frågan om informationen till målgrupper utom Norden underströk vikten av att koordineringen förbättras i syfte att effektivisera informationsarbetet. Arbetsgruppen framkastade tanken på en gemensam informationskommitté för Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet. Den angav även alternativa möjligheter att åstadkomma ett regelbundet samordningsarbete.

Utgående från diskussionerna i arbetsgruppen och informationskommittén utarbetade presidiesekreteraren en promemoria i vilken han konstaterar att "Grunnlaget for informasjonsvirksomheten bør være at man fastslår at informasjon om det nordiske samarbeid er en felles oppgave for Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd. På bakgrunn av en slik anerkjennelse bør det trekkes opp retningslinjer for ett felles ansvar, et samordnet apparat og en samordnet gjennomføring av informasjonsvirksomheten." I promemorian presenterades ett förslag om en gemensam informationskommitté för Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet.

Presidiet behandlade promemorian den 20 juni 1978. I diskussionen underströks att huvudvikten i den nordiska informationsverksamheten måste läggas på information inom de nordiska länderna. Det föreliggande förslaget innebar en så väsentlig förändring att det förutsatte en genomgripande diskussion inom delegationerna innan slutlig ställning kunde tas i frågan. Det framhölls att informationskommittén borde få tillfälle att behandla förslaget innan ställning togs därtill. Det konstaterades att förslaget innebar en delegering från presidiet till ett informationsorgan som kunde väntas ha större förutsättningar att handha dessa frågor. Förslaget avsåg en nära samordning med ministerrådet och ett ställningstagande förutsatte en överenskommelse med ministerrådet.

Sedan de nationella delegationerna dryftat förslaget genomgick det en grundlig behandling vid två möten i informationskommittén. Den underströk därvid vikten av att denna verksamhet koordineras och effektiviseras. Förslaget om att skapa en gemensam informationskommitté för Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet avvisades dock.

Informationskommittén konstaterade att ett sätt att stärka dess möjligheter att aktivt medverka i och ta sitt ansvar för detta koordinerings-

och effektiviseringsarbete kunde vara att presidiet skulle ge informationskommittén utökade fullmakter.

Beträffande förslagen om en omorganisering av informationsverksamheten yttrade informationskommittén följande:

1. Den generella informationen om det officiella nordiska samarbetet är en gemensam uppgift för Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet. Den generella informationen skall ge en övergripande bild av nordiskt samarbete och dess resultat samt presentera de olika samlingsorganens funktioner. Den generella informationen förverkligas bl. a. i form av gemensamt planerade seminarier, konferenser och besöksresor samt genom allmänna publikationer och gemensamma nyhetsbrev.

2. Ansvar för den generella informationen vilar på Nordiska rådets presidium (informationskommittén) och Nordiska ministerrådet.

3. Ansvar för informationen om det pågående arbetet inom de officiella nordiska samlingsorganen vilar på respektive organ. Även i denna verksamhet eftersträvas en koordinering, särskilt ifråga om produktion och distribution av informationsmaterial.

4. Nordiska rådets informationskommitté och Nordiska ministerrådet fastställer vid årliga överläggningar de allmänna riktlinjerna för den generella informationsverksamheten och överser principerna för koordineringen och budgeteringen av denna verksamhet.

5. Ansvar för verkställigheten inom ramen för de fastställda planerna vilar på informationscheferna vid de tre samnordiska sekretariaten. En av dem bör vara sammankallare.

6. Om överläggningarna mellan Nordiska rådets informationskommitté och Nordiska ministerrådet avges årligen en redogörelse till Nordiska rådets session.

Frågan om den nordiska informationsverksamhetens organisation dryftades vid överläggningar mellan Nordiska rådets presidium och Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) den 8 november 1978. Presidiet och samarbetsministrarna beslöt därvid uttala att den nordiska informationsverksamheten är en gemensam uppgift för rådet och ministerrådet. Det beslöts vidare att sekreterarkollegiet och ställföreträdarkommittén skulle ha i uppgift att låta Nordiska rådet resp. ministerrådet förbereda de organisatoriska förändringar som föranleds av det beslutade uttalandet.

Nordiska rådets presidium beslöt den 20 december 1978, sedan frågan förberetts i sekreterarkollegiet, i huvudsak bifalla till vad informationskommittén anfört. I riktlinjerna ändrades punkt fem, som gavs följande lydelse: "Ansvar för verkställigheten inom ramen för de fastställda planerna vilar på de tre samnordiska sekretariaten".

Presidiet beslöt vidare att ytterligare överväga frågan om hur rådets och ministerrådets gemensamma uppgifter för informationsverksamheten skall lösas.



### 6.3 *Massmedierna*

Informationsverksamheten inför och under rådets 26:e session sköttes i stort enligt samma riktlinjer som tidigare. Massmediernas intresse för sessionen var stort och den publicitet som gavs rådet och rådssessionen var omfattande.

För massmediernas bruk utarbetades liksom tidigare en kortfattad sammanställning av de ärenden som uppförs på dagordningen. Sammanställningen omarbetades och översattes till finska och engelska. En porträttmatrikel gavs ut i samma utförande som tidigare. De telexanläggningar som ställdes till journalisternas förfogande under sessionen anlätades för sändningar på sammanlagt 22 timmar 57 minuter.

Även i övrigt har servicen till massmedierna skötts enligt tidigare riktlinjer. Pressmeddelanden har upprättats såväl centralt som nationellt och tillställts massmedierna. Kandidaterna för Nordiska rådets litteraturpris har presenterats i en serie artiklar. Presskonferenser har vid behov arrangerats i anslutning till utskottsmöten och utskottens överläggningar med ministrarna.

Under år 1978 arrangerades ett seminarium för riksdagsjournalister i Köpenhamn och Svaneke den 20—22 september. I seminariet deltog 28 journalister från samtliga nordiska länder. Seminariet inleddes hos sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete i Köpenhamn där det nordiska kultursamarbetet och planerna på en nordisk satellit för direkt-sändning av radio- och tv-program presenterades. I Svaneke dryftades de nordiska ländernas lantbruks- och fiskeripolitik i förhållande till de europeiska marknaderna. I grupparbetena utförde deltagarna ett gott arbete i syfte att ytterligare förbättra informationen om det nordiska samarbetet. Deltagarnas omdöme om seminariet var överlag gott. Programmet uppgjordes i nära samarbete med representanter för riksdagsjournalisternas organisationer och kultursekretariatet i Köpenhamn. En rapport från seminariet har sammanställts. Den tillställs samtliga deltagare samt Nordiska rådets och Nordiska ministerrådets delegationer och sekretariat.

### 6.4 *De politiska partierna*

Informationen till de politiska partierna planlades under år 1977 och arbetet 1978 har i stort följt den plan som då uppgjordes. På nationellt plan har distributionen av befintligt informationsmaterial översetts. Informationsseminarier har arrangerats för de politiska partiernas ungdomsorganisationer. Kontakterna mellan de nationella sekretariaten och de politiska partierna har därmed stärkts.

Centralt har ett nyhetsbrev distribuerats till främst de politiska partierna. Utgivningen startade den 18 april 1978 och under året utgavs 11 nummer. Upplagan utgjorde ca 3 000 exemplar. Nyhetsbrevet utarbetas i nära samarbete med Nordiska ministerrådets sekretariat i Oslo

och Köpenhamn. Det distribueras dels direkt till partierna och deras förtroendemän dels över partiernas egna distributionsnät. Distributionen av Nordisk Kontakt till de politiska partierna och deras förtroendemän och funktionärer har även översetts och utökats.

### 6.5 Skolorna

Den arbetsgrupp som planerat informationen till lärare och skolor slutförde under 1978 sitt arbete. Resultatet omfattades av informationskommittén och godkändes slutligt av presidiet. Arbetsgruppen utförde ett mycket omfattande arbete i samarbete med företrädare för de centrala skolmyndigheterna, de nordiska lärarorganisationerna, föreningarna Norden och sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete.

Arbetsgruppen lägger fram detaljerade förslag till åtgärder som kan vidtas på kort sikt och anger också uppgifter för en mera långsiktig verksamhet. Åtgärderna på kort sikt berör främst läromedel, lärarutbildning och lärarfortbildning. Arbetsgruppen har funnit att kontakterna med läromedelsproducenter är av stor betydelse. Det är angeläget att åstadkomma en central förteckning över befintligt undervisningsmaterial om nordiskt samarbete.

På längre sikt bör undervisningen påverkas via läroplanerna. Det är angeläget att behovet av nordisk information beaktas vid läroplansreformer.

De åtgärder som föreslås har uppförts på följande prioriteringslista:

1. Informationssektionen, de nationella sekretariaten och ministerrådets informationsenheter bör snarast komma överens om en klar arbetsfördelning vad gäller information till skolorna. Det är angeläget att även föreningarna Nordens roll beaktas.
2. Den allmänna broschyren bör distribueras till alla skolor. Vid behov bör innehållet omarbetas. Broschyren bör av skolmyndigheterna kunna rekommenderas som bredvidläsning.
3. De fem planerade sektorsbroschyerna bör ges ut under 1979. Planeringen av kompletterande stillfilmer bör påbörjas.
4. En förteckning över undervisnings- och informationsmaterial om nordiskt samarbete utarbetas 1979. Därefter upprättas ett effektivt distributionssystem, varvid ansvarsområdena för alla distributörer preciseras.
5. Ett seminarium för medarbetare vid skol-radio och skol-tv bör genomföras 1979. Följande år kan arrangeras ett seminarium för högskolor och universitet som utbildar lärare och/eller ett seminarium för läromedelsproducenter.
6. Ett speciellt skolnummer av tidskriften "Nordisk Kontakt" utges under år 1979.
7. Åren 1979—1980 distribueras en artikelserie om nordiskt samarbete till lärartidningar. Under följande år kan en del tidskrifter ges stöd

för temanummer om nordiskt samarbete.

8. Anslag för de föreslagna läromedelspaketen för lärarutbildning och skolor reserveras i 1980 års budget. I detta sammanhang undersöks möjligheterna att framställa en "minilärobok" om nordiskt samarbete.

Nordiska rådets presidium har vidare gett informationskommittén i uppdrag att tillsätta en värderingsgrupp. Den har till uppgift att löpande följa genomförandet av de föreslagna åtgärderna och med ledning av dessa erfarenheter föreslå såväl uppföljande som mera långsiktiga åtgärder.

Arbetsgruppen arbetade under riksdagsledamot Per Olof Sundmans ordförandeskap. Den höll sammanlagt fem möten.

### 6.6 Målgrupper inom Norden

Slutrapporten från den arbetsgrupp som planerat informationen till målsgrupperna utom Norden behandlades av informationskommittén den 12 april 1978 och godkändes av presidiet i juni samma år. I arbetsgruppen som leddes av stortingsrepresentant Jo Benkow ingick företrädare för Nordiska rådet, Nordiska ministerrådets sekretariat i Oslo och Köpenhamn, de nordiska utrikesministeriernas pressavdelningar och föreningarna Norden.

När det gäller huvudämnena i utlandsinformationen konstaterade arbetsgruppen "at utenverdenen i første rekke har festet seg vid likheten mellom de nordiske lands samfunnsystemer og ved den helt spesielle samarbeidsmodell som er utviklet mellom de nordiske land. Gruppen finner derfor at selve samarbeidsmodellen og likhetene i sosial, kulturell og demokratisk tradisjon bør være utgangspunktet for informasjon om det nordiske samarbeidet. Det er grunnlag for å si at man kan informere om en felles demokratisk tradisjon i Norden". Med stickord anger gruppen karakteristiske drag i det nordiska samarbetet.

Valet av målgrupper måste i hög grad vara beroende av de nordiska informationsorganens knappa resurser. Gruppen antog därför att man i första hand bör rikta informationen till beslutsfattare eller personer som kan föra den vidare till en större representativ grupp. Huvuduppgiften blir därvid tudelad: att dels upplysa den som söker kunskap, dels klara upp missförstånd som beror på otillräckliga kunskaper om det nordiska samarbetet. Arbetsgruppen har katalogiserat viktiga undergrupper i de två huvudkategorier av vilka den ena getts hög prioritet.

Ifråga om den språkliga utformningen utgår gruppen från att engelskan är det helt naturliga huvudspråket. Den tar inte ställning till prioriteringen mellan franska, ryska, spanska och tyska utan konstaterar att behovet av material på dessa språk varierar från tid till annan och att det även är avhängigt av sakområdena.

Gruppen föreslog följande åtgärder när det gäller information till ovanstående grupper:

1. Producere en generell brosjyre om nordisk samarbaid. Førsteprioritet til engelsk versjon. Deretter vurdere fransk, russisk, spansk og tysk versjon.
2. Producere spesialbrosjyrer når behov og mulighet foreligger. Disse skal samtidig inneholde egne avsnitt om nordisk samarbaid generelt.
3. Oppfordre nasjonale myndigheter til å inkludere i sine nyproduserte informasjonskrifter også avsnitt om nordisk samarbaid.
4. Bidra vid fremskaffelse av bakgrunnsstoff, stipendier og støtteoppkjøp til at ikke-nordiske skribenter og forlag produserer bøker/artikler om nordisk samarbaid.
5. Oppmuntre de fellesnordiske sekretariater til å delta i internasjonale konferanser og produsere særlig informasjonsmateriale til disse.
6. Organisere en informasjonskonferanse for medarbeidere i ikke-nordisk presse.
7. Vurdere hvilke nordiske informasjonsbrosjyrer som raskt og rimelig kan oversettes til andre språk. Vurdere i første omgang en bearbeidelse og oversettelse av veggavisen som ble produsert til Nordisk Råds 25. sesjon.
8. Anmode de enkelte nordiske utenriksministerier om kontinuerlig (ved de rutinemessige presseattachémøter) å vurdere behovet for og karakteren av nordisk utenlandsinformasjon.

Nordisk Råds presidium bør fornye oppfordringen til Nordisk Råds nasjonale delegasjoner om å forsterke sine sekretariater med særlige informasjonspersoner.

### *6.7 Informationsmaterial*

Under verksamhetsperioden har en ny allmän broschyr utkommit och distribuerats. Broschyren har tryckts i svenska upplagor om sammanlagt 56 000 exemplar, i en norsk upplaga på 47 000 exemplar och en engelsk på 20 000 exemplar. Finlands delegations sekretariat har översatt broschyren och utgivit den i en annan layout i en upplaga på 25 000 exemplar. En s. k. sektorsbroshyr om det socialpolitiska samarbetet har färdigställts. Den har utkommit i en svensk upplaga på 20 000 exemplar, en finsk på 5 000 exemplar och en norsk på 10 000 exemplar. Broschyren har även översatts till engelska och utgivits i en upplaga på 3 000 exemplar. Broschyrproduktionen har skett i samarbete med ministerrådets sekretariat.

Publikationen "Nordiska samarbetsorgan" har utkommit i en uppdaterad upplaga. De tre samnordiska sekretariaten har tillsatt en arbetsgrupp att överse nästa upplaga. Därvid skall även den engelska terminologin och de engelska namnen på samarbetsorganen katalogiseras.

Kalendariet över nordiska möten har utgivits en gång per månad i en upplaga av 1 200 exemplar.

Nordiska ministerrådet har publicerat informationsmaterial som tillställts rådssekretariaten för vidare distribution.

”Nordisk Råd 1952—1978” är namnet på det bokverk om Nordiska rådets historia som förre generalsekreteraren vid den danske delegationen Franz Wendt har skrivit. Boken har tryckts och den danska upplagan av bokverket föreligger vid rådets 27:e session.

### 6.8 *Nordisk Kontakt*

Tidskriften *Nordisk Kontakt*, som orienterar om arbetet i de nordiska ländernas parlament och om det nordiska samarbetet, utkom under 1978 med sin 23:e årgång. Numrens antal var 16 och utgivningen skedde varannan vecka under den tid av året då parlamenten var samlade. Antalet sidor var 1 024.

Redaktionen bestod av Erling Larsson, ansvarig utgivare och redaktionssekreterare, Poul A. Frederiksen (till den 31 augusti 1978), H. C. Clausen (från den 1 september 1978) Danmark, Harry Elg, Finland, Björn Johannsson, Island, Oddvar Hellerud, Norge och Olle Högstrand (till den 30 september 1978) och Britta Hagwall (från den 1 oktober 1978), Sverige.

Prenumerationspriset är 12 skr. per år, oförändrat sedan 1966. Upplagan 11 000 exemplar. Under året fattades beslut om att utöka innehållet med en särskild nordisk avdelning. Detta beslut har verkställts från början av 1979.

### 6.9 *Övrigt*

Under verksamhetsperioden etablerades kontakt även med en målgrupp som tidigare inte prioriterats; informationstjänstemännen vid nationella ministerier och centrala ämbetsverk. För denna målgrupp arrangerades ett seminarium i Oslo och Drammen den 26—27 oktober. Seminariet lockade 00 deltagare.

Programmet för seminariet hade uppgjorts i samarbete med Nordiska ministerrådets sekretariat i Oslo och Köpenhamn. Programmet inleddes i ministerrådets lokaler där de nordiska samarbetsorganen och ministerrådets verksamhet presenterades. Under fortsättningen i Drammen presenterades Nordiska rådets verksamhet utskottsvis och som avslutning diskuterades framtidsperspektiven i det nordiska samarbetet.

Deltagarna ansåg det värdefullt att seminarier av detta slag arrangeras. Meningarna om programuppläggningsen var dock delade. Seminarierapporten tillställs deltagarna.

Beträffande verksamheten i övrigt kan noteras att allt flera organisationer visat intresse för Nordiska rådets arbete och avlagt besök i presidiesekretariatet. Inför den 26:e sessionen arrangerades en information

för 45 medlemmar av Foreign Service Club i Stockholm. Den 10 mars gästades sekretariaet av Ålands landsting in corpore. På höstens program stod bl. a. ett studiebesök av Finlands svenska publicistförbund. Mindre grupper från föreningarna Norden har även gästat sekretariaet.

Deltagarna i Nordisk journalistkurs följde för andra året i rad sessionen. Kursledningen har funnit dess besök nyttiga. Den kurs som följer med den 27:se sessionen kommer att redovisa sina erfarenheter i ett magasin som ges ut under kurstiden.

## 7 Publikationsverksamheten

### 7.1 Förhandlingarna

Förhandlingarna vid tjugosjätte sessionen har redigerats av redaktör Åke Edwall och byråsekreterare Ingegerd Wahrgren.

26:e sessionens förhandlingar har uppdelats i tre band: ett huvudband i två delar om tillsammans 2 049 sidor samt ett supplementband om 498 sidor i vilket remissyttranden och promemorior har samlats.

Rådsförhandlingarna har tryckts av AB P. A. Norstedt & Söner, Stockholm. För inbindningen har Verbum & Hässler Sambok AB, Hägersten, svarat. Huvudbandets upplaga har uppgått till 2 100 exemplar och supplementbandets till 1 600 exemplar. Utsändningen av rådsböckerna från 26:e sessionen ägde rum under december 1978.

Förhandlingarna utdelas till delegationernas medlemmar och suppleanter samt överlämnas till parlamenten i de nordiska länderna, ministerier/departement, Nordiska ministerrådet, Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete och olika ämbetsverk, offentliga bibliotek och politiska partier, folkhögskolor, tidningar m. fl. institutioner samt vissa enskilda personer i de nordiska länderna. Vidare har förhandlingarna tillställts andra parlament, utländska bibliotek, vetenskapliga institutioner i utlandet, internationella organisationer m. fl.

### 7.2 NU-serien

Vid ett möte mellan Nordiska rådets sekreterarkolegium och Nordiska ministerrådets ställföreträdarkommitté i Helsingfors den 23 februari 1977 fattades ett beslut om uppdelning av NU-serien i en A- och B-serie. Häften i NU-serien har under 1978 fått individuella omslag.

Under 1978 har följande nummer utkommit i A-serien:

1. Arbetsmarknadspolitikens mål og midler i Norden (2 750 ex.)
2. Telemedel (2 800 ex).

3. Fotokopieringen vid vetenskapliga bibliotek och upphovsrättslagstiftningen: nuläge och framtidsperspektiv (2 900 ex.)
4. Cooperation Agreements between the Nordic Countries (3 900 ey.)
5. Uthyrnings- och entreprenadföretag i Norden (2 950 ex.)
6. Villkorlig frigivning (3 000 ex.)
7. Nordisk Utredningsserie 1960—1977. Katalog (4 600 ex.)
8. Samordning av arbetsförmedlingsmetoderna i Norden (2 700 ex.)
- 8F. Pohjoismaiden välisten työväälitysmenetelmien yhtenäistäminen (615 ex.)
9. Hotade djur och växter i Norden (5 400 ex.)
10. Nordisk barnekulturrapport (5 000 ex.)
11. Nordiskt regionalpolitiskt samarbete (3 400 ex.)
12. Nordisk forskning om regionalpolitik i omvandling (4 200 ex.)
13. Hälso- och sjukvårdsplanering i Norden (4 300 ex.)
14. Nordkolt; resultatrapport (3 700 ex.)
15. Nordkolt; tätortsrapport (3 450 ex.)
16. Nordkolt; sammanfattning (4 000 ex.)
17. Nordisk statutsamling 1978 (2 300 ex.)
18. Nordisk Statistisk Årsbok 1978 (12 000 ex.)

Under 1978 har följande nummer utkommit i B-serien:

1. Metoder för behandling av kommunalt avfall (3 100 ex.)
2. Kartläggning av undersökningsressurser i Norden för produktkontroll (2 600 ex.)
3. Jämförelsemeter i samhällsplanering (2 400 ex.)
4. Förskoleverksamhet för barn under de tre första åren (2 000 ex.)
5. Alkoholpolitik (2 900 ex.)
6. Utbildning av vuxenutbildare — speciellt för behörighetsgivande utbildning (2 700 ex.)
7. Bergenprojektet. Et nordisk forskningssamarbeid om læreproblemer hos barn (3 900 ex.)
8. Nordiska forskarkurser 1972—1977 (3 500 ex.)
9. Informationsverksamhet på yrkesvägledningens område (2 400 ex.)
10. Karakterisering av miljödata (3 000 ex.)
11. Våra grannspråk (21 000 ex.)
12. Nordisk lederuddannelsesprojekt for hotel- og restaurationsfaget. Delrapport 2 (2 300 ex.)
13. Forskningens roll för social- och hälsovårdspolitiken. Del 2 (2 000 ex.)
14. Inrapportering av olycksfall i hemmen och deras grannskap (3 000 ex.)
15. Filmkulturen i Norden (2 100 ex.)
16. Nordiskt vuxenutbildningssamarbete genom radio och television (3 900 ex.)

17. Skolförvaltning i Norden (3 400 ex.)
18. 16—19åringenes utdanningssituasjon i Norden II (4 400 ex.)
19. 16—19åringenes utdanningssituasjon i Norden III (3 300 ex.)
20. Arbetsmarknadsforskning i Norden (4 delar) (1 925 ex.)
21. Sysselsætning, service, trivsel i Kvarkenområdet (3 100 ex.)
- 21F. Työllisyys, palvelut, viihtyvyys Merenkurkun alueen sisämaan kunnissa (1 370 ex.)
22. Ny produktionsinriktning — nya jobb (2 100 ex.)
23. Missbrukskarriärer (2 750 ex.)
24. Nordiskt teatersamarbejde (4 600 ex.)
25. Nordkalotten — med kurs mot framtiden (3 000 ex.)
26. Otillbörliga prisjämförelser i reklam och annan marknadsföring (3 150 ex.)
27. Den personlige veiledningens metodikk (3 000 ex.)
28. Massemedia og likestilling (3 600 ex.)
29. En studie i konsumentfostran (2 600 ex.)
30. Symposium om genbanker (2 500 ex.)
31. Barnehage i nærmiljø (5 000 ex.)
32. 16—19åringenes utdanningssituasjon i Norden IV (3 600 ex.)
33. Arbeidsmarked og arbeidsmarkedspolitik i Norden 1978 (4 200 ex.)

### 7.3 *Nordisk Statistisk Årsbok*

Nordisk Statistisk Årsbok har enligt presidiebeslut utkommit årligen sedan 1962. Sedan 1972 redigeras årsboken av Harry de Shårengard vid Nordiskt statistiskt sekretariat i København. Sedan den 1 juli 1978 är de Shårengard chef vid sekretariatet. Årsboken utkommer i februari 1979 (NU A 1978: 18) i 12 000 exemplar. Årsboken har tryckts i Stockholm av AB P. A. Norstedt & Söner. Från och med 1972 utges årsboken gemensamt av Nordiska rådet och Nordiskt statistiskt sekretariat i København.

### 7.4 *Porträttmatrikeln*

Till tjugosjätte sessionen utgavs en upplaga på 850 exemplar av porträttmatrikeln över de vid sessionen närvarande valda rådsmedlemmarna och regeringsrepresentanterna. Publikationen har redigerats av informationsassistent Marit Ingves och tryckts av AB P. A. Norstedt & Söner.

### 7.5 *Statutsamling*

Från och med 1970 utges enligt beslut av Nordiska rådets presidium en årlig publikation i NU-serien upptagande stadgar, instruktioner, reglementen och andra bestämmelser som avser nordiska institutioner och samarbetsorgan eller annan samnordisk verksamhet. Redaktör för statutsamlingen är byråsekreterare Anneli Joneken vid presidiesekretariatet.



Nordisk statutsamling utkommer i februar 1979 i 2 300 eksemplarer (*NU A 1978: 17*).

## 8 Delegationerne og parlamenterne

### 8.1 Danmarks delegation

Den danske delegations beretning til folketinget om Nordisk Råds 25. session blev afgivet den 4. januar 1978 bilagt kapitel I i Nordisk Ministerråds beretning til 25. session. Beretningen blev behandlet af udenrigsudvalget, som den 17. januar 1978 afgav betænkning. Den 27. januar 1978 vedtog folketinget at tage delegationens beretning til efterretning.

Delegationens beretning om Nordisk Råds 26. session blev afgivet til folketinget den 6. december 1978 bilagt kapitel I i Nordisk Ministerråds beretning til 26. session. Udenrigsudvalget afgav den 19. januar 1979 sin betænkning og henstillede heri, at folketinget tager delegationens beretning til efterretning. Et mindretal i udvalget (fremskridtspartiets medlemmer) ønskede at udtale følgende: "Nordisk Råd bør i langt højere grad beskæftige sig med praktiske og gennemførlige forslag, som i det daglige vil have betydning for borgerne i de nordiske lande. I øjeblikket bruges tid og kræfter på store, teoretiske forslag, som alligevel ikke kan gennemføres. Det skaber et alt for stort bureaukrati og koster alt for mange penge. Mindretallet ønsker ligeledes at understrege nødvendigheden af en gennemgribende forandring af arbejdsgangen, således at forslag, der ikke kan gennemføres, afskrives og ikke som nu kan gå fra session til session i op til 10 år."

Folketinget behandlede beretningen den 30. januar og den 2. februar 1979 og vedtog her at tage beretningen om Nordisk Råds 26. session 1978, afgivet af den danske delegation, til efterretning.

Delegationen besluttede den 21. februar 1978, at udpegning af suppleanter for medlemmer af rådets budgetkomité og informationskomité, der ifølge Nordisk Råds arbejdsordning foretages af vedkommende delegation, i påkommende tilfælde kan foretages af delegationens formand og næstformand efter aftale med pågældende medlem.

Delegationen besluttede den 12. oktober 1978 at indstille folketingsmedlem Chr. Christensen som nyt dansk medlem af Nordisk Investeringsskabs Kontrolkomité efter Knud Enggard, der var fratrukket hvervet ved sin udnævnelse til indenrigsminister.

Delegationen ansatte den 1. september 1978 redaktør H. C. Clausen som ny dansk redaktør af Nordisk Kontakt.

Delegationen drøftede den 12. oktober 1978 den nordiske informationsvirksomheds organisation. Der var i delegationen enighed om, at der bør lægges den største vægt på bevarelse af den parlamentariske

indflydelse i fuldt omfang, og at informationskomiteen bør fortsætte i den hidtidige form og med de hidtidige opgaver. Man var samtidig indstillet på en øget koordinering af Nordisk Råds og Nordisk Ministerråds informationsvirksomhed ved en effektivisering af samarbejdet mellem fællessekretariaternes informationssektioner og med mulighed for møder mellem informationskomiteen og repræsentanter — f. eks. formændene — for vedkommende ministerråd, særlig samarbejdsministrene samt kultur- og undervisningsministrene, med henblik på politiske drøftelser som grundlag for beslutninger, der vedrører fællesopgaverne for rådets og ministerrådets informationsvirksomhed.

Delegationen holdt den 20. november 1978 en informationskonference for de politiske ungdomsorganisationer. Der deltog 44 ungdomspolitikere.

Efter konferencen kunne det konstateres, at det vil være hensigtsmæssigt fra tid til anden at holde informationskonferencer om nordiske spørgsmål for medlemmerne af de politiske ungdomsorganisationer, gerne med konkrete hovedemner og blandt disse det nordiske samarbejdet set i international belysning og Nordens forhold til EF.

Konferencen viste også, at der er behov for en nærmere vurdering af de fællesnordiske ungdomsseminarer i forbindelse med Nordisk Råds sessioner.

Om den danske delegations informationsvirksomhed kan i øvrigt oplyses følgende:

Der udsendes pressemeddelelser om udvalgsmøder, medlemsforslag og nye publikationer i NU-seriens A-samling samt lejlighedsvis artikler om aktuelle emner i nordisk samarbejde.

NU-seriens publikationer distribueres til en fast abonnentkreds. Desuden foretages en selektiv distribuering af publikationer i A-samlingen til styrelser, uddannelses-, dokumentations- og forskningsinstitutioner, organisationer og virksomheder samt interesserede enkeltpersoner.

Nordisk Kontakt søges udbredt til større kredse. Efter ønske fra flere af partisekretariatene er der tegnet friabonnement til de pågældende partiers hovedbestyrelsesmedlemmer og andre tillidsmænd.

Nordisk Råds generelle brochure er udsendt til politiske partier, oplysningsforbund, ungdomsorganisationer og en række andre organisationer samt til seminarier, folkehøjskoler, gymnasier og folkeskoler med tilbud om classesæt, som i vidt omfang er udnyttet.

Nordisk Råds informationsbrev udgår til dagspressen og til flere partiers, oplysningsforbunds, Foreningen Nordens og ungdoms- og andre organisationers distrikts- og lokalafdelinger samt til kontaktmænd og nordiske ambassader.

## 8.2 *Finlands delegation*

Rådets Finlands delegations berättelse över Nordiska rådets verk-

samhet år 1977 överlämnades till riksdagen den 14 juni 1977. Utskottet för utrikesärenden avgav betänkande över berättelsen den 3 oktober 1978 (UtUB nr 18/1977 rd.). I betänkandet framhöll utskottet bl. a:

”Den föreliggande berättelsen visar att det nordiska samarbetet även under berättelseåret i tecknet av traditionellt gott samförstånd och växelverkan utvecklats på många olika sätt och vittomfattande. Nordiska rådets 25-åriga verksamhet utvisar, att denna verksamhetsform inom alla ifrågakommande områden har skapat goda förutsättningar för ett fruktbringande samarbete mellan de nordiska länderna. Nordiska rådet har genom sin verksamhet givit nya impulser för det nordiska samarbetet och för dess vidareutvecklande. Rådets verksamhet hittills visar också bäst att dess verksamhet till gagn för samarbetet mellan de nordiska länderna under de kommande åren kommer att utvidgas och befästas.

Under berättelseåret har Nordiska rådet behandlat många centrala samarbetsområden. Nordiska rådets organisation och arbetsformer behandlades ingående. Rådet konstaterade, att den information som för närvarande gives i de nationella parlamenten om det nordiska samarbetet inte är otillfredsställande, men den kan och bör förbättras. Rådets rekommendation till nordisk språkkonvention skulle om rekommendationen förverkligas innebära att språkservicen förbättras inom vissa från praktisk synpunkt viktiga områden, såsom rättshjälpen, social- och hälsovården samt arbetsmarknaden. Konventionens betydelse förorsakar problem beträffande strävandena att ge konventionen en riktig utformning, emedan den ej har någon motsvarighet i internationell konventionspraxis. Rådet behandlade vidare många betydande frågor i slutning till utbildnings- och forskningssamarbetet samt det allmänna kulturella samarbetet. Rådet dryftade ett omfattande handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i de nordiska länderna och inom det nordiska samarbetet samt åtgärder i syfte att genom lagstiftning reglera utförelsen av kulturföremål. Rådet rekommenderade en undersökning av kulturkonsumtionen i de nordiska länderna med särskild hänsyn till hur den internationella masskulturindustrin påverkar kulturlivet.

Rådet behandlade dessutom ingående arbetsmiljö-, arbetsmarknads-, social- och hälsovårdsfrågor, miljövårdsärenden, trafiksäkerhetsfrågor, trafikförbindelserna mellan rikena speciellt inom nordkalottområdet samt turistsamarbetet. För miljövårdsfrågornas vidkommande fästes speciell uppmärksamhet vid en systematisk reformering av 1973 års miljövårdsprogram, behovet av att i Norden förenhetliga miljövårdslagarna och -bestämmelserna samt vid ratificeringen av konventionen om skydd av Östersjöns marina miljö. Rådet behandlade också energi- och utvecklingshjälpfrågor samt det industripolitiska samarbetet och samarbetet mellan gränskommunerna.

Vid Nordiska rådets session godkändes allt som allt 18 rekommendationer och fem utlåtanden, som riktats till regeringarna och Nordiska ministerrådet. Utskottet konstaterar med tillfredsställelse, att rådets rekommendation för vidtagande av åtgärder i syfte att i lagstiftningsväg skydda föremål med musei- eller kulturvärde för Finlands del förverkligats. Lagen om begränsning av utförelsen av kulturföremål (445/78) stadfästes den 7 juni 1978. Även rådets rekommendation angående en överenskommelse om kommunalt samarbete över de nordiska riksgrensarna har förverkligats, ty i maj 1977 ingicks en överenskommelse

mellan Finland, Norge, Sverige och Danmark om kommunalt samarbete över de nordiska riksgrensarna. Utrikesutskottet förutsätter, att överenskommelsens ikraftträdande ej blir fördröjt för Finlands vidkommande.

Till slut hänvisar utrikesutskottet till det ståndpunktstagande som utskottet anförde vid behandlingen av 1976 års berättelse. Enligt det borde berättelsen över Nordiska rådets verksamhet för varje ordinarie sessions vidkommande föreläggas riksdagen redan samma år så snart som möjligt efter sessionen. Enligt en vid behandlingen av denna berättelse erhållen uppgift kommer berättelsen över Nordiska rådets session innevarande år till behandling vid riksdagen ännu i år. Inom Nordiska rådets Finlands delegation har man dessutom för avsikt att överväga att i berättelsen inta även andra uppgifter än dem som berör sessionerna. Utrikesutskottet konstaterar, att det med tanke på uppföljningen av Nordiska rådets verksamhet är viktigt att uppgifterna om rådets verksamhet är så aktuella och omfattande som möjligt."

Betänkandet låg till grund för riksdagsbehandlingen av ärendet den 13 oktober 1978. I debatten tilldrog sig frågan om Nordstat särskild uppmärksamhet. Därjämte berördes även frågan om behovet av en utökad upplysning och diskussion om Nordiska rådets verksamhet, så ock frågorna om behovet av utökad kunskap i svenska och om simultantolkningen inom Nordiska rådet. Sedan diskussionen förklarats avslutad beslöt riksdagen översända betänkandet till Nordiska rådets Finlands delegation och till regeringen.

Delegationens berättelse över Nordiska rådets verksamhet och rådets 26:e session i Oslo överlämnades den 27 oktober 1978 till riksdagen. Utskottet för utrikesärenden avgav betänkande över berättelsen den 23 januari 1979 (UtUB nr 31/1978 rd.). I betänkandet framhöll utskottet bl. a:

"Utrikesutskottet konstaterade i sitt betänkande över den föregående berättelsen att det är viktigt med tanke på uppföljningen av Nordiska rådets verksamhet att uppgifterna om rådets verksamhet är så aktuella som möjligt. I detta sammanhang hänvisade utskottet till sitt tidigare ståndpunktstagande, att berättelsen över Nordiska rådets verksamhet för varje ordinarie sessions vidkommande borde föreläggas riksdagen redan samma år så snart som möjligt efter sessionen. Samtidigt fästes uppmärksamhet vid den information som ges i de nationella parlamenten om det nordiska samarbetet och vid innehållet i den föreliggande berättelsen. Utrikesutskottet erinrar samtidigt om vad det uttalade vid behandlingen av 1974 års berättelse, nämligen att parlamentsledamöternas möjligheter att följa med i det nordiska samarbetet och att delta i samt övervaka samarbetet på regeringsnivå borde tryggas så effektivt som möjligt.

Med anledning härav konstaterar utrikesutskottet med tillfredsställelse, att denna berättelse har kunnat föreläggas riksdagen redan under samma år som Nordiska rådets ifrågakommande session hölls. Sålunda är de uppgifter som riksdagen ges om det nordiska samarbetet aktuella än tidigare. I sin nuvarande form är berättelsen likväl huvudsakligen begränsad till ärendenas behandling och resultaten vid Nordiska rådets ordinarie sessioner. Inom ramen för Nordiska rådets verksamhet utförs emellertid,

något som också är naturligt, ett synnerligen omfattande och betydelsefullt arbete mellan rådets sessioner utan att detta oundgängligen kommer till synes i rapporterna om rådets sessioner. Såsom exempel på denna verksamhet mellan sessionerna kan nämnas presidiet, utskottets, budgetkommitténs och sekretariatens sammanträden och de avgöranden de fattat i anslutning till ärendenas beredning, samt seminarierna. Dessutom verkar Finlands delegation året om. Uppföljningen av Nordiska rådets verksamhet och hela det nordiska samarbetet skulle underlättas och fördjupas såvida i berättelsen skulle intas uppgifter om verksamheten mellan sessionerna.

Nordiska rådets presidium har vid sammanträde den 12 april 1978 beslutat om simultantolkning vid plena under rådets kommande sessioner. I detta sammanhang konstaterade presidiet, att positiva erfarenheter erhållits av försöksverksamheten med simultantolkning vid rådets tidigare sessioner. Enligt utskottets mening är beslutet av rådets presidium riktigt och ägnat att förbättra möjligheterna till medverkan för alla dem som är med i rådets verksamhet. Eftersom simultantolkningen har fått ett positivt mottagande i Nordiska rådet anser utrikesutskottet, att den även borde utsträckas till andra konferenser och sammanträden inom Nordiska rådet.

I fråga om de framsteg som gjorts under berättelseåret i det nordiska samarbetet bör grundandet av Sveaborgs konstcentrum och inledandet av verksamheten där särskilt observeras. Genom grundandet av konstcentret har verkliga möjligheter skapats för realiserandet av syftet med rekommendationen om ökat nordiskt samarbete inom bildkonsten. Centrets verksamhet omfattar aktiviteter inom bildkonstens och designens område samt dessutom andra kulturaktiviteter för att en så bred kulturmiljö som möjligt skall kunna åstadkommas. För att de möjligheter centret erbjuder helt skall kunna utnyttjas borde det dras försorg om, att centret får erforderliga resurser så att det skall kunna utöva en så omfattande verksamhet som planerna förutsätter.

Utskottet konstaterar att rekommendationen om undersökning av masskulturens verkningar i Norden har lett till resultat under berättelseåret. Samtidigt har med anledning av det internationella barnåret 1979 förtjänt uppmärksamhet fästs vid barnkulturen.

Det bör anses vara beklagligt att det under berättelseåret av finansiella skäl inte har varit möjligt att förverkliga planerna på tvärgående flygförbindelser mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige. På grund härav vore det önskvärt, att man kunde påskynda beredningen av tvärgående flygförbindelser inom Nordkalotten och fastställa tidpunkten för trafikens inledande.

Nordisk kommunal rösträtt och valbarhet, varom Nordiska rådet på sin tid avgav en rekommendation, har nu i sin helhet genomförts i och med att Norge har godkänt lagstiftning om rätt för medborgare i de övriga nordiska länderna att delta i kommunalvalen. I praktiken förverkligas detta i samband med kommunalvalen år 1979.

Under berättelseårets session fäste Nordiska rådet stor uppmärksamhet vid problemen med ungdomsarbetslösheten och vid eventuella samnordiska åtgärder för att lösa detta svåra problem, inberäknat ett särskilt nordiskt handlingsprogram.

Till slut har utskottet fäst uppmärksamhet vid att man vid utvecklandet av Nordiska rådets verksamhet har varit tvungen att konstatera, att den utvidgade organisationen försvagat förutsättningarna för den hävdvunna parlamentariska kontrollen av samarbetet.”

Betänkandet låg till grund för riksdagsbehandlingen, som försiggick den 2 februari 1979. Sedan denna avslutats beslöt riksdagen översända betänkandet såväl till Nordiska rådets Finlands delegation som till regeringen. Under debatten berördes bl. a. frågan om parlamentariskt inflytande i samarbetet och uttalades, att det under de senaste åren syntes klara tecken på att den av parlamenten utövade tillsynen över samarbetet håller på att försvagas.

Vidare underströks angelägenheten av att det inom det nationella parlamentet sprids ökad kännedom om det nordiska samarbetets resultat.

### *8.3 Norges delegation*

Den norske delegasjons rapport fra 26. sesjon ble oversendt Stortingets presidentskap den 30. november 1978. Sammen med Regjeringens melding om nordisk samarbeid (St.meld. nr. 30 for 1978/79) ble den overlevert Stortinget før jul. Utenriks- og konstitusjonskomiteen ventes å avgi innstilling i løpet av januar, og debatten i Stortinget vil deretter finne sted før 27. sesjon.

Foregående års rapport og stortingsmelding (St.meld. nr. 30 for 1977/78) ble behandlet i Stortinget den 14. februar 1978, på grunnlag av Innst. S. nr. 166 for 1977/78 fra utenriks- og konstitusjonskomiteen. Innstillingen inneholdt et sammendrag av delegasjonsrapporten fra 25. sesjon, foruten en redegjørelse for virksomheten frem til november 1977.

I sine merknader sier komiteen seg enig i de uttalelser som kom til uttrykk fra norsk side i generaldebatten, om at medlemslandenes varierende sikkerhetspolitiske løsninger ikke hører hjemme på Rådets dagsorden og at en endring av dette forhold ikke vil lette samarbeidet på de viktige områder som Nordisk Råd avtalemessig skal ta seg av.

Komiteen konstaterte at de sektorsprogrammer som det var redegjort for, ikke var kommet til Stortinget som egne saker, og forutsatte således at de faller innenfor de nordiske samarbeidsavtaler som er ratifisert med Stortingets samtykke. Komiteen legger vekt på at programmer og retningslinjer for Ministerrådets virksomhet til enhver tid drøftes innen Nordisk Råds organer, og at den norske delegasjon således utøver den parlamentariske kontroll som er bygget inn i samarbeidet mellom de nordiske lands myndigheter.

I denne sammenheng hadde komiteen med interesse gjennomgått den første rapport fra Nordisk Råds Budsjettkomite, og gikk ut fra at Budsjettkomiteen hadde tatt opp de rapporterte revisjonsproblemer i de senere avholdte fellesmøter med samarbeidsministrene.

Den øvrige del av utenrikskomiteens innstilling konsentrerte seg om den summariske redegjørelse Regjeringen hadde gitt om Nordisk Investeringsbanks virksomhet i de første tolv måneder. Komiteen oppfattet

redegjørelsen dithen at Regjeringen er oppmerksom på de premisser utenrikskomiteens flertall hadde for å gi ratifikasjonssamtykke til bankavtalen, og minnet om at utlånspolitikken måtte skje innenfor en ramme som det hersket enighet om landene imellom, og om at det blir funnet tilfredsstillende løsninger på kravet om parlamentarisk forankring av bankens virksomhet.

Komiteen var oppmerksom på det lån Investeringsbanken hadde innvilget havnemyndighetene i Gøteborg til finansiering av utbyggingen av en storhavn for containertrafikk, og hadde i den anledning innhentet opplysninger fra bankens norske styreformann.

Under drøftelsene delte komiteen seg i et flertall (alle unntatt Høyres medlemmer) og et mindretall bestående av Høyres tre komiteemedlemmer. *Flertallet* ga uttrykk for tvil om deltakelse i finansieringen av et prosjekt som dette er et naturlig engasjement for banken, men ville imidlertid peke på at det dreier seg om et begrenset lånetilsagn og at bankens styre ikke hadde tatt standpunkt til Gøteborg havn som nordisk storhavn.

*Mindretallet* hevdet at lånet ikke var i samsvar med kravet om at låneprosjektene skal være av nordisk interesse, og minnet også om at banken bare i særlige tilfeller skal engasjere seg i offentlige prosjekter som normalt finansieres over statlige eller kommunale budsjetter. Mindretallet fant det ikke tilstrekkelig å uttale tvil om berettigelsen av dette lån, men ville at norske myndigheter, av hensyn til bankens fremtidige utlånspolitikk, klart burde gi uttrykk for at finansieringen av Gøteborg ikke faller innenfor rammen av de oppgaver som banken kan påta seg.

I stortingsdebatten kommenterte den norske samarbeidsminister, statsråd Bjartmar *Gjerde*, komiteens merknader til havneprosjektet i Gøteborg som låneobjekt for Investeringsbanken. Spørsmålet om dette er en naturlig oppgave for banken å engasjere seg i, er et helt annet spørsmål enn hvorvidt dette er en sak som banken ikke *kan* engasjere seg i. Samarbeidsministeren fant for sin del at flertallets holdning var riktig og naturlig, nemlig å gi uttrykk for sine synspunkter uten dermed å invitere nasjonalforsamlingen til å overprøve og detaljregulere bankens virksomhet.

I tillegg til samarbeidsministeren og komiteens saksordfører, Johan J. *Jakobsen*, deltok følgende ti stortingsrepresentanter i debatten: Kåre *Willoch*, Roald *Bye*, Asbjørn *Haugstvedt*, Stein *Ørnhøi*, Guttorm *Hansen*, Bjarne Mørk *Eidem*, Thor *Lund*, Håkon *Kyllingmark*, Erland *Asdahl* og Trygve *Bratteli*. Foruten banksaken, var disse spørsmål fremme i debatten, som er trykt i Forhandlinger i Stortinget nr. 131 og 132 (1977/78):

De pågående bilaterale forhandlinger om industri- og energisamarbeid, med utgangspunkt i olje- og gassreserver på norsk kontinentalsokkel.

Samarbeid og samhandel innen matproduksjon.

Nordisk samarbeid i økonomiske krisetider.

Ministerrådets sektor- o. a. programvirksomhet.

Forsvars- og sikkerhetspolitiske debatter i Nordisk Råd.

Godstransport over Tronheimsleden.

Tverrgående flyruter på Nordkalotten.

Kontakten med arbeidslivets organisasjoner.

Nordisk Råds 26. sesjon ble avviklet i Stortinget i et nært samarbeid med Stortingets presidentskap og administrasjon. På bakgrunn av et prinsippvedtak i rådspresidiet om å begrense den alminnelige deltagelse i sesjonen, ble det gjennomført en restriktiv holdning når det gjaldt utstedelse av adgangskort til bygningen, stortingssalen ble forbeholdt medlemmer og gjester, mens lagtingssalen ble tillatt benyttet som avlastnings- sal for sakkyndige og sekretariatsmedlemmer. Presidentskapet godkjente ekstraordinære installasjoner i salene for å kunne gjennomføre rådspresidiets beslutning om simultanoverføring til medlemmene, sakkyndige og pressemedarbeidere.

Delegasjonen konstaterte før sesjonen at Rådet ennå ikke hadde lyktes i å festlegge prosedyreregler ved valg av presidiet, slik at Helsingfors-avtalens intensjoner om en partipolitisk avbalansert sammensetning kunne sikres. Delegasjonen fant at den ikke lenger kunne avstå fra å forhåndsnominere kandidat til presidiet. For kommende 4-års periode vil delegasjonen — i påvente av en nordisk løsning — derfor ta sikte på å la presidiemedlemsskapet alternere mellom Arbeiderpartiet og de ikke-socialistiske partier, samtidig med at man vil arbeide for å oppløse bindingen mellom vervet som presidiemedlem og formannsvervet i delegasjonen.

Trygve *Bratteli* (A) ble deretter enstemmig nominert som kandidat til vervet som rådspresident. Lars *Korvald* (Kr. F.) ble valgt som formann og nominert som suppleant til presidiet.

#### 8.4 Sveriges delegation

Sveriges delegation har overlåmnet skrivelse till riksdagen den 14 april 1978 med berättelse om Nordiska rådets tjugosjätte session. Utrikesutskottet har behandlat berättelsen den 14 november 1978 (utrikesutskottets betänkande nr 1978/79: 3). Utskottet fann efter att ha genomgått nämnda berättelse inte anledning att ange något särskilt yttrande.

Riksdagens behandling av utrikesutskottets betänkande ägde rum den 29 november 1978. Allan Hernelius framförde härvid att då Nordiska rådet föregående år firat 25-årsjubiléum hade utrikesutskottet i sitt betänkande över svenska delegationens berättelse om rådets tjugofemte session givit en fyllig redogörelse för rådets verksamhet under årens lopp. Detta hade samtidigt varit en inbjudan till debatt och en sådan kom också till stånd. Utskottets yttrande detta år hade inte gjorts så fylligt, eftersom så kort tid gått sedan detta skedde förra gången. Hernelius uttalade emellertid, att utskottets förhoppning var att den svenska delegationens berättelse om det nordiska samarbetet skulle kunna ge upphov till en debatt-



dag eller i varje fall en stor debatt i kammaren. Frågorna vid tjugosjätte sessionen hade emellertid kanske inte varit så angelägna att de lämpade sig för ett sådant arrangemang, men redan nästa år skulle en hel del viktiga frågor bli föremål för behandling.

Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag att delegationens berättelse från tjugosjätte sessionen skulle läggas till handlingarna.

### *Övrigt*

Svenska delegationen har vid möte den 19 oktober 1978 avgivit yttrande över ett förslag till omorganisation av Nordiska rådets informationsverksamhet.

Med anledning av riksdagens beslut den 8 mars 1978 om återflyttning till Gamla riksdagshuset har svenska delegationens kansli flyttat till nya lokaler på Regeringsgatan 65. I samband med delegationens flyttning utgavs en informationsbroschyr, som innehåller, förutom information om kansliets flyttning, en allmän information om Nordiska rådet och en presentation av delegationens medlemmar.

Svenska delegationen har vid möte den 14 november 1978 avgivit yttrande till universitets- och högskoleämbetet över en rapport angående de naturhistoriska universitetsmuséernas framtida verksamhet och organisation.

Den 29—30 mars 1978 anordnade den svenska delegationen ett seminarium om nordiskt samarbete för informatörer vid departement och statliga myndigheter.

Den 1 oktober 1978 utsågs redaktör Britta Hagwall till ny svensk redaktör för Nordisk Kontakt.

Svenska delegationens kansli har under hösten 1978 medverkat i seminarier, anordnade av riksdagens skoltjänst för fortbildningskonsulenter och metodiklektorer.

Under sommaren 1978 har en total översyn av distributionslistor, som används vid utsändning av pressmeddelanden, NU (A)-serien, kalenderium, förtryck, Rådskbok m. m. inletts vid svenska delegationens kansli. Detta arbete skall ses i ett längre perspektiv, där syftet är att utvidga och förbättra informationen om Nordiska rådet och det nordiska samarbetet.

En utsändning av informationsmaterial till nya målgrupper har företagits på försommaren 1978. Tillsammans med ett följebrev och en beställningstalong distribuerades broschyrerna "Sverige i Norden" och "Samarbete i Norden" till ca 5 000 för ändamålet särskilt utvalda mottagare. Utsändningen riktade sig till föreningar, myndigheter och organisationer med vilka vi tidigare inte haft något systematiskt utbyte. Materialet har mottagits väl och utgör ett tecken på att det finns underlag för och ett behov av information. En motsvarande distribution, broschyren "Sverige i Norden", genomfördes vid årsskiftet till samtliga gymnasieskolor i landet.

Statskontoret i Sverige, som är ett organ för rationalisering av statsförvaltningen, utger en tidskrift "Administrations-TEMA". Tidskriften sprids i 6 500 exemplar, huvudsakligen till beslutsfattare i offentliga organ. Under hösten 1978 utgavs ett nummer av tidskriften, som helt ägnats åt nordiskt samarbete. Tidskriften har distribuerats till de nordiska sekretariaten och de nordiska institutionerna.

## TILLÄGG 1

## Justerad budget för 1979 och ny budget för 1980

	Budget 1978	Utfall 1978	Justerad budget 1979	Budget 1980
<b>A. Löner och arvoden</b>				
1. Anställd personal				
a. presidiesekretariatet	1 600 000	1 524 238: 30	1 851 000	1 944 000
b. utskottssekretariatet	410 000	393 859: 64	497 000	522 000
2. Diverse utredningsuppdrag och tillfälligt anställda	85 000	105 100: 88	90 000	95 000
3. Lönekostnadspålägg och sociala avgifter	645 000	728 781: 08	779 000	818 000
	2 740 000	2 751 979: 90	3 217 000	3 379 000
<b>B. Förvaltningskostnader</b>				
1. Sjukvård	9 000	9 061: 10	12 000	13 000
2. Lokalkostnader				
a. kontorslokaler	120 000	70 697: 65	520 000	556 000
b. presidiets våning	32 000	29 499: 65	34 000	36 000
c. underhåll pres. våning	10 000	10 981: 65		
d. lön lokalvårdare			50 000	53 000
e. övriga lokalvårdskostnader			10 000	11 000
3. Expenser				
a. kontorsmatr. emballage	60 000	89 324: 21	90 000	90 000
b. kopiering, offset	90 000	105 757: 06	100 000	110 000
c. telefon, telex	75 000	67 437: 73	75 000	80 000
d. porto	80 000	95 225: 60	90 000	97 000
e. adressering, transporter	25 000	53 524: 24	35 000	38 000
f. kontorsmask., inventarier	27 000	39 978: 43	30 000	35 000
g. böcker, tidningar	18 000	15 405: 48	20 000	20 000
h. representation	45 000	45 534: 79	50 000	53 000
j. simultantolkning	55 000	58 308: 08	75 000	90 000
k. utbildningskostnader	5 000	5 838: —	8 000	10 000
l. övriga utgifter	50 000	11 179: 15	50 000	50 000
	701 000	707 752: 82	1 249 000	1 342 000
C. Resekostnader	330 000	275 099: 17	375 000	390 000
<b>D. Rådets tryck</b>				
1. Rådsförhandlingarna	920 000	968 617: 20	1 000 000	1 070 000
2. Nord. utredningsserie	1 300 000	1 626 186: 35	1 500 000	1 605 000
3. Nord. Stat. Årsbok	160 000	211 703: —	210 000	225 000
4. Diverse tryck	60 000	23 901: —	60 000	70 000
	2 440 000	2 830 407: 55	2 770 000	2 970 000
<b>E Information</b>				
1. Nordisk Kontakt	750 000	759 598: 24	880 000	970 000
2. Informationsverksamhet				
a. informationsm. m. m.	215 000	233 643: 58	290 000	320 000
b. semin. studiebesök	120 000	104 660: 80	120 000	150 000
c. stipendier			20 000	20 000
d. till pres. förfog.	90 000	63 622: 91	50 000	100 000
3. F. Wendts bok	110 000	148 969: 21	250 000	
	1 285 000	1 310 494: 74	1 610 000	1 560 000

<sup>1</sup> Beloppet förs upp i avvaktan på närmare specifikation av hur anslagsposten disponerats under 1978

	Budget 1978	Utfall 1978	Justerad budget 1979	1980
<i>F. Konferenser</i>	130 000	140 893: —	100 000	160 000
<i>G. Kostnader i samband med presidie- sekretariatets flyttning Tilläggsbudget för 1978</i>				
1. Flyttningskostnader	50 000			
2. Telefonväxel	136 000			
3. Inredning	622 000			
Restitution av mervärdesskatt på inredning	./90 000	717 942: 79		
	718 000			
<i>Intäkter</i>				
1. Interna avgiftssystemet	650 000	647 920: —	775 000	813 000
2. Tryck. räntor	1 100 000	1 495 905: 41	1 275 000	1 300 000
	1 750 000	2 143 825: 41	2 050 000	2 113 000
<i>Kostnader netto</i>	6 594 000	6 590 744: 56	7 306 000	7 688 000

## TILLÄGGSBIHANG 1

## NORDISK KONTAKT

	Rev.budget 1979	Budget 1980
1. <i>Arvoden</i>		
Redaktionen	140 000	160 000
2. <i>Övriga redaktionella kostnader</i>		
Författar- och tecknarhonorar	25 000	30 000
Översättning	25 000	30 000
Kostnadskompensation	30 000	30 000
Tryckningskostnader	500 000	550 000
3. <i>Expenser</i>		
Distribution	30 000	30 000
Portokostnader	75 000	80 000
Övriga kostnader	10 000	10 000
4. <i>Resekostnader</i>	40 000	45 000
5. <i>Oförutsedda kostnadsstegringar</i>	5 000	5 000
	880 000	970 000

## TILLÄGG 2

## Personalförteckning för Nordiska rådets presidiesekretariat 1979

	Lgr	Löner och arvoden 1978 års löneläge		
<i>Presidiesekretariatet</i>				
Presidiesekreterare	C	144 000		
Stf presidiesekreterare (2)	F 23: 2	245 000		
Informationschef	F 23: 2	123 000		
Redaktör	F 17: 2	98 000		
Informationssekreterare	F 14: 2	87 000		
Kamrer	F 10: 12	74 000		
Byråsekreterare (2)	F 10: 12	147 000		
Assistenten (3½)	1 ny tjänst F 5: 7	221 000		
Assistent	F 4: 6	62 000		
Assistenten (2)	F 3: 5	120 000		
Receptionist	1 ny tjänst F 3: 5	60 000		
Expeditionsförman	1 ny tjänst F 6: 8	65 000		
Expeditionsassistent	F 4: 6	62 000		
Expeditionsassistent	F 3: 5	60 000	1 568 000	
Personliga tillägg		196 000		
Utlandstillägg		87 000	283 000	1 851 000
<i>Utskottssekretariatet</i>				
Juridiska utskottet		36 000		
Kulturutskottet		96 000		
Social- och miljöutskottet	F 17: 2	98 000		
Trafikutskottet	F 17: 2	98 000		
Ekonomiska utskottet	F 17: 2	98 000		
Extra arbetskraft för utskotten		25 000	451 000	
Personliga tillägg		31 000		
Utlandstillägg		15 000	46 000	497 000
<i>Diverse utredningsuppdrag och tillfälligt anställda</i>			90 000	
<i>Lönekostnadspålägg och sociala avgifter</i>			779 000	

## TILLÄGG 3

**Fortegnelse over præsidiets skrivelser til Nordisk Ministerråd og de nordiske landes regeringer**

Datum	Mottagare	Angående (bokstavsbetegnelsen hensyftar till det utskott som deltagit i behandlingen av ärendet)
1978-02-17	Nordiska ministerrådet	Skrivelse Dnr 1977: 53 om utbildning av sjöpersonal i Norden och sjöpersonalens arbetsmarknad. SU
1978-05-19	Sveriges regering	Lokaler för Nordiska rådets presidiesekretariat
1978-06-20	Nordiska ministerrådet	Kallelse till Nordiska rådets 27:e session
1978-06-20	Regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige samt Färöarnas landsstyre och Ålands landskapsstyrelse	Kallelse till Nordiska rådets 27:e session
1978-07-04	Nordiska ministerrådet	Radio- och TV-licenser inom Norden
1978-07-14	Nordiska ministerrådet	En nedre åldersgräns för Inter-Rail resor. TU
1978-08-29	Nordiska ministerrådet	Rekommendation nr. 26/1974. TU
1978-08-29	Nordiska ministerrådet	Nordturist-biljett. TU
1978-10-06	Nordiska ministerrådet	Gemensam nordisk utbildning i ergonomi. SU
1978-10-06	Nordiska ministerrådet	Gemensam nordisk utbildning i ortoptister. SU, KU
1978-10-24	Nordiska ministerrådet	Förberedelse av Nordiska rådets 27:e session
1978-11-15	Nordiska ministerrådet	Harmonisering av hastighetsbestämmelser för campingvagnar. TU
1979-01-11	Nordiska ministerrådet	Inrättande av enhetlig sommartid i Norden. SU

*TILLÄGG 4***Utredning rörande löne- och anställningsvillkor och därtill hörande organisationsfrågor vid presidiesekretariatet****Innehållsförteckning**

1. Mandatet
2. Utredningsuppdragets omfattning
3. Inledning
4. Samordningsbehov mellan rådet och ministerrådet
5. Sekreterarkollegiets roll
6. Utskottssekreterarorganisationen
7. Organisationsfrågor
  - 7.1 Upprättande av organisationsplan och befattningsbeskrivningar
  - 7.2 Inrättande av nya tjänster
  - 7.3 Kostnader
  - 7.4 Presidiesekretariatets framtida personalbehov
  - 7.5 Utredningens förslag
8. Tillkomsten av nuvarande system för löner, tillägg och avgifter
  - 8.1 Sekretariatsavtalet 1973
  - 8.2 Motiv och överväganden
  - 8.3 Tillämpning av sekretariatsavtalet
  - 8.4 Löne- och avgiftssystemets tillämpning vid de tre sekretariaten
  - 8.5 Utredning om avgiftssystemet
  - 8.6 Åtgärder inom ministerrådet
9. Tillämpning av löne- och avgiftssystemet
  - 9.1 Utredningens förslag
  - 9.2 Behovet av ökad samordning mellan presidiet och ministerrådet
  - 9.3 Gemensamt organ för löne- och anställningsvillkor
10. Grundlöner
  - 10.1 Nuvarande förhållanden
  - 10.2 Utredningens förslag
  - 10.3 Högstlönesystemet
  - 10.4 Lönefälten
  - 10.5 Undantag från högstlöneregeln
  - 10.6 De tillsvidare-anställda
  - 10.7 Generellt om förslaget
  - 10.8 Kostnader för systemets genomförande
11. Avgiftsfria tillägg
  - 11.1 Samordning av tilläggens storlek
  - 11.2 Utlandstillägg — nuvarande förhållanden
  - 11.3 Principer för beräkning av utlandstilläggens storlek
  - 11.4 Personliga tillägg — nuvarande förhållanden
  - 11.5 Principer för beräkning av de personliga tilläggen
  - 11.6 Utredningens förslag



- 11.7 Hemresa
- 11.8 Flyttningersättning och etableringsbidrag
- 11.9 Kostnader för utredningens förslag
- 11.10 Innebörden av den föreslagna konstruktionen
- 11.11 Sociala förmåner
- 12. Förenklade administrativa rutiner
  - 12.1 Avgiftssystemet
    - Utredningens förslag
  - 12.2 Resereglemente
  - 12.3 Lönetillägg
  - 12.4 Löneavdrag
  - 12.5 Semester
  - 12.6 Slopande av arvode
  - 12.7 Granskning av sjukvårdersättning
  - 12.8 Pensionsfrågor
- 13. Kontrakt
  - 13.1 Upprättande av normalkontrakt
  - 13.2 Utredningens förslag
- 14. Kontraktens periodens längd
  - 14.1 Utredningens förslag
- 15. Former för överläggningar betr. löne- och anställningsvillkor
- 16. Tidsplan
- 17. Sammanfattning av utredningens förslag

#### *Bilagor*

- 1 Förslag till nytt lönesystem och inplaceringar i lönegrader för presidiesekretariatet
- 2 Förslag till ny löneplan för presidiesekretariatet 1979
- 3 Jämförelser av löner och tillägg vid de nordiska sekretariaten
- 4 Resereglemente

## 1. Mandatet

Presidiet beslöt den 13 september 1978 (protokoll nr 8, P 311/1978) på sekreterarkollegiets förslag:

”att uppdraga åt kanslichef Christer Jacobson att verkställa utredning rörande löne- och anställningsvillkor och därtill hörande organisationsfrågor vid presidiesekretariatet,

att utredningen bör ske i samråd med berörda organ inom ministerrådet samt

att utredningsarbetet inriktas på att kunna redovisas vid presidiets möte den 8 november 1978”.

## 2. Utredningsuppdragets omfattning

Den av presidiesekretariatet upprättade och i sekreterarkollegiet och presidiet diskuterade promemorian angående organisationsfrågor i rådet (P 253 b/1978) har i relevanta delar bildat utgångspunkt för utredningen.

## 3. Inledning

Det nordiska samarbetet har utvecklats kraftigt under 1970-talet. Relationerna mellan Nordiska rådet och de nordiska ländernas regeringar har formaliserats bl. a. genom tillkomsten av Nordiska ministerrådet (1971) och inrättandet av de samnordiska sekretariaten: presidiesekretariatet (1971) och de bägge ministerrådssekretariaten i Köpenhamn (1972) och Oslo (1973).

## 4. Samordningsbehov mellan rådet och ministerrådet

När presidiet nu beslutat att se över arbetsvillkoren och de organisatoriska förhållandena vid presidiesekretariatet, vilket är naturligt med tanke på att sekretariatet varit i funktion i sju år, finns det anledning att i denna utredning också beröra förhållandena vid de bägge ministerrådssekretariaten, vilka tillkommit efter presidiesekretariatets inrättande. Skälen härför är flera.

Om presidiet i enlighet med utredningens förslag skulle företa förändringar vad avser löne-, anställningsvillkor och organisation vid presidiesekretariatet, vore det av samordningsskäl önskvärt att på sikt försöka uppnå så långt möjligt likartade villkor vid de tre samnordiska sekretariaten.

För detta talar också rekryteringshänsyn. Man bör därför sträva efter att på sikt åstadkomma så likartade anställningsvillkor vid de tre sekretariaten som möjligt. Utredningen framlägger därför dels förslag om

hur löne- och anställningsvillkoren vid presidiesekretariatet skulle kunna utformas från den 1 januari 1979, dels hur en mer långsiktig samordning mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet i dessa frågor skulle kunna uppnås.

## 5. Sekreterarkollegiets roll

Det finns i detta sammanhang skäl att inledningsvis också beröra några organ som i hög grad berör presidiesekretariatets arbete, nämligen sekreterarkollegiet och utskottssekretariaten.

I den promemoria, som ligger till grund för denna utredning, framhålls beträffande sekreterarkollegiet: "Presidiets mer aktiva roll i samarbetet får direkta återverkningar på arbetet inom sekreterarkollegiet. Liksom ministerrådet är presidiets samarbetspartner är samarbetsministrarnas ställföreträdare sekreterarkollegiets. Dess arbetssätt bör anpassas till denna roll i takt med att presidiets uppgifter förskjuts. Härigenom kommer sekreterarkollegiet att få fler och större övergripande uppgifter, medan dess roll som arbetsledare för sekretariatet träder i bakgrunden. Detta markeras genom regelbundna möten med ställföreträdarkommittén parallellt med presidiet/samarbetsministrarnas. Sekreterarkollegiets mer aktiva roll skulle också kunna markeras genom att ordförandeskapet i kollegiet övergår från presidiesekreteraren till ledamoten från det land som också innehar presidentposten." (P 253 b/1978, st. 1.5, sid. 5)

Utredningen delar de uppfattningar, som här redovisas. Det är nödvändigt att samarbetet mellan sekreterarkollegiet och ställföreträdarkommittén intensifieras. Detta kunde förslagsvis ske genom regelbundna möten mellan kollegiet och kommittén för att förbereda de frågor, som skall behandlas av presidiet och samarbetsministrarna. Sannolikt vore det önskvärt med fyra à fem möten per år enligt följande schema: ett möte före sessionen (efter utskottens januarimöten), ett möte under sessionen (för att lösa eventuella under sessionen uppkommande problem), ett möte efter sessionen (för att summera sessionens resultat och diskutera det kommande arbetet i rådet respektive ministerrådet) samt ett eller två möten under hösten (avstämning av utestående frågor, innehåll i C 1 osv.).

Utredningen vill i anslutning till de tankegångar som framförs i ovan nämnda promemoria föreslå att ordförandeskapet i sekreterarkollegiet bl. a. med hänsyn till kollegiets förändrade roll i det nordiska samarbetet från den 1 januari 1979 cirkulerar mellan de nationella delegationsernas generalsekreterare. Det skulle också vara av fördel för presidenten, att den nationelle generalsekreterare som skall assistera honom också är ordförande i kollegiet. Genom att låta ordförandeskapet i sekreterarkollegiet övergå till kollegiets nationella ledamöter uppnår man

dessutom den fördelen att sekreterarkollegiet får samma formella uppbyggnad som ställföreträdarkommittén i vilken ordförandeskapet i tur och ordning cirkuleras mellan de fem ländernas representanter i kommittén.

Utredningen kan i detta sammanhang konstatera att oavsett hur överläggningsordningen vad avser löne- och anställningsvillkor samt organisatoriska frågor vid presidiesekretariatet kommer att utformas i framtiden, kommer sekreterarkollegiet att förbereda dessa ärenden för presidiet, vilket ju har det slutgiltiga avgörandet. Detta är ett annat skäl som talar för lämpligheten av att ordförandeskapet i sekreterarkollegiet innehas av delegationernas generalsekreterare.

## **6. Utskottssekreterarorganisationen**

Utredningen vill, utan att komma med egna förslag, erinra presidiet om den utestående frågan om utskottssekreterarnas placering. I den diskussion, som förts i presidiet och i andra rådsorgan under senare år om denna fråga har två motsatta ståndpunkter hävdats. Dels har förordats att utskottssekreterarna av rationella skäl bör placeras centralt inom presidiesekretariatet, dels har motsatt åsikt framförts enligt vilken värdet av att utskottssekreterarna har en anknytning till de nationella parlamenten och respektive länders administration understrukits.

Efter presidiets beslut den 22 oktober 1978 att anställa en heltidssekreterare för ekonomiska utskottet är tre av de fem utskottssekreterarna placerade vid presidiesekretariatet i Stockholm.

Enligt utredningens mening bör presidiet i samband med behandling av utredningen diskutera den framtida placeringen av de bägge utskottssekreterare (juridiska, kultur) som för närvarande har anknytning till nationella delegationer, eftersom ställningstagande i denna fråga är av stor betydelse för presidiesekretariatets verksamhetsplanering.

I detta sammanhang bör presidiet också ta ställning till hur budgetkommitténs sekreterarfråga skall lösas.

## **7. Organisationsfrågor**

### *7.1 Upprättande av organisationsplan och befattningsbeskrivningar*

I samband med att utredningen framlägger förslag om ny löneplan för de anställda vid presidiesekretariatet och förändringar av vissa andra anställningsvillkor bör presidiet enligt utredningens mening samtidigt se över presidiesekretariatets organisation.

Även om en organisationsplan i sig inte utgör en garanti för god administrativ ordning underlättas de anställdas inpassning i organisationen t. ex. vid nyanställning och ger arbetsgivaren möjlighet att bilda sig en uppfattning om behovet av nya befattningar. Sådana har aktualiserats i samband med presidiesekretariatets flyttning till nya lokaler.

Förutom en organisationsplan bör befattningsbeskrivningar upprättas för samtliga befattningshavare.

### 7.2 Inrättande av nya tjänster

Vid sekreterarkollegiets möte den 13 september 1978 aktualiserade presidiesekretariatet inrättande av tre, eventuellt fyra nya tjänster (P 318/1978). I avvaktan på denna utrednings resultat och presidiets kommande behandling av denna, bordlades frågan.

Två av tjänsterna föränleds av lokalseparationen från det svenska sekretariatet och inflyttningen på Tyrgatan, nämligen inrättande av en expeditionsassistenttjänst och en tjänst som växeltelefonist/receptionist.

När det gäller *expeditionen* har presidiesekretariatet tidigare haft gemensam expedition med det svenska kansliet i gamla riksdagshuset. Två av de fyra tjänsterna vid expeditionen har varit knutna till presidiesekretariatet. Presidiesekretariatet hävdar emellertid att merparten av arbetet avsett sekretariatets behov. Sekretariatet anser därför att ytterligare en tjänst bör inrättas och att expeditionen därmed skall omfatta tre tjänster, varav en som expeditionsförman.

Presidiesekretariatets expedition sammanställer och distribuerar material som rör sekreterarkollegiet, presidiet, budget- och informationskommittéerna samt kopierar handlingar avseende social- och miljöutskottet samt trafikutskottet. Vidare distribueras kalendariet, vissa korrekturupplagor av rådstryck samt nyhetsbrevet. Beträffande det senare övervägs att arbetet skall läggas ut på en särskild firma. Expeditionen ansvarar för korrigeringar i Nordisk Kontakts adressregister. Utöver dessa arbetsuppgifter har expeditionen sedvanliga servicefunktioner inom sekretariatet.

Utredningen vill peka på att en stor del av rådets distribution sker på nationell basis (t. ex. utskottsläggen, C 1 osv.). Vidare sker utsändningen av NU-serien genom andra kanaler.

Efter att noggrant ha gått igenom presidiesekretariatets expeditions arbetsuppgifter är utredningens bedömning att dessa inte är så omfattande att de motiverar inrättandet av ytterligare en tjänst. Utredningen finner emellertid samtidigt att hänsyn också måste tas till det faktum att presidiesekretariatet kommer att flytta in i nya kontorslokaler.

Lokalerna på Tyrgatan är mindre rationella än dem som sekretariatet för närvarande disponerar i gamla riksdagshuset och dem som erbjöds av byggnadsstyrelsen på Regeringsgatan.

Presidiesekretariatet har gjort den bedömningen, att detta skäl väger tungt, att det i sig utgör skäl för inrättande av en ny tjänst på expeditionen.

Då utredningen emellertid hyser tveksamhet på denna punkt vill utredningen som en kompromiss föreslå, att presidiet tar ställning till denna fråga låt oss säga tre månader efter det att presidiesekretariatet

flyttat in på Tyrgatan och skaffat sig erfarenhet av den nya arbetsmiljön. Om inrättandet av den nya tjänsten då fortfarande bedöms som nödvändig fattar presidiet beslut härom, förslagsvis med verkan från den 1 mars 1979.

När det gäller förslaget om inrättande av en tjänst som *växeltelefonist/receptionist* vill utredningen ge sin tillstyrkan eftersom den nya tjänsten är en konsekvens av flyttningen till nya lokaler utan anknytning till annan telefonväxel. Tjänsten föreslås bli inplacerad inom samma lönefält som expeditiönsassistenter. Utredningen förutsätter att befattningshavaren i mån av tid också kan handlägga andra arbetsuppgifter utöver växel- och receptionistgörömmål.

Vad avser de två övriga aktualiserade tjänsterna inom redaktion och arkiv/bibliotek vill utredningen framhålla följande. *Redaktionens* arbetsvolym har ökat avsevärt under senare år genom ökningen av rådets trycksaksproduktion. Antalet anställda inom redaktionen har emellertid varit oförändrat sedan sekretariatets inrättande (två personer, 1971). Utredningen vill därför tillstyrka inrättande av en assistenttjänst inom redaktionen med inplacering i samma lönefält som övriga assistenter. (Begreppet lönefält definieras längre fram.)

När det gäller presidiesekretariatets *arkiv och bibliotek* anser utredningen det inte motiverat att inrätta en ny tjänst eftersom det inte finns skäl för sekretariatet att bygga upp ett omfattande bibliotek utöver det nu existerande begränsade referensbiblioteket. När det gäller frågan om att bringa reda i sekretariatets arkiv stödjer utredningen presidiesekretariatets förslag om att genom kontakt med arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) under en period och om möjligt kostnadsfritt få disponera en kvalificerad arkivarbetare. Sedan arbetet med referensbiblioteket och arkivet ajourförts bör presidiesekretariatet liksom hittills lösa dessa arbetsuppgifter inom ramen för nuvarande organisation.

Ovannämnda tjänster föreslås bli inrättade från den 1 januari 1979. Om detta skulle bli presidiets beslut förutsätter utredningen att presidiesekretariatets för närvarande omfattande utnyttjande av extra arbetskraft kan nedbringas.

### 7.3 Kostnader

Kostnaderna för de av utredningen tillstyrkta tjänsterna belöper sig till ca 200 000 kronor.

### 7.4 Presidiesekretariatets framtida personalbehov

I presidiet har vid flera tillfällen understrukits att den nordiska byråkratien inte får öka ohämmat. Om presidiet skulle medge inrättandet av de två nya tjänster, som utredningen förordar, skulle personalen vid presidiesekretariatet den 1 januari 1979 bestå av 22 personer med god täckning av de arbetsområden för vilka sekretariatet ansvarar.

Vad gäller *budgetkommittén* anser utredningen att dess sekretariatsbehov kan lösas inom ramen för nu tillgänglig personal vid presidie-sekretariatet.

Om däremot presidiet nu eller i framtiden skulle fatta beslut om en centralisering av övriga utskottssekretariat (juridiska, kultur) till presidiesekretariatet kan det bli nödvändigt med förstärkning när det gäller assistenterna.

### 7.5 Utredningens förslag

Utredningen föreslår att presidiet beslutar

*att* uppdra åt presidiesekretariatet att framlägga en organisationsplan jämte befattningsbeskrivningar för sekretariatets personal samt förslag till härav föranledda ändringar av arbetsordningen;

*att* inrätta av utredningen föreslagna tjänster, varav växeltelefonisten bör utses snarast i samband med sekretariatets flyttning, redaktions-assistenten den 1 januari 1979. I början av februari 1979 tar presidiet ställning till inrättandet av en ny tjänst på presidiesekretariatets expedition;

*att* uppdra åt presidiesekretariatet att uppta förhandlingar med AMS om möjligheten att få disponera en arkivarbetare.

## 8. Tillkomsten av nuvarande system för löner, tillägg och avgifter

### 8.1 Sekretariatsavtalet

Nuvarande system för löner, tillägg och avgifter tillkom som en följd av det sekretariatsavtal som träffades mellan de nordiska länderna 1973. Avtalet var i allt väsentligt gemensamt för presidiesekretariatet och ministerrådets sekretariat. Det innebär att sekretariaten skall ha internationell status. Sekretariaten samt deras inkomster och egendom som används för tjänstebruk skall vara fritagna från all direkt beskattning. Beträffande gods som införs eller utförs för tjänstebruk gäller befrielse från alla tullar och andra avgifter med samma verkan. I övrigt gäller för varje sekretariat som institution att det är fritaget från skatter och avgifter i det land där sekretariatet har sitt säte.

Skatt påförs inte lön och annan ersättning för sekretariatens fast anställda personal. Ministerrådet/presidiet fastställer regler för personalens skyldighet att betala avgift i stället för skatt. De anställda vid sekretariaten och deras familjer är i tjänstgöringslandet fritagna från tull och andra avgifter för egendom avsedd för personligt bruk.

Lönerna för personalen skulle som en följd av sekretariatens internationella status inte utgå i enlighet med hemlandets avtal. I stället skulle ministerrådet/presidiet fastställa lönerna vid resp. sekretariat med utgångspunkt från statstjänstemannalönerna i resp. tjänstgöringsland, vartill skulle läggas avgiftsfria tillägg.

## 8.2 *Motiv och överväganden*

Det huvudsakliga förarbetet till det nya löne- och avgiftssystemet genomfördes av ministerrådets interimistiska sekretariat. Därvid anfördes (PM 1972-09-27):

”Ministerrådssekretariatet bör betraktas som ett internationellt organ som på sikt säkert kommer att få betydelse som sådant mot omvärlden. Det är därför viktigt att sekretariatet redan från början får denna status, även om det i den nordiska kretsen mot bakgrund av tidigare tillämpade arbetsformer kan te sig främmande att anlägga detta betraktelsesätt. Men man bör då ha klart för sig att ministerrådet ju kommer att utgöra en helt ny institution i det nordiska samarbetet med vissa övernationella befogenheter. Det bör därför vara naturligt att sträva efter att ge sekretariatet samma ställning som exempelvis EFTA-sekretariatet har haft vis à vis sina medlemsländers nationella administrationer.

Om ministerrådssekretariatet hamnar i någon form av mellanställning mellan internationella organisationer och nationella förvaltningar så kommer även detta att ha en rekryteringshämmande effekt.

Personer som är intresserade av och lämpade för internationella uppdrag kommer i det läget att klassa det nordiska samarbetet lägre än annat internationellt samarbete, vilket knappast är lyckligt ur nordisk synpunkt. Denna risk blir större ju längre integrationen utvecklas.

De nordiska länderna kommer dessutom att även i framtiden ha diplomatisk representation hos varandra. Om man inte vidtar några särskilda arrangemang beträffande tjänsterna vid ministerrådssekretariatet torde det bli möjligt att ens i någon utsträckning konkurrera om lämpliga tjänstemän. Ministerrådssekretariatet skulle i så fall få en uttalad andraplansställning i relationen sekretariatet — ambassaderna.”

Ministerrådet anslöt sig till detta synsätt. Presidiet framhöll vid möte med samarbetsministrarna 1972-11-21:

”att man finner det nödvändigt att ministerrådssekretariatet och presidieseekretariatets status anpassas till vad som gäller för internationell organisation, främst av rekryteringsskäl”.

I förarbetena diskuterades ingående frågan om tjänstemännens status och lönevillkor. Lösningen med nationella löner avvisades med hänsyn till den markanta olikheten mellan de nordiska ländernas statstjänstemannalöner. Ett system med nettolöner, den s. k. EFTA-modellen, avvisades. I stället enades man om att genomföra ett system med grundlön plus tillägg vid tjänstgöring i annat land än hemlandet. Som princip uttalades att man så långt möjligt skulle följa lönenivå i det land där sekretariatet var beläget.

I den tidigare nämnda sekretariatspromemorian framhölls bl. a. följande:

”Men för att kunna locka tjänstemän från ett land med högre lönenivå till ett land med lägre lönenivå måste särskilda lönepåslag eller -tillägg erbjudas. Dessa bör vara beräknade så, att de ger den anställde ungefär samma lönenivå som han haft i hemlandet men också en viss



kompensation för de merutgifter som följer av tjänstgöring i annat land än hemlandet.

En sådan lösning för emellertid med sig särskilda problem i form av kraftiga löneskillnader för samma befattningar, beroende på om tjänsten innehas av en medborgare i stationeringslandet eller från annat nordiskt land. För den enskilde tjänstemannen kan dylika lönedifferenser te sig stötande ur rättvisesynpunkt. Löneskillnaderna blir givetvis också mera markerade, om tjänstemän från ett höglöneland tjänstgör i ett land med lägre lönenivå. Om lönetillägget skall kompensera dels en faktisk löneminskning och dels ökade omkostnader vid tjänstgöring i ett grannland, så blir tillägget av avsevärd storlek jämfört med "grundlönen" i stationeringslandet.

Slutsatsen torde bli, att det bör övervägas att även *tjänstemän som tjänstgör vid ett nordiskt sekretariat i hemlandet bör erhålla någon kompensation i lönehänseende* utöver vad som skulle utgå i motsvarande tjänst i den nationella administrationen. Denna konstruktion skulle minska orättvisorna i lönehänseende mellan tjänstemän med samma tjänsteställning och också verka rekryteringsstimulerande på tjänstemän i stationeringslandet."

### 8.3 Tillämpningen av sekretariatsavtalet

Det lönesystem som utarbetades mot bakgrund av dessa överväganden blev principiellt detsamma vid samtliga sekretariat. Grundlönen anpassades till vad som gällde för motsvarande tjänst i tjänstgöringslandets statliga löneplan. Beräkningen av utlandstillägg gjordes med hänsyn till behov av kompensation för stationering i annat nordiskt land. Vid avvägningen av övriga avgiftsfria tillägg anförde sekreterarkollegiet i PM 1973-10-19 (P 354 b/1973):

"Avgiftssystemet bygger på att avgiftsbeloppet beräknas på lörens *brutto* i stället för på det *netto* som framkommer efter vissa avdrag som tillåtes enligt skattelagarna.

De avdrag som medges i avgiftssystemet är räntor på egnahemslån och statliga studielån samt för pensionsavgifter och periodiska understöd.

Avdrag som man går miste om är

för intäkternas förvärvande, dvs. resor till arbetet, för underskott i annan förvärvskälla, t. ex. räntor på icke statliga studielån eller andra lån, t. ex. för fritidshus, underskott på annan fastighet eller verksamhet, allmänna avdrag, t. ex. försäkringspremier.

Det är naturligtvis svårt att beräkna effekten av detta nya skattesystem, som alltså i grunden är principiellt annorlunda än vad som gäller. Likheten är skatteuttaget, men beräkningen av beskattningsbar inkomst sker på annorlunda och för skattebetalaren oförmånligt sätt. Dessa negativa effekter måste därför kompenseras, vilket kan ske med bostadstillägg eller personliga tillägg.

De beskrivna nackdelarna är av permanent art och föreligger oberoende av vem som innehar viss tjänst. Å andra sidan blir ju effekten större för den som har stora avdrag som han ej kan utnyttja. Det synes därför befogat att med bostadstillägg kompensera så att säga normala följder, medan personligt tillägg kommer i fråga i oförutsedda eller spe-

ciella fall där en generell beräkning blir svår. Det kan även tilläggas att övergång till detta nya, och alltså oprövade avgiftssystem innebär ett osäkerhetsmoment för den anställde.

Sekreterarkollegiet har på detta stadium ej något förslag till belopp för tillägg. Detta liksom lönegradsplacering och lönenivån överhuvudtaget är en förhandlingsfråga.

Två tillvägagångssätt är möjliga, det ena att lägga ett utgångsbud, det andra att avvakta bud från motsidan. För det första alternativet talar att arbetsgivaren genom att byta anställningssystem och framförallt skattesystem gör sådana ingrepp i gällande ordning att hans erbjudande om ny ordning bör vara komplett. Vid värderingen av ett sådant bud måste beaktas även den psykologiska situationen för personalen. Medlemmar i presidiet och sekreterarkollegiet har en viktig uppgift att ta tillvara den gemensamma institutionens intressen och sörja för att den fungerar väl.

Vid utarbetandet av ett bud bör beaktas

a) relationen till de två andra nordiska sekretariaten

b) rekryteringen (se möte 1972-11-21 presidiet — samarbetsministrarna, NR 1973 sid. 1467:

”Presidiet finner det nödvändigt att ministerrådssekretariatet och presidiesekretariatets status anpassas till vad som gäller för internationell organisation främst av rekryteringsskal. Mötet var enigt om att ministerrådets sekretariat och presidiesekretariatet samarbetar vid framläggandet av behövliga förslag för genomförande av ovanstående.”)

c) skatteomläggningen

d) löneförhandlingarna för 1974 (de allmänna)

e) övriga faktorer.”

#### 8.4 Löne- och avgiftssystemets tillämpning vid de tre sekretariaten

Vid samtliga sekretariat infördes från början utlandstillägg för viss personal. Dessutom infördes avgiftsfria tillägg, vilka utgår till all anställd personal. Beträffande dessa generella tillägg uppstod emellertid redan i utgångsläget vissa skillnader mellan sekretariaten. Vid de båda ministerrådssekretariaten uppdelades nämligen dessa tillägg i två delar, dels ett generellt bostadstillägg, dels ett personligt tillägg, varav det senare avsågs kompensera de anställda för påtagliga individuella olägenheter. Vid presidiesekretariatet däremot har man endast haft personliga tillägg.

Även när det gäller grundlönerna uppstod vissa skillnader. Ministerrådssekretariatet i Oslo tillämpar en egen löneplan, fristående från den statliga norska löneplanen, medan sekretariaten i Köpenhamn och Stockholm tillämpar tjänstgöringslandets nationella löneplan.

Beträffande avgiftssystemet gäller i Oslo och Stockholm fortfarande de ursprungliga reglerna för avdragsrätt, dvs för underskott av bostadsfastighet, ränta på statliga studielån samt för pensionsavgifter och periodiska understöd, medan de anställda vid sekretariatet i Köpenhamn har rätt att göra samma avdrag vid beräkningen av avgiftspliktig inkomst som skattskyldiga i Danmark.

Grundlönerna har i samtliga tre sekretariat fortlöpande anpassats till löneutvecklingen för statstjänstemän i tjänstgöringslandet. Likaså har avgifterna fortlöpande justerats med hänsyn till utvecklingen av inkomstskatten i respektive land. De skillnader i lönenivåer som fanns redan i utgångsläget har på grund härav fortlöpande markerats, vilket utredningen senare kommer att visa.

### 8.5 *Utredning om avgiftssystemet*

Sedan en tid är reglerna för avgiftssystemet föremål för utredning av den grupp av skatteexperter, som årligen har att granska avgiftsberäkningen för sekretariatens personal. Enligt uppgift övervägs om sekretariatet skall behålla sin nuvarande internationella status eller om en anpassning till nationella skatteregler skall ske. Utredningen har emellertid starka skäl för sin förmodan att det nuvarande avgiftssystemet kommer att bestå en längre tid.

### 8.6 *Åtgärder inom ministerrådet*

Ministerrådet beslöt 1978-03-31 att det löne- och personalutskott som haft att pröva sådana ärenden vid de nordiska institutionerna skulle göras permanent. För närvarande övervägs inom ministerrådet att detta utskott också skall ha till uppgift att pröva ärenden rörande löne- och anställningsvillkor för personalen vid ministerrådets båda sekretariat. Vidare övervägs om detta utskott skall ha förhandlingsuppgifter vid sidan av sin rent rådgivande funktion samt om personalen vid sekretariatet skall vara representerad i utskottet.

## 9. **Tillämpning av löne- och avgiftssystemet**

Utredningen har sett det som en av sina uppgifter att pröva om de problem som uppstått under den gångna femårsperioden, då systemet varit i tillämpning, är av den arten att det bör omprövas. De två alternativ som i så fall erbjuder sig är att införa ett system med nettolöner (EFTA-modellen) eller att tillämpa nationella löne- och skatteregler. Det senare skulle innebära att principen om sekretariatets internationella status finge överges.

Utredningen har vid sin prövning funnit att de överväganden som gjordes vid förberedelserna för inrättandet av ministerrådssekretariatet och vars resultat sedermera tillämpats vid de tre sekretariatet, vilka överväganden dessutom ledde till ingåendet av sekretariatsavtalet, alltså har sin giltighet. Visserligen har den praktiska utformningen av systemet stött på åtskilliga problem, som utgör motiv för förändringar på olika punkter. Härtill återkommer utredningen i det följande. Men dessa svårigheter kan enligt utredningens bedömning bemästras inom ramen för det gällande systemet.

### 9.1 *Utredningens förslag*

Utredningen föreslår därför inte att någon förändring av löne- och avgiftssystemets grunder skall företas vid nuvarande tidpunkt.

### 9.2 *Behovet av ökad samordning mellan presidiet och ministerrådet*

Syftet med sekretariatsavtalet var att skapa gemensamma regler för de tre samnordiska sekretariaten. Sekretariaten skulle ges en från de nationella statliga organen fristående ställning och reglerna för deras verksamhet utformas efter mönster av andra internationella organisationer. Genom att bestämmelserna för ministerrådets båda sekretariat och presidiesekretariatet gjordes likalydande framhövdes såväl deras specifikt nordiska ställning som önskemålet om enhetlighet vid utformningen av administrativ praxis.

Vid granskning av hur utvecklingen skett efter det att ministerrådet och presidiet enats om sin gemensamma nordiska målsättning när det gällde anställningsvillkor m. m. vid de tre sekretariaten, tvingas utredningen konstatera att detta syfte inte uppnåtts. Utredningen kan tvärtom konstatera att tillämpningen av löne- och avgiftssystemets grunder, liksom av administrativ praxis i övrigt, går mot *allt mindre enhetlighet mellan de tre sekretariaten*. Det dominerande intrycket är att förhållandena i tjänstgöringslandet tenderar att alltmer utöva sin påverkan på systemet. Det finns enligt utredningens mening en uppenbar fara för att det med tiden utvecklas tre olika system i stället för ett. Denna tendens inger starka betänkligheter.

Ett av huvudskälen till denna utveckling är avsaknaden av samråd och samordning mellan ministerrådet och presidiet i dessa frågor. Enligt utredningens uppfattning behövs därför *ett kompetent organ* som under ministerrådets respektive presidiets ledning fortlöpande handlägger löne- och anställningsvillkor vid de tre samnordiska sekretariaten.

### 9.3 *Gemensamt organ för löne- och anställningsvillkor*

Utredningen föreslår därför att presidiet och ministerrådet upptar överläggningar om att inrätta ett gemensamt organ för löne- och anställningsvillkor vid de tre sekretariaten. Det långsiktiga syftet bör vara att uppnå den enhetlighet i fråga om löne- och anställningsvillkor och andra bestämmelser, som förutsattes i sekretariatsavtalet. På kortare sikt bör syftet vara att överföra tolkningen och tillämpningen av redan gällande eller tillkommande regulativ till ett gemensamt organ. Det betyder att ett sådant gemensamt organ inte bara skulle arbeta under två olika huvudmän utan dessutom i utgångsläget skulle behöva tillämpa olika bestämmelser för olika sekretariat. Steg för steg skulle emellertid en sådan gemensam handläggning av löne- och personalärenden ge underlag för framtida beslut om mer enhetliga förhållanden vid de samnordiska sekretariaten.

Som tidigare nämnts har ministerrådet upprättat ett permanent löne- och personalutskott. I första hand är detta utskott avsett att utgöra ett rådgivande organ till ministerrådet i löne- och anställningsfrågor vid de nordiska institutionerna men det skulle också enligt det mandat som nu diskuteras i ministerrådet efter delegering kunna få beslutande funktioner. I princip skall beslutsrätten dock åvila ministerrådet. Enligt uppgift överväger emellertid ministerrådet för närvarande att utvidga utskottets mandat att också omfatta ministerrådets båda sekretariat.

Utredningen föreslår därför att presidiet och ministerrådet gemensamt prövar om detta utskott skulle kunna byggas ut till att bli det gemensamma organ för löne- och personalfrågor, vilket utredningen bedömer som nödvändigt om ministerrådets och presidiets gemensamma målsättning från 1972 skall kunna uppfyllas.

I avvaktan härpå framlägger utredningen i det följande förslag till en rad åtgärder avseende presidiesekretariatet. Syftet med förslagen är att åstadkomma den sedan länge eftersträlvade utjämningen av olikheterna i fråga om löner och tillägg mellan de tre samnordiska sekretariaten. Om utredningens förslag skulle accepteras skulle detta innebära att det angivna syftet så långt som är möjligt har uppnåtts.

Utredningens förslag är i sin helhet så utformade, att det föreslagna gemensamma organet för löne- och personalfrågor inte behöver ges i uppdrag att eliminera olikheter i anställningsvillkoren mellan sekretariaten. I stället skulle dess arbete helt kunna ägnas tillämpningen av gällande regulativ och den långsiktiga samordningen av anställningsförhållandena för anställda i nordisk tjänst.

## **10. Grundlöner**

### *10.1 Nuvarande förhållanden*

De avgiftsbelagda lönerna (grundlönen) är vid de tre samnordiska sekretariaten knutna till den statliga löneplanen i tjänstgöringsländerna. Sekretariaten i Köpenhamn och Stockholm följer helt respektive lands löneplan medan sekretariatet i Oslo har upprättat en egen, intern löneplan, som emellertid är uppbyggd efter mönster av den statliga löneplanen i Norge.

I Stockholm och Köpenhamn justeras grundlönen automatiskt, dvs utan särskilda förhandlingar, i enlighet med de centrala avtalsuppgörelserna, vartill för Köpenhamns del tillkommer de justeringar som utlöses inom ramen för den danska inkomstpolitiken. Vid sekretariatet i Oslo sker förändringar i den interna löneplanen i enlighet med det procentuella utfallet av avtalsförhandlingarna på statstjänarområdet. Vid sekretariatet i Stockholm har dessutom vid några tillfällen överläggningar ägt rum mellan presidiet och de fackliga organisationerna i anslutning till de lokala förhandlingar som brukar följa på en central av-

talsuppgörelse. Vid dessa överläggningar, som ägt rum både hösten 1977 och 1978, har förts diskussioner om lönegradsuppflyttningar inom den ram för lokala uppgörelser vilka utgör en del av det centralt träffade avtalet på statstjänarområdet.

Den interna löneplan som tillämpas vid sekretariatet i Oslo innehåller regler för uppflyttning i lönegrad för olika tjänster, som är anpassade till systemet med korttidsanställningar. Vid sekretariatet i Köpenhamn tillämpas därvid de regler som gäller i den danska löneplanen. Den svenska löneplanen innebär för presidiesekretariatets del tillämpning av regler för ålderstillägg, löneklassuppflyttningar m. m., vilka inte är särskilt väl lämpade för ett sekretariat med i huvudsak korttidsanställd personal.

### 10.2 Utredningens förslag

Utredningen vill av principiella grunder i förening med de praktiska svårigheter detta dessutom skulle innebära inte föreslå upprättandet av en intern löneplan för att komma till rätta med de problem som uppstått på presidiesekretariatet. I stället föreslås att anknytningen av grundlönerna till den svenska löneplanen bibehålls men modifieras med hänsyn till att personalen i princip är korttidsanställd. Utredningen föreslår därför införandet av ett *högstlönesystem* liknande det som i ökande utsträckning tillämpas för befattningar inom svensk statsförvaltning.

Systemets uppbyggnad och förslaget till inplacering i respektive lönegrader för de olika befattningshavarna framgår av bifogade tabell (Bil. 1), vilken bygger på av utredningen föreslagen löneplan (Bil. 2).

### 10.3 Högstlönesystemet

Systemet innebär att ett s. k. lönefält inrättas för varje tjänst. Vid anställningstillfället placeras vederbörande in i detta fält med hänsyn tagen till tidigare löneställning och kvalifikationer. Som framgår av bilaga 1 har utredningen föreslagit att lönefälten görs breda i syfte att skapa ett system avpassat för presidiesekretariatets samnordiska karaktär.

Inom ramen för kontraktperiod om fyra år flyttas vederbörande där efter varje år (var tolfte månad räknat från anställningstillfället) automatiskt upp en lönegrad. Uppflyttningen sker dock endast inom ramen för en kontraktperiod (fyra år). Avsikten med förslaget är nämligen att den som anställs vid presidiesekretariatet snabbt skall uppnå slutlön.

För den nuvarande personalen föreslås, att de placeras in i lönefältet i lönegrad som motsvarar nuvarande lön. Såsom övergångsbestämmelse föreslås för nuvarande personal att automatiken i deras framtida löne-

gradsuppflyttningar sker som om deras kontraktstid började den 1 januari 1979.

Ovanstående bestämmelser om inplacering i lönegrad och automatik i lönegradsuppflyttningar föreslås ockseå bli tillämpade för de fem personer inom sekretariatet, vilka har s. k. tills vidare-anställning (se nedan 10.6).

*Nyanställd*, assistent. Lönefält F 3—9. Inplacering vid anställningstillfället den 1 januari 1979: F 4. Kontraktstid 4 år. Lön den 1 januari 1979: F 4. 1980: F 5. 1981: F 6. 1982: F 7 (slutlön). Om vederbörande begär och beviljas kontraktsförlängning: lön den 1 januari 1983—resten av anställningstiden = oförändrad = F 7.

*Redan anställd*, utskottssekreterare. Kontraktstid den 1 januari 1978—31 december 1981. Lönefält F 17—23. Nuvarande lön F 21. Lön den 1 januari 1979: F 21. Den 1 januari 1979: F 21. Den 1 januari 1980: F 23\* (slutlön). Den 1 januari 1981: F 23 (oförändrad lön).

*Tillsvidare-anställd*, redaktör. Kontraktstid: —. Lönefält F 17—21. Nuvarande lön F 18. Lön den 1 januari 1979: F 18. Den 1 januari 1980: F 19. Den 1 januari 1981: F 20. Den 1 januari 1982: F 21 (slutlön). Den 1 januari 1983 och följande år: F 21 (oförändrad lön).

Det här föreslagna högstlönesystemet baseras på det som tillämpas i Sverige, men har anpassats till de speciella förutsättningar som gäller vid ett nordiskt sekretariat. För att möjliggöra en allsidig rekrytering har lönefälten därför gjorts breda för att medge en individuell anpassning i systemet, som svarar mot den anställdes kvalifikationer. En annan fördel för de anställda är att de redan vid anställningstillfället vet hur deras grundlön automatiskt kommer att utvecklas under kontraktperioden.

Både för arbetsgivare och arbetstagare har systemet dessutom den fördelen att det är enkelt och smidigt. Förhandling om lönen behöver bara ske vid ett tillfälle, nämligen vid anställningen.

#### 10.4 *Lönefälten*

Om man bortser från fyra chefstjänster (se nedan) vill utredningen för de olika personalkategorierna föreslå de lönefält, som framgår av bifogad uppställning (Bil. 1). Utredningen har strävat efter så få lönefält som möjligt. Utredningens förslag motsvarar i stort de variationer som existerar för motsvarande personalkategorier inom svensk statsförvaltning.

#### 10.5 *Undantag från högstlöneregeln*

Presidiesekreteraren, de bäge stf. presidiesekreterarna samt informationschefen föreslås bli undantagna från högstlöneregeln, bl. a. av det skälet att presidiet beträffande dessa tjänster eftersträvat och san-

\* Lönegrad F 22 finns inte i den svenska löneplanen.

nolikt också i framtiden kommer att eftersträva en nationell fördelning mellan länderna. Dessa chefstjänster föreslås i stället bli inplacerade högt på den svenska löneplanen.

Presidiesekreteraren, som redan befinner sig på det svenska s. k. chefslöneplanet, föreslås få ytterligare ett tjänstetillägg för att komma i paritet med tjänstemän på samma nivå inom svensk förvaltning.

I enlighet med svensk praxis att löneavståndet mellan chefen och dennes ställföreträdare skall utgöra två lönegrader, föreslås att de bägge stf. presidiesekreterarna inplaceras i F 25.

Då det i presidiet hela tiden förutsatts att informationschefen skall befinna sig i nivå med ställföreträdarna vill utredningen förorda att tjänsten inplaceras i F 25.

#### 10.6 *De tillsvidare-anställda*

Som framgår på annat ställe i denna utredning förordas att all personal vid presidiesekretariatet anställs med tidsbegränsade kontrakt. Detta är för övrigt redan fallet med undantag för fem befattningshavare, vilka samtliga anställdes vid presidiesekretariatets start. Dessa fem har s. k. tillsvidare-anställning, vilket enligt svensk lagstiftning i princip innebär livstidsanställning. Utredningen kan inte förorda att dessa personer tvingas till kontraktsanställning utan vill i stället föreslå, att de erbjuds fortsatt anställning på nuvarande villkor. Om någon av dem lämnar sin tjänst förvandlas den till kontraktstjänst.

#### 10.7 *Generellt om förslaget*

Det högstlönesystem som utredningen föreslår innebär alltså att det hittills tillämpade svenska statstjänstemannalönesystemet med s. k. ålderstillägg, löneklassuppflyttningar och lokala förhandlingar om uppflyttning av enskilda tjänster, slopas.

Däremot föreslås att de anställda liksom hittills skall komma i åtnjutande av samma uppräknings av sina löner som blir resultatet av kommande centrala avtalsförhandlingar på statstjänstemannaområdet i Sverige vad avser justeringar av beloppen på den statliga löneplanen.

#### 10.8 *Kostnader för systemets genomförande*

Enligt den redovisningsprincip som presidiesekretariatet tillämpar inkluderar anslagsposten löner även de avgiftsfria tilläggen. För löner (alltså inklusive tilläggen) har presidiet för 1979 godkänt en budget å 2 120 000 kronor (se P 319/1978). Denna summa kan uppdelas enligt följande: Löner 1 844 000 kronor, utlandstillägg 87 000 kronor och personliga tillägg 189 000 kronor.

Ett genomförande av utredningens förslag skulle medföra att anslagsposten löner måste höjas med 18 000 kronor från 1 844 000 kr. till 1 862 000 kronor, utlandstilläggen med 10 160 kr. från 87 000 kronor



till 97 160 kronor, de personliga tilläggen med 69 000 kronor från 189 000 kronor till 258 000 kronor. Till detta kommer en höjning av de sociala kostnaderna med 6 000 kronor från 675 000 kr. till 681 000 kronor.

De totala höjningarna i förhållande till 1979 års budget blir således 103 160 (18 000 + 10 160 + 69 000 + 6 000) kronor.

Intäktsposten avgifter beräknas samtidigt öka med 40 000 kronor.

Nettoökningen av presidietts kostnader för 1979 blir därför 63 160 (103 160 — 40 000) kronor.

Härtill kommer merkostnaden (vilken utredningen inte haft möjlighet att beräkna) för en heltidsanställd sekreterare för ekonomiska utskottet.

## **11. Avgiftsfria tillägg**

Det lönesystem som utformades inom ramen för förberedelserna för sekretariatsavtalet innehöll förutom de tidigare behandlade grundlönerna även olika former av avgiftsfria tillägg. Genom att införa sådana tillägg, efter internationellt mönster, avsåg man att trygga en allsidig rekrytering av kvalificerad personal vid de samnordiska sekretariaten. Tidigare har redogjorts för skälen för införandet av de olika tilläggen.

### *11.1 Samordning av tilläggens storlek*

Utredningen har sett som en av sina uppgifter att pröva huruvida förekomsten av avgiftsfria tillägg rent principiellt bidragit till att uppfylla ett annat av sekretariatsavtalets syften, nämligen att verka för att personalen vid de tre sekretariaten skulle vara ekonomiskt jämställd. Utredningen har härvid konstaterat att dessa tillägg utformats olika mellan å ena sidan ministerrådets båda sekretariat och å andra sidan presidiesekretariatet vilket motverkat den eftersträfvade utjämningen. Utredningen förslår därför att prsidiets verkar för att de samnordiska sekretariaten tillämpar enhetliga grunder för de avgiftsfria tilläggen.

### *11.2 Utlandstillägg — nuvarande förhållanden*

Utlandstillägg tillämpas inom utrikesförvaltningarna i alla de nordiska länderna liksom i alla internationella organisationer. Några helt entydiga grunder för beräkningen av utlandstilläggen vid de samnordiska sekretariaten har utredningen inte lyckats klarlägga. Utredningen vill för sin del ange två huvudgrunder för fastställelse av utlandstilläggens storlek. De skall för det första kompensera hitrest personal vid presidiesekretariatet för de merkostnader som följer av tjänstgöring i annat land än hemlandet. De skall för det andra undanröja hinder för en allsidig rekrytering av kvalificerad personal. Grunderna för erhållande av utlandstillägg är i huvudsak desamma i alla de tre samnordiska

sekretariatet. Tilläggens storlek framgår av nedanstående uppställning (avseende 1978),\*

	Presidie- sekretariatet	Sekretariatet i Oslo	Kultursekre- tariatet
Presidiesekreterare Generalsekreterare Direktör	2 520	5 838	2 117
Stf presidiesekr. Avd.sjef Sektionschef	2 016	2 775	1 966
Utskottsekreterare Konsulent Fuldmächtig	1 210	1 983	1 739
Assistent Sekretær Assistent	705	1 189	1 134

### 11.3 *Principer för beräkning av utlandstilläggens storlek*

Utredningen föreslår att de två i det föregående angivna huvudgrunderna skall vara vägledande för utlandstilläggens framtida storlek.

För kortidsanställd personal bör utlandstillägg åtnjutas under hela kontraktperioden. Enligt utredningens mening förefaller det däremot principiellt tveksamt att utlandstillägg skall utgå under en mycket lång tjänstgöringstid, då ju de olägenheter som är förenade med tjänstgöring i annat land får anses ha övervunnits. Utredningen föreslår därför att utlandstillägg skall utgå under högst 8 år. För nuvarande personal skall denna period räknas från nu gällande kontrakts ikraftträdande.

I den hittillsvarande prövningen om vem som är berättigad till utlandstillägg har besvärliga gränsfall visat sig kunna uppstå. Detta gäller vid samtliga tre nordiska sekretariat. Utredningen finner det inte möjligt att utarbeta heltäckande regler för att lösa sådana gränsfall utan förutsätter att en enhetlig prövning härav skall kunna komma till stånd i det föreslagna gemensamma organet för löne- och personalfrågor. Detta bör också komma med förslag om vilka gemensamma principer som skall ligga till grund för eventuella justeringar av tilläggens storlek.

### 11.4 *Personliga tillägg — nuvarande förhållanden*

Som tidigare nämnts infördes förutom utlandstilläggen, vilka ju endast utgår till viss personal, generella tillägg, som uppbärs av all personal. Vid ministerrådssekretariatet uppdelas denna typ av tillägg i två delar, ett bostadstillägg och ett personligt tillägg. Vid presidiesekretariatet finns endast det sistnämnda.

\* Beloppen är omräknade till svenska kronor. Kurser: Dkr 82: 50, Nkr 86: 50. Dessa kurser tillämpas också i fortsättningen.

### 11.5 Principer för beräkning av de personliga tilläggen

Som utredningen tidigare påpekat skiljer sig tillämpningen av beräkningen av dessa tillägg i väsentliga avseenden mellan sekretariaten. Presidiet har för sin del angivit några principer för hur de personliga tilläggen skall beräknas. Hänsyn skall tas till relationen till de båda andra nordiska sekretariaten, rekryteringen och olägenheterna med avgiftssystemet samt utgöra kompensation för den otrygghet som korttidsanställning innebär. Med det senare avses framförallt den avdragsmöjlighet för svensk skattskyldig, vilken man går miste om genom avgiftssystemet. Det gäller framförallt avdrag för intäkternas förvärvande, för underskott av annan förvärvskälla samt allmänna avdrag. Som exempel kan nämnas resor till arbetet, andra gäldräntor än statliga egna hemslån samt försäkringspremier. De faktiskt utgående personliga tilläggen/bostadstilläggen vid de tre sekretariaten framgår av följande tabell (1978 års belopp omräknade till svenska kronor).

	Presidie- sekretariatet	Sekretariatet i Oslo	Kultursekre- tariatet
Presidiesekreterare Generalsekreterare Direktör	950	—	1 694
Stf presidiesekr. Avd.sjef Sektionschef	950	1 261	1 429
Utskottssekreterare Konsulent Fuldmächtig	866	1 103	1 240
Assistent Sekretär Assistent	783	944	1 051

Efter tillkomsten av sekretariatsavtalet har en rad nya motiv för behovet av dessa tillägg återopats, vilket dels bidragit till att förändra relationen avseende tilläggens storlek mellan sekretariaten, dels skapa oklarheter vad gäller principerna för justeringar av dessa tillägg.

### 11.6 Utredningens förslag

Utredningen föreslår att presidiet fastslår att de personliga tilläggen skall utnyttjas för att kompensera de olägenheter som följer främst av avgiftssystemet. Om ett lönesystem i vilket grundlönen i princip baseras på domicillandsprincipen i likhet med vad denna utredning föreslår skall upprätthållas, utgör de avgiftsfria tilläggen de utjämnande instrument som kan användas. En jämförelse mellan de tre samnordiska sekretariaten vad gäller löner och tillägg ger en god illustration av de olikheter som hittills varit rådande (se bilaga 3).

För att utjämna dessa föreslår utredningen att de personliga tilläg-

gen höjs med 200 kronor per månad och anställd från den 1 januari 1979.

Utredningen vill inte utesluta att de personliga tilläggens storlek i framtiden kan bli föremål för överläggningar mellan arbetsgivare och arbetstagare. I dessa överläggningar skall arbetsgivaren lägga vikt vid samma faktorer, som hittills ansetts utgöra skäl för förändringar, varvid utredningen emellertid vill slå fast att *den eftersträvade utjämningen mellan de tre samnordiska sekretariaten om utredningens förslag genomförs har uppnåtts.*

Beträffande *utlandstilläggen* föreslår utredningen att dessa från den 1 januari 1979 räknas upp för de fyra personalkategorierna i syfte att uppnå överensstämmelse med vad som gäller vid de bägge ministerrådssekretariaten. Som framgår av bifogade tabell (bilaga 3) är skillnaderna störst när det gäller utskottssekreterare och assistenter. Enligt utredningens mening bör det största påslaget i procent räknat ske för dessa bägge personalgrupper.

Utredningen föreslår därför att utlandstillägget från den 1 januari 1979 höjs med kr. 180 för presidiesekreteraren till kr. 2 700/månad, med kr. 184 till kr. 2 200/månad för den av de bägge stf. presidiesekreterarna som är berättigad till utlandstillägg och för informationschefen. För utskottssekreterare föreslås en höjning med kr. 290 till kr. 1 500/månad. Vad slutligen gäller assistenterna föreslås en höjning med kr. 295 till 1 000/månad.

I konsekvens med vad utredningen tidigare föreslagit bör framtida överväganden beträffande eventuella justeringar av de avgiftsfria tilläggen delegeras till löne- och personalutskottet.

### 11.7 *Hemresa*

De anställda som åtnjuter utlandstillägg har enligt presidiets beslut den 11 juni 1974 rätt till ersättning för en hemresa per år för sig, sin make (maka) och hemmavarande barn under 19 år. Utredningen föreslår ingen ändring av denna bestämmelse.

### 11.8 *Flyttning ersättning och etableringsbidrag*

Flyttning ersättning utgår för närvarande till anställda vid presidie sekretariatet, som flyttar till Sverige. Utredningen föreslår ingen ändring på den punkten.

Etableringsbidragen, som för närvarande uppgår till 10 000 kronor om den anställde åtföljs av familj, i övriga fall till 5 000 kronor, har varit oförändrade sedan 1974. Utredningen föreslår att beloppen uppräknas till 12 000 kronor respektive 6 000 kronor.

I Oslo är motsvarande belopp 12 975 kronor, respektive 6 920 kronor.

I Köpenhamn 12 375 kronor, respektive 6 600 kronor.

### 11.9 *Kostnader för utredningens förslag*

Kostnaderna för den föreslagna ökningen av utlandstilläggen och de personliga tilläggen för 1979 (inklusive tillägg för nyanställd personal) har tidigare redovisats (se ovan sid. 18 f.). Vad gäller etableringsbidragen bör kr. 12 000 avsättas i 1979 års budget för ekonomiska utskottets nye sekreterare.

### 11.10 *Innebörden av den föreslagna konstruktionen*

Med den av utredningen föreslagna konstruktionen av löner och tillägg vid presidiesekretariatet har systemet för *grundlönerna* anpassats till vad som gäller vid ministerrådets bägge sekretariat med bevarande av anknytningen till de svenska statstjänarlönerna.

*Utlandstillägg och personliga tillägg* har lagts på en nivå som genomsnittligt stämmer överens med vad som gäller i Oslo och Köpenhamn.

De skillnader i lönehänseende som härefter kvarstår är helt att föra tillbaka på de skillnader i löne-, inkomst- och skattepolitik som råder mellan domicilländerna. En utjämning av sådana skillnader skulle innebära ett uppgivande av de principer som låg till grund för sekretariatsavtalet.

### 11.11 *Sociala förmåner*

Hittills har de anställda vid de tre samnordiska sekretariaten åtnjutit samma sociala rättigheter och förmåner som tillkommer statstjänstemän i respektive tjänstgöringsland.

Denna anknytning till tjänstgöringslandets trygghetssystem bör enligt utredningens mening bevaras. Presidiet bör dock vid behov kunna göra avsteg från denna princip efter överläggning med personalen och överenskommelse med ministerrådet om syftet är att införa gemensamma nordiska regler vid de tre samnordiska sekretariaten.

## **12. Förenklade administrativa rutiner**

### 12.1 *Avgiftssystemet*

Vid de tre samnordiska sekretariaten tillämpas som tidigare nämnts ett system med avgifter till Nordiska rådet/Nordiska ministerrådet i stället för skatt. Avgiften fastställs för varje månad och har därför karaktären av definitiv källskatt. Arbetet med att beräkna avgiften är komplicerat och tidskrävande. Utredningen har sett det som en viktig uppgift att se över möjligheterna till en förenklad avgiftsberäkning. Däremot anser inte utredningen det ligga inom ramen för sitt mandat att ifrågasätta avgiftssystemet som sådant, eftersom detta är en del av sekretariatsavtalet. Därför föreslår utredningen inga ändringar beträffande vad som skall räknas som avgiftspliktig inkomst eller vilka avdrag som skall godkännas.

Vid ministerrådssekretariatet i Oslo tillämpas i princip samma system som i Stockholm. Genom att man där inte direkt anknyter till den statliga norska löneplanen med alla de bestämmelser för t. ex. lönetillägg som ingår i en sådan löneplan, har man vid detta sekretariat uppnått en betydligt enklare hantering av avgiftssystemet. Vid kultursekretariatet i Köpenhamn, där helt andra regler gäller för beräkning av avgiftspliktig inkomst, uppstår inte det problem som kännetecknar förhållandena i Oslo och Stockholm.

Det förslag till förenklad löneplan (utan löneklasser etc.) som utredningen föreslår bli inrättad för presidiesekretariatets del från den 1 januari 1979 innebär att avgiftsberäkningen förenklas. Samtidigt vill utredningen föreslå ytterligare förenklade administrativa rutiner, vilka, om de införs, också medför en förenkling av avgiftsberäkningen.

De hittills tillämpade svenska bestämmelser som utredningen vill förenkla eller ersätta med nya bestämmelser avser regler för tjänstresor och semester, regler avseende avdrag och tillägg vid sjukdom, vikariatsförordnande och tjänstledighet.

### *Utredningens förslag*

#### *12.2 Resereglemente*

Ett nytt resereglemente föreslås bli infört (bilaga 4). Bestämmelserna i Allmänt resereglemente och utlandsreglemente samt i Allmänt avlöningsavtal för statliga tjänstmän (AST), slopas. Detta innebär bl. a. att tjänsteresetillägget avskaffas.

Granskningen av reseräkningarna, som för närvarande är komplicerad och tidskrävande, förenklas. Förslag: Reseräkningarna upprättas av förrätningsmannen och kontrolleras sedan inom sekretariatets kamerala sektion och atteras av presidiesekreteraren. Granskning företas av sekretariatets revisor.

#### *12.3 Lönetillägg*

Bestämmelserna i AST angående vikariatstillägg, tjänstledighetstillägg, semestertillägg samt semesterlönetillägg slopas.

#### *12.4 Löneavdrag*

Bestämmelserna i AST avseende sjukavdrag vid sjukdom och B-avdrag vid flyttning och vid "vård av barn då tillsyn ej kunnat ordnas på annat sätt", slopas. Rätten till tjänstledighet för ovan nämnda skäl påverkas inte (flyttning = 2 dagar; barntillsyn = 10 dagar/år).

Utredningens förslag innebär således att full lön skulle utgå både vid sjukdom och vid ovan preciserad tjänstledighet. Sekretariatets kostnader för de föreslagna förenklingarna av nuvarande bestämmelser blir obetydliga, eftersom sekretariatet med nuvarande system utbetalar 92 % av lönen vid sjukdom och 73 % vid tjänstledighet med B-avdrag.

## 12.5 Semester

De anställda vid presidiesekretariatet har rätt till semester, semester-tillägg och semesterlönetillägg enligt bestämmelser i AST. Antalet semesterdagar är beroende av lönegrad och ålder. Storleken av semester-tillägget är beroende av antalet semesterdagar vid årets utgång samt av underlagssumman från föregående år. Storleken av semesterlönetillägget är beroende av antalet under året uttagna semesterdagar samt av under året erhållen lön. Semestertillägg utbetalas i juni varje år medan semesterlönetillägg utbetalas i januari. (Sistnämnda bestämmelse gäller från 1979). Detta medför att marginaleffekterna på avgifterna dessa månader blir betydande. Avgiftssystemet medger ingen utjämning av avgifterna under året.

Som framgår av ovanstående redogörelse är de svenska semesterbestämmelserna komplicerade, svåröverskådliga och ohanterliga. På grund av avgiftssystemets utformning medför de dessutom olägenheter för de anställda vid presidiesekretariatet.

*Utredningen föreslår* därför att ovan nämnda tillägg slopas.

När det gäller semesterns längd tillämpas för närvarande de regler som gäller för svenska statstjänstemän enligt vilket antalet semesterdagar är beroende av lönegrad och ålder. Reglerna är följande:

Lönegrad F 1—7,	t. o. m. 39 år — 30 dagar
	fr. o. m. 40 år — 33 dagar
Lönegrad F 8 och högre,	t. o. m. 29 år — 33 dagar
	fr. o. m. 30 år — 36 dagar
	fr. o. m. 40 år — 40 dagar

Semestern beräknas efter 6 dagars arbetsvecka. För den sista hela veckan i en semesterperiod (innefattande en eller flera veckor) räknas endast 5 arbetsdagar. Exempel: 1 veckas semester = 5 semesterdagar. 2 veckors semester = 11 (6 + 5) semesterdagar.

Vid ministerrådssekretariaten i Oslo och Köpenhamn tillämpar man ett eget nordiskt system, vilket innebär att alla befattningshavare med ett undantag har 30 dagars semester beräknat på 5 dagars arbetsvecka. Detta innebär alltså att alla har 6 veckors semester oavsett om semestern tas ut i en följd eller delas upp på flera perioder.

Eftersom denna utrednings huvudsyfte är att i alla anställningsförhållanden sträva efter att uppnå samma villkor för personalen vid de tre samnordiska sekretariaten vill utredningen föreslå, att presidiet beslutar att ansluta presidiesekretariatet till det nordiska system, som tillämpas i Oslo och Köpenhamn.

Utredningen är medveten om att detta innebär färre semesterdagar för några av de anställda vid sekretariatet. Utredningen vill i detta sammanhang anföra följande.

Det förslag till nytt system för löner och anställningsvillkor för pre-

sidiesekretariatets personal som utredningen presenterar bör betraktas som en helhet. Förslaget innebär enligt utredningens mening på alla punkter utom när det gäller antalet semesterdagar (för några anställda) en klar förbättring jämfört med nuvarande förhållanden. Dessutom innebär förslaget om det genomförs att den eftersträlvade utjämningen mellan de tre samnordiska sekretariaten i mycket hög grad uppnåtts.

Utredningen menar därför att det vore principiellt felaktigt att inte ansluta sig till det nordiska system för beräkning av antalet semesterdagar, som tillämpas vid de bägge ministerrådssekretariaten.

#### 12.6 *Slopande av arvode*

För att förenkla de administrativa rutinerna föreslås att de avgiftsbelagda arvodena, som för närvarande utbetalas till ledamöter och suppleanter i företagsnämnden, slopas.

#### 12.7 *Granskning av sjukvårdsersättning*

Utredningen föreslår vidare att den nuvarande tungrodda granskningen av sjukvårdsersättningen slopas och ersätts med kontroll inom presidiesekretariatets kamerala sektor. Efter denna kontroll skall sjukvårdsersättningen atteras av presidiesekreteraren. Därefter går ärendet för utbetalning av den kamerala sektionen. Granskning företas därefter i vanlig ordning av sekretariatets revisor.

Samtliga ovan föreslagna förändringar föreslås träda i kraft den 1 januari 1979.

#### 12.8 *Pensionsfrågan*

Personalen vid de samnordiska sekretariaten åtnjuter samma sociala trygghet som statsanställda i respektive tjänstgöringsland.

Vid presidiesekretariatet fungerar detta system tillfredsställande utom när det gäller pensioner. Det har nämligen visat sig svårt att få till stånd sådana förändringar av gällande svenska bestämmelser att pensionsgrundande inkomst konsekvent kunnat beräknas för alla anställda under hela tjänstgöringstiden. Överläggningar pågår för närvarande mellan svenska myndigheter (socialdepartementet, riksförsäkringsverket, riksskatteverket) å ena sidan och presidiesekretariatet å den andra om att få till stånd en konsekvent tillämpning av gällande nordiska avtal vad avser pensionering. Utredningen vill föreslå att presidiet förklarar sig villigt att om så erfordras biträda presidiesekretariatet i syfte att slutföra förhandlingarna.

### 13. **Kontrakt**

#### 13.1 *Upprättande av normalkontrakt*

Samtliga anställda vid presidiesekretariatet har anställningskontrakt. Kontraktens utformning varierar däremot något. Vid de bägge minis-



terrädssekretariaten är däremot kontrakten upprättade efter en enhetlig mall, s. k. normalkontrakt.

### 13.2 *Utredningens förslag*

Utredningen föreslår att presidiesekretariatet får i uppdrag att i samarbete med ministerrädssekretariaten utarbeta förslag till normalkontrakt för presidiets senare godkännande. Samtliga anställdas nuvarande kontrakt borde därefter per den 1 januari 1979 utbytas mot de nya kontrakten.

## 14. Kontraktperiodens längd

Utredningen anser att det finns behov av fasta regler för reglering av kontraktperiodernas längd.

De regler, som tillämpas vid de bägge ministerrädssekretariaten, fastställdes av samarbetsministrarna 1976-06-15 i enlighet med ställföreträdarkommitténs förslag:

”Stedfortrederkomitén har dröftat de alminnelige prinsipper for arbeidsgivers praksis m. h. t. ansettelsestid og kontraktsfornyelse for personale vid Nordisk Ministerråds sekretariat i Oslo. Komitéen var enig om følgende synspunkter:

Alt personale bør i samsvar med hittidig praksis ansettes på engasjement for ordinært høyst 4 år. Dette er for øvrig den periode i hvilken en statsansatt i et nordisk land har formelt rett til permisjon.

Slik tidsbestemt tilsetning er ikke til hinder for att ansettelseskontrakten ved enighet mellom arbeidsgiver og arbeidstaker kan fornyes.

I følge Ministerrådets arbeidsordning er ansettelsestiden for generalsekretæren begrenset til maksimum 4 + 2 år.

Avdelningssjefene og saksbehandlerne vil i alminnelighet heller ikke kunne påregne kontraktsfornyelse utover en sammenhengende tjenestetid på 6 år. Saksbehandlerne kan unntaksvis få reengasjement for en full 4-årsperiode, hvilket innebærer en sammenhengende tjenestetid på høyst 8 år.

For øvrig personale — sekretærer og vaktmester/betjent — vil ansettelseskontrakt i alminnelighet kunne fornyes for fulle 4-års perioder.

Den enkelte arbeidstaker har krav på i god tid (minst 6 måneder men en lengere periode om de nasjonale forhold krever det) før utløpet av kontraktperioden få klar beskjed om han vil få sin kontrakt fornyet.

Kortvarige forlengelser opptil 6 måneder for tilpassing til etterfølgende tjeneste vil normalt kunne innrømmes.

Kontraktsfornyelse vil kunne skje uten ny utlysning av stillingen. Kompetansen til å fornye kontrakter ligger hos den ordinære ansettelsesmyndighet etter reglene i Sekretariatets arbeidsordning § 6. Kortvarige forlengelser som omhandlet i foregående avsnitt kan innrømmes av generalsekretæren (for generalsekretæren sølv dog av Ministerrådet). Om en person er i statens tjeneste, bør han nasjonalt forsikre seg om en mulig forlengelse av sin permisjon.”

Presidiet behandlade frågan om kontraktstidens längd vid möte den 15 september 1977 och anförde:

”Presidiet önskar i eget och personalens intresse stå formellt fritt i förlängningsfrågor. I uppkommande fall kan ledning sökas bl. a. i de riktlinjer som tillämpas vid ministerrådssekretariatet i Oslo.”

Utredningen anser att presidiet bör ompröva sin inställning i denna fråga och i likhet med ministerrådet ange klara regler för hur kontrakt skall kunna förnyas. Utredningen har för sin del kommit fram till att ministerrådets regler skulle kunna överföras till att också omfatta presidiesekretariatet och utskottens sekretariat.

#### 14.1 Utredningens förslag

Utredningen föreslår att kontraktperioden liksom hittills skall vara fyra år. Den *längsta anställningstid* som enligt förslaget skall gälla är för

presidiesekreterare	4 + 2 år
stf presidiesekreterare	4 + 2 år
informationschef	4 + 2 år
utskottssekreterare	4 + 2 + 2 år
redaktör <sup>1</sup>	4 + 4 år
informationssekreterare	4 + 4 år
kamrer	4 + 4 år
byråsekreterare <sup>2</sup>	4 + 4 år
assistent <sup>2</sup>	4 år <sup>4</sup>
expeditionsförman	4 år <sup>4</sup>
expeditionsassistent <sup>3</sup>	4 år <sup>4</sup>

I övrigt bör gälla samma regler som i det föregående återgivits beträffande ministerrådssekretariatet i Oslo.

De ovan föreslagna reglerna för kontraktperioder förutsätts praktiseras dels med hänsyn till önskemålet om rotation på de olika tjänsterna, dels för att tillgodose önskemålet om nationsfördelning.

#### 15. Former för överläggningar betr. löne- och anställningsvillkor

Det förslag till löne- och anställningsvillkor som utredningen föreslår innebär att presidiet delegerar den löpande hanteringen av dessa frågor till ett för presidiet och ministerrådet gemensamt organ.

Utredningen anser att presidiet som arbetsgivare måste komma överens med presidiesekretariatets personal om hur de inbördes relationerna

<sup>1</sup> Anställd tills vidare

<sup>2</sup> En befattningshavare anställd tills vidare

<sup>3</sup> Två befattningshavare anställda tills vidare

<sup>4</sup> Med möjlighet till förlängning för fyraårsperioder

skall regleras när det gäller fastställande av eller förändringar i anställningsvillkoren.

Hittills har det rått vissa oklarheter beträffande personalens medverkan i sådana frågor. Enligt avtalet om de anställdas rättsställning regleras anställning genom kontrakt mellan presidiet och den anställde. Vid tvist om kontraktets innebörd kan särskild skiljenämnd inkallas. Några andra rättsregler för förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare finns inte för "nordiska" tjänstemän.

Utredningen anser sig inte vilja lägga fram förslag till ett mer reglerat förhållande mellan arbetsgivare och arbetstagare. Det måste parterna själva göra. Utredningen kan bara komma med några allmänna reflexioner.

Det förefaller önskvärt att i huvudsak samma regler för samråd och medinflytande utformas vid de tre samnordiska sekretariaten. Utredningen vill därför föreslå att presidiet och ministerrådet beslutar uppdraga åt de tre sekretariaten att gemensamt utarbeta förslag till ordning för förhållandet mellan parterna, vilket därefter får bli föremål för överläggning mellan presidiet/ministerrådet och representanter för de tre sekretariaten. Utredningen vill i detta sammanhang bestämt avråda från det förslag som framlagts av de bägge ministerrådssekretariaten vid diskussion om löne- och personalutskottets mandat, nämligen att personalen skulle ha säte och stämma i utskottet.

Enligt utredningens bedömning skulle detta innebära att ett partsammansatt organ tillsattes för beredningen av bl. a. lönefrågor. Detta måste från bägge parter synpunkt vara direkt olämpligt.

## **16. Tidsplan**

Utredningen föreslår följande tidsplan för det fortsatta arbetet:

November:

Presidiet tar preliminär ställning till utredningens förslag.

November:

Överläggningar med personalen om utredningens förslag.

December:

Presidiet fastställer den ordning som skall gälla från den 1 januari 1979.

Presidiet bör vid sitt möte den 8 november 1978 besluta vem eller vilka som skall företräda presidiet vid överläggningarna med personalen.

## 17. Sammanfattning av utredningens förslag

### *Avsnitt 5:*

1. Sekreterarkollegiet upptar efter presidiet godkännande förhandlingar med ställföreträdarkommittén om fastställande av regelbundna möten.
2. Ordförandeskapet i sekreterarkollegiet skall upprätthållas av ledamoten från det land som innehar presidentposten.

### *Avsnitt 6:*

1. I samband med diskussion om presidiesekretariatets organisation föreslås att presidiet tar ställning till frågan om den framtida placeringen av de två utskottssekreterare som har nationell anknytning.
2. Presidiet beslutar om hur budgetkommitténs sekretariatsfråga skall lösas.

### *Avsnitt 7:*

1. Presidiet uppdrar åt presidiesekretariatet att framlägga organisationsplan jämte befattningsbeskrivningar för sekretariatets personal samt förslag till härav föranledda ändringar av arbetsordningen.
2. Presidiet beslutar om inrättande av två nya tjänster till en kostnad av ca 200 000 kr. Presidiet tar vid senare tidpunkt ställning till inrättande av en eventuell tredje tjänst.
3. Presidiet uppdrar åt presidiesekretariatet att förhandla med arbetsmarknadsstyrelsen om att få disponera en arkivarbetare.

### *Avsnitt 9:*

1. Presidiet beslutar att för närvarande inte företa någon förändring av löne- och avgiftssystemets grunder.
2. Presidiet upptar förhandlingar med samarbetsministrarna om inrättande av gemensamt organ för löne- och anställningsvillkor för de tre samnordiska sekretariaten.

### *Avsnitt 10:*

1. Presidiet beslutar införa ett högstlönesystem i enlighet med utredningens förslag.
2. Presidiet beslutar att från den 1 januari 1979 inplacera presidiesekretariatets personal i av utredningen föreslagna lönegrader och fastställer föreslagna lönefält.
3. Presidiet fastställer övergångsbestämmelser för nuvarande personal vad avser automatik i lönegradsuppflyttningar i enlighet med utredningens förslag.

4. Presidiet medger samtidigt undantag från högstlöneregeln för fyra befattningshavare.

5. Presidiet fastställer principen om kontraktsanställning för all personal med undantag för fem befattningshavare, vilka medges fortsatt tillsvidare-anställning.

6. Presidiet beslutar, att det hittills tillämpade systemet med s. k. ålderstillägg, löneklassuppflyttningar och lokala förhandlingar om uppflyttning av enskilda tjänster, slopas.

7. Presidiet beslutar uppräknat anslagsposten löner på presidiet budget för 1979 med 18 000 kronor, utlandstilläggen med 10 160 kronor, de personliga tilläggen med 69 000 kronor samt de sociala kostnaderna med 6 000 kronor eller tillsammans 103 160 kronor.

#### *Avsnitt 11:*

1. Presidiet beslutar att de personliga tilläggen för all personal höjs med kr. 200/månad från den 1 januari 1979.

2. Presidiet beslutar höja utlandstilläggen med respektive 180, 184, 290 och 295 kronor per månad för de olika personalkategorierna från 1 januari 1979.

3. Presidiet fastslår att den eftersträvade utjämningen mellan presidiesekretariatet och de bägge ministerrådssekretariaten — om utredningens förslag genomförs — har uppnåtts.

4. Presidiet delegerar till löne- och personalutskottet att handlägga eventuella framtida justeringar av de avgiftsfria tilläggen.

5. Presidiet beslutar höja etableringsbidragen med 2 000 respektive 1 000 kronor samt avsätter kr. 12 000 i 1979 års budget för ekonomiska utskottets nye sekreterare.

6. Presidiet fastslår, att anknytningen till tjänstgöringslandets trygghetssystem vad avser sociala rättigheter och förmåner skall bevaras. Presidiet förbehåller sig dock rätten att — efter samråd med personalen och ministerrådet — vid behov kunna göra avsteg från denna princip om syftet är att införa samnordiska regler för de tre sekretariaten.

#### *Avsnitt 12:*

1. Presidiet beslutar införa nytt resereglemente enligt utredningens förslag samt förenklad granskning av reseräkningar.

2. Presidiet beslutar slopa vissa av utredningen angivna lönetillägg.

3. Presidiet beslutar slopa vissa av utredningen angivna löneavdrag.

4. Presidiet beslutar vad gäller semesterbestämmelser att slopa vissa av utredningen angivna tillägg. Presidiet beslutar att vad gäller reglerna för antalet semesterdagar ansluta presidiesekretariatet till det nordiska system, som tillämpas i Oslo och Köpenhamn.

5. Presidiet beslutar slopa arvoden för ledamöter och suppleanter i företagsnämnd.

6. Presidiet beslutar införa förenklad granskning av sjukvårdsersättningar.

7. Presidiet förklarar sig berett att om så erfordras biträda presidie-sekretariatet i förhandlingarna med svenska myndigheter vad avser tillämpning av nordiska avtal om pensionering.

*Avsnitt 13:*

Presidiet uppdrar åt presidiesekretariatet att i samråd med minister-rådssekretariaten upprätta förslag till normalkontrakt för presidiets senare godkännande.

*Avsnitt 14:*

1. Presidiet fastställer kontraktstidsperioderna i enlighet med utredningens förslag.

2. Presidiet fastslår att reglerna för kontraktstidsperioder skall praktiseras så att både önskvärd rotation på tjänsterna och nationsfördelning kan uppnås.

*Avsnitt 15:*

Presidiet och ministerrådet uppdrar åt de tre samnordiska sekretariaten att gemensamt utarbeta förslag till ordning för förhållandet mellan parterna, vilket därefter får bli föremål för överläggning mellan presidiet/ministerrådet och representanter för de tre sekretariaten.

*Avsnitt 16:*

1. Presidiet fastställer tidsplan för det fortsatta arbetet.

2. Presidiet beslutar om vem eller vilka som skall företräda presidiet i överläggningar med personalen.

## BILAGA 1

## Förslag till nytt lönesystem och inplaceringar i lönegrader för presidieseekretariatet

	Nuvarande placering		Förslag till ny placering		Lön 1979 kr.	För- ändring
	Lgr, 1kl	Lön 1978 kr	Lönefält	Lönegrad		
Presidieseokr. Gudmund Saxrud	C, 2 tj.till.	11 728		C, 3 tj.till.	12 800	+1 072
Stf presidieseokr Gunnar Nasselund	F 23: 0	9 104		F 25	9 740	+ 636
Stf presidieseokr. Jan O Karlsson	F 23: 0	9 104		F 25	9 740	+ 636
Informationschef Harry Granberg	F 23: 1	9 559		F 25	9 740	+ 181
Redaktör Åke Edwall	F 17: 2	8 005	F 17—21	F 19	8 107	+ 102
Utskottsseokr. Claes Wiklund	F 18: 1	7 974	F 17—23	F 19	8 107	+ 133
Utskottseokr. Snjólaug Olafsdóttir	F 17: 0	7 277	F 17—23	F 17	7 430	+ 153
Informationsseokr Margareta Rydbeck	F 14: 0	6 421	F 10—15	F 14	6 571	+ 150
Kamrer Pia Andersson	F 11: 11	5 783	F 10—15	F 11	5 933	+ 150
Byråseokr. Ingegerd Wahrgren	F 10: 13	6 202	F 10—15	F 13	6 352	+ 150
Byråseokr. Anneli Joneken	F 10: 10	5 612	F 10—15	F 10	5 762	+ 150
Assistent Anita Wickell	F 6: 7	5 120	F 3—9	F 7	5 270	+ 150
Assistent Margaretha Koumi	F 5: 6 50%	2 488	F 3—9	F 6	2 563	+ 75
Assistent Mary Ann Sørensen	F 5: 5	4 841	F 3—9	F 5	4 991	+ 150
Assistent Ingrid Borg	F 5: 6	4 975	F 3—9	F 6	5 125	+ 150
Assistent Gro Hagen	F 5: 5	4 841	F 3—9	F 5	4 991	+ 150
Assistent Marit Hafslund	F 4: 4	4 736	F 3—9	F 4	4 886	+ 150
Assistent (redaktionen) <sup>1</sup>			F 3—9			
Assistent (receptionen) <sup>1</sup>			F 3—9			
Expeditionsass. Rune Juhlin	F 5: 7	5 120	F 3—9	F 7	5 270	+ 150
Expeditionsass. Stig Stenberg	F 5: 6	4 975	F 3—9	F 6	5 125	+ 150
Expeditionsförman <sup>2</sup>			F 4—10			

<sup>1</sup> Nya tjänster. Lönesättning vid anställningstillfället.<sup>2</sup> Utredningen har tillstyrkt inrättande av en tjänst som expeditionsförman. Frågan om en ny expeditionsassistenttjänst behandlas senare.

*BILAGA 2***Förslag till ny löneplan för presidiesekretariatet 1979**

Nedanstående belopp motsvarar preliminär beräkning av 1979 års löner.

Lönegrad	Månadslön, kronor	Lönegrad	Månadslön, kronor
1	4 518	13	6 352
2	4 649	14	6 571
3	4 770	15	6 838
4	4 886	16	7 123
5	4 991	17	7 430
6	5 125	18	7 753
7	5 270	19	8 107
8	5 416	20	8 478
9	5 587	21	8 891
10	5 762	23	9 295
11	5 993	25	9 740
12	6 133	Presidiesekreteraren uppbär lön enligt det svenska chefslöneavtalet. Lönen utgår med baslön plus s. k. tjänstetillägg. Lön 1979: 12 800	



## BILAGA 3

**Jämförelse av löner och tillägg vid de nordiska sekretariaten**

Beloppen är omräknade till svenska kronor. Kurser: Dkr = 82: 50, Nkr = 86: 50.

Inom parentes har för presidieseekretariatets del angivits de höjningar som utredningen föreslår från den 1 januari 1979

	Kultursekretariatet			Sekretariatet i Oslo			Presidieseekretariatet		
	Grund- lön	Bost.- tillägg	Utl.- tillägg	Grund- lön	Bost.- tillägg	Utl.- tillägg	Grund- lön	Personl. tillägg	Utl.- tillägg
Direktør Gen.sekr.* Pres.sekr.*	20 282	1 694	2 117	15 879**		5 838**	11 728 (12 800)	950 (1 150)	2 520 (2 700)
Sekt.chef Avd.sjef Stf pres.sekr.	14 362	1 429	1 966	12 718	1 261	2 775	9 104 (9 740)	950 (1 150)	2 016 (2 200)
Fuldmægtig Konsulent Utsk.sekr.	9 323	1 240	1 739	9 965	1 103	1 983	7 430 (7 430—9 295)	866 (1 066)	1 210 (1 500)
Assistent Sekretær Assistent	6 115	1 051	1 134	5 808	944	1 189	4 841 (4 770—5 587)	783 (983)	705 (1 000)

\* Fri bostad.

\*\* Gen.sekr. i Oslo uppbär nettolön enligt särskilt avtal. Beloppen för grundlön och utlandstillägg är således fiktiva och uträknade med nettolönen som utgångspunkt.

*BILAGA 4***Resereglemente***Nuvarande resereglemente*

För närvarande tillämpas de svenska statliga bestämmelserna för tjänsteresor. Tillämpningen av dessa bestämmelser medför tidsödande beräkningar för att fastställa traktamentets storlek. Avgörande för traktamentets storlek är inte endast den tid som tagits i anspråk för tjänsteresan utan också i vilket land förrättningsmannen uppehållit sig längsta tiden.

Reseräkningarna upprättas nu av den kamerala enheten och skickas därefter för specialgranskning till riksgäldskontoret, där de i allmänhet blir liggande en längre tid innan de återkommer till sekretariatet för slutlig reglering mot utbetalda reseförskott.

Utredningen föreslår ett förenklat resereglemente för presidiesekretariatet. Det föreslagna systemet baserar sig på de svenska bestämmelserna men innebär samtidigt en anpassning till bestämmelserna vid de två andra samnordiska sekretariaten.

Reseräkningarna föreslås bli upprättade av förrättningsmannen och kontrollerade av den kamerala enheten, vilket innebär att specialgranskningen vid riksgäldskontoret upphör. Reseräkningarna ingår därefter i de övriga räkenskaperna och granskas i vanlig ordning av revisorn.

*Utredningens förslag till nytt resereglemente angående förrättningar och tjänsteresor för Nordiska rådets presidiesekretariat**Grundläggande bestämmelser*

Med förrättning avses i detta reglemente tjänstgöring eller uppdrag som på grund av Nordiska rådets presidiesekretariats beslut fullgöres för dess räkning. Med tjänsteresa avses resa som är direkt föranledd av förrättning.

*Natt* betecknar tiden mellan klockan 0 och klockan 6, *dag* den övriga delen av dygnet. Vid resa mellan orter, för vilka inte gäller gemensam tid, skall beräkning ske efter den lokala tiden för den ort där resan avslutas.

Vid förrättning och tjänsteresa utgår resekostnadsersättning och traktamente m. m. enligt bestämmelserna nedan.

Traktamente utgår inte för längre tid än vad som är nödvändigt för att fullgöra förrättningen. I förekommande fall skall fingerade restider uppges.

För beräkning av resekostnadsersättning och traktamente skall tjänsteresan anses påbörjad respektive avslutad vid förrättningsmannens tjänsteställe eller bostad.

*Resekostnadsersättning***Tåg:**

Avgift för 1 plats i 1 klass (i förekommande fall inberäknat avgift för sovplats), taxi till och från järnvägsstation.

**Båt:**

Avgift för 1 hyttplats, taxi till och från hamn.

**Flyg:**

Avgift för 1 plats i turist/ekonomiklass, flygbuss/linjebil, taxi till och från flygterminal/motsvarande eller — om flygterminal/motsvarande saknas — flygplats.

**Egen bil:**

Ersättning motsvarande kostnad för tågbiljett i 1 klass.

Ersättning utgår inte för resor med lokala kommunikationsmedel inom förrättningsorten.

Färdbiljetter och taxikvitton skall bifogas reseräkningen.

*Traktamente*

För dag, varav för tjänsteresa eller förrättning tagits i anspråk minst 12 timmar, utgår traktamente med 150 skr. Då minst 6 men mindre än 12 timmar tagits i anspråk utgår traktamente med 75 skr.

Då resan är kombinerad med helpension utgår traktamente med 25 procent av ovan angivna belopp.

Vid förrättning utgår ersättning för styrkta utgifter för hotellrum i den mån sekretariatet prövar dem vara skäligen med hänsyn till resans ändamål samt pris- och övriga förhållanden på förrättningsorten.

Delas hotellrum med person, som inte är berättigad till ersättning enligt detta reglemente, utgår inte ersättning enligt ovan med större belopp än vad som motsvarar 70 procent av det för två personer fastställda rumspriset.

Då hotellrum vid förrättning ej begagnats utgår traktamente för natt med 100 skr för att täcka särskilda kostnader.

Traktamente för natt utgår inte då sovplats eller hyttplats begagnats.

*Övriga anvisningar och bestämmelser*

Ersättning utgår för styrkta utgifter för

- telefonsamtal avseende tjänsteärende eller biljett-/rumsbeställning,
- provision o. d. vid köp av erforderlig resevaluta.

Ev. kursförlust vid återväxling av främmande valuta ersätts ej.

Utlägg i främmande valuta ersätts enligt den styrkta växelkurs efter vilken valutan inköpts.

Ersättning för övriga utgifter vid tjänsteresa och förrättning utgår i den mån presidiesekretariatet prövar dem vara skäliga med hänsyn till föreliggande omständigheter.

Tjänsteman som för presidiesekretariatets räkning företar resa vars mål är beläget utanför Sverige är försäkrad enligt ett avtal mellan sekretariatet och Europeiska Varu- och Resgodsförsäkringsaktiebolaget. Försäkringen omfattar resgod, reseansvar, rättsskydd, överfallsskydd, läke- och resekostnader vid olycksfall och akut sjukdom samt kapitalbelopp vid olycksfall. Skadeanmälan bör göras via sekretariatet.

BESLUT



## Rekommendationer

- Nr 1. *Program för nordiskt regionalpolitiskt samarbete*
- Nr 2. *Valutapolitiskt och monetärt samarbete i Norden*
- Nr 3. *Nordiskt samarbete i OECD om uppförandekod för multinationella företag*
- Nr 4. *Medicinskt missbruk inom elitidrotten*
- Nr 5. *Samnordisk utbildning och forskning rörande åldrandets problem*
- Nr 6. *Bevarande av sälstammen i Östersjöområdet och Kattegatt*
- Nr 7. *Rening av kommunalt avloppsvatten*
- Nr 8. *Samordning av bestämmelser för säkerhet och arbetsmiljö på fartyg*
- Nr 9. *Förbättrad säkerhet och arbetsmiljö till sjöss*
- Nr 10. *Ratifikationer av sjösäkerhetskonventionen SOLAS 1974*
- Nr 11. *Onykterhet till sjöss*
- Nr 12. *Enhetliga regler för rabatter m. m. i järnvägstrafiken i Norden*
- Nr 13. *Nordiskt datasamarbete*
- Nr 14. *Nordiska regler för jägarkompetens*
- Nr 15. *Ökat nordiskt samarbete på biblioteksområdet*
- Nr 16. *Ett Nordens institut på Åland*
- Nr 17. *Medicinsk genetik*
- Nr 18. *Yrkesutbildning för ungdom m. fl. grupper*
- Nr 19. *Gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare*
- Nr 20. *Ökat nordiskt samarbete kring barn och kultur*
- Nr 21. *En nordisk folkhögskola i Västnorge*
- Nr 22. *Nordiskt samarbete kring lästlitteratur*

## Yttranden

- Nr 1. *Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (ekonomiska utskottet)*
- Nr 2. *Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (social- och miljöutskottet)*
- Nr 3. *Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (trafikutskottet)*
- Nr 4. *Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (juridiska utskottet)*
- Nr 5. *Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (kulturutskottet)*

Nordiska rådet har tillstållt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *program för nordiskt regionalpolitiskt samarbete*.

## REKOMMENDATION nr 1/1979

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 21 februari 1979 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (B 28/e) med 63 röster mot 5. 10 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å vedta et handlingsprogram for det nordiske regionalpolitiske samarbeid, vesentlig i samsvar med ministerrådsforslag B 28/e.

De 63 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Sverrir Hermannsson</i>
<i>Johannes Antonsson</i>	<i>Allan Hernelius</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Gustav Holmberg</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Anna-Liisa Hyvönen</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Svava Jakobsdóttir</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Johan J. Jakobsen</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Knut Johansson</i>
<i>Chr. Christensen</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Nils Dahlman</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Poul Dalsager</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Erling Dinesen</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Pauli Ellefsen</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Kjell-Olof Feldt</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Inge Fischer Møller</i>
<i>Ralf Friberg</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson</i>
<i>Kristian Gestrin</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Olof Palme</i>
<i>Gils Guðmundsson</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Gunnar Richardson</i>
<i>Svend Haugaard</i>	<i>Petter Savola</i>



*Rolf Sellgren*  
*Anna-Greta Skantz*  
*Liv Stubberud*  
*V. J. Sukselainen*  
*Ingrid Sundberg*  
*Per Olof Sundman*  
*Bernhardt Tastesen*

*Sigrid Utkilen*  
*Lars Werner*  
*Raino Westerholm*  
*Seppo Westerlund*  
*Kåre Willoch*  
*Håkan Winberg*

De fem medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var: *René Brusvang, Ib Christensen, Leif Glensgård, Kirsten Jacobsen och Poul Schlüter.*

Stockholm den 21 februari 1979

*Olof Palme*

*Gudmund Saxrud*

Nordiska rådet har tillstållt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående valutapolitiskt och monetärt samarbete i Norden.

## REKOMMENDATION nr 2/1979

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 21 februari 1979 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (A 524/e) med 53 röster mot 2. 2 medlemmar avstod från att rösta och 21 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd,  
 å forsterke og videreutvikle samrådingen og samvirket mellom de nordiske land i valutapolitiske spørsmål med sikte på å oppnå størst mulig stabilitet i de valutapolitiske forhold såvel i Norden som internasjonalt; og  
 å forme innholdet i det fremtidige valutapolitiske samarbeid slik at det så effektivt som mulig bidrar til en gunstig økonomisk utvikling i de nordiske land med full sysselsetting og stabil økonomisk vekst.

De 53 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Astrid Gjertsen</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Gils Guðmundsson</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Guttorm Hansen</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Asbjørn Haugstvedt</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Svend Haugaard</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Sverrir Hermannsson</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Allan Hernelius</i>
<i>René Brusvang</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Anna-Liisa Hyvönen</i>
<i>Chr. Christensen</i>	<i>Johan J. Jakobsen</i>
<i>Ib Christensen</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Nils Dahlman</i>	<i>Knut Johansson</i>
<i>Poul Dalsager</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Erling Dinesen</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Lars Korvald</i>
<i>Pauli Ellefsen</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Kjell-Olof Feldt</i>	<i>Inge Fischer Møller</i>
<i>Ralf Friberg</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Kristian Gestrin</i>	<i>Olof Palme</i>

*Erlendur Patursson*  
*Robert Pedersen*  
*Gunnar Richardson*  
*Poul Schlüter*  
*Rolf Sellgren*  
*Liv Stubberud*  
*V. J. Sukselainen*  
*Per Olof Sundman*

*Bernhardt Tastesen*  
*Sigrid Utkilen*  
*Lars Werner*  
*Raino Westerholm*  
*Seppo Westerlund*  
*Kåre Willoch*  
*Håkan Winberg*

De två medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var: *Leif Glensgård* och *Kirsten Jacobsen*.

*Steen Folke* och *Svava Jakobsdóttir* avstod från att rösta.

Stockholm den 21 februari 1979

*Olof Palme*

*Gudmund Saxrud*

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *nordiskt samarbete i OECD om uppförandekod för multinationella företag.*

## REKOMMENDATION nr 3/1979

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 21 februari 1979 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (A 537/e) med 45 röster mot 4. 29 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer de nordiske regjeringer å samarbeide for at gjennomgåelsen av OECD's adferdskode for flernasjonale foretak fører til bedre informasjon og effektiv overvåking av disse foretaks virksomhet.

De 45 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

*Erik Adamsson*

*K. B. Andersen*

*Johannes Antonsson*

*Jo Benkow*

*Gunnar Berge*

*Ilkka-Christian Björklund*

*Trygve Bratteli*

*Eric Carlsson*

*Chr. Christensen*

*Ib Christensen*

*Nils Dahlman*

*Poul Dalsager*

*Erling Dinesen*

*Bjarne Mørk Eidem*

*Pauli Ellefsen*

*Kjell-Olof Feldt*

*Steen Folke*

*Kristian Gestrin*

*Astrid Gjertsen*

*Gils Guðmundsson*

*Guttorm Hansen*

*Svend Haugaard*

*Sverrir Hermannsson*

*Allan Hernelius*

*Elsi Hetemäki-Olander*

*Knut Johansson*

*Bror Lillqvist*

*Thor Lund*

*Inge Fischer Møller*

*Jan-Ivan Nilsson*

*Sture Palm*

*Olof Palme*

*Erlendur Patursson*

*Robert Pedersen*

*Gunnar Richardson*

*Rolf Sellgren*

*Anna-Greta Skantz*

*Liv Stubberud*

*V. J. Sukselainen*

*Per Olof Sundman*

*Bernhardt Tastesen*

*Sigrid Utkilen*

*Seppo Westerlund*

*Kåre Willoch*

*Håkan Winberg*

De fyra medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var: *René Brusvang, Leif Glensgård, Kirsten Jacobsen och Poul Schlüter.*

Stockholm den 21 februari 1979

*Olof Palme*

*Gudmund Saxrud*

Nordiska rådet har tillstållt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *medicinskt missbruk inom elitidrotten*.

## REKOMMENDATION nr 4/1979

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 22 februari 1979 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 527/s) med 52 röster. 26 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att verka för ett samarbete på internationellt plan som syftar till att kartlägga och avskaffa missbruket av mediciner inom elitidrotten.

De 52 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Doris Håvik</i>
<i>Einar Ágústsson</i>	<i>Svava Jakobsdóttir</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Knut Johansson</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Chr. Christensen</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Ib Christensen</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Nils Dahlman</i>	<i>Inge Fischer Møller</i>
<i>Erling Dinesen</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Pauli Ellefsen</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Steen Folke</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Ralf Friberg</i>	<i>Kaarina (Kati) Peltola</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Per Petersson</i>
<i>Gils Guðmundsson</i>	<i>Gunnar Richardson</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Poul Schlüter</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Svend Haugaard</i>	<i>Anna-Greta Skantz</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Reiulf Steen</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>V. J. Sukselainen</i>
<i>Gustav Holmberg</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>

*Sigrid Utkilen*  
*Raino Westerholm*

*Kåre Willoch*  
*Håkan Winberg*

Stockholm den 22 februari 1979

*Olof Palme*

*Gudmund Saxrud*

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *samnordisk utbildning och forskning rörande åldrandets problem*.

## REKOMMENDATION nr 5/1979

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 22 februari 1979 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 535/s) med 52 röster mot 1. 25 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna till samnordisk forskning och utbildning rörande åldrandets problem.

De 52 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Doris Håvik</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Svava Jakobsdóttir</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Knut Johansson</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Chr. Christensen</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Ib Christensen</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Nils Dahlman</i>	<i>Inge Fischer Møller</i>
<i>Erling Dinesen</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Pauli Ellefsen</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Kjell-Olof Feldt</i>	<i>Kaarina (Kati) Peltola</i>
<i>Steen Folke</i>	<i>Per Petersson</i>
<i>Ralf Friberg</i>	<i>Gunnar Richardson</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Poul Schlüter</i>
<i>Gils Guðmundsson</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Anna-Greta Skantz</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Reiulf Steen</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Svend Haugaard</i>	<i>V. J. Sukselainen</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Per Olof Sundman</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Gustav Holmberg</i>	<i>Sigrid Utkilen</i>



*Raino Westerholm*  
*Seppo Westerlund*

*Kåre Willoch*  
*Håkan Winberg*

Den medlem, som röstade mot rekommendationen, var: *Leif Glensgård*.

Stockholm den 22 februari 1979

*Olof Palme*

*Gudmund Saxrud*

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *bevarande av sälstammen i Östersjöområdet och Kattegatt*.

## REKOMMENDATION nr 6/1979

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 22 februari 1979 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 528/s) med 42 röster. 36 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att tillsammans med övriga östersjöstater fördjupa och vidareutveckla samarbetet beträffande forskning om och skydd av sälstammen i Östersjön och Kattegatt.

De 42 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Doris Håvik</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Knut Johansson</i>
<i>Chr. Christensen</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Nils Dahlman</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Erling Dinesen</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Pauli Ellefsen</i>	<i>Inge Fischer Møller</i>
<i>Kjell-Olof Feldt</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Steen Folke</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Ralf Friberg</i>	<i>Per Petersson</i>
<i>Leif Glensgård</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Gils Guðmundsson</i>	<i>Anna-Greta Skantz</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Reiulf Steen</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>V. J. Sukselainen</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Per Olof Sundman</i>
<i>Svend Haugaard</i>	<i>Sigrid Utkilen</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Lars Werner</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Raino Westerholm</i>
<i>Gustav Holmberg</i>	<i>Seppo Westerlund</i>

*Kåre Willoch*

*Håkan Winberg*

Stockholm den 22 februari 1979

*Olof Palme*

*Gudmund Saxrud*

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *rening av kommunalt avloppsvatten*.

**REKOMMENDATION nr 7/1979**

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 22 februari 1979 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 538/s) med 48 röster mot 1. 29 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utföra en utredning av de kostnadsmässiga aspekterna vid rening av kommunalt avloppsvatten i syfte att utarbeta rekommendationer för planering av nya och förbättring av redan befintliga reningsanläggningar.

De 48 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Knut Johansson</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Chr. Christensen</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Nils Dahlman</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Erling Dinesen</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Inge Fischer Møller</i>
<i>Pauli Ellefsen</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson</i>
<i>Kjell-Olof Feldt</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Steen Folke</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Ralf Friberg</i>	<i>Per Petersson</i>
<i>Gils Guðmundsson</i>	<i>Gunnar Richardson</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Anna-Greta Skantz</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Reiulf Steen</i>
<i>Svend Haugaard</i>	<i>V. J. Sukselainen</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Per Olof Sundman</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Gustav Holmberg</i>	<i>Sigrid Utkilen</i>
<i>Doris Håvik</i>	<i>Lars Werner</i>
<i>Svava Jakobsdóttir</i>	<i>Raino Westerholm</i>

*Seppo Westerlund*

*Håkan Winberg*

*Kåre Willoch*

*Marjatta Väänänen*

Den medlem som röstade mot rekommendationen, var: *Leif Glensgård*.

Stockholm den 22 februari 1979

*Olof Palme*

*Gudmund Saxrud*

Nordiska rådet har tillstått Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *samordning av bestämmelserna för säkerhet och arbetsmiljö på fartyg*.

**REKOMMENDATION nr 8/1979**

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 23 februari 1979 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av trafikutskottet (A 515/t) med 44 röster mot 2. 32 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utreda möjligheterna för en ökad samordning av de nordiska ländernas bestämmelser om säkerhet och arbetsmiljö inom handelsflottan.

De 44 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>K. B. Andersen</i>	<i>Alfred Håkansson</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Doris Håvik</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Knut Johansson</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Chr. Christensen</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Nils Dahlman</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Pauli Ellefsen</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Kjell-Olof Feldt</i>	<i>Inge Fischer Møller</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Gils Guðmundsson</i>	<i>Gunnar Richardson</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>V. J. Sukselainen</i>
<i>Svend Haugaard</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Sigrid Utkilen</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Seppo Westerlund</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Kåre Willoch</i>
<i>Gustav Holmberg</i>	<i>Håkan Winberg</i>

De två medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var: *René Brusvang* och *Leif Glensgård*.

Stockholm den 23 februari 1979

*Olof Palme*

*Gudmund Saxrud*

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *förbättrad säkerhet och arbetsmiljö på fartyg*.

**REKOMMENDATION nr 9/1979**

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 23 februari 1979 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av trafikutskottet (A 515/t) med 51 röster. 27 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att internationellt verka för en genomgående hög standard inom sjösäkerhet och arbetsmiljö till sjöss.

De 51 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Sverrir Hermannsson</i>
<i>Einar Ágústsson</i>	<i>Allan Hernelius</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Gustav Holmberg</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Alfred Håkansson</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Doris Håvik</i>
<i>René Brusvang</i>	<i>Knut Johansson</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Chr. Christensen</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Nils Dahlman</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Pauli Ellefsen</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Kjell-Olof Feldt</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Inge Fischer Møller</i>
<i>Kristian Gestrin</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Leif Glensgård</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Gils Guðmundsson</i>	<i>Gunnar Richardson</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>V. J. Sukselainen</i>
<i>Svend Haugaard</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>	<i>Per Olof Sundman</i>



*Bernhardt Tastesen*  
*Sigrid Utkilen*  
*Seppo Westerlund*

*Kåre Willoch*  
*Håkan Winberg*

Stockholm den 23 februari 1979

*Olof Palme*

*Gudmund Saxrud*

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island och Norge nedanstående rekommendation angående ratifikationer av sjösäkerhetskonventionen SOLAS 1974.

## REKOMMENDATION nr 10/1979

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 23 februari 1979 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av trafikutskottet (A 515/t) med 49 röster. 1 medlem avstod från att rösta och 28 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Island och Norge att ratificera sjösäkerhetskonventionen SOLAS 1974.

De 49 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Sverrir Hermannsson</i>
<i>Einar Ágústsson</i>	<i>Allan Hernelius</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Gustav Holmberg</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Alfred Håkansson</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Doris Håvik</i>
<i>René Brusvang</i>	<i>Knut Johansson</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Chr. Christensen</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Nils Dahlman</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Pauli Ellefsen</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Kjell-Olof Feldt</i>	<i>Inge Fischer Møller</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Kristian Gestri</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Gils Guðmundsson</i>	<i>Poul Schlüter</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>V. J. Sukselainen</i>
<i>Svend Haugaard</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>	<i>Per Olof Sundman</i>

*Bernhardt Tastesen*  
*Sigrid Utkilen*  
*Seppo Westerlund*

*Kåre Willoch*  
*Håkan Winberg*

Leif Glensgård *avstod från att rösta.*

Stockholm den 23 februari 1979

*Olof Palme*

*Gudmund Saxrud*

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *onykterhet till sjöss*.

## REKOMMENDATION nr 11/1979

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 23 februari 1979 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av trafikutskottet (A 518/t) med 45 röster mot 1. 3 medlemmar avstod från att rösta och 29 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att arbeta för att informationen om bestämmelser mot onykterhet (beruselse) till sjöss och om de allmänna risker som är förknäade med alkoholförtäring i samband med förande av fritidsbåtar utbyggs och intensifieras,
2. att låta undersöka möjligheterna att harmonisera lagstiftningen i de nordiska länderna angående trafikonykterhet till sjöss.

De 45 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

*Erik Adamsson*

*K. B. Andersen*

*Jo Benkow*

*Gunnar Berge*

*Ilkka-Christian Björklund*

*Kjell Magne Bondevik*

*Eric Carlsson*

*Chr. Christensen*

*Ib Christensen*

*Nils Dahlman*

*Bjarne Mørk Eidem*

*Rolf Fjeldvær*

*Kristian Gestrin*

*Astrid Gjertsen*

*Gils Guðmundsson*

*Eiður Guðnason*

*Guttorm Hansen*

*Asbjørn Haugstvedt*

*Svend Haugaard*

*Ragnhildur Helgadóttir*

*Allan Hernelius*

*Elsi Hetemäki-Olander*

*Gustav Holmberg*

*Alfred Håkansson*

*Doris Håvik*

*Knut Johansson*

*Sinikka Karhuvaara*

*Håkon Kyllingmark*

*Bror Lillqvist*

*Essen Lindahl*

*Thor Lund*

*Sven Mellqvist*

*Inge Fischer Møller*

*Sture Palm*

*Erlendur Patursson*

*Rolf Sellgren*

*Liv Stubberud*

*V. J. Sukselainen*

*Ingrid Sundberg*

*Per Olof Sundman*

*Bernhardt Tastesen*

*Ingrid Utkilen*

*Seppo Westerlund*

*Håkan Winberg*

*Marjatta Väänänen*

Den medlem, som röstade mot rekommendationen, var: *Leif Glensgård*.

Einar Ágústsson, Sverrir Hermannsson och Robert Pedersen *avstod från att rösta*.

Stockholm den 23 februari 1979

*Olof Palme*

*Gudmund Saxrud*

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *enhetliga regler för rabatter m. m. i järnvägstrafiken i Norden.*

**REKOMMENDATION nr 12/1979**

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 23 februari 1979 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av trafikutskottet (A 534/t) med 49 röster mot 2. 1 medlem avstod från att rösta och 26 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna att förenkla och förenhetliga reglerna om generella rabatter m. m. i persontrafiken på järnväg i Norden.

De 49 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

*Erik Adamsson*

*Einar Ágústsson*

*K. B. Andersen*

*Jo Benkow*

*Gunnar Berge*

*Ilkka-Christian Björklund*

*Kjell Magne Bondevik*

*Eric Carlsson*

*Chr. Christensen*

*Nils Dahlman*

*Bjarne Mørk Eidem*

*Pauli Ellefsen*

*Kjell-Olof Feldt*

*Rolf Fjeldvær*

*Kristian Gestrin*

*Astrid Gjertsen*

*Gils Guðmundsson*

*Eiður Guðnason*

*Guttorm Hansen*

*Asbjørn Haugstvedt*

*Svend Haugaard*

*Ragnhildur Helgadóttir*

*Allan Hernelius*

*Elsi Hetemäki-Olander*

*Gustav Holmberg*

*Alfred Håkansson*

*Doris Håvik*

*Svava Jakobsdóttir*

*Knut Johansson*

*Sinikka Karhuvaara*

*Håkon Kyllingmark*

*Bror Lillqvist*

*Essen Lindahl*

*Thor Lund*

*Sven Mellqvist*

*Inge Fischer Møller*

*Sture Palm*

*Erlendur Patursson*

*Robert Pedersen*

*Gunnar Richardson*

*Rolf Sellgren*

*Liv Stubberud*

*V. J. Sukselainen*

*Ingrid Sundberg*

*Sigrid Utkilen*  
*Seppo Westerlund*  
*Kåre Willoch*

*Håkan Winberg*  
*Marjatta Väänänen*

De två medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var: *Ib Christensen* och *Leif Glensgård*.

*Sverrir Hermannsson* avstod från att rösta.

Stockholm den 23 februari 1979

*Olof Palme*

*Gudmund Saxrud*

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *nordiskt datasamarbete*.

**REKOMMENDATION nr 13/1979**

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 23 februari 1979 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av juridiska utskottet (A 523/j) med 49 röster. 29 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til inden rådets 28. session 1980 at undersøge behovet og muligheden for etablering af et nordisk samarbejde vedrørende, dels de sikkerheds- og sårbarhedsaspekter, som samfundet må have opmærksomheden rettet mod ved anvendelsen af den moderne datateknik, dels det øgede behov for sikker information om datateknikken og følgerne af dens anvendelse, der er nødvendig for, at de politisk ansvarlige myndigheder og offentligheden er i stand til at vurdere og påvirke udviklingen og anvendelsen af elektronisk databehandlingsteknik i samfundet.

De 49 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Sverrir Hermannsson</i>
<i>Einar Ágústsson</i>	<i>Allan Hernelius</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Gustav Holmberg</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Alfred Håkansson</i>
<i>Niels Bollmann</i>	<i>Doris Håvik</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Chr. Christensen</i>	<i>Johan J. Jakobsen</i>
<i>Ib Christensen</i>	<i>Knut Johansson</i>
<i>Pauli Ellefsen</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Kristian Gestrin</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Gils Guðmundsson</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Svend Haugaard</i>	<i>Inge Fischer Møller</i>
<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>	<i>Sture Palm</i>



*Erlendur Patursson*  
*Robert Pedersen*  
*Kaarina (Kati) Peltola*  
*Gunnar Richardson*  
*Poul Schlüter*  
*Reiulf Steen*  
*Liv Stubberud*  
*V. J. Sukselainen*

*Ingrid Sundberg*  
*Per Olof Sundman*  
*Bernhardt Tastesen*  
*Sigrid Utkilen*  
*Lars Werner*  
*Håkan Winberg*  
*Marjatta Väänänen*

Stockholm den 23 februari 1979

*Olof Palme*

*Gudmund Saxrud*

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *nordiska regler för jägarkompetens*.

**REKOMMENDATION nr 14/1979**

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 23 februari 1979 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av juridiska utskottet (A 532/j) med 45 röster mot 1. 32 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anmoder Nordisk Ministerråd om at undersøge mulighederne for at samordne de nordiske landes regler om jægerkompetence på en sådan måde, at det ved erhvervelse af jagtret anerkendes, at jægerkompetence erhvervet af nordiske statsborgere i ét nordisk land er ligeværdig med jægerkompetence erhvervet i et andet nordisk land.

De 45 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Svava Jakobsdóttir</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Knut Johansson</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Chr. Christensen</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Ib Christensen</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Pauli Ellefsen</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Kjell-Olof Feldt</i>	<i>Inge Fischer Møller</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Kristian Gestrin</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Gils Guðmundsson</i>	<i>Kaarina (Kati) Peltola</i>
<i>Svend Haugaard</i>	<i>Poul Schlüter</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>V. J. Sukselainen</i>
<i>Gustav Holmberg</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Alfred Håkansson</i>	<i>Per Olof Sundman</i>
<i>Doris Håvik</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>

*Sigrid Utkilen*  
*Lars Werner*  
*Kåre Willoch*

*Håkan Winberg*  
*Marjatta Väänänen*

Den medlem, som röstade mot rekommendationen, var: *Leif Glensgård*.

Stockholm den 23 februari 1979

*Olof Palme*

*Gudmund Saxrud*

Nordiska rådet har tillstållt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående ökat nordiskt samarbete på biblioteksområdet.

**REKOMMENDATION nr 15/1979**

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 23 februari 1979 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 525/k) med 52 röster. 26 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna för ett utökat nordiskt samarbete på biblioteksområdet, särskilt inom folkbibliotekssektorn.

De 52 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Johan J. Jakobsen</i>
<i>Einar Ágústsson</i>	<i>Knut Johansson</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Niels Bollmann</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Chr. Christensen</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Ib Christensen</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Inge Fischer Møller</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson</i>
<i>Kristian Gestrin</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Gils Guðmundsson</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Kaarina (Kati) Peltola</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Gunnar Richardson</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Poul Schlüter</i>
<i>Svend Haugaard</i>	<i>Anna-Greta Skantz</i>
<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>	<i>Reiulf Steen</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>V. J. Sukselainen</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Gustav Holmberg</i>	<i>Per Olof Sundman</i>

*Bernhardt Tastesen*  
*Sigrid Utkilen*

*Seppo Westerlund*  
*Håkan Winberg*

Stockholm den 23 februari 1979

*Olof Palme*

*Gudmund Saxrud*

Nordiska rådet har tillstållt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående ett Nordens institut på Åland.

**REKOMMENDATION nr 16/1979**

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 23 februari 1979 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 512/k) med 49 röster mot 1. 28 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna för ett Nordens institut på Åland.

De 49 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Johan J. Jakobsen</i>
<i>Einar Ágústsson</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Johannes Antonsson</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Niels Bollmann</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Chr. Christensen</i>	<i>Inge Fischer Møller</i>
<i>Nils Dahlman</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Kristian Gestrin</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Poul Schlüter</i>
<i>Gils Guðmundsson</i>	<i>Anna-Greta Skantz</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Reiulf Steen</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>V. J. Sukselainen</i>
<i>Svend Haugaard</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Sigríð Utkilen</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Seppo Westerlund</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Håkan Winberg</i>
<i>Gustav Holmberg</i>	

Den medlem, som röstade mot rekommendationen, var: *Ib Christensen*.

Stockholm den 23 februari 1979

*Olof Palme*

*Gudmund Saxrud*

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *medicinsk genetik*.

## REKOMMENDATION nr 17/1979

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 23 februari 1979 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 513/k) med 51 röster. 27 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att på basen av genomförd utredning lägga fram förslag till ett organiserat nordiskt samarbete inom den medicinska genetiken med särskild inriktning på genetiska skaderisker.

De 51 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Allan Hernelius</i>
<i>Einar Ágústsson</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Gustav Holmberg</i>
<i>Johannes Antonsson</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Ingvar Bakken</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Niels Bollmann</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Chr. Christensen</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Ib Christensen</i>	<i>Inge Fischer Møller</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson</i>
<i>Pauli Ellefsen</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Kristian Gestrin</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Kaarina (Kati) Peltola</i>
<i>Gils Guðmundsson</i>	<i>Gunnar Richardson</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Anna-Greta Skantz</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Reiulf Steen</i>
<i>Svend Haugaard</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>	<i>V. J. Sukselainen</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>



*Per Olof Sundman*  
*Bernhardt Tastesen*  
*Sigrid Utkilen*

*Seppo Westerlund*  
*Håkan Winberg*

Stockholm den 23 februari 1979

*Olof Palme*

*Gudmund Saxrud*

Nordiska rådet har tillstållt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående yrkesutbildning för ungdom m. fl. grupper.

## REKOMMENDATION nr 18/1979

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 23 februari 1979 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 520/k) med 48 röster. 30 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att

- a) genomföra en kartläggning av sådana i lag eller avtal fastställda regler med anknytning till den grundläggande yrkesutbildningen, vilka utgör hinder för arbetskraftens fria rörlighet mellan de nordiska länderna samt att
- b) intensifiera det nordiska samarbetet på yrkesutbildningens område.

De 48 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Sverrir Hermannsson</i>
<i>Einar Ágústsson</i>	<i>Allan Hernelius</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>
<i>Johannes Antonsson</i>	<i>Johan J. Jakobsen</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Knut Johansson</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Ilkka-Christian Björkluna</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Niels Bollmann</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Ib Christensen</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Pauli Ellefsen</i>	<i>Inge Fischer Møller</i>
<i>Kjell-Olof Feldt</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Kristian Gestrin</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Gils Guðmundsson</i>	<i>Kaarina (Kati) Peltola</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Gunnar Richardson</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Anna-Greta Skantz</i>
<i>Svend Haugaard</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>	<i>V. J. Sukselainen</i>

*Ingrid Sundberg*  
*Per Olof Sundman*  
*Bernhardt Tastesen*

*Sigrid Utkilen*  
*Seppo Westerlund*  
*Håkan Winberg*

Stockholm den 23 februari 1979

*Olof Palme*

*Gudmund Saxrud*

Nordiska rådet har tillstållt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare*.

## REKOMMENDATION nr 19/1979

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 23 februari 1979 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 521/k) med 45 röster. 1 medlem avstod från att rösta och 32 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidta åtgärder för att åstadkomma en nordisk konvention om gemensam arbetsmarknad för lärare.

De 45 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Johan J. Jakobsen</i>
<i>Einar Ágústsson</i>	<i>Knut Johansson</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Niels Bollmann</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Inge Fischer Møller</i>
<i>Ib Christensen</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson</i>
<i>Pauli Ellefsen</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Kjell-Olof Feldt</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Kristian Gestrin</i>	<i>Kaarina (Kati) Peltola</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Anna-Greta Skantz</i>
<i>Gils Guðmundsson</i>	<i>Reiulf Steen</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>V. J. Sukselainen</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Svend Haugaard</i>	<i>Per Olof Sundman</i>
<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Sigrid Utkilen</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Håkan Winberg</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	

Tellervo Koivisto *avstod från att rösta.*

Stockholm den 23 februari 1979

*Olof Palme*

*Gudmund Saxrud*

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående ökat nordiskt samarbete kring barn och kultur.

**REKOMMENDATION nr 20/1979**

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 23 februari 1979 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 526/k) med 48 röster. 2 medlemmar avstod från att rösta och 28 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att intensifiera det nordiska samarbetet kring barn och kultur genom att tillsätta en särskild kommitté för barnkulturfrågor och genom att upprätta en särskild stödordning för detta samarbete, i båda fallen för en försöksperiod på tre år.

De 48 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Johan J. Jakobsen</i>
<i>Einar Ágústsson</i>	<i>Knut Johansson</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Pauli Ellefsen</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Kjell-Olof Feldt</i>	<i>Inge Fischer Møller</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson</i>
<i>Kristian Gestrin</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Gils Guðmundsson</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Kaarina (Kati) Peltola</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Poul Schlüter</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Anna-Greta Skantz</i>
<i>Svend Haugaard</i>	<i>Reiulf Steen</i>
<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>V. J. Sukselainen</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Per Olof Sundman</i>

*Bernhardt Tastesen*  
*Sigrid Utkilen*

*Seppo Westerlund*  
*Håkan Winberg*

Niels Bollmann och Ib Christensen *avstod från att rösta.*

Stockholm den 23 februari 1979

*Olof Palme*

*Gudmund Saxrud*

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *en nordisk folkhögskola i Västnorge*.

**REKOMMENDATION nr 21/1979**

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 23 februari 1979 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 529/k) med 46 röster. 2 medlemmar avstod från att rösta och 30 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna till att i Västnorge upprätta en nordisk folkhögskola eller annan lämplig institution med särskild vikt på det historiska och kulturella sambandet mellan Island, Färöarna och det övriga Norden.

De 46 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>
<i>Einar Ágústsson</i>	<i>Johan J. Jakobsen</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Knut Johansson</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Ib Christensen</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Pauli Ellefsen</i>	<i>Inge Fischer Møller</i>
<i>Kjell-Olof Feldt</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Kristian Gestrin</i>	<i>Kaarina (Kati) Peltola</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Gunnar Richardson</i>
<i>Gils Guðmundsson</i>	<i>Anna-Greta Skantz</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Reiulf Steen</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>V. J. Sukselainen</i>
<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Per Olof Sundman</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>



*Sigrid Utkilen*  
*Lars Werner*

*Seppo Westerlund*  
*Håkan Winberg*

Niels Bollmann och Robert Pedersen *avstod från att rösta.*

Stockholm den 23 februari 1979

*Olof Palme*

*Gudmund Saxrud*

Nordiska rådet har tillstållt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *nordiskt samarbete kring lättläst litteratur*.

**REKOMMENDATION nr 22/1979**

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 23 februari 1979 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 531/k) med 47 röster. 31 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda behovet av och möjligheterna till nordiskt samarbete kring lättläst litteratur.

De 47 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Knut Johansson</i>
<i>Einar Ágústsson</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Niels Bollmann</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Ib Christensen</i>	<i>Inge Fischer Møller</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson</i>
<i>Pauli Ellefsen</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Kjell-Olof Feldt</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Kristian Gestrin</i>	<i>Kaarina (Kati) Peltola</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Gunnar Richardson</i>
<i>Gils Guðmundsson</i>	<i>Anna-Greta Skantz</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Reiulf Steen</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>	<i>V. J. Sukselainen</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Per Olof Sundman</i>
<i>Johan J. Jakobsen</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>

*Sigrid Utkilen*  
*Seppo Westerlund*

*Håkan Winberg*

Stockholm den 23 februari 1979

*Olof Palme*

*Gudmund Saxrud*

Nordiska rådet har avgivitt yttrande till Nordiska ministerrådet över *Berättelse rörande det nordiska samarbeidet*.

## YTTRANDE nr 1/1979

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 21 februari 1979 beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbeidet (C 1) i överensstämmelse med vad som föreslagits i ekonomiska utskottets betänkande. 56 medlemmar röstade för yttrandet och 1 mot. 21 medlemmar var frånvarande.

Yttrandet har följande lydelse:

1. Nordisk Råd anser det nødvendig for tilfredsstillende behandling av C 1 at den i arbeidsordningen (paragraf 43) fastsatte tidsfrist for oversendelsen av dokumentet blir overholdt, og henstiller at Ministerrådet søker å finne fram til en ordning for sin behandling av C 1 som gir mer tid for saksbehandlingen i Nordisk Råd.

I samsvar med artikkel 64 i Helsingforsavtalen bør C 1 for framtiden omfatte også konkrete planer og ideer som er av interesse for framdriften av det nordiske økonomiske samarbeid.

2. Nordisk Råd henstiller at Ministerrådet for fremtiden legger fram forslag til handlingsprogrammer minst 3 måneder før sesjonen, slik at vedkommende fagutvalg i Nordisk Råd får anledning til å uttale seg både før ministrene godkjenner embetsmennenes forslag og etter at ministrene legger det fram som formelt ministerrådsforslag.

Rådet finner det lite tilfredsstillende at rapporten om oppfølgingen av Ministerrådets beslutning av 19. februar 1978, utredninger og forsøk på ytterligere styrking av samordningen av den økonomiske politikk og den nordiske innflytelse på den internasjonale økonomi, ikke har foreligget tidsnok til behandling i Nordisk Råds organer.

3. Den økonomiske situasjon i Norden er fortsatt vanskelig. Alt tyder på at 70-årenes internasjonale økonomiske kriser vil sette sine spor langt inn i 80-årene. Mot denne bakgrunn vil det i høy grad være ønskelig at det skapes klarhet om det fremtidige nordiske samarbeid på det økonomiske området. De problemer som de nordiske land står overfor er så ensartede og så dyptgående at store anstrengelser bør gjøres for å bringe på det rene i hvilken utstrekning felles innsatser kan bidra til problemenes løsning.

Etter rådets oppfatning bør det innenfor bestrebelsene på økt samarbeid også inngå studier av de langsiktige, strukturelle problemer som de nordiske land står overfor, og de krav om økonomisk og næringspolitisk samarbeid som disse problemer reiser. Et slikt arbeid bør gjennomføres med sikte på å ta stilling til hovedlinjene for det nordiske økonomiske samarbeid i 80-årene under Nordisk Råds 28. sesjon i 1980.

4. Nordisk Råd anser det nødvendig at det nordiske samarbeid på det valutapolitiske og monetære området forsterkes og utbygges videre, jfr. betenkning vedrørende medlemsforslag A 524/e om valutapolitisk og monetært samarbeid.
5. Nordisk Råd tillegger det pågående nordiske forskningsprosjekt vedrørende små og middelstore foretak samt undersøkelsen av konkurranseforholdene mellom de nordiske land stor betydning og forutsetter at resultatene blir gjort kjent for Nordisk Råd.
6. Nordisk Råd ser med tilfredshet at nye prosjekter er iverksatt innenfor byggektoren i 1978. Rådet vil i likhet med ministerrådet understreke behovet for og betydningen av energisparende tiltak.
7. Nordisk Råd kan slutte seg til Ministerrådets syn at ambisjonsnivået for det regionalpolitiske samarbeid bør forhøyes. Nordisk Råd rekommanderer at et handlingsprogram for regionalpolitisk samarbeid blir iverksatt, jfr. betenkning vedrørende Ministerrådsforslag B 28/e. Nordisk Råd tar til etterretning opplysningene om at det grense-regionale samarbeid innenfor Nordkalotten har vært omfattende. Rådet vil imidlertid henstille at mulighetene for å trekke inn også nye grenseregionale samarbeidsområder blir vurdert nærmere.
8. Nordisk Råd konstaterer at de felles nordiske bistandsinnsatser holder seg på et beskjedent nivå. Når det gjelder samarbeidet vedrørende de flernasjonale bistandsspørsmål, vil Rådet understreke betydningen av mer bistand og økte kapitaloverføringer til utviklingsland.

De 56 medlemmar, som röstade för yttrandet, var:

*Erik Adamsson*

*Einar Ágústsson*

*Aimo Ajo*

*K. B. Andersen*

*Gunnar Berge*

*Ilkka-Christian Björklund*

*Kjell Magne Bondevik*

*Trygve Bratteli*

*Chr. Christensen*

*Ib Christensen*

*Nils Dahlman*

*Poul Dalsager*

*Erling Dinesen*

*Bjarne Mørk Eidem*

*Pauli Ellefsen  
Kjell-Olof Feldt  
Rolf Fjeldvær  
Kristian Gestrin  
Astrid Gjertsen  
Eiður Guðnason  
Guttorm Hansen  
Asbjørn Haugstvedt  
Svend Haugaard  
Sverrir Hermannsson  
Allan Hernelius  
Gustav Holmberg  
Anna-Liisa Hyvönen  
Kirsten Jacobsen  
Johan J. Jakobsen  
Paul Jansson  
Knut Johansson  
Sinikka Karhuvaara  
Håkon Kyllingmark  
Bror Lillqvist  
Thor Lund*

*Sven Mellqvist  
Inge Fischer Møller  
Sture Palm  
Olof Palme  
Erlendur Patursson  
Robert Pedersen  
Gunnar Richardson  
Petter Savola  
Poul Schlüter  
Rolf Sellgren  
Anna-Greta Skantz  
Liv Stubberud  
V. J. Sukselainen  
Ingrid Sundberg  
Per Olof Sundman  
Sigrid Utkilen  
Lars Werner  
Raino Westerholm  
Seppo Westerlund  
Kåre Willoch  
Håkan Winberg*

Den medlem, som röstade mot yttrandet, var: *Leif Glensgård.*

Stockholm den 21 februari 1979

*Olof Palme*

*Gudmund Saxrud*

Nordiska rådet har avgivit yttrande till Nordiska ministerrådet över *Berättelse rörande det nordiska samarbetet*.

## YTTRANDE nr 2/1979

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 22 februari 1979 beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) i överensstämmelse med vad som föreslagits i social- och miljöutskottets betänkande. 57 medlemmar röstade för yttrandet. 1 medlem avstod från att rösta och 20 medlemmar var frånvarande.

Yttrandet har följande lydelse:

1. Större samarbetsfrågor bör föreläggas Nordiska rådet i form av ministerrådsförslag. Överenskommelse bör ingås mellan råds-presidiet och ministerrådet om en normalprocedur för behandling av dylika samarbetsfrågor.
2. En behandlingsordning som gör det möjligt att överlämna de olika fackkapiteln i ministerrådsberättelsen till Nordiska rådet vid en tidigare tidpunkt bör övervägas.
3. I de årliga berättelser som avlämnas till Nordiska rådet av institutioner, nämnder och andra samarbetsorgan saknas i vissa fall värdefull information. Rapporteringssystemet i dess helhet bör därför ses över.
4. Arbetet med att revidera den nordiska trygghetskonventionen bör avslutas under år 1979 och en samlad rapportering därom ske till Nordiska rådet.
5. Den verksamhet som bedrivs inom ramen för Nordiska nämnden för handikappfrågor bör permanentas efter försöksperiodens utgång.
6. Utredningen om utvidgning av den gemensamma nordiska arbetsmarknaden till att omfatta ytterligare kategorier av social- och medicinalpersonal bör slutföras under år 1979. Det bör övervägas att samla de nödvändiga bestämmelserna inom ramen för en och samma överenskommelse.
7. Utredningen om gemensam nordisk vidare- och efterutbildning för social- och medicinalpersonal bör slutföras skyndsamt.
8. För att effektivisera det nordiska arbetsmarknadssamarbetet bör ett fristående nordiskt forsknings- och utredningsinstitut inrättas.
9. Utredningen om kapitalets och arbetskraftens rörlighet bör i lämplig form och så snart som möjligt delges Nordiska rådet.
10. Datorbaserad registrering av pågående och avslutad arbetsmarknadsforskning bör övervägas.

11. En rådgivande kommitté för arbetsmiljöforskning, i vilken företrädare också för arbetsmarknadens parter beredes plats, bör inrättas under år 1979.
12. Miljövårdslagstiftningen i de nordiska länderna bör göras enhetlig.
13. Samarbetet i jämställdhetsfrågor bör präglas av uppslagsrikedom och initiativkraft och vara inriktat på konkreta åtgärder. Ansvaret för det nordiska samarbetet i jämställdhetsfrågor bör handhas av en självständig ämbetsmannakommitté. Till denna bör knytas en rådgivande kommitté bestående av företrädare för arbetsmarknadens parter, kvinnoorganisationer och eventuellt för forskningen.

De 57 medlemmar, som röstade för yttrandet, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Knut Johansson</i>
<i>Einar Ágústsson</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Chr. Christensen</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Ib Christensen</i>	<i>Inge Fischer Møller</i>
<i>Nils Dahlman</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson</i>
<i>Erling Dinesen</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Pauli Ellefsen</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Kjell-Olof Feldt</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Rolf Fjeldvær</i>	<i>Kaarina (Kati) Peltola</i>
<i>Ralf Friberg</i>	<i>Gunnar Richardson</i>
<i>Kristian Gestrin</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Rolf Sellgren</i>
<i>Gils Guðmundsson</i>	<i>Anna-Greta Skantz</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Reiulf Steen</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Svend Haugaard</i>	<i>V. J. Sukselainen</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Per Olof Sundman</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Gustav Holmberg</i>	<i>Sigrid Utkilen</i>
<i>Svava Jakobsdóttir</i>	<i>Lars Werner</i>
<i>Johan J. Jakobsen</i>	<i>Raino Westerholm</i>
<i>Paul Jansson</i>	<i>Seppo Westerlund</i>



*Kåre Willoch*  
*Håkan Winberg*

*Marjatta Väänänen*

*Leif Glensgård avstod från att rösta.*

Stockholm den 22 februari 1979

*Olof Palme*

*Gudmund Saxrud*

Nordiska rådet har avgivit yttrande till Nordiska ministerrådet över *Berättelse rörande det nordiska samarbetet*.

**YTTRANDE nr 3/1979**

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 23 februari 1979 beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) i överensstämmelse med vad som föreslagits i trafikutskottets betänkande. 49 medlemmar röstade för yttrandet och 29 medlemmar var frånvarande.

Yttrandet har följande lydelse:

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet

1. att verka för att arbetet med Kiruna—Narvik-vägen genomförs i sådan takt att denna mellanförbindelse kan etableras så fort som möjligt,
2. att verka för att en likartad trafiklagstiftning snarast möjligt genomförs i de nordiska länderna på grundval av Nordiska vägtrafikkommitténs förslag,
3. att arbeta för att enbart godkänd säkerhetsutrustning för barn i bil tillåts i de nordiska länderna,
4. att arbeta för att de förslag som framlagts i Nordiska trafiksäkerhetsrådets rapport nr 6 "Körkort i Norden" om obegränsad internordisk giltighet för körkort genomförs så snart som möjligt,
5. att en tidsplan för genomförande av turistprogrammet utarbetas,
6. att årligen redogöra för det nordiska trafiksäkerhetssamarbetet utanför vägtrafiken.

De 49 medlemmar, som röstade för yttrandet, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Rolf Fjeldvær</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Astrid Gjertsen</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Leif Glensgård</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund</i>	<i>Gils Guðmundsson</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Eiður Guðnason</i>
<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Guttorm Hansen</i>
<i>René Brusvang</i>	<i>Asbjørn Haugstvedt</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Svend Haugaard</i>
<i>Chr. Christensen</i>	<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>
<i>Nils Dahlman</i>	<i>Sverrir Hermannsson</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Allan Hernelius</i>

*Elsi Hetemäki-Olander*  
*Gustav Holmberg*  
*Alfred Håkansson*  
*Doris Håvik*  
*Knut Johansson*  
*Sinikka Karhuvaara*  
*Håkon Kyllingmark*  
*Bror Lillqvist*  
*Essen Lindahl*  
*Thor Lund*  
*Sven Mellqvist*  
*Inge Fischer Møller*  
*Sture Palm*  
*Robert Pedersen*

*Gunnar Richardson*  
*Poul Schlüter*  
*Rolf Sellgren*  
*Liv Stubberud*  
*V. J. Sukselainen*  
*Ingrid Sundberg*  
*Per Olof Sundman*  
*Sigrid Utkilen*  
*Lars Werner*  
*Seppo Westerlund*  
*Kåre Willoch*  
*Håkan Winberg*  
*Marjatta Väänänen*

Stockholm den 23 februari 1979

*Olof Palme*

*Gudmund Saxrud*

Nordiska rådet har avgivit yttrande till Nordiska ministerrådet över *Berättelse rörande det nordiska samarbetet*.

#### YTTRANDE nr 4/1979

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 23 februari 1979 beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) i överensstämmelse med vad som föreslagits i juridiska utskottets betänkande. 46 medlemmar röstade för yttrandet och 2 mot. 1 medlem avstod från att rösta och 29 medlemmar var frånvarande.

Yttrandet har följande lydelse:

1. Nordisk Råd tager indtil videre de oplysninger til efterretning, som Nordisk Ministerråd har givet om samarbejdet vedrørende ægteskabets økonomiske retsvirkninger og de ikke-ægteskabelige forholds problemer, idet rådet forventer, at Nordisk Ministerråd, i det omfang der måtte vise sig behov derfor, tager de nødvendige initiativer til at koordinere arbejdet med forberedelsen af ny lovgivning, således at såvel indhold som tidspunkt for lovforslags fremsættelse bliver sammenfaldende i så vidt omfang som muligt.
2. Nordisk Råd henstiller, at Nordisk Ministerråd inden næste session søger at føre den i 1977 opnåede enighed om udarbejdelse af ensartede nationale love om anerkendelse af nordiske faderskabsafgørelser ud i livet.
3. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til at undersøge mulighederne for gennemførelse af den samme myndighedsalder i alle de nordiske lande.
4. Nordisk Råd anmoder Nordisk Ministerråd om til næste session nærmere at redegøre for arbejdet i den svenske udredning vedrørende kommissionslovgivningen, herunder reglerne for handelsagenters virksomhed, specielt med henblik på, om der under arbejdet er fremkommet oplysninger, der giver anledning til at søge etableret et bredere nordisk samarbejde.
5. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til i næste års beretning om det nordiske samarbejde at redegøre for det igangværende reformarbejde vedrørende forsikringsaftalelovgivningen.
6. Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd, at det nordiske samarbejde vedrørende produktansvar genoptages med henblik på at søge etableret fælles synspunkter bag en kommende lovgivning.

7. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til inden næste session at etablere et nordisk samarbejde vedrørende udviklingen af regler om erstatning ved miljøskader med henblik på en snarlig tilvejebringelse af et fælles grundlag for nationale bestemmelser herom.
8. Nordisk Råd anmoder Nordisk Ministerråd om til næste session at redegøre for det nordiske samarbejde vedrørende datalovgivningen og herunder orientere om samarbejdet mellem de i henhold til datalovgivningen i Danmark, Norge og Sverige etablerede tilsynsmyndigheder.
9. Nordisk Råd anmoder Nordisk Ministerråd om til næste session at redegøre for overvejelserne i Nordisk Strafferetskomité vedrørende spørgsmålet om ændringer i sanktionssystemet og indførelse af alternativer til frihedsstraf og samtidig søge strafferetskomiteens arbejde fremskyndet.

De 46 medlemmar, som röstade för yttrandet, var:

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Einar Ágústsson</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>K. B. Andersen</i>	<i>Tellervo Koivisto</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Håkon Kyllingmark</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Bror Lillqvist</i>
<i>Niels Bollmann</i>	<i>Essen Lindahl</i>
<i>Eric Carlsson</i>	<i>Thor Lund</i>
<i>Ib Christensen</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Nils Dahlman</i>	<i>Inge Fischer Møller</i>
<i>Kjell-Olof Feldt</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson</i>
<i>Kristian Gestrin</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Astrid Gjertsen</i>	<i>Kaarina (Kati) Peltola</i>
<i>Gils Guðmundsson</i>	<i>Gunnar Richardson</i>
<i>Svend Haugaard</i>	<i>Poul Schlüter</i>
<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Per Olof Sundman</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Gustav Holmberg</i>	<i>Sigrid Utkilen</i>
<i>Alfred Håkansson</i>	<i>Lars Werner</i>
<i>Doris Håvik</i>	<i>Kåre Willoch</i>
<i>Svava Jakobsdóttir</i>	<i>Håkan Winberg</i>
<i>Knut Johansson</i>	<i>Marjatta Väänänen</i>

De två medlemmar, som röstade mot yttrandet, var: *Chr. Christensen*  
och *Asbjørn Haugstvedt*.

Pauli Ellefsen *avstod från att rösta*.

Stockholm den 23 februari 1979

*Olof Palme*

*Gudmund Saxrud*

Nordiska rådet har avgivit yttrande till Nordiska ministerrådet över *Berättelse rörande det nordiska samarbetet*.

**YTTRANDE nr 5/1979**

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 23 februari 1979 beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) i överensstämmelse med vad som föreslagits i kulturutskottets betänkande. 50 medlemmar röstade för yttrandet. 1 medlem avstod från att rösta och 27 medlemmar var frånvarande.

Yttrandet har följande lydelse:

Nordiska rådet anser

1. att den påbörjade evalueringen av det nordiska kultursamarbetet 1972—1978 hittills förlöpt tillfredsställande och att den bör fortsättas enligt uppgjorda planer med sikte på en utveckling av kultursamarbetets riktlinjer,
2. att informationen om det nordiska utbildningssamarbetet är av stor betydelse på grund av detta samarbets speciella karaktär och att den därför bör ägnas fortsatt allvarlig uppmärksamhet i enlighet med uppgjort förslag,
3. att studien om utbildning och ungdomsarbetslöshet bör ges hög prioritet och att snabba och konkreta åtgärder bör vidtas på basen av den genomförda studien,
4. att en studie över jämförbarheten mellan nordiska examina bör utarbetas,
5. att en slutlig lösning av frågan om ansvarsfördelningen mellan kulturavtalets organ och forskningsråden bör åstadkommas,
6. att de inom det allmänkulturella området nu genomförda utredningarna ger en god grund för vidare beslut i enlighet med rådets intentioner uttryckta i respektive rekommendationer.

De 50 medlemmar, som röstade för yttrandet, var:

*Erik Adamsson*

*K. B. Andersen*

*Jo Benkow*

*Gunnar Berge*

*Ilkka-Christian Björklund*

*Niels Bollmann*

*Eric Carlsson*

*Chr. Christensen*

*Nils Dahlman*

*Bjarne Mørk Eidem*

*Kjell-Olof Feldt*

*Rolf Fjeldvær*

*Kristian Gestrin*

*Astrid Gjertsen*

<i>Gils Guðmundsson</i>	<i>Inge Fischer Møller</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Svend Haugaard</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Ragnhildur Helgadóttir</i>	<i>Robert Pedersen</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Kaarina (Kati) Peltola</i>
<i>Allan Hernelius</i>	<i>Gunnar Richardson</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Poul Schlüter</i>
<i>Gustav Holmberg</i>	<i>Anna-Greta Skantz</i>
<i>Johan J. Jakobsen</i>	<i>Reiulf Steen</i>
<i>Knut Johansson</i>	<i>Liv Stubberud</i>
<i>Elver Jonsson</i>	<i>V. J. Sukselainen</i>
<i>Sinikka Karhuvaara</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Håkon Kyllingmark</i>	<i>Per Olof Sundman</i>
<i>Bror Lillqvist</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Essen Lindahl</i>	<i>Sigrid Utkilen</i>
<i>Thor Lund</i>	<i>Seppo Westerlund</i>
<i>Sven Mellqvist</i>	<i>Håkan Winberg</i>

*Ib Christensen avstod från att rösta.*

Stockholm den 23 februari 1979

*Olof Palme*

*Gudmund Saxrud*



## Övriga beslut

### A. Beslut att icke företaga sig något i anledning av:

(21 februari)

1. medlemsförslag om nordisk industrialiseringsfond för Färöarna (A 519/e)

(22 februari)

2. medlemsförslag om filialundervisning vid Nordiska hälsovårdshögskolan (A 517/s)
3. medlemsförslag om åtgärder för begränsning av djurförsök (A 530/s)
4. medlemsförslag om införande av enhetlig sommartid i de nordiska länderna (A 516/s)

(23 februari)

5. medlemsförslag om en nordisk flyghaverikommission (A 522/t)
6. medlemsförslag om tillsättande av utredning om Nordiska rådets organisation och verksamhetsformer (A 502/j)
7. medlemsförslag om självständig representation i Nordiska rådet (A 541/j)

### B. Beslut att lägga till handlingarna

#### a. Som slutbehandlade spörsmål:

(21 februari)

1. berättelse från Nordiska ministerrådet, de till ekonomiska utskottet hänvisade kapitlen (C 1979/1)
2. berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling (C 1979/35/e)
3. berättelse om Nordel (C 1979/300/e)
4. berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1979/301/e)
5. berättelse från Nordiska investeringsbanken (C 1979/42/e)
6. meddelande om rekommendation nr 14/1970 angående forskningsinstitut för framtidsfrågor (D 1979/14/1970/e)
7. meddelande om rekommendation nr 12/1971 angående gemensamt införande av SI-systemet (D 1979/12/1971/e)
8. meddelande om rekommendation nr 31/1971 angående analysatetter rörande fröer (D 1979/31/1971/e)
9. meddelande om rekommendation nr 3/1977 angående samverkan

för att bevara den fria skeppsfarten i internationella sammanhang  
(D 1979/3/1977/e)

(22 februari)

10. berättelse från Nordiska ministerrådet, de till social- och miljöutskottet hänvisade kapitlen (C 1979/1)
11. meddelande om rekommendation nr 5/1965 angående utbildning av arkitekter m. m. (D 1979/5/1965/s)
12. meddelande om rekommendation nr 5/1973 angående fortbildning av lärare vid socialhögskolor (D 1979/5/1973/s)
13. meddelande om rekommendation nr 29/1973 angående nordiskt hälsokortssystem (D 1979/29/1973/s)
14. meddelande om rekommendation nr 8/1974 angående nordisk rusmedelsforskning (D 1979/8/1974/s)
15. meddelande om rekommendation nr 21/1971 angående samverkan vid bekämpningen av föroreningar i Skagerack, Kattegatt och Öresund (D 1979/21/1971/s)

(23 februari)

16. berättelse från Nordiska ministerrådet, de till trafikutskottet hänvisade kapitlen (C 1979/1)
17. berättelse från Nordiska trafiksäkerhetsrådet och dess samarbetsorgan (C 1979/302/t)
18. meddelande om rekommendation nr 2/1975 angående ökad användning av reflexanordningar (D 1979/2/1975/t)
19. berättelse från Nordiska ministerrådet, de till juridiska utskottet hänvisade kapitlen (C 1979/1)
20. meddelande om rekommendation nr 12/1972 angående förbud mot tobaksreklam (D 1979/12/1972/j)
21. meddelande om rekommendation nr 2/1974 angående nordiskt förbud mot alkoholreklam (D 1979/2/1974/j)
22. berättelse från Nordiska ministerrådet, de till kulturutskottet hänvisade kapitlen (C 1979/1)
23. berättelse från Nordiska sommaruniversitetet (C 1979/22/k)
24. berättelse om Nordiska kulturfonden (C 1979/16/k)
25. berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet (C 1979/26/k)
26. meddelande om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervisning i radio och TV (D 1979/7/1966/k)
27. meddelande om rekommendation nr 17/1969 angående samarbete på musikerterapiens område (D 1979/17/1969/k)
28. meddelande om rekommendation nr 19/1972 angående samarbete på veterinärmedicinens område (D 1979/19/1972/k)
29. meddelande om rekommendation nr 19/1973 angående högre lantbruksundervisning och forskning (D 1979/19/1973/k)

**b. I avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session**

*(21 februari)*

1. meddelande om rekommendation nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultatet (D 1979/15/1974/e)
2. meddelande om rekommendation nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete (D 1979/21/1974/e)
3. meddelande om rekommendation nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall (D 1979/1/1977/e)

*(22 februari)*

4. meddelande om rekommendation nr 19/1975 angående nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet (D 1979/19/1975/s)
5. meddelande om rekommendation nr 29/1969 angående samarbete rörande yrkesvägledarutbildning (D 1979/29/1969/s)
6. meddelande om rekommendation nr 6/1977 angående förkortning av arbetstiden (D 1979/6/1977/s)

*(23 februari)*

7. meddelanden om rekommendation nr 1/1967 angående gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik (D 1979/1/1967/t)
8. meddelanden om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim (D 1979/9/1968/t)
9. meddelande om rekommendation nr 1/1975 angående färjeförbindelse mellan Vasa och Umeå (D 1979/1/1975/t)
10. meddelande om rekommendation nr 29/1966 angående språkkonvention (D 1979/29/1966/j)
11. meddelande om rekommendation nr 14/1975 angående språkundervisning för finska barn i Sverige (D 1979/14/1975/k)
12. meddelande om rekommendation nr 18/1974 angående information om Norden och kurser i nordiska språk i Finland m. m. (D 1979/18/1974/k)
13. meddelande om rekommendation nr 16/1975 angående utvidgat nordiskt idrottsamarbete (D 1979/16/1975/k)
14. meddelande om rekommendation nr 13/1975 angående förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia (D 1979/13/1975/k)
15. meddelande om rekommendation nr 8/1976 angående TV-program för sjöfolk (D 1979/8/1976/k)

**c. Anmälningar om fortsatt utskottsbehandling***(21 februari)*

1. meddelande om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim (D 1979/9/1968/t)
2. meddelande om rekommendation nr 1/1975 angående färjeförbindelse mellan Vasa och Umeå (D 1979/1/1975/t)
3. meddelande om rekommendation nr 16/1976 angående ändrade medborgarskapsregler för nordbor (D 1979/16/1976/j)

*(22 februari)*

4. meddelande om rekommendation nr 6/1974 angående tryggnad av patienternas rättssäkerhet (D 1979/6/1974/s)
5. berättelse från Nordiska nämnden för alkoholforskning (C 1979/17/s)
6. meddelande om rekommendation nr 3/1973 angående nordisk arbetsmarknad för optiker (D 1979/3/1973/s)
7. meddelande om rekommendation nr 5/1978 angående handlingsprogram för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor (D 1979/5/1978/s)
8. medlemsförslag om upprättande av ett nordiskt idrottsmedicinskt forskningsinstitut (A 539/s)
9. meddelande om rekommendation nr 4/1975 angående passagerar- och bilfärja mellan Island, Färöarna och det övriga Norden (D 1979/4/1975/t)
10. meddelande om rekommendation nr 10/1977 angående samnordisk insats mot trafikonykterheten (D 1979/10/1977/t)
11. meddelande om rekommendation nr 11/1977 angående förbättring av barnens trafikmiljö (D 1979/11/1977/t)
12. meddelande om rekommendation nr 28/1973 angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige (D 1979/28/1973/t)
13. meddelande om rekommendation nr 9/1972 angående flygtrafiken mellan Åland och Stockholmsområdet (D 1979/9/1972/t)
14. meddelande om rekommendation nr 10/1974 angående byggande av bro över Tana älv vid Utsjoki kyrkby (D 1979/10/1974/t)

**d. Bemyndigande av utskotten att lägga berättelser och meddelanden till handlingarna***(19 februari)*

1. berättelse från Nordiskt kollegium för viltforskning (C 1979/2/j)
2. berättelse från Nordisk statistisk sekretariat (C 1979/3/e)

3. berättelse från det tulladministrativa rådet (C 1979/4/e)
4. berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (C 1979/5/k)
5. berättelse från Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renskötselfrågor (C 1979/6/j)
6. berättelse från Nordiska läkemedelsnämnden (C 1979/7/s)
7. berättelse från Nordiska samarbetsdelegationen för samhällsforskning (C 1979/8/k)
8. berättelse från Nordtest (C 1979/9/e)
9. berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan (C 1979/10/s)
10. berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål (C 1979/11/e)
11. berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerifrågor (C 1979/12/e)
12. berättelse från NORDFORSK (C 1979/13/k)
13. berättelse från Nordiska jordbruksforskarens förening (C 1979/14/e)
14. berättelse från Nordiska utlänningsutskottet (C 1979/15/j)
15. berättelse från Nordiska ämbetsmannautskottet på livsmedelslagstiftningens område (C 1979/18/s)
16. berättelse från Nordiska turisttrafikkommittén (NTTK) (C 1979/19/t)
17. berättelse från Nordiska nämnden för handikappfrågor (C 1979/20/s)
18. berättelse från Nordiska telekonferensen och styrkommittén för nordiskt telesamarbete (C 1979/21/t)
19. berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning jämte Nordiska publiceringsnämnden för humanistiska tidskrifter (C 1979/23/k)
20. berättelse från Nordiska afrikainstitutet (C 1979/24/k)
21. berättelse från Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning (C 1979/25/t)
22. berättelse från Nordiska postföreningen (C 1979/27/t)
23. berättelse från Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS) (C 1979/28/e)
24. berättelse från Nordiska publiceringsnämnden för medicin (C 1979/29/k)
25. berättelse från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi (C 1979/30/j)
26. berättelse från Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) och samnordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete (C 1979/31/e)
27. berättelse från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (C 1979/32/s)
28. berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning (C 1979/33/e)

29. berättelse från Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden jämte Nordiska publiceringsnämnden för naturvetenskap (C 1979/34/k)
30. berättelse från Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter (C 1979/36/s)
31. berättelse från Nordiska samarbetsorganet för drogforskning (C 1979/37/s)
32. berättelse från Nordiska konstförbundet (C 1979/38/k)
33. berättelse från Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet (C 1979/39/e)
34. berättelse från Nordiska samfundet för Latinamerikaforskning (C 1979/40/k)
35. berättelse från Nordisk federation för medicinsk undervisning (C 1979/41/k)
36. berättelse från Nordisk metodikommitté för livsmedel (NMKL) (C 1979/43/k)
37. meddelande om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser (D 1979/2/1968/j)
38. meddelande om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning (D 1979/27/1968/t)
39. meddelande om rekommendation nr 35/1968 angående gemensam resebyrålagstiftning (D 1979/35/1968/t)
40. meddelande om rekommendation nr 7/1969 angående skol- och studentbetygs jämförbarhet (D 1979/7/1969/k)
41. meddelanden om rekommendation nr 1/1970 angående vidareutbildning av socialpersonal (D 1979/1/1970/s)
42. meddelande om rekommendation nr 9/1970 angående material till undervisning i radio och TV (D 1979/9/1970/k)
43. meddelande om rekommendation nr 13/1970 angående nordiska skol- och studentbetygs giltighet (D 1979/13/1970/k)
44. meddelande om rekommendation nr 15/1970 angående bro vid Karesuando (D 1979/15/1970/t)
45. meddelande om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förorening (D 1979/30/1970/s)
46. meddelande om rekommendation nr 35/1970 angående utbildning av förare av motorfordon (D 1979/35/1970/t)
47. meddelande om rekommendation nr 1/1971 angående samarbete inom forskning och undervisning om Östeuropa (D 1979/1/1971/k)
48. meddelande om rekommendation nr 6/1971 angående förenkling av tullbehandlingen av skogs- och jordbruksmaskiner (D 1979/6/1971/e)
49. meddelande om rekommendation nr 7/1971 angående samordning av elektriska säkerhetsfrågor (D 1979/7/1971/e)
50. meddelande om rekommendation nr 11/1971 angående samnordiska arkiv (D 1979/11/1971/k)

51. meddelande om rekommendation nr 19/1971 angående de finska invandrarnas kontakter med Finland (D 1979/19/1971/s)
52. meddelande om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige (D 1979/20/1971/k)
53. meddelande om rekommendation nr 1/1972 angående nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl och ångpanneanläggningar (D 1979/1/1972/e)
54. meddelande om rekommendation nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området (D 1979/2/1972/e)
55. meddelande om rekommendation nr 5/1972 angående stöd till samerna (D 1979/5/1972/j)
56. meddelande om rekommendation nr 7/1972 angående nordisk konsumentupplysning om personbilar (D 1979/7/1972/e)
57. meddelande om rekommendation nr 8/1972 angående underlätande av den internordiska flygtrafiken på korta rutter (D 1979/8/1972/t)
58. meddelande om rekommendation nr 11/1972 angående bättre och billigare trafikförbindelser mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden (D 1979/11/1972/t)
59. meddelande om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande av en nordisk historia (D 1979/14/1972/k)
60. meddelande om rekommendation nr 15/1972 angående enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar (D 1979/15/1972/t)
61. meddelande om rekommendation nr 18/1972 angående samarbete rörande biologisk bekämpning av skadedjur (D 1979/18/1972/e)
62. meddelande om rekommendation nr 20/1972 angående nordiskt samarbete rörande havsrätt (D 1979/20/1972/j)
63. meddelande om rekommendation nr 1/1973 angående försörjarbegreppets utformning (D 1979/1/1973/s)
64. meddelande om rekommendation nr 2/1973 angående auktorisation av optiker (D 1979/2/1973/s)
65. meddelande om rekommendation nr 10/1973 angående samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik (D 1979/10/1973/j)
66. meddelande om rekommendation nr 11/1973 angående patent-samarbete (D 1979/11/1973/j)
67. meddelande om rekommendation nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar (D 1979/13/1973/e)
68. meddelande om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete (D 1979/15/1973/k)
69. meddelande om rekommendation nr 17/1973 angående samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor (D 1979/17/1973/k)
70. meddelande om rekommendation nr 20/1973 angående stöd till den färöiska litteraturen (D 1979/20/1973/k)
71. meddelande om rekommendation nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning (D 1979/22/1973/j)

72. meddelande om rekommendation nr 24/1973 angående förarskydd vid trafikförsäkring (D 1979/24/1973/t)
73. meddelande om rekommendation nr 25/1973 angående trafikregler för handikappfordon (D 1979/25/1973/t)
74. meddelande om rekommendation nr 27/1973 angående utredning om mellanriksväg Skjomen—Stora Sjöfallet (D 1979/27/1973/t)
75. meddelande om rekommendation nr 32/1973 angående vård av narkotikamissbrukare (D 1979/32/1973/s)
76. meddelande om rekommendation nr 3/1974 angående nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter (D 1979/3/1974/s)
77. meddelande om rekommendation nr 11/1974 angående begränsning av trafikbuller (D 1979/11/1974/t)
78. meddelande om rekommendation nr 13/1974 angående vidareutbildning inom hotell- och restaurantfacket (D 1979/13/1974/t)
79. meddelande om rekommendation nr 14/1974 angående byggande av landsvägsbro vid Kolari (D 1979/14/1974/t)
80. meddelande om rekommendation nr 16/1974 angående samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst—västhandeln D 1979/16/1974/e)
81. meddelande om rekommendation nr 20/1974 angående företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag (D 1979/20/1974/e)
82. meddelande om rekommendation nr 22/1974 angående nordiskt samarbete angående ytkemisk forskning (D 1979/22/1974/e)
83. meddelande om rekommendation nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten (D 1979/23/1974/e)
84. meddelande om rekommendation nr 24/1974 angående samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden (D 1979/24/1974/j)
85. meddelande om rekommendation nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi (D 1979/25/1974/j)
86. meddelande om rekommendation nr 26/1974 angående påbud av bruk av skyddshjälp (D 1979/26/1974/t)
87. meddelande om rekommendation nr 27/1974 angående inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning (D 1979/27/1974/s)
88. meddelande om rekommendation nr 28/1974 angående skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse (D 1979/28/1974/s)
89. meddelande om rekommendation nr 3/1975 angående NORDTURIST-biljett (D 1979/3/1975/t)
90. meddelande om rekommendation nr 5/1975 angående handlingsprogram för ökad livsmedelsförsörjning (D 1979/5/1975/e)
91. meddelande om rekommendation nr 6/1975 angående Nordtests arbetsformer (D 1979/6/1975/e)



92. meddelande om rekommendation nr 8/1975 angående begränsning av utsläpp i Bottniska viken m. m. (D 1979/8/1975/s)
93. meddelande om rekommendation nr 9/1975 angående förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön (D 1979/9/1975/s)
94. meddelande om rekommendation nr 10/1975 angående nordiskt samarbetsorgan på livsmedelsforskningens område (D 1979/10/1975/s)
95. meddelande om rekommendation nr 15/1975 angående utbyggt nordiskt samarbete beträffande nordisk komparativ samhällsforskning (D 1979/15/1975/k)
96. meddelande om rekommendation nr 2/1976 angående utvidgade resealternativ i internordisk flygtrafik (D 1979/2/1976/t)
97. meddelande om rekommendation nr 3/1976 angående internordisk giltighet för körkort (D 1979/3/1976/t)
98. meddelande om rekommendation nr 4/1976 angående utvidgade rese möjligheter för pensionärer m. fl. (D 1979/4/1976/t)
99. meddelande om rekommendation nr 5/1976 angående samarbete på barnkulturens område (D 1979/5/1976/k)
100. meddelande om rekommendation nr 7/1976 angående distribution av AV-material (D 1979/7/1976/k)
101. meddelande om rekommendation nr 9/1976 angående ökat nordiskt samarbete om framtidsstudier (D 1979/9/1976/k)
102. meddelande om rekommendation nr 10/1976 angående åtgärder på massmediaforskningens område (D 1979/10/1976/k)
103. meddelande om rekommendation nr 11/1976 angående historiskt verk om den nordiska kvinnan (D 1979/11/1976/k)
104. meddelande om rekommendation nr 12/1976 angående offentliga inköp i Norden (D 1979/12/1976/e)
105. meddelande om rekommendation nr 15/1976 angående åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet (D 1979/15/1976/k)
106. meddelande om rekommendation nr 17/1976 angående utökat nordiskt samarbete i det offentliga utredningsväsendet (D 1979/17/1976/j)
107. meddelande om rekommendation nr 5/1977 angående samarbete beträffande utvecklingsländerna (D 1979/5/1977/e)
108. meddelande om rekommendation nr 7/1977 angående nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor (D 1979/7/1977/s)
109. meddelande om rekommendation nr 8/1977 angående handlingsprogram på arbetsmiljöområdet (D 1979/8/1977/s)
110. meddelande om rekommendation nr 9/1977 angående program för samarbete på social- och hälsovårdsområdet (D 1977/9/1977/s)
111. meddelande om rekommendation nr 12/1977 angående handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden (D 1979/12/1977/k)

112. meddelande om rekommendation nr 13/1977 angående undervisning i nordiska språk vid utländska universitet och läroanstalter (D 1979/13/1977/k)
113. meddelande om rekommendation nr 14/1977 angående utförelse av antikviteter från de nordiska länderna (D 1979/14/1977/k)
114. meddelande om rekommendation nr 15/1977 angående forsknings-samarbete rörande lantbrukskooperation (D 1979/15/1977/e)
115. meddelande om rekommendation nr 16/1977 angående undersökning av utvecklingen av kulturkonsumtionen i de nordiska länderna (D 1979/16/1977/k)
116. meddelande om rekommendation nr 17/1977 angående samarbete mellan fonogramarkiven i de nordiska länderna (D 1979/17/1977/k)
117. meddelande om rekommendation nr 18/1977 angående samarbete för att öka spridningen av nordisk film inom Norden (D 1979/18/1977/k)
118. meddelande om rekommendation nr 1/1978 angående program för nordiskt samarbete på turistområdet (D 1979/1/1978/t)
119. meddelande om rekommendation nr 2/1978 angående samnordisk utbildning av lärare för dövblinda (D 1979/2/1978/k)
120. meddelande om rekommendation nr 3/1978 angående högre skoglig utbildning (D 1979/3/1978/e)
121. meddelande om rekommendation nr 4/1978 angående kollektivtrafiken och de handikappades behov (D 1979/4/1978/t)
122. meddelande om rekommendation nr 6/1978 angående program för nordiskt samarbete på miljövårdsområdet (D 1979/6/1978/s)
123. meddelande om rekommendation nr 7/1978 angående europeisk miljöskyddskonvention (D 1979/7/1978/s)
124. meddelande om rekommendation nr 8/1978 angående forskning om skydd för ozonskiktet (D 1979/8/1978/s)
125. meddelande om rekommendation nr 9/1978 angående konvention till skydd för ozonskiktet (D 1979/9/1978/s)
126. meddelande om rekommendation nr 10/1978 angående förbättrad hälsovård för jordbruksbefolkningen (D 1979/10/1978/s)
127. meddelande om rekommendation nr 11/1978 angående samverkan om tobaksupplysning (D 1979/11/1978/s)
128. meddelande om rekommendation nr 12/1978 angående internationell konvention om arbetstiden (D 1979/12/1978/s)
129. meddelande om rekommendation nr 13/1978 angående åtgärder mot uppkomsten av handikapp (D 1979/13/1978/s)
130. meddelande om rekommendation nr 14/1978 angående utveckling av fiskeprodukter för u-ländernas behov (D 1979/14/1978/e)
131. meddelande om rekommendation nr 15/1978 angående återvinning av avfall och återanvändning av resurser (D 1979/15/1978/e)

### C. Beslut i interna spörsmål

(19 februari)

1. att lägga sådana berättelser, med undantag för C 1, och meddelanden till handlingarna vilka ej upptagits på saklistan för sessionen

(21 februari)

2. att lägga rapport från Nordiska rådets presidium till handlingarna (Dokument 1)

(23 februari)

3. bemyndigande för presidiet att tillsätta kommittéer
4. tid och plats för nästa ordinarie session

### Val

(19 februari)

1. Val av presidium
2. Val av suppleanter för presidiemedlemmarna
3. Val av budgetkommitté
4. Val av informationskommitté
5. Val av revisorer och revisorssuppleanter för Nordiska kulturfonden för 1979 och 1980
6. Val av särskilt utskott för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning
7. Fyllnadsval till Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté
8. Val av medlemmar till Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté för perioden 1 maj 1979—13 april 1981

(20 februari)

9. Val av förmän och vice förmän till utskotten

(23 februari)

10. Val av förmän och vice förmän till de fasta kommittéerna



**PRESIDIUM, ARBETSUTSKOTT  
SEKRETARIAT, SAKKUNNIGA m. m.**



**Presidium**

Olof Palme, Sverige, president  
 Poul Schlüter, Danmark, vicepræsident  
 V. J. Sukselainen, Finland, vicepresident  
 Eiður Guðnason, Island, vice president  
 Lars Korvald, Norge, visepresident

**Suppleanterna för presidiemedlemmarna**

Poul Dalsager, Danmark  
 Bror Lillqvist, Finland  
 Svava Jakobsdóttir, Island  
 Guttorm Hansen, Norge  
 Jan-Ivan Nilsson, Sverige

**Arbetsutskott***Danmark*

K. B. Andersen  
 René Brusvang  
 Chr. Christensen  
 Ib Christensen  
 Poul Dalsager  
 Steen Folke  
 Svend Haugaard  
 Gustav Holmberg  
 Kirsten Jacobsen  
 Ib Nørlund  
 Poul Schlüter

*Finland*

Ilkka-Christian Björklund  
 Kristian Gestrin  
 Ilkka Kanerva  
 Bror Lillqvist  
 V. J. Sukselainen  
 Raino Westerholm  
 Seppo Westerlund

*Island*

Eiður Guðnason  
 Ragnhildur Helgadóttir  
 Svava Jakobsdóttir

2096

*Norge*

Trygve Bratteli  
Guttorm Hansen  
Johan J. Jakobsen  
Lars Korvald  
Kåre Willoch

*Sverige*

Allan Hernelius  
Jan-Ivan Nilsson  
Sture Palm  
Olof Palme  
Rolf Sellgren



### De nationella delegationernas sekretariat

#### Danmark:

Gormsen, Axel, generalsekretær  
 Gottlieb, Niels Ove, stf. genralsekretær  
 Holbech, Peter, vagtmester  
 Kjelbo, Elsa Rønne, assistent  
 Svendsen, Annelise, overassistent  
 Sølling, Birgit, overassistent  
 Thomsen, Henning, vagtmester

#### Finland:

Branders, Håkan, generalsekreterare  
 Brantberg, Gösta, vaktmästare  
 Husman, Paula, byråsekreterare  
 Kihlman-Juokslahti, Ulla, expediti-  
 onsassistent  
 Lehtonen, Ulla, fil. mag.  
 Lindberg, Dag, bitr. generalsekreterare  
 Lindström, Seppo, translator  
 Lohiniva, Greta, translator  
 Pimenoff, Berith, avdelingssekreterare  
 Poutanen, Pekka, informationssekreterare

#### Island:

Sigurðsson, Friðjón, kontorchef

#### Norge:

Bjørkvang, Lovelill, administrasjonssekretær  
 Frydenlund, Vidar, betjent  
 Harbitz, Ellen, konsulent  
 Lindemann, Ragnhild, administrasjons-  
 sekretær  
 Martinsen, Wiktor, informasjonsleder  
 Monsen, Åge, førstesekretær  
 Pettersen, Dag, betjent  
 Ve, Gudvin Låder, generalsekretær

#### Sverige:

Andersson, Eivor, byråsekreterare  
 Bergman, Karl-Olof, övervaktmästare  
 Hultén, Eric, byrådirektör  
 Jacobson, Christer, kanslichef  
 Johnson, Vivi, byråassistent  
 Jonsson, Maj, kontorsassistent  
 Kauppila, Ingrid, kontorsassistent  
 Malmros, Birgitta, byråchef  
 Mellstrand, Monica, arkivarie  
 Miskar, Lillemor, fru  
 Smekal, Eva, byrådirektör  
 Stenberg, Marianne, byråassistent  
 Tjernström, Vanni, informationssekreterare  
 Warpefelt, Ingemar, expediti-  
 onsassistent

**Presidiesekretariatet**

Borg, Ingrid, assistent	Ländin, Ove, expeditionsassistent
Carlsson, Inge Munk, assistent	Næsselund, Gunnar, stf. presidiesekreterare
Edwall, Åke, redaktör	Saxrud, Gudmund, presidiesekreterare
Hafslund, Marit, assistent	Stenberg, Stig, expeditionsassistent
Hagen, Gro, assistent	Wahrgren, Ingegerd, byråsekreterare
Johansson, Birgitta, assistent	Wickell, Anita, assistent
Juhlin, Rune, expeditionsassistent	Wiklund, Viveca, assistent
Karlsson, Jan O., stf. presidiesekreterare	

**Utskottssekreterare**

Blaaflat, Lars, byråsjef, ekonomiska utskottet	Ólafsdóttir, Snjólaug, sekreterare, trafik-utskottet
Myhre-Jensen, Kjell, konsulent, ekonomiska utskottet	Slotte, Kristian, sekreterare, kultur-utskottet
Lilholt, Peter, byretsdommer, juridiska utskottet	Wiklund, Claes, sekreterare, social- och miljöutskottet

**Informationssektionen**

Granberg, Harry, informationschef	Rydbeck, Margareta, informations-sekreterare
Ingves, Marit, assistent	

**Nordiska ministerrådets sekretariat**

Croneborg, Rutger, avdelningschef	Lien, Per M., administrationschef
Frogner, Sverre, avdelningschef	Madsen, Karsten, konsulent
Frogner, Truls, konsulent	Olsson, Rune, departementsråd
Johansson, Solveig, sekreterare	Rønningen, Inge, sekreterare
Jägerhorn, Inger, informationssekreterare	Slyngstad, Kjell, budgetchef
Kaipainen, Osmo, avdelningschef	Sundby, Terje, konsulent
Kiersgaard, Jette, konsulent	Tienari, Risto, konsulent
Kühne, Hans, generalsekreterare	Widing, Barbro, sekreterare

### Sekretariat för nordiskt kulturellt samarbete

Buer, Lars, sektionschef  
 Cold, Steen A., fuldmægtig  
 Gjestebj, Kari, projektledare  
 Magnusson, Ulla, informationssekretær  
 Olofsson, Klas, direktør

Skuthälla, Gustav, sektionschef  
 Stenroth, Ove, byråchef  
 Wachtmeister, Anne-Margrete, vice  
 projektledare  
 Voss, Lilla, sektionschef

### Stenografer

#### Danmark:

Holle, Finn, referent  
 Jørgensen, Birthe, referent  
 Nordstrøm, Bodil, konsulent  
 Sander, Inger Merete, assistent  
 Scheuer, Eja, overassistent  
 Styrmer, Aase, overassistent

#### Norge:

Lund, Kari, referent  
 Moe, Liv, referent  
 Orten, Anne Grete, referent  
 Pedersen, Bjørg, referent  
 Plau, Ingegerd, referent  
 Smeby, Aase, referent

#### Finland:

Kirstua, Anneli, maskinskriverska  
 Meinander, Olof, stenograf  
 Mäki-Vierikko, Eila, stenograf  
 Rätty, Unto, fil. mag., stenograf  
 Siitonen, Pertti, bitr. byråchef, stenograf  
 Sivula, Monika, maskinskriverska

#### Sverige:

Holmberg, Bo, förste riksdagsstenograf  
 Nilsson, Lars, förste riksdagsstenograf  
 Schenning, Göte, förste riksdagsstenograf

### Simultantolkar

Hafrén, Fredrik, byrådirektör  
 Huovinen, Sulo, fil. kand.

Inberg, Susanne, redaktör  
 Kaljunen, Riitta, dipl. korrespondent

### Sakkunniga

#### Nordiska

Landqvist, Åke, förbundssekreterare, För-  
eningarnas Nordens förbund  
Lindström, Bert, verkställande direktör,  
Nordiska Investeringsbanken

#### Danmark

Bladbjerg, Bjarne, ministersekreterär  
Brynskov, Bjørn, departementschef  
Christensen, Karen Munk, fuldmægtig  
Djurhuus, Johan, kontorchef  
Gersing, Jørgen, departementschef  
Leth, Tage, konsulent  
Lustrup, G. A., avdelningschef  
Melchior, Peter, fuldmægtig  
Mortensen, Hanna  
Møller, Stig, kontorchef  
Nielsen, Ole Perch, departementschef  
Noer, Eyvind E., fuldmægtig  
Pontoppidan, Niels, afdelingschef  
Schydt, Frederik, ministersekreterär  
Staubo, Torben, direktör  
Sørensen, Stig, ministersekreterär  
Thornit, Per, fuldmægtig  
Trønning, Chr., fuldmægtig  
Willerslev-Olsen, Werner, minister-  
sekreterär  
Zachariassen, Esbern, fuldmægtig  
Aasberg-Petersen, Finn, kontorchef

#### Finland

Aalto, Alec, byråchef  
Auvinen, Reino J., kanslichef  
Backström, Heidi, föredragande  
Bergman, Olli, utrikesråd  
Granholm, Kai, sekr. för utrikesärenden  
Gustafson, Matti, kultursekreterare

Heinrichs, Erik, byråchef  
Hirsto, Jarmo, byråchef  
Jansson, Gunnar, kanslichef  
Kaukonen, Pertti, sektionschef  
Kari, Jaakko K., undervisningsministerns  
politiska sekreterare  
Karsma, Veikko, kansliråd  
Kaurinkoski, Jaakko, pressråd  
Kivivuori, Antti, avdelningschef  
Laatto, Erkki, avdelningschef  
Lehtinen, Markku, sekreterare för  
internationella ärenden  
Lindeman, Lars, ambassadör  
Lönroth, Juhani, konsultativ tjänsteman  
Mauria, Holger, föredragande  
Meinander, Ragnar, regeringsråd  
Möller, Gustaf, lagstiftningsråd  
Niemi, Gunnar, överinspektör  
Numminen, Jaakko, kanslichef  
Ojanen, Simo, statsministerns riksdags-  
sekreterare  
Ollila, Esko, direktör  
Pirttimäki, Paavo, politisk sekreterare  
Pesola, Tauno, äldre budgetsekreterare  
Porko, Lars, verksamhetsledare  
Roos, Helena, tf. byråchef  
Salmi, Raimo, byråchef  
Segercrantz, Stig, byråchef  
Smedslund, Carl-Erik, pressattaché  
Westergård, Tom, statsrådets  
informationschef  
Åström, Henrik, äldre regeringssekreterare

#### Island

Benediktsson, Guðmundur, departements-  
chef  
Eysteinnsson, Jónas, administrerande direk-  
tör

Flygenring, Pall, statssekreterare  
 Ingolfsson, Brynjolfur, statssekreterare  
 Gunnarsson, Arni, avdelningschef

### Norge

Arnesen, Gerhard, adm. direktør  
 Bugge, Hans Chr., ekspedisjonssjef  
 Endresen, Sigurd, byråchef  
 Dolva, Trond, underdirektør  
 Guldvog, Arnfinn, ekspedisjonssjef  
 Gøthe, Odd, forhandlingsdirektør  
 Halden, Kåre, ekspedisjonssjef  
 Hansson, Odd, ekspedisjonssjef  
 Hegna, Leif, byråsjef  
 Helle, Egil, informasjonssekretær  
 Hove, Olav, departementsråd  
 Hundstad, Turid, byråsjef  
 Jensen, Eskild, statssekretær  
 Kristensen, Kjell, statssekretær  
 Kristoffersen, Ragnar, personlig sekretær  
 Krosshaug, Walborg, personlig sekretær  
 Langeland, Arne, ekspedisjonssjef  
 Larsen, Bjørn, departementsråd  
 Lund, Rolf Lasse, statssekretær  
 Moe, Eirik, informasjonssekretær  
 Mork, Torbjørn, helsedirektør  
 Norvik, Harald, personlig sekretær  
 Nyhamar, Olav, byråsjef  
 Olsen, Reidar Engell, statssekretær  
 Paxal, John H., byråsjef  
 Ribu, Erik, departementsråd  
 Skadsem, Enevald, ekspedisjonssjef  
 Skard, Halvdan, statssekretær  
 Strumpdal, Kjartan, byråsjef  
 Ståland, Helge, konsulent  
 Vindsetmo, Emil, departementsråd  
 Walther, Arne, konsulent

### Sverige

Aldskogius, Göran, departementsråd  
 Andersson, Arne F., direktör  
 Bergström, Hans, kansliråd  
 Ekström, John, ekon. lic.

Eliasson, Ingemar, statssekreterare  
 Ennerfelt, Kerstin, departements-  
 sekreterare  
 Gullers, Mats, pressesekreterare  
 Hagen, Tord, ambassadör  
 Hegardt, Margareta, statssekreterare  
 Hirdman, Sven, departementsråd  
 Hjorth, Lars, departementsråd  
 Höjer, Inger, departementssekreterare  
 Ifvarsson, Carl-Anders, statssekreterare  
 Isacsson, Bert, departementsråd  
 Jakobsson, Ulf, planeringschef  
 Jermsten, Per, rättschef  
 Jerneck, Benkt, ambassadör  
 Lagerfelt, Carl-Henrik, byråchef  
 Lassinantti, Ragnar, landshövding  
 Levin, Bert, statssekreterare  
 Lonaeus, Gunnar, departementsråd  
 Lundin, Ulf, statssekreterare  
 Lübeck, Lennart, statssekreterare  
 Lönnberg, Åke, departementssekreterare  
 Montelius, Jan-Chr., departementsråd  
 Montgomery, Henry, statssekreterare  
 Nilsson, Valter, rättschef  
 Palm, Elisabeth, expeditionschef  
 Persson, Sture, departementsråd  
 Rahm, Håkan M., kansliråd  
 Senning, Claes, departementsråd  
 Sjöberg, Björn, rättschef  
 Sohlman, Ragnar, departementsråd  
 Sterzel, Fredrik, statssekreterare  
 Stiernstedt, Jan, expeditionschef  
 Strömberg, Silja, departementssekreterare  
 Sundfeldt, Sten, ambassadör  
 Sylvan, Karin, departementssekreterare  
 Tarschys, Daniel, statssekreterare  
 Thufvesson, Bengt, departementsråd  
 Unger, Lisbeth, departementssekreterare  
 Westerberg, Bengt, statssekreterare  
 Westerberg, Sten, statssekreterare  
 Wiklund, Kerstin, departements-  
 sekreterare  
 Wramner, Per, statssekreterare  
 Österlind, Marianne, kanslisekreterare



SUPPLEMENT:  
UTDELNING AV NORDISKA RÅDETS  
LITTERATURPRIS

Stockholms stadshus  
20 februari 1979





### **Nordiska rådets president Olof Palme:**

Herr kommunfullmäktiges ordförande, mina damer och herrar! Vi befinner oss i kväll som kommunens gäster i Stockholms stadshus. Den traditionsrika lokal är väl lämpad för den tilldragelse som samlat oss här i samband med Nordiska rådets 27:e session, nämligen utdelningen av Nordiska rådets litteraturpris. Här ute i stadshusträdgården står tre berömda statyer av Carl Eldh, som symboliserar Diktaren, Poeten och Målaren. De tre förebilder Eldh hade i tankarna när han skapade dessa verk lär ha varit Strindberg, Fröding och Ernst Josephson. Sålunda under överinseende av Strindberg och Fröding, två av svensk litteraturs portalfigurer, kommer Ivar Lo-Johansson, statarpojken, arbetardiktaren och en av vår litteraturs främsta, att få mottaga Nordiska rådets litteraturpris. Jag ber nu att få överlämna ordet till professor Mogens Brøndsted, som på bedömningskommitténs vägnar skall presentera Ivar Lo-Johanssons författarskap för oss.

### **Professor Mogens Brøndsted, Danmark:**

På omslaget af bogen "Pubertet" ses billedet af et led, en grind. Det er det gamle led ved Ådala i Sörmland, hvor den seksårige Ivar lå og digtede eventyr, "min første forfattertid". Han drømte også om at blive opdaget af forbipasserende for sin sjældne begavelse. Men nabobørnene havde fundet ud af, at man kunne tjene penge ved at åbne leddet for vogne, der nærmede sig. Ivar lod sig gribe af samme griskhed og lærte at skelne mellem de vejfarende efter stand og klassegrænser. Han blev grindpojke, som det første af de kapitler kaldes, der handler om ham selv. Og han oplevede også at blive overfaldet af de andre unger og frataget sin fortjeneste netop en dag, da den var særlig stor.

Nu 70 år efter har den aldrende Ivar Lo-Johansson anbragt sig ved samme led, der fører ind til det fjerne barndomsland. Han digter det nærværende og genskaber det. Og de litterære dommere, der er kommet dragende fra alle de nordiske lande, standser op på vejen og bliver enige om at give ham en stor belønning. Men denne gang kommer der ingen misundelige og berøver ham den. Ikke engang skattevæsenet.

Dommerne vil belønne den gamle grindpojke, fordi han har kunnet gøre alt i sit erindringsrige så ladet med betydningsfylde. Leddet er tærskelen til de voksnes verden, omsværmet af fantasier, men også bestemt af økonomiske realiteter og sociale barrierer. Det betegner en erkendelsesvej, der både går udefter til et svundet bygdesamfund og ind efter til sjælens vildmark, puberteten.

Bogens titel dækker derfor kun halvdelen af, hvad den bringer. Den

begynder som et stykke dokumentarlitteratur med at gøre rede for sin egen tilblivelses historie: foranledningen var en slægtstavle tilvejebragt af en litteraturhistoriker, og da jeg selv tilhører samme samfundsklasse, glæder det mig, at vort fag for en gangs skyld har kunnet gavne en digter. De hidtil ukendte fakta om forfædrene kastede nyt lys over hans fortid og kom til at danne et ”grønskande spår” til slægten og barndommen. Udtrykket er som et omkvæd, der gentages. Men midtvejs i fremstillingen skifter det toneart: ”Jag följer en överväxt skogsstig till min ungdom.” Som Hamsun færdes han på tilgroede stier, men de fører sluttelig til det sted, hvor drøm og fantasi stødte hårdest sammen med virkelighedens stængende grind: dér, hvor et vildsomt kaos skabte personligheden og kunstnersindet som i en smertelig fødsel, nemlig puberteten.

Det er ikke det første spor i forfatterskabet tilbage hertil. På en måde begyndte forfatterskabet med dette tema, idet den nittenåriges refuse-rede opus 1 — ”Martin Suns lidanden” — var et blødende bekendelses-skrift, en længsel efter sol og renhed; helten var benævnt efter vaske-midlet Sunlight. I det selvbiografiske fragment ”Att skriva en roman” fra 1957 er denne dybt personlige linje hos statarforfatteren fulgt frem til romanen ”Geniet” i 1947 og til dens skandaleagtige virkninger. De afspejles også i essaysamlingen fra det følgende år ”Monism”, som vi i dag ville kalde en debatbog. Tre år efter, i 1951, blev den store serie er-indringsromaner indledt med ”Analfabeten”, i undertitlen kaldt ”En berättelse från min ungdom”. Her står ganske vist faderen i overtitlen og i forgrunden, den navnløse jordbruger og nybrudsmand, der syner lige så monumental som Hamsuns Isak i ”Markens Grøde” — adjek-tivet afslutter bogen og er dens eneste ukunstneriske og overflødige ord. Men den gennemgående fortæller er sønnen, og en hændelse midtvejs med symbolsk ladning er uden forbindelse med analfabeten; det er skovbranden, som ikke er omtalt i den nye bog, ”Pubertet”.

Der er således mange spor bagud til opvæksten, og jo længere livs-vejen fortsætter, des mere forskydes perspektivet. ”Solen står på ett annat ställe”, hedder det nu, skyggerne forlænges, horisonten udvider sig. Og selve bagudsynet løfter sig til at øjne mere direkte forbindelser mellem de ydre begivenheder og det indre liv. Den erindrende søger at forklare sig erindringens indhold — ”det er årsagen til, at han skriver memoirer”. Således slutter programerklæringen i første kapitel. Og bogen er kun første bind, forfatteren er allerede i gang med det næste.

Alt dette falder i tråd med den nymodens konfessionslitteratur, som i det mindste i Danmark oversvømmer bogmarkedet. Men Ivar Lo-Johansson er jo først og fremmest navnkundig som socialforfatter, hvis skildringer af statarne tilmed fik politiske følger — ligesom Jeppe Aakjærs ”Vredens Børn” i sin tid medvirkede til at ændre den danske lovgivning for tjenestefolk på landet. Denne modsætning mellem indad-

rettet og udadrettet digtning er så påfaldende, at Lo-Johansson selv tog den op i et svar på Dagens Nyheters enquete om forfatternes arbejds-metode i 1950. Der findes et vandskel, vattendelare siger han her — og kunne også have sagt en grind — mellem egocentrisk jegdigt og digtning indstillet på fællesskabet, gemenskapet. I første tilfælde er forfatteren ”monist”, vil udtrykke og tilfredsstille sig selv alene, i andet tilfælde er han ”polyist”, sigter mod frigørelse sammen med andre. Det betyder en forskel i arbejdsmetode — henholdsvis om natten som monisten og om dagen som polyisten! — såvel som i stof og temperament. Så følger imidlertid en vigtig tilføjelse, om end i parentes: ”Exhibitionismen kommer på en framskjuten plats i varje författares traktan och strävan. Vanligen först därefter kommer missionärskapet, målsättningen, diktens skolläraryppgift.”

Det stemmer med, at den nye bogs titel og dermed hovedtema er ”monistisk”. Men dens ydre tilskyndelse og ramme er ”polyistisk”: nemlig som før nævnt slægtshistorien — og ikke mindst de social-historiske perspektiver deri. Han følte først et ubehag over disse ubekendte aner, der hængte ved ham i en navlestreng af klæbrig jord og blod og anfægtede hans frie selvbestemmelse. Men følelsen af samhørighed og en art forpligtelse blev stærkere, og han opdagede, at statarne og torparne ingenlunde var landsamfundets bund, men næsten privilegerede klasser i sammenligning med luffarne, de subsistensløse vagabonder. Der var et svælg mellem dem og de bofaste daglejere, og et spring igen fra disse til herregårdshusmændene, dagsverkstorparne. De sidste er Lo-Johanssons fødestand, og da faderen løkkes af Egnahemsplakaten — affichen — til at etablere sig selvstændigt, er det en uhørt dristighed kun mulig gennem familiens sparepenge, som han ved samme tid franarres — man husker episoden fra ”Analfabeten”. Faderen lånte da til gengæld summen af en slægtning mod at huse denne på det nye sted; men der var had mellem ham og moderen, og hun var på nippet til at drukne sig — en hemmelighed mellem hende og sønnen, som ikke er med i ”Analfabeten”. Sønnen igen er monist, fastlåst i pubertet og trodsalder, læseivrig og på vej ud af sit miljø. Således er der både social binding og mobilitet i beretningen, et stykke svensk samfundshistorie fra århundredets første årtier. Og samtidig et stykke litterærhistorie om autodidaktens første, famlende skridt. Bogen slutter med, at han til nedsat pris erhverver et bundt lyserødt papir; det er måske det, der kom til at rumme Martin Suns lidelser.

Værket tegner til at blive et værdigt sidestykke til de store autodidakters selvbiografier, fra Aakjær og Nexø til Eyvind Johnson og Martinson. Dets spændvidde rækker fra de dystre konflikter, både seksuelle og familiære, og til humoristiske indslag, som da han melder sig ind i en afholdsloge af længsel efter dens bogsamling; her finder han Frödings ”Jägar Malms hustrur”, som han dramatiserer og får opført i foreningen,

uden at betænke, at helten — Jägar Malm — ender med at forlange en snaps. Ivars nederlag på scenen svarer til hans fiaskoer som sanger, violinspiller og maler. Tilbage bliver skrivepapiret.

Det er vel også det materiale, som gennem sproget bedst kan gengive hans usædvanlig stærke sanseindtryk. Det myldrer af lugte og dufte, lyde, syner og fornemmelser. Måske er det derfor, han oplevede puberteten så intenst. Selv peger han på den lille drengs nære forhold til bedsteforældrene, som var åbne og sanselige, mens forældrene var tilkukkede og puritanske. Det er vel næppe noget generelt træk for disse generationer, som han synes at mene, men det har været med til at bestemme hans skæbnevej. Således opfylder hans erindringsbog en af kunstens betydningsfulde opgaver: at klarlægge selvets gåde.

### **Nordiska rådets president Olof Palme:**

Jag ber att få tacka professor Brøndsted för hans utomordentliga presentation av Ivar Lo-Johanssons författarskap.

Nordiska rådets litteraturpris har delats ut sedan 1962. Prissumman utgör 75 000 danska kronor. Pristagaren utses av en särskild bedömningskommitté, i vilken ingår två ledamöter från varje nordiskt land. Varje nation nominerar två verk. I år är det artonde gången priset delas ut. Ivar Lo-Johansson är den sjunde svenske författare som erhåller detta.

I bedömningskommitténs motivering heter det: "Nordiska rådets litteraturpris för 1979 har tilldelats den svenske författaren Ivar Lo-Johansson för hans självbiografiska verk *Pubertet*, i vilket han skildrar sin uppväxt och samhällsmiljö med öppenhet, ömsinhet och sinnlig kraft."

Jag ber nu Ivar Lo-Johansson komma fram och motta diplommet.

### **Författaren Ivar Lo-Johansson, Sverige:**

Rådets president och medlemmar, ärade församling! Jag tackar Nordiska rådet för litteraturpriset 1979, som för mig är en stor hedersbetygelse. Jag tackar också professor Brøndsted för allt arbete han har lagt ner på att introducera min bok här i kväll.

Det är en memoarbok som har föranlett det här priset, och jag tänker säga några ord om memoarskrivning. Jag tänker inte tala om *min* bok — det är redan gjort, och det behövs inte. Och jag tänker inte ge några råd till presumtiva memoarförfattare, för några sådana råd har jag inte att ge.

Vi yrkesförfattare skriver ju mycket sällan något som vi kallar för memoarer. Det beror helt enkelt på att vi inte har gjort något annat i hela vårt liv. Vi har plotttrat bort oss i romaner, i noveller och i dikter. Vi har varit något slags förklädda memoarförfattare hela tiden.

Memoarskrivningen som litterär genre är väl närmast handlingsmänniskornas sak, en sak för dem som det har gått framåt för i livet, för dem som har lyckats. Man kan ju fråga sig om vi inte skulle ha mycket att lära av dem som har misslyckats, men deras memoarer får vi inte läsa. De som skriver memoarer är framgångens folk. Det är framstående politiker, diplomater i hög ställning, skådespelare med många inropningar, det är alpinister, krigsförbrytare osv.

Det kan synas anspråksfullt att skriva en bok om sig själv och till och med flera böcker, men i grund och botten är det ju ganska anspråkslöst. Vi går ut ifrån att vi känner oss själva något bättre än vi känner andra, och jag tar för givet att vi skall skriva om oss själva när vi skriver memoarer. Vi måste givetvis skriva litet om andra också, men vi skall inte bestjäla dem på stoffet till deras memoarer; följaktligen skall vi skriva mest om oss själva.

Den största fiende en memoarförfattare har är nog självcensuren, att han är alltför anspråkslös. Vederbörande bör naturligtvis tala om vilken betydande kvinna eller hejare till karl hon eller han verkligen varit, och det gäller att passa på när man själv har ordet.

Här är det också frågan om hur öppen man skall vara i memoarskrivningen. Jag tror att vi skall vara så öppna vi någonsin kan. Jag hoppas att litteraturen blir radikalare med tiden, och framtiden kommer ändå att betrakta oss som hopplösa viktorianer och förljugna och hämmade individer.

Vi kommer också gärna in på sanningskravet här. Man går ut ifrån att en författare skall vara sanningsenlig, att författaren skall stå för vad han säger.

Vi kan inte vara sannare än att vi själva tror på vad vi skriver. I Sverige har vi för övrigt en lag där det förr hette att man fick fängelse för ärekränkning — nu heter det mildare att man får fängelse för förtal, men det är strängt taget samma sak. Det har rests krav på att den lagen skulle efterlevas litet bättre än hittills. I så fall kommer det att betyda att våra fängelser i framtiden blir fyllda av memoarförfattare. Annars får vi låta bli att följa paragrafen om förtal, men det skulle givetvis demoralisera svenska folket att ha en lag som vi inte efterlever.

Att vi skriver memoarer beror väl på att varje människa vill dels uttrycka sig själv, dels identifiera sig själv. Jag har en känsla av att det gäller nästan alla människor. Vi vill för det första uttrycka oss själva, så att människor förstår vad vi är för ena, och för det andra vill vi ta reda på vilka vi är, vad vi är för ena kufar. För det hjälper memoarskrivning i någon mån.

Det är ett farligt liv som en memoarförfattare lever, som framgår av det lilla jag har antytt här. Det farligaste är nog ändå självcensuren, att vederbörande sneglar åt för många håll, är rädd för att trampa folk på tårna och heliga kor på hasorna och därför iakttar en mycket försiktig

gång — på sanningens bekostnad, även på den psykologiska sanningens bekostnad givetvis.

Vi får se framtidens litteratur an. Jag tror att beträffande sanningskravet kommer saken att förenklas betydligt. Jag tror att vi kommer att få något slags sanningsdetektorer. Vi kommer att få ta pulsen eller blåsa i en påse, en sådan som polisen har redan nu för att se om man är full. Sedan syns det på färgen på påsen hur mycket man ljuger, om man över huvud taget ljuger eller om man mot förmodan talar sanning.

Jag vill inte hålla någon ABF-kurs i memoarskrivning här, utan jag vill bara säga ett par ord till bokens lov. Bilen är nog bra, men med boken kommer vi mycket längre. Vi kommer över gränserna. Vi kommer till främmande land, och vi kommer upp i stratosfären. Vi kommer i bästa fall in i oss själva — det gör vi inte med bilen.

Boken har förändrat form under tidernas lopp. I det gamla Alexandria var den en papyrusrulle, och jag föreställer mig att ett bibliotek då såg ut som en tapetaffär gör nu. Men i och för sig har boken som bok inte förändrats. Det är ett föremål vi kan hålla i vår hand. Vi kan vända tillbaka till ställen vi behöver granska bättre. Boken är en sak vi kan stoppa i ryggsäcken när vi går på vandring eller i portföljen när vi går till arbetsplatsen.

Jag talar här hela tiden om boken som ting, inte om det innehållsiga, för det vågar jag mig inte på. Jag tror att boken alltid kommer att hävda sin plats bland andra media. Bildens media är för stunden, men boken kommer att ha evigt liv.

#### **Kommunfullmäktiges ordförande Rutger Palme:**

Herr president i Nordiska rådet, ärade nordiska gäster! Stockholms kommun ber nu att få överta värdskapet för kvällens fortsatta arrangemang och på kommunens vägnar hälsar jag Nordiska rådets ledamöter, tillstädeskomna regeringsrepresentanter, de nordiska ländernas ambasadörer i Stockholm, företrädare för press och massmedia och alla övriga gäster välkomna till Stockholms stadshus.

Nordiskt samarbete är ingenting främmande för kommunalpolitikerna i denna stad. Tvärtom så deltar vi med största intresse i det rikt utvecklade och vänskapliga samarbete mellan de nordiska huvudstäderna som har sitt ursprung långt före tillkomsten av Nordiska rådet. Detta samarbete tar sig bl. a. uttryck i de vart tredje år återkommande nordiska huvudstadsmötena — nästa möte äger för övrigt rum i Helsingfors om två månader. Det tar sig uttryck även i s. k. kommunalbesök, där vi med kommunala delegationer besöker varandras huvudstäder, eller i expertbesök av varierande slag. En värdefull och uppskattad verksamhet i det nordiska samarbetets tecken bedrivs också av Stiftelsen Hässelby, de nordiska huvudstädernas centrum för kulturutbyte, som

på Hässelby slott här i Stockholm bland många olika aktiviteter sammanför nordiska kommunalpolitiker och kommunala tjänstemän till temakonferenser av varierande slag.

De problem som möter oss kommunala förtroendemän i de nordiska huvudstäderna är ju också i många stycken likartade. Ofta gäller de praktiska eller tekniska frågor väl lämpade för ett erfarenhetsutbyte städerna emellan.

Ett värdefullt inslag i detta utbyte är också de personliga kontakter som etableras mellan företrädare för de olika städerna och som befordras av de sällskapliga arrangemang som tillhör utbytesverksamhet av detta slag. Detsamma gäller naturligtvis Nordiska rådet, vilket också bekräftas av vad som berättas i flera nu föreliggande memoarer av nordiska politiker, som i 1950-talets början var med och skapade Nordiska rådet.

Jag vill i det sammanhanget återge en episod som Einar Gerhardsen berättar i sina memoarer. Inför den session som Nordiska rådet skulle ha i Köpenhamn 1953 blev det en diskussion i det norska arbetsutskottet mellan de två nykterhetsförförarna Røiseland och Wikborg om omfattningen av de gemensamma måltidsarrangemangen under sessionen. Wikborg ansåg att man borde begränsa antalet middagar, men den gemensamma arbetslunchen i riksdagen menade han att man kunde fortsätta med. "Snapsetinget", inföll Røiseland, "Det var Dine ord", svarade Wikborg lika snabbt. Allt enligt Gerhardsen.

En annan politiker, som gjort stora insatser i Nordiska rådet, Nils Herlitz, säger om samma session att "arbetsresultatet inte var lika märkligt som samvaron var festlig och trivsamt".

Hur det förhåller sig med denna sessions arbetsresultat vet man väl inte än, men jag hoppas att våra gäster skall få en trivsamt kväll här i Stadshuset, även om detta inte kan kallas ett "Snapseting".

Jag ber nu våra gäster följa med uppför trappan till Gyllene Salen, där de dukade borden väntar.





# REGISTER



# **Översikt**

**över sakernas behandling**

nr	S a k
nr	r u b r i k
	<i>A. Medlemsförslag</i>
A 502/j	Medlemsförslag om tillsättande av utredning om Nordiska rådets organisation och verksamhetsformer
A 512/k	Medlemsförslag om undersökning angående upprättandet av ett Nordens hus på Åland
A 513/k	Medlemsförslag om nordiskt samarbete rörande medicinsk genetik
A 515/t	Medlemsförslag om samordning av de nordiska bestämmelserna om säkerhet, arbetsmiljö m. m. för fartyg
A 516/s	Medlemsförslag om införande av enhetlig sommartid i de nordiska länderna
A 517/s	Medlemsförslag om filialundervisning vid Nordiska hälsovårdshögskolan
A 518/t	Medlemsförslag om samnordiska åtgärder mot onykterhet till sjöss
A 519/e	Medlemsförslag om nordisk industrialiseringsfond för Färöarna
A 520/k	Medlemsförslag om yrkesutbildning för ungdom m. fl. grupper
A 521/k	Medlemsförslag om gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare
A 522/t	Medlemsförslag om en nordisk flyghaverikommission
A 523/j	Medlemsförslag om ett nordiskt dataråd
A 524/e	Medlemsförslag om valutapolitiskt och monetärt samarbete i Norden
A 525/k	Medlemsförslag om inrättandet av ett nordiskt sekretariat för biblioteksfrågor
A 526/k	Medlemsförslag om arrangerande av en samnordisk konferens om barnkultur samt om produktion och förmedling av samnordiska kulturtjänster för barn
A 527/s	Medlemsförslag om nordiskt samarbete för att utreda och avskaffa medicinskt missbruk inom elitidrotten
A 528/s	Medlemsförslag om åtgärder för bevarande av sälstammen i östersjöområdet
A 529/k	Medlemsförslag om en nordisk folkhögskola i Västnorge
A 530/s	Medlemsförslag om åtgärder för begränsning av djurförsök
A 531/k	Medlemsförslag om nordiskt samarbete om lättläst (LL) litteratur
A 532/j	Medlemsförslag om nordiska regler för jägarkompetens
A 534/t	Medlemsförslag om enhetliga regler för rabatten m. m. i järnvägstrafiken i Norden
A 535/s	Medlemsförslag om samnordisk utbildning och forskning rörande åldrandets problem
A 537/e	Medlemsförslag om nordiskt samarbete i OECD om uppförandekod för multinationella företag (MNF)
A 538/s	Medlemsförslag om samarbete angående rening av kommunalt avloppsvatten
A 539/s	Medlemsförslag om upprättande av ett nordiskt idrottsmedicinskt forskningsinstitut
A 541/j	Medlemsförslag om självständig färöisk representation i Nordiska rådet
	<i>B. Ministerrådsförslag</i>
B 28/e	Ministerrådsförslag om handlingsprogram för nordiskt regionalpolitiskt samarbete

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
385	347				utan åtgärd	A 502/j
397	366		16	2054		A 512/k
410	367		17	2056		A 513/k
429	325		8	2038		A 515/t
			9	2040		
			10	2042		
444	313				utan åtgärd	A 516/s
459	300				utan åtgärd	A 517/s
476	328		11	2044		A 518/t
489	248				utan åtgärd	A 519/e
502	368		18	2058		A 520/k
514	370		19	2060		A 521/k
532	330				utan åtgärd	A 522/t
544	348		13	2048		A 523/j
559	236		2	2026		A 524/e
580	365		15	2052		A 525/k
597	373		20	2062		A 526/k
610	301		4	2030		A 527/s
622	310		6	2034		A 528/s
635	374		21	2064		A 529/k
645	305				utan åtgärd	A 530/s
665	376		22	2066		A 531/k
678	350		14	2050		A 532/j
685	331		12	2046		A 534/t
695	307		5	2032		A 535/s
715	247		3	2028		A 537/e
732	311		7	2036		A 538/s
743	310				fortsatt behandling	A 539/s
745	352				utan åtgärd	A 541/j
750	223		1	2024		B 28/e

## S a k

nr	r u b r i k
	<i>C. 1979. Berättelser</i>
1	Berättelse rörande det nordiska samarbetet
*2/j	Berättelse från Nordiskt kollegium för viltforskning
*3/e	Berättelse från Nordiskt statistisk sekretariat
*4/e	Berättelse från det tulladministrativa rådet
*5/k	Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning
*6/j	Berättelse från Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renskötsel frågor
*7/s	Berättelse från Nordiska läkemedelsnämnden
*8/k	Berättelse från Nordiska samarbetsdelegationen för samhällsforskning
*9/e	Berättelse från Nordtest
*10/s	Berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan
*11/e	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål
*12/e	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerifrågor
*13/k	Berättelse från NORDFORSK
*14/e	Berättelse från Nordiska jordbruksforskarens förening
*15/j	Berättelse från Nordiska utlänningsutskottet
16/k	Berättelse om Nordiska kulturfonden
17/s	Berättelse från Nordiska nämnden för alkoholforskning
*18/s	Berättelse från Nordiska ämbetsmannautskottet på livsmedelslagstiftningens område
*19/t	Berättelse från Nordiska turisttrafikkommittén (NTTK)
*20/s	Berättelse från Nordiska nämnden för handikappfrågor
*21/t	Berättelse från Nordiska telefonkonferensen och styrkommittén för nordiskt telesamarbete
22/k	Berättelse från Nordiska sommaruniversitetet
*23/k	Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning jämte Nordiska publiceringsnämnden för humanistiska tidskrifter
*24/k	Berättelse från Nordiska afrikainstitutet
*25/t	Berättelse från Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning
26/k	Berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet
*27/t	Berättelse från Nordiska postföreningen
*28/e	Berättelse från Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS)
*29/k	Berättelse från Nordiska publiceringsnämnden för medicin
*30/j	Berättelse från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi
*31/e	Berättelse från Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) och samnordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete
*32/s	Berättelse från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning
*33/e	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning
*34/k	Berättelse från Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden jämte Nordiska publiceringsnämnden för naturvetenskap

Tryckt	Behandling		Rekommendation/ yttrande		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
766	60					1
		213	1	2068	(ekon.)	
		276	2	2071	(soc. o. miljö)	
		321	3	2074	(trafik)	
		334	4	2076	(jur.)	
		362	5	3079	(kultur)	
1377	59				(till handlingarna)	*2/j
1382	59				(till handlingarna)	*3/e
1385	59				(till handlingarna)	*4/e
1387	59				(till handlingarna)	*5/k
1391	59				(till handlingarna)	*6/j
1394	59				(till handlingarna)	*7/s
1399	—				berättelse ej avgiven	*8/k
1400	59				(till handlingarna)	*9/e
1403	59				(till handlingarna)	*10/s
1406	59				(till handlingarna)	*11/e
1409	59				(till handlingarna)	*12/e
1411	—				berättelse ej avgiven	*13/k
1412	59				(till handlingarna)	*14/e
1415	59				(till handlingarna)	*15/j
1417	377				styrelsen beviljad ansvarsfrihet; till handlingarna	16/k
1443	263				fortsatt behandling	17/s
1448	59				(till handlingarna)	*18/s
1449	59				(till handlingarna)	*19/t
1453	59				(till handlingarna)	*20/s
1457	59				(till handlingarna)	*21/t
1461	376				till handlingarna	22/k
1472	59				(till handlingarna)	*23/k
1477	59				(till handlingarna)	*24/k
1484	59				(till handlingarna)	*25/t
1487	377				till handlingarna	26/k
1491	59				(till handlingarna)	*27/t
1494	59				(till handlingarna)	*28/e
1497	59				(till handlingarna)	*29/k
1500	59				(till handlingarna)	*30/j
1504	59				(till handlingarna)	*31/e
1508	59				(till handlingarna)	*32/s
1513	59				(till handlingarna)	*33/e
1517	59				(till handlingarna)	*34/k

S a k	
nr	r u b r i k
35/e	Berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling
*36/s	Berättelse från Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter 1977
*37/s	Berättelse från Nordiska samarbetsorganet för drogforskning
*38/k	Berättelse från Nordiska konstförbundet
*39/e	Berättelse från Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet
*40/k	Berättelse från Nordiska samfundet för Latinamerikaforskning
*41/k	Berättelse från Nordisk federation för medicinsk undervisning
42/e	Berättelse från Nordiska investeringsbanken
*43/s	Berättelse från Nordisk metodikkommitté för livsmedel (NMKL)
<i>D. 1979. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer</i>	
5/1965/s	Meddelanden om rekommendation nr 5/1965 angående utbildning av arkitekter m. m.
7/1966/k	Meddelande om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervisning i radio och TV
29/1966/j	Meddelanden om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språk-konvention
1/1967/t	Meddelanden om rekommendation nr 1/1967 angående gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik
*2/1968/j	Meddelande om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser
9/1968/t	Meddelanden om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim
*27/1968/t	Meddelande om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning
*35/1968/t	Meddelande om rekommendation nr 35/1968 angående gemensam resebyrålagstiftning
*7/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 7/1969 angående skol- och studentbetygs jämförbarhet
17/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 17/1969 angående samarbete på musikerterapiens område
29/1969/s	Meddelande om rekommendation nr 29/1969 angående samarbete rörande yrkesvägledarutbildning
*1/1970/s	Meddelanden om rekommendation nr 1/1970 angående vidareutbildning av socialpersonal
*9/1970/k	Meddelande om rekommendation nr 9/1970 angående material till undervisning i radio och TV
*13/1970/k	Meddelande om rekommendation nr 13/1970 angående nordiska skol- och studentbetygs giltighet
14/1970/e	Meddelande om rekommendation nr 14/1970 angående forskningsinstitut för framtidsfrågor
*15/1970/t	Meddelande om rekommendation nr 15/1970 angående bro vid Kare-suando
*30/1970/s	Meddelande om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förorening
*35/1970/t	Meddelande om rekommendation nr 35/1970 angående utbildning av förare av motorfordon
*1/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 1/1971 angående samarbete inom forskning och undervisning om Östeuropa



Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1521	213				till handlingarna	35/e
1552	59				(till handlingarna)	*36/s
1555	59				(till handlingarna)	*37/s
1558	59				(till handlingarna)	*38/k
1569	59				(till handlingarna)	*39/e
1573	59				(till handlingarna)	*40/k
1580	59				(till handlingarna)	*41/k
1586	218				till handlingarna	42/e
1608	59				(till handlingarna)	*43/s
1610	299				slutbehandlad	5/1965/s
1613	378				slutbehandlad	7/1966/k
1617	356				nya meddelanden	29/1966/j
1619	333				nya meddelanden	1/1967/t
1623	59				(till handlingarna)	*2/1968/j
1625	210, 334				nya meddelanden	9/1968/t
1629	59				(till handlingarna)	*27/1968/t
1630	59				(till handlingarna)	*35/1968/t
1631	59				(till handlingarna)	*7/1969/k
1632	379				slutbehandlad	17/1969/k
1634	299				nya meddelanden	29/1969/s
1636	59				(till handlingarna)	*1/1970/s
1637	59				(till handlingarna)	*9/1970/k
1638	59				(till handlingarna)	*13/1970/k
1639	250				slutbehandlad	14/1970/e
1641	59				(till handlingarna)	*15/1970/t
1642	59				(till handlingarna)	*30/1970/s
1644	59				(till handlingarna)	*35/1970/t
1645	59				(till handlingarna)	*1/1971/k

S a k	
nr	r u b r i k
*6/1971/e	Meddelande om rekommendation nr 6/1971 angående förenkling av tullbehandlingen av skogs- och jordbruksmaskiner
*7/1971/e	Meddelande om rekommendation nr 7/1971 angående samordning av elektriska säkerhetsfrågor
*11/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 11/1971 angående samnordiska arkiv
12/1971/e	Meddelande om rekommendation nr 12/1971 angående gemensamt införande av SI-systemet
*19/1971/s	Meddelande om rekommendation nr 19/1971 angående de finska invandrarnas kontakter med Finland
*20/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige
21/1971/s	Meddelande om rekommendation nr 21/1971 angående samverkan vid bekämpningen av föroreningarna i Skagerack, Kattegatt och Öresund
31/1971/e	Meddelande om rekommendation nr 31/1971 angående analysattester rörande fröer
*1/1972/e	Meddelande om rekommendation nr 1/1972 angående nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl och ångpanneanläggningar
*2/1972/e	Meddelande om rekommendation nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området
*5/1972/j	Meddelande om rekommendation nr 5/1972 angående stöd till samerna
*7/1972/e	Meddelande om rekommendation nr 7/1972 angående nordisk konsumentupplysning om personbilar
*8/1972/t	Meddelande om rekommendation nr 8/1972 angående underlättande av den internordiska flygtrafiken på korta rutter
9/1972/t	Meddelande om rekommendation nr 9/1972 angående flygtrafiken mellan Åland och Stockholmsområdet
*11/1972/t	Meddelande om rekommendation nr 11/1972 angående bättre och billigare trafikförbindelser mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden
12/1972/j	Meddelande om rekommendation nr 12/1972 angående förbud mot tobaksreklam
*14/1972/k	Meddelande om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande av en nordisk historia
*15/1972/t	Meddelande om rekommendation nr 15/1972 angående enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar
*18/1972/e	Meddelande om rekommendation nr 18/1972 angående samarbete rörande biologisk bekämpning av skadedjur
19/1972/k	Meddelande om rekommendation nr 19/1972 angående samarbete på veterinärmedicinens område
*20/1972/j	Meddelande om rekommendation nr 20/1972 angående nordiskt samarbete rörande havsrätt
*1/1973/j	Meddelande om rekommendation nr 1/1973 angående försörjarbegreppets utformning
*2/1973/s	Meddelande om rekommendation nr 2/1973 angående auktorisation av optiker
3/1973/s	Meddelande om rekommendation nr 3/1973 angående nordisk arbetsmarknad för optiker

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1646	—				meddelande ej överlämnat	*6/1971/e
1647	—				meddelande ej överlämnat	*7/1971/e
1648	59				(till handlingarna)	*11/1971/k
1649	250				slutbehandlad	12/1971/e
1651	59				(till handlingarna)	*19/1971/s
1654	59				(till handlingarna)	*20/1971/k
1656	313				slutbehandlad	21/1971/s
1659	250				slutbehandlad	31/1971/e
1661	59				(till handlingarna)	*1/1972/e
1663	59				(till handlingarna)	*2/1972/e
1664	59				(till handlingarna)	*5/1972/j
1665	59				(till handlingarna)	*7/1972/e
1666	59				(till handlingarna)	*8/1972/t
1667	317				fortsatt behandling	9/1972/t
1669	59				(till handlingarna)	*11/1972/t
1670	356				slutbehandlad	12/1972/j
1672	59				(till handlingarna)	*14/1972/k
1673	59				(till handlingarna)	*15/1972/t
1674	59				(till handlingarna)	*18/1972/e
1675	379				slutbehandlad	19/1972/k
1677	59				meddelande ej överlämnat	*20/1972/j
1678	59				(till handlingarna)	*1/1973/j
1679	59				(till handlingarna)	*2/1973/s
1680	267				fortsatt behandling	3/1973/s

nr	S a k r u b r i k
5/1973/s	Meddelande om rekommendation nr 5/1973 angående fortbildning av lärare vid socialhögskolor
*10/1973/j	Meddelande om rekommendation nr 10/1973 angående samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik
*11/1973/j	Meddelande om rekommendation nr 11/1973 angående patentsamarbete
*13/1973/e	Meddelande om rekommendation nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar
*15/1973/k	Meddelande om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete
*17/1973/k	Meddelande om rekommendation nr 17/1973 angående samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor
19/1973/k	Meddelande om rekommendation nr 19/1973 angående högre lantbruksundervisning och forskning
*20/1973/k	Meddelande om rekommendation nr 20/1973 angående stöd till den färöiska litteraturen
*22/1973/j	Meddelanden om rekommendation nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning
*24/1973/t	Meddelande om rekommendation nr 24/1973 angående förarskydd vid trafikförsäkring
*25/1973/t	Meddelande om rekommendation nr 25/1973 angående trafikregler för handikappfordon
*27/1973/t	Meddelande om rekommendation nr 27/1973 angående utredning om mellanriksväg Skjomen—Stora Sjöfallet
28/1973/t	Meddelanden om rekommendation nr 28/1973 angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige
29/1973/s	Meddelande om rekommendation nr 29/1973 angående nordiskt hälsokortssystem
*32/1973/s	Meddelande om rekommendation nr 32/1973 angående vård av narkotikamissbrukare
2/1974/j	Meddelande om rekommendation nr 2/1974 angående nordiskt förbud mot alkoholreklam
*3/1974/s	Meddelande om rekommendation nr 3/1974 angående nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter
6/1974/s	Meddelande om rekommendation nr 6/1974 angående trygghet av partiernas rättssäkerhet
8/1974/s	Meddelande om rekommendation nr 8/1974 angående nordisk rusmedelsforskning
10/1974/t	Meddelande om rekommendation nr 10/1974 angående byggande av bro över Tana älv vid Utsjoki kyrkby
*11/1974/t	Meddelande om rekommendation nr 11/1974 angående begränsning av trafikbuller
*13/1974/t	Meddelande om rekommendation nr 13/1974 angående vidareutbildning inom hotell- och restaurangfacket
*14/1974/t	Meddelande om rekommendation nr 14/1974 angående byggande av landsvägsbro vid Kolari
15/1974/e	Meddelande om rekommendation nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat
*16/1974/e	Meddelande om rekommendation nr 16/1974 angående samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst—västhandeln

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1682	310				slutbehandlad	5/1973/s
1684	59				(till handlingarna)	*10/1973/j
1687	59				(till handlingarna)	*11/1973/j
1689	59				(till handlingarna)	*13/1973/e
1690	59				(till handlingarna)	*15/1973/k
1700	59				(till handlingarna)	*17/1973/k
1701	379				slutbehandlad	19/1973/k
1703	59				(till handlingarna)	*20/1973/k
1704	59				(till handlingarna)	*22/1973/j
1705	59				(till handlingarna)	*24/1973/t
1706	59				(till handlingarna)	*25/1973/t
1707	59				(till handlingarna)	*27/1973/t
1708	317				fortsatt behandling	28/1973/t
1710	310				slutbehandlad	29/1973/s
1712	59				(till handlingarna)	*32/1973/s
1713	356				slutbehandlad	2/1974/j
1715	59				(till handlingarna)	*3/1974/s
1716	257				fortsatt behandling	6/1974/s
1718	310				slutbehandlad	8/1974/s
1720	318				fortsatt behandling	10/1974/t
1722	59				(till handlingarna)	*11/1974/t
1724	59				(till handlingarna)	*13/1974/t
1725	59				(till handlingarna)	*14/1974/t
1726	213				nya meddelanden	15/1974/e
1728	59				(till handlingarna)	*16/1974/e

S a k	
nr	r u b r i k
18/1974/k	Meddelande om rekommendation nr 18/1974 angående informationen om Norden och kurser i nordiska språk i Finland m. m.
*20/1074/e	Meddelande om rekommendation nr 20/1974 angående företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag
21/1974/e	Meddelande om rekommendation nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete
*22/1974/e	Meddelande om rekommendation nr 22/1974 angående nordiskt samarbete angående ytkemisk forskning
*23/1974/e	Meddelande om rekommendation nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten
*24/1974/j	Meddelande om rekommendation nr 24/1974 angående samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden
*25/1974/j	Meddelande om rekommendation nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi
*26/1974/t	Meddelande om rekommendation nr 26/1974 angående påbud och bruk av skyddshjälm
*27/1974/s	Meddelande om rekommendation nr 27/1974 angående inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning
*28/1974/s	Meddelande om rekommendation nr 28/1974 angående skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse
1/1975/t	Meddelande om rekommendation nr 1/1975 angående färjeförbindelse mellan Vasa och Umeå
2/1975/t	Meddelande om rekommendation nr 2/1975 angående ökad användning av reflexanordningar
*3/1975/t	Meddelande om rekommendation nr 3/1975 angående NORDTURISTbiljett
4/1975/t	Meddelande om rekommendation nr 4/1975 angående passagerar- och bilfärja mellan Island, Färöarna och det övriga Norden
*5/1975/e	Meddelande om rekommendation nr 5/1975 angående handlingsprogram för ökad livsmedelsförsörjning
*6/1975/e	Meddelande om rekommendation nr 6/1975 angående Nordtests arbetsformer
*8/1975/s	Meddelande om rekommendation nr 8/1975 angående begränsning av utsläpp i Bottniska viken m. m.
*9/1975/s	Meddelande om rekommendation nr 9/1975 angående förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön
*10/1975/s	Meddelande om rekommendation nr 10/1975 angående nordiskt samarbetsorgan på livsmedelsforskningens område
13/1975/k	Meddelande om rekommendation nr 13/1975 angående förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia
14/1975/k	Meddelande om rekommendation nr 14/1975 angående språkundervisning för finska barn i Sverige m. m.
*15/1975/k	Meddelande om rekommendation nr 15/1975 angående utbyggt nordiskt samarbete beträffande nordisk komparativ samhällsforskning
16/1975/k	Meddelande om rekommendation nr 16/1975 angående utvidgat nordiskt idrottssamarbete
19/1975/s	Meddelande om rekommendation nr 19/1975 angående nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1729	379				nya meddelanden	18/1974/k
1733	59				(till handlingarna)	*20/1074/e
1734	213				nya meddelanden	21/1974/e
1738	59				(till handlingarna)	*22/1974/e
1739	59				(till handlingarna)	*23/1974/e
1740	59				(till handlingarna)	*24/1974/j
1742	59				(till handlingarna)	*25/1974/j
1744	59				(till handlingarna)	*26/1974/t
1745	59				(till handlingarna)	*27/1974/s
1746	59				(till handlingarna)	*28/1974/s
1748	210, 334				nya meddelanden	1/1975/t
1751	334				slutbehandlad	2/1975/t
1753	59				(till handlingarna)	*3/1975/t
1755	313				fortsatt behandling	4/1975/t
1757	59				(till handlingarna)	*5/1975/e
1758	59				(till handlingarna)	*6/1975/e
1760	59				(till handlingarna)	*8/1975/s
1762	59				(till handlingarna)	*9/1975/s
1763	59				(till handlingarna)	*10/1975/s
1764	379				nya meddelanden	13/1975/k
1767	377				nya meddelanden	14/1975/k
1771	59				(till handlingarna)	*15/1975/k
1773	379				nya meddelanden	16/1975/k
1776	286				nya meddelanden	19/1975/s

S a k	
nr	r u b r i k
*2/1976/t	Meddelande om rekommendation nr 2/1976 angående utvidgade resealternativ i internordisk flygtrafik
*3/1976/t	Meddelande om rekommendation nr 3/1976 angående internordisk giltighet för körkort
*4/1976/t	Meddelande om rekommendation nr 4/1976 angående utvidgade rese-möjligheter för pensionärer m. fl.
*5/1976/k	Meddelande om rekommendation nr 5/1976 angående samarbete på barnkulturens område
*7/1976/k	Meddelande om rekommendation nr 7/1976 angående distribution av AV-material
8/1976/k	Meddelande om rekommendation nr 8/1976 angående TV-program för sjöfolk
*9/1976/k	Meddelande om rekommendation nr 9/1976 angående ökat nordiskt samarbete om framtidsstudier
*10/1976/k	Meddelande om rekommendation nr 10/1976 angående åtgärder på massmediaforskningens område
*11/1976/k	Meddelande om rekommendation nr 11/1976 angående historiskt verk om den nordiska kvinnan
*12/1976/e	Meddelande om rekommendation nr 12/1976 angående offentliga inköp i Norden
*15/1976/k	Meddelande om rekommendation nr 15/1976 angående åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet
16/1976/j	Meddelande om rekommendation nr 16/1976 angående ändrade medborgarskapsregler för nordbor
*17/1976/j	Meddelande om rekommendation nr 17/1976 angående utökat nordiskt samarbete i det offentliga utredningsväsendet
1/1977/e	Meddelande om rekommendation nr 1/1977 angående samarbete beträffande hantering och lagring av radioaktivt avfall
3/1977/e	Meddelande om rekommendation nr 3/1977 angående samverkan för att bevara den fria skeppsfarten i internationella sammanhang
*5/1977/e	Meddelande om rekommendation nr 5/1977 angående samarbete beträffande utvecklingsländerna
*9/1977/s	Meddelande om rekommendation nr 6/1977 angående förkortning av arbetstiden
*7/1977/s	Meddelande om rekommendation nr 7/1977 angående nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor
*8/1977/s	Meddelande om rekommendation nr 8/1977 angående handlingsprogram å arbetsmiljöområdet
*9/1977/s	Meddelande om rekommendation nr 9/1977 angående program för samarbete på social- och hälsovårdsområdet
10/1977/t	Meddelande om rekommendation nr 10/1977 angående samnordisk insats mot trafikonykterheten
11/1977/t	Meddelande om rekommendation nr 11/1977 angående förbättring av barnens trafikmiljö
*12/1977/k	Meddelande om rekommendation nr 12/1977 angående handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden
*13/1977/k	Meddelande om rekommendation nr 13/1977 angående undervisning i nordiska språk vid utländska universitet och läroanstalter



Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1818	59				(till handlingarna)	*2/1976/t
1819	59				(till handlingarna)	*3/1976/t
1820	59				(till handlingarna)	*4/1976/t
1821	59				(till handlingarna)	*5/1976/k
1822	59				(till handlingarna)	*7/1976/k
1823	379				nya meddelanden	8/1976/k
1826	59				(till handlingarna)	*9/1976/k
1827	59				(till handlingarna)	*10/1976/k
1829	59				(till handlingarna)	*11/1976/k
1830	59				(till handlingarna)	*12/1976/e
1831	59				(till handlingarna)	*15/1976/k
1832	211				fortsatt behandling	16/1976/j
1834	59				(till handlingarna)	*17/1976/j
1835	213				nya meddelanden	1/1977/e
1838	251				slutbehandlad	3/1977/e
1840	59				(till handlingarna)	*5/1977/e
1841	300				nya meddelanden	6/1977/s
1843	59				(till handlingarna)	*7/1977/s
1844	59				(till handlingarna)	*8/1977/s
1846	59				(till handlingarna)	*9/1977/s
1848	314				fortsatt behandling	10/1977/t
1851	316				fortsatt behandling	11/1977/t
1853	59				(till handlingarna)	*12/1977/k
1856	59				(till handlingarna)	*13/1977/k

S a k	
nr	r u b r i k
*14/1977/k	Meddelande om rekommendation nr 14/1977 angående utförsel av antikviteter från de nordiska länderna
*15/1977/e	Meddelande om rekommendation nr 15/1977 angående forskningsarbete rörande lantbrukskooperation
*16/1977/k	Meddelande om rekommendation nr 16/1977 angående undersökning av utvecklingen av kulturkonsumtionen i de nordiska länderna
*17/1977/k	Meddelande om rekommendation nr 17/1977 angående samarbete mellan fonogramarkiven i de nordiska länderna
*18/1977/k	Meddelande om rekommendation nr 18/1977 angående samarbete för att öka spridningen av nordisk film inom Norden
*1/1978/t	Meddelande om rekommendation nr 1/1978 angående program för nordiskt samarbete på turistområdet
*2/1978/k	Meddelande om rekommendation nr 2/1978 angående samnordisk utbildning av lärare för dövblinda
*3/1978/e	Meddelande om rekommendation nr 3/1978 angående högre skoglig utbildning
*4/1978/t	Meddelande om rekommendation nr 4/1978 angående kollektivtrafiken och de handikappades behov
5/1978/s	Meddelande om rekommendation nr 5/1978 angående handlingsprogram för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor
*6/1978/s	Meddelande om rekommendation nr 6/1978 angående program för nordiskt samarbete på miljövårdsområdet
*7/1978/s	Meddelande om rekommendation nr 7/1978 angående europeisk miljöskyddskonvention
*8/1978/s	Meddelande om rekommendation nr 8/1978 angående forskning om skydd för ozonskiktet
*9/1978/s	Meddelande om rekommendation nr 9/1978 angående konvention till skydd för ozonskiktet
*10/1978/s	Meddelande om rekommendation nr 10/1978 angående förbättrad hälsovård för jordbruksbefolkningen
*11/1978/s	Meddelande om rekommendation nr 11/1978 angående samverkan om tobaksupplysning
*12/1978/s	Meddelande om rekommendation nr 12/1978 angående internationell konvention om arbetstiden
*13/1978/s	Meddelande om rekommendation nr 13/1978 angående åtgärder mot uppkomsten av handikapp
*14/1978/e	Meddelande om rekommendation nr 14/1978 angående utveckling av fiskeprodukter för u-ländernas behov
*15/1978/e	Meddelande om rekommendation nr 15/1978 angående återvinning av avfall och återanvändning av resurser

#### *E. Frågor*

1. Fråga till Danmarks regering om åtgärder mot luftföroreningar
2. Fråga till Nordiska ministerrådet om bilfärja mellan Island, Färöarna och det övriga Norden /D 1979/4/1975/t/
3. Fråga till Nordiska ministerrådet om ändrade medborgarskapsregler för nordbor /D 1979/16/1976/j/
4. Fråga till Nordiska ministerrådet om samnordisk insats mot trafikonykterheten /D 1979/10/1977/t/

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1857	59				(till handlingarna)	*14/1977/k
1858	59				(till handlingarna)	*15/1977/e
1859	59				(till handlingarna)	*16/1977/k
1860	59				(till handlingarna)	*17/1977/k
1861	59				(till handlingarna)	*18/1977/k
1862	59				(till handlingarna)	*1/1978/t
1863	59				(till handlingarna)	*2/1978/k
1864	59				(till handlingarna)	*3/1978/e
1866	59				(till handlingarna)	*4/1978/t
1867	268				fortsatt behandling	5/1978/s
1869	59				(till handlingarna)	*6/1978/s
1870	59				(till handlingarna)	*7/1978/s
1871	59				(till handlingarna)	*8/1978/s
1872	59				(till handlingarna)	*9/1978/s
1873	59				(till handlingarna)	*10/1978/s
1874	59				(till handlingarna)	*11/1978/s
1875	59				(till handlingarna)	*12/1978/s
1876	59				(till handlingarna)	*13/1978/s
1877	59				(till handlingarna)	*14/1978/e
1880	59				(till handlingarna)	*15/1978/e
1882	253					1.
1884	313					2.
1885	211					3.
1886	314					4.

nr	S a k
nr	r u b r i k
5.	Fråga till Nordiska ministerrådet om undanröjande av missförhållanden vid uttagande av sociala avgifter
6.	Fråga till Nordiska ministerrådet om förbättring av barnens trafikmiljö /D 1979/11/1977/t/
7.	Fråga till Nordiska ministerrådet om patienternas rättssäkerhet m. m. /D 1979/6/1974/s/
8.	Fråga till Nordiska ministerrådet om åtgärder för att motverka ungdomsarbetslösheten
9.	Fråga till Nordiska ministerrådet om skapande av förutsättningar för tryggad sysselsättning vid företagsetableringar mellan länderna
10.	Fråga till Nordiska ministerrådet om underlättande av studerandes resor för statsjärnvägarna inom Norden
11.	Fråga till Nordiska ministerrådet om alkoholpolitikens samhällsekonomiska konsekvenser /C 1979/17/s/
12.	Fråga till Sveriges regering om invandrarnas rätt till valfrihet i fråga om den kulturella identiteten inom skolpolitiken
13.	Fråga till Nordiska ministerrådet om åtgärder för att förhindra eutanasi
14.	Fråga till Nordiska ministerrådet om gemensam arbetsmarknad för optiker /D 1979/3/1973/s/
15.	Fråga till Nordiska ministerrådet om tvärgående flygförbindelse på Nordkalotten /D 1979/28/1973/t/
16.	Fråga till Nordiska ministerrådet om flygförbindelsen mellan Mariehamn och Stockholm /D 1979/9/1972/t/
17.	Fråga till Nordiska ministerrådet om nordbors möjligheter att förvärva fast egendom i de nordiska länderna
18.	Fråga till Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar om stöd till de nationella språknämnderna
19.	Fråga till Nordiska ministerrådet om handlingsprogrammet för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor /D 1979/5/1978/s/
20.	Fråga till Finlands och Norges regeringar om förbindelserna över Tana älv vid Utsjoki /D 1979/10/1974/t/

*Utanför saklistan förelägges för rådet:*

Dokument 1

Rapport från Nordiska rådets presidium

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1888	625					5.
811	316					6.
1891	257					7.
1892	260					8.
1893	262					9.
1895	316					10.
1896	263					11.
1897	358					12.
1899	265					13.
1900	267					14.
1901	317					15.
1902	317					16.
1904	212					17.
1906	361					18.
1907	268					19.
1908	318					20.
1909	60					Dokument 1

## Personregister

(Siffrorna hänvisar till sidor)

*Aalto, Arvo*, Finl. del. (Skdl)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 141

*Adamsson, Erik*, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordiskt dataråd: 544

Yttranden:

Medborgarskapsregler för nordbor (fråga): 211, 212

Åtgärder mot luftföroreningar (fråga): 253, 255

Nordiskt dataråd: 348

Självständig färöisk representation i Nordiska rådet: 352

*Ágústsson, Einar*, Isl. del. (F.)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 139

Självständig färöisk representation i Nordiska rådet: 354

*Ajo, Aimo*, Finl. del. (Sd)

Suppleant

Medlemsförslag:

Nordisk arbetsmarknad för lärare: 514

Samnordisk konferens om barnkultur m. m.: 597

Yttrande:

Handlingsprogram för regionalt samarbete: 235

*Andersen, K. B.*, Danm. riges del. (S)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 73, 164

Berättelse från Nordiska ministerrådet (juridiska utskottet): 335, 345

Utredning om Nordiska rådets organisation: 347

Självständig färöisk representation i Nordiska rådet: 355

*Andersen, Liv*, Norska del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Medicinskt missbruk inom elitidrotten: 610

*Antonsson, Johannes*, Sv. del. (c)

Vald medlem

Yttrande:

Industrialiseringsfond för Färöarna: 248

*Arnalds, Ragnar*, Isl. del. (Ab)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Generaldebatt: 175

Bilfärja Island—Färöarna—övriga Norden (fråga): 313

*Bakken, Ingvar*, Norska del. (A)

Suppleant

Medlemsförslag:

Regler för jägarkompetens: 678

*Benköw, Jo*, Norska del. (H)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordiskt sekretariat för biblioteksfrågor: 580

Nordisk folkhögskola i Västnorge: 635

Yttrande:

Generaldebatt: 145

*Berge, Gunnar*, Norska del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Samarbete i OECD om uppförandekod för multinationella företag: 715

Yttranden:

Generaldebatt: 125

Valutapolitiskt samarbete: 236

*Björklund, Ilkka-Christian*, Finl. del (Skdl)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Samnordisk konferens om barnkultur: 597  
Medicinskt missbruk inom elitidrotten: 610

Yttranden:

Generaldebatt: 67  
Handlingsprogram för regionalt samarbete: 224  
Valutapolitiskt samarbete: 240  
Invandrarnas valfrihet inom skolpolitiken (fråga): 358, 359, 360

*Bondekam, Anitha*, Sv. del. (opol.)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Trafikonykterhet (fråga): 314, 315  
Berättelse från Nordiska ministerrådet (trafikutskottet): 323

*Bondevik, Kjell Magne*, Norska del. (Kr.F.)

Vald medlem

Yttrande:

Generaldebatt: 100

*Bratteli, Trygve*, Norska del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordisk folkhögskola i Västnorge: 635

Yttranden:

Öppningsanförande: 53  
Generaldebatt: 96, 207  
Nordiska investeringsbanken: 223

*Brundtland, Gro Harlem*, Norska del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Handlingsprogram för regionalt samarbete: 229  
Berättelse från Nordiska ministerrådet (social- och miljöutskottet): 282

*Carlsson, Eric*, Sv. del. (c)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Onykterhet till sjöss: 476  
Nordisk folkhögskola i Västnorge: 635  
Samarbete om lättläst (LL) litteratur: 665

Yttranden:

Trafikonykterhet (fråga): 314, 315  
Järnvägsrabatter: 332

*Cars, Hadar*, Sv. del. (fp)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Berättelse från Nordiska ministerrådet (trafikutskottet): 323

*Christensen, Ib*, Danm. riges del. (DR)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 172  
Valutapolitiskt samarbete: 241  
Samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet: 298

*Christiansen, Christian*, Danm. riges del.

(KrF)

Vald medlem

Yttrande:

Generaldebatt: 189

*Christoffersen, Henning*, Danm. riges del.

(V)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 116

*Dahlman, Nils*, Finl. del. (ÅS)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 167  
Uttagande av sociala avgifter (fråga): 256, 257  
Medicinskt missbruk inom elitidrotten: 304  
Flygförbindelse Mariehamn—Stockholm (fråga): 317, 318  
Självständig färöisk representation i Nordiska rådet: 354

*Dalsager, Poul*, Danm. riges del. (S)

Vald medlem

Yttranden:

Valutapolitiskt samarbete: 240, 241  
Samarbete i OECD om uppförandekod för multinationella företag: 247

*Dinesen, Erling*, Danm. riges del. (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Yrkesutbildning för ungdom: 502

Yttranden:

Samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet: 286, 296

*Eidem, Bjarne Mørk*, Norska del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Enhetliga regler för rabatter i järnvägs-  
trafiken: 685

Yttranden:

Transittrafiken över Trondheim: 211  
Handlingsprogram för regionalt samar-  
te: 234  
Berättelse från Nordiska ministerrådet  
(trafikutskottet): 324

*Ekelund, Ulla*, Sv. del (c)

Suppleant

Medlemsförslag:

Bevarande av sälstammen: 622  
Begränsning av djurförsök: 645

*Ellefsen, Pauli*, Danm. riges del. (Sb)

Vald medlem

Yttrande:

Generaldebatt: 203

*Enggaard, Knud*, Danm. riges del. (V)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Generaldebatt: 130  
Arbetsmarknad för optiker (fråga): 268

*Enlund, Eric*, Sv. del. (fp)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Åtgärder mot luftföroreningar (fråga):  
255

*Feldt, Kjell-Olof*, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Utredning om Nordiska rådets organisa-  
tion: 385  
Valutapolitiskt samarbete: 559  
Samarbete i OECD om uppförandekod  
för multinationella företag: 715

Yttranden:

Generaldebatt: 102, 107  
Berättelse från Nordiska ministerrådet  
(ekonomiska utskottet): 215  
Valutapolitiskt samarbete: 242, 243, 245

*Fjeldvær, Rolf*, Norska del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordisk folkhögskola i Västnorge: 635

Yttranden:

Generaldebatt: 171  
Nordens institut på Åland: 366  
Nordisk folkhögskola i Västnorge: 374

*Folke, Steen*, Danmarks riges del. (VS)

Suppleant

Medlemsförslag:

Självständig färöisk representation i Nor-  
diska rådet: 745

Yttrande:

Generaldebatt: 192

*Friberg, Ralf*, Finl. del. (Sd)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordisk flyghaverikommission: 532  
Medicinskt missbruk inom elitidrotten:  
610  
Enhetliga regler för rabatter i järnvägs-  
trafiken: 685

Yttranden:

Generaldebatt: 205, 207  
Färjeförbindelse Vasa—Umeå: 211  
Berättelse från Nordiska ministerrådet  
(social- och miljöutskottet): 285  
Flygförbindelse Nordkalotten (fråga): 317

*Gestrin, Kristian*, Finl. del. (Sv)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Rening av kommunalt avloppsvatten: 732

Yttranden:

Generaldebatt: 181  
Nordiska investeringsbanken: 218, 220

*Gíslason, Gylfi Þ.*, Isl. del. (A.)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Utredning om Nordiska rådets organisa-  
tion: 385  
Yrkesutbildning för ungdom: 502  
Nordiskt dataråd: 544  
Valutapolitiskt samarbete: 559  
Nordisk folkhögskola i Västnorge: 635

*Gjerde, Bjartmar*, Norska del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 179



*Gjertsen, Astrid*, Norska del. (H)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Begränsning av djurförsök: 645

Yttrande:

Generaldebatt: 176

*Glensgård, Leif*, Danm. riges del. (FP)

Vald medlem till 4 oktober 1978, därefter  
suppleant

Yttranden:

Generaldebatt: 194

Nordiska investeringsbanken: 222

Säkerhet och arbetsmiljö på fartyg: 326,  
327

*Guðmundsson, Gils*, Isl. del. (Ab.)

Vald medlem

Yttrande:

Bilfärja Island—Färöarna—övriga Nor-  
den (fråga): 313

*Guðnason, Eiður*, Isl. del. (A.)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 69

Nordiska ministerrådets berättelse (eko-  
nomiska utskottet): 216

Tid och plats för nästa ordinarie session:  
380

*Hansen, Guttorm*, Norska del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordisk folkhögskola i Västnorge: 635

Yttrande:

Generaldebatt: 70

*Hansson, Bertil*, Sv. del. (fp)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Generaldebatt: 63

Nordbors förvärv av fast egendom (frå-  
ga): 212, 213

Handlingsprogram i jämställdhetsfrågor  
(fråga): 269, 271, 273

*Hartling, Poul*, Danm. riges del. (V)

Vald medlem till 10 januari 1978

Medlemsförslag:

Enhetlig sommartid: 444

*Haugaard, Svend*, Danm. riges del. (RV)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordisk folkhögskola i Västnorge: 635

Yttrande:

Generaldebatt: 168

*Haugstvedt, Asbjørn*, Norska del. (Kr.F.)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Medicinsk genetik: 410

Utbildning och forskning rörande åldran-  
det: 695

Yttranden:

Generaldebatt: 183

Nordiska investeringsbanken: 220

Patienternas rättssäkerhet (fråga): 257,  
259

Berättelse från Nordiska ministerrådet  
(social- och mljööutskottet): 277

Samarbetsprogram på arbetsmarknadsom-  
rådet: 296, 298

Begränsning av djurförsök: 306

Berättelse från Nordiska ministerrådet  
(juridiska utskottet): 338, 345

*Helgadóttir, Ragnhildur*, Isl. del. (Sj.)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordisk folkhögskola i Västnorge: 635

Yttrande:

Generaldebatt: 88

*Hentze, Demmus*, Danm. riges del. (Fkfl)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Bilfärja Island—Färöarna—övriga Nor-  
den (fråga): 314

*Hermannsson, Sverrir*, Isl. del. (Sj.)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Industrialiseringsfond för Färöarna: 489

Yttrande:

Industrialiseringsfond för Färöarna: 249

*Hernelius, Allan*, Sv. del. (m)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 186

Handlingsprogram för regionalt samarbe-  
te: 226

Valutapolitiskt samarbete: 243, 244, 245

*Hetemäki-Olander, Elsi*, Finl. del. (Kok)

Vald medlem

Medlemsförslag:

- Nordisk arbetsmarknad för lärare: 514
- Nordiskt sekretariat för biblioteksfrågor: 580
- Samnordisk konferens om barnkultur m. m.: 597
- Medicinskt missbruk inom elitidrotten: 610
- Nordisk folkhögskola i Västnorge: 635
- Samarbete om lättläst (LL) litteratur: 665

Yttranden:

- Generaldebatt: 174
- Nordisk arbetsmarknad för lärare: 372
- Samnordisk konferens om barnkultur: 373

*Holmberg, Gustav*, Danm. riges del. (V)

Vald medlem

Medlemsförslag:

- Bevarande av sälstammen: 622

Yttranden:

- Generaldebatt: 198
- Nordisk transportpolitik: 333

*Hyvönen, Anna-Liisa*, Finl. del. (Skdl)

Vald medlem

Medlemsförslag:

- Samnordisk konferens om barnkultur: 597
- Medicinskt missbruk inom elitidrotten: 610

Yttrande:

- Generaldebatt: 126

*Häll, Karl-Erik*, Sv. del. (s)

Suppleant

Medlemsförslag:

- Samarbete om lättläst (LL) litteratur: 665

*Itälä, Jaakko*, Finl. del. (Lkp)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

- Generaldebatt: 208

*Jacobsen, Kirsten*, Danm. riges del. (FP)

Vald medlem

Yttranden:

- Nordbors förvärv av fast egendom (fråga): 212, 213
- Valutapolitiskt samarbete: 237, 240, 241
- Samarbete i OECD om uppförandekod för multinationella företag: 247

*Jakobsdóttir, Svava*, Isl. del. (Ab.)

Vald medlem

Yttranden:

- Handlingsprogram i jämställdhetsfrågor (fråga): 272
- Självständig färöisk representation i Nordiska rådet: 353

*Jakobsen, Johan J.*, Norska del. (Sp)

Vald medlem

Yttranden:

- Generaldebatt: 155
- Nordiska investeringsbanken: 221
- Handlingsprogram för regionalt samarbete: 231

*Jóhannsson, Kjartan*, Isl. del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

- Generaldebatt: 204

*Johansson, Knut*, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

- Yrkesutbildning för ungdom: 502
- Valutapolitiskt samarbete: 559
- Samarbete i OECD om uppförandekod för multinationella företag: 715

Yttrande:

- Generaldebatt: 182

*Jonasson, Bertil*, Sv. del. (c)

Vald medlem till 5 oktober 1978

Medlemsförslag:

- Medicinsk genetik: 410
- Filialundervisning vid Nordiska hälsovårdshögskolan: 459
- Medicinskt missbruk inom elitidrotten: 610
- Bevarande av sälstammen: 622
- Begränsning av djurförsök: 645
- Utbildning och forskning rörande åldrandet: 695

*Jørgensen, Anker*, Danm. riges del. (S)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

- Generaldebatt: 97

*Kanerva, Ilkka*, Finl. del. (Kok)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Samnordisk konferens om barnkultur: 597

Medicinskt missbruk inom elitidrotten: 610

Rening av kommunalt avloppsvatten: 732

Yttrande:

Generaldebatt: 89

*Karhuvaara, Sinikka*, Finl. del. (Kok)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Samnordisk konferens om barnkultur: 597

Medicinskt missbruk inom elitidrotten: 610

Bevarande av sälstammen: 622

Begränsning av djurförsök: 645

Yttranden:

Begränsning av djurförsök: 305

Berättelse från Nordiska ministerrådet (juridiska utskottet): 341

*Kjartansson, Magnús*, Isl. del. (Ab.)

Vald medlem till 22 december 1978

Medlemsförslag:

Filialundervisning vid Nordiska hälsovårdshögskolan: 459

Industrialiseringsfond för Färöarna: 489

Nordisk folkhögskola i Västnorge: 635

*Kleppe, Per*, Norska del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Valutapolitiskt samarbete: 243, 245

*Koivisto, Tellervo*, Finl. del. (Sd)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordiskt sekretariat för biblioteksfrågor: 580

Bevarande av sälstammen: 622

Begränsning av djurförsök: 645

Yttranden:

Generaldebatt: 119

Ungdomsarbetslöshet (fråga): 260

Tryggad sysselsättning vid företagsetableringar (fråga): 262, 263

Nordisk arbetsmarknad för lärare: 371

*Korvald, Lars*, Norska del. (Kr.F.)

Vald medlem

Yttrande:

Valutapolitiskt samarbete: 245

*Kyllingmark, Håkon*, Norska del. (H)

Vald medlem

Yttranden:

Bro över Tana älv (fråga): 318, 319

Nordisk flyghaverikommission: 330

*Lillqvist, Bror*, Finl. del. (Sd)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Filialundervisning vid Nordiska hälsovårdshögskolan: 459

Samnordisk konferens om barnkultur m. m.: 597

Medicinskt missbruk inom elitidrotten: 610

Begränsning av djurförsök: 645

Utbildning och forskning rörande åldrandet: 695

Rening av kommunalt avloppsvatten: 732

Yttranden:

Arbetsmarknad för optiker (fråga): 267, 268

Berättelse från Nordiska ministerrådet (social- och miljöutskottet): 278

Samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet: 299

Förkortning av arbetstiden: 300

Kommunalt avloppsvatten: 312

*Lindahl, Hedda*, Sv. del. (fp)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Patienternas rättssäkerhet (fråga): 257, 259

Förhindrande av eutanasi (fråga): 266, 267

*Lundh, Thor*, Norska del. (A)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 151

Onykterhet till sjöss: 329

*Matthiasen, Niels*, Danm. riges del. (S)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Åtgärder mot luftföroreningar (fråga): 253, 256

*Mellqvist, Sven*, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordisk flyghaverikommission: 532

Enhetliga regler för rabatter i järnvägs-  
trafiken: 685  
Yttranden:  
Järnvägsrabatter: 331

*Møller, Inge Fischer*, Danm. riges del. (S)

Vald medlem

Yttranden:

Handlingsprogram i jämställdhetsfrågor  
(fråga): 272

*Mørch, Otto*, Danm. riges del. (S)

Vald medlem till 4 oktober 1978, därefter  
suppleant

Medlemsförslag:

Enhetliga regler för rabatter i järnvägs-  
trafiken: 685

*Nilsen, Arne*, Norska del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Generaldebatt: 191

Handlingsprogram för regionalt samar-  
bete: 232

Samarbetsprogram på arbetsmarknadsom-  
rådet: 293

*Nilsson, Jan-Ivan*, Sv. del. (c)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Medicinsk genetik: 410

Yttranden:

Generaldebatt: 115

Samarbetsprogram på arbetsmarknadsom-  
rådet: 292, 297

Enhetlig sommartid: 313

Avslutningsanförande: 381

*Nordli, Odvar*, Norska del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 85

*Nørlund, Ib*, Danm. riges del. (DKP)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Självständig färöisk representation i Nor-  
diska rådet: 745

*Palm, Sture*, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Utredning om Nordiska rådets organisa-  
tion: 385

Yrkesutbildning för ungdom: 502

Samarbete om lättläst (LL) litteratur: 665

Yttranden:

Generaldebatt: 132

Yrkesutbildning för ungdom: 369

*Palme, Olof*, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Samarbete om lättläst (LL) litteratur: 665

Yttranden:

Inledningsanförande: 56

Generaldebatt: 108, 109

*Patursson, Erlendur*, Danm. riges del. (Tvfl)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Industrialiseringsfond för Färöarna: 489

Nordisk folkhögskola i Västnorge: 635

Självständig färöisk representation i Nor-  
diska rådet: 745

Yttranden:

Generaldebatt: 185

Industrialiseringsfond för Färöarna: 248

Självständig färöisk representation i Nor-  
diska rådet: 354

*Pedersen, Robert*, Danm. riges del. (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Utredning om Nordiska rådets organisa-  
tion: 385

Nordiskt idrottsmedicinskt forskningsin-  
stitut: 743

Yttrande:

Nordisk arbetsmarknad för lärare: 370

*Peltola, Kaarina (Kati)*, Finl. del. (Skdl)

Suppleant

Yttranden:

Generaldebatt: 200

Språkundervisning för finska barn: 377

*Rekola, Esko*, Finl. del. (Opol.)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 109

*Richardson, Gunnar*, Sv. del (fp)

Vald medlem

Yttrande:

Generaldebatt: 158

*Risgaard Knudsen, Jens*, Danm. riges del. (S)

Vald medlem till 4 oktober 1978

Medlemsförslag:

Samarbete i OECD om uppförandekod för multinationella företag: 715

*Rodhe, Birgit*, Sv. del. (fp)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Invandrarnas valfrihet inom skolpolitiken (fråga): 358, 360

*Romanus, Gabriel*, Sv. del. (fp)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Uttagande av sociala avgifter (fråga): 256  
Berättelse från Nordiska ministerrådet (social- och miljöutskottet): 283, 285

*Romanus, Sven*, Sv. del. (opol.)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Berättelse från Nordiska ministerrådet (juridiska utskottet): 344

*Savola, Petter*, Finl. del. (K)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Medicinsk genetik: 410  
Filiälundervisning vid Nordiska hälsovårdshögskolan: 459  
Samnordisk konferens om barnkultur m. m.: 597  
Medicinskt missbruk inom elitidrotten: 610  
Utbildning och forskning rörande åldrandet: 695  
Rening av kommunalt avloppsvatten: 732  
Nordiskt idrottsmedicinskt forskningsinstitut: 743

Yttranden:

Generaldebatt: 195  
Nordiska investeringsbanken: 220  
Förhindrande av eutanasi (fråga): 265, 267  
Medicinskt missbruk inom elitidrotten: 302

*Schlüter, Poul*, Danm. riges del. (KF)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 60

Handlingsprogram för regionalt samarbete: 225

*Sellgren, Rolf*, Sv. del. (fp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Samordning av bestämmelserna om säkerhet, arbetsmiljö m. m. för fartyg: 429  
Onykterhet till sjöss: 476  
Nordisk flyghaverikommission: 532  
Regler för jägarkompetens: 678

Yttranden:

Säkerhet och arbetsmiljö på fartyg: 325, 326

*Skaftason, Jón*, Isl. del. (F.)

Vald medlem till 22 december 1978

Medlemsförslag:

Nordisk folkhögskola i Västnorge: 635

*Skantz, Anna-Greta*, Sv. del. (s)

Vald medlem

Yttranden:

Handlingsprogram för jämställdhetsfrågor (fråga): 268, 271, 273  
Filiälundervisning vid Nordiska hälsovårdshögskolan: 300

*Sorsa, Kalevi*, Finl. del. (Sd)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 78

*Steen, Reulf*, Norska del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Valutapolitiskt samarbete: 559  
Samarbete i OECD om uppförandekod för multinationella företag: 715

*Steenberg, Erland*, Norska del. (Sp)

Vald medlem till 27 oktober 1977

Medlemsförslag:

Medicinsk genetik: 410

*Stubberud, Liv*, Norska del. (A)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 189

Berättelse från Nordiska ministerrådet  
(juridiska utskottet): 338

*Sukselainen, V. J.*, Finl. del. (K)

Vald medlem

Yttrande:

Generaldebatt: 72

*Sundberg, Ingrid*, Sv. del. (m)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordisk arbetsmarknad för lärare: 514

Nordiskt sekretariat för biblioteksfrågor:  
580

Samarbete om lättläst (LL) litteratur: 665

Yttranden:

Generaldebatt: 152

Medicinsk genetik: 367

*Sundman, Per Olof*, Sv. del. (c)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Medicinsk genetik: 410

Enhetlig sommartid: 444

Nordisk arbetsmarknad för lärare: 514

Nordiskt sekretariat för biblioteksfrågor:  
580

Nordisk folkhögskola i Västanorge: 635

Samarbete om lättläst (LL) litteratur: 665

Yttranden:

Generaldebatt: 164

Stöd till de nationella språknämnderna  
(fråga): 361

Berättelse från Nordiska ministerrådet  
(kulturutskottet): 362

Nordiskt sekretariat för biblioteksfrågor:  
365

Samarbete om lättläst (LL) litteratur: 376

TV-program för sjöfolk: 379

*Sundqvist, Ulf*, Finl. del. (Sd)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Utredning om Nordiska rådets organisa-  
tion: 385

Yrkesutbildning för ungdom: 502

Nordisk arbetsmarknad för lärare: 514

Valutapolitiskt samarbete: 559

Samarbete i OECD om uppförandekod  
för multinationella företag: 715

*Tastesen, Bernhard*, Danm. riges del. (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Yrkesutbildning för ungdom: 502

Yttranden:

Generaldebatt: 154

Åldrandets problem: 307

*Tuominen, Mirjam*, Finl. del. (Skdl)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordisk arbetsmarknad för lärare: 514

*Tuomioja, Erkki*, Finl. del. (Sd)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Samnordisk konferens om barnkultur: 597

Medicinskt missbruk inom elitidrotten:  
610

Samarbete i OECD om uppförandekod  
för multinationella företag: 715

Yttranden:

Generaldebatt: 162, 207

Järnvägsresor för studerande (fråga): 316

*Työljärvi, Pirkko*, Finl. del. (Sd)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Generaldebatt: 113

Medborgarskapsregler för nordbor (frå-  
ga): 211

Alkoholpolitikens samhällsekonomiska  
konsekvenser (fråga): 264

Berättelse från Nordiska ministerrådet  
(social- och miljöutskottet): 279

Barnens trafikmiljö (fråga): 316

Järnvägsresor för studerande (fråga): 316

Flygförbindelse Nordkalotten (fråga): 317

Flygförbindelse Mariehamn—Stockholm  
(fråga): 317

Bro över Tana älv (fråga): 318

*Ullsten, Ola*, Sv. del. (fp)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 82

*Utkilen, Sigrid*, Norska del. (H)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Medicinskt missbruk inom elitidrotten:  
610

## Yttranden:

- Generaldebatt: 165
- Begränsning av djurförsök: 305
- Åldrandets problem: 308

*Valle, Inger Louise*, Norska del. (A)

## Regeringsrepresentant

## Yttranden:

- Berättelse från Nordiska ministerrådet (juridiska utskottet): 343
- Nordiskt dataråd: 349

*Werner, Lars*, Sv. del. (vpk)

## Vald medlem

## Yttranden:

- Generaldebatt: 170
- Självständig färöisk representation i Nordiska rådet: 352

*Westerholm, Raino*, Finl. del. (SkI)

## Vald medlem

## Medlemsförslag:

- Filialundervisning vid Nordiska hälsovårdshögskolan: 459
- Samnordisk konferens om barnkultur m. m.: 597
- Medicinskt missbruk inom elitidrotten: 610
- Utbildning och forskning rörande åldrandets problem: 695
- Rening av kommunalt avloppsvatten: 732

## Yttranden:

- Generaldebatt: 178
- Alkoholpolitikens samhällsekonomiska konsekvenser (fråga): 263, 265
- Samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet: 295, 299
- Bevarande av sälstammen: 310

*Westerlund, Henrik*, Finl. del. (Sfp)

## Vald medlem till 14 april 1978

## Medlemsförslag:

- Medicinskt missbruk inom elitidrotten: 610

*Westerlund, Seppo*, Finl. del. (Lkp)

## Vald medlem

## Medlemsförslag:

- Onykterhet till sjöss: 476
- Samnordisk konferens om barnkultur m. m.: 597
- Medicinskt missbruk inom elitidrotten: 610

## Yttranden:

- Generaldebatt: 187
- Barnens trafikmiljö (fråga): 316
- Berättelse från Nordiska ministerrådet (trafikutskottet): 321

*Wikström, Jan-Erik*, Sv. del. (fp)

## Regeringsrepresentant

## Yttranden:

- Generaldebatt: 160
- Stöd till de nationella språknämnderna (fråga): 361

*Willoch, Kåre*, Norska del. (H)

## Vald medlem

## Yttranden:

- Generaldebatt: 93, 96, 106, 107, 108, 109
- Nordiska investeringsbanken: 219, 222
- Valutapolitiskt samarbete: 238, 241, 242, 244
- Berättelse från Nordiska ministerrådet (juridiska utskottet): 342, 346

*Winberg, Håkan*, Sv. del. (m)

## Vald medlem

## Medlemsförslag:

- Regler för jägarkompetens: 678

## Yttranden:

- Berättelse från Nordiska ministerrådet (juridiska utskottet): 339
- Regler för jägarkompetens: 350

*Virolainen, Johannes*, Finl. del. (K)

## Regeringsrepresentant

## Yttrande:

- Generaldebatt: 134

*Wirtén, Rolf*, Sv. del. (fp)

## Regeringsrepresentant

## Vald medlem till 17 mars 1978

## Medlemsförslag:

- Samordning av bestämmelserna om säkerhet, arbetsmiljö m. m. för fartyg: 429
- Onykterhet till sjöss: 476

## Yttranden:

- Handlingsprogram för regionalt samarbete: 226
- Ungdomsarbetslöshet (fråga): 260
- Tryggad sysselsättning vid företagsetableringar (fråga): 262, 263
- Samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet: 289

*Voigt, Mogens*, Danm. riges del. (FP)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Självständig färöisk representation i Nordiska rådet: 745

*Woivalin, Folke*, Finl. del. (AS)

Regeringsrepresentant

Vald medlem till 2 november 1978

Medlemsförslag:

Nordens institut på Åland: 397

Samordning av bestämmelser om säkerhet, arbetsmiljö m. m. för fartyg: 429

Enhetlig sommartid: 444

Samnordisk konferens om barnkultur m. m.: 597

Medicinskt missbruk inom elitidrotten: 610

Nordisk folkhögskola i Västnorge: 635

*Väänänen, Marjatta*, Finl. del. (K)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordisk arbetsmarknad för lärare: 514

Nordisk folkhögskola i Västnorge: 635

Yttranden:

Generaldebatt: 147

Järnvägsrabatter: 333

*Østergaard, Lise*, Danm. riges del. (S)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 73



## Ämnesregister

(De kursiverade saknumren hänvisar till översikten över sakernas behandling s. 2115—2133, övriga siffror hänvisar till sidor. Med \* markerade saker har ej upptagits till behandling under sessionen. NU hänvisar till ett nummer i NU-serien — se även förteckning i NU-serien)

- Acceleratorbaserad forskning: *C 163/k*, 1194  
 ADB: se EDB  
 Adoption: 796  
 Af: se Av  
 Afrikainstitutet: \**C 24/k*, 1477  
 Akademi, folklig: *C 100/k*, 1020  
 Aktiebolagslagstiftning: 806  
 Alkoholforskning, Nordiska nämnden:  
   *C 17/s*, 856  
 Alkoholpolitikens samhällspolitiska konsekvenser: *E 11*, 1896, NU B 1978: 5  
 Alkoholreklam, förbud mot: *D 2/1974/j*, 1713  
 Almennkulturell verksamhet: 844  
 Analysattester rörande fröer: *D 31/1971/e*, 1659  
 Antikviteter, utförelse av: \**D 14/1977/k*, 1857  
 Arbets-: se även Arbets-  
 Arbetslöshet, ungdoms-: 116, *E 8*, 1292  
 Arbetsmarknad  
   och arbetsmarknadspolitik: 64, 183,  
   NU B 1977: 31, A 1978: 1, B 1978: 33  
   avtal 1954: 81, 122  
   institut för arbetsmarknadsfrågor:  
     \**D 7/1977/s*, 1843  
   för lärare: 149, *A 521/k*, 514  
   samarbete: 778, 866  
   samarbetsprogram: *D 19/1975/s*, 1776  
   för social- och hälsovårdspersonal: 858  
   utbildning: NU B 1977: 27  
   utbildningscenter på Nordkalotten:  
     \**C 36/s*, 1552  
 Arbetsmiljöfrågor: 873, NU 1975: 18  
   arbetsmedicin: 779, 873  
   på fartyg: *A 515/t*, 429  
   handlingsprogram: \**D 8/1977/s*, 1844  
   yrkeshygien: 873  
 Arbetstiden  
   förkortning av: *D 6/1977/s*, 1841  
   konvention om: \**D 12/1978/s*, 1875  
 Arkitekter, utbildning av: *D 5/1965/s*, 1610  
 Arkiv, samnordiska: \**D 11/1971/k*, 1648  
 Arktisk medicinsk forskning, samarbetskommissionen för: *C 158/k*, 1154  
 Arvslagstiftning: 794, 797  
 Asieninstitut: *C 156/k*, 1141  
 Associationsrätt: 806  
 Atomfysik, nordiskt institut för: *C 151/k*, 1087  
 Auktorisation för optiker: \**D 2/1973/s*, 1679  
 Bilar: se Förare, Körkort och Motorfordon  
 Avfall  
   radioaktivt: *D 1 1977/e*, 1835  
   utsläpp i Bottniska viken: \**D 8/1975/s*, 1760  
   återvinning av och återanvändning av resurser: \**D 15/1978/e*, 1880, NU B 1977: 28  
 Avfallsfrågor: 882, NU B 1978: 1  
 Avloppsvatten, rening av kommunalt: *A 538/s*, 732  
 AV-material, förbättrad distribution av: \**D 7/1966/k*, 1822  
 Barn, trafikmiljö för: *D 11/1977/t*, 1851, *E 6*, 1890  
 Barnkulturen  
   konferens om barnkultur samt kultur-tjänster: *A 526/k*, 597  
   i Norden: 89, NU A 1978: 10  
   stöd till: 74, 850, \**D 5/1976/k*, 1821  
 Barnåret: 154  
 Berusande: se Rusmedel  
 Betyg: se Skolbetyg  
 Bevis: se Skolbetyg  
 Biblioteksfrågor, nordiskt sekretariat: *A 525/k*, 580  
 Bilar: se Personbilar  
 Bilfärja: se Båtförbindelse  
 Bilteknisk kommitté: 1304  
 Biologisk bekämpning av skadedjur: \**D 18/1972/k*, 1674

- Biotoper och naturtyper, skydd av:  
*\*D 28/1974/s, 1746*
- Biståndssamarbete: se Utvecklingsländerna
- Blinda: se Döv-blinda
- Bottniska viken, begränsning av utsläpp i:  
*\*D 8/1975/s, 1760*
- Bro  
 vid Karesuando: *\*D 15/1970/t, 1641*  
 landsvägs, vid Kolari: *\*D 14/1974/t, 1725*  
 över Tana älv vid Utsjoki kyrkby:  
*D 10/1974/t, 1720, E 20, 1908*
- Brottsoffer, ersättning till: 806
- Buller: se Trafikbuller
- Byggsektorn, samarbete: 783, 919
- Båtar: se Fritidsbåtar
- Båtförbindelse mellan Island, Färöarna och det övriga Norden: *D 4/1975/t, 1755, E 2, 1884*
- Börn: se Barn
- CINA: se Asieninstitutet
- Dampkedler: se Ångpanne-
- Datalagstiftning: 807
- Dataråd, nordiskt: *A 523/j, 544*
- Demokrati  
 på arbetsplatsen: se Företagsdemokrati  
 det politiske i søkelyset, konferens:  
 NU 1976: 27
- Djurförsök, begränsning av: *A 530/s, 645*
- Drogforskning: 855  
 berättelse från samarbetsorganet för:  
*\*C 37/s, 1555*
- Dyre: se Djur
- Dyrefredning: se Fridlysning
- Dyrelæge: se Veterinär
- Döv-blinda, utbildning av lärare till:  
*\*D 2/1978/k, 1863*
- EDB og personvern: 807
- EEC: se EG
- EF: se EG
- EFTA: 112, 781
- EG  
 testresultat, ömsesidigt erkännande av:  
*D 15/1974/e, 1726*  
 direkta val till: 172, 193
- Egendom, förvärv av: 168, *E 17, 1904*
- Ekologi, kollegium för: *C 155/k, 884, 1137*
- Ekonomiskt samarbete: 84, 122, 781
- Eksamenskarakter: se Studentbetyg
- Ekспорт: se Export
- Elektriska säkerhetsfrågor, samordning av:  
*\*D 7/1971/e, 1647*
- El-samarbejde: se Nordel
- Elitidrott, medicinskt missbruk: *A 527/s, 610*
- Emigrationen Finland—Sverige: 137, 143
- Energiområdet, samordning, forskning och utveckling och teknologiförmedling:  
 NU 1975: 30
- Energisamarbete: 782, 905, *D 21/1974/e, 1734*
- Erstatning: se Skadestånd
- Etermedia, förbättrad information om Norden: *D 13/1975/k, 1764*
- Europeiska ekonomiska gemenskapen: se EG
- Eutanasi, förhindrande av: *E 13, 1899*
- Examensgiltighet: 93
- Exportkrediter: 901, *\*D 16/1974/e, 1728*
- Faderskap: 795
- Familjebegreppet i lagstiftning: se Försörj-  
 jarbegreppet
- Fartyg, bestämmelser om säkerhet, arbetsmiljö: *A 515/t, 429*
- Fellesmarked: se EG
- Film  
 kurser, i nordisk: 846, *C 207/k, 1282*  
 spridning av nordisk: 145, *\*D 18/1977/k, 1861*
- Finansministrarnas rapport om den ekonomiska politiken: 63, 87, 98, 110, 990
- Finländska barn, språkundervisning för:  
*D 14/1975/k, 1767*
- Finsk-svenska utbildningsrådet: *C 26/k, 1487*
- Finska invandrarna  
 emigration till Sverige: 137, 143  
 kontakter med Finland: *\*D 19/1971/s, 1651*
- Fiskerifrågor, kontaktorganet för: *\*C 12/e, 1409*
- Fiskeprodukter för u-länderna: *\*D 14/1978/e, 1879*
- Fjernsyn: se TV
- Flyghaverikommission: *A 522/t, 532*
- Flygtrafik  
 underlättande av den internordiska på korta rutter: *\*D 8/1972/t, 1666*  
 mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige: *D 28/1973/t, 1708, E 15, 1901, NU 1976: 17*  
 mellan Åland och stockholmsområdet:  
*D 9/1972/t, 1667, E 16, 1902*  
 utvidgade resealternativ: *\*D 2/1976/t, 1818*

- Flygförbindelser i de nordiska utvecklingsområdena: 942
- Flyv: se Flyg
- Fonogramarkiv: \**D 17/1977/k*, 1860
- Folkdiktning, nordiskt institut för (NIF):  
*C 152/k*, 843, 1105
- Folkeakademi: se Akademi
- Folkhögskola, nordisk i Västnorge: *A 529/k*, 635
- Folkupplysningssamarbete: 868
- For-: se även För-
- Forbruger-: se Konsument-
- Forskarkurser, nordiska: *C 161/k*, 1181, NU B 1978: 8
- Forskarutbildning: 132
- Forskning: 775, 834, 855  
acceleratorbaserad: *C 163/k*, 1194  
alkohol: 856  
Nordiska nämnden för: *C 17/s*, 1443  
arktisk medicinsk, Nordisk samarbetskommitté för: *C 158/k*, 1154  
asienforskning, Centralinstitutet för: *C 156/k*, 1141  
drogforskning, samarbetsorgan för: 855, \**C 37/s*, 1555  
handikapp: 857  
humanistisk: \**C 23/k*, 1472  
jordbruks-: \**C 33/k*, 1513  
konflikt- och fredsforskning, Nordiska samarbetskommittén för: *C 139/k*, 1163  
lantbrukskooperation, samarbete om: \**D 15/1977/k*, 1858  
lantbruksundervisning och forskning: *D 19/1973/k*, 1701  
om Latinamerika: \**C 40/k*, 1573  
livsmedelsforskning, nordiskt samarbetsprogram: \**D 10/1975/s*, 1763  
massmedia: \**D 10/1976/k*, 1827  
medicinsk, Nordiska samarbetsnämnden: \**C 5/k*, 1387  
naturvetenskapliga forskningsråden, samarbetsnämnden: \**C 34/k*, 1512  
ovarfalde og kolloid: se Ytkemisk forskning  
ozonskiktet: \**D 8/1978/s*, 1871  
regionalpolitisk: 929, NU 1974: 21  
rusmedels-: *D 8/1974/s*, 1718  
samhällsforskning  
nordisk komparativ: \**D 15/1975/k*, 1776  
samarbetsdelegationen: \**C 8/k*, 1399  
skogsforskning, samarbetsnämnden: \**C 28/k*, 1494  
skärgårdsinstitut: \**D 27/1974/s*, 1745  
trafiksäkerhet: 1303  
transportekonomisk, Nordiska kommittén: \**C 25/t*, 1484  
ytkemisk: \**D 22/1974/e*, 1738  
och utbildning om åldrandets problem: *A 535/s*, 695  
om Östeuropa: \**D 1/1971/k*, 1645  
Forskningscentrum för lantbrukskooperation: \**D 15/1977/k*, 1858  
Forskningsinstitut, idrottsmedicinskt: *A 539/s*, 743  
Forskningsråd, nordiskt ekonomiskt: 61  
Forskningsssamarbete: 66  
Fortbildning av lärare vid socialhögskolor: *D 5/1973/s*, 1682  
Föreningssamarbete: se Förening och Miljövärd  
Föräldelse: se Preskription  
Fragtcharterflyv: 198  
Framtidsfrågor, forskningsinstitut: *D 14/1970/e*, 1639  
Framtidsstudier, program för: \**D 9/1976/k*, 1826  
Freds- och konfliktforskning: *C 159/k*, 1154  
Fremtid: se Framtid  
Fridlysningsbestämmelser för djur: \**D 2/1968/j*, 1623  
Frihetsstraff, alternativ till: 809  
Fritidsbåtar, enhetliga bestämmelser för: \**D 15/1972/t*, 1673  
Frågor vid 27:e sessionen: 1882  
Fröer, analysattester: *D 31/1971/e*, 1659  
Fysioterapeuter, vidareutbildning: \**D 3/1974/s*, 1715, NU 1973: 6  
Fællesmarkedet: se Ekonomiskt samarbete och EG  
Færdsel: se Trafik  
Färjeförbindelse Vasa—Umeå: *D 1/1975/t*, 1748  
Färöarna  
bilfärja mellan Island och det övriga Norden: 945, *D 4/1975/t*, 1755, *E 2*, 1884  
industrialiseringsfond: *A 519/e*, 489  
i Norden: NU 1974: 6  
Nordens Hus: 845, NU B 1977: 4  
självständig representation i Nordiska rådet: *A 541/j*, 185, 203, 745  
trafikförbindelse med det övriga Norden: \**D 11/1972/t*, 1669

Färöiska litteraturen, stöd till: \*D 20/1973/k, 1703  
 Färare av motorfordon, utbildning av: \*D 35/1970/t, 1644  
 Färarskydd vid trafikförsäkring: \*D 24/1973/t, 1705  
 Førerbevis: se Körkort  
 Företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag: \*D 20/1974/e, 1733  
 Författning, publicering av: se Statutsamling  
 Förening: se även Luftföreningar  
 Bottniska viken, begränsning av utsläpp: \*D 8/1975/s, 1760  
 i Skagerack, Kattegatt och Öresund, bekämpning av: D 21/1971/s, 1656  
 av Östersjön, åtgärder mot: \*D 30/1970/s, 1642  
 Förmynderskap: 796  
 Försäkringsavtal: 800  
 Försörjargreppet: \*D 1/1973/s, 1678  
 GATT-förhandlingar, samarbete rörande: 900, \*D 13/1973/e, 1689  
 Gemensamma marknaden: se EG  
 Genbank för jordbruks- och trädgårdsväxter: 790  
 Genetik, medicinsk: A 513/k, 410  
 Geoexkursioner till Island: C 154/k, 1132  
 Giftiga laster i Östersjön: \*D 9/1975/s, 1762  
 Grannlandslitteraturkommittén: C 205/k, 1269  
 Granspråk och minoritetsspråk i Norden: NU 1975: 32, B 1978: 11  
 Granspråksprojektet: 148, 831  
 Grunnskolen  
 i Norden: NU 1974: 4, NU B 1977: 5  
 naturorienterande ämnen: NU 1974: 2  
 Grönland  
 självstyre: 88, 99, 140  
 trafikförbindelse med det övriga Norden: \*D 11/1972/t, 1669  
 Handels- och valutapolitiska frågor: 887  
 Handelsrepresentanter: 800  
 Handikapp, förebyggande av: \*D 13/1978/s, 1878  
 Handikappade, kollektiva trafikmedel: \*D 4/1978/t, 1866  
 Handikappfordon, trafikregler för: \*D 25/1973/t, 1706  
 Handikappfrågor, Nordiska nämnden: 857, \*C 20/s, 1453  
 Handikappprojektet: 947

Handlingsprogram  
 på arbetsmiljöområdet: \*D 8/1977/s, 1844  
 jämställdhetsfrågor: D 5/1978/s, 1867, E 19, 1907  
 livsmedelsförsörjning: \*D 5/1975/e, 1757  
 miljövård: 878  
 regionalpolitiskt samarbete: 109, B 28/e, 750  
 språkförståelse i Norden: \*D 12/1977/k, 1853  
 Havsrätt, samarbete om: \*D 20/1972/j, 1677  
 Historia  
 bok om den nordiska kvinnan: \*D 11/1976/k, 1829  
 nordisk, utgivande av: \*D 14/1972/k, 1672  
 temahäften: 832  
 Hotell- och restauranfacket, vidareutbildning: \*D 13/1974/t, 1724  
 Humanistisk forskning: \*C 23/k, 1472  
 Humanistiska tidskrifter: 1475  
 Hushållsvetenskap, Nordiska högskolan (NHH): C 103/k, 1064  
 Husmödrar, socialskydd för: se Försörjargreppet  
 Hälso- och socialvårdsområdet, program för nordiskt samarbete: \*D 9/1977/s, 1846  
 Hälsokortssystem, nordiskt: D 29/1973/s, 1710  
 Hälsovård för jordbruksbefolkningen: \*D 10/1978/s, 1873  
 Hälsovårdshögskolan, Nordiska: 859, \*C 10/s, 1403  
 filialundervisning vid: A 517/s, 459  
 Högskolor och universitet i Norden, utbyggnad av: \*D 17/1973/k, 1700  
 Idrott: se även Elitidrott  
 Idrottsmedicinskt forskningsinstitut: A 539/s, 743  
 Idrottssamarbete, utvidgat: 849, D 16/1975/k, 1773  
 ILO och kvinnor i arbetslivet: NU 1976: 6, 1976: 6 E, 1976: 6 F  
 Immaterialrätt: 803  
 Industrialiseringsfond, nordisk för Färöarna: A 519/e, 489  
 Industrifond, nordisk: C 35/e, 1521  
 Industripolitiskt samarbete: 782  
 Industrisamarbete: 913  
 Inköp, offentliga i Norden: \*D 12/1976/e, 1830

- Information om Norden och kurser i nordiska språk i Finland: *D 18/1974/k*, 1729
- Internationella organisationer, konferenser för  
 Frostavallen: NU 1975: 33, 1975: 36  
 Hanaholmen: NU B 1979: 3  
 Hindsgavl: NU 1969: 21, 1970: 4  
 Hässelby: NU 1965: 9, 1966: 1  
 Imatra: NU 1968: 9, 1969: 18  
 Reykjavík: NU 1973: 12, 1973: 20  
 Røros: NU 1971: 13, 1972: 1
- Invandrarbarnens språk och skolfrågor: 115, 138
- Invandrare, finska kontakter med Finland: *\*D 19/1971/s*, 1651
- Investeringsbank, nordisk: 67, 80, 772, *C 42/e*, 1586, 1941  
 kontrollkommitté: 59
- Island  
 Färöarna och det övriga Norden, bilfärja: 945, *D 4/1975/t*, 1755, *E 2*, 1884  
 geoexkursioner till: *C 154/k*, 1132  
 Nordens Hus i Reykjavík: *C 200/k*, 1210  
 trafikförbindelse med det övriga Norden: *\*D 11/1972/t*, 1669  
 vulkanologiskt institut: *C 162/k*, 1189
- Jakt- och fridlysningsbestämmelser: *\*D 2/1968/j*, 1623
- Jordbruks- och trädgårdsväxter, genbank för: 790
- Jordbruksbefolkningen, förbättrad hälsovård: *\*D 10/1978/s*, 1893
- Jordbruksforskarens förening: *\*C 14/k*, 1411
- Jordbruksforskning, kontaktorganet för: *\*C 33/k*, 1513
- Jordbruksmaskiner, förenkling av tullbehandlingen: *\*D 6/1971/t*, 1646
- Jordbruksspörsmål, kontaktorganet för: *\*C 11/e*, 1406
- Journalistkursus: *C 102/k*, 1059
- Jägarkompetens, nordiska regler: *A 532/j*, 678
- Jämställdhetsfrågor: 189, 790, *D 5/1978/s*, 1867, *E 19*, 1907
- Järnvägsrabatt för studerande: *E 10*, 1895
- Järnvägstransport: 802
- Järnvägstrafik, enhetliga regler för rabatter: *A 534/t*, 685
- Karesuando, bro vid: *\*D 15/1970/t*, 1641
- Kattegatt, bekämpning av föroreningarna i: *D 21/1971/s*, 1656
- Kolari, landsvägsbro vid: *\*D 14/1974/t*, 1725
- Kommunikation och trafiksäkerhet: 938
- Komparativ samhällsforskning: *\*D 15/1975/k*, 1771
- Konflikt- och fredsforskning: *C 159/k*, 1163
- Konkurslagstiftning: 813
- Konstförbundet: *\*C 38/k*, 1558
- Konsumentfrågor: 797, 933
- Konstcentrum, nordiskt: 845, *C 206/k*, 1277, NU B 1977: 3
- Konsumenttjänster: 801, NU 1974: 14
- Konsumentupplysning om personbilar: *\*D 7/1972/e*, 1665
- Kontaktmandsseminar  
 i Hindsgavl: NU 1966: 6  
 i Mariehamn: NU 1973: 2  
 i Reykjavík: NU B 1977: 33  
 i Røros: NU 1970: 12  
 i Storlien: NU 1969: 12  
 i Århus: NU 1975: 16
- Kraftsamarbejde: se Energisamarbete
- Kriminalpolitik: 808
- Kriminologi, Nordiska samarbetsrådet för: *\*C 30/j*, 1500
- Kulturell identitet inom skolpolitiken: *E 12*, 1897
- Kulturellt samarbete: 158, 160, 774, 814
- Kulturfonden: se Nordiska kulturfonden
- Kulturkonsumtion i Norden: *\*D 16/1977/k*, 1859
- Kunst: se Konst
- Kvinnan, nordisk, bok om: *\*D 11/1976/k*, 1829
- Kärnvapenfri zon: 129
- Køb: se Köp
- Köplagstiftning: 797
- Körkort, nordisk giltighet för: *\*D 3/1976/t*, 1819
- Lagstiftningssamarbete: 773, 793
- Landbrug: se Jordbruk
- Landsvägsbro vid Kolari: *\*D 14/1974/t*, landsvägstransport: 802
- Lantbrukskooperation, forskningssamarbete om: *\*D 15/1977/k*, 1858
- Lantbruksundervisning och forskning: högre: *D 19/1973/k*, 1701
- Latinamerika, forskning (NOSALF): *\*C 40/k*, 1573
- Levnedsmiddel: se Livsmedel
- Likestillingsspörsmål: 760; se även Jämställdhetsfrågor

- Litteratur: se även Grannlandslitteratur och Nabolandslitteratur  
färöiska, stöd till: \*D 20/1973/k, 1703  
kurser i: C 105/k, 1078  
lättläst (LL): A 531/k, 665  
om nordiskt samarbete: NU 1975: 3
- Litteraturpris, Nordiska rådets: 2103  
Litteratursamarbete: 847  
Livsmedel, Nordisk metodikkommitté:  
\*C 43/s, 608  
Livsmedelsforskning, samarbetsorgan:  
\*D 10/1975/s, 1763  
Livsmedelsförsörjning, handlingsprogram  
för: \*D 5/1975/e, 1757  
Livsmedelslagstiftning: \*C 18/s, 1448  
Lovgivning: se Lagstiftning  
Luftföroreningar, åtgärder mot: 881, E 1,  
1882  
Lufttransport: 802  
Lågkonjunktur: 60, 92, 97  
Läkemedel och trafik: NU A 1977: 11  
Läkemedelsnämnden, Nordiska: \*C 7/s,  
1394  
Lärare  
arbetsmarknad för: A 521/k, 514  
vid socialhögskolorna, fortbildning:  
D 5/1973/s, 1682
- MALIN (Mätning av axeltryck hos lastbilar  
i Norden): 939  
Marinbiologi, Nordiskt kollegium: C 150/k,  
1082  
Massmediaforskning, samnordisk:  
\*D 10/1970/k, 1827, NU 1976: 33  
Materialprovning, odontologisk \*C 32/s,  
1508  
Medborgarskapsregler för nordbor:  
D 16/1976/j, 1833, E 3, 1885  
Meddelanden, Nordiska ministerrådets och  
nordiska regeringars om rekommenda-  
tioner: 1610—1881  
Medicin, publiceringsnämnden för: \*C 29/k,  
1497  
Medicinsk forskning: se även Arktisk medi-  
cinsk forskning  
Nordiska samarbetsnämnden för: \*C 5/k,  
1387  
Medicinsk genetik: A 513/k, 410  
Medicinsk undervisning, Nordisk federation  
för: \*C 41/k, 1581  
Medicinskt missbruk inom elitidrotten:  
A 527/s, 610
- Mellanriksvägar: 942  
Skjomen—Stora Sjöfallet: \*D 27/1973/t,  
1707  
Miljödata, karakteriseringar: NU B 1978: 10  
Miljörätt, en nordisk översikt: NU 1976: 25  
Miljöskador: 805  
Miljöskydd i samernas kärnområden:  
\*D 24/1974/j, 1740  
Miljöskyddskonventionen  
europeisk: \*D 7/1978/s, 1870  
nordisk: 878, NU 1973: 5  
Miljövärd: 779; se även Förening  
forskning: 884  
handlingsprogram: 878  
samarbete: \*D 6/1978/s, 1869  
Ministerrådet, Nordiska  
allmän budget: 969  
arbetsformer: NU 1971: 5  
berättelse: C 1, 769  
budgetfrågor: 967  
budget för nordiskt kulturellt samarbete:  
1010  
dispositionsmedel: 971  
finansministrarnas rapport om den eko-  
nomiska politiken: 63, 181, 990  
informationsverksamhet: 791  
kontakter  
med arbetsmarknedets parter: 791  
med Nordiska rådet: 790  
kulturbudget: 815  
ministermöte, socialpolitiskt 1978: 854  
organisatoriske forhold: 964  
presskommunikéer: 980  
sekretariat: 965  
i Köbenhavn: 966  
i Oslo: 965  
utredningar, samnordiska på kulturområ-  
det: 1013  
Minoritetspråk i Norden: NU 1975: 32  
Monetärt och valutapolitiskt samarbete:  
A 524/e, 559  
Motorfordon  
förare, utbildning av: \*D 35/1970/t, 1644  
konsumentupplysning om personbilar:  
\*D 7/1972/e, 1665  
Multinationella företag: 790, 962  
roll i Norden: \*D 25/1974/j, 1742  
samarbete i OECD om uppförandekod:  
A 537/e, 715  
Musiksamarbete: 846, C 200/k, 1210  
Musikterapi, samarbete om: D 17/1969/k,  
1632  
Måle: se Mät

- Mätteknik, samverkan om: \**D 2/1972/e*, 1663
- Nabolandslitteraturkommittén: *C 205/k*, 1269
- Nabospråkförståelse i Skandinavien: NU 1976: 13
- Namnlagstiftning: 797
- Narkotika; se även Rusmedel  
missbrukare, vård av: \**D 32/1973/s*, 1712  
kontrollpolitik och narkotika: NU 1974: 9
- NARS (Nordiska arbetsgruppen för atom-säkerhet): NU 1975: 35
- Naturgas: NU 1976: 1
- Naturgeografisk regionindelning: NU B 1977: 34
- Naturvetenskapliga forskningsråden, samarbetsnämnd för: \**C 34/k*, 1517
- Naturvård: 883  
friluftsliv: 883
- NAUT (Nordisk arbetsmarkedsutvalg): 866
- Navnelovgivning: se Namnlagstiftning
- NHH (Nordiska högskolan för hushållsvetenskap): *C 103/k*, 1064
- NIB: se Investeringsbanken, Nordiska
- NIF (Nordiska institutet för folkdiktning): *C 152/k*, 1105
- NIOM (Nordiska institutet för odontologisk materialprovning): 865, \**C 32/s*, 1508
- NKTF (Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning): 948, \**C 25/t*, 1484
- NKV (Nordisk komité för vegtrafikklovgivning): 1302
- NMKL (Nordisk metodkommitté för livsmedel): \**C 43/s*, 1608
- NOMUS (Nämnderna för nordiskt musik-samarbete): *C 202/k*, 1241
- Nordbor, ändrade medborgarskapsregler för: *D 16/1976/j*, 1632
- Nordel, berättelse: *C 300/e*, 1284
- Nordens Hus  
på Färöarna: NU B 1977: 4  
i Reykjavik: *C 200/k*, 1210
- Nordens institut på Åland: *A 512/k*, 397
- NORDFORSK (Nordiska samarbetsorganet för teknisk-naturvetenskaplig forskning): \**C 13/k*, 1411
- NORDICOM (Nordisk dokumentationscen-tral för masskommunikationsforskning): *C 164/k*, 1198
- NORDINFO (Nordiskt samarbetsorgan för vetenskaplig information): *C 160/k*, 1170
- Nordisk investeringsbank: se Investeringsbank
- Nordisk journalistkursus: se Journalistkursus
- "Nordisk Kontakt": 1965  
budget 1979/80: 1981
- "Nordisk statistisk årsbok": 1968,  
NU 1962: 10, 1963: 8, 1964: 10,  
1965: 14, 1966: 10, 1967: 17, 1968: 19,  
1969: 22, 1970: 23, 1971: 21, 1972: 12,  
1973: 24, 1974: 29, 1975: 38, 1976: 35,  
A 1977: 18, A 1978: 18
- "Nordisk statutsamling": 1968, NU 1970: 22, 1971: 20, 1972: 11, 1973: 23, 1974: 28, 1975: 37, 1976: 34, A 1977: 17, A 1978: 17
- Cooperation Agreements between the Nordic Countries: NU 1976: 8, A 1978: 4
- Nordiska kulturfonden  
berättelse: *C 16/k*, 1417  
utskottet för granskning av berättelse: 59  
val: 59
- Nordiska kulturkommissionen: se Kulturkommissionen
- Nordiska kvinnans historia: \**D 11/1976/k*, 1829
- Nordiska rådet  
arbetsutskott: 209  
budget 1979 och 1980: 1956, 1979  
budgetkommittén: 58, 1915, 1942  
delegationerna och parlamenten: 1953, 1969  
ekonomiska utskottet: 77, 1940  
frågor: 1882  
färöisk representation i: *A 541/j*, 185, 203, 745  
informationsfrågor: 1958  
informationskommittén: 58, 1950  
informationsmaterial: 1964  
informationsplan: 134, 1958  
internationella organisationer, kontakter med: 62  
investeringsbankens kontrollkommitté: 59  
juridiska utskottet: 76, 1922  
kulturutskottet: 76, 1924  
litteraturpris: 1952, 2105

- medlemmar: 9  
 nationella delegationernas sekretariat: 2097  
 NU-serien: 1966, NU A 1978: 7  
 organisation och verksamhetsformer: A 502/j, 385, 1913  
 personregister: 2134  
 porträttmatrikel: 1968  
 presidierapport: 1909—2020  
 presidiesekretariat: 1957, 1984  
 personalförteckning: 1982  
 presidiets sammansättning: 56, 1922, 2095  
 publikationsverksamhet: 1966  
 rekommendationer: 2024  
 meddelanden om: 1610  
 översikt över 1978 års: 1952  
 rådsförhandlingarna: 1966  
 register över: 2113  
 rådskonferenser: 1920  
 sekreterarkollegium: 1959  
 skrivelser till ministerrådet: 1983  
 social- och miljöutskottet: 77, 1931  
 suppleanter för presidiemedlemmarna: 56, 2095  
 trafikutskottet: 77, 1936  
 verksamhet  
 1952—1970: NU 1971: 14  
 1965—1974: NU A 1977: 16  
 yttranden: 2068  
 27:e sessionen  
 arrangemang, särskilda: 49  
 avslutningsanförande, presidentens: 381  
 berättelser till: 766  
 förberedelser för: 1918  
 generaldebatt vid: 60-209  
 kallelse till: 7  
 medlemslista vid: 9  
 namnupprop: 55  
 presidium vid: 56, 2095  
 protokoll vid: 51—382  
 regeringsrepresentanter och valda medlemmar: 12  
 sakernas fördelning på utskott: 38  
 sakkunniga vid: 2100  
 saklista vid: 22  
 sekretariat vid: 2097  
 sessionssal, placering av regeringsrepresentanter och rådsmedlemmar: 2157  
 utskott: 76  
 öppningsanförande, presidentens: 53  
 översikt över: 49  
 övriga beslut: 2081  
 Nordiska språk, informationscentrum i Finland: D 18/1974/k, 1729  
 Nordiskt ekonomiskt samarbete: se Ekonomiskt samarbete  
 NORDITA (Nordiska institutet för teoretisk atomfysik): C 151/k, 1087  
 Nordkalotten: 930  
 arbetsmarknadsutbildningscenter: \*C 36/s, 1552  
 flygtrafiken inom, utbyggnad av: D 28/1973/t, 1708, E 15, 1901  
 industriellt samarbete: 930  
 Karesuando, bro vid: \*D 15/1970/t, 1641  
 Kolari, landsvägsbro vid: \*D 14/1974/t, 1728  
 konferens 10:e: NU B 1977: 26, B 1977: 26 F  
 med kurs mot framtiden, konferens: NU B 1978: 25, B 1978: 25 F  
 regionalpolitisk fond för: \*D 23/1974/e, 1739  
 samarbete: 156, 165  
 stöd till sysselsättningen: 79  
 turistsamarbete: 931  
 NORDKOLT (Nordisk kollektivtrafik): 940, NU 1974: 25, NU A 1978: 14—16  
 NORDPLAN (Nordiska institutet för samhällsplanering): C 104/k, 1070  
 NordREFO (Nordiska arbetsgruppen för regionalpolitisk forskning): 929  
 NORDSAT (Nordisk radio och television via satellit): 69, 146, 178, 194, 201, 776, 851, NU A 1977: 7, 1977: 7 F, 1977: 8—9, NU B 1977: 1, B 1977: 36  
 Nordtest: 917, \*C 9/e, 1400  
 arbetsformer: \*D 6/1975/e, 1758  
 NORDTURIST-biljett  
 för pensionärer: \*D 4/1976/t, 1820  
 för ungdom: \*D 3/1975/t, 1753  
 Normaltid: se Sommartid  
 NOSALF (Nordiska samfundet för Latinamerika-forskning): \*C 40/k, 1573  
 NTTK (Nordiska turisttrafikkommittén): \*C 19/t, 1449  
 NTR (Nordiska trafiksäkerhetsrådet): C 302/t, 1294  
 NU-serien: 1966, NU A 1978: 7  
 Näringspolitik: 66  
 NÄRP (Nordiska ämbetsmannakommittén för regionalpolitik): 926



- NÄT (Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor): 938
- Oceanografi, fysisk, nordiskt kollegium för: *C 157/k, 1151*
- Odontologisk materialprovning, nordiskt institut för (NIOM): 865, \**C 32/s, 1508*
- OECD: 104  
samarbete om uppförandekod för multinationella företag: *A 537/e, 715*
- Offentliga inköp i Norden: \**D 12/1976/e, 1830*
- Offentliga utredningsväsendet:  
\**D 17/1976/j, 1834*
- Oljekrisen: 175
- Onykterhet till sjöss: *A 518/t, 476*
- Ophavsret: se Upphovsrätt
- Optiker  
arbetsmarknad för: *D 3/1973/s, 1680, E 14, 1900*  
auktorisering för: \**D 2/1973/s, 1679*
- Ozonskiktet  
forskning om: \**D 8/1978/s, 1871*  
konvention om: \**D 9/1978/s, 1872*
- Patentsamarbete: \**D 11/1973/j, 1687*
- Patienters rättssäkerhet: \**D 6/1974/s, 1716, E 7, 1891*
- Pension, förtids- och invalid: NU A 1977: 15
- Pensionärer, NORDTURIST-biljett för:  
\**D 4/1976/t, 1820*
- Personbilar, konsumentupplysning om:  
\**D 7/1972/e, 1665*
- Politik, internationell inklusive konflikt- och freds forskning: se Freds forskning
- Porträttmatrikel: 1968
- Postföreningen, Nordiska: \**C 27/t, 1491*
- Preskriptionslagstiftning: 799
- Processrätt: 812
- Produktansvar: 804, 883, NU B 1978: 2
- Projektexportutredningen: 81
- Publiceringsnämnd  
för humanistiska tidskrifter: 1475  
för medicin: \**C 29/k, 1497*  
för naturvetenskap: 1519
- Publikationsverksamhet, Nordiska rådets: 1966
- Rabatter m. m. i järnvägstrafiken: *A 534/t, 685*
- Radio och TV: se även TV  
material till undervisning i: \**D 9/1970/k, 1637*  
vuxenutbildning i: *D 7/1966/k, 1633*
- Radioaktivt avfall: *D 1/1977/e, 1835*
- Rejse-: se Rese-
- Reflexanordningar, ökad användning av:  
*D 2/1975/t, 1751*
- Regionalpolitik: 65, 109, 162, 784  
handlingsprogram om samarbete: *B 28/e, 751, NU A 1978: 11*
- Regionalpolitisk forskning: 924,  
NU 1974: 21, A 1978: 12
- Reklam: se Alkoholreklam, Tobaksreklam och TV-reklam
- Rening av kommunalt avloppsvatten:  
*A 538/s, 732*
- Renskötselfrågor, samarbetsorganet för:  
\**C 6/j, 1391*
- Resebyrålagstiftning: \**D 35/1968/t, 1630*
- Restaurant- och hotellfacket, vidareutbildning inom: \**D 13/1974/t, 1724*
- Rets-: se Rätts-
- Reykjavík, Nordens Hus: *C 200/k, 1210*
- Rusmedelsforskning: *D 8/1974/s, 1718*
- Råvaru- och resursfrågor: 773, NU 1976: 26,  
A 1977: 14
- Rättssäkerhet för patienter: *D 6/1974/s, 1716*
- Samarbete, nordiskt: *C 1, 766*
- Samerna  
kulturliv, stöd till: 849  
skydd för miljön: \**D 24/1974/j, 1740*  
stöd till: \**D 5/1972/j, 1664*
- Samespösmål, samarbetsorganet för:  
\**C 6/j, 1391*
- Samhällsforskning  
nordisk komparativ: \**D 15/1975/k, 1771*  
samarbetsdelegationen för: \**C 8/k, 1399*
- Samhällsplanering, nordiskt institut för:  
*C 104/k, 1070*
- Samiskt institut: *C 203/k, 1245*
- Sammenlignende: se Komparativ
- SCANNET: 1172
- SI-systemet, införande av: *D 12/1971/e, 1649*
- Sjukgymnaster: se Fysioterapeuter
- Sjukvård: se Hälsovård
- Sjöfarten, bevarande av den fria: 900,  
*D 3/1977/e, 1838*
- Sjöfolk, TV-program för: *D 8/1976/k, 1823*
- Sjömansbeskattning: se Sociala avgifter
- Sjörätt, nordiskt institut för: *C 153/k, 1117*
- Sjötransport: 801
- Skadedjur, biologisk bekämpning av:  
\**D 18/1972/k, 1674*

- Skadeståndsrätt: 804
- Skagerack, bekämpning av föroreningarna i:  
*D 21/1971/s, 1656*
- Skattevetenskapliga forskningsrådet:  
*\*C 39/e, 1569*
- Skeppsfart: se Sjöfart
- Skjomen—Stora Sjöfallet, mellanriksväg:  
*\*D 27/1973/t, 1707*
- Skoglig utbildning, högre: *\*D 3/1978/e, 1864*
- Skogs- och jordbruksmaskiner, tullbehandling av: *\*D 6/1971/e, 1646*
- Skogsarbetsstudiernas råd och samnordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete: *\*C 31/e, 1504*
- Skogsforskning, samarbetsnämnden för:  
*\*C 28/k, 1494*
- Skolpolitik, den kulturella identiteten inom:  
*E 12, 1897*
- Skol- och studentbetygs  
giltighet: *\*D 13/1970/k, 1638*  
jämförbarhet: *\*D 7/1969/k, 1631*
- Skolsamarbete, verksamhetsberättelse:  
*C 101/k, 1031*
- Skov: se Skog
- Skyddshjälm, påbud om: *\*D 26/1974/t, 1744*
- Skärgårdsforskning, institut för:  
*\*D 27/1974/s, 1745*
- Skönlitteratur: se Litteratur
- SNS (Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning): *\*C 28/e, 1494*
- Sociala avgifter, missförhållanden vid uttagande: *E 5, 1888*
- Social- och hälsovårdsområdet, program för samarbete: *\*D 9/1977/s, 1846*
- Socialhögskolor, fortbildning av lärare vid:  
*D 5/1973/s, 1682*
- Socialpersonal, vidareutbildning av:  
*\*D 1/1970/s, 1636*
- Socialpolitiskt samarbete: 777, 854
- Socialskydd för husmödrar: se Försörjningsbegreppet
- Sommartid/ny normalt看 i Norden: *A 516/s, 444, NU 1974: 12*
- Sommaruniversitetet, Nordiska: *C 22/k, 1461*
- Sprog: se Språk
- Språk  
nordiska kurser i: *C 105/k, 1078, D 18/1974/k, 1729, NU 1975: 32*  
undervisningsutbudet utomlands i nordiska: *\*D 13/1977/k, 1856*
- Språkförståelse, förbättrad i Norden:  
*\*D 12/1977/k, 1853*
- Språkkonvention, nordisk: *D 29/1966/j, 1617*
- Språknämnderna  
samarbete: *C 165/k, 1203*  
stöd till de nationella: *E 18, 1906*
- Språksekretariat, nordiskt: *C 165/k, 1203, NU A 1977: 1*
- Språkundervisning  
för finska barn i Sverige: *D 14/1975/k, 1767*  
för invandrare: 138
- Spörgsmål: se Frågor
- Statistiskt sekretariat: *\*C 3/e, 1382*
- Statistisk årsbok, nordisk: se "Nordisk statistisk årsbok"
- Statsborger: se Medborgare
- Statutsamling, nordisk: se "Nordisk statutsamling"
- STINA-projektet: NU 1975: 11, 1975: 12, A 1977: 12
- Stora Sjöfallet—Skjomen, mellanriksväg: se Skjomen
- Straffesystemer i Norden, konferens:  
NU B 1977: 25
- Studentbetyg: se Skol- och studentbetyg
- Studentutbyte: 93
- Studerandes resor på statsjärnvägarna: *E 10, 1895*
- Sundheds-: se även Hälso-  
Sundhetspolitiska spörgsmål: 130
- Syge-, Syke-: se Sjuk-
- Sysselsättningspolitik: 191, *E 9, 1893*;  
se även Arbetslöshet
- Säkerhetspolitiken: 162, 164, 187, 205—207
- Sälstammens bevarande i östersjöområdet:  
*A 528/s, 622*
- Sø: se Sjö-
- Tana älv, bro över: *D 10/1974/t, 1720, E 20, 1908*
- Teater  
finsk i Sverige: 124  
-kommittén, Nordiska: *C 201/k, 1234*  
maktstruktur och styrelseformer:  
NU 1976: 2  
samarbete: 847
- Teknologi och industriell utveckling, fonden för: se Industrifond, nordisk
- Telekonferensen och styrkommittén för nordiskt telesamarbete: *\*C 24/t, 1457*
- Telemedelprojektet: 941
- Television: se TV
- Testresultat, erkännande av: *D 15/1974/e, 1726*

- Tidskrifter, publiceringsnämnd för humanistiska: 1475
- Tobak  
reklam, nordiskt förbud mot: *D 12 1972/j*, 1670, NU 1975: 24  
upplysning om: \**D 11/1978/s*, 1874
- Told-: se Tull-
- Trafikbuller, begränsning av 881,  
\**D 11/1974/t*, 1722
- Trafikförbindelserna mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden:  
\**D 11/1972/t*, 1669
- Trafikförsäkring, förarskydd vid:  
\**D 24/1973/t*, 1705
- Trafikkort, internordisk giltighet för:  
\**D 3/1976/t*, 1819
- Trafiklagstiftning, gemensam: \**D 27/1968/t*, 1629
- Trafiklarm: se Trafikbuller
- Trafikmiljö för barn: \**D 11/1977/t*, 1851, *E 6*, 1890
- Trafiknykterhet: *D 10/1977/t*, 1848, *E 4*, 1850
- Trafikregler för handikappfordon:  
\**D 25/1973/t*, 1706
- Trafiksäkerhet: 949  
forskning: 1303  
reflexanordningar, ökad användning av:  
*D 2/1975/t*, 1751  
skyddshjälm, påbud om: \**D 26/1974/t*, 1744
- Trafiksäkerhetsrådet, Nordiska (NTR):  
*C 302/t*, 1294
- Transittrafiken över Trondheim: *D 9/1968/t*, 1625
- Transport, kommunikation och trafiksäkerhet: 786
- Transportekonomisk forskning, Nordiska kommittén för (NKTF): \**C 25/t*, 1484
- Transportpolitik, gemensam nordisk:  
*D 1/1967/t*, 1619
- Transportträtt: 801
- Transportstödsfrågor: 947
- Trondheim, transittrafik: *D 9/1968/t*, 1625
- Trondheimsleden, godstrafik i:  
NU A 1977: 10
- Tryckkärl och ångpanneanläggningar, bestämmelser och normer: \**D 1/1972/e*, 1661
- Trygghetskonvention: 855
- Trädgårdsväxter, genbank för: 790
- Tulladministrativa rådet: \**C 4/e*, 1385
- Tullbehandling  
och distribution av AV-material:  
\**D 7/1976/k*, 1822  
av skogs- och jordbruksmaskiner:  
\**D 6/1971/e*, 1646
- Turistkommittén, Nordiska: se NTTK
- Turistområdet, program om samarbete: 789, 953, \**D 1/1978/t*, 1862
- TV  
program för sjöfolk: *D 8/1976/k*, 1823  
reklam: 208  
samarbete: \**D 15/1973/k*, 1690, NU 1972: 7  
samarbete mellan Finland och Sverige:  
\**D 20/1971/k*, 1654  
satellit: se NORDSAT
- TV och radio, material till undervisning i:  
\**D 9/1979/k*, 1637
- U-länderna: se Utvecklingsländerna
- Ud(en): se även Ut-
- Uddannelse: se Utbildning
- Udlevering: se Utlämnning
- Umeå—Vasa, färjeförbindelse: *D 1/1975/t*, 1748
- UNCTAD: 86
- Undervisning  
lantbruks, högre: *D 19/1973/k*, 1700  
material till radio och TV: \**D 9/1970/k*, 1637  
medicinsk, Nordisk federation: \**C 41/k*, 1580  
i nordiska språk vid utländska universitet: \**D 13/1977/k*, 1856  
i språk för finska barn i Sverige:  
*D 14/1975/k*, 1767  
för vuxna i radio och TV: *D 7/1966/k*, 1613  
om Östeuropa: \**D 1/1971/k*, 1645
- Ungdom  
NORDTURIST-biljett för: \**D 3/1975/t*, 1753  
yrkesutbildning för: *A 520/k*, 502
- Ungdomsarbetslöshet: 116, *E 8*, 1892;  
se även Arbetslöshet
- Ungdomssamarbete: *C 204/k*, 1262
- Universitet och högskolor i Norden, utbyggnad av: \**D 17/1973/k*, 1700
- Upphovsrätt: 803, NU 1973: 21
- Utbildning: 774, 817; se även Vidareutbildning  
arbetsmarknadsutbildningscenter, Nordkalotten: \**C 36/k*, 1552

- arkitekter: *D 5/1965/s*, 1610  
 av lärare för döv-blinda: \**D 2/1978/k*,  
 1863  
 för fysioterapeuter: \**D 3/1974/s*, 1715,  
 NU 1973: 6  
 av förare av motorfordon: \**D 35/1970/t*,  
 1644  
 skoglig, högre: \**D 3/1978/e*, 1864  
 för yrkesvägledare: *D 29/1969/s*, 1634  
 Utbildning och forskning i åldrandets pro-  
 blem: *A 535/s*, 695  
 Utbildningsrådet, finsk-svenska: *C 26/k*,  
 1487  
 Utbildning: se Utbildning  
 Utlandslektorer: 841  
 Utlämningslagstiftning: 811  
 Utlämningslagstiftning och utlänningspolitik:  
 \**D 10/1973/j*, 1684  
 Utlämningsutskottet, Nordiska: \**C 15/j*, 1415  
 Utredningsväsendet, offentliga, samarbete  
 om: \**D 17/1976/j*, 1834  
 Utsjoki kyrkby, bro över Tana älv:  
*D 10/1974/t*, 1720, *E 20*, 1908  
 Utställingssamarbete: 849  
 Utvecklingsländerna  
 bistånd till: 789, 955  
 fiskeprodukter, utveckling av:  
 \**D 14/1978/e*, 1879  
 projekt i Kenya: 789, 956  
 Mozambique: 789  
 Tanzania: 789, 957  
 samarbete: \**D 5/1977/e*, 1846  
 Valutapolitiskt och monetärt samarbete: 95,  
 101, 103, 157, *A 524/e*, 559  
 Vandforurening i Kattgatt og Skagerak:  
*D 21/1971/s*, 1656  
 Vasa—Umeå, färjeförbindelse: *D 1/1975/t*,  
 1748  
 Vedtægter: se Statutsamling  
 Veg, Vej: se Väg- och Mellanriksväg  
 Veterinärmedicin, samarbete om:  
*D 19/1972/k*, 1675  
 Vidareutbildning  
 fysioterapeuter: \**D 3/1974/s*, 1715,  
 NU 1973:6  
 inom hotell- och restaurantfacket:  
 \**D 13/1974/t*, 1724  
 socialpersonal: \**D 1/1970/s*, 1636  
 social- och medicinalpersonal: 859  
 socialhögskollärare: *D 5/1973/s*, 1682,  
 NU 1971: 12, 1974: 23  
 Vidnesbyrd: se Skol- och Studentbetyg  
 Viltforskning, nordiskt kollegium för:  
 \**C 2/j*, 1377  
 Voksen: se Vuxen  
 Volvoavtalet: 71, 83, 93, 100, 102, 106, 151,  
 170  
 Vulkanologiskt institut: *C 162/k*, 1189  
 Vuxenundervisning: 823, NU B 1978: 6  
 i radio och TV: *D 7/1966/k*, 1613  
 Vägforskningssamarbete: 839  
 Vägtrafiklagstiftning, kommitté för: 1302  
 Västnorge, nordisk folkhögskola i: *A 529/k*,  
 635  
 Yrkesskador: 875  
 Yrkesutbildning för ungdom: *A 520/k*, 502  
 Yrkesvägledarutbildning: *D 29/1969/s*, 1634,  
 NU B 1978: 9  
 Ytkemisk forskning: \**D 22/1974/e*, 1738  
 Åland: 167  
 Nordens institut på: *A 512/k*, 397  
 och stockholmsområdet, flygtrafik:  
*D 9/1972/t*, 1667, *E 16*, 1902  
 Åldrandets problem, utbildning och forsk-  
 ning: *A 535/s*, 695  
 Ångpanneanläggningar och tryckkärl, be-  
 stämmelser och normer för: \**D 1/1972/e*,  
 1661  
 Ægteskab: se Äktenskap  
 Äktenskapslagstiftning: 794, \**D 22/1973/j*,  
 1704  
 Äldreomsorg, samarbetsorgan för:  
 NU 1974: 8  
 Ökonomisk: se Ekonomisk  
 Öresund, bekämpning av föroreningarna i:  
*D 21/1971/s*, 1656  
 Öresundsfrågor: 946  
 Östersjöområdet, bevarande av sälstammen i:  
*A 528/s*, 622  
 Östersjön  
 förhindrande av skador genom giftiga  
 laster: \**D 9/1975/e*, 1762  
 förorening, åtgärder mot: \**D 30/1970/s*,  
 1642  
 Öststatsforskning: 841  
 Öst-västhandeln, exportkrediter i:  
 \**D 16/1974/e*, 1728  
 Östeuropa, forskning och undervisning om:  
 \**D 1/1971/k*, 1645

**Regeringsrepresentanternas och rådsmedlemmarnas  
placering i sessionssalen**

### Regeringsrepresentanter

- |   |  |
|---|--|
| <p>A. <i>Aalto, Arvo</i>, Finland</p> <p>B. <i>Andersen, Anders</i>, Danmark</p> <p>C. <i>Arnalds Ragnar</i>, Island</p> <p>D. <i>Auken, Svend</i>, Danmark</p> <p>E. <i>Bennedsen, Dorte</i>, Danmark</p> <p>F. <i>Blix, Hans</i>, Sverige</p> <p>G. <i>Bondestam, Anitha</i>, Sverige</p> <p>H. <i>Brundtland, Gro Harlem</i>, Norge</p> <p>I. <i>Cars, Hadur</i>, Sverige</p> <p>J. <i>Christoffersen, Henning</i>, Danmark</p> <p>K. <i>Egeland, Kjolv</i>, Norge</p> <p>L. <i>Enggaard, Knud</i>, Danmark</p> <p>M. <i>Enlund, Eric</i>, Sverige</p> <p>N. <i>Friggebo, Birgit</i>, Sverige</p> <p>O. <i>Gjerde, Bjartmar</i>, Norge</p> <p>P. <i>Gröndal, Benedikt</i>, Island</p> <p>258. <i>Guttormsson, Hjörleifur</i>, Island</p> <p>257. <i>Hansen, Ivar</i>, Danmark</p> <p>259. <i>Hansson, Bertil</i>, Sverige</p> <p>260. <i>Haukvik, Olav</i>, Norge</p> <p>Q. <i>Hentze, Demmus</i>, Føroya</p> <p>R. <i>Huss, Erik</i>, Sverige</p> <p>S. <i>Itälä, Jaakko</i>, Finland</p> <p>T. <i>Jóhannesson, Ólafur</i>, Island</p> <p>332. <i>Jóhannsson, Kjartan</i>, Island</p> <p>331. <i>Jordahl, Asbjørn</i>, Norge</p> <p>302. <i>Jørgensen, Anker</i>, Danmark</p> <p>301. <i>Kivistö, Kalevi</i>, Finland</p> | <p>282. <i>Kleppe, Per</i>, Norge</p> <p>281. <i>Lind, Nathalie</i>, Danmark</p> <p>262. <i>Lindahl, Hedda</i>, Sverige</p> <p>261. <i>Matthiasen, Niels</i>, Danmark</p> <p>263. <i>Mundebo, Ingemar</i>, Sverige</p> <p>264. <i>Myklevoll, Kirsten</i>, Norge</p> <p>283. <i>Nilsen, Arne</i>, Norge</p> <p>284. <i>Nordli, Odvar</i>, Norge</p> <p>303. <i>Rekola, Esko</i>, Finland</p> <p>304. <i>Rodhe, Birgit</i>, Sverige</p> <p>333. <i>Romanus, Gabriel</i>, Sverige</p> <p>334. <i>Romanus, Sven</i>, Sverige</p> <p>336. <i>Ryste, Ruth</i>, Norge</p> <p>335. <i>Saarto, Veikko</i>, Finland</p> <p>306. <i>Sorsa, Kalevi</i>, Finland</p> <p>305. <i>Tham, Carl</i>, Sverige</p> <p>286. <i>Työläjärvi, Pirkko</i>, Finland</p> <p>285. <i>Ullsten, Ola</i>, Sverige</p> <p>266. <i>Wahlberg, Marianne</i>, Sverige</p> <p>265. <i>Valle, Inger Louise</i>, Norge</p> <p>267. <i>Wikström, Jan-Erik</i>, Sverige</p> <p>268. <i>Winther, Eva</i>, Sverige</p> <p>287. <i>Virolainen, Johannes</i>, Finland</p> <p>288. <i>Wirtén, Rolf</i>, Sverige</p> <p>307. <i>Woivalin, Folke</i>, Åland</p> <p>308. <i>Väyrynen, Paavo</i>, Finland</p> <p>337. <i>Østergaard, Lise</i>, Danmark</p> |
|---|--|

## Valda medlemmar

- |  |  |
|--|--|
| 1. <i>Adamsson, Erik</i> , Sverige               | 206. <i>Jakobsdóttir, Svava</i> , Island     |
| 2. <i>Ágústsson, Einar</i> , Island              | 233. <i>Jakobsen, Johan J.</i> , Norge       |
| 29. <i>Andersen, K. B.</i> , Danmark             | 236. <i>Jansson, Paul</i> , Sverige          |
| 30. <i>Antonsson, Johannes</i> , Sverige         | 235. <i>Johansson, Knut</i> , Sverige        |
| 87. <i>Bakken, Ingvar</i> , Norge                | 208. <i>Kanerva, Ilkka</i> , Finland         |
| 88. <i>Benkow, Jo</i> , Norge                    | 207. <i>Karhuvaara, Sinikka</i> , Finland    |
| 115. <i>Berge, Gunnar</i> , Norge                | 150. <i>Koivisto, Tellervo</i> , Finland     |
| 116. <i>Björklund, Ilkka-Christian</i> , Finland | 149. <i>Korveld, Lars</i> , Norge            |
| 143. <i>Bondevik, Kjell Magne</i> , Norge        | 122. <i>Kyllingmark, Håkon</i> , Norge       |
| 144. <i>Bratteli, Trygve</i> , Norge             | 121. <i>Lillqvist, Bror</i> , Finland        |
| 201. <i>Brusvang, René</i> , Danmark             | 94. <i>Lund, Thor</i> , Norge                |
| 202. <i>Carlsson, Eric</i> , Sverige             | 93. <i>Mellqvist, Sven</i> , Sverige         |
| 229. <i>Christensen, Chr.</i> , Danmark          | 36. <i>Møller, Inge Fischer</i> , Danmark    |
| 230. <i>Christensen, Ib</i> , Danmark            | 35. <i>Nilsson, Jan-Ivan</i> , Sverige       |
| 231. <i>Dalsager, Poul</i> , Danmark             | 8. <i>Palm, Sture</i> , Sverige              |
| 232. <i>Dahlman, Nils</i> , Åland                | 7. <i>Palme, Olof</i> , Sverige              |
| 204. <i>Dinesen, Erling</i> , Danmark            | 9. <i>Patursson, Erlendur</i> , Føroya       |
| 203. <i>Eidem, Bjarne Mørk</i> , Norge           | 10. <i>Pedersen, Robert</i> , Danmark        |
| 146. <i>Ellefsen, Pauli</i> , Føroya             | 37. <i>Peltola, Kaarina (Kati)</i> , Finland |
| 145. <i>Feldt, Kjell-Olof</i> , Sverige          | 38. <i>Richardson, Gunnar</i> , Sverige      |
| 118. <i>Fjeldvær, Rolf</i> , Norge               | 57. <i>Savola, Petter</i> , Finland          |
| 117. <i>Folke, Steen</i> , Danmark               | 58. <i>Schlüter, Poul</i> , Danmark          |
| 90. <i>Friberg, Ralf</i> , Finland               | 95. <i>Sellgren, Rolf</i> , Sverige          |
| 89. <i>Gestrin, Kristian</i> , Finland           | 96. <i>Skantz, Anna-Greta</i> , Sverige      |
| 32. <i>Gjertsen, Astrid</i> , Norge              | 123. <i>Steen, Reiuulf</i> , Norge           |
| 31. <i>Glensgård, Leif</i> , Danmark             | 124. <i>Stubberud, Liv</i> , Norge           |
| 4. <i>Guðmundsson, Gils</i> , Island             | 151. <i>Sukselainen, V. J.</i> , Finland     |
| 3. <i>Guðnason, Eiður</i> , Island               | 152. <i>Sundberg, Ingrid</i> , Sverige       |
| 5. <i>Hansen, Guttorm</i> , Norge                | 171. <i>Sundman, Per Olof</i> , Sverige      |
| 6. <i>Haugstvedt, Asbjørn</i> , Norge            | 172. <i>Sundqvist, Ulf</i> , Finland         |
| 33. <i>Haugaard, Svend</i> , Danmark             | 209. <i>Tastesen, Bernhardt</i> , Danmark    |
| 34. <i>Helgadóttir, Ragnhildur</i> , Island      | 210. <i>Tuomioja, Erkki</i> , Finland        |
| 91. <i>Hermannsson, Sverrir</i> , Island         | 237. <i>Utkilen, Sigrid</i> , Norge          |
| 92. <i>Hernelius, Allan</i> , Sverige            | 238. <i>Werner, Lars</i> , Sverige           |
| 119. <i>Hetemäki-Olander, Elsi</i> , Finland     | 240. <i>Westerholm, Raino</i> , Finland      |
| 120. <i>Holmberg, Gustav</i> , Danmark           | 239. <i>Westerlund, Seppo</i> , Finland      |
| 147. <i>Hyvönen, Anna-Liisa</i> , Finland        | 212. <i>Willoch, Kåre</i> , Norge            |
| 148. <i>Haarder, Bertel</i> , Danmark            | 211. <i>Winberg, Håkan</i> , Sverige         |
| 205. <i>Jacobsen, Kirsten</i> , Danmark          | 174. <i>Väänänen, Marjatta</i> , Finland     |

